CONSTITVTIONS
Y
ALTRES DRETS
DE
CATHALVNYA,
COMPILATS EN VIRTVT
DEL CAPITOL DE CORT LXXXII.
DE LAS CORTS PER LA S. C. Y R. MAJESTAT
DEL REY DON PHILIP IV. NOSTRE SENYOR
CELEBRADAS EN LA CIVTAT DE BARCELONA
ANY M. DCCII.

BARCELONA: En Casa de Joan Pau Marti, y Joseph Llopis Estampers, Any 1704.

EPITOME DE LA GENEALOGIA DELS

COMTES DE BARCELONA, AXI DELS QVE FOREN ABANS QVES FES LA vnio de dit Comtat ab lo Regne de Arago, com apres, fins a la Reyal perſona del Rey Don Philip noſtre Senyor vuy benaventuradament regnant, y de las Ordinations per elis fetas, ab la qual quiſcù pora entendre no ſols lo temps que regnaren, mas encara en quin temps, y locs celebraren lurs Corts generals, y en cada vna de aquellas quantas Conſtitutions, y Capitols de Cort foren fetas, refferint cada qual de aquellas en lo titol en lo qual ab la preſent nova Compilatio ſon eſtadas collocadas ſegons lo diſpoſat en lo Capitol 82. de las Corts del Any 1702. perque ab mes facilitat ſe pugan trobar, quant per los Doctors pratics, axi antics com moderns ſon allegadas, y tambe ſe dona ab ella rabo de las diviſions ſe feren de algunas de ditas Conſtitutions en la impreſsio del Any 1588.

I.

BAra hu dels valentiſsims Godos de la Gallia Narbonenſe fonc lo primer Comte Chriſtia creat per Ludovico Pio Rey de la Equitania, fill de Carlo Magno Emperador, y Rey de França en lany DCCCv. encontinent que hague preſa per força de armàs la Ciutat de Barcelona cridat per alguns Cavallers Godos qui eſtavan en Barcelona, y en lo Caſtell de Tarraſſa, expellint de aquella a Gamir Moro, Princep, y ſenyor de aquella, coſingerma de Addo, o com altres lo anomenan Adola, al qual havia Carlo Magno comanada la Ciutat de Barcelona ab cert tribut, apres de haverne expellit a Satis Moro tambe tributari, ſeu per trabitio li havia feta. E per quant lo dit Bara fou accuſat tambe de trabitio, y de aquella ne fou convençut per batalla, fonc retingut pres, y exillat en França en la Ciutat de Roan en lany DCCC.xxvj. abont mori.

II.

BErnat altre valentiſsim Godo de la mateixa Gallia Narbonenſe immediadament apres de la condemnatio, e privatio de dit Bara, fonc creat Comte de Barcelona per dit Ludovico Rey de França, y Emperador de Roma per mort de dit Carles Magno ſon pare, lo qual Comte Bernat, entenent que la trabitio que feya lo dit Bara, era que Ayſo Governador del Regne de Guiayna per lo dit Ludovico Pio Emperador ſe alſas ſenyor de tota la terra que eſtava ſubjecta en Eſpanya a dit Ludovico, ſe eſvella, y prepara en tanta manera, que poſant per obra lo dit Ayſo dita trabitio, deffenſa la dita terra tant valentment, que la conſerva en obedientia de dit Ludovico ſon Rey, expellintlo de tota la dita terra, y particularment del Comtat de Ozona abont eſtava fortificat, e per la fama de en dita empreſa lin reſulta, volgue lo dit Ludovico Rey tenirlo prop ſi, y feulo Camarer major ſeu en lany DCCC.xxviij.

Genealogia dels Comtes de Barcelona.

III.

Vifredo que altrament es appellat Guifre, o Iofre, o Godofre altre valentiſſim Godo natural del loc de Ria, en la Gallia Narbonenſe, en lo Comtat que vuy ſe diu de Roſſello, y en la Vegueria de Conflent, fonc creat Comte de Barcelona per dit Ludovico Pio Rey de França, y Emperador, en loc del dit Bernat que havia elegit per ſon Camarer major, lo qual conſerva lo dit Comtat, y tota la terra a ſon Rey ſubjecta ab gran pau, y tranquillitat, fins en lany 858. que anant en França enſemps ab vn fill ſeu nomenat Griffe, cridat per Carlo Calvo fill del dit Rey Ludovico, y ſon ſucceſſor en dit Regne de França, quant fonc a Narbona mata vn Cavaller qui ſe era atrevit de pendrel per la barba, per la qual mort fonc pres, y quant fonc en lo loc dit lo Puig de França, per los parents del que ell havia mort fonc ferit, y mort, y ſon fill ſeu portat ſalvo davant lo dit Rey Carlo Calvo, lo qual comana aquell que era de edat de ſis anys tantſolament a ſa germana Comteſſa de Flandes, y lo cors de dit Vvifredo ſon pare apres de molt temps lo dit ſon fill feu aportar, y ſoterrar en lo Monaſtir de Ripoll, que edifica en Cathalunya.

IIII.

Salamo Cavaller Frances fonc creat Comte de Barcelona per lo dit Calvo Rey de França, immediadament apres la mort de dit Vvifredo, y governa lo dit Comtat, fins que vingue de Flandes ja grandet, y eſforçat lo dit fill de Vvifredo, y lo mata dins Barcelona en vn aplec de Cavallers perque entenia que de altra manera no poguera cobrar lo Comtat que ere eſtat de ſon pare.

V.

Vifredo ſegon cognominat Pelos, per tenir pels en altre loc de ſa perſona, abont los altres homens non acoſtuman tenir, eſtant en caſa del Comte de Flandes com eſta dit, per ſer molt gentil jove, tingue amors ab la filla del Comte de Flandes, y ell la emprenya de vn fill nomenat Rodulf qui fonc Monjo de Ripoll, e apres Bisbe de Vrgell, a havent promes a la Comteſſa de Flandes de caſarſe ab ſa filla, ſen vingue ſecretament a Barcelona, abont reſidia encara ſa mare, y donant ſe aconexer a ella, e a molts Nobles, y Cavallers, trava rahons ab Salamo qui tenia dit Comtat, y lo mata, y encontinent fonc rebut per tots en Comte de Barcelona, abont feu venir ſa muller la filla del Comte de Flandes: y ſabent quel Rey Carlo Calvo eſtava en guerra ab los Normants, ana en França, y ſe regratia ab ell, ſervint lo alguns anys en dita guerra, y com los Moros per ſa abſentia li foſſen entrats en ſa terra, y preſa molta part de aquella, demana ajuda al dit Rey Carlo Calvo, per poder foragitar del ſeu Comtat los dits Moros, y lo dit Rey, per la occupatio que tenia en dita guerra, li digue que nou podia fer, pero que ell ab ſos Vaſalls, y amics procuras de cobrarla, que de aquella hora en avant li remetia lo feu, y enfranquia: y axi ſen vingue a Barcelona, acompanyat de molts Cavallers que ſon ſogre li procura, ab los quals, y ab los altres que tenia ya en Cathalunya expelli los Moros de ſon Comtat, en lo qual viſque apres quieta, y pacificament, fundant moltas Eſgleſias, y entre ellas lo Monaſtir de Ripoll, fins en lany DCCCC.xij. que mori, y fou ſoterrat en dit Monaſtir de Ripoll.

VI.

Vifredo terç, fill ſegon de dit Comte Grifopelos fonc lo ſiſe Comte, com conſta en vna ſcriptura gravada en vna pedra de marbre que eſta davant la porta de la Eſgleſia de Sant Pau de Barcelona, y ſervex per cavalcador, y no regna ſino fins en lany DCCCC. xiiij. que mori ſens ſills.

Mir VII. Sunyer VIII. Sinofredo. Borrell. Y Ramon Borrell.

VII.

MIR Sete Comte ſuccehi en lo Comtat immediadament apres la mort de Vvifredo Terç ſon germa, y regi aquell fins en lany DCCCC. xxviij. que mori, dexant tres fills de molt poca edat, ço es, Sinofredo, aliàs Sifre, Oliba que fonc Comte de Beſalu, y Cerdanya, y Miro que fonc Comte, y Bisbe de Gerona, y fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Ripoll.

VIII.

SVnyer fill de Grifopelos, apres mort de Mir ſon germa per la menor edat dels fills de aquell prengue lo govern de dit Comtat, y aquell regi fins en lany DCCCC. xxxxviiij. appellantſe no reſmenys Comte de Barcelona, y perço es dit vuyte Comte, en lo qual any entregà lo dit Comtat a Sinofredo ſon nebot fill major de dit Mir ſon germa, y mori en lany DCCCC. Lj. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Ripoll.

VIIII.

SInofredo aliàs Sifre fill major de Mir fonc lo nove Comte, y comença governar en lany DCCCC. xxxxviiij. que li entrega lo Comtat de Barcelona lo dit Sunyer ſon oncle, y aquell regi fins en lany DCCCC. Lxiiij. que mori ſens fills, eſſent de edat de L. anys, e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Ripoll.

X.

BOrrell fill de dit Sunyer Comte vuyte ſuccei en lo Comtat de Barcelona apres mort de Sinofredo ſon coſingerma, no obſtant viſques Oliba Cabreta Comte de Beſalu germa de dit Sinofredo, perço que lo Poble mes ſtima lo coſingerma que lo germa, per la gran ſatisfactio que tingueren del govern de dit Sunyer ſon pare, y per lo que veyan lo mal govern que tenia dit Oliba en lo Comtat de Beſalu, e en ſon temps fonc preſa Barcelona per los Moros de Mallorca, eſtant ell abſent de dita Ciutat, pero ell tantoſt acudi ab gran numero de Barons, y Cavallers, y gent de peu, y la cobra, expellint de tota ſa terra los Moros, y governa apres pacificament ſon Comtat fins en lany DCCCC. Lxxxxiij. que mori.

XI.

RAmon Borrell fill de dit Borrell apres mort de dit ſon pare ſuccei en dit Comtat, e fonc molt gran perſeguidor dels Moros, y perço arriba en perfecutio de aquells fins en Cardona, en companyia de Arnolfo Bisbe de Ozona, e de Etio Bisbe de Barcelona, e de Noto Bisbe de Gerona, e de molts Nobles Barons, entre los quals fonc Armangou Comte de Vrgell germa ſeu, lo qual mori en dita jornada, e tornat a Barcelona ab molta honor victorios mori lany M. xvij. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Ripoll.

XII.

BErenguer fill de dit Ramon Borrell fonc tant inutil, que per ſa ſimpleſa tingue a be Ramon Borrell ſon pare, dexar per Adminiſtradora general de tota ſa vida a Ermiſendis muller ſua, y mare de dit Berenguer, lo qual mori en lany M. xxxv. ſobrevivintli encara la dita Ermiſendis ſa mare, y tres fills que hague de ſa muller, ço es, Ramon Beren-

Genealogia dels Comtes de Barcelona.

Berenguer que li ſuccehi en lo Comtat, Guillem Berenguer que ſonc Comte de Manreſa, y mori ſens fills, y Xanxo que ſonc Prior de Sanct Benet de Bajes que encara no era Abadiat.

XIII.

Amon Berenguer, fill de dit Berenguer, nomenat lo vell, per la gran prudencia, y diſcretio que tingue, ſuccehi en dit Comtat immediadament apres mort de ſon pare, pero vehent que la dita Ermiſendis avia ſua tenia la general Adminiſtratio per la diſpoſitio de Ramon Borrell ſon avi, determina de emplear ſa perſona en guerras contra Moros, de hont adquiri grandiſſima fama, y feu a ſi tributaris xij. Reys Moros, y eſſentli morta la primera muller, caſa ab Almodis Comteſſa de Carcaſſona, y muller que era eſtada del Comte de Puytiers, la qual eſſent rica, no pogue ſufrir la Adminiſtratio que la Ermiſendis avia de ſon marit tenia de dit Comtat, y axi dit Ramon Berenguer ſon marit, y ella procuraren que dita Ermiſendis los renuntias dita Adminiſtratio, com de fet los ne feu venda, ab certa ſumma que lin donaren, de la qual venda es lo Acte en lo Archiu Reyal, en lo libre dels feus. E per mes divulgar, y ennoblir la ſua bona fama, convoca Corts generals en la Ciutat de Barcelona, en las quals ab interventio, y conſell dels Bisbes, Prelats, y altres Eccleſiaſtics, Barons, Nobles, Cavallers, Ciutadans, y homens de Vilas, ell, y dita Almodis muller ſua ſtabliren moltas, y ſaludables leys, que vuy ſon nomenadas. LOS VSATGES DE BARCELONA, com ſe ſeguexen, e mori en lany M. Lxxvj. y ſonc ſoterrat en la Seu de Barcelona, la qual ell, y dita Almodis havian edifficada.

VSATGES DE BARCELONA, SEGONS LORDE dels Comentadors.

1. Abans que los Vſatges lib. 10. tit. 6. vol. 3.
2. Homidi. ibidem.
3. Com lo ſenyor ibidem.
4. Aqueſts ſon los Vſatges lib 9. tit. 15. pag. 430.
5. Que qui ociura ibidem.
6. De varueſſor qui ha 5. Cavallers ibidem.
7. Qui Cavaller empero ibidem.
8. Si algu ſe metra en aguayt ibidem.
9. Aguayt, o en calç ibidem.
10. Fill de Cavaller ibidem.
11. Cavaller empero ibidem.
12. Ciutadans, e Burgeſos pag. 431.
13. Iueus baturs lib. 9. tit. 6. vol. 3.
14. Balle ocit, o batut lib. 9. tit. 15. pag. 431.
15. Pages ocit ibidem.
16. Debilitatio ibidem.
17. Si algu fer altre ibidem.
18. Apreſonament ibidem.
19. Hom pres per Cort lib. 9. tit. 24. pag. 452.
20. Si qualque hu indignat lib. 9. tit. 15. pag. 431.
21. Si algu empeny ibidem.
22. Si algu eleup ibidem.
23. Si algu dira a altri fellonia ibidem.
24. Los malfets ibidem.
25. Caſcuna fembra ibidem.
26. Tots homens lib. 3. tit. 1. pag. 183.
27. Plet ſie manat lib. 3. tit. 9. pag. 209.
28. Pledejar deuen lib. 3. tit. 2. pag. 184.
29. Plet jurjat lib. 7. tit. 10. pag. 380.
30. Batalla jurjada lib. 8. tit. 2. pag. 402.
31. De tots los plets lib. 3. tit. 1. pag. 183.
32. Los Magnats lib. 4 tit. 30. pag. 319.
33. Si algu contradira ibidem pag. 320.
34. Si dels Veſcomtes lib. 6. tit. 4. pag. 358.
35. Los Caſtlans lib. 4. tit. 30. pag. 320.
36. Si negu donara ſon feu ibidem.
37. Qui fallira hoſts ibidem.
38. Qui veura ſon ſenyor ibidem.
39. Qui es ſoliu ibidem.
40. Qui ſon ſenyor menyſpreara ibidem.
41. Qui ſcientment ociura ibidem.
42. De las altras bauſias ibidem.
43. Poſtat del ſeu Caſtell lib. 4. tit. 30. pag. 321.
44. Si algu en Cort lib. 9. tit. 12. pag. 424.
45. Semblantment ſi lo ſenyor lib. 10. tit. 1. pag. 466.
46. Si per la Poteſtat lib. 9. tit. 12. pag. 424.
47. Semblantment ſie entrels Magnats ibidem.
48. Tot mal que hom fa lib. 4. tit. 30. pag. 321.
49. Tots homens lib. 4. tit. 1. pag. 245.
50. Sagrament ſie tots temps ibidem.
51. Tots homens ibidem.
52. Iueus juren lib. 4. tit. 1. vol. 3.
53. Los Sagraments dels Pageſos ibidem.
54. Dels altres vilans ibidem.
55. Cavaller vell lib 4. tit. 1. pag. 245.
56. Los altres Cavallers ibidem.
57. Los Sagraments ibidem.
58. Los Feus ibidem.
59. Si algu gitara lib. 9. tit. 15. pag. 432.
60. Si algu ociura ibidem.
61. Totas las naus lib. 4. tit. 22. pag. 290.
62. Statuiren lib. 10. tit. 10. pag. 480.
63. Los camins, e las ſtradas lib. 4. tit. 22. pag. 291.
64. Conſtituiren encara lib. 10. tit. 10. pag. 480.
65. Car per iaic Princep lib. 1. tit. 21. pag. 65.

65. Sem-

65. Semblantmēnt fermāment lib.10.tit.1.pag.466.
66. Emparament ibidem.
§. Moneda ibidem.
67. Statuim que ſi algu lib. 4.tit. 1. pag. 245.
68. Lo Princep lib. 10. tit. 1. pag. 466.
69. Statuiren lib. 10. tit. 1. vol. 3.
70. Comunies, e covinenſas lib. 2. tit. 2. pag. 169.
71. Per bon viatge lib 9. tit. 15. pag. 432.
72. Stradas, e vias publicas lib. 4. tit. 3. pag. 248.
73. Las rocas lib. 8. tit. 4. pag. 403.
74. La ſequia dels molins lib. 4. tit. 4. pag. 249.
75. Si algu hom a lueu lib. 9. tit. 15. pag. 432.
76. Per authoritat, e prees lib. 8. tit. 9. pag. 407.
77. Desheretar poden lib. 6. tit. 3. pag. 358.
78. Si negu vol ibidem.
79. Poden encara lib. 8. tit. 9. pag. 407.
80. Iuy donat en Cort lib. 1. tit. 14. pag. 37.
81. Iuys de la Cort ibidem.
82. Quis qui ociura ſubdiaca lib. 9. tit. 3. pag. 415.
83. Si negu en Treva lib. 10. tit. 10. pag. 480.
84. Statuiren encara lib. 3. tit. 1. pag. 183.
85. Manam que perjuris lib. 3. tit. 16. pag. 218.
86. Los teſtimonis ibidem.
87. Si quant que quant lib. 7. tit. 7. pag. 371.
§. Dos, o tres teſtimonis lib. 3. tit. 16. pag. 219.
88. Negu preſumeſca lib. 3. tit. 1. pag. 184.
89. Acuſadors lib. 3. tit. 16. pag. 219.
90. Per ſcriptura lib. 9. tit. 1. pag. 410.
91. Per authoritat, e per precs lib. 10. tit. 1. pag. 466.
92. Conſtituiren encara lib. 2. tit. 2. pag. 170.
93. Dels Magnats lib. 10. tit. 1. pag. 467.
94. Com fer juſtitia ibidem.
§. A las ſembras ibidem.
96. Loaren, e atorgaren lib. 1. tit. 4. pag. 14.
97. Item ſtatuiren.
98. Tota malafeta lib. 10. tit. 11. pag. 480.
99. Treva donada ibidem.
100. Si algu de homicidi lib. 9. tit. 5. pag. 416.
101. De la compoſitio lib. 9. tit. 1. pag. 410.
102. De tots homens lib. 9. tit. 15. pag. 432.
103. Si algu pendra mal lib. 3. tit. 25. pag. 230.
104. Si algu haura homens ibidem.
105. Si negun hom ibidem pag. 231.
106. De las Ballias lib 4. tit. 30. pag. 321.
107. Pages qui deſemparara lib. 9 tit. 29. pag. 460.
108. Si negu violentment lib 9. tit. 8. pag. 417.
109. De las coſas lib. 4. tit. 11. vol. 3.
110. Semblantment lib 4. tit. 32. pag. 346.
111. E ſi las mullers ibidem.
112. Los marits lib. 9. tit. 8. pag. 417.
113. Veriament denuntiador lib 9. tit. 1. pag. 410.
114. Aço que dret lib 7. tit. 2. pag. 360.
115. Los Tudors lib. 5 tit. 4. pag. 355.
116. Sarrahins lib. 9. tit. 17 pag. 436.
117. Pages ſi troba or lib. 4. tit 32. pag. 347.
118. Pages com haura ibidem.
119. Los fons de eſmena lib 9. tit. 15. pag. 432.
120. En Ballia lib 4. tit. 3. pag 248.
121. Si negu diu lib. 3. tit. 25 pag 231.
122. Tots homens lib. 8. tit. 2 pag 402.
123 Los Chriſtians lib. 4 tit. 19 pag. 287.
124. Altre Noble lib. 10. tit 1. pag 467.
125. Item ſtatuiren lib. 4. tit. 30. pag. 321.
126. Statuim encara lib 3. tit. 1. pag. 183.
127. Si los fills lib 4. tit. 18. pag 287.
128. Item ſtatuiren ibidem.
129. Statuiren lib. 3. tit. 6. vol. 3.
130. Statuiren encara aquells lib. 2. tit. 10. pag. 180.
131. Semblantment ibidem pag. 181.
132. Conſtituiren doncs lib 8. tit. 3. pag. 403.
133. En lany lib. 10. tit. 11. pag 482.
134. Si aquell qui haura lib. 8. tit. 7. pag. 406.
135. Si negu menyſpreara lib 9. tit. 15. pag. 432.
136. Qui Cavaller empero ibidem pag. 430.
137. Conſtituiren encara lib. 4. tit. 1. pag 246.
138. Dels inteſtats lib 4. tit. 11. vol 3.
139. Caſcuna gent lib 1 tit. 15. pag. 43.
140. Mas Privilegis ibidem.
141. Sou de or lib 10. tit. 2 pag 470.
142. Com en temps lib 10 tit. 1. pag 467.
143. Car per complancta lib. 3. tit. 16 pag. 219.
144. Car per complancta lib. 3. tit. 11. pag. 211.
§. E que en neguna manera lib 7. tit. 7 pag 372.
§. Ab inviolable lib. 3. tit. 26 pag. 233.
§. Ab provida lib. 3. tit. 16. pag 219.
145. Manam que ſi algu lib 1. tit. 3. vſat. 1. pag. 10.
146. Statuiren mes avant lib. 4. tit 30. pag. 321.
147. Viuda ſi honeſtament lib 5. tit. 3. pag. 354.
148. Si algu, o teſtament lib. 4. tit. 15. pag. 283.
149. Si alcu ballia lib. 4. tit. 30. pag. 321.
150. Si lo ſenyor ibidem.
151. Si algu pendra home lib 4. tit. 32. pag. 347.
152. Caſtell los antics lib 8 tit. 4. pag. 403.
153. La coſa en conteſa lib. 8. tit. 6. pag. 406.
154. Qui violentment lib 8 tit. 1. pag. 399.
155. Qui ço daltri lib. 9. tit. 14. pag. 426.
156. Totas cauſas lib. 7. tit. 2. pag. 360.
157. Ne ſie legut lib. 1. tit. 3 pag 10.
158. Statuim que algu Clergue lib 4. tit. 19 p. 288.
159. Si algu no ſabent lib 9. tit. 15 pag. 432.
160. Si algu lo dit ibidem pag 433.
§. Si algu haura mort ibidem.
161. Si algu per amor lib 9. tit. 7 pag. 416.
162 Si algu fals teſtimoni ibidem.
163. Negun hom lib. 3. tit. 16. pag. 219.
164. Homeyers ibidem.
165. Cove axi ibidem.
166. Los Clergues.
167. Pare contra fill lib. 3. tit. 16. pag. 219.
168. Del affirmant lib 3. tit. 15 pag 218.
169. Si negu en lo ſol lib. 7. tit. 1 pag 360.
170. Si algu reptara lib. 9. tit. 12. pag 424.
171. Aço es la forma lib. 1. tit. 5. vol. 3.
172. Ators veens lib. 10. tit. 11 pag. 480.
173. Aqueſta es la Treva lib 10 tit. 11. pag. 481.
174. La Treva de noſtre Senyor ibidem pag. 483.

VSATGES EN LATI PER ORDE DE Alphabet.

A.

Accuſatores lib. 3. tit. 16 pag. 219.
Affirmantis lib. 3. tit. 15. pag 218.
Aguayt, y encals lib. 9. tit. 15. pag 430.
Alij quoque milites lib. 4. tit. 1. pag. 245.
Alium namque lib. 10. tit. 1. pag. 467.
Anrequa in vſatici lib. 10. tit. 6. vol. 3.
Au horrare, & rogatu lib. 8. tit. 9. pag. 407.
Authoritate, & rogatu lib. 10. tit. 1. pag. 466.

Baju-

Genealogia dels Comtes de Barcelona.

B.

Bajulus interfectus lib.9.tit.15. pag.431.
Baraya lib.8. tit.2. pag.402.
Bonum viaticum lib.9. tit.15. pag.432.

C.

Camini, & ſtare lib 4. tit.22. pag. 291.
Captio vero lib.9.tit.15. pag 431.
Captus a curia lib.9 tit.24 pag 432.
Caſtlani lib.4. tit.30. pag 320.
Caſtrum lib.8.tit 4. pag 403.
Chriſtiani lib 4.tit.19 pag 287.
Cives autem lib 9. tit.15. pag.431.
Comuniæ lib. 2. tit.2. pag.109.
Conſtituerunt etiam lib 10. tit.11. pag 480.
Conſtituerunt etiam lib 2 tit.2 pag.170.
Conſtituerunt etiam lib.4 tit.1. pag 246.
Conſtituerunt igitur lib 8. tit.3 pag 403.
Cum dominus lib. 10. tit.6. vol.3.
Cum temporibus lib 10. tit.1. pag.467.
Cum in contentione lib 8 tit. 6 pag 406.
Cunctis pateat lib 10. tit.11. pag 480.
Cunctum malum lib. 4. tit. 30. pag 321.

D.

De alijs namque baufijs lib 4. tit.37. pag. 320.
De alijs namque ruſticis lib 4 tit.1.vol.3.
De Bajulijs lib 4 tit 30. pag 321.
Debilitato lib 9 tit. 15. pag 431.
De compoſitione lib 9 tit.1 pag 410.
De inteſtatis lib 4 tit.11. vol 3.
De iniquo lib 10 tit 11. pag 481.
De omnibus hominibus lib.9. tit.15.pag.432.
De omnibus namque lib 3.tit.1.pag 183.
De rebus lib 4 tit.11. vol. 3.
De valueſtore lib.9. tit.15. pag.430.

E.

Et ſiquis ad aliquem lib.9.tit.15.pag.431.
Et ſiquis à poteſtate lib 9. tit.12.pag.424.
Et teſtes lib 3. tit.16. pag.218.
Exheredare lib.6. tit 3. pag. 358.
Ex Magnatibus lib.10. tit.1. pag. 467.

F.

Feudos lib.4. tit.1. pag.245.
Filius militis lib.9. tit.15. pag.430.

H.

Hæc ſunt vſualia lib 9. tit. 15. pag.430.
Hæc eſt pax lib.10. tit.11. pag.431.
Hoc quod juris eſt lib.7. tit.2. pag.360.
Homicidium lib.10. tit.6 vol.3.
Homicide lib.3. tit.16. pag.219.

I.

In Bajulia lib. 4. tit. 3. pag. 248.

Item provida lib.3. tit.16. pag.219.
Item inviolabili lib.3. tit.26. pag.233.
Item ſtatuerunt lib.10. tit.11. pag.480.
Item ſtatuerunt lib.10. tit.1. vol.3.
Item ſtatuerunt lib.4. tit.18. pag.287.
Item ſtatuimus lib.4. tit.1. pag.245.
Item conſtituerunt lib.4. tit.30. pag. 321.
Iudei ceſi lib.9. tit.6. vol.3.
Iudei iurent lib.4. tit. 1. vol.3.
Iudicium in Curia datum lib.1. tit. 14. pag. 37.
Iudici a Curia ibidem.

L.

Laudaverunt lib.1. tit.4. pag. 14.

M.

Magnates lib. 4. tit. 30. pag. 319.
Malefacta lib.9. tit.15. pag. 431.
Mariti vxores lib.9. tit.8.pag.417.
Miles vero lib.9. tit.15. pag.430.
Militem vero ibidem.
Moneta lib. 10. tit. 1. pag. 466.
Mulieribus ibidem pag. 467.

N.

Nemini liceat lib.1. tit.3. pag. 10.
Nullus homo lib.3. tit. 16. pag.219.
Nullus vnquam lib.3. tit.1.pag.184.

O.

Omnes homines lib. 3. tit. 1. pag. 183.
Omnes homines lib.4.tit.1. pag. 245.
Omnes homines ibidem.
Omnes homines lib.8. tit.2. pag.402.
Omnes quippe naves lib.4. tit. 22. pag.290.
Omnes cauſæ lib.7. tit.2. pag.360.
Omnia malefacta lib. 10. tit.11. pag.480.
Opportet lib.3. tit.16. pag.219.

P.

Pater contra filium lib.3.tit.16. pag. 219.
Per ſcripturam lib.9. tit.1. pag 410.
Placitum mandetur lib.3. tit.9. pag. 209.
Placitum judicatum lib.7. tit.9. pag.416.
Placitare lib.3. tit.2. pag. 184.
Poſſunt etiam lib.8. tit.9. pag. 407.
Poteſtatem lib.4. tit. 30. pag 321.
Præcipimus lib.3. tit. 16. pag.218.
Præcipimus lib.1. tit. 3. pag. 10.
Princeps namque lib.10. tit.1. pag.466.
Privilegia lib.1. tit.15. pag.43.

Q.

Quia juſtitiam lib. 10. tit.1. pag. 467.
Quia aliena lib.9. tit.15. pag.426.
Quicunque violenter lib.8. tit. 1. pag. 399.
Quicunque ſubdiaconum lib.9. tit.3. pag.415.
Qui fallerit lib.4. tit.30. pag. 320.
Qui ira ductus ibidem.

Qui ſeniorem ibidem.
Qui ſeniorem ibidem.
Qui ſe ſciente ibidem.
Qui ſolidus ibidem.
Qui viderit ibidem.
Quod ſi filij lib. 4. tit. 18. pag. 287.
Quoniam per inimicum lib. 1. tit. 21. pag. 65.
Quoniam ex conqueſtione lib. 3. tit. 16. pag. 219.
Quoniam ex conqueſtione lib. 3. tit. 11. pag. 211.

R.

Rochas lib. 8. tit. 4. pag. 403.
Ruſticus interfectus lib. 9. tit. 15. pag. 431.
Ruſticus ſi deſemparaverit lib. 9. tit. 29. pag. 460.
Ruſticus vero lib. 4. tit. 32. pag. 346.
Ruſticus etiam ibidem.

S.

Sacramentum ſit lib. 4. tit. 1. pag. 245.
Sacramenta burgenſium ibidem.
Sacramenta ruſtici lib. 4. tit. 1. vol. 3.
Sarracenis lib. 9. tit. 17. pag. 436.
Senex miles lib. 4. tit. 1. pag. 245.
Sequiam lib. 4. tit. 4. pag. 249.
Si a vicecomitibus lib. 6. tit. 4. pag. 358.
Si autem mulieres lib. 4. tit. 32. pag. 346.
Si dominus lib. 4. tit. 30. pag. 321.
Si ille qui plivium lib. 8. tit. 7. pag. 406.
Similiter etſi ſenior lib. 10. tit. 1. pag. 466.
Similiter de rebus lib. 4. tit. 32. pag. 346.
Similiter ſit inter Magnates lib. 9. tit. 12. pag. 424.
Similiter nempe lib. 2. tit. 10. pag. 181.
Similimodo lib. 10. tit. 1. pag. 466.
Si quando lib. 7. tit. 7. pag. 371.
Siquis ſe miſerit en aguayt lib. 9. tit. 15. pag. 430.
Siquis aliquem percuſſerit ibidem pag. 431.
Siquis aliquem quolibet ictu ibidem.
Siquis impulerit ibidem.
Siquis alicui ſpuerit ibidem.
Siquis alicui criminalem ibidem.
Siquis occiderit equum ibidem pag. 432.
Siquis judeo ibidem.
Siquis alicui homini ibidem.
Siquis ſeniorem ſuum ibidem.
Siquis inſcio ibidem.
Siquis columbos ibidem pag. 433.
Siquis alienum ibidem.
Siquis aliquem de bauſia lib. 9. tit. 12. pag. 424.
Siquis in curia ibidem.
Siquis ſuum feudum lib. 4. tit. 30. pag. 320.
Siquis contradixerit ibidem.
Siquis bajuliam ibidem pag. 321.
Siquis per treugam lib. 10. tit. 11. pag. 480.
Siquis de homicidio lib. 9. tit. 5. pag. 416.
Siquis aliquod malum lib. 3. tit. 25. pag. 230.
Siquis homines ibidem.
Siquis contra alium ibidem pag. 231.
Siquis virginem lib. 9. tit. 8. pag. 417.
Siquis dixerit lib. 3. tit. 25. pag 231.
Siquis vel teſtamentum lib. 4. tit. 15. pag. 283.
Siquis per peccuniam lib. 6. tit. 7. pag. 416.
Siquis falſum ibidem.
Siquis in alieno lib. 7. tit. 1. pag. 360.
Si ſenior lib. 4. tit. 30. pag. 321.
Solidos lib. 9. tit. 15. pag. 432.
Solidus aureus lib. 10. tit. 2. pag. 470.
Stabilierunt lib. 3. tit. 1. pag. 183.
Statuerunt etiam quod ſi parentes li. 3. tit. 1. p. 184.
Statuerunt etiam lib. 10. tit. 11. pag. 480.
Statuerunt equidem lib. 3. tit. 6. vol. 3.
Statuimus lib. 4. tit 19. pag. 288.
Stratæ & viæ publicæ lib. 4. tit. 3. pag. 248.

T.

Treuga data lib. 10. tit. 11. pag. 480.
Tutores lib. 5. tit. 4. pag. 355.

V.

Vere judex lib. 9. tit. 1. pag. 410.
Vidua lib. 3. tit. 8. pag. 354.
Vnaqueq. gens lib. 1. tit. 15. pag. 43.
Vnaqueq. mulier lib. 9. tit. 15. pag. 431.
Vt qui interfecerit lib. 9. tit. 15. pag. 430.

XIIII.

RAmon Berenguer Segon Fill de dits Ramon Berenguer, y Almodis Muller ſua, cognominat cap de ſtopa, ſuccei en dit Comtat enſems ab ſon Germa Berenguer Ramon Fill de la primera Muller, als quals lur Pare havia heretats en ſon teſtament, y apres ſeren entre ſi diviſio, y no eſtant ſatisfet de ſa portio lo dit Berenguer Ramon, anant cami mata a dit Ramon Berenguer ſon Germa en lo Loc vuy nomenat lo Gorc del Comte, qui es entre la Vila de Stalric, y la Ciutat de Gerona, en Lany M. Lxxxiij. e fou ſoterrat en la Seu de Gerona, e perque lo dit fratricidi eſtigue ocult alguns Anys, tingue lo Govern de dit Comtat per la menor edat de ſon Nebot, fins que per ſer deſcubert fugi, y en abit de Peregri mori en Hieruſalem.

Ramon

Genealogia dels Comtes de Barcelona.

XV.

de rey de Inglaterra,

Ramon Berenguer Tercer, apres mort de dit Ramon Berenguer ſon Pare ſuccei en lo Comtat, e ſonc molt liberal, piados, e molt valent, perque eſsent accuſada de adulteri la Emperatriz muller de Phederic Aenbarba, V. ò Enric. la deſsinura vencent los accuſadors en batalla, e caſsa ab Dolſa filla den Giſsbert Comte de Procnſa, per cauſa del qual matrimoni hague lo dit Comtat, y lo de Mila, prengue Mallorca dels Moros, y obtingue contra aquells moltas victorias, de tal manera que feu aſsi tributaris los Reys de Valentia, Torteſa, y Leyda, e havent regit ab tanta felicitat L. anys, hereta del Comtat de Barcelona a Ramon Berenguer ſon primogenit, e del Comtat de Proenſa a Berenguer Ramon altre fill ſeu, y de dita Dolſa muller ſua, e peſas en la Orde de la Cavalleria del Temple de Hieruſalem, e conegue, e ſabe lo die de la ſua mort, e volgue morir ſens propri en la caſa dels pobres de Barcelona, en Lany M. Cxxxj. y fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Ripoll.

quint

XVI.

Ramon Berenguer Quart comença a governar ja en vida de Ramon Berenguer ſon Pare lo Comtat de Barcelona, perſo que veu lo dit ſon Pare que era Noble Baro, e de gran proeſa, ſaber, ingeni, e Conſell, y apres mort de dit ſon Pare caſa ab la filla de Don Ramiro Rey de Arago, Appellada Dona Petronilla de primer, y apres Dona Vrraca, ab lo qual Matrimoni preng lo dit Regne en Axovar Lany M. Cxxxvij. Conquiſta Almaria Lany M. Cxxxxvij. Tortoſa Lany M. Cxxxxviij. y en ella edifica la Egleſia Cathedal, Leyda en Lany M. Cxxxxviiij. e apres conquiſta Fraga Miravet, Miquinenſa, Alcanyis, e Ciurana, en Lany M. C. Liiij. E ſabent que ſon Germa Berenguer Ramon Marquet de Proenſa era mort en la Mar per Coſſaris, ana regir, y governar dit Marqueſat durant la menor edat de vn fill de dit ſon Germa, fins quel hague caſat ab vna Neta del Emperador de Alemanya, y ab dit caſament li fonc concedit lo dit Marqueſat per tots temps, e deſtruida la Ciutat de Arles que li ere eſtada molt rebelle, ſen torna en ſon Regne. Proceiren de aqueſt Comte Ramon Berenguer, y Petronilla dos fills, ço es Alfons, o Ildefons, e Don Xanxo que ſon Comte de Roſſello, y Cerdanya, e dues filles, ço es Dona Dolſa que caſa ab lo Rey de Portugal, y altra que fon muller de Don Armangol Comte de Vrgell, e havent regit lo dit Comtat xxxiij. Anys, mori en edat de 50. Anys en lo Burc de Sanct Dalmay, prop la Ciutat de Gerona en lo mes de Agoſt M. C. Lxij. e fonc aportat lo ſeu cors en lo Monaſtir de Ripoll.

Alfons Primer Rey de Arago, y Comte de Barcelona, qui fonc Appellat lo Caſt, ſuccei en dit Comtat apres mort de dit Ramon Berenguer ſon Pare, e caſa ab la filla de Alfonſo Rey de Caſtella nomenada Dona Sancha, pobla Teruel, e vni al Comtat de Barcelona los Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y Pallars, y recobra lo Marqueſat de Proenſa per mort de Berenguer Ramon ſon coſingerma, que mori ſens fills, per rabo del qual ſoſtingue greus guerras ab lo Comte de Toloſa, y tambe las tingue ab molta victoria contra lo Rey de Caſtella: e fonc tant Catholic, y obedient a la Sede Apoſtolica, que per orde del Papa Celeſtino ana en romiatge a Sanct Iaume de Galicia per poſar pau entre los Reys Chriſtians de Caſtella, e hague de dita ſa muller quatre fills, ço es Pere que li ſuccei en lo Regne, y Comtat de Barcelona, Alfons que li ſuccei en lo Marqueſat de Proenſa, Ferrando Abbat de Mont Arago, e Nuno Sans que li ſuccei en lo Comtat de Roſſello, e tres fillas ço es Conſtanſa que caſa primer ab lo Rey de Vngria, y apres ab lo Rey de Sicilia que fonc Emperador, Eleonor, e Sancha las quals caſaren ab los Comtes de Toloſa Pare y fill, nomenats Ramons, mori en la Vila de Perpanya a xxiiij de Abril Any M. C. Lxxxxvj. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Pobiet que havia edificat,

havent

Pere. I. Y Iaume. I.

havent feta ſaludables Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats en los locs, dies, y Anys devall ſcrits, ço es.

EN FONTDALDARA.
Any M.C. Lxxiij.

De las Divinals lib. 10. tit. 11. pag. 485.

EN BALBASTRO,
Any M. C. Lxxxxij.

Alfons per la gratia de Deu lib. 10. tit. 11. pag. 487.

PEre Primer cognomenat lo Catholic, ſuccehi en lo Regne de Arago, y Comtat de Barcelona, apres mort de Alfons ſon Pare, e pres per Muller la Filla del Noble Princep Don Guillem de Montpeller, Neta del Emperador de Conſtantinoble, de la qual hague vn Fill apellat Iaume; y entenent que lo Comte de Fontcalquer tenia pres lo Comte de Proenſa Germa ſeu, ana a deſliurarlo, y feu fer les Paus entre ells, e no res menys ab gran poder ana en perſona ſocorrer lo Rey de Caſtella qui eſtava opprimit del Rey de Leo, y enſemps ab dit Rey de Caſtella ana en perſecutio dels Moros contra los quals obtingue diverſas victorias, y prengue Vbeda, e los Caſtells de Fabis, y Ademus, Calatrava, y altres en Lany M. CC. viiij. E apres volent ſoccorrer a ſon cunyat lo Comte de Toloſa ana a fer Guerra a Symon de Monfort quil perſegui per lo Rey de França, en la qual jornada ferit en Batalla morí valeroſament ab la eſpaſa en la ma en dit Any M. CC. xiiij. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Xixena, havent fetas ſaludables Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats en los locs, dies, y Anys devall ſcrits.

EN BARCELONA, Any
M. C. Lxxxxviij.

Aqueſta es la Pau lib. 10. tit. 11. pag. 489.

EN PVIGCERDA.
Any M. CC. vij.

Si algu dél Magnats lib. 10. tit. 11. pag. 495.

EN BARCELONA,
Any M. CC.

De las Divinals lib. 10. tit. 11. pag. 491.

EN BARCELONA,
Any M. CC. x.

Car dignament lib. 4. tit. 31. pag. 343.

EN CERVERA, Any
M. CC. ij.

En Lany de noſtre Senyor lib. 10. tit. 11. pag. 494.

EN LEYDA, Any
M. CC. x.

En nom de Ieſu Chriſt lib. 1. tit. 10. pag. 33.

Acme Primer cognomenat lo venturos apres mort de Pere Primer ſon Pare ſuccei en lo Regne de Arago, y Comtat de Barcelona, y eſtant en poder de Symon de Montfort en Carcaſſona ahont ſe ere criat, y retengut per forſa, lo Sanct Pare de Roma envia vn Cardenal appellat Meſtre Pere de Benavent, lo qual lo tragué de poder de dit Symon de Montfort, y lo porta en dits ſos Eſtats, y convocats los Staments de dits Regne, y Comtat, fonc comanada ſa perſona per dits Staments, y lo govern de ſos Eſtats durant ſa menor edat a Nuno Sans Compte de Roſſello, e apres que fonc de edat ſe caſa ab Eleonor Filla del Rey de Caſtella, e per ſer en grau de parentela molt propinques, fonc fet divorſi entre ells, y caſa ab Andreva Filla del Rey de Vngria que apres li digueren Violant, de la qual hague tres Fills, ço es, Pere que li ſuccei en dit Regnat, y Comtat, Iaume que li ſuccei lo Regne de Mallorca, y Xanxo Archebisbe de Toledo fonc tant Valeros, y Guerrer que Conquiſta dels Moros los Regnes de Mallorca, Valencia, y Murcia, lo qual dona apres en dot a vna Filla ſua que havia caſada ab lo Rey de Caſtella, e rebut lo Abit de Sanct Bernat en lo Monaſtir de Pablet renuntia los Eſtats a ſon Fill en Pere ſentli molt ſanctas ex-

hortations, e mori de edat de Lxxxiij. Anys en Valentia ha vj. de Iuliol Any M. CC. Lxxvj. e ſonc portat ſon cors en lo Monaſtir de Poblet havent fetas ſaludables Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats en los locs, dies, y Anys devall ſcrits.

EN VILAFRANCA, Any M. CC. xviij.

A honor de Deu lib. 10. tit. 3. vol. 3.

EN BARCELONA, Any M. CC. xviij.

Com en la celebre Cort lib. 5. tit. 1. pag. 352.

EN VALENTIA, Any M. CC. xviiij.

Iacme per la Gratia lib. 5. tit. 1. pag. 352.

EN TORTOSA, Any M. CC. xxv.

En nom de Ieſu-Chriſt lib. 10. tit. 3. vol. 3.

EN BARCELONA, a 12. de las Chalendas de Ianer, Any M. CC. xxviij.

En nom de Ieſu-Chriſt lib. 10. tit. 11. pag. 495.

EN BARCELONA a xj. de las Chalendas de Ianer, Any M. CC. xxviij.

1. En nom de noſtre Senyor Deu lib. 1. tit. 5. vol. 3.
2. Ab ſolemne ibidem.
3. Statuim volem ibidem.
4. No reſmenys ibidem.
5. Ab irrefragable ibidem.
6. Ab inviolable ibidem.
7. La General Cort lib. 1. tit. 20. vol. 3.
8. Aqueſt Statut, lib. 1. tit. 48. pag. 117.
9. Negun Veguer ibidem.
10. Digna coſa es ibidem.
11. Manam fermament ibidem.
12. No reſmenys ibidem.
13. A la per ſi ibidem.
14. Statuim, e ordenam ibidem.
15. Statuim que Veguers lib. 1. tit. 3. pag. 10.

EN TARRAGONA, Any M. cc. xxxiiij.

1. En non de la Sancta Trinitat lib. 1. tit. 1. pag. 7.
2. Statuim que algun ibidem.
3. Statuim que negu lib. 1. tit. 10. pag. 35.
4. Perque no ſie fet ibidem.
5. Perço que los innocents ibidem.
6. Statuim que ſi qualſevol ibidem.
7. Statuim que en los locs ibidem.
8. Stablim que las Paus lib. 10. tit. 11. pag. 497.
9. Stablim que las Paus ibidem pag. 498.
10. Statuim encara lib. 1. tit. 11. vol. 3.
11. Letras lib. 1. tit. 26. pag. 75.
12. Statuim quels reſcrits lib. 1. tit. 24. pag. 70.
13. Statuim que a precs lib. 1. tit 26. pag. 75.
14. Statuim que no cometan lib. 1. tit. 25. pag. 73.
15. Statuim que los Clergues lib. 1. tit. 4. pag. 14.
16. Statuim que quant algu lib. 1. tit. 10. pag. 36.
17. Statuim que quiſcu lib. 1. tit. 3. pag. 10.
18. Statuim que ſi carta lib. 4. tit. 20. pag. 290.
19. Statuim que Clergue lib. 1. tit. 4. pag. 14.
20. Statuim que Iueus lib. 4 tit. 6. vol. 3.
21. Statuim que Sarrahi lib. 1. tit. 5. vol. 3.
22. Statuim que los Balles lib. 1. tit. 3. pag. 11.
23. Pregam los Bisbes lib. 10. tit. 11. pag. 498.

EN TARRAGONA ha xvj. de las Chalendas de Abril, Any M. cc. xxxiiij.

En nom de Ieſu Chriſt lib. 10. tit. 11. pag. 495.

EN GERONA, Any M. cc. xxxx.

Iacme per la Gratia de Deu lib. 4. tit. 6. vol 3.

EN GERONA, Any M. cc. xxxxij.

Aço es la forma lib. 1. tit. 5. vol. 3.

EN LEYDA, Any M. cc. xxxxij.

1. Sapian tuyt. lib. 1. tit 1. pag. 7.
§. Statuim, lib. 9. tit. 15 pag. 433.
§. Volem encara, lib. 1. tit. 1 vol. 3.

EN BARCELONA, Any M. cc. Lj.

1. Conegan, lib. 2. tit. 3. pag. 170.
2. Semblantment quiſcu, ibidem.
3. Encara ſtatuim, lib. 1. tit. 8. vol. 3.
4. Encara ſtatuim, lib. 3. tit. 5. vol. 3.
5. Encara ſtatuim que die, ibidem.
6. Encara decernim, ibidem.
7. Encara ſtatuim, lib. 4. tit. 8. pag. 259.
8. Encara ſtatuim, lib. 3. tit. 11. pag. 211.
§. La cauſa, lib. 7. tit. 3. vol. 3.
9. Com entre noſtres Cavallers, lib. 4. tit. 1. pa. 246.

EN LEYDA, Any M. cc. Lvij.

En nom de Ieſu Chriſt, lib. 1. tit. 3. pag. 11.

EN TARRAGONA, Any M. cc. Lx.

Com al Offici Reyal, lib. 6. tit. 2. pag. 356.

Pere

PEre Segon mort Iaume Primer ſon Pare ſuccei en los Regnes de Arago, y Valentia, y Comtat de Barcelona, en vida del qual havia caſat ab Dona Coſtanſa, filla de Manfredo Rey de Sicilia, de la qual hague quatre fills, y dos fillas, ço es Alfons, Iaume, Federic, y Pere, Iſabel que caſa ab lo Rey de Portugal, y Violant que caſa ab Ruberto Rey de Napols, per rabo del qual Matrimoni obtingue lo dit Regne de Sicilia apres mort de dit Manfredo ſon Sogre, encara que paſſaren alguns Anys, perço que lo Rey Carles de França, apres de haver mort lo dit Rey Manfredo en Batalla, ſe apodera de dit Regne de Sicilia, y aquell tingue, fins que ab gran Exercit hi paſſa lo dit Rey en Pere, y de aquell ne expelli lo dit Rey Carles de França, qui eſtava ab ſon Exercit ſobre la Ciutat de Mecina. Sentis lo dit Rey Carles de França tant agraviat de dit Rey en Pere, axi per veure quel havia expellit de Sicilia, comencara per tenirli pres Carles Denjou ſon fill, que no content de haverlo deſafiat cors a cors, ab lo major Exercit que pogue li entra per Salſes en Cathalunya, y arriba fins a la Ciutat de Gerona, ha hont mori lo ſeu Exercit de peſtilentia, y de vnas moſcas que iſqueren del cors de Sanct Narcis Bisbe, y lo Rey Carles ſe retira malalt fins a Empurias, a hont tambe fini ſos dies. E apres, trobantſe en Vilafranca de Panades lo dit Rey en Pere, mori a xj. de Nocmbre M CC. Lxxxvj. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Sanctas-Creus, havent fetas molt Sanctas Ordinations en lo Loc, y Any devall ſcrits.

EN BARCELONA, Any M.cc.Lxxxiij.

1. Com a la Reyal lib. 1. tit. 19 pag. 61.
2. Reſtituim en cara libr 8. tit. 1. pag. 389.
3. Reſtituim en cara ibidem.
4. Statuim en axi lib. 1. tit. 67. pag. 154.
5. Ordenam que en los locs lib. 1. tit. 65. pag. 150.
6. Nos o ſucceſſors noſtres lib. 10. tit. 4. pag 473.
7. Nos ne ſucceſſors lib. 10. tit. 5. pag. 474.
8. Atorgam volem lib. 4. tit. 25. pag. 299.
9. Prometem lib. 1. tit. 3. pag. 11.
10. Specialment reſtituim lib. 8. tit. 1. pag. 399.
11. Statuim encara lib. 10. tit. 5. pag. 474.
12. Totas las cauſas lib. 3. tit. 2. pag. 185.
13. Las cauſas ibidem.
14. Confirmants lib. 10. tit. 5. vol. 3.
15. Volem ſtatuim lib. 1. tit. 15. pag. 43.
16. Negun Homens lib. 3. tit. 2. pag. 185.
17. Encara que de tota carta lib. 1. tit. 25 pag. 73.
18. Encara que lib. 7. tit 9. pag. 378.
19. Ordenam encara lib. 1. tit. 18. vol. 3.
20. Atorgam, e ordenam lib. 1. tit. 51. pag. 121.
21. Confirmam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
22. Statuim que null hom lib. 9. tit. 12. pag 424.
23. En las terras lib. 4. tit. 32. pag. 347.
24. Vna vegada lany lib. 1. tit. 14. pag 37.
25. Nos, e Officials lib. 8. tit. 1. pag. 399.
26. Statuim encara lib. 4. tit. 25. pag. 299.
27. Null Cavaller lib. 4. tit. 16. pag. 284.
28. Atorgam encara lib. 1. tit. 55. pag 134.
29. Atorgam lib. 4. tit. 25 pag. 299.
30. Encara atorgam lib. 9. tit. 16. pag. 434.
31. Statuim lib 1. tit. 1. vol. 3.
32. Si Barons lib. 10. tit. 1. pag. 468.
33. En las vendas lib. 4 tit. 19. pag. 288.
34. Confirmam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
35. Volem, e atorgam lib. 1. tit. 12. pag. 36.
36. Statuim encara lib. 4. tit. 25. pag. 299.
37. Los Ciutadans ibidem.
38. Volem, e atorgam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
39. Declaram lib. 10. tit. 11. pag. 502.
40. Los Veguers ibidem.
41. Si de hom lib. 8. tit. 5. pag. 404.
42. Si negu ſe clama lib. 3. tit. 2. pag. 185.
43. Com en la Conſt. lib. 10. tit. 11. pag. 502.
44. Los Veguers ibidem.
45. Statuim, volem lib. 4. tit. 3. pag. 248.
46. Animals lib. 7. tit. 10. pag. 380.
47. Los terratinents lib. 8. tit. 4 pag. 403.
48. Si algun Baro lib. 4 tit. 30. pag. 321.
49. Volem que ſie ibidem.
50. Dels lueus lib. 1. tit. 5. vol. 3.
51. Statuim atorgam lib. 4. tit. 19. pag. 288.
52. Las Veguerias lib. 1. tit. 48. pag. 118.
53. Null Cavaller lib. 10. tit. 1. pag. 468.
54. Nos, o alguns lib. 4. tit. 20 pag. 290.
55. Volem, e atorgam lib. 4 tit. 3. pag. 248.
56. Nos, o los fills lib. 8. tit 6. pag. 406.
57. En totas cauſas lib. 4. tit. 30. pag. 321.

Forma del jurament de Veguer l. 1. tit. 48. pa. 118.

AIfons Segon, cognominat lo Franc, apres mort de Pere Segon ſon Pare ſuccei en los Regnes de Arago, y Valentia, y Comtat de Barcelona, eſtant ſobre Mallorcas, en la qual Illa lo havia enviat ſon Pare, per la infidelitat que li havia comeſa Iaume Rey de Mallorca, y Comte de Roſſello ſon Germa, donant pas al Rey de França, pera que pogues entrar en Cathalunya, com entra, la qual conquiſta dos dies apres que ſabe la mort de dit ſon Pare, apres ſen ana Yviſa, e alli fou rebut ab gran honor, y a cap de dos dies ſen torna a Barcelona, e alli rebe Embaxador del Papa, e dels Reys de França, e de Inglaterra, pera que volgues libertar la perſona de Carles den Iou Rey de Napols, que ſon Pare havia pres, e non pogueren acabar, fins que caſa ab la

filla del Rey de Inglaterra, a pregarias del qual lo liberta, donantli per renes tres filla, y 20. Nables de Provença, e poc apres ab 40. Galeras ana sobre Menorca, que stava en poder de Sarrahins en la qual, travada ferca de Mahó vna cruel Batalla ab lo Moxarif, obtingue victoria, e tornat en Barcelona, se emalalti de vn bony que se lisca a la cuxa, y mori sens fills ha 18. de Iuny 1291. e fonc soterrat en lo Monastir de Frares Menors, havent setas saludables Ordinations en lo Loc, die, y Any devall scrits.

EN LA CORT DE MONTSO, Any M. cc. Lxxxviiij.

1. Ordenam li.1.tit.65 pag.150.
§. Statuim lib.1.tit.67.pag.154.
2. Statuim lib. 1.tit.48. pag.119.
3. Ordenam lib. 1. tit.65.pag.150.
4. Ordenam lib. 1. tit. 51.pag.121.
5. Statuim lib. 1.tit.69 pag.154.
6. Ordenam lib. 2. tit 3.pag.170.
7. Ordenam lib. 1.tit.26.pag.75.
8. Ordenam lib. 4. tit. 22. pag.291.
9. Ordenam lib. 1. tit.28.pag 73.
10. Ordenam lib. 1.tit.55.pag.135.
11. Ordenam lib. 1. tit. 67.pag. 155.
12. Ordenam lib. 8. tit.4.pag.402.
13. Ordenam lib.7.tit.10.pag.380.
§. Item que sien tenguts lib. 2. tit.13.pag. 181.
14. Ordenam lib.9.tit.15.pag.433.
15. Ordenam lib. 1.tit.15.pag.43.
16. Ordenam lib. 1. tit.26.pag.76.
17. Ordenam lib.2.tit.6.pag.174.
18. Ordenam ibidem.
19. Allo mateix ibidem.
20. Ordenam lib. 1.tit.50.pag.121.
21. Ordenam lib.8.tit,1,pag.400.
22. Ordenam lib.2.tit,3 pag.170.
23. Ordenam lib. 4.tit,16.pag.284.
24. Ordenam lib. 1.tit.65.pag.150.
25. Ordenam lib. 1. tit, 5.vol.3.
26. Ordenam lib,3.tit.2 pag.185.
27. Ordenam lib,1. tit.67.pag.155.
28. Ordenam lib.9 tit.29.pag. 461.
29. Ordenam lib.4.tit,32.peg.347.
30. Ordenam lib. 9. tit. 2. pag.415.
31. Ordenam lib.1.tit 3.pag 12.
32. Ordenam lib.8.tit. 11. pag. 409.
33. Ordenam lib.10. tit.5. vol.3.
34. Com nos hajam rebut lib.8.tit.10.pag.408.

Aume Segon, cognominat lo justitier, Rey de Sicilia, mort Alfons Segon son Germa succei en los Regnes de Arago, y Valentia, y Comtats de Barcelona, e renuntia lo Regne de Sicilia a Don Federic son Germa. Casa ab Dona Blanca filla del Rey Carles Segon Rey de Napols que havia tingut pres, de la qual nasqueren sinc fills, y sinc fillas, per rabo del qual matrimoni se feren entre ells las Paus, y restitui las personas que tenia per renes, e axi mateix restitui los Regnes de Mallorca, Menorca, e Yviça, a Xanxo fill del Rey en Iaume, e apres trames a son fill Alfons en Sardenya la qual conquista, e collocats tots sos fills, y fillas honradament, mori en la Ciutat de Barcelona a 2. de Noembre M. CCC. xxvij. e fonc soterrat en lo Monastir de Sanctas-Creus, havent setas saludables Ordinations en las Coris per ell Celebradas en lo Locs, y Anys devall scrits.

EN LA PRIMERA CORT DE Barcelona, Any M.cc.Lxxxxj.

1. A supplicatio lib. 1. tit. 68. pag. 158.
2. Lo Noble Infant ibidem.
3. Veguers lib.1.tit.66.pag.151.
4. Algun Scriva lib.1.tit.67.pag.155.
5. Ningun Clergue lib.1.tit.6.pag.24.
6. Nos, e nostres lib.1.tit.25.pag.73.
7. Nos, o Officials lib. 9. tit.15.pag 433.
8. Confirmam lib. 10. tit.2. pag 471.
9. Algun lueu lib.4.tit.6.vol.3.
10. Algun Official lib. 1.tit.66.pag. 152.
11. Alguna carta lib. 7. tit.1.vol.3.
12. Algun Iutge lib. 4. tit. 8.pag. 259.
13. Algun lueu lib.1.tit.5. vol. 3.
14. A requesta lib. 8. tit.5 pag.405.
15. Si per ventura lib. 3. tit.9.pag.209.
16. De gratia lib.7.tit.9 pag.378.
17. Algun saig lib. 1.tit.65.pag. 150.
18. Nos, o nostres lib.10. tit. 1. pag. 468.
19. Officials nostres lib. 9. tit.22.pag. 446.
20. Tot Sagramental ibidem.
21. Algun Iutge lib.1.tit.49.pag.120.
22. Nul hom lib. 4.tit.32.pag. 347.
23. Si algu sera reprat lib.9 tit.12. pag.424.
24. Si algu reptara ibidem.
25. Si algu haura trevas lib.2.tit.3. pag. 170.
26. Algun Cavaller lib. 8.tit.2.pag.403.
27. Nos o successors lib. 1. tit.66.pag.152
28. Nostra Cort lib.8.tit. 5. pag. 405.
29. Negun home lib. 3.tit.2.pag.185.
30. Algun loc no sie lib.1.tit.48.pag.119.
31. Tota malafeta lib. 9. tit. 15.pag.433.
32. Algun Veguer lib. 1. tit.67.pag.155.
33. Algun hom no sie lib.4.tit.16.pag.284.
34. Si homens nostres lib. 3. tit.2.pag.185.
35. Clergues lib.4.tit.25.pag.299.
36. Volem lib. 3.tit.2.pag.186.
37. Si lo dit Veguer ibidem.
38. Porter lib.7. tit.10. pag.380.
39. Tota vegada lib.1.tit.48.pag.119.
40. Nos lib.1. tit.6.vol.3.
41. Ordenam lib. 8.tit.11.pag.409.
Vnic en nom de Deu sie lib. 10.tit.5.vol.3.

EN LA SEGONA CORT DE BARCELONA, Any M. cc. Lxxxviiij.

1. Primerament lib.1.tit.51. pag. 121.
2. Tot Veguer ibidem pag.122.
3. Algun Offici lib. 1. tit.74, pag. 166.
4. Nos, e los ſucceſſors lib. 1. tit. 14. pag. 37.
5. Quiſcun cambiador lib. 9. tit. 10.pag.420.
6. De tota dita lib. 4.tit.35.pag.350.
7. Lo ſtatut lib. 4. tit. 6. vol. 3.
8. Statuim que ſi jueu lib. 1. tit.1.pag.8.
9. Nos, e los ſucceſſors lib. 1. tit. 36. pag. 94.
10. Lo capitol lib.4. tit.25.pag.299.
11. Nos, o los ſucceſſors lib.10.tit.5. vol.3.
12. Algun Veguer lib.1. tit.67. pag. 155.
13. Algun home lib. 1. tit. 74. pag. 168.
14. Negun Clergue lib. 1. tit. 6. pag. 24.
15. Ordenam lib.4.tit.22. pag. 291.
16. Nos, e los lib.1.tit.26.pag.76.
17. Com quiſcu ſie lib. 1. tit. 21. pag 66.
18. Quiſcun Notari lib 4.tit.13.pag.274.
19. Alguna perſona lib.1.tit. 67.pag.155.
20. Tota ferma lib. 3.tit.1.pag.184.
21. Com en la Cort lib.1.tit. 51. pag. 122.
22. Algun Official lib. 1. tit. 67. pag. 155.
23. Lo Capitol de la Cort lib.10.tit.5.vol.3.
24. Lo Capitol noſtre lib.7.tit 10.pag.380.
25. Algun home lib.9.tit.29.pag.461.
26. Loam lib. 10.tit.4.pag. 473.
27. Noſtres ſucceidors lib. 4.tit.1.pag. 246.
28. Nos, o ſucceſſors lib. 10.tit.4.pag. 473.
29. Per ningun deute lib. 4.tit.16.pag. 284.
30. Si en algun Capitol lib.1. tit. 16. pag. 43.
31. Com los Prelats lib. 1. tit. 6.vol. 3.
32. Nos vſarem lib. 9. tit. 33.pag. 465.
33. Com nos hajam lib. 1.tit.14. pag. 38.
34. Si deute lib. 4. tit. 16. pag. 284.
35. Nos no puixam lib.10.tit.4 pag. 473.
36. Sien aſsignats lib.1.tit. 17. pag. 44.
37. En tots los Capitols ibidem.

EN LEYDA, Any M. ccc.

A tots ſie manifeſt lib.4.tit.16.pag.284.

EN LEYDA, Any M. ccc. j.

1. Primerament lib.1.tit.51. pag. 122.
2. Statuim encara lib. 1. tit. 14. pag. 38.
3. Sobre lo Capitol lib. 9. tit. 10.pag. 420.
4. Ordenam lib. 4.tit.35.pag.351.
5. Algun cambiador ibidem.
6. Ordenam lib. 4. tit.1. vol.3.
7. Del Capitol lib. 4. tit. 25. pag. 300.
8. Sobre aquell Capitol lib.1.tit.67.pag.155.
9. Sobre lo Capitol lib.10.tit.4.pag.473.
10. Sobre lo Capitol lib.1.tit.14. pag.39.
11. Ordenam lib. 10.tit 5. vol. 3.
12. Ordenam lib.1. tit. 5. vol. 3.
13. Ordenam lib. 7. tit. 7. pag.372.
14. Ordenam lib.3.tit.3. pag. 194.
15. De certa ſcientia lib.10 tit.4.pag.473.
16. Statuim lib.1. tit.9.vol.3.
17. Ordenam lib.1.tit.17. pag. 44.

EN MONTBLANC, Any M. ccc. vij.

1. Havent ſupplicat lib.10.tit.11.pag. 502.
2. A ſupplicacio lib. 1. tit. 21.pag. 66.

EN LA TERCERA CORT DE BARCELONA, Any M. ccc. xj.

1. E a ſupplicatio lib. 1.tit.1.vol.3.
2. Ordenam lib.1.tit.51.pag.123.
3. Ordenam que lo ſalari lib.9.tit.24.pag.452.
4. Ordenam la preſent lib.8.tit.1.pag. 442.
5. Ordenam quel Capitol ibidem.
6. Ordenam que los cap.lib.3.tit.2. pag. 186.
7. Ordenam que algun lib.1.tit.66. pag. 152.
8. Ordenam que lo capitol lib.1.tit.18. vol.3.
9. Ordenam ſobre lo capitol lib.1.tit. 65.pag. 150.
10. Ordenam que lo cap.lib.2.tit.13.pag.181.
11. Ordenam ſobre lib.1.tit.51.pag. 125.
12. Ordenam y prometem lib.1.tit.26.pag.76.
13. Ordenam ſobre lib.1.tit.21.pag.66.
14. Ordenam de conſell lib. 4.tit.30.pag.322.
15. Ordenam de conſell lib.1.tit.67.pag. 155.
16. Ordenam que tot hom lib. 7. tit.15.pag.399.
17. Ordenam que ſi nos lib.10.tit.11.pag. 503.
18. Ordenam quel cap. lib.7.tit.1. vol. 3.

EN LA CORT DE GERONA, Any M. ccc. xxj.

1. A ſupplicatio lib.9.tit.12.pag. 424.
2. Statuim lib.4.tit.25.pag.300.
3. Statuim lib.1.tit.48.pag.119.
4. Statuim lib.1.tit.26.pag 76.
5. Statuim que lo cap.lib.4.tit.16.pag.285.
6. Statuim lib.9.tit.11 vol. 3.
7. Statuim lib. 1.tit.67.pag.155.
8. Statuim lib.4.tit.25.pag.300.
9. Statuim lib.1.tit.26. pag.76.
10. Statuim lib.1.tit.16.pag.43.
11. Statuim lib.9. tit.33.pag.465.
12. Encara ſtatuim lib.1.tit.17.pag.44.
13. Statuim lib.9.tit 10.pag 420.
14. Statuim lib. 10. tit. 5.vol.3.
15. Statuim lib.1.tit.18.vol.3.
16. Statuim lib.2.tit.13.pag.181.
17. Statuim lib.1.tit,26.pag.76.
18. A ſupplicatio lib. 1.tit. 67. pag. 156.
19. Statuim lib.1. tit. 51. pag. 125.
20. Statuim lib. 1.tit. 41. pag. 103.
21. Statuim lib.4. tit.10.pag 271.
22. Statuim lib.4. tit. 32. pag. 347.
23. Statuim lib.9.tit.24.pag 452.
24. Statuim encara lib.1.tit.14. pag. 39.
25. Statuim lib. 9.tit.12.pag. 425.
26. Statuim lib.3.tit.2.pag.186.
27. Statuim lib. 10.tit.11. pag.503.
28. Ordenam lib.1.tit.49.pag. 120.
29. Encara ſtatuim lib. 1. tit. 17. pag.44.
30. Aqueſtas coſas lib.10.tit.5.vol.3.

Genealog. dels Reys de Arago, y Comtes de Barcelona.

ALfons Terç cognomenat lo benigne, mort Iaume Segon ſon Pare ſuccei en lo Regne de Arago, y Valentia, y Comtat de Barcelona, perço que Iaume ſon Germa major, renuntiada la primogenitura, prengue l'abit de la Militia de Sanct Ioan de Hieruſalem: en vida de ſon Pare havia caſat ab Dona Thereza filla de Don Gombau Dentenſa, de la qual hague tres fillas, ço es Coſtanſa, Tereza, y Eliſabet, e apres de la mort de dit ſon Pare trobantſe viudo pres altra Muller nomenada Dona Eleonor, filla de Don Ferrando Rey de Caſtella, que fonc Sp ſada primer ab dit Don Iayme ſon Germa, de la qual hague dos fills, ço es Ferrando, al qual Dona lo Marqueſat de Tortoſa, y la Ciutat de Albarrazin, y Ioan que reſta ſens Titol algu, e mori en la Ciutat de Barcelona a 24. de Ianer M. CCC.xxxv. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir dels Frares Menors de la Ciutat de Leyda, havent fetas ſaludables Ordinations en lo Loc, die, y Any devall ſcrits.

EN LA CORT DE MONTBLANC, Any M. ccc.xxxiij.

1. Primerament lib 1.tit 23.vol.3.
2. A eſquivar fraus ibidem.
3. Per tal lib. 1. tit. 51. pag.126.
4. Com ſegons ibidem.
5. Per tal que dels ſalaris ibidem.
6. Volem ſtatuim ibidem.
7. *Statuim*. e ordenam ibidem.
8. *Statuim* lib. 1.tit.45.pag.108.
9. Per tal que en las executions lib.1.tit.64.pa.148.
10. Volem lib 1.tit.66.pag.152.
11. Per tal que a las fraus ibidem.
12. Per tal que tota ibidem.
13. Com ſegons ibidem.
14. *Statuim* lib 1.tit.72.pag.166.
15. Los Veguers lib.1.tit.70.pag.164.
16. *Statuim* lib.1.tit.52.pag.131.
17. *Statuim* lib. 1. tit.48 pag.119.
18. Volents lib. 1.tit.65.pag.151.
19. De aqui avant ibidem.
20. A ſuppliçatio lib.1.tit.68.pag. 159.
21. Per toire lo abus lib.9. tit.31.pag.464.
22. Statuim lib.10.tit.5.vol.3.
23. Conſi mants lib.1.tit. 19. vol.3.
24. Iurges lib. 7.tit.2.pag.361.
25. Ordenam que negu lib. 9.tit. 29.pag.461.
26. Approbants lib. 4.tit.10.pag.271.
27. Fem edicte lib. 6. tit.1. vol. 3.
28. Per abreviar lib.7. tit.7. pag. 372.
29. Ordenam lib. 9. tit. 1. pag. 410.
30. *Statuim* part aço lib.9.tit.10.pag.421.
31. Ningu de aqui avant lib. 4. tit. 13.pag.275.
§. Ningu jurat lib.6.tit.1.pag.356.
32. Dins deu Anys lib.9.tit.10. vol. 3.
33. Dins deu Anys lib.4.tit.5.pag. 252.
34. *Statuim* que ſi los Veguers lib. 8.tit.5.pag.405.
35. Part aço lib.10. tit.4.pag.474.
36. Mes avant lib. 1. tit.9.vol.3.

PEre Terç vulgarment appellat del Punyalet, ſuccei en los Regnes, y Comtat de Barcelona, immediadament apres la mort de Alfons Terç ſon Pare, e tingue quatre Mullers, la Primera ſe nomenava Dona Maria filla de Philip, y Ioana Reys de Navarra, de la qual hague quatre infants, ço es, tres fillas, e vn fill, la Segona ſe nomenava Eleonor, filla de Don Alfonſo Rey de Portugal, de la qual no hague ningun fill, la Tercera ſe nomena tambe Eleonor filla del Rey en Pere de Sicilia, de la qual hague tres fills, ço es, Ioan que li ſuccei en los Regnes, y Comtat de Barcelona, lo Segon Marti, lo Terç Alfons que mori en edad de infanteſa, e vna filla nomenada Eleonor, que caſa ab lo Rey Don Ioan de Caſtella, de la qual naſque Don Ferrando que fonc apres Rey de Arago, y Comte de Barcelona, per mort del Rey en Marti, com ſe dira en ſon Loc, la Quarta muller ſe nomena Sibilla filla de vn ſimple Cavaller de Empurda, nomenat Bernat de Fortia, de la qual hague vna filla nomenada Eliſabet, que fonc caſada ab Don Iaume derrer Comte de Vrgell, e vn fill nomenat Alfons, que fonc Comte de Morella, y mori molt jove. Fonc aqueſt Rey molt valeros Princep, y de gran coratge, encara que de baxa eſtatura, y axi eſſent ſe li rebellat Iaume Rey de Mallorca, e Comte de Roſſello, y Cerdanya coſi ſeu, y cunyat, e feudatari, apres de haverli preſtats los Homenatges del feu, ana ab exercit en dita Iſla de Mallorca, y per força de armas lo priva de dit Regne, ab las Illas adjacents, e de dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya, los quals Eſtats apres vni perpetuament ab la Corona de Arago, e apres tingue guerra contra lo Rey de Caſtella, nomenat Don Pedro lo cruel, al qual priva de ſon Regne, y feu que ſos Rey de Caſtella, lo Infant Don Enric Comte de Treſtamena Pare del dit Rey Don Ioan, ab lo qual apres caſa ab Dona Eleonor ſa filla. E eſſent li alterada la Iſla de Sardenya ab perſuaſio del jutge de Arborea, y dels Genoveſos, ana alli ab gran exercit, y la

ſubjuga,

Pere. III.

ſubjuga, y torna a ſa obedientia, e mori en Barcelona a 5. de Ianer 1387. e fonc comanat lo ſeu cors en la Seu de Barcelona, e apres de algun temps tranſladat en lo Monaſtir de Poblet, havent fetas moltas, y Sanctas Ordinations per la bona Adminiſtratio de la juſtitia, en los Locs, dies, y Anys devall ſcrits.

EN LA CORT DE PERPINYA, Any M. ccc. Lj.

1. Primerament lib. 1. tit. 66. pag. 153.
2. Com no deja lib. 4. tit. 8. pag. 259.
3. Mes encara lib. 1. tit. 51. pag. 126.
4. Car la vtilitat lib. 1. tit. 66. pag. 153.
5. Ordenam lib. 4. tit. 13. pag. 275.
6. Ala perfi lib. 7. tit. 6. vol. 3.
7. Per tal que nos faça lib. 4. tit. 8. pag. 259.
8. Per ſemblant ibidem.
9. Part aço lib. 5. tit. 4. pag. 355.
10. Per tal que als fraus lib. 1. tit. 51. pag. 127.
11. A obviar a difficultat lib. 4. tit. 1. pag. 246.
12. A la difficultat lib. 2. tit. 1. pag. 169.
13. Car ſovint lib. 3. tit. 10. pag. 210.
14. Confirmants lib. 10. tit. 5. vol. 3.
15. Part aço ordenam lib. 9. tit. 5. pag. 416.
16. Statuim encara lib. 8. tit. 8. pag. 407.
17. A tolre tota materia lib. 5. tit. 4. pag. 355.
18. Sanccim lib. 1. tit. 67. pag. 156.
19. A occorrer lib. 4. tit. 13. pag. 275.
20. De aqui avant lib. 9. tit. 24. pag. 452.
21. Volem lib. 9. tit. 1. vol. 3.
22. Com quiſcuna lib. 1. tit. 10. vol. 3.
23. A eſquivar lib. 4. tit. 5. vol. 3.
24. Atorgam lib. 1. tit. 64. pag. 148.
25. Volem lib. 10. tit. 5. vol. 3.
26. A foragitar fraus lib. 5. tit. 2. pag. 354.
27. Approbants lib. 4. tit. 4. vol. 3.
28. Loants lib. 9. tit. 31. pag. 464.
29. Perço que lo ſalari lib. 1. tit. 51. pag. 127.
30. Part aço lib. 1. tit. 14. pag. 39.
31. Com ſegons lib. 4. tit. 22. pag. 291.
32. Ab aqueſta lib. 5. tit. 3. pag. 354.
33. Com per alguns lib. 10. tit. 1. pag. 468.
34. Com de la valor lib. 10. tit. 2. pag. 471.
35. Com en temps lib. 4. tit. 15. pag. 283.
36. Car experientia lib. 2. tit. 2. vol. 3.
37. Ordenam lib. 1. tit. 5. vol. 3.
38. A tolre lib. 9. tit. 7. pag. 417.
39. Per tal que occaſio ibidem.

Proces fet ſobre la mort del Abat de Sanct Cugat lib. 9. tit. 2. vol. 3.

EN LA CORT DE CERVERA, Any M. ccc. Lviiij.

1. Primerament lib. 10. tit. 5. vol. 3.
2. Part aço lib. 10. tit. 1. pag. 468.
3. Perço que ſobre lo luiſme lib. 4. tit. 31. pag. 343.
4. Com per part lib. 1. tit. 17. pag. 45.
5. Part aço lib. 1. tit. 41. pag. 102.
6. Ordenam lib. 1. tit. 51. pag. 127.
7. Encara Statuim lib. 9. tit. 17. pag. 458.
8. De aqui avant lib. 10. tit. 11. pag. 503.
9. Part aço confirmants lib 9. tit. 10. pag. 421.
10. Part aço lib. 1. tit. 68. pag. 159.
11. De aci avant lib. 1. tit. 55. pag. 135.
12. Confirmants lib. 2. tit. 6. pag. 174.
13. A reprimir lib. 1. tit. 64. pag. 149.
14. Ordenam lib. 4. tit. 2. vol. 3.
15. Confirmants lib. 1. tit. 70. pag. 164.
16. Part aço lib. 9. tit. 5. pag. 416.
17. Ordenam lib. 1. tit. 46. pag. 111.
18. Part aço lib. 1. tit, 45. pag. 108.
19. Confirmants lib. 1. tit. 14. pag. 40.
20. Encara ordenam lib. 4. tit. 35. pag. 351.
21. Ordenam de part lib. 4. tit. 19. pag. 288.

§. E encara lib. 7. tit. 10. pag. 380.

22. Vltra aço lib lib. 10. tit. 1. vol. 3.
23. Part aço lib. 2. tit. 1. vol. 3.
24. Encara mes lib. 8. tit. 2. vol. 3.
25. Algun Prelat lib. 9. tit. 8. vol. 3.
26. Retenim lib. 10. tit. 5. vol. 3.

EN LA CORT DE MONTSO, Any M. ccc. Lxiij.

1. Los impubers lib. 6. tit. 2. pag. 357.
2. Com los Officis lib. 1. tit. 73. pag. 167.
3. Las Leys Romanas lib. 2. tit. 9. pag. 180.
4. Nos e lo Primogenit lib. 9. tit. 15. pag. 433.
5. Si per raho lib. 4. tit. 8. pag. 260.
6. Segons lib. 3. tit. 18. vol. 3.

§. Ajuſtant lib. 7. tit. 7. pag. 372.

7. Dins deu dies ibidem.
8. La part ibidem.
9. Los Iutges lib. 1. tit. 51. pag. 127.
10. Qui pataulas lib. 9. tit. 2. pag. 415.
11. Fembras vils lib. 9. tit. 8. pag. 418.
12. La Conſtitutio lib. 7. tit. 7. pag. 372.
13. Las cauſas lib. 3. tit. 1. pag. 184.
14. Marit a muller lib. 6. tit. 7. pag. 359.
15. Sots pena lib. 4. tit. 2. vol. 3.
16. Porters lib. 1. tit. 64. pag. 149.
17. En las Ciutats lib. 2. tit. 6. pag. 174.

§. Los Iueus lib. 2. tit. 3. vol. 3.

18. Ajuſtant lib. 1. tit. 66. pag. 153.
19. Los Notaris lib. 4. tit. 9. pag. 267.
20. Per teſtaments lib. 4. tit. 12. pag. 273.
21. Com los Notaris lib. 4. tit. 2. vol. 3.
12. Per cartas lib 4. tit. 12. pag 274.
23. Los Officials lib. 3. tit. 2. pag. 186.
24. Com en ſententias lib. 4. tit. 8. pag. 260.
25. Statuim lib. 1. tit. 55. pag. 135.
26. La fi de la Conſt. lib. 6. tit. 1. pag. 356.
27. Confirmants lib. 2. tit. 13. pag. 182.
28. Manam part aço lib. 4. tit. 25. pag. 300.
29. Part aço lib. 4. tit. 8. pag. 260.
30. La Conſtitutio lib. 10. tit. 5. vol. 3.
31. Corregints lib. 1. tit. 46. pag. 111.
32. Com ſegons lib. 1. tit. 19. pag 61.
33. Approbants lib. 1. tit. 67. pag. 156.
34. Perço que tota lib. 10 tit. 11. pag. 504.
35. Mes avant lib. 7. tit. 5. vol. 3.
36. Proveints lib. 1. tit. 41. pag. 103.
37. Mes avant lib. 9. tit. 10. vol. 3.
38. De aqui avant lib. 10. tit. 1. vol. 3.

39. Iatſie lib. 1. tit. 21. vol. 3.

Capitols de Cort.
1. Vos ſenyor lib. 1. tit. 24. pag. 70.
2. Com per alguns lib. 1. tit. 58. pag. 137.

ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç en la Cort de Leyda, Any M. ccc. Lxiiij.

Reprehenſible lib. 1. tit. 6. vol. 3.

EN LA CORT DE TORTOSA, Any M. ccc. Lxv.

1. Primerament lib. 6. tit. 3. pag. 358.
2. Vltra aço lib. 1. tit. 41. pag. 103.
3. Part aço lib. 2. tit. 6. pag. 175.
4. A la fi lib. 10. tit. 5. vol. 3.
5. Derrerament lib. 8. tit. 11. pag. 409.
6. Sanament lib. 10. tit. 2. pag. 471.

LO MATEIX PERE TERÇ, EN LA CORT de Tortoſa, Any M. ccc. Lxv.

1. Vos ſenyor lib. 1. tit. 10. vol. 3.

EN LA PRIMERA CORT DE Barcelona, Any M. ccc. Lxv.

1.
2.
3. Lo ſenyor Rey lib. 1. tit. 24. pag. 71.
4.
5.
6. Abſent lib. 1. tit. 27. pag. 77.
7. Lo Senyor Rey lib. 9. tit. 24. pag. 453.
8. Gom la dita lib. 1. tit. 14. pag. 40.

EN LA SEGONA CORT DE BARCELONA, Any M. ccc. Lxviiij.

1. Vos Senyor lib. 1. tit. 24. pag. 71.

EN LA TERCERA CORT DE Barcelona, Any M. ccc. Lxxiij.

1.
2. Vos Senyor lib. 1. tit. 24. pag. 71.
3.
4. Vos Senyor lib. 10. tit. 5. pag. 474.
5. Vos Senyor lib. 10. tit. 5. vol. 3.

EN LA CORT DE LEYDA, Any M. ccc. Lxxv.

1. Com las penas lib. 9. tit. 29. pag. 461.

EN LA QVARTA CORT DE BARCELONA, Any M. ccc. Lxxxij.

1. Com algun abus lib. 10. tit. 11. pag. 504.
2. Com per haver lib. 9. tit. 27. pag. 459.
3. De aqui avant lib. 10. tit. 11. pag 504.
4. Com los ſavis lib. 4 tit. 8 pag. 261.
5. Com los alguzirs lib. 1. tit. 46. pag. 111.
6. Com en molts lib. 9. tit. 1. pag. 410.

EN FRAGA.

1. Com ſegons lib. 1. tit. 23. vol. 3.

Oan Primer, mort lo Rey en Pere Terç ſon Pare, ſuccei en los Regnes, y Comtats, e vivint encara lo dit ſon Pare, caſa ab Donya Matha filla del Comte de Armenyac, y neta del Rey Ioan Primer de França, de la qual hague vna filla appellada Ioana, la qual caſa ab Don Matheu Comte de Foix, e morint dita Muller ſua, ſe caſa altra volta en vida axi mateix de ſon Pare ab Dona Violant filla del Duc de Barri, y neta del Rey de França, de la qual hague vn fill nomenat Iaume, la qual intitularen Delphi de Gerona, pero no li viſque ſino vna filla nomenada Violant, que caſa apres mort de ſon Pare ab Luys Rey de Napols. E apres en Lany M. CCC. Lxxxviiij. Bernat Germa del Comte de Armenyac ſon Sogre, per certas differentias tenia ab dit ſon Gendre entra en Cathalunya ab denou milia homens darmas, fins a la Vila de Baſcara, pero tantoſt acudi gran ſcol de gent del preſent Principat quels expelliren, y feren retirar, y tornarſen en França. Era tant gran caſſador, que venint de Roſſello, ſe poſa a caſſar en lo boſc de Foxa, qui es en lo Empurda, e corrent derrera los cans caygue del Cavall, y mori encontinent, ſens dexar fills maſcles, e fonc comanat lo ſeu cors en la Seu de Barcelona ha 18. de Maig M. CCC. Lxxxxv. e apres quatre meſos, y mig fonc traſladat en lo Monaſtir de Poblet. Nos troban de aqueſt Rey ningunas Conſtitutions, ſino algunas Pragmaticas Sancions, y Privilegis, ſegons que en lo Segon volumen ſeran continuadas.

Marti

Marti. Y Ferrando. I.

Marti fill Segon del Rey en Pere Terç, vivint encara lo dit ſon Pare, caſa ab Dona Maria de Luna, filla, y heretera del Comte de Luna, de la qual hague vn fill nomenat tambe Marti, e apres mort de dit ſon Pare, lo Rey Don Iuan ſon Germa lo feu Duc de Montblanc. Caſa en vida de ſon Germa a dit Marti ſon fill ab Dona Maria, filla, y hereva de Federic Rey de Sicilia, e perque durant la menor edat de aquella, quatre Barons ſe alſaren ab lo Regne, encara que ab apellido ſolament de Vicaris, ço es Artal de Alago Meſtre juſticier, en la Vall de Not, e Don Berthomeu de Arago en la Vall de Mena, e Meſtre Cherémont, y lo Comte Guillem de Peralta en la Vall de Matzara, no volent apres dexar la Adminiſtratio a dita Reyna Maria, y Marti menor Marit ſeu, determina lo dit Marti ſon Pare Duc de Montblanc paſſar en Sicilia ab gran ſtol, y doma la inſolentia de dits Barons, y en aquexa occaſio li vingue la nova de la mort de dit Rey Don Ioan ſon Germa, ab embaxada ſolemne que li feren los Cathalans, y Valentians, requerintlo vingues a pendre lo dit Regne, y Comtats, no obſtant ſobreviſqueſſen fillas de dit Rey Don Ioan ſon Germa, y arribat a Barcelona, eſſent ſe tornada rebellar la Illa de Sardenya, apres de algun temps, y trobantſe ell indiſpoſt de ſa perſona, per la gordaria que tenia, y altrament molt tormentat de las camas, fins que lo Glorios Sanct Sever miraculoſament lo hague curat, feu que lo Rey de Sicilia Don Marti fill ſeu ab gran ſtol paſſas en dita Illa de Sardenya, en la qual apres de haver obtinguda vna victoria campal davant la Vila de Sanct Luri, mori en la Ciutat de Caller a 5. de las Chalendas de Setembre 1409. ſobrevivintli tantſolament vn fill baſtart nomenat Federic, lo qual lo Rey en Marti ſon Avi feya criar en ſa Cort, e veentſe lo dit Rey Don Marti ſens fills legitims, ſe torna caſar ab Dona Margarida filla de Don Iaume Comte de Pradas, de la qual tantpoc no pogue haver infants, ans mori poc apres en lo Monaſtir de Valldonzella a 31. de Maig 1410. e fone ſoterrat en lo Monaſtir de Poblet, havent feitas primer molt Sanctas Ordinations en lo Loc, y Any devall ſcrits ço es.

EN LA CORT DE BARCELONA, Any M. cccc. viiij.

1. Primeràment lib. 1. tit. 38. pag. 95.
2. Lo Canceller ibidem.
3. Com ſegons ibidem pag. 96.
4. Voſtro Prothonotari lib. 1. tit. 40. pag. 98.
5. Alguns ſecretaris ibidem.
6. Los Camerlencs lib. 1. tit. 39. pag. 97.
7. Placia lib. 1. tit. 7. vol. 3.
8. Per tolre lib. 7. tit. 7. pag. 373.
9. Placia a vos ſenyor lib. 4. tit. 8. vol. 3.
10. Sie merce voſtra lib. 1. tit. 67. pag. 156.
11. Com per gran lib. 3. tit. 1. vol. 3.
12. Sie merce voſtra lib. 8. tit. 1. vol. 3.
13. Placia a vos ſenyor lib. 3. tit. 1. vol. 3.
14. Placia a vos ſenyor lib. 1. tit. 6. vol. 3.
15. Com moltas lib. 1. tit. 7. vol. 3.
16. Com poc valria lib. 1. tit. 41. pag. 103.

Ferrando Primer fill de Don Ioan Rey de Caſtella, y de Dona Eleonor filla del Rey en Pere Terç, y Germana del Rey Don Marti, ſuccei en los Regnes, y Comtats, per la declaratio feta en la Vila de Caſp ha 25. de Iuny 1412. per las nou perſonas, ço es, Tres per cada Regne elettas, no obſtant tingues per competidors Don Iaume de Arago Comte de Vrgell, Beſnet del Rey Alfons Terç, qui ſe ere oppoſat tam iure proprio, com encara per lo dret competia, a Dona Yſabel Muller ſua, y Germana de dit Rey Don Marti, Don Alonſo de Arago Duc de Gandia fill del Infant Don Pedro Germa de dit Alfons Terç, y Oncle Valentia de dit Rey Don Marti. Lo Rey Luys de Napols, fill de Dona Violant filla del Rey Don Ioan, Germa de dit Rey Don Marti, Don Federic de Arago, Duc de Luna, fill baſtart de Don Marti: e havent preſa poſſeſsio, aſſetia Balaguer, ahont ſe era fet fort lo dit Don Iaume Comte de Vrgell, y alli lo prengue, y feu portar pres en lo Caſtell de Xativa, ahont mori, privat de tots ſos Eſtats ab ſententia Reyal, e apres ſen ana a Perpinya, ha hont tambe vingue lo Papa Benet de Luna, y lo Emperador de Alemanya Sigiſmundo, per llevar la ſiſma que ere entre dit Benet de Luna, Marti, y Gregori, que tots pretenian eſſer

esſer Papas, e poc apres ſobrevivintli ſinc fills, ço es Don Alonſo, Don Ioan Rey de Navarra, Don Henric Meſtre de Santiago, Don Sancho Meſtre de Calatrava, y Don Pedro que mori en Napols en la Guerra que tenia dit Don Alonſo ſon Germa ab los Franceſos, mori en la Vila de Igualada a 2. de Abril 1416. e fonc ſoterrat en lo Monaſtir de Poblet, havent fetas molt Sanctas Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats, en lo Loc, y Any devall ſcrits.

EN LA CORT DE BARCELONA, Any M. cccc. xiij.

1. Envers la honor lib. 9. tit. 1. pag. 415.
2. La Conſtitutio lib. 9. tit. 7. vol. 3.
3. Per tal que mal lib. 9. tit. 16. pag. 434.
4. La Conſtitutio lib. 1. tit. 41. pag. 104.
5. Lo Procurador Fiſcal lib. 1. tit. 45. pag. 109.
6. Als Procuradors ibidem.
7. Contra la penſa lib. 1. tit. 73. pag. 167.
8. Prohibim lib. 1. tit. 72. pag. 166.
9. Als Scrivans lib. 4. tit. 9. pag. 267.
10. Aquells matcixs lib. 1. tit. 68 pag. 159.
11. Confirmants ibidem.
12. Tolents lo abus lib. 1. tit. 46. pag. 112.
13. Confirmants lib. 9 tit. 15. pag. 434.
14. Los ſalaris lib. 4. tit. 8. pag. 261.
15. Com a molts lib. 9. tit. 13. pag. 425.
16. Als eſcandols lib. 4. tit. 31. pag. 345.
17. Per part de la Cort lib. 10. tit. 11. pag. 504.
18. Car moltas ibidem pag. 505.
19. Car molts conſtituits ibidem.
20. Confirmants ibidem pag. 506.
21. Car a vegadas ibidem.
22. En aixi com contra ibidem.
23. Car a noſtra oida lib. 1. tit. 51. pag. 128.
24. A coratge havem lib. 10 tit. 3. vol. 3.
25. Encara que donar favor lib. 9. tit. 4. vol. 3.
26. Mas per tal lib. 10. tit. 11. pag 507.
27. Perço que del benefici lib. 3. tit. 7. pag. 199.
28. Volents lib. 9. tit. 1. pag. 411.
29. Car per forma lib. 9. tit. 22. pag. 446.
30. A la honor lib. 10. tit. 11. pag. 507.
31. Com lo fruyt ibidem pag. 508.
32. Iatſie per la concordia ibidem.
33. Penſants lib. 9. tit. 8. pag. 418.
34. Per tal que las Leys. *De la nova comp.* pag. 1.
35. Com fer, e contraure lib. 5. tit. 1. pag. 352.
36. Experientia lib. 10. tit. 2. pag. 471.
37. Per obviar lib. 9. tit. 16. pag. 435.

Capitols de Cort.

1. Com lo Senyor Rey lib. 10. tit. 12. pag. 510.
2. Supplica lib. 1. tit. 54. pag. 132.
3. Supplica lib. 4. tit. 26. pag. 307.
4. Com experientia lib. 1. tit. 26. vol. 3.
5. Com lo nombre lib. 4. tit. 8. vol. 3.
6. Com lo Senyor Rey lib. 9. tit. 29. pag. 461.
7. Com ſegons lib. 1. tit. 41. pag. 104.
8. Com los Vſatges. *De la nova comp.* vol. 3.
9. Vos Senyor remetats lib. 10. tit. 4. vol. 3.
10. Vos Senyor lib. 1. tit. 17. pag. 45.
11. Vos Senyor façats lib. 1. tit. 11. vol. 3.

ALfons Quart mort Ferrando Primer ſon Pare ſuccei en los Regnes, y Comtats, havent caſat primer ab Dona Maria Coſina Germana ſua filla de Don Henric el Enfermo, Rey de Caſtella, de la qual no hague ningun fill: e cridat apres de alguns Anys per Dona Ioana Reyna de Napols, la qual lo afilla, y li feu donatio de dit Regne, paſſa en dit Regne, y aquell governa enſemps ab ella com a fill, pero dura poc la concordia, y Pau entre ells, y afilla Luys den Iou, Comte de Proenſa, de hont ſoſtingue grans Guerras en dit Regne, axi ab los mateixos Napoletans qui feyan la part de la Reyna, com encara ab los Franceſos qui eren vinguts ab dit Luys den Iou, y en vna Batalla Naval fonc pres per los Genoveſos, junctament ab Don Henric, y Don Ioan ſos Germans, e portats en poder del Duc de Mila, qui las horas era Senyor de Genova, e obtenint de aquell dins poc temps libertat, ſen torna en dit ſon Regne de Napols, y expelli de aquell a Renat ſucceſſor de dit Luys de Iou ſon Germa, y a tots los Franceſos, en Lany 1442. ha hont viſque lo mes temps de ſa vida pacificament, tenint per Governador a General de la Corona de Arago a dita Dona Maria Muller ſua, y apres a dit Don Ioan Rey de Navarra Germa ſeu, fins a 27. de Iuny 1458. que mori en lo Caſtell del Ou ſcituat devant la Ciutat de Napols, ſens fills legitims, y deixa per ſucceſſor en dit Regne de Napols a Don Ferrando fill ſeu baſtart, havent fetas en ſon temps per ſi, y per dits ſos Governadors molt Sanctas Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats, en los Locs, y Anys devall ſcrits.

EN SANCT CVGAT, Any M. cccc. xviiij.

1. Com per los noſtres lib. 1. tit. 5. pag. 16.
2. Per tolre lib. 1. tit. 22. vol. 3.
3. Ordenam lib. 1. tit. 14. pag. 41.

Capitols de Cort.

1. Vos Senyor remetats lib. 10. tit. 4. vol. 3.

2. Com

2. Com la proviſio lib. 1. tit.7. vol.3.
3. Com poc valria lib.1.tit. 19. vol.3.

MARIA CONSORT, Y LOCTINENT GENE-
ral de Alfons quart en la Cort de Barcelona,
Any M. cccc.xxij.

1. Primerament lib.1.tit.38.pag. 97.
2. Volents lib. 1.tit.2.pag. 187.
3. Ab aqueſta lib.1.tit.13.pag. 41.
4. Statuim mes avant lib.1.tit.13.pa.41.
5. Ordenam lib. 1.tit.27.pag.77.
6. Occorrents lib. 10.tit.11.pag.508.
7. A remoure ibidem pag 509.
8. La ſuperfluitat lib.1.tit.46.pag.112.
9 Al abus lib.1.tit. 25. pag. 73.
10. Aquells mateixs lib.1.tit.68.pa.160.
11. Tolent lo abus lib. 1.tit.40 pag 98.
12. Com ſegons lib.1.tit.66.pag. 153.
13. Per donar orde lib 3.tit.8. vol.3.
14. Ab aqueſt edicte lib.1.tit.67 pa.156.
15. Als poſaders lib.1.tit.59.pag.144.
16. A la conditio lib.4.tit.16.pag.285.
17. Aſſats es coſa lib 1.tit.4.pag.172.
18. Iatſie per Conſt. lib 4.tit.22.pa.292.
19. Molts inexperts lib.1.tit.56.pag.136.
20. Lo ſcriva lib.1.tit.51.pag.128.
21. Havents acor lib.4.tit.19.pag 288.
22. Proveim lib. 9. tit.1.pag.411.
23. Ab ſerie lib. 1.tit.44.pag.107.
24. Mes avant lib. 1. tit.46.112.
25. La rigor lib.9.tit.11.pag.422.
26. Per repos lib.1.tit.45.pag.109.
27. Lo fruyt lib. 1.tit.17.pag 45.
28. Contra Conſt. lib. 1.tit.71.pag.164.
29. Per tolre vexations ibidem pag. 165.
30. Per proveir lib. 1.tit.68.161.

Capitols de Cort.

1. Vos ſenyora lib. 10.tit.4. vol.3.
2. Com ſie notori lib. 8.tit.1.pag.400.

LO MATEIX ALFONS QVART EN LA
Cort de Barcelona, Any M.
cccc. xxxij.

1. Las cauſas lib.3.tit.7.pag.200.
2. Commemorants lib. 4.tit.32.pa.348.
3. Confirmants lib.9.tit.22.pag.449.
4. Com ſobre lib.7.tit.11.pag.384.
5. E ſi ſe eſdevendra ibidem pag. 386.
6. Mes avant ibidem pag. 387.
7. Encara mes ibidem.
8. E mes avant ibidem pag. 388.
9. Statuim ibidem pag.389.
10. E ſi cas ſera ibidem.
11. Si empero ſeran ibidem pag.390.
12. E en cas que lo nombre ibidem.
13. E ſi cas ſe eſdevendra ibidem p. 391.
14. E mes avant ibidem.
15. Com ſie affermat ibidem pag. 392.
16. Per ſemblant ibidem.
17. Declarants ibidem pag. 393.
18. Ordenants ibidem.
19. E perço que la preſent ibidem.
20. Encara per major ibidem.
21. Mas com moltas ibidem.

IOAN REY DE NAVARRA
Loctinent de Alfons Quart ſon Germa,
en la Cort de Barcelona, Any
M. cccc.Lvj.

1. En ningua coſa lib 1.tit.2.pag.9.
2. Quant a la Sanctedat lib.3.tit.30.pag.238.
3. Ratificant lib.4. tit.5.pag.253.
4. Ab aſſentiment lib.9.tit.29.pag.461.
5. Com ſie molt deviant lib 4.tit.9.pag.267.
6. Statuim, ſanccim lib. 1.tit.46.pag.112.

IOan Segon, Rey de Navarra, per ſer mort lo Rey Alfons Quart ſon Germa ſens fills legitims, ſuccei en los Regnes de Arago, y Valencia, y Comtats de Barcelona, Roſſello, y Cerdanya, tenint ja de Dona Blanca Reyna de Navarra Primera Muller ſua, vn fill nomenat Carles Princep de Viana, y duas fillas, ço es Dona Blanca que fonc caſada ab Don Henric Rey de Caſtella, e Dona Eleonor que caſa ab lo Comte de Foix, apres mort de la qual torna caſar ab Dona Ioana filla de Don Federic Henriques Almirant de Caſtella, del qual Matrimoni foren procreats Don Ferrando, y Dona Ioana que caſa ab ſon Coſingerma Don Ferrando Rey de Napols, y Dona Marina que mori en pueril edat, per contemplatio de la qual Segona Muller hague gran diſcordia entre lo dit Rey Don Ioan, y lo dit Princep Don Carles fill ſeu, que cauſa molt gran dany en aqueſt Principat de Cathalunya: e premorintli dit Princep Don Carles ſon fill caſa lo Don Ferrando fill de la Segona Muller ab Dona Yſabel Germana del Rey Don Henric Rey de Caſtella, donantli ab dit caſament titol de Rey de Sicilia, perque la dita Dona Yſabel era tambe cridada, y jurada per ſucceſſora de dit ſon Germa, no obſtant ſa Muller hagues parit vna filla, per ço que no la tenia per filla en aquellas horas, encara que apres la torna rebre en comte de filla, y la caſa ab lo Rey de Portugal, que fonc cauſa de las Guerras foren en Caſtella entre dit Don Ferrando, e Dona Yſabel Muller ſua,

ſua, y los Portugueſos, tant en vida de dit Rey Don Henric, com apres, pero ab la ajuda que li feu lo Rey Don Ioan ſon Pare, obtingue de aquells victoria, y reſta pacificament Rey de Caſtella. Mori lo dit Rey Don Ioan en lo Palau del Bisbe de Barcelona a 19. de Ianer 1479. e ſonc ſoterrat en lo Monaſtir de Poblet, havent fetas algunas ſaludables Ordinations en lo Loc, y Any devall ſcrits.

EN LA CORT DE MONTSO, Any M. cccc. Lxx.

1. Et primo la dita Cort.
2. Per quant la dita gent.
3. Per quant la reſidentia.
4. La dita Cort.
5. Tots e qualſevol.
6. E per que lo ſervey.
7. La preſent Cort proveeix.
8. Lo dit rebedor.
9. Lo pagador.
10. Lo dit rebedor.
11. Supplica la dita Cort.
12. Si cas ſera.
13. Si per alguna occaſio.
14. Com la iniquitat.
15. Supplica la dita Cort lib. 10. tit. 5. vol. 3.
16. Com per pagament.
17. E mes ſupplica.
18. Per lo parlament.
19. Com lo Regne.
20. Com per la Illuſtriſsima lib. 1. tit. 68. pag. 160.
21. Iatſie per Conſt. lib. 8. tit. 4. pag. 403.
22. Com per conſuetut lib. 1. tit. 58 pag. 138.
23. Voſtra Majeſtat ibidem.
24. Com los Alcayts ibidem pag. 139.
25. Per quant en las Ciutats.
26. Supplica la dita Cort lib. 10. tit. 5. vol. 3.
27. En Lany proppaſſat.
28. Per quant a occaſio.
29. Per quant a occaſio lib. 4. tit. 25. pag. 301.
30. La preſent Cort.
31. Per quant quiſcun die lib. 1. tit. 64. pag. 149.
32. Com los dels Comtats.
33. Com la tanta variatio.
34. Com per la multiplicatio lib. 1. tit. 71. pag. 165.
35. Com per Conſtitutions.
36. Com per Conſtitutio.
37. Com per diſpoſitio lib. 10. tit. 5. vol. 3.
38. La preſent Cort ibidem.
39. La pratica que vuy ſe ſerva.
40. Com alguns ſe atreveſcan.
41. Per quant es manifeſt.
42. Com per voſtres Miniſtres.
43. Com per voſtres Miniſtres lib. 10. tit. 5. vol. 3.
44. Com ſie molt expedient.
45. Com ſie acoſtumat lib. 10. tit. 4. vol. 3.
46. Com per voſtre Prothonotari lib. 1. tit. 40. p. 99.
47. Per quant la experientia.
48. Iatſie per Voſtrá Majeſtat.
49. Com la Sereniſsima Senyora.
50. La Cort ſupplica.
51. Com per lo Senyor Rey lib. 10. tit. 5. vol. 3.
52. Com per Voſtra Majeſtat lib. 1. tit. 68. pag. 161.
53. Com la potiſsima lib. 1. tit. 17. pag. 46.
54. Com algunas perſonas lib. 1. tit. 58. pag. 139.
55. La preſent Cort.

Errando Segon, mort lo Rey en Ioan Segon ſon Pare, ſuccei en los Regnes de Arago, y Valentia, y Comtats de Barcelona, Roſſello, y Cerdanya, e hague de Dona Yſabel Reyna de Caſtella, primera Muller ſua vn fill nomenat Ioan, lo qual caſa ab Margarida de Auſtria filla del Emperador Maximiliano, pero premori a dits ſon Pare, y Mare, e quatre fillas, ço es Dona Yſabel que ſonc caſada primer ab Don Michel fill de Don Ioan Rey de Portugal, y apres ab Don Manuel Rey de Portugal, que tambe a dits ſon Pare, y Mare premori, Dona Ioana que caſa ab Don Philip de Auſtria, Archiduc de Auſtria, y Comte de Flandes, fill de dit Emperador Maximiliano, Dona Maria que apres mort de ſa Germana Dona Yſabel caſa ab lo mateix Don Emanuel Rey de Portugal, Dona Catherina que ſonc Muller primer de Aduardo, y apres de Henric ſon Germa Reys de Inglaterra, y vn fill nomenat Don Alonſo, que ſonc Archebisbe de Çaragoça, y de Montreal. Emprengue de expellir del tot los Moros de Granada, y apres de alguns Anys que li dura la guerra continua contra aquells, entra en la Ciutat ab compliment de conquiſta de tot lo dit Regne en Lany 1492. en lo qual Any tambe foragita tots los Iueus de ſos Regnes, que nos volgueren convertir a la Sancta Fe Catholica. E apres Conquiſta lo Regne de Navarra de mans del Rey Don Ioan, al qual lo Summo Pontifice havia declarat per ſiſmaſtic, donantli a ell la dita Conquiſta: Conquiſta tambe lo Regne de Napols primerament de mans de Federic Rey de aquell, y apres de mans del Rey Luys 12. de Françia, vltimament Conquiſta tambe Alger, Bugia, y Ora en Barbaria, e apres de tot aço volentſe regratiar ab dit Rey Luys de Françia ſe caſà ab ſa Neboda, filla de vna Germana

ſua

Ferrando. II.

ſua Muller del Veſcomte de Narbona, que apres fonc Comte de Foix, nomenada Dona Germana, mori en la Vila de Madrigalejo, Vila de Caſtella a 22. de Ianer 1516. e fonc ſoterrat en Sancta Fe Capella de los Reyes, fora los murs de Granada, ahont eſtava ja ſoterrada la dita Reyna Dona Yſabel ſa Muller, havent fetas moltas, y molts Sanctas Ordinations en los Locs, y Anys devall ſcrits, tant per ſi mateix, com per dita Dona Germana vltima Muller ſua ço es.

EN LA PRIMERA CORT DE BARCELONA, Any M. cccc. Lxxxj.

1. Primerament lib.2.tit.13.pag.182.
2. Per levar lo abus lib.1.tit.24.pag.72.
3. Clarificant lib.3.tit.2.pag.187.
4. Com ſovint lib.4.tit.8.pag.262.
5. Mes ſtatuim lib.9.tit.1.pag.412.
6. Si per nos lib.1.tit.12.vol.3.
7. Encara proveim lib.9.tit.28.pag.460.
8. Mes volem lib.10.tit.1.pag.468.
9. Si per nos lib.9.tit.33.pag.465.
10. Statuim ibidem.
11. Revocant lib.10.tit.1.pag.169.
12. Approbants lib.1.tit.68.pag.161.
13. Lo Aſſeſſor lib.1.tit.41.pag.104.
14. Si algu haura lib.7.tit.2.pag.361.
15. Com per lo Senyor lib.4.tit.32.pag.349.
16. Volem lib.2.tit.1.pag.169.
17. Volem, e ordenam lib.1.tit.42.pag.106.
18. Deſijants lib.1.tit.17.pag.47.
19. Per quant lib.1.tit.68.pag.162.
20. Com en la Baljia lib.1.tit.71.pag.165.
21. Segueixſe lib.1.tit.36.pag.94.
22. Poc valria lib.1.tit.17.pag.47.

Capitols de Cort.

1. Com per traure lib.3.tit.7.pag.201.
2. Per donar lib.4.tit.19.pag.289.
3. Supplica la dita lib.10.tit.4.vol.3.

EN LA SEGONA CORT DE BARCELONA, Any M. cccc. Lxxxxiij.

1. Primerament lib.1.tit.28.pag.80.
2. Mes ſtatuim lib.1.tit.29.pag.88.
3. Per donar lib.1.tit.27.pag.77.
4. Entara proveim lib.1.tit.31.pag.99.
5. E ſi alguna part lib.1.tit.17.pag.50.
6. Quant ſe eſdevindra lib.1.tit.28.pag.81.
7. Mes ſtatuim lib.1.tit.35.pag.92.
8. Com ſie digna lib.4.tit.7.pag.255.
9. Quiſcu dels vuyt ibidem pag.256.
10. Los quals ſalaris ibidem.
11. Mes volem que tots lib.4.tit.8.pag.262.
12. Com experientia lib.3.tit.9.pag.209.
13. Statuim lib.3.tit.10.pag.211.
§. E ſi lo dit reo lib.3.tit.12.pag.212.
§. E ſi de tal lib.7.tit.2.vol.3.
§. Entes empero lib.3.tit.12.pag.212.
14. Mes avant lib.3.tit.14.pag.214.
15. Statuim ibidem pag.215.
16. E mes ſtatuim ibidem.
17. Paſſadas ibidem.
18. Publicats ibidem.
19. Mes ſtatuim lib.3.tit.19.pag.222.
20. Segons ló apunctament lib.3.tit.22.pag.227.
21. Mes avant lib.7.tit.5.pag.366.
22. Donada la ſententia lib.7.tit.10.pag.381.
23. Mes ſtatatuim lib.3.tit.4.vol.3.
24. Mes ſtatuim lib.3.tit.26.pag.233.
25. Mes avant lib.7.tit.5.pag.366.
26. Mes avant, ibidem.
27. Statuim lib.3.tit.7.pag.201.
28. Mes volem lib.7.tit.7.pag.373.
29. Volem lib.3.tit.25.pag.231.
30. Mes volem lib.1.tit.36.pag.94.
31. Com no ſie lib.3.tit.3.pag.194.
32. Perquant lib.3.tit.18.pag.222.
33. Perquant lib.3.tit.7.vol.3.
34. Mes volem lib.4.tit.2.pag.247.
35. Com moltas lib.1.tit.21.pag.66.
36. Revocant lib.4.tit.9.pag.268.
37. Com en las cauſas lib.3.tit.1.pag.184.
38. Volem e manam lib.4.tit.13.pag.275.
39. Mes volem, ibidem pag.276.
40. Proveim lib.4.tit.2.vol.3.
41. Per levar lib.7.tit.9.pag.378.
42. Mes auant lib.4.tit.9 pag.268.
43. Mes ſtatuim lib.1.tit.40.pag.99.
44. Ordenam ibidem.
45. Deſijants ſublevar, lib.4.tit.12.pag.274.
46 Per proveir lib.3.tit.7.pag.201.
47. Com per cauſa ibidem.
48. Atenent lib.3.tit.2.pag.188.
49. Sobre las Marcas lib.8.tit.5.pag.405.
50. Declarant lib.4.tit.8.pag.262.
51. Perquant lib.4.tit.11.pag.273.
52. Com ſovint lib.7.tit.10.pag.381.
53. Iaſſie per Conſtitutions lib 9.tit.10.pag.421.
54. Ateſa la gran lib.10.tit.3.pag.472.
55. Mes ſtatuim lib.1.tit.36.pag.136.
56. Mes ordenam lib.7.tit.2.pag 361.
57. Per ſemblant ibidem.
58. Mes ſtatuim lib.1.tit.40.pag.99.
59. Repellint lib.4.tit.10.pag.271.
60. Statuim lib.1.tit.41.pag.104.
61. Statuim lib.1.tit.48.pag.119.
62. Com en algunas ibidem.
63. Per quant lib.4.tit.2.vol.3.
64. Per obviar lib.9.tit.5.pag.406.
65. Ordenam lib.4.tit.13.pag.276.
66. Per quant lib.1.tit.68.pag.162.
67. Mes avant lib.1.tit.17.pag.51.
68. E mes aſupplicatio lib.10.tit.10.pag.479.
69. E mes ordenam lib.1.tit.17.vol.3.

Capitol de Cort.

1. Com los proveidors lib.1.tit.7, vol.3.

EN

EN LA TERCERA CORT DE BARCELONA, Any M. D. iij.

1. Primerament lib. 3. tit. 4. vol. 3.
2. Ordenam lib. 1. tit. 32. pag. 91.
3. Mes avant lib. 3. tit. 8. vol 3.
4. Mes avant lib. 3. tit. 8. pag. 207.
5. Ordenam lib. 3, tit. 7. pag. 202.
6. Mes ſtatuim lib. 3. tit. 28. pag. 236.
7. Per proveir lib. 3. tit. 32. pag. 243.
8. Com per la Conſtitutio lib. 3. tit. 7. pag. 202.
9. Per evitar lib. 2. tit. 5. pag. 173.
10. Ordenam lib. 3. tit. 30. pag. 239.
11. Statuim lib. 1. tit. 29 pag. 88.
12. Mes avant lib. 1. tit. 15. vol. 3.
13. Mes ſtatuim lib. 1. tit. 38. pag. 97.
14. Per tolre, lib. 3. tit. 28. pag. 236.
15. Com en la Cort lib. 4. tit. 13. pag. 276.
16. Com no ſie lib. 4 tit. 10. pag. 272.
17. Mes anyadint lib. 3. tit. 10. pag. 211.
18. Mes ſtatuim lib. 7. tit. 4. vol. 3.
19. Statuim lib. 1. tit. 9. vol. 3.
20. Mes confirmant lib. 1. tit. 43. pag. 106.
21. Per quant lib. 7. tit. 10. pag. 381.
22. Per major lib. 3. tit. 21. pag. 227.
23. Ordenam lib. 1. tit. 41. pag. 104.
24. Mes avant lib. 4. tit. 8 pag. 262.
25. Mes ſtatuim lib. 1. tit. 14. vol. 3.
26. Mes ſtatuim lib. 7. tit. 3. pag 363.
27. Statuim lib. 1. tit. 45. pag. 109.
28. Statuim lib. 1. tit. 51. pag. 128.
29. Com per Conſtitutio lib. 1. tit. 28. pag 81.
30. Statuim lib. 9. tit. 1. pag 412.
31. Com ſins aci ibidem.
32. Statuim lib. 9. tit. 12. vol. 3.
33. Statuim lib. 9. tit. 23. pag. 450.
34. Com ſie juſta lib. 9. tit. 24. pag. 453.
35. Statuim lib. 9. tit. 15. pag. 434.
36. Per poſar lib. 9. tit. 27. pag. 459.
37. Mes ſtatuim lib. 9. tit. 12. vol. 3.
38. Statuim lib. 3. tit. 20. pag. 224.
39. Statuim lib. 1. tit. 45. pag. 109.
40. Com inſtigant lib. 9. tit. 14. pag. 426.
41. Per tolre fraus lib. 8. tit. 9. pag 408.
42. Deſijants lib. 4. tit. 34. pag. 350.
43. Statuim lib. 3. tit. 31. pag. 241.
44. Mes avant ſtatuim lib. 1. tit. 9. vol. 3.
45. Mes a ſupplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

Capitol de Cort.

1. Com a notitia lib. 1. tit. 11. pag. 36.

EN LA CORT DE MONTÇO, Any M. D. x.

1. Primerament lib. 3. tit. 8. pag. 207.
2. Statuim lib. 7. tit. 5. pag. 366.
3. Com en la Cort lib. 3. tit. 8. pag. 208.
4. Statuim lib. 7. tit. 5. pag. 367.
5. Statuim lib. 3. tit. 19 pag. 222.
6. Statuim lib. 3. tit. 10. vol. 3.
7. E axi las ditas lib. 7. tit. 7. pag. 373.
8. Statuim ibidem.
9. Statuim lib. 3. tit. 19. pag. 223.
10. Statuim lib. 3. tit. 3. pag. 195.
11. Statuim lib. 1. tit. 45. pag. 120.
12. Statuim lib. 7. tit. 11. pag. 394.
13. Statuim lib. 1. tit. 27. pag. 77.
14. Statuim lib. 1. tit. 40. pag. 99.
15. Declarant lib. 1. tit. 17. pag 51.
16. Statuim lib. 1. tit. 14. pag. 41.
17. Confirmant lib. 3. tit. 31. pag. 241.
18. Statuim lib. 3. tit. 27. pag. 235.
19. Statuim lib. 9. tit. 32. pag. 464.
20. Declarants lib. 3. tit. 8. vol. 3.
21. Encara mes lib. 1. tit. 28. pag. 81.
22. Confirmant lib 4. tit. 10. pag. 272.
23. Confirmant encara lib. 1. tit. 64. pag. 150.
24. Per la Adminiſtratio lib. 1. tit. 36. pag. 94.
25. Statuim lib. 3. tit. 8. vol. 3.
26. Per proveir lib. 9. tit. 19. pag. 439.
27. Statuim encara lib. 9. tit. 13. pag. 426.
28. Encara ſtatuim lib. 9. tit. 21. pag. 442.
29. Revocant lib. 1. tit. 38. pag. 97.
30. Confirmant lib. 9. tit. 10. pag. 421.
31. Statuim lib. 9. tit. 25. pag. 456.
32. Statuim lib. 2. tit. 6. pag. 175.
33. Proveint lib. 10. tit. 11. pag. 509.
34. Com alguns lib. 1. tit. 54. pag. 132.
34 Com moltas lib. 4. tit. 26. pag. 308.
35. Com molts lib 9. tit. 15. pag. 434.
36. E com per la Conſtitutio lib. 3. tit. 7. vol. 3.
37. Statuim mes avant lib. 10, tit. 3. pag. 472.
38. Encara ſtatuim lib. 9. tit. 26. pag. 456.
39. Havent a cor lib. 4. tit. 13. pag. 276.
40. Confirmant lib. 3. tit. 1. pag. 184.
41. Per quant lib. 10. tit. 11. pag. 509.
42. Sobre lo vendre lib. 4. tit. 19. pag. 289.
43. Conffirmant lib. 1. tit. 29. pa. 88.
44. Mes avant lib. 1. tit. 43. pag. 106.
45. Com ſovint lib. 9. tit. 24. pag. 453.
46. Com de poc temps lib. 4. tit. 8. pag. 263.
47. Statuim lib. 1. tit. 71. pag. 165.
48. Mes avant lib. 9. tit. 24. pag. 453.
49. Statuim lib. 3. tit. 21. pag. 227.
50. Si per lo Advocat lib. 1. tit. 45. pag. 110.
51. Encara mes lib. 1. tit. 40. pag. 100.
52. Confirmant lib. 9. tit. 23. pag. 450.
53. Mes avant lib. 9. tit. 24. pag. 453.
54. Confirmants lib. 1. tit. 17. pag. 51.
55. Mes avant lib. 7. tit. 3. pag. 363.
56. Per tolre lib. 3. tit. 3. pag. 195.
57. Per proveir lib. 2. tit. 11. pag. 181.
58. Experientia lib. 9. tit. 14. pag. 428.
59. Volent mes avant lib. 1. tit. 34. pag. 91.
60. Per donar lib. 1. tit. 19. vol. 3.
61. Mes avant lib. 1. tit. 9. vol. 3.
62. E mes a ſupplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

Capitols de Cort.

1. Per quant lib. 4. tit. 26. pag. 308.
2. Los Tres Staments lib. 1. tit. 54. pag. 133.
3. Supplica la dita Cort lib. 4. tit. 26. pag. 309.
4. Pus a la Divinal clementia lib. 4. tit. 22. pag. 292.
5. Com ſia degut lib. 3. tit. 2. pag. 188.
6. En la voſtra Ciutat lib. 1. tit. 74. pag. 168.
7. Com en los dies lib, 3. tit. 2. pag. 189.
8. Iatſie ibidem pag. 190.
9. Com en los voſtres lib. 9. tit. 1. pag. 412.

GERMANA

Ioana. Y Carles V.

GERMANA CONSORT, Y LOCTINENT General de Ferrando Segon en la Cort de Montſo, Any M. D.xij.

1. Primerament lib. 1. tit. 28. pag. 81.
2. E per que millor ibidem.
3. Iatſie que en las ſegonas lib. 4. tit. 7. pag. 256.
4. Statuim lib. 4. tit. 8. pag. 263.
5. Per quant ſe poria ibidem.
6. Ajuſtant lib. 3. tit. 28. pag. 236.
7. Statuim mes avant lib. 1. tit. 28. pag. 82.
8. Per quant ſeria lib. 1. tit. 12. vol. 3.
9. Com la Conſtitutio lib. 1. tit. 29. vol. 3.
10. Statuim encara lib. 3. tit. 8. pag. 208.
11. Anyadint ibidem.
12. Per major lib. 3. tit. 22. pag. 228.
13. Havent a cor lib. 3. tit. 27. pag. 235.
14. Statuim lib. 1. tit. 51. pag. 129.
15. Statuim mes avant lib. 7. tit. 9. pag. 378.
16. Com experientia lib. 9. tit. 14. pa. 428.
17. Com ſie degut lib. 9. tit. 18. pag. 437.
18. Mes avant lib. 7. tit. 2. pag. 361.
19. Conſiderants lib. 1. tit. 34. pag. 92.
20. Mes a ſupplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

Capitols de Cort.

1. La Cort General. lib. 4. tit. 26. pag. 209.
2. En las Corts lib. 4. tit. 25. pag. 301.

IOana Muller relicta de Philip de Auſtria mort Ferrando Segon Pare, eſſent ja Reyna de Caſtella ſuccei en los Regnes de Arago, Valentia, Mallorca, Sardenya, Napols, y Sicilia, y Comtat de Barcelona, y feu venir a Don Carles de Auſtria fill ſeu, qui era en Flandes, enſemps ab lo qual governa tots ſos Regnes, y Eſtats, fins a 12. de Abril 1555. que mori en Tordeſillas, ſobrevivintli lo dit Don Carles, e Don Ferrando que ſonc Rey de Boemia, e Dona Eleonor Muller de Emanuel Rey de Portugal, e apres de Franceſc Rey de França, e Dona Catherina que ſonc Muller de Chriſtierno Rey de Dinamarca, e Dona Maria que ſonc Muller de Luys Rey de Vngria.

CArles mort lo Rey Don Ferrando ſon Avi, cridat per la Reyna Dona Ioana ſa Mare, comença de governar en Lany 1518. Prengue per Muller a Dona Iſabel filla de Don Emanuel Rey de Portugal, de la qual li naſqueren Don Philip, Dona Maria que es eſtada Muller de Maximiliano Rey de Vngria, y Dona Ioana que ſonc Muller del Princep de Portugal. En la fi del Any 1519. trobantſe en Molin de Reix, oi los Embaxadors del Imperi, qui li aportavan la nova, com los Electors lo havian elet Emperador de Elemanya per mort de Maximiliano ſon Avi, e tantoſt cloſas que hague las Corts en Cathalunya ſen torna en Caſtella, per domar la Inſolentia dels Comuners qui ſeren Alſats, e apaſiguat queu hague, ſen paſſa per lo Mar Oceano en Flandes, y Alemanya, y prengue la primera Corona en Aquiſgrano, y tantoſt ſen torna en Caſtella, ahont apres, ço es en Lany 1525. Carles de la Noy Virrey de Napols, y Capita General del Exercit que tenia en Italia, li aporta a la Vila de Madrit la perſona de Franciſco de Values Rey de França, que lo Marques de Peſcara havia pres en Pavia, y alli lo retingue pres en vna Torre, fins en Lany 1526. quel caſa ab Dona Eleonor germana ſua, y li dona libertat. En Lany 1529. ſen paſſa en Italia, y en Mila prengue la ſegona Corona del Imperi, y Lany ſeguent de 1530. rebe la tercera Corona en Bolonya per mans del Papa Climent, per haver peſta en Roma, y entenent la neceſsitat que tenia ſon germa lo Rey de Vngria Don Ferrando, ſen ana en Viena ab ſon Exercit, ab animo de repreſentar la Batalla a Soliman gran Turc, pero aquell nol goſa ſperar, ans ſe retira en Conſtantinoble. En Lany M. D. xxxv. paſſa en Africa, y prengue a Tunis, y Bona, dexant a Muley Rey Moro ſon tributari, ab molt bona guarnitio que dexa en vna fortaleſa que fortifica nomenada la Goleta. En Lany M.D.xxxvij. rebe la nova com Ferrando Cortes ſon Capita General en las Indias havia preſa la perſona del Gran Rey Muteſſuma, ab tot ſon Regne de Mexico, y Temeſtitan. En Lany M. D.xxxx. ana en Flandes paſſant per França, per domar la inſolentia dels de la Ciutat de Gant que ſe li eren rebellats, y Lany ſeguent de M. D.xxxxj. venintſen de Flandes per Italia, en lo mes de Noembre ana ab ſon Exercit en Alger,

y per la gran tempeſtat ques mogue paſſa molts treballs,que foren cauſa que no tingue effecte ſon obtat, y ſen vingue en Spanya. En Lany M. D. xxxxiij. torna en Italia, ahont feu vn poderos Exercit, y ab aquell ſen paſſa en Flandes, per domar lo Duc de Cleves Flamenc qui ſe li era rebellat, volent li pendre Envers, y tota Flandes, y havent li cremada Dula, eſtant ſobre Rolamunda ſe li vingue a rendir. Y perque lo mateix Rey Franciſco Lany abans havia enviat ſon Exercit ab lo Delfi ſon fill, pera pendre li la Vila de Perpinya, entra en França ab poderos Exercit per Mets de Lorena, y Lini, y Sant Deſir, ſins a la Ciutat de Xelons ſobre lo Riu Marna, y tes per cert que haguera pres a Paris, que ja no diſtava mes de vna jornada, ſi no fos eſtada la Pau que li demana lo dit Rey de França. En Lany M.D.xxxxvij. eſſent ſe li levada en armas la major part de Alemanya per inducſio de Marti Luter, y altres Heretges, dels quals eran los principals Ioan Phederic Duc de Saxonia, y Electo del Imperi, y Philip Lans-Grave de Acia, los mogue cruel Guerra, y prengue als dits Duc de Saxonia, y Lans-Grave, y redui a ſa obedientia totas las Ciutats que ſe li eran rebelladas, ab molta ſumma de diners que li donaren. En Lany M. D. Lj. havent li rompuda la Pau lo Rey Henric de França, ab la vinguda que feu lo Prior de Capua ab 25. Galeras Franceſas, prenent davant Barcelona la Galera de Don Anton Doms, y ſinc Naus, en las quals havia ja molta part de la recamara del Rey de Boemia, lo qual ſen tornava en Boemia ab Dona Maria Muller ſua, y filla de dit Emperador Don Carles, li mogue Guerra en las parts de Flandes, y cobra las Plaſſas de Tervana, y de Edin. E trobantſe en Brucellas, Lany M.D.Lv. renuntia lo govern de tots ſos Regnes, y Eſtats a dit Don Philip ſon fill, y lo Imperi a Don Ferrando ſon germa, y ſen vingue en Spanya, a hont ſe retira en Ajuſta Monaſtir del Orde de Sant Hieronym, en lo qual ab molta Sanctedat, y gran exemple viſque lo reſtant de ſa vida ſins a 21. de Setembre M. D. Lviij. que mori, havent ſetas moltas, y Sanctas Ordinations per lo bon govern de ſos Eſtats, en los Locs, y Anys devall ſcrits.

EN LA CORT DE BARCELONA, Any M. D.xx.

1. Primerament lib.9.tit.6. pag. 416.
2. Per obviar lib.9.tit.24.pag. 453.
3. Statuim lib. 9. tit.14.pa.428.
4. Mes avant lib. 9.tit.21. pag. 442.
5. Statuim lib.2. tit. 3.pag.171.
6. Com per la Conſt. lib.4.tit. 8. pag.263.
7. Per quant la experientia lib.4.tit.13.pag. 276.
8. Statuim lib. 1.tit.60.pag.144.
9. Mes avant lib. 3.tit.28.pag.236.
10. Iatſie lib. 1. tit.28.pag. 82.
11. Statuim ibidem pag. 83.
12. Com en las Conſtitutions lib. 10.tit.5.vol. 3.
13. Statuim ibidem.
14. Per obviar lib. 4. tit. 31. pag. 345.
15. Per quant lib. 3. tit. 3. pag.195.
16. Statuim lib. 7.tit.5.pag.367.
17. Com los deutors lib. 9. tit. 24. pag. 453.
18. Confirmant lib. 1. tit. 36.pag.94.
19. Mes a ſupplicatio lib.10.tit. 4. vol.3.
20. Mes avant lib. 1.tit. 9.vol.3.
21. Anyadint lib.3. tit.26.pag.234.
22. Mes avant lib.7.tit.4.pag.378.
23. Statuim encara lib.3.tit.8.pag.208.
24. Statuim lib. 7. tit. 5.pag.367.
25. Statuim encara ibidem.
26. Mes ſtatuim lib. 3.tit.26.pag.234.
27. Mes avant lib. 1. tit.40.pag.100.
28. Declarant lib. 3. tit. 14. pag. 215.
29. Statuim lib.7.tit.10.pag.381.
30. Encara mes lib.7.tit.5.pag.367.
31. Per major lib.3.tit.8. pag.208.
32. Statuim encara lib. 2.tit.13.pag.182.
33. E mes ſtatuim lib. 3.tit. 3.pag.195.
34. Volem,e ordenam lib.3. tit.7.vol.3.

Capitols de Cort.

1. Primerament lib. 10. tit. 5. vol. 3.
2. Per quant molt ſovint lib. 9. tit. 24. pag. 453.
3. Per quant lib. 4. tit. 7. vol.3.
4. Supplica lib. 10. tit. 5. vol.3.
5. Per dar lib. 4.tit.29.pag.315.
6. Supplica ibidem pag.316.
7. Supplica ibidem.
8. A voſtra Catholica lib. 1. tit. 58. pag. 140.
9. Supplica lib. 10. tit. 5. vol.3.
10. Placia lib.4. tit.14. pag. 282.
11. Placia lib 4. tit. 13.pag.276.
12. Com moltas lib. 4. tit.31.pag.345.
13. Supplica lib.4. tit. 26. pag.309.
14. Com lo exerci lib.1.tit.55.pag.135.
15. Placia lib. 9. tit.10. vol.3.
16. Per lo dany lib. 4. tit.10.vol.3.
17. Per indemnirat lib. 7. tit.2.pag.361.
18. Com la Religio lib. 1. tit. 5.pag.16.
19. Supplica lib. 4. tit. 29.pag. 316.

EN LA SEGONA CORT DE MONTÇO, Any M. D. xxxiiij.

1. Primerament lib.1.tit.4.pag.14.
2. Statuim lib. 1.tit. 58.pag.140.
3. Mes avant lib. 1. tit. 66. pag. 154.
4. Statuim lib. 1. tit.17.pag.51.
5. Statuim lib. 3.tit.28.pag.236.

6. Statuim lib.4.tit.9.pag.268.
7. Statuim lib.4.tit.13.pag.277.
8. Statuim lib. 3. tit. 7. vol. 3.
9. Declarant lib.9. tit.24.pag.454.
10. Ajuſtant lib.9.tit.19.pag.439.
11. Per major lib.3.tit.26.pag. 234.
12. Per quant lib. 9. tit.14.pag.429.
13. Per major favor lib. 3.tit.27.pag.235.
14. Com per major lib. 7.tit.5.pag. 367.
15. Per obviar lib. 7. tit. 11. pag.394.

Capitols de Cort.

1. Com ſie coſa lib. 1. tit. 5. pag.17.
2. Com per la Conſtitutio lib. 1. tit.71.pag. 160.
3. Perque moltas lib.9.tit.24.pag. 454.
4. Perquant lib. 4. tit. 22. pag.293.
5. Per proveir lib.3.tit.2.pag.193.
6. Clarament ſe veu lib. 9. tit.27.pag. 459.
7. Per Conſtitutionslib.3.tit.7.pag.202.
8. Per retenir lib. 9. tit. 21.pag.442.
9. Com per Conſtitutio lib. 7. tit.7.pag.374.
10. Com per Conſtitutio lib.1.tit.51.pag.129.
11. Per relevar lib. 10. tit. 3.pag.472.
12. Per quant lib. 1. tit. 60. pag. 145.
13. Per proveir lib. 9.tit.21.pag.443.
14. Com manifeſtament lib.4. tit.25.pag.302.
15. Tota vegada lib. 1.tit.4.pag.15.
16. Com per Privilegi lib.4. tit. 25. pag. 302.
17. Conſiderant lib. 4. tit.3. vol.3.
18. Los Tres Staments lib.10.tit.4.vol.3.

EN LA TERCERA CORT DE MONTÇO Any M. D. xxxvij.

1. Primerament lib. 4.tit.13.pag.277.
2. Proveim lib.1.tit.9.vol.3.
3. Statuim mes lib. 7.tit. 11.pag.394.
4. Statuim meslib.1.tit.58.pag. 140.
5. Encara mes lib. 5.tit.1.pag.354.
6. Ordenam lib. 1. tit. 55. pag.135.
7. Com ſe veja lib. 1.tit.44.pag.107.
8. Com ſie viſt lib. 4. tit. 9.pag. 268.
9. Mes avant lib.9.tit.24.pag.454.
10. Per evitar lib. 9. tit.13.pag.426.
11. Vigilant lib. 9 tit.5.vol.3.
12. Per levar lib. 2. tit.3.pag.171.
13. Statuim lib. 3.tit.3.pag.195.
14. Volent proveir lib. 2. tit.9.pag.180.
15. Per quant lib. 9. tit. 13. vol.3.
16. Mes avant lib. 7. tit. 7. pag.374.

Capitols de Cort.

1. Primerament lib. 1. tit. 5.pag,18.
2. Com en lo capitol lib. 1. tit.3.vol.3.
3. Placia lib. 10.tit.5.vol.3.
4. Com ſie gran vtil lib. 4. tit. 22. pag. 293.
5. Per proveir lib. 4.tit.31.pag.345.
6. Supplican lib. 3. tit.3.vol.3.
7. Per quant lib. 4 tit. 8. vol.3.
8. Supplican lib. 4.tit.22.pag.293.
9. Perquant algunas lib. 4. tit. 3.vol.3.
10. Los Tres Staments lib. 10. tit.4.vol.3.

EN LA QVARTA CORT DE MONTſo, Any M. D. xxxxij.

1. Primerament lib. 3.tit,3.vol.3.
2. Statuim lib. 3. tit. 23. pag. 229.
3. Mes ſtatuim lib. 1. tit.37. pag.95.
4. Per la bona adminiſtratio lib.3.tit.20.pag.223.
5. Mes ſtatuim lib. 1, tit. 27, pag.78.
6. Per que las letras lib.9.tit.11.pag.422.
7. E permes effectuar ibidem.
8. Continuant la expulitio lib. 9. tit.22.pag.449.
9. Per que millor lib.1.tit.41.pag.104.
10. Volent proveir lib. 9. tit.9.pag.418.
11. Statuim lib. 10. tit.1.pag.469.
12. Mes ſtatuim lib.1.tit.46.pag.113.
13. Per eſſer lo crim lib. 9. tit. 7. pag.417.
14. Statuim lib. 1. tit. 40. pag.100.
15. Mes ſtatuim lib. 1. tit.27.pa.78.
16. Statuim lib. 3. tit.3.pag.195.
17. Mes ſtatuim lib. 3.tit.14.pag.216.
18. Per que los litigants lib. 3. tit, 19.pag.223.
19. Ajuſtant lib. 9. tit.18. pag.437.
20. Ajuſtant lib. 9. tit. 13. pag.426.
21. Statuim lib. 3. tit. 18.pag.222.
22. Statuim encara lib. 1. tit. 22. pag.67.
23. Statuim lib. 3.tit.9 pag.209.
24. Per levar abuſos lib. 4.tit,2.pag.247.
25. Per que los Laics lib. 6. tit.2.vol.3.
26. Statuim lib.4.tit.13.pag.277.
27. Per major lib.3. tit. 30. pag. 240.
28. Statuim lib. 4. tit. 8. pag.263.
29. Per convidar lib.4.tit.26.pag.310.
30. Volent obviar lib.4.tit.10.pag.272.
31. Mes ſtatuim lib. 1. tit. 70.pag.164.
32. Statuim lib. 1. tit. 12. vol. 3.
33. Statuim lib. 3. tit.2.pag.193.
34. Statuim lib. 4.tit.25. pag.302.
35. Mes avant lib. 4. tit. 9.pag.268.
36. Ajuſtant lib. 4. tit.31.pag.346.
37. Statuim lib. 1.tit.10.pag.36.
38. Per major lib. 7. tit. 10.pag. 381.
39. Volent donar lib. 1. tit.40.pag.100.
40. Mes avant lib.2.tit.6.pag,175.
41. Statuim lib. 1.tit.45.pag.110.
42. Approbant lib. 3.tit. 7.pag.203.
43. Mes ſtatuim lib. 7. tit. 4. pag.364.
44. Encara ſtatuim lib. 9.tit.24.pag.455.
45. Statuim lib. 1. tit. 49. pag.120.
46. Statuim lib. 7. tit.3.pag.363.
47. Statuim lib. 3. tit. 23. pag. 230.
48. Statuim lib.1. tit. 67. pag.157.
49. Statuim lib. 1. tit.19. pag. 61.
50. Mes ſtatuim lib. 4. tit. 2. pag.247.
51. Confirmant lib. 9. tit. 14. pag.429.
52. Per levar lib. 8. tit.1.pag.401.
53. Per obviar lib. 4. tit. 33.pag.349.
54. Statuim lib. 1.tit.19.pag.62.
55. Statuim lib. 4. tit. 8. vol.3.
56. Statuim lib. 4. tit.8. pag, 264.

Capitols de Cort.

1. Primerament lib. 9. tit. 9.vol.3.
2. Per millor ibidem.
3. Per poſar lib. 2. tit. 3.pag.171.

4. Per mes facilment lib. 9. tit. 11. pag. 423.
5. Inconvenientes lib. 1. tit. 41. pag. 105.
6. Per levar lib. 1. tit. 19. vol. 3.
7. Si las Leys lib. 1. tit. 5. pag. 19.
8. Per obſervança lib. 1. tit. 5. pag. 20.
9. Com la Ciutat lib. 9. tit. 23. pag. 450.
10. Las contentions lib. 3. tit. 2. vol. 3.
11. De poc profit lib. 1. tit. 2. vol. 3.
12. Com experientia lib. 7. tit. 11. pag. 394.
13. Com ſie coſa lib. 2. tit. 4. vol. 3.
14. Entre altras lib. 10. tit. 13. pag. 512.
15. Gran agravi lib 4. tit. 12. vol. 3.
16. Per mejor lib. 1. tit. 25. vol. 3.
17. Gran temps lib. 4 tit. 8. vol. 3.
18. Per voſtra ſacra lib. 1. tit. 24, pag. 72.
19. En la voſtra ibidem.
20. Per Voſtra Majeſtat lib. 4. tit. 21. pag. 293.
21. En los ports lib. 4. tit. 22. pag. 294.
22. Per reglas lib. 1. tit. 2. vol. 3.
23. A la experientia lib. 1. tit. 58. pag. 140.
24. Los Tres Staments lib. 10. tit. 4. vol. 4.

PHILIP PRINCEP, Y LOCTINENT General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij.

1. Primerament lib. 10. tit. 12. pag. 510.
2. Com experientia lib. 3. tit. 7. pag. 203.
3. Statuim lib. 3. tit. 10. pag. 211.
4. Statuim lib. 3. tit. 12. pag. 212.
§. E ſi de la proviſio lib. 7. tit. 5. pag, 368.
5. Com las dilations lib. 3. tit. 14. pag. 216.
6. Mes avant lib. 3. tit. 19. pag. 223.
7. Com per los altercats lib. 3. tit. 13. pag. 213.
§. E ſi de la proviſio lib. 7. tit. 5. pag. 368.
8. Statuim lib. 7. tit. 9. pag. 379.
9. Per quant poc valria lib. 3. tit. 22. pag. 228.
10. Ajuſtant lib. 3. tit. 23. pag. 229.
11. Statuim lib. 3. tit. 22. pag. 228.
12. Statuim lib. 7. tit. 3. pag. 363.
13. En la taxatio lib. 7. tit. 9. pag. 379.
14. Attes lib. 7. tit, 4. pag. 364.
15. Attes que los Notaris lib. 3. tit. 20. pag. 225.
16. Lo orde lib. 3. tit. 13. pag. 213.
17. Perque los originals lib. 3. tit. 32. pag. 244.
18. Perque lib. 4 tit. 13. pag. 277.
19. Los ſcrivans lib. 3. tit. 21. pag. 227.
20. Ajuſtant lib. 4. tit. 13 pag. 278.
21. Las paraulas lib. 3. tit. 22. pag. 228.
22. Ajuſtant lib. 5. tit. 26. pag. 234.
23. Com ſie eſtat lib. 3. tit. 9. pag. 210.
24. Si algu lib. 9. tit. 7. pag. 417.
25. Ajuſtant lib. 4. tit. 8. pag. 264.
26. Los Doctors lib. 1. tit 67. pag. 157.
27. Com per Cavillations lib. 2. tit. 4. pag. 173.
28. Per quant lib. 4. tit. 7. pag. 257.
29. Perque es conſiderat lib. 4. tit. 8. pag. 264.
30. Per quant los Iurges ibidem.
31. Attes que ab las lib. 1. tit. 28. pag. 83.
32. Per los danys lib. 1. tit, 22. pag. 68.
33. Com no ſie lib. 7. tit. 13. pag. 397.
34. Com moltas lib. 3. tit. 29. pag. 238.
35. Ajuſtant lib. 3. tit. 3 pag. 196.
36. Ajuſtant lib 2. tit. 25. pag. 231.
37. Perque axi lib. 1. tit. 33. pag. 91.
38. Eſſent lib. 3. tit. 19. pag. 223.
39. Com algunas lib. 8. tit. 6. pag 406.
40. Com moltas lib. 9. tit. 23. pag. 451.
41. Per proveir lib. 1. tit. 67. pag. 157.
42. Statuim lib. 9. tit. 9. pag. 419.
43. Com ſe faça lib. 9. tit. 26. pag. 456.
44. Per proveir lib. 9. tit. 24. pag. 455.
45. Per proveir lib. 2. tit. 68. pag. 162.
46. Declarant lib. 3. tit. 20. pag. 225.
47. Confirmant lib. 9. tit. 27. pag. 459.
48. Com la experientia lib. 9. tit. 1. vol. 3.
49. Statuim lib. 9. tit. 1. pag. 412.
50. Statuim e ordenam ibidem.
51. Statuim lib. 1. tit. 44, pag. 107.
52. Statuim lib 4. tit. 2. pag. 247.
53. Statuim libidem pag. 413.
54. Axi mateix lib. 6. tit. 5. pag. 358.
55. Per levar lib. 6. tit. 8. pag. 359.
56. Statuim lib. 1. tit. 45. pag. 110.
57. Statuim lib. 1. tit. 14. vol. 3.
58. Com per la negligentia lib. 2. tit. 5. pag. 173.
59. Per que las parts lib. 1. tit, 40. pag. 100.
60. Statuim lib. 1. tit. 51. pag. 129.
61. Los Iutges ibidem.
62. Com per Conſtitutio lib. 1. tit. 41. pag. 105.
63. Tambe ſtatuim lib. 1. tit. 5. pag. 20.
64. Attes que en França lib 4. tit. 22. pag 294.
65. Com per experientia lib. 4. tit. 25. pag. 303.
66. Com per la Conſtitutio lib. 1. tit. 27. pag 78.
67. Per quant los Notaris lib. 4. tit. 9. pag. 269.
68. Attes que per Conſtitutions lib. 4. tit. 8. p. 264.
69. Per quant lib. 4. tit. 25. pag. 303.
70. Com en las Corts lib. 1. tit. 56. pag. 136.
71, Gran temps ha lib. 4. tit. 25. pag. 303.
72. Conſiderant lib. 4. tit. 9. vol. 3.
73. Per lo que conve lib. 1. tit. 36. pag. 94.

Capitols de Cort.

1. Per la Iuſtitia lib. 1. tit. 19. vol. 3.
2. Confirmant lib. 1. tit. 25. vol. 3.
3. Declarant lib. 1. tit. 13. vol. 3.
4. Per quant conve lib. 1. tit. 27. pag. 79.
5. Per quant en los Regnes lib. 4. tit. 7. vol. 3.
6. Attes lib. 4. tit. 10. vol. 3.
7. Com per proviſio lib. 10. tit. 2. vol. 3.
8. Com de alguns Anys lib. 1. tit. 3. vol. 3.
9. Placia lib. 4. tit. 19. pag. 289.
10. Placia lib. 2. tit. 1. vol. 3.
11. Com ſie lib. 1. tit. 2. vol. 3.
12. Com per Conſtitutio lib. 1. tit, 5. pag 20.
13. Ajuſtant a la Conſtitutio lib. 1. tit. 40 pag. 101.
14. Supplicas lib 9. tit. 18. pag. 437.
15. Lo Caſtell lib. 1. tit. 58 pag. 141.
16. Per quant la ignorantia lib. 2. tit. 6. pag. 173.
17. La Cort General lib. 1. tit. 1 vol. 3.
18. La dita Cort ibidem.
19. Com los Regnicolas lib. 1. tit. 13. pag. 36.
20. Supplican los Tres lib. 1. tit. 2. vol. 3.
21. Per quant lib. 4. tit. 7. vol. 3.
22. Per quant lo Alcayt lib. 1. tit. 58. pag 141.
23. Attes lib. 1. tit. 25. vol. 3.
24 Per quant lib. 1. tit. 5. pag. 21.
25. Com per Conſtitutio lib. 1. tit. 22. pag. 68.
26. Com per la Pragmatica lib. 3. tit. 4. pag. 197.

27. Per

27. Per obviar lib. 1.tit.40. pag. 101.
28. Axi matcix lib.1.tit.23.vol.3.
29. Com de algun temps lib. 4.tit.25.pag.304.
30. Supplican lib. 1. tit.17.vol.3.
31. Per Privilegi lib. 4.tit.7.vol.3.
32. Com en las Corts lib. 4. tit.26.pag.310.
33. Per quant algunas lib.4.tit.3.vol.3.
34. Perque tambe ibidem.
35. Per quant lib. 4 tit.29.pa. 316.
36. Se ſupplica lib.1.tit.25.vol.3.
37. Supplica lib 4.tit.8.vol 3.
38. Iatſic lib. 1. tit.58.pa.141.
39. Per que de poc temps lib.1.tit27. pag. 79.
40. Se ſupplica lib. 1.tit,23.vol.3.
41. Com per la Majeſtat lib. 4. tit. 22. pag. 294.
42. Com per Privilegis lib. 1. tit. 19. pa. 62.
43. Com per la Ceſarea lib. 1.tit.55.pa. 136.
44. Supplica lib. 4. tit. 3. vol. 3.
45. Com en los capitols lib. 1.tit.4.vol.3.
46. Supplican lib.1.tit.8.pag.30.
47. Per quant lib.9.tit.3.vol.3.
48. Los Tres Staments lib.10.tit.4.vol.3.

EN LA SEGONA CORT DE MONTSO, Any M.D. Liij.

1. Primerament lib. 10.tit.12. pa. 511.
§. E que en lo capitol lib. 6. tit. 8.pa. 359.
§. Y que en lo dit lib.4.tit.3.vol.3.
2. Statuim *de la nova comp.* pa.2.
3. Statuim lib. 3.tit. 9. pa. 210.
4. Statuim lib.1.tit. 28.pa. 83.
5. Declarant lib. 3.tit.20.pag.225.
6. Statuim lib.7.tit.5.pa.368.
7. Statuim lib. 9.tit.1 pa.413.
8. Statuim lib. 4. tit.13.pa.278.
9. Axi mateix lib 9.tit.1.pa.413.
10. Statuim lib.4.tit.6.pa.254.
11. Statuim lib. 3.tit. 25.pa.231.
12. Statuim lib.7.tit.9 pa.379.
13. Statuim lib.4.tit.26. pa.310.
14. Statuim lib.9.tit.18. pa.437.
15. Per obviar lib.1.tit.58.pa. 142.
16. Statuim lib.3.tit. 26. pa. 234.
17. Statuim lib.10.tit.11. pa. 510.
18. Statuim lib.2.tit. 9.pa.180.
19. Attes lib.4.tit.8.vol.3.
20. Statuim lib.9.tit.17.pa.436.
21. Statuim lib. 4.tit. 8.vol.3.
22. Statuim lib. 3.tit.25.pa.231.
23. Statuim lib.7.tit. 9. pa. 380.
24. Mes encara lib.1.tit. 66. pa. 154.
25. Com a la expulſio lib. 9. tit.18. pa.437.
26. Encara mes ſtatuim lib.7.tit.2.pa. 362.
27. Per levar lo abus lib.9.tit.20.pa.442.
28. Mes avant lib.4.tit. 26. pa. 310.
29. Per quant nous vegigals lib.4.tit. 25. pa.304.
30. Com lo Ordinari lib.1.tit.22. pa.69.
31. Com ſie ordenat lib.3.tit.4. pa. 198.

Capitols de Cort.

1. Com per experientia lib. 1.tit.9.pa.30.
2. Supplica lib.1.tit.51. pa.129.
3. Supplican lib. 1.tit.23.pa. 69.
4. Supplica lib.1.tit.2. vol.3.
5. Supplica lib.1.tit.58.pa. 142.
6. Supplica lib.4.tit.2. pa. 247.
7. Supplica lib. 3.tit.21. pa.227.
8. Supplica lib.1.tit.51.pa.130.
9. Supplica lib.1.tit 68.pa.163.
10. Supplica lib.9.tit.13. pa. 426.
11. Supplica lib.4.tit.9. vol. 3.
12. Supplica lib.1.tit. 13. pa.41.
13. Supplica lib.10.tit. 13. pa. 513.
14. Supplica lib.4.tit.2. pa. 248.
15. Supplica lib.1,tit.4.pa.15.
16. Supplica lib.1.tit. 25. vol.3.
17. Supplica lib.4.tit. 6. pa. 255.
18. Supplica lib. 1.tit.26. pa. 76.
19. Supplica lib.1. tit. 41. pa. 105.
20. Supplica lib.3.tit. 2. pa.194.
21. Supplica lib.4.tit.4. pa. 249.
22. Supplica lib.4.tit.33. pa.349.
23. Supplica lib.1.tit. 51. pa. 130.
24. Supplica lib.1.tit.34. pa. 92.
25. Supplica lib.4.tit.26.pa.311.
26. Supplica lib. 1.tit.25.vol.3.
27. Per quant lib.8. tit. 5. pa. 406.
28. Coſa juſta es lib.1.tit.5. pa.21.
29. En las Corts lib.1.tit.3.vol.3.

Hilip fill de Carles Quint Emperador caſa en vida de dit ſon Pare primerament ab Dona Iſabel filla del Rey Don Ioan de Portugal de la qual hague vn fill nomenat Carles, que mori en Lany 1568. e apres caſa ab Dona Maria Reyna de Inglaterra, de la qual no hague infants, e apres mort de dit ſon Pare caſa ab Dona Iſabel filla de Henric Segon Rey de França, de la qual ha hagut las Infantas Dona Iſabel, y a Dona Catherina que es caſada ab lo Duc de Savoya, y apres ab Dona Anna de Auſtria filla de Maximiliano Segon Emperador de Alemanya, de la qual ha hagut quatre fills maſcles, ço es Ferrando, Ladiſlao, y Iaume, que ja

e vingue a molt poc que no prengues tambe a Henric Rey de França, y per força de armas entra en la Vila de Sanct Quinti, y de Han en Picardia, y vingue lo seu Exercit molt prop de Paris, per hont lo dit Rey Henric tingue per be demanar la Pau, la qual se concloguè ab molt gran contento de tota la Christiandat. E tornantsen en Castella, castiga, y reprimi la audacia de algens Hereteges, que comensavan inficionar aquell Regne, y los Moros de Granada qui foren rebellats. Y en lo Mar Oceano en las Indias de Ponent conquista moltas Illas, que vuy se diuen de son nom las Philipinas. Y essent se li rebellats los de Flandes, envia alli lo Duc Dalva ab Exercit, lo qual castiga molts de dits rebelles, y particularment als Comtes de Agmont, y de Horno, levantlos lo cap publicament. E faent liga ab Papa Pio Quint, y ab la Senyoria de Venecia envia per Capita General de aquella a Don Ioan de Austria son Germa, al qual dona nostre Senyor Deu Victoria contra la Armada Turquesca, prop de Lepanto a 7. de Octubre 1571. Y essentli pervingut lo Regne de Portugal per mort del Rey Don Sebastia, y del Cardenal Don Henric de aquell immediat successor, en Lany 1580. entra en Portugal ab gran Exercit, y de alli expelli a Don Antonio de Portugal fill bastart del Infant Don Luys, y Prior de Portugal del Orde de Sant Ioan qui sera fet Coronar per Rey en Sant Arcu, y apres de alguns Anys, so es en Lany, 1582. essentse alsadas las Illas de la Tercera per lo dit Don Antonio envia alli al Marques de Sancta Cruz ab gran Armada, lo qual troba prop de la Isla de Sant Miquel gran Armada de Vexells de Francesos, dels quals sera valgut lo dit Don Antonio, y aquells vence, axi ab la Batalla Naval que ab ells tingue morintli Philip Strotio, y altres Capitans del Rey de França, encara que dit Don Antonio se escapa ab vna pataxa, com encara ab la que tingue Lany seguent quey torna ab los de Terra de ditas Illas. E no res menys per lo bon govern de aquest Principat ha fetas molt Sanctas Ordinations en los Locs, y Anys devall scrits,

EN LA CORT DE BARCELONA, Any M. D. Lxiiij.

1, Primerament lib. 10.tit.12.pag.511.
2. Com per la bona lib. 1.tit.28.pag 83.
3. Com en la Cort lib. 1. tit.19. vol.3.
4. Per quant poden lib. 9. tit. 1. pag. 413.
5. Ates que los dos lib. 4. tit.7.pag 257.
6. Statuim lib. 9. tit.27.pag.460.
7. Per levar lib.1.tit.27.pag.79.
8. E per donar orde lib.1.tit.29.pag.88.
9. Per quant porien lib.3.tit.5.pag.199.
10. Statuim lib.1.tit.28.pag.84.
11. Encara que lib.9.tit.1.pag.413.
12. Perque los Notaris lib.2.tit.6.pag.176.
13. Ajustant lib 9. tit.23. pag.451.
14. Per lanfar lib. 9.tit. 9. pag. 419.
15. Per levar lib.9.tit.14, pag. 429.
16. Per donar lib. 1. tit.60.pag.145.
17. Ab loatio lib. 9.tit.24.pag 455.
18. Statuim, y Ordenam lib.3.tit.20.pag.226.
19. Perque per falta lib. 3. tit 28.pag.237.
20. Per donar lib.1.tit.60.pag.146.
21. Statuim lib. 1. tit.58.pag.142.
22. Perque la electio lib.3.tit.4.pag.198.
23. Ab loatio lib.4.tit.6.pag.255.
24. Com per diversas lib.2.tit.13.pag. 182.
25. Statuim lib.3.tit.25.pag.232.
26. Per quant lib. 4. tit. 10. pag.272.
27. Ab loatio lib.4.tit.8.pag.264.
28. Mes Statuim lib.1.tit.51.pag.130.
29. Com per Pragmatica lib.4.tit.21.pag.290.
30. Per tolre las lib.3.tit.3.pag.196.
31. Perque las causas lib.1.tit.36.pag.94.
32. Declarant lib. 5. tit.3.pag.354.
33. Ab loatio lib. 1.tit.28.pag.84.
34. Perque lib.4.tit.13. pag.278.
35. Perque lo orde ibidem.
36, Com sie cosa lib.3.tit.3.pag.197.
37. Com per Constitutio lib.3.tit.22. pag. 228.
38. Com se veja lib. 1. tit. 27.pag.80.
39. Ajustant lib. 3. tit. 18. pag. 222.
40. Per lo que molt lib. 7.tit.2.pag.362.
41. Per que se puga lib. 3. tit.4.pag.198.
42. Per remoure lib.4.tit. 13. pag. 278.

Capitols de Cort.

1. Per quant proceint lib. 7 tit.7.pag.374.
2. Per quant es molt lib.9.tit.26.pag.457.
3. Per quant molts ladres lib. 9.tit.21.pag.444.
4. Per quant es molt gran lib. 8. tit.1.pag.401.
5. Perque es cert lib. 1. tit.20.vol.3.
6. Perque apar lib.3.tit.4.pag.198.
7. Per quant per feriure lib.4.tit.13 pag.279.
8. Per quant algunas lib. 1.tit. 51.pag.130.
9. Com per la Const. lib. 4. tit.8. vol.3.
10. Com alguns lib.10.tit.7.pag.475.
11. Iatsie que los libres lib. 4.tit. 35. pag.351.
12. Per donar lib.1.tit.29.pag.89.
13. Com essent lib.1.tit.12.vol.3.
14. Com encara que lib. 3.tit.3.vol.3.
15. Com per lo interrompre lib. 1. tit.31.pag.90.
16. Per ques veu lib.7.tit.10.pag.382.
17. Placia a Vostra Majestat lib. 7.tit.5. vol.3.
18. Com per Constitutio ibidem.
19. Com en lo exercici lib.1.tit.49.pag.120.
20. Per excusar lib. 4. tit.13.pag.279.

21. Com per las Cautelas lib. 7. tit. 12. pag. 396.
22. Com molta part lib. 2. rit. 5. pag. 178.
23. Per que per falta lib. 1 tit. 24. vol. 3.
24. Com per no haver *De la nova comp.* pag. 2.
25. Per quant es viſt lib. 7. tit. 11. pag. 395.
26. Per quant ſeſdeve lib 7. tit. 7. pag. 375.
27. Per eſſer eſtat lib. 4. tit. 25. pag. 304.
28 Per quant en lo preſent lib. 4. tit. 5. pag. 253.
29. Placia a Voſtra Majeſtat lib. 1. tit. 51. pag. 131.
30. Los Tres Staments lib. 10. tit. 4. vol. 3.

EN MONTSO, Any M. D. Lxxxv.

1. Primerament lib. 10. tit. 12. pag. 511.
2. Per quant la Conſt. lib. 1. tit. 56. pag. 137.
3. Per quant es neceſſari lib. 2. tit. 7 pag. 177.
4. Confirmant lib. 1. tit. 5. pag. 23.
5. Perque del arbitre lib. 1. tit. 23. pag. 70.
6. Statuim lib. 7. tit. 7. pag. 375.
7. Com no obſtant lib. 1. tit. 4. pag. 15.
8. Per declaratio lib. 9. tit. 14. pag 429.
9. Perque los lib 9. tit. 27. pag. 460.
10. Conſiderant lib. 9. tit. 16. pag. 435.
11. Com los Hoſtals lib. 9. tit. 21. pag. 444.
12. Com ſie coſa lib. 7. tit. 14. pag. 398.
13. Conſiderant lib. 7. tit. 10. pag. 382.
14. Com en las cauſas lib. 3. tit. 7. pag. 204.
15. Ajuſtant lib. 1. tit. 49. pag. 120.
16. Per reſtenar lib. 4. tit. 9. pag. 269.
17. Per relevar lib. 7. tit. 11. pag. 395.
18. Declarant lib. 4. tit. 5 pag. 253.
19. Com las commiſsions lib. 2. tit. 6. pag. 176.
20. Ajuſtant lib. 2. tit. 11. pag 181.
21. Ates que per Conſtitutio lib. 1 tit. 66. pag. 154.
22. Perquant ſe poden lib. 4. tit. 13. pag. 279.
23. Car ſovint lib. 4. tit. 17. pag. 286.
24. Com per Conſtitutio lib. 9. tit. 20. pag. 442.
25. Com per Conſtitutio lib. 3. tit. 28. pag. 237.
26. Encara que lib 9. tit. 21. pag. 445.
27. Per quant lib. 9. tit. 7. pag 417.
28. Com la experientia lib. 4. tit. 4 pag. 249.
29. Feta dita relatio ibidem pag. 250.
30. E per quant per fer ibidem.
31. E com no ſie raho ibidem.
32. Per quant ibidem pag. 251.
33. Statuim ibidem.
34. Statuim ibidem.
35. Com poc a profitaria ibidem pag. 252.
36. Per mort ibidem.
37. Com ſien notoris lib. 7. tit. 12. pag. 396.
38. Ajuſtant, y declarant ibidem.
39. Com ſie fora lib. 4. tit. 8. pag. 265.
40. Ajuſtant lib. 1. tit. 51. pag. 131.
41. Ajuſtant lib. 2. tit. 6. pag. 176.
42. Com en las Borigas lib. 9. tit. 21. pag. 445.
43. Perque ſovint lib. 3. tit. 3. pag. 197.
44. Deſijant proveir lib. 4. tit. 35 pag. 351.
45. Encara que lib. 9. tit. 18. pag. 438.
46. Com ſempre lib 4. tit. 22. pag. 295.
47. Com per lo ſacre lib. 7. tit. 13. pag. 397.
48. Per proveir lib. 7. tit. 14. pag. 398.
49. Com los termens lib. 7. tit. 7 pag. 375.
50. Per quant lib. 1. tit. 46. pag. 113.
51. Encara que lib. 3. tit. 7 pag. 204.
52. Conſiderant ibidem.
53. Statuim lib 7. tit. 10. pag. 383.
54. Mes avant lib. 1. tit. 44. pag. 108.
55. Statuim lib. 3. tit. 29 pag. 238.
56. Mes avant lib. 3. tit. 10. pag. 211.
57. Statuim lib. 3. tit. 12. pag. 213.
58. Mes avant lib. 3. tit. 14 pag. 216.
59. Statuim lib. 3. tit. 9. pag. 210.
60. Statuim lib. 3. tit. 17. pag. 221.
61. Mes avant lib. 4. tit. 9. pag. 269.
62. Statuim lib. 3 tit. 19. pag. 223.
63. Mes avant lib. 7. tit. 3. pag. 363.
64. Statuim lib. 7. tit. 7. pag. 376.
65. Mes ſtatuim lib. 3. tit. 14. pa. 214.
66. Statuim lib. 7. tit. 5. pag. 368.
67. Per quant lib. 3. tit. 25. pag. 232.
68. Per evitar lib. 3. tit. 7. pag. 205.
69. Mes avant lib. 3. tit. 9. pag. 210.
70. Statuim lib. 3. tit. 12. pag. 213.
71. Per quant los ſobredits lib. 3 tit. 13. pag. 214.
72. Mes avant lib. 3. tit. 14. pag. 216.
73. E per major ibidem pag. 217.
74. En las cauſas lib. 3. tit. 26. pag. 234.
75. Statuim lib. 3. tit, 14. pag. 217.
76. Mes ſtatuim ibidem.
77. Statuim lib. 3. tit. 13. pag. 214.
78. Mes avant lib. 2. tit. 12 pag. 181.
79. Ab loatio lib. 7. tit. 5. pag. 368.
80. Mes ſtatuim lib. 3. tit. 17. pag. 221.
81. Statuim lib. 3. tit. 14. pag. 218.
82. Statuim lib. 3. tit. 29. pag. 238.
83. Mes avant lib. 3. tit. 20. pag 226.
84. En los caſos lib 3. tit. 23. pag. 229.
85. E mes ſtatuim lib. 7. tit. 5. pag. 369.
86. Statuim lib. 7. tit. 7. pag. 376.
87. Sis ſupplicara lib. 7. tit. 5. pag. 369.
88. Per quant lib. 3. tit. 30. pag. 240.
89. Per levar lib. 4. tit. 24 pag. 298.
90. Per quant es inconvenient lib. 2. tit. 13. pa. 183.
91. Com per Conſtitutio lib. 3 tit. 16. pag. 220.
92. Per quant la experientia lib. 9. tit. 10. pa 421.
93. Ates, y conſiderat lib. 4. tit. 25. pag. 305.
94. Zelant la conſervatio lib. 6. tit. 3. pag. 358.
95. Per quant appar lib. 6. tit. 2. pag. 357.
96. Per quant anant lib. 4. tit. 7. pag. 252.
97. Per quant lo Regent lib. 9. tit. 29. pag. 462.
98. Per que no es raho ibidem.
99. Com lo fill lib. 4. tit. 18. pag. 287.
100. Per quant encara que lib. 9. tit. 21. pag. 445.
101. Mes ſtatuim lib. 1. tit. 49. pag. 121.
102. Statuim lib. 4. tit. 4. pag. 252.
103. Per quant lib. 1. tit. 51. pag. 131.
104. Conſiderant lib. 9. tit. 19 pag. 439.
105. Per quant ibidem pag. 440.
106. Perque ibidem.
107. Statuim ibidem.
108. Statuim ibidem pag. 441.
109. Per quant aprofitaria ibidem.
110. Son eſtats tants lib. 9 tit. 9. pag. 419.
111. Statuim lib. 8. tit. 4. pag. 404.
112. Per quant lib. 4. tit. 7. pag. 257.
113. Per quant lo crim lib. 9. tit. 4. pag. 415.
114. Statuim lib. 3. tit. 7. pag. 205.
115. Per deſſerir lib. 4. tit. 16. pag. 286.
116. Per major lib. 1. tit. 28. pag. 84.

117. Per

Genealog. dels Reys de Arago, y Comtes de Barcelona.

117. Per ſubventio lib. 1. tit. 3. pag. 13.

Capitols de Cort.

1. Primerament placia lib. 1. tit. 21. pag. 66.
2. Encara que lib. 10. tit. 1. pag. 469.
3. Per quant lib. 9. tit. 26. pag. 457.
4. Per quant lib. 9. tit. 11. pag. 423.
5. Com per commoditat lib. 1. tit. 41. pag. 105.
6. Per facilitar lib. 3. tit. 24. pag. 230.
7. Mes avant lib. 3. tit 7. pag. 205.
8. Com per la poca lib. 3. tit. 19. pag. 223.
9. Iatſie per la Conſtitutio ibidem pag. 224.
10. Perque la experientia lib. 3. tit. 25. pag. 232.
11. Perquant la dita ibidem.
12. Supplica lib. 3. tit, 17. pag. 221.
13. Supplica la preſent lib. 3. tit. 8. pag. 209.
14. Per relevar lib. 7. tit. 10. pag. 383.
15. Notoria coſa es lib. 2. tit. 8. pag. 177.
16. Per quant la experientia ibidem pag. 178.
17. Item placia ibidem.
18. Per conſervatio lib. 3. tit. 32. pag. 244.
19. Per quant los mateixos lib. 7. tit. 10. pag. 383.
20. Per quant no es raho lib. 9. tit. 29. pag. 462.
21. Com los cridats lib. 1. tit. 21. pag. 67.
22. Mes avant lib. 1. tit. 16. pag. 52.
23. Per quant experientia lib. 4. tit. 13. pag. 279.
24. Com per no eſſer *De la nova comp.* pag. 2.
25. Perque lo grau lib. 9. tit. 19. pag. 441.
26. Per quant per Conſt. lib. 1. tit. 68. pag. 163.
27. Los Tres Staments lib. 10. tit. 10. pag. 479.

CONSVETVTS GENERALS DE CATHALVNYA.

SI yo he Trevas lib. 2. tit. 3. pag. 170.
Es coſtuma lib. 6. tit. 1. vol. 3.
Segons Ley Gotica ibidem.
§. Mas vuy per Privilegi lib. 6. tit. 5. pag. 358.
Item ſi algu dona lib. 8. tit. 9. pag. 407.
Si algu qui nunca lib. 4. tit. 11. vol. 3.
Si algun fill ibidem.
Si yo tinc feu lib. 4. tit. 30 pag. 322.
Coſtuma es ibidem.
Item es coſtum ibidem.
Dret es ſcrit ibidem pag. 323.
Item es coſtuma ibidem.
Es coſtuma de Cathalunya ibidem.
Item es coſtuma ibidem pag. 324.
Item es coſtuma ibidem.
Dret es ſcrit ibidem.
Item es coſtuma ibidem.
Item es coſtuma ibidem.
Item es coſtuma ibidem pag. 325.
Item es coſtuma ibidem.
Item es coſtuma ibidem.

COMMEMORATIONS DE PERE ALBERT CANONGE DE BARCELONA.

1. Si lo Senyor demanara lib. 4. tit. 30. pag. 325.
2. Si demanada ſera per lo Senyor ibidem pag. 326.
3. E rebent poſtat ibidem.
4. E ſi aqui no es ibidem.
5. E ſi lo Senyor ibidem.
6. Si empero ibidem.
7. E finits deu dies ibidem pag. 327.
8. Si el Senyor tinent poſtat ibidem.
9. Item. ſi lo Vaſſall ibidem.
10. Si dos, o tres o mes ibidem.
11. En aquella matexa manera ibidem pag. 328.
12. Si menor Caſtla ibidem.
13. Si Caſtla, o Vaſſall dira ibidem.
14. Vaſſall, o Caſtla ibidem.
15. Si empero ninguna carta ibidem pag. 329.
16. Si alguns Aloers ibidem.
17. Si Aloer ſera ibidem pag. 330.
18. Caſtla, o Fevater ibidem.
19. Sil Senyor dalcun Caſtell ibidem.
20. Si venut lo Caſtell ibidem pag. 331.
21. Vaſſall ſi morra inteſtat ibidem.
22. Si mort lo Caſtla ibidem.
23. Puys que algun Vaſſall, ibidem pag 332.
24. Sil Vaſſall, ol Caſtia ibidem.
25. Si en algun Caſtell ibidem.
26. Mort lo Senyor del Vaſſall ibidem pag. 333.
27. Si Vaſſall, o Caſtla ibidem.
28. Lo Senyor mort ibidem.
29. Si el Caſtla ibidem.
30. Doble es Homenatge ibidem.
31. Hom ſoliu dalcun Noble ibidem pag. 334.
32. Si algu es Hom no Soliu ibidem.
33. Iatſie que de dret Roma ibidem.
34. Homenatge pot eſſer preſcrit ibidem pag. 335.
35. Entes de Homenatge ibidem.
36. Negu no pot ibidem pa. 336.
37. Si alcun Senyor ibidem pa. 337.
38. Barons ibidem.
39. Si algun Baro ibidem pa. 338.
40. Si en alcun Caſtell ibidem.
41. Si algun Vaſſall ibidem pa. 339.
42. Fellonia al Senyor ibidem.
43. Si alcun ha Hom ibidem pa. 340.

Phelip

Phelip. II.

Phelip Ters de Caſtella, y Segon de Aragò, per mort de Phelip ſon Pare, ſuccehì als Dominis de la Monarchia de Eſpanya, y al Comtat de Barcelona. Casà ab Margarida filla del Archiduch Carlos de Auſtria del qual Matrimoni li ſobreviſqueren tres fills Phelip, Fernando, y Carlos, y dos fillas Anna, y Maria. Anna casà ab Luys xiij. Rey de França, y Maria ab lo Emperador Fernando, iij. Rendi Alarache en Africa, deſterrà los Moriſcos de tota ſa Monarchia, y en particular de tota Eſpanya. Donà quietut à Flandes, ab las Treguas, que concedi à las Provincias vnidas. Dominà lo Territori. Any 1614. *Manà fabricar la Mamora, y fortificar los Preſidis, y Plaças de Africa, per la defenſa de Eſpanya. Guanyà las Malucas, y adquiri lo Marqueſat del Final. Conſeguì ab la Divina aſsiſtencia Glorioſiſsima Victoria contra Turchs en lo Mar de Caramania. Finalment avent viſcut* 43. *Anys, y Regnat* 23. *mori als* 31. *de Mars* 1621. *Reſtant tots ſos Regnes, y Eſtats deſconſoladiſsims de aver perdut vn Rey tant digne de eſſer volgut per la Admirable Manſuetut, Religiò, Iuſticia, y Liberalitat, ab que avia Governat, y Regnat. Tinguè vnas ſolas Corts als Cathalans en Barcelona, Any* 1599. *y en ellas feu las Ordinacions, y Conſtitucions ſeguents.*

CONSTITVCIONS DE 1599.

1. Primerament ab loatio, y aprobatio lib. 10. tit. 12. pag. 511.
2. Item per llevar lib. 4. tit. 8. pag. 265.
3. Com per Conſtitutions lib. 4. tit. 22. pag. 295.
4. Statuim, y Ordenam lib. 1. tit. 60. pag. 146.
5. Item Statuim, y Ordenam ibidem.
6. Mes avant ab loatio lib. 4. tit. 9. pag. 270.
7. Statuim, y Ordenam ibidem.
8. Ordenam ab la mateixa loacio li. 9. tit. 23. p. 451.
9. Per lo gran abus lib. 1. tit. 68. pag. 157.
10. Statuim mes avant lib. 9. tit. 22. pag. 449.
11. Per quant en la Conſtitutio lib. 4. tit. 31. p. 346.
12. Atteſa la gran negligencia lib. 1. tit. 51. pa. 131.
13. Conſiderant los grans lib. 4. tit. 10. pag. 272.
14. Per quant notoriament lib. 4. tit. 27. pag 312.
15. Item Statuim, y Ordenam lib. 1. tit. 14. pag. 42.
16. Per quant las Coſtitutions lib. 1. tit. 17. pag. 52.
17. Los hereters lib. 4. tit. 25. pag. 305.
18. Encara mes ſtatuim lib. 7. tit. 7. pag. 376.
19. Per quant molres perſones lib. 9. tit. 1. pag. 414.
20. Per quant en los Privilegis lib. 1. tit. 41. pa. 106.
21. Item ab loatio, y aprobatio lib 3 tit. 20 p. 226.
22. En la Conſtitutio xiij. lib. 7. tit. 10. pag. 383.
23. Mes avant ſtatuim lib. 3. tit. 20. pag. 226.
24. Perque los Pobres lib 3. tit. 28 pag. 237.
25. Per remediar lib. 1. tit. 27. pag. 80.
26. Item per evitar lib. 4. tit. 21. pag. 290.
27. Per conſervar lib 6. tit. 6 pag. 359.
28. Per evitar fraus lib. 6 tit. 8. pag 360.
29. Com per experientia lib. 9. tit. 20. pag. 442.
30. Ajuſtant a la Conſtitutio lib. 4. tit. 4. pag. 252.
31. Y perque la experientia lib. 4. tit. 13. pag. 280.
32. Item Statuim, y Ordenam lib. 2. tit. 8. pag. 179.
33. Per eſſer certa, y notoria lib. 1 tit. 3. pag. 13.
34. Com ab la Conſtitutio lib. 2 rit. 8. pag. 179.
35. E com per Generals lib. 1. rit. 68. pag. 163.
36. Per quant ſe veu lib. 4. tit. 27. pag. 313.
37. Statuim, y Ordenam lib. 1. tit. 67. pag. 157.
38. Item ſtatuim lib. 1. tit. 67. pag. 158.
39. Mes avant ſtatuim lib. 3. tit. 30. pag. 240.
40. Axi be ſtatuim lib. 1. tit. 30. pag 89.
41. Encara mes ſtatuim lib. 7. tit. 3. pag. 363.
42. E mes ſtatuim lib. 7. tit. 4. pag. 364.
43. Item ſtatuim, y ordenam lib. 4. tit. 13. pag. 280.
44. Statuim, y ordenam lib. 4. tit. 13. pag. 281.
45. Mes ſtatuim lib. 1. tit. 17. pag. 52.
46. E mes ſtatuim lib. 4. tit. 13. pag. 281.
47. Eaxi matex ſtatuim lib. 3. tit. 4. pag. 198.
48. Per quant es coſa lib. 3. tit. 25 pag. 233.
49. Ab loatio, y approbatio lib. 1. tit. 7 pag. 25.
50. Item ab la matexa ibidem.
51. E mes ab loatio, y approbatio ibidem.
52. Ab loatio, y appellatio lib 1. tit. 28. pag. 85.
53. Ajuſtant a la Conſtitutio lib. 9. tit. 24. pag. 455.
54. Per llevar los grans lib. 9. tit. 26. pag. 457.
55. Item ſtatuim, y ordenam lib. 9. tit. 24. pag. 455.
56. Axi be ab la matexa loatio lib. 3. tit. 20. pag. 226.
57. Mes ſtatuim, y ordenam lib. 7. tit. 7 pag. 376.
58. Per que aprofitaria poc lib. 1. tit. 54. pag. 133.

CAPITOLS, ACTES DE CORT de 1599.

1. Per quant la erectio lib. 1. tit. 28. pag. 85.
2. Primerament placia lib. 1. tit. 28. pag. 86.
3. Item placia a Voſtra Mageſt ibidem.
4. Item placia a Voſtra Mageſt. lib. 1. tit. 31. p. 90.
5. Supplican los Tres Staments lib. 1. tit. 47. p. 113.
6. Item placia a Voſtra Mageſt. lib 1 tit. 47. p. 114.
7. Item placia a Voſtra Mageſtat ibidem.
8. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 43. pag. 106.
9. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 45. pag. 110.
10. Item placia a V. Mageſtat lib. 10. tit. 1. pag. 469.
11. Item placia a V. Mageſtat lib. 4. tit. 22. pag. 296.
12. Perquant V. Mageſtat lib. 1. tit. 31. pag. 91.
13. Item perque la Iuſtitia lib. 3. tit. 16. pag. 220.

14. Item

Genealog. dels Reys de Arago, y Comtes de Barcelona.

14. Item per quant los Reos lib. 3. tit. 16. pag. 220.
15. Item placia a Voſtra Mageſt. lib. 7. tit. 5. p. 269.
16. Item placia a V. Mageſtat lib. 7. tit. 5. pag. 370.
17. Com per Conſtitutio lib. 2. tit. 3. pag. 172.
18. E mes ſupplican lib. 2. tit. 3. pag. 172.
19. Placia a V. Mageſtat lib. 9. tit. 23. pag. 451.
20. Com de Ordinari lib. 9. tit. 26. pag. 458
21. Item placia a V. Mageſtat lib. 9. tit. 23. pag. 451.
22. Encara que ab ſantiſsim lib. 1. tit. 7. pag. 25.
23. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 7. pag. 26.
24. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 7. pag. 27.
25. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 7. pag. 27.
26. Item placia a V. Mageſtat ibidem.
27. Item placia a Voſtra Mageſt ibidem.
28. Los Tres Braços ibidem.
29. Item placia a Voſtra Mageſt ibidem.
30. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 7. pag. 28.
31. Item placia a V. Mageſtat ibidem.
32. Item per quant ibidem.
33. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 7. pag. 29.
34. Item placia a V. Mageſtat ibidem.
35. Item placia a V. Mageſtat ibidem.
36. Los Tres Eſtaments ibidem.
37. Placia a V. Mageſtat lib. 10. tit. 9. pag. 477.
38. Y ab la matexa Loatio lib. 1. tit. 44. pag. 108.
39. Y tambe li placia lib. 3. tit. 31. pag. 242.
40. Y per que anant lib. 3. tit. 6. pag. 199.
41. Supplican los Tres Eſtaments lib. 4. tit. 31. p. 346
42. Item placia a V. Mageſtat lib. 7. tit. 2. p. 363.
43. Item placia a V. Mageſtat. lib. 1. tit. 65. pag. 151.
44. Placia a V. Mageſtat lib. 7. tit. 5. pag. 370.
45. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 58. pag. 142.
46. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 63. pag. 163.
47. Per quant los Veedors lib. 1. tit. 58. pag. 143.
48. Item placia a V. Mageſtat lib. 4. tit. 25. pag. 305.
49. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 67. pag. 158.
50. Als Militars lib. 1. tit. 20. pag. 62.
51. Supplican a V. Mageſtat lib. 10. tit. 9. pag. 478.
52. Item attes ibidem.
53. Item mes que attes ibidem.
54. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 67. pag. 158.
55. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 28. pag. 86.
56. Per quant exercint lib. 7. tit. 10. pag. 384.
57. Item placia a V. Mageſtat lib. 7. tit. 2. pag. 364.
58. Com ſien moltes lib. 1. tit. 28. pag. 86.
59. Item per levar lib. 7. tit. 9. pag. 380.
60. Mes avant placia lib. 2. tit. 8. pag. 179.
61. Item per quant ibidem.
62. Per quant la major part lib. 10. tit. 8. pag. 475.
63. Conſiderant la preſent Cort lib. 4. tit. 29. p. 317.
64. Item ſupplican a V. Mageſtat li. 4. tit. 29. p. 318.
65. Item placia a V. Mageſtat lib 3. tit. 25. pag. 233.
66. Item placia a V. Mageſtat lib. 4. tit. 8. pag. 265.
67. Item placia a V. Mageſta lib. 7. tit. 4. pag. 365.
68. Item placia a V. Mageſtat lib. 1. tit. 23. pag. 70.
69. Item placia a V. Mageſtat lib. 4. tit. 13. pag. 281.
70. Item placia a V. Mageſtat lib. 9. tit. 24. pag. 455.
71. Per los Sereniſsims lib. 4. tit. 33. pag. 350.
72. Per quant alguns lib. 4. tit. 13. pag. 281.
73. Com tots los motius lib. 1. tit. 9. pag. 31.
74. Axi mateix ſe ſupplica lib. 1. tit. 9. pag. 32.
75. Y per obtenir ibidem.
76. Item per levar ibidem.
77. Per que los Militars lib. 1. tit. 20. pag. 63.
78. Lo Stament, y Bras Militar ibidem.
79. Los Tres Staments lib. 1. tit. 54. pag. 134.
80. Los Homens lib. 1. tit. 19. pag. 62.
81. Per quant en lo Capitol lib. 1. tit. 17. pag. 52.
82. Per lo que molta part lib. 10. tit. 8. pag. 476.
83. Y mes avant ſupplica li. 10. tit. 8. pag. 477.
84. E per quant lib. 1. tit. 61, pag. 147,
85. E per quant la lib. 9. tit. 1. pag. 414.
86. Per levar los abuſos lib. 1. tit. 44. pag 108.
87. Per quant es contra lib. 4. tit. 22. pag. 296.
88. Com en lo preſent Principat li. 9. tit. 29. p. 463.
89. Item Senyor lib. 4. tit. 7. pag. 258.
90. Mes avant ſupplican ibidem.
91. Los Tres Eſtaments lib. 10. tit. 10. pag. 479.
92. Item los Tres Eſtaments lib. 1. tit. 25. pag. 74.

PHilip *Quart de Caſtella, Ters de Aragò anomenat lo Gran, deſpres de mort lo Rey Philip ſon Pare, ſuccehì als Dominis de tota la Monarchia, y al Comtat de Barcelona. Casà en primeras nupcias ab la Infanta Iſabel filla de Enrich iiij. Rey de França, de la qual tinguè al Princep Balthaſar Carlos, y moltas fillas, que li premoriren, quedant ſols de dit matrimoni Maria Thereſa, que casà ab Luys xiiij. Rey de França. Del ſegon matrimoni, que contracta ab la Archiduqueſa Maria Anna de Auſtria, Germana del Emperador Leopoldo Primer, tingue molts fills, pero tantſolament li ſobreviſqueren lo Princep Carlos, que ſuccehì à la Corona, y la Infanta Margarida, que casà ab lo dit Emperador Leopoldo Primer. Defensà à Alemanya, perſegui la dels Sectaris, y Turchs. Recobra algunas Plazas de Flandes, conſegui moltas Victorias en Africa, Italia, Fuente Rabia, y Roſſello. Tolera grandiſsims diſguſts en ſos Regnes, que ſuperà magnanimo, y millorà piados. Donà quietut à ſos Dominis ab las Paus del Any* 1660. *Fonch Columna fortiſsima de la Religio Catholica, abreſat de Chriſtiana devocio, y afecte al Divino Sagrament de la Euchariſtia, y devotiſsim Zelador, y Protector de la Puriſsima Concepcio de la Sacratiſsima Verge, y Mare Maria Santiſsima, Conſtant en los treballs, Fort en las adverſitats, y piadoſament moderat en los ſucceſſos proſperos. Mori à* 17. *de Setembre de* 1665. *Avent viſcut* 60. *Anys, y Regnat* 44. *Vinguè à honrar al Princi-*

Carlos. II.

Principat, jurà, y obrí Corts en Barcelona, las quals no concloguè per alguns negocis que li sobrevingueren.

CARLOS *Segon trobantse de edat de 4. Anys no cumplerts, succehì per mort de Philip son Pare, à tots los Regnes de la Monarchia de Espanya, y Comtat de Barcelona; Durant sa menor edat governà la Reyna Maria Anna sa Mare per haverо aixi disposat Philip son Pare. Arribat als 14. Anys entrà en lo govern, y despres casà ab Maria Luysa de Borbon filla del Duch de Orliens, y neboda de Luys xiiij. Rey de França; morta esta sens Infants, casà ab Annà Maria de Neoburg filla del Elector Palati del Rin. En lo principi de son Regnat alcansaren sas Armas glorioſa Victoria contra Moros en la defensa de Laratche. Suportà molta Guerra en sos Dominis per las repetidas invasions de la França, en Flandes, y Cathalunya, las quals detingueren moltas ocasions en Cathalunya sas Milicias, y los Naturals de aquest Principat ab felices progressos. Entradas sas Reals Armas al Rossellò, rendiren la Plaza de Bellaguarda, y ocuparen algunas Vilas de aquell Comtat, y de ell se retiraren, dexant derrotat al Exercit Frances a la altra part del Riu Tech. Ajustà despres las Paus en lo Any 1678. que se mudaren, en Guerra lo Any 1684. y en aquest Any fou glorioſissima la defensa feu Gerona al Siti, y avansos seren los Francesos, y tal quels obligà à dexar dit Siti, y à retirarse ab perdua de moltissima de sa gent. Ajustàs despres la Pau, y tornà la Guerra Any 1689. ques prosegui fins lo de 1697. Fonch molt gran en est temps lo valor dels Soldats, y la constancia, animo, y resoluciò dels Naturals en totas las ocasions se oferiren, y mes en particular en las del Recobro de Camprodon, Castell-Follit, y Siti de Barcelona, del qual quedà, la Naciò Cathalana tant glorioſa, com han publicat las demès de Europa, y sa Magestat ab la satisfaciò, y piadòs agraiment, que manifestà ab las Reals afavoridas Cartas, que fou servit escriurer a la Ciutat, Deputats, y Bras Militar, en las quals, y sempre se demostrà carinyoſissim Pare de Cathalunya. Finalment ajustadas las Paus en lo Any 1697. morí sens fills al primer de Noembre 1700. als 39. Anys de sa edat. Tant quant fou desitjat, fonch Estimat, Volgut, Obehit, y Venerat de sos Vassalls, y en particular dels Cathalans, que finalment correspongueren sempre als grans favors, y amor, ab que los avia afavorit. Anomenà en son Testament per successor de sos Regnes, y Dominis à Philip de Borbon Duch de Anjou son Nebot, Besnet de Philip iiij. y Net de Luys xiiij. Rey de França. Per ocasiò de sa poca salut, y moltas ocupacions del govern de la Monarchia, no poguè venir ha honrar personalment lo Principat, ni ha celebrar Corts, com ell, y sos Fideliſsims Vassalls desitjavan.*

PHilip *Quint de Castella, y Quart de Aragò (que Deu guart) fou rebut, y proclamat successor en tots los Regnes de la Monarchia de Espanya, y avent jurat en Madrit als 8. de Maig de 1701. vinguè en est Principat en lo seguent mes de Setembre de dit Any, jurà en Leyda als 24. de dit mes, y despres en Barcelona, abont obrí Corts, durant las quals passà à Figueras à rebrer à sa Esposa Maria Luysa Gabriela de Saboya, filla del Duch de Saboya, y ab sa companyia tornà à Barcelona, abont concloguè las Corts, fent moltas gracias, y mercès als Comuns, y Particulars. Se embarcà despres pera Napols, y havent donat providencias à las dependencias de aquell Regne, passà à Milà ha oposarse als designes de sos Enemichs, que logrà ab repetidas victorias, que consegui triunfant dells, y vencentlos en las funcions de Santa Victoria, Lussara, y altres en Italia. De abont havent pres Guastala, y lo Ducat de Modena, tornà à Espanya passant per Cathalunya, y arribat en Madrit sa Cort, fou aplaudit ab las aclamacions, que*

las

Genealog. dels Reys de Arago, y Comtes de Barcelona.

las ſuas proeſas li avian mereſcut, y aſsiſtint de continuo al deſpatx, cuida ab tota ſolicitut del con ſuelo de ſos Vaſſalls, y ſeguritat, y defenſa de ſa Monarchia, diſpoſant per aqueſt efecte vn gran Exercit, que trebantſe aqueſt Any de 1704. dins lo Regne de Portugal, goſa nou luſtre ab la preſencia de tant animos, y valeros Rey, que infundint major valor à las Armas Eſpanyolas, ſe eſpera lograràn ab lo favor de Deu, molts felices, y proſperos ſucceſſos pera major gloria ſua, y honra de la Nacio Eſpanyola. Per lo bon regimen deſta Provincia, y de ſos Naturals en las ditas Corts, que celebrà, y cloguè en lo Any 1702. en Barcelona, feu las Conſtitucions, y diſpoſicions ſeguents.

PHILIP. IV.

1. Per quant lib. 8. tit. 1. pag. 402.
2. Havent la experiencia lib. 1. tit. 54. pag. 134.
3. Com en la Conſtitucio 8. lib 7. tit. 10 pag. 384.
4. Com ab Reals Privilegis lib. 3. tit. 7. pag. 2[illegible]5.
5. Per quant ab la Conſtitucio lib. 4. tit 8. pag. 265.
6. Per quant en lo Capitol lib. 1. tit. 3. pag. 13.
7. Com ſia coſa juſta lib. 1. tit. 57. pag. 137.
8. Per quant de pochs Anys lib. 1 tit. 37. pag. 95.
9. Com ſia coſa molt juſta lib. 3. tit. 23. pag. 229.
10. Per quant los que ſon lib. 1. tit. 5. pag 23.
11. Com los ſubjectes lib. 1. tit. 28. pag. 87.
12. Per obviar lib. 3. tit. 31. pag 242.
13. Com en los Contractes lib 7. tit. 11. pag. 396.
14. Com en la Conſtitucio lib. 3. tit. 31. pa. 242.
15. Per quant en las Ciutats lib. 3. tit. 62. pag. 194.
16. Com ſia molt convenient lib. 3. tit 62. pag. 147.
17. Com la impoſicio lib. 4. tit. 26. pag. 311.
18. Per quant ſe han lib. 4. tit. 2. pag. 248.
19. Per quant en lo Capitol lib. 7. tit. 6 pag. 371.
20. Attenent, y conſiderant lib. 1. tit. 16. pag. 53.
21. Com lo Principat lib. 1. tit. 69. pag. 163.
22. Per quant ſegons lib. 1. tit. 18. pag. 60.
23. Ajuſtant a la Conſtitucio lib. 1. tit. 14. pag. 42.
24. Deſiſtjant lo Eſtat Egleſiaſtich lib. 1. tit. 9. p. 32.
25. Com lo Principat lib. 4. tit. 25. pag. 306.
26. Aventſe ſervit lib. 1. tit. 16. pag. 53.
27. La propencio gran lib. 1. tit. 40. pag. 102.
28. Com moltas vegadas lib. 7. tit. 5. pag. 370.
29. Com en la Conſtitucio .lib. 4. tit. 8. pag. 266.
30. Com moltas vegadas lib. 3. tit. 7. pag. 206.
31. Eſtratuhim, y ordenam lib. 1. tit. 20. pag. 65.
32. Per obviar los abuſos lib. 3. tit. 7. pag 207.
33. Com per la major exaccio lib. 4. tit. 26. pag. 311.
34. Aventſe exprimentat lib. 7. tit. 4. pag. 365.
35. Aventſe acoſtumat lib. 1. tit. 14. pag. 42.
36. Com la experiencia lib. 1. tit. 16. pag. 54.
37. Eſſent la contingencia lib. 1. tit. 16. pag. 56.
38. Deſitjant evitar lib. 1. tit. 16. pag. 59.
39. Per no haverſe lib. 1. tit. 58. pag. 143.
40. Item Senyor lib. 1. tit. 63. pag. 147.
41. Aparexent juſt lib. 10. tit. 1. pag. 470.
42. Avent lo Lloch tinent lib. 1. tit. 25. pag. 74.
43. No obſtant lib. 1. tit. 73. pag. 167.
44. Attenent a las Diſpoſicions lib. 4. tit. 13. pa. 281.
45. Per quant ab la Conſtitucio lib. 4. tit. 8 p. 266.
46. Per quant en las cauſas lib. 4. tit. 13. pag. 282.
47. Perquant las Preſons lib. 9. tit. 24. pag. 456.
48. Trobantſe providament lib. 1. tit. 35. pag 93. 1
49. Zelant la mes puntual lib. 10. tit. 13. pag. 513.
50. Ab lloacio, y aprobacio lib. 10. tit. 12. pag. 512.
51. Com los Officials lib. 4. tit. 10 pag. 272.
52. Com de alguns Anys lib. 4. tit. 25 pag. 306.
53. Regonexent lib. 7. tit. 7. pag. 377.
54. Per quant en lo Capitol lib. 4. tit. 26 pag. 312.
55. Per quant ab la Conſtitucio lib. 9. tit. 22. p. 450.
56. Ab lo Capitol 8. lib. 1. tit. 67 pag. 158.
57. Com no obſtant lib. 1. tit. 58 pag. 143.
58. Los abuſos grans lib. 4. tit. 9. pag. 270.
59. Com ab la Conſtitucio lib. 3. tit. 31. pag. 243.
60. Per eſcuſar lib. 4. tit. 9. pag. 270.
61. Item los Tres Eſtaments lib. 1. tit. 25. pag. 75.
62. Avent las Vniverſitats lib. 10. tit. 8. pag. 477.
63. Com ab difarents lib. 1. tit. 7. pag. 30.
64. Los Tres Eſtaments lib. 1. tit. 3. pag. 13.
65. Per quant en los caſos lib. 9. tit. 30. pag. 463.
66. Com tots los Bisbes lib. 1. tit. 53. pag. 132.
67. Los Tres Eſtaments lib. 10. tit. 6 pag. 475.
68. Supplican los Tres lib. 4. tit. 5. pag. 254.
69. Com antigament lib. 1. tit. 28. pag. 87.
70. Com en la Conſtitucio lib. 1. tit. 35. pag. 93.
71. Com lo negoci lib. 4. tit. 28. pag. 315.
72. Conſiderant los grans lib. 9. tit. 29. pag 463.
73. Com ab sas Conſtitucions lib. 9. tit. 18. pa. 438.
74. Com en la Jurat de Gerona li. 1. tit. 74. p. 168
75. Com ſe experimentian lib. 4. tit. 10. pag. 273.
76. Com los mes principal lib. 2 tit. 7. pag. 177.
77. Volent afavorir lib. 10. tit. 13. pag. 513.
78. Com per ocaſio lib. 1. tit. 58. pag. 144.
79. Com en lo Hoſpital lib. 1. tit. 3. pag. 14.
80. Item Senyor lib 4. tit. 17. pag. 286.
81. Com lo medi lib. 1. tit. 47. pag. 114.
82. Com ſia neceſſari pag. 5.
83. Attenent als grans merits ibidem.
84. Attenent als grans merits ibidem.
85. Los Tres Eſtaments lib. 4. tit. 22. pag. 296.
86. No obſtant lib. 4. tit. 23. pag. 297.
87. Los Tres Eſtaments lib. 8. tit. 1. pag. 402.
88. Los Tres Eſtiments lib. 4. tit. 22. pag. 297.
89. Per quant de pocchs lib. 4. tit. 6. pag 255.
90. En cumpliment lib. 1. tit. 40. pag. 102.
91. Attenent als molts merits ibidem.
92. Com deſpres de la publicacio li. 3. tit. 30. p. 241.
93. Per quant ibidem.
94. Los Nobles ibidem.
95. Lo Eſtament Eſgleſiaſtich ibidem.
96. Los Tres Eſtaments lib. 1. tit. 16. pag. 60.

TAVLA

TAVLA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT VOLVM, EN QVISCV DELS DEV LIBRES.

Titols del libre primer.

1. De la *Sancta* Fe Catholica, pag. 7.
2. De la Concepcio Immaculada de la *Sacratiſſima* Verge Maria, pag. 9.
3. De las *Sanctas* Eſgleſias, y Hoſpitals, coſas, y Privilegis lurs, pag. 10.
4. De Bisbes, Prelats, Clergues, Religioſos, coſas, y Privilegis lurs, pag. 14.
5. Que los Eſtrangers no pugan obtenir Beneficis, ni officis Eccleſiaſtichs en Cathalunya, p. 16.
6. De coſas prohibidas als Clergues, pag. 24.
7. De la *Sancta* Inquiſicio Officials Miniſtres, e Familiars de aquella, pag. 25.
8. De la *Sancta* Crulada, pag. 30.
9. Del Comiſſari del Breu Apoſtolic contra los Eccleſiaſt. qui cometen delictes atroces, p. 30.
10. De Hereiges, y altres excomunicats, pag. 33.
11. De *Sarrahins*, pag. 36.
12. De Titol de Princep, pag. 36.
13. De Audiencia de Princep, pag. 36.
14. De Celebrar Corts, pag. 37.
15. De Vſatjes Conſtitutions, y altres leys, p. 43.
16. De Interpretacio de Vſatges, Conſtitutions, y altres leys, pag. 43.
17. De obſervar Conſtitutions, pag. 44.
18. Dels Cap. de Paus han de ſer obſervats, p. 60.
19. De Privilegis, e immunitats, pag. 61.
20. De Privilegis conſedits als Militars, e de lurs congregacions, pag. 62.
21. De guiatges, ſalvaguardas, y Penons, pag. 65.
22. De Manutenentias, pag. 67.
23. De Liſtas, pag. 69.
24. De diverſos reſcrits, y Elongaments, p. 70.
25. De Dret de *Segell*, y que nos puga alienar, pag. 73.
26. Si contra dret, y vtilitat publica ſera alguna coſa impetrada, pag. 75.
27. De Audiencia, y Conſell Reyal, pag. 77.
28. De la Eleccio, nombre, y Examen dels Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal, lurament, y Homenatje de aquells, pag. 80.
29. De reſidencia, y abſentia dels Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal, pag. 88.
30. Del dret ſe a de ſeguir en daclarar las cauſas, pag. 89.
31. De la forma del votar, e conclourer las cauſas en la Audiencia, y Conſell Reyal, pag. 90.
32. Que Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal no pugan Advocar ni aconſellar, pag. 91.
33. Que la Audiencia reſponga a las Conſultas dels Ordinaris, pag. 91.
34. Dels impedits de la Audiencia, y Conſell Reyal, e adjuncts de aquells e de lur ſalari, pag. 91.
35. De la Audiencia del Governador Vice Regia, pag. 92.
36. De juy Verbal del Senyor Rey, o ſon Loctinent General, Canceller Vicicanſeller, y Regent de la Cancelleria, pag. 94.
37. De Deciſions de la Reyal Audiencia, pag. 95.
38. De Offici de Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria, pag. 95.
39. De Offici de Camerlenc, pag. 97.
40. De Offici de Prothonotari, Secretaris, Scrivans de Manament, y altres de la Reyal Cancellaria, pag. 98.
41. De Offici de Governador Portants Veus de aquell, y de ſon Aſſeſſor, pag. 102.
42. De Offici de Meſtre Rational, pag. 106.
43. De Offici de Thezorer, pag. 106.
44. De Offici de Balle General, y Procurador Reyal Loctinents, Aſſeſſors, Advocats, e Procuradors Fiſcals lurs, pag. 107.
45. De Offici de Advocats, y Procuradors Fiſcals, y Collidors de terços, pag. 108.
46. De Offic, de Algutzirs, pag. 111.
47. De Offici de Viſitadors de Officials Reals que no purgan Taula, pag. 113.
48. De Offici de Veguers, *Sotſveguers*, Batlles, *Sotsbatlles*, Capdeguaytes, y altres Officials Temporals, e del jurament que ells, y altres han preſtar, pag. 117.
49. De Offici de Iutjes, y Aſſeſſors Ordinaris, pag. 120
50. De Offici de Iutjes Delegats, pag. 121.
51. De Offici de Iutjes de Taula, y de lur ſalari, y quals Officials, y quant la han de tenir, pag. 121.
52. Que los Officials pugan eſſer punits durant lurs Officis, pag. 131.
53. De Inſiculacio de Deputats, y Oydors, p. 132.
54. De Offici de Deputats, y Oydors, p. 132.
55. De Offici de Concellers, Pahers, Conſols, Iurats, y altres Adminiſtradors de Vniverſitats, pag. 134.
56. De Offici de Alcaldes, y Moneders de la *Seca*, pag. 136.
57. De Offici de Coroniſta, pag. 137.
58. De Offici de Alcayts, Capitans, y altra gent de Guerra, pag. 137.
59. De Offici de Apoſentadors, pag. 144.
60. De Offici de Advocats, y Procuradors de Pobres, pag 144.
61. De Offici de Meſtre de Poſtas, pag. 147.
62. De Offici de Picador de Cavalls, p. 147.
63. De Offici de Moſtaſaf, pag. 147.
64. De Offici de Porters, y Adzemblers Reyals, y de lurs ſalaris, pag. 148.
65. De Offici de *Sags*, Troters, y Baſtoners, e de lurs ſalaris, pag. 150.
66. De Perſonas prohibidas regir Officis, pag. 151.
67. De coſas prohibidas als Officials, pag. 154.
68. Que tots los Officials en Cathalunya, y Mallorcas ſian Cathalans, pag. 158.
69. Que los naturals del Principat de Cathalunya tingan dos Plaças, vna en lo Conſell de Sancta Clara de Napols, altre en lo Magiſtrat

Extraordinari de Milá, pag. 163.
70. Que los Officials faſſan perſonal reſidentia en ſos Officis, pag. 164.
71. Que novells Officials no ſian poſats, pag. 164.
72. Que Officials Triennals no ſian atorgats a *tots temps* nea violari, pag. 166.
73. Que Officis temporals no ſien cõtinuats, p. 167.
74. Que ningu puga tenir ſino vn Offici de juriſdictio en vn mateix loc, pag. 168.

Titols del Libre Segon.

1. De monſtrar, y exhibir cartas, e notas, pag. 169.
2. De pactes, y tranſactions, pag. 169.
3. De Trevas conventionals, y empreniment, p. 170
4. De Advocats, pag. 172.
5. De Procuradors, pag. 173.
6. De Examen de Advocats, Metges, y Notaris, pag. 174.
7. De Exámen de Medicinas, pag. 177.
8. De ſtudis Generals, pag 177.
9. Que no ſia licit celsionar, o transferir alguna coſa en altres mes potents, pag. 180.
10. De dol. e mal engany, pag. 180.
11. De menors de vint y ſinch Anys, y altres en poder de lurs Pares conſtituhits, pag. 181.
12. De reſtitutio en intregre, pag. 181.
13. De Arbitres, y arbitradors, e de executio de lurs ſentencias, pag. 181.

Titols del Libre Tercer.

1. De Iuys, y firmas de dret, pag. 183.
2. De Iuriſdiccio de tots Iurges, y de for competent, pag. 184.
3. De recuſatio de tots Iutges, e cauſas de ſuſpita, pag. 194.
4. De Contencions de Iuriſdictions, y ocupacio de temporalitats, pag. 197.
5. Com ſe deu declarar lo dubte ſi vna cauſa es Civil, o Criminal, pag. 199.
6. Com ſe ha de declarar aqui toca provehir las Ballias anant la gubernatio, pag. 199.
7. De Evocacions de cauſas en la Reyal Audiencia, pag. 199.
8. De Commiſsions de cauſas en la Reyal Audiencia; pag. 207.
9. De citacions, e inhibicions, pag. 209.
10. De donar libell; o demanda, p. 210.
11. De jurament de calumnia, p. 211.
12. De Excepcions per impedir lo ingres de la lite, y de recomventions, pag. 212.
13. De altercats incidents en la cauſa, p. 213.
14. De dilacions, y terminis probatoris *y de inſtructoris*. p. 214.
15. De probas p. 218.
16. De teſtimonis. ibidem.
17. De Productas de Actes. p. 221.
18. De intimas, p. 222.
19. De denuntiacions de Proceſſos, ibidem.
20. De comunicatio de Proceſſos, p. 224.
21. De Memorials de Proceſſos, p. 227.
22. De relations de Proceſſos, ibidem.
23. Dels dubtes, y punts ſo han de donar en las cauſas, p. 229.
24. De Auditio de Advocats, p. 230.
25. De Orde Iudiciari, y que lo de la Audiencia ſia ſe vat en las Corts dels Ordinaris, ibidem.
26. De cauſes ſummarias, p. 233.
27. De cauſas mercantivols, p. 235.
28. De Pobres pledejants, p. 236.
29. De Terces oppoſants, p. 238.
30. De Ferias, ibidem.
31. Del Archiu Reyal, p. 241.
32. De Cuſtodia de Proceſſos, p. 243.

Titols del Libre Quart.

1. De Iurament axi voluntari com neceſſari, y de fidelitat, p. 245.
2. De Sequeſtres, y emparas, p. 247.
3. De Serviturs, Ayguas, Emprius, y Ponts, p. 248.
4. De Sequies, y Recs de Ayguas, p. 249.
5. De Caſſar, y Peſcar, p. 252.
6. De Salaris, p. 254.
7. Dels ſalaris reben Officials Reyals ſobre lo General, p. 255.
8. De Salaris de Sententias, proviſions, y decrets, p. 259.
9. De Salaris de ſcripturas judicials, p. 267.
10. De Salaris de dietas, p. 271.
11. De Salaris de Calculations; p. 273.
12. De Salaris de ſcripturas extrajudicials, ibidem.
13. De Notaris, y Scrivans, y a que ſon tenguts, p. 274
14. De Actes, y ſcripturas de Notaris Deffuots. p. 282
15. De Fe, authoritat, e Chalendari de cartas, p. 283.
16. De actions, y obligations, p. 284.
17. De deutors de Univerſitats, p. 286.
18. Quant lo Pare es obligat per lo fill, p. 287.
19. De compra. y Venda, ibidem.
20. De Vſuras, y baratas, p. 290.
21. De Loguers, ibidem.
22. De comercis, y ſeguretat de camins, ibidem.
23. De la forma, y modo ſe ha de diſpoſar vna Companya Nautica, Mercantil, y Univerſal en lo preſent Principat, p. 297.
24. De Peſos, Midas, y Meſuras, p. 298.
25. De Vectigals, Leudas, Pearges, Gabellas, y de coſas prohibidas traure de Cathalunya, p. 299.
26. De Drets de General, p. 307.
27. De la forma, y modo que ſe han de fabricar las robas, tant de ſeda, com de llana, p. 312.
28. De Port Franch, p. 315.
29. De Naus, Galeras, y altres Vexells, ibidem.
30. De feus, y poſtats, y emparas Reals p. 319.
31. De Dret emphiteotic, luiſmes, y fortiſapis, p. 343.
32. De Homens propris, amaſats, o borders, y de remenſa, p. 346.
33. De delmes, p. 349.
34. De Taula de la Ciutat de Barcelona, p. 350.
35. De Depoſits, y cambiadors, ibidem.

Ttitols del Libre Sinque.

1. De Eſpoſallas, y Matrimonis, p. 352.
2. De Promeſa de dot, y donacio per Noces, p. 354
3. Diſſolt lo matrimoni quin dret pertany a la Viuda, p. 354.

4. De

4. De Tudors,y Curadors,y de lur adminiſtratio, p. 355.

Titols del Libre Siſe.

1. De Teſtaments,y altras vltimas voluntats,p.356
2. De Pupillars, y altras ſubſtitutions, y de ſucceſſions dels impubers, ibidem.
3. De fills, y Pares pretits, y desheretats,p.358.
4. De ſucceſsio ab inteſtat,ibidem.
5. De Legitima,y diviſio de aquella,ibidem.
6. De quarta Trebellianica, p. 359.
7. De Indignes de Succeſsions, ibidem.
8. Del Inventari fahedor per lo hereu, ibidem.

Titols del Libre Sete.

1. De Acquirir ſenyoria de las Caſas, p. 360.
2. De preſcriptions, ibidem.
3. De ſententias, p.363.
4. De liquidations de ſententias,p.364.
5. De ſupplications de ſententias, p. 366.
6. De ſupplications, o recors de las ſententias de Viſitadors, p. 371.
7. De Appellations,recorſos,reclamations,y nullitats de ſententias, ibidem.
8. En quins caſos no es licit ſupplicar,ni appellar, p.378.
9. De deſpeſas de Plets, ibidem.
10. De Executio de ſententias, y cautio preſtadora per obtenir aquella, p.380.
11. De Executio de Cenſals, Violaris, y Scripturas de ters, p. 384.
12. De letras requiſitorias, y de fadiga, p. 396.
13. De invocatio de Bras Secular, p.397.
14. De Depoſitaris, y depoſits,de executions,p.398
15. De aquells qui fan ceſsio de bens, p. 399.

Titols del Libre Vuyte.

1. De violentia, y reſtitutio de deſpullats,p.399.
2. De deſeximents, y Guerra, p.402.
3. De deffenſio permeſa a quiſcu de ſi mateix, y de altre, p.403.
4. De obras publicas, y drets Caſtells, ibidem.
5. De Marchas, y penyoraments per fadigas de Iuſtitia, p.404.
6. De coſas litigioſas. p.406.
7. De fermanças. ibidem.
8. De Emancipations de fills, p.407.
9. De Donations, ibidem.
10. De revocar donations, p.408.
11. De la vnio del Regne de Mallorcas ab ſas Illas, y de la Ciutat de Tortoſa a la Corona Reyal, p.409.

Titols del Libre Nove.

1. De Accuſations, denunciations, inquiſitions, y orde de juys Criminals, p.410.
2. De Maldients, y blaſphemants de Deu de la Verge Maria, y dels Sancts, p.415.
3. De ſacrilegi, ibidem.
4. De crim de ſodomia, ibidem.
5. De homicidis, p. 416.
6. De falſificadors de Moneda, ibidem.
7. De crim de fals, ibidem.
8. De Adulteris, y Stupros, e que vils fembres ne eſtigan entre bonas gents, ni en Hoſtals publics, p.417.
9. De furts, y latrocinis, p.418.
10. De Abatuts, y Latirans,p.420.
11. De fautoria, p.422.
12. De Reptats de buaſia,e traitio,p.424.
13. De Deſafius, p. 425.
14. Quant ſia licit, o no aquiſcu venjarſe ſens Iurge, p. 426.
15. De injurias, y danys donars, p. 430.
16. De Iugadors, y Tafureria prohibida, p. 434.
17. De ſclaus fugitius, p.436.
18. De Bomians, y Vagabundos, y Validos mendicants, p. 437.
19. De Prohibitio de armas, p. 439.
20. Que ſia licit, o no matar anyells, p. 442.
21. De diverſos, y extraordinaris crims,y delictes, ibidem.
22. De Sometent Sacramental,y Hots,p.446.
23. De capturas, p. 450.
24. De Cuſtodia de Preſos dret, y Carrec de Carcellers, y liberatio de dits Preſos, y altres deſpeſas de Carcerats, p. 452.
25. De cauſa recognoſcendi, p.456.
26. De Manleutas, ibidem.
27. De Compoſitions,y Haverias,p.458.
28. De Torments,p. 460.
29. De penas corporals, y pecenuiarias, ibidem.
30. De dols, p.463.
31. De bandejaments, p.464.
32. De la pena del Iurge qui ab dol judicara, ibid.
33. De bens dels condemnats, p.465.

Titols del Libre Deſe.

1. De dret del Fiſc, y de las ſuas Regalias, p.466.
2. De Moneda, valor, y forma de aquella, p.470.
3. De Coronatges, y Maridarges, p.472.
4. De Bobatge, y remiſsio de aquell, p.473.
5. De remiſsio de monedatge de ſenas, de albergas, de quiſtias, y de lexas pias, p. 474.
6. De remiſsio de quindennis, p. 475.
7. De remiſsio de quint, ibidem.
8. De remiſsio del dret de impoſitions,ibidem.
9. De ſobre ſehiment de Iluiſions, p.477.
10. De remiſsio de bans, y penas, en Corts, p.479.
11. De Pau, y Treva, p. 480.
12. De Porrogations, y perpetuations, de Conſtitutions, y Capitols de Cort, p. 510.
13. De Confirmations de Conſtitutions, y Privilegis, p. 512.

TAVLA ALPHABETICA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT VOLVM DE LA NOVA COMPILATIO DE LAS CONSTITVTIONS.

A.

Abatuts, y Latitans, lib 9.tit.10. p.420.
Acuſacions, Denuntiations, Inquiſitions, y Orde de Iuys Criminals, lib.9.tit.1.p.410.
Acquirir ſenyoria de las coſas lib. 7.tit. 1 p. 360.
Actes, y eſcr pturas de Notaris Defuncts, lib. 4. tit. 14. p.282.
Accions, y obligacions, lib. 4. tit.16 p.284.
Advocats, lib. 2. tit.4.p.172.
Adulteris, Strupos, e que vils Fembres, no eſtigan entre bonas gents, ni en Oſtals publichs, lib.9.tit.8 p.417.
Altercats incidents en la cauſa, lib.3.tit.13.p.213.
Appellacions, Recorſos, Reclamacions, y Nullitats de Sentemias, lib. 7.tit.7 p 371.
Aquells qui fan ceſsio de bens, lib. 7. tit.15.p.399.
Arbitres, y Arbitradors, y de Executio de lurs Sentencias, lib. 2. tit. 13 p. 181.
Archiu Reyal, lib. 3. tit. 31. p. 141.
Audientia de Princep, lib. 1.tit.13 p.36.
Audientia, y Conſell Reyal, lib. 1. tit. 27 p. 77.
Audientia del Governador Vice Regia, lib. 1.tit.35.p.92.
Audicio de Advocats, lib. 3 tit.24.p.230.

B.

Bandejaments, lib.9.tit.31.p.464.
Bens dels Condemnats, lib. 9. tit. 33.p.465.
Bisbes, Prelats, Clergues, Religioſos, Coſas, y Privilegis lurs, lib. 1. tit. 4. p. 14.
Bomians, Vagabundos, y Validos, Mendicants, lib.9. tit.18. p. 437.
Bovatje, e Remiſsio de aquell, lib. 10. tit. 4. p.473

C.

Capitols de Paus han de ſer obſervats, lib. 1. tit.18.p.60.
Capturas, lib. 9. tit. 23. p. 450.
Caſſar, y Peſcar, lib. 4. tit.5.p.252.
Cauſas Mercantivols, lib. 3.tit.27. p.235.
Cauſas ſummarias, lib. 3.tit.26 p.233.
Cauſa Recognoſcendi, lib. 9.tit.25 p. 456.
Celebrar Corts, lib. 1. tit 14. p. 37.
Citations, e Inhibitions, lib. 3. tit. 9. p. 209.
Commercis, y Seguretat de camins, lib. 4. tit. 22. p. 290.
Commiſſari del Breu Apoſtolic contra Eccleſiaſtichs qui cometen delicles atroces, lib. 1. tit. 9.p.30.
Commiſsions de Cauſas en la Reyal Audientia, lib.3. tit. 8. p. 207.
Communicatio de Proceſſos, lib.3.tit.20.p.224.
Compra, e Venda, lib. 4. tit. 19. p, 287.
Compoſitions, y Haverias, lib.9. tit. 27. p.458.
Com ſe deu declarar lo dupte ſi vna cauſa es Civil, o Criminal, lib 3. tit. 5. p. 199.
Com ſe ha de declarar, a qui toca provehir las Ballias anant la Governatio, lib. 3. tit. 6 p. 199.
Conceptio Immaculada de la Sacratiſsima Verge Maria, lib. 1. tit. 2. pag. 9.
Confirmations de Conſtitutions, y Privilegis, lib. 10. tit. 13, p. 512.
Contentions de Iuriſdiccions, y ocupatio de temporalitats, lib.3.tit.4. p. 197.
Coronatjes, y Maridatges, lib. 10. tit. 3.p. 472.
Coſas prohibidas als Clergues, lib. 1. tit. 6. p. 24.
Coſas prohibidas als Officials. lib.1.tit.67.p.154.
Coſas Litigioſas, lib. 8. tit. 6. p, 406.
Crim de Sodomia; lib. 9. tit. 4. p. 415.
Crim de Fals, lib. 9. tit. 7 p. 416.
Cuſtodia de Proceſſos, lib. 3. tit. 32. p. 243.
Cuſtodia de Preſos, dret, y Carrec de Carcellers, y Liberatio de dits Preſos, y altres deſpeſas de Carcerats, lib. 9. tit. 24. p. 452.

D.

Deciſsions de la Reyal Audientia, lib. 1. tit. 37. p. 95.
Deffenſio permeſa a quiſcu de ſi mateix, y de altra, lib. 8. tit. 3. pag. 403.
Delmes: lib. 4. tit 33. p. 349.
Denuntiations de Proceſſos, lib 3, tit. 19. p. 222.
Depoſits, y Cambiadors, lib. 4. tit. 35 pag. 350.
Depoſitaris, y Depoſits, de Executions, lib. 7. tit. 14. p. 398.
Deſafius, lib. 9. tit. 13. p. 425.
Deſaximents, y Guerra, lib. 8. tit. 2. p. 402.
Deſpeſas de Plets, lib. 7. tit. 9. p. 378.
Deutors de Vniverſitats, lib. 4. tit. 17. p. 286.
Dilations, y Terminis probatoris, e introductoris, lib. 3. tit. 14. p. 214.
Diſolt lo Matrimoni quin dret pertany a la Viuda, lib. 5. tit. 3. p. 354.
Diverſos reſcrits, y elongaments, lib. 1. tit. 24. p. 70.
Diverſos, y Extraordinaris Crims, y delicles, lib. 9. tit. 21. p. 442.
Dol, e mal Engany, lib. 2. tit. 10. p. 180.
Dols, lib, 9. tit. 30. p. 463.
Donar Libell, o demanda, lib. 3 tit. 10. p. 210.
Donations, lib. 8. tit. 9. p. 407.
Dret de Segell, y que nos puga alienar, lib. 1. tit. 25. p. 73.
Dret Emphiteotic, y Luiſmes, y Foriſcapis, lib. 4. tit. 31. p. 343.
Drets de General, lib. 4. tit. 26. p. 307.
Dret del Fiſc, y de las ſuas Regalias, lib. 10. tit. 1. p. 466.
Dret ſe ha de ſeguir en declarar las cauſas, lib. 1. tit. 30. p. 89.
Duptes, y punts ſe han de donar en las cauſas, lib. 3. tit. 23. p. 229.

E.

Eleccio, Nombre, y Examen dels Doctors de la Audientia, y Conſell Reyal, Iurament, y Homenatge de aquells, lib. 1. tit. 28 p. 80.
Emancipations de fills, lib. 8. tit. 8. p. 407.
En quins caſos no es licit ſupplicar, ni appellar, lib. 7. tit. 8. p. 378.

Evoca-

Execucions de cauſas en la Reyal Audiencia, lib. 3. tit. 7. p. 199.
Examen de Advocats, Metges, y Notaris, lib. 2. tit. 6. p. 174.
Examen de Medicinas, lib. 2. tit. 7. p. 177.
Executio de Sentencias, y Cauſio preſtadora per obtenir aquella, lib. 7. tit. 10. p. 380.
Executio per Cenſals, Violaris, y Scripturas de Ters, lib. 7. tit. 11. p. 384.
Exceptions per impedir lo Ingres de la Lite, y de Reconvencions, lib. 3. tit. 12. p. 212.

F.

Falſificadors de Moneda, lib. 9. tit. 6. p. 416.
Fautoria, lib. 9. tit. 11. p. 422.
Fe, e Auctoritat, e Calendari de cartas, lib. 4. tit. 15. p. 283.
Ferias, lib. 3. tit. 30. p. 238.
Fermanſas, lib. 8. tit. 7. p. 406.
Feus, Poſtats, y Emparas Reals, lib. 4. tit. 30. p. 319.
Fills, y Pares preterits, y desheretats, lib. 6. tit. 3. p. 358.
Forma del votar, e concloure las cauſas en la Audientia, y Conſell Reyal, lib. 1. tit. 31. p. 90.
Forma, y modo ſe ha de diſpoſar vna Companya Nantica Mercantil, y Vniverſal en lo preſent Principat, lib. 4. tit. 23. p. 297.
Furts, y Latrocinis, lib. 9. tit. 9. p. 418.
Forma, y modo ſe han de fabricar las robas tant de ſeda com de llana, lib. 4. tit. 27. p. 312.

G.

Guiatges, Salvaguardas, y Penons, lib. 1. tit. 21. p. 65.

H.

Heretges, y altres excomunicats, lib. 1. tit. 10. p. 33.
Homens propris, amaſats, o borders, y de remenſa, lib. 4. tit. 32. p. 346.
Homicidis, lib. 9. tit. 5. p. 416.

I.

Impedits de la Audientia, y Conſell Reyal e adjuncts de aquells, e de lur ſalari, lib. 1. tit. 34. p. 91.
Indignes de Succeſsions, lib. 6. tit. 7. p. 359.
Injurias, y danys donats, lib. 9. tit. 15 p. 430.
Inſiculatio de D putats, y Oydors, lib. 1. tit. 53. p. 132.
Interpretatio de Vſatges, Conſtitucions, y altres Leys, lib. 1. tit. 16. p. 43.
Intimas, lib. 3. tit. 18. p. 222.
Inventari faedor per lo Hereu, lib. 6. tit. 8. p. 359.
Invocatio de Bras Secular, lib. 7. tit. 13. p. 397.
Jugadors, y Tafurarie prohibida, lib. 9. tit. 16. p. 434.
Juramenta xi voluntari, com neceſſari, y de fidelitat, lib. 4 tit. 1. p 245.
Juramenta de Calumnia, lib. 3. tit. 11. p. 211.
Juriſdictio de tots Jutges, y de for competent, lib. 3. tit. 2. p. 134.
Juy Verbal del Senyor Rey, o ſon Lochtinent General, Canceller, Vicecanceller Regent la Cancellaria, lib. 1. tit. 30. p. 94.
Juys, y Firmas de dret, lib. 3. tit. 1. p. 183.

L.

Legitima, y diviſio de aquella, lib. 6. tit. 5 p. 358.
Letras Requiſitorias, y de fadiga, lib. 7. tit. 12. p. 396.
Liquidacions de ſentencias, lib. 7. tit. 4. p. 364.
Liſtas, lib. 1. tit. 23 p. 69.
Loguers, lib. 4. tit. 21. p. 290.

M.

Maldients, Blaſphements de Deu, de la Verge Maria, y dels Sancts, lib. 9. tit. 2. p. 415.
Manleutas, lib. 9. tit. 26 p. 456.
Manutenencias, lib. 1. tit. 22. p. 67.
Marchas, y Penyoraments per fadigas de Iuſtitia, lib. 8. tit. 5. p. 404.
Memorials de Proceſſos, lib. 3. tit. 21. p. 227.
Ménors de vint y ſinch Anys, y altres en poder de lurs Pares conſtituits, lib. 2. tit. 11. p. 181.
Moneda valor, y forma de aquella, lib. 10. tit. 2. p. 470.
Monſtrar, y exhibir cartas, y notas, lib. 2. tit. 1. p. 169.

N.

Naus, Galeras, y altres Vaxells, lib. 4. tit. 29. p. 315.
Notaris, y Eſcrivans, y a que ſon tenguts, lib. 4. tit. 13. p. 274

O.

Obras publicas, y drets de Caſtells, lib. 8. tit. 4. p. 403.
Obſervar Conſtitucions, lib. 1. tit. 17. p. 44.
Offici de Canceller, Vicecanceller, y Regent la Cancellaria, lib. 1. tit. 38 p. 95.
Offici de Camarlenc, lib. 1. tit. 39. p. 97.
Offici de Protonotari Secretaris, Eſcrivants de Manament, altres de la Reyal Cancellaria, lib. 1. tit. 40. p. 98.
Offici de Governador Portants Veus de aquell, y de ſon Aſſeſſor, lib. 1. tit. 41. p. 102.
Offici de Meſtre Rational, lib. 1. tit. 42. p. 106.
Offici de Thezorer, lib. 1. tit. 43. p. 106.
Offici de Batlle General, y Procurador Reyal, Loctinents, Aſſeſſors, y Advocats, e Procuradors Fiſcals lurs, lib. 1. tit. 44. p. 107.
Offici de Advocats, y Procuradors Fiſcals, y Cullidors de Terços, lib. 1. tit. 45. p. 108.
Offici de Alguſis, lib. 1. tit. 46. p. 111.
Offici de Viſitadors de Officials Reals que no purgan Taula, lib. 1. tit. 47. p. 113.
Offici de Veguers, Sotveguers, Balles, Sotsballes, Capdeguaytes, y altres Officials Temporals, e del jurament, que ells, y altres han preſtar, lib. 1, tit. 48. p. 117.
Offici de Jutges, y Aſſeſſors Ordinaris, lib. 1. tit. 49. p. 120.
Offici de Jutges delegats, lib. 1. tit. 50. p. 121.
Offici de Jutges de Taula, y de lur ſalari, y quals Officials, y quant la han de tenir, lib. 1. tit. 51. p. 121.
Offici de Deputats, Oydors, lib. 1. tit. 54 p. 132.
Offici de Conſellers, Paers, Conſols, Jurats, y altres Adminiſtradors de Vniverſitats, lib. 1. tit. 55. p. 134.
Offici de Alcaldes, y Moneders de la Seca, li. 1. tit. 56. p. 136
Offici de Coromiſta, lib. 1. tit. 57. p. 137.
Offici de Alcayts, Capitans, y altre Gent de Guerra, lib. 2. tit. 58. p. 137.

Offici de Apoſentadors, lib. 1. tit. 59. p. 144.
Offici de Advocats, y Procuradors de Pobres, lib. 1. tit. 60. p. 144.
Offici de Meſtre de Poſtas, lib. 1. tit. 61. p. 147.
Offici de Picador de Cavalls, lib. 1. tit. 62. p. 147.
Offici de Moſtaſaf, lib. 1. tit. 63. p. 147.
Offici de Porters Adzemblers Reyals, y de lurs ſalaris, lib. 1. tit. 64, p. 148.
Offici de Saigs, Troters, y Baſtoners, e de lurs ſalaris, lib. 1. tit. 65. p. 150.
Orde judiciari, y que lo de la Audientia ſia ſervat en las Corts dels Ordinaris, lib. 3. tit. 25. p. 230.

P.

Pactes, y Tranſactions, lib. 2. tit. 2. p. 169.
Pau, y Treva, lib. 10. tit. 11. p. 480.
Pena del Iutge qui ab dol judicara, lib. 9. tit. 32 p. 464.
Penas corporals, y pecuniarias, lib. 9. tit. 29. p. 460.
Perſonas prohibidas regir Officis, lib. 1. tit. 66 p. 151.
Peſos, midas, y Meſuras, lib. 4. tit 24. p. 298.
Pobres pledejants, lib. 3. tit. 28. p. 236.
Port Franc, lib. 4 tit. 28. p. 315.
Preſcriptions, lib. 7 tit. 2. p. 360.
Privilegis, e immunitats, lib. 1, tit. 19 p. 61.
Privilegis concedits als Militars, e de lurs Congregacions, lib. 1. tit. 20. p. 62.
Procuradors, lib. 2. tit. 5. p. 173.
Productas de Actes, lib. 3. tit. 17. p. 221.
Prohibitions de Armas, lib. 9. tit. 19. p. 439.
Promeſa de Dots, y donatio per Noces, lib. 5 tit. 2. p. 354.
Porrogations, y perpetuations de Conſtitutions, y Capitols de Cort, lib. 10. tit. 12. p. 510.
Provas, lib. 3. tit. 15. p. 218.
Pupillars, y altres ſubſtitutions, y de ſucceſsions dels impubers, lib. 6. tit. 2. p. 356.

Q.

Quant, ſia licit, o no a quiſcu venjarſe ſens Iutge, lib. 9. tit. 14. p. 426.
Quant lo Pare es obligat per lo fill, lib. 4. tit. 18. p. 287.
Quarta Trebellianica, lib. 4. tit. 6. p. 359.
Que los Doctors de la Audientia, y Conſell Reyal no pugan advocar ni aconſellar, lib. 1. tit. 32. p. 91.
Que la Audientia reſponga a las conſultas dels Ordinaris, lib. 1. tit. 33. p. 91.
Que los Officials pugan eſſer punits durant lur Offici, lib. 2. tit. 52. p. 131.
Que tots los Officials en Cathalunya, y Mallorcas ſian Cathalans, lib. 1. tit. 68. p. 158.
Que los Naturals del Principat de Cathalunya, tingan dos plaſas, una en lo Conſell de Sancta Clara de Napols, y altra en lo Magiſtrat Extraordinari de Mila, lib. 1. tit. 69. p. 163.
Que los Officials façan perſonal reſidentia en ſos Officis, lib. 1. tit. 70. p. 164.
Que Novells Officials no ſian poſats, lib. 1. tit. 71. p. 164.
Que Officis Triennals no ſian atorgats a tots temps, ne a violari, lib. 1. tit. 72. p. 166.
Que Officis temporals no ſian continuats, li. 1. tit. 73. p. 167
Que ningu puga tenir ſino un Offici de juriſdiccio, lib. 1. tit. 74. p. 168.
Que los Eſtrangers no pugan tenir Benefficis, ni Officis Eccleſiaſtichs en Cathalunya, lib. 1. tit. 5. p. 16.
Que no ſia licit ceſsionar, o transferir alguna coſa en altres mes potents, lib. 2. tit. 9. p. 180.
Que ſia licit, o no matar anyells, lib. 9. tit. 20. p. 442.

R.

Recuſacio de tots Iutges, e cauſes de ſuſpita, lib. 3. tit. 3. p. 194.
Relacions de Proceſſos, lib. 3. tit. 22. p. 227.
Remiſsio de monedatje de ſenas de alborgas, de quiſtias, y de lexas pias, lib. 10. tit. 5, p. 474.
Remiſsio de quindennis, lib. 10. tit. 6. p. 475.
Remiſsio de quint, lib. 10. tit. 7. p. 475.
Remiſsio del dret de impoſitions, lib. 10. tit. 8. p. 475.
Remiſsio de bans, y penas en Corts, lib. 10. tit. 10. p. 479.
Raptats de bauſia, e traytio, lib. 9. tit. 12. p. 424.
Reſidentia, y Abſentia dels Doctors de la Audientia, y Conſell Reyal, lib. 1. tit. 29. p. 88.
Reſtituio en integre, lib. 2 tit. 12. p. 181.
Revocar donations, lib. 8. tit. 10. p. 408.

S.

Sacrilegi, lib. 9. tit. 3. p. 415.
Salaris, lib. 4. tit. 6. p. 254.
Salaris reben Officials Reyals ſobre lo General, lib. 4. tit. 7. p. 255.
Salaris de ſentencias, proviſions, y decrets, lib. 4. tit. 8. p. 259.
Salaris de ſcripturas juditials, lib. 4 tit. 9. p. 267.
Salaris de dietas, lib. 4. tit. 10. p. 271.
Salaris de calculations, lib. 4. tit. 11. p. 273.
Salaris de ſcripturas Extrajuditials, lib. 4. tit. 12. p. 273.
Sancta Fe Catholica, lib. 1. tit. 1. p. 7.
Sanctas Eſgleſias, y Hoſpitals, Coſas, y Privilegis lurs, lib. 1. tit. 3. p. 10.
Sancta Inquiſitio, Offitials, Miniſtres, e Familiars de aquella, lib. 1. tit. 7. p. 25.
Sancta Cruzada, lib. 1. tit. 8. p. 30.
Sarrahins, lib. 1. tit. 11. p. 36.
Sclaus fugitius. lib. 9. tit. 17, p. 436.
Sententias, lib. 7. tit. 3. p. 363.
Sequeſtres, y Emparas, lib. 4. tit. 2. p. 247.
Sequies, y Recs de Aygues, lib. 4. tit. 4. p. 249.
Servituts, Aygues, Emprius, y Ponts, lib. 4. tit. 3. p. 248.
Si contra dret, e vtilitat publica, ſera alguna coſa impetrada, lib. 1. tit. 26. p. 75.
Sobreſehiments de Lluiſsions, lib. 10. tit. 9. p. 477.
Sometent Sacramental, y Hoſts, lib. 9. tit. 22. p. 446.
Spoſallas, y Matrimonis, lib. 5 tit. 1. p. 352.
Studis Generals, lib. 2. tit. 8. p. 177.
Succeſsio ab inteſtat, lib. 6. tit. 4. p. 358.
Supplications de ſententias, lib. 7. tit. 5. p. 366.
Supplications, o recors de las ſententias de Viſitadors, lib. 7. tit. 6. p. 371.

T.

Taula de la Ciutat de Barcelona, lib. 4 tit. 34. p. 350.
Tercers oppoſants, lib. 3. tit. 29 p. 238.
Teſtaments, y altres vltimas volantats, lib. 6. tit. 1. p. 356.
Teſtimonis, lib. 3. tit. 16. p. 218.
Titol de Princep, lib. 1. tit. 12. p. 36.
Torments, lib. 9. tit. 28. p. 460.
Trevas Conventionals, lib. 2. tit. 3 p. 170.
Tudors, y Curadors, y de lur adminiſtratio, l. 5 tit. 4. p. 355.

Vetti-

Vectigals, Leudas, Peatges, Gabellas, y de cosas prohibidas traure de Cathalunya, lib. 4. tit. 25 p. 299.
Violentia, y restitutio de despullats, lib, 8. tit. 1. p. 399.
Vnio del Regne de Mallorcas ab sas Illas, y de la Ciutat de Tortosa a la Corona Reyal, lib. 8. tit. 11. p. 409.
Vsatges, Constitutions, y altres. Leys, lib. 1. tit. 15. p. 43.
Vsuras, y Baratas, lib. 4. tit. 20. p. 290.

EN NOM DE NOSTRE SENYOR DEV JESV-CHRIST COMENCA LA NOVA COMPILATIO DELS USATGES DE BARCELONA, CONSTITVTIONS, CAPITOLS, Y ACTES DE CORT, Y ALTRAS LEYS DE CATHALVNYA.

I. FERRANDO Primer, en la Cort de Barcelona, Any. M. cccxiij. Cap. xxxiiij.

PER tal que las leys del Principat de Cathalunya,per noſtres illuſtres predeceſſors promulgadas, ſien pus manifeſtas, e intelligibles a tots noſtres ſotſmeſos, axi letrats, com no letrats, e mers lees, e per conſeguent, mils puxen ſaber lur dret, e juſtitia en las cauſas ques menaran, proveim, e ordenam a ſupplicatio de la Cort General,e de aſſentiment de aquella , que de preſent ſien elegidas per nos , e ab aſſentiment de la Cort, tres bonas, e idoneas perſonas , e vn apte Notari , las quals comproven be los Vſatges , o libres dels Vſatges de Barcelona , e las Conſtitutions Generals de Cathalunya , apres dels dits Vſatges , tro ara promulgadas en Lati , e Capitols de Cort , ſegons vuy eſtan , no mudant, ſubſtantia, dicto, ſeny, o letra : ans los dits Vſatges , Conſtitutions , e Capitols eſtigan puriament, e ſimple, ſegons los antics, e verraders originals de aquells , a fi que ſien be verraders, e verraderas: e apres los dits Vſatges, e Conſtitutions comprovats, reduheſcan de Lati en lengua vulgar Cathalana, la pus propriement que poran , e ſabran , ſens mudar , ne alterar lo ſeny, e ſententia de aquells. E axi mateix colloquen,e ordenen aquells,e aquellas, axi de Lati,com de vulgar Cathala,en, e per propris titols,o rubricas,a fi,que ſien mils collocats,e collocadas, e que dels dits Vſatges,e Conſtitutions, axi de Lati,com de Cathala , o lengua vulgar,haja,e deja eſſer jutjat de aci avant en las Corts,e Audientias noſtra,e de noſ-

tre Primogenit, e en las altras Corts, e juys de dit Principat de Cathalunya : e que ſien enteſas, practicats, e practicadas, ſegons lo vertader, e bon ſeny de aquells, e aquellas, tota calumnial captio, o cavillatio a part poſadas : e que aquells, e aquellas axi comprovats, e comprovadas, ſien hauts, e haudas per originals, e ſien meſas, e recondidas en lo Archiu de noſtre Palau major de Barcelona, dels quals, e encara axi com provats, ſien fets tranſlats vertaders, e autentics, los quals ſien recondits en la caſa de la Deputatiò de Cathalunya, e ſi per ventura de las paraulas, ſeny, o ſententia dels Vſatges, e Conſtitutions reduits, e reduidas en lengua vulgar Cathalana, ſera dubte entre las parts, o entre los jutges, o jutjants, ò altres, en tal cas ſie recorregut per aclariment del dubte als dits Vſatges, e Conſtitutions de Lati, conſtituits, e conſtituydas en lo dit Archiu noſtre per original, ſegons dit es, e ſi dels dits Vſatges, e Conſtitutions reduidas en lengua vulgar Cathalana, per defalliment de mots, o altre vici ſera dubte, o queſtio ab altras ja explanadas abans,o apres,o en altra manera, en tal cas, ſie recorregut als originals explanats del dit noſtre Archiu : e ſi aquells facilment nos podian haver, ſie recorregut als tranſlats auctentics, que ſeran en la caſa de la Deputatio.

II. **PHILIP Princep, y Loctinent general de CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any. M.D.Liij Cap.11.**

STatuim, y ordenam, que per las perſonas elegidoras per Nos, y per vna perſona de quiſcu dels tres Staments, totas las Conſtitutions, y Capitols de Cort ſien reduidas a degut orde, y del modo que cumple a la bona directio, y adminiſtratio de la juſtitia,ço es, que ſie feta diſtinctio, axi de las ſuperfluas, com de las que ſon contrarias a altras, y de las corregidas, y que de tot, las perſonas nomenadoras tingan a fer relatio en las primeras Corts.

III. **PHILIP, en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. de Cort. xxiiij.**

COm per no haverſe fet nominatio de perſonas,y aſsignatio de ſalari, la Conſtitutio del Any mil ſinccents ſinquanta tres,Capitol ſegon,en la qual fonc ordenat,que las Conſtitutions, y Capitols de Cort foſſen deduits a degut orde, no ha ſortit en effecte, y es coſa molt neceſſaria en lo Principat de Cathalunya, y Comcats de Roſſello, y Cerdanya, que ab tot effecte ſe faça, ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir,y ordenar, que ditas Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort, y Vſatges de Barcelona, y altras leys de la terra ſe hajan de poſar ſots congruos titols, y degut orde, ſenyalant las ſuperfluas, y corregidas, y aço ſe faça per las perſonas, que en las preſents Corts ſeran per los tres Braços nomenadas, als quals per los mateixos Braços ſie aſsignat cert ſalari, pagador de las pecunias de las Generalitats. Plau a ſa Majeſtat ques guarde la Conſtitutio, y que de tot las perſonas elegidoras ne façan relatio a ſa Majeſtat, pera que proveeſca, lo que convindra.

IIII. **LO MATEIX en la Cort de Montſo. Any. M.D.Lxxxv. Cap. de Cort. xxiiij.**

COm per no eſſerſe obtingut lo beneplacit de V. Majeſtat, nos ſia imprimida la recopilatio de las Conſtitutions de Cathalunya, la qual fonc ab tot effecte acabada per las perſonas elegidas per V. Majeſtat, y per los Staments del preſent Principat, inſeguint la diſpoſitio del Capitol de Cort, xxiiij. de las Corts per V. Majeſtat celebradas en la Ciutat de Barcelona, en lany. M.D.Lxiiij. ans per eſſer ſe perduda,(ſegons ſe enten) la copia que per los Deputats del preſent Principat fonc trameſa a V. Majeſtat, firmada de totas las ſis perſonas eletas, y tambe, perque ab la nova impreſsio ſe pugan inſertar las Conſtitutions, y Capi-

Capitols de Cort, que en la preſent Cort ſera. V. Majeſtat ſervit, ab loatio, y aprovatio de aquella; ſtatuir, y ordenar, ques reveja, y en quant ſie meneſter, de nou ſe faça la dita recopilatio de Conſtitutions, ſi, y ſegons, ab dit Capitol de Cort, y ab Conſtitutio feta per. V. Majeſtat, en lo Any. M.D.Liij. Capit.ij. eſta diſpoſat: ſupplica la preſent Cort a. V. Majeſtat, que per executio de dita Conſtitutio, y Capitol de Cort, ſia de ſon Reyal ſervey, ab la decretatio de la preſent Conſtitutio fer nominatio de tres perſonas, las quals, junctament ab las perſonas de Micer Honophre Pau Cellers en Drets Doctor, Canonge, y Sindic del Capitol de la Seu de Barcelona, per lo Bras Eccleſiaſtic, Micer Ioan Cella, per lo Bras Militar, y Micer Nicolau Frexenet per lo Bras Reyal nomenadas, façan la dita recopilatio, collocant aquellas ſots congruos titols, y reſecant las ſuperfluas, y corregidas, ſegons que ab dita Conſtitutio, y Capitol de Cort eſta diſpoſat. E no res menys li placia, ab loatio, y aprovatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que feta dita recopilatio, y liurada de aquella vna copia al Loctinent General de. V. Majeſtat, y altra als Deputats de Cathalunya, firmadas de ma propria de las perſonas eletas, pera que reſten perpetuament recondidas en los Archius Reyal, y de la Deputatio, pugan los Deputats del preſent Principat, fer imprimir dita nova recopilatio, ſens altra conſulta de. V. Majeſtat. Plau a ſa Majeſtat, y dins de vn mes ſa Majeſtat nomenara las tres perſonas per ſa part, y en falta de alguns dels nomenats per la Cort, los Deputats de Cathalunya pugan nomenar altras, y lo mateix ſa Majeſtat, en reſpecte dels nomenats per ſa part.

NOMINATIO FETA PER LO SENYOR REY
per executio del precedent Capitol.

DON PHILIP per la gratia de Deu Rey de Caſtella, de Arago, de Leo, de las dos Sicilias, de Hieruſalem, de Portugal, de Vngria, de Dalmatia, de Croatia, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valentia, de Galicia, de Mallorca, de Sivilla, de Sardenya, de Cordova, de Corſega, de Murtia, de Iaen, dels Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Illas de Canaria, de las Indias Orientals, y Occidentals, Illas, y terra ferma del mar Ocea, Archiduc de Auſtria, Duc de Borgonya, de Brabant, de Mila, de Athenas, y Neopatria, Comte de Haſpurg, de Flandes, de Tirol, de Barcelona, de Roſſello, y Cerdanya, Marques de Oriſtany, y Comte de Gociano. Als Magnifics, y amats Conſellers, los Doctors Miquel Cordellas Regent la Cancellaria, Marti Ioan Franqueſa Advocat Fiſcal, y Franceſc Puig Advocat Patrimonial en lo noſtre Principat de Cathalunya ſalut, y dilectio. Deſijant que tinga effecte la recopilatio de las Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort de aqueix noſtre Principat, y Comtats, com ſe deliberà en eſtas vltimas Corts, en executio, y compliment, del que en altras Corts anteriors eſtava acordat, tenint de voſtras perſonas, letras, experientia, e integritat la ſatisfactio, que pera fer la dita recopilatio ſe requereix, vos havem nomenat, ſegons que ab las preſents, de noſtra certa ſcientia, y Reyal authoritat, deliberadament, y conſulta vos nomenam, pera que juntament ab las tres perſonas nomenadas per los del dit noſtre Principat, y Comtats, en vn Acte de Cort deſtas vltimas Corts, façau la recopilatio de las ditas Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort, com millor veureu convenir al ſervey de Deu, y noſtre, y be vniverſal de la terra, y a la bona, y breu expeditio de la juſtitia, (ſobre lo qual voſtras conſcientias encarregam:) y per enaxo, fins la deguda concluſio, y lo annexo, y deppendent dell, vos donam, y commetem noſtras veus, vices, y poder complit, quant baſtant ſe requer. Dat en Sanct Lorens lo Reyal, lo primer del mes de Octubre, Any de la Nativitat de noſtre Senyor mil ſinccents vuytanta ſis.

YO EL REY.

V. Frigola Vicecan.
V. Comes generalis Theſau.
V. Marzilla Regens.
V. Sapena Regens.
V. Terça Regens.
V. Quintana Regens.

In Curia quinto foleo. C.xxxj.

NOMINATIO DE MICER MICHEL POMET.

DIſſabte a xxj. de Mars M.D.Lxxxvij. Los ſenyors Deputats del General de Cathalunya, lo Eccleſiaſtic per ſa indiſpoſitio corporal abſent del Conſiſtori, ab interventio dels molt Reverent y Magnifics Oidors de Comptes, lo Reyal abſent del Conſiſtori, y lo Eccleſiaſtic ſuccehint en loc, y poder del Deputat de ſon Stament, com es dit abſent, en virtut del Capitol.xxiiij. de la vltima Cort General, ſobre la compilatio, per diſpoſitio del mateix Capitol faedora dels Vſatges de Barcelona, Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort, y altras leys de Cathalunya, nomenan lo Magnific Micer Miquel Pomet Doctor en Drets, per ſer la dita compilatio, en loc de Micer Nicolau Frexanet de Leyda, qui, per aqueſt effecte demanat ab letra de ſas ſenyorias, no es vingut.

Luis Rufet Scriva major del General de Cathalunya.

CERTIFICATORIA DELS COMPILADORS, FETA en lo Any M.D.Lxxxv.

NOſaltres Michel Cordelles Regent la Reyal Cancellaria, Marti Ioan Franqueſa olim Advocat Fiſcal, y ara Doctor de la Tercera Sala, y Regent la Reyal Theſoreria, Franceſc Puig Doctor del Reyal Conſell Civil, y Advocat Fiſcal Patrimonial en lo Principat de Cathalunya, Onofre Pau Cellers Canonge de la Seu de Barcelona, Ioan Cella, y de Taffurer Donzell en Gerona Domiciliat, y Michel Pomet Ciutada de Barcelona, Doctors en quiſcun Dret, en virtut del Capitol de Cort. xxiiij. fet en la vltima Cort, celebrada per la S. C. R. Majeſtat del Rey noſtre ſenyor en la Vila de Monſo, en lo Any. M.D.Lxxxv. y de la nominatio, per executio de dit Capitol de Cort, per dita S. C.R. Majeſtat feta, ab ſas letras Reyals dadas en Sanct Lorens lo Reyal lo primer de Octubre. M.D.Lxxxvj. y per la ſubrogatio per los Deputats del General de Cathalunya, ab lur deliberatio de xxj. de Mars. M.D.Lxxxvij. feta de la perſona de dit Michel Pomet, en loc, y per abſentia de Micer Nicolau Frexanet, nomenat en dit Capitol de Cort, havem viſt, y regonegut los Originals, recondits en los Archius Reyal, y de la caſa de la Deputatio del General de Cathalunya, dels Vſatges de Barcelona, Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort de Cathalunya, Pragmaticas, Privilegis, y altres drets de la Patria: e inſeguint la forma de dit Capitol de Cort, havem fet la compilatio, ſegons ſe conte en lo preſent libre: e axi ho certificam, y donam firmat de noſtras mans, vuy a. xviij. del mes de Dezembre, Any de la Nativitat de noſtre Senyor. M.D.Lxxxvij.

Michel Cordelles Regent.
Marti Ioan Franqueſa.
Franceſc Puig.

Onofre Pau Cellers.
Ioan Cella y Taffurer.
Michel Pomet.

V. PHILIP IV. en la Cort de Barcelona, Any 1702.
Cap.Lxxxij.

COm ſia neceſſari reimprimir los tres Volumens de las Conſtitucions, y altres drets del preſent Principat, compilats en força del Capitol 24. de las Corts del Sereniſſim Rey Don Felip en la Vila de Monçò, any 1585. que ja foren imprimits en la preſent Ciutat en los anys 1588. 1589. y altrament convinga al be publich, que ſian donadas à llum las Conſtitucions, que ſeràn fetas, y decretadas en la preſent Cort, y que de aquellas ſe tinga la deguda noticia en las Ciutats, Vilas, y Llochs del preſent Principat: Perço eſtatueix, y ordena la preſent Cort, q̃ dins ſis meſos de la concluſiò de aquella, los Deputats, y Oydors de Comptes del General, ços pena de perdrer los ſalaris del temps tardaràn cumpliro, tingan obligaciò de fer fer, y tenir feta nova impreſsiò de dits tres Volumens, en vn Tomo de paper de la forma major doblat, ab lletra de caracter llegible proporcionada, y condeent,

cent, ab la diviſiò de las Conſtitucions, y Pragmaticas revocadas, ò ſuperfluas, per lo que tant mateix condueixen per la intelligencia dels practichs, que tractan aquellas, ò de alguna de las no revocadas, y moderadas, continuant en dit Tomo la Genealogia dels Sereniſſims Senyors Comtes de Barcelona, y Reys de Aragò, fins al preſent, y compilant baix los titols de las Conſtitucions no revocadas, ni ſuperfluas, ò altres de nous, y convenients, las Conſtitucions, y Capitols de Cort del any 1599. que van impreſſas ab Volumèn ſeparat, y las que ſeràn fetas, y decretadas en la preſent Cort, baix los propris titols en que recaygan; Y augmentant, ò renovant los Indices, de Titols, y Capitols de Cort, y los Alphabetichs, aixi generals, com particulars, per los quals efectes de fer dita compilaciò, collocar ditas Conſtitucions, y Capitols de Cort de 1599. y las de la preſent Cort, augmentar, y renovar dits Indices, y Alphabetichs elegeix, y anomena la preſent Cort al molt Reverent Fr. Don Balthaſar de Montaner y Çacoſta Abat del Imperial Moneſtir de Sant Cugat del Vallès, al Dr. en Drets Ioſeph de Solà y Guardiola Donſell, y al Dr. en Drets Salvador Maſſanès de Ribera Ciutedà honrat de Barcelona, ab aſsignaciò de cent lliuras à quiſcu de ells per dit treball, y correcciò de la reimpreſsiò, pagadoras de pecunias del General, per dits Deputats, y Oydors, los quals tingan facultat de anomenar altres perſonas, en cas de impediment de alguna de las ſobre anomenadas per dita preſent Cort, y que no pugan fer à part impreſsiò de Conſtitucions, y Capitols, de la preſent Cort, ſino reimprimint las demès Conſtitucions, y ſentne de vnas, y altres vn Volumen en la forma dalt eſtablerta, y expreſſada; de la qual nova impreſsiò de Conſtitucions, degan dits Deputats, y Oydors donarne, y lliurarne ſengles Tomos encodernats al Rey noſtre Senyor. Excelentiſsims Senyors, Duch de Medina-Sidonia, Comte de Santiſtevan, Comte de Palma, y Senyor Don Antonio de Vbilla y Medina, Secretari del Deſpaig Vniverſal, Tractadors de la Cort per part de ſa Mageſtat, al Excelentiſsim Llochtinent de ſa Mageſtat, y à quiſcu dels Miniſtres del Conſell Supremo de Aragò, Preſidents, y Miniſtres de la Real Audiencia, y Conſell Real del preſent Principat, als Preſidents, y quiſcu dels tres Eſtaments, ques trobaràn firmats en la concluſiò de dita preſent Cort, y als Capitols, y Vniverſitats, y Vilas que tenen lloch en Corts, y han tingut Syndich en la preſent, vn Volumen à quiſcun Comu, à mes del que ſe donarà a llurs Syndichs, y tambè vn Volumen à quiſcu dels Advocats, y Actuaris de dits tres Eſtaments, y de dits Conſiſtorials de la Deputaciò, Aſſeſſors, Advocat Fiſcal, y Eſcrivà Major, y no à altres Oficials, y los que reſtaràn de dita impreſsiò ſe beneficien en vtilitat de dit General, haventne de donar compte dits Deputats, y Oydors, y que degan manàr fer tabba per dita impreſsiò, ſubhaſtarla, y lliurarla al encant publich al Impreſſor, que per menos empendrà ferla. Y tambe eſtatueix, y òrdena la preſent Cort, que tots los Officials Ordinaris, aixi Reals, com de Barons en ſas reſpective Curias, ahont tindràn los verbals, ò adminiſtraciò de juſticia, degan à ſos gaſtos pendrer, y tenir dit Tomo de Conſtitucions, peraque ſia patent, y manifeſt à tots lo contengut en ell, y pugan cerciorarſe de las Conſtitucions, y demès drets, çots las penas eſtatuhidas en las Conſtitucions de la obſervança. Plau à ſa Mageſtat.

LIBRE PRIMER DE LAS CONSTITUTIONS DE CATHALUNYA.

DE LA SANCTA FE CATHOLICA. TIT. I.

I. IACME primer en Tarragona. Any.M.CC.xxxiiij. Cap.I.

EN nom de la Sancta, e individua Trinitat, la qual lo mó en ſon puny contenent,als imperāts impera, y mana, e als ſenyorejants ſenyoreja. Manifeſta coſa ſie a tots, axi preſents, com eſdevenidors, que Nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, Comte de Barcelona,de Vrgell, e Senyor de Montpeller, volents, envers lo regiment a Nos acomenat, deguda proviſio ajuſtar, e lo Stament del Regne en millor reformar, enſemps ab ſaludable conſell, e diligent tractat dels Venerables en. G. de Tarragona elet, en. G. de Gerona, en. G. de Vic, B. de Leyda, Symon de Çaragoça, P. de Tortoſa Biſbes, B. de la Caſa de la Cavalleria del Temple, B. de la Caſa del Hoſpital Meſtres, dels Abbats, e lecs de tot lo Regne noſtre, e encara de molts Prelats eſtants ab Nos perſonalment envers Tarragona, irrefragablement conſtituim, decernim, e fermament inhibim, que nunca de alguna perſona layca ſie licit publicament, o privada diſputar de la Fe Catholica: e qui contrafara, quant apparra a ſon propri Bisbe ſie excomunicat, e ſino ſen purgara, axi com a ſuſpitos de heretgia ſie haut.

II. LO MATEIX en dita Cort. Cap. ij.

STatuim, que alguns no hajan libres del vell, o novell Teſtament en romanç: e ſi algu ne haura, dins vuyt dies, apres la publicatio de aqueſta Conſtitutio, del die que ho ſabra, liure aquells al Bisbe del loc cremadors: la qual coſa ſino ho fan, vulles ſie Clergue, o lec, axi com a ſuſpitos de heretgia ſie haut, fins que ſen ſie purgat.

III. LO MATEIX en Leyda. Any. M.CC.xxxxij. Cap. vnic.

SApien tuyt, que Nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell,e Senyor de Montpeller,per Nos, e per tots noſtres ſucceſſors, axi en Arago, com en Cathalunya, e Mallorcas, Manorca,e Montpeller, com encara en lo Regne de Valentia, e per tota la Senyoria, e juriſdictio noſtra,com en qualſevol altre loc que ara havem,

vem, e de aqui avant Nos, e noſtres ſucceſſors (noſtre Senyor ajudant) haurem, per amor de noſtre Senyor Ieſu-Chriſt, e de la Verge Maria glorioſa mare ſua, e en remey de la noſtra anima en per tots temps ſtatuim, que caſcun Iueu, o Sarrahi, qui inſpirat per gratia del Spirit Sanct, volra rebre la Fe Catholica, el ſaludable lavament del Baptiſme, que francament, e ſens tota contradictio de alcun ho puſca fer, no contraſtant ſtatut, prohibitio, o pacte de noſtres predeceſſors, o de altre, o encara coſtuma ſobre aço obtenguda: axi que per aço no perda res de ſos bens mobles, e immobles, e ſi movents que primerament havia, ans tots aquells bens ſegurament, e franca haja, tenga, e poſſeeſca per authoritat noſtra, ſalva la legittima dels fills, e dret dels proiſmes del convers: axi empero, que dels dits bens de aytal convers, los fills, ne los proiſmes no li puxen res demanar ell vivent, mas apres la mort de aquell, allo ſolament, e no res mes puxen demanar, que ſi moris en Iudaiſme, o en Paganiſme rahonablement demanar pogueran: car axi com aqueſts aytals per axo mereixen la Divinal gratia, axi mateix ſe conegan obtenir la noſtra, qui devem la voluntat, e beneplacit de Deu reſemblar. Dada en Leyda a tres Idus de Mars, lany de noſtre Senyor mil doſcents quaranta dos. Senyal den Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller. Teſtimonis ſon en. G. de Montcada, en. R. de Liçana. P. Comte de Vrgell, Pere de Montcada, Naſſalit de Gudal, e molts de altres. Senyal den. G. Scriva, qui de manament del Senyor Rey aço feu ſcriure, en loc, die, e any demunt dits.

CONFIRMATIO DE PAPA Innocent Quart.

INnocent Biſbe, ſervent dels ſervents de Deu al venerable frare Archabisbe de Tarragona ſalut, e Apoſtolical benedictio. Aquellas coſas que a la gloria del Rey eternal, e creximent de la Religio Chriſtiana, los Reys, e Princeps de la terra ordenan, ſtatuexen, e diſpoſan, aytant pus ferventment, e pus agradable per quiſcuns Feels de qualſevol conditio, o orde irrefragablemēt ſe den obſervar, quant pus plaſents ſon viſtes eſſer a la Divinal Majeſtat, e per aquells, la vtilitat dels loants Ieſu Chriſt, es viſta rebre majors creximents. Sanament la tua plaſent demanda a Nos feta contenia, que lo noſtre molt car fill en Ieſu-Chriſt lo Illuſtre Rey de Arago de Deu beneyt, ab tota affectio de coratge deſijant plaure a aquell, en ma del qual ſon las poteſtats de totas las coſas, e tots los drets dels Regnes, e de aquell regoneixent haver la dignitat Reyal, e tot quant es a ell atribuint, e tot quant ha, qui feu totas las coſas ab la ſola paraula, la temor enſemps, e amor de aquell en ſon coratge, ja en flor de ſa joventut fortment ficant, per augmentar, e crexer poble à Deu, per lo qual mes, e pus perfetament lo nom del Crucifix puſca eſſer glorificat, ab ſancta, e ſavia deliberatio ſtatui, que en tota la terra a juriſdictio de la ſua ſenyoria ſoſmeſa, quiſcu Sarrahi, e Iueu, qui de tenebres de ignorantia, a la via de veritat qui es Ieſu-Chriſt, per lavament de regeneratio ſe convertira, tots ſos bens mobles, e immobles, que havia abans de la converſio feta a Ieſu-Chriſt, entegrament, e franca, ſens empatxament, e contradicio de algu puxa tenir per authoritat Reyal, e perpetuament poſſehir, no obſtant ſtatut, proibitio, o pacte dels predeceſſors de dit Rey, o de qualſevol altre, o coſtuma ſobre aço obtenguda, ſegons que en las letras de aquen fetas havem viſt pus largament eſſer contengut. Nos doncs lo dit ſtatut tant ſanct, e loable havents ferm, e agradable, aquell per authoritat Apoſtolical confirmam, e ab patrocini del preſent ſcrit gornim, lo tenor de las quals letras havem fet en las preſents inſertar, lo qual es aytal. Sapien tuyt, que Nos en Iacme, &c. *A negun donchs dels homens ſie legut en nenguna manera aqueſta noſtra pagina de confirmatio infringir, o per gozar temerari contravenir: e ſi aço algu aſſajar ho preſumira, indignatio de Deu omnipotent, e dels Benaventurats Sanct Pere, e Sanct Pau Apoſtols ſeus ſe conega encorrer. Dada a Lio a tretze de chalendas de Setembre, del Pontificat noſtre any tres.*

IIII. IACME ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M.CC.Lxxxviiij. Cap. viij.

STatuim, que ſi Iueu, o Iueus, o Iuya, o Iuyas ſe batejaran, o tornaran a la Fe Catholica, que perço, car ells han a renuntiar a luts bens, perço com aquells han de vſuras,

vſuras, e de leig guany, e axi pus greument, e pus dura ne venen a la Fe Catholica, que Nos aytant quant en Nos es, e en noſtre poder, e en noſtra authoritat Reyal, e ſucceſſors noſtres, e encara la Cort per tot lo general de la terra lexam, e remetem aquells a ells, e als ſeus per tots temps.

DE LA CONCEPTIO IMMACVLADA DE LA SACRATISSIMA VERGE MARIA. TIT. II.

I. IOAN Rey de Navarra Loctinent General de Alfons quart ſon germa en la Cort de Barcelona. Any. M.CCCC.Lvj. Capitol. I.

EN nenguna coſa tant lo bon Princep no deu girar la ſua penſa, com en aquellas, per las quals la honor de Deu, e de la ſua excellent Mare, e dels altres Sancts, e Sanctas de Paradis es exalçada, e los Poblats a ell ſubdits de ſcandols de ſiniſtres, qui ſeguir ſe porien, ſon preſervats. E com entre los altres Sancts, la Sacratiſsima Verge Mare de Deu, e home ſia eſtada per la Sanctiſsima Trinitat ſingularment preeleta, per eſſer vexell de puritat, e Sacrari del Sãct Spirit, e migenſera de pau en lo Sagrat ventre Virginal, de la qual es eſtada feta reconſiliatio, e confederatio entre Deu, e los homens, e de molts altres, e inefables privilegis, e prerogativas, e gratias es eſtada per lo Fabricador del mon decorada, en tant, que nenguna pura Creatura fins en noſtres dies es eſtada trobada ſemblant a ella, ne ſe eſpera trobar en los eſdevenidors ſetgles: que mes direm, ſi tot quant dir es poſsible, ſeria la menor part, del degut a la ſua incomprehenſible excellentia? a la qual tota perſona deu, e pot ſegurament recorrer, axi com a port de ſalut, e ancora ferma de ſperança de tots aquells, qui a ella devotament confugen, com ſie cert, e clara experientia nos demoſtra, que della rebem totas las gents del mon infinidas miſericordias, e gratias, los catius redemptio, los infirmats ſanitat, los peregrins redit, los encarcerats liberatio, los navegants Angels letitia, e tota la Sanctiſsima Trinitat gloria. No es doncs alguna maravella, ſi los Feels Chriſtians a ella devots de juſta ira ſe commouen, quant de la inefable puritat ſua, e de la ſua Sancta Conceptio, ouhen diſputar, o diſceptar, e metre en dubte, oc e per alguns curioſos, e temeraris eſſer publicament predicat, ella eſſer concebuda en peccat original, de que las orellas dels ſeus devots ſe judican molt offeſas, quant en predications, o publicas diſputations, o rahonaments ouhen affermar, la Mare del Rey dels ſetgles, e Salvador del mon eſſer infecta, e maculada de peccat original, en lo inſtant de la ſua Sancta Conceptio. Segueixſe encara en los pobles, majorment ignorants, indevotio, e diminutio en las penſas de aquells de la honor, e reverentia de la Sanctiſsima Verge noſtra Dona Sancta Maria, e del contrari ſe alegran las penſas devotas, e ſon inflamadas a major, e pus ſubjecta reputatio, e reverentia de la puriſsima Verge, e del ſeu glorios fill Ieſu-Chriſt, Creador, e Redemptor, e Salvador noſtre, la honor dels quals de tot noſtre poder, e ab tot noſtre diligent ſtudi deſijã augmentar, axi com ſom tenguts a aquell ſubiran be, e encara per las multiplications de beneficis, e gratias, que de la ſua largitat immenſa, migençant la dita Mare glorioſiſsima, havem rebuts, y per tots temps eternalment ſperam rebre. Per tant Nos Don Ioan per la gratia de Deu Rey de Navarra, Infant, e Governador General de Arago, e de Sicilia, Duc de Nemos, e de Montblanc, Comte de Ribagorça, e Señor de la Ciutat de Balaguer, Loctinent General del Sereniſsim ſenyor, lo ſenyor Don Alfons per la mateixa gratia Rey de Arago, e de Sicilia, deça e della Far, e de Valentia, de Hieruſalem, de Hungria, de Mallorcas, de Sardenya, de Corcega, Comte de Barcelona, Duc de Athenas, e de Neopatria, e encara Comte de Roſſello, e de Cerdanya frare noſtre molt honrat, ſeguints los veſtigis dels molt Illuſtres, e Sereniſsims Princeps de recolenda memoria lo ſenyor Rey Don Ioan, e del ſenyor Rey Don Marti, e del victorioſiſsim ſenyor Rey Don Alfons, e de la molt Illuſtre Senyora Reyna Dona Maria conſort, e lavors Loctinent del dit ſenyor vuy bena-

cas ſanctions moltas ordinations loables, per augmentatio de la honor, e reverentia de la glorioſa Verge noſtra Dona Sancta Maria, e de la ſua Sancta, e Puriſsima Conceptio, e per ceſſar inconvenients, ſcandols, e ſiniſtres, que verſemblantment ſe devien tembre ſeguir entre los devots de la dita Benaventurada Verge, e de la ſua Sancta Conceptio, e alguns, qui aquella eſſer Concebuda en pecat original affirmavan, e affirman, conformantnos encara a la preconitzatio feta de manament de la dita ſenyora Reyna vuy benaventuradament regnant, ſobre la dita altercatio, la qual preconitzatio deppendeix, de certa declaratio per aço feta en lo Concili de Baſilea, ab loatio, e approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, e aquella inſtant, e humilment ſupplicant conſtituim, ordenam, e manam ab aqueſta Conſtitutio per tots tẽps duradora, que no ſie algu en tot lo Principat de Cathalunya, vulles ſie Eccleſiaſtica perſona, ò layca, Religios Mendicant, o de altre qualſevol Stament, Religio, Profeſsio, o condicio, qui gos publicament, o amagada predicar, o dogmatitzar, ne publicament affirmar; o diſputar, la Sacratiſsima Verge Maria eſſer eſtada ſubjugada, ne maculada de pecat original en la ſua Sancta Conceptio, ne gos dir, que tenir, predicar, o affirmar, la dita Sanctiſsima Verge eſſer eſtada preſervada de la dita macula original, ſie opinio falſa, improvada, o indevota, ne en altra manera impugnar, ans de tal doctrina, predicatio, o publica diſputatio, o affirmatio ſe callen, poſant fre a la ſua temeraria lengua, e indiſcret parlar, attes majorment, que ninguna neceſsitat de la Fe Sancta, e Catholica nons força, tal coſa confeſſar: e ſi per algu, o alguns de qualſevol Stament, Religio, o condicio ſie, o ſien, era fet, o dit publicament contra las coſas en la preſent Conſtitutio cõtengudas, e quiſcuna de aquellas, volem, conſtituim, manam, e declaram, que tals contrafaents, ipſo facto, ſien haguts per inimics del ſenyor Rey, e ſien perpetualment exillats del Principat de Cathalunya, del qual exili gratia, comport, e remiſsio alguna obtenir no pugan.

DE LAS SANCTAS ESGLESIAS, Y HOSPITALS, COSAS, Y PRIVILEGIS LVRS. TIT. III.

I. VSATGE. Præcipimus. lo ij.

MAnam, que ſi algun alodiari Cavaller, o Pages ſon alou volra donar, o vendre a la Eſgleya, o Monaſtir, o algun, licentia ne haia, ſalvant los Balles dels Nobles, e aytant quant ha en la proprietat del alou, aytant haia en los homens aqui habitants, o de aqui exints.

II. VSATGE. Nemini liceat.

NE ſie legut a negu de aqui avant, de qualſevol Monaſtir venda impiadoſa, o donatio, o permutatio querer, aqui hon Altar es collocat, e la Sancta Miſſa hi es feta, e Monaſtica converſatio: ans ſi alguna aytal coſa ſera commeſa, e aço que fet es, per no fet ſera haut, e aquell qui haura rebut lo preu, lo perda, e aquell qui haura alienat, la coſa, o lo preu reta a la Eſgleya Sancta, e als Venerables Monaſtirs: e los Bisbes bajan cura, quel Monaſtir alienat contra leys, ſie reduit altra vegada en ſon primer ſtament. Ni ſia legut a algu per titol de penyoras, o de ypothecas obligar lo Sanct Monaſtir, ans ſi lo contrari era fet, cove ques retorn, de guiſa que en lo Sanct Monaſtir proceeſca la Miſſa.

I. IACME primer en Barcelona. Any. M.CCxxviij. Cap.xv.

STatuim, que Veguers no alberguen en Maſos de Eſgleyas, ne de locs Religioſos, ni prengan aqui alguna coſa, ne hi façan força. Dada en Barcelona a onze de las chalendas de Ianer. Any de noſtre Senyor Mil Doſcents vint y vuyt.

II. LO MATEIX en Tarragona. Any. M.CC.xxxiiij. Cap.xvij.

STatuim, que quiſcu puxa lexar, donar, e alienar en qualque manera ſevulla a Eſgleyas, e locs Religioſos de ſas poſſeſsions, ſalvat

ſalvat noſtre dret, e ſenyoria general, e ſtatuts antics: e aço per Cathalunya, e Arago volem eſſer obſervat.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxij.

STatuim, que los Balles, Veguers, e Cavallers de tota Cathalunya, e de Arago no alberguen per força en Monaſtirs, Eſgleyas, e Caſas del Temple, e del Hoſpital, e altres locs Religioſos, e ſeñorias de aquells, ne de lurs Pageſos: la qual coſa ſi ho fayan, per Nos, e per los Veguers noſtres, e homens, encara per comunas ſian prohibits.

IIII. LO MATEIX en Leyda. Any. M.CC.Lvij. Cap. vnic.

EN nom de Ieſu-Chriſt. Sie coſa coneguda a tots, que com Nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, e de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e ſenyor de Montpeller, e los Venerables en Bernat per la gratia de Deu Archabisbe de Tarragona, en. B. de Elna, en. B. de Pampalona. A. de Çaragoça, en. B. de Vic, en. D. de Oſca, A. de Barcelona, P. de Gerona Bisbes, en. G. de Montcada de Leyda, en. B. de Olivella de Tortoſa elets, e frare Huc de Ioli de la Militia del Temple, e frare Garau Amic del Hoſpital de Hieruſalem Meſtres en Arago, e en Cathalunya, e los Abbats de Ripoll, de Poblet, de Coxà, de Montarago, de Sanct Ioan de la Penya, e Arnau Pabordre de Tarragona, e molts altres Prelats de Eſgleyas, e homens Religioſos, e Clergues, Barons, e Cavallers foſſem en la Cort, que en la Ciutat de Leyda havem celebrada perſonalment conſtituits, per lo Stament de la Terra noſtra en mils reformar, e pau, e treva inviolablement obſervar, los dits Archabisbe, Bisbes, e Prelats, e Meſtres del Temple, e del Hoſpital, e altres homens Religioſos, e Clergues a Nos humilment pregaren, que los privilegis, e libertats per Nos, e predeceſſors noſtres a ells atorgadas, e atorgats, e algunas altras coſas que dejus ſon contengudas, degueſſem a ells atorgar, e encara confirmar. Nos doncs Rey deſuſdit, ſeguint las pitjadas dels predeceſſors noſtres, qui libertats, e privilegis a las Eſgleyas, e homens Religioſos, axi com homens Catholics han atorgats, e munificentias, e donations han fetas, e treballs voluntaris han ſofferts, per ço que repos a las Eſgleyas, e ſubdits preparaſſen, atorgam, e ſolemnament confeſſam ab aqueſt public inſtrument per tots temps valedor, que Nos, e los ſucceſſors noſtres ſon tenguts, per deute de Reyal Offici, deffendre los Prelats, e Clergues, e Religioſos, e homens, e bens lurs, a noſtras proprias miſsions, e deſpeſas, e a fer aço ab la preſent nos eſtrenyem, los ſucceſſors noſtres lexants a ſemblants coſas obligats.

Item volem, que algun preiudici no ſia fet a las Eſgleyas, a voſaltres Archabisbe, e Meſtres, e altres homens Religioſos, e Prelats de Eſgleyas, e Clergues, e homens voſtres, ne als ſucceſſors voſtres, per la collecta de pecunia que hajam feta als homens voſtres, per tuitio, e deffenſio voſtra, e dels voſtres bens, e homens faedora.

Item atorgam a voſaltres, que los Veguers, e Balles noſtres jurẽ en poder del Bisbe Diocesa publicament, en preſentia del poble, que feelment exerceſcan la juſtitia, e que per aço pecunia no reban, e que deffenan voſaltres Clergues, e homens voſtres, e dels voſtres, e los bens dells virilment, e poderoſa.

Item atorgamvos, que los Veguers, e Balles, e Sotſveguers, e altres Officials noſtres juren en poder del Bisbe Diocesà, obſervar trevas, e paus, e que feelment donen la part ſua als Bisbes, ſegons que en lo inſtrument de pau, e de treva pus plenament es contengut: e aço mateix juren los ſobrejunters en Arago, axi que los ſobrejunters lur ſalari reban acoſtumat: mas los Bisbes no reban res en Arago, com aço no ſia de coſtuma obſervat.

Item prometem en bona fe, que deffendrem voſaltres Prelats, e Clergues, e homens Religioſos, e homens, e bens voſtres, e lurs, contra de predadors, e violadors de pau, e treva, e qualſevol altres, vos, o aquells contra juſtitia agraviants.

Item prometem, que obſervarem, e farem obſervar paus, e trevas, axi com en la forma de aquella pau pus largament es contengut.

Item prometem, que eſmenarem totas injurias, a voſaltres, e a voſtres homens per Nos, e per los noſtres fetas, e reſtituirem las

toltas,

:oitas, é que voſaltres allo mateix ſemblantment a Nos façats.

Item prometem a voſaltres, que perſeguirem falſadors de moneda noſtra, e aquells, axi com juſt ſera, punirem.

Item volem,e atorgam a voſaltres, que no ſie exigit de voſaltres, ne de altres Prelats, : Clergues, e homens Religioſos en tota la :erra noſtra, o en mar, leuda, o peatge, per las coſas voſtras, e a vs voſtre compradas :antſolament, ne empatxarem per Nos, o per altre, que no puſcats francament, las coſas voſtras transferir per mar, o per terra, a qualſque locs volrets, ſi doncs aço no era prohibit per ſterilitat, o per careſtia gran, e evident de la terra, de blat, per mar a las parts eſtranyes portar. Mas per aqueſt Capitol no volem, ne entenem, que al dret, o libertat del ſenyor Archabisbe, o de la Eſgleya de Tarragona en alguna coſa ſia derogat.

Item atorgam, e confirmam a voſaltres Eſgleyas, e Monaſtirs, locs Religioſos, e altres, Bisbes, e Abbats, Prelats, e Clergues, e homens Religioſos, e homens voſtres, e lurs, tots privilegis, e libertats, per Nos, o per predeceſſors noſtres a voſaltres, e a aquells atorgats, ſi doncs no eren tals privilegis,que de dret, e de for del Regne de Arago foſſen no ſens cauſa revocadors.

Item atorgam, que los Veguers, e Sotſveguers, Balles,e Sobrejunters noſtres no facen queſta, ne exactio de blat, de ovellas, ne de altra qualſevol coſa a voſaltres, o altres Clergues, o homens Religioſos, o homens voſtres, o lurs, e ſi perventura en alguna de aqueſtas coſas contrafayan, prometem a voſaltres, que Nos aquella coſa entegrament dins ſpay de dos meſos, apres que requeſt ne ſerem, eſmenar, e reſtituir farem.

Item atorgam, que com algu ſera excommunicat legitimament, en juy a demanar no ſie admes en for ſecular, ans ne ſie repellit, fins que ſie abſolt.

Item atorgam a vos Archabisbe, que ſie ſaul lo dret voſtre a vos, e a la Eſgleya de Tarragona generalment, e ſpecial, en totas las coſas ſobreditas, e ſie a Nos lo dret noſtre ſaul ſemblantment en aquellas. E perco que las coſas ſobreditas, totas, e ſengles de major fermetat ſe alegren, juram per Deu, e aqueſts Sancts quatre Evangelis corporalment per Nos tocats, e per la Creu de noſtre Señor, que totas las coſas ſobreditas, e ſengles obſervarem, e tendrem a bona fe, e ſens engan, e obſervar encara fermament farem, e contra no vendrem per Nos,o per altra interpoſada perſona, axi Deu nos aiut, e aqueſts Sancts quatre Evangelis. E a totas las coſas ſobreditas, e ſengles fermament obſervadoras, e complidoras, volem los hereters, e ſucceſſors noſtres perpetualment eſſer obligats. Fet es aço a Leyda, a dos de las nonas de Abril, Any de noſtre Senyor Mil Doſcents ſinquanta ſet. Senyal den Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia,Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller. Teſtimonis foren lo Archabisbe, Bisbes, e homens Religioſos de ſus dits. B. de Cardona, P. de Montcada, G. de Caſtellnou, Huc de Sogorb, R. de Nec, R. de Montcada, Iofre de Rocaberti, G. de Caſtellnou, Ximeno de Folc, B.de Sanctaeugenia,ſenyal den Miquel del Coer,qui per manament del ſenyor Rey, e per lo ſenyor frare Andreu Bisbe de Valentia Canceller ſeu aqueſtas coſas ſcriure feu en lo loc, die, e any deſus dits.

V. PERE ſegon en la Cort de Barcelona: Any.M.CC.Lxxxiij. Cap.viij.

PRometem, e encara volem, e ordenam per Nos, e per los ſucceſſors noſtres, que obſervarem, e farem obſervar las libertats, e immunitats a las Eſgleſias,e a las perſonas Eccleſiaſticas, e als locs, e a las coſas de aquells, e homens lurs, e de certa ſcientia revocam los ſtabliments, e las coſtumas, e las Conſtitutions, ſi nengunas ſon fetas contra las ditas coſas, o algunas de aquellas, e que ſien caſſas, e vanas, e per no fetas de tot en tot ſien hagudas, ſalvas las Conſtitutions de pau, e treva, e los Vſatges de Barcelona.

VI. ALFONS ſegon, en la Cort de Monſo. Any. M.CC.Lxxxviiij. Cap.xxxj.

ORdenam, e ſtatuim, que de aqui avant Nos no trenquem, ne Officials noſtres, ne Baro, ne Cavaller, ne alguna altra perſo-

perſona, de qual que condicio ſia, no gos trencar Eſgleſia Cathedral,ne altra Eſgleſia, ne Caſa de Orde, o de Religio, o de Monaſtir, ne traure violentment de aquellas, ni de algunas de aquellas, cartas, moneda, ne altra comanda, qualſevol hi ſia poſada, e los Conſellers de las Ciutats, e de las Vilas hajan poder, e licentia de nos, de empaxar, e deffendre, e contreſtar a tota perſona, qui contra aqueſta coſa vendra, ſens tota pena civil, e criminal.

VII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any, M,DLxxxv. Cap.Cxvij.

PER ſubventio de las moltas, y continuas miſerias pateix de ordinari lo Hoſpital general de Sancta Creu de Barcelona,a cauſa de las moltas deſpeſas, y gaſtos ſuſtenta, en alimentar los molts malalts, y altras miſerables perſonas, que alli ſe alimentan, ſtatuim, y ordenam, que quiſcun any, de pecunias del General ſien donadas, y pagadas al dit Hoſpital general Mil y doſcentas lliuras, durador lo preſent capitol fins a las primeras Corts.

VIII. PHILIP SEGON en la primera Cort de Barcelona. Any M.D.IC. Cap.xxxiij.

PER eſſer certa y notoria la pobreſa, y neceſcitat que pateix lo Hoſpital general de Sancta Creu de Barcelona per haver de alimentar mes de mil y dos centes perſones, y haver de tenir de ordinari quatre, o ſinc cents malalts, y entendre en la cura de aquells, y eſſertant tenue y poca la renda de aquell, que no abaſta a la quarta part del gaſto ſe fa en dita caſa: ſtatuim y ordenam, que quiſcun any de pecunies del General, ſia donat y pagat al dit Hoſpital, mil y ſinch centes lliures, y que la preſent Conſtitutio ſia duradora fins a la concluſiò de les primeres Corts.

IX. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona. Any M.D.ccij.Cap.vj.

PER quant en lo Capitol xxxiij. que comenſa: *Per eſſer certa*,de las Corts del any M. D. IC. ſe eſtatuhi, y ordenà, que de pecunias del General, ſie donàt, y pagàt al Hoſpital General de Santa Creu de Barcelona mil y ſinch centas lliuras, y que dita Coſtitucio fos duradora, fins à la concluſiò de las primeras Corts, y de preſent lo dit Hoſpital ſe trobia ab notoria pobreſa, y extrema neceſſitat, (que fou lo motiu per lo qual ſe feu la dita Conſtituciò) ſuplican los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat, ſia de ſou Real ſervey eſtatuhir, y ordenar ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que ſia prorogada, y confirmada dita Conſtituciò, fins à la concluſiò de las primeras Corts. Plau à ſa Mageſtat.

X. LO MATEIX en dita Cort, Cap, Lxiv.

SENYOR

LOS tres Eſtaments, Eccleſiaſtic, Militar, y Real, junts en Corts Generals, que V. Mageſtat celebra en eſta Ciutat de Barcelona, haventſels repreſentàt per part del Capitol de la Santa Igleſia Cathedral de Tortoſa, que per ſa antiguetàt, es de las primeras de Eſpanya, per haverſe eregit à fervoroſos influxos de la Apoſtolica predicaciò de Sant Pau, inſtituhint en ella per ſon primer Bisbe à Sant Rufo, fill de Simon Sirineu, com conſta de las hiſtorias, y deſpres del vniverſal infortuni, que executà en eſtos Regnes la barbaritat Africana, lliurada de la tirania, y eſclavitut, per Don Ramon Berenguer Comte (gloriòs Predeceſſor de V. Mageſtat) renaſquè millorada, ab la pietat de tant Catholic Princep, que erigint per ſon primer Bisbe à Gaufidro Abat del Moneſtir de Sant Rufo en Avinyò de França, en le any M.C.L1. fou Conſagràt en ella, y ab ſes Canonges, que vingueren en ſa companya, foren los primers que formaren ſon Capitol, y reſidiren en ella; deſprès de ſa reſtauraciò, fou eregida de Canonges Regulars del Orde de Sant Aguſti, ſegons ſas Ordinacions del anys M.C.LVIII. y M.C.LXVI. augmentanſe lo numero de Canonges, fins à vint, y dotſe Dignitats, en que vuy ſe troba, goza per ſingular favor del Cel, aquella Sobera na Prenda de la Santa Sinta, que la Verge Santiſſima, baixant, à dita Santa Igleſia ſe deſſenyi, y de ſas Mans deixà ſobre la Ara

del Altar Major de dita Santa Igleſia, primera Reliquia, à que han acoſtumàt acudir los Catholics Reys, Predeceſſors de V. Mageſtat, luego que las Sereniſſimas Senyoras Reynas,ſe han trobàt en Sinta,portantla à la Cort vn Prebendàt ab tota decencia, ahont ſe queda ab la deguda veneraciò, y culto, fins que ſe veuhen libres dels perills del part, eſſent lo die de vuy, Senyor, la vnica Igleſia Cathedral,que en la Corona de Aragò, ſe troba en lo eſtat de regular, havent eſtàt totas las demès en diferents temps ſeculariſades, y ſent juſt, que ſe conforme en lo eſtàt, y prerrogativa, que goſan totas las demès, ſuplican à V. Mageſtat, ab tot rendiment ſie ſervit afavorir,y patrocinar dita Seculariſaciò, ab cartas per ſa Beatitut, y Embaxador de V. Mageſtat en Roma, peraque en lo Real Nom de V. Mageſtat, faſſe tots aquells bonsOfficis congruents,y neceſſaris, fins que ab tot afecte à expenſas de dit Capitol, ſe conſegueſca aquella, que ho rebràn à ſingular favor de la ſumma pietàt,y protecciò de V.Mageſtat. Plau à ſa Mageſtat.

XI. LO MATEIX. en dita Cort. Cap.Lxxix.

COM en lo Hoſpital General de noſtra Senyora de Miſericordia de la Ciutat de Barcelona, de continuo ſe ſuſtentan gran numero de perſonas, com ſon pobres donſellas, homens, donas, criaturas, deſvalguts, y malalts de tot lo Principat de Cathalunya,y ſia certa,y notoria la pobreſa de aquell, per ſer molt tenuos los reddits, y entradas: Perçò ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhim, y odrenàm; que quiſcun any ſian pagades, y donades al dit Hoſpital ſinch centes lliures de pecunias de la Generalitat, pagadoras per terças anticipadas, comenſant del die de la concluſiò de la preſent Cort en avant;Entenent,que ditas ſinch centes lliures cada any, ſe apliquen en los minyons,y minyonas, que reſidiràn en dit Hoſpital de Miſericordia;No empero per las minyonas que eſtàn apart en clauſura, ò nova forma, attès que per eſtas la Ciutat de Barcelona te donada providencia, y la neceſſitat mes vrgeix en los demès; y per aſſegurar aqueſta aplicaciò, los mateixos Adminiſtradors las cobren, y converteſcan per dits minyons, y minyonas, y no per altres efectes; y que la preſent Conſtituciò, ſolament ſia duradora fins à la concluſiò de las primeras Corts. Plau à ſa Mageſtat.

DE BISBES, PRELATS, CLERGUES, RELIGIOSOS, COSAS, Y PRIVILEGIS LURS, TIT. IIII.

I. VSATGE. Laudaverunt.

OAren, atorgaren, e auctoritzaren los ja dits Princeps Ramon,e Adalmus, ab lurs Magnats que Eſgleſias, e Clergues, e tots lurs drets, e juſtitias, ne leix trevas trencadas, e ſacrilegis qui foſſen fets en lurs Bisbats, requiran, e pledejen, e deſtrenyan, e iutjen los Bisbes en lurs Capitols, o en lurs Senats, o encara en lurs Concilis, o lurs communitats.

I. IACME Primer en Tarragona. Any. M.cc.xxxiiij. Cap.xv.

STatuim, que los Clergues, e Religioſos, e homens lurs no donen peatges, o leudas, ſino aquells, que donavan en temps del Senyor Rey en Pere pare noſtre, e del Senyor Alfons avi noſtre.

II. LO MATEX en dita Cort. Cap.xviiij.

STatuim, que Clergue, per raho de coſa moble, o immoble, no ſie tengut a alguna queſta, ſalvat cenſos, e agraris conſtituits, e antics ſtatuts, ſegons diverſitats de locs.

III. CARLES en la ſegona Cort de Montſo. Any. M. D.xxxiiij. Cap.i.

PRimerament ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que en los proceſſos de Regalia fets, y fahedors en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſelló, y Cerdanya, con-

contra perſonas conſtituidas en ſacres Ordens, Religioſos, o Beneficiats, ſie ſervat lo Privilegi conſentit,y atorgat al ſtament Eccleſiaſtic, en las Corts celebradas en la preſent Vila de Montſo, per lo Sereniſſim, y Catholic Rey Don Ferrando noſtre pare, y avi de memoria immortal, en lany M. D. X. iuxta ſerie, y tenor de aquell.

IIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xv.

TOta vegada que a voſtra Maieſtat, e als glorioſos Reys anteceſſors ſeus ſe es acoſtumat fer ſervey en aqueſts Regnes de Cathalunya, Valencia, y Arago, acoſtumen los Pabordres de la Eſgleſia de Tortoſa pagar la part quels toca en Cathalunya, per quant Tortoſa es lo cap del Biſbat, y alli tenen ſa reſidentia, lo que no obſtant, en lo vltim ſervey fonc fet a voſtra Maieſtat, es eſtat intentat per los Clavaris del Reyne de Valentia, voler fer pagar als dits Pabordres ſa part en Valentia, allegant, que dits Pabordres tenen part de ſas rendas en dit Regne de Valentia: y per que no es raho, que dits Pabordres paguen vna matexa tatxa duas vegadas, y a voſtra Maieſtat no redunda ningun interes, que paguen en Cathalunya, o en Valentia, y ſon en poſſeſſio antiga de pagar en Cathalunya, y no en Valentia, encara que tingan rendas en lo Regne de Valentia, com aquellas ſian dintre lo Bisbat de Tortoſa, e Provintia de Tarragona. Perço ſupplican a V.Maieſtat los tres ſtaments de Cathalunya, mane ſtatuir,y ordenar per acte de Cort, que dits Pabordres hajan de pagar,com ſempre han pagat, la part quels toca de qualſevol ſervey en Cathalunya, y no en Valentia: perque manant ho axi V. Maieſtat, conſervara la antiga conſuetut, que los altres Reys de glorioſa memoria predeceſſors ſeus continuament han obſervat, y redimira plets, y queſtions, que per dit reſpecte entre lo Regne de Valentia, y dits Pabordres porien inſurgir. Quæ licet, &c. Altiſſimus, &c. Plau a ſa Majeſtat ſie ſervada la antiga conſuetut.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any.M.DLiij.Cap.de Cort.xv.

SUpplica la Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo acte de Cort fet per la Ceſarea Maieſtat en la preſent Vila de Montſo, lany M. D. xxxiiij. diſpoſant, que los Eccleſiaſtics de Tortoſa no contribueſcan en altres ſerveys, ſino en los que faran en lo preſent Principat, e que vulla conſentir letras, e proviſions neceſſarias, ab nominatiò, e deputatio de perſonas, o Jutges, qui tingan poder, o facultat de fer obſervar lo dit acte de Cort, y fer reſtituir al Bisbe, Pabordres, e Canonges, y Capitol de Tortoſa, lo ques provara legitimament los han fet pagar en Valentia de lurs rendas, per los ſerveys en dit Regne fets, e que no ſie prohibit als dits Bisbe, Pabordres, e Canonges, y Capitol traure del dit Regne de Valentia los dits fruyts, y rendas reben en dit Regne per raho de lurs Dignitats, y beneficis, ans aquells pugan liberament traure de dit Regne per lur ſuſtentatio,y per pagar los carrecs de lurs beneficis. Plau a ſa Alteſa que ſie ſervat dit Capitol de Cort numero xv. Any M.D.xxxiiij. Y ſi volran letras, y proviſions, ques facen, dirigidas vniverſis, & ſingulis Officialibus, per executoria de dit Capitol.

VI. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv.Cap.vij.

COm no obſtant los Capitols concedits al ſtament Eccleſiaſtic, per lo Catholic Rey Ferrando Segon, en las Corts de Montſo, en lo any M. D. x. confirmats per conſtitutiò fera per la Ceſarea Maieſtat del Emperador noſtre pare, y Senyor de immortal memoria, en las Corts del any M. D. xxxiiij. cap. j. y per lo Capitol de Cort. xj. del any M. D. xxxx.ij. los Eccleſiaſtichs conſtituits en ſacres Ordens, ó Beneficiats, ò Religioſos ſon encarcerats per proces de regalia, per los Jutges Reyals, ſens preceir aſſiſtentia, o requeſta del Jutge Eccelſiaſtic, y encara a las ditas Eccleſiaſticas Perſonas portan a las preſons communas, y no en alguna caſa honeſta,

com dits Capitols, y Conſtitucions manan, y a las voltas los detenen mes de las vinty-quatre horas poſadas en dits Capitols, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que de aci avant ſe leven dits abuſos, y los dits Eccleſiatics ſien portats ab tota decentia com ſe conve als Sacres Ordens, y Staments Eccleſiaſtic, y que no pugan eſſer portats a las preſons communas, ſino en alguna caſa particular honeſta, com en dits Capitols, y Conſtitutions es contengut. Y per quant vna de las exceptions poſadas en dits Capitols del any M.D.x. en lo qual no es neceſſari, que lo Jutge Reyal demane aſſiſtentia al Jutge Eccleſiaſtic, eſſent fugitiu lo proceſſat, y la Cort Reyal ſa fonament que tantoſt que es impetit de delicte, y regaliat es ſuſpitos de fuga, per ço ſtatuim, que tantoſt que vn Eccleſiaſtic ſe poſara en ma, y poder del Jutge Eccleſiaſtic offerintſe a totas las coſas contengudas en dit Capitol, no puga aquell tal eſſer capturat per lo Jutge Reyal, ans lo haja de pendre de poder del Jutge Eccleſiaſtic, per exigirli la depoſicio en alguna caſa honeſta, y no en preſons communas, y apres lo haja de tornar a ſon Jutge Eccleſiaſtic, per quel tinga en la forma, que fins aci es acoſtumat.

QVE LOS ESTRANGERS NO PVGAN OBTENIR BENEFICIS, NI OFFICIS ECCLESIASTICS EN CATHALVNYA TIT. V.

I ALFONS Quart en la Cort de Sanct Cugat, Any. M.CCCC.xviiij. Cap. j.

COM per los noſtres predeceſſors de loable memoria, per grans, e vrgẽts rahons, amor, e favor molt juſtas, e rahonables de lurs, e noſtres ſotſmeſos, e vaſſalls, veents eſſer coſa deſigual, e incomportable, que las Prelaturas, Dignitats, e altres Beneficis Eccleſiaſtics, fundats, e dotats per ells, e lurs predeceſſors, e lurs, e noſtres ſubdits, ſien per homens eſtrãgers, e de eſtranya natio poſſeits, de que en los tẽps paſſats ſe han ſeguits grans danys, ſcandols, e inconvenients irreparables, e per tolre, e ceſſar los dits inconvenients, danys, e ſcandols, debats, e prejudicis de a quen ſeguits, e ſeguidors, e a ſatisfer a la indemnitat del benefici public, ſien eſtadas ab grans conſells per los dits noſtres predeceſſors ordenadas certas pragmaticas, havents en ſubſtantia, que algun eſtranger, o de eſtranya natio no puga dins noſtres Regnes, e terras obtenir, o poſſeir Dignitats, ò Beneficis Eccleſiaſtics, per tant ordenam, e ſtatuim perpetualment, e immutable, ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort, que algu, qui no ſie nadiu de noſtres Regnes, e terras, no puga de aci avant obtenir, ne poſſeir alguna Prelatura, Dignitat, Benefici, ne Offici, o adminiſtratio Eccleſiaſtics en alguna part dels dits noſtres Regnes, e terras: ans degan, e ſiam tenguts empatxar en tota manera, e ab tots remeys, la execution de qualſevol bullas, e gratias fetas, e faedoras, encara que pogues eſſer dit, que hagueſſen jus in re dels dits eſtrangers, las ditas gratias, o bullas impetrants: e ſi alguns, qui no ſien nadius dels dits noſtres Regnes, e terras de preſent poſſeexen alguna Prelatura, Dignitat, Benefici, Offici, o adminiſtratio Eccleſiaſtics, on ſon proveits, o han gratia expectativa, proveirem encontinent, ab gran inſtantia al Sanct Pare faedora, que per via de traſlatio, o altres remeys canonics ſien proveits en altres parts, o Regnes de Beneficis a ells convinents, e aquells que vuy poſſeexen las ditas eſtranyas perſonas, ſien donats a noſtres ſubdits, nadius dels dits noſtres Regnes, o terras, e no a altres: e per ſemblant farem ſobre totas reſponſions, e penſions ques fan, que de aci avant no ſien ne pugan eſſer fetas a las ditas perſonas de eſtranya natio, per qualſevol perſonas en alguna manera.

II. CARLES en la Cort de Barcelona. Any M.D.xx. Capitol de Cort. xviij.

COM la Religio del Hoſpital de Sanct Joan de Hieruſalem ſie eſtada per los Princeps Reys de Arago, Comtes de Barcelona progenitos de V. Maieſtat, y per los Barons, y altres del preſent Principat dotada, favorida, y ajudada, com los Frares de la dita Religiò ſien deffenſors de la Fe

Chriſtiana, y zeladors de aquella, e ſie cert, que en lo ambit de las duas Dignitats de la dita Religio, que ſon en lo preſent Principat, ço es la Caſtellania de Ampoſta, y Priorat de Cathalunya, ſon, y deuen eſſer, ſegons en lo paſſat ſon eſtadas ſempre, las Preceptorias, y Commandas communas als Frares de la dita Religio, originaris, y nadius del dit Principat, y dels Regnes de Aragò, Valentia, y Mallorcas: empero de algun temps enſa ſe ha introduit pratica, o vs, que en la dita Caſtellania, ni en las Commandas en lo ambit de aquella fundadas, no ſon acullits los Frares de la dita Religio originaris, y nadius del preſent Principat de Cathalunya, ſegons es de equitat, juſtitia, y raho, y en lo paſſat loablement era acoſtumat, com lo cap de la dita Caſtellania, y moltas Commandas de aquella ſien en lo dit Principat, la qual diviſio es inica, y ſembradora de Zizania en tant Sãcta Religio. Perço la dita Cort ſupplica humilment a V. Majeſtat, per proveir a las ditas coſas, y tornar aquellas a degut ſtament, ſie de merce ſua proveir, inhibir, y manar, que no ſie donada poſſeſſio a algun Frare de dita Religio, que no ſie nadiu, e originari del dit Principat de Catalunya de Preceptoria, o Commanda alguna, fundada en la dita Caſtellania, que ſie en lo dit Principat de Cathalunya, fins, entro e tant, que ſie proveit, e ordenat, e poſat en execution, que los Frares originaris, e nadius del dit Principat de Cathalunya ſien acullits, y de fet concorregan en las Commandas, fundadas en la dita Caſtellania de Ampoſta, encara que ſien en los dits Regnes de Arago, y Valentia, y que contra aqueſta diſpoſitio no ſien conſentidas, o atorgadas per V. Maieſtat, Loctinent General, e altres qualſevol Officials de aquella executorias, ni altras proviſions, e ſi conſentidas, e atorgadas ſeran, ſien hagudas per nullas. Plau al Senyor Rey.

III. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo. Any M.D.xxxiiij. Capitol de Cort. j.

COm ſie coſa deſigual, e molt danyoſa al Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que las Prelaturas, y Abbadiats, e altras Dignitats Eccleſiaſticas, fundadas, e dotadas en dit Principat, e Comtats, per los predeceſſors de V. Maieſtat, o per ſos ſubdits, o qualſevol altres perſonas, ſien per perſonas eſtranyas de dits Principat, y Comtats poſſeidas, de que ſe han ſeguit en lo paſſat danys, e inconvenients: per ço los tres Staments de Cathalunya congregats en las Corts Generals, que V. Maieſtat celebra als Cathalans, en la Vila de Montſo, ſupplican humilment, que per be, vtilitat, y repos dels Poblats en los dits Principat, y Comtats, li placia perpetualment ſtatuir, y ordenar per ſi, e ſucceſſors ſeus, que de aci al davant, en las Prelaturas, e Abbadiats, e altras Dignitats, e Beneficis Eccleſiaſtics del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, dels quals V. Maieſtat es Patro, qui de preſent vagan, ni per avant vagaran, encara que vacaſſen en la Sede Apoſtolica, no ſien preſentadas a noſtre S. Pare per V. Maieſtat, ni per ſos ſucceſſors, ni preſtara conſentiment per cauſa de permutatio, o de tranſlatio, per proveir de aquellas, ſino perſonas que ſien Cathalans, nats, e domiciliats vertaderament, y ſens frau en los dits Principat de Cathalunya, o Comptats de Roſſello, y Cerdanya, y fills de aquells, encara que no ſien nats dins los dits Principat, o Comtats; en axi que, a las ditas Prelaturas, Abbadiats, e altras Dignitats, e Beneficis Eccleſiaſtics ſien preſentats tantſolament Cathalans, e no altras perſonas de altres Regnes, e terras de V. Maieſtat, y ab tot effecte dits Cathalans tingan, e poſſeeſcan ditas Prelaturas, e Abbadiats, ſobre los fruyts de las quals no conſentira V. Maieſtat, ſien impoſadas penſio, o penſions annuas, en favor, de perſones altras, que no ſien Cathalans, nats, e domiciliats, com dit es, en los dits Principat, o Comtats, empero en favor de dits Cathalans ſe pugan conſentir, e impoſar, e aço, no obſtant qualſevol Conſtitutio lo contrari diſpoſant, e los executorials atorgadors per ditas Prelaturas, e Abbadiats, e altras Dignitats, ſien atorgadas per V. Maieſtat, ſi ſera preſent en dit Principat, y en abſentia de V. Maieſtat, per ſon Loctinent General, y en abſentia, o defalliment de aquell per lo portant veus de General Governador, a conſell, y deſliberatio de la

Reyal Audientia de Cathalunya,e no en altra manera,los quals executorials no pugan eſſer atorgats,ſino als damũt ditsCathalans, y fills de aquells, com dalt es dit,e tot lo fet en contrari, ſie cas,va, e nulle: e V.Maieſtat obtindra de noſtre Sanct Pare,ans de la concluſio de la Preſen Cort, que no conferira ditas Prelaturas, Abbadiats, Dignitats, e Beneficis, encara que vacàſſen en la Romana Curia,ſino a las ditas perſonas Cathalanas,e que confirmara lo preſent Capitol,e tot lo contengut en aquell. E mes placia a V.Maieſtat, fer los merce, obtenir de noſtre Sanct Pare, que las Dignitats poſt Pontificals, Priorats, e tots los altres Beneficis, axi ab cura, com ſens cura,que no ſon de Patronat Reyal,fundats en dits Principat,y Comtats, ſien conferits als dits Cathalans, com alt es dit, y las penſions ſobre los fruyts de aquells impoſadoras,en favor de dits Cathalans,y no de altres, Et licet, &c. Altiſſimus, &c. Plau a ſa Maieſtat per bons,y molts ſerveys alsSereniſſimsReys predeceſſors ſeus de glorioſa memoria,y a ſa Maieſtat fets,fer los merce de preſentar, e dar aſſenſo, y conſenſo, en tots los Abbadiats, e Benificis ab cura,o ſens cura de Patronat Reyal,axi per fundatio, com per dotatio, o Privilegi Apoſtolic, axi del temps de ſa Maieſtat com de ſos anteceſſors fundats, en favor de Cathalans, nats verament, e ſens fictio, o diſpenſatio alguna en lo Principat de Cathalalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y ſupplicara ſa Maieſtat a noſtre S. Pare,ſe effectuen las ditas preſentations,conſenſos,y aſſenſos realment, y de fet, y las proviſions, y collations que a ſa Maieſtat eſguardã,y eſguardar pugan, atorgara aquellas iuxta lo ſtyl de la Regia Cancellaria en dits Cathalans, y no altres:e que aço haja loc en qualſevol vaccatio de aci avant,axi per mort,com per renuntiatio, o reſignatio, regres, acces,coadjutoria, impoſitio de penſio, la qual nos puga impoſar ſino en favor de dits Cathalans, y que no manara ſa Maieſtat dar altrament executorials, ſino en obſervança tantſolament del preſent Capitol. Quant empero a las Dignitats poſt Pontificals,y Priorats que no ſeran electius, y Beneficis que no ſon de Patronat Reyal, ab cura, e ſens cura, y penſions ſobre los fruyts de aquells, Plau a ſa Maieſtat, manar que ſien coferits a dits Cathalans, com dalt es dit en los Abbadiats,y Beneficis, y las penſions ſien impoſadas en favor de Cathalans tant ſolament, y manar expedir letras opportunas pera noſtre Sanct Pare, y ſon Embaxador, y altres, y tindra la ma que haja effecte.

IIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Monſo, Any M. D. xxxvij. Capitol de Cort.j.

PRimerament,com per experientia ſe ſie viſt, que moltas perſonas eſtrangeras, per fer frau a la Conſtitutio, o Capitol de Cort primer, atorgat per V. Maieſtat en las Corts celebradas en la preſent Vila, en lo any, M.D.xxxiiij. Començant, *Com ſie coſa deſigual, y molt danyoſa, &c.* Diſpoſant, que Abbadias,y Beneficis de Patronat Reyal, e no Patronat Reyal no ſien conferidas a perſonas eſtranyas, que no ſien naturals del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, moltas perſonas eſtranyas obtenen de V. Maieſtat Abbadias, y altres Beneficis,e per fer frau a dita Conſtitutio, o Capitol de Cort, obtenen de V.Maieſtat executorials, e ſequeſtres de las rendas de dits Abbadiats, los quals ſequeſtres reſponen de las rendas dels dits Abbadiats, e Beneficis, als tals eſtrangers: per hont lo dit Capitol de Cort reſta ſens effecte algu: per ço, per proveir a tals abuſos, ſupplican los dits tres Staments del dit voſtre Principat de Catalunya a V. Maieſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que de aqui al davant tals ſequeſtres, y executorials, en frau, y preiudici de dit Capitol de Cort, no ſien atorgats, ni expedits, ab decret de nullitat: prohibint al Cãceller,Vicicanceller, e Regent la Cancellaria de V. Maieſtat, que tals ſequeſtres, y executorials no firmen, y al Prothonotari,y a ſos Loctinents, e tots Scrivans Reyals, y de la Cancellaria de V. Maieſtat, que tals executorials, e ſequeſtres no expedeſcan,ni regiſtren,ni ſegellen, ſots las penas contengudas en lo Capitol dit de la Obſervança, fet per lo Catholic Rey Don Ferrando Avi de V. Maieſtat, en la Cort celebrada en la Ciutat de Barcelona. Cap. xxij. Començant. *Poc valria, &c.*

e que

e que en cas de vaccatio de dits Abbadiats, y beneficis, los Deputats del General de Cathalunya ſien ſequeſtres de las rendas de aquells, fins a tant, que dits Abbadiats, y Beneficis ſien proveits, e conferits a naturals dels dits Principat, e Comtats. E com las letras offertas per V. Maieſtat en dit Capitol, ſobre los Beneficis que no ſon de patronat Reyal, no ſien obtingudas, ni ſie remey competent, que ſie ſervit V. Majeſtat, obtenir confirmatio de la Sede Apoſtolica del dit Capitol, ans de la concluſio de la preſent Cort. Plau a ſa Maieſtat ques guarde la dita Conſtitutio, o Capitol de Cort, y que en frau, y prejuy de dita Conſtitutio, e Capitol de Cort nos donen executorials, ni proviſions de ſequeſtres, y que ſi ſe faran, en tal cas ſien nullas: E tambe manara ſa Maieſtat, donar letras, y favor que convinga, pera que vinga la confirmatio de dita Conſtitutio, com ſe ſupplica, lo mes preſt que ſer puga.

V. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo. Any. M.D. xxxxij. Capitol de Cort. vij.

SI las leys ab tot effecte no ſon obſervadas, poc aprofitaria fer aquellas. E com de poc en ſa ſe façan molts fraus als Capitols de Cort, fets per V. Maieſtat, lo vn en Barcelona lany M.D.xx.e laltre en las Corts de la Vila de Monſo, lany. M. D. xxxvij. ſobre los executorials donadors per las Commandas de Sanct Joan de la Caſtellania de Ampoſta, ſituadas en Cathalunya, ço es, que no ſien donats, o expedits a frares de la Religio de Sanct Joan que no ſien nadius, y originaris del Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya: E los frares de dita Religio Aragoneſos, y Valentians, (per que los dits executorials nols ſerien conſentits, ſens los quals no poden rebre los homenatges dels vaſſals, obſtant Reyals pragmaticas) procuran, que lo Meſtre de dita Religio poſe ſequeſtre en los fruyts de las ditas Commandas, mane al ſequeſtre, que los dits fruyts done al qui de dita Commada es per ell proveit, no eſſent nadiu, y originari dels dits Principat, y Comtats, axi que ab tals ſequeſtres ſe fa frau als dits Capitols de Cort, y a la Reyal Cancellaria, y ſegell, perq̃ ſe reben los fruyts ſens traure executorials, lo que es cõtra pragmaticas Reyals, y la concordia feta entre los Reys de Arago, y dita Religio: Perço la dita Cort ſupplica a V. Maieſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que tals ſequeſtres, en frau, y preiudici de dits Capitols de Cort, no ſien poſats, ni admeſos, ſino en cas, que frare de la dita Religio, nadiu, y originari dels dits Principat y Comtats ſos proveit de tal Commanda, o lo ſequeſtre ſos poſat en favor ſua, e per dar los fruyts a aquell, y no a altri: E lo dit ſequeſtre no goze, ni preſumeſca acceptar aquell, ſenſe traure primer executorials de la Reyal Cancellaria de Cathalunya, dels quals haia de fer oſtentio a las Vniverſitats de dita Commanda: E ſens dits executorials, los vaſſalls no paguen, ni pugan pagar rendas algunas, ſots pena de Mil ducats, dels bens de dita vniuerſitat exigidors, ſens remiſſio alguna: Ans en tal cas, ſe hajan de retenir las rendas vers ſi, y en coſa alguna no obeir lo dit ſequeſtre, ni altra qualſevol perſona, ſenſe dits executorials, de las quals penas ſien fetas duas parts, la vna adquiſidora al Official executant, laltra al General de Cathalunya. E nores menys, que V. Maieſtat, o voſtre Loctinent General, e en abſentia de aquell dels dits Principat, y Comtats, lo Portant veus de Governador General haja a inſtantia dels Deputats de Cathalunya, o de altra qualſevol perſona de la dita Religio poſar ſequeſtre en dita Commanda, nomenador per los dits Depetats, los quals hajan a fer dita inſtantia, y nominatio: E lo dit ſequeſtre haja de poſar los fruyts, o lo proceit de aquells, dins vn any apres que collits ſeran, en la taula dels depoſits de la Ciutat de Barcelona, a ſolta dels Deputats qui a las horas, y per temps ſeran, e hajan de retre compte de aquells: E per eſtas coſas lo dit ſequeſtre haja de preſtar cautio idonea, ab fermanças, en poder de la Cort: E los Deputats hajan, e ſien tinguts de fer dita inſtantia, y nominatio de ſequeſtre, ſots lo jurament que preſtan en lo introit de lur Offici, e noreſmenys incorregan en ſententia de excomunicatio, com en las altras coſas de las Generalitats: E las poſſeſſions, y ſequeſ-

queſtres de las Commandas que ſeran donadas, y poſats apres del dit Capitol de las Corts del any. M. D. xx. ſien revocadas, y revocats, e las ditas Commandas ſien poſadas fors ſequeſtre, en la forma que en lo preſent Capitol es contengut. Plau a ſa Maieſtat, ab que la nominatio del ſequeſtre ſie feta per nos, o per noſtre Loctinent General ab la Reyal Audientia, e axi mateix la ſolta dels diners de la taula ſequeſtrats. E per avant ſa Maieſtat, per la bona conformitat de aqueſtos Regnes, manara, y tindra la advertentia que convindra.

VI. LO MATEX en dita Cort, Cap. de Cort, viij.

PER obſervança del Capitol de Cort, fet per V. Maieſtat, en las Corts per V. Maieſtat celebradas en la preſent Vila, lany M. D. xxxvij. començant. *Primerament, com per experientia ſe ſie viſt, &c.* Diſpoſant que las Abbadias vagants en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, no ſien conferidas a perſonas eſtranyas, ſupplica la dita Cort a V. Maieſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que ſi ſequeſtres feran poſats en ditas Abbadias en favor de eſtrangers, eſſent conferidas a aquells, que los Deputats del General de Cathalunya pugan, y hajan per lur Syndic fer inſtantia, que los dits ſequeſtres en favor de eſtrangers poſats, ſien remoguts per la Reyal Audientia, o altre Jutge, aqui ſe pertanyera, encara que fos poſat per V. Maieſtat, e que ni ſie poſat altre, nomenador per dits Deputats, lo qual haja de preſtar jurament, y cautio idonea, de legitimament miniſtrar, y poſar las pecunias que proceiran de dits Abbadiats, en la taula de Barcelona quiſcun any, a ſolta de dits Deputats, ſens expreſſio dels noms propris de aquells, ſino tant ſolament ſub nomine Officij, y que alli ſien conſervats, per als qui ſeran proveits dels dits Abbadiats, que ſien Cathalans, y qualificats, ſegons dit Capitol de Cort. Plau a ſa Maieſtat q̃ ſe obſerve lo Capitol de Cort, y que lo ſequeſtre ſie poſat per nos, o per noſtre Loctinent General, y la ſolta dels diners ſie feta per nos, o per dit noſtre Loctinent General.

VII. PHILIP Princep y Loctinét General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. Lxiij.

TAmbe ſtatuim, e ordenam, que ſie ſervada la conſtitutio, e, o acte de Cort de las Prelaturas del any. M. D. xxviij: Exceptadas las perſonas contengudas en lo Cap. de Cort.

VIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xij.

COM per conſtitutio feta en lo Concili Provincial de Tarragona, començant, *Archiepiſcopalis apicis, &c.* ſie ſtatuit, y ordenat ab moltas juſtas rahons, y cauſas, que no puga eſſer Vicari General en lo Spiritual y temporal en dit Archebisbat, y ſuffraganeas de aquell, perſona que ſie de extranea natio, y fora dels Regnes de la Corona de Arago, ab decret irritant, que las ſententias, y proceſſos fets per tals aſſerts Officials, y Vicaris Generals de extranea natio, foſſen ipſo facto invalits, e nulles: La qual conſtitutio a be que ſie authoritate Apoſtolica confirmada, no reſmenys es moltas, y diverſas voltas, per incuria, y poca potentia dels Eccleſiaſtics provincials, de fet violada, o alterada, en gran dany, y preiudici, axi del ſervey de Deu, com dels Eccleſiaſtics de dita Provincia, lo que ceſſaria, ſi V. Alteſa manas preſtar la authoritat, y auxili, ab aquella deguda aſſiſtentia, y favor, que ſol, y deu preſtar la Cort temporal a la Spiritual, per la conſervatio, y bon eſtat de la Republica Eccleſiaſtica: Per tant ſe ſupplica a V. Alteſa vulla manar a ſon Loctinent General, Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, o altres Officials Reyals, que tota hora y quant, ſera demanada aſſiſtentia, o executio de dita executio, o invocatio de bras ſecular, per lo Capitol de Tarragona, o altres Capitols particulars Provincials, aqui tal interes ſera fet, com la actio ſie popular, que aiudant a dita iuriſdicto Eccleſiaſtica, y als Provincials de aquella, ſie donada per dit Loctinent General, y Reyal Audientia, o per qualſevol altre Official Reyal, que de aço ſera requeſt, tota favor, y auxili, per la executio,

y ob-

y obſervança de dita conſtitutio: E no permetan aquella ſie violada, o perturbada, en tant gran dany, y preiudici de dita provincia, y ſingulars perſonas Eccleſiaſticas de aquella. Plau a ſa Alteſa, quels ſie donat lo auxili ſupplicat.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xxiiij.

PER quant en Aragò, Valentia, y Caſtella, y altres Regnes no admeten en las Dignitats, y beneficis Eccleſiaſtics ſimples, o curats, Cathala algu, y es molt gran inconvenient, que los de noſtra natio Cathalana no ſien admeſos en dits Regnes, y que clls ſien admeſos en Cathalunya, ahont los patrimonis dels militars, y altres ſon mes exiguos, que en los predits Regnes, y ſie la total deſtructio de la republica, no mirar en aqueſt tant gran dany, y abus, e deſigualtat: A la qual deſijant la preſent Cort obviar, y dar remey, ſupplican dits tres ſtaments a voſtra Alteſa, que li placia manar, y proveir, que notari algu de qualſevol authoritat, no obſtant qualſevol exemptio tingues, no gos preſentar, ni llevar actes de ningunas proviſions, o letras Apoſtolicas, fetas extra Regnum, e poſſeſſions de algunas Dignitats, o beneficis de qualſevol religio ſien, inſtituits en Cathalunya, en favor de qualſevol perſona, que no ſie Cathala natural, nat en Cathalunya verament, y ſens ficcio, y ſens diſpenſatio, y habilitatio, y no ſols per las poſſeſſions de dits beneficis, mes ni per penſions que ſobre aquells foſſen reſervadas apres de la conceſſio de las coſas contengudas en la preſent ſupplicatio, o capitol: Ni advocat aconſellar, ni procurador procurar: Y ſi lo cõtrari ſera fet per algu dels predits affirmative, cayga per quiſcuna vegada que haura contrafet en pena de cent lliuras Barcelonefas, y ſien inhabils de officis, y beneficis, y bandeiats perpetuis temporibus de dit Principat de Cathalunya, ſens remiſſio alguna: Y que los Deputats del General de dit Principat en dit cas, requeſts que ſien per algu Cathala natural, hajan, y ſien tenguts executar lo preſent capitol, a deſpeſas del dit General: Y no fentho, ſien dits Deputats ipſo facto privats del ſalari de aquella terça, en que ſeran requirits, y dita privatio ſie tantas voltas, quantas ſeran requirits: Entenent empero, que del preſent capitol, o coſas en aquell contengudas ſien exceptats los Reverendiſſims Don Joan de Tormo Bisbe de Vic, Don Franceſc de Vrries Bisbe de Vrgell, y Don Ferrando de Loazes Bisbe de Leyda, y los familiars, y continuos comenſals dells, y quiſcu dells: E las ditas coſas demanan, y entenen ſupplicar los dits tres ſtaments, ſalvo beneplacito Sanctę Sedis Apoſtolicæ: Y que la dita diſpoſitio ſie ſervada per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya. Plau a ſa Alteſa, ſe guarden las conſtitutions ſobre aço fetas, y que los notaris ſien punits, com es ſupplicat, ſi contrafaran, en lo que es contengut en ditas conſtitutions, ſalvat tots temps lo dit beneplacit de la Sede Apoſtolica: Y que los Bisbes de Vic, Vrgell, y Leyda, qui ara ſon tantſolament, pugan quiſcu dells nomenar vuyt perſonas, dins ſpay de vn mes, las quals haian de eſſer ſcritas en la Deputatio de Cathalunya, y pugan tenir ditas perſonas nomenadoras qualſevol beneficis a lur diſpoſitio, e collatio, ſalvats los patronats de ſa Maieſtat.

X. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any. M.D.Liij. Cap. de Cort. xxviij.

COſa juſta es, e per voſtra Alteſa, e predeceſſors voſtres a tots los Regnes voſtres de Eſpanya atorgada, y en lo preſent Principat per los Reys de Aragò de immortal memoria predeceſſors voſtres ordenada, que los beneficis Eccleſiaſtics ſien poſſeits per los regnicols de aquells. Perço, adherint voſtra Alteſa a la voluntat del Sereniſſim Rey Don Alfons quart de immortal memoria predeceſſor voſtre, en la Cort de Sanct Cugat, en la conſtitutio començant. *Com per los noſtres, &c.* Y aquella de nou corroborant, y confirmant, ab loatio, y ab approbatio de la preſent Cort placia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que ningun eſtranger de qual ſevol grau, o condicio que ſie no ſie admes, a obtenir en lo preſent

Prin-

Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ningunas Prelaturas, Abbadias, Dignitats, Comandas, y Officis, ni beneficis Eccleſiaſtics, axi regulars, com ſeculars, en dits Principat, y Comtats conſtituits, o fundats, ni penſions, ni reſervations de fruyts, ſobre los fruyts de aquells, ans en dits beneficis, penſions, y reſervations de fruyts tantſolament ſien admeſos, los qui verament, y ſens fictio, o diſpenſatio ſeran naturals de dits Principat, y Comtats, y nats en los locs, o terras que pagan los fogatges al General de Cathalunya, e los fills de aquells, encara que ſien nats fora los dits Principat, y Comtats, los quals empero no tindran lo dret, venint, o devallant de perſona eſtrangera, media, o immediadament, e los quals, per obtenir dits beneficis, no hauran conſentida alguna penſio, ni reſervatio de fruyts, ni altre interes pagat hauran a eſtranger algu: En los quals caſos, dits naturals ſien tractats com eſtrangers. E per que millor ditas coſas ſien obſervadas, placia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que ningu no gos, ni preſumeſca, per dit effecte preſentar a ningun natural dels dits Principat, y Comtats ninguns actes, o proviſions de qualſevol eſtranger, o natural tenint lo dret mediada, o immediadament de aquells, e per qui per dit dret conſentit haura penſio, o reſervatio de fruyts, o altre interes pagat, o donat li haura, ni tampoc als predits no gos advocar, procurar ni deffenſar aquells en juy, ni fora juy, ſots pena, que los tals preſentants, advocants, y ſolicitants ſien fets inhabils ipſo iure, y ſens altra declaratio, de tots Officis, y beneficis, a que los naturals del preſent Principat poden, y ſon acoſtumats concorrer, e que ſien exillats per voſtra Alteſa, e voſtres Officials del dits Principat, y Comtats, ſens poder eſſer remeſos de dit exili per qualſevol Officials voſtres, o que encorregan en pena de Mil fliorins de Arago, applicadors a voſtres cofrens Reyals per la meytat, e per laltra meytat al Official executant: E vltra las penas ſobredites, incorregan en las penas appoſadas a ſemblants perſonas per los fueros de Arago, y furs de Valentia, pragmaticas, y leys de Caſtella, las quals volen ſer hagudas per repetidas, junct ab tota la tenor de aquellas, axi com ſi de paraula, a paraula foſſen aci continuadas. Contra los notaris empero Reyals, e Apoſtolics, o layes qui tals actes, venints en nom de eſtrangers, directament preſentaran, placia a voſtre Alteſa ordenar, ſer repetidas en aquell cas las penas poſadas per voſtres predeceſſors, quant en los qui preſentan a laycas perſonas citations Apoſtolicas: E que perço ſien privats del exercici del Offici de notaris en voſtres Regnes, del qual cas, no pugan axi mateix per voſtres Officials ſer remeſos. Siempero los tals notaris preſentants ſeran Eccleſiaſtics, placia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que ſent preſos per los atreviments dits per voſtres Officials, ſien reſtituits en los carcers Epiſcopals del Bisbe, en la dioceſi del qual lo dit Official ſe trobara, de aquell modo, y manera, que ſe acoſtuman reſtituir los clergues conjugats obligats ab ſcriptura de terç firmada en la Cort del Veguer de Barcelona, fins a tant quel dit notari haia reſtituits tots los actes, e la apprifia de aquells, ſi alguns ne tindra, e la part en danys, e intereſſos ſera plenament ſatisfeta: E apres lo dit notari ſie liberat, e exillat de tot lo preſent Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya perpetuament, ſens poder ne ſer romes. E com per altras conſtitutions ſie proveit, que poc aprofitaria fer conſtitutions, ſi aquellas no eran plenament obſervadas, perço, ſots pena de indignatio de voſtra Alteſa, e ſots las penas ſtatuidas, e ordenadas per lo Rey Don Ferrando ſegon de immortal memoria proavi de voſtra Alteſa, en la conſtitutio vulgarment dita de la obſervança, y altras al arbite de voſtra Alteſa reſervadas, placia a voſtra Alteſa manar al Illuſtre Loctinent General voſtre que per temps ſera, Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, Portant veus de General Governador en los dits Principat, y Comtats, e a lurs aſſeſſors, e a qual ſevol altres Officials voſtres, que totas, e ſengles coſas contengudas en la preſent conſtitutio obſerven, e exequeſcan, ſegons que per voſtra Alteſa ſera ſtatuit, y ordenat: E que ſi per cas a la part inſtant apparra, los dits Officials voſtres ſer negligēts en la exe-

cutio de las coſas ſobreditas, placia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que, com per altras conſtitucions es pernies, puga eſſer recorregut als Deputats qui vuy ſon, y per avant ſeran en lo preſent Principat, los quals iunct ab ſon Syndic ſien obligats en totas, e ſengles coſas ſobreditas fer part formada, a deſpeſas del General, y la preſent conſtitutio fer ſervar, ſots las inhabilitations mateixas: Entes empero, que del preſent Capitol ſien exceptats lo Archebisbe de Tarragona qui de preſent es, y vuyt perſonas per ell nomenadoras, dins cert termini per voſtra Alteſa prefigidor, per los beneficis a ſa collatio, y proviſio, y lo Bisbe de Vic qui vuy es, y tantas perſonas, quantas en las derreras Corts li foren cõſentidas, en vn Capitol tractant del mateix: exceptat aximatex lo Reverendiſſim D. Ferrando de Loazes Bisbe de Leyda, elet de Tortoſa, y las vuyt perſonas q̃ nomenara, las quals tambe en las Corts paſſadas foren exceptadas, y a ell reſervadas: Y la mateixa exceptio ſie per lo Doctor Aries nou elet de Leyda, y per vuyt perſonas per ell nomenadoras, y per lo Abad de Ager, y per tres perſonas per ell nomenadoras, per los beneficis de ſon Abbadiat, que ſeran fora de ſon monaſtir, y que la dita nominatio hajan fer los ſobredits dins ſis meſos, comptadors del die de la concluſio de las preſents Corts en avant: E que las penas impoſadas als advocats hajan loc tantſolament, en lo cas que ſon impoſadas als notaris. E com lo dit Reverendiſſim Don Ferrando de Loazes Bisbe de Leyda ſie preſent en la dita Cort, nomena las perſonas ſeguẽts, ço es, moſſen Ferrando de Loazes prevere, Joan de Loazes, Franceſc Loazes, moſſen Joan Marti ara Canonge de Leyda, Franceſc Marti, Gaſpar Togores, Balthaſar Togores, tots de la Ciutat de Oriola, del Regne de Valentia, y Coſme de Omiate de la Ciutat de Valentia. Plau a ſa Alteſa, exceptadas las Prelaturas, ſobre las quals intercedira ab ſa Mageſtat, y las Commandas que la Caſtellania de Ampoſta te en Cathalunya, ſobre las quals ha reſpoſt en lo ſeguent Capitol de las Commandas.

XI. PHILIP en la Cort de Monſo, Any. M.D.L xxxv. Cap. iiij.

CONfirmant lo capitol de Cort, qui comença. *Com la religio, etc.* concedit als tres Staments del preſent Principat, per lo invictiſſim Emperador, y Rey noſtre Señor de immortal memoria para noſtre, en las primeras Corts de Barcelona celebradas en lany M. D. xx. y laltre capitol de Cort ſete començant *Si las leys ab tot effecte, etc.* de las Corts per lo mateix Emperador, en lany M.D. xxxxij. en la preſent Vila celebradas, ſobre las Commandas del Orde de S. Joan, que eſtan ſituadas dins lo preſent Principat de Cathalunya, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que dits Capitols de Cort ſien guardats a la letra, com en aquells ſe conte, ſots la pena impoſada contra aquells, qui contrafaran a Conſtitutio, Capitol, o Acte de Cort, y que qualſevol perſona particular, encara que no ſie Commanador, puga inſtar lo contengut en aqueſt Capitol, axi ab los Deputats, com en qualſevol altra part, que convinga.

XII. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any. M. DCCij. Cap. x.

PER quant los que ſon verdaderament naturals del preſent Principat, ſon excloſos de obtenir Dignitats, Beneficis Eccleſiaſtichs, y rendas de Igleſias de Aragò, Valencia, Caſtella, y altres Provincias, y Regnes, per lo qual es molt rahonable, que las Dignitats, y rendas Eccleſiaſticas del preſent Principat, com ſon lo Arquebiſbat de Tarragona, Bisbats, Abadias, Priorats, Ardiaconats, Pabordias, Canonicats, Beneficis, aixi Simples, com Curats, Penſions, Segreſts, de Vacants Eccleſiaſticas, y demès emoluments, y rendas de Igleſias, ſols las obtingan, y alcanſen los que ſon verdaderament naturals, y propris fills del preſent Principat, y fills de aquells, com aixi ja ſe troba eſtatuhit, y ordenat reſpecte de las Prelacias, Dignitats, y Beneficis Eccleſiaſtichs, en diferents Conſtitucions, y Capitols de Cort, ques troban baix lo titol: *Que los Eſtrangers no pugan obtenir Beneficis, ni Officis Eccle-*

Eccleſiaſtichs en Cathalunya, majorment attès, que los ſerveys dels Comuns, y Particulars del Principat, fets, y que eſperan fer à la Real Corona, no ſon eſtàts, ni seràn inferiors als dels Regnes de Aragò, y Valencia, dels quals ſa Mageſtat ſols te reſervats los Arquebisbats: Y que lo conferirſe dits Arquebisbat, y Bisbats, à naturals del Principat apar mes convenient per lo exercici de ſon Offici Paſtoral, vſant, vns y altres de vn mateix Idioma, y llengua materna, y altrament. Perçò ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort eſtatuhim, y ordenàm, ajuſtant à las ditas Conſtitucions, y Capitols de Cort, que los Cathalans tantſolament, que seràn verdaderament Cathalans, realment fills del preſent Principat, y fills de aquells, y no altres, pugan obtenir las Dignitats, Titols, y rendas Eccleſiaſticas del preſent Principat de Cathaluya, com ſon, lo Arquebisbat de Tarragona, Bisbats, Abadiats (entenentſe dels Abadiats, y Prelacias perpetuas, y no temporals) Dignitats, Priorats, Pabordias, Canonicats, Officis, Beneficis Simples, y Curats, aixi Seculars, com Regulars, y altres qualſevols Titols Eccleſiaſtichs, penſions, reſervacions ſobrefruits, y rendas de aquells Segreſts de Vacants Igleſias, y demès rendas, y emoluments de Igleſia, entenentſe tant de las que de preſent ſe troban fundadas, y dels reddits, que actualment cobran, com de las Igleſias, y ſos reddits, que en lo eſdevenidor, y en tot temps ſe fundaràn, y erigiràn dins los limits del preſent Principat de Cathalunya; ab expreſſa emperò declaraciò, que los naturals del Regne de Aragò, y Valencia que seràn fills dels Bisbars de Tortoſa, Lleyda, ò Vrgell reſpectivament, pugan eſſer admeſos en los Titols Eccleſiaſtichs, de quiſcu dels dits Bisbats, dels quals reſpectivament seràn fills, y no en altres per obtenir aixi mateix los Cathalans, y fills dels referits Bisbars, Titols, y Rendas Eccleſiaſticas en las parts de Aragò, y Valencia, que ſon dins los limits, y confins de dits tres Bisbats, y en cas que per algun temps ſe impedis als Cathalans Dioceſans la admiſſiò, y retenciò de las rendas dels Titols Eccleſiaſtichs en las parts de dits tres Bisbats, que tocan à Aragò, y Valencia, que no pugan aixi mateix los Aragoneſos, y Valencians eſſer admeſos en las rendas, y Titols Eccleſiaſtichs de las parts de dits Bisbats, que ſon de Cathalunya: Reſervant empero al Arquebiſbe de Tarragona, y Bisbe de Vrgell, que vuy ſon, y no à ſos ſucceſſors, ni à altres, dret, y facultat de poder anomenar quiſcun de ells (per vna vegada, y no mes) quatre perſonas, encara que no ſian naturals del preſent Principat, per obtenir Beneficis Simples, y Curats, y Penſions del preſent Principat, es à ſaber quiſcun en ſon Arquebisbat, y Bisbat reſpectivè, y no altrament; y que ditas quatre perſonas per quiſcun dels ſobredits nomenadoras, hagen, y degan eſſer per aquells anomenades, y eſcritas en vn dels llibres de la Deputaciò de Cathalunya dins lo termini de ſis meſos comptadors del die de la concluſiò de las preſents Corts en avant, ſalvant en tot lo beneplacit de la Santa Sede Apoſtolica; per lo qual ofereix ſa Mageſtat eſcriurer à ſa Santedat, y à ſon Embaixador, que reſideix en Roma, à fi, y efecte de obtenir de la Santa Sede Apoſtolica la confirmaciò de la preſent Conſtituciò, y que los Deputats, y Oydors degan cuydar de ſolicitaro, ſots pena de privaciò de vna terſa de ſon ſalalari. Plau à ſa Mageſtat, reſervantſe ſols lo Arquebisbat de Tarragona.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS CLERGVES TIT. VI.

I. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any. M.CC. Lxxxxj. Cap. v.

NEGVN Clergue no puxa eſſer Aſſeſſor, ſi donc no aſſegurava per homens lecs covinentment, que faes dret als clamants, en poder de la Cort Seglar.

II. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona. Any. M.CC. Lxxxxviiij. Cap. xiiij.

NEgun Clergue, o altre hom qui haja Corona, no puga tenir per null temps algun Offici noſtre, ſaul Canceller, e Conſeller noſtre, o Almoyner noſtre, e Jutges qui ſabeſſen dret: Perço que ſi delinquien en res, que Nos los ne pugueſſem punir.

DE

DE LA SANCTA INQVISITIO, OFFICIALS, MINISTRES, E FAMILIARS DE AQVELLA. TIT. VII.

I. PHELIP ſegon, en la primera Cort de Barcelona. Any M. D. IC. Cap. xxxviiij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuim, y ordenam que gaudeſcan del Privilegi del For de la Sancta Inquiſitio tantſolament los ſtipendiats, y que actualment ſerveixen la Inquiſitio, y que no ſe eſtenga als fills, ni criats, ſino tantſolament a la muller vivint lo marit.

II. LO MATEIX en dita Cort. Cap. L.

ITem ab la mateixa loatio, y approbatio, ſtatuim, y ordenam que los Ordinaris, y Barons puguen entrar en caſa dels Familiars, y altres Officials de la Inquiſitio, y de aquelles traurer qualſevol delinquents, ſenſe aſsiſtentia dels Officials de la Inquiſitio, y que ſi ſera fet impediment, contradictio, o renitentia, puguen los dits Officials Ordinaris, y de Barons procehir de la mateixa manera com ſi no fos caſa de Familiar del Sant Offici.

III. LO MATEIX en dita Cort. Capitol. Lj.

EMes ab loatio, y approbatio dels tres Staments de la preſent Cort, ſtatuim, y ordenam, y declaram que les executions de bants, talles, penes, drets de impoſitions, ſiſes, y altres qualſevol que conforme los Capitols xviiij. y altres dels fets, y confirmats per lo Bisbe de Leyda Inquiſidor General, e de tots los altres ſuſdits, per raho dels quals los Comiſſaris, y Familiars del Sant Offici poden, y deuen eſſer executats, la tal executio pugan y degan fer los Officials Ordinaris, y de Barons, tant Eccleſiaſtics com Seculars de la Ciutat, Vila, o Lloch ahont los Comiſſaris, o Familiars del Sant Offici ſe trobaran, ſens interventio ni aſsiſtentia de algun Official del Sant Offici.

IV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxij.

ENcaraque ab Sanctiſsim, y Chriſtianiſsim zel, lo Catholic Rey Don Ferrando ſegon Rebeſavi de V. Mageſtat, ab Indults, y Privilegis Apoſtolics, haja poſat la Sancta Inquiſitio en los Regnes de Eſpanya, contra la heretica, y apoſtatica pravitat, de la qual com a tots es notori han exits grandiſsims effectes per lo augment de la Sancta Fe Catholica, y al principi axi lo Inquiſidor General, com los altres Inquiſidors poſats en diſtrictes ſeparats, tingueſſen ſa juriſdictio limitada en les coſes tantſolament de la Fe, y conforme eſta diſpoſat per lo Dret Canonic, y es cert que en eſtos Regnes de Arago, y ſpecialment en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, no ſels pugues donar alguna juriſdictio temporal, majorment en prejudici de les Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, Privilegis, Vſos, Coſtums, y altres Lleys de la Terra, y per conſeguent no ſe pugueſſen entremetrer active, ni paſsive de cauſes civils, ni criminals, ſino tantſolament com dit es de les coſes tocants a la Fe, ques lo propri llur Offici, no res menys entenent en lo dit Principat lo quant importava al ſervey de Deu, conſervatio, y augment de la Religio Catholica Chriſtiana, que lo dit Offici de la Inquiſitio fos authorizat, y reſpectat per tots, en les Corts celebradas per la Reyna Dona Germana en la Vila de Montço en lo any M.D.XII. ſe acontentaren de preſentar al Inquiſidor General que les hores era certs Capitols, per los quals fonc en certs caſos augmentada la juriſdictio als Inquiſidors, que per temps ſerian en los dits Principat, y Cõtats de Roſſello y Cerdanya, los quals Capitols per Capitols ſeparats foren decretats apres en les Corts per lo Emperador Don Carles Avi de V. Mageſtat de immortal memoria celebrades en la Ciutat de Barcelona en lo any M.D.XX. y confirmats per lo Inquiſidor General qui a les hores era, y entrevingue en tot la auctoritat, y conſentiment del Emperador Don Carles de glorioſa memoria, y tota aquella concordia, y Capitols della foren confirmats per lo Papa Leo X. de felice recordatio, y la dita concordia es molt

cert, y de dret indubitat que tingue,y te força de contracte, y tots los Inquiſidors qui ſon eſtats apres de aquella foren obligats aguardarla, perque per lo effecte della fonc aſsignat per los tres Braços al dit Sant Offici de la Inquiſitio de Barcelona, y ſon diſtricte vn cenſal ſobre les pecunies,y drets de la Generalitat de ſis centes lliures de renda per quiſcun any, les quals ſempre ha rebut, y de preſent reb lo Receptor de dit Sant Offici, y Don Ferrando de Loazes, que mori Archebisbe de Valentia, al temps que entra en lo exercici de ſon Offici de Inquiſidor, jura de obſervar tots los dits Capitols, conforme als Capitols de Concordia xxvij. y ſeguents fins al Capitol xxxx. incluſive, ſon tots los Inquiſidors obligats ha jurar:y com en grandiſsim prejudici dels Poblats en los dits Principat, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, hajan dexat los Inquiſidors qui deſpres ſon eſtats de jurar la Obſervança de dita Concordia, y lo que pijor es, que ſe hajan vſurpat molta major juriſdictio, de la que en manera alguna poden tenir en los dits Principat, y Comtats, y los Poblats en ells reſten agraviats en grandiſsima manera dels procehiments fets per los dits Inquiſidors, com en memorial de agravis a V. Mageſtat ſe deduira: Perço ſuplican humilment a V. Mageſtat los tres Braços que provehint als abuſos, y agravis que los dits Inquiſidors fan: Primerament ab llur approbatio, y conſentiment, li placia ſtatuir,y ordenar, que los Capitols de la concordia fets, y jurats en lo any M. D. Xij. y per Papa Leo X. ſobredit confirmats, ſian guardats per los dits Inquiſidors, en tot allo que no contradiran als Capitols ques diſpoſan en la preſent Cort. Plau a ſa Mageſtat, exceptats los Capitols iiij. vij. viij. per eſſer materia lo contengut en aquells tocant a la Fe, y lo Capitol xv. que fonc fet per lo que a les hores ocorria, y de preſent no es practicable, y en quant los Capitols de dita Concordia no eſtan en vs, y obſervança, ſe offereix prompta ſa Mageſtat procurar de alcançar del Inquiſidor General, y de ſa Sanctedat los manen poſar en executio per lo que a ells toca.

Covarruvias Vic.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxiij.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar lo decret del Capitol xvj. dels firmats per lo Bisbe de Leyda Inquiſidor General,a dos de Agoſt M. D. Xij. ab lo qual ſe dona forma, his declara lo numero dels Familiars que pot tenir lo Sanct Offici en lo Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello y Cerdanya, ſia declarat en la forma ſeguent. Que en la Ciutat de Barcelona los Inquiſidors recullan totes les Familiatures, y Commiſsions que hauran dónat en la dita Ciutat de Barcelona, y en lo diſtricte de ſa Inquiſitio, y recullides aquelles façan nominatio en la dita Ciutat de Barcelona, y altres Ciutats, Viles, y Llochs de quatre cents fochs fins en quatre Familiars tantſolament, y en los que ſeràn de menys de quatre cents fochs fins en dos cents, ne pugan nomenar dos tantſolament, en los altres que ſon de menys de dos cents fochs entre tots nos pugan crear mes de quaranta en tot lo Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello y Cerdanya repartidors entre tots los Llochs que ſeran menors de dos cents fochs, ab que los quaranta Familiars ſe reparteſcan en les Vegueries, ſegons mes y menys, tenint reſpecte en los Llochs menors de dos cents fochs no ſen hi puga poſar mes de hu. Plau a ſa Mageſtat ab que en la Ciutat de Barcelona lo numero de Familiars ſia reduit a quoranta, y en les altres Ciutats, Viles, y Llochs, de mil fochs en amunt a ſis Familiars, y en los menors de mil fins a quatrecents a quatre Familiars, y en los menors de quatre cents fins a dos cents, a dos Familiars, y en los altres Llochs menors de dos cents fochs a raho de vn Familiar per cada centenar de caſes, de manera que ajuſtant molts Llochs, o caſes ſeparades no hi puga haver mes de vn Familiar per cada centenar, excuſant ſempre de nomenarlos en los Llochs de Barons en quant poſsible ſia, y procurara ſa Mageſtat que lo Inquiſidor General mane poſar aço en executio abans de dos meſos ſi ſera poſsible.

Covarruvias Vic.

VI. LO

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxiv.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir y ordenar, que tots los Officials de la Inquiſitio, ço es, Advocat Fiſcal, Aſſeſſors, y tots los demes ſien Cathalans, y que tambe ho haja de ſer lo hu dels Inquiſidors. Plau a ſa Mageſtat encarregar al Inquiſidor General, y Conſell de la General Inquiſitio (aqui toca la nominatio de dits Officials) faça lo contengut en dit Capitol, y procurara ab ſa Sanctedat que axi ho confirme.

Covarruvias Vic.

VII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxv.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que en les cauſes civils, y criminals que tractaran en llur Conſiſtori, dits Inquiſidors hajan de pendrer per la deciſio, y declaratio de aquelles Aſſeſſor Cathala, pus ſe han de judicar, y decidir ſegons lley de la terra. Plau a ſa Mageſtat en quant li toca, y en lo que toca al Inquiſidor General, y Conſell de la General Inquiſitio, ſe offereix prompte de encarregar los queu ordenen axi als Inquiſidors de Cathalunya.

Covarruvias Vic.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxvj.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que no pugan los dits Inquiſidors fer Familiars ni Comiſſaris de la Sancta Inquiſitio Rectors, ni Religioſos ſubdits. Plau a ſa Mageſtat en quant li toca, y en lo que toca al Inquiſidor General, y Conſell de la General Inquiſitio ſe offereix prompte de encarregar los que ho ordenen axi als Inquiſidors de Cathalunya.

Covarruvias Vic.

IX. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxvij.

ITem placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar les cauſes de ſuplicatio que ſe interpoſaran de les ſententies diffinitives, y de proviſions de liquidatio fetes per los Inquiſidors ſe hajan de cometrer per los mateixos Inquiſidors a algun Doctor del Real Conſell, lo qual facto verbo in Regia Audientia haja de declarar la dita cauſa, y en cars que ſia revocada, o commutada, en ſegona ſuplicatio la hajan de cometrer los dits Inquiſidors a altre Doctor del Real Conſell que ſia de la altra Sala, lo qual proſeeſca de la mateixa manera que eſta diſpoſat en la primera ſuplicatio, Com la juriſdictio que toca als Inquiſidors ſia tant diſtincta de la del Virrey, y Real Audientia, no par ſe puga llevar la coneixença, y deciſio de les cauſes de apellatio a la General Inquiſitio.

Covarruvias Vic.

X. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxviij.

LOs tres Braços ſuplican a V. Mageſtat que ſia ſervit manar donar orde que lo Inquiſidor General tinga ſempre perſona nomenada en la preſent Ciutat de Barcelona, que conega de les cauſes de appellatio fins en cantitat de ſinc centes lliures incluſive. Plau a ſa Mageſtat de encarregar al Inquiſidor General, y Conſell de la General Inquiſitio ques faça com ſe ſuplica, y ho te ſa Mageſtat per coſa juſta.

Covarruvias Vic.

XI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxix.

ITem placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar que los Inquiſidors que per a vuy ſon, y per avant ſeran en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſian tinguts, y obligats en lo ingres de ſos Officis de jurar, complir, y guardar totes les coſes en les Capitulations alt contengudes, y les que ab les preſents ſe repreſentan a V. Mageſtat, y que lo Notari del Sanct Offici que lo tal jurament rebra, ſia tingut y obligat de donar copia auctentica ſe fahent dels dits juraments als Diputats del preſent Principat de Cathalunya, y en cars dits Inquiſi-

dors no cumpliran dites coſes, ò alguna delles, o contravindran, en tal cars, o quiſcu dells ſia permes, y degan los Diputats del preſent Principat retenirſe aquell cenſal de ſis centes lliures ſan a dita Inquiſitio, fins a tant que los dits Inquiſidors cumplen totes, y ſengles coſes en dits Capitols contengudes, declarant que ſi per cars eſtaven mes de quinze dies en cumplir aquelles, tot lo temps que eſtaran de mes no ſels puga pagar per dits Deputats lo temps de la porrata de dit cenſal, ans be dita porrata ſia applicada al General. Plau a ſa Mageſtat procurar ab ſa Sanctedat, y Inquiſidor General ordenen als Inquiſidors de Cathalunya preſten lo dit juraṁent, y al Notari que dono copia auctentica dell com ſe ſuplica, haguda confirmatio dels dits Capitols, y mes procurara ab ſa Sanctedat que done tal orde en la preſtatio, y obſervança de dit jurament, y en ques done dita copia que no hi haura pera que vſar de tal retentio.

Covarruvias Vic.

XII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxx.

ITem placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar que ſempre y quant qualſevol perſona renyra (de qualſevol manera que ſia, encara que ſia cars acordat) ab algun Familiar, o Official, o Commiſſari, o ab qualſevol que eſtiga ſubordinat al Tribunal de la Sancta Inquiſitio, la coneixença del tal delicte, y la punitio dell toque als Officials Ordinaris, y dels Barons, encara que los tals Familiars, o Officials foſſen nafrats, o morts, o tingueſſen qualſevol altre dany cauſat, o injuria per raho de dita rinya. Plau a ſa Mageſtat en lo q̃ li toca, exceptats los delictes que cometran contra algun Familiar ſobre coſes concernents, o dependents de la Sancta Fe Catholica, e intercedira ab ſa Sanctedat confirme dit Capitol.

Covarruvias Vic.

XIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxj.

ITem placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar, que de tores les coſes en los ſobre dits Capitols ſtatuidas, y ordenades, hajan y pugan goſar tots los habitants en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, no obſtant que la Ciutat de Leyda, y ſon territori ſian del diſtricte de la Inquiſitio de Çaragoça, y la Ciutat de Tortoſa, ſia del diſtricte de la Inquiſitio de Valentia. Plau a ſa Mageſtat en lo que li toca, e intercedira ab ſa Sanctedat, y Inquiſidor General que axi ho confirmen, y mana que pera obtenir de ſa Sanctedat totes les coſes contengudes en lo ſobredit Capitol ſe expedeſcan lletres pera ſa Sanctedat, y ſon Embaxador, y les demes Perſones que convinga, y ſe entreguen als Deputats, o a les Perſones qne nomenara la preſent Cort, pera ſolicitar la expeditio de dita confirmatio.

Covarruvias Vic.

XIV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxij.

ITem per quant per Vſatges de Barcelona, Conſtitutions Generals de Cathalunya, y altrament eſta ſtatuit, y ordenat que los Senyors Directes en les cauſes emphiteoticaries, y feudals poden nomenar Iutges que coneguen, ſententien, y declaren en dites cauſas, devant dels quals poden per raho de dites cauſes convenir a ſos emphiteotas, y Vaſſalls de qualſevol Stament, y conditio ſian: Perço placia a V. Mageſtat ab llur approbatio, y conſentiment ſtatuir, y ordenar que los Familiars, y Officials del Sanct Offici pugan eſſer convinguts en les dites cauſes feudals, y emphiteoticaries devant los dits Iutges que per los Senyors de aquells ſeran nomenats ſens que pugan declinar de foŕ, y encars que de fet fermaſſen de dret devant dels dits Inquiſidors pretenent que no ſon Vaſſalls, o emphiteotas, que no obſtant dita ferma pugan los dits Iutges paſſar avant en dites cauſes emphiteoticaries, y feudals. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en dit Capitol, ab que en lo cars de fermar de dret ſe guarde lo diſpoſat en lo Capitol xiij.

Covarruvias Vic.

XV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxiij.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que los Inquiſidors que per a vuy ſon, y per avant ſeran en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſian tinguts, y obligats a tenir, cumplir, y ſervar los Capitols fets en la Cort de Barcelona en lo any M.D.XX. loats y approbats per lo Cardenal Adria Bisbe de Tortoſa, e Inquiſidor General. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en dit Capitol.

Covarruvias Vic.

XVI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxiiij.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio dels tres Staments de la preſent Cort, declarar, y ordenar que al decret del Capitol xxviiij dels fets per lo Bisbe de Leyda lo any M. D. XII. ſia ajuſtat que en tot cars ques contrafara a dits Capitols, tinga lloch la ferma de dret, y contentio, de la qual ſe parla baix en lo Capitol ſeguent. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

XVII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxv.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio dels tres Staments de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar, per eſcuſar tota manera de competentia, y contentio entre los dits Inquiſidors, y Loctinent General de V. Mageſtat, Regent la Cancellaria, Iutges del Conſell, y Audientia Real, y altres Officials Ordinaris, y de Barons Seculars, o Eccleſiaſtichs ſobre la coneixença de les cauſes Civils, y Criminals dels Familiars, y altres fora de les cauſes de Heretgia, y dependents de aquella, ques conſerve entre ells tota bona pau, y correſpondentia, ordenar que de aſsi avant, toſtemps, y quant ſe oferira en les dites cauſes la dita competentia en tot, y per tot, ſe guarde lo orde ques te vuy en lo Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya en les cauſes de contentio de juriſdictio entre los Ordinaris Eccleſiaſtichs, y Seculars, y que lo mateix Canceller tinga la mateixa juriſdictio en les competenties de juriſdictio, entre los Inquiſidors, y los Ordinaris, tant Reals com de Barons, tant Eccleſiaſtichs com Seculars, de tal manera que ſi paſſat lo termini de trenta dies no ſera feta declaratio de dita contentio, ſia viſt eſſer declarat en favor del Iutge Ordinari. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en dit Capitol, en quant li toca, y ſe offereix prompte que intercedira ab ſa Sanctedat que pera la deciſio de les cauſes de competentia de juriſdictio en cars de diſcordia del Regent, y Inquiſidor mes antic, nomene tercer en Cathalunya, o al mateix Canceller, o altra perſona conſtituida en dignitat Eccleſiaſtica pera que decideſca dites cauſes en la forma, y manera ques ſuplica.

Covarruvias Vic.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxxvj.

LOs tres Staments ajuntats per la celebratio de les preſents Corts que V. Mageſtat los fa merce de celebrar, tenen per molt cert, y confian que V. Mageſtat los fara merce en que ſe effectuara lo contengut en les decretations fetes per V. Mageſtat en los Capitols que tenen reſpecte als Inquiſidors, pero per altra part conſideran que dits Inquiſidors ſon perſones poderoſes, majorment tenint com tenen la favor del Inquiſidor General, y axi dubtan que dits Inquiſidors no procuren de impedir la merce que V. Mageſtat los ha feta, y axi ſuplican tots concordes molt humilment a V. Mageſtat pera prevenir los dits impediments, e fer los merce, que ſi dins vn any del dia de la publicatio de les preſents Corts, los dits Capitols no ſeran confirmats per ſa Sanctedat, y per lo Inquiſidor General, los Deputats de Cathalunya pugan, y degan retenirſe lo cenſal annual de ſis centes lliures de penſio que quiſcun any dits Inquiſidors reben ſobre dit General, fins a tant que haja tingut effecte lo contengut en dites decretations. La interceſſio que ſa Mageſtat te offerta fer ab ſa Sanctedat ab les lletres que te manades donat per

aqueſt effecte, enten que ſeran de tanta eficacia, y forca ab ſa Beatitut, que ningun altre poder, ni favor baſtara pera impedir lo effecte de les decretations fetes per ſa Mageſtat, y axi no ſera neceſſari vſar de altre remey.

XIX. **PHILIP quart, en la primera Cort de Barcelona, any M.D.CC. ij. Cap. Lxiij.**

COm ab diferents Conſtitucions, y Capitols de Cort del any M. D. IC. ſe hage eſtatuhit, y ordenàt lo modo, y forma de la juriſdicciò, y altres coſas tocants als Inquiſidors, y ſos Officials del preſent Principat de Cathalunya, à ſaber es, en las Conſtitucions xxxxviiij. que comenſa: *Ab lloaciò, y aprobaciò*, xxxxx. que comenſa: *Item, ab la mateixa llaciò*, xxxxxj. que comenſa: *E mes ab lloaciò*, y en los Capitols xxij. que comenſa: *Encaraque*, xxiij. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxiiij. que comenſa: *Item, placià V. Mageſtat*, Capitol xxv. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxvj. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxvij. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxviij. que comenſa: *Los tres Braços*, Capitol xxix. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxx. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxxj. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxxij. que comenſa: *Item, per quant*, Capitol xxxiij. que comenſa: *Item placia à V. Mageſtat*, Capitol xxxiiij. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, Capitol xxxv. que comenſa: *Item, placia à V. Mageſtat*, y dits Capitols, y Conſtitucions, no hagen tingut total obſervança, no obſtant de haverſe ſuplicàt à ſa Mageſtat lo medi mes proporcionàt per la viril obſervança de aquells, com apar del Capitol xxxvj. que comenſa: *Los tres Eſtaments de ditas Corts*; Y ſie molt juſt, y rahonable, que totas las ditas Conſtitucions, y Capitols tingan tota execuciò, y cumpliment: Perço ſuplica la preſent Cort, placia à V. Mageſtat, ab llur lloaciò, y aprobaciò, ratificar, y confirmar los ſobredits Capitols, y Conſtitucions, y que aquells ſian poſats en obſervancia, y execuciò, y que teninſe algun reparo en la prompta execuciò, y obſervança de totas las ditas Conſtitucions, y Capitols de Cort, ò altre de aquells, ſe execute, y obſerve irremiſsiblement lo medi diſposàt en lo Capitol xxxvj. de las Corts del any M. D. IC. ò ab altre mes proporcionàt, peraque ſe puga lograr lo fi, que ſe ſuplica. Plau a ſa Mageſtat.

DE LA SANCTA CRVZADA. TIT. VIII.

I. **PHILIP Princep y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M.D. xxxxvij. Cap. de Cort. xxxxvj.**

SVpplican los tres Staments a voſtra Alteſa, li placia manar moderar, que ningun Inquiſidor del Sanct Offici puga eſſer Deputat en Commiſſari de la Sancta Cruzada, ni de altras Bullas Apoſtolicas, y que los Predicadors de las ditas Bullas no façan fer als Poblats de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya mes Feſtas, de aquellas que per Capitols de Cort ſobre aço fets eſta ordenat, revocats tots abuſos fins lo die preſent fets. Plau a ſa Alteſa, ſi no en caſos que li apparegues a ſa Alteſa molt neceſſaris.

DEL COMMISSARI DEL BREV APOSTOLIC CONTRA LOS ECCLESIASTICS, QVI COMETEN DELICTES ATROCES. TIT. IX.

I. **PHILIP Princep y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Monſo, Any. M. D. Liij. Cap. de Cort. j.**

COm per experientia ſe ſie viſt, que per lo Commiſſari del Breu Apoſtolic, y per ſos Aſſeſſors, y Miniſtres ſien fets molts prejudicis a la juriſdictio Ordinaria Eccleſiaſtica, axi en repetir, y retenir alguns Clergues, y altras perſonas Eccleſiaſticas, no eſſent reos de crims atroces, y axi no havent comeſos crims, y delictes qualificats, ſegons

ſegons forma, y tenor del dit Breu, com en proceir contra aquells, tenint los preſos en los Carcers Reyals, en vilipendi, y derogatio del titol Clerical, y dels Ordens Sagrats, en que alguns dels dits Clergues ſon conſtituits, y quant algun pres condemnat diffinitivament per dit Commiſſari, appella a la Sancta Sede Apoſtolica de la ſententia contra ell donada per dit Commiſſari, e impetra Iutge, o Iutges, qui conegan de dita cauſa de appellatio, lo dit Commiſſari del Breu impedeix lo Iutge impetrat en dita cauſa de appellatio, moleſtant aquell ab cenſuras, y altrament, de hon ſe ſegueix, que lo tal condemnat no pot proſſeguir liberament la cauſa de la ſua appellatio, contra la authoritat de la Sede Apoſtolica. Perço la dita Cort ſupplica a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo Commiſſari del dit Breu, en los caſos a ell permeſos, haja, y ſie tengut a proceir, etiam a captura, y declarar ab vot, y parer almenys de quatre Doctors de la Reyal Audientia, y no en altra manera: e mes placia a voſtra Alteſa, que los quis pendran, y retindran per dit Commiſſari, no pugan eſſer portats, ni retinguts en los carcers Reyals, ans aquells hajan eſſer portats en los carcers de la Cort Eccleſiaſtica, ahont dit Commiſſari reſidira, y que a las appellations de ſententia diffinitiva interpoſadoras, dit Commiſſari haja a defferir, conforme a la diſpoſitio del dert Canonic. Plau a ſa Alteſa, que los Commiſſaris del Breu no excedeſcan la forma de aquell, y conſent, y mana als Doctors de la Reyal Audiencia, que pugan aconſellar als Commiſſaris, eſſent demanats per ells, y que en los carcers ahont ſeran detinguts, ſien tractats humanament, y que a las appellations ſie deſſerit, tant quant per tenor del Breu, y de dret ſie permes.

II. PHILIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D. IC. Cap. de Cort Lxxiij.

COm tots los motius de la conceſsio del Tribunal del Breu en aqueſt Principat, y Comtats vuy ceſſen, perço y altrament los tres Staments zelant la conſervatio de la juriſdictio Ordinaria Eccleſiaſtica, y deſijant remey als eſcandaloſos exceſſos que en opprobri del Stament Eccleſiaſtich per eſta juriſdictio del Breu cada dia ſe executa, les quals ſi ſa Sanctedat fos informat nol haguera concedit, ni ſe ha de creurer que lo Pare de V. Mageſtat Rey, y Senyor noſtre de eterna memoria digne, haguera procurat la confirmatio dell, ſuplican ab inſtantia ſa revocatio, o almenys que V. Mageſtat mane provehir, y ordenar ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo Aſſeſſor, Advocat Fiſcal, Notari principal, y Comiſſaris per capturar, y inquirir ſian Eccleſiaſtichs, nis pugan fer comiſsions generals de inquirir, y capturar, ſino a Eccleſiaſtichs reſidents en Barcelona, o Gerona, y que lo Eccleſiaſtich capturat ſe haja de poſar, tant en Barcelona, com en altres parts en la preſo del Ordinari Eccleſiaſtich, nis puga fer captura ſens que preſeeſca proviſio feta almenys ab ſumaria cognitio de la atrocitat del delicte, y que conſtant en lo diſcurs de la cauſa en qualſevol eſtat della que falta la calitat de la atrocitat encara no demanantho la part, ni lo Ordinari Eccleſiaſtich ſe li haja de reſtituir ſens gaſto algu lo pres ab lo proces fet ans de fer abſolutio, condempnatio, ni remiſsio, la qual ço es abſolutio, condempnatio, o remiſsio ſi lo Breu ho fara ſia de ningun valor, y que nos puga eſtimar ni judicar cas atroz lo que no mereix pena de degraduatio actual, y de mort natural, y que ſentho nos puga remetrer ab compoſitio, o pena pecuniaria, y peraque lo Tribunal del Breu tinga juriſdictio ames de la calitat de atrocitat ſe requereſca negligentia del Ordinari precehint requiſitio del Breu, conforme ho diſpoſa lo Capitol xx. ceſſio xxiiij. del Concili de Trento, y que en tot ſe proſeheſca en dit Tribunal en la forma expreſſament deſignada en lo mateix Concili Capitol viij. ceſsio xiiij. e que ſent al contrari en tots algu, o alguns deſtos requiſits a mes del carrech de conſcientia, e incurſio de cenſures de dret impoſades, los Doctors del Real Conſell que hi entrevindran ſian tinguts a reſtitutio de tots danys, dels quals en viſita ſe haja de haver conſideracio, e no res menys la Deputatio hage de interpoſar ſer parts contra del Bisbe de Gerona, y ſos ſubdelegats ab les veres que

coſa

coſa de tant prejudici, y gravedat requereix. Sa Mageſtat exhorta al Iutge del Breu que no puga fer captura de perſona Eccleſiaſtica ſens declaratio dels Doctors del Real Conſell eſſer lo cas atros ſegons de dret es diſpoſat, y que lo Aſſeſſor ſia perſona Eccleſiaſtica, y la preſo del Ordinari Eccleſiaſtich, o conſtituit en les preſons Reals vn apoſento apart pera tals perſones, ſens que ningun altra perſona hi puga ſer poſada.

Covarruvias Vic.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. Lxxiv.

AXi mateix ſe ſuplica ſia de ſon Real ſervey ſcriurer a ſa Sanctedat ſobre la declaratio de dit Breu, en quins caſos tinga lloch, ſpecificant aquells, y no puga lo Iutge del Breu procehir en los caſos ſeran deixats de ſpecificar. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

IV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. Lxxv.

YPer obtenir ab major facilitat, y brevedat la dita declaratio de ſa Sanctedat, ſia de ſon Real ſervey manar ſcriurer al Embaxador de V. Mageſtat afavoreſca ab totes veres a la perſona aqui per los Deputats del preſent Principat ſera comeſa la ſolicitut de aquella, y manar lliurar dites cartes ab la brevedat poſsible al Archabisbe de Tarragona Preſident del Stament Eccleſiaſtich. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. Lxxvj.

ITem per llevar molts inconvenients ſe ſupplica a V. Mageſtat ſia de ſon Real ſervey exhortar, y encarregar al Iutge del Breu, y a ſon Subdelegat que los Comiſſaris que faran pera fer captures, y pendrer informations ſian temporals, y no perpetuos, y que ſian Eccleſiaſtics tonſurats. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

VI. PHELIP quart, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.ccij. Cap. xxiv.

DEſitjant lo Eſtat Eccleſiaſtich la major adminiſtraciò de Iuſticia, contra los Eccleſiaſtichs, Seculars, y Regulars del preſent Principat, que ſe troban haver delinquit en delictes atroços; los tres Eſtaments ſuplican a V. Mageſtat ſia de ſon Real ſervey manar poſar en practica, y deguda obſervanſa los Capitols Lxxiij. Lxxiv. Lxxv. y Lxxvj. de las Corts del any M.D.IC. que ſon del tenor ſeguent. Com tots los motius de la conceſſiò del Tribunal del Breu en aqueſt Principat, y Comtats vuy ceſſen. Perço, y altrament los tres Eſtaments zelant la conſervaciò de la juriſdicciò Ordinaria Eccleſiaſtica, y deſitjant remey als eſcandaloſos exceſſos, que en oprobi del Eſtament Eccleſiaſtich per eſta juriſdicciò del Breu cada dia ſe executan, dels quals ſi ſa Santedat fos informat, nol haguera concedit, ni ſe ha de creurer, que lo Pare de V. Mageſtat, Rey, y Senyor noſtre de eterna memoria digne, haguera procurat la confirmaciò de ell, ſuplican ab inſtancia ſe revocaciò, ò almenys que V. Mageſtat mane provehir, y ordenar ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que lo Aſſeſſor, Advocat Fiſcal, Notari principal, y Comiſſaris per capturar, y inquirir ſian Eccleſiaſtichs, ni pugan fer Commiſsions Generals de inquirir, y capturar, ſino à Eccleſiaſtichs reſidints en Barcelona, ò Gerona, y que lo Eccleſiaſtich capturat, ſe hage de poſar, tant en Barcelona, com en altres parts, en la Preſò del Ordinari Eccleſiaſtich, nis puga fer captura, ſens que preceheſca proviſiò, feta almenys ab ſummaria cogniciò de la atrocitat del delicte, y que conſtant en lo diſcurs de la cauſa en qualſevol eſtat de ella, que falta la qualitat de la atrocitat, encara no demanantho la part, ni lo Ordinari Eccleſiaſtich, ſe li dega reſtituhir ſens gaſto algu lo près, ab lo procès fet, ans de fer abſoluciò, condemnaciò, ni remiſsiò, y ſi lo Breu ho farà, ſia de ningun valor, y que nos puga eſtimar, ni judicar, cas atròs, lo que no mereix pena de degradaciò actual, y de mort natural, y que ſentho, nos puga remetrer ab compoſiciò, ò pena pecuniaria. Y pera que lo Tribunal del

Breu

Breu tinga juriſdicciò á mes de la calitat de atrocitat, ſe requireſca neglicencia del Ordinari, precehint requiſiciò del Breu, conforme ho diſpoſa lo Capitol xx. ceſsiò xxiv. del Conſili de Trento, y que en tot ſe procehesca en dit Tribunal en la forma expreſſament deſignada en lo mateix Conſili Capitol viij. ceſsiò xiv. E que ſent lo contrari en tots, algu, ò alguns de eſtos requiſits à mes del carrech de conciencia, è incurſiò de Cenſuras de dret impoſadas, los Doctors del Real Conſell, que hi entrevindran, ſian tinguts à reſtituciò de tots danys, dels quals en Viſita ſe hage de haver conſideraciò. E no res menys la Deputaciò hage de interpoſar ſas parts, contra del Bisbe de Gerona, y ſos Subdelegats, ab las veras, que coſa de tant prejudici, y gravedat requireix. Sa Mageſtat exorta al Iutge del Breu, que no puga fer captura de perſona Eccleſiaitica, ſens declaraciò dels Doctors del Real Conſell, eſſer lo cas atròz, ſegons de dret es diſpoſat, y que lo Aſſeſſor ſia perſona Eccleſiaſtica, y la Presò del Ordinari Eccleſiaſtich, ò conſtituhit en las Preſons Reals vn apoſento apart pera tals Perſonas, ſens que ninguna altre perſona hi puga eſtàr poſada. Aixi mateix ſe ſuplica ſia de ſon Real ſervey eſcriurer à ſa Santedat, ſobre la declaraciò de dit Breu, en quins caſos tinga lloch, eſpecificant aquells, y no puga lo Iutge del Breu procehir en los caſos ſeràn deixats de eſpecificar. Plau à ſa Mageſtat. Y per obtenir ab major facilitat, y brevedat la dita declaraciò de ſa Santedat, ſie de ſon Real ſervey manar eſcriurer al Embaxador de V. Mageſtat, afavoreſca ab totas veras, à la Perſona à qui per los Deputats del preſent Principat, ſerà comeſa la ſolicitut de aquella, y manar lliurar ditas cartas ab la brevedat poſsible al Arquebisbe de Tarragona Preſident del Eſtament Eccleſiaſtich. Plau à ſa Mageſtat. Item per llevar tots inconvenients, ſe ſuplica à V. Mageſtat ſie de ſon Real ſervey, exortar, y encarregar al Iutge del Breu, y à ſon Subdelegat: Que los Comiſſaris, que faràn pera fer capteras, y pendrer informacions, ſian temporals, y no perpetuos, y que ſian Eccleſiaſtichs tonſurats. Plau à ſa Mageſtat. Ab expreſſa declaraciò, que dels quatre Conſultors, que acoſtuma tenir lo Tribunal del Iutge del Breu, per la declaraciò dels caſos atroços, inſtrucciò de proceſſos, y deciſiò de las cauſas de dit Tribunal, ni hage de haver dos Eccleſiaſtichs Doctors en Drets, Civil, ò Canonich, y conſtituhits en Orde Sagrat. Plau à ſa Mageſtat, y que eſcriurà à ſa Santedat, incluhint copia authentica de la Conſtituciò feta per la Cort, pera que enterat ſa Santedat dels juſtificats motius, que expreſſa, y de tot lo demès que compren, reſolga ſa Santedat convenientment.

DE HERETGES, Y ALTRES EXCOMMVNICATS. TIT. X.

I. PERE primer en Leyda. Any M.CCx. Cap. vnic.

IN nom de Ieſu-Chriſt. Nos en Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, e Comte de Barcelona, a honor de la Sancta Eſgleya, e a creximent de la Religio de la Fe Catholica, e a inſtantia de las moltas pregarias del amat noſtre lo Senyor en Ramon, per aquella matexa gratia Venerable Archebisbe de Tarragona, e de tots los Bisbes, e dels altres Prelats de tota la terra noſtra ſtatuim, e poſam Ley en per tots tẽps, que ſi algun Layc, per lo Archebisbe, o Biſbe ſeu, o per ſpecial manament dells, per ſa propria culpa, ſolemnament, ab candelas axi com es coſtuma, excommunicat, en aquella excommunicatio de certa ſcientia, contumaçament per quatre meſos continuus perſeverara, que haja de pagar de pena cent ſous: allo mateix ſie fet per quiſcuns altres quatre meſos, entro a vn any complit, mas apres de vn any complit, ſie tengut pagar la dita pena dupplicada, e tres cents ſous, vltra aquells dits cent ſous dels dits quatre meſos de vn any: de la qual pecunia tota, la meytat prenga lo Archebisbe, e lo Bisbe de juriſdictio del qual lo excommunicat ſera, ſi ja perventura aquell excommunicat, Senyor no haura Prelat, o Canonge de Eſgleya Cathedral, o Prelat, o homens Religioſos de algun Monaſtir, als quals aquella meytat ſie donada, e laltra meytat a Nos, e a noſtre erari ſie applicada.

1. E encara mes apres lo dit any, aytant com

com eſtara en excommunicatio, ipſo jure ſie infame, e de pau, e derreva, e de noſtre Ducat foragitat, e que a Offici de legittims, e Catholics homens, e conſells, o a alguns altres actes legittims en alguna guiſa no ſie admes. 2. Sie encara inteſtable, ne a ſucceſsio de alguna heretat puxa venir vnca. 3. Encara mes, que null hom en juy, o fora juy, ſobre qualſevol negoci li reſponga. 4. Ne puxa eſſer Iutge, ne arbitre, ne teſtimoni, ne Advocat, ne Notari: Vegueria, ne Sagionia tenir en Ciutat, o fora, en alguna part de noſtra Señoria ne puxa requirir feeltat, o homenatge, ſi es tal perſona que Vaſſalls haja, o haver deja en alguna manera: ne algu a ell ſie tengut la dita feeltat, o homenatge preſtar, o ja preſtadas ſervar, mentre que excommunicat eſtara, entro que haja benefici de abſolutio aconſeguit. 5. Manam encara, e no reſmenys per ferm havem, e tots temps haurem, ço que a la deteſtatio de tant gran exces, per lo Archebisbe, e Biſbes es a tots conſtituit, ço es, que apres revolutio de vn any, no puxa eſſer abſolt ſino per lo Papa, o per ſon Legat, o per ſpecial manament dell, ſi dones no era poſat en article de mort, o laborava in extremis.

6. Ajuſtam encara, que a aytals excommunicats, puys que denuntiats ſeran excommunicats, null hom los vena res, o dells compre, ne ab ells habit, menje, o bega, ſino las perſonas per aytals exceptadas, ço es a ſaber muller, e fills, e altras, a las quals per Canones es atorgat, ne ſon fill, ne ſa filla a nubtias los liure, ne algun comerci, o contracte ab ells celebre, e ſi ho fara, ſinccents ſous de pena pagara a Nos, e al Bisbe de aquell Loc, de juriſdictio del qual ſera, o al Senyor ſeu, ſi Senyor haurà Clergue, axi com es deſſus dit, per mig entre Nos, e ell departidors, axi com de la pena dels excommunicats deſſus es premes: e vltra aço, la ira, e indignatio noſtra ſenta, e incorrega. 7. E mes avant, tot quant per aytals excommunicats en temps de la dita excommunicatio ſera fet, fem, e volem que ſie haut per cas, e per irrit ipſo jure, no ſperat algun juy, o ſententia.

8. Statuim encara, e prometem a Deu, e a vos en Ramon Archebisbe de Tarragona, e a tots los Bisbes del Regne noſtre, que no ſoſtendrem, ne deffendrem aquells, qui en Clergues, o en Religioſos homens mans violents hauran injacidas, aliàs appoſadas, o que preſos los hauran tenguts, ne de aquells alguna fi, o compoſitio farem, o pendrem, entro que del ſacrilegi comes, o injuria, a vos, e a las Eſgleyas, e perſonas las quals hauran offeſas, ſie plenariament ſatisfet, e per la Eſgleya Romana ſeran abſolts. 9. Aço mateix diem, e manam, e aquella mateixa pena impoſam, e manera de pena, contra aquells qui ociuran Clergues: e car pus greu pecean, ajuſtam, que ſatisfet primerament del ſacrilegi a las Eſgleyas, o Clergues, o Bisbes, ſens compoſitio que de quen no prengam, axi com es ja dit, pena de ſinccents ſeus de or a Nos pagar ſien tenguts, pena corporal a ells per Nos no reſmenys impoſadora, ſi dones per arbitre del Bisbe de aquell Loc, hon lo malefici ſera comès, no lurs era remeſa, e que los ſeus, e benefieis, e totas altras coſas que en qualque manera tendran, o hauran de las Eſgleyas, liberament, e abſoluta a aquellas Eſgleyas, a las quals ſe eſperavan, irrevocablement, e perpetual, e ſens retentio alguna ſien adquiſidas, e applicadas ipſo jure, no ſperat algun juy, o ſententia. Manants a Balles, e a Veguers, e a Saigs noſtres, que aço a voſaltres, e Eſgleyas voſtras en pau tenir, e poſſeir façan. Totas aqueſtas coſas empero deſuſditas hajan axi loc, que als privilegis dels Clergues, o de las Eſgleyas no ſie derogat, ſi alguna Eccleſiaſtica perſona volra, o elegira mes vſarne. Dada en Leyda a dotze de las chalendas de Abril, per ma den Ferrer Notari noſtre, lo Any de la Incarnatio de noſtre Senyor Mil doſcents e deu. Senyal den Pere per la graria de Deu Rey de Arago, e Comte de Barcelona. Senyal den Guilſem Bisbe de Oſona. Senyal den Pere Biſbe de Barcelona, Abbat de Sanct Ioan. Senyal den Guillem Durfort.

CONFIRMATIO DE PAPA GREGORI Nove.

Gregori Bisbe ſervent dels ſervents de Deu. Als Venerables Frares Archebisbe de Tarragona, e als Sufragans ſeus ſalut, e Apoſtolical benedictio. Com a Nos es demanat, ço que juſt es, e boneſt, axi vigor de equitat, com orde de rabo exigeix, que allo per ſolicitut de noſtre

Offici

Offici a degut effecte ſie reduit. Com doncs, axi com referents voſaltres havem entes, que en tal manera, en las parts voſtras abunda iniquitat, que los lecs cruelment ſeveſcan, aliàs ſe iraſcan contra las perſonas Eccleſiaſticas, axi que la cenſura Eccleſiaſtica menyſpreen, lo car en Ieſu Chriſt fill noſtre Rey de Arago, axi com de Deu, e de la Eſgleya devot, ab pia conſideratio ha conſtituit, que los homens de ſon Regne, qui Clergues ocien, o mans violents injeceſcan, aliàs appoſan, o la dita cenſura menyſpreen, ſegons la manera de la culpa, de pena pecuniaria ſien punits. E ſi excommunicats vltra vn any en la excommunicatio eſtaran, de legitims actes ſien excloſos, e los Officials de lurs Officis detriment incorregan, entro que benefici de abſolutio hauran aconſeguit, e ſatisfactio hauran feta, e los bens dels dits interfectors, ſi alguns ne tenen per Eſgleyas, liberament retornen a ellas. Nos doncs a las pregarias de voſtra Fraternitat inclinats, aço que ſobre la tutella de las Eccleſiaſticas perſonas, e vigor de la Eccleſiaſtica diſciplina, por lo dit Rey piadoſament, e diſcreta es conegut eſſer ſtatuit, axi com en aquellas letras es dit, ipus plenament eſſer contengut, per auctoritat Apoſtolical confirmam, e ab patrocini del preſent ſcrit communim. A negu doncs dels homens ſie legut, aqueſta pagina de noſtra confirmatio infringir, o a ella ab gozar temerari contravenir. E ſi aço algun attentar preſumira, indignatio de Deu Omnipotent, e dels Benaventurats Sanct Pere, e Sanct Pau Apoſtols ſeus ſe conega encorrer. Dada en Lateran a ſinc de las Chalendas de Febrer, del Pontificat noſtre any quart.

II. IACME Primer en Tarragona, Any. M. CC. xxxiiij. Cap. iij.

STatuim, que negu de heretgia infamat, o ſuſpitos, a Vegueria, o Ballia, o altra juridiſdictio Temporal, o a algun Offici public no ſie admes.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. iiij.

PErque no ſie fet receptacle de las coſas lejas, la hon ſera eſtat lo amagatay dels malvats homens, Statuim, que las caſas dels recbents los heretges ſcientment, ſi alous ſeran, ſien enderrocadas, ſi ſon feus, o cenſuals, a lur Senyor ſien applicadas: e aço, axi en las Ciutats, com de fora manam eſſer obſervat.

IV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. v.

PErço que los innocents per peccadors no ſien punits, o a algun, per calumnia de altres, heretica pravitat no ſie impingida, Statuim, que algu creent, o heretge no ſie punit ſino per lo Bisbe del Loc, o altra Eccleſiaſtica perſona, que haja poteſtat de conexer, ſi ſera creet, o heretge jutjat.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. vj.

STatuim, que ſi qualſevol de aqui avant en la ſua terra, o Senyoria heretges ſcientment, o negligentment, per pecunia, o altra qualſevol cauſa lexara eſtar, ſi en juy ho haura confeſſat, on ſera convençut, ipſo facto perda en per tots temps la ſua terra, en axique, ſi feus ſeran, a ſon Senyor ſeran applicats, e ſi ſeran alous a noſtra Senyoria ſien confiſcats, e lo ſeu cors en la ma noſtra ſie liurat, axi com deu eſſer punidor: ſi empero de ſcientia no ſera convençut, e ſera provada la negligencia diſſoluta, o ſoven ſeran trobats los heretges en la ſua terra, e creents, e ſobre aço ſera eſtat diffamat, a noſtre arbitre ſie punit: empero lo Balle, e Veguer, qui tots temps es reſident en lo Loc contra lo qual es preſumit, o contra los heretges, o lurs creents, ſi doncs no es trobat fort ſolicit, del Offici de Ballia, o de Vegueria a tots temps ſie depoſat.

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. vij.

STatuim, que en los locs ſuſpitoſos de heregia, en los quals lo Bisbe veura eſſer expedient, vn Prevere, o Clergue per lo Bisbe, e dos, o tres lecs per nos, o per noſtre Veguer, o Balle ſien elegits, qui los heretges, e creents, e receptadors de aquells en lurs Parrochias ſien tenguts cercar, no denegada a aquells licentia de entrar, e perſcrutar tots, e ſengles locs ſecrets, de qualſevol Senyor, o Privilegi ſien, ſots tal pena com lo Bisbe volra impoſar als denegants, ſobre la qual coſa al dit Bisbe poteſtat per autoritat Reyal atorgan: los quals encara

Inqui-

Inquiſidors, deſpuys que hauran trobats los hereteges, fautors, e receptors, ajuſtada cautela que no puxan fugir, al Archebisbe, o Bisbe, o al noſtre Veguer, o Balle del Loc, e encara als Senyors dels Locs, o als Balles lurs no ho triguen denuntiar. Aquells empero, los quals al ſobredit negoci lo Bisbe del Loc, e nos, o noſtre Veguer, o Balle hauran elegits, ſi en executio de aytal Offici ſeran negligents, ſi es Clergue, per ſubſtractio de ſon propri benefici, ſi lec, per pena pecuniaria impoſadora a juy de noſtre Veguer, o Balle, ſien punits.

VII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xvj

STatuim, que quant algu ſera excommunicat per ſa propria culpa, e perſeverara contumaçament per vn any, quel forcen de aqui avant per nos, e noſtres Veguers ſatisfer, axi com deura.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. xxxvij.

STatuim, y ordenam, que lo noſtre Loctinent General en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, los Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, o altre qualſevol Official noſtre, dins tres dies apres que ſeran requeſts de paraula per lo Iutge Eccleſiaſtic, o per ſon Fiſc, ſens ſupplicatio alguna, hajan, y ſien tenguts lançar de la terra, lo qui ſera conſtitutionat per las Conſtitutions dels Sacros Concilis de la Provincia de Tarragona, o poſarlos en los carcers noſtres, o Epiſcopals, fera empero primer oſtentio als dits Officials de la dita ſententia de excommunicatio.

DE SARRAHINS. TIT. XI.

I. FERRANDO ſegon en la tercera Cort de Barcelona. Any M. D. iij. Cap. de Cort. j.

COm a noticia de la preſent Cort en aqueſts dies prop paſſats ſie pervingut, ques tractaria de expellir los Moros, qui eſtan poblats en lo preſent Principat, los quals ſon en poc nombre, eſerie gran dany, e deſtructio dels Barons, e altras parts, ahon dits Moros eſtan poblats, e dels quals nos pot ſeguir al ſtat de Voſtra Majeſtat, ne al dit Principat dany algu, perço ſupplica la dita Cort a Voſtra Majeſtat, vulla ab lo preſent acte de Cort ordenar, ſtatuir, e prometre en ſa bona Fe, e paraula Reyal, que no expellira, ne expellir fara, ne conſentira eſſer expellits los dits Moros del dit Principat. Plau al Senyor Rey.

DE TITOL DE PRINCEP. TIT. XII.

I. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxiij. Cap. xxxiiij.

VOlem, e atorgam, que de aqui avant, axi en letras, com en cartas, e en noſtres Segells nos ſeriuan nos, e noſtres ſucceſſors, COMTE DE BARCELONA.

DE AVDIENTIA DE PRINCEP. TIT. XIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any, M. D. xxxxvij. Cap. de Cort. xviiij.

COm los Regnicolas dels Regnes de Arago no ſien de menor condicio, que los del Regne de Caſtella, y ſa Majeſtat eſta continuament, o la major part del temps fora de aqueſtos Regnes, y ſien forçats los Regnicolas de aqueſtos Regnes anar ahont ſa Majeſtat, y ſon Conſell de Arago eſta, axi per demanar algunas gratias, com encara per algunas coſas de juſtitia, o agravis quels fan, y quant ſon en la Cort de ſa Majeſtat no poden haver la reſpoſta dels Memorials quels donan, differintlos a vegadas los de dit Conſell de Arago, per averlos de conſultar ab ſa Majeſtat, ſe ſupplica a Voſtra Alteſa li placia, y ſie de ſon Reyal ſervey, y animo, que totas las coſas de juſtitia que aniran a dit ſon Conſell de Arago, y las hajan de conſultar a ſa Majeſtat, las conſulten cada ſemmana,

mana, en lo die que ſa Majeſtat ſera ſervit, com ho acoſtuma de fer en los de Caſtella, y las coſas de gratia cada mes vna vegada, y firmar tot lo que ſera expedit, cada ſemmana, pera que los negotiants, ſperant las conſultas, y ferma de ſa Majeſtat, nos menjen per los hoſtals quant tenen, y apres, forçats per la neceſsitat, ſen hajan de anar de ſa Reyal Cort, ſens portarſen reſpoſta del negoci, per que ſon alla anats: y que per lo preſent Capitol no ſie fet prejudici algu, novatio, o derogatio a las Conſtitutions de Cathalunya, diſpoſants, que las cauſas no pugan exir del preſent Principat de Cathalunya. Plau a ſa Alteſa, que almenys ſie vna vegada cada mes, no haventhi impediment.

DE CELEBRAR CORTS.
TIT. XIIII.

I. VSATGE Iudicium in Curia datum.

IVy donat en Cort, o donat per Iutge elet de Cort, de tots ſie rebut, e en tots temps ſeguit: e null hom per engan, ne per art nol gos rebujar: e cell qui ho fara, ſa perſona ab tot quant ha venga en ma del Princep, a ferne ſa voluntat: car qui rebuja lo judici de la Cort, falſa la Cort, e qui falſa la Cort, damna lo Princep, e qui lo Princep damnar volra, punit, e damnat ſie tots temps ell, e ſa primogenitura: car orat es, e ſens ſeny, qui vol contraſtar al ſeny, e al ſaber de la Cort, en que ha Princeps, Bisbes, Abbats, Comtes, Vescomtes, Comdors, Verveſſors, Philoſophis, Savis, e Iutges.

II. VSATGE Iudicia Curiæ.

IVys de la Cort, els Vſatges de grat deuen eſſer rebuts, e ſeguits, car no ſon meſos ſino per la aſpreſa, e dureza de la Ley, car tots poden pledejar, mas compoſitio ſegons las Leys no poden complir, car las Leys jutgen homicidi eſſer compoſat, e eſmenat en treſcents ſous de morabatins, qui valen ara mil e quatre cents ſous de plata fina: mante vll, e tallament de ma, cent, per peu, cent, e axi per tots los altres membres: e jutgem tots homens egualment, e no jutgem res entre Vaſſall e Senyor, car en Leys no troba hom homenatge: e perço las coſas ſetas, e a fer, conſtituir en los dits Princeps, que ſien jutjadas ſegons lo Vſatge, e aqui hon no baſtaran los Vſatges, torna hom a las Leys, e al arbitre del Princep, e a ſon juy de la Cort.

I. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxiij.

VNa vegada lo Any, en aquell temps que mills no ſera viſt expedient, nos, e los ſucceſſors noſtres celebrem dins Cathalunya General Cort als Cathalans, en la qual ab noſtres Prelats, Religioſos, Barons, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas traſtem del bon Stament, e reformatio de la terra: la qual Cort fer, ne celebrar no ſiam tenguts, ſi per alguna juſta raho ſerem empatxats.

II. IACME ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. CCIC. Cap. iiij.

NOs, e los ſucceſſors noſtres per tots temps, cadany lo primer Diumenge de Quareſma tingam Cort General en Cathalunya als Cathalans, ço es a ſaber en la Ciutat de Barcelona vn any, e altre Any en le Ciutat de Leyda, axi que la primera Cort que vindra ſie celebrada en la Ciutat de Leyda, e la Cort del altre Any que vindra, que ſie tenguda en la Ciutat de Barcelona, en lo die demunt dit, e que axi ſie fet per tots temps, que lo vn Any ſie en Barcelona, e lo altre Any ſie en Leyda, ſegons la forma demundita: e ſi nos volrem mudar lo loc, queu puxam fer, ab queu fajam ſaber per dos meſos abans del die de la Cort General de Cathalunya, e que ſos lo Loc dins Cathalunya. E ſi per ventura nos, o ſucceſſors noſtres haviem embargament, que perſonalment no puxeſſem eſſer en la dita Cort General, ço es a ſaber, que foſſem malalts, o abſents de noſtra terra, o teniem perſonalment frontera en algun cap de noſtra terra, que vn mes apres que foſſem guarits,

o tornats en noſtra terra, o jaquida la dita frontera, dejeſſem tenir la dita Cort General en Cathalunya.

III. LO MATEIX en dita Cort. Capitol xxxiii.

COm nos hajam manadaCortGeneral de Cathalunya en Barcelona, e per raho del dit manament Generalment fet per nos, vingueſſen a laCort demunt dita tots losPrelats,e Religioſos, rics Homens, Cavallers, e Ciutadans, e Homens de Vilas, axi com han acoſtumat tots temps de venir los rics Homens, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas, ab los quals Prelats, e Religioſos enſemps tractaſſem, e Ordenaſſem algunas coſas, que eran bonas, e profitoſas a bon Stament noſtre, e a conſervament de pau, e de juſticia, e a bon Stament de tota la terra de Cathalunya, e los dits Prelats, e Religioſos ſen partiſſen de la dita Cort, no volents conſentir als dits tractaments, e Ordenaments, e proteſtaſſen ab carta publica en la dita Cort, de no conſentir a las coſas demunt ditas, jatſie aço, quels dits Prelats, e Religioſos foſſen requeſts, e amoneſtats moltas vegadas ab carta publica per los rics Homens, e Cavallers, e Ciutadans, e Homens de Vilas que ells dejeſſen intereſſer als tractaments, e Ordenaments quis feyan en la preſent Cort a bon Stament noſtre, e de tota la terra de Cathalunya, los dits rics Homens, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas, qui a la dita Cort eren vinguts, han ſupplicat a nos, que Ordenaſſem en la dita Cort Capitols, e Ordenaments, los quals ſon a bon Stament noſtre, e de tota la terra demunt dita: hon, com lo dit proces ſie fet en contumacia, e en abſentia dels dits Prelats, e Religioſos, per la neceſsitat demunt dita, Ordenam de Conſell, e aſſentiment dels demunts dits, que las Corts, que de aqui avant ſe faran en Cathalunya, ſe façan en lo modo, e forma acoſtumats en Cathalunya, es a ſaber, que a las ditas Corts, que de aqui avant ſe faran, ſien appellats, e ſien tenguts de venir Prelats, Religioſos, e rics Homens, e Cavallers, e Ciutadans, e Homens de Vilas, no contraſtant en res la abſentia, e la contumacia dels Prelats, e dels Religioſos demunt dits, feta en aqueſta preſent Cort demunt dita:ans tots temps de aqui avant los Prelats, e Religioſos demunt dits ſien tenguts, de venir a tota Cort, que nos manem, o vullam fer en Cathalunya, e encara a totas las Corts, qui ſon Ordenadas tots anys en eſta preſent Cort, e en altras Corts fetas en temps paſſat: e per la abſentia, e contumacia dels Prelats, e dels Religioſos demunt dits, no puxan ells aconſeguir, ne guanyar, ne haver alguna franqueſa, o libertat, ne ningun abſoluiment de no venir a Cort, ne de als, ne perlur abſentia ningun prejudici puxa eſſer fet, ne engenrat a nos,ne al General de Cathalunya, ans ſie ſaul a nos tot dret, e tota regalia, e tota Senyoria que nos havem, e dejam haver ſobre ells, e ſobre lurs bens, e ſie ſaul aytambe a tot lo General de Cathalunya tot dret, e tota vſança de Cort. E no contraſtant la lur abſentia, volem, e Ordenam, que tot ço qui es fet, y Ordenat en aqneſta Cort preſent, valla, e haja valor per tots temps,axi com per la Cort es Ordenat.

IV. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. ccc. j. Cap. ij.

STatuim encara, e Ordenam, ſobre lo Capitol qui parla de la General Cort quiſcun Any en Cathalunya celebradora,que aquella Cort General de Carneſtoltes de Quareſma primeras vinents a tres Anys ſeguents, e deſpuys de tres Anys en tres Anys, tots temps en Cathalunya en lo dit temps ſie celebrada, ſi doncs entretant per algun cas, o neceſsitat de la terra, o a ſupplicatio de tot lo General de Cathalunya, nos volrem la dita Cort manar tenir, e celebrar: ſtatuints, que quiſcuna perſona, e Vniverſitat, citadas, e requeſtas a aquella Cort, que las ditas perſonas ſien tengudas de venir perſonalment, e las Vniverſitats trametre Syndics ydoneus, ab ſufficient poder,al die, e al Loc aſsignats a la dita Cort celebradora, ſi doncs las ditas perſonas, a coneguda noſtra, e de la Cort no hagueſſen juſt empatxament, perque perſonalment no puxeſſen venir a la dita Cort, en lo qual cas, las ditas perſonas, e quiſcuna dellas ſien tengudas de trametre Procurador, o Procuradors ſufficients, ab plen

plen poder, qui al die, e al Loc aſsignats ſien, e intereſſer ſien tinguts: e aquell, o aquells, qui al die, e al Loc aſsignats no ſeran per ſi, o per ſos Procuradors en los caſos demunt dits, de aquell die avant no ſien ſperats, ni aquells ſie tinguda la dita Cort ſperar, e apres lo die a aquells aſsignat, ſi venien durant la Cort, lavors no ſien rebuts a ninguns tractaments, Statuts, e Ordinations de la Cort demunt dita, ans ſien tenguts, y obligats ſeguir, tenir, complir, e obſervar totas Ordinacions, Tractaments, e Statuts fets lavors, e faedors en la Cort davant dita, e aquellas Ordinations, e Tractaments fets, e faedors en aquella Cort obtengan fermetat de força, e nos ſiam tenguts, e compliſcam, e façam aquellas coſas complir, tenir, e obſervar, axi com ſi per tots generalment foſſen fetas, no contraſtant abſentia, o contradictio de aquells. Totas empero las altras coſas contengudas en lo dit Capitol romangan en lur Stament, e vigor, ſalvas, quant als Prelats, e Religioſos, e Clergues, las declarations fetas per nos ſobre lo dit Capitol, e altres Capitols fets en la dita Cort de Barcelona.

V. LO MATEIX en dita Cort Capitol x.

SObre lo Capitol fet en la dita Cort General de Barcelona prop celebrada qui comença. *Com los Prelats, e Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas, &c.* E ſobre aquel Capitol en la dita General Cort de Barcelona ordenat, qui comença, *Nos no puxam fer gratias de Privilegis etc.* Ordenam, e Statuim la preſent Cort approbant, que pus que los Prelats, e Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas ſon tornadas a la communitat, e vſança antiga, que ſolia eſſer en la General Cort de Cathalunya, aquells Prelats, e Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas, e los homens lurs ſe puxan ajudar, e valer de las Ordinations gratioſas, fetas en la dita General Cort de Barcelona prop Celebrada, e encara de las Ordinations de aquesta preſent Cort, e de las altras Corts paſſadas, e nos puxam a ells fer gratias, e Privilegis, no contreſtants los Capitols demunt dits.

VI. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any, M. ccc.xxi. Cap. xxiiij.

STatuim, e encara Ordenam, quels Cavallers de quiſcuna Vegueria ſatisfaçan, e ſatisfer hajan en las miſsions covinents, las quals los elets Cavaller, o Cavallers de aquella Vegueria, per la qual ſeran elegits tractadors en la General Cort, faran en aquella Cort, ſobre los tractaments de aquella Cort: car per aço aquells tractadors elets romandran en la Cort, e aquella continuaran, e que a aço ſien deſtrets, e ſe hajan a deſtrenyer aquells Cavallers, per aquells qui ells deſtrenyer han acoſtumat. Aço empero ajuſtat, e declarat, que aquells Cavallers qui no ſon, o ſeran de aqui avant per alguna raho, o cauſa admeſos als tractaments de la Cort, no ſien deſtrets pagar, o contribuir en las deſpeſas demunt ditas.

VII. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any, M. ccc. Lj. Cap. xxx.

PArt aço confirmants lo Capitol fet en la Cort de Leyda, per lo Senyor Rey en Iacme de bona memoria avi noſtre celebrada, lo qual comença, *Statuim, e encara ordenam, ſobre lo Capitol qui parla, &c.* E aquell Capitol declarants ſtatuim, e ſanccim, que tots los Prelats, e Religioſos, e lurs Capitols, Comtes, Veſcomtes, e altres Barons, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas, e Vniverſitats, e qualſevol altras perſonas Eccleſiaſticas, o Seglars en Cathalunya eſtants, citadas per nos, o ſucceidors noſtres, que vingan a las Corts, las quals en Cathalunya manar ſe eſdevendra, de aqui avant vingan, e venir ſien tenguts perſonalment, e las Vniverſitats, e Capitols lurs Syndics, poder ſufficient havents, trametan, e trametre ſien tenguts. E ſi per ventura las perſonas citadas, per juſt, e ſufficient empatxament ſeran detingudas, que a las ditas Corts no puxan perſonalment comparer, en aquell cas, ydonea, o ſufficient perſona en Procurador lur trametre ſien tenguts: axi ço es a ſaber, que ſi lo Prelat ſera de Eſgleya Cathedral, perſona ſufficient, e ydonea de ſon Capitol, o lo Vicari, o lo Official ſeu principal, ſi empero Religios, o

Collegiada Eſgleya ſera, alguna ydonea perſona de ſon Convent, o Orde, o profeſsio, o ſi Capitol de Cathedral, o Collegiada Eſgleya ſera, perſona ſufficient de ſon Capitol, o Collegi, ſi empero Baro de qualſevol preeminentia, o Stament ſera, o Cavaller, perſona de Paratge, o de Linatge de Cavaller en lur procurador ſien tenguts trametre: axi empero, que aquell Procurador ſie, e haja eſſer Cathala, e Domiciliat, o beneficiat en Cathalunya: e que vna mateixa perſona no puxa eſſer Procurador de dos, ço es a ſaber de Prelat, e de Capitol, o de dos Prelats, o Capitols, o de dos Barons, e axi dels altres: ne encara aquell qui per ſi, o per ſon nom en la Cort ſera, puxa eſſer Procurador de altre, exceptat Cavaller, qui per ſi, o per nom ſeu, en la Cort axi com a Procurador de dos, o de molts Cavallers puxa eſſer: añadint, que lo Procurador de Prelat, de Baro, o de qualque altre haja ſufficient procuratori aportar, del qual per carta publica, lo die de la Cort aſsignat, a nos fer Fe ſie tengut, en lo qual ſie inſertat, e fera Fe per lo Notari qui aquella carta fara, del empatxament, per lo qual la perſona citada a la Cort venir no pot: lo qual empatxament, en poder de aquell Notari la perſona citada clarament exprimir, e de aquell per propri Sagrament fer Fe, ſie tingut: proveint empero, que no reſmenys, ſi aquell impediment juſt ſera, o no, a conexença noſtra, e de la Cort, ſegons lo tenor del dit Capitol, ſie reſervat. E ſi contra las coſas demunt ditas, o no ſeguent las coſas demunt ditas per algun fet ſera, aytal contra faent, o las coſas demunt ditas ommetent, als tractaments de la Cort, o altras coſas qui aqui faedoras ſeran, en nenguna manera no ſie rebut, ne de aço a ell, nos, è los Succeſſors noſtres, encara de aſſentiment de tota la Cort gratia fer puxam. Anyadint encara, que vltra aqueſta pena, è las penas encara en lo dit Capitol contengudas, lo Archebisbe, los Bisbes, è los Comtes, perço com ſon notables perſonas, ſi las coſas demunt ditas no ſervaran, a donar Greuges en la Cort, en nenguna manera no ſien admeſos.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij. Cap. xviiij.

CONfirmants mes avant lo Capitol per nos fet en la Cort de Perpinya, lo qual comença *Part aço confirmants lo Capitol fet en la Cort de Leyda, &c.* E de aquell detrahents ordenam, e ſtatuim, que no contraſtant la Conſtitutio demunt dita, en la Carta de procuratio algun no ſie tengut, ſenyaladament exprimir empatxament, que hagues, ſi empero aquell empatxament ſeria vergonyos, o perillos, o damnos al conſtituent aquell procuratori: e que aquell axi conſtituent procuratori, ſobre aço, ço es ſaber que a ell ſos vergonyos, o perillos, o damnos lo dit empaxament, ſie cregut a ſon propri Sagrament, lo qual haja a fer en poder del Notari, qui la Carta del procuratori rebra, e que en aquella carta de la preſtatio del dit Sagrament per aquell Notari ſie feta Fe.

IX. LO MATEIX en la primera Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxv. Cap. de Cort. viij.

COm la dita Senyora Reyna, en nom, e axi com a Loctinent del Senyor Rey haja començat de celebrar, e grantes continuada la preſent Cort Perſonalment, per ço com lo dit Senyor, per gran neceſsitat dels affers de la Guerra de Caſtella, la dita Cort no ha pogut Perſonalment començar de celebrar, ni continuar, ſino del die de Omnium Sanctorum ença, e la celebratio de las Corts de Cathalunya ſe pertanya a la perſona del Senyor Rey tanſolament, e no a altra perſona, perço la preſent Cort proteſta, que per la celebratio de la dita Senyora en nom demunt dit feta de la dita Cort preſent, no ſie, ne puxa eſſer fet algun preiudici al General de Cathalunya, ne als dits Tres Braços, ne a algu de aquells, ne als ſingulars de aquells, ne aço puxa eſſer de aqui avant tret a conſequentia, e a eximpli, e que de aço ſien fetas letras del Senyor Rey, e de la dita Senyora Reyna, francas de tot dret de Segell, qui ſien dictadas a profit de la dita Cort General de Cathalunya. Plau al Senyor Rey, è que ſem-

ſemblantment no ſie fet prejudici al Senyor Rey, ne a ſon dret.

X ALFONS quart en la Cort de Sanct Cugat Any. M.cccc. xviiij.Cap. iij.

ORdenam, Eſtatuim perpetualment per tolre debats, o turbations, e donar orde, e deguda regla, e per conſervar deguda honor a noſtra Majeſtat Reyal, que de aci avant en la preſent, e eſdevenidoras Corts, e Parlaments de Cathalunya, en lo ſitial dalt entorn de la noſtra cadira Reyal, ne en tot lo pla del ſitial no eſtiga alguna perſona de qualſevol grau, o condicio ſie, e ſolament hi romanga vn noſtre Vxer de armas baix dejus lo pla del ſitial, e que en los graons del dit ſitial no eſtiga algu Conſeller noſtre, ço es Canceller, Vicicanceller, o altre qualſevol Official, ans eſtigan tots ſegons lurs graus, en lo banc qui eſta baix devant lo dit ſitial, lo qual eſta igual ab aquells dels Archebisbes, e altras perſonas Eccleſiaſticas, Ducs, Comtes, Veſcomtes, Barons, Nobles, Cavallers, Homens de Paratge, generoſos, Eſyndics de Ciutats, e de Vilas Reyals del dit Principat entrevenints en las ditas Corts: en axi, que havent a parlarnos,e noſtres ſucceſſors ab los entrevenints en las ditas Corts, e Parlaments, e per lo contrari dels dits noſtres Conſellers, en actes que no ſien molt ſecrets, hi romangan ſolament aquells principals, qui per nos, e los dits noſtres ſucceſſors ſeran eſtats elets, e triats, per conſellar continuament en los actes ſecrets tocants las ditas Corts, e Parlaments, foraxits tots altres Officials, e perſonas, exceptat noſtre Primogenit.

XI. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any, M. cccc. xxij. Cap. iij.

AB aqueſta preſent Conſtitutio ſtatuim, e ordenam, que de aci avant, com lo dit Senyor, o ſucceſſors ſeus hauran convocada Cort, o Parlament en alguna Ciutat, Vila, o Loc del Principat de Cathalunya, e lo dit Senyor Rey, o ſucceſſors ſeus no ſeran perſonalment en la Ciutat, Vila, o Loc aſsignada, o aſsignat, la dita Cort, o Parlament no pugan eſſer prorogada, o porrogat en vna vegada, o en moltas ſino per quaranta dies: e ſi dins aquells lo dit Senyor, o altre ſucceſſor ſeu no ſera vingut perſonalment a la dita Ciutat, Vila, o Loc, la dita convocatio e injunctio de la Cort, o Parlament ſien reipſa circunducta, e abſolta.

XII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. iiij.

STatuim mes, e ordenam, que de aci avant Cort, o Parlament no pugan eſſer convocadas, ne celebradas en Cathalunya, en Loc menor de doſcents focs.

XIII. FERRANDO ſegon en la Cort de Montſo. Any. M. D.x. Cap xv.

STatuim, e ordenam, que los Proceſſos Familiars de las Corts preſents, paſſadas, e eſdevenidoras ſien recondits en los Archius, ço es, lo del Braç Eccleſiaſtic en lo Archiu de la Eſgleſia de Tarragona, lo del Braç Militar en la caſa de la Deputatio, e lo del Braç Reyal en la caſa de la Ciutat de Barcelona: e que los Scrivans no ſien pagats de remuneratio alguna, fins hajan poſats los dits Proceſſos en los dits locs. E ſi Proceſſos antics, o altras Scripturas, o Actes de Corts ſe trobaran en favor dels dits Staments, ſie procurat de haver aquells per los Deputats, e ſien repoſats en dits locs, ſatisfets primer los Notaris, ſi doncs no ſeran eſtats ja ſatisfets, o remunerats.

XIIII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any.M.D.Liij.Cap.de Cort. xij.

SVpplica la Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los Syndics, qui ſeran trameſos per las Vniverſitats en Corts, hajan de ſer Naturals de las Vniverſitats, per las quals ſeran trameſos, y domiciliats en aquellas,y fents foc,y eſtada, e que altrament no ſien admeſos en ditas Corts. Plau a la Alteſa que los Syndics de las Vniverſitats hajan de ſer de la mateixa Vniverſitat.

XV. PHELIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Capitol xv.

ITem ſtatuim y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort, que ningun Militar, o que gaudeſca de Privilegi Militar, puga tenir vot en Corts, ni en Braſſos, o Eſtaments que no tinga vint anys,

XVI. PHEPLIP quart en la Primera Cort de Barcelona, Any M. D.ccij. Cap. xxiij.

AIuſtant à la Conſtituciò, que comenſa: *Item*, Capitol xv. de las Corts de M. D. IC. eſtatuhim, y ordenàm, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que la dita Conſtituciò en orde als vint anys, que prefigeix als del Eſtament Militar, per poder tenir Vot en Corts, ſe entenga, y dega entendrer de vint anys complerts, ſens que baſte eſſer comenſats, ſino que realment, y de fet ſian complerts. Plau à ſa Mageſtat.

XVII. LO MATEIX en dita Cort. Capitol xxxv.

HAventſe acoſtumat celebrar Corts en lo preſent Principat, per la recta adminiſtraciò de Iuſticia, en major ſervey de Deu, y de V. Mageſtat, conſuelo, y beneficì vniverſal de tots los Comuns, y particulars humils Vaſſalls de V. Mageſtat, y aparega convenient, per facilitar la expediciò dels negocis de las Corts, y ſa concluſiò; que aixi com los Curials dels Tres Eſtaments no entrevenen, ni ſon cridats per part de V. Mageſtat als tractaments, y Actes de las Corts, no concorren entre eſtos, y ſos Braços los Officials Reals de V. Mageſtat, dels quals ſe ſerveix en lo curs de aquellas; no ſols dels Togats, pero encara del Batlle General; Meſtre Racional, Theſorer, Eſcrivans de Manament, Regiſtre, y altres, encara que no tingan juriſdicciò, y la mateixa conveniencia ſe conſidere, en los Officials de Guerra, Soldats, y altres eſtipendiats, y que tenen gages, ò penſions Reals; Y los glorioſos Progenitors de V. Mageſtat, han eſcusát ſempre concedir llicencia, à dits Officials Reals, de poder entrevenir, ni votar en los Braços de las Corts, majorment diſſentint los tres Eſtaments, ò altre de ells, com los es permès, per vs, y coſtum immemorial, que te forſa de lley: Perço ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhim, y ordenam, que tots, y qualſevols Officials, General, è indiſtinctament, tant en juriſdicciò, com ſens ella, perpetuos, temporals, è interinos, com los Soldats del Real Exercit, y altres eſtipendiats, ò que tenen gages, ò penſions Reals en lo Exercit de V. Mageſtat, ò fora de ell, y tant dins lo preſent Principat de continuo eſtants, è habitants, com fora de ell, no pugan entrevenir, ni eſſer habilitats per concorrer, ni entrevenir en las Corts Generals, que V. Mageſtat, y los Succeſſors en la Real Corona convocaràn en lo preſent Principat de Cathalunya, y que lo mateix ſia obſervat en los parlaments Generals, que V. Mageſtat, ò ſos Primogenits, Generals Governadors del Principat, ò Lloctinents de Portant Veus de General Governador convocaràn, y tambè ſe obſerve en la forma dalt expreſſada, en las Iuntas del Bras Militar, que ſolen tenir entre any, volent tinga lloch la mateixa prohibiciò en aquells Officials de V. Mageſtat, que per alguna Dignitat, ò Offici, aixi Eccleſiaſtich, com Secular de qualſevol preheminencia, ò ſuperioritat ſia, podrian altrament, ſino foſſen Officials de V. Mageſtat, entrar, entrevenir, y eſſer habilitats en ditas Corts, los quals per dita cauſa no pugan tampoch conſtituhir Procurador per entrevenir en ditas Corts; Ans volen que aixi com lo principal es prohibit, ò inhabil, per entrar en Corts, ſe entengan eſſer prohibits, y tingan tambè la mateixa incapacitat, ò impediment ſos Procuradors. Plau à ſa Mageſtat, que en las primeras Corts ſe li preſente la Conſtituciò, que ſe refereix, y lo executàt en la preſent Cort, pera que ſa Mageſtat ho tinga tot à la viſta, y puga reſoldrer à les hores.

(2)

DE

DE VSATGES, CONSTITVTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. XV.

I. VSATGE. Vna quæque gens.

CAſcuna gent aſsi mateix elegeix propria Ley per ſa coſtuma, car longa coſtuma per Ley es hauda. Ley es ſpecial dret. Vs es longa coſtuma ſolament, treta de Vſos. Coſtuma es vn dret, inſtituit de Vſos, la qual per Ley es rebuda, car ço que Rey, ne Emperador mana, Conſtitutio, o edicte es appellat, e tot dret eſta en Ley, e en coſtumas. Vs es aprovada coſtuma per antiquitat, e es appellat coſtuma, car es en commu vs. Inſtitutio de equitat es doble, ara en Leys, ara en coſtums.

Mas Privilegis ſon Leys de privats, quaſi privadas Leys, car Privilegi es dequent dit, que eſtiga en privat.

I. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxiij. Cap. xiiij.

VOlem, ſtatuim, e ordenam, que ſi nos, o los ſucceſſors noſtres Conſtitutio alguna general, o ſtatut fer volrem en Cathalunya, aquella, o aquell façam de approbatio, e conſentiment dels Prelats, dels Barons, dels Cavallers, e dels Ciutadans de Cathalunya, o ells appellats, de la major, e de la pus ſana part de aquells.

DE INTERPRETATIO DE VSATGES, CONSTITVTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. XVI.

I. ALFONS ſegon en la Cort de Montſo, Any, M. CC. Lxxxviiij. Cap. xv.

ORdenam, Eſtatuim, quels Privilegis, e Conſtitutions, que per los anteceſſors noſtres ſon atorgats, e confirmats generalment a tota la terra, eſpecialment a alguns Locs, o perſonas, per ſi romangan en ſa força, e en ſa valor, e a quiſcun Loc per ſi, qui haja Privilegis ſpecials, en axi, que algunols gos interpretar, ne ſobre aquells ſententia demanar.

II. IACME ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxviiij. Cap. xxx.

SI en algun Capitol, o Statut, o Ordinatio, o Conſtitutio, de Vſatges de Barcelona, o de paus, e de trevas, o de Corts Generals de aqueſta, o de altras havia meſter interpretatio alguna, que nos, e los ſucceſſors noſtres, appelladas, e oidas las parts, farem la dita interpretatio ab quatre rics homens de Cathalunya, e ab quatre Cavallers, e ab quatra Ciutadans, e ab ſavis en dret: e ſi per ventura algun millorament ſera neceſſari a la interpretatio, que nos foſſem tenguts de millorar aquell ab conſell de la Cort General de Cathalunya, lavors primerament eſdevenidora.

III. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any, M. ccc. xxj Cap. x.

STatuim, que lo Capitol fet per nos en la dita ſegona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Si en algun Capitol, o Statut, o Ordinatio, o Conſtitutio, etc.* Sie tengut, e obſervat: anyadints a aquell, o encara Statuints, que la dita interpretatio ſie feta de aqui avant per nos, e per los ſucceſſors noſtres ab quatre Prelats de Cathalunya, quatre rics homens, quatre Cavallers, quatre Ciutadans, e Savis en Dret, ſegons forma de dit Capitol. Sie entes empero, que ſi cas ſe eſdevendra, que en aquella interpretatio no volran eſſer los dits quatre Prelats, per raho del fet qui fos Criminal, o per altra raho, que en aquell cas, nos, e los ſucceſſors noſtres façam, e hajam a fer la dita interpretatio ſens aquells Prelats, ab los altres en lo dit Capitol nomenats: anyadints encara al dit Capitol, e ſtatuints, que lo dit Capitol ab la preſent addirio ſie eſtes als Capitols de la preſent Cort, e de las altras paſſadas Corts Generals.

DE OBSERVAR CONSTITVTIONS. TIT. XVII.

I. IACME ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M.CCIC. Cap. xxxvj.

SIen aſsignats ara per nos vn Cavaller, e vn Ciutada, e vn Savi en Dret en caſcuna Vegueria, qui ſens libell, e ſens figura de plet, ſimplement, e de pla conegan, ſi las Ordinacions de las Corts paſſadas ſon trencadas en res a rics Homens, e a Cavallers, e a Ciutadans, e a Homens de Vilas, e en aço que trobaran los dits Cavaller, e Ciutada, e Savi en Dret, quels ſien trencats, quels ſie adobat, e eſmenat a coneguda lur: e que de aqui avant, quels ſien obſervadas axi las Ordinations de la preſent Cort, com de las altras que paſſadas ſon.

II. LO MATEIX en dita Cort. Capitol. xxxvij.

EN tots los Capitols, e Ordenaments de aqueſta Cort, e de las altras Corts demunt declaradas ſien enteſos tots los locs, e tots los Officials, que la molt Alta Dona na Blanca Reyna de Arago, e la molt Alta Dona na Conſtança Reyna de Arago, e totas las altras Reynas de Arago que de aqui avant ſeran, tenen, o tendran, e tots los Officials ſi que ſien Officials noſtres, o de las molt Altas Reynas de Arago. Item, e encara quey ſien enteſos los Officials del Procurador noſtre, e de las ditas Donas Reynas de Arago.

III. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any. M. ccc. j. Cap. xvij.

ORdenam, e ſtatuim, la preſent Cort approbant, que tot ço que en aqueſta Cort es ordenat, ſie tengut, e jurat per lo Senyor Rey, e per tots los altres de Cathalunya, de qualque conditio ſien, e ſie obſervat, e jurat ab fermetat de Homenatge: e ſi algu, o alguns aço no volian fer, o fermar, o contravenien, que nos ab tota la terra proceeſcam, e forcem, e hajam proceir, e forçar encontinent aquell, o aquells qui contravendran, e contra lurs bens.

IV. LO MATEIX en la Cort. de Gerona, Any. M. ccc. xxj. Cap. xij.

ENcara ſtatuim, que lo Capitol per nos fet en la dita ſegona Cort de Barcelona, lo qual comença. *En tots los Capitols, e Ordenaments de aqueſta Cort, etc.* Sie obſervat: anyadint a aquell, e encara ſtablints, que lo Capitol aquell ſie entes, e ſe eſtena a la preſent Cort, e a totas las altras Corts Generals, apres Ordinatio del dit Capitol celebradas.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxviiij.

ENcara ſtatuim, e volem, que nos, e lo molt Alt Infant Namſos molt car Primogenit, e General Procurador noſtre, e los Officials noſtres qui ſon, e ſeran, tingam, e obſervem, tingan, e obſerven los Capitols de la preſent Cort, e de las altras Generals Corts de Cathalunya paſſadas: e encara tingan, e obſerven als Prelats, e Eſgleyas, Religioſos, rics Homens, Cavallers, Ciutadans, e a las Vilas, e altres Locs de Cathalunya, e als Ciutadans, e habitadors de aquells, e als ſeus per tots temps, totas libertats, Privilegis, Vſos, e coſtumas de aquells, ſegons que mills, e pus plenariament de aquells entro aci han vſat, totas aquellas coſas, e Sengles confirmants a aquells. Manants al Procurador, Veguers, e Corts, e a tots Officials noſtres, e a ſos Loctinents, e als ſotſmeſos encara noſtres preſents, e eſdevenidors, que totas las coſas demunt ditas, e Sengles tingan, e obſerven, e a tots façan tenir, e fermament obſervar, e en alguna coſa no contravengan, ni contravenir algu lexen per alguna raho. E a major cautela prometem en bona Fe a tots, e Sengles devallſcrits, qui a aquella dita General Cort vingueren, e encara a altres de Cathalunya qui abſents ſon, e al Notari devallſcrit, de nos per aquells, e per tots los altres de quis pertany, o pertanyer ſe pot, o pora legitimament pactant, ſtipulant, e rebent. E encara juram en anima noſtra per Deu, e per la Creu de noſtre Senyor Deu Ieſu-Chriſt, e los

ſeus

ſeus Sancts quatre Evangelis de noſtres mans corporalment tocats, las ditas coſas totas, e ſengles, ſegons que demunt ſon ditas, tenir, complir, e inviolablement obſervar, e fer tenir, e obſervar, ſegons demunt ſon contengudas.

VI. PERE terç en la Cort de Cervera, Any. M. ccc. Lviij. Cap. iij.

COm per part de alguns Prelats, Barons, e Cavallers, e de alguns altres de Cort ſos en aquella Cort exposat complanyentſe, que alguns Vlos, e Stils de Corts, per Officials noſtres del Comtat, e Vegueria de Roſſello, contra Conſtitutions de Cathalunya, e Vlatges de Barcelona ſon allegats, per raho dels quals, ſegons que per elis es affirmat, en lo dit Comtat, e Vegueria las ditas Conſtitutions, e Vlatges, ſegons ques conve, no ſon ſervats, e encara en la Vegueria de Bages, e en algunas altras Veguerias, e Ballias de Cathalunya los Officials noſtres, allegants ſobre aço Vlos, e Stils de las lurs Corts, empatxan los demunt dits Prelats, Barons, Cavallers, e altres havents Caſtells, e Locs, que la jurisdictio a ells en los lurs Locs per Conſtitutions de Cathalunya, e en altra manera pertanyent no vien, e que encara en las Veguerias de Cervera, de Tarrega, e de Montblanc, e encara en algunas altras Veguerias, e Ballias, e Locs lo abus de atorgar licentia de penyorar en tant es creſcut, que los lurs Locs, o homens forment ſon oppremuts, e encara alguns Locs per aquella ocaſio ſon expoſats quaix a total deſtruccio, hoc encara en algunas altras Veguerias, e Ballias de Cathalunya, molts, e diverſos Vlos, e Stils de Cort ſon allegats, qui tornan, ſegons ques preten, en prejudici dels demundits: enperamor de aço, nos volents ſobre las coſas deſus ditas degudament proveir axi ſobre aquells, de conſell, approbatio, e conſentiment de tota la preſent Cort General Ordenam proveidor, ço es a ſaber, que per nos certas perſonas ſien eletas, a las quals atorguem poder, de rebre ſummaria informatio, ters libell, petitio, e plet, dels dits Vlos, e Stils de Cort, e de las ralons, e drets dels dits Barons, e Cavallers, e de altres, los quals lo dit negoci toc, e de totas encara altras coſas las demunt ditas tocants, e de aquent devallants per alguna manera, la qual informatio com rebuda ſora, a la noſtra Cort ſie remeſa, a fi que nos, feta relatio de la dita informatio a nos, e a noſtre Conſell, en preſentia de certas perſonas per la preſent Cort elegidoras, ço es a ſaber tres de quiſcun Bras, ab Conſell, approbatio, e conſentiment de aquellas, o de la major, e pus ſana part de aquellas, ſobre las coſas demunt ditas noſtra provitio, o declaratio façam, axi com a nos, e a aquells ſera viſt egual, e rahonable, e encara juſt: la qual provitio, o declaratio, força, e poder de General Cort volem obtenir.

VII. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any. M. cccc. xiij. Cap. de Cort x.

VOs Senyor, e lo dit Primogenit maners de preſent, ſots ira, e indignatio voſtra, e ſua, e ſots pena de mil morabatins de or, a tots, e ſengles Officials voſtres, e del dit Senyor Primogenit voſtre, e a Loctinents de aquells, preſents, e eſdevenidors, e encara a totas altras perſonas de quis pertanga, que tots, e ſengles Capitols demunt dits, e las coſas en aquells con engudas tengan, e obſerven totalment, e que en res noy façan, ney vengan contra, ney ſexen contrafer, ne venir per alguna manera, o raho: e que neguna proviſio, o letra contraria a las proviſions fetas, e faedoras en aqueſtas Corts, axi ſobre los Capitols preſents, com en qualſevol dels dits Greuges, no puxa exir de la Cort voſtra, o del dit Primogenit, e ſi ho faya, que no hagues valor ninguna, ni ſos obeida, ni ſervada. Plau al Senyor Rey.

VIII. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona. Any. M. cccc. xxij. Cap. xxvij.

LO fruyt de las Leys es obſervança de aquellas, en altra manera en va ſon ordenadas: en peramor de aço, deſijants, los Vlatges de Barcelona, Conſtitutions, e Capitols de Cort de Cathalunya, e altras Leys de la Terra, e encara los Privilegis Generals, e Communs a tots los Tres Braços

ator-

atorgats, eſſer obſervats, de aſſentiment, e approbatio de la dita Cort donam facultat, e ſtatuim, e ordenam, que ſi ſera cas, que lo Senyor Rey, o nos, per inadvertentia, o en altramanera, o lo Primogenit, o lo Governador General, o los Portants veus de aquell, o altres qualſevol Officials lurs, e noſtres, per via de manaments, proviſions, o altras ſcripturas, o proceiments, faran, o farem alguna coſa, o manaments, contra, o en derogatio, o prejudici dels dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols de Cort, o Privilegis Generals, e communs als dits tres Braços, que los Deputats del General de Cathalunya, axi Generals, com Locals, ſi viſt los ſera que ells perſonalment hi ſien neceſſaris, ſe hajan, e pugan oppoſar per via de ſupplications, rahonaments, requeſtas, proteſtations, e appellations, e aquellas proſſeguir, e fer proſſeguir, tro a deguda concluſio, en tal manera, que los dits Vſatges, e altras Leys, e Privilegis deſus dits ſien conſervadas, e deffeſas, la diligentia dels Deputats mijençant. E hon los dits Deputats occupats de altres affers, per los quals perſonalment noy poguelſen entendre, o lo fet fos de tal pes, que lur preſentia noy fos neceſſaria, en tals caſos, e ſemblants, e en caſcun dells, los deſuſdits Deputats Generals pugan, e hajan a fer, e a conſtituir vn Procurador, o Syndic, qui en Loc lur proſſegueſca los dits affers, ſegons deſus es dit, a deſpeſas de la part de qui ſera inreres, en totas coſas neceſſarias: exceptat, que las perſonas dels Deputats no pugan res rebre per dita raho, o cauſa. E mes conſentim la dita Cort approbant, que los Deputats Generals hajan facultat, e pugan conſtituir vn Syndic, o Procurador, qui en Loc lur ſegueſca la Audientia del dit Senyor, o de ſon Primogenit, e noſtre en ſon Loc, lo qual ſe oppos als dits manaments, proviſions, e enantaments quis faran contra los dits Vſatges, Conſtitutions, e Capitols de Cort, e altras Leys de la terra, e Privilegis a tots los tres Braços Communs, ſegons dit es: al qual Syndic, o Procurador, los dits Deputats pugan conſtituir lo ſalari, que ben viſt los ſera, tro en quantitat de ſinquanta lliuras, e no mes avant.

IX. IOAN ſegon en la Cort de Montſo, Any. M. cccc. Lxx. Cap. de Cort. Liij.

COm la potiſsima, o principal part en tots Actes ſie la executio de aquells, e ſie digna coſa a voſtra Reyal Majeſtat, ab ſumma cura entendre en las obſervanças de las Leys, Conſtitutions, Ordinations, Privilegis, e libertats, los quals per repos, e vtilitat de la coſa Publica de voſtre Principat, e Adminiſtratio de la juſtitia de aquell, ab exquiſidas vigilias, e treballs, per voſtres predeceſſors de glorioſa, e immortal memoria, e per voſtra Excellentia ſon eſtats fets, proveits, e atorgats, com altrament ſerie fruſtra, fer Leys, o ſtatuts, ſino eren per obra, a bona obra, e effecte deduits, e obſervats: perço la Cort del dit Principat, deſijant lo tranquille ſtat de voſtres ſubdits, e augment de voſtra Reyal Corona, inſiſtint al fruyt de las coſas, tant en la preſent, com en altras Corts, e Parlaments proveidas, e atorgadas, humilment ſupplica a voſtra Alteſa, ſie de merce voſtra prometre en voſtra bona Fe Reyal, e jurar ſolemnement, de tenir, complir, e ſervar, e fer, e procurar ab bon effecte, que lo Illuſtriſsim Rey de Sicilia Primogenit, e Governador General voſtre, Princep de Caſtella prometra, e jurara, que tendra, e ſervara las Leys perpetuas, perpetualment, e las que ſon a temps, temporalment, ſingula ſingulis referendo, tots Actes en la preſent, e altras Corts, o Parlaments ordonats, e los Vſatges de Barcelona, Leys, Conſtitutions de Cathalunya, Privilegis, Libertats, Immunitats, Conſuetuts, Vſos, Coſtums, e obſervanças de aquellas, al dit Principar, e als ſingulars de aquell, conjunctament, o diviſa, tant per voſtra Excellentia, com per voſtres glorioſos anteceſſors atorgats, e fara, proveira, e manara ab bon effecte per voſtres Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, per lo Portant veus de Governador en lo dit Principat, e Aſſeſſor de aquell, Veguers, Balles, ſots Veguers, Sotsballes, Alguatzirs, e altres Miniſtres, e Officials Ordinaris, e Extraordinaris, Capitans, Vicecapitans de Ciutats, Vilas, e Locs, Alcayts de Caſtells, e Loctinents de aquells, tant Reyals com altres, aquells, e aquellas inviolablement tenir,

tenir, e complir, e ſervar. E hajan, e ſien tenguts quiſcu dels ſobredits, los Eccleſiaſtics Sagrament, e los Laics Sagrament, e Homenatge preſtar dins tres dies, apres que requeſts ne ſeran per los Deputats de Cathalunya, que tendran, e obſervaran, tenir, e obſervar faran, e manaran, quant a quiſcu ſe e ſguardara, a la vngla, toras las ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols de Cort, e altres actes de ſus-mentionats, al dit Principat, e als habitants en aquell vniverſalment, e particular atorgats, e contra aquellas, o aquells no faran, ne contravindran, fer, ni contravenir faran, ni permetran directament, o indirecta, encara que per voſtra Excellentia, o voſtres ſucceſſors ſos proveit, injungit, o manat lo contrari: e ſi lo dit Sagrament, e Homenatge dins lo dit temps preſtar recuſaran, o apres ſie preſtat, faran, o vendran contra las coſas de ſus mentionadas, e per ells juradas, ſi requeſts per algu dels deſusdits, dins deu dies no tornaran a Loc las coſas contrafetas, ſien haguts per privats de lurs Officis, e reputats per privadas perſonas, e fets inhabils en tals, e altres Officis publics obtenir, per temps de quatre Anys, en lo qual per voſtra Serenitat, ne altre nols puga eſſer diſpenſat, e tots actes que faran, ſien haguts per caſſos, nulles, inualits, e ineficaces: e no reſmenys hajan, e ſien tenguts pagar, e ſatisfer lo dany, e interes a la part intereſſada, e totas deſpeſas que per aço li convindra fer, vltra las altras penas que per Conſtitutions ſon inſtituidas contra los contrafacnts. E los Deputats, quant primer denuntiat los ſera, en virtut de la obligatio per ells en lo introit de lur Offici preſtada, com ja per Conſtitutions ſien tenguts oppoſarſe a la obſervança de aquellas, hajan a inſtar, e proſſeguir, e, o fer proſſeguir, e inſtar tals contrafaents, ab remeys de juſtitia, devant voſtra Majeſtat, e voſtres ſucceſſors, o voſtres, e lurs demunt mentionats Officials, e Miniſtres, a deſpeſas de la part, o de las parts, e de las quals ſie lo interes, ab que los Miniſtres de la caſa dels Deputats no pugan demanar, ni exigir per ſos treballs res de las parts intereſſadas, ans ſe hajan a contentar, dels ſalaris que reben de la dita caſa, en axi, que voſtra Excellentia per part lur ſupplicada, en vigor de la promeſa, e jurament, e los dits Officials, e Miniſtres per la obligatio deſus expreſſada, e per ells preſtada, hajan a fer de tals contrafacnts prompta, e expedida juſtitia, ſimplement, e de pla, e los qui culpables atrobats ſeran, rigidament caſtigar, e punir, ſegons las Leys de la terra diſponen. Salvat empero, que per aqueſt acte no ſie fet perjudici a las Conſtitutions de Cathalunya, diſpoſants de tenir Taula, ne altras en conſervatio del dit Principat ordenadas. Plau al Senyor Rey de jurar, e fer jurar, e fer preſtar los Homenatges, ſegons es ſupplicat, quant en los proceiments, e penas ſuppliicats contra los Officials dure per lo temps de la dita offerta: las ditas Conſtitutions empero, Capitols de Cort, Privilegis comuns en totas coſas ſtants en ſa força, e valor.

X. FERRANDO ſegon en la primera Cort de Barcelona. Any. M. cccc. Lxxxj. Cap. xviij.

DEſijants que los Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathaluña, Capitols de Cort, Vſos, Praticas, e Conſuetuts, Privilegis dels Eccleſiaſtics, Militars, Ciutats, Vilas, e Locs del Principat de Cathalunya ſien inconcuſſament obſervadas, e obſervats, ſtatuim, e ordenam, que per qualſevol vs, o verdaderament abus fet, e praticat per nos, e noſtres Officials, e que de aqui avant ſe faran, o praticaran contra los dits Vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols de Cort, Privilegis, Vſos, Praticas, e Conſuetuts, encara que tals Vſos foſſen obſervats per tant temps, que no fos memoria del contrari, no ſie, ne puga eſſer derogat, ne prejudicat a las ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols de Cort, Privilegis, Vſos, Praticas, e Coſtums: ans reprobant tals Vſos, e Abuſos, com a nulles, volem, que las ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols, e actes de Cort, Privilegis, Vſos, e Coſtums romangan valits, e ſien inviolablement obſervats.

XI. LO MATEIX en dita Cort. Capitol xxij.

POc valria fer Leys, e Conſtitutions, ſino eren per nos, e noſtres Officials obſervadas: perço confirmants los Vſatges de

de Barcelona, e las Conſtitutions del Principat de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis communs, e particulars, e altras libertats del dit Principat, volem, e manam, que aquells, e aquellas ſien obſervats: e ſenyaladament perpetuam, e en tot cas volem perpetualment eſſer obſervats los Capitols del Rey en Marti, no obſtant qualſevol proviſio, Acte, o Sententia ques ſes, o ſe donas en qualſevol manera, en la cauſa ques mena ſobre la Vila de Roſes, e Cadaques, e altras terras que vuy poſſeeix lo Principat de Cathalunya: volent, e declarant que qualſevol letras, proviſions, manaments, commiſsio, o commiſsions ab carta, o ſens carta, contra los dits Vſarges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, e encata contra Privilegis, e Libertats, Vſos, e coſtums de la Eſgleſia, de Barons, Cavallers, e Homens de Paratge, de Ciutats, Vilas, e Locs Reyals, de Ciutadans, Burgeſos, de Homens de Vila del Principat de Cathalunya, e dels ſingulars de aquells atorgadas, e de aqui avant atorgadoras fetas, e faedoras per nos, e ſucceſſors noſtres, o per noſtre Primogenit, o Loctinent, Governador, o Portant veus de Governador, o per qualſevol altres Officials noſtres preſents, e eſdevenidors, eſſer ipſo facto nulles, encara que foſſen de propri motiu, e de certa ſcientia, e per qualſevol cauſa, o raho, e ſots qualſevol impoſitio de penas atorgadas, e atorgadoras: ans volem, que com a nulles, invalits, e inualidas los Officials, e Iutges de qualſevol nom, e preeminentia ſien, no obeeſcan, ne ſien tenguts obeir en manera alguna, encara que emanas primera, ſegona, e terça iuſsio, o qualſevol altre manament, per la obſervança de aquella, o de aquellas: e ſi contrafaran, volem, que vltra las penas dejus contengudas, los Actes, e proceiments ſien ipſo jure nulles. E ſi los dits Officials, e Iutges las ditas coſas no ſervaran, o ſi los dits Officials, o Iutges, de qualſevol preeminentia, e condicio ſien, encara que foſſen Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria Portant veus de Governador, Meſtre Rational, Balle General, e Loctinent de aquells, Aſſeſſors, Iutges, Alguatzirs, Prothonotaris, Secretaris, Scrivans de Manament, o altres majors, o menors, que no ſien tenguts per Conſtitutions de Cathalunya a tenir Taula, ſcientment proveiran, ſignaran, poſaran manaments, expediran, o faran coſa alguna en qualſevol cauſas, o negocis Civils, Criminals, o mixtes, contra los dits Vſatges, Coſtitutions, Capitols, Actes de Cort, Privilegis, Vſos, e Coſtums, volem, que ipſo facto incorregan en ſententia, e pena de excommunicatio, la qual de preſent hajan de oir en ſcrits los Officials noſtres, e dels ſucceſſors noſtres, e altres deſus dits qui de preſent ſon, e los qui per avant ſeran, en lo introir, e ans que vſen, ne vſar pugan de lurs Officis, promulgadora franca de ſalari, e de totas deſpeſas de jurge, e de Scriva, e altras deſpeſas per aquell Official, qui la juriſdictio Eccleſiaſtica regira, o exercira en aquella Ciutat, Vila, o Loc, hont juraran, e, o los dits Officials exerciran. E ſi las ditas coſas en qualſevol manera ſe pretendra eſſer fetas contra los dits Vſatges, Conſtitutions, Privilegis, Capitols, e Actes de Cort, vſos, e coſtums, pus ſien de natura, e condicio, que per contrari imperi, e manament, ſens ſupplicatio, appellatio, o reclamatio revocar ſe pugan, volem, que ſi ſeran Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, Portant veus de Governador, Aſſeſſor ſeu, o altres Iutges Delegats en la Ciutat, o Loc, hon la Audientia Reyal, o del Governador, o Portant veus ſe tendra, requeſts, e feta Fe a ells dels dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, deſignats en que, e per que han fet contra los dits Vſatges, Conſtitutions, e altres dreits deſus dits, ſien tenguts, dins tres dies apres ſeguents, los dits Actes, e tot lo que de alli avant en virtut de aquells ſera ſeguit, e fet, revocar, e tornar al primer Stament: altrament, paſſats los dits tres dies, incorregan ipſo facto en las penas dejus contegudas. Entes empero, que ſi a inſtantia de part, o del mateix Official ſe dubtara, ſis deura revocar, o no, que en tal cas lo Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas lo Regent, ço es lo mes preeminent de ells, pus no ſie aquell, contra qui la dita inſtantia ſe fara, e ſi contra tots ſe fara, lo mes antic Doctor qui preſent ſera en la Audientia Reyal, dins ſis dies apres dita requeſta immediate ſeguents haja, e ſie tengut, ſots las penas dejus contengudas, poſarho, e ferne relatio en la Audientia Reyal, en que haja haver almenys deu

Iuri-

juriſtas, ſi tants ſen trobaran, e oida de paraula la part, o ſon Advocat, e lo dit Official ſi eſſer hi volra, ferho votar ab juramẽt, cloure, e declarar, ſens ſalaris, ni deſpeſas algunas, e que los vots, e declaratio, o proviſio ſien poſats en ſcrits, en la qual concluſio no ſien, ne pugan eſſer preſents aquell, o aquells qui ſeran impetits: E lo mateix ſie ſervat en la Audientia del Governador, o Portant veus del Governador en abſencia de la Reyal Audientia: E del que ſera determenat, e declarat, nos puga ſupplicar, appellar, ne reclamar, ans ſe haja eſtar a la determinatio de la dita Audientia, e ſi ſera declarat, e determenat, los dits Actes eſſer contra los dits Vſatges, Conſtitucions, Privilegis, Capitols, e Actes de Cort, vſos, e coſtums, ſeta dita declaratio, los dits Officials, Jutges, e altres deſus dits, dins vn die apres quels ſera intimat, los dits actes no revocaran, en tal cas, lo qui en tal declaratio preſidit haura, de continent haja, e ſie tengut revocar, e fer revocar tot lo que contra dits Vſatges, Conſtitutions, Capitlos, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums fet ſera: E no res menys en los dits caſos, e encara en tot cas que los dits Actes foſſen fets en cauſas criminals, e irreparables, ſens conſell, o concluſio de la Audientia, o conſell Reyal, e eſſent declarat per la Audientia ſervada la forma deſuſdita, vltra las penas en los dits Vſatges, Conſtitutions, Privilegis, Capitols, e Actes de Cort contengudas, incorregan ipſo facto en pena de excommunicatio, e de ſinccents florins de or de Arago, e ſien privats de lurs Officis, e haguts per remoguts, e privadas perſonas, e los Actes per ells de aqui avant faedors ſien nulles, axi com a fets per privadas perſonas, ſens poteſtat, e juriſdictio alguna: e apres no pugan obtenir Offici, ne benefici de juriſdictio, o ſens juriſdictio en Cathalunya. Si empero la dita pretenſio ſe allegara, e dira per raho de ſententias diffinitivas, o altras, que per contrari imperi, o manament, e ſens remey de ſupplicatio, appellatio, o reclamatio revocar nos poden, pretenentſe eſſer promulgadas contra Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, volem, que tals ſententias nos pugan revocar, ſino per los remeys ordenats per Vſatges, Conſtitutions, Privilegis, vſos, e coſtums: Empero la part que pretendra, aquellas eſſer donadas contra las ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, puga demanar, e convenir devant Jutge competent lo Official, e Jutge, qui tals ſentencias dadas hauran, per tots los danys, damnatges, e deſpeſas, que per la dita raho incorreguts hauran: empero ſi las ditas ſententias ſeran donadas ab determinatio, e deliberatio del Conſell Reyal, o de la Audiencia, no volem, que los dits Officials, o Jutges pugan eſſer querelats. E ſi los dits Jutges, contra qui ſe fara la dita pretenſio, ſeran delegats en altras parts, que no ſie la Audientia Reyal, o del Governador, o Portant veus de aquell, ſi hauran ſententiat, o declarat diffinitivament, o interlocutorie, o altrament haver fet, o proveit contra los dits Vſatges, Conſtitucions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, volem, que los dits Actes ſe hajan a revocar per los remeys, que per Conſtitutions, Vſatges, Capitols, e Actes de Cort es ſtatuit, e ordenat, e noreſmenys, la part de qui ſera interes los puga convenir en tots danys, damnatges, e deſpeſas, q̃ per la dita raho ſoſtengut haura: en los altres empero Officials ordinaris del dit Principat qui per Cõſtitutions hã a tenir taula, ſi per executio de proviſions, o letras Reyals no ſignadas de ma de Cãceller, Vicicãceller, o en ſon cas Regent, o de Aſſeſſor de Governador, o del Portant veus de aquell, o de ſi mateix vſants de lurs Officis, ſciẽtment farã, manaran, o proveiran, o pronuntiarã, o declararan cõtra los dits Vſatges, Conſttitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtũs, volem, e ordenan, q̃ encorregã en pena de excõmunicatio ipſo facto, la qual hajã de oir ſegõs dit es en los altres Officials: e en lo ſobre dit cas, vltra la dita pena, e en qualſevol altre pugan eſſer cõvenguts, e Syndicats ſegõs forma de las Cõſtitutiõs de Cathalunya, e encorregã en las penas en aquellas contẽgudas, no prejudicãt perço en res a las Conſtitutions, e Privilegis parlants dels Iutges de la Taula, o altras ſobre los dits Officials diſpoſants. E loant, e approbant las Conſtitutions ja ſobre aço diſponents, volem, e ordenam, que los Deputats del Prin-

cipat de Cathalunya pugan, e requeſts ſien tinguts inſtar, e ſupplicar per la obſervança de la preſent Conſtitutio, ſegons que per Conſtitutions los es permes, e contra los dits Officials, qui ab declaratio ſeran encorreguts en ditas penas, fer inſtantia devant nos, o noſtre Loctinent General, o Governador General, o Portant veus de aquell, que ſien en ditas penas executats, ſens deſpeſas empero del General: Empero que lo Syndic del General, Advocats, e Scrivans de la Caſa de la Deputatio hajan a fer ditas inſtantias, ordenar, e continuar lo que ſera neceſſari, contentantſe del ſalari quels es ja tatxat, e ordenat: E que nos, e noſtres ſucceſſors, Primogenit, e altres Officials noſtres no guiarem, perdonarem, ne remetrem, los qui ſeran encorreguts en ditas penas, ans los executarem, e executar farem, ſi donc no ſatisfan primer a la part de qui ſos interes, reſtants empero inhabils pera obtenir, e regir Officis, e Beneficis en Cathalunya. En las quals coſas en la preſent Conſtitutio contengudas no volem, ne entenem eſſer compreſas la Sereniſſima Reyna muller noſtra, e altres Reynas mullers dels ſucceſſors noſtres, e fills, e nets noſtres, e dels predeceſſors, o ſucceſſors noſtres de vallants per linea maſculina, ſi ſeran per nos, o noſtres ſucceſſors creats Loctinẽts Generals en lo Principat de Cathalunya, o ſi los dits fills Primogenits foſſen en lo dit Principat Governadors Generals, en los Actes, e proviſions q̃ per ells ſeran fets, e fetas perſonalment, ſino ſolament en no fer, ne obeir proviſions, commiſſions, o altres Actes ab carta, e ſens carta fets, e proveits contra los dits Vſatges, Conſtitutions, Actes, e Capitols de Cort, e altras libertats, o Privilegis, vſos, e coſtums Generals, e particulars del dit Principat, ſegons de ſus es dit: E ſi lo contrari era per ells fet, las proviſions, cõmiſſions, e altres Actes ſien ipſo jure nulles. Empero volẽ, que los dits Loctinents Primogenits Governadors Generals, en lo juramẽt que preſtar deuen, ans de exercir juriſdictio alguna, ſien tinguts, axi com los altres acoſtuman, jurar, que tendran, e ſervaran los Vſatges de Barcelona, Conſtitucions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, libertats, vſos, e coſtums de ſus dits: e encara ſiẽ tẽguts jurar expreſſament, que ſervaran quant a ells toca la preſent Conſtitutio, e faran ſervar aquella per los Officials, e altras perſonas en dita Conſtitutio mentionadas: ſi empero ſeran altres Loctinẽts Generals, que no foſsẽ los de ſus dits, volem, que aquells, en ço ques moſtrara eſſer fet ſens determinatio feta en lo Conſell Reyal, o en la Audientia, ſegons per altras Conſtitutions es diſpoſt, ſien compreſos en la preſent Conſtitutio, e ſien tenguts ſervar aquella, e la forma en aquella donada, e jurar ſegõs de ſus es dit, ſalvo q̃ no incorregan en las penas, contra la perſona, e bens dels altres Officials de ſus ordenadas, e poſadas.

XII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barceſona, Any. M.CCCC.Lxxxxiij. Cap. v.

SI alguna part ſe clamava, que alguna letra, proviſio, carta, o Acte algu per lo noſtre Loctinent General, Canceller, o Vicicanceller, o Regent en ſon cas, o altres Officials noſtres emanada, e feta, eſſer contra Conſtitutions de Cathalunya, Vſatges de Barcelona, Capitols de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, tant dels Eccleſiaſtics, com del Eſtament Militar, o Vniverſitats, o en altra manera contra juſtitia, volem, e ordenam, que lo dit Cõſell dins ſis dies haja veure, e conexer, ſi tal letra, proviſio, carta, o Acte ſera contra los dits drets de la Patria, o contra juſticia, e ſi tal los ſera viſt, en tal cas volem, que lo dit Preſident en dita Audientia, a Conſell de la dita Audiẽtia, o Conſell, o de la major part dells, ſegõs demunt es dit, ho haja a revocar, e tornar a degut loc, e ferhi compliment de juſtitia, tantas vegadas com al dit Conſell ſera recorregut, reſtant totas las altras coſas contengudas en lo dit Capitol de la obſervança, en lur força, e valor. E ſi tals letras, proviſions, cartas, o Actes alguns ſeran emanadas de nos, o de noſtre Illuſtre Primogenit, o de ſucceſſors noſtres, en tal cas volem, ſien obſervats los Capitols del Rey en Marti, e de la dita obſervança, e altres qualſevol Conſtitutions, Capitols de Cort, e drets de la Patria ſobre aço diſpoſants: Entes empero, que ſis duptara, o era queſtio, que ditas letras Reyals, proviſions, cartas, o Actes alguns foſſen con-

contra Conſtitutions, o altres drets de la Patria,o contra juſtitia,volem,que la conexença, e deciſio de la dita queſtio,o dubte,e tot lo que en dit Capitol de la obſervança es remes als Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancelleria,o altre Doctor,ſie remes als dits Canceller, Vicicanceller, o Regent, o altre Doctor de la Vuytena, quiſcu en ſon cas, a Conſell empero de la dita Audientia,o Conſell, o de la major part de ells, ſervat ço que de ſus es dit, en cas de paritat.

XIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap.Lxvij.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que los Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols de Cort, Privilegis de las Eſgleſias, e de Eccleſiaſticas perſonas, e de Barons, Militars, e de Ciutats, Vilas, e Lochs del Principat de Cathalunya, vſos, praticas,e coſtums ſien inviolablement obſervats. E encara ſtatuim, e ordenam, que per qualſevol vs, o verdaderament abus per nos, o per noſtres Officials qualſevol que ſien fets, e praticats, o en lo temps venidor ſe faran, es praticaran contra dits Vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis predits, praticas, vſos, e coſtums, no ſie prejudicat, o derogat als dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort,e Privilegis,vſos, praticas, e coſtums, encara que tals vſos, o verdaderament abuſos foſſen per tant temps obſervats, que no fos memoria en contrari: mes reprobant tals vſos, o verdaderament abuſos, e havent aquells per nulles, e invalits, axi com ab la preſent Conſtitutio havem, volem, ordenam, e manam, que dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos e coſtums ſien perpetualment obſervats.

XIIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo. Any M.D.x. Cap.xiiij.

DEclarant la Conſtitutio per nos feta en la primera Cort de Barcelona,vulgarment dita de la Obſervança, començant. *Poc valria,&c.* eſtatuim, e ordenam, que lo Loctinent General qui no ſera de Caſa Reyal per legitima, e recta linea maſculina deſcendent, haja oir ſententia de excommunicatio en lo introit de ſon Offici, axi com los altres Officials inferiors, nomenats en la dita Conſtitutio.

XV. LO MATEIX en dita Cort, Cap. Liiij.

COnfirmants la Conſtitutio per nos feta en la primera Cort de Barcelona, en lo Cap.xxij. començant.*Poc valria, &c.* vulgarment dita Conſtitutio de la obſervança, ab la qual entre altras coſas es proveit, que los Deputats del General de Cathalunya hajan, e ſien tenguts a oppoſarſe, e fer inſtantia per la deffenſio dels Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis Communs, e particulars, e altras libertats del dit Principat, ſegons en dita Conſtitutio, e altras, a las quals nos referim, es largament contengut, e en aquellas anyadint ſtatuim, e ordenam, que los dits Deputats qui ara ſon, e per temps ſeran, ſils parra que ſie neceſſari, pugan trametre alla hont ſera neceſſari lur Syndic,o Procurador, ab dieta de quatorze ſous ſi haura anar fora lo loc hont dits Deputats tindran lo Conſiſtori, per la deffenſio dels dits Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis Communs, e particulars, vſos, e obſervanças de aquells.

XVI. CARLES en la ſegona Cort de Montſo. Any. M. D.xxxiiij. Cap.iiij.

STatuim, y ordenam, que ſi algunas ſupplications ſe donaran, pretenent que lo Loctinent General, o altres Officials del Reyal Conſell dels dits Principat, y Comtats hauran contrafet a Vſatges, Conſtitutions,Capitols, e Actes de Cort, Privilegis Communs, e particulars del dit Principat, e Comtats, aquellas ſe pugan fer, y preſentar, pus ſien ſignadas del Advocat, o de la part nateixa, de qui es interes.

XVII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Capitol de Cort.xxij.

MES avant placia'a V. Maieſtat, ab la ſobre dita loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, y manar, que los Vſatges de Barcelona,Conſtitutions de Cathalunya, Actes, y Capitols de Cort, Privilegis de las Eſgleſias, y de las Eccleſiaſticas perſonas, y de Barons, Militars, y de Ciutats, Vilas, y Locs del Principat de Cathalunya, vſos, praticas, y coſtums ſien inviolablement obſervats, y que per qualſevol vs, o verdaderament abus, per V. Maieſtat, o ſon Loctinent General, Portant vens de General Governador, o altres qualſevol Officials Reyals que ſien fets, praticats, o en lo temps eſdevenidor ſe faran, o praticaran contra dits Vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, Privilegis predits, praticas, vſos, y coſtums, no ſie prejudicat, o derogat als dits Vſatges, praticas, coſtums, encara que tals vſos, verdaderament abuſos foſſen per tant temps obſervats, que no fos memoria en contrari: mes revocant tals vſos, o verdaderament abuſos, e havent aquells per nulles, e invalits, ſupplica a V. Maieſtat ſie de ſon Reyal ſervey, haver, voler, ordenar, y manar, que dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort, Privilegis, vſos, y coſtums ſien perpetuament obſervats. Plau a ſa Mageſtat, revocats tots abuſos.

XVIII. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any. M.D.Lxxxxix. Cap. xvj.

PER quant les Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, nos poden fer ſino en les Cort Generals, y ſia de juſtitia que les coſes ſe desfacen ab la matexa ſolemnitat ques ſon fetes: Per tan ſtatuhim,y ordenam que les Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, no pugan eſſer revocades, alterades, ni ſuſpeſes, ſino en Corts Generals, y que ſi lo contrari ſera fet que no tinga ningunaforſa, ni valot.

XIX. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxxxv.

MES ſtatuim,y ordenam ab loatio,y approbatio de la preſent Cort,que ſempre ques entendra que algun Official Real haura contrafet algun Vſatge, Conſtitutio, Capitol de Cort, Pragmatica, Privilegi, cõcedit a Vniverſitat,o a perſona particular, o altra lley de la terra, lo Syndich del General a inſtantia de part, o ſens ella, y ſens preceir ſupplicatio alguna, haja de manar, e inſtar ab la forma que diſpoſan les Conſtitutions de Cathalunya la conſervatio, y obſervanſa de dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols de Cort, Pragmatiques, Privilegis, y altres drets de Cathalunya, ampliant en aço la Conſtitutio de la Reyna Dona Maria feta en la Cort de Barcelona lo any M.CCCC.xxij. Capitol xxvij. que comença lo fruyt de les lleys.

XX. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cart. Lxxxj.

PER quant en lo Capitol de obſervança, fet en la primera Cort de Barcelona Capitol xxij del Rey Ferrando Segon, lany M.CCCC.Lxxxj. pagina xlviiij. començant, (Poc valdria, &c.) no eſta diſpoſat que los Doctors del Real Conſell pugan ſer querelats feta concluſio en vna cauſa per dits Doctors declarada, lo qual pot ſer molt gran inconvenient: Perço com ſe puga ſeguir fer vna concluſio en vna de les tres Sales per V. Mageſtat ordenades, y ſer aquella contra Conſtitutio, Capitol de Cort, Vſatge, o altres Ordinations del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y en tal cars no haverhi forma com poder querelar contra los tals Doctors.Perço placia a V.Mageſtat, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir,y ordenar que lo Copitol de obſervança ſia tornat en vs, y tinga força de Conſtitutio, ab lo qual ſian compreſos los Doctors de la dita Real Andientia, ço es que qualſevol de les tres Sales per V. Mageſtat ordenades, y los tres Jutges de Cort conforme eſta diſpoſat ab tots los demes Officials en lo dit Capitol contenguts. Plau a ſa Mageſteſtat ques ſerve

lo

ſo dit Capitol, llevats tots abuſos.
Covarruvias Vic.

XXI. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona. Any M.DCC.ij.Cap.xx.

ATtenent,y conſiderant que en la Conſtitucio de la Reyna Dona Maria, Cap. xxij. fol.xlvj. del volumen de las Conſtitucions, que comença: *Lofruyt de las Lleys*, y la del Capitol xlv. de las Corts del any M.D.Lxxxxix. que comenſa: *Mes eſtatuhim*; en las quals ſe eſtatueix,y ordena, que ſis farà coſa contra, ò en derogaciò, ò prejudici dels Vſatges, Conſtitucions, y Capitols de Cort,ò Privilegis Generals,ó particulars del preſent Principat, los Deputats del General de Cathalunya, aixi Generals, com Locals, hagen, y degan eixir, y defenſar aquellas fins a la deguda concluſiò; de tal manera, que los dits Vſatges, ò altres Lleys ſobreditas, ſien conſervades, y defenſades à diligencias dels dits Deputats, y Oydors; y no obſtant ditas Conſtitucions, ſe han experimentat grans omiſſions en dits Deputats, y Oydors, del que reſulta, y pot reſultar grans danys, aixi en comu, com en particular al preſent Principat de Cathalunya: Per lo que los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat ſuplican ſie de ſon Real ſervey, eſtatuhir, y ordenar ab llur conſentiment, lloacio, y aprobaciò; y anyadir à aquellas: Que ſi los dits Deputats,y Oydors, havent vingut à ſa noticia, que los dits Vſatges, Conſtitucions, Capitols de Cort, Privilegis Generals, y particulars, y demès Lleys ſobreditas no ſon obſervades, tingan, y degan eixir dins tres dies, y mes preſt, ſi periculum in mora hi haurà, à defenſar los dits Vſatges, Conſtitucions, y demès Lleys, conforme en ditas Conſtitucions eſtà ordenat; y en cas de contrafacciò incorregan en las matexas penas, que incorran los que contrafan ditas Conſtitucions, y que per la defenſa de las contrafaccions pugan los dits Deputats, y Oydors gaſtar de diners de la Generalitat lo que ſerà menester per la defenſa de aquellas; encara que la contrafaccio, y ſon judici ſe intente per qualſevol Comù, o particular del preſent Principat, revocant en quant en aquell particular tantſolament qualſevols Conſtitucions, ò Capitols de Cort lo contrari diſpoſant. Plau à ſa Mageſtat.

XXII. LO MATEX en dita Cort. Cap.xxvj.

HAventſe ſervit los Sereniſſims Anteceſſors de V. Real Mageſtat, donar demoſtraciò del molt, que afectaven la obſervanſa dels Vſatges,Conſtitucions, Capitols, é Actes de Cort,è encara dels Privilegis, llibertats,vſos,y coſtums, dels Comuns, y particulars de Cathalunya, y havent per aqueſt efecte ideàt molts medis, com reſultan de las Conſtitucions,collocadas devall lo Titol *De obſervar Conſtitucions*, paſſaren à volerlas perpetuar de calitat, que ſe ſerviren prohibir qualſevols Vſos, Practicas, ò Coſtums, contra dits Vſatges, y altres drets mencionats, donant aquells per nullos,è invalidos, encara que foſſen per tant temps obſervats, que no fos memoria de homens encontrari, com eſtà contengut en las Cõſtitucions mes havant, 13. y 17. Titol *De obſervar Conſtitucions*; y com eſta perpetuitat alguns la hagen volguda duptar exeptant, ſino es, que als fets contraris, ò Vſatges, Conſtitucions, que no ſe haguеſſen ſubſeguit Corts, com en tal cas han tentat dir, que la Cort no revocantlos, los hauria aprovats, y per llevar difficultats en materias que coſtan à Cathalunya, tanta efuſiò de ſanch, y extenuació de patrimonis, en acquirir las munificencias Reals q̃ goſa, no havẽt pogut reſtablirlas fins lo die de avuy, deſde lo any M.D.Lxxxxix. que foren las vltimas Corts,que ſe clogueren en aqueſt Principat,y Comptats,y havent de recopilar, y remediar los deſordes, que naturalment en vna centuria hauràn eſdevingut, no ho admet la brevedad de temps, que pot dilatarſe la cõcluſiò de las preſents Corts, per eridar à V. Real Mageſtat las neceſſitats de altres Regnes, que cõponan lo dilatat de la Monarquia: Perço ſuplican los tres Eſtaments de la preſent Cort à V. Real Mageſtat,ſia ſervit voler, ordenar, y manar,q̃ qualſevols vſos,coſtums contra dits Vſatges,Cõſtituciõs Capitols,y Actes de Cort,Privilegis, vſos,y coſtũs ſiã nullos, y irritos, y en particular deſde l any M.D.Lxxxix. fins vuy anullàt,

è irritant aquells; Aixi que no ſe pugan allegar per exemplar, reſtant aixi mateix per lo paſſat, antes del any M.D.Lxxxxix. y deſpres, y per lo eſdevenidor ditas Conſtitucions en ſa força, y valor. Plau à ſa Mageſtat, y que ſe obſerven los Vſatges, Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort, Privilegis, vſos, y coſtums, que no eſtán derogats en altres Corts.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap.xxxvj.

COM la experiencia hage enſenyàt, que la principal cauſa entre altres de la inobſervança dels Vſatges de Barcelona, Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort, vſos, practicas, obſervanças, y coſtums, Privilegis, exempcions, llibertats de Comuns, y particulars del Principat, y demes lleys, y drets de la Patria, ſe acoſtuma originar de haverſe comès, y deixàt la declaració de las Contrafaccions, ò contra Conſtitucions en ma dels mateixos Doctors de la Real Audiẽcia, y Real Conſell, contra los quals de ordinari ſe opoſan, y acuſan las Contrafaccions, y aixi per lo que reciprocament intereſſan per rahó de ſon offici, venen à eſſer Jutges, quaſi in cauſa propria: Del que reſulta notable deſervey à Deu noſtre Senyor, y à V. Mageſtat, en deſconſuelo dels Comuns, y particulars del Principat, la protecció dels quals inſeparable, y glorioſament reſideix en la ſoberana, y ſumma rectitut de V. Mageſtat, y ſia tant rahonable, com juſta coſa, quels que concorrẽ, y tenen la poteſtat en lo eſtatuhir, y ordenar, la tingan tambe, y entrevinguen en interpetar, y fer obſervar lo ordenat; y la mes verdadera interpretació, y puntual obſervança, ſe aſſegure en las perſonas de major authoritat, y madur conſell, y ab lo congrès, examen, y cenſura dels Preſidents de la Real Audiencia, y tres Braços, ſe conſidere vna legal repreſentació de V. Mageſtat, y de la Cort: Perço ſuplican los tres Eſtaments à V. Mageſtat, placia eſtatuir, y ordenar ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Cort, que lo Regent la Real Cancelleria, y losdos Doctors de la Real Audiẽcia mes àntichs, que vuy ſon, y en avant ſerán, lo Arquebisbe de Tarragona, lo Protector, ó Preſident del Bras Militar, y lo Conſeller en Cap de la Ciutat de Barcelona, ſian Jutges tots junts de las cauſas de contrafaccions, ò contra Conſtitucions inſtadas, pendents, è inſtadoras, fetas, y faedoras ab tots ſos incidents, y emergents, firmant tots per dit efecte congregats, tant las ſentencias difinitivas, com las proviſions formiter fetas, dels altercats, è incidents de aquelles, ab la mateixa poteſtat, y ple poder, que fins vuy han tingut, de judicarlas los Doctors de la Real Audiencia, y Real Conſell: de manera, que la nominació, y deputació, de ditas ſis perſonas, ſia ſubrogada en lloch de dits Doctors de la Real Audiencia, y Real Conſell, per la judicatura de ditas cauſas, revocant en quant en aſſo tantſolament las Generals Conſtitucions, que donan la facultat de declararlas, à dits Doctors de la Real Audiencia, y Real Conſell: Entenent empero, y declarant, que en cas de mort, abſencia, ó impediment de dit Regent la Real Cancilleria, y Doctors de la Real Audiencia mes antichs, entrevingan, y ſien ſubrogats en lloch de aquell, ó aquells, vn, dos, ò tres dels altres, ques ſegueixen dels mes antichs Doctors de la Real Audiencia, y Real Conſell, ab que no ſian los Advocats Fiſcals, y que corrent la Vice-Regia, ó Audiencia del General Governador, ó de ſon Portant Veus, entrevinguen lo Aſſeſſor de dit General Governador, ó de ſon Portant Veus; y los dos Doctors Antiquiors de dita Vice-Regia, ó Audiencia del General Governador, ó de ſon portant Veus, no impedits, que no ſeràu los Advocats Fiſcals; y en cas de mort, abſencia, ò impediment de dit Aſſeſſor, ó de altre, ò altres dels Doctors Antiquiors, ſian ſubrogats, vn, dos, ó tres, dels altres Doctors mes Antichs de dita Vice-Regia, ó Audiencia del General Governador, ó de ſon Portãt Veus, ab que no ſian los Advocats Fiſcals; y aixi mateix en cas de mort, abſencia, ó impediment de dit Arquebisbe de Tarragona, ſie ſubrogat en ſon lloch, lo Canõge mes antich, dels Capitols de las Cathedrals de Cathalunya, ques trobarà preſent en la Ciutat de Barcelona, encara que dit Capitular ſia Dignitat, comtant la antiguitàt del dia de la poſſeſſiò de ſon Canonicat; y en cas tãbe de

mort,

mort, abſencia, ò impediment de dit Conſeller en Cap, ſie ſubrogat per orde lo Conſeller ſegon, ters, ò quart de la mateixa Ciutat; declarant, que per lo Conſeller en Cap, ſe entenga com ha Preſident del Bras Real, y aixi mateix los que ſe ſubrogan en ſon lloch; Totas las quals ſubrogacions reſpective, ſe entengan tambe haverſe de fer, ſi deſpres de comenſat lo judici faltarà algu, ò alguns dels ſobredits; pugan empero dits ſis Jutges de Contrafaccions, ſi per mes aſſert los apareixerà, propoſar, y referir lo fet, ò cas, ſobre que ſe pretendrà la Contrafacciò, ò contra Conſtituciò als infraſcrits, y oyr los parers de ells, vna, y moltas vegades, redigint, ò fent poſar en eſcrits per ſos reſpective Secretaris, los que prevaldràn, es à ſaber, los dits Regent la Real Cancellaria, y dos Doctors mes Antichs de la Real Audiencia, als altres Doctors de la Real Audiencia, y Real Conſell, Vice-Regia, ò Audiencia del General Governador, ò de ſon Portant Veus en ſos caſos reſpective, no impedits: Lo Arquebiſbe de Tarragona, ò en ſos caſos lo Canonge mes antich, als Prelats, y Syndichs dels Capitols, que entran en Corts, y ſe trobaràn en Barcelona preſidint en lo congrès aquell aqui tocarà, ſegons lo orde, y eſtàt de las Corts mes proximament à les hores celebrades; lo Protector, ò Preſident del Bras Militar en ſos reſpective caſos à la junta de Officials, y altres perſonas experimentades, y de madur Conſell del mateix Bras, que li aparega cridar, y lo Conſeller en Cap, ſegò, ters, ò quart, en ſos reſpective caſos, als Conſellers de Barcelona ab vna Promenia, ſens que los dits ſis Jutges eſtigan reſtrets, ni obligats en haver de ſeguir lo ſentir, vot, ò parer dels dits reſpective Cõſultats; Si empero ho ſien, de q̃ los vots, q̃ prevaldràn ſe reduheſcã en eſcrits, y guardẽ per ſos reſpective Secretaris, com à actes publichs, ſens expreſſarſe las perſonas auràn fet lo vot, y guardantſe en tot lo ſecret ab lo ſolit jurament de non revelando, que preſtaràn en la forma eſtilada tots los individuos, que concorreràn, y entrevindràn en dits Actes, y Congreſſos; Demanera que los dits Secretaris, degan guardar com à Actes ſecrets dits reſolucions, o Vots, ſens revelar, ni donarne copia à perſona alguna, fins ſia declarada la Contrafacciò, ſino es als ſols Jutges, reſpective de dits Contrafaccions; Aixi que quiſcun Jutge puga demanar, y pendrer copia de la reſoluciò, ò Vot haurà prevalgut en ſon congrès; y en cas de paritat en Vots de dits ſis Jutges de Contrafaccions, ſe faſſe extracciò à ſort de vn dels dits ſis Jutges, lo qual torne à Votar per llevar la paritat de ſi es, ò no es Contrafacciò, ò contra Conſtituciò, y à ſa declaraciò ſe hage de eſtar, y en cas que los dits, Canonge mes antich, Protector del Bras Militar, ò Conſeller en Cap, ſegon, tercer, ò quart, recuſarà exercir lo dit Offici de Jutge, ſens juſt impediment, ſia perpetuament inhabil de concorrer als Officis de Deputat, y Oydors, y demes Officis del General, y de la Caſa de la Ciutat de Barcelona reſpectivament, y tots los dits ſis Jutges, per ajuntarſe, y congregarſe, y tenir ſon Tribunal, los ſia deſignàt lo quarto de la Viſita, en la Caſa de la Deputaciò, y los dits Regent la Real Cancelleria, Doctors de la Real Audiencia, ò Aſſeſſor del General Governador, y dos Doctors mes Antichs de la Vice-Regia, lo Canonge mes antich, lo Protector del Bras Militar, y lo Conſeller en Cap, ſegon, ters, ò quart de la Ciutat de Barcelona, degan en lo ingrès de ſon Offici, ò exercici ohir ſentencia de excomunicaciò, y preſtar aquells, y lo Arquebisbe de Tarragona en ſos caſos lo jurament de bene, & legaliter ſe habendo, y regonrixent ſe deu fer alguna demonſtaciò de gratitut à las perſonas, que invigilan en la major obſervanſa de las Lleys de la Patria, ſian perço entregadas à cada hu dels dits ſis Jutges per quiſcuna vegada ques congregaràn, quatre lliuras de cera blanca à cada hu de ells, y ſis al que preſidirà, pagadoras en eſpecie de pecunias del General per lo Regent los comptes, ſens haver de meneſter llicencia, ni orde del Conſiſtori de Deputats, y Oydors de Comptes; y en conſideraciò, que noy ha raho de diverſitat en orde à la deguda, è inviolable obſervança, que en tots Tribunals, Judicis, y altrament deuhen tenir los Vſatges de Barcelona, Conſtitucions, Capitols, y Actes de Corts, Vſos, Practicas, Obſervãças, Coſtums, Privilegis, exẽpcions, y llibertats de Comũs, y particulars del Principat, y demès Lleys, y

Drets

Drets de la Patria, vingan perço compreſos en la preſent Conſtituciò, y en altres qualſevols diſpoſants ſobra la mateixa obſervãça, en quant al que no ſeràn revocadas ab la preſent, ò altres fetas en eſta Cort, tots, y qualſevols Officials, tant de Barons, com Reals, y tant los que purgan, com los que no purgan Taula, de tal manera, que aixi en las penas, com en tot lo demès ques troba diſpoſàt, eſtatuhit, y ordenàt en las Conſtituciõs de la obſervança fetas en las antecedents, y preſents Corts, incideſcan, è incorrian tots los dits Officials ſobre anomenats, en cas de Contrafacciò, ò contra Conſtituciò, ſens ferſe diferencia alguna de vns Officials à altres: Y conſiderant, que molts dels dits Officials ſe troban auſents, y diſtants de la Ciutat de Barcelona, y que ſobre la formaciò, y expediciò de las lletras pera citarlos, podria oferirſe algun impediment, ò per lo menos ſe hauria meneſter mes temps: Perço degan eſſer aviſats, pera que comparegan perſonalment en la dita Ciutat de Barcelona, dins lo termini, que apareixerà al Preſident, ò en ſon cas à altre dels dits Jutges arbitrador, ſegons la qualitat del negoci, y diſtancia del lloch, ab que no puga arbitrarſe, ni donarſe major termini de deu dies preciſos, y peremptoris, encara que feriats in honorem Dei, deſdel die de la preſentaciò comptadors, per medi de vna carta firmada per lo Notari de ditas cauſas de Contrafaccions, lo qual ſia aquell, dels Eſcrivans de Manament, que à la part li apareixerà elegir, ò en cas de Vice-Regia, lo Eſcrivà Major de la Governaciò, gaſtant lo nom, y orde del Preſident del dit Tribunal de Contrafaccions, y en cas que dit Notari dins 24. horas, deſpres de haverſeli preſentat la ſuplicaciò introductoria de la cauſa de Contrafacciò, no haurà entregàt dita carta, puga la part inſtant recorrer à qualſevol altre dels Jutges de dit Tribunal, que be li apareixerà preſentantli altre ſemblant ſuplicaciò, y demanarli dita carta deſpatxada per ſon Notari, en ſon nom, y orde, la qual li dega entregar ab lo ſol juraments, de haver fet dita diligencia ab lo dit primer Notari de ditas Contrafaccions, y dita part inſtant tinga obligaciò de fer preſentar dita carta perſonalment, ò en caſa propria del tal Official, ò Officials, llevantne acte, ò ſent la preſentaciò, per medi de vn Porter Real, entregantlin copia, tant en vn cas, com en altre de dita carta, y retornant lo original, la qual ſe hage deſpres de reproduhir loco libelli ab lo acte, ò relaciò de la preſentaciò, en poder del mateix Notari, que la haurà deſpatxada, lo qual hage de quedar actuari per tot lo curs, y fins à la fi de dita cauſa: Y los Deputats, y Oydors de Comtes, per las ditas cauſas de Contrafaccions, ni altres, ni per negoci algu, no pugan conſultar ab los Nobles, ò Magnifichs Doctors de la Real Audiencia, ſino ſols ab los Advocats de major credit, y experiencia en la literatura de eſta Ciutat de Barcelona. Plau à ſa Mageſtat.

XXIIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxxvij.

ESsent la contingencia dels caſos, y dels fets poden occorrer de contrafaccions, ò contra Conſtitucions als Vſatges de Barcelona, Conſtitucions, Capitols, Actes de Cort, Vſos, Practicas, Coſtums, Obſervanças, Privilegis, exempcions, y llibertats de Comuns, y particulars del Principat, y demes Lleys, y Drets de la Patria, molt diſtincts, los vns, dels altres, y requirints mes, ò menos provas extrinſecas, per eſcripturas, ò teſtimonis, y ſobre fet mes, ò menos grave, y de major, ò menos celeritàt, ſingularment quant concorre perill de ſeguirſe dany irreparable en honra, ò vida, y aixi be no ſie facil prefigirſe cert, è igual termini, per modo de regla à totas las ditas cauſas; encaraque per la bona adminiſtraciò de juſticia, tant convè la mes ſummaria, y breu expediciò, per ſer de ſa naturaleſa de las mes Privilegiades, y del major ſervey de V. Real Mageſtad: Perçò ſuplican los tres Eſtaments à V. Real Mageſtat li placia eſtatuhir, y ordenar, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que los ſis Jutges de Contrafaccions, ò contra Conſtitucions congregats, hagen de concedir vna, ò dos dilacions tantſolament comunas à las parts, las mes ſumarias, y breus ques pugan à ſon arbitre, regulat à las circunſtancias dels caſos, y que la proviſiò, ò proviſions de ditas dilacions las hagen, y degan firmar dits ſis Jutges congregats; las demès empero proviſions

viſions perfunctorias, las puga, y dega fer à la primera peticiò de la part, lo ſol Regent la Real Cancelleria, y en ſon defecte, per mort, abſencia, ò impediment, lo antiquior de la Real Audiencia, y Real Conſell, y corrent la Vice-Regia, lo Aſſeſſor del General Governador, ò de ſon Portant Veus, ò en ſon cas lo Doctor mes antich de la Vicerregia, ò Audiencia de dit General Governador, ò de ſon Portant Veus no impedits; volent empero, y declarant per conſeguir la major brevedat poſſible de la expediciò, y fi de ditas cauſas, que las ditas, vna, ò dos dilacions tantſolament corrian ipſo jure, de momento, in momentum, encara que ſian feriats, in honorem Dei, deſdel die, y temps de la intima, junt ab la qual ſe hage de entregar per lo Porter la copia, ſens que pugan ſuſpendrerſe ditas dilacions, per via directa, ni indirecta, per medi de contradiccions de las parts, ni proviſions de viſo, ò de altres formiter fetas, comunicacions de proceſſos, ni per altre qualſevol cauſa, ni rahò cogitada, è incogitada; ans be qualſevol de las parts paſſadas 24. horas, comptadoras del punt, y momẽto que ſeràn intimats los artigles, ſedulas, ò deduccions, ſobre que ſe voldrà rebrer teſtimonis, puga fer los rebrer per lo Notari de la cauſa de Contrafaccions, lo qual dega rebrerlos encontinent, que ſerà inſtat, ſots pena (en cas de recuſaciò) de dos centas lliuras aplicadoras à la part inſtant dita recepciò, y que ipſo jure, & facto ſie inhabil, y privàt de ſer Notari de dita cauſa de Contrafaccio, ſens que, per qualſevol pretext, motiu, titol, ni rahò, puga eſcuſarſe del incurs de ditas penas, encaraque recusàs, ò deixàs dit Notari de rebrer tals teſtimonis per mandato, de paraula, ò en eſcrits de ſuperior, com es de Officials Reals de qualſevol eſtat, condicio, ò preheminencia ſian, encara que ſos del Llochtinent, y Capità General, ò del General Governador, Primogenit, y de V. Real Mageſtat; y que altrament, en lo dit cas de la recuſaciò del Notari, puga la part inſtant per la recepciò de teſtimonis, recorrer als Deputats, y Oydors de Comptes del General de Cathalunya, y à ſa inſtancia pugan, y degan obrar, y proſſeguir dits Deputats, y Oydors, y ſon Procurador Fiſcal ab los demès Officials, à qui eſpecte contra dit Notari, per la exacciò de dita pena de dos centas lliuras ab tots aquells eſtils, modos, Privilegis, forças, y rigor q̃ podan, y han acoſtumàt fero en las proviſions, declaracions, y execucions de torps, y que la dita part inſtant dita recepciò, tant ſi es lo Official ques pretendrà haver contrafet, com la part leſa, pugan encontinent fer rebrer los tals teſtimonis, per lo Eſcrivà Major de la Caſa de la Deputaciò, y que tingan tanta forſa, fe, y credit, com ſi foſſen rebuts en lo mateix Judici de Contrafacciò, entregantlos originalment cloſos, y cellats, lo dit Eſcrivà Major de ſas mans proprias, en las de vn, ò altres dels dits ſis Jutges de Contrafaccions, y en cas dit Eſcrivà Major recusàs rebrerlos, incorrega en la mateixa pena de dos centas lliuras exhigidoras ab execuciò riguroſa, com à torp, vltra de las penas arbitrarias à la Viſita: Entenent empero, que la admiſſiò de dits artigles, ſedulas, deduccions, y recepcions de teſtimonis, ſe entengan haverſe fets, y rebuts, eo tunc ſalvat dret de impertinencia, y no admiſſiò, ni receptiò, & ſi opus fuerit, de caſſaciò, de la qual impertinencia, y no admiſſiò, ni recepciò, & ſi opus fuerit caſſatio, ſen puga, y dega haver raho per los dits ſis Jutges de Contrafaccions en la ſentencia diffinitiva, qual de dret dega, y puga haverſe, quedant ſempre en tot, y per tot per ben executadas, è irretractables la execuciò, y exacciò de las penas, procehiments de torps, y tot lo demès, que ſe haurà obràt, y podrà obrar, ſegons lo ſobre diſposàt, contra los dits Notaris de Contrafaccions, y Eſcrivà Major de la Deputaciò, en los referits caſos de recuſaciò, encara que en la dita ſentencia diffinitiva, ſie deſpres declaràt, que dits artigles, ſedulas, deduccions, y teſtimonis, no ſe havian de admetrer, ni rebrer, ans be caſſar, borrar, y annullar; y en cas que à quiſcuna de las parts per ſonament de ſa reſpective intenciò, ò defenſa, li aparegues fer reſpondrer perſonalment al Official, que pretendrà haver contrafet, ò à la part inſtant la Contrafacciò, puga, y dega demanar ditas reſpoſtas, devant del Regent la Real Cancelleria, y en ſon cas del Doctor antiquior de la Real Audiencia, ó del Aſſeſſor, ò Doctor antiquior del General Governador, ò de ſon Portant Veus, lo qual reſpectivè, encontinent dega compellir

ab graves penas al dit Official, ò part leſa, que reſponga perſonalment dins 24. horas comptadoras del punt, y momento de la intima, ab la qual ſe li hage tambe de entregar la copia dels artigles, ò altre deducció, ſobre que ſe demanaràn las reſpoſtas, y en cas de haverlay manàt dos vegadas, no obehix en fer las ditas reſpoſtas perſonals, que ſe li demanan, ſia viſt, haver confeſsàt, y aprobàt per verdader, lo Official,ò part inſtant,tot lo fet,ſobre lo qual ſe li demanaràn ditas reſpoſtas,com ſi expreſſe, y verdaderament ho haguès confeſsàt, y reſpoſt; y aixi mateix en cas que à las ditas parts los importàs, ó convinguès preſentar,llevar, y fer rebrer, traurer,y clourer en publica forma requeſtas,actes,extractas,copias de proceſſos, y altres eſcripturas publicas, per la inſtruccio, y continuació de la dita cauſa, tots, y qualſevols Eſcrivans de Manament, Arxivers, Notaris Publichs,Reals, y altres qualſevols à qui eſpectarà fer ditas coſas,de qualſevol preheminencia,grau,ò condició ſian, degan promptament executaro,y traurer ditas eſcripturas en publica forma, ſens mora, ni tardança alguna,ſens poderſe negar al ſobredit, que de paraula,ò en eſcrits ſerán inſtats per las parts, ſatisfets de ſos condecents ſalaris; y en cas de recuſaciò pugan, y degan los Deputats, y Oydors del General de Cathalunya,obrar,y proſeguir,riguroſa,y executivament contra los tals recuſants per via de Torp,y en lo mateix modo, y forma que ſobre ſe ha dit en orde al Notari de la cauſa, y Eſcrivà Major de la Deputació: Y que aixi tot lo ſobre eſtatuhit, y ordenàt, ſie tambe eſtatuhit,ordenàt,y obſervát en las cauſas de Contrafaccions,ó contra Conſtitucions, en las quals faràn part los dits Deputats, y Oydors de Comptes,à ſolas, ó ſimul ab la part leſa:E los dits ſis Jutges paſſada, ò finida la vna,ó dos dilacions ſobreditas, pugan,y degan ab la mateixa brevedàt poſſible declarar,decidir, y terminar,per ſentencia difinitiva la cauſa deContrafacciò,ò contraConſtituciò,dins lo termini,ò dilaciò de tres meſos lo mes llarch,ſens poder prorrogar, ſino per vn mes,comptadors, los dits tres,ò quatre meſos deſdel die, y momento que ſeràn finidas la vna, ò dos dilacions, que ſerà, ó ſeràn concedidas,altrament aquells paſſats, ſi dita cauſa nos declararà dins dit termini, ſia tinguda per decidida, y declarada en favor de la part leſa,ó inſtant la declaracio de la Contrafaccio, ó contra Conſtitutio,en lo modo,y forma per ella demanàt,y q̃ dit termini,ó terminis per ninguna cauſa,motiu,ni raho,pugã prorrogarſe,diferirſe,ni diſpẽſarſe;ans be corrian,tãt tots los dies feriats,etiã in honorem Dei, com no feriats; y en cas de paritat de Vots dels dits ſis Jutges,lo que ſerà extret per tercer,tinga de declarar encontinẽt ſi voldrà,ò dins deu dies preciſos,y peremptoris,encara que foſſen feriats in honorem Dei, y que dita declaraciò la faſſe, donant ſon Vot en preſencia de aquells congregats,altrament ſe entenga feta à favor de la part leſa,ò inſtant la declaracio de laContrafaccio,ò contra Conſtituciò, en lo modo, y forma pet ella demanàt, y que en quant á la inſtancia,y curs del decret de execucio,y liquidacio de la ſentencia, ſe obſerve, ſingula ſingulis referendo,lo mateix,q̃ ſobre ſe ha expreſſat,reſpecte de las dilacions,recepcions de teſtimonis, reſpoſtas perſonals,extraccions de eſcripturas,incurs, y execuciò de penas, conceſſio de terminis preciſos, y peremptoris, de tres, ò quatre meſos, y de deu dies reſpective improrrogables, comptadors del momẽto que ſeràn finidas la vna, ò dos dilacions concedidas, extracció de tercer,en cas de paritat,y tenirſe per feta,declarada, y explicada la liquidaciò à favor de la part inſtant,ó damniſicada,ſegons lo juramẽt in littem, ſi preſtàt lo haurà,per la inſtada declaraciò, del que pretendrà haverſeli de liquidar à ſon favor, y que tant dels incidents, ò altercàts, com de la ſentencia difinitiva,liquidaciò,y decret de execuciò,com de altres qualſevols declaracions de ditas cauſas de Contrafaccions,ò contra Cõſtitucions,feras ab vniformitat de vots,ò de vot, y parer de la major part, no ſen puga ſuplicar,apellar, recorrer, reclamàr, ni haver reviſta alguna,per via directa, ni indirecta,de juſticia,ni de gracia, per reſtitucio in integrum,ni altrament ex capite nullitatis, nec injuſtitię,encara ques pretenguès, ò allegàs per notoria: Y que la execucio de dita ſentencia, y de ſa liquidacio,ſegons lo que expreſſa,y formalmẽt ſerà declaràt,ò altramẽt, ſe entendrà declaràt, cõforme á dit juramẽt

in

in litẽ, en cas de no haverſe declaràt dins lo termini, ò terminis prefigits, dega ferſe per los dits ſis Jurges congregats, dins vuyt dies preciſos, y peremptoris, encara que feriats in honorem Dei, comptadors deſpres de haver finits los tres, ó quatre meſos, y deu dies reſpective de la inſtancia de la liquidaciò, y decret de execuciò ſobre prefigits; y en cas que los dits Regent la Real Cãcelleria, Doctors de la Real Audiencia, ò Vice-Regia, ò altre de aquells, Aſſeſſor del General Governador, ò de ſon Porrant Veus, en ſos reſpectivè caſos, no volgueſſen entrevenir en fer, y provehir lo dit decret de execuciò, pugan los reſtants Jurges, ò la major part congregats, ab vot, y parer de la major part dels q̃ entrevindràn en lo dit congrès, fer, y provehir lo dit decret de exęcutio aſſolas, y altres qualſevols proviſions, declaracions, ó mandatos forſan facdoras, y fahedors, y tot lo demès q̃ convinga, fins à la total execucio, y fi de dit judici, ab plena juriſdiccio, per tot lo q̃ convinga, y ſia meneſter. Y per quant ſeria molt dificil, q̃ las cauſas de Contrafaccions, vuy pẽdents, ſe pogueſſẽ declarar dins quatre meſos, deſpres de eſſer cloſas las preſents Corts: Perço en quant à ditas cauſas de Contrafaccions vuy indeciſas, y pendents, lo dit termini de quatre meſos pera declararlas, ſe puga prorrogar, com deſde ara ſe prorroga per tot vn any, obſervantſe reſpecte de aquellas tot lo demès, ques troba diſposàt en la preſent Conſtituciò, y en las altres ſobre la obſervanſa diſpoſants. Plau à ſa Mageſtat.

XXV. LO MATEX en dita Cort Cap. xxxviij.

DEſitjant evitar, y repellir quant ſe puga las difficultats, è impediments, que per fer caſi arbitrarias las Contrafaccions, ha enſenyàt la experiencia haverſe admès, y abraçàt antes, y deſpres de haver comenſat las cauſas de Contrafacció, y per mes facilitar en quant ſe puga ſa expedició, que tant convè per la recta adminiſtraciò de Juſticia en ſervey de V. Mageſtat, com per la vtilitat publica del preſent Principat; Perço ſuplican los tres Eſtaments placia à V. Mageſtat eſtatuhir, y ordenar, ab lloacio, y aprobacio de la preſent Cort, que los Comuns, y partículats del preſent Principat pugan liberament, requirit, ò no extrajudicialment lo Official, ò Officials, tant de Barons, com Reals, y tant los que purgan Taula, com los que no la purgan, de que caſſen, y revoquen los procehiments, ab que pretendràn las parts haver contrafet als Vſatges de Barcelona, Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort, vſos, practicas, obſervanſas, y Coſtũs, Privilegis de Comuns, y particulars del preſẽt Principat, y demès lleys, y drets de la Patria recorrer, y acudir devant dels Jurges, ò Tribunal de Contrafaccions, elegits ab la nova Conſtitucio de la obſervanſa, comenſant: *Com la experiencia, &c.* Introduhint cauſa de Contrafacciò contra aquell, ò aquells Officials, que pretendràn haver contrafet, y continuarla fins à ſentẽcia difinitiva, y total execuciò de aquella, tant ſi dit Official, ò Officials de Barons, ò Reals, que purgan, ò no purgan Taula, compareixeràn firmant dupte, ò altrament, com ſino compareixen, ò ſeràn contumaces, dirigintlos in valvis las intimas, en tal cas ſa abſencia, y cõtumacia en res no obſtant, y tant contra los que compareixeràn, com los que no compareixeràn, nos puga fer diferencia ſi la Contrafacciò es clara, literal, y formal, ò duptoſa, y diſputable, ſi ſe ha cõtrafet ignorantment, ò ſcientment, ſi ab dol, ò ſens ell, ſi bona, vel mala fide, ab culpa lata, ò per inadvertencia, ò en altre manera; Confirmànt, y en quant meneſter ſia de nou eſtablint, y ampliànt lo ja diſposàt en lo Cap. xxvij. Corts de MCD. xxij. ques la Conſtituciò octava comenſant: *Lo fruyt, &c.* collocada en lo Titol *De obſervar Conſtitucions*; Ans be en tots los dits caſos puga la part, que pretẽdrà eſſer gravada ò leſa inſtar, y proſeguir cauſa de Contrafacciò, y contra Conſtituciò, vers, y contra dits Officials contrafahẽts, abolint, y del tot reprobant las ditas diſtincions, y qualſevols diſpoſicions, vſos, abuſos, y eſtils, en aſſo obviants; y volent encara donar la major, y deguda providencia en tots los caſos de Contrafacciò, ò contra Conſtitucions, ſia tambe eſtatuhit, y ordenàt, que en cas q̃ en alguna ſentencia, ò proviſiò, ò declaraciò feta per Official Real, ó de Barò, ſe decideſca algun artigle, ò cap, que ſe opoſe, à alguna Conſtituciò,

tuciò, ò demes lleys, y drets de la Patria ſobredits, la part condemnada, ò leſa, à mes del remey ordinari que tè de poder apellar, y ſuplicar de la tal ſentencia, ò declaraciò, puga tambe recorrer, y valerſe del remey extraordinari de la Contrafacciò, quedant ſempre à arbitre de la part condemnada lo elegir lo medi, que li aparega, no obſtant qualſevol conſuetut, ò obſervanſa ques pugues allegar en contrari: Entes empero, que ſi als dits Jutges de Contrafaccions apareixerá haverſe contrafet, no ab dol, ſcientment, mala fe, ò culpa lata, pugan, y degan condemnar al dit Official, ò Officials contrafahents à la anullaciò, caſſaciò, revocaciò, y plena reintegraciò de tot lo contrafet, y obràt per dit Official, ò Officials, ab reſtitucio de gaſtos; y ſi de Juſticia ſerà trobát fahedor, pugã condemnarlos en tots danys, intrinſechs, y extrinſechs á favor de la part leſa, y en ſon cas de fruyts, è Intereſſos, viſque adobolũ; no empero, ab privaciò del Offici, ni altres majors penas. Plau á ſa Mageſtat.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xcvj.

S. C. Y R. M.

LOS tres Eſtaments Congregats en las Corts Generals, que V. Mageſtat celebra, repreſentan: Que lo Doctor en Medicina Joan Comes habitant en la Vila de Martorell, ha recorregut á dita Cort, dihent, que per orde del Real Conſell Criminal, y á relaciò del Doctor Melchior Prous, Jutge de la Regia Cort, ſe troba detingut, y arreſtát dins la preſent Ciutat, deſdel die 13. de Juny del any proxim paſſat, y que havent inſtàt per repetidas vegades al Relador de ſa cauſa, y al Regent la Real Cancelleria, ſe paſsás á la conexenſa dels merits de aquella, y ofert per dit efecte lo poſarſe près en las Carcers Reals de la preſent Ciutat, no hauria may pogut conſeguir vna coſa, ni altre, ans be ſe li hauria dit, que com no tornàs á habitar en dita Vila de Martorell, ſe li donaria llibertat, y quexantſe dit Doctor Joan Comes de dits procehiments, com á contraris al que las Generals Conſtitucions del preſent Principat diſpoſan, ha reccorregut ab eſta repreſentaciò á la Cort, per lo reparo de dita contrafacciò, y aſſegurats los Braços del zel, que en V. Mageſtat reſideix, de la recta adminiſtraciò de Juſticia, y que la Soberana protecciò de V. Mageſtat es lo conſuelo, y defenſa de ſos Vaſſalls, ſuplican los tres Eſtaments, que per obſervanſa de las Generals Conſtitucions, ſia V. Mageſtat ſervit, donar los ordes convenients, à fi que luego ſe paſſe á la conexenſa, y concluſiò de dita cauſa Criminal, ò be ſia V. Mageſtat ſervit, afavorir á dit Doctor Joan Comes, perque puga reſtituhirſe liberament á dita Vila de Martorell, que ho rebrán los Braços á ſingular mercè. Plau á ſa Mageſtat, que ſe proſegneſca, ſegons dret, y Juſticia.

DELS CAPITOLS DE PAVS AN DE SER OBSERVATS. TIT. XVIII.

I. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. xxij.

PER quant ſegons diſpoſició de dret comu, y la conſuetut immemorial ratificada, y aprobada en los articles 55. y 56. de la Pau dels Pirineus, dels 21. 22. 23. y 26. de la Pau de Nimega, y finalment dels artigles 18. 20. y 22. de la Pau de Riſvvich, concloſa als 20. de Setembre de M.DC.xcvij. poden los que no ſon naturals del Principat ſuccehir liberament qualſevols bens cituats dins de ell, que forſan los eſpectian per legitima ſucceſſiò, y aixi mateix los naturals del preſent Principat poden liberament, y ſens embarás algu ſuccehir qualſevols bens, que forſan legitimament los toquen, encara que ſian ſituats fora dels limits del preſent Principat, y en altres Regnes, y dominis; Per tant los tres Braços de la preſent Cort á V. Real Mageſtat, ſuplican ſia ſervit ab conſentiment, lloació, y aprobació de aquella, aprobar, lloar, y ratificar lo ſobredit, ab expreſſa diſpoſiciò, y en ſon cas limitació, que ſempre, y quãt per Privilegis, vſos, coſtums, ſentẽcias, ó declaraciõs fetas en altres Regnes, Dominis, ò Provincias ſian impedits los naturals, y habitants del preſent Principat, entrar en las ſucceſſions dels bens, en que ſerán cridats, ó be ſels impedeſca la poſſeſſió de aquells, que aixi mateix ipſo facto ceſſe le ſobredita diſpo-

diſpoſiciò, y tant en judici, com fora de ell, ſien repellits qualſevols Eſtrangers, y que no ſien domiciliats en lo preſent Principat de Cathalunya, y en los Dominis de V. Mageſtat, de qualſevols ſucceſsions que forſan los hagen eſdevingut, extrahentlos de la poſſeſsiò de aquells, à fins que ſian reintegrats los naturals del preſent Principat en ſas degudas ſucceſsions. Plau à ſa Mageſtat que ſe obſerven los Capitols de las Paus.

DE PRIVILEGIS, E IMMVNITATS. TIT. XIX.

I. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. j.

COm a la Reyal Excellencia pertany, als ſeus ſots meſos libertats, e franqueſas atoagar, els Privilegis per los ſeus anteceſſors a ells atorgats, e las coſtumas, Vſos, e las bonas obſervanças approvar, e inviolablement obſervar, perço agenollats, e ab aquella humilitat que poden, ſupplican los Prelats, e los Religioſos, els Barons, els Cavallers, els Ciutadans, els Homens de las Vilas deCathalunya per nom lur, e de tota la Vniverſitat de Cathalunya, a vos molt Alt Senyor Rey, que las demandas, e los Capitols dejus ſcrits dejats liberalment admetre, e atorgar, e encara approvar, com aquells tornen a honor de vos, e a bon Staments General de tota Cathalunya. Perço nos Rey demunt dit, enteſa la ſupplicatio, e las demandas, els Capitols de aquells, e haut conſell diligentment examinats, conſiderants, que a la Reyal cadira ſe pertany, que ſie vellant vers los profits dels ſotſmeſos, e tinga pacificada tota la ſua terra, e als ſotſmeſos ſeus leyals, e ben merexents, de franqueſas, e de libertats, e de immunitats predotar, e lurs Privilegis de ells inconcuſſament fer obſervar: conſiderants encara la naturalea, lealtat, bona fe, dret conſell, favor, e ajuda, quels Prelats, Religioſos, els Barons, Cavallers, Ciutadans, els Homens de las Vilas de Cathalunya als noſtres anteceſſors, e a nos han fet, e encara a nos fan, e (volent Deu) faran de aqui avant: perço nos dit Rey, per nos, e per tots los noſtres reſtituim, atorgam, e approbam als Prelats, als Templers, als Hoſpitalers, a las Eſgleyas, e altres Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas, Barons, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas, e de Locs de Cathalunya, axi com antiguament pus plenament han haur, tengut, e poſſeit, las libertats, e franqueſas, coſtumas, e bons Vſos, e tots Privilegis, e atorgaments vſats en temps del Senyor en Iacme ça enrera de bona memoria pare noſtre, e Rey de Arago, en axi, quel vs dels Privilegis, e atorgaments, ſi de aço era dubtat, ſie eſpatxat, e exercit per ſola receptio de teſtimonis, ſens donar libell, e ſens manament de plet.

II. PERE terç en la Cort de Montſo, Any. M. ccc. Lxiij. Cap. xxiij.

COm ſegons que experientia nos ha moſtrat, alcuns a eſquivar carrecs impoſats, o impoſadors en las Ciutats, Vilas, e Locs, en los quals han domicili, Privilegi de generoſitat impetran, lo qual en damnatge dels habitants en los dits locs clarament retorna: en per amor de aço ordenam, e ſtatuim, que qualſevol dels generoſos de munt dits, e de aquells qui de aqui avant Privilegi de generoſitat impetraran, ſino rebran Cavalleria, aquells qui ara ſon generoſos, dins vn Any del die de la publicacio de la preſent Cort, e aquells qui de aqui avant ſe faran, del die quel Privilegi, o generoſitat a aquells ſera atorgat comptador, per no generoſos de tot en tot ſien hauts: e lo Privilegi per aquells impetrat, o impetrador ſie ipſo iure cas, e nulle, e ſie haut en totas coſas per no fet.

III. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxviiij.

STatuim, y ordenam, que lo Privilegi atorgat per lo Rey Don Alfons quart a la Vniverſitat de la Vila de Granollers, dat en Valentia a xxiiij. de Febrer del Any M. cccc. xviij. ab lo qual ſa vnio de dita Vila a la Ciutat de Barcelona, y vol que ſe alegre de tots los Privilegis, immunitats, y libertats a la dita Ciutat atorgats, y atorgadors, ſie haut per Acte de Cort.

IV. LO MATEIX en dita Cort. Capitol Liiij.

STatuim, y orderam, que los quis faran Cavallers per Comtes Palatins no ſe alegren de Privilegi Militar, ni tals Privilegis los ſien admeſos.

V. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M.D. xxxxvij. Cap. de Cort. xxxxij.

COm per Privilegis a la Ciutat de Barcelona per lo Catholic Rey Don Ferrando de glorioſa memoria, e altres Reys atorgats, e per la Sacra, Ceſarea, Reyal Majeſtat vuy benaventuradament regnant confirmats, ſie concedit, e atorgar de fer Elections, y Extractions de Conſols en las parts vltra Marinas, es a ſaber en Sicilia, Napols, Genova, y altras parts, y ſie en pacifica, y quieta poſſeſsio de tant temps ença, que no es memoria de Homens en contrari. E com Hieronym Oliba Ciutada de Barcelona, per mort de Moſſen Onofre Montmany, en lo mes de Setembre proppaſſat ſie eſtat elegit, y extret en Conſol de Cathalans de Genova, y ſie pervingut a notitia de dit Oliba, la dita Ceſarea, y Reyal Majeſtat del Emperador, y Rey noſtre Senyor haver atorgat vn Privilegi de dit Conſolat de Cathalans de Genova a vn Genoves, perſona eſtranya, y ſurreptitiament, y en virtut de dit Privilegi dit Genoves ſeria eſtat poſat en poſſeſsio, ſeu quaſi de dit Offici, expoliant, y privant a la dita Ciutat, y als qui ſon extrets en dit Offici, per ço, y altrament ſe ſupplica a voſtra Alteſa, ſie de ſon Reyal ſervey, dita Ciutat eſſer reſtituida en la pacifica, y quieta poſſeſsio de fer Extractio pera Conſols de Cathalans de Genova, e revocar lo dit Privilegi, per la dita Ceſarea, y Reyal Majeſtat al dit Genoves atorgat, com ſie contra forma, ſerie, y tenor dels Privilegis a la dita Ciutat de Barcelona ſobre dits Officis atorgats: e manar que lo dit Hieronym Oliba ſie poſat en poſſeſsio del dit Conſolat, y en aquella mantengut, ab tots los drets, y pertinentias de aquell. Sa Alteſa mana ſien ſervats los Privilegis de Barcelona, y per obſervança dells Scriure a la Ciutat de Genova, pera quels guarden, y poſen en poſſeſsio lo dit Oliba.

VI. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. de Cort. Lxxx.

LOs Homens de la Ciutat de Gerona, y Vila de Perpinya ſegons tenor dels Reals Privilegis ſon del for del Balle de dita Ciutat, y Vila, y no de altre Baro, del qual Privilegi ſe abuſa en gran manera en prejudici de la juriſdictio dels Bisbe, Prelat, y Barons, y Ordinaris del Comtat de Roſſello, y Vegueria de Gerona: car no fan ſino llogar vna caſa, o botiga en la Ciutat de Gerona, o Vila de Perpinya, y tantoſt pretenen eſſer Homens de Perpinya, y eſſer exemps de la juriſdictio de dits Senyors temporals, y Ordinaris, en gran prejudici de llur juriſdictio, y de la juſticia. Perço los Bisbes de Elna, y Gerona, Prelats, y Barons del Comtat de Roſſello, y Vegueria de Gerona humilment a Voſtra Mageſtat ſuplican ſia de ſon Real ſervey obviar a dit abus, y declarar que de dit Privilegi ſols gaudeſcan los que verdaderament tindran ſon inccolat, y habitatio continua en dita Vila, y Ciutat, ells, y llur familia la major part del Any, ſegons per dret comu eſta diſpoſat: Mana ſa Mageſtat ſe lleven tots los abuſos fets contra tenor dels Privilegis, y que de aqui al devant no ſe abuſe de aquells.

Covarruvias Vic.

DE PRIVILEGIS CONSEDITS ALS MILITARS E DE LLVRS CONGREGACIONS. TIT. XX.

I. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. de Cort. L.

ALs Militars, y altres gaudints de Privilegi Militar no poden eſſer preſos, ni buns ni armes, y de algun temps en ſa ſe es abuſat que los Officials Reals per orde dels Loctinents Generals los volen deſarmar de les armes deffenſives que aportan per deffenſa de

ſes

ſes perſones, lo que es contra los Privilegis, immunitats,y prerrogatives a ditStament concedides:Perço ſuplica lo BrasMilitar aV.Mageſtat ſia ſervit en confirmatio de dits Privilegis, declarant, y anyadint en aquells ſi,y en quant es meneſter ſtatuir,y ordenar que a ningun Militar, ni altres gaudints pugan eſſer llevadas,ni preſes algunes armes deffenſives,y offenſives de qualſevol ſpecie ſian, de nits ni de dia, excepto aquelles que per la preſent, o altres Corts ſon, o ſeran generalment prohibides, o reprovades, ſots pena per al Official qui tal fara de mil florins, o altre a arbitre de V. Mageſtat, y de privatio de Offici,Plau a ſa Mageſtat ques guarden los Privilegis Militars, Capitols, y Actes de Cort, y que no ſels ſian llevades les armes honeſtes deffenſives.

Covarruvias Vic.

Suſpes per lo Acte de Conſert. en la pag.64.

II. LO MATEIX en dita Cort. Ca. de Corr Lxxvij.

PErque los Militars, y Nobles en lo preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſon moleſtats en pagar les impoſitions de les Ciutats,y Viles del preſent Principat,y Comtats, y no ſon admeſos en lo govern, y regiment de moltes delles, molt en gran deſſervey de V.Mageſtat,y benefici publich:perço lo Bras Militar ſupplica a V.Mageſtat en declaratio de diverſos Privilegis concedits al Stament Militar per los predeceſſors de V. Mageſtat concedir, y atorgar a dits Militars, y Nobles que no tingan obligatio de pagar dites impoſitions, ni pugan ſer compellits a la ſolucio de aquelles en les Ciutats, y Viles, en les quals per los carrechs, y Officis no ſon admeſos dits Militars,y Nobles,deixant a arbitre de dites Ciutats, y Viles ſis volran acontentar de admetrels en dits carrechs, y Officis als qui a vuy no ſon entrats,a fi,y effecte que admetentlos en dits Officis pugan ſer compelits a dites impoſitions com tots los demes.Lo ques ſuplica nos pot concedir en la forma ques demana, attes que penja lite ſobre dita pretenſio, y aquella durant, te lo Bras Militar lo Privilegi a ell concedit per lo Senyor Rey en Pere terç.Dat en Barcelona a xviiij.de Maig M.cccc. Lxxx.

Covarruvias Vic.

Suſpes per lo Acte de Conſert. en la pag.64.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort Lxxviij.

LO Stament, y Bras Militar del preſent Principat, y Comtats de V. Mageſtat, diu que com per penſar provehir adalguns danys ſe hagues per crides del Loctinent General de V. Mageſtat prohibit lo port dels pedrenyals, lo que los tres Staments de la Cort celebra lo Rey noſtre Senyor Pare de V. Mageſtat deixaran feta certa proviſio de altres armes a arbitre de ſa Mageſtat,o de ſosLoctinents duradora fins a les preſents Corts,en les quals ceſſa tota prohibitio, y reſte libre lo port dells, y com haja moſtrat lo temps en lo qual ſe ha dexat lo port de dits pedrenyals, que los Homens de be, y pacifics, anaven ab molt gran perill, y los Lladres, y malfactors ſens ell, y ſegurs de poder ſer perſeguits: y axi mateix en lo temps de la Guerra de França ſe ha experimentat la neceſsitat del port de dits pedrenyals, axi per la gent de Cavall, com per la de Peu, en trenta lleguas de frontera, terra molt aſpera te Cathalunya ab Fran;a: y per que ſe dubta que ab voler provar lo matex en eſdevenidor nos attentas fer ſemblant prohibitio per los Loctinets Generals: ſuplica perço a V. Mageſtat lo dit Stament Militar atteſes les coſes predites, y perque ab lo aparell neceſſari en les occaſions de aſsi al devant ſe offeriran pugan acudir al ſervey de V.Mageſtar, y deffenſa deſtos ſos Regnes, com ſempre han fet, y per que pugan anar ſegurs per camins, atorgarlos merce, y Privilegi, de que liberament los ſia licit, y permes lo port de dits pedrenyals, pera les perſones de dit Stament Militar, y per ſos criats, anant empero dits criats en ſa companya, que altrament no, de mida de tres palms de cano, y que per ningunes crides, ni ſtatuts fahedors en eſdevenidor, no pugan ſer prohibits a dit Stament Militar, ni a ſos criats en la manera demunt dita, pus la tal libertat la tenen tots los habitadors dels altres Regnes de la Corona de Arago, no tenint tant preciſa neceſſitat dells, que ho tindranaſingular merce. No conve concedir lo ques ſuplica en la forma ques demana.

Covarruvias Vic.

Suſpes per lo Acte de Conſert. en la pag.64.

ACTE DE CONCERT, FET ENTRE LO EXCELLENTISSIM LOCTINENT GENERAL, Y LOS DEPVTATS DEL GENERAL DE CATHALVNYA, CERCA DE LA IMPRESSIO DELS SINCH CAPITOLS DE CORT, ÇO ES L. LXXVII. LXXVIII. LXXXVIIII. LXXXX.

IN Nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen. Noverint Vniverſi quod Anno à Nativitate Domini Milleſimo ſexcenteſimo tertio Die vero Martis decima Octava menſis Martij intitulata Preſente, & ad hæc vocato me Gabriele Olzina S. C. & Regiæ Mageſtatis mandati Scriba, illiuſque aùctoritate per totam terram, & ditionem ſuam Notario Publico Barcinone Populato, præſentibus etiam Michaele Pages Secretario, Ludovico de Guzman Capitaneo de la Guarda, Chriſtophoro de Velazco, Antonio Bravo, & alijs multis pro teſtibus ad iſta vocatis, & aſſumptis. Conſtituti perſonaliter coram, & ante præſentiam Illuſtriſsimi, & Excellentiſsimi Domini Domini Ioannis Teres Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopi Tarraconæ S. C. & Regiæ Mageſtatis Conſiliarij Locumtenentis, & Capitanei Generalis in Principatu Cathaloniæ, & Comitatibus Roſsilionis, & Ceritaniæ perſonaliter reperti, & exiſtentis in quadam aula ſui Palacij, quod fovet in eadem Civitate in vico lato eiuſdem Admodum Illuſtres Domini Don Bernardus de Cardona Abbas Monaſterij Sancti Michaelis de Cuxa, Don Hugo de Tamarit, & Ioachimus Setanti Deputati Eccleſiaſticus, Militaris, & Regalis Generalis Cathaloniæ, Paulus Pla, Raphael Rubi & Coll, & Honoratus Marti Auditores Computorum Eccleſiaſticus, Militaris, & Regalis eiuſdem Generalis Cathaloniæ, & alij multi Officiales dicti Generalis in eorum comitiva, & facta prius expoſitione, & aliqua narratione ſuper infraſcriptis per dictum Don Barnardum de Cardona Deputatum Eccleſiaſticum tradidit ſuæ Excelentiæ quandam papiri Scripturam, quam idem Exelentiſsimus Dominus Locumtenens Generalis ad manus ſuas accepit, & illam michi dicto, & infraſcripto Regio Scribe mandati, & Notario dedit, & mandavit quatenus eam alta, & intelligibili voce legerem, quæ eſt tenoris ſequentis. En Nom de Noſtre Senyor Deu Ieſu-Chriſt ſie notoria tots, que a divuyt de Març, mil ſis cents y tres, en preſentia de mi Gabriel Olzina Scriva de Manament Notari Publich, y Secretari del Excelentiſsim Senyor Don Iuan Teres Archebisbe de Tarragona Loctinent, y Capita General en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya per lo Rey Noſtre Senyor, y en preſencia dels teſtimonis davall ſcrits, oyda per lo dit Senyor Loctinent General la Embaxada dels Senyors Deputats del General de Cathalunya, explicada per lo Senyor Don Bernat de Cardona Abat de Sant Miquel de Cuxa Deputat Eccleſiaſtic, ab la qual en effecte ſupplica a dit Senyor Loctinent General fos ſervit poſar en executio lo concert fet entre dit Senyor Loctinent General, y los Magnifichs Conſellers de Barcelona, y Savi Conſell de Cent, a quatre de Iuliol Mil ſiſcents y dos, ſobre los debats ſuſcitats entre ſa Excellencia, y Real Conſell, y lo Conſiſtori de la Deputatio, acerca de la Impreſsio, y executio dels ſinch Capitols de Cort, ço es L. LXXVII. LXXVIII. LXXXVIIII. LXXXX. Fets ſegons ſe preten en les vltimes Corts del Any Mil ſinch cents noranta nou, lo qual fonch apres loat, aprovat, y ratificat per lo dit Conſiſtori ab deſliberatio feta a nou de Agoſt Mil ſis cents y dos. Y que per executio de dit aſsiento fos de ſon ſervey donas la paraula Real en dit concert promeſa, llevantſe Acte de aquella, y donas licencia que dit Acte ſe Imprimis, y poſas en lo volum de les Conſtitutions ſe han de Imprimir, conforme eſta en dit aſsiento pactat, y concertat. E lo dit Senyor Loctinent General en preſencia de dits Senyors Deputats, manà que fos legit lo dit aſsiento, y que lo tenor dell fos inſertat, y es lo ſeguent. Que ſe imprimeſcan las Conſtitutions ab los dits ſinch Capitols, ço es numero L. LXXVII. LXXVIII. LXXXVIIII. LXXXX. Y que los dits ſinch Capitols nos poſaran en executio fins a que ſie declarat

ſobre

ſobre los debats que acerca de aquells ſe tenen, y que com a Loctinent de ſa Mageſtat ans que dites Conſtitutions ſe eſtam pen donara paraula Real, que dits ſinch Capitols nos poſaran en executio, com yà eſta dit, y conſentira que de dita paraula, y conſentiment Real ſen lleve Acte, y que aquell ſe Eſtampe, y poſe en lo volum de les Conſtitutions, y pera cumplir lo promes, y donar contento a dits Senyors Deputats dix dit Senyor Loctinent General que lo tenor de dit conſert inſertat compte lo que es eſtat pactat, y promes, y que loa, approva, y ratifica aquell, y de nou en quant meneſter ſia, de preſent promet a dits Senyors Deputats lo contengut en aquell, y dona ſa fe, y paraula Real de guardarho, y conſent, que de dita promeſa ſe lleve lo preſent Acte, y dona de nou en quant ſia neceſſari licencia a dits Deputats peraque lo faſſan Imprimir, y poſar en lo volum de les Conſtitutions. Y ſa Excellencia me ha manat que de tot lo ſobredit yo dit Secretari, Eſcriva, y Notari rebes lo preſent Acte, y aquell lliuras auctentich a dits Deputats, fet en Barcelona en la caſa del Palau de la habitatio de ſa Excellencia, dia, mes, y any ſobredits, preſent de mi dit Notari, y preſents per teſtimonis los ſobredits. Quaſiquidem papiri Scriptura, vt præfertur lecta idem Excellentiſsimus Dominus LocumtenensGeneralis mandavit michi, præ, & infraſcripto Scribæ mandati, & Notario Publico quatenus præſens conficerem inſtrumentum, dictiſquæ; Dominis Deputatis,& alijs quibus interſit darem,& traderem publicum, & auctenticum. Què fuerunt Acta Barcinone, die, menſe,& anno,ac Loco predictis præſente me dicto, & infraſcripto Scriba, & Notario Publico, & teſtibus predictis ad præmiſſa vocatis, & aſſumptis pro vt ſuperius continetur.

Sig✠num Gabrielis Olzina S.C. & Regiæ Mageſtatis mandati Scribæ illiuſque. auctoritate per totam terram, & ditionem ſuam Notarij Publici Barchinone Populati qui rogatus præmiſsis, vt ſupra continetur inter fuit vna cum teſtibus ſupradictis, & hæc Scribi fecit, & clauſit.

IV. PHILIP quart, en la primera Cort de Barcelona, any M.D.CC. ij. Cap. xxxj.

EStatuhim, y ordenàm ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que lo Bras Militar del preſent Principat, puga gaſtar quiſcun Any fins à mil lliuras de diners de la Generalitat per los gaſtos ſe li oferiràn, y en defenſa dels Privilegis, exempcions, y llibertas de dit Bras Militar, del General de Cathalunya, Ciutat de Barcelona, y de las demès Ciutats, Vilas, Llochs, Termès, y Quadres, Comuns, y Particulars del preſent Principat: y en cas ditas mil lliuras no foſſen baſtants, puga gaſtar fins altres mil lliuras, y que pera gaſtàr aqueſtas mil lliuras, en tot, ò en part, ſe hage de anomenar vna divuytena, es à ſaber las nou perſonas per los Deputats, y Oydors de Comptes, y las altres nou per lo Protector, ò Preſident, y Officials de dit Bras Militar, y que de las ditas divuyt perſonas, ni hage ſis de cada hu dels tres Eſtaments, ço es Eccleſiaſtich, Militar, y Real, y que las ditas divuyt perſonas aſſolas ab pluralitat de veus, ſens intereſſencia de dits Deputats, y Oydors, pugan, y degan reſoldrer ſi la vrgencia, y gravedàt del negoci ſerá tal, que ſia de conveniencia lo paſſar à gaſtar ditas ſegonas mil lliuras, ò part de ellas per conſeguir lo bon exit de aquell, y que tant las primeras, com las ſegonas mil lliuras nos pugan gaſtar ſino ab poliſſa, ò paper del Protector, ò Preſident, y dos Officials de dit Bras Militar, mes immediats à aquell, y que en los anys, que no ſe eſdevindrá gaſtar per ninguna de ditas cauſas las ditas primeras mil lliuras, ò part de aquellas, reſten en vtil de la Generalitat. Plau à ſa Mageſtat.

DE GVIATGES, SALVAGVARDAS, Y PENONS. TIT. XXI.

I. VSATGE Quoniam periniquum.

CAr per inic Princep, e ſens veritat, e ſens juſtitia ſe deſtrocix, e pereix per tots temps la terra, e ſos habitadors, per aço nos ſobredits Princeps Ramon, e Adalmus, ab conſell, e ajuda dels Nobles

Barons decernim, e manam, que tots los Princeps qui en aqueſt Principat ſon a venir apres nos, hajam tots temps ferma Fe, e perfeta, e vera paraula, de guiſa, que tots Homens Nobles, e no Nobles, Reys, e Princeps, e Magnats, e Cavallers, Vilans, e Pageſos, Mercers, e Mercaders, Peregrins, e Viandants, Amics, e Enemics, Chriſtians, e Sarrahins, Iueus, e Heretges ſe pugan en ells fiar, e creure, no ſolament lurs perſonas, mas Ciutats, e Caſtells, honor, e haver, muller, e fills, e tot quant hajan ſens paor, e ſens tota ſuſpita, e tots Homens Nobles, e no Nobles, Magnats, Cavallers, e Pedons, Mariners, Coſſaris, e Moneders en lur terra eſtants, e de altre loc vinents ajuden als ſobredits Princeps, lur Fe, e lur paraula tenir, guardar, e governar per dreta Fe, ſens engan, e ſens mal enginy, e ſens mal conſell, en tots plets grans, e pocs, e entre las altras coſas guarden fermament la pau, e la ſeguretat quels Princeps de Eſpanya daran als Sarrahins, axi per terra, com per mar.

I. IACME ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. CCIC. Cap. xvij.

COm quiſcu ſie, e deja eſſer en guarda, e en deffenſio noſtra, nos revocam tots guiatges, e cartas de guiatges que hajam atorgadas a algunas perſonas ſingulars, Chriſtians, o Iueus qui ſien noſtres, o a alguna perſona ſingular Eccleſiaſtica, que ſien en guarda noſtra ſpecial, e guiatge, e que nos no dejam atorgar ſemblants guiatges, o cartas a ſingulars perſonas, e ſi ho feyem, que no hagueſſen valor, ne la pena poſada en aquellas pogues eſſer demanada.

II. LO MATEIX en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. vij. Cap. ij.

A Supplicatio dels dits rics Homens, e Cavallers atorgam, que nos, e la Senyora Reyna molt cara muller noſtra, o fills noſtres, o Procurador noſtre, o Veguer, o alguns altres Officials noſtres no poſarem, ne metrem Penons, o Porters, o altre hom per raho de guiatge, en algun Loc, lo qual ſie dins juriſdictio de Caſtells, o de Locs de rics Homens, o de Cavallers: e encara, que en las protections, e guiatges ja fets, e que de aqui avant farem, vſarem ſegons lo Senyor Rey en Iacme avi noſtre, e altres predeceſſors noſtres, qui apres ell ſon vingurs, han vſat: e no entenem, quel ric hom, o Cavaller, e aquells qui per ells vſen, vſant de la juriſdictio, o de altras coſas, las quals han acoſtumadas haver antiguament en los Homens de las altras Senyorias, que ſon poblats en termens de lurs Caſtells, puxen eſſer per aço dits trencadors de noſtres protections, o guiatges.

III. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. cccxj. Cap. xiij.

ORdenam ſobre lo Capitol de la dita Cort General de Barcelona per nos fet, qui comença. *Com quiſcu ſie, e deja eſſer en guarda, e deffenſio noſtra etc.* Que axi com diu, que nos no dejam atorgar, que ſie ajuſtat aqui, quel Procurador, Veguers, o Officials noſtres no puxen aço fer: e ſi fet es eſtat per aquells, ſie revocat, e ſie haut per no fet.

IV. FERRANDO ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona. Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxxv.

COm moltas vegadas ſe eſdevenga, que las ſalvaguardas Reyals per antiquitat de temps venen en oblivio, de hont ſe ſegueix, que per ignorantia molts contrafan a aquellas, e los locs, e perſonas qui eſtan en ſalvaguarda, ſon damnificats, perço, ab approbatio, e aſſentiment de la preſent Cort ſtatuim, volem, e ordenam, que los qui tingan ſalvaguardas, las hajan fer publicar ab veu de crida al cap de las Veguerias de ſinc en ſinc Anys, altrament, que ſien nullas, e extinctas.

V. PHILIP en la Cort de Monſo, Any. M.D.Lxxxv. Cap. de Cort j.

PRimerament placia a voſtra Majeſtat, ab conſetiment, y approbatio de la preſent

ſont Cort ſtatuir, ordenar, y manar, que havent algu encarcerat allegat exceptio de mala captura, o de guiatge en lo proces, tal exceptio ſe haja de declarar per los Doctors del Real Conſell, dins quinze dies, comptadors del die, que la exceptio ſera poſada, paſſat lo qual termini, lo qual ſie precis, y peremptori, ſino ſera declarat ſobre dita exceptio, ſe entenga la declaratio eſſer feta en favor del reo, y que aço haja tambe loc en los Officials Ordinaris. Plau a ſa Majeſtat que lo Relador haja a declarar dins trenta dies, lo que ſera de juſtitia, ſobre la exceptio de guiatge, o mala captura oppoſada, y que paſſats los trenta dies ſi noy haura declarat, perda lo ſalari del Offici, de tots los dies que tardara mes a declarar, y ſe entenga en las cauſas Criminals, y no Civils.

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xxj.

COm los cridats per voſtra Majeſtat, o per ſon Loctinent General, o altres Officials Reyals, encara que ab ſimples Letras miſsivas, ſien tiuguts per guiats, venint, com los es manat en ſemblants Letras, y preſentantſe devant voſtra Majeſtat, o ſon Loctinent General, de qui han emanat las tals Letras, no deuen eſſer moleſtats per qualſevol pretes crim, o crims, que los dits cridats ſe pretenga haver comes, y ſe ſie viſt per lo paſſat, que algun Loctinent General de voſtra Majeſtat, havent eſcrit a algun Cavaller, que vingues devant de ell, per coſas que cumplen al ſervey de voſtra Majeſtat, obeynt com li era ſcrit, y comparent ab bona Fe, com a Vaſſall obedient de voſtra Majeſtat, lo feu pendre, y poſar en preſo, y encara que allegas guiatge a ell concedit per la dita Letra, ſent majorment tambe firmada per lo Regent la Cancellaria, may pogue obtenir del Reyal Conſell Criminal, que declaras ſobre lo tal guiatge, de hont ſe ſoſſ ſeguits grandiſsims inconvenients, y danys, perço ſupplican los tres Braços a voſtra Majeſtat, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia Statuir, y Ordenar, que ſucceint ſemblant cas, ſie tingut per guiat de qualſevol crim, o exces, que ſe pretenga haver comes aquell, a qui ſe ſcriura ſemblant Letra, encara que no ſie expedida per Cancellaria, ſino ab ſola ferma de voſtra Majeſtat, o de ſon Loctinent General. Y ſi havent comparegut ſera poſat en preſo, o altrament detingut, allegant lo dit guiatge, dins tres dies, havent feta Fe de la Letra, haja de ſer per lo Reyal Conſell relaxat, y poſat en ſa libertat complida: y ſi lo contrari era fet, caygan en las penas poſadas contra aquells, qui contrafan a Conſtitutions, y altras Leys de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya. Plau a ſa Majeſtat, que ſi algu ab carta de Loctinent General vindra ahont ſera lo dit Loctinent General, ſie guiat, fins a tant que ell haja demanada licencia, o lo Loctinent General Lay haja donada, o que lo tal cridat ab Letra del Loctinent General de ſon propri motiu, ſens haver demanada licencia, ni haverlay donada lo Loctinent General, ſen anas del Loc, a hont reſidiria lo Virrey, perque en tal cas, no li dure lo guiatge, ſino lo temps que commodament haura meneſter, per tornar a ſa caſa.

DE MANVTENENTIAS. TIT. XXII.

I. CARLES en la quarta Corr de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. xxij.

STatuim encara, y Ordenam, que ſi manutenentias ſeran atorgadas per los Officials a qui ſe pertany, e alguna de las parts de qui ſera lo interes pretendra, aquellas ſer eſtadas mal atorgadas, en tal cas lo Official qui las haura concedidas, ſenſe ſer proces, y ſenſe deſpeſas, ni ſalari, ſino en cas que ſe hajan de rebre teſtimonis, a ſola exhibitio dels Actes de ditas parts, o de la part inſtant, ſi laltra no tindra Actes, o nols exhibira, hajan a declarar dins vn mes ſobre ditas Letras de Manutenentia, ſi deuen eſſer revocadas, o no. E ſi hauran a dar teſtimonis, ſie dada tantſolament dilatio de trenta dies, pera provar, la qual haja de ſer demanada dins tres dies, comptadors apres del die que exira lo terme de la citatio, y lo mes donat a declarar, correga ipſo facto, paſſats los dits trenta dies. E ſi per cas

ditas cauſas de manutenentia ſeran evocadas a la la Audientia Real, o dels Portants veus de General Governador dels dits Principat, y Comtats, lo dit ſuperior haja de ſervar lo mateix orde, y declarahi dins vn mes, apres que la cauſa ſera evocada.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap.. xxxij.

PEr los danys ques ſegueixen, en conſentir indiſtinctament manutenentias, no ſols en los fets profans, que es eſtat tots temps viſt no deures fer, mas en los fets Eccleſiaſtics, per ques fan molts intruſos, qui de aquella via ſe ſoſtenen gran temps en la intruſio, y occupatio, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que de aqui avant, en, y per fets, y bens profans, nos pugan conſentir, ni expedir manutenentias: ni en beneficis Eccleſiaſtics, ni altras coſas Eccleſiaſticas, ſino que en dits Beneficis façan fe de Titol altre menys colorat, del qual Titol en ditas Letras ſe haja de fer expreſsio, y encara nos pugan atorgar ab Titol, ſino als verdaders poſſeſſors, qui realment, y de fet tingan las poſſeſsions dels Beneficis, y que nos pugan conſentir per poſſeſsio de Beneficis de Eſgleſias Cathedrals, y Collegiadas, ſino ques faça fe de la poſſeſsio, donada per lo Capitol, o per las perſonas, a las quals ſe eſguarda, com la poſſeſsio en tals Eſgleſias nos prenga propria authoritate: e ſi altrament eren conſentidas, ſien com a nullas revocadas, y la part qui la haura impetrada, que ſie condemnada en las deſpeſas, y danys, y encara ſe puga demanar, com Acte fet en violatio de Conſtitutio.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort xxv.

COm per Conſtitutio feta per ſa Majeſtat en la Vila de Montſo, en las Corts del Any M. D. XXXXII. Cap. Lij. Començant, *Per llevar los deſordens etc.* Sie prohibit ab grandiſsimas penas la occupatio de las poſſeſsions dels Beneficis Eccleſiaſtics, feta ab gent armada, o ſens Titol, o dret algu, no res menys, moltas, e diverſas perſonas poc tements las ditas, y altras penas, perlo Dret Civil, y Canonic impoſadas, ſens Titol algu, o ab gratias expectativas, reſervas, mandatos de providendo, y altres Titols ja revocats, o conſumits, ſens tenir procura ſpecial de aquells, en favor de qui ſon concedidas ditas gratias, la qual procura ſpecial ſe requer, com en ditas gratias es expreſſament diſpoſat: y lo que pijor es, moltas voltas en los meſos de Mars, Iuny, Setembre, y Decembre, dits dels Ordinaris, la poſſeſsio de molts Beneficis ab ditas gratias vuy occupan, y aquells ab gent armada retenen, y ab tals Titols, y poſſeſsions nullas, Letras de manutenentia Reyal impetran, contra la ſotma, y tenor de ditas gratias, reglas de Cancellaria, Conſtitutions, y Ordinations Apoſtolicas, y la mente, y tenor de dita Conſtitutio. Perço los dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo Loctinent General, los Portants veus de Governador General en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y lo Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, y Aſſeſſors de Governador degan, y ſien tenguts donar, y atorgar manutenentia Reyal en los dits Beneficis, qui vaccaran en los dits quatre meſos del Ordinari, a aquells tantſolament, qui ſeran proveits per lo Ordinari, y tindran poſſeſsio, y no a altres, de la qual collatio, y poſſeſsio hajan de fer fe ab Acte Autentic, y aquellas hajan eſſer chalendadas en las Letras de manutenentia. Y ſi los tals Beneficis vacaran en los meſos Apoſtolics, ans de atorgar dita manutenentia, als qui aquella demanaran, los haja de conſtar legitimament de la vacatio de dit Benefici ſimple, o Curat, o Dignitat, o Offici que ſie, y de la gratia, o Titol, ab lo qual la poſſeſsio de aquells han preſa, y de la procura, o poder ſpecial que de ſon principal tenen, per acceptar Beneficis en vigor de dita gratia, y de la poſſeſsio diuen tenir de dit Benefici, per inſtrument autentic, la qual haja eſſer vera, Real, y no momentanea, o de viſta: y en Canonicats, y Prebendas, y Dignitats, y Beneficis ſimples de

Eſ-

Eſgleſias Cathedrals, y Collegiadas, donada capitularment dita poſſeſsio. Y ſi ſera lo principal, lo qui dita manutenentia demanara, haja, y ſie tengut a jurar, que per ſi, ni per altre no ha acceptat altre Benefici, o Beneficis en virtut de dita gratia: e ſi ſera Procurador, haja a jurar, que ell, ni altre per ell, en virtut de dita gratia, no ha acceptat altre Benefici, o Beneficis, mes dels que ſon compreſos en dita gratia, y que no ſab, ni creu, que altre ne haja acceptat, o preſas poſſeſſions, y en tal cas, haja eſſer atorgada manutenentia Reyal: en las Letras de la qual haja eſſer chalendada la gratia, o titol, ab que ha preſa la poſſeſsio del Benefici, y la data, y lo nom del Notari, qui haura rebuda la procura ab la qual dit Benefici ha acceptat, y la data, y lo nom del Notari, qui ha rebut lo Acte de la poſſeſsio: e ſi per ventura lo tal Procurador affirmava, no tenir alli la Procura, y ſe offeria preſtarne jurament, o dar cautio de moſtrarla, que no ſie admes tal jurament, o cautio, ans ſie tengut, de fer vera, y ocular oſtenſio de dit poder ſpecial, y no altrament: y ſi tal poſſeſsio haura preſa, o en mes del Ordinari, o ab gratia revocada, o conſumada, o ſens poder ſpecial, o ab gent armada, y en qualſevol cas que ſera contrafet a la preſent Ordinatio, lo qui contravindra, incorrega en la pena de dits ſinccents florins de or, ſtatuida per la dita Conſtitutio, feta en lo Any M. D. xxxxij. de la qual pena la meytat ſie adquirida als cofrens Reyals, y la altra meytat al Ordinari, en la Dioceſi del qual ſera tal Benefici. Plau a ſa Alteſa, y ques donen manutenentias als proveits per los Ordinaris, en los meſos del Ordinari, ſi ja no conſtas en dits meſos haverhi alguna reſerva, o altra gratia, ab derogatio de la regla dels meſos dels Ordinaris: y en los meſos Apoſtolics, ques donen las manutenentias als qui tindran titols legitims, ſalvada la forma del preſent Capitol, y que en los Beneficis de las Eſgleſias Cathedrals la poſſeſsio ſe haja de pendre de ma de aquells, a qui ſeſguarda.

IV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any. M. D. Liij. Cap. xxx.

COm lo Ordinari collador tinga la intentio fundada de dret, en tots los meſos del Any, per ço declarant lo Capitol xxv. de las Corts del Any 1547. en la preſent Vila celebradas ſtatuim, y ordenam, que manutenentias ſien conſentidas als proveits per los Ordinaris en tots temps, ſi dones no ſe allegas, y conſtas, que la facultat del Ordinari ſos impedida per reſervatio, decret, o altrament, reſtant dit Capitol en la reſta en ſa força, y valor: entenent empero, que ſi los tals Beneficis ſeran de Patronat Laical, o Eccleſiaſtic, e ſera feta preſentatio per lo Patro, e lo preſentat obtindra collatio, y poſſeſsio, ſe haja de donar dita manutenentia al preſentat, y no al proveit per lo Ordinari. E ſi dita manutenentia ſera conſentida en virtut de collatio del Ordinari, de Benefici de Patronat Laical, o Eccleſiaſtic, ſens preſentatio dels Patrons, que lo lurge qui tal manutenentia haura conſentida, feta fe del Patronat, o poſſeſsio de aquell, haja de revocar dita manutenentia, ſens altras provas, dins lo temps de la Conſtitutio. E que la preſent Coſtitutio ſie duradora fins a las primeras eſdevenidoras Corts.

DE LISTAS. TIT. XXIII.

I. PHILIP Princep y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any. M. D. Liij. Cap. de Cort. iij.

SVpplican los tres Staments, que placia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que de aci avant nos pugan fer Liſtas en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya: exceptat empero, que en aço no ſien compreſas las Liſtas ja començadas, ni la Liſta ja atorgada per ſa Alteſa al Bany de Arles, ſots pena, que ſien perdudas, y confiſcadas al Rey, donantne la terça part al qui acuſara. Sa Alteſa manara tenir advertentia en aço, que nos faça abus, y mana, que nos pugan expedir ſino

ſino per la Reyal Cancellaria, y encarrega al Loctinent General, que nos faſan ſino ab molta cauſa.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any, M. D. Lxxxv. Cap. v.

PEr que del arbitre reſervat al Loctinent General, en concedir ques façan Liſtas, ſe ha ſeguit molt gran abus, ab molt dany dels Poblats en la Ciutat de Barcelona, majorment de Meneſtrals, y gent pobre, ques deſtruexen: perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ditas Liſtas, ſien totalment levadas, de manera que en ningun modo de aci avant no ſien concedidas, ni permeſas en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ni lo Loctinent General noſtre puga concedir aquellas, ſino las ques fan per axtractio de Deputats.

III. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M.D. IC. Cap. de Cort. Lxviij.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio, ſtatuir, y ordenar, que de aſsi avant en la Extractio de Deputats, Conſellers, y altres, axi en la preſent Ciutat de Barcelona, com fora della, ſian lleuades totes les Liſtes, ſeguretats, y apoſtes, de Extractions, ſots pena de ſinc Anys de Galera, la qual pena nos puga remetrer, ni compoſar, corregint en aço la Conſtitutio que comença (Perque del arbitre) feta en les Corts celebrades en Montço lany M. D. LXXXV. Reſtant lo demes en dita Coſtitutio contengut, en ſon valor, y força. Plau a ſa Mageſtat, exceptades les Liſtes del preſent trienni dels Deputats, que finira lo dia de Sancta Magdalena primer vinent.

Covarruvias Vic.

DE DIVERSOS RESCRITS, Y ELONGAMENTS. TIT. XXIV.

I. IACME primer en Tarragona, Any. M.cc. xxxiiij. Cap. xij.

STatuim, quels reſcrits per algun impetrats de nos, ſobre Elongament de deute, no valegan, ſi doncs lo deutor no dona cautio al creedor, que al temps que nos li haurem donat, los deutes li ſeran pagats, ſi doncs no era en temps de eſtol.

II. PERE terç en la Cort de Montſo, Any. M. ccc. Lxiij. Cap. de Cort. j.

VOs Senyor, o lo Senyor Duc, e voſtres Governadors, ni altres per nom, o authoritat voſtra, o ſua no puxats fer, ne atorgar Elongaments, ſobreceiments, guiatges, manaments, emparas, empatxaments, inhibitions, reſervations, abdications de juriſdictio, ne algunas altras proviſions, per nenguna raho, o manera, vulles per regalia, o regalias, o per reſtauratio de caſal, o caſals, o per batrejaments de companyas, o per qualſevol altra manera, neceſsitat, raho, cauſa, o dret, per gran que fos, directament, o indirecta, de ſcrit, o de paraula, en, e ſobre executions, o qualſevol enantaments quis demanen, os façan, axi en preſons de perſonas, com en bens, per raho de cenſals, e violaris, contra qualſevol Vniverſitats, o perſonas que ſien, o ſeran en cenſals morts, o violaris obligadas, o detingudas, de qualſevol preeminentia, grau, Stament, Ley, o condicio ſien, e com encara ſe puxes dir, que la major part dels creedors hi conſentiſſen, o feſſen compoſitio, o avinença alguna ab los obligats als dits cenſals, o violaris, los altres creedors havents cenſals, o violaris no hajeſſen en lur executio torb, o empatxament algu, ne hajeſſen per força ſeguir la avinença de la major partida, ne de aço Senyor vos, o lo Senyor Duc, o voſtres Officials los ne puxats forçar, e ſi lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans fos nulle: o ſi ja ſon atorgats, o atorgadas, ſien

hauts

hauts per revocats, o per revocadas, e per no feras, axi que no hajan valor, e aquellas no contraſtants, ſe dejan, es puxen fer executions fortment, e deſtreta, ſegons las obligations, e en altra manera: e que los Officials Reyals qui ara ſon, e encara aquells qui per temps ſeran, hajan, e ſien tenguts de ſervar lo preſent Capitol, e las coſas en aquell contengudas, no contraſtant ſi de vos Senyor, o del Senyor Duc, o de Governadors, o de altres Officials voſtres, o teus han haut, o havien de aci avant manament en contrari, ſots qualſevol forma de paraulas, o per qual que neceſsitat, o raho aquell manament ſe fes, encara quant ſos penal, ni per aço lo Official puxes encorrer reprehenſio, o pena alguna: e aço ſie aximateix atorgat als habitadors de la Ciutat, e Regne de Mallorcas, e de las Illas a aquell adjacents: e que de aço Senyor vos placia fer Conſtitutio General, e perpetual, bona, e larga. Plau al Senyor Rey.

III. LO MATEIX en la primera Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxv. Cap. de Cort. iij.

LO Senyor Rey, ne la Senyora Reyna, ne lo Senyor Duc, ni Procurador General, ni Portant veus, ni algun Official, ne altra perſona qualſevulla que ſie no faça, ni puxa atorgar elongaments, ſobreceiments, o emparas, per raho de la Guerra de Caſtella, o per altra qualſevol raho, a qualſevol perſonas, de qualſevol condicio ſien, que ſien obligadas a Cenſals morts, o a Violaris, venuts, e qui de aqui avant ſe vendran, a inſtantia de part, ni per propri moviment, e ſi ja ſon atorgats, o atorgadas, o de aqui avant ſe atorgaran, no puxan de aquellas vſar en ninguna manera, ans ſien ara axi com lavors, e lavors axi com ara haudas per caſſas, e per nullas: e aço mateix ſie entes de guiatges faedors a qnalſevol perſona, per raho de la preſent Guerra de Caſtella, o per qualſevol altra manera. Plau al Senyor Rey.

IV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.ccc. Lxviiij. Cap. de Cort. j.

VOs Senyor, o la Senyora Reyna, o lo Senyor Duc, o altre per nom, o per authoritat voſtra no puxats fer, o atorgar Elongaments, ſobreceiments, emparas, guiatges, o altras proviſions, per neguna raho, vulles per Regalia, o Regalias, o reſtauratio de caſal, o caſals, o en altra qualſevol manera, o raho, en e ſobre cenſals morts, o violaris venuts, o venedors, ne a Vniverſitats, ne perſonas en aquellas obligadas, e obligadoras: e ſi lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans ſos nulle: e ſi ja ſon atorgats, o atorgadas, ſien hauts per revocats, o per revocadas, axi que no hajan valor, e aquells no contraſtant, ſe puxan, es dejan fer las executions, ſegons las obligations, e en altra manera. E que los Officials Reyals qui ara ſon, e encara aquells qui per temps ſeran, hajan, e ſien tenguts de ſervar lo preſent Capitol, e las coſas en aquell contengudas. Plau al Senyor Rey, ſi donces no era per reparatio de loc qui ſos eſtat barrejat per gents eſtranyas, e de aço abans ſe hagues a fer informatio, e no puxes fer en lo dit cas los dits Elongaments, e ſobreceiments, e altras coſas en lo dit Capitol contengudas ningun Official del Senyor Rey, ſino la perſona del Rey ab ſon Conſell.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any. M. ccc. Lxxij. Cap. de Cort. ij.

VOs Senyor, o la Senyora Reyna, o lo Senyor Duc, o altre per nom, o per autoritat voſtra, o lur no puxats fer, ne atorgar Elongaments, ſobreſeiments, guiatges, manaments, emparas, empatxaments, ne negunas altras proviſions, per neguna raho, o manera, vulles per regalia, o regalias, o reſtauratio de caſal, o caſals, o barrejaments de companyas, o per qualſevol altra manera, o raho, a negunas perſonas, en e ſobre cenſals morts, o violaris venuts, o venedors, ne a Vniverſitats, o perſonas en aquellas obligadas, o obligadoras, de qualſevol

ſevol Stament, Ley, o condicio ſien, e ſi lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans ſos nulle, e ſi ja ſon atorgats, o atorgadas, ſien hauts per revocats, e per revocadas, axi que no hajan valor, e aquells no contraſtants, ſe puxan, es dejan fer las executions, ſegons las obligations, e en altra manera. E que los Officials Reyals qui ara ſon, e encara aquells qui per temps ſeran, hajan, e ſien tenguts de ſervar lo preſent Capitol, e las coſas en aquell contengudas. Plau al Senyor Rey.

VI. FERRANDO ſegon en la primera Cort de Barcelona. Any. M. cccc. Lxxxj. Cap. ij.

PEr levar lo abus quis fa dels guiatges, e approbants los Capitols del Rey en Marti ſobre aço diſponents, ordenam, e ſtatuim, que ſi algun plet ſera començat, ço es que la part ſera citada, en tal cauſa, e plet pedent no ſien per nos, o Loctinent noſtre, Primogenit, Portant veus de Governador, Veguers, Balles, ò altres Officials atorgats guiatges, ſobreſeiments, moratoria, elongament, o altre impediment, per lo qual la dita cauſa hagues eſſer empatxada, o diferida, e ſi atorgat era, no obſtant aquell, lo Iutge, o Official devant lo qual dita cauſa ſe menara haja a proceir en dita cauſa, e pronuntiar, e declarar en aquella: e axi mateix ſie obſervat en executio de ſententias obtingudas, e altras executions, no obſtant dits guiatges, moratorias, e ſobreſeiments.

VII. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. de Cort xviij.

PEr voſtra Sacra Majeſtat es eſtada feta merce al Virrey de Sicilia, de vnas alumeras Reyals, que ſon prop la Ciutat de Mecina, e lo dit Virrey ha conſentit vn Privilegi General, ab lo qual guia, y aſſegura qualſevol perſonas, que aportaran vna barca de lenya a ditas alumeras, y pagara tres eſcuts, en tal manera que de tres Anys no li puga eſſer demanat deute algu, de manara, que nos pot aconſeguir juſtitia dels debitors, lo que es molt prejudicial a la mercaderia, y a tota la negociatio mercantivol, aſſenyaladament a la Natio Cathalana, per la gran draperia que de Cathalunya hi aportan a la dita Illa de Sicilia, de que redunda gran benefici al General de Cathalunya: perço la dita Cort ſupplica a Voſtra Majeſtat, que ſe tinga per ſervit, de manar revocar lo tant danyos, y prejudicial Privilegi, y manar al dit Virrey de Sicilia, que aquell no obſerve, abans no obſtant tals guiatges, los debitors pugan, y hajan de eſſer executats a inſtantia de lurs creedors, axi com ſi dit pretes Privilegi, y guiatge no foſſen conſentits. Plau a ſa Majeſtat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort xviiij.

EN la voſtra Illa de Sicilia ha vn Privilegi, diſpoſant, que qualſevol debitor, faent lo Any, y lo die, no pot eſſer vexat, ni moleſtat per los ſeus creedors, y encara que aço fos molt prejudicial als dits creedors, empero reſtavals remey de poder executar las fermanças dels dits debitors, e de vn temps ença ſe es introduit, que las preditas fermanças, encara que no facan lo Any, y lo die, pus lo principal lo haja fet, ſe volen alegrar del dit Privilegi, lo que es contra juſtitia: perço la dita Cort ſupplica a voſtra Majeſtat, ſe tinga per ſervit, ab ſa Reyal pragmatica proveir, ſtatuir, y ordenar, declarant lo dit Privilegi, que ſi las fermanças dels debitors no hauran fet lo Any, y lo die, encara que lur principal ho haja fet, nos pugan alegrar del dit Privilegi, abans pugan eſſer conſtrets en pagar las quantitats, per las quals hauran feta fermança, axi com ſerien forçats, ſi lur principal no hagues fet lo Any, y lo die: la qual Reyal pragmatica comprenga, no ſolament los deutes que per avant ſe crearan, mas encara los qne fins aci ſeran creats. Plau a ſa Majeſtat que ſe guarde la pragmatica.

DE

DE DRET DE SEGELL, Y QVE NOS PVGA ALIENAR. TIT. XXV.

I. IACME Primer en la Cort de Tarragona, Any M.CC.xxxiiij.Cap.xiiij.

STatuim, que no cometam a negun dins noſtra terra, ni defora lo Segell noſtre major, o menor, ſino en noſtra Cort.

II PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxiij.Cap.xvj.

ENcara, que de carta de ſimple juſtitia, e de executio de juſtitia, è de commiſſio, don quiſcun ſingular ſinc ſous, e no mes, e Vniverſitat don deu ſous, e per citatio ſien dats dos ſous: e aytals letras ſien donadas als Bisbes, als Prelats, als Barons, de fets lurs propris ſi preſents ſeran en Cort, e a pobres, e ordens qui propri no hajan ſens preu. E de letra, o carta de elongament, de que ſie acoſtumat de donar ſinquanta ſous per milanar en lo any, ſien donats vint ſous: e axi ſegons mes, o menys, volem que ſie obſervat.

III. ALFONS Segon, en la Cort de Montſo, Any M.CC.Lxxxviiij. Cap.viiij.

ORdenam, e ſtatuim, que las cartas de la ſcrivania noſtra ſien deliuradas per aquella tatxatio, e preu, quel Senyor Rey en Pere ſtabli a Barcelona: e que algu no gos pendre mes avant, ni rebre algun ſervey, e qui ho fara, que perda lo Offici, e quen ſie punit axi com dit es.

IIII. IACME Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxj. Cap.vj.

NOS, e noſtres ſucceſſors de aqui avant no venam, ne abliguem los noſtres Segells: e volem, e atorgam, que las cartas que exiran de noſtra Cort ſien deliuradas, ſegons la tatxatio feta en la Cort de Barcelona, per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre, la qual tatxatio es aytal. *Encara que de carta de ſimple juſtitia, &c.*

V. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij. Cap.viiij

AL abus dels Scrivans de la Cort del dit Senyor Rey, o de ſon Primogenit, o Governador General volents obviar, proveim, ſtatuim, e ordenam perpetualment, que de aqui avant los Prothonotari, Loctinent, o regens Officis de Prothonotari, e Secretaris, qui reben lo dret del Segell, principalment per quitar los dits Scrivans impoſat, hajan, e ſien tenguts primerament convertir lo dret, en pagar la decima a Canceller, Vicecanceller, e Prothonotari, e los tres milia ſous aſſignats al dit Vicecanceller ſobre lo dit dret, e quitar ſi mateix lo Loctinent, e aquell qui te las claus del Archiu, e Altres Scrivans, Segelladors, e Verguers de la Audientia, e Correus de la Scrivania, de lur quitatio, veſtit, e gratia, ſegons lur grau, ans de totas coſas, com per obra de aquells, lo dit dret de Segell ſie adquiſit, compartint a quiſcu, ſegons mes e menys en quiſcuna terça, a ſou e lliura, ſegons la quitatio: axi empero, que lo dit Prothonotari, ne altre no puga eſſer pagat de la gratia, fins las quitations ordinarias ſien pagadas: ajuſtant, quel Scriva de Manament qui pendra alguna coſa, que no li ſie deguda per Conſtitutions, per quiſcuna vegada que fara lo contrari, per lo dit Prothonotari, Loctinent, o regent ſie privat per vna ſemmana del exercici de ſon Offici, e de la quitatio a ell per aquella ſemmana deguda, e ſie tengut reſtituir, lo que pres haura, ab lo doble: los quals Prothonotari, Loctinent, o regent, o Secretaris ſien tinguts preſtar ſagrament, e homenatge ara de preſent, e apres quiſcu en lo principi de ſon Offici, de ſervar la preſent Conſtitutio a la letra, axi que per ells, o per interpoſadas perſonas no puga eſſer fet lo contrari, encara que per lo dit Senyor Rey li ſos manat, en alguna manera.

VI. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M.D.Lxxxviiij. Capitol de Cort.xcij.

ITem los tres Staments de la preſent Cort ſupplican a V. Mageſtat li placia atorgar, y ferlos gratia de totes, y qualſevol lletres, y proviſions que ſe hajan de fer, es demanaran, e voldran traurer en forma per los tres Staments de la Cort, e ſingulars perſones de aquelles per Igleſies, Monaſtirs, Capitols, Collegis, per los Barons, Cavallers, e Gentils Homens, y Homens de Paratge, per les Ciutats, Viles, e Llochs, Vniverſitats, e Singulars de aquelles, o per qualſevol altres per raho dels preſents Capitols, y de les coſes en aquells contengudes, e de les executories, e proviſions en virtut de aquelles fahedores, e de totes les coſes tocants los preſents Capitols, e Actes de Cort, e dependents de aquells, y qualſevol Privilegis, gratics, y merces que les Vniverſitats Reals de les preſents Corts han obtingut de V. Mageſtat ſian donades liberament franques de ſcriptures, y de ſalaris, y dret de Sagell, y totes altres deſpeſes ques pogueſſen demanar, y altrament pertangueſſen als Officials, y Miniſtres de V. Mageſtat, e axi mateix que los Deputats ſian francs de dret Sagell de qualſevol proviſions, ſententies, y lletres que ara, o en lo eſdevenidor hauran meneſter tocants los demunt dits Capitols, o altres coſes, hauent eſguart al dit General del dit Principat haje neceſſitat de aquells. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en dit Capitol ſi, e ſegons ſe es acoſtumat de fer, y ſe feu en les Corts del Any M.D.Lxxxv.

Covarruvias Vic.

VII. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any. M. DCCij. Cap. xlij..

HAvent lo Llocttinent de Protonotari de V. Mageſtat, en lo preſent Principat, y Comtats, introduhit fer pagar dret de Sello de tot lo que ſe executa, en força de proviſions Reals, fetas, y proferidas en las cauſas, que ſe ventilan en la Real Audiencia, encara que la execució de ditas proviſions, nos faſſa per deſpaig de Cancelleria, com ſon recepcions de teſtimonis dins Barcelona, y ſon territori, reſpoſtas perſonals, y altres, que no ſe executan, ni may ſe han executàt per deſpaig de Cancelleria; tot lo que recau en notable prejudici de tots los litigants del preſent Principàt: Y com no ſia juſt, que de ſemblants deſpaigs, y altres, que nos deſpatxan per Cancelleria, ni ſe ha obſervàt, ni obſerva la impreſſió del Sello de V. Mageſtàt, degan los naturals del Principat pagar tal dret, y nova impoſició: Perçò ſuplican à V. Mageſtàt los tres Braços de la preſent Cort ab llur conſentiment, y aprobació, eſtatuir, y ordenar, que de aqui al devant nos pague dret de Sello de tot allò, que ſe executa ſens deſpaig de la Real Cancelleria, ni impreſſió de dit Sagell, y que lo Llocttitent de Protonotari, ó altre Official en ſon nom, que tal dret de Sello, y nova impoſició faràn pagar, incorrega en pena de privació de Offici. Item, placia à V. Mageſtat, ab lloació, y aprobació de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que de aqui en havant lo dret de Sello de tots los deſpaigs de Cancelleria, nos pague, ni dega pagarſe en moneda de plata, com acoſtuma ferlo pagar dit Llochtinent de Protonotari, ſino en moneda de ardits, com corra en Barcelona, puix noy ha rahò, perque litigant los naturals del Principat, ſos reſpectivè intereſſos de moneda de ardits, y cobrant los Miniſtres de V. Mageſtat los ſalaris de las cauſas, que declaran en la mateixa moneda Barceloneſa, dit Llochtinent de Protonotari, hage de cobrar lo dret de Sello ab moneda de plata, excedint aixis, y cobrant major dret de Sello, que ſegons la naturaleſa del ques litiga, es degut à V. Mageſtat, y que contrafent dit Llochtinent de Protonotari al ſobredit, incideſca en la dita pena de privació de offici. Item, placia à V. Mageſtat, ab dita lloació, y aprobació de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que dit Llochtinent de Protonotari, per rahò del dret de Sello, no puga, ni dega exigir, major, ni altre quantitat, que la que ſe diſpoſa en la Conſtitució, que comẽſa: *Encara ſegona*, baix lo titol *De dret de Sagell*, *&c.* que es Capitol xvj.

de

de las Corts de M.CC.Lxxxiij. y que ſe obſerve en tot, y per tot lo diſposàt en aquella, y en la Conſtitució 3. y 4. que es baix lo mateix titol, no obſtant qualſevols Vſos, y Conſuetuts en cõtrari, y que cõtrafent dit Llochtinent de Protonotari, ni altre per ell al proximdit incideſca en la mateixa pena de privació de Offici. Itẽ, per quãt los Eſcrivãs del Regiſtre de la Real Cancelleria, tatxan à ſon guſt los ſalaris de tot lo que regiſtran, cobrant caſi lo doble del quels toca, ocaſionant aqueſt, y altres deſordes, lo no aſſiſtir en la Real Cancelleria lo Llochtinent de Protonotari, las horas que te obligacio; Perço ſuplican à V. Mageſtat los tres Braços de la preſent Cort, que ab llur conſentimẽt, y aprobació, ſie eſtatuhit, y ordenàt, baix la matexa pena, que dit Llochtinent de Protonotari aſſiſteſca, com te obligació, totas las horas del deſpaig en la Real Cancelleria, pera tatxar los ſobredits ſalaris, cumplint en tot lo que toca à ſon Offici. Plau à ſa Mageſtat, que nos paguen drets de Sellos en los deſpaigs que no deuhen tenirlo ſegons Conſtitucións, y los quel tingan, ſe ſatisfacen los previnguts per las Lleys, y Conſtitucions.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. Lxj.

ITem, los tres Eſtaments de la preſent Cort, ſuplican à V. Mageſtat, li placia atorgar, y fer gracia de totas, y qualſevols lletras, y proviſions que ſe hagen de fer, ſe demanaràn, è voldràn traurer en forma, per los tres Eſtaments de la Cort, è Singulars perſonas de aquellas, Igleſias, Moneſtirs, Capitols, Collegis, per los Barons, Cavallers, e Gentils homens, y homens de Paratge, per las Ciutats, Vilas, è Llochs, Vniverſitats, è Singulars de aquelles, ò per qualſevols altres, per rahò dels preſents Capitols, y de las coſas en aquells contengudas, è de las execucions, è proviſions en virtut de aquelles fahedores, è de totas las coſas tocants los preſents Capitols, è Actes de Cort, è dependents de aquells, y qualſevols Privilegis, gracias, y mercès, que las Vniverſitats Reals de las preſents Corts, han obtingut de V. Mageſtat; ſian donadas liberalment, franques de eſcripturas, y de ſalaris, y dret de Sagell, y totas altres deſpeſas ques pogueſſen demanar, y altrament pertangueſſen als Officials, y Miniſtres de V. Mageſtat, y aixi mateix, que los Deputats ſian franchs de dret de Sagell, de qualſevols proviſions, ſentencias, y lletras, que ara, ò en lo eſdevenidor hauràn meneſter, tocants los demunt dits Capitols, y altres coſas, de que neceſſitarà lo General de dit Principat, en la matexa forma, que per los tres Eſtaments, ſe ſuplicà à la Mageſtat del Senyor Rey Don Felip Segon, en lo Capitol xcij. que comensa: *Item, los tres Eſtaments*, de las Corts de M.D.ic. y ſa Mageſtat los ne feu gracia, com en dit Capitol ſe contè. Plau à ſa Mageſtat, que ſe faſſe tot lo que en aço ſe es fet en las vltimas Corts.

SI CONTRA DRET, Y VTILITAT PVBLICA, SERA ALGVNA COSA IMPETRADA. TIT. XXVI.

I. IACME Primer en la Cort de Tarragona, Any M.CC.xxxiiij. Cap.xj.

ETRAS, Privilegis, o cartas ſobre qualſevulla negoci de nos impetradas, inviolablement ſien obſervadas, e que ſens conexença de cauſa, en prejudici de altre no ſien revocadas.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap.xiij.

STatuim, que a precs de algu, no remetam a degu la juſtitia.

III. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M.CC.Lxxxviiij. Cap.vij.

ORdenam, e ſtatuim, que neguna carta no puxa exir de la noſtra Cort, contra carta juſtament feta, e axi com dit es juſtament atorgada, ne aquella juſta no puxa eſſer revocada, ni contra Privilegis en Corts generals fets.

IIII. LO MATEX en dita Cort Cap.xvj

ORdenam, e eſtatuim, que alguna letra noſtra per algu impetrada, o impetradora, que contenga alguna coſa contra Privilegi General, o eſpecial, ne contra coſtumas generals, o ſpecials de algun loc, no ſie rebuda.

V. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M.CC.Lxxxxix. Cap. xvj.

NOS, e los ſucceſſors noſtres no fàçam, ne atorguem en general, ne en eſpecial, Privilegi a algu, qui ſie contra los Ordenaments de la Cort del Senyor Rey en Pere de bona memoria, o de la Gort de Montſo, o de la Cort General de Barcelona, que nos havem celebrada, ne contra los ordenaments de aqueſta preſent Cort, ni de las altras Corts que paſſadas ſon, e ſi algu ne haviem fet en temps paſſat contra, e algu lons moſtre, que nos lo li revocarem.

VI. Lo MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any, M.CCC.xj. Cap.xij.

ORdenam, e prometem als demunt dits, tots, e ſengles, e al General de Cathalunya, que no farem Privilegi, ne atorgament contra las ordinations de aqueſta Cort, ni de las altres Corts paſſadas.

VII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj. Cap.iiij.

STatuim, que lo Capitol fet en la dita Cort de Montſo, lo qual comença. *Ordenàm, e ſtatuim, que neguna carta no puxa exir de la Cort noſtra contra carta, &c.* ſie ſervat: e declarants, e anyadins a aquell Capitol ſtablim, que ſi carta de aqui avant exira de la dita Cort noſtra, o del molt Alt Infant Namfos Primogenit, e General Procurador noſtre, o dels ſucceſſors noſtres, contra forma del dit Capitol, que no valla, ne ſie obſervada.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap.viiij.

STatuim, que lo Capitol fet per nos en la dita ſegona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Nos, o ſucceſſors noſtres no fàçam, ne atorguem en general, o en ſpetial Privilegi, &c.* ſie ſervat: e declarants, e anyadints a aquell ſtablim, que ſi nos, o los ſucceſſors noſtres farem Privilegi, o atorgament de aqui avant contra lo dit Capitol, no valla aquell Privilegi, o atorgament: e que lo Capitol aquell ſie entes, e eſtes als ſtabliments de la preſent Cort, axi com parla de las altras Corts paſſadas.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xvij.

STatuim, que lo Capitol per nos fet en la dita General Corr de Barcelona, lo qual comença. *Ordenam, e prometem als demunt dits, tots eſengles, &c.* ſie ſervat: anyadints, o ſtablints, que ſie ſtes, e entes als Capitols de la Preſent Cort, e de las altres Generals Corts eſdevenidoras.

X. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any. M.D.Liij. Cap. de Cort.xviij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que tots, y qualſevol Privilegis, y altras proviſions, concedits, y concedidas, encara que per propri motiu, y en qualſevol forma de paraulas, contra Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort, a la Vall de Areu, ſpecialment lo Privilegi concedit a dita Vall en Barcelona lo derrer de Abril del Any M.Dxxxxv. en quant es contra Capitol, y Acte de Cort, fet per lo Sereniſſim Rey Don Ferrando, en lo Any M.D.x. ſien, y eſſer degan nulles, y ſens força, y valor. Plau a ſa Alteſa que ſien ſervadas las Conſtitutions,

ſien ſervadas las Conſtitutions, y Actes de Cort ſobre aço diſpoſants.

DE AVDIENTIA Y CONSELL REYAL. TIT. XXVII.

I. PERE Terç en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCC.Lxv.Cap. de Cort. vj.

ABSENT lo Senyor Rey, e la Senyora Reyna Loctinent ſeu de alguna Ciutat, Vila, o Loc de Cathalunya, Audientia no ſi puxa tenir, ni ſignar, ne alguns negocis, o fets qualſevol fer, ne reſervar, ne altras proviſions fer, ſino tantſolament per Canceller, o Vicicanceller del dit Senyor, o per lo Canceller del Senyor Duc, e no per altre: e ſi lo contrari era fet, ipſo facto tot ſos nulle, cas, e va, e haut per no fet, axi que alguna efficacia, o valor no hajes, ço ques fes en contrari del preſent Capitol, en tot, o en partida. Plau al Senyor Rey.

II. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. xxij. Cap. v.

ORdenam, e ſtatuim la Cort preſent approbant, que lo Senyor Rey, o ſon Primogenit partints de alguna Ciutat, Vila, o Loc del Principat de Cathalunya, hont ſe celebrara ſa Audientia, per anar en altra Ciutat, Vila, o Loc, e fer aqui reſidentia ab ſa Cort, en la Ciutat, Vila, o Loc de hont ſera partit ſe puga celebrar Audientia per ſon Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent Cancelleria per deu dies, apres del jorn que ell ſera exit de la Vegueria, e no pus avant, per continuar, deciſir, e exequir las cauſas començadas, e que de nou no ſe ni pugan començar, ſi doncs dins aquells deu dies no tornava dins la Ciutat, Vila, o Loc, hont ſera la Audientia romaſa. Ajuſtant, que en alguna Ciutat, Vila, o Loc nos començ celebrar Audientia, tro a tant que ſie entrat dins los termens de aquella, o aquell: e que durants los dits deu dies de la Audientia romaſa en lo Loc de hont ſera partit, cauſas començadas en aquella dins los dits deu dies nos pugan aqui continuar: proveint, e inhibint, que en la Ciutat, Vila, o Loc hont ſera la dita Audientia, Primogenit Governador General, o Portant veus de aquell en Cathalunya, no tingan Audientia.

III. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. iij.

PEr donar expeditio a la juſtitia, ſtatuim, e ordenan, que quiſcun die no feriat, las ditas vuyt perſonas hajan a eſſer demati en la Audientia ab lo Loctinent General, Canceller, Vicicanceller, o Regent Cancellaria en ſon cas, o lo altre de aquells qui preſidira en la dita Audientia, per oir los advocats, e altrament entendre en la expeditio de las cauſas: e apres migjorn, tres dies almenys la ſemana hajan eſſer en lo Conſell, ſalvat cas de malaltia, o altre juſt, e legittim impediment: e axi ho hajan a jurar en lo introit de lurs officis. E volem, que quiſcun divendres hajan oir, votar, e expedir las cauſas dels pobres, e la viſita ſe haja fer vn die la ſemana dins la preſo, entreveninthi los dits dos Jutges de Cort, o lo altre dells.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo. Any M.D.x. Cap.xij.

STatuim, e ordenam, que anyadint al Capitol terç fet per nos en la ſegona Cort de Barcelona, en lo Monaſtir de Sancta Anna, qui comença. *Per donar expeditio &c.* que los Vicicanceller, e en ſa abſentia, o impediment lo Regent la Cancellaria hajan, e ſien tenguts eſſer demati en las Audientias, e en lo apres dinar en los Conſells, axi com las altras vuyt perſonas, e dos Jutges de Cort, ſegons que en dit Capitol es contengut: e enſemps ab aquells hajan eſtar en la Audientia en lo Eſtiu, de ſet horas tocadas demati, fins a las deu, e de Ivern, de las vuyt horas fins a las onze: e en los Conſells eſtigan de las tres horas apres dinar fins a las ſinc. E ſi parra a nos, o a noſtres ſucceſſors, o al Loctinent General, tots los demuntdits

que vingan abans, axi a la Audientia, com als Conſells, com encara en eſtar mes en dita Audientia, e Conſell de las demunt ditas horas, ho hajan a fer, ſots la pena reſervada a arbitre de nos, o de noſtres ſucceſſors, o del noſtre Loctinent.

V. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. v.

MES ſtatuim, y ordenam, que ſi al noſtre Loctinent General apparra, anarſen de la Vegueria, Ciutat, Vila, o Loc ahon ſe celebrara la Reyal Audientia, per perſeguir, y pendre malfactors, o altrament, puga portarſen lo Regent la Cancellaria, Advocat Fiſcal, y los dos Jutges de Cort, ab los quals puga ſententiar, y decidir totas las cauſas criminals, exceptat las cauſas de las perſonas que ſe alegran de Privilegi Militar, las quals ſe hajan de fer, y decidir, conforme a las Conſtitutions de Cathalunya, y leys de la terra fins aci fetas, y obſervadas. E perque la expeditio de las cauſas civils no ceſſe, la Reyal Audientia romanga en la dita Ciutat, Vila, o Loc, ahon ſe celebrava, ab los altres Doctors del Reyal Conſell, los quals pugan expedir, cloure, ſententiar, y decidir, e deffinir las cauſas civils, axi com ſi lo dit Loctinent General hi fos preſent, preſidint en la vna ſala lo Canceller, y en ſa abſentia lo mes antic Doctor de aquella, y en la altra ſala, en loc del Regent la Cancellaria, preſideſca lo mes antic Doctor de aquella. E mes, en cas de la dita abſentia del dit Loctinent General, ſe pugan evocar, y cometre cauſas, y fet tot lo exercici en lo civil, que es neceſſari, com ſi fos preſent lo dit Loctinent General: Las ſententias empero ques donaran en lo cas de dita abſentia, ſe hajan de donar en nom del dit Loctinent General, publicadoras en preſentia de dit Canceller. La preſent empero Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las eſdevenidoras primeras Corts, tantſolament.

VI. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xv.

MES ſtatuim, y ordenam, que la Audientia, y Conſell Reyal ſe tingan, y celebren en lo Palau Reyal de Barcelona, en lo loc, o locs, que millor, apparra a noſtre Loctinent General, Conſell Reyal, y Deputats, per los quals Deputats ſien fetas fabricar dues ſalas ſufficients, de bona largaria, y amplaria, per tenir la dita Audientia, y Conſell, e los Scrivans dels proceſſos hajan de eſtar, y ſcriure en la ſala gran del dit Palau per ſos traſts, ſegons los ſeran aſſignats, tenint alli ſos proceſſos ab armaris, o caxas, per aço per ells faedoras a lurs deſpeſas, y no pugan tenir ſcrivanias en altre loc per raho de dits proceſſos: Y la obra faedora ſie feta a deſpeſas del General, a coneguda dels Deputats del dit General, y Oidors de comptes, y nou perſonas elegidoras per dits Deputats, y Oidors de comptes, es a ſaber, tres de quiſcun ſtament, perque nos façan obras ſumptuoſas: Entretant empero que la dita obra, y apoſento per lo noſtre Loctinent General ſe fara, la Audientia, y Conſell ſe tingan, ys celebren en lo loc, o caſa, ahont eſtara lo dit noſtre Loctinent General.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. Lxvj.

COM per la Conſtitutio de la Reyna Maria, feta en la Cort de Barcelona, cap. v. qui comença, *Ordenam, y ſtatuim la Cort preſent, &c.* ſie diſpoſat, que exint lo Rey, o ſon Primogenit de alguna Ciutat, Vila, o Loc del Principat de Cathalunya, a hont ſe celebrara ſa Audientia per anar a altra Ciutat, Vila, o Loc, a fer aqui reſidentia ab ſa Cort, en la Ciutat, Vila, o Loc de hont ſera partit, ſe puga celebrar Audientia ab ſon Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria per deu dies, apres del jorn que ell ſera exit de la Vegueria, e no pus avant, per continuar, y exiquir las cauſas començadas, e que de nou no ſe pugan començar, ſi doncs dins aquells deu dies no

torna-

tornara en aquella Ciutat, Vila, o Loc, a hont la dita Audientia ſera romaſa: Perço ſtatuim, y ordenam, ajuſtant a la dita Conſtitutio, alli hont diu deu dies, que ſien vint dies, reſtants totas las altras coſas en dita Conſtitutio contengudas en ſa força, e valor, ſegons que en aquella es contengut.

VIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort, iiij.

PER quant conve a la bona, y prompta expeditio de la Juſtitia, axi en lo civil, con en lo criminal, que la Audientia Reyal ſe tinga en lo Palau Reyal de Barcelona, en las ſalas, y locs ja adaptats, com ſie loc mes convenient, per poder los Doctors del dit Conſell Reyal mes expedidament proveir, que placia a V. Alteſa ſtatuir, y ordenar, que de aci avant la dita Reyal Audientia ſe haja de tenir, y celebrar en lo dit Palau Reyal en lo civil, y perque hi haja comodidat en lo criminal, que dins quatre Anys primer vinents, los Deputats Generals, ab interventio de tres perſonas per ells elegidoras dels tres Staments, entengan, que a deſpeſas del General ſie adaptat, y fet apoſento en lo dit Palau peral Loctinent General, podent deſpendre en dit apoſento, per acabar aquell, fins en ſumma de ſis mil liuras, vltra lo preu de las caſas, que eſtan junctas al dit Palau, y las mortitzations dels cenſos: Y fins dit apoſento ſie acabat, los Conſells criminals ſe tingan en la poſada del Loctinent General, ſi dit Loctinent General ho volra. E los Doctors del dit Reyal Conſell degan venir al dit Palau, vn quart poc mes o menys abans de la hora, per lo Cap. xij. de la Cort de Montſo del any deu ordenada, pera continuar, e proveir quiſcu en ſa ſala: Entenent empero, que ſi la conceſſio, o fabrica de la Galera, o Galeras que la preſent Cort enten ſupplicar, y obtenir de V. Alteſa, haura effecte, que en tal cas, la ſobredita obra facdora en la dita caſa, o apoſento, y deſpeſas de aquella ſien prorogadas fins a las primeras eſdevenidoras Corts: Si empero la dita fabrica, o conceſſio de dita Galera, o Galeras no haura loc, en tal cas ſie feta la dita obra, en la forma ſobredita. Plau a ſa Alteſa, ab que los del Conſell vingan a la hora acoſtumada, y que mentre la obra no ſera feta del apoſento del Virrey, ſe tinga la Audientia, ahont lo Loctinent General li apparra: Y encara que lo de la Galera ſorteſca ſon effecte, per acommodar lo apoſento del Loctinent General, y del Inquiſidor en lo dit Palau Reyal, de manera, que ſien commodament apoſentats, ſe pugan deſpendre fins en ſumma de dos milia ducats per dits Deputats, en reparatio, y traça dels dits apoſentos.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort, xxxviiij.

PErque de poc temps ença ſe fa vn abus, que las ſupplications ſe donan los dies del conſell, nos ligen, ſino aquellas reſervan per lo diſſabte, e moltas voltas ſe dona ſupplicatio lo dimars per algun pobre pres, que eſta mal pera morir, ſupplicant ſie tret, y quant ve al diſſabte, quant ſe ligen, lo tal pres es ja mort, y ſis legian (perque en la triga hi ha gran perill) ſi proveiria encontinent: Y axi mateix de altres negocis de importantia ſe ſegueix, que per la gran dilatio no ſe expedexen com ſeria de raho, perço ſupplican los tres Staments a V. Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que quiſcun die de conſell, ſe hajan de legir totas las ſupplications, a fi ques proveeſca en lo mes neceſſari. Mana ſa Alteſa, que en las cauſas que requiriran prompta expeditio, ſien encontinent decretadas, y quant en lo legir de las ſupplications, que las que ſeran donadas als Jurges de Cort, pera ques ligen en lo Conſell, hajan de eſſer referidas, o legidas al Conſell aquell die, ſi als Jurges apparra, que ſien per cauſa de tal qualitat, o neceſſitat, ques degan referir, o legir, encarregant ſobre aço lurs conſciencias.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any. M.D.Lxiiij. Cap. vij.

PER levar differentias, que ſobre la precedentia dels dits Doctors de la Reyal Audientia civil, y del Reyal Conſell criminal porien naxer, trobantſe tots en alguns ajuſts, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que ſe ſerve entre

tre ells lo orde de antiquitat,en lo entrar en lo exercici de lurOffici,ço es,que lo qui ſera en la Reyal Audientia del civil,eſſent entrat primer en dita Audientia que lo Doctor del Reyal Conſell del criminal , preceeſca aquell, y per lo contrari, lo Doctor del Reyal Conſell criminal qui ſera entrat primer en lo dit Conſell , preceeſca al Doctor de la Reyal Audientia civil , qui apres ſera entrat, y hajan deſta manera anar, y ſeure tots plegats , ſens altra differentia.

XI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxxviij.

COM ſe veja , que las parts patexen molt , tenint las cauſas que ſe han de tractar , ab las dos Salas, per que ab molta difficultat ſe ajuſtan , y axi ditas cauſas ſon immortals , ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort ſtatuim , y ordenam , que cada ſemmana lo primer die que ſera juridic,las dos Salas de la Reyal Audientia civil ſe hajan de juntar , per tractar, y expedir las cauſàs de las ditas dos Salas , y aquell die no pugan tractar de altras cauſas , ſino de las que en ditas dos Salas ſe han de tractar, ſi algunas ni haura.

XII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any.M.D.IC. Cap. xxv.

PER remediar les vexations , y agravis que los Eſcarcellers , y guardes de les preſons Reals fan als preſos, y los treballs,y miſeries que patexen ſe pugan millor,y mes promptament remediar: Statuim y ordenam que hu dels tres Jutges de Cort per torn lo primer dia juridic de cada mes ſia tingut, y obligar, viſitar los dits carcers Reyals en la forma que convindra , y a ells ſera mes ben viſta, encarregant los ne la conſcientia.

DE LA ELECTIO, NOMBRE , Y EXAMEN DELS DOCTORS DE LA AVDIENTIA,Y CONSELL REYAL, JURAMENT, Y HOMENATGE DE AQVELLS. TIT. XXVIII.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any.M.CCCC. Lxxxxiij. Cap.j.

PRimerament ordenam,e ſtatuim ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort , que en la Reyal Audientia per nos ſien elets vuyt juriſtas ſolemnes Doctors , o licentiats en drets Canonic , o civil , Cathalans, e habils, ſegons las Conſtitutions de Cathalunya diſponen,los quals, enſemps ab los Canceller , Vicicanceller , o en ſon cas Regent Cancellaria , o ab altre de aquells hajan oir , examinar, e votar totas las cauſas civils , e criminals de la Reyal Audientia.E mes ſien per nos elets dos bons Doctors , o licentiats,per lo ſemblant Cathalans,habils ſegons ditas Conſtitutions , en Jutges de Cort, per inquirir, colligir, referir,enſemps ab los demunt dits votar totas las cauſas criminals : Las quals vuyt perſonas , e los dos Jutges de Cort, en lo introit de lurs Officis, e ans que vſen, ne vſar pugan de aquells,hajan a jurar,e ſien tenguts oir ſententia de excommunicatio,ſegons que en lo Capitol de la obſervança fet per nos en la Cort vltimament en la preſent Ciutat de Barcelona celebrada , es eſtat diſpoſat , e ordenat en los Canceller , Vicicanceller , Regent Cancellaria, e altres Officials noſtres, que en concellar , votar , e en totas las altras coſas que hauran eſguart en lo exercici de lurs Officis, ſervaran las Conſtitutions de Cathalunya, vſatges de Barcelona,Capitols de Cort,Privilegis,vſos,e coſtũs a las Eſgleſias,Prelats,e Eccleſiaſticas perſonas,Baront,Nobles,Cavallers,e homens de paratge,a Ciutats, Vilas, Locs,e Vniverſitats atorgats: Volents,que lo demuntdit Capitol de la obſervança , e las penas en aquell contengudas ſien eſteſas , e cõprengan las ditas vuyt perſonas,e los Jutges de Cort,en lo que a ells haura eſguart,en votar, conſellar , e en totas altras coſas del exercici de lurs Officis.E mes volem,q̃ los demunt

muntdits Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, vuyt perſonas, e dos Jutges de Cort no pugan advocar, ni pendre penſio de advocatio alguna, ni tenir altre offici, excepto, que los Aſſeſſor de Portant veus de Governador, e Advocat Fiſcal de la noſtra Audientia qui de preſent ſon, o per temps ſeran, pugan eſſer del nombre dels vuyt: e no relmenys dit Aſſeſſor puga regir dita aſſeſſoria, e lo dit Advocat Fiſcal puga advocar las cauſas Fiſcals, e patrimonials, e no altras: Reſervant encara a nos, e als ſucceſſors noſtres facultat, de poder donar a tots los demunt dits altres Officis, pus no ſien incompetibles al exercici de lurs Officis demunt dits.

II. LO MATEIX en dita Cort. Cap. vj.

QVant ſe eſdevendra, que algu, o alguns dels dits vuyt, o dels dits Jutges de Cort morran, o altrament lo loc de algu, o alguns dells per qualſevol cauſa, o manera vacara, volem, e ordenam, que dins tres meſos, del die de la dita vacatio continuament comptadors, per nos, o per noſtres ſucceſſors ſie proveit de altre, o altres Doctors, o licentiats Cathalans, habils ſegons dita Conſtitutions diſponen, en loc de aquell, o deaquells qui vacaran.

III. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxviiij.

COM per Conſtitutio per nos feta en las Corts celebradas en lo Monaſtir de Sancta Anna de la preſent Ciutat de Barcelona ſie diſpoſat, que los vuyt Doctors del Reyal Conſell, e dos Jutges de Cort qui de preſent ſon, e per avant ſeran, preſten lo jurament, que preſtar ſon tenguts los Vicicanceller, e Regent la Cancellaria, de tenir, e ſervar las Conſtitutions, e no ſie res dit de homenatge, perço ſtatuim, e ordenam ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort, que los dits vuyt Doctors, e los dos Jutges de Cort qui de preſent ſon, o per avant ſeran, hajan, e ſien tenguts preſtar no ſols lo dit jurament, mes encara homenatge, ſegons que los dits Vicicanceller, e Regent preſtan, e ſon tenguts de preſtar.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x.Cap.xx.

ENcara mes ſtatuim, e ordenam per eſquivar malitias, e malevolentias, que almenys quiſcun mes, los votants, e los Scrivans de manament qui acoſtuman entrevenir en lo votar de las cauſas, hajan a jurar, de tenir ſecrets los vots, e lo mateix ſie ſervat en las Audientias dels Governador, e Portants veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya.

V. GERMANA Conſort, e Loctinent General de Ferrando ſegon, en la Cort de Montſo, Any. M,Dxij.Cap.j.

PRimerament com experientia haja moſtrat, que lo nombre dels vuyt juriſtas ſtatuit en la Cort per lo Senyor Rey celebrada en lo Monaſtir de Sancta Anna de Barcelona, no es ſufficient a la expeditio de las cauſas ques menan a la Reyal Audientia, perço, e per altres bons reſpectes, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y oradenam, que de aci avant ſien anyadits quatre juriſtas Cathalans, Doctors, o licenciats en dret canonic, o civil, e habils ſegons las Conſtitutions de Cathalunya diſponen, en axi, que de aqui avant ſien dotze, ſens lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, e ſens los dos Jutges de Cort: los quals en lo introit de lurs Officis, e ans que vſen, ne vſar pugan de aquells, hajan a jurar, e ſien tenguts oir ſententia de excommunicatio, e ſien tenguts, y obligats a totas las altras coſas, que los dits vuyt juriſtas ſon tenguts y obligats per Conſtitutions, y altres drets de la terra.

VI. LA MATEIXA en dita Cort. Cap. ij.

EPerque millor puga eſſer proveit de perſonas habils, y ſufficients, axi en doctrina, com en bons coſtums, en la bo-

na

na adminiſtratio de la juſtitia, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que de aci avant, ans que algu ſie admes en algu dels locs, o Officis dels dits dotze, haja, e ſie tengut tenir publicament concluſions, a hont los del Reyal Conſell, e tots los altres que volran, pugan arguir. E apres de haver tengudas ditas concluſions publicament, hajan a tenir vn particular examen, en Caſa del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, ab tots los altres, del dit Reyal Conſell, o la major part de aquells, e aqui encara ſe faça examen de la vida, e coſtums: Y quels dits Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y altres del dit Reyal Conſell hajan abans de admetre algu, mijençant juramẽt fer relatio al Senyor Rey de la habilitat, vida, y coſtums de aquell tal, qui deura eſſer admes: E lo mateix ſie ſervat en los Jurges de Cort, y Aſſeſſors dels Portants veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

VII. LA MATEIXA en dita Cort, Cap. vij.

STatuim mes avant, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los dits dotze juriſtas ſien repartits en dues Salas, o Audientias, ço es, ſis dells en la vna, en la qual, abſent ſo Senyor Rey, o ſon Loctinent General de la dita Audientia, haja preſidir lo Canceller, tots temps que eſſer hi volra, y en ſa abſentia lo pus antic juriſta dels dits ſis, ſegons lur orde, e los altres ſis en laltra Sala, o Audientia, en la qual, abſent lo Senyor Rey, o ſon Loctinent General de la dita Audientia com dit es, haja preſidir lo Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, y en lur abſentia lo mes antic juriſta, ſegons dalt es dit: E en quiſcuna de las ditas dues Salas, o Audientias ſe expedeſcan cauſas civils. E ſi ſe interpoſaran ſupplications de las ſententias diffinitivas, o altras havents força de diffinitivas, donadoras per concluſions faedoras en la vna Sala, o Audientia, tals cauſas de ſupplicatio ſe hajan commetre, y determinar en altra Sala, o Audientia. E ſi ſe eſdevendra, que en algun fet ſe donaran dues ſententias contrarias en tot, o en part, que la cauſa de ſupplicatio de la tercera inſtantia haja eſſer votada per los dits juriſtas de las dues Salas, o Audientias juntament en vn loc, e ſententiada ſegons orde de las Conſtitutions: No entenent donar major facultat a las parts de ſupplicar de las ſententias, proviſions, o declarations, que per Conſtitutions de juſtitia los es permes: Entes, e declarat, que las cauſas de ſupplicatio de ſententias diffinitivas, e altras havent força de diffinitivas ara pendents ſe hajan a votar, e determinar juntament per los juriſtas de las ditas dues Salas, o Audientias: Entes encara, y declarat, que los dits Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, e los altres juriſtas demundits nos pugan mudar, ni variar, ni eſſer mudats de la vna Sala, o Audientia a la altra, ans hajan reſidir tantſolament en aquella Audientia, o Sala, e loc, en los quals vna vegada ſeran deſtinats: Volent, que los dits Canceller, Vicicanceller, e Regent Cancellaria, o altre juriſta qui en ſon cas preſidis, ſegons demunt es dit, no haja mes de vn vot, o veu quiſcu dells: En las cauſas empero criminals ſe hajan ajuſtar los juriſtas de las ditas dues Salas, o Audientias, ab vot, y determinatio dels quals, e del Jutge, o Jutges de Cort qui preſents ſe trobaran, ſien votadas, e determinadas, ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya, y altres drets de la terra, axi communs, com particulars.

VIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any. M.D.xx. Cap. x.

IAtſie que en la Conſtitutio feta en la derrera Cort de Montſo, en lo Capitol ſegon, començant. *E per que millor pugan, &c.* fos ſtatuit, y ordenat, que las perſonas admetedoras en algun loc dels dotze del Reyal Conſell, e altres en dits Capitols contenguts, hagueſſen a tenir publica, ſegons en dit Capitol ſe conte, pero modificant, declarant, e anyadint en aquell, ſtatuim, y ordenam, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los qui hauran praticat en la Audiencia Reyal, o del Governador de Roſſe-

Roſſello per temps de dotze anys, o tingut Offici de Aſſeſſor dels Governadors del Principat de Cathalunya, o de Roſſello, no ſien tenguts en tenir publica.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que quant ſe tindra publica per los Doctors qui hauran entrar en lo Reyal Conſell, los qui lavors ſeran del Reyal Conſell ſien tenguts tots de arguyr, o la major part dells.

X. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij
Cap. xxxj.

ATres que ab las preditas cent liuras mes de las doſcentas ſera competent ſalari, ſtatuim, y ordenam, que lo qui ſera elegit per ſa Majeſtat al dit Offici de la Rota, haja de acceptar lo dit Offici, o loc de Rota, altrament ſie prohibit de advocar en la Regia Audientia, y en la Vegueria hont ſera domiciliat, y reſidira.

XI. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij.
Cap. iiij.

STatuim, y ordenam, que no pugan eſſer dos Doctors de la Reyal Audientia, que ſien pare, y fill, ſogre, y gendre, y dos germans: Entes empero, que en lo preſent Capitol no ſien compreſos, los qui de preſent hi ſon.

XII. PHILIP en la Cort de Barcelona,
Any. M. D. Lxiiij.
Cap. ij.

COM per la bona adminiſtratio de la juſtitia del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per lo Catholic Rey Don Ferrando Segon de immortal memoria fos eſtat creat vn Conſell Reyal de vuyt Doctors, al numero dels quals, per lo matcix Catholic Rey foren ajuſtats quatre Doctors, qui ab los Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, dividits en dos Salas, coneguеſſen de las cauſas civils, y ab los dos Jutges de Cort coneguеſſen de las cauſas criminals, ſegons lorde, y manera, per diverſas Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort a ells donat: Pero, per quant per experientia ſe ha viſt, que per eſſer los negocis axi civils, con criminals dels poblats en dits Principat, y Comtats molts, los dits Doctors del dit Reyal Conſell no poden ab la brevetat ques deurie, expedir dits negocis, ans las cauſas ſon fetas immortals, perço, per donar orde a la expeditio de las cauſas, y al be, y tranquillitat dels noſtres vaſſalls, ab approbatio de la preſent Cort erigim, ſtatuim, e ordenam, y cream vn nou Conſell Reyal per los negocis, y cauſas criminals, en lo qual hi haja de haver vuyt Doctors en dret, de bona vida, y fama, naturals del dit Principat, y Comtats, ço es ſis Doctors, per nos ans de la concluſio de las preſents Corts elegidors, o vn mes apres de la concluſio de la preſent Cort, y los dos Jutges de Cort qui vuy ſon: Los quals vuyt Doctors, junctament ab lo Regent la Cancellaria façan vn Reyal Conſell per los negocis, y cauſas criminals, que ſegons vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, y altras leys de la terra en lo Reyal Conſell deven eſſer tractadas, e decididas: Demanera, que de aci avant perpetuament, lo dit Reyal Conſell dels negocis criminals haja de eſſer dividit, y ſeparat de la Reyal Audientia de las cauſas civils, y ningu dels dotze Doctors del Reyal Conſell qui vuy ſon, y han de reſtar en la Reyal Audientia, per conexer, y decidir las cauſas civils, ni los qui en loc de aquells per temps ſucceiran, nos puga entremetre, ni entrevinga en alguna manera en negocis criminals, y tambe per lo contrari ningun Doctor del Reyal Conſell criminal ſe puga entremetre, ni entrevinga en las cauſas civils, ni tanpoc en aquellas puga advocar, ni aconſellar publicament, ni ſecreta, com tambe la mateixa facultat de advocar, o aconſellar en los negocis, o cauſas criminals als Doctors de la Reyal Audientia civil totalment ſie abdicada: Als quals vuyt Doctors, y quiſcu

de

de aquells, y a lurs ſucceſſors, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort aſſignam ſalari quiſcun any de ſinccentas liuras moneda de Barcelona, pagadoras per terças, de tres en tres meſos, per los Deputats del General del preſent Principat, dels drets de las generalitats, compreſas en ditas ſinccentes liuras, las treſcentes liuras que vuy reben los dos Jutges de Cort, en lo qual Conſell del criminal preſideſca, y entrevinga en lo votar, y en totas las altras coſas, dempto eſſer relador, lo Vicicanceller, y en ſon cas lo Regent la Cancellaria qui vuy es de tot lo temps de ſa vida, y mort aquell, lo qui en loc ſeu per nos ſera elet, e Deputat en Regent la Cancellaria tambe preſidira en dit Conſell criminal, fins a la concluſio de las primeras Corts, que apres de dita electio, y proviſio de Regent ſeran convocadas: Axi empero, que per lo inconvenient gran quey ha, de no poder ſervir lo Vicicanceller, y en ſon cas lo Regent la Cancellaria en los dos tribunals, faltant aquells en lo hu dells, puga en aquell tal trimbunal preſidir lo mes antic, ab lo mateix poder que dits Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria: Y lo que es dit, de no entrevenir los Doctors de vn tribunal en lo altre, dure fins a la concluſio de las primeras Corts, exceptat en lo del Advocat Fiſcal, en lo qual volem, nos faça novitat alguna, ans puga entrevenir en lo vn tribunal, y en lo altre, com fins aci ha acoſtumat.

XIII. LO MATEX en dita Cort. Cap. x.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo primer examen dels Doctors qui hauran de entrar en lo Reyal Conſell criminal ſe haja de fer per lo Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria, y los altres Doctors del Reyal Conſell, y Jutges de Cort qui vuy ſon, y de alli avant ſe haja de fer per dits Vicicanceller, Regent la Cancellaria, y los altres Doctors del mateix Conſell criminal, y lo examen dels Doctors de la Reyal Audientia civil ſe haja de fer per lo Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, y los altres Doctors de dita Reyal Audientia civil.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que la Conſtitutio del any M. D. Liij. Capitol quatre ſe declare, y en quant meneſter ſie ſe eſtenga al Reyal Conſell del criminal, de tal manera, que pare, y fill, avi, y net, ſogre, y gendre, o dos germans no pugan eſſer del Conſell del criminal, ni lo hu del Conſell del criminal, y lo altre de la Audientia civil.

XV. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any. M. D. Lxxxv. Cap. Cxvj.

PER major expeditio de las cauſas, axi civils, com criminals, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſie levat lo Conſell criminal, y que ſe erigeſca vna tercera Sala de la Audientia, y Conſell Reyal, en la qual ſien poſats ſis Doctors, y que en dita tercera Sala ſe tracten tantſolament las cauſas civils de la tercera inſtantia, y que pera las cauſas criminals ſe creen tres Jutges de Cort per nos nomenadors, los quals façan tots los proceſſos, e inſtrueſcan aquells, y pera votar, y decidir, los dits tres Jutges de Cort ſe juncten ab los Doctors de dita tercera Sala, y ab aquells, junctament ab lo Advocat Fiſcal, lo qual puga eſſer hu dels ſis, ſe façan, y expedeſcan totas las cauſas criminals, y que en dita tercera Sala preſideſca lo Regent la Reyal Cancellaria, quant ſe tractaran las cauſas criminals, y en ſa abſentia, o impediment, lo mes antic Doctor de dita Sala: Y quant ſe tractaran las cauſas civils de la tercera inſtantia, haja de preſidir dit Doctor mes antic de la dita tercera Sala, y que los dits tres Jutges de Cort hujan de anar tots los dies juridics a la preſo, y alli eſtar tres horas, es a ſaber, del primer die del mes de Maig, fins al derrer de Setembre, de las tres horas fins a las ſis, y del primer die del mes de Octubre fins al derrer de Abril, de las dos, fins a las ſinc horas, a effecte de exigir las depoſitions, e inſtruir proceſſos, y fer lo demes que convindra: Y que lo Conſell ſe haja

de

de tenir per las cauſas Criminals demati, a las mateixas horas, ques te lo Conſell Civil, y que vn die part altre, los Doctors de dita Tercera Sala ſe hajan de junctar, pera fer, y decidir las cauſas de dita Tercera inſtantia, los depreſdinars; en caſa del Loctinent General, tres horas, ço es las matexas, que ſe ha dit, que los tres Iurges de Cort han de eſtar en la Preſo: y vltra de aço, hajan de tenir vberts los ſtudis, las horas que los altres Doctors de la Reyal Audientia ſon obligats, exceptats los dies que tendran Conſell apres dinar, en los quals no hajan de obrir, ſino de la vna a las dues horas, y lo mati, com los demes Doctors de las duas Salas: e que pera dita Tercera Sala Nos façam electio dels Doctors quens parra mes convenir, prenent dels qui fins vuy ſon del Conſell Criminal, o dels qne ſon de la Reyal Audienria Civil: e los Doctors qui fins vuy ſon eſtats del dit Conſell Criminal, ſi ſeran aſſumpts pera dita Tercera Sala, o per alguna de las altras dues de la Audientia Civil, o ſi reſtaran Iurges de Cort, retingan la ancianitat, y las mateixas prerogativas que vuy tenen: declaram empero, que en cas, algu, o alguns de dits Iurges de Cort ſeran impedits, o abſents del loc ahont ſe celebrara la Reyal Audientia, en loc de aquell, o aquells, hajan de fer lo exercici de Iurges de Cort lo Doctor, e Doctors mes noua de dita Tercera Sala, los quals no reſmenys continuen entretant las cauſas Civils de dita Tercera Sala: e quant ſe dubtara, ſi alguna cauſa ſera Civil, o Criminal, en la Deciſio de dit dubte ſe guarde, lo que eſta diſpoſat en la Cort del Any M. D. LXIIII. E per ſalari ordihari a cada hu de dits tres Iurges de Cort ſien donadas cada Any ſinecentes lliuras moneda Barceloneſa, pagadoras per terças de diners del General de Cathalunya: e a cada hu dels ſis Doctors de dita Tercera Sala nova, per ſalari ordinari, cada Any, de diners del General de Cathalunya, ſe done tant, quant muntaran lo ſalari ordinari, y guanyables de cada hu dels Doctors de las dues Salas antigas de la Audientia Civil, y que de aço ſels faça compte, y pagament cada terça, de diners de dit General de Cathalunya, ſens que los Doctors de las ditas dues Salas antigas tingan a fer part de ſos guanyables als de la Tercera Sala nova: tot lo demes per diverſas altras Conſtitutions ſtatuit en los altres Doctors de la Reyal Audientia, axi en lo poder, authoritat, cas de abſentia, e impediment per lo qual ſe hagues de dar adjunct, ſe entenga ſer ſtatuit ab cada hu dels Doctors de la dita Tercera Sala. E que la preſent Conſtitutio, axi en reſpecte de la extinctio del Conſell Criminal, com de la erectio de la Tercera Sala ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XVI. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. Lij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuim, y orderam que los Doctors de les dos Sales del Conſell Civil que de preſent ſon en numero de ſis per cada Sala, ſian reduits a ſinc tantſolament per cada vna delles, ſens empero los Preſidents, a fi que ab ells vingan a fer numero de dotſe Doctors, es a ſaber ſinc, y lo Preſident per cada vna de les Sales, y que lo primer lloch que vagara en qualſevol de les dos, ſe entenga eſſer extinct, y no puga eſſer mes provehit.

XVII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. j.

PEr quant la erectio de la Tercera Sala per les cauſes Criminals del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, feta en les Corts de Monço del Any M. D. LXXXV. era ſolament duradora fins a la concluſio de les preſents Corts. Perço ſuppliquen los tres Staments que ab ſa loatio, y approbatio mane Voſtra Mageſtat, ſtatuir, y ordenar, que axi en lo numero dels Doctors Criminals, es a ſaber Iurge de Cort, y de la Tercera Sala, com en lo del Civil ſe guarde, y ſia obſervada la forma ſeguent, duradora tantſolament fins a la concluſio de les primeres Corts. Plau a ſa Mageſtat, ab que axi la erectio de la preſent nova Tercera Sala, com la extinctio dels dos llochs de les dues Sales Civils antigues, y del Concell Criminal erigit en lo Any M. D. LXIIII. duren

fins a la concluſio de les primeres Corts tantſolament.

Covarruvias Vic.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. ij.

PRimerament placia a Voſtra Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio, ſtatuir, y ordenar que de nou ſia erigida vna nova Sala de numero de quatre Doctors tant ſolament, en la quel ab tres Iutges de Cort com ſe es obiervat deſde les Corts de M. D. LXXXV. fins ara ſe decideſcan las cauſas Criminals ab la mateixa forma, y manera que fins aſsi ſe es acoſtumat, y que los dits quatre Doctors decideſcan tambe totes las cauſas Civils de appellations, aixi de Ordinaris com de Parons del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que per aqueixa raho ſe tractaran en la Real Audientia, y que aquelles les tingan de cometre lo Canceller, y en ſon cars lo Regent la Cancellaria, y que aixi mateix de les ſententies, y proviſions de dita Sala ſe haja de ſupplicar a vna de les dos Sales Civils, a hont ſe decideſcan les cauſas de dita ſupplicatio en tercera inſtantia, entes empero que vivint los Doctors de la dita Tercera Sala ja extincta, y de preſent viuen entren en la novament erigida, y que los dos primers llochs que per mort, o altrament vagaran ſe entengan eſſer extincts, y reſten ſols los altres quatre. Plau a ſa Mageſtat, ab que en dita Tercera Sala pera les cauſes Criminals preſideſca lo Regent la Cancellaria, y en ſon cars lo mes antic, y que hu dels quatre Doctors puga ſer Advocat Fiſcal, y que los dits quatre Doctors tingan lo mateix ſalari, y emoluments, y prerrogatives en la forma, y manera expreſſa, y contenguda en la erectio de la Tercera Sala del Any M. D. LXXXV. y ab que los ſalaris de les dites cauſas de appellatio entren en lo repartiment dels Doctors de les dites dues Sales Civils en recompenſa del treball que ſels recreix.

Covarruvias Vic.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. iij.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ſtatuir, y ordenar ab la mateixa loatio, y approbatio que los tres llochs de Iutges de Cort, que fins aſsi han inſtruits los proceſſos de les cauſes Criminals ſe reſten en la mateixa forma, y manera que fins aſsi han eſtat, y en totes les cauſas Criminals inſtrueſcan los mateixos proceſſos, y ſe junten ab dits quatre Doctors de la Tercera Sala tots los dies que no ſeran feriats en caſa del Loctinent General de Voſtra Mageſtat, o ahont los ſera ordenat. y tots jnnts ab dits quatre Doctors de la Tercera Sala faſſan vn Conſell Criminal, y tingan vot en la Deciſsio de les dites cauſes, entes empero que lo Iutge de Cort no tinga vot, ni puga votar, deciſsivament en aquella cauſa, o cauſas en la qual ell haura inſtruit, y ordenat lo proces. Plau a ſa Mageſtat ab que lo Iutge de Cort Relador de la cauſa tinga lo mateix vot que fins aſsi han tingut.

Covarruvias Vic.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lv.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que de aſsi al devant en vna mateixa Sala de la Real Audientia no hi puga haver dos Doctors que ſien parents fins al ſegon grau de conſanguinitat, o affinitat incluſive. Plau a ſa Mageſtat, exceptats los que vuy de preſent hi ſon.

Covarruvias Vic.

XXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lviij.

COm ſian moltes les diligentias que fan los Doctors per entrar en la terna ques envia a Voſtra Mageſtat ſempre que vacca algun lloch en la Real Audientia, que moltes vegades no tenen llibertat los Doctors del Real Conſell de deſcarregar ſa propria conſciencia, de hont ſe ſeguexen

xen molts inconvenients en dany del Benefici public. Perço los tres eſtaments ſuplican à Voſtra Mageſtat ſia de ſon Real ſervey ab loatio, y approbatio de la Cort, ſtatuir, y manar que ſempre, y quant vagara algun lloch del Real Conſell, o la Aſſeſſoria del Governador nos faça ternes conforme ſe ſon acoſtumades fer fins aſsi, ſmo que Voſtra Mageſtat los mane provehir informant ſa Real conſcientia ab ſecret per Prelats, o perſonas de altra qualitat que pugan ſens ſoborn, violentia, o altres reſpectes repreſentar les perſonas que pera tals carrechs tindran edat, prudentia, lletres, experientia, y altres, parts que Voſtra Mageſtat judicara eſſer neceſſaries: ſa Mageſtat no eſta reſtret a fer les elections ab ternes, ni fetes nomenar dels contenguts en aquelles, y ſe informara del que mes convinga pera ſon ſervey, y be publich de les perſones que poden deſcarregar ſa Real conſcientia, y axi ho fara en lo eſdevenidor.

Covarruvias Vic.

XXII. PHILIP quart, en la primera Cort de Barcelona, any M.D.CC. ij. Cap. xj.

COm los Subjectes, que ſian del gremi, y Eſtament del Bras Militar naturals del preſent Principat eſſent agraduats en Lleys, y exercitant la Advocacia, es molt juſt, que tingan la primacia, y prerrogativa, reſpecte de aquells, que ſolament ſon Doctors en Lleys ſens tenir la dita qualitat de eſſer del Bras Militar, concorrent ab ells igualtat de literatura, y del demès: Perçò los tres Braços de la preſent Cort ſuplican, à Voſtra Real Mageſtat ſia de ſon Real ſervey eſtatuhir ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella, que las plaças que vacaràn de ludicatura en lo preſent Principat de Cathalunya ſian preferits en las Ternas, y Conſultas los Doctors en Drets del Eſtament Militar en concurs dels altres Doctors en Drets que no tindràn la dita qualitat mentres que ſian iguals en literatura, y en lo demès. Plau à ſa Mageſtat.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort. Capitol Lxviiij.

COm antigament en la Real Audientia del preſent Principat ſe obſervàs, eſſer Doctors de aquella algunas Perſonas Eccleſiaſticas, lo que es molt vtil, y convenient ſe obſerve de preſent, y practique, tant perque en la Real Audientia, ſe tractan, reſolan, y decideixen molts punts tocants à ſon interès, y moltas vegades de aſsiſtencias Reals contra dels Eccleſiaſtichs, y ſos bens; y altrament tenint eixa qualitat de eſſer Doctors de la Real Audientia, podràn aſsiſtir per Conſultors del Subdelegat del Breu, y en la declaratiò de las cauſas dels Eccleſiaſtichs per los caſos atroçes; Y ab lo Canceller per la declaraciò de las competencias del for Eccleſiaſtich, per eſſer propri, y peculiar de ſon eſtàt, com ja antigament ſe practicave, majorment en atenciò, que en moltas Cancellerias dels Regnes de Eſpanya ſe troba Miniſtre, o Miniſtres Eccleſiaſtichs: Perço placia à Voſtra Real Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que en cada Aula de la Real Audientia Civil, hi hage vn Doctor de aquella Eccleſiaſtich, los quals hagen de entrevenir en reſoldrer, y decidir las cauſas, com los demes Doctors de la Real Audientia, ſi, y conforme antigament ſe eſtilave; y que per Conſultors del Subdelegàt del Breu, ſien preferits los dits Doctors Eccleſiaſtichs de la Real Audientia, als demes Doctors Seculars de aquella; Y que perçò las dos primeras Plaças que vacaràn de Doctors de la Real Audientia Civil, ſian provehidas a dos Doctors en Lleys, ò en Canons Eccleſiaſtichs, tenint las qualitats ques neceſsitan per los ſeculars. Plau a ſa Mageſtat,

(?)

DE RESIDENTIA, Y ABSENTIA DELS DOCTORS DE LA AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL.
TIT. XXIX.

I. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.cccc.Lxxxxiij. Cap. ij.

MEs ſtatuim, que las ditas perſonas, e dos Iutges de Cort hajan, e ſien tengudas fer continua reſidentia en lo Loc hont la Reyal Audientia ſe tendra, e hajan aquella a ſeguir, e nos pugan de aquella abſentar, ço es los dits vuyt mes de quaranta dies lany, continuos, o interpollats, no feriats, e lo Canceller tres meſos continuos, o interpollatim com dit es: e ſi mes eſtaran abſents, nols ſie reſpoſt del ſalari, per lo temps que eſtaran abſenrs mes de dits quaranta dies: entes empero, que de las ditas vuyt perſonas ſempre hajan a reſtarne ſis de preſents, altrament nos pugan abſentar per cauſa alguna, ſots lo juramenr per ells preſtador: volents, que aço ſemblantment ſie ſervat en lo Aſſeſſor de Portant Veus de Governador, en cas que ſos del nombre dels vuyt. E los Iutges de Cort ſe pugan abſentar per trenta dies lo Any continuos, o interpollats, no feriats: e vltra aquells, ſi per alguna neceſsitat, o negoci de la Cort, a coneguda del Conſell, convenia, lo hu dels dos jutges de Cort haverſe de abſentar, volem, ho pugan fer, pus empero, en quiſcu dels dits caſos, e altrament en tot cas, lo hu dells haja de reſtar ſempte preſent en la dita Audiantia.

II. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xj.

STatuim, e ordenam ab loatio de la dita Cort, que ſie fet vn Libre dietari, en lo qual ſien continuadas las abſentias del Canceller, Regent la Cancellaria, vuyt Doctors, dos Iutges de Cort, lo qual Libre eſtiga en la Scrivania de noſtra Cancellaria, e de aquell ſie dada copia als Deputats del preſent noſtre Principat, tots temps que haver la volran.

III. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D. x. Cap. xxxxiij.

COnfirmant la Conſtitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona, en lo Monaſtir de Frares menors, començant. *Statuim, e ordenam ab loatio de dita Cort, que ſie fet vn Libre dietari, etc.* E en aquella anyadint volem, é ordenam, que lo Prothonotari, ſon Loctinent, o lo tenint los Segells de la Reyal Cancallaria hajan a preſtar jurament, e oir ſententia de excommunicatio, que be, e lealment continuara las abſentias del Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, vuyt perſonas del Reyal Conſell, e dels dos Iutges de cort, e de aquellas dara copia als Deputas, ſens ſalari algu, ſegons en lo dit Capitol es contengut: e que en dit Libre dietari continuara las prorogations de la Audientia: e que lo Canceller, Vicicanceller, e Regent la Cancellaria, vuyt Doctors, e dos Iutges de Cort per lo ſemblant hajan a jurar, e oir ſententia de excommunicatio, que denuntiaran las lurs abſentias, e tornadas al dit Prothonotari, o a ſon Loctiment, o tenint los dits Segells, los quals Prothonotari, o ſon Loctinent, o tenint dits Segells ſe haja informar, ſi algu mancara a la Audientia, o Conſell, a las horas degudas, ſens juſt impediment: e trobant que noy ſien eſtats ſens dit juſt impediment, ne façan notament en dit Libre dietari.

IV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M, D. Lxiiij. Cap. viij.

EPer donar orde a la conexença, y expeditio de ditas cauſas Criminals, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que lo temps de poderſe abſentar los Iutges de Cort, del loc ahont la Reyal Audiencia ſe tendra, per la Conſtitutio del Catholic Rey Don Ferrando ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona,

Capi-

Capitol ſegon, haja loc en tots los Doctors del dit Reyal Conſell Criminal novament erigit, y que totas las altras coſas contengudas en dita Conſtitutio hajan loc en los dits vuyt Doctors del dit Conſell Criminal, y que tots los dies no feriats lo Vicecanceller, y en ſon cas lo Regent la Cancellaria, y Doctors del Reyal Conſell Criminal ſe hajan de ajunctar en lo loc, per nos, o lo Loctinent General noſtre deputador, tres horas cadal die, lexant a arbitre noſtre, o de noſtre Loctinent General la hora de celebrar aquell, y en lo Conſell, y congregatio lur hajan de eſtar entenent en los negocis Criminals, per lo menys tres horas cadal die, ço es demati, o depres dinar, es a ſaber, en lo temps que los Doctors de la Reyal Audientia Civil entran a las vuyt horas de mati, y ixen a las onze horas, hajan de entrar en lo Conſell Criminal a las dos horas paſſat mig die, y en lo temps que a la Audientia Civil ſe entrara a las ſet horas demati, en lo Conſell del Criminal ſe haja de entrar a las tres horas depres dinar, y en lo mati, los dits Doctors del Reyal Conſell Criminal, en lo temps que los del Civil ſon en la Audientia, hajan de viſitar las Preſons, y exigir las depoſitions dels reos, y teſtimonis, y entendre en fer los proceſſos, no tenintſe en aquella hora lo Conſell, y que los dits Doctors del Reyal Conſell Criminal, ans de entendre en lo exercici de lur Offici, hajan de preſtar lo Sagrament, y Homenatge, y oir ſententia de excommunicatio, per obſervança de las Libertats, e Immunitats de las Eſgleſias, y perſonas Eccleſiaſticas, y de las Conſtitutions de Cathalunya, Vſatges de Barcelona, Capitols, y Actes de Cort, y altras Leys de la terra, y per las altras coſas, conforme en tot al jurament que ſon obligats preſtar, y fins aci han preſtat los Iutges de Cort, y altres Doctors del Reyal Conſell, ſegons Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de

Cort.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xij.

PEr donar bon orde a la expeditio de las cauſas, y perque, no obrint los Doctors de la Reyal Audientia a las horas neceſſarias demati, y apres dinar, pera proveir, y oir, ſon molt differidas, placia a Voſtra Majeſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que los dits Doctors de la Reyal Audientia, ſalvat juſt impediment de malaltia, en lo temps que van a la Reyal Audientia a las ſet horas, ſien obligats obrir lurs ſtudis al punt de las ſis horas, y en temps que van a la Reyal Audientia a las vuyt horas, ſien obligats obrir dits ſtudis al punt de las ſet horas: y en tots temps ſien obligats obrir los ſtudis al punt de la vna hora, y tenirlo vbert fins a las tres horas, per proveir, y oir las parts, y en tocar la hora de anar a la Audientia Reyal, no pugan tardar, ſino anar en lo punt mateix en la dita Reyal Audientia, com fins aci ſe ſie viſt, que per tardar de anar, ſe pert quaſi vna hora de temps, ſots las penas contengudas en lo Capitol de la obſervança. Sa Majeſtat mana a ſon Loctinent General queu faça guardar, axi com ſe ſupplica.

DEL DRET SE A DE SEGVIR EN DACLARAR LAS CAVSAS. TIT. XXX.

I. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxxx.

AXi be ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Doctors del Real Conſell hajan de decidir, y votar les cauſes ques portaran en la Real Audientia conforme, y ſegons la diſpoſitio dels Vſatges, Conſtitutions, y Capitols de Cort, y altres drets del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y en los caſos que dits Vſatges, Conſtitutions, y altres drets faltaran, hajan de decidir les dites cauſes ſegons la diſpoſitio del Dret Canonic, y aquell faltant del Civil, y Doctrines de

Doctors, y que no les pugan decidir, ni declarar per equitat, ſino que ſia regulada, y conforme a les regles del dret comu, y que aportan los Doctors ſobre materia de equitat.

DE LA FORMA DEL VOTAR, E CONCLOVRE LAS CAVSAS EN LA AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL. TIT. XXXI.

I. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. cccc. Lxxxiij. Cap. iiij.

ENcara proveim, e ordenam, que lo Preſident en la Audientia, e Conſell Reyals qualſevol ſie, axi Loctinent General, com Canceller, Vicicanceller, o RegentCancellaria en ſon cas, exceptats nos, e la Sereniſsima Reyna muller noſtra, e noſtres fills legitims, e de legitim matrimoni nats, e procreats, e los Reys, e Reynas, ſucceſſors noſtres, mullers, e fills de aquells legitims, e de legitim matrimoni nats, e procreats haja cloure, e determinar las cauſas Civils, e Criminals, pus en las cauſas Criminals hi ſien almenys ſis del dit Conſell, vltra lo Vicicanceller, o Regent en ſon cas, e promulgar ſententias, axi interloquutorias, com diffinitivas, ab lo vot de la major part de la dita Audientia, o Conſell, qui preſents ſi trobaran. E tota hora, e quant, lo vot del Preſident, ab altres de la dita Audientia, o Conſell, en ditas cauſas Civils, e Criminals fara nombre par, ordenam, que alla hont ell fara la dita paritat, ſe haja eſtar, e cloure: volem empero, que lo nombre dels votants en las cauſas Criminals ſie ſervat, ſegons ſerie, y tenor de la Conſtitutio ſobre aço feta en la Cort per nos vltimament celebrada en la preſent Ciutat de Barcelona, a la qual, quant a nos, e a las ditas perſonas Reyals, per la preſent no entenem a derogar, ans volem, que aquella ſie en ſa força, e valor.

II. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any. M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. xv.

COm per lo interrompre dels vots, y lo ſpay del temps ques poſa moltas vegadas apres de haver votat alguns del Reyal Conſell Criminal, o de la Reyal Audientia Civil en la cauſa, pot donar impediment a la libertat, ab que ſe deu votar en las cauſas, ſupplica a Voſtra Majeſtat la preſent Cort li placia ab lur approbatio, y conſentiment ſtatuir, y ordenar, que los vots dels Doctors del Reyal Conſell Criminal, o de la Reyal Audientia Civil, per algunas replicas, etiam occorrents al Loctinent General, no ſien interrumputs, ans be cada hu dels dits Doctors, ſegons ſon orde, vote ſens interrumptio alguna, e lo die que ſera començada de votar vna cauſa, tant Civil, com Criminal, haja de eſſer votada per tots los altres Doctors, qui en dita cauſa entrevindran, ſens que lo vot de ningu dells puga eſſer interromput, y ſens remetre algun vot a laltre die de Audientia, o del Conſell, encara que ſie tocada la hora: y lo Doctor qui volra votar en ſcrits, ho puga fer, legint, y dexant ſon vot en ſcrits, quant li tocara la ſua tanda: y lo mateix ſe entenga en las Corts dels Portants veus de General Governador del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

Sa Majeſtat mana a ſon Loctinent General, que ho proveeſca, y mane executar, com ſe ſupplica, y lo mateix faça lo Governador en temps de ſa preſidentia.

III. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. de Cort. iiij.

ITem placia a Voſtra Mageſtat, ab loatio, y approbatio de la mateixa Cort ſtatuir, y ordenar que les cauſes de ſupplicatio de les dos Sales Civils en tercera inſtantia ſe cometen a hu dels dits quatre Doctors de la Tercera Sala, los quals hajan de declarar dites cauſes ab tres vots conformes, y no manco, y ſi dels quatre ſuccehira no eſſer los tres conformes,

mes, o algu dells tindra impediment legitim pera no votar, es a ſaber malaltia, recuſatio, o altre ſemblant, ſien aſſoſciats en tals caſos hu, o dos, o mes dels lutges de Cort, los quals juntament ab los altres de dita Sala declaren la cauſa, o cauſes en les quals ſeran eſtats aſſoſciats, y que en lo progres, y deciſio de les dites cauſes, y de les que de nou ſels cometran ſe hajan de juntar los dits quatre Doctors, y en ſon cars los aſſoſciats tres dies en la ſemmana de la mateixa manera que antes ſolian ajuntarſe per les dites cauſas. Plau a ſa Mageſtat, ab que les dites cauſas ſe hajan de declarar per la major part dels Doctors que hi entrevindran, y que no hi pugan entrevenir menys de quatre Doctors.

Covarruvias Vic.

IV. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. xij.

PEr quant Voſtra Mageſtat en lo Regne de Mallorca ab ſa Real Pragmatica te ordenat, que en les Deciſsions de les cauſes axi Civils com Criminals del dit Regne, ſon Loctinent General no puga tenir vot, placia a Voſtra Mageſtat ſtatuir, y ordenar, ab approbatio de la preſent Cort que en aqueſtos ſos Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſia obſervat lo mateix, provehint que en cars de paritat dels Doctors que votaran, ſian aplicats de laltra Sala hu, o los que apareixera al Loctinent de Voſtra Mageſtat, o en ſon cars, y lloch al portant veus de General Governador, los quals Doctors hajan de eſſer dels mes entichs de aquell Conſell que podran entrevenir per ſer lo Loctinent General alternos en aqueſt Principat, y Comtats, es juſt ſe guarde lo acoſtumat.

(*)

Covarruvias Vic.

QVE LOS DOCTORS DE LA AVDIENCIA, Y CONSELL REYAL NO PVGAN ADVOCAR, NI ACONSELLAR. TIT. XXXII.

I. FERRANDO ſegon en la tercera Cort de Barcelona, Any. M. D. iij. Cap. ij.

ORdenam, e ſtatuim, que las perſonas del noſtre Reyal Conſell no pugan advocar en Cort alguna, axi Eccleſiaſtica, com Secular, ni aconſellar a las parts en cauſas algunas, que pugan venir a la Reyal Audiencia, que ſien axi del preſent Principat, com fora de aquell: pero que no ſie prohibit, dar conſell als lutges, o arbitres de cauſas Eccleſiaſticas, e tals, que no ſe ſperan a venir a Deciſio del dit Reyal Conſell.

QVE LA AVDIENCIA RESPONGA A LAS CONSVLTAS DELS ORDINARIS. TIT. XXXIII.

I. PHILIP Princep y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. xxxvij.

PEr que axi cohve a la bona, y expedida adminiſtratio de la juſtitia, ſtatuim, y ordenam, que la Reyal Audientia haja de reſpondre a las conſultas que li ſeran fetas per lutges Reyals inferiors, pus no ſien de Articles, que toquen a la Deciſio dels merits de cauſas pendents, ſino per altras fets, tocants al bon exercici de ſos Officis.

DELS IMPEDITS DE LA AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL, E ADIVNCTS DE AQVELLS, E DE LVR SALARI. TIT. XXXIV.

I. FERRANDO ſegon, en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. Lviiij.

VOlent mes avant proveir a la expeditio de la juſtitia, ſi convindra, que algun Doctor del Reyal Conſell ſie talment impedit, que per malaltia, o al.re

altre juſt impediment de ſa perſona no puga ſervir ſon Offici, a noſtra coneguda, e de noſtres ſucceſſors, e en loc de tal impedit ſera per nos, o per noſtres ſucceſſors poſat, e elegit altre Doctor en lo dit Reyal Conſell, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que durant la vida de tal Doctor impedit, aquell reba, e haja de ſalari de las pecunias del General de Cathalunya, doſcentas liuras Barceloneſas quiſcun any, e lo Doctor qui en loc del impedit ſera elegit, durant la vida del impedit, haja ſalari de treſcentes liuras quiſcun any, e per mort del dit impedit ſucceeſca en lo loc del mort, e de aqui avant haja ſalari de quatrecentes liuras, com los altres Doctors del Reyal Conſell: entes empero, e declarat, que lo dit impediment de malaltia, o altre juſt impediment de la dita perſona ſie tal, que a noſtra coneguda, e de noſtres ſucceſſors, lo Doctor impedit no pogues tornar a ſervir ſon Offici, e encara, que enne aquell qui en loc del impedit ſera elegit, e lo impedit, directament, o indirecta no puga haver pacte algu.

II. GERMANA Conſort, e Loctinent General de Ferrando ſegon, en la Cort de Montſo, Any. M. D. xij. Cap. xviiij.

COnſiderants mes avant, que en las proppaſſadas Corts de Montſo en lo Capitol Lviiij. Començant, *Volent mes avant proveir*, &c. Fonc proveit, e ordenat, que eſſent impedit algun Doctor del Reyal Conſell per malaltia, o altre juſt impediment de ſa perſona, e no pogues ſervir ſon Offici a coneguda de la Majeſtat del Senyor Rey, e ſucceſſors ſeus, ſos poſſat per ſa Majeſtat, e ſucceſſors ſeus algun altre Doctor en lo dit Reyal Conſell, rebes lo impedit durant la vida ſua doſcentes liuras del General, e lo elegit, y poſat en loc del dit impedit treſcentas liuras, e com los ſalaris ſien ara en las preſents Corts reduits a doſcentas liuras certas, rebedoras per quiſcun Doctor de dit Reyal Conſell, e dit Capitol no puga en tot ſortir ſon efecte, per tant, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que eſſent impedit juſtament algun Doctor de dit Real Conſell, reba doſcentes liuras del General, e lo elegit, y poſat per lo Senyor Rey, (ſervat lo examen, com deſus es dit) reba durant la vida del impedit certas del General cent liuras, e la portio dels ſalaris de las ſententias, e apres mort del impedit haja doſcentes liuras, e los ſalaris de las ſententias, ſegons que los altres Doctors de las ditas Salas, o Audientias reben. E volem, que lo dit Capitol en las altras coſas reſte en ſa propria força, e valor.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any. M. D. Liij. Cap. de Cort. xxiiij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas lo Regent la Cancellaria, y Iutges de Cort qui ſeran impedits per malaltia, o altre juſt impediment, tingan la meytat del ſalari, com en los Iutges de Rota eſta ordenat. Plau a ſa Alteſa, que lo Canceller, Vicicanceller, y Regent en dits caſos hajan la meytat del ſalari, e los Iutges de Cort hajan doſcentes liures quiſcu, com los altres Iutges de Rota.

DE LA AVDIENTIA DEL GOVERNADOR, VICE REGIA. TIT. XXXV.

I. FERRANDO ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Capitol vij.

MEs ſtatuim, e ordenam, que ſi ſe eſdevendra, que en tot lo Principat de Cathalunya no haja Primogenit, ni Loctinent General noſtre, en tal cas los dits vuyt, e per las cauſas Criminals los dits dos Iutges de Cort hajan ſeguir la Audientia del Portant Veus de Governador de Cathalunya: e en dit cas, lo Aſſeſſor del dit

dit Portant veus de Governador preſideſca en dita Audientia, e haja determinar, e cloure las cauſas Civils, e Criminals, ſegons la forma demunt dita en la Audientia, e Conſell Reyals: e durant la Audientia del dit Portant veus de Governador, volem, que lo dit Aſſeſſor haja, e prenga lo ſalari aſsignat al Vicicanceller, o al Regent en ſon cas: e ſi lo dit Aſſeſſor era del nombre dels vuyt, ordenam, que en lo prop dit cas, lo dit Aſſeſſor no haja lo ſeu primer ſalari, ans aquell ſie donat al Regent la Cancellaria, ſi dones no eſtava lo Principat ſens Loctinent mes de vn Any, en lo qual cas volem, que paſſat dit Any, lo dit Regent no haja dit ſalari, empero lo Canceller, e Vicicanceller no hajan ſalari encontinent que lo dit Loctinent ſie abſent: volèm empero, que per la preſent Conſtitutio no ſie derogat en manera alguna, tacitament, ne expreſſa als Privilegis de juy de prohomens, e altres qualſevol Privilegis, libertats, Vſos, e Conſuetuts, Praticas, e Coſtums, a la Vniverſitat de la Ciutat de Barcelona, e a las altras Vniverſitats de las Ciutats, Vilas, e Locs del preſent Principat, nis puga traure a conſequentia per ningun temps, e per ſemblant proveim, que per la prop dita ſalvetat del Privilegi de juy de prohomens, e de altres en dita ſalvetat contengudas no ſie feta derogatio, ni perjudici, tacitament, ni expreſſa, als Privilegis, e libertats al Stament Militar, e a las ſingulars perſonas de aquell atorgats: e que ſien ſaluas las preeminentias Reyals noſtres, a las quals per la preſent no ſie en res derogat, ſino en tant, quant diſpon la preſent Conſtitutio.

II. PHILIP quart en la Primera Cort de Barcelona, Any M. D. ccij. Cap. xxxxviij.

TRobantſe providament previngut per Generals Conſtitucions, Vſos, y Coſtums del preſent Principat, lo fahedor ſobre la adminiſtraciò de juſticia en los caſos de mort, ò abſencia del dit Principat, la Real Mageſtat, y ſon Llochtinent General, com en lo cas de acabament de Llochtinencia, es à ſaber, que dega procehir lo General Governador del dit Principat, ò ſon Portant Veus ab la Vice-Regia, ò ſa Audientia: Perço deſitjantſe la obſervanſa de ditas Generals Conſtitucions, Vſos, y Coſtums: ſuplican à V. Real Mageſtat los tres Eſtaments, que ab ſon conſentiment, lloaciò, y aprobaciò placia eſtatuhir, y ordenar; que en tots los dits caſos de mort, ò auſencia, dega dit General Governador, ò ſon Portant Veus encontinent, y ſens haver de precehir inſtantia, ò requiſiciò alguna de Comu, ni particular, obrir la Vice-Regia, ò ſa Audiencia, que ab tot efecte procehesca ab ella en tots actes de juriſdicciò cõtencioſa, no obſtant qualſevols prorrogacions antecedentment fetas, per los Llochtinents de V. Real Mageſtat, antes de venir lo cas, ò caſos ſobredits, las quals prorrogations, ſi de fet ſeràn fetas, ſian ipſo jure nullas, è irritas, com a publicadas en frau de ditas Generals Conſtitucions, Vſos, y Coſtums; y en cas que lo Portant Veus de dit General Governador, no cumplis al ſobredit, ſie privát del ſalari cobra de la Generalitat, lo qual degan retenirſe los Deputats per lo termini de inij. anys, ſots pena de haverlo ells de reſtituhir, y pagar de ſos bens à la Generalitat. Plau á ſa Mageſtat.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxx.

COm en la Conſtituciò vnica del titol de la Audiencia del Governador, ſe trobe eſtatuhit, lo haver de preſidir en dita Audiencia lo Aſſeſſor de la General Governacio, y ſe hage experimentàt algunas vegades, que venint los caſos ſe han auſentàt alguns Aſſeſſors, donant lloch à nomenar Llochtinents en dita Aſſeſſoria, del que ſe ha ſeguit la inobſervancia de la dita Conſtituciò, y de la Conſtituciò xij. del Titol *de Offici de Governador*, diſpoſant haver de ſervir perſonalment dits Aſſeſſors: Perço eſtatuhim, y ordenàm, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que ſe obſerven las ditas Conſtitucions, impoſant pena de privaciò de Offici al Aſſeſſor, ò Aſſeſſors de la General Governaciò, que ſe auſentarà, ò ſe auſentaràn, deixant de ſervir perſonalment dita Aſſeſſoria, venint los ſobredits caſos. Plau à ſa Mageſtat.

DE

DE IVY VERBAL DEL SENYOR REY, O SON LOCTINENT GENERAL, CANCELLER, VICICANCELLER, Y REGENT LA CANCELLARIA. TIT. XXXVI.

I. IACME ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. CCIC. Cap. viiij.

NOs, e los ſucceſſors noſtres, en qualque Ciutat ſiam, o Vila de la noſtra terra, cada ſemmana en lo Divendres tingam perſonalment Audientia a las noſtras gents, per tenir lus dret, de ço que expoſaran devant nos. E ſi lo Divendres noy podiem entendre, quey entenam, e queu façam lo endema.

II. FERRANDO ſegon en la primera Cort de Barcelona. Any. M. cccc. Lxxxj. Cap. xxj.

SEgueixſe moltas voltas, que per donar vexatio, las cauſas minimas ſe evocan en la Audientia Reyal, perço ordenam, e ſtatuim, que cauſas menors de deu liuras ſora la Vegueria, e menors de ſinc liures dins la Vegueria no pugan eſſer evodas en la Regia Audientia: empero que no ſie tolta facultat a nos, ne a noſtres ſucceſſors, ne al Vicicanceller, ne Regent la Cancelleria, de poder oir, e deſpatxar totas altras cauſas dels pobres, verbo, e ſens ſcriptura, e figura de juy.

III. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxx.

MEs volem, ſtatuim, y ordenam, que cauſas menors de vint liures nos pugan evocar a la Regia Audientia, axi de la Vegaria, com extra, exceptat las cauſas dels pobres, en las quals no ſie tolta facultat a nos, ne a noſtres ſucceſſors, ne al Canceller, Vicicanceller, ne Regent la Cancelleria en ſon cas, de poder oir, y expedir aquellas verbo, e ſens ſcriptura, e figura de juy.

IV. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D. x. Cap. xxiij.

PEr la Adminiſtratio de la Iuſtitia, e per la bona expeditio de las cauſas verbals, volem, e Ordenam, que lo Canceller, almenys vn die totas ſemmanas, ſalvat juſt impediment, ço es lo Divendres ſi feriat no ſera, e ſi feriat ſera, lo die ſeguent no feriat tinga Audientia tot lo de apres dinar en las cauſas Verbals de Pobres, Pubills, e Viudas, e aquellas expedeſca, ſens empatxarſe en altre: e ſi li ſera donada ſupplicatio, dins lo mateix die ſie donada la dita ſupplicatio al Scriva.

V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D xx. Cap. xviij.

COnfirmant, e declarant la Conſtitutio feta en la primera Cort de Montſo per lo Rey Don Ferrando ſegon de digne recort, en lo Cap. xxiij. y altras ſobre aço diſpoſants, ſtatnim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort, que los Canceller, Vicicanceller, ni Regent Cancellaria en ſon cas no pugan conexer de cauſas verbals excedents la ſuma de vint liuras.

VI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. Lxxiij.

PEr lo que conve al bon ſtament del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y a la bona Adminiſtratio de la Iuſtitia, ſtatuim, y ordenam, que quiſcuna ſemmana, ço es lo Divendres, lo Loctinent General de ſa Majeſtat perſonalment ſie tengut tenir Audientia de las cauſas Verbals en preſentia del Canceller, o Regent la Cancellaria, e ſi lo Divendres noy pora entendre, queu faça lo endema.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxxj.

PErque las cauſas Verbals, que davant lo Canceller, Vicicanceller, o lo Regent ſe trac-

traſtan, ſe deven expedir brevment, y ſe ſie viſt per experientia, que ditas cauſas verbals duran per algun temps, perço, ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ditas cauſas ſe hajan a expedir, decidir, y ſententiar dins tres meſos, y que de las cauſas menors de ſinquanta ſous, que per qualſevol dells ſe decidiran, nos puga ſupplicar, ſino que ſien hagudas las ſententias, y declarations en aquellas ſetas per paſſadas en coſa jutjada.

DE DECISIONS DE LA REYAL AVDIENTIA. TIT. XXXVII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. iij.

MEs ſtatuim, y ordenam, que de las concluſions fetas en la Regia Audientia, y Conſell Reyal ſien fetas Deciſions, ſegons lorde que ſe ha donat per noſtre Loctinent General ab lo Reyel Conſell, y aquellas ſien Eſtampadas a deſpeſas del General, y de las concluſions per avant faedoras ſien per lo ſemblant fetas Deciſions de tres en tres Anys, y Eſtampadas a deſpeſas del General, y lo vtil que de totas exira, ſie del dit General.

Suſpeſa per la ſeguent.

II. PHILIP quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. ccij. Cap. viij.

PEr quant de pochs anys à eſta part ja ſe han imprès diferents Tomos de Deciſions del Real Senát de Cathalunya à ptopis gaſtos de la Generalitat, y de preſent ſe trobe eſta ab falta de medis: Per ço los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat ſuplican li placia eſtatuhir, ab lloació, conſentiment, y aprobació de la preſent Cort, que de la concluſió de la preſent Cort fins à las venideras, no ſe Imprimeſcan à gaſtos de la Generalitat Deciſions del Real Senát de Cathalunya, en res no obſtant qualſevol Conſtitució en contrari diſpoſant.

Plau á la Mageſtat.

DE OFFICI DE CANCELLER, VICICANCELLER, Y REGENT LA CANCELLARIA. TIT. XXXVIII.

I. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. viiij. Cap. de Cort. j.

RImerament Senyor, que com per occupatio de molts, e vrgents negocis, e concurrentia de moltas perſonas, e encara ſovint per alguna indiſpoſitio, o neceſsitat de la voſtra perſona, vos Senyor no puxats, per la forma neceſſaria entendre perſonalment en la adminiſtratio, e exercici de la juſtitia, ſegons ſeria meneſter al be public del Principat de Cathalunya, e per altras rahons placia a vos Senyor impoſar, e fer Ley a vos mateix, e als voſtres ſucceſſors, e encara al Senyor Rey de Sicilia Primogenit voſtre, e ſucceſſors ſeus en la primogenitura, que de aqui avant no ſignarets, ne ſignaran alguna carta, reſcrit, letra, o albara, o qualſevol altra ſcripruta, de ques ſeguis, o proceis conexenſa, o executio alguna dins lo dit Principat de Cathalunya, que concerne, o toc, o tocar puxa interes de part deduible en juy, e ſi per oblivio, importunitat, o encara de certa ſcientia, ço que Deu no vulla, era fet lo contrari, qûe ipſo facto ſos nulle, e no puxes haver alguna efficacia de dret, ne de fet, ne ſien obeides per algun Official, e ſi lo contrari era fet per lo dit Official, que ipſo facto incorrega en pena de doſcents florins de or de Arago, applicadors per la meytat al Fiſc de la voſtra Cort, e per laltra meytat a la part de qui ſera interes, e lo impetrant, o preſentant per ſi, o Procurador havent poder, ipſo facto en correga en pena de cent florins de or de Arago, applicadors per la meytat al dit Fiſc, e per laltra meytat a la part contra la qual ſera impetrat, o preſentat, e que de altra part lo dit impetrant, o preſentant ſie tengut a totas las deſpeſas, e interes de la part. Plau al Senyor Rey.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. ij.

LO Canceller, e Vicicanceller voſtres, e del dit Senyor Primogenit voſtre, o de ſucceſſors voſtres, e ſeus, qui ara ſon, e per temps

temps ſeran, e en lur abſentia, o empatxament devn dells, en la voſtra caſa, e ſua, e no en altra manera, vn notable, e de bona conſciencia Doctor, o Iuriſta elegidor per vos Senyor, e per voſtre Primogenit, e ſucceſſors voſtres, e ſeus, e quiſcun en ſon cas, e en ſa caſa, per la forma, e manera que en lo Capitol pus prop ſeguent es contengut, regeican, e miniſtren per vos Senyor la Iuſtitia, ſervants la bona Ordinatio de la voſtra caſa, tambe en ço que toca los Scrivans de Manament, e de Regiſtre, com en altras coſas, e en altra manera las parts preſents, o per contumacia abſents, en aquella millor forma que fer ſe deja, ſegons Vſatges de Barcelona, e Conſtitutions, e Capitols de Cort de Cathalunya, Vſos, Coſtums, Privilegis, Immunitats, e Libertats de quiſcuna conditio, e de las Vniverſitats, e dels ſingulars de aquellas, dret comu, equitat, e bona raho, e que en aytal ſpatxament de aytal exercici de Iuſtitia los dits Canceller, Vicicanceller, e Regent, e qualſevulla delegat de vos Senyor, o Subdelegat, Relador, o altre Miniſtre de Iuſtitia, no puxan eſſer empatxats, o perturbats generalment, o particular per vos Senyor, o per part voſtra, o del dit Senyor Primogenit voſtre, e ſucceſſors voſtres, o ſeus, per via de dilatio, ſobreceiments, precs, manaças, o per qualſevol altra via de empatxament, e ſi lo contrari era fet, (ço que Deu no vulla) quels dits Canceller, Vicicanceller, e Regent Cancellaria, o altres demunt dits no ho hajeſſen, ne dejeſſen ſervar, e quels dits voſtre Canceller, e Vicicanceller preſents encontinent, e los eſdevenidors, e Regent Cancellaria, ans que vſen de lur Offici ſien tenguts de jurar ſolemnament, e los Vicicanceller, e Regent preſtar Homenatge en poder voſtre Senyor, de tenir, e obſervar lo preſent Capitol a la letra, e tro los dits Sagraments, e Homenatge ſien preſtats, tots Actes per ells facdors ſien nulles. Plau al Senyor Rey.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort. iij.

COm ſegons la Ordinatio de voſtra caſa, quant ſeſdeve que los Canceller, o Vicicanceller voſtres, e del dit Senyor Primogenit voſtre, e ſucceſſors voſtres, e ſeus ſon abſents, o empatxats, lo regiment de la Audientia, e de la Iuſtitia de la dita voſtra caſa, e del dit Primogenit deu eſſer fet, e exercit per certs Officials voſtres, e del dit Primogenit per orde ſucceſsiu, ſegons que en la Ordinatio es contengut largament, per la qual raho ſe pot eſdevenir, que lo dit regiment de la Audientia, e Iuſtitia voſtra, e del dit Primogenit vindria, e ſeria devolut a perſonas no ſufficients en ſcientia ſpeculativa, ne en pratica, en gran dan, e mal ſtament de voſtres ſotſmeſos, e de la terra, e coſa publica, perço ſupplica la dita Cort la voſtra gran Excellencia, que commutant en millor la dita Ordinatio, vuliats proveir, e atorgar per vos Senyor, e lo dit Senyor Primogenit voſtre, e voſtres, e ſeus ſucceſſors, que de aci avant, quant que quant ſeſdevindra quels dits Canceller, o Vicicanceller voſtres, e ſeus ſeran abſents, o empatxats, ſegons que dit es, en loc, e en ſubſidi del abſent, o empatxat, e en la caſa de vos Senyor, e del dit Primogenit de hont ſera lo dit abſent, o empatxat, e no en altra manera, ne en altra cas, los dits Canceller, Vicicanceller, e la vn dells qui han major notitia dels Iuriſtas, e de la ſcientia, e ſufficientia de aquells, que altres Officials voſtres, e del dit Primogenit voſtre, hajan nomenar dos, o tres Doctors, o Iuriſtas dels pus aptes, e pus ſufficients a regir en abſentia, o empatxament lur la Audientia, e Iuſtitia: los quals Canceller, e Vicicanceller, o la vn de aquells ſien tenguts e eſtrets per virtut de la ſeguretat per ells preſtadora, ſegons forma del precedent Capitol, fer la dita nominatio dels dits dos, o tres Doctors, o Iuriſtas, ſegons Deu, e lur bona conſcientia, e ſcientia, dels pus ſufficients, e idoneus que ells ſabran, a ſervey de Deu, e de la Iuſtita, e de la coſa publica: e que vos Senyor ſiats tengut, elegir vn dels dits dos, o tres, e a aquell, e no a altre, ne en altra manera comanar lo regiment de la dita Audientia, e luſtitia tant be, e ſignar com en altres Actes per ells exercidors, enſemps ab aquell dels dits Canceller, e Vicicanceller qui preſent ſera, e no empatxat, lo qual Regent, abans que vſe del dit Offici, haja a jurar, e fer Homenatge, e preſtar ſeguretat ſemblant, que fara lo dit Vicicanceller, ſegons que de ſus en lo precedent Capitol es dit: e ſuis lo dit Sagrament, e

Home-

homenatge sien per lo dit Regent axi elet, e no en altra manera, prestats, tots actes per ell faedors sien nulles. Plau al Senyor Rey.

IIII. MARIA Consort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. j.

PRimerament, a suplicatio, e de assentiment, e aprobatio de la present Cort ordenam, e statuim perpetualment, que quant que quant los Officis de Canceller e Vicicanceller vacaran per mort, remotio, o renuntiatio, o en altra manera, lo dit Senyor Rey, e succcssors seus, dins dos mesos comptadors del die de la mort, renuntiatio, o remotio, hajan, e sien tenguts provcir dels dits Officis, ço esdel Canceller, a alguna notable persona Ecclesiastica, graduada en Dret Canonic, o civil, e del Offici de Vicicanceller, a altra persona seglar Doctor, o jurista solemnes, experts en los Furs, Constitutions, e altres leys dels Regnes, e terras del dit Senyor Rey, nadius, naturals, e domiciliats realment, y de fet, ab veritat, e sens dispensatio dels Regnes de Arago, o de Valentia, o del Principat de Cathalunya, o del Regne de Mallorcas, e no en altres.

V. FERRANDO Segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. Diij. Cap. xiij.

MES statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que lo Regent la Cancellaria se puga absentar de la Reyal Audientia, e loc hont aquella se tendra, segons que als vuyt Doctors del Reyal Consell per Constitutio los es atorgat.

VI. LO MATEIX en dita Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxviij.

REvocant la Constitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona, en lo Monastir dels Frares Menors, començant. *Mes avant, per millor expedire &c.* Statuim, e ordenam, ab loatio e approbatio de la present Cort, que commissions de causas pugan esser fetas al Vicicanceller, e Regent la Cancellaria, restant en sa força, e valor las Constitutions fetas en Sancta Anna, y altras tractants de las causas verbals de pobres: Anyadint en aquellas, que lo Vicicanceller, e en son cas Regent la Cancellaria hajan quiscun die oir las causas verbals dels dits pobres, viudas, e pubills, si ni haura, depres dinar, de las dua horas fins a las tres, salvat just impediment.

DE OFFICI DE CAMERLENC. TIT. XXXIX.

MARTI en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.viiij.Cap. de Cort vj.

OS Camerlencs vostres, e del dit Senyor Primogenit vostre, e de succcssors vostres, e seus, que per ordinatio de vostra casa tenen, e tenir deuen lo Segell secret, no puxan, ne dejan segellar, ni espatxar algunas cartas, letras, o rescrits ab lo dit Segell secret, sino als dits Secretaris, ne puxan, ne dejan, per qualsevol absentia, o cas, comanar a altre, que no sie Camerlenc, o Secretari, o al Scriva de Manament en lo dit cas lo dit Segell secret: E aço los dits Camerlencs presents encontinent, e los sdevenidors abans que vsen del Offici, sien tenguts jurar, e ferne homenatge en poder vostre Senyor, e del dit Senyor Primogenit vostre, o dels dits Canceller, o Vicicanceller, e si era fet lo contrari, vltra la infrictio del sagrament, e homenatge, fossen infames, e perdan lo Offici, lo qual nols puxes esser restituit, e vltra aço, las ditas cartas, letras, rescrits no hajessen alguna efficacia, o valor. Plau al Senyor Rey, quel Camerlenc se estrenga, de no spatxar ab lo Segell secret algunas cosas tocants justitia, ne altras letras parcins de qualsevulla materia sien, sino segons la forma del present Capitol.

DE OFFICI DE PROTHONOTARI, SECRETARIS, SCRIVANS DE MANAMENT, Y ALTRES DE LA REYAL CANCELLARIA. TIT. XXXX.

I. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M.CCCCviiij. Cap. de Cort. iiij.

VOSTRE Prothonotari, e ſon Loctinent, e del dit voſtre Primogenit, e de ſucceſſors voſtres, e ſeus qui ara ſon, e per temps ſeran, ò altres Scrivans de Manament per lo dit Prothonotari, o en ſa abſentia, per ſon Loctinent deputadors, los quals puxa variar, pero que ſien perſonas ſufficients, a eſpatxar ço que al dit Offici ſe pertany, los quals, e no altres han eſpatxar totas commiſſions, reſcrits, cartas, e letras de juſtitia, e encara gratioſas, no puxan, ne dejan eſpatxar, ne Segellar, ne fer eſpatxar, o Segellar ſcientment alguna carta, letra, o reſcrit de Juſtitia, o tocant interes de part deduible en jui, ſino es ſignada de ma del Canceller, o Vicicanceller, o en ſon cas del Regent Cancellaria: e aço los dits Prothonotari, e Loctinent preſents en continent, e los ſdevenidors, e los dits Scrivans de Manament tota vegada quel cas hi vendra, abans que vſen del Offici, ſien tenguts jurar, e fer homenatge en poder del Canceller, o Vicicanceller: e ſi lo contrari era fet, tals cartas, letras, o reſcrits no hajeſſen alguna efficacia, o valor. Plau al Senyor Rey.

II. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. v.

ALguns Secretaris voſtres, e del dit Senyor Primogenit voſtre, e de ſucceſſors voſtres, e ſeus, ò altre Scriva de Manament dels ordinaris per vos Senyor, o voſtre Prothonotari elegidor, en loc dels dits Secretaris, en cas de abſentia, o altre empatxament de aquells, per eſpatxar ço que al Offici dels Secretaris ſepertany, no dejan, ne puxen per ſi, ne per altre ſegellar, ne eſpatxar alguna de las ditas cartas, letras, o reſcrits de juſtitia, o tocants interes de part deduible en juy, ans hajan aquellas remetre eſpatxadoras al dit Prothonotari, e de aço los preſents en continent, e los ſdevenidors, e los dits Scrivans de Manament tota vegada quel dit cas hi vendra, abans que vſen de lur Offici, hajã à fer ſagrament, e homenatge en poder del dit Canceller, o Vicicanceller: e ſi ſera fet lo contrari, vltra la infrictio del dit ſagrament, e homenatge, foſſen infames, e perdan lo Offici, lo qual nols puxes eſſer reſtituit, e vltra aço tals cartas, letras, o reſcrits no hajeſſen alguna efficacia, o valor. Plau al Senyor Rey.

III. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xj.

TOtents lo abus per lo Prothonotari, Loctinent, Secretaris, e altres Scrivans qui actualment ſon, o ſeran en ſervey del Senyor Rey, de ſon Primogenit, e noſtre, o del Covernador General, tro aci fet, ordenam, ſtatuim e volem, que de aqui avant, com algun dels demuntdits ſera empatxat per malaltia, o en altra manera, o ſe abſentara de la Cort, e ſervey de ſus dits, tal axi empatxat, o volentſe abſentar, haja, e ſie tengut lexar, e comanar las ſcripturas, o actes quis hajan a menar devant lo dit Senyor, o en la ſua Audientia, a algun dels altres Scrivans Cathalans, actualment ſeguints la dita Cort, e ſi algu contrafara, per caſcuna vegada ſie privat per ſpay de vn any del exercici de sõ Offici, e de la quitatio, veſtit, e gratia a ells pertanyents per lo dit any: anyadint, que partint lo dit Senyor de la Vegueria hont ſera, los fets dels quals lo dit Senyor, o ſon Canceller, o Vicicanceller, o en ſon cas Regent Cancelleria no poran conexer, obſtants las leys de la terra, romangan de fet als ordinaris de la dita Vegueria de hont exira, e los proceſſos, e actes als Scrivans de las Corts de aquells, e aço mateix volem eſſer obſervat en lo Primogenit Governador General, e Portant veus de aquell en Cathalunya, las Conſtitutions de aço parlants romanents en lur força, e valor.

IIII. IOAN

IIII. IOAN Segon en la Cort de Montſo, Any M.CCCCLxx. Cap. de Cort, xxxxvj.

COM per voſtre Prothonotari Loctinent de Prothonotari, e Regent lo dit Offici, Secretaris, Scrivans de Manament, e de regiſtre, axi en exactio de las expeditions de Privilegis, cartas, proviſions, e letras, axi patẽts, com cloſas, appoſitio de manaments, e regiſtre, e dret de Segell ſe façan exceſſos, e immoderadas exactions, contra forma de diverſas Conſtitutions, al dit Principat ſobre las ditas coſas atorgadas, pertant ſupplica la dita Cort ſie merce voſtra proveir, e manar, que ſobra las ditas expeditions, e dret de Segell, regiſtre, e altras coſas ſobreditas, ſe hajan ſervar ab effecte las ditas Conſtitutions: E ſi algu, o alguns dels ſobredits Prothonotari, Loctinent, Regent, Secretaris, Scrivans de Manament contrafaran, e requeſts no reſtituiran lo indegudament extorquit, o rebut, hi ſien cõpellits per deguts mijans, los quals, ſi per V. Majeſtat, o Officials voſtres no eren compellits a preſta reſtitutio de aquells, los tals Prothonotari, e altres Officials ſobredits contrafaents ſien fets inhabils del exercici de lurs Officis, e incorregan en pena de mil florins, la terça part de la qual ſie adquiſida al Official, al qual per execution de la dita pena ſe haura regres, o recors. Plau al Senyor Rey.

V. FERRANDO Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxxxiij.

MES ſtatuim, e ordenam, que lo Prothonotari, e Loctinent de aquell, Secretaris, Eſcrivans de Manament no pugan eſpatxar, ni metre manament en proviſio alguna tocant interes de part a part deduible en juy, ſi doncs no era proveida per Canceller, o Vicicanceller, o en ſon cas Regent Cancellaria, ſegons per Conſtitutions de Cathalunya es diſpoſat.

VI. LO MATEX en dita Cort. Cap. xxxxiiij.

ORdenam, e ſtatuim ab approbatio de la preſent Cort, que lo Prothonotari, Loctinent de aquell, Secretaris, Scrivans de manament, ſcrivans de regiſtre, e tots Officials de la noſtra Audientia, e altres que hi ſien tenguts, preſten ſagrament, y homenatge, e ojan ſentẽtia de excommunicatio, de ſervar, e tenir los Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, e Capitols de Cort, legint aquiſcuns los Capitols que ſon tenguts a ſervar, ſegons a quiſcu ſpecialment tocara, e prengan copia de las coſas que juraran, o en lo Acte ques continuara dels juraments ne ſie feta mentio, que tal copia los es eſtada donada, e ſi contrafaran, incorregan en pena de privations, e inhabilitat de lurs Officis.

VII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. Lviiij.

MES ſtatuim, e ordenam, que ſi Scriva de Manament ſera Loctinent de Theſorer, tant com ſera Loctinent de Theſorer, no puga vſar de Scriva de Manament.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xiij.

STatuim, e ordenam, que los Scrivans de Manament, tots temps que ſeran requeſts, ſens conſulta, ni ſcientia de algun Official, ſien tenguts de donar a las pars copia, e ſi la part volra auctẽtica dels proceſſos de cauſas civils que ſeran menats en poder lur, ſatisfets en lur ſalari condecent la qual copia ſe haja de donar del que ſera fins en aquella hora quen demanaran, encara que no exprimeſcan la cauſa, perque volen dit tranſlat: De las depoſitions empero dels teſtimonis no ſie dada copia, fins ſien publicats: en las cauſas empero criminials, e proceſſos de regalia per lo ſemblant ſie donada copia, e ſi la part la volra auctentica, pus ſien ſententiats, e no ſie proces fet en virtut del Vſatge authoritate & rogatu: Entes empero, quels ſie donat lo tranſlat auctentic, o tal qual volra de aquella part de proces quels ſera eſtada publicada, e ſegons quels ſera eſtada publicada, e de las defenſas que haura dadas lo qui demanara la copia, e per lo ſemblant los ſie dada copia auctentica de la ſententia, pagadas aquellas coſas, que de juſtitia pagar ſe deuen, e aço ſots pena de ſinccents florins de or de Aragó, e no obſtant qualſevol prohibitio, o manament ques fes en contrari.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. Lj.

ENcara mes ſtatuim, e ordenam, que en lo votar de las cauſas no ſien, ni entrevingan ſcrivans de manament, ni altres, ſino lo ſcriva de la cauſa, o altre ſcriva de manament en lo loc ſeu: E que los vots, e concluſio del Reyal Conſell ſe hajan de guardar, e metre en lo libre, e apres que ſera mes en libre, quiſcun any los dits libres de concluſions ſien poſats en lo Reyal Archiu.

X. CARLES en la Cort de Barcelona Any. M.Dxx. Cap.xxvij.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que quant ſe interpoſara ſupplicatio de intermedis, o ſententias diffinitivas, lo Scriva de Manament qui decretara la ſupplicatio ſe haja de retenir aquella, ſi ſera ell lo Scriva del proces, o poſarla en poder del Scriva de Manament, o Scrivent qui portara lo proces, a fi que facilment puga venir a noticia de la part contra la qual ſera interpoſada.

XI. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap.xiiij.

STatuim, y ordenam, que qualſevol Scrivans de manament, requeſts que ſien per Vniverſitats, Capitols, Collegis, o altras qualſevol perſonas, axi publicas com privadas, hajan, e ſien tenguts preſentar qualſevol ſupplications, requeſtas, Actes, o Scripturas, exceptadas Apoſtolicas en cauſas profanas, y entre laics, al noſtre Loctinent General, Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, y Doctors del Reyal Concell, puix ſe faça ab aquella decentia ques pertany: Als Portants veus de Governador empero de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, Meſtre rational, Balle General, y altres qualſevol Officials ſien obligats los Scrivans de lurs Corts, o Conſiſtoris requeſts, fer las ditas preſentations com dalt es dit, ſots pena de eſſer ipſo facto inhabils dels Officis, axi de las Scrivanias de Manament, con de las altras notarias, y Scrivanias, y que per cauſa de ditas preſentations no ſien impedits, vexats, moleſtats, ni maltractats, axi de preſons com altrament per noſtres Officials, ſots pena de incorrer en las penas que incorren los violadors de las Conſtitutions de Cathalunya, e no reſmenys los dits Scrivans, y Notaris ſien obligats teſtificar dits Actes, y liurar aquells auctentics a las parts, ſatisfets en lurs ſalaris condecents.

XII. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxxviiij.

VOlent donar orde, que las Scripturas ſien guardadas, y mes facils de ſaber ahont ſon, ſtatuim, y ordenam, que ſie feta vna taula per lo Prothonotari, o ſon Regent, ahont ſien Scrits, y continuats los noms dels Scrivans de Manament defuncts, y los qui vuy ſon, e las Scripturas dels deffuncts a qui ſon pervingudas, axi com es en la Caſa de la Ciutat de Barcelona dels Notaris Publics de aquella, e la dita taula ſie poſada en la Sala del Palau Reyal, feta que ſie la obra, y entretant eſtiga dita taula en la Caſa del dit Prothonotari, o de ſon Regent, e tots temps ques ſeguira mudament de Scrivans de Manament, y de Scripturas de aquells, de las ditas Scrivanias de Manament tantſolament, ſe hajan continuar en dita taula, o en altra ſemblant, com aquella no baſtas per dit Prothonotari, o ſon Regent.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M.D.xxxxvij. Cap.Lviiij.

PErque las parts litigants ſoſtenen grans danys, a cauſa que los Scrivans de la Cancellaria no reſideixen en aquella, ni lo qui te carrec dels ſegells, ſino ahoras incertas, ſtatuim, e ordenam, que dits Scrivans de dita Cancellaria, y lo qui tendra carrec dels ſegells façan continua reſidentia en dita Cancellaria las horas de Audientia, ço es, demati de las vuyt horas fins a las deu, y de veſpre de las tres horas fins a las ſinc, y en las ditas horas hajan de regiſtrar, y ſegellar las proviſions que vindran en dita Cancellaria.

XIIII. LO

XIIII. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. de Cort.xiij.

AIuſtant a la Conſtitutio del Rey Don Ferrando ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona, Cap. xl. qui comença. *Ordenam, y eſtatuim, &c.* ſe ſuplica a V. Alteſa, ſie proveit que lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y Prothonotari, y altre qualſevol qui tendra carrec dels Segells, e regiſtres de la Reyal Cancellaria, no admeta Official algu dels contenguts en dita Conſtitutio al exercici de ſon Offici, que primerament no haja preſtat ſagrament, y homenatge, y oida ſententia de excommunicatio, conforme a la dita Conſtitutio, ſots pena de privatio de lurs Officis, ſi lo contrari faran, y de no poder eſſer diſpenſats, pera regir, y exercir aquells, y que los tals Officials hajan de tenir las qualitats contengudas en la Conſtitutio de la Reyna Maria Conſort, y Loctinent General del Rey Alfons quart en la Cort de Barcelona, Capitol x. que comença. *Aquells mateixos Scrivans, Secretaris, &c.* Ajuſtant, que no reſmenys los Officials reſervats en lo fi de dita Conſtitutio, per raho dels fets, y negocis de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, de qualſevol natura, e qualitat que ſien, hont ſe vulla ques deſpatxaran dins, o fora dels dits Principat, y Comtats, que toquen als dits Principat y Comtats, y tres ſtaments de aquell en General, y en particular, hajan tambe de preſtar ſemblant ſagrament, e homenatge, e oir ſententia de excommunicatio, de ſervar, y tenir los Vſatges de Barcelona, e Conſtitutions de Cathalunya, e Capitols de Cort, o que dit ſagrament, y homenatge no ſie rebut, ni exigit, ni admeſa la dita ſententia de excommunicatio, ſino dels Officials naturals dels Regnes de la Corona de Arago, nats en aquells ſens fictio, ni diſpenſatio alguna, y ſera ſervar lo intent de la dita Conſtitutio de la Reyna Maria, e proveir a molts abuſos. Plau a ſa Alteſa ques guarden las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort.xxvij.

PER obviar al abus dels Secretaris, qui deſpatxan moltas maneras de negocis tocants al Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, ſens regiſtrar, ni guardar en ells las ſolemnitats ques pertanyen a ſemblants negocis, axi de Governatio, com de parts, y que las mes voltas no ſon ſenyaladas las proviſions, y letras de ningu del Reyal Conſell, e aquellas, quant ſon meneſter, nos troban regiſtradas, en gran dany de la Republica, e aço ſie coſa ordinaria en los Secretaris eſtrangers, qui no ſaben la pratica, y coſtum de la Caſa Reyal de Arago, o los quals en perjuy del Prothonotari, y Secretaris ordinaris de la dita Caſa Reyal, qui ſon dos, y vn extraordinari, los quals ſon obligats de tenir ſos regiſtres de tot lo ques deſpatxa axi de Cort, com de part, y en ſon temps reſtituirlos al Reyal Archiu per conſervatio dels dits regiſtres, perque alli lo Fiſc Reyal, y las perſonas privadas pugan trobar tot lo quels conve, perço los dits tres eſtaments ſupplican a V. Alteſa, li placia eſtatuir, e ordenar, que ninguns altres Officials eſtrangers, pugan ni degan poſar la ma en ninguna manera de negocis, axi de gratia, com de juſtitia, ni de Governatio de dits Principat, e Comtats, ſi no ſon los Prothonotaris, Secretaris, y ſots prothonotaris, Scrivans de Manament, y de regiſtre, cada hu ſegons la natuca, y qualitat de ſon Offici, ſegons es acoſtumat, los quals ſien naturals de la dita Corona ſens diſpenſatio alguna, los quals ſeran aſſentats en carta de ratio de la Caſa Reyal de Arago, y per los fets, y negocis de Cathalunya hauran preſtat ſagrament, y homenatge, y oida ſententia de excommunicatio de ſervar Conſtitutions, Actes de Cort, y Vſatges de Cathalunya, y de tot lo ques deſpatxara, inſeguint lo loable ſtyl de la dita Caſa de Arago, ſen façan regiſtres, y aquells ſien racondits de deu en deu anys en lo dit Reyal Archiu de Barcelona, ab bonas impoſitions de penas, y ſi altrament dits negocis ſeran deſpatxats contra forma del preſent Capitol, que

no ſien deduits a executio, ni regiſtrats, ni Segellats, ni dits Officials eſtrangers ſien admeſos en dits negocis, ni los del Reyal Conſell, com ſon Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, y altres no ſenyalen coſa alguna de dits negocis ab dits Officials eſtrangers, e que per aço denou hajan oir ſententia de excommunicatio, per remediar dits abuſos. Plau a ſa Alteſa ques guarden las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants, e que per la obſervança dellas ojan ſententia de excommunicatio.

XVI. PHILIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any. M.DCC.ij. Cap. xxvij.

LA propenciò gran de noſtres Sereniſſims Reys, y predeceſſors al Principat de Cathalunya, per los ſerveys fets per los Cathalans, à la Real Corona, y en particular lo Sereniſſim Senyor Rey Don Fernando lo primer, en la Conſtitucio 1. Titol *De Offici de Camarlench*, en lo ſegon volumen de las Conſtitucions los privilegià, que en la Caſa Real tingueſſen de obtenir diferents Officis de primera ſupoſiciò en dita Conſtituciò referits, à imitaciò de la qual ve á ſer de noſtre munificencia, continuar en afavorir lo Principat per los mateixos motius. E com en lo Conſell Supremo de Aragò hi hage vn Offici dit del Protonotari, lo qual es ſeparàt de las Secretarias dels Regnes de Aragò, Cathalunya, Valencia; y aixi lo han obtingut diferents ſubjectes Cathalans: Perço eſtatuhim, y ordenàm ab lloació, y aprobaciò de la preſent Cort, y Eſtaments de aquella, que ſempre que vaque dit pueſto lo conferiam Nos, y noſtres Succeſſors en perſona natural de Cathalunya, y aixi per torn per los demès Regnes de Valencia, y Aragó, y axi ſucceſſivament. Plau à ſa Mageſtat, ſens prejudici del quel te en proprietat, y de el quel ſerveix.

XVII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xc.

S. C. Y R. M.

EN cumpliment de las gracias, y favors, que V. Mageſtat ſe ha dignàt fer, concedir, y atorgar à eſt ſon Principat, y fideliſſims Vaſſalls de V. Mageſtat, tant ab la ditxoſa vinguda á la preſent Ciutat, com ab la celebraciò de las preſents Corts, y concluſiò de aquellas, que de proxim ſe eſpera: Perço los tres Eſtaments de dita preſent Cort humilment ſuplican à V. Mageſtat, ſia ſervit donar los ordes convenients, pera que ſe publiquen luego las Conſtitucions, y Capitols de Cort, en las preſents, fets, y formades, y que lo Protonotari de V. Mageſtat, dins lo termini de dos, ò tres meſos, entregue copia del procès, y de las Conſtitucions, Capitols de Cort, y demès concernent à ella en la forma, y modo ſe ha eſtilàt, y practicàt en las demès Corts. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE GOVERNADOR, PORTANTS VEVS DE AQVELL, Y DE SON ASSESSOR. TIT. XXXXI.

I. IACME Segon en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj. Cap. xx.

STatuim, e encara ordenam, que de preſent lo Procurador General, qui es, o ſera en Cathalunya, jur en poder noſtre, e lo Loctinent de aquell, e lo Aſſeſſor ſeu qui ara es, ſon, o ſeran per toſtemps, ans que vſen de lurs Officis, juren en poder del dit Procurador General, tenir, e obſervar las Conſtitutions de la preſent Cort, e de las paſſadas, e los Privilegis, vſanças, e coſtums, e altras libertats atorgadas als Prelats, Religioſos, Clergues, rics homens, Cavallers, Ciutadans, e homens de Vilas de Cathalunya.

II. PERE Terç en la Cort de Cervera Any M. CCC. Lviiij. Cap. v.

PArt aço, com per reſervations las quals moltas de vegadas los generals Gover-

vernadors, o Procuradors noſtres, e Portant veus de aquells en Cathalunya fan, las gents ſon molt opprimidas, en peramor de aço ordenam, e ſtatuim, que lo Governador General noſtre en Cathalunya, o Portant veus de aquell, preſents, e eſdevenidors no pugan a ells reſervar algun negoci criminal, ò civil de neguna Vegueria, o Ballia de Cathalunya, ells eſtants fora aquellas: empero mentre que preſents ſeran en aquellas, puxan liberalment conèixer de aquells, axi empero, que encontinent que ells ſeran exits de la Vegueria, o de la Ballia, en la qual de algun negoci criminal, o civil hauran començat de conèixer, la conèixença de aquell negoci torn al Ordinari ipſo facto, ſens que commiſſio no ſie neceſſaria ſobre aqueſtas coſas, e que ſobre aço al Ordinari no puxa eſſer feta alguna inhibitio, o prohibitio per los demunt dits, ne ſen puxan ab ells alguns proceſſos portar, ni traurer aquells de aquellas Veguerias, o Ballias, en la qual Conſtitutio no volem eſſer compres lo Primogenit noſtre, o de ſucceidors noſtres, encara que de Offici de Governatio, o Procuratio vſaſſen, o regiſſen.

III. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.CCC.Lxiij. Cap.xxxvj.

PRoveints al ſtament de la coſa publica de Cathalunya ſtatuim, quel Portant veus de Procurador, o Governador General, e qualſevol altre qui regeſca lo dit Offici, per qualque nom ſie appellat, no puxa Loctinent conſtituir, e per altre fer regir, ells ſtants dins lo Principat de Cathalunya.

IIII. ELEONOR Conſort, e Loctinent General de Pere Terç, en la Cort de Tortoſa, Any M.CCC.Lxv. Cap.ij.

VLtra aço cõſtituim, que lo Senyor Rey, o nos, o Primogenit noſtre, o algun Loctinent del Rey ſtants dins Cathalunya, lo Noble en Berenguer de Abella, o altre Portant veus en Cathalunya no puxa fer Loctinent en alguna manera.

V. MARTI en la Cort de Barcelona Any M.CCCC.viiij. Cap. de Cort xvj.

COM poc valria poſar, e fer ordinatio en voſtra Audientia, ſi per los Governadors de Cathalunya, e dels Comtats de Roſſello, e de Cerdanya, aliàs appellats Portants veus de Governador General, e lurs Loctinents, e Aſſeſſors, e Loctinents de aquells en ſon cas juſtitia, e egualtat no era obſervada, ſupplica la dita Cort a la voſtra Senyoria que ſie merce voſtra ſtatuir, e ordenar, que los Aſſeſſors dels dits Governadors, aliàs portants veus, e lurs Loctinents en ſon cas dejan fer Sagrament, e homenatge, ſegons de ſus es dit dels Vicicanceller, e Regent, los quals Aſſeſſors hajan a ſeguir los dits Governadors, aliàs Portants veus de Governador, e lurs Loctinents en lo dit cas. E hont per alguna neceſſitat, o empatxament dells, o de algu dells no puxeſſen, o no puxes ſeguir los dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs Loctinents, q̃ algun bõ Juriſta idoneu de ſcientia, e coſtums hi fos poſat en loc ſeu, que ſemblãt ſeguretat primer haja a fer. Declarat, quels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs Loctinents, las ſententias diffinitivas, e interloquutorias de torments hajan pronuntiar de, e ab conſell dels dits Aſſeſſors lurs, o de aquells, o aquell quey ſera poſat en ſon loc, ſervants las Conſtitutions de Cathalunya, e altres drets. E ſi lo contrari feya, que ſie nulle, e que ſie haut axi con ſi era fet per perſona privada, e per aytal ſie punit: de las quals ſententias diffinitivas, e interloquutorias de torments las appellations interpoſadoras dels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs Loctinents, hajan eſſer admeſas, ſi ja no eran perſonas diffamadas, o de mala vida ans dels delictes, de ques darien las ditas ſententias, de la qual infamia, o mala vida hajes primer aparer per ſummaria informatio: e quels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs Loctinents ſerven ſemblant forma en ſignar letras de juſtitia, o tocants interes de part en juy deduible, axi com es ordenat de ſus en vos Senyor. Plau al Senyor Rey.

VI. FER-

VI. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona Any MCCCC.xiij. Cap.iiij.

LA Conſtitutio feta en la Cort de Geroña per lo Senyor Rey en Iacme de bona memoria, la qual comença. *Statuim, e encara ordenam, que de preſent lo Procurador General, &c.* A qualſevol Regent en cas permes, axi de la Governatio de Cathalunya, com encara de la Governatio dels Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e a lurs Aſſeſſors, ab aqueſta perpetual Conſtitutio volem eſſer eſteſa. En altra manera, tro ſus lo juramentt hajan preſtat, los actes per ells faedors ſien nulles.

VII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort vij.

COM ſegons las Conſtitutions de Cathalunya, lo voſtre Illuſtre Primogenit, qui es Governador General de voſtres Regnes, e terras, ſie tengut jurar en voſtre poder, e los Loctiuents de aquell, e lurs Aſſeſſors qui ara ſon, e per temps ſeran, ans que vſen dels Officis, dejan jurar en poder del dit Governador General, de tenir, e obſervar las Conſtitutions, Privilegis, vſanças, conſuetuts, e altras libertats atorgadas als Prelats, Religioſos, Clergues, rics Homens, Cavallers, Ciutadans, e homens de las Vilas de Cathalunya, perço Senyor la dita Cort vos ſupplica humilment, que ſie voſtra Merce manar, e fer fer los dits juraments, ſegons la forma de las Conſtitutions demunt dicas. Plau al Senyor Rey.

VIII. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. Lxxxj. Cap.xiij.

LO Aſſeſſor de Portant veus de Governador noſtre en lo Principat de Cathalunya no puga ſignar, ne fer actes alguns de juriſdictio, ne altres com Aſſeſſor, ſino preſent lo Portant veus de Governador en vna mateixa Ciutat, Vila, o Loc ab lo dit Aſſeſſor.

VIIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxxiij. Cap.Lx.

STatuim, e ordenam, que lo Portant veus de Governador, la primera vegada que novament entrara alguna Ciutat, Vila, o Loc Reyal de aqueſt noſtre Principat de Cathalunya, haja, e ſie tengut jurar, que tendra, e obſervara Privilegis Generals, e particulars, vſos, praticas, e coſtums de aquella Ciutat, Vila, o Loc, e Vegueria, hont novament entrara, ans que vs de ſon Offici en dits locs.

X. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D.iij. Cap. xxiij.

ORdenam, e proveim, que per abſentia del Aſſeſſor Ordinari del Governador, vaja ab dit Governador algun altre bon Doctor en loc de dit Aſſeſſor, bo, e ſufficient pera tal offici, lo qual haja tot lo ſalari complidament, que al dit Aſſeſſor principal ſe eſguarda durant la abſentia de aquell, e haja las venturas. Lo qual Loctinent de Aſſeſſor, o regent la Aſſeſſoria ans de regir dit offici, haja a preſtar ſagrament, e homenatge, e oir ſententia de vet, ſegons los dits Aſſeſſors Ordinaris de la Governatio ſon tenguts.

XI. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any M. D. xxxxij. Cap.viiij.

PErque millor ſien expellits los delats, y mals homens, ſtatuim, y ordenam, que lo Portant veus de Governador General en lo noſtre Principat de Cathalunya ſie tengut, y obligat de anar per lo dit Principat, ara en vna Ciutat, o Vila, ara en altra, ahont ſera neceſſari, y no puga eſtar, ni reſidir en la Vegueria, ahont reſidirem nos, o noſtre Loctinent General, y la Reyal Audientia, exceptat per temps de quatre meſos per quiſcun any: y ſi contrafara, que tant quant eſtara en la Vegueria, hont nos, o noſte Loctinent General ſerem, ò la Real Audientia ſe

celebrara, no li correga, ni li puga esser pagat lo salari, ans sie privat de aquell, per lo dit temps que estara, vltra lo dit temps de quatre mesos quiscun any.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort v.

INconvenient es, que lo assessor del Portant veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya sie del Real Consell, per haver de anar ab lo dit Portant veus de General Governador, perço supplica la dita Cort a vostra Majestat que li placia statuir, y ordenar, que lo dit assessor no puga esser del Reyal Consell: e que micer Luys Vilana qui vuy te dit Offici, haja de haver renuntiat aquell dins vn any, y entre tant haja de donar persona habil, y sufficient, qui regesca, y serveSca lo dit Offici. E la dita renuntiatio puga fer en la persona que ell elegira, pus no sie del Reyal Consell, y sie habil, y sufficient, a coneguda la dita habilitat del dit Reyal Consell, altrament que dit Offici ipso facto vague. Y si lo qui sera assessor sera apres proveit per entrar en lo dit Reyal Consell, per lo semblant haja de renuntiar lo dit Offici en persona habil, a coneguda del dit Reyal Consell. E mes placia a vostra Majestat statuir, que lo dit assessor haja de servir personalment, y no per substitut, sino en cas de justa absentia, o infirmitat corporal, y en tals casos lo substitut haja, y reba lo salari, y emoluments del dit Offici integrament, lo qual salari placia a vostra MageStat constituir al dit assessor. Plau a sa Majestat, ab que lo salari del assessor se pague dels emoluments del Offici de la Governatio, y que li sie constituit aquell augment de salari, que apparra a nos, y a la Cort: e que entretant lo assessor qui vuy es haja de dar substitut al Governador, a conexēça del Loctinēt General, sots pena de privatio del Offici.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D.xxxxvij. Cap. Lxij.

COm per constitutio de sa Majestat feta en la Cort celebrada en dita Vila de Montso lo any M.D.xxxxij. cap. viiij. sie ordenat, que lo dit Portant veus de General Governador sie tengut, y obligat de anar per lo dit Principat de Cathalunya, ara en vna Ciutat, o Vila, ara en altra, y no puga estar, ni residir en la Vegueria hont residira la Reyal Audientia, sino per temps de quatre mesos per quiscun any, perço, per millor observatio de dita constitutio, statuim, e ordenam, que dit Portant veus de General Governador en lo dit Principat de Cathalunya haja a cercar, y visitar la terra, de tal modo, que no puga estar, ni residir en vna mateixa Vegueria, vltra quatre mesos quiscun any, si ja no era per alguna necessitat, coneguda, y declarada per sa Majestat, o per son Loctinent General, e per lo Reyal Cōsell: de la qual haja fer fe, si sera demanat, sots pena de privatio de son salari en la dita primera Constitutio contenguda.

XIIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D.Liij. Cap. de Cort xviiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Altesa, li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de General Governador, anantsen lo Loctinent General de vna Vegueria en altra, puga en aquella, de hont sen va, conexer de aquellas causas civils, axi las ques tractan verbalment, com en scrits, que de sa natura romanen en poder del ordinari, y en lo criminal quant en las causas novas, de las quals no conex la Reyal Audientia, dins los vint dies per altres Constitutions prefigits puga de aquellas conexer dit Governador. Plau a sa Altesa, ab que no se impedescan las causas verbals del Canceller, y Regent.

XV. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort v.

COM per commoditat dels litigās hi haja en la Vila de Perpinya loc destinat, pera tenir lo Consell de la Governatio dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, lo qual se diu la Audientia del Governador General, supplica la present Cort a V. Majestat li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de General Governador en dits Comtats, no puga

tenir

tenir lo Conſell de las cauſas, y negocis quis tractã en dita Governatio, axi civils, cõ criminals, ſino en dit loc nomenat Audientia, ja per dit effecte deſtinat, ni los altres ordinaris: ſino en lurs Corts, ſalvat en cas de malaltia, y no altrament, ſots las penas contra los violadors de las Conſtitutions ſtatuidas, y ordenadas. Plau a ſa Majeſtat ques tinga en dita caſa la Audientia, quant eſtara obrada decentment, a coneixença de ſa Majeſtat, o de ſon Locatinent General.

XVI. PHELIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. xx.

PER quant en los Privilegis per los noſtres predeceſſors concedits als Portãts veus de General Governador del Principat de Cathalunya, y Cõtats de Roſello, y Cerdanya, eſta diſpoſat q̃ exint ells del dit Principat, y Comtats, hi degan nomenar Locatinent per dit carrech, ab q̃ tinga les calitats requiſides per ha ben adminiſtrar dit Offici, altramẽt ſian tinguts, y obligats a les culpes, y exceſſos q̃ en dita adminiſtratio dit Locatinent ſeu fara: Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, q̃ de aqui al devant dits Portants veus, ſempre q̃ exiran del preſent Principat, y Comtats, o eſtaran de malaltia, o altramẽt impedits, hajan nomenar perſona per Tinent ſeu, que ſia Militar, y de aqueſt Principat, o Comtats, y que hajan de dar raho, y deſcarrech de les coſes que en dit offici haura fetes, en les viſites per avant faedores.

DE OFFICI DE MESTRE RATIONAL. TIT. XXXXII.

I. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxj. Cap. xvij.

VOlẽ, e ordenã q̃ lo Meſtre Rational de la noſtra Cort haja de oir los cõtes dels Officials triennals noſtres, abſolre, o condemnar per culpas, o obmiſſios, e haver raho de la adminiſtratio dels Officis de aquells, dins quatre anys apres q hauran lexat los Officis triẽnals, e ſi dins los dits quatre anys lo dit Meſtre Rational no haura oit, examinat, e diffinit los comtes, de alli avant, axi los Officials, cõ las fermanças ſiẽ abſolts, e ſi ſeran Officials que ſien eſtats fins per tot lany M.CCCC.Lx. e ſerã morts ſens eſſer diffinits de comptes, que no puga eſſer res demanat als hereus, e fermanças.

DE OFFICI DE THEZORER. TIT. XXXXIII.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D.iij. Cap. xx.

MES confirmant, e en quant meſter ſie ajuſtant a las Cõſtitutions ſobre aço fetas, ſtatuim, e ordenã q̃ ſi los Thezorer, Locatinent, o regent la Thezoreria ſeran ſcrivans de manament no pugan vſar de dit Offici de Scriva de Manament per ſi, ni per ſubſtituts, durant lo dit Offici. E mes que qualſevol Thezorer, Locatinent, o regent la Thezoreria hajan a jurar, de ſervar las Conſtitutions, Vſatges, e altres drets del preſent Principat, havent ſguart a ſon Offici, e hajan oir ſententia de vet, ſegons los altres Officials Reals.

II. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D.x. Cap. xxxxiiij.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que lo Thezorer, o regent dit Offici no puga exigir, ni haver res per ſi, o per altre, per lo albara dels qui ſon meſos a la preſo a inſtantia dels Conſellers, Deputats, Comtats, Conſols de mar, e Alcaldes, o per ſcriptura de terç: e ſi algu ſera eſtat mes a la preſo, per lo cas mateix que ſera ſtat pres per la primera vegada, que ſi fera tret de la preſo, no pac res per lo ſegon albara, e q̃ lo mateix ſie ſervat per lo Portant veus de Governador de Cathalunya, e Cõtats de Roſſello, e Cerdanya, Veguers, e Balles, e altres Officials.

III. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M.D.XCix. Cap. de Cort. viij.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir y ordenar

que

que de assi al devant lo Regent la Thesoreria sia home de capa y spasa, y no del Reyal Consel civil ni criminal, ni Jutge de Cort, ni persona agraduada en drets com antigament se acostumava. Plau a sa Magestat nomenar pera dit Offici persona de las calitats contengudes en dit Capitol fins ala conclusio de les primeres Corts.

Covarruvias Vic.

DE OFFICI DE BALLE GENERAL, Y PROCVRADOR REYAL, LOCTINENTS, ASSESSORS, ADVOCATS, E PROCVRADORS FISCALS LVRS. TIT. XXXXIV.

I. MARIA Consort, e Loctinent General de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xxiij.

A Bserie de la present Constitutio inhibim al Balle General de Cathalunya, e Procurador Reyal de Rossello, e de Cerdanya, qui ara lon, o per temps seran, que de qui avant no dessenan per authoritat, o color de lur Offici, o en altra manera algunas persones de la jurisdictio dels Officials ordinaris, en cara que fossen arrendadors, o persones de leudas, o de altras rēdas, e drets Reyals: Ans aquells lexen jutjar, punir, condemnar, e absolre per los dits Ordinaris, axi com feren, los dits arrendaments, o persones cessants, volents, ordenants, e declarants, los demuntdits arrendadors, leuders, e persones esser de for, e de jurisdictio dels dits ordinaris, axi en causas civils, com criminals, e no dels dits Balle, e Procurador Reyal: Ientes empero, que los dits Balle, e Procurador Reyal no pugan, ne tempten exercir, ne vsar de altra jurisdictio, sino en, e per la forma, e manera que vsavan en temps del Rey en Pere proavi nostre de memoria recordable, e segons las principals commissions de lurs Officis, e revocam expressament, e havem per revocadas totas, e qualsevol commissions, e provisions en contrari fetas, e de aqui avant facedoras, vltra las principals demuntditas emanadas, e encara totas licentias de portar armas, e exemptions per los dits Balle, e Procurador Reyal atorgadas, e atorgadoras, e si los dessusdits Balle General, e Procurador Reyal, o Loctinent lur se esforçaran fer lo contrari de las cosas dessusditas, sien privats ipso facto de lurs Officis, e tots Actes que apres faran sien nulles, e no sien obtemperats per los Officials ordinaris.

II. CARLES en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. vij.

COM se veja per experientia manifesta, que lo Loctinent del Balle General en lo Principat de Cathalunya, e los Procuradors Reyals dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, e de altras parts façan gran abus, en exigir las penas pecuniarias per la executio de las quals hi fan anar Assessor, Advocat, e Procurador, Fiscal, Notari, y porter, tenint mes respecte a lurs salaris, e dietas, que a la bona administratio de la justitia, e lo mateix se abusa en la executio dels fraus pretesos per dits Officials, perço per llevar dits abusos statuim, y ordenam, que de aqui al devant en las executions faedoras de ditas penas, e fraus, los dits Loctinents de Balle General, e Procuradors Reyals, quāt serā summa, o summas fins en sinquāta sous inclusive, no pugā enviar a fer ditas executions sino vn porter, e de sinquāta sous fins en sexanta sous, Notari, e porter, e de sexanta sous en amunt pugā anar los dits Officials, e la part instāt dita execution, remoguts tots, e qualsevol abusos fins alli fets.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D.xxxxvij. Cap. Lj.

STatuim, e ordenam que en las causas majors de quatrecentes liuras ques portan, y per sdevenidor se aportaran en la Ballia General, o Procurations del Principat de Cathalunya, y dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, supplicantho la vna de las parts, lo Loctinent General haja de manar, que los Assessors del Batlle, o de ditas Procurations Reyals, façan paraula en vna sala de la Reyal Audientia, y dita sala haja de respondre, y dar son vot, y per salari haja vna terça.

IIII. PHI-

IIII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Cap.Liiij.

MES avant ſtatuim,y ordenam ab loatio,y approbatio de la preſent Cort, que las cauſas de quatrecentes liuras, o majors ques tractaran en la Ballia General de Cathalunya,o Procuratio Reyal dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, quant ſe haura de donar en aquellas ſententia diffinitiva tantſolament,pugan eſſer compellits dits Balle General, Procurador Reyal, y ſos Aſſeſſors,a ferne paraula en la Reyal Audientia de Cathalunya , y que ſeguint la determinatio de aquella , y no altrament, pugan donar diras ſententias difinitivas , declarant, que en las cauſas ſemblants ques tractaran en la Procuratio Reyal de Roſſello, y Cerdanya, puga dita paraula ferſe, enviant copia autentica del proces al Canceller , o Regent la Cancellaria de Cathalunya , a deſpeſas de toras las dos parts , peraque lo integren al Doctor de la Reyal Audientia quels apparra,ſens que haja de venir perſona de dits Comtats de Roſſello , y Cerdanya, pera fer dita paraula, perque no es juſt, que las parts ſien vexadas ab tantas deſpeſas, com ſon eſtadas fins aſſi, confirmant, e en quant meneſter ſie declarant del modo ſobredit, la Conſtitutio feta en lo any M.D.xxxxvij. Cap. Lj.

V. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M.D.Lxxxxviiij. Cap. de Cort xxxviij.

YAb la mateixa loatio, y approbatio li platia a V.Mageſtat tambe ſtatuir,y ordenar que axi com demanantho la part los Aſſeſſors de la Ballia General fan paraula a la Real Audientia de les cauſes de dita Ballia , tingan la mateixa obligatio anant la Governatio ab la Audientia vice Regia, o via ordinaria. Plau a ſa Mageſtat lo contenguten dit Capitol anant la Governatio ab la Audientia Real tantſolament, ab que lo manament fahedor als Aſſeſſors de la Ballia General ſe faça facto verbo en vna de las dos ſalas de la Real Audientia.

Covarruvias Vic.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxxxvj.

PER llevar los abuſos ques fan en la Ballia General,y Procurations Reals de V. Mageſtat ab loatio,y approbatio de la preſēt Cort,li placia ſtatuir, y ordenar que ſempre y quant ſe moſtrara alsMiniſtres de dita BalliaGeneral,y procurations Reals delsComtats de Roſſello, y Cerdanya Titols,Actes,o claricies certes ab teſtimonis de algun feu,o coſa emphiteoticaria q̄ no deu res ala dita Ballia,y procurations, paren,y no paſsē avāt en ſententiar en ella fins atant q̄ en la Real Audientia facto verbo ſe ſia declarat que no obſtāt les dites proves ſe haja de paſſar avāt en dita cauſa,o cauſes , y ſi lo contrari ſera fet no pugan per tals ſentēties exhigir ſalari algu ames de la nullitat delles,y que la preſent Conſtitutio comprenga les cauſes q̄ per a vuy eſtan penjant en dita Ballia,y procurations Reals.Ya eſta provehit degudament per altresCōſtitutiōs al q̄ ab eſta ſe ſupplica.

Covarruvias Vic.

DE OFFICI DE ADVOCATS, Y PROCVRADORS FISCALS, Y COLLIDORS DE TERZOS. TIT.XXXXV.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxiij.Cap. viij.

STatuim , e prohibim , que los Loctinents de Procuradors Fiſcals no puxan vſar de juriſdictio alguna , ne alguna executio fer : mas ſi algunas coſas per lur Offici hauran a demanar , aquellas devant los Veguers, o Jutges ordinaris noſtres ſien tenguts demanar. E las demunt ditas coſas en lo començament de lur Offici ſien tenguts aſſegurar : e ſi contrafaran, per los Inquiſidors a las ditas Inquiſitions deputats, ſegons lur arbitre ſien punits.

II. PERE Terç en la Cort de Cervera , Any M.CCC.Lviiij. Cap.xviij.

PArtaço confirmants la Conſtitutio en la dita Cort de Monblanc, la qual comença , *Statuim, e prohibim,&c.* e encara a aquella

qual comença, *Statuim, e prohibim, &c.* E en cara a aquella anyadint, ſtatuim,que ſi alguns Loctinents de Procurador Fiſcal,collidors de terços, e Scrivans de las Corts per força, o per corruptio, o en altra manera no degudament hauran res exigit, o rebut, tot allo ſien tenguts de reſtituir a la part en doble: e que a aço per preſo de bens, e de perſonas, e encara per altres remeys de dret per lurs Ordinaris ſien forçats.

III. FERRANDO primer, en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Capitol v.

LO Procurador Fiſcal de la Cort de la Governatio de Cathalunya, e de la Governatio de Roſſello,e de Cerdanya,e dels altres inferiors Officials, o Iurges, dintre ſis dies judicials,que li hajan eſſer aſsignats apres que la Inquiſitio ſera publicada, la petitio, o libell contra lo delat en tota manera devant lo Iurge, ſots pena de privatio del Offici, ſi per ell eſtara, ſie tengut offerir, e donar,e ſi per lo Advocat Fiſcal haura eſtat, ab pena ſemblant ſie punit.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap.vj.

ALs Procuradors Fiſcals, ſots pena, e privatio del Offici, ab la preſent perpetual Conſtitutio inhibim,que de aqui avant no façan inquirir, ne en proces libell,demanda, o altra ſcriptura donen, offeran,o preſenten contra algun qui ſie dit haver comes crim, ſino de Conſell del Advocat Fiſcal de aquella eſtatio,del qual haja a conſtar per Scriptura de ma del dit Advocat feta: e ſi lo contrari haura fet, en alguna manera no ſie oit,mas ſi fragrant malefici,o la hont ſuſpita de fuyta del delinquent per lo Fiſcal ſe allegara, a la captio de las perſonas puxa eſſer proceit,inſtant lo dit Procurador, o en altra manera,no ſperat conſell de Advocat.

V. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart,en la Cort de Barcelona, Any M.cccc.xxij. Cap. xxvj.

PEr repos de la coſa publica del Principat, e per tolre vexations, e eſquivar deſpeſas als qui ſon convenguts a inſtantia del Procurador Fiſcal en la Audiencia del Senyor Rey, ordenam, ſtatuim, e manam, que quantquequant convindra al dit Procurador Fiſcal moure alguna queſtio a algun, ſobre alguna juriſdictio, dret, o proprietat, la qual lo dit Procurador Fiſcal pretendra pertanyer al dit Senyor,que no puga moure queſtio, e donar demanda ſens conſell en ſcrits del Advocat Fiſcal de la Cort del dit Senyor, del qual apparega per ſubſcriptio de ſa propria ma en la demanda,o ſupplicatio primerament offeridora, ſegons ja es ordenat en lo Capitol fet per lo Senyor Rey en Marti preoncle noſtre en la Cort de Barcelona, lo qual volem, e manam eſſer ſervat a la letra: ajuſtant,quel Advocat Fiſcal no done,ni goſe donar conſell ſobre la dita ſupplicatio, o demanda, troatant, que per lo dit Procurador Fiſcal, o altre volent fer part ab ell, li ſeran monſtradas las provas de la dita demanda, o ſupplicatio,e viſtas aquellas haja hagut conſell ab dos ſolemnes Iuriſtas de la Audientia, o conſell del dit Senyor,e lo conſell de aquells ſie redigit en ſcrits,en manera,que lo qui ſera appellat al juy, viſt lo dit conſell, puga deliberar, ſis deffendra, o fara raho de ſi mateix, de las coſas en la dita ſupplicatio,o demanda contengudas. Volents,e manants,que los dits Procuradors, e Advocats Fiſcals qui ara ſon, de preſent,e los qui ſeran,en lo començament de lur Offici ſien tenguts de preſtar Sagrament, e Homenatge, que ſervaran las coſas contengudas en la preſent Conſtitutio.

VI. FERRANDO ſegon en la tercera Cort de Barcelona, Any. M. D. iij. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenam, que lo Advocat Fiſcal no puga tenir altre Offici incompetible ab lo Offici de Advocat Fiſcal.

VII. LO MATEIX en dita Cort; Capitol xxxviiij.

STatuim, e ordenam per bon orde de la Iuſtitia, que en lo votar de las cauſas Criminals noy ſie preſent lo Procurador Fiſcal, e aço ſe eſten, no ſols en la Reyal Audientia,ans encara en las Audientias dels Portants

tants Veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e en totas las Corts Ordinarias del dit Principat, e Comtats.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any. M. D.x. Cap. L.

SI per lo Advocat Fiſcal era recuſat fer part contra algun delat, haventhi inſtantia de part, ſe haja de eſtar ſobre aço, ſi hi deura fer part, o no, a deliberatio del Reyal Conſell, e lo mateix ſie ſervat en las Corts dels Portants Veus de Governador de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya.

IX. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Capitol xxxxj.

STatuim, e ordenam, que lo qui vuy es, y per avant ſera adjnct al Offici de Advocat Fiſcal, no puga eſſer Relador en cauſas Fiſcals, o Patrimonials.

X. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol Lvj.

STatuim, e ordenam, que de aqui al devant los Advocats Fiſcals de las Ciutat, e Ballias Reyals del Bisbat de Gerona no pugan Advocar en deffenſa de ningun delats, ni altres perſonas que eſtigan preſas, ni arreſtadas, y que en las offenſas ſe hajan haver be, y degudament, com ſe eſguarda al dit Offici, y que per via directa, ni indirecta no pugan pendre per ſi, ni per interpoſada perſona, ſalaris, eſtrenas, diners, ni preſents, per raho de cauſas Criminals, ans ſe hajan a contentar del ſalari tatxat, lo qual los pagan los Officials Reyals de las ditas Ciutat, y Ballias Reyals de dit Bisbat de Gerona: e aço ſots pena de privatio de lurs Officis: y que acerca de ditas coſas, y per tenir, y ſervar aquellas, ne hajan preſtar quiſcu dels Advocats Fiſcals qui ara ſon, y per avant ſeran, Sagrament, y Homenatge, en poder del Veguer, Balle, Sotſveguer, y Sotsballe de dita Ciutat, o de algu dells, e oirne ſententia de vet, la qual haja de eſſer promulgada per lo Bisbe de Gerona, o ſon Vicari General: y dit jurament, y ſententia de vet hajan fer, y oir quiſcun trieni, ço es de tres en tres Anys, en lo mes de Ianer, en aquell die Iuridic del dit mes, que als dits Aduocats Fiſcals apparra: altrament ſi ditas coſas no faran, dits Advocats Fiſcals, o lo vn dells qui no haura complit ditas coſas, no pugan rebre dels dits Officials Reyals lo ſalari, que dells acoſtuman rebre: ans tant quant dits Advocats Fiſcals, o algu dells tardara a preſtar dit jurament, y oir dita ſententia de vet, paſſat lo dit mes de Ianer de quiſcun Trienni, dits Officials pugan ceſſar de pagar, per prorata del temps que hauran tardat de preſtar lo dit jurament, y oir la ſententia de vet, per ſou, y liura: entes empero, que los dits Advocats Fiſcals pugan rebre lo ſalari que acoſtuman rebre los altres Doctors qui entrevenen en lo votar de las enqueſtas, en las quals ha inſtantia de part privada. E que la preſent Conſtitutio haja loc en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

XI. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. de Cort. viiij.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab dita loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que los Advocats Fiſcals del Civil, y Criminal del Patrimoni Real de Voſtra Mageſtat axi de la Ciutat de Barcelona, com de qualſevol altres Tribunals del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya no pugan tenir vot en les cauſes Fiſcals, ni Patrimonials, pugan empero appellar, y ſupplicar de les ſententias en dites cauſes contra ells donades, axi com laltra part, exceptades les cauſes Criminals, de les quals ſententies no puga lo Fiſc appellar, per ſer lo vot de dits Fiſcals coſa tant antiga, y obſervada en aqueſt Principat, y Comtats apar nos deu res innovar.

Covarruvias Vic.

DE

DE OFFICI DE ALGVTZIRS. TIT. XXXXVI.

I. PERE terç en la Cort de Cervera, Any. M. ccc. Lviiij. Capitol xvij.

ORdenam encara, e ſtatuim, que Alguatzir noſtre, o del noſtre General Governador, o de ſon Loctinent, no puxa rebre per raho de carcellatge, o Morabati, de neguna perſona qui en poder ſeu, per deu dies, o mes haura eſtat preſa, ſino deu ſous de Barcelona tantſolament: e ſi dins deu dies aquella perſona ſera liurada a manlleuta, no puga haver en aquell cas ſino ſinc ſous tantſolament: ſi empero dins aquells deu dies, ſens mãlleuta, o ferma de dret, la perſona preſa ſera deshurada de la preſo, lo dit Algutzir, o ſon Loctinent no puxa de aquen res rebre, ni haver: e ſi per ventura ſe eſdevendra que algun Baro, Cavaller, o Home de Parage, Ciutada, Burges, o Home de Vila honrat, a noſtre, o de General Governador ſie, al derrer ſupplici eſſer condemnat, los Algutzirs demunt dits, o Loctinents de aquells no gozen rebre alguna coſa dels bens del condemnat, ſino lo Cavall, o Mul, o Mula, lo qual, o la qual cavalcara en temps de la ſua preſo, e las armas ab las quals ſera eſtat pres, e lo lit, e la vexella tota, que per menjar, e per beure, o en altra manera a aquell condemnat haura ſervit en la preſo, en la qual haura eſtat mancipat: en las altras empero coſas contengudas en lo començament de la dita Conſtitutio, aquella Conſtitutio volem eſtar en la ſua fermetat.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.ccc.Lxiij.Cap. xxxj.

CORregints la Conſtitutio feta per nos en la Cort de Cervera, que comença. *Ordenam encara, e ſtatuim, que Algutzir, &c.* Sancim, que alla hont ſe eſdevenra algun Noble, Cavaller, o Home de Paratge, e honrat de Ciutat, o de Vila, que pres en poder del noſtre Algutzir, o del Primogenit

III. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxxxij. Cap.de Cort. v.

COm los Algutzirs voſtres Senyor, e del Senyor Duc vien indiſtinctament, no ſolament en los domeſtics de vos Senyor, e del dit Senyor Duc, e en los Eſtrangers Corteſans, los quals domeſtics, e Corteſans ſolament ſegons Ordinatio de la voſtra Caſa, e vs antic ſon de lur for, ans encara vſen axi Generalment com los Ordinaris dels Locs en totas perſonas de qualſevol condicio, hoc encara citant, ebandejant, e bens annotant, e en totas altras coſas, axi en cauſas Civils, com Criminals, prenent encara capſous, e Morabatins indifferentment de totas maneras de gents, e Eſtenent en tant lurs Officis, que major ſeylla, e auditori tenen queſs Ordinaris, e levan tots los fets per menuts que ſien als Ordinaris, de ques ſegueixen grans oppreſsions, Greuges, e Vexations, Injuſtitias, e Extortions a las gents, com los dits Algutzirs no hajan a tenir taula, ne curen de ſervar las Conſtitutions, e los drets de la terra, ans vajan regna ſolta, que placia a vos Senyor, per be public proveir, quels dits Algutzirs no puxan entremetres, ni coneixer ſino tanſolament dels domeſtics, e dels Corteſans Eſtrangers, e de voſtres Officials, e que altras maneras, o conditio de perſonas no hajan a comparer, ne reſpõdre devant ells, ni obeira ells, ſi donc no eran alguns fets Criminals enormes, e aſſenyalajs, dels quals hajeſſen ſpecial cõmiſsio de vos Senyor, o del dit Senyor Duc, la qual commiſsio hajeſsẽ a moſtrar. Plau al Senyor Rey quels Al-

gutzirs no ſe entremetan, ne puxan conèixer de ninguns fets Civils,ne Criminals de Ciutadans,o habitadors deCiutats,Vilas,e Locs Reyals de Cathalunya,ſino de aquells qui ſon de caſa del Senyor Rey, ſi doncs lo Senyor Rey nols ſe havia reſervats, e quen hajeſſen commiſsio, o manament del Senyor Rey ab letra, o ab albara ſeu : car lo Senyor Rey, per informatio quen ha hauda de perſonas antigas, e dignas de ſe, ha trobat, que axi nes eſtat vſat, e acoſtumat en temps paſſat: enten empero lo Senyor Rey, que per lo dit manament de letra,o albara no puxan conèixer los dits Algutzirs en los fets Civils de part a part, qui no ſien de caſa del Senyor Rey, ſens lo Vicicanceller, o aquell qui en loc dell, ell empero abſent, regis la Cancellaria, e que per aço no fos prejudicat a altras conceſsions, o Privilegis, o vſanças que han las Ciutats, Vilas, e Locs Reyals de Cathalunya, ſis vol en particular, ſis vol en General.

IV. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. xij.

TOlents lo abus dels Algutzirs noſtres,e del Governador General, e dels ſeus Portants Veus, ſobre la receptio del Morabati, de las perſonas que en poder dells preſas eſtan, contra la Conſtitutio de la Cort de Cervera del Rey en Pere terç començant. *Ordenam encara, e ſtatuim, &c.* E confirmada, quant a la ſolutio del dit Morabati, per lo dit Rey en Pere en la Cort de Montſo en la Conſtitutio començant, *Corregints, &c.* Statuim, e perpetualment ordenam, que la dita Conſtitutio de la Cort de Cervera, la qual en part no es eſtada corregida, mas confirmada, inviolablement ſie obſervada: e aquell qui contrafara, per aço ſie privat del Offici de Algutzir : e no reſmenys ſie de tot en tot inhabil de alli avant a obtenir aquell.

V. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart, en la Cort de Barcena, Any M.cccc.xxij.Cap.viij.

LA ſuperfluitat dels Algutzirs volents eſquivar, per vexations a tolre als ſots meſos poblats en lo Principat de Cathalunya, ſtatuim, e ordenam, que de aci avant no pugan vſar ſino dos Algutzirs del Senyor Rey, e vn de ſon Primogenit, en la Ciutat, Vila, o Loc hont lo dit Senyor, o ſon Primogenit ſeran preſents dins lo Principat de Cathalunya, los quals Algutzirs hajan eſſer nadius, e Naturals del dit Principat, o de aquells Regnes, e Terras de la Corona de Arago, hont Cathalans poden vſar del dit Offici.Proveints,que los dits Algutzirs,e encara Iutges de Cort no pugan tenir Cort, ni juy, ni fer altres Actes ſens expreſſa, eſpecial commiſsio, o manament del Senyor Rey, o de ſon Primogenit, Canceller, Vicicanceller, o en ſon ças Regent Cancellaria, feta, o fet ſobre algun fet particular, exceptada captio de perſonas en brega, o fragant crim, e exceptadas encara las perſonas familiars, e domeſticas de caſa del Senyor Rey, e noſtras, e del dit Primogenit, e tots Actes fets en contrari ſien ipſo facto nulles, ſalvats empero los Privilegis a las Ciutats, Vilas, y Locs qui de menor nombre de Algutzirs ſon Privilegiadas.

VI. LA MATEIXA en dita Cort Cap.xxiiij.

MEs avant ſtatuim, e ordenam la dita Cort approbant,que de aqui avant los Algutzirs del Governador General,e de Portant Veus de aquell en Cathalunya, è en los Comtats de Roſſello, e de Cerdanya, o algu de aquells no gozen, ni pugan exigir, ne pendre ſalari algu, per occaſio de guardas, o en altra manera,de alguna perſona que no ſie meſa realment en preſo, e no haura carrec, ni perill de guardar aquella, ne encara que fos meſa en preſo, ſi doncs per Ordinatio dels dits Governador, o Portant Veus, o de lur Aſſeſſor no era meſa en la dita preſo,no contreſtants qualſevol proviſions en contrari emanadas, e emanadoras, las quals ipſo jure volem eſſer nullas, e invalidas.

VII. IOAN Rey de Navarra Loctinent General de Alfons quart ſon germa, en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lvj.Cap.vj.

STatuim, ſanccim, e ordenam, que de aci avant no puga eſſer Algutzir,ne vſar, de Offici

Offici de Algutzir, ſors qualſevol nom dir, o nemenar ſe puga, algu, que no ſie Noble Hom, Cavaller, o Home de Paratge, Ciutada, o Burges honrat, en aço empero no entenim lo Algutzir del Portant Veus de Governador General en Cathalunya ſie compres.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij.

MEs ſtatuim, y ordenam, que de aci al devant nos pugan crear Commiſſaris, ſino ab parer dels Doctors del Reyal Conſell, qui apparra a nos, o a noſtre Loctinent General, la qual Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

IX. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. L.

PEr quant de poc temps a eſta part ſe es inventat, que los Reyals Commiſſaris van per tota Cathalunya ab baſto larc, com acoſtuman aportar los Veguers, y altres Officials Ordinaris, y los Algutzirs Ordinaris, y Extraordinaris, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los dits Commiſſaris no puguan portar ſemblant baſto larc, com la multiplicatio dels Officials Baſtoners ſie notoriament per Conſtitutions prohibida en Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y que ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

DE OFFICI DE VISITADORS DE OFFICIALS REALS, QVE NO PVRGAN TAVLA. TIT. XXXXVII.

I. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. de Cort. v.

SVpplican los tres Staments a V. Mageſtat que ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, li placia ſtatuir, ordenar, y concedir en aquell ſeu Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que de quatre en quatre Anys ſian viſitats los Portants Veus de General Governador de dits Principat, y Comtats, Canceller, Regent la Cancellaria, Doctors de la Real Audientia, Advocats Fiſcals, y Patrimonials, Theſorer, Iutges de Cort, Algutzirs Ordinaris, y Extraordinaris, Aſſeſſors del Governador, Meſtre Rational, Loctinent, y Officials ſeus, Balle General, Loctinent, y Aſſeſſors de la Ballia General, Correu Major, o Hoſte de Correus, Procuradors Reals de Tarragona, Roſſello, Tortoſa, y ſos Aſſeſſors, y Officials, y tots los Advocats Fiſcals dels dits Principat, y Comtats, Notaris, Portes, Comiſſaris, axi Reals del Civil, com del Criminal, y qualſevol altres Officials, y Miniſtres dels dits Tribunals que no ſiá ſubiectes a purgar Taula, y que lo Viſitador que per fer dita Viſita ſera nomenat ſia perſona conſtituida en Dignitat Natural de la Corona de Arago, ab que no ſia del preſent Principat, ni Comtats, ni tinga Baronias, ni bens immobles en dits Principat, y Comtats, ni plets en la Real Audientia, ni ſia Inquiſidor de Cathalunya, ni per lo exercici de dit Offici puga pendre Official que ſia Comiſſari del Sanct Offici, lo qual haja de venir per fer dita Viſita en la Ciutat de Barcelona, a gaſtos, y deſpeſes del General, ab poder de rebre les offenſes, y deffenſes ex Officio, o a inſtantia de part, o de Fiſc, en ſcrits rebre memorials ſecrets de les parts, y ans de començar ſon exercici haja de jurar en poder del Loctinent de V. Mageſtat, y en abſentia ſua del Portant Veus de General Governador, o del qui preſidira en dita Ciutat, y oyr ſententia de excomunicatio que be, y degudament ſe haura en dit Offici, judicant conforme les Lleys de la Terra, y haja de fer publicar ſon poder ab crides publiques per les Ciutats, y Caps de Vegueries, donant per als qui tindran queixes quaranta dies de temps en que puguan ſer qualſevol demanda contra les perſones que ſe hauran de viſitar, y paſſats aquells ſe hajan de fer los proceſſos, y offenſes dins tres meſos immediadament ſeguents, y aquelles publicades, corregan altres tres meſos comptadors del dia de la publicatio de les offenſes, dins los quals ſe hajan de donar les deffenſes, y paſſats los dits tres meſos ſian tinguts los proceſſos per concluſos, y en aqueſt temps ſia V. Mageſtat ſervir tenir nomenades dos perſonas de dita Corona Doctors en Dret, los quals ni ſian Cathalans, ni del Conſell Supremo de Arago, y tingan de preſtar lo mateix jurament que lo dit Viſitador, y en poder de les mateixes perſones

ſones , juntament ab dit Viſitador dins altres tres meſos immediadament ſeguents , hajan de declarar , y fer les ſententies abſolutories , o condempnatories , y tots los proceſſos , y publicar aquelles en la Ciutat de Barcelona , y executarles dins dits tres meſos, y quinſe dies apres ſeguents remoguda tota appellatio, y ſuplicatio, y que per adaço eſtigan obligats tots los Officials que no eſtan ſubjectes a purgar Taula donar idonees, y ſufficients fermances en lo introit de ſos Officis, contra de les quals, y ſos principals puga procehir dit Viſitador a condẽpnatio de bens propris, y no tenintlos ſen puga preſentar a V. Mageſtat agravi per via de Greuges. Plau a ſa Mageſtat ab que lo Viſitador nomenador per ſa Mageſtat ſia natural de la Corona de Arago, y no del preſent Principat, y Comtats , y que dites ſententies de dit Viſitador tingan executio, y delles ſe puga appellar al Conſell Supremo de Arago , no entrevenint los Regents Naturals de Cathalunya , y que en reſpecte de la cautio ques demana ſe guarde lo acoſtumat.

Covarruvias Vic.

Derogat per lo Cap. 81. *de* 1702. *que es lo en orde* 4.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort.vj.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio , y approbatio nomenar lo dit Viſitador dins vn mes primer vinent pera viſitar lo fet fins aſsi, lo qual immediadament apres de ſa nominatio haja de venir a la Ciutat de Barcelona, y fer la viſita de les perſones en la precedent Conſtitutio nomenades , en la forma que en ella eſta ordenada, y ſtatuir, y ordenar, que apres de quatre en quatre Anys finida la primera viſita haja de ſer nomenat per V. Mageſtat altre Viſitador en la forma ſobredita, y que ſi dins dit mes , y apres de quatre en quatre Anys V. Mageſtat no haura nomenat lo dit Viſitador, hajan, y ſian obligats los Diputats de recordar a V. Mageſtat que ſia ſervit nomenar Viſitador en los termẽs ſobredits, y ſi dins dos meſos apres no ſera nomenat, ſian obligats los dits Diputats enviar embaxàda a V. Mageſtat pera ſuplicarlo ſia de ſon Real ſervey nomenar dit Viſitador, y que los Embaxadors qui ſeran enviats, hajan continuament de ſeguir la Cort de V. Mageſtat fins a tant que ſia nomenat Viſitador , e que ſi los Diputats ſeran negligents en fer les ſobredites coſes, o alguna de aquellas, ſian ipſo facto privats de tots los ſalaris de ſon Trienni, y que los Viſitadors dels Diputats los hajan de condempnar en dita privatio, y executar aquella, entenent que la nominatio de dits Embaxadors, y los gaſtos que per dit reſpecte ſe hauran de fer , ſe hajan de nomenar , y fer en lo modo , y forma ſtatuida, y ordenada per los Capitols del Redres del General. Plau a ſa Mageſtat nomenar com ab la preſent nomena per Viſitador per lo fet fins aſsi al Doctor Diego Clavero Regent del Conſell Supremo de Arago, y en apres nomenara vn Viſitador de ſis en ſis Anys.

Covarruvias Vic.

Derogat per lo Cap. 81. *de* 1702. *que es lo en orde* 4.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort.vij.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio , y approbatio ſtatuir , y ordenar que de pecunies del General ſian donats al dit Viſitador cent y vint reals cada dia per ſon ſalari , lo qual comença a correr lo dia que exira de ſa Caſa pera fer dita Viſita , y dure tot lo temps que ſe ocupara en ella , y los dias apres que ſeran meneſter pera tornar a ſa Caſa , y al Notari ſe donen vint y ſinc reals cada die , y als Iutges que ſeran nomenats pera declarar , y fer les dites ſententies juncſtament ab dit Viſitador , los ſian donats ſis lliures tambe cada dia per cada hu dells, comptadors de la mateixa manera , y als demes Officials , y Miniſtres de dita Viſita ſe haja de donar condecent ſalari , a coneguda dels Diputats. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

Derogat per lo Cap. 81. *de* 1702. *que es lo en orde* 4.

IV. PHILIP quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. D.cc.ij. Cap. Lxxxj.

COm lo medi de la Viſita als Officials Reals, que no purgan taula , ſia tant eſſen-

eſſencial, y de ella reſulten molts beneficis, y vtilitats al be comu, puix los agraviats,poden tenir la eſmena del dany, que ſels ocaſiona, ab las quals conſideracions ſe diſpoſà en lo Capitol V. de las Corts de M. DIC. lo modo, y forma per viſitar dits Officials, lo qual ſe ha experimentat de molt poch fruyt, y gran gaſto, per haver de venir lo Viſitador de fora del preſent Principat, y ha molt mes de vint anys, que no ſe ha obert Viſita per als Officials Reals: Perço ſuplica á V. Mageſtat la preſent Cort placia eſtatuhir, y ordenar,ab conſentiment,lloaciò,y aprobacio de aquella, que ſian viſitats tots los Officials Reals, que no purgan taula, y los que expreſſa dit Capitol V. de ditas Corts del Any M. DIC. que ſon los Generals Governadors, y ſos Portant Veus de dit Principat, Canſeller, Regent la Real Cancelleria, Doctors de la Real Audiencia,Advocats Fiſcals,y Patrimonials, Theſorer, Iurges de Cort, Alguaſils Ordinaris,y Extraordinaris, Aſſeſſor del General Governador, ò de ſon Portant Veus, Meſtre Racional, Llochtinent, y Officials ſeus, Batlle General, Llochtinent, y Aſſeſſors de la Batllia General, Correu major, ò Hoſta de Correus,Procuradors Reals de Tarragona, Tortoſa, ſos Aſſeſſors, y Officials, y tots los Advocats Fiſcals de dit Principat, Notaris, Porters, Comiſſaris, aixi Reals, del Civil, com del Criminal, y qualſevols altres Officials,y Miniſtres de dits Tribunals, que no purgan taula de tres en tres anys, en la forma, y diſpoſicio que ſe ſegueix; Es à ſaber, que ſa Mageſtat, ò ſon Llochtinent en lo preſent Principat ſe digne anomenar lo primer Trienni quatre Perſonas, y lo ſegon Trienni tres, y aixi reſpectivament en los Triennis ſeguents, las quals ſian naturals, y habitants del preſent Principat, ab que no ſian dels que han de ſer viſitats, ni propinchs à aquells, fins al quart grau, los quals al primer de Agoſt de quiſcun Trienni, hagen de certiorar als Deputats, y Oydors del General del preſent Principat, la nominacio feta de dits Viſitadors. Que los Deputats, y Oydors lo die ij. de Agoſt, en que ſe fa la extraccio de Viſitadors dels Officials del General, (ſens que per eſta nova extraccio pugan cobrar altre ſalari) hagen (à ſemblança de la extraccio ſe fa tots los anys en Aragò de cert numero de Perſonas inſaculadas en las boſſas de Deputats, y Oydors de aquell Regne, pera judicar als Llochtinents de la Cort del Iuſticia de Aragò) de fer extracciò de tres Perſonas; çò es, lo primer Trienni, ques en lo que ſa Mageſtat nomenarà ditas quatre Perſonas, y lo ſegon Trienni que ſa Mageſtat ſe dignarà nomenarne tres, ſen hagen de extraurer quatre de las boſſas dels Braços Eccleſiaſtich, Militar, y Real; Entenent empero, que en dit primer Trienni ques poſarà en practica eſta nova forma, ſe hagen de traurer tres Perſonas, ço es, vna de la boſſa de cada Bras, y en lo Trienni ſeguent, que com ſe ha dit, ſen hauran de extraurer quatre, hagen de ſer extretas dos de la boſſa de dit Bras Eccleſiaſtich, vna del Militar, y altre del Real,y en lo ſegon Trienni, que tocarà haverſe de extraurer ditas quatre Perſonas, hagen de ſer extretas, las dos de la boſſa del Eſtament Militar, vna del Eccleſiaſtich, y altre del Real, y en lo tercer de dits Triennis, hagen de eſſer extretas ditas dos Perſonas de la boſſa de dit Eſtament Real, y vna de quiſcun dels demès Eſtaments, y aixi ſucceſsivament per tots los demès Triennis ſeguents, ſervant dit orde, igualtat entre aquells en dits reſpective caſos, los quals junt ab los nomenats per ſa Mageſtat, ò per ſon Llochtinent, lo die x. de Setembre, hagen de trobarſe en la Caſa de la Deputaciò de la preſent Ciutat de Barcelona, ahont ojan ſentencia de excomunicaciò, y preſten lo jurament en la forma, que acoſtuman los Viſitadors dels Deputats, y Officials de la Generalitat de Cathalunya. Que los Deputats, y Oydors que acabaràn ſon Offici, vuyt dies antes de finir aquell, tingan obligaciò en pena de privaciò de vna terſa de ſon ſalari, de ſuplicar al Llochtinent de ſa Mageſtat, y en cas de Vice-Regia al General Governador, ò ſon Portant Veus, ſia ſervit nomenar en nom de ſa Mageſtat dits Viſitadors, ço es, lo primer Trienni quatre, y lo altre Trienni tres, y aixi reſpectivament tots los Triennis ſeguents. Que de dits ſet Viſitadors, ſen elegeſcan dos en ſort per los mateixos Viſitadors, ço es, vn dels anomenats per part de ſa Mageſtat, y altre dels extrets per part de dits Eſtaments, los quals dos aſsiſtits dels Aſſeſſors, que baix ſe dirà,

dirà, nomenadors per los dits ſet Viſitadors, hagen, y degan inſtruhir, y formar los proceſſos de dita Viſita. Que dits ſet Viſitadors degan elegir per dit efecte tres Aſſeſſors, lo vn dels quals ſia Advocat Fiſcal, los quals hagen de tenir quaranta Anys de edat, y deu de practica en lo preſent Principat, y eſtos tingan tant ſolament vot conſultiu. Que ſe anomene per dits ſet Viſitadors, vn Procurador Fiſcal, lo qual en lo principi de dita Viſita, tinga obligaciò de donar ſuplica à dits Viſitadors, y en virtut de proviſiò al peu de aquella, ſe ordenen, y manen deſpatxar, y publicar Cridas per los llochs publichs, y acoſtumats de la preſent Ciutat, y Caps de Veguerias, noticiant à tothom generalment, com ſe comenſa, y obra dita Viſita General, y que ditas Cridas ſian fetas, y publicades per tot lo mes de Setembre. Que dits ſet Viſitadors anomenen aixi mateix per dit Tribunal de la Viſita, vn Notari Publich de Barcelona, ò Publich Real Collegiat, per actuari dels proceſſos de aquella, y vn Porter. Que ditas Cridas fetas, comenſe correr lo termini de tres meſos, pera que dins de aquells, las parts que voldràn queixarſe, y denunciar algun fet de dits Officials Reals, pugan poſant en nota las queixas, ò querelas en vnas caixetas ſeparadas de las que ſe acoſtuman poſar en la Caſa de la Deputaciò per la Viſita General, en lo mateix temps, y lloch que dura dita Viſita dels Officials de la Caſa de la Deputaciò. Que paſſats dits tres meſos proximament referits, y concloſa en aquells la formaciò dels proceſſos de ditas querelas, ſe donen los terminis de defenſa ab las mateixas dilacions, que les de la Viſita de la Generalitat; aixi que los terminis de la ofenſa ſian tres meſos, y tres de detenſa, preciſos, y peremptoris, ſens poderſe prorogar per cauſa alguna, conforme en los de la Viſita de la Generalitat. Que per ſentenciar, y declarar ditas cauſas, ſe concedeſcan tambe tres meſos, aixi com en las de dita Viſita de la Generalitat; y que de las ſentencias fahedoras en cauſa de reviſta, que per qualſevol cauſa, ò rahò ſe interpoſe (encara que pretextuada de notoria injuſticia) hage, y dega ſer devant dels mateixos Viſitadors, part dels quals ſon Officials elegits, y aprobats per ſa Mageſtat; mudat empero altre Aſſeſſor elegidor per los mateixos Viſitadors, ab tal, que tinga quaranta Anys de edat lo menos, y deu Anys de practica, lo qual ex eiſdem Actis, dega fer relaciò dins dos meſos als Viſitadors, del que ſent en los proceſſos de cada querela; y ſos merits, tenint ſols lo vot conſultiu, y que dins lo termini de vn mes, deſpres de fetas las relacions, degan los Viſitadors fer ſentencia de dita cauſa, ò cauſas de reviſta; De forma, que dins tres meſos, degan ferſe las relacions, y las ſentencias, y que al dit Aſſeſſor, ſe donen dels diners de la Generalitat ſent ſinquanta lliures per ſon ſalari de totas las cauſas que haurà de fer relaciò, y no altrament; De las quals declaracions, nos puga per cauſa alguna, ni rahò apellar, reclamar, ni recorrer à altre Tribunal ab ningun pretext, com ja ſobra ſe ha expreſsàt. Que dits Viſitadors pugan condemnar à dits Officials, que feràn viſitats en reſarcir los danys à las parts en penas pecuniarias, y fins á ſuſpenſiò de llurs Officis, conforme á dret, y à privaciò de ſos ſalaris, ſegons la qualitat del excés. Que dits Viſitadors paſſats vint dies, deſpres de intimadas las ſentencias, tant en primera, com en ſegona inſtancia reſpective, hagen de proferir lo decret de execuciò de aquellas, y que la execuciò de ditas ſentencias, ſia comeſa al Conſiſtori dels Deputats, y Oydors, y à ſon reſpective Procurador Fiſcal, y à las mateixas perſonas aqui ſe cometen las execucions de las ſentencias dels Aſſeſſors del General, los quals, ſots pena de privaciò de dos terças de ſos ſalaris, hagen, y degan executarlas dins de vn mes, comptador del die de la intima de dit decret de execuciò. Que ſi per alguna cauſa, ò rahò dins los terminis ſobre prefigits, no declaraven los Viſitadors ditas ſentencias, ò proviſiò de decret de execuciò, queden privats, tant del ſalari de ſos Officis, com de concorrer perpetuament en los Officis de la Caſa de la Deputaciò, y que per dit efecte, nos paguen los dits ſalaris, fins que hagen acabat, y finit en ſon Offici. Que los que ſeràn extrets en Viſitadors, y rehuſaràn acceptar lo carrech, queden perpetuament privats de concorrer en los Officis de la Caſa de la Deputaciò, ſalvat lo cas de juſt impediment, lo qual dega propoſar lo que ſerà ex-

tret

tret devant dels Deputats, y Oydors del General de Cathalunya, dins vuyt dies, que tindràn la noticia de ſer extrets, ſent conſtar encontinent del impediment que tenen, y que los dits Deputats, y Oydors dins altres vuyt dies immediadament ſeguents, hagen de declarar ſi procceheix, o no lo impediment que ſe opoſa, ſens ſalari algu, y que de la declaraciò que faràn dits Deputats en orde à dit impediment, nos puga recorrer, provocar, ni appellar à Tribunal algun, ab lo motiu de qualſevol pretext, com ſobre ſe ha dit en orde als Viſitadors, y en cas ſia declarat procchir dit impediment, ſe hage de extraurer altre perſona de la mateixa bolſa, que era dit impedit. Que lo lloch ahont ſe deuhen juntar dits Viſitadors per tractar, y declarar los negocis de dita Viſita, ſia en la mateixa Caſa de la Deputaciò, ò altre, y que la dita Caſa de la Deputaciò, los hage de ſubminiſtrar tot lo neceſſari, pera la aſsiſtencia de dits Viſitadors, ſi, y conforme ſe obſerva en la Viſita dels Officials de la Generalitat, y que los ſalaris de dits Viſitadors, y Officials de dita Viſita, ſels hagen de donar ab la mateixa conformitat, que ſe acoſtuman donar als Viſitadors, y demès Officials de dita Viſita del General, y que lo preſent Capitol ſia durador fins à la concluſiò de las primeras Corts. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE VEGVERS, SOTSVEGVERS, BALLES, SOTSBALLES, CAP DE GVAYTAS, Y ALTRES OFFICIALS TEMPORALS, E DEL IVRAMENT QVE ELLS, Y ALTRES HAN PRESTAR. TIT. XXXXVIII.

I. IACME primer en Barcelona, Any. M.cc. xxviij. Cap. viij.

AQueſt ſtatut ab inviolable obſervança volem perdurar, que quiſcun Veguer, qui per nos ſie inſtituidor, jur la forma de la pau, aquella la qual los Veguers han acoſtumada jurar, en preſentia del Bisbe, ſi copia ſen pot haver, e devant lo Poble de aquella Ciutat, o Vila, en la qual ſera inſtitutt.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol viiij.

NEgun Veguer no gos, o preſumeſca fer Cavalcada ſobre honors, o Homens de Eſgleyas, o de Monaſtirs, o ſobre Caſtell, o honor de feu de Eſgleya, ſi dones no era trobada primerament fadiga de dret en lo Senyor del feu, per raho de aquell quis diu haver trencada la pau.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

DIgna coſa es, e ab ferma obſervança ſie tengut, que Veguer no gos a ſi poſar Sotſveguer per vilas, o Parochias de ſa Vegueria, ſino alla hont perventura de antic temps ni ha acoſtumat de haver: e aquell Sotſveguer ſemblantment jur

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

MAnam fermament eſſer obſervat, que Veguer no tenga en ſa companyia ſervidors Ladres, o Homens culpables, o diffamats, ni gos aquells trametre per ſa Vegaria.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xij.

NO reſmenys manam eſſer obſervat, quels noſtres Veguers no venan la Iuſtitia, ne prengan res de algu, perço que no façan Iniſtitia.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiij.

ALa per ſi ab inviolable Conſtitutio ſtatuim, quels noſtres Veguers no començen a queſtio, o a torments, ſens coneixença de Iutge, o manament de Princep.

VII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xiiij.

STatuim, e atorgam, que nos, per inſtituir Veguer, no rebam preu, o preſtec algu.

VIII. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. Lj.

LAs Veguerias ſien diſtinctas, e dos Veguers no vſen dins las Termens de vn Caſtell.

FORMA DE SAGRAMENT DELS VEguers, feta per lo Rey en Pere ſegon.

AQueſta es la forma del Sagrament dels Veguers. Iur yo aytal a vos Senyor en Pere Rey, e a tot lo Poble de la mia Vegueria, que en aqueſta Vegueria en la qual vos me metets, me haure lealment, mantenent dret, e Iuſtitia, e deffendre Eſgleyas, Clergues, Caſas de Ordens, e Religions, e perſonas, e dret dells, e los Homens, e las poſſeſsions dells, e las immunitats, e los Privilegis, e las Vilas de las Eſgleyas, e de las Caſas de Orde: ne deſtrenyere los Clergues ſots mon examen pledejar, ſino per deffenſio de ſon Prelat. Si neguna perſona Militar, o de Paratge, o alguna altra alberga manara, o per força pendre ſen ardira, o alguna coſa aſſajara en Caſas de Clergues, o de Religioſos, o en las Domenjeduras de aquells, o en las Domenjeduras voſtras, de aquella per mon poder Iuſtitia fare, axi com de robador, o de public malfeytor, e deffendre Viduas, Pubills, Orphens, Camins, Stradas, Paus, Trevas, e Bovatge, e Homens de las Ciutats, e de las Vilas, e dels burcs, de las Domenjeduras voſtras, e los drets dells, e las penyoras, e de alguna perſona de aquellas que yo deffendre, e emparar deure, no pendre neguna coſa amagadament, o paleſa, per fer a ell dret, e los plets qui vendran en mon poder eſpatxare de mon poder, com pus toſt pore, ſegons dret, e raho. E no pendre neguna coſa de alguna de las parts, ſino dreta Iuſtitia, que de plet deu exir, e aquella, no negun temps, ſino lo plet finit per compoſitio, o per ſententia: e ſi per ſententia es finit, pendre Iuſtitia tantſolament del vençut, del vencedor res no pendre, ni demanare: ſi empero queſtio, o plet per amigable compoſitio ſera determinat, atempradament ço que juſt ſera demanare a caſcuna part, la qual Iuſtitia liurare feelment en ma del Balle voſtre, e no vedare ni a negu clamant, e ſi neguns ſerveys a mi ſeran fets de grat, tots los manifeſtare, e los metre en compte: durant aytambe mon Offici a mi de vos Senyor comanat, negu dels ſotſmeſos fara a mi conſal. E car ſtatut es voſtre, que algun de aquells Homens que vos devets mantenir, e deffendre, no ſie en mantenença, o en empara nça de algun, e que negu de aqui avant no port eſcut, o ſenyal negu en guiatge de algun, promet a vos, que tots aquells que en la Vegueria mia atrobare eſſer romaſos, o eſſer en mantenença de algun, de aqueſts quinze dies en avant yo recobrare dell aquella pena, que deu eſſer demanada a treſpaſſador de Reyal decret: ſi negu empero en las Ciutats, e en las Vilas voſtras, Domenjeduras de las Eſgleyas, e de las Caſas dels Religioſos, homey, ſacrilegi, o algun malefici perpetrara, es recullira en Caſtell, o força de algun, yo en continent com ho haure oit, vendre a aquell qui haura rebut, e demanare a ell diligentment lo malfeytor, e lo furt: e ſino ho volra retre, exigire dell la poſtat de aquellas coſas que per vos tendra: e deſpuys que haura dada la poſtat, tendre aquella tant, fins de aquella malafeyta, e de la injuria a vos donada ſera plenariament ſatisfet. Si empero no tendra neguna coſa per vos, per que puxa aquell deſtrenyer, acuydare ell per part voſtra, e per mon poder pendre tant de las coſas ſuas, quen puxa las malfeytas, e la injuria eſmenar. Aço mateix fare de aquells, qui no volran donar poſtat en ſemblant fet.

Item promet, que ſi algun a algun hom voſtre, de aquells que deffendre dejats, leja onta fara, ol ociura, o nafrara, no guiare ell ſens conſentiment de aquell nafrat, o qui haura ſofferta la onta, o ſens conſentiment dels amics del mort. Furtadors empero, Ladres, o Robadors, o altres mal feytors, hont oire que ſien en tota la mia Vegueria, ab tot ſtudi atrobar curare, e deſpuys quels haure trobats, no lexare ells per diners, o per altra raho, mas faren Iuſtitia, ſegons que ſera jutjat: prometents ſots Religio del Sagrament, que Valdences, o Enſabatats, e altres Heretges perſeguire, e eſquivare en tot loc, e ab aquells axi me haure de tot mon poder, com del Bisbe ne ſere amoneſtat, e inſtruit: e axi com en la carta del ſtabliment de vos Senyor Rey meu feta çaenrera a Gerona

pus

pus plenariament es contengut. Senyal den. P. de Sanct Climent Scriva del Senyor Rey, qui de manament ſeu aço ſcriurehe fet, eclogui, en lo loc, die, e any deſuſdits.

IX. ALFONS ſegon en la Cort de Montſo, Any M.cc. Lxxxviiij. Cap. ij.

STatuim, e ordenam, quel Official, quant entrara en lo Offici, quiſcu jur tres coſas, ço es, que tenga Iuſtitia a tots eſtranys, e privats, en tots fets que li vengan en poder, axi al vn, com al altre, no eſguardada amor, ni temor noſtre, ne amor, ne deſgrat de alguna altra perſona.

Iem, que no gos en res jutjar, ne procedir en la cauſa, o plet, ſens coneguda de Iurge, o de Aſſeſſor.

Item, que no trenc Coſtumas, ne Libertats donadas als Nobles, e Religioſos, e Cavallers, e Ciutadans, e a Vilas, e altres Homens, de qualque condicio ſien, atorgadas per nos, o per noſtres anteceſſors.

X. IACME ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M.cc.Lxxxxj. Cap. xxx.

ALgun loc no ſie ſino de vna Vegueria, ne hi puxa deſtrenyer ſino vn Veguer, axi com en lo Capitol de la Cort de Barcelona es contengut, e que ſien elegidas certas perſonas, que dins cert temps hajan diviſidas las Veguerias.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviiij.

TOta vegada que Veguer, Cort, o Balle vendran novellament en Offici, ſie feta per vn die abans crida generalment per la Ciutat, o per la Vila, o per lo Loc qui ſera cap de la Vegueria, o de la Ballia, o de altre Offici, que tuyt venguen a cert loc a veure jurar lo Veguer, o lo Official, lo qual Veguer, o Official juren tenir Iuſtia, ſegons la forma acoſtumada.

XII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.ccc.xxj Cap. iij.

STatuim, quel Capitol de la dita Cort del Senyor Rey en Pere lo qual comença. *Las Veguerias ſien diſtinctas, etc.* Sie tengut, e obſervat, E ſtatuints declaram, e anyadim a aquell Capitol, que algun Caſtell ab ſos termens no ſie ſino de vna Vegueria, e que aquell Caſtell ab ſos termens ſie, e haja eſſer entes de aquella Vegueria, en la qual lo cap del dit Caſtell es ſituat.

XIII. ALFONS terç en la Cort de Montblanch, Any M. ccc.xxxiij. Cap. xvij.

STatuim, e ordenam, que Sotsballes ſien elegits, y poſats per los Balles, per quiſcu en ſa Ballia, e no per nos: los quals Sotsballes ans que vſen de lurs Officis, ſien tenguts de aſſegurar covinentment de tenir taula, ſegons la forma dels Capitols qui parlan de tenir taula. E que los dits Balles, ſi dels dits Sotsballes nos podia ſeguir Iuſtitia als clamants, ſien tenguts per las culpas, negligentias, e delictes comeſos per aquells Sotſballes, com a aquells Balles en aquell cas puxa eſſer mala electio imputada. Aço mateix entenem de Capdeguaytes, qui per lo Veguer de Barcelona aqui ſeran elets, e poſats, com no ſie intentio noſtra, que los dits Capdeguaytas en altres Locs ſien conſtituits, o encara ordenats.

XIV. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. cccc. Lxxxxiij. Cap. Lxj.

STatuim, e ordenam, que Offici de Sotſveguer de qualſevol Ciutats, Vniverſitats, e Vilas Reyals de aqueſt noſtre Principat de Cathalunya, de aci avant no puga eſſer regit, ſino per perſona de honor, e dit Offici nos, ne ſucceſſors noſtres, ne Officials a altras perſonas dar, ne comanar pugam.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap Lxij.

COm en algunas Ciutats, e Vilas los Veguers, Sotſveguers, Balles, e Loctinents de aquells, Iurges, o Aſſeſſors de aquells, en lurs Officis ſe han negligentment, e eſtan per molts dies de no venir en las Corts, per oir los Litigants, e adminiſtrar Iuſtitia a aquells, e fan anar las parts a lurs cuas, de hont

hont ſe ſegueixen molts inconvenients, e danys als dits litigants, perço ſtatuim, e ordenam, que los dits Officials, o lurs Aſſeſſors, almenys vna vegada quiſcun die no feriat, hajan, e ſien tenguts de anar en las Corts, per adminiſtrar Iuſtitia, juſt impediment ceſſant.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. x.

STatuim, e ordenam, que en los locs ordinaris ſien poſats bons Officials, e be patrimoniats a arbitre noſtre, e dels ſucceſſors noſtres.

DE OFFICI DE IVTGES, Y ASSESSORS ORDINARIS. TIT. IL.

I. IACME ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. cc. Lxxxxj. Cap. xxj.

ALgun Iutge Ordinari, o Aſſeſſor no ſie mes, la hont no ſon acoſtumats de eſſer: e encara no puxan eſſer en degu loc perpetuals, ans aq ells qui ara ſon perpetuals, niſquen de continent.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Cap. xxviij.

ORdenam, e ſtatuim a ſupplicatio de la Cort, que en la Vegueria de Vilafranca hont no ha acoſtumat de eſſer Aſſeſſor, ſie poſat per nos Aſſeſſor, no contreſtant lo Capitol contengut en la primera Cort per nos celebrada en la Ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Algun Iutge Ordinari, o Aſſeſſor no ſie mes, etc.* Entenem empero, volem, e declaram, que lo demunt dit primer Capitol romanga, e ſie en ſa força, e fermetat en totas las altras coſas.

III. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxv.

STatuim mes avant, y ordenam, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, algu que ſie menor de xxv. Anys no puga eſſer Aſſeſſor, o Iutge Ordinari, ſi doncs no era Doctor, Licentiat, o Batxiller en Canones, o en Leys, de Vniverſitat de Studi General.

IV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any. M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. xviiij.

COm en lo exercici de Advocar ſe requereſca Doctrina, y experientia, ſupplica a Voſtra Majeſtat la preſent Cort, que ab lur approbatio, y conſentiment li placia ſtatuir, y ordenar, que algu no puga praticar, ni exercir Offici de Advocat, ni eſſer Iutge, ni Aſſeſſor de algun Iutge Ordinari de alguna Vegueria en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que no haja Studiat en Leys, y en Canones per temps de ſis Anys complits en Studi General, y que almenys tinga grau de Batchiller en Dret Canonic, y Civil, ſalvats Privilegis a las Vniverſitats de las Ciutats, Vilas, y Locs concedits. Plau a ſa Majeſtat en la Ciutat, Vila, o Loc, a hont habitaran Doctors, o Batchillers.

V. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xv.

AIuſtant al Capitol de Cort. xviiij. Començant, *Com en lo exercici, etc.* De las vltimas Corts per nos celebradas en la Ciutat de Barcelona, parlant del grau que han de tenir los Iutges, y Advocats de las Corts dels Ordinaris, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que lo grau de Batchiller en lo dit Capitol mentionat, haja de eſſer de Vniverſitat approbada, en la qual ſe lija de Ordinari lo dret Civil, y Canonic, y ſens diſpenſatio alguna, y que lo Iutge qui ſera tantſolament Batchiller, no puga fer declaratio, ni ſententia alguna en cauſas Criminals, en las quals ſe puga proceira tortura, o altra pena corporal, que no ſie ab vot, y parer de dos Doctors en Drets, o de vn Doctor, y vn Batchiller approbat, que haja praticat almenys quatre Anys complits.

VI. LO

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. C.j.

MES ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que lo Prior qui diuen del Veguer en la Ciutat de Barcelona, lo qual es Aſſeſſor del Veguer, y Jutge ordinari en la Cort del dit Veguer, y tambe lo Aſſeſſor del Balle de la dita Ciutat, los quals ſolen eſſer elegits, y nomenats per al exercici de dits Officis reſpectivament per lo Veguer, y Balle, y per los Conſellers de la dita Ciutat, hajan de eſſer Doctors de Vniverſitat approbada, y tenir per lo menys quatre anys de pratica, havent Advocat quatre anys complits en la mateixa Ciutat de Barcelona, y hu dels dos Concellers de prior, ques ſolen elegir per las mateixas perſonas, haja tambe de haver praticat quatre anys, y lo altre puga eſſer mes nou en la pratica, a voluntat dels dits Veguer, y Conſellers, y los quatre Conſellers del mateix prior, ques diuen ſemmaners hajen de eſſer nomenats de la mateixa manera, ço es, dos dels antics, que hajan praticat quatrs anys, y altres dos dels nous, y deſta manera per ſon torn ne hajan de paſſar tots los Advocats, que reſideixen en la dita Ciutat de Barcelona.

DE OFFICI DE JUTGES DELEGATS. TIT. L.

I. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M.CC. Lxxxviiij. Cap. xx.

ORdenam, e ſtatuim, que tots Jutges delegats per lo Veguer, o per lo Balle, pugan elegir Scrivans Publics, aquells que volran en las cauſas, o plets a ells comanats.

DE OFFICI DE JUTGES DE TAVLA, Y DE LVR SALARI, Y QUALS OFFICIALS, Y QUANT LA HAN DE TENIR. TIT. LI.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xviiij.

ATorgam, e ordenam, que inquiran contra los Veguers, els Bovaters els altres Officials noſtres, que en noſtre temps algun Offici han exercit, o encara tengut: E feta inquiſitio de las ditas coſas, degam aquells corregir, e caſtigar ſegons la manera de la culpa, axi com a nos ſera viſt expedient, feta empero reſtitutio a aquells, qui hauran ſofferta la injuria, o la dan, e durant la inquiſitio ſien ſuſpeſos del Offici, ſi algu ne obtenen.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M.CC.Lxxxviiij. Cap.iiij.

ORdenam, e ſtatuim, quels Officials, ço es quiſcu tenga taula per trenta dies, de any en any, e al entrant aſſegur que faça dret als clamants: E ell tinent la taula ſie ſuſpes del Offici.

III. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiij. Cap.j.

PRimerament, que tot Veguer, o Sotſveguer, e Cort, e Balle, e Jutge ordinari, e Aſſeſſor, e Carceller, e tot Official que vs de juriſdictio, e lurs Loctinents en los locs noſtres, al entrant de lur Offici, abans que vs, ne gos vſar de aquel Offici, aſſegur, en lo loc qui ſera cap del dit Offici, covinentment ab bonas fermanças en noſtre poder, o de aquell que nos a aço ordenarem, tenir taula per trenta dies, qui comẽcen lo primer die de Janer cadany, ſegons q̃ en las ordinations de aqueſta Cort es cõtengut: En tal manera q̃ los prohomẽs de aquell loc ſe tengan per pagats, de la ſeguretat que haura feta aquell Official:

Salvat,que en aqueſt Capitol no ſien enteſos caſtlans,ne lurs Balles, ne Officials lurs.

IIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. ij.

TOtveguer,o Sotſveguer, e Balle, e Cort, e Jurge ordinari, e Aſſeſſor, e Carceller, e ſaig, e altre Official qui ara vs de juriſdictio, e qui ara ſie en lo Offici, e lurs Loctinents en los Locs noſtres, aquells empero qui han tengut Offici per vn any, o mes, iſcan mijant lo preſent mes de Febrer del Offici, e tots los Officials dels dits Officis, qui de aqui avant en aquells ſeran,iſcan quiſcun any del Offici lo primer die de Janer. E axi aqueſts Officials qui ara hi ſon, com los altres Officials qui de qui avant hi ſeran, tengan taula per trenta dies, ſegons las ordinations de las Corts. E que nos elegiam de preſent, e puys quiſcun any lo primer die de Janer, vn Savi en dret idoneu, e ſens ſuſpita en lo cap de quiſcuna de las Veguerias, e Ballias, qui taça la inquiſitio contra los Officials de aquella Vegueria, o Ballia: E penjant aquella inquiſitio, algun Official no puxa tornar, o vſar del Offici, tro que la inquiſitio ſie terminada ſens plet, e ſens ſolemnitat de plet, e ſens figura de juy, e feta ſatisfactio del dan donat, abans que nos, o algun per nos deaquen res ne hajam. E ſi comdemnat ſera en alguna cotà lo Official per raho del Offici, que null temps no tenga Offici noſtre: Mas aquell Official ſe puxa appellar à nos vna vegada tant ſolament de la ſententia del dit Savi en dret: E nos de preſent, e puys quiſcun any elegiam dos Savis, per deciſir, e determinar las appellations, que ſeran fetas a nos per los Officials, de las ditas ſententias, que los dits Savis en dret hauran donadas,ço es ſaber vn Savi en Barcelona,e vn altre Savi en Leyda:E lo Savi elet en Barcelona ſobre las appellations, conega,e determin las appellation fetas a nos per los Officials, qui ſien dins las Veguerias de Barcelona, e de Valles, e de Gerona, e de Beſalu, e de Oſona, e de Bages, e de Bergada, e de Ripoll, e de Vilafranca, e de Montblanc: E lo Savi elet en Leyda ſobre las appellations, conega, e determin las appellations, fetas a nos per los Officials, qui ſien dins las Veguerias, e Ballias de Leyda, e de Ribagorça, de Pallars, de Cervera, e de Tarragona, e de Tortoſa, e las Montanyas de Pradres: Los quals Savis en dret demunt aſſignats conegan, e determinen las ditas appellations breument: Mas lo Official no puxa tornar en lo Offici, tro que ſie determinada la appellatio: E quel Savi en dret qui las inquiſitions fara, puxa poſar, per authoritat empero noſtra, Official en aquell Offici mentre aquell contra quis fara la Inquiſitio, de aquell ſera ſuſpes. E ſi ſon Officials, qui en aquells Officis ſien per diners,o per altre frau,contra las ordinations de las Corts, que hajan aquells perduts. Sie entes empero,que en aqueſt Capitol no ſien enteſos caſtlans, ne lurs Balles, ne lurs Loctinents.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxj.

COM en la Cort de Montſo ſie eſtat ordenat, que quiſcun Official deu tenir taula per trenta dies de any en any, e lo dit Capitol no ſie eſtat ſeguit en los Officials qui han tengut Offici de la Cort de Montſoença, perço ordenam, que quiſcun Official qui haja vſat del temps de la dita Cort de Montſoença, que no haja tenguda taula, ſegons forma del Capitol, tenga taula per trenta dies, e enço que ſera trobat culpable, quen ſie punit, reſtituint lo dan a aquells aqui dat lo haura, ſegons lo ordenament deſta Cort, e que no tornen en negun Offici noſtre, tro la taula hajan tenguda, e la inquiſitio ſie determinada, e complida per ſententia, e ſatisfactio feta, ſegons que ja es demunt ordenat dels altres Officials en aqueſta Cort.

VI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M.CCC.j.Cap. j.

PRimerament, ſobre el primer, e ſegon Capitol de la dita Cort de Barcelona, en los quals es feta mentio dels Officials noſtres,ordenam, e ſtatuim, que en allo que diu, que inquiſitio fos feta ſengles anys, contra aquells Officials, ſie feta de aqui avant de dos en dos anys, o en la fi de la adminiſtratio del dit Official, ſi abans del

dit

dit bienni aquell Official ſe eſdevenia quen fos remogut : E que aquella inquiſitio , e la taula que tenir deuen ſien terminadas dins ſexanta dies , del die que la inquiſitio començara eſſer feta contra ell , avant continuament nombradors. Ordenam encara dels dits Capitols detrahents , que ſi lo Official noſtre, depoſat lo Offici,per frau, o per corruptio , o per gran culpa per ell comeſa, per inquiſitio ſera condemnat,de la pena poſada en dits Capitols ſie punit. Si empero en altra manera , e en leugeras coſas ſeria trobat haver delinquit , ſie punit ſegons la qualitat del crim , ſegons que ſera raho. Aço encara ajuſtat , e ſalvat , que lo Inquiſidor qui inquirira contra Official ſuſpes del Offici, contra aquell Official per ſon Offici ſens clamater , pus que li ſera per algun denuntiat, inquira, e proceeſca, e inquirir,e proceir ſie tengut , las altras coſas contengudas en los dits Capitols en ſon ſtament , e en ſa força duradoras.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona,Any M.CCC.xj. Cap. ij.

ORdenam de conſell , approbatio , e de conſentiment de tots los denuntadits , ſobre lo Capitol per nos fet en la Cort General de Barcelona , qui comença. *Veguers , e Balles , &c.* E ſobre vn altra Capitol de altra Cort de Barcelona per nos fet , qui comença. *Tot Veguer , e Sotsveguer , e Balle , e Cort, e Jutge ordinari , e Aſſeſſor , e Carceller , e Jutge altre Official , qui ara vſen de juriſdiction,qui ara ſien en lo Offici, &c.* E ſobre lo Capitol fet per nos en la General Cort de Leyda , qui comença. *Primerament ſobre el primer , e ſegon Capitols de la dita Cort de Barcelona , en los quals es feta mentio, &c.* Que ara de preſent tots los Veguers , e Sotsveguers , Balles , e Sotsballes, Corts , e Loctinents de Corts e Aſſeſſors , e Jutges ordinaris,e tots altres Officials noſtres qui vſen de juriſdiction,ſian,e ſien remoguts per nos de Veguerias, Ballias,e altres Officis lurs,e que per nos ara ſien elets vn Cavaller, e vn Ciutada,e vn Savi en dret,e alli hont no es Ciutat, ſia elet de Vila,e vn Cavaller,e vn Savi en dret en cascuna Veguería, e que ſien de cascuna Veguería: Los quals Cavaller, Ciutada, o home de Vila, e Savi en dret hajan,e elegeſcan vn Notari , e inquiran a meſſions noſtres contra los dits Officials , e contra aquells encara qui ſien eſtats Officials,e que ſon gitats , e remoguts de lurs Officis, contra los quals no es feta inquiſitio : E inquiran, e enſerquen contra los dits Officials , ſi aquells Officials ſon eſtats negligents en guardar,deffendre,e mantenir la juridictio,e los drets noſtres,e ſi han conſentit,o fet frau per diners, o per altra raho en dan noſtre,e a diminutio de la juriſdictio noſtra,e inquiran encara contra los dits Officials ſobre los ſtatuts, e ordinations de las Corts paſſadas,e de aquesta Cort preſent trencadas, o no obſervadas,e ſobre totas, e ſenglas injurias,e torts fets per los dits Officials a Vniverſitats,a Eſgleyas,a Prelats,a perſonas Eccleſiaſticas,e a ricshomens,a Cavallers,a Ciutadans,e altras qualſevol perſonas ſingulars,e ſobre totas altras coſas , en las quals los dits Officials , o algun de aquells en lur Offici, o tenint Offici,hajan delinquit.E juren ſobre los Evangelis de Deu,e façan homenatge a nos,que be, e lealment inquiran contra los dits Officials, e condamnen,e abſolgan aquells ſegons juſtitia,e lur bona conſcientia: Axi empero,que en proprietat, o en poſſeſſio de alguna coſa, o en algu altre cas,per la ſententia, o proces dels dits Inquiſidors no puxa dret eſſer guanyat , ne prejudici fet a nos , o a alguna altra perſona , ſino tantſolament quant a condemnatio, o abſolutio del crim,o culpa dels dits Officials , com per aquest Capitol ſummariament ſie feta enquesta, e deja eſſer enquest,e pronuntiat tantſolament de crim , e culpa dels Officials , e no de altra coſa. E las denuntiations, e los clams, e las querelas ſien donats als dits Inquiſidors dins vn mes, lo qual començ , com lo Official començ a tenir taula : E puys dins tres meſos ſeguents los dits Inquiſidors determinen aquellas queſtions ſummariament , e ſens figura de juy,per lur Offici,o en aquella manera que a ells ſera viſt faedor, remogudas empero temor,amor,e mala voluntat,e tot ſervey,e altre frau.E que nos,o Procurador noſtre,o algu altre Official noſtre no embarguem en tot,o en partida,ne a nos reſervem la dita inquiſitio , o conoixença , o pronuntiatio de

aquella, o part de aquella, ans nos, e Procuradors, e Officials noſtres manem, e manar façam a execútio qualſevol coſas, que per los dits Inquiſidors ſeran jutjadas, quant a ſatisfactio faedora, ſegons la ſententia dels dits Inquiſidors, a aquell, o aquells, als quals los dits Officials dan hauran donar, o injuſtitia hauran feta: Mas empero nos ſins volem, puxam fer gratia, o remiſſio a aquells qui ſeran condemnats, de allo tantſolament que a nos ſera jutjat per los demuntdits Inquiſidors, e encara de pena corporal, ſi perventura aquells Officials, o algun de aquells deaquen ſeran condemnats: La qual remiſſio, e gratia puxam fer, ſins volrem: Empero apres que la dita ſententia ſera donada per los dits Inquiſidors. E ſi algu, o alguns dels dits Officials ſeran condemnats, ſien ſervats contra aquells los Capitols de las Generals Corts de Barcelona, e de Leyda. E ſi ſeran trobats ſens culpa, e abſolts, que nos puxam aquells tornar en Officis. E que los dits Veguers, e altres Officials de muntdits, axi aquells qui ara ſon en Officis, com aquells qui ja ſon exits de aquells Officis, e aquells encara qui de aqui avant ſeran en los Officis demuntdits, ſien tenguts, e hajan perſonalment, o per Procurador ſufficient tenir Taula, e de comparer, e reſpondre, e proceir devant los dits Inquiſidors, ſobre totas las coſas demuntditas. E ſi algu dels dits tres Inquiſidors, per malaltia, o per altre legittim embargament no pora eſſer, ne entendre en las coſas demuntditas, quels dos romanents per nom, e per authoritat noſtra ne puxan elegir altre, e a ſi acompanyar, qui enſemps ab aquells proceeſca ſobre las ditas coſas, ſegons la forma demuntdita. E aquell que en aquеſt cas elegiran, e aſſociaran a ells, faça ſegons la forma demunt poſada ſagrament, e homenage al hu de dits Inquiſidors, qui lo dit ſagrament, e homenage reba per nos, e per authoritat noſtra. E los dits Inquiſidors hajan aquеſt poder entro a la primera General Cort de Cathalunya, e ladonc nos ne elegeſcam altres tres ſegons la forma demuntdita, qui hajan aquell mateix poder entro a laltra Cort General ladonc primer vinent: E puys ſegons aquеſta mateixa forma ſie feta electio dels dits tres Inquiſidors en cascuna Cort General. E ſemblantment nos remogam de Officis, tots, e ſenglés Officials demuntdits de tres en tres anys en cascuna Cort General, e ſi Corts Generals eren elongadas de tenir per alguna neceſſitat, ſegons que en los Capitols de las ditas Corts Generals paſſadas es contengut, que las inquiſitions, e lo mudament, e remotio dels Officials no ſien elongats: ans de de tres en tres anys, en las carneſtoltas de quareſma per nos ſe façan, axi com demunt es contengut. E ſi algu dels dits Officials ſera condemnat en quantitat de ſinccents ſous, o encara en menor quantitat, o en alguna altra coſa valent ſinccents ſous, o menys, per los dits Inquiſidors, que aquell Official condemnat nos puxa de aqui appellar: Mas de condemnatio de major valor, o quantitat de ſinccents ſous, e de caſcuna ſententia de qualſevol quantitat ſie, per la qual ſe ſeguis a aquell Official infamia, ſegons lo Capitol de la General Cort de Leyda, e de ſententia de pena corporal, ſe puxa appellar lo dit Official vna vegada, ſegons lo Capitol de la General Cort de Barcelona. E aquell ſemblantment qui haura donada demanda contra lo Official, ſe puxa appellar en ſemblant manera, ſis volra, ſi en quantitat, o en coſa valent ſinccents ſous a ell ſera viſt, per los dits Inquiſidors eſſer agreviat, ço es aſaber, que deaquen hajeſſen abſolt lo dit Official. E encara que quiſcu ſe puxa ajudar de benefici de la appellatio de la part altra. E la quantitat dels dits ſinccents ſous ſie enteſa tantſolament de vna ſententia ſingular, donada contra aquell Official per Vniverſitat, o per vna perſona, o per moltas, e nos puxa en tendre, ne multiplicar de condemnations fetas en diverſas ſententias. E nos ara de preſent, e de puys per tots temps en caſcuna Cort General aſſignem dos Savis en dret covinents, ço es a ſaber, hu en la Ciutat de Barcelona, e laltre en la Giutat de Leyda, per determinar las appellations per los demunt dits fetas, ſegons la forma demun dita: Los quals dos Jutges de appellatio façan a nos ſagrament, e homenatge, que determinen ſegons juſtitia, e lur bona conſciẽtia las ditas appellations, e caſcuna de aquellas, dins trenta dies continuament ſeguents, puys que la dita appellatio ſera feta. E que

los

los dits Jutges de appellations, e quiscun de aquells dins los dits trenta dies puxan proceir, e fer proceir de hora en hora, de die en die, e ſummariament, e ſens figura de juy, ſegons que aquells Jutges, o al hu de aquells ſera viſt faedor. E lo Jutge de las appellations demuntditas, qui ſera aſſignat en la Ciutat de Barcelona, determine las ditas appellations a nos fetas per Officials, e qualſevol altras perſonas, o Vniverſitats de las Veguerias, e Ballias de Barcelona, de Valles, de Gerona, de Beſalu, de Oſona, de Bages, de Berga, e de Bergada, de Ripoll, de Vilafranca, e de Montblanc: E lo altre Jutge de appellations qui ſera aſſignat en la Ciutat de Leyda, determin las appellations a nos fetas per Official, o per qualſevol altras perſonas, o Vniverſitats de las Veguerias, e de Ballias de Leyda, de Ribagorça, de Pallars, de Cervera, de Tarragona, de Tortoſa, e de las Montanyas de Prades, ſegons la forma de munt dita. Sie entes empero, que aqueſtas coſas no hajan loc en Officials, qui ara han los dits Officis a per tots temps, o a violari, quant a remotio, o ſuſpenſio dels Officis, mas ſie feta inquiſitio contra aquells per los dits Inquiſidors, ſegons la forma demuntdita: E ſi ſera trobat, que en alguna coſa hajan delinquit en lurs Officis, o tenint Offici, quen ſien punits a coneguda, e arbitre dels dits Inquiſidors: Las quals totas coſas ſien ſervadas, e ſeguidas de aqui avant per tots temps contra los Officials eſdevenidors, ſegons la forma demuntdita. En aqueſtas coſas empero, o alguna de aqueſtas no ſie enteſa la perſona del Illuſtre molt car Infant fill noſtre, Procurador de Cathalunya, ni de ſon Loctinent, ne encara de Jutges de noſtra Cort, e del dit Infant, e de ſon Loctinent: Mas empero lo dit Infant, e los altres demuntdits ſien tenguts, de tenir, e de obſervar las ordinations de las Corts paſſadas, e de la preſent, e encara de las eſdevenidoras. Las altras coſas contenguda en las Conſtitutions, e ſtabliments, e ordinations de las altras Corts Generals de Cathalunya romangan, e ſien en lur plena força, e valor.

***

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xj.

ORdenam ſobre los Capitols de las Corts Generals paſſadas, parlants, que tot Veguer, e Sotsveguer, e Balle, e Cort, e Jutge ordinari, e Aſſeſſor, e Carceller, e tot Official que vs de juriſdictio, e Loctinents de aquells en los loes noſtres, al entrant de lur Offici, ans que vſen, e gozen vſar de aquell Offici, &c. que tots los dits Officials, o quiſcu dells hajan aſſegurar, ſegons forma del Capitol de la Cort General de Barcelona per nos celebrada, lo qual comença. *Primerament, que tot Veguer, e Sotſveguer, &c.* E ſegons la declaratio feta ſobre lo dit Capitol per nos, en la General Cort de Leyda, que los dits Capitols ſien tenguts, e obſervats. E perço car alguns Veguers, e Sotſveguers, e altres dels Officials demuntdits de fet han vſat dels dits Officis, negun ſagrament, o aſſegurament per aquells fet, en menyſpreu de las ordinations de las ditas Corts Generals, perço ordenam, que de aqui avant algu Official dels demuntdits preſents, e eſdevenidors no vs, ne gos vſar del Offici, tro ſus que los dit ſagrament, e ſeguretat hajan fet, ſegons la forma dels dits Capitols. E ſi algu, ans que haja aſſegurat, e jurat, vſara del dit Offici, quen ſie punit per los dits Inquiſidors, a arbitre de aquells, axi com perſona privada, qui vſas de Offici public.

VIIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj. Cap. xviiij.

STatuim, e encara ordenam, que los Scrivans de las inquiſitions que ſon fetas, es faran contra los Officials noſtres, ſien elegits, e poſats per los Inquiſidors: E que lo ſtabliment de la terça Cort de Barcelona per nos celebrada, en lo qual es contengut, quels Inquiſidors hajan, e elegeſcan vn Notari, &c. ſie obſervat: E ſi contrafet es, o ſera, que ſie revocat, e no valla.

X. ALFONS Terç, en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. iij.

PER tal que las ditas Inquiſitions mils ſien complidas, e de tot en tot ſien terminadas, ſtatuim, que ſi per algun cas, las demunditas Inquiſitions dins quatre meſos, ſegons la forma del dit Capitol, no eren determinadas, que los dits Inquiſidors ſien tenguts, ſens nova commiſſio, ſalari, e deſpeſas, las ditas Inquiſitions, com abans poran, finir, e determinar, lo paſſament dels dits quatre meſos no contraſtant, a las quals coſas per lo ſagrament e homenatge per ells faedors en lo començament de las Inquiſitions ſe eſtrenyer, e obligar ſien tenguts.

XI. LO MATEIX en dita Cort, Cap. iiij.

COM ſegons los Capitols de las Generals Corts de Cathalunya los dits Inquiſidors puxan a ſi elegir Notari, ſtatuim, que los dits Inquiſidors en los dits ſagrament, e homenatge per ells facdors, ſe obliguen, e prometan, que ſegons lur bona conſcientia elegiran bon Notari, e convinent, ne contra aço prees, monitions, e inductions de nos, o de qualſevol altre no obeiran, ne faran.

XII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. v.

PER tal que dels ſalaris dels dits Inquiſidors no puxa de aqui avant eſſer dubtat, e perço que las ditas Inquiſitions nos puxan mes que no deven retardar, ſtablim, e ordenam, la tarxario ſeguent deure per tots temps inviolablement eſſer obſervada, ço es a ſaber, que al Cavaller ſien donats per quiſcun die dels dits quatre meſos ſis ſous Barceloneſos, e al Ciutada, o home de Vila quatre ſous, e al ſavi en dret quatre ſous, e al Notari, o Scriva de las ditas Inquiſitions dos ſous.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vj.

VOlem, ſtatuim, e ordenam, que lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey en Iacme de bona memoria pare noſtre en la tercera Cort de Barcelona, en lo qual ſe conte, que Inquiſitio ſie feta contra los Officials, qui los dits Officis han a per tots temps, o a violari, ſie obſervat, e haja loc en cara en los Officials de aquells locs, qui apres lo dit Capitol a nos, per cambi, o per compra, o per qualſevol altre Titol ſon pervinguts, jatſie que per los Senyors, qui abans foren del dits locs, los dits Officis a ells ſien eſtats donats, o per tots temps, o a temps.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

STatuim, e ordenam, que los Notaris Regents las Scrivanias de las Corts dels Veguers, e dels Balles noſtres ſien tenguts de aſſegurar, e de tenir taula, axi com, e quant los altres Officials ſon tenguts, ſegons la forma dels Capitols demuntdits.

XV. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC.Lj. Cap.iij.

MES encara, com ſegons las Conſtitutions de las Corts paſſadas los Notaris Regents las Scrivanias de las Corts dels Veguers, e dels Balles noſtres ſien tenguts tenir taula, axi, e quant altres Officials tenirla ſon eſtrets, e poria tornar en dubte, ſi entretant deuen eſſer ſuſpeſos del regiment de aquellas, perço ordenam, e ſtatuim, que aquells Notaris regents las ditas Scrivanias, ſie que las hajan a per tots temps, o a vida, o a temps, ſian ſuſpeſos del regiment de aquellas, aytant com tendran la taula, axi com, e ſegons la forma de las Conſtitutions de muntditas, los Officials demuntdits ſon remoguts, e ſuſpeſos: Ne al regiment de aquellas, per raho de commiſſio noſtra, o dels Inquiſidors de la taula, o en altra manera hi pugan retornar, ſino en aquella manera, que los Veguers, e Balles, e altres Officials eſtrets a tenir taula ſegons las ditas Conſti-

Conſtitutions, a tenir los dits Officis poden retornar. Ajuſtat, que ſi la Scrivania ſera de aquell Notari, qui tendra taula, que durant lo tems de la taula, puxa a alguna bona, e convinent perſona lo regiment de aquella Scrivania commanar, qui per ell aquella Scrivania tenga, e govern.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap.x.

PER tal que a las fraus, las quals a las coſas dejus ſcritas havem trobat eſſer fetas, ſie contreſtat, ordenam, e ſtatuim, que ſi a algun Veguer, Balle, o qualſevol altre Official qui en Cathalunya haja a tenir taula, per nos, o per qualque altre per veu noſtra havent de aquen poteſtat, alguna cauſa es commanada, de la qual ell per dret ordinari conexer poria, que de aquellas coſas que per vigor de aytal commiſſio haura fet, taula tenir ſie tengut, axi com ſi per dret ordinari de aquella hajes conegut: empero ſi alguna cauſa fora ſon Offici, o de la qual ell per dret ordinari no poria conexer, a tal Official ſera commanada, de aquellas coſas que per vigor de tal commiſſio haura fetas, tenir taula no ſie tengut.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxviiij.

PErço que lo ſalari dels Inquiſidors de la taula pus facilment ſie pagat, ordenam, e ſtatuim, que los Veguers, Balles, e qualſevol altres Officials noſtres qui a tenir taula ſon eſtrets, ans que de lur Offici vſen, e encara a aquell Offici ſien rebuts, depoſen, e depoſar hajan en alguna taula de cambi convinent, e ſegura, e hont taula de cambi no ſera trobada, en poder de algun cõvinent Mercader, o altre prohom, lo ſalari dels Inquiſidors, per las Conſtitutions de las celebres Corts paſſadas tatxat, per ſou, e per liura, ſegons los ſalaris, e emoluments, los quals aquells Officials, en, e per los Officis a ells commanats reben, e la quantitat la qual los dits Officials hauran depoſada, puxan aſſi dels eſdeveniments de lur Offici francament retenir: e lo Meſtre rational de la Cort noſtra qui ara es, e qui per temps ſera, aquella quantitat depoſada, per ſol monſtrament de apocha per lo cambiador, o Mercader, o altri qui aquell depoſit rebra, feta, en cõpte a aquells Officials rebre ſie tengut, jatſie que letra noſtra de manament, o executoria del Theſorer no monſtren.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Cervera, Any M.CCC.Lviiij. Cap.vj.

ORdenam encara, e ſtatuim, que los Officials noſtres qui eſtrets ſon de tenir taula, apres que hajan depoſats lurs Officis, hajan en las Ciutats, e Vilas, en las quals ſon eſtrets de tenir taula, per ſinquanta dies perſonalment romanir, per tenir la taula, e que dins aquells ſinquanta dies no puxan de aquellas Ciutats, o Vilas, o lurs Termens exir, ſi aço no feyan de expreſſa licentia, e conſentiment de las fermanças per ells en lo començament de lurs regiments dadas, de la qual licentia haja aparer per publica carta. E per aqueſtas coſas a ſervar, ans que vſen dels Officis a ells commanats, ſien tenguts fer ſagrament, e homenatge, es a ſaber a aquell, en poder del qual faran la ſeguretat de tenir taula.

XVIIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.CCC.Lxiij. Cap.viiij.

LOS Jutges de la taula no ſien tenguts, en alguna coſa obeir a letras de moſtra Cort exidas, o exidoras per importunitat, inadvertentia, o en altra manera, contra Ordinatio feta per lo molt Alt Senyor Rey Namfos Pare noſtre de bona memoria, en la Cort de Montblanc, que comença. *Com ſegons los Capitols, &c.* los quals Jutges, perço que en lur Offici ſien pus diligents, en lo començament tantſolament, la terça part del ſalari a ells ja tatxat per las Conſtitutions de la dita Cort de Montblanc, reban, e paſſat lo mes, qui ſegons las Conſtitutions fetas per lo Senyor Rey en Iacme Avi noſtre en la Cort terçera de Barcelona ſe dona a propoſar los clams, e querimonias de devant ells, altra

terça

terça part, e la romanent terça part en la fi dels tres meſos, quis donan a ells per determinar las inquiſitions, e proceſſos, las quals, o los quals faran, lavors pero, quant en totas aquellas inquiſitions, o proceſſos lurs ſententias hauran dadas: en altra manera, entro que aquellas hajan dadas, aqueſta derrera paga los ſie retardada. Manants als Cambiadors, Taulers, e qualſevol altras perſonas, qui a pagar lo dit ſalari als dits Jutges ſon eſtrets, que fortment ſe guarden, que nols paguen en altra manera, ſino axi com es dit. E perço que aytals inquiſitions, o proceſſos per los dits Jutges dins los dits tres meſos de tot en tot ſien terminats, volem, per aquells aqueſt orde eſſer obſervat, que lo dit mes paſſat, quis dona a propoſar las querimonias, los dits Inquiſidors, o Jutges aſſignen vn mes a aquells, qui las ſuas querimonias hauran propoſadas, a poſar, articular, dir, e provar qualſevol coſa que poſar volran, articular, dir, e provar, e apres aſſignen altre mes als Oficials tenint las ditas taulas, a propoſar totas deffenſions, e exceptions, e a dir, ſi alguna coſa dir volran, e provar, los quals paſſats caſcuna part no ſie oida, e apres en lo derrer mes no ceſſen las lurs ſententias publicar. Manants als dits Jutges, que almenys vna hora de quiſcun die juridic dels dits quatre meſos en aquellas inquiſitions, o proceſſos hajan, e ſien tenguts entendre ab diligentia.

XX. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap.xxiij.

CAR a noſtra oida es pervingut, que alguns de noſtres Officials, als quals ſe pertany de conexer de cauſas, e de querelas de paus, e de trevas per dret ordinari, de tenir taula per aqueſtas coſas erroneament affermen, ſi eſſer exempts, per tal que la aſſertio de aytals no prejudic a la veritat, e per tal que en aqueſtas cauſas, de las quals no ſolament gran, mas molt gran interès ſen ſegueix a la coſa publica, no puxa eſſer feta alguna coſa cõtraria, o adverſa a dret, e a Cõſtitutions, declaram, q̃ los dits Officials per las ditas cauſas, axi com per altras, tenir taula ſien conſtrets.

XXI. MARIA Conſort, e Leſtinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xx.

LO Scriva de la taula qui per Conſtitutions de Cathalunya deu eſſer elet per los Inquiſidors, o Jutges de aquella, las quals ab la preſent confirmam, e a aquellas anyadint ordenam, e volem, que lo dit Scriva, ſie, e haja eſſer poblat, domiciliat, e eſtadant de la Ciutat, Vila, o Loc, Ballia, o Vegueria, hont la dita taula ſe tendra, e ſi algun altre impetrara la dita Scrivania, o ſera eler contra la forma de ditas Conſtitutions, tal impetratio, o electio ſie caſſa, e nulla, e los dits Jutges, o Inquiſidors no goſen, ne ſien tenguts aquell admetre, e ſi feyan lo contrari, ipſo facto perdan lurs Officis. Anyadint mes avant, que lo dit Notari per los dits Inquiſidors, o Jutges elet, ans que vs de la dita Scrivania, o Notaria, haja, e ſie tengut jurar en poder de aquells, que no haja comprada la dita Scrivania, ne aquella tendra, o regita per altri, nen fa, o fara reſponſio alguna, e encara haja aquella dita Scrivania, o Notaria regir, o exercir perſonalment.

XXII. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D.iij. Carp. xxviij.

STatuim, e ordenam, que los Officials qui han depoſar los ſalaris dels Jutges de las taulas, en los introits de lurs Officis hajan a jurar, que per via directa, ne indirecta no han obtengut, ni fet obtenir los Officis de judicaturas de las taulas, ne de aqui avant los pugan fer obtenir. E que los Jutges de taulas no pugan fer gratias, ne pactes de lurs ſalaris. E que algu qui haja feta fermança al Official, qui ha a tenir taula, no puga eſſer Jutge de aquell Official, a qui haura feta fermança.

***

XXIII. GER-

XXIII. GERMANA Conſort, e Loctinent General de Ferrando Segon, en la Cort de Montſo, Any M.D.xij. Cap. xiiij.

STatuim, y ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que los Jutges de appellations de Gerona, e altres Jutges Reyals de appellations en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, de aqui avant hajan, e ſien obligats tenir taula devant los Jutges de la taula, en lo loc, y temps que los altres Officials triennals tindran taula, e que durant dita taula no pugan vſar en alguna manera contra aquell, o aquells, qui als dits Jutges hauran donada demanda: ans hi hajan a ſubdelegar altri durant la dita cauſa, y ſins aquella ſie finida: no entenent en la preſent Conſtitutio eſſer compreſos los Jutges de appells dels Conſolats de mar, o de Mercaders, attes que ſobre la forma de tenir taula en aquells, es ja proveit per Privilegis, vſos, y coſtums, y en altra manera, ni encara ſien compreſos ſots la preſent Conſtitutio los Jutges de apells, de la ſententias ques donaran per los Jutges de la taula.

XXIIII. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.xxxiiij. Cap. de Cort x.

COM per Conſtitutio del Rey Don Ferrando de immortal memoria, en la Cot Celebrada en Mõtio en lany M.D.xij. Capitol xiiij. ſie diſpoſat, que lo Jutge de appellations de la eſtatio de Gerona ſie obligat de tenir taula, ſegons los altres Officials la acoſtuman tenir, y fins aci los qui han tengut, y lo qui vuy de preſent te dit Offici hajan recuſat, y vuy racuſe tenir dita taula, y los Jutges de taula no han curat, ne curan compellirlohi, perço ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat, que la dita Conſtitutio ſie effectuada, y obſervada, y que ſie proveit, que lo dit Jutge de appellations haja de preſtar ſegureta de tenir taula, com acoſtuman los altres Officials Reyals, y que ſie inhibit de exercir dit Offici, fins haja preſtada dita ſegureta, y que los Jutges de taula de aqui al devant en las cridas que faran, citañe los Officials qui han tenir taula, hi hajan a nomenar expreſſament lo dit Jutge de appellations, axi com acoſtuman cridar los altres, ſots pena de mil florins de or, y de privatio de lurs Officis. Plau a ſa Majeſtat.

XXV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. Lx.

STatuim, e ordenam, que en las cauſas dels Jutges de taula no ſien admeſas, ni proveidas demandas, ni altras ſcedulas, que no ſien ſotaſcritas del nom de algun Doctor, o Advocat approbatte ſi per inadvertentia, o altrament eran admeſas, o proveidas per dits Jutges, que de aquellas no ſen puga haver raho, ans ſien hagudas per no preſentadas.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxj.

LOS Jutges de taula no pugan rebre arrendament, ni altre qualſevol emolument, o profit de la creatio de Notari, o Scriva de dita taula: y que lo Scriva de dita taula, apres que ſera creat, no puga arrendar dita ſcrivania, ni ſubſtituir altre en loc ſeu.

XXVII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.Liij. Cap. de Cort. ij.

SVpplica la preſent Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que ates, que en la Vegueria de Camprodon noy ha Cavallers, ni Doctors, per eſſer Jutges de taula, que tots temps que de altra Vegueria ſeran preſentats al Veguer, y Conſols de Camprodon, ſegons ſe pratica, que aquells ſien admeſos, y los actes per ells fets ſien validos, no obſtant, que no ſien de la Vegueria. Plau a ſa Alteſa, en cas que noy hagues en dita Vegueria perſonas habils pera Jutges de taula.

XXVIII. LO

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los Scrivans dels Jutges de taula no poſen en los proceſſos ſas poteſtats, e proviſions dels Jurges, ni la ſeguretat han preſtada en lo introit de lurs Officis, ni los inſtruments de las meſadas, y aſſignations: y que los dits Scrivans hajan los ſalaris de dits proceſſos originals, y tranſlats, axi, y ſegons es diſpoſat per Privilegis, y Conſtitutions, y no altrament, las quals per dit effecte ſien ſervadas. Plau a ſa Alteſa que no ſe inſereſcan los dits inſtruments, ſino ques chalenden, ſi ja per las parts no fos demanat.

XXVIIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort xxiij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los Jutges de taula que ſeran creats en la Vegueria de Camprodon, hajan, e ſien obligats dins dos meſos, apres que ſeran finits los triennis, o dins vn mes apres que ſeran proveits per Jutges de taula, cridar, y publicar las taulas, e fer tot lo que toca a lurs Officis: e ſi dins dit temps nou faran, no ſien admeſos en dits Officis; e que los tals Jutges de taula no pugan rebre ſino vna terça en publicar ditas taulas, e encontinent hauran donadas las ſententias altra terça, e feta la execution de las ſententias altra terça, los quals ſalaris, lo depoſitari nomenat, y donat per dit Veguer haja, y ſie obligat donar als Conſols de la dita Vegaria de Camprodon, los quals ſien obligats donar, y repartir aquells en la forma ſobredita, y no altrament. Plau a ſa Alteſa.

XXX. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap.xxviij.

MES ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Notaris dels Jutges de taula ſien obligats exigir de quiſcuna de las parts la ſua part del proces, y que lo Official contra lo qual ſera inquirit, pagant la ſua part, no ſie obligat a mes, ans los Jutges de taula hajan de promulgar la ſententia, y lo Notari requeſt ſie tengut fer acte de la promulgatio, y fer la intima, ſots pena de perdre lo ſalari.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

PER quant algunas voltas ab qualitat las cauſas de appellations dels Jutges de taula, ab animo de allargarlas, ſon evocadas a la Regia Audientia, y per Conſtitutio del Rey en Iaume Segon en la tercera Cort de Barcelona, Cap.iiij. començant. *Ordenam de Conſell, &c.* es prefigit terme de trenta dies al Jutge de appells, per expedir ditas cauſas de appellatio, las quals de ſa natura ſon ſummarias, ys deuen expedir en breus terminis, ſupplican los tres Braços de las preſents Corts a V. Mageſtat, li placia ſtatuir, y manar, que eſſent evocada alguna cauſa de appellatio dels Jutges de taula per qualſevol qualitat a la Reyal Audientia, ſe haja alli de expedir dins lo mateix temps, que ſe haurie de expedir devant los Jutges de apells, o altrament ipſo facto ſe entenga la inhibitio eſſer levada, quant al effecte ſuſpenſiu: ans ſe puga proceir per lo Jutge de la taula a la execution de la ſententia per ell donada, preſtada cautio per aquell, en favor de qui ſera donada, y en tot cas ſtatuir, y manar, que las cauſas dels dits Jutges de taula nos pugã evocar per qualſevol qualitat a la Regia Audientia, ni lo Jutge de taula ſie obligat obtemperar a inhibitio de la dita Reyal Audientia emanada, ans ſie forçat proceir avant en la cauſa, y paſſada en coſa jutjada la ſententia per ell donada, lo mateix Jutge la puga executar, ſens altras letras requiſitorias: totas las altras Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort en favor del proces, y ſententias dels Jurges de taula diſpoſants, en força, y valor romanents. Mana ſa Majeſtat, que ſe expedeſcan las tals cauſas dins dos meſos, y que nos pugan evocar a la Reyal Audientia, ſino en cas de eſſer la ſententia del Jutge de appells contraria a la primera.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort xxviiij.

PLacia a V. Majeſtat ſtatuir, y ordenar, que lo Capitol de Cort vint y tres del any M.D.Liij. ſobre las taulas de Camprodon, ſie revocat, caſſat, y anullat, en quant diu, que los Jutges de ditas taulas no pugan exigir la derrera terça de lur ſalari fins fetas las executions, com per cauſa de dit Capitol, apres que es fet, no ſe haja declarada alguna taula, com los Jutges no vullan anar en Camprodon, apres de rebuda la primera terça, pus nols donan las reſtants dues terças la hora de la ſententia, ans be ſie licit, y permes a dits Jutges de taula de dita Vegueria de Caprodon exigir ſon complit ſalari, donada la ſententia diffinitiva per ells en quiſcuna cauſa de ditas taulas, ans de publicadas ditas ſententias. Plau a ſa Mageſtat.

XXXIII. LO MATEX en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Cap.xxxx.

AIuſtant a la Conſtitutio del Sereniſſim Rey en Iaume Segon de glorioſa memoria en la tercera Cort de Barcelona Capitol ij. començant. *Ordenam de conſell, &c.* parlant de la ſubrogatio de algun Jutge de taula, ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que ſi algu ſera ſubrogat en lo loc de vn del Jutges de taula, haja de ſervir lo Offici ab lo mateix ſalari del Jutge de taula, en loc del qual ſera ſubrogat, ſens poder eſſer exigit nou ſalari, ni altra qualſevol coſa ſe puga rebre per la tal ſubrogatio de alguna de las parts, encara que ſe diga que voluntariament loy vulla donar.

XXXIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. C.iij.

PER quant lo Offici de Conſol de mar de la Ciutat de Gerona es de tal condicio, que los qui han tengut aquell, no poden obtenir altre Offici en dita Ciutat, fins a tant hajan purgat taula, y perço nos troba, qui vulla acceptar dit Offici de Conſol de mar, lo que es en gran dany de dita Ciutat, y detriment dels commerçants, y altres habitadors, y Poblats en dita Ciutat, per tant ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que los qui fins vuy ſeran eſtats, y per avant ſeran extrets en Conſols de mar de la dita Ciutat de Gerona, pugan obtenir qualſevol altre Offici de juriſdictio, y altres de dita Ciutat, encara que no hajan purgada taula, pus lo qui ſera eſtat Conſol, y volra concorrer en algu dels dits officis, no ſera impetit, ni contra ell ſie donada demanda alguna, revocant en aço en quant meneſter ſie qualſevol Conſtitutio lo contrari diſpoſant.

XXXV. PELIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M.D.Lxxxxix. Cap. xij.

ATteſa la gran negligentia que los Jutges de taula tenen en fer juſtitia de les quexes ſe donan dels Veguers, y altres Officials ordinaris, y nos curan de declarar les cauſes dins quatre meſos, ſtatuim, y ordenam que ſi dins dit termini no declararan dites cauſes hajan de reſtituhir los ſalaris depoſats per Conſtitutions, y pagarne altre tant de llurs bens propris.

QVE LOS OFFICIALS PVGAN ESSER PVNITS DVRANT LVRS OFFICIS. TIT. LII.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxiij. Cap. xvj.

STatuim que ſi algun Official noſtre regint algun Offici de juriſdictio delinquira, o altrament fara injuria a algu, que nos durant lo dit Offici lo pugam punir, o fer punir, jatſie que lo temps de tenir taula no ſie encara vengut, ſi empero ans aparra convenir.

DE

DE INSICVLACIO DE DEPVTATS, Y OIDORS. TIT. LIII.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. Lxvj.

COM tots los Bisbes, y ſos Capitos del preſent Principat (exceptat lo de Solſona) tingan llochs fixos, y certs en las bolſas de Deputats, y Oydors reſpective del preſent Principat, à ſaber es, los Bisbes de Deputat, y los Capitols de Deputat, y Oydors, ademès de altres llochs volants, en los quals poden concorrer, y eſſer inſaculats tots los individuos de dits Capitols; y ſia molt conforme à tota rahò, y juſticia, que lo Bisbe de Solſona, y ſon Capitol, tingan tambe llochs fixos, y certs en ditas bolſas, com en las Corts de M.D.Lxxxxviiij. fou eſtatuhit, y decretàt, y que goſen de la mateixa prerrogativa, que goſan los demes Bisbes, y Capitols del preſent Principat, per concorrer en las Corts Generals com los demes Bisbes, y Capitols del preſent Principat; y altrament, no poderſe conſiderar rahò en contrari: Perçò ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuim, y ordenàm, que de aqui al devant, lo Bisbe de Solſona, que de preſent es, y per temps ſerà, ſie inſaculàt, en la bolſa de Deputat Eccleſiaſtich del preſent Principat, y dos Capitulars del dit Capitol de Solſona, ſian inſaculats en las bolſas de Deputat, y Oydor Eccleſiaſtich, à ſaber es, vn en la bolſa de Deputat, y altre en la de Oydor; Y que tots los dits Capitulars, ò individuos del dit Capitol, ſien capaces per poder ocupar, y eſſer inſaculats en los llochs volants, ſi, y conforme goſan de eſta capacitàt los Capitulars de tots los demès Capitols; volent aixi ſe ſerve en tot, reſpecte de dita inſaculaciò del Bisbe, y Capitol de Solſona, lo mateix que ſe obſerva, y ha obſervàt, reſpecte dels demés Biſbes, y Capitols del preſent Principat; Y perço eſſer erigits, tres nous llochs en ditas bolſas de Deputat, y Oydor Eccleſiaſtichs reſpective; à ſaber es, vn de Deputat per dit Bisbe de Solſona, altre de Deputat per vn individuo, ó Capitular de dit Capitol, y altre de Oydor Eccleſiaſtich per vn dels Capitulars de dit Capitol. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE DEPVTATS, Y OIDORS. TIT. LIIII.

I. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona Any MCCCC.xiij. Cap. de Cort ij.

SVpplica la dita Cort, queus placia, per vos, e voſtre Illuſtre Primogenit, e voſtres, e ſeus ſucceſſors loar, e approbar, ratificar, e confirmar los Capitols, e Ordinations del General de Cathalunya: e no reſmenys donar, e atorgar la juriſdictio acoſtumada als Deputats elegidors en la preſent Cort, ſi ſeran triennals, e a lurs ſucceidors triennals generalment, faent (ſi voſtra merce ſera) ſalvetat, que per aqueſta confirmatio no ſie fet prejudici a la confirmatio general ja feta per vos Senyor en voſtre novell, e benaventurat advenimient. Enten empero Senyor la dita Cort, que ſi per temps mudara la forma de la electio dels Deputats, que haja haver conſentiment voſtre Senyor, tant com toca la juriſdictio, ſi dones la dita Cort ara, o lavors no tornava en la pratica de la Deputatio, que tenia abans que la preſent Cort ſe celebras, la qual coſa li fos leguda àb aquella mateixa juriſdictio, la qual ara per lavors vos placia atorgar. Plau al Senyor Rey, e atorga la dita juriſdictio.

II. FERRANDO Segon, en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xxxiij.

COM alguns coronats allegants corona procuren empatxà la juriſdictio del General per los Officials Eccleſiaſtics, en manera que las Generalitats per aqueſta via moltas vegadas romanen fraudadas, en gran dany de la coſa publica del Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, pertant

volem

volent proveir a la indemnitat del General, e per tòlre occasions de cometre fraus, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que tots aquells qui de aqui avant impetraran, o obtindran inhibitions de Iutges Eccleſiastics contra la dita jurisdictio del General, perturbant aquella, sien haguts ipso facto per inhabils pera Officis de Deputats, e Oydors de comptes, y de tots altres Officis del General.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. ij.

LOs tres Staments, o Braços de la Cort General de vostre Principat de Cathalunya convocats en Corts Generals, las quals Vostra Mageſtat de present celebra en la Vila de Montso, als incolas de vostres Regnes deça mar, humilment supplican a Vostra Majestat, que axi com ha acostumat, seguint los vestigis dels predeceſſors de sa Excellentia, li placia confirmar, e atorgar la potestat, e la jurisdictio atorgada, e consentida en Corts passadas als Deputats del General del dit vostre Principat de Cathalunya, segons que a aquells es estat atorgat, e han acostumat de vsar fins aci. E noresmenys Senyor molt Excellent, com en Corts Generals a supplicatio dels Staments de dita Cort, entre las altras cosas per lo Rey en Pere terç de bona memoria tritavi, e predeceſſor de vostra Excellentia sie estat consentit, e atorgat vn Capitol, sobre la jurisdictio dels Deputats, o en aquella conferent, del tenor seguent. *Item que vos Senyor, ni lo Senyor Duc, ni Theſorer, ni algu altra Official vostre, o seu, ni alguns Ordinaris, Corts, o Commissaris, o Iutges, ni los Prelats, Comtes, Vescomtes, Barons, Rics Homens, e Cavallers, ne altres havents jurisdictio en lurs Locs, ne lurs Officials, per propri moviment lur, ni de Fiscal, o de qualsevol persona, sino solament a denuntiatio, e instantia dels Deputats Residents en Barcelona, o de altre per part, o ab poder dells, no puxats, ne puxan, nes dejan entremetre contra algu, qui hajes comesa frau en las ditas Generalitats, o imposition, ne dequen puxats, ni puxan fer Inquisitio, ni punitio alguna, si doncs no eren requests per los dits Deputats, ne puxan demanar, ne haver penas algunas, ne part de aquellas, si doncs abans no era conegut per los dits Deputats, aquellas penas esser comesas, ne encara lavors, sino aytant, com per los dits Deputats requets ne fossen. Plau al Senyor Rey.* E per quant per alguns es estat dubtat, que totas penas adjudicadas al dit General, fossen compresas en la concesio del dit Capitol, hoc encara, si la Inquisitio, e punitio mentionadas en lo predit Capitol son entesas, axi Civilment, com Criminal, e altrament, per bon stat de la vostra cosa publica, e vtilitat de dit General, placia a Vostra Majestat confirmar lo dit Capitol, e ajustant a aquell consentir, e atorgar, que Vostra Majestat, ne vostres succeſſors, ne algun altre Official vostre, o seu, ne alguns Ordinaris, o Comissaris, ne Iutges, ne los Prelats, Comtes, Vescomtes, Barons, Rics Homens, e Cavallers, ne altres Homens jurisdicto havents en lurs locs, ne lurs Officials, per propri moviment lur, ne de Fiscal, o de qualsevol persona, sino solament adenuntiatio, e instantia dels Deputats residents en Barcelona, o de altra per part, o ab poder dells, nous pugau, nes pugan, nes degan entremetre contra algu qui hagues comesa frau en las ditas Generalitats, e imposition, o fos incidit en pena alguna, que per altres Capitols de Cort fos, o sie adjudicada al General, ne de quen pugau, ni pugan fer Inquisitio, ni punitio alguna, Civilment, ni Criminal, si doncs no eren requests ha per los dits Deputats, o los dos lecs de aquells, en lo que toca lo Criminal, ni pugan demanar, ni haver penas algunas, ni part de aquellas, si doncs abans no era conegut per los dits Deputats, o per los lecs de aquells, en lo que concerneix lo Criminal, aquellas penas esser comesas, ne encara, sino ay tant com per los dits Deputats, o per los dos de aquells en lo que concerneix lo Criminal, requests ne fossen, e que sie consentit, e corroborat per Acte de cort. Plau al Senyor Rey.

IV. PHILIP segon en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. IC. Cap. Lviij.

PEr que aprofitaria poc fer noves Lleys, y Constitutions sino se posàven en obſervança, y tinguessen executio. Perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la pre-

ſent Cort, que tres meſos immediadament ſeguents apres que les preſents Conſtitutions ſeran decretades per nos, y lliurades als Diputats, y Oydors de comptes, tingan obligatio dits Diputats, y Oydors ferles Eſtampar, y poſar en la forma Ordinaria ſots pena de perder los ſalaris de ſos Officis tot lo temps que paſſat dit termini tardaran ha ferho, y que axi de les preſents Conſtitutions Eſtampades, com de totes les altres, ne hajen de donar vn volum a cada perſona dels tres Staments que haura aſsiſtit en les preſents Corts.

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. Lxxviiij.

LOs tres Staments del Principat de Cathalunya canſats dels injuſts, e inquiets procehiments del Conſervador del Hoſpital del Sant Sperit de la Ciutat de Leyda, per los quals tots los Tribunals Ordinaris axi Eccleſiaſtics com Seculars ſon molt prejudicats, y la juriſdictio Real ocupada, ſuplican a Voſtra Mageſtat ſia de ſon Real ſervey manar provehir ab llur conſentiment, y approbatio remey convenient pera que eſtes vexations ceſſen, y cadahu ſia convingut devant ſon Iutge competent, lo qual remey ſperan de Voſtre Mageſtat pus tenen experimentat que altres medis no ſon baſtants ha refrenar la injuſtitia, y gaſtos, e inquietut que dit Conſervador, y ſon judici han cauſat, y cauſan en aqueſt Principat, y Comtats, y Poblats en ells, y que los Deputats hajan de interpoſar ſes parts a tot lo que ſera de importantia pera remediar los exceſſos deſta Conſervatoria, y que tot lo ſtatuit, y ordenat a cerca del Conſervador del Sant Sperit tinga lloch, y ſe haja de guardar ab tots los demes Conſervadors ſi excediran en ſa juriſdictio. Plau a ſa Mageſtat lo ſupplicat en lo preſent Capitol en quant li toca.

Covarruvias Vic.

VI. PHILIP quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. ccij. Cap. ij.

HAvent la experiencia enſenyàt, que trobantſe las Corts Generals congregadas, ſe han ſucitat moltas controverſias, entre los tres Braços de vna, y los Deputats, y Oydors del General de Catalunya, que à les hores ſe trobavan eſſero, ſobre la juriſdicciò de ells, pretenent dits Deputats, y Oydors tenir la juriſdicciò, y facultat de la inſaculaciò, y proviſiò de Officis de la Generalitat, y lo demès tocant à aquella, ſi, y conforme la Cort no fos congregada en virtut del Cap. viij. que comenſa: *Conſiderant* dels fets per lo Redrès del General, y Caſa de la Deputaciò, en lo Any M.D.IC. y altres, eſſent aixis, que congregada la Cort tota la juriſdicciò dels dits Deputats, y Oydors ceſſa, y deu ceſſar, quedant eſta en dita Cort, per quant dits Deputats, y Oydors ſon nudos Procuradors, è Adminiſtradors de la dita Cort, com apar ſe ſupoſa en lo Cap. j. que comenſa: *Primerament* del Llibre dels quatre Senyals del General de Cathalunya: Perçò ſuplican los tres Braços placia à Voſtra Real Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, declarar, que eſſent congregada la Cort General tota la juriſdicciò de dits Deputats, y Oydors ceſſe, y que tota aquella ſia de dita Cort, exceptada la que tocarà en la exacciò dels drets de la Generalitat, y dependents de aquella, y no mes, ò allò quels permetrà, y tollerarà la mateixa Cort; de tal manera, que tot lo que obraràn dits Deputas, y Oydors en altre forma ſia ipſo jure nullo, y de ningun efecte, encara que ho feſſen en virtut de deliberaciò, ò reſoluciò preſa antes de eſſer congregada la Cort, no obſtant qualſevols Conſtitucions, Capitols de Cort, ò Conſuetuts en contrari diſpoſants.
Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE CONSELLERS, PAERS, CONSOLS, IVRATS, Y ALTRES ADMINISTRADORS DE VNIVERSITATS. TIT. LV.

I. PERE ſegon en la Cort de Barcelona, Any, M. cc. Lxxxiij. Cap. xxvij.

ATorgam encara, e approbam, que Paers, Iurats, e Conſellers ſien en las Ciutats, Vilas, e altres Locs noſtres, en los quals antigament ſolien eſſer, e ſien, e romangan en aquell Stament, e vſen, axi com eran, e vſavan en temps del Senyor en Iacme

de

de bona memoria Rey de Arago pare noſtre.

II. ALFONS ſegon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. x.

ORdenam, e ſtatuim, quels Prohomens de caſcuna Ciutat, Vila, o Loc puxan Ordenar, e tatxar, e poſar preu, o ſalari convenient, ab voluntat del Veguer, o del Balle de aquell Loc, o de lur Loctinent, ſobre lo ſalari dels Scrivans dels Veguers, e dels Balles, e de las altras Scrivanias forçadas.

III. PERE terç en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij. Cap. xj.

DE aci avant confirmant lo Capitol fet en la Cort de Montſo, per lo molt Alt Senyor Rey Nanfos de bona memoria oncle major noſtre celebrada, lo qual comença. *Ordenam, eſtatuim quels Prohomens, etc.* E a aquell ajuſtants Ordenam, quel dit Capitol a quiſcuns Notaris, e Scrivans de Cathalunya, jatſie que Scrivania forçada no regeſcan, de tot en tot ſie eſtes.

IV. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xxv.

STatuim, que Mercaderias, Capons, e Gallinas, Cols, Raims, Fruytas ſecas, e verdas, e ſemblants coſas vendreſe dejan en certs locs de caſcuna Ciutat, Vila, o Loc, en los quals Conſellers, Paers, Iurats, o Conſols ordenaran, qualſevol Ordinations qui a aço ſien contrarias de tot en tot revocadas.

V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort xiiij.

COm lo exercici de la Draparia ſie molt precipuo, e neceſſari en lo preſent Principat, y los Regidors de las Ciutats, y Vilas principals de aquell, en las quals ſe obran, y apparellan Draps, pugan, e hajan acoſtumat de ordenar ſobre lo aparell, bondat, y finor dels dits Draps, y altras coſas havents eſguart al dit exercici, y Art de la Draparia: empero, per quant de algun temps en ſa, moltas malicioſas perſonas, per diffugir lo judici dels Regidors, han recorregut als Deputats del General de Cathalunya, los quals pretenent eſſer Iutges, e coneixedors de las ditas coſas, en virtut de algun, o alguns Capitols de Cort, o Conſtitutions, han fetas inhibitions als dits regidors, volent entremetres de las ditas Drapadas, y exercici de aquellas, de que ſe han ſeguits molts danys, e inconvenients, y encara deſtorb, y deſvio a la dita Art de Parayreria. Perço, per proveir a tals inconvenients, ſupplica la dita Cort a voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar, que de aci avant no ſie licit, ni permes als Deputats del dit General qui ara ſon, o per temps ſeran, coneixer, ne entrametres del aparell, bondat, o finor dels dits Draps: ans la coneixença de las ditas coſas, e ordenar ſobre aquellas, ſie dels Regidors de ditas Ciutats, y Vilas principals, e perſonas per ells deputadoras, als quals per Privilegis Reyals es permes: pugan empero los dits Deputats coneixer de tots fraus comeſos, e o cometedors per qualſevol perſonas en los drets del General, e de la Bolla de plom, e ſegell de cera dels dits Draps, com ſie propri de lur Offici, ſegons per Capitol de Cort es conſentit. Plau al Senyor Rey.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. vj.

ORdenam mes avant, com per experientia ſe veja, que lo fer dels paſtells en lo dit Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya aport gran vtilitat a la terra, y en lo fer de aquells ſe abuſa, per no fer los tant leſts com en França, y en altras parts ſe fan, que en qualſevol parts dels dits Principat, y Comtats que dits paſtells ſe faran, las Vniverſitats, o Vilas hajan de poſar dos Veedors, los quals tingan la coneixença de la bondat dels dits paſtells, los quals tingan carrec de regoneixer aquells, y proveir ques façan bons, y ſens frau, ni mixtura de altras erbas: provehint mes avant, que quiſcuna collita ques fara de dits paſtells, ſe haja de poſar apart, ſens meſclarlos ab los paſtells de altra collita, y altrament, ſegons que millor aparra a dits Veedors deures ſer, a tot profit, e vtilitat dels dits paſtells.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. de Cort. xxxxiij.

COm per la Ceſarea Majeſtat en la Cort de Barcelona en vn Capitol començant. *Com lo exercici de la Draparia, &c.* Sie ſtatuit, e ordenat, que no ſie licit, ni permes als Deputats del General de Cathalunya coneixer, ni entremetres del aparell, bondat, y finor dels Draps, ans la coneixença de las ditas coſas, e ordenar ſobre aquellas ſie dels Regidors de las Ciutats, y Vilas principals, y perſonas per ells deputadoras. E com ara de poc temps enſa los dits Deputats hajan fet fer crida, ordenant, y diſpoſant, quin tir han de tenir los Draps, y de aço ſe haja ſeguit algun debat, e queſtio entre los dits Regidors, y Deputats, perço ſe ſuplica a Voſtra Alteſa, que li placia, confirmant, y clarificant lo dit Capitol, ſtatuir, e ordenar, que lo tir, e quantitat, e qualitat dels Draps toca, y pertany als dits Regidors de las Ciutats, y Vilas principals, e la dita crida quant en aqueſt effecte eſſer revocada. Plau a ſa Alteſa.

DE OFFICI DE ALCALDES, Y MONEDERS DE LA SECA. TIT. LVI.

I. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Cap. xviiij.

MOlts inexperts en Art de Monedaria, per fugir a la correctio, e juriſdictio dels Ordinaris, han procuradas exemptions, faent ſe de for dels Alcaldes, de ques ſon ſeguits alguns abuſos, perço de aſſentiment, e approbatio de la dita Cort prometem, que de aqui avant lo dit Senyor Rey, ne nos, ne ſucceſſors ſeus, o noſtres no atorgaran, ne atorgarem proviſio alguna, per raho de la dita Art de Monedaria, ſino a perſonas habils, e expertas, e que realment, e de fet exerceſcan la dita Art, e feta primerament examinatio per los Meſtres de la Seca, mijenſant Sagrament, entreveninthi algun Official Reyal Ordinari, que ſien ſufficients, e que aquella faran premptar be, e leyalment, repellits los qui no ſabran vſar, obrar, ne premptar del dit Offici, o Art, exceptats empero los Officiers Ordinaris, e neceſſaris al dit Offici, e Art: e ſi lo contrari ſera fet per lo dit Senyor, o ſucceſſors ſeus, o altres havents poder, tals proviſions no ſien tengudas, ne obſervadas, ans los Ordinaris exerceſean la juriſdictio en aquells, axi com feyan, ceſſants las ditas proviſions: e aço mateix volem eſſer obſervat en aquellas proviſions, que ja ſon atorgadas a perſonas inhabils, e inexpertas en lo dit Offici, axi que, feta primer la dita examinatio, ſolament ſien tengudas, e obſervadas a aquells, qui per la dita examinatio ſeran trobats habils, experts, e ſufficients, e de fet exercents lo dit Offici, o Art, com la penſa dels Illuſtres Reys, e Comtes de Barcelona, atorgants los Privilegis als Moneders, ſie eſtada ſegons lo ſeny de la preſent Conſtitutio.

II. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M.cccc.Lxxxxiij. Cap. Lv.

MEs ſtatuim, e ordenam, que los Alcaldes de la Seca en los Actes Mercantivols ſien tenguts, de fer preſtar ſeguretat de juy als litigants en lur Cort: e que la Conſtitutio de la Reyna Dona Maria diſpoſant dels Alcaldes, e Officials de la Seca, ſie inviolablement obſervada.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. Lxx.

COm en las Corts dels Alcaldes de la Seca de la Ciutat de Barcelona molts Miniſtres, e Officials pera dita Seca, y exercici de aquella ſien poſats Eſtrangers, no ſols no Cathalans, mas Franceſos, lo que vltra que es contra Conſtitutions Generals, y la mente de aquellas, ab las quals es diſpoſat, que los Officis ſien commanats a nadius, y naturals de la terra, es en evident perill, per eſſer dits Officis de tant importantia, y neceſſari que ſien los Miniſtres de molta confianca,

fiança, perque no revelen los ſecrets, que facilment ſe porie ſeguir, que ab la notitia que tindrien del exercici, falcificaſſen los cunys, y empremptas, y apres en França, o en altras parts eſtranyas feſſen moneda falça, en gran dany de la Republica, y tambe perque ab aquells noy pot haver tanta ſeguretat en lo or, y argent que ſels ha de acommanar, perço ſtatuim, e ordenam, que Eſtrangers alguns no ſien admeſos a Officis, ni exercicis alguns de dita Seca. Y perque en la execucio noy haja difficultat, que requeſts los Alcaldes tragan los dits Eſtrangers dels dits Officis dins tres meſos, dins los quals hajan de renuntiar en perſonas habils, y naturals los qui vuy los poſſeeixen: e ſino ho faran, vltra que dits Eſtrangers ſien privats, e haguts per privats en virtut de la preſent Conſtitutio, los Alcaldes incorregan en pena de cent ducats, aplicadors la terça part als Coffrens de ſa Majeſtat, laltra terça part al qui inſtara la dita privatio, e la reſtant terça part als Jutges dels Alcaldes qui faran la executio: e que la preſent Conſtitutio comprenga los Officials de la Seca de Perpinya.

IV. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. ij.

PEr quant la Conſtitutio de la Reyna Maria en la Cort de Barcelona Cap. xix. Començant. *Molts inexperts, etc.* Encara que molt juſta, per abus nos ſerva, y molts ſens ſaber, ni entendre coſa de Monedaria, o Seca, ſe fan Officials de la Seca, o de la Cort dels Alcaldes, ſols per eximirſe de la juriſdictio Ordinaria, o de Barons, y que dells nos puga haver Juſtitia, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que los dits Officials de la Seca, o dels Alcaldes, axi en lo Principat de Cathalunya, com en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya no ſe alegren de lurs Privilegis, ſino en quant faran lo exercici de ſon Offici, y en lo que a dit Offici toca, y no altrament, ans en tot lo reſtant ſien de for, y juriſdictio dels Ordinaris, y Barons, com ſi no foſſen dels Alcaldes, y Officials de la Seca.

(?)

DE OFFICI DE CORONISTA. TIT. LVII.

I. PHILIP quart, en la primera Cort de Barcelona, any M. D. ccij. Cap. vij.

COm ſia coſa juſta ſe tinga certa noticia de las coſas memorables, y heroicas accions, que ſe executan en qualſevol Provincia (de que han donàt verdader exemple los naturals del preſent Principat) y per excitar als eſdevenidors, que continuen en imitarlos; Perço ſuplican à V. Real Mageſtad, los tres Braços de la preſent Cort li placia ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella, q̃ ſia creàt vn Offici de Coroniſta, lo qual dega emplearſe en poſar á la publica noticia las accions notables dels Cathalans, y que ſe hage de fer la nominaciò en ſubjecte natural del preſent Principat per tots los tres Braços, pagantſeli per ſon ſalari quiſcun Any dels reddits de la Generalitat ſinch centas lliuras y haventſe de fer eleccio nova, aquella dega ferſe per los Deputats, y Oydors, ab aſsiſtencia de vna novena extreta en ſort de las bolſas de Deputats, y Oydors, tenint molt à la mira de elegir lo ſubjecte, que conceixeràn eſſer de major capacitat, comprehenciò, y noticias per la ſubjecta materia, y que los Llibres ſe compondràn, ſe hagen de Imprimir á gaſtos de la Generalitat, y eſta nominaciò fahedora per los Deputats, y Oydors, ſe entenga, ſempre, y quant las Corts no eſtaràn convocadas ni obertas, per reſidir en ellas la plena, y abſoluta juriſdicciò per fer las tals nominacions. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE ALCAYTS, CAPITANS, Y ALTRA GENT DE GVERRA. TIT. LVIII.

I. PERE terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. de Cort ij.

COm per alguns Capitans poſats per vos Senyor en las Ciutats, Vilas, e Locs voſtres de Cathalunya, ſien eſtats demanats, e hauts grans ſalaris, e feras grans extorſions,

injurias, e vexations als Pobles, en diverſas maneras, anant regna ſolta, e ſens tot fre en lurs affers, per ço com no havien a tenir taula, e entremetentſe de affers, e de coſas, a que lur Offici no ſe eſtenia: com pero las demes de las Ciutats, e Vilas voſtras foſſen aſſats be proveidas,e contentas de lurs Ordinaris, e dels caps que ja havien en lurs Locs, e no ſie juſta coſa Senyor, quels Pobles hajan a pagar per força los ſalaris dels Capitans, que vos Senyor poſats en los Locs, queus placia Senyor proveir, e ordenar que de aqui avant en las Ciutats, Vilas, e Locs de Cathalunya, com cas de Guerra fos, o ſeſperas, no poſers Capitans a ſalari, meſsio, ne a carrec lur, com vos Senyor per juſtitia, ni per bona raho (parlant ab reverentia de la voſtra Alteſa) no dejats fer pagar aquells, axi com no fets pagar per força los voſtres Pobles als altres Officials voſtres. Plau al Senyor Rey.

II. IOAN ſegon en la Cort de Monſo, Any M. cccc. Lxx. Cap. de Cort xxij.

COm per conſuetut, e obſervança antiquiſſima, de las quals no es memoria en contrari, equivalents a Privilegi, las Vniverſitats de las Ciutats, Vilas, e Locs acoſtumen, per mes facilment trobar Carnicers, e ſervitut de la coſa publica de aquells, permetre, donar, e atorgar liberalment als dits Carnicers cert nombre de beſtiar per aquells tenidor, en ampriament dels termens, e erbatges en lurs territoris, excloure, e prohibir tots altres beſtiars de qualſevol perſonas, e novament, per cauſa de la ſuſtentatio de la guerra, alguns Alcayts de Caſtells, e forças, en grandiſsim prejudici, eleſio de las ditas Vniverſitats, e preeminentias de aquellas, tenen, e fan tenir, e metre beſtiar gros, e menut, cabras, cabrons, pores, bous, e altres prohibits, dels quals fan commercis, e mercaderias a lur vtil, tallant arbres, fruytes, blats, e fruyts, damnejant las culturas dels dits territoris, no volent ſervar bans, ne prohibitions dels Regidors de las ditas Vniverſitats, e axi ſon privats de Carnicers, e de la ſervitut communa de las impoſitions, que per ſuſtentatio de lurs carrecs acoſtuman rebre, perço la dita Cort ſuplica a voſtra Excellentia, que proveint a tal exces, e abus, li placia ordenar, e manar, faentne Ley, e confirmatio perpetual, decernint, que tals Alcayts, e detenidors de Caſtells, e forças no pugan, ne degan ſens expreſſa licentia, e proviſio de las ditas Vniverſitats, e Regidors de aquells, tenir en los dits territoris ninguna manera de beſtiars, ſino tantſolament ſinquanta caps de moltons, ovellas, e craſtons per obs, e neceſsitat de la ſuſtentatio dels dits Caſtells, o forças, e per aquellas pagar las talas, e bans ſin faran, ans liberament las ditas paſturas, e amprament de termens ſien en libera, e ampla diſpoſitio de las ditas Vniverſitats, e ſegons antigament es eſtat praticat, e obſervat, donant facultat als dits Regidors, ſens arclatio, ni prejudici de la que tenen, ſi lo contrari ſera fet, pugan punir per lurs Miniſtres, metre bans, e altras prohibitions penals, e ab effecte executar aquells, prenent, venent, e alienant los dits beſtiars, e aliàs los dits abuſos compriment. Plau al Senyor Rey, e que los Alcayts dels Caſtells pugan tenir ſinquanta, ſins en ſexanta caps de beſtiar, e ſien tenguts ſegons los habitants pagar talas, e bans que faran per aquells ſexanta caps de beſtiar que tendran, acoſtumats pagar per aquells.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxiij.

VOſtra Majeſtat en lo Parlament celebrat lo Any M.cccc. Lxvij. en la Ciutat de Tarragona ſtatui, e ordena que ningun Alcayt, o Capita de qualſevol Ciutat, Vila, Caſtell, Loc, o Fortaleſa, no pogues deſtrenyer, o forçar alguna perſona, ne pendre de aquella, contra voluntat ſua, lenyas, pallas, vituallas, ne algun altre linatge de munitio, havent per revocadas totas, e qualſevol proviſions ſobre allo fetas, e axi mateix ho entenia de adzemblas, ſegons en lo dit Capitol es contengut, e ſie viſt, que no obſtant dit Statut, e Ordinatio, alguns Capitans, Alcayts, e altras perſonas occupan adzemblas, lenyas, pallas, e altras vitualias, e aquellas no volen pagar, ne ſatisfer, en grandiſsim dany dels Poblats en lo preſent Principat, qui ſe han a ſuſtenir de tals, e ſemblants coſas, e pagar los carrecs impoſats, pertant la dita Cort humilment ſupplica Voſtra Majeſtat, ſie merce ſua, ratifficant, e confirmant

lo

lo dit Capitol del dit Parlament, ara de nou encara a cautela man, orden, e proveesca ab effecte, adzemblas, pallas, vituallas, lenyas, ne altra manera de munitio no puga esser pres, ne levat a persona neguna del dit Principat per ningun Alcayt, Capita, Alguzir, Porter, o altres, sino pagant primerament, e satisfentho, segons la valor de la cosa. Plau al Senyor Rey.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxiiij

COm los Alcayts, qui tenen forças, o Castells en lo dit Principat de Cathalunya, quiscun die prengan, e façan pendre a gents suas dels bestiars qui entran, e pasturan en lo dit vostre Principat, dient per dret de Castell, cabaçatge, o alias tals cosas poder fer, lo que es gran damnatge de tots los Poblats en dit vostre Principat, e dels negotiants tal mercaderia, e destructio de las erbas, e termens, que tost nos trobara qui vulla aquellas arrendar, e encara contra Constitutions de Cathalunya: pertant la dita Cort humilment supplica la Excellentia vostra, sie cosa merce, servant, e fent servar las ditas Constitutions, revoque, e haja per revocadas, cassas, e nullas, totas, e qualsevol provisions, sobre lo dit pretes, o altre qualsevol nomenat cabaçatge, o en altra manera, si algunas son, o seran fetas, e atorgadas als dits Alcayts, o lur Loctinent, o Castells, o forças, e proveir, decernir, ordenar, e manar, los dits Alcayts, Capitans, o qualsevol altras gents, de qualsevol Ley, Stament, o condicio sien, no pugan pendre, haver, rebre, ne demanar lo dit pretes dret de cabaçatge, o altre sobre dit, encara ques demanas, os volgues haver per provisio dels dits Castells, o forças, o en altra manera: e si negu contrafeya, sie proceit contra ell, axi com a malfactor, e sie resistit impunament, e de fet axi com a predo, e inimic de la cosa publica: e vltra aço, qualsevol Official qui request ne sera, sie tengut proceir rigurosament contra las persones, e bens de aquells contrafaents, en forma a ells sie castic, e als altres exemple, entes empero, que per lo present Capitol, e cosas en aquell contengudas, no sie fet, o engendrat algun prejudici, o lesio als Privilegis, e libertats del Castell de Ciurana, e als Vsos, e Costums de aquell en semblants cosas, ans aquells romangan salvos, e illesos, e ab tota sa plena força, e valor. Plau al Senyor Rey, que negun Alcayt no puga pendre, per qualsevol dret del bestiar que pasturara, o passara per lo terme de la Ciutat, Vila, o Loc hont sera lo dit Castell, ne en altre terme, o termens, si donc no te Privilegi atorgat abans la guerra, lo qual haja mostrar, e revoca sa Senyoria qualsevol Privilegi, o Concessions en contrari atorgadas.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Liiij

COm algunas persones ab fiança de recollita de Castells, e deffensio dels Alcayts, o Loctinent de aquells, se atrevescan en algunas Ciutats, Vilas, e Locs del dit vostre Principat de Cathalunya moure bregas, cercar remors, matar, e naffrar Homens, e altras cosas, per las quals se segueixen molts, e irreparables danys en las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, e los Ordinaris de aquells, e aquells seguint los dits malfactors, per donar castic a aquells, e voler cedar los dits inconvenients, no pugan haver a sas mans los dits malfactors, per la receptio que de aquells se fa en los Castells, e forças de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, emparant, protegint, e deffenent los los Alcayts, e Loctinent de aquells, offenent, e disponent se per offendre los dits Ordinaris, e axi la justitia cessa, e los dits malfactors se esforçan altra vegada fer mes mal, e encara se dona via, los delinquents, e delictes se augmenten, perço per repos de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, e conservatio de vnio, e bona volũtat entre aquells, e aquells ab los dits Alcayts, e Loctinent, la present Cort humilment supplica, sie merce vostra proveir, statuir, e ordenar, que negun Alcayt, o Castla de Castell, o Fortalesa, o Loctinent, o sots Alcayts, no gos reculir, e receptar en lo Castell, o Fortalesa ninguna persona, encara que sie dels tenguts, e habitants en lo Castell, o força, qui haja haguda remor, questio, o debat ab algu, o alguns de aquella Ciutat, Vila, o Loc, hont lo dit Castell, o Fortalesa estara, o ab altre qualsevol, sils reptava a instantia, e requesta, o petitio del Veguer, o Loctinent, o Capita, o Loctinent, o altre Ordinari, lo dit Alcayt, o Loctinent, o Castla hajan, e sien tenguts donar de continent la dita persona axi delin-

delinquint, tota dilatio, o conſulta ceſſants, als Ordinari, o Ordinaris Officials, ſino ſera de la guarda del Caſtell,e ſi ſera de la guarda del Caſtell,haja eſſer reſtituit al Capita,o a ſon Loctinent, o altres Officials qui ſe trobaran, no ſuffragant al dit Alcayt,o Loctinent receptant, ſi allegara, aquell tal malfactor eſſer fugit, o exit del dit Caſtell, o força, e ſi nou feya, puga,e dega eſſer proceit riguroſament per los dits Veguer, Loctinent, Capita, o Loctinent, e altres Officials de aquella Ciutat,Vila,o Loc contra lo dit Alcayt, Caſtla,o Loctinent: e ſi feta la requeſta no retra tal malfactor al dit Ordinari,o Ordinaris,o Capita, o Loctinent, ſegons deſus es dit, ſien tal Alcayt,Caſtla, o Loctinent privats ipſo facto dels dits Officis, e de conſemblants, e ſien perpetuo inhabils dels dits Officis, e incorregan aquella pena que lo malfaent, o delinquent incorreria: e que Voſtra Majeſtat ſupplicada,ſie tenguda aço executar, e complir,encontinent que denuntiat ſie a Voſtra Majeſtat, per obſervança del dit Capitol, e de las coſas en ell contengudas, ſalvat al Almirall de la mar,e Vice Almirall,los Privilegis,e Libertats que ha,e li pertanyen perConceſsions Reyals en los acordats maritims, e la poteſtat al dit Almirall en aquells pertanyent.Plau al Senyor Rey ſie ſervat lo Capitol,exceptats los acordats dels Caſtells, los quals ſi delinquiran, recullintſe en lo Caſtell, ſie tengut lo Caſtla, o Loctinent ſeu integrar aquell, o aquells al Capita, o Officials requerints, donant ſcorcoll al dit Official, ab ſon Algutzir, Notari, e dos teſtimonis: e ſi conſtara lo Alcayt, o Loctinent haja comes frau en la fuyta de aquell que ſera recollit en lo Caſtell,en tal cas incorrega en las penas en dit Capitol contengudas: empero ſi ſera brega de acordat, a acordat, lo Alcayt no ſie tengut retre tal delinquent, abans ne conega ell.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. Cap. de Cort viij.

A Voſtra Catholica Majeſtat ſupplica la dita Cort,mane levar,e tolre lo abus, que los Capitans de las Fortaleſas de las fronteras fan en las mercaderias, y vituallas que paſſan, pretenent, que per lo pas han de pagar, e altras exactions iniuſtas, que per elle ſon fetas, com tals abuſos vingan en prejuy del General de Cathalunya, y dels Poblats en ell. Plau a ſa Majeſtat no ſien exigits dits drets, ſi dons nou tingueſſen per Privilegi antic, o conſuetut immemorial.

VII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D.xxxiiij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Capitans de Guerra, axi Generals, com Particulars no vſen, ne vſar pugan de juriſdictio alguna, ſino en quant de dret, e per Conſtitutions del preſent Principat de Cathalunya los es permes.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M.D.xxxvij. Cap. iiij.

STatuim mes avant,que la Conſtitutio feta per lo Rey Joan ſegon Beſavi noſtre en la preſent Vila de Montſo, Capitol xxiij. diſpoſant ſobre lo nombre dels beſtiars que poden tenir los Capitans, e altres contenguts en dita Conſtitutio, ſie ſervada, remoguts tots abuſos, ajuſtant a dita Conſtitutio, que per interpoſadas perſonas dits Capitans,ni altras perſonas no pugan tenir major nombre de beſtiar, del que es expreſſat en dita Conſtitutio.

IX. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. de Cort xxiij.

ALa experiencia ſe es viſt de molts Anys enſa, que per no eſtar ab guarda, y proviſio deguda la Torra ſituada en las Illas de las Medas devant la Vila de Toroella de Montgri, ſe ſon perduts molts Vexells, y ſe han encativadas paſſadas ſinccentes animas de pocs Anys enſa, per cauſa que las fuſtas de Moros ſe amagan en las ditas Illas de las Medas, y prenen moltas fuſtas de Chriſtians, perço los tres Braços de las Corts del Principat de Cathalunya, ab la dita ſalvetat de conſultas, ſupplican a Voſtra Majeſtat, ſie ſervit manar obtenir de la Sanctedat de noſtre Sanct Pare confirmatio.

y nova conceſsio de las Bullas, que antigament foren conſentidas a la fabrica de dita Torra, y Eſgleſia de aquella, fundada ſots invocatio de Sanct Michel, y que ditas Bullas ſien publicadas per las terras, y Reyalmes de Voſtra Majeſtat, e per aço ſien conſentidas letras, y executorials opportuns, y que del proceit de las ditas Bullas lo quart ſos de Voſtra Majeſtat, y las reſtants tres parts ſe apliquen per a la obra de la dita Torra, y Eſgleſia, y que los Deputats del General de Cathalunya tingan carrec, de fer Predicar las ditas Bullas, y envers ſi retingudas las deſpeſas faedoras per la impetratio de las ditas Bullas, la reſta ſien tenguts a convertir en la dita obra, y en las deſpeſas occorrents per ſis Soldats, qui continuament eſtigan en la deffenſio de dita Torra, y per altras deſpeſas de munitions neceſſarias pera la dita deffenſio, y mantenir vna lanterna, la qual caſcun veſpre cremas en la ſummitat de la Torra, perque los Navegants en temps de tempeſtat, y altrament ſapian, en quinas mars ſe troban, e per obviar que no ſe perdan alguns Vexells, ſegons que en lo paſſat ſe ſon molts perduts, y aſſenyaladament ſe ſegui que ſe perderen en aquellas mars ſis Galeras, y dos Bergantins de Andrea Doria. Plau a ſa Majeſtat, y manara ſcriure a noſtre Sanct Pare conforme al ſupplicat.

X. PHILIP Princep, y Loſtinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. de Cort xv.

LO Caſtell, y Torra de Sanct Iordi del Reverent Meſtre de Monteſa ſituat en la Marina, dins los termens de la Ciutat de Tortoſa, per tots los Meſtres paſſats fins a Don Franceſc Lançol vltim anteceſſor del qui vuy es, ſolie eſſer guardat per tres perſonas per lo menys, quey tenian pera guardar aquella Marina, axi als navegants per mar, com als caminants per terra, faents foes, y fumadas, correſponents a las altras Torras de guarda del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, e dits Lançol, e lo qui vuy es Meſtre de poes anys ença no fan dita guarda, dexant dita Torra ſola, y vberta ſens portas, en gran dany de la Chriſtiandat, y aſenyaladament dels dits Principat, y Comtats, perque penſant dits navegants, y caminants, que la coſta ſie ſegura, per no veure que dita Torra ſenyala fuſtas, ſon decebuts, y exinr los Moros ab ſas fuſtas de las calas que alli ſon, los prenen, y en cativan, com feren de la Galera de Benadetes, y altres Vexells, qui alli ſon eſtats preſos: perço los dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa, que mane poſar orde, e proveir, que dit Meſtre qui vuy es, e per temps ſera, faça fer dita guarda, com ſos anteceſſors acoſtumavan. Sa Alteſa manara ſcriure al dit Meſtre, que degudament ho proveeſca.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxij.

PEr quant lo Alcayt del Caſtell de Roſas es Caſtella, y per conſeguent es contra Conſtitutions, y tambe per los molts Greuges, y prejuys que dit Capita fa als circunveins de Roſas, los dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa, que dit Caſtella ſie remogut de dit Caſtell, y que voſtra Alteſa, abans que en la preſent Cort ſe tracte del ſervey, mane poſar en dit Caſtell Alcayt vertaderament Cathala. Plau a ſa Alteſa ques guarden las Conſtitutions, levats tots abuſos.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxviij.

IAtſie, ſie ordenat per diſpoſitio de dret, y per Conſtitutions, que havent ſa Majeſtat loc commodo per apoſentar los Soldats, y gent de Guerra, majorment en temps de Pau, los dits Soldats, y gent de Guerra no deuen eſſer apoſentats en caſas de privadas perſonas, a major Cautela, y per major claritia ſe ſupplica a Voſtra Alteſa, que havent loc en vna Vila, o Ciutat commodo per apoſentar dits Soldats, y gent de Guerra, aquells hajan de eſſer apoſentats en dits Locs, y no en caſas de privadas perſonas: e ſi ſera cas, que ſa Majeſtat no tinga loc commodo, o altrament, que dits Soldats, y gent de Guerra ſe hagueſſen de apoſentar en caſas de privadas perſonas, que dits privats no ſien tenguts darlos ſi no la terça part de la caſa,

o ſi

o ſi ſon Capitans, o altras perſonas qualificadas la meytat per lur hoſpitalitat, y habitatio, y que no ſien tenguts en donarlos Lits, Lum, Oli, Sal, Vinagre, ni ſervey, ni altras coſas, ſino la dita ſola habitatio. Mana ſa Alteſa, ſien tractats conforme a Juſtitia, y que tambe en los Soldats, y gent de Guerra los ſie guardada la Conſtitutio de la Reyna Maria, que parla de apoſentos, y lo dret comu.

XIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M.D.Liij. Cap. xv.

PEr obviar als grans deſordens, abuſos, y extortions que de vn temps en, a ſon eſtats introduits, y fets en diverſas Ciutats, Vilas, y Locs del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per diverſos Capitans, Soldats, y gent de Guerra, que de lur propria authoritat, e contra dret de la Patria, per lo qual es expreſſament diſpoſat, que nous vectigals en Cathalunya no ſien impoſats, ab violentia, y contra voluntat dels Particulars, y Poblats en aquells, y aquellas, en los portals de ditas Ciutats, Vilas, e Locs ahont eſtan apoſentats, y altras parts ſe prenen a lurs mans lenyas, carbons, ortaliças, fruitas, y altras coſas ques portan, o meten dins ditas Ciutats, Vilas, y Locs, permetent ho lo Capita General, y ſos Loctinents, perço ſtatuim, y ordenam, y expreſſament manam axi a dits Capita General, e Loctinents, Capitans, Soldats, e altra gent de Guerra, e prohibim, de pendre per via alguna directa, o indirecta en dits portals de las ditas Ciutats, Vilas, y Locs del dit Principat, y Comtats ahont ſeran apoſentats, de dits Particulars Provincials de aquells, ni en altra part alguna, de ditas lenyas, carbons, ortaliſſas, fruytas, e altras qualſevol coſas de qualſevol ſort, o eſpecie que ſien, encara que aquells tals qui aquellas portaran, guiaran, e conduiran, e aportar, e guiar faran, las volgueſſen donar voluntariament.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort v.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, per obſervança del Capitol de Cort xxij. de la Cort proppaſſada, lo qual fins a vuy no es eſtat obſervat, que placia a Voſtra Alteſa, que tots los Caſtellans, Capitans, e Alcayts de la Fortaleſa de Roſas, e altras Fortaleſas, e Caſtells del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſien, y hajan de ſer naturals Cathalans, verament, e no ficta, nats, e domiciliats en lo preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, o Fills de Cathalans, encara que no ſien nats en dits Principat, e Comtats, e ſi alguns vuy ſen hi trobaran, ſien repellits. Y axi mateix ſe entenga dels Loctinents, y ſubrogats en loc de aquells, com hajan de ſer de la mateixa qualitat, y naturaleſa del ſubrogant. Plau a ſa Alteſa que ſien guardadas las Conſtitutions, remoguts tots abuſos, y fraus.

XV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que anant Soldats per la terra ab Commiſſaris, perſeguint malfactors, o ſens Commiſſaris, ſi arribaran en alguna Ciutat, Vila, o Loc, ahont haura Hoſtals, y Caſtells noſtres, ahont pugan eſſer alotjats, hajan, y ſien alotjats en dits Hoſtals, o Caſtells noſtres, y en ninguna manera los pugan alotjar en caſa de Particulars, ſino en defecte de Hoſtals, y de Caſtell noſtre com dit es, havent loc ſufficient per aquells, y alli hajan de pagar lo que deſpendran.

XVI. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort xxxxv.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ajuſtar en la Conſtitutio tercera del titol de Offici de Alcayts, que comença (Voſtra Mageſtat) que lo valor de les vitualles, y altres coſes en dita Conſtitutio contengudes, ſian avaluades per los Officials Ordinaris Reals, o de Barons, y Jurats, Conſols, o Pahers de les Viles, o Llochs en los quals dites vitualles ſe pendran, y axi mateix ſe haja de fer en los arbres de fruyts, com ſon Alzines, Roures, Nogues, Pins bons, y altres, la valor dels quals haja de eſſer taxada, y ſels haja de pagar ans de tallarlos. Plau a ſa Ma-

Mageſtat reſpecte de les vitualles que ſien pagadas al preu comu que valdran en los llochs, en los quals les dites vitualles ſe pendran, y en reſpecte dels arbres ſa Mageſtat manara al Loctinent, y Capita General, y a ſos Miniſtres que no façan agravi a ningu, y ſe ſerquen expedients per eſcuſar moleſtia als amos dels arbres.

Covarruvias Vic.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap.de Cort xxxxvij.

PEr quant los Vehedors de Voſtra Mageſtat en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ab ſola poliça dels Capitans, y Alcayts ſens altra Inquiſitio, maximament en lo Preſidi de Roſas, y ſos Caſtells aſſentan per Soldats en los Llibres de Voſtra Mageſtat perſones que realment, y en effecte no reſideixen en llurs Preſidis, y Caſtells, y lo que es pijor no fan les guardes per ſi, ſino per altres, lo que es gran deſſervey de Voſtra Mageſtat, y dany del be publich, perque los Ordinaris, y Barons no poden caſtigar los tals qui eran ſos Vaſſalls: Perço ſe ſuplica a Voſtra Mageſtat ſia de ſon Real ſervey manar ſtatuir, y ordenar ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ningun Capita, ni Alcayt faça la tal poliça per al Vehedor de Voſtra Mageſtat, ni los dits Vehedors pugan aſſentar en llurs Llibres de Voſtra Mageſtat los tals qui no faran continua reſidentia ab ſa caſa, y familia en llurs Preſidis, a pena de privatio de llurs Officis per als Vehedors, y Capitans. Plau a ſa Mageſtat que no ſien eſcrits per Soldats ſino aquells qui faran continua reſidentia en llurs Preſidis, ſots la pena en dit Capitol contenguda.

Covarruvias Vic.

XVIII. PHILIP quart en la Primera Cort de Barcelona, Any M. D. ccij. Cap. xxxviiij.

PEr no haverſe poſat en obſervanſa lo Cap. xxxxvij. que comenſa: *Per quant, los Vehedors de ſa Mageſtat*, de las Corts de M.D.IC. Sè han experimentat molts abuſos en lo preſent Principat, eximintſe molts de pagar los talls, y tatxes, y tenir apoſentament de tranſit, ab pretext de tenir Plaça aſſentada en los Preſidis de V.Mageſtat, ſens fer en aquells reſidencia alguna: Perçò placia à V.Real Mageſtat ab conſetiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, ratificar, y confirmar lo dit Cap. xxxxvij. de ditas Corts de M.D.IC. y aixi mateix anyadir, y de nou eſtatuhir, que los Soldats que vuy tenen, y per temps tindràn Plaça aſſentada, per guarnicio dels Preſidis de tot lo preſent Principat, y Comtats de Cerdanya, eſtigan obligats, y hagen de reſidir, y fer ſa continua habitacio ab tota ſa Caſa, y familia en ditas Plaças, ò Preſidis, realment, y de fet, y ab tota veritat, tot frau ceſſant, y que no fent dita habitatiò, y reſidencia en la forma referida, que dits Soldats eſtigan ſubjectes à la Juſticia, y juriſdicciò del Ordinari dels llochs, ahont reſpectivament habitaràn, y tambe en haver de pagar, y contribuhir, en los talls, tatxes, y demes drets impoſats per las Vniverſitats, y en tenir apoſentament de tranſit, y lo demes, ſi, y conforme los particulars de ditas Vilas, y Llochs. Plau à ſa Mageſtat.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvij.

COm no obſtant, que per diferents Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort, y en particular per la Conſtituciò iij. titol. *De Offici de Alcayts, Capitans, y altre gent de Guerra*, eſtiga diſposàt, que ningun Alcayt, ò Capità de qualſevol Ciutat, Vila, Caſtell, Lloch, ò Fortaleſa, no pugan deſtrenyer, ni forſar à perſona alguna, ni pendrer de aquella contra voluntat ſua, llenyas, pallas, vituallas, ni algun altre genero de moniciò, ni veſtiment, ni menos poder compellir, ni forſar als Poblats del preſent Principat en donar aſſemilas, bagatges, cavalcaduras per carrega, ò carretas, ſino pagantſe primerament, y ſatisfentſe lo valor de la coſa, lo que no obſtant, no duptan diferents Alcayts, Capitans, Governadors de Ciutats, Vilas, Caſtells, Llochs, y Fortaleſas, en lo preſent Principat, compellir, y forſar als habitants en dit Principat, à que aporten en ſas Plaças, y fortaleſas, pallas, llenyas, y altres veſtiments, ò proviſions, ſens paga, ni ſatiſfaciò alguna en notable dany, y prejudici dels Poblats del preſent Principat: Perço ſuplican los tres Eſtaments de la preſent Cort á V.Mageſtat

geſtat li placia eſtatuir,y ordenar ab llur conſentiment,y aprobariò,que ſia inviolablement obſervada la dita Conſtituciò iij. Titol. *De Offici de Alcayts*, y altres aplicables, y que no pugan eſſer compellits, ni forſats los habitants del preſent Principat, per los Alcayts, Capitans, ò Governadors de Ciutats, Vilas, Caſtells, Llochs, ò Fortaleſas, aportarlos llenyas, palles, vitualles, ni altre ningun genero de moniciò, ni coſa, ſino pagant primerament, tant lo valor de totas las referidas,y altres qualſevols coſas, com lo aportar, y traginar aquellas,y que lo coneixament del que ſe haura de pagar per lo tranſportar qualſevol genero de coſas en las tals Ciutats,Vilas, Caſtells, Llochs, ò Fortaleſas, toque als Jurats, Pahers,ò Conſuls dels Llochs ahont ſe hauràn de carregar las tals coſas. Plau à ſa Mageſtat.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap.Lxxviij.

COm per ocaſiò dels tranſits de las Tropas, y Real Exercit de V. Mageſtat, ſempre, y quant ſe ofereix haver de tranſitar, y paſſar aquellas per los camins,y Pobles del preſent Principat,ſe ſoliciten, y procuren per los Cabos, Officials, y Soldats, que dits Pobles contribueſcan à la preſtaciò de exceſsius, y creſcut numero de Bagatjes per la marxe de aquells, obligantlos moltas vegades, à que paſſen los limits ſe tenen deſtinats per la reparticiò de dits tranſits: Perço los tres Eſtaments de la preſent Cort ſuplican,placia à V. Mageſtat, eſtatuhir, y ordenar, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella; que per cada Companyia de Cavalleria no degan preſtarſe per lo Poble, ò Pobles à qui toc.arà en quiſcun tranſit, mes de quatre Bagatjes, y per cada Companyia de Infanteria dos tantſolament, à quiſcun dels quals Bagatjes ſols puga carregarſels deu robas de pes,los quals no pugan eſſer compellits, ni obligats, en paſſar dels limits ſe tenen deſtinàts los dits Pobles, per la mutacio dels Bagatjes, ni alterada la forma del tranſit pera la renovaciò de aquells, que de eſta manera reſtaràn baſtantment aſsiſtides de Bagatjes certs, ditas Tropas, y ab major preſteſa; y los Pobles aliviats dels referits exceſſos.

Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE APOSENTADORS. TIT. LIX.

I. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Cap. xv.

ALs poſaders del Senyor Rey, e noſtres, e encara del Primogenit, o Governador General, e de lurs, e noſtres ſucceſſors ab tenor de la preſent perpetual Conſtitutio manam, que de aqui avant en donar las Poſadas hajan, e ſien tenguts demanar los Regidors de las Ciutats, Vilas, o Locs, hont los dits Senyor Rey, Primogenit, o Governador General ſeran, o nos ſerem, e a arbitre, e Ordinatio de aquells las ditas Poſadas ſien tenguts donar: e que per donar las ditas Poſadas no goſen pendre, ni rebre alguns diners: e ſi lo contrari ſera fet, volem tals Poſaders eſſer ipſo facto privats de lurs Officis: entes empero que per la preſent Conſtitutio no ſie fet prejudici als qui en las ditas Ciutats, Vilas,e Locs han, o hauran Juriſdictio, e Senyoria, ne a las Ciutats, Vilas, e Locs, las quals ſobre a,o ſon ja Privilegiadas. Volem mes, que las Poſadas en tot loc ſien pagadas a coneixença del Poſader, e dels dits Regidors.

DE OFFICI DE ADVOCATS, Y PROCVRADORS DE POBRES. TIT. LX.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Capitol viij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo Advocat dels Pobres ſie tengut patrocinar, e Advocar los dits Pobres, Eccleſiaſtics, Religioſos, y Laics, ſens exigir res de aquells, per via directa, o indirecta, e que lo Procurador de dits Pobres, almenys vna vegada en quiſcun die juridic, ſie tengut eſſer vna vegada en caſa del dit Advocat. E que dit Advocat, e Procurador de Pobres porten Memorial de las Cauſas de dits

dits pobres, qui a ells recorreran. E que los dits Advocats, e Procuradors dels dits pobres hajan esser almenys quiscun die del Consoll al mati dins la preso, ab los Jutges de Cort, pera veure que accorrera en las causas dels pobres presos, e que en la Audiencia del Portant veus de Governador se haja pendre informatio de la pobretat, e admetre en las causas que seran de nou per dits pobres introdutas, en cas ques pugan introduir, com se fa en la Real Audientia.

II. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D.xxxiiij. Cap. de Cort. xij.

PER quant moltas vegadas se esdeve que vn pobre pledeja ab altre pobre, y per no haverhi sino vn Advocat, y vn Procurador de pobres, qui son prevenguts per lo hu de dits pobres, resta laltre pobre sens Advocat, y sens Procurador, perço los dits tres Staments suplican a V. Majestat que li placia statuir, y ordenar, que sie ajustat vn altre Advocat, y vn altre Procurador de pobres, axi que de aci al devant hi haja dos Advocats, y dos Procuradors de pobres, los quals hajan de advocar, y procurar totas las causas, com fins aci es acostumat, dels dits pobres, y que los dits dos Advocats hajan de aci avant entre los dos per salari del General de Cathalunya sexanta liuras cada any tantsolament, so es, quiscu de aquells trenta liuras cada any, pagadoras per terças, com es acostumat. E los dits dos Procuradors de pobres hajan entre los dos del dit General cada any trenta liuras tantsolament, so es, quiscu dells quinze liuras, pagadoras per terças, com dit es en los Advocats: entes empero, que mentre que tindran los Officis los Advocats, y Procuradors qui vuy son dels dits pobres, se hajan a repartir los dits salaris, y treballs en la forma devallidita, so es, que de las ditas sexanta liuras dels Advocats, ne raba lo Advocat qui vuy obte lo dit Offici, mentre que obtindra aquell, quaranta sinc liuras tantsolament quiscun any, e lo Advocat qui de nou entrara quinze liuras quiscun any tantsolament, e lo Procurador dels dits pobres qui vuy es, de las ditas trenta liuras ne reba vint y dos liuras cada any, e lo qui de nou entrara vuyt liuras solament cada any, y que en las causas civils los dits Advocats, y Procuradors qui de nou entraran hajan de advocar, y procurar tantsolament aquells pobres, qui no poran haver lo Advocat, y Procurador qui vuy son, per esser estats previnguts per altres pobres en las mateixas causas, ab los quals pledejaran: pero vacant lo Offici de dit Advocat qui vuy es, sien igualment los dits dos Advocats qui seran, en los salaris, y treballs, com dessus es dit, y semblant igualtat sie en los Salaris, y treballs dels dits dos Procuradors de pobres qui seran la hora que vaccara lo Offici del qui vuy es Procurador dels pobres, e axi sie servat sempre de alli avant ab igualtat en lo salari, e treballs entre los dits dos Advocats, y dos Procuradors dels dits pobres, que apres del present Capitol seran creats. Plau a sa Majestat.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. xvj.

PER donar bon orde a la expeditio de las causas dels pobres presos, y que sien degudament, y ab promptitut defensats, y no reban detriment algu per lur miseria, com fins aci moltas voltas han rebut, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que quiscun die lo hu dels Procuradors dels pobres demati, y lo altre depres dinar, salvat just impediment de malaltia, sien tenguts, sots pena de estar tres dies en la preso, per cada vegada que contrafaran, anar, y entrar en la preso, y cridar al qui vulgarment se diu Abat dels presos, demanantli las intimas seran vingudas dels dits pobres presos, y que sapia, si haura alguns de aquells, qui tingan necessitat de communicar ab los Advocats dels pobres, y deman si hi ha alguns malalts, y prenga memoria de aquells, la qual ab las intimas dega portar en casa de hu dels Advocats de dits pobres, peraque faça la deffensa que a ells conve: y peraque millor facan son offici, los ajustan de salari, so es a quisca dels Advocats vint

liuras, y als Procuradors deu liuras quiſcun any, pagadoras per los Deputats del preſent Principat de las pecunias de las Generalitats, en los termens, y forma que fins a vuy los han pagat los altres ſalaris, a dits Advocats, y Procuradors de pobres aſſignats.

IIII. LO MATEX en dita Cort, Cap. xx.

PER donar bon orde a la expeditio de las cauſas dels pobres preſos, ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, quels Advocats, y Procuradors dels pobres hajan de repartirſe igualment las cauſas de pobres, tant civils, com criminals, y peraço, y per altres effectes concernents la bona deſpeditio de ditas cauſas ſe degan ajuſtar dits Advocats, y procuradors cada ſemmana lo die de divendres feriat, o no feriat en caſa lo Advocat de pobres, a honţ hajan aportar ſos memorials de las cauſas, que cada hu dells tenen, y conferir entre ells del que cove, ſegons lo punct en que eſtan ditas cauſas. Entenem empero, que los dits Advocats, y Procuradors dels pobres, com en cauſas criminals no ſon obligats de procurar, ni advocar ſino per aquells, que ab albara del Regent la Cancellaria ſon poſats en la almoyna, axi en las cauſas civils no ſien obligats, advocar, ni procurar ſino per aquells, quels portaran albara dels pobres del Canceller, o Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, volent que en las cauſas civils ſien los albarans, firmats de ma del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, o dels Reladors.

V. PHILIP Segon en la primera Côrt de Barcelona Any M.D.Lxxxviiij. Cap. iiij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que per acudir, a les neceſſitats dels pobres litigants, que per falta de Advocats perden moltes cauſes per mes que tingan en elles juſtitia, que de vuy en avant los Advocats de pobres ſian dos, y dos Procuradors, los quals tingan, ço es quiſcu de dits Advocats, quatre centes lliures, y quiſcu dels Procuradors, dos centes lliures per ſalari, perque no hajan de advocar, ni aconcellar, a altres cauſes, ni procurar fora les dels pobres, als quals hajan de advocar tant en los de la preſo de la Almoyna, y altres miſerables, com en cauſes civils, a tots los qui pledejaran com a pobres, y que tant dits Advocats, com Procuradors tres hores de mati, y tres deſpres dinar hajen de aſſiſtir en la preſo per inſtruirſe del que convindra pera la deffenſa dels pobres preſos, dels quals ni de llurs deutes ni amichs per via directa ni indirecta no pugan pendre diners, robes, preſents, ni altres coſes, ans ho tingan de fer tot gratis, y que per adaço tingan de ſer ſubjectes a la viſita com los demes Officials Reals.

VI. LO MATEIX en dita Cort, Cap.v.

ITEM ſtatuim, y ordenam ab la mateixa loatio, y approbatio, que ſia creat vn Offici de Solicitador, y ſobreſtant als Advocats, y Procuradors de pobres, lo qual tinga obligatio de anar cada ſemmana a la preſo dos voltes, y ſaber de dits pobres preſos en que eſtan ſes cauſes, y conforme lo eſtat delles ſolicitar als Advocats, y Procuradors, que faſſen lo que convindra, y que cada ſemmana quant los Doctors del Conſell Real eſtaran en la preſo viſitant los preſos, vaja alli, y faça relatio de les diligenties que hauran fetes en cada cauſa, y de les quexes que tindran los pobres, dient publicament ſi ſon de no deſpedirſe les cauſes, y ſi la culpa ſera dels Advocats, Procuradors, o Jutges, y que lo dit ſolicitador ſia lo Guardia del Monaſtir de S. Franceſch de la preſent Ciutat de Barcelona, y en abſentia ſua lo Preſident, o Superior que ſera de la caſa, y que cada vn any ſe done per la obra de dit Monaſtir de les pecunies del General cent lliures.

)(✠)(

DE

DE OFFICI DE MESTRE DE POSTES. TIT. LXI.

I. PHELIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. de Cort Lxxxiiij.

EPer quant la experientia ha moſtrat, que ſent los Loctinents de V. Mageſtat alguns agravis als Provincials de aqueſt Principat, y Comtats, pera que no puga venir a notitia de V. Mageſtat, manan ab graves penes als Meſtres de poſta que no goſen donar cavalls ſenſe licentia, del que poria reſultar algun gran deſervey a V. Mageſtat: perço ſuplican a V. Mageſtat los tres Staments de la preſent Cort, que ab llur conſentiment, y approbatio ſia ſervit ſtatuir, y ordenar que ſempre, y quant los Deputats de Cathalunya, o lo Bras Militar, o altres Ciutats, o Viles del preſent Principat, y Comtats, voldran enviar correus a V. Mageſtat, que ſens licentia dels Tinents de V. Mageſtat, o Portant veus de Governador ſian obligats los Meſtres de poſtes de donar cavalls a pena de privatio de ſos Offi cis. Plau à ſa Mageſtat, que per ninguna via ſe empedix quen los correus que ſeran trameſos a ſa Mageſtat, y ordenara com ab la preſent ordena a ſos Loctinents Generals que en aço tingan gran compte.

Covarruvias Vic.

DE OFFICI DE PICADOR DE CAVALLS. TIT. LXII.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any M.DCC.ij. Cap. xvj.

COM ſia molt convenient al Real ſervey, y publica vtilitat, de que en quiſcuna Provincia, ó Regne, hi hage perſona deſtinada per adoctrinar las perſonas que vullan emplearſe en picar vn Cavall, per incitar mes als naturals al dit empleo, y exercici; Perço los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat ſuplican, ab conſentiment, lloació, y aprobació de aquella, ſia de ſon Real ſervey, de que ſie creat vn Offici de Picador de Cavalls, lo qual tinga obligació, ſens ſalari algu, de enſenyar als naturals del preſent Principat, y á tots los que vullan apendrer de picar vn Cavall, y tot lo demès neceſſari per ſaber mõtar, regir, y governar vn Cavall; Y aixi mateix, que tinga obligaciò de enſenyar, y adoctrinar los Cavalls dels naturals del preſent Principat, que á ell li aportaràn per dit efecte, encara que los amos de dits Cavalls no anaſſen à la picaria, y de la mateixa manera, que tinga obligació dit Picador de tenir dos Cavalls pera poderlos montar, y picar los que non tindràn; Y que perço ſe li ſie ſenyalat per ſon ſalari quiſcun any la quantitat de vuyt centas lliuras, pagadoras dels drets de la Generalitat; Entès emperò, que ſempre, y quant ceſsàs lo exercici, y empleo dels Cavallers en picar los Cavalls, y fos picar aquells, ceſſe tambè la continuaciò del ſalari aſſenyalat à dit picador, y que la nominació del ſubjecte per dit Offici, hage de eſſer en perſona natural del preſent Principat; (ſi ſen trobarà de capàz) fentſe aquella per tots los tres Braços, y haventſe de fer nova elecció, dega ferſe per los Deputats, y Oydors, ab aſſiſtentia de vna novena extreta en ſort de las bolſas de Deputats, è Oydors; tenint ſempre à la mira lo elegir la perſona que coneixeràn eſſer de major conveniència per lo dit exercici, ſi, y conforme eſtà diſpoſat en lo Offici de Coroniſta, ab declaració que eſta nominació, ſols la pugan fer en los caſos que las Corts nos trobaràn convocadas. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE MOSTASAF. TIT. LXIII.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. xxxx.

ITem, Senyor, ſuplican los tres Eſtaments à V. Mageſtat, attès la ſuplicaciò es preſentada del tenor ſeguent: Illuſtriſſims Senyors. Ab Real Privilegi concedit per lo Sereniſſim Senyor Rey D. Pedro à la Ciu-

tat de Barcelona als xiiij. de Novembre M.CCC.xxiij. fou concedit à dita Ciutat lo poder crear quiſcun any vn Moſtaſaf, en en lo modo, y forma, y ab la mateixa juriſdicció,y coneixement ho tenia la Ciutat de Valencia,y ab altre Real Privilegi concedit per lo Sereniſſim Senyor Rey D.Fernando,à la mateixa Ciutat als xiij. de Dezembre M.CCCC.Lxxxxviij. vulgarment dit del regiment, fou donada forma à la extracció, y proviſió de dit Offici de Moſtaſaf, ordenantſe, que quiſcun any en lo die,ó feſta de Santa Llucia, en lo Conſell de cent, foſſen trets de la bolſa de Moſtaſaf tres rodolins, vn apres altre,y que los noms dels tres ſubjectes extrets, foſſen preſentats à ſa Mageſtat, y en ſa abſencia, à ſon Lloctinent General, y en defalliment de aqueſt, al Batlle General del preſent Principat, y que aquella perſona dels tres,que per los referits ſeria elegida,ſos Moſtaſaf, y exercis dit Offici per la preſent Ciutat, per lo temps de vn any, y no menos,y ordenantſe tambè ab dit Real Privilegi, ſe haguès de fer extracciò de peſadors per dit Moſtaſaf de la bolſa de Portalers de peſadors, y altres Officis, extrahentſe quatre ſubjectes per ſervir de peſadors de dit Moſtaſaf,los quals Reals Privilegis, han eſtàt fins vuy en viril, y continua obſervanſa: E com la experiencia enſenyc, que per haverſe tant augmentat lo numero dels habitants en la preſent Ciutat, deſdel die de las referidas Reals Conceſſions fins vuy,no es baſtant vn ſol Moſtaſaf,per poder acudir à las obligacions, y carrechs de dit Offici,y per donar la providencia de que ſe neceſſita,per ocorrer,y remediar als molts, y repetits fraus ques fan,y acoſtuman fer tots los dies, venentſe las vitualias à major preu, que lo tatxat, agavellantlas diferents perſonas pera tornarlas à vendre, com las venen,à exorbitants preus, lo que redunda en gran prejudici,tant dels naturals,y habitants en la preſent Ciutat, com dels foraſters. Per tant,y altrament los Conſellers de la preſent Ciutat, ſuplicã ſia concedida à dita Ciutat,la facultat de poder tenir dos Moſtaſafs mes,ademès del que ja te, y que quiſcun any los tres, ſian extrets de la dita bolſa de Moſtaſaf,en lo die de Santa Llucia, duradors, per temps de vn any ſolament, y que encontinent de eſſer extrets en ſort, ſens neceſſitarſe de fer terna de nominaciò de ſa Mageſtat, de ſon Lloctinent,ò Batlle General en ſon càs, pugan exercir ipſo facto, que ſeràn extrets, y hauran preſtàt lo ſolit jurament,tota la juriſdicciò que pertany al dit Offici, en la forma que fins vuy, y que quiſcun de dits tres Moſtaſafs, tinga inſolidum la juriſdicciò, que pertany à dit Offici, y que de la bolſa de peſadors, ſen hagen de traurer ſis ſubjectes en lo mateix die, dels quals dos degan aſſiſtir à cada hun de dits tres Moſtaſafs, y que à quiſcun dels tres, dega aſſiſtir vn Porter de la Cort del Veguer de la preſent Ciutat, en la forma que vuy ſe obſerva,que ho rebràn dits Conſellers à mercè. Quæ licet, &c. Altiſſimus, &c. Placia à V. Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobació de la preſent Cort, eſtatuhir,y ordenar, ſia concedida à la preſent Ciutat, la facultat de tenir dos Moſtaſafs,à mes del que ja vuy te, en lo modo, y forma, que en la dita ſuplicaciò ſe contè. Plau à ſa Mageſtat.

DE OFFICI DE PORTERS,Y ADZEMBLERS REYALS, Y DE LVRS SALARIS. TIT. LXIV.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxiij. Cap. viiij.

PER tal que en las executions facdoras no ſie fet exces, ſtatuim, que negun Porter noſtre, o de la molt Alta Reyna muller noſtra, o del Alt Infant en Pere Primogenit, e General Procurador noſtre, o de ſon Loctinent, ne algun altre faça, o fer puxan execusio alguna,ſens conſell de Veguer, o Cort,o de Balle,o de Jutge ordinari, o de Aſſeſſor de aquell Loc, hont ſe convendra fer la executio, o encara ſens conſell de Jutge delegat, en lo negoci a ell comanat.

II. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC.Lj. Cap.xxiiij.

ATorgam, ſtatuim, e ſanccim, que ſi lo Sobreadzembler,e los ſeus coadjutors, o Por-

o Porters noſtres,en pendre beſtias, a nos,o a la noſtra Cort neceſſarias, ſeran denuntiats haver delinquit, ço es a ſaber, moltas mes beſtias que a nos, e a la noſtra Cort no ſeran neceſſarias ſcientment, per tal que las gents de aquen façan reembre, prenent, o reemço rebent, o en altra manera en ſemblants coſas greument, e ab propoſit faent exces, los Veguers, Balles, e altres Officials noſtres, en deſtret dels quals aqueſtas coſas ſeran comeſas, per authoritat noſtra, la qual ab aqueſta Conſtitutio noſtra a ells atorgam, hajan licentia de aytals coſas inquirir, e los Porters, e altres demuntdits, los quals en aytal manera haver delinquit trobaran, forcen a reſtituir las coſas per aquells indegudament rebudas, à nos empero la punitio altra, ſi alguna mereixeran, reſervada.

III. LO MATEIX en la Cort de Cervera, Any M.CCC.Lviiij. Cap. xiij.

A Reprimir la avaricia dels Porters diem, e ordenam,que negun Porter noſtre,ne de la molt Alta Reyna muller noſtre, o del noſtre Primogenit, e de Procurador noſtre, o Portant veus de aquell, anant per raho de alguna executio, o per qualque altra raho, vltra ſinc ſous per die, entre ſalari, e deſpeſa, no gos rebre, e haver: E ſi algu contrafarà, de ſon Offici ipſo facto en per tots temps ſie privat: e ſemblant pena ſie dada a quiſcun porter, o Adzembler, o a lurs Loctinents,qui atrobat ſera pecunia haver rebuda per beſtias que anar lexen, o prenen a obs noſtre, o de la molt Alta Reyna, o Primogenit noſtre, o fills noſtres, o Officials e familiars noſtres, e de aquells: e no reſmenys, ço que hauran pres, en doble a aquell del qual ho hauran rebut, ſien tenguts de reſtituir.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.CCC. Lxiij. Cap.xvj.

POrters, e Adzemblers, o ſobreadzemblers, o lurs Loctinents qui no ſervaran la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Cervera, que comença. *A reprimir la avaritia dels Porters, &c.* vltra la pena de privatio del Offici aqui poſada, nota de infamia, e pena de cent morabatins de or, per caſcuna vegada que ſera contrafet, incorregan, de la qual pena la executio, nos abſents, los Ordinaris de caſcuna Ciutat, o Vila dels bens de aquells ſummariament, e de pla, e ſens figura de Juy, puxan, e ſien tenguts de fer: de las quals penas, perço que aquells mes a aquells ſervadoras ſien eſtrets, los noſtres Officials no puxan a aquell fer gratia en ninguna manera. Declarants, que en las Ciutats, Locs, o Vilas noſtras tantſolament, per nos, o per la Alta Reyna cara muller noſtra, o fills noſtres, e infants, e nos, e ells preſents, per los Conſellers, e altres domeſtics noſtres, e de aquells, e encara, nos abſents per Conſellers, Secretaris, Scrivans noſtres, qui empero per noſtres negocis iran, las beſtias (que empero algu no tenga per propria cavalcadura, o aforns, o a molins no ſerveſcan) eſſer preſas. Manants als noſtres Oficials, que aqueſta Conſtitutio ſerven, e ſervar façan lealment, e be.

V. IOAN Segon en la Cort de Monſo, Any M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxxj.

PER quant quiſcun die experientia monſtra, que exint voſtra Serenitat, o lo Illuſtriſſim Primogenit, o Loctinent General de alguna Ciutat, Vila, o Loc, o Caſtell del dit Principat, los Algutzirs, o Porters voſtres,o de aquells, no ſolament demanan, e prenen adzemblas de aquella Ciutat, Vila, o Loc, pera portarla roba, o cambra de voſtra Excellentia, e de aquells, mas de tots los Officials corteſans, e ſeguints la Cort voſtra,e de aquells, qualſevol, e quants ſevol ſiē, lo que redunda en gran damnatge dels pageſos, qui ſon la ſuſtentatio del dit Principat, e altres poblats en aquell,ja aſſats carregats, oppreſſos, e desfets per cauſa de la preſent guerra, pertant, per ſublevatio alguna dels çarrecs que porta lo dit Principat, la preſent Cort humilment ſupplica, ſie merce voſtra ſtatuir, y ordenar, que daci avant los Algutzirs, o Porters de voſtra Excellentia, o dels dits Primonegit, o

Loctinent General no pugan pendre, demanar, ne haver adzemblas, ſino tantſolament pera la roba, e cambra de voſtra Mageſtat, o dels dits Primogenit, o Loctinent General, e aquellas ditas adzemblas hajan haver a conſell, entrevenint, conſentint, e aſſiſtinthi algu, o alguns dels Paers, Procuradors, Conſols, ò Jurats de aquella Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc, hont voſtra Alteſa, o aquells dits Primogenit, o Loctinent General ſe trobaran, e altrament no. Plau al Senyor Rey, exceptat en los Officials, y Miniſtres de ſa Majeſtat.

VI. FERRANDO Segon, en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap.xxij.

COnfirmant encara la Conſtitutio feta per lo Rey en Pere Terç en la Vila de Cervera començant. *A reprimir la avaritia dels Porters, &c.* volem, que dita Conſtitutio ſie ſervada en los Porters dels Portants veus del General Governador en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e de la Ballia General, e Procvratio Real, removent tots abuſos fets en contrari.

DE OFFICI DE SAIGS, TROTERS, Y BASTONERS, E DE LVRS SALARIS. TIT. LXV.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxiij. Cap.iiij.

ORdenam, que en los Locs, en que antigament Saigs, o Baſtoners no han acoſtumat de eſſer trameſos, ne eſſer rebuts, ſien trameſos miſſatges per los Veguers, e per los altres Officials noſtres, per citacions a fer, que ſien nomenats correus, o troters, e que ſie cregut a ells, ſolament en preſentatio de la citatio, e no en als: E que porten buſtia ab ſenyal del Veguer, o del cap de la Vegueria, o Sotſvegueria, axi empero, que no puxan res deſtrenyer, ne penyorar, ne forçar: en los altres empero Locs, en los quals Saigs, o Baſtoners antigament havien acoſtumat de eſſer trameſos, ques faça, e ques vs, axi com en lo temps dels noſtres anteceſſors ſe acoſtumava de fer.

II. ALFONS Segonen la Cort de Montſo, Any M.CC.Lxxxviiij. Cap. iij.

ORdenam, e ſtatuim, que Saigs ſien poſats en las Corts, bons, e idoneus, e que ſien pocs, en manera empero, que baſten al Offici.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxiiij.

ORdenam, e ſtatuim, que algun Saig no haja ſino ſis diners per leuga, cat axi fo atorgat per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre.

IIII. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxj. Cap. xvij.

ALgun Saig no haja per leuga ſino ſis diners barceloneſos, o quatre diners jaqueſos, la hont corren jaqueſos, ſaul, que la hont han acoſtumat menys pendre, quen prenan menys, axi com aqui es acoſtumat, e lo Saig qui contra aço fara, que iſca del Offici per tots temps.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj. Cap. viiij.

ORdenam ſobre lo Capitol fet per lo Senyor Rey Namfos, en la Cort general de Montſo, lo qual comença. *Ordenam e ſtatuim, que Saigs ſien poſats, &c.* que los Inquiſidors puxan temprar lo nombre dels Saigs en caſcuna Vegueria, e Ballia, ſegons la granea, e poquea de aquella Vegueria, o Ballia, ſegons que a aquells Inquiſidors ſera vijares, e que ſien punits per los dits Inquiſidors à lur coneguda, ſi hauran delinquit en lur Offici, o tenint lo Offici.

***

VI. AL-

VI. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxiij. Cap. xviij.

VOlents lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey pare noſtre, en la terça Cort de Barcelona, lo qual comença. *Ordenam ſobre lo Capitol fet per lo Senyor Rey Nanfos, &c.* de tot en tot eſſer obſervat, ſtatuim, quel Veguer, Cort, o Balle no puxa poſar ſaig, vltra lo nombre per los dits Inquiſidors ordenat, o ordenador, e ſi contrafara, ſie punit deaquen, à coneguda dels dits Inquiſidors.

VII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xviiij.

DE aqui avant las ſagionias no ſien venudas, nes puxan vendre per lo Balle noſtre General, o per Veguer, o altre Official noſtre, e ſi algunas ſon venudas, aquellas revocam. En aço empero no entenem las ſagionias de Vilafranca, e de Fontrubia, com los ſaigs dels dits locs reban alguns drets noſtres, qui en vs, o en exercici de juriſdictio no eſtan.

VIII. PELIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M.D.Lxxxxix. Cap. de Cort xxxxiij.

ITem placia a V. Mageſtat manar al Procurador Real dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya que de vuy en avant no puga fer mes de dotze guardes dins la Vila de Perpinya, y altres dotſe per tot lo Comtat, ques numero ſufficient per al exercici de ſa juriſdictio, y aço per eſcuſar la multitut de tals guardes que fins aſſi te acoſtumat de fer, que ſon en gran numero eſtats per fugir la juriſdictio dels ordinaris. Plau a ſa Mageſtat que lo numero de guardes, y porters dins la Vila de Perpinya ſia de dotſe, y de fora per tot lo Comtat de Roſſello de trenta.

Covarruvias Vic.

(**)

DE PERSONAS PROHIBIDAS REGIR OFFICIS. TIT. LXVI.

I. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M.CC.Lxxxviiij. Cap. j.

ORdenam, e ſtatuim en la dita Cort, que nos en negun temps no venam, ne dejam vendre, ne preſtic rebre en Veguerias, ne en Ballias, ne en neguns altres Officis, ne commanar aquells Officis a part certa, ne per altra obligatio, o frau, e aquells qui ſon en las Veguerias, o en las Ballias, o en altres Officis per preſtic, o per compra, o per deute, o per aſſignatio, o per altre contracte, quen iſcan encontinent, e que nos commanem aquells a algun bon hom de aquella Veguria, o Ballia, que no ſie ſuſpitos a la terra, ni a aquell qui aquell Offici lexara: E aquell a qui commanarem aquell Offici, que jur, que tot ço que ne exira, exceptat ſon ſalari, queu do al Official quin ſera exit, tro ſie declarat ſon dret per inquiſitio, que contra aquell ſe faça de continent, e que ſie diffinida dins cert temps, e que aquells qui per diners, o per preſtic, o per altra obligatio, o contracte entraran en aquells Officis, que perdan ço quey hauran preſtat, o donat, e que perdan lo Offici de continent.

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxxj. Cap. iij.

VEguers, Balles, e curials qui ara ſon en Officis, niſcan de continent, e ſi ſon en los dits Officis, per diners quen hajeſſen liurats ans de las ordinations de Monſo, que aquells diners los ſien reſtituits per nos, per termens covinents: Salvas empero a nos las Inquiſitions fetas, e faedoras, ells pero aſſegurants ſufficientment, de eſtar a dret a nos, e als clamants: E ſi apres del ordenament de Monſo ſon en lo Offici per diners, que perdan aquells ſegons lo dit ordenament: E que nos hi puxam tornar Officials, axi com a nos plaura, en axi empero, que de aqui avant null hom noy puxa entrar per diners, ne per deu-

te,

te, ne per aſſignatio, ne a part certa, ne per obligatio, ne per altra frau: E ſi ho fayen, que perdeſſen tot ço quey hajeſſen, ſegons lo ordenament de la Cort de Montſo: E a la entrada del Offici que aſſegur de fer dret als clamants, e que en la fi, com ſera exit del Offici, tenga taula per trenta dies.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

ALgun Official qui ſera condemnat en res, per raho del Offici que haura tengut, null temps tinga Offici noſtre.

IIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxvij.

NOS, o ſucceſſors noſtres no metam Veguer, o altre Official de bando en aquell loc, hont ſera eſtat de bando.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj. Cap. vij.

ORdenam, que algun vſurer no puxa tenir Offici public, ne de juriſdictio.

VI. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxiij. Cap. x.

VOlem, e per tots temps ordenam, que de aqui avant, a algu qui haja tengut Offici de juriſdictio, fins que taula haja tenguda, e per ſententia diffinitiva ne ſie eſtat abſolt, no comanem algun Offici de juriſdictio, ne de aquell acomanar li darem ſperança en qualſevol manera, ne conſentirem, que en lo endemig, ço es a ſaber, entro que ſie abſolt, lo dit Offici a algun parent ſeu, o amic, ſots ſperança que feta la abſolutio demuntdita aquell Offici haja, en alguna manera ſie comanat.

)(✠)(

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

PER tal que a las fraus, las quals en las coſas devall ſcritas havem trobat eſſer fetas, ſie occorregut, ordenam, e ſtablim, que tots aquells, qui en algun loc de Offici de Aſſeſſoria han vſat, als dits Officis ſots nom de Conſellers, o en altra manera no ſien rebuts, e aquells qui rebuts hi ſon, quen ſien remoguts, entro que taula hajan tenguda, e per ſententia ſien abſolts: E ſi algu aytal Offici contra la forma demuntdita de aqui avant pendra, de Offici de eſſer Aſſeſſor, e Jutge, axi con inhabil perpetualment ſie privat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xij.

PER tal que tota materia de ſuſpita, de affinitat, de conſanguinitat, de amor, de oy, e de favor ſie tolta, ſtatuim, e ordenam, que en las Veguerias de Cathalunya de aqui avant no ſien poſats Veguers havents domicilis en aquellas, o ſi de aquen ſeran nadius.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiij.

COM ſegons lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey Pare noſtre en la primera Cort de Barcelona, nos no dejam poſar Veguer, o altre Official de bando, en aquel loc, en lo qual ſera eſtat de bando, e avegadas alguns ni hajan poſats qui ſon de bando, axi que aquells, ab los quals ells ſon de bando, no ſien ſots deſtret, o juriſdictio de aquells, o aquells Officials aſſegurants, que durant aquell Offici, dan a aquells no daran, o fer procuraran, e aço ſie viſt eſſer fet contra lo enteniment del Capitol demuntdit, emper amordeaço ſtablim, e ordenam, que de aqui avant las demuntditas coſas no façam, ans ſi alguns aytals hi ſon, dels demuntdits Officis aquells volem, e declaram eſſer remoguts.

)(✠)(

X PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. j.

PRimerament empero ordenam, e ſtatuim, que no comanen a negu, qui de aqui avant a nos pregarias per ſi faça, o ſupplicatio, Offici de Vegueria, o Ballia, o qualque altre, per lo qual en Cathalunya ſe deja tenir taula: Com aytal, qui axi per ſi ſupplicant al Offici ſe ingereix, ſuſpitos dejam de bon dret al regiment de aquell reputar, e aço mateix en los pregants per ſi, ſobre la proviſio a ells del Offici dels Inquiſidors de la taula faedora, volem que ſie obſervat.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. iiij.

CAR la vtilitat dels ſotſmeſos noſtres no requer, que a algu qui haja la Scrivania de alguna Cort, o als ſubſtituits dell, lo principal Offici de aquella Cort ſie comanat, ordenam, e ſtablim, que a algu havent ara, o de aqui avant Scrivania de la Cort del Veguer, del Balle, o de altre Offici ordinari, lo Offici de Vegueria, o Ballia, o altre qualque Offici ordinari de aquella Cort, en la qual haura la Scrivania, encara que per ſubſtitut aquella regis, o als ſubſtituts de aquell, en neguna manera no ſie comanat: Perço empero vedar no entenem, que aquell qui ha Scrivania de altra Cort, o ſos ſubſtituts, no puxan tenir Offici ordinari de altra Cort en lo mateix loc.

XII. LO MATEX en la Cort de Montſo, Any M.CCC.Lxiij. Cap. xviij.

AIuſtant a las Conſtitutions fetas per lo molt Alt Senyor Rey Namfos, en la Cort de Montſo, que comença. *Ordenam e ſtatuim en la dita Cort, &c.* en la fi, e per lo molt Alt Senyor en Jacme Avi noſtre en la primera Cort de Barcelona, que comença. *Veguers, &c.* e per aquell mateix en la Cort de Gerona, que comença. *A ſupplicatio de tots los demunt dits, &c.* ſtatuim, quel Official, qui per obtenir Offici de juriſdictio diners dara, o preſtara, o per pacte, o aſſignatio ſe obligara, o prometra de dar alguna coſa a nos, o a Primogenit noſtre, o a algun altre, dels emoluments, o eſdeveniments de ſon Offici, o alguna aſſignatio ſobre los eſdeveniments del dit Offici impetrara, o en altra manera obtindra a ell eſſer pagat, a regir aquell Offici ſie inhabil ipſo jure, declarant, que tot ço que fara com a Official, ſie haut per nulle, e per no fet.

XIII. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xij.

COM ſegons Conſtitutions de Cathalunya algun Offici no dega eſſer donat, ne comanat per diners, perço confirmants las ditas Conſtitutions ordenam, e ſtatuim perpetualment a las ditas Conſtitutions ajuſtants, que ſi algu en lo trienni preſent, o de aqui avant, per ſi, o per altri directament, o indirecta haura promes, prometra, o dara diners, argent, o ſervey algu valents mes de deu ſous, o fara promiſſio, o obligatio al Senyor Rey, o a nos, o al Primogenit, o als ſucceſſors de aquells, o noſtres, o a algun altre qualſevol Official, o perſona, per obtenir algun Offici de juriſdictio dins lo Principat de Cathalunya, ara ſie perpetual, o temporal, ſi aquell en la dita manera obtindra, ſie privat dels dits Offici, o Officis, e ſie hagut per infame ſens alguna diſpenſatio, e inhabil per deu anys, a obtenir Offici de juriſdictio Reyal en Cathalunya, e los qui pendran tals diners, pecunias, argent, o ſervey, valent mes de deu ſous, ſien tenguts reſtituir aquells ab lo doble, la meytat al Senyor Rey, e la altra meytat al General de Cathalunya. Volem mes, e ordenam, que las Conſtitutions de Cathalunya prohibints, que algu que ſie domiciliat dins la Vegueria, o ſia de bando, o que haja regit Offici triennal en lo trienni paſſat, e no haja purgada la taula, no puga obtenir Offici triennal, ſien ſimplement ſervadas a la letra, e las perſonas contra la penſa de las ditas Conſtitutions proveidas dels dits Officis, encontinēt ſien remoguda, e proveidas altras habils, e ſufficiēts, ſervadas las ditas Conſtitutions ſimplement, e plana.

XIIII. CAR-

XIIII. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.xxxiiij. Cap. iij.

MES avant ſtatuim, y ordenam, que los naturals, o poblats en las Vilas, o Locs deça Cinca, en las quals nos cullen los drets del General de Cathalunya, no pugan de aci avant concorrer en Officis alguns, axi ab juriſdictio, con ſens juriſdictio dels dits Principat, y Comtats, ni tenir, ni regir aquells.

XV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.Liij. Cap.xxiiij.

MES encara ſtatuim, y ordenam, que ningun Balle, o Loctinent de aquell no puga eſſer Familiar de la Inquiſitio, e ſien compreſos tambe en lo preſent Capitol Jutges, y Scrivans, y que dexat lo Offici no pugan tornar eſſer familiars, o Officials del Inquiſidor.

XVI. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxj.

ATes que per Conſtitutio Cap. xxiiij. de las Corts del Any M. D. Liij. eſta diſpoſat, que ningun Balle, o Loctinent de aquell, Jutges, y Scrivans de alguna Cort pugan eſſer familiars del Sanct Offici, ni Officials de aquell, y altres Officials qui tenen obligatio de purgar taula, y en aquella ajuſtant ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que los Veguers, Concellers, paers, Jurats, Conſols de la Lotja, Jutges de appells, Adminiſtradors de las Plaças, Moſteſafs, Credencers, y receptors de pecunias, Procuradors, y homens de conſell, y finalment aquells a qui tocara la admiſſio del tal Ballo, o Official Reyal, ni tampoc en algun Offici de Adminiſtratio de Ciutats, Vilas, y Locs, nol pugan admetre eſſent familiar, o Official, y miniſtre del Sanct Offici, ſots pena de doſcents ducats, applicadors als cofrens Reyals noſtres, y que los tals Officials no pugan admetre en Aſſeſſor, o Jutge, o Scriva ſemblant familiar, o Official del Sanct Offici, ſots pena de la Conſtitutio de la obſervança, reſtant lo predit, y mentionat Capitol en tot en ſa força, y valor.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS OFFICIALS. TIT. LXVII.

I. PERA Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. iij.

STatuim en axi, volem, e ordenam, que los Veguers, Procuradors, o altres Officials qualſevulla, ſaigs, o Baſtoners noſtres, no entren de aqui avant en Ciutats, Vilas, Caſtells, ne en los termens de las Ciutats, ne de las Vilas, ne dels Caſtells, ne en altres Locs de aquells en Cathalunya, qui no ſien noſtres, per clams, ne per fadigas, ne per penyoras, o per executions a fer, ne per alguna altra occaſio, per raho de ſon Offici, ſino axi com en temps del Senyor en Iacme de bona memoria ça enrera Rey de Arago pare noſtre es eſtat acoſtumat de fer.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M.CC.Lxxxviiij. §. del Cap.j.

STatuim, e ordenam, que algun Official no gos pendre ſervey de algu, ſino ſolament de menjar, e de aquell poca coſa, e ſi ho fara, que encontinent perda lo Offici, e que li ſie imputat, axi com a furt.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. v.

ORdenam, e ſtatuim, que algun Official noſtre no gos pendre ſervey, ne encara ſe gos vnir ab algun altre Official, ne agabellar, ne gos ferſe de familia, o caſa de algun Noble de noſtra Senyoria, ne gos tenir renda de null hom, ſino ſolament ſalari de nos, tinent aquell Offici, e ſi ho feya, que perda lo Offici, e ſie exillat de la terra per vn any, ſalvant empero aquells, qui ans que tengueſſen lo Offici per nos hajeſſen aquellas rendas, o beneficis.

IIII. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. xj.

ORdenam, e ſtatuim, que ſi algun Monaſtir, o Eſgleya, o hom Religios, o altra perſona qual que ſie ſe ſera obligat a algun Official noſtre, tinent Offici, ab carta de donar en ſa vida cenſal de diners, o de altras coſas pocas, o moltas, ſie encontinent revocada aquella donatio, e que de aqui avant no ſie tengut de pagar aquell cenſal, ne las altras coſas, de que hajan fetas las ditas donations, perço car ho farien per paor. Aço mateix ordenam, e ſtablim ſobrels violaris a ells aſſignats, ſtants Officials.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvij.

ORdenam, e ſtablim, que algun Veguer, Saig, o altre Official no puxa fer acapte, e ſi ho fa, que pac lo doble.

VI. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxj.
Cap. iiij.

ALgun Scriva, ni Aſſeſſor nos gos aſſenſar a Veguer, ne a Balle, ne a altre Official.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

ALgun Veguer, o Official noſtre no pos ban en homens, ne en honors que ſien en terme de Caſtells de Prelats, de Religioſos, de richs homens, de Cavallers, de Ciutadans, o de homens de Vilas.

VIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxviiij.
Cap. xij.

ALgun Veguer, o Balle, o altre Official no puxa comprar, ne fer comprar rendas, del Loc hont ſera Official, ne haver part en aquellas.

)(✠)(

VIIII. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. xviiij.

ALguna perſona tinent offici noſtre, no puxa tenir Offici de Prelat, ni de Religios, ni de ric hom, ne de neguna altra perſona, de qualque condicio ſie,

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

ALgun Official noſtre qui vs de juriſdictio, no puxa comprar, ne per compra haver alguna coſa immoble, que ſie de algu ſotſmes de ſon Offici, ne encara de moble, que per força de Cort ſe venes.

XI. LO MATEIX en la Cort de Leyda Any M. CCC.j.
Cap. viij.

SObre aquell Capitol de la dita General Cort de Barcelona prop ara paſſada qui comença. *Algun Official noſtre qui vs de juriſdictio, no puxa comprar, &c.* ſie ajuſtat, ne fer comprar, ne part haver, ne frau neguna metre ſobre allo.

XII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj.
Cap. xv.

ORdenam de conſell, aſſentiment, e approbatio dels demuntdits, que ſi algun Veguer, Balle, o Cort, o altre Official noſtre, diners, o altras coſas en poder ſeu comanadas, o ſecreſtadas per raho de ſon Offici, deſpendra, o convertira en tot, o en part en vſos noſtres, o ſeus propris, o de altri, que tot allo que haura rebut, o deſpes, o haura fet pendre, deſpendre, o convertir en dits vſos, haja de reſtituir en doble encontinent, e que en ningun temps tenga Offici noſtre.

XIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC.xxj.
Cap. vij.

STatuim, que lo Capitol fet en la dita primera Cort per nos celebrada en la Ciu-

Ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Algun Veguer, o Official noſtre no pos ban, &c.* ſie tengut, e obſervat. E anyadint ſtablim, que ſi contra aquell Capitol fet es, o ſera, que ſie revocat, e no valla.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xviij.

A Supplicatio de tots los demunt dits ſtatuim, e encara ordenam, que algun Official noſtre, al qual nos dejam alguna quantitat de diners, no puxa impetrar de nos alguna aſſignatio a ell eſſer feta, ſobre las exidas, provents, eſdeveniments, o drets del Offici a ell comanat, per tal com los forsmeſos per ay tal aſſignatio ſerian agreviats, e tota aſſignatio de quen feta ſie revocada.

XV. PERE Terç en la Cort de Perpinya Any M. CCC. Lj. Cap. xviij.

SAnccim, ſtatuim, e ordenam, que algun Veguer, Balle, o Aſſeſſor, e qualque altre Official, ne Loctinents lurs, ne encara algu de caſa, o familia de aquells no goſe rebre procuratio, o commiſſio de alguna perſona ſobre rendas, o altres drets dintre lur deſtret collidors, exceptadas rendas, e eſdeveniments noſtres, los quals als noſtres Officials, o aquells qui ſien de lurs caſas, o familia, ſegons lo poder per nos a ells liurat, o liurador, collir ſie legut, o levat.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. CCC. Lxiij. Cap. xxxiij.

APprobants la Conſtitutio feta per lo Senyor Rey Namfos Para noſtre, en la Cort de Montblanc, que comença. *Satuim, y ordenam que Sotsballes, &c.* volem, que ſi lo Veguer de Barcelona, per elegir Capdeguaytas, o lo Balle noſtre qualque ſie de Cathalunya per elegir, e proveir, ſegons lo tenor de la dita Conſtitutio, Sotsballes, diners, o algun do, o munus reben, vltra doſcents morabatins de or, en los quals aquells volem eſſer punits, de lurs Officis ſens ſperança de venia ſien privats. E ſi per nos, o altre, qui per los demunt dits los dits Sotsballes, o Capdeguaytas ſeran elets, o proveits, aytal electio, o proviſio ſie irrita de tot en tot, e nulla.

XVII. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. viiij. Cap. de Cort x.

SIE merce voſtra, que a algun Official ordinari voſtre de qualſevol ſtament, grau, o condicio ſie, no puxa eſſer feta, ne ell gos acceptar commiſſio alguna de qualſevol cauſa, o negoci, ne puxa vſar de aquella, ans ſolament haja vſar de ſa ordinaria poteſtat, e ab conſell de ſon Aſſeſſor. E ſi feya lo contrari, ſie haut per privat de ſon Offici, e tengut de reſtituir a la part de qui ſera interes totas meſſions quen hajes fetas, e damnatges quen hajes ſoſtenguts. Plau al Senyor Rey.

XVIII. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xiiij.

AB aqueſt Edicte perpetual ſtatuim, ordenam, e expreſſament inhibim, que los Portants veus de Governador General, ne oncara altres qualſevol Official del dit Senyor Rey no pugan, ne preſumeſcan compellir alguna Vniverſitat, o Comunitat de Ciutat, Vila, o Loc, ne encara algun ſingular de qualſevol ley, ſtament, o condicio ſie, per alguna exquiſita color, o manera acceptar, o pendre remeſſions, directament, o indirecta, de la qual, o per occaſio de aquella prengan alguna quantitat, o altra coſa: E ſi lo contrari ſera fet, volem que tals Governanador, Portants veus, e altres Officials ſien tenguts a reſtituir a las ditas Vniverſitats, e Comunitat, e Singulars, ço q̃ rebut, e exigit hauran ab lo doble, axi que, pus apparra las ditas coſas per extorſio haver fetas, no pugan vſar de lurs Officis, ne exercir aquells, fins la dita reſtitutio ab lo doble hauran feta, e las remiſſions axi fetas ſien nullas, ſi donc los obtinents aquellas no ſen volran alegrar.

XVIIII. CAR-

XIX. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D.xxxxij. Capitol xxxxviij.

STatuim, y ordenam, que de aci al devant los Officials axi del noſtre Loctinent General, com dels Portants Veus de noſtre General Governador en dits Principat, y Comtats, no pugan aportarſen los originals proceſſos de las Corts dels Ordinaris, per regalia, ni altrament, ne pugan forçar, ne compellir als demunt ditsOrdinaris, ni a lurs Scrivans, quels liuren dits originals proceſſos: e volent los ne forçar, no ſien obligats a obeir, pus los Scrivans dels dits Ordinaris dins dos dies los donen copia auctentica dels dits proceſſos: e los proceſſos qui vuy ſon en poder de la Regia Audientia, o de ſos Officials: o de dits Governadors, o de Officials lurs ſien reſtituits encontinent, retenguda copia de aquells.

XX. PHILIP Princep, y LoctinentGeneral de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. xxvj.

LOs Doctors del Reyal Conſell nos pugan ocupar en commiſsions, o entrevenir com Aſſeſſors, o aliàs en cauſas Eccleſiaſticas, ni de Barons, axi Civils, com Criminals: y que axi ſie ſervat en los Aſſeſſors, o Jutges Reyals dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſino en cas que apparega al Virrey, o al Governador preſidint convenir.

XXI. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxxj.

PEr proveir a moltas extorſions, ques fan per los Officials, y Miniſtres de las Corts dels OrdinarisReyals del Principat deCathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, de exigir ſalaris, mes avant de la tatxa feta per Conſtitutions de Cathalunya, y perço recuſan fer poliſſas, y albarans de las rebudas, perque nos puga monſtrar apres la veritat, perço ſtatuim, y ordenam, que ningu puga eſſer compellit, o forçat, pagar quantitat alguna als dits Officials, com ſon Veguers, Sotſveguers, Balles, Sotsballes, Jutges, Aſſeſſors, Scrivans, Notaris, y altres Miniſtres de ditas Corts dels Ordinaris, ſino que primer per dits Officials, y Miniſtres ſie feta Apocha, o Albara de la Rebuda de dita quantitat, en la qual Apocha, o Albara ſien narradas totas las partidas, y per menut ſpecificadas, del que per ells ſera rebut, y la cauſa per que, a fi ques puga veure, y provar, ſi haura excedit la tatxa dels ſalaris, y que de aqui avant, revocats tots abuſos, ſerven dits Officials, y Miniſtres las tatxas de las Conſtitutions Generals, ſots pena de privatio de lurs Officis, y de haver reſtituir en doble lo exigit.

XXII. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D.IC. Cap. viiij.

PEr lo gran abus que han fet noſtres Loctinents Generals en fer edictes Generals, y particulars contra Conſtitutions de Cathaluny a, y Capitols de Cort ſtatuhim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort que de aſsi al devant noſtre Loctinent General, ni los Portants Veus de General Governador del preſent Principat, y Comtats, ni qualſevol altre Official noſtre pugan fer Edictes, ni Crides, axi Generals, com particulars, que ſian contra Conſtitutions ni Capitols de Cort, y ſi lo Regent la Cancellaria, y Regent la Theſoreria, y los Aſſeſſors de dits Portants Veus fermaran ſemblants Edictes, caygan en les penes dels contrafahents a les Conſtitutions, y privatio de ſos Officis.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo Portant Veus de General Governador, ni los Doctors del Real Conſell, ni altres Officials Reals per ſi ni per interpoſades perſones nos pugan entremetrer, ni interpoſar en les enſaculations de la Diputatio, Caſa de la Ciutat, ni Conſols de Mar, ni en la nominatio, y electio de alguns Officis, y Notaris de Barcelona, encara que ſian per perſones conjunctes, y que lo enſeculat, o provehit per pregarias de alguna de les ſobre dites perſones, no puga obtenir lo lloch, o Offici en lo qual ſera enſeculat, o provehit.

XXIV. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxxviij.

ITem ſtatuim,y ordenam ab loatio,y approbatio de la preſentCort,que ningun Doctor del Real Conſell puga tenir part ni companya ab Botigues, Arrendaments, ni altres negocis, y commercis, ſino donar a cambi.

XXV. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xxxxviiij.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ſtatuir,y ordenar a petitio, y ſuplicatio dels dos Braços Militars, y Real per llevar los grans abuſos que de cadal dia ſe fan per los Doctors del Real Conſell que volent comprar vna proprietat, tant dins la preſent Ciutat de Barcelona,com fora de aquella, ninguna altra perſona hi goſa dir, ni empendrer de ferhi dir, y axi ve ha reſtarlos per lo preu que volen ab gran dany, y perjudici dels venedors, que de aſsi al devant los Doctors del Real Conſell, ni los Aſſeſſors de la Ballia General, ni altres qualſevol Officials Reals no pugan, nils ſia permes per ells,ni per interpoſades perſones comprar,o fer comprar caſes, terres, vinyes,ni oliveres,ni altres qualſevol proprietats, ques vengan per executio,ni comprar coſes litigioſes. Plau a ſa Mageſtat en les coſes ques vendran per executions en los ſeus Tribunals reſpectivament, y que nos puga comprar coſes litigioſes. *Covarruvias Vic.*

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort.Liiij.

ITem placia a V.Mageſtat ab la mateixa loatio,y approbatio ſtatuir,y ordenar que los Officials Reals deV.Mageſtat no puguen concorrer aDeputats,ni altresOfficials de la Caſa de la Deputatio,ni aſsiſtir en los ajuſts que en ella ſe faran, ni anar ab Embaxadors per part dels Deputats que no haja ſis meſos que hauran dexats los Officis, declarant la preſent Conſtitutio que per Officials Reals ſe entengan tant los que no tenen juriſdictio,com los que la tenen,ſens que de aço ſe puga fer interpretatio alguna,y que ſia tant en la Caſa de la Deputatio;com en les Ciutats,Viles,y Llochs; entes empero que en la proxima Extractio ſe te de fer dels Deputats en lo preſent Any no tinga lloch la preſent Conſtitutio, y que los Officials Triennals, Biennals, y Annuals que acabaran ſon temps abans de la Extractio no ſian compreſos en ella. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en la preſent Conſtitutio quant als Officials que tenen juriſdictio,excepto laCaſa de D. Onofre Doms, per raho del Caſtell de Taltaull per ſer ſon patrimoni.

Covarruvias Vic.

XXVII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lvj.

AB lo Capitol viij.de las Corts deMonçò del Any M.D.xxxiiij.fou ordenàt,que los Paſtors,no pogueſſen tenir beſtiar propri, apartat del beſtiar de ſos Amos,ni meſclàt ab aquell; Y com dit Capitol deCort no ſe hage obſervàt,ni ſervit de altre efecte, ſino de cõpoſar los Veguers las pletas,pera que diſsimulan tenir los Paſtors beſtiar propri:y ſeria dificil als Amos trobar Paſtors, ſi ſe obſervave dita Conſtituciò,aixi que eſſent feta à ſon favor los ſeria danyoſa:Perço ab lloaciò,y aprobaciò de la preſent Cort,revocant lo dit Cap. viij.de lasCorts de Mõçò del Any M.D.xxxiiij eſtatuhim,y ordenam, que los Veguers, Sotſveguers,ni altres Officials,directe,ni indirectament,no ſien goſats per lo ſobredit,ni altre pretext, compoſar los Amos dels beſtiars, ni los Paſtors,ſots pena de reſtituhir lo doble, y privaciò dels Officis. Plau a ſa Mageſtat.

QVE TOTS LOS OFFICIALS EN CATHALVNYA, Y MALLORCAS SIEN CATHALANS. TIT. LXVIII.

I. IACME ſegon en la primera Cort de Barcelona,Any M. cc. Lxxxxj. Cap.j.

ASupplicatio de la ditaCort atorgam, ſtatuim, e ordenam per tots temps, que de aqui avant Procurador, Veguer, Balle, e Cort,e tot altre Official qui dret haja a retre de vn a altre en Cathalunya,e en lo Regne de Mallorcas,e en las ditas Illas,e lo Aſſeſſor dells ſien Cathalans.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. ij.

LO Noble Infant enPere mentre ſie Procurador de Cathalunya, e los altres Pro-

Procuradors de Cathalunya, e de las ditas Illas de aqui avant hajan Conſellers, e Jutges Cathalans en los fets de Cathalunya, e del Regne de Mallorcas, e de las ditas Illas, e no altres, perço com los Cathalans ſaben mils las coſtumas, e las obſervanças de Cathalunya, e de las ditas Illas.

III. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij.
Cap. xx.

A Supplicatio de tots los demunt dits ſtatuim, e ordenam, que lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey pare noſtre en la primera Cort de Barcelona, lo qual comença. *Lo Noble Infant en Pere, &c.* Sie obſervat, hont que ſie lo dit Procurador, Ajuſtants, que algun qui Domicili no haja en Cathalunya, no puxa eſſer Jutge Ordinari, Delegat, o Official qui vs de juriſdictio, ne coneixer de algun negoci de Cathalunya, o aquell encara determenar: e aço volem eſſer eſtes, no tant ſolament als Jutges de la noſtra Cort, ans encara als Jutges de la molt Alta Reyna muller noſtra, e del Alt Infant en Pere Primogenit, e General Procurador noſtre, e encara a vniverſos altres Jutges, e Officials. E ſi contra las demunt ditas coſas per alguns ſera proceit, pronuntiat, o ſententiat, aytal proçes, o ſententia freyturas de força, e de effecte.

IV. PERE Terç en la Cort de Cervera. Any M. ccc. Lviiij.
Cap. x.

PArt aço confirmant la Conſtitutio feta en la Cort de Montblanc, per lo molt Alt Senyor Rey Nam[illegible]os de alta recordatio pare noſtre, que comença. *A ſupplicatio de tots los demunt dits ſtatuim, y ordenam, que lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey en Pere pare noſtre, &c.* E a aquell anyadint ſtatuim, que algu qui Domicili no haja en Cathalunya, e aquell comunament no tenga en aquella, no puxa encara en noſtra perſona coneixer, o ſententias donar, ne proces encara algu regonexer, e relatio en noſtra Cort, o en altra part fer de aquell, ne en altra manera ſe entremeta de cauſas de Cathalunya, per negu-na manera: e ſi lo contrari per qualſevol ſera aſſejat de fer, ſie encontinent per cas, e vas en aço empero lo Canceller, e Vicicanceller noſtres, encara ſien en altres Locs Domiciliats, no volem quey ſien compreſos.

V. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any. M. cccc. xiij.
Cap. x.

AQuells mateixs Scrivans de las Corts noſtras, e del General Governador, e Secretaris, los quals per Domicili no ſon Cathalans, quant als Actes judiciaris, e proceſſos que nos menaran en la Audientia, o Cancellaria noſtra, o del dit Governador General, ço es devant Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria noſtra, o del dit Governador General, dementre nos, o lo dit General Governador ſerem en Cathalunya, volem ab aqueſta perpetual Conſtitutio, que no vſen del Offici, e ſi lo contrari faran, que los Actes per ells faedors ſien nulles.

VI. LO MATEIX en dita Cort. Capitol xj.

COnfirmants las Conſtitutions fetas en la primera Cort de Barçelona del Rey en Jacme, començant. *A ſupplicatio de la dita Cort atorgam, ſtatuim, y ordenam, &c.* E altra del dit Rey en aquella mateixa Cort feta, començant. *Lo Noble Infant en Pere, &c.* E altra del Rey Alfons feta en la Cort de Montblanc, començant. *A ſupplicatio de tots los demunt dits, &c.* E la Conſtitutio feta en la Cort de Cervera començant. *Part aço confirmants, &c.* Statuim, e de conſentiment, e approbatio de la Cort ordenam, a las ditas Conſtitutions penas ajuſtants, que ſi aquell qui no ſera Domiciliat en Cathalunya, haura fet en alguna coſa contra las ditas Conſtitutions, o alguna de aquellas, e oppoſat, o requeſt per alguna de las parts, encontinent no deſiſtira de la coſa, que contra las ditas Cõſtitutions, o alguna de aquellas haura fet, ſegõs dit es, ipſo facto incorrega pena de cent florins de or, e no reſmẽys ſie fet infame, de la qual pena la meytat al Fiſc Reyal, e laltra meytat a la part contra la qual ſera eſtat impetrat,

ſie applicada,e lo impetrant fretar de las coſas impetradas.

VII. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M.cccc.xxij.Cap.x.

ACuells mateixs Scrivans, Secretaris, e encara Loctinent, o Regent Offici de Prothonotari, quant es al exercici de fer proceſſos, enqueſtas, e tots altres Actes judiciaris tocants en qualſevol manera Cathalans, ques menaran, es actitaran devant lo dit Senyor, o ſon Primogenit, o Governador General, e encara devant nos, o en noſtra Audientia, e ſua, volem, e ordenam de approbatio de la Cort, eſſer nadius, pobl'ats, e domiciliats dins lo Principat de Cathalunya, e ſi lo contrari ſera fet, que los Actes, per altres que no ha'an las ditas qualitats, fets, ſien ipſo facto nulles, exceptats manaments, letras, cartas, proviſions, e ſententias, las quals pugan los altres Scrivans, e Secretaris Ordinaris del altres Regnes, e terras del dit Senyor rebre.

VIII. LA MATEIXA en dita Cort Capitol xxx.

PEr proveir a la indemnitat del Principat de Cathalunya, e fugir los perills quis porien ſeguir, prometem, ſtatuim, e ordenam, que lo Senyor Rey, o ſucceſſors ſeus de aqui avant no proveiran, proveeſcan, ne proveir pugan de Offici de Caſtellania, o guarda de las forças, e Caſtells, ne de Capitanias, ſino ſera a perſonas nadius, e naturals, e pobladas de fet, e ſens diſpenſatio en lo dit Principat: e ſi lo contrari es, o ſera eſtat fet per avant, ſie nulle ipſo facto, e tornat al primer Stament, e encara volem, que tals perſonas, contra lo tenor de la preſent Conſtitutio, dels dits Officis de Caſtellanias, Cuſtodias, e Capitanias proveidas, no ſien haguts per Caſtellans, guardas, ni Capitans, nils ſie en res obeit: exceptats empero los del Regne de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, de Corcega, ſi e en tant com Cathalans porien obtenir, e haver los dits Officis en los dits Regnes de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, e de Corcega: declarat, e ampliat, que aquell ſie hagut per natural nadiu de Cathalunya, qui en Cathalunya ſera nat, e aquell que noy ſera nat, pus lo Pare, o Avi Paternal de aquell ſera nat, e Domiciliat en Cathalunya: ajuſtant a la dita Conſtitutio, que en lo dit Regne de Mallorcas, e Illas de aquell adjacents los dits Officis no pugan eſſer donats ſino a perſonas nadius, e naturals, e Domiciliats, ſegons deſus es dit, en lo dit Principat de Cathalunya, o del Regne de Mallorcas.

IX. IOAN ſegon en la Cort de Montſo, Any M. cccc. Lxx. Cap.de Cort xx.

COm per la Illuſtriſsima Senyora Dona Maria de memoria immortal, en la Cort General per ella en la Ciutat de Barcelona com a Loctinent General celebrada, ſie eſtada atorgada la Conſtitutio del tenor ſeguent. *Per proveir a la indemnitat del Principat de Cathalunya, &c.* Perço la preſent Cort humilment ſupplica Voſtra Alteſa ſie merce ſua, ans de la concluſio, e expeditio de la preſent Cort ab effecte ſervar, e fer ſervar, e metre en executio totas, e ſengles coſas contengudas en la dita Conſtitutio, en forma, que los dits Alcayts, Capitans, Guardas, Cuſtodias, Sotſalcayts, e Loctinents ſien meſos, juxta los termens, paraulas, e diſpoſitio de la dita Conſtitutio: als quals dits Alcayts, Capitans; Guardas, Cuſtodias, Sotſalcayts, e Loctinents ſie merce voſtra donar de voſtres bens, e rendas aquell ſoſteniment, que fins aci es donat, als que dits Caſtells tenen, e que fins las ditas coſas hajan compliment, e ſien meſas ab effecte en executio, la preſent offerta no haja, ne puga haver loc: e ſi en negun temps era contrafet a la conſtitutio, ipſo facto ceſſe lo ſervey. Plau al Senyor Rey, e promet, que dins ſpay de ſis meſos primer vinents donara complit effecte en la obſervança de totas, e ſengles coſas contengudas en la precedent Conſtitutio, Capitol, a additio, e ſi nou feya, conſent eſſer extincta la offerta dels treſcents de Cavall, feta per la preſent Cort, e que lo ſervey de aquella ceſſe ipſo facto, e tots drets, e impoſits fets per cauſa de la dita offerta, e ſoſteniment dels dits treſcents de Cavall ſien extincts ipſo facto: e mes vol,

vol, e conſent, que totas, e qualſevol rendas, axi de cenſals, com altras, las quals per qualſevol titol, o cauſa, directament, o indirecta fins aci han ſervit, e ſon eſtadas conſignadas a ſuſtentatio dels Alcayts, e Caſtells, ſien exigidas, e rebudas per los Deputats de Cathalunya, als quals ara per lavors en tal cas, la dita Majeſtat ne fa conſignatio, e de preſent intima ab la preſent a tots, y ſengles qui fan dits cenſals, y rendas, que paſſat lo dit temps, no havent donat compliment la dita Majeſtat a las coſas ſobreditas ab tot effecte, reſpongan, e paguen als dits Deputats, los quals per ſa propria authoritat, de alli avant pugan, e degan exigir, e rebre ditas rendas, las quals per ells ſien convertidas en reparatio de murs, e valls de aquella Ciutat, e Vila de hont ſe exigexen, e ſie ceſſada tota ſubventio de ſoſteniment als dits Alcayts de Caſtells, e de executar ditas coſas preſten los Deputats Sagrament, e Homenage: e la Majeſtat del dit Senyor ſe abdica tot poder, de donar empatx, e torb algu en las ditas coſas. E mes conſent la dita Majeſtat, que tant quant tardara proveir juxta ſerie del dit Capitol, Conſtitutio, e additio, en la mutatio de Moſſen Carcaxona, lo qual te lo Alcaydiat de Cervera, ſie permes a la Vila, tenir, e conſervar los palencs que fets ha entre la Vila, e lo Caſtell. E no reſmenys la Majeſtat del dit Senyor haja tenir, ſervar, e complir totas, e ſengles coſas en la dita Conſtitutio, Capitol, e additio contengudas.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lij.

COm per Voſtra Majeſtat, e per lo Illuſtriſsim Senyor Rey de Sicilia Primogenit, e Loctinent voſtre General, e Princep de Caſtella, en dos Parlaments, hu per voſtra dita Senyoria en Tarragona, e lo altre per lo dit Loctinent en Cervera als Cathalans celebrats, ſie eſtat proveit, e ordenat, que ſi los Aragoneſos dins temps de vn Any, de la celebratio del dit primer Parlament en apres ſeguent, e comptador, no revocavan lo fur per ells novament fet, proveint, que Vicicanceller, Prothonotari, e Loctinent de Prothonotari, Juriſtas, Secretaris, Scrivans de Manament, e altres Officials de la Cort de Voſtra Excellentia, e del dit Senyor, en lo dit Regne de Arago vſar no pugan, ſino eren Naturals, o Domiciliats en aquell, los dits Aragoneſos foſſen privats de aquells Officis, dels quals los Cathalans ſon privats per lo dit fur en Arago, e dins lo temps del dit Any, ni ara de preſent encara, lo dit fur no ſie eſtat revocat, ans romangan los dits Cathalans molt prejudicats, e intereſſats per aquells, e las decretations fetas per Voſtra Alteſa, e lo dit Senyor Rey de Sicilia als dits Capitols dels dits Parlaments, no hajan ſortit ſon effecte, perço la Cort del Principat de Carhalunya humilment ſupplica, ſie merce voſtra, obſervant los dits Capitols, e Ordinations, de continent prohibir lo exercici dels dits Officis, e inhibir los dits Aragoneſos de aquells, e manar no vſen, fins la dita Cort del dit Principat ſie legitimament certificada de la revocatio del dit fur: e ſi vſaran contra la dita prohibitio, tots los Actes per aquells faedors ſien haguts per nulles, e ineficaces, e per tals reputats. Plau al Senyor Rey.

XI. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any. M.eccc.Lxxxj. Cap. xij.

APprobants, loants, e confirmants las Conſtitutions ſobre aço diſponents, de e ab conſentiment, e loament de la preſent Cort proveim, e ordenam, que alguna perſona que no ſie nada, e Domiciliada en Cathalunya verament, e ſens frau, e fictio, no puga tenir, ne exercir algun Officí perpetuo, Triennal, o Temporal, o de Algutzirs, o altres qualſevol Officis Ordinaris, o Extraordinaris, o altres Officis axi Majors, com Menors, ab juriſdictio, o ſens juriſdictio, no obſtant qualſevol vs en contrari introduit, decernint, tots Actes en contrari eſſer nulles, e ineficaces, e aquells eſſer reputats per privadas perſonas: pero que los Eſtrangers, qui de preſent tenen Officis Triennals, pugan tenir, e continuar aquells, per lo temps per las Conſtitutions ſtatuit, no prejudicant a las Conſtitutions, e Actes de Cort diſponents ſobre los dits Officis, e altres qui deuen eſſer regits per Cathalans:

thalans : no volent , ne entenent, que en la preſent diſpoſitio ſien compreſos Loctinentia General en lo dit Principat , ne altres Officis de Caſa noſtra,e dels Reys ſucceſſors noſtres : empero per aço no volem prejudicar,ne derogar als Vſatges , Conſtitutions , e Privilegis , Vſos , e Coſtums del Principat de Cathalunya, ſi altrament per aquells era proveit: volem empero, que aquellas perſonas Eccleſiaſticas que tenen , o tendran en lo dit Principat Prelaturas , Dignitats , Canongias de Seus Cathedrals , o Comandas del Orde de Sanct Joan , pus los obtinents aquellas ſien nadius de noſtres Regnes , e Terras , e conformes a la Conſtitutio feta per lo Illuſtriſſim Rey Don Alfons Oncle noſtre de glorioſa recordatio en la Cort de Sanct Cugat , e tingan ſon Domicili, e Reſidentia Perſonal dins lo Principat de Cathalunya , pugan haver , e tenir tots Officia , que perſonas Eccleſiaſticas nadas , e Domiciliadas en Cathalunya poden tenir , e exercir , pus empero en las Terras , de hont los dits Eccleſiaſtics fora lo dit Principat ſeran , no ſien prohibits los Cathalans obtenir ſemblants Officis.

XII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xviiij.

PEr quant en diverſas Conſtitutions de Cathalunya , e encara algunas de las precedents per nos fetas , ſon expreſſament prohibidas de Officis , axi de juriſdictio , com ſens juriſdictio , Caſtlanias , Caſtellanias , e Capitanias, e en diverſas altras coſas, las perſonas que no ſon nadas , e Domiciliadas dins lo Principat de Cathalunya , e axi per cauſa de las turbations, com altrament ſe tropien vuy en die , e encara per avant ſe porien trobar molts Fills de Cathalans , qui no ſon nats dins lo Principat de Cathalunya, ans fora de aquell , per tal ſtatuim , e ordenam, que qualſevol perſonas de qualſevol Stament, e conditio ſien , que ſeran nats, o naxeran de aqui avant fora lo dit Principat de Cathalunya, ſi aquells tals ſeran Fills de Cathalans, nats , e Domiciliats dins lo Principat , e volran venir de las ditas parts hont ſon nats , a eſtar , e habitar , e tenir ſon Domicili , e cap major , e realment aquell tindran verdaderament , ſens frau algu , dins lo dit Principat, que aquells tals , encara que ſien nats fora lo dit Principat , ſien haguts en totas coſas , e en tots Officis, e beneficis per vertaders Cathalans , a xi com ſi foſſen nats dins lo dit Principat.

XIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona , Any M. cccc.Lxxxxiij. Cap. Lxvj.

PEr quant per Conſtitutio en la Cort de Montſo feta , alguns Eſtrangers foren prohibits de poder tenir alguns Officis en lo Principat de Cathalunya , ſi doncs dins cert temps en dita Conſtitutio perfigit,en las parts de hont tals Eſtrangers ſon nats , no eran revocats los Furs, Conſtitutions , e Statuts fets, que Cathalans no pugan alli tenir Officis , e lo dit temps ſie ja paſſat , perço ab approbatio de la preſent Cort ſtatuim,que tots temps que dits Furs, Conſtitutions , e Statuts contra dits Cathalans ſeran revocats en ditas parts , que la demunt dita prohibitio en dita Cort de Montſo ſeta contra dits Eſtrangers, per ocaſio de dits Furs, Conſtitutions, e Statuts , ſie haguda ex tunc per revocada , quant a las ditas Terras, e Locs , que hauran feta la dita revocatio.

XIIII. PHILIP Princep,y Loctinent General de Carles,en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxvij. Capitol xxxv.

PEr proveir , a que no ſien fetas relations falças , ni rebre ſalaris immoderats per los Porters, Verguers , Miſſatges de la Reyal Audientia , y del Portant Veus de General Governador de Cathalunya , y del Veguer de Barcelona , y altras Corts Reyals de la dita Ciutat , ſtatuim , e ordenam , que de aci avant en los Officis ſe hauran de proveir , tals Officis no ſien atorgats a Eſtrangers , ni a perſonas incognitas: e que lo preſent Capitol ſie extes per los Comtats de Roſſello , y Cerdanya.

(?)

XV. LO

XV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M.D. Liij.Cap. de Cort viiij.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que Franceſos, ni Fills de aquells, encara que ſien caſats, no pugan obtenir Offici Reyal en Cathalunya, y los quils tenen, ne ſien remoguts, y en loc de aquells poſats Cathalans: entenent empero,que lo preſent Capitol no comprenga los Fills de dits Franceſos, nats, y Domiciliats en Cathalunya. Plau a ſa Alteſa, que aço ſe entenga en lo de aqui avant, en los qui no tindran ſos Domicilis per deu Anys en Cathalunya, y ques guarden las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants.

XVI. PHILIP en la Cort deMontſo, Any M.D.Lxxxv.Cap. de Cort. xxvj.

PEr quant per Conſtitutio de Cathalunya, y Capitols de Cort eſta ordenat, que tots los Officials, axi ab juriſdictio, com ſens ella, y axi de la Cort noſtra, com de la Provintia, y los de las Illas de Mallorca, Menorca, y Yviça hajan de eſſer naturals de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y prohibeſcan particularment, que lo Prothonotari de Arago, y ſon Loctinent, Secretaris, y Scrivans de Manament que no ſeran naturals no pugan fer ninguns deſpatxs tocants a dits Principat, y Comtats, y Islas ſobreditas, ys veja ab la experientia, que molts Officials no eſſent naturals, en violatio de ditas Conſtitutions, y Capitols de Cort deſpatxan diverſos negocis, que per conſeguent venen a eſſer nulles, y de ninguna valor, perço ſupplica la preſent Cort a Voſtra Majeſtat ab lur loatio, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que per levar dits inconvenients, que per raho de dita nullitat ſe porien ſeguir, y per la obſervança dellas ſie ſervit manar, que ditas Conſtitutions, y Capitols deCort ſe guarden inviolablement, no obſtant qualſevol abus: y que los Officials Reyals qui vuy ſon, y per temps ſeran ſien obligats a preſtar jurament, de que no contravindran a ditas Conſtitutions, ni Capitols de Cort, ni conſentiran que ſie contravingut en ellas. Plau a ſa Majeſtat ques guarden las Conſtitutions.

XVII. PHILIP ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.IC. Cap. xxxv.

ECom per Generals Conſtitutions de Cathalunya eſtiga ſtatuit,y diſpoſat que tots los Officials de juriſdictio ſian, y hajan de eſſer Cathalans, e com la Vall de Aran ſia del preſent Comtat de Barcelona: Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort que lo Alcayt, o Caſtella del Caſtell de Leo de la dita Vall de Aran, lo qual es Governador de dita Vall y exerceix tota juriſdictio en ella ſia de aſi al devant, y haja de eſſer natural del preſent Principat de Cathalunya,y Comtats de Roſſello,y Cerdanya,com ho ſon los demes Alcayts, Governadors,y altres Officials Reals del preſent Principat,y que ſian haguts per revocats com ab la preſent revocam tots, y qualſevol Alcayts, Governadors, y Officials Reals de dita Vall qui vuy ſe troban no eſſer del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxxvj.

ITem placia a V.Mageſtat ab dita loatio, y approbatio ſtatuir,y ordenar: que lo Loctinent de Capita General, y Alcayts de Caſtells,y Fortalezas del preſent Principat deCathalunya,y Comtats de Roſſello,y Cerdanya, ſian,y hajan de eſſer Cathalans,y no de altres Nations. Plau a ſa Mag. ques guarden les Cõſtitutions ſobre aço diſponẽts llevats tots abuſos *Covarruvias Vic.*

QVE LOS NATVRALS DEL PRINCIPAT DE CATHALVNYA TINGAN DOS PLAÇAS, VNA EN LO CONSELL DE SANTA CLARA DE NAPOLS, ALTRA EN LO MAGISTRAT EXTRAORDINARI DE MILA. TIT. LXIX.

I. PHILIP quart en la primera Cort de Barcelona, Any.M. D.ccij.Cap. xxj.

COm lo Principat de Cathalunya aixi anomenàt per moltas rahons, y entre altres per haver donàt principi a la Grandeſa de la Corona de Aragò, teſtificant eſta

eſta veritat la forma de la vniò, deſignant als dos Regnes per al nom en lo de Aragò, y per la equivalenſa las ſolas Armas de Cathalunya, que ſon las quatre barras coloradas en camp de or, y hage dit Principat, y ſos Comtats ſervit à ſos Reys, de la calitat que la modeſtia calla, haventne donàt teſtimoni tantas vegadas los mateixos Senyors Reys ſentſe Coroniſtas de tant Glorioſos Obſequis, rendits en la extenciò de dita vniò, la qual ampliaciò teſtifica la veritat ab que ſos Glorioſiſſims Princeps parlaren fora Corts de Naciò ſens ſuperior exemple: Perçò la Cort que Voſtra Mageſtat de preſent te convocada en Barcelona prometentſe que Voſtra Mageſtat ſe ſervirà, donant gloriòs principi à la Succeſſiò, y Regnàt de dita Corona, continuar lo que ſos inmortals Anteceſſors à noſtre agrahiment la honraren, com lo Sereniſsim Senyor Rey Don Fernando lo Catholich erigint lo Conſell Collateral de Napols, valentſe pera ſervirſe en ell de Conſellers per la major part Cathalans, y lo Sereniſsim Senyor Rey Don Felip Tercer en la Corona de Aragò en las Corts que tinguè en Çaragoça Any M. D.C. xxxxvj. per otorgarlos vn Fuero honrà als Aragoneſos aſſenyalantlos Plaças, y Preſidencias en tots los Conſells de Napols, Sicilia, Milà, Indias, ò Nova Eſpanya, y aixi ſuplica la preſent Cort à Voſtra Mageſtat ſe ſerveſca eſtatuhir, y ordenar ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella, ſe obſerve en Cathalunya à favor dels Cathalans lo mateix que en Aragò, reſpecte de las Plaças, y Preſidencias en Napols, Sicilia, Milà, y Indias. Plau á ſa Mageſtat concedir dos Plaças als naturals del Principat, vna en lo Conſell de S. Clara en el Regne de Napols, y la altra en el Magiſtràt extraordinari en el Eſtàt de Milà.

QVE LOS OFFICIALS FAçAN PERSONAL RESIDENTIA EN SOS OFFICIS. TIT. LXX.

I. **ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Cap. xv.**

LOs Veguers, Sotſveguers, Corts, Ballas, Sotballes, Saigs, e altres Officials noſtres qui de juriſdictio vſan, ſi que ſien de Caſa noſtra, o no, ſien tenguts de fer Reſidentia continua, e perſonal en los Locs, en los quals regiran los Officis demunt dits: ajuſtants, que aquells de Caſa noſtra, mentre que tendran los dits Officis, encara ſi a la noſtra Cort vendran, nols ſie fet compte, ni Albara de lur quitatio, e a la demunt dita Reſidentia a fer, aquells no reſmenys volem eſſer tenguts, e eſtrets.

II. **PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij. Cap. xv.**

COnfirmants de aqui avant la Conſtitutio feta en la dita Cort de Montblanc que comença. *Los Veguers, &c.* E a aquella ajuſtant ſtatuim, que ſi los dits Officials, dels quals en la dita Conſtitutio mentio es feta, Reſidentia continua, e perſonal no faran, encara ſi ſolament per dos meſos en lo Any, jatſie que entre diverſas vegadas la dita Reſidentia fer hajan ceſſat, perdan ipſo facto lo ſalari de aquell Any, de la qual perdua nos no puxam a aquells gratia, ne remiſsio fer per neguna manera.

III. **CARLES en la quarta Cort de Monſo. Any M. D. xxxxij. Cap. xxxj.**

MEs ſtatuim, y ordenam, que los Officis de Jutges, y Advocations Reyals de la Vila de Perpinya, hajan de eſſer regits perſonalment, y no pugan eſſer regits per ſubſtituts.

QVE NOVELLS OFFICIALS NO SIEN POSATS. TIT. LXXI.

I. **MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Cap. xxviij.**

COntra Conſtitutions es de Cathalunya, novells Officials poſar en Loc, hont no es acoſtumat, perço ſtatuim, ordenam, e declaram, tots, e qualſevol Officials Conſtituits, Creats, e poſats en qualſevol Ciutat, Vila, o Loc

Loc de Cathalunya, de Prelats, Barons, Cavallérs, Homens de Paratge, de Ciutadans, e de altres havents juriſdictio, o communio en aquells, en las quals antigament, en lo temps del Senyor Rey en Pere terç no eren acoſtumats, nó deure eſſer poſats, ni conſtituits, e aquells, e quiſcun de aquells, ſots qualſevulla titol, o nom ſien eſtats poſats, revocam, e hauem per revocats, e tornam las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, e los dits Officials al vs antic, e acoſtumat, axi que de aqui avant no pugan, ne goſen vſar, ne exercir juriſdictio, ſino en los Locs, e en, e per la forma que feyan en lo temps del dit Senyor Rey en Pere Proavi noſtre, e de ſos anteceſſors: tolents, e abolints totas, e ſenglas commiſsions, e proviſions en contrari fetas, e emanadas, o de aqui avant emanadoras: e ſi lo contrari ſera fet per los dits Officials, o algu dells, ſien haguts per privats de lurs Officis, e tots Actes que apres faran, ſien ipſo jure nulles, e no ſien obtemperats per los Officials Ordinaris: e hont los dits Officials reduits al vs antic, ſe eſdevendra vſar de alguna juriſdictio, ſens lo vs antic feta, tals Officials eſtrenyem, e volem eſſer eſtrets a tenir taula, e aſſegurar aquella, ſegons en los Officials Triennals es ſtatuit, e ordenat.

II. LA MATEIXA en dita Cort Cap.xxix.

PEr tolre vexations als ſubdits del Senyor Rey, ſtatuim, e ordenam ab conſentiment de la dita Cort, que algun comiſſari, ſots titol, o nom de Viſrey, Loctinent, protector, reformador, procurador, delegat, inſtigador, o ſots qualſevol altre nom, titol, o vocable ſie nomenat, o deſcriure ſe puga, e per qualſevol cas, neceſsitat, vrgentia, o manera, no ſie, ni puga eſſer per lo dit Senyor Rey, ni per nos, ni per lo Primogenit, o ſucceſſors lurs, o noſtres, ne per alguna altra perſona de qualſevol altra authoritat, o poder ſtablida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Cathalunya, e totas proviſions fetas, e faedoras en contrari ſien caſſas, e nullas, e los dits Commiſſaris ſien haguts totalment per ptivadas perſonas, e en res no ſien obeits, e quels puga eſſer reſiſtit, ſens reprehenſio alguna.

III. IOAN ſegon en la Cort de Montſo, Any M. cccc. Lxx. Cap. de Cort xxxiv.

COm per la multiplicatio dels Commiſſaris creats en lo dit voſtre Principat, ſien comeſos diverſos abuſos, entrant aquells en terras de Eſgleſias, Barons, Cavallers, e altres, per executions, exactions, e altres Actes, en caſos no licits, ni permeſos de admetre, en evidentiſsim prejudici, e derogatio de la Conſtitutio ſobre aço al dit Principat per la Sereniſsima Senyora Reyna Dona Maria com a Loctinent General en la Cort de Barcelona atorgada, e per Voſtra Majeſtat jurada, e confirmada, la quals es del tenor ſeguent. *Per tolre vexations, &c.* Pertant la dita Cort humilment ſupplica ſie merce voſtra ſervar, e fer ſervar inviolablement la dita Conſtitutio, e ſi cas era, que a tals Comiſſaris era fet qualſevol empatx de fet en manera alguna, per tal empatx, o impediments, no puga eſſer contra los empatxants feta Inquiſitio, proces, inquietatio, vexatio, o moleſtia alguna per voſtra Senyoria, Officials voſtres, ne altres: ans ſi algu, o alguns per tals Actes fins aci ſon eſtats proceſſats, aquells tals proceſſos ſien cancellats, e haguts per nulles, e de nulla efficacia, e valor. Plau al Senyor Rey.

IV. FERRANDO ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxj. Cap.xx.

COm en la Ballia General haja Balle, e Loctinent de aquell, e de vn temps en ſa ſie introduit, que vltra los dits Balle, e Loctinent ſie creat vn Official, quis diu Regent la Ballia, lo que es contra Conſtitutions, prohibints creatio de Officials nous, per tal revocam ab la preſent Conſtitutio lo dit Offici de Regent la Ballia General, e volem, que de aqui avant tal Offici de nou no puga eſſer fet, ne creat.

V. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxxxvij.

STatuim encara, e ordenam, confirmant las altras Conſtitutions ſobre aço diſponents,

ponents, que alli hont no ha hagut Official Baſtoner, de aqui avant no ni puga haver.

VI. CARLES en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort ij.

COm per la Conſtitutio del Rey en Pere Terç, en la quarta Cort de Barcelona, començant. *Com los Algutzirs, &c.* Sie ordenat, que los Algutzirs Reyals de Cathalunya tingan juriſdictio en los que ſon de Caſa de Voſtra Majeſtat, e per altra Conſtitutio del Catholic Señor Rey Ferrando Segon en la primera Cort de Barcelona començant. *Approbants, &c.* Sie diſpoſat, que tots los Officials en lo preſent Principat axi ab juriſdictio, com ſens aquella, hajan de eſſer nats, y Domiciliats en Cathalunya, e tambe per altra Conſtitutio de la Reyna D. Maria, en la Cort de Barcelona Cap. xxviij. Encara per lo Cap. xxxij. del Rey D. Joan Segon, en la Cort de Monſo ſtiga ordenat, que novells Officials en lo preſent Principat no ſien poſats, e contra forma de ditas Conſtitutions en los dies paſſats, eſtant Voſtra Majeſtat en la Ciutat de Barcelona, per los quis diuen Alcaldes de la Cort Caſtellans, ſe ha vſat de juriſdictio, coneixent de cauſas dels Familiars, y de la Caſa de Voſtra Majeſtat, la qual juriſdictio, ſegons es dit, pertany als dits Algutzirs Reyals, en virtut de dita Conſtitutio, perço los dits tres Staments ſupplican a Voſtra Majeſtat, que havent per revocats los dits abuſos, y aquells havent, y reputant per nulles, y de ningun effecte, reſtant las diras Conſtitutions en lur força, y valor, en quant maneſter ſie vulla de nou ſtatuir, y ordenar, que de aci avant las ditas Conſtitutions ſien integrament obſervadas, proveint expreſſament, que los dits Alcaldes, e altres quis diran Officials de ſa Cort, e perſonas Eſtrangeras, eſtant Voſtra Majeſtat, e voſtres ſucceſſors en lo preſent Principat, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en ninguna manera vſen, ni vſar pugan de juriſdictio alguna, ni exerceſcan aquella en los Familiars de ſa Caſa, ni en altras perſonas, e ſentlo contrari, los Actes ſien nulles, e ells ſien haguts per gitats de pau, y de treva, remetent lo dit exercici a aquells, als quals per Conſtitutio de Cathalunya, e altras Leys de la Terra es licit, y permes. Plau a ſa Majeſtat, que ſien ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya, revocats qualſevol abuſos en contrari.

QVE OFFICIS TRIENNALS NO SIEN ATORGATS A TOTSTEMPS, NE A VIOLARI. TIT. LXXII.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. cc. Lxxxxviiij. Cap. iij.

ALgun Offici dels demunt dits Officis, nos, o los ſucceſſors noſtres no donem de aqui avant a tots temps, ne a Violari, ne a cert temps: e ſi ho fayan, que no hagues valor la donatio, ne fos haut per Official, ne valgues res que faes com a Official.

II. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Capitol xiiij.

STatuim, e ordenam, que lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey pare noſtre en la ſegona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Algun Offici dels demunt dits, &c.* De tot en tot ſie ſervat. Ajuſtants que al dit Capitol per interpoſadas perſonas, o en altra manera no ſie fet frau: e ſi alguns, contra la forma demunt dita, per nos ſeran poſats en Officis, aquells decernim eſſer privats, e volem eſſer remoguts dels Officis demunts dits.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. viij.

PRohibim, que tots los Officis de juriſdictio, los quals ſe deuen dar a Trienni, no ſien per nos, o ſucceſſors noſtres a vida, o altre temps atorgats: e ſi lo contrari per nos, o noſtre Primogenit, o ſucceſſors noſtres, o ſeus en eſdevenidor ſe eſdevendra eſſer fet, allo axi com ha fet contra las Leys de la Terra, de conſentiment de la pre-

ſent Cort anullam,e las ditas Leys per noſtres Predeceſſors de loable memoria fetas,confirmam.

QVE OFFICIS TEMPORALS NO SIEN CONTINVATS. TIT. LXXIII.

I. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any. M. ccc. Lxiij. Cap. ij.

Om los Officis de juriſdictio no dejan eſſer continuats, e per tal que ſie eſquivat lo frau quis feya a la Conſtitutio feta en la Cort de Montblanc, per lo molt Alt Senyor Rey Namfos Pare noſtre de bona memoria que comença. *Volem, e en per tots temps ordenam, que de aqui avant, &c.* Declaram que negu qui haja regit Offici de juriſdictio Triennal, no puxa tenir, o Adminiſtrar en lo ſeguent prop Trienni aquell mateix, o altre Offici de juriſdictio dins aquella mateixa Vegueria, o Ballia, encara que taula haja tenguda, e ſie per ſententia abſolt, ſots lo qual Offici de juriſdictio, Veguers, Sotſveguers, Corts, Balles, Sotsballes, Aſſeſſors, e Jutges Ordinaris, e Capdeguaytas volem eſſer compreſos: aquells empero qui en lo Trienni proppaſſat menys de vn Any hauran regit algun Offici de juriſdictio, ſots ſperança que aquell Offici per aquells en lo preſent Trienni ſie regit, no volem eſſer compreſos en la Conſtitutio preſent.

II. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. vij.

COntra la penſa de algunas Conſtitutions de Cathalunya, e la tenor, e ſerie de aquellas havem trobat, de algu temps en ſa indegudament tollerat, en ſpecial, que vn mateix Official en alguns Locs de Cathalunya, per dos Triennis, e mes continuament, e ſucceſsive, ha regit Offici de juriſdictio, lo qual regimcnt, las ditas Conſtitutions contreſtants, en alguna manera nos devia continuar, perque confirmants las ditas Conſtitutions parlants de proviſions de Officials de juriſdictio, e volents aquellas inviolablement eſſer obſervadas, prohibim las ditas coſas de aqui avant eſſer fetas, axi que per noſtre propri motiu, e encara a ſupplicatio de Vniverſitat de Ciutat, o de Loc hont es lo cap del Offici, o de algun altre, no puxa ſobre aço en alguna manera eſſer diſpenſat.

III. PHELIP Quart en la Primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. xxxxiij.

NO obſtant, que ab lo Cap. ij. de la Cort de M. D. Lxiij. y ab lo Cap. vij. de la Cort de M. cccc. xiij. ſe trobe expreſſament prohibida la continuaciò dels Officis temporals de juriſdicciò, per los danys ſen ſeguirian à la bona adminiſtraciò de la Juſticia, ſe han defraudat ditas Conſtitucions per los Officials Reals temporals, mantenintſe vltra del Trienni en los Officis, ja à titol de interim, y ja negociant, que los provehits no deſpatxaſſen los Privilegis, ò que haventlos deſpedits, ſels retingan ſens preſentarlos, ni pendrer poſſeſsiò, pera proſeguir deſta manera en los Officis, ab lo affectàt pretext de eſperar la vinguda del Succeſſor: Perço, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhim, y ordenàm, que de aſsi havant, los Veguers, Sotſveguers, Batlles, Sotsballes, Aſſeſſors, y demes Officials Reals temporals, finit empero lo Trienni, per lo qual foren provehits, ipſo jure, & facto, reſten ſens juriſdicciò, y ſie acabat ſon Offici, entrant à regirlo aquells à qui tocaria en cas de mort, auſencia, ò impediment de dits Officials, y que en tot lo Trienni ſeguent, no pugan obtenir dit Offici, ni altre de juriſdicciò en la mateixa Vegueria, ò Batllia, per titol de interim, ni de proſeguir fins a la vinguda del Succeſſor, ni en altre qualſevol manera, encara que taula hagen tinguda, y ſian per ſentencia abſolts. Plau à ſa Mageſtat.

(?)

QVE

QVE NINGV PVGA TENIR SINO VN OFFICI DE IVRISDICTIO EN VN MATEIX LOC. TIT. LXXIV.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxviiij. Cap. xiij.

ALgun Home no puxa tenir en vna mateixa Ciutat, o Vila, ſino vn Offici de juriſdictio.

II. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. de Cort vj.

EN la voſtra Ciutat de Gerona ſon tres Officis, los quals deuen tenir, e regir tres Doctors, la judicatura de appellations, la advocatio Fiſcal ques diu major de la Ciutat, Ballias, e Veguerias Reyals de la Ciutat, y Bisbat de Gerona, e laltra ſe diu menor del Veguer, e Balle de la Ciutat de Gerona, e la major advocatio reb de ſalari quiſcun Any cent liuras, e mes, las quals pagan los Officials Reyals de Gerona, e los Officials de las Vilas, e Locs del Bisbat, la menor reb trenta e ſet liuras deu ſous, que pagan lo Veguer, Balle, e Sotſveguer de Gerona, e los dits tres Officis te ab proviſions de Voſtra Majeſtat Micer Franci Michel, los quals Officis ſon de perſi diſtincts, e en ningun temps no ſon eſtats en poder de vna perſona: e perque ſe creu Voſtra Majeſtat no es eſtat a ple informat, perque eſtant los dits Officis en poder de vna perſona, los negocis del Fiſc no poden haver bona expeditio, e los delats ſon differits, e detardats en lur Juſtitia, e axi mateix, per que lo qui obte la advocatio major acoſtuma de anar per las Vilas, e Locs del Bisbat, occorrenthi algun cas, e laltra reſta, e eſta continuament en la Ciutat: e com en las preſents Corts que Voſtra Altoſa celebra en la preſent Vila de Montſo, a ſuplicatio dels Syndics de la Ciutat de Gerona, als tres Braſſos de Cathalunya, ſie viſt al Stament Eccleſiaſtic, e al Stament Reyal pendre torb, e differir la Iuſtitia en la Ciutat, e Bisbat de Gerona per la dita occaſio, e lo Stament Militar haja deſliberat que ſie feta Juſtitia, per tant los dits Staments, ſegons las deſuſditas deliberations ſupplican a Voſtra Reyal Majeſtat, vulla ab Acte, y Capitol de Cort proveir, e ordenar, que en la dita Ciutat de Gerona haja dos Advocats Fiſcals, com es acoſtumat abans, que ditas Advocations tingues dit Micer Franci Michel, e de aqui avant en ningun temps no pugan eſtar en ma, e poder de vna perſona directament, ni indirecta, proveint, que la judicatura de appells ſie proveida a vna altra perſona, la qual tinga ſa habitatio dins la dita Ciutat de Gerona, e conega de las cauſas de apellatio, ſegons es vſat, e praticat: aço mateix ſie proveit dels dits Officis de Advocations Fiſcals, de eſſer donats a dues perſonas, en axi que dits Officis ſien regits per tres Doctors reſidents en dita Ciutat, revocant ab lo preſent Acte, e Capitol de Cort totas proviſions fetas, e faedoras en contrari, no obſtant feſſen expreſſa mentio del preſent Acte, o Capitol de Cort perpetualment obſervador. Plau al Senyor Rey.

III. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lxxiv.

COm en la Ciutat de Gerona hi dega haver Jutge de apells, qui tinga ſa habitaciò dins dita Ciutat, y conega de las cauſas de apellaciò, ſegons es vsàt, y practicàt conforme la Conſtituciò ſegona, Titol, *Que ningu puga tenir ſino vn Offici de Iuriſdicciò*, y ſegons lo Real Privilegi de la Sereniſsima Senyora Reyna Germana de glorioſa memoria, dat en Lleyda als xiiij. de Deſembre M.D.xv. La dita Ciutat de Gerona tinga facultat de fer terna per preſentar a ſa Mageſtat, ò ſon Llochtinent General, ò en abſencia de aquells al Portant Veus de General Governador, perque ſia provehida de vn Doctor, ò Juriſta de dita terna per dit Jutge de apellacions; y en eixa conformitat ſie eſtat obſervat, menos de alguns Anys à eſta part, que encara que la dita Ciutat hage fetas, y preſentadas ditas ternas, no ſon eſtadas provehidas, y noy ha hagut dit Jutge de apells, y ha ſaltat la deguda expediciò de Juſticia, en grã dany, y detriment dels particulars, y habitants de la dita Ciutat, Batllia, y Vegueria de Gero-

Gerona, y de las demès Batllias Reals de la dita Vegueria: Perço placia à V. Mageſtat, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que en cada trienni, com ſe provehirá la terna de Jutge ordinari, ſe hage tambe de provehir la de Jutge de apellacions, ſentſe terna deſde luego, perque ſia provehida, y poſada en execuciò, y que en cas de paſſat lo termini de tres meſos de preſentada dita terna al Llochtinent General, nos faſſa la dita proviſiò, ò elecciò, ſie, y reſte anomenat, y elegit, ipſo jure, lo Juriſta que en primer lloch ſerà trobàt eſſer en terna: Perque en tot temps ſe trobe la degu-da providencia en lo diſposàt ab dit Real Privilegi, y remediada la omiſsió, que aixis podrian tenir los Llochtinents en fer dita elecciò, y nominaciò, y puga haverhi Jutge de apells en la dita Ciutat de Gerona. Plau à ſa Mageſtat.

LIBRE SEGON DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

DE MONSTRAR, Y EXHIBIR CARTAS, E NOTAS. TIT. I.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xij.

LA difficultat dels Notaris, la qual en demonſtrar cartas, e notas que ſon rebudas de las coſas dejus ſcritas, ſovint fan, obviants, ordenam, e ſtatuim, quels Ordinaris dels Locs forcen, e ſien tenguts de forçar los Notaris eſtants dintre lur deſtret, a monſtrar cartas de vendas, de ſtabliments, e de quals que altras alienations, las quals ſe façan per emphiteotas, vaſſalls, o feudataris, e quals que altres terratinents, de las poſſeſſions, que tenen en acapte, feu, pageſia, o qualque altre cens, ſervitut, o carrec: e las notas encara de aquellas cartas, als Senyors, per los quals aquellas poſſeſſions ſe tenen: e adonar encara, a ells, a deſpeſas de aquells Senyors de las ditas cartas, e notas copia, o tranſlat, la qual copia aquells Notaris ſens força alguna puxan donar.

II. FERRANDO Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxj. Cap. xvj.

VOlem, e ordenam, que lo Scriva de noſtre Reyal Archiu qui es dins la noſtra Ciutat de Barcelona, ſie tengut monſtrar, e donar tranſlat, ſatisfet empero de ſon ſalari condecent, de tots actes tocants interes de part a part: en las coſas empero que hauran eſguart al interes de la Regia Cort, haja haver manament noſtre, o del noſtre Primogenit, o Loctinent General, o Governador General, o Portant veus de aquell.

DE PACTES, Y TRANSACTIONS. TIT. II.

I. VSATGE Comuniæ.

COmunias, e covinenças quels Cavallers, els homens de peu fan entre ſi volents anar en hoſts, e en Cavalcadas, o en caſſas, fermament ſien tengudas per

aquells qui las oiran, e las authoritzaran, e per aquells qui las oiran, e callaran, e no contradiran, que axi hi hajan prou, o dan, com entre ells ſera convengut.

II. VSATGE Conſtituerunt etiam lo ij.

COnſtituiren encara mes, que de clams que hu faria de altre, ſi las perſonas de aquells, entrels quals lo plet ſera, puys venen a ſagrament de feeltat, o a homenatge, o amiſtança per ſe compreſa, los ſobredits clams, ſi aqui no ſon retenguts, ſien perpetualment invalits, y tenguts per finits.

DE TREVAS CONVENTIONALS, Y EMPRENIMENT. TIT. III.

I. CONSVETVT de Cathalunya.

SI yo he trevas ab tu a cert die, no reſmenys puſc en fre aquell die a tu penyorar lo deute que deus a mi, mas lo ſuperfluo ſom tengut de retre a tu, ſi alguna coſa ne he preſa. Alcuns dien que no, ſi retengut no es eſtat, quant las trevas foren dadas, mes pledejar ab ell puſc, e demanar en juy.

Item no porie valer a alcun contra tu, enfre aquell die que las trevas ſon fetas, car trencadas ſerian. E jatſie deffenent la caſa mia damnatge a tu haure donat, ſom tengut a tu eſmenar per trevas, mas la ſe mia non val menys, mas la tua, axi alcuns, yo contra, mas aco es ver, es ſerva, que las trevas ſon trencadas en lo dit cas.

I. IACME primer en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lj. Cap. j.

COnegan vniverſos, que nos en Iacme, &c. Volents donc tota malitia, e tota occaſio de infidelitat entre tots noſtres ſotſmeſos de tot en tot extirpar, decernint ab conſell de tots los ſobredits diem ſtatuidor, que quiſcu qui ab altre haura trevas adiades, o ſera eſtat lonc temps, o breu, enmig del temps no puxa retre las ditas trevas, ne puxa fer mal a altre, ne las trevas en qualque manera infringir, ne per raho de pignoratio, ne per alguna occaſio.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap.ij.

SEmblãtment, quiſcu qui haura ab algu tinenças, o algu cert, o certs dies en fre aquellas tinenças, ni per raho de pignoratio, ni per alguna raho, o occaſio puxa malfer a altre, ne aquellas tinenças infringir: E quiſvulfa qui entre trevas, o tinenças adiades fara mal a algu, ab lo qual haura trevas, o fara pignorations, o dammatge algu li donara, en doble lo hi eſmen: Feta primer reſtitutio del damnatge, o pignoratio a aquell, qui ha ſoffert lo damnatge. E de la dita pena del doble la meytat a nos, e laltra meytat al ſoffrent lo damnatge de tot en tot ſie applicada, axi que per pignorations fetas, e trevas, e tinenças trencadas valega menys la ſua fe, e quen puxa eſſer reptat, fins que haja reſtituit tot lo dan, e la pena del doble deſus poſada.

III. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M.CC.Lxxxviiij.Cap.vj.

ORdenam, e ſtatuim, que ſi nos havem fet empreniment, o covinença ab algun hom de la noſtra ſenyoria, que ſie abſolt, e revocat, perço, car ſenyor no deu renir part, ans deu eſſer cominal en juſtitia a totas ſas gents, e que de aqui avant no façan las coſas demuntditas.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxij.

ORdenam, e ſtatuim, que algun hom que ab altre haja trevas, no gos ſeguir los enemics de aquell ab qui ha trevas, ne talayar, ne eſtar en aguayt, ne empreſa, en tal manera que dan ſen puxes ſegir a laltra part, e ſi ho fara, que ſie trencador de trevas, e puxa eſſer convengut de tot lo malefici que los altres farian, axi com de trevas trencadas.

V. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxj.Cap.xxv.

SI algu haura trevas ab altre, el altre ſera mort dins aquellas trevas per aquells, qui dadas las hauran, o per ſos valedors, quel ſenyor

nyor del mort, o los parents lo puxan demanar a aquell, qui haura donadas las trevas, axi com poria fer aquell, qui mort ſera: E aquell, qui dadas las haura, ſie tengut de reſpondre al Senyor, o al hu dels dits parents.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. Cap. v.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi algu, apres que haura fet, y fermat trevas ab algun altre, acordadament rompra, o fara rompre las trevas, o matāt, o nafrant, o batent aquell, o aquells, ab lo qual, o quals ditas trevas havie fermadas, o cremant caſas, pallers, o altres bens, talant meſſas, o vinyas, deſtroint molins, trencant ayguas, matant beſtiars, o affollant beſtias de cavalcar, o laborar, o matant, o naffrant familia, o catiu de aquell, o aquells ab qui las ditas trevas haura fetas, vltra que ſie hagut per bare, e traydor, ſegons vſatges de Barcelona, e Conſtitutions de Cathalunya, incorrega pena de mort natural, la qual empero pena ſie en arbitre del Jutge, ſegons la qualitat del crim, commutar en mutilatio de membre, e no menys: e los qui en la forma ſuſdita, o en altra qualſevol manera rompran trevas conventionals, ſien ipſo facto haguts per gitats de pau, y treva, e ſien punits ſegons vſatges de Barcelona, e Conſtitutions de Cathalunya, e altres drets, remoguts tots abuſos: E per la preſent Conſtitutio, no ſie entes, ni preſumit, que ſie donada facultat als qui no es permes, de bandolejar.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Monſo, Any M.D.xxxvij. Cap. xij.

PER levar los grans abuſos, y extorſions que fan los Algutzirs, y commiſſaris noſtres, anant per la terra ſens expreſſa commiſſio, fent firmar trevas a perſonas que ja las han firmadas en poder dels Officials ordinaris, ordenam, y ſtatuim, que ſi los Officials ordinaris, ſien Barons, o altres, ans de eſſer formada la regalia, hauran feta fer pau, o treva, de la qual conſte per Acte authentic, lo commiſſari de la regalia no ſe entremeta de la dita pau, o treva, pus per aquella que los dits Officials hauran poſada, eſtigan las parts en ſeguretat.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo, Any M.D.xxxxij. Cap. de Cort xvij.

PER poſar en major pau, y tranquillitat lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſie ſtatuit, y ordenat, que encontinent ſe moura alguna queſtio, debat, o brega, o alias entre perſonas, entre las quals no es licit, ni permes bandolejar, los Officials axi Reyals, com de Barons, axi Eccleſiaſtics, com ſeculars de qui ſeran diſtrictuals, hajan de poſar los entreva, y ſeguretat per parents, amics, y valedors: E ſi las parts, o alguna dellas eran renitents firmar aquellas, que los dits Officials los hajan poſar encontinent guardas, doblant, y redoblant aquellas, com es de vs, y pratica, y executarlas, fins a tant hajan firmat ditas trevas: E ſi per cas los qui tindran la queſtio ſeran diſtrictuals de diverſos Officials, ço es, que la hu ſie diſtrictual de vn Official Reyal, y laltre de altre Official Reyal, o de diverſos Barons, o la hu de Official Reyal, laltre de Baro, lo Official requeſt ab letra, haja de fer firmar la treva a ſon diſtrictual, forçant lon per via depoſarli guardas, y per altres remeys de juſtitia permeſos: E ſi paſſat vn die natural apres de dita requeſta, no haura fet firmar ditas trevas, e fetas las dietas, e altras compulſions neceſſarias, e permeſas, incorrega lo dit Official requeſt en pena de ſinquanta liuras, acquiſidoras la meytat al Senyor Rey, o a ſos Reyals cofrens, e laltra meytat al Official requerint, la qual pena, tantas vegadas com ſe contrafara, ſie executada per lo Senyor Rey, o per ſon Loctinent General, o per Portant veus de Governador General de Cathalunya, o dels dits Comtāts de Roſſello, y Cerdanya: E las guardas poſadas per fer firmar ditas trevas no pugan rebre per lur ſalari caſcuna dellas, y per quiſcun die de ſol a ſol, mes ale tres ſous: E lo preſent Capitol ſie durador fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat, ſens prejudici ningu del que ſobre aço preten lo Fiſc.

IX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona Any M. D. Lxxxxix. Cap. de Cort. xvij.

COM per Conſtitutio feta en lo any M. D. XXXVII. Capitol xij. que comença (per llevar los grans abuſos &c.) ſia ſtatuit, y ordenat que ſi los Officials ordinaris de Barons, y altres antes de ſer firmada regalia hauran ſeta firmar pau, y treva als que hauran renyt, o moguda queſtio, de la qual treva conſte per Acte auctentich, ningun Alguzir, o comiſſari de la regalia no ſe entremeta de la dita pau, o treva, pus per la que los Officials ordinaris hauran poſada reſtan les parts ab ſeguretat, y no obſtant la dita Conſtitutio ſe ſian viſts molts majors abuſos en los dits Principat, y Comtats, y lo que pijor es que quant per lo Loctinent General, y Real Conſell, o Regent la Theſoreria es enviat algun Alguzir, o comiſſari real ab poder de pendrer algunes treves, o paus, per extorquir mes diners per la firma de les tals treves, y paus, les fan firmar a tots los de vn linatge per molts que ſian, y eſtigan molt luny en grau de parentela, y altres voltes a altres perſones, encaraque ninguna delles haja entrevingut en la rixa, o queſtio, ſuplica a V. Mageſtat la preſent Cort, que ab la dita loatio, y approbatio ſia ſtatuit, y ordenat que nos pugan compellir a firmar treves, o paus los parents de aquells qui hauran fet la rixa, o moguda queſtio, ſino los que ſon fins al ſegon grau incluſive de conſanguinitat, comptant los dits graus ſegons la diſpoſitio del dret Canonic, y que les deſpeſes ques hauran de fer per fermar dites treves les hajan de pagar los principals qui hauran feta la brega, o ſeran cauſa que ſe hauran de fermar, y que per eſcuſar gaſtos ales parts, ſempre que ſe hauran de pendrer treves en nom de la regia Cort, no ſe envien Commiſſaris ni Alguazirs, ſino que la receptio de les tals treves ſia comeſa al ordinari Reyal, o de Barons, lo qual no puga exhigir de les parts ſino vna dieta per cada dia, de tal manera que ſin pren moltes en vn dia, no puga pendre mes de vna dieta per tots, y que la dita Conſtitutio del any M. D. XXXVII. a major cautela ſia confirmada, y tinga ſon degut effecte, ara la regalia fos firmada abans de les treves com en dita Conſtitutio eſta diſpoſat, ara ſian apres firmades, revocant los abuſos ſobre aço fets ſots color que los ordinaris no ſon potents. Plau a ſa Mageſtat que les treves, ſe fermen tantſolament per los parents, y affines fins al ſegon grau incluſive, y en lo reſtant contengut en dit Capitol ſe faça lo acoſtumat llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xviij.

EMes ſuplican los tres ſtaments a V. Mageſtat, ſia de ſon real ſervey ab loatio, y approbatio de dita Cort, ſtatuir, y ordenar que havent algun Ordinari Real, o de Baro per la juriſdictio ordinaria fetes fermar algunes treves, y algu dels qui les hauran fermades les trencaran la pena que per haver les trencades hauran incorregut, haja de eſſer executada per lo ordinari en poder del qual ſeran eſtades fermades, y nos puga peradaço enviar Alguzir, o Commiſſari algu per lo Loctinent de V. Mageſtat, Conſell Reyal, o Regent la Theſoreria, ſino que foſſen preſes, y fermades en nom de la Regia Cort. Plau a ſa Mageſtat, ſi ja no ſera feta regalia, o evocata cauſa ſobre lo cars del qual ſe hauran fermades les treves.

Covarruvias Vic.

DE ADVOCATS.

TIT. IIII.

I. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons Quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xvij.

ASſats es coſa ridiculoſa als juriſtas qui volem exercir Offici de judicatura, o de advocatio en Cathalunya, e no poc damnoſa als litigants, ignorar las leys de la terra, per ço ſtatuim, ordenam, volem, e manam, que quiſcun juriſta qui volra vſar dels

dits

dits Officis de judicatura, o de advocatio en lo Principat de Cathalunya, anys que sien admesos en aquells, o en algu de aquells, hajan, e sien tenguts haver sens frau algu los vsatges de Barcelona, Constitutions, e Capitols de Cort de Cathalunya, segons, las quals, ans de tots alrres drets ha esser jutjat dins lo dit Principat, e si algu dels dits juristas, no havent las ditas leys, presumira advocar, o jutjar, aquell aytal volem incorrer pena de sinquanta liuras, la meytat guanyadora al fisc, laltra meytat al accusador: Volents en la present Constitutio esser compresos los juristas, qui de present advocan, o jutjan, si dins spay de sis mesos primer vinets no hauran las ditas leys de la terra.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D.xxxxvij. Cap. xxvij.

COM per cavillations, y diffugis que moltas vegadas se fan per los advocats, las causas se allargan, en dany de la justitia, y de las parts, statuim, y ordenam, que los Advocats qui scientment hauran ordenada supplicatio, per evocar causa a la Regia Audientia no evocable, y dit article scientment proseguiran, sien obligats en pagar las despesas, y axi mateix si seran convençuts de cavillations illicitas, pugan esser mulctats per la Regia Audientia, y que lo Loctinent General tinga gran advertentia, en ferho executar ab tota diligentia.

DE PROCVRADORS. TIT. V.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D.iij. Cap. viiij.

PER evitar suspitions ordenam, e statuim ab approbatio, e consentiment de la present Cort, que algun familiar, o domestic de algun Doctor del nostre Consell, o començal, o prenent soldada de aquell no gos, ni li sie permes directament, o indirecta, en pales, o en secret procurar, o rahonar algun litigant en qualsevol causa, o causas ques hajan a decidir en la nostra Reyal Audientia, e aço sots incorriment de pena de sinquanta liuras, per cascuna vegada que sera contrafet.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxxvij. Cap. Lviij.

COM per la negligentia dels Procuradors moltas causas de appellations se fan desertas, y moltas voltas prenen diners de la part altra, perque dexen de fer las diligentias degudas, perço statuim, e ordenam, que los Procuradors qui per negligentia dexaran fer desertas las causas, de lurs propris bens hi sien obligats, y los qui per dol, o subornatio faran las causas desertas, pugan esser punits corporalment, y que sie duradora la present Constitutio fins a las primeras Corts.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. xxij.

COM molta part de differirse la expeditio de las causas, sien los Scrivans, tant en la Reyal Audientia, com en las Corts dels Portants veus de Governador en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, com tambe en las Corts dels ordinaris, los quals Notaris prenen supplications, demandas, y scedulas, comparents alguns com a Procuradors, sense fer fe, ni produir

duir lurs procuras, y fent intimar als dits Procuradors aſſerts, de manera, que moltas voltas ſe fa gros proces, ſens eſſer legitimadas las perſonas comparents, perço, per levar dits abuſos, ſupplica la preſent Cort a V. Majeſtat, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que ningun Notari, o Scriva de proces, tant de las cauſas ques portan a la Reyal Audientia, com de las ques portan devant los Portants veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y tambe en las Corts devant los ordinaris, puga pendre ſupplications, demandas, ſcedulas, articles, ni altres Actes de las cauſas, de alguns com a Procuradors de altres, que no apparega de la Procura, y no ſie la dita Procura lexada, y produida en poder del Scriva de la cauſa, ni tampoc faça intimas a algu com a Procurador, que de la Procura no li conſte en proces, e ſi lo contrari fara, cayga en pena de privatio de ſon Offici per a vn any, y haja de pagar a las parts los danys quels ne vindran. Plau a ſa Majeſtat.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviiij.

ALlo mateix ſe faça en los Notaris Publics.

IIII. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiii. Cap. xij.

CONfirmants encara lo Capitol en la dita Cort de Montſo fet, qui comença. *Ordenam, e ſtatuim, &c.* E a aquell anyadint ſtatuim, que negu Savi en dret en las Ciutats, Vilas, ne encara en altres inſignes loc no puxa advocar, ne Offici de Jutge, o de Aſſeſſor regir, ſi tots los ſinc Libres ordinaris de dret Civil no ha, o almenys los Libres ordinaris de dret canonic: E que aquells almenys haja oit per ſinc anys en ſtudi General, de la qual coſa per ſagrament ſie tengut fer fe: E aço matcix en los Merges de art de phiſica volem eſſer obſervat: Saul que baſta, aquells en General Studi per tres anys tant-ſolament haver oit.

DE EXAMEN DE ADVOCATS, METGES, Y NOTARIS. TIT. VI.

I. ALFONS Segon, en la Cort de Monſo, Any M. CC. Lxxxviiij. Cap. xvij.

ORdenam, e ſtatuim, que algun Savi en dret no vs en alguna Cort de Inquiſitions, ni de advocations, ne de jutjaments, entro ſera examinat per los prohomens de quiſcun loc, enſemps ab los altres Savis en dret, e aquells qui ſeran elets juren, que ſe hauran feelment en Advocations, e en las altras coſas, en poder del Veguer, o del Balle, e dels dits prohomens de aquell loc.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviij.

ORdenam, e ſtatuim, que allo mateix ſe faça en los Metges, e Cirurgians.

V. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. CCC. Lxiij. Cap. xvij.

EN las Ciutats, e Vilas de Perpinya, de Cervera, y de Puigcerda, e de Vilafranca de Panades, com en aqueſtas ſie copia de Savis en dret, declarant la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Cervera, que comença. *Confirmants encara, &c.* ſtatuim, e ordenam, que negu Savi en dret, qui Doctor, o aprobat no ſie, Offici de Aſſeſſor, de Jutge, e de Advocat de aqui avant regir, o pendre no gos, o preſumeſca, ſi donc primerament ell en poder del Official ordinari no haura fet publicament en la Cort ſagrament, que per ſinc anys, en Studi General dret Canonic haja oit, o civil, e oer dos Savis de las ditas Ciutats, o Vilas, ſi dos ni haura, o almenys hu en preſentia del mateix Official examinat ſera e approbat. E per ço que tota favor de tot en tot en aço ſie extirpada, e foragitada dels dits examinadors, las animas en aço en quant podem encarregam, que ſegons lur bona conſcientia, la dita examinatio, e approbatio façan: E en cara lavors

vors devant aquells examinadors ſien tenguts de fer ſe, que envers ſi, axi com a ſeus propris hajan tots los libres ordinaris de aquell dret, lo qual hauran oit: e ſi lo contrari per algu ſera fet, aytal ſavi en dret qui las coſas deſusditas no fara, o complira, de tots los dits officis per dos anys ipſo jure ſie privat, e pena de ſinquanta morabatins de or no reſmenys incorrega, e aço mateix ſots las ditas penas ſie obſervat en los Metges chriſtiãs de art de Phiſica, en los quals empero abaſta, aquells per tres anys en general ſtudi haver ſtudiat, e oit los libres ordinaris de la ſciencia de medicina.

VI. ELEONOR Conſort, e Loctinent General de Pere Terç, en la Cort de Tortoſa, Any M.CCC. Lxv. Cap. iij.

PArt aço declarants la Conſtitutio feta en la Cort de Montſo, que comença: *Allo mateix, &c.* e a aquella ajuſtants ſtatuim, e ordenam, que quiſvulla de aqui avant ſeran creats notaris, de hont ſevulla ſien, e en qualſevol loc hajan domicili, abans que vſen del offici de Notaria, hajan eſſer examinats en lo cap de caſcuna Vegueria, e en aquell loc en que lo Veguer te ſa cadira ordinaria, ſegons tenor de la dita Conſtitutio, la qual declaratio volem haver loc encara en los Notaris ja creats, ſi doncs no ſon ja examinats.

VII. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xxxj.

STatuim, y ordenam, que los Doctors, o Licenciats, qui de qui avant novament vindran à praticar en la Reyal Audientia, axi advocant, com judicant, ſino ſeran doctorats, o licenciats en ſtudis generals, no ho pugan fer, que primer no hajan tenguda vna publica, e ſi ſeran trobats ſufficients, pugan advocar, e totas coſas fer, que altres doctorats, o licentiats en ſtudis generals poden fer, e que en totas las ſcedulas, e ſupplications, q̃ de aqui avant en las cauſas ques menan, e menaran en la Reyal Audientia, ſe hajã ſcriure de ſon nom, ſervant totas aquellas coſas, a que ſon tenguts, e obligats de ſeruar, y guardar per conſtitutions, e altres drets de la patria.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. xxxx.

MEs avant ſtatuim, y ordenam, que no ſie admes algu per ſubſtitut de Scriva de manament, ſens eſſer primer be examinat per lo Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, axi en la habilitat, y bondat, y letras, o doctrina de aquells, com en lo ben ſcriure, encarregant ne ſobre aço las conſcientias de aquells, e volem que en la preſent Conſtitutio ſien compreſos los ſubſtituts de dits Scriuans, qui vuy hi ſon.

VIIII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. de Cort xvj.

PEr quant la ignorantia dels Procuradors de cauſas, o cauſidics es cauſa de molts danys a las parts, y de la longitut de las cauſas, ſe ſupplica a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que per auant ningu puga procurar en la Audientia Reyal, y del Portant veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que no ſapian molt be legir, y ſcriure, y que ſien ſufficients grammatics, y ans que pratiquen en dita Audientia, y Audientias, que ſien examinats per lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y en las Corts dels dits Portant veus de Governador general, per lurs Aſſeſſors, e ſi ſerã trobats idoneos, quels ſie feta proviſio de lur examen, paſſada per Cancellaria, altrament los qui ſens dita proviſio attentaran de praticar en ditas Audientias incorregan en pena de deu liuras per caſcuna vegada, e que lo preſent capitol no ſie executat, fins que ſien paſſats tres anys, comptadors del die de la concluſio de las preſents Corts en avant. Mana ſa Alteſa, que ſien examinats los dits Procuradors a coneguda del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, e los qui ſeran trobats habils, e idoneos admetan,

tan, y paſſats los tres anys ſe faça com es ſupplicat.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap.xij.

PER que ab los Notaris dels negocis criminals per tractarſe de major prejudici ſe requereix major ſufficientia, legalitat, y madureſa, perço ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, qne de aci auant ningu puga exercir offici de Scriua del criminal, qui no tinga vint y ſinc anys complits, y que ans de exercir dit offici, ſie preſa informatio per hu dels dos qui derrers entraran en lo Conſell criminal, de ſon linatge, vida, y coſtums, y que ſie examinat, y approbat per lo Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y per la major part del Reyal Conſell criminal, y per obſeruanſa de la Conſtitutio feta per la Majeſtat del Emperador, Rey, y ſenyor noſtre, en las Corts del Any mil ſinc cents quaranta dos, capitol vint y ſiſe, tots los qui venen de linatge de conuerſos, axi de part de pare, com de part de mare, qui ſon eſtats poſats en Scriuans apres de dita Conſtitutio, ſien totalment expellits, y de aci auant no ſien admeſos: e ſi algu ſera per deſcuyt, mala informatio, o altrament admes, conſtant apres que es de linatge de conuerſos, ſie totalment expellit, y lo mateix ſie ſeruat en tots los Tribunals dels Ordinaris Reyals en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

XI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xviiij.

COm las commiſſions fetas en lo cap de la Vegueria, per examinar los qui volen eſſer Notaris, ſien eſtadas de molt gran dany al preſent Principat, y infamia als Notaris, y art de Notaria, per eſſer fetas ditas commiſſions a perſonas eletas per la part, y algunas vegadas affectadas, perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Notaris que de aci auant ſe crearan, hajan de eſſer examinats per lo Collegi dels Notaris de la Ciutat, o Vila, a hont Collegi hi haura, hont lo qui volra eſſer Notari ſera domiciliat, lo qual Collegi, fet lo dit examen, haja de ferne fe a la Reyal Cancellaria, pera que li puga ſer deſpedit lo priuilegi, e ſi noy haura Collegi, haja de eſſer examinat per lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, ab interuentio de dos Scriuans de manament, y dos Notaris de Barcelona; ſi la Regia Audientia ſera en Barcelona, ſino de aquella Ciutat, o Vila hont la Reyal Audientia ſe trobara, y que lo tal examinat haja de monſtrar, que haja praticat en caſa de Notari public, almenys per temps de quatre anys, ſaluats los priuilegis concedits a las Ciutats, Vilas, y Vniverſitats, que requereixen major temps: y los Notaris quis crearan de altra manera, no tingan authoritat noſtra, ni als actes de aquells ſe done fe alguna, y que ab la preſent no ſe comprengan los Notaris ja creats de deu anys atras, los quals ſien tinguts per examinats, e que los que ſe volran examinar, ſien obligats los Collegis de admetrels al examen, y examinarlos dins quatre meſos, apres de hauer demanat lo examen, y feta la relatio de aquell.

XII. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxxxj.

AIuſtant al capitol de Cort xvj. de las Corts per nos celebradas en la preſent vila de Montſo lo any M.D.xxxxvij. conrençant. *Per quant, &c.* que parla del examen dels Procuradors, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que lo dit capitol ſie extes en los Procuradors, qui volran procurar en las corts dels Ordinaris, y que lur examen ſe haja de fer per lo Jutge ordinari de aquella Cort.

***

DE

DE EXAMEN DE MEDICINAS, TIT. VII.

I. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. iij.

PER quant es neceſſari per la ſalut corporal, proveir a las bonas medicinas, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que tots los Concellers, Paers, Jurats, Conſols, Procuradors, y altres Adminiſtradors de las Ciutats, Vilas, y altras Vniverſitats, axi del Principat de Cathalunya, com dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, pugan nomenar vn Metge cada any, y vn Apothecari, los quals ab lo Prothomedic, o ſon ſubſtitut pugan regonexer junctament ab dits Adminiſtradors de las Ciutats, Vilas, y altres Vniverſitats, ſils aparra aſſiſtirhi, las botigas de tots los Apothecaris, y miren las drogas, y ayguas, y altras coſas de medicinas, y tingan facultat de lanſar las quels aparra eſſer dolentas, no obſtant qualſevol privilegis a dits Apothecaris, y a lur Collegi concedits.

II. FHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. Lxxvj.

COM lo mes principal per la curació dels malalts, ſia, que las medicinas ſels aplican, tingan las qualitats de que neceſſitan, y ſian compoſtas, ſegons las verdaderas reglas de la art, y facultat de Apothecaris; y perço ſia convenient à la publica vtilitat, que aquells que tenen botiga de dita Art, tingan la verdadera coneixenſa de las medicinas, è intelligencia cabal per llur compoſiciò; lo que nos pot atquirir, ſino ab molta practica, per eſſer Art, y facultat tant exteſa, y la mes apreciable per la ſalut corporal; y per aſſegurar que los Privilegis de Meſtres Apothecaris, concedeix lo Prothomedich à diferents perſonas de aqueſt Principat, recaygan en las que tingan las qualitats de la verdadera coneixenſa de las medicinas, y de ſa verdadera compoſiciò: Perço placia à V. Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobac de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que de aqui al devant perpetuament, lo Protomedich de eſt Principat, no puga, ni dega donar Privilegi de Apothecari à perſona alguna, per lo preſent Principat, que primeramẽt aquell, qui voldrà obtenir dit Privilegi, no hage practicat realment, y de fet per lo eſpay, y termini de ſinc anys, havent de eſſer alomenos de dos anys y mitg, en caſa de vn dels Meſtres Apothecaris de eſta Ciutat, ò de altre Ciutat, ò Vila del preſent Principat, ahont hi hage Collegi de Apothecaris, podẽt ſer los altres dos anys y mitg, en caſa de Meſtres Apothecaris de eſt Principat, de parts que noy hage Collegi; y que ſemblantment, ans de obtenir dit Privilegi, hagen de eſſer examinats per los Conſols del Collegi de eſta Ciutat, ò de altres tingan Collegi, ab aſſiſtencia del mateix Protomedich, ò de orde ſeu; Y que no obſervantſe en la dita forma, lo Privilegi ſie nullo, y de ningun efecte; y que lo Protomedich de tres, en tres anys dega fer tarifa per las medicinas, havent rahò dels preus dels ſimples, ſegons la ocurrencia del temps. Plau à ſa Mageſtat.

DE STVDIS GENERALS. TIT. VIII.

I. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort xv.

NOtoria coſa es à voſtra Majeſtat, y no ſols a tots los tres Regnes de la Corona de Arago, y altres ſubjectes a voſtra Majeſtat, pero per tota la Chriſtiandat, lo gran fruyt que ha fet per lo paſſat la Vniverſitat general del ſtudi de la Ciutat de Leyda, inſtituida ab molts privilegis, y prerogativas per lo Invictiſſim Rey Don Iaume primer, dit lo Conquiſtador, de immortal memoria, y que de aquella Vniverſitat ſon exits molts principals Doctors, del quals voſtra Majeſtat, y tots ſos predeceſſors de glorioſa memoria ſe ſon ſervits per al regiment, y adminiſtratio de juſtitia de ſos Regnes, y Eſtats, y com cõforme a la varietat del temps es molt clar, que la dita Vniverſitat al die de vuy te molt poca

poca renda per als ſalaris concedents dels Cathedratics, y altres miniſtres de ella, lo q̃ tambe es cauſa, que en los ſtudiants falta lo bon regiment que ſeria meneſter, perço los tres braços humilment ſupplican a voſtra Majeſtat,ſie ſervit que en las proviſions ques faran, quant vaccaran los Archebisbats de Tarragona,Çaragoça,y Valentia, ſe impoſe ſobre los fruyts de aquells per la ſede Apoſtolica,y ab authoritat de aquella, y tãbe ſobre los altres Bisbats de la mateixa Corona, que parra poder ho ſupportar, quant vaccaran,y ſobre lo de Tortoſa q̃ al preſent vacca, y tambe per vnio de beneficis Eccleſiaſtics, fins a la ſumma, y quantitat de ſis milia liuras Barceloneſas per cada any,vltra de la poca renda q̃ vuy te,que no arriba a mil y quatrecẽts ducats; y en la dita Vniverſitat general, y ſtudi ſe pugan aſſignar los ſalaris q̃ cõve,peraque perſonas celebres alli lijan en totas facultats,y ſcientias,y eſtiga ordenada ab virtuoſa policia, y deguda quietut de totas las perſonas qui legiran,ſtudiaran, y reſidirã en dit ſtudi, attes majorment, que per voſtra Majeſtat eſta prohibit, q̃ nos vaja ſtudiar en las Vniverſitats de França, y altras fora Eſpanya,de las quals en eſtos temps nos pot tenir la confiança,que en altres paſſats ſe tenia, y axi es molt cert,que en dit ſtudi de Leyda concorren,y acudẽ a ſtudiar de tots los Regnes de dita Corona de Arago, y Illas adjacents,y al ſeruey de Deu,y de voſtra Majeſtat conve, que la dita Vniverſitat ſie augmentada en letras,y bons coſtums.Sa Majeſtat offerintſe las vaccations de las Eſgleſias,y beneficis nomenats en lo preſent capitol, tindra molt particular memoria del q̃ ſe li ſupplica.

II. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort xvj.

PER quant la experientia ha monſtrat,que per no haver hagut fins aci perſona ab baſtant poder,y plena authoritat, pera corregir,caſtigar,y tenir ab la deguda diſciplina ſcholaſtica als ſtudiants, y altras perſonas del dit general ſtudi de Leyda, ha hagut en aquell deſordens de armas, y altres inconuenients,y es en gran manera neceſſari,que per vertader remey de aço, en lo eſdevenidor ſe nomene, y conſtitueſca Jutge competent,ab tota juriſdiccio civil,y criminal, Eccleſiaſtica,y Reyal ſobre la Vniverſitat de dit general ſtudi,y ſingulars perſonas de aquella,perço ſupplican los tres braços a voſtra Majeſtat,que ab lur loatio,y approbatio li placia, revocant totas,y qualſevol coſas, y orde fins aci diferents,o en contrari obſervats, de aci avant ſe erigeſca vn offici, o Dignitat ques nomene Meſtre Scuela, lo qual ſie de natio Cathala,y haja de reſidir perſonalment en la Ciutat de Leyda,y perpetuament,privative a tots altres Jutges,axi eccleſiaſtics, com ſeculars,ſie ſuperior,y Jutge competent, y tinga tota juriſdictio civil,y criminal, mer,y mixt imperi ſobre tots los Cathedratics, y Studiants,y Miniſtres de dit Studi, y familias de aquells, y que voſtra Majeſtat ab la ſobredita loatio,y approbatio de la preſent Cort li done tota la juriſdictio Reyal ordinaria, y pleniſſima ſobre ditas perſonas, en lo que a ſa Reyal juriſdictio toca,y pertany,e intercedeſca ab ſa Sanctedat,peraque en nom de la Dignitat, ab delegatio Apoſtolica ad vniuerſitatem cauſarum,y tambe pleniſſima, a ſupplicatio de voſtra Majeſtat impetradora,concedeſca tota juriſdictio Eccleſiaſtica a dit Meſtre Scuela pera dit effecte, axi que, en la perſona de aquell concorregan las juriſdictions,y authoritats Apoſtolica, y Reyal convenients,y ab facultat de que dit Meſtre Scuela,per exercici de ſa juriſdictio, puga tenir Algutzir portant inſignia, pera capturar, o arreſtar,y fer en los Doctors, y Studiants, y lur familia tots los actes que Algutzirs Reyals ordinaris ſolen exercir, y preſons, notaris,nuncis,y altra familia, etiam armada, neceſſaria,ſens haver meneſter conceſſio de territori, ni aſſiſtentia de ningun altre official eccleſiaſtic,ni ſecular,ſino quant ell la demanara,y en tal cas que la demane,ſien obligats a donarla, per executio del que per ell ſera proveit. Plau a ſa Majeſtat reſervantſe la nominatio facdora pera ſi.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.de Cort xvij.

ITem placia a voſtra Majeſtat, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir,y ordenar, que lo dit Algutzir, no obſtant la conſtitutio de la Reyna Dona Maria, y altras

tras conſtitutions ſobre la multitut de officials, y inſignias de aquells diſpoſants, puga portar baſto larc, del modo, y manera, y com lo portan los Veguers, Sotsveguers, y altres officials Reyals ordinaris del preſent Principat, y Comtats, y haja de eſſer home de honor, y tenir las qualitats, que conforme a la Conſtitutio del Catholic Rey DonFerrando ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona, capitol Lxj. qui comença. *Statuim, y ordenam, &c.* los Sotsveguers han de tenir, y que lo dit official Algutzir ſie a beneplacit de dit Meſtre Scuela, y lo dit Algutzir puga capturar, no ſols en crim fragant, pero en tot altre cas, com qualſevol Jutge ordinari, als dits Studiants, y als que ſe alegran dels privilegis de Studiants tantſolament, ab que dit Algutzir no puga entrar en caſa de algu dels poblats en dita Ciutat de Leyda, pera perſeguir, y pendre algun Studiant, ſino ab aſſiſtentia del Veguer, o Sotsveguer de la mateixa Ciutat, e no de altra manera, e ſi ſera caſa de Canonge, o de alguna Dignitat de la Eſgleſia Cathedral, o altres Eccleſiaſtics, haja de eſſer ab la aſſiſtentia del Ordinari Eccleſiaſtic, com es acoſtumat, dexant totas las altras coſas que tocan al bon govern de la dita Vniverſitat, y als Collegis dels Doctors de ella, a coneixenſa de voſtra Majeſtat, que ſon certs los tres braços, manara voſtra Majeſtat advertir, y ordenarho tot, com conve al bon govern, y augment de aquell Studi. Plau a ſa Majeſtat, exceptat en crim fragrant, que en tal cas ſens aſſiſtentia puga entrar en qualſevol caſa.

IV. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. xxxij

ITEM ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que tots los Doctors, y Bachillers que paſſats ſis anys ſe detindran en la Vniverſitat del ſtudi general de Lleyda llegint en aquella, o pretenent Cathedra, o exercitantſe en llur facultat continuant los ſtudis, ſian viſts praticar en la Real Audietia, axi com los qui pratican en aquella, y manarem tenir compte en les perſones que en dita Vniverſitat reſidiran exercitantſe en llur facultat quant ſe offeriran proviſions de llochs del Real Conſell, e altres Officis, per animar aquells en continuar ſos ſtudis.

V. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxxiiij.

COM ab la Conſtitutio feta en les Corts del Any M.D.LXXXV. Capitol xvj. ſia eſtada erigida la Dignitat del Maeſtreſcuela en la Vniverſitat de Leyda donantli juriſdictio privative ha tots los altres Officials, axi Eccleſiaſtics com ſeculars, e com per raho de dita Conſtitutio reſte lo Rector de dita Vniverſitat ſens juriſdictio alguna, y no ſia eſtada la intentio de la Cort privar ha dit Rector de ſa juriſdictio: Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que no obſtant la dita Conſtitutib, lo Rector qui vuy es, y per avant ſera en dita Vniverſitat de Leyda tinga, y puga exercir tota aquella juriſdictio que te, y exercex lo Rector de Salamanca en la Vniverſitat de Salamanca.

VI. LO MATEIX' en dita Cort Cap. de Cort. Lx.

MES avant placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar, que tots los ſtatuts, y obſervations en les lectures, curſos, y probances de aquells de la Vniverſitat de Salamanca, ſian obſervats en la Vniverſitat de Leyda. Plau à ſa Mageſtat ques guarden dits ſtatuts, y obſervations de Salamanca, en quant ſian aplicables a la Vniverſitat de Leyda.

Covarruvias Vic.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lxj.

ITEM per quant en les Corts del Any M.D.LXXXV. fonc ſuplicat al Pare de V. Mageſtat de bona memoria fos ſervit donar ſis milia lliures ſobre Dignitats, y Beneficis (com de la Conſtitutio ſobre aço feta apar) deſignades per los ſalaris de les Cadires de dita Vniverſitat, y fins a vuy

vuy no es eſtat fet ab gran dany de aquella, perço que ninguna perſona de bona habilitat vol reſtar pera legir en dita Vniverſitat com faria ſi los ſalaris ſe augmentaven, ſupplica perço humilment a V. Mageſtat la preſent Cort, vulla manar que ab tot effecte, y compliment ſien les dites ſis milia lliures aſſignades a dita Vniverſitat, axi com foren concedides en dit Any de M.D.LXXXV. ſa Mageſtat en les occaſions que ſe offeriran manara tenir compte ab lo ques ſuplica.

Covarruvias Vic.

QVE NO SIE LICIT CESSIONAR, O TRANSFERIR ALGVNA COSA, EN ALTRES MES POTENTS. TIT. VIIII.

PERE Terç en la Cort de Monſo, Any M. CCC. Lxiij. Cap. iij.

LAS leys Romanas vedants ceſſions eſſer fetas en pus poderoſa perſona, axi per raho de riqueſas, com de Offici, en noſtra perſona, e de la Alta Regina cara muller noſtra, e dels fills noſtres, e del Theſorer, e de altres Officials noſtres, de qualſevol preeminentia, o ſtament ſien, declaram loc haver, e aquellas inviolablement eſſer obſervadas.

II. CARLES en la tercera Cort de Monſo, Any M. D. xxxvij. Cap. xiiij.

VOlent proveir en levar moltas queſtions, e bandols ſe ſegueixen, e porien ſeguir entre los Poblats en lo Principat de Cathalunya, e Comptats de Roſſello, y Cerdanya, ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que alguna perſona de qualſevol ſtat, o condicio ſie no puga vendre, donar, ceſſionar, o transferir en altra perſona, la inſtantia, o querela, ſis vol ſie en virtut de Conſtitutions de pau, y treva, o altrament, que li competeſca, per dany, o injuria rebuda de algu, ne per aquell en qui ſeria transferida ſe puga adquirir dret algu, ſi doncs no li era transferida, ó adquirida per titol de ſucceſſio, o herentia vniverſal: e ſi lo contrari era fet, que axi lo transferint, com aquell en qui ſera transferida la inſtantia, perdan tot lur dret, y actio, y no pugan fer inſtantia alguna.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D. Liij. Cap. xviij.

STatuim, y ordenam, que qualſevol perſona qui fara donatio de paraula, o en ſcrits a delats, bandolers, y mals homens de ſeguida, de drets, y actions, a fi que dits bandolers per deſafius ab menaſſas, o altrament hajan, e conſegueſcan lo quels es donat, ipſo facto ſie privada del dret tindria en ditas coſas donadas, e que en juy no puga haverſen en algun temps raho alguna, ans dits drets, y actions ſien acquiſits, als qui poſſeiran, o quaſi las coſas en dita donatio contengudas, o al detenidor, o obligat de, y en aquellas, y lo delat bandoler, home de ſeguida qui tal donatio acceptara, ſie punit, y condemnat en ſervir tota ſa vida en las Galeras de ſa Majeſtat, e lo mateix ſtatuim en los qui fan procuras, o altras tranſportations a dits bandolers.

DE DOL, E MAL ENGANY. TIT. X.

I VSATGE ſtatuerunt etiam præfati.

STatuiren encara aquells mateixs dits Princeps, e conegueren eſſer bona fe que tots homens, pus que hauran ſaludat altre qualſevulla, o beſat, que per null enginy aquell die no li façan mal, e ſiu fayan ſens altre contradit. que aquella malafeta que feta li hauran, li redrecen, e li eſmenen.

***

II. VSAT-

II. VSATGE. Similiter nempe.

SEmblantment ſtatuiren, e loaren eſſer bon coſiment,que ſi algu menjara,o albergara ab altre, que per ſet dies apres de tot ſon dan ſe abſtenga,que per algun engan no li faça negun dan per ſi,ne per ſon Senyor,ne per amic, e ſi ho faya, que li ho redres ſens engan.

DE MENORS DE VINT Y SINC ANYS, Y ALTRES EN PODER DE LVRS PARES CONSTITVITS. TIT. XI.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. Lvij.

PEr proveir a molts deſordẽs,que ſes viſt ſon eſtats fets per molts homens jovẽs, qui per jugar, e altras cauſas deshoneſtas han manleuats violaris, e fetas altras obligations, en gran deſtructio de lurs patrimonis, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam,que algu de qualſevol conditio ſie, menor de xxv. anys,que tinga pare,y no tinga, ni haja tinguda muller,encara que ſie emancipat,no puga fer alguns contractes obligatoris, y ſi de fet los feya,ſien haguts per nulles,y no ſen puga fer juy, ſi dones no ſeran fets ab expres conſentiment, e ferma de lur pare,e que quant als dits contractes ſie ſuſpeſa la authoritat als Notaris,aſſi que los contractes q̃ contra la dita Conſtitutio ſeran fets, ſien haguts per ſcripturas privadas,e no ſi puga metre jurament.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xx.

AJuſtant a la Conſtitutio del Rey D. Ferrando Segon,que comença. *Per proveir, &c.* Cap. Lvij. de las Corts de Montſo,del any M.D.x. Statuim,y ordenam ab loatio,y approbatio de la preſent Cort,que de aci avant dita Conſtitutio haja tambe loc en fills, qui tenen pare,y eſtan ſota poteſtat de aquell,encara que ſien majors de vint y ſinc anys: y que ningunas ſcripturas publicas, ni privadas ques firmaſſen per aquells,tingan valor, ni effecte, ni façan fe en juy,ni fora juy,ſuſpenent en aço la authoritat dels Notaris, com ab dita Conſtitutio eſta proveit,no obſtant que lo contracte ſie firmat fora Cathalunya, com la execution ſe faça dins Cathalunya.

DE RESTITVTIO EN INTEGRE. TIT. XII.

I. PHILIP en la Cort de Montio, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxviij.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels Tres Braços,que la reſtitutio in integrũ,q̃ per perſonas a qui competeix de dret incidentment en lo progres de la cauſa ſe deduira,ſe haja de demanar ab ſupplicatio en ſcrits, y per juſtificatio de aquella ſe pugan fer,y donar Articles tambe en ſcrits, ab que corregan las dilations en aqueſt cas,com en los altres incidents ſobredits: y que la preſent Conſtitutio ſie duradora,fins a la concluſio de las primeras Corts.

DE ARBITRES, Y ARBITRADORS, E DE EXECVTIO DE LVRS SENTENTIAS. TIT. XIII.

I. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. §. del Cap. xiij.

LO Veguer, e Balle ſien tenguts retre dret de compromiſſos, e penas poſadas en aquells,no contraſtants alguns ſtatuts, o vs, en contrari obſervats.

II. IACME Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any. M. cc cc. xj. Cap. x.

ORdenam,q̃ lo Cap. fet per lo Senyor Rey Namfos en la General Cort de Montſo, lo qual comença. *Lo Veguer,e Balle ſien tenguts retre dret dels compromiſſos, e penas poſadas en aquells, &c.* Sie tengut,e obſervat,e declaram, e ordenam,que nos, els Veguers, e altres noſtres Officials menem,e ſiam tenguts de menar a executio,ſens defuyta,e malitia,las ſentẽtias, o arbitrations,axi de arbitres,com de arbitradors,e amigables compoſadors,e que la renuntiatio,e remiſsio feta en qualq̃ manera per las parts en lo compromis,q̃ no recorran, ne puxã recorrer a arbitre de bon Baro,valegan,e tengan,no contraſtant algunas opinions cõtrarias.

III. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Cap. xvj.

STatuim,q̃ lo Cap. per nos fet en la dita tercera Cort de Barcelona,lo qual comẽça. *Ordenam,que lo Cap. fet per lo Senyor Rey Nãſos en la General Cort de Mõtſo, &c.* Sie ſervat. Ajuſtants encara, e ſtatuints,q̃ ſi lo cõpromis era, o es fet ſots certa pena,en la qual ſie cõtengut,

q̃ la ſententia de arbitres,e arbitradors valla,e ſie menada a executio,la pena del cõpromis co meſa,pagada,o no,q̃ aytal cõpromis valla,e ob ligue las parts a ſervar la sẽtẽtia dada per vigor de aquell cõpromis,e q̃ la executio de aquella ſentẽtia ſie feta ſegons lo dit Cap.remogudas totas qualſevol opinions:e las demũt ditas coſas no tanſolament als eſdevenidors negocis, ans encara als penjants,e als paſſats volem eſſer enteſas, e exteſas.

IV. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij.Cap. xxv j.

COnfirmants la Conſtitutio feta per lo Senyor Rey Nãfos,en laCort deMontſo,q̃ comença.*Lo Veguer,&c.* E la Conſtitutio feta Per lo Senyor Rey en Jacme avi noſtre en la tercera Cort de Barcelona,q̃ comença.*Ordenã, que lo Cap. fet per lo Senyor Rey Nãfos,&c.*E altra feta en la Cort de Gerona,q̃ comença.*Statuim,q̃ lo Cap. per nos fet en la dita tercera Cort, &c.* E a aquellas ajuſtant declaram, que las ditas Conſtitutions hajan loc, poſat que en lo compromis Sagrament no ſie entrevingut, ni alguna pena hi ſie poſada, o ajuſtada.

V. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.cccc.Lxxxj.Cap.j.

PRrimerament ordenam,e ſtatuim ab conſentiment,e approbatio de la dita Cort,q̃ las ſententias arbitrals,axi de arbitre,com de arbitrador ſe hajã a deduir a executio,no obſtãt qualſevol recors,appellatio, ſupplicatio, o allegatio de nullitat, enormiſsima leſio, dol, frau,e corruptio del arbitre,o arbitrador, pus en lo cõpromis ſie eſtat renuntiat a tot recors, e arbitre de bon Baro:empero ſis allegava dol deliberat del arbitre,o arbitrador,o corruptio, o enormiſsima leſio,en aqueſts tres caſos tant ſolament,lo demanãt executio de la dita ſententia haja preſtar idonea cautio, de reſtituir lo q̃ haura executat,ſi tal recorrent obtenia en la cauſa del recors,empero la executio ſie deduida a tot effecte,ans q̃ lo recorrent ſie oit,lo qual recors en los dits caſos ſe haja interpoſar dins deu dies,e finir dintre vn any:e ſi la ſentẽtia del arbitre,o arbitrador ſera cõfirmada,e la cautio ſie haguda per cãcellada,y per lo qui haura interpoſat lo recors no puga eſſer interpoſada appellatio, ni ſupplicatio, ni reſtitutio in integrũ,e paſſat lo dit any,ſi noy era declarat, ſie haguda la ſententia arbitral per confirmada,e la cautio per cancellada:e ſi lo dit recorrent no obtenia en lo dit recors,o nou feya declarar dins lany, haja a pagar totas las deſpeſas fetas en lo dit recors.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.Cap.xxxij.

STatuim encara,e ordenam ab approbatio, e cõſentiment de la preſent Cort,per millor expeditio de la juſtitia, que executiõs de ſententias arbitrals, de qualſevol ſummas que ſien,ſe pugã fer,e declarar ab dilatiõs arbitrarias,ſens denũtiar,ſino a effecte q̃ la denuntiatio ſie terme excluſiu,pera no poder mes inſtruir lo proçes,e ſens traure en ſemmana,feta empero paraula,e concluſio en la Audientia:e lo mateix ſie ſervat en executio de pẽſions de cenſals, e violaris: ſi empero las ditas cauſas eren menors de dos centes liures,ſe pugan declarar,e executar ſens fer paraula en la Audientia,ſegons q̃ per altras Conſtitutions es diſpoſat: entes empero,que per la preſent Cõſtitutio no ſie derrogat,ni prejudicat a la Cõſtitutio de las primeras Corts deMõtſo Cap.j.ni als Privilegis de Scriptura de terç,e a las Conſtitutions diſponents de las executions de cenſals, e violaris.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D.Lxiij. Cap. xxiiij.

COm per diverſas Conſtitutions ſie ordenat,que las ſententias arbitrals tingan executio, preſtada cautio,y a las voltas los arbitres ſe reſervan temps per a rearbitrar, de hont reſta la ſententia arbitral incerta,com ſie en facultat dels arbitres mudar,y corregir lur ſententia dins lo temps per ells retingut,perço ab approbatio,y cõſentimẽt de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que durant lo temps retingut pera rearbitrar, nos puga fer executio alguna de la ſententia arbitral, ſi doncs per lo arbitre, o arbitres no fos exprimit en la ſententia, que ſe hagues de executar durant lo dit temps pera rearbitrar: y que en tot cas que las parts ſien Seculars, encara que la vn arbitre, o tots ſien Eccleſiaſtics, ſe haja de recorrer,en cas que alguna de las parts recorrer vulla,a la Reyal Audientia, o altre Jutge Ordinari Secular,y totas las Cõſtitutions,Capitols,y Actes deCort parlant de las ſentẽtias arbitrals,y executions de aquellas,hajã loc,encara q̃ los arbitres ſiẽEccleſiaſtics,pus las parts cõpromitents ſien Seculars, y ſi lo vn cõpromitent ſera Eccleſiaſtic, y lo altre Secular, ſe haja de recorrer devant lo Iutge Ordinari, de la part cõtra qui ſera donada la ſentẽtia arbitral.

VIII. LO

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Cap.Lxxxx.

PEr quant es inconvenient, q̃ las ſententias arbitrals emologadas per las parts, o paſſadas en coſa judicada no tingan tant prõpta executio, com las altras de las quals ſe ha appellat, o recorregut, las quals per obſervança de la Conſtitutio del Rey D.Ferrando Segon en la primera Cort de Barcelona Cap.j. ſe han de poſar en debita executio, com en la dita Conſtitutio es diſpoſat, per tant ajuſtant a la dita Conſtitutio del Rey Catholic, y poſtpoſada tota tela judiciaria, y declaratio en forma de diffinitiva, y tots los altres termens donats a las cauſas ſummarias, y denuntiatio de Proçes, y tot altre ſtyl fins aci obſervat en la Reyal Audientia, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, q̃ demanantſe en la Reyal Audientia, o devant qualſevol Iutgo Ordinari dels preſents Principat, y Comtats executio de la ſententia arbitral, per arbitres, o arbitradors, o amigables cõponedors donada, y paſſada en coſa judicada, o per las parts emologada, la dita executio ſe haja de proveir per lo Iutge, citada la part condemnada, en ſcrits, ab prefictio de terme de trenta dies, pera oppoſar, o provar ſolament aquellas exceptions, q̃ per la dita Conſtitutio del Rey Catholic, y altras Conſtitutions ſe poden oppoſar contra las ſententias judicials paſſadas en coſa judicada, y dins los dits trenta dies, los quals ſiẽ comuns a las parts, pugã dir, provar, y allegar tot lo q̃ vullan, y paſſat aquell termini, ſens altra ſoſẽnitat, lo dit Iutge, dins altres trẽta dies preciſos, y peréptoris, haja de proveir ſobre dita executio, tãbe en ſcrits, lo q̃ ſie de juſtitia.

LIBRE TERCER
DE LAS
CONSTITVTIONS
DE
CATHALVNYA.

DE JVYS, Y FIRMAS DE ÐRET. TIT. I.

I. VSATGE. Omnes homines, lo primer.

TOts Homens fermen dret a lurs Senyors, hont que lurs Senyors lurs manen en ço del ſeu, a la Poteſtat ſos Veſcomtes, e Comdors per caſcun Caſtell ab ſa honor, per cent onces de or de Valentia, el Cavaller per deu per caſcuna Cavalleria de terra, e per Caſtell ab ſon ampriu per altres deu, per los feus menors, ſegons lur valor, per homenatge, per mitja Cavalleria de terra, deço quis pertany a la fe: lo Pages ferm dret per ſinc ſous ab creximent.

II. VSATGE. De omnibus namque.

DE tots los plets comuns, no couen eſſer mes de quatre plets, lo vn en que ſie dret fermat per fermanças, o per penyoras covinentment, axi com meſter ſera, o neceſſari, oits los clams de cada vna part: altra, en que los clams ſien dits, e recomptats, e judicis donats dels Iutges elets de caſcunas parts: lo terç, en que los clams, els judicis ſien retrets dels Iutge, e ſi ops ſera, o neceſſari, los judicis millorats, e apres ſiẽ loats, e authorizats, e aquĩ deuen crexer las penyoras, a loament de lur Iutge: lo quart, en quel Senyor del plet recobre las penyoras, e mentre que las tendra, quels drets ſien fets, els judicis complits, axi com ſeran jutjats, e de ab dues las parts authorizats.

III. VSATGE. Stabilierunt.

STatuiren encara los dits Princeps, que caſcun adverſari ſperas laltro adverſari

en plet, en tro a la terça hora del dié, daqui avant, ſis vol, prena las penyoras, e tenga aquell falliment per fadiga de dret, ſi aquell adverſari, qui al plet fallira, no ha res ſens engan, e ſi haver haura, e no comanara lo plet a ſon Cauſidic. No ſera axi enfre los Senyors, e lurs Homens, aſſats es convinent coſa, quels Homens eſperen lurs Senyors, entro a la hora nona.

IV. VSATGE. Nullus vnquam.

NEgu preſumeſca, en algun temps accuſador enſemps eſſer, Jutge, e teſtimoni, car en tot juy quatre perſonas hi ſon neceſſarias eſſer ſempre, ço es, Jutges elets, accuſadors ydoneus, deffenedors congruus, e teſtimonis legitims. Los Jutges deuen vſar de equitat, los accuſadors de entendre ampliar la cauſa, los deffenedors a extenuar, e minuar la cauſa, los teſtimonis deuen provar la veritat.

V. VSATGE. Stauerunt etiam, quod ſi parentes.

STatuiren encara, que ſils pares ab los fills, ols fills ab los pares havien contentio, ni plet, quels pares ſien jutjats axi com Senyors, els fills axi com lurs homens comanats ab lurs proprias mans.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. cc. Lxxxxviiij. Cap. xx.

TOta ferma que ſie feta en poder noſtre, o de noſtre Procurador, o de Officials noſtres ab penyoras tinents, que ſie ſolta, e las penyoras no puxan eſſer demanadas per nos, ne per noſtre Procurador, ne Officials noſtres, per aytal ferma. E quede aqui avant null Home ſie tengut de fermar en poder noſtre, ne de noſtre Procurador, ne de Officials noſtres ab penyoras tinents, ſino per Pau e Treve, e per Batlla: ſie entes empero, que aquells qui hauran fermat en poder noſtre, o de Officials noſtres, ſien tenguts a nos de fer, ço que lavors devien, e eren tenguts de fer.

II. PERE Terç en la Cort de Montſo. Any M. ccc. Lxiij. Cap. xiij.

LAs cauſas entro a ſinquanta ſous incluſivament, ſens brugit, e figura de juy, e ſens ſcrit ſe hajan a coneixer, e determinar, e tota appellatio remoguda, conſuetut, vſança, o Ordinatio de alguna Ciutat, Vila, o Loc en neguna manera no contraſtant.

III. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxxvij.

COm en las cauſas pocas per experientia ſe veja, ques fan moltas, e diverſas deſpeſas, a la vtilitat del noſtre Principat de Cathalunya, e de noſtres Vaſſalls atteneor, ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que de qualſevol cauſa menor de vint liuras nos faça proces algu, ſino tantſolament de la citatio, demanda, Articles, Teſtimonis, e Sententia.

IV. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxxx.

COnfirmant la Conſtitutio feta per lo Rey en Pere Terç en la Cort de Montſo en lo Cap. xiij. començant. *Las cauſas entro a ſinquanta ſous incluſivament, &c.* E anaquella anya dints ſtatuim, y ordenam, que las ditas cauſas fins en ſinquanta ſous incluſive ſe hajan a tractar ſens forma de juy, y ſens ſalari algu. E mes volem, que de cauſas verbals, encara que foſſen de major ſumma, nos puga exigir ſalari per Jutge, o Aſſeſſor algu, ſi la part convenguda, o rea en la primera comparitio confeſſara lo deute, demanant dilatio per a pagar.

DE JVRISDICTIO DE TOTS JVTGES. Y DE FOR COMPETENT. TIT. II.

I. VSATGE. Placitare vero.

REledejar deuen ab Comte lo Veſcomtes, els Condors, els Varveſſors, els altres Cavallers, la hont ell manara dedins ſon Comtat: e ſi aquell die no poden ter-

tornar en ço del lur, donarlos deu condit: ſemblantment deu eſſer entre los Comtes, e Veſcomtes, e Varveſſors, e altres Cavallers, que quiſcun pledeig ab ſon Senyor, de qui ſie foliu, o de qui tenga major benefici, dins la porta de la ſua Cort, ſi lo Senyor ho volra: mas ſino volra, man li lo plet hontſevulla en ço del ſeu, axi que ſi en aquell die no poria tornar a ſa Caſa, don li condit.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. xj.

TOtas las cauſas que ſien de Cathalunya, o del Comtat de Barcelona, ſi que ſien principals, o de appellatio, ſien tractadas dins Cathalunya, o Comtat de Barcelona, en axi que en qualque part de Cathalunya ſiam, puxam conexer de las cauſas dels appells, ſins volem: mas ſi erem fora de Cathalunya, no conegam de las ditas cauſas, ans comanem aquellas a terminar caſcunas dins lurs Veguerias.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xij.

LAs cauſas de la Vegueria ſien tractadas dins caſcuna Vegueria, e no en altre Loc: ſi empero ſe eſdevendra, en alguna de las ditas cauſas a nos eſſer appellat, e nos no vullam conexer de las cauſas de las appellations demunt ditas dins en Cathalunya, comanem aquella cauſa de appellatio dins la Vegueria, en la qual ſera appellat terminadora: ſi empero los Barons, e los altres Cavallers de Cathalunya en noſtra Cort ſe eſdevendra a nos ſobre alguna coſa pledejar, ſobre aço ſie obſervat lo Vſatge qui comença, *Placitare*, ço es pledejar.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xv.

NEguns Homens dels dits Prelats, e de Templers, de Hoſpitalers, e de Locs Eccleſiaſtics, de Barons, de Cavallers, de Ciutadans, e de altres de qualque condicio, o ſtament ſien, ne neguns bens de aquells no ſien preſos, ne detinguts, ne emparats en Ciutats, en Vilas, Caſtells, o en altres qualſevol Locs noſtres per deute, o per contracte, ſi doncs primerament fatiga de dret feta, e trobada no era en los Senyors de aquells, mentre quels Senyors de aquells, ſien apparellats de retre Juſtitia de aquells, ſi doncs no per raho de la coſa aqui eſtant, o per raho de crim aqui comes, o per raho de contracte aqui fet, com lavors, ſi aqui ſon trobats, ſeguefcan lo for aqui, e ſi doncs no ſien Vilas de mercat, en las quals de vs, e de antiga coſtuma ſie haut.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxj.

SI negu ſe clama de algun Baro, o Cavaller, per raho de algun deute, o contracte, amoneſtations precedents axi com demunt es dit, ſie tengut fermar en poder del Veguer, e al dit clamant fer compliment de dret.

V. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxvj.

ORdenam, e ſtatuim, que ſi algun Home ſera en algun Loc de Cavaller, o de Religios, o de Ciutada, o de Home de Vila, e traura coltell, o fara alguna injuria, que ſie tengut pagar lo ban, el dan fet per ell aqui, e fer dret en los Locs, hont ells hajan juriſdictio en ſemblants caſos, axi com los Homens dels Cavallers, e dels altres deſus nomenats fan en los noſtres, com ſe eſdevenen ſemblants caſos.

VI. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.cc. Lxxxxj. Cap. xxviiij.

NEgun Home no ſie deſtret de pledejar per honor que tenga, ſino en poder de aquell per qui la tendra.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiv.

SI Homens noſtres, o de altre algu paſſaran per algun Loc dels demunt dits, que ſie en ban, e aqui mala feta faran, pus que ho ſapien, que paguen lo ban, axi com lurs Homens lo pagan en noſtres Locs.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxvj.

VOlem, ordenam, e ſtatuim, que ſi lo Veguer de Ribagorça a clams de algu citara altre, que aquell qui ſera citat, ſie jutjat a la coſtuma, e al Vſatge de Barcelona, ſi es Poblat en Loc, hont correga lo Vſatge de Barcelona, e no fur: e ſi per ventura es Poblat en Loc de fur, que ſie jutjat ſegons lo fur.

IX. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxvij.

SI lo dit Veguer proceira per ſon Offici contra algun Home, qui ſie Poblat en Loc de fur, per raho de malefici, o de dan donat, que ſie jutjat al fur, ſi doncs aquell malefici no havia comes en Loc Poblat a la Coſtuma, e Vſatge de Barcelona: e que aço mateix ſie obſervat en aquell, qui es Poblat en Loc de Coſtuma, ſi proceeix contra ell lo Veguer per la raho demunt dita, que ſie jutjat a la Coſtuma, ſi doncs lo malefici, o dan no havia comes, e lo dan donat en Loc Poblat a fur, e la doncs que ſie jutjat al fur: e manam al Veguer de Ribagorça qui ara es, e per temps ſera, que aço compleſca: e que la carta de la Pau, e de la Treva ques feguesca de Montſo, tro al coll de Paniças.

X. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. ccc. xj. Cap. vj.

ORdenam, que los Capitols del Senyor Rey en Pere de bona memoria pare noſtre fets en la General Cort de Barcelona, lo hu dels quals comença. *Totas las cauſas que ſien de Cathalunya, &c.* E laltra comença. *Las cauſas de la Vegueria ſien tractadas, &c.* Sien tenguts, e obſervats. E declaram de approbatio, e de conſentiment de la preſent Cort General, que axi com diu, que las cauſas de caſcuna Vegueria ſien determinadas dins caſcuna Vegueria, que ſie entes, que las cauſas de caſcuna Ballia ſien determinadas dins caſcuna Ballia.

(?)

XI. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Capitol xxvj.

STatuim, e ordenam, que algun Hom qui haja ſon Domicili en terme de Caſtell, o de Loc de Prelat, de Clergue, de ric Hom, de Cavaller, o de Ciutada, o de Hom de Vila, hont no nos, mas los demunt dits, o algu dells han plena juriſdictio Civil, ſe obligara en poder del Veguer, o de altre Official noſtre ſots pena del terç al creedor ſeu, e la Muller del deutor, que no ſera obligada en aquella obligatio del terç, dira, o allegara, o monſtrara, quels bens de ſon Marit no baſtan a ſon dot, ne a ſon ſpoli, ne al dit deute, al qual lo dit Marit ſera obligat, en aqueſt cas, de la valor dels dits bens conega lo Prelat, Clergue, o ric Hom, o lo Cavaller, o lo Ciutada, o lo Hom de Vila, qui haja la dita juriſdictio en lo Caſtell, o Loc, en lo qual ſeran Domiciliats los dits Marit, e Muller, e en lo qual los dits bens ſien, e no altre: e aço entenem, e ſtablim de las obligations que de aqui avant ſe faran en poder de las noſtras Corts, mas de aquellas que ja ſon fetas entro ſus ara, ſie fet, ſegons que acoſtumat es de fer en caſcuna Vegueria.

XII. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xxiij.

LOs Officials noſtres Ordinaris de caſcuna Ciutat, Vila, o Loc, dels Domeſtics, e exiſtents en la Cort noſtra, e de la Alta Regina cara Muller noſtra, o del Primogenit noſtre, dins la juriſdictio de aquells Officials Domiciliats, e en altra manera ſtants, de lur juriſdictio nos, e la dita Regina, e Primogenit abſents, dret, e juſtitia als clamants retre ſien tenguts, e que aquells Officials, encara nos, o los dits Regina, e Primogenit preſents, puxan, e dejan pendre, e tolre armas als dits Domeſtics en ſuſpitoſos locs, o delinquint atrobats: e caſcun Veguer noſtre, o ſon Loctinent de noſtres Balles dins la ſua Vegueria degents, e de lurs Loctiments, e Aſſeſſors, e Jutges Ordinaris de aquells, en deutes que dejan axi com a privadas perſonas,

nes, e lo Balle, o ſon Loctinent de la Ciutat, Vila, o Loc principal de aquella Vegueria, de aquell Veguer, o de ſon Loctinent, e de lurs Aſſeſſors, e Jutges Ordinaris, de deutes que dejan axi com a privadas porſonas, puxan, e hajan durant lo Offici, a fer juſtitia als clamants.

XIII. MARIA Conſort, e Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij.
Cap. ij.

VOlents las Conſtitutions de Cathalunya, manants que las cauſas de la Vegueria dins la Vegueria, e las cauſas de la Ballia dins la Ballia ſien tractadas, eſſer obſervadas planament, e a la letra, declaram, ordenam, e ſtatuim, las ditas Conſtitutions haver loc axi en las cauſas Criminals, com Civils, axi que a inſtantia del Procurador Fiſcal, ne de algun altre no pugan eſſer tretas algunas perſonas de la Vegueria, o Ballia de Cathalunya, dins la qual hauran comes lo delicte, o ſeran preſas: e toras, e qualſevol Letras, Reſcrits, Proviſions, Manaments, e altras coſas fetas, e faedoras encontrari, ſien ipſofacto nullas, e que per algun Official, o altra qualſevol perſona no ſien obeidas, ſens encorriment de alguna pena.

XIV. FERRANDO ſegon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxj.
Cap. iij.

CLarificant, e encara quant ſie neceſſari ajuſtant, ab loatio, approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, volem, e ordenam, que les cauſas Civils, Criminals, o mixtas, Fiſcals, principals, o de appellatio, pus no ſien cauſas de Officials Reyals per raho de ſos Officis, no entenent per Officials Reals Deputats del Principat, Conſellers, Paers, Jurats, Conſols, o Procuradors de las Ciutats, e Vilas Reyals, encara que hajan juriſdictio, nos pugan traure, e evocar, coneixer, ne determinar fora lo dit Principat: e que en las cauſas Patrimonials, e en las commiſsions de cauſas de appellations ſien ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya: empero, que las cauſas de Supplications ques interpoſaran de Sententias donadas per nos, e ſucceſſors noſtres, pugam commetre nos, e noſtres ſucceſſors, encara que ſiam, e ſien fora lo dit Principat, a alguns Juriſtas dins lo dit Principat ab colligendum, & refferendum in Regia Audientia, havent hi Loctinent noſtre, o de noſtres ſucceſſors, e no havent hi Loctinent, en la Audientia del Governador, o Portant Veus de aquell: e que la Sententia ſe haja publicar en nom noſtre, o de noſtres ſucceſſors: e ſi ſeran ſupplications interpoſadas del dit Loctinent, que aquellas ſe hajan commetre per lo dit Loctinent ad colligendum, & referendum en la Audientia: e quant als proceſſos de las cauſas Civils, nos pugan traure del dit Principat cauſa recognoſcendi: empero los proceſſos de las cauſas Criminals volem, que axi mateix nos pugan traure cauſa recognoſcendi, ſi haura en lo dit Principat Loctinent General. E ſi ſera interpoſat recors per oppreſsio, denegatio de Juſtitia, o perhorroſcentia, ſtatuim, volem, e ordenam, que ſi ſeran oppoſſadas, o allegadas contra Official preeminent, qui no haja ſuperior en lo dit Principat, ço es Loctinent noſtre, o de noſtres ſucceſſors, e en abſentia ſua Portant Veus de Governador General, o Balle General en las cauſas Patrimonials, que en dits caſos ſe puga haver recors a nos, o noſtres ſucceſſors eſſent fora del dit Principat, per obtenir commiſsio dins lo dit Principat en la manera ſeguent, ço es, que lo qui allegara oppreſsio, o denegatio de Juſtitia, o perhorroſcentia contra los deſus dits Officials preeminents, o algun dells, no havent ſuperior de aquells en lo dit Principat, haja en ſcrits exprimir las cauſas de la opreſsio, perhorroſcentia, o denegatio de Juſtitia, e ſupplicar, requerir, e fatigar lo dit Official preeminent, no havent ſuperior, que proveeſca de Juſtitia, e deſiſta de las ditas oppreſsions, e denegations de Juſtitia: e en cas que dins tres dies no haura proveit de Juſtitia, e tornat a degut Stament las coſas ſupplicadas, e requeſtas, que en tal cas ſe puga recorrer a nos, o noſtres ſucceſſors, encara que ſiam, o ſien fora del dit Principat, e nos, e noſtres ſucceſſors hajam, e hajan commetre ditas cauſas dins lo dit Principat, a dos, o tres Juriſtas, qui primerament conegan, e hajan coneixer, ſi lo dit recors ſera be, e juſtament interpoſat, o

no,

no, e ſi trobaran aquell eſſer injuſtament interpoſat, ſien tinguts pronuntiar, e declarar, lo dit recors eſſer mal emes, e interpoſat, e condempnar la part impetrant, e recorrent en las deſpeſas, e remetre la cauſa, e las parts al Jutge, e Official primitiu, de qui tal recors ſera eſtat interpoſat: ſi empero lo dit recors ſera be interpoſat, proveeſcan en aquell, ſegons per Juſtitia trobaran eſſer faedor, e açó quant a las cauſas Civils, empero en lo dit recors per perorroſcentia, denegatio de Juſtitia, o oppreſsio no volem ſien compreſas las cauſas Criminals, com en aquellas ſie ja per altras Conſtitutions ſufficientment proveit: entes encara, que los dits recorſos per perorroſcentia, oppreſsio, o denegatio de Juſtitia no hajan loc en la Sereniſsima Reyna muller noſtra, ne en las altras Reynas mullers de noſtres ſucceſſors, Primogenits, Fills, e Fillas legitims, e naturals noſtres, e dels dits ſucceſſors noſtres, ſi ſeran creats per nos, o per ells Loctinents Generals en lo dit Principat, o eſſent lo dit Primogenit Governador General, e declarant las ditas coſas del deſuſdit recors, entenem, que no haja loc recors per denegatio de Iuſtitia, o per oppreſsio, o per perorroſcentia, quant lo dit Official contra qui ſera allegada, proceira ab proviſio, o ſignatura de Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas de Regent Cancellaria, o lo Portant Veus de Governa dor no havent Loctinent en Cathalunya proceira ab proviſio, o ſignatura de Aſſeſſor, o ſi proceira ab deliberatio de la Audientia, o del Conſell Reyal, ſegons que per las preſents, e altras Conſtitutions es ſtatuit, e ordenat, o ſi lo Balle General proceira de Conſell de ſon aſsident.

XV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxxxviij.

ATtenent de continuo en la commoditat de noſtres Vaſſalls, e deſijant relevar aquells de treballs, e deſpeſas, com en las cauſas de graduations per las oppoſitions dels creedors los litigants en las deſpeſas ſon molt vexats, tant per la prolixitat del Proçes, com en altra manera, ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort proveim, ſtatuim, e ordenam, que ſi cauſa de graduatio ſe evocara de aci avant, en cas ques puga evocar per Conſtitutions, en la Audientia, que lo Proçes ſe haja fer, e colligir en la Cort dels Officials Ordinaris fins a ſententia excluſive; inſtituint cert terme als creedors oppoſants per inſtruir lo Proçes, a arbitre del Iutge devant lo qual ſe fa dita graduatio, e inſtruit lo Proçes, haja eſſer trames a la Audientia Reyal dins quinze dies, e lo Iutge de graduatio per colligir dit Proçes haja vna terça del ſalari, reſtants las dues terças per la ſententia diffiniriva, e quant la cauſa ſera per ſententia determinada, lo Proçes original de dita graduatio que ſera portat en la Reyal Audienria, romanga en poder del Scriva de la dita Audientia, en poder del qual dit Proçes ſera menat.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. de Cort v.

COm ſie degut, e juſt, ſervar, e complir los Privilegis, e pactes per los Predeceſſors de Voſtra Reyal Majeſtat Reys de Arago, e Comtes de Barcelona conſentits, e atorgats a la Voſtra Ciutat de Gerona, en favor de las luitions de las Vilas, Locs, e Parrochias, e Termens en la Vegueria, e Bisbat de Gerona empenyoradas, las quals luitions ſe feren de las pecunias a aquella deputadas, en las quals la dita Ciutat, e los Poblats en aquella pagaren, e contribuiren, de las quals pecunias era depoſitari en Franceſc Sanceloni Ciutada de dita Ciutat, de las quals Vilas, e Locs que foren luits, es la Vila, e Vall de Amer ſcituats en la Vegueria de Gerona, e per la vnio, incorporatio, e agregatio de las ditas Vilas, Locs, Parrochias, e Termens a la dita Ciutat de Gerona, e al vs, e exercici, e juriſdictio del Veguer, Sotſveguer, e Iutge Ordinari de Gerona ſon eſtats fets, e conſentits molts Privilegis, lo que es contengut en los Proceſſos dels plets, e queſtions qui ſon menadas en la Reyal Audientia de Cathalunya, entre la dita Ciutat de Gerona de vna part, e la dita Vila, e Vall de Amer de la patt altra, ſobre lo Privilegi per Voſtra Alteſa a la dita Vila, e Vall de Amer conſentit de Ballia, e com en las preſents Corts Generals per Voſtra

Voſtra Majeſtat convocadas, e celebradas en la preſent Vila de Montſo, a ſupplicatio dels Syndics de la Ciutat de Gerona als tres Staments de Cathalunya ſie viſt, la dita conceſsio de Balle a la dita Vila, e Vall de Amer conſentida eſſer prejudicial a la dita Ciutat de Gerona, e contravenir, o algun tant levar al dit Privilegi de las luitions, pertant la preſent Cort ſupplica a Voſtra Reyal Majeſtat, vulla per Capitol de Cort proveir, e ordenar, que la dita Vila, e Vall de Amer, e los Poblats en aquellas ſien reſtituits perpetualment, en quant ſeparats ne foſſen, al exercici de tota juriſdictio Civil, o Criminal del Veguer, o Sotſveguer, e Jutge Ordinari, Moſtaſaf, Scrivans, e altres Miniſtres de la Cort de la dita Ciutat de Gerona, e a la dita Ciutat, e Vegueria de Gerona, drets, e pertinentias de aquella, en la forma, e manera, que era acoſtumat, ſervat, e vſitat, abans que lo dit Privilegi de Ballia fos per Voſtra Alteſa conſentit a la dita Vila, e Vall de Amer, havent per revocat, e ab lo preſent Capitol de Cort revocant lo dit Privilegi de Ballia, a la dita Vila, e Vall de Amer conſentit, e atorgat, no obſtant qualſevol ſententia, o ſententias donadas en la Reyal Audientia en favor de la dita Vila, e Vall de Amer, ſis vol per deſertio, o altrament ſien paſſadas in rem judicatam, vſant en quant meneſter ſie de Voſtra Reyal, e ſuprema poteſtat, reſtituidas, e en cas de reſiſtentia depoſadas a la dita Vila, o Vall de Amer per la dita Ciutat de Gerona cinquanta linras Barceloneſas, las quals pagaren per obtenir dit Privilegi: proveint que encontinent, en qualſevol dels dits caſos lo Balle, Sotsballe, Jutge Ordinari, e Scriva de la dita Vila, e Vall de Amer no vſen, ni exerceſcan, ni vſar, ni exercir pugan ninguna juriſdictio, inhibint, e tolent los ab lo preſent Capitol de Cort tota poteſtat, e authoritat, e que ningu nols obeeſca, ni ſien tinguts, ni reputats per Officials, ſino per perſonas privadas, e que de aqui avant perpetualment lo Veguer, o Sotſveguer, Jutge Ordinari, Moſtaſaf de Gerona, e lurs Miniſtres exerceſcan tota juriſdictio, e Officis, com feyan, e exercian abans de dit Privilegi de Ballia, a la dita Vila, e Vall de Amer conſentida: e que per vos Senyor, ni per voſtres ſucceſſors no puga eſſer mes, ni elegit, e ordenat algun Official en dita Vila, e Vall de Amer, tolent, e abdicanne a vos Senyor, e a voſtres ſucceſſors poteſtat ab decret de nullitat, havent per revocadas ab lo preſent Capitol de Cort totas proviſions en contrari emanadas, encara que devallaſſen de la dita ſententia, o ſententias, o altrament ſien conſentidas. Plau al Senyor Rey.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. vij.

COm en los dies paſſats ſien eſtats, e ſeguits grans debats, e queſtions, e ſe hajan fetas grans deſpeſas, e ſoſtinguts dans, e deſatents, entre los habitants de la voſtra Vila de Sanct Feliu de Guixols, la qual es part, e membre de la voſtra Ciutat de Gerona, de vna part, e los habitants de la Vall de Areu, y Parrochias de Fenals, de Romanya, de Belloch, y de Solius, de la part altra, per raho de vn Privilegi per Voſtra Alteſa atorgat a beneplacit de Voſtra Majeſtat, a la dita Vall de Areu, y Parrochias en Burgelaros en lo Any Mil ſinc cents y tres, que dita Vall de Areu, y Parrochias pogueſſen tenir Balle, Jutge, Scriva, y altras coſas narradas en aquell, lo qual Privilegi apres viſt que repugnava, e contradeya a la covinença, e vnio, que es, e era entre dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, e dita Vall de Areu, e Parrochias, las quals vnio, e convinença ſon eſtadas atorgadas, e fetas en lany Mil treſcents ſetanta y quatra, per lo Senyor Rey en Pere Terç de eterna memoria, en que es contengut, que los habitants de la dita Vall de Areu, y Parrochias per tots temps ſien regits, y governats per lo Balle de la dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, axi com los habitants de la dita Vila, ab decret de nullitat, irritant, caſſant, e annullant: apres en lo Any Mil ſinccents e ſis, convocadas, y oidas las parts cauſa cognita en Voſtre Reyal Conſell, en Salamanca, lo dit Privilegi fet, e conſentit en Burgelaros a dita Vall de Areu, y Parrochias a voſtre beneplacit, per Voſtra Alteſa fonc revocat, e poc apres de Voſtre Reyal Conſell de Voſtre Principat de Cathalunya foren emanadas letras executorials, que dit Privilegi de Salamanca, atorgat a dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, fos ſervat, exequit, e com-

e complit: en apres en la Ciutat de Burgos, oydas las parts, en Lany Mil ſinccents e vuyt lo dit Privilegi de Sàlamanca per Voſtra Alteſa fonc confirmat, y lo dit Privilegi de Burgelaros, a dita Vall de Areu, y Parrochias per Voſtra Alteſa atorgat, fou a major cautela, e abundantia per Voſtra Alteſa revocat, e confirmats tots los Privilegis a la dita Vila de Sanct Feliu de Guixols atorgats, y las ditas covinença, e vnio atorgadas per lo dit Senyor Rey en Pere, e encara los habitants de dita Vall de Areu, y Parrochias no ceſſen ſobre lo mateix moleſtar los habitans de dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, als quals a convengut deſpendre en deffenſio de lurs Privilegis, que han conſumit gran part de lur patrimoni: e ſia juſta coſa, que los Privilegis de dita Ciutat de Gerona, e Vila de Sanct Feliu de Guixols ſien obſervats, per tant los Tres Braços de la Cort que Voſtra Alteſa celebra en la preſent Vila de Montſo als Cathalans, ſupplican a aquella que li placia a major, e ſobre abundant cautela ab Capitol, e Acte de Cort confirmar perpetualment, e corroborar en quant meneſter ſie las ditas covinença, e vnio, e dit Privilegi de Burgos, e Privilegis de la dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, e Conſuetuts, ſens novatio, e derogatio de aquells, e proveir que inviolablement, e perpetualment ſien obſervadas, e obſervats, e que los habitants de la dita Vall de Areu, e Parrochias qui ara ſon, e per temps ſeran, ſien, e eſtigan perpetualment en la vnio, e agregatio demunt ditas, e que no pugan eſſer per algun temps ſeparats per alguna raho, e que los habitants de la Vall de Areu demunt dita, e Parrochias qui ara ſon, e per temps ſeran, perpetualment ſien governats, e regits, ſegons las ditas covinença, e vnio, e Privilegis a la dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, qui es part, e membre de la dita Ciutat de Gerona, atorgats, per lo Balle, Jutge, Cort, e Scriva de dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, poſant fi, e ſilenci perpetual a las ditas diferentias, queſtions, e debats: e que de aqui avant no ſie conſentit, ni atorgat Privilegi, o Acte algu contra las ditas vnio, e covinença, e Privilegis de dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, e abdicar tota poteſtat, a tots, e qualſevol Officials, preſents, e eſdevenidors de Voſtra Alteſa, e de ſos ſucceſſors, que no pugan donar licentia: o decret, ni permis de conſentir Syndicat als habitants qui ara ſon, e per temps ſeran en la dita Vall de Areu, e Parrochias, contra ditas vnio, e covinença, e Privilegis de dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, ni eſſer oits per interes, e contra ditas covinença, e vnio, e Privilegis de dita Vila de Sanct Feliu de Guixols, ab decret de nullitat, revocadas qualſevol proviſions, Actes, Privilegis, e coſas fetas, e faedoras contra las ditas covinença, e vnio, e Privilegis, e Conſuetuts de la dita Vila de Sanct Feliu de Guixols en contrari diſpoſant, caſſant, revocant, e anullant, fahent de las ditas coſas Capitols, e Actes de Cort, lo qual ſie executat, e complit, com a Capitol, e Acte de Cort concordablement per los dits Tres Braços, y per Voſtra Alteſa fet, y firmat, e inviolablement obſervador. Plau al Senyor Rey.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort, Capitol viij.

IAtſie que las Conſtitutions de Cathalunya, e Vſatges de Barcelona degan prevaler als Styls de qualſevol Corts, e per conſeguent als Styls de las Corts dels Veguers de Perpinya, e de Conflent, no reſmenys los dits Veguers, per dits Styls ſe diu rompen, e prejudican las juridictions dels Eccleſiaſtics, dels Barons, Cavallers, e Gentils Homens, e part de aço es introduit del temps del Rey de França ença, es viſt, que per obſervança de Conſtitutions deu eſſer ſtatuit, que los abuſos dels dits Styls no hajan loc, e ſien revocats, e prohibits de aci avant, es a ſaber los Styls introduits, y obſervats apres del regiment de la Reyna Dona Maria, e ſignanter del Any ſexanta ença: *Et oblato dicto memoriali, fuit per nos appoſita decretatio, & reſponſio ſubſcripta.*

Plau a ſa Majeſtat, ſpecificats los abuſos proveir degudament per juſtitia. *Et poſtea habito noſtro maturo, & digeſto Conſilio, fuit per nos conſulto facta alia proviſio ſequens.*

Plau al Senyor Rey, que los Privilegis, y cartas

cartas de juriſdictions ſien ſervadas, e guardadas perpetualment als dits Barons, axi Eccleſiaſtics, com Seculars, ſalvats a ell, e ſucceſſors ſeus las Regalias, ſi e ſegons en lo Principat de Cathalunya ſon en vs, e obſervança.

1. Y mes ne excepta, y reſerva ſa Majeſtat, que los dits Barons no pugan exercir juriſdictio Civil, ni Criminal en los Homens habitants, e que tingan Domicili principal, e la major part de ſos bens en la Vila de Perpinya, o qualſevol altre Loc, o Vila Reyal en los dits Comtats, jatſie en lo dit Privilegi, y carta no foſſen exceptats.

2. Item ne reſerva, y excepta las cauſas de ſegonas appellations, de las quals puga coneixer ſa Majeſtat, e ſos Officials, jatſie que en lo Privilegi, e Cartas de conceſsio ſa juriſdictio fos ſimplement atorgada, ſens exceptar, y retenirſe la coneixenſa de cauſas de appellations.

3. Item ne excepta, y reſerva, que ſi ſera feta contentio, que lo Baro, o exercint juriſdictio no te dret de penyorar, que ſos Officials pugan pendre a mans de la Cort la penyora com a ſuperior, y aquella rebre, e tenir en ſequeſtre, fins a tant per la Cort ſie conegut, ſi tenia dret de penyorar.

4. Item mes ne excepta, e reſerva, que ſi entre Senyors de alguns Locs, Barons, o altras Vniverſitats ſe ſuſcitara queſtio, contraſt, o debat algu ſobre termens, paſturas de erbas, ayguas, lenyas, o per altres amprius, e per qualſevol cauſa, per la qual ſe dubtas, que las parts no vingueſſen a las armas, que los Officials Reyals a requeſta de las parts, e de propri motiu pugan pendre a ſas mans lo loc del debat, e poſar ſequeſtre, e coneixer de la cauſa.

5. Item ne excepta, y reſerva a la coneixenſa, e juriſdictio de ſa Majeſtat, e de ſos Officials, que pugan entrar ſens requeſta en qualſevol Loc, Vila, o Caſtell de Baro, axi Eccleſiaſtic, com Secular, y axi alous, com no alous, y aquells pugan ſcudrinyar, cercar, rebre, y fer ſcorcolls dels bandejats publicats, e qui per pena de delicte, o per contumacia apres vn any e vn die ſeran bandejats de tots los Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e de altres malfectors, contra qui fos proceit en virtut de proçes de Regalia, e aquells atrobats, pugan pendre, e traure de ditas Baronias.

6. E mes declara, e ne excepta ſa Majeſtat, que com las perſonas Militars, e generoſas de linatge Militar, e Familia lur ſien de juriſdictio de ſa Alteſa, que la dita juriſdictio de aquellas li romanga ſalva, e puga de aquellas coneixer, com fa en la reſta de Cathalunya.

7. E per ſemblant declara, e ne excepta ſa Excellentia, que ell, e ſos Officials reban las fermas de dret, que Cavallers, e altras perſonas generoſas de Linatge Militar volran fer per raho de deſaximents, o deſafiaments que a las ditas perſonas foſſen fets per qualſevols perſonas, e ſobre aço intimar, e fer cridar la dita ferma de dret, ſegons es acoſtumat.

8. Item ne exepta ſa Majeſtat, e declara, que tots los Carnicers de la Terra de Roſſello hajan a tenir tals peſos, com ſon, e ſeran ordenats per la Cort de la Vila de Perpinya.

9. E mes avant declara, e excepta ſa Excellentia la pena impoſada per ell, e ſos Officials, contra aquells qui rompen lo rec, qui paſſa per diverſos territoris de diverſos Senyors havents juriſdictio, la qual pena tantſolament pertany al dit Senyor Rey, majorment com lo rec es de ſa Majeſtat, com es lo de Thuir, o ſemblants, e en aqueſt cas abaſta General Crida del Veguer, ab que ſignifie la dita pena als dits Senyors.

10. Item declara, y excepta ſa Reyal Alteſa, que ſi per ſa Majeſtat, o ſos Officials ſera denuntiat als Barons, Cavallers, o perſonas de Linatge Militar particularment, que no reban, ne recepten bandejats, e publicats per la Cort Reyal, que ſa Alteſa, o ſos Officials pugan apres la dita denuntiatio, fer Inquiſitio, e coneixer contra los dits, o altres receptadors, que foſſen trobats en qualſevol juriſdictio.

11. E mes excepta, e declara ſa Excellentia, romandre la conſuetut, e eſſer obſervada, que los Cavallers, e perſonas generoſas, e de Linatge Militar acoſtuman pledejar, comparent de vuyt en vuyt dies en la Cort de Perpinya, ſi doncs per ſa Majeſtat, o ſon Loctinent no era reſcrit, que en tal plet ſe proceeſca en las ditas cauſas ſenſe plet, e ſens figura de juy, com en tal cas, de tres en

tres

tres dies acoſtumen de comparer en las cauſas Criminals los dits Cavallers, e perſonas Militars, e acoſtumen de tres en tres dies pledejar.

12. Item declara ſa Majeſtat,e excepta, que en cas que los Barons, e altras perſonas Eccleſiaſticas, o ſeculars havent juriſdictio denegaran juſtitia dels ſotſmeſos a lur juriſdictio, ço es no aſsignant Jurge, en tal cas per denegatio de juſtitia,e encara per oppreſſio ſa Majeſtat, e los Officials de aquella hi pugan proveir de juſtitia.

13. Declara encara, e excepta ſa Majeſtat, que ſi los Barons, o altres Nobles, o Cavallers fan deute, en lo qual faran fermança homens ſotſmeſos a juriſdictio lur, los Officials Reyals los pugan deſtrenyer en lurs Locs, ſens fadiga, ſolament donant clam, pus lo deute ſie per los dits Senyors.

14. E ſalvas a ſa Majeſtat, e a ſos ſucceſſors, e Officials perpetualment las regalias com dites,ſi, e ſegons en lo Principat de Cathalunya ſon en vs, e obſervança, e reſervadas las declarations, e exceptions deſus mentionadas, a las quals vol, e declara ſa Majeſtat los dits Barons, e perſonas Eccleſiaſticas, e Seculars havents juriſdictio eſſer tenguts, e obligats,e a obſervatio de aquellas eſſer eſtrets perpetualment, daqui avant ſa Reyal Majeſtat conſultament,e de certa ſcientia remou, e repelleix qualſevol ſtyl, o conſuetut de las Corts dels dits Governador e Veguers dels dits Comtats, e Terra de Conflent, per la qual era acoſtumat coneixer, e punir ſens algun mija, de qualſevol crims, e delictes, o maleficis comeſos, e perpetrats en camins publics, encara que foſſen dintre los Territoris, e camins dels Locs, Vilas, e Caſtells dels Prelats, Barons, Cavallers, e no acoſtumava la dita Cort comportar, que per altre foſſen punits, e los atentants lo contrari eran preſos, e punits per la Cort, ſalvadas empero com es dit a ſa Majeſtat, e ſucceſſors ſeus las Regalias, ſegons de aquellas vſa en la reſtant part del Principat de Cathalunya.

15. E mes avant repelleix ſa Majeſtat, e declara, no valer, ne de aqui avant eſſer vſat, que los dits Officials pugan coneixer de Balles, Saigs, Jurges, Notaris, Scrivans, Carnicers, Hoſtalers, Taverners, Moliners, ne altres Officials, o Officiants dels dits Prelats, Barons, o altras perſonas havents juriſdictio, ni axi poc de Conſols, Clavaris, o altres Officials publics, o de Vniverſitats de las ditas Baronias, Locs, e Territoris, e aço, ni en Civil, ni en Criminal, ni en negocis propris, ne comuns.

16. E mes avant repelleix, e declara,no valer,ne eſſer obſervador lo ſtyl, o conſuetut ques diu eſſer eſtada en contradictori judici obtinguda,que las Vniverſitats dels Locs dels Prelats, e perſonas Eccleſiaſticas, Barons, e Cavallers, e altras perſonas no Reyals, e los Conſols, e Syndics, o Procuradors de las ditas Vniverſitats ſon tenguts a pledejar, e han acoſtumat de ſubir juy en Civil, y Criminal en poder de la Cort dels dits Officials Reyals, hontſevulla que contracten,e cometan lo delicte,de lurs cauſas, o negocis propris no podian altrament ſubir juy,tant quant foſſen Syndics,o Procuradors de las ditas Vniverſitats,

17. E per lo ſemblant repelleix ſa Excellentia, e declara, no valer, ne eſſer obſervadora la conſuetut,que los Colomers en los Locs dels Barons,Militars,e perſonas havents juriſdictio ſon ſots protectio, y ſalvaguarda Reyal, y que los trencadors, o altrament delinquints, e los raptors, o caſſadors dels coloms contra prohibitio General, incidint en los bans, ſien ſols, e inſolidum, e ſens mija de juriſdictio del Senyor Rey, e del Veguer, ni axi poc lo metre del guardia, ne lo pagar lo cens dels dits Colomers per raho del guardia, la qual conſuetut no vol haver loc, ſino en los Locs Reyals.

18. Mes declara ſa Majeſtat no valer,ne eſſer obſervadora la conſuetut,que los Carnicers qui tallan carns en los Territoris dels dits Barons,e perſonas tenints juriſdictio,hagueſſen a vendre les carns,ſino al preu ordenat per la Cort, e Officials Reyals demunt dits, ans declara ſa Majeſtat, que los Carnicers la pugan, e hajan vendre,al for ordenat per los Barons, quiſcun en ſon territori.

19. Item repelleix ſa Majeſtat, e no vol haver loc, ne eſſer obſervada la conſuetut de fer prohibitio lo Procurador, e Cort Reyal, de no caſſar Perdius, ne pendre truytas en los Locs dels Barons, e altras perſonas de munt ditas,e que aquellas en lur Territori no pugã fer tal prohibitio:declarant no valer,ne

eſſer

eſſer comeſa perço alguna pena impoſadora per dits Officials Reyals en los territoris de dits Barons, e perſonas havent juriſdictio.

20. E mes declara, no haver loc lo coſtum, que ſi algun home de vn Terme de Loc de Caſtell dels dits Comtats, e Veguerias delinquex en altra Terme de Loc, o de Caſtell, es dit ſtranger, e per conſeguent la punitio ſe pertany al Veguer dels dits Comtats, la qual conſuetut, o ſtyl repellex ſa Mageſtat, e ha per nulla, en tot lo que poria prejudicar a la juriſdictio de dits Barons, e perſonas havents juriſdictio: ans declara ſa Majeſtat, que ſalvas a ſa Excellentia, e a ſos ſucceſſors, e a ſos Officials las coſas deſus ſalvadas, e exceptadas, qualſevol home delinquint, e contractant en los territoris del dits Barons, e perſonas havent juriſdictio, ſtranger, o no ſtranger, ſie de juriſdictio en aço del Senyor del territori havent juriſdictio.

21. E generalment, e exteſa ſa Reyal Majeſtat annulla, revoca, repellex, e per revocats, nulles, e repellits ha, e vol eſſer haguts, e tenguts tots altres ſtyls, o vſos, e conſuetuts de juriſdictio, diſponent en qualſevol manera, o forma, introduits, e praticats per los dits Governador, e Veguers, ſcrits, e ſcritas, e no ſcrits, e no ſcritas, ſi no ſi, e ſegons que per ſa Excellentia ſon exceptats, ſalvats, e reſervats, e ſalvadas, e exceptadas, e reſervadas, e no en mes, ni en altra manera, las quals declarations, o proviſions vol, decerneix, e mana ſa Majeſtat haver, e obtenir virtut de ley perpetual, y edicte irrefragable, e inviolable, ſots las penas devallſcritas obſervador, no obſtants qualſevol Pragmaticas ſanccions, e altras proviſions, Privilegis, manaments, e ſentẽtias, e declarations en qualſevol manera fins aci fetas, tant dalt expreſſadas, com altras, e no obſtant qualſevol altras coſas al dalt atorgat contengudas contrarias, ſots qualſevol expreſſio de paraulas, quantſevulla derogatorias, etiam derogatoriarum derogatorias, a las quals ab lo preſent Capitol de Cort deroga, e no obſtant encara la vnio dels noſtres Comtats de Roſſello, y Cerdanya ab lo noſtre Principat de Cathalunya, e la proviſio, o Capitol *Conqueſtus*, e altras qualſevol coſas que dir, ni cogitar encontrari ſe poguelſen.

XIX. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.xxxiiij. Cap. de Cort v.

PER proveir a alguns impediments procurats per alguns Officials Reyals, contra los quals ſe inquiria, e inſtava de haver contrafets als Vſatges de Barcelona, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, e altras libertats de la terra, la qual inſtantia ſe feya devant lo Loctinent General de ſa Majeſtat en lo preſent Principat, lo tal Official volentſe ajudar del Capitol del Catholic Senyor Rey Don Ferrando Segon en la primera Cort de Barcelona comenſant, *Clarificant*, *&c.* recorria a ſa Majeſtat fora lo preſent Principat, lo que fer no podia, com lo dit Capitol no comprenga dit cas, y de aqueſta manera, altercanſe ſi la dita cauſa podia anar a la Cort de V. Majeſtat, o no paſſava molt temps, y era cauſa, que nos declarava ſobre dita violatio, en gran dany, y prejudici de la obſervança de ditas Conſtitutions, perço ſupplican los dits tres Staments a V. Majeſtat, que ab Conſtitutio vulla ſtatuir, y ordenar, que las ditas cauſas de haver contrafet a Conſtitutions en nenguna manera pugan eſſer tretas del preſent Principat, abans dins aquell ſien determinadas. Plau a ſa Majeſtat, exceptat cauſas de Officials Reyals, per queſtions que tinguelſen ſobre los Officis a qui pertanyerien.

XX. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxiij.

STatuim mes avant, y ordenam, que los beſtiars, qui paſſant, o eſtant en algun Terme faran alguna mala feta, encara que aquells ſien de perſonas Militars, pugan eſſer penyorats, y executats, y la mala feta judicada, y eſtimada per lo Balle, o Balles, o altres Officials a qui tocara, del Terme a hont ſera feta la mala feta, e per aço los Militars no pugan declinar de for, volent que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XXI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. Liij. Cap. de Cort xx.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los qui ſon familiars del Sanct Offici, o Cruzada, o Cambra Apoſtolica, apres de aver comeſos delictes, o haverſe obligat a deutes, pugan eſſer punits, y caſtigats per lurs ordinaris, e los qui ſon deutors, pugan eſſer executats, no obſtant la familiaritat de la Inquiſitio, Cruzada, o Cambra Apoſtolica. Plau a ſa Alteſa ſie ſervat lo Capitol començant, *E per tolre, &c.* fet en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. y que haja loc en los familiars de Cruzada, y Cambra Apoſtolica.

XXII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any M.DCC.ij. Cap. xv.

PER quant en las Ciutats, Vilas, y Llochs del preſent Principat, ſe troban diferents perſonas que obtenan officis, com ſon de Taulers, Notaris, Receptors, y Guardas de las Collectas dels drets la de Generalitat, Tinencias de la Batllia General, Receptors del dret de General, y Guerra, Baſſiners del Hoſpital General de Barcelona, Collectors dels drets de la Capitania General, y altres, y ab lo pretext de obtenir dits Officis, intentan eximirſe de la juriſdicció del Ordinari; Y aixi mateix de pagar, talls, tatxas, apoſentaments, y tranſits, y altres drets impoſats per las Vniverſitats, eſſent aixi, que molts de dits Officials ſols obtenen dits reſpective Officis, per goſar de dita exempció, y franqueſa, no obſtant que tenen bonas proprietats, y patrimoni; Tot lo que reſulta en notori dany, y prejudici de las Vniverſitats, y particulars de aquellas, y publica vtilitat: Perço los tres Braços, ſuplican à V. Mageſtat li placia eſtatuhir ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Cort: que los que obtindràn dits Officis de Taulers, Notaris, Receptors, y Guardas de la Collecta de la Generalitat, Tinencias de la Batllia General; Exactors del dret de General, y Guerra, Baſſiners del Hoſpital General de Barcelona, Collectors dels drets de la Capitania General; Y finalment, los qui obtindràn qualſevol eſpecie de Officis, encara que per rahò de aquell goſaſſen de tota exempció, que aixo no obſtant hagen de eſtar ſubjectes à la juriſdicciò del Ordinari; com ſi dits Officis no obtinguceſſen, y axi mateix que hagen de eſtar obligats en pagar talls, tatxas, y demès drets impoſats per las Vniverſitats, y tenir apoſentaments, y tranſits, ſi y conforme contribuheixen, y pagan los demès particulars de las Vilas, y Llochs, en res no obſtant qualſevol Conſtitució, Capitol de Cort, ò conſuetut en contrari diſpoſant. Plau à ſa Mageſtat.

DE RECVSATIO DE TOTS JVTGES, E CAVSAS DE SVSPITA. TIT. III.

I. IACME Segon en la Cort de Leyda, Any M. CCCj. Cap. xiiij.

ORdenam, e ſtatuim, que ſi algu propoſara, o allegara, Jutge delegat a ſi eſſer ſuſpitos, ceſſant las altras opinions, haja allegar, e propoſar rahons ſufficiẽts devant lo dit Jutge delegat, las quals haja a provar devãt arbitres per ab dues las parts elets, axi que caſcuna part hu dels dits arbitres elegeſca a ſa voluntad, los quals arbitres per aquellas parts breument lien elets, fet primerament ſagrament de calumnia per aquell, qui la cauſa de ſuſpita haura propoſada: en axi que, ſi la cauſa, o raho no era vera, o ſufficient, lo recuſant, no contraſtant coſtuma, e vſança de algun Loc en alguna coſa, en las deſpeſas ſens remey algu ſie comdempnat.

II. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxxj.

COM no ſie de raho, que perſona ſuſpitoſa haja entrevenir en conexer, e judicar cauſas algunas, perço volem, ſtatuim, e ordenam, que quant alguna cauſa ſera commeſa per lo Preſident a algu del Con-

Conſell, e alguna de las parts allegara algunas ſuſpitas del dit Relador, aquellas haja a deduir, dins tres dies Comptadors del die de la comparitio, devant lo dit Preſident: E lo die mateix que ditas ſuſpitas ſeran deduidas, ſie intimat a la part altra, la qual lo die ſeguent haja reſpondre a las ditas ſuſpitas, per manera, que dins vuyt dies apres immediadament ſubſeguents, lo Preſident enſemps ab lo Conſell haja proveir ſobre las ditas ſuſpitas, de la qual proviſio axi feta, nos puga ſupplicar: Entes empero, que en la coneixença de las ſuſpitas noy ſie preſent lo qui ſera recuſat: E aço mateix ſie ſervat quant a la coneixença de las cauſas de ſuſpitas, que ſeran allegadas contra algu del dit Conſell.

III. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap.viiij.

STatuim, e ordenam, que quant ſeran recuſats alguns del Reyal Conſell per ſuſpitoſos, ſien las cauſas de ſuſpitas hagudas per juſtas totas aquellas, que los drets comuns admeten per juſtas, e per virtut de aquellas ſe hajan a declarar, e repellir aquells per ſuſpitoſos.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvj.

PER tolre ſuſpitas entre los litigants ſtatuim, e ordenam, que en las cauſas en las quals los fills, o gendres ſeran Advocats, lo pare, o ſogre dels tals no puga eſſer Relador en aquellas, ni per lo contrari.

V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D.xx. Cap. xv.

PER quant per Conſtitutions de Cathalunya es diſpoſat, y donat orde de remoure del Reyal Conſell los Doctors de aquell, per cauſas de ſuſpitas contra aquells diſpoſadas, y no guardant aquellas, algu, o alguns ſon remoguts per letras Reyals, o en altra manera de votar, y entrevenir en lo dit Reyal Conſell, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las ditas Conſtitutions ſobre aço diſpoſants ſien inviolablement obſervadas, y contra forma de aquellas, ab letras noſtras, ni de noſtres ſucceſſors, ni en altra manera no pugan eſſer remoguts.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiij.

MES ſtatuim, e ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que tot lo Conſell no puga eſſer donat per ſuſpitos.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. xiij.

STatuim, y ordenam mes avant, que la Conſtitutio feta per lo Catholic Rey Don Ferrando, diſpoſant que en las ſupplications, e ſcedulas ques donaran en cauſas de ſuſpita en la Reyal Audientia, ſe hajan a ſotaſcriure los Advocats qui aquellas ordenaran, ſe limite, y entenga, ſegons de preſent la limitam, e volem eſſer enteſa, que de aqui al devant las ſupplications, y ſcedulas, y articles de cauſas de ſuſpita ques daran contra lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, Governadors de Cathalunya, de Roſſello, y Cerdanya, y Doctors del Reyal Conſell, Jutges de Cort, y altres Officials, e Jutges ſien admeſas, e hajan de eſſer proveidas, encara que no ſien ſignadas de Advocat, ab que en tal cas la haja de ſotaſcriure la mateixa part, o altre per ell ſino ſabra Scriure, pus ſie perſona coneguda.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. xvj.

STatuim, y ordenam, que de aci al devant alguns Doctors del Reyal Conſell, encara que ſie lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, ni altres Doctors, axi en la Audientia Reyal, com dels Portans veus de noſtre General Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, no pugan eſſer Relador, o Reladors, ni entre venir en votar en las cauſas que lo pare, o fill, o ſogre, o gendre, o cunyat

ſera advocat,o ſeran Advocats:e per que poria eſſer, que en ſecret advocaſſen, o conſellaſſen, ſtatuim, que la part que tal pretendra, puga ſupplicar a nos, o a noſtre Loctinent General,o als dits Portants veus de Governador, o al qui preſidira, pus nos tracte de ſa perſona, y en tal cas ho faça lo mes antic Doctor del Reyal Conſell, que faça jurar ſobre los quatre Sancts Evangelis,per dit advocat corporalment tocats, en preſentia ſua, y dels Doctors de la ſala, ſi es Advocat, o ha conſellat en la cauſa de que ſe tractara, paleſament, o occulta, per via directa, o indirecta,e lo dit jurament ſie continuat en lo proces: e ſi lo dit Advocat era malalt,ſe haja a rebre dit jurament per vn Doctor del Reyal Conſell no ſuſpitos,e ſi lo tal Advocat ſe provara haver jurat fals,ſie fet inhabil de praticar de ſon Offici, y de tots Officis publics.

VIIII. PHILIP Princep,y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D.xxxxvij. Cap. xxxv.

AIuſtant al Capitol ſetze de la vltima Cort, per la Ceſarea, y Reyal Majeſtat celebrada, ſtatuim, y ordenam, que advocat que tinga en la Reyal Audientia pare, ſogre, oncle, y germa, o cunyat, entenent etiam per cunyats marits de dues germanas, no puga pendre penſio certa, ni altras coſas, ni promeſas, ni offerta de vniverſitats, collegis, o ſingulars perſonas per aconſellar, patrocinar, e advocar en ſecret a aquells, ans hajan ordenar en ſcrits publicament per aquells, y que ſe digan, y nomenen Advocats de aquells en ſcrits, demanera que ſie notori, y ſe ſapia de qui ſon Advocats, y aqui aconſellan, y ſi de fet tenien tals penſions y promeſas, o offertas per aconſellar, patrocinar, o advocar en ſecret, las hajan alexar, e renuntiar, y que en altras cauſas en que no advocaran, ni aconſellaran als ſobredits, no pugan, ni los ſie licit communicar en ſecret ab dit pare, ſogre, oncle, cunyat, o germa qui ſera de la dita Audientia Reyal, perque no ſie fet frau a dit Capitol:y que en tals cauſas en que hauran Advocat, aconſellat,o entrevingut, y preſas promeſas, o offertas directament, o indirecta, no ſie meneſter recuſatio per al pare, ſogre, oncle, cunyat, o germa, ans ipſo jure, & ipſa conſtitutione ſien haguts per recuſats, e remoguts de entrevenir, y votar en ditas cauſas, ni pugan eſſer preſents en la Audientia, quant aquellas ſe tractaran, y ſi en aço dits Advocats ſeran trobats fer frau en manera alguna, directament, o indirecta, que incorregan en la pena de dit Capitol: e per levar total ſuſpita de ſubornatio, que qualſevol Advocat, qui entendra en ſubornar Jutge, o Relador de la Audientia Reyal en qualſevol manera, que cayga en la pena del Capitol predit de las vltimas Corts, vltra las penas ja de dret comu contra los tals ſtatuidas: e haja loc en los Doctors del Reyal Conſell qui ſeran eſtats Advocats, que no pugan entrevenir, ni votar en las cauſas de aquells, de qui ſon eſtats Advocats que foſſen començadas al temps que eren lurs Advocats, entenent, que de las cauſas preditas los predits Advocats hajan de preſtar jurament de ſis en ſis meſos en poder del Canceller, y hoirne encara ſententia de excomunicatio, del qual jurament ſe haja de fer acte en poder de algun Scriva de manament, continuat en lo libre de las ſententias, y proviſions ques fan per dit Canceller: e per levar axi mateix occaſio de extorſions, y ſuſpitas, que ningun Scriva de manament no puga pendre decretatio, ni expedir actes judicials, ni privilegis en cauſas que ſien Advocats fill, gendre, germa,o cunyat ſeu,ni puga tenir en ſa Scrivania cauſas, en que los predits ſien Advocats: e ſi lo contrari ſera fet, incorregan ipſo jure en privatio de ſon Offici: entes empero, que quant als Scrivans de manament, ſie remes al bon arbitre del Loctinent General.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxx.

PER tolre las diverſitats de opinions ſon en Cathalunya, ſobre las ſuſpitas dadas contra los Ordinaris, ſi ſe ha de dar adjunct, o fer electio de arbitres, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en las ſuſpitas donadoras contra los ordinaris, ſie ſervada la conſtitutio del Rey en Jaume Segon en la Cort de Lleyda Capitol

tol xiiij. parlant de las ſuſpitas dadas contra Jutges delegats, ſalvats los Privilegis particulars ſobre aço diſpoſants.

XI. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxxvj.

COM ſie coſa convenient, y de dret permeſa, que los qui han de judicar vna cauſa, pugan, y degan rahonar planament ab las parts ſobre los merits de aquella, y dir los lur parer, per diſcutir, y deſcubrir la veritat, y juſtitia, perque altrament moltas voltas poria vna cauſa eſſer deciſa, ſens eſſer enteſa, lo que ſpecialment en vn Tribunal ſupremo, com es lo de la Reyal Audientia, es coſa indecent: y com ſe veja, que per dir vn Doctor del Reyal Conſell a la part ſon parer, lo allegan per ſuſpitos, dient que ha declarat ſon animo, de hont ve moltas voltas no goſan parlar lo que conve a la juſtitia, ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que los Doctors de la Reyal Audientia, o Reyal Conſell criminal, axi los qui ſeran Reladors, com los altres qui han de votar en la cauſa, inſtats per las parts, pugan liberament dir a las ditas parts lo quels par conve a la directio de la juſtitia, y diſcutio de las cauſas, y que no pugan eſſer donats per ſuſpitoſos, ſub pretextu de aver declarat lo animo.

XII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D.Lxxxv. Cap. xxxxiij.

PErque ſovint ſe eſdeve, que las parts litigants, per impedir algu dels Doctors de la Reyal Audientia, que no pugan votar en ſas cauſas, procuran que ſon fill, gendre o nebot faça alguna ordinata en lo proces, perço per obviar a ſemblants cauthelas ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ſi algun fill, gendre, o nebot, o cunyat, y altres qui per Conſtitutio impedien algun Doctor de la Reyal Audientia, ſera prēs per advocat de ninguna cauſa introduida en dita Reyal Audientia, no puga la part quil haura pres per Advocat, recuſar lo pare, ſogre, oncle, o cunyat, o altres qui per Conſtitutio poden ſer impedits, ni donar aquell per ſuſpecte, ſi la part contra qui haura ordenat lo Advocat, noy fara contrari.

DE CONTENTIONS DE IVRISDICTIONS, Y OCCVPATIO DE TEMPORALITATS TIT. IV.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. de Cort xxvj.

COM per la pragmatica del Sereniſſim Rey en Marti, y altres Capitols, e actes de Cort ſie donada certa forma en las occupations de las temporalitats, que contra los Prelats, y altras Eccleſiaſticas perſonas ſe decerneixen, y en quinas coſas ſe ha de fer, no reſmenys, oblidats los Officials Reyals del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya del modo de proceir juxta forma, y tenor de aquellas, proceexen a la occupatio de ditas temporalitats de fet, en gran prejudici de dits Prelats, y perſonas Eccleſiaſticas, per los danys que en la occupatio de ditas temporalitats, y revocatio de aquella ſe cauſan, en ſalaris, y altras deſpeſas, que per dita cauſa fer occoren, pertant los dits tres ſtaments ſupplican a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que no ſe puga proceir per los Portants veus de Governador General, ni altres de dit Principat, y Comtats a dita occupatio de temporalitats, ſino ſervada la forma, y en la manera donada per ditas pragmaticas, Capitols, e actes de Cort, y ab vot, y parer en ſcrits de vna ſala de la Audientia Reyal del Loctinēt General dels dits Principat, y Comtats, per lo qual hajan eſſer trameſos per dits Officials Reyals qui tal occupatio fer entendran los proceſſos al dit Loctinent General, y a ſa Audientia, a deſpeſas del qui ſuccumbira: e ſi altrament ſe attentavan declarar ditas occupations, vltra de la nullitat de dits actes, com a fets contra Conſtitutio, que los tals Officials caygan en las penas de dita pragmatica, Capitols, y actes de Cort, y en las penas del Capitol de la obſervança, de

las quals haja eſſer feta prompta, y rigida executio per dit Loctinent General. Plau a ſa Alteſa que fora Conſtitutio, e acte de Cort ſien confirmadas las pragmaticas, Capitols, y actes de Cort del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y que no paguen ſalari algu als Jutges, Reladors, o Conſellers per la occupatio de las temporalitats.

II. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D.Liij. Cap.xxxj.

COM ſie ordenat, que penjant la contentio de juriſdictio entre las Corts Eccleſiaſtica,y ſecular nos dega innovar coſa alguna, perço ſtatuim, y ordenam, que penjant la dita contentio,y preſentada la letra de contentio, nos puga innovar coſa alguna, encara que fos per ſtretura de preſons, e ſi lo contrari ſe fara, que lo Canceller, ans de declarar en la contencio,haja de revocar tot lo que ſera en antat, e innovat.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxij.

PErquè la electio dels arbitres de las cauſas de contentions ſe faça debitament, que las parts no ſien vexadas de treballs, y deſpeſas, perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim,y ordenam, que formantſe contentio entre las Corts Eccleſiaſtica, y ſecular, las dos Corts hajan de nomenar dos arbitres en lo cap de la Vegueria de la Ciutat, o Vila en la qual ſera formada la contentio.

IV. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxxxj.

PErque ſe puga ſaber com es raho, lo die que lo Canceller declara en las cauſas de contentio, y ſe veja ſi ha declarat, dins lo temps a ell prefigit per declarar en ditas cauſas, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que lo dit Canceller haja de publicar en preſentia de Notari per dit Canceller deputador, y teſtimonis, las declarations que en totas cauſas de contentions de juriſdictio ſara, de las quals ſe haja de pendre acte public, com en ſententias diffinitivas de la Reyal Audientia ſe acoſtuma fer.

V. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort vj.

PER que apar coſa de dret prohibida, que ningu puga judicar en cauſa, de la qual ſpera eſſer Jutge, o Aſſeſſor,y de entrevenir los Doctors del Reyal Conſell criminal, o de la Reyal Audientia civil en las cauſas de contentio, ques tractan devant lo Canceller, venen grandiſſims danys, y deſtorbs, en la comiſſio de las cauſas penjants en dit Reyal Conſell, o Reyal Audientia, y tampoc no es juſt,que ells pugan coneixer ſi es ſua la juridictio,o del Jutge Eccleſiaſtic, no entreveninthi algu per la Cort Eccleſiaſtica, de hont ve, que ja los Doctors del Reyal Conſell allegan, que lo Canceller ha de declarar ſegons lur vot, o de la major part de aquells, per ço ſupplican a voſtra Majeſtat los tres braços de la preſent Cort, li placia ab lur conſentiment, y approbatio ſtatuir,y ordenar, que Doctors del Reyal Conſell, ni civil, ni criminal no entẽgan en ditas cauſas de contentio : y que las ditas cauſas de contentio nos pugan tractar, ni declarar en caſa del Loctinent General,ſino que neceſſariament lo Canceller las haja de tractar, y declarar en ſa caſa. Plau a ſa Majeſtat ques façan las declarations en caſa del Canceller, y en lo demes nos façan novitats.

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona,Any M.D.Lxxxxix. Cap. xxxxvij.

EAXI matex ſtatuim y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo Notari de les contentions que haura de declarar lo Canceller, apres que ſera declarada la contentio haja, y ſia obligat ha reſtituir, y tornar encontinent los proceſſos, y actes originals que per les parts liſeran eſtats donats per la cauſa de la contentio, ſens ferſe pagar ſalari de copia, ni altra coſa alguna per cuſtodia, ſots pena de privatio de ſon Offici.

COM

COM SE DEV DECLARAR LO DVBTE SI VNA CAVSA ES CIVIL, O CRIMINAL. TIT. V.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. viiij.

PER quant porien molt ſovint eſſer contentions en los dos Conſells, criminal, y civil, ſobre ſi algunas cauſas ſon criminals, o civils, y ſi de algunas encara que criminals, per incidir en cauſas civils, o altrament, pertanyeria la coneixenſa a la Audientia Reyal del civil, o al Conſell criminal, y e converſo, ſi alguna cauſa civil incideix en algun negoci criminal, deu eſſer en dit criminal tractada, per donar orde a las tals contentions, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que toſtemps que en dits Conſells occorreran ſemblants queſtions, ſe hajan aquellas a determinar per los Doctors que nos, o noſtre Loctinent General anomenen en lo numero igual dels dits Doctors, axi del civil, com del criminal, quens apparra convenir per la deciſio de aquellas, a la determinatio dels quals, o de la major part ſe haja de eſtar, los quals hajan a determinar, y decidir dita queſtio, y dubte dins vuyt dies, encara que ſi comprengan dies feriats, apres que per lo Procurador Fiſcal de la Regia Cort, o per alguna part ſera oppoſada la exceptio, los quals ſien preciſos, y peremptoris, axi que no declarant dins dit termini, incideſcan en pena, y privatio de lurs ſalaris, y emoluments per temps de vn mes, y de la determinatio, y declaratio dels quals nos puga per alguna de las parts ſupplicar, ni en alguna manera recorrer, ni per reſtitutio in integrum, ni altrament: y que de la determinatio que ſobre ditas contentions, o dubtes ſe fara, ſe haja de continuar la concluſio en lo libre de las concluſions, y aquella per lo Scriva de Manament ſe haja de notificar a las parts dins dos dies, a pres de aquella feta, e publicada, y que per la dita determinatio, o concluſio no pugan dits Doctors rebre ſalari algu.

***

COM SE HA DE DECLARAR A QVI TOCA PROVEHIR LAS BATLLIAS ANANT LA GOVERNATIO. TIT VI.

I. PHELIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. de Cort xxxx.

YPer que anant la Governatio ſe eſdeve moltes voltes haverſe de fer les proviſions de les Ballies del Preſent Principat, y lo Governador preten tocar a ell la nominatio de dites Ballies, y lo mateix preten lo Bálle General, que per llevar dites controverſies ſia V. Mageſtat ſervit ab la matexa loatio, y approbatio de la preſent Cort, provehir, y manar que lo Loctinent General regonega los Privilegis que per aço fan, y declare a qui toca fer les proviſions de dites Ballies. Plau a ſa Mageſtat manar a ſon Loctinent General, que ab la Real Audientia faça la declaratio contenguda en lo dit Capitol en la forma, y manera que aparra mes convenient pera reſecar, y llevar dites controverſies.

Covarruvias Vic.

DE EVOCATIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT VII.

I. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap. xxvij.

PErço que del Benefici atorgat a las perſonas miſerables, que al noſtre Conſiſtori recorrer, e las lurs cauſas a qui dur, e tractar puxan, no inſurgeſca occaſio de calumniar, e agráviar algu de treballs, e deſpeſas, ab providentia ſtatuim, que los recorrents a nos, o a noſtre Audientia per eſguart de miſerabilitat, primerament, ans que a inſtantia ſua, axi com a miſerable contra ſon adverſari ſie manada citatio, o ſie feta evocatio de la cauſa, ſie neceſſari provar ab teſtimo-

timonis dignes de fe, rebedors per lo Jutge perſonalment en ſcrits, e ſens ſalari, ell eſſer miſerable,en altra manera eſſer citats lurs adverſaris,e fora la Vegueria,e Ballia eſſer tirats a inſtantia lur,e la cauſa eſſer evocada en tota manera vedam: e perço que de aqui no naſcan injurias, de hont deuen drets naxer, ordenam, que negu per eſguart de perhorroſcentia per ſon adverſari allegadora, fora ſa propria Vegueria,o Ballia a noſtre Conſiſtori no ſie tret,e las cauſas de aquell no ſiē evocadas, ſi doncs la perhorroſcentia en altra manera que per ſagrament no ſera provada, e a la dita Vegueria, o Ballia ſerem veins per vna jornada, e fora la noſtra Cort privada la perhorroſcentia, en altra manera que per juramēt,ſegons es dit, ſi vn Loc tantſolament de aquella Vegueria, o Ballia lo recorrent a nos ſe dira perhorroſcer, que li aſſignem Jutge en algvn Loc a ell ſegur en aquella Vegueria, o Ballia. Mas ſi tota la Vegueria, o Ballia meritament ſera perhorroſcent, provada la dita perhorroſcentia en la manera demuntdita, dins altra Vegueria, o Ballia a ell pus prop veina en alguna Ciutat, o Loc ydoneu, ſi trobar ſe poran, en lo qual puxa copia de Perits en dret eſſer hauda, pus que no ſie diſtant vltra vna jornada de la fi de la Vegueria, o Ballia, hont las cauſas devien ceſſant la perhorreſcentia per juſtitia eſſer tractadas,aquella hajā a comanar, e las coſas attentadas en contrari ſien nullas ipſo jure.

II. ALFONS Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxxij. Cap.j.

LAS cauſas de pubills, viduas,de pobres, e altras perſonas miſerables que ſon, o ſeran en noſtra Audientia començadas, nos, e la dita noſtra Audientia exints fora lo Principat de Cathalunya, volem, e ſtatuim, que romangan dins lo dit Principat, e que no pugan eſſer tretas de aquell per nos, Primogenit noſtre, o ſucceſſors noſtres,ne ſeus, ans ſien continuadas, finidas, e determinadas en la Audientia del Governador General, ſi ſera preſent dins lo dit Principat, e lo dit Governador abſent de aquell, ſien determinadas en la Cort, o Audientia del Portant veus de Governador en Cathalunya las de ſa Provincia, e las dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya en la Cort, o Audientia del Portant veus de Governador en los dits Comtats, ſino era, que lo miſerable aquellas volgues proſeguir devant lo Ordinari, axi com li es licit, e permes, e ſi alguna de las ſobreditas perſonas volra, per alguna cauſa ſua a nos abſent del dit Principat haver recors, volem, que ho puga fer, axi que, nos abſent,aquella cauſa nons pugam retenir,ans la degam cometre al dit Governador General preſent en lo dit Principat,o als Portants veus de aquell, quiſcun en ſa Provincia, qui aquellas a conſell de ſos Aſſeſſors, e de altres notables Juriſtas hajan a determinar: e lo dit Governador General,e los Portants veus de aquell, e lurs Aſſeſſors, e qualſevol tractants las ditas cauſas de pobres,e miſerables, hajan a tractar aquellas ſens ſalari algu que no prengan dels dits pobres, e miſerables, ne de lurs adverſaris, e los Scrivans dels dits Governador, e Portant veus de aquell no pugan pendre res per lurs ſcripturas de las ditas cauſas, ans los ſobredits hajan eſſer contents de la cautio, la qual los pobres,e miſerables acoſtuman preſtar en la noſtra Audiētia: e per ſemblant volem, las cauſas noſtras patrimonials per nos en noſtra Audientia,eſtants en lo dit Principat, poder eſſer tractadas,e determinadas, e nos eſtants fora lo dit Principat,no pugan eſſer tretas,ne evocadas, ne de aquellas eſſer conegut en alguna manera fora lo dit Principat, exceptadas las ſegonas appellations en las prop ditas cauſas patrimonials, de las quals, eſtants nos fora lo dit Principat,nos reſervam,quē pugā concixer: e ſis eſdevendra, q̄ del dit Governador General, o Portant veus de aquell ſie emeſa appellatio en alguna de las cauſas dels dits pubills,viduas,pobres,o miſerables perſonas, e en las cauſas patrimonials la primera appellatio,e per aquella ſera hagut recors a nos, hajā aquellas cometre dins lo dit Principat a algunas perſonas no ſuſpitoſas,en alguna Ciutat, Vila, o Loc dins aquella Vegueria, hont ſera domiciliat lo convengut, ſi en aquella haura Juriſtas,o Savis en dret,e ſi no ni haura,en la pus prop Vegueria hont ne haja: empero en las cauſas patrimonials dels dits Cōtats de Roſſello,y Cerdanya,no volem,q̄ per la preſent Conſtitutio los ſie prejudicat; volents, e ordenants, la preſent Conſtitutio no

tant

tant ſolament als negocis, plets, queſtions, demandas, cauſas, e fets eſdevenidors, mas encara als preſents, e pendents eſſer eſteſa.

III. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. de Cort. j.

COM per traure algunas cauſas dependents de fets, e actes mercantivols, e maritims de la Cort del Conſolat, hont las ditas cauſas ſumariament, e de pla, ab conſell de prohomens ſon decididas, e determinadas, ſovint ſe ſegueſca, que fraudulosament, e aſtutioſa ſon fetas donations, tranſportations, e altres contractes a algunas perſonas, ço es viudas, pubills, o miſerables, los quals apres, ſots color dels caſos permeſos, trahen las ditas cauſas de la dita Cort del dit Conſolat, faent aquellas evocar en altra part, e axi fan dilatar las ditas cauſas, pertant ſupplica la dita Cort ſie merce voſtra proveir, e ordenar, que ſi donations, tranſportations, o altres contractes ſeran fets a viudas, pubills, o miſerables, per virtut de las quals las ditas cauſas ſe poden traure de la dita Cort del Conſolat, e evocar en la voſtra Reyal Audiencia, o en altra part, ſi tals donations, o tranſportations no eran eſtadas fetas almenys vn any abans del die de tal evocatio, que aquellas tals donations, tranſportations, o altres contractes freturen de tota eficacia, e valor, quant es per traure las ditas cauſas de la dita Cort del Conſolat, axi que en tal cas, tals cauſas ſe hajā a proſeguir, e determinar en la dita Cort del Conſolat, las ditas donations, tranſportations, e altres contractes, e evocations en res no obſtants: e aço mateix ſie ſervat en tots los Conſolats de mar del Principat de Cathalunya. Plau al Senyor Rey.

IV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenam, que ſi algunas cauſas ſeran evocadas a la Regia Audientia de la Cort de altre Jutge inferior, aquellas ſe tracten ſegons lo orde deſus dit, prenentlas en lo ſtament en que ſeran evocadas, axi que ſegons lo ſtament en que eſtaran, ſien proſeguidas de aqui avant, ſegons lo orde deſus poſat.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxvj.

PER proveir al abus que ſa de las evocations de cauſas, que pre textu viduitatis ſe fan a la Reyal Audientia per donations, y altres tranſportations fictas, a las ditas viudas fetas, ſtatuim, y ordenam ab aprobatio, e conſentiment de la preſent Cort, que las ditas viudas pugan evocar las cauſas per cauſa de donations, axi de bens dotals, com de bēs parafarnals, e leixas, e per altres legittims drets a ellas pertanyents: e ſi ſeran fetas donations, o vendas, o altras tranſportations a ditas viudas, e volran introduir pretextu viduitatis, e evocar las ditas cauſas a la Reyal Audientia, abans de admetre ditas evocations de cauſas, las ditas viudas aqui ſeran fetas las ditas tranſportations, e los qui aquellas hauran fetas, o los hereus, o ſucceſſors havent dret, o cauſa de aquells hajan, devant los Reladors de la cauſa a jurar, que las ditas donations, e tranſportations ſon veras, e no fictas: e los dits Reladors exhorten los dits jurants, que en dit juramment ha interes de part, e que ſens conſentiment de la part, no porien eſſer abſolts: e lo Notari de la cauſa haja a continuar en ſcrits la preſtatio dels dits juraments.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxvij.

COM per cauſa de las evocations que ſe fan a la Reyal Audientia en nom de pobretat, molts, e diverſos vaſſalls noſtres ſovint ſon inquietats, axi per deſpeſas neceſſarias en la proſecutio de dits plets, com encara per haver a proſeguir las cauſas en la Reyal Audientia, perço ſtatuim, e ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que evocantſe qualſevol cauſa pretextu paupertatis, e donada la ſupplicatio per part del dit pobre, lo Relador a qui ſera commeſa la dita cauſa, reba en eſcrits per-

perſonalment la informatio de la pobretat de aquell tal pobre qui ſupplicara, e ſi conſtara al dit Jutge per la dita informatio rebuda, que la pobretat del tal ſupplicant es provada, ſegons Deu, e la ſua bona conſcientia admeta la dita pobretat, e proveeſca, e mane citar lo convengut per lo dit pobre ab letras, o en altra manera: e ſi lo reo convengut provava, lo dit actor no eſſer pobre, ſie condemnat lo dit actor en totas las deſpeſas, altrament tal pobre ſie tractat, axi en no pagar ſalaris de Jutges, com en las ſcripturas, com a pobre.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D.iij. Cap. v.

ORdenam, eſtatuim ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que las parts que obtindran evocations generals de cauſas, ſi dins vn any apres que ditas evocations ſeran obtengudas, no citaran las parts en ditas evocations no nomenadas, que ab aquellas convenir volran, paſſat lo dit any nos pugan ſervir de dita proviſio quant a las ditas perſonas no nomenadas, ans de nou ne hajan impetrar, e traure altra evocatio ſi volran. Volents expreſſament, que en qualſevol evocations generals ſie inſertada la clauſula ſeguent. *Dummodo non impediatur executio penſionum cenſualium, & violariorum, & non ſit cauſa minor viginti librarum.*

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

COM per la Conſtitutio feta per nos en la Cort de Santa Anna ſie ſtatuit e proveit en las evocations de cauſas, ques fan en la Reyal Audientia per cauſa de donations fetas a viudas, de la forma del jurament que ſe ha preſtar per lo donador, e donatari, e altres en la dita Conſtitutio contenguts, e vuy ſe veja, que de dita Conſtitutio ſe abuſa, perço ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que en las parts hont la Reyal Audientia ſe celebara, ſe haja a preſtar lo juramẽt perſonalment, juxta forma de dita Conſtitutio: en las altras parts empero del dit Principat lo dit juramẽt ſe haja a preſtar en poder del Official ordinari, ab la exortatio en dita Conſtitutio contenguda: del qual juramẽt lo dit Official ordinari ne haja a certificar la Real Audientia. E ſi apres en algun temps ſe monſtrara, las tals donations eſſer fictas, e, o que en tot, o en part las coſas donadas ſien eſtadas reſtituidas als donadors, en tal cas, la part de qui ſera interes haja eſſer ſatisfeta en tots los danys, intereſſos, e deſpeſas que per cauſa de las ditas donations, e tranſportations haura feras, o ſoſtenguts: anyadint a la dita Conſtitutio, que aquella ſe eſtena a pobres, e a pubills, axi empero, que lo Tudor haja a preſtar lo dit juramẽt en la forma demunt dita.

VIIII. CARLES en la ſegona Cort de Monſo, Any M.D.xxxiiij. Cap. de Cort vij.

PER Conſtitutions de Cathalunya es diſpoſat, que las cauſas de las impoſitions de las Ciutats, Vilas, y Lochs Reyals no poden eſſer evocadas a la Reyal Audientia, ne del Portant veus de Governador, ne de altres qualſevol Officials, ans la coneixenſa de tals cauſas es dels Conſellers, Paers, Conſols, Jurats, Procuradors, o Regidors de ditas Ciutats, Vilas, e Locs, o de aquellas perſonas, a qui per aquells ne es donat lo carrec, no reſmenys empero algunas vegadas ditas cauſas ſon evocadas, de hon las Vniverſitats ſenten gran moleſtia, deſpeſas, y danys, perço los tres Staments ſupplican a V. Majeſtât, que li placia ordenar, que ditas Conſtitutions ſien confirmadas, e obſervadas, axi que de las ditas impoſitions V. Majeſtat, ni ſon Loctinent General, o Portant veus de General Governador, ne altre qualſevol Official ſe pugan entremetre, ni empatxar, ni pugan regoneixer, ni veurer, o examinar los comptes ſobre ditas impoſitions donats, o tinguts, e lo mateix ſie obſervât en las cauſas dels Officials concernents lo regiment de ditas Vniverſitats, e las cauſas de las Confrarias, o ſobrepo-

ſats

ſats de Officis, dependents, y emergents de aquellas, ans la tal coneixenſa, y deciſio de las ditas cauſas pertanga, y ſe ſguarde tantſolament en aquells, a qui per Privilegis atorgats a ditas Vniverſitats, o aliàs ſe ſguardan, es pertanyen: e per obſervança del demuntdit, en las letras citatorias, e inhibitorias ſie poſada la clauſula. (*Dummodo non ſit cauſa Officiorum regiminis Vniverſitatum, neque impoſitionum illarum, vel Confraternitatum, neque dependentium, vel emergentium ex illis.*) Plau a ſa Majeſtat que ſien ſervadas las Conſtitutions, Capitols, e actes de Cort, y Privilegis ſobre aço diſpoſants, remoguts tots abuſos, y ſie poſada en las letras citatorias, e inhibitorias clauſula. *Dummodo non ſit cauſa impoſitionum.*

X. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxij.

APprobant, y loant la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que las cauſas de appellations, y ſupplications no ſien deſertas, per no evocarſe de nou a la Reyal Audientia per mutatio de Preſident, o per expirar aquella, y que noy haja neceſſitat de evocar las cauſas, ni continuar aquellas ab ſupplicatio alguna, ni de citar ad continuandum cauſam, ſino ques continuen en lo punt en que eſtan, o eſtaran, com ſi la Audientia no fos mudada, com lo contrari fins aci obſervat, haja redundat en gran dany dels litigants, y deſpeſas infructuoſas de aquells.

XI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. ij.

COM experientia haja monſtrat, que lo orde judicial de la Regia Audientia, en las Corts en la Ciutat de Barcelona, y en la Vila de Montſo, per lo Catholic Rey Don Ferrando de immortal recordatio celebradas, y per lo orde que en las Corts per la Ceſarea, Sacra, Catholica, y Reyal Majeſtat vuy benaventuradament Regnant, en dita Ciutat de Barcelona, y Vila de Montſo tengudas, y celebradas declarat, ſtatuit, y ajuſtat, no es perfetament proveit al fi, per lo qual ab tanta intelligentia, per la publica, y privada vtilitat, per lo predit Catholic Rey, y per la prefata Ceſarea, y Reyal Majeſtat, per abreviar los plets en las cauſas civils, era eſtat ordenat, com a acte, en lo qual conſiſteix gran, e principal part de la adminiſtratio de la juſtitia, ans ſe ſie viſt, que no obſtant dita forma intitulada: *Delitibus abreviandis*, no ſols los plets, y proceſſos ſon eſtats multiplicats, mas encara ſe es de tal manera entes, e vſat, o mes verament, contra lo intent, y fi principal del dit Catholic Rey, y de la prefata Ceſarea Majeſtat, abuſat, que en gran dany de la Republica de ſa Majeſtat, y ſingulars perſonas de aquella ſon fets los plets immortals, perque ab la dilatio de las cauſas ſon los proceſſos axi grans, e continuats, que los Jurges occupats ab gran dificultat, y treball poden expedir las cauſas, e ja es viſt, que de las cauſas de molta qualitat, e importantia a las altras noy ha diferentia, e de altra part ſe es viſt, allargarſe tant la inſtructio dels proceſſos, y denuntiatio de aquells, com ſi orde, y temps noy fos prefigit: de hont ſe ſegueix, com dit es, que la adminiſtratio de la juſtitia, ſuſpeſa, e quaſi impedida no fa lo effecte, e fruyt, com es, ſuſtenir en pau, e tranquilitat los ſotſmeſos, e apartar aquells de danys, e deſpeſas: perço, reduint lo orde abans ſtatuit, al fi, e effecte per lo qual fonc poſat, declarant, y ajuſtant en aquell ordenam, y ſtatuim per las cauſas, y rahons en las ditas Conſtitutions ſobre aço diſpoſants contengudas, ajuſtant a aquellas, que las cauſas menors de cent liuras nos pugan evocar per qualitat alguna a la Regia Audientia. Las cauſas empero ſobre adminiſtrations de Officis de las Ciutats, Vilas, o Lochs, com ſon de botigas de forments, y Obrers, Veedors, Clavaris, e altres Officis per ditas Vniverſitats commanats, y de Confrarias, y altres qualſevol tocants a la coneixenſa, y adminiſtratio dels Paers, Procuradors, Conſols, e Jurats de ditas Ciutats, Vilas, o Lochs, encara que foſſen ditas cauſas de major quantitat de ditas cent liuras, axi,

mateix

mateix nos pugan per qualitat alguna evocar a la Regia Audientia en la primera inſtantia, ſi ja al Loctinent General, y al Conſell Reyal no apparegues altra coſa convenir en totas las ditas cauſas, excepto las menors de cent liuras: y que en las letras citatorias, e inhibitorias que exiran de la Reyal Cancellaria, ſie poſada clauſula exprimint, e eximint aquellas de la inhibitio, axi com en las cauſas de executio de penſions de cenſals, y violaris, e de impoſitions, e que ſie entes quant a las cauſas de penſions de cenſals, o violaris, o ſe demanaſſen per via executiva, o aliàs.

XII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xiiij.

COM en las cauſas menors de deu liuras ſe offereſcan majors deſpeſas a las parts, que no val lo interes principal ques litiga, ſi aquellas en grau de appellatio eran en la Reyal Audientia introduidas, encara que no fos mes de traure las letras citatorias, e inhibitorias, y reportar los actes primitius, perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las cauſas de appellatio interpoſada de las ſententias dels ordinaris de menor valor de deu liuras, no pugan en la Reyal Audientia, ni de Governatio alguna eſſer evocadas, ans hajan aquellas, y pugan tantſolament eſſer introduidas devant lo Jutge de appells ſi ni haura, y ſi no ni haura, devant lo mateix Ordinari mudant lo Aſſeſſor: y eſſent la ſententia del Jutge de appells confirmatoria de la primera, nos puga mes appellar, e ſi ſera revocatoria en tot, o en part de la primera, lo mateix Ordinari puga anomenar vn Jutge, quis conforme ab la vna, o ab laltra: manant al Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, que de aci avant no admetan evocations de cauſas de appellatio, que no ſie primer feta fe ab inſtrument public de la interpoſitio de la appellatio, y que la ſententia de la qual ſe es interpoſada, es ſobre interes major de ditas deu liuras, y que perço lo Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancelleria haja de dir en la decretatio. *Conſtito de appellatione, & ſententia lata in cauſa maiori decem librarum, &c.* y que lo demes ſe remeta al Relador.

XIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. Lj.

ENcara que per las Conſtitutions fetas per lo Catholic Rey Don Ferrando Segon en lo Any M. CCCC.Lxxxxiij. en las Corts del Monaſtir de Sancta Anna de la Ciutat de Barcelona, y per moltas altras fetas, ſie donada forma per la evocatio, y expeditio de las cauſas ques portan en la Reyal Audientia, y vltimament per nos en las Corts del Any M.D.Lxiiij. en lo Capitol de Cort xiiij. qui comença. *Com encara per moltas Conſtitutions, &c.* ſie donat orde cert en lo evocar de ditas cauſas, pero per lo que la diverſitat del temps ha monſtrat, eſſer neceſſaria major, y mes clara proviſio, perço ajuſtant a dit Capitol de Cort, y a totas altras conſtitutions fins aci fetas, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que la ſupplicatio que la part que inſtara evocatio de cauſa a la Reyal Audientia haura de preſentar, ſie en ſcrits, y tant clara, y ſpecificada, que ab ella ſe narre lo fet, y pretẽtio de dita part, per manera que lo Cãceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria qui haura de decretar la dita ſupplicatio, y la part contra qui ſe donara pugan entendre clarament, que es lo que ſe demana, y per quina cauſa, y ràho, y de la mateixa ſupplicatio ſe puga entendre, de hont ſe pretẽ lo dret del evocant, a fi, y effecte, que lo dit Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria pugan millor deliberar, que decretatio hauran de fer a la tal ſupplicatio: y que lo Scriva qui deſpedira las letras citatorias, haja de inſertar paraula per paraula la dita ſupplicatio, a fi y effecte, que la part citada puga deliberar, ſi li cumple mes pledejar, o cedir.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lij.

CONſiderant lo grã numero de cauſas que vuy eſtã pendẽts en la Reyal Audientia, perque inillor, y mes facilment ſe pugan, com es ra-

es raho, expedir, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que cauſas menors de tres centes liuras no pugan en la primera inſtantia ab qualſevol qualitat de Pupillaritat, Pobreſa, Religio, o Viduitat eſſer evocadas a la Reyal Audientia, y que eſta Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts eſdevenidoras.

XV. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxviij.

PEr evitar a las parts de deſpeſas, y que los Doctors de la Reyal Audientia no ſe occupen en cauſas de poca importantia, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las cauſas menors de ſinquanta liuras no pugan eſſer evocadas a la Reyal Audientia en virtut de la clauſula de renuntiatio de propri for, y ſubmiſsio de qualſevol altre: y lo Privilegi de Scriptura de terç concedit a la Ciutat, y Cort del Veguer de Barcelona ſie extes a totas las altras Corts de Veguers del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, axi com ſi ſpecialment fos concedit a caſcuna de las altras Veguerias.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Capitol Cxiiij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las cauſas de Extractions de Officis, y de Adminiſtrations de aquells de las Ciutats, Vilas, y Locs Reyals, com ſon de Botigas de Forment, y Obrers, Veedors, Moſtaſafs, Clavaris, y altres Officis per ditas Vniverſitats commanats, o creats, y de Confrarias, y altras qualſevol tocants a la coneixenſa, y Adminiſtratio de Conſellers, Paers, Procuradors, Conſols, y Jurats de ditas Ciutats, Vilas, o Locs, y tambe de impoſitions nos pugan per qualitat de Pobreſa, Viduitat, o Miſerabilitat evocar en la primera inſtantia a la Reyal Audientia, de qualſevol quantitat, o ſumma que ſien, revocat lo Capitol ſegon, de las Corts del Any M. D. XXXXVII. En quant ſobre la evocatio de las ditas cauſas dexava a arbitre del Loctinent General, y Reyal Conſell.

XVII. LO MATEIX en dita Cor Cap. de Cort vij.

MEs avant, los dits tres Staments ſupplican a Voſtra Majeſtat, que en lo modo de proceir en lo progres, y expeditio de las cauſas deſdel principi dellas, y Letras Citatorias, y inhibitorias, fins a la ſententia diffinitiva, y executio della incluſive, tots los Jutges Ordinaris de totas las Corts Reyals del preſent Principat, y Comtats hajan de guardar lo Ritu, y orde judiciari, y ſtyl de la Regia Audientia, y com perconſeguent hajan apres de paſſats tots los terminis probatoris, e inſtructoris del Proçes fer proviſio, que ſie tingut per denuntiat, lo que importa eſſer declarat, que es conclos en la cauſa, y eſta en punt de poderſe en ella donar ſententia diffinitiva, y no ſie juſt que eſtant la cauſa en tal punt, ſe lleve la diffinitio al Jutge Ordinari, qui es inſtruit dels merits della, perço placia a Voſtra Majeſtat ab loatio, y approbatio dels dits tres Braços ſtatuir, y ordenar, que apres de la proviſio feta per lo tal Jutge Ordinari, que lo Proçes ſie tingut per denuntiat, no puga aquella cauſa eſſer evocada a la Reyal Audientia, y ſi de fet ſe evocas, y las Letras Citatorias, y Inhibitorias ſe preſentaſſen a la part, y al Jutge Ordinari, en tal cas, puga lo dit Ordinari proceir a donar, y publicar la ſententia diffinitiva, no obſtant la dita citatio, inhibitio, y ſens incorrer ell, ni la part citada en vici algu de attentats, o altres nullitats. Plau a ſa Majeſtat que los Ordinaris denuntien los Proceſſos, per monſtrar que ſe ha conclos en aquells en las cauſas de primera inſtantia, y que feta dita denuntiatio, nos pugan evocar a la Reyal Audientia ab qualitats de Pupillaritat, Viduitat, o Pobreſa.

XVIII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any. M. D. ccij. Cap. iij.

COm ab Reals Privilegis concedits als Conſellers, y Ciutat de Barcelona, à ſaber es, ab iij. conſecutius del Rey Don Fernando, la data dels quals fou als xxx. de Novembre de M.D.vj. als v. de Novembre de M.D. viiij. y als v. de Setembre de M.D.xj. y ab executoria de aquells de la Sereniſsima

Reyna Germana, dada en Monçò als ij. de Juny M. D. xij, y ab altre Real Privilegi del Emperador, y Rey Don Carlos, la data de xvj. de Novembre de M. D. xxxvij. ſe hage otorgàt, y concedit à dits Conſellers, y Ciutat, que privativament à tots, y qualſevols altres Officials, etiam del Lloctinent General, pogueſſen conèixer de totas cauſas de Officis, Collegis, y Confrarias de la dita Ciutat, volent expreſſament, que de ditas cauſas foſſen los propris, y peculiars Jutges dits Conſellers, llevant tot lo poder de fer lo contrari, baix decret de nullitat a dit Lloctinent General, Portant Veus de General Governador, Canceller, Regent la Cancellaria, y demès Doctors de la Real Audiencia, de tal manera, que en cas ſe evocaſſen ditas cauſas à la Real Audiencia, encontinent, y ſens pagar ſalari algun, ſe remeteſſen à dits Conſellers. Y axi mateix ab Reals ſentencias en la Viſita Real ſe hage declaràt, haver dits Reals Privilegis de eſſer obſervats baix las penas en aquells contengudas, y expreſſades, à ſaber es, ab ſentencia proferida als x. de Janer de M. DC. v. per Don Diego Clavero, y ab altre proferida als iiij. de Maig de M. DC. Lxxviij. per Don Llorens Matheu y Sans, tots Viſitadors Reals, y aixo no obſtant ſe experimentia frequentment evocarſe cauſas à la Real Audientia de fets, y negocis dels Officis, Collegis, y Confrarias de la dita Ciutat de Barcelona, y moltas de ellas ab lo pretext, perque ſe tracta de interpretaciò, ò obſervanſa de Reals Privilegis, ſens que conſte al temps de la evocaciò, de dit pretext, ò qualitat, per no produhir al temps de la evocaciò de la cauſa los Privilegis, que expreſſan en la ſuplicaciò, lo que ocaſiona notables gaſtos à dita Ciutat, havent de compareixer en ditas cauſas, opoſant la excepciò de inevocabilitat, y proſeguirlas fins à la declaraciò de aquellas, particularment no cerciorantſe de preſent, y anys ha, lo Syndich de dita Ciutat al temps de la evocaciò de ſemblants cauſas, com ſe practicava antigament, y fins lo Any M.DC. xxviiij. ab la clauſula: *Dicat Syndicus Civitatis intra decem, vel ſex, cur ſupplicata fieri non debeant*: Perço los tres Braços à V. Real Mageſtat ſuplican, ſia de ſon Real ſervey eſtatuhir ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que las cauſas, que ſe evocaràn à la Real Audiencia de fets tocants à Officis, Collegis, y Confrarias ſobre negocis, y materias ſeculars, y no Eccleſiaſticas, dels ques troban creats, y fundats en la Ciutat de Barcelona ab lo dit pretext de ques tracta *de interpretaciò, y obſervanſa de Reals Privilegis*, no ſian admeſas per lo Canceller, Regent la Cancellaria, y Doctors de la Real Audientia; ſino que en las ſuplicas introductorias de ditas cauſas ſe exhibeſcan los Reals Privilegis, que ſe expreſſan en ellas, y que, tant en las ditas cauſas evocadas ab lo dit pretext, com en las demès de dits Collegis, y Confrarias, y en las que tè interès lo Syndich de dita Ciutat, nò ſian admeſas las ſuplicas introductorias de aquellas en dita Real Audiencia, fins à eſſer cerciorat lo Syndich de dita Ciutat, ab la dita clauſula: *Quod dicat Syndicus Civitatis intra decem, vel ſex, cur ſupplicata fieri non debeant*, y en cas que ſe hage de fer proviſiò formiter ſobre la excepciò de inevocabilitat opoſada per lo Syndich de dita Ciutat, declarantſe aquella à ſon favor, ſe reſtituheſca la cauſa à dits Conſellers, ſens ſalari, ni gaſto algun, y que lo mateix ſia obſervát, y practicàt reſpecte de las Confrarias, y Collegis de las Ciutats, y Vilas del preſent Principat, que tenen iguals, ò ſemblans Privilegis, com los referits de la Ciutat de Barcelona, en materias ſempre Seculars, y no Eccleſiaſticas. Plau à ſa Mageſtat.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxx.

COm moltas vegades ſe eſdevè: que los q̃ intentan evocar alguna cauſa à la Real Audiencia, tirãt à allargar, y fatigar la part cõtraria, no cuydan de reportar lo Procès pera proſeguirla: Perço ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhim, y ordenam, que de aſsi avant qui haurà inſtàt la evocaciò, ſie tingut à gaſtos propris, reportar, y exhibir lo Procès en la Real Audiencia dins dos meſos comptadors del die de la preſentaciò de las lletras inhibitorias, en las quals ſe expreſſe lo dit termini; altrament aquell paſsàt, puga la part altra reportar lo Procès à gaſtos de la part, que ha inſtàt la evocaciò, ò altrament ſien las ditas lletras nullas, y de ninguna força, y valor. Plau à ſa Mageſtat.

XX. LO

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

PEr evitar los abuſos ſe fan, y no donar lloch à la facilitat ab que ſe evocan à la Real Audiencia las cauſas, que en primera inſtantia ſe han de tractar, y declarar en las Corts del Veguer, y Batlle de la preſent Ciutat, y en altres Corts Ordinarias, y de inferiors, ab pretextos, y qualitats de Regalias, mes verbals, que reals, y verdaderas, contra lo diſposat ab Generals Conſtitutions, y PrivilegisReals,ab que ſe abdican,y deſterran delsOrdinaris Reals,y deBarons,caſi totas las cauſas Civils,com,y tambe las emphiteoticarias de ſos Senyors Directes, demanera que venen à eſſer inutils, y ſens fruyt ſas reſpectivè juriſdiccions, à mes de vexarſe moltas vegades la part, contra la qual ſe fa la evocaciò, ſi es pobre, y no te medis proporcionàts pera ſeguir la cauſa en la Real Audiencia, y confirmant, y en quant meneſter ſia declaràntt, y ampliant las Generals Conſtitutions, diſpoſants que las cauſas en primera inſtancia, ſe hagen de declarar dins las Veguerias, y Batllias, com aixi ſe eviten majors gaſtos à las parts, y los Ordinaris exerceixen las juriſdiccions, de las quals eſtàn afavorits per los Progenitors de V. Mageſtat: Perçò los tres Eſtaments de la preſent Cort à V. Mageſtat ſuplican, li placia eſtatuhir, y ordenar ab conſentiment,lloaciò,y aprobatiò de aquella, que las ditas cauſas Civils, que ara, y per temps eſdevenidor ſon, y ſeràn introduhidas, y eſtàn, ò eſtaràn vertents, tant en las Corts dels Veguers, y Batlles de la preſent Ciutat, com de las altres Ciutats, Vilas, y Llochs, Termens, y Quadras, aixi de la Real juriſdicciò, com de Barons, Jurges, Senyors Directes, ò Feudals, y de altres qualſevols Tribunals inferiors à la Real Audiencia del preſent Principat, y Comtats, de qualſevol naturaleſa, ò qualitat que ſian, ſi lo valor de aquellas no arribarà à mil lliuras, no pugan en primera inſtancia ſer evocadas à la Real Audiencia, per algun pretext, ò regalia, encara que ſos de Pobreſa, Miſerabilitat, Viduitat, ò Pupillaritat, ò de ſer las parts preſents en Cort, ò que lo Senyor Rey concorre ab lo Ordinari, ò que la Real Audiencia ſe trobe preſent, ò de tractarſe de interpretaciò de Reals Privilegis, ni per altre qualſevol, ans be degan continuarſe devant dits Jutges Ordinaris, Reals, de Barons, è Emphiteoticaris reſpectivè, fins à ſententia diffinitiva, y total execuciò de aquella; preſtada empero cauciò idonea, à coneguda del Ordinari, en cas de haverſe interposat apellaciò, recors, ò nullitat, y ſi de fet ditas cauſas menors de mil lliuras, abans de comenſarſe devant dels Ordinaris, ò deſpres com à cauſas vertents, foſſen evocadas, y feta inhibiciò als dits Ordinaris, y Barons, ſels degan reſtituhir ditas cauſas, opoſantſe la excepciò de inevocabilitat,en ſon lloch, y temps, ab comdemnaciò de gaſtos, y reſtituciò de danys, intrinſechs,y extrinſechs haventſe de eſtar, y creurer per la verificaciò de aquells al jurament preſtador per la part; que obtindrà la declaraciò favorable dela inevocabilitat de la cauſa. Plau à ſa Mageſtat.

DE GOMMISSIONS. DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA.

TIT. VIII.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. Diij.Cap. iiij.

MEs avant ſtatuim, e ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que en las cauſas de ſinccentes liuras, o majors, apres que ſeran denuntiadas, lo Canceller, Vicicanceller, o Regent en ſon cas cometa aquellas a vn altre del ReyalConſell, qui com a Relador enſemps ab lo principal Relador, o com a Contrarelador regonega lo Proçes,e los punts de la cauſa,a fi que al votar, ſi lo Relador per occupations de altres negocis, o aliàs ſe havia res obmes,aquell tal adjutor, e Contrarelador puga informar a la Audiencia dels punts que ſeran obmeſos per lo Relador, e que lo Conrelador,e,o Contrarelador vote apres del Relador.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x.Cap.j.

PRimerament, per major expeditio de la juſtitia ſtatuim, e ordenam ab conſentiment,

timent, e approbatio de la preſent Cort, que de aqui avant, com ſe cometra alguna cauſa a algun Relador, o Reladors en la Regia Audientia, tals commiſsions ſe façan, ſegons antigament ſe acoſtumavan fer ço es, *Audiat, colligat, & referat, & ſuper intermedijs debite provideat,* en axi, que ſi ſera hu lo Relador de la cauſa, que aquell puga declarar, o proveir ſobre los intermedis, e ſi eren los Reladors dos, aquells hajan a declarar, o proveir ſobre dits intermedis, ſens fer paraula en lo Conſell, no obſtant qualſevol altras Conſtitutions lo contrari ſentints, o diſpoſants.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. iij.

COm en la Cort per nos celebrada en lo Monaſtir dels Frares Menors de la noſtra Ciutat de Barcelona, entre las altras ſie eſtada ſeta vna Conſtitutio, començant, *Primerament com en la Cort, &c.* Perço per los reſpectes, e motius en aquella, e altra en aquella referida a la dita Conſtitutio anadints, de approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ordenam, e ſtatuim, que la dita Conſtitutio ſe extena a las cauſas que ſeran fins en ſumma de doſcentes liuras incluſive, entes empero, que las cauſas que ſeran fins en cent liuras incluſive, hajan eſſer comeſas a vn Doctor, e de cent liuras fins en doſcentas liuras incluſive hajan de eſſer comeſas a dos Doctors del Reyal Conſell ad decidendum: e mes que inſtruit lo Proçes, los dits Jutges continuen la denuntiatio de dit Proçes, aſſi que ſie termini poſat excluſiu a las parts, de no poder mes inſtruir, e de aço ſe faça altre Libre de denuntiations.

IV. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando ſegon, en la Cort de Montſo, Any. M. D. xij. Cap. x.

STatuim encara, y ordenam, que ſi ſe interpoſara ſupplicatio de alguna ſententia, que ſera eſtada donada en la Reyal Audientia en alguna cauſa, que ſera eſtada comeſa ſegons las Conſtitutions de Cathalunya ad decidendum, axi cauſa principal, com de appellatio, que tal cauſa de ſupplicatio ſie comeſa a dos Juriſtas del Reyal Conſell, los quals feta paraula en lo Conſell, o Audientia Reyal, e ſeguida concluſio, hajan expedir aquella, e ordenar la ſententia ſegons dita concluſio, publicadora en la Regia Audientia, com es acoſtumat.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

ANyadint a la Conſtitutio feta en Monr. ſo, en las Corts proppaſſadas, en lo Capitol ſiſe començant, *Statuim, y ordenam que las cauſas de appellatio interpoſada, &c.* Statuim, y ordenam, que las cauſas de appellatio interpoſada, e que de aqui avant ſe interpoſara de Jutges inferiors, fins a cent liuras incluſive ſien comeſas a dos Juriſtas del Reyal Conſell ad decidendum, e ſe hajan a decidir dins lo temps, e ſegons en dita Conſtitutio es contengut.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Capitol xxiij.

STatuim encara, e ordenam, per que mes preſt ſe puga expedir la juſtitia, que ſi de algun intermedi, o proviſio feta en lo Proçes de la cauſa per lo Relador, ſe interpoſara ſupplicatio, que aquella ſe haja de cometre a altre Doctor de aquella Sala, de hont ſera lo dit Relador, ſi empero de tal proviſio, o intermedi havia feta paraula, o concluſio en la Audientia, ſe haja a cometre a altre Doctor del altra Sala, e que de las proviſions, o intermedis fets per lo Relador en las ditas cauſas de ſupplicatio de intermedis nos puga ſupplicar, ni altrament recorrer per via de reſtitutio in integrum, ni en altra manera, e ſi de fet era fet lo contrari, que lo Relador puga paſſar ad vlteriora, no obſtant dita ſupplicatio, e altras coſas ſus ditas.

VII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxj.

PEr major expeditio de la juſtitia, e que las cauſas pocas ſien mes preſt expedidas, ab ap-

approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que las cauſas de appellations de Jutges inferiors majors de cent liuras, e fins en doſcentes incluſive ſe hajan a cometre a dos Doctors del Reyal Conſell, los quals pugan expedir aquellas ſens traure las en ſemmana, feta paraula, e concluſio en la Audientia.

VIII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort xiij.

SVpplica la preſent Cort a Voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar ab lur conſentiment, que cada hu dels Doctors de la Reyal Audientia, en las cauſas de appellations dels Ordinaris puga aſoles, y ſens concluſio feta en dita Reyal Audientia conoixer, diffinir, y ſententiar, no excedint las ditas cauſas ſumma, o valor de quatrecentes liuras, y que en las decretations, y comiſsions ques faran en la ſupplicatio de la introductio de la cauſa, lo Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas lo Regent la Cancellaria haja de decretar en la ſeguent forma. *Audiat, colligat, & ſuper intermedijs debite provideat, & ſi non eſt major quadringentarum librarum decidat*: Perque ab aquexa decretatio ſe entenga, que noy ha neceſsitat de ferſe altra pera decidir, ſino que lo Relador tot ſol, ſens fer concluſio en la Reyal Audientia, pot decidir tal cauſa. Empero totas las altras cauſas que ſeran majors de quatrecentes liuras, ſien decididas ab concluſio feta en la Reyal Audientia a ſola relatio del Relador, ſens haver de aſsignar conrelador, revocadas en aço las Conſtitutions fins aſsi fetas, que diſpoſavan, que en las cauſas de ſinccentes liuras, o majors ſe hagues de aſsignar conrelador, y qne la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat, y que lo mateix ſie en las cauſas de la primera inſtantia.

(?)

DE CITATIONS, E INHIBITIONS. TIT. IX.

I. VSATGE. Placitum mandetur.

PLet ſie menat axi als magnats, com als Cavallers, primetament de deu dies, de aqui avant de vuyt en vuyt dies, als Pageſos al quart, e al cinque die.

I. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xv.

SI per ventura eran fets ·lams de Cavaller, quel Veguer, ol Official noſtre amoneſt aquell ab Letras, per tres citations, la primera ço es a ſaber de deu dies, e las altras de vuyt en vuyt, o per vna Letra que abaſt a las tres citations: e paſſadas las ditas tres citations, o la vna que abaſt a las tres citations demunt ditas, lo dit Veguer, o Official puxa anantar, e deſtrenyer, e penyorar, axi com han acoſtumat a fer: e quel Scriva no haja de las Letras a fer ſino dos dines per caſcuna.

II. FERRANDO Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xij.

COm experientia moſtra, que per las dilations dels plets, en lo preſent Principat de Cathalunya provenen grans danys, e deſpeſas als litigants, perço per reſecar, y extirpar plets, e obviar a malitias, per repos de las parts, e bona, y expedida adminiſtratio de la juſtitia, e per proveir a la comuna vtilitat, volem, ſtatuim, e ordenam ab conſentiment, e approbatio de la dita Cort, que de aci avant en las Letras Citatorias que exiran de la Noſtra Reyal Cancellaria, ſie poſada clauſula antigament, poſar acoſtumada en la inhibitio. *Dum tamen vobis conſtiterit, partem prius eſſe citatam.*

III. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap.xxiij.

STatuim, y ordenam, que quant ſe preſentarán Letras Citatorias, e inhibitorias de la

ReyalAudientia,y dels Portants Veus de General Governador de dits Principat, y Comtats als Officials inferiors, y a la part que ſera citada, los Notaris qui teſtificaran los Actes de tals citations, e inhibitions, vltra los Actes que continuaran en lo dors de las Letras, ſe hajan de retenir envers ſi nota dels dits Actes de Citatio, e Inhibitio, a fi que la part citada puga haver aquells authentics fils volra, per reportarlos devant lo ſuperior.

IV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Capitol xxiij.

COm ſie eſtat viſt per experientia, que apres que algunas cauſas ſon eſtadas reſtituidas per la Regia Audientia al Ordinari inferior, y tambe als Officials dels Barons, per haver conſtat no haverhi qualitat, y apres de eſſer ſententiada, per impedir la executio de la dita ſententia, la mateixa part ab Letras Generals feya inhibir los dits Officials, lo que es en gran abus, perço ſtatuim, y ordenam, que en las ſemblants Letras Citatorias, e Inhibitorias Generals que exiran de la Reyal Audientia, ſie poſada clauſula. *Dum tamen per ſententiam in rem judicatam tranſactam finite non fuerint*, y que en lo cas prop dit los Officials Ordinaris, y de Barons a qui tals Letras foſſen preſſentadas, no obſtant la Inhibitio ſemblant, pugan paſſar avant en la executio.

V. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. iij.

STatuim, y ordenam, que los Notaris, o Scrivans que expedexen las Letras Citatorias, e Inhibitorias per los Scrivans de Manament, hajan, y ſien tinguts ſcriure al peu de ditas Letras, y copias de aquellas lo nom del Notari, o Scriva de la cauſa, ſots pena de deu liuras irremiſsiblement executadoras, de las quals ſie la meytat de la part inſtant, y laltra del Rey.

VI. PHILIP en la Cort deMontſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol Lviiij.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ſi durant lo plet moriran alguns dels litigants, o Procuradors de aquells, ſe haja ab ſupplicatio en ſcrits demanar, que ſie citada la perſona que ſera legitima pera continuar la cauſa, e lo Jutge haja de proveirho en ſcrits, e axi la ſupplicatio, e proviſio, Letras Citatorias, y executio dellas ſe incerten en lo proçes principal, com a part ſubſtantial de aquell.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxviiij.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que en las Letras Citatorias que emanaran de la Reyal Audientia, y dels Jutges Ordinaris del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſien poſats los terminis, y clauſulas, que per Conſtitutions de Cathalunya fins aci fetas eſta diſpoſat ſe poſen, y que aproportionadament, ſegons ſe diſpoſara en eſtas Corts, ſe hajan de poſar en las ditas Letras Citatorias clauſulas ſobre las cauſas de tres centas liuras, com que no ſien de Adminiſtrations de Ciutats, y Vilas, o de cenſals, o de violaris.

DE DONAR LIBELL, O DEMANDA. TIT. X.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. xiij.

CAr ſovint ſe eſdeve, per ineptitut de la demanda molts proceſſos eſſer anullats, la qual coſa als Actors majorment pobres dona occaſio, e materia de lur dret a deſamparar, per amor de aço ordenam, e ſtatuim, que per alguna impertinentia, o ineptitut de demanda, o de libell, pus

demanant per la demanda, o Libell, o encara per lo Proçes, lo Jutge no ſe abſtenga de donar ſententia en lo plet, ne aytal exceptio ans de plet conteſtat, o apres admeta, o encara lo Proçes, o ſententia, lo qual, e la qual ſobre aytal demanda, o Libell ſe eſdevendra eſſer fet, o donada, no puxan per la raho demunt dita eſſer anullats, o encara revocats, o eſſer dits nulles, o vans ipſo jure, la dita empero Conſtitutio tantſolament als eſdevenidors negocis ſie eſteſa.

II. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc.Lxxxxiij. Cap. xiij.

STatuim, e ordenam, que ſis dies apres que ſera paſſat lo terme de la citatio, lo actor, o provocant en juy haja donar la demanda, e preſtar cautio ydonea per las deſpeſas, o juratoria, en cas que no puga donar fermanças: e lo reo haja reſpondre a la demanda dins vuyt dies encontinent apres que la demanda li ſera intimada, e preſtar cautio en aquella, ſegons es dit en lo actor,

III. LOMATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any. M. D. iij. Cap. xvij.

MEs anyadint a la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Sancta Anna, diſpoſant, que lo actor dins ſis dies, apres que ſera paſſat lo termini de la citatio al reo feta, haja a dar la demanda, ſtatuim, e ordenam, que ſi nos dava la demanda dins dits ſis dies, paſſats aquells, apres lo reo ſie liberat de la inſtantia, axi que haja eſſer tornat citar.

IV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol ii.

STatuim, y ordenam, que la demanda que dins ſis dies apres del terme de la citatio ſe ha de donar, ſie certa, y de tal forma, que per las paraulas en aquella exprimidas, o per relatio de altres Actes ſe comprenga, que ve en juy: empero perço no ſie entes limitar, que pendent la cauſa nos puga ajuſtar a la demanda, com per altras Conſtitutions, y mente de aquellas es diſpoſat, y vſat: e encara que lo actor en lo terme de la citatio no comparega, ni accuſe la contumacia al reo, no ſie la citatio circunducta, nis puga admetre, ni proveir tal Allegatio.

V. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lvj.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la demanda, en las cauſas ques portaran en la Reyal Audientia, ſe haja de donar en ſcrits, es a ſaber ab ſupplicatio, o ab Scedula, ſens derogatio del que eſta diſpoſat en lo Capitol tercer de las Corts del Any M. D. xxxxvij.

DE JVRAMENT DE CALVMNIA. TIT. XI.

I. VSATGE. Quoniam ex conqueſtione. lo. ij.

CAr per complancta de noſtres ſotſmeſos moltas vegadas havem hauda querela, que ſovint en los juys calumnioſament es demanat, e exceptio propoſada, e a vegadas de ſententia interlocutoria es appellat, e perço lo plet es mes elongat, e pus longament ſuſpes, axi que a penas, o nunca finalment pot eſſer concſos, volents a aytal frau, o malitia ab Reyal remey occorrer, e cobejants impoſar fi als plets, perço que las parts de treballs, e deſpeſas no ſien indegudament fatigadas, de conſell, e approbatio dels Nobles, Magnats, e dels Ciutadans noſtres, qui lavors en noſtra Cort eren ab nos enſemps, en tal manera ſtatuim, que de aquí avant en totas cauſas ſie preſtat Sagrament de calumnia per lo actor, e per lo reo.

I. IACME Primer en Barcelona, Any M. cc. Lj. Cap. viij.

ENcara ſtatuim, que en tota cauſa per las parts ſie jurat de calumnia.

DE

DE EXCEPTIONS PER IMPEDIR LO INGRES DE LA LITE, Y DE RECONVENTIONS. TIT. XII.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M.cccc. Lxxxxiij. §. j. del Cap.xiij.

Si lo reo tindra algunas exceptions impedints litis ingreſſum, las haja a propoſar dins los dits vuyt dies, dins los quals vuyt dies haja ſi volra recovenir lo actor:e lo dit actor en tal cas haja reſpondre a dita reconventio dins altres vuyt dies, y en tal caſſe hajan a determinar las ditas exceptions dins quinze dies, ſidoncs al Conſell no era viſt neceſſari major dilatio, puix no pas mes temps de ſexanta dies, altrament ſien hagudas per repellidas, quant a empatxar lo ingres de la cauſa.

II. LO MATEIX en dita Cort. §. iij. del Cap. xiij.

ENtes empero, que tant quant durara lo juy ſobre las exceptions impedints lo ingres de la cauſa, no corregan los vuyt dies donats a reconvenir.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij. Capitol iiij.

STatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi cauſas algunas de las contengudas en lo ſegon Capitol, o Conſtitutio de la preſent Cort prohibidas evocar en la Regia Audientia, ſeran evocadas a la dita Reyal Audientia, o foſſen pendents devant Jutge, o Official inferior, o no, la part citada, volent impedir lo ingres de la cauſa en dita Reyal Audientia, ſie tinguda, dins los vuyt dies que per Conſtitutio ſon donats a oppoſar las exceptiõs impedints lo ingres de la cauſa, poſar excepcio, o exceptions, que ditas cauſas no ſon evocables: e attes que en las Letras inhibitorias ſemblants cauſas de la inhibitio ſon exceptadas, com a cauſas mes certament per Conſtitutions prohibidas evocar, no ſie tingut lo dit oppoſant a proſeguir, en fer declarar ditas exceptions: ſi empero lo actor volra proſeguir, y paſſar avant en la dita cauſa a ſupplicatio ſua evocada, dega, e ſie ſon carrec, primer fer proveir, e declarar ſobre ditas exceptions, e lo Proçes ſobre aquellas, per la vna part, y per laltre ſe haja de inſtruir per tot Linatge de provas dins quinze dies, e ſi ſera viſt al Relador atorgar fins en altres quinze dies, axi que no pugan paſſar trenta dies comptadors del die que ſeran oppoſadas ditas exceptio, o exceptions, lo qual termini ſie axi precis, y peremptori, que nos puga prorogar, ni allargar per cauſa alguna, ni per reſtitutio in integrum, ni en altra manera: e paſſat lo dit termini, nos pugan admetre, ni proveir ſupplications, ni Scedulas algunas, ni de proviſio alguna ques fes per lo dit Relador ſe puga ſupplicar, ni per reſtitutio in integrum, ni en altra manera recorrer: y lo Notari, ſots pena de la Conſtitutio, ſens altra proviſio, ni manament del Relador, ſie tingut aportar lo Proces al Relador dins tres dies, apres dels dits quinze dies, o trenta dies en ſon cas inmediadament ſeguents: e lo dit Relador, ſi en la dita exceptio ſera eſtada feta inſtantia, y proſecutio, y lo ſalari li ſeta eſtat depoſat, ſie obligat dins vint y ſinc dies apres dels trenta y tres, ſegons lo que ſera eſtat allegat, y provat en lo Proçes dins los dits trenta dies, a declarar ſobre ditas exceptions, ſalvat impediment de juſta abſentia, o de malaltia de dit Relador, ſots las penas en las Conſtitutions de la obſervança contengudas: encarregant los, que ſi mes preſt poden, dins dits terminis las expedeſcan: e ſi las ditas exceptions, per cauſa que no fos eſtada feta inſtantia, o proſecutio dins lo dit termini, o encara que fos eſtada feta dita inſtantia, e proſecutio, per cauſa que dit ſalari no fos eſtat depoſat, no ſeran dins dit termini declaradas, ſien hagudas la evocatio, y inhibitio per no fetas, e no ſen puga fer mes juy per cauſa alguna, ni per reſtitutio in integrum, ni en altra manera: e la part que haura impetrada dita evocatio, haja de pagar alaltra part las deſpeſas tatxadas per lo dit Relador, e ſi lo reo tindra altras exceptions per impedir lo ingres de la cauſa,

haja,

haja, e ſie tingut aquellas propoſar, inſtar, proſeguir, y ſer declarar dins ſemblant termini, que en lo actor en lo precedent cas es eſtat ordenat, e axi ſie ſervat lo temps per las parts, per lo Notari, y per lo Relador, que en lo dit precedent cas es eſtat prefigit, y ſtatuit.

IV. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv. Cap. Lvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la reconventio ſe dega fer en ſcrits ab ſupplicatio, o Scedula, la reſpoſta empero a dita reconventio nos puga fer ab ſuplicatio, ni ab Scedula, ſino que lo actor, ab los Articles que donara, puga reſpondre a dita reconventio, y que tots eſtos Actes hajan de eſtar en lo mateix Proçes de la cauſa principal.

V. LO MATEIX en dita Cort, Capitol Lxx.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que las exceptions declinatorias per impedir lo ingres, o progres de la cauſa ſe hajan a deduir, y oppoſar ab ſupplicatio articulada ſi meneſter ſera, e ſi lo fet no requerira Articles, dedueſcan, y oppoſenſe ditas exceptions ab ſupplicatio, o Scedula ſola, y per provar, corregan trenta dies preciſos, y peremptoris, ſens altra proviſio, los quals ſien communs a la vna part, y a laltra, dins los quals trenta dies puga lo reo reſpondre ab vna ſola ſupplicatio, o Scedula, y ſi meneſter ſera articulada, y lo Notari ſens altra commiſsio puga rebre los teſtimonis, y donar Letras compulſorias, ſi ſeran demanadas, e ſobre ditas exceptions no ſe admetan altras ſupplications, ni Scedulas, e dela proviſio ques fara ſobre ditas exceptions nos puga ſupplicar ſino a la mateixa Sala, encara que dita proviſio fos ſtada feta ab paraula en aquella mateixa Sala, e de la declaratio ques fara en la dita cauſa de ſupplicatio, o ſie comfirmatoria, o revocatoria de la primera proviſio, no ſen puga altra volta ſupplicar, ni en virtut de reſtitutio in integrum: y la part que haura oppoſadas ditas exceptions, haja tambe de depoſar lo ſalari dins trenta dies, altrament ſien hagudas per no oppoſadas, declarant, y limitant en tot lo ſobredit lo Cap. quart de las Corts del Any M.D.xxxxvij. Y totas las altras fins aſsi fetas, diſpoſants ſobre lo orde de propoſar, proſeguir, y decidir ditas exceptions dilatorias, y a la part evocada, y citada oppoſant ditas exceptions ſi ſubcumbira en ellas, hajan corregut tots los temps donats per Conſtitutions, revocant quant en aço lo Cap. xiij. del Any M.cccc. Lxxxxiij.

DE ALTERCATS INCIDENTS EN LA CAVSA. TIT. XIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij, Cap. vij.

COm per los altercats que molt ſovint voluntariament las parts fan en los Proceſſos, aquells ſien fets tant grans, que fan mes occupatio quant ſe fan las cauſas de aquells, que no es veure, y coneixer los merits de ells, perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſi en lo progres de la cauſa ſeran fets altercats per raho de las perſonas, o ſobre admiſsio, o repulſio de Articles, o reſpoſtas de aquells, o ſobre los terminis, o per altra qualſevol cauſa, o exceptio incident, o emergent, corregan ipſo jure a las parts, del die de la propoſitio dels dits altercats, vint dies pera dir, y allegar, y provar lo que volran ſaber dits altercats, e tres dies al Notari, per aportar apres dels dits vint dies lo Proçes al Relador, y vint y ſinc dies al dit Relador, apres dels dits tres dies, pera proveir en dits altercats, los quals terminis ſien preciſos, y peremptoris, ſi e ſegons en los terminis ſobre las exceptions impedints lo ingres de la cauſa es dit.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol xvj.

LO orde poſat per la preſent Cort en la coneixenſa, y deciſio dels altercats, ſie obſervat en qualſevol qualitat de cauſas, y de

y de qualſevol quantitats, o ſien en la primera inſtantia en la Regia Audientia introduidas, o aliàs evocadas, o en cauſas de ſupplicatio de ſententia diffinitiva, o en cauſas de appelatio de Jutges inferiors a la dita Reyal Audientia interpoſada.

III. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxv.

MEs ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que los altercats que occorreran en las cauſas de appellations, ſien decidits en lo modo, y forma exprimits en los altercats de la primera inſtantia, e ſemblantment no ſien admeſas ſupplications, ni Scedulas, ſino de la mateixa manera, que en las cauſas de la primera inſtantia.

IV. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxxj.

PEr quant los ſobredits, y altres altercats que las parts per impedir lo progres de la cauſa principal mouen, ſon lo major impediment que ſe offereix, per que las cauſas duren en la Reyal Audientia per tant lare temps, perque fins aſsi ſe es guardat, que durant los dits altercats, y fins que aquells ſien expedits, no corren los temps prefigits per la expeditio de la cauſa principal, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que conforme a dret, y juſtitia, los temps prefigits per las Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort per lo proges de las cauſas principals, axi probatoris, com inſtructoris, y qualſevol altres ſien, fins a la ſententia, y executio de aquella incluſive, corregan contra la part qui ſubcumbira, y contra ella ſobre los dits altercats ſera proveit, y declarat, axi en la primera proviſio, com en la cauſa de ſupplicatio, ſi de aquella haura ſupplicat, revocant en aço qualſevol Conſtitutio, o altra ley de la terra ſobre aço lo contrari diſpoſant, y que ſobre las exceptions poſadas en lo prop precedent Article, y altres qualſevol altercats, lo Relador haja de declarar dins lo temps a ell prefigit per la Conſtitutio per nos feta en lo Any M.D.XXXXVII. Cap. iiij. Que comença. *Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi cauſas algunas, &c.* Y que ſie duradora la preſent Conſtitutio fins a la concluſio de las primeras Corts.

V. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxxvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels dits tres Braços, que los altercats, o Articles incidents ques mouran ſobre pretentions de ſpolis, aliments, y attentats, o falſedats, ſe pugan propoſar ab ſupplicatio, e o Scedula en ſcrits, y de aquells ſe faça Proçes ſeparat del principal, en lo qual acerca de admetre ſupplications, o Scedulas, ſe obſerve lo que dalt es dit en lo Proçes de la cauſa principal, y durant los altercats ſobre los aliments, attentats, e o falſedats, no retarde, ni impedeſca lo Proçes de la cauſa principal, los temps de la qual corregan, y ſe paſſe avant en cada Proçes, exceptat ſi lo cas ſe movie ſobre ſpoli, com es moguda ja la Litte, perque las horas, durant lo altercat ſobre dit ſpoli, no corregan los temps, ni la part que haura ſpoliat ſie oida, ſino que primer ſe proveeſca ſobre dit ſpoli, y en los predits quatre altercats lo Proçes ſe haja de inſtruir per tot genero de provas, dins dos meſos preciſos, y peremptoris, en los altres empero qualſevol altercats corregan los temps probatoris, e inſtructoris de la cauſa principal, en prejudici de aquella part que ſubcumbira en dits altercats, no obſtant altras qualſevol Conſtitutions en contrari quant en aço diſpoſants, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

DE DILATIONS, Y TERMINIS PROBATORIS, E INSTRVCTORIS. TIT. XIV.

I. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any. M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xiiij.

MEs avant ſtatuim, e ordenam, qué apres que haura reſpoſt lo reo a la demanda del actor, o eſſent lo reo en cõtumacia de reſpondre a la demanda, e preſtar cautio com

com dit es, dins vuyt dies primers vinents lo dit actor haja posar de fet, o articular, e lo reo haja respondre als dits Articles dins sis dies primers vinents, e personalment en presentia del Relador, si al dit Relador sera vist, e si sera absent lo dit reo, puga respondre per Procurador, a arbitre del Relador.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xv.

STatuim, e ordenam, que en continent lo reo haja respost als Articles del actor, o no responent, e lo actor volra provar, en tal cas, ipso jure, & facto corregan al dit reo sinc dies a donar interrogatoris, los quals sinc dies passats, ipso jure, & facto correga al dit actor dilatio de tres mesos precise, & peremptorie, a provar axi per testimonis, com a produir Actes, e altras qualsevol probations, dins los quals tres mesos encara puga articular, e provar aquells dins lo dit temps dels dits tres mesos: e si sera cas lo dit actor demanara dilatio vltra marina, o fora Cathalunya, en tal manera que los tres mesos no fossen sufficient dilatio, haja a demanar dita dilatio competent per aprovar, dins deu dies comptadors del die que la dita dilatio de tres mesos comensara a correr: e que haja a jurar, que per differir dita causa, no demana dita dilatio, ni malitiosament, e fet aço, li sie donada dilatio a arbitre del Consell, segons la distantia del loc, a hont volra donar las provas, puix dita dilatio no excedesca temps de nou mesos, en los quals sien encloses los predits tres mesos: e si no donara provas, que sie comdempnat en refer las despesas, que la part altra haura sostengudas per tal dilatio.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol xvj.

MEs statuim, e ordenam, que lo reo haja posar de fet, e articular, axi de la reconventio, com de altras qualsevol exceptions, dins trenta dies, comptadors del die que lo actor haura donats los seus Articles, als quals haja respondre lo actor dins vuyt dies, axi com es stat dit en lo reo: e feta la resposta per lo actor als Articles del reo, o no responent, correga a ell dilatio probatoria de tres mesos, o altra, segons es estat dit en lo actor, e lo actor haja semblant temps per donar interrogatoris, segons es estat dit en lo reo.

IV. LO MATEIX en dita Cort Capitol xvij.

PAssadas las ditas dilations, e termens, ipso facto, sens altra provisio, los testimonis donats per cascuna de las parts sien haguts per publicats: e publicats dits testimonis, axi lo actor, com lo reo hajan dilatio de vn mes, per objicir, e provar objectas, e cortoborar, e defendre, e passat aquell, los testimonis dels objectes, salvations, e defensas sien haguts per publicats ipso facto, e si als Jutges sera vist, que la dilatio de objicir, corroborar, e defendre los testimonis havia menester mes de vn mes, los pugan dar major temps, puix no puga passar de tres mesos avant, e si sera dilatio vltramarina, nou mesos.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviij.

PVblicats los dits testimonis dels dits objectes, corroborations, e defensas, ipso facto correga dilatio de dos mesos axi al actor, com al reo, per instruir, e fornir totalment lo Proces, axi en fet, com en dret, en tal manera, que passats los dits dos mesos se puga fer relatio del negoci, axi que passat lo dit terme, no sien admesas Scedulas algunas, ns productions a alguna de las parts, si doncs per justas causas no era vist al dit Consell ptorogar lo dit termini, e que aquell no puga esser prorogat mes de vn any en vna, o moltas prorogations, encarregant ne sobre tal prorogatio las consciencias dels dits Jutges.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Capitol xxviij.

DEclarant la Constitutio feta en Sancta Anna Cap. xviij. començant. *Publicats los testimonis, &c.* Statuim, e ordenam ab consentiment de la present Cort, que durant los

los dits dos meſos de inſtruir lo Proçes, nos puga inſtruir ab teſtimonis, ates que per altras Conſtitutions es ja prefigit cert temps, a provar per teſtimonis, ſino que altrament fos viſt al Conſell, ſegons la arduitat, e importantia de las cauſas, eſſent ditas cauſas de Baronias, o altras majors, o de Eſtats.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xvij.

MEs ſtatuim, y ordenam, que lo orde delitibus abreviandis ſtatuit en las ſegonas Corts de Barcelona per lo Catholic Rey Don Ferrando avi noſtre, ſie obſervat a la letra, ço es, que las dilations corregan ipſo facto, ſens miniſteri de Jutge, ni proviſio alguna, ſi doncs per algunas de las parts no era pretes, la dilatio no haverli corregut per alguna cauſa, o impediment juſt, y en tal cas lo Relador, Aſſeſſors, y altres Jutges hi hajan a declarar dins vuyt dies, apres que li ſera eſtat aportat lo Proçes, e los dits Relador, Jutge, o Aſſeſſor, quant los ſera portat lo Proçes, hajan de ſcriure en aquell lo die, lo mes, y lo any, que los ſera eſtat aportat.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. v.

COm las dilations, y terminis probatoris, e inſtructoris ſtatuits, y ordenats en los Capitols, xiiij. xv. xvj, xvij. e xviij. de la Cort de Sancta Anna del dit Catholic Rey D. Ferrando Segon, ſien ſufficients, ſi las pars volen tenir diligentia, y ſi qual deu ſer, de entendre en ſa juſtitia, e ſie viſt, que la modificatio poſada en lo xviij. Capitol de dita Cort, que lo termini de dos meſos donat per inſtruir lo Proçes ſe pugues prorogar a arbitre del Conſell, pus no pugues eſſer prorogat en vna, o moltes prorogations mes de vn Any, ha donat cauſa ab lo dit arbitre que en aquell es donat, encara ques diga en lo dit Capitol, dega eſſer per juſtas cauſas, que las parts obtenen ditas prorogations en mes temps, que no ſon tots los terminis probatoris, perço ſtatuim, e ordenam, que lo dit termini per cauſa alguna nos pogues allagar, ni prorogar mes avant de quatre meſos, en vna, o moltas prorogations, las quals ſe pugan conſentir ab juſtas cauſas, y no altrament, com en dit Capitol en la major prorogatio era ordenat.

IX. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol Lviij.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ſien ſervadas las ſobreditas Conſtitutions de Sancta Anna, ſpecialment lo Capitol xvij. diſpoſant, que paſſats los terminis probatoris ſien haguts los teſtimonis per publicats ipſo facto, ſens demanar ho la part, ni proveir ho lo Jutge.

X. LO MATEIX en dita Cort, Capitol Lxxij.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels tres Braços, que los terminis certs, preciſos, y peremptoris conforme a las Conſtitutions fetas en las Corts de Sancta Anna, y altras Conſtitutions de Cathalunya diſpoſants ſobre lo orde judiciari, donats axi al actor com al reo, axi per donar la demanda, y per la reconventio, articular, y provar ſobre los merits de la cauſa principal, com per objectar, y corroborar los dits, y perſonas dels teſtimonis, y produir Actes, y Scripturas axi publicas, com privadas, y per qualſevol altre genero de provas, y inſtruir lo Proçes, corregan, y reſten en ſa força las ditas Conſtitutions, de tal manera, que en res aquellas no ſien derogadas, e que los dits terminis per ditas Conſtitutions prefigits en las cauſas plenarias corregan ipſo jure, & facto, ſens proviſio, ni miniſteri de Jutge, y que lo Notari de la cauſa ſie obligat a pendre qualſevol interrogatoris, que per la part, contra los qui ſeran donats los Articles, li teran donats, los quals ſe hajan donar en ſcrits, dins lo temps que per Conſtitutions eſta diſpoſat, y paſſat lo termini pera dar los interrogatoris, ſie obligat en expedir, y donar a las parts Letras compulſorias, y plicas en la forma ordinaria, ab incluſio dels Articles, e interrogatoris, ſobre

los quals han de ſer examinats los teſtimonis, ſeguint la forma que la part que ha donats los interrogatoris, ha demanat en ells, ſobre lo interrogar los teſtimonis, abans, o apres de eſſer interrogats ſobre los articles, y ſi requeſt ſera, ab clauſula de rebre reſpoſtas perſonals, y per poder traure actes ſens miniſteri, ni proviſio de Jutge, com dalt es dit.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxiij.

E Per major declaratio del proxim precedent Capitol ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la proviſio que lo Relador de la cauſa, o Jutge fara als articles que per cada vna de las parts ſe donaran, per levar la impertinentia de ells, o eſſer infamatoris, o injurioſos, o altrament no deures admetre, lo dit Jutge, o Relador haja de fer proviſio, com vuy ſe fa, *Ad reſpondendum ad tertiam*, a fi que la part contraria de paraula, y no en ſcrits lo puga advertir, ſis deuen admetre, o no, y lo Relador, o Jutge haverne la conſideratio que li aparexera, y admetentlos, faſſa tambe ſolament de paraula la proviſio, *Currant tempora conſtitutionum*, ſens donar vna, ni moltas dilations, y donant la part contraria interrogatoris, ſien poſats en la plica per lo Notari, ſens poderſe comunicar a la part, contra qui ſe donaran, fins que ſien haguts per publicats los teſtimonis.

XII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. Lxxv.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los articles tant del actor, com del reo ſe hajan a donar en ſcrits, lo Notari empero de la cauſa no puga rebre dits articles, ſino que juntament ſe li donen tots los actes, e inſtruments, dels quals ſe ſara mentio en dits articles, ni ſe admetan articles, en los quals ſe fes producta de actes en general, ans ſolament ſe admetan las productas de actes, en que ſe ſpecificaran certa, clara, y ſpecialment los actes, e inſtruments ques produeixen, y lo effecte per lo qual ſe produira cada acte, e inſtrument, ni tampoc ſe admetan articles, ab los quals en general ſe diga, que la coſa de que ſe tracta competeix al articulant, o altri per ſos juſts, y legittims titols, ans in ſpecie, e individuo clarament haja de exprimir lo titol, cauſa, y raho particular, y per quins actes, contractes, e, o ſucceſſio preten competirli dita coſa: pero per lo ſobredit en lo preſent Capitol, no ſe entenga, que en lo diſcurs de la cauſa nos pugan produir mes actes, contractes, ſucceſſions, y altras qualſevol ſcripturas que las parts volran produir, ans los ſie licit fins à la denuntiatio del proces, produir los actes que volran, y hajan de ſer admeſos per obſervança de las Conſtitutions, y ſtyl de la Regia Audientia, que tot lo proces es hagut per demanda, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a concluſio de las primeras Corts.

XIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. Lxxvj.

MES avant ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que los articles per objectar, o corroborar las perſonas, o depoſitions dels teſtimonis reſpectivament, ſe hajan de donar en ſcrits, y hajan de eſſer admeſos per proviſio de Jutge tambe en ſcrits, com demunt es dit en los articles de la cauſa principal, y pera provar aquells, cortegan ipſo facto, & jure, e ſens proviſio del Jutge, lo temps diſpoſat per las Conſtitutions, levat lo arbitre donat al Jutge per la Conſtitutio feta en Sancta Anna, Cap. xvij. per donar major termini, ſalvo en las cauſas, en las quals aparegues que ab la ſolemnitat de la Conſtitutio alguna part tingues neceſſitat de dilatio vltramarina, la qual ſe entenga axi quant al temps probatori dels articles de la cauſa principal, com ſobre objectes, y abonos per inſtruir lo proces, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxj.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que apres del temps per las Conſtitutions fetas en las Corts de Santa Anna, y altres Conſtitutions de Cathalunya donat, y prefigit per inſtruir lo proces, corregan a las parts dos meſos, pera provar, y haver per provat contra los actes, e inſtruments produits, y corroborar reſpectivament dins lo temps per inſtruir, los quals dos meſos paſſats, los teſtimonis, ſi alguns ne ſeran donats, tinga la part contraria vn mes per objectar, y provar lo que li conve contra lo acte, o actes novament produits, y paſſat aqueſt temps, ipſo jure, & Conſtitutione, y ſens proviſio de Jutge ſien haguts per publicats; y lo proces conforme las Conſtitutions de Cathalunya ſie hagut per denuntiat, de tal manera, que feta, y ſcrita per ma propria del Relador la denuntiatio del proces, no ſien admeſas ningunas ſupplications, ſcedulas, ni altras novas productas, ni encara ques demanas reſtitutio in integrum: e ſi cas ſera, que per inadvertentia ſemblants ſupplications, ſcedulas, o altras productas ſe admetien, no ſien comptadas entre las fullas del proces, ni pagadas al Notari, ni de aquellas ſe puga haver raho alguna, com lo dit temps de dos meſos ſe done, vltra del que eſtava ordenat per Conſtitutions de Cathalunya: entes empero, que als que de dret competeix, y per part ſua ſe pot demanar la reſtitutio in integrum, ſels haja de concedir, y pera provar lur intent, ſels puga donar dilatio de altros dos meſos, y no mes avant, reſtringint en aço lo temps de vn any, donat a arbitre del Jutge per la Conſtitutio del Any M.CCCC. Lxxxxiij. Capitol xviij. que comença, *Publicats los teſtimonis, &c.* als dits dos meſos preciſos, com ja lo dit arbitre del Jutge fonc reſtret per nos, en las Corts en la preſent Vila celebradas en lo Any M. D.xxxxvij. Capitol v. y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

)(✠)(

DE PROVAS. TIT. XV.

I. VSATGE Affirmantis.

DEL affirmant es provar, no del negant, e aço per totas coſas ſera, en exceptio, e en replicatio, e en altras coſas ſemblants. Sagrament no es prova, mas en deffalliment de prova, e es donat al reo, o al actor, a aquell quel Jutge conеix eſſer pus cert, e lo qual creu mes tembre lo jurament. Prova ſe fa, o per teſtimonis, o per cartas, o per arguments, o indicis ver ſemblants: doncs ſagrament no es prova.

DE TESTIMONIS. TIT. XVI.

I. VSATGE Præcipimus. lo.j.

MAnam, que perjuris ſien eſquivats, ne teſtimonis ſien admeſos a jurament, ans que ſien diſcutits, e ſi en altra manera nos poden diſcutir, ſien ſeparats los vns dels altres, e ſingularment ſien inquirits, e no ſie legut al accuſador elegir teſtimonis, abſent lo accuſat. E perço algu no ſie admes a ſagrament, o a teſtimoni, ſino deju: e aquell qui es duyt a teſtimoni, ſi es recuſat, aquell quil recuſa diga, e prove, perque nol vol rebre: e de aquell territori, e no de altre los teſtimonis ſien elegits, ſi dones per ventura la cauſa nos dega inquirir luny, fora de aquell Comtat: e ſi algu ſera convençut de perjuri, perda la ma, o la reema per cent ſous.

II. VSATGE Et teſtes.

LOS teſtimonis, abans que de la cauſa ſien interrogats, ſien eſtrets ab ſagrament, que juren, que altre no diran ſino la veritat. E aço manam, que mes ſien admeſos a fer fe los pus honeſts teſtimonis, que los pus vils: mas lo teſtimoni de vn, jatſie que ſie ſplendida, e ydonea perſona, no deu eſſer oit.

III. VSATGE

III. VSATGE. Accuſatores.

ACcuſadors, o teſtimonis no poden eſſer, qui abans del die paſſat, o poc temps ſon eſtats enemics, perço que irats no cobejen noure, o nafrats nos vullen venjar, doncs dels accuſadors, e dels teſtimonis ſe deu querer lo voler no offes, e no ſuſpitos: y doncus teſtimonis no ſon viſts eſſer aquells, als quals pot eſſer manat que façan teſtimoni. Dos, o tres ydoneus teſtimonis baſtan a provar tots negocis. Teſtimoni de vn per Leys, e per Canones es improvat.

IIII. VSATGE. Quoniam ex conqueſtione. lo.j.

CAR per complancta de noſtres ſotſmeſos ſovent havem rebuda clamor, que per corrompiment de teſtimonis la veritat es ofuſcada, e depremuda, las Imperials leys en aqueſta part ſeguints, ab pena ſtatuim, que caſcun qui ſera produit en teſtimoni, comprenga en ſon ſagrament, que per fer lo dit teſtimoni no es eſtat res donat, ne promes a ell, ne a perſona a ell ſubjecta, que ell ſapia. Mes avant, refrenant en tota manera la falſedat dels teſtimonis, per los quals coſas contrarias a veritat ſon ditas, manam, quel pledejant ſots noſtre examen, o de algun noſtre delegat, qui ſcientment produira fals teſtimoni, ol corrompra, perda lo plet, e encorrega publicatio de tots ſos bens, mobles pero ſolament, dels quals bens la meytat a ſon Senyor ſie aſſignada, e la meytat al noſtre erari ſie eſtojada: e aytal mateixa pena en la publicatio dels bens ſoſtenga aquell, qui ſera convençut haver fet fals teſtimoni: e mes avant perda la ma, e la lengua: las poſſeſſions empero de caſcu dells tornen a aquells, qui per dret a lur ſucceſſio ſon appellats.

V. VSATGE. Item provida.

AB provida deliberatio ſtatuim, que quiſcun Jutge Ordinari los teſtimonis nomenats fors à fer teſtimoni de veritat. E caſcuna de las parts a fundar la intentio fors a exibir, e moſtrar las cartas demanadas per laltra part, e ferne copia ſolemnament, jatſie en la cauſa, e en lo juy en que ſeran demanadas, de aquellas cartas no hajan vſat, com per defalliment de teſtimonis, moltas vegadas la veritat ſie ocultada.

VI. VSATGE. Nullus homo.

NEgun hom, ne fembre no pot teſtificar, entro a quatorze anys complits.

VII. VSATGE. Homicidæ.

HOmeyers, maleficiadors, ladres, metzineers, ſacrilecs, adulteradors, inceſtuoſos, e tots criminoſos no ſien reebuts en nenguna manera a teſtimoni. Los anathematitzats mes avant, excomunicats, e heretges, farrahins, e jueus de tot teſtimoni contra Chriſtians tots temps ſien eſtranys. Los coſins encara contra los eſtrangers no poden teſtificar, empero ſis volen, e enſemps hi conſenten, entre ells façan teſtimoni, e no contra altres. Familiars encara eſclaus no poden teſtificar, car no ſon viſts eſſer ydoneus teſtimonis aquells, als quals pot eſſer imperat que façan teſtimoni: e ſemblantment los inimichs, o qui no ha molt temps foren inimics no poden teſtificar, perço que irats no cobejen noure, o nafrats nos vullan venjar.

VIII. VSATGE. Opportet.

COve axi, que tots homens, ço que ſaben eſſer ver, teſtifiquen, e lo Jutge cove ells a aço appellar. Mas ſi algu amoneſtat per lo Jutge no volra dir ço que ſabra, ni fer teſtimoni, o dira que nou ſab, o no ho volra jurar, e per gratia, o per venalitat la veritat callara, ſi doncs per por de la mort, o debilitatio de ſon cors aço no callava, ſon teſtimoni no ſie rebut de aqui avant, car no es menor culpa las coſas de res callar, que las falſas exprimir.

VIIII. VSATGE. Pater contra filium.

PAre contra fill, nil fill contral Pare, encara que caſcuns hi conſentan, no poden

eſſer teſtimonis. Sēblantmēt lo vn per lo altre no poden eſſer teſtimoni, car en coſa propria reprovat es teſtimoni domeſtic: empero en altre noy nou res, de vna caſa molts teſtimonis eſſer reebuts en negoci de altri. En la coſa propria ño pot negu eſſer teſtimoni, o Jutge. De la coſa del fill, ſi hi conſenten los pledejants, lo Pare hi pot eſſer Jutge, e ſemblantment lo fill de la coſa del Pare, mas lo vn dels pledejants forçat, lo juy no es provable.

I. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. Lxxxxj.

COM per Conſtitutio, y dret comu, lo Jutge ſie obligat reſecar, y levar lo abus ques fa en lo deſordenat numero de teſtimonis, que ſobre los articles en las cauſas civils donats, las parts produeixen, lo qual axi per las calumnias de las parts, com tambe per los intereſſos, y affections dels Notaris, moltas voltas en exceſſiu numero ſe produeixen, demanera que ſon majors las plicas dels teſtimonis ſuperfluos, que tot lo proces, de hont no ſols ve molt dany a las parts, pero gran deſtorb perals Jutges, que es cauſa de differir la expeditio de las cauſas, pertant ab loatio, y approbatio dels tres Braços ſtatuim, y ordenam, que ninguna de las parts, tant del actor com del reo, y altres litigants en dita cauſa puga produir ſobre cada article mes de deu teſtimonis, y que aço ſe entenga, tant en los articles concernents la cauſa principal, y los merits de aquella, com tambe en los articles objectatoris, y altres qualſevol ques donen en lo progres de qualſevol cauſa.

II. PHELIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. de Cort xiij.

ITEM perque la juſticia reſte mes aſſegurada, y los reos tingan major ſatisfactio de ſos proceſſos, placia a V. Mageſtat, ſtatuir, y ordenar ab la mateixa loatio que en les cauſes criminals los teſtimonis que ſeran rebuts a effecte de capturar alguns delinquents ſian apres reſcenſits, y ratificats plenariament ans de la publicatio de les enqueſtes en preſentia del Relador, o Jutge de les cauſes ſi lo reo ho demanara, y que los gaſtos pague lo acuſador ſino ſera pobre, y eſſentho, ho pague la Theſoreria, y que los teſtimonis hajan de eſſer coneguts del mateix Jutge, o de perſona de credit, y confiança, y firmen de ſa ma la depoſitio que faran, o de ma de altri ſino ſabran eſcriurer, y que los Notaris qui rebrā la offenſa hajan de continuar, y ſcriurer tot lo que diran los teſtimonis, tant en offenſa com en deffenſa paraula per paraula com ells ho diran, ſots pena de privatio de ſos Officis, y de ſer punits com ha falſaris, y que altrament los teſtimonis no pugan ſer forçats a ſotaſcriurer, ni fer ſotaſcriure ſa depoſitio, declarant que quant lo teſtimoni no ſabra, o no pora ſcriurer de ſa ma, y la hauja de fer ſotaſcriurer, li ſia legida a ell la depoſitio, y no al que la firmara. Plau a ſa Mageſtat lo contengut en dit Capitol, excepto lo ques ſuplica que los teſtimonis ſian reſcenſits que per ſer impedimentde la adminiſtratio de la juſtitia es be ſe guarde lo acoſtumat.

Covarruvias Vic.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort xiiij.

ITEM per quant los reos ſolen ſer tant pobres que no poden pagar los gaſtos de fer venir los teſtimonis en Barcelona, y moltes voltes eſtan los mateixos teſtimonis impoſſibilitats per altres reſpectes, y atemoriſats de quels ſuccehis alguna pena, o treball de teſtificar en deffenſes. Placia a V. Mageſtat ſtatuir, y ordenar ab loatio, y approbatio de la dita Cort, que pera rebrer los teſtimonis de deffenſa ſe faſſa comiſſio als caps de les Vegueries, als Ordinaris dels Llochs, Viles, o Ciutats de dits caps de Vegueries ſempre que lo reo ho demanara, y que hajan de ſer examinats en preſentia del Aſſeſſor de dit cap de Vegueria, y que ningun teſtimoni que de poſara en deffenſa, puga eſſer capturat, que primer no conſte haver teſtificat fals en dita depoſitio. Plau a ſa Mageſtat quant aparexera al Relador, y Real Audientia convenir axi per la bona adminiſtratio de la juſtitia.

Covarruvias Vic.

DE

DE PRODVCTAS DE ACTES. TIT. XVII.

I. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lx.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio, de la preſent Cort, que ninguna producta general de actes, e inſtruments, o proceſſos ſie admeſa, ans haja de ſer ſpecial, e individua, molt clara, y certa, y ſi ſera produit algun proces, lo quil produira ſie obligat a deſignar la part del proces que volra produir, y lo effecte per lo qual exhibeix, perque la part contra qui ſera feta dita producta dels actes, o part de proces, y lo Jutge qui ha de mirar aquells ſie cert de la intentio, o cauſa per quin effecte aquells ha produit, y no ſie obligat lo Jutge a mirar ſino allo ſols, que de dit proces ſera deſignat, e ſi per ventura ſera trobat, que hajan deſignat alguna part de proces ab impertinentia, lo Advocat qui dita producta, y deſignatio, en tot, o en part impertinentment haura feta, o aconſellada, ſie punit en pena de deu ducats, applicadors a la part, contra qui ſera feta la tal productio, e ſi nos fara dita ſpecial deſignatio, no ſie admeſa la producta.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxx.

MES ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort que los actes, e inſtruments, e altras ſcripturas privadas que per las parts ſe exhibiran en la forma dita en los precedents Capitols, y no altrament, ſien inſertadas, o coſidas en lo proces, deſta manera, que per major facilitat del Jutge, y tambe de las parts, tots los actes produits per lo actor, encara que ſien per diverſos temps, ſe poſen conſecutivament a part, y no eſtigan mixturats en lo proces judiciari, y lo mateix ſe faça del reo, perque axi ſe entendran millor los drets de las parts, ſols los poders dels Procuradors ſe hajan de inſertar en lo proces per ſubſtantiar aquell, y que ſie duradora la preſent Conſtitutio fins a la concluſio de las primeras Corts.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xij.

SVpplican los dits tres Braços a V. Majeſtat, li placia ab lur conſentiment ſtatuir, y ordenar, que feta la proviſio de la denuntiatio del proces, no ſien admeſas ſupplications, ſcedulas, ni productas de actes, y inſtruments, ſino la ſola ſcedula en ſcrits, ab la qual ſe demana eſſer aſſignat a ſententia, ſino en cas que fos vingut de nou a notitia de alguna de las parts, ab lo jurament acoſtumat del qui vol produir, en lo qual cas no puga eſſer admeſa la tal producta, encara que la part jure, que novament ſien vinguts a ſa notitia lo acte, o actes, y altras ſcripturas que volra produir, ſino vna volta ſola, y no mes, encara ques demane per reſtitutio in integrum, y eſta vegada que ab lo dit jurament li pora ſer concedida, quant ho demanara, ſie ab ſcriptura, en la qual clarament haja de individuar, y narrar lo que lo acte, o actes que entenen produir contenen, a fi, y effecte, que lo Jutge puga entendre ſi fan a la deciſio de la cauſa: y ſi ſe narrara, que los tals acte, o actes eſtan en poder de altri, y ſe demana temps pera traurels, y produirlos, no ſe li puga donar en manera alguna dilatio de mes de dos meſos, preciſos, y peremptoris, y ſi apres ſe veura que lo acte, o actes que produiran no ſon conformes, al que es dit que contenien, cayga la part produint en pena de vint y ſinc ducats applicadors als pobres del hoſpital, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat, entenent tot lo ſobredit en las parts ſolament, a las quals es licit ſupplicar de la ſententia difinitiva proferidora.

)(✠)(

DE INTIMAS.
TIT. XVIII.

I. FERRANDO Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap.xxxij.

PER quant per relations de Porters de las intimas ſe ſon fets molts abuſos, ſtatuim, e ordenam, que de aqui avant los Porters, quant faran alguna intima, hajan a fer relatio encontinent al Scriva de la cauſa, e hajan a dir la perſona a qui hauran donada la intima, e lo die, e la hora, e lo Scriva ho haja continuar en lo proces, e aço mateix ſie ſervat en los miſſatges de las Corts dels Ordinaris.

II. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap. xxj.

STatuim, y ordenam, que las intimas per los Porters, y miſſatges, axi de la Reyal Audientia, com dels Portants veus de General Governador en los dits Principat, y Comtats, y altras Corts ordinarias, axi Reyals, com de Barons, ſien fetas en ſcrits, e los Scrivans hajan de fer aquellas, e Soteſcriurelas de ſon nom, e ſi axi no ſera fet, ſien hagudas per no fetas.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap.xxxviiij.

AJuſtant a la Conſtitutio feta en las Corts fetas en lo any M.D.xxxxij. Capitol xxj. ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que los Scrivans de las cauſas hajan de fer las intimas certas, e indubitadas, ſpecificant la cauſa entre quinas perſonas, y devant de qui, o a relatio de qui ſe porta, y lo nom, y cognom del qui la donada, y en quin nom la ha donada, y de aquell a qui ſe fa la intima, y en quin nom ſe li fa, ſi com a principal, o com a procurador, altrament ſien hagudas per no fetas, y lo Notari perda tot lo ſalari del proces, y altres per caſos de aquella cauſa, y incorrega en pena de deu liuras per cada vegada.

DE DENVNTIATIONS DE PROCESSOS.
TIT. XIX.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxxiij. Cap.xviiij.

MES ſtatuim, e ordenam, que paſſats los dits terminis, lo Scriva de Manament del proces, requeſt per la part, haja portar lo proces al Relador de la cauſa dins ſis dies, apres que ſera requeſt, e ſi dins dit termini no portava dit proces al Relador, ipſo facto perda lo ſalari de las ſcripturas, e no lin puga eſſer feta raho en juy, ni fora juy: e que lo Relador dins tres dies immediadament ſeguents, apres que lo dit proces li ſera portat, haja a denuntiar al Preſident, com ell te tal proces a relatio, ſots lo jurament per ell preſtat: e lo Preſident del dit Conſell, tots Diſſabtes, o lo die abans ſi lo Diſſabte ſera feriat, en preſentia del Conſell haja denuntiar, e fer continuar en memoria, e deliberar, e ordenar, que las cauſas que primer li ſon eſtadas denuntiadas ſe hajan a fer la ſemmana ſeguent, ſervat lo orde de la denuntiatio demuntdita, ço es, que las que primer li ſeran eſtadas denuntiadas, primer ſe hajan expedir, ſegons la forma devall ſcrita, ſi doncs no occorria alguna coſa, que al conſell paregues eſſer neceſſari ques fes, e que lo dit apuntament ſe haja a intimar lo dit die mateix a las parts de qui ſera interes.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D.x. Cap. v.

STatuim, y ordenam, que las denuntiations de las cauſas ſe hajan a continuar en lo original proces per ma del Relador, e no ſie neceſſari, que lo Relador ho diga al Preſident: e que lo Scriva del proces ſie tingut a ſcriure lo die de la dita denuntiatio

en

en lo libre de las denuntiations que tinga lo Preſident, dins tres dies apres de eſſer ſcrita dita denuntiatio en lo dit original per lo dit Relador, com dit es.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap.viij.

STatuim, e ordenam, que quiſcun Doctor del Reyal Conſell haja a tenir vn libre, en lo qual haja a ſcriure totas aquellas cauſas qui li ſon comeſas a decidir, a fi que ſapia quinas ſon denuntiadas, y puga aquellas ſententiar, ſegons lo orde que las tindra continuadas, ſervat empero lo orde de la denuntiatio.

IV. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any M. D.xxxxij. Cap.xviij.

PErque los litigants pugan ſaber en quin orde, y quant ſe han de fer las lurs cauſas, ſtatuim, y ordenam, que totas las cauſas denuntiadas, y que per avant ſe denuntiaran, vltra lo libre de las denuntiations en que ſon ſcritas, hajan eſſer continuadas en vn altre libre, ſegons lo orde en que ſon, y ſeran denuntiadas, continuant hi lo die, mes, y any, ſi ſon cauſas majors, o menors, y qui es lo Relador, y Scriva, lo qual libre eſtiga en caſa del Prothonotari, o de ſon Loctinent, y ſie communicat a tots los qui veure lo volran, ſenſe ſalari, ni paga alguna.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D.xxxxvij. Cap. vj.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que paſſats los dits terminis, lo Relador de la cauſa, apres que li ſera demanada denuntiatio de proces vna, dues, o tres vegadas, haja de proveir la dita denuntiatio de proces, al mes larc dins quinze dies.

***

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap.xxxviij.

ESſent entre vnas parts diverſos proceſſos en vna mateixa ſala, que tingan connexitat de merits, y de materia, que la ſententia en lo hu ſos viſta declarar los merits de la altra, ſtatuim, y ordenam, que no obſtant lo orde de denuntiations, ni altre, dits proceſſos, ſi a la Audientia Reyal ſera viſt, ſe degan diffinir, y ſententiar en vn mateix temps.

VII. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la denuntiatio del proces ſe faça ab proviſio, y de la manera que fins aci ſe es acoſtumat de fer, ſens empero conceſſio de algun temps, es a ſaber, de las cauſas fins en quatrecentes liuras com a menors, y de las altras com a majors.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort viij.

COM per la poca obſervança del que acerca del orde com ſe han de deſpedir, y declarar las cauſas de la Reyal Audientia eſta diſpoſat per las Conſtitutions del Rey Don Ferrando Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Capitol. xviiij. y de V. Majeſtat en las Corts en la preſent Vila celebradas lo Any M.D.xxxxvij. Capitol vj. ſe hajan cauſat molts danys, e diſpendis a las parts litigants, majorment a las que ſon pobres, ſupplica perço la preſent Cort a V. Majeſtat, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que ſi per las parts ſera depoſat lo ſalari, lo Relador, en la expeditio de las cauſas li ſeran comeſas, haja de ſeguir lo orde, que ab diras Conſtitutions eſta diſpoſat, ſens altra inſtantia, y diligentia, y aquell no puga dit Relador interrompre per ninguna cauſa, o raho, ſots las penas contengudas en la Conſtitutio vulgarment dita de la obſervança, y altras contra los violadors de Conſtitutions ſtatui-

ſtatuidas, y ordenadas: Entes empero, que ſi per falta de inſtantia de alguna de las parts la ſententia dexara de publicarſe, puga divi-dirſe lo ſalari de aquella cauſa, com ſi la ſententia fos publicada, pus empero ſie Scrita en lo Proces, y liurada al Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas al Regent la Cancellaria, y feta fe per algu de dits Preſidents en lo mateix albara del ſalari, que no eſta per lo Relador de ſer publicada, perque ab dita certificatoria del Preſident los Deputats pugan ſaber, que lo ſalari de dita cauſa entra en diviſio, y compartiment, y feta dita certificatio al peu de la poliça del ſalari per algu dels Preſidents, ſie tornat lo Proces al Relador, pera que tinga cuſtodia de la ſententia, fins que a inſtantia de alguna de las parts ſie publicada. Plau a ſa Majeſtat, revocant tots abuſos: Reſervant arbitre a la Reyal perſona ſola, y no de ſon Loctinent General, demanar expedir las cauſas, que li parra mes convenir.

VIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viiij.

IAtſie per la Conſtitutio del Sereniſſim Rey, y Emperador Don Carlos de glorioſa memoria Pare de voſtra Majeſtat, en las Corts celebradas en la preſent Vila de Montſo lo Any 1542. Capitol 18. començant. *Perque los litigants, &c.* Eſtigue diſpoſat, que totas las cauſas denuntiadas ab lo orde, y forma en dita Conſtitutio exprimits, ſoſſen continuadas en vn libre, lo qual eſtigue en caſa del Prothonotari, o ſon Loctinent, y aquell ſens ſalari algu fos communicat a tots los quil volrien veure, perque los litigants pogueſſen ſaber en quin orde, y quant ſe han de fer ditas lurs cauſas, empero com ab la dita forma del libre tantſolament no reſten las parts ab ſufficient noticia, en quin loc eſtan lurs cauſas, y ſi encara tenen neceſſitat de informar de lur juſtitia, y donar los memorials de lurs pretenſions, y per cauſa de dita ignorantia, ſolicitan la expeditio de lurs cauſas abans de hora, conſumint lur temps, y patrimoni per hoſtals, y altrament fora lurs caſas, anant molts anys derrera los Jutges, per obviar a tants notables danys, y diſpendis de las parts, ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que encontinent apres de la celebratio de las preſents Corts, totas las cauſas denuntiadas, y ques denuntiaran per los Doctors de la ſala del Canceller, ſe hajan per lo orde de lur antiquitat de continuar en vn libre, y las de la ſala del Vicicanceller, y en ſon cas del Regent la Cancellaria ſe hajan per lo mateix orde de lur antiquitat de continuar en altre libre, y aquells hajan de ſer poſats en las mateixas inſtantias, ahont los dits Preſidents tindran lurs audientias, perque ſien manifeſts a tots los litigants, y en dits libres, de ma propria de dits Preſidents, o en preſentia ſua de lur manament, ſe haja encontinent de borrar lo nom de la cauſa, que per ſon torn ſera per ſententia diffinitiva declarada, o ab concordia de las parts, y altrament per renuntiatio de alguna dellas, renuntiada, y en la tercera ſala que voſtra Majeſtat a ſupplicatio de la Cort ſera ſervit erigir, eſtiga tambe ſemblant libre en poder del mes antic Doctor de dita Sala. Plau a ſa Majeſtat, revocant tots los abuſos, reſervant arbitre a la Reyal perſona ſola, y no de ſon Loctinent General de manar expedir las cauſas que li parra mes convenir.

DE COMMUNICATIO DE PROCESSOS. TIT. XX.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxviij.

STatuim, e ordenam, que qualſevol delat, qui per informatio rebuda ſera proveit eſſer pobre, eſtant en la almoyna, o no eſtant, la vegada que ſera publicada la enqueſta, e donada la demanda, lo Notari del Proces haja a communicar a ſon Advocat lo dit Proces de dita cauſa, tant quant ſera meneſter per defenſa de dit delat a coneguda del Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, e per com-

communicar aquell, no ſien forçats a pagar algun ſalari.

II. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. iiij.

PER la bona adminiſtratio de la juſtitia ſtatuim, y ordenam, que de aci al devant, los originals Proceſſos en las cauſas civils hajan eſſer communicats per los Notaris, y Scrivans de aquells al Advocat de las parts quiu demanara, vna vegada tantſolament, per lo temps que parra al Relador de la cauſa, no obſtant qualſevol prohibitions fetas, o faedoras, ſi doncs a la ſala a hont ſera la cauſa no apparra, ſe degues communicar mes avant, en lo qual cas ſe pugan communicar per tres vegadas tantſolament, per la qual communicatio lo Scriva no puga exigir per lo peatge, y communicatio mes de dos reyals per quiſcuna vegada, y dels pobres vn reyal tantſolament, y ſi lo contrari ſe fara per algun Scriva, dit Scriva perda lo ſalari del proces, y aquell li ſie levat, y comanat a altre Scriva: E perque los originals Proceſſos nos pugan occultar, o perdre, ſtatuim, y ordenam, que lo Scriva, ans de communicar aquell, haja de nombrar las fullas del dit Proces, y ter memorial dels actes conſuits, e inſertats en dit proces, y tenir vn libre, en lo qual continue lo die, mes, y any que communicara aquell, y a quin Advocat lo communicara, deſignant lo dit original entre quinas parts ſe aporta, y qui es lo Relador: Y lo Advocat a qui ſera communicat dit proces ſe haja de ſotaſcriure en dita ſcriptura, e quant lo Scriva cobrara dit original, haja de Scriure la recuperatio de aquell, poſant hi lo die, mes, y any quel cobrara, e haja borrar lo Scrit de la communicatio feta, e lo mateix ſie ſervat, quant lo Scriva portara lo proces al Relador, y lo contengut en la preſent Conſtitutio comprenga tots los Scrivans, axi de Manament, y altres Scrivans qui ab ells Scriuran, e altres de las Corts dels Portant veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y altres Corts, axi de ordinaris, com de Jutges delegats.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xv.

ATtes q̃ los Notaris ſon eſtrets a aportar los proceſſos als Reladors dins breu termini, y pories ſeguir, que eſſent communicats als Advocats hi feſſen cõtrari en reſtituirlos, perço ſtatuim, y ordenam, que a requeſta de paraula feta per los Notaris a qui tocara a qualſevulla Porter de la Reyal Audientia, dit Porter haja de anar a cobrar los Proceſſos dels Advocats de continent, y no admetan rahons algunas de dits Advocats, ſino que prengan los dits Proceſſos, y aquells liuren al Notari.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap, xxxxvj.

DEclarant lo Capitol fet en la vltima Cort en la preſent Vila de Montſo celebrada, ſtatuim, e ordenam, que los Proceſſos criminals ſien communicats als Advocats, com en dita Conſtitutio es ordenat, ço es, donant per tal communicatio la part dos reyals, y ſi es pobre no res, e aço ſots pena de privatio de lurs Officis, la qual communicatio ſe faça dels Proceſſos, y a las perſonas que apparra al Reyal Conſell, y als rics que apparra, y de la manera que apparra, ſalvat dret de copia al Scriva, y del ques pagara ſie obligat de fer albara a la part.

V. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. v.

DEclarant las Conſtitutions fetas en las Corts celebradas en la preſent Vila de Montſo. Any M. D. xxxxij. Capitol iiij. y en las Corts de M. D. xxxxvij. Capitol xxxxvj. en las quals ſon poſadas las paraulas, *Salvat dret de copia*, ſtatuim y ordenam, que ditas paraulas no comprengan cas algu, ſino quant expreſſament la part demanara, o volra copia del proces, axi civil, com criminal, y q̃ no volent la part copia ſitso communicatio, no ſie licit al Notari del dit proces demanar, ni exigir mes dels dits dos reyals,

com

com en ditas Conſtitutions es diſpoſat, ſots pena de perdre ſon ſalari.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap.xviij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que eſſent publicada la enqueſta a algun pobre pres, y havent proveit, o manat al Notari lo Jutge de Cort ques comunic la enqueſta del dit pobre pres a hu dels Advocats dels pobres, lo Notari de aquella ſie tingut lo mateix die del manament donar, o enviar la tal enqueſta a hu dels Advocats dels pobres, ſots pena de cada vegada de dotze liuras Barceloneſas pagadoras per lo dit Notari a qui ſera manat, y lo contrari fara, applicadoras a la pia almoyna de dits pobres preſos, y que dita pena ſie irremiſſible.

VII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap.Lxxxiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que la communicatio del proces, apres de eſſer denuntiat y no abans, ſe puga demanar vna volta per las parts, o per lurs Advocats verbalment, y lo Jutge, o Relador la haja de donar, ſegons es lo proces, y conforme al temps de la Conſtitutio, lo qual nos puga allargar, per lare que ſie lo proces, per mes de vn mes, encara que los Advocats de la part a qui ſera concedida dita comunicatio ſien molts: Y en cas que lo Advocat eſſent ſol moris, o ſen anas per lare temps de la Ciutat, Vila, o Loc a hont ſe tractara la cauſa, y la part hagues de pendre nou Advocat, y no en altra manera, ſe haja de donar altra communicatio conforme la primera, y que ſie duradora la preſent Conſtitutio fins a la concluſio de las primeras Corts.

***

VIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. Lxxxxix. Cap.xxj.

ITem ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuim, y ordenam, que los Canceller, Regent la Cancellaria, Theſorer, Doctors de la Real Audientia, Advocats Fiſcals, civils, y criminals, y procuradors Fiſcals, quant los Notaris de les cauſes los aportaran los Proceſſos, o actes pera fer declarations, ſententies o altrament, hajan de fer albara de la rebuda de aquells.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam, que la Conſtitutio feta en les vltimes Corts de Montço, del Any M.D.Lxxxv. comẽſant. (Mes avant.) Capitol Lxxxiij. que diſpoſa, que denuntiat lo proces, ſe puga tant ſolament vna volta concedir comunicatio de aquell: ſia porrogada fins a la concluſio de les primeres Corts per nos celebradores, y ajuſtant anaquella que abans de la denuntiatio del proces, ſe done comunicatio a les parts de tot lo proces, ſi la demaneran, per dos reals, y aço tant ſolament per temps de vint dies.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvj.

AXibe ab la mateixa loatio y approbatio, ſtatuim, y ordenam que los Notaris, y Scrivans del criminal hajan de comunicar als Advocats dels preſos los proceſſos ab ſalari de dos reals com eſta ja provehit per Conſtitutions, exceptats los pobres preſos, y miſerables als quals ſels haja de dar comunicatio, y en ſon cars copia ſens algun ſalari, a pena de deu lliures, y no pugan forçar als preſos que prengan copia dels proceſſos, ſino fos que en ells foſſen inculpades altres perſones que no ſon capturades, perque en tal cars podran fer pendre dita copia perque nols deſcobran los merits del proces que conve eſtigan ſecrets.

DE

DE MEMORIALS DE PROCESSOS. TIT. XXI.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D.iij. Cap. xxij.

PER major expeditio de las cauſas ſtatuim, y ordenam, que quant ſera acabat lo proces, e ſe aportara al Relador per fer la relatio, lo Notari haja a fer memorial de tots los actes, e dels noms dels teſtimonis que ſeran en lo proces, e nombrar las cartas de aquell, e donarlo al Relador.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xxxxviiij.

STatuim, e ordenam, que los Notaris ſien tinguts de nombrar los proceſſos criminals, e fer memorials en aquells, axi com ſe fa dels proceſſos civils, ab las mateixas penas.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvii. Cap. xviiij.

LOS Scrivans de manament, dins trenta dies apres que lo proces ſie denuntiat, hajan de fer memorial complit de tots los teſtimonis, actes, y ſcedulas en que hauran fetas productas de actes, o proceſſos que eſtaran en lo proces, y ſi alguns proceſſos ſeran ab ſcedulas exhibits, quen hajan de fer mentio en dit memorial, lo qual memorial haja de eſſer poſat en la cara del proces original, y amoſtrat a las parts, perque ſien advertits dits Scrivans ſi alguna coſa hi hauran obmeſa, o no be declarada, e ſi no ho faran, ſien privats del proces, y ſalari degut, y per lo dit treball ſien pagats a arbitre del Relador, encarregant ne la conſcientia de dits Reladors, e ſien pagats del dit memorial igualment per las parts.

IIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo Any M. D.Liij. Cap. de Cort. vij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los Notaris Reyals ſubſtituts dels Scrivans de manament hajan, y ſien tinguts de fer los memorials en los proceſſos, conforme al orde donat en la Conſtitutio en las vltimas Corts feta Cap. xviiij. ſens que ſobre aço hajan de ſer requeſts per las parts, nils haja de ſer beſtreta part del ſalari, ſots las penas en dita Cõſtitutio contengudas. Plau a ſa Alteſa, ab tal empero que ſien pagats los dits Scrivans ſubſtituts a conexenſa del Relador, hagut eſguart als treballs ſoſtenguts.

DE RELATIONS DE PROCESSOS. TIT. XXII.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M, CCCC. Lxxxxiij. Cap. xx.

SEgons lo apuntament fet en lo diſſabte, las cauſas ſe hajan continuar, oir los Advocats, votar, e cloure, y expedir, ſervant la Conſtitutio de la Reyna Dona Maria començant. *Per donar orde, &c.* Entes empero, que no obſtant dita Conſtitutio de la Reyna Dona Maria, en lo que diſpoſa ſobre la facultat donada al Preſident en fer inſtruir lo proces, ſie ſervat lo Capitol per nos fet en la preſent Cort començant *Publicats, &c.* ſobre las dilations, e terminis, e inſtruir lo proces, per forma, que lo Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas Regent la Cancelleria, e dit Conſell, en virtut de dita Conſtitutio de la Reyna Dona Maria no hajan facultad de fer pus amplament inſtruir lo proces, attes que per lo demuntdit Capitol hi es ja plenament cerca dita inſtructio, proveit.

(✠)

II. GER-

II. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon, en la Cort de Montſo, Any M. D. xij.
Cap. xij.

PER major expeditio de la juſtitia ſtatuim encara, y ordenam, que los Reladors de las cauſas ques menaran en la Regia Audientia, que ſe hauran de traure en ſemmana ſegons forma de las Conſtitutions hajan haver viſt, y regonegut los proceſſos de las ditas cauſas, abans de metre aquellas enſemmana.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij.
Cap. xiiij.

PER quant poc valria ſer ordenat, que reſecadas dilations ſuperfluas ſe vinga a la denuntiatio del proces, ſi los Reladors apres no feyan deguda diligentia, pera venir a ſententiar la cauſa, per tant ſtatuim, e ordenam, declarant las altras Conſtitutions, y mente de aquellas, que en virtud del juramẽt que tenen preſtat, y preſtaran de la obſervança de las preſents, y altras Conſtitutions, y de la ſententia de excomunicatio per ells oida, y que oiran, hajan de inſiſtir los Reladors, y Conreladors ab diligentia en veure los proceſſos, y aquells en ſon cas aportar, y legir en la Reyal Audientia, com bons Jutges deuen, y ſon obligats, y per major, y mes breu expeditio de la juſtitia, y perque juntament en vn mateix temps ſe pugan expedir moltas cauſas plenarias en quiſcuna ſala, de aci avant no ſie neceſſari ſervar lo orde de poſar las ditas cauſas plenarias en ſemmana, empero ques ſerve lo orde de las denuntiations, exceptat vna cauſa, que per nos el Princep ſe exprimira.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

STatuim, e ordenam, que en lo temps que las cauſas ſe deuen diſputar en la Reyal Audientia, los Reladors en preſentia de las parts, o de ſos procuradors, ſi eſſer hi volran, y de ſos Advocats, hajan, y ſien tinguts fer relatio de ells larga del fet, actes, y teſtimonis del proces en ſcrits, o de paraula, ſegons ſera ben viſt al Relador, demanera ques diga, y ſe refereſca, lo que per quiſcuna part es eſtat deduit, y produit, y lo que contenen las productas.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxj.

LAS paraulas ques faran per los Reladors en la Reyal Audientia, ſe faſſan ab tot effecte, y complida relatio del que es neceſſari, y conve relatar peral dit article, y ſi no ſera feta paraula, y ſe poſara en la proviſio, encorrega lo tal Relador en las penas del Capitol de la obſervança, y ſie punit a arbitre del Loctinent General, ab conſell dels Doctors de la Sala.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij.
Cap. xxxvij.

COM per Conſtitutio feta per nos, en las Corts de Montſo, en lo Any M. D. xxxxvij. Capitol xxj. començant. *Las paraulas ques faran, &c.* ſie prohibit als Reladors de poſar en las proviſions, facto verbo en la Reyal Audientia, que no hajan fet paraula ab effecte, y que qui tal fara incorrega en las penas del Capitol de obſervança, y pretenen algunas vegadas las parts, que nos fa conforme a dita Conſtitutio, y es quaſi impoſſible poder ſe ſaber ſi ne han feta paraula, o no, y axi dita Conſtitutio reſta eluſoria, y las parts a las voltas molt damnificadas, ab loatio, y conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, quey haja vn libre a part del ques porta de las concluſions, en lo qual per lo Scriva de manament ſe hajan de continuar totas las paraulas ques fan en la Reyal Audientia de intermedis, e altras proviſions, e que lo Scriva de manament ſie obligat, dins tres dies comunicarho a las parts requeſt quen ſie, y que ſie duradora fins a las primeras Corts.

)(✠)(

DELS

DELS DVBTES, Y PVNCTS SE HAN DE DONAR EN LAS CAVSAS. TIT. XXIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam, que los Jutges Reladors de las cauſas en la Reyal Audientia, apres de eſſerlos donat los memorials in jure, ſi las parts donar los volran, quant ſe informaran per los Advocats, hajan a dir los punćts quels parran neceſſaris per la bona decifio de la cauſa, los quals ſe hajan donar ab lo parer de la ſala.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. x.

AJuſtant a la Conſtitutio en la vltima Cort en la preſent Vila de Montſo celebrada, ſtatuim, y ordenam, que los punćts ſe hajan de donar en ſcrits als Advocats, en lo temps que en dita Conſtitutio fonc ordenat, e ſi apres de la diſcutio de aquells occorrien altres punćts, que ſe hajan per lo ſemblant a donar en ſcrits als dits Advocats.

III. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxiiij.

EN los caſos, en los quals per Conſtitutions de Cathalunya eſta diſpoſat, que las parts pugan demanar los dubtes reſultants del proces, y auditio de Advocats en la Reyal Audientia, o fora della, eſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que ſie demanat ab ſupplicatio, o ſcedula, y lo Relador ſie obligat a donarlos, y aſſignarlos die per oir los Advocats en preſentia de las parts, y los dubtes ſien poſats en lo proces, ajuſtant en aço a las Conſtitutions la vna del Any M.D.xxxxij. Capit.ij. y laltra de las Corts del Any M.D.xxxxvij. Capitol x.

IIII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC.ij. Cap. ix.

COM ſia coſa molt juſta, y rahonable per la bona deciſió de las Cauſas vertents en la Real Audiencia, de que los Jutges Reladors de aquells oygan los Advocats de las Parts per informar, donant à eſtos los duptes, y punts de aquellas, y en eſcrits, per no haveri equivocacions, y per lo mateix reſpecte poſarlos en procès, perque las parts litigants ſian aliviadas del gaſto, que moltas vegades pateixen en fer Memorials en fet, y en dret, fora dels punts, y duptes que los Jutges Reladors, regoneixen per la Deciſiò de las Cauſas; com de fet aixi ſe troba ſtatuhit, y ordenàt ab las tres Conſtitucions, que ſon baix lo Titol. *Dels duptes, y punts ſe han de donar en las Cauſas*, lo que de preſent, y anys ha no ſe obſerva, eſſent aixis, que antigament ſe practicave, la qual inobſervança es contra la publica vtilitat, en major gaſto de las parts litigants, y en ſon notable deſconſuolo: Perçò eſtatuhim, y ordenàm ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que los Doctors de la Real Audientia en totas las Cauſas, que ſeràn Reladors, antes de fer las Sentencias difinitivas, y Proviſionals hagen, y degan aviſar als Advocats de las Parts per informar, y en los informes donarlos los duptes, y punts en eſcrits, manant al Notari de la cauſa los poſe en procès, y que los motius de las Sentencias que faràn, ſian conformes als duptes donàts; entès empero, que ſi de las Sentencias fahedoras ſen ha de fer paraula en la Sala, los dits duptes ſe hagen de donar, de Vot, y reſoluciò del Doctors de la Sala, y que lo mateix ſia obſervàt en tot ab las Proviſiõs fahedoras, que ſeràn de notable interès; Y que ſentſe lo contrari de tot lo ſobre diſpoſàt, ſian las Sentencias, y Proviſions reſpectivè nullas, y no pugan eſſer executades; quedant en lo demès en ſa forſa, y valor las ditas Conſtitucions. Plau a ſa Mageſtad.

***

DE AUDITIO DE ADVOCATS. TIT. XXIV.

I. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxvij.

STatuim, y ordenam, que de aci al devant alguna cauſa no ſie diſputada, axi en lo civil, com en lo criminal, fins que lo proces ſie apunctat, y eſtiga per votarſe: E volem que la preſent Conſtitutio comprenga las cauſas pendents.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv. Cap. de Cort vj.

PER facilitar la intelligentia dels negocis civils ques tractan en la Reyal Audientia, y peraque la vna part y laltra mes punctualment puga ſaber las pretenſions de ſon adverſari, y deduir lo que convindra a lur juſtitia, y los Jurges no ſols ab inſpectio dels proceſſos, mes encara ab la concordia del fet que moltas voltas reſultara de lurs memorials, pugan ab mes certitut, y pureſa declarar, lo que ſera de juſtitia, ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que axi lo actor com lo reo, en totas las ditas cauſas civils, hajan de fer lur memorial en fet del contengut, y provat en lo proces, y liurar aquell al Relador de la cauſa dins quinze dies, apres que per dit Relador, etiam per ſon mer Offici, ne ſeran requeſts, y apres lo die, y hora que per dit Relador los ſera aſſignat, hajan las ditas parts acudir en caſa de dit Relador ab lurs Advocats, per fer combinatio de vn memorial y altre, per provar ſi ab la intervenientia del Relador poran en tot, o en part concordar, y del que ja de dits memorials en fet, y apres ab la intervenientia del Relador eſtara entre las parts concordat ſobre lo fet, y provat en proces, ſie per lo Notari de la cauſa fet vn memorial a part encontinent, en preſentia del Relador, y de las parts, y lurs Advocats, y fermat de ma de dits Advocats, lo qual memorial, axi originalment fermat per dits Advocats, ſie coſit en lo original proces, y dels articles que no ſeran poguts concordar, ſen faça vn altre memorial, peraque de aquells caps en que ſeran tantſolament diſcordes, ſe puga propoſar lo dubte en la Audientia, y en ella legir, y apunctar las provas, que ſeran en lo proces ſobre aquell article, de que ſe haura fet dubte, y diſcordat entre las parts, y feta en la Reyal Audientia reſolutio de dits dubtes en fet, hajan de notificar aquella a las parts, peraque certificats de la veritat de tot lo fet reſultant del proces, pugan los Advocats de las parts fer los memorials en dret, ſobre los dubtes que reſultaran de dit fet, per los quals ſien donats a quiſcuna de las parts vint dies precitos, y peremptoris, paſſats los quals haja lo Relador fer la deciſio de aquella cauſa a ſolas en ſa caſa, ſi li ſera comeſa ad decidendum, o ab concluſio en la Reyal Audientia, ſi ſera de las majors, dins trenta dies apres immediadament ſeguents, ſens poder prorrogar dit termini, ſino en cas de abſentia, o malaltia, ſots las penas en lo Capitol de la obſervança contengudas. Plau a ſa Majeſtat, en las cauſas, y al temps que parra al Relador de la cauſa, o a la Audientia Reyal.

DE ORDE JUDICIARI, Y QUE LO DE LA AVDIENTIA SIE SERVAT EN LAS CORTS DELS ORDINARIS. TIT. XXV.

I. VSATGE. Si quis aliquod malum.

SI algu pendra mal, e enans que ſen venje ne querra juſtitia, ſil malfeytor la li profer, e ell apres rebujant li fa negun mal per aço, primerament li eſmen lo mal que fet li haura, e puys prena de aquell malfeytor lo dret que fer li deja. E ſi lo malfeytor contradiu a fer li dret, ſi per aço pren null mal, no li ſie alguna manera eſmenat.

II. VSATGE. Si quis homines.

SI negu haura homens qui façan mal a negu, no per ſon conſentiment, ni per ſon

per ſon manament, e ell promet de aquellas malfeytas fermar, e fer dret per ells, ſi aquells quil mal hauran pres no volen pendre dret de juſticia, e puys per aço faran algun mal, primerament ho redrecen, axi com per dret ſera jutjat, e puys prengan juſtitia del Senyor per ſos homens, axi com fer lan deura: car axi com lo mal qui es fet per fadiga de dret, no deu eſſer eſmenat, axi ço qui es fet ſobre proferiment de dret, en nulla guiſa no deu romandre, que no ſie redreçat.

III. VSATGE Si quis contra alium.

SI negun hom contra altre haura alguna querela, el citara que li faça dret, e aquell no li vol fer dret, ni per temor de Deu, ni per manament de Jutje, ni per amoneſtament de amics, ne de proiſmes, e lo clamater mogut de ira robara las coſas de aquell mobles, e invadira las immobles, e cremara caſas, e meſſes, e tallara vinyas, e arbres, e puys lo reo per algun temps vendra a dret, quinſevulla mal que haja fet al clamater, e lo guany que poguera haver pres de las ſuas coſas li redreç primerament, e puys lo clamater tot quant poſſeeix dels ſeus bens li reta, mas de aço que gaſtat ne haura, no li ſie tengut, ſino tant ſolament del guany que lin ſobrara, e puys lo reo faça dret al clamater, axi com fer ſe deura, y cove.

IIII. VSATGE Si quis dixerit.

SI negun diu, eſſerſe fadigat de juſtitia en Princep, ni en Bisbe, ni en ſon Senyor, ne en ſon adverſari de dret, o li allevara que ſie gitat de pau, e de treva de Senyor, o dira que ſon Senyor lo ha acuydat, o deſafiat, ſi provar no ho pora, eſmen li tots los mal feyts que per aço fara, e puys faça ſon clam, e quira juſtitia, e deman dret, axi publicament, e moltas vegadas, que no li puxa eſſer negat.

I. FERRANDO Segõ, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxxiij.
Cap. xxviiij.

VOlem, ſtatuim, e ordenam, que las cauſas, pendents en la Reyal Audientia ſien compreſas en las preſents Conſtitutions, e orde poſat en aquellas, ço es, prenentlas en lo punt en que ſon, e de aqui avant en lo que apres ſe haura a fer, ſe ſerven las ditas Conſtitutions, e orde de aquellas.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D.xxxxvij.
Cap. xxxvj.

AJuſtant al Capitol viij. de la Cort en la preſent Vila de Montſo, en lo Any M. D.xxxiiij. celebrada, ſtatuim, y ordenam, que lo orde en la preſent Cort ſtatuit en los proceſſos, y cauſas ſie obſervat, y continuat en las Audientias dels Portant veus de Governador dels dits Principat, y Comtats, y en las Corts dels altres Ordinaris Reyals que tingan Jutges Ordinaris, Aſſeſſors, o Aſſidents preſents en las Ciutats, Vilas, o Locs Reyals, y que la diſpoſitio de dit Capitol, y del preſent ſie ſervada ſimpliciter, y comence, y haja començar trenta dies apres de la concluſio de la preſent Cort.

III. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij.
Cap. xj.

STatuim, y ordenam, que la Conſtitutio feta en lany M. D. xxxxij. Capitol, xvij. y la Conſtitutio de las Corts proppaſſadas de M. D. xxxxvij. Capitol xxxvj. haja loc en los Conſiſtoris de la Deputatio, Ballia General, y altres qualſevol Ordinaris del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cordanya, entes empero, que en lo preſent Capitol no ſien compreſos los qui de preſent hi ſon.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que en las cauſas feudals, y emphiteoticarias ſe haja de ſervar lo orde de littibus abreviandis, lo qual ſe ſerva en la Reyal Audientia, y en las Corts ordinarias dels Locs Reyals.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxv.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en totas las cauſas ques portaran devant los Jutges ordinaris Reyals, haventhi en la tal Vila, o Loc Doctors que hi pugan entrevenir, no ſien admeſas, ni proveidas ſcedulas, que no ſien ſotaſcritas per algun Doctor, o Advocat approbat, com fonc per nos diſpoſat en las cauſas ques portan devant los Jutges de taula, per Conſtitutio feta en lo any M. D. xxxxvij. Capitol Lx. y en la Reyal Audientia, ſi ya no es en la propria cauſa, en lo qual cas pugan eſſer admeſas ſcedulas de la mateixa part, e que la preſent Conſtitutio no comprenga los qui vuy practican.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxvij.

PER quant ab las Conſtitutions de las Corts del Any M. D. xxxiiij. Cap. viij. y ab altre del Any M. D. xxxxvij. Capitol xxxvj. eſta ſtatuit, que lo orde vulgarment anomenat, *De littibus abreviandis*, fet en las Corts de Sancta Anna, ſie obſervat, no ſols en la Reyal Audientia civil, y en las Corts dels Portants veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, mes encara en las Corts dels altres Ordinaris Reyals, que tingan Jutges ordinaris, Aſſeſſors, o Aſſidents preſents en las Ciutats, y Locs Reyals, perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſie ordenat ara lo mateix ab lo orde judiciari, que per Conſtitutions ſera en las preſents Corts ordenat, revocant qualſevol Conſtitutions, en quant contrariaſſen, ni alguna coſa differiſſen, ab lo que ab lo preſent orde judiciari ſera ſtatuit.

VII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort x.

PErque la experientia del paſſat ha monſtrat, que la multiplicatio de ſupplications, y ſcedulas que los Advocats fan en ſcrits en caſos no neceſſaris, y los altercats voluntaris fins aſſi ſon ſtats molt gran part de fer grans proceſſos, y axi diferir la declaratio de las cauſas, perço per abreviar los plets, y facilitar la expeditio de las cauſas, y tambe per relevar a las parts de las deſpeſas voluntarias ques fan vuy ab los Notaris, ſupplica la preſent Cort a V. Majeſtat, que ab lur loatio, y approbatio li placia ſtauir, y ordenar, que las ſupplications, y ſcedulas en ſcrits, ſino en los caſos exceptats en las Conſtitutions, y Capitols de la preſent Cort, no ſe admetan de aſſi a vant en las cauſas civils, que ſe aportaran en la Real Audientia, ans tot lo que ſe offerira en aquel judici, ara ſien altercats, o altre qualſevol incident, o emergent, per las parts ſe haja de deduir de paraula, y no en ſcrits, y tambe per lo Jutge ſien decidits verbalment, e ſi per error, o altrament, ſupplications, o ſcedulas, o altras deductions de las parts ſeran rebudas en ſcrits, o proveidas, nos puga haver raho de aquellas, ni ſe puga comptar entre las fullas del proces, ni per aquellas pagar alguna coſa al Notari, y aço proceeſca, y ſe haja de ſervar tambe en los proceſſos, y cauſas de ſegonas, y terceras inſtantias. Plau a ſa Mageſtat, y que lo mateix ſe guarde en los proceſſos de liquidacions, y majors deliberations, y execution.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xj.

PER quant la dita Cort confia, que V. Majeſtat reſecara lo numero exceſſiu dels Notaris qui ſcrivien en la Sala, aſſignant a cada vn dels Doctors de la dita Reyal Audientia tres, o quatre Notaris que ſcrigan los proceſſos, que reſpectivament davant de cada vn de ells ſe ventilaran, y que los dits Notaris las horas que los dits Doctors de la Reyal Audientia tindran vbert ſon ſtudi, y daran a las parts audientia en ſas caſas, aſſiſtiran tots los dits Notaris, y cada hu de ells ab lo Doctor, a qui ſera aſſignat per Notari, lo que ſe enten ſera de grandiſſima vtilitat per la breu expeditio de las cauſas, ſupplican los tres Braços a V. Majeſtat, que ab lur approbatio, y conſentiment li placia ſtatuir, y ordenar, que los dits Notaris

a las

a las horas ſobreditas hajan de aſſiſtir perſonalment en las caſas de dits Doctors, y cada vn de dits Notaris haja de tenir, y aportar vn libre, e o regiſtre, o dietari, en lo qual ſe hajan de continuar tots los incidents, y proviſions verbals, que en ditas cauſas ſe faran, y la part que volra deduir alguna coſa de paraula, faça citar primer a la part altra, o a ſon Procurador en ſcrits, ab prefixio de die, y hora la qual citatio haja de expedir lo Notari, ſens ſperar de tenir ſpecial commiſſio, ni manament del Jutge, o Relador de la cauſa, e citada dita part contraria, lo die, y hora aſſignat, eſſent aquell preſent, o ab contumacia abſent, la part que haura obtenguda dita citatio, dedueſca de paraula, tot lo que volra, e lo Jutge, e Relador, oidas las parts, e o ſos Advocats, verbalment proveeſca, lo que ſera juſt, e ſi hi tindra dubte, feta paraula a la Reyal Audientia, o ſens ella, apres fara dita proviſio verbalment, e dita proviſio per lo Notari de la cauſa ſe haja de continuar en lo dit libre, o regiſtre, y dita proviſio tantſolament apres haja de continuar en lo dit proces, ſi alguna de las parts ho demanara, revocant la Conſtitutio del Any 1547. Cap. 4. En quant en la proſſecutio, y deciſio dels altercats dona altra forma de la contenguda en lo preſent Capitol, entenent que en dit verbal nos puga tractar en aqueſt cas ſino del altercat, o incident, o emergent de aquell, y q̃ ſie la preſent Conſtitutio duradora fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat, y que la reſecatio, y compartiment dels Notaris ſe faça, ſegons ſera ordenat per los Preſidents.

IX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. xxxxviij.

PER quant es coſa molt convenient que lorde judiciari que appareixera ſervarſe en la Reyal Audientia ſia guardat, y ſervat en los demes tribunals per evitar los molts inconvenients que ſent lo contrari ſeguirſe porian: Perço ab loatio y approbatio de la preſent Cort, ſtatuim, y ordenam que los Aſſeſſors de la Ballia General, y Procurations reals de Roſſello, y Cerdanya, y altres parts, y Loctinenties de aquells en les cauſes que en dits Tribunals ſe tractaran ſien obligats ha ſeguir lo orde que ſe ſervara en la Reyal Audientia, y que la preſent Conſtitutio ſia duradora fins ala concluſio de les primeras Corts.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lxv.

ITem placia a V. Mageſtat ſtatuir, y ordenar que totes les ſcedules, o deductions hajan, y degan eſſer firmades per los Advocats, y provehides de ma propria dels Jutges, y ſien buydades en lo proces, encaraque la part no ho deman. Plau a ſa Mageſtat, ab que ſobre cada altercat ſe puga donar vna ſola ſcedula per cada part, ab vna reſpoſta a dita ſcedula, y replica tantſolament.

Covarruvias Vic.

DE CAUSAS SUMMARIAS. TIT. XXVI.

I. VSATGE. Item inviolabili.

AB inviolable obſervatio manam fermament eſſer guardat, que com ſe eſdevendra, algun caminant, o eſtranger ab alguns dels noſtres ſorſmeſos pledejar, que toſt, e ſens triga ay tal plet ſie ab deguda fi termenat, car inica coſa ſeria, ſi aytals perſonas, qui a perills de camins, e a fortuna de rius ells mateixs, e lurs bens ſovint expoſan, contra arbitre de lur propria voluntat en algun loc havien a fer longa triga.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxiiij.

MES ſtatuim, e ordenam, que no obſtant lo orde, dilations, e termens demunt, e dejus deſignats, las cauſas ſummarias, com de aliments, e poſſeſſorias, commandas, e de foraſters, e altras que de ſa natura requeren ſummaria cognitio, e per prompta probatio ſon liquidas, e las cauſas executivas ſe hajen breument expedir, no

obſervadas ditas dilations a arbitre del dit conſell, o de aquell a qui ſera commeſa la cauſa en ſon cas.

II. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D.xx. Cap. xxj.

ANyadint a la Conſtitutio feta en Sancta Anna, Cap.xxiiij. ſtatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que las cauſas poſſeſſorias, e de aliments, e de marcas, e repreſalias, e altras que de ſa natura ſon ſummarias, no ſe hajan a denuntiar, ſino a effecte que la denuntiatio ſie terme excluſiu, per no poder mes inſtruir lo proces, e ſi ſeran majors de dos centes liuras, feta paraula, e concluſio en lo Conſell ſe hajan a expedir, ſens traure las en ſemmana, aſſignat primer empero a oir los Advocats en caſa del Relador, o ſi per las parts, o alguna de aquellas era demanat en la Audientia Reyal, ço es en la Sala de hont ſera lo Relador.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxvj.

MES ſtatuim, e ordenam ab loatio, y conſentiment de la preſent Cort, que las cauſas de cautions ques preſtaran, o ſeran preſtadas en cauſas executivas, o altras, de las quals ſera feta executio, que ditas cauſas, e judicis de cautions ſe hajan a expedir breument ab dilations arbitrarias, e ſens denuntiatio de proces, ſino a effecte que ſie terme excluſiu, per no poder inſtruir mes lo proces, e ſens traure en ſemmana, e ſi ſeran majors de doſcentes liuras ſe hajan a expedir ab concluſio de la Audientia, aſſignat primer a oir los Advocats en caſa del Relador, o ſi per las parts, o alguna de aquellas era demanat en la Audientia Reyal, ço es en la Sala de hont ſera lo Relador, e lo mateix ſie ſervat en las cauſas de ſupplicatio, en cas ſe ſupplicas.

IIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D.xxxiiij. Cap. xj.

PER major expeditio de la juſtitia ſtatuim, y ordenam, que las cauſas de graduations, y ceſſions de bens ſien ſummarias, e ſummariament, y de pla, e ſens ſtrepit, e figura de juy expedidas, e fet lo Proces en las Corts dels ordinaris, o en la Regia Audientia, e denuntiat en aquella, ſe haja a determenar, y donar ſententia encontinent, ſens ſeguir lo orde de las denuntiations de las cauſas ſummarias, entenent empero, que perço no ſien differidas las cauſas de aliments, ni la executio dels cenſals, ni cauſas de executio de cenſals, o violaris, ſegons forma, y tenor de la Conſtitutio de aquells, e Privilegis de la Scriptura de terç, volent que la preſent Conſtitutio haja loc no ſols en las cauſas eſdevenidoras, mas encara en las pendents indeciſas.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xxij.

AIuſtant a las altras Conſtitutions ſobre las cauſas ſummarias diſpoſant, ſtatuim, y ordenam, que totas cauſas dotals, o ſien de pobres, o de rics, ſien ſummarias.

VI. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap.xvj.

STatuim, y ordenam per major expeditio de la juſtitia, y per relevar las parts de treball, y deſpeſas, que las cauſas menors de deu liuras; e fins en dita ſumma tantſolament ſien ſummariament, y de pla, ſens Proceſſos en ſcrits per los Officials inferiors ordinaris, devant los quals ſe aportaran, decididas, y determinadas, continuant ſolament aquellas en los regiſtres de las cauſas verbals de lurs Corts, ab que los teſtimonis ſien redigits en ſcrits.

VII. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxiiij.

EN las cauſas empero ſummarias, com ſon de aliments, poſſeſſorias, e comandas, e de foraſters, e altras que de ſa naturaleſa requereixen ſummaria cognitio, e per prompta

ta probatio ſon liquidas, e las cauſas executivas, en las quals per las ditas Conſtitutions de Sancta Anna Capitol 24. y altras es eſtat ordenat, que ſe hajan breument expedir, no obſervadas las dilations de las cauſas plenarias, deixant aço a arbitre del Conſell, o de aquell qui ſera Jutge de la cauſa. Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que levat dit arbitre ſien prefigits a las parts dos meſos, perals temps probatoris ab teſtimonis, e altres dos, per inſtruir ab actes, y altre qualſevol genero de provas, y que ſie levat tot arbitre al Relador, tant en lo abreviar, com en lo allargar los terminis, e ſien los dits terminis axi preciſos, e peremptoris, e corregan ſens miniſteri, ni proviſio de Jutge, ſi, y ſegons eſta ſtatuit, y diſpoſat en las cauſas plenarias, havent per corregida dita Conſtitutio, y altras qualſevol Conſtitutions fins aci fetas, quant a dit arbitre, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

DE CAVSAS MERCANTIVOLS. TIT. XXVII.

I. FERRANDO Segon, en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xvij.

STatuim, e ordenam, que com cauſas algunas mercantivols, o altras pertanyents a la juriſdictio dels Conſols de la Mar, e o de la mercaderia ſeran evocadas a la Reyal Audientia ab alguna qualitat, que ditas cauſas ſe hajan a tractar en dita Audientia, ſegons las ordinations de Conſolat, y ſien tinguts las parts preſtar ſeguretat de juy, y recuſant, o no podent la preſtar, ſien meſos en la preſo, ſie ſegons ſe acoſtuma fer en lo Conſolat, e lo mateix ſie ſervat en las Corts, o audientias dels Portants veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya en las ditas cauſas mercantivols, en cas ques tractaſſen legittimament en ditas audientias.

II. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando ſegon en la Cort de Montſo, Any M. D. xij. Cap. xiij.

HAvent a cor la expeditio de las cauſas mercantivols, ajuſtant a las altras Conſtitutions fins aci fetas ſobre las ditas cauſas mercantivols, y ſenyaladament al Cap. xvij. de las ditas Corts de Montſo proppaſſadas, qui comença. *ſtatuim, e ordenam, que com cauſas algunas mercantivols, &c.* Volem, e ordenam, que totas las ditas cauſas mercantivols de qualſevol quantitats ſien, que ſeran evocadas, o introduidas, e de aqui avant ſe evocaran, e introduiran en la Reyal Audientia, axi en cauſa principal, com de appellatio, ſien en aquella tractadas ſummariament, e ſien abreviadas las dilations a arbitre del Relador, lo qual no ſie tingut a ſervar lo orde de las denuntiations, e haja expedir aquellas lo mes preſt que pora, feta paraula en la Audientia, e concluſio de quen ſeguida, ſens traure las en ſemmana: E lo mateix ſie ſervat en las Corts, o Audientias dels Portants veus de General Governador en los Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en las ditas cauſas mercantivols, en cas ques tractaſſen legittimament en ditas Audientias: En las cauſas empero de ſupplicatio, que ſe interpoſara de ſententias donadoras en la Reyal Audientia ſobre ditas cauſas, ſien ſervadas las Conſtitutions diſpoſants ſobre las cauſas de ſupplicatio, no entenent per lo demuntdit donar major facultat de evocar, o introduir las cauſas en las Audientias ſobreditas, que abans de la preſent Conſtitutio era permes, com no ſie noſtra intentio prejudicar als Privilegis dels Conſolats, ni a las preeminentias Reyals.

III. CARLES en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. xiij.

PER major favor, y expeditio de las cauſas mercantivols, las quals de ſa natura ſon ſummarias, y ab brevitat deven eſſer expedidas, e la dilatio de aquellas aporta gran detriment als qui vſan de la Art mer-

mercantivol, perço ſtatuim y ordenam, que inſtauratoria, e inſtauratorias de cauſas algunas de las Corts dels Conſols de la Mar, e Jutges de apells de la Ciutat de Barcelona, o altras Ciutats, o Vilas dels dits Principat, e Comtats, per nos, ne ſucceſſors noſtres no ſien atorgadas, ni pugan haver loc.

DE POBRES PLEDEIANTS. TIT. XXVIII.

I. FERRANDO Segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. vj.

MES ſtatuim, e ordenam, que lo Pledejant qui ſera admes com a pobre, e no pagara ſalari al General per cauſa de dita pobretat, ſino que ab cautio ſera admes, no haja a pagar dret de Segell de la ſententia, ni de altras proviſions que deſempatxara, ni regiſtre, ni altres drets al Scriva, ſino axi com los pobres acoſtuman pagar: E ſi de aço inſurgia alguna queſtio, ſe haja de eſtar a determinatio del Canceller, o Vicicanceller, o Regent la Cancellaria en ſon cas: Declarat empero, que ſi laltra part no pledejara com a pobre, no haja a pagar ſino la ſua part, o ſie actor, o ſie reo, e ſi aquell inſtara la ſententia, li haja eſſer dat albara de la part pertanyent al pobre, e lo pobre ſie compellit a preſtar la cautio, e differintſe, o eſſent abſent lo pobre, lo dit pobre ſie obligat ipſo jure al General, e a altres a qui ha a preſtar la cautio, axi com ſi hagues preſtada dita cautio, e en cas que lo pobre ſie condemnat en deſpeſas, ſien atorgadas letras executorias al ric contra los bens del pobre.

II. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xiiij.

PER tolre abuſos ordenam, e ſtatuim, que en las evocations de cauſas que de aci avant ſe faran pretextu paupertatis, ſien interrogats los teſtimonis quis rebran ſobre la pobreſa, ab los interrogatoris ſeguents.

Primo ſien interrogats los teſtimonis, ſi coneixen lo tal qui demana la cauſa eſſer evocada.
Item ſi ſab, de quina conditio, o ſtament es.
Item ſi ſab, quins bens te, axi mobles, com immobles, cenſals, violaris, o altres drets, actions, e deutes.
Item ſi ſab, ſi es pobre, o ric.
Item ſi ſab, ſie reputat per los quil coneixen, eſſer pobre, o ric.
Item ſi ell teſtimoni lo te, o reputa per pobre, o per ric.
E mes ſien interrogats, del que ſera viſt al Relador.

III. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando ſegon, en la Cort de Monſo, Any M. D. xij. Cap. vj.

AIuſtant à altras Conſtitutions de Cathalunya ſobre aço ja fetas ſtatuim, e ordenam, que algu no puga eſſer admes per pobre, ſino que verament ſie pobre, no hagut reſpecte a la conditio de la perſona que allegara la pobreſa, ſino als bens que poſſeeix, ſalvat lo dret a las perſonas, Hoſpitals, y locs religioſos, qui per Privilegi ſe poden alegrar de pobretat.

IV. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. viiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam, que ſi algu ſera pres per deutes civils, en cas que permes ſie, ſi ſera pobre, y conſtara de la pobretat, lo creedor, o creedors ſien tenguts pagar li los aliments, ço es a gentil home, o militar quiſcun die dotze diners, y als altres vuyt diners, e ſi dins dos dies no ſeran dits aliments miniſtrats, o ceſſaran eſſer miniſtrats per los dits dos dies, que encontinent lo tal pres haja eſſer relaxat.

V. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. v.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los qui

ſeran encarcerats en los carcers Reyals de la Ciutat de Barcelona no ſien alimentats de la almoyna dels pobres preſos de la Ciutat, ni ſien acullits en aquella ſens manament, o proviſio del Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancelleria, los quals ſe hajan a informar de la pobretat de aquells, de paraula, o en ſcrits, com millor los parra, y los qui ſeran declarats pobres, ſien tractats com a pobres, no pagant carcellatge, e lo carceller no puga exigir res de aquells.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xviiij.

PErque per falta de defenſa lo pobre pres no haja de eſſer punit ſens culpa, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſi lo Advocat, o Procurador del pobre pres, o algun altre quil deffenſara quiſvulla que ſie, aportara memorial firmat de vn dels Advocats dels pobres, contenint memoria, o nomina de teſtimonis miniſtradors per la defenſa del tal pres al Regent la Thezoreria, lo dit Regent la Thezoreria ſie tingut encontinent, enviar algun Vergueta, o Porter, a citar, y fer venir devant lo Jutge, ab lo mateix Vergueta, o Porter los Teſtimonis, en los dits memorials expecificats, ſis vulla ſien en Barcelona, ſis vulla ſien fora en qualſevulla part de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, a deſpeſas de la Thezoreria, entenent, y declarant, que ſi lo qui haura donada la memoria dels tals teſtimonis, ſe entendra fer calumnia, ſie obligat de bens propris a las deſpeſas que lo Thezorer haura fet, per enviar a ſercar los tals teſtimonis.

VII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxv.

COM per Conſtitutio feta en lo Any M.D.xx. Cap. viiij. començant. *Mes avant ſtatuim, y ordenam, &c.* ſie diſpoſat, que ſi algu ſera pres per deute civil, y ſera pobre, lo creedor, o creedors, a inſtantia del qual, o dels quals ſera en las preſons detingut, ſien tinguts, y obligats pagarli los aliments, ço es a Gentil home, o Militar per quiſcun die dotze diners, y als altres vuyt diners, y ſe veja per experientia lo que de las horas enſa lo preu de las vituallas ha augmentat, demanera que allo no baſta, ni pot baſtar per als aliments del pres, perço ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que en los caſos contenguts en la dita Conſtitutio lo creedor haja de donar aliments al pobre pres, per cada die ſi ſera Militar vn reyal, y ſi no ſera Militar, ni ſe pot alegrar de Privilegi Militar, li haja de donar per ſon aliment quiſcun die devuyt diners, y ſi ceſſara de donarlos hi per dos dies, lo tal pres ſie relaxat de la preſo, y poſat en ſa libertat per lo Jutge, de Manament del qual eſtara pres, o per abſentia de aquell, lo ordinari de la Ciutat, Vila, o Loc a hont eſtara lo pres recomanat, ſens eſſer admes lo creedor a purgatio de mora, y ſens altra dilatio alguna, a ſola relatio del Carceller, mijençant juramẽt per lo Jutge rebuda, per mans del qual ſe hajan de donar los diners al tal pres per ſos aliments, e que lo Carceller no puga pretendre haver, ni retenirſe res del que donat li ſera per la deſpeſa, en nom de carcellatje, ni altrament, com lo carcellatje no ſie degut, ſino fins que lo pres ix de la preſo.

VIII. PHELIP Segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.Lxxxxix. Cap. xxiiij.

PErque los pobres de la preſo, que vulgarment ſe diuen miſerables, no ſols tenen tanta neceſſitat com los pobres que viuen de la almoyna, ans la tenen molt major, y no es acoſtumat pagarſels los gaſtos de la deffenſa, y altres, de les pecunies de la Real Theſoreria com ſe pagan als pobres de la almoyna, haventhi tanta, y mayor raho: Perço ab la mateixa loatio, y approbatio: ſtatuim, y ordenam, que de aci avant los dits pobres miſerables de la preſo ſian en tot, y pertot yguals ab los pobres de la almoyna, axi en reſpecte dels emoluments, y rendes de dita almoyna, com en reſpecte dels que la Reyal Theſoreria te acoſtumat de pagar per los pobres de la almoyna, y ſian mantenguts, ſocorreguts, y trac-

y tractats igualment ſens differencia alguna.

DE TERCERS OPPOSANTS. TIT. XXIX.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap.xxxiiij.

COM moltas vegadas ſie eſtat viſt, en gran abus, y dany de la juſtitia, que portantſe devant alguns Jutges, axi Reyals, com de Barons, cauſas que noy ha qualitat de poder ſe evocar a la Regia Audientia, ſe fan ſupplications per laltra part, nomenanthi algun tercer conjunctim, pretenent tenir interes en dita cauſa, e axi ab la qualitat del dit tercer nomenat, es la cauſa evocada, en frau de las Conſtitutions Generals, y altres drets, y Privilegis, e tambe ſe oppoſan dits tercers en las ditas cauſas, e apres impetran evocatio de aquellas, perço, per proveir a tal frau, y abus, ſtatuim, e ordenam, que ſi la part citada per tal evocatio oppoſara dins los vuyt dies donats a propoſar las exceptions impedints lo ingres de la cauſa, lo dit tercer no tenir interes, aquell haja a monſtrar de dit interes, dins lo termini prefigit en los precedents Capitols, en los altercats ſobre exceptions per impedir lo ingres de la cauſa oppoſadas, y en tot ſie ſervada la forma, y temps, en ditas exceptions ordenada, e ſi lo dit tercer ſubcumbira, ſie condemnat en duplicadas deſpeſas a la altra part.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lv.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que quant a inſtantia de algun tercer oppoſantſe en cauſa ques porta devant qualſevol jutge ordinari, ſis vol lo tercer ſe oppoſe demanant, o aſſiſtint, o excloent algu dels litigants, nos puga aquella cauſa per qualitat alguna que concorregues en la perſona del tal oppoſant, evocar a la Reyal Audientia, revocant quant en dita evocatio lo Capitol 34. del Any 1547.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo tercer oppoſant a la lite en qualſevol part del proces, y en qualſevol ſtat, y punt en que eſta la cauſa, ſe entenga venir a ella en lo ſtat, y punt en que la cauſa eſta, demanera, que ſi en aquell en que ell ve a la cauſa, las parts que entre ſi principalment litigan poden fer provas algunas conforme a las preſents Conſtitutions, tambe lo tercer oppoſant las puga fer per part ſua, altrament, tant poc ell no las puga fer, y ſe li haja de imputar a lur tardança, no levant li empero, que no puga proveir a ſa juſtitia en altre juy, com de dret li es permes.

DE FERIAS. TIT. XXX.

I. IOAN Rey de Navarra, Loctinent General de Alfons Quart fon Germa en la Corr de Barcelona, Any M. CCCC.Lvj.Cap.ij.

QVANT a la Sanctedat de vida, e merits de gran Excellentia del invictiſſim Cavaller de noſtre Deu e Senyor Jeſu Chriſt lo benaventurat Sanct Jordi, advocat, e patro noſtre, e del preſent Principat de Cathalunya, e Regne de Arago, e altrts Regnes, e terras a la Majeſtat del Senyor Rey ſubjectas dreçam los vlls de la noſtra penſa, digna coſa arbitram, e congrua, la ſua feſta dever eſſer per totas las gents del dit Principat devotament, e ſolemne celebrada, car totas vegadas que las invictas batallas, e morts dels Sancts Martyrs per los feels Chriſtians ſon ab reverentia feſtivadas, es loat Deu, qui en los ſeus Sancts es admirable, es feta honor als Sancts Martyrs, es exalçada la memoria dels Sancts, es edificada, e roborada la penſa noſtra en la Sancta

Sancta Fe Catholica, e al ſobiran Deu ſon referidas lahors, e gratias: de aço naix als infels triſtitia, als increduls torment, als indiſciplinats anguſtia, e a tots los ſancts de Paradis gloria: e jatſie innumerables pobles, e infinida multitut per lo Sagrat nom de Chriſt ſe ſien offerts a la mort, e aquella ſoſtenguda ab animos coratge, empero entre los altres ſtrenuus Cavallers, e Martyrs, lo benaventurat Sanct Jordi, no ab menor conſtantia, en aquell per la honor del qual fideliſſimament batallava, de la felicitat de la ſua victoria confiant, coratjoſament es entrat en lo camp bellicos, meſclantſe a la gran inhumanitat de diverſos torments, ha mereſcut la palma de Martyri, car no induit per blandicias, no provocat per prometenſas, o perſuaſions, lo antic inimic ab totas ſas arts ab la ſua glorioſa mort ha vençut, e lo propricòrs, e la temporal vida totalment per ells menyſpreats, elegint confeſſar lo nom de Jesv-Criſt, morint ans que vivint abnegar, ni per menaças dels Jutges, ni per terrors ſpantat, ne per la infauſta error de la gentilitat es pogut eſſer enganat, mas confeſſant lo nom del Salvador, ſcampada la ſanc, ab lo ſeu ſagrat Martyri ha decorada la Eſgleſia de Deu ſancta e lo ſperit al Creador trames, e perço ha mereſcut aureola de la ma del ſenyor, e eſſer en lo Cel honorificament collocat, hont per los ſeus devots continuament ſupplica, ſegons que per molts miracles evidentmènt ſe demonſtra, dels quals la Reyal caſa dels Excellentiſſims Reys de Arago no es ignorada, e inexperta, ans la gran ajuda de aquell ha experimentada en las ſuas neceſſitats, ſegons en las hiſtorias antigas dels Sereniſſims Reys de Arago de alta recordatio pus largament ſe deſcriu: per tots los dits ſguarts, e altres, deſijant que la feſtivitat del dit victorios Cavaller, e Martyr lo glorios Sanct Jordi ſie honorificament celebrada, e feſtivada, noſaltres dit Don Joan per la gratia de Deu Rey de Navarra &c. ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort conſtituim, ordenam, e manam ab aqueſta noſtra conſtitutio perpetualment duradora, que dè aqui avant, totas, e ſengles perſonas de qualſevol ſtat, o conditio ſien, habitants en qualſevol Ciutat, Vila, o Loç del Principat de Cathalunya, Comtat de Roſſello e Cerdanya, e altres al dit Principat vnits hajan a colre, e a fer feſta lo die del benaventurat Sanct Jordi, abſtenintſe de totas feynas temporals, axi com lo die del Sanct Diumenge, exortants, e pregants tots e ſenſengles Archebisbe, Bisbes, e altres Prelats, e perſonas eccleſiaſticas, als quals ſemblants coſas ſe pertangan, que ells, los quals a la exaltatio de la honor de Deu, e dels ſancts, e obſervario de aquella ſon mes obligats, per eſſer ells de las ovellas de Jesv-Chriſt guardians, e paſtors, en lo precedent diumenge de la dita feſta manem, e manar façan per totas las Eſgleſias hon manaments de feſta ſe acoſtumaven de fer, que en virtud de la Sancta obedientia colgan, e obſerven la dita feſta del benaventurat Sanct Jordi, axi com demunt es dit.

II. FERRANDO Segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D.iij.

Cap. x.

ORdenam, e ſtatuim ab approbatio, e conſentiment de la dita Cort, per expeditio dè las cauſas de la noſtra noſtra Reyal Audientia, que en aquella no ſien haguts per dies feriats ſino los ſeguents.

JANER.

LA Circunciſio.	*lo primer.*
La adoratio dels Reys.	*vj.*
Sanct Antoni.	*a xvij.*
Sanct Sebaſtia.	*a xx.*
Sanct Vicent.	*a xxij.*
La Converſio de Sanct Pau.	*a xxv.*

FEBRER.

La Purificatio de noſtra dona.	*a ij.*
Sancta Eulalia.	*a xij.*
Sanct Mathia.	*a xxiiij.*

MARS.

Sanct Gregori.	*a xij.*
La Anuntiatio de noſtra dona.	*a xxv.*

ABRIL.

Sanct Ambros.	*a iiij.*
Sanct Jordi.	*a xxiij.*
Sanct Marc.	*a xxv.*

MAIG.

Sanct Philip e Sanct Jaume.	*a j.*
La inventio de Sancta Creu.	*a iij.*

Sanct

Sanct Michel. *a viij.*
Sanct Yvo. *a xviiij.*

JVNY.

Sanct Barnabe. *a xj.*
Sanct Joan Baptiſta. *a xxiiij.*
Sanct Pere, e Sanct Pau. *a xxviiij.*

JVLIOL.

Sancta Eliſabet. *a ij.*
Sancta Margarida. *a xiij.*
Sancta Magdalena. *a xxij.*
Sanct Jaume, e Sanct Cugat. *a xxv.*
Sancta Anna. *a xxvj.*

AGOST.

Los ligams de Sanct Pere. *a j.*
Sanct Domingo. *a v.*
Sanct Juſt. *a vj.*
Sanct Lorens. *a x.*
La Aſſumptio de noſtra dona. *a xv.*
Sanct Barthomeu. *a xxiiij.*
Sanct Auguſti. *a xxviij.*
Sanct Joan Degollaci. *a xxviiij.*

SETEMBRE.

La Nativitat de noſtra dona. *a viij.*
La Exaltatio de la Creu. *a xiiij.*
Sanct Matheu. *a xxj.*
Sancta Tecla. *a xxiij.*
Sanct Michel. *a xxviiij.*
Sanct Hieronym. *a xxx.*

OCTVBRE.

Sanct Franceſc. *a iiij.*
Sanct Luc. *a xviij.*
La translatio de Sancta Eulalia. *a xxtij.*
Sanct Simon, e Judas. *a xxviij.*

NOEMBRE.

Tots los Sancts. *lo primer.*
La Commemoratio dels defuncts. *a ij.*
Sanct Sever. *a vj.*
La Edificatio de la Seu. *a xviij.*
Sancta Catherina. *a xxv.*
Sanct Andreu. *a xxx.*

DEZEMBRE.

Sanct Nicolau. *a vj.*
La Conceptio de noſtra dona. *a viij.*
Sancta Lucia. *a xiij.*
Sanct Thomas. *a xxj.*
La Nativitat de Jesv-Chriſt. *a xxv.*
Sanct Steve. *a xxvj.*
Sanct Joan. *a xxvij.*
Los Innocents. *a xxviij.*

E los diumenges, e ferias de Paſcha, e las altras feſtas que ſeran manadas cobre per la Sancta mare Eſgleſia, en las parts a hont ſe trobara la Reyal Audientia.

III. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any M. D. xxxxij Cap. xxvij.

PER major ſolemnitzatio de la feſta de la Nativitat de noſtre ſenyor Deu Jesv-Chriſt ſtatuim, y ordenam, que ferias ſien fetas de la vigilia de la dita feſta fins a la feſta dels tres Reys incluſive en la Reyal Audientia, y altras Corts.

IIII. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxviij.

PER quant per la Conſtitutio del Catholic Rey Don Ferrando Segon feta en la tercera Cor de Barcelona en lo Any M. D. iij. Cap. x. y per altra Conſtitutio del Any M. D. xxxxij. Capitol. xxvij. que comença, *Per major ſolemnitzatio, &c.* los dies feriats per las feſtas de la Nativitat de noſtre Senyor Deu Jesv-Chriſt no començan fins al die mateix de Nadal, de manera que los qui de vn cap o altre del preſent Principat, y Comtats de Roſſello y Cerdanya ſe troban en Barcelona, per proſeguir los plets que tenen en la Reyal Audientia, ſi eſperan tots los dies juridics, ſon forçats paſſar las feſtas fora ſa caſa, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que lo derrer die juridic de la Audientia Reyal, y altres Tribunals ans de las feſtas de Nadal ſie la vigilia de Sanct Thomas Apoſtol, y deſde aquel die excluſiu comenſen los dits feriats fins a la feſta de la Epiphania incluſive.

V. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. Lxxxxix. Cap. xxxix.

MES avant ſtatuim y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que de quinze del mes de Juliol fins a vint del mes de Agoſt ſe faſſen feries, y ſien tots dies feriats en la Reyal Audientia, y que dels dies

feriats

feriats entre Any, ſe lleven los ſeguents: es aſaber lo dia de Sanct Vicens que es a xxij. de Janer, lo dia de Sanct Miquel que es a viij. de Maig, de Sancta Eliſabet que es a dos de Juliol, de Sancta Margarida que es a xiij. del mateix, de Sanct Joan Degollaci que es a xxix. de Agoſt, de Sancta Catherina que es a xxv. de Nombre, y de Sanct Nicolau que es a vj. de Dezembre.

VI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lxxxxij.

COm deſpres de la publicaciò de las preſents Corts ſe haja de judicar en la Real Audiencia, y demès Tribunals del preſent Principat, ſegons las Conſtitucions, y Capitols de Cort, que ſe han eſtatuhit, y ordenàt, y aço no ſie practicable antes de imprimirſe, ni entregarſe als Doctors de la Real Audiencia, y als Aſſeſſors, y Jutges Ordinaris, è inferiors: Perço ſuplican los Tres Eſtaments à Voſtra Mageſtat li placia, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquells, eſtatuhir, y ordenar, que ſia ſuſpès lo negoci, y curs judiciari de totas las cauſas de la Real Audiencia, y de las Corts Ordinarias, y la declaraciò de aquellas, axi en los altercàts, com en las ſentencias difinitivas, y tant reſpecte de las cauſas evocadas, com evocadoras, fins à tant, que ſia feta dita Impreſſiò, y entregadas ditas Conſtitucions, y Capitols de Cort à dits Jutges: Y per quant en altre Conſtituciò ſe ha eſtatuhit, ſie Reimprimit lo Tomo de las Generals Conſtitucions, diſtribuhint, y recopilant en ell las Conſtitucions, y Capitols de Cort del Any M. DIC. Y de las preſents Corts. Perço per abreviar en quant ſe puga la Impreſſiò de las preſents Conſtitucions, y Capitols de Cort, ſia eſtatuhit, y ordenàt, que per ara ſian Imprimidas ab vn Codern à part, y à ſolas, à gaſtos de la Generalitat las Conſtitucions, y Capitols da Cort, fetes en las preſents Corts, y que la correcciò de ellas, ſia comeſa à las perſonas ja elegidas per la Impreſsiò del nou Volumen.

Plau à ſa Mageſtat.

(?)

DEL ARCHIV REYAL. TIT. XXXI.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxxiij.

STatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que los Regiſtres dels Prothonotari, e Secretaris que ſon eſtats fets, e acabats fins en lo Any M. CCCC. Lxxxxiij. ſien meſos, e poſats en lo noſtre Archiu Reyal, e los que del dit Any en ſa ſon, e ſeran fets per los dits Prothonotari, e Secretaris qui ſegueixen noſtra Cort, reſten en poder de cada vn de aquells, perque pus facilment los pugan haver, quant de ells haurem meneſter coſa alguna: proveint, que de aci avant, de deu en deu Anys los dits Regiſtres ſien meſos, e poſats en lo dit Archiu Reyal.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xvj.

COnfirmant la Conſtitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona en lo Monaſtir dels Frares Menors, començant. *Statuim, e ordenam, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que los Regiſtres dels Protonotari, e Secretaris, &c.* E en aquella anyadints ſtatuim, e ordenam, que los Prothonotari, e Secretaris qui ara ſon, e per temps ſeran ſien tinguts poſar en lo noſtre Archiu Reyal de Barcelona, de deu en deu Anys, los regiſtres, axi itinerum diverſorum, com aloes, e que los que ſon fets de deu Anys atras en continent ſien meſos en lo dit Archiu, e que no ſie pagat lo dit Prothonotari, ni li ſie donada remuneratio del Proçes de la preſent Cort, fins que haja donat compliment, al que es obligat juxta forma del preſent Capitol, volent axi mateix, e ſtatuint, que de las coplas authenticas que trauran dels dits regiſtres, o Archiu, no puga pendre lo Archiver, o altra perſona, ſino tantſolament quatre ſous per ſulla de las coſas en paper, e de Pri-

vilegis, o de coſas en pregami vuyt ſous per fulla, e mes no puga exigir dit Archiuer ſino per treballs de cercar, los quals no puga rebre, ſino que ſie tatxat per lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, tot frau ceſſant en la cerca de las Scripturas, ſobre la qual cerca haja a jurar, e oir ſententia de excommunicatio, de fer aquella ab tota diligentia, ſegons ne ſera requeſt.

III. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort xxxviiij.

Y Tambe li placia a Voſtra Mageſtat ordenar, y ſtatuir ab la mateixa loatio, y approbatio que com en llibre de la capbrevatio, ques feu regoneixent los Llibres del Archiu per facilitar dita capbrevatio eſtigan aſſentades totes les proviſions que fan, tant per la Juſticia de Voſtra Mageſtat, com per la dels Vaſſalls, y ſia juſta coſa que eſtiga dit Llibre patent, y public, ſia de ſon Real ſervey manar al Archiver, que totes les voltes que ſera requeſt, tinga obligatio de amoſtrar la nota, o notas que en dit Llibre eſtaran apuntades, perque ſe deſenganye la part de ſa juſtitia, o iniuſtitia, per ſer lo dit Llibre Scriptura privada, y no publica, y reportori ſolament pera inſtructio, o intelligentia del patrimoni de ſa Mageſtat, y que no pot fer dany, ni aprofitar a ninguna de les parts. No te lloch lo que ſuplican.

Covarruvias Vic.

IV. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. xij.

PEr obviar los notables danys reſultan, y poden reſultar en traurer del Real Arxiu de Voſtra Real Mageſtat, que te en la Ciutat de Barcelona, Llibres, Privilegis, y altres qualſevols papers originals de aquell. Perço los tres Braços de la preſent Cort à Voſtra Real Mageſtat ſuplican ſie de ſon Real ſervey, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella, que lo Real Arxiver, que de preſent es, y per temps ſerà, ò ſon ſubſtitut, ò qualſevol altre, que regeſca aquell, no trague, ni puga traurer eſcripturas algunas originals de dit Arxiu, ja ſian Llibres, Privilegis, Eſtabliments, Vendas, Sentencias, ò qualſevols altres eſpecies de Eſcripturas, que ſian recondidas en aquell; no obſtant qualſevol orde, encara que fos del Llochtinent General de Voſtra Mageſtat, y que perço lo Arxiver, ò qualſevol ſie, y hage de regir dit Real Arxiu, hage, y dega antes del ingrès de ſon Offici ohir ſentencia de excomunicaciò proferida per lo Ordinari Eccleſiaſtich de dita Ciutat de Barcelona, ò per ſon Vicari General; y aixi mateix dega preſtar juramentenma, y poder del Canceller, ò Regent la Cancellaria, de que obſervarà en tot lo prop diſposàt, y que en cas, que dit Arxiver, o qualſevol altre regint dit Arxiu traguès, ò permetès ſe tragueſſen paper algu, ò alguns originals dels ſobre expreſſats de aquell, que incidis enpena de 1000 ℔ ℔. irremiſsiblament divididora, y aplicadora en tres parts, à ſaber vna à la Real Theſoreria, altre à la Generalitat, y altre al acuſador; y que perçò ſi de preſent ſe troban alguns de dits papers originals fora de dit Real Arxiu ſian aquells reſtituhits dins lo termini de quinſe dies comptadors del dia de la concluſiò de las preſents Corts, y que lo Real Arxiver que de preſent es, o qualſevol altre regint dit Arxiu, que per temps ſerà dins lo mateix termini de quinſe dias hage de ohir ſentencia de excomunicaciò; y preſtar lo jurament ab la forma dalt dita, y que fent lo contrari incideſca en la matexa pena de 1000 ℔ ℔. aplicadora en lo modo ſobredit, y que los Deputats del General de Cathalunya, tingan facultat de poder inſtar, ſe oyga dita Excomunicaciò, y de que ſe preſte lo dit jurament. Plau à ſa Mageſtat.

V. LO MATEIX en dita Cort Capitol xiiij.

COm en la Conſtituciò ſegona, que comenſa: *Confirmant*, baix lo titol *del Arxiu Real*: ſe haja eſtatuhit, y ordenat, que los Protonotaris, e Secretaris, que à las horas eran, y que per temps ſeriàn, foſſen tinguts de poſar en lo Arxiu Real de Barcelona de deu en deu Anys los Regiſtres, aixi Itinerum diverſorum, com altres, y ſe tinga noti-

noticia, que los dits Regiſtres, Itinerum diverſorum; y altres fets en tots los temps de las Reals Mageſtats de Felip Quart, y Carlos Segon, no ſien poſats, ni collocats per dits Protonotari, y Secretari en lo dit Real Arxiu de Barcelona; lo que reſulta en notable dany, y prejudici, no ſols dels Comuns, y particulars del preſent Principat, ſino tambe dels de la Corona de Aragò: Perço, ajuſtant à la dita Conſtituciò, eſtatuhim, y ordenam, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort: que de aqui al devant los Deputats, y Oydors del preſent Principat, tingan obligaciò per medi de ſon Agent, que dits Regiſtres, aixi Itinerum diverſorum, com altres compreſos en dita Conſtituciò, ſe condueſcan, y poſen dins lo dit termini en aquella prefigit en dit Real Arxiu, y de fer lo contrari, ſian querelats, y carregats en la Viſita; y que lo Protonotari, ò Secretari no ſia pagat, ni li ſia donada remuneraciò del Procès de la preſent Cort, fins que hage donat cumpliment al que es obligàt, ſegons la forma de dita Conſtituciò; com tambe aixi ſe ordenà, y eſtatuhi en la prop dita Conſtituciò, y que en lo demes reſte en ſa forſa, y valor. Plau à ſa Mageſtat.

VI. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lviiij.

COm ab la Conſtituciò xv. de las Corts del Any M.D.X. que comenſa: *Confirmant*, que es baix lo Titol. *De Arxiu Real*, ſe ha eſtatuhit, y ordenat lo ſalari, que ha, y deu exigir, y cobrar lo Secretari, ò Arxiver Real, à ſaber es, quatre ſous per fulla de las copias autenticas, ques trauràn de dit Arxiu, en paper, y aixi mateix, que per los treballs de ſercar los papers de aquell, que li ſeràn demanàts, ſols puga exigir lo que ſia tatxat per lo Canceller, Vicecanceller, ò Regent la Real Cancelleria, tot frau ceſſant, per las ſercas de ditas Eſcripturas; Y aixo no obſtant ſe experimentia, que dit Secretari, ò Arxiver Real, per raho dels treballs, y ſercas dels papers, y Eſcripturas de dit Real Arxiu, exigeſca ſalari, ſens precehir tatxa alguna, ſent pagar per quiſcuna hora de ſercas, dotſe reals: Perço placia à Voſtra Mageſtat, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que la ſobredita Conſtituciò, eſtiga en viril obſervanſa, y ajuſtànt, explicànt, y corregint, eſtatuhir, y ordenar, que per raho de las ſercas de las Eſcripturas, y papers del Real Arxiu, ques faràn en preſencia de la part, ſols puga, y dega exigir dotſe ſous per hora, y no mes, y quatre reals, tot moneda Barceloneſa, per quiſcuna fulla de las copias autenticas, ques trauràn del dit Real Arxiu. Plau à ſa Mageſtat.

DE CVSTODIA DE PROCESSOS. TIT. XXXII.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. vij.

PEr proveir à la cuſtodia dels Proceſſos de la Reyal Audientia, uiſt quàts ſen perden a gran dany de la coſa publica del preſent Principat, ſtatuim, e ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que morint algun Scriva de Manament, los Proceſſos de las cauſas finidas ſien recondits en vn Archiu, del qual tingan las claus los Priors dels Scrivans de Manament, a fi que tots temps que los dits Proceſſos ſeran demanats per aquells de qui ſera interes, ſen puga haver raho: axi empero, que lo que ſe exigira dels deutes dels Proceſſos de las ditas cauſas finidas, de las quatre parts las tres ſien dels Hereus, o Succeſſors dels Scrivans de Manament de qui eran dits Proceſſos, e la reſtant quarta part ſie dels Priors dels dits Scrivans de Manament per los treballs de la cuſtodia de dits Proceſſos, e ſi noy havia Hereus, o Succeſſors dels dits Scrivans de Manament, la vna part ſie dels dits Priors dels Scrivans de Manament, e las tres del Collegi de dits Scrivans, per conſervatio del Archiu, e ſi hi havia Creedors, a qui los bens del dit Scriva hagueſſen a venir per credit, que las tres parts ſien dels Creedors, e la reſtant quarta part de dits Priors.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. xvij.

PEr que los Originals Proceſſos, e altras Scripturas concernents dits Actes Judicials, axi vells, com nous, y los qui ſe inſtruexen ſien mes guardats, y ab mes facilitat, y avinenteſa per als Reladors, ſtatuim, y ordenam, que en la Sala Gran del Palau Reyal ſe hajan adaptar Locs pera tenir los Scrivans de Manament, y petitioners los dits Proceſſos, y Scripturas, en la manera, y obra que per los Deputats del General ſera deſignada, a deſpeſas empero del General, y alli hajan de Scriure ells, y ſos Scrivents, y eſtar las horas neceſſarias.

III. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort xviij.

PEr conſervatio dels Proceſſos axi Civils, y Criminals, y benefici public ſupplica la preſent Cort a Voſtra Majeſtat, que ab lur approbatio, y conſentiment li placia ſtatuir, y manar, ques faça vn Archiu Reyal ſobre las Salas de la Audientia, que per los Deputats de Cathalunya en la Caſa Reyal ſon obradas, y que Voſtra Majeſtat ſie ſervit nomenar vn Scriva de Manament en Archiver, que no tinga ſalari ordinari, y ſols reba lo ſalari que tatxara lo Canceller, o Regent la Cancellaria per lo treball de las ſercas, per cada Proçes que ſera inſtat per alguna perſona que haja de ſercar, y aquell haja de jurar en poder del dit Canceller, o Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, de be, y lealment fer, ſens excep-tio de perſona alguna, ſon Offici, y que en vna part del dit Archiu poſe lo dit Archiver tots los Proceſſos Civils de cauſas finidas, y que per avant ſe finiran, y en altra los Proceſſos de las cauſas ſeran Criminals, collegint, y replegant tot los qui eſtan en la Sala Gran dels Scrivans, y en Caſas Particulars, y altras qualſevol parts, o Locs, y redigint aquells en inventari, ab deſignatio dels noms, y cognoms de las parts, y Jutges, y que axi los Scrivans de Manament, com los altres ſubſtituts tingan obligatio de donar, y liurar los Proceſſos que en poder de quiſcun de ells ſeran finits, al dit Archiver, ſots pena de deu liuras per cada vegada, dins vn mes, apres que ſera finida la cauſa, y per lo que en Archivar, ſercar, ordenar, y fer inventari, y Index de dits Proceſſos, ab los cognoms, y noms de Caſa de las parts, y orde de alphabet, ara en lo principi hi haura molt treball, ſie Voſtra Majeſtat ſervit, ab la ſobredita loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que ſe done tanſolament per eſta volta de ſalari al dit Archiver cent liuras, y a vn altre que li ajude ſinquanta liuras, y que los Proceſſos originals que ſeran trobats del Conſiſtori de la Ballia General ſien reſtituits a dit Conſiſtori, com per aquells hi haja ja Archiu a part, y que de aci avant, evocantſe cauſas principals, o de appellatio del dit Conſiſtori de la Ballia General a la Audientia Reyal, no pugan eſſer conſtrets los Notaris en donar los originals, ſino copias autenticas, com axi ſie ja ordenat per Conſtitutions ab los Ordinaris fora de Barcelona. Plau a ſa Majeſtat, y que la nominatio de dit Archiver la faça ſa Majeſtat.

LIBRE

LIBRE QVART DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

DE JVRAMENT AXI VOLVNTARI, COM NECESSARI, Y DE FIDELITAT. TIT. I.

I. VSATGE. Omnes homines. lo. ij.

TOTS Homens dels Veſcomtes ſihs als pus baxos Cavallers, tenents honors dells, deuen jurar feeltat a la Poteſtat, e ſa honor per Sagramental ſcrit, ço es a ſaber aquells de qui la Poteſtat ho volra.

II. VSATGE. Sacramentum.

SAgrament ſie totſtemps jurat ſobre Altar Sagrat, e ſobre Sancts Evangelis. E aquell qui jurara, en tot Sagrament deu metre a ſon ſcient, exceptat, que en bauſia, e en traycio diga, per Deu, e per aqueſts Sancts.

III. VSATGE. Omnes homines. lo. iij.

TOts Homens, axi Cavallers, com Pageſos juren a lurs Senyors, axi com ells los ho faran jutjar per dret, en plet: mas los Senyors no juren a lurs Homens.

IV. VSATGE. Senex miles.

CAvaller vell qui nos pot deffendre per ſi mateix, o pobre qui nos pot arrear de Batalla, ſie cregut per Sagrament fins a ſinc onces de or de Valencia.

V. VSATGE. Alij quoque milites.

LOs altres Cavallers de vint anys tro a ſexanta ſi res han jurat, de que perjurs ſien appellats, ab lurs mans proprias ho defenan a lur par.

VI. VSATGE. Sacramenta burgenſium.

LOs Sagraments dels Burgeſos ſien ereguts axi com dels Cavallers fins a ſine onces, da qui avant ques que juren deffenanſe per Batalla de pedon.

VII. VSATGE. Feudos.

LOs feus que tenen Cavallers, ſi los Senyors de aquells hauran negat, que aquells a ells no hauran dats, averarho deuen per Sagrament, e per Batalla, e hajan los. Mas aquells que no tenen, ſi ſen claman, o proven per Scriptures o per teſtimonis, aquells haver adquiſits dels Senyors, o lexen aquells.

VIII. VSATGE. Item ſtatuimus.

STatuim, que ſi algu jurara a ſon Senyor, ço que tenir no li vulla lo dan que vindra a ſon Senyor per lo traſpaſſament de aquell Sagrament li eſmen en doble: e ſi per aço pot eſſer ſaul, de aqui avant tenga lo Sagrament, e atena, e faça aytant com a ſon Senyor jurant havia convengut, e ſi es perjur, o es viſt eſſerho, perda la ma, o la reema cent ſous, o perda la quarta part de tot quant haura en la

ma de aquell de qui es perjur : e puys no puxa teſtificar en plet, ne ſie cregut daqui avant de Sagrament que faça.

VIIII. VSATGE. Conſtituerunt etiam lo. iij.

COnſtituiren encara los ſouen dits Princeps, que ſi havia plet entrels majors, els menors, e los Sagraments eren jutjats entre ells, los majors juren als menors per ſi mateix, ſils menors poden haver lurs contraſembles, qui per ells juren, o ſino juren los menors, als majors e los majors donen a ells lurs contra ſembles, que aço juren a ells que ells deurien jurar: ſi tot ço fall de cada part, ſien fets los Sagraments per ſengles Homens qui ſien Chriſtians, e lurs Homens comanats ab propries mans: Aço empero conſtituiren dels plets communs, en que negu haja ſenyoria, o domini.

I. IACME Primer en Barcelona, Any M. cc. Lj. Cap. viiij.

COm entre noſtres Cavallers fos dubtat de la forma del jurament, que lo reptat de trevas trencadas al reptant fer ha acoſtumat, a'guns dients ques deu poſar en ell aquella clauſula. *A ſon ſcient*, altres eſtimant que no, mas que purament, e preciſa deu jurar, ell no haver trencadas las trevas al adverſari: nos de conſell de noſtres Prohomens, aqueſta ambiguitat del mig tolre cobejants, ſtatuim, e ſtatuint diſtinguim, ſi aquell qui ha donat, e preſas las trevas de la ſua mateixa perſona, e de ſon fet propri, ſie convengut, ço es a ſaber, que ell mateix las trevas ha trencadas, o fetas trencar, o conſentit, o que ſie conegut del fet daltre eſtrany, ço es a ſaber, que laltre, per lo qual ell las havia donadas, haja trencadas aquellas trevas, axi que en lo primer cas, nunca pos la premeſa clauſula, mas en lo ſegon aquella clauſula puxa eſſer poſada, e en quiſcun cas, qui repta algun de totas coſas, al reptat exprimir ſie tengut totas coſas, e dir nomenadement, en qual coſa las trevas ſien trencadas per aquell que aſſereix aquellas haver trencadas.

II. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxvij.

NOſtres ſucceidors en lo Comtat de Barcelona, o en Cathalunya, hu apres altre per tots temps, ans quels Rics Homens, ne los Cavallers, nils Ciutadans, ni los Homens de Vilas li façan Sagrament, e feeltat, juren, e ſien tenguts de jurar, e de confirmar, e de approvar publicament la venda, e la franqueſa del Bovatge, e tots altres ſtatuts, e Ordinations fetas en aqueſta preſent Cort, e en las Generals Corts fetas a Montſo, e a Barcelona, e en altres Locs de Cathalunya, e altres Privilegis, e Gratias atorgadas, axi en General, com en ſpecial, a Rics Homens, e a Cavallers, e a Ciutadans, e a Homens de Vilas, e a Ciutats, e a Locs, e a Vilas que ſon noſtras, o dels demunt dits, e ſi algu, o alguns de Cathalunya de qualque Dignitat, o conditio ſien, feyan al dit Senyor de Cathalunya Sagrament, o feeltat, abans que ell haja fet lo dit Sagrament, e confirmatio, que no valla.

III. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. xj.

AObviar a difficultat de prova, la qual los Collidors dels Terços ſon acoſtumats demanar en las coſas dejus ſcritas, ordenam, e ſtatuim, que ſie cregut, e haja eſſer cregut a ſol Sagrament del creedor, o creedora, dient ſi haver elongat lo deutor ſeu, de la paga que a cert terme era a ell faedora, o ell aquella paga ans del terme haver rebuda, encara que en la carta publica, o ſcriptura de la Cort expreſſament ſie contengut, que la pena del terç, o qualque altra pena, encara al Fiſc Reyal guanyadora, ſens reclam, o requeſta alguna, per ſol paſſament del terme ſie comeſa. E aqueſtas coſas certament entenem haver loc, ſi lo creedor, o creeadora ſera Chriſtia: ſi empero Jueu ſera, o Pagà, al jurament de aquell Jueu, o Pagà no volem que ſe hi ſie donada.

DE

DE SEQVESTRES, Y EMPARAS. TIT. II.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc.Lxxxxiij. Cap. xxxiiij.

MEs volem, ſtatuim, e ordenam, que las emparas verbals, ſi dins vn Any los inſtāts ditas emparas aquellas no proſeguiran, e finiran, que paſſat dit Any, ditas emparas ſien hagudas per cancelladas: e per ſemblant, ſi en ditas emparas ſe fermara de dret, volem, e ſtatuim, que la dita cauſa de ferma de dret ſe haja a proſſeguir, e finir dins vn Any, altrament tal ferma ſie haguda per nulla, e extincta.

II. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Capitol xxiiij.

PEr levar abuſos ſtatuim, y ordenam, que emparas, e impediments alguns no pugan eſſer fets a contractes, ni Actes, envers los Notaris qui aquells tindran, y ſi ſeran fetas, o fets, ſien ipſo jure nullas, y los dits Notaris hajan de liurar los contractes, y Actes authentics en aquellas perſonas, a qui pertanyeran, no obſtant ditas emparas, o impediments, ſens incorriment de pena alguna, ſi donc los impediments, o emparas no eren fetas per proviſio de Jutge, cauſa cognita.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

MEs ſtatuim, y ordenam, que los ſequeſtres que de aci al devant ſe poſaran axi en Civil, com en Criminal en Baronias, Vilas, y Locs, e juriſdictions, y altres bens de Prelats, Barons, Cavallers, y altras perſonas, axi Eccleſiaſticas, com Seculars, no ſien poſats ſino en los caſos permeſos de dret, y ab dellibe-ratio del Conſell.

(?)

IV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol Lij.

STatuim, e ordenam que en terras de Barons, y altres termens, y juriſdictions no pugan eſſer poſats ſequeſtres, ſino conforme a juſtitia.

V. LO MATEIX en dita Cort Capitol Liij.

STatuim, e ordenam, que quant ſe deuran poſar ſequeſtres en temps de Guerra, en las rendas de las Abbadias, Beneficis, Terras, y Dominis que los Franceſos tenen en Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, aquells ſien acomanats a aquell Abbat, o Abbats, o perſonas Eccleſiaſticas, la qual, o las quals tindran los Titols en Cathalunya, o Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y rebudas, y rendas en Franca, ab tal, que preſten ydonea cautio de Layes principals pagadors, y de juriſdictio de ſa Majeſtat, en poder del Loctinent General, de reſtituir los fruyts, dels quals ſequeſtres, y fruyts nols mandeſexir, que no ſien ſatiſfets de la quantitat quels ſera occupada per Franceſos.

VI. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. de Cort vj.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, que li placia, que en cas que en temps de la Guerra convingues, com ſe acoſtuma, poſar ſequeſtres en los fruyts de Abbadias, y altres Beneficis que Franceſos tenen en Cathalunya, y axi be en Vilas, Locs, juriſdictions, rendas, y altras proprietats que Layes Franceſos tenen en Cathalunya, per compras, ſucceſsions, o altrament, e per temps poran tenir, que dits ſequeſtres ſien comānats a Cathalans, e primerament en aquellas perſonas, que ſobre ditas Vilas, Locs, juriſdictions, rendas, e proprietats tindran credit ſpecial, o general obligatio, o entre mans miſsio, o hypotheca, tota exceptio, y diffugi remogut, e concorrent molts creedors, ſien preferits

ferits los primers, preſtant ydonea cautio, de be adminiſtrar dits ſequeſtres, y donar compte, y reſtituir los fruyts, pagats primer a ell, y altres creedors tots los credits deguts, y deſpeſas, per cauſa de ditas ſequeſtres fetas. Plau a ſa Alteſa los ſequeſtres ſien comanats a Cathalans, a arbitre del Loctinent General, a Conſell de la Rota.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xiiij.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que de aci avant no pugan eſſer ſequeſtradas vituallas, ne algunas altras proviſions per mes de vint dies, y ſi dins aquells no ſeran pagadas als de qui ditas vituallas, y proviſions ſon, al preu que las horas, ço es al temps de dit ſequeſtre valran, per evitar los molts danys, que los Poblats en dits Principat, y Comtats fins aci ne han patits, y ſi mes de dits vint dies duravan dits ſequeſtres, haurien de patir, y ſupportar. Plau a ſa Alteſa que los dits ſequeſtres no pugan durar mes de dos meſos.

VIII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. xviij.

PEr quant ſe han experimentat grans inconvenients als naturals del preſent Principat, per cauſa dels ſegreſtos de grans fets à inſtancia del Aſſentiſta de ſa Mageſtat pagant los preus de aquells molt modichs; y ſa Mageſtat à ell molt creſcuts, cauſant haveri careſtia de grans en dit Principat: Perçò los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat ſuplican ſia de ſon Real ſervey eſtatuhir ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que en cas, que lo Aſſentiſta tinguès falta de grans, y per rahò de aquella ſe haguеſſen de ſegreſtar los del preſent Principat, que en tal cas lo Aſſentiſta de V. Real Mageſtat, hage de pagar los grans als preus corrents, y no pagant aquells de comptants hage dit Aſſentiſta de donar ſegurerat idonea à coneguda dels duenyos dels grans ſegreſtats. Plau a ſa Mageſtat.

DE SERVITVTS, AYGVAS, EMPRIVS, Y PONTS. TIT. III.

I. VSATGE. Stratte.

STradas, e vias publicas, cayguas corrents, e Fons vivas, Prats, e Paſturas, Selvas, Garrigas, e Rocas qui ſon fundadas en aqueſta Terra, ſon de las Poteſtats, no que ho hajan per alou, ne ho tengan en domini, mas que tots temps ſien a empriu de lurs Pobles, ſens tot contraſt, e ſens ſervici ſabut.

II. VSATGE. In baiulia.

EN Ballia, o en guarda de hont algun haja Homenatge, o cens, ſi ho guarda, e ho deffen be ſegons ſon poder, deu haver aqui eſtacament, e temprat a empriu de herba, de palla, e de orts, de fruyts de arbres: e per null enginy no lin deu mal exir, e ſi ho fa, que li ho eſmen lo Senyor del alou: e mes avant ajutli, ſi per aqueſta Ballia, o guarda ha plet, ni guerra. De Ballia, e de guarda hont no ha Homenage, ni cens, no haja eſtacament, mas tot lo ſobre pus haja.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona. Any M. cc. Lxxxiij, Cap. xxxxiiij.

STatuim, volem, e approvam, quels emprius de lenya, de paſturas, de ayguas dels Caſtells, o Locs, e dels termens de aquells ſe façan axi com antigament era acoſtumat de fer: e ſi algun de aqueſtas coſas haura mal vſat, fet de aquen clam, caſtigarem aquell.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol Liiij.

VOlem, e atorgam, que pont ſie fet a Lobregat a Roca de Droc: ſaul que ſi a algu de aço era feta injuria, determenat aço breument, eſmena covinent a ell ſie feta.

(?)

DE

DE SEQVIAS, Y RECS DE AYGVAS. TIT. IV.

I. VSATGE. Sequiam.

A Sequia de laygua dels Molins que de corra a Barcelona manam eſſer no tocada per tots temps, e cel qui preſumptuoſament la trencara, compona al Princep cent onces de or per caſcuna vegada, e qui amagadament ho fara per regar, compona al Princep tres onces de or per caſcuna vegada.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. de Cort xxj.

SVpplica dita Cort a Voſtra Alteſa, li placia proveir, y ordenar per conſervatio, y redres de la ſequia de Tuhir, que tots temps, y quant per la Vniverſitat de Tuhir lo Procurador Reyal, o Loctinent de aquell, o lur Aſſeſſor ſeran requeſts de paraula, o en ſcrits, hajan, e ſien obligats executar la pena de deu liuras contra las perſonas qui pendran, e regaran de dita Sequia, ſummariament, e de pla, ſens ſtrepit, ni figura de juy, axi com per deute Reyal, y Fiſcal ſe acoſtuma: e ſi per cas lo dit Procurador Reyal, o Loctinent, y Aſſeſſor recuſaran de executar com dit es, dins ſis dies apres de eſſer requeſts, y no hauran executat, o fet pagar la dita pena, paſſats los dits ſis dies apres de dita requeſta ſie licit, y permes a la dita Vila de Tuhir haver recos al Balle General de la Ciutat de Barcelona, lo qual faſſa la executio rigoroſa, ſens diſtinctiò de perſonas, com a deute Fiſcal. Mana ſa Alteſa al Procurador Reyal de Roſſello, que faça, y adminiſtre juſtitia ſobre ditas penas ab tota brevedat, y en cas de notable negligentia, pugan los de Tuhir recorrer al Governador de Roſſello, o al Balle General de Cathalunya, ſobre ditas penas.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxviij.

COm la experientia haja mõſtrat, que per no tenir las Rieras, Recs, Madrals, Agullas, Clamors, y altres trahents los exaucs, y motas que conve, ſe han cauſat grandiſsims danys en alguns Poblats del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, axi en la ſalut corporal, per eſtar ditas ayguas repreſas, mortas, e infectas, com encara per dexarſe de conrear moltas terras, y de las que ſe conrean negarſe las mes anyadas los fruyts de aquellas, demanera, que axi ab vnas com altres ſe dexan de cullir los fruyts ques cullirien, ſi las ditas rieras, o recs trahents eſtavan condrets, y eſcurats com ſe pertany, y no eſtarian las ayguas infectas com eſtan, ſi alla hont perventura noy ſon fets, ſe feſſen los neceſſaris, lo qual dany no ſols es prejudicial als terratinents, mes encara als Senyors dels delmes, y altres Agreſſos, e als Curats, e altres Eccleſiaſtics qui reben las Primicias, mes encara a tots los Poblats en dit Principat, y Comtats, los quals ab molta commoditat ſe porien proveir dels mantenimens de lurs Caſas, ſi los dits inconvenients no obſtavan: perço deſijant proveir à tants notables danys, que de ditas negligentias, y altrament reſultã, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que dins vn any immediadament comptador apres de la concluſio de las preſents Corts, los Conſols, Jurats, Procuradors, Pahers, o Prohomẽs de quiſcuna Ciutat, Vila, o Parrochia del dit Principat, y Comtats, que tingan neceſsitat de ſemblants exaucs, inſtats per qualſevol particular tenint interes en la Parrochia a hont ſeran inſtats, hajan, y ſien tinguts, y obligats convocar lur Cõſell, y en aquell fer electio de ſinc perſonas habils, y expertas en coſas de exaucs, cõcorrẽt en dita electio la major part de dit Conſell, pera que los dits elegits regonegã, y miren en lur Parrochia totas las Rieras, Recs Madrals, y altres trahents, y camins publics, com, y de quina manera eſtan, y los defectes que tenen, y en quina part es mes convenient que ſen façan de nous, demanera que las ayguas pugan millor correr, perque las horas reſten exaugadas, y lo commerci ab los bons camins mes facili-

facilitat,las quals ſinc perſonas per dit effecte elegidas,dins vn mes apres que ſeran elegidas com dit es, ſien obligadas de acabar ab tot effecte lur viſura,y referir en ſcrits,en poder del Notari per los Conſols de dita Ciutat, Vila,o Parrochia elegidor, lo que entre ells concordament ſera eſtat determinat acerca los ſobredits exaucs, y reparo de camins, preceint primerament jurament, per ells preſtador en ma,y poder del Ordinari,o a qui ſe expectara, que allo que han refferit,es lo que millor,y mes convenient los ha aparegut en deſcarrec de lurs conſcientias, ſervey de Noſtre Senyor Deu, y benefici public dels Poblats, y tenint interes en las terras de dita Parrochia: y que en las Baronias ſe faça ab orde dels Barons, y en las terras Reyals ab interventio del Balle General,o de ſon Loctinent en aquella eſtatio, y que no puga guanyar ſino vna dieta de eſtada.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviiij.

FEta dita relatio,y continuada en ſcrits per lo Notari elegit per dit effecte,ſiē obligats los Jurats,y Prohomēs de aquella Parrochia,enſemps ab los experts, y ab interventio de dit Notari poſar en vna tabba, o albara, o en moltas tot lo contengut en dita relatio, y encantar publicament per tres Diumenges, o dies de Feſtas continuos en la mateixa Vila,y en la mes vehina, y propinca de aquella Parrochia,qui per manco volra empendre de fer fer, la faena que ſera neceſſaria per fer dits exaucs,y reparos de camins,conforme los ſera declarat ab la tabba,o albara devallāt de la dita relatio per dits Expers feta,dexant a la diſcretio,y voluntat de dits Prohomens, ſin volran fer vn preufet a ſolas, o vna tabba,o albara, o moltas, y liurar aquellas en aquell, o aquells ques trobaran, que per manco ho volran empendre,tenint vll,y conſideratio,en que primerament ſe faça lo mes neceſſari, quant nos puga fer tot junt de vna volta en aquell Any, a coneguda de dits Experts, y apres lo Any vinent lo que reſtara, que no ſera fet: y que las pagas ſien acommodadas, de manera que ſempre valega mes la faena que ſera eſtada feta, que no las pagas que hauran rebudas, fins ſie acabada de tot: conforme la tabba, o albara: y en las terras Reyals ſe faça ab interventio del Balle General, o ſon Loctinent en aquella eſtatio,y que no puga guanyar ſino vna dieta de eſtada.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxx.

EPer quant per fer dits exaucs, y reparos de camins,ſeran meneſter molts diners, los quals nos poran haver al principi ab major commoditat que a for de cenſal mort, a raho de vint milia per mil, perço ſtatuim, y ordenam ab approbatio,y conſentiment de la preſent cort, que feta en quiſcuna Parrochia la tabba, o albara, y donat a preufet los dits exaucs,y reparos de camins publics,a qui per manco ho volrra fer, e, o fer fer, pugan los Prohomēs, Jurats,o Conſols de quiſcuna Parrochia manllevar a cenſal mort,o cenſals,hu,o molts,com millor los aparra,ſobre lur Vniverſitat, y ſingulars de aquella, la quantitat que hauran promeſa pagar per lo dit preufet, o preus fets,volent expreſſament, que en la venda de dit cenſal,o cenſals,ſien obligats tots los Poblats, y terratinents en dita Parrochia inſolidum,encara que ſols hajan fermat la major part dels habitants del Conſell de aquella Parrochia, los Conſols Jurats, o Prohomens de la qual per dit effecte faran la venda ſobre dita de cenſal, o cenſals, com ſi expreſſament ne haguelſen tots fermat Syndicat,lo qual preu del qual cenſal, o cenſals haja de ſer depoſat en la Taula de la Ciutat mes propinca, y en deffecte de aquella en poder dels Conſols, o Jurats,y de alli no ſien extrets,ſino per la paga de dits preus fets, y no altrament: los Syndicats empero ſe hajan de fer ab decret del Official Ordinari,axi Reyal com de Baro.

V. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxj.

ECom no ſia raho, que las ditas Vniverſitats, las quals per fer dits exaucs, y moras de rieras, y reparos de camins, ſe hauran encarregats hu, o molts cenſals, eſtigan perpetuament obligats en la proprietat, y en penſions de aquells, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort,que los Conſols, Jurats,o Prohomens de quiſcuna Parrochia, ab la major part del Conſell, per luytio, o luytions del cenſal, o cen-

o cenſals que per dit effecte ſe hauran encarregats, y per la paga de lurs penſions, ſalaris de Actes, y altras deſpeſas de dietas pagadoras, pugan impoſar ſobre los fruyts de dita Parrochia, ques culliran en totas las terras ſcituadas dins de aquella Parrochia, encara que ſien de Eccleſiaſtics, Religioſos, Militars, y altres qualſevol generos de perſonas, tants vintens, o quarantens, com apparra als dits Conſols, Jurats, o Prohomens, ab la major part de lur Conſell ſer neceſſaris per la luytio del preu, y penſions dels cenſals hauran manllevats, y pagadas altras deſpeſas, que per dit effecte hauran ſoſtengudas, en deſcarrec dels quals vintens, o quarantens, quiſcu de dits terratinents ſe puga retenir en ſon poder la vintena part, o quarantena reſpective ab voluntat de ſon Senyor, y Jutge Ordinari, de la decima, primitia, taſca, y altres agreſſos, que tindran obligatio de pagar a qualſevol genero de perſonas, Eccleſiaſticas, o Seculars, Militars, o Plebeyos, com ſie major lo benefici, e vtilitat rebran en lurs rendas, per cauſa dels dits exaucs, que no lo vinte, o quarante, que ſels retindra reſpectivament de lurs rendas, y que contra los Militars ſe faça la executio per los Ordinaris.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

PEr quant hi haura en quiſcuna Parrochia algunas terras, que perventura lo Senyor dexara de conrear, apres de eſſer fets dits exaucs, axi per no contribuir en los vintens, o quarantens, que per la fabrica dels exaucs o reparos de camins ſeran eſtats impoſats, com altrament, y no es raho, que rebent lo mateix benefici, dexen de contribuir en las deſpeſas que per dit effecte ſeran fetas, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que los Jurats, Conſols, y Prohomens de quiſcuna Parrochia ahont ſeran fets dits exaucs, y reparos de camins, pugan, e los ſie licit, e permes, tatxar per veſana, o jornal de terra, lo que muntara per jornal, o veſſana de las terras, que durant los vintens, o quarantens nos conrearan, y eſtaran hermes en la dita Parrochia, ço es de las terras que pendran exaucs de aquellas rieras, o recs, o trahents, a coneguda dels Prohomens, y Experts, los quals pugan tatxar axi las terras de Eccleſiaſtics, y Militars, com la dels Plebeyos, y quels pugan executar per lur Jutge Ordinari.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiij.

STatuim, y ordenam ab la mateixa approbatio, per major tuitio, y indempnitat dels obligats en los cenſals ques manlevaran per los dits exaucs, y reparos de camins, que los vintens, o quarantens ques impoſaran ſobre los fruyts de las terras ques conrearan dins la Parrochia a hont ſeran fets dits exaucs, y tambe la talla ques fara a certa quantitat per jornal, de las terras que nos conrearan, ſien Arendats quiſcun Any en public encant al mes donant, lo Segon Diumenge apres de Paſcha de Reſurrectio, y que los preus de dits Arrendaments hajan de ſer depoſats en la Taula de la mes propinqua Ciutat, o Vila, dits, y ſcrits al Syndic, o Clavari, per la tal Parrochia elegidor, a ſolta del Notari qui haura rebut lo Acte del cenſal, la qual ſolta haja, y puga tantſolament fer lo dit Notari, per pagar las penſions dels cenſals, que per raho dels dits exaucs, y reparos de camins ſeran manllevats, y luytio de aquells, y per ſatisfactio, y eſmena de las dietas, y altres gaſtos ſeran eſtats fets per dit effecte, a coneguda de dit Notari, Syndic, o Clavari.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiiij.

STatuim, y ordenam ab la mateixa approbatio, que ſempre, y quant per las perſonas expertas per dit effecte elegidas ſera feta relatio en la forma demunt dita, que qualſevol rec madral, o trahent tindra millor exaucs per altra part, del que te per alli a hont acoſtuma de anar, ſie licit, y permes, ſens contradictio alguna, fer de nou aquell per altra part, y paſſar per qualſevol terras, axi de Eccleſiaſtics, com Militars, y Plebeyos, ſatisfets primer los danys quen patiran, a coneguda de dos perſonas elegidoras vna per los Jurats, o Prohomens de la Parrochia ahont ſe fara dit rec, y laltra per lo poſſeſſor de dita terra, y en cas de diſcordia, ſie tercer entre ells lo Jutge Ordinari de la Vila, o Parrochia de hont ſera la tal perſona, en la poſſeſ-

poſſeſsio del qual ſe volra fer de nou dit rec madral, o altre trahent.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxxv.

COm poc a profitaria, haver fets vna volta los dits exaucs, motas de rieras, y reparos de camins, ſi apres no havien de ſer perpetuament conſervats, y mantenguts, perço ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que immediadament apres que ſeran acabats de fer, y rebuts per los Conſols, e, o Prohomens los dits exaucs, motas de rieras, y reparos de camins, ſe done la conſervatio de aquells, a qui per manco ho volra empendre de mantenir, del modo eſtaran en aquellas horas, encantant per tres Diumenges, o Feſtas colents immediadament ſeguents lo dit preufet quiſcun Any, y lo preu ques prometra ſe haja de pagar a ſou, y a liura, del que vindra per jornal de totas las terras de dita Parrochia, y aquellas tallar, axi las conreadas, com las hermas, y lo dit tall hajan de fer los Conſols, y Experts per aqueſtos elegits, y hajan de pagar tots los qui tindran terras en la dita Parrochia, com eſta dit eſpecifiadament en altres Capitols.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxxvj.

PEr mort, o impediment de algu, o alguns dels dits Experts, los mateixos Conſols, ab la mateixa forma foren elegits, ne pugan elegir altres, en loc dels qui faltaran.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cij.

STatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, atteſa la gran vtilitat donan, y reſulta al preſent Principat de las Sequias de Leyda, Puigcerda, y Tuhir, que los qui tenen vs de regar de ditas Sequias, y quiſcuna de aquellas, apres de haver regat ſas poſſeſsions, hajã de tornar la aygua a ditas Sequias, tancant lo vll, portell, o albello, per hont la aygua diſcorra per al vs de ſas poſſeſsions, ſens frau algu, lo que ſi no faran, encorregan los contrafaents per la primera vegada, en pena de trenta ſous, y per la ſegona, en pena de tres liuras, y per la tercera, de ſinc liuras, aplicadoras per lo vn terç al Official executant, per lo altre al acuſador, per lo altre a la adminiſtratio de ditas Sequias: prohibint nos pugan fer mes vlls, ni portells per ditas Sequias, dels que antigament eren, e vuy ſon, e los qui tenen obligatio de eſcombrar aquellas, a ſon temps las eſcombren, y netejen, fins a ſon degut livell, lo que ſino faran los Adminiſtradors, o Governadors, y Senyors de ditas Sequias, a deſpeſas dels qui tenen dita obligatio, las pugan fer eſcombrar.

XII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxx.

AJuſtant a la Conſtitutio en les Corts de Montço feta en lo Any M.D. Lxxxv. Capitol xxviij. ſobre los exaucs que comença (Com la experientia haja moſtrat) ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que les executions ſobre dits exaucs fahedores ſe faſſan per los Ordinaris del Lloch, Vila, o Terme hahont dits exaucs ſe faran, o hauran de fer, y pugan contra los tals renitents (com ha coſa que importa tant per la ſalut de les perſones del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya) fer dita executio com ha deutes Fiſcals, ſens haver de recorrer per la dita executio al Balle General, ni a ſos Loctinents.

DE CASSAR, Y PESCAR. TIT. V.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Cap. xxxiij.

DIns deu Anys ningu goſe pendre, o matar perdius, ſino ab aucells, de la feſta es a ſaber de la Paſcua de Reſurrectio, fins a la feſta de Sanct Michel de Setembre, ne goſe deſtruir los nius de perdius. E que ningu no goſe pendre coloms de altri ab enſas, cimbell, o filat, o en altra manera, ſino ab aucells, e que contra los contrafaents ſien impoſats bans convinents, per aquells qui han acoſtummat impoſar bans per ſos Locs, o Termens.

II. IOAN

II. JOAN Rey de Navarra, Loctinent General de Alfons Quart ſon germa, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lvj. Cap.iij.

RAtifficant, loant,e aprovant la Conſtitutio, per lo Illuſtre de glorioſa memoria lo Senyor Rey Don Alfons Proavi noſtre feta, en la Cort de Montblanc,en lo Capitol començant. *Dins deu anys, &c.* en quant per aquella es proveit a la caſſa de perdius, e de coloms, e anaquella ajuſtant, de conſentiment, e approbatio de la dita Cort ſtatuim, e ordenam, que de carneſtoltas fins per tot lo mes de Setembre, neguna perſona de qualſevol ſtament, o condicio ſie no gos caſſar, ne pendre perdius, fayſans, ne francolins dins lo Principat en nenguna manera de enginy, o exercici, ſino ab aucell de rapina tantſolament. Item,que en negun temps del any, negu de qualſevol condicio ſie, no gos caſſar las perdius, francolins, ne fayſans, ne aquellas pendre ab reclam, o eſcutxinant, ne ab perdiu, o ab perdigot, e aço ſots pena, e ban de cent ſous, per caſcuna vegada que en alguna de las demuntditas coſas ſera contrafet: de la qual pena la meytat ſie adquiſida al Senyor, o al Official de qui ſera la juriſdictio, en lo loc hont ſera contrafet, e laltra meytat al denuntiant:de la qual pena negun Official, ne altra perſona no puga fer remiſſio en tot, ne en part, ne ſots diſſimulatio paſſar, ans aquella en virtut de la preſent Conſtitutio ſie tengut riguroſament executar.

Item confirmant la dita Conſtitutio, ab la dita approbatio ordenam, que negu no gos caſſar coloms, ne parar filats, ne agranar en algun loc, qualſevol ſie luny de colomer, o en altra manera, ne tirar ab balleſta als dits colonus, de ſexanta paſſas entorn del colomer.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xxviij.

PER quant en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello,y Cerdanya hi ha moltas terras ſterils, y de pocas proviſions majorment en los dies quaresmals, que los poblats en aquellas a penas troban que menjar, per ſer molt luny de mar, y que ſols tenen lo peix de las riberas, de las quals ſe pugan remediar, y valer en lurs neceſſitats, y viures, perço placia a V. Mageſtat ſtatuir, y ordenar, que no ſie licit, ni permes a perſona alguna de qualſevol ſtament,ó conditio ſie,que goze, ni atreveſca al temps dels freſos peſcar las truytas de riberas, ni torrents, per ninguna via directa, ni indirecta, ſots penas arbitrarias impoſadoras per los Adminiſtradors de las Ciutats, Vilas, y Locs a hont ſon las peſcas, ceſſant tots abuſos de poder ells donar licentia, ni lo Veguer tampoc, ſens parer de tot lo Conſell. E mes ſie prohibit en tot temps del any, ſots las ditas penas arbitrarias, que ningu goze poſar cals, ni turpa, ni altras coſas que matan las ditas truytas, y peixos en ditas riberas, y torrents. Plau a ſa Mageſtat.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xviij.

DEclarant lo Capitol de Cort xxviij. de las Corts per nos vltimament celebradas en la Ciutat de Barcelona començant. *Per quant en lo preſent Principat de Cathalunya, &c.* ab lo qual ſe prohibeix la peſca de las truytas en lo temps de la freſa, y en aquell ajuſtant ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que lo dit temps dels freſos en dit Capitol mentionat, ſe entenga del primer die de Dezembre fins lo die de Carneſtoltas, y que ningun temps nos puga peſcar ab tremal, o filat coſſer, y que peſcantſe ab filat ſie tal que no puga detenir truyta de menor pes de tres onças, y que la pena arbitraria en dit Capitol poſada, levat dit arbitre, ſie de deu liuras per quiſcuna vegada que ſera contrafet al dit, y preſent Capitol, y los arreus perduts, applicadors la meytat al Official executant, y laltra meytat al acuſador, y ſi lo Official proceeix de ſon mer offici, ſie tot a ell applicada.

***

V. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona Any M.DCC.ij. Cap. Lxviij.

SENYOR.

SVplican los tres Braços à V. Mageſtat, ateſa la ſuplicacio a ells preſentada del tenor ſeguent. Illuſtriſſim Senyor: Los Conſellers de la preſent Ciutat de Barcelona, diuhen: Que ab Real Privilegi del Sereniſſim Senyor Rey DonFernando, vulgarment dit lo Privilegi de la Annona, dat en la Ciutat de Burgos als xvj. de Novembre M. D.xj. fou concedit à la preſent Ciutat de Barcelona lo cuyda do, diligencia, y ſolicitut de la proviſio, axi de formens, vitualles, com de las demes coſas neceſſarias, per lo ſuſtento, y abaſt de ſos Ciutadans, anants, y vinents de ella, ab facultat de poder eſtatuhir, y ordenar, tot lo que li apareguès mes vtil, y convenient per la privaciò de la dita Annona; y de poder fer publicar Cridas, ab Bans, y penas pecuniarias, com altrament, privativè à qualſevols Officials Reals; Y com ſe experimente de molts anys à eſta part, que no obſtant lo trobarſe erigida en la preſent Ciutat la Confraria de Peſcadors, y de preſent ab gran numero de Confrares, los quals ab diferents modos, y traças peſcan en lo mar adjacent de la preſent Ciutat, peſcantſe tambe en lo mateix mar ab dos Ganguils, lo vn propri de dita Confraria, y lo altre per lo ſervey dels Llochtinents de ſa Mageſtat; ab tot per trobarſe la preſent Ciutat ab Poble tant numeròs, y ab molts Convents, y Caſas Religioſas y ab continuos anants, y vinents es poch lo abaſt, y abundancia de peix ſe te en la preſent Ciutat, majorment en los dies Quareſmals, pagantſe molt car, lo que redunda en notable prejudici del publich, per la falta del abaſt de proviſiò tant neceſſaria; ſentint molt en particular eſta falta los Soldats de la guarniciò de eſta Ciutat, y altres que en ella ſe troban del Real Exercit, los quals per ſon ſuſtento podrian de ordinari ſubvenirſe ab dita proviſiò, podentſe facilment remediar dita falta ab la conceſſiò de poder la preſent Ciutat, y ſos Conſellers, tribuir poder de peſcar en lo mar adjacent ab dos Ganguils mes, dels dos, ab que de preſent ſe peſca: Perço los Conſellers de la preſent Ciutat ſuplican, los ſia concedida la facultat de poder tenir, y fer peſcar ab dos Ganguils en lo mar adjacent de la preſent Ciutat, à mes dels dos, ab que de preſent ſe peſca, ab facultat de poder donar dits Conſellers las nominacions per peſcar ab dits dos Ganguils als Peſcadors los apareixerà, ab facultat de prohibir, y vedar lo peſcar ab dits dos Ganguils en lo temps los aparexerà convenir, queu rebràn à mercè: Quæ licet, &c. Officio, &c. Altiſſimus, &c. Placia à V. Mageſtat, eſtatuhir, y ordenar ab llur conſentiment, y aprobació, que ſia donada, y concedida à la preſent Ciutat la referida facultat, no obſtant qualſevols declaracions, ſentencias, ò proviſions feras en la Real Audiencia, y en lo Real Conſell de la Batllia General del preſent Principat; y que concedida à la Ciutat la referida facultat, no puga lo exercici de aquella impedirſe per mandato, inhibiciò, ò altre proviſiò de la Real Audientia, ó de la Batllia General. Plau à ſa Mageſtat.

DE SALARIS.
TIT. VI.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. Liij. Cap. x.

STatuim, y ordenam, que la taula que antigament ſe folia tenir penjada en la ſala de la preſo, en la qual eren continuadas las tatxas del que los preſos al Carceller han de pagar per quiſcun dia, axi de meſa, morabatins, y altres drets, axi a dit Carceller pertanyents, com encara a Alguzirs, Veguers, Notaris del criminal, o altres Officials, ſie reparada, y tornada en dita ſala: E que la forma en dita taula contenguda ſie, remoguts tots abuſos, obſervada, e lo carrec de tenir dita taula en la manera ſobredita, y fer ſervar aquella, vinga a carrec del Carceller major, a pena de privatio de ſon Offici.

***

II. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort xvij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa,li placia ſtatuir,y ordenar,que attes que per lo Capitol x. de la Conſtitutio del Rey Alfons ſegon, fet en la Cort de Montſo es comeſa la tatxa dels Scrivans als Jurats, Balle, e Veguers de dita Vila, perço mane voſtra Alteſa proveir, que tots los ſalaris ſien poſats en vna taula, e aquella ſie penjada en la dita Cort, a fi que tot hom la puga veure, y ſi los Notaris excediran dita tatxa, pugan recorrer als Balle,y Jurats. Plau a ſa Alteſa ques faça la dita tatxa, y ſe tinga dita taula, y en cas ques abuſe, ſe recorrega al Veguer, o Balle.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap.xxiij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que las Conſtitutions de Cathalunya,Capitols,y actes de Cort, y altras leys de la terra diſpoſants ſobre los ſalaris dels Jutges, Notaris,y Scrivans, Porters,y altres Officials de la Reyal Audientia, hajan de ſer obſervadas generalment en totas las Corts dels Ordinaris, y Barons de dit Principat de Cathalunya, no prejudicant empero als Privilegis, particularment a algunas Ciutats, Vilas, o altras Vniverſitats concedits.

IV. PHELIP Quart, en la primera Cort de Barcelona,Any M.DCC.ij. Cap.Lxxxix.

PER quant de pochs anys à eſta part, los que exercexen la Advocacia en lo Principat de Cathalunya, exigexen per los treballs, axi ordinaris, com extraordinaris, quantitats molt conſiderables, ab que reſtan los litigants ſumament gravats, y molts per no poder ſuportar los grans gaſtos dels plets, han de deixarlos en grave prejudici de ſas hiziendas: Perço los tres Eſtaments de la preſent Cort, ſuplican à V.Mageſtat; ſia ſervit manar poſar tatxa en eſtas coſas,ſtatuint, y ordenant ab lloaciò, y aprobatiò de la preſent Cort,que los Advocats ſe contenten ab vn real moneda Barceloneſa per artigle, y en los treballs de vn ſol, ò de juntas de dos, ò molts Advocats, no ſels dega donar mes que ſis reals de la mateixa moneda per cada hora, que treballaràn, y als Procuradors la meytat dels Advocats, ſi aſſiſtiràn al treball, y que lo Advocat, y Procurador, que demanaran mes del que eſtà eſtatuhit, ſia privàt dels honors publichs del preſent Principat, deixant la coneixenſa als que la tindràn de las demès Contrafaccions. Plau à ſa Mageſtat.

DELS SALARIS REBEN OFFICIALS REYALS SOBRE LO GENERAL. TIT. VII.

I. FERRANDO Segon, en la ſegona Cort de Barcelona,Any M.CCCC. Lxxxxiij. Cap. viij.

COM ſie digna coſa remunerar los treballs dels Officials, per tant ſtatuim, e ordenam, que lo Canceller haja quiſcun any de ſalari ſincentas liuras Barceloneſas, e lo Vicicanceller, ò Regent en ſon cas, ço es, aquell dels qui preſidira en la Audientia Reyal haja quiſcun any de ſalarī Mil florins corrents: e en cas haja en dita Audientia Vicicanceller, e Regent, no reſidint continuament dit Vicicanceller en lo dit Principat ſino per algun temps, volam, que en tal cas lo Regent la Cancelleria ſie ajuſtat als vuyt demuntdits, e haja vot, e ſalari com quiſcu dells, comptant dit ſalari per lo temps que lo Vicicanceller preſidira: e ſi lo Vicicanceller feya continua reſidentia, en tal cas lo dit Regent haja dit ſalari tant com qualſevol dels vuyt, fins vaccas algun loc dels dits vuyt, en axi que venint lo cas de tal voccatio, volem, que lo dit Regent ſie inſtituit en lo loc qui vaccara, e ſi lo Regent per vaccatio de algun loc, e per continua reſidentia del dit Vicicanceller era fet com dit es dels vuyt, e apres lo dit Vicicanceller ſe abſentara del dit Principat longament

ment a conexença del conſell, ordenam, que en tal cas lo dit Regent torne exercir la Regentia, e vn altre Doctor, o licentiat Cathala, habil ſegons es dit, ſie per nos elegit dins ſpay de tres meſos, com dit es, en lo loc qui per dita raho vaccara: e tornant apres quant que quant en dita Audientia lo dit Vicicanceller, volem, ſie ſervada la forma ja dalt expreſſada en lo cas de la reſidentia de aquell: No entenent perço excloure la preſidentia del Canceller, ans aquell puga preſidir, e cloure en la manera demuntdita.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. viiij.

QViſcu dels vuyt Juriſtas haja de ſalari lo any quatrecentes liuras, pagadoras per terças, ço es de tres en tres meſos vna terça, e los Jutges de Cort quiſcu tres centes liuras, e part de haverias, e que no pugan advocar, ne pendre res per defenſas, ne altrament dels delats: e los dos Algutzirs cent liuras quiſcu, e que per ſalari de peatge, quant ſeran trameſos axi per la Cort, com per inſtantia de part, no pugan haver mes de ſetze ſous e ſis diners lo die, e lo Governador ſinccentas liuras, e las venturas fins a compliment de la reſtant quantitat de ſon ſalari, e lo mes avant ſie del Senyor Rey: entes expreſſament, que lo Governador no puga haver donatius de Vniverſitats, Vilas, Veguerias, o Ballias generalment, ni per compoſitions generals: e lo Advocat de pobres ſinquanta liuras, e lo Procurador de pobres vint y ſinc liuras.

III. LO MATEIX en dita Cort, Cap. x.

LOS quals ſalaris proveim, e ordenam, ſe hajan a pagar per lo General de Cathalunya per terças, ço es de tres en tres meſos: lo pagament dels quals ſalaris ſie tant privilegiat, com es lo pagament de las penſions dels cenſals carregats ſobre lo General: entes empero, que dits ſalaris no corregan als dits Officials, fins hajan oida la ſententia de excommunicatio, e preſtat lo jurament demuntdit: proveint, que negu dels demunt dits Canceller, Vicicanciller, Regent la Cancellaria en ſon cas, vuit perſonas, dos Jutges de Cort, Portant veus de Governador, e Aſſeſſor de Portant veus de Governador en los caſos demuntdits, per ſi, mullers, fills, ni altra interpoſada perſona puga pendre ſubornatio, o preſent, de perſona que ſapia que pledeig en la dita Audientia, o Conſell. E mes volem, que los demuntdits no pugan res pendre de ſignar letras de juſtitia: e lo Advocat Fiſcal, eſſent del nombre dels vuyt, no puga pendre ſalari de alguna part privada. E ſemblantment negu dels dits Jutges de Cort per ſi, mullers, fills, o altra interpoſada perſona puga pendre res per defenſas, ni altrament dels delats: ſtatuint, que vltra violatio del jurament que preſtat hauran, incorrega lo qui contrafara al preſent Capitol en pena de privatio de oficis, e de inhabilitat, e de reſtitutio in vndecuplum, la qual ſie adquiſida al General.

IV. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando ſegon, en la Cort de Monſo, Any M. D. xij. Cap. iij.

IAtſie que en las ſegonas Corts celebradas en la Ciutat de Barcelona, en lo Monaſtir de Sancta Anna per lo Senyor Rey, fos ſtatuit, y ordenat, que a quiſcu dels dits vuyt Juriſtas foſſen donadas per lo General de ſalari quatrecentes liuras caſcun any, e que los ſalaris de las ſententias foſſen del dit General, empero, per major expeditio de la juſtitia ſtatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que de aqui avant ſien donadas a quiſcu dels dits dotze Juriſtas quiſcun any per lo dit General certas doſcentas liuras tant ſolament, e vltra aquellas tots los ſalaris de las ſententias ques daran en la Regia Audientia, y de las cauſas que en aquella ſe menaran, y los ſalaris de las ſententias arbitrals, los quals ſegons forma del Capitol onze de la dita Cort de Sancta Anna havien eſſer del General, ſien repartits, ygualment per terças entre los dits dotze Juriſtas: quant empero en los ſalaris que ya ſon depoſats en poder del General per las cauſas que ſon ja denuntiadas: y no ſententiadas, volem, que la meytat de dits ſalaris ſien pagars, y reſtituits per los

Deputats del dit General als dits dotze Juriſtas, eſſent empero primer publicadas las ſententias de ditas cauſas, y no abans, repartidors entre los dits dotze Juriſtas ygualment, ſegons deſus es dit: Entes empero, y declarat, que per las coſas contengudas en lo preſent Capitol no ſie en res prejudicat, ni mudat en los altres ſalaris de las altras perſonas, ordenats en la dita Cort de Sancta Anna, ans aquells reban integrament daqui avant del General, ſegons que fins aci han acoſtumat.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. xxviij.

PER quant es juſt, que los treballs que prenen en la adminiſtratio de la juſtitia ſien remunerats, per los reſpectes ſobredits, y altres ſtatuim, y ordenam, que de pecunias del General ſien donadas, y pagadas quiſcun any a quiſcu dels dotze Doctors del Reyal Conſell, vltra las doſcentes liuras, cent liuras, las quals los ſien pagadas per terças, del die que la Reyal Audientia ſe continuara en la Ciutat de Barcelona en avant, ſi, e ſegons las doſcentes liuras los ſon pagadas, y ab las matexas prerogativas, y ſeguretat.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. v.

ATtes que los dos Procuradors Fiſcals de la Regia Cort tenen poc ſalari, per que millor pugan be, y lealment exercir ſon Offici, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ſie affegit, e ajuſtat a cada hu dels dits Procuradors Fiſcals de la Regia Cort, y als ſucceſſors en lurs Officis qui per temps ſeran, vltra del ſalari que vuy reben, y acoſtuman de rebre, ſetanta vuyt liuras moneda Barceloneſa, pagadoras per ſas terças per los Deputats del dit Principat, dels drets de las Generalitats, a fi que cada hu de dits Procuradors Fiſcals entre tot haja de ſalari cent ſinquanta liuras.

***

VII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxxv.

PER quant, anant la Governatio de Cathalunya viceregia, lo Canceller, y Regent la Reyal Cancellaria de Cathalunya tenen las matexas obligations de gaſtos, y eſtan promptes a ſervir, com verament ſervexen en tot lo que ſe offereix conſultarlos per lo benefici public, y dit Canceller en la declaratio de las contentions de juriſdictio entre las Corts Eccleſiaſtica, y ſecular, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que als dits Canceller, y Regent la Cancellaria que vuy ſon, los corregan, y ſels paguen los ſalaris tot lo temps que la dita Governatio proceira viceregia, com ſels paga, quant nos, o noſtre Loctinent General ſerem en Cathalunya, y en nom noſtre, o ſeu proceeix la Reyal Audientia.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cxij.

PER quant, per la incommoditat tant gran que de alguns anys a eſta part totas las coſas del viure huma ſon pujadas en tant grans preus, que los Doctors del Reyal Conſell no es poſſible tractarſe ab lo ſalari quels es eſtat conſtituit per Conſtitutions, ab la authoritat que conve als qui eſtan en tant alt loc, per tant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que als Canceller, y Regent la Cancellaria de aci al devant quiſcun any per ſas terças ſien affegidas de las pecunias del General per lurs ſalaris cent liuras a quiſcu, y als Doctors del Reyal Conſell Civil, es a ſaber a quiſcu dels de las tres Salas cent liuras, demanera que lo Canceller reba ſiſcentes liuras, y lo Regent ſiſcentes ſinquanta, y cada hu dels altres Doctors ſobredits quatrecentes liuras.

***

)(✠)(

IX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D.IC.Cap. de Cort.Lxxxix.

ITem Senyor ſuplican los tres braços a V. Mageſtat, atteſa la ſupplicatio a ells preſentada del tenor ſeguent. Illuſtriſſims, &c. Lo Canceller de Cathalunya, y lo Regent la Reyal Cancellaria diuen que los carrechs que exerxeixen en aqueſt Principat, y Comtats ſon de molt gran preheminentia, auctoritat, y calitat, y que la ocupatio, y treballs continuos de dits carrecs ſon inmenſos, y inſuportables, perque ſon los Aſſeſſors mes ordinaris, y continuos dels Loctinents Generals de tots los negocis, axi de gratia, com de juſticia, com del govern vniverſal, y aſſiſtexē com los altres Doctors de la Real Audientia en lo oyr, votar, y decidir tots los proceſſos, y cauſes de dita Reyal Audientia, y lo que es de inſuportable peſadumbre, y treball es lo verbal, axi ordinari que cada dia han de tenir en ſes caſes, com lo que los Loctinents Generals tenen los divendres de quiſcuna ſemmana, de la qual, vltra de les cauſes que verbalment, y ſens ningun eſcrit ſententian, y declaran, reſulta vna infinitat molt gran de proceſſos de molta lectura, y diſcuſſio los mes dells. Molt notori es a V. Senyories Excellentia, y merces, que lo ſalari que tenen no es mes de ſis centes ſinquanta lliures, y per conſeguent, que per ſer tant exiguo, pobre, y tenuo, no es de molt competent al que juſtament, axi per la preheminentia de ſos carrechs, com per la ſatisfactio, y paga de tant grans, y continuos treballs juſtament deurien rebrer y tenir: Majorment en eſta era que totes les coſes neceſſaries ala vida humana ſon tant coſtoſes, y cares, y eſſent lo ſalari dels Doctors de la Real Audientia molt major que de dits Canceller, y Regent Preſidents de dita Reyal Audientia. Per tant, y altrament ſuplican molt humilment a V. Senyories, y Excelentia, y merces, ſian ſervits ferlos merce de augmentar lo ſalari de dits carrechs, y aſſenyalarlo competent, y ſufficient, qual tals carrechs mereixen, y que ſels pague en tot temps, tant preſent la Mageſtat Real, o ſos Loctinents Generals en los dits Principat, y Comtats, quant abſent de aquells queu rebran amolt ſingular merce. Quæ licet, &c. Altiſſimus, &c. Placia a V. Mageſtat ſtatuir, y ordenar ab llur conſentiment, y approbatio, que ſia donat, y aſſignat als dits Canceller, y Regent lo mateix ſalari que tenen los altres Doctors de la Real Audientia, tant en abſentia de V. Mageſtat, y de ſon Loctinent General, com en preſentia. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

Suſpes per lo Acte de Conſert. en la pag. 64.

X. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort Lxxxx.

MES avant ſupplican los tres braços a V. Mageſtat, aſſentint a la ſupplicatio a ells donada del tenor ſeguent. Illuſtriſſims, &c. Los Officis dels tres Jutges de Cort, ab lo Capitol cxvj. del any M. D. Lxxxv. Reſtaren extincts ab la concluſio deles preſents Corts, y havent ſe de confirmar, o crear de nou, ſe repreſenta que ſon mes treballoſos que ninguns de tots los reſtants de la Reyal Audientia, per no tenir dia ni hora que pera ells ſia feriat en tot lo any, y eſtar obligats de oyr a les parts, y fer proceſſos a qualſevol hora de la nit, offerint ſe lo cars, y de anar per lo preſent Principat, y Comtats moltes voltes ab gran perill de ſes vides, y deſatent de llurs caſes, y han de reſidir cada dia a la preſo per exhigir les depoſitions dels preſos, y tractar, y comunicar ab ells, havent ni ordinariament molts de malalts, y vltra deſtes ſobre carragues tant peſades, tenen les mateixes obligations que los demes de aſſiſtir en Conſell, y obrir los ſtudis ales hores ordinaries, y admetentſe les cauſes de appellatio, o de ſupplicatio en criminal ſels doblara lo treball. Per totes les quals coſes es molt juſt ſe tinga conſideratio en conſtituhirlos ſalari competent ſegons los gaſtos de les preſents temporades, y que almenys ſien y gualats en ſalari, y guanyables ab los demes Doctors de la Real Audientia; pus en vot, aſiento, y preheminentia, ſon y gualats, y tant Conſellers de ſa Mageſtat,

rat, com tots los demes, y en los treballs, y carrechs de ſos Officis molt mes gavats. Placia a V. Mageſtat ab llur conſentiment, y approbatio, ſtatuir, y ordenar que los dits Jutges de Cort ſian ygualats ab ſalari, y guanyables ab los demes Doctors de la Real Audientia, y ſatisfets de pecunies del General per terces ab la mateixa forma que los Doctors de la tercera ſala; y que aço ſia ajuſtat a la Conſtitutio ques fara en la preſent Cort de la erectio, o confirmátio de ſos Officis. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

Suſpes per lo Acte de Conſert. en la pag. 64.

DE SALARIS DE SENTENTIAS, PROVISIONS, Y DECRETS. TIT. VIII.

I. IACME Primer en Barcelona, Any M. CC. Lj. Cap. vij.

ENcara ſtatuim, quels Advocats juren, no rebre ſalari de alguna cauſa ſecular, fins que la cauſa per diffinitiva ſententia ſie finida: Mas cautio idonea puxan exigir, que apres la ſententia diffinitiva lur ſalari lus ſie pagat.

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. xij.

ALgun Jutge noſtre, o de noſtre Official, o inquiſidor no haja res de alguna enqueſta, de aquell contra quis fara: Si dons la part quis deffendra, no volia dar teſtimonis defora lo loc, hont ſe fa la enqueſta en ſa deffenſio, per los quals a rebre, hi hagues anar perſonalment Jutge, o lo inquiſidor, e la dones quen puxan pendre tempradament.

III. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. ij.

COM no deja per vna via eſſer atorgat, ço que per altra es denegat, ordenam, e ſtatuim, que ſi ſe eſdevendra a algun Veguer, o Balle, o altre qualſevol Official ordinari alguna cauſa per nos, o per altre havent de aço poteſtat, eſſer delegada, o comanada, de la qual, ſi ſens delegatio, o ſpecial commiſſio per dret ordinari conexia, ſalari rebre no gozaria, de aquent ſalari per raho, o per vigor de aquella delegatio, o commiſſio no gos rebre, o haver: Lo Jutge empero, o Aſſeſſor a aqueſt Official en la dita cauſa aſſident puxa, e li ſie legut rebre ſalari moderat.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

PER tal que nos faça exces, en rebre ſalari de las coſas dejus ſcritas, ordenam, e ſtatuim, que Veguer, o Balle, Jutge ordinari, o Aſſeſſor, o qualſevol altra perſona, ala qual rebre ſalari de decrets ſe pertanga, o haja acoſtumat de pertanyer, per decret lo qual ſie interpoſat ſobre coſa valent ſinquanta liuras Barceloneſas, o menys, reba tres ſous Barceloneſos, e no mes: E ſi la valor de ſinquanta liuras ſobre pujara entro a valor de cent liuras incluſivament, ſinc ſous reba, e no mes: Mas ſi valor de cent liuras ſubrepujara, a qualſevol quantitat puig, deu ſous tanſolament reba, e no mes: Si empero lo decret aquell ſobre coſa no havent certa quantitat, axi com en carta de procuratio, o qualque altra ſemblant ſera interpoſat, en aquell cas, tres ſous tantſolament per aquell decret eſſer rebuts volem, e no mes: En los locs pero, en los quals per entrepoſament de decrets, menys, o no res es acoſtumat eſſer rebut, ſie obſervat, ço que en aquells locs es acoſtumat de fer. Per aço empero no levam, que nos, o altres havents poder no puxam fer gratia de las coſas demuntditas.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

PER ſemblant manera ordenam, e ſtatuim que Jutge ordinari, o Aſſeſſor, o qualque altre Official, o Jutge ordinari, o delegat, qui conega departio, o diſtributio de diners, en poder de la Cort, o altres per veu de aquella depoſats, o ſecreſtats, no puxa rebre per ſon ſalari, o treball, ſino ſis diners per liura de la quantitat la qual diſtribuira, o eſſer diſtribuida declarara, e decernira, ſi aquella empero quantitat de diners depoſada, o ſequeſtrada ſinquanta liuras Barceloneſas

ſas no ſobre pujara : E ſi aquella quantitat ſinquanta liuras ſobrepujara, en aquell cas, per quiſcuna liura reba tres diners, e no mes: Axi empero, que lo dit ſalari Mil ſous no ſobrepuig, no contraſtant vs, en rebre major quantitat de ſalari que tatxada ſie demunt, fins ara obſervat: En los locs empero, hont per las coſas deſuſditas menys, o no res es acoſtumat de rebre, volem eſſer ſervat, ço que en aquells locs fins aci es acoſtumat eſſer fet.

VI. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. CCC. Lxiij. Cap. v.

SI per raho de execution, o per altra cauſa, per Cort alguna de noſtres Officials venda de bens, o diſtribution ſe fara, Veguers, Balles, o altres Officials, Aſſeſſors, Jutges ordinaris, o Savis en dret qui faran fer la dita venda, o diſtribution, o de Conſell de' quals ſe fara tantſolament quatre diners per liura, e lo Notari dos diners reban, e no mes: E aço mateix en proces de pau, e de treva, e de ſometent volem eſſer obſervat, com tots aqueſts proceſſos de grans quantitats de diners communament ſe façan: Aço ajuſtat, que per los dits proceſſos, per rao declam, o en altra manera (ſi doncs nos feya declaratio, compoſitio, remiſſio, o execution) alguna coſa no reban: En altres empero proceſſos los dits Aſſeſſors, Jutges, Savis en dret, e encara lecs ſi Jutges ſeran, e arbitres, e encara arbitradors, o amigables compoſadors reban per lurs ſalaris, ſi la cauſa ſera fins en quantitat de deu liuras, vuyt diners per liura de quiſcuna part, de deu liuras fins a ſinquanta liuras, ſis diners per liura de quiſcuna part, de ſinquanta liuras en ſus, a quantſevulla munt mes avant, quatre diners per liura de quiſcuna part: axi empero, que ſinquanta liuras de vna part, encara per los proceſſos primer demuntdits, los ſalaris de ditas quantitats no puxa ſobrepujar en neguna manera: Los Advocats empero del ſeu client, ſi que ſien hu, o molts los Advocats, en los primers proceſſos tantſolament quatre diners per liura entre tots qui de vna part ſeran, e en los altres proceſſos ſegons la diſtinction de las quantitats vuyt, ſis, quatre diners tantſolament puxan rebre, e no mes, axi que las ditas ſinquanta liuras lo ſalari no puxa ſobrepujar en neguna manera. E ſi dos, o molts ſeran los Jutges, arbitres, o arbitradors, o Advocats en vna cauſa, entre tots del ſalari de hu ſien contents. E ſi en vn proces, o inſtantia de diverſas quantitats molts Capitols ſe faran, vn ſalari tantſolament puxan rebre, axi com ſi vn Capitol tantſolament ne era fet. E aço volem, e manam eſſer fet ſots pena de cent morabatins de or per quiſcuna vegada que ſera fet en contrari commetedora, ordinations, Conſtitutions, o vſanças de alguna Ciutat, Vila, o Loc, o Cort, per las quals major ſalari ſe deja rebre, o ſie acoſtumat, no contraſtants en neguna manera. Aquellas empero, per las quals menys, o no res ſe deu rebre, o es acoſtumat, romanents en ſa força, e valor.

VII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxiiij.

COM en ſententias condemnatorias ques fan en las Corts ſobre vendas de cenſals morts, e de violaris, los Savis, e Aſſeſſors, e Jutges cõſellant, o aquellas donant no hajan longa triga, ne ab treball entendre, o vaccar, com ſe faça de voluntat de las parts, ordenam, e ſtatuim que per donar la dita ſententia ſobre violari, o cenſal mort de mil ſous rendals, o annuals, mes de deu ſous, e ſobre mil ſous annuals, quantſevol mes puig vltra vint ſous, los demuntdits no puxan rebre en neguna manera, ſots pena de cent morabatins de or per quiſcuna vegada que ſera contrafet: E noreſmenys aquella ſententia condemnatoria, ſi mes ne rebran, ſie irrita, e vana, perço que lo donant, en aço que haura delinquit, ſie punit.

VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxviiij.

PArt aço ordenam, e ſtatuim, que negun Jutge ordinari, Aſſeſſor, o Jutge qualſevol altre delegat, per conſellar, o pronuntiar abſolutio, o condemnatio de algun delat de crim, alguna coſa rebre no gos en alguna manera.

IX. LO

VIIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. CCC.Lxxxij. Cap. de Cort iiij.

COM los Savis de la voſtra Cort, de las ſententias que donan en los fets criminals, encara de aquellas que han a dar,o donan per juſtitia abſolutorias als delats innocents, de algun temps en ſa demanen, e prengan ſalari dels delats que abſolen, e vullan avegadas haver aytan, o mes, com ne haguera la Cort, ſi foſſen culpables, e faeſſen compoſitio, com pero no dejan res pendre del delat innocent, que ja injuſtament es eſtat perſeguit, e vexat de preſons, e de meſions, que placia a vos Senyor proveir, que de ſententias ques donan per juſtitia abſolutorias als delats qui no ſon culpables, no gozen res demanar, ne pendre, com en neguna Cort nos faça, nis deja fer. Plau al Senyor Rey.

X. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap. xiiij.

LOS ſalaris de tots Jutges, Reladors, arbitres, e dels altres de tot lo Principat de Cathalunya, als quals per la cognitio, Relatio, o noſcio a ells de dret, conſuetut, o coſtuma rebre es legut, quant es a la primera cauſa, o inſtantia, per la quantitat en la demanda contenguda, a tres diners per liura, e quant a la ſegona, e terça cauſas, o inſtantias de ſupplicatio,o appellatio,a dos diners per liura,per la dita quantitat tãtſolament, de, e entre ab dues parts havedoras, ab la preſent perpetual Conſtitutio, de aſſentiment,e approbatio de la dita Cort moderam:axi que lo ſalari de algu dels deſuſdits èn la dita primera cauſa, o inſtantia, quantitat de ſetanta ſinc liuras, e en la ſegona, e terça cauſas, o inſtantias de ſupplicatio, o appellatio, quantitat de ſmquanta liuras, de qualſevulla quantitat ſie la dita demanda, no ſobrepuig en alguna manera: aço ajuſtat,que ſetas del dit ſalari a qualſevol quantitat pujãt quatre eguals parts, la vna en la conteſtatio del plet, o en lo acte que per ella es haut, la ſegona publicats los teſtimonis, e las duas altras finalment dada la ſententia, o ſi per las parts eſtara que nos do, paſſat lo temps qui per dret es atorgat, que la inſtantia pereſca,e no en altra manera, ſien pagadas: axi empero, que aquellas derreras duas parts de ſalari, quant ſera en punt de fer la relatio, o de dar la ſententia, abans de fer, o dar aquella, ſien de poſadas en loc ſegur o, de aquellas èn lo dit temps pagadoras ſie preſtada y donea cautio, de la qual aquell a qui ſeran degudas, ſe deja tenir per content. E los Advocats de quiſcuna de las ditas parts exegeſcan en la dita primera cauſa, o inſtantia tres diners, e en la ſegona, e terça cauſas, o inſtantias de ſupplicatio, o appellatio dos diners per liura,de la part que deffendran, e no mes avant: lo qual ſalari de vna part exhigit, en la dita primera inſtantia trenta ſet liuras deu ſous, e en la ſegona, e terça inſtantias de ſus ditas vinty ſinc liuras, de qualſevol quantitat ſie la demanda, no ſobrepuig en alguna forma. Los Jutges empero, o Conſellers de alguna cauſa de executio de qualſevol ſententia donada, per lur ſalari, e treball de la ſententia, o conſell que daran ſobre la dita cauſa de executio en qualſevol forma, o manera, entre ab duas las parts mes avant de vna terça del ſalari de la primera cauſa, e los Advocats de las parts,mes avant de la meytat de la dita terça de la part que deffendran,no gozen demanar, ne pendre en alguna manera. E ſi algun dels dits Jutges, Relador, arbitres, Advocats, o dels altres deſuſdits demanaran, e rebran lo ſalari qui de alguna de las ditas cauſas los pertanyara, vltra la tatxa de ſus dita, en tal cas, aquell qui lo dit ſalari contra la preſent Conſtitutio hauria exhigit, o rebut, encontinent ſie tengut reſtituir aquell en doble a la part da qui a quell hauria exhigit, o rebut, per lo qual ſalari li puxa eſſer feta executio prompta, ſens alguna ſolemnitat de dret, per lo Official de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc hont lo dit Jutge, Relador, o altres dels de ſus dits lo dit ſalari indegut hauria rebut, o exhigit, e vltra la dita pena, que de tot exercici, e vs de ſon Offici per ſpay de vn any complit ſie privat, ſens alguna gratia, o remiſſio: entenem empero,e declaram la dita Cort approbant: quels de ſus dits en las cauſas de alguna graduatio faedora entre creedors de alguna heretat, proprietat, o quantitat de diners, ſi la dita heretat,proprietat, o quantitat de diners

la qual fetagraduatio ſe haura diſtribuir entre los dits creedors, no baſtara, o no pujara en ſumma a totas las quãtitats en las demandas que ſobre aquella heretat, proprietat, o quantitat ſeran ſetas, per tots los dits creedors, que en tal cas, los dits ſalaris ſe hajan comptar, tatxar, e exhigir, ſegons dit es, de tanta quantitat com valra, o ſera la coſa que entre los dits creedors ſe haura a diſtribuir, e no pas de las quãtitats que en caſcuna de las ditas demandas ſeran contengudas, lo qual ſalari haja eſſer compartit a caſcun creedor a ſou, e liura, prorata de la quãtitat q̃ la demãda de aquell contindra, e no en altra manera.

XI. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CD.Lxxxj. Cap.iiij.

COM ſovint ſe eſdevinga, que donantſe moltas declarations, o interlocutorias en vna cauſa, los Jutges prenen per quiſcuna vna terça, en axi, que apres no reſta per pagar coſa alguna per la ſententia diffinitiva, e a voltas ſeſdeve, que los primitius Jutges qui hã rebuts dits ſalaris, apres per mort, per absẽtia, o per ſuſpitas, o aliàs sõ remoguts, e no podẽ entrevenir en dita cauſa, e axi lo qui es poſat en loc de ells, no te ſalari algu, pera declarar la diffinitiva sẽtẽtia, perço proveim, q̃ en qualſevol cauſa, per moltas declarations que y haja ans de la diffinitiva sẽtẽtia, no puga eſſer pres mes avãt de vna terça, del ſalari degut per la ſentẽtia diffinitiva: e ſi lo cõtrari ere fet, que haja a reſtituir aquell, com a indegudament rebut, romanent hi totſtemps dues terças per la ſententia diffinitiva. En totas las altras coſas romanẽts las Conſtitutiõs diſponents dels dits ſalaris ſalvas, e illeſas.

XII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CD.Lxxxxiij. Cap.xj.

MES volem, que tots los ſalaris de las cauſas de la Audientia, e Conſell Reyal, o del Portãt veus de Governador, no havent Loctinẽt en Cathalunya, juxta la forma, e tatxa de las Cõſtitutions, ſien del General, e aquells ſien exhigits, e rebuts per perſona per los Deputats en aço deputadora: e que la ſententia nos puga publicar, fins lo ſalari ſie depoſat: e volem que per exactio dels dits ſalaris ſe façã prõptas, e expedidas executions, en tal cas acoſtumadas: e ſi differẽtias exiran ſobre las pagas dels dits ſalaris, aquellas hajan eſſer determenadas per dit Cõſell, ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya. E per ſemblantment ordenam, que ſi apres que las cauſas ſeran introduidas en la dita Audiẽtia, o Conſell, ſe fermara compromis de aquellas en algu dels Preſidents, o del dit conſell, qui en ditas cauſas pronunciaſſen ſentẽtias arbitrals, que los ſalaris de las ditas ſententias arbitrals ſien del General.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

DEclarant, e moderant los ſalaris del Jutges de reclams, e altres Jutges de executions de cenſals, e violaris, o de ſcripturas de terç, ſtatuim, e ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que ſi cõtra algu ſera poſat reclam, e lo deutor no poſara rahõs, e no haura contradictio en la executio, los dits Jutges dels reclams per executiõs de las penſions dels cenſals, o violaris no hajan ſalari: e ſi rahõs ſeran poſadas, en las quals los dits Jutges hauran declarat la executio faedora preſtada cautio, hajan los dits Jutges vna terça tantſolamẽt de tot lo ſalari, e ſi declaran ſimplement la executio eſſer faedora, hajã tot lo ſalari, ſegõs es acoſtumat: e ſi ſeran fetas oppoſitions en cauſas algunas de executio, lo creedor inſtant dita executio no haja pagar ſalari, ſino de la quantitat de que ell inſtara la executio: e ſi ſalari ſe haura pagar de dita quãtitat de ques façan la oppoſitio, o oppoſitions, aquell hajan a pagar los dits oppoſants.

XIV. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxiiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que quant als ſalaris dels Aſſeſſors dels Governadors, axi de Cathalunya, com de Roſſello, e Cerdanya, e altres Jutges del preſent Principat, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, ſie ſervada la forma ſeguent, ço es, que de las cauſas que ſeran fins en deu liuras, hajan dos ſous per liura, e de

e de deu fins en ſinquanta liuras vn ſou per liura, e de ſinquanta liuras en amunt no pugan haver mes avant de ſis diners per liura: axi empero,que no puga excedir lo ſalari de alguna cauſa mes avant de ſetanta ſinc liuras.

XV. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xxxxvj.

COM de poc temps ença ſe ſie introduit en la Ciutat de Gerona, e en algunas altras parts, que lo Jutge ordinari, o Aſſeſſor exigia ſinc ſous per aconſellar lo Official, per metre, o traure de la preſo los delats, ſtatuim, e ordenam, que de aqui avant per aconſellar de metre, o traure algu de la preſo, no ſie res exhigit per algun Jutge, o Aſſeſſor.

XVI. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Montſo, Any M. D.xij. Cap. iiij.

STatuim, y ordenam, que los Deputats del General de Cathalunya reban de aqui avant per vn Miniſtre de la caſa de la Deputatio per ells deputador tots los ſalaris de las ditas ſententias, e cauſas, y de aquells tingan compte ſparts, y de tres en tres meſos paguen, y comparteſcan aquells igualment entre los dits dotze Juriſtas, ſens deductio, o defalcatio alguna: entes, y declarat, que ſi las ſententias no eren publicadas, e los ſalaris altrament no eren guanyats,que los dits ſalaris romangan depoſars en poder del dit General,e no ſien donats als dits dotze Juriſtas, fins tro, e tant, que las ditas ſententias ſien publicadas, o altrament los ſalaris foſſen guanyats, ſegons forma de las Conſtitutions de Cathalunya.

XVII. LA MATEIXA en dita Cort. Cap. v.

PER quant ſe poria eſdevenir, que ſobre la tatxa dels ſalaris de las cauſas de la Audientia, en las quals nos demanara quantitat certa, occorrerian algunas differentias, volem, e ordenam, que aquellas hajan eſſer determinadas ſummariament, y expedita, dins vuyt dies, per lo Senyor Rey, o ſon Loctinent General, a conſell de dos Juriſtas per ell elegidors, a alguna de las parts no ſuſpitoſos, e que no ſien del Reyal Conſell, e lo mateix ſie ſervat, com ſe tractara de cauſas de Vniverſitats, o de Privilegis, havent los ſalaris de tals cauſas per arbitraris.

XVIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap.vj.

COM per la Conſtitutio feta en las darreras Corts de Montſo, Capitol v. començant. *Per quant ſe porie eſdevenir*, &c. ſie eſtada donada certa forma, ſobre lo tatxar, e moderar los ſalaris en las cauſas en que nos demana certa quantitat, e altras en la dita Conſtitutio contengudas, la qual Conſtitutio fins aci no es eſtada effectuada,e perque de aci avant nos pugan ſeguir altercations ſobre dits ſalaris,ſtatuim y ordenam la dita Cort approbant, que ſi los Deputats, e Oidors de comptes ſe trobaran en la Ciutat, Vila, o Loc hont ſe celebrara la Audientia, que los dits Deputats,e Oidors dins tres dies comptadors apres que lo Relador de la Cauſa los haura fet notificar, hajan a fer la dita tatxa,los quals tres dies paſſats, ſi per los dits Deputats, e Oidors no ſeran tatxats, ſe haja a fer la dita tatxa ſegons forma de la dita Conſtitutio, e aço quant als ſalaris dels Doctors del Reyal Conſell: e ſi los dits Deputats, e Oidors no eren en lo dit loc hont ſe celebrara la Audientia, ſie ſervada la dita Conſtitutio.

XIX. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxviij.

STatuim, y ordenam, que en las Audientias Reyal,y dels Portant veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Reſſello, y Cerdanya, Meſtre Rational, Balle General, Procuradors Reyals, y en altras qualſevol Corts, y Conſiſtoris nos pugan exhigir ſalaris de Jutges, ni de Advocat, ni de Procuradors Fiſcals per la part que tocaria a pagar al Fiſc, de la part que pledejara ab lo dit Fiſc, encara que en favor del dit Fiſc fos declarat, ſi-

no

no en cas, que la part que pledejas ab lo fiſc fos comdemnada en deſpeſas.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvj.

STatuim mes avant, y ordenam, que lo Procurador Reyal dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y lo Jutge, y Advocat, y Procurador Fiſcal de ſa Cort no pugan demanar, ni exhigir ſalaris alguns, per via directa, o indirecta, de ſententias, oproviſions de las cauſas en que ſera declarat contra lo dit Procurador Fiſcal, y en las altras, ſino tant quant los es per mes per Conſtitutions de Cathalunya, y no altrament, ſots pena de privatio de lurs Officis, incorredora ipſo facto, ſens altra declaratio.

XXI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xxv.

AJuſtant a las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants ſtatuim, e ordenam, que los ſalaris depoſats pera las ſententias diffinitivas nos pugan liurar, ni eſſer repartits, ſino que los Deputats tingan albara, o certificatoria ſcrita, o ſoteſcrita del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y en ſon cas del Aſſeſſor del Portant veus de Governador, que la ſententia es publicada.

XXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviiij.

PER que es conſiderat, que axi convindrie pera la expeditio de la Juſtitia, que los ſalaris dels intermedis, o proviſions interlocutorias nos pugan rebre, ſino al temps ques rebra lo reſtant ſalari de la ſententia diffinitiva, ſtatuim, e ordenam, que ſe haja de poſar en la taula de la Ciutat de Barcelona, y en lo rebre de aquell ſie ſervada la forma, del que es dit en lo ſalari de la ſententia diffinitiva. Si empero las parts ſeran concertadas, y tambe ſi per temps de tres anys haurā dexat la proſſecutio de la cauſa, en dits caſos, y qualſevol de aquells pugan rebre dits ſalaris dels intermedis, feta certificatoria de dita concordia, o que la inſtantia per dit temps ſie eſtada lexada.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxx.

PER quant los Jutges de la Rota diffinitivament ſe reſervan major deſliberatio ſobre algūs caps, ſtatuim, e ordenam, que en dit cas hajan de dexar vna terça de las terças pera la explicatio de major deſliberatio, a fi que no pugan haver de vna cauſa per ſalari ſino tres terças, comforme a las Cōſtitutions ſobre aço diſpoſants, y en cas ſe reſerven liquidatio, que hajan vna terça de ſalari, vltra de las tres terças.

XXIV. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxviij.

ATtes que per Conſtitutions de Cathalunya es ordenat, que los pobres no ſien tenguts en depoſar lo ſalari de las cauſas, y guañant la cauſa los pobres, ſegons orde de ditas Conſtitutions han de pagar lo ſalari, y perque la experientia monſtra, que may, o tart ſe recorda algu, guanyada la cauſa, pagar lo que es obligat, perço ſtatuim, y ordenam, que los Deputats del General façan exhigir per los Officials, y porters qui van per la terra per exhigir lo dret del General, los ſalaris de las ſentētias que los pobres hauran guanyat, en lo temps juxta forma de la cautio, ſens deſpeſas del General, ni dels pobres, ſino tantſolament fent pagar als dits pobres las dietas que lo porter, o Official executant, vaccara, y eſtara ſent la executio apres ſe ſera preſentat en lo loc a hont lo pobre a qui haura de fer tal executio habitara, y apres ſeran dits ſalaris exhigits, dits Deputats los hajā de girar, o ferne cōpte als Doctors de la Audientia, en la forma acoſtumada, y vltra que en aço noy haura dany del General ſera fer benefici als de la Reyal Audientia, per los molts treballs que en fer juſtitia ſoſtenen.

XXV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxvij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que los ſalaris dels Jutges ordinaris del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya ſe hajan a depoſat

ne po-

en poder del depoſitari, o Clavari de la Ciutat, o Vila hont ſe tractara la cauſa, lo qual lo haja a tenir ſens ſalari, ni capſou, y lo Jutge no puga levar dit depoſit, fins haja ſententiat en la cauſa: y en la Vila de Perpinya ſe hajan a depoſitar en la Taula de dita Vila, y lo mateix ſe haja de ſervar en los diners que proceiran de vendas de bens, per diſtribuir entre creedors.

XXVI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv. Cap. xxxix.

COm ſie fora de tota raho, y juſtitia, que per ſer los Jutges ignorants, las parts ſien vexadas en mes deſpeſas, y ſalaris, dels que per Conſtitutio eſta diſpoſat, y ſe ſie viſt per experientia que moltas voltas alguns Jutges, axi de Corts Reyals, com de Barons, ſens eſſerne requerits per alguna de las parts, per deſcarrec de lurs conſcientias, y per ſupplir a lur ignorantia, no volen proveir, o ſententiar en algunas cauſas, ſens vot, y parer de algun Juriſta, y fan pagar lo ſalari dels votants a las parts, vltra del que a ell li compereix, deſijant proveir a ſemblants abuſos, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que los Jutges qui volran fer votar los Proceſſos de las cauſas que devant de ells ſe aportaran, ſi de tal vot no ſeran requeſts per alguna de las parts, hajan de pagar los dits vots, del ſalari quels pertany per la Deciſio de aquella cauſa, ſens poderne rebre alguna coſa de las parts.

XXVII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. ij.

ITem per llevar los abuſos ques fan en diverſos Tribunals en exigir exceſsius ſalaris de les cauſas, que devant ells ſe aportan, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la Conſtitutio feta en les Corts del Any M. D. iij. Cap. xxiiij. que comença, Mes avant, ſia guardada per tots los Tribunals del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ara ſian Reals, o de Barons, tant Eccleſiaſtics com Seculars, o dels Conſols de mar, o qualſevol altres, no obſtant qualſevol conſuetut en contrari.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Càp. de Cort Lxvj.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que los Doctors del Real Conſell apres que hauran votat, y declarat vna cauſa, pugan partirſe la meytat del ſalari de la ſententia tantſolamẽt, y la altra meytat no puga partirſe, que no ſian expedits los executorials, e lo mateix ſia obſervat en les proviſions de liquidations, ſi ja la part que haura obtingut no eſtava dos meſos ha demanar la executio de la tal ſententia, o proviſio de liquidatio. Plau a ſa Mageſtat ques reſerve pera partir vna terça del integro ſalari de la ſententia en los caſos en dit Capitol contenguts.

Covarruvias Vic.

XXIX. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. v.

PEr quant ab la Conſtituciò, que comenſa: *Ajuſtant*, baix lo Titol *de ſalaris de ſententias, &c.* Se eſtatuhi, que los ſalaris depoſats per las ſentencias diffinitivas no pugan eſſer repartits, ſino que los Deputats tingan albarà, ò certificatoria eſcrita, ò ſotaſcrita del Canceller, Vicecanceller, ò Regent la Cancellaria, y en ſon cas del Aſſeſſor del Portant Veus de Governador, que las ſentencias foſſen publicadas; eſtatuhintſe lo mateix en los ſalaris dels intermedis, ò proviſions interlocutorias en la Conſtituciò ſeguent, que comenſa: *Perque es*; y aixo no obſtant, hage eſdevingut moltas vegades repartirſe los ſalaris de ſentencias, ſens eſſer publicades, y de proviſions, ſens eſſer fetas, ò entregat lo Procès al Notari; particularment quant eſdevè lo cas, que eſtantſe per fer declaraciò en vna cauſa, ja ſia per ſentencia diffinitiva, ò per proviſiò (en lo qual càs ſe troba ja lo ſalari deposàt) ſe comèt la dita cauſa à altra Doctor de la Real Audiencia, ja ſia per medi de conferant, mort, ò altre qualſevol impediment del Doctor, que antes la tenia, del que reportàn notables gaſtos los litigãts: Perço eſtatuim, y ordenã ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, q̃ las ditas dos Conſtitucions ſian en tot obſervadas; y ajuſtãt à aquellas, y en quãt

ſia meneſter, corregint, y eſmenàt, ſe diu, y diſpoſa; q̃ à efecte de poderſe repartir los ſalaris, no baſtia lo pretext, de que las parts litigants hagen omitit la profecuciò de la cauſa per lo termini de tres Anys, ò qualſevol altre, aixi com ni tampoch de haver preſentat, aportat, y llegit en la Sala Real la ordinata de la ſentencia: y tambe, que en ditas Conſtitucions, y ſian compreſos los referits caſos, de que, per decretaciò, mort, ò altre impediment, ſie comeſa la cauſa à altre Doctor de la Real Audiencia; y que en qualſevol de dits caſos, ſe hage de entregar la poliſſa de ſalari antecedent deposàt al Doctor aqui per qualſevol de dits caſos ſera comeſa la cauſa, y que las parts litigants, no hagen de depoſar nou ſalari, ni lo Doctor aqui ſerà comeſa dita cauſa puga acceptàr la poliſſa de aquell. Plau à ſa Mageſtat.

XXX. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxix.

COm en la Conſtituciò, que comenſa: *Mes avant*, baix lo Titol. *De Salaris de Sentencias, &c.* Se hage donàt formà en lo ques deu exigir per los ſalaris dels Jutges del preſent Principàt, y Comtats de Roſſellò, y Cerdanya, á ſaber es, que de las cauſas, que ſeràn fins en deu lliuras exigeſcan dos ſous per lliura; y de las que excediràn de deu lliuras fins à ſinquanta lliuras, vn ſou per lliura, y de las que excediràn de ſinquanta lliuras en avant, no pugan cobrar mes de ſis diners per lliura, de tal manera, que no puga excedir lo ſalari de alguna Cauſa mes de ſetanta ſinch lliuras; la qual Conſtituciò ſe troba generalment lloada, y aprobada à fi de que ſia guardada per tots los Tribunals del preſent Principat, y Comtats de Roſſellò, y Cerdanya ab la Conſtituciò ſegona, que comenſa: *Item*, de las Corts del Any M. D.IC. Y aixo no obſtant, ſe hage experimentàt en moltas cauſas, que ſi la quantitat ques demana en aquella, es ab plata doble, jaqueſa, ò altre, ſe exigeix, y cobra lo ſalari, comptantlo tambe ab plata doble, de tal manera, que ſi lo ſalari es de ſetanta ſinch lliuras (que es lo major) ſe exigeix, y cobra la quantitat de ſetanta ſinch lliuras de plata doble, y aixi al reſpecte en los demès ſalaris menors, y la intenciò, y mente en las referidas Conſtitucions, hage eſtàt ſempre entendrer las quantitats, que expreſſa, per los ſalaris ab moneda Barceloneſa corrent: Perçò ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhim, y ordenàm, y en quant meneſter ſia declaràm: Que las ditas Conſtitucions reſpecte de las quantitats, que deſignan per los ſalaris, ſe entenen, y han de entendrer de moneda Barceloneſa, en res no obſtant, que las quantitats ques demanan en las cauſas ſian de moneda de plata doble, jaqueſa, ò altre, de tal manera, que en quant à la exacciò dels ſalaris ſie, y dega eſſer com ſi las quantitats demanadas foſſen de moneda Barceloneſa corrent. Plau à ſa Mageſtat que los drets de plets ſe paguen en la moneda corrent Provincial.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxxv.

PEr quant ab la Conſtituciò xxv. de ſalaris de ſentencias, ſia eſtatuhit, y ordenàt, que los ſalaris dels Jutges Ordinaris del preſent Principat de Cathalunya, ſe hagen à depoſar en poder del Depoſitari, ò Clavari de la Ciutat, ò Vila, ahont ſe tractarà la cauſa, lo qual lo hage à tenir ſens ſalari, ni capſou, y lo Jutge no puga llevar dit depoſit, fins l'age ſentenciat en la cauſa, y en la Vila de Perpinyà ſe hage de depoſitar en la Taula de dita Vila: Y com vuy en las demès Ciutats ſe tinga Taula, y ſia be evitar los inconvenients grans ſuccehexen, depoſant dits ſalaris en ma de dits Jutges, que tenint ja aquell, tardan, y dilatan lo deſpedir, y ſentenciar las cauſas, y altrament morint, ò acabant llurs triennis, ſens haver declaràt, y ſentenciàt en aquellas, nos poden recobrar dits ſalaris: Perçò placia à Voſtra Mageſtat, confirmant la ſobredita Conſtituciò, perque ſie obſervada, y en quant meneſter ſia, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que los ſalaris dels Jutges Ordinaris del preſent Principat de Cathalunya, ſe hagen à depoſar en la Taula de la Ciutat, ò Vila, en la qual hi haurà Taula, y ſe tractarà la cauſa, y ahont noy haurà Taula, ſe hage à depoſar en poder del Depoſitari, ò Clavari de la dita Ciutat, ò Vila ahont ſe

trac-

tractarà la causa, y lo Jutge no puga llevar dit depositi, fins hage sentenciat en aquell. Plau à sa Magestat.

DE SALARIS DE SCRIPTVRAS IVDICIALS. TIT. VIIII.

I. PERE Terç en la Cort de Montso, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xviiij.

OS Notaris, o Scrivans de la Cort nostra, o del Primogenit nostre, o del General Procurador, o Governador, o de son Portant Veus, o de Procurador del Ducat de Gerona, del Comtat de Cervera, o del Balle General de Cathalunya, o los Jurats de aquells Notaris, o Scrivans, o substituts, per cascuna carta del Proçes original de menor forma tres diners, e de major forma sinc diners de cascuna part, per carta de transtat de menor forma tres diners, e de major forma sinc diners de vna part tantsolament puxan rebre: per appellations empero presentar, e manaments en letras apposar, per scriure, e dictar aquellas letras, o cartas, o provisions, com ja certa quitatio hajan, alguna cosa no reban en nenguna manera: e en letras, o cartas clausura alguna no apposen, si doncs aço la part nou requiria, e, o volia, e lavors salari vltra doscents sous no puxan reebre, o haver: los quals doscents sous segons lur treball, o la qualitat del negoci justament, e egual arbitrar, e com pensar rahonablement sien tenguts: e si mal ho hauran arbitrat, per lo Canceller, o Vicicanceller, o lurs Loctinents, o per los Assessors dels dits Portant Veus, o de Procurador, o de Balle, a Stament degut sie reduit: e si alguns Notaris, o Scrivans dels demunt dits aquestas tatxations no servaran, sien ipso jure infames, e de lurs Officis, e tabellionat, e de la nostra Cort, e merce en per tots temps sien privats.

II. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. viiij.

ALs Scrivans de la nostra Cort, e del Governador General dels Regnes, e terras a nostra Senyoria sotsmesos, e dels Portants Veus de aquell, e als altres qualsevol Notaris, e Scrivans, qui en lo Principat de Cathalunya en las causas son ajustats totalment ab aquesta perpetual Constitutio prohibim, que la meytat de la quantitat que es dada per salari als Reladors, o Jutges qualsevol, no gozen rebre, o de las parts exhigir, mas que sien contens del salari, lo qual per scripturas es tatxat per Constitutions, e aquells qui lo contrari faran, ipso facto sien per tots temps privats del Offici, e hajan restituir, e tornar a la part, tot ço, e quant hauran rebut contra la tenor de la present Constitutio.

III. IOAN Rey de Navarra Loctinent General de Alfons quart son Germa en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lvj. Cap. v

COm sie molt deviant de raho, e justitia, algu sie punit abans que sie vist haver culpa, provehints als abusos en lo passat en contrari fets, ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, sancim, e ordenam, que de aqui avant, per qualsevulla Proçes de Regalia no puga esser fet penyorament, o executio alguna, per salaris, peatges, treballs, despesas, o mesions, en las casas, o bens de persona de algu, o alguns, contra lo qual, o los quals sie fet, os faça algu dels dits Processos de Regalia, fins sie ab sententia condemnat, o sie proceit Acte, qui per final condemnatio es hagut en los Processos, en los quals segons lur forma de proceir sententia donar no se acostuma, o sie feta compositio ab la Cort, o avinença, o transactio ab la part, encara que per virtut, o causa dels dits Processos sie trames fora la Cort als Locs, o habitations de aquells, o altra qualsevol causa, de citations, inventaris, presons de persona, o altre qualsevulla Article, necessitat, o occurrentia dels dits Processos: e si lo contrari per qualsevol Official, o Ministre sera fet, o attentat, sie hagut per privada persona, e no li sie en res obeit: e no resmenys sie punit de pena de sinccents florins, guanyadors quant a la meytat al Senyor Rey, e laltra meytat a la part lesa: e en cas, que estant la Ordinatio sobredita, sie loc a exactio, o paga dels dits salaris, o peatges, statuim,

e ordenam, que no puga eſſer exhigit, ne pres per los dits ſalaris, o peatges, ſino en la forma ſeguent, ço es, que lo principal executor en los dits Proceſſos aſsignat haja ſolament vint ſous, e lo Aſſeſſor, ſi algu ni haura, dotze ſous, lo Scriva vuyt ſous, e los Porters, Miſſatges, o Verguetas quiſcun ſinc ſous per quiſcun jorn, vertaderament, e ſens frau ſe demoſtrara, per cauſa dels dits Proceſſos ſeran anats, e hauran vaccat, e pus avant ſots qualſevulla manera, o color no pugan exhigir, ne haver: e ſi lo contrari ſera per qualſevol attentat, ſie tengut a reſtituir al doble, tot ço que mes avant exhigit, o pres haura, a la part de qui ſera exhigit, o pres, encara ſie punit per ſemblant pena, com demunt es ſtatuit, e ordenat.

IV. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxxvj.

REvocant qualſevol abuſos, e deſordens fins aci per los Scrivans ſets, proveim, ſtatuim, e ordenam ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort, que los Scrivans de Manament dels Proceſſos originals de forma major hajan deu diners per fulla, e dels tranſlats, o copias ſinc diners per fulla, e del Proçes original de forma menor hajan ſis diners per fulla, e dels tranſlats, o copias tres diners per fulla, e no mes, ſegons es ja diſpoſat per la Conſtitutio del Rey en Pere, començant. *Los Notaris, &c.* La qual volem en totas coſas ſie obſervada: e que en caſcuna pagina de carta de full de Proçes major haja vint y ſis lineas integras, e no menys, e vuyt dictions, o mots en caſcuna linea, e no meyns, e en los Actes de forma menor quinze lineas integras, e no menys, e quatre, o ſinç dictions, o mots en caſcuna linea, e no menys: e que ſi dits Scrivans contrafaran a las coſas demunt ditas, incorregan en las penas en las Conſtitutions contengudas, de las quals ſe haja fer juy ſummariament per lo Preſident, ab lo dit Conſell.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxij.

MEs avant proveint a exceſsius ſalaris, que per los Scrivans de Manament, e Secretaris algunas vegadas ſon preſos, ſtatuim, e ordenam, que en los ſalaris, tant de publicar, e cloure las ſententias, quant encara de las proviſions Ordinarias de juſtitia, e extraordinarias, e de letras cloſas, e altres Actes, ſien ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya, e Ordinations per predeceſſors noſtres, e per nos feras.

VI. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. vj.

STatuim, y ordenam encara, que lo peritioner haja de tenir vna taula, o poſt en la ſala de la Preſo, en la qual ſien noradas, y ſcritas las tatxas dels ſalaris, y haverias, que per Ordinations ſon tatxats als Scrivans, y altres Officials de la Cort, perque los negotians per ignorantia no ſien extorquits en ſobrats ſalaris.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. viij.

COm ſie viſt per experientia, que los Scrivans de la Cort Reyal del Portant Veus de Governador General en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya han abuſat en los ſalaris prenen dels Proceſſos de las enqueſtas, contravenints a la pragmatica feta per lo Rey en Pere Terç, en Barcelona a xiij. de Dezembre del Any M.CCC. xxxx. ab la qual es proveit, que los Scrivans no poden haver dels Proceſſos de ditas enqueſtas, ſino lo que han los Scrivans de las Corts dels Ordinaris de aquell Loc hont ſe trobaran, perço ſtatuim, e ordenam, que dita pragmatica ſie obſervada, remoguts qualſevol abuſos fins aci fets.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxv.

MEs avant ſtatuim, y ordenam, que de aqui al devant alguns Senyors de las Scrivanias dels Ordinaris Reyals del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ni lurs Arrendadors, ni los Scrivans qui en ellas ſcriuen, no gozẽ, ni pugan exhigir, ni

ni pendre de algu dels litigants, ni de altras perſonas, per raho de las Scripturas, y Proceſſos que en ditas Scrivanias ſe fan, mes ſalari del que los es permes per Conſtitutions de Cathalunya, y tatxas de caſcuna de las ditas Scrivanias,ſots pena de vint y ſinc liuras Barceloneſas per quiſcu, y per caſcuna vegada que ſera contrafet, la qual pena ſie guanyada la meytat a aquell de qui ſera eſtat exhigit lo dit immoderat ſalari, e laltra meytat al Official qui fara la executio: e que los Jutges de Taula, encontinent que hauran fetas las tres Cridas que acoſtuman fer en lo introit de lur Offici, de lur propria authoritat hajan de inquirir ſobre las ditas coſas, y que los qui trobaran eſſer culpables hajan a punir en lo modo demunt dit: e los dits Jutges de Taula, en lo introit de lur Offici ne hajan de preſtar Sagrament, y Homenatge, com fan de las altras coſas.

IX. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles,en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol Lxvij.

PEr quant los Notaris de Gerona, y tambe de altras Veguerias, en las cauſas aportan per commiſsions Apoſtolicas, o appellations, o aliàs, comptan per fulla del Proçes ſe fa en lur poder ſis diners per fulla, y quatre de tranſlat, contra la tatxa Reyal, que es quatre diners per fulla de original, y dos de trãſlat,y de productes del Proçes primitiu ſinc diners y malla per fulla per cuſtodia, y en la Audientia Reyal no prenan ſino vn diner y malla, de que moltas vegadas ſe produexen Proceſſos de la cauſa primitiva de mil fullas, y axi ſens treball exigexen, y extorquexen molts grans ſalaris, per ço ſtatuim, e ordenam, que ningun Scriva, o Notari de Proçes algu ſe aport, o devant Jutge de appells, o devant Commiſſari Apoſtolic en virtut de appellatio, o appellations que no pugan exhigir de las productas dels Actes primitius per cuſtodia ſino vn diner y malla per fulla, com ſe ſerva en la Reyal Audientia, y del Proçes ſe fa devant ells ſino la dita tatxa Reyal, y ſera remediar grans extortions dels pobres pledejants.

X. PHILIP en la Cort de Montſo. Any M. D. Lxxxv. Capitol xvj.

PEr refrenar la deſordenada cobdicia dels Scrivans, los quals no han dubtat, ni dubtan de exhigir de las parts ignorants mes ſalaris de lurs Scripturas judicials, del que eſtan tatxadas per Conſtitutions de Cathalunya, contra la expreſa diſpoſitio de la Conſtitutio feta per lo Sereniſsim Senyor Rey Don Ferrando Segon, en la ſegona Cort de Barcelona Capitol xxxx. ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que en quiſcuna Scrivania de las CortsOrdinarias dels preſents Principat,y Comtats,y en la Caſa de la Ciutat, o Vila, en loc que publicament ſe puga veure,y legir, ſie poſada a deſpeſas del Senyor de la Scrivania, vna Taula de tots los ſalaris, axi de letras requiſitorias vulgarment ditas de fadigas, com de altras Scripturas judicials de cauſas majors, y menors, que conforme a Conſtitutions de Cathalunya tenen obligatio de pagar las parts litigants, com ja per nos fonc proveit en las Corts del Any M. D. Liij. Cap. de Cort xvij. y que los Concellers, Conſols, Paers, o Procuradors de qualſevol Ciutat, Vila,o Loc ſien obligats dins vn mes apres de la concluſio de las preſents Corts,fer inſtantia, que las coſas contengudas en lo preſent Capitol ſe cumplen, y que lo Scriva qui rebra de las parts mes ſalari del que en ditas Taulas eſtara continuat, cayga en pena de vint y ſinc liuras per caſcuna vegada, applicadora la meytat al accuſador, y laltra meytat al Veguer, o Balle a qui ſe haura recors, y los Senyors de la Scrivania que inſtats per dits Conſellers, Jurats, Paers, y Conſols, recuſara fer ditas Taulas, cayga en pena de cent liuras, applicadoras la meytat al Official executant, y laltra meytat al Hoſpital de aquella Ciutat, o Vila.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxj.

MEs avant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Proceſſos originals, axi de cauſas Civils, com Criminals, de aci avant ſien fets en forma de full complit, y no en quart de full, y en quiſcuna pagina haja de haver, y ſien ſcri-

ſcritas trenta lineas, y en quiſcuna linea vuyt dictions, o paraulas, y per quiſcuna fulla contenint dues paginas, axi complidament ſcritas, y tenint las lineas, y dictions ſobre ditas ſie donat al Notari, y Scriva per ſon ſalari vn reyal del original, y de la copia devuyt diners per fulla, tenint tambe las mateixas lineas, y dictions, y ſi noy ere lo compliment, perda lo Notari lo ſalari de aquella fulla, y aço haja loc tant en los Notaris del Reyal Conſell, com en los Notaris Reyals dels Ordinaris.

XII. PHILIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D. IC. Cap. vj.

MEs avant ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuim, y ordenam, que los Notaris del Criminal no pugan fer pagar coſa alguna de la Oblata que faran los Jutges en les Supplications que donaran los preſos en pena de deu lliures la primera, y ſegona vegada, y la tercera en pena de privatio de ſos Officis, y que no pugan pendre eſtrenas de alguns preſos, ni de altres terceres perſones per ells, ſots la mateixa, o altra pena, al Viſitador eſdevenidor ben viſta, ſegons la calitat del negoci, y que los miſerables ſian compreſos ab los pobres preſos en totes les demes Conſtitutions que ſon favorables, y parlen dels preſos.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Capitol vij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort que los Notaris del Criminal, encontinent apres que ſeran requeſts, hajan de rebre los teſtimonis de la deffenſa, y que per cada teſtimoni no pugan rebre de ſalari ſino vn real, ſi ya que la depoſitio no ſos llarga, perque en tal cars pugan rebrer dos, o tres reals, y no mes per depoſitio deixant la coneixença al Jutge ſi la depoſitio es llarga, o no, prohibint expreſſament que no pugan rebrer dels preſos per raho de peatges, ni per altra ocaſio coſa alguna vltra de ſos ſalaris, y que per les copies dels Proceſſos en los caſos que los preſos ſian obligats apendre les no hajan de pagar ſino divuyt diners per fulla, exceptats los pobres, y miſerables, als quals com eſta ya ordenat ſels ha de donar de franc dita copia, declarant expreſſament que totes les Conſtitutions fetes en favor dels pobres preſos tingan lloc, y ſe hajan de guardar de la matixa manera en los miſerables ygualant los en tot lo faverable als dits pobres preſos, e ſi per los Notaris del Criminal, o altres ſera contrafet a ninguna de les ſobredites coſes per cada coſa, y vegada que contrafaran, caygan en pena de deu lliures applicadores la meytat a la part que inſtara, y laltra meytat a la Real Theſoreria, y lo qui per tres vegades ſera trobat haver contrafet a les coſes ſobredites, ſia irremiſsiblament privat de ſon Offici.

XIV. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lviij.

LOs abuſos grans, que tots los dies ſe veuhen en los Eſcrivans de Manament, y Notaris Reals Collegiats, ſentſe pagar tres reals per fulla de tots los tranſumptos, que las parts los entregan pera incertar en los Proceſſos, no tenint mes treball, que de cuſirlos, y comprobarlos ab los originals, quant ſon copias ſimples, lo que es en grave dany dels litigants: Perço ſuplica la preſent Cort à Voſtra Mageſtat, ſia ſervit eſtatuhir, y ordenar, ab llur conſentiment, y aprobaciò, que en tots los Actes, ò Eſcripturas ques produhiràn en los Proceſſos, aixi tranſumptos auctentichs, com copias ſimples, no pugan exigir dits Eſcrivans de Manament, y Notaris Reals Collegiats, ſino ſis diners per fulla, que los toca per dret de cuſtodia, baix pena de privatiò de Offici. Plau à ſa Mageſtat.

XV. LO MATEIX en dita Cort, Capitol Lx.

PEr eſcuſar, y en quant ſe puga deſlliurar als que litigan, y hauràn de litigar en la Real Audiencia de Cathalunya, de molts ſuperfluos, y exceſsius gaſtos, y dany, y ſer coſa molt proporcionada, à natural raho, que quant lo treball, y aplicaciò en vna coſa es tenuo, ſia tambe poch lo ſalari, y remuneraciò de aquell, y experimentarſe, que los Eſcrivans

vans de Manament de la Real Audiencia de Cathalunya, per moltas coſas que apenas hi ha treball, exigeixen, y cobran dels litigants vn ſalari creſcut, y en particular de poſar lo manament en las lletras ques deſpatxan, que ſobre ſer coſa de molt poch treball, y que no ſe ha de aplicar mes que coſa de quatre fins en ſinch lineas de eſcriptura, exigeixen, y cobran de cada continuaciò demanament en las lletras, vnas vegades tres, y quatre reals, altres ſet, altres deu, altres catorſe, y avegades divuyt, ò vint reals, ſegons la eſpecie de lletras, pero lo mes ordinari es exigir de ſet à vuyt reals, ſent aixis, que lo treball de formar, y eſcriurer ditas lletras, ja lo fan los Actuaris, y Eſcrivans de las cauſas, y eſtos ne cobran tambe ſon ſalari apart: Perçò deſitjant abolir, y exterminar tals abuſos, y exceſſos, placia à Voſtra Mageſtat eſtatuhir, y ordenar, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que de aſsi al devant los Eſcrivans de Manament de Voſtra Mageſtat en Cathalunya, per cada manament que poſaràn, y continuaràn en lo dors, ò altre part de las lletras, que ſe deſpatxaràn en la Real Audientia del preſent Principat, de qualſevol eſpecie, ò naturaleſa que ſian, no pugan rebrer, exigir, ni cobrar, mes que tres ſous, moneda Barceloneſa; Pugan empero los Notaris, y Eſcrivans de las cauſas de la dita Real Audientia, que formaràn, compondràn, y deſpatxaràn ditas lletras, exigir, cobrar, y rebrer per lo deſpatig de aquellas, lo ſalari condecent en ſon juſt treball, regulantho à la Eſcriptura, que ocuparan las lletras, mentres que no excedeſca de dotſe ſous moneda Barceloneſa, per cada fulla de lletra de nota, que ocuparàn aquellas. Plau à ſa Mageſtat.

DE SALARIS DE DIETAS. TIT. X.

I. IACME Segon en la Cort de Gerona, Any. M.ccc. xxj. Cap. xxj.

STatuim, e encara ordenam, que algun Jove, o Procurador de draper, o de algun altre que vaja fora las Ciutats, o Vilas, o Locs, hont lo creedor ſera Domicil at, per demanar los deutes de ſon Senyor, no haja, o puxa haver, o exhigir per ſon ſalari, ſino tantſolament dotze diners Barceloneſos per caſcun die. E aço ſie fet, ſis vol aquell Jove, o Procurador vaja cavalcant, o a peu: e ſi de qui ne havia, o rebia mes, quen ſie punit.

II. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Capitol xxvj.

APprobants lo Capitol fet per lo dit Senyor Rey pare noſtre en la Cort de Gerona, lo qual comença. *Statuim, e encara ordenam, que algun Iove, o Procurador de draper, &c.* Per tal que los fraus, los quals contra lo dit Capitol, e ſon enteniment havem trobats eſſer fets, ſien eſquivats, ſtatuim, e ordenam, que lo Notari qui anira ab lo Jove, o Procurador, o encara aquell Procurador, o Jove no puxa rebre ſino vn ſalari en vn die, jatſie que en aquell mateix die en molts Locs, e contra molts deutors haja proteſtat, e aço entenen dente eſſer ſervas en las Veguerias, en las quals Procuradors de drapers, o daltres per proteſtar, o per deutes a cobrar, fins ara ſon acoſtumats de anar.

III. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. Lviiij.

REpellint, e de tot extirpant alguns abuſos, per Algutzirs, e Scrivans, e altres Officials fets, e comeſos en la exactio de lurs ſalaris, e dietas, confirmant la Conſtitutio del Sereniſsim Rey Don Alfons oncle, e predeceſſor noſtre, començant, *Com fie coſa molt deviant a raho, &c.* E en aquella anyadint, e ajuſtant ſtatuim, e ordenam, que ans de la comdemnatio dels delats no ſie feta exactio, ni executio de ſalaris: e com moltas voltas dits Algutzirs, e altres, anant en alguns Locs per diverſos negocis, fan pagar a caſcu contra qui van, integrament totas las dietas, perço ſtatuim, que per vna dieta no pugan haver mes de vn ſalari, ans entre tots los negocis que portan, ſe hajan a compartir las dietas, e ſalaris.

IV. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D iij. Cap. xvj.

COm no ſie ordenat per Conſtitutio, lo ſalari que los Reladors del Noſtre Reyal Conſell han de haver de las dietas de las anadas de viſuras, perço ordenam, e ſtatuim ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que los dits Reladors no pugan exigir per dieta de ditas viſuras mes avant de vint y quatre ſous, attes que reben lo ſalari ordinari de lurs Officis.

V. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxj.

COnfirmant la Conſtitutio feta per lo Rey Don Alfons quart oncle noſtre en la Cort començada en Barcelona vulgarment dita dels cenſals, en lo Capitol xxj. començant. *Mes com moltas vegadas, &c.* E a aquella anyadints ſtatuim, e ordenam, que los Aſſeſſors dels Portants Veus de Governador, axi del Principat de Cathalunya, com dels Comtats de Roſſello, e Cerdanya, no pugan haver per ſalari de dietas de viſuras, ſino quinze ſous per quiſcun die, revocant qualſevol abuſos fets en contrari.

VI. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Capitol xxx.

VOlentobviar a la exactio de immoderats ſalaris de dietas, ſtatuim, y ordenam, que lo Balle General, y ſon Loctinent General, e Miniſtres de ſon Offici no pugan rebre per dieta mes ſalari, que reben los Portants Veus de Governador General de Catha unya, y los Miniſtres de ſa Cort: los Loctinents empero de dit Balle General de altres eſtations ſora de Barcelona no pugan rebre per dieta ſino la meytat del ſalari del dit Balle General.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxvj.

PEr quant los ſalaris de las dietas dels Notaris Reyals ſon per Conſtitutio de Cathalunya tatxats tantſolament a raho de vuyt ſous per dieta, y dels Porters a raho de ſine ſous, y de gran temps enſa no volen anar defora, ſi nols crexen lurs ſalaris, dient que dita tatxa nols baſta pera lur ſuſtentatio, y ſobre aço ſe moguen moltas diſſentios, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que de aci al devant, la dieta del Notari qui vaja per receptio dels teſtimonis, o per alguna executio, o altres Actes de lur exercici, ſie tatxada a raho de deu ſous, y la del Porter a raho de ſis, y no pugan mes haver, ni exigir, ſots pena de perdre tot lur ſalari.

VIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xiij.

COnſiderant los grans, y exceſsius gaſtos ques fan en les viſures per les parts per lo que van en competentia en que podran millor regalar los Jutges, ſtatuhim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort que los Doctors de la Reyal Audientia, anant a fer dites viſures, no pugan pendre ningunes coſes de les pars en compte de deſpeſes, ſino tant ſolament trenta y ſis reals per dieta, dels quals hajan de pagar tots los gaſtos dells, y de ſos criats, y de qualſevol perſona que vaja ab ells, y de les cavalcadures, y que al Notari ſe li donen ſemblantment vint y quatre ſous per dieta, y no mes avant, y ſi lo contrari ſera fet incorregan en les penes impoſades als contrafahents a les Generals Conſtitutions.

IX. PHELIP Quart, en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lj.

COm los Officials de las Corts Ordinarias dels Veguers, Balles, Sotsbatlles, y demes Officials de las Corts, aixi Reals, com de Barons del preſent Principat, en las execucions, que fan en virtut de reclams, y eſcriptura de ters, exigeſcan ſalaris, y pena de ters ab gran excès, y mes del degut, com ſon dos ſous per cada lliura de la quantitat, per la qual ſe fa la execuciò, y altres ques molt mes del que acoſtuman exigir, y rebrer los Officials de la Real Audiencia, y de la Cort del Regent la Vegueria de Barcelona, contra lo

be

be publich: Perçò placia à Voſtra Mageſtat, ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que dits Officials Ordinaris, no degan, ni pugan exigir, y rebrer per ditas execucions, y pena de ters, ſino ſols las dietas, y ſalaris, que acoſtuman exigir, y rebrer los Officials de la Real Audiencia, y en tot cas no mes que dos ſous per deu lliuras, de la quantitat executada, aixi com en la Cort del Regent la dita Vegueria de Barcelona. Plau à ſa Mageſtat.

X. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxxv.

COm ſe experimentian notables exceſſos en los Notaris, y Officials, tant Reals, com de Barò, reſpecte de las execucions, que fan, puix ſobre fer en vn mateix die diferents execucions, y contra diferents perſonas ſe comptan lo ſalari de la dieta, com ſi per quiſcun dels executats hagen vacat vn die; eſſent aixi, que fent en vn mateix die diferents execucions, lo ſalari à ells tocant de la dieta, lo deuhen compartir entre tots los executats, à effecte de cobrarlo de ells, y no de quiſcun dels executats vna dieta entera, com ja ſe troba aixi diſpoſàt ab la Conſtitucio, que comenſa: *Approbant, &c.* De las Corts del Any M. CCC. xxxiij. Capitol xxvj. y ab la Conſtitucio, que comenſa: *Repellint, &c.* De las Corts del Any M.CCCC.Lxxxxiij. Capitol Lviiij. que ſon colloçadas, baix lo Titol. *De ſalaris, y dietas*: Perço placia à Voſtra Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, confirmar las ditas Conſtitucions, y en quant meneſter ſia ajuſtant à aquellas, eſtatuhir, y ordenar; que de aqui al devant, y perpetuament, las ditas Conſtitucions eſtigan en ſa viril obſervanſa, no obſtant qualſevols abuſos fins vuy comeſos; de tal manera, que los Notaris, y Officials, aixi Reals, com de Barò, fent en vn mateix dia diferents execucions, ſols pugan exigir, y cobrar per rabò de aquellas, lo ſalari de vna dieta, cobradora entre tots los executats; y que fent lo contrari ſian ſuſpeſos de llurs Officis per lo eſpay de quatre meſos. Plau à ſa Mageſtat.

DE SALARIS DE CALCVLATIONS. TIT. XI.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. Lj.

DEr quant ſe abuſa de pendre ſalaris exceſsius de calculations, en tant, que moltas vegadas ſe deve, que los Calculadors han mes ſalari de las calculations, que los Jutges, ne Advocats: perço moderant dits ſalaris de Calculadors, o eſtimadors, ſtatuim, e ordenam, que dits Calculadors no hajan mes de dos diners per liura, de las ſummas que hauran a calcular, comptant ſolament la Summa, o del deu, o del deig, e no totas enſemps: entes empero, que los dits ſalaris, per grans que foſſen las ſummas, e per molts que foſſen los Calculadors, o Stimadors, no puga mes avant muntar de vint y ſinc liuras.

DE SALARIS DE SCRIPTVRAS EXTRAIVDICIALS. TIT. XII.

I. PERE Terç en la Cort de Monſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xx.

PEr teſtaments, e codicils, o donations per cauſa de mort, o altras vltimas voluntats rebre, dictar, e en forma publica redigir, de bens valents mil ſous, fins a quantitat de deu milia ſous; vltra vint ſous, de valents deu milia ſous, fins a quantitat de ſinquanta milia, vltra ſinquanta ſous, de valents de ſinquanta milia ſous, fins a cent milia ſous, e quantſevol mes avant pujen, vltra cent ſous, tots los Notaris de la noſtra Terra, ſots pena de privatio del Offici ipſo facto ſi lo contrari faran, mes avant rebre no puxan: e la preſent taxatio en inventaris qui per los dits Notaris, o lurs Jurats ſe fan de bens de algu, ſots incorriment de la dita pena ſe deja obſervar: e aço no tantſolament a las coſas oſdevenidoras, ans a las paſſadas, e preſents, pus que empero de las coſas demunt ditas las ſcripturas en forma publica no ſien fetas, e a la part liuradas, volem, e manam eſſer eſtes:

vltra

vltra empero los dits ſalaris, quiſcun Notari, per caſcun die que treballara en lo inventari, o teſtament quis faran dins lo Loc hont ſeran Poblats, e Domiciliats, ſinc ſous, e per lo die lo qual fora la Ciutat, o Loc exira, deu ſous, e part aço per caſcuna carta de major forma quatre diners rebre puxan, e haver: per aqueſta empero tatxatio als Vſos, Coſtums, e Ordinations dels Locs en los quals menys ne es rebut, en alguna coſa no volem eſſer derogat.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxij.

PEr cartas deſpolis, e deſpoſallas, o de matrimoni rebre, dictar, e en forma publica redigir, tots los Notaris de la Terra noſtra ſien tenguts ſervar en tota manera la tatxatio ſeguent, que fins a quantitat de mil ſous vltra vuyt ſous, e de mil ſous fins a dos milia ſous, vltra deu ſous, e de dos milia ſous fins a quatre milia ſous, vltra quinze ſous, e de quatre milia ſous fins a deu milia ſous, vltra vint ſous, e de deu milia ſous fins a vint milia ſous, vltra quaranta ſous, e de vint milia enſus, a qualſevol quantitat puig, vltra ſinquanta ſous no gozen rebre, e haver. Per cartas empero de vendas de cenſals morts, e de violaris, e de apocas del preu de aquells, fins a quantitat de ſinquanta ſous de penſio annual, vltra vint ſous, e de ſinquanta ſous fins a cent ſous, vltra trenta ſous, e de cent ſous fins a doſcents ſous, vltra quaranta ſous, e de doſcents ſous fins a ſinccents ſous, vltra ſinquanta ſous, e de ſinccents ſous fins a mil ſous, e quantſevol mes avant munt, vltra cent ſous, los Notaris rebre no gozen, ne preſumeſcan: manants a aquells, ſots pena de privatio de Offici lur, que en frau de aqueſta Conſtitutio, ſobre los demunt dits cenſals morts, e violaris, no façan majors contractes, o mes cartas que no faeran, ſi la preſent tatxario no fos eſtada feta, e aqueſta tatxatio de cenſals morts, e de violaris, en las cartas ques fan, e faran de ſententias, axi judicials, com encara arbitrations, o compoſitions, volem eſſer obſervada: e ſi totas aqueſtas tatxarions los dits Notaris no ſervaran, ipſo facto del Offici de Notaria ſien privats: ſi empero en alguna Ciutat, Vila, o Loc menys eren tatxadas, o menys eren acoſtumadas de rebre, aquells, o aquell dejan ſervar, e tenir: e aço no tantſolament a las coſas eſdevenidoras, ans a las preſents, e paſſadas, ab que empero las Scripturas en forma publica no ſien redigidas, e a la part liuradas, eſtendre volem, e manam eſſer eſtes: vltra empero las coſas demunt ditas, ſi per las ditas coſas, o alguna de aquellas los demunt dits Notaris, o lurs Jurats fora lo Loc en lo qual eſtaran, convendra exir, per caſcun die los Notaris dotze ſous, e lurs Jurats vuyt ſous puxan rebre, e haver, e no mes, ſots incorriment de la pena deſus deſignada.

III. FERRANDO Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxiij. Cap. xxxxv.

DEſijant ſublevar noſtres Vaſſalls de queſtions, e plets, que ſe ſeguexen per cauſa de ſalaris de Notaris de contractes, e Scripturas gran temps ha fetas, e no demanadas, o ja pagadas, e per lo gran diſcurs del temps ſe poden tornar demanar, proveim, ſtatuim, e ab conſentiment de la preſent Cort ordenam, que los dits Notaris hajan a demanar los ſalaris dels contractes, o Scripturas que hauran tretas en forma, e liuradas a la part, dins tres Anys, apres ſeran eſtadas liuradas, e de las altras Scripturas, e Actes teſtificats, que no ſeran liurats en forma a la part, ſino ſera demanat lo ſalari a ells per aço pertanyent dins tres Anys, paſſats aquells no pugan demanar ſalari algu de dits contractes, Scripturas, e Actes, ni de dits ſalaris ſe puga fer juy, ſi doncs dits Notaris, o Scrivans no tenien carta, o albara, o ſino demanavan las parts ques tragueſſen en forma.

DE NOTARIS, Y SCRIVANS, Y A QVE SON TENGVTS. TIT. XIII.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxviiij. Cap. xviij.

QVíſcun Notari, o Scriva Public, requeſt per algu, ſie tengut de fer totas cartas devant nos, o devant qualſevol altra perſona, de qualque Stament, dignitat.

tat, o conditio ſie, per ſalari competent, ſens inhibitio, o empatxament noſtre, e dels noſtres, e de qualſevol altre, en altra manera, que ipſo facto ſie privat del Offici per tots temps, ſi doncs las ditas cartas no eren en prejudici, o dan del General de Cathalunya: e ſi pena li era impoſada de fet, que no li pogues eſſer demanda: e encara que haja a poſar en la fi de la proteſtatio, tot ço que aquell contra quis fara reſpondra, o dira dins ſpay de dos dies complits, ſi aquells volra lo reſponent, apres que ſera feta la proteſtatio, e ſi nou feya, que perdes lo Offici, e paſſats los dits dos dies, lo dit Sſcriva puga fer la carta, e que no haja ſperar reſpoſta, pus que no ſie feta dins aquells dos dies.

II. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij.
Cap. xxxj.

NEgu de aqui avant ſie creat Notari, o a Offici de Notaria ſie admes, ſino ſera ſufficient en ſcientia, e coſtums, e haja complida edat de vint y quatre anys.

III. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj.
Cap. v.

ORdenam encara, que ſi a algun Notari, ço es de art de Notaria en alguna Ciutat, o Vila, o qualque altra vſant, ſe eſdevendra de Offici de Vegueria, o de Ballia, o de qualque altre Offici de jurisdictio eſſer proveit, aytal Notari haja a ceſſar de vſar de Offici de la ſua Notaria, aytant com tendra lo Offici demunt dit: aço proveit, quel Ordinari de aquell Loc, o aquell mateix Notari, ſi lo Offici Ordinari de aquell Loc a ell ſera acomanat, ans que del Offici a a ell comanat puxa vſar, a algun idoneo Notari de aquell Loc lo compliment, o perfectio, o clauſura de las cartas per aquell Notari rebudas comanar ſie tengut.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xix.

AOccorrer a la deſidia que en los Notaris, e tabellions fins aci es eſtada, volem, ſtatuim, e manam, que qualſevol Notari, o Scriva qui la ferma de alguna carta rebra, ſcriga, o ſcriure faça en ſos capbreus, o libres de notas la nota de la dita carta largament ordenada, e per conſequentia de letras dictada, axi que en aquella nota no ſie alguna abreviatura, que per la paraula, *etcetera* fins aſsi es acoſtumada eſſer feta, la qual nota certament ſcriure, o fer ſcriure ſie tingut dins dos meſos apres la ferma de tots los contraents, e dels altres qui aquella carta hajan a fermar entrepoſada comptadors, aquells empero contraents als dits Notaris pagants la meytat del ſalari, de, e per aquella carta a ells pertanyent: ſi empero aquella carta, o contracte, ſobre la qual aquella carta ſera rebuda, a coneguda de ſavi, o de altra perſona haura eſſer dictada, en aquell cas, lo temps de dos meſos, a prop que aquella conexenſa ſera entrepoſada, començ a correr, e no abans: e aço mateix en teſtaments volem eſſer obſervat: lo terme empero de dos meſos, apres la publicatio dels teſtaments, la qual apres la mort dels teſtants devant lurs amics ſe acoſtuma eſſer feta, e requeſta daquen per aquell daqui es interes ſubſeguida, començ a correr, e no abans: e ſi perventura lo teſtador en ſa vida requeria, lo teſtament ſeu en nota del capbreu, o del Libre de las notas eſſer redigit, o ſcrit, aço lo Notari dins dos meſos del temps de la dita requeſta ſens tot mija ſeguents ſie tengut fer, aquell empero teſtador pagant la meytat del ſalari del teſtament a aquell Notari: en los Locs empero, hont ja es eſtat, e es ordenat, quels Notaris hajan los teſtaments en las notas dels capbrens redigir, ſie ſervat ço que ja en aquells locs es eſtat ordenat: e ſi las coſas demunt ditas, o alguna de aquellas algun Notari, o Scriva ſera trobat no ſervar, del Offici de tabellionat per ſententia per tots temps ſie privat.

V. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij.
Cap. xxxviij.

VOlem, e manam ab approbatio de la preſent Cort, tolent lo gran abus ques fa en los Proceſſos, mirant a la vtilitat de noſtres Vaſſalls, e al be de la Republica, que los Jutges metan lo die, mes, e Any en las proviſions que faran, e lo Scriva, o Notari de aquells

aquells en los originals,e tranſlats meta tãtſola mẽt de mot a mot la proviſio feta per los dits Jutges,e la perſona per qui li es presẽtada,ſens ningunas altras prefations, ni extenſions.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap.xxxix.

MEs volem, e manam,que los teſtimonis quis daran,e produiran en las cauſas, ſe hajan a pendre per los Scrivans de Manament,o per ſubſtituts de aquells,puix ſien Notaris habils, e ſufficients.

VII. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxv.

ORdenam,e ſtatuim, que en las Corts dels Ordinaris de Veguers,o Sotſveguers,o Balles de Ciutats,o Vilas Reyals, los Scrivans no façan, o conſtitueſcan ſubſtituts, ſino perſonas ſufficients per dits Officis,de la ſufficiẽcia dels quals ſubſtituts hajan a conexer los dits Ordinaris Officials, o lurs Aſſeſſors.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xv.

COm en la Cort per nos celebrada en lo Monaſtir de Sancta Anna ſie eſtada feta vna Conſtitutio, començant. *Mes ſtatuim, e ordenam que paſſats los dits terminis, &c.* Ordenam, e ſtatuim, aquella ſie ſervada a la letra, anyadint, quel Scriva de Manament qui contrafara a aquella, vltra las penas en que ſera per Conſtitutio incorregut, perda tots los emoluments de dita cauſa,e no puga exigir res de la part, ni lo Conſell Reyal hi puga en res diſpenſar en contrari: e ſin ſera feta querela al Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, ſie tingut comanar lo tal Proçes a altre Scriva de Manament.E perques poria ſeguir, que los qui ſcriuen ab los Scrivans de Manament detindrien portar dits originals als Jutges, o Reladors, ignorant ho los dits Scrivans de Manament, en tal cas, certificat de aço lo Scriva de Manament, ſie tingut, per lo Sagrament, e Homenatge per ell preſtat, levar lo Proçes al dit Notari, o Scriva qui aquell per ell menara, e comanar lo a altre qui ſerve la dita Conſtitutio.

IX. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap.xxxix.

HAvent a cor la vtilitat de noſtres ſubdits, e mirant lo be de la juſtitia, ſtatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que com ſe arrendaran las Scrivanias de las Corts Reyals, axi majors, com menors, dins los Comtats de Roſſello, e de Cerdanya,no ſien aquellas arrendadas ſino a Notaris examinats, abtes, idoneos, ſufficients, y de bona fama, y que aquellas ſien regidas, e governadas per los dits Notaris.

X. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Capitol vij.

PEr quant la experientia monſtra, que los plets ſe allargan algunas vegadas a culpa dels Notaris qui differexen de portar los Proceſſos als Reladors, perço ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, què ſi dins tres dies, apres que lo Jutge, o Relador haura proveit que lo Proçes li ſie portat, no ſera eſtat portat lo dit Proçes al Relador, que ipſo jure, & facto, lo Notari perda lo ſalari, e ſi altra volta ſera proveit que li ſie aportat lo Proçes, e no li ſera aportat dins altres tres dies, que la cauſa ſie donada a algun altre Notari, o Scriva, y aquell tal Notari, o Scriva qui haura tardat en aportar dit Proçes com dit es no puga per via directa, o indirecta haverne res, ans ſi coſa alguna ne haura exhigit, ho haja a reſtituir, e lo Relador com requeſt ne ſera, encontinent viſta la proviſio per ell feta que li ſie aportat lo Proçes, e que lo temps ſie paſſat, haja de levar dit Proçes al dit Notari qui haura tardat en aportarlo, e proveir que ſie donat a altre Notari, o Scriva, ſegons que alt es dit: entes empero, e declarat, ſino hi havia alguna juſta cauſa.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xj.

PLacia a Voſtra Catholica Mageſtat proveir,y ordenar,que los Notaris, y Scrivans dels Proceſſos ſe menan en las Corts del Go-

Governador, y dels ordinaris dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, hajan inſertar totas las ſcedulas de las parts en lo original proces, y los ſie prohibit ſots pena de privatio de lur Offici, de dexar en blanc lo loc en dit original per inſertar ditas ſcedulas: E que lo commiſſari, o Jutge qui dara ſententia ab proces que no ſien las ſcedulas ad longum continuadas, que ipſo facto, e ſens altra declaratio incorrega en pena de cent florins de or, y lo Notari qui tal proces menara ſie com dit es privat de ſon Offici, e tots los actes axi fets ſien nulles, e incorrega en pena de cent florins de or, per los inconvenients ſen ſeguexen, en perdre las ſcedulas, y en ſpecial las que contenen las ſolemnitats, com ſon las aſſignations a ſententias, y publicatio de teſtimonis, per que mancant hi vna de ditas ſcedulas, e, o coſas, la ſententia es nulla, en gran dany, y deſpeſas de las parts litigants, perque lo proces ſe ha de fer de nou. Plau al Senyor Rey en reſpecte dels Notaris, empero als Jutges, o Aſſeſſor que no pugan dar ſententia en dit proces, fins ditas ſcedulas ſien inſertadas, e, o arreglat lo proces degudament.

XII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.xxxiiij. Cap.vij.

STatuim, y ordenam, que los Notaris, o Scrivans qui rebran teſtimonis ſobre enqueſtas criminals, hajan ſcriure tot lo que diran, o depoſaran los teſtimonis, quant al que toca a offenſas, y deffenſas faent al cas ſobre lo qual dits teſtimonis ſeran interrogats, la pena dels contrafaents a nos, y a noſtres ſucceſſors, e als Officials a quis pertanga reſervada.

XIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. j.

PRimerament ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que lo Capitol xxxviij. De la Cort en Sancta Anna celebrada començant. *Volem, y manam ab approbatio de la preſent Cort*, &c. Fet per lo Catholic Rey Don Ferrando Segon de immortal recort, en la ſegona Cort de Barcelona, ſie eſtes als Scrivans, e Scrivanias dels Governadors, e altres Officials ordinaris del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, e Cerdanya, axi que dits Scrivans no pugan poſar en los proceſſos ques faran per dits Scrivans dels dits Governadors, e altres ordinaris, mes del que poſan, e fan los Scrivans de la Reyal Audientia.

XIIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij. Cap.xxvj.

STatuim, y ordenam, que de aci al devant no ſien poſats en lo criminal Notaris, o Scrivans, que ſien converſos.

XV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. xviij.

PER que ſe ſon viſts, y ſe veven quiſcun die grans deſordens, y abuſos, en la multitut ques tenen de Scrivents per los Scrivans de Manament, per als dits actes judicials, y per no eſſer examinats dits Scrivans, ſi ſon habils pera dit Offici, y encara ſi ſon de tal edat pera tant gran carrec, que ſols deu eſſer acomanat a perſonas de molta confiança, per que ells ſon los que communament Scriuen los dits actes, y tenen las commiſſions pera rebre los teſtimonis, perço ſtatuim, e ordenam, que los dits Scrivents ſien examinats, ſi ſeran pera tal carrec, per lo Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y que no pugan tenir procuras algunas pera plets, encara que per ſi no donaſſen las ſcedulas, ſino per ſubſtituts per ells, de cauſas quis portan en la mateixa Scrivania, y que no façan frau de communicatio de proceſſos de vns Scrivents a altres, y hajan de jurar en poder dels dits Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, que no tingan pacte fet, nil faran ab alguna de las parts del proces, directament, o indirecta, del ſaiari de las ſcripturas, o part de aquellas, ni promeſa alguna, ni pacte ab Advocat algu, y que ſervaran tota igualtat: E

ſi en lo contrari ſeran trobats, que ſien privats del Offici de ſcrivents en la Regia Audientia, encarregantne ſobre aço la conſcientia dels dits Canceller, Vicicanceller, e Regent la Cancellaria: y quant en lo q̃ es dit, que los ſcrivents no pugan eſſer Procuradors de cauſas, haja loc en tots los Notaris, y Scrivans de las Corts Reyals de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en las cauſas ques portan, o portaran en las Scrivanias que ells ſon ſcrivents.

XVI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xx.

AJuſtant a la Conſtitutio en la Cort ſegona de Barcelona del Catholic Rey Don Ferrando ſtatuim, e ordenam, que en lo primer teſtimoni ques rebra, ſie ſols poſada la prefatio, y generalitats acoſtumadas, y en las altras ſeguents ſen faça ſummaria relatio, per &c. que altrament, vltra que no aprofita, es confuſio en lo proces, y dany de las parts.

XVII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. viij.

STatuim, y ordenam, que lo Scriva de la cauſa, ſots las penas contengudas en las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants, no puga reſtituir lo tranſlat a la part, que no haja buydada la ſcedula, o ſuplicatio en lo original, o en lo tranſlat de la altra part, ab lo qual aqui mateix ſe puga ordir, y començar lo proces original, en cas que ſe perdes lo tranſlat de la altra part, o la dita part los detingues, ſens altra proviſio faedora per lo Jutge, de modo que no ſe puga allegar per lo Notari, que per no ſer arreglat lo original de ditas ſupplications, o ſcedulas, nol pot portar al Jutge.

XVIII PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxxiiij.

PErque per experientia ſe es viſt, que redunda molt gran dany als litigants, per eſſer los Notaris dels proceſſos parents molt conjuncts dels Jutges, o Reladors, o Aſſeſſors dels mateixos proceſſos, ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ningu puga eſſer Notari del proces, del qual lo avi, pare, fill, gendre, germa, o cunyat, oncle, o coſingerma ſie Jutge, o Relador, o Aſſeſſor, o Advocat de la cauſa, ſots pena de perdre lo ſalari de dit proces, y altra pena a arbitre del Viſitador reſervada.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxv.

PErque lo orde es medi molt principal pera miniſtrar juſtitia, y encara que ſie feta la Sala del Palau Reyal, per eſtar alli los Notaris de las cauſas civils ques portan en la Reyal Audientia, pero, perque molts Notaris de ditas cauſas eſcriven per altras parts fora la Sala, y tenen taulell en la Cort del Veguer, o en altras parts, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que los Notaris de las cauſas ques portan en la Reyal Audientia hajan de tenir ſon taulell en la dita Sala Reyal, y alli Scriure de propoſit, y no pugan tenir taulell en altra part, ſots pena de privatio de lur Offici de ſcriva de proceſſos de la Reyal Audientia, de tota lur vida.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxij.

PER remoure la gran confuſio quey na en la Sala Reyal dels Notaris Reyals, los quals, apres de haverſe determinat de ſcriure per vn ſol Scriva, y aquell haverlos donat dels taulells que en la Sala tenen, no curan ſino aportar cauſas per tots los Scrivans de manament, del que redundan molts grans danys, per no ſaber en poder de quins Notaris trobaran ſos proceſſos, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ningun Notari Reyal no puga ſcriure en la Reyal Audientia ſino per vn ſol Scriva de manament, y per aquell qui li haura donat taulell, y per aquell tal aſoles portar totas las cauſas, e ſi contrafara, ſie privat de no ſcriure mes en la Reyal Audientia.

LO

XXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

PER quant, per Scriure los proceſſos de las cauſas ques portan en la Reyal Audientia, y en altras Corts perſonas inhabils en art de Notaria, ſe ſeguexen grans inconvenients, y danys a las parts, majorment com ſen troben alguns qui no tenen authoritat, perço ſuplica a voſtra Majeſtat la preſent Cort, li placia proveir, que algu no puga Scriure los originals proceſſos de las cauſas de la Reyal Audientia, ni en las Corts Reyals dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, qui no tinga authoritat Reyal, y en la dita Reyal Audientia ſien examinats per los Canceller, y Regent la Cancellaria junctament, y no ſeparats, altrament los actes ſien nulles. Plau a ſa Majeſtat, y que lo examen ſie fet per qualſevol dels dits Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, conforme a la Conſtitutio del Any M. D. xxxxij.

XXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xx.

PER excuſar los inconvenients, danys, y fraus ques ſeguexen, per rebre los Notaris ſubſtituts dels Scrivans de Manament en la Reyal Audientia los ſalaris de las Scripturas, proviſions, proceſſos, y altres actes de las parts, tocants a la cauſa, ſens ſabuda, e cabuda dels Scrivans de Manament, y ſens continuarho en algun libre, com ſe ſie ſeguit pagar las parts algunas voltas exceſſius, y exorbitants ſalaris, y altras voltas pagar los dos vegadas, ſuplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat li placia ſtatuir, y ordenar ab loatio, y approbatio lur, que quiſcu dels dits Notaris ſubſtituts haja de tenir vn libre de rebudas, en lo qual haja de continuar lo que per las parts, y quiſcuna dellas li ſera donat axi dels originals proceſſos, com de qualſevol altres actes, y ſalaris reſultants de aquells, poſant los noms, y cognoms dels qui pagaran, y la raho per ques paga ab la jornada, la qual continuatio haja de fer en preſentia de la part, y vltra de aço haja de donar albara particular a la part ſil volra, y rebuts los tals diners, dit Notari dins ſpay de tres dies continuos ho tinga de notificar al Scriva de Manament per qui Scriura, y en abſentia de aquell al Scriva de Manament qui per ell tindra carrec, donantli la ſua part lin tocara, pera que ſe firme en dit libre, al peu hont eſtara continuat dit partit, en ſenyal de eſſer pagat de la ſua part, ſots pena al Notari qui contrafara al demuntdit, ipſo facto de ſer privat de Scriure mes en la Reyal Audientia. Plau a ſa Mageſtat.

XXIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxij.

PER quant ſe poden fer molts abuſos, y cometre falſedats en la receptio dels actes quis prenen per ſubſtituts de algun Notari, abonant dits Notaris, ab la bona fe que tenen de ſon ſubſtitut, tots los actes que dit ſubſtitut haura pres en nom ſeu, encara que del negoci que ſe es contractat no hajan tenguda noticia alguna, fins a tant aporta, o envia lo ſupbſtitut la copia del acte q̃ en nõ ſeu aſſereix haver rebut, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ningu com a ſubſtitut de Notari puga pendre en nom de aquell ningun acte, ſi ja no eſtara en la mateixa caſa del Notari, y tindra tal ſufficientia, y experientia, que ſon amo li puga cometre los negocis de ſa Notaria, o no tindra expreſſa, y particular commiſſio del Notari per qui pendra lo acte, de manera que lo poder ſie ſols pera rebre las fermas dels abſents, y no per altre reſpecte, ſots pena de nullitat de tals actes, dels quals no ſen puga haver raho en juy, ni fora de aquell.

XXIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxiij.

PER quant experientia evidentment ha monſtrat, que per deſcuyts, o negligentias dels Scrivans de Manament, es aſaber, per no aſſiſtir ells, y tenir las mans, com ſon obligats, en los negocis judiciaris, los Notaris Reyals ſos ſubſtituts donan moltas voltas mala expeditio, y fan mals tractes a las parts, y negotiants qui tenen negocis en lur poder, extorquint de aquells

ſalaris immoderats, e de la mateixa manera es molt cert, y notori, que los Notaris qui com a ſubſtituts de dits Scrivans de manament van fora per executions de ſententias Reyals, letras de reclams, y altras proviſions Reyals, fan tambe moltas extortions, y vexations a las pobres parts executadas, anant moltas vegadas dits Notaris, y altres Miniſtres qui van per effecte de ditas executions, ſens licentia, com tenen obligatio, y aportantſen dos, y tres, y mes negocis, ſens relevar dietas, ni gaſtos a las parts executadas, ans be exigint ordinariament de cada vna de ellas integrament totas las dietas, com ſi anavan per vn ſol negoci, y volent las parts donar quexa dels exceſſos, y extortions los ſon eſtadas fetas, per anar dits Notaris latitant, no poden aver juſtitia, ni raho de ells, ni dels Scrivans de Manament, devant del Canceller, ni Regent la Cancelleria, y de canſadas las parts han de dexar de proſeguir ſa juſtitia, per tant, per obviar a tants grans danys, fraus, y exceſſos, ſupplica la preſent Cort a V. Majeſtat, ſie de ſon Reyal ſervey, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que remoguts dits abuſos, de aci al devant los Scrivans de Manament hajan de aportar ditas cauſas en nom ſeu propi, y ells fer lo exercici perſonalment, axi en las cauſas civils, com criminals, y en totas inſtantias, y expoſitions de reclams, y altres negocis ſe evocaran a la Reyal Audientia, ſens comanar ditas cauſas a dits Notaris ſos ſubſtituts, e en cas que las acomanen, dits Scrivans de Manament ſien tinguts, y obligats de tots los danys, extortions, y altres intereſſos peccuniaris que dits ſubſtituts hauran cauſat, e donat a las parts, y pagaro promptament ab declaratio, la qual haja de fer lo Canceller, o Regent la Cancellaria, e la matexa forma ſetinga ab los Notaris ſcriuen las cauſas criminals, en los ſalaris deſmeſiadament, e indeguda exhigits. Plau a ſa Majeſtat que quant als ſalaris ſe guarden las Conſtitucions, levats tots abuſos, y los contrafaents ſian caſtigats.

(✠)

XXV. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.XCix. Cap. xxxj.

IPerque la experientia ha clarament moſtrat, y ſe ſia viſt que per la negligentia, e imperitia dels Notaris que ſcriuen a la Real Audientia, axi civil com criminal que no ſon examinats, y Collegiats ſe han ſeguits alguns inconvenients, y abſurdos, y com ara ſe tropian alguns Notaris no Collegiats, ni examinats, y que no tenen les parts requiſides per eſcriurer, axi en lo Real Concell criminal, com en la Audientia civil contra ſerie, y tenor de Privilegis Reals als Collegis dels Notaris Reals atorgats per los Sereniſſims Reys noſtres predeceſſors de felice recordatio: Per tant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ningun Notari que no ſia Collegiat puga ſcriure en la Real Audientia, axi civil com criminal, y que los Notaris Reals no Collegiats que ſcriuen en lo Real Concell criminal, y civil ſien expellits, y manam a qualſevol Notaris Collegiats, tant del civil com del criminal que a cætero directament, ni indirecta nols pugan preſtar llur nom fictament, com fins aſſi alguns contra ſerie, y tenor de dits Privilegis Reals, y carrec de llurs animes, y conſcienties han preſtat, ſots pena de privatio de llurs officis, y exercicis dels tals Notaris qui llurs noms los preſtaran.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxiij.

ITEM ſtatuim, y ordenam ab la mateixa loatio, y approbatio, que qualſevol Notari qui ſera inſtat, y requeſt per alguna perſona la qual ell no conexera, que teſtifique, o reba algun acte, no puga teſtificarlo, ni rebrel que perſonas dignas de fe, y conegudes per ell nol aſſeguren que la dita perſona es tal com ſe anomena, y en lo acte ſe haja de narrar qui ſon les perſones que la conexen, y no narrantles ſia tinguda per coneguda del dit Notari, y vinga a carrech dell, y los actes que ſeran rebuts ſens guardar la ſolempnitat en la preſent Conſtitutio contenguda ſian de ningun effecte, y valor.

XXVII. LO

XXVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxiv.

STatuim y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en los actes que rebran los ſubſtituts de Notaris en los caſos quen poden rebre, hajen de eſſer rebuts en preſentia de dos teſtimonis, y que lo dit ſubſtitut no puga poſarſe per hu dels dos teſtimonis que de neceſſitat en los actes hi ha de haver, de tal manera que ſian dos teſtimonis, y lo dit ſubſtitut quel rebra tres, y que los actes rebuts en altra manera no faſſan fe alguna.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxvj.

EMes ſtatuim y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que cada hu dels Notaris del verbal del Canceller, y Regent la Real Cancellaria, hajan de tenir vn Taulell en la Sala Real, y aciſteſcan les hores ordinaries dels Notaris del Civil, peraque quant les parts los hajan meneſter pera pendre copies, o per altres coſes tocants ales cauſes los tropian ab facilitat.

XXIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lxix.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que los Notaris del Criminal, hajen de aſſiſtir en la preſo pera pendrer teſtimonis, e per altres coſes perles cauſes criminals, apres de ſer fora de caſa dels Jurges tot lo temps que los Notaris del Civil eſtan en la ſala, y los dias de feſta, deſde dos hores deſpres dinar, fins ales ſinc hores, a pena de deu lliures per quiſcuna vegada. Plau a ſa Mageſtat que aſſiſteſcan en la preſo totes les hores que los Jurges de Cort hi eſtaran.

Covarruvias Vic.

XXX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lxxij.

PER quant algunsOfficials deV. Mageſtat han introduit, que donant los vna Vniverſitat, o particular alguna ſuplicatio ab inſerta, o concluſio de requeſta, o requeſta pura ſolament, lo Notari de ſon tribunal reba lo acte de la dita preſentatio, y no altre, de hont ſe ſegueix que la part no pot cobrar lo acte quant te neceſſitat dell, perço que nol dona ſino ab voluntat de dit Official: Suplica la preſent Cort a V. Mageſtat ſia de ſon Real ſervey ab loatio, y approbatio ſua ſtatuir, y ordenar, que ſempre, y quantſe preſentara aqualſevol Official del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, alguna ſuplicatio, o requeſta, tinga la part libertat de elegir lo Notari que vulla, com tinga auctoritat, y aquell puga continuar lo acte, raſtant libertat al dit Official de que en dita continuatio entrevinga ſi volra lo de ſon Offici, y que cada qual ſatisfet de ſon ſalari eſtiga obligat a donar lo acte a tota requiſitio de la part, no entenent per la preſent Conſtitutio derogar en manera alguna als qui tenen Eſcrivanies de deſtret. Plau a ſa Mageſtat, exceptat lo Loctinent General, Canceller, Regent la Cancellaria, y Doctors de la Real Audientia, y portants veus de General Governador del preſent Principat regint vice Regia, als quals no ſels puga preſentar, ſino per Eſcrivans de Manament, y Scriva major de la Governatio reſpective, los quals paſſats dos dies a requiſitio de la part los ne hajan de donar copia, y que la pena ſia a arbitre del Jutge, y que no ſian compreſos en la preſent Conſtitutio los Eſcrivans majors de les caſes de les Ciutats, Viles, y Llochs.

Covarruvias Vic.

XXXI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. xxxxiv.

ATtenent à las diſpoſicions fetas, reſpecte de aquells que poden actuar en la Real Audiencia, com es de veurer de las collocadas en diferents parts del dret municipal de Cathalunya, y vltimament en la Conſtitució xxxj. de las Corts de M.D.IC. ab las quals, y ab diferents Privilegis, la dita facultat de actuar, no ſe extenga als Eſcrivans de Regiſtre, y eſtos per no ſer expreſſament excloſos, vullan immiſcuirſe en dita actuaciò,

ció, eſſent aixi, que realment ſon excloſos, per ſer deſtinats tantſolament pera ſervir à la Reyal Cancelleria: Perço, per evitar los inconvenients que conſiderà dita Conſtitució xxxj. En q̃ los que actuarian foſſen Notaris Collegiats, confirmànt, y declaránt dita Conſtitució xxxj. Eſtatuhim, y ordenàm de voluntat, y à ſuplicació de la preſent Cort, que als Eſcrivans de Regiſtre, nols ſia licit entremetrerſe en lo pertanyent à la actuació del Civil, y Criminal en dita Real Audiencia de Cathalunya, y que ſols hagen, y pugan entrevenir en los negocis tocants à la Real Cancelleria de Cathalunya, ſi, y conforme altrament ſe li es concedit. Plau à ſa Mageſtat.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xlvj.

PER quant en las cauſas ques verteixen en la Real Audiencia, ſe experimentan notables exceſſos per las parts, en donar per ſuſpectes per la recepció de teſtimonis, tots los Notaris del preſent Principat generalment, exceptuantne ſols lo de la cauſa, ſens mes juſtificació, q̃ lo oferir lo juramẽt de tenirlos per ſuſpectes, lo que deſerveix en grave dany de las parts litigants, per eſtar preciſſats en eix cas, de que lo Notari de la cauſa ſe confereſca á rebrer los teſtimonis, ocaſionant deſta manera mes creſcuts gaſtos à las pats: Perço los tres Braços de la preſent Cort, ſuplican à V. Real Mageſtat, ſia de ſon Real ſervey, de que nos pugan donat per ſuſpectes tots los Notaris de Cathalunya generalment, encara que ſe ofereſca lo ſobredit jurament, per no poderſe verificar aquell en perſonas que no coneix, y que no valga la recuſació, y ſuſpitas, ſino reſpecte de aquells Notaris, los noms, y cognoms, del quals ſe eſpecificaràn, deſignant la Ciutat, Vila, ò Lloch, ahont habitan ab la ſcedula, ó ſuplica, que opoſarán de la ſuſpita, ò recuſació, y encara en aqueſt cas la part, que opoſarà de ditas ſuſpitas, ò ſon Procurador, ab eſpecial poder, y no ab altre, hage de preſtar lo jurament, ab expreſſió de las cauſas de aquella, y dit jurament ſe hage de preſtar devant lo Doctor de la Real Audiencia Relador de la cauſa. Plau á ſa Mageſtat.

DE ACTES, Y SCRIPTURAS DE NOTARIS DEFFUNCTS. TIT. XIIII.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort x.

PLacia a voſtra Catholica, e Reyal Majeſtat ſtatuir, y ordenar, que morint algun Notari en qualſevol Loc Reyal del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, apres de haver feta la novena, los Rectors ab altres Notaris del Collegi hahont haura Collegi de Notaris, e hahont non haura, los Regidors de la Vniverſitat prengan ab inventari las Scripturas del Notari mort, e altras que tingues, y que las comanen a vn Notari, a beneplacit del hereu del quondam Notari. E los qui vuy tenen Scripturas de Notaris morts, dins mig any las hajan de vendre, o donarlas, o poſarlas en mans de vn Notari de bona fama, com vuy en die eſtigan moltas Scripturas de Notaris en mans de Viudas, y Mercaders, y Meneſtrals, y Capellans, y aço ſots pena que aquellas Scripturas ſien confiſcadas a la Cort Reyal, y que aquellas las hajan a vendre a Notari de bona fama, y vida, y lo proceit ſie de voſtra Alteſa, aplicat als emoluments Reyals, ſi doncs lo Notari qui mort ſera, no las havie ya lexadas a altre Notari. No entenem empero eſſer compreſas la Ciutat de Barcelona, ni altras Ciutats, Vilas, o Locs, en los quals per Privilegi es altrament diſpoſat, ni per lo ſemblant ſien enteſas las Scrivanias privilegiadas, o forçadas, y que ſien ſervats los Privilegis de la Vila de Perpinya. Plau al Senyor Rey.

)(✠)(

DE

DE FE, AVTHORITAT, E CHALENDARI DE CARTAS. TIT. XV.

1. VSATGE. Si quis vel teſtamentum.

Si algun, o teſtament, o carta fermada de alguna Conteſa en plet monſtrara, e de la altra part, ni per teſtimonis, ni per fermas Scripturas pora eſſer convençut, lo Jurge diga ço que dret li ſie viſt, e ſerve a caſcun ſon dret.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxxv.

COM en temps paſſat nos hajam feta vna pragmatica ſanccio de la tenor ſeguent.

En nom de Deu ſie manifeſt a vniverſos, que nos en Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, de Valentia, de Mallorcas, de Sardenya, e de Corcega, e Comte de Barcelona, de Roſſello, e de Cerdanya. Attenents, que axi com los dits dels Sancts Pares commemoran elegantment, e la ſanta pagina, fonament de la ſalut eternal, probablement teſtifica, de tanta potentia, e immenſa virtut es eſtada la Nativitat de Noſtre Senyor, e de tuyt Redemptor, la qual nos principalment entre los altres articles de la fe, per reverentia de la ſua mare, e per ſpecial devotio, e ſolemne honrament, ſingularment colem, quel humanal linatge de la Fe Chriſtiana, pres de aqui principi de la ſua ſalvatio, piadoſament ſom induits la ſua memoria celebrar: Emperamor de aço, jatſie que en altra manera, axi com es legut a caſcu dels Reys, e Princeps, per diſpoſitio dels noſtres Illuſtres predeceſſors de benaventurada memoria ſie eſtat per lur beneplacit obſervat fins aci: Nos de la dita devotio enceſos, e perço que pus ſovint la dita Nativitat de noſtre Senyor en memoria ſie hauda, fem edicte, ſtatuim, e encara ordenam, que del die de la inſtant Nativitat de Noſtre Senyor daqui avant perpetuament comptador, en cartas publicas, inſtruments, letras, ſcripturas vniverſes, e ſengles, qui de noſtra inſigne Cancellaria, de la qual, axi com de la font los petits rius ixen, e prenen naximent, daqui avant exiran, aytal orde ſie obſervat ſobre lo chalendari, ço es, que començant lany, de la Nativitat de noſtre Senyor ſie comptat, e encara foragitats idus, nonas, e chalendas, continuant los locs, e nombre de dies, e lo nom del mes, e lany, en, e ſots los quals ſeran donadas, e fetas, e ſeran fets ſengles publics inſtruments, cartas, letras, e ſcripturas, e en aquellas la manera, la qual, e axi com del preſent ſtatut es atrobada, ſie obſervada. Aço mateix encara volem eſſer fet, e fem edicte, e encara ordenam irrevocablement obſervador en los Officis ſubſeguents, ço es aſaber, del Meſtre Rational, Theſorer, Scriva de ratio, panicer, e de tots los altres Officis de caſa noſtra, e encara en las Corts dels Regents lo Offici de Procuratio noſtra general en Arago, Valentia, e Cathalunya, e de las Governations de Mallorcas, de Sardenya, e Corcega, e dels Comtats de Roſſello, e Cerdanya demuntdits, e generalment de tots ordinaris noſtres conſtituits dins la Procuratio, e Governatio demuntditas. Manants doncs ab la preſent al amat noſtre Notari, tenint los noſtres Segells, e als Secretaris, e altres Scrivans noſtres, e encara als Scrivans dels Officis de las Corts toras demuntditas, e al Canceller, e als majors dels dits Scrivans, als quals ſe pertany la coreccio de aquells preſents, e eſdevenidors, que aqueſt edicte, ſtatut, ordinatio, e aqueſta noſtra voluntat per tots temps tengan, e obſerven, e no façan contra, o permetan eſſer fet, ſi la ira, e indignatio noſtra ells deſijan eſquivar. E en teſtimoni, e memoria de las coſas deſſuſditas manam la preſent roborada ab munimeat de Segell de la Majeſtat noſtra. Dada a Perpinya a ſetze dies del mes de Decembre en lany de la Nativitat de noſtre Senyor M. CCCL. E de aquella pragmatica ſanccio alguna diverſitat ſe ſeguiria, ſi doncs egualment per tots los locs del Principat de Cathalunya, e en caſcunas cartas, o ſcripturas per caſcuns, e en caſcunas Corts noſtras, e de caſcuns altres, e encara fora las Corts, en qualque manera faedoras, fos poſat aquell mateix chalendari, perço de la dita pragmatica ſanccio faents general Conſtitutio de Cathalunya, de Conſell, e approbatio, e conſentiment de la dita Cort ordenam, e

ſtatuim,

ſtatuim, que en caſcuns locs de Cathalunya, e en caſcuns inſtruments, o Scripturas, en las Corts, e fora, ſegons que dit es, faedoras, ſie obſervat lo Chalendari del die, e any, ſegons la manera en la dita pragmatica ſanccio contenguda.

DE ACTIONS, Y OBLIGATIONS. TIT. XVI.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxvj.

NVLL Cavaller, o altre hom franc per deute no ſie pres, ni pres encara ſie detingut.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. CC. Lxxxviiij. Cap. xxiij.

ORdenam, e ſtatuim, que alguns homens no puxan eſſer preſos, o retenguts en perſona per algun deute, ſino era per carta de comanda.

III. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. xxxiij.

ALgun hom no ſie pres perſonalment per deute, ſaul Privilegi, o coſtuma ſcrita, e ſalva comanda.

IIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxix. Cap. xxix.

PER negun deute no ſie fet de aci avant homenatge en Cathalunya null temps, ſino era deute que fos degut per fi de preſo de ſi, o de ſon amic, o per matrimoni: E ſi contra era fet de aci avant, quel contracte no haja valor: E encara que algun Scriva, o Notari no gos fer carta contra aço, e ſi ho feya, que la carta no haja valor, e encara que perdes lo Offici lo Scriva, e lo Notari per tots temps.

***

V. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxxiiij.

SI deute es degut a algun hom, per quis deja tenir hoſtatges per ſagrament, o no, ſi aquell aqui es degut lo deute ne fa elongament de paraula, o ab carta, o letra, ſi ſon molts deutors, o fermanças en la obligatio, e lo creedor ne volra elongar lo vn, o molts de aquells, que per lo elongament, o elongaments fets, ſis vol ſien fets vna vegada, o moltas, la carta del deute, o lo ſagrament, e lo homenatge no valla menys, ans ſie en ſa força, e valor, ſi donces lo creedor tots los altres no elongava, o en la carta fos contengut lo contrari: E aço entenem aytambe dels deutes que ja ſon fets, com dels deutes eſdevenidors. Mas nos façan homenatges de aqui avant per deutes, ſino per las rahons demuntditas.

VI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. Cap. vnic.

ATots ſie manifeſt, que com ſobre vn Capitol fet en la general Cort vltimament celebrada en la Ciutat de Barcelona per nos en Jacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Valentia, de Murcia, Comte de Barcelona, e de la Sancta Eſgleya Romana eſtendarder, Admirall, e capita general, ſobre aço que per negun deute ſie fet de aqui avant homenatge en Cathalunya, per algun temps, ſino per deute, lo qual fos degut per fer fi, o remiſſio de preſo del deutor, o de ſon amic, o per deute que fos degut per cauſa de matrimoni, e ſi de aqui avant fos contrafet, lo contracte no valgues, e que negu Scriva, o Notari no goſas fer contra aqueſtas coſas, e ſiu fes, lo contracte no valges, e encara que lo Notari, o Scriva fos privat de aqui avant perpetualment del Offici, com reſultas dubte ſobre aço, com nos hajeſſem promes a la Noble Dona Guillelma de Monteada, que permetriem ella tenir, e haver tot lo temps de la vida ſua certas Ciutats, Caſtells, Vilas, e Locs, e encara Veguerias, las quals nos a ella haviem atorgadas de la vida ſua tantſolament, e compliriem, attendriem, e ſervariem a la dita dona

toras las coſas a ella donadas, atorgadas, e promeſas per nos, e per las ditas coſas hajeſſem promes donar certas fermanças qui a las ditas coſas ab juraments, e homenatges ſe obligaſſen, ſegons en lo inſtrument de la dita donatio plenament es contengut: e nos volents complir las ditas coſas, donaſſem, o entenelſſem dar a la dita Noble en fermanças per las coſas demuntditas certs Nobles, e certas Vniverſitats, e encara certs Ciutadans, ſegons era ordenat fer, en Pere de Vilar de bo per authoritat del Illuſtriſſim Senyor Rey en Pere de clara memoria Pare noſtre Notari de Barcelona, e per tota la terra, e ſenyoria del dit Senyor Rey, per lo qual havem manat inſtrument eſſer fet de las coſas demuntditas, dix, que com en lo dit Capitol ſie prohibit eſſer fet homenatge en Cathalunya per deute, *e lo deute*, ſie paraula, ſegons intentio del dret generalment comprenent totas coſas, a las quals, axi de qualſevol promiſſio, com per cauſa de preſtic, com encara per qualſevol credit, cõ encara per delicte, algu ſie obligat, el Notari no deu, ni pot inſtrument, o inſtruments fer ab homenatges, e omenatge de las coſas demuntditas, ans que aquellas ſien eſtadas en manera alguna declaradas, e com nos digueſſem la dita paraula, *deure*, en lo dit Capitol poſada no deures eſtendre, ſino al deute tantſolament que fos degut per lo preſtic, lo qual conſiſteix en nombre, pes, e meſura: nos volents las coſas demuntditas ab deguda forma eſſer declaradas, congregats, e aſſiſtents a noſaltres lo venerable, e Religios en Ramon per la gratia de Deu Bisbe de Valentia, los Nobles en Armengau Comte de Vrgell, Huc de Mataplana Comte de Pallas, Guillem de Argenſola, G. Dentenſa Nobles de Cathalunya, en Berenguer de Boxados, Pere Arnau de Cervera, G. de Pons, e Galceran de Miralles Cavallers de Cathalunya, R. de Sanctcliment, R. Rodon, Ramon Moliner, e Pere del Boſc Ciutadans de Lleyda, e Domingo Garcia de Tauri Cabiſcol de Tarragona, Ra. de Tollano, e Ramon de Belalu Juriſtas viſt, e diligentment mirat lo Capitol demunt dit, e la virtut, e poteſtat de la dita paraula de, *deute*, diſcutida, enteſa, de conſell e aſſentiment dels demuntdits diem interpretador, e eſſer declarador, que en la Conſtitutio del dit Capitol ſon de intentio noſtra, e de la Cort demuntdita, que la dita paraula *deute*, de la qual es feta mentio en lo dit Capitol, ſe eſtengues, e entenes tantſolament als deutes que ſon deguts, es deurien per preſtics contractats, e contractadors, començats, e començadors apres de la celebratio de dita Cort, e apres la publicatio de las Ordinations, Conſtitutions, Statuts, e Capitols en la dita Cort Conſtituits, e Ordenats, e no a altres deutes, que per altres contractes ſon començats, e de aqui avant ſe començarien. Emperamor de aço manam a tots, e ſengles Procuradors, Balles, e altres Officials, e ſubdits noſtres qui ara ſon, e per temps ſeran, que la interpretatio, e declaratio demuntdita per ferma hajan, e obſerven, e façan per tots inviolablement eſſer obſervada, e contra aquellas o alguna coſa de aquellas no vingan, ne algu venir permetan per alguna raho. Fet es eſtat en la Ciutat de Leyda a xiiij. de las Chalendas de Juliol, Any de noſtre Senyor, M.CCC.

VII. LO MATEIX en la Cort de Gerona Any M.CCC.xxj. Cap. v.

STatuim, que lo Capitol fet en la dita Cort de Montſo, qui comença. *Ordenam, e ſtatuim, que alguns homens no puxan eſſer preſos, o retinguts en perſona, &c.* ſie ſervat. E declaram, ſtatuim, e ordenam, que caſcun, contra lo qual moſtrada ſera per lo clamant carta publica de pura comanda, ço es a ſaber, en la qual no ſie cert terme, o jurament, o fermança, ſie pres, e pres ſie retingut en perſona.

VIII. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij. Cap. xvj.

A La condicio feminil volents defferir, e volents conſervar honeſtat de aquella, ordenam, e ſtatuim, que alguna fembra, per vigor de carta de comanda, ſcriptura de terç, o de altra qualſevol ſcriptura privilegiada, o de altra qualſevol obligatio, no puga eſſer perſonalment preſa, o meſa en preſo, e que a aqueſta Conſtitutio no puga

puga en alguna manera, encara mijenſant ſagrament, renuntiar: Ans tals ſcripturas, e obligations, de aſſentiment, e approbatio de la dita Cort, tant quant tocan la preſo, volem, e declaram ipſo facto eſſer nullas, e freturar de tota efficacia, e valor, e lo Notari qui tals ſcripturas, ſagraments, e obligatio rebra, perda lo Offici de Notaria.

VIIII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Cxv.

PER deſſerir al ſtament militar, y a la authoritat de aquell, ampliant la Conſtitutio del Rey en Pere Segon, en la Cort de Barcelona Cap. xxvj. qui comença, *Null Cavaller, &c.* ſtatuim, e ordenam, que ningun Cavaller, o altra perſona que gaudeſca de Privilegi militar, per rigor de carta de comanda, ſcriptura de terç, o de altra qualſevol ſcriptura, e o obligatio privilegiada, no puga perſonalment eſſer pres, o mes en preſo, e que en aqueſta Conſtitutio, ni a la Conſtitutio del Rey en Pere Segon en la Cort de Barcelona Cap. xxxxv. Començant, *Animals, &c.* En quant diu que no pugan eſſer executats als Cavaller armas, ni Cavalls, no puga en ninguna manera, encara mijenſant ſagrament eſſer renuntiat, e las tals ſcripturas, e obligations, tant quant tocan la preſo, y las ditas renuntiations, volem, y declaram ipſo facto eſſer nullas, y de ninguna efficacia, o valor, ſoſpenent quant en aço la authoritat als Notaris, de poder rebre ſemblants cartas.

DE DEVTORS DE VNIVERSITATS. TIT. XVII.

I. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxiij.

CAR ſovint ſe eſdeve, que apres de ſer feta extractio de alguna perſona en algun Offici public de alguna Ciutat, Vila, o Loc del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per eſſer deutor de aquella Vniverſitat li fan punt, y ne trauen vn altre, de hont ſe ſeguexen en tots los veins, y poblats en aquella Vniverſitat grans paſſions, y rancors de animo, per pretendre lo extret, que li han fet agravi en traure altre, deſitjant perço conſervar entre las republicas de dit Principat, y Comtats tota vnio, pau, y concordia, y obviar a ditas rancors, y paſſions de animos que de ditas ſegonas extractions reſultan, ſtatuim, e ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que ningun deutor de alguna Vniverſitat, de qualſevol ſumma, o quantitat ſie, e, o de clavari en nom de dita Vniverſitat, puga concorrer en los Officis de aquella, que vuyt dies abans de la extractio no haja pagat integrament lo deute, realment, y de fet, y ſi dins dit termint no haura feta fe ab partida de taula, o albara del clavari, o altre receptor de dita Vniverſitat, com ha complidament pagat ſon deute, haja de ſer extret de la boſſa, perque no puga concorrer aquella vegada, ſalvats los Privilegis de las Ciutats, Vilas, y Locs ſobre aço diſpoſants.

II. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. Lxxx.

ITem, Senyor, ſuplican los tres Eſtaments à V. R. Mageſtat, atteſa la ſuplicaciò es preſentada del tenor ſeguent. Illuſtriſſim Senyor. Ab Real Privilegi, concedit a la Ciutat de Barcelona, per lo Sereniſſim Senyor Rey Don Fernando en la Vila de Monçò als xvij. Juliol M. D. x. Fou concedit à dita Ciutat, y ſon Clavari lo poder proſſeguir contra los debitors de las impoſicions, drets, y debits de aquella, ara fos per rahò de la adminiſtraciò de forments, y carns, com per altres qualſevols cauſas, y rahons executivament per la exacciò de aquells, contra las perſonas, y bens de dits debitors, de ſos hereus, y tercers poſſeſſor dels bens de aquells, com à deutes Fiſcals, y Reals, lo qual Privilegi ha eſtàt, y eſtà en viril obſervança; E com no obſtant la diſpoſiciò de aquell, no duptan diferents debitors, hereus, ſingulars ſucceſſors, y tercers poſſeſſors dels bens dels mateixos, evocar diferents cauſas, en las quals ſon convinguts en la Caſa de la dita Ciutat, à la Real Audiencia, diſputànt, y contro-

controvertint lo modo de procehir executivament, y com á deutes Fiscals, y Reals, lo que cedeix en notable prejudici de dita Ciutat, retardantseli la cobrança de molts de aquells; y lo que mes es, perdentne diferents: Per tant, y altrament, suplican los Consellers de la present Ciutat, li sia concedida la prerrogativa de tenir Fisch, ab tota la plenitut de drets per las causas de sos debitors, per qualsevol causa, ò rahò ho sian, ab prohibiciò de no poderse evocar à la Real Audiencia, las causas en que seràn convinguts dits debitors, sos successors universals, ó particulars, ò tercers possessors dels bens dels mateixos, en la mateixa forma ho te la Generalitat del present Principat, haventse totalment de finir, y terminar en la Casa de dita Ciutat, las causas de dits debitors, obsevantse en las sentencias, ó qualsevols declaracions se faràn en ditas causas, lo mateix ques practica en las de las causas de suplicacions de sentencias, ò provisions se fan en la Casa de la Deputació, no entenentse comprendrer en la concessiò, que se espera los Ecclesiastichs debitors de dita Ciutat, Ecclesiastichs successors vniversals, ò particulars, ni tercers possessors Ecclesiastichs dels bens dels tals debitors. Quæ licet, &c. Altissimus, &c. Placia à V. Magestat estatuhir, y ordenar, ab lloaciò, y aprobaciò en la conformitat sobredita la dita concessiò à la dita Ciutat de Barcelona, y à las demes Ciutats, y Vniversitats del present Principat, que tingan semblant Privilegi, com tè la dita Ciutat de Barcelona. Plau à sa Magestat.

QVANT LO PARE ES OBLIGAT, PER LO FILL. TIT. XVIIJ.

I. VSATGE. Quodsi filij.

SI los fills als Senyors de lurs pares algún dan faran, lo pare destrenya los fills, que aquell fort fet esmenen, e redrecen als Senyors, o ell ho esmen per ells, e si fer no ho volen, desheret los de tot en tot, els desmantenga sens engan.

II. VSATGE. Item statuerunt lo iiij.

ITem statuiren, que si negun fill dels magnats de la terra, axi dels majors, com dels menors haura fet mal a negun hom, de Castell de lur pare, o de la honor de aquell, o ab sos homens, que ell destrenga son fill, e sos homens terratinents, de redreçar lo mal que hauran fet, o ell redreç lo per ells. E encara si lo fill, de altres lucs, no del honor del pare, ni del Castell, ni ab los homens del pare, fa mal a negu, no torn al Castell del pare, ni en honor, ni lo pare, ni la mare li façan algun be, nil cobren en res, e siu fan, esmen lo mal quel fill haura perpetrat, els homens que ab ell menats haura.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxxix.

COM lo fill vivint lo pare no tinga legitima en sos bens, ni puga demanar aquella, y per conseguent lo Fisc no pot dir, que per lo delicte del fill puga instar en los tals bens executiò, perço statuim, e ordenam ab consentimem de la present Cort, que levats tots abusos, nos puga vivint lo pare, o la mare fer executio per delicte algu del fill, ni per altra qualsevol occasio, o causa civil, y criminal en los bens del pare, o de la mare, ab titol, ni occasio de la legitima del fill, y si algun Jutge proveira la tal executio, incidesca en las penas posadas per als qui contrafan a Constitutiont, o altras leys de la terra.

DE COMPRA, Y VENDA. TIT. XIX.

I. VSATGE. Christiani.

LOS Christians no venan armas a Sarrahins, sino de consentiment del Princep, e aquells qui ho faran, las armas que venudas hauran recobren, per be que greu los sie, e si nou fan, que donen cent onças de ora la Potestat. Semblantment composen, sils venen condit, contradient la Potestat.

Aquella

Aquella mateixa compoſitio faça, qui fara a ſaber a Sarrahins cavalcada, ni ardit del Senyor, nel deſcobrira de ſon conſell, ne de ſos ſecrets, e que eſmen lo mal quen exira.

II. VSATGE. Statuimus, quòd aliquis clericus.

STatuim, que algun clergue no gos la coſa immoble donar vendre, o obligar, o ferne ſtabliment perpetuu, o en alguna manera alienar, ſens permiſſio, o ſubſcriptio noſtres, e ſi per ventura ho preſumira fer, ſie haut per nulle, e irrit, e pena de degradatio (la qual Dret Canonic impoſa per ay tal culpa) exigent juſtitia li ſie impoſada: e noreſmenys nos aço, axi com a fet contra forma de Dret, curam revocar, aço mateix en las coſas qui ſon ja alienadas fermament ſtatuents.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxxij.

EN las vendas de rendas que de aqui avant farem, no venam Cort, Ballia, o encara Vegueria, eom per aço, ſis faya, poria la Juſtitia deperir, e los ſotsmeſos ſerien oppremuts.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

STatuim, atorgam, e encara ordenam, que nos, ne los ſucceſſors noſtres no puxam comprar dins los termens de algun Caſtell de Baro, o de Cavaller, o de algun altre qui nos tenga per nos, algun alou de negun aloer, qui aqui ſie.

III. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiij. Cap. xxj.

ORdenam part aço, que negun no gos vendre, o comprar algun mul, o mula per major preu de trenta liuras Barcelonefas, e ſi lo contrari ſe fara, lo venedor en lo reu que rebut ne haura, e lo comprador en lo mul, o mula, lo qual, o la qual haura comprada ſien punits per los Sèyors, o Balles dels Locs en los quals la vèda ſera fera, e celebrada, ſi empero hauran juriſdictio en aquells.

IIII. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij. Cap. xxj.

HAvents a cor la vtilitat publica del Principat de Cathalunya, e dels habitants en aquell, de aſſentiment, Conſell, e approbatio de la Cort, ab aqueſta ley perpetualment duradora ſtatuim, e ordenam, e expreſſament, e de certa ſciencia prohibim, que de aqui avant, alguna perſona de qualſevol ley, Stament, o conditio ſie, axi del Principat, com fora aquell, en nō ſeu, o de altre, ſots qualſevol titol, color, o manera, per mar, o per terra no gos, preſumeſca, ne puga metra, ne portar draps alguns eſtrangers, de lana, de ſeda, o de or, de qualſevol ſpecie, o qualitat ſien, dins lo dit Principat de Cathalunya, o en qualſevol part de aquell, per vendre a tall, o per fer ſen veſtiduras, o arrearſe de aquells, o en algu de aquells en alguna forma, o manera, ne algū domiciliat, o habitador del dit Principat, de qualſevol dignitat, grau, ſtament, o conditio ſie, ne fills, ne companyas de aquells goſen, attenten, ne pugan tallar, o fer fer per ſi, o portar veſtidura, o arreus dels dits draps eſtrangers, ans ſe hajan a veſtir, o arrear tantſolament de draps qui ab veritat ſien eſtats fets, e aparellats dins lo Principat, o en alguns dels altres Regnes, o terras del Senyor Rey: e ſi lo cōtrari ſera fet per algun, volem, e ordenam la dita Cort approbant, que tal contrafaent perda los draps eſtrangers, e las veſtiduras, e arreus, los quals, e las quals contra la preſent prohibitio haura meſos, tallats, fets, e aportats, ſens tota merce, gratia, o diſpenſatio, la qual no puga eſſer feta per lo dit Senyor, ne per nos, Primogenit, o Governador General, ne per los Portants veus de aquell, ne per algun altre Official ſeu, o noſtre, ne encara per algunas altras perſonas havents Senyoria, o juriſdictio dins lo dit Principat: la qual pena ſie adquiſida, e applicada a la Senyoria de aquella Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc

hont

hont ſera fet, o attentat contra la Conſtitutio, e prohibitio preſents, romanent la preſent Conſtitutio en ſa força, e valor: empero en aqueſta prohibitio no entenem eſſer compreſos los draps eſtrangers deſus dits, qui ſeran, o entraran dins lo Principat deſus dit per paſſatge, pus en aquell no ſien tallats, ne portats, ne encara veſtiduras talladas fora lo dit Principat, per algun venint defora aquell, las quals portara ab ſi, tot frau ceſſant: e perço que los draps qui daqui avant ſe faran en lo dit Principat ſien bons, e fins, ordenam, e volem de aſſentiment de la dita Cort, que los Deputats del General de Cathalunya, e Oydos de comptes proveeſcan ab perſonas expertas a la boneſa, e fineſa dels dits draps, e als fraus que ſi porien fer, e ço que faran, o ordenaran, volem haver, e ara per lavors havem per Ley, o Acte de Cort: la preſent empero Conſtitutio no entenem que eſtrenga algu, tro dos Anys paſſats del die preſent, pero que las robas, e veſtiduras qui ara ſon, o ſeran talladas dins los dits dos Anys, no ſien enteſas, ni compreſas en la dita Conſtitutio, ans, las pugan portar francament, e deſliure.

V. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxj. Cap. de Cort ij.

PEr dar major favor a las ditas drapadas, loant, approbant, e confirmant la Conſtitutio feta per la Illuſtriſsima Reyna Dona Maria tia de Voſtra Alteſa, començant. *Havents a cor la vtilitat, &c.* La qual placia a Voſtra Senyoria, quant en la prohibitio dels draps de lana eſtrangers, manar, e proveir eſſer inviolablement obſervada: tolent, e levant tot abus en contrari, e declarant, e ampliant la dita Conſtitutio ſtatuim, e ordenam, que la dita prohibitio ſe eſtena en tots los draps, e ſtamenyas quis faran fora lo Principat de Cathalunya, e encara que ſien de Terras de Voſtra Senyoria, o de Vaſſalls, e Subdits de aquella, ſi en aquellas ha de preſent, o en eſdevenidor ſera feta prohibitio, que draps eſtranys del Principat de Cathalunya no pugan entrar en ellas, exceptant empero de la Preſent prohibitio ſayas, e tots draps qui ſien de for de cent ſous, o mes la cana mercantivolment, los quals hajan eſſer eſtimats per dues perſonas eletas per los Deputats, e plombats de plom ab alguna emprempta nova, perque ſien coneguts. E per dar exauc als dits draps eſtrangers qui vuy ſon dins lo Principat, ſie merce voſtra donar temps de dos Anys, dins los quals los dits draps ſien venuts, e exaugats, e paſſats aquells, no pugan eſſer venuts dins lo Principat de Cathalunya. Plau al Senyor Rey lo contengut en lo dit Capitol, ſegons es ſupplicat.

VI. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. xxxxij.

SObre lo vendre, e lo peſar del ſaffra en los Locs hont ſe deu vendre, e peſar, ſien ſervats los Capitols de Cort, e Actes de las Corts ſobre aço diſpoſants, tolents tots abuſos fets en contrari.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. de Cort viiij.

PLacia a Voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que apparent a la Audientia eſdevenirſe cas de vrgent neceſsitat, per lo qual ſie permes poder compellir de fer vendre los blats, e altras vituallas a qui tindra dits blats, y vituallas, no las pugan pendre, ni tocar per ninguna manera, cauſa, ni raho, del Loc hont ſeran trobats, o trobadas, ſino pagant aquellas alli mateix, realment, y de fet, al preu ques valran mes comu, tot frau ceſſant, en lo territori hont ſeran ditas coſas, reſtants los Locs, Ciutats, Vilas, y perſonas de qui ſe volran pendre dits blats, commodament proveits, ab interventio, o conexenſa dels Conſols, Paers, Jurats, y Procuradors de ditas Ciutats, Vilas, y Locs: y en lo mes avant no ſie mes innovat del que es proveit per Conſtitutions: ontes empero, y no altrament, que en la Vegueria, y Ballia Eſtreta, y en los Locs Reyals de la Vegueria Ampla de Gerona la interventio, y conexenſa ſie dels Jurats de la Ciutat de Gerona, y no de altres. Sa Alteſa ho remet al Loctinent General, qui ab parer del Conſell proveeſca lo que mes

convinga, e que faſſa ſatisfer los forments de qui ſon, y al preu que valra en aquells Locs al temps quels pendran, ſens prejudici de las Regalias de la Mageſtat, que reſte la Terra proveida del meneſter, a conexenſa del dit Loctinent General, y rebuda informatio de las Ciutats, Vilàs, y Locs.

DE VSVRAS, Y BARATAS. TIT. XX.

I. **IACME Primer en Tarragona, Any M. cc. xxxiiij. Cap. xviij.**

STatuim, que ſi carta de venda ſera feta en frau de vſuras, axi com a vana, e irrita ſie hauda, e lo contracte ſie haut per vſurari.

II. **PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. Liij.**

NOs, o alguns Officials noſtres no forcem Chriſtia a pagar vſuras a Chriſtia, pus que la vſura ſie manifeſta, de diners a major quantitat de diners, de quantitat de blat a quantitat major, e axi de las altras coſas: axi empero, que de baratas aço no ſie entes, perço quels Barons, e los Cavallers pugan trobar a manllevar, o encara a preſtar.

DE LOGVERS. TIT. XXI.

I. **PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Capitol xxvij.**

COm per Pragmatica Reyal ſie donat orde a las cauſas. *De Domibus evacuandis.* Dins la Ciutat de Barcelona, ab dilations breus, y expeditio prompta, com en dita Pragmatica ſe conte, y en altras parts del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſe ſuſcitan moltas ſemblants cauſas. *De Domibus evacuandis.* Ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que la dita Pragmatica ſie Generalment obſervada en tots los dits Principat, y Comtats: y per quant moltas voltas ſon ditas cauſas, encara que indebitament, evocadas a la Reyal Audientia, o del Portant Veus de General Governador en Cathalunya, o en los dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y los amos de las caſas eſtan molts Anys que no poden expellir als conductors, que ſi alguna de ditas cauſas ſera com dit es evocada a la Regia Audientia, o a la Cort de dit Portant Veus de General Governador en dits Principat, y Comtats, lo Jutge devant qui ditas cauſas ſe tractaran, haja de paſſar avant ſegons lorde donat en dita Pragmatica, no obſtant qualſevol inhibitio de la Reyal Audientia, o dels dits Governadors emanada, com ſe entenga eſſer feta contra mente, e intentio de qui ha feta la inhibitio, y en cas que paſſat lo temps de la Pragmatica dels deu, y tres dies reſpectivament, lo tal logater no evacuara la caſa, axi en Barcelona, com fora della, ſie obligat a pagar triplicat loguer, y ſen faça prompta executio, ab la mateixa força ques pot fer del loguer pactat.

II. **PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxvj.**

ITem per evitar les vexations, diffugis, y dilations que los llogaters, o arrendadors de torres, heretats, terres, camps, vinyes, y altres proprietats ſolen vſar per no dexarles, y per eſcuſar los plets que de aço reſultan, y los grans gaſtos ques fan: ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la Pragmatica. *De Domibus evacuandis* tinga, y haja lloc *in prædijs ruſticis.*

DE COMMERCIS, Y SEGVRETAT DE CAMINS. TIT. XXII.

I. **VSATGE. Omnes quippe naves.**

TOtas las Naus vinents a Barcelona, o partints de Barcelona, per tots dies, e per totas nits ſien en pau, e en treva, ſots deffenſio del Princep de Barcelona, de cap de Creus, en tro al Port de Salou: e

ſi

ſi negu los fa mal, per manament del Princep ſie eſmenat al doble, e al Princep la deſhonor ab Sagrament.

II. VSATGE. Camini, & ſtratæ.

LOs camins, e las ſtradas per mar, e per terra ſon de la Poteſtat, e per deffenſio dell deuen eſſer en pau, e en treva per tots dies, e per totas nits: axi que tots Homens, Cavallers, e Mercers, e Mercaders, e Homens de peu anants, e vinents vajan, e vingan ſegurs, e quitis, ab totas lurs coſas, ſens tota paor: e ſi negun los eſcometra, els batra, ols nafrara, ols deshonrrara en res, ols tolra res de lurs coſas, lo mal, e la deshonor quels fara en lo cors los eſmen en doble, ſegons lur valor: e aço quels tolra, reſtitueſcalos ho en onze dobles, e mes avant don a la Poteſtat tant de ſon haver, e de ſa honor, que per Sagrament jur ſobre lo Altar, que per la deshonor que feta li ha, no li deu pus eſmenar.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. xxv.

STatuim encara, que quiſcun puxa anar, e tornar per mar, e per terra a qualſevol Locs, e per qualſevol camins, o carreras, a qualſevol Ports, Locs, o Vilas volra aplegar, ab mercaderias, e ſens mercaderias, ſens contradictio, e empatxament de nos, e de noſtres Officials, ſalvats a nos, e als altres, Veſtigals, Leudas, e Peatges, e a nos las Regalias antigament acoſtumadas.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. viij.

ORdenam, e ſtatuim, que los camins per terra, e per aygua ſien ſegurs, e que alguna Barca, o algun altre Vexell que vaja per aygua no ſie forçat, ni tingut de arribar ſino en aquells Locs, en los quals Leuda deu eſſer pagada.

III. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xv.

ORdenam, que quiſcun Ric Hom, e Cavaller, e Ciutada, e Hom de Vila, e qualſevol altre Hom de qualque condicio ſie, puxa anar francament, ſens contradictio, o reemço de nos, e Officials noſtres, e de altra perſona, a ſa voluntat, a qualſque parts ſe volra, e per qualſevulla camins, e carreras per terra, e per mar, e valer, e anar valer de Guerra a quis volra, axi com per vſança antiga, e altras Conſtitutions fetas ſobre aço en altras Corts es acoſtumat eſſer fet: exceptats Pageſos, e Fills de Pageſos de las Terras hont ſe acoſtuman de reembre.

IV. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. xxxj.

COm ſegons las Conſtitutions de Cathalunya paſſadas, las quals encara confirmam, a quiſcu ſie legut portar, o trametre vituallas, blat, e altras qualſevol mercaderias, e coſas a qualque loc ſe volra, exceptat, que per neceſsitat, o careſtia de la Terra, nos puxam fer inhibitio de blat, e de vituallas, fins al temps en las ditas Conſtitutions expreſſat: e de algun temps ença algun abus en la Ciutat de Tortoſa ſie fet, que los Mercaders, e altres, blat, e altras vituallas volents daquen traure, aquellas coſas traure ſon vedats per virtud de la prohibitio, la qual, *deſtenimentz*, vulgarment es appellada, e la qual a qui ſovint es eſtada feta, emperamor de aço, a tolre lo abus demunt dit, de conſell, aſſentiment, e approbatio de la dita Cort General ordenam, e ſtatuim, que al Inclit Infant en Ferrando Frare noſtre Marques de Tortoſa, e Senyor de Albarrazin, o a ſos Officials, o als Prohomens de la dita Ciutat de Tortoſa, no ſie legut, la dita prohibitio, o deſtenimentz fer daqui avant, e que per virtut de la prohibitio, o prohibitions feta, o fetas, las quals ab la preſent caſſam, e irritam, e caſſas, e irritas nuntiam, no veden, ne vedar aſſajen los Mercaders, o qualſevol altras perſonas, que per lur franca voluntat no tragan, o traure puxan de

la dita Ciutat, e portar en qualſevol Loc ſe volran, blats, e altras vituallas, ſegons que a ells es legut, ſegons las Conſtitutions demunt ditas: e ſi per lo dit Infant, o ſos Officials, o per los Prohomens de la dita Ciurat lo contrari ſera aſſejat, puxam contra aquells proceir, ſegons, e axi com a tranſgreſſors de las Conſtitutions de Cathalunya, e en altra manera, ſegons que de dret, e de raho ſera faedor, com lo dit Infant a ſervar las ditas Conſtitutions, axi com los altres Barons de Cathalunya ſie ſtret, ſegons las retentions en la donatio a ell feta per lo Alt Senyor Namfos de bona memoria Rey de Arago pare noſtre contengudas: per aqueſta empero Conſtitutio no entenem al dret noſtre, o del dit Infant en res eſſer derogat.

V. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Cap. xviij.

IAtſie per Conſtitutions de Cathalunya ſie licit, e permes a quiſcun, poder anar per terra, e per mar, alla hont li plaura, ab lurs bens, e mercaderias, ſens empatxament algu del Senyor Rey, ni de ſos Officials, empero de algun temps ença ſe es abuſat de las ditas Conſtitutions, e aſſenyaladament en lo temps del Rey en Marti Preoncle noſtre de digna recordatio, lo qual en via de Privilegi, o proviſio atorga al Loc de Copliure, que en aquell, e no en altre Loc dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya hagues deſcarregador, e que tot hom hagues forçadament en aquell deſcarregar, contra tenor de las ditas Conſtitutions. Perço, volents la libertat, e franqueſa per aquellas atorgada obſervar, e confirmar las ditas Conſtitutions, la primera de las quals fou feta per lo Senyor Rey en Pere Segon, en la Cort de Barcelona, que comença. *Statuim encara que quiſcun puxa anar, &c.* E laltra per lo Senyor Rey en Jacme Segon en la ſegona Cort de Barcelona, que comença. *Ordenam que quiſcun ric Home, &c.* Ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que las ditas Conſtitutions ſien a la letra obſervadas, tolents, abolints, e annullants, e revocants tots los dits Privilegis, e conceſsions per los predeceſſors del dit Senyor, e noſtres al dit Loc, e qualſevol altres atorgats, e atorgadas, com ſien contra las ditas Conſtitutions, e per conſeguent per altras Conſtitutions ſien nulles: retingut empero, que la hont deſcarregaran dins lo Comtat de Roſſello, ſe puga collir, e exigir laLeuda Reyal per Miniſtres de dit Senyor Rey, axi com ſi deſcarregaſſen a Copliure.

VI. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. de Cort iiij.

PVs a la Divinal clementia plau, que en los voſtres benaventurats dies ſe conquiſten los Regnes, e Terras de Affrica, que pertanyen a la Corona de Arago, de que voſtres Vaſſalls ſotſmeſos de la dita Corona ſon Conſtituits en ſumma contentatio, e alegria, e perço ſon moguts en demanar gratia, e merce a Voſtra Alteſa, los tres Staments de la Cort General del Principat de Cathalunya ſupplican a Voſtra Alteſa, que li placia per Capitol de Cort atorgar, e conſentir al voſtre Principat de Cathalunya, e a tots, e Sengles Poblats, e Habitants en aquell, preſents, e eſdevenidors, que hajan, e pugan haver commerci en los Regnes de Tunis, Alger, Tripol, y Bugia, e altres pertanyents a la dita Corona de Arago, axi conquiſtats, com conquiſtadors, e que pugan entrar, exir, y eſtar en los dits Regnes, e Terras, e en aquells portar qualſevol robas, e mercaderias, e vituallas, e altras coſas ſens empatx de V. Majeſtat, e de voſtres Officials preſents, e eſdevenidors, y aço no derogant a altras Conſtitutions, y Capitols, y Actes de Cort, Privilegis axi en commu, com en particular atorgats als Eccleſiaſtics, e Militars, Ciutats, e Vilas Reyals. E encara de preſent li placia revocar, e haver per revocada la crida feta per manament de V. Majeſtat en algunas parts de Cathalunya, prohibint lo commerci per als Regnes de Tremiſſen, de Tenes, e Ciutat de Ora, en quant ſie prejudicial al dit Principat, e als dits Poblats, e habitants en aquell, manant ſobre aço deſpatxar opportunas proviſions, e que en dits Regnes de Tremiſſen, e Tenes, e Ciutat de Ora pugan los Poblats en lo Principat portar tota natura de vituallas. Plau al Senyor Rey.

VII. CAR-

VII. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort iiij.

PEr quant ab Capitol de Cort confirmat per Voſtra Majeſtat en la Cort primera de Barcelona, començant, *Perquant per lo Catholic, &c.* Es atorgat als Cathalans, poder anar, y commerçar als Locs de Barbaria, en tal manera, que ni per ſa Majeſtat, ni per Officials Reyals poden eſſer empatxats, pus no porten coſas prohibidas, e no obſtant aço, per lo Loctinent General de Voſtra Majeſtat ſon eſtadas detengudas vnas mercaderias, que diverſos Mercaders de Barcelona han portadas del Loc de Alger de Barbaria, lo que es fet contra lo dit Capitol de Cort, en gran dany de las Generalitats, e dels Poblats en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya. Perço ſupplican a Voſtra Majeſtat, confirmant lo dit Capitol vulla de nou proveir, y ordenar, que lo dit Loctinent General, o altres qualſevol Officials no pugan prohibir, ne empatxar lo dit commerci: y que no obſtant qualſevulla prohibitio, o manament en contrari fets, los dits Cathalans pugan anar, y commerçar en dits Locs de Barbaria, pus no ſie lo commerci de coſas prohibidas, e qualſevulla perſonas, y mercaderias que ſien per la dita raho de preſent detingudas, o empatxadas, ſien encontinent deſliuradas, e deſembargadas. Plau a ſa Majeſtat que lo commerci no puga eſſer prohibit, conforme a dit Acte de Cort.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. de Cort iiij.

COm ſie gran vtil del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, e dels Regnes de Sicilia, citra, & vltra farum la prohibitio feta per Voſtra Majeſtat en las Corts celebradas en la preſent Vila de Montſo lo dit Any M.D.xxxiiij. diſpoſant, que draps eſtrangers qui no ſon de Vaſſalls de Voſtra Majeſtat, no pugan entrar en los dits Regnes de Napols, y Sicilia, ſino pagant vint per cent dels mateixos draps, y no de la valor de aquells; y axi ſie eſtat declarat per ſententia donada per lo Conſell de la ſvmmaria del dit Regne de Napols, e attes que los Potentats de Italia han prohibit, que en lurs Terras, y Senyorias no entren draps de Vaſſalls de Voſtra Majeſtat, que placia a Voſtra Majeſtat conſentir executorials de dita Pragmatica, y proveir, y manar que aquella ſie obſervada en los dits Regnes, juxta forma, y tenor de aquella. Plau a ſa Majeſtat ſie obſervada la dita Pragmatica, ſegons ſa ſerie, y tenor, y per la obſervança della manar deſpatxar Letras, y proviſions opportunas.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

SVpplican los dits tres Staments a Voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir, e atorgar al Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, que los Poblats en aquells pugan liberament, e ſens empatx algu portar qualſevol mercaderias, pus no ſien de las coſas prohibidas, y negociar, y vendre en Tuniz, en la Goleta, y en altre qualſevol Loc, o Locs de Barbaria que ſien Vaſſalls, o Amics de Voſtra Majeſtat, pagant los drets que ſon acoſtumats pagar per los Cathalans, lo que al die de vuy los es prohibit per los Capitans, o Regidors, axi de dita Goleta, com de altras parts dels Regnes, y ports de Barbaria. Plau a ſa Majeſtat ſien ſervadas las Conſtitutions, Capitols, y Actes de Cort diſpoſants ſobre lo commerci en las Terras de Barbaria, y que hajan loc las ditas Conſtitutions, Capitols, o Actes de Cort en Tuniz, y en la Goleta.

X. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. de Cort xx.

PEr Voſtra Majeſtat en las Corts del Any M. D. xxxiiij. en la preſent Vila de Montſo celebradas fonc atorgada vna Reyal Pragmatica, diſpoſant, que los draps de França, y Genova, que entraran en los voſtres Regnes de Sicilia, citra, & vltra farum, hagueſſen a pagar lo dret de vint per cent en los mateixos draps, lo que fins aci no ſe es obſervat per los Loctinents Generals, y altres

Officials de Voſtra Majeſtat en los dits Regnes, perço la dita Cort ſupplica a Voſtra Majeſtat, que ſe tinga per ſervit de confirmar la dita pragmatica, y ſots grans penas manar inviolablement obſervar aquella, manant expedir letras, y proviſions neceſſarias perals dits Loctinents Generals, y altres Officials de Voſtra Majeſtat en los dits Regnes. Plau a ſa Majeſtat.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxj.

EN los ports maritims dels voſtres Regnes de Caſtella ſe fan moltas vexations als Senyors, y Patrons de Naus, y Vexells de Cathalans, Aragoneſos, y Valentians, navegants per las mars, y ports de dits Regnes de Caſtella, no dexant los carregar las mercaderias, ni altres carrecs, havent hi Vexells de Caſtellans per aportar aquells, pretenent, que en virtut de vna preteſa pragmatica, las mercaderias, y altres carrecs nos poden carregar en los dits ports, ſino en Naus, o Vexells de Vaſſalls de Voſtra Majeſtat, interpretant, que aquella paraula *Vaſſalls* no compren los Cathalans, Aragoneſos, y Valentians, la qual interpretatio es erronea, y en gran dany, y prejudici dels navegants, conduints ditas Naus, y Vexells, perquant, ſots color de dita pretentio, levan los carrecs a las Naus, y Vexells dels dits Cathalans, Aragoneſos, y Valentians, qui ſon tambe Vaſſalls de Voſtra Majeſtat com los dits Caſtellans, perço la dita Cort ſupplica a Voſtra Majeſtat, ques tinga per ſervit, de proveir, y manar, que las Naus, y Vexells de Cathalans, Aragoneſos, y Valentians pugan liberament, ſens empatx, y contradictio alguna, no obſtant la dita preteſa pragmatica, carregar en qualſevol port, y plajas del dit Regne de Caſtella, qualſevol robas, y mercaderias, com ſi foſſen naturals de dits Regnes de Caſtella, o que placia a Voſtra Majeſtat atorgar als Poblats en Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſemblant pragmatica, de la que es eſtada atorgada als dels dits Regnes de Caſtella. Plau a ſa Majeſtat atorgar lo que tenen los de Caſtella.

XII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. Lxiiij.

ATtes que en França ſe ha feta Ordinatio, que no pugan entrar en França draps alguns de dit Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perço ſtatuim, e ordenam, que draps de França no pugan entrar en Cathalunya, y dits Comtats, ſots pena de confiſcatio al General de Cathalunya, encara que pagaſſen deu ſous per liura: y que dita prohibitio ſie ſervada, fins a tant que dita Ordinatio Franceſa ſie revocada.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxxj.

COm per la Majeſtat del Rey noſtre Senyor, celebrant Corts als Cathalans en la Ciutat de Barcelona, a ſupplicatio dels tres Braços de la dita Cort, a vij. de Dezembre M. D. xviiij. ſie eſtada conſentida, y atorgada Pragmatica, que dels draps que de França, y Genova entravan en los Regnes de Sicilia, y Napols, ſe hagues de pagar vint per cent a ſa Reyal Cort, ſots certas penas en dita Pragmatica contengudas, la qual dita Pragmatica, celebrant ſa Majeſtat Corts als Cathalans en la preſent Vila de Montſo, a ſupplicatio del tres Braços de aquella, a xvij. de Dezembre M.D. xxxiij. fonc confirmada, cometent ſa Majeſtat la receptio, y collecta del dit dret, y la executio de ditas Pragmaticas als Conſols de Cathalans de quiſcu dels dits Regnes, o a ſos Loctinents, com en ditas Pragmaticas es contengut, de las quals ſe deſempatxaren los executorials per ſa Majeſtat en Palerm, a xij. de Noembre M.D.xxxv. y com ſa Majeſtat a xj. de Març, M.D.xxxvj. en Napols haja atorgat Privilegi a la Senyoria de Genova, a ſon Reyal beneplacit durador, que los Genoveſos pugan aportar qualſevol draps en dits Regnes, ſuſpenent quant a la dita Natio Genoveſa la obſervança de ditas Pragmaticas, com en dit Privilegi eſta largament contengut: e com apres en las Corts per ſa Majeſtat celebradas en la preſent Vila de Montſo, en los Anys M. D. xxxvij. y M. D.xxxxij. ſien eſtadas ditas Pragmaticas per Acte, y Capitol de

de Cort confirmadas, manant eſſer expedidas letras executorials, y proviſions neceſſarias perals Loctinents Generals, y altres Officials dels dits Regnes, per obſervança de ditas Pragmaticas, y Capitols de Cort, y perque en dits Capitols de Cort no ſe ha feta mentio del Privilegi, a la Senyoria de Genova atorgat, es pretes, per aquella lo dit Privilegi no eſſer derogat, y axi las ditas Pragmaticas, y Capitols de Cort no ſon eſtats obeits, y obtemperats, en gran dany de la dita Reyal Cort, y de las Generalitats de Cathalunya, y de ſos ſubdits, y Vaſſalls, y eſpecialment dels Poblats en lo preſent Principat, que per la major part viuen del exercici de la draparia, y ſi per Voſtra Alteſa noy es proveit, dins pocs Anys reſtara aqueſt Principat del tot apobrit, aroinat, y deſpoblat, perquant los dits Genoveſos abuſan lo dit Privilegi, no ſols aportant en dits Regnes draps fets, y obrats en Genova, mes encara draps del Regne de França, ſots nom de Genoveſos trameten los dit Genoveſos ſens pagar lo dit dret de vint per cent, perço ſupplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, que per Capitol, y Acte de Cort ſe tinga per ſervit, quant a las robas fetas, e obradas en lo Regne de França, confirmar las ditas Pragmaticas; y Capitols de Cort, ſegons la lur ſerie, y tenor, y dit Privilegi dels Genoveſos, en quant meneſter ſie, revocat, demanera, que ni a Vaſſalls de ſa Majeſtat, ni de Voſtra Alteſa, ni a Genoveſos, ni altra Natio ſie licit, ni permes, per via directa, ni indirecta aportar, ni trametre en dits Regnes de Sicilia, y a Napols, draps fets, y obrats en dits Regnes de França, ſens pagar lo dit dret de vint per cent: no entenent la preſent Cort, que en aço ſe comprengan robas fetas en Genova, ans en aquellas ſe contenta, pugan entrar en dits Regnes, ſens pagar dit dret de vint per cent, per qualſevol Natio que ſien aportadas: e que Voſtra Alteſa ab grans penas mane, que lo preſent Capitol de Cort ſie obſervat per lo Loctinent General, y altres Officials en dits Regnes, y que per dit effecte ſien deſpatxadas letras executorials, y altres proviſions neceſſarias, francas de ſegell, y de tot altre dret. Plau a ſa Alteſa.

XIV. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort xxxxvj.

COm ſempre ſie eſtada odioſa, y pernicioſa a la Republica tota manera de agabellaments, no ſols dels manteniments corporals, ſino tambe de tot genero de mercaderias, y ſe ſie viſt per experientia, que venint alguna mercaderia foraſtera en lo preſent Principat, no falta qui encontinent la compra tota, per poderla tornar vendre per mes preu, demanera, que ſi algu ne vol comprar per proviſio de ſa Caſa, nou pot fer, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ſi algu comprara alguna ſort de mercaderia foraſtera dins los preſents Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que no ſos ja vinguda per ſon compte, ſie tengut, y obligat dins tres dies naturals, del die, y hora que la haura comprada, vendre per lo mateix preu a quin volra comprar per proviſio de ſa Caſa tantſolament, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XV. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D. IC. Cap. iij.

COm per Conſtitutions de aqueſt Principat lo Commerci ſia libero, y franc, y liberament ſe puga comprar, y vendre tot genero de grans, e mercaderies, y per lo Loctinent General, y Regia Cort, ſe faſſan crides, y edictes, prohibint compres, y vendes de blats, ordis, ſivades, amelles, vi, oli, beſties, mules, tocinos beſtiar, y altres coſes en certa forma, y en ella que hajan de haver llicentia del Loctinent General, per la qual ames de ferſe difficultoſos de donar la, ſino es entreveninthi amiſtats, y altres reſpectes en ſa negotiatio entre Officials Reals: Perço, y altrament, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que tots los habitants en lo preſent Principat, pugan liberament comprar, y vendre, y pendre, en paga de ſos deutes, tot genero de mercaderies, y grans, y fruyts, y altres qualſevol coſes de mercaderies, al preu ques valdran en lo mercat del Lloc hahont ſe cobraran los diners, o al preu ſe vendran al mes prop Lloc, o Vila que hi haura mercat, y no en manco preu, ab que los acrehedors no pugan

pugan obligar als deutors quels hajan de pagar los deutes ab fruits, o ab altres mercaderies, ſino que eſtiga en llibertat dels debitors de pagar ab diners,o mercaderies,ſi lo Acreheedor ſen acontentara, y que les perſones que blats,o altres grans compraran en paga de deutes, y de axo faran mercaderia, hajan de tenir Botiga vberta pera vendre al preu que correra,y que lo libero commerci nos puga prohibir,pus les mercaderies ques compraran,y vendran, no puguen eſſer tretes fora del preſent Principat, y Comtats.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap.de Cort xj.

ITem placia a V.Mageſtat ſtatuir, y ordenar ab dita loatio,y approbatio, per llevar los abuſos ques fan per raho de la Regalia del vſatge que comença(Camini,& ſtrate,&c.)no ſien compreſos en la ditaRegalia los caſos fets dins Viles,y Llochs Poblats que paſſen de vint caſes en amunt,encara que lo cami real paſſe per lo mig delles,ni tampoc ab motiu que los delinquents apres de haver fet lo delicte ab los robos,y furts ſian paſſats per camins reals,declarant aqueſta Regalia tenir lloch tant ſolament quant lo delicte,o furt ſera fet en lo cami real, y que tampoc ſe faſſa Regalia per rixa feta en dits camins,ſi en ella no ſen haura perpetrada mort,o ſeguida mutilatio de algun membre,o treta ſanch,ans de tals caſos ſe dexe la coneixença al Ordinari, axi Real,com de Bato per rellevar los pobres dels grans gaſtos,y treballs que pateixē en purgar la Regalia.Plau a ſa Mageſtat ab que ſia tambe cars de Regalia quant, los lladres apres de haver fets los robos,y furts paſſaran per camins reals ab les coſes robades.

Covarruvias Vic.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap.de Cort Lxxxvij.

PEr quant es contra lo libre Commers lo que vuy ſa obſervar la Theſoreria,de que nos pugan aportar per mar vitualles de blats, ordis,civades,olis,vins,de vnes parts de Cathalunya a altres ſens expreſſa licentia del Regent la Theſoreria, firmat primer Memorial per vn Jutge de Cort, fent preſtar cautio ab dos idonees fermances,y per dita licentia exhigint certa cantitat. Perço ſe ſupplica a V. Mageſtat, que ab loatio, y approbatio de la preſent Cort,mane ſtatuir, y ordenar, que de aqueſta hora en avant per raho de aportar, y comprar per lo preſent Principat,axi per mar, com per terra,qualſevol genero de vitualles,no ſian obligats ha demanar licentia alguna, ni preſtar cautio,ans puguen liberament comprar, y portar per tot lo dit Principat,y Comtats de dites proviſions.Plau a ſa Mageſt.t,ab que no ſe entenga que per la preſent Conſtitutio es permes algun genero de agabellaments.

Covarruvias Vic.

XVIII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona,Any M.Dccij.Cap.Lxxxv.

S. C. Y R. M.

LOs tres Eſtaments del preſentPrincipat de Cathalunya,convocats en las Corts Generals,que V.Mageſtat de preſent celebra, repreſentan;que lo Conſol de la NaciòEſpanyola, reſideix en la Ciutat de Lisboa, Metropoli del Regne de Portugal,la nominaciò del qual toca á V.Mageſtat, ha temps acoſtuma exigir dels Vaxells,y Barcas Cathalanas arriban carregades,ò ſens carregar,al Port de dita Ciutat de Lisboa quantitats conſiderables per lo dret de Conſulát,cõputantlo à rahò de hu percent, del ques deſcarrega,y carrega lo q̃ de ordinari acoſtuma à importar conſiderables quantitats, cobrantſe tambe altre ſemblant dret de Conſolát per altres Conſols,que reſideixen en diferents parts dels Regnes, y Dominis de V. Mageſtat, la nominaciò dels quals acoſtuma tambe V. Mageſtat fer; Y com las referidas exaccions cedeſcan en notable prejudici del comers del preſent Principat en lo augment,y conſervaciò del qual publicament tant ſe intereſſa, majorment,que ningu dels Conſols de las altres Nacions,que reſideixen en dita Ciutat de Lisboa,no exigeixen per ſos drets major quantitat de deu peſſas de vuyt per Barca,y vint per Vaxell deſcarregàt, y carregàt, ò de qualſevol de ditas coſas aſolas, neceſsitantſe ques done, y eſtableſca vn arrenglament fixo als drets,y paga de dit Conſol de Lisboa,y de tots los demes, que V.Mageſtat anomena en diferents parts de ſos Regnes:Perço ſuplican los tres Eſtaments, ſia del Real ſervey de V. Mageſtat afavorir al preſent Principat, ordenant,y manant al dit Conſol de Lisboa, y als

demes

demes q̃ V.Mageſtat anomena,y reſideixen en diferents parts,y Ciutats maritimas de ſaReal Corona, que de cada Barca Cathalana, y patronajada per Patrò Cathalà, exigeſcan ſols per dret de Conſolàt, del que carregaràn, y deſcarregaràn en dita Ciutat de Lisboa,y altres ports maritims ahont reſideixen Conſols anomenats per V.Mageſtat,la quantitat de deu peſſas de vuyt per Barca,y vint peſſas de vuyt per cada Vaxell Cathalà,patronajat per Patrò de la mateixaNaciò,y que degan preciſſamẽt acontentarſe de dita quantitat,ſens poder cobrar per rahò de dret deConſolàt per lo buch de Barca,o Vaxell,y carrechs,ni altrament coſa alguna mes, y que per dit efecte,ſia V.Mageſtat ſervit donar cartas alsDeputats del General de Cathalunya,dirigidas als Conſols de Lisboa, y altres qualſevols, que V. Mageſtat anomena en diferents ports maritims dels dominis de ſa Real Corona,y altres, à fi de que queden cerciorats del que V. Mageſtat ſe ſervirà ordenar, que ho rebràn à merce. Plau à ſa Mageſtat.

XIX. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxxviij.

S. C. Y R. M.

LOs tres Eſtaments del preſent Principat de Cathalunya, convocats en las Corts Generals, que V.Mageſtat de preſent celebra, repreſentan, que lo preſent Principat abunda notablement de vi,de forma,que no ſols baſta per la proviſiò de ſos habitants; pero encara per tranſportarſe à diferents Regnes,y dominis de V. Mageſtat, y als de altres Potencias, que de Anys à eſta part,ſen ha acoſtumát aportar ab diferents carrechs de Barcas en la Ciutat, y Badia de Cadis, y en altres Ports de la Andaluzia,y Coſtas de Eſpanya,del que ha reſultat,y reſulta al Principat notable conveniẽcia;Y com ha poch temps,que en la Ciutat de Cadis,y en ſon diſtricte,ſe ha prohibit lo aportarſi vi, cullit en lo preſent Principat, ò altre carrech del mateix fruyt, ab embareaciò de Patrò Cathalà,quedant ab eſta prohibiciò privàt lo Principat de beneficiar lo dit fruyt,eſſent axi,que los Patrons de altres Nacions,no ſels impedeix lo portar en ditas parts ſemblãt carrech,y de poder lo Principat beneficiar lo vi ab eſt medi, es altre dels que aſſeguran lo cumpliment del donatiu, ab que ſe ha ideàt en eſtas Corts ſervir á V.Mageſtat: Perço los tres Eſtaments de las preſents Corts acudan à la Real munificencia de V.Mageſtat, eſperant de ſon paternal afecte ha de afavorir al Principat, donant los ordes convenients al Governador de Cadis, y altres de las Coſtas maritimas de Andaluzia,y Eſpanya,pera que no impedeſcan à ningun Patrò Cathalà lo portar vins, y ayguardents del preſent Principat en los Ports,y Platges dels referits diſtrictes,que ho rebràn à mercè. Plau à ſa Mageſtat.

DE LA FORMA, Y MODO SE HA DE DISPOSAR VNA COMPANYIA NAVTICA MERCANTIL, Y VNIVERSAL EN LO PRESENT PRINCIPAT. TIT. XXIII.

I. PHELIP Quart, en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij.
Cap. Lxxxvj.

NO obſtant, que la Llotja de la preſent Ciutat de Barcelona, ſia erigida ad inſtar, de las Companyias Romanas, y nos tinga noticia, que hagen formàt, ninguna Companyia vniverſal, ſino particulars, en dany de la coſa publica; la preſent Cort ſuplica à Voſtra Mageſtat ſia ſervit, ab intervenciò de aquella donar facultat als Deputats, y Oydors de Comptes,de anomenar tres Perſonas de quiſcun Eſtament pera formar vna Junta,junt ab dits Deputats, y Oydors, pera que premediten los medis,modos,y forma ab que ſe podria formar vna Companyia, Nautica Mercantil,y Vniverſal en eſt Principat de Cathalunya, admetent en aquella las pecunias, ò efectes de qualſevols individuos de qualſevol eſtàt, ò genero ſian, ab que no ſian menos de deu lliuras Barceloneſas, y de aqui anunt, tot lo que voldràn, ab pacte, y condiciò, que ditas pecunias, y efectes, ò valor de aquells, no pugan traurerlos de dita Companyia, fins à finir aquella, ſi vendrerlos aqui ben viſt los ſia; y axi mateix pera que premeditian,y diſcorren los medis mes efficaces per adelantar la agricultura,manifetura,induſtria, y navegaciò propria que tant eſtàn olvidadas en eſt Principat de Cathalunya, y que la execuciò

cuciò de la forma à dita Companyia vniverſal ſe digne V.Mageſtat cometrer als dits Conſiſtorials, y Perſonas de dita Junta,tenint facultat de mudar, anyadir, y variar, ſegons la experiencia,y lo temps enſenyarà ſer neceſſari per lo major vtil de la Companyia, ab intervenciò del Llochtinent de V. Mageſtat, reſidint en lo preſent Principat de Cathalunya, pera que eſtablida la forma,lo Llochtinent mane ques poſe en execuciò, y ſia duradora,fins à la concluſiò de las primeras Corts celebradoras, ab expreſſa prohibiciò, que ſols pugan intereſſar, y ſer particips en dita Companyia los Naturals de eſt Principat, y que eſtos directe, ni indirectament, no pugan preſtar lo nom, ni fer particip á ningun Eſtranger, ò à Perſona alguna,que no ſia natural de dit Principat, ſots pena als qui tal faràn de perder lo capital, y demes interès, ò efectes tingan en ſon nom en dita Companyia, aplicadora dita pena al comu de aquella; Suplicant á V. Mageſtat done facultat als Adminiſtradors de dita Companyia Vniverſal, de poder enviar las Naus, ò Vaxells, ò altres Embarcacions liberament per los Mars, Oceano, y Mediterranco, y Ports de aquell, pagant los drets que degan pagar menos las Lleudas,y altres drets, los que per Reals Privilegis, ò altrament, ne tindrán franqueſa,portant, ò enviant los efectes per ſon compte, concedint facultat als de dita Junta, de que nomenaſſen las perſonas, los apareixerà ſian mes neceſſarias, per la bona adminiſtraciò de dita Companyia, y que tingan lo major interès en aquella,de tota legalitat, cuydado, y confianſa, y ſels aſſenyale ſalari competent à ſos treballs,y hagen de donar fiançàs à coneguda de dits Depntats,Oydors,y de la Junta,y hagen de donar compta, y rahò als particips vna volta lo Any, devant de dit Conſiſtori, y de la Junta, y repartir los beneficis reſultants de dita Companyia als individuos de aquella, y ferlos credit de aquells en los Llibres de dita Companyia,ſino ſen voldrã valer,ab que ſempre que vullan valerſen los dits individuos,los hagen de donar, y pagar,y formada dita Companyia,los Conſiſtorials, que ſe trobaràn,y los que ſe trobaràn vius dels nou elegits per dita Junta, anomenen las perſonas faltaràn en dita Junta,ab que ſian particips en dita Companyia, y tingan las qualitats neceſſarias, per la adminiſtraciò en que ſe hauràn de aplicar; Aixi mateix degan elegir las perſonas, que faltaràn dels Officis elegits, y ſels done lo ſalari, que hauràn aſsignàt als premorts, havent de donar fermanſas dels individuos de dita Companyia, las quals fianſas hagen de ſer particips de dita Companyia, y las pecunias dells à coneguda de dita Junta, ſels depoſen en lo Banch de la preſent Ciutat en nom dels Adminiſtradors, que dita Companyia elegira, y non pugan eixir ſino per Poliſſas firmadas de dits Adminiſtradors, y los efectes eſtimats ſe entreguen à dits Adminiſtradors, encarregantſe de la cuſtodia de aquells, fent credit del valor de aquells à las perſonas de qui ſeràn, eſſent particips en dita Companyia, lo que apar es lo vnich modo per reſtablir lo comers, repobliciò de eſt Principat, vtilitat publica, ſervey de Deu Noſtre Senyor, y de V. Mageſtat, pera que pugan ſervirlo ab mes puntualitat eſtos ſos Vaſſalls, com als Predeceſſors de V. Mageſtat, reſtituhintſe per dit medi al eſtàt florit, que antigament goſava, y vuy goſan França,Italia,Alemanya,Ingalaterra, Olanda, y Venecia. Plau à ſa Mageſtat, ſens prejudici del comers de las Indias, ni al comers de Sevilla.

DE PESOS, MIDAS, Y MESVRAS. TIT. XXIIII.

I. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv.Cap.Lxxxviiij.

PEr levar los molts, y notables inconvenients que reſultan de haverhi diverſitat de peſos, midas, y meſuras en las Ciutats, Vilas, y Locs del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perço, y altrament, puix es tota vna mateixa Provincia, y ſe governa per vn mateix Loctinent General noſtre, y ab las mateixas Leys, ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ab Conſtitutio perpetua,que en part alguna de dits Principat, y Comtats nos puga tenir, rebre,ni vſar altre pes, mida, ni meſura, ſino la que ſe vſa, y es approbada en

en la Ciutat de Barcelona, ans be, haguts per revocats, tots, y qualsevol Privilegis, Vsos, y Costums en contrari fins aci observats, en tots los dits Principat, y Comtats en lo esdevenidor, totas las Ciutats, Vilas, y Locs, Castells, y Termens hajan de tenir, vsar, y praticar en tot, y per tot, los matexos Pes, mida, y mesura, que te, Vsa, y Pratica la Ciutat de Barcelona, y no altre, y que per fer la reductio del pes, mida, y mesura de totas las altras parts de dit Principat, y Comtats, al pes, mida, y mesura de Barcelona, axi en reduir los censos de forment, ordis, y altres grans, y tambe lo vi, oli, y altras qualsevol cosas concernents pes, mida, y mesura, a la mesura, pes, y mida de Barcelona, sien nomenadas en cada cap de Vegueria tres persones habils, y sufficients, ço es vna de cada Braç, per nos, o per la Cort, o en son cas apres de la conclusio de las presents Corts, dins dos mesos per lo Loctinent General, y Deputats de Cathalunya, y que la observança de la present Constitutio, axi en terras Reyals, com de Barons, comence dos mesos apres que sera feta, y publicada dita reductio, y no abans: no entenent perço prejudicar a Consellers, Consols, Paers, Jurats, Mostesaphs, o altres Officials, axi Reyals com de Barons, als quals roca affinar los pesos, y mesuras, y castigar los fraus dels fallos pesos, midas, y mesuras, ans reste lur jurisdictio en sa forsa, y valor, com la tenian abans de la present Constitutio.

DE VECTIGALS, LEVDAS, PEATGES, GABELLAS, Y DE COSAS PROHIBIDAS TRAVRE DE CATHALVNYA. TIT. XXV.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij, Cap. vij.

ATorgam, volem, e encara ordenam, que de aqui avant gabella de sal no sie en Cathalunya, e aquella expressament remetem, e que de aqui avant nos, ne successors nostres la dita gabella, ni alguna altra semblant gabella no constituyam, ne imposem.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviij.

ATorgam, e encara approbam, que Leudas, Peatges, Mensuratges, e pesos novellament de vint Anys a ença imposats, o mesos sien tolts de tot en tot, per tots temps. E revocam expressament aquells, tots al Stament antic, e primer reduits.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxv.

STatuim encara, que persona Ecclesiastica, Barons, o Cavallers, de las rendas, e cosas suas no donen Peatges, Leudas, Mensuratge, ne pes, e que frau en neguna manera hi sie comesa.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvj.

LOs Ciutadans, e altres qui de Peatge, Leuda, Mensuratge, e de pes no donadors han Privilegi vsar, o possessio antiga, de totas las cosas premesas, o alguna semblantment ne sien immunes.

V. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xxxv.

CLergues, e Cavallers no sien tenguts de pagar en Leyda, o en altres Locs Leudas, ne Peatges, ne cussols de las lurs rendas proprias, saul que non sie feta frau, o mercaderia.

VI. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxviiij. Cap. x.

LO Capitol do la Cort de Barcelona del Senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, qui comença. *Atorgam, volem, e encara ordenam, que gabella de sal no sie de aci avant en Cathalunya, &c.* Sie observat, e declarat, que en semblant manera que es aqui tolta gabella de sal, sie aqui tolta gabella de blat, e de vituallas, e de totas altras cosas, e mercaderias, en axi, que quisvulla de qualque condi-

condito ſie, puxa portar, e trametre blat, e vltuallas, e totas altras coſas, e mercaderias en Terra de Chriſtians, e de Sarrahins, e en tot altre Loc, hont ſevula, ſis vol aquellas haja per compra, o de rendas, o de ſa collita, o per altra manera, ſens contraſt, empatxament, contradictio, e ſervey noſtre, e de noſtres Officials: exceptada la Terra dels enemics noſtres ab qui guerrajaſſem, a la qual Terra null hom no puxa portar algunas coſas vedadas, ne altras, ne encara algu puxa traure de la Terra noſtra aqueſtas coſas vedadas, ço es aſaber, pegunta, ceu, alquitra, fuſta, canem, fil de exarcia, ferro, ne armas: e exceptat, que negu no traga de aqueſta Terra Cavalls per mercaderia: e exceptat, que per neceſsitat de careſtia de la Terra noſtra, puxam poſar inhibitio en la treta del blat, e de las vitualles: en axi empero, que nos puxam fer gratia de las vituallas, e de las altras coſas demunt ditas, e nomenadas, ab quc la dita gratia no ſie fraudulosa de aqueſt Capitol: axi que nos no donem licentia a algun per diners, e ſiu feyem, que la inhibitio de totas las ditas coſas fos abſolta mantinent: e encara que algun Official noſtre de aqui avant no prenga diners, e ſiu feya, que nos lon puniſſem, e ſi nou feyem, que la dita inhibitio de totas las ditas coſas fos abſolta mantinent: empero, que la inhibitio del blat, e de las vituallas no puxa durar, ſino fins a las meſſes lavors primers eſdevenidoras: e vltra aço empero romangan, e ſien a quiſcun Loc, e perſonas, ſalvas Libertats, Privilegis, e Franqueſas, e Atorgaments, axi com en la cartas quen han es contengut, no contraſtant aqueſt Capitol en res.

VII. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. ccc. j. Cap. vij.

DEl Capitol, o declaratio feta en la General Cort de Barcelona proppaſſada, ſobre vn Capitol de la General Cort de Barcelona del Senyor Rey en Pere de bona memoria pare noſtre, lo qual comença. *Atorgam, volem, e encara ordenam, que la gabella de ſal no ſie de aqui avant en Cathalunya, &c.* Sie remoguda, e tolta aquella paraula, *de Sarrahins*, e las altras coſas del dit Capitol, o declaratio, en ſa força, e valor ſien, e romangan.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Cap. ij.

STatuim, que lo Capitol de la dita Cort del Senyor Rey en Pere, lo qual comença. *Atorgam, e encara aprovam, que Leudas, Peatges, Meſuratges, &c.* Sie tengut, e obſervat. E ajuſtant a aquell ſtatuim, que ſi contra aquell Capitol es, o ſera fet en qualque manera, ſie revocat, e haut per no fet: e quels Compradors, e los Collidors de las Leudas, e de las altras cotas en lo Capitol contengudas, com començaran a levar aqueſtas coſas, e a cullir per raho de compra, o en altra manera, juren per los Sancts Evangelis en ma del Balle del Loc, de ſervar, e tenir lo dit Capitol, e las coſas en aquell contengudas.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

STatuim, que lo Capitol fet per nos en la ſegona Cort celebrada en la Ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Lo Capitol de la Cort de Barcelona del Senyor Rey en Pere de bona memoria pare noſtre, &c.* Sie tengut, e obſervat: e declarants, e ajuſtants a aquell ſtatuim, que la inhibitio, o vet lo qual hi es poſat, en no traure vituallas fins a las meſſes, ſie entes que dur fins al primer die del mes de Juny: declarants, e encara ajuſtants a aquell ſtatuim, que ſi nos, o lo dit Inclit Infant Namfos, o Officials noſtres darem, o atorgarem de aqui avãt a algu licentia, de traure de Cathalunya las coſas en lo dit Capitol vedadas, o alguna de aquellas, per diners los quals deaquen rebeſſem, o per paga de deutes noſtres, o del dit Infant, o de altres en qualque manera, que la dita inhibitio en lo dit Capitol contenguda ſie abſolta, e que aquell encara aqui ſera atorgada tal licentia ſens algun frau per nos, o per lo dit Infant, o per ſucceſſors noſtres, aquella gratia no puxe vendre, donar, ni alienar en altre, e ſi ho feya, que no valgues.

X. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xxviij.

MAnam part aço, e ordenam, que ſi en privat profit de algu, a aquell, barras, peatges, o altres novells vectigals haurem atorgats,

gats, o atorgarem de aqui avant, jatsie que en las cartas dels atorgaments vtilitat publica sie pretesa, aquell, o aquells sian hauts de tot per irritats, e per no fetas, las ditas cosas a estament primer retornants: ajustants part aço, que contra la forma acostumada, vectigals imposats en alcun loc altre, que hont en temps passat son estats acostumats de levar, no sien levats.

XI. JOAN Segon en la Cort de Montso, Any M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxviiij.

PER quant, a occasio del abus de la guerra en moltas parts del dit Principat es estat donat destorb en la exactio de las imposition, que son la anima de las Ciutats, Vilas, e Lochs en lo dit Principat de Cathalunya, ne sens aquellas se puga suplir als carrecs, las quals, ab Privilegis los poblat en lo dit Principat de Cathalunya dels glorioſos Reys de immortal memoria predeceſſors vostres han hagut, e obtes: e per la Excellentia vostra los dits Privilegis sien estats confirmats, e sien molts, qui emprantse dels dits abusos e desordens no paguen, ne vullen pagar aquellas, en gran dan del dit Principat, e evidentissim prejudici de las ditas impositions, Constitutions, e Privilegis als Poblats en lo dit Principat atorgats, e atorgadas, per tant la dita Cort humilment supplica a la Excellentia vostra, placia lo dit Privilegi de las ditas impoſicions, in vim contractus inhit ab la V. Majestat, e predecessors de aquella, apreciat, e pagat, tenir, e servar, e fer tenir, e observar inviolablement, e no entremetres directament, o indirecta de aquell, remetent la exactio, cognitio, e jurisdictio de las ditas impositions als Consellers, Paers, Procuradors, Consols, o Jurats de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs juxta serie, e tenor del dit Privilegi, Constitutions, e Capitols de Cort del dit Principat, com ans de la present guerra era inconcussament tengut, e observat.

Plau al Senyor Rey.

* * *

XII. GERMANA Consort, y Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Montso, Any M. D.xij. Cap. de Cort ij.

EN las Corts per la Magestat del Rey nostre Senyor vltimament celebradas en la present Vila de Montso, entre los altres fonc fet vn acte de Cort del tenor seguent. *A la Ciutat de Barcelona, &c.* E com los tres staments de la Cort del dit Principat de Cathalunya affecten molt, que lo dit acte de Cort sie servat juxta serie, y tenor de aquell, e sien passats los sis mesos ab dit acte prefigits quant en las causas lavors pendents, e introduidas, pertant, & aliàs, supplican humilment a vostra Majestat los dits tres staments, li placia, ab lo present acte de Cort proveir, y manar, que a la dita Ciutat de Barcelona, e altras Ciutats, Vilas, y Locs Reyals del dit Principat, e Comtats de Rossello, e, o als Ciutadans, Burgesos, y Poblats en aquellas, a las quals son atorgats Privilegis de franquesas de Leudas, peatges, portatges, e altres drets, y sobre las quals en lo temps que dit acte de Cort fonc fet, se menavan, o apres se han menats, o en lo esdevenidor se menaran per lo dit temps de sis mesos plets en la Reyal Audientia, passats aquells, e denuntiadas las causas, sens empero sperar lo termini, o torn, per expedir aquellas disposat per Constitutions, atesa la natura de ditas causas, e aliàs, encaraque no constas de la culpa, o negligentia del Advocat, o Procurador Fiscal, sino del sol passament de temps, pus las pars sien a plè oidas o en contumacia del Fisc, sien servats los dits Privilegis, y los dits Ciutadans, Burgesos, e altres Poblats, y habitants en las ditas Ciutats, Vilas, y Locs Reyals no sien, ni pugan esser molestats, ni vexats en la exactio dels dits drets, fins que per justitia en las ditas causas sie declarat, en lo qual cas, la sententia donadora sie observada, y axi mateix los Privilegis, si en prompte, y ans de plet exhibien aquells, y no eren en possessio de pagar: Manant al Balle General, Procurador Reyal, y altres qualsevol Officials del Senyor Rey, que sots pena de privatio de lurs Officis, y altras penas en lo Capitol vulgarment dit *de la observança* appo-

fadas, que hajan, e ſien tenguts tenir, y obſervar lo preincert, e preſent acte de Cort, iuxta lur ſerie, y tenor, manant, y atorgant letras executorials, y altras per aço neceſſarias, & licet, &c. Altiſſimus, &c. Plau a la Senyora Reyna.

XIII. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D.xxxiiij. Cap. de Cort xiiij.

COM manifeſtament ſe veja, lo gran dany, y prejudici evident fet als poblats en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per lo gran abus ſe fa, de traure molt nombre de porcs, y carnſalada de dits Principat, y Comtats quiſcun any, per la qual cota las carns dels porcs ſe ſon per tere encaridas, perço ſupplican los dits tres ſtaments a voſtra Majeſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que no ſie perſona de qualſevol conditio ſie, que gos, ni preſuma traure porcs, ni carnſaladas de porcs de dits Principat, y Comtats, fots pena de ſinccents ducats de or, acquiſidors la terça part als cofrens Reyals, laltra terça part al Official faent la executio, y la reſtant terça part al accuſador: E vltra dita pena, los contrafaents perdan dits porcs, y carnſſaladas. Plau a ſa Mageſtat que no ſien tretas ditas coſas del dit Principat, e Comtats, pera portar en Regnes eſtranys fora de la Coroña de Arago, y encara als de la Corona, ſino en cas de abundantia de ditas coſas, talment, que la terra, y locs de hont ſe trauran reſtas ben proveida a conexenſa del Loctinent General, y en lur abſentia, dels Portant veus de General Governador en los dits Principat, e Comtats, ſens licentia dels quals nos pugan traure.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xvj.

COM per Privilegi del Rey en Jaume de alta recordatio, qui fonc Rey de Sicilia, Duc de Apulla, y Princep de Capua, dat en la Ciutat de Palerm, en lany M. CC. Lxxxv. ha xviij. del mes de Febrer, ſie entre altras coſas en effecte diſpoſat, e atorgat, que los Cathalans, e habitadors en Cathalunya, per ſuſtentatio lur, pugan traure forment, y ordis ab licentia de la Majeſtat Reyal, o del meſtre, o meſtres portulans del Regne de Sicilia, ab naus, e altres vexells, pera portar en Cathalunya, y no en altra part, pagant per dret de treta a la Regia Cort, o als dits meſtre, o meſtres portulans, a raho de tres tarins per general, per cada ſalma de forment, o de vn tari e deu grans del mateix pes, per cada ſalma de ordi, perço los tres braços de la Cort de Cathalunya ſupplican a voſtra Majeſtat, perque los poblats, e habitants en Cathalunya pugan eſſer proveits de dits forments, e ordis, ſie merce de aquella, per obſervança del dit Privilegi, y aquell confirmant proveir, ſtatuir, e ordenar, que tota hora, e quant per voſtra Majeſtat, o los meſtres portulans ſe donara licentia de traure dits forments, e ordis de la dita Illa, y Regne de Sicilia, puga lo dit Principat de Cathalunya ab tot effecte traure dits forments, e ordis, pagant tantſolament, lo que per tenor, e diſpoſitio de dit Reyal Privilegi es diſpoſat, e ordenat, y per effectuar lo ſobredit, manar expedir las letras, e proviſions neceſſarias. Plau a ſa Majeſtat.

XV. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxiiij.

STatuim, y ordenam, que de aci al devant nos puga exigir de alguns Beſtiars dret de paſſatge per los Senyor dels Termens a hont los dits Beſtiars paſſaran, ſi ja no ere per dret de caſtellatge, o altra dret competent a ells per titol, o preſcriptio legittima, e volem que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XVI. PHILIP

XVI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monçó, Any M. D. xxxxvij.
Cap. Lxv.

COM per experientia se sie vist lo gran benefici que reb tot lo Principat de Cathalunya de la fabrica de las Galeras, y aquellas se sien fetas en dit Principat per la opportunitat de fusta, la qual se va molt disminuint, per la molta quantitat sen portan en altres Regnes, e Terras, perço, y encara attes ques te intent de fabricar moltas Galeras en dit Principat, statuim, e ordenam, que no sie tret del dit Principat de Cathalunya lenyam de qualsevol manera sie bo pera qualsevol Vexell, sots pena de mil ducats, y de perdre dit lenyam, y lo Vexell quil aportaria, de la qual pena sien fetas tres yguals parts, y que la vna sie acquirida al accusador, y las dues als coffrens de sa Majestat: Entes empero, que pera Vexells de sa Majestat se puga traure, y entes lo demunt-dit lenyam, pera arbres, entenas, rems, medicos, cloenda larga pera Naus, o Galeras, e no en altra fusta ques fa per edificis de Casas, en las quals sien servadas las Constitutions, y que la present Constitutio sie duradora fins a las primeras Corts.

XVII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxviiij.

PER quant se esdeve algunas vegadas, que alguns dels fogajats moren, o sen van, per hont en la exactio dels fogatges se troban algunas vegadas impedits los exactors, perço statuim, y conferim facultat als Consellers, Consols, paers, Jurats, y Procuradors de las Ciutats, Vilas, o Locs en las quals tal se esdevindra, que pugan en tals casos repartir las portions dels que faltaran, entre los poblats de non qui no seran estats fogajats.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxj.

GRan temps ha, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya fonc imposat vn dret de sinc diners per liura, vulgarment appellat *dret de las Marcas*, lo qual es molt odios, y danyos al General de Cathalunya, y als Poblats en dit Principat, y Comtats, y lo dit dret esta en poder de creedors, y pretes per moltas Vniversitats, y singulars, que lo dit dret serie extinct, per esser satisfets los dits credits, o almenys porien esser satisfets, si hagues-sen exigit lo dit dret en lo Reyalme de França, juxta forma de la imposition de aquell, y tambe per moltas altras causas, y diversas rahons, en son cas, termini, e loc deduidoras, sobre las quals cosas en lo Capitol de Cort xvij. De las Corts passadas fou supplicat a sa Majestat, que se tingues per servit de cometre, y dar als Deputats del General de Cathalunya ple poder, e conexensa, de conexer, termenar, e decidir per sententia diffinitiva lo dit negoci del dit dret de las Marcas, oydas las parts, sens prejudici dels contractes dels creedors, y administrar dret, y compliment de justitia, e sa Majestat comete lo dit negoci al Loctinent General, que aquell vees, e proveis de justitia ab lo Reyal Consell, e interventio de dits Deputats, e attes que lo dit Loctinent General per moltas occupations de son Offici, axi en lo civil, com en lo criminal, no ha entes en lo declarar lo dit negoci, segons en dit Capitol li era estat comes, perço statuim, e ordenam, sie per la Reyal Audientia, dins temps de tres anys comptadors del die que sera feta la demanda per lo Syndic de la Lotja de Barcelona, o de la Vila de Perpinya, Puigcerda, o de altra qualsevol Vniversitat, e singular persona quey pretendra tenir interes, en la dita Regia Audientia comesa la causa a collegir, y referir a hu dels Doctors de dita Reyal Audientia, contra los conservadors, collectors, receptors, y Procuradors de dits drets, citats los creedors, y altres qualsevol persones qui hi pretengan tenir interes, per edicte public, publicador en la Ciutat de Barcelona, e Vila de Perpinya, lo qual haja força, y valega en virtut de la present Constitutio, tant com si fos intimat personalment a dits creedors, y als que pretendran interes, coneguda, determinada, y decidida per sententia diffinitiva dita causa, prefigint a las parts ipso jure, & ipsa Constitutione dos anys, del die de la dita demanda, dins los quals

pugan, degan, y ſien tinguts inſtruir lo proces, y dir, y allegar, y produir tot lo que volran, los quals ſien preciſos, y peremptoris, entant que los altercats, y proviſions ſobre aquells ſien remeſos a la diffinitiva: Y per cauſa alguna, ni per reſtitutio in integrum, ni per altra manera puga eſſer prorogat, ni allargat, ni eſſer fets mes actitats en aquella inſtantia, ans lo paſſament de dit temps ſie hagut per denuntiatio del proces, per virtut del preſent Capitol, o Conſtitutio, ipſo jure, & facto, ſens altra proviſio: Y en lo reſtant tercer any la dita Reyal Audientia, ço es la Sala en la qual ſera eſtada comeſa dita cauſa, ſie tinguda, e obligada en diffinir, y ſententiar la dita cauſa com es dit, ſots las penas contengudas en los Capitols de la obſervança.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxviiij.

COM de algun temps ença, en la Ciutat, y eſtatio de Gerona, lo Loctinent de Balle General, y altres miniſtres de ſa Cort hajan introduidas novas formas en lo exihigir las Leudas, exigint mes del que antigament era acoſtumat, y de coſas no acoſtumadas, y altrament, contra diſpoſitio de las Conſtitutions de Cathalunya, y axi mateix per altras coſas hajan fetas, y de quiſcun dia fan moltas extortions, y vexations als poblats de dita Ciutat, y Vegueria, y altres eſtrangers paſſants per aquella, las quals molts tolleran, viſt que per remediar aquellas haurien recorrer a Barcelona, ahont ſoſtindrien moltas majors deſpeſas, que no es lo interes quels fan pagar, de las quals deſpeſas no haurien eſmena, per ferſe ditas vexations a inſtantia del Fiſc, perço los dits tres ſtaments ſupplican a voſtra Alteſa, ſie de merce ſua deputar vna perſona, que regonega lo orde antic, y forma, y ordinations, ſegons, e com ſe deuen pagar ditas Leudas, y que, remoguts tots abuſos, ſie poſada ley, y regla, ab la qual ſien pagadas, y exigidas ditas Leudas, poſant penas als qui altrament attentaran exigir, y que per obviar als deſordens, y vexations del dit Loctinent, y miniſtres ſeus, li placia ſtatuir, e ordenar, que de aci avant dit Loctinent de Balle General en la eſtatio de Gerona, y ſon Aſſeſſor, Notari, Porter, y altres Miniſtres ſeus, preſents, y eſdevenidors ſien obligats, de aſſegurar de tenir taula, y aquella hajan de tenir de trienni en trienni devant los Jutges de taula, axi, e ſegons los Officials Reyals: Y que fins hajan aſſegurat, no pugan regir, ni exercir dits Officis, ans en lo entretant dits Jutges de taula hajan de comanar dits Officis a perſonas ydoneas, y ſufficients. Mana ſa Alteſa, que lo Balle General regonega, o faça regonexer ditas tatxas de Leudas, y poſe orde com ſe deuen pagar.

XX. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. xxix.

PER quant nous vectigals en Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya no poden eſſer impoſats, ſtatuim, y ordenam, que al Capita General no li ſie licit, ni permes, per ſi, ni per miniſtres alguns directament, ni indirecta, paleſament, o amagada, ab qualſevol motiu, o poteſtat impoſar, exigir, ni fer exigir algun vectigal, o impoſitio, ni contributio, e ſi cas ſera, que lo dit Capita General feya la contrari, pugan los Deputats del General fer querela davant lo Loctinent General, y en ſa Reyal Audientia, requirint, y fent requirir per lur Syndic, que dits proceiments ſien revocats, y en cas que lo dit Loctinent General, dins tres dies apres que ſera requeſt, nols haura revocats ab effecte, y reſtituits al primer ſtament, que en tal cas, la dita Regia Audientia puga, y haja de fer en nom del dit Loctinent General la dita revocatio, per obſervança de las Conſtitutions de Cathalunya dins ſis dies, ſots pena de privatio delurs ſalaris, fahedora per dits Deputats, e altras penas, en la Conſtitutio de la obſervança contengudas.

XXI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xxvij.

PER eſſer eſtat tan gran lo gaſto, fet, y que continuament ſe fa de fuſta de pi pera la fabrica de las Galeras de voſtra Majeſtat, y grandiſſima la treta que ſes feta, y ſa

de

de aquella dels preſents Principat, y Comtats en parts eſtranyas, pera obrar, y altrament es vinguda a tanta diminucio, que es mes cara en dits Principat, y Comtats hont es produida, que en moltas parts eſtranyas, a hont nos te, nis produeix, y es molt juſta coſa, que lo be que produeix la terra de dits Principat, y Comtats per la miſericordia de Deu envers dels Poblats de aquella, no ſie encarit per eſtrangers en lur dany, perço humilment ſupplica a voſtra Majeſtat la preſent Cort, que ab lur approbatio, y conſentiment li placia ſtatuir, y ordenar, que fuſta de pi, y altra qualſevol fuſta, per ningun effecte puga eſſer treta de dits Principat, y Comtats, ſots las penas contengudas en lo Capitol ſexanta ſinc, de las Corts per voſtra Majeſtat celebradas en lo any M.D.xxxxvij. Al dit Capitol, y altres, y en lo que ſien al preſent encontrari tantſolament derogar. Plau a ſa Majeſtat, exceptat per fabrica de Galeras, y Vexells de ſa Mageſtat.

XXII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. Lxxxxiij.

ATtes, y conſiderat lo gran dany que cauſa als poblats del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya lo dret dit de las Marcas, y que per eſta, y altras cauſas fonc proveit, y ordenat per Conſtitutio en lo any M. D. xxxxvij. Capitol Lxxj. Que la cauſa que vuy ſe porta en la Reyal Audientia entre los preteſos creedors del dret dit de las Marcas de vna part, y los Conſols, y Syndic de la Lonja de la Mar de la Ciutat de Barcelona, y altres intereſſats de part altra, fos acabada dins lo termini en dita Conſtitutio prefigit, y en lo Cap. de Cort viiij. De las Conſtitutions vltimament celebradas en la Ciutat de Barcelona en lo any M. D. Lxiiij. Fos ſtatuit, que la cauſa de ſupplicatio, y totas las altras cauſas annexas a la dita cauſa de las Marcas axi per la vña part com per laltra mogudas, foſſen expedidas dins tres anys, y com apres de la proviſio, o ſententia en dita cauſa feta, ſe ſie de nou introduida altra cauſa de liquidatio, y executio de dita ſententia, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que la dita cauſa de liquidatio, y executio, y totas las altras cauſas de aquella dependents hajan del tot eſſer expedidas, ſots las penas als contrafacents a Conſtitutions impoſadas, dins dos anys, comptadors del die ques proceira en las cauſas de la Reyal Audientia.

XXIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xvij.

LOS hereters ques diuen de les Marques de França, y altres parts, no obſtant que dites Marques foſſen admeſes per certes cantitats, axi que rebudes aquelles, dit dret de Marques han continuat, y exigit cantitats grandiſſimes, y de molts milanars de ducats que excedexen la primera impoſitio, y no res menys per continuar en ſa injuſta exactio han procurat que les littes, o plets que ſobre aço penjan en la Reyal Audientia de Cathalunya, ſe differiſſen ab intent de fer la cauſa, y exactio perpetues, y no obſtant que per altres Corts ſe ſia poſat termini cert als Jutges de dites Marques, que ſententiaſſen en dites cauſes als hereus que tocaran, no ſi ha declarat fins al preſent dia, y com ſe devia: Perço ab voluntat, y conſentiment dela preſent Cort, ſtatuim, y ordenam, que ſi dins vn any, comptador del dia dela concluſio deles preſents Corts, no ſe haura declarat, y provehit ab tot effecte en dites cauſes, los Diputats de Cathalunya, ab la auctoritat, y facultat que ab la preſent ſels dona pugan, y hajan de exigir dit dret de Marques, y lo quen procchira depoſen en la taula dela preſent Ciutat de Barcelona, a Diputats aſoles, y conipte apart, a effecte que lo que ſe exigira, ſia donat, y ſatisfet anaquell, o aquells aqui de juſtitia ſe trobara eſſer degut.

XXIV. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxxxviij.

ITem placia a V. Mageſtat ab dita loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que ſia ſervit concedir, y atorgar als Poblats de dits Principat, y Comtats que no pugan ſer preſes Carretes, ni animals alguns de pageſſos,

ni de altres perſones de ſes caſes a obs de traginar fuſtes, o altres coſes per la fabrica de les galeres de ſa Mageſtat, y fortalezas, ſino tant ſolament de aquelles que tindran carros alloguer, y acoſtuman de carretejar per altres, y no trobantſe carros alloguer, y haventſe de pendre en deffecte dells, dels pageſos, y altres, no ſels pugan pendrer carros, bous, mules, atzembles, ni moſſos de aquells los meſos de Juny, Juliol, y Agoſt, ni de Setembre, fins amig de Deſembre, ni pugan eſſer compellits los Provincials en carretejar, ni altres coſes ſens pagar los primer lo juſt preu que en lo temps treballaran correra, llevats tots abuſos. Plau a ſa Mageſtat que lo preu de carretejar ſia augmentat dos diners mes per quintar del que vuy ſe paga, y mana a ſos Officials que procuren tot lo que ſia poſible eſcuſar dar moleſtia als Provincials en lo demes contengut en dit Capitol.

Covarruvias Vic.

XXV. PHELIP Quart, en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC.ij. Cap. xxv.

COM lo Principat de Cathalunya ſummament intereſſa en poder traurer, y enviar liberament à altres Regnes, tant de la Real Corona de V. Mageſtat, com en altres los fruyts, y altres coſas de que abunda, y en particular lo vi, tant en eſpecie, com fet de aquell, ayguardent; del qual per cullirſen vuy tanta abundancia no podria beneficiarſe, no trahentne liberament fora del Principat, y de alguns anys ha eſta part los Llochtinents de V. Real Mageſtat, Governadors de la Plaça de Tarragona, Torra de Salou, y altres parts maritimas, y altres del preſent Principat, hagen de fet introduhit, contra las Generals Conſtitucions, y en particular contra lo diſpoſat en la Conſtitució vj. del Titol *De veſtigals Leudas, &c.* Impedir lo traurer vins, y ayguardent del preſent Principat, ſens pagar certa quantitat per cada carrega, ó bota, lo que es tambe manifeſta impoſició, de nou vectigal, aixi mateix per dret municipal prohibit: Perço ſuplican los tres Eſtaments placia à V. Mageſtat eſtatuhir, y ordenar ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Cort, que en obſervanſa de las referidas, y altres Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort, no pugan los Llochtinents de V. Real Mageſtat, Governadors de Plaças, Officials de Guerra, Officials Reals, ni altres qualſevols exigir, y cobrar, per los vins, y ayguardent, y altres qualſevols fruyts, y vitualles, que los Eſtrangers, naturals, y habitants del preſent Principat, vullan traurer, y aportar à altres Regnes loraſters (com no ſian de enemichs de V. Real Mageſtat) ninguna quantitat, do, ſurvey, paga, ò remuneració, ni eſpecie alguna de dret, ò vectigal per via directa, ò indirecta, ni ab pretext de llicencia, permis, paſſaport, deſpaig en eſcrits, ò de paraula per regoneixenſas, regalias, vtilitat publica, ni altrament per cauſa alguna, Titol, ni rahò, tant en temps de guerra, com de pau, y que contra qualſevol Official, tant Real, com de Barò Eccleſiaſtich, ò ſecular, com, y tambe contra tots Governadors, Officials de guerra, Soldats, y altres qualſevols perſonas de qualſevol preheminencia, grau, condició, y eſtament ſian, que de fet vullan impedir lo traurer fora del preſent Principat, las ditas coſas pugan, y degan procehir los Deputats del General de Cathalunya, contra aquells per medi, y via de Trop: Entès empero ques puga impedir lo traurer del Principat dits fruyts, vins, ayguardents, y altres qualſevols vitualles, en temps de careſtia per los Llochtinents de V. Real Mageſtat, rebuda ſummaria informació, y ab cognició de cauſa, per deliberació de la Real Audiencia, juntas las tres Salas, citant, y ohint primer lo Procurador Fiſcal del General de Cathalunya, y lo Syndich de la Ciutat de Barcelona, per lo que pugan intereſſar, y pretendrer en contrari del ques voldrà prohibir. Plau à ſa Mageſtat.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lij.

COM de alguns anys ha eſta part, ſe hage experimentat, que alguns Officials de Guerra, Governadors de Preſidis, y Plaças del Preſent Principat, Veguers, y altres Officials Reals exigeixen conſiderables ſummas dels paſſatgers del preſent Principat,

cipat, y naturals de aquell, à la ocasiò que passan per sos respective Termes, y districtes, aportant mercaderies, com son ferro, y altres, sentlos pagar per quiscuna especie de mercaderia certa quantitat, haguda raho als quintars, carregas, ò altre compte quels apar fer à sa disposició, componant desta manera als Traginers, y Passatgers, tant naturals, com forasters, que transitan per lo present Principat, y lo mateix excès se experimentia, cometan los sobre anomenats Officials en los Ganaders, y altres persones, que tenen ramadas de Bestiars, y pletas en diferents Termes del presentPrincipat, y en particular en la Plana de Vrgell, sentlos pagar certa quantitat à son arbitre, haguda rahó al bestiar, que passa en sos districtes, ò Termes, ò en los confins de aquells, ab motiu de Salvaguardas, vexant à dits Ganaders, y persones, que tenen ramadas de Bestiars, y à sos Pastors, no sols ab la quantitat ques fan donar per imposició, sino tambe sentlos aprehensió del bestiar à llur voluntat, essent aixi, que ditas imposicions, y excessos que cometen dits Officials, sou contra lo disposàt ab diferents Constitucions Generals del present Principat, y en particular ab la que comensa: *Per quant*, baix lo Titol *De vectigals*, en la qual se diu nous vectigals, no poder esser imposats en lo present Principat: Perço Placia à V. Magestat, ab consentiment, lloació, y aprobació de la present Cort, estatuhir, y ordenar, que de aqui al devant, y perpetuament los Officials, aixi Reals, com de Baró, y los de Guerra de qualsevol grau, estàt, ó condició que sian, no pugan, ni degan exigir, ni cobrar per via directa, ni indirecta, quantitat alguna, ni altre cosa dels Traginers, Passatgers, y qualsevols altres Persones, tant naturals, com forasters del present Principat, que transitaràn per ell, aportant mercaderias, com son ferro, y altres de qualsevol especie, y qualitat que sian, ni inquietar à aquells per rahò de las mercaderias, que aportaràn, tant per via directa, com indirecta; y aixi mateix, que los sobre anomenats Officials, no pugan, ni degan exigir, ni cobrar quantitat alguna, ni cosa dels Ganaders, altres persones, que tenen ramadas de Bestiars en los Termes del presem Principat, y terras de aquest, ni dels Pastors de aquells, ab motiu de Salvaguarda, ni qualsevols altres imaginables que sien, ni enquietar ni detenir lo dit Bestiar, ni los Pastors que guardaràn aquell, y que los que contrafaràn á tot lo referit, y à quiscu dels casos previnguts, y expressats, sian privats de llurs respective officis: y en lo que te respecte als Officials de Guerra, en cas de contrafacció de tots, ó qualsevol dels casos sobre disposats, que sia donát, y conferit als Deputats del present Principat, lo mateix dret, y facultat, que tenen aquells per Capitols de Cort, contra los Officials, y gent de Guerra, que turban, impedeixen, ò defraudan la exacció dels drets de la Generalitat. Item, placia à V. Magestat, ab la mateixa lloació, y aprobació de la present Cort, estatuhir, y ordenar, que de aqui al devant, y perpetuament los Officials, y gent de Guerra, ò qualsevols altres persones, no pugan obligar als naturals, y habitants del present Principat, de que los donen bagatges per transporta los grans, com son, Ordi, Sivada, Blat, y altres, de vnas parts del present Principat en altres, com ja lo transport dels grans corria à gasto, y compte dels Assentistes del Reyal Exercit de sa Magestat, y que sent dits Officials de Guerra, ò qualsevol altre persona lo contrari del sobre disposàt, incidescan en las penas en la sobredita Constitució expressades, y en lo modo, y forma en aquella contengut. Plau à sa Magestat.

DE DRETS DE GENERAL. TIT. XXVI.

I. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap. de Cort. iij.

SVpplica la dita Cort, que vos Senyor, e la Senyora Reyna, e vostre Illustre Primogenit, e vostres, e lurs Successors paguets, e manets, e façats pagar los drets del dit General, com sie Senyor evident cosa, lo dit General redundar en gran vtilitat, e honor de vostra Reyal corona. Plau al Senyor Rey de si mateix, de la Reyna, e de sos fills.

II. FER-

II. FERRANDO Segon en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. xxxiiij.

COM moltas vegadas ſe eſdevenga, que molts navils paſſan a la vela, que no volen ſurgir per alguns eſguarts, y es forçat als Mercaders qui han rebra robas que ſon aportadas ab dits navilis, de trametre diners nombrants a las ditas Naus, per pagar los nolits de las ditas mercaderias, las quals altrament nols ſerian liuradas, ſi nols eren pagats aqui mateix los nolits, pertant ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que qualſevol perſona qui trametra, o portara diners per pagar nolits dels navils qui no volran deſcarregar altrament, ſino alats als navils, e no volran liurar las robas que portaran, ſino als qui pagaran aqui mateix lo nolit, que de dits diners qui ſerviran per pagar dits nolits, no ſe haja pagar Dret de General per perſona alguna, ſis vol que los dits navilis ſurgeſcan, ſis vol que no ſurgeſcan, y encara que las ditas robas ques deſcarregaran ſien per mercaderias, o per propri vs: entes empero, e declarat, que las robas que ſeran deſcarregadas paguen aquell Dret de General, que de Juſtia pagar deven, empero que los diners que ſeran trameſos, o portats per pagar dits nolits ſien primer denuntiats als miniſtres del General, qui de aço tendran carrec.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. j.

PErquant, abans de celebratio de altra Cort, pora venir lo General de voſtre Principat de Cathalunya en proſperitat, e eſſer tant abundant, que pagats tots los carrecs, axi de penſions de Cenſals, com altres, hi ſobrara, vltra la quantitat dejus menſionada, major quantitat per luir, y quitar los Cenſals que fa, e ſie molt vtil, e neceſſari a la coſa publica, deſcarregar lo exceſſiu carrec de Drets del dit General, de ques ſeguira populatio de la terra, qui ha molt diminuit de habitadors, perço ſupplica la preſent Cort, li placia a voſtra Majeſtat, que ſie dada poteſtat a las perſonas nomenadoras per la Cort, e als Deputats del dit General qui ſon, e per temps ſeran, que ab conſentiment, e voluntat de voſtra Majeſtat expres, tota hora, e quant los fos viſt, lo dit General eſtar, e eſſer pervingut en tal abundantia, e proſperitat, que pagadas totas penſions de Cenſals que lo General fa, e fara en aquellas horas, e tots altres carrecs als quals es tengut lo dit General, Ordinaris, e Extraordinaris, reſtas caſcun any quantitat de ſis, o ſet milia liuras, per luir, e quitar, pugan levar, e diminuir alguna part dels Drets que vuy ſon carregats ſobre dit General, que ſera viſt mes expedient, e en lo temps que ſera viſt faedor: la qual empero diminutio, e vs de la preſent poteſtat hajan a fer expedir las ditas perſonas, e los dits Deputats ab ſententia de excomunicatio que hajan oir, e preſtar Sagrament los Eccleſiaſtics, e Sagrament e homenatge los lecs, que be, e degudament, e leyal ſe hauran en las ditas coſas, tota amor favor, vtilitat, o altre reſpecte ceſſants: e ſi perventura alguna perſona, o perſonas de las elegidas per la preſent Cort ſeran mortas ans de fer la dita diminutio, en lo poder, o poteſtat de aquella, o de aquellas ſucceeſca, o ſucceeſcan altras perſona, o perſonas, las quals los dits Deputats qui ſon, o per temps ſeran, elegiran, e nomenaran, per poteſtat que la dita Cort de preſent los ne dona, e confereix: e ſi perventura apres que fos feta dita diminutio de dits Drets, en eſdevenidor ſera viſt a las ditas perſonas, e als dits Deputats qui per temps ſeran, que los Drets del dit General ſien tant diminuits, que revera no baſtaſſen a pagar las penſions dels Cenſals, als quals lo dit General ſie obligat, e tots los carrecs del General demunt dits, e que no hi reſtas la dita quantitat per luir almenys de ſis milia liuras, pugan tornar impoſar dels dits Drets levats, e diminuits, tants com ni haura meneſter, per ſobrar hi dita quantitat de luitio, e no mes avant, pus empero los dits Drets que ſe hauran impoſar, no excedeſcan los dits Drets levats, e diminuits de aci avant.

Plau al Senyor Rey.

***

)(✠)(

IV. LO

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort iij.

SVpplica la dita Cort, placia a voſtra Majeſtat conſentir, e loar lo Capitol, e ordinatio ſeguent La Cort General de Cathalunya convocada en Corts Generals, las quals lo molt Excellent, e Catholic Princep lo Senyor Don Ferrando per la gratia de Deu Rey de Arago, de las dos Sicilias, de Hieruſalen, de Valentia, &c. Comte de Barcelona, de preſent celebra en la Vila de Montſo als Regnicols de ſos Regnes deça mar, conſiderant que entre los Deputats del General de Cathalunya reſidents en Barcelona de vna part, e los homens, e habitadors de la Vall de Aran de la part altra es contentio, perço com los de la dita Vall han recuſat, e recuſan de permetre, en la dita Vall ſien exigits los Drets del General, ſegons que ſon exigits en las altras taulas de Cathalunya, aſſenyaladament lo Dret de exida de las lanas, de ques ſeguien molts grans danys, e fraus al General, e com los Deputats del dit General, viſt que per Capitols de Corr del Rey en Pere terç de bona memoria en Corts Generals de Montſo lany M. CCC. Lxxvj. celebradas, es permes als dits Deputats, encaraque los dits Drets nos culliſſen en la dita Vall, de exigir en las taulas hont los parria los Drets de Generalitats, de las mercaderias, e altres coſas, que exint de Cathalunya entraran en la dita Vall, e exint de la dita Vall entraran en Cathalunya, axi com ſi entraven, e exien en e de altres Lochs eſtranys, perço hajan ordenat, en quals taulas deça la Vall ſe exigiran los dits Drets, per ſquivar fraus, e danys dels Drets de las lanas, e altras coſas, e los dits homens façan de fet exigir en la dita Vall lo Dret de exida, e entrada altra vegada, de ques ſeguix dany, e confuſio: pertant ordena la dita Cort, que los dits homens, e habitadors de la Vall de Aran ſien tenguts de permetre, que en la lur Vall en loc acoſtumat, ſien exigits los Drets de las Generalitats, tant de las lanas, com altras Generalitats, axi, e ſegons ques pagan los dits Drets en altras parts de Cathalunya: e ſi aço recuſaran permetre exigir per obra, ſie e eſtiga la taula, e exactio ordenada per los Deputats, e ſie ſervat lo dit Capitol del dit Rey en Pere terç, e levada la taula, e exactio de Dret, que fan los de la Vall ab pertinacia, de la qual ſino deſiſtiran hi ſie proveit per los Deputats, a deſpeſas del General, per los termens que poden, e deven proveir, contra los empatxants las coſas de las Generalitats en Cathalunya. Vol empero, e ordena la dita Cort, e dona facultat als Deputats del dit General qui ara ſon, e per temps ſeran, que ab los homens de la dita Vall puxan altrament compondre, e concordar la dita differentia, e ſobre la franqueſa dels dits homens, ſegons los ſera viſt faedor, e proveir, per ſquivar frau, e be de concordia, a lur coneguda, car la dita Cort comet ſobre aço als dits Deputats las veus ſuas. Plau al Senyor Rey.

V. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon, en la Cort de Montſo, Any M.D. xij. Cap. de Cort.

LA Cort del voſtre Principat de Cathalunya, e tres ſtaments de aquella han ordenat, e fetas certas ordinations, per las quals es proveit a la indemnitat del General de Cathalunya, per raho de la exactio pecuniaria dels Drets del General, y converſio de las pecunias de aquell, a fi que ſerveſcan al vs per que ſon dedicadas: e pera evitar frau dels miniſtres qui aquellas exigexen, y cullen, e alguna directio del racioſcini dels Comptes de la Caſa de la Deputatio, ſupplican per tant los dits Staments a voſtra Alteſa, que, ſi, y en quant ſe ſguarda a la Majeſtat del Rey noſtre Senyor. Placia a voſtra Excellentia las ditas Ordinations, e Capitols ſobre aço fetas loar, e aprovar, ſegons es acoſtumat. Plaua la Senyora Reyna.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort xiij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Reyal Majeſtat, vulla proveir, e ordenar, que los beſtiars dels habitants en lo Principat de

de Cathalunya, Roſſello, y Cerdanya no pugan eſſer trets de Cathalunya, ni dels dits Comtats pera tonres fora de aquella, e ſi lo contrari ſera fet, aquell tal qui contrafara haja a pagar vint liuras per centenar de beſtiar, applicadoras al General de Cathalunya, en la forma que eſtan los altres fraus: e que las lanas de Cathalunya paguen de exida deu ſous per rova de lana neta, e ditas tals lanas no pugan eſpatxarſe, ni exir ſino per Barcelona, Tortoſa, Perpinya, o Leyda, ni los taulers de las altras taulas pugan deſempatxar las, e ſi lo contrari ſera fet, ſie perduda la lana ſi haverſe pora, e ſi nos. pora haver, lo qui la traura, o fara traure, haja pagar vint ſous per rova, e las guardas, e altres Officials del General quiu ſabran per via directa, o indirecta, e nou denuntiaran, caygan en la mateixa pena, e privatio de lurs officis. E que los Deputats de algunas de las ditas coſas no pugan fer gratia. E las lanas de Arago, y Caſtella que paſſan per lo Riu de Tortoſa, o per altra part, per exir de Cathalunya, paguen de exida dos ſous lana bruta, e quatre ſous lana neta per rova. Plau a ſa Majeſtat, exeptadas las lanas de Caſtella, y de Arago, y altras eſtrangeras que per tranſit paſſaran per lo deſcarregador de Tortoſa, en los quals ſie fet, ſegons fins aci ſe ha acoſtumat, tot frau ceſſant.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxviiij.

PER convidar los Eſtampers, en eſtampar molts libres en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſtatuim, y ordenam, que per qualſevol libres de eſtampa ques trauran dels dits Principat, y Comtats, nos pague per dret de exida, ſino tantſolament ſis diners per liura, e volem que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

)(✠)(

VIII. PHILIP Princep, y Lectinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. de Cort xxxij.

COM en las Corts celebradas en Leyda en lo any M. D. xv. ſie donat orde, y modo en la exactio dels fogarges de quiſcun cap de familia, que fan foc, e hi haja declarations, com apar per los Capitols començants. *Item declara la dita Cort, &c.* y per altra. *Item declara la dita Cort que los Eccleſiaſtics, &c.* y altres Capitols, ſegons en aquells es mes largament contengut. Perço los dits tres ſtaments ſuplican a voſtra Alteſa, li placia confirmar, y manar aquells ſien obſervats, no obſtants las declarations feras per los Deputats a xxviij. del mes de Febrer any M. D. xxxxiiij. y a xxvj. del mes de Abril del ſobredit any, y qualſevol abuſos contra dits Capitols, o mente de aquells fets. Plau a ſa Alteſa que fora de Conſtitutio ſien guardats los Capitols de Cort, no obſtant qualſevol declarations a dits Capitols contrarias, e ſi algun dubte inſurgeix de ells, que ho conegan, y declaren los Deputats.

IX. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. xiij.

STatuim, y ordenam, que ſie poſat Dret de General de deu ſous per liura de diners, de la valor de las lanas, compreſos los Drets qui eſtan ja impoſats, per tots aquells qui volen traure, o portar ditas lanas fora del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya: entes empero, que en lo preſent Capitol no ſi comprengan las lanas, que per tranſit paſſan per Cathalunya, y Comtats demuntdits, y entran de altres Regnes, per las quals ſe haja a pagar lo Dret acoſtumat.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviij.

MES avant, per prohibir que nos tragan roldors del preſent Principat, e per

e per levar la careſtia del cuyram, ſtatuim, y ordenam, que ſie impoſat Dret de General de ſinc ſous per quiſcun quintar de roldor, e dos ſous per quiſcuna quartera de roldor quis traura del preſent Principat de Cathalunya.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxv.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los ſafrans quis cullen, ys culliran en la terra de Orta del Bisbat de Tortoſa, ſe hajan de manifeſtar, peſar, y deſpatxar en la taula de la Vila de Bateſa, en la qual ha pes de ſafrans, y taula del General. Plau a ſa Alteſa ques manifeſte, peſe, y deſpatxe lo çafra de terra de Orta, en la Vila de Bateſa.

XII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any. M.DCC.ij. Cap. xvij.

COM la impoſició delsDrets, dits antigament de la nova Ampra, y vuy de General de Guerra, plus de Sedas, Cartas, y Sombreros, ſia eſtada feta ab reſolucions preſas ab las Iuntas dels tres Braços, a fi de aliviarſe dels ahogos, que en lo temps de la impoſició ſe trobave la Generalitat, haventſe exigit per los Deputats, y Oydors, ò per ſos Officials, fins lo Any. M. DC.Lxj. y encara que deſde dit Any, fins vuy la Colecta de dits Drets, y lo procehit de aquells hage corregut, y entrat en ma, y poder del Regent la Real Theſoreria, en lo Any. M.DC.Lxxj. ſe repreſentà à la Real Mageſtat de la Reyna Governadora Dona Mariana de Auſtria, per los Deputats, y Oydors, que à las horas eran, de que ſe retornàs la exacció, y cobranſa dels dits Drets à dits Deputats, y à ſos Officials, encara que ſos haver de pagar del reſultant de dits Drets lo ſou, y ajuda de coſta ordinari del Lloctinent General del Principat de Cathalunya, y lo ſalari de la Plaça de Capa, y Eſpaſa del Conſell Supremo de Aragò, natural de Cathalunya, y lo que ſobraria, deſervi- quiſcun any, per pagar als Acrehedors cenſaliſtas (als quals eſtava obligát dit Dret,) com ja ab Real Decret de xxiiij. de Febrer. M.DC.Lxj. havia eſtat diſpoſat; à la qual repreſentació, ſols ſe oferi per reparo à la Reyal Mageſtat lo condecendir en la reſtitució de dits Drets, y exacció de aquells als Deputats, y ſos Officials, per no poder obligarſe eſtos, ſino es en Corts à la obligació per ells oferta, y com eſſent congregadas las Corts, ceſſe eix motiu, y altrament concorre tambè de preſent la cauſa de eſtarſe devent conſiderables ſummas als cenſaliſtas; que molts de ells ſon Hoſpitals, Religioſas, y Viudas; Perço los tres Braços humilment ſuplican à V. Real Mageſtat, ſia de ſon Real ſervey, ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Cort, reſtituhir, y concedir la exacció, y Collecta dels referits Drets als Deputats, y Oydors del General de Carhalunya, ò à ſos Officials, oferint, y prometent eſtos ab aquella ſeguretat, que ſerà del major agrado de V. Real Mageſtat pagar del reſultant de dit Dret, los ſobre expreſſats ſou, y ajuda de coſta ordinaria del Lloctinent General del Principat de Carhalunya, y ſalari de la Plaça de Capa, y Eſpaſa del Supremo de Aragò, natural de Carhalunya, y lo demès que quedará convertito en lluicions dels Cenſals, à que eſtà obligàt dit Dret, las quals lluycions ſe degan fer per extracció à la ſort. Plau à ſa Mageſtat.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiij.

COM per la major exacció del dret de Bolla del preſent Principat, ſe hage introduhit de fer preſtar jurament als Saſtres, Velluters, y altres de que no gaſtaràn, fabricaràn, ni vendràn roba ſenſe Bolla, y aixo no obſtant, ſe hage experimentat lo gaſtarſen, fabricarſen, y vendrerſen, ab la mateixa conformitat, que de antes, lo que redunda en grave dany de las conciencias de aquells, que han preſtat dit jurament, y per la millor exacció del dit dret, y perque nos faſſe frau en aquell, ſe puga donar major forma, que la referida, qual es impoſar duplicada pena, de la ques troba eſtatuhida, als que fraudan dit dret de Bolla: Perço placia à V. Mageſtat ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que de aqui aldevant nos puga, ni

dega fer preſtar juramẽt à perſona alguna de qualſevol grau, eſtàt, ò condiciò que ſia, de que no gaſtarà, fabricarà, ni vendrà roba, ſens haver pagàt lo Dret de Bolla, ſi ſols de que los que fraudaràn lo dit Dret de Bolla, incideſcan en duplicadas penas pecuniarias, de las que de preſent, ſe troban impoſades per Capitols de Cort, als que fraudan dit Dret, en res no obſtant, qualſevols Capitols de Cort, y Cõſtitutions en contrari diſpoſants. Plau à ſa Mageſtat.

XIV. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liv.

PER quant en lo Capitol tercer de las Corts del Sereniſſim Senyor Rey Don Ferrando en Barcelona any M.CD.Xiij. collocàt en la Conſtitutiò primera, titol *De Dret del General*, fonch ſuplicàt per la Cort, que ſa Mageſtat, la Senyora Reyna, ſon Illuſtre Primogenit, y ſos Succeſſors, pagaſſen, manaſſen, y feſſen pagar los Drets del General, com ſos evident coſa redundar aquells en gran vtilitat, y honor de la Real Corona, à la qual ſuplicaciò ſe dignà ſa Mageſtat decretar, *Plau al Senyor Rey de ſi mateix, de la Reyna, y de ſos Fills*, y en eſta conformitat, tots los glorioſos Succeſſors del dit Senyor Rey Don Fernando, y Anteceſſor de V. Mageſtat en obſervanſa de dita Conſtitutió, ſe han ſervit compendrer ſas robas en la diſpoſiciò de aquella, y en la paga de dits drets de General, y Bolla, y de poch temps á eſta part ſe hage volgut innovar, procurant eximir de la ſoluciò de dits drets los draps, y robas per veſtuaris de las Tropas del Real Exercit quant permaneix lo mateix motiu, y juſta cauſa de ſa inclufió, qual es lo major ſervey de V. Mageſtat, y lo benefici publich del Principat, per las quals cauſas, aixi publicas, ni en forſa de diſpenſaciò Apoſtolica ſe eximeix lo Eſtament Eccleſiaſtich: Perço ſuplican los tres Eſtaments à V. Mageſtat ab lloaciò, y aprobació de la preſent Cort, li platia eſtatuhir, y ordenar, que dita Conſtituciò, y altres qualſevols diſpoſicions municipals, ſobre aço diſpoſants, ſian obſervades, confirmant, y declarant en quant menester ſie dita Conſtitutiò, y altres Capitols de Cort, y diſpoſicions municipals ſobre aſſo diſpoſants, y que perço totas las Robas de ditas Reals perſonas; paguen indiſtinctament los predits drets de General, y Bolla, y que en la paga de aquells vingan tambe compreſos tots los veſtits de Monició, y qualſevols robas que ſerviràn per los Soldats, y Officials de V. Mageſtat, y Reals Excercits, tant en comu, com en particular. Plau à ſa Mageſtat, y que ſian compreſos tambe en la paga dels drets del General, y Bolla, los veſtits, y robas dels Soldats, y Officials, tant de Moniciò, com altres.

DE LA FORMA, Y MODO QVE SE AN DE FABRICAR LAS ROBAS TANT DE SEDA, COM DE LLANA. TIT. XXVII.

I. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xiiij.

PEr quant notoriament cõſta, y ocularment ſe veu que les robes ques fan de llana de qualſevol ſpecie, y color ſien en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y en la preſent Ciutat de Barcelona, per los Perayres, y altres perſonas ſon molt ruins, dolentes, y de poca durada, y les demes delles ſon falſamẽt fabricades, lo que redunda en grandiſſim dany de dit Principat, y Comtats, y Poblats en aquells, y en notable deſonor, tant per lo que los habitants no poden portar vna roba bona, y de durada, y axi gaſtã en lo veſtir dos voltes mes del que altrament haurien de gaſtar, com per lo commers, y negociatio de altres Regnes, y Provincies es diſminuit, lo qual defecte, y mal nos pot penſar vinga de altra cauſa, ſino de que los draps ſe fan en aqueſt Principat tenen deſmaſiada llargaria, y axi los aparelladors nols poden ben aparellar, ni los Texidors ben texir, ni los Moliners ben enfortir, ni los Tintorers bẽ tenyir, ni los Baxadors ben baxar, de hont es q̃ de cent draps non ixen deu de ben fets, y com es raho eſtigan: Per ço ab loatio, y approbatio de la preſẽt Cort ſtatuim, y ordenã

que

que de aſi al devant totes, y qualſevol ſpecies de draps ſian, tingan en llargaria certa tatxa, y certs llimits conforme ſe fa, y es acoſtumat fer en los Regnes de Arago, y Valentia, axi que no eſtiga en voluntat, ni libertat dels Perayres, y dels qui fan draps, fer aquells de la llargaria volran, y perque ſe entenge quina tatxa han de tenir dits draps, ſe poſa lo ſeguent Memorial.

Primo contrays vint y quatrens, y trentens han de tenir vint rams.

Item contrays vintens, y vint y doſens, han de tenir vint y dos rams.

Item draps ſetzens han de tenir vint y ſinch rams.

Item raxes y cadiſſos han de tenir vint y dos rams.

Item bayetas han de tenir trenta rams.

Item deuvitens, ſetzens, catorzens, dotzens, y altres draps ſens nombres han de tenir dotze rams.

Item cordellats dotzens, quinzens, y catorzens, han de tenir trenta rams.

Item folradures han de tenir vint rams.

Item ſtamenyes han de tenir vint y quatre rams.

Jl. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxvj.

PEr quant ſe veu per experientia lo gran dany que redunda ha tot lo preſent Principat, y Comtats, axi a les Igleſies per los ornaments de aquelles, com ha tots los Poblats, y Habitants en los dits Principat, y Comtats en lo texir dels velluts axi lliſos com de moſtres, ſetins, domaſſos, taferans, y altres ſorts de teles de ſeda, que per la gran cobditia, y malitia dels Homens tots ſon cants, y mancos de comptes, y axi be per meſclar ab dites ſedes, filadis, fil, y coto, y engomar aquelles, de hont ve que dins breus dies dits velluts, y altres ſedes ſon rompudes, y eſquinſades: Per tant ſtatuhim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort per llevar dits danys, y inconvenients que deſta hora en avant ningun velluter, o altra qualſevol perſona no goſe texir, o fer texir tant dins la preſent Ciutat com fora de aquella en qualſevol part ſia, pera vendre, y eſmerſar en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya vellut de dos pels, pel y mitx, ni de vn pel, ſens que los tals velluts axi negres com de colors tingan los ſenyals ſeguents. Ço es.

Que lo vellut de dos pels haja de tenir per lo mig del cordo, o vora de aquell dos fils de or, o de argent, o de ſeda de different color de la del dit cordo, o vora, es a ſaber que eſſent lo cordo de vna color, que lo fil, o ſenyal ſia de altre color.

Y en lo de pel y mitx, le haja de poſar per lo mig del cordo, o vora de aquell vn fil de or, o de argent, o de ſeda, com en lo de dos pels eſta dit.

Y en lo vellut de vn pel, no ſe haja de poſar per la vora ſenyal algu, ſino que lo cordo, o vora ſia tot llis de vna color, a effecte que los qui compraran de dites robes, conegan quina ſort de roba ſera la que compran.

Y que los velluts, tant negres com de color, no pugan ſer texits en manco numero, o compte de vint lligadures, per quant ſentſe lo contrari ſe defrauda molta ſeda.

E axi mateix que ſia prohibit texyr, o vendre en la preſent Ciutat, per ninguna perſona, ninguns ſetins, que los tals ſetins no tingan los ſenyals ſeguents, ço es.

Lo de gran compte, haja de tenir dos fils de ſenyal de or, o de argent com eſta dit en los velluts, y hajan de tenir de onſe fils en amunt, per pua, y no pugan eſſer manco de vint y dues lligadures.

E los ſetins de deu lliſos plans, o de vuit, y deu que ſon de deu fils per pua, no hajan de tenir mes de vn ſenyal per lo mig del condo, o vora, y en los ſetins de vuit lliſos, que ſon de vuit fils per pua, no ſels haja de poſar en la vora, o cordo ſenyal algu, ſino que la vora ſia tota lliſa, y de vna color, aſi ques conega la bondat de cada ſpecie de ſeti.

E axi mateix que ningun velluter, o altra qualſevol perſona, no goſe ni preſumeſca texir, ni portar pera vendre, ni puga vendre, o ſmerſar en la preſent Ciutat, o Principat, ninguna ſorr de domaſſos, que no tingan tot lo compliment de la ſeda, ço es, que hajan de tenir vuit fils per pua, y que no ſian en manco compte de vint y vna lligadura, ſi ja nos feya texir per vs propri de algun particular, y que en dit cars de que ſe texis alguna peça per propri vs de algun particular, la

Velluter que la texira, haja de demanar llicentia,als Majorals de la Confraria dels Velluters, perque ningu puga eſſer enganyat, exceptat ſi algu ne volia fer aportar de fora del Regne per vs propri, com vinga a riſch, y perill de la tal perſona, y per ſon compte, y no de Mercader algu, que en tal cars puga fer venir lo que haura meneſter per ſon vs propri.

E axi mateix que ningun Velluter, ni altra perſona puga texir, ni fer texir, eo vendre en la preſent Ciutat, y Principat ninguna ſort de tafetans que no ſian texits ab lo compliment de ſeda que abaix ſe dira, ço es.

Lo tafeta doble, que es de la marca del vellut, no puga eſſer en manco compte de vint y dues lligadures, y quatre fils per pua, per que altrament ſerian falſos, com ha deffectuoſos del quart de la ſeda que hi es neceſſaria, en gran dany dels compradors.

Y lo de ſinch palms de amplaria, que no ſia en manco compte de quoranta lligadures.

E los tafetans ſenars, no pugan ſer texits en manco compte de trenta lligadures, y hajan de tenir qnatre palms de ample, cana de Barcelona.

Item que los tafetans envellutats no pugan ſer texits en manco compte de vint lligadures, y la vora ſia de la matexa color de la tela perha differentiar lo del vellut.

E per obviar ha grans danys que los compradors reben, y podan rebre no provehint ab degut remei: ſtatuim, y ordenam, que ningun Velluter, ni altra qualſevol perſona, goſe, ni preſumeſca texir, fer texir, obrar, vendre, o ſmerçar en la preſent Ciutat, e Principat, y Comtats peſſa, o peſſes de qualſevol ſort de velluts que ſian,ni ſetins de qualſevol compte, ni domaſſos, xamellots de ſeda, pitxolat, o brocat de ſeda, o altra qualſevol tela de ſeda, que la trama ſia ensa: encara que ſia ſeda fina, ni de fil, coto, cadars, filadis, primixol, abducar, ni altra trama, ſino de pura ſeda, y aquella ſia cuita, y que altrament la roba ſia tinguda per falſa, y ſia cremada: exceptat per propri vs.

Y axi mateix per los fraus, y enganys que de cada dia ſe fan, y ſe poden fer en dany dels compradors ha cauſa de les gomes, y aygues ques poſan en les peces de ſeda: ſtatuim, y ordenam que ningun Velluter, ni altra qualſevol perſona goſe ni preſumeſca en ningunes peces de ſeda axi de vellut, domaſſos, y tafetans dobles poſar ni donar ninguna manera de goma,ni aygues de ninguna ſort,ni les que ſeran en gomades vendre ni tenir en ſes caſes,o botigues:com la tal roba ſia falſa, y per conſeguent dega ſer prohibida.

Y donant forma a que les ſuſdites coſes que tant convenen per lo benefici vniverſal de tot lo preſent Principat,y Comtats,y dels Poblats,y habitants en aquells, ſian executades,y ninguna perſona de qualſevol ſtat,grau, o conditio que ſia, goſe ni atreveſca contrafer al que tant maduramente eſta apuntat: ſtatuim, y ordenam ab loatio,y approbatio de la preſent Cort que lo Conſol Mercader del pont qui ara es,y per temps ſera,y los Mayorals de la Confraria dels Velluters de la preſent Ciutat,en lo que te reſpecte a les robes ques faran, o vendran en la dita Ciutat, y en les altres Ciutats, Viles, y Llochs de dits Principat, y Comtats les perſones que apareixera ab aſsiſtentia del Balle,o Sotsballe,y alli hont no tindran los tals juriſdiction lo Veguer, o Sotſveguer,o altre Official Real cada mes dos vegades per lo manco viſiten les caſes dels Velluters,y altres qui texiran dites ſorts de ſedes,y regonegan los telers, y miren ſis fa frau a la preſent Conſtitutio,y axi mateix ſempre quels aparexera pugan anar a viſitar,y regonexer les botigues,y caſes de qualſevol Mercader,o altres qui tindran dites ſorts de ſedes, ara ſian texides en Cathalunya, ara ſian vingudes de fora Regne, y les que ſeran vingudes de fora Regne, y les que ſeran texides ab lo cumpliment de la ſeda requerida ſian ſenyalades ab vn plom de fi,y les que trobaran ſer contra la preſent Conſtitutio les ſenyalen ab vn ſenyal de falſes, perque en ningun temps pugan ſer venudes en lo preſent Principat,y Comtats,y aço ſots pena als contra fahents tant en lo texir com en vendrer dites robes contra la ſerie,y tenor dels preſents Capitols de perdrer aquelles,y deu lliures de llurs bens,y de quiſcu dells per quiſcuna vegada irremiſsiblement exhigidores,la qual pena ſia dividida en tres parts, la vna per al accuſador,laltra per lo Hoſpital de Sancta Creu, o altres llochs pios, o per altres Hoſpitals de les altres Ciutats, Viles,y

les, y Llochs reſpectivament parlant, y la reſtant terça part per al Official executant, y perque nos puga allegar ignorantia ſia publicada la preſent prohibitio per tots los Llochs de la preſent Ciutat, y Caps de Vegueries vna volta cada Any.

DE PORT FRANCH. TIT. XXVIII.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lxxj.

COm lo negoci ſia lo medi mes proporcionàt, y vtil pera acarrear conveniencias en los Regnes, y Provincias, de que reſulta poder los Vaſſalls ab major facilitàt acudir al Real ſervey, y à las vrgencias, y neceſsitats, que ſe ofereixen; Y trobantſe eſta Provincia, y en particular la Ciutat de Barcelona, en lo pueſto mes apte, y idoneo per exercitarſe, y emplearſe en lo negoci, per ſer cituada en paratge de que ab molta facilitat ſe poden deſpatxar las mercaderias per los Regnes de Aragò, y Valencia; Com, y tambe per los demes Regnes de Llevant, y Ponent, que eſtàn baix del domini de Voſtra Mageſtat, y altres, lo que nos pot facilitar, y poſar en major extenſiò, per ocaſiò de la gran ſubjecciò en que eſtàn las mercaderias, que arriban en lo port de la Ciutat de Barcelona, deſalentantſe los foraſters, y altres en remetrer, y enviar de aquellas per los vectigals à que eſtàn ſubjectes, que redunda en gran dany de la Generalitat, y reſultaria en ſon major augment, ſi ditas mercaderias ſe pogueſſen aportar ſens pagar dret algun, ſino ſols en cas que ſe conſumiſſen en lo preſent Principat: Perço ſe ſuplica à Voſtra Mageſtat, que ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, placia eſtatuhir, y ordenar, que en la Ciutat de Barcelona fora los murs de ella, ſe edifique vna caſa en lo pueſto, que apareixerà mes proporcionàt, ques diga *Caſa de Port Franch*, à fi, y efecte, que totas las mercaderias, que vindràn fora del preſent Principat, y ſe deſembarcaràn en la Ciutat de Barcelona, eſtigan en cuſtodia dels Officials que ſeràn deſtinàts en dita Caſa; y que las mercaderias de aquella que ſeràn venudas per entrar en la Ciutat de Barcelona, ò en altre part del preſent Principat, degan pagar los drets ſe acoſtuman, tant de la Generalitat, Ciutat, y demes; Y que las mercaderias que ſe traurà de dita Caſa, per enviar fora del preſent Principat, no degan, ni eſtigan obligades à pagar dret algu: Y perque lo expreſsàt en la preſent Conſtituciò, ſe puga poſar en la deguda execuciò, ſens prejudici algu de la Generalitat, Ciutat, Leuda, y demes drets, concedir facultat à dos perſonas de quiſcun dels tres Braços, anomenadoras per dits tres Braços reſpectivè, pera que junt ab los Deputats, y Oydors del preſent Principat, diſpoſen, y ordenen (encara que ſien concloſas, y finidas las preſents Corts) lo modo, y forma quels apareixerà mes convenient per dit efecte, vtilitat, y benefici publich. Item, ſuplican los tres Braços à Voſtra Mageſtat ſia de ſon Real ſervey concedir libre facultat als Naturals del preſent Principat de poder enviar quiſcun Any dos Vaxells en las Indias de Voſtra Mageſtat carregats de totas, y qualſevols mercaderias, y fruyts, y poder carregar, y aportar de aquellas lo que be los apareixerà, regiſtrantſe lo carrech de anada, y vinguda en la Ciutat de Barcelona, y no en altre part, ab obligaciò de pagar de qualſevols mercaderias, que carregaràn dits Vaxells, los drets ſe degan à Voſtra Mageſtat. Plau à ſa Mageſtat ſobre lo primer, y ſegon punt, en tot lo que no ſe opoſia al eſtablert, y capitulàt ab lo comers de Sevilla.

DE NAVS, GALERAS, Y ALTRES VEXELLS. TIT. XXIX.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort v.

PEr dar forma, y ſuſtenimentalas Naus, e altras ſuſtas de Vaſſalls de Voſtra Alteſa, e perque aquells pugan navegar es pugan ſuſtenir, y augmentar, ſuplica la dita Cort à Voſtra Majeſtat, mane proveir, que Naus, ne altras ſuſtas que no ſien de Vaſſalls de V. Alteſa, no pugan carregar en las Terras, y Senyorias de aquella, ſal, ni ſparteria, lanas, forments, ni fruyta ſeca, ſino tàtſolamèt Naus de Vaſſalls de

Voſtra Majeſtat, y que de las Terras de Voſtra Alteſa ahont ſon preferidas las de alla a las de la Corona de Arago, ſien preferidas las de la Corona de Arago a las de aquellas Terras, del Port de Cartagena la volta de lavant, y ab las que ſervan igualtat los ſie ſervada. Plau al Senyor Rey ſie ſervada la igualtat, ſens empero prejudici de la Terra, o Terras que tenen Privilegi encontrari, als quals per la preſent no entenem a derogar.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vj.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Catholica Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar, que las Naus de quatrecentes botas hajan a portar trenta ſis Homens, y quatre bombardas groſſas, y altras xicas, y armament a coneguda dels Deffenedors de la mercaderia, o dels Conſols, o tenint carrec de aquella Ciutat, o Vila hont ſe trobaran. Plau a ſa Majeſtat.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa li placia ſtatuir, y ordenar, que las Naus de quatrecentes botas, fins en ſetcentas botas hajan de portar nou Homens per centenar de botas, del que ſeran eſtimadas, entes empero, que lo Patro de aquellas no ſie tingut de portar mes de cent Homens, encara que lo nombre ſos major, y vna bombarda groſſa per centenar de botas, y altras coſas, y armaments, a coneguda dels Deffenedors de la mercaderia, o Conſols, o perſonas tenint tal carrec de aquella Ciutat, o Vila hont ſe trobaran, e que lo mateix orde ſie tingut en las Naus de ſetcentes botas en amunt. Plau al Senyor Rey.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xix.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar, que tota Nau de ſetcentes botas en amunt, que aportara dos canons de bronſo en cuberta ab ſas carretas, los quals canons hajan de ſer de pes de vint y ſinc quintars, per lo Patro, o Capita de aquella ſe puga cullir hu per cent de dret de Artilleria, ço es, que ſi ſera vn Mercader, o altra perſona qui donara cent liuras de nolits, ſie tingut, y obligat pagar vna liura per lo dit dret de Artilleria, axi, ſegons mes, y menys dels nolits que pagara, ſie tingut pagar lo dit dret de Artilleria a raho de hu per cent, aſi que lo dit tal Patro, o Capita de aquella puga tal Nau mantenir ab la dita Artilleria. Plau a ſa Alteſa.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Monſo, Any. M. D. xxxxvij. Cap. de Cort xxxv.

PEr quant los Moros de Affrica han donat eſtos temps paſſats, y ara donan gran moleſtia, y danys a tots los Poblats en lo Principat de Cathalunya, e Regne de Valentia, e Illas de la Corona de Arago, a gran deſervey de Deu, y deſtruccio de aqueſtos Regnes, e attenent que per ſa gran clementia, y benignitat, girant ſa Alteſa los vlls a tanta miſeria, a fera ſaber al preſent Principat, y Regne de Valentia, que ſi aqueſt Principat determinava armar vna Galera, y lo Regne de Valentia las que pogues, ſa Alteſa ni donaria altras tantas, pera que extirpaſſen, y levaſſen las moleſtias, que dits Moros en aqueſt Principat, y Mars donan: y que ditas Galeras, y las de ſa Alteſa totas junctas irien per aqueſtas Coſtas, e Illas, fent lo fruyt que convindrie a la deſſiuratio de la oppreſsio que dits Moros fan: plaent encara a ſa Alteſa deputar pera Capitans de ditas ſues Galeras, y las de aqueſt Principat, y las Valentianas Homens Naturals del Principat de Cathalunya, y Comtats predits, y Regne de Valentia, veent perço lo gran vtil que en aqueſt Principat ſin pot ſeguir de tant benaventurada empreſa, y conſiderant, que los Valentians ſe ſon offerts de armar vna, o dues Galeras, axi que de vna Galera que aqueſt Principat arma, ſen aprofitaria de ſis, ſupplican perço a Voſtra Alteſa los dits tres Staments, li placia ſtatuir, y ordenar, que ſie armada vna Galera per lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats predits, per la expeditio, y ſuſtentatio de la qual ſie deſpes

per

per los Deputats del General de Cathalunya que vuy ſon, y per temps ſeran de las pecunias del dit General, lo que ſera neceſſari per dita Galera, lo ques creu que ſera al mes lare fins en ſis milia ducats quiſcun Any, pera de aci a la concluſio de las primeras Corts tant ſolament: y perque lo General no ſenta tanta graveſa, ſupplican tambe, placia a Voſtra Alteſa ſtatuir, e ordenar, que la facultat que tenen los Deputats de deſpendre per obras, y altras coſas fins en tres milia liuras Lany, ſie limitada per tot lo dit temps a mil liuras per Any, ço es, que no pugan deſpendre mes de ditas mil liuras per Any: y encara per procurar quant ſe puga que dit General ſie mes ajudat, ſupplican a Voſtra Alteſa li placia ſtatuir, y ordenar, que per los dits tres Stamenta ſe ſcrigan letras per tot lo Principat de Cathalunya a las Terras Maritimas, y altras adjacents a ellas, ques diſpongan lo que pugan en contribuir en dita deſpeſa, pus de ella los ne redundara tant gran benefici: y encara ſi ſera viſt ques poſe algun dret en coſas Maritimas, en las que parra poderſe mes tollerar, que ſerveſca per revelar dit General de dit carrec: y aço a coneguda de totas las perſonas ſobre aqueſt effecte eletas, ajuſtant hi los Preſidents dels dits tres Staments tots concordes, y que dits Deputats ſien los Receptors, y cobradors de ditas pecunias que de aço exiran, per lo effecte de munt dit. Plau a ſa Alteſa que ſe arme la Galera ab la forma, y deſpeſa deſus dita, y que lo Capita de la Galera Cathalana ſie Cathala, y lo de las Galeras que ſa Majeſtat los acompanyara que ſie Cathala, o Valentia, o Aragones, ſi armara Arago: y que ſe ſcrigan las letras ſupplicadas, e ſupplicara a ſa Majeſtat que favoreſca aqueſtos Regnes en donarlos Companyia de altras Galeras, y ſpera ſa Alteſa, que ſa Majeſtat ho concedira, y que tambe ſcriura, y ſupplicara, que lo Capita General de ditas Galeras ſie de dits Regnes com dit es, y en cas que ſa Majeſtat no donas tres Galeras, que de las ditas Galeras ſie lo Capita General dels dits Regnes, com es dit, ab la conditio demunt dita.

(?)

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort Lxiij.

CONſiderant la preſent Cort los grans, e innumerables danys que los Turcs, Moros, y altres enemichs de la Sancta Fe Catholica Coſſaris, y Piratas que de ordinari van en cos per eſtes Mars, y Coſta del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Iſles adjacents cauſan, y donen no ſols en captivar, y pendrer Vexells que navegan per elles, impedint lo commerſi de les mercaderies, y ſaquejant, y cremant Pobles, Caſes, Maſies, Igleſies, y robant totes altres coſes de fruyts, y altres proviſions, y baſtiments en tant gran dany com es notori, pero encara en captivar molt gran numero de perſones de tots Staments, y edats, y aportar aquellas en Barberia, y altres parts a hont pateixen miſerable ſervitut, e lo ques pijor que molts dells per la flaqueſa de la edat, o ſexo, per no poder ſuffrir los treballs, y eſclavitut quels fan patir, ſe apartan de noſtra Sancta Fe Catholica, renegant della, y adherintſe a la malvada ſecta de Mahoma, perdent ſes Animes miſerablement, e dels altres que poden reſcatarſe trauhen tots Anys grans ſummes de diners, que ab ells arman ſes Armadas, y tenen major poder per offendrens, y danyar, debilitant les forces deſtos Regnes, y augmentant les ſues en gran dany, y perdua del honor, y haziendas dels Poblats de dits Principat, y Comtats, y de les Animes que perden. Perço ſupplican a Voſtra Mageſtat los tres Staments de dita Cort li placia ſtatuir, ordenar ab llur conſentiment, y approbatio que ſian armades quatre Galeras a gaſto, y deſpeſes de la Generalitat, y perſubventio dels drets de aquella ſe hajan de impoſar com de preſent la dita Cort per al predit effecte, y no altrament impoſa, y ſi per ningun temps per qualſevols cauſes lo General dexava de mantenir les Galeras, que los drets que de preſent ſe impoſan per la ſuſtentatio delles ipſo facto ſian extincts, los quals drets ſon contenguts en lo Memorial del tenor ſeguent.

Covarruvias Vic.

MEMORIAL DELS DRETS SE HAN novament de impoſar en lo preſent Principat de Cathalonya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per lo ſuſtento de les quatre Galeres que ſe han de fer per guarda, y cuſtodia de la Coſta de Cathalunya.

PRimo ſe ha de Arrendar la Bolla de la Ciutat de Barcelona juntament ab la Collecta de aquella, portant compte de tots los augments que valdran mes del que ſe acoſtumave rebrer al preſent, y que dit augment ſe haja de poſar en compte del gaſto de les ſobredites quatre Galeres, y que los ſalaris dels Officials de dita Bolla, axi dintre com de fora ſien a carrech de qui Arrendara ſervintſe dells, o no ſervintſen, reſtant a arbitre del Arrendador ſervirſe, o no ſervirſe dels tals Officials.

Item que per quiſcun joch de cartes picades, paguen vn ſou per joch.

Item per cada joch de cartas de piques, y baſtons, vn ſou y ſis diners per joch.

Item ſe poſa dret que tota la fruyta ſeca per exida de Cathalunya, tant per mar com per terra, ço es avellana, ametlla, pinyo, mel, orellanes, nous, caſtanyes, garrofes, blat, ſegol, ordi, civada, ſpelta, y axi mateix tota peſca, axi freſca com ſalada haja de pagarta raho de vn ſou per lliura mes del que ſolia pagar.

Item per exida de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per tota la roba feta, ço es ſombreros, vidres, eſtoigs, bores, y tota ſort de obra de terra, y de moles, caixes, arquimeſes, cadires, bufets, y tota ſort de ferramenta, paga ſis diners mes per lliura del que ſolia pagar.

Item tota ſort de ſombreros, o barrets de feltre, axi xics com grans, axi de home, com de dona, ſe han de bollar, y pagar per dret de Bolla vn ſou per cada peça.

Item tota ſeda obrada que entrara de les parts de Italia, axi texida, com ab aparells, o ab altre ſpecie obrada, tant de les dites parts de Italia com de les parts de llevant pagara vuyt diners mes per lliura del que ſolia pagar.

Item tota ſort de llana que paſſa per lo preſent Principat per carregar, la qual llana acoſtuma de venir de les parts de Arago, y Caſtella, y Regne de Valentia, per dit paſſatge, o embarcacio que acoſtuma de fer a les parts de Tortoſa ſe poſa, y pagara ſis diners mes per lliura del que acoſtuma pagar.

Item per tota ſort de drap de llana, que hix axi, per terra com per mar paguen dits draps de qualſevol genero que ſian tres diners mes per lliura del que acoſtumen pagar.

Item per tota ſort de cuyram adobat axi de blanqueria com de aſſahonador, pague per lliura ſis diners mes del que ſolia pagar.

Item tot vi, y oli que exira pague vn ſou mes del que ſolia pagar.

E per quant los dits emoluments prenen ſumma de vuytanta ſet milia lliures, y per lo manteniment de les quatre Galeras ſian meneſter ſexanta milia lliures, a raho de quinze milia lliures per Galera, y ſobran vint y ſet milia lliures cada Any, y axi perque promptament ſe tingan les dites quatra Galeres ſe pot pendrer vuytanta milia lliures a cenſal per comprar dites quatre Galeres, y dels dits emoluments ſe pagara la penſio quiſcun Any de les ſuſdites vuytanta milia lliures, y per luytio de dites vuytanta milia lliures ſe haya de emplear lo que ſobrara dels ſobredits emoluments, que ab dita forma dintre quatre Anys ſera luit lo dit cenſal. Plau a ſa Mageſtat, ab que luides dites vuytanta milia lliures, les vint y ſet milia, o allo que ſobrara de dits emoluments ſe haja de convertir en fer major numero de Galeres, vna, o dos, o mes tant quant baſtara lo que ſobrara, ab orde, y licentia de ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxiiij.

ITem ſuplican a Voſtra Mageſtat los dits tres Braços de la preſent Cort, li placia ab llur conſentiment, y approbatio, ſtatuir, y ordenar que les dites quatre Galeres hajen de ſer armades, y navegar en guarda de dites mars, y coſtes en la manera, y forma, y ſegons ſe conte en lo ſeguent Memorial.

MEMO-

MEMORIAL DEL QVE SE HA DE ſupplicar a ſa Mageſtat faça merce per effecte de les quatre Galeres.

PRimo per proviſio, y manteniment de dites quatre Galeres ſa Mageſtat ſia ſervit manar donar ſaca de ſinc centes ſalmes de blat del Regne de Sicilia, conforme les dona ſa Mageſtat a les Galeres dels Particulars de Genova, franques de tots drets, y nous impoſits, per Galera quiſcun Any, y lo Any que no hi haura tretas ſe pugan traurer los Anys ſeguents.

E mes que ſa Mageſtat ſia ſervit declarar franques aqueſtes Galeres tant de dret de Almirant, com de qualſevol altre dret ques porie pretendre de les preſes ques faran.

E mes que dites Galeres no ſian obligades a obeir les ordens del Generaliſsim, ſino es navegant lo dit Generaliſsim per les coſtes de Cathalunya juntament ab dites Galeres.

E mes que lo General de dites Galeres tinga les mateixes preheminenties que los Generals de ſa Mageſtat, axi en les coſes Civils com Criminals tocants a juriſdictio.

E mes que los demes Officials ſian anominatio del dit General excepto lo Vehedor, Provehidor, Comptador, Pagador, y Auditor, y Notari, o Notaris, los quals carrechs ſian nomenats per los Deputats, y Oydors de Cathalunya.

E mes que lo Auditor ſia obligat a judicar conforme les Conſtitutions de Cathalunya, y que tinga viſita com tenen los Deputats, y Aſſeſſors del General, y ſian compreſos los demes Officials nomenats per dits Diputats.

E mes que tots los Officials ſien a beneplacit del General, los que per ell ſeran nomenats, y axi mateix eſtigan a beneplacit dels Deputats, y Oydors los que per ells ſeran nomenats.

E mes que ſa Mageſtat ſe ſerveſca de donar licentia, y franqueſa de tots drets de dotſe mil ducats per Galera de ſaca de Caſtella, conforme dona als Genoveſos.

E mes que ſia ſervit ſa Mageſtat de donar a dites Galeres tots los ques condempnaran a Galeres en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, Mallorca, y Menorca.

E mes que la nominatio de General, Capitans, y entretinguts, ſia anominatio de ſa Mageſtat, ab tal que ſian Naturals Cathalans.

E mes que ſia de ſon ſervey de ſa Mageſtat, que lo eſtandart ques portara en dites Galeres, ſie ab les armes Reals de Cathalunya.

E mes que ſia ſervit ſa Mageſtat donar treta de ſos Regnes de totes munitions, baſtiments, y altres coſes que convindran pera dites Galeres franques de tots drets, pagant lo juſt preu delles, y que totes, y ſengles coſes en la preſent Conſtitutio, y Memorials contengudes, haja de deduhir a total effecte la preſent Cort, o les perſones per ella nomenadores ſie ſegõs la dita Cort ordenara. Plau a ſa Mageſtat, ab que hajen de ſeguir dites Galeres lo orde del Generaliſsim navegant fora deſtes mars ab ell juntament ab totes les altres Galeres que ſa Mageſtat manara juntar pera effectes vniverſals, en benefici de la Chriſtiandat en los caſos ques offeriran, y que la nominatio del Auditor la faça ſa Mageſtat, y que los Galeots de Mallorca, Menorca, y Hiviça ſe donen a dites Galeres, mentres no tingan Galeres dites Iſles.

Covarruvias Vic.

DE FEVS, Y POSTATS, Y EMPARAS REALS. TIT. XXX.

I. VSATGE. Magnates.

LOs Magnats, els Cavallers ſi contraſtan firmar dret a lurs Senyors, com fer deuen, e perço lurs Senyors pendran poſtat de lur Caſtell, o lus empararan lo feu, no lus deuen retre, ne lo Caſtell, ne lo feu, entro quels hajan fet dret, e eſmenadas totas las meſsions quel Senyor per la cuſtodia de aquell haura feras per lo preniment del Caſtell, e per lemparament del feu. E ſi en altra guiſa hauran dada a ells poſtat, no lus ferm de dret, entro que hajan lo Caſtell recobrat, ſi dones lo Senyor no ha guerra, e que haja ops aquell Caſtell, o quey haja ſon eſtar.

II. VSAT-

II. VSATGE. Si quis contradixerit.

SI algu contradira a ſon Senyor lapoſtat de ſon Caſtell, axi com darlali deu, en ſoferra reptament, ſil Senyor pora pendre aquell Caſtell, ſera li legut de retenir lo Caſtell, enſemps ab los feus que ell tenia per aquell Caſtell, entro quel menyſpreedor haja eſmenat a ſon Senyor totas las perduas que haura fetas en pendre aquell Caſtell, e en guardarlo, e aſſegur, jurant ab ſas mans per Sagramental ſcrit, que lapoſtat de aquell Caſtell james en nulla guiſa li ſera contradita.

III. VSATGE. Caſtlani.

LOs Caſtlans no deven altres ſots Caſtlans metre ſots ſi, en negun Caſtell que tengan per lo Senyor, ſens conſentiment de aquell Senyor, e ſi ho fan, els Senyors ho ſaben, e noy contradixeren, los Caſtlans qui hi ſeran ells ſabents, e no contradients, hi deuran eſtar, mas ſi ho ſaben, e contradixen, deuen, los ne gitar aquells quils hi hauran meſos.

IV. VSATGE. Si quis ſuum feudum.

SI negun donara ſon feu a altre, ol empenyorara, ol alienara, menys de conſentiment de ſon Senyor, e ſon Señor ho ſab, ey contradiu, emparar pot aquell feu quantques vulla: ſiu ſab, e noy contradiu, nol pot emparar, mas lo ſervici de aquell feu pot demanar a qualſevulla, o al donador, o al reebedor: e ſi li contradiu hom lo feu, nil ſervici del feu, ſera legut al Senyor de emparar lo feu, o de tenirlo en domini, entro que lo ſervici perdut li ſie eſmenat en doble, e ben aſſegurat, que de aqui avant no li ſie contradit.

V. VSATGE. Qui fallierit.

QVi falra hoſts, ne cavalcadas a ſon Senyor, aqui fer las deu, o las li eſmen en doble, ſil Senyor ho vol, o li eſmen lo dan, e las perduas, e las meſsions que haura fetas per lo falliment dell, Semblantment los Cavallers ſi perden res en hoſts, ni en cavalcadas, eſmenen lus ho lurs Senyors, axi com ells ho poran auerar.

VI. VSATGE. Qui viderit.

QVi veura ſon Senyor haver neceſsitat, e li fara fallença de ajuda, e del ſervici que fer li deu, e per aço lo fara reembre, aquella reenço en nulla guiſa no deu haver, ne conſegir. Mas ſil Senyor vol quel ſeu Home li enadeſca al ſervici, creſcali lo benifet, ſino lo Hom haja ço que haver ſol, e ſerveſca a ſon Senyor, axi cos pertany, nis cove.

VII. VSATGE. Qui ſolidus.

QVi es ſoliu de ſon Senyor, molt be li deu ſervir ſegons ſon poder, o ſegons convinença, el Senyor lo deu haver contra tots, e no altre contra ell: per aço null Hom no deu fer ſolidança ſino a vn ſol Senyor, ſi doncs no li ho conſent lo Senyor, de qui primerament ſera ſoliu.

VIII. VSATGE. Qui ſeniorem lo. j.

QVi ſon Senyor lexara viu en batalla, mentre que ajudar li puxa, o per mal engan li fallira de batalla, perdre deu tot quant per ell te.

IX. VSATGE. Qui ira ductus.

QVi per ira mogut desfiara ſon Senyor, o li lexara ſon feu, empar li ſon Senyor tot quant per ell haja, e tenga ho tant longament, entro que torn a ſon homenatge, e li ferm dret, e li eſmen ab Sagrament la deshonor que feta li ha, e puys cobre lo feu que lexat li havia.

X. VSATGE, Qui ſeniotem lo. ij.

QVi ſon Senyor menyſpreara, o per ergull acordadament lo desfiara, perdre deu per tots temps tot quant per ell te, e deu li retre tot quant del ſeu moble haja haut, que ſervit no li ha.

XI. VSATGE. Qui ſe ſciente.

QVi ſcientment ociura ſon Senyor, o de ma, o de lengua, o ſon fill ledeſme, e

li

li adulterara ſa muller, o li tolra ſon Caſtell, e nol li retra ſens pijorament, o li fara mal que no li puxa eſmenar, ni redreçar, per vna de aqueſtas coſas, ſi provat, o convençut nes, deu venir en ma de ſon Senyor ab tot quant per ell tenga, per ferne a ſa voluntat, car gran bauſia es. De las altras bauſias, e maleficis qui poden eſſer redreçats, o eſmenats, ferm Hom dret a ſon Senyor, axi com coſtum es de aqueſta Terra, e façali axi com ell li fara jutjar.

XII. VSATGE. Poteſtatem.

POſtat de ſon Caſtell, ni fermament de dret, null Hom no contraſt en neguna manera a ſon Senyor, axi com li deu dar poſtat, e fer dret, car dementre que li contradita, ſon bauſador ſera, e ſi per aço pren mal, no li ſie eſmenat, e ſil Senyor hi ha dan, nin ſa menſsio, que li ſie eſmenat, de ſon Hom.

XIII. VSATGE. Cunctum malum.

TOt mal que Hom fara a ſon Senyor, o ſon Senyor a ſon Hom ſens fadiga de dret, e ſens acuydament, deu eſſer redreçat en caſcuna part.

XIV. VSATGE. De Baiulijs.

DE las Ballias qualſque ſien, deuen reſpondre los Balles a lurs Senyors de lurs drets per caulera, encara ſens judicis. Las Ballias empero no deuen donar a lurs hereus, ſens voluntat de lurs Senyors.

XV. VSATGE. Item conſtituerunt.

ITem ſtatuiren los ſouen dits Princeps, que ſi negun perſi mateix, o per ſon miſſatge volia acuydar, o deſafiar ſon Senyor, ſegur ho puxa fer, ſegur mentre vendra, e ſegur mentre que eſtara, e ſegur entro que ſie tornat a ſa Caſa: entretant empero, ſi ſabra dan de ſon Senyor, vet lo ſi pora, e ſi vedar nol pora, tantoſt ho notifica a ſon Senyor, e ſi nou fa, dan de malfaytor ne haura.

XVI. VSATGE. Statuèrunt etiam, alias ſi Dominus.

STatuiren mes avant los dits Princeps, ſi lo Senyor a ſon Balle haura emparada la Ballia per fadiga de dret, e lo Balle en alguna manera aquella li deſemparara, que perda la Ballia, e la deshonor a ſa merce li eſmen, ſi ab ſon Senyor en altra ſua honor romandra, e ſi de ſos eſplets alguna coſa li furtara, e en algun juy provarli ho pora, per nou vegadas ho eſmen: e de aqui avant per aquella no pas, ſino ab voluntat de ſon Senyor.

XVII. VSATGE. Siquis Baiuliam.

SI alcu Ballia, o honor de ſon Senyor empenyorara ſens ſon conſentiment, emparar la pora lo Senyor per dret, tota vegada ques volra: mas ſi ho ſabra, e noy contradira, no la empar, mas lo Balle ferm li dret ſegons la valor de la Ballia, o de la honor, e ſie eſmenat, car ab conſell ſeu no ho havia fet, aquell havent menyſpreat.

XVIII. VSATGE. Si ſenior.

SI lo Senyor ſe ſera fadigat, per neceſsitat compellit, de alguna coſa en ſon Balle, o en ſon Hom ſa honor tenent de ſon ſervey, o de altre ſon adjutori, vna vegada, dues, o mes, e puys reiterant li negara ſon ſervey, o adjutori ſegons ſon poder, ferm li dret, e forçat, lo primer ſervey que li ha demanat, doble li eſmen, e ſon adjutori de aqui avant no li denec.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Capitol xxxvij.

SI algun Baro, o Cavaller ſera requeſt ſobre fer lo ſervey del feu lo qual te, ſobre aço ſie obſervat lo Vſatge de Barcelona.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviij.

VOlem, que ſie determinat, e declarat a egualtat, quina coſa per feu, hont cert ſervey no es ſtablit, deja eſſer feta.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lvj.

EN totas cauſas feudals, las quals nos ab Barons, e ab Cavallers de Cathalunya ſe

ſe eſdevendra haver, o ells ab nos, façam per pars de la Cort eſſer jutjat, Barons, ço es a ſaber, per Barons, e Cavaller de un eſcut, per Cavaller de vn eſcut, e quels dits pars puxan Aſſeſſors a ſi elegir no ſuſpitoſos.

IV. IACME Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. ccc. xj. Cap. xiv.

ORdenam de conſell, approbatio, e conſentiment dels demunt dits, que ſi Senyoria de Caſtell, o de altre Loc qui haja acoſtumat eſſer de Cavaller, en lo qual Caſtell, o Loc ſon Caſtlans, o Feudaters, ſera previnguda, o pervindra a Ciutada, o Home de Vila, per compra, o per ſucceſsio, o per altra raho alguna, o titol, que aquells Caſtlans, e feudaters ſien jutjats ab lo dit Ciutada, e Hom de Vila Senyor del dit Caſtell, o Loc, en tots plets, e queſtions, que entre ells ſe eſdevendran per raho de las ditas Caſtlanias, o feus, axi com de abans eren jutjats ab lo Cavaller, del qual lo dit Ciutada, o Hom de Vila ha, o haura Loc, e que haja aſsignar a aquells Jutges pars de Cort, e fer, o donar a aquells ſos ops, ſegons los Vſatges de Barcelona, ſi trau aquells defora lo Feu.

COSTVMAS DE CATHALVNYA.

I. Si ſeran dos Vaſſalls en vn Feu, hu venent lo Feu al altre, en qual ſera comes lo Feu.

SI jo tinc Feu de alcun Senyor, e per aquell Feu, o per alguna partida de aquell Feu tinc Vaſſall, e aquell meu Vaſſall aliena tot lo Feu que te per mi, o alguna partida, ſi ho fa ab conſentiment meu, ell, e yo perdem tot lo Feu, ço es a ſaber, quant daquen alienat es, y es daquell Senyor, per lo qual jou tinc: e ſiu fa ſens conſentiment meu, lo Feu que per mi te, es tornat a mi, e no al Senyor meu, e aço diu en Joan Blanc en la ſumma per ell compoſta, en lo titol ço es a ſaber aqui pertanga lo Feu perdut, en fi del titol. Empero notat havem en lo Libre dels Feus, en la Conſtitutio de Federic que comença. *Imperialem.* §. *Illud quoquæ*, que ſi lo ſegon Vaſſall aliena lo Feu, o partida del Feu, ſens conſentiment del Senyor major, lo Senvor maior guanya lo Feu alienat, e no lo primer Vaſſall en negun cas: e ſi lo Senyor major vol conſentir a la alienatio feta del Feu per lo ſegon Vaſſall, deu reebre la terça part del preu, per lo qual ſera feta la venda, e no lo primer Vaſſall.

II. Si algun Senyor pren poſtat de algun Caſtell per deffalliment de ſervey, en quina manera ſe deu reebre.

COſtuma es de Cathalunya, que ſi algun Senyor pendra poſtat de Caſtell, o emparara lo Feu qui es tingut per ell, ço es a ſaber, per raho de deffalliment de ſervey, o per fadiga de dret, e lo Vaſſall vindra devant lo Senyor, e dira, *Senyor apparellat ſo fermar dret*, jatſie li haja contradit per altras vegadas, e vulla eſſer apparellat eſtar a coneguda de ſon Jutge ſobre deſtalliment del ſervey degut, o ſobre la ferma la qual li haura contradit, no es tengut lo Senyor daquell rebre la ferma, ne retre a ell la poſtat, ſi aquella te, ne deſemparar lo dit Feu, ne encara retre los fruyts, ſi alcuns deaquen haura rebut, tro quel dit Vaſſall haja reſtituit en doble lo dan, e las deſpeſas fetas per lo Senyor per raho de deffalliment del ſervey degut, o de ferma de dret, encara ſi daquen haura fetas deſpeſas, e enbargament haura ſofert. Item quel Vaſſall aſſegur al Senyor, que de aquell temps avant no li ſie contradit lo ſervey degut, ne ferma de dret, e aço fet, lo Senyor es tengut de retre la poſtat, o lo Feu al Vaſſall, ſi aquell haura emparat: empero lo Senyor no es tingut retre al Vaſſall ço quen haja pres.

III. De Vaſſall, o Caſtla contradient fermar de dret al Senyor immediat, e de altres tenents Feu que deuen fer.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que ſi en alcun Caſtell ſeran dos, o tres, o mes Caſtlans, o Feudataris, e lo Senyor major fara alcuna demanda al Caſtla per ell tinent ſens mitja, e lo Caſtla no li volra reſpondre a dret, ne a fe, ne daquen fer Homenatge, e perço lo Senyor major ſe pendra lo Caſtell, o emparara lo Feu, los altres Caſtlans tinents lo Feu per aquell que haura rebutjat reſpondre al Senyor maior a dret, o a fe,

deuen ſe fadigar en ell, e fer carta de proteſtatio, que faça dret al Senyor major, o coneguda, o Homenatge, o alguna altra coſa que ſie tengut, que per culpa de aquell èlls no perdan lur Feu, car jatſie que forçats, e encara que greu lus fos, haurien a ſeguir lur Feu, ſi ell no feya ſegons que raho requer al Senyor major: e ſi perventura lo dit Caſtla perſeverara en la dita contradictio per vn Any, e vn mes, e vn die, rebujant fer Homenatge al Senyor, o ço que raho requerra, lavors lo Caſtla tinent lo Feu ſens mija per aquell qui no vol fer Homenatge al Senyor major, ne ço que raho requer, pora ſeguir ſon Feu, vinent devant lo Senyor major, e faent Homenatge devant lo Senyor major, e prenent lo Feu daquell, axi com lo tenia per lo altre: e en aqueſt cas Lon Senyor major no pora contradir, que no reeba ſon Homenatge, retent li ſon Feu, no contraſtant ſi el Senyor es minuat de aquell Vaſſall. Determenat es en lo Libre dels Feus, quel Feudatari, ſi de falra fer Homenatge per vn Any, e vn mes, e vn die al Senyor, per lo Caſtell, o per lo Feu lo qual te per ell, pert lo Feu per tot temps, jat ſie no ſie eſtat amoneſtat, o requeſt per lo Senyor, car ell deu ſi Perſonalment preſentar: empero coſtuma es de Cathalunya, que no pert ſino ſera requeſt per lo Senyor, e ſi apres la requeſta fer ho rebujara, axi eſtant per vn Any, e vn mes, e vn die, pert lo Feu.

IV. Si Vn, o dos, o tres Senyors, o encara mès havents Feu, ſi lo mija o lo terç Ven ſon dret, en quina manera ſie diviſit lo Luyſme.

DRet es ſcrit, ſi per ventura en alcun Feu mateix ſeran dos, o tres Senyors, o encara mes, vn tinent aquell Feu per laltre, ſi lo juſa, ol mija vendre volra lo dret que aqui ha, la fadiga, e la ferma, e encara el terç, o lo Luyſme de tot en tot entegre pertany al Senyor major, en tal manera, quels altres daquen no poden alcuna coſa rebre, ſien Caſtlans, o Feudataris: empero, ſegons coſtuma de Cathalunya, aquell Senyor per lo qual lo Feu ſete ſens mija, qui ſera venut, o alienat, deu aqui haver fadiga, e daquen reebre terç, o Luyſme, e daço que pendra, deu fer tres parts, e retenir a ell las dues, la romanent empero terça part donar entrels altres, axi que de terç, o Luyſme de nou ſous, prena ell ſis ſous, e do entrels altres tres ſous, los quals tres ſous ſien departits, ço es a ſaber dos ſous ſien donats a aquell Senyor per lo qual ſens tot mija te lo Feu, els dotze diners ſien donats al Senyor major, per lo qual es tengut lo Feu, e axi ſie partit de vn Senyor en altre, per aquella mateixa raho, ſi molts Senyors ſon, romangan las dues parts al Senyor pus proiſme.

V. Quel Senyor ſe pot retenir lo feu quant ſe ven.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que aquell per lo qual ſe te lo Feu ſens mija, ſi es venut, pot los retenir pertant de preu com altre hi vol dar, no contraſtant contradictio del major, o dels altres ſobre aço contradients: e aço per tal com lo Feu ſes minvat de vn Cavaller, car en aquell cas no val la contradictio lur, perço com lo Feu daquell quil ſe te per fadiga es perdut, car natura del Feu es, que aquell per lo qual ſe te, lo puga retenir per fadiga: e en aqueſt cas deu fer la ferma aquell altre, per lo qual ſe te ſens mija, e pendre lo terç; empero que aquell qui ſel rete, non haja daquen res.

VI. En qual manera lo Caſtla pot contradir de no fer Homenatge, ſi lo Senyor Ven lo Feu a menor de ſi mateix.

ES coſtuma de Cathalunya, que ſi lo Senyor vendra ſon Caſtell a juſa de ſi mateix, ſi aquell es Cavaller, y aquell qui vendra aytant be, lo Caſtla tenent per ell lo Caſtell ſe pòt deffendre, que no faça Homenatge a aquell qui ha compratlo Caſtell, perço, car nos deu minuar de Senyor, mas en aqueſt cas es tengut fer Sagrament de Feeltat a ell, per raho de dit Feu: e per raho de la Feeltat la qual daquen haura feta, es tengut de fermar dret, e dar poſtat, e fer tot ſervey, axi com ſi li hagues fet Homenerge, ne alcuna coſa deu perpetrar contra ell, axi com ſi li hagues fet Homenatge: e aço mateix es entes del Ciutada, o de Hom de Vila, o altre ſi comprara Caſtell: empero, ſil Cavaller qui compra Caſtell es axi honrrat Hom, quel Caſtla puxa eſſer ſon Hom ſens vergonya, o reprehenſio,

henſio, o blaſme, lavors es tengut fer Homenatge perraho del Feu, jat ſie pus honrrat fos lo venent, quel comprant.

VII. En quina manera lo Vaſſall puxa lexar lo Feu al Senyor.

ITem es coſtuma de Cathalunya, quel Vaſſall no pot lexar lo Feu al Senyor, en aquella mateixa manera, axi com nel Senyor lo pot tolre al Vaſſall ſens cauſa rahonable: empero ſil Caſtla, ol Feudatari haura fet alcun hereu, al qual lex lo Feu, lo dit hereu pot rebujar, e lexar lo Feu al Senyor, ſino li haura fet Homenatge apres la mort del altre Senyor, o haura fermat dret, o haura dada poſtat, e haura fet lo ſervey, reebuts los fruyts, o haura vſat en aquella manera del Feu, car en alcun de aqueſts caſos, puys que daquen ne haura vſat, nol pot leixar.

VIII. En qual manera lo Senyor pot demanar Loiſme del hereter Feudatari, qui haura donat per raho de part, o de heretat, o de legitima, Caſtell, o Vila, o cenſal, o delma a ſon Frare, o Aſaſor.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que ſil pare havent dos fills, o tres, o encara molts, haura fet teſtament, e feent vn hereu, als altres lexa alcuna quantitat de diners, el hereu no volra, o no haura de Hom pac, o no volra donar diners, e donara per part, o per heretat, o per legittima al Frare, o a la Germana vn Caſtell, o Mas, o Delme, o Cenſal que ſie Feu, e quel Frare, o la Germana deffeneſca la quantitat de diners la vn al altre, en aqueſt cas, lo Senyor per lo qual lo Feu ſe te, pot demanar terç, o Loyſme, o altras coſas, axi com de venda, car vera venda es, jat ſie que la carta nomen aquella donatio: e de aço pot fer demanda lo Senyor, per lo qual ſe te ſens mija, tro a trenta Anys, daqui empero en avant no, e en aqueſt cas, del Frare, o de la Germana de aquell, al qual lo hereu aquella coſa haura donada, pendra ferma de dret, o ſervey, puys que confirmat li ſera lo Feu, axi com ſi expreſſament lo Senyor li ho hagues loat, e ſi aqui havia Senyor major, o Caſtlans mijans, o Feudataris, nos pertany a ells la demanda, mas ſolament al pus prop: mas empero ſi daquen fos pres terç, o Loyſme, lo Senyor pus prop deu daquen rebre las dues parts, per lo qual ſe te ſens mija, e la terça part ſie partida entre los altres Senyors.

IX. En quina manera lo Vaſſall pot diviſir lo Feu a ſcs fills, o fillas, o no.

DRet, e coſtuma de Cathalunya es, que negun Vaſſall puxa departir lo Feu entrels fills, o fillas, ne entre altras perſonas, ſens voluntat del Senyor: empero, ſi hun Vaſſall te dos, o tres Feus per vn Senyor, per acapre de vn temps, o de diverſos, be pot aquellas coſas lexar, o departir entre diverſas perſonas, axi empero, que negu dels Feus no puxa departir, ço es aſaber, vn Caſtell, o Vila, o vn Mas, o Delme, o qualque altre Feu per ſi.

X. En qual manera los maſoers, e altres francs qui ſon dins lo terme de algu Caſtell, ſon tenguts obrar, axi com los altres, o no.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que ſi dos, o tres maſoers, o aloers francs ſeran dins los termens de alcun Caſtell, o en terme, e lo Senyor del Caſtell ha guerra, o ſpera de haver, los Homens maſſovers, jat ſie que ſien alou franc de Cavaller, o de Eſgleya, ſon tenguts de obrar en los murs, els valls, e liſſas, e antemurals, o ampits, e perpugnacles, o barbacanas, o arqueras, deuen tambe guaytar, leuar, e guardar, e guaytas fer, exir a tot ſo del Caſtell, encara ſeguir per tot lo terme del Caſtell, e ſi inſeguint ell ſera pres, o alcuna coſa del ſeu, es tengut lo prenent a deliuratio de aquell: mas ſi ſera nafrat, o mort, no li es tengut lo Hom: empero ſi exira forals termens, e ſera pres, Hom no li es tengut de retre ell, ne las ſuas coſas: ans pora lo Hom aquell fer reembre, e las ſuas coſas, e nos pora eſcuſar lo aloer de las coſas demunt ditas a fer, jat ſie que diga, que ſon mas es axi fort, ques puxa deffendre ſens ajuda del Caſtell.

XI. Quant lo Caſtla fa Homenatge al Senyor major, ſil ſots Caſtla axi mateix ſie tengut de fer lo.

ITem es coſtuma de Cathalunya, q̃ ſi alguns ſotſts Caſtlans ſien en algun Caſtell, jat ſie

aquell

aquell caſtla haja fet homenatge al Senyor major, altra vegada pot demanar lo Senyor major als ſots caſtlans, que li façan homenatge de feeltat, e ſi perventura ſeran aloers, o maſovers dins Terme de Caſtell ab fortaleas, pot demanar lo Senyor major de aquell homenatge de feeltat, en tal manera, que perventura per lo entrament, o eximent, o ſtatge de aquell, no puxa venir dan al Senyor, ne als homens del Caſtell.

XII. Si per feu de valor de vint ſous en jus Cavaller deu fer homenatge a Cavaller, o no.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que per feu valent de vint ſous a enjus, Cavaller a Cavaller no es tengut fer homenatge, ſino li ha acoctumat daquen fer homenatge, o axi ſera entre ells avengut, mas lo Senyor prena lo vaſſall per la ma, e lo vaſſall prometa ſi eſſer feel, e leyal per lo feu, e que li ferm dret de totas las coſas acoſtumadas de fer per feu daytal valor, car per tant poc feu nos deu fer homenatge.

XIII. Si en vn Caſtell ſon dos hereters, e caſcun per ſa part demana eſſer li fet homenatge, ſi lo vaſſall ho deu fer.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que ſil Senyor dalcun Caſtell havent dos fills, departeſca lo Caſtell en dvas parts, aſſignant la vna part al vn, e lo romanent al altre, ſi alcun de aquells per la ſua part demana homenatge, poſtat, o ferma de dret, e ſervey, e altras coſas que per lo feu ſe deuen fer, lo vaſſall no es tengut fer ſino vn homenatge, e aquells abdoſos ſavengan entre ſi, a qual daquells ſe fara, o a altre convinent perſona, de que ſavingan entre ſi, aquell qui rebra lo homenatge, es tengut fer dret, e fermar dret, e dar poſtat, e fer ſervey, e altras coſas, que per lo feu ſe ſon acoſtumadas fer, ne mentre ells eſtan en acort, o en conteſa, correga a ells temps, ne es tengut fer lo contradiment que fa.

***

)(✠)(

XIIII. Quant en vn Caſtell ſon molts aloers, ſi entre ells ſe deuen fer homenatge.

ITem es coſtuma de Cathalunya, que ſi dos pars aloers ſien en vn Caſtell, o mes, deu eſſer fet homenatge de feeltat entre ells, en tal manera, que hun ſe puga confiar de altre, e ques puga en ell creure, dementre ſon en lo Caſtell, o en la Vila, o en lo Terme, e en tal manera, que en temps de pau, o de guerra, lo hun nos haja a guardar del altre: E ſi la hu dells aço no volia fer, laltre pora aquell fer deſtrenyer, ſegons drets, per lo Senyor de la terra.

COSTUMAS GENERALS DE CATHALunya entre los Senyors, e vaſſalls tenents Caſtells, e altres feus per Senyors, compiladas per Pere Albert Canonge de Barcelona.

I. Que ninguna exceptio, encara de expoliatio, ſie admeſa contra lo Senyor requirent poſtat, o ferma de dret.

SI lo Senyor demanara a ſon vaſſall, a ell eſſer donada poſtat de Caſtell, o de caſa, lo qual, o la qual per ell tendra, o fermament de dret, lo vaſſall deu, no obſtant alguna exceptio, encara ſi es oppoſada exceptio de ſpoliatio, caſcuna de aqueſtas coſas fer a ſon Senyor, e breument. Si lo Senyor ab ſon vaſſall pledejara en juy ſobre coſa que fidelitat requerra, e lo vaſſall dira, ſi eſſer expoliat per lo Senyor dalguna part del feu, o de alguna altra coſa, e per amor daço dira, ſi no eſſer tengut al Senyor reſpondre, entro ſie reſtituit, en aqueſt cas lo vaſſall no es en res oidor, car contra aquellas coſas que fidelitat requeren, e bauſia ſe ſegueix, ſi ſon contraditas, no es admeſa alguna deffenſio.

***

II. De la manera de dar poſtat.

SI demanada ſera per lo Senyor la poſtat a vaſſall de ſon Caſtell, ſie donada en aqueſta manera, lo vaſſall, tretas del Caſtell, e del terme dell totas las coſas ſuas, ſens tota retentio, e contradictio liurara lo Caſtell als Senyor ſeu, e entrant lo Senyor, o altre per ell en la fortaleza daqueſt Caſtell, lo Senyor fara muntar en la ſummitat de la torra dos, o tres, o tants quants volra homens ſeus, qui ab grans veus clamen, e invoquen lo nom del Senyor ſeu, e lavors lo vaſſall exira de tot lo Caſtell, e Terme dell, ne deu aqui romandre, ſino aytant quant ſera de expreſſa voluntat del Senyor, o ſino, en propri alou daquell vaſſall, ſi aquell haura en lo terme daquell Caſtell: En altra manera, quantquequant lo vaſſall ſera romas en lo Terme daquell Caſtell, no es entes poſtat haver donada, e bauſador romandra, ſegons coſtuma de Cathalunya, mentre que haura differit donar plena poſtat.

III. De aquells que empatxan en donar plena poſtat.

ERebent poſtat lo Senyor, poſara liberament, ſens empatxament de algun, guardas en aquell Caſtell, tantas quantas a qui ſeran neceſſarias a guardar aquell Caſtell, e ſi lo vaſſall, o algu, o alguns en nom ſeu empatxaran lo Senyor, que no puxa poſar ſufficients guardas en aquell Caſtell, o mudar, o cambiar guardas dins aquells deu dies, no ſera entes lo vaſſall plena poſtat haver donada del Caſtell, ni corre al Senyor en aquell cas lo temps de deu dies, axi com no corre, quant roman dins lo Terme del Caſtell, o quant, apres de eſſer ne exit, hi torna, mas lavors començara a correr, com plena, e defliura, e ſens algun embargament dada ſera la poſtat, e no retornara dins aquells termens.

IIII. En qual manera es dada poſtat, ſi lo Caſtell es enderrocat.

ESI aqui no es alguna Torra, o habitatio de Caſtell, car lo Caſtell es enderrocat de tot, axi com en molts Locs ſe eſdeve, lavors lo Senyor, o altri qui per ſon nom reb poſtat entrara dins los Termens del Caſtell ixent lo caſtla dels Termens daquell Caſtell, e lo Senyor poſara dos, o tres, o quants volra homens de companya ſua en la Caſa dalgun Pages, o en algu feu altre daquell Caſtell, qui en altas veus invoc lo nom de ſon Senyor, ficant aqui pal, o lança, o alguna coſa ſemblant, en ſenyal de reebuda poſtat.

V. De las coſas del vaſſall trobadas en lo Caſtell, o en ſon Terme, quant lo Senyor pren poſtat.

ESI lo Senyor, com reebra la poſtat del Caſtell, trobara algunas coſas de ſon vaſſall en aquell Caſtell, o en ſon Terme, lo Senyor, e las ſuas guardas poran aquellas pendre, e deſpendre tempradament, aytant com ſera neceſſari, mentre lo Caſtell tendra, e ſi noy troban res, o ſi hi troban alguna coſa, e no baſtara a ops de las guardas, lo Senyor fara a ellas las deſpeſas del ſeu, mas lo vaſſall es tengut aquellas reſtituir al Senyor.

VI. En qual manera no ajuda preſcriptio, en no donar plena poſtat.

SI empero, quant ſe liurara poſtat de Caſtell, lo vaſſall no hàvent alou en lo Terme daquell Caſtell, romandra en vila daquell Caſtell, o en algun loc del Terme daquell Caſtell, e dira, ſi, e ſos anteceſſors en aytal manera haver donada poſtat per ſpay de quoranta anys, o encara de mes, en null temps no pot aqueſt vaſſall ſi deffendre per aytal coſtuma, ne encara per aytal preſcriptio, car no es dada plena poſtat del Caſtell, encara ſi es dit, que no es memoria de homens, que ell, ne ſos anteceſſors null temps no donaren poſtat en altra manera de aquell Caſtell, car ſegons coſtuma, e obſervança general de Cathalunya, no es dada axi plenament poſtat de Caſtell, ſi dones en la carta coventional no es contengut, que en aytal manera ſie donada poſtat, la qual conventio ſi apparra, pora eſſer contra general coſtuma, vs, e obſervança de Cathalunya.

***

VII. Quant

VII. Quant deu eſſer retuda la poſtat, o quant no al vaſſall.

EFinits deu dies, pus que haura reebuda lo Senyor francament poſtat, lo Senyor deu de antiga, y provada coſtuma de Cathalunya en lo deze die retre lo Caſtell al vaſſall, ſin ſera requeſt dell, mas abans que lo Senyor reta al vaſſall lo Caſtell, pot lo Senyor demanar daquell vaſſall, que faça a ell homenatge, ſi encara no li ha fet, e que do a ell ſeguretat de ſi, e de ſa companya, e de tots ſos valedors, que las guardas las quals lo Senyor ha poſadas en cuſtodia del Caſtell, ſegurament ab totas las ſuas coſas pugan a las ſuas caſas retornar, e aqueſtas coſas pora demanar lo Senyor, ſis ſuſpita del vaſſall, o de ſa companya, o de ſos valedors, que vullan las guardas agraviar en lo retornament, en altra manera no es tengut retre lo Caſtell, tro quel vaſſall haja fet homenatge, e aqueſta ſeguretat haja donada. Item, abans quel Senyor reta lo Caſtell al vaſſall, pora lo Senyor demanar fermament de dret, ſi dones ell nol li offerira, e reebut dell fermament de dret, deu li retre lo Caſtell, ſens negun dany del Caſtell: e ſil Senyor, ols ſeus daran dan en aquell Caſtell, o en ſon terme, tot ho deu reſtituir, en altra manera no ſera enteſa plenament retuda la poſtat.

VIII. Quant no ſie dita eſſer donada plenament poſtat.

SI el Senyor tinent poſtat, aquell vaſſall romandra, o vindra en terme del Caſtell ſens voluntat del Senyor, o algun, o alguns de companya daquell, ols valedors de aquell, ab armas, o ſens armas, de manament daquell caſtla, e ſi aquell vaſſall, o alguns de companyia ſua, o de ſos valedors de manament de aquell vaſſall hauran pres alguna de las rendas del Caſtell, o algun ſervey per grat o per força hauran pres dels homens daquell Caſtell, lo Senyor tinent poſtat, no es entes lo vaſſall plenament haver donada poſtat, ne en aqueſts caſos core al Senyor tems de deu dies.

IX. De las deſpeſas de las guardas reſtituidoras al Senyor.

ITem ſi lo vaſſall plenament no reſtitueix al Senyor las deſpeſas, las quals ha fetas en las guardas poſadas en lo Caſtell, aquell Senyor pora aqueſtas coſas, e totas las ſobreditas demanar del vaſſall primerament, ans que li reta lo Caſtell, e aço es ver, ſil Senyor reebuda la poſtat no trobara en lo Caſtell, o en ſon Terme alguns bens daquell caſtla, dels quals faes en guardar aquell Caſtell las deſpeſas: e perço, ſino ſon trobats lavors alguns bens mobles de aquell caſtla, dels quals puxan a ell fer las deſpeſas lo Senyor, e las ſuas guardas, lavors lo caſtla es tengut reſtituir las deſpeſas, ans quel Senyor li reſtitueſca lo Caſtell: e ſil vaſſall dira eſſer maſſa deſpes en guardas, perço com no hi eren tantas guardas meſter aguardar lo Caſtell, lavors per arbitre de bon Baro ſien ſtimadas las deſpeſas, lo qual conſiderara, e guardara, ſil Caſtell ſera gran, o ſil vaſſall, ol Senyor haura enemics, per las quals coſas ſe pot conexer, quantas guardas ſon neceſſarias en guarda del Caſtell, ſera encara conſiderat lo vs de la terra, quant es dat a vn hom en lo die per vida daquell, e ſegons aço ſeran tatxadas las deſpeſas.

X. En quina manera ſie proceit contra lo vaſſall injuriant ſon Senyor.

SI dos, o tres, o mes ſeran vaſſalls, hu apres laltre en algun Caſtell, el ſegon, el terç delinquira contra lo Senyor ſobira, o als homens del Caſtell, per lo qual aquell ſobira Senyor a dret ſe clam, axi de grau en grau ſera anantat, ço es, que lo Senyor ſobira apellara ſon vaſſall qui ſens tot mija te per ell lo Caſtell, ſignificantli la forfactura, o delicte del vaſſall juſa, per la qual demanera dell poſtat del Caſtell, e fermament de dret, lo qual encontinent deu firmar, y ſignificar aço a ſon vaſſall, e anar a ell, que do poſtat del Caſtell, e que ferm, e que faça dret al Senyor ſobira, per raho del vaſſall, juſa, lo qual al Senyor, o als homens del Caſtell forfet haura, y aqueſt vaſſall ſegon ſignificara aço a ſon vaſſall, qui haura fet lo delic-

delicte, e manara a aquell, que li do poſtat del Caſtell, e que ferm, e faça dret al Senyor ſobira clamant de aço que es tengut de fer aqueſt darrer vaſſall malfactor, lo qual, ſino fermara dret, o ſino dara poſtat del Caſtell dins deu dies, comptat lo die que li ſera nuntiat de ſon Senyor, paſſats los deu dies ſera bauſador, els altres vaſſalls ſon tenguts ajudar lo Senyor ſobira a deſtrenyer aquell, que do poteſtat del Caſtell, e que ferm, e faça dret al Senyor ſobira, e ſi nou faran, bauſadors ſeran.

XI. *En quina manera ſie proceit contra emphiteota injuriant.*

EN aquella matexa manera del omphiteota ſie enantat, car ſil Senyor ſobira ſe ſera clamat del emphiteota juſa, que li ha forfet en la honor emphiteotica que te, enantara lo Senyor ab lo primer emphiteota, e lo primer ab lo ſegon, e lo ſegon ab lo terç, axi com damunt es dit del vaſſall, e ſi lo emphiteota terç allargara fermar, e fer dret al Senyor ſobira, pus que a ell de ſon Senyor ſera denũtiat, lo Senyor major fara emparament de la honor al ſeu primer emphiteota, el primer al ſegon, el ſegon al terç per lo Senyor ſobira, e aytant com lo terç trencara lo emperament, lo Senyor ſobira demanara de ſon emphiteota la pena, e aquell emphiteota del ſegon, el ſegõ al terç, ço es aſaber, que li pac la pena de la trenca de la empara que li feu per lo Senyor ſobira clamant dell, e aytantas vegadas fara lo Senyor lemparament, tro que per greuge de la paga de las penas lo juſa emphiteota per vergonya confus ferm, e faça dret al clamant.

XII. *De injuria feta al Senyor per alguns habitants en ſon Caſtell.*

SI menor caſtla reb tots fermaments de las queſtions, o clams de tots los habitants en lo Caſtell de hon es caſtla, e algun daquell Caſtell, o algun encara de cõpanyia de aquell caſtla injuria haura feta, o algun mal haura dat al Senyor ſobira, o al Balle, o algun de companyia daquell Senyor, aqueſt malfactor deu de coſtuma de Cathalunya fermar, e fer dret en poder daquell Senyor ſobira, e no en poder del caſtla, axi com aquell caſtla, ſi aquell mal al Senyor hajes fet.

XIII. *De alou de caſtla.*

SI caſtla, o vaſſall dira ſi haver alou en lo Terme de Caſtell, per raho del qual es caſtla, es tingut aquell vaſſall monſtrar a ſon Senyor, en qual manera ho ha per alou, car, o pot haver aquell alou per donatio, o per venda de ſon Senyor, o daltre aloer, o en altra manera: e ſi pot monſtrar eſſer ſon alou, no es tengut reſpondre daquell en poder de ſon Senyor en juy, e fora: ſi empero no ho pora monſtrar, no ſera alou, mas del feu ſera, ne li pora ajudar alguna preſcriptio de temps, car totas coſas qualſque ſien, caſtla, o vaſſall ha en Terme del Caſtell per raho del qual es vaſſall, ſon reputadas eſſer de feu, ſi dones lo contrari nos monſtra, axi com dit es, e lo vaſſall no pot en aço preſcriure contra lo Senyor.

XIV. *En quals coſas preſcriu lo caſtla contra lo Senyor, e en quinas no.*

VAſſall, o caſtla null temps no pot preſcriure, en no dar poſtat de Caſtell, o no fer ſervey del feu, encara ſi null temps haja donada poſtat, ni fet ſervey del feu, o ſie dit, que no es memoria de homens, quels ſeus hajeſſen fet negun temps ſervey, o hajeſſen dada poſtat del Caſtell, car aqueſtas coſas a fer, o a dar, quantquequant ſera requeſt del Senyor, baſta que aquell ſie Senyor qui demana, e aquell ſie caſtla, o vaſſall del qual es demanat, o que tenga loc de caſtla, o de vaſſall, e que aço ſe monſtre per publica carta ſobre aço feta, car axi es, com ſi demanadas foſſen daquell vaſſall, pus que carta publica daquen apareix feta, per ques monſtra, quel demanant es Senyor, del qual es demanat ſie caſtla, o vaſſall, e axi, neguna preſcriptio de temps en aqueſtas coſas ajuda aquell vaſſall, pus que ferma coſa es aquell eſſer vaſſall, e aquell Senyor qui demana, perque no ſie tingut

gut donar poſtat del Caſtell, e fer ſervey del feu. Item ſi certas ſon convinenças entrel Senyor, el caſtla, el Senyor ſe haura retengut en la carta conventional algunas do menjeduras, plets, ſtacaments, fermaments, e algunas altras coſas, e temps proceent lo caſtla algunas de aqueſtas coſas haja ocupadas, o algunas altras, que en la carta conventional entre ells no ſien contengudas, el caſtla no pora monſtrar, q̃ aquellas coſas haja haudas en altra manera per atorgamẽt de sõ Senyor, es tengut aquellas coſas reſtituir a ſon Senyor, ne pot aquellas coſas preſcriure ab alguna diuturnitat de temps, puys que carta conventional appareix, e majorment, ſi carta es partida per alphabet, car lavors es presũptio, lo caſtla haver en ſon poder la carta conventional, com lo Senyor monſtra la ſua eſſer partida per alphabet, car contra veibles ſenyals, negun temps de longa poſſeſſio no exclou lo degut Senyor: e axi en aqueſt cas com certas aparexen convinenças entre ells, neguna preſcriptio de temps no pot ajudar lo caſtla en ſerveys, guerras, e valenças de homens, o encara altras qualſevol coſas requirents dels homẽs habitants en aquell Caſtell, en lo qual lo Senyor a ell part dels fruyts ſe retent, ſino aytant com apparra per la carta cõvẽtional al caſtla eſſer atorgat de sõ Senyor.

XV. En quinas coſas preſcriu lo Senyor, e quant contra lo caſtla.

SI empero neguna carta conventional haura lo Senyor, ni lo caſtla, e lo caſtla dira, ell, e ſos anteceſſors axi haver tengut, e poſſeit per ſpay de quaranta anys, o encara mes, e regonexera aquellas coſas tenir en feu per aquell Senyor, e aquellas coſas toſtemps eſſer del feu, lavors ajuda a ell preſcriptio, exceptat en guerras a fer daquell aytal Caſtell, en lo qual lo Senyor reeb part dels fruyts, e en ſerveys forçats, o en quiſtias, e valenças dels homens, car en aquellas coſas que en deſtructio de Caſtell ſon, no pot preſcriure caſtla, axi ne en alienations de poſſeſſions de Caſtell faedoras ſens conſentiment de ſon Senyor, car caſtla, o vaſſall null temps no pot fer guerra daytal Caſtell, per raho del qual es vaſſall, ne encara als homen habitadors daquell Caſtell fer quiſtia, ne dells requerir valença fora Termens del Caſtell, ſi dones no ſera dat a ell, e atorgat de ſon Senyor, (que tart es trobat eſſer fet) car no deu caſtla, ne pot a ſon Senyor lo feu pijorar, ne axi com dit es ajuda aquella preſcriptio en aquellas coſas, encara ſi tots los predeceſſors ſeus guerra daquen equiſtia a qui hauran feta, e daquells homens valença haguerẽ: ſi empero aquell caſtla, o vaſſall ſera encalçat de ſos enemichs dins Termens de ſon Caſtell, per raho del qual es Vaſſall, los homens daquell Terme ſon tenguts dins ſos Termens aquell ajudar, e encalçar los enemics, fora empero els Termens del Caſtell, no ſon tenguts: e ſi aquells enemics preſa alguna al vaſſall, o als homens del Caſtell tolran, aquells poden encara fora dels Termens del Caſtell aquells enemics encalçar, que puxan a ells la preſa ſua, o de ſon Senyor tolre, perço que dins los Termens ſeus aquella hauran tolta, ne per aço ſon enteſos los homens del Caſtell meſos en guerra, ne fer al caſtla valença, hon es axi argument per homens religioſos, que han mas en algun Caſtell, que ſien tenguts exir a ſo del Caſtell, ne per aço ſien enteſos eſſer de guerra, e es axi mateix en la carta de la pau qui comẽça, *en nõ de Criſt. §. vilanas*, en la gloſa aqui ſignada.

XVI. Quels aloers ſien tenguts deffendre los Caſtels, e los habitadors daquells, en los quals han alous.

SI alguns aloers, axi Cavallers, com Pageſos, com encara altres ſeran en Terme dalgun Caſtell, havents aqui maſos, o caſas, o fortaleas ab homens, o ſens homens qui ſien alous, aytals aloers, e lurs homens qui aqui han, ſon tenguts defendre el Caſtell, el Senyor del Caſtell, e tots los habitadors del Caſtell, dins los Termẽs daquell Caſtell, axi cõ lo Senyor daquell Caſtell, els habitadors daquell ſon tenguts deffendre aquells aloers: e en temps de guerra tambe deven los aloers guardar, q̃ de la caſa, ne de la fortalea ſua, q̃ es alou, ſeſdevẽga, os puxa eſdevenir dã algun al Senyor del Caſtell, ne als habitadors daquell: e ſi el Senyor del Caſtell, els habitadors daço hauran ſuſpita violenta en temps de guerra, do aquell aloer bona ſeguretat al

Senyor, e a ſos habitadors del Caſtell, que ningun mal daquen al Caſtell ſeſdevendra, o li liure la caſa, o la fortalea, el Senyor tenga aquella dementre que aquella guerra durara: Tots encara los aloers ſien tenguts en temps de guerra, a tot lo que ſon tenguts tots los altres habitador del Caſtell, ço es aſaber, a fer guayta, o obra, y affoſſar, adobar, e altras coſas qui ſon faedoras per deffeniment del Caſtell en temps de guerra, exceptats aloers campaners, qui en altre loc ſon habitants.

XVII. Sots examen de qui los aloers ſon tenguts de pledejar.

SI aloer ſera en algun Caſtell, el Senyor del Caſtell te contentio ab ell del alou, dient no eſſer alou, aquell aloer no es tengut eſſer ſots juy del Senyor daquell Caſtell, mas ambdoſos deuen venir en poder de cominal perſona, qui aquellas departeſca, e ſino ſavindran de cominal perſona, car peraventura no plau al Senyor del Caſtell la perſona que eligex lo aloer, o en contrari, ſil aloer vol venir en poder del Princep, o de ſon Veguer, lo Senyor del Caſtell es tingut acceptar vulla, o no, o leixar lo plet, perço, car aquell Princep, o ſon Veguer es comuna perſona a tots los habitants en eſta terra: Si empero Conteſa ſera del alou, o daltra coſa entre lo aloer, e altra perſona del Senyor del Caſtell, no es tengut lo aloer fermar en poder del Senyor del Caſtell, ſi doncs de coſtuma antiga aço no ſera obſervat, car en aço empero, be preſcriu Senyor de Caſtell contra aloers, ſi empero no ſera coſtuma, ſera fet axi com demunt es dit, lo aloer empero es tingut fermar dret al Senyor del Caſtell, en lo qual es alou, ſi tendra per ell algunas poſſeſſions en aquell Caſtell, o daltre clam, ço es per raho de deute, o de injuria las quals ha fetas als homens del Caſtell, ſi axi ſes acoſtumat de obſervar.

XVIII. Quant pot lo caſtla alienar, o no partida del Caſtell, ſens conſentiment del Senyor.

CAſtla, o fevater no pot ſens voluntat del Senyor alienar lo Caſtell, ol feu, o alguna part del Caſtell, o del feu per neguna manera de alienatio, en lo qual Caſtell lo Senyor del Caſtell reeb part de las rendas del Caſtell, o del feu: ſi empero aytal Caſtell es, en lo qual lo Senyor res no reeb de las rendas del Caſtell, ſino tantſolament poſtat daquell Caſtell, o ſino es Caſtell, o fortalea aquell feu, mas altra coſa, axi com Camps, Vinyas, delmes, o alguna altra coſa ſens alguna fortalea, hon no es requeſta, ne dada poſtat, mas que ſen ſara tantſolament homenatge, e algun ſervey en temps de guerra, o de general fet ſe dona, lavors en aqueſt cas pot lo vaſſall, ſens voluntat del Senyor, a perpetual acapte ſtablir alguna part del feu, axi empero, que aqueſt ſtabliment ſie fet a milloratio del feu, no a pijorament, o minua del feu, com en tal alienatio no es minuat lo feu, nel Senyor pert res, pus que res no reeb en las rendas del Caſtell, o del feu, e aquella part del feu, qui per lo vaſſall a acapte es atorgat, roman ſots Senyoria, e no es partit del feu, ans lo Senyor, el vaſſall retenen Senyoria en aytal alienatio, e jatſie que aqueſta alienatio ſie feta per lo vaſſall, res nomenys aytal vaſſall dara plenaria poſtat del Caſtell, e fara homenatge, e plen ſervey a ſon Senyor, per raho del feu, a ell, e a ſos anteceſſors atorgat antigament, axi com ſi res del feu a acapte no hajes ſtablit: Las altras empero alienations, axi com ſon vendas, donations, e altras coſas, en las quals neguna Senyoria no es retinguda, no pot lo vaſſall fer, ſens voluntat del Senyor, car jatſie quel Senyor res no reeba en las rendas, no pot empero lo vaſſall lo feu minuar a ſon Senyor.

XVIIII. Si lo Senyor pot diminuir al vaſſall de Senyor, o no.

SIL Senyor de algun Caſtell volra vendre lo Caſtell, del qual haja vaſſal Cavaller, conſiderador ſera, de qual conditio ſie aquell aqui ſera venut, car ſi Ciutada, o Vila, o pages ſera, lo vaſſall Cavaller no es tengut a ell fer homenatge, jatſie que ſie tengut a ell fer lo ſervey, e fermar dret, e fer dret per lo feu, axi mateix es dels altres feus jufans. Si a Eſgleya ſera venut, es tengut fer homenatge al Prelat indiſtinctament: Si empero a Cavaller es venut, attenedor es, ſil

Cava-

Cavaller aqui es venut ſie axi juſa, el vaſſall ſie axi Noble, que per aquell Cavaller comprador axi juſa no tendria ell feu, ſino per ſa deshonor, axi com per aventura lo vaſſall es Comte, o Veſconte, o es en altra gran honor ſtablit, axi per raho de ſon linatge, com per raho de ſa gran Senyoria, lavors aytal vaſſall no es tingut fer homenatge axi al juſa Cavaller comprador. Mas ſi lo vaſſall pora tenir lo feu ſens ſa deshonor per aquell Cavaller comprador, jatſie el Cavaller comprador ſie mes juſa de valor, o de linatge quel Senyor venedor, es tengut lo vaſſall fer homenatge a aquell comprador, mas alguns dien, quel Senyor no pot minuar lo vaſſall de Senyor, axi com lo vaſſall, no pot minuar lo Senyor de vaſſall qual coſa no es vera, car lo vaſſall no pot vendre el feu ſens voluntat del Senyor, lo Senyor empero pot ſens voluntat del vaſſall a quis volvendre, forçat lo vaſſall, car lo vaſſall a ſon ſemblant ha a vendre el feu, ſil Senyor lin dona licentia de vendre, en altra manera no pot al juſa vendre, ſino de voluntat del Senyor, axi mateix es dels emphyteotas, e dels altres fevaters.

XX. En qual manera lo comprador ſie mes en poſſeſſio.

SI venut lo Caſtell ſera, ol feu, en lo qual hu, o mes ſeran vaſſalls, e el Senyor venedor volra lo comprador poſar en poſſeſſio del Caſtell, axi ſie fet, lo Senyor venedor appellara tots los vaſſalls, els habitadors del Caſtell, axi pageſos, com altres, e ajuſtara aquells en lo Caſtell, o en la Eſgleya, o en altre loc del Caſtell, e davant aquell comprador appellara nomenadament los vaſſalls, los quals lavors vindran devant lo Senyor venedor, e el comprador, e el Senyor venedor, propoſada davant tots la venda, abſolra aquells de tota feeltat, ſagrament, e homenatge, que daqui avant no ſien tenguts a ell en res per aquell Caſtell, o feu, e manar los ha, que facan homenatge a aytal comprador, axi com a Senyor lur, qui encontinent ſingularment lo deuen fer, axi com es acoſtumat, aço mateix dira als pageſos, e als altres habitadors de aquell Caſtell, per las quals totas coſas, ſi gran ſera la Vniverſitat, tres, o quatre, o mes dels millors habitants, ſegons voluntat del Senyor venedor, façan homenatge al Senyor comprador, e puys lo venedor metra lo Senyor comprador en la Caſa del Caſtell, ſi Caſa ha, o en altra Caſa ſi caſa no ha, e dira, *jo aytal pos vos aytal en poſſeſſio de aquell Caſtell*, el Senyor comprador faças aparellar de menjar, e finit lo menjar, parteſca ſen lo venedor ſis vol.

XXI. Quant ha loc gratificatificatio en atorgar feu al fill del vaſſall mort.

VAſſall ſi morra inteſtat, e lexara dos, o tres, o mes fills de ledeſme matrimoni nats, loc es a gratificatio, car lo Senyor pora lo feu atorgar a aquell, aqui mes volra dels fills, e aquell enveſtir del feu, reebent dell homenatge, los altres frares forçats: e aço ſi ells frares contendran entre ſi, o no contendran del feu, e ſera a ell lo feu ſegur.

XXII. En qual manera ſie dada poſtat per fembra que ſucceix en feu.

SI mort lo caſtla, ol vaſſall, tantſolament romanent filla, aquella ſegons vs, e obſervança general de Cathalunya ſucceira en lo feu, axi com a fill maſcle, encara ſi inteſtat mort ſie, e ſi ſera pubilla filla, lo tudor daquella fara homanatge per ella al Senyor del feu, e dara poſtat del Caſtell, quantquequant ne ſera requeſt, e fara lo ſervey, e fermament de dret per lo feu, e ſi fara contra aquellas coſas que feeltat requiren, bauſador ſera, car aquell tudor romandra vaſſall, aytant com durara la tudoria: ſi empero aquella dona maridada ſera, lo marit daquella es tengut de coſtuma de Cathaluna fer homenatge al Senyor del feu, e es tingut donar poſtat del Caſtell, e totas coſas fer, axi com a vaſſall, ſi aquell feu reeb en exovar, ne pot rebujar, car en via de dret per Senyor es tingut, axi que, ſi al Senyor no fara homenatge, ni li dara poſtat, o fara contra aquellas coſas que feeltat requeren, bauſador ſera: e ſi del marit no ſera requeſta la poſtat, mas daquella dona, e la dona no dara poſtat, el Senyor del feu per aço lo Caſtell haura pres, ſera tengut lo Senyor lo Caſtell retre al marit: Si empero lo

feu

feu no ſera dat en dot, mas ſera de bens parafernals daquella dona, lavors la dona fara homenatge al Senyor, e no lo marit, perſi tantſolament, o per Procurador ſis volra, e dara poſtat, e fara a ell totas aquellas coſas que feeltat requeren per raho daquell feu.

XXIII. Si lo vaſſall apres que ha fet homenatge pot leixar lo feu, lo Seyor no volent.

PVys que algun vaſſall haura fet homenatge a alguñ Senyor per raho dalgun feu, e lo Senyor, reebent homenatge, e feeltat dell, atorgat haura a ell lo feu, lo fevater nos pot del Senyor partir, ne lo feu lexar ſens voluntat daquell Senyor, perque per toſtemps retenga el feu, e romanga ſon vaſſall: Axi mateix es, ſi axi com hereu pren lo feu del pare, mort lo pare, car en aqueſt cas, no pot contendre homenatge al Senyor del feu, e vulles, o no, tindra el feu axi com a vaſſall, e ſera deſtret fer homenatge al Senyor: ſi empero no pren la heretat feudal, no ſera deſtret lo feu retenir.

XXIIII. Sil vſufructuari, o proprietari, o amdos ſon tenguts fer homenatge, o ſervey.

SIL vaſſall, ol caſtla haura heretat ſon fill de la caſtlania, o del feu del Caſtell, retengut empero a ell vs defruyt en tota la vida ſua, el Senyor demanara homenatge a ell eſſer fet del dit vſufructuari, e lo fill del vſufructuari dira, ſi eſſer proprietari, e de ell deure reebre homenatge, e no del pare, com tantſolament ſe haja retengut en lo dit Caſtell vſdefruyt, e haja ſtablit aquell proprietari en aquell feu en temps del heretament, o donatio qui li feu, el pare vſufructuari temēt ſi perdre luſdefruyt, ſi el fill proprietari haura fet homenatge al Senyor, per contrari dira, ſi deure fer homenatge, e no el fill, lavors lo Senyor, pus que calcun ſe offer, pot reebre de cafcu homenatge, ço es aſaber del pare, axi com de vſufructuari, com de poſſeent, e del fill axi com de proprietari: Aço ſaul, quel vſufructuari tot temps romanga en ſon ſtament, e quel Senyor no reeba ſervey ſino del vſufructuari tantſolament, e axi no ſeran dos vaſſalls, mas hu tantſolament daquell feu, e daço faça lo Senyor carta, que no puxa a altre prejudicar: Si empero aquell caſtla, o vaſſall, en temps de heretament, o donatio, la qual a ſon fill ha feta, res nos retenc, mas de tot daquella caſtlania, o feu de tot ſon fill hereta, o a ell daqueſtas coſas plena donatio feu, e res nos retenc lo pare, aço faent, en aqueſt cas lo fill, pus que ha pres lo feu del pare, axi a ell donat del pare, es tengut fer homenatge al Senyor del Caſtell, o del feu, e ſi fer ho contendra, e lo Senyor del Caſtell, o del feu per aqueſt contraſt lo Caſtell, o feu pendra, e guerra daquen ſoſtendra, no es tengut a ell lo Senyor retre lo Caſtell, ol feu, fins que li haura fet homenatge, e li haura reſtituidas totas las deſpeſas, els dampnatges, las quals lo Senyor moſtrara ſi haver fets, o ſoſtenguts, del die que a ell contradix fer homenatge, tro al die quel fet ſera conſumat.

XXV. Quant dos caſtlans tenen la caſtlania per lo Senyor ſolament, e no lo hu per laltre.

SI en algun Caſtell ſeran dos caſtlans, e lo hu dells no tendra ſa caſtlania per altre, mas quiſcu dells la tindra cos a cos per algun tercer qui ſie lur Senyor, e la hu tantſolament daquells dos caſtlans haura tots fermaments, laltre empero non hac, e alguns dels habitadors daquell Caſtell haura feta injuria a aquell caſtla qui no ha fermaments, o al Senyor ſobira, aquells injuriants deuen, e ſon tenguts de coſtuma de Cathalunya fermar, e fer dret daquella injuria, en poder daquell a qui feta es la injuria, e no en poder daquell qui reb, e ha generalment los altres fermaments dels habitants en aquell Caſtell. Item, ſi hu de aquells dos caſtlans a laltre caſtla injuria haura feta, en poder del Senyor ſobira fermara aquell qui la injuria haura feta, e no en poder daquell, al qual la injuria feta es, encara quen reba tots fermaments de las queſtions dels habitants en aquell Caſtell.

(✠)

XXVI. *Qual vaſſall es tingut fer homenatge al ſucceſſor de ſon Senyor.*

MOrt lo Senyor del vaſſall, lo ſeu ſucceidor requirent, lo vaſſall es tingut en continent puritat de homenatge, e de feeltat fer, ne ajuda aquell vaſſall, ſi diga contra aço, que ell, o ſos anteceſſors null temps no faeren homenatge a lur Senyor mort, ne a ſos anteceſſors, e que no es contengut en la carta del atorgament del feu, que daquell feu ſe dega fer homenatge, car en fer homenatge nos ajuda lo vaſſall per las rahons de ſus ditas, pus que ferma coſa es, aquell eſſer vaſſall per raho del feu, e ferma coſa es aquell eſſer Senyor daquell feu, per lo qual demana dell eſſer fet homenatge.

XXVII. *Si ans que haja fet homenatge lo vaſſall, pot eſſer tingut de crim de bauſia.*

SI vaſſall, o caſtla, o ſucceidor de aquell, ans que haja feta puritat de homenatge, e de feeltat al Senyor del feu, o a ſon ſucceidor, haura forfet en crim de bauſia a aquell Senyor, o a ſon ſucceidor, deu eſſer jutjat bauſador, ſi aquell vaſſall, o ſon ſucceidor axi com hereu per teſtament, o ſens teſtament, o per donatio hereditaria pren lo feu del pare, o del avi ſeu, e ſab lavors aquell eſſer Senyor daquell feu, contral qual comes lo dit crim de bauſia,

XXVIII. *Quant, e en quins caſos deu eſſer renovellat homenatge, e de la pena de aquells qui nol renovellan.*

LO Senyor mort, lo vaſſall daquell deu venir dins lany e die al hereu del mort, e a ell lo homenatge renovellar, e feeltat prometre, e ſi nou fara dins lo dit temps, axi com a ingrat perda lo benifet, ſi a aquell Senyor plaura: en aquella matexa manera, el vaſſall mort, lo hereu daquell quiſqui ſera, preſa la heretat, deu devant lo Senyor del feu venir dins lo temps demuntdit, apres la fi del Senyor mort, e demanar inueſtitura del feu, aparellat fer homenatge, e feeltat profirent, perço que com la heretat feudal pres, ſtret es al Senyor per dret de homenatge: e ſi ho menyſprea-ra, perda lo benifet, ſi al Senyor plaura. ſi empero en algun daqueſts dos caſos no plaura al Senyor, quel vaſſall, o ſon hereu perda lo benifet, pora lo Senyor demanar contra dell, que aquell conega ſon Senyor, complint las coſas demuntditas, perque de la contumelia per la qual deu eſſer punit, forçat lo Senyor no conſegueſca immunitat, e aço es lo vs, e obſervança, o coſtuma de Cathalunya, car hereu, preſa la heretat, vſa aquella mateixa perſona ab lo deffunct, del qual es hereu.

XXIX. *De la pena del vaſſall, qui contradiu fer lo ſervey al Senyor a qui es tingut.*

SI el caſtla, ol vaſſall injuſtament contradira a ſon Senyor fer ſervey, lo qual es tingut a ell fer ſegons poder, o ſegons covinença, e lo ſenyor per aço haura emparat lo feu, lavors en aytal cas, no es tengut lo Senyor retre lo feu, tro quel ſervey perdut ſie en doble eſmenat, e que daquiavant no ſie a ell contradit, e aço ſie ben aſſegurat; e lavors en aqueſt cas lo Senyor fara los fruyts ſeus, los quals daquen rebuts haura, aytant longament com tendra aquell Senyor lo feu emparat, tro del vaſſall ſera aſſegurat de ſon dret.

XXX. *De molta manera de homenatge.*

DOble es homenatge, ço es aſaber, homenatge ſoliu, e no ſoliu, homenatge ſoliu es, quaix portant leyaltat, e feeltat, car hom ſoliu contra tots porta feeltat a ſon Senyor, e en axi, en homenatge ſoliu negu no es exceptat com ſe fa, quant a las paraulas, mas quant a dret enteniment, aquell qui general juridictio ha, es entes exceptat, car contra aquell no es tengut ſon Senyor ajudar, pus que evidentment apareix, que negu pot fer homenatge ſoliu a dos, car aytal ſimple feeltat, en la qual negu no es entes exceptat, part general juridictio havent, no pot algu fer a dos: es entes empero homenatge no ſoliu, com alcun es exceptat faent homenatge, com ſi diu axi, *fas à tu homenatge, exceptada feeltat, la qual deig al Senyor meu ſoliu*, o axi, *faſte homenatge*,

natge, aço exceptat, que puxa a mi altre Senyor ſtablir, contral qual no vull eſſer tengut a tu ajudar, e ſien exceptа alguna perſona, que es lo mateix, axi com ſi diu axi, *fas te homenatge, aço exceptat, que contra aytal Noble not vull ajudar*, aqueſt, axi faent aqueſt homenatge, es hom no ſoliu, car no es tengut portar feeltat contra tots, car han exceptat alguns, contra los quals feeltat, o ajuda donar no es tengut.

XXXI. Quant pot lo hom ſoliu fer homenatge a altre Senyor.

HOM ſoliu dalcun Noble no deu, ne pot, contradient lo Senyor, o encara no requeſt, fer homenatge al enemic de ſon Senyor, jatſie que en lo homenatge no ſoliu toſtemps ſie exceptada feeltat, la qual a ſon Senyor deu: Si empero aquí fa homenatge no ſoliu, no es enemic de ſon Senyor, lavors lo Senyor no requeſt, e no vedant, pot aquell hom ſoliu fer homenatge a aquell: en lo qual encara cas la prohibitio feta encara de ſon Senyor ſens raho, no es daquell hom ſoliu ſervadora.

XXXII. Com ſe deu haver lo hom no ſoliu de dos Senyors, quant guerra es entre ells.

SI algun es hom no ſoliu de dos per diverſos feus, e ſeſdevenga, que aquells dos Senyors entre ſi guerra hajan, vn contra altre, e caſcun de aquells requer lo dit hom, que ajut aquell contra laltre, aquell hom ajudar es tengut a aquell, aqui primerament feu homenatge, car primer aquell es en feeltat, la qual es tengut de ſervar, e es entes exceptat en lo ſegon, e axi de coſtuma no es tengut ajudar aquell, aqui ſegonament feu homenatge, ſino de benignitat, e per alguna egualtat axi ſera a fer, ço es aſaber, que a aquell, aqui primerament feu homenatge, ajut perſonalment, a aquell empero, aqui ſegonament feu homenatge, ajut per ſubſtitut, car aytals obras bes poden cumplir per ſubſtitut: E faent aço obſerva feeltat, la qual promes al primer Senyor, ſots aytal forma que li ajudara, e ningun altre no ajudara contra dell, exceptat lo Senyor ſoliu, car no es viſt de donar ajuda contral primer Senyor, jatſie, que al ſegon do ajuda per ſubſtitut, car no fa aço per cor de noure al primer Senyor, mas per raho de mirar per ſi, que no perda lo feu a ell donat del ſegon Senyor: E ſi ſera dubte, aqui primerament es tengut donar ajuda perſonalment per dret de homenatge, axi car homenatge, comença dels anteceſſors en temps paſſat, e no apareix deça, ne della carta, e axi no apareix, qual de aquells dos Senyors ſie primer per dret de homenatge, de egualtat pot aquis vol de la perſona ſua gratificar, que aquell perſonalmēt ajut, al altre empero deura per ſubſtitut ſervir, car no fa aço per cor de noure, axi cō damunt prop es dit.

XXXIII. En qual manera lo hom franc ſe pot conſtituir home daltre, e fer li homenatge, e quinas coſas entrevenen en homenatge, e de hon es eſtat introduit.

JAtſie que de dret Roma hom franc no puxa aſſi fer ſervent dalgu per alcuna ſimple covinença, ne encara per confeſſio feta en dret, pot empero per pacte algun la ſua condicio gravar, car per covinença, entrevenint ſcriptura, pot alcun hom franc a ſi ſtablir aſcriptici, e axi alcun hom franc per covinença, ço es aſaber per ſtipulatio, pot ſi ſtablir hom dalcun Noble, e pot a ell fer homenatge: E com ſobre aço, ço es aſaber, que alcun franc hom ſtableſca a ſi hom dalcun Noble, es concebuda ſtipulatio, entreve de coſtuma General de Cathalunya beſar en aqueſta manera, es aſaber, lo Senyor te lavors entre las mans ſuas las mans daquell que fa homenatge, e aquell agenollons fa homenatge per ſtipulatio, prometent a aquell Senyor entre las mans ſuas lealtat, e aquell Senyor, en ſenyal que per lo ſemblant a ell fael ſera, aquell beſa, car aquella mateixa feeltat lo Senyor deu al vaſſall ſeu, que lo vaſſall al Senyor ſeu: Sera tengut empero lo Senyor aquell ajudar, e guardar dels inimics, o per poder ſeu en ſon dret deu aquell deffendre, e jatſie que aquell homenatge introduit no ſie de dret de Roma, e civil ſcrit, introduit es tantſolament per vs lonc de Cathalunya, que ley reſembla, e perço per ley es ajudat, e es deffes, car covinenças legudas guardadoras ſon.

XXXIIII. Ho-

XXXIIII. Homenatge ſis pot preſcriure, e en quinas maneras ſe adquira.

HOmenatge pot eſſer preſcrit, ſi per trenta anys alcun Noble reb ſerveis dalgũ, los quals ſerveis homens ſolius, o colons donan, lavors preſcriu aquell Noble en aquell homenatge, car axi cõ la conditio del colon es preſcrita per trenta anys, axi homenatge pot eſſer preſcrit per trenta anys: ſi empero algu per deu, o per vint anys dona ſervey a alcũ Noble, axi cõ ſon hõ ſoliu, el dit hom, qui per tant tẽps los ſerveis ha donats, denega ſi ſoliu daquell Noble eſſer, lavors pora aquell Noble dir, raho eſſer entrevẽguda, axi dient. *Iove tu es mon hõ, e per ſtipulatio me prometiſt fer ſerveys, los quals homens ſolius fer deven a lurs Senyors, car no es ſemblãt de veritat, q̃ pertant de temps donaſſes ſerveys a mi, ſi doncs raho de homenatge noy entrevengues*, e axi per diſcurs de tẽps es induida preſũptio de raho: guardar empero deu aqueſt noble qui aqueſtas coſas diu, que no faça contra ſagrament de calumnia, mas aqueſta coſa es diligentment attenedora, q̃ per ſpay de deu, o de vint anys, o encara de trenta, o de quaranta anys, no pot eſſer preſcrit franc hom, car aytal preſcriptio no ha loc contra franc hom, ſino precedent titol, axi cõ demunt propdit es. Per las quals coſas aſſats apar, q̃ per duas maneras ſe guanya homenatge, ço es aſaber, per promeſa, o per preſcriptio de molt de tẽps, de trenta, o de quarãta anys, e aço es veritat, ſi en aquell temps rebia dell ſerveys, axi com del hõ feu, car ſi ho rebia axi cõ damic feu, no es preſcrit. Per promiſſio encara es preſcrit, entrevenint ſcriptura, o ſtipulatio, ni de coſtuma ſe te compte, ſi en la promeſa faedora raho entrevenga, o no, car jatſie que raho noy entrevenga, val empero ab acabamẽt la promeſa, entrevenint ſtipulatio, raho a vegadas entreve, quãt ſe diu en la promeſa, *perço ſtableſcme ton hõ, car tu doniſt a mi aytal feu, quẽ defenas en mõ dret de aytals meus adverſaris, o en eſmena de injuria, la qual dius jo a tu haver feta.*

XXXV. Si lo fill dalcun hom propri es hom del Senyor de ſon pare, o no.

ENtes de homenatge, ſi pot eſſer ſtablit, e en qual manera ſie ſtablit, ſa veure, ſi lo fill de algun home ſie hom, o no daquell Senyor de qui ſon pare era hõ: circa de la qual coſa fa diſtinguir, car com hom alcun fa homenatge a algu altre, o ſimplement, neguna raho entrevenit fa homenatge, y en aqueſt cas lo fill de alquel qui axi ſimplement fa lo homenatge no es hom de aquell Senyor al qual axi es fet homenatge: o fa homenatge per raho entrevenint, y en aqueſt cas fa diſtinguir, car o fa homenatge per eſmena dalcũ excés, cõ es, per haver ocis lo pare daquell a qui ha fet homenatge, e per pau haver, aquell fa a ell homenatge, y en aqueſt cas, null tẽps lo fill daquell qui per aqueſta raho fa homenatge, es hõ daquell al qual aqueſt homenatge fet es: e aço es provable coſtuma, car fill no deu portar la iniquitat del pare, e aço es veritat, ſi en eſmena fa ſimplement homenatge, no ſotſmetent ſos bẽs per raho del feu a aquell aqui axi fa homenatge: en altra manera empero es, ſi en aqueſt cas aquell al qual homenatge fa, ſos bẽs ſotſmet, reebẽt aquells dell en feu, car lavors es viſt aquells bens haver liurats aquell al qual homenatge fa, y en aquell ſenyoria haver tranſportat, e altra vegada dell en feu haver rebut; e en aqueſt cas ſi los fills de aquell qui aqueſt homenatge ha fet, abſtenirſe volen dels bẽs del pare, no pot lo Senyor aquell al qual axi es fet homenatge, fills daquell en homens ſeus apropriar: ſi empero volen aquells fills haver los bẽs del pare, e regonegan aquells, plana coſa es, que ſon ſos homẽs, car los bẽs paſſan ab ſon carrec: e ſi volẽ aquells fills haver bens, faran al dit Senyor homenatge, regonexent lo carrec quel pare lur ſoſtenia: o feu homenatge ſtablint ſi hom ſoliu daquell al qual feu homenatge, car aquell ha donat en feu alcuna coſa, e que aquell deja deffẽdre, e mantenir, hõ car en aqueſt cas lo pare principalment es obligat que li proveeſca, ço es quel deffena, ol mantenga aquell al qual axi feu homenatge, axi es preſumptio voler axi proveir a ſos fills, axi com a ell: e axi en aqueſt cas cert es, que las perſonas dels fills sõ ſtrets per dret de homenatge: e aço encara ſis volẽ abſtenir de la coſa, la qual ha donada aquell Senyor a lur pare en feu, car principalmẽt no li ha fet homenatge per aquella coſa que li ha donada, mas peraço principalment, q̃ aquell deffena, e mantenga: car axi com ſtipulant, e pactant

pot

pot proveir a ſos fills, axi encara ſtablint ſi hom a algun magnat, que daquell axi ell, com ſos fills ſien deffeſos, pora als fills proveir, e axi els fills dalcun hom en aqueſt cas ſeran ſtrets per dret de homenatge: e axi en aqueſt cas lo fill de alcun ſera hom daquell, al qual lo pare feu homenatge: axi es ſervat en França com dit es, e en moltas altras parts, mas en Cathalunya no, car en diverſas maneras es ſervat en Cathalunya, car com algu ſe ſtableix hom ſoliu, homenatge faent a algun magnat, el Senyor li dona en feu algun feu, o ſemblant, o es Cavaller, o pages aquell qui fa lo homenatge, ſi es Cavaller, en negun cas los fills daquell Cavaller ſon homens del dit magnat, ne ſon tenguts a ell fer homenatge, ſino com lo fill, ols fills preſa han la heretat del pare, o en vida, o apres mort del pare, e axi ſe ſerva en Cathalunya: ſi empero es pages, es ſervat en diverſas maneras en Cathalunya, car en vna part de Cathalunya que es dita veya Cathalunya, axi com tot lo Bisbat de Gerona, e quaix la mija part del Bisbat de Barcelona, qui es deſa del Riu de Lobregat vers ſolixēt, e la major partida del Bisbat de Vic, homens ſolius qui no ſon Cavallers, ſon axi ſtrets a lurs Senyors, que lurs fills ſon homens de lurs Senyors, axi que no poden fer matrimonis. ne dels maſos partir, e ſi ho fan convenient es ques reeman, e ſi fan matrimonis, los Senyors daquells pageſos han quaſi part del loiſme del ſponſalici: empero ſi los fills daquells pageſos, o encara aquells pageſos ſe partiran ſens voluntat dels Senyors de ſos Locs, e puys habitaran en Vilas del Princep, o de Eſgleyas, o dels Nobles de Cathalunya, e dins vn any e vn die no ſera a ells de lur Senyor contradit, o no ſeran requeſts ques reeman de lurs Senyors, paſſat aquell any, e vn die, ſegurs, e francs poden de antiga, e aprovada coſtuma de Cathalunya romanir, ne los Cavallers, o encara Eſgleyas poden aquells demanar. En aquella empero part de Cathalunya, que es dalla lo dit riu de Lobregat vers la part occidental, que totſtēps ſe acoſtuma de appellar del tēps del Senyor en Ramon Berenguer Compte de Barcelona a ença nova Cathalunya, ne fills de Cavallers, nels fills dels pageſos ſon homens daquells magnats, los pares dels quals ſon homens, ſino axi cō dit es, preſa la heretat feudal, ans poden tots los ſolius pageſos anarſen quant ſe volran, e lurs fills, lexadas las heretats, aço empero, ço es dexar lo feu, no poden los Cavallers, nels fills dels Cavallers feudataris, pus que hauran preſa la heretat feudal, car ſempre romanen homens de lurs Senyors, e ſon deſtrets, axi com dit es, homenatge fer.

XXXVI. Si algun pot eſſer hom ſoliu de dos Senyors, e ſi fembra pot eſſer vaſſalla ſolia, e en qual manera fara homenatge per feu al Senyor.

NEgu pot eſſer hom ſoliu de dos Senyors de coſtuma de Cathalunya, ne encara de dret, car axi com dos homens no podē eſſer Senyors de vna mateixa coſa per lo tot, en axi no poden haver drets domenatge ſoliu en vn mateix hom, car jatſie de coſtuma de Cathalunya, mort lo vaſſall ſoliu dalcun Noble, axi com ara del Vezcomte de Cardona, la filla de aquell mort ſucceeſca en lo feu ſoliu, lo qual aquell pare mort de la dita fembra tenia per lo dit Vezcomte, per lo qual feu aquell mort ere hom foliu del dit Vezcōte, aquella filla ſera vaſſalla del dit Vezcomte, e ſis eſdevendra la dita fembra matrimoni fer ab algun Cavaller, hom ſoliu de altre hom Noble, ço es a ſaber del Comte de Vrgell, e aquella fembra dona al dit Cavaller hom ſoliu daquell Comte aquell feu ſoliu, la qual coſa pot fer aquella fembra, per raho neceſſaria del exovar, ſegons coſtuma damuntdita, no pora empero aquell Cavaller marit della ſtablir ſe hom ſoliu de aquell Vezcomte de Cardona, com ſie hom ſoliu del dit Comte de Vrgell: mas aquella fembra qui ſucceeix en lo feu, ſegons la dita coſtuma, romanra vaſſalla ſolia del Senyor demuntdit, e faent homenatge, fara ſagrament de feeltat a ſon Senyor Vezcomte de Cardona, per lo qual lo dit feu te, pus que coſtuma de Cathalunya approva, que filla pot en feu ſucceir. Mas beſament per interpoſada perſona dara al Senyor, aytant ben per entrepoſada perſona axi com a vaſſall ſervira al Senyor, car com feminil Offici no ſie vſar armas, aquella fembra en loc de ſi trametra a ſon Senyor vn hom armat, o mes, ſi el feu, o la

convinença feudal aço requerra, aqueſta empero obra be pora per altre acabar, ſi empero lo dit Marit della no es Hom Soliu del dit Comte de Vrgell, ne encara dalcu altre, ell ſera tengut totas coſas complir al Senyor del Feu, puys que ha reebut en dot aquella coſa Feudal: ſi empero no ho haura rebut en exovar, e aquella coſa Feudal es coſa parafernal, no es tengut lo Marit daquella ſis vol, mas la Muller daquell nes tenguda, axi com damunt es dit.

XXXVII. *Si lo Vaſſall es tengut ſeguir ſon Senyor a las parts lunys.*

SI alcun Senyor vol anar a parts fort lunyadas de Sarrahins, a combatre aquells, pot manar a ſos Vaſſalls quel ſeguеſcan, ſi aquell Senyor es tal, que haja poder de combatre contra Sarrahins, e encara quels predeceſſors ſeus hajan combatut, e acoſtumat combatre contra Sarrahins, axi com Rey de Arago, Rey de França, Rey de Caſtella, e alcuns altres Princeps, hon aytal Senyor pot manar a ſos Vaſſalls, encara a altres Homens ſeus Naturals vtils en fet darmas, que ab ell vajan a las parts de Sarrahins. Aquell empero Rey es tengut als dits Vaſſalls a las deſpeſas totas, ſils Feus que per ell tenen ſon pocs, o partida de las deſpeſas reſtituir, lo qual tot ſera lexat termenador, a arbitre de bon Baro, qui conſidera la granea dels Feus, e granea, e longuea del cami: ſiempero lo Senyor daquell no ſie Senyor qui haja poder de combatre contra Sarrahins, ne haja a coſtumat ell, ne ſos anteceſſors combatre, ne anar contra Sarrahins, no ſon tenguts los Vaſſalls, ne encara alguns Homens ſens aquell ſeguir a aquellas parts fort lunyadas, jat ſie quel Senyor aquell puxa a ells aqueſt ſervey manar, contra ſos enemics, contra los quals Guerra hajes.

XXXVIII. *Quals Homens del Vaſſall ſien dits Homens del Princep, e quals no, e en quinas coſas ſon tenguts al Princep, aqueſts, e aquells.*

BArons, axi com ſon Comtes, Vezcomtes, Vaſueſſors, e comſenblants, e encara altres Cavallers ſimples; qui ſon Vaſſalls del Princep de aqueſta Terra, han Homens alcuns ſots ſi, per raho dels Feus, que tenen per lo Princep de aqueſta Terra, e aquells aytals ſon Homens de aquell Princep, axi per dret de feeltat, com per dret de General Juriſdictio, que aquell Princep ha en ſon Regne: e aquells Barons Vaſſalls null temps no poden haver aquells Homens contra aquell Princep, mas aqueſt Senyor Princep pot haver aquells aytals Homens contra aqueſts Barons Vaſſalls: han encara aqueſts Barons Vaſſalls altres Homens, per raho de alous de aquells Vaſſalls, e aqueſts Homens aytals no ſon Homens del Princep, car no ſon en ſon poder, en axi que de dret de feeltat, o de Homenatge ſien a ell ſtrets: empero ſon dits eſſer en poder daquell Princep, per raho de General Juriſdictio, la qual ha en ſon Regne, car en tots los Homens de aquell Regne ha Imperi: totas empero las coſas que ſon en lo Regne, ſon del Rey, quant a juriſdictio, hon ſi alcun Baro en Terra de Princep ſe leva contra aquell Princep, e aqueſt Baro mana a ſos Homens en virtut de Sagrament que dells ha reebut, que ajuden a ell contra lo Princep, no ſon tenguts aquell ajudar, com axi faent greument erra aquell Baro, car crim de Leſa Majeſtat comet, hon com axi greument aquell Baro erra, los Homens daquell, los quals encara ha per raho de ſon alou, no ſon tenguts aquell ajudar, ne el manament del Senyor aquells excuſa, molt menys ſon tenguts dones ajudar los Homens que ha per rabo dels Feus, que per aquell Princep te, car en las greus coſas, ne aqueſts, ne aquells deuen al Senyor obeir, car lo vincle del Sagrament a aço nols liga, car de lejas coſas nulla es la obligatio: e aqueſtas coſas ſon veras, quant alguna coſa no precedent, e ſens fadiga de dret algun Baro ſe leva contra ſon Senyor: ſi empero aqueſt Princep injuſtament donava dan al Baro Vaſſall ſeu, tollent li los Feus, o Alous, ſens fadiga de dret, lavors lo Baro, fadiga de dret primerament trobada en aquell Senyor ſeu, pot manar a ſos Homens del Alou, que li ajuden contral Princep aquell, ſi ſobre aço, levantſe contra aquell, volra ſi deffendre: e aquells Homens ſeus del Alou ſon tenguts aquell Senyor Vaſſall del Princep ajudar, axi com es coſtuma de Cathalunya.

XXXIX. *En quinas coſas ſon tenguts al Princep los Homens, los quals han los Barons axi de alous lurs, com encara altres Naturals lurs, o de ells.*

SI algun Baro del Rey de Arago, axi com Comte de Empuries, o algun altre Baro de aquell Rey ha Guerra contra algun vehi ſeu, qui no ſie de la Terra del dit Rey, ço es a ſaber contra Naymaric de Narbona, lo Rey empero de Arago, e Comte de Barcelona ha Guerra contra lo Rey de Caſtella, o Sarrahins volents occupar, o tolre, lo Regne de Valentia, o alguna altra Terra ſua, el dit Comte de Empuries mana a ſos Homens, que ajuden aquell contral dit Aymaric de Narbona, lo Rey empero demunt dit mana a aquells Homens del dit Comte, que ajuden a ell contra lo dit Rey de Caſtella, volent ſubjugar la ſua Terra, o contra Sarrahins, volents aço mateix fer, e alguns de aqueſts Homens ſon Homens de alou del Comte demunt dit, e alguns empero de Feu, lo qual per lo dit Rey de Arago te aquell Comte, tots aqueſts Homens, axi dalou, com de Feu, com encara Homens Naturals del dit Comte ſon tenguts en aytal cas al Rey de Arago obeir, e no al dit Comte, com los Homens daquell appellats per publica vtilitat a major cadira, excuſatio han a menor cadira, car publica vtilitat es prefferida a la privada, e axi ſon tenguts los dits Homens obeir en aytal cas al Rey, e no al Comte, car lo Rey appella aquells, perquel Regne no ſie ſubjugat, o no perda aytal Terra, e axi appella aquells per be de la ſua Terra, e per be public del Regne, e axi mana als dits Homens per raho de la Terra, ço es a ſaber de ſon Regne, del qual Adminiſtratio porta: e axi aqueſts ſon tenguts, combatents per la Terra, obeir al manament del Rey, e en aytant ſon a aço obligats, que encara deffenent la Terra, legut es contra pare venir, e aquell ociure en aqueſt cas, ſi lo Pare vendra contral Rey: e en aqueſt cas, ço es a ſaber per la Terra combatent, legut ſera als dits Homens venir contra lo manament del Comte Senyor de aquells, majorment, car aquell Rey fa manament per raho de publica vtilitat, e publica vtilitat es prefferida a la privada: e jat ſie los dits Homens per doble dret lo Comte de Empuries alligats tinga ço es a ſaber de juriſdictio, lo qual ha en aquells, e per dret de Homenatge, empero no contraſta aço, que per doble dret es degut al Comte, car vna efficas raho be pot vencer dues rahons mens efficaces, empero nos pot negar, que los dits Homens no ſien mes tenguts obeir al manament del Comte de Empuries, que del Rey, ſi lo Rey los appellas per raho dalgun negoci, que no tocas publica vtilitat, ne contraſtaria encara, que appellats ſon a major cadira, ne encara quel Rey major ſie ſimplament quel Comte, car no es viſt eſſer major, per ſguardament dels dits Homens, ans lo Comte es major per ſguardament de aquells, car aquell Rey no ha los dits Homens obligats, ſino per vn dret, ço es a ſaber per dret de General juriſdictio, lo Comte empero ha aquells per doble dret alligats, ſegons la juriſdictio que ha en ells, e per dret de Homenatge axi com dit es.

XXXX. *Quel Senyor ſuperior no puxa comprar Feu, o Caſtlania inferior, quiſten per ſon Vaſſall en aquell Caſtell.*

SI en alcun Caſtell ſeran apres lo Senyor Sobira dos Caſtlans, hu apres altre, el primer Caſtla tendra lo Caſtell per lo Senyor Sobira, faent a ell Homenatge, el ſegon Caſtla ſera, qui ho tendra per lo dit Caſtla primer, faent a ell Homenatge per aquella Caſtlania, o Feu, e aqueſt juſa Caſtla volra vendre al Senyor Sobira la dita Caſtlania, la qual per lo primer dit Caſtla te, no pot aquell Senyor Sobira de dret, vs, e obſervança, e Coſtuma de Cathalunya comprar aquella juſana Caſtlania, car ſi ho fehia, ſeguiries daquen hun circuit, de dret, e obſervança de Cathalunya reprovat, car lo dit primer Caſtla es tengut al dit Senyor Subira fer Homenatge per aquell Caſtell, o Feu, e aquell Senyor Sobira es tengut fer Homenatge per aquell Caſtell, o Feu al dit primer Caſtla ſon Vaſſall, e axi aquell Senyor Sobira ſeria Feudatari, o Vaſſall de ſon fevater, o Vaſſall en aquell mateix Caſtell, o Feu, e axi ell mateix ſeria millor de ſi mateix, la qual coſa ſeria no covinent, car ſi Vaſſall faes Homenatge a aquell Senyor Sobira, aquell Senyor Sobira ſeria millor de ſon Vaſſall, mas ſi aquell Senyor Sobira faria a ſon Vaſſall Homenatge per raho de la dita compra

del

del Feu, o de la Caſtlania juſana, aquell Vaſſall ſeria millor quel Senyor Sobira, la qual coſa es no covinent, e perço lo Senyor Sobira no pot, ne deu comprar aytal Feu, o Caſtlania juſana: ſi empero aquell ſegon Vaſſall volra vendre lo Feu, lo qual te per lo primer Vaſſall, al Senyor Sobira per Alou franc, pora aço fer aquell primer Vaſſall per lo qual te aquell venedor aquell Feu, atorgant, e fermant, que per Alou ſie venut, axi com Feu lo Rey en Pere Pare del Rey en Jacme, qui tenia per la Seu de Barcelona las Leudas de la Ciutat de Barcelona en Feu, e per aquell Rey en Pere tenia las matexas Leudas en Feu en. G. de Mediona, lo qual. G. vene per Alou franc a Berenguer Bisbe de Barcelona Senyor Sobira de aquellas Leudas, la qual venda feta per franc Alou al Senyor ſobira, lo Rey en Pere per lo qual dit. G. las tenia, confirma ab publica carta.

XXXXI. *Si parent de part del Vaſſall mort ſens Fills preſa la heretat feudal, por eſſer fet Home del Senyor del Feu, e dins quant temps deu venir devant lo Senyor del Feu ell, o altre del Vaſſall mort.*

SI algu Vaſſall no havent Fills, ſino havent agnats, morra inteſtat, e aquell agnat ſucceira a aquell Vaſſall ſens teſtament, aquell agnat, puys que la heretat del dit Vaſſall axi mort ha preſa, fet es Hom del Senyor del dit Vaſſall, e es tengut a ell renovellar lo Homenatge, e fer feeltat, car axi com a tots los Creedors del dit Deffunct es tengut, perço que la heretat ha preſa, axi es tengut al Senyor del Feu per dret de Homenatge, perço que la heretat ha preſa, e repreſenta la mateixa perſona del Deffunct: e aqueſt agnat vinga al Senyor del Feu, per lo qual lo Feu ſe diu tenir, e diga: *Senyor jo ſon hereu daytal Vaſſall voſtre Deffunct, qui vn Feu tenia per vos, e ara eſdevengut a mi, e vull a vos fer Homenatge, e feeltat renovar*, cert ſi lo Senyor reeb aquell en Hom, el Feu li haura donat, ſi puys ſe eſdeve, que vinga altre quis diga pus proiſme, y en veritat es pus proiſme, y tal que puxa ſucceir en lo Feu, la receptio la qual Feu lo Senyor del primer no prejudica al vinent apres, car ſots conditio es viſt aquell Senyor aquell Hom haver reebut, el dret del Feu haver jutjat, o del Feu aquell haver inveſtit, ſi pertany a ell, o pertanyer devia a aquell dit Feu. Si empero aquell agnat, o encara pus proiſme del Vaſſall Deffunct, ab teſtament, o ſens teſtament, no vindra dins congruo temps devant lo Senyor del Feu, a renovar lo Homenatge, e la feeltat, es a ſaber, dins vn Any, e vn die, mas apres aquell temps vendra, ſi al Senyor plaura perda lo Feu, ſi empero no plaura al Senyor que perda lo Feu, nol perdra, ans demanara contra aquell hereu, que conega aquell Senyor, puſque vltra lany el dia tenc lo Feu: e aqueſta es la Coſtuma General de Cathalunya, ço es a ſaber, que quiſqui ſera hereu del Vaſſall Deffunct, o ab teſtament, o ſens teſtament, deu aquell hereu venir devãt lo Senyor del Feu, dins lo Any, el die, aparellat renovar, o fer Homenatge, e feeltat al Senyor del Feu, e ſi nou fara, perda lo Feu, ſi al Senyor plaura, axi cõ demunt dit es: ſi empero lo dit hereu dira, que dexa lo Feu al Senyor, axi que per renuntiatio, o per defertio del Feu vulla ſquivar, que al Senyor del Feu no faça Homenatge, de dret, e de Coſtuma rahonable no pot per aytal defertio deſliurarſe, car aquella matexa perſona reputa del Deffunct, pus que la heretat feudal ha preſa, e aquella pertant de temps ha tenguda, car axi com lo Deffunct Vaſſall no podia en vida ſi deſliurar del Homenatge, lexant lo Feu ſens voluntat del Senyor, axi lo hereu qualque ſera, no pora lexant lo Feu liberarſe del Homenatge, perque nol faça al Senyor del Feu, pus que ha preſa la heretat del mort Vaſſall del Senyor daquell Feu, e aquella ha tenguda per lo temps demunt tatxat, car aquell hereu es tengut renovar feeltat, faent Homenatge al Senyor del Feu per la perſona del Deffunct, lo qual feeltat promes a aquell Senyor per raho daq̃ll Feu, cõ aquella matexa perſona ſie feta ab lo Deffunct: e jat ſie que ſie dit axi com demunt, que es tengut renovar feeltat al Senyor, no empero es promeſa denovella feeltat, mas alcuna renovatio dantic Homenatge.

XXXXII. *En qual manera fellonia comença al Senyor per lo Vaſſall puxa noure al Fill del Vaſſall, o no, quel Fill no ſucceſca en lo Feu.*

FEllonia al Senyor del Feu comença per lo Vaſſall pot noure al Fill del Vaſſall, o no pot, car ſi lo Feu comença per lo Pare de aquell Vaſſall cometent fellonia, es a ſaber, car a aquell Vaſſall la coſa Feudal fo donada novellament, o ell compra aquella coſa Feudal, e

axi en ell començà aquell Feu, en aytal cas, la ſua fellonia noura al Fill, car en aytal Feu no pora ſucceir lo Fill ſino per la perſona de ſon Pare, Hom, axi com per la fellonia la qual comet lo Pare Vaſſall contra ſon Senyor, es foragitat del Feu, axi ſon Fill ſera foragitat: ſi empero lo Feu no començà del Para del Fill, mas del Avi daquell Fill del Vaſſall comença eſſer Feu, lavors, ſi Lavi vivint, lo dit Fill del Vaſſall errant no ſera concebut, en aqueſt cas la fellonia del dit Vaſſall noura al Fill, car per la perſona del Avi nos pot apropiar en aqueſt cas ninguna coſa, com entre aquell Fill e ſon Avi no ſien eſtats neguns drets de conſanguinitat: ſi empero lo Avi vivent, lo dit Fill ſo concebut, e pus lo Vaſſall Pare del dit Fill comes fellonia contral Senyor del Feu, viuent Lavi, lavors no noura al Fill daquell Vaſſall la fellonia la qual comes aquell Vaſſall, car per la perſona del Pare cometent la fellonia no vol lo Fill eſſer rebut al Feu, mas per la perſona del Avi, hon en aqueſt cas, axi ſera com ſi lo errant no fos en lo mig. Si empero lo Avi mort, lo dit Vaſſall ha comeſa fellonia a ſon Senyor, en aqueſt cas, la fellonia daquell nou al Fill daquell Vaſſall errant, car en temps de la mort del Avi del dit Fill, lo Vaſſall Pare daquell Fill era pus prohiſme, e capaz, hon aquell Vaſſall ſucceeix en lo Feu, lo Fill foragitat, com ſie pus prohiſme en grau: e aço es veritat, ſi lo dit Vaſſall Pare del dit Fill ha preſa la Heretat de ſon Pare Avi del dit Fill Vaſſall, en altra manera, ſi lo Vaſſall cometent la fellonia, Pare del dit Fill, rebuja la Heretat, o no la ha preſa, lavors poria lo Fill demunt dit ſucceis al Avi, e per la perſona del Avi haver lo Feu, no obſtant la fellonia comeſa per ſon Pare: mas per perſona del Pare cometent fellonia no pot aquell Fill ſucceir en lo Feu, com aquell errant ſie foragitador.

XXXXIII. *Quins, e quants ſon los drets quel Senyor ha en ſon home.*

SI alcun ha Hom, Vaſſall Soliu, aquell Senyor Soliu aſi ſapropia juriſdictio per raho del Homenatge en aquell ſeu HomeSoliu, car perço com aquell Vaſſall es Hom Soliu dalcun Senyor, perço es ſotſmes a la juriſdictio daquell Senyor Soliu, e aquell Senyor Soliu es Jutge de aquell, e tots los bens daquell Soliu Vaſſall los quals no ha de altre en Feu, ſon a aquell Senyor Soliu ſots meſſos per raho de juriſdictio, jat ſie que aquells bens no tenga daquell Senyor Soliu per raho del Feu, car pus que la ſua perſona ſotſmes principalment al ſeu Senyor Soliu, par que tots los ſeus bens ſie viſt haver ſotſmeſos: no es empero a entendre, que per aço aquell Senyor haja en aquell ſeu Hom Soliu mixt omer imperi, axi com lo Princep de la Terra, jat ſie que haja en ell juriſdictio, e en las ſuas coſas, axi com dit es. Si empero lo Senyor aquell no es Soliu Senyor daquell Vaſſall, ne lo Vaſſall es daquell Soliu Hom, enaytal cas lo Senyor en ſon Hom no Soliu no ha juriſdictio, ſino aytant com ſe eſten lo Feu que per aquell Senyor te, car aqueſta es la differentia entre Hom Soliu, e Hom no Soliu, car Hom Soliu principalment ſe eſtreny per raho de la ſua perſona, jat ſie que alguna coſa que es appellada Feu Soliu, per raho de remuneratio entrevenga, hon axi principalment en ſotſmetent la ſua perſona per raho del Feu Soliu, tots los bens ſotſmete a ſon Senyor, no dic per raho del Feu Soliu, jat ſie que aço pogues fer mas per raho de juriſdictio, mas Hom no Soliu no obliga la ſua perſona per raho del Feu no Soliu, hon per ſola contemplatio del Feu no Soliu, ſotsmes la ſua perſona tantſolament: e axi es fet ſotſmes a la juriſdictio del Senyor no Soliu ſolament per raho daquell Feu, en quant ſe eſten, axi que aytant qnant ſobre aço fa lo General en totas coſas, tant faça lo ſpecial en ſon cas. Item no pot lo Vaſſall moure actio famoſa contral Senyor, ne aquell appellar en dret ſens venia. Item accuſar no pot ſon Senyor, ſi doncs no proſeguia injuria de ſi, o dels ſeus. Item deu lo Senyor ajudar contra ſos enemics, e aço es ver, que ſon Senyor es tengut ajudar contra tots, excepradas algunas perſonas, ço es a ſabet Pare contra Fill, Net contra Avi, e axi per lo contrari, car lo Senyor no pot manar a ſon Hom, que contra aytals perſonas aquell ajut, car aqueſtas coſas ſe farian contra bonas coſtumas. Item lo Vaſſall deu la vida del Senyor prefferir a la ſua vida propria, car ſi lo Senyor deu fer batalla ab altre, perque algu vol provar per batalla contra aquell Senyor que havia comes crim de Leſa Majeſtat, o altra coſa, certament lo dit Senyor pot manar al Hom, e al Vaſſall ſeu, que per ell ſe ſotſmeta a batalla,

com

com ſon Hom dega la vida de ſon Senyor prefferir a la ſua vida. Item lo Hom, ol Vaſſall deu donar a ſon Senyor freyturant aliments, car en altra manera ſi nou fehia, en aytal cas fos viſt aquell voler matar. Item no pot lo Vaſſall vendre lo Feu, lo Senyor no requeſt,requeſt empero lo Senyor, ſil Senyor no volra comprar lo Feu, pora lo Vaſſall a altra vendre de ſa conditio, o de millor conditio, car ſi el Vaſſall venedor es Cavaller, deu vendre a Cavaller de ſa conditio, no a Burges,ne encara a Cavaller de juſana conditio,e ſiu feya, lo Senyor no es tingut,lo Burges,o Cavaller de juſa grau, o conditio rebre en Hom : e axi el Senyor porie lo Feu occupar, ſi lo Vaſſall aço fehia, o ſino volia lo Senyor occupar, porie aquell Senyor eligir aquell venedor, encara eſſer ſon Hom, car per aytal ſubrogatio, ço es a ſaber venent a Burges, o a aytal que no ſie ſemblant a ell, per aqueſt aytal ſubrogatio no es viſt del Homenatge deliurat, car cove de coſtuma de Cathalunya, e encara de dret,que ſubroguen comprador de ſa conditio,o de millor, no juſana.Item lo Feudatari no pot de rigor de dret,forçat loSenyor,e encara no volēt aquell Senyor comprar, alienar lo Feu, car en Homenatge no pot ſubſtituir comprador, car aquell qui comprara lo Feu,cove que ſie ſubrogat en Homenatge, car la coſa toſtemps paſſa ab ſon carrec,ço es a ſaber faent Homenatge, renovant feeltat, fermar dret quant quequant requeſt ſera del Senyor, e ajudar aquell contrals enemics, e altras obras faent al Senyor, las quals Feudatari es tengut fer al Senyor. Itē ſil Vaſſall venedor es Soliu Vaſſall daquell Senyor,per lo qual te lo Feu,lo qual vendre vol, covenie quel comprador ſie fet Soliu Vaſſall daquell Senyor, per lo qual es tengut aquell Feu, en altra manera no pora el Vaſſall vendre lo Feu, ſino plaura al Senyor, e axi es de coſtuma, la qual ſe acorda a egualtat, puys quel Senyor no vol comprar lo Feu, aquell Vaſſall pora vendra a Hom de ſa conditio, o de millor,axi com dit es. Item ſi algu Vaſſall,o Feudater no vol los ſerveys donar al Senyor ſeu, axi com es tengut, aquell Senyor pot per propria authoritat, daquell Vaſſall ſeu, lo qual es cert eſſer ſon Hom,los ſerveys del Homenatge en ſa Cort requerir, axi com lo Pare pot aquell, qui es cert eſſer Fill ſeu per authoritat propria corregir : ſi empero no es cert aquell Feudatari eſſer Hom daquell que demana los ſerveys,e aquell del qual es demanant ſe te per franc,axi es,com ſino fos ſeu,en lo qual cas lo Senyor no pot aſsi mateix dir dret, mas recorredor es a Jurge Ordinari. Item quant quequant contentio ſera entre lo Senyor e lo Vaſſall, o Feudatari, las paraulas, e las covinenças, las quals en donar lo Feu ſon interpoſadas, ſon ſguardadoras, e attenedoras, e ſegons aquellas covinenças es la contentio determinadora. Item com alcun Baro, o Senyor dara Feu a alcun, e diu axi. *Atorc a tu aytal, e als hereus teus aytal feu*, no deuen aquells, en aytal cas ſucceir a daquell Feudatari, ſino los hereus de ſon cors devallants : car lo Senyor axi donant,de aquells ſolament es viſt cogitar, e no dels altres,que no ſon de ſon cors deſſendents de aquell, a qui axi es atorgat lo Feu.

LOS CASOS EN LOS QVALS LO SENYOR no es tengut, ſegons los Vſatges de Barcelona, e obſervancia de Cathalunya, retre la poſtat preſa de Caſtell, ne emparament de Feu a ſon Caſtla, o Vaſſall, compilats per dit Pere Albert.

j.

LO primer cas es, quant lo Vaſſall contradiu al Senyor fermar dret, o fer Homenatge,e lo Senyor per aço,o per altra fadiga de dret per força haura preſa la poſtat del Caſtell, la doncs no es tengut retre la poſtat, o encara altra Feu, ſi per aço ſera eſtat emparat, entro que li haja fet dret, e li haja reſtituidas totas las deſpeſas, las quals lo Senyor haura fetas en la aprehenſio del Caſtell, e cuſtodias daquell, o las quals encara haura fetas en emparar lo Feu.

ij.

LO ſegon cas es, ſi lo Senyor ha Guerra ab aquell Vaſſall, o ab alcun altre, car la doncs ha obs aquell Caſtell en aquella Guerra,aquell Senyor no es tengut, mentre aquella Guerra duradora, retre la poſtat preſa al Vaſſall.

iij.

LO tercer cas es, quant lo Caſtla contradiu dar la poſtat al Senyor de ſon

Caſtell, axi com la li deu dar, e lo Senyor haura pres per força lo Caſtell, e tots los feus que per raho de aquell Caſtell lo dit Caſtla ten, ladonc no es tengut aquell Senyor retre lo Caſtell, ne aquells Feus, entro lo Caſtla li haja eſmenat totas meſsions, e los damnatges que lo Senyor haura ſoſtenguts en aprehenſio de aquell Caſtell, e en la guarda, e encara, entro que li haja aſſegurat ab jurament, e ab inſtrument public, que daqui avant la poſtat de aquell Caſtell no li ſie contra dita.

iiij.

QVart cas es, ſi lo Caſtla, o Vaſſall haura contradit al Senyor, ſer lo ſervey que li es tengut fer, ſegons ſon poder, o ſegons la covinença, e lo Senyor peraço li haura emparat lo Feu, o preſa poſtat, lavors no es tingut lo Senyor retre a ell lo Feu, o la poſtat, entro que lo ſervey perdut, o fallit li ſie en doble eſmenat, e be aſſegurat, que daqui avant no li ſie contradit.

v.

QVint cas es, ſi lo Vaſſall, anant en Batalla ab ſon Senyor, lexara aquell viu en Batalla, e fugira, o altrament ab falſa manera li deſallira en Batalla, lavors per aço pert lo Caſtell, e tots los Feus que per el te, e lo Senyor en tal cas no es tengut a ell retre los dits Feus, ni Caſtell.

vj.

SI ſe cas es, ſi aquell Vaſſall ſon Senyor ſuperbioſament haura deſafiat, o ſon Feu li haura lexat, lavors lo Senyor pora emparar a ell totas coſas que per ell te, ne es tengut retre li aquellas coſas, entro altra vegada li haja fet Homenatge, e li haja fermat dret, e eſmenada per Sagrament la deshonor que li haura feta.

vij.

SE te cas es, ſi lo Senyor per alguna certa part del Any ha a tenir lo Caſtell, ſegons covinença feta entre aquell Senyor, el Caſtla, del qual Caſtell es donada a ell la poſtat, e deudies apres la receptio de la poſtat, dins los quals deu eſſer retuda la poſtat al Caſtla ſegons coſtuma de Cathalunya, ſeran eſteſes entro al temps que lo Senyor ha a tenir lo Caſtell, ſegons la covinença compreſa en lo conventional inſtrument, lavors no es tengut lo Senyor retre la poſtat dins aquell temps conventional, pus que dintre los dits deu dies haura començat lo temps conventional, en lo qual aquel Senyor ha a tenir lo Caſtell, mas finit aquell temps conventional, es tengut retre lo Caſtell, ſi doncs alguns dels deſus dits caſos prohibints retre la poſtat noy concorrien.

viij.

LO vuyte cas es, ſi lo Vaſſall haura menyſpreat ſon Senyor, e ab gran deſpit, menyſpreu, e ſuperbia lo haura deſafiat, aquell Vaſſall deu perpetualment perdre ſens ſperança de reſtitutio tots Feus, e beneficis que per aquell Senyor te, e ha, ne nunca los pot recobrar, ſi doncs lo Senyor de gratia reſtituir nols li volra: e encara ſi aqueſt Vaſſall ha alguns bens mobles, o immobles, que no ſien de Feu, e requeſt haura differit ans del delicte, o haura menyſpreat ſervir a ſon Senyor, axi com ere tengut, perdut lo Feu per dit delicte, de aquells bens qui no ſon del Feu deu retre a ſon Senyor lo ſervey, que fer haura perlongat, o menyſpreat.

viiij.

ITem altre cas, en lo qual lo Senyor Rey ſe pot retenir la poſtat es, quant algun dels Magnats, o Cavaller algu, o altra qualſevol perſona, convengut per lo Senyor Rey, o per ſon Veguer ſobre reſtitutio de Pau, e de Treva, o del Bovatge, penyoras poſar no volra, ſi lo Senyor Rey, o lo Veguer ſeu rebra perço la poſtat del Caſtell lo qual te per lo Senyor Rey, no es tengut lo Senyor Rey, o lo Veguer ſeu reſtituir la poſtat, tro que aquell qui lo mal haura fet, haura eſmenat tot lo malfeyt, e el damnatge, e el deſtric que daquen a ell ſe eſdevendra, ſegons que aqueſtas coſas ſon haudas en la Conſtitutio de Pau, e Treva, la qual comença. Si algun dels Magnats.

DE

DE DRET EMPHITEOTIC,LVYSMES,Y FORISCAPIS. TIT. XXXI.

I. PERE Primer en Barcelona, Any M. cc. x. Cap. vnic.

Ar dignament regna la Majeſtat Reyal, ſi las coſas erradas corrigeix,e eſmena, e aquiſcun lo dret ſeu tribueix, e conſerva, emper amor daço en lo nom de Jeſu-Chriſt ſie manifeſt a tots, que nos en Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, oints las querimonias per lo Bisbe de Barcelona, e per Narnau Ramon Camarer de Ripoll, e per lo Convent daquell Loc, e per altres molts Clergues, e Religioſas perſonas, e encara per alguns Ciutadans de Barcelona, que aquells qui per ells tenen honors, feus, o poſſeſsions a cens, o emphiteoſim aquellas honors, e poſſeſsions vendre, empenyorar, ſtablir, e obligar, e en altras maneras alienar no ceſſan, daquells aſſentiment, o licentia no requeſta: en aqueſtas querimonias deguda fi impoſam, e ço que juſt, e covinent a raho ſobre aço havem conegut eſſer, ab lo preſent Privilegi fermament ſtatuents. Com doncs aquellas coſas, ſobre que las ditas querellas havem rebudas,a Vſatges de Barcelona, e Conſtitutio que çaenrera a Gerona havem feta, e encara a comu dret contraris ſien eſſer viſtas, e en damnatge noſtre, e de la Terra, no ſolament en los paſſats,e preſents,mas encara en eſdevenidor redundar ſien conegudas, hauda plena, e ſpatioſa deliberatio, ab Conſell de la Cort ſtatuim fermament, manam, & deſtretament precipim en per tots temps, que nunca ſie legut a alguna perſona, en Barcelona, o en tot ſon Comtat, algunas honors, o poſſeſsions, las quals a cens, o a emphiteoſim hauran haudas, o tengudas, o han, o tenen per altras perſonas Clergues, o Lecs, vendre, obligar empenyorar, a cens, o a tribut ſtablir, o en qualſevol altra manera alienar, ſens ſpecial licentia, o voluntat dels principals Senyors. Aqueſtas coſas totas axi com deſus ſon ditas, ſots pena de ſinccents florins manam en per tots temps inviolablement eſſer obſervadas,lo preſent Privilegi no reſmenys en ſa força romanent. Dada a Barcelona a ſet idus de Mars, per ma den Ferrer Notari noſtre, e de noſtre manament, e de aquell ſcrita per en Bonanat, ſots lany de la Incarnatio Mil doſcents e deu. Senyal den Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, e Comte de Barcelona. Senyal den Pere Bisbe de Barcelona, Guillem Dinfort, Guillem Bisbe de Oſona. Senyal del Senyor Nuno Sans, en Jofre de Rocaberti: Guillem de Cardona, Guillem de Cervera, Guillem de Montcada, Ramon Folc de Cardona, Ramon Galceran de Pinos, e molts daltres, qui tots ſon teſtimonis de aqueſta coſa. Yo Ramon per la Gratia de Deu de Tarragona Archebisbe ho conferm. Senyal den Bonanat, qui per manament del Senyor Rey, e den Ferrer Notari ſeu aço ſcrivi, en lo loc,die, e Any prefixos.

II. PERE Terç en la Cort de Cerveta, Any M. ccc. Lviiij. Cap. iij.

PEr ço que ſobre lo Luyſme, o Foriſcapi, lo qual per renovatio, o novella adquiſitio de Feu déu eſſer pagat al Senyor del Feu, daqui avant no ſie dubtat, ordenam, ſtatuim, e ſanccim, que ſi Feu a algun, encara que ſie dels deſcendents per dreta linea, per titol onoros axi com de permutatio, de venda, de donatio en paga, o per altra conſemblant pervendra, la terça part del preu, o de la eſtimatio daquell Feu per Luyſme, o per Foriſcapi, al Senyor del Feu ſie pagat: Si empero aquell Feu per titol lucratiu, axi com de donatio, de legat, de inſtitutio de hereu, o ſucceſsio abinteſtat, de ſubſtitutio, o vincle, o per qualſevol altre conſemblant titol, a algun pervendra, ſi aquell al qual pervendra, ſera dels deſcendents per dreta linea, o Pare, o Mare ſera, algun Luyſme, o Foriſcapi per la dita renovatio, o novella adquiſicio al Senyor del Feu no ſie pagat, encara quel Pare, o Lavi, o altra qualſevol aſcendent, o Fill, o Filla, en la donatio, o legat, o qualque altra tranſlatio lucrativa, certa quantitat de diners, o alguna coſa, per aquell a qui lo Feu ſe tranſporta, a ell, o aqui ell volra, ſe retenga donadora. Si empero aquell, al qual per lo dit titol

titol lucratiu pervendra, ſera Avi, o Avia, o qualque altre daqui amont aſcendent, o Frare, o qualque altra agnat, o cognat, o qualque altra perſona (encara que ſie eſtranya) lavors al Senyor del Feu, per aquella renovatio, o novella adquiſitio, la deena part de la valor de aquell Feu, lo qual Luyſme propriament en Cathalunya es dit, ſie pagada: ſiempero per algun dels dits titols alienat no ſera, mas per cenſal mort, o violari, o per qualque altra cauſa a algun ſera ſpecialment empenyorat, obligat, o liurat, lavors per aytal ypothecaria obligatio, o Real impignoratio, al Senyor del Feu la vintena part de la quantitat de la pecunia, per la qual ſera obligat, ſie pagada: exceptat empero obligatio de Feu feta per Marit, o altre per ell a ſa Muller, per ſeguretat del dot, per la qual al Senyor del Feu res no ſie pagat: ſemblantment, ſi alguna fembra que haja Feu, a ſon marit aquell haura dat en dot, o encara lo Pare, o Mare per la Filla, daytal donatio al Senyor del Feu algun Foriſcapi, o Luyſme no volem eſſer pagat, o guanyat: ſi empero algun altre, quis vulla ſie, dara Feu en dot a algun, per aquella que prengues per Muller, la deena part de la valor de aquell Feu tantſolament al Senyor del Feu ſie pagada: e las coſas demunt ditas, e devall ſcritas volem eſſer obſervadas, no contraſtant algun vs, o coſtuma general, o ſpecial encontrari fins aſsi obſervat, alguna diſtinctio entre Feu paternal, o antic, o novell, quant a las coſas demunt ditas, e devall ſcritas no ajuſtada, com aquellas coſas totas, axi en Feu paternal, o antic, com en nou, volem per tots temps eſſer obſervadas. Ajuſtants, que al Vaſſall ſie legut, de ſon Feu entre vius, o en ſa derrera voluntat ordenar en habil, e quel pus proiſme del dit Vaſſall (habil empero) ſucceeſca ab inteſtat en lo Feu, axi com en los altres bens del dit Vaſſall pot ſucceir: lo dit empero Luyſme, o Foriſcapi en los dits caſos, e fadiga de xxx. dies en lo contracte de la venda del Feu al Senyor reſervats, axi empero, que ſi molts ſeran los ſucceints abinteſtat, lo Senyor del Feu puxa a vn ſol aquell Feu atorgar, ſegons lo Vſatge de Barcelona. Hon empero lo Vaſſall a alguna Eſgleya, o Caſa Religioſa, o Capella, o Clergue, entre vius, o en ſa darrera voluntat lo Feu haura alienat, o lexat, o per la ſua anima aquell ſe haura pres, o en altra manera, en no habil del Feu, haura diſpoſat de aquell, lavors dins lany aytal Feu en habil haja eſſer alienat, la terça part del preu, o de la eſtimatio de aquell Feu al Senyor daquen, e no mes avant, per Luiſme, o Foriſcapi reſervada: entenem empero, que ſi aquell al qual lo dit Feu per alguna de las ditas maneras pervendra (lo qual a paga del dit Luyſme, o Foriſcapi volem eſſer tengut,) aquell pagar rebujara, o differra, o la poſſeſsio, o quaix de aquell Feu ſens conſentiment del Senyor haura aconſeguida, ſie licit al Senyor del Feu, encara per aquell Luyſme, o Foriſcapi, aquell Feu realment emperar, exceptat en los caſos, en los quals al Senyor del Feu algun Luyſme, o Foriſcapi no deura eſſer preſtat, ſegons que demunt es declarat, en los quals, las coſas fetas per lo Vaſſall, encara ſens conſentiment del Senyor, volem haver fermetat de força. E ſi lo Feu, qui per algu dels dits titols a algun ſera pervingut, per vn ſol Senyor ſe tendra, lo dit Luyſme: o Foriſcapi a ell entegre ſie pagat, ſi empero per molts Senyors ſucceſsivament ſe tendra, axi volem lo Luyſme eſſer diviſit entre ells, ço es aſaber, que ſi en aquell Feu ſeran dos Senyors, lo vn apres del altre, dels quals ſie requeridor lo conſentiment, lo Senyor major la meytat del Luyſme, o Foriſcapi, e laltra meytat laltre Senyor haja, o guany: ſiempero tres, o molts Senyors ſeran en aquell, lo major Senyor haja la terça part del dit Luyſme, o Foriſcapi, fetas daquen tres parts, e las romanents dues parts entre tots los altres Senyors, quantſqueſien, per eguals parts ſien diviſidas: lo dit empero Luyſme, o Foriſcapi per lo comprador, o per altre novell adquiſidor del Feu, e no per lo alienador, ſi doncs altra coſa entre ells expreſſament no ſera feta, en los dits caſos ſie pagat: e totas las coſas demunt ditas, no tant ſolament a las coſas eſdevenidoras, mas encara als negocis paſſats, e preſents, los quals per ſententia, o per compoſitio amigable finits no ſeran, volem, e manam eſſer eſteſas.

(?)

III. FER-

III. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij.
Cap. xvj.

ALs ſcandols via precloents, o tancants, ab aquéſta perpetual Conſtitutio, ab conſentiment, e approbatio de la dita Cort ſanccim, e ordenam, que ſi algu comprara coſa, o coſas Feudals, o Emphiteoticarias, e en la carta de la venda, o vendas daquen fetas ferma, o loament dels Senyors Alodiaris no haura, o entrevendra, e ell la poſſeſsio de aquellas conſeguir aſſajara, aqueſt aytal, vltra las penas ja de dret degudas, duplicat Luyſme al Senyor directe ſie tengut dar.

IV. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. xiiij.

PEr obviar als grans abuſos, que fan los Notaris en algunas parts de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ço es, que en las vendas de las proprietats no ſpecifican, quins cenſos fan, ni per quis tenen, ni manco las expectantias, y no obſtant aço liuran las cartas a las parts en forma, ſens haverhi ferma del Senyor del alou, en gran dany del Senyor Alodiari, perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, anyadint a las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants, ſtatuim, y ordenam, que daqui avant los dits Notaris, ſots pena de privatio de lurs Officis, no pugan liurar ditas cartas, ſens que no façan mentio en las ditas cartas de las Senyorias, y cenſos que ditas proprietats fan, e fins tals vendas ſien loadas, e fermadas dels Senyors per quis tindran: e que ſie axi mateix ſervat per dits Notaris, en las cartes de las coſas Feudals, ſots la mateixa pena de privatio de lur Offici.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xij.

COm moltas vegadas ſe eſdevenga, que fora la Ciutat de Barcelona, e ſon territori, e fora altras Ciutats, e Vilas, en las quals es per Privilegi, conſuetut, o altre dret permes, los Emphiteotas ſtableſcan las coſas Emphiteoticarias que per Senyors directas, e alodiaris tenen a altras perſonas, poſant hi mes cens, del que ells fan als dits Senyors directes, e alodiaris, o altres carrecs, ab alguna quantitat de entrada, y pretenen, que del cens, o carrec, e entrada impoſats, no han a pagar Luyſme, Foriſcapi, o terç algu, lo que par eſſer contra dret, e tota equitat, perço ſupplica la dita Cort, placia a Voſtra Majeſtat ſtatuir, ordenar, y declarar, en cas que tals ſtabliments com dit es ſe façan per dits Emphiteotas, haja eſſer pagat als dits Senyors alodiaris, y directes Luyſme, Foriſcapi, o terç, ſegons que en lo Loc hon ſeran las coſas ſtablidas, es acoſtumat de pagar, per vendas, o altras alienations, es a ſaber de la eſtima, o valor del cens, o carrec, e entrada que en dits ſtabliments impoſats ſeran: e la qual impoſitio, com ja es de dret, e acoſtumat, hajan a fer in nuda perceptione, axi que per tal impoſitio, o ſtabliment, no ſie als Emphiteotas ſtablints acquiſit dret, en la proprietat ſtablida, de Luyſme, o terç, o Foriſcapi, ſino ferma, per conſervar lur dret, e fadiga per retenir tantſolament, e altrament no ſien tenguts los Senyors directes fermar lurs cartas per Senyoria, e en la preſent Conſtitutio, e Ordinatio no ſon compreſas las proprietats, e honors, en la Ciutat de Barcelona, e ſon Territori ſituadas, ne altras ſcituadas en altras Ciutats, Vilas, o Locs, hon per Privilegi, pacte, o altre dret es altrament diſpoſat. Plau al Senyor Rey.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. de Cort v.

PEr proveir als molts deſordens, y fraus ques fans als Senyors directes de las proprietats, y honors Emphiteoticals, y Feudals, en los Actes de las vendas, donations, e altres contractes ſe fan de ditas proprietats, e honors, ſupplican los dits tres Staments a Voſtra Majeſtat, que li placia ſtatuir, y Ordenar, que algun Notari dels dits Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya no puga, ni li ſie licit, ni permes, rebre, ni teſtificar Actes alguns de vendas ab carta de gratia, de reembre, ni de dona-

donations, arrendaments, loguers, enpenyoraments, encarregaments, permutas, o cambieras, o de altras qualſevol alienations, encara ques feſſen aſolre, y cancellar per algun Notari, ſens que primer ſien tenguts pendre de jurament los contrahents, ſi aquell contracte fan per fraudar los Luyſmes, Foriſcapis, Terços, fadigas, o altres drets pertanyents a dits Senyors Directes, del qual jurament los dits Notaris en alguna part dels tals Actes hajan a fer mentio, com dit jurament es ſtat preſtat per los principals contrahents, o Procuradors de aquells, y no ſie licit, ni permes als dits Notaris, fer lo contrari, ſots pena de pagar lo Luyſme, Terços, o Foriſcapis, e los dits contrahents qui contrafaran, encorregan en pena de Luyſme, Foriſcapi, o Terç duplicat. Plau a ſa Majeſtat, que ſie ſervada la forma del preſent Capitol, ſots pena que lo Notari contrafaent, encorrega en pena de vint y ſinc ducats, y altras a arbitre del Jurge aqui toca la conexença, applicadors als Cofrens Reyals.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxvj.

AJuſtant a la Conſtitutio per nos feta en las Corts celebradas en Barcelona lo Any M. D. xx. començant. *Per obviar, &c.* Statuim, y ordenam, que los Notaris de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en las cartas de alienations de proprietats ques tenen en alou de altri, hajan de exprimir, y fer mentio, no ab Paraulas Generals, ſino in individuo, los Senyors alodials per qui ditas proprietats ſe tenen, y la quantitat del cens, y altre dret Emphiteotical, o Feudal que ditas propritats fan, y los terminis en que dits cenſos, y drets ſe han de pagar.

VIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.D.IC. Cap. xj.

PEr quant en la Conſtitutio vij. del Emperador Don Carles, Avi, y Predeceſſor Noſtre en lo titol de drets Emphiteoticaris eſta ſtatuhit, y manat que los Notaris de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en les cartes de alienations de proprietats ques tenen en alou de altri hajan de exprimir individuament los Senyors alodials per qui dites proprietats ſe tenen lo cens, dret Emphitheotical, y Feudal de dites proprietats, y los terminis en que ſe han de pagar, y per no haver en dita Conſtitutio pena alguna nos ſerva: Perço ſtatuim, y manam que los Notaris que dites Conſtitutions no guardaran, incorregan per quiſcuna vegada, en pena de vint y ſinch ducats, aplicadors, la meytat al acuſador, y laltra meytat, al Official aqui tocara la executio, y que la preſent Conſtitutio tinga lloch, y ſe haja de guardar en les eſpetials obligations.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxxj.

SVpplican los tres Staments a Voſtra Mageſtat ſia de ſon Real ſervey ordenar que en la Ballia General, y procuratio Real del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſempre que la part volra confeſſar lo Feu, encara que ſia al temps de publicar la ſententia, ſe admeta la regoneixença, y ſe faça la inveſtitura ſens pagar ſalari, ni gaſtos, ſino ſolament los que la part haura fets en lo Proçes: Plau a ſa Majeſtat ab que ſe pague lo Proçes, y lo ſalari ſi ſera depoſat, ab que lo Fiſc no puga depoſitar lo ſalari, ſino apres de haver demanat aſsignatio a ſententia.

Covarruvias Vic.

DE HOMENS PROPRIS, AMASATS, O BORDERS, Y DEREMENSA. TIT. XXXII.

I. VSATGE. Similiter de rebus.

SEmblantment, de las coſas, o de las poſſeſsions dels cuguços, ſi la cugucia es feta los Marits no volents, ells, e lurs Senyors per eguals parts hauran tota la part de las Mullers adulteras. E ſi perventura (ço que Deu no vulla) ab volentat, o ab manament, o ab conſentiment del Marit ſera feta la cugucia, daquells aytals hajan los Senyors lur dret entegrament. E ſi las Mullers

Mullers no fan aço per voluntat lur, mas per paor, o per manament de lurs Marits, sens culpa sien de lurs Marits, e de lurs Senyors, e sens tota perdua de propris bens. E si a las ditas Mullers plaura, separense de lurs Marits, axi que no perdan lur dot, ne lur sponsalici.

II. VSATGE. Rusticus vero.

PAges si troba or, ne argent, que lo vulgar diu Bonetes, ne Cavall, o Mul, o Sarrahins, o Stor, mantinent ho diga, e monstre a son Senyor, e retaliho, e prena dell ço que son Senyor dar lur en volra per guardo.

III. VSATGE. Rusticus etiam.

PAges com haura pres mal en lo cors, o dan en son haver, o honor, en neguna guisa no ho gos venjar, ne definir, mas tantost com lo haura pres, se clam a son Senyor, e ensemps ab ell prenan justitia, e dret, e facan fin, a manament de son Senyor.

IV. VSATGE. Si quis acceperit.

SI algun pendra home daltre, a ell retent algun cens per deffensio, axi com es acostumat, nol deu mantenir a son Senyor de sas forças.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. xxij.

EN las Terras, o Locs, hon los Homens son acostumats de reembre, no transporten lur Domicili als nostres Locs, si nos reeman, e noy puxan tenir honors, e possessions, ans aquells alienen a persones no vedadas, o las lexen a lurs Senyors, retudas a ells las cartas daquellas honors: en los Locs empero, hon los Homens no han acostumat de reembre, si mudan lur estatge als Locs nostres, retudas las cartas lexen a lurs Senyors propris lurs possessions, o que las alienen a persones no vedadas: las quals cosas volem ques observen, axi com antigament en cascu Loc es acostumat de fer. Dels Homens empero dels dits Locs qui ara son en nostres Locs, axi volem que sie observat: que si eren de Locs, o de Vilas en las quals se acostuman de reembre, ques reeman, si doncs per alcun dret, o per prescriptio de Any, de mes, e de die, o de major temps nos podien deffendre. Sobre las possessions empero, e las honors daquells, si que sien de Locs hon se acostuman de reembre, o daltres Locs, volem que axi sie observat, que si tenen masada, borda, o pernada, o altres bens tals, de hon pugan covinentment tenir alberc, que sien tenguts de vendre los dits bens, no contrastant prescriptio de temps, si doncs per altre dret nos podien deffendre.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montso, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxix.

ORdenam, e statuim, que si algun Pages, o Border, o Jove Hom lexara son Mas, o sa Borda, o se exita de la Senyoria daquell de qui sera, que perda los seents que haura, qui pertangan al Mas, o a la Borda: e que haja a reembre la persona sua, del Senyor de qui sera, en aquellas empero Terras, en que es acostumat de reembre.

III. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xxij.

NVll Hom qui tenga Mas, o Pernada, o Borda en Senyoria de algu, e faça foc aqui, que nos puxa fer Hom daltre, sens licentia de son Senyor.

IV. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Cap. xxij.

STatuim, e encara ordenam, que algun Pages Border, o Jove Hom, o altre qualsevol Christia qui vinga, o faça contra son Senyor, estant, o dementre haura estat en Senyoria, o sots Senyoria de son Senyor, no sie deffes contra aquell Senyor seu per nos, ni per lo dit Inclit Infant, ni per Officials

cials noſtres, ni de aquell Infant, ni per Prelats, ni per Religioſos, ni per Clergues, ni per Rics Homens, ne per Cavallers, ni per Ciutadans, ne per Homens de Vilas. E que nos, o lo dit Infant, o Officials noſtres, o daquell, o Prelats, Clergues, Rics Homens, Cavallers, Ciutadans, o Homens de Vilas no donem, ni façam a ells deffenſio, ni ajuda contra lo dit Senyor lur, en alguna coſa que faes, o vingues contra lo dit Senyor ſeu: ans ſi los dits Pages Border, o Jove Hom, o algu altre Chriſtia, abans que foſſen prevenguts per lur Senyor, venien a poblar, per habitar, e eſtar aqui continuament en las Ciutats, Vilas, o Locs noſtres, o de Prelats, Religioſos, Clergues, Rics Homens, Cavallers, Ciutadans, e Homens de Vilas, puxan eſſer deffeſos en aquell cas per nos, o per los altres demunt dits: ſaul empero, que ſi aquells Homens eren de Locs, en los quals los Homens han acoſtumat de reembre, que no ſien deffeſos en aquell cas per nos, o per los altres demunt dits, entro que reemuts ſe ſien de lurs Senyors: es entes empero, que per aqueſt Capitol no ſie fet prejudici als Statuts, e Ordinations de las Generals Corts de Cathalunya paſſadas, ne als Privilegis, ne a las Coſtumas ſcritas de las Ciutats, de las Vilas, o dels altres Locs.

V. ALFONS Quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxxij. Cap. ij.

COmmemorants la Conſtitutio en la Cort de Barcelona per lo molt Alt Princep de Glorioſa memoria lo Rey en Pere Segon predeceſſor noſtre feta del tenor ſeguent. *En las Terras, o Locs, &c.* Ajuſtant a la dita Conſtitutio ab conſentiment de la dita Cort, per tolre tota materia de vagar, e tota dubitatio, ſtatuim, e ordenam, que da qui avant los de ſus dits Homens, qui ſeran acoſtumats de reembres, o de no reembres, dins vn Any apres que hauran jaquit, o trasferit lur Domicili en qualſevol Ciutats, Vilas, Locs, Caſtells, o Termens de aquells, axi noſtres, com de qualſevol altras perſonas, ſien tinguts los bens ſeents, ſegons forma, e tenor de la dita Conſtitutio, alienar a perſonas no prohibidas, o hajan a delinquir aquells als Senyors propris, reſtituint los lurs inſtruments: e ſi dins ſpay del dit Any la vna de las coſas de ſus ditas, ço es la alienatio dels dits bens en perſonas no prohibidas, o deſerir los dits bens, e reſtitutio de inſtruments no hauran complidas, que paſſat lo dit Any, ipſo facto, ſens altra conexença, e citatio, pus conſte ſummariament eſſer eſtat mudat lo Domicili de fet, ſie permes als dits Senyors, ſi per pacte, gratia, o remiſsio de lurs Senyors los dits Homens, e bens no ſon, e ſeran enfranquits, de pendre a lurs mans de aquells aytals los bens ſeents, ſegons demunt es expreſſat, dels quals puxan liberament ordenar per lur propria authoritat en vigor de la preſent Conſtitutio, ſalvat dret als Creedors dels dits Homens qui hauran transferit lo Domicili, ſi algu los pertany: e no reſmenys los de ſus dits Homens ſien forçats de reſtituir tots los inſtruments als dits Senyors, o ſi los Homens no han las cartas, que los dits Homens hajan a purgar ſi mateix ab Sagrament que no las han, ne han fet doloſament, per que no los han, e que no ſaben hont ſon: ans prometen, e juran, que quant que ſapien hont ſien las denuntiaran, e diran hont ſon, e ſi venen a mans ſuas, o en qualſevol manera han facultat de haverlas, las reſtituyran als dits Senyors, e de renuntiar ab carta publica a tot dret a ell pertanyent en los dits bens ſeents: la qual compulſio haja, e ſie tengut fer lo Official Reyal de la Vegueria hont ſeran trobats los dits Homens, tota hora que per los Senyors de aquells ne ſien requeſts, la preſent Conſtitutio volem eſſer eſteſa a tots, e Sengles Homens de ſus dits, qui ans de la preſent Conſtitutio hauran jaquits, e transferits lurs Domicilis en los Locs noſtres, o daltres de ſus dits, ço es que ſien tinguts dins vn Any primer vinent de fer la alienatio a perſonas no prohibidas, o derelinquir los bens ſeents, e de reſtituir tots lurs inſtruments, e renuntiar a tot dret que hajan en aquells, ſegons de ſus es dit, e alla hont no, façan que ſie obſervada la forma de ſus dita. E mes ajuſtant a la dita Conſtitutio ſtatuim, e ordenam, que ſi algun Hom de remença ſen ira ſens licentia de ſon Senyor, e dins lany, del die que ſera partit, ſera requeſt ab carta publica per lo dit Senyor, que torn, o ſera feta requeſta judicial devant lo Official del Loc hont ſera trobat lo dit Hom de remença, o a requeſta del Senyor ſera citat, o requeſt ab veu de cri-

da

da en lo cap de la Vegueria, o Sotsvegueria del Territori de hont sera lo dit Hom, o encara en lo Territori, o Parrochia de hont sera lo dit Hom, si en lo dit Territori, o Parrochia es acostumat de fer cridas en lo die de Mercat, o de Diumenge, en los Locs hont nos acostuman de plegar altre die, pus la tal crida per letra de intimatio sie dreçada al Veguer, o Sotsveguer de la Vegueria, o Sotsvegueria de hont ses partit, requirint lo dit Veguer, o Sotsveguer, que public la dita crida, donada electio al Senyor de fer vna de las ditas cosas, que daqui avant alguna prescriptio no puga esser allegada per lo dit Home contra son Senyor: e si dins lo dit Any no sera tornat lo dit Hom de remença, puga lo dit Senyor donar contra ell clam de Pau, e de Treva: e si, apres que lo Senyor se haura apropriat los bens per vigor de la present Constitutio, per los dits Homens de remença, o no deremença, de paraula, o en scrits, per si, o per interposada persona seran fetas menassas, o batiments, o oppossadas creus, o fetas fossas, o altres senyals de morts, o menassas designants contra los dits Senyors, o lurs Procuradors, o aquells qui los dits bens tindran, en los dits casos, o quiscun de aquells volem, que las penas, e Processos contenguts en la Constitutio feta per lo Rey en Ferrando Pare nostre de Glorioſa Memoria en la Cort de Barcelona, començant, *Com a molts entenents a fer mal, &c.* Hajan loc, e contra los demunt dits puga esser proceit juxta serie, e tenor de la dita Constitutio, la qual als dits casos, e quiscun daquells volem esser estesa. E si los Senyors semblants menassas faran, per empatxar las vendas faedoras dels bens seents dels Homens desus dits, volem, statuim, e ordenam, que en aquell cas los dits Senyors los bens dels dits Homens nos pugan apropriar.

VI. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxj. Cap. xv.

COm per lo Senyor Rey Don Alfons de alta Recordatio sie estada donada vna sentencia interlocutoria, sobre las remensas, e aquella sie contra Constitutions de Cathalunya, Vsos, Praticas, e Consuetuts del dit Principat, ab la present Constitutio revocam, e anullam la dita sententia, e volem, e ordenam, que los Senyors Alodiaris, e Directes de las ditas remensas sien tornats, e de present tornan aquells en aquella possessio, o receptio de tots censos, tascas, jovadas, servituts, e altres drets, vs, e exercici de aquells, en que eran abans de la promulgatio de la dita sententia: sien empero servats los pactes, e concordias particularment fetas entre los vers Senyors, e los Vassalls, e entes que las pensions dels censos, tascas, e altres drets degudas fins Lany vuytanta exclusive, dels quals no son en possessio de pagar, ne lo Senyor de rebre, sien remesas a nos, quen pugam dispondre, e ordenar a voluntat nostra.

DE DELMES. TIT. XXXIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxij. Capitol Liij.

PEr obviar a molts fraus que fins vuy se son comesos per molts Religiosos qui compran Terras, y no pagan Decimas, ni altres drets als quals son obligats, statuim, y ordenam, que de aci al devant qualsevol Religios, o altra qualsevol persona exempta dels dits Principat, y Comtats qui compraran Terras sien tinguts, y obligats pagar Delmes, y altres drets Dominicals als Senyors a quis pertanyera, axi com eren pagats per los qui tenien las ditas Terras, ans que los Religiosos las comprassen: e per lo semblant sien obligats pagar los dits drets per las Terras que fins aci han compradas.

II. PHILIP Princep, y Lochtinent General de Carles en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liij. Cap. de Cort xxij.

SVpplica la dita Cort a Vostra Altesa, li placia statuir, y ordenar, que per ferse Cavaller algun dels Vassalls Feudataris, e Terras Tinents de la Esglesia de Elna, nos puga excusar de pagar los Delmes, axi com abans los pagava, no obstant qualsevol mals

Vſos, y Conſuetuts que encontrari ſe ſien tollerats. Plau a ſa Alteſa en los quis faran daci avant Cavallers.

III. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort Lxxj.

PEr los Sereniſsims, y de alta recordatio Reys Don Ferrando Segon Rebeſavi de Voſtra Mageſtat, y Carles Quint Avi, y Phelip Segon Pare, ab diverſes Reals Pragmatiques, ſaludablement es eſtat provehit a la ſolutio de les Decimes, y Primities, que Voſtra Mageſtat, y Prelats, y Igleſies, y Magnats, Barons, y altres qualſevol rebents Delmes en lo preſent Principat, y Comtats, donant forma, y remeys per eſquivar los fraus que en la preſtatio, y exactio delles ſe feyen: E com no ceſſen encara vuy del tot, perço que volent los dits Senyors Decimadors Delmar en garba ab tot que alguns Terratinents, y cultivants ho conſenten, altres hi fan contradictio: Perço los Braços Eccleſiaſtic, y Militar de la preſent Cort ſuplican a Voſtra Mageſtat que ſia de ſon Real ſervey confirmar, y de nou atorgar dites Reals Pragmatiques, y declarations per obſervança de les fetes ſi, y ſegons ſerie, y tenor de aquelles, com pus plenament ſe troben inſertades en lo ſegon volum de les Conſtitutions en lo Titol de Delmes, y anyadint an aquelles, y per llevar dubtes declarar, y ſtatuir que quiſcun Decimador puga liberament per ſi, o per ſos Procuradors, Arrendadors Delmar en gra, o en garba, axi com li ſera ben viſt, y elegir a totes les altres coſes en dites Reals Pragmatiques ſtatuides reſtants en ſa forſa, y valor, y que totes, y Sengles coſes ſtatuides, y ordenades ſobre la ſolutio de les Decimes en la preſent Pragmatica, y en les altres dalt referides tinga lloch, y ſe haja de obſervar en la receptio, y cobrança, y ſolutio de les taſques de tal manera que eſtiga en libera voluntat dels Senyor de elles, o de ſos Procuradors, o Arrendadors taſcar en garba, o en gra com millor viſt los ſera. Pla a ſa Mageſtat confirmar les Pragmatiques en lo preſent Capitol mentionades, y per llevar tota ocaſio de frau, y plets concedir lo ſuplicat.

Covarruvias Vic.

DE TAVLA DE LA CIVTAT DE BARCELONA. TIT. XXXIV.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxxij.

DEſijants, que la Taula de la Ciutat de Barcelona, de la qual redunda gran fruyt no ſols en lo preſent Principat de Cathalunya; mas encara a molts altres Poblats en altres Regnes, e Senyorias noſtras, e a moltas altras perſonas, ſie conſervada, e en ſon credit augmentada, pertant ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que tots, e qualſevol Privilegis per nos, e noſtres predeceſſors en favor de la dita Taula atorgats ſien inviolablement, e complida obſervats, ſegons per aquells es eſtat ſtatuit, e atorgat.

DE DEPOSITS, Y CAMBIADORS. TIT. XXXV.

I. IACME Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxviiij. Cap. vj.

DE tota dita que cambiador faça a algu per qualſevol raho, quen ſie tengut axi com per depoſit, o per comanda: e quel cambiador haja ſcriure toras ditas que fara en ſon Capbreu major Jurat, e no en altres Libres, o Scripturas, e que nos nols puxam elongar de alguna dita que hajan feta, o faran de aqui avant.

(?)

II. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. ccc. j. Cap. iiij.

ORdenam, e ſtatuim, quels bens de quiſcun cambiador ſien obligats tacitament a lurs creedors, e que valla, axi com ſi ab carta foſſen ſpecialment, o Generalment obligats.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. v.

ALgun cambiador no tenga Taula de cambi en algun Loc de Cathalunya, ſi primerament no haura aſſegurat, ço es a ſaber en las Ciutats de Barcelona, e Leyda, per mil marcs de argent, e en las altras Ciutats, e Locs de Cathalunya per treſcents marcs de argent, e aço entenem, axi de aquells cambiadors qui ara Taula tenen, cóm daquells qui de aqui avant la tindran, o la regiran, e qui la dita ſeguretat ſegons la forma demunt dita no haura preſtada, no gos tenir en la ſua Taula tapits, ne altres draps, ne eſtoras, abans lo fuſt de la dita Taula ſie, e haja eſſer ſens alguna cuberta, e aquell qui contrafara, axi com a falſari ſie punit.

IV. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij. Cap. xx.

ENcara ordenam, que quiſcun cambiador, qui ara, o en eſdevenidor volra Taula tenir de cambi en qualſevulla Ciutats de Cathalunya, e en la Vila de Perpinya, per dos milia marcs de argent, e en las Vilas, o Locs de Cathalunya per mil marcs ſolament ſien tenguts de aſſegurar ab covinents fermanças: ço es a ſaber, aquells qui ara tenen Taula, dins dos meſos immediadament ſeguents, e aquells qui ara non tenen, mes daqui avant ne volran tenir, ans que vſen del Offici de cambiadoria.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xj.

IAt ſie que los Libres dels Taulers qui tenen Taula aſſegurada en la Ciutat de Gerona ſien autentics, e decretats per lo Jutge, y las partidas ſcritas façan fe en juy, y fora juy, no reſmenys per mes claritat dels comptes, y deſcans dels qui depoſan diners, ſupplica a Voſtra Majeſtat la preſent Cort, li placia ſtatuir, y manar, que los qui levaran diners de ditas Taulas, façan Albara de lur ma al peu de la partida en lo mahual, de la quantitat que levat hauran, e los qui no ſabran ſcriure, façan aquell per ma de tercera perſona, lo qual façа plena fe en juy, y fora juy. Plau a ſa Majeſtat verificada que ſie la letra.

VI. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxxiiij.

DEſijant proveir a la commoditat dels Litigants, los quals per fer ſoltar alguns diners los ſon eſtats depoſats en la Taula de Barcelona, o en alguna altra, a ſolta del Jutge, o Relador de alguna cauſa, mort lo dit Jutge, o Relador han de ſaber, y provar qui ſon lurs hereus, y citar, y fer comdempnar aquells, perque façan ditas ſoltas, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi alguns diners ſeran eſtats depoſats en la dita Taula de Barcelona, o alguna altra Taula, o Banc de qualſevol altra Ciutat, Vila, o Loc del preſent Principat, y Comtats, a ſolta de algun Jutge, o Relador de alguna cauſa, o per lo Jutge de Reclams, no ſe entenga eſſer comeſa dita ſolta al dit Relador, o Jutge per ſa propria perſona, ſino per lo Offici que exerceix, demanera, que lo poder de fer dita ſolta reſte apres mort ſua en lo Jutge, o Relador aqui ſera eſtada comeſa la cauſa, y en lo Loc de aquell qui havia de fer la ſolta ſera eſtat ſubrogat.

LIBRE SINQVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE SPOSALLES, Y MATRIMONIS. TIT. I.

I. IACME Primer en Barcelona, Any M. cc. xviij. Cap. vnic.

COm en la celebre Cort deues Barcelona eſtigueſſem, per alguns de aquella Ciutat moltas vegadas fom pregats, que ſi alguna vegada en Matrimonis faedors era oppoſada pena, que aquella fos guanyada a aquell qui ſervas lo pacte del Matrimoni, e que nos a aço preſtaſſem noſtre conſentiment. Nos dones inclinats a las pregarias dels dits Ciutadans, de Conſell dels noſtres Barons qui lavors ab nos en la dita Cort eran, no entrevenint error, mas de certa ſcientia induits, com los dits Ciutadans longament ſobre aço conteneſſen, ſtatuim, que la pena promeſa ab effecte ſie comeſa, e al ſervant ſa ſe inviolablement ſie adquirida, no obſtant aquella Ley que prohibeix en nuptias faedoras pena eſſer comeſa. Feta lo Any de Noſtre Senyor M. CC. XVIII.

II. LO MATEIX en Valencia, Any M. cc. xviiij. Cap. vnic.

IAcme per la Gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, de Valencia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller als Feels ſeus lo Veguer, e Prohomens de Barcelona ſaluts, e gratia: ſapiats nos haver feta la Conſtitutio dejus ſcrita, conſell, e tractament haut de la noſtra Cort, perque volem, e manam a voſaltres, que la dita Conſtitutio en lo Libre de las voſtras Coſtumas, o Vſarges, a perpetual memoria en ſcrits reduiſcats, que es aytal. Com molts temeraris de Barcelona, en altres Locs en noſtra Terra Donzellas, e Fillas de Prohomens hajan preſas, per tal que enganant aquellas en Matrimoni ab ſi las ajuſtaſſen; volents en aquell engan impoſar Medicina, haut Conſell ſtatuim en per tots temps, que de aqui avant, quiſcuna Filla de qualſevol Home, qui ſens conſentiment expres de Pare, o de Mare, o de Tudors, o aqueſts deffallents, ſens conſentiment dels pus proiſmes ſe pendia Marit, o que ſens Matrimoni ſe permetra eſſer rapada, o ab algun ſen fugira vltra la voluntat de ells, en los bens paternals, o maternals en algun temps no ſucceeſca: e aquell qui aytal Donzella, o Filla de algun per força pendra, o ab ella Matrimoni axi contraura, o ab ella fugira, de pena de perpetual exili ſie punit. Dada a Valentia a xiiij. de las Chalendas de Setembre, Any de Noſtre Senyor, M. CC. XVIIII.

III. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. xxxv.

COm fer, o contraure Spoſalles, o Matrimonis amagats, e ſeduir, e enganar las Donzellas Fillas de algu per aytal cauſa, o eſguart, ſie coſa molt temeraria, injurioſa, greu, e ſens reparatio, e prohibida per noſtres predeceſſors molt Illuſ-

tres, perço ſegints los veſteſtigis loables de aquells, ab la preſent, de approbatio, e conſentiment de la Cort prohibim, e reprovam eſſer fetas Spoſalles, o Matrimonis amagats, e encara las altras coſas ſeguents, e ſi algun de qualſevulla Grau, Ley, Staments, o Conditio ſie, contra la preſent noſtra Conſtitutio Spoſara, o fara, o contraura Matrimoni ab alguna Donzella, o Fadrina Verge, ſens voluntat, o conſentiment del Pare de aquella ſi vivia, e ſil Pare no vivia, del Avi Paternal, e Mare de aquella, ſin haura, e ſi Avi, e Mare no haura, del tudor de aquella ab la vn dells, ſino lo dit Tudor, ab dos, o tres dels pus acoſtats Parents de la dita Donzella, o Fadrina, e ſino haura Tudor, dels dits pus acoſtats dos, o tres Parents de aquella, o conexera carnalment, o ſen manara, o rapara aquella violentment, o de ſon grat, per eſguart, o cauſa de fer, o contraure ab ella Spoſalles, o Matrimoni, o ab promiſsio a la dita Donzella, o Fadrina, o a altre per ella, de fer, o contraure ab ella Matrimoni, o Spoſalles, ipſo facto de pena de exili perpetual de tota noſtra Senyoria deça Mar, e de tot lo Regne de Mallorcas, e encara de pena de mort natural, ſi rapte, o altre acte violent hi haura entrevengut, o en altra manera, la conditio de aquell qui fet ho haura, e de la Donzella, o Fadrina, e las altras qualitats, circunſtantias, e enormitats del exces, o delicte, o que lo exili nos pogues penalment exequir ho requerran, remetent aço al arbitre del jutjant, ſie punit: entes empero, que ſi aquells delictes, o algu de ells ſeran comeſos en Terra de Baro, Cavaller, o altre qualſevol havent juriſdictio competent, que haja a exillar lo criminos de lur Terra, e juriſdictio, e condempnar en las altras penas ſobreditas, e infligir aquellas, e nos, e noſtres Officials competents, apres exillar aquells de tota noſtra dita Senyoria, ſegons de ſus es dit, ſi doncs la dita Donzella, o Fadrina, o lo Pare, e Mare de aquella no volran vſar de la proviſio del Vſatge de Barcelona, qui comença, *Siquis virginem*, ço es, que volra haver, o pendre per Marit aquell, qui violentment la haura corrumpuda, com en aqueſt cas volem, que ceſſen las penas ſobreditas, e la dita Donzella, o Fadrina, qui a las ditas Spoſalles, o Matrimoni amagats, o al dit rapte, o menament haura conſentit, de tots bens a ella pertanyents, o ſperants pertanyer en la heretat, o bens de ſon Pare, e Mare, e de quiſcu de ells, per raho de la Legitima, o en altra qualſevol manera, ſie ipſo facto privada, ſi doncs la dita Donzella, o Fadrina no era conſtituida en edat de vint y quatre Anys complits, e no li era eſtat donat Marit, en lo qual cas no ſie privada dels dits bens, ni punida de privatio de aquells, reſervada a la dita Donzella, o Fadrina, ſi lur Pare, o Mare hi conſentiran, la proviſio del dit Vſatge, ſegons de ſus es dit en altre cas: e lo teſtimoni, o teſtimonis qui ſeran, o diran, ſi eſſer entrevenguts ſcientment en tals Spoſalles, o Matrimonis amagats, e reprovats, ſien ſemblantment punits de pena de ſemblant exili, e ſi lo exili no era pena, de altra pena en loc de aquella, a arbitre del jutjant: e mes avant ſi algu de qualſevol Grau, Ley, Conditio, o Stament ſie, ſe jactara, o dira per malitia, o diffamatio de la Donzella, o Fadrina, o en altra manera contra veritat, ſi haver Spoſada alguna Donzella, o Fadrina ſens voluntat dels dits Pare, e Mare, o altras perſonas de ſus nomenadas, ipſo facto ſie punit de exili perpetual, e ſi lo exili no era pena, de altra pena en loc de exili a arbitre del jutjant: e ſi en las ditas coſas, o alguna de aquellas algu fara fals teſtimoni per diners, o en altra manera contra veritat, aquell aytal teſtimoni fals ſie punit de pena de mort natural, e encara aquell quil induira, o produira ſcientment a tal teſtimoni a fer, ſie punit com a falſari a arbitre del jutjant, las quals penas, o alguna de aquellas volem, perço que mes ſien temudas, que no puxan eſſer remeſas, ni per donadas per Portant Veus de Governador General, ne per altres Officials noſtres, ne del dit General Governador, ne per Officials de Baro, Cavaller, o altre qualſevol havent juriſdictio en las Ciutats, Vilas, Caſtells, Locs, Territoris, o de juriſdictio de aquells, en alguna manera.

IV. CARLES en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. v.

ENcara mes ſtatuim, e ordenam, declarant la Conſtitutio del Rey Don Ferrando primer feta en la Cort de Barcelona, començant. *Cõ fer, y contraure Matrimonis, &c.* Que dita Conſtitutio ſie enteſa, encara que noy entrevinga rapte, o altra violentia, ajuſtant a la dita Conſtitutio, que ſi lo qui pretendra haver caſat ab alguna Donzella, o Viuda, deſafiara, o deſafiar fara lo Pare, o Mare, o Parents, o Tudors, o Curadors de las ditas Donzellas, o Viudas, per cauſa del dit Matrimoni, que aquell tal qui deſafiara, o deſafiar fara, e los qui per ells ho faran, ſien haguts ipſo facto per gitats de Pau, y Treva, y per tals publicats, e encara incorregan en las penas en la ſobredita Conſtitutio contengudas.

DE PROMESA DE DOT, Y DONATIO PER NOCES. TIT. II.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. xvj.

AForagitar fraus las quals ſobre las coſas dejus ſcritas ſovint ſe cometen, ordenam, e ſtatuim, que ſi alguna carta ſe eſdevendra eſſer feta per Fills a lurs Parents, o per qualſevol altra perſona a qualſevol altre, en diminutio, derogatio, o prejudici del heretament, o donatio feta, o faedora per aquells Parents, e qualſevol altres, a lurs Fills, o qualſevol altres en temps de Noces, aytal carta ſie nulla, caſſa, e irrita ipſo jure, e fe a ella en judici, o fora juy en alguna manera no ſie hauda, prohibints a tots los Notaris de la noſtra Terra, que no reeban aytals cartas.

DISSOLT LO MATRIMONI, QVIN DRET PERTANY A LA VIVDA. TIT. III.

I. VSATGE. Vidua.

Si cometra adulteri, e lo lit de ſon Marit violara, perda ſa honor, e tot lo haver de ſon Marit, e la honor venga en poder dels Fills, ſi en edat ne ſeran, o de altres propinques de aquells, axi empero que no perda ſon haver ſi en preſent apparra, ne perda lo ſponſalici mentre viura, e puys retorn als Fills, o als propinques.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj, Cap. xxxij.

AB aqueſta noſtra Conſtitutio per tots temps valedora ſanccim, que la Muller, mort lo Marit, encontinent apres la mort de aquell ſie viſta tots los bens de ſon Marit poſſeir, e dins lo Any del plor de aquells bens en totas coſas a la ſua vida neceſſarias ſie proveida: apres lo dit Any empero del plor los fruyts de aquells bens faça ſeus, fins a tant que a ella en lo dot, e ſponſalici ſeus ſie integrament ſatisfet: exceptadas empero las Mullers a las quals per lurs Marits certs Locs, o rendas, o altres bens de hont rendas annuals, o eſdeveniments puxan proveir, per ſeguretat de lur dot, o ſponſalici ſeran aſsignats, en lo qual cas, aquells tantſolament Locs, o rendas, o bens ſie viſta poſſeir, e ſobre aquells haja la ſua proviſio, e los fruyts ſeus faça de aquells. Ajuſtant que la Muller en lo primer cas, ço es a ſaber quant tots los bens del Marit ſeu poſſeir ſie viſta, inventari començar, dins vn mes apres que la mort de ſon Marit ſabra comptador, e dins altre ſeguent complir, de tot en tot ſie tinguda, en altra manera, de la proviſio del Any del plor, e del profit de fer los fruyts ſeus fretur ipſofacto: Perço empero no entenem los eſtrets a fer inventari de fer aquell en nenguna manera eſser deſliurars.

II. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Capitol xxxij.

DEclarant la Conſtitutio del Rey en Pere Terç en la Cort de Perpinya Capitol

ſello , y Cerdanya , ab conſentiment , y approbatio de la preſent Cort ſtatuim , y ordenam , que la Muller mort ſon Marit , ſens altra apprehenſsio corporal de poſſeſsio dels bens del dit ſon Marit , ſie viſta poſſeir los bens de aquell , de tal manera , que la poſſeſsio dels dits bens immediadament,y ſens miniſteri de perſona alguna ſie viſta eſſer tranſferida en favor de la dita dona , e ſi dins lo temps de fer inventari, o apres de aquell eſſer fet, algu pendra dita Real poſſeſsio dels bens del Marit , o part de aquells , puga la Viuda contra aquell tal intentar los remeys de Spoli, com ſi realment,y de fet ella los hagues poſſeits. Y mes declarant la mateixa Conſtitutio, per levar tot dubte que poria occorrer ſobre la hypotheca , y tenuta dels bens del Marit, havent hi Fills del primer Matrimoni , y ſobrevivint ſegona Muller,o Fills de aquella,ab conſentiment de la preſent Cort ſtatuim , y ordenam,que en tal cas, los Fills que ſien hereus de la primera Muller hajan de ſer preferits , quant als Privilegis , y benefici de dita Conſtitutio, a la ſegona Muller, o Fills, y hereus de aquella,fins ſien integrament ſatisfets de la dot, y Sponſalici de lur Mare.

DE TVDORS, Y CVRADORS, Y DE LVR ADMINISTRATIO. TIT. IIII.

I. VSATGE. Tutores.

LOs Tudors , o los Balles reſponan ſis volran per los Pubills , e ſino , deuſe eſperar , en tro que los Pubills ſien de edat de vint Anys, que puxan pledejar ab los clamaters : mas ſi poden provar , ques ſien fadigats de dret en lur Pare , mantenent deuen los Tudors reſpondre per ells , e pledejar ſens tot prolongament : empero axi, que com lo Pare muyra , mantenent vengan ſos Homens devant lo Fill , e ſien fets ſos Homens comanats ab lurs proprias mans , e prenan los Caſtells , els Feus per mans dell, que tenien per mans de ſon Pare,per xic que ſie, e donenli poſtat de aquells Caſtells , e de aqui avant vingan ab ell al Senyor , per ma de qui deu haver aquella honor , e comanan lo li , e façan li pendre per ſa ma la honor que ſon Pare per ell tenia , e aquells ab lo Tudor,e lo Tudor ab ells ſerveſcan al Senyor,axi quel Pubill no perda ſa honor , e ſien Homens del Tudor, ſalva la feeltat del Senyor , axi que, ſil Tudor vol la honor pijorar , o tenir vltra lo terme acoſtumat , que ajuden a lur Senyor ſens engan : entretant empero lo Tudor tenga lo Infant, e ſa honor , e nodreſca lo ben, e honrradament , e a ſon temps façal Cavaller , axi com ſe cove , e retali ſa honor. E ſi es Fadrina, don li Marit ab loament , e Conſell de Prohomens, e ſemblantment retali ſa honor ſens diminutio. Los Pageſos recobren del Tudor lur honor , e lur moble a quinze Anys.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. viiij.

PArt aço , foragitada la ſolemnitat per dret Roma introduida , ordenam , e ſtatuim , que lo Tudor a Fill, o Filla en teſtament , codicil, o qualque altra derrera voluntat de lur Pare donat , ſe puxa en nom de aquell Pubill , o Pubilla a la heretat Paternal , ſens confirmatio , o decret de Jutge, o qualque altra ſolemnitat de dret meſclar , e fer inventari, e totas altras coſas que ab confirmatio , e decret de Jutge fer poguera : primerament empero preſtat jurament per aquell mateix Tudor en poder de aquella Cort , de la qual confirmatio , o decret havia de rebre, ſobre procurar profitoſas coſas del dit Pubill, o Pubilla, e eſquivar coſas inutils : lo qual jurament , ans que comença a fer inventari, o res fer dels bens del dit Pubill, o Pubilla, ſie tengut de preſtar.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol xvij.

ATolre tota materia de ſuſpita , ordenam , e ſtatuim, que ſi algun eſtant en poteſtat de altre, axi com de Tudor , o de Curador , o en altra manera , fara donatio, o remiſsio , o abſolutio de alguns bens , o drets ſeus , a aquell en poder del qual ſera , o ab lo qual eſtara , o a altre per ell , aytal donatio, e remiſsio , o abſolutio , en tant quant la dita remiſsio, o abſolutio ſapia donatio, e la carta dequen feta ſien nullas, e irritas ipſo jure,ſino que,

que,de,e ab voluntat,e ab aſſentiment de tres perſonas a ell de part de Pare,e de Mare en pus proiſme grau de parentela atanyents,ſin porã eſſer atrobats,en altra manera de tres perſonas, o de part de Pare tant ſolament, o de part de Mare, axi com poran eſſer trobadas a ell en grau pus proiſme conſtituidas, e en deffallimment dels de ſus dits, de tres amics mes a ell ſpecials, la dita donatio, diffinitio, e remiſsio foſſen fetas, o fermadas: e ſi encara, vltra lo aſſentiment dels de ſus dits, authoritat de Jurge, e decret noy entrevenia, e Sagrament encara del faent la donatio, diffini io, o remiſsio, per virtut del qual Sagrament afferm las ditas perſonas eſſer a ell pus proiſmes, e amigas: las demunt ditas coſas empero en aquell qui edat de xx. Anys haja ſobre pujada, no volem eſſer obſervadas.

LIBRE SISE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE TESTAMENTS, Y ALTRAS VLTIMAS VOLVNTATS. TIT. I.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. §. del Cap. xxxj.

NEgun Jurat de Notari puxa rebre teſtaments, los quals ſolament per Notaris Publics volem, e manam eſſer rebuts.

II. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xxvj.

LA ſi de la Conſtitutio feta per lo Alt Senyor Rey Namfos Pare noſtre, en la Cort de Montblanc, qui comença. *Negun Iurat de Notari, &c.* Eſtenem a codicils donations per cauſa de mort, o qualſevol altras derreras voluntats.

DE PVPILLARS, Y ALTRAS SVBSTITVTIONS, Y DE SVCCESSIONS DELS IMPVBERS. TIT. II.

I. IACME Primer en Tarragona, Any M. cc. Lx. Cap. vnic.

COm al Offici Reyal ſe pertanya los drets ja fets declarar, e aquells que ſegons equitat ſon fets, en mills reformar. Nos en Iacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller, per molts interpellat, que la Conſtitutio per nos feta, que ſi lo Para moria, Fill, o Fills en pupillar edat jaquits, ſi aquells morien ans que de dret puxeſſen fer teſtament, quels bens paternals envers la Mare no romangueſſen, axi com pus proiſme en grau al Fill conſtituida, mas envers los pus proiſmes parents del Pare Deffunct, de la parentela dels quals los bens

ſen ſolas de la ſua triſtitia, ab los quals no ſens cauſa ſe havia de tenir compte: alguns volents la dita Conſtitutio a prau entenimentreduir, deyan, que ſi lo dit Deffunct per artifici, o negotiatio ſua hajes adquiſit bens alguns, quels dits bens axi adquiſits, no a la Mare, mas als parents dels Deffuncts eran per la dita Conſtitutio adquiſits: la qual coſa no fo de noſtra intentio, ne es, defraudar la Mare de ſucceſsio deguda del Fill en tal Article, mas volem, e manam, que la Mare ſucceeſca al Fill en aqueſts bens que lo Pare de ell per artifici, o negotiatio, o per qualque altre titol haura adquiſits, car baſta als parents dels Deffuncts, que hajan los bens que del linatge dells ſon pervinguts, axi en cara com las Leys antigas innuir eran viſtas. E ſi defalliran parents entro al quart grau, a la Mare dels Fills, o Fill del Deffunct retornen tots los bens del Deffunct. Item declaram la dita Conſtitutio, que en donatio per noces, o per ſcreix, (lo qual es degut a la Mare per raho de la ſua Virginitat) per noſtra Conſtitutio la Mare no ho perda, ne en alguna coſa ſie defraudada, en tant quant per raho de pacte appoſat per lo Marit la Mare deu guanyar, o encara obtenir, o ſi lo Marit en ſon teſtament haura manat, que lo Fill, o Filla dins edat legittima ſens infants morint, los bens ſeus a la Muller tornen. Deym encara, e ſtatuim, que totas coſas ſegons la voluntat de aquell Teſtador, o pacte apoſat dejan eſſer obſervadas. E aqueſtas coſas que ditas ſon en la Conſtitutio de ſus dita de Marits, axi mateix en las Mullers per tot volem eſſer obſervadas: la qual Conſtitutio a tots noſtres ſots meſos volem eſſer exteſa, e tots a obſervatio de aquella ſien tenguts. Dada en Tarragona a deu dies de las Chalendas de Noembre, lo Any de Noſtre Senyor Mil doſcents ſexanta.

II. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Capitol j.

LOs impubers morints ab intœſtat, los bens que a aquells del Pare, o del Avi, o de altres de linea Paternal, per qualſevol cauſa, occaſio, o titol guanyats, ſeran pervinguts, no a la Mare, o als qui ſeran de part de la Mare pus proiſmes, mas als dits Pares, e altres de aquella part pus proiſmes fins al quart grau (ſervat entre aquells orde de dret Roma) pervingan, ſola legitima reſervada a aquella Mare, o als aſcendents altres de la linea Maternal, ſi ſobreviuran, e ſervadas las conditions, vincles, e altres carrecs, ſi alguns legittimament, e de drer a aquells impubers ſien apoſats, e injuncts: e aço mateix ſie obſervat en los bens, que a aquells impubers de la Mare, o de la linea Maternal ſeran pervinguts. Ajuſtants, que en la ſubſtitutio que per lo Pare ſe fa a Fill impuber, eſtant en poteſtat ſua, la paraula apoſada. *Torn, ſie devolut, pervenga, ſubſtitueſc*, e ſemblants, per paraulas directas de tot en tot ſiẽ haudas. E ſis vol per dret delegat, o per qualſevol altra manera, poſat que no per dret de inſtitutio, de Fill, o de altres infants en lo teſtament ſie fera mentio, lo teſtament perço no deja eſſer irritat, o eſſer dit irrit o nulle.

III. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxxv.

PEr quant apar gran iniquitat, que tenint vna perſona Germans, o Germanas, o altras parents de part de Mare fins en quart grau ſegons orde de dret Roma, y havent apres adquirits qualſevol bens per ſucceſsio de Mare, que apres, morint la tal perſona ans de venir a pubertat, ab ſubſtitutio pupillar feta per lo Pare, los bens, y heretat de la Mare, per virtut de ſubſtitutio pupillar agueſſen de anar a altres Fills, o parents del mateix Pare, y no de la Mare, o altres parents de part de la dita Mare, perço ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que en dit cas los bens de la Mare hajan de tornar als Germans, o Germanas, o altres parents fins al quart grau, com eſta dit de part de Mare ſin tindra, y que entre ells lo Pare puga diſpoſar per dita ſubſtitutio pupilar, y no en altras perſonas, declarant, y ampliant la Conſtitutio feta per lo Rey en Pere Terç en las Corts de Montſo Capitol 1. Començant. *Los impubers, &c.*

DE

DE FILLS, Y PARES PRETERITS, Y DESHERETATS. TIT. III.

1. VSATGE. Exheredare.

DEs heretar poden los dits Pares genitors lurs Fills, o Fillas, Nets, o Netas, ſi ſon tant preſumptuoſos, quel Pare, o Mare, Avi, o Avia greument firan, ols deſhonren, ols accuſen de crim en judici, o ſils Fills ſon fets baufadors, o ſi las Fillas nos volran ajuſtar a Marits, mas turpament viuran, o ſils Fills tornan Sarrahins, e no ſe volen penedir, tots aqueſts ayrals manifeſtament convençuts, pot lo Parç, e la Mare, lo Avi, o la Avia desheretar ſis vol. Si negun vol desheretar Fill, o Filla, Net, o Neta, nomenadament los desheret, e diga la culpa per que los desherета, e inſtitueſca altre en ſon loc, qui haja a provar la cauſa del desheretament eſſer vera: e ſi vna de aqueſtas coſas hi defall, no pot desheretar Fill, ne Filla, Net, ne Neta en neguna guiſa, e ſiu fa, va ſera, e res no valra.

1. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç, en la Cort de Tortoſa, Any M. ccc. Lxv. Cap. j.

PRimerament, e tot cert ordenam, que ſi del Pare, o de altres aſcendents en lo Teſtament dels Fills per dret de inſtitutio no es feta alguna mentio, no res menys aytal Teſtament ſie valit, e ferm, lo dret empero de la legitima als dits aſſendents tot temps ſalva.

DE SVCCESIO ABINTESTAT. TIT. IV.

1. VSATGE. Si à vicecomitibus.

SI dels Veſcomtes als pus baixos Cavallers mor negun inteſtat, e ſens leyal conditio de ſos bens, ſie legut als Senyors ſtablir aquells Feus a qualſevol dels infants del Deffunct.

DE LEGITIMA, Y DIVISIO DE AQVELLA. TIT. V.

1. §. De la conſuetut que comença, Segons Ley Gotica.

MAs vuy per Privilegi en Barcelona, la Legitima es quarta part de la heretat del Deffunct.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol Liiij.

AXi mateix, per quant lo Rey en Pere, en lo Any M. CCC. xxxxiij. a ſupplicatio dels Conſellers de Barcelona atorga vna Pragmatica, que los Nets prengan en compte de Legitima de lurs Avis, lo que hauran dat a lurs Pares, o Mares: e perque conve que dita Pragmatica ſie obſervada en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perço ſtatuim, e ordenam, que la dita Pragmatica ſie haguda per Conſtitutio, y ſie de aci avant Generalment obſervada en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſens prejudici dels plets pendents.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol Lxxxxiiij.

ZElant la conſervatio de las Caſas principals, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que la Legitima pera tots los Fills, y Fillas, encara que ſien major numero de quatre, no ſie ſino la quarta part dels bens del Deffunct, de la ſucceſsio del qual ſe tractara en reſpecte de las Legitimas, y que aço ſie ſervat en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, encara que fins aci ſols per Privilegi, o Ley Local ſe ſervas en Barcelona ſolament, y que aço haja loc tant en la Legitima dels deſcendents, com dels aſcendents, revocant qualſevol Ley, o conſuetut, y obſervança que en contrari fins aci en qualſevol part de dits Principat, y Comtats hi haja haguda,

da, y obſervada: declarant, que aqueſta diſpoſitio fora Barcelona ſols comprenga los caſos eſdevenidors, y que eſtiga en optio del hereu, pagar la ab diners, eſtimada la valor dels bens del Deffunct, o ab proprietat immoble, y quant ſobre la proprietat ques conſignara hi hagues diſcordia, ſie a arbitre del Jurge.

DE QVARTA TREBALLIANICA. TIT. VI.

I. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxvij.

PEr conſervar los Patrimonis dels Poblats en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya: ſtatuim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la preſent Cort, que ſia licit, y permes als Pares qui faran teſtament prohibir ab paraules expreſſes, y no altrament la quarta Trebellianica als Fills hereus en primer lloch inſtituhits.

DE INDIGNES DE SVCCESSIONS. TIT. VII.

I. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Capitol xiiij

MArit a Muller la qual haura morta, en en dot, ne en altres bens, per covinença, ne per altra manera, encara mijençant la perſona de ſon Fill, e de la dita Muller ſucceir puxa, ſi dons no prova haver feta la dita mort, en los caſos de dret leguts, e expreſſats, e aço mateix en altras perſonas, de las quals la vna haja mort a laltra, volem eſſer obſervat.

DEL INVENTARI FAEDOR PER LO HEREV. TIT. VIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol Lv.

PErlevar tot dubte, ſi lo hereu gravat, o purament, o ab temps ſots onditio reſtituir la heretat, per no fet inventari al temps que accepta la heretat, pert lo dret de traure la Trebellianica, e ſie juſt, e vtil a la Republica, preſervar tots los Poblats en lo preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya de plets, ſtatuim, y ordenam, que en lo dit Principat, e Comtats ſie obſervat, que lo dit hereu haja, e ſie tingut en la acceptatio de la heretat, y dins lo temps de dret comu ſtatuit, fer inventari de tots, y ſengles bens de dita heretat, cridant, y citant ſpecialment al Fideicommiſſari, ſi aquell ſera preſent en lo Loc alhon eſta dita heretat, o la major part de ella, e ſi aquell ſera abſent, o citat no volra venir al die aſsignat, abinterventio de dues perſonas elegidoras per lo Jurge de dit Loc, e ſi lodit hereu gravat no obſervara la ſobreſcrita forma, que de aci avant no puga detraure quarta Trebellianica en la reſtitutio faedora de la heretat: e lo dit Fideicommiſſari puga jurar in litem contra lo dit hereu, o ſos ſucceſſors, per los bens alienats de dita heretat, entes empero, que la preſent Conſtitutio ſie ſens prejudici dels plets pendents.

II. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. §. del Cap. j.

EQue en lo Capitol Lv. de ditas Conſtitutions fetas dit Any M. D. xxxxvij. hi ſie ajuſtat, que lo inventari faedor per lo hereu haja eſſer rebut, y teſtificat per lo Notari que lo hereu volra, y no altre.

(?)

III. PHE-

lii. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Capitol xxviij.

PEr evitar fraus ajuſtant a la Conſtitutio del Rey Don Phelip Pare Noſtre de Glorioſa Memoria feta en les Corts de Montſo del Any M. D. xxxxvij. Capitol, Lv. ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que la dita Conſtitutio tinga, y haja lloch tambe en los Fills del primer grau, de manera que tant ells, com altres qualſevol perdan la quarta Trebellianica, y falſidia ſino faran inventari dins lo temps que per Conſtitutions, y de dret comu eſta ordenat.

LIBRE SETE
DE LAS
CONSTITVTIONS
DE
CATHALVNYA.

DE ACQVIRIR SENYORIA DE LAS COSAS. TIT. I.

I. VSATGE. Si quis in alieno.

SI algu en lo ſol de altre de ſa propria materia edificara caſa, de aquell ſie la Caſa, de qui ſera lo ſol: pero, ſi a bona fe haura edificat, creent lo ſol eſſer ſeu, poras retenir la Caſa, fins que lo preu de la materia, e lo loguer dels meſtres li ſie reſtituit. Mas ſi ab mala fe, ſabent que edificava en ſol de altre contra voluntat del Senyor, es viſt haver coratge de donar. Mas ſi per dret de loguer, o de conductions, voluntariament, ſi ſens culpa del Senyor, no forçantlo alguna neceſsitat, deſemparara la Caſa, no cobrara lo preu de la materia, ni lo loguer dels meſtres: pero ſi per culpa del Senyor, o forçat per neceſsitat la Caſa deſemparara, axi com per fam de aquella regio, o per Guerra, o per oppreſsio de algun potent, lavors lo Senyor es forçat de retreli lo preu de la materia, compenſat ſi alguna coſa li deu per lo loguer de la caſa: e qualſevol coſas qui ſien ditas de aquell qui a bona fe, e a mala fe edifica, totas ſien enteſas de aquell qui ſembra, o planta, o la ſilva infructuoſa deneja.

DE PRESCRIPTIONS. TIT. II.

I. VSATGE. Hoc quod iuris eſt Sanctorum.

AÇo que es dret dels Sancts, o de las Poteſtats, o de Caſtells Termenats, null Hom nols ho deu empatxar, ni deffendre per ſon dret, ne encara per longa poſſeſsio per doſcents Anys.

II. VSATGE. Omnes cauſæ.

TOtas cauſas, ſis vol bonas, o malas, o rahons Civils, o encara Criminals, ſi dins trenta Anys diffinidas no ſeran, o Catius qui en contentio ſeran poſats, e no ſon per altre empero poſſeits, ſi diffinits, o venuts no ſeran, en neguna manera no ſien redemanats. Si algu empero apres aqueſt nombre de trenta Anys aſſajara moure plet, aqueſt nombre li reſult, e vna liura de or a aqueſt aqui lo Rey manara, forçat pac.

I. AL-

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xxiiij.

IVtges, Advocats, Procuradors, e Notaris de plets no ſien oits, ſis claman de lurs ſalaris, donada ſententia en los dits plets, ſi doncs ab carta publica no monſtravan promiſſio a ells eſſer feta. Ajuſtant, que aquells qui ab altres per domeſtic, y familiars eſtaran, apres mort dels Senyors no puxan demanar ſalari, o ſoldada, ſi doncs no provaran, que lus ſie promes cert ſalari, o ſoldada.

II. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xiiij.

SI algu haura poſſeit, o de aqui avant poſſeira per ſpay de vuytanta anys qualſevol coſa que ſie eſtada del patrimoni Reyal, encara que de aquella no monſtre, ne puga monſtrar titol algu, no puga per nos, ne ſucceſſors noſtres eſſer feta contra aquells demanda, ne altrament en lurs poſſeſſions inquietats, ans volem, que lo paſſament del dit temps ſie hagut per legitim titol.

III. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap Lvj.

MES ordenam, e ſtatuim ab approbatio de la preſent Cort, que las ſoldadas de ſervidors, axi de homens, com de donas qualſevol qui ſien, ſe hajan a demanar dins vn any, apres que ſeran fora del ſervey, altrament que nos pugan demanar ditas ſoldadas, ne ſen puga fer juy, ſi doncs del deute de ditas ſoldadas no tenien carta, o albara.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvij.

PER ſemblant, per levar plets, e queſtions, ſtatuim, e ordenam, que los deutes de Artiſtes, e Meneſtrals, axi de homens, com de donas, apres que ſeran deguts, ſi dins ſpay de tres anys no ſeran demanats, que tals deutes paſſats dits tres anys no pugan eſſer demanats, ne ſen puga fer juy, ſi doncs de tals deutes non tenien carta, o albara.

V. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Monſo, Any M. D. xij. Cap. xviij.

MES avant, per levar, e remoure plets, e queſtions, per lo be, e repos dels Poblats en lo preſent Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſi algu haura poſſeit, o deaqui avant poſſeira, o quaſi per ſpay de trenta anys continuos, comptadors ſens interpellatio, ni deductio de temps algu, qualſevol bens mobles, o immobles, o ſemovents, drets, e actions, que ſien eſtats de algunas perſonas, de crim de heretgia en vida, o en mort condempnadas, o condempnadoras, encara que de aquells no monſtre, ni monſtrar puga titol algu, no puga per lo Senyor Rey, ni ſucceſſors ſeus, ni Fiſc de qualſevol Cort eſſer feta contra aquells demanda, ne altrament en lurs poſſeſſions, o quaſi ſien inquietats, ni moleſtats, ans volem, que lo paſſament de dit temps ſie hagut per legitim titol, e volem, que la preſent Conſtitutio haja loc no ſols en las cauſas, e plets eſdevenidors, mes encara en las cauſas en qualſevol inſtantias penjants.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort xvij.

PER indemnitat dels ſubdits voſtres, perço que no ſien vexats en multiplicatio de plets, placia a voſtra Majeſtat confirmar, conſentir, atorgar, e permetre, que en tot lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya no ſolament ſie guardat, e ſervat lo Capitol diſpoſant de la preſcriptio de trenta anys, circa dels bens dels heretges acquirits, o poſſeits, poſat entre los Capitols de la Inquiſitio, fets, apuntats, y concordats en las vltimas Corts de

la Vila de Montſo, mes encara, ſi qualſevol particular perſona, Collegi, o Vniverſitat, de qualſevol perſona de crim de heretgia no condempnada, e la condempnatio del qual era publicament denuntiada, o de altra qualſevol coſa, a altri per contracte, o quaſi en altra manera obligada, drets, y actions ab bona fe haura acquiſits, axi per titol oneros, com lucratiu, encara que apres de la tal acquiſitio, lo dit alienant de qui las tals coſas ab bona fe ſeran acquiſidas, o aqui la obligatio de las ditas coſas pertangues, apres del dit crim de heretgia fos trobat accuſat, o convençut, y haver caygut en dit crim ans de la alienatio, o acquiſitio de la obligatio, o apres, y axi los dits bens alienats, e drets acquiſits del die que comete lo dit crim foſſen confiſcars, ni encara lo dit temps de trenta anys ſtatuit a preſcriure los dits bens, no fos paſſat, no reſmenys, atteſa la bona fe dels acquirints, y juſta ignorantia que concorregan al principi de la dita acquiſitio, no pugan los dits acquiſidors, o ſos hereus, o ſucceſſors, o los havents cauſa de aquells, y los tals acquiſidors, o poſſeſſors per aqueſtas coſas que fins al die de la data de las preſents en la manera de ſus dita ſeran acquiſidas, encara que com es dit foſſen obligats a algun condemnat de heretgia, no pugan en qualſevol manera ſer moleſtats, inquictats, o trets en juy per Officials, o el Fiſc del Sanct Offici de la Inquiſitio, o de ſa Majeſtat: Ni amoure plets per al ſuſdit, pugan demanar de qualſevol Notaris, o Scrivans de Cort, o altras publicas perſonas, o Taulers, o Cambiadors, o Adminiſtradors de taulas de depoſits ningun inſtrument, o partidas, abans de la data de la preſent fet, o fetas per als dits bens fins al die de vuy en la ſuſdita manera acquirits, e ab bona fe per qualſevol temps poſſeits. Ans ſien del tot francs, quitis, y ſegurs de tota vexatio, y moleſtia dels Inquiſidors del Sanct Offici, encara que ſobre aço plet, o plets hi haja pendents, per quant voſtra Majeſtat tot lo dret pertanyent en los dits bens fins aci acquiſits com es dit, per los tals acquirints per ells, e lurs hereus, o ſucceſſors poſſeits, dona, paſſa, e remet, ceſſiona, e transfereix als tals acquiſidors, e poſſeidors, per contemplatio de las preſents Corts, a ſupplicatio dels ſtaments de aquellas, en poder del Prothonotari per ells, y qualſevol dells aqui pertanga ſtipulant, y acceptant, perque mes promptes ſien en fer lo ſervey a voſtra Majeſtat. E que placia a voſtra Majeſtat, totas, y ſengles coſas preditas tenir, y ſervar, e fer tenir, y ſervar per aquells aqui pertanga, e ſi lo contrari era fet, lo que no ſie, que los Deputats, y Oydors de Comptes del preſent Principat, com aprotectors del predit, pugan hajan, e ſien tenguts inſtar, e fer part per inviolable obſervança de ditas coſas, y en ſi aſſumir lo plet, o plets que per aço inſurgiran, ab facultat de deſpendre per deffenſio, y manutenentia de aquellas, e indemnitats dels Poblats en lo preſent voſtre Principat, e Comtats predits, lo que per altras Conſtitutions, e Capitols de Cort los es permes deſpẽdre per obſervança de las ditas Conſtitutions, Capitols, e actes de Cort. Plau al Senyor Rey.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.Liij. Cap. xxvj.

ENcara mes ſtatuim, y ordenam, que los Apothecaris hajan de traure los comptes a ſos debitors de las medicinas, y demanar la paga dins dos anys, y ſi dins dit termini no haurien feta la diligentia, no pugan demanar res, y hajan a fer la tatxatio ab interventio de vn, o dos Metges deputadors per lo Jurge ordinari, y aço ſe tinga per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

VIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. xxxx.

PER lo que molt ſovint los Advocats, y Procuradors demanan a ſos penſionats, y clientulos per raho de lurs advocations, y procuras ſalaris de deu, vint, y mes anyadas, ab gran dany, y detriment de moltas viudas, pubills, y altras perſonas pobres, que no poden monſtrar albarans, ni altras cauthelas de paga de lurs conductions, pertant ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que de aqueſta hora en avant los dits Advocats, y Procuradors no pugan demanar ſalaris de conductions, ſino per tres anya-

anyadas paſſadas, caygudas, de ſos clientulos, ni de lurs hereus, encara que foſſen ſcrits de lur ma en ſos libres.

IX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort xxxxij.

ITem placia a V. Mageſtat ordenar que ſi dins trenta anys lo Fiſc no haura demanat algun lluyſme, aquell ſe entenga eſſer preſcrit, y ſia impoſat ſilenſi al Fiſc en les demandes de dits lluyſmes, encaraque no ſe haja tingut notitia alguna dells. Plau a ſa Mageſtat paſſats quaranta anys.

DE SENTENTIAS.
TIT. III.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxvj.

MES ſtatuim, e ordenam, que las ſententias de la noſtra Reyal Audientia, e dels Governadors ſien ſcritas de ma dels Jutges, o Reladors, o almenys las diſpoſitivas de aquellas, ſalvo juſt impediment.

II. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D.x. Cap. Lv.

MES avant ſtatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que tots los Jutges qui daran ſententias diffinitivas en lo preſent Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en qualſevol Cort, o Conſiſtori que ſien, encara que foſſen en noſtra Reyal Audientia, o de noſtre Loctinent General, hajan, e ſien tēguts de exprimir en las ditas ſentētias diffinitivas los motius quels hauran moguts per axi declarar, e diffinitivament ſententiar.

III. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any M. D.xxxxij.Cap.xxxxvj.

STatuim, y ordenam, que quant lo Relador fara paraula en lo Conſell, o en la ſala, que en la proviſio que fara lo Relador haja de fer mentio expreſſa com es feta facto verbo.

IV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M.D.xlvij. Cap.xij.

STatuim, e ordenam, que diſputadas las cauſas de ſa natura plenarias, ſe hajan de declarar, y donar ſententias difinitivas en aquellas, dins cent dies, comptadors del die que la dita cauſa ſera diſputada: y en las ſummarias, y en totas cauſas de appellations almenys dins ſinquanta dies. Los quals terminis ſien preciſos, y peremptoris als Reladors, en axi, que per cauſa alguna nos pugan prorogar, ni llargar, ſi ſera per la part feta inſtantia, e lo ſalari ſera depoſat.

V. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap.Lxiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que la aſſignatio a ſententia ſe demane en ſcrits vna volta tantſolament, y aquella ſie continuada en lo proces, y ſe proveeſca ab continuatio de dies, perque no ſe hajan de demanar, ni proveir altras aſſignations.

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxxxj.

ENcara mes ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en les ſententies difinitives en les quals hi haura comdempnatio de intereſſos, hajan de ſpecificar en elles ſi ſon intereſſos mercantivols, o ſimples, y lo temps dels quals en avant comencen a correr.

DE LIQUIDATIONS DE SENTENTIAS. TIT. IIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxiij.

MES ſtatuim, y ordenam, que las cauſas de liquidations de ſententias ſe façan, y ſe hajan a fer, ſi ſeran de Eſtats, o Baronias dins vn any, y las altras dins mig any preciſe, y peremptorie, ſalvo, que ſi ſegons la qualitat de la cauſa, y atteſa la diligentia de las parts era meſter major temps, ſie en arbitre de la Audientia.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xiiij.

ATtes que per las paraulas, y motius de las ſententias en las quals es reſervada liquidatio, y major deliberatio, y encara per los actitats en lo proces de ditas ſententias ſon las parts inſtruidas en la provança, y major inſtructio que poden fer ſobre ditas liquidations, y majors deliberations, que ja en los terminis de las cauſas principals podien dita provança, e inſtructio fer, e de altra part es viſt, que ditas cauſas ſon molt differidas, y perque es raho, que en lo fi, y effecte de la ſententia, que es la executio, ſe done expedient, perço ſtatuim, y ordenam, que las cauſas ſemblants ſe hajan de expedir ab dilations, y terminis breus, a arbitre del Relador, pus no puga excedir, quant a la inſtructio de aquellas, temps de vuyt meſos, comptadors del die ques pora demanar executio de la tal ſententia, o ſie perque nos haja ſupplicat de aquella, o perque ſie preſtada cautio ydonea a obtenir la executio, lo qual termini de vuyt meſos ſie precis, y peremptori per tot linatge de provas, demanera, que per ninguna cauſa ſe puga porogar, ni allargar, y ſi per cauſas algunas incidien altercats, per productas de teſtimonis, o de actes, o aliàs, ſe hajan de reſervar a arbitre del dit Relador a las ſententias, o declarations ſobreditas liquidations, e majors deliberations proferidoras: E paſſat dit termini, lo Notari ſens altra proviſio de Jutge, ſots las penas preditas haja de aportar lo proces al Relador dins quinze dies, e dins ſis meſos del die que ſera eſtat aportat lo proces al dit Relador, ſe haja de declarar, y ſententiar en la cauſa, e nos puga dit termini prorogar per cauſa alguna, ſalvat impediment de juſta ab ſentia, o malaltia, com en altres precedents Capitols es dit, ſots las penas en las Conſtitutions de la obſervança contengudas. Si eren empero en cauſas de Estats, o Baronias, o ſemblants, ſe puga prorogar lo termini probatori, e inſtructori en ditas cauſas ſis meſos, a arbitre del Relador, y no mes avant.

III. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxxxij.

EMes ſtatuim, y ordenam ab la mateixa loatio, y approbatio que en les cauſes de primera inſtantia en les quals les parts, o alguna delles haura liquidat tot, o part del ques demana, los Doctors del Real Concell hajan de declarar ab vna mateixa ſentia lo principal, y lo que eſtara liquit, de manera que la condempnatio ſia certa y ſpecifica, y la reſervatio ſia certa en lo que no ſera liquidat, y nos pugan reſervar liquidatio del que ja eſtara liquit en la matexa ſententia, y ſi ſe fara lo contrari no pugan rebre lo ſalari de la dita ſententia fins ſia feta la dela liquidatio, dela qual nos puga haver ſalari algu: Declarant la preſent Conſtitutio no tenir lloch en les cauſes ja començades ſino tantſolament en les que per ſdevenidor ſe comenſaran.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Lvij.

ITem placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio dela preſent Cort, ſtatuir, y ordenar que les cauſes deliquidatio que vuy penjan indeciſes en la Real Audientia per executio de ſententies Reals, o altrament ſian ab brevedat deſpedides, y que no puga eſſer deſpedida ninguna cauſa, axi de liqui-

liquidatio, com altra qualsevol que sia posteriorment introduida, que primer no sia declarada la dita causa de liquidatio, que abans es estada començada, etiam encaraque lo salari de aquella sia ja gastat, instant empero la part la sententia de liquidatio de la dita causa, o causes mes antigues. Plau a sa Magestat manar com ab la present Constitutio mana que los Doctors de la Real Audientia despatxen ab brevedat totes les causes de liquidatio que vuy penjan indecises en la Real Audientia, tenint compte ab les mes antigues que estaran en punt de poderse declarar.

Covarruvias Vic.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxvij.

ITem placia a V. Magestat ab la mateixa loatio, y approbatio, statuir, y ordenar, que si per les sententies que conforme a Constitutions de Cathalunya se han de fer ab concluso dels Doctors del Real Consell, sera reservada liquidatio de algun article tractat en proces a major deliberatio, la causa de dita liquidatio se haja de fer tambe ab concluso en la Real Audientia, y que en la declaratio se hajan de conpendrer tots los caps de la liquidatio, absolent, o condempnant, y no en part, ab clausula (pro nunc salua vlteriori liquidatione) com se es fet fins assi, y si lo contrari sera fet, no puga esser partit lo salari de la dita proviso de liquidatio fins la vlterior liquidatio sia feta. Plau a sa Magestat que la major deliberatio reservada en la sententia diffinitiva sia declarada ab concluso, y que en dita declaratio sian explicats tots los caps que seran liquits absolent, o condempnant.

Covarruvias Vic.

VI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. xxxiiij.

HAventse experimentat, que la Constitucio: *E mes estatuhim xlij.* de las Corts de M. D. IC. No se observa, deixanse de fer en las sentencias difinitivas, las liquidacions de credits, fruits, è interessos, ab pretext de no esser liquits, y reservantse per lo decret de execucio, exigeixen los Jutges per enter lo salari: Perço, confirmant dita Constitucio, y revocant los abusos contra lo disposàt en ella fets, y declaràn t en quant menester sie aquellas; estatuhim, y ordenàm ab consentiment, lloacio, y aprobacio de la present Cort: Que los Jutges de la Real Audiencia, Vicerregia, o Audiencia del Governador, Batllia General, y altres qualsevols Tribunals, y Corts, tant Ecclesiasticas, com de tots los Ordinaris Reals, y de Barons Ecclesiastichs, y seculars del present Principat, en las sentencias difinitivas, degan fer, y explicar la liquidacio de tots los credits, fruyts, è interessos, y altres qualsevols cosas liquidadoras, altrament en cas que hagen de deixar, y reservar en tot, ò en part, la liquidacio per lo decret de execucio, ab motiu de no esser liquits los credits, y fruyts, interessos, y altres cosas forçan liquidadoras, degan tambe, y tingan obligacio de haver de deixar la tercera part del integro salari, sens poderla gastar fins sia feta, y explicada integrament la liquidacio, y que dita terça de salari se entenga esser la meytat del salari, que se havia de gastar en la sentencia difinitiva, quant per rahò de algun altercàt antes de proferirse la sentencia, se hage gastàt vna terça del integro salari, y en cas que en la provisio de liquidacio sia inescusable lo haver de deixar alguns caps per vlterior liquidacio, no puga lo Jutge de la vlterior liquidacio exigir per salari, sino vna terça de terça, y entse lo contrari de tot lo sobredit, ò en qualsevol cas dels expressats exigint, ò retenintse mes salari del contengut en la referida forma, que en eix cas pugan, y degan los Deputats, y Oydors del present Principat, retenirse la quantitat, que los Doctors de la Real Audiencia Reladors de las causas, hauran exigit, ò retingut mes del salari, contra la forma sobredita, de la terça, que dits Deputats han de donar de bens de la Generalitat à dits Doctors de la Real Audiencia, y no obsservant los Deputats, y Oydor lo sobredit, quen pugan ser querelats en la Visita. Plau à sa Magestat se proceheisca en açò, conforme à dret.

DE SUPPLICATIONS DE SENTENTIAS. TIT. V.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxj.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que ſi alguna de las ditas parts, o las duas ſupplicaran de la ſententia ques donara, la qual ſupplicatio ſe haja interpoſar dins deu dies apres de la publicatio de la dita ſententia, e preſtar cautio, que la cauſa de ſupplicatio ſe haja inſtruir, e decidir dins ſpay de ſis meſos, ſi dones al Conſell no ſera viſt per alguna juſta cauſa, que major temps dega eſſer donat, que en tal cas ho pugan fer, axi empero, que en tot cas haja eſſer determinada dins vn any, e paſſat lo dit any, ipſo facto la dita cauſa de ſupplicatio ſie haguda per deſerta.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxv.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que ſi alguna letra, o proviſio, o altre acte de aquells que per contrari imperi ſens declaratio ſe poden tolre, ſera fet per lo Preſident de la Audientia, o per algu dels de la Audientia, o Conſell, o per tot lo Conſell, e de tal letra, proviſio, o acte ſe interpoſara ſupplicatio, es pretendra greuge per alguna de las parts, aquell ſe haja a metre dins la Audientia, o Conſell dins tres dies, e apres dins ſis dies ſe haja determenar, ſi dones al dit Conſell no ſera viſt, que per alguna juſta cauſa dega eſſer donat major temps, e terme, pus empero no paſſe deu dies.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que ſi en lo progres de la cauſa ſe donaran algunas interlocutorias, o declarations, que de aquellas, ſi ſupplicar ſe volra, ſe haja interpoſar ſupplicatio dins ſis dies, preſtant cautio ydonea per las deſpeſas, la qual cauſa de ſupplicatio ſe haja determenar dins trenta dies apres ſeguents, ſi dones no era viſt al Conſell, ſe dega donar major temps, pus empero no ſe puga paſſar mes de altres trenta dies: e paſſat lo dit temps, ſi no ſera declarat, ſie haguda per confirmada, e paſſada en coſa jurjada la dita interlocutoria, e la part qui haura ſupplicat ſie condempnada en las deſpeſas: E per ſemblant ſi ſubcumbira en la dita interlocutoria: Y en lo entretant durant la inſtantia de la dita cauſa de ſupplicatio, ſegons la forma demuntdita, no correga lo temps demunt aſſignat en la cauſa principal, nis proceeſca en la cauſa.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. ij.

STatuim, e ordenam, que ſi alguna de las parts littigants, o forſan las duas volran ſupplicar de la proviſio, o declaratio feta ſobre algun intermedi per lo Relador, o Reladors, ſegons que en lo Capitol precedent ſe conte; que pugan ſupplicar, dins empero tres dies: E que la part ſupplicant haja a proſſeguir, e fer declarar en dita cauſa ſupplicatio dins trenta dies, e ſi dins dits trenta dies noy ſera declarat, que pugan los Relador, o Reladors de la dita cauſa de ſupplicatio atorgar fins en altres trenta dies tantſolament, los quals Termens paſſats, ſi noy era declarat, ſie haguda la dita cauſa de ſupplicatio per deſerta, ſalvat juſt impediment. E ſi las ditas ſupplicatio, o ſupplications ſeran en cauſas fins en cent liuras, ſe hajan a cometre a dos Doctors del Reyal Conſell ad decidendum, e ſi ſeran majors de cent liuras fins en dos centes liuras, ſe hajan a cometre a dos Doctors del Reyal Conſell, los quals fera paraula al Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria fora de la Audientia, y del Conſell, ſegons quels ſera manat, dins los dits Termens hajan a determinar las ditas cauſas de ſupplications. Manant al Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, que almenys vn die no feriat caſcuna ſemmana hajan, e ſien tenguts entendre en la expeditio de las ditas cauſas de ſupplications: E ſi lo Notari, o Scrivent qui portara lo proces, requeſt, dins tres dies apres que lo Jutge haura proveit que ſie portat

lo

lo proces, nol aportara al Relador, en tal cas lo Scriva de manament, e lo dit ſcrivent perdan tot lo ſalari: e ſi los Jutges, o Reladors requeſts per la part, e aportat lo albara del General, ſeran trobats en negligentia, que dins quinze dies apres quels ſera estat aportat lo proces, no hauran expedida dita cauſa; no compten ſalari algu, ni lo General en manera alguna los haja, ni puga pagar aquell, del die que paſſaran los quinze dies, fins ques done la ſententia, ceſſant juſtimpediment a arbitre noſtre, e de noſtres ſucceſſors, o del Loctinent General, e en ſon cas del Portant veus de General Governador.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. iiij.

STatuim, y ordenam, que las cauſas de ſuplications interpoſadas, e que de aqui avant ſe interpoſaran de ſententias diffinitivas, de las quals ſe demanara, e inſtara executio, ſi la part ſupplicant demanara ſententia, tals cauſas de ſupplications ſien deſpedidas, e declaradas no obſtant lo orde de las denuntiations, pus empero lo proces ſie inſtruit, e denuntiat.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xvj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las cauſas de ſupplicationsde cauſas menors, las quals en la primera inſtantia ſeran eſtadas comeſas ad decidendum a hu, o dos Doctors del Reyal Conſell, pugan eſſer expedidas, y determinadas, oits los Advocats en caſa del Relador, facto verbo in Regio Conſilio, e feta relatio de tot lo proces, e legits en lo Cõſell tots los memorials, e allegations que ſerã eſtadas donadas per las parts, y lurs Advocats, e aço haja loc en las cauſas ja pendents.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiiij.

STatuim, e ordenam, que ſi en las cauſas de appellatio de vint liuras, o menors ſe ſupplicara, que en las ditas cauſas de ſupplications nos puga donar mes temps adiffinir ditas cauſas, que es donat en la cauſa de appellatio.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxv.

STatuim encara, e ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que en las cauſas de ſupplicatio de intermedis que ex eiſdem actis ſe han a declarar, no ſie atorgat lo ſegon fatal, ſino que altrament fos viſt al Conſell, ſegons la arduitat, e importantia de las cauſas, eſſent cauſas de Baronias, o altres majors, o de Eſtats.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxx.

ENcara mes ſtatuim, e ordenam, que las cauſas de ſupplications de proviſions, o declarations fetas en cauſas de executions, ſe hajan a fer ſegons la forma, e temps dels altres intermedis.

X. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M.D. xxxiiij. Cap. xiiij.

COM per major expeditio de las cauſas de ſupplications de contrari imperi, ſie donada certa forma per la Conſtitutio de dit don Ferrando ſegon, en la ſegona Cort de Barcelona, Capitol xxv. començant. *Mes avant ſtatuim, e ordenam que ſi alguna letra, &c.* ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que dita Conſtitutio ſie ſervada, ajuſtant en aquella, que quant ſe ſupplicara de algun intermedi, proviſio, o declaratio en las cauſas de la Real Audientia, que ſien revocats, o revocadas per contrari imperi, que ſi tal intermedi, proviſio, o declaratio, feta paraula per lo Relador de la cauſa en la ſala de hont ſera dit Relador, ſera confirmada, o ſera dit que eſta, y perſevera en aquell, o en aquella, no ſe puga mes ſupplicar a la altra ſala.

)(✠)(

XI. PHI-

XI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D.xxxxvij. §. del Cap. iiij.

ESI de la proviſio, o declaratio feta ſobre de las exceptions per impedir lo ingres de la cauſa appoſadas ſe ſupplicara contrario imperio, corregan ipſo jure a las ditas parts deu dies, del die de la dita ſupplicatio, pera dir, e allegar, y provar lo que volran ſobre dit article, e ſie dit termini precis, y peremptori, ſi, e ſegons en lo termini ſtatuit en la primera inſtantia de ditas exceptions es dit, e axi mateix, lo Notari dins tres dies apres dels dits deu dies haja aportar lo proces al Relador, y lo dit Relador dins dits vint y ſinc dies com dalt es dit immediadament ſeguents proveir, o declarar, feta paraula en la ſala, en dita ſupplicatio, ſalvat juſt impediment, com dalt es dit. E ſi ſe ſupplicara en forma, corregan los dits deu dies, axi mateix del die de la ſupplicatio, pera deduir, y allegar ab ſupplications, o cedulas, lo que volran, ſens empero poder fer novas productas, ni provas, e al Notari los tres dies per aportar lo proces al Relador, y los vint y ſinc dies apres ſeguents al dit Relador per declarar en dita cauſa, ſalvat dit juſt impediment: e mes auant nos puga ſupplicar, encara ques revocas la primera proviſio, ni en manera alguna recorrer.

XII. LO MATEIX en dita Cort §. del Cap. vij.

ESI de la proviſio, o declaratio feta ſobre dits altercats ſe ſupplicara contrario imperio, o en forma, ſien ſervats los terminis, y la forma que en ſemblants ſupplications de proviſions, ſobre las exceptions impedits lo ingres de la cauſa es dit, e ſi en la cauſa de ſupplicatio ſera revocada la dita interlocutoria, e de aquella ſe ſupplicara, ſien ſervats los mateixos terminis en la cauſa de ſupplicatio, y en tal cauſa ſe puga demanar auditio de Advocats en caſa del Relador, mas perço no ſien prorogats dits terminis, declarant que ſi dits altercats ſeran fets apres de la denũtiatio del proces, en ningun cas de la proviſio ſobre aquells feta ſe puga ſuplicar a la altra ſala: axi que, ſi la proviſio ſera feta non facto verbo, ſe puga ſupplicar contrario imperio, y en forma en la mateixa ſala, com per altras Conſtitutions es permes, e ſi ſera feta facto verbo, ſe puga ſupplicar contrario imperio.

XIII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.Liij. Cap. vj.

STatuim, y ordenam, que ſie en arbitre del Jurge, fer la proviſio en las ſupplications de contrari imperi, en continent paſſats los deu dies probatoris, encara que ſie en lo tranſlat de la part, y al peu de la ſcedula, e que la part qui ſupplicara, dins los dits deu dies probatoris haja a depoſar terça de terça del ſalari de dita cauſa, e ſi dins los dits deu dies no depoſara lo dit ſalari, dita cauſa ſie haguda ipſo facto per deſerta, y en aquella ſe puga paſſar avant per lo Jurge, ſens fer altra declaratio, o proviſio en la dita ſuplicatio de contrari imperi.

XIIII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxvj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de dits tres Braços, que en la proſecutio, y deciſio de las cauſas de ſupplicatio interpoſadora de ſententias diffinitivas, ſien ſervats los terminis prefigits en las cauſas de appellations de ſententias diffinitivas.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxviiij.

AB loatio, y approbatio dels tres braços ſtatuim, y ordenam, que quant en cas licit ſe ſupplicara de declaratio feta ſobre altercats verbalment deduits, e la proviſio ſera feta, no feta paraula en la Audientia, dita ſupplicatio ſe haja de interpoſar per la mateixa ſala, y ſi la proviſio ſobredits altercats ſera feta ab paraula en la Reyal Audiẽtia, ſe puga de aquella ſupplicar in forma a laltra ſala, y de la declaratio ques fara en qualſevol de las cauſas de ditas duas ſupplications,

tions, ara ſie revocatoria, o confirmatoria de la primera proviſio, en ninguna manera ſen puga ſuplicar, ni demanar reſtitutio in integrum, y la cauſa de dita ſupplicatio ſe tracte tambe verbalment, y que ſie duradora la preſent Conſtitutio fins a la concluſio de las primeras Corts.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxv.

EMES ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que en los caſos en los quals es licit las parts ſupplicar contrari imperi, o informa a la altra ſala, ſi lo hu dels litigants ſupplicara contrari imperi, y lo altre en forma, encara que de diverſos caps, o Capitols, ſie obligada la part altra que haura ſupplicat contrari imperi, adherir a la ſupplicatio in forma per la altra part interpoſada, dexant la ſupplicatio contrari imperi, y ſe puga en la cauſa de ſupplicatio in forma fer novas provas, y productas, ab tal empero, ques façan dintre deu dies, de la matcixa manera que poguera en la cauſa de contrari imperi, y aço mateix ſie obſervat en dos, o molts littis conſortes, dels quals volgueſſen los vns ſupplicar contrari imperi, y los altres in forma, y lo mateix ſie obſervat, quant ſe ſupplicara de proviſions interlocutorias, las quals ſe faran apres de la ſententia.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxvij.

SIS ſupplicara de alguna proviſio, y ſobre aquella al Canceller, Vicicanceller, y en ſon cas Regent la Cãcellaria apparra decretar, *Providenda in Regia Audientia*, ſie obligada la part que ſupplicara inſtar dins tres dies vtils, comptadors del die de la dita decretatio, la commiſſio, o repulſio de dita cauſa, altrament ſie haguda la dita ſupplicatio per no interpoſada, y la proviſio ſie paſſada en coſa jutjada. Si empero ſe ſupplicara de la ſententia diffinitiva, y en la decretatio, per los demuntdits ſera decretat, *Providenda in Regia Audientia.* ſie obligat lo ſupplicant dins deu dies fer diligentia, entenent que ſien tingudas per fetas las diligentias, ſi en la ſupplicatio ſera continuada la oblata per Scriva de manament, y lo Preſident haja de fer decretatio dins tres dies, apres que ſera preſentada a la Reyal Audientia, y en ſon cas devant lo hu dels Preſidents, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la Concluſio de las primeras Corts.

XVIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D.IC. Cap. de Cort xv.

ITem placia a V. Mageſtat ab dita loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que en totes les cauſes criminals que declararan en la Audientia Real de Barcelona, de les ſententies y proviſions de tortura ſe puga ſuplicar en forma com en les cauſes civils, y que entretant nos puga executar proviſio de tortura, ni ſententia diffinitiva, exceptades les que donaran contra lladres, o ſaltejadors de camins, y homicidis per infidies, o aguayts, o traytio, o que hauran comes crim Læſæ Mageſtatis, en primer y ſegon cap, o hauran fabricat falſa moneda, o hauran comes crim de ſodomia, y que la cauſa de ſupplicatio ſe haja de demanar, y introduir devant lo Loctinent General de V. Mageſtat, o del portant veus de General Governador dins tres dies, los quals corregan del punt de la publicatio, e intima de la ſententia, y dita cauſa ſe haja de cometre per lo Regent la Cancellaria a vn Doctor de les dos Sales del civil, lo qual ab concluſio feta per los Doctors de la ſua Sala, haje de declarar dita cauſa de ſupplicatio ex eiſdem actis, ſens poder ajuſtar ni poſar en lo proces axi en la offenſa, com deffenſa, y confirmada, revocada, mudada, o alterada la primera ſententia no hi haja lloch demes appellatio, ni ſuplicatio, ans be haja de eſſer encontinent executada. Plau a ſa Mageſtat, exceptats los caſos contenguts en la preſent Conſtitutio, y altres en los quals de dret comu no es permeſa la appellatio in criminalibus.

Covarruvias Vic.

XIX LO

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvj.

ITEM placia a V. Mageſtat ab dita loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que fora de Barcelona en los dits Principat, y Comtats en les Audientias dels Ordinaris, tant de Veguers, com de altres Officials Reals tinga lloch, y ſe haja de ſervar la precedent Conſtitutio de appellatio per al mateix Jutge de les ſententies de cauſes criminals, provehint que lo Ordinari haja de declarar la cauſa de appellatio mutato Aſſeſſore que no haja entrevingut, ni aconſellat en la primera ſententia, y que tinga executio lo que ſera declarat, entes empero que la dita Conſtitutio no comprenga les Ciutats, Viles, y Llochs que tenen Privilegis de judicar ab juy de prohomens, o altrament, ans be ſels guarden ſos Privilegis declarant la preſent Conſtitutio tenir tambe lloch en les terres de Barons, entes les cauſes que lo reo ſera ſententiat a mort, y no en altres. Plau a ſa Mageſtat, excepto en los caſos declarats en la precedent Conſtitutio, y com en aquella ſe conte.

Covarruvias Vic.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxxiv.

PLacia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio dels tres Staments de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar que de les ſententies, y proviſions tenint força de difinitiva proferides, o fetes per lo Capita General de V. Mageſtat, o de ſos Aſſeſſors en lo preſent Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello y Cerdanya, nos puga ſuplicar, encara que ſia ab expres conſentiment de les parts, ans be ſe haja de appellar de les dites ſentencies, y proviſions, al Loctinent de V. Mageſtat, com a repreſentant immediadament ſa Real Perſona, y aquelles hajan de eſſer admeſes, tractades, y decidides en la Real Audientia, y entre tant penjant la cauſa de appellatio no pugan eſſer executades dites ſententies, y proviſions. ſa Mageſtat manara a ſon Capita General que prenga ſempre per Aſſeſſor de la Capitania General a vn dels Doctors de la Audientia Real, y que ſegons la calitat de les coſes ne prengue altre, o mes de la mateixa Real Audientia, ſegons li aparexera juſt, y tinga particular cuydado de procehir en totes les coſes tocants a ſon Offici ab complida ſatisfactio de les parts.

Covarruvias Vic.

XXI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. xxviij.

COM moltas vegades eſdevinga, que ſupplicantſe de alguna, ó algunas Proviſions fetas per lo Relador, ò Reladors de las cauſas deſpres de haverſe proferit ſentencia diffinitiva, los Jutges de la cauſa de ſuplicaciò en forma, ſi incideixen alguns punts de dret, ò fet, per abreviar, y deſembaraſarſe de las tals cauſas de ſupplicaciò, declaran los punts de dret, ó fet mes facils, y que tenen poca controverſia, remetent lo mes dificil, al Jutge primitiu, ab la clauſula: *Hoc intelletto*, que antes de la extracciò dels executorials, ſen hage la deguda rahò, qual ue dret; y per ocaſiò de las tals reſervas, ſe allarga la final execuciò de la ſentencia, multiplicâtſe aixi altercats, y ſuplicacions de nous caps, ab repetits ſalaris, venintſe à fer lo judici executiu tant llarch, y dilatat, ó mes, que la cauſa principal: Perço plàcia à V. Mageſtat eſtatuhir, y ordenar, ab lloació, y approbaciò de la preſent Cort, que per abulició de dits abuſos, no pugan ſer fetas tals reſervas, ni modificacions en las ſeutencias proviſionals en cauſa de ſuplicaciò in forma, de proviſions, de decret de executiò, ò ſobre proviſions de extracciò de executorials, ans be que degan confirmar, revocar, ò temperar, ſens altre reſerva de conexenſa de punts de dret, ó fet, fahedora per lo Jutge, ò Relador primitiu, antes de la extracciò de dits executorials. Plau à ſa Mageſtat que ſe lleven tots los abuſos introduits.

)(✠)(

DE

DE SVPLICATIONS, O RECORS DE LAS SENTENTIAS DE VISITADORS. TIT. VI.

I. PHELIP IV. en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. xix.

PER quant en lo Capitol primer del Redrès del General de las Corts de M.D. xcix. que comenſa: *Per reprimir*, fou eſtatuhit, y ordenàt, que de las declaracions, y Sentencias dels Viſitadors, ni dels procehimẽts, q̃ interim per àquells ſeràn fets, nos poguès ſuplicar, recorrer, ni apellar, y de no haverſe aixi obſervat, y executat de alguns anys à eſta part, per ocaſió de dos Reals Decrets, lo vn de la Mageſtat del Senyor Rey DonFelip Tercer de Aragó, dats als xiv. de Abril M. DC. Lx. y lo altre de la Senyora Reyna Governadora Dona Marianna, als iij. de Iuny M. DC. Lxxv. en los quals ſe permet poder recorrer á la Real Audiencia ab pretext de notoria nullitat, o injuſticia, ſe experimente ſeguirſe grans inconvenients al bon govern de la Generalitat, concedintſe reviſta de declarations, ſobre materia, concernent, y connexa à coſas de la Generalitat, de las quals los glorioſos Progenitors de V. Mageſtat ſe dignaren abdicarſe la coneixenſa, tribuhint als Deputats de Cathalunya la plena, y abſoluta juriſdicció privativè ad alios quoſcumque, y lo ordenàt en dits Reals Decrets, ſe encontre ab lo diſpoſàt en la Conſtituciò xvj. que comenſa: *Per quant*, de las mateixas Corts M.D.xcix. ordenãtſe, y ſtatuintſe en ella, que las Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, no pugan eſſer revocadas, alteradas, ni ſuſpeſas, ſino en Corts Generals, y que ſi lo contrari ſerá fet, que no tinga forſa, ni valor: Perçó ſupplica la preſent Cort a V. Real Mageſtat ab conſentiment, lloatiò, y aprobatiò dels tres Braços, placia á V. Mageſtat ratificar, y cõfirmar dit Capitol j. y en quãt meneſter ſia ajuſtar, declarar, y de nou concedir, que de las ditas declaracions, y ſentencias dels Viſitadors, ni dels procehiments, que interim faràn, no ſen puga ſuplicar, reclamar, apellar, ni recorrer, ab pretext de reſtitucio in integrum, de notoria nullitat, ò injuſticia, ni altrament, per ninguna via directa, ni indirecta; encaraque fos per via de opreſſiò, ni altre qualſevol regalia à la Real Audiencia, Vicerregia, ò Audiencia del General Governador, o de ſon Portãt Veus, ni à V. Real Mageſtat judicial, ni extrajudicialment, ans be de las ditas declarations, y ſentencias, la part condemnada, ò que pretendrà gravamen, puga vna vegada tantſolament, ex eiſdem actis demanarne reviſta, per via de ſuplicació, recors, ò altrament en la mateixa Caſa de la Deputaciò, y en lo mateix modo, y forma, que la tenen, y tindràn, ſegons lo eſtatuhit, y ordenàt en lo Capitol xxxij. del nou Redres de las preſents Corts, que comenſa: *Per quant en los Capitols, &c.* Revocant los dits decrets, y qualſevol conſuetut, obſervança, vs, ò abus en contrari; y que lo preſent Capitol tinga tambe lloch en los procehiments, declarations, y ſentencias dels querelats en la Viſita del General vuy oberta, y comenſada; Entenent empero, que los dits Jutges hagen de decidir, y declarar la cauſa de ſuplicatiò, ò recors dins xx. dies comptadors deſdel dia, que ſerà entregát à aquells lo procès de dita cauſa, tenint obligaciò lo Notari de entregarlo als Jutges de dita cauſa de ſuplicaciò, ò recors, encontinent de haverſe ſuplicàt, o recorregut; y en cas que dits Jutges dins dits vint dies no hagen declarát, y decidit dita cauſa de ſuplicaciò, ſe entenga confirmada dita ſentencia de Viſita, conforme aixi ſe trovabe diſpoſàt en dits Reals decrets tenirſe per confirmada. Plau à ſa Mageſtat.

DE APELLATIONS, RECORSOS, RECLAMATIONS, Y NVLLITATS DE SENTENTIAS. TIT. VII.

I. VSATGE. Si quando.

SI quantquequant la appellatio de algu ſera provada injuſta, las deſpeſas que ſon adverſari en aquella appellatio haura forçadament ſoſtengudas, no en ſimple mas en quatre dobles li ſie forçat retornar,

II. S. DEL

II. §. DEL Vſatge. Quonian ex conqueſtione lo ij.

E Que en alguna manera de ſententia interlocutoria no ſie appellat, ſi dones no de manifeſt greuge,o ſi dões en ſi no cõtenia evident error, o que fos contra dret pronuntiat : en los quals caſos dins tres dies ſie conegut de la dita ſententia, e ab deguda fi ſie corregida, e en axi, no ſolament los plets, mas encara los calumniadors ſeran minuats.

I. IACME Segon en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j. Cap. xiij.

ORdenam, e ſtatuim, per eſquivar malitias, e plets abreviar, que ſi alguna exceptio de nullitat ſera propoſada contra diffinitiva ſententia, la part opoſant, aquella exceptio de nullitat, dins deu dies, dins los quals es a ell legut appellar, deja propoſar, o allegar : e que primerament ſie conegut de la nullitat de la ſententia,abans que de la juſtitia, o injuſtitia de la appellatio,o almenys enſemps de quiſcu,en axique, deſpuys que ſera pronuntiat de la appellatio, daqui avant alguna exceptio de nullitat no ſie rebuda contra aquella ſententia: mas ſi per ventura contra la ſententia de la ſegona appellatio ſera exceptio de nullitat oppoſada, fet ſagrament de calumnia, o de malitia per aquell qui aquella haura oppoſada, de aquella dins deu dies lavors ſeguents ſummariament ſie conegut, en altra manera aquella exceptio no ſie rebuda.

II. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xxviij.

PER abreviar plets, e deſpeſas de aquells eſquivar, ſtatuim, que en la cauſa de la ſegona appellatio libell no ſie donat, e altre proces qualſevol ceſſe,ans ſe haja a determenar ſegõs las coſas poſadas,e provadas en las cauſas principal, e de la primera appellatio:en axi quel Jutge de la ſegona appellatio, regoneguts sẽs plet, e ſens ſcrit los proceſſos principal, e de la primera appellatio, pronuntie, en ſcrits empero,ſi be,o mal ſera eſtat appellat, confirmant, o infirmant las ſententias precedents.

III. PERE Terç en la Cort de Monſo, Any M. CCC. Lxiij. §. del Cap. vj.

AIuſtants ſobre aço, que las cauſas de appellations, encara fora noſtra Cort, a Juriſtas tantſolament, e no a altres ſien comeſas.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

DIns deu dies comptadors del temps de la appellatio feta, los Jutges dels quals ſera appellat, dar apoſtols ſien tenguts: e ſi dats no ſeran, apres lo appellant,o encara lo appellat,no ſperats los apoſtols puxan proſeguir la appellatio francament,axi com ſi apoſtols foſſen dats.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

LA part appellada, encontinent la appellatio feta, e atorgats los apoſtols,o en altra manera, en lo cas en lo qual lo appellant pot proſeguir la ſua appellatio,puga,ſis volra, impetrar Jutge,e aquella cauſa de appellatio proſeguir davant aquell.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xij.

LA Conſtitutio feta per lo molt Alt Senyor Rey en Jacme avi noſtre en la Cort de Leyda que comença, *Ordenam, e ſtatuim per ſquivar malitias, &c.* haja loc en totas exceptions de nullitat, ſie que per proces aparega, o no. E per tal que pus breu ſie als plets dada fi, la hon appellatio, e exceptio de nullitat ſeran propoſadas dins deu dies, hu Jutge enſemps haja de conexer de quiſcuna, en altra manera la part qui aquellas propoſara, apres ſobre aquella, la qual haura jaquida, noy ſie oida. E com lo Jutge de la ſegona appellatio, ſegons la Conſtitutio de Montblanc

del

del Senyor Rey Namſos pare noſtre que comença. *Per abreviar plets, &c.* tot proces repoſant, haja la cauſa diffinir ſegons las coſas actitadas devant los altres Jutges, ſi contra aquella ſententia donada per lo primer Jutge de appellatio ſera propoſada exceptio de nullitat, aquell Jutge de la ſegona appellatio, ſimplement, e de pla, ſens figura de juy, la cauſa de la nullitat haja diffinir, e per deguda ſi termenar.

VII. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. viiij. Cap. de Cort viij.

PER tolre vexations, que de algun temps ença, per part de voſtre Fiſc ſon eſtadas fetas a molts, ſie merce voſtra ſtatuir, proveir, e ordenar, que algun Procurador Fiſcal de las Corts voſtras, e del dit Senyor Primogenit voſtre, e de ſucceſſors, e de Officials voſtres, e ſeus, no puxa appellar de alguna ſententia contra ell donada, ne contra aquella ſupplicar, com lo Advocat Fiſcal toſtemps ſie en lo Conſell hon la ſententia ſe acorda, e hi dona ſon vot. E que lo preſent ſtatut comprenga no ſolament las ſententias cſdevenidoras, ans encara las paſſadas, que penjan per appellatio, o ſupplicatio. Plau al Senyor Rey en las cauſas criminals, e axi mateix en las civils, ſi doncs en las ditas cauſas civils al dit Procurador Fiſcal no havia ſcripturas pervengudas, o altres documents qui no foſſen produits. E aço ſie tingut primer jurar en anima ſua propria: E ſi per lo Canceller, Vicicanceller, o Regent, o Jutge de la cauſa ſera conegut haver menada malicioſament la dita appellatio, o ſupplicatio, que ſie, e deja eſſer condemnat lo dit Procurador Fiſcal en las deſpeſas, las quals ſie tengut pagar de ſos bens propris, e ſi no ha bens, ſie convertida en altra pena equivalent a arbitre dels dits Canceller, Vicicanceller, Regent, o Jutge.

VIII. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxviij.

MES volem, ſtatuim, e ordenam, que ſi ſeran cauſas de appellatio de ſententias diffinitivas de altres Jutges inferiors, aquellas per ſemblant ſe hajan a tractar, e termenar per lo Conſell, e dins lo temps en las cauſas de ſupplicatio de ſententias diffinitivas damunt ordenat: E ſi ditas appellations, en cas que hajan loc, ſeran interpoſadas de alguna ſententia, o declaratió interlocutoria, per ſemblant ſe hajan determenar per lo Conſell dins vn mes apres que ſeran introduidas, ſi doncs al dit Conſell no era viſt, que major temps fos neceſſari, per alguna juſta cauſa, pus empero no puga paſſar dos meſos.

VIIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. §. del Cap. vj.

EAXI las cauſas de appellations, com las cauſas de ſupplications interpoſadas, e interpoſadoras de ſententias diffinitivas de cauſas fins en cent liuras incluſive, ſe hajan a decidir dins tres meſos, ſi doncs no era viſt als Reladors, ques haja de dar major temps, fins en altres tres meſos, pus en alguna manera no pas temps de ſis meſos.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

STatuim, y ordenam per millor expeditio de la juſtitia, e per que las cauſas pocas ſien mes preſt expedidas, que las cauſas de appellations interpoſadas, e que per avant ſe interpoſaran de Jutges inferiors, que ſeran de vint liuras, o menors, que en aquellas no ſie donat primer, ni ſegon ſemeſtre, ſino ſols terme de dos meſos, dins los quals ſe haja inſtruir lo proces, e juſtificar la appellatio, paſſats los quals ſens altra denuntiatio de proces, ſien hagudas per deſertas, ſi doncs la part appellant no havia demanat per tres vegadas ſententia, dins los dits dos meſos, cometent aquellas ad decidendum a vn Doctor del Real Conſell, lo qual ſens fer ne paraula al Conſell, aſolas haja aquellas a decidir. E ſi lo Jutge, o Relador paſſats los dits dos meſos, e deu dies, puix lo appellant haura demanat per tres vegadas ſententia com dit es, ſera trobat en negligentia, ſalvat juſt impediment, que no li correga ſalari,

ſegons es eſtat dit en las cauſas de ſupplications en lo ſegon Capitol de las preſent Corts, qui comença. *Statuim e ordenam que ſi alguna de las parts litigants, &c.*

XI. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D.xxxiiij. Cap. de Cort.viiij.

COM per Conſtitutio del Rey en Pere Terç de immortal memoria en la Cort celebrada en Montſo Cap. xiij. ſie diſpoſat, que cauſas menors de ſinquanta ſous ſien tractadas ſummariament, y de pla, tota appellatio remoguda, no obſtant qualſevol abuſos, y ſe tropia que lo Jutge de appells de la ſtatio de Girona no obſtant dita Conſtitutio ha conegut, y attentat de conexer de las appellations a ell interpoſadas de facto per alguns malitioſos de ditas cauſas menors de ſinquanta ſous, y vuy vol, y ſesforça conexer de aquellas, vexant los litigants contra forma de dita Conſtitutio. Perço ſupplican dits tres Eſtaments, que dita Conſtitutio ſie obſervada inviolablement, y que de aqui al devant dit Jutge de apells, ne altres ſemblants Jutges no goſen, ne pugan conexer in viam appellationis de ditas cauſas menors de ſinquanta ſous, ſots pena de privatio de lur offici, ſalvadas altras penas, ordenadas per Conſtitutions, contra los rompents Conſtitutions Generals de Cathalunya. Plau a ſa Majeſtat, reſervada empero la pena contra los qui contrafaran, a ſa Majeſtat, o a ſon Loctinent General, y en abſentia de aquell, al Portant veus de General Governador.

XII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. xvj.

MES avant, per quant en las cauſas criminals pretextu oppreſſions encara que no en la forma deguda, ni juſta, alguns recorren a nos, o a noſtre Loctinent General, e axi rompen los arrelts, e ab fictio de oppreſſio que nos pora provar, com ſie contra veritat, ſtatuim, que los dits recorrents ſien detinguts per nos, o noſtre Loctinent General, axi com per los Officials de la Eſgleſia, y Barons eran abans detinguts, e no pugan eſſer relaxats, fins a tant ſie conegut ſobre la dita preteſa oppreſſio, y que ditas cauſas de oppreſſions ſien ſummariament viſtas, e tractadas, puix ab los actes, y proceiments dels dits Officials facilment ſe pora veure, ſi los tals ſon oppreſſos, y ſi ſon eſtats admeſos legitimament a deffenſarſe.

XIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort j.

PER quant proceint algun Official Reyal ordinari en ſon diſtricte, o algun Baro en ſa Baronia contra alguns delinquents, encara que ſe proceeſca ab termens de juſtitia, empero per perturbar aquella, y allargar la deſpeditio de la cauſa, y debita punitio del delinquent, recorre lo dit delinquent al Loctinent General, y Real Conſell, hon dura la cauſa de recors per molt temps, y y axi ſe impedeix la juriſdictio dels Ordinaris, y Barons, en gran dany de la terra. Perço ſupplican los tres Braços a V. Mageſtat, li placia ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que havent interpoſat algun recors, o de Official Reyal ordinari, o de Baro, dels quals ſie licit, y permes recorrer, tant en cauſa civil, com en criminal al Loctinent General, y Reyal Conſell, o Reyal Audiencia, y en ſon cas al Portant veus de General Governador, axi en lo Principat de Cathalunya, com en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya, apres de haver donadas las enqueſtas, o proceſſos a la Regia Cort, o als dits Governadors, las quals ſe hajan donar dins deu dies, apres que ſeran demanadas, ſatisfet lo Notari, ſe haja de declarar dins vn mes, ço es, ſi lo recors ha loc, ò no, y ſi dins vn mes no ſera declarat en lo Reyal Conſell, o en la Reyal Audientia, o per dits Governadors en ſon cas, ſi lo recors ha loc, o no, ſe entenga la declaratio eſſer feta en favor del Ordinari, o Baro, y ſe puga per ells procehir, no obſtant recors interpoſat, ſenſe altra remiſſio faedora, la qual empero puga lo dit Ordinari, o Baro ſi ben viſt li ſera, inſtar ques faça, y lo recorrent ſie reſtituit al dit Ordinari, o Baro: y que durant la cauſa de recors,

cors, ſi lo recorrent eſtara pres, eſtiga de la manera que eſtava quant recorregue, com ja eſta ſtatuit per Conſtitutio, y en cas que no eſtigues pres, lo Reyal Conſell, eſſent cauſa criminal, ſen haja de aſſegurar, o ab preſo, o ab ydonea manlleuta, a effecte que declarant lo recors no haver loc, o no ſentſi declaratio com dit es, puga ſer reſtituit al ordinari, o Baro. Sa Majeſtat mana, que ab tota brevetat ſe deſpatxen los recorſos de cauſas civils, ſens rebre agravi las parts, y en las del criminal ſe tingan a deſpatxar dins tres meſos, ſots pena de privatio de lurs ſalaris per vna terça.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxvj.

PER quant ſe eſdeve moltas voltas, que tenint algun Baro, Eccleſiaſtic, o ſecular, juriſdictio en alguna Vila, Loc, o Terme, pretenent algun Veguer, o Balle Reyal, o altre Baro tenir alli juriſdictio ſuperior, pren, y encarcera los Officials del tal Baro Eccleſiaſtic, o ſecular, y per mes occuparſe la juriſdictio de aquell, los eſtrenyen de preſons, y los fan molts agravis, y encara que per part de aquells, o del Baro ſe recorrega al Loctinent General, y Reyal Conſell, o al Governador General de dit Principat, o dels dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſe allarga la deſpeditio de la cauſa de recors per lare temps, y reſta la part agraviada. Perço placia a voſtra Majeſtat, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que totas cauſas de ſemblants recorſos ſe hajan a interpoſar en lo Conſell criminal, y ſe hajan de expedir dintre de ſis meſos, dels quals los quatre tingan las parts per deduir, y allegar lo que volran, y los reſtants dos meſos tinga lo Relador pera expedir la cauſa, ſots las penas impoſadas contra los qui contraſaran a Conſtitutio, y que ſie ab facultat del dit Reyal Conſell, de manar liurar lo pres ab manlleuta, o altrament, com be viſt li ſera, entretant que la cauſa ſie expedida, y que la preſent Conſtitutio comprenga las cauſas pendents, axi que los ſis meſos corregan del die que començara la Reyal Audientia en Barcelona, apres de la concluſio de las preſents Corts. Plau a ſa Majeſtat, reſervadas las penas a ſon arbitre, o de ſon Loctinent General.

XV. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. vj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi en cauſas ques portaran devant Jutges ordinaris del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſe eſdevindra appellar de algun intermedi, o interlocutoria, abans de la ſententia diffinitiva, ſe hajan las tals appellations interpoſar al mateix Jutge ordinari, mudant lo Aſſeſſor, lo qual en tal cas ſe haja de aſſignar no ſuſpecte a las parts, y aquell decideſca lo artiele del dit intermedi, y ſi es confirmada la interlocutoria, no ſen puga mes appellar, y ſi ſe revocara, en tal cas lo mateix ordinari nomene altre Aſſeſſor, qui confirme la vna, o altra ſententia ab los mateixos actes, dins vint dies, y del que declarara, nos puga mes per alguna de las parts appellar, ans lo Jutge primitiu haja a paſſar avant en la expeditio del negoci principal.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxix.

COM los termens fatals de las cauſas de appellatio ſien ſtatuits en favor del appellant, peraque dins aquell puga deduir ſa juſtitia, y provar lo que en la primera inſtantia no haura pogut, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y conſentiment de la preſent Cort, que lo dit terme fatal no puga eſſer limitat, ni reſtret, ni ſe puga ſententiar en la cauſa, ſino ab voluntat de la part appellant, encaraque ſos inſtat de la part appellada, que no ſien paſſadas de las tres parts las dos del dit terme fatal.

)(✠)(

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxiiij.

STatuim y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en las cauſas de appellations que ſe interpoſaran de las ſententias diffinitivas, lo appellant en la cauſa de primera appellatio juſtifique aquella, axi per teſtimonis, com per inſtruments, y actes, y tot altre genero de provas, reporte lo proces, y actes primitius, ço es en las cauſas que ſeran fins en treſcentes liuras dins tres meſos, y en las cauſas majors de treſcentes liuras dins ſis meſos, comptadors del die que ſera aſtada interpoſada la dita appellatio, los quals terminis paſſats, no puga lo appellant produir, ni provar alguna coſa, e ſien dits terminis de tres, y ſis meſos reſpectivament communs a totas parts, e ſi apres la part appellada volra deduir, o provar alguna coſa, contra lo que ſera eſtat deduit, y provat per lo appellant, en las cauſas, fins en treſcentes liuras tinga dos meſos, y en las cauſas majors de treſcentes liuras tinga quatre meſos, e ſi dita part appellada haura deduit, o provat alguna coſa dins dits dos, y quatre meſos reſpectivament, ſien tambe communs, y preciſos al appellant, los quals terminis reſpectivament paſſats, en las cauſas fins en treſcentes liuras dins de vn mes, y en las cauſas majors de treſcentes liuras dins dos meſos immediadament ſegnents, lo appellant ſie obligat fer las degudas diligentias, peraque lo proces ſie denuntiat, y la cauſa comeſa, ſi de ſa qualitat ſera tal, que ſe haja de cometre, y pera que la ſententia ſe puga donar, altrament la appellatio ſie deſerta, e los dits temps ſien continuos, preciſos, y peremptoris, remoguts, y revocats los fatals, y altres terminis per altras Conſtitutions de Cathalunya, fins aci diſpoſats en ditas cauſas.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxvj.

STatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que no ſien admeſas appellations, ſino de ſententias diffinitivas, o de proviſio que tinga força de diffinitiva, y lo gravamen de la qual proviſio nos puga reparar per la appellatio forſan interpoſadora de la ſententia diffinitiva, proferidora en dita cauſa: y per ques puga conexer, de quina qualitat es la proviſio interlocutoria, de la qual ſe haura appellat, lo tenor de aquella ſie inſertat en lo inſtrument de la appellatio, o que la part que haura appellat, per inſtrument public haja de ſer fe de la dita proviſio interlocutoria, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XIX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xviij.

ENcara mes ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en les cauſes de recorſos que ſe interpoſaran en la Real Audientia, de penyoraments fets per Barons, o altres Officials ordinaris, y abans de la declaratio de dits recorſos, o appellations ſera provehit per dita Real Audientia, ſobre la reſtitutio de dites penyores, que la perſona que tindra en cuſtodia y guarda les penyores no ſia tingut ni obligat en reſtituhir, y tornar aquelles ſino ſatisfentli, primer, y pagant la part que haura recorregut, o appellat tots los gaſtos, y deſpeſes que haura fetes en la guarda, manteniment, y entreteniment de dites penyores, conforme ſe vſa en la preſent Ciutat de Barcelona, en la caſa de la guarda, ab tal que lo Relador, o Jutge de la cauſa tatxen les deſpeſes de les penyores, ans que mane ſien reſtituidas.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lvij.

MES ſtatuim, y ordenam ab la mateixa loatio y approbatio de la preſent Cort, que ſi algun delinquent condempnat per algun Baro al qual tocara la coneixença de la cauſa recorrera al Real Conſell, y en ell ſera declarat de qualſevol manera lo recors no tenir lloch, y haver lo dit Baro ben proveit, noſtre Loctinent, y lo Relador de la cauſa hajan de remetre lo proces, y la cauſa al Baro, o Jutge del qual ſe haura recorregut, y que no puga lo dit Loc-

Loctinent, ni altre remetre lo dit delinquent per via de compoſitio, o altre qualſevol cauſa, o raho, y que ſi lo contrari ſera fet, vltra que los danys y deſpeſes pugan eſſer demanades al Relador, o altre qui haura fet la remiſſio en la viſita que de les perſones del Real Conſell ſe fara, puga lo Baro, o Jutge ordinari no obſtant qualſevol remiſſio per via de compoſitio, o altrament feta pendre lo dit condempnat, y executar en ell la ſententia de la qual haura recorregut de la mateixa manera que ſi lo recors no fos eſtat interpoſat, ni feta la remiſſio, y que deſta executio no hi puga haver recors, y que en les cauſes de qualſevol recorſos ſempre que ſera declarat lo recors no tenir lloch, no pugan los Doctors del Real Conſell poſar traves, o cua al Baro, obligantlo a decidir la cauſa ab vots de Doctors del Real Conſell, o de algu dells.

XXI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. Liij.

REgoneixent los molts abuſos, que de temps à eſta part ſe han fet, reſpecte de la admiciò de recorſos, y evocacions, que molt amenut interpoſan lo Procurador Fiſcal de la Regia Cort, y los delinquents reſpectivament ſubjectes à la juriſdicciò de Barons, y demes Curias ordinarias del preſent Principat, à la Real Audiencia, ò Real Conſell, ab diferents pretextos de Regalias, que redundan en gran prejudici de las juriſdiccions de dits Ordinaris, y aſſenyaladament dels Barons, y ſos Officials, contravenint per indirecte al diſposàt, en los Capitols xv. y xvj. de las Corts de M. D. IC. En las quals ſe concedeix la coneixenſa de las cauſas Criminals en primera, y ſegona inſtancia: Perço ſuplican los tres Eſtaments de la preſent Cort placia à V. Mageſtat, eſtatuhir, y ordenar, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de aquella, que totas las cauſas Criminals per delictes comeſos, y cometedors fora la preſent Ciutat de Barcelona, y ſa Vegueria eſtreta, nos pugan admetrer per via de recorſos, ſino es que fos per grave, y notoria opreſſiò, y en tal cas no obſtant qualſevol inhibiciò del Real Conſell, puga lo Barò continuar la enqueſta, y prova del delicte en ſa Curia, y que no puga lo Real Conſell remetrer lo delinquent, ni proſeguir ab ſentencia, ſens tenir lo procès de la ofenſa, fulminàt en la Cort del Barò, y de las dels Ordinaris Reals, y ſens ferſe prejudici à las Ciutats, y Vilas, que tingan Juy de Proms, ò altres prerrogativas, y que aixi matcix nos pugan evocar al Real Conſell Criminal, ni à la Real Audiencia Civil, en primera, ſegona, ni altre inſtancia, per cauſa de divagar lo delinquent, y haverſe de fer las provas del procès en diferents Veguerias, tant ſi ſon perpetrats dits delictes, y comenſades las cauſas, ò ſe han de comenſar en las Ciutats, Vilas, Lloch, Terme, ò Quadras ſubjectes à la juriſdicciò Real, com à las de Barons Eccleſiaſtichs, ò ſeculars; degan empero dits Ordinaris Reals, y de Barons donarſe, y conecdirſe entre ſi Territori, tot favor, y ajuda per capturar los delinquents, ò inquirir contra de aquells, per recepciò, y compulſiò de teſtimonis, ò altrament, y per la execuciò de las penas corporals, ò pecuniarias, à las quals ſeràn condemnats, à fi, y efecte que los delictes no reſten impunits; entès empero, que de conſentiment del Ordinari Real, ò de Barò, ò ſi dits Officials Ordinaris Reals, ò de Barons, eran negligents en fer las degudas diligencias pera caſtigar, y punir los delinquents, que en tal cas, notificant al Official Real, ò al Barò, y en ſa abſencia del Principat à ſon Official ſa negligencia, per medi de vna carta del Regent la Real Cancelleria, ò de paraula, ò per medi del Procurador Fiſcal de la Regia Cort, ſi deſpres perſeverarà, en dita negligencia dit Ordinari, Barò, ò ſos Officials, puga lo Real Conſell evocar la cauſa, en tal cas, ab los dits pretextos, ò Regalias de divagar lo delinquent per diferents Veguerias, y haverſe de ſer diferents diligencias en ellas. Plau à ſa Mageſtat.

EN QVINS CASOS NO ES LICIT SVPPLICAR, NI APPELLAR. TIT. VIII.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap.xxij.

MES avant per millor expeditio de la juſtitia ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que de aſſignatio feta per oir Advocats, e a ſententia, e de proviſiò portetur proceſſus, & ad reſpondendum ad tertiam, ni de aſſignatio feta per publicar teſtimonis, nos puga ſupplicar, reclamar, ni appellar, ni en dits caſos ſe puga demanar reſtitutio in integrum, e ſi de fet eren interpoſadas per inadvertentia, o aliàs, aquellas no obſtant ſe puga paſſar ad vlteriora.

DE DESPESAS DE PLETS TIT. IX.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap.xvij.

ENcara, que ſi ſe eſdevindra, Cavaller, o Clergue, o alguna perſona Eccleſiaſtica devant nos, o noſtres Jutges de Cort en las cauſas principals pledejar, e en aquellas cauſas ſubcumbir, no ſien eſtrets de pagar la terça, o alguna part del plet, o de la quantitat demanada. Empero ſi devant los Veguers, o altres noſtres Officials las ditas perſonas ſe eſdevendra pledejar, no volem, que per deutes, o per altres coſas, terça, o redelme, o alguna altra part en altra manera ne ſie pagada, ſino axi com en temps del Senyor Rey en Iacme de bona memoria Pare noſtre era acoſtumat de fer.

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.xc.j. Cap. xvj.

DE gratia, per nos, e per tots noſtres ſucceſſors preſents, e eſdevenidors ſatuim, e ordenam per tots temps, que alguns Prelats, Religioſos, rics homens, Cavallers, o Ciutadans, e homens de Vilas, o algu altre dels deſus nomenats, ne homens, e bens lurs, no paguen, ne ſien tenguts de pagar terç, o altra quantitat, o part en loc de terç, o de redelme, ſi dones no firmavan dret, o no ſerivien de pagar lo deute a die cert, ſots pena de la juſticia. Sie entes empero, que la juriſdictio ſie ſalva a aquells qui la han acoſtumada de aver en lurs Caſtells, e en lurs Locs, ſegons que de aquella han acoſtumat de vſar.

III. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CD.xc.iij. Cap. xxxxj.

PER levar los abuſos que tots jorns clarament ſe monſtran, e obviar a las malitias de alguns littigants, los quals fan grans productas mes per vexar, e agraviar la part adverſa, que per fundar la intentio ſua, eſtimant, que de las productas per ells fetas dita part adverſa ne ha pagar la meytat, ſegons fins aci es eſtat praticat: ordenam, e ſtatuim ab approbatio de la preſent Cort, que quiſcuna part dels littigãts pac las ſcripturas, productas, ſcedulas, e teſtimonis, q̃ per la ſua part ſeran produits, e no mes avant: e aço mateix ſie obſervat en aquells qui pledejaran ab lo Procurador Fiſcal, qui es frãc de deſpeſas, axi que lo Scriva no puga exigir de dits littigants ab dit Fiſc, ſino los actes, y productas per dits littigants fetas, ſino en cas que tals littigants ab lo dit Procurador Fiſcal, ab altres foſſen condempnats en deſpeſas.

IV. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon, en la Cort de Monſo, Any M.D.xij. Cap.xv.

STatuim mes avant, e ordenam, que en totas cauſas, axi civils, com criminals ques menaran de part a part, en las quals per qualſevol reſpecte ſe meſclara lo Fiſc, que pus hihaja

haja part inſtant ab lo Fiſc, que en tal cas, ſi lo Fiſc, o part agent, e inſtant ſubcumbira, que tal part agent pac las deſpeſas, axi com ſi ſolament ella ſens lo Fiſc hagues menada la dita cauſa, ſi dones no haura haguda juſta cauſa de littigar.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M.D.xxxxvij. Cap. viij.

STatuim, y ordenam, que axi en los altercats ſobre las exceptions impedints lo ingres de la cauſa, com en los altres en lo progres de aquella, y denuntiar lo proces fets, axi mateix en las cauſas de ſupplications de intermedis, contra la part qui ſubcumbira ſe haja de fer condempnatio de deſpeſas: Entes, que en ditas deſpeſas no ſie tatxat ſalari peral Relador, Advocat, y Procurador de la part que obtindra, ſino en lo primer intermedi, y en la cauſa de ſupplicatio en forma, com es acoſtumat: ſie empero loc en las altras proviſions, que las deſpeſas ſeran communament pocas, a condempnatio in quadruplum expenſarum, en favor de la part qui obtindra, ſi ſera viſt a la ſala, que la condempnatio in quadruplum ſe dega fer, y axi ſe hajan de tatxar en dit cas quatre tants, vltra de las deſpeſas: Proveint, que feta la proviſio ſobre dits altercats, ſi de aquella nos ſupplicara, no obſtant que reſte a fer la tatxatio, y executio de las deſpeſas, corregan en ſon cas los terminis probatoris, e inſtructoris, e no ſien impedits, ni ſuſpeſos per lo temps ques eſtara en la tatxatio, y executio de las deſpeſas: Y ſie ſervat, ſi ſe haura ſupplicat contrario imperio, y la proviſio ſera eſtada confirmada, en lo qual cas, tambe ſe haja de fer comdempnatio de deſpeſas.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiij.

EN la tatxatio, y executio de deſpeſas, en las quals ſera feta condempnatio, ſien ſervats los ſeguents terminis, que donada la ſcedula ab lo memorial de las deſpeſas per la part, ſe haja de intimar a la altra part ab termini de tres dies, pera contradir, y apres dins tres dies lo Notari haja de aportarlo proces al Relador, ſots la pena en altres Capitols precedents ſtatuida, e lo dit Relador dins quinze dies apres haja a fer la tatxatio de las deſpeſas per modo de proviſio, encara que ſien de ſententia diffinitiva, los quals terminis ſien preciſos a las parts, Notari, y Relador, ſi, e ſegons en altres precedents terminis es ſtatuit.

VII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D. Liij. Cap. xij.

STatuim, y ordenam, ajuſtant al Capitol xiij. de la Cort del any M. D. xxxxvij. Que la verificatio del memorial de las deſpeſas ſe haja de fer per lo Scriva de Manament, en la Scrivania del qual ſe aportara lo proces, abans que dit proces ſie portat al Relador per fer la tatxatio, la qual tatxatio ſe haja de fer conforme a la tatxa general, y aquella ſe proveeſca ſie feta dels ſalaris de totas las ſcripturas judicials, y dietas de Notaris, la qual tatxa general ſe haja de ordenar per lo Canceller, Regent la Cancellaria, y Doctors del Reyal Conſell, y ſie eſtampada, y eſtiga de aquella vna taula en la ſala del dit Canceller, y altra en la ſala del Vicicanceller, y en ſon cas del Regent la Cancellaria: Y que los Scrivans hajan de poſar lo numero de las lineas en quiſcuna pagina, conforme a la Conſtitutio del Rey Ferrando Segon de glorioſa memoria, en la ſegona Cort de Barcelona Capitol xxxvj. altrament los ſie levada la quarta part de ſalari de tot lo dit proces, y que en lo compte de las fullas no ſie comptat, lo que occupan ſupplications, y ſcedulas ſcritas dels Advocats, y proviſions dels Jutges ſcritas de lurs mans en los tranſlats, y lo que occupan las proviſions ſcritas de ma dels Jutges, y ſententias en los proceſſos originals, y que dins deu dies, apres que la Audientia Reyal ſe continuara en la Ciutat de Barcelona, los Scrivans de Manament hajan preſtar jurament en poder del dit Canceller, y oir ſententia de excommunicatio per lo Official del Bisbe de Barcelona promulgadora, de be, y leyalment haverſe en las

ditas

ditas verifications, y lo mateix orde ſie ſervat en los Notaris del criminal.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiij.

STatuim, y ordenam, que declarant, y ſententiant los Jutges en lo principal, hajan de declarar ſobre las deſpeſas, abſolent, o condempnant conforme a juſtitia.

IX. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort Lix.

ITem per llevar exceptions, y altercats voluntaris, placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar, q̃ ſi en les cauſes ſeran poſades per les parts algunes exceptions, o fets alguns altercats voluntaris, o per cavillatio, que la part q̃ ſubcumbira en la primera exeptio, o no haventhi exceptio ſubcumbira en lo altercat, puga, y haja de ſer condempnada en deſpeſes, y que quant la ſententia proferida en primera inſtantia ſera confirmada en la ſegona ex eiſdem actis, la part que ſubcumbibira ſia condempnada en deſpeſes. Plau a ſa Mageſtat ques guarden les Conſtitutions ſobre aço diſpoſants.

Covarruvias Vic.

DE EXECVTIO DE SENTENTIAS, Y CAVTIO PRESTADORA PER OBTENIR AQVELLA. TIT. X.

I. VSATGE Placitum judicatum.

PLET jutjat entre vaſſall, e Senyor, e judici loat dan dues las parts, e authorizat, e en ma de Senyor ben aſſegurat, que li ſie fet, redres lo Senyor primerament a ſon home tot quant li deura en alguna guiſa, puys prena de ſon home tant quant li ſera jutjat.

***

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxxxv.

ANimals de Cavallers, ni armas de lus cors, ni paraments de lur caſa no ſien penyorats per nengun deute lur.

II. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M. CC. Lxxxix. Cap. xiij.

ORdenam, e ſtatuim, quel Veguer, e Balle ſien tinguts ſeguir, e complir los manaments, e los jutjaments dels Jutges per qualſevulla perſona deguts.

III. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. xcj. Cap. xxxviij.

PORter, ne altre Official noſtre no puxa penyorar beſtias aregas, ni jovas, ni inſtruments de laurar, per albergues noſtras, ne per deute noſtre, ne de altre, ne per hoſt, ne per alguna altra raho, perço com nos deu fer, ſegons la Conſtitutio de la pau, e de la treva.

IV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CC. IC. Cap. xxiiij.

LO Capitol noſtre qui comença, *Porter, ne altre Official noſtre no puxa penyorar, &c.* ſie ſervat: e quels Officials noſtres qualſque ſien, ne de qualque conditio, no penyoren per ſi, ne per altre, ne per hoſt, ne per cavalcada, ne per cena, ne per altre deute Reyal, o public, o privat, beſtias aregas, ne negun inſtrument, ne aynas de treballar, ne apparells de laurar, e qui contrafara perda lo Offici per tots temps, e vltra aço quen ſie punit a conexença noſtra.

V. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiij. §. del Cap. xxj.

EEncara la egua, la qual aquell de qui ſera fara temir, o emprenyar per cavall, o roſſi,

rosſi, no puxa per deute, ne per alguna altra coſa, o occaſio eſſer penyorada, ne preſa, ne encara entretant, mentre que a pollinar ſie apte.

VI. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxij.

DOnada la ſententia, ſi exceptions no ſeran oppoſadas a la executio, ſe faça la executio, ſens declaratio, o Conſell de executio, e aço per relevar las parts de deſpeſas.

VII. LO MATEIX en dica Cort Cap. Lij.

COM ſovint ſe eſdevenga que en las cauſas de executio, axi de cenſals, com de altres, en las quals ſe proceeix executivament, ſe proveeix per lo Jutge executant, que ſie feta executio, preſtada y donea cautio per lo inſtant dita executio, la qual apres no es ja mes demanada, ne lo executat ſe cura demanar res al qui tal cautio haura preſtat: pertant volem, e ab approbatio de la preſent Cort ſtatuim, que ſi apres que tal cautio ſera preſtada, dins vn any apres ſeguent lo executat no demanara judicialment a la part qui haura inſtada dita executio, la quantitat que ab lo rigor de dita executio haura rebut, o ſi ho demanara dins lo dit any, empero apres que la dita demanda feta haura, no proſſeguira, e finira la cauſa dins vn any apres ſeguent, fins a ſententia diffinitiva, e real promulgatio de aquella, que en dits caſos la dita cautio ſie nulla, e extincta, e ſens algun effecte, ſi dõcs lo temps del dit any no paſſava per culpa del dit Jutge, qui differis, e no volgues pronuntiar, e declarar la dita cauſa.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxj.

PER quant ſe veu de cada die, que per las executions de las ſententias Reyals ſe fan grans deſpeſas, que a las vegadas muntan bona part del deute principal, perque van hi Algutzirs, Notari, y Procurador, qui entre tots reben multiplicats ſalaris. Perço ſtatuim, e ordenam, que en las executions de ditas ſententias fins en cent liuras nos trametan Algutzirs, mas ſien remeſas als Ordinaris, o ſie trames Porter, o Verguer, e en las majors de cent liuras eſtiga arbitre del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria en ſon cas, ſi anira Algutzir, Verguer o Porter, o ſi ſera remes al Ordinari: e que algun Official Reyal no puga anar a fer executions de ſententias, ſens ſabuda dels Canceller, Vicicanceller, o Regent en ſon cas.

IX. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxviiij

STatuim, e ordenam, que ſi ſe ſupplicara de proviſions, o declarations fetas en cauſas de executions, ditas proviſions ſe pugan executar preſtada cautio.

X. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo, Any M. D. xxxxij.

Cap. xxxviij.

PER major executio de las ſententias Reyals ſtatuim, y ordenam, que ſi ſe interpoſara ſupplicatio de alguna ſententia diffinitiva, dins lo temps de las Conſtitutions, e la part obtenint dita ſententia haura preſtada cautio, la qual ſera admeſa per ydonea, per fer dita executio, encara que en lo proces de la executio ſe ſupplicas de alguna proviſio, que no ſie tinguda la part obtenint dita ſententia preſtar altra cautio, ans la dita primera cautio que ſera eſtada admeſa, ſerveſca per qualſevol altra ſupplicatio que en dit proces de executio ſe interpoſas, pus en dita primera cautio de aço ſe faça mentio: y la Reyal executio no puga eſſer empatxada per ditas ſupplications, per moltas que ſen interpoſen, ſi dones no eren de tercers oppoſants, del interes dels quals apparegués clarament en proces, en los quals caſos baſta peral interes dels dits tercers oppoſants, altra nova, y ſufficient cautio, pus no ſie oppoſitio proprietaria, en lo qual

cas

cás ſe ſerve la diſpoſitio del dret commu, o de la terra, haventhi Conſtitutio que diſponga ſobre tals oppoſitions, e volem que la preſent Conſtitutio ſie duradora, fins a la concluſio de las primeras Corts.

XI. PHILIP en la Cort de Barcelona. Any M.D.Lxiiij. Cap. de Cort xvj.

PER ques veu per experientia, que donant los Doctors de la Reyal Audientia, com moltas voltas donan las ſententias diffinitivas, illiquidas, reſervantſe a las voltas major deliberatio, altras voltas reſervant dret a las parts illiquits, y reſervantſe liquidatio, y provent en dita ſententia, *Quod in reali executione habeatur ratio, qualis de jure ſit habenda*, de hon apres lo proces de la executio dura per molts anys, y a las voltas mes que la cauſa principal, ſuplica a V. Majeſtat la preſent Cort, que ab lur conſentiment, y approbatio li placia ſtatuir, y ordenar, que donada la ſententia diffinitiva en qualſevol negoci, o cauſa, de qualſevol quantitat, o qualitat q̃ ſie en la Reyal Audiẽtia, preſtada cautio ſe haja dins deu dies ſer proviſio per lo Jutge, ſobre ſi la cautio es bona, o no, y ſi apparia no eſſer bona, y ſera millorada, dins altres deu dies ſe haja de declarar, ſi la milloratio es ſufficient. E aqueſt termini ſe haja de ſervar ſempre, en totas las millorations que en vna, o moltas voltas ſe faran, y approvada la cautio, o perque la part no la haura impugnada, o perque per lo Relador, y Reyal Audientia ſera eſtada approbada, fins altres deu dies ſe haja a proveir la executio, y decernir las letras executorials ſobre ditas ſententias, las quals en tota manera hajã de eſſer expedidas, no obſtant qualſevol reſervatio de drets, o de credits feta en favor de la part que ſubcumbira, o de qualſevol altre collitigant: y la cautio preſtada ſe entenga eſſer donada no ſols ſobre la cauſa principal ſobre que ſe litiga, y ſobre las coſas contengudas en la ſententia en favor del vencedor, pero encara per los drets reſervats a la part que ſubcumbira, o als altres qualſevol collitigants, y a qualſevol tercer oppoſant que ſie vingut a la cauſa, y aço ſe entenga, ſi ja en la ſententia nos dona va retentio a la part que ſubcumbira per alguns drets, o quantitat: y perque aço haja millor effecte, los Doctors de la Reyal Audientia no pugan rebre lo ſalari de la ſententia, ni partirſe aquell, ſino tantſolament la meytat quant ſe dara la ſententia, y laltra meytat quant ſeran liurats los executorials a la part: y fins ſie feta la executio, lo Jutge de la cauſa de ſuplicatio no puga haver lo proces, ni aquell impedir lo Notari de la cauſa no loy puga portar, ſots pena de perdre lo ſalari de tot lo proces, y de tota la cauſa, y que lo preſent Capitol de Cort haja tambe loc en las cauſas de executio que vuy penjan. Sa Majeſtat mana, que de las ſententias ques daran en la Reyal Audientia ſie proveida la executio dins vn mes, apres de proferida la tal ſententia, no obſtant qualſevol exeptio, ſi ja no fos retentio reſervada en la tal ſententia.

XII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M.D.Lxxxv. Cap.xiij.

CONſiderant, que per impedir tantſolament, y allargar las executions de las ſententias dels Jutges ordinaris, la part condempnada procura de introduir en la Reyal Audientia la cauſa de appellatio per ell interpoſada, encara que ſie de poca valor lo interes, y entenga que no te juſtitia alguna, confiat que ab la multitut dels negocis de que eſtan carregats los Doctors de dita Reyal Audientia, fara ſa cauſa immortal, y ab tot que per obviar a dita cavillatio, en los Capitols de Cort xvij. y xviij. de las Corts per nos vltimament celebradas ſie eſtat ſtatuit, y ordenat, que las ſententias dels Ordinaris en cauſas menors de deu liuras de capital en primera inſtantia, y de vint liuras en la ſegona, pugan per dits Ordinaris eſſer executadas, no obſtant qualſevol appellatio de ditas ſententias interpoſada, y en dita Reyal Audientia introduida, empero com ſe ſie viſt per experientia, que axi lo appellant, com lo appellat, en cauſas menors de cent liuras que per appellatio ſon introduidas en la Real Audientia, ſoſtenen majors deſpeſas, que no val lo interes de ques litiga, las quals evitarien, ſi per los Ordinaris foſſen executadas lurs ſententias

fins

fins a la dita ſumma de cent liuras. Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las ſententias dels Jutges ordinaris que ſeran eſtadas donadas per algun Doctor graduat en dret civil, o canonic, o ab vot, y parer en ſcrits de aquell, ſien executadas, no obſtant qualſevol appellatio en dita Reyal Audientia introduida, preſtada empero primer cautio per lo appellat, ab la mateixa forma, y manera que ſe acoſtuma de preſtar per obtenir las executions de las ſententias ques donan en la Reyal Audientia: Y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las ſententias dels Jutges ordinaris en la primera inſtantia tingan executio fins a la ſumma de cent liuras, preſtada empero per lo qui en favor ſeu las haura obtengudas primer ydonea cautio: En las cauſas empero majors de cent liuras, no tingan executio, fins a tant ſeran paſſadas en coſa judicada.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xiiij.

PER relevar a las parts condempnadas de exceſſivas deſpeſas, en las executions que contra ells ſe faran, ſupplica la dita Cort a voſtra Majeſtat li placia ab lur approbatio, y conſentiment ſtatuir, y ordenar, que per ningunas executions de ſententias diffinitivas, o interlocutorias de la Reyal Audientia nos pugan trametre Algutzirs, Notaris, Porters, o altres Officials de Barcelona enfora, pera fer las tals executions, ſino fos per quantitat, o valor que paſſas de mil liuras, ans totas las letras executorials en cauſas menors de mil liuras ſe hajan a dirigir als ordinaris Reyals, o de Barons, qui hajan de fer la executio, conforme al tenor de ellas, y ſi los dits ordinaris eren negligents en fer las, pugan eſſer punits a arbitre del Loctinent General, o en ſon cas del Portant veus de General Governador. Plau a ſa Majeſtat ques ſerve la Conſtitutio del any M. D. iij. Capitol xxj. Y que la diſpoſitio de aquella ſe eſtenga fins en doſcentes liuras tantſolament.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xviiij.

PER quant los mateixos Doctors de la Reyal Audientia, y ab la mateixa ſolemnitat determinan, fan, y ordenan las ſententias en la Governatio de Cathalunya, quant aquella va vice Regia per no eſſer voſtra Majeſtat, ni ſon Loctinent General en Cathalunya. Perço ſupplican a voſtra Majeſtat los tres braços de la preſent Cort, li placia ab lur conſentiment ordenar, y diſpoſar, que en los mateixos caſos, y del mateix modo, y forma que las proviſions, y ſententias ques fan, publican, y donan en la Reyal Audientia civil de Cathalunya, y per los Doctors de aquella, tenen executio quant en aqueſt Principat es preſent voſtra Majeſtat, o ſon Loctinent General, tingan tambe executio ditas ſententias, quant dita Reyal Audientia ſeguira al Governador, o Portant veus de General Governador de Cathalunya, vice Regia, per abſentia de voſtra Majeſtat, y de ſon Loctinent General. Plau a ſa Majeſtat, exceptat que durant la vida de Don Pedro, y Don Enric de Cardona, en dita Governatio no pugan tractar, ni decidirſe las cauſas del Duc, ni de la Duqueſa de Cardona.

XVI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xxij.

EN la Conſtitutio xiij. Que (comenſa conſiderant) del any M. D. Lxxxv. Fonch per nos ſtatuhit, que les ſententies dels Jutges ordinaris tingueſſen executio fins ala ſumma de cent lliures preſtada per la part cautio, no obſtant qualſevol appellatio feta ala Real Audientia, y perque fins aſſi tant ſolament ſe es enteſa dita Conſtitutio en los ordinaris Reals: Perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, porrogam dita Conſtitutio fins ala concluſio deles primeres Corts: Declarant que dita executio

fins

fins a la ſumma de cent lliures ſe entenga tambe en los ordinaris Barons, y la pugan executar preſtada cautio, y ajuſtant anaquella que en les cauſes de adminiſtrations, e impoſitions de Viles, y Ciutats que feran declarades, tingan executio, fins ala ſumma de dos centes lliures preſtada cautio per la part, per eſcuſar que ab titols de plets los particulars, nos detingã la renda de les Vniverſitats, y aço no obſtant qualſevol apellatio, o inibitio de la Real Audientia.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lvj.

PER quant excercint lo portant veus de General Governador vice regia, los Doctors de la Audientia Real exerceixen llurs Officis de la mateixa manera que ſi fos preſent V. Mageſtat, o ſon Loctinent General, Placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio ſtatuir, y ordenar que les cauſes de ſuplicatio, y altres qualſevols, ja evocades, y vertents en la Real Audientia civil de qualſevol perſones, y calitats que ſian, y de qualſevol Ciutats, Viles, o Llochs de dits Principat, y Comtats, durant la abſentia de V. Mageſtat eſtan parades, y no poden continuarſe en gran dany de les parts, ſe pugan de aſſi avant continuar, determinar, ſententiar, y executar, Plau a ſa Mageſtat, exceptades les cauſes que ya ho foren en lo Capitol xix. de les Corts, del Any M.D.Lxxxv.

Covarruvias Vic.

XVIII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC. ij. Cap. iij.

COM en la Conſtitució viij. que comenſa: *Per quant* Tit. *de Executiò de Sententias*, ſie ſtatuhit, que las executions de Sentencias Reals fins en cent lliuras, ſie remeſa als ordinaris, ò comeſa als Porters, òverguers, y no als Alguaſils, la qual Conſt. en virtut de altre del mateix Titol, q̃ es la xiv. q̃ comẽſa: *Per rellevar*, es eſtada exteſa fins à la quantitat de CC. ℔ ℔. y ſe experimentia, q̃ comentſe las executions de Reals Sentẽcias, de altres coſas, ſon exceſſius los gaſtos, que ſe ocaſionan a la part executada, lo que es en dany de la publica vrilitat: Perçò los tres Braços de la preſent Cort ſupplican a V. Real Mageſtat, ab conſentiment, lloació, y aprobació de aquella li placia extendrer las ditas Conſtitutions fins à la quantitat de ſinch centas lliures, de tal manera, que no arribant la quantitat, per la qual ſe ha de fer la executió, à la ſobre dita de ſinch centas lliuras, ja ſia en virtut de Real ſentencia, ó Real proviſiò, aquella ſia comeſa à vn Porter Real, qui ab aſſiſtencia del Ordinari, faſſe la dita execuciò, ò haje eſſer dita execuciò remeſa al Ordinari; y que lo inſtant la execució tinga, y haje de fer continuar tots los procehiments de la execuciò en lo original procès, recobrant lo gaſto de aquells de la part executada, y que ſentſe lo contrari del expreſſat, lo inſtant la execuciò, no puga conſeguir quantitat alguna per raho dels gaſtos fets per dita execuciò, y que en lo demès reſten en ſa forſa, y valor ditas dos Conſtitucions; y que lo mateix ſe dega obſervar en las execucions ſe fan per tots los Ordinaris del preſent Principat, y tambe per lo Regent la Vegueria de Barcelona. Plau à ſa Mageſtat.

DE EXECVTIO DE CENSALS, VIOLARIS, Y SCRIPTVRAS, DE TERS. TIT. XI.

I. ALFONS Quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxxij. Cap. iiij.

COM ſobre la conſervatio dels cenſals morts, e violaris, per deffenſio, e gran vtilitat de la coſa publica del Principat de Cathalunya, e de tots noſtres Regnes, e terras introduits, e la prompta executio de aquells, per tolre tot embarc, lo qual per diverſas maneras ſe feya, empatxant los pagaments, e la executio de aquells faedora, foſſen diverſos Capitols en Corts Generals fets, e fermats per los Reys glorioſos anteceſſors noſtres, ſpecialment per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Pere proavi noſtre de glorioſa memoria, en la Cort General per ell celebrada en Mõtſo, hu qui es del tenor ſeguẽt. *Vos Senyor, e lo Senyor Duc, &c.* e apres la conceſſio, e ferma del predit Capitol ſien eſtadas atorgadas, e

fetas

fetas per los ſucceſſors del dit Senyor Rey en Pere, e predeceſſors noſtres,e encara per nos per inadvertentia, o en altra manera emanadas de la lur, e noſtra Audientia, o Conſell, diverſas inhibitions, reſervations, abdications, actes, e manaments contraris a las coſas en lo predit Capitol contengudas, e encara ſien eſtadas ſuſcitadas moltas maneras, per las quals lacollecta del dits cenſals,e violaris a tanta vtilitat de la coſa publica del dit Principat, e de tots noſtres Regnes,e terras, ſegons dit es, introduits, es torbada: e no reſmenys, axi per negligentia, com per temor, favor, e comport dels Officials noſtres requeſts executar, e preſidents als territoris en los quals las ditas executions fer ſe han, com encara per empatxaments per las Vniverſitats,e ſingulars de aquellas,o altres qualſevol perſonas obligadas en aquellas fets,los dits cenſals, e violaris no prengan, ne hajan poguda pendre fins aci aquella prompta, e preſta executio que deurien, ans molts dels dits cenſaliſtas,e violariſtas ſon dels dits lurs cenſals, e violaris, per las cauſas deſus ditas fruſtats, e totalment empatxats. Per tant a la dita conſervatio, e corroboratio dels dits cenſals, e violaris, per vtilitat, e neceſſitat de la coſa publica volents degudament proveir, de aſſentiment, e approbatio de la preſent Cort loants, approbants, ratificants, e confirmants lo predit Capitol,e totas, e ſengles coſas en aquell contengudas,e de aquell faents de preſent Conſtitutio perpetualment duradora, e revocant totas,e ſengles inhibitions, reſervations, abdications, retentions, evocations, letras, e proviſions atorgadas, e qualſevol altres actes, e manaments contra tenor del predit Capitol en qualſevol manera fets per nos, e per noſtres predeceſſors, o de noſtra,o de lur Audientia,o Conſell emanadas, o emanats, ſtatuim perpetualment,e ordenam, que lo Official qui preſidira al territori hon ſe requerra eſſer feta la executio, requeſt per los dits cenſaliſtas, o violariſtas, o per lo Official del territori hon ſe deu fer lo pagament de aquells cenſals, o violaris, o per altre Official a quis pertanga ſegons forma dels contractes, haja, e ſie tengut fer la dita executio ab acabament, de las penſions, ſalaris, meſſions, e altras coſas degudas per raho dels dits cenſals, o violaris, dels quals requeſt ſera. E alla hon al dit Official executant fos reſiſtit per tancament de portas,o altres qualſevol reſiſtentias, o empatxaments de fet,los quals proceeſcan per obra de alguna perſona,que en tal cas lo dit Official executant haja a proceir poderoſament, e riguroſa, contra los dit reſiſtents, o empatxants, per via de trencament de portas, e convocations de hoſts Reyals,requerint los altres Officials Reyals del dit Principat, ſegons la arduitat del fet, e la potentia de aquells contra los quals ſe haura a fer la executio requerran: a la requeſta del qual hajan obtemperar tots los Officials requeſts,ab lurs hoſts,o ab aquell nombre de perſonas, que arbitrara lo dit Official requirent:e de aço los dits Officials requeſts hajan a fer ſagrament, e homenatge, ço es los qui ara ſon,de preſent,e los eſdevenidors, ans que vſen de lurs officis, lo qual ſagrament, e homenatge ſie ajuſtat a la jura que acoſtuman de fer en lo introit de lurs Officis,e continuar la executio contra los obligats: e que tals reſiſtents, o empatxants ſien gitats, ipſo facto, & ipſa Conſtitutione, de pau, e de treva, ſens que noy ſie neceſſaria monitio alguna: pero abans de la publicatio ſie intimat ab letra poſada a las portas del loc hon la reſiſtentia,o empatxaments ſeran feta, o fets, ſi vbertas no ſeran,e ſi vbertas ſeran,a las portas de las habitations de aquells reſiſtents,o empatxants,ſi ni han, ſino ab veu de crida, que ſi dins eſpay de deu dies no han ſatisfet a la part inſtant la executio en las penſions del cenſal,o violari,e en los ſalaris, meſſions,dans,e intereſſos,proceiria a publicarlos per gitats de pau,e de treva,a publicatio dels quals haja, e ſie tengut proceir lo dit Official encontinent,paſſats los dits deu dies, ſi la dita ſatisfactio dins aquells no han feta,o tota hora que per part del Fiſc,o dels dits cēſaliſtas,o violariſtas ſera requeſt, en altra manera, ſie tengut proceir contra aquells reſiſtents,o empatxants,e contra tots los fautors, conſelladors,ajudadors,e ſoſtenidors lurs,per totas altras vias,e maneras introduidas,e permeſas per vſatges de Barcelona, Conſtitutions, e Capitols de Cort de Cathalunya, o dret comunu: a las deſpeſas de las quals executions, e dans de las ditas hoſts convocadas, e perſonas las quals preſents hi ſeran, ſien tengudas las Vniverſitats, e qualſe-

vol altras perſonas reſiſtents manadors, e en qualſevol manera donants conſell: favor, o ajuda. E ſi lo dit Official requeſt fer la dita executio, dins ſexanta dies continuos comptadors del die de la dita requeſta, no haura fet ſatisfer integrament als dits cenſaliſtas, e violariſtas en las penſions, ſalaris, menſions, e altras coſas a ells degudas per raho dels dits lurs cenſals, o violaris, en tal cas, paſſats los dits ſexanta dies, lo Official del territori hõ la paga fer ſe deura, o altre Official a quis pertanga ſegons forma dels dits contractes, requeſt per los dits cenſaliſtas, e violariſtas, faents a ells prompta fe de la requeſta feta al Official del territori hon la executio hauran demanada eſſer feta, puga, e dega entrar dins lo territori hon la executio fer ſe haura, e tots los poblats en lo dit territori li hajan obeir, axi com ſi era lur Official ordinari, en los actes de la dita executio, e faça integrament, e plena la dita executio, fins a plenaria ſatisfactio de las penſions dels dits cẽſals, o violaris, ſalaris, menſions, e deſpeſas, e altras coſas per raho de aquells degudas, e en cas de tancaments de portas, o de altra reſiſtentia, o empatxament de fet, ſie proceit per lo propdit Official, axi per via de convocatio de las ditas hoſts Reyals, dels gitamẽts de pau, e de treva, com per qualſevol altres remeys al dit Official del territori, hon ſon los bens, dels quals ſe deura fer la dita executio, pertanyents, e deſus expreſſats, a las deſpeſas de las quals executions, e dans de las ditas hoſts convocadas, e perſonas que preſents hi ſeran, ſien tengudas las ditas vniverſitats, e perſonas qualſevol reſiſtents, manadors, e en qualſevol manera donants conſell, favor, e ajuda, ſegons es dit deſus en lo primer Official, las quals coſas deſus ditas hajan loc, e ſien enteſas en las ditas executions ques faran per Officials Reyals. Si empero lo Official, o Jurge exequent no ſera Reyal, com a aytals Officials no pertanga fer convocations de hoſts de las terras Reyals, ne proceſſos de pau, ne de treva, en tal cas tal Official puneſca los dits reſiſtents, o empatxants, e ſis volra lo dit Official, o la part inſtant la dita executio, pugan dar contra aquells querela, de pau, de treva, e fer tots altres anantaments, ſegons que per juſtitia trobaran eſſer faedor: declarat empero, quel dit Official requirent, paſſats los dits ſexãta dies, los quals ſon donats al Official del territori hon ſe deura fer la executio, en lo territori de Baro, o Cavaller, home de paratge, Ciutada, o de home de Vila, o de altra perſona lega havent juriſdictio, ſi lo dit Senyor del territori ſera obligat al dit cenſal, o violari, o expreſſament havia conſentit de poderhi entrar, o lo dit Senyor enſemps ab las Vniverſitats, o departidament per aquell cenſal, o violari ſera obligat, o en qualſevol altra manera ſegons la forma dels contractes per occaſio dels dits cenſals fermats, ſie legut de entrar aqui, e fer la dita executio, ſegons es dit: mas en cas quel Senyor del propdit territori noy ſie obligat, o expreſſament noy haja conſentit de poderhi entrar per fer la executio en cas de paga, o pagas ceſſadas del dit cenſal, o violari, o lo dit Senyor enſemps ab las Vniverſitats, o departidament per aquells cenſals, o violaris, o en qualſevol altra manera, ſegons la forma dels contractes, per occaſio dels dits cenſals, o violaris fermats, nos moſtrara eſſer obligat, o haver conſentit, en lo dit entrament, en aqueſts caſos, en lo propdit territori hen no ſie acoſtumat Official Reyal entrar per fer tals execucions, ſi lo Senyor, cort, o Official ſeran trobats en fadiga de retiment de juſtitia, o negligents, peraço lo dit Official requirent noy puga entrar, mas ladoncs haja, e puga per via de marca, repreſalias proceir, ſervant las Conſtitutions de Cathalunya ſobre aço fetas.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. v.

E Si ſe eſdevendra, quel Official del territori hon ſe demanara la dita executio nos pora haver, per tancament de portas, o per altra qualſevol emparxament de fet, per que lo cenſaliſta, o violariſta no haura facultat de fer la dita requeſta, en aqueſt cas puga haver recors al Official del territori hon la paga dels dits cenſals, o violaris fer ſe deu, o a altre Official, al qual puga haver recors ſegons forma dels contractes, lo qual Official requeſt per los dits cenſaliſtas, o violariſtas haja a requirir lo Official del territori hon ſe ha a fer la executio, la qual requeſta tra-

trameta ab letra de la sua Cort per missatge jurat de aquella, lo qual misatge portant la dita requesta si sera empatxat presentar aquella al dit Official del territori dels obligats, per tancament de portas, o per altre qualsevol empatxament de fet, feta la dita relatio per aquell devant lo Official requirent, e per lo dit Official de aço rebuda summaria informatio, e continuada aquella en lo regiſtre de la sua Cort, haguda la dita requesta per presentada, lo dit Official requirent haja, e puga passats vint dies del die que la dita relatio sera feta comptadors, encontinent per si personalment proceir en la dita executio, entrant en lo territori del Official hon la dita executio se deu fer, anantant en totas aquellas maneras, e formas, en las quals deu, e pot proceir en lo cas quel Official del territori dels obligats legitimament request per discurs de temps es trobat negligent, servada als territoris dels Barons, Cavallers, homens de paratge, Ciutadans, homens de Vila, o de altras personas legas havents jurisdictions sobre lentrament de aquells, la declaratio, e limitatio en lo precedent Capitol feta.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. vj.

MES avant statuim, e ordenam, que la dita executio faedora per raho dels dits censals, e violaris en los bens dels obligats en aquells, nos puga embargar per cessio de bens, ne encara la executio faedora en la persona, lahon en persona se puga, e dega esser feta executio, se puga empatxar per cessio de bens, si per la seria dels contractes apparra sie estat renuntiat a benefici de cessio de bens, mijensant sagrament, o per tenor de Privilegis sie proveit, que tal obligat benefici de cessio nol puga desliurar, ans en tal cas se aja a fer la executio de aquells, la dita cessio no contrastant: declarat empero, que alla hon algun deutor per raho de censals, o violaris sera detingut pres, e constara aquell tal deutor esser en tal pobresa constituit, que nos puga proveir, o alimentar, ni ha art, ne offici tal de que puga obrar dins la preso, en tal cas lo creedor instant la executio, e a instantia del qual lo dit deutor sera pres, sie tengut fer la provisio al dit deutor, la qual provisio haja a fer, segons la qualitat de la persona que presa sera, a arbitre del Jutge: mas si lo dit deutor pres haura art, o offici algu, del qual exercint aquell, o aquella dins la preso se puga alimentar, en tal cas lo dit creedor no sie estret, ne tengut a tal deutor havent tal art, o offici, fer la dita provisio: e si apres que lo dit creedor, o son Procurador seran request en scrits, o de paraula per lo dit Jutge exequent, de fer la dita provisio al dit deutor pobre pres, e no havent art, o offici de ques puga alimentar, aquell recusara, o retardara ferli la dita provisio, passats tres dies de la hora de la intimatio comptadors, sie relaxat tal axi pres de la preso.

IV. LO MATEIX en dita Cort, Cap. vij.

ENcara mes statuim, e ordenam, que la dita executio dels dits censals, e violaris no puga esser empatxada, differida, o torbada per oppositio de alguna exceptio, si donces no era exceptio de paga, o de satisfactio, o de transactio, o de sententia passada en cosa jutjada, o de pacte de no demanar perpetual, o temporal, de la qual, e de las quals haja a constar per carta publica, per approbat, e conegut Notari feta, e closa, produida per lo opposant las ditas exceptions, o alguna de aquellas dins deu dies cõptadors del die de la intimatio feta al deutor, o executio comẽçada davãt lo Official executant, lo qual Official sie tengut proveir, que sie en segur axi de la persona, com dels bens mobles del deutor, durant los dits deu dies: e si dins los dits deu dies las exceptions, o alguna de aquellas no seran opposadas, en tal cas sie feta la dita executio, e satisfet al dit censalista, o violarista, en tot lo que li sera degut per raho del censal, o violari; si empero las ditas exceptions, o alguna de aquellas seran opposadas, mas no provadas dins los dits deu dies, en tal cas, passats los dits dies sie integrament satisfet al dit censalista, o violarista, en tot ço que li sie degut per raho del dit seu censal, o violari, segons dit es, prestant empero en aquest cas ydonea cautio devant, o en poder del Official executant, continent, que si las ditas exceptions, o algu-

o alguna de aquellas eran provadas,e declaradas haver loc per ſententia Reyal, o per ſententia per altre qualſevol Jutge,o arbitre o arbitrador,o amigable compoſador dada, paſſada en coſa jutjada,reſtituira totas,e ſengles penſions per ell executadas, o per los dits oppoſants las ditas exceptions pagadas, e encara tots dans, meſſions, e deſpeſas per part dels dits oppoſants ſoſtengudas, o fetas, la qual cautio ſie dita ydonea ab fermanças,las quals ſi en lo loc hon deu preſtar la cautio trobar no pot, adverant ho lo dit inſtant la executio mijençant ſagrament, ſie remes al loc de ſon domicili a donar aquellas:hajan empero facultat los dits deutors, encara paſſats los dits deu dies, de oppoſſar denou las ditas exceptions, ſi dins los dits deu dies oppoſadas, e provadas no las hauran, e apres oppoſar, e provar las volran, e de provar las ja appoſadas, e de nou oppoſadoras, e de proſeguir la cauſa de aquellas fins a final concluſio, pus que al cenſaliſta,o violariſta ſie feta plena, e intrega paga,o en altra manera ſatisfactio a ſa voluntat, de tot ço que li ſera degut per raho del dit ſeu cenſal, o violari, proceint lo official executant, devant lo qual las ditas exceptions ſeran oppoſadas, en aquellas breument, ſummaria,e de pla, la ſola veritat del fet atteſa: e ſi durant lo diſcurs de las ditas exceptions, apres los dits deu dies ſobrevendra alguna penſio, en tal cas lo dit deutor haja, e ſie tingut pagar la dita penſio al dit cenſaliſta,o violariſta, preſtada pero per lo dit cenſaliſta, o violariſta la cautio ſobredita.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

MES avant per major declaratio de las coſas deſusditas ſtatuim, e ordenam, que la executio dels dits cenſals, o violaris no puga eſſer empatxada per oppoſitio de exceptio de falſedad, força, pahor, nullitat, preſcriptio, o compenſatio, hajan empero facultat los dits deutors oppoſants las ditas exceptions de falſedat, força, pahor, nullitat, preſcriptio, o compenſatio, de proſſeguir la cauſa de las ditas exceptions fins a final concluſio, pus que al cenſaliſta, o violariſta ſie feta paga, o en altra manera ſatisfactio a ſa voluntat, de vna penſio de las degudas, proceint lo Official executant, devant lo qual las ditas exceptions ſeran oppoſadas, en aquellas breument, ſummaria, e de pla, la ſola veritat del fet atteſa. Sie encara dada facultat als dits oppoſants las ditas exceptions, o alguna de aquellas, que puga fer depoſit de la dita penſio en poder de aquella perſona, la qual lo dit Official executant a conſell de ſon Aſſeſſor, o Jutge ordenara, en los locs empero, hon no haura cert depoſitari:lo qual depoſit realment fet, ſie ſobre ſegut en la executio dels dits cenſals,o violaris per ſpay de quatre meſos continuus, comptadors del die que lo dit depoſit ſera fet, dins los quals, los dits oppoſants las exceptions demuntditas, o qualſevol de aquellas,ſien tenguts haver fetas declarar aquellas. E la hon no las hajan fetas declarar,e lo temps dels dits quatre meſos ſie diſcorregut, e paſſat, los dits cenſaliſtas, o violariſtas pugan rebre las quantitats depoſadas, preſtant empero ſemblant cautio y donea,que es tengut de preſtar per las altras exceptions mentionadas en lo prop precedent capitol, e ſegons en aquell es contengut:e ſi dins lany, abans que laltra penſio no fos correguda, las ditas exceptions,o alguna de aquellas eran provadas, e declaradas haver loc per ſententia Reyal, o per ſententia, per altre qualſevol Jutge, o arbitre,o arbitrador, o amigable compoſador dada, paſſada en coſa jutjada, la dones qualſevol Official executant haja a ſobreſeure daqui avant en la executio de las penſions eſdevenidoras dels dits cenſals,o violaris,e dels obligats en las cartas de aquells,en virtut de las quals ſera demanada executio: e noreſmenys lo dit Official executant faça reſtituir,e reſarcir totas, e ſengles penſions per ell executadas, o per los dits oppoſants pagadas, e encara tots dans, meſſions, e deſpeſas per part dels dits oppoſants ſoſtenguts,o fetas,en las quals coſas faça lo dit Official executant, e de las ditas exceptions conexent executio en los bens dels dits cenſaliſtas, o violariſtas, e de las fermanças per ells dadas en la cautio deſus mentionada: lahon empero ſien ſtadas declaradas haver loc per ſententia, la qual ſie ſuſpeſa per appellatio, las penſions correns hajan eſſer depoſadas, ſegons

damunt

damunt es dit, lo depoſit de las quals no puga eſſer levat, tro a tant la dita cauſa haja final concluſio. E ſi durant la inſtantia de la dita cauſa, o cauſas de appellations, continuavan correr algunas penſions, que de totas aquellas que de aqui avant correran, ſe haja de fer lo dit depoſit, duradora, tro a tant la fi, e concluſio de las ditas exceptions ſie plenament finida: En altra manera, eſtant la cauſa de las ditas exceptions en ſoſpes, e aquellas ditas exceptions no provadas, e declaradas haver loc, puga eſſer feta executio en vna penſio deguda, e en las que de aqui avant degudas ſeran, ſegons deſus es dit: Declarat empero, e entes, que alla hon per raho de alguns violaris ja extincts, e finits, ſeran degudas diverſas penſions, que quiſcun any puga eſſer feta executio en vna de las penſions deſuſditas, tant com ſe tardara fer la deciſio de las ditas exceptions: Sie empero ſalvat dret als preteſos deutors de las ditas penſions, que per la primera paga que faran, ne per altras ſubſeguents, nols ſie fet prejudici algun en las ditas exceptions, o alguna de aquellas per ells oppoſadas, ans romangan en lur ſinceritat, força, e valor, en la qual eren abans de la paga de las ditas penſions, e encara los ſie conſervat tot dret a ells pertanyent en qualſevol manera ſobre las ditas exceptions, tro a tant ſie declarat las ditas exceptions no haver loc, per ſententia paſſada en coſa jutjada, e en tal cas, ço es com ſera pronuntiat, las ditas exceptions no haver loc, e la ſententia ſera paſſada en coſa jutjada, puga eſſer feta la executio en totas las penſions degudas: Si empero ſera oppoſat, que del cenſal penja queſtio, o plet a la data de la preſent Conſtitutio, que ſie dada facultat al oppoſant la dita exceptio de dependentia de plet, de fer depoſit, ſegons es dada als oppoſants las altras exceptions deſuſditas, e apres ſie proſeguida la dita exceptio, e la cauſa principal de la qual penja lo plet dins los dits quatre meſos, dins los quals ſi la cauſa principal no ſera deciſa, puga lo dit creedor levar lo dit depoſit de vna penſio tantſolament, ſegons demunt dit es: E mes avant ſie dada facultat al deutor del cenſal, o violari, de oppoſar qualſevol altras exceptions a la deffenſio ſua pertanyents, pus que per aquellas no ſie empatxada la executio, ſegons forma del preſent Capitol ordenada.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. viiij.

STatuim, e ordenam, que ſi en las penſio, o penſions degudas per raho dels dits cenſals, o violaris, ſeran fetas empara, o emparas, en tal cas lo deutor de las ditas penſions haja, e ſie tengut de depoſar aquellas penſio, o penſions emparadas ab la dita empara, en aquella taula, o loc, o envers aquella perſona, en lo qual, o la qual lo Official emparant ordenara, e lavors ſie tengut lo Official a inſtantia del creedor cenſaliſta, o violariſta intimar a la part emparant lo dit depoſit, aſſignant li cert termini, lo qual no puga paſſar terme de quinze dies, dins lo qual haja juſtificada la dita empara, e dins lo qual temps oida tota juſtificatio quen haja feta, e oit lo dit creedor cenſaliſta, o violariſta, determen, e declar juſtitia ſobre aquella.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

ESI cas ſera, que a las ditas executions ſe opoſen mullers dels obligats en los dits cenſals, o violaris, vivents los dits obligats marits lurs, ſtatuim, e ordenam, que en tal cas no ſie prejudicat a aquellas en lurs dots, augments, e altreſſurs drets, que hajan en los bens dels dits marits lurs, ne en lur potioritat de dret, ne en la optio a ellas donada per pragmatica del Rey en Jacme Segon predeceſſor noſtre, dada en Barcelona idus de Setembre, lany de noſtre Senyor M. CC. Lxj. Pus ſie feta prompta fe, ço es dins ſpay de deu dies delſpoli, e altras cartas nubtials, en virtut de las quals faran la dita oppoſitio, ſi doncs las ditas mullers, o lurs bens no eren obligadas, o obligats en los dits cenſals, o violaris, o haurã cõſẽtit a las vẽdas dels dits cenſals o violaris, e promes, e jurat de no contravenir hi per raho de lurs dots, o altres drets, en los quals caſos, e qualſevol de aquells ſe puga fer la executio en los bens dels marits obligats, la dita lur oppoſitio no contraſtant.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

SI empero ſeran altres oppoſants a la dita executio, proveim, e ordenam entre los dits altres oppoſants en la forma ſeguent, que ſi los dits oppoſants ſe oppoſaran per oppoſitio proprietaria, ço es que lo dit oppoſant diga, que la coſa de ques fa executio, e diſtractio es ſua propria, en tal cas ſtatuim, que de tal oppoſicio ſie conegut ſummariament, ſegons ja per juſtitia es ſtatuit: e ſi lo dit oppoſant monſtrarà legitimament, la coſa en ques faria la executio eſſer ſua, que tota executio en aquella començada haja a ceſſar, e ſino provara aquella coſa eſſer ſua, que en tal cas ſie executada, venuda, e del preu de aquella ſie ſatisfet al cenſaliſta, o violariſta, la dita oppoſitio no cõtraſtant. E ſi lo oppoſant ſera creedor, quis dira haver credit ſobre aquell deutor obligat en cenſal, o violari, e en los bens de aquell, ſtatuim que ſi ſera viſt al Official executant, los bens del deutor eſſer ſufficients a ſatisfer al dit cenſaliſta, o violariſta inſtant la executio, e als altres creedors oppoſants, ſie feta la executio en los dits bens, e ſatisfet al dit cenſaliſta, o violariſta, la dita oppoſitio no contraſtant: hon empero fos viſt al dit Official executãt, los bens del dit deutor no eſſer ſufficients a ſatisfer al dit cenſaliſta, o violariſta, e altres oppoſants, e lo creedor cenſaliſta, o violariſta haura primer obtengut lo decret, o manament de executio abans q̃ alguns altres creedors oppoſants, en aqueſt cas lo creedor cẽſaliſta, o violariſta ſie privilegiat, que puga executar, e haver la paga per ell demanada, no contraſtant la oppoſitio feta per altres creedors, preſtada empero ydonea cautio, devant, o en poder del Official executant, continent, que ſi algun creedor, fet lo diſcus dels bens, e graduats aquells, ſe mõſtrara millor en dret, que aqnella quantitat que rebuda haura, reſtituira, ſi dels altres bens del dit deutor plenament executats no pora eſſer pagat lo dit creedor, la qual cautio ſie dita ydonea ab fermanças: las quals ſi en lo loc hont preſtara la cautio trobar no pot, adverant ho lo dit inſtant la executio mijenſant ſagrament, ſie remes al loc de ſon domicili a donar aquellas. Si empero lo oppoſant creedor no cenſaliſta, o violariſta, concorrera ab lo dit cenſaliſte, o violariſta, e haura obtengut primer lo decret del Official, o Jutge executant, de pendre la coſa, o bens en cauſa de executio, en tal cas lo creedor cenſaliſta, o violariſta puga empatxar la Real ſolutio, fins ſie viſt, quals dells es millor en dret, ſervats empero en las executions de las coſas immobles als Senyors alodials, o directes los cenſos, e tots altres drets en las ditas coſas ſients a ells pertanyents, empero los dits Senyors ſien tenguts ab ſagrament adverar los dits cenſos, o altres drets per ell demanats eſſer a ells deguts.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xij.

EEn cas que en lo nombre dels oppoſants, o empatxants la dita executio ſe trobara alguna dona poſſeint per ſon dot, e ſpoli los bens de ſon marit quondam obligats, los quals ſien obligats a las penſions dels dits cenſals, o violaris, en aqueſt cas lo Official executant ſummariament veja, ſi lo cenſaliſta, o violariſta es millor en dret, e ſiu es, no contraſtant la oppoſitio de la dita dona, faça preſta executio, es regeſca ſegons demunt es contengut, ſi empero la dita dona poſſeint los bens de ſon marit quondam en virtut de la conſtitutio començant, *Ab aqueſta noſtra Conſtitutio per tots temps valedora, &c.* feta à Perpinya per lo Senyor Rey en Pere tereer, ſe moſtrara millor en dret del dit cenſaliſta, o violariſta, en aqueſt cas lo Official executant do electio a la dita dona tenint, e poſſeint, ſis volra apartar en alguna part del patrimoni del dit marit, en la qual ſie ben ſegura per ſon dot, ſpoli, e altres drets, en los quals ſe moſtrara eſſer millor en dret dels dits cenſaliſtas, o violariſtas, ſegons arbitramẽt, e eſtima del dit Official executant, a conſell de ſon Aſſeſſor, o Jutge, q̃ ho puga fer: e ſi la dita dona fer nou volra, q̃ en tal cas lo dit Official executãt execut los bens del dit marit ſeu, e venent aquells reba los preus la dita dona, ſi rebre los volra, on ſie fet depoſit ſegons dit es, del qual depoſit, cõ haura cõpliment per fer paga, o ſatisfaccio a la dita dona, ſie feta paga a aquella de la

dita

dita quantitat, de la qual ſera viſta millor en dret dels dits cenſaliſtas, o violariſtas.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiij.

ESi ſe eſdevendra, que ſie altre tercer poſſeidor vltra la dona ſobre la qual damunt es ſtatuit, en aqueſt cas diſtinguim entre tercer poſſeidor havent cauſa del obligat en lo dit cenſal, o violari, e lo tercer poſſeidor havent cauſa per via de vincle, de conditio, o per qualſevol altra manera de algun teſtador, o ordenador de codicils, donador, o qualſevol altre diſpoſador, lo qual no haja feta la venda, o creatio dels dits cenſals, o violaris, ne ſie obligat en aquells, ſtatuint, que en cas que ſie tercer poſſeidor havent cauſa del venedor, o conſtituidor dels cenſals, o violaris, apres la creatio, o venda de aquells, ſie feta la executio dels bens del dit venedor, e fermanças per ell donadas, ſi lavors viuran, e ſino viuran dels hereus vniverſals ſucceſſors dels dits creants los dits cenſals, o violaris, e de las ditas fermanças, ſi ſen trobaran, feta legittima diſcuſſio de aquells, la qual ſie dita legittima dicuſſio, ſi per lo tercer poſſeidor ſon nomenats bens de aquells, e ſi trobats ſeran, ſien executats, o la hon lo tercer poſſeidor, ſtatuit a ell cert terme a arbitre del Official executant, no haura feta nominatio de bens dels obligats, o de lurs vniverſals ſucceſſors, o ne hauran feta, e trobar nos poden, o ſen poden trobar, mas no ſufficients a la paga, e ſatisfactio de las penſions dels cenſals, o violaris executar requeſtas, en aqueſts caſos, e quiſcun de aquells, lo dit Official executant puga executar los bens qui ſon eſtats ypothecats, e obligats per lo dit conſtituint, e venent lo dit cenſal, o violari, la penſio del qual es demanada eſſer executada, en ço que no ſeria eſtat plenament ſatisfet, no contraſtant ſien poſſeits per lo dit tercer poſſeidor: Declarant, que fet lo diſcus en lo primer grau dels bens del tercer poſſeidor, los quals ſon eſtats dels principals obligats, precedent lo dit legittim diſcus ſino es ſatisfet plenament al cenſaliſta, o violariſta, o ſino ſen troben, ſie pervingut al ſegon grau del tercer poſſeidor, qui poſſeira bens que ſien eſtats de las fermanças dels principals obligats, e per aquellas fermanças ypothecats: La hon empero lo dit tercer poſſeidor no haja cauſa del venedor del cenſal, o violari, mas ſegons dit es per via de vincle, conditio, o en altra manera, de algun ordenador per via de teſtament, codicil, donatio, o per altre qualſevol diſpoſitio, o haura cauſa del dit venedor, precedent la creatio, o venda del dit cenſal, o violari, en aqueſt cas lo Official executant, ſi lo tercer poſſeidor li fa fe del teſtament, codicil, donatio, o altra diſpoſitio promptament, e auctentica, dins ſpay al pus larc de deu jorns, ſobreſega en la executio de aquells bens, ſalvat, la hon lo cenſaliſta, o violariſta affirmara, que en aquella heretat, o bens, ne ha de aquell qui es obligat en cenſal, o violari, o que tals, e tant grans drets pertangan a aquell per via de legittima, trebellianica, o per via de donatio a ſas voluntats, o en altra manera, en aqueſt cas, ſummariament hoit lo cenſaliſta, o violariſta de vna part, e lo tercer poſſeidor de altra, ſi preſtament es poguda eſſer viſta la veritat del fet, e la juſtitia, ſis troba dins ſpay de dos meſos al pus larc (lo qual ſpay puga eſſer abreviat a arbitre del Official executant) que tals, e tants bens hi haja, que ſien ſufficients a pagar las pēſions, meſſions, e deſpeſas per los dits cenſaliſtas, e violariſtas executar requeſtas, o en tanta quantitat, a la qual los dits bens, o drets, que foren dels obligats en lo cenſal, o violari bonament baſtan, faça prompta, e preſta executio de aquells: La hon empero dins los dits dos meſos no ſeran trobats bens dels obligats, ne drets de aquells ſufficients en tot, o en part a las penſions, e deſpeſſas daquells requeſtas eſſer executadas per los dits cenſaliſtas, o violariſtas, en aqueſt cas teſſe lo dit Official requeſt executar los bens en mans del dit tercer poſſeidor en la dita manera obvinents.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiiij.

MES avant, com experientia haja monſtrat, que per occaſio de certa retentio feta per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Marti proavoncle noſtre, en lo contracte que feu ab la Ciutat de Barcelona del Comtat de Em-

purias,

purias la qual retentio es del tenor ſeguent. *Lo Senyor Rey ſe rete expreſſament en lo liurament de la preſent poſſeſſio, que la dita Ciutat, Conſellers, e Officials de aquella, qui ara ſon, e per temps ſeran, axi enſemps, com diviſament, no pugan fer executio alguna, a inſtantia de qualſevol perſonas, o per Offici, contra la Vniverſitat, o ſingulars perſonas de la Vila de Caſtello de Empurias, o altres qualſevol Vniverſitats, o ſingulars perſonas, de qualſevol altres Vilas, Caſtells, Locs, e Parrochias del Comtat de Empurias, e los bens de aquells, per raho, o occaſio de qualſevol cenſals, o violaris, que las ditas Vniverſitats, e ſingulars perſonas ſien viſtas, o ſien en qualſevol manera vniverſalment, o particular obligadas, en temps dels Comtes de Empurias, part lo vincle, per vigor del qual lo dit Comtat, e altras coſas al dit Senyor Rey, per mort del Comte de Empurias derreramment mort, ſon pervenguts, tro en la Audientia del Senyor Rey, appellats, e oits aquells de qui ſera interes, e ſenyaladament lo dit Senyor, e ſon Fiſc, per raho de dit vincle, e encara de la dot, de la Infanta Dona Ioana quondam Comteſa de Empurias, e ſor del dit Senyor, e per altras qualſevol rahons, o cauſas, conegut, e decis ſera per juſtitia, quen deu eſſer faedor,* ſe ſien ſeguits molts, e diverſos inconvenients, per via de proviſions, e inhibitions Reyals, e en altra manera derrogatius als demunt inſerts Capitols de Cort. Perço ſtatuim, e ordenam, qne no contraſtant la dita retentio, la qual ab la preſent revocam, ne qualſevol proviſions, letras, o altres empatxaments, per occaſio de aquella fets, e ſeguits, e de aqui avant ſeguidors, e faedors, la executio de qualſevol penſions de cenſals, o violaris degudas, e daqui avant devedoras ſie feta, ſegons ſerie, e tenor de la Ordinatio dels preſents Capitols, e forma dels contractes, prometents per nos, e noſtres ſucceſſors, que contra la preſent Conſtitutio, o alguna de las coſas en aqueſta contengudas no farem, manarem, ſcriurem, o proveirem en alguna manera: e en cas que per inadvertentia, o en altra manera ere fet lo contrari, decernim, que ſie irrit, cas, e nulle, e freturant de tota efficacia, e valor, e que algun Official, o altre qualſevol perſona no ſie tengut obeir, ne ſervarho.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xv.

ECom ſie affermat per alguns, que encara que ſyndicat ſie fet per alguna Vniverſitat, per la qual ſie dada poteſtat al Syndic, o Syndics creat, o creats, de obligar los preſents, abſents, e eſdevenidors, e lurs bens, e encara com tota la Vniverſitat plegada fa contracte, en lo qual obliga los preſents, e abſents, e eſdevenidors, e lors bens, que en virtut del contracte fet per lo Syndic, o Syndics avent lo dit poder, o per la dita Vniverſitat, no ſon alguns obligats en aquell contracte, ſi doncs no han expreſſament fermat en aquell: perço tollent tot dubte ſobre aço cauſat, ſtatuim, e perpetualment ordenam, que tot ſyndicat fet per Vniverſitat congregada, ſegons que per aquella es acoſtumat ajuſtarſe, e encara tot contracte per aquella fet ſobre vendas de cenſals, o violaris, en lo qual ſyndicat ſie dat poder per la dita Vniverſitat de obligar los preſents, abſents, e eſdevenidors, e bens lurs, o en lo contracte per la dita Vniverſitat celebrat, en lo qual ſera la dita clauſula, continent, que la dita Vniverſitat obliga los preſents, abſents, e eſdevenidors, e lurs bens, ſien de tanta authoritat, força, e valor, que en virtut de aquells ſyndicat, o contracte lo Official requeſt executar los dits cenſals, o violaris puga, e haja executar tots, e qualſevol qui foſſen daquella Vniverſitat, axi abſents, com preſents, e encara los eſdevenidors pobladors en lo loc hon la dita Vniverſitat es conſtituida, e bens lurs; declarat, que a la captio de las perſonas dels incolas, e habitadors de la Vniverſitat no puga eſſer proceit, ſi doncs las perſonas de aquells en lo contracte, o ſyndicat fermat no hauran.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvj.

PER ſemblant ſtatuim, e ordenam, que alla hon lo venedor, o venedors de alguns cenſals, o violaris fara, o faran, o feta hauran carta, o obligatio de indempnitat, e encara que nols ſie feta carta de indempnitat, pus conſte que ſien obligats per algun principal, per lo qual hauran feta fermança, o al

ó al qual ſeran pervengudas las quantitats, o preus dels dits cenſals, o violaris, per los quals ſon enſemps principalment obligats, e hauran hagut dan de las obligations per ells fetas, la hon los ſie feta ceſſio per los cenſaliſtas, o violariſtas, o encara que nols ſie eſtada feta ceſſio per virtut de la preſent Conſtitutio ſtatuim, e ordenam, que aquells aytals pugan vſar de tots, e ſengles remeys en la preſent Conſtitutio contenguts, contra los principals obligats, per los dans per ells ſoſtenguts, axi, e en la manera que los cenſaliſtas, o violariſtas vſar poden.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvij.

DEclarants mes avant, que contra la executio faedora per lo Official executant a inſtantia del cenſaliſta, o violariſta, no puga eſſer feta appellatio, ne hagut algun recors a qualſevol altre Official, ne encara a nos, o ſucceſſors noſtres, ſino en los caſos demunt expreſſats, com tota executio proceint de contracte de cenſal, o violari dega eſſer prompta, ſervant empero lo dit Official executant la forma de la preſent Conſtitutio.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviij.

ORdenants, e ſtatuints, que la preſent Conſtitutio ſe ſtenga, e comprenga tots, e ſengles cenſals, o violaris, axi conſtituits, e fets, com encara conſtituidors, e faedors, vulles de aquells, o de algun article de aquells penje alguna queſtio, o qualſevol controverſia, la qual no contraſtant en alguna manera, la preſent Conſtitutio plenariament, e ab effecte haja eſſer obtenguda, e obſervada.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviiij.

EPerço que la preſent Conſtitutio ſie mils obſervada, ſtatuim, e ordenam, que alga no gos advocar, ne procurar, ne algun Scriva rebre, o fer alguna carta, o ſcriptura contra la preſent Conſtitutio, o alguna part de aquella: E ſi lo contrari ſera fet, ſie incorregut ipſo facto en pena de mil florins, adquiſidora la terça part a noſtre Fiſc, o al Senyor del territori hon la dita pena ſera comeſa, en lo cas quel Official executant ſie altre, que no ſie Reyal, e laltra terça part al General de Cathalunya, e laltra terça part al cenſaliſta, o violariſta contra lo qual ſera fet.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xx.

ENcara per major obſervança de totas las coſas deſuſditas ſtatuim, e ordenam, que en lo cas hon los Officials requeſts ſobre las executions dels dits cenſals, o violaris, aixi aquells que ſon Officials del territori hon la executio ſe haura a fer, com aquells en lo territori dels quals la paga ſe deura fer, o encara aquells Officials qui requeſts ſeran per los dits cenſaliſtas, o violariſtas, ſegons forma dels contractes, e en la manera deſuſdita ſeran negligents, o remiſſos en executar las ditas requeſtas, vſant dels remeys a ells pertanyents, axi en la preſent Conſtitutio contenguts, com en altra manera, ſien tenguts eſmenar tots danys, e meſſions, los quals, e las quals ſeran eſtats ſoſtenguts, e fetas per los dits cenſaliſtas, o violariſtas, e noreſmenys ſatisfer a aquells totas las penſions, e pagas de las quals eran requeſts fer executio, e de totas altras, las quals ſeran corregudas fins al temps que tindran la taula, en la qual taula los Jurges, o inquiſidors de aquella los hajan a condemnar plenament, pus que conſte de la lur negligentia, en virtut de la preſent Conſtitutio.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxj.

MAS com moltas vegadas los Officials, ſots color de haver grans ſalaris, ſien cauſa de no eſſer feta executio de las penſions dels dits cenſals, o violaris, perço tolents aqueſta color, e tarxants los dits ſalaris ſtatuim, e ordenam, que hon lo Portant veus de Governador, o algun dells requeſts hajan anar a fer la dita executio ab ſon Aſſeſſor, Alguatzir, Scriva, Procurador Fiſcal, e Porter, ha-

jan

jan los ſalaris ſeguents, e no mes avant, ço es, per quiſcun die lo Portant veus trenta ſous, e lo ſeu Aſſeſſor quinze ſous, e lo Algutzir vuyt ſous, e lo Scriva vuyt ſous, e lo Procurador Fiſcal ſinc ſous, e lo Porter altres ſinc ſous Barceloneſos: e ſi ſera Veguer de cap de Vegueria lo Official qui haura a fer la dita executio, haja vint ſous per quiſcun jorn, e lo Aſſeſſor ſeu deu ſous, e lo Scriva vuyt ſous, e lo Procurador Fiſcal ſinc ſous e a quiſcun de dos ſaigs ſeus tres ſous: e ſi ſera Sotſveguer haja dotze ſous, e lo aſſeſſor deu ſous, e lo Notari, Procurador fiſcal, e ſaig, ſegons es dit deſus en lo Veguer: la mitat dels quals ſalaris quiſcun jorn, en lo qual ſe eſdevendra partir del loc, hont ſera requeſt per anar a fer la executio, al Loc, o territori hon ſe deura fer, haja a beſtraure lo cenſaliſta, o violariſta ſeguint aquells, e inſtant la dita executio per ſi, o Procurador ſeu laltra meytat prengan faent plenaria executio dels bens executats, e de aquells ſatisfaça en laltra meytat a aquell qui beſtreta la aura: e que la preſent tatxa de ſalaris, e forma de beſtreta, e recuperatio de aquells ſe haja a ſervar en qualſevol cas, en lo qual ſien requeſts qualſevol del dits Officials, per qualſevol executio a inſtantia de part faedora encaraque no ſie per cenſals, o violaris, ans ſie per qualſevol altra cauſa, en la qual la part inſtant haja a pagar ſalaris als dits Officials.

XIX. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x.
Cap. xj.

STatuim, e ordenam, que las cauſas de executions de cenſals, y obligats ab ſcriptura de terç ſis tractaran en la Reyal Audientia, en cas que ſi pugan tractar, ſe hajan a tractar en aquella ſegons la rigor de las Conſtitutions dels cenſals, o de Privilegis de ſcriptura de terç. Entes, e declarat, que encaraque no ſie fet lo reclam en la Cort del Veguer, o Balle, ſe haja a proceir a captura, o detentio de la perſona, e executio dels bens, axi com ſi fos expoſat, e fet lo reclam.

* * *

XX. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. xxxiiij.
Cap. xv.

PER obviar als abuſos ques fan en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya, denuntiant los creedors las penas dels terços en que eſtan obligats los deutors, aturantſe la part de ditas penas tocants als dits creedors, de que reſtan los deutors deſtruits, y los creedors perço no ſon ſatisfets en luis credits, ſtatuim, e ordenam, que effectuatio de executio de penas de terços no ſie fera en dits Comtats, fins a tant lo deute principal ſie ſatisfet, y pagat al creedor, e que los creedors no pugan ceſſionar ni transferir lo que a ells toca en las ditas penas de terç, als Officials qui decerniran, o hauran decernida la executio, ni als Porters, ni miſſatges, y Procuradors qui entrevindran en ditas executions, directament, ni indirecte, ni per interpoſadas perſonas, altrament, la dita ceſſio, y tranſlatio ſie haguda per nulla, y lo creedor perda la portio que li pertan yera per lo ters denuntiat.

XXI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M.D.xxxvij.
Cap. iij.

STatuim mes avant, proveint als abuſos que los ordinaris fan en las executions de penſions de cenſals, e altres deutes menors de vint liuras, que van lo Veguer, e Sotſveguer, Balle, e Sotsballe, a fer la executio ab tota ſa Cort, e comptan groſſas dietas, axique mes muntan las deſpeſas que lo deute que de aqui al devant, en executions de deu liuras en avall, ſis vol ſien de penſions de cẽſals, o violaris, o de altres qualſevol deutes, noy puga anar ſino lo Scriva, e miſatge, e preſeint proviſio de Jutge, o Aſſeſſor.

XXII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M.D.xxxxij.
Cap. de Cort xij.

COM experientia haja monſtrat, que la Conſtitutio feta en las Corts celebradas per V. Majeſtat en la preſent Vila de Montſo Any M. D. xxxvij. redunda en

en gran dany dels Poblats en la Ciutat, Ballia, y Vegueria de Gerona, com abans de la dita Conſtitutio en los deutes de cenſals, debitoris, y altres deutes fets ab ſcriptura de terç, ſe proceya ſens conſell de Jutge, expoſantſe primer clam contra lo debitor, y apres paſſats deu dies expoſant reclam, executant, y penyorant los debitors, que tot ſe feya ab tres fous, y ſens conſell de Jutge, en cas que noy hagues contradictio de parts, y per cauſa de la dita Conſtitutio ſe es mudat en dita Cort lo orde antic, en tal manera, que nos proceeix contra los debitors, ſens que primer nos faça, y ordeſca proces, per lo que dita Conſtitutio diu, que haja apreceir proviſio de Jutge, lo qual no vol aconſellar la executio, ſens que primer nos faça proces, y axis fan moltas deſpeſas, que pujan moltas grans ſummas, y moltas vegadas mes que lo deute, en gran dany dels debitors. Perço la Cort predita ſupplica a V. Majeſtat, que li placia limitar la Conſtitutio predita, en lo que conte haja de preceir proviſio de Jutge, o Aſſeſſor, que no haja loc en la dita Ciutat, Ballia, y Vegueria de Gerona, ans en aquella ſe haja ſervar en las executions dels dits deutes lo orde que abans de la dita Conſtitutio ſe ſervava, romanent la dita Conſtitutio en las altras coſas contengudas en aquella, y en altres Locs del dit Principat en ſa força, y valor. Plau a ſa Majeſtat que ſie manat al Jutge ordinari, que ſens proces, y ſalari, proveeſca las executions juxta forma de la dita Conſtitutio.

XXIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. xxv.

PER quant es viſt, is veu de quiſcun die, que per no executarſe, y deduir en executio las penas de terços, y obligations, juxta la rigor de aquellas, y dels contractes de hon devallan, en la Vila de Perpinya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya per los Poblats de aquells ſe han patit grandiſſims danys, y ſon ſeguits molts inconvenients, y de quiſcun die ſe ſegueixen, ſupplica la preſent Cort a V. Majeſtat, que ab lur approbatio, y conſentiment ſie ſtatuit, y ordenat, que la ſcriptura de terç de la Cort del Veguer de Rõſſello, y Vallſpir poſada en qualſevol contractes de obligations, tinga la mateixa força, y rigor, que te en la Cort del Veguer de Barcelona, y que ſe haja de executar, y fer, y decernir executio per lo Jutge de dita Cort de dit Veguer de Roſſello, y Vallſpir, o per lo tercer de aquella, denuntiada ſie dita pena de terç, de la mateixa forma, manera, y rigor ques fa, y es acoſtumat fer, en, e per la dita Cort del Veguer de Barcelona, ſots privatio, e inhabilitat ipſo jure, & facto de lur Offici. Plau a ſa Majeſtat ſe faça com en Barcelona.

XXIIII. LO MATEIX en dita Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xvij.

PER rellevar los Poblats del preſent Principat de moltas deſpeſas ques fan, per haverſe de continuar las obligations de ſcriptura de terç en la Cort del Veguer de Barcelona, a la qual eſta concedit lo Privilegi de dita ſcriptura de terç, ſtatuim, e ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que axi com per nos fonc concedit lo dit Privilegi de ſcriptura de terç a la Cort de Roſſello, y Vallſpir, ab lo Capitol de Cort xxv. de las Corts per nos celebradas vltimament en la Ciutat de Barcelona, tinga tambe loc aquell Capitol de Cort, y ſe eſtenga en totas las Veguerias del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y que la ſcriptura de terç que ſera regiſtrada en quiſcuna de las Veguerias del preſẽt Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, tinga la mateixa força, y valor, y pervirtut de aquella ſe puga fer per tots los Veguers tant rigoroſa, y prompta executio, com ſe poria fer per lo Veguer de Barcelona, ſi eſtava continuada en dita Cort de Barcelona: entes empero, que en las Veguerias, o altres Corts dels Ordinaris hont ſe acoſtuma de executar la pena de terç nos puga executar de aqui avant mes de vn reyal per liura, y ahont no ſe acoſtuma de executar, o ſe executa manco, ſie ſervada la conſuetut, y que de la pena de terç, la part no puga haver res.

XXV. PHE-

XXV. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. xiij.

COM en los contractes dels Violaris de ſi los intereſſos, que ſe eſtipulan per los Notaris, que reben los actes de aquells ſian molt creſcuts, y aixo no obſtant ſe experimentia, que fan acte, ò promeſa de millorar las caucions, dins cert termini, ò ſempre, y quant apareix al Acrehedor, ab adjecciò de pena, que correſpon al preu de dit Violari, à fi de que cedeſca en lluiciò de aquell, lo que ocaſiona, que lo Acrehedor te vna tacita facultat de fer lluir lo dit Violari, ſempre que li apar, com moltas vegades ſe ha experimentat, que vehent lo Acrehedor, que la perſona, ò perſonas, à la vida, ó vidas, de las quals ſe es deixat lo Violari ſon perilloſas, per eſſer de creſcuda edat, malaltia, ò altre accident, acoſtuman à requirir als debitors à fi de que milloren las obligacions, valentſe del acte de promeſa, lo que argueix à vſura: Perço eſtatuhim, y ordenàm ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que en los contractes, y actes de Violaris, no ſi puga fer acte, ó promeſa de millorar las obligacions, per directe, ni indirecte; De tal manera, que ſentſe lo contrari lo Acrehedor, incideſca en pena de perdre lo preu, y proprietat de dit Violari, y que lo Notari rebrà ſemblant acte, incideſca en las penas de dret eſtatuhidas per rebre los contractes, y actes vſuraris, y que los Violaris, ſols ſe pugan deixar à las vidas de dos perſonas, y no mes, Plau á ſa Mageſtat.

DE LETRAS REQVISITORIAS, Y DE FADIGA. TIT. XII.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xxj.

COM per las cautelas vſan los Notaris, y Nuncios de las Corts, expedint letras requiſitorias vulgarment ditas de fadiga de vn diſtricte a altre, iſcan molts debats, y queſtions entre las Corts, y a las voltas contra alguns Barons, y moltas vegadas ſen ſeguexen marchas, y altres actes molt prejudicials a las parts, ſupplica la preſent Cort a V. Majeſtat, li placia ab lur conſentiment ſtatuir, y ordenar, que los Notaris no expedeſcan las ditas letras, que no ſien ſignadas del Veguer, o ſon Aſſeſſor, o Balle, o ſon Loctinent, y ſino ſabran ſcriure, del Rector, o Vicari de la Parrochia, y que no pugan haver de ſalari per cada letra, encara que ſie ſegona, y tercera, y encara que per reſpecte de aquellas paraulas, *ab ſalari de Procurador*, o altras ſemblants paraulas, mes de devuyt dines per letra, y lo Nunci vn ſou per legua, comptadoras ditas leguas del loc de la Cort en nom de la qual ſe expediran las letras, y lo dit Nunci haja de ſperar la reſpoſta del Balle, o ſon Loctinent per tot vn die, havent ſa dieta del die que ſperara, la qual reſpoſta haja de ſer continuada en lo dors de la letra, y ſi al dit Nunci ſe li donara penyora, la haja de pendre, y fent lo ſobredit, no ſie viſt eſſer caygut en fadiga, ni renitẽtia lo Official requeſtnis pugan expedir altras letras, y que per la preſent Conſtitutio no ſie fet prejudici a algunas Corts, que ſobre aço tinguelſen Privilegis, o ſententias. Plau a ſa Majeſtat.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxvij.

COM ſien Notoris los danys reben los Poblats en lo preſent Principat, per recuſar los Officials ordinaris axi Reyals, com de Barons, de exequir las letras ſubſidiarias emanadas de altras Corts, y dels Jutges emphiteoticaris, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que qualſevol Official ordinari axi de las Corts Reyals, com de Barons ſien obligats a deduir en executio las proviſions executivas emanadas, y fetas per los dits Jutges emphyteoticaris, o de qualſevol altres Ordinaris, axi Reyals, com de Barons.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviij.

ALuſtant, y declarant, lo Cap. de Cort xxj. de las Corts per nos celebradas en la Ciutat de Barcelona, lo Any M. D. Lxiiij. ſobre

ſobre las letras de fadiga dirigidas de vnas Corts a altras, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ditas letras de fadiga de vna Cort a altra nos pugan fer, que no ſie per deute devallant de algun contracte, en lo qual hi haja renuntiatio de propri for, y ſubmiſsio de qualſevol altre, e ſi contra lo tenor del preſent Capitol ſeran fetas, no ſien admeſas.

DE INVOCATIO DE BRAS SECVLAR. TIT. XIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol xxxiij.

COm no ſie juſt, que la invocacio del Bras Secular ſie poſada en litigi, ni que de tals Actes, y cauſas ſe façan Proçes Ordinari, ſtatuim, y ordenam, que quant ſe ſupplicara en la Regia Audientia, o devant altre Preſident, o Jutge, ſe tracte dita cauſa, intimat a la part, y viſt los Actes, y que tinga termini de dir, y allegar, e informar lo que volran las parts, dins quinze dies, lo qual termini ſie precis, y peremptori, y correga ipſo facto del die, que ſera intimat a la part, e dins vint y ſinc dies apres ſe haja de fer la deguda proviſio per lo Jutge a qui ſera comeſa, ſens poderſe dit termini mes prorrogar, ni allargar, com en los altres terminis preciſos en los precedents Capitols es dit, e que de la dita declaratio feta per lo Jutge, encara que ſe appelle, o ſe ſupplicque, o ſe demane reſtitutio in integrum, ſe puga fer la executio, preſtada cautio.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol xxxxvij.

COm per lo Sacre, y General Concili de Trento ſie ſtatuit, y manat a tots los Jutges Eccleſiaſtics de qualſevol Dignitat, que ſe abſtingan de poſar cenſuras Eccleſiaſticas en las cauſas Civils pertanyents a ſon for, donant orde, que en ditas cauſas, quant los ſera viſt eſſer convenient, proceeſcan contra qualſevol perſonas, encara que ſien Laicas, per via de mulctas peccuniarias, applicadoras a obras pias, per captio de penyoras, o per compulſio perſonal faedora per lurs Miniſtres, o de altra juriſdictio, o per altres remeys de dret, ſi empero tal executio Real, o perſonal nos podia fer contra los reos convenguts, o contumaces, o lo Jutge Laic competent tambe ſeria contumas, las horas, y no abans, pugan proceir per cenſuras. E com per lo dit decret ſe ſie reformat lo ſtil de la Curia Romana, de la qual tots los Jurges Ordinaris Eccleſiaſtics, com inferiors de ella, deuen pendre exemplar, proceint contra los contumaces, o inhobedients als manaments, o proviſions judicials, primer per executio de bens, o de perſona, y en ſubſidi tantum, es aſaber quant nos pot fer la executio peccuniaria, o de la perſona, a pena de excommunicatio, de manera que nos permet que algu ſie excommunicat, que es pena graviſsima, fins que conſte, que per executio Real, o perſonal nos pot cumplir ab la obedientia del ſuperior Eccleſiaſtic, y de altra part lo Concili Provincial de Tarragona, celebrat immediadament apres del de Trento, haja acceptat lo dit decret, y limitadas las excomunications en molts caſos poſadas per Conſtitutions Provincials antigas, pertant ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que proveint a la neceſſaria obſervança de dit Decret, y perque de aquella los Prelats nos pogueſſen excuſar, per deffecte, o renitentia dels Officials Temporals, que tots los Officials Seculars Reyals, y de Barons hajan, com ſon obligats eſſent requeſts, de fer executio de las ſententias en cauſas peccuniarias, y altras Civils, que per los dits Jutges Eccleſiaſtics en cauſas de ſon for ſe decernira contra qualſevol Seglars perſonas, y de las proviſions executivas contra los bens, y perſonas dels tals condempnats, ſubdits diſtrictuals del Jutge Secular requeſt, ſervat lo orde de dret, fins en tant que los manaments, proviſions, y ſententias del dit Jutge Eccleſiaſtic requerint ſien obeidas, y las parts ſatiſfetas, puix que quant ſe inſtara la executio de la ſententia, ſie la part inſtant preſent per ſi, o per ſon Procurador, y que pague las

deſpeſas, y ſi la executio ſobre dita no ſe pora fer, lo dit Jutge Seglar haja de fer al Eccleſiaſtic Relatio del impediment perque no ſe espoguda fer, y los dits Jutges Eccleſiaſtics reſten en ſa libertat, de proceir per cenſuras, o altrament contra las parts contumaces, o comdempnadas, fins a invocar lo auxili del Bras Secular, los quals Braços Seculars, dits Officials Temporals hajan de executar, com es de juſtitia.

DE DEPOSITARIS, Y DEPOSITS DE EXECVTIONS.
TIT. XLI.

I. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol xij.

COm ſie coſa molt juſta, y per la bona adminiſtratio de la juſtitia expedient, que los Officials Reyals Ordinaris tingan en la Ciutat, o Vila a hont reſidiran, loc dedicat, y commodo, ahont las penyoras que dit Official pendra, o executara per raho de ſon Offici, pugan eſtar ſeguras, y que aquellas ſe troben ſempre que la executio, o venda de ellas ſe haura de fer, com per experientia ſie viſt, que per falta de ditas perſonas, y loc, moltas de ditas penyoras ſe perdan, y encara que ſien acomanadas a algu que lo Official dedique, o a las voltas romanen en poder del miſſatge, per no haver ne de donar compte, o ſi lo han de dar no han donat ſeguretat pera reſtituir las ditas penyoras, y axi ſe venen a perdre en gran dany del pobre executat, y menyſpreu del Official. Perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en tots los caps de Vegueria, Ciutats, y Vilas Reyals, ahont noy haja ja perſona deputada peraço, hi haja vna perſona que tinga ſemblant carrec de guardar las penyoras, y ſie obligat a tenir vn Libre, ha hont continue ditas penyoras, nomenant de qui ſeran, y a inſtantia de qui, y tambe qui ſera lo Official qui executa, ab bona ſeguretat, nomenadora per nos, o noſtres ſucceſſors, y que ſe li done lo ſalari ha acoſtumat de rebre la guarda de las penyoras de la Ciutat de Barcelona, y que en aço ſien compreſos los Verguers de la Real Audientia, y Porters de altres Tribunals, y en lo vendre de ditas penyoras haja de entrevenir lo Notari de la Cort que fara la executio, y que los tals depoſitaris hajan de donar ydoneas fermanças, ab obligatio de perſona, y bens,

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxviij.

PEr proveir als incomvenients, y danys que han reſultat, y ſe ſon viſts, per raho dels depoſits ſe han fets en poder dels Notaris, o Cort de la Gallia General, dels Alcaldes, de la Cort del Veguer, y Balle, Jutge dels Reclams de la Ciutat de Barcelona, per que ſels dilatan las cauſas als qui entenen cobrar dits depoſits, y per offuſcar aquellas ſe procuran, y admeten moltas cavillations, eſſent cauſas ſummarias, per poderſe retenir ditas pecunias depoſadas, y axi abans de fer las proviſions, com apres de eſſer fetas, y per mudarſe los Notaris, Jutges, y altras perſonas de las qui han pres dits depoſits, y altrament, ſuccéxen nous plets, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y conſentiment de la preſent Cort, que de aci avant los dits depoſits de qualſevol qualitat de cauſas ſien, de quaranta ſous en amunt ſe hajan a fer en la Taula de la Ciutat de Barcelona, dita *Taula de depoſit*, y que los que fins aci ſon altrament fets, dins tres meſos primer vinents ſe hajan de depoſar per las perſonas ſus ditas, o Corts, en poder de las quals eſtan, en dita Taula, ſots pena de eſſer executats per las quantitats depoſadas, y altrament, applicadora la meytat al Hoſpital General de Barcelona, y la altra meytat al Official qui fara la executio, y fora la Ciutat de Barcelona, en los Locs quey haura Taula, o loc cert de ſervar depoſits, ſien alli fets dits depoſits, y ſi no hi haura Taula, o loc de depoſits, hi ſie nomenada per los Jurats perſona qui tinga dit carrec, y preſtant ydonea cautio, a coneguda de dits Jurats.

DE

DE AQVELLS QVI FAN CESSIO DE BENS. TIT. XV.

I. IACME Segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M.ccc.xj. Cap.xvj.

ORdenam, que tot Hom, e tota Fembra, Chriſtia, o Jueu, o Sarrahi qui jur de aqui avant que no ha de que pagar, que ſie feta crida ab trompas per la Ciutat, o per la Vila, o per lo Loc hon jurara, que aquell aytal ha jurat que no ha de que pagar, perço ſie feta la crida de ſus dita, que negu de aqui avant noy puxa eſſer enganat.

LIBRE VUYTE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE VIOLENTIA, V RESTITVTIO DE DESPVLLATS. TIT. I.

I. VSATGE. Quicunque violenter.

QVi violentment haura expellit algu de poſſeſsio, abans que per ell la ſententia del Jutge ſie donada, ſi havia bona cauſa perda aquella, e aquell qui per violentia haura perdut tot quant poſſeia, reeba en aytal ſtament com era, ſegur ho tenga: mas ſi ha envaſit allo que per juy no poguera obtenir, e perda la cauſa, e altre tant com ha envaſit reta a aquell que ha expellit.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M.cc.Lxxxiij. §. del Cap. j.

ERestituim encara la poſſeſsio, o quaix del Mer Imperi a tots aquells demunt dits, qui de aquell antigament han vſat, o quaix en lurs Locs, e que ells, o negu dells no deſpullarem de poſſeſsio, e quaix del dit Mer Imperi, ſens conexença de dret.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. ij.

REſtituim encara a totas las perſonas, e Locs demunt dits lo mixt Imperi, e juridictio, axi com los anteceſſors de aquells antigament han tengut, e poſſeit, o quaix, e que ſobre las ditas coſas, las ditas perſonas, Vilas, Locs, ni las coſas de aquells de aqui avant no agraviarem, ne farem agraviar.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. viiij.

SPecialment reſtituim plenament, e franca las Notarias, o Scrivanias a las Eſgleyas, e Locs Religioſos, Barons, Cavallers, e altras perſonas, Ciutats, Vilas, e Caſtells, los quals aquellas ab antic han acoſtumat de haver, axi com aquellas plenariament, e antigament han haudas, e de aqui avant ſobre aqueſtas coſas neguna moleſtia farem, o fer farem.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiiij.

NOs, e Officials noſtres no deſpullen algu, o alguns de qualque conditio, o Stament ſien, ſens conexença de cauſa, de

poſſeſsio, o quaix de aquellas coſas que tengan, o poſſeeſcan, o quaix, e ſi algu, o alguns contra la dita forma haurem deſpullats, ſien reſtituits integrament, ſalvant lo dret de la proprietat.

V. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxj.

ORdenam, e ſtatuim, que ſi mal feyt ſera fet de aqui avant a algun Cavaller, o a Hom ſeu, o a Homens de Eſgleya, o de Ciutat, o de Vila, per Homens noſtres, o per Officials noſtres ſens coneguda de dret, quels ſie reſtituit.

VI. IACME Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. ccc. xj. Cap. iiij.

ORdenam la preſent Cort approbant, quels Capitols fets per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Pere de clara memoria Avi noſtre, en la General Cort de Barcelona, lo vn dels quals comença. *Reſtituim encara la poſſeſſio, o quaix del mer imperi, &c.* E laltra comença. *Reſtituim encara a totas las perſonas e Locs demunt dits lo mixt imperi juriſdictio, &c.* En totas coſas ſien ſervats, e ſi en alguna coſa per nos, o per Officials noſtres en aquells dits Capitols, o en lo hu dells es fet contra, del temps ençà quels dits Capitols foren fets, o de aqui avant era fet contra aquells, que allo tot ſie, e vaja per no fet, e per revocat.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. v.

ORdenam, quel Capitol de la General Cort de Barcelona per lo dit Senyor Rey en Pere celebrada, lo qual comença. *Specialment reſtituim plenament, e franca las Notarias, &c.* Sie ſervat, e ſi en alguna coſa es fet contra, que ſie revocat, e que de aqui avant Notaris, o Scrivanias antigament acoſtumadas haver, puxan regir perſonalment aquells de qui ſeran las Notarias, o las Scrivanias, o tenir aqui per regir lo Offici de la Scrivania, o Notaria perſonas Clergues, o Legas, qui ſien ſufficients a regiment de las ditas Notarias, o Scrivanias.

VIII. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Cap. de Cort. ij.

COm ſie notori, que las loables Ordinations, e pragmaticas ſanccions, ab grans, e digeſts Conſells ſetas per los Illuſtres Reys de Bona Memoria predeceſſors del dit Senyor Rey, per proveir, e metre en degut orde tots los graus dels Officis, e Officials de la Caſa del dit Senyor, e Miniſtres de aquella, hajan portats grans fruyts, e repos, e de aquellas; ſe diga eſſer abuſat de algun temps ença en moltas maneras indegudament, e contra raho, e Leys de la Terra, e forma de las ditas Ordinations, e aço ha monſtrat experientia, en ſpecial en los Scrivans del dit Senyor de manament, e regiſtre, e altres, qui en temps de ſa primogenitura foren Ordenats ab gran Conſell, meſos, e collocats en ſa Caſa per lo Senyor Rey en Ferrando de Bona Memoria, e per lo dit Senyor Rey rebuts, de la qual pujant ell a Dignitat Reyal, e aquells ſervints ab grans treballs, e deſpeſas ſon repellits, e no admeſos en lurs Officis, per ſiniſtres informations, aquells no apellats, ne oits, e aço contra dret Divinal, e obſervança de la Sancta Scriptura, e contra raho Scrita Moral, e Natural, e Bonas Praticas, Pragmaticas, e Obſervanças dels loables predeceſſors del dit Senyor Rey, de que fins aci ſe ſon ſeguits molts debats, e inconvenients, e injuſtitias, es porien ſeguir, ſi noy era proveit degudament, perço Senyora ſupplica la dita Cort, queus placia proveir, ſtatuir, e ordenar, quels dits Scrivans, e altres repellits ſien retornats en lurs Officis, e Locs, e las ditas Pragmaticas ſanccions tocants las ditas Ordinations ſalubres, e encara Vſos, e Bons Coſtums, e Praticas dels dits predeceſſors del dit Senyor Rey ſien, e hajan eſſer per vos Senyora, e per lo dit Senyor Rey, e ſucceſſors, e Officials ſeus, voſtres, e lurs obſervadas integrament, e perpetual a la letra, e tot ço que ſie eſtat fet en contrari contra las coſas deſus expreſſadas, o ſera de aci avant, que encontinent, e de fet ſie revocat, e hagut per nulle, e reduit per vos Senyora al primer e degut Stament. Plau a la Senyora Reyna.

IX. CAR-

IX. CARLES en la quarta Cort de Montſo Any M. D. xxxxij. Cap. Lij.

PEr levar los deſordens que molts ab potentia fan, accupantſe las poſſeſsions dels Beneficis Eccleſiaſtics, ſens tenir Titol, o dret algu, acompanyats de gent armada, y favor de delats, occupantſe los Beneficis, y Rectorias Eccleſiaſticas, prenent las poſſeſſions de aquells, ſens diſpenſatio, ni Titol, incorrent en las penas de la extravagant *execrabilis*, y quant ſon requeſts per los Ordinaris, no volen moſtrar los Titols ab los quals tenen occupats dits Beneficis, ſtatuint, y ordenam, que vltra las penas contra los tals intruſos per lo dret Canonic, y Civil ſtatuidas, incorregan en pena de cinccents florins de or, y los qui aquells tals intruſos acompanyaran, conſell, favor, o ajuda los daran, incorregan en pena de ſervir en noſtras Galeras per temps de deu Anys.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort iiij.

PEr quant es molt gran delicte dels qui violentment ſe occupan las Rectorias, y altres Beneficis Eccleſiaſtics, y de aço ſe fa molt gran abus en lo preſent Principat, y Comtats, ſpecialment en las Montanyas, placia a Voſtra Majeſtat ſtatuir, y ordenar ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, ajuſtant a las altras penas poſadas tant per dret Commu, com per Conſtitutions Provincials del Sacre Concili de Tarragona, y altres Synodals, y tambe per Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, y altres Leys de la Terra, que quiſvulla qui ab gent armada pendra poſſeſsio de Rectoria, o altre Benefici Eccleſiaſtic, o tindra aquella occupada, o en aço donara Conſell, Favor, y Ajuda ſcientment, incorrega en pena, ſi es Eccleſiaſtic de perdre tot lo dret ſin tindra en la tal Rectoria, o Benefici, y ſie tingut per Eſtranger del preſent Principat, axi que reſte inhabil per obtenir qualſevol Beneficis, y Officis en dits Principat, y Comtats, e ſi ſera Secular, incorrega en pena de inhabilitatio de qualſevol Officis, axi Reals com altres del preſent Principat, y Comtats, y de doſcentes liuras applicadoras la mitat al Ordinari Eccleſiaſtic, de collatio del qual ſera la Rectoria, o Benefici, y laltra mitat al Jutge qui fara la executio, y ſino las pora pagar, y ſera Plebeyo, incorrega en pena de Galera per dos Anys, y ſi ſera Militar, en pena de deſterro del preſent Principat, y Comtats per altres dos Anys, y que ningun Notari, axi Apoſtolic, com Reyal puga pendre Acte algu de poſſeſsio de las tals Rectorias, o Beneficis, en favor dels qui aniran ab gent armada, com dit es, ab qualſevol Titol Apoſtilic, o ab collatio del Ordinari, ſots pena de eſſer privat ipſo jure de ſas Authoritats, y ſi es Eccleſiaſtic incorrega en dita pena de inhabilitat, com ſi fos Eſtranger, y que de alli avant a ſos Actes nos done fe alguna, y que incorrega en pena de ſinquanta liuras, acquiſidoras com dit es: y que nos puga donar manutenentia a qui talment pendra poſſeſsio, y ſi per deſcuyt, o altrament ſera donada, ſie tinguda ipſo facto per nulla, y revocada: ajuſtant mes, que qualſevol Officials Reyals Ordinaris, o altres, ſols a ſimple requeſta del Ordinari collador, o del proveit Authoritate Apoſtolica, ſien tenguts ſens altra proviſio, fino a ſola oſtenſio de la collatio Apoſtolica, o del Ordinari collador, anar a trauren qualſevol perſonas coadunadas, y armadas de ditas Rectorias, o altres Beneficis, y ſi lo contrari faran, incorregan en pena de privatio de luts Officis, y de cent ducats de or, applicadora la mitat a la part inſtant, y laltra mitat als Cofrens Reyals de Voſtra Majeſtat: entes empero, que en lo preſent Capitol no ſien compreſos los verdaders Patrons de Laycals Patronats, los quals dins tres meſos hajan de provar legitimament de ſon verdader Patronat, o legitima poſſeſſio de preſentar, devant lo Jutge competent, y paſſats los tres meſos, no provant lo dit Patronat legitimament, o poſſeſsio de preſentar, incorrega tambe en las penas de la preſent Conſtitutio, y que perço no ſie donada a ningu dels ſobredits major facultat, de la que de dret los competia abans de la preſent Conſtitutio. Plau a ſa Majeſtat, en lo que a ell toca, y pot proveir.

XI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. j.

PEr quant ab la Conſtituciò, que comença: *Nos, è Officials* baix lo Titol *de Violencia, y reſtituciò de deſpullats*, ſe eſtatuhi, que algu, ò alguns de qualſevol condiciò, ò Eſtament no ſian deſpullats, ſens coneixenſa de cauſa, de aquellas coſas, que tingan, ò poſſehéſcan, y que ſi alguns ſerian deſpullats contra la dita forma, foſſen reſtituhits integrament: Perçò los tres Braços de la preſent Cort à V. Real Mageſtat humilment ſuplican, li placia eſtatuhir ab lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, que ab la dita Conſtituciò, y vingan compreſos tots los Subjectes ques troban inſaculats en las Bolſas de las Caſas de la preſent Ciutat, y Deputaciò, à fi de que eſtos, no ſien deſinſaculats per Voſtra Real Mageſtat, ni Llochtinents Generals, Governador General, Portant Veus de General Governador, ni per altres Officials de Voſtra Mageſtat, ſens cognitiò de Cauſa, y Sentencia de deſinſaculaciò, ni per temps algu ſuſpeſos ſens la dita forma; Y que los ques troban de preſent deſinſaculats, ſens los dits requiſits, ſian reſtituhits a las Bolſas de que reſpectivament ſeràn eſtats deſinſaculats, no obſtant la facultat de deſinſacular reſervada en lo Any M. DC. LII. per los anteceſſors de Voſtra Real Mageſtat. Sa Mageſtat queda plenament informàt, ho atendrà, y tindrà preſent, peraque ſe eviten tots abuſos; Y ſa Mageſtat eſtà en fer la gracia de reintegrar als que ſe troban actualment deſinſaculats, en tots los pueſtos, y llochs que goſavan, donant per açò los ordes convenients.

XII. LO MATEIX en dita Cort Capitol Lxxxvij.

S. C. Y R. M.

LOs tres Eſtaments del preſent Principat de Cathalunya, convocats en las Corts que Voſtra Mageſtat de preſent celebra, repreſentan, que ab Real decret de xxj. de Maig M. DCC. de la Mageſtat del Senyor Don Carlos Segon (que eſta en Gloria) Oncle de Voſtra Mageſtat, foren deſinſaculats de las Bolſas dels Officis de la Caſa de la preſent Ciutat, lo Doctor Miquel Grimoſachs, Felix Vidal, Don Joſeph Terrè y Granollachs, y Magi Mercader, y Moragues Ciutedà Honràt, y aqueſt fou axi mateix privàt per Real decret, dirigit al Meſtre Racional de la Real Caſa, y Cort de Voſtra Mageſtat del preſent Principat de Cathalunya, del Offici de Receptor de dit Meſtre Racional, y haventſe Voſtra Mageſtat, per ſa Real grandeſa, y paternal amor, dignàt en la decretaciò de la Conſtituciò del numero primer, afavorir als Braços, ab la explicaciò del Real animo de Voſtra Mageſtat de reintegrar als referits Subjectes en los llochs, y pueſtos que goſavan, antes de la deſinſaculaciò: Perçò los tres Eſtaments de las preſents Corts ſuplican, ſia Voſtra Mageſtat ſervit manar reintegrar als dits Doctor Miquel Grimoſachs, Felix Vidal, Don Joſeph Terrè, y Magi Mercader y Moragues, en las Bolſas dels Officis de la Caſa de la preſent Ciutat, en que eſtavan inſaculats; y al dit Magi Mercader en lo exercici del referit Offici de Receptor de Meſtre Racional, ab tots los honors, y prerrogativas, ab que antes de la privaciò ſe trobava, afavorint Voſtra Mageſtat als referits, ab los ordes convenients, de que quedarà la Cort ab lo agrahiment de ſa major eſtimaciò. Plau a ſa Mageſtat.

DE DESEXIMENTS, Y GVERRA. TIT. II.

I. VSATGE. Bataya judicata.

BAtalla jurjada, ans que ſie jurada, ſi deu eſſer feta per Cavallers, per doſcents onces de or de Valentia ſie fermada ab penyoras, e ſi deu eſſer feta per Homens de peu, ſie fermada per cent onces de or, perço que a aquell qui vença ſie eſmenat lo mal que pendra en la batalla, axi en lo cors, com en lo Cavall, e en las armas, e conſegueſca ço per que la Batalla feta ſera, e totas las meſſions que fara, per aquella Baralla, e deffenit lo mal que pendra aquell qui vençut ſera en la Batalla.

II. VSATGE. Omnes homines lo iiij.

TOts Homens, puys hauran acuydat la Poteſtat, li tengan Pau, e Treva trenta dies,

dies, e las Potestats al Vescomtes, e als Comdors quinze dies, e als Vesvessors, e altres Cavallers deu dies.

I. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xxvj.

ALgun Cavaller, o Home de Paratge no puxa fer mal a algu sens acuydament, e encara que haja spay de sinc dies, e que en aço sie obsservada la carta de la Pau, e de la Treva que fo feta a Barcelona, e confirmada a Tarragona.

DE DEFFENSIO PERMESA A QVISCV DE SI MATEIX, Y DE ALTRE. TIT. III.

I. VSATGE. Constituerunt igitur.

COnstituiren doncs, que si negu irà, o sera ab altre en via, o en casa, o en camp, o en altre Loc, si negu lo escometra, ni res del seu li volra tolre, que ell li ajut, axi com mils puxa sens engan contra tots,encara contra sos Senyors, e non tema calumpnia, ni son Senyor en nulla guisa no lon puxa reptar, ni de Homenatge, ni de Sagrament transpassat,si doncs de abans per son Senyor, o per son amic no era amonestat que nol guias, ne anas ab ell.

DE OBRAS PVBLICAS, Y DRETS DE CASTELLS. TIT. IV.

I. VSATGE. Rochas.

LAs rochas han las Potestats en tal Senyoriu,que qui las haja en son Feu, o en son Alou, no bastesca sobre ellas, ne entorn de ellas alguna força, ne Castell, ne Esgleya, ni Monastir,sens licencia, y Consell del Princep, e si negu ho fara de aquells qui sa honor hajan jurat al Princep, perjur sera en aço, sens alguna entremissio, en tro que leix la condirectio.

II. VSATGE. Castrum.

CAstell los Antics dixeren oppido, en lo Loc molt alt situat, quaix que vulla dir tant com Casa alta, la qual ab molts murs de partida, es tenguda per Castell.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. xxxxvj.

LOs Terratinents dins lo Terme de alcun Castell contribuescan en questias que fara lo Senyor del Castell, prorata de las possessions quey tenen, si quels Castells sien estats del Senyor Rey, o de Cavaller, o de qualque altre, si doncs no sen poden deffendre per Privilegi, o per longa costuma.

II. ALFONS Segon en la Cort de Montso, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xij.

ORdenam, e statuim, quels Terratinents dins los Termens de algun Castell de qualque Senyoria sie lo Castell, de las honors que per lo Senyor del Castell se tendran, sien tẽguts de metre en questias,e en communas, e en altras exactions, segons lo valor de las cosas que aqui tendran, si doncs per Privilegi, o per costum, apres contradictio prescripta, no sen podien deffendre: e quel Senyor, el commu del Loc en lo qual aquell emphiteota, o Terratinent habitara, no meta aquell emphiteota, o Terratinent, per la proprietat que tendra en lo Terme daquell Castell, en questia, ne en commu, ne en altra exactio.

III. IOAN Segon en la Cort de Montso, Any M. cccc. Lxx. Cap.de Cort xxj.

IAt sie per Constitutions, Vsos, e Statuts en Cathalunya appelladas. *Commemorations de Pere Albert*, per observança, e pratica antigament, e inconcussament servats, los Poblats en las Ciutats, Vilas, e Locs de dit Principat, si per pacte special encontrari no es diffinit, no sien tenguts, ni obligats a obras de Castells indifferentment, ne a voluntat dels

dels Senyors majors Directes, e Caſtellans, o Feudataris de aquells, ans ſie ja diffinit, e diſpoſat, quant, e quantas obras los Poblats en aquells Locs als Senyors, o Caſtlans han a fer, empero Senyor apres la peſtifera Guerra en lo Principat introduida, los Alcayts, o Regidors de dits Caſtells per lur arbitre, e voluntat compellexen los dits habitants, e Poblats, en fer obras tant dins, com defora indifferentment, e voluntarias, e neceſſarias, e no reſmenys contra los dits Coſtums, en derogatio del Capitol ſobre aço diſpoſant en lo parlament celebrat en Tarragona per Voſtra Excellencia, en lo Any M. CCCC. Lxvij. ordenat, e fermat, forçan, e compellexen en portar lenyas, pallas, e altras munitions, e coſas, los dits habitants, vltra que los dits habitants, e Poblats no ſon tenguts, e encara vltra la poſſibilitat lur, de ques ſegueix extermini total de las Vniverſitats, com los habitans no podent comportar tals exceſſos, e inconſiderats carrecs, lexadas las habitations proprias, deſhabitant las Vilas, e Locs Reyals, e altres, ſe transferexen en altras Vilas, e Locs, hon de tals carrecs ſon eximits. Perque la dita Cort humilment ſupplica Voſtra Alteſa, ſie merce voſtra proveir, ſtatuir, y ordenar, que las ditas Conſuetuts, Vſos, e Praticas Antiquats, e Antiquades ſien ſervats juxta lur ſerie, y tenor, e los Poblats, e habitants de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs no eſſer tinguts a altras, ne mes obras, pallas, lenyas, e altras munitions, e coſas, que las ditas commemorations, e Capitol de parlament diſponen: proveint no res menys, que ſien deputadas perſones per part de Voſtra Alteſa, e per part de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, en veure ſi tals obras han ſon degut compliment, e ſi ſon tenguts a las ditas ſervituts, a fi que no ſie Proçes infinit, ab poder de declarar, ſi ops ſera, a quinas obras, e ſervituts ſon tenguts, e quals ſe deuen fer, donant facultat als Deputats de Cathalunya, que en diſcordia de las ditas perſonas pugan las ditas coſas declarar: proveint totalment, que ſien toltas vexations, e las Ciutats, e Vilas nos deshabiten, fahentne Ley, e Conſtitutio perpetual, las ditas Coſtumas, Obſervantias, e Capitols de parlament confirmant. Plau al Senyor Rey ſien ſervadas las Conſtitutions, e commemorations de Pere Albert, e lo que es eſtat atorgat en los parlaments, e que ſien eletas dues perſonas, vna per lo Senyor Rey, altra per la Ciutat, Vila, o Loc hont ſera lo Caſtell, o ſorça, los quals façan lo que en lo dit Capitol es ſupplicat, e ſien tengudas jurar, que ſegons Deu, e lurs conſcientias, e las Conſtitutions, e Leys de la Terra diſponen, veuran que obras ſon neceſſarias, es deuran fer per las perſonas de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs en las ditas Fortaleſas, e en cas que no ſen concordaſſen, lo Portant Veus de Governador, y vn Deputat, ab lo mateix jurament, ſe pugan avenir ab la hun de aquells elets, los quals hajan a jurar, que dins quinze dies apres los ſera intimat, hajan dir lur intentio, e que fins ſien los dits Portant Veus, e lo Deputat adherits ab la vna de las ditas perſonas eletas, ceſſen totas las obras faedoras.

IV. PHILIP en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. Cxj.

STatuim, y ordenam, que las Pragmaticas per la contributio de la fortificatio de las obras de Perpinya, y Roſas per nos deſpedidas, ſien revocadas.

DE MARCHAS, Y PENYORAMENTS PER FADIGAS DE IVSTITIA. TIT. V.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxlij. Cap. xxxix.

SI de Hom de algun Prelat, de Eſgleya, o de Orde, o de Baro, o de Cavaller, o de Ciutada, o de qualque altre algu ſe clamara ſobre algun deute, o alguna altra perſonal actio, en que diga que ſon adverſari li es obligat, lo Veguer amonest per ſas letras per tres amoneſtations per intervalls de dies, ſegons la forma del Vſatge de Barcelona, lo Senyor de aquell delitor, o la Cort de aquell Loc, que faça pagar al dit clamant lo dit deute, o en altra manera ſatisfer, o almenys en poder de aquells Senyors, o de la Cort faça compliment de juſtitia, la qual coſa ſi ho fa, de aqui avant lo Veguer en res no anant, mas ſi lo Senyor, o la Cort ſeran en fadiga de retre juſtitia, o de la paga, o de la ſatisfactio a fer, o encara negligents, de aqui avant

avant lo Veguer puxa penyorar, e deſtrenyer, axi com en temps del Senyor en Jacme de bona memoria Rey de Arago Pare noſtre era acoſtumat de fer, ſervada la forma, e la diſtinctio del tercer Capitol en lo principi de aquells Statuts, que comença. *Statuim, en axi volem, e ordenam, que los Veguers, Procuradors, o altres Officials qualſevol, Saigs, Baſtoners, &c.*

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xiiij.

A Requeſta, e a ſupplicatio dels demunt dits, en Loc, e en eſmena, e en declaratio de vn Capitol fet en la Cort General de Barcelona per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre, qui comença. *Si de Hom de algun Prelat, &c.* Atorgam de gratia per nos, e per tots los ſucceſſors noſtres preſents, e eſdevenidors, a tots los demunt dits nomenats en lo dit Capitol, e a tots los lurs ſucceſſors per tots temps, a aquells, ço es a ſaber, qui major franqueſa no han, en loc, e eſmena, o en declaratio de tot lo dit Capitol, quels Veguers, els altres Officials noſtres hajan amoneſtar ab letra lo Senyor dels Homens, o ſon Loctinent, o al Balle del Loc de hon lo Home ſera, que dins vint dies pac, o ſavenga ab lo querelador, o creedor, e ſi paſſats los vint dies no ho haura fet, que de aqui avant proceeſca lo Veguer, e lo Official noſtre contra lo Home, e los Homens, axi com es acoſtumat eſſer proceit, ſens altra citatio que de aqui avant no hajes a fer al Senyor, ne al Home, e que en vna letra puxan amoneſtar aytants Homens de peu, com ſe vulla, pus ſien de vna Senyoria, e quel Saig no ſie pagat ſino de vn peatge, per molts quen amoneſt en vna letra.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviij.

NOſtra Cort, o Official noſtre, ne algun altre de quina conditio ſie, no penyor algu, ſino era deutor, o fermança, ſi doncs fadiga de dret no era atrobada en la Cort, o Loc de hon feria.

IV. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Cap. xxxiiij.

STatuim, que ſi los Veguers, a inſtansia de Creedors, per executio faedora amoneſtaran en Locs de Prelats, de perſonas Eccleſiaſticas, de Rics Homens, de Cavallers, Ciutadans, e de Homens de Vilas qui juriſdictio han en aquells, los Senyors dels dits Locs, o los Balles lurs, o Loctinents, o Cort, que a aquells demunt dits Creedors façen pet los deutors de aquells Locs ſatisfer, e los Senyors dels dits Locs, o los Balles dells, o Loctinents, o Corts hauran certificat clarament los dits Veguers dintre lo temps a ells aſsignat, que lo deutor, o deutors no han bens alguns mobles, o immobles, o deutes en los quals puxa eſſer feta la executio demunt dita, que los Veguers demunt dits en aquell cas no puxan dar licentia de penyorar los Locs demunt dits, ſi doncs los Creedors devant los dits Veguers no provaran, que los dits deutors han bens en los Locs deſus dits, o en Termens de aquells, la qual coſa provada legudament, puxa eſſer donada contra los Locs demunt dits per los dits Veguers licentia de penyorar.

V. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. xxxxviiij.

SObre las Marchas, que ſovint ſe introdueixen ordenam, e ſtatuim ab la preſent Conſtitutio, que de vns Locs Reyals, a altres Locs Reyals dins lo Principat de Cathalunya no puga eſſer dada, o declarada Marcha, e que en los Locs hon ſe pora declarar dita Marcha, apres que ſera preſentada la primera letra de la requeſta, dins vn Any primer ſeguent incluſivament, haja eſſer donada ſententia, o declaratio ſobredita Marcha: altrament, ſi dins dit Any no era declarat, que dita inſtantia de Marcha ſie extincta, e perempta: e que las Conſtitutions ſobreditas Marchas diſponents ſien inviolablement obſervadas.

VI. LO

VI. LO MATEIX en ésta Cort Cap. Lxiiij.

PEr obviar a alguns abuſos qui en temps paſſat ſe ſon ſeguits, en judicar Marchas en caſos que no havian loc, perço ſtatuim, que de aci avant Marchas nos pugan declarar, ni judicar ſens conſell, e vot de dos Juriſtas, o almenys de vn Juriſta.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. de Cort xxvij.

PEr quant per cauſa de las Marchas atorgadas a diverſas perſonas, los Trebalhowever, Paſtors, e altra Familia Eſtrangera, (ſens la qual nos pot viure en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya) fugen, y no goſan habitar en aquells, perço ſupplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que ningun Serrador, Moliner, Paſtor, Treballador, ni Moſſo de Soldada puga eſſer Marchat en dits Principat, ni Comtats, per Marcha alguna concedida, ni concedidora, ni en aquellas pugan eſſer, ni ſien compreſos en manera alguna. Plau a ſa Alteſa.

DE COSAS LITIGIOSAS. TIT. VI.

I. VSATGE. Cum in contentione.

A coſa en conteſa poſada, ço es aquella que altre abans que tu ha aſſajat de demanar, ſi rahonablement la podia pendre, no ſie licit donarla, ni vendre, ni en algun Loc tranſportar.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. Lv.

NOs, o los Fills, o ſucceſſors noſtres no comprem, ne comprar façam, ne per algun altre Titol adquiram, o adquirir façam Baronias, Caſtells, Vilas, o altres Locs poſats en conteſa, o en litigi, ne per alguna altra manera las actions de la coſa en conteſa, o en litigi poſada comprem, ne per algun altre Titol adquiram.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xxxviiij.

COm algunas vegadas ſe ſie viſt, que per mudar lo juy, y prevenir impediments pera la executio de la juſtitia, ſe fan lite pendente donations, y altras alienations de las coſas litigioſas, en perſonas Privilegiadas, o altras, a fi que obtenguda la ſententia per laltra part, hi haja meneſtet diſcuſsio ab lo tercer en qui es feta la alienatio, perço ſtatuim, y ordenam, que pus ſe faça fe, y conſte en lo Proces, que al temps de la lite las ditas coſas alienadas eran poſſeidas por lo alienant, que la executio de la ſententia realment, y de fet, ſens citatio alguna, ſino en cas que apparegues a la Reyal Audientia, ſe hagues de citar aquell en qui es feta la alienatio, o altrament poſſeeſca, o detinga las coſas litigioſas, ſe faça, y ſe haja de fer, no obſtant qualſevol exceptions, ni drets que per aquells ſe oppoſaſſen, los quals los ſien ſalvos, feta la executio, y abans en res no ſien oits, y en cas ſien citats com es dit, los terminis ſien preciſos, y peremptoris, axi a las parts, com als Jutges, com es dit, y ordenat en los altercats, y proviſions de las exceptions impedints litis ingreſſum.

DE FERMANÇAS. TIT. VII.

I. VSATGE. Si ille qui plivium.

I aquell qui haura feta fermança no volra attendre la fe que promeſa haura, ſie legut a aquella qui mentit haura, quel deſtrenga, el penyor tots dies en Pau, e en Treva, axi empero, que li faça ameſurat deſtret, e prena covinent penyora: car no es juſt pendre grans penyoras per pocs deutes. Empero, ſi aquell qui haura feta fermança attendra ſa fe, e pagaral deute de ço del ſeu, aquell quil mes en fermança, e no lon volra gitar, ſie forçat de pagar li en doble tot lo dan que per la fermança li ſera vengut.

DE

DE EMANCHPATIONS DE FILLS. TIT. VIII.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Capitol xvj.

STatuim encara, e ſanccim, que ſi Fill, o Filla, Net, o Neta, o qualſque altres deſcendents en poteſtat del Pare, o del Avi, o de qualſevol altres aſcendents Conſtituits, en Matrimoni ſe collocaran, de, e ab voluntat del Pare, o del Avi, o de altras en poteſtat dels quals ſeran, ſien hauts encontinent ipſo facto per emancipats, e totas coſas puxan entre vius, e en derrera voluntat fer, que Fill Emancipat pot, encara ſi ab lo Pare, o ab lo Avi, o ab altre en poteſtat del qual ſera, en yn mateix alberc romanga, o ſtiga, carper ſola collocatio del Matrimoni, de, e ab conſentiment del Pare, o Avi per paraulas de preſent feta, lo Fill, o altre deſcendent del vincle de la poteſtat Paternal volem eſſer deliurat, jat ſie, que carnal copula de aquen no ſie eſtada ſubſeguida.

DE DONATIONS. TIT. VIIII.

1. VSATGE. Authoritate & rogatu lo j.

RER authoritat, e precs de tots lurs Nobles, e Magnats conſtituiren los ſobredits Princeps Ramon, e Adalmus, que tot do eſtiga ferm, e durablement, ajuſtants a aço, que ſi negu volia donar a ſon Fill, o a ſa Filla, Caſtell, o honor, o alguna poſſeſsio, o nagueix a ſon Net, o a ſa Neta, ab tal raho, que tot quant donat li haura tenga tots los dies de la ſua vida, e apres ſon obte que romanga a aquell a qui donat ho haura, aytal fermetat hi cove ajuſtar, que apres aço no puxa mudar daltra guiſa ſa voluntat, aço es a ſaber, quel reba per ſon Home de mans comanant, o li do poſtat del Caſtell, o li coman lo Caſtlan del Caſtell, e aquells qui han per ell la honor que li dara, o faça lo dit Caſtell, o la honor a ell adquirir del Senyor, per ma de qui haura lo Caſtell, o la honor. E ſi fara totas aqueſtas coſas, o vna de aqueſtas, de aqui avant no puxa mudar ſa voluntat, ſi aquell do es fet a dret, o altra raho no ho empatxara: car drets, e Leys atorgan, lo Pare fer be a ſon Fill, e a ſon Net, donant, e millorant a ell de ſa honor: e es acoſtumat aço fer, avegadas en preſent, avegadas en amagat per temor dels altres Fills, o de Senyors, o de parents, o de amics. E perço los ja dits Princeps, e tota lur Cort ab ſana intentio ho loaren, e loant conſtituiren la ſobredita teneo, ço es Homenarge, e poſtat de Caſtell, o commanda de Caſtlan, e acapte de Senyor, obtenir aytal fermetat en totas coſas, que de aqui avant, per negu na fraudulent callidirat no puxa eſſer ſubvertida, ne per null enginy puxa eſſer mudada. E per aqueſta manera, e per aqueſt orde puxa lo Pare, o Lavi millorar ſon Fill, o ſa Filla, o encara ſon Net, o ſa Neta.

II. VSATGE. Poſſunt etiam.

POden encara los Princeps, els Magnats, ols Cavallers donar lurs honors aquis volran, ço es a ſaber aquella honor que per dret ſperan que los pot venir en obertura, apres la mort daquells qui la honor poſſeexen, mas apres no poden mudar lur voluntat, ſi lo acaptador era ja lur hom de mans comanat, ol havien rebut a Home per aquell do, car aço ſera a ell aytal tenedo, que ſil Senyor negara haver donat a ell aquella honor, baſtar li ha averament, axi com faria, ſi ja hajes tenguda la dita honor, car moltas vegadas aqueſt do es fet en reſcoſt amagadament, perço los ſobredits Princeps donaren tots temps averament a aytal do.

1. CONSVETVT. de Cathalunya.

SI algu dona tot quant ha en ſos bens a ſon Fill, o Filla, o a altra qualſevol perſona, e apres lo donador ha Fill de aquella Muller que ja havia, o de altra que apres haura preſa, lo Fill, o Filla que apres naxera, e encara aquell qui era nat quant lo Pare feu a altre la donatio, apres la mort del Pare pot revocar de la dita donatio, fins a compliment de la ſua legitima, no obſtant que aquell al qual lo Pare feu la donatio tenga la poſſeſsio.

(?)

I. FER.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxxj.

PEr tolre fraus que ſovint ſe cometen en las donations ques fan, ab conſentimẽt, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que qualſevol donations vniverſals, o de la major part del patrimoni, o que excediſſen ſinc cents florins, ques faran, hajan eſſer ſcritas en las Corts dels Ordinaris, en lo cap de la Vegueria hon ditas donations ſe faran, ſcrivint lo die que ditas donations ſe continuaran en dit Libre, qui ſie intitulat *de donations, e heretaments*, ab vna Rubrica continent los noms, e cognoms dels donadors, e donataris, e del Notari qui haura teſtificada la donatio: e ſino ſeran continuadas tals donations deu dies ans del preſtic, o contracte, no prejudiquen, ne puga prejudicar a creedors cenſaliſtas, ne altres qui tingan lurs credits ab cartas, o albarans, encara que ſien poſteriors. Empero no ſien enteſas en la preſent, donations ques fan per contemplatio de Matrimoni, continuadas en los Capitols Matrimonials, ſi aquell ſortira ſon effecte. E ſi las ditas donations ſe faran entre Vaſſalls de alguns Barons, o de Eccleſiaſtics, o de altres havents juriſdictio, e dins los termens de la juriſdictio de aquells, que aquellas hajan eſſer regiſtradas, e continuadas en las Scrivanias de las Vilas, e Locs de hon ſera Domiciliat lo donador: e ſi tals donations ſeran fetas per los dits Barons, o altres havents juriſdictio, aquellas hajan eſſer regiſtradas, e continuadas en lo cap de la Veguería de la Ciutat, Vila, o Loc ahont tendra lo donador lo principal Domicili. E las ditas donations no hajan força, ni valor en prejudici dels dits creedors cenſaliſtas, ni altres qui tingan lurs credits ab carta, o ab albara, ſino del die de las continuations de aquellas en avant, e que lo Notari per continuar la donatio no haja, ne puga haver, ne exigir ſino tres ſous per ſon ſalari, e en los Locs dels Eccleſiaſtics, e Barons ſie pagat dit ſalari, a arbitre dels Senyors.

(§)

DE REVOCAR DONATIONS. TIT. X.

I. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxxiiij.

COm nos hajam rebut en noſtra joventut noſtre Regne, e no hajan haut Conſellers profitoſos a nos, ne a la Terra noſtra, e hajam molt deguaſtat, e donat del noſtre Regne, en tant que aquellas coſas que havem donadas ſan part del Regne, als vns per violentia, e als altres per frau, als altres per engan, o per joventut, que nos ſiam reſtituits de totas las rendas, axi com Caſtells, Vilas, e Maſos, e Villers, e Terras, e Molins, e Forns, e Banys, e Juriſdictions, e de totas altras coſas que pertangan al noſtre Regne, e a la noſtra Terra, que ſon immobles, o ſeents, que hajam donadas, venudas, empenyoradas, ſtablidas, atorgadas, o enfranquidas, o permutadas, o en altra manera alienadas, deſpuys que lo dit Senyor Rey en Pere de Alta memoria pare noſtre mori, a algu, o alguns, en axi que encontinent totas aquellas coſas ſoltament nos ſien reſtituidas: car nos las coſas demunt ditas revocam, e volem que ſien Caſſas, e vanas, nos empero pagants, e retents lo preu que en veritat ſe pogues monſtrar per teſtimonis leyals, quens ſie eſtat donat, e pagat, e nos reſtituints los ſerveys qui en veritat poran eſſer monſtrats per aquella cauſa per aquells eſſer fets, e retre encara lo preu que la Scrivania noſtra ne hagues haut, e retent encara ço quen hajeſſem pres per raho de cambi. Empero ſi algu, o alguns poran moſtrar al Conſell a nos donat en aqueſta Cort per los Aragoneſos, e Cathalans, q̃ allo de nos hajeſſen per juſta raho, o per ſervey, o per altras coſas, que aquell Conſell noſtre puxa, e deja reſtituir a ells aquellas coſas quels foſſen vijares, eſſer juſtas de reſtituir, axi que no parteſcan de Montſo, en tro que de aquellas perſonas que ara hic ſon, las ditas coſas ſien fetas, e eſpatxadas, e los altres, qui no hic ſon, que ſien citats que vengan, e que determenen dins breu temps, la hon nos ſiam, ſeguents ells empero la noſtra Cort: empero no entenem en aqueſta revocatio noſtra neguna coſa que nos hajam reſtituida, e la qual lo Senyor

Senyor Rey en Jacme Avi noſtre, e lo Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre hajeſſen preſa de negu per força, o atort, car aquella reſtitutio molt nos plau, e aquella acceptam.

DE LA VNIO DEL REGNE DE MALLORCAS AB SAS ILLAS, Y DE LA CIVTAT DE TORTOSA, A LA CORONA REYAL. TIT. XI.

I. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap.xxxij.

ORdenam, e ſtatuim que null temps lo Regne, e Illas de Mallorcas, de Yviça, e de Menorcas ſien diviſas, ne puxan eſſer diviſos, ne alienats, ne dats a Feu, ne aproprietat, per venda, per Cambi, ne per abſolutio, ne per Fill, ne per Filla, ne per alguna altra manera, de la Senyoria de Cathalunya, e de Arago, ans per tots temps ſien enſemps, e romangan en Senyoria noſtra.

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona. Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xxxxj.

ORdenam, e ſtatuim, que null temps lo Regne, e las Illas de Mallorcas, de Yviça, e de Menorcas, e las altras Illas ſubjacents al dit Regne no ſien departidas, ni alienadas, nis puxan departir, ni alienar, ne donar a Feu, ni a proprietat, per venda, per Cambi, per abſolutio, ne per Fill, ne per Filla, ne per alguna altra raho que dir, ne anomenar ſe puxa, de la Senyoria de Cathalunya, e dels dits Regnes de Arago, e de Valentia, ne del Comtat de Barcelona: ans prometem per nos, e per tots los ſucceſſors, e hereus noſtres preſents, e eſdevenidors, que nos, o aquells hereus, o ſucceſſors noſtres no departirem, ni departir farem, ni conſentirem, ni permetrem lo dit Regne de Mallorcas, e Illas de Yviça, e de Menorcas, e las altras Illas ſubjacents a aquell Regne, ne en tot, ne en partida, dels Regnes de Arago, e de Valentia, e del Comtat de Barcelona: ans volem, e atorgam, que per tots temps lo dit Regne de Mallorcas, e las Illas demunt ditas ſien enſemps conjunctas als dits Regnes de Arago, e de Valentia, e al Comtat de Barcelona, ſens mija, e ſens algun entrevall: en axi ço es aſaber, que alguna perſona no puxa lo dit Regne, ne Illas demunt ditas en tot, ne en partida per nos, o hereus, o ſucceſſors noſtres tenir en Feu honrat, o en altra manera: ans Rey de Arago, e de Valentia, e Comte de Barcelona per tots temps tenga corporalment, e cors, a cors, e appropriadament a ſi mateix lo dit Regne de Mallorcas, e las Illas ſubjacents anomenadas.

III. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç, en la Cort de Tortoſa, Any M. ccc. Lxv. Cap. v.

DErrerament, com no ſie licit los membres departirſe del cap, e la Ciutat de Tortoſa ſie membre notable, e inſigne del Comtat de Barcelona, e del Principat de Cathalunya, perço ab la preſent noſtra Conſtitutio per tots temps valedora ſtatuim, e ſanccim, que nunca la dita Ciutat de aquells Comtat, e Principat puxa eſſer ſeparada, ans a ells tots temps romanga vnida, enſemps e afixa, loants, approbants, ratificants, e confirmants a la Vniverſitat, Ciutadans, e habitants de la Ciutat de Tortoſa qualſevol Privilegis, e conceſsions en temps paſſat de las coſas dejus ſcritas a ells fetas: e encara ordenam, que la dita Ciutat de Tortoſa, enſemps ab la juriſdictio, Caſtell, e Terme de aquella en negun temps per lo Senyor Rey, o ſucceſſors ſeus puxa de la Corona Reyal, ne del Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya eſſer diviſa, ſegregació o en alguna manera ſeparada, ans de preſent la dita Ciutat, e Caſtells ſeus, ab tota juriſdictio de aquella Ciutat, e termens ſeus, ab vincle indiſſoluble ajuſtam, affigim, vnim, e incorporam al dit Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya, prometents en fe del Senyor Rey, e noſtra, e en virtut del jurament per nos dejus preſtat, que la dita Ciutat ab ſos termens, e total juriſdictio ſua de aqui avant de la dita Corona, o Comtat nunca ſera ſegraga-

da, ſeparada, o diviſa, o alienada per qualſevol manera, ne lo Senyor Rey, o ſos ſucceſſors la puxan ſegregar, ſeperar, o diviſir, ni alienar, o per qualſevol altra manera tranſportar en Fill, o en Fills, Filla, o Fillas, o Mullers, ne en neguna altra perſona Eccleſiaſtica, o Seglar, o altra, per manera de donatio, venditio, infeudatio, permutatio, empenyorament, o per manera de reenas, ne per qualſevol altre titol de alie natio, lo qual dir, nomenar, o cogitar ſe puxa, a imperpetuum, o a temps, del dit Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya, encara que extrema neceſsitat fos, os digues eſſer profit, e encara ques digues eſſer reſtauratio dels Regnes, e Terras del dit Senyor Rey, o en altra manera, ans volem, ſtatuim, e ſanccim, que quiſvulla ſie Rey de Arago, e Comte de Barcelona, ſie, e haja eſſer Senyor de la dita Ciutat de Tortoſa, e del Caſtell, e Termens de aquella.

LIBRE NOVE
DE LAS
CONSTITVTIONS
DE
CATHALVNYA.

DE ACCVSATIONS, DENVNTIATIONS, INQVISITIONS, Y ORDE DE IVYS CRIMINALS. TIT. I.

I. VSATGE. Per ſcripturam.

PEr ſcriptura accuſatio de nagu no ſie preſa, mas ab ſa propria veu accus, ſi legitima, o condigna es la perſona del accuſador, e preſent aquell que deſija accuſar, car negu abſent no pot eſſer acuſat, ne acuſar.

II. VSATGE. De compoſitione.

DE la compoſitio de tots Homens qui ſeran morts los Fills, o los proiſmes als quals ſe eſguarda legitima ſucceſsio de pendre la heretat, poden accuſar lo culpable, o lo homeyer, e indubitadament hajan poder de perſeguirlo, e ſi ho faran, hajan la compoſitio del homicidi, axi com jutjat los ſera, ſegons las Leys, e ſegons las Coſtumas de aqueſta Terra.

III. VSATGE. Verè judex.

VErament denuntiador no ſera de altra guiſa, ſi ço que denuntiara no trau a ver per Sagrament, o per Batalla, o per judici de aygua calda, o freda.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Cap. xxviiij.

ORdenam, e ſtatuim, que Inquiſitio no puxa eſſer feta per nos, o per la Illuſtre Reyna Muller noſtra, o per lo Inclit Infant en Pere Primogenit, e General Procurador noſtre, o per Officials noſtres, o de ells, contra algun qui morra, o bens ſeus, ſino en crims de Heretgia, o de Leſa Majeſtat, o de falſa moneda, e de aquells qui portan coſas vedadas en las parts de Egypte: e encara en los caſos de crim de Leſa Majeſtat, o de falſa moneda no puxa eſſer feta la dita Inquiſitio, ſi dones dins tres Anys comptadors apres mort de aquell, dels bens del qual ſera feta demanda, no ſera començada.

II. PERE

II. PERE Terç en la quarta Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxxxij. Cap. de Cort vj.

COm en molts, e diverſos Locs inſignes de Cathalunya, diverſas vegadas als Notaris de aquells Locs, e en Offici de Notaria, e per conſeguent a la coſa publica, per diverſos Commiſſaris, e Officials noſtres, no per clam, ni per inſtantia quen hajeſſen de alguns, ne per zel de be public, mas per propi moviment, e per extorſio ſien eſtadas fetas Inquiſitions, e grans vexatiòns, per raho de la Conſtitutio de Perpinya, que comença, *a ocorrera la deſidia*, &c. E ſen ſie ſeguida gran novitat a la coſa publica en occupar los capbreus, e regonexer per Commiſſaris, e Officials los dels contractes de las gents, e aço ſapia a Inquiſitio General, que placia a vos Senyor, declarant en aço lo dit Capitol, provehir per tolre vexations, e per be public, que per la dita Conſtitutio, ſi ſera ſervada, o no ſera ſervada, de aqui avant nos puxa fer alguna Inquiſitio, Proçes, ne punitio, ſino ſolament a clam, o inſtantia de part que pretengues interes, o dan propri, e per las cartas, o carta ſolament de aquell, o de aquells qui farian clam, o inſtantia, com vos Senyor no hajats acoſtumat, ni fos coſa covinent de fer per propri moviment Inquiſitio de las altras Conſtitutions, e Capitols de Cort, ſi ſon ſervadas per quiſcun Offici, o per quiſcun Staments de gents, ne per quiſcun ſingular. Plau al Senyor Rey, que romanent la Conſtitutio en ſa força, no ſen puxa inquirir, ni punir, ſino a inſtantia de part pretenent propri interes.

III. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. xxviij.

VOlents los noſtres ſotſmeſos de calumpnias, e do injuſtitias, e moleſtias, ab las quals moltas vegadas per las coſas dejus ſcritas forment ſon affligits, ſegons ſe cove relevar, ab aqueſt noſtre edicte proveim, que enqueſta, o aprisia per propri Offici, o a inſtantia del Procurador Fiſcal començada, o rebuda per qualſevol Jutge, no ſie publicada, en tro que per lo Advocat Fiſcal de aquella ſtatio hon ſera rebuda la dita enqueſta, ſie regoneguda, e plenament viſta: la qual regonexença lo dit Advocat haja fer dins terme competent a ell ſtatuit per lo Jutge, ſegons la qualitat del negoci, e granea del Proçes, la qual enqueſta viſta, ſi per las coſas contengudas en aquella ſera viſt al dit Advocat, que ſi donadas deffenſions, lo Proçes romania en lo punct en que lavors es, ſeria provat plenament, o mig plenament, o que deaquen inſurgeſcan indicis de preſumptio, o almenys arguments que dejeſſen moure lo Jutge a proceir avant, lavors lo dit Advocat faça tantoſt publicar la enqueſta, e forme la demanda contra lo delat del crim, dins lo temps per la Conſtitutio de Cathalunya en la preſent Cort ſtatuit. Mas ſi per lo Proçes las coſas deſus ditas al Advocat Fiſcal no ſon viſtas inſurgir, lavors no forme libell, ne ſoffira quey ſie mes avant proceit, mas reſervada la enqueſta, ſi lo delat es pres en lo carcer, o comanat a fermanças, lo Jutge faça lo tantoſt deliurar, e ſi lo dit Jutge, e lo Advocat Fiſcal contra aço faran, e negligents en las ditas coſas ſeran, o remiſſos, aquell qui culpable ſera trobat, per caſcuna vegada de pena de x. liuras ſie ferit.

IV. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xxij. Capitol xxij.

PRoveim, ordenam, e ſtatuim, que ſi, e quant a inſtantia del Theſorer, o Procuradors Fiſcals, o de qualſevol altra perſona, o per propri motiu per lo Senyor Rey, o ſon Primogenit Governador, Portant Veus, o per altre qualſevol Official havent poder, ſera ſcrit, o manat a algu Official Ordinari, que trameta lo Proçes de algun delat al dit Senyor, o a altres deſus dits, e inhibit, que en lo mig no proceeſca alguna coſa contra lo dit delat, que ſi dins dos meſos apres dels dits manaments, e inhibitio, o preſentatio de la letra, o reſcrit peraço emanadas, lo dit Senyor, o altre dels deſus dits aço manant, o inhibint no haura reſcrita ſa intentio al dit Ordinari a qui es eſtat ſcrit, manat, o inhibit, paſſats los dits dos meſos, lo dit Official Ordinari puga, e ſie tengut proceir en la

cauſa del dit delat per juſtitia, ſegons que fer podia, e era tengut ans de la preſentatio de tal reſcrit, manament, e inhibitio, algun de aquells, o aquella no contraſtant, volent la preſent Conſtitutio compendre las cauſas ara pendents.

V. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. eccc.Lxxxj. Cap. v.

MEs ſtatuim, e ordenam, que ſi algun delat ſera pres per crim que provat no mereſques pena corporal, ſie donat a manleuta ydonea, e ſi merexera pena corporal, e lo delicte ſera comes dins Cathalunya, volem, que dins vint y ſinc dies apres que ſera en la preſo, ſe haja a fortificar, e inſtruir la enqueſta, e paſſats los vint y ſinc dies ſe haja a publicar al dit delat dins ſinc dies, ſi ſera viſt ques dega publicar, e ſi lo delicte ſe pretendra eſſer comes fora de Cathalunya, es dira eſſer comes en Arago, o Valentia, Mallorcas, Menorca, o Yviça, la dita enqueſta ſe haja de inſtruir dins trenta dies, e ſi ſera en Sicilia, o Sardenya, o altras parts longincas per Mar, o per Terra, ſe haja inſtruir dins quatre meſos, haguda informatio ſaltim ſemiplena, que lo crim es comes per lo delat en las ditas parts: e ſi dins lo dit temps no ſera fortificada, e publicada la dita enqueſta, o ſera viſt no deures publicar, que ſie relaxat lo delat, o donat a manleuta.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxx.

STatuim, e ordenam de approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que en las depoſitions dels delats, ſi los dits delats ho demanaran, hajan eſſer los dos Jutges de Cort, ſalvat juſt impediment.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

COm fins aci ſie viſt, que las depoſitions dels delats ſon rebudas per Jovens, e força ni ha de ignorants, e pera tal exercici inſufficients, perço proveim, e ordenam, que de aqui avant las depoſitions dels delats, e del teſtimonis en cauſas Criminals axi de ofenſas, com de deſſenſas, ſien preſas per Notaris Reyals, qui hajan almenys edat de vint y quatre Anys.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. de Cort viiij.

COm en los voſtres Comtats de Roſſello, e Cerdanya ſe ſerve de algun temps ença pratica no deguda, ans contraria a dret, e a Leys de la Patria del voſtre Principat de Cathalunya, e dits Comtats, que lo Portant Veus de General Governador en los dits Comtats tramet ſovint a pendre Inquiſitions vn Notari, ab vn Porter en diverſos Locs Reyals, e de Barons dels dits Comtats, e aquellas ſe rete envers ſi, e es viſt eſſer fet contra Conſtitutions de Cathalunya, e aliàs indegudament, perço ſupplica la preſent Cort a Voſtra gran Excellentia, li placia ab Acte de Cort proveir, que tollent los abuſos ſobre aço comeſos, ſie manat, e inhibit al dit Portant Veus de Governador qui ara es, e per temps ſera en los dits Comtats, que no trameta, ni permeta, que Notaris, ni Porters ſens preſentia del dit Portant Veus de Governador, o altre Official Reyal aqui es permes, façan Inquiſitions de crims. Plau al Senyor Rey.

IX. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xxxxviiij.

STatuim, e ordenam, que de aci avant quant ſe faran las Relations dels Proceſſos Criminals, axi de Regalias, com de Ordinaris per los Jutges de Cort, ſi parra al Loctinent General, hi hajan de ſer preſents tantſolament lo Scriva qui haura entrevingut en dit Proçes, e los dos Procuradors Fiſcals, o almanco algu dells, aquell qui haura entrevingut en la inſtructio del dit Proçes, y lo Advocat del reo, o altra perſona per ell nomenadora, peraque ſi dit Relador

ſe

ſe obmetra alguna coſa, la qual a ells ſels recordas, ho hajan de dir, e que per aço dit Relador ne hoja ſententia de excommunicatio.

X. LO MATEIX en dita Cort Capitol L.

STatuim, e ordenam, que en Cauſas Criminals, axi en offenſas, com en deffenſas, haventſe de rebre teſtimonis en lo Loc hont reſidira la Reyal Audientia, ſe hajan de interrogar per lo Jurge de Cort, o per altre Doctor del Reyal Conſell al qual ſera comes, y preſent aquell, ſino que fos occupat per altre exercici de ſon Offici, encarregantne ſobre aço ſa conſcientia, e ſe haja de ſcriure lo que teſtificara lo teſtimoni, y en la Audientia dels Portants Veus de Governador General en los dits Principat, y Comtats per los Aſſeſſors: y ſis rebran per Algutzirs, o Commiſſaris fora del Loc hont Reſidira dita Reyal Audientia, o dels dits Portants Veus de Governador en ſon cas, per los dits Commiſſaris, interrogant ells los teſtimonis, y aſsiſtint a tota la depoſitio, y en las Corts dels Ordinaris Reyals, per lo Jurge, o Aſſeſſor: e que del teſtimoni qui ſera eſtat pres de jurament per dir la veritat, ſe haja de continuar en ſcrits la depoſitio integra, y qualſevol Notari qui altrament pendra depoſitions de teſtimonis en Criminal, os diga ad futuram rei memoriam, o aliàs, ſie punit de fals a arbitre del judicant, y tals dipoſitions no façan fe.

XI. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. vij.

STatuim, y ordenam, que tots temps que per la mateixa enqueſta, o altrament apparra de la culpa del acuſador, que a inſtantia del Fiſc, o altra inſtantia legittima contra lo primer acuſador ſe puga, o haja de proceir, com ſi per ell, o per ſa accuſatio no fos eſtada dita cauſa prevenguda.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viiij.

AXi mateix ſtatuim, e ordenam, que las cauſas de qualſevol perſonas qui ſien impetits de furts, latrocinis, de ſer ruffians, jugadors, affrontadors, receptors de furts, y vagabundos, o de altres ſemblants delictes, los merits de las quals no meteſcan pena de mort natural, o multilatio de membre, encara que mereſcan levar las orellas, ſien expedidas, concloſas, e determenadas per lo Jurge, o Jurges de Cort a qui ſera comeſa la cauſa, feta paraula, e concluſio ſeguida en lo Reyal Conſell del Criminal.

XIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij Cap. iiij.

PEr quant poden occorrer molts caſos, en los quals ſe haura de proceir a pendre informatio del delicte promptament, y tambe, y ha algunas Cauſas Criminals Verbals, e que ſens Proces ſe poden expedir, ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ditas informations, y enqueſtas ſe hajan a rebre per hu dels dos Doctors del Conſell Criminal que derreramente entraran, y ſeran admeſos en dit Conſell, y apres en lo primer Conſell quis tindra, haja lo dit Doctor a fer Relatio del cas, y de la enqueſta, y alli haja de ſer comeſa a hu dels vuyt Doctors per lo Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, o Preſident del dit Conſell Criminal, y per lo ſemblant los dits dos Doctors mes nous hajan de coneixer de las Cauſas Verbals Criminals, que no neceſsitan de Proçes, y ſon de poc moment, com vuy fan los Jurges de Cort.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xj.

ENcara que per Conſtitutio feta per nos en la Cort celebrada en la Vila de Montſo en lo Any M. D. xxxxvij. Capitol ſinquanta, començant. *Statuim, y ordenam*

que en Cauſas Criminals, &c. Sie ſtatuit, y ordenat, que haventſe de rebre teſtimonis en Cauſas Criminals, axi en offenſa, com en deffenſa, en lo Loc hont reſidira la Regia Audientia, ſe hajan de interrogar per lo Juge de Cort, o altre Doctor del Reyal Conſell al qual ſie comes, y preſent aquell, ſino que fos occupat per altre exercici de ſon Offici, pero per quant de la dita Conſtitutio, ſegons la mente perque fonc feta, ſe ha molt abulat per lo paſſat, y attento que nos ſom eſtats ſervits ab loatio, y approbatio de la preſent Cort de crear, y eregir en aqueſt noſtre Principat nou Conſell Reyal, per los negocis, y Cauſas Criminals, per hon poran ab major commoditat entendre en lo examen dels teſtimonis, e interrogatio del reo, de las quals dos coſas dependeix tota la juſtitia del Proçes, y de comanar ho als Notaris pot ſucceir grandiſsim dany, y prejudici a la juſtitia, y offuſcarſe la veritat, perço ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, declarant la dita Conſtitutio, y ajuſtant ella, que en ninguna manera lo Notari puga interrogar al reo, ni als teſtimonis tant de offenſa, com de deffenſa, ni exigir las depoſitions algunas, encara que ſie ab aſsiſtentia, o preſentia del Relador de la Cauſa, ans en tot cas lo dit Relador haja de interrogar axi al reo, com als teſtimonis, y lo Notari no puga ſcriure, ſino lo que la part, y los teſtimonis, precedent interrogatio del Relador, depoſaran, y ſi lo contrari era fet, a tals depoſitions axi de la part, com dels teſtimonis, ni a la depoſitio del reo, no ſie donada fe alguna, y lo Notari ipſo facto cayga en privatio, e inhabilitatio de ſon Offici, y lo Relador qui ho permetra, que lo Notari interrogue, ſie punit com a contrafaent a Conſtitutio, y que los Ordinaris Reyals, o ſos ſucceſſors hajan de ſervar lo mateix.

XV. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. xviiij.

PEr quant moltes perſones que per la Regia Cort cridades, comparexeran per ha dar deſcarrec de ſi, ſino fos per lo que los fan eſtar en la Preſo molts meſos ſens publicarlos la enqueſta, y demanar los alguna coſa, y per aqueſt temor encara que no tingan culpa, dexan de preſentarſe, ſtatuym, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, pue la perſona qui ſera crida-da, ſi voluntariament ſe poſara en la Preſo, ſe li haja de publicar la enqueſta, dins de vint dias, y fetes les deffenſes, ſe li faça la Cauſa, y que pus ell ſe poſa voluntariament en la Preſo, preſa que li hajan la depoſitio, lo dexen per tota la Preſo, ab idonees fermanſes, fins que hajan conegut de ſes culpes.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxxxv.

EPer quant per Conſtitutio del Rey Don Ferrando Segon de Glorioſa memoria feta en la primera Cort de Barcelona Any M. CCCC. LXXXXI. Capitol v. Començant (mes ſtatuim, y ordenam) eſta diſpoſat que ſi algu ſera pres per delicte comes dins Cathalunya, que provat mereſca pena Corporal, ſe haja de fortificar, e inſtruir la enqueſta contra dell dins vint y ſinc dies apres que ſera en la Preſo, e paſſats los vint y ſinc dies ſe haja a publicar al dit delat dins ſinc dies: Per tant ſuplica a Voſtra Mageſtat la preſent Cort, que ab loatio, y aprobatio de aquella li placia ſtatuir, yordenar que la ſobredita Conſtitutio ſe extenga, y ſe haja de guardar en tots los preſos que hauran delinquit en los preſents Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, encara que per los caſos, o delictes dels quals eſtaran impetits ſe haja feta Regalia, o evocata Cauſa. Sa Mageſtat mana ques guarde dita Conſtitutio, y lo acoſtumat fins aſsi llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

DE MALDIENTS, Y BLASPHEMANTS DE DEV, DE LA VERGE MARIA, Y DELS SANCTS. TIT. II.

I. **ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any M. cc. Lxxxviiij. Cap. xxx.**

ORdenam, e ſtatuim, que algun Hom no diga mal de Deu, ne de Noſtra Dona Sancta Maria, ne de algun altre Sanct, o Sancta, e qui ho fara, ſi es Cavaller, o Fill de Cavaller, o Ciutada, o bon Hom de Vila, pac vint ſous, e ſi es altre Hom, pac deu ſous, e ſi pagar nols pot, prena deu açots en la Plaça: e la pena demunt dita ſie guanyada al Senyor del Loc hon ho dira, e de aquells encara, que de aytals penas, o de ſemblants han vſat, e acoſtumat de haver, o rebre part.

II. **PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Capitol x.**

QVi paraulas nefandiſsimas, Deu Omnipotent, e la Benaventurada Verge Maria, e la ſua Virginitat tocants, e los Sancts, e las Sanctas de Deu, dira, ſi ab propoſit ho dira, ſens ſeperança de alguna venia, o perdo que muyra, ſi en joc, baralla, o en altra manera per ira, o per cas ho dira, portant per mig de la lengua vna verga de ferro ſie ſcobat.

III. **FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. j.**

ENvers la honor, y reverentia de Noſtre Senyor Deu, e de Noſtra Dona Sancta Maria Glorioſa Verge Mare ſua, e de tots los Sancts, e Sanctas de Paradis humilment, e devota entenents, e ab ſobiran voler, e ſtudi ſquivants, e del tot foragitants los illicits, e deteſtables juraments, ja per lo Rey Alfons en la Cort de Montſo, e lo Rey en Pere Avi noſtre en la ſua Cort de la dita Vila de Montſo, ab Ordinations en las ditas Corts fetas dampnats, e reprobats, las prop ditas Ordinations ab la preſent Conſtitutio, de aſſentiment, e approbatio de tota la preſent Cort de noſtra certa ſcientia confirmam, e de nou fem, e atorgam, volents, ſtatuints, e manants, aquellas per tots temps inviolablement eſſer obſervadas. Proveit, e encara ordenat en major obſervatio de las ditas coſas, que los Officials Ordinaris de las Ciutats, Vilas, e Locs de Cathalunya, en lo principi de lur regiment ſien tenguts jurar, e juren ſpecialment ſervar ab acabament totas, e ſengles coſas deſus, e dejus contengudas: ſien encara tinguts caſcun Any, dins vuyt dies ans de la Nativitat de Noſtre Senyor Deu, las ditas Conſtitutions, e la preſent per tots los Locs acoſtumats de lurs juriſdictions, e diſtrictes ab veu de crida fer publicar, a fi que per algun en alguna manera nos puxa ignorantia allegar: proveint encara, que ſi los dits Officials en las coſas ſobreditas, o en alguna de aquellas exequidoras negligents ſeran trobats, incorregan ſens tota remiſsio pena de privatio de lurs Officis.

DE SACRILEGI. TIT. III.

I. **VSATGE. Quicunque ſubdicanum.**

QVi ſqui o ciura Subdiaca, tres cents ſous compona, qui Diaca, quatre cents ſous, qui Prevere o ciura, ſiſcents ſous, qui Monge o ciura, quatre cents ſous compona, e culpable ſie jutjat, qui Bisbe, nou cents ſous.

DE CRIM DE SODOMIA. TIT. IV.

I. **PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv. Cap. Cxiij.**

PEr quant lo crim Nefando de Sodomia es enormiſsim devant Deu, y tots los Faels Chriſtians y per Breu particular impetrat per lo Emperador Don Carles de Immortal memoria Pare Noſtre, eſta comeſa la conexenſa, y caſtic en los Regnes de la Corona de Arago als Inquiſidors de la Heretica, y Apoſtatica Pravedat, acumulative empero ab los Jutges Ordinaris, o als qui de ells en la Cau: a prevenen, ſtatuim, y ordenam ab

ab loatio, y aprobatio dels tres Braços, que prevenint en la coneixenſa los dits Inquiſidors, y ſentſe lo Proçes per los dits Inquiſidors contra algu pres per ells per lo dit crim, axi en la deffenſa, com en la offenſa ab interventio de vn Doctor del Reyal Conſell, y proceint en dit cas, com ſe proceeix en dits caſos Ordinaris fora del crim de Heretgia, ab publicacio del nom, y cognom dels teſtimonis, y donantſe ſentencia cõtra lo tal criminos ab vot, y parer deciſiu de aquell Doctor, y de altres del dit Reyal Conſell que per nos ſeran nomenats en Conſultors del Sanct Offici, per lo qual ſe haja de fer relaxatio al Bras Secular, ſie la tal ſententia executada, ſens haverſe de fer nou Proçes, ni reconſir los teſtimonis, per que lo tal criminos ſie punit, y caſtigat ſegons ſos merits, y no ſe faça lo que vuy los Inquiſidors fan, que los reos de tant enorme crim condempnan a Galera tant ſolament, per no haver de fer la relaxatio al Bras Secular, de hon ſe ſegueixen molts inconvenients, que per la vileſa, y enormitat del crim nos poden explicar.

DE HOMICIDIS. TIT. V.

I. VSATGE. Si quis de Homicidio.

SI algu de Homicidi ſera provat, o convençut, venga en ma dels Proiſmes del Hom mort, e del Senyor dells ſino volra fer dret, o no pora, a ferne lur voluntat ſens mort.

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj.
Cap. xv.

PArt aço ordenam, e ſtatuim, que algu qui de homey, diffinitio, o remiſsio de nos, o de altre daquen havent poteſtat rebra, no puxa tornar, o eſſer, o eſtar en loc hon lo mort eſtava, dins ſinc Anys, del temps de la remiſsio obtenguda comptadors, ſi doncs no ha feta compoſitio, o avinença ab los Fills, o Coſins pus proiſmes del mort. Si empero lo homey en batalla ſera perpetrat, lavors lo reebent la diffinitio, o remiſsio de aytal homey, de entrar en lo dit loc pera dos Anys tantſolament volem abſtenir, ſi doncs ans ab la part no ſera avengut, o haura compoſat, ſegons que demunt es dit: e ſi lo contrari per algun daqui avant ſera aſſejat, la diffinitio, o remiſsio del homey, ab deliberada penſa, o en batalla comes, a ell feta, ſie nulla, e vana ipſo facto. En aqueſtas empero coſas no volem eſſer compreſos, o enteſos aquells, que ſi deffenent, o en altra manera en caſos leguts de dret, homeys ſe eſdevendra perpetrar.

II. LO MATEIX en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij.
Cap. xvj.

PArt aço confirmant la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Perpinya, que comença. *Part aço ordenam, e ſtatuim, &c.* Encara en aquella ajuſtant ſtatuim, que la dita Conſtitutio haja loc, e ſie ſervada en guiatges per nos, o qualque altres de aci avant faedors, com en frau de la dita Conſtitutio aytals guiatges ſien viſts eſſer fets.

DE FALSIFICADORS DE MONEDA. TIT. VI.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. j.

PRimerament ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que falſificadors de moneda no pugan eſſer compoſats.

DE CRIM DE FALS. TIT. VII.

I. VSATGE. Si quis per pecuniam.

SI algu per amor de pecunia, o de amor de ſon amic, o propinque ſe perjurara, la quarta part de tots ſos bens a aquell a qui falſia haura jurada compos, e fer teſtimoni perda.

II. VSATGE. Si quis falſum.

SI algu fals teſtimoni contra ſon proiſme per algun cas haura dit, o fet, aytant de ſon haver perda, quant ſon proiſme hajera perdut, ſi veritat contra ell teſtificant hajes dita.

I. PERE

I. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Capitol xxxviij.

ATolre mareria de falſar ſafra ordenam, e ſtatuim, que qualſevol que de haver falſat ſafra ſera convençut, perda lo puny: ajuſtant, que ſafra falſat, en poder del falſador, o qualque altre trobat, en tota manera ſie cremat.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxviiij.

PEr tal que a occaſio de perpetrar morts, o nafras ſie obviat, la qual ſovint dona portament de falſas, efictas barbas, ordenam, que negu no port barba falſa, o ficta, dins, o defora caſa, publicament, o amagada, e qui contrafara, ſi Cavaller, o Hom de Paratge, o Ciutada, o Hom de Vila honrat ſera, a exili de deu Anys, per ſol portament ſens ſperança de perdo ſie condempnat, e ſi Hom de peu ſera, perda lo puny: ſi empero aquell qui aytal barba portara, fara mal a qualſevulla, e de quina conditio ſevol ſie, de pena de traytio ſie punit. Ajuſtat, que negu barba falſa, o ficta no gos fabricar, e qui contrafara, de pena de perdre lo puny, ſens ſperança de perdo ſie punit.

III. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xiij.

PEr eſſer lo crim de fals molt deteſtable ſtatuim, e ordenam, que los teſtimonis qui depoſaran falſament en las Cauſas Criminals, axi en offenſas, com en deffenſas, y en las Cauſas Civils, axi per lo Actor com per lo reo, e qui tals teſtimonis falſos ſcientment daran, o produiran Actes falſos, ſi ſera en Cauſas Criminals, incorregan en la pena, que incorreria aquell contra qui, o en favor de qui ſeran donats dits teſtimonis falſos, ſi lo crim fos ver, y provat, ſi enpero las Cauſas ſeran Civils, incorregan en pena de perdre la Cauſa, e lo teſtimoni fals de eſſer li levat lo puny. E lo qui falſificara Actes, ſie punit de pena de mort natural.

IV. PHILIP Princep, y Loctinent Genetal de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any. M. D. xxxxvij. Capitol xxiiij.

SI algu ſera convençut de haver fet fals teſtimoni en informatio de pobertat, ſie punit de fals, com per altras Conſtitutions en los teſtimonis falſos es ſtatuit.

V. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Capitol xxvij.

PEr quant per la Conſtitutio feta en lo Any M. D. XXXXII. Capitol xiij. començant. *Per eſſer lo crim de fals molt deteſtable, &c.* Es impoſada pena contra los teſtimonis falſos qui teſtificaran axi en Cauſas Civils, com Criminals, axi tambe en offenſa, com deffenſa, y contra los qui tals teſtimonis falſos ſcientment daran, ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que las penas poſadas en dita Cõſtitutio ſe extengan tambe als ſubornadors, y mediadors dels tals teſtimonis falſos, encara que no ſien alguna de las parts litigants, ni produint los dits falſos teſtimonis.

DE ADVLTERIS, Y STVPROS, E QVE VILS FEMBRAS NO ESTIGAN ENTRE BONAS GENTS, NI EN HOSTALS PVBLICS. TIT. VIII.

I. VSATGE. Si quis virginem.

SI negun violentment corrompra verge, o la prena per Muller, ſi ella, e ſos parents ho volen, e li donen ſon axovar, o li don Marit de ſa valor. Si algu violentment adulterara la fembra qui no es verge, e la emprenyara, axi mateix.

II. VSATGE. Mariti vxores.

LOs Marits poden reptar lurs Mullers de adulteri, ſiu ſaben, o per ſuſpita, e ellas ſe deuen purgar per lur avagant, per Sagrament, e per Batalla, ſi aqui ſeran manifeſts indicis, o ſignes competents, Muller de Cavaller

valler, per Sagrament, e mes avant per Cavaller. Mullers de Ciutadans, e de Burgeſos, e de Nobles Balles, per Pedon. Mullers de Pageſos per caulera, ab lurs proprias mans. Si la Muller venç, retenga la ſon Marit honradament, e eſmenli totas las meſsions, que ella, e ſos amics hauran fetas en aquell plet, e en aquella Batalla, e lo mal de Bataller, e ſi ſera vençuda, venga en ma de ſon Marit, ab tot quant haura.

I. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xj.

FEmbras vils de lurs cors publicament diffamadas, en carrer de alguna Ciutat, Vila, o Loc en lo qual eſtigan honeſtas perſonas, e eſtar ſon acoſtumadas, noy gozen eſtar en ninguna manera, ans puxan, e dejan eſſer gitadas de aquen, hoc encara de lurs proprias caſas.

II. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij Cap. xxxiij.

PEnſants, que de algun temps enſa en lo Principat de Cathalunya enormament, e dampnada es deduit en coſtum, que alguns Hoſtalers, e Hoſtaleras, en las Ciutats, Vilas, o Locs del dit Principat tenen notoriament, e paleſa fembras, tambe francas, com ſclavas abandonadas a vs, e a peccat de carnalitat ab los caminants, e altres, dels quals, molts per avinanteſa que troban, facilment ſe declinan, e cauen en lo dit peccat, qui en altra manera ſen abſtindrien, de que gran ofenſa a Noſtre Senyor Deu, e diffamatio, e dan a la coſa publica ſe ſeguexen, ab aqueſta perpetual Conſtitutio, e edicte ſtatuim, ordenam, volem, e manam expreſament, que algun Hoſtaler, o Hoſtalera del dit Principat de aqui avant no tenga, ne tenir preſumeſca en ſon Hoſtal publicament, o ſecreta alguna fembra franca, o ſclava abandonada a vs, e peccat de carnalitat, ni aquella en ſon Hoſtal aculla, ſino paſſant, e caminant per poſar en lo dit Hoſtal, ni en aqueſt cas mes avant de vna nit ab lo die que arribara en lo dit Hoſtal: ni aytal fembra caminant, o paſſant en lo dit Hoſtal gos romanir, ſino lo die que partint de altre Loc hi vendra, e per la nit, axi com dit es ſubſeguent, per lo qual temps ſe abſtenga de cometre lo dit peccat: e ſi la dita fembra fara lo contrari, correga la Vila hon lo dit Hoſtal ſera publicament ab açots, e ſi algun amic de la fembra ſera ab ella, aqueſt aytal axi mateix correga la Vila ab la dita fembra, lo hu apres del altre. E lo Hoſtaler qui contra la preſent Conſtitutio fara, o vindra, per caſcuna vegada incorrega pena de vint florins de or de Arago, havedors, e exigidors dell, e de ſos bens, per los Officials de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc hon contra la preſent Conſtitutio, e edicte ſera fet en alguna manera, de la qual pena la terça part al denuntiador, o acuſador, y laltra terça part a la obra dels murs de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc hon lo dit delicte ſera comes, o de alla hon los del Loc (ſi fort no es) ſe hauran a recullir, e la reſtant terça part al Official qui fara la executio ſien guanyadas, y aplicadas: e de la qual pena algun Official Reyal, o altre no puxa fer remiſsio, ni admetren compoſitio alguna, ſots pena de la doble, applicadora, ço es la tercera part al accuſador, e denuntiador, e las reſtants dues parts a la obra dels dits murs, ſegons que deſus en la preſent Conſtitutio es declarat.

DE FVRTS, Y LATROCINIS. TIT. IX.

I. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D.xxxxij. Capitol x.

VOlent proveir a molts deſordes, y abuſos fins aci fets, ſobre coſas furtadas, y robas dels incarcerats, ſtatuim, y ordenam, que ſi furts ſeran aportats en las preſons, o en las Caſas dels Jurges de Cort, axi de robas, or, argent, o peccunias, o altras qualſevol coſas, que aquellas hajan eſſer poſadas en vna caxa per en aço facedora, la qual eſtiga en la ſala de la preſo de Barcelona, de la qual haja de tenir las claus, lo qui te carrec de la almoyna dels pobres preſos, y ſens ell no ſi puga obrir, y dels dits furts que en dita caxa ſeran

ran posats,se haja de fer inventari,o memorial per lo Scriva de la Causa, y sie ligat ab la roba: e no resmenys los Procuradors Fiscals, o altre dells haja de scriure la dita roba en vn Libre, segons estara designada en dit Memorial: e lo mateix sie fet de la roba, diners, armas, y altras cosas que los presos dexan als Carcellers, o los Carcellers los levan, quant entran en la preso. E lo mateix sie servat en las presons de la Vila de Perpinya.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxxvij. Capitol xxxxij.

STatuim, e ordenam, que havent confessat los ladres, de qui es la roba furtada en poder dells trobada, o per ells denuntiada, sie restituida per los Jurges de Cort, almenys prestada per aquells ydonea cautio de restituirla, a arbitre de la Cort, sis mostrara no esser de aquells: de la qual cautio no se haja de pagar salari, ni despesas algunas, y que en la prova de qui es la roba furtada per lo ladre que la havia robada, o furtada, sien tenguts per ydoneos testimonis los domestics, y familiars de la Casa de aquell a qui dita roba sera estada furtada, y que la present Constitutio sie extesa per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij.Cap.xiiij.

PEr lançar los ladres de Cathalunya, ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que qualsevol ladre qui sera comdemnat a açots, o bandeix, la primera vegada dega esser senyalat en las spatlas, ab lo senyal, y armas de la Ciutat, Vila, o Loc, hon sera comdempnat, a effecte que si apres per altre furt sera pres, vist lo senyal, li puga esser augmẽtada la pene juxta la qualitat del furt haura comes, y la consuetut del delinquir.

IV. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Cx.

SOn estats tants los accessos de mals, robos, assessinaments, y altres enormes casos se son fets, y perpetrats per los ladres aquadrillats, y no aquadrillats en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, sens may haverse pogut donar orde sufficient a la total expulsio de aquells, per molt ques sie procurat ab Censuras Ecclesiasticas, per virtut del propri motu dit dels Bandolers, presumintse per virtut de aquell moltas persones serian caygudas en moltas Censuras, en perill de sas consciencias, cosa tan convenient, y necessaria peral servey de Deu, y nostre, al be, y vtilitat publica del dit Principat, y Comtats, que moguts de dits excessos, illaqueatio de Animas, y del molt dahy que los dits ladres causan als drets de la Generalitat de Cathalunya statuim, e ordenam ab consentiment de la present Cort, que lo Advocat Fiscal, y Procuradors Fiscals nostres en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sien obligats, almanco de quatre en quatre mesos, fer relatio per ells, o per tercera, y authentica persona en lo Consistori dels Deputats de Cathalunya, ab vn Memorial authentic, y que per ell conste, dels ladres que en Cathalunya se trobaran en aquella hora, y plenaria informatio dels ladronicis per ells comesos, y junctament del nom, y cognom de cada hu de aquells peraque constant de cada hu de aquells delictes, nom, y cognom, hajan segons la qualitat de aquells manar fer cridas publicas, ab las quals se faça talla de las persones dels tals ladres, donant per cada hu de aquells que no seran cap de quadrilla, presos, y vius, aportats en los carcers Reyals de Barcelona, lo que aparexera als Deputats fins en cent liuras: y si a cas lo dit ladre, o ladres en la forma demunt dita pres, o presos, y viu, o vius aportats en los carcers de Barcelona, fos, o fossen cap de quadrilla, que per aquell se donen de las peccunias del General fins en dos centes liuras: y si cas sera, que los dits ladres seran morts, y no portats en Barcelona vius, sino lo cap de aquells, si aquell tal cap vindra ab las provas necessarias del Jutge Ordinari en lo Territori del qual lo tal sera mort, o altra bastant, y real prova, essent en cas lo tal mort fora dels dits Principat, y Comtats, se done per lo tal cap de peccunias del General de Cathalunya si sera de ladre cap de quadrilla, fins en cent liuras, y si a cas no sera, se donen fins en sinquanta liu-

liuras : y pera mes corroborar la dita determinatio de Corts, y peraque ab mes preſteſa ſorteſca lo fi, y effecte deſijat, ſtatuim, y ordenam, que ſi cas ſera que algun ladre matas, o prengues altre ladre, conſtant ab plena prova la tal captura, o mort, que lo tal ladre qui haura pres, o mort, a mes del premi dalt deſtinat, ſie perdonat de tots los delictes que lo tal haura comes deſde el die ſera eſtat cridat per enemic de noſtra Regia Cort, y proceſſat de Regalia per crim de ladronici algu, o de mort feta anant aquadrillat juntament ab altres ladres : dels altres empero caſos, o de laturas que abans de dits delictes haura comeſas, no ſe entenga perdonat, ni remes, ſi de aquells hi haura part formada, o inſtantia de tercera perſona, per levar totas danyoſas cautelas, ab tal que lo ladre homicida del altre ladre no fos cap de quadrilla, com en tal cas la noſtra voluntat no ſie perdonarli ningun delicte, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a las primeras Corts.

DE ABATVTS, Y LATITANTS, TIT. X.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxviiij.
Cap. v.

QVIſcun cambiador quis abatra, o qui ja ſie eſtat, o ſie abatut, que null temps tinga Taula de Cambi, ne algun Offici noſtre, mes que ſie haut, e cridat per infame, e per abatut per la Ciutat, e per lo Loc hon haura vſat del Offici, e que ſie detengut pres fins haja ſatisfet, e no menje ſino pa, y aygua,

II. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. ccc. j.
Cap. iij.

SObrel Capitol faent mentio dels Cambiadors abatuts, o quis abatran, ordenam, que aquell Capitol ſie ſeguit, e encara obſervat, axi que ſi algu, o alguns Cambiadors ſon, qui no pugan, o no vullan pagar tot allo que dejan, be, e planament, axi com pla Cambiador ha acoſtumat, e deu ſer, (e aytals entenem eſſer abatuts) que ſie ſeguida la forma del dit Capitol contra ells, no contraſtant manera alguna feta, o facdora contra la forma del Capitol demunt dit: part aço, per lo Proçes facdor contra los dits Cambiadors, no ſie ſet, ne puxa eſſer fet negun prejudici als ſeus Creedors, en los deutes que nos, o alguna altra perſona als dits Cambiadors dejam : ans aquells deutes romangan en ſa força als dits Creedors contra aquells Cambiadors, e lurs bens, e contra altre qualque ſie, qui neguna coſa a ells deja, e en aço no entenem, quant a infamia, en Berenguer de Fineſtres, e en Barthomeu Cendra, e en Pere Sentpere, ſi hauran ſatisfet a lurs Creedors, o ſeran avinguts ab ells de aci a la feſta de Nadal de Noſtre Senyor primer vinent.

III. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj.
Cap. xiij.

STatuim, que lo Capitol per nos fet en la Cort de Leyda, qui comença, *Sobre el Capitol faent mentio dels Cambiadors abatuts, &c.* Sie tengut, e obſervat. Statuints, e ajuſtats a aquell Capitol, que tot Cambiador qui ſera eſtat abatut fins en aqueſt preſent die, o ſe abatra de aqui avant, lo qual no pac a ſos Creedors be, e planament, ço que a ells deu, a lur voluntat, ço es aquells qui ja ans del preſent die ſon abatuts, dins vn Any primer vinent, e aquells qui de aqui avant ſe abatran, tantoſt que ſeran abatuts, ſien publicats ab veu de crida per infames, e per abatuts, en los Locs en los quals ſe abatran, o ſeran abatuts, e encara per totas las Veguerias de Cathalunya, e quels ſie tolt lo cap, e quels bens de aytals abatuts, encontinent com ſeran abatuts, o de aquells qui ja ſon abatuts, ſegons que demunt es dit, ſien venuts per la Cort del Loc hon aquells bens ſon, o ſeran, per ſatisfer a lurs Creedors. E que nos, o lo molt Alt Infant demunt dit, o noſtres ſucceſſors no dejam fer gratia de las dita coſas als dits Cambiadors abatuts, o qui ſe abatran, o a algun de aquells, ſi donc primerament no ſatisfeyan a lurs Creedors.

IV. AL-

IIII. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xxx.

STatuim part aço, e ordenam, que qualsevulla Mercader,o Draper,o lurs negociadors, o factors qui tindran comanda, o comandas de altre, o mercaderias, o altras cosas las quals hauran rebudas en, o per son Offici, es abatran, fugint, absentantse, o latitant, sien punits de la pena posada contra los cambiadors quis abatan, pus la quantitat, o valor de las comandas, mercaderias, o cosas atenyan summa de cent liuras Barceloneſas. Aço mateix manants esser observat en los corredors, e pellers Christians, Iueus, e Sarrahins,qui pelles,e robas reben per vendre, encara si la quantitat, o valor de las cosas que hauran rebudas no atenyaran la dita summa.

V. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiij. Cap. ix.

PArt aço confirmants lo Capitol fet en la Cort de Gerona per lo molt Illustre Senyor en Jacme de bona memoria avi nostre lo qual comença. *Statuim que lo Capitol per nos fet en la Cort de Leyda, &c.* Ajustant a aquell statuim, que si algun cambiador qui de aqui avant sera abatut, se recullira en alguna Ciutat,Vila, o Loc de algun Prelat,Baro, o Cavaller, o de altre qui sie acostumat de sostenir bandejats, a requesta nostra, o de nostres Officials, aquella persona, en jurisdictio del qual lo dit cambiador abatut se sera recullit, sie tenguda aquell pendre, e a aquell tolre lo cap, e que a aytal cambiador abatut no puxa esser feta per nos, ne Officials nostres de aço remissio, fins primerament a sos creedors sie en lurs deutes satisfet.

VI. FERRANDO Segon en la segona Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxxiij. Cap. Liij.

IAtsie per Constitutions,e Ordinations per los Reys de Arago predecessors nostres fetas contra los cambiadors tenint taula de cambi, qui se absentaran,abatran,o falliran, sie proveit, empero per alguns desordes ques segueixen a gran dany de la cosa publica del present Principat, confirmant las ditas Constitutions, e en aquellas ajustant, ab approbatio, e consentiment de la Cort statuim, e ordenam, que qualsevol que tinga taula de cambi, e altres qualsevol Mercaders qui seran abatuts, fugits, e absentats, e latitantse, ipso facto, & ipsa Constitutione sien haguts per gitats de pau, e de treva, axi que rebuda summaria informatio per loVeguer del cap de la Vegueria hon dit cambiador, o Mercader haura fallit, si constara se sie talment absentat, de continent sie publicat, e cridat per gitat de pau, e treva, e per tal sie hagut, e reputat, e no puga esser en ninguna Baronia de la Vegueria hon sera publicat,ne altre loc,ne per nos, ne succeſſors nostres, ne Barons, o Senyors dels dits locs guiat, assegurat, ne restituit en pau, e treva, ne remes, fins haja a tots los creedors contentat, e satisfet, si doncs dit guiatge, e altras cosas preditas, de voluntat, e consentiment de dits creedors no procee-xen, romanent no resmenys en sa força, e valor las altras penas en ditas Constitutions contengudas.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxviiij.

COnfirmant las altras Constitutions, axi per nos, com per nostres predecessors fetas contra los cambiadors, e Mercaders abatuts, e latitants, e en aquellas anyadint statuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que los dits cambiadors, e Mercaders qui de aqui avant se abatran, e latitaran, no pugan fer, nils sie admesa cessio de bens, ans sie procedit contra la persona,e bens lurs rigurosament, e prompta,com a ladres publics, e ipso facto sien haguts per gitats de pau, y treva.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.Cap. Lxxxxij.

PER quant la experientia ha monstrat, que los Mercaders, y Botiguers

que ſe abatan per evadir las penas de la Conſtitutio del Rey Don Ferrando Segon en la ſegona Cort de Barcelona Capitol ſinquanta y tres, y de altras Conſtitutions, quant determinan dexar de pagar a ſos creedors, y abatres, no latitan, ni ſe amagan, ans eſtan publics, y ab monſtrar ſos libres, y bens, y ab altres contemplations dexan de pagar a dits ſos creedors, perço, per llevar ſemblants cautelas, y malitias de dits Mercaders, y Botiguers ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que dits Mercaders, y Botiguers, encara que no latiten, tota hora, y quant per ſpay de ſis meſos hauran deixat de pagar a ſos creedors, ſien haguts per ja fallits, abatuts, y com a infames, y que en ninguna manera pugan eſſer habilitats, ni diſpenſats pera concorre a Officis de la Deputatio, caſa de la Ciutat, y Lotja de la Ciutat de Barcelona, y altres Officis de las altras Ciutats, Vilas, y Locs de tot lo preſent Principat, y Comtats, y ſien haguts per privats dela matricula dels Mercaders, y de totas las boſſas, y locs alhon ſien enſaculats, y la dita pena ſie irremiſſible, exceptat cas fortuit, o altre juſt impediment approbat per lo Reyal Conſell, en lo qual cas puga eſſer declarat, no eſſer incidit en las penas del preſent Capitol, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

DE FAUTORIA.
TIT. XI.

I. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij
Cap. xxv.

LA rigor del proces de la fautoria de la pau, e de la treva en las coſas dejus ſcritas volents moderar, per foragitar los abuſos quen ſolen exir, de aſſentiment, e approbatio de la Cort perpetualment ordenam, e ſtatuim, que quant convindra fer proces de fautoria a inſtantia de la part querelant, contra los ajudadors, aconſelladors, e ſoſtenidors dels gitats de pau, e de treva, ſien ſervadas las Conſtitutions de pau, e de treva, e lo vs, e la pratica de aquellas: ſi empero los Officials aquis pertany fer tal proces, volran proceir per lur Offici, o a inſtantia del Procurador Fiſcal contra los dits fautors, ajudadors, conſelladors, o ſoſtenidors, proceſcan, e hajan a proceir precedent monitio, la qual ſie feta per aquell Official qui proceir volra contra aquells, per la qual monitio ſie intimat als dits fautors, conſelladors, ajudadors, e ſoſtenidors ab letra patent, que dins ſpay del temps limitador a arbitre del dit Official qui tal proces fer volra, deſiſteſcan de favorir, conſellar, ajudar, e ſoſtenir lo gitat de pau, e de treva, en altra manera, que ſera proceit contra tals fautors, &c. Segons juſtitia volra. E ſi fera la dita monitio ſe trobara per informatio degudament preſa, e appellats los dits preteſos fautors, que lo amoneſtat per ſa duritia no deſiſtex de tal fautoria, ſi viſt ſera al dit Official qui tal proces fara, proceeſca per mer Offici, o a ſola inſtantia del Fiſc, en publicar los dits tals fautors per gitats de pau, e treva, e en altra manera punir aquells, ſegons trobaran eſſer punidors, atteſa la penſa de las ditas Conſtitutions de pau, e de treva, è la pratica, e vs de aquellas.

II. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M.D. xxxxij.
Cap. vj.

PErque las letras de fautoria nos donen de vnas perſonas, delats gitats de pau, e treva, y no de altres, ſtatuim, e ordenam, que lo Aduocat Fiſcal, y lo Relador de las fautorias ſien obligats legir lo memorial dels gitats de pau, e treva en lo Reyal Conſell, e ſie dells exigit juraiment, que non ſaben mes, y que per ells es eſtada feta diligentia en poſar tots los delats, e gitats de pau, y treva en dit memorial, exceptats que no ſi poſen los morts, o remeſos, o guiats per nos, o lo noſtre Loctinent General.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vij.

PER mes effectuar la expulſio dels delats ſtatuim, e ordenam, que en las letras de fautoria, y en las cridas que per aço ſe

ſe faran, ſie poſada la clauſula, que algu ſcientment, y voluntaria no puga acullir en ſa caſa ningun Gaſco armat de balleſta, arcabuſſos, eſcopetas, lanças, rodellas, e broquers, ſots pena de bandeix a temps de tres anys dels dits Principat, y Comtats, la qual Conſtitutio volem ſie duradora fins a la concluſio de las primeras eſdevenidoras Corts.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort iv.

PER mes facilment expellir la multitut dels delats qui tenen oppreſa la terra dels dits Principat, y Comtats, de que es lo principal remey que noy haja receptors, ni fautors de aquells, perço ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, que li ſie ſervey ſtatuir, y ordenar, que las letras de fautoria ſien donadas vn mes apres, que finidas las preſents Corts, la Reyal Audientia ſera ajuſtada. E perque moltas vegadas nos troba la relatio de las ditas letras de fautoria preſentadas, que ſie ſtatuit, que los Porters, apres quels ſeran eſtadas dadas ditas letras, hajan a preſentar aquellas, y fer relatio de la preſentatio dellas dins vint dies immediadament ſeguents, ſots pena de privatio de lurs officis, y de eſſer açotats per lo loc ahont ſera la Reyal Audientia, ſens remiſſio alguna. E los Scrivans ſien tinguts continuar ditas relations, ſots pena de eſſer privats de lur offici de Notari, ſens remiſſio alguna. E mes placia a voſtra Majeſtat ſtatuir, que las penas de las ditas fautorias ſien ab molta rigor executadas, e perço ſie molt advertit, a quin relador ſe cometran las ditas cauſas. E per quant ſens executio las ditas coſas poc aprofitarian, y lo Thezorer qui es la principal part per fer executar las ditas fautorias, nos puga excuſar, dient no tenir diners pera donar als Porters, o commiſſaris qui han de anar a donar ditas letras, y fer las ditas executions, placia a voſtra Majeſtat ſtatuir, que ſempre que lo Thezorer dira no tenir diners per fer executar las ditas fautorias, o altras proviſions ques faran en lo criminal, los Porters, o commiſſaris que reſtaran de anar, y fer ſon offici per axo, ho hajan encontinent denuntiar al Loctinent General, y al Meſtre Rational de voſtra Majeſtat, los quals hajan compellir, ço es lo Meſtre Rational ſots pena de mil ducats al Thezorer, o Regent la Thezoreria en donar ſos comptes dins vuyt dies immediadament ſeguents. E lo dit Thezorer, o Regent la Thezoreria los haja de donar ſots las ditas penas, e lo Meſtre Rational los haja de fer examinar encontinent, tota dilatio poſtpoſada, perque ſe veja ſi hi ha diners, o no: E lo mateix que ſobre las ditas fautorias es ordenat, haja loc quant ſeran trameſos Algutzirs, o commiſſaris per executio de coſas criminals, a fi que per deffecte de executio, lo criminal no reſte de executarſe. Plau a ſa Majeſtat.

V. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort. iiij.

PER quant en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, hi ha moltas caſas ſolitarias, y altres locs de molt pocs veyns, que los habitants alli eſtan ſubjectes a molts mal tractes de ladres de pas, y altres delats vulgarment nomenats, *bandolers*, que ſi no fan lo que volen, no ſols a las voltas los maltractan, peto los matan, y roban quant tenen, com de molts ſe es viſt, y no conſiderant lo perill en que eſtan, y que no poden reſiſtir als dits malfactors, ans ſon forçats ſufrir que menjen ço del ſeu, de algun temps a eſta part ſe es inventat que contra eſtos qui tenen lurs caſas ſolas, o habitan en locs petits, y de poca poblatio ſe proveeix com a fautors de criminoſos regaliats, publicats per foragitats de pau, y treva, y de altra manera criminalment, a inſtantia del Procurador Fiſcal, yls portan preſos a las preſons communas de la Ciutat de Barcelona, yls compoſan ab diverſas quantitats, demanera que ab eſtos proceiments ſe han tret molts diners per la Thezoreria General, lo que es cert contra la ſancta intentio de voſtra Majeſtat, y en gran dany de molta pobre gent, perço ſupplican los tres braços a voſtra Majeſtat, li placia ab lur conſentiment, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que nos puga proceir contra alguna perſona per proces de fautoria, o altrament per haver acullit en ſa caſa, o donat a menjar a bandolers, o ſaltejadors de camins, y altres facinoroſos, eſſent la

tal caſa ſola, y apartada de altras, o en loc de manco de vint caſas, ſi ja no conſtas plenament, que en altres caſos foſſen eſtats fautors dels dits criminoſos, revocant tots abuſos per los Officials de voſtra Majeſtat acerca daço fets, y ſi lo contrari ſe fara no ſols lo Jutge cayga en las penas impoſadas contra los contrafacnts a Conſtitutions de Cathalunya, pero ſie obligat a refer tots los danys, y deſpeſas que patira aquell contra qui ſera proceit. Plau a ſa Majeſtat que per haver donat a menjar a bandolers, ningu ſie pres ſens proviſio. de Jutge, y feta en ſcrits, y que eſſent a la preſo ſels publique la enqueſta dins lo mateix temps, que ſe ha de publicar en las enqueſtas ordinarias.

DE REPTATS DE BAVSIA, E TRAYTIO. TIT. XII.

I. VSATGE. Si quis in Curia.

SI algun en Cort per ſon Senyor ſera reptat de bauſia devant lo Princep, purgar ſen deu per judici, e per loament de aquella Cort, e ſi fer no volra, lo Princep lon deu deſtrenyer.

II. VSATGE. Et ſi quis à poteſtate.

ESI per la Poteſtat algu ſera reptat, deuſe metre en ſa ma, e per judici de la ſua Cort redreçar, e eſmenar lo dan, e lo mal, e la deshonor que feta li haura, o ſe deu purgar de bauſia per ſagrament, e per batalla a ſon par, qui de linatge de honor ſie de ſa valor, ab dan, o ab prou que de aço deu haver, per aço diu dan, o prou, que tant prena ſi venç, com perdria ſi era vençut. Semblantment ſie entrels Magnats, e lurs Cavallers, exceptat, que batalla no ſie feta en lur ma, mas en ma dels feels elets de caſcuna part.

III. VSATGE. Si quis aliquem de bauſia.

SI algu reptara altre de bauſia, e lo reptador no ſera Senyor del reptat, e a fer batalla en ma de Senyor ſe metra, ſi lo reptat ſera vençut, ſie fet dell ço que de bara provat ſe deu fer: E lo vencedor recobre dels bens del vençut totas meſſions de perduas que per la batalla haura fetas, e ſi lo reptador ſera vençut, qui la ſanc del altre ab injuſt, e temerari gozar ſes eſforçat demanar, ſie liurat en poder del accuſat, perço que en ſi mateix, e en ſas coſas prenga ço que volguera que laltre innocent ſofferis.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxj.

STatuim, que null hom reptat de bauſia no ſie ſoſtengut per nos, ne per algun altre de Cathalunya, ſi dones nos volra purgar ſegons lo vſatge de Barcelona: E la encara hon purgar ſe vulla, nos, o fills noſtres aquell no ſoſtengam, ne deffenam en penyoras, ne en altras coſas, com nos convenga eſſer Jutges en las ditas coſas.

II. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. xxiij.

SI algu ſera reptat de bauſia, que aquell qui reptara no puxa crexer de riqueſa lo par que li volra dar, e ſi ho fara, que la riqueſa ſie de aquell, e dels ſeus per tots temps, en axi que noy puxa renuntiar aquell ans de la donatio, ne deſpuys.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiiij.

SI algu reptara algun Cavaller, e li dara par, o contraſemble, que no li puxa dar ſino era Cavaller, o fill de Cavaller per ſon linatge.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. j.

A Supplicatio de la dita Cort ſtatuim, e ordenam, que lo Capitol fet per lo Senyor Rey en Pere en la dita General Cort

de

de Barcelona, lo qual comença. *Statuim, que null hom reptat de bauſia, &c.* Sie tengut, e obſervat. E ſtablint anyadim, e declaram aquell Capitol, que encara ſie entes, e ſervat, no tantſolament de baras, mas encara de traydors qui lur fe no volran eſcondir: Entenem empero, quels altres fills noſtres, ſalvat dels ſucceſſors en lo Regne, no eſtants en poteſtat noſtra, mas heretats, puxan preſtar ajuda, e favor al reptat, volentſe excuſar, axi com ho poden fer los altres Barons de Cathalunya.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxv.

STatuim, e encara ordenam, que ſi algu ſera reptat en la Cort de bauſia, o de proditio, o traytio, o de trencament de trevas, que puxa eſcondir ſa fe per batalla. E ſi aquell qui ſera reptat de las ditas coſas, o de alguna de aquellas ſera bandejat per nos, os tembra de nos, o dels Officials noſtres, que puxa venir, eſtar, e tornar ſalvament, e ſegura per los locs noſtres, per aytant de temps com haura meſter eſcondir ſa fe, ſens dubte, e paor de nos, e de noſtres Officials, vinent, eſtant, e tornant. Las ditas coſas empero ſtablir, e ordenar entenem dels homens de paratge, o de linatge militar, o de hom honrat de Ciutat, o de Vila.

DE DESAFIVS. TIT. XIII.

I. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiij. Cap. xv.

COM a molts entenents a fer mal ſie meneſter exemple de correctio, e ſie quaix en tot lo Principat de Cathalunya creſcut, o introduit per abus, que ſi los Senyors directes las coſas feudals, o emphiteoticarias, per dret de comis, o per delictes per ells comeſos, o en altra manera per ley, o dret de Senyoria ſe pendran, o aquellas a lurs mans pervendran, e aquellas pera lur propria cultura ſe aturaran, o a altres ſtabliran, o a inſtantia de creedors requirent juſtitia, e Jutge en aço per lo Senyor qui tals coſas ha jutjar primerament aſignat, ſeſdevendra eſſer alienadas, per tal q̃ dels preus deaquen havedors ſe puxa tant com pora ſatisfer als dits creedors, alguns ſobre aço drets pretenents, als poſſeidors de las ditas coſas, de fet, o de paraula no dubtan fer manaſſas, per las quals, o los fruyts per proviſio celeſtial als camps donats deſtruir, o aquells camps en moment dels dits fruyts deſpoblar, o deſpullar no dubtan, o foſſas, creus, o altres ſenyals mort deſignants en los dits camps fer, e poſar aſſajan, e aqueſts aytals dejan de capital pena eſſer punits, perço a aqueſta tant gran audacia, e delicte volents obuiar, ab aqueſta perpetual Conſtitutio ſanccim, e ordenam, que ſi algu daqueſt tant foll gozar mogut, al poſſeidor de las ditas coſas, o generalment a quiſuulla ſperant guanyar aquellas, per ſi, de paraula, o en ſcrits, o per interpoſada perſona, manaſſar, o per los dits ſenyals al cultivador dels dits bens, o en altra manera generalment al ſperant aquells guanyar, haura dada, o feta paor, o temor en alguna manera, aqueſt aytal amanaſſant, o donant, o faent paor, o temor, provats legittimament los caſos deſuſdits, o algu de aquells devant lo Jutge, o conexedors del crim, o altres proceiments deſus no menats, o per gitat de pau, e de treva ſie publicat, e haut, e ſquivat per los noſtres Veguers, dins las Veguerias dels quals tals coſas, o alguna de aquellas ſeran attẽtadas, pus aquells a quis pertanyera ne ſien inſtats, o requeſts legittimament per la part, e no en altra manera: E los dits Officials tal publicatio per ells feta hajan, e ſien tenguts degudament notificar a las altras Veguerias, e Ballias, e a Prelats, e Barons, Cavallers, e altres del dit Principat juriſdictio havẽts, los quals, pus la dita publicatio los ſie intimada, en alguna Baronia, o Loc no puxan los dits delinquents en alguna manera ſoſtenir: Entenem empero, que lo dit aytal publicat, e haut per gitat de pau, e de treva comparent, e purgant ſa contumacia, e ſatisfent los danys, e deſpeſas a la part, o fermant li de dret en poder del Veguer qui primer per gitat de pau, e de treva lo haura publicat, per lo dit Official puxa eſſer reduit en pau, e treva, punint lo empero del delicte, o crim

que comes haura per alguna de las ditas rahons, ſegons que juſtitia dictara.

II. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxvj.

STatuim encara, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que ſi algun Gaſco de qualſevol Stament, o conditio ſie daqui avant deſafiara algu, poſant cartells de deſafius, o en altra manera, que ipſo facto ſie hagut pergitat de pau, y de treva, y per tal publicat.

III. CARLES en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. x.

PER evitar inconvenients ſe ſegueixen de deſafiaments ſe fan a regidors, o altres qui tenen carrec de Vniverſitats, ſtatuim, e ordenam, que los qui deſafiaran Vniverſitats en nom propri, o ficte, o perſonas privadas en nom ficte, incorrega en pena de mort natural, y que alguna perſona de qualſevol ley, ſtat, o conditio ſie no puga acullir, ni receptar ſcientment los tals deſafiants, ſots pena de cent ducats de or, aplicadors a noſtres cofrens Reyals.

IV. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xx.

AIuſtant a la Conſtitutio feta per nos en las Corts celebradas en la Vila de Montſo lo Any M.D.xxxvij. Capitol x. ſtatuim, que la dita Conſtitutio haja loc contra los qui deſafiaran Vniverſitats, Capitols de Eſgleſias axi Cathedrals, com Collegiadas, Collegis, o Monaſtirs, o qualſevol perſonas Eccleſiaſticas, de qualſevol ſtat, o conditio ſien, en Sacres Ordens conſtituits, ſots pena de ſervir tota lur vida en las Galeras noſtras, y no pugan eſſer remeſos, ni compoſats per alguns Officials noſtres, ni Barons, pugan empero eſſer remeſos ſenſe compoſitio per nos, o per noſtre Loctinent General.

***

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. de Cort. x.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, ajuſtant a la Conſtitutio feta per ſa Majeſtat en la preſent Vila de Montſo, en lo any M. D. xxxxij. que tot Frances, o altre eſtranger qui deſafiara en ſcrits, o de paraula a alguna perſona, Vniverſitat, o Collegi, o ſera trobat ab arcabus, o balleſta parats, o deſparats, ſie comdempnat, y poſat en Galera perpetua, e ſens remiſſio alguna: declarant, que eſtranger ſie entes, lo qui no es vaſſall de ſa Majeſtat, y voſtra Alteſa: y que lo preſent Capitol no comprenga los moſſos qui aniran juntament ab ſos amos. Plau a ſa Alteſa, pus que no ſien mes de dos per quiſcun amo.

QVANT SIE LICIT, O NO A QVISCV, VENIARSE SENS JVTGE. TIT. XIIII.

I. VSATGE. Qui alieni.

VI ço de altri furtara, o invaſira, ſi en aquella direptio ſera nafrat, o mort, aquell quil haura nafrat, o mort, no ſuffira alguna calumnia.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxx.

COM inſtigant, e procurãt lo enemic de pau en lo Principat de Cathalunya ſie introduit algun abus de malvada conſuetut, ço es, que ſi algu ſera mort, o offes per algun altre, los parents, o amics del mort, nafrat, o offes, o lo dit offes preſumint pendre de ells venjança, menyſpreant en aço la Reyal punitio, o vindicta de juſtitia, no tantſolament contra la perſona del homeyer, nafrador, o offenedor, procuran artificioſament, o maquinoſa la mort, nafras, o deſtructio, mas encara contra los fills, germans, oncles, nebots, coſinſgermans, o altres parents, e amics del homeyer, nafrador, o offene-

fenedor, encaraque no ſien culpables en la nafra, o offenſa, e algunas vegadas no ſeran de lur parentela, matan, nafran, o offenen, e ſie molt greu, e enorme, e contrari a tot dret natural, e eſtrany de tot cami de raho, que los innocents per los culpables ſuffiran algun dampnatge, o injuria, e per amor daço volent la dita conſuetut dampnada, e de pernicios exemple a la coſa publica, enemiga de natura, e deſtructio dels ſingulars, de tot en tot eſquivar, e ab congruos, e decents remeys extirpar de aquells qui ſe dejan la ſanc del innocent, e cogitan mal, ab aqueſta Conſtitutio, de aſſentiment, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que algun offes, o pare, fill, germa, oncle, nebot, coſingerma, o altre parent, o amic, ſervidor, valedor, o familiar de algu mort, offes, ferit, nafrat, o injuriat, ne lo dit nafrat, o offes, ara, o en eſdevenidor no gos, ne preſumeſca matar, ferir, nafrar, offendre en perſona, o en bens alguns, pare, fill, germa, coſingerma, o altre parent, amic, o valedor del matador, feridor, naffrador, o offenſor, ne dampnajar, fins que aquell haja certificat nomenadament, ço es aquells qui acoſtuman dar deſeximents, ab letras, e aquells qui no acoſtuman dar deſeximents, ab carta publica, en las quals ſe contenga, que de aquella coſa vol pendre venjanſa, ni per ſinc dies continuament ſeguents, deſpuys que ab la letra la dita certificatio a aquell perſonalment ſera preſentada, o ab carta publica per aquells qui no acoſtumam dar deſeximents, e qui contrafara, ſie hagut, y punit ipſo facto per bara, e per traydor, e per acuydat noſtre, e per gitat de pau, e de treva, e axi com acuydat, e gitat de pau, e de treva ſie denuntiat publicament, e eſquivat, e ſos bens ſien publicats, e aplicats a la Senyoria del Senyor del Territori hon los bens del malfactor ſeran trobats: entes empero, e declarat, que los acompanyants aquells qui pẽdran venjança ſervada la forma de la preſent Conſtitutio no ſien compreſos en las penas de la preſent Conſtitutio: ſalvat empero las altras penas per los altres crims que cometran. E de ſemblant pena volem, ſtatuim, e ordenam la dita Cort approbant, que ſie ferit, e punit aquell qui ab propri motiu, deliberadament, e acordada ſera primer agreſſor, pus no ſie encas de rixa, encara que per no pendre venjanſa, matara, nafrara, ferra, o offendra algu en perſona, o en bens, fins a tant que primerament aquell haja certificat ab carta publica, o ab letra ſegons damunt dit es, que aquell volra offendre, e ſinc dies continuament ſubſeguents, apres que la dita certificatio ſera preſentada ab carta publica, o ab letra, axi com dit es ſeran paſſats. Axi que per batalla, o per algun linatge, o ajuda de armas, algu dels ſus dits faents contra la preſent Conſtitutio nos puga purgar, o aſcondir, ne aço ſie admes en alguna manera. Ans pus que ſera provat, aquell abans de la certificatio feta perſonalment, o dins los ſinc dies apres que aquella ſera preſentada ſegõs dit es, mort, nafrat, ferida, o qualſeuulla perſonal offenſa haver inferida, o feta, ſie punit de la dita pena en qualſevulla dels caſos deſuſdits: hon empero apres los ſinc dies lo dit notificant dampnatge, o injuria als parents, valeùors, o amics del matador, o offenſor, o altre, dara, o fara per ſon propri motiu ſegõs dit es, ſie punit ſegons de dret, o raho ſera faedor, com per la preſent no entenam a dar facultat de guerrejar, ni fer dan algu apres la dita intimatio feta ab carta, o ab letra ſegons dit es, ſi per vſatges, Conſtitutions, e coſtums de Cathalunya permes no li es. Anadint encara, e declarant, que los qui contrafaran a la preſent Conſtitutio no pugan eſſer remeſos, o guiats per nos, o per noſtres Loctinents Generals, Governador, Portant veus daquell, o alguns altres Officials noſtres, majors, o menors, o per alguns Magnats, Barons, Eccleſiaſticas perſonas, ni de Ciutats, Vilas, o Locs Reyals, o altres tenints, o exercints juriſdictions, ans ſi tals remiſſions, o guiatges eren fets, ſien ipſo facto haguts per nulles, es puga proceir contra los Receptadors dels dits delats, ſegons que contra los Receptadors dels foragitats de pau, y de treva es permes, ſegons las Conſtitutions de Cathalunya ſobre aço diſpoſants Entes empero, que los Barons qui tenen juriſdictio, no caygan en proces de fautoria, ſino que requeſts, dins tres dies hajan foragitat los tals malfactors, e ſi lo contrari era fet, incorregan en pena de doſcentes liuras: e mes, que com lo cas ſera fet entre vaſſalls de Barons, ço es que lo offes, e offenent ſeran ſos vaſſalls,

ſalls, no ſie en res levada la facultat al Baro de guiar, e remetre, haguda per revocada ab la preſent Conſtitutio la pragmatica per nos feta ſobre lo bandolejar, la qual fonc dada en Sivilla a xxv. del mes de Janer. M. D.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. Lviij.

EXperientia monſtra clarament, que las leys municipals que en vn temps ſon reputadas neceſſarias, e ſaludables, en altre temps freturan de limitatio, e correctio. Volents perço en las coſas dejus ſcritas limittar, e corregir la Conſtitutio per nos feta en la tercera Cort per nos celebrada als Cathalans al Monaſtir dels Frares Menors de la Ciutat de Barcelona, començant. *Com iſtigant lo enemic de pau, &c.* ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, e de la dita Conſtitutio detraem, que los incidints en las penas de dita Conſtitutio, no incorregan pena de publicatio, e cõfiſcatio de bens, ans expreſſament aquella tolem: e mes avant abolim, e de la dita Conſtitutio tolem la pena de bara, e traydor, impertinentment poſada en la dita Conſtitutio, adherint nos ſobre aço a la declaratio feta ſobre lo incorriment de bara, e traydor, per lo Rey en Jaume predeceſſor noſtre de bona memoria, a xiiij. de las chalendas de Dezembre del Any M. CCC. xxxv. ſtatuim, que aquell qui en nom ficte deſafiara, incorrega en pena de perdre lo puny, ſens ſperança de venia alguna, e en totas las altras coſas declaram la dita Conſtitutio reſtar en força, y valor, ſino en quant per la preſent es limitada, y corregida.

III. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. xij. Cap. xvj.

COM experientia haja monſtrat, que la prohibitio feta depoder remetre, ni guiar los incidints en las penas impoſadas per la Conſtitutio feta en la Cort tercera de Barcelona, celebrada per lo Senyor Rey en lo Monaſtir dels Frares Menors de dita Ciutat, començant *Com inſtigant, &c.* ſie eſtada cauſa de multiplicar delats, e criminoſos en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, car veentſe fora de tota ſperança de venia, e remiſſio, ſe allentian a fer homeys, y altres maleficis, a las vegadas majors dels que abans avian comeſos, en axi que lo que era eſtat conſtituit, e ordenat a bon fi, e repos dels Poblats en los dits Principat, y Comtats, ha redundat en grandiſſims danys de aquells, perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, e ordenam, que no obſtant la dita Conſtitutio, e la dita prohibitio en aquella feta de remetre, e guiar, que de aqui avant lo Senyor Rey, e ſos ſucceſſors, ſon Loctinèr, General Governador, Portant veus de aquell, e altres Officials aqui abans de la dita Conſtitutio pertanyia, èls era licit, e permes, pugan remetre, e guiar los dits criminoſos, e incidints en las ditas penas impoſadas en la dita Conſtitutio, las quals fins aci han incorregudas, y de aqui avant incorreran, e ſemblantment las Eccleſiaſticas perſonas, Prelats, Magnats, Barons, Cavallers, Gentilshomens, Ciutadans, Burgeſos, Vniverſitats, e Collegis, e totas ſingulars perſonas, axi Eccleſiaſticas, com Seculars tenints, e poſſeints juriſdictions, aquellas empero que ferho poran, y hauran acoſtumat ans de la dita Conſtitutio, pugã guiar, e remetre los dits criminoſos, o delinquints, ſegons que podian, o acoſtumavã remetre, e guiar abans de la dita Conſtitutio. No entenent ab la preſent donar major facultat, o poder de guiar, o remetre, ſino cant com los ne cõpetia, e acoſtumavan abans de la dita Conſtitutio: los quals guiatges, e o remiſſions nos pugan fer per lo Senyor Rey, ni per ſos ſucceſſors, ni Officials Reyals, ne encara per los dits Barons, ne altres deſus dits, ſino que primerament ſie ſatisfeta en tot cas la part leſa: volem empero que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras eſdevenidoras Corts Generals de Cathalunya, e no mes avant.

IV. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. iij.

STatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que la Conſtitutio feta

en

en las derreras Corts de Montſo Cap. xvj. Començant. *Com experientia haja monſtrat, &c.* Sie porrogada, y obſervada fins a la concluſio de las primeras Corts eſdevenidoras, celebradoras en Cathalunya.

V. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. xxxiiij. Cap. xij.

PER quant en la Conſtitutio del Rey Don Ferrando Segon, en la tercera Cort de Barcelona, començant: *Com inſtigant, &c.* Entre las altras coſas fonc proveit, que ningun offes, o injuriat prengues venjança, ni manas pendre dels parents, ni amics dels offenents, o injuriants, ſots grans penas, las quals per eſſer maſſa greus ſoren moderadas per altra Conſtitutio, reſtant la pena de eſſer publicats per gitats de pau, y de treva, per la qual pena no ha ceſſat la malitia dels delinquents, y es raho que tant inica pratica ſie levada, y caſtigada, perço ajuſtant a la dita Conſtitutio ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los qui faran, o faran fer venjança en parents, e amics, o valedors del offenent, trobats fora la companya de aquells, vltra las penas de dita Conſtitutio per altras Conſtitutions moderadas, incorregan ipſo facto en pena de dos centes liuras, la meytat aplicadora a la part dampnificada, y laltra meytat al Official qui fara executio, la qual pena, rebuda ſummaria informatio, ſie executada axi com la pena de ſer gitat, y publicat de pau, y de treva.

VI. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. Lj.

CONfirmant la Conſtitutio feta per lo Catholic Rey Don Ferrando avi noſtre, en la tercera Cort de Barcelona, començant. *Com inſtigant, &c.* Ab las limittations de aquella fetas en altras Corts, ſtatuim, y ordenam, que la dita Conſtitutio ab las limittations de aquella, ſie porrogada fins a la concluſio de las pri-

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xv.

PER levar alguns dubtes que porien occorrer ſobre la Conſtitutio del Sereniſſim, y Catholic Rey Don Ferrando Segon en las Corts del Any M. D. iij. Cap. xxxx. Començant. *Com inſtigant, &c.* La qual per altras Conſtitutions es modificada, y ſenyaladament per la Conſtitutio de la Reyna Dona Germana en las Corts del Any M. D. xij. Capitol xvj. Començant. *Com experientia haja monſtrat, &c.* Perque algunas vegadas ſe ha volgut dubtar, ſi dita Conſtitutio de la Reyna Dona Germana era expirada, o no, encara que en las altras Corts era eſtada porrogada, y com la diſpoſitio de la dita Conſtitutio convinga al be public, per las cauſas en aquella exprimidas, ab approbatio, y conſentimen de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, y en quant meneſter ſie confirmam, y perpetuam la dita Conſtitutio de la dita Reyna Germana.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. viij.

PER declaratio de la Conſtitutio del Sereniſſim, y Catholic Rey Don Ferrando Segon, en las Corts del Any M. D. iij. Capitol xxxx. Començant. *Com inſtigant, &c.* La qual per altras Conſtitutions es modificada, y ſenyaladament per la Conſtitutio de la Reyna Dona Germana en las Corts del Any M. D. xij. Capitol xvj. Qui comença. *Com experientia haja monſtrat, &c.* Ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſi algu haura comes algun delicte, per lo qual hagues loc la diſpoſitio de dita Conſtitutio, ſi aquell tal ſera pres, ans que ſos publicat en virtut de dita Conſtitutio, puga allegar qualſevol exceptio de mala captura, o altra, la qual altrament no ſe li admetria, exceptats los ladres, aſſeſſins, incendiaris, ſacrilegos, y homicidas acordats, y apenſats.

DE INJVRIAS, Y DANYS, DONATS. TIT. XV.

I. VSATGE Hæc ſunt vſualia.

AQueſts ſon los Vſatges de las coſtumas de Cort, quel Senyor en Ramon Berenguer vell Comte de Barcelona, e Adalmus ſa muller conſtituiren tots temps tenir en lur terra, per acort, e per ajuſtament dels Magnats de lur terra, çoſo, den Ponç Veſcomte de Gerona, e den Ramon Veſcomte de Cardona, e den Huladart Veſcomte de Barcelona, e den Gombau de Beſora, e den Miro Gilabert, e den Alemany de Cervello, e den Bernat Amat de Claramont, e den Ramon de Moncada, e den Amat Eneas, e den Guillem Bernat de Queralt, e den Arnau Miro de Toſt, e den Hug Dalmau de Cervera, e den Arnau Miro de Sanctmarti, e den Guillem Dapifer, e de Jofre Baſto, e den Renart Guillem, e den Gilabert Guitart, e den Ombert de Seſajudes, e den Guillem Marc, e den Bofiy Marc, e den Guillem Borrell Jutge. Que qui occiura Veſcomte, e lo nafrara, ol deshonrara en alguna coſa, eſmen lo axi com a dos Comdors, e Comdor, axi com dos vaſueſſors.

II. VSATGE De vaſueſſore.

DE vaſueſſor qui ha ſinc Cavallers, per mort de aquell, eſmen ſexanta onças de or cuyt, e per nafra trenta onças. E ſi ha mes Cavallers, creſca la compoſitio ſegons lo nombre dels Cavallers.

III. VSATGE Militem vero.

QVI Cavaller empero occiura, don en compoſitio dotze onças de or, quil nafrara, axi per vna nafra com per moltas eſmenli ſis onças de or.

IV. VSATGE Siquis ſe miſſerit.

SI algu ſe metra en aguayt, e acordadament eſcometra Cavaller, el ferra ab fuſt, ol tirara per los cabells, eſmenlo per mort, car gran onta es. E ſi en altra guiſa indignant de qual que colp en baralla ferra Cavaller ab puny, palmada, o ab pedra, o ab peu, o ab fuſt, ſi ſens ſanc ſera, ſien li donadas tres onças, e ſi ſanc ne exira del cors, quatre onças de or, del cap ſinc onças, de la cara ſis onças, e ſi li talla membre, axi quen apparega debil, ſie eſmenat per mort. E ſi es pres, e mes en ferros, o en eſcaſſa, ſie eſmenat per mija mort. Si es eſcomes, batut, o nafrat, o mes en tavaga, o deſtret per recmpço, ſie eſmenat per mort. Si ſolament es pres, e guardat, e no ne haja ſoferta calumpnia, ni onta, ni ſera eſtat retingut lonc temps, ſie eſmenat per aliſcara, e per homenarge, o per talio, ſi es viſt eſſer ſon contraſemble. E ſi es major aquell qui pren, que aquell qui ſera pres, don li Cavaller de ſa valor, qui li faça aliſcara, y homenarge, o reſeba talio. Cavaller empero, qui ha dos Cavallers, o homens allogats de ſa honor, en tendra hu de ſa conpanya, tota aqueſta compoſitio ſie feta a ell, o per ell en doble.

V. VSATGE Aguayt, e encalç.

AGuayt, y encalç de Cavaller, y aſſalt de Caſtell ſie eſmenat per homenatge, y per aliſcara, axi com ſera viſt al Jutge qui jutjara aquella cauſa.

VI. VSATGE Filius militis.

FIll de Cavaller ſie eſmenat axi com ſon pare, fins a trenta anys, daqui avant axi com a pages, ſino ſera fet Cavaller.

VII. VSATGE Miles vero.

CAvaller qui lex ſa cavalleria, mentre que la puxa tenir, no ſie eſmenat axi com a Cavaller. Aſſats lexa cavalleria, qui cavall, e armas no te, ni feu de Cavaller, ni va en hoſt, ni en cavalcada, ni en plets, ni en Corts axi com a Cavaller, ſi doncs vellea nol ne dete.

VIII. VSAT-

VIII. VSATGE. Cives autem.

CIutadans, e Burgeſos ſien entre ſi ple-dejats, e eſmenats axi com a Cavallers: mas a la Poteſtat ſien eſmenats axi com vaſueſſors.

IX. VSATGE. Bajulus interfectus.

BAlle occit, o batut, o pres, o debilitat, ſi es Noble, e menjapa de forment tots dies, e çavalca, ſie eſmenat axi cō á Cavàller. E lo Balle qui no es Noble, haja la meytat de aqueſta compoſitio.

X. VSATGE. Ruſticus interfectus.

PAges occit, o altre home qui altra Dignitat no ha, ſino que es Chriſtia, ſie eſmenat per ſis onças de or. La nafra per dues onças de or. Debilitatio, e batiment ſie jutjat per la ley, ſegons ſous de diners.

XI. VSATGE. Captio vero.

APreſonament pus que algun haura eſmenat a ell lo mal que fet li haura quant lo pendra, ſie eſmenat axi, que tant li do de ſon haver, que faça jurar per hom de ſa valor, que per onra, ni per deshonor que feta li haja, no la deu pus eſmenar, ſi lo die, o lo endema que pres ſera, ſia lexat. E ſi pus ſera tengut, o en eſcaſſa, o en ferres mes, o en tavega, o en algu altre ligam, e tengut en guardia, per caſcun die, e nit prenga ſengles ſis ſous en compoſitio, per mans, e per peus ligats deu ſous lin ſien eſmenats.

XII. VSATGE. Siquis aliquem percuſſerit.

SI algu fer altre en la cara, per gautada ſinc ſous, e per puny, o per peu, o per pedra, o per fuſt, deu ſous. E ſin ix ſanc, vint ſous, ſil tira per los cabells ab vna ma, ſinc ſous, ab dues, deu ſous, ſi cau en terra, quinze ſous, quil tira per la barba vint ſous, per deſcavalcament quaranta ſous.

)(✠)(

XIII. VSATGE. Siquis aliquem quolibet ictu.

SI qualque vn indignat de qualque col-ferra algun en lo cors, per ſengles feridas que no apparegan, ſengles dotze diners, de aquellas que apparegan, per caſcuna dos ſous. E ſi ſanc nexira, ſinc ſous, per os trencat en lo cors, ſinquanta ſous. E ſi ferint, o tirant iradament li fa exir ſanc per laboca, o de las narils, vint ſous li do en compoſitio.

XIIII VSATGE. Siquis impulerit.

SI algun empeny altre ab vna ma, dotze diners, ab dues, dos ſous, ſis cau en terra, tres ſous li eſmen.

XV. VSATGE. Siquis alicui ſpuerit.

SI algu eſcup a degu en la cara, eſmenli vint ſous, o li eſtia a talio, ço es a atretal.

XVI. VSATGE. Siquis alicui criminalem.

SI algu dira a altre fellonia criminal, e no la li vol provar, o no pot, o li jur per ſagrament, que per mala voluntat dix aquella follia, e no per veritat quen ſabes, o li eſmen aytant com ell ne perdera ſi ver fos.

XVII. VSATGE. Malefacta.

LOS malfets en los Sarrahins catius ſien eſmenats axi com de eſclaus a lurs Senyors, e la mort de aquells ſegons lur valor: per tant dic ſegons lur valor, car ſon molts qui ſon de gran reemço, e altres artificioſos experts en diverſos linatges de Arts.

XVIII. VSATGE. Vnaquæque mulier.

CAſcuna fembra ſie eſmenada ſegons valor de ſon marit, e ſi no ha marit, nel hague anc, ſegons valor del Pare, o del Frare.

)(✠)(

XIX. VSATGE. Siquis alicui homini.

SI algu gitara a degu hom lança, o ſageta, o altre linatge de armas, ſil nafrara, ol agreviara en res, eſmen lo mal que li haura fet, e ſi conſeguir nol pora, per la ſola preſumptio que ha haut, o eſtiali a talio, en aquella mateixa pahor, o li eſmen axi com la meytat de vna nafra. E ſi ab ma armada lo eſcometra, e nol nafrara, mas que ſolament li trencara lo eſcut, o las veſtiduras, o lo fara caher, o devallar en terra, ſemblantment ſie eſmenat per mija nafra.

XX. VSATGE. Siquis occiderit equum.

SI algu ociura, o nafrara cavall, o altra beſtia, home ſient deſſus, o tenent en la ma la beſtia, eſmen en doble la deshonor del cavalcant ab ſagrament.

XXI. VSATGE. Bonum vſaticum.

PER bon Vſatge, e ben authoritzat per lurs homens ſtatuiren los ſovendits Princeps, que tots homens havents Senyors, per null enginy, ni per nulla raho, ne per desfiament, ne per acuydament, ne per feu lexat no aguayten lurs perſonas, ne encalcen, ne eſcometan, ne nafren, ne prenan, ne preſos los tingan. E ſi ſe eſdevenia, que negu faes aço a ſon Senyor, venga a ſa ma eſtar pres tant longament, fins li haja eſmenat lo mal, e la deshonor que fet li haura, ſegons lo juy del Princep, e de la ſua Cort, ço es lo mal que fet haura a ſa perſona.

XXII. VSATGE. Siquis judeo.

SI algun hom, a jueu, o a ſarrahi batejats retraura lur ley, ols appellara renegats, o traſſallits, o ſi algu dins noſtres murs, e noſtres burcs primer traura coltell contra altre, ol appellara cugus, per ban eſmen al Princep vint onças de or de Valentia, e ſi aqui ou mal, ol pren, en alguna guiſa no li ſie eſmenat: e ell eſtia puis a ſon adverſari a dret, e a Juſtitia.

***

)(✠)(

XXI I. VSATGE. De omnibus hominibus.

DE tots homens, exceptats Cavallers, ço es de Burgeſos, e de Balles, e Pageſos, conſtituiren los ſobredits Princeps, quels Senyors dells hajan la terça part en la eſmena de aquells qui en lur honor ſtaran, quant ſeran morts, o quant algun mal, o onta en cors, o en honors, o en haver pendran, ſi los Senyors lurs ne hauran forment ajudat: axi empero, que aquells de qui hauran preſa compoſitio, ſens engan façan a ells diffinitio, per laor, e Conſell de Prohomens, o encara de Jutges, o poteſtats de la terra.

XXIV. VSATGE. Solidos.

LOS ſous de eſmena, o de compoſitio dels arbres trencats, avegadas manam eſſer de or, ſegons la ley mana, avegadas de diners, car axi com tots arbres no han ſemblant valor, axi no deven haver egual compoſitio, e atorgam que ſie en arbitre del Jutge, de crexer, o de minuar aqueſta compoſitio, ſegons la valor dels arbres, e ſegons lo dan, e deſonor de lur Senyor.

XXV. VSATGE. Siquis ſeniorem ſuum.

SI negu menyſpreara ſon Senyor, e li reſpondra vilment, e del reptament que ell li fara, lo deſmentira, ſi mal ne pren, en deguna guiſa no li ſie eſmenat, ſil Senyor de aço diu veritat: e ſi lo Senyor mentia, eſmen a ſon hom lo mal, e la deshonor que ell, o los ſeus per aço li hauran fet.

XXVI. VSATGE. Siquis inſcio.

SI algu no ſabent lo Senyor tallara arbre de altre, ſi es promifer, deu pagar tres ſous, ſi es olivera ſinc ſous, ſi glandifer major dos ſous, ſi menor vn ſou: mas ſi ſon daltre linatge, e ſon majors, e prolixes, per caſcun deu pagar dos ſous, car jatſie no hajan fruit, empero ſon appellats a vs de gran profit. E aqueſta compoſitio ſera, ſi tantſolament ſon tallats, car ſi preſumptivament tallats, ſeran en algun loc aportats, o ſemblans arbres ab aquells ſeran donats, o lo dit preu en doble ſera pagat.

XXVII. VSAT

XXVII. VSATGE, Si quis alienum ortum.

SI algu lo ort de altre haura guaſtat, ſegons lo dampnatge ſie forçat de pagar al Senyor la eſtimatio per lo Jutge feta, axi que ſi es eſclau aquell qui aço haura fet, vltra la compoſitio del dampnatge, eſtes reba ſinquanta açots.

XXVIII. VSATGE, Si quis occiderit columbos.

SI algun haura morts coloms ſens balleſta, torn aquells axi com de abans eſtavan, e ſi nou pora fer, don per caſcu ſinc ſous.

I. IACME Primer en Leyda, Any M. CC. xxxxij. §. j. del Cap. vnic.

STatuim en per tots temps, e fermament ſots pena pecuniaria a arbitre del Jutge impoſadora prohibim, que a degu de Judaiſme, o Paganiſme convertit a la Sancta Fe Catholica, ningu de qualque conditio ſie no li gos retraure la ſua conditio, dient, o apellant aquell, *renegat*, *o traſallit*, o ſemblant paraula.

II. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M. CC. Lxxxix. Cap. xiv.

ORdenam, e ſtatuim, que maleficis trobats per inquiſitions, o per altra manera, e deutes, e injurias primerament ſien retudas, e menadas a executio per los dits Veguers, Balles, e altres Officials, abans que nos, o altre per nom noſtre reban alguna coſa de noſtre dret.

III. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.xcj. Cap. vij.

NOS, o Officials noſtres no prenam, o hajam res per compoſitio, o per altra manera de malfaytor, nel gitem de la preſo, ne abſolvam la manlleuta, ſi manllevat era, fins que haja reſtituit lo malfet, o aſſegurat convinentment a coneguda de la Cort, à aquells a qui ſera fet, ço que ſera trobat en la enqueſta, e encara los dans donats per aquells: ne encara no hajam, ne prenam terç, ne altra part, fins lo deute ſie pagat: axi que nos, o Veguer, o Official noſtre no hajam res, fins q̃ ſie ſatisfet a aquells a qui lo dan ſera eſtat donat, e lo deute degut. E ſi del malfaytor ſera feta juſtitia corporal, q̃ ſemblantmẽt a aquells a qui ſeran fetas las malfeytas, e los dans donats, lus ſie feta ſatisfactio dels bens de aquell, ſin ha. E ſi lo Veguer, e lo Official feya contra aço, que ell ho pac del ſeu, e encara altre tant per pena a nos. E ques guart lo Scriva de la enqueſta, que aquella enqueſta guart, e tenga en bon loc, en guiſa que puxa eſſer trobada, quant lo veguer, ol Official tendra taula: e ſi no la pot trobar, eſperdra, quel Scriva perda la ſcrivania, el offici en per tots temps.

IV. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxxj.

TOta mala feta que ſie feta, os fara de aqui avant injuſtament per noſtres Officials, o per noſtres homens, o per altres, a rics homens, a Cavallers, ne a Clergues, ne a Ciutadans, ne a homens de Vilas, ne a lurs bens, quels ſien reſtituidas per los malfaytors.

V. PERE Terç en la Cort de Monſo, Any M. CCC. Lxiij. Cap. iv.

NOS, e lo Primogenit noſtre, e tots los Officials noſtres, ſis vol ordinaris, o delegats, o encara de caſa noſtra, de qualſevol ſeran preeminentia, o ſtament, ſiam, e ſien tenguts, dejam, e dejan obſervar la conſtitutio feta per lo Senyor Rey en Jacme Avi noſtre en la primera Cort de Barcelona que comença. *Nos, o Officials noſtres no prenam, o hajam res per compoſitio, &c.* la qual per tots los dits Officials volem, e manam eſſer obſervada, ſots pena de privatio de lur offici, e de cent morabatins de or per caſcuna vegada que contrafaran commetedora.

***

VI. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap. xiij.

CONfirmants la Conſtitutio feta en la Cort de Montſo per lo Rey Namfos de bona memoria, la qual Conſtitutio comença. *Ordenam, e ſtatuim, que maleficis, &c.* E la Conſtitutio feta en la primera Cort de Barcelona, per lo Rey en Jacme de Alta recordatio, la qual Conſtitutio comença. *Nos, o Officials noſtres, &c.* E tolènts lo abus fet contra las ditas Conſtitutions, e a aquellas ajuſtants ſtatuim, e ordenam, que ſi per algun Official noſtre en alguna coſa ſera fet lo contrari de las ditas Conſtitutions, o de alguna de aquellas, en aqueſt cas, e caſcuna vegada que ſe eſdevendra, tal Official vltra la pena oppoſada en la dita Conſtitutio del Rey en Jacme, a la part que haura dampnificada, o agraviada per la dita raho ſie tengut reſtituir, e pagar de ſos bens, totas deſpeſas, dans, e intereſſos que la dita part haja fetas, e ſoſtengudas, per las quals deſpeſas, dans, e intereſſos puxa eſſer convengut devant aquell Jurge, deuant lo qual per altre deute abans de tenir taula, per, o ſegons las Conſtitutions de Cathalunya pot eſſer licitament convengut: E part aço, com lo dit Official tendra taula, per los Inquiſidors qui hi ſeran Deputats ſegons lur arbitre ſie punit.

VII. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxv.

STatuim, y ordenam ab conſentiment, e approbatio de la preſent Cort, que ſi algu ſera pres a inſtantia de algu, e ſera declarat eſſer ſens culpa, que la part quil haura fet pendre, ſie tingut pagar, y ſatisfer tots danys, y deſpeſas al qui ſera eſtat pres, ſi doncs no havia juſta cauſa de fer lo pendre, declaradora a coneixenſa del Jurge.

***

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxxv.

COM molts criants ramats de porcs, e metent aquells per locs conreats, donen gran dany a las terras conreadas, e fruyts de aquellas, pertant ſtatuim, y ordenam, que los qui criaran, y faran criar porcs, façan aquells ben guardar, que no entren en vinyas, camps, o altres locs conreats, e ſi porcs alguns ſeran trobats en ditas vinyas, camps, o altres locs conreats, vltra lo dan que hauran donat, ſie pagat per quiſcun cap de porc qui ſera trobat contra la dita prohibitio, ſis diners, aplicadors la meytat a la ſanctleza, e laltra meytat al Official executant, ſalvat encara dret en la dita tala.

DE JVGADORS, Y TAFVRERIA, PROHIBIDA. TIT. XVI.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap. xxix.

INcara atorgam, que tafureria ſie tolta en per tots temps, e aquella de tot en tot revocam.

II. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiij. Cap. iij.

PER tal que mal, e occaſio de mal ſien rolts, proveim, ſtatuim, e ordenam, que algu dintre caſas, o habitations, orts, vergers, o altres locs ſeparats no gos, o preſumeſça jugar a joc de daus en alguna manera: E qui lo contrari fara, pena de ſinccents ſous per quiſcuna vegada que fet ho haura incorrega, de la qual pena la terça part al Senyor de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc en que aço ſera fet, o comes, e laltra al accuſador, y laltra terça part a la obra dels murs, e valls de las ditas Ciutats, Vila, Caſtell, o Loc hon la dita pena ſera comeſa, ſie applicada: La qual pena ſi lo delinquent pagar no pora, eſtiga pres per trenta dies continuus en lo carcer commu de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc deſſus dits: Sobre las quals

qual penas per algu no puxa eſſer diſpenſat: En la preſent empero ordinatio, joc de taulas no volem, ni entenem eſſer compres en alguna manera: La dita pena empero volem eſſer ſuſpeſa caſcun any, de la vigilia de Nadal, tro a la feſta de apparici inclusive.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvij.

PER obviar a tota manera de ſoſtenir tafureria, declaram la Conſtitutio ja en la preſent Cort per eſquivar tafureria per nos feta, e de nou ſtatuim, que ſi algun Official noſtre, o de noſtre Primogenit Governador General, o Portant veus de aquell en Cathalunya, o de Roſſello, y Cerdanya, o qualſevol Alguzir noſtre, o del dit noſtre Primogenit, o qualſevol Official noſtre tendra, o ſoſtendra, o permetra tafureria en Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc hon hauran regiment de ſon Offici, o exercitaran qualſevol Offici Reyal, que tal Official ſie privat de ſon Offici, e no reſmenys ſie exillat per tres anys de la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc hon la dita tafureria ſera exercitada, e pac per pena als noſtres coffrens applicadora ſinquanta liuras Barceloneſas.

IIII. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. x.

CONſiderant lo grandiſſim, e irreparable dany que ha vingut en lo preſent Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per cauſa del joc, que de alguns anys a eſta part ab molt gran diſſolutio, no ſens gran culpa, y ab mal exemple de alguns a qui tocava prohibir ſemblants exceſſos, ſe es vſat, y ſie notori que moltas caſas, axi de Cavallers, com de altres ne reſtan deſtruidas, y arruynadas, y encara que ja per lo Rey Don Ferrando Primer en la Cort de Barcelona Capitol iij. Qui comença. *Per tal que mal, y occaſio de mal, &c.* Sie prohibit generalment lo joc de daus, de qualſevol manera, ſots pena que qui a dit joc de daus jugara incorrega en pena de ſinccents ſous per quiſcuna vegada, de la qual la tercera part ſie applicada al Senyor de la Ciutat, Vila, Loc, o Caſtell en que ſi jugara, y laltra part al accuſador, y laltra tercera part a la obra dels murs, o valls de la dita Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc ahon ſe jugara, y en cas que lo qui haura jugat no puga pagar los ſinccents ſous, eſtiga pres per trenta dies continuos en los carcers communs, en las quals penas per algu no puga eſſer diſpenſat. Pero per la dita Conſtitutio no es plenament proveit a tants mals com al preſent, y de alguns anys a eſta part lo joc com dit es ha cauſat en los dits Principat, y Comtats, y de la permiſſio del joc de daus, y de cartas ſe ſeguexen blaſphemias, perjuris, bregas, queſtions, y molts altres intollerables danys, perço ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels tres braços de la preſent Cort, innovant la dita Conſtitutio, y confirmant, y tambe ajuſtant a ella de nou en tot temps del any, encara que ſie de la vigilia de Nadal, fins a la epiphania, no ſie licit a perſona alguna de qualſevol grau, ſtament, o conditio que ſie, jugar en alguna manera, ni en qualſevol joc que ſie de daus, ans ſie totalment lo dit joc de daus perpetuament prohibit, y reprobat en los dits Principat, y Comtats, y qualſevol que ſe trobe jugant, o ſe ſapia que haja jugat a daus publicament, o ſecreta en qualſevol loc, vltra las penas poſadas en la dita Conſtitutio, las quals, y las ſeguents ipſo facto incorregan tots los qui a dit joc jugaran, lo qui haura guanyat perda tots los diners que guanyat haja, y lo qui haura perdut, pague altres tants diners com perdut haura, applicadors la tercera part al accuſador, y laltra tercera part al Official ordinari de la Ciutat, Vila, o Loc ahon ſera comes lo delicte, y laltra tercera part al Hoſpital, ſi en aquell loc ni haura, y ſi no haura Hoſpital comu, als Conſols, paers, Jurats, o Procuradors de la tal Ciutat, Vila, o Loc, los quals la hajan de diſtribuir entre pobres de la mateixa Ciutat, Vila, o Loc, y que la tercera part dels dits ſinccents ſous, q juxta la forma de la dita Conſtitutio era applicada per las obras dels murs, y valls ſe entenga tambe de aci avant haverſe de applicar als dits Hoſpitals, y pobres: Las quals penas ſien totalment irremiſſibles, axi empero, que en la preſent prohibitio no ſe entenga eſſer cõpres lo joc de taulas en ninguna

na manera: Y tambe ſtatuim, y ordenam, que entre lo joc de cartas, o nayps, ſie perpetuament prohibit lo joc de la cartilla, y lo de la greſca, y de la dobladilla, o quarenti, ſots las mateixas penas axi irremiſſibles exhigidoras: Y que a ningun joc encara que no ſie prohibit, puga perſona alguna de qualſevol eſtament, grau, o conditio que ſie jugar ſino ab diners comptans, y no a fiar, y ſie perpetuament prohibit tenir libre de qualſevol joc, encara que no ſie dels prohibits, ni jugar ab ſenyals de papers, o tantos, y altres de qualſevol manera, y ſi algu jugara a fiar, tot lo que ſe haura perdut en lo joc ſie applicat com demunt es dit en lo joc de daus, y per lo qui haura guanyat, no puga eſſer en manera alguna exigit, encaraque per lo qui haura perdut ſe haja fera obligatio de pagar ho ab ſcriptura de terç, y ab juratment, y qualſevol altre ſpecie de obligatio, ans lo acte del debitori fet per qualſevol Notari ſobre aço, o albara privat, no faça fe alguna en juy, ni fora de juy, y en cas que lo qui haura perdut, de fet pague voluntariament la tal quantitat, ſie obligat a pagarne altre tanta, applicadora com demunt es dit: Y contra lo qui haura guanyat, ſe haja de fer per lo Jutge ordinari prompta, y rigida executio, per la quantitat que guanyat haura. Y per quant encaraque per altra Conſtitutio del mateix Rey Don Ferrando Primer en la mateixa Cort de Barcelona Capitol xxxvij. Qui comença. *Per obviar a tota manera, &c.* Sie ſtatuit, que ſi algun Official Reyal, o de Primogenit Governador General, o Portant veus de aquell en Cathalunya, o Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſoſtindra, o permetra tafureria en la Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc a hon tindra regiment de ſon offici, o exercira qualſevol offici Reyal, ſie privat del offici, y no reſmenys ſie deſterrat per tres anys de la tal Ciutat, Vila, o Loc, e pague per pena als cofres Reyals applicadora, ſinquanta liuras Barceloneſas, pero per quãt ſe es viſt per experientia, q̃ per alguns officials noſtres en los dits Principat, y Comtats es eſtat mantengut lo joc en grandiſſim dany, y perditio de moltas perſonas, y molts dels officials ordinaris no ſols donan licentia de jugar, y ſoſtenir tafureria, de tal manera que ſoſtenen moltas coſas, que ja communament ſe diuen *de vici*, en gran deſervey, y offenſa de Deu omnipotent, y eſcandol, dany, ruina, y perditio dels poblats, axi de perſonas caſadas, com ſolteras, y alguns dels dits Officials ordinaris arrendan lo joc, y prenen diners, no ſols dels qui jugan, pero moltas voltas de aquell qui en ſas caſas tenen lo joc, perço ſtatuim, y ordenam, que lo Official qui fara algunas coſas de las ſobreditas, cayga en las penas de la dita Conſtitutio, y contra dell no puga eſſer en manera alguna per noſtron Loctinent General diſpenſat, ni remeſa la pena, ans ſien rigoroſament, y ſens alguna remiſſio las ditas penas contra de ell executadas, reſtant en ſa força, y valor totas las altras penas, axi per Conſtitutions com per ordinations de las Ciutats, Vilas, o Locs contra los jugadors, y taſurers ſtatuidas, vltra de las penas en lo preſent Capitol contengudas, y feta la preſent Conſtitutio, dins vn mes apres de finidas las ditas Corts, ſie publicada en tot los caps de las Veguerias del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perque ningu del contẽgut en ella puga ignorãtia allegar.

DE SCLAVS FVGITIVS. TIT. XVII.

I. VSATGE Sarracenis.

Arrahins quant fugen, ſi null hom los troba, ans que hajan paſſat Lobregat, els reten, torn los a ſon Senyor, ab guardo que haja de quiſcu ſengles mancuſes, de Lobregat a Francoli tres mancuſes e mig, e de aqui avãt vna onça de or, els ferros, e las veſtiduras.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. xx.

STatuim, y ordenam, que qualſevol eſtranger, o altras qualſevol perſonas qui attemptaran de traure los catius del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per portar aquells en Françia, incorregan en pena de ſer condempnats en galera tota ſa vida.

DE

DE BOMIANS, VAGABVNDOS, Y VALIDOS MENDICANTS. TIT. XVIII.

I. GERMANA Conſort,y Loctinent General de Ferrando Segon, en la Cort de Montſo, Any M.D. xij. Cap.xvij.

COM ſie degut al Princep,purgar la Provincia de mals homens,e ſien trobadas en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya algunas perſonas ques dirian vulgarment *Boemians*, e ſots nom de Boemians grechs, e Egiptians van coadunats,e vagabunts,cometent molts ladronicis, e altres mals, dels quals ſe ignoran los malfactors,per eſſer molts en nombre,e coadjuvar, e cobrir los vns als altres lurs malfets, perço volent en aço degudament proveir, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que daqui avant las ditas perſonas anant axi coadunadas, ſien expellidas e foragitadas, ſegons nos ab la preſent aquellas expellim, e foragitam dels dits Principat, e Comtats, q̃ daqui avant no pugã eſſer admeſos, o acullits en aquells, ans ſien haguts totalment per bandejats, y foragitats ipſo jure,axi que ſi dins dos meſos apres de la publicatio de la preſent Conſtitutio ab veu de publica crida faedora,las ditas perſonas ſeran trobadas en los dits Principat, e Comtats,ſien,e hajã eſſer açotats publicamet per aquells a quis pertanga,y altrament proceit contra ells a total expulſio lur, per remeys deguts de juſtitia: volents, y manants que la preſent Conſtitutio dins vn mes primer vinent ſie, e haja eſſer publicada per los Veguers en quiſcun cap de Vegueria dels dits Principat, e Comtats.

II. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap.xix.

AIuſtant a la Conſtitutio parlant de la expulſio dels Bomians ſtatuim, y ordenam, que no obſtant qualſevol guiatges donats, o donadors als dits Bomians, o altres qui en nom de Bomians van per la terra, per nos, o Officials noſtres, o de Barons Eccleſiaſtics, o ſeculars, ſie prefigit per nos cert termini als dits Bomians per exir del Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ab comminatio, y pena, que ſi apres hi ſeran trobats, ſien açotats, y no pugan eſſer remeſos, ni compoſats: e la preſent Conſtitutio haja de eſſer publicada en lo cap de caſcuna Vegueria.

III. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D.xxxxvij. Cap. de Cort.xiv.

SVpplicas a voſtra Alteſa, que ſie prohibit ab prefixio de cert termini que gent coadunada ſots color de anar acaptant, no puga anar acaptar per la terra, en qualſevol nom que vajan, exceptats los qui acaptan per catius Chriſtians detenguts en terra de Infels. Mana ſa Alteſa, que los Officials conegan dels abuſos ques fan de la gent axi coadunada.

IV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. xiv.

STatuim, y ordenam, que brivons, e belitres ſien bandejats, y expellits del Principat de Cathalunya,y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y q̃ ſi ſeran apres los tals viſts, o trobats eſtar, o revenir mes de vna vegada en dit Principat, e Comtats, o en alguna part de aquells incorregan ipſo facto en pena de eſſer açotats, o de eſtar en Galera per temps de ſinc anys: declarant mes avant ſtatuim, que los Officials no pugan compoſar aquells, ſots pena de privatio de lurs officis.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxv.

COM a la expulſio dels Bomians, qui van per Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya fent molt mal, e latrocinis, fins lo die preſent noy hajan baſtat las proviſions fetas per la Sereniſſima

ſima Reyna Dona Germana, en las Corts de Montſo celebradas en lo any M. D. xij. Capitol xvij. ni lo que fonc proveit per ſa Majeſtat en la Cort de Montſo, en lo Any M. D. xlij. Capitol xix. ni lo que fonc proveit per nos en la preſent Vila en lo Any M. D. xlvij. Capitol de Cort xiv. perço ſtatuim, e ordenam, que dins ſpay de vn mes, apres de la ſi de las preſents Corts, en cada cap de Vegueria hajan de publicar ab veu de publica crida, que los dits Bomians ab tota ſa familia hajan, y ſien obligats de exir realment, y de fet de tots los dits Principat, y Comtats dins tres meſos prop venidors, y que paſſats aquells caygan en pena de perdre tots ſos bens, y de eſſer açotats, y poſats en Galera los qui ſeran de edat de vint anys, fins en ſinquanta, y los demes, y menor edat ab las donas ſien deſterrats, y que los Officials Reyals nols pugan guiar, ſots pena de cent liuras, la qual pena los puga eſſer demanada a la taula per lo Sindic de la Vniverſitat, de la qual pena la tercera part ſie del acuſador, laltra dels Jutges de taula, y laltra dels Deputats, y que en la mateixa pena caygan los Veguers, qui en los caps de las Veguerias no faran las ditas cridas, e que la dita penapugan executar tots los altres havents juriſdictions.

VI. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxxv.

ENcara que per diverſas Conſtitutions, aſſenyaladament per lo Capitol xxv. de les Corts per nos celebrades en la preſent Vila de Montſo lo Any M. D. Liij. ſe haja baſtantment proveit ſobre la expulſio dels Bomians, abdicant tambe als Officials la facultat de poder guiar aquells, ni de poderlos donar licentia de anar per lo preſent Principat, y Comtats, no res menys ſe ha viſt per experientia, que los Bomians, ab motiu que ja tenen caſa parada en alguna Ciutat, Vila, o Loc del preſent Principat, o obtenen licentia dels Officials Reyals, per anar negociant per lo preſent Principat, y Comtats, y vendre, y baratar lurs beſtiars, y ab ditas licentias van divagant cõ de abans, ab lurs mullers, fills, y familia, per tot lo dit Principat, y Comtats, cometent molts robos, y altres vicis, y delictes enormes, que ni ſe pot ſaber, ſi ſervan los preceptes de Sancta Mare Eſgleſia, axi en oir miſſa los Diumenges, y feſtas, ni ſi ſe confeſſan en la Paſcha. Per tant ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ningu de dits Bomians, o altres qui tenen nom de Bomians, encara que tingan ſon aſſento en alguna Ciutat, Vila, o Loc del preſent Principat, no pugan anar per ell, y los Comtats, ab companya de lurs mullers, germans, fills, y familia, ſi per lur negocis volran anar per algunas firas, y aplecs, vajan ſols los homẽs, y hajan de dexar lur familia, y mullers en las Ciutats, Vilas, o Locs ahon eſtaran repatriats, altrament ſien incidits en las penas en dit Capitol contengudas, y que lo Locatinent General noſtre, y Portant veus de Governador, ni altres Officials, axi Reyals com de Barons, no pugan guiar ni diſſimular aquells, ſots las penas contra los violadors de las Conſtitutions, y altres leys de la Patria ſtatuidas, y ordenadas.

VII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. Lxxiij.

COM ab ſis Conſtitucions Generals del preſent Principat, fetas ab differents Corts, que ſon baix lo Titol *de Bomians, y Vagabundos, &c.* ſe hage donàt tota la immaginable providencia à fi de eſſer expellits del preſent Principat de Cathalunya, los Bomians, ó Gitanos, per los notables, y enormes delictes, que ells perpetran; y això no obſtant no ſe hage experimentat, ni conſeguit alivio algu en lo preſent Principat, puix continuament van divagant Gitanos per aquell, cometent tots los dies graviſſims exceſſos de infamias, y de coſas mal fetas; y ſia molt juſt, y rahonable ſe done tot remey: Perço placia á V. Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, ſtatuihir, y ordenar, que totas las ditas Conſtitucions, hagen, y degan eſſer obſervadas en tot, y per tot; y que per via directa ni indirecta nos puga faltar al cumpliment de aquellas, à fi de que dits Bomians, y Gitanos pugan eſſer expellits del preſent Principat,

cipat, no podentlos afavorir qualsevol pretext de qualsevol especie, que sie per mantenirse, y transitar per lo present Principat, en res no obstant qualsevol vs,ó consuetut, en contrari: Y que perço dins tres mesos comptadors del dia de la conclusió de la present Cort, sian las referidas Constitucions, y la present publicadas per los Veguers en quiscun cap de Vegueria del present Principat,y que los que no observaràn, y guardaràn aquellas, incidescan irremissiblement en las penas en las ditas Constitucions disposadas,y ab lo modo, y forma,que en aquellas se contè, injungint perço obligaciò als Deputats, y Oydors del present Principat, lo fer publicar ditas Constitucions en lo modo referit,y que fent le contrari, ne pugan esser querelats en la Visita. Plau á sa Magestat.

DE PROHIBITIO DE ARMAS. TIT. XIX.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxv.

PER proveir als desordes que moltas vegadas se son seguits, per portar los Gascons balleſtas, e altras armas, statuim, e ordenam, que de aqui avant los Gascons no pugan portar balleſtas, ni armas algunas en alguna part del Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, exceptat que pugan portar vn basto, e vn gavinet spuntat,e si lo contrari faran,perdan las armas: e la segona, e totas altras vegadas que contrafaran, caygan en pena de deu liuras, o de esser assotats: aço entes, e declarat, que se haja entendre dels Gascons qui seran pastors,o rebadans,o vagabûts. Inhibim encara ab serie de la present a tots los Officials Reyals, els tollem tot poder de composar en peccunias los dit Gascons pastors, o rebadans, e vagabunts, de qualsevol delictes,e crims per ells,e qualsevol dells cometedors, ans hajan aquells castigar en penas corporals, segons lo delicte per ells comes requerra: salvats empero los Privilegis comuns, e particulars a la Ciutat de Barcelona,e altras Vniversitats,e particulars personas atorgats de fer cõposition,e remissions.

II. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij.
Cap. x.

AIustant a la constitutio feta per lo dit Catholic Rey Don Ferrando Segon, en la Cort de Montso Cap.xxv. començant, *Per proveir als desordes. &c.* statuim, e ordenam de consentiment de la dita Cort,que los Gascons, Biarneſos, Limosins, Foxencs, Donesans, e altres Francesos qui en los dits Principat, e Comtats portaran balleſtas, o escopetas, ni arcabusos, sien açotats, e bandejats de dits Principats, e Comtats, y si las portaran paradas, o parats, perdan lo puny, o hajan de servir perpetuament en nostras Galeras, e si tiraran contra persona alguna, sien punits de mort natural: las quals penas se pugan moderar, a arbitre dels Officials a qui tocara considerada la causa, y qualitat del delicte, e delinquent, en la qual Constitutio no sien compresos los qui son, o seran estats casats en los dits Principat, e Comtats.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. Ciiij.

COnsiderant los grandissims danys que en lo Principat de Cathalunya, Comtats de Rossello, y Cerdanya han causat los arcabusos pedrenyals, y especialment los petits vulgarment dits, *pistolets*, y que ja per nos son estats, no sols prohibits, pero encara reprobats,y en altres Regnes com a arma proditoria, falsa, y no vtilosa pera la guerra, maligna,e indigna de nom de arma, foragitats, y ab gravissimas penas prohibits, com la qualitat de arma tant probitoria mereix. Volent proveir a tants homicidis proditoris, y altres grandissims desastres, que per lo vs dels pedrenyals se son seguits, y porian majors seguirse, statuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, lo vs de tots los arcabusos pedrenyals esser a tota persona

ſona de qualſevol ſtament, o conditio que ſie prohibit, com arma reprobada, proditoria, y no vtil pera la guerra, y falſa, de tal manera, que ningu en lo preſent Principat, de qualſevol ſtament, grau, o conditio que ſie, y qualſevol exemptio, o Privilegi pretenga, ni pretendre puga, encara que ſie Commiſſari, o altre Official Reyal, o de la Sancta Inquiſitio, o familiar de aquell Sanct Offici, o de la Capitania General, o del General, y Deputats de Cathalunya, o dels Alcaldes, y Seca, o de la Cruſada, o qualſevol altre qui pretenga per privilegis, o altre dret qualſevol poder portar armas prohibidas, y reprobadas, puga portarlo, ni tenir en ſa caſa ab ſcientia, y patientia ſua, ni en altre loc algu public, o ſecret, ſots las penas ſeguents, ço es, a las perſonas militars, o que goſan de privilegi militar, ſots pena de deu anys de deſterro en Italia, o alguna Iſla nomenadora per nos, y ſi a cas rompra lo tal militar, o qui goſara de Privilegi militar lo dit deſterro, li ſie augmentada, y doblada la pena de dit deſterro altres deu anys, y ſi ſera plebeyo natural dels Regnes noſtres, a pena de deu anys de galera, y ſi ſera eſtranger, ço es Frances, o Gaſco, a pena de mort natural, las quals penas en ninguna de ditas perſonas ſe pugan commutar, compoſar, ni remeire per Loctinent General noſtre, o per lo Portant veus de General Governador, ni per altres Officials Reyals, ni de Barons, peral qui lo aportara, o tindra en ſa caſa, ab la modificatio en lo Capitol ſeguent contenguda, la qual Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cv.

EPer quant los pedrenyals curts, y que lo cano dells no te tres palms per la deffenſio de la terra ſon deltot inutils, y com dit es, es arma tã proditoria, y mala, que en ninguna manera ſe deu lo vs dels dits pedrenyals curts ſuffrir, ni allargar, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que dins vn mes apres de la concluſio de las preſent Corts ſe haja la prohibitio, y reprobatio dels dits arcabuſſos pedrenyals ab veu de publica crida en totas las Ciutats, y Vilas que ſon cap de Vegueria publicar, y ſignificar ab tot lo contengut en lo proxim precedent Capitol, y en aqueſt, y los altres ques ſeguexen, y parlan dels dits pedrenyals, donant ſols temps de dos meſos a tots los qui tenen arcabus pedrenyal curt, y manco de largaria lo cano de ell de tres palms, que com dit es, paſſats los dits dos meſos, ſots las mateixas penas en lo precedent Capitol contengudas nol pugan portar, ni tenir, com en lo precedent Capitol es dit, de tal manera, que paſſat lo dit termini, ipſo facto incorregan en ditas penas los quil aportaran, o tindran, encaraque lo hajan desfet, y y tret de la caxa, com la intentio de la preſent Cort ſie, que ningun veſtigi dels dits pedrenyals curts puga reſtar en los dits Principat, y Comtats de Roſſeilo, y Cerdanya.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cvj.

PErque ninguna excuſa de ignorantia puga haver en los qui tindran los dits arcabuſſos pedrenyals de tres palms, o mes larcs, y per mes reduirlos a la memoria, que en tota manera los han de dexar, y que ſien dins los dits dos anys tots abolits, ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que vn mes abans que los dits dos anys ſe acaben, lo Loctinent General noſtre en la Ciutat de Barcelona, y en ſon cas lo Portant veus de General Governador, y en tots los altres caps de Veguerias los Veguers hajan de fer publicar vna crida, notificant a tot hom generalment, de qualſevol grau, ſtament, o conditio que ſie, que dins vn mes ſe cumplen los dos anys de poder tenir los dits arcabuſſos pedrenyals larcs, paſſat lo qual mes ſera proceit contra los quin tindran, y contra los meſtres quels adobaran, conforme al ſtatuit, y ordenat per los precedents, y ſeguents Capitols.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de dits tres braços, que qualſevol meſtre qui apres de la publicatio de

de las ditas cridas fara pedrenyals curts, o larcs de nou, o cano, caxa, o pany per algun arcabus pedrenyal curt, incorrega en la ſobredita pena de deu anys de galera com dalt es dit perals naturals dels Regnes noſtres, y ſi ſeran eſtrangers, ço es Franceſos, o Gaſcons, de mort natural, y lo qui adobara dits canons, caxas, o panys pera dits arcabuſſos pedrenyals curts, incorrega en pena de eſſer poſat en galera, y ſervir al rem per temps de ſis anys, y la mateixa pena de deu anys de galera, y de mort natural reſpective com dalt eſta dit, incorregan los meſtres qui paſſats los dits dos anys fabricaran de nou pany, cano, caxa, o clau pera qualſevol arcabus pedrenyal de qualſevol largaria, y reſpectivament tambe los qui adobaran cano, caxa, o pany perals dits arcabuſſos pedrenyals larcs, paſſats los dits dos anys incorregan en pena de ſis anys de galera.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. C. viij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que ſi algun meſtre veura, o ſabra que li portan adobar arcabus pedrenyal reprobat, caxa, pany, o cano, tantoſt que la reprobatio puga tenir executio, es aſaber, que ſie paſſat lo temps de dos meſos perals curts, y de dos anys perals de tres palms, o mes, haja de tenirſe enuers ſi lo tal arcabus pedrenyal reprobat, o lo cano, caxa, o pany, y portarlo, y manifeſtarlo a la Ciutat de Barcelona al Advocat Fiſcal noſtre, y en altra Ciutat, Vila, o Loc dels dits Principat, y Comtats al official ordinari, o de Baro, ſots pena de galera per ſinc anys.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Cix.

PER quant aprofitaria poc, que foſſen eſtadas fetas tan ſanctas, y juſtas ordinations, y prohibitions peralbe, y quietut de aqueſt Principat, y Comtats, ſi los Jutges, y Officials ordinaris foſſen negligents en la executio de ellas, per ço ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que ſi los Officials, axi Reyals, com de Barons ſeran negligents en executar la reprobatio dels dits arcabuſſos pedrenyals, y las penas ſobreditas, incideſcan en pena de deſterro del preſent Principat, y Comtats pera tres anys, y de eſſer privats de tots officis, axi Reyals com del General, y de Ciutats, y Vilas del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en la qual incorregan ipſo facto, y nols puga eſſer en ninguna manera remeſa.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxv.

PER que lo gran numero dels pedrenyals que al preſent hi ha en Cathalunya, qui ſon de tres palms, o mes de largaria, fins que los Poblats en lo dit Principat, y Comtats ſe pugan proveir de arcabuſſos de metxa larcs de quatre palms, y mitx, conve per la deffenſio dels dits Principat, y Comtats, del incurs dels enemics, ſupplican los dits tres Braços a Voſtra Majeſtat, ſie ſtatuit, y ordenat ab lur conſentiment, y apprabatio, que los qui tenen los dits pedrenyals, que lo cano de ells es larc de tres palms, o mes, los pugan retenir ſens incorrer en pena alguna, per temps de dos anys comptadors del die de la concluſio de las preſents Corts, y durant los dits dos anys ſe pugan proveir com dalt es dit de archabuſſos de metxa, y paſſats los dits dos anys portantlos, o tenintlos en ſa caſa en la forma que dalt en los altres Capitols eſta dit, o altre loc public, o ſecret, incorregan en las ditas penas, com en altre Capitol es ja dit. Plau a ſa Majeſtat, reſervantſe, que paſſats dits dos anys puga proveir, lo que parexera convenir al be de la terra.

* * *

* * * \

QVE SIE LICIT O NO MATAR ANYELLS. TIT. XX.

I. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. Liij.
Cap xxvij.

PER levar lo abus que de algun temps enſa ſe fa, de matar, y tallar los anyells, y anyellas, per lo qual ſe cauſa diminutio de moltons, y ovellas, y careſtias de carns, ſtatuim, y ordenam, que de aqui avant nos pugan matar, ni tallar en carnicerias publicas anyells, ni anyellas, que no tingan vn any complit, e que ſie duradora la preſent Conſtitutio fins a las primeras Corts.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xxiv.

COM per Conſtitutio feta per nos en la preſent Vila en lo any M. D. Liij Capitol xxvij. qui comença. *Per llevar lo abus, &c.* fos proveit ab molt juſta cauſa lo matar, y tallar anyells, y anyellas en carnicerias publicas, que no tingueſſen vn any, y encara que aquella Conſtitutio fos temporal, fonc prorogada en las vltimas Corts per nos celebradas fins a eſtas, viſt, y conſiderat quant vtiloſa es als Poblats de aqueſt Principat, perço ſtatuim, y ordenam ab loatio de la preſent Cort, que la dita Conſtitutio ſie perpetuada, y ajuſtat a ella, que qualſevol qui fara lo contrari, cayga ipſo facto en pena de tres liuras per cada vegada, la qual ſie irremiſſible, y executadora per lo Ordinari de la Ciutat, Vila, o Loc, y que los Conſellers, Paers, Conſols, Jurats, o Procuradors de la tal Ciutat, Vila, o Loc, hajan de inſtar al dit Ordinari, que la execute, y lo mateix puga inſtar qualſevol particular perſona, y en tal cas haja lo acuſador lo terç de la pena, y las altras dos parts ſien applicadas al dit Ordinari, y en cas que de ſon offi- la execute, ſie tota a ell applicada.

Derogadas per la ques ſeguex.

III. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC.
Cap. xxix.

COM per experientia ſe haja viſt que la prohibitio de matar anyells en aqueſt Principat, y Comtats ha redundat en dany dells, y deſos habitants, y perſa executio ſe hajan ſeguit inquietuts, y molts gaſtos ha Vniverſitats y particulars: Perço ab loacio, y approbatio de la preſent Cort, revocam totes y ſengles Conſtitutions, y altres lleys de la terra prohibints ab pena lo matar dits anyells.

DE DIVERSOS, Y EXTRAORDINARIS CRIMS, Y DELICTES. TIT. XXI.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x.
Cap. xxvij.

ENcara ſtatuim, e ordenam, que algun paſtor no gos donar menjar, ni beure a algũ eſtranger que no ſie paſtor, e que quiſcun paſtor haja a tenir albara ſignat de ma de ſon amo, ab ſegell, o certificatio de ma de Notari, e ſi ſera trobat ſens tal albara, o certificatio, volem que incorrega en pena de açotar, o de deu liuras.

II. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. iiij.

MES avant ſtatuim, y ordenam, que no ſie licit a algu qui no ſie Official, portar ca vulgarment dit de ajuda, y qui contrafara, incorrega en pena de ſinquanta liuras, e ſino las pora pagar, ſie dat a galera.

III LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort viij.

PER tenir los paſtors, y majorals beſtiar propri apartat del beſtiar de ſos amos,

amos,o meſclat ab aquell,ſe ſeguexen molts mals, e danys als ganaders, y aquells qui tenen beſtiar, car los dits paſtors majorals, no ſols donan mal recapte al beſtiar de ſos amos, per donar recapte al ſeu, mas encara tenen gran occaſio, opportunitat, y avinenteſa de furtar, com de fet furtan,no ſols beſtiar de ſos amos, mas encara de altres, y dits paſtors crian mes,y millor beſtiar peraſi tant pertant, que a ſos amos, per hon ne ve gran dany no ſols al Senyor del beſtiar, y ganader, mas encara a la republica. Perço los dits tres Staments ſupplican a Voſtra Majeſtat, que li placia ſtatuir,y ordenar,que algun paſtor amo, o majoral, o rebada no goſen, ni pugan tenir algun cap de beſtiar gros,ni menut, de qualſevol linatge, o ſpecie ſien, en lo ramat de ſon amo,o fora de aquell,ſots pena de perdre aquell, y pena de deu liuras per cada vegada.E per lo ſemblant que algu no goſe, ni puga acullir en ſon ramat, ni cabanas, ni en altre loc ninguna ſort de dit beſtiar, axi gros com menu dels dits paſtors, majorals,o rebadans, ſots pena de deu liuras, en la qual incorrega aquell del dits paſtors, amo, o majoral, que hi conſentira, cada vegada que ſera provat, ells, o cada hu dells haver fet lo contrari,de las quals penas la terça part ſie donada al accuſador, o denuntiador, e las altras dos parts ſien del official qui fara la execucio, prohibint als Officials a qui las ſobreditas coſas ſe denuntiaran,que no divulguen a ninguna perſona lo denũtiador,o acuſador, ſots pena de deu liuras, aplicadora la mittat al Official, Jurge, o Senyor qui fara la executio, e laltra al denuntiador, o acuſador qui haura divulgat, o deſcubert. Plau a ſa Majeſtat.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xiij.

PER proveir en lo deſorde que de quiſcun any ſe fa, en pendre, e robar los ous dels ſtors, y traure ſtors niers del niu, lo que cauſa que ja per vuy nos troban ſtors en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, per haver fet deſtruir, y perdre los agres de aquells, ſegons feyen en lo temps paſſat, ſupplican los dits tres Staments a Voſtra Majeſtat, que vulla ſtatuir, y ordenar, que ninguna perſona de qualſevol ley, grau, o conditio ſie no gos, ni preſumeſca traure, pendre, ni robar dits ous en ningun temps,ni pendre del nius ſtors niers, abans de la feſta de ſancta Magdalena, que es en lo mes de Juliol, ni tenir aquells, y qui a la preſent ordinatio contrafara, ſi ſera domiciliat en los dits Principat, y Comtats,incideſca en pena de cent ducats de or, y ſino poma pagar la dita pena, haja eſtar per temps de quatre meſos a la preſo, los quals cent ducats ſien applicats, ço es la terça part a Voſtra Majeſtat, laltra al accuſador, laltra al official qni fara executio, e aço ſi los tals delinquents ſeran trobats, y preſos en terras de voſtra Majeſtat, e ſi ſeran trobats, e preſos en terra de Barons, Cavallers, Gentilshomens, o Prelats, o perſonas Eccleſiaſticas, que la dita pena ſie dividida en tres parts, la vna ſie applicada al Senyor de la dita terra, y laltra al accuſador, y laltra al official qui fara la executio. E ſi ſera lo tal contrafaent eſtranger dels dits Principat, o Comtats, incorrega ipſo facto en pena de eſſer açotat. E perque millor ſie effectuat, e ſervat lo preſent Capitol, ſie donada facultat a qualſevol perſona, o perſonas, axi Eccleſiaſticas, com ſeculars, encara que no tingan juridictio alguna,que pugan pendre aquells qui al preſent Capitol haurian contrafet en qualſevol territori quels tropian, axi de Voſtra Majeſtat, com de qualſevol Baro, o Barons, Prelats, o Eccleſiaſticas perſonas: e aquell, o aquells preſos hajan de metre en ma de ſon ordinari, e ſuperior dins vn die, ſi ja per la diſtantia del loc a hon ſera lo ordinari,mes temps noy haura meſtre, preſents teſtimonis, e requeſts los dits officials que hajan a ſervar, y effectuar lo preſent Capitol, ſegons que en aquell es contengut: e ſi aquell official recuſara, o diſſimulara riguroſament executar las penas preditas, ipſo facto incideſca en la mateixa pena de dits cent ducats, en los quals haja de eſſer executat per ſon ſuperior, ſens remiſſio alguna, la qual pena de dits cent ducats ſie partida ſegons es predit. E los ous, o ſtors niers qui ſerán trobats en aquell tal que ſera pres, ſien liurats al Senyor del territori hon ſeran trets, ab que no ſen puga approfitar pera criar, o tenir

tenir aquells, ans haja aquells lançar e los ſtors tornar al niu, a fi que ſtor nier en ninguna manera no ſie trobat, que algun tinga, e los qui receptaran, aculliran, o favor, o ajudaran als ſobredits delinquents, incorregan en la mateixa pena, la qual ſe haja a dividir ſegons es dit. E ſi cas ſera, que lo accuſador, o aquell qui haura trobat lo malfactor anira, o dexara anar aquell, contpoſantlo en alguna coſa, que aquell tal incideſca en la pena del preſent Capitol, en lo modo predit partidora. Plau a ſa Majeſtat, dempto que la pena dels Officials Reyals ſi contrafaran, ſie reſervada a arbitre de ſa Majeſtat, o de ſon Loctinent General, o en lur abſentia, del Portant veus de General Governador.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort iij.

PER quant molts ladres, anant ab habits de paſtors, ſe recullen a las pletas dels Ganaders, y de alli ixen a robar, y ſaltejar los camins, ſupplican los tres Braços a V. Majeſtat, vulla ab ſon conſentiment, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que de aci avant quiſcun paſtor, rabada, o qualſevol altre moſſo qui eſtiga en las pletas, jaſſas, hatos, o cabanas dels Ganaders, o altres qui tingan beſtiar, haja de portar ab ſi bolleta, o certificatoria de ſon amo, com eſta ab ell, o lo amo predit, o Majoral los haja de nomenar, y denuntiar al Senyor del Terme ahon paſturan, o a ſon Official, o Corts, a effecte ques conegan los vagabundos. E ſi algu ſera trobat en pletas de paſtors, o Ganaders, qui no tinga dita bolleta, o certificatoria, o no ſera denuntiat com dit es, dega eſſer pres per los Officials Reyals, o de Barons hon ſera trobat, e incorrega en pena de Galera pera ſinc anys, ab tal empero, que deſpedintſe lo dit paſtor, o altre moſſo de ſon amo, haja de pendre, y ab ſi portar la jornada ques deſpedeix de ma del dit ſon amo, o Majoral, o del dit Official del Terme hon ſera lo beſtiar, la qual dit Official haja de donar ſens algun ſalari, y dins vn mes apres, encara que eſtiga ſens amo, no incideſca en las penas de la preſent Conſtitutio, y ſi cas era que algun Majoral, o altri dara bolleta a algu que no ſie ſon moço, incideſca en las mateixas penas, y que lo preſent Capitol ſie durador tantſolament, fins a la concluſio de las primeras Corts eſdevenidoras. Plau a ſa Majeſtat, ab tal ques façan cridas per los caps de ç las Veguerias, notificant lo preſent Capitol.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv. Cap.xj.

COM los hoſtals en Cathalunya ſien ſols per receptar, y acullir los paſatgers, y caminants, y la experientia haja monſtrat, que alguns hoſtalers abuſant del ſi peraque ſon inſtituits, y deputats, fan aquells caſas de vicis, que recullen perſonas vicioſas, y goloſas, dadas a tota glotoneria, y vici, que dexadas ſas mullers, fills, y familia, eſtan en dits hoſtals dos, o tres dies, ſens tornar a ſas caſas, menjant, y bevent, y gaſtantſe alli lo que tenen, y no tenen, ſens curarſe de dits ſos fills, y familia, y ſe exercitan alli en ditas glotonerias, jugant, fent y concertant altres delictes, y lo que pijor es, alli eſpian, y tenen compte ab lo paſſatger, y caminant, per poderlo robar, y deſtroçar axi dins dit hoſtal, com encara en camins Reyals, y finalment ſon caus de ladres, vellacos, y vicioſos, y receptors de furts, y altres maleficis, perço per evitar ſemblants maleficis ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que dits hoſtalers no pugan acullir ſemblants perſonas vicioſas, ni donarlos a menjar, ni beure, per via directa, ni indirecta, ni a ninguna altra perſona que eſtiga, ni habite en la Ciutat, Vila, o Loc ha hon ſeran dits hoſtals, ni mitja legua al entorn de dit hoſtal ſots pena de vint y ſinc liuras per quiſcuna vegada al dit hoſtaler, y al tal vicios de eſtar a la preſo per trenta dies, la qual pena ſie irremiſſiblement executada per lo Ordinari Jutge de aquell Loc, y applicada al dit Ordinari, o a qui per privilegis, o altrament en las Ciutats, Vilas, y Locs en las quals ſemblants exceſſos ſe cometran, ſe acoſtuman de applicar.

* * *

VII. LO

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

ENcara que per diſpoſitio del dret Divinal ſie permes als pobres, que pugan entrar en los camps, y proprietats agenas, per aprofitarſe de las ſpigas dels ſplets que ſon caygudas en terra, pero ha vingut a crexer en tanta manera la cobdicia dels qui ab appellido de ſpigolar roban lo ageno, prenent no ſols las ſpigas caygudas en terra, mes encara de las garbas, y mudalons, o garberas, en molt gran dany dels Poblats en lo preſent Principat, y Comtats, y perditio de lurs Animas. Deſijant perço atant gran abus, que ſobre lo ſpigolar ſe fa, majorment en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya, proveir, y altres parts del preſent Principat que ſon prop de algunas Poblations populoſas, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ningu puga ſpigolar, ni poſar beſtiar de ninguna ſpecie en proprietat de altre, fins que las garbas ſien fora del camp, encara que tinga licentia del Senyor, ſots pena de tres liuras Barceloneſas per quiſcuna vegada que ſera contrafet, y ſino tindra de que pagar, haja de eſtar deu dies en la Preſo: y en la mateixa pena incorregan los qui poſaran beſtiar de qualſevol ſpecie, que no ſien paſſats tres dies, comptadors del die que hauran tret las garbas, en olivars, vinyas, y ſembrats, que los fruyts no ſian fora, per ſeguretat de la qual pena puga lo Senyor del camp de ſa propria authoritat pendre ſis caps de beſtiar menut, y dos del gros, y aquells aqui mateix haja de depoſar en poder del Ordinari, fins li ſie pagada dita pena, vltra de la qual haja tambe de pagar lo Senyor del beſtiar lo dany que haura donat, ſegons per los Prohomens ſera eſtimat, ſalvats los Privilegis a las Ciutats, Vilas, y Locs concedits.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxij.

COm en las Botigas dels Apothecaris, y Revenedors, y altres arriben moltas voltas Scripturas, y Proceſſos en publica forma redigits, y no tingan compte en la falta que poden fer als qui tenen interes en aquell, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que ninguna perſona de qualſevol genero de art mechanica que ſie, goze, ni preſumeſca rompre alguns Proceſſos, ni Scripturas en publica forma redigits, ſens licentia dels Officials Ordinaris de la Ciutat, Vila, o Loc ahon habitan, ſots pena de deu liuras per quiſcuna vegada que contrafaran.

IX. LO MATEIX en dita Cort Capitol C.

PEr quant, encara que per diſpoſitio de dret ſie prohibit a las perſonas privadas, fer Congregations, ni Actes en nom commu de tals Congregations, ſens licentia, y authoritat de Superior qui la pot donar, y las Congregations altrament fetas ſien Gomventiculas, y Collegis illicits, y encara que algunas Congregations, o Confrarias per ſos Privilegis ſien tingudas per Collegis approbats, y ſe pugan enſems juntar, y fer los Actes tocants a ſon Collegi, y Congregatio, pero per la mateixa raho per lo dret conſiderada, los es prohibit juntarſe moltas Congregations, o Confrarias juntas, o perſonas per ellas, en nom dellas deſtinadas, ſens licentia, y authoritat de ſon Superior, perço ſtatuim, y ordenam ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, que los dits Collegis approbats, o Confrarias directament, ni indirecta, conjunctament, ni diviſa, ni per interpoſadas perſonas particulars, o Nuncios no pugan entre ſi tractar, conferir, ni determinar coſa alguna, de qualſevol ſpecie de negoci que ſie, ni Notaris alguns pugan rebre, ni fer Actes de coſas reſultants de las tals Congregations, y determinations, per molts Collegis, o Confrarias juntament, o ſeparada, ſobre los mateixos negocis fetas, ſots pena de privatio de ſos Officis, la qual ipſo facto incorregan irremiſsiblement, y tambe de exili perpetuo dels preſents Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en la qual pena de deſterro, o major, o menor ſegons la qualitat del exces a arbitre del judicant incorregan los majorals, o aquells qui hauran juntats los dits Collegis, o Confrarias juntas, o perſonas particulars dellas, y ſeran deputats a tractar entre ſi, y convenir dels negocis que ſe hauran tractat per las ditas Congregations, o

Confrarias, encara que ſeparadament, no entenent perço levar la facultat a cada Collegi, o Confraria dada per nos, o per altres Superiors dels dits Collegis, o Confrarias de tractar, y determinar las coſas reſpectivament pertanyents a lurs particulars Collegis, Officis, o arts, ſegons per ſos Privilegis, y licentias los es permes. y no mes avant.

DE SOMETENT, SACRAMENTAL, Y HOSTS. TIT. XXII.

I. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxj. Cap. xviiij.

OFficials noſtres,e Homens deCiutats,o de Vilas noſtras,o algu altre no preceeſcan contra algun Ric Hom, Cavaller, Clergue, Hom de Orde, o Ciutada, o altre, ſens Citatio, Sometent, o en altra manera: ſi donc no era tal malafeta, de que lo malfaytor dejes eſſer punit corporalment, o malafeta en cami, o fora cami,de que lo malfaytor no pojes fer eſmena: en los quals caſos puxa eſſer proſſeguit lo malfaytor, metent ſo, e encara en aqueſts caſos,ſin donavan dan injuſtament, quen ſien tenguts.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap.xx.

TOt Sacramental ſie abſolt, ſi dones no era fet ab voluntat dels Senyors dels Homens, e ab authoritat de noſtres anteceſors, o noſtra.

III. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij. Cap. xxviiij.

CAr per forma, e regla de caſcun Sacramental, ço es vell, e novell, per la qual axi com la occurentia dels negocis, e qualitat de las coſas faedoras exigexen,molts Homens en nombre increible, ab Sometent moltas vegadas ſon congregats, molts dels quals encara que ſien de animos agozar,no empero vſan de la raho que conve, de hon moltas vegadas ſe fa, que molts dells per voluntat, e força a raho contrarias, in deſliberadament, e maſſa cuytat, per Proçes de Sacramental,viciada la Ley, o regla de aquell, los bens de molts occupan,a bres tallan, fruyts prenen,ſerments arrancan,las caſas creman,las meſſas deſtruen, e quaix ſoluts de Ley, los innocents prenen, los culpables ſoltan, a molts Nobles, Cavallers, e altres havents juriſdictio, violentia, e injuria en tal manera faents: nos qui la juſtitia propoſam miniſtrar, e no podem de Leys diſcrepar,no volents que los malvats als innocents opprimam,e que los mals ſien ſolts de la diſtrictio de Leys, mas caſcuns de la ſola diſpoſitio de Ley, Statut,y Regla contents, alguna coſa adverſa ſer no preſumeſcan,perque de la forma del dit Sacramental, lo qual per executio de juſtitia, per crims punidors, e malfactors prenedors es eſtat inſtituit, alguna coſa injuſta, o inica no proceeſca, a tolra abuſos qui en tals coſas moltas vegadas ſe es deuen en per folla preſumptio dels Homens inſolents, e perque aquell Sacramental, (lo qual en ſa inſtitutio es juſt) per alguna prevaricatio no puxa eſſer judicat inic, axi que ſie cohibida la audacia dels perverſos, e aquellas coſas que diſſonan a equitat ſien corregidas, ſobre los abuſos del dit Sacramental,en la Cort la qual als Cathalans en la Ciutat de Barcelona en aqueſt temps celebran,aquella Cort approbant, ſobre la forma, o regla de caſcun Sacramental,axi novell,com vell,las Proviſions, Ordinations, o declarations fem ſubſeguents. Perque aquella coſa que ſtatuida es a ſalut de la coſa publica, no ſie deduida a noxa dels particulars,com ſie proveit per lo Capitol del Sacramental novell, que los Capitans, e Homens de' Sacramental hajan inſeguir,e pendre lo crim fragant, &c. La intentio noſtra ſobre aço declarants precipim,e manam,que ſi aytal malfaytor haura delinquit enfre juriſdictio de Eſgleya, de Baro,de Cavaller, Ciutada, o de altre qualque qual,e aqui Domiciliat ſie, o encara ſi dintre noſtra juriſdictio eſtiga Domiciliat,e en altra manera que per lo dit ſo prevengut no ſera eſtat, aytal malfaytor a aquell enfre la juriſdictio del qual haura delinquit,ſi la juriſdictio del dit malefici a ell pertanyera, per dits Capitans tantoſt ſie remes, e no ſie poſat en poder de Veguer, o de altre Reyal Official, axi com los drets communs en tals caſos fer diſponen: e ſi contraſt fet ſera eſtat,los Capitans de aquell Sacramental pena de

de ſinccents ſous per aquell fet incorregan, la meytat de la qual a aquell dintre la juriſdictio del qual lo dit malfaytor haura delinquit, de tot en tot ſie applicada. Per aço empero no entenem a la juriſdictio a nos, e als Officials noſtres pertanyent per raho de Proçes de Sometent, en alguna coſa eſſer derogat. E com moltas vegadas ſe contingeſca, que los malfaytors ſe receptan en Fortaleſas, o Caſtells, inſeguint a ells lo ſo, e dat ſcrutini, o eſcorcoll, los Capitans, e altres Homens del dit ſo del dit eſcorcoll no contents, los bens del malfaytor ab ſi portarſe esforçan, proveim, volem, e ordenam ſots aquella matexa pena, que ſi la punitio de aquell delicte a nos, o a Officials noſtres no ſe expecta, axi com ſobre prop es diſtinct, los bens dels tals delinquents per los dits Capitans, o altres predits en ninguna manera ſien occupats: mas a rebre ſcrutini, o eſcorcoll, vltra las perſonas en altra manera ſtatuidas per noſtra proviſio, negun entrar gos, ſots pena de vint aureos, de caſcu qui contra haura fet irremiſſiblement exhigidora. E ſi aquell qui contrafara, pagar no pora aquella, de miſsio encarcer, en lo qual per trenta dies ſie retingut, pena incorrega. Mas los Capitans, qui en prohibir las coſas preditas trobats ſeran eſtats negligents, la pena pecuniaria ſobredita hajan a pagar. E com no ſie decent, que los Senyors qui cavalcadas, o altras ſerviturs Reals, e Perſonals, axi com jovas, batudas, e altres ſerveys reebre han dels Homens qui ſon del Sacramental, per lo ſo predit de ſos drets ſien defraudats, proveim, que ſi ſe eſdevendra tal Hom eſſer, o no eſſer en lo dit ſervey, e mentre lo ſo ſera emes, o ans de la emiſsio del ſo, que tal ſervey faça, o continu ſera eſtat requeſt, per la proſecutio del dit ſo no puxa vltra vn die natural del dit ſervey ceſſar, e en aquell cas a ell ſie licit per ſi, o per altre en loc dell lo dit ſo proſſeguir, e per ſi, o per altre ſatiſſer al dit Senyor en lo ſervey memorat: e ſi lo contrari haura ſet, pena de deu ſous, la qual axi per culpa, com per ſoſtret ſervey, applicadora a aquell Senyor incorrega lo contrafaent caſcun die, per lo qual lo dit ſervey fer haura, e ſera eſtat ceſſat de preſtatio del dit ſervey: mas dels Homens propris, e ſolius no entenem aço eſſer dit: com en tals deu eſſer imputat al Senyor, qui lo Home ſeu en lo dit Sacramental ha volgut eſſer reebut, e admes. E car executio de dret fer nos deu ab cuytada feſtinantia, proveim, que ſi ſcrutini, o eſcoll es demanat de algu, qui es dit Senyor de algun Caſtell, o Fortaleſa, en lo qual ſe ſeran recullits, o receptats los malfaytors, requeſtas per entrevalls decents, a arbitre dels Capitans, ſe hajan a fer, axi empero, que almenys per eſpay de mitg die natural no puxan aquellas requeſtas eſſer fetas pus breus. E ſi altre Official noſtre a qui preſent ſera eſtat, a arbitre dell aqueſtas requeſtas lavors ſe façan: ajuſtants que ſi los Homens del dit Sacramental, contra la forma dells damnatges hauran donats, aquells en doble reſtituir de tot en tot ſien tenguts. E ſi Official algu noſtre preſent ſera eſtat, com lo damnatge ſera donat, lo damnarge que hauran donat ſens, o contra voluntat de aquell, reſarcir en doble de tot en tot ſien eſtrets: de la qual pena, la meytat al Senyor del dit Caſtell en caſcu dels dits caſos volem eſſer applicada. E perque per audacia de perverſos lo Sacramental inſolitament, e inconſultament, o inproviſa no ſie convocat, proveim, que ſi per algun ſo emetre ſe convendra, en cas que ſegons Capitol del Sacramental es permes, los Capitans com primer poran, tota callidtat ceſſant, jurament per lo emerent ſo exigeſcan, per lo qual, ſols, e ſens inſtruidor la cauſa perque ſo emes es eſpecificament a aquells Capitans, o a algu dells aquell emetent haja declarar: per la qual cauſa, ſi als dits Capitans viſta ſera juſta, e no per altra per aquell ſo emetent apres exprimidora, lo ſo continuen, aquell a deguda executio portant: mas ſi aqueſta forma no hauran ſervada, vltra la eſtimatio dels damnatges, e ſatisfactio a la part, ſi alguna per aqueſtas coſas leſa ſera eſtada, faedora, aquells Capitans, per caſcuna vegada que hauran contrafet, pena de ſincents ſous ipſo facto incorregan, la qual eſſer remeſa a ells no puxa, ſino primerament ſatisfet a la part damnificada, e aquells qui no poran pagar, hajan eſtar per vn mes en lo Carcer. Empero com ſie quaix crim de Sacrilegi, los Officials Reyals no eſſer temuts, tots los Homens del Sacramental volem a aquells noſtres Officials en tal manera obeir, que no treſpaſſen los Manaments de ells, acerca las execu-

tions per aquell Sacramental facdoras, per alguna mutatio, o variatio, que ſi axi com eſſer eſtat fet altras voltas deſplacntment nos recordam, algu en paraulas nephandas, o injurioſas, o de inobedientia contra los dits Officials, o algu dells prorumpira, o a ells injuria haura feta, o offenſa, ſegons qualitat de la malveſtat perpetráda ſie punit, los Capitans, e Homens altres del dit Sacramental ab ſerie de las preſents amoneſtants, que acerca aço aſsiſteſcan a aquells Reyals Officials, e a juſsions dells de tot en tot obeeſcan, pena de relegatio perpetual a caſcu faent lo contrari. Mas ja com per Capitol de aquell Sacramental ſie eſtat proveit, que los Senyors ſos drets puxan exigir dels Homens, axi com es juſt, e que per aço ſo nos puxa emetre a Sacramental, e los Homens del Sacramental aqueſtas coſas axi eſtretament entenen, que cerca altras coſas la juridictio de aquells que alla han en ſos Territoris es atenuada, e la pena inutil es retuda: dones aço declarants ſalubrement proveim, que los delinquents enfre Territori de Eſgleya, o de Baro, o de altre qualſevol aqui Domiciliats, puxan per lo Senyor daquell Territori, ſens paor del dit ſo liberament, migenſant juſtitia, eſſer caſtigats, ſi ſua ſera la juriſdictio: encara los contraents dintre los Territoris dells puxan ſegons Doctrina de dret eſſer judicats: e ſi los havents tal juriſdictio ſeran eſtats requets per Officials noſtres, o altres de aquells qui dret retre, o aquells deſtrenyer, o executar poden, axi com per cartas de comanda, per ſcripturas de terç, o per qualſevulla contractes majors, o menors als ſobredits, e en altra manera en los caſos predits, en quant la juriſdictio de ells ſe exten, no gos algu per tals coſas en veus de aço prorumpir ne los Capitans lo ſo en aqueſts caſos enſegueſcan, o enſegir permetan, ans a aytal ſo algu obeir en alguna manera no ſie tengut: e ſi algu del dit Sacramental, o Capitans de aquell Sacramental, o altres contra las coſas premeſas alguna coſa hauran feta, vltra la pena que es impoſada contra los emetents ſo indegudament, pena de ſinccents ſous incorregan ipſo facto, lo dampnatge es menat en doble a la part leſa, ſi algun donat ſera eſtat per las coſas premeſas: las quals coſas totas haja qualſevol Official noſtre, com ſera eſtat requeſt, degudament menar a executio, e ſi en aqueſtas coſas, e caſos, o altres quals que quals ſo per qualſevulla injuſtament e mes ſera eſtat, e dampnatges dats ſeran eſtats ſens Ordinatio dels Capitans, o expres conſentiment, tal temerari per aquells Capitans ſie pres, e ſens requeſta de algun, conſtant a ells de las coſas premeſas, tal pres remetre en aquell Jutge, al qual ſe ſpera, per propi Offici ſien tenguts. E ſi en las coſas premeſas negligents ſeran eſtats, o remiſſos, a tots los dampnatges que per la premeſa immiſsio temeraria de ſo ſeran ſeguits, del propri hi ſien tenguts. Per aço empero a la conexença del dit Veguer, a qui ſeſpera conexer, ſi lo ſo ſie, o no contra forma del ſacramental e mes, e a qualque altra conexença a ell eſperant, no entenem eſſer derogat. Mas com poc aprofit ordenar coſas decents, ſino es qui aquellas degudament, e ſots regla deſſena, la qual coſa profitoſament fer nos pot, ſi dones cerca la electio de las perſonas deguda cautela no es obſervada, pertant ab aqueſt ſtatut noſtre ſaludable ordenam, que en temps que la electio dels Capitans acoſtumada eſſer es celebrada ſegons los ſtatuts de aquell Sacramental, ſien nomenats Homens al Veguer de Barcelona en nombre condecent, axi empero que baſten al exercici de aquell ſo, o executio de aquell, del mes provectes de edat, e mes abundants en facultats, e en altra manera dels millors de caſcun Loc, o Parrochia en lo qual la electio deu eſſer celebrada, dels quals axi nomenats aquell Veguer, adhibits los ſobreposats de aquell Sacramental, haja elegir en Capitans en nombre acoſtumat, injungint a aquells, que circa la executio de la Ordinatio preſent, o de altras Ordinations del Sacramental, qui empero a las preſents no obvian, ſien axi ſolicits, e attents, que lo dret ſeu caſcu haja, e a ningu ſie inferida injuria, comminant a aquells, com nos ab ſerie de las preſents comminam, que ſi en las coſas premeſas, o circa de ellas ſeran eſtats negligents, o remiſſos, o en altra manera culpables ſeran eſtats trobats en aquellas, vltra las penas de ſus impoſadas, aquells en tal manera punirem, que a ells vaja a pena, e a altres ſeblants coſas volents temptar, a exemple.

IV. AL-

IV. ALFONS Quart en la Cort de Barcelona. Any M. cccc. xxxij. Cap. iij.

CONfirmants, loants, e approbants la Constitutio feta per lo molt Illustre Senyor en Pere Besavi nostre de Glorioſa memoria en la Cort de Cervera començant, *Primerament comfirmants, &c.* E lo Vsatge, *Alium namque*, en las paraulas en la dita Constitutio mentionadas, e encara las Constitutions en la dita Constitutio confirmadas, tollents tots Actes, e abusos fets per nos, e per nostres predeceſſors, e per Officials nostres, e lurs, per los quals al dit Vsatge, e Constitutions no volem en alguna manera esser estat derogat, declaram, que si, e hon per algun cas se esdevendra convocar lo Principat de Cathalunya en virtut del Vsatge, *Princeps namque*, o encara las hosts de las Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat, per altra raho, que per virtut del dit Vsatge, *Princeps namque*, o ſesdevenia convocar los Feudataris havents Feus en lo dit Principat, las quals convocations foſſen fetas en casos en los quals las ditas convocations hagueſſen loc, e fer se pogueſſen, a las quals convocations se esdevendra, os dira, alguns no haver obtemperat, e per aço contra los no obtemperants se hauria ha proceir per nos, o ſucceſſors nostres, a instantia del Fisc, o en altra manera, seguints la dita Constitutio, e altres drets de la Terra en la dita Constitutio mentionats, hajam, e siam tenguts procehir precedent legitima citatio, e deguda conexensa de causa, en la qual conexensa de causa sien las parts en lurs deffensions oidas, e seguida sententia diffinitiva, e la hon sien condempnats, puga esser proceit a exetutio, e no en altra manera. Pero si alguna de las parts sera absent, per contumacia se puga en sa absentia, e contumacia proceir, justitia mijensant. Per la present Constitutio empero no entenem, ne volem a nos esser adquisit algun dret de convocar las hosts, e altres convocations sobreditas, en casos, ne de personas, e Locs, hon tols hajam, ne a la libertat, e dret de no poder esser trets, o convocats, e en no esser tenguts anar anaquellas, competent als Staments de la dita Cort, e singulars de aquella, e del dit Principat en alguna cosa esser derogat, e prejudicat, ans a nos, e a ells, quant a las ditas convocations, sie reservat, e salvat tot nostre, e lur plen dret.

V. CARLES en la quarta Cort de Montso Any M. D. xxxxij. Cap. viij.

CONtinuant la expulsio dels delats, y mals Homens statuim, y ordenam, que si en alguna Poblatio arribaran enemics nostres, y altres delats de crims facinorosos, com son de morts, robatoris, o trencaments de camins, o Gascons, o altres qualsevol Francesos armats de Balleſtas, Escopetas, Arcabusos, Lanças, Rodellas, y Broquers, los Poblats en dita Poblatio hajan a posar so de Viafos, y los qui aquell oiran lo hajan de seguir ab las millors Armas que tingan per Terras aixi Reyals com de Barons, y fer tot lur poder en pendre aquells, sots pena de sexanta sous, executadora a coneixensa del Jutge del Loc a hon se posara lo so de Viafos, y no del Official, e si los dits malfactors, o delats seran presos, hajan a posar aquells en ma, y poder del Official del Terme hon seran presos, lo qual ne haja de fer justitia segons los demerits de aquells, e volem la present Constitutio esser duradora fins a la conclusio de las esdevenidoras primeras Corts tantsolament.

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. x.

STatuhim mes avant, y ordenam ab la mateixa loatio, y approbatio que quant los Veguers del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya alçaran Somatent, y per aquexa raho demanaran gent a les Viles, y Llochs, o Ciutats de dites Vegueries no pugan composar dites Viles, y Llochs, y remetrer lo seguiment de dita gent per diners per si, ni per interposada persona, a pena de privatio de sos Officis, e inhabilitatio de altres, y de dos centes lliures pagadores dels bens de dits Veguers, o de ses fermanses per quiscuna vegada repartidores la meytat als Cofres Reals, y laltra meytat a la part qui ho denuntiara.

VII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lv.

PEr quant ab la Conſtituciò x. de las Corts del Any M. DIC. que prohibeix remetrer per diners lo ſeguiment del Sometent, no expreſſa, ſino los Veguers, ſuplican los tres Eſtaments, placia à Voſtra Mageſtat, ab lloaciò, conſentiment, y aprobacio de la preſent Cort, confirmant la dita Conſtituciò, declarar, que comprenga tambe los Sotsveguers, y altres Officials, à qui eſpecte alçar Sometent. Plau à ſa Mageſtat.

DE CAPTVRAS. TIT. XXIII.

I. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxiij.

STatuim, y ordenam, que no puga eſſer algu mes en preſo ſino crim fragant, o ab licentia, o proviſio de nos, o Loctinent General noſtre, o del Vicicanceller, o en ſon cas Regent la Cancellaria, o de Jurge de Cort. E aço mateix ſie ſervat per lo Governador, e Portants Veus de Governador: e quant als Ordinaris Reyals, proveim, que no puga eſſer mes algu en preſo, ſino a Conſell del Aſſeſſor, o tenint loc de aquell, ſino crim fragant.

II. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. Lij.

COnfirmant la Conſtitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona en lo Monaſtir dels Frares Menors, començant, *Statuim, y ordenam que no puga eſſer algu mes en preſo, &c.* Y en aquella anadint ſtatuim, y ordenam, que ſi algun Algutzir pendra, o poſara algu en preſo contra forma de dita Conſtitutio, que ſie privat de ſon Offici, e haja a ſatisfer los danys, y deſpeſas al tal pres, e incorrega pena de ſinquanta liuras, de la qual ſien fetas dos yguals parts, la vna ſie de la part agraviada, e laltra de nos, o noſtres ſucceſſors.

III. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. de Cort viiij.

COm la Ciutat de Leyda tinga Priviſegi, e concordia atorgada per lo Rey en Jaume de Immortal Memoria. Dat en Leyda lo Any M. CC. Lxxxxiij. a xj. de las Chalendas de Juliol, e per Voſtra Majeſtat jurat, que ſi los Paers de aquella, o algu de aquells delinquiran, ſe haja de proceir contra aquells per lo Senyor Rey mateix, o per la Cort, y Veguer en nom de ſa Alteſa, dins la dita Ciutat, en la forma en dit Privilegi, o concordia contenguda, al qual ſe fa Relatio. E com ſe ſien fets alguns abuſos per los Loctinents Generals de Voſtra Majeſtat, faent aportar preſos, o arreſtats alguns de dits Paers, en gran dany de dita Ciutat, perço la dita Cort ſupplica a Voſtra Majeſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que lo dit Privilegi ſie confirmat, com ſi lo tenor de aquell fos aci continuat de mot a mot. E ajuſtant a la força de aquell, li placia ſtatuir, y ordenar, que apres que per part de la dita Ciutat de Leyda ſera preſentat lo dit Priuilegi al Loctinent General de Voſtra Majeſtat qui ara es, y per temps ſera, ſi aquell citara perſonalment als dits Paers, o algn de aquells, que impunne no ſie obeit a las ditas citatorias, pus que en dit cas ditas letras ſon contra lo dit Privilegi: e axi mateix, que ſi per lo dit Loctinent General ſera trames algun Algutzir, o Commiſſari, o altre Official, per aportarſen preſos los dits Paers, o algu de aquells, que ſens incurriment de pena alguna los dits Paers, y quiſcu dells no hajan de obeir als dits Officials, ni a las Letras Reyals que los ſeran per dits Officials preſentadas, ans en dits caſos, y caſcu dells pugan dits Paers comparer en la Reyal Audientia, per allegar, y provar lo dit Privilegi, com axi ſie viſt plenament eſſer ſatisfet a las ditas proviſions de citations perſonals, y captura faedora dels dits Paers, com axi ſie viſt no eſſer abdicat res a la authoritat Reyal. Plau a ſa Majeſtat ſie ſervat lo Privilegi, levats tots abuſos.

(✠)

IV. PHI-

IV. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Capitol xxxx.

COm.moltas vegadas las culpas, y negligentias dels Officials ſoſtingan los mals Homens, eſſent tan gran interes de la Republica de Cathalunya, que aquells ſien caſtigats, y ſe ſie viſt, que apres que eran preſos per Officials Reyals, eran promptament ſoltats, y donats altras vegadas per fugits, y eſcapats, ab gran preſumptio de haverne preſos diners, perço ſtatuim, y ordenam, que algun Official Reyal qui pendra algun inculpat, accuſat, denuntiat, o infamat de crim, o delicte, no puga ſots pena de privatio de ſon Offici, y de mil ducats, dexar, ni compoſar al dit pres, que primer nol porte devant lo Jutge, o Aſſeſſor ſeu Ordinari, ni encara apres de haver lo aportat davant dit Jutge, o Aſſeſſor, que no paſſen primer ſis dies, perque ſi algu volra venir a fer inſtantia contra lo dit pres, ho puga fer dins dits ſis dies, y ſi noy havia inſtantia del Proçurador Fiſcal, o de part dins dit termini, no haja loc la preſent Conſtitutio. No perço tinga facultat lo dit Official de fer, o dexar de ſer de dit pres paſſat dit termini, lo que no dega conforme a juſtitia, ni per lo predit ſie donada facultat de pendre, ſino en la forma que per Conſtitutions es permes pendre. Entes empero, que lo Jutge tenint juſta cauſa de diſculpa, eſſent pres ſenſe inſtantia de part, puga ſoltarlo dins los ſis dies.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Capitol xiij.

AIuſtant a la Conſtitutio feta per lo Catholic Rey Don Ferrando Segon en la Cort celebrada en Barceiona en lo Any M. D. iij. Capitol xxxiij. començant. *Statuim, y ordenam que no puga, &c.* Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que en cas, que algun Alguzir Ordinari, o Extraordinari en crim fragant prenga algu ſens proviſio de Jutge, haja de dexar lo tal pres en poder del Ordinari, en diſtricte del qual lo pendra.

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. viij.

ORdenam ab la mateixa loatio, y approbatio, que lo Veguer ni Balle de Barcelona, no pugan tenir preſons, ni preſoners alguns en ſes Caſes, ſino que hajan de portat tots les perſones que capturaran als Carcers Reals de dita Ciutat encontinent que las hauran capturades, a pena de cent lliures per quiſcuna vegada que ſera contrafet, aplicadores la meytat a la part que inſtara, y laltra meytat a la Real Theſoreria.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xix.

PLacia a Voſtra Mageſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar que per manament del Loctinent General de Voſtra Mageſtat nos pugan provehir captures, ni fer, ſino precehint proviſio de Jutge, o crim fragant, com ab altres Conſtitutions es diſpoſat, derogant expreſſament a tots, y qualſevol Conſtitutions que donen facultat als Loctinents Generals de poder fer ſemblants captures. Plau a ſa Mageſtat que ſian guardados les Conſtitutions ſobre aço diſpoſants, llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxj.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ab loatio, y approbatio de la dita Cort ſtatuir, y ordenar que per cauſes vſuraries, y agabellaments, ninguna perſona puga eſſer preſa, ni capturada per Comiſſaris alguns, ni per Ordinaris axi Reals com de Barons, ſens que preſeeſca proviſio de captura feta per lo Relador de la Cauſa, o per los Jutges, o Aſſeſſors de aquells, y que per dites cauſes de vſures, y de agabellaments lo Regent la Theſoreria no puga fer compoſitions, ſino caſtigarlos altrament per via de juſtitia. Plau a ſa Mageſtat, exceptat lo que te reſpecte a les compoſitions, que de agabelladors, y vſures ſe pugan fer llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

DE

DE CVSTODIA DE PRESOS, DRET, Y CARREG DE CARCELLERS, Y LIBERATIO DE DITS PRESOS, Y ALTRES DESPESAS DE CARCERATS. TIT. XXIIII.

I. VSATGÈ. Captus à curia.

HOm pres per Cort, e mes en Caſtell per fer juſtitia, no iſca de aqui ſens licentia, e ſiu fa, ſi dones per ventura no temia morir, haura dan de invaſio trenta ſous que dara a la Cort, e tornat en lo Caſtell, eſmen lo dan, e culpa que fet haura, axi com la Cort jutjara.

I. IACME Segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M.ccc.xj. Cap.iij.

ORdenam, que lo ſalari dels Carcellers, o aquella coſa ques deu donar per guarda de Càrcer, o preſonia ſie tatxada, e temprada en caſcuna Vegueria, o Ballia, a coneguda del Veguer, o Balle, e dels Prohomens del Loc hon lo Carcer, o preſonia ſera: perço car en molts Locs de Cathalunya los Carcellers demanan, e prenen ſalaris immoderats. E ſi los dits Carcellers hauran delinquit en alguna coſa, quen ſien punits a coneguda dels dits tres Inquiſidors.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.ccc.xxj Cap.xxiij.

STatuim, e encara ordenam, quels Carcellers dels Veguers, e dels Balles, e de altres Officials no puxan exigir, o haver de algu pres entre die, e nit per Carcellatge, ſino ſis diners Barceloneſos, o quatre diners jaqueſos tantſolament, en los Locs hon corra moneda jaqueſa: e en los Locs empero hon ſe vſa, o es vſat de dar, o de pagar menys, o no res per Carcellatge, ſie fet, e ſeguit, ſegons ques vſa, e es eſtat vſat.

III. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Cap. xx.

DE aqui avant confirmants lo Capitol fet en la Cort de Gerona per lo Senyor Rey en Jacme de bona memoria Avi noſtre celebrada, lo qual comença. *Statuim, e encara ordenam quels Carcelles, &c.* Ajuſtam a aquell, que ſi algu Carceller logara draps de lits, o coſas algunas a algun pres, que no puxa per ſalari, o loguer de aytal locatio rebre mes de aquell pres, que lo Official Demanament del qual aquell pres ſera detengut, o lo Ordinari de aquell arbitrara. E ſi lo Carceller alguna coſa encontrari fara, a perdiment del ſeu Offici en per tots temps ſie comdempnat, e no res menys a retre aytal pres tot ſo que de aquell pres, vltra las coſas de ſus ditas convençut ſera haver exhigit.

IV. LO MATEIX en la primera Cort de Barcelona, Any M.ccc.Lxv. Cap. de Cort vij.

LO Senyor Rey, o la Senyora Reyna, o lo Senyor Duc, o lo Portants Veus de Governador de Cathalunya, o Almirall, o Vicealmirall, o Capita dalguna Armada, o altre qualſevol Official Reyal, alcuna perſona de qualque conditio ſie, qui per crim, o per algun deute cert, o altra coſa, o fet Civil ſera, o eſtara preſa, no puixan per via de acordat, o per altra qualſevol via, manera, o raho gitar, ne fer gitar, o traure de la preſo, tro que lo deute cert perque ſera preſa, Realment, e de fet haja pagat a la part: e ſi era coſa incerta, Civil, o Criminal, tro que covinentment haja dada, e feta ſegurctat de eſtar a dret a la part, e que lo Veguer, o Balle, o altre Official Reyal en poder del qual aquella perſona eſtara preſa, entretant, o abans no ſie tengut, ni puxa la dita perſona lexar anar, o trer, o lexar trer de la preſo: e ſi ho faya, que ell haja ſatisfer a la part de ço del ſeu propri, e a allo mateix ſien tenguts Almirall, o Almiralls, o Capita qui aytal perſona abans gitas, o fes gitar de la dita preſo: e que aço hajan a fer fer, e complir lo Senyor Rey, e la Senyora Reyna, e lo Senyor Duc: la qual encara perſona no puxa eſſer guiada, ne elongada eſtant preſa, per raho de Armada, ne per ninguna altra raho: e ſiu era que no valgues, ans ipſo facto fos cas, va, e nulle, e eſtiga preſa, e contra ella, e ſos bens puxa, e deja eſſer feta executio, lo dit guiatge, o elongament no contraſtant. Per aqueſtas coſas empero no ſie tolt, que

a la

a la dita perſona no puxa eſſer feta remiſsio del crim perque ſeria preſa, ella empero aſſegurant covinentment de eſtar a dret a la part, en cas que tocas part. Plau al Senyor Rey.

V. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxiiij.

COm ſie juſta coſa, que lo qui ſera pres ſens culpa, no ſenta dan algu, perço ſtatuim, e ordenam, que ſi algu ſera pres, e ſera trobat ſens culpa, nos puga dell rebre res de meſa, ne de carcelatge, ne altras deſpeſas, ne haverias de la preſo.

VI. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Capitol xxxxv.

COm ſovint ſe eſdevenga, que alguns delats ſon preſos, e lo Proçes, o enqueſta los es publicat, e aſsignat temps per donar ſas deffenſas, ſtatuim, y ordenam, que en tal cas, quant lo proces ſera en punt de denuntiar diffinitivament, lo delat haja eſſer abſolt, ſi doncs per alguna vrgentiſsima cauſa no era viſt al Reyal Conſell, que ſe hagues a relaxar, encarregant ne ſobre aço las conſcientias de las perſonas del Reyal Conſell, e lo tal relaxat en lo dit cas ſie franc de totas deſpeſas, axi com ſi fos abſolt.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxviij.

MEs avant ſtatuim, e ordenam, que Carceller algu, ni guardas de preſo, ni familia lur no pugan pendre res, ſots nom de eſtrenas, o altrament, dels que ixen de la preſo, ſino ſolament ço que de juſtitia los pertany, ſots pena de privatio de ſos Officis, e pena de cent florins.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liij.

MEs avant ſtatuim, e ordenam, que Carceller algu no puga exigir de pres algu, per loguer de la roba que li haura dexada, ço es treſponti, e flaſſada, mes avant de dós diners per caſcun dia, e per caſcuna perſona, e ſi nos ſervira de roba de dit Carceller, no haja pagar coſa alguna. E que lo dit Carceller no puga logar, ni preſtar roba de la almoyna, ans haja a dexar aquella als pobres qui ſeran meſos a la almoyna, ſens exigir de dits pobres coſa alguna, ſots pena de cent ſous, de caſcuna vegada que ſera contrafet.

IX. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. ij.

PEr obviar a las vexations ques porien fer als preſoners, axi per los Algutzirs, Notaris, Carcellers, e altres, en los drets de la meſa, dret de Carcellatge, ſalari, e altras deſpeſas, o haverias, ſtatuim, e ordenam, que ſien ſervadas las Conſtitutions, y Privilegis ſobre aço diſpoſants, e ſi contra tenor de aquellas, y aquells alguna coſa ſe exigira, ſie reſtituit, y executadas las penas en aquellas, y aquells contengudas, en los contrafaents, y per lo Jutge aqui pertanga ſie feta prompta executio, e no reſmenys lo contrafaent ſie punit a arbitre del dit Jutge, ſegons la qualitat del fet requerra.

X. LO MATEIX en dita Cort Capitol xvij.

COm los deutors contra los quals es eſtat expoſat Reclam, e ſon poſats en preſo per virtut dels dits Reclams, ſoſtengan moltas deſpeſas, perço ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que per lo albara de la treta de la preſo, per la perſona que per Reclam ſera poſada en preſo, no ſie res pagat al Governador, Veguer, Thezorer General, o ſon Loctinent, o altre qualſevol Official, ans lo dit Albara ſie donat franc de deſpeſa.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort ij.

PEr quant molt ſovint ſe eſdeve, que algunas perſonas per ſeguretat de juy, la qual los es demanada en la Cort del Conſolat de la Mar de Barcelona, o altres del Prin-

Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſon meſos, y detenguts en las Preſons Reyals de la preſent Ciutat, y apres per ſatisfer a la part, o concordarſe ab aquella, conve que ſien ſoltats de ditas Preſons, empero lo Carceller no dexa anar dit preſoner de ditas Preſons, ſens Albara del Thezorer, o del Portant Veus de Governador, no havent hi Loctinent. E per quant algunas vegadas nos pot haver lo Albara, o per tarda de aquell ſes ſeguit, que los dits Conſols ne han hagut dan, perço ſupplica la dita Cort, placia a Voſtra Majeſtat ſtatuir, y ordenar, que tots temps que los Conſols predits, per los quals dit preſoner ſera mes a la Preſo, hauran proveit, que lo dit preſoner ſie tret de las ditas Preſons, y per ells ſera trames lur Verguer ab Albara al dit Carceller, que lo dit Carceller, ſatisfet, y pagat en tot lo que li ſera degut, haja, e ſie tengut lexar anar aquell tal preſoner, la mateixa hora, ſens eſperar Albara del Governador, o Thezorer, o de altre qualſevol Official. E axi mateix ſie ſervat en los Deputats, Conſellers, Moſtaſaph, Clavaris, Obrers, y Alcaldes, y altres Officials qui tingan ſemblant poder. Plau al Senyor Rey, ſi doncs per altre cas no fos recomanat, o detengut.

XII. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. xxxiiij. Cap. viiij.

DEclarant, y anyadint a la Conſtitutio, o Capitol de Cort per nos atorgat en las Corts celebradas en la Ciutat de Barcelona, en lo Monaſtir dels Frares Menors, diſpoſant, que los qui ſeran meſos en preſo per los Deputats, Conſellers, Conſols de Mar, Moſtaſaph, Clavaris, Obrers, o Alcaldes, o altres Officials qui tingan ſemblant poder, ſien deſliurats, toſtemps que hauran proveit, que lo preſoner ſie tret de las Preſons, per lo Carceller, ab Albara trames per lur Verguer, o altre Miſſatge al dit Carceller, ſatisfet, y pagat aquell en tot lo que li ſera degut, ſens ſperar altre Albara, com en aquella es contengut, ſtatuim, e ordenam, que lo dit pres, o encarcerat ſie tret encontinent per lo dit Carceller de las Preſons ab lo dit ſol Albara de aquell del ſobredits per qui ſera eſtat mes en la Preſo ſens ſperar altre Albara de noſtre Loctinent General, o Portant Veus de General Governador, o Thezorer, o altre qualſevol Official noſtre, ſi doncs lo dit pres no fos recomanat, o detengut per altre cas, de la qual recomendatio, o detentio haja de conſtar en lo Libre de Carceller.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort iij.

PErque moltas voltas ſes viſt, que apres de eſſer proveit per lo Reyal Conſell, que algu que eſta pres ſie deſliurat, relaxat, o dat a manleuta, lo Loctinent General, o Portant Veus de Governador, o Regent la Thezoreria acoſtuma dar Albara peral Carceller, perque aquell tal preſoner ſie tret dels carcers, e lo Loctinent General qui lavors era, o lo Portant Veus de Governador no premetia eſſer eſpedit dit Albara, per hon moltas voltas los dits preſoners apres de la dita deſliberatio ſon vexats de Preſons per molt temps. Perço per proveir a tals vexations, los dits Staments ſupplican a Voſtra Majeſtat vulla ſtatuir, y ordenar, que feta la demunt dita proviſio per lo Reyal Conſell, ſie fet lo dit Albara, y encontinent lo preſoner ſie tret dels Carcers, a fi que no ſie injuſtament detingut, y moleſtat. Plau a ſa Majeſtat, ſi doncs per nou dilicte, o altre de nou pervengut a notitia de la Regia Cort.

XIIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, Any M. D. xxxvij. Cap. viiij.

MEs avant a ſupplicatio dels dits tres Staments ſtatuim, ordenam, e manam, que la Conſtitutio del Rey en Jaume Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Cap. primer, ſie obſervada, ajuſtant a aquella, que los Carcellers, qui ara ſon, y per temps ſeran, e lurs Loctinents hajan de jurar, e oir ſententia de excommunicatio, de obſervar las Conſtitutions de Cathalunya, e ſenyaladament la Conſtitutio, o Capitol de Cort per nos fet en la Cort de Barcelona, començant. *Per quant molt ſovint, &c.* E la Conſtitutio per nos feta en las ſegonas Corts de Montſo, en Lany M. D. xxxiiij. Capitol viiij. començant. *Declarant, y anyadint, &c.*

XV. LO

XV. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xxxxiiij.

ENcara ſtatuim, y ordenam, que los preſos qui ſeran detenguts, y nols ſera trobada culpa, ſien relaxats, ſens haver de preſtar cautio alguna, ni haver de pagar Carcellatge.

XVI. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Cap. xxxxiiij.

PEr proveir als abuſos, y extortions que fan los Carcellers en las Corts Reyals del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, prenent diners de mudar los preſos, ſtatuim, y ordenam, que los dits Carcellers faent tals abuſos, y extortions, ſien punits arbitre de la Reyal Audientia, y en ſon cas de las Audientias dels Portants Veus de Governador, y en altras Corts dels Jutges, o Aſſeſſors Ordinaris.

XVII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xvij.

AB loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que ſi lo Carceller, o guardas de la preſo recuſaran traure algun pobre pres, per parlar, e informar a ſon Advocat, apparent a dit Advocat eſſer neceſſari de parlar ab tal pres, lo dit Carceller, o guarda ſie poſat, y detingut per eſpay de vint dies en la mateixa inſtantia de la preſo, hon eſtara lo pres, y aço dega proveir lo Doctor del Reyal Conſell Criminal qui tindra la cauſa, a ſola inſtãtia, o requeſta del Advocat dels pobres qui a dit pres venia a parlar, al qual en aço ſie donada plena fe, entenent aço publicada la enqueſta, e nous actitats ſi ni haura, reſervant la pena del Carceller a nos, o a noſtre Loctinẽt General.

XVIII. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. Liij.

AJuſtant a la Conſtitutio xiij. del titol de cuſtodia de preſos, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que cada Diſapte, o dia de Viſita de la preſo apres que dita Viſita ſera feta, lo Regent la Cancellaria, o Jutges de Cort, o qualſevol dells, y lo Scriua Semmaner, o Notari de dita Viſita a pena de privatio de ſon Offici hajen a dir, y explicar aqualſevol perſona la concluſio que ſe haura feta en la cauſa de la perſona de la qual los ſera feta demanda, a effecte que ſi per raho de dita concluſio lo pres haura de eſſer relaxat, y noſtre Loctinent nol volra traurer tenint ſe notitia de la concluſio, puga lo pres valerſe dels remeys licits, y permeſos per Conſtitutions, y que lo dit Loctinent General, y en abſentia ſua lo Portant Veus de General Governador, en continent que ſera feta dita concluſio la haja de executar.

XIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lv.

ITem ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la dita Cort, que la preſo vella de la preſent Ciutat, ha deſpeſes del General ſia renovada, y acomodada, de manera que les perſones preſes eſtiguen molt ſegures, y ſpayoſes, de manera que les preſons ſian per cuſtodia, y no per enmaleitir los preſos ab les humiditats, y mals aſſentos que ara hi ſon, y que lo Eſcarceller qui vuy es, y per avant ſera, haja de viſitar dos voltes la ſemmana perſonalment la preſo, y que los Cavallers, y Ciutadans, y altres qui goſen de Privilegi Militar, no puguen ſer poſats en la mallorca, ni en la judeca que vuy ſon, ſino en altres preſons que ſeran mes commodes, y que en los apoſentos mes baxos de la obra nova que trauen vnes rexes vora terra, ſien poſats per ſemmanes de dia ara vns preſos, ara altros dels qui no ſon Criminals, y hauran ja depoſat, perque de dites rexes los pugan parlar ſos Advocats, Procuradors, y Amichs ſens haver de entrar en la preſo, y poder ells demanar almoyna.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxx.

ITem placia a V. Mageſtat ab la mateixa loatio, y approbatio de la preſent Cort, ſtatuir, y ordenar, que ningun pres puga eſſer tret del Principat de Cathalunya, ni Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per qualſevol motiu, raho, ni cauſa, encara que no haja delinquit en lo preſent Principat, ni tinga fet Proçes en ell, ans

ans be de tots los preſos en los preſents Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſe haja de coneixer de llurs culpes en ells, y que de nou ſien confirmades totes les Conſtitutions ſobre aço diſponents. Plau a ſa Mageſtat ques guarden les Conſtitutions ſobre aço diſponents, llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

XXI. PHELIP Quart en la primera Cort de Batcelona, Any M.Dceij.Cap.xxxxvij.

PEr quant las Preſons, ò Carcers Reals en algunas Ciutats, y Vilas del preſent Principat, ſon de Senyor particular, qui exigeix, y cobra lo lloguer, ò arrendamẽt, y dret de quint dels Officials Reals, ò de Barò, conforme en la Ciutat de Gerona, en la qual ſe troban de preſent ditas Preſons de molt mala qualitat, amenaſſant ruyna, y neceſsitãt de obras per la bona cuſtodia dels encarcerats, que fugen tot ſovint de aquellas, per no eſtar adobadas: Perço placia á V. Mageſtat, ab conſentiment, lloació, y aprobació de la preſent Corr, eſtatuhir, y diſpoſar, ſe faſſen las obras neceſſarias, y convenients en las ditas Preſons, tant las que de preſent ſon meneſter, com las que en havãt ſe podràn oferir, à gaſtos, y deſpeſas del Amo, y Senyor de aquellas, y per la deguda providencia, donànt facultat als dits Officials Reals, ò de Barò de fer fer ditas obras, retenintſe, y podẽtſe retenir las quantitats que gaſtarán, y pagaràn per dit efecte del quint, y lloguers, han de correſpondrer, en cas que los Amos de las Preſons requirits, no las faſſen; y que lo Meſtre Racional tinga obligació de paſſar en compte als dits Officials, tot lo que faràn conſtar haver gaſtàt, y pagàt per ditas obras, ſens poder ſer compellits, ni obligats de tornaro à pagar. Plau à ſa Mageſtat.

DE CAVSA RECOGNOSCENDI. TIT. XXV.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxx.

STatuim mes avant, e ordenam, que los Officials Ordinaris, ſots pena de privatio de lurs Officis, no pugan impetrar ni procurar proviſio alguna cauſa recognoſcendi, ſobre qualſevol delat que eſtiga pres en poder ſeu, volents, que ſi ſera impetrada, o procurada per tal Official Ordinari dita proviſio cauſa recognoſcendi, ſie aquella ipſo jure nulla, e per no feta, e ſi lo dit preſoner ſera pres, o detengut per tal crim que no mereſques pena corporal, ẽj no obſtant qualſevol proviſio de cauſa recognoſcendi en qualſevol manera emanada, ſie donat lo pres a manleuta, ſegons forma de las Conſtitutions.

DE MANLEVTAS. TIT XXVI.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo, Any M. D. x. Cap. xxxviij.

ENcara ſtatuim, y ordenam, que ſi los Veguers, o Sotſveguers, o altre Officials Ordinaris, anant per lurs Veguerias, o lurs diſtrictes, arellaran, o daran a manleuta algunas perſonas, ſegons que de juſtitia los ſera permes, que apres tornant al cap de la Vegueria, o alla hon tindran las Scrivanias principals de lurs Officis, que dins vn dic, apres que ſeran tornats, hajan fer continuar en los Actes, e Scrivanias de lurs Corts los arreſts, y manleutas per ells, o de Manament lur fetas, e preſas.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M. D. xxxxvij. Capitol xxxxiij.

COm ſe faça gran abus, en las deſpeſas que ſe exigexen de vn mateix pres per vn mateix delicte, o delictes, que es met a manleuta de vna cambra dels Carcers, perque puga anar per la preſo, y altra manleuta fora la preſo, y apres, y ha altra communa manleuta, de ques prenen molts Actes, y tantas deſpeſas, que de aquella manera es compoſat per los Miniſtres, redundant en vtilitat dels Scrivans. Perço ſtatuim, e ordenam, que per vna captura no pugan haver los Scrivans, ni los Officials Reyals ſalari de las manleutas, ſino de la primera manleuta, y de las altras no pugan rebre los dits Officials, y Scrivans mes de tres ſous de quiſcuna. Entes empero, que de las manleutas que es acoſtumat de rebre menys, o no res, no ſie res innovat, y ſi lo contrari ſera fet, ſien inhabils dits Officials, y Scrivans pera tenir tals Officis. E haja loc la preſent Conſtitutio en totas las Corts Reyals del preſent Principat de Cathalunya, y Cõtats de Roſſello, y Cerdanya.

III. PHI-

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort ij.

PER quant es molt juſta raho, que las manleutas donadas a la Regia Cort, y altres Officials Reyals en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya hajan alguns temps fi, y no reſten ſempre las fermanças obligadas, perço ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, que ab lur approbatio, y conſentiment ſie ſtatuit, y ordenat, que ſi algu ſera tret dels carcers, o de qualſevol altra detentio a manleuta, ara ſie a requeſta de dies, ara ſie ab reincidentía, o de qualſevol altra manera, encara que en la proviſio hi ſie la clauſula, *donec aliter ſit proviſum*, o qualſevol altra clauſula, la dita manleuta, y obligatio tant del principal, com de las fermanças no dure, ni ſe entenga durar ſino vn any, y vn die, de tal manera, que paſſat dit any, y die, la obligatio, y manleuta, (ſi la part, o fermanças dins lo mateix termini no ſeran requeſts) ſie haguda per caſſada, anullada, y extincta, y en cas que dins dit any, y die las fermanças ſien requeſtas, tingan deu dies apres de la requeſta, pera preſentar lo reo, y entretant no pugan eſſer executadas, y que lo preſent Capitol ſe entenga tambe en las manleutas fins al die preſent fetas, axi que lo dit any, y die correga en las ditas manleutas ja fetas del die de la concluſio de la preſent Cort. Plau a ſa Majeſtat que ſien duradoras las manleutas que de aci enlla ſe preſtaran per temps de dos anys tantſolament: E que lo preſent Capitol ſie durador fins a la concluſio de las primeras Corts.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort iij.

PER quant voſtra Majeſtat ab loatio, y approbatio dels tres braços, en las Corts prop paſſadas del Any M. D. Lxiiij. En lo Capitol de Cort ij. Qui comença. *Per quant es molt juſta raho, &c.* Statui, y ordena, que ſi algu ſera tret dels carcers, o de qualſevol altra detentio a manleuta, ara ſie a requeſta de dies, ara ſie ab reincidentia, o de qualſevol altra manera, encaraque en la proviſio hi ſie la clauſula, *donec aliter ſit proviſum*, o qualſevol altre, la dita manleuta, y obligatio, tant del principal com de las fermanças no dure, ni ſe entenga durar, ſino per dos anys tantſolament, y que aquell Capitol ſos durador fins a la concluſio de las primeras Corts, perço ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat, li placia perpetuarlo, peraque per tots temps ſie la diſpoſitio del dit Capitol de Cort duradora, axi empero, que las ditas manleutas no duren ſino per vn any, y vn die, y paſſat lo dit any, y die, ſien extinctas, y anulladas: Y per quant conforme a dret, y a juſtitia, ſi algu ſera liurat a manleuta, y donadas fermanças per algun cas, ſi apres denou comet algun altre delicte, la obligatio, y manleuta per ell, y ſas fermanças feta nos deu extendre al cas, y delicte apres de la tal manleuta comes, ſupplican los tres braços a voſtra Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar, que en tal cas, ſi lo qui haura preſtada la manleuta, o ſas fermanças ſeran requerits que lo delinquent ſe preſente, o ſie repreſentat juxta forma de la obligatio per ell, y ſas fermanças feta, no pugan caure en la pena a la qual ſe ſon obligats, ſens que primer ſie guiat per lo nou cas per ell comes, a fi, y effecte, que la preſentatio ſe haja de entendre, eſſer feta tantſolament per lo cas per lo qual fonc la manleuta preſtada, la qual no puga eſſer renovada, y repreſentantſe, no ſe puga conexer del nou delicte, no obſtant qualſevol vs, o verdaderament abus ſobre aço fins al preſent fet: E que no pugan los manleutats en lo acte de la manleuta renuntiar al benefici de la perſent Conſtitutio, y en cas que renuntiaſſen, la tal renuntiatio no valega, y ſie nulla. Sa Majeſtat es ſervit ques guarde lo acoſtumat, y que lo Capitol ſegon del any ſexanta quatre, ſie porrogat fins a la concluſio de las primeras Corts.

V. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. Liiij.

PER llevar los grans, y exceſſius gaſtos, y deſpeſes ſe fan inpenſadament contra las perſonas manlleutadas per la Regia

gia Cort, y llurs fiances, les caſes deles quals moltes vegades reſten deſtruides, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que quant lo Procurador Fiſcal de la Regia Cort haura obtingut proviſio de executio contra de algun manlleutat no puga lo Regent la Real Theſoreria enviar la dita executio que primer ab carta miſſiva ſoraſcrita de ſa ma no haja aviſat al dit manlleutat, y ſes fermanſes comprenent los tots en vna mateixa carta, dient en ella. Sapiau com la proviſio de executio contra vos, y voſtres fermanſes eſta feta per tanta cantitat per no haver vos complit al que ab lo acte de la manlleuta teniu preſtada haveu promes: Perço ab la preſent vos interpel lo que ſi dins deu dies comptadors de la pretentatio de la preſent, no haureu cumplit ab lo que en dit acte de manlleuta haveu promes, encontinent, y ab effecte paſſats aquells dita proviſio ſe poſara en deguda executio, y perque es raho que conſte que dites diligenties ſe ſon fetes, ab la mateixa loatio, y approbatio, ſtatuim, y ordenam que en la Real Theſoreria ſe tinga vn llibre intitulat, llibre de cartes de aviſos perals manlleutats, en lo qual lo Regent dita Theſoreria ſia tingut, y obligat per ell, o per ſon ajudant ſcriurer, y continuar totes les cartes que per al dit effecte ſe enviaran, les quals hajan de aportar Porters de la Regia Cort, a coſtes, y deſpeſes de la mateixa part contra de la qual ſera inſtada la executio, y preſentar aquelles al principal obligat, o ales fermances, o ha hu de qualſevol dells per lo qual podran los altres eſſer aviſats, y los dits Porters façan relatio de la preſentata de dites cartes, la qual ſe haja de continuar per lo Scriva de la cauſa en lo mateix llibre al peu, o marge de dita carta que ſera enviada dient lo die, mes, y any de dita preſentata, y paſſats los deu dies ſilo manlleutat nos ſera preſentat, o no haura pagat la manlleuta, puga lo Regent la Theſoreria enviar la executio contra ell y ſes fiances, y ſi en altra forma de la ſobredita ſera feta executio, ſia nulla, y de ningun valor.

)(✠)(

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xx.

COM de ordinari los preſos en los carcers Reals ſian relaxats a manlleuta ab idoneas fermanſes ab reincidentia, o requeſta de dies donec aliter ſit proviſum, o romangan arreſtats, y ſucceeſca moltes vegades que ſon fetes executions de dites manlleutes contra de perſonas que no tenen merits en los proceſſos pera poder ſer caſtigats dels caſos per los quals eſtaran amanlleutats, y per indirecte, y ſens culpa moltes perſones ſon affligides, y deſtruides per la riguroſa executio de dita manlleuta, y grans gaſtos ques fan en ella: Perço placia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio de la dita Cort ſtatuir, y ordenar que ningun Theſorer, ni Jutge de Cort puga provehir executio de manlleuta alguna ſens fer primer relatio del proces, y paraula en lo Conſell Real, peraque apareixent adit Real Conſell que lo dit manlleutat ſia requeſt, ſe faſſa la proviſio de executio, y no altrament, y que en la continuatio de dita paraula fahedora en lo llibre de facto verbo, ſe haja expreſſament de dir lo que en dit Real Conſell ſera eſtat deliberat, y aço en cars tantſolament ques faça deſliberatio que ſia fet lo decret de executio, y que lo Jutge aqui tocara haja de cumplir les ſobredites coſes, a pena de privatio de ſon Offici. Plau a ſa Mageſtat que les manlleutes que ſeran fetes ab proviſio tenint clauſula (donec aliter, &c.) no pugan eſſer executades, ſino eſſent feta paraula per lo Relador en lo Real Conſell.

Covarruvias Vic.

DE COMPOSITIONS, Y HAVERIAS. TIT. XXVII.

I. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiij. Cap. vij.

ENcara ſtatuim, e ſancim, que los Officials noſtres qui ſon acoſtumats dels fets criminals rebre haverias, no puxan aquellas rebre, ſino com lo delat del crim pecuniariament ſera condempnat, o haura rebuda remiſſio

remiſſio per peccunia de aquell, per las quals haverias no puxan rebre mes de quatre ſous per liura, de la quantitat en la condempnatio, o remiſſio deduida, de las quals ſie feta compartitio, axi com en caſcun loc es acoſtumat de fer. Aço empero ajuſtat, que lo Official ordinari, o lo Scriva, o lo Aſſeſſor de aquell, o lo Procurador Fiſcal qui cert ſalari de nos reben, de aquellas haverias no puxan alguna coſa rebre, ni haver.

II. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxij. Cap. de Cort ij.

COM per haver las haverias quels ſavis, e los Fiſcals ſperan de haver dels fets criminals, ſi venen a compoſitio de diners, (com en altra manera no hajan, o no dejan res haver) los ſavis, e los Fiſcals façan als delats qui moltas vegadas ſon innocents, greus oppreſſions, e injuſtitias, axi en tenirlos ferrats, com en greujar los de preſons, e no volents los dar a manleuta, com en darlos breus dilations a dar lurs deffenſions, com en tormentarlos, com en altras diverſas maneras, a fi quels forçan de reembres, e de venir a compoſitio, com altre mal no mereſcan, que placia a vos Senyor tolre de tot, o al menys temprar las ditas haverias, o dar altre remey ſobre aço, que la gent no ſie axi leig menada, car a voſtre Offici Reyal pertany proveir ſobre aytals coſas. Lo Senyor Rey ordena, y provcex, que las haverias ſien axi com antigament ſe prenian, ço es aſaber quatre ſous per liura, departidoras en la forma acoſtumada: Empero vol lo Senyor Rey, que ningu ſavi no puxa haver mes de cent liuras, per gran compoſitio que ſie, ſis vol ſie vn Jutge, o molts, e per molts que ſien los delats, pus que ſien tots en vn proces, e que entre tots los altres qui han part en las haverias, no puxan haver ſino altras cent liuras, per gran cõpoſitio q̃ ſie.

III. FERRANDO Segon en la terceta Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxvj.

PER poſar en degut orde las cauſas criminals ſtatuim, e ordenam, que las compoſitions dels delats que paſſaran ſumma de deu liuras, ſe façan ab interventio de Vicicancceller, o Regent la Cancellaria en ſon cas, o del Advocat Fiſcal. E los proceſſos originals, o tranſlats auctentics dels delats compoſats, o remeſos, ſien donats en poder del Thezorer, Loctinent, o Regent la Thezoreria. E ſie continuada a la fi de aquells per lo Scriva de manament qui entrevindra en la compoſitio, o remiſſio del delicte.

IIII. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. xxxiiij. Cap. de Cort vj.

CLarament ſe veu, que per cauſa que lo Loctinent General per regalias, o altrament en caſos a ell permeſos, ſe tira molts preſos, que los ordinaris Officials Reyals, e de Barons hauran preſos, e apres compoſantlos, la compoſitio es tota de la Regia Cort, e los Officials axi Reyals, com de Barons, qui han pres lo treball, e ſoſtengudas deſpeſas, no han res de la dita compoſitio, de hon ſe ſegueix, que los dits Officials Reyals ordinaris, y de Barons ſon fets negligents en lo exercici de lurs Officis, axi en la captura dels delinquents, com en ferlos las enqueſtas, perço ſupplican dits tres ſtaments a voſtra Majeſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que ſi algu qui ſera eſtat pres per algun Official Reyal ordinari, o per Barons, o lurs Officials, e apres en cas permes de regalia ſera aportat a la Audientia, o ſera compoſat, lo Official qui aquell haura pres haja la mitat de la dita compoſitio, de la qual haja pagar lo Notari, y Miniſtres de la Cort, perque per avant ſien toſtemps mes diligents. Plau a ſa Majeſtat que deduidas las deſpeſas feras per la Cort Reyal ſe done la terça part de la compoſitio, en lo cas ques ſupplica.

V. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any M.D. xxxxvij. Cap. xxxxvij.

COnfirmant, y ampliant lo Capitol de Cort vj. De la Cort celebrada en la preſent Vila de Montſo en lo any M.D.xxxiv. Com ſie molt juſt, y convinga pera la adminiſtratio

niſtratio de la juſtitia, car axi ſe dona occaſio, que los ordinaris ſon diligents en la captura dels delinquents, ſtatuim, e ordenam, que lo dit Capitol comprenga lo Governador General, y Portant veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, que hajan de donar lo terç de las compoſitions als Officials ordinaris qui hauran preſos los tals delinquents, o foſſen eſtats preſos preſents dit Governador, e Portant veus de Governador en la Vegueria, o abſents.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. vj.

STatuim, y ordenam ab conſentiment de la dita Cort, que los Doctors del Reyal Conſell del Criminal, y lo Advocat Fiſcal, ni los Procuradors Fiſcals no pugan en ningun temps rebre haverias de las compoſitions ques faran, ni de las penas, ni altres emoluments alguns, ans tota aquella part que per haverias, o de las penas, y altres emoluments que fins ara rebien, y acoſtumavan de rebre los Jutges de Cort, Advocat, y Procuradors Fiſcals, las reba de aci avant lo General de Cathalunya.

VII. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. ix.

PErque los qui cometten delictes atroces, y perturban la Republica ſien punits com es raho, y no tingan ſperança de facilitat de venia, ab confiança de compoſarſe, y com al die de vuy ſie molt gran neceſſitat, extirpar totalment los malfactors de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perço ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ladres, trencadors de camins, incendiaris axi de caſas, com de pallers, y altres proprietats, matadors de beſtiar, axi gros com menut, aſſaſſins, los qui tallan, y deſtruexen malicioſament vinyas, y arbres, en ninguna manera pugan eſſer compoſats, ans hajan de eſſer caſtigats conforme a leys de la terra, y en deſfecte de ellas del dret commu, y que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a las primeras Corts.

DE TORMENTS. TIT. XXVIII.

I. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. vij.

ENcara proveim, ſtatuim, y ordenam per evitar abuſos que en los torments per variations ſe podrian ſeguir, que per variations no ſie proceit a torments, fins que primer ſie viſt per la Audientia, o per lo Conſell Reyal, en que haja haver almenys ſis Juriſtas, vltra lo Vicicanceller, o Regent Cancellaria, ſi tants ni haura en la Ciutat, Vila, o Loc hon la cauſa ſe tractara, que las ditas variations ſien tals, per las quals haja haver loc torment. E mes volem, que ſemblant orde tingan lo Portant veus de Governador General, Veguers, e altres Officials inferiors. En los caſos empero hon ſe pretendra haver loc torment, per altres indicis, e no per variations, volem, que no puga eſſer proceit a torment, ſino ſervada la forma deſuſdita, e dadas deffenſions, ſegons es diſpoſt per Conſtitutions: Per la preſent empero no volem, ni entenem en res prejudicar, ni derogar a qualſevol Privilegis, axi en commu, com en particular atorgats als ſtaments Eccleſiaſtic, Militar, y Reyal, e a qualſevol Ciutats, Vilas, e Locs del Principat de Cathalunya, ans volem que aquells ſien ſervats.

DE PENAS CORPORALS, Y PECCVNIARIAS. TIT. XXIX.

I. VSATGE. Ruſticus ſi deſemparaverit.

PAges qui deſemparara ço que dretament li ſera emparat, per la ſola preſumptio done ſine ſous: E ſi res ne trauran, reſtitueſca ho en doble, ſaul ſon dret. Caval-

ler qui deſemparara, pac ço que deſempara, reſti-

reſtituiſca ço que tolt haura en ſimple, ab ſagrament.

I. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, Any M. CC. Lxxxix. Cap. xxviij.

ORdenam, e ſtatuim, que algun Veguer, o Official noſtre no puxa poſar pena a algun Cavaller, o a hom de orde, ſens atorgament del Cavaller, o del hom de orde religios, ſalvant la pena appoſada en la carta de la pau, e de la treva, e dels vſatges de Barcelona.

II. IACME Segon, en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxix. Cap. xxv.

ALgun hom no ſie condempnat ſens coneguda de Jutge: Ans en aço ſie proceit, a coneguda de Jutge, axi en punir, com en dar a manleuta, com en abſolre.

III. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xxv.

ORdenam, que negu no ſie condempnat a mort, o a mutilatio de membres, o encara poſat a torment per nos, o per la Illuſtre Reyna muller noſtra, o per lo Inclit Infant en Pere Primogenit, e General Procurador noſtre, o per Loctinents dells, o per altres Officials, o Jutges noſtres, o de aquells, deffenſio deguda no admeſa, e que contra la forma demunt ſcrita, de noſtra Cort, o de aquells ninguna letra no puxa exir.

IIII. PERE Terç en la Cort de Leyda, Any M. CCC. Lxxv. Cap. de Cort. j.

COM las penas de terços, e altras que ſe acoſtuman poſar en contractes de cenſals, e violaris ſe poſen en aquells a inſtantia, e en favor de la part, parega rahonable, que aquellas no dejan eſſer levadas, ſino a inſtantia de part, e los Fiſcals tercers, e altres ſen vajan a aquells qui prenen cenſals, e violaris, e façan los fer ſagrament, dient, *jurats ſi es pagada aytal penſio, queus ſa aytal Vniverſitat, o ſingular en ſon terme*, e ſi dien no, es proceit de fet contra la Vniverſitat, o ſingulars, ſens altre reclam, e inſtantia, a exigir, e levar las ditas penas, perço com no han pagat die a diat. Perque ſenyor demana, e ſupplica la dita Cort, que penas algunas judicials en los dits contractes poſadas, o poſadoras, comeſas, o cometedoras no puxan eſſer demanadas, exigidas, e levadas en ninguna manera, ſi dones no era fet clam, o reclam, o requeſta a inſtantia de part, e ſolament per aquella quantitat, de que ſera fet lo clam, o reclam, o requeſta. Plau al Senyor Rey.

V. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiij. Cap. de Cort vj.

COM lo Senyor Rey en Pere de Alta recordatio avi voſtre en la Cort que celebra en la Ciutat de Leyda lo Any M. CCC. Lxxiiiij. Atorgas a la dita Cort vn Capitol del tenor ſeguent. *Com las penas de terços, &c.* Supplica ſenyor la dita Cort a voſtra Senyoria que ſie voſtra merce confirmar, e novellament atorgar lo demunt dit Capitol, e aquell eſtendre a tots contractes, compromeſos, e obligations judicials, e extra judicials que ſien fets, o fetas, e daci avant ſe faran en lo dit Principat. Lo Senyor Rey confirma lo dit Capitol atorgat per lo Senyor Rey en Pere ſon avi, en la forma que ell lo atorga, e aquell novellament atorga en la dita forma que atorga lo dit ſon avi.

VI. IOAN Rey de Navarra Loctinent de Alfons quart ſon germa en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lvj. Cap. iiij.

AB aſſentiment de la dita Cort ſtatuim, y ordenam, que algun home de qualſevulla conditio ſie, no gos, ni li ſie permes per cauſa de dol portar gramalla, o clotxa, o altra veſtidura que toc en terra, ſots pena de perdre la veſtidura, guanyadora, e applicadora al Official executant.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxxvij.

PER que lo Regent la Thezoreria es negligent moltas voltas, en enviar per los qui ſon condempnats a Galera en las Ciutats, Vilas, y Locs del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y pateixen de moltas maneras en las perſonas, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que los ordinaris de las ſobreditas Ciutats, Vilas, y Locs ahon, y haura preſos que ſien ja condempnats a Galera a ſervir al rem per algun temps, que tantoſt que ſeran eſtats condempnats hajan de portar al tal pres, o preſos a la Ciutat de Barcelona, y poſar alli en ma, y poder del Regent la Thezoreria, y lo que deſpendran ſels haja de pendre en compte per lo Meſtre rational, o ſon Loctinent, y ſi los dits Ordinaris ſeran en aço negligents, paſſats tres dies, requerits que ſien per los Conſols, Conſellers, paers, Jurats, o Procuradors, pugan eſſer convenguts davant los Jutges de Taula, y hajan de pagar de ſos propris bens las deſpeſas doblas, que los Conſols, Conſellers, Paers, Jurats, ó Procuradors hauran ſoſtengudas en alimentar aytals condempnats, y ferlos aportar a lurs coſtas a la Ciutat de Barcelona.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xcviij.

PErque no es raho, que los dits condempnats a Galera temporalment ſien mes agreviats, y ſe ſapia quant comença a correr lo temps de la ſua condempnatio, ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, que lo temps al dit condempnat a Galera temporalment comence a correr, apres de quinze dles que contra ells ſera proferida la dita ſententia, attes que eſtant ja condempnat, y detingut per aqueſt effecte, y no eſta per ell de ſervir, es juſt lo dit temps li correga.

IX. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort xx.

PER quant no es raho, que los qui han pagada la pena de lurs delictes, conforme a las ſententias contra ells promulgadas, ſien agreviats en majors, y altres contra dells no proferidas, y ſe veja de cada die que quant algu per ſos demerits es condempnat a ſervir de remer per cert temps en les Galeras de V. Majeſtat, o altres, es detengut en aquellas per molt temps, apres de eſſer paſſat lo contengut en la ſentencia contra ell promulgada, lo que es molt gran dany del dit condempnat, contra tota juſtitia, perço ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat, ſie ſervit ſtatuir, y ordenar ab ſon conſentiment, y approbatio, que qualſevol qui ſie eſtat condempnat en los preſents Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, per qualſevol Jutges, e o Officials tant Eccleſiaſtics, com ſeculars, y tant Reyals, com de Barons, a ſervir en ditas Galeras per remer, o altrament per alguns anys, y no per tota ſa vida, y haura cumplit lo temps de la condempnatio contengut en la ſententia contra ell promulgada, encontinent que dit temps ſera paſſat, ſie tret de ditas Galeras, y no ſie mes detingut en aquellas, y ſi lo contrari ſera fet, degan qualſevol Veguers, Balles, Algutzirs, y altres qualſevol Officials de V. Majeſtat, axi majors com menors, inſtats per part del dit condempnat, o de algun parent, o amic de aquell, requerir al Capita de la Galera en la qual ſera detengut, o al General, o al Miniſtre, o Miniſtres, o Officials de ditas Galeras, que dins dotze horas tragan, y poſen en terra libero, y ſegur al tal condempnat que haura cumplit ſon temps, y ſi dins dotze horas nou hauran fet, degan dits Veguers, Balles, y altras Officials per repreſſalia pendre dos, o quatre Moros forçats de ditas Galeras, que poran, y ſi aço no approfitava, prengan dels Officials, o Miniſtres de ditas Galeras, y aquells retingan preſos, y cuſtodits, fins a tant que lo dit condempnat que haura cumplit ſon temps, ſie tret en terra, y reſtituit a ſa priſtina libertat, y que los Deputats del General de Cathalunya inſtats, o requeſts per qualſevol perſona hajan de requerir

ſe

ſe cumpla lo contengut en la preſent Conſtitutio, cada volta que ſe occorrera cas, a deſpeſas empero de la part inſtant, y que tots los Officials de voſtra Majeſtat, y de Barons ſien obligats a obeir a ditas requeſtas, ordinations, y manaments de dits Deputats, del mateix modo, y manera, y ſots las obligations, y penas que ſon obligats en fer, y executar los manaments, y ordinations, y requeſtas de dits Deputats en las coſas tocants a la exactio dels drets del General. Plau a ſa Majeſtat que en los caſos contenguts en lo dit Capitol acudan al Loctinent General, lo qual haja de fer executar lo dit Capitol.

X. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC. Cap. de Cort Lxxxviij.

COM en lo preſent Principat haja molts Molins Paperes, dels quals ſe pot provehir gran part dels papers han de ſervir per los affers del preſent Principat, y aſſenyaladament per les Eſtampes, lo que ſe impedeix, y fa dany notable en lo negoci dels Genoveſos, y altres han fet, y fan en traurer fora lo Regne los draps ſotils que ſerveixen pera fer dits papers: Suplican perço los braços militar, y Real a V. Mageſtat li placia ab conſentiment de aquells provehir, ſtatuir, y ordenar, que dits draps ſotils aptes pera fer dits papers nos traguen del preſent Principat, y Comptats, ab les penes impoſades als qui trauen coſes prohibides. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

XI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC. ij. Cap. Lxxij.

CONſiderant los grans prejudicis ſe ſegueixen del immoderat vs de veſtir robas, y teixits de plata, y or, y galons, y aixi mateix de panyos, y ſarjas foraſteras, y que per rahò de aixo ixen del preſent Principat conſiderabiliſſimas, y exceſſivas ſummas, que precipitadament aportan à tots à la major impoſſibilitat en deſervey de Deu noſtre Senyor, y de V. Mageſtat, y benefici publich: Perço la preſent Cort à V. Mageſtat humilment ſuplica, placia eſtatuhir, y ordenar, ab lloaciò, y approbaciò de aquella, que perſona alguna del preſent Principat, no puga gaſtar ditas robas, y texits de or, y plata en los veſtits, ni tampoch vſar per ells de panyos, ni ſarjas foraſteras en pena de deu lliuras, y la roba commiſſada per cada vegada, que ſeràn trobats contrafer, y que la mateixa pena de deu lliuras, comprenga los Saſtres, que la treballaràn, y cuſiràn; y que lo ordenàt, y diſpoſàt en la preſent Conſtituciò hage, y dega ſer poſàt en execució, finit lo arrendament corrent de la Generalitat, y Bolla, per no ferſe prejudici algun als Arrendataris actuals, y que la pena ſe aplique la meytat al acuſador, laltre meytat al General. Plau à ſa Mageſtat.

DE DOLS.
TIT. XXX.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. Lxv.

DER quant en los caſos, que ſuccedheixen haver los Titulars, Cavallers, y altres ſemblants perſonas veſtirſe de dol, per mort de Pares, y altres parents propinchs, gaſtan conſiderables ſummas, ja per endolar los Cotxes, veſtir de dol los Majordoms, Patges, Criàts, y altres de ſa familia, lo que no redunda en ſufragi del defunct, ni en benefici algun conſiderable, ſi ſols en mera pompa, y gaſto, lo que es molt juſt abolirſe: Perço placia à V. Mageſtat, ab conſentiment, lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuhir, y ordenar, que los Titulars, Cavallers, ò altres ſemblants perſonas, per mort de Pares, y altres propinchs, no hagen, ni degan, ni pugan cubrir los Cotxes de dol, ni veſtirne los Patges, Majordoms, Criàts, y demès de ſa familia. Plau à ſa Mageſtat.

DE

DE BANDEIAMENTS. TIT. XXXI.

I. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xxj.

PER tolre lo abus que en las coſas dejus ſcritas entro aci ſes fet, ſtatuim, e ordenam, que ſis eſdevendra, bandejats eſſer guiats per alguna raho per los Veguers, o altres Officials, que tolt lo dit guiatge, los dits Veguers, o altres Officials ſien tenguts novellament bandejar, e lo bandejament ab veu de crida publicar en lo cap de quiſcuna Vegueria, per tres dies de mercat, perço que als ignorants per la revocatio del dit guiatge no ſie laz preparat de caure en pena.

II. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC. Lj. Cap. xxviij.

LOants lo ſtatut fet en la Cort de Montblanc per lo Senyor Rey Namfos de recordable memoria Pare noſtre celebrada, lo qual comença. *Per tolre lo abus que en las coſas de jus ſcritas, &c.* e a aquell ajuſtants ſtatuim, e manam, que quant quequant per los Officials noſtres alcuna perſona per crim eſdevendra eſſer citada, en aquella citatio ſie ajuſtada comminatio de bandejament, ço es a ſaber, que ſi lo citat dins lo terme a ell aſſignat per los Officials noſtres no comparra, que ſie bandejat, e per bandejat ſie haut, la qual citatio ab la comminatio del bandejament ſe haja ab veu de crida publicar, e aquell encara bandejament apres aquell terme de la citatio no res menys ab veu de crida ſie publicat

DE LA PENA DEL JVTGE QVI AB DOL IVDICARA. TIT. XXXII.

I. FERRANDO Segon en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. xviij.

STatuim, y ordenam, que ſi algun Jurge, o Relador haura dada alguna ſententia, o feta alguna proviſio, o fet algun pretes greuge, e apparra als Jurges, o Reladors de la cauſa de ſupplicatio que la dita ſententia, proviſio, o pretes greuge ſe deu revocar ex eiſdem actis, o poder ſera ja revocat, e pretendra la part agreviada, que lo primitiu Relador, o Jurge ab dol haura agreviada la dita part, e perço demanara, e inſtara que lo dit Jurge, o Relador primitiu li ſatisfaça las deſpeſas que perço haura ſoſtengudas, que en tal cas ſie appellat lo Jurge Relador primitiu, e oit aquell ſumariament, e ſens tot plet en lo Reyal Conſell, e oida encara la part inſtant, e viſt los actes, ſi al dit Conſell apparra que lo dit Relador, Jurge primitiu ab dol haja agreviada la dita part, que li pac encontinent totas las deſpeſas, ſegons que per lo Reyal Conſell ſera declarat, de la qual declaratio nos puga ſupplicar, ni haver recors algu: Entes empero, e declarat, que la part agreviada, o inſtant haja a inſtar, e demanar juſtitia dins trenta dies, apres que ſera revocada la dita ſententia, proviſio, greuge, e fer hi declarar dins altres trenta dies, los quals paſſats, no puga eſſer de aqui avant oit, ni res dir contra lo dit Jurge, o Relador, ſi eſtara per la part inſtant, no prejudicant a las altras penas de la obſervança, e altras Conſtitutions ſobre aço diſponents.

***

DE BENS DELS CONDEMNATS. TIT. XXXIII.

I. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M.CC.xcix. Cap.xxxij.

NOS vſarem los bens dels Homeyers dels Locs dels rics homens, de Cavallers, de Ciutadans, e de homens de Vilas, axi com ne vſava lo Senyor Rey en Iacme en caſcuna de las Veguerias.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xj.

STatuim, que lo Capitol per nos fet en la ſegona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Nos vſarem en los bens dels Homeyers, &c.* ſie ſervat. Ajuſtants a aquell, e encara ſtatuints, que ſi es fet contra, ſie revocat, e haut per no fet.

III. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxj. Cap. viijj.

SI per nos, o per noſtres Officials ſera proceit a aprehenſio, o confiſcatio de bens en cas permes, ſtatuim, y ordenam, que ſi al temps que lo proces ſera començat, aquells bens ſeran poſſeits per algun creedor, o creedors qui aquells tindran ſpecialment obligats per lurs credits, ab miſſio entre mans, e liurament de poſſeſſio, volem que tals poſſeidors no ſien trets de poſſeſſio dels dits bens, fins que ſien pagats, o fins ſie viſt, e conegut, ſententiat, e declarat, ſi los credits de aquells ſeran valits, e ſufficients per impedir la dita apprehenſio, e incorporatio, e lo ſemblant volem ſie obſervat en las donas per cauſa de lurs dots, e creix, las quals volem hajan a poſſeir los dits bens, y eſſer alimentadas de aquells, encara que los marits ſien vius, fins que ſien pagadas de lurs dots, e creix, per venditio dels dits bens faedora per la Cort. Entes empero, ques puga proceir per la Cort a venditio dels bens, per pagar als creedors, e en ſon cas a las donas, ſervant orde de prioritat, e potioritat entre aquells, e reſervant a las ditas donas la optio a ellas donada per la pragmatica del Rey en Iacme.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

STatuim, y ordenam, que nos, e ſucceſſors noſtres, e Officials noſtres, o de aquells, per qualſevol crim, o delicte, eſſent la perſona criminoſa preſa, no pugam, ne pugan inventariar, ne pendre bens de algu: pero volem en crims de leſa Majeſtat in primo capite, e de heretgia declarada per Jutge Eccleſiaſtic hajan loc confiſcations, aprehentions, e inventariations, encara que ſie pres lo delat, e que en altres crims no hajan loc confiſcations, eſſent pres lo delat, o no: entes empero, que per lo preſent Capitol no ſie fet prejuy algu als proceſſos de regalia.

***

LIBRE DESE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE DRET DEL FISC, Y DE LAS SVAS REGALIAS. TIT. I.

I. VSATGE. Similiter. & ſi ſenior.

SEmblantment ſil Senyor vol deſtrenyer a tort ſon Cavaller, o tolre ſa honor, la Poteſtat lon deu deffendre, e mantenir.

II. VSATGE, Simili modo.

SEmblantment fermament ſie obſervada treva, e pau, e ſeguretat quel Princep manara tenir entrels inimics, atſie aço que aquells inimics no hajan atorgada aquella treva. Emperament quel Princep haja fet per ſi, o per ſon Miſſatge, o per ſon Saig, o per ſon Segell, nol gos negu deſemparar, ſi donc primerament nos fadiga de ſon dret al Princep, acoſtuma de la ſua Cort. Moneda axi de or, com de argent axi diligentment ſie ſervada, que en ninguna guiſa no creſca en aram, ni minue en or, ni en argent, ni encara en pes. Qui totas aqueſtas coſas, o vna de aqueſtas, ço es pau, e treva, emperament, o moneda trencara, corrompra, o falſara per ço car tant gran mal es, e tal onta que negu nol pot redreçar, o eſmenar al Princep, en axi ſtablint manam, que las perſonas de ells, ab tota lur honor, e haver vengan en ma del Princep a fer ſa voluntat, ſegons conſell, e loament de la ſua Cort. Car ſe, e juſtitia, e pau, veritat del Princep ab que tot Regne es governat, valen Regne, e mes que Regne, e per ço nul hom no pot extimar, ni deu, que per algu altre preu ſien eſmenadas, ni redeçadas al Princep las ſobreditas malfetas, ſino axi com deſſus havem ſtatuit venir en la ſua ma.

III. VSATGE, Princeps namque.

LO Princep, ſi per qualque cas ſera aſſetiat, o ell tendra ſos inimics aſſetiats, o oira algun Rey, o Princep venir contra ſi a batallar, e amoneſtara ſa terra, que li acorrega, per letras, o per miſſatges, o per coſtumas ab las quals ſol eſſer la terra amoneſtada, ço es ab farons, tots homens, axi Cavallers, com pedons qui hajan edat, e poder de combatre, qui aço oiran, ni veuran, com pus toſt puxan li vajan ſocorre: E ſi negu li fallira de la ajuda que en aço fer li pora, perdre deu tots temps tot quant per ell tenga: E cell qui per ell res no tindra, eſmenli lo falliment, e la deshonor que feta li haura, ab haver, e ab ſagrament jurant ab las proprias mans: Car negun hom no deu fallir al Princep a tant gran ops, o neceſſitat.

IV. VSATGE, Authoritate, & rogatu lo ij.

PER authoritat, e per precs de tots lurs Nobles Barons Conſtituiren los demunt

demunt dits Princeps Ramon, e na Dalmus, que tots homens, axi Nobles, com no Nobles, vinēts a'la Poteſtat,o eſtants ab ell, o partint dell, hajan en tots temps, per tots dies,e nits, pau, e treva,e ſien ſegurs de tots lurs inimics, enſemps, ab tota lur honor, e haver,e ab tots aquells qui honor tenen per ells, o en lur honor eſtan,o en lur ſervici treballan, ab tot quant han, e poſſeexen,entro que en lurs caſas ſien tornats, e ſi algu los noura, o qualque dan, o tala los fara, aquell die ſe tenga per acuydat de la Poteſtat, e ſi per aço algun dan pēdra, no li ſie eſmenat.E cell quil manament dels Princeps traſpaſſara, e a aquells qui en aqueſta deffenſio ſon poſats,ni a lurs coſas mal fara per negun enginy, tot quant mal fet li haura, e tot quant tolt li haura, e tot quant portat ſen haura,en onze dobles ho reſtitueſca a aquells a qui violentia haura feta, en ſie deſtret per la Poteſtat, e puys eſmen a la Poteſtat la deshonor q̄ haura feta a la dita Poteſtat,ab haver, e ab ſagramēt,jurant ab lurs propriàs mans.

V. VSATGE, Ex magnatibus.

DEls Magnats,ço es Veſcomtes, Comdors, e Valueſſors negu preſumeſca de aci avant en nenguna manera tormentar, ni punir los culpables, ço es a ſaber penjar per juſtitia, ne edificar novellament Caſtell contra lo Princep, ne tenir força aſſetiada,ne combatre ab ginys que los Pageſos appellan fonevol, goſſa, ni gata, car gran onta ſeria a las Poteſtats, e cell qui ho fara, mantinent quen ſera requeſt per la Poteſtat, leix lo Caſtell, ol desfaça, e retali la força ſens pijorament, ſi preſa la haura, e eſmen tots los malfets que fets, y haje, en doble, a quell aqui fets los haja,per deſtret del Princep. E ſi aqui ha preſos Cavallers, o daltres homens ſolts, retalos li,apres eſmen al Princep la deshonor que en aço feta li haura, ab haver,o hōnor per ſagrament, jurant ab ſas mans,q̄ pus no deu eſmenar,car aqueſta força no es atorgada de fer, ſino a las Poteſtats.

VI. VSATGE, Quia juſtitiam.

CAR fer juſtitia dels malfaytors es donat ſolament a las Poteſtats, ço es dels homeyers,dels adulters,dels metziners,dels ladres, dels robadors,dels bauſadors, e dels altres malfaytors,que la façan a lur ſemblāt, trencar los peus, e las mans, trer los vlls, tenir preſos en tavega lonc temps, e ſi meſter es penjar lo cors a la perfi,a las fembres tolre lo nas, els lambrots, e las orellas, e las mamellas, e ſi ops es, cremar en foc. E perço car terra no pot viure ſens juſtitia, perço es dat a las Poteſtats de fer juſtitia,e axi com los es dat de fer juſtitia, axi lus es legut de perdonar, e de jaquir a quis vullan.

VII. VSATGE, Alium namque.

ALtre Noble, honeſt, e profitos vſatge meſeren los ſobredits Princeps, que ells tengueren, e a lurs ſucceſſors manaren tenir per tots temps, ço es, que tengueſſen Cort, e gran companya, e feſſen condit, e donaſſen ſoldadas, e feſſen eſmenas, e tengueſſen juſtitia, e jutjaſſen per dret, e mantengueſſen lo opremut, e acorregueſſen al aſſetiat, e quant volgueſſen menjar, que feſſen cornar, que tots Nobles, e no Nobles ſe vengueſſen dinar,e aqui partiſſen los veſtiments que haurian entre los Magnats, e enfre lur compaya,e aqui menaſſen hoſts,ab que anaſſen a deſtroir Eſpanya, e aqui feſſen cavallers novells.

VIII. VSATGE, Cum temporibus.

COM en temps de noſtres predeceſſors, per authoritat,e Conſtitutions lurs en aqueſts caſos,los quals noſtres leys no abraçan, a la vtilitat communa ſie proveit, nos ſeguints las lurs veſtigias, tota materia de diſſentio tollents, e ſeguretat a tots los Cavallers a la noſtra Cort vinents, e ab nos eſtants de Reyal benefici donants, ab aqueſta preſent ley decernim, que algu per gozar temerari, aquells a nos vinents, o tornants, o ab nos eſtants, no preſumeſca pendre, o ferir,ſtatuents en ell aquella pena, la qual es conſtituida per ley conſuetudinaria de noſtres predeceſſors, contra aquells qui treva, e ſeguretat donada per lo Princep no han obſervada, e contra aquells qui falſadors de moneda ſeran trobats. E de aquella matexa pena volem eſſer condemnats aquells qui

qui offendran los Cavallers appellats per lo Archebisbe,e Bisbes, Comtes, Veſcomtes, Comdors, Vaſueſſors, o per alguns altres qui per commiſſio noſtra conegan de alguna cauſa dels demunt dits. Ajuſtam encara a aqueſta noſtra Conſtitutio, que ſi en noſtra preſentia, o dels ſobredits, algun Cavaller deſmentira ſon Senyor, (ſi doncs no es per cauſa de reptament de traycio, car lavors no ſera tengut per aqueſta Conſtitutio, pus ques vulla purgar, jatſie que pus corteſament ho faça ſi ſen abſtenga) en aquella mateixa pena ſie tengut: Mas ſi lo Cavaller ſon Senyor haura deſmentit, (ſi doncs no era per la dita cauſa) venga en poder dels Jutges, ſegons arbitre de aquells condemnador.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij. Cap.xxxj.

SI Barons, o Cavallers de Cathalunya ſeran ab nos en exercit, o hoſt, o ab algu en loc de nos, proveeſcam a aquells en deſpeſas, e façam eſmenas a aquells ſegons lo Vſatge de Barcelona: Salvant empero ſpecials covinenças que foſſen entre nos, e algu de aquells.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lij.

NVll Cavaller, o fill de Cavaller, e perſóna generoſa no amac Cavaller, o perſona generoſa, ſi aquella haura preſa: Ans aquella tinga publicament en lo Caſtell, o Loc ſeu, e com nos aquell requerrem ſegons regalia noſtra, que a nos obeeſca, e aquell reſtitueſca, e abaſt ell de aço eſſer citat en lo Loc hon haja ſon domicili,o hon eſtiga.

III. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC.Lxxxxj. Cap. xviij.

NOS, o noſtres Officials no forcem, ni deſtrengam homens dels rics homens, de ordens, de Eſgleyas, de Cavallers, de Ciutadans, o de homens de Vilas menar en nengun Loc, ſino en aquell cas quel Vſatge diu, ne encara puxan aquells metre en fronteras, o en ſtabliments forçadament: ſalvat empero a nos lo Vſatge de Barcelona, e la forma de la pau, e de la treva, e los homens qui ſon poblats en Termens de las Vilas, e dels Locs noſtres, e ſalvant encara tots los homens que nos, e los noſtres anteceſſors havem acoſtumat de menar antigament.

IV. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap.xxxiij.

COM per alguns dubtans, la hon dubtar nos deu, de la ſignificatio de la paraula *emparament*, poſada en lo Vſatge, *ſimili modo fermament, &c.* fos algun temps dubtat, declaram, la dita paraula *emparament*, al dit Vſatge poſada, allo mateix que la paraula, *guiatge, e protectio*: ſignifica.

V. LO MATEIX en la Cort de Cervera,Any M.CCC.Lviiij. Cap. ij.

PArt aço ordenam, que ſi per ocaſio del Vſatge. *Princeps namque* algun Baro, Cavaller, o altre de qualſevol conditio, e ſtament, o preeminentia, contra homens ſeus, o altres aſſejara fer qualſque proceſſos, o altres qualſque enantaments, que per aquells negun dret als demuntdits ſie guanyat, en poſſeſſio, ni en proprietat, ans ſien hauts de tot en tot per no fets, com los dits caſos, no a ells, mas a nos ſe pertangan.

VI. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap.viij.

MES volem, e ordenam, que lo Vſatge. *Princeps namque*, ſie ſervat, ſegons que parla, e diſpon, e ſi algun abus es eſtat fet, aquell revocam, e havem per cas, e nulle, volent que no puga eſſer tret en conſequentia.

***

VII. LO

VII. LO MATEIX en dita Cort Capitol xj.

REvocant, e havent per revocats qualſevol Edictes per nos, o per lo Senyor Rey Don Joan Pare noſtre de Alta recordatio fins aci Generalment fets, ſtatuim, e ordenam, que tals Edictes per nos, o ſucceſſors noſtres de aci avant no ſien poſats, ſino havent Guerra en Cathalunya, que ſie tal, en que haja loc. *Princeps namquæ*: E que lo dit Edicte no puga mes durar, ſino tant quant durara la dita Guerra en lo dit Principat, o en convocatio de Corts, o durant las ditas Corts: e ſi ſeran prorogadas mes de dos meſos, que paſſats aquells ceſſe lo dit Edicte, e axi mateix finidas aquellas, e ſi nos, o noſtres ſucceſſors tornarem, o tornaran a continuar aquellas, pugam, e pugan fer los dits Edictes, ſegons dit es.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any M. D. xxxxij. Cap. xj.

STatuim, y ordenam, que de aqui al devant nos puga fer Proçes de Regalia, ſino feta paraula a nos, o a noſtre Loctinent General, la qual Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

IX. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort ij.

ENcara que lo Vſatge. *Authoritate, & rogatu*, lo ſegon ſie per los Doctors pratics, y per lo ſtyl commu declarat, attenta la mente, y intentio de dit Vſatge, que a perſona que es en poder de la Cort nos pot fer laudamentum Curiæ, pero per levar tota manera de difficultat, y diſputa, ſupplican a Voſtra Majeſtat los tres Braços de la preſent Cort, li placia declarar, y poſar per Conſtitutio, o Capitol de Cort, que a perſona preſa nos puga fer laudamentum Curiæ, y ſi contra algu que no ſera encarcerat ſera fet, comparent aquell tal devant lo Loctinent General, o devant lo Jurge, per que puga poſarlo en Preſo, no haja loc lo laudamentum Curiæ, ni puga eſſer en res executat, tota altra interpretatio levada. Plau a ſa Majeſtat que tota hora que alguna perſona ſera en la Preſo, nos puga fer laudamentum Curiæ en ſos bens, y que ſi eſſent fet dit laudamentum Curiæ contra alguna perſona, aquella ſe preſentara dins la Preſo, y ſera ſcrita en lo Libre dels preſos, ceſſe en tot la executio del dit Laudamentum Curiæ, contra los bens del qui ſera poſat en los Carcers Reyals de ſa Majeſtat, o de ſon Loctiñent General.

X PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. de Cort x.

ITem placia a Voſtra Mageſtat ſtatuir, y ordenar ab la mateixa loatio, y approbatio que per llevar lo abus ques fa en les Regalies provehint les a ſola ſuplicatio del Procurador Fiſcal ſens informatio alguna, que de aſsi al devant nos puga fer Regalia alguna que primer no conſte del delicte, y que es cars de Regalia, y la declaratio della la haja de fer lo Relador facto verbo, y no altrament, y per llevar los abuſos que fins ara ſe ſon fets de enviar vn Comiſſari Real per inquirir dels dits caſos, ſolen pendre moltes perſones ſenſe ſaberho entendre ſi reſulta culpa contra delles. Placia a ſa Mageſtat ſtatuir, y ordenar que per raho de Regalia, o evocata cauſa, ni altrament no puga lo dit Comiſſari pendre perſona alguna que no tinga proviſio contra della, y que ſi feta la Regalia, o evocata cauſa pretendran los Portants Veus de General Governador, o altres qualſevol Ordinaris axi Reals com de Barons, que en lo cars de ques tractara no te lloch la Regalia, o evocata cauſa, que donant vna ſuplicatio al Loctinent General, o Portant Veus de Governador, ſia obligat lo Canceller, o Vicecanceller, o Regent la Cancellaria, y en ſon cars Regent la Aſſeſſoria cometrer la a vn Doctor de la vna de les Sales del Civil, lo qual haja de provehir que ſia intimada al Procurador Fiſcal, manant al Notari del Criminal que poſe lo Proces en poder del Notari de la cauſa, y que entretant no ſia paſſat avant en ella, y que la part que pretendra no haveri lloch de Regalia dins deu dies comptadors del dia de la intima de la proviſio haja de fer totes les proves, y dins altres deu dies ſia obligat lo Relador a declarar ſi te

lloch la Regalia, o no, y que tinga per ſon ſelari vint reals, y que en cars que la tal declaratio nos faça dins lo dit termini ſe entenga eſſer declarat no havet tingut lloch la Regalia, y ſia reſtituida la cauſa, y la perſona ſi ſera capturada al Ordinari tant Real,com de Baro,y que la actio de poder demanar les ſobredites coſes competeſca no ſolament al Ordinari, mes encara a la part Regaliada, la qual puga intentar aquell remey tant per ſi com per ſon legitim Procurador, o altra perſona conjuncta,provehint,y declarant que lo Ordinari puga intentar aquell judici ſempre que vulla com ſia ſempre ſeu lo interes, y nos faſſa perjudici a la cauſa, ſi empero la part contra qui ſera feta la Regalia volra intentarlo no puga ferho ſino eſtant preſa, o aſſegurant legitimament lo judici. Plau a ſa Mageſtat que les Regalies de aqui avant ſe faſſan rebuda vna ſummaria informatio del cars per hu dels Jutges de Cort precehint denuntiatio del Procurador Fiſcal, y ques faſſa lo demes contengut en dit Capitol, excepto lo que te reſpecte a la captura dels que ſeran trobats culpables en lo qual ſe guarde lo acoſtumat fins aſsi llevats tots abuſos.

Covarruvias Vic.

XI. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Decij. Cap. xxxxj.

APareixent juſt, è rahonable, que en los caſos,que per algun ſe proceheix en la Regia Cort, per la Regalia del Vſatge,auctoritate, & rogatu titol. *De dret del Fiſch*, provehintſe Laudamentum Curiæ ab execuciò contra perſona, y bens de certa quantitat per la injuria, y danys, junt ab doblada quantitat de la ques tatxa per la injuria, nos paſſe à la execuciò no ohida la part, aixi com abſent, y no pres lo reo culpàt, del delicte, del qual ſe troba delàt, y regaliàt, nos paſſa contra ell, y ſa perſona à proferir ſentencia alguna en la Regia Cort per la pena corporal, y ſols deſprès de capturàt, ohit en ſas defenſas, y convenſut del delicte, ſe profereix contra ſa perſona la ſententia, y en Cathalunya en las Cauſas Criminals, encara que ſian de leſa Mageſtàt in primo capite, ſe judica per directum: Perçò ſuplican los tres Eſtaments de la preſent Cort à V. Mageſtat,li placia ab ſa aprobaciò, y lloaciò, eſtatuhir, y ordenar,que procehintſe à la Regalia de dit Vſatge, ni en altres qualſevols aplicables, nos puga paſſar a la proviſiò de Laudamentum Curiæ, ni a la proviſiò de execuciò, per injuria, danys, ni pena alguna pecuniaria, per rahò de dits Vſatges, no ohida primerament en ſas defenſas la part culpada, y que formàt primerament lo Proçès ofencional,dega lo culpàt en eſſer citàt Perſonalment, ò en la Caſa de ſa habitaciò, y que per dit efecte de ſa defenſa,puga compareixer en la Regia Cort per Procurador, al qual ſe li dega donar copia de la ofenſa per lo Notari de la Cauſa, à efecte de defenſarſe tantſolament ſobre lo punt de la taxaciò, ò declaraciò dels danys,è injuria,que ſels cõmina,y que la tatxa de la injuria,y danys, no puga excedir en lo ſimple,y en lo doble,ço es, en quãt als Titols de mil y ſinch cẽtas lliuras Barceloneſas,en los Nobles mil lliuras,en los Cavallers vuyt centas lliuras,en los Ciutadans y gaudints de Privilegi Militar ſis centas lliuras, y en los altres de inferior eſtàt de quatre centas lliuras,y que ditas execucions ſe degan ſuſpendrer per las opoſicions dels Fills, y Mullers en los bens del Pare, y Marit reſpectivè per rahò de ſos aliments en for;a del benefici:*Ne egeant*,quant ſentſe la execuciò nols quedaria la congrua per ſon ſuſtento, ſegons ſon eſtàt, y condicio. Plau à ſa Mageſtat.

DE MONEDA, VALOR, Y FORMA DE AQVELLA. TIT. II.

I. VSATGE. Solidus aureus.

SOu de or ha vuyt argents. Vnça quatorze. Liura de or vint y vn ſous. Lo ſou val quatre morabatins. La vnça ſet morabatins. La liura val ſetanta quatre morabatins. Cent liuras de or de Valentia han enſi dos milia, e cent ſous de or, qui valen vuyt milia, e quatrecents morabatins. Cent vnças de or de Valentia valen doſcents morabatins. E quatre mancuſos emig de aquell or valen vn morabati. E ſet mancuſos de aquell mateix or fan vna vnça, qui val dos morabatins.

I. JACME

I. IACME Segon en la primera Cort de Barcelona. Any M. cc. Lxxxxj. Cap. viij.

CONfirmam, e atorgam per tots temps la moneda Barceloneſa de tern perpetual, ſegons la forma del Privilegi de aquella moneda.

II. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any M. ccc. Lj. Capitol xxxiiij..

COm de la valor de las de jus ſcritas monedas, de las quals en los Vſatges de Barcelona mentio es feta, ſovint en juys ſie dubtat, declaram, e manifeſtam a tolre tota materia de dubte, que lo Morabati del qual en los dits Vſatges mentio es feta, val quatre ſous Barceloneſos de tern, e la vnça de or cuyt vint y vuyt ſous, e de or de Valentia vuyt ſous tant ſolament: lo ſou empero de or val ſetze ſous de la dita moneda, e lo ſou de argent, o de plata, que es vna coſa mateixa, val dos ſous de la dita moneda. Lo mancus empero de or de Valentia val ſetze diners de la dita moneda, e no mes. Per aço empero no entenem minuar, o crexer la valor dels Morabatins Alfonſius, o qui per cens le fan, o qui encara per promiſsio, o en altra manera que en los caſos en los dits Vſatges expreſſats, ſien deguts: ans en aquells, la valor en tro ſus ara obſervada, volem de aqui avant eſſer obſervada: car la valor dels Morabatins, dels quals en los Vſatges de Barcelona mentio es feta, tant ſolament entenem a declarar.

III. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç, en la Cort de Tortoſa, Any M. ccc. Lxv. Cap. vj.

SAnament, jat ſie laltre die en la preſent Cort fos traſtat, la moneda de Barcelona de tern, axi de diners menuts, com de argent en Ley eſſer diminuyda, per lo gran emolument que a tota la Cort fou donat entenent de la dita diminutio ſe devia ſeguir, del qual emolument lo dit Senyor Rey, e la dita Cort freyturava, per los molts grans deſpeſas que ha convengut, e conve al dit Senyor Rey, e General de Cathalunya fer, e ſoſtenir per la Guerra que es entre lo dit Senyor Rey, e lo Rey de Caſtella: empero com a aquell tractat los Syndics de la Ciutat de Barcelona a la dita Cort trameſos ſe oppoſaſſen, allegants per Privilegis a la dita Ciutat per predeceſſors del Senyor Rey Illuſtres Reys de Arago ſobre lo fet de la moneda atorgats, la dita diminutio no poder eſſer feta, ne encara era expedient ques fes, per infinits, e intollerables damnatges qui ſe eſperavan ſeguir, e que lo gran emolument de la diminutio, ſegons ſe pretenia, non podia exir en alguna manera, ne provenir. Emperamor de aço aqueſtas, e altras coſas lo dit Senyor Rey, e nos en ſon nom, e la dita Cort induints, volents axi com ſe cove a la vtilitat de la coſa publica donar loc, ab aqueſta Conſtitutio en per tots temps valedora revocants, anullants, caſſants, e irritants lo dit tractat, e alguns Capitols de aquen fets, e actitats, e per lo dit Senyor Rey, e dita Cort firmats a xxj. die del Mes de Febrer proppaſſat, e depuys altra vegada per lo Senyor Rey en lo loc de Onda a tres dies del Mes de Mars proppaſſat, ſtatuim, e ſanccim, e encara ordenam, que la dita moneda Barceloneſa, axi de diners menuts, com de argent ſie perpetua, ſtable, e incommutable en Ley, e en ſenyal, axi com per los Illuſtres Reys de Arago en diverſos dies, e temps, per diverſos Privilegis lurs es eſtat ordenat: los quals Privilegis tots, e ſengles, e qualſevol confirmations daquen ſeguidas volem, e diſpoſam valer, la dita General Cort approbant, e en lur perpetua firmitat eſtar, lo dit Acte, o Actes contratis no obſtants en alguna manera: prometents en fe Reyal, e en virtut del Jurament per nos dejus preſtat, que la dita moneda, ſegons que en los dits Privilegis, e confirmations es contengut, farem en per tots temps, e fara lo dit Senyor Rey fermament, e inviolable eſſer obſervada.

IV. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any M. cccc. xiij Cap. xxxvj.

EXperientia nos ha monſtrat clarament, que per algunas monedas eſtranyas, e ſignantment per eſcuts, e blancas, qui en

meny ſpreu de ſolemnas Ordinations fetas per noſtres predeceſſors glorioſos corren dins noſtra Senyoria en exceſsiva quantitat, conſiderada lur valor intrinſeca vulgarment dita Ley, ſe eſdeve a noſtres drets, e a la noſtra coſa publica notori dan, e major ſen poria ſeguir, ſi per noſtre edicte ſaludablement no es ab juſt remey proveit: perço conſentint, e approbant la preſent Cort ſanccim, ordenam, e ſtatuim, que ſi algu de qualſevol conditio, o ſtat, o Ley contractara en alguna manera ab la moneda de ſus dita, ço es eſcuts, o blancas, la qual en temps del contracte ſera trobada integra, encontinent haja perduda la terça part de las peças ab que contractara, de la qual terça part, hajam nos ſi la executio noſtres Officials faran, o hajan aquells Prelats, Barons, Cavallers, Homens de Paratge, Vniverſitats, Ciutadans, o altres qui ſa juriſdictio en exequir la dita pena interpoſaran, la meytat, e altra meytat lo denuntiador: volents, e ſtatuints, que encontinent com la dita moneda ſera eſtada axi trobada, haja en tot cas tota integrament eſſe portada en alguna de noſtras ſecas, que ſera pus prop del Loc hon ſera la pena comeſa, a meſsio de la moneda ſus dita, e preſa per lo Meſtre de aquella Seca a la valor que valra de Ley, haja del preu las partidas de la pena a aquells a quis pertanyera, tota empara, e altre empatxament ceſſants, encontinent Realment deliurar, e lo reſtant a aquell qui de la dita moneda contractar ſera atrobat, deduydas las juſtas meſsions de ſus ditas. E la preſent Conſtitutio volem ligar tots contrahents, apres ſis meſos continuament ſeguents, del Jorn avant que ſolemnament ſera publicada.

DE CORONATGES, Y MARIDATGES. TIT. III.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc.Lxxxxiij. Cap. Liiij.

ATteſa la gran diminutio per las turbations, e mortalitats paſſadas ha pres lo preſent noſtre Principat, ſtatuim, e ordenam ab la preſent noſtra Conſtitutio perpetualment duradora, que en la exactio de coronatges, e maridatges de las Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat que ſeran tenguts pagar, de aquellas ſien levats deu focs per caſcun centenar de focs, per los Pobres, e miſerables.

II. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Capitol xxx vij.

STatuim mes avant, y ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que en las executions de maridatges, e coronatges, e altras exactions ſe fajan los pagaments, ſegons lo nombre dels focs del darrer ſogajament mes propinque a la exactio que lavors occorrera.

III. CARLES en la ſegona Cort de Monſo, Any M. D.xxxiiij. Cap. de Cort xj.

PEr relevar de aci avant los Poblats del Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya dels danys, y deſpeſas que han ſoſtenguts per la exactio dels coronatges, y maridatges, en la forma de alguns Anys ença ſes feta, y obſervada, trametentlo Meſtre Rational de Voſtra Majeſtat Collectors de Barcelona en fora per las Veguerias, los quals feyen pagar diverſas dietas, y deſpeſas a las Vniverſitats, y ſingulars de aquellas, ſupplican los dits tres Staments a Voſtra Majeſtat vulla ſtatuir, y ordenar, que quant ſe haura fer executio de matidatge, o coronatge, per lo Meſtre Rational, o per qualſevol qui tindra carrec de dits maridatge, o coronatge ſe haja deputar en lo cap de quiſcuna Vegueria vn Collector, qui culla, exigeſca, y reba, y faça la executio del dit maridatge, y coronatge. Plau a ſa Majeſtat, ſino en cas que ſos neceſſari per la bona effectuatio de la Collecta de dits drets, enviar porter a arbitre del Commiſſari, remoguts tots abuſos de exceſsivas, e indebitas deſpeſas.

DE

DE BOVATGE, Y REMISSIO DE AQVELL. TIT. IV.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. v.

NOs, o ſucceſſors noſtres de aqui avant no reeban Bovatge, ſino en aquells Locs en que antigament per los noſtres anteceſſors es eſtat acoſtumat de reebre, e ſegons la forma antigament acoſtumada: en axi empero, que de aci fins a la Feſta de Paſcha, e de la dita Feſta fins a vn Any provem la forma, els Locs en los quals noſtres anteceſſors han rebut Bovatge, e en los Locs, e en la forma provats fins al dit Terme, reebam nos, e los ſucceſſors noſtres lo dit Bovatge: mas vltra lo dit Terme no puxan provar res de la forma, ne dels Locs no provats: en axi empero, que lo dit Bovatge provem, axi com fets antics ſe poden, es deuen provar, ço es a ſaber, per cartas, per Libres, per Scripturas, o per fama.

II. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxxviiij. Cap. xxvj.

LOam, atorgam, e approbam per nos, e per tots los noſtres en per tots temps la venda, e la Remiſsio, e Abſolutio del Bovatge feta a Rics Homens, Cavallers, e Ciutadans, Ciutats, e a Vilas, e a Homens, e a Locs noſtres, o lurs, axi com pus largament, e pus plena en la carta de aquen feta per authoritat den Steve Deſpuig Notari Public de Barcelona lo die, e Any devall Scrits es contengut, la qual carta, ab totas coſas, e ſengles en aquella contengudas, volem que haja fermetat en totas coſas, e per totas perpetualment. E no reſmenys loam, e atorgam als Rics Homens, e a Cavallers, e a Ciutats, e a Vilas, e Homens de Vila, e de altres Locs, e als Homens noſtres, o de aquells, las franqueſas, e Privilegis que havian del dit Bovatge de nos, e dels noſtres anteceſſors, en axi que algun prejudici per aço nols ſie fet, ans la dita venda lus torn a tot be, e a profit, e no en dany, ne en prejudici en res.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviij.

NOs, o ſucceſſors noſtres no puxam fer gratia, ne do, ne venda, ne enfranquiment, ne en qualque altra manera relaxar lo Bovatge a aquellas perſonas de qualque conditio ſien, ne a lurs ſucceſſors, qui en la carta de compra de Bovatge no ſien enteſas, e ſi nos, o noſtres ſucceſſors ho feyem, que no valgues, ne hajes alguna valor.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxv.

NOs no puxam fer gratias de Privilegis, ne de franqueas, ne de juriſdictions, ne de Terras, a negunas perſonas qui no ſien enteſas en la carta de la compra del Bovatge, tro ſien tornats en noſtres Corts, axi com han acoſtumat de eſſer antigament: e retenim nos, quant a las perſonas Eccleſiaſticas, que ſi per tot lo primer Mes de Abril ells eren tornats a la Fraternitat, e a la vſança de Cathalunya, e conſentien, e fermavan los ordenaments de aqueſta Cort, e feyen ço que fer dejeſſen, que nos los puxam fer libertat, e gratia de las ditas coſas contengudas en aqueſt preſent Capitol.

V. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. ccc. j. Cap. viiij.

SObre lo Capitol, qui comença. *Nos o ſucceſſors noſtres no puxam fer gratia, &c.* Ordenam, e ſtatuim, approbant la preſent Cort, que no obſtant lo dit Capitol, nos, e noſtres ſucceſſors puxam ferne a noſtra voluntat, y que las preditas coſas eſtigan a noſtra proviſio, axi com eſtavan, ans de la confectio de dit Capitol.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xv.

DE certa ſcientia loam, atorgam, e confirmam la venda, e la remiſio del Bovatge, ſegons que en la carta daquen feta es contengut.

VII. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any M. ccc. xxxiij. Cap. xxxv.

PArt aço attenents per Privilegis dels predeceſſors noſtres, e aſſenyaladament del molt clar Senyor en Jacme de bona memoria Pare noſtre per nos de certa ſcientia approbats, e ab propri Sagrament renovellats, e encara vna ſententia per los molt amats Conſellers noſtres en Jacme Calvet Doctor en Leys, en Pere Deſpes Savi en Dret de Leyda per ſpecial Delegatio noſtra donada, la qual es conegut eſſer paſſada en coſa jutjada, dels Frares del Orde del Hoſpital de Sanct Joan de Hieruſalem, axi de la Caſtellania de Ampoſta, com del Priorat de Cathalunya, tots Locs, Homens, e Fembras qui ara hi ſon, o ſeran en eſdevenidor del Hoſpital demunt dit, de tota preſtatio, e paga de Bovarge, de Terratge, de Carnatge, e de Herbatge eſſer eſtats, e eſſer immunes, francs, e exempts. E per amor de aço, per ral que en aquella materia de ambiguitat, ſobre la immunitat, libertat, e exemptio de ſus ditas no puxa daqui avant renexer, ab aqueſt ſtatut General per tots temps valedor, la preſent Cort approbant ſtatuim, que tots los Frares, Locs, Homens, e Fembras del demunt dit Orde de la Caſtellania, e Priorat demunt dits, de tota ſolutio, e de tota preſtatio de Bovatge, Terratge, Herbatge, e Carnatge ſien francs, immunes, e exemps, e aquells vnim, e ajuſtam, e incorporam, e compreſos, e encloſos volem eſſer en la carta de la venda, abſolutio, e remiſsio ça en tras fera del Bovatge, e altras coſas de ſus nomenadas, a Rics Homens, Cavallers, e a Ciutadans, e Homens de Vilas, per lo de ſus dit Senyor pare noſtre, rebuda per Steve Deſpuig quondam Notari de Barcelona lo die abans de las Nonas de Febrer Lany de noſtre Senyor M.CC.LXXXXVIIII. E que en las coſas de ſus ditas, e caſcuna de aquellas volem ques puxan de aquella mateyxa immunitat, e libertat alegrar, de las quals ſe alegran tots los de ſus nomenats, axi com ſi en aquella carta en lo començament ab aquells ſpecialment foſſen nomenats.

(?)

DE REMISSIO DE MONEDATGE, DE SENAS, DE ALBERGAS, DE QVISTIAS, Y DE LEXAS PIAS. TIT. V.

I. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap. vj.

NOs ne ſucceſſors noſtres no reeban Monedatge, ne quint dels Homens de las Eſgleyas, Religioſos, Barons, Cavallers, e Ciutadans, ſino axi com aqueſtas coſas, en temps del Senyor en Jacme çaenrera de bona momoria Rey de Arago Pare noſtre, era acoſtumat reebre, ſalvas las covinenças ſpecials, e Privilegis a caſcu.

II. LO MATEIX en dita Cort Capitol x.

STatuim encara, que nos, o Fills noſtres, Procuradors, Veguers, o altres qualſevols Officials noſtres, ſenas, albergas, e acaptes no exigeſcam en Locs dels Barons, de Cavallers, de Prelats, de Templers, de Hoſpitalers, de Eſgleyas, o de Locs Religioſos, o de altres Locs, o de Homens de aquells, ſino en aquells Locs en los quals noſtres anteceſſors antigament aquellas acoſtumaren rebre, e haver: ne en aqueſt cas lan reban, ſi per Privilegis de no dar ſenas ſe poden deffendre, los quals Privilegis a aquells quils han, de tot en tot ſien ſervats illeſos.

III. PERE Terç en la tercera Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxxij. Cap. de Cort iiij.

VOs Senyor, ne la Senyora Reyna, ne lo Senyor Duc, ne Officials voſtres, o lurs no puxats res demanar, exigir, ne haver per neguna manera, ne per neguna raho, del reſiduum dels Teſtaments, ne lexas pias, ara, ne per avant dins Cathalunya, ne per aqueſta raho puxats trametre, o fer trametre Commiſſari algu, o altra qualſevol perſona, per be quel Archebisbe de Tarragona, o los Bisbes qui ſon dins Cathalunya, o altres per nom, o authoritat lur hajan atorgat, o atorgaran a vos Senyor

Senyor, o a la Senyora Reyna, o al Senyor Duc lo dit reſiduum, o leixas pias, o certa part de aquell, axi que per via directa, o indirecta, res no puxats demanar, ne haver, ara ne per avant. Plau al Senyor Rey.

DE REMISSIO DE QVINDENNIS. TIT. VI.

I. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. Decij. Cap. Lxvij.

S. C. Y R. M.

LOs tres Eſtaments Eccleſiaſtich, Militar, y Real, junts en Corts Generals que V. Mageſtat, celebra en eſta Ciutat de Barcelona, havent tingut noticia de las inſtancias que los Collectors de la Cambra Apoſtolica fan als Capitols, y Canonges de las Igleſias Cathedrals, y Collegiatas, Vniverſitats Literarias, y altres obras pias, pera que los paguen Quindennis per raho dels Beneficis que de temps antich los foren vnits, ab authoritat Apoſtolica, pera la conſervaciò, y augment del Culto Divino, y altres obras pias; y que no poden pagarlos, per haverſe perduda la major part de la renda Eccleſiaſtica, que los dits Beneficis tenian al temps ques feren las vnions, com mes extenſament ſe expreſſa en lo Memorial adjunct pera ſa Santedat: Supliquen ab tot obſequi, y rendiment, ſie de ſon Real agrado, manar eſcriurer à ſon Embaxador en Roma, pera que en nom de Voſtra Mageſtat, paſſe à fer los millors Officis ſian poſsibles ab ſa Santedat, y Miniſtres, à qui toque lo cuydado, y cobranſa de dits Quindennis, pera que logren la condonaciò, que demanan dels Quindennis diſcorreguts fins ara, y per lo eſdevenidor ſe ajuſten à vna coſa rahonable, que los Suplicants pugan pagar, ſegons la cortedat de las rendas Eccleſiaſticas, que cobran dels Beneficis vnits, que ho rebràn à particular mercè de la ſumma Benignitat, y protecciò de Voſtra Mageſtat. Plau á ſa Mageſtat.

(§)

DE REMISSIO DE QVINT. TIT. VII.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort x.

COm alguns en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya hajan armat Vexells contra Infels, y altres inimics de Voſtra Majeſtat, del qual armar de Vexells redunda benefici a la Chriſtiandat, y a la Republica del preſent Principat, y temor als inimics, y lo Balle General de Voſtra Majeſtat en lo Principat de Cathalunya, y lo Procurador Reyal en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya acoſtuman de pendre lo quint de dita preſa, ſens contribuir en gaſtos, ni deſpeſas, de modo que feta la deductio de ditas deſpeſas, reſta molt poca coſa, a aquells qui han fet alguna preſa, y han poſat lur vida en perill, ſupplica a Voſtra Majeſtat la preſent Cort li placia, favorint las tals perſonas, dar licencia a tots los qui volran armar Vexells, y remetrelos lo quint, y la matexa remiſsio ſe entenga eſſer feta a tots aquells qui pendran en las Coſtas, o altras parts de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya Sclaus Moros, o roba de Coſſaris que ſeran preſos en dit Principat, y Comtats, ſens derogatio de altras proviſions ſobre aço fetas, quant a la cautio, o cautions per raho de tal armar de Vexells preſtadoras, per no danyar a Vexells, perſonas, ni bens de Vaſſalls, ſubdits, y amics de Voſtra Majeſtat. Plau a ſa Majeſtat, que ſie durador per temps de ſie Anys, entenent que no ſie dels Vexells qui van a ſou de ſa Majeſtat

DE REMISSIO DEL DRET DE IMPOSITIONS. TIT. VIII.

I. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.DIC. Cap. de Cort Lxij.

PEr quant la major part de les Ciutats, Viles, y Llochs, y altres Vniverſitats del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, tant Reals com de Barons, Capitols, Cathe-

Cathedrals, eo altres Comunitats Eccleſiaſtiques, y Barons Seculars, y Eccleſiaſtics de dites Viles, y Llochs ſon moleſtats per lo Meſtre Rational de V. Mageſtat, y ſon Loctinent en haver de donar compte, y raho de les impoſitions que per Privilegis de V. Mageſtat, y ſos predeceſſors de immortal memoria de molts Anys atras fins vuy han rebudes, de les quals donarlo eſtan del tot impoſsibilitades, axi per la molta antiquitat, y per raho de aquella haver perduts los Llibres, en los quals eſtaven continuades les rebudes de aquelles, com tambe per no haver tingut lo cuydado neceſſari en guardar los pera poder moſtrar ſpecificadament en lo que ſon eſtades juſtament gaſtades, y ſi algunes, o alguns les han rebudes ſens Privilegis, per haver ſpirat los quels eren eſtats concedits, es empero ver, y cert hauerli conſtat a V. Mageſtat per lletres de dit Loctinent, y altrament no haverhi hagut dol, ni malaltia, ſino tota bona fe per eſſer eſtades gaſtades en neceſsitats vrgẽts de dites Vniverſitats, pera les quals ſi dites impoſitions no foran ſe havian de empenyar, lo que V. Mageſtat per ſa clemencia no deu permetrer, y no ſols en les ordinaries propries de quiſcuna delles, empero, y en les que acas ſe ſon offertes, y offereixen en deffenſa de dits Principat, y Comtats, y ſervey de V. Mageſtat, com la del Any M.D.LXXXXVII. Dels Franceſſos en Roſſello, en lo Any M. D. LXXXXVIII. En Cerdanya, y ſia coſa certa que lo empenyament, y vendes de molts cenſals que han evadit en lo paſſat per haver pogut ſubvenir les dites, y altres neceſsitats ab les pecunies cobrades de les dites impoſitions, com dalt es dit, ſe haurian de fer en lo preſent ſi haguesſen de pagar dites quantitats. Perço ſupplican a V. Mageſtat humilment tots los tres Braços de la preſent Cort, ſia de ſon Real ſervey fer los gratia, y merce a totes les dites Vniverſitats, y particulars perſones, y aquiſcuna delles dels dits Principat, y Comtats de abſolrer, y remetrer totes les quantitats de les quals per raho de dites impoſitions ſon reſtades, o porien reſtar deutoras, y de aquellas carregades fins lo dia de vuy, tant les que han, com les que no han comptat ab dit Rational, manant al dit Meſtre Rational, y a ſon Loctinent que en lo compte, y carrech de dites Vniverſitats, y particulars perſones continue la preſent remiſsio, abſolutio, y gratia, y merce perque en lo eſdevenidor ignorar nos puga. Y mes avant, ſuplican los dits tres Braços ſia V. Mageſtat ſervit concedirlos de merce, que ni les dites Vniverſitats, ni Particulars perſones, ni alguna delles, tant les que exhigiran, y rebran impoſitions en virtut de Privilegis ja concedits, com per avant per V. Mageſtat concedidors que a tal porian eſſer obligades, no tingan obligatio, ni pugan en manera alguna eſſer forçades per lo dit Rational, ni Theſorer, ni altre per orde de V. Mageſtat en donar compte, y raho del que per raho de aquelles del dia de la preſent abſolutio, y remiſsio en avant exhigiran, y rebran, y hauran exhigir, y rebut, ans lo comptar be aquelles ſia ſuſpes fins a la concluſio de les primeres Corts. Plau a ſa Mageſtat remetrer les impoſitions exhigides fins al dia preſent tantſolament, y mana al Meſtre Rational no moleſte, ni demane compte, ni raho de dites impoſitions a les Vniverſitats, Igleſies, Capitols, ni a perſones algunes que aquelles hauran exhigides.

Covarruvias Vic.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxxxij.

PEr lo que molta part de les Ciutats, Viles, y Llochs, y altres Vniverſitats, tant Reals com de Barons del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſon moleſtades per lo Meſtre Rational de Voſtra Mageſtat, y ſon Loctinent, en haver de donar compte, y raho de les impoſitions que per Privilegis de Voſtra Mageſtat, y de ſos predeceſſors de immortal memoria de molts Anys atras, fins a vuy han rebudes, de les quals donarlo es del tot impoſsible, axi per la molta antiquitat, y per raho de aquella haver perduts los Llibres en los quals eſtavan continuades les rebudes de aquelles, com tambe per no haver tingut lo cuydado neceſſari en guardarlos per poder moſtrar ſpecificadament en lo que ſon eſtades juſtament diſtribuides, y gaſtades, y ſi algunes les han rebudes ſens Privilegis

gis per haver ſpirat los que en aquelleseran eſtats concedits : Es empero ver, y cert haverli conſtat a V.Mag.per lletres de dit Loctinent, y altrament no haver hi hagut dol ni malitia, ſino tota bona fe per eſſer eſtades gaſtades en neceſsitats vrgẽts de dites Vniverſitats pera les quals ſi dites Impoſitions no foran ſe haurian de empenyar,y vendrer Cenſals,lo que Voſtra Mageſtat per ſa clementia no deu permetrer,y no ſols en les ordinaries propries de quiſcuna delles,empero en les que à cars ſe ſon offertes, y offereixen en defenſa de dits Principat, y Comtats,y ſervey de V.Mageſtat, com la del Any M. D. LXXXXVII. Dels Franceſos en Roſſello, y en Lany M. D. LXXXXVIII. En Cerdanya,y ſia coſa certa que lo empenyamẽt, y vendes de molts Cenſals que hau evadit, y obviat en lo paſſat per haver pogut ſubvenir, y ſocorrer les dites, y altres neceſsitats en les pecunies cobrades de les dites Impoſitions com dalt es dit ſe haurian de fer en lo preſent ſi haguesſen de pagar dites cantitats del que eſtan del tot impoſsibilitades : Perço ſuplica a Voſtra Mageſtat humilment lo Bras Real de les preſents Corts repreſentant totes les dites Ciutats, y Llochs, y altres Vniverſitats, tant Reals com de Barons, ſia de ſon Real ſervey fer gratia, y merce a totes les dites Vniverſitats, y a quiſcuna delles dels dit Principat, y Comtats, de abſolre, y remetrer totes les cantitats de les quals per raho de dites Impoſitions ſon reſtades, o porien reſtar deutores, y carregades fins lo dia de vuy, tant les que han comptat, com les que no han comptat ab dit Rational,manant a dit Meſtre Rational, y a ſon Loctinent que en lo compte, y carrech de dites Vniverſitats continue la preſent remiſſio, abſolutio, gratia,y merce perque en lo eſdevenidor ignorar nos puga. Ja eſta provehit ab Conſtitutio ſobre aço feta.

Covarruvias Vic.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lxxxiij.

YMes avant ſuplica lo dit Bras Real a Voſtra Mageſtat, ſia de ſon Real ſervey concedirli de merce que en les dites Vniverſitats, ni algunes delles tant les que exhigiran, y robran Impoſitions en virtut de Privilegis ja concedits,com per avant per V.Mageſtat concedidors que a tal porien eſſer obligades, no tingan obligatio, ni pugan en manera alguna eſſer forçades per lo dit Rational, Theſorer, ni altre per orde de V.Mageſtat en donar cõpte,y raho del que per raho de aquelles del dia de la preſent abſolutio, y remiſsio en avant exhigiran, y rebran, hauran exhigit,y rebut, ans lo comptar de aquelles ſia ſuſpes,fins a la concluſio de les primeres Corts. Sa Mageſtat acomodara a les Vniverſitats particularment, altrament que per Acte de Cort.

Covarruvias Vic.

IV. PHELIP Quart en la primer Cort de Barcelona, Any M. Dccij. Cap. Lxij.

HAvent las Vniverſitats del preſent Principat, ſuportàt tants grans gaſtos per lo Real ſervey : Perço ſuplican los tres Eſtaments de la preſent Cort, ſia del Real ſervey de Voſtra Mageſtat, ab llur conſentiment, fer conſemblant gratia à ditas Vniverſitats, com la que los fou feta per la Real Mageſtat del Senyor Rey Don Felip Segon de Aragò en lo Capitol Lxij. Que comenſa : *Per quant la major part, &c.* Y lo Capitol Lxxxij. Que comenſa : *Per lo que*, de las Corts de M.DIC. Prorrogant en quant me neſter ſie, y convinga à ditas Vniverſitats, fins à la concluſiò de las primeras Corts, Plau á ſa Mageſtat.

DE SOBRESEHIMENT DE LLVISSIONS. TIT. IX.

I. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.DIC. Cap.de Cort xxxvij.

PLacia a V. Mageſtat ab loatio, y approbatio dels tres Eſtaments de la preſent Cort, manar ſobre ſeurer fins a la concluſio de les primeres Corts, totes les Cauſes de Capbrevatio de Cauſes Feudals, y Emphiteoticaries, y de Lluyrions, y Reductions a la Real Coronaen les Ballies Generals, y Procurations Reals del preſent Principat ; y Com-

Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſent gratia de tots los lluyſmes deguts, fins a la concluſio de les preſents Corts, etiam que ſe haguesſen fermat obligations, conforme han acoſtumat de fer los Reys predeceſſors de Voſtra Mageſtat de immortal memoria. Plau a ſa Mageſtat fer gratia, y merce de porrogar la pragmatica de ſobreſehiment de les lluytions, feta per lo Rey ſon Pare en la Vila de Montço a xxvj. dies del Mes de Dezembre M.D,LIII. ab les modificatios, y declarations en aquella contengudes, fins a la concluſio de les primeres Corts, y fer gratia, y merce de tots los lluyſmes com en dit Capitol ſe ſuplica.

Covarruvias Vic.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lj.

SVplican a Voſtra Mageſtat los dos Braços Eccleſiaſtic, y Militar de la preſent Cort, ſia ſervit porrogar fins ala concluſio de les primeres Corts, la pragmatica del Sereniſſim Rey Don Ferrando Segon de digne recort del Any M.D.XV. la qual fonc porrogada per los ſucceſſors, y Reys de digne recort en totes, y ſengles Corts celebrades als Cathalans, excepto en les vltimes Corts del Any M.D.LXXXV. per deſcuyt dels quin tenien carrech. Plau a ſa Mageſtat.

Covarruvias Vic.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lij.

ITem attes dit ſobreſehiment es eſtat mal entes contra la intentio de ſa Mageſtat quil concedi, y dels Braços que ho ſuplicaren, dient que no comprenia les cauſes, y coſes en les quals hi havia carta, Privilegi de incorporatio, y carta de gratia de rembre, de la qual declaratio reſta deſtruyt, y anichilat lo effecte de la dita Pragmatica, y totes les Vegueries tenen ſemblants Privilegis: Perço ſuplican los dits dos Braços Eccleſiaſtich, y Militar a Voſtra Mageſtat, que ſia ſervit declarant, y anyadint a dita Real Pragmatica de dit ſobreſehiment, ſtatuir, y ordenar, que ſi comprenguen etiam les que tenen particulars Privilegis de incorporatio ab prohibitio de no alienar, o ſon compreſes en los Generals concedits als caps de les Vegueries del preſent Principat, y Comtats, y los que tenen carta de gratia de poderſe lluyr, y quitar, y que dit ſobreſehiment comprengue les cauſes en primera pendents en la Real Audiencia, y Ballia General, y Procuratia Real dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, attes que la juſticia es millor adminiſtrada per vn Baro, que no per vn Balle Triennal. Plau a ſa Mageſtat quant al que toca a ſon interes, y mana a ſos Procuradors, y Advocats Fiſcals, que no faſan part en les Cauſes de lluytions mogudes ni movedores, ans deſiſteſcan, y ſe aparten de aquelles fins a les primeres Corts com ſe ſuplica.

Covarruvias Vic.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Liij.

ITem mes que attes lo Sereniſsim Don Alfonſo Quart, mal aconſellat ab Real Pragmatica, dada a viij. de Maig del Any M. CCCC. XXXXVII. provehi, y declara que totes coſes alienades del Patrimoni Real ab carta de gratia temporal, o perpetua, o purament donades en remuneratio de ſerveys ſe pugan lluyr, y quitar paſſat lo temps, y perpetualment, reſtituit lo preu, o feta dita dell, y eſmenats los ſerveys, la qual es contra tot dret Natural, Civil, y Canonich diſpoſant que los pactes deuen ſer guardats. Perço ſuplican humilment los dits dos Braços Eccleſiaſtich, y Militar ſia de ſon Real ſervey revocar, caſſar, y annullar dita Pragmatica, ſtatuint, y ordenant que nos puga allegar en juy ni fora juy. Plau a ſa Mageſtat en lo que li toca, y que ſia la preſent Pragmatica duradora fins a la concluſio de les primeres Corts.

Covarruvias Vic.

(✠)

DE

DE REMISSIO DE BANS, Y PENAS EN CORTS. TIT. X.

I. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. cccc. Lxxxxiij. Cap. Lxviij.

EMes a ſupplicatio de la preſent Cort remetem de preſent,e havem per remeſas als Braços, e tres Staments de la preſent Cort, e a quiſcu dels Eccleſiaſtics, e Militars, e altres, Ciutats, Vilas,e Locs del dit Principat,e ſingulars perſonas de aquells,e de caſcu dells, totas, e Sengles penas,e terços comeſos,e deguts per Cenſals,e Violaris,hoc encara com hagueſſen trencat Homenatges,per no tenir hoſtatges,e totas altras penas de hoſts fallidas,e de penas, e Bas, encara que los dits Bans devallaſſen de qualſevol exceſſos,o crims,de terços,o de quarts,o de quints,o de obligations,o de compromeſos, o de contractes,o de Clams,o de Reclams, o de fermas de dret,o de Notaris qui no hajan ſervat la Conſtitutio de Perpinya ſobre contractes, o altras cartas que hajan preſas, o de ſoſteniments de bandejats,o de gitats de Pau,e de Treva,o de manleutas, o de marcas, e encara totas altras penas pecuniarias, tro al die de vuy:e que las ditas penas,e altres coſas demunt ditas no pugan eſſer demanadas per nos, ne per Officials noſtres,e ſi per las ditas penas, e altras coſas demunt ditas haura plet penjant, e Proceſſos, o penyoras per executio preſas, volem que ſie hagut tot per remes, e las penyoras tornadas.

II. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort xxvij.

LOs tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra als Cathalans en la preſent Vila de Montſo ſupplican a Voſtra Majeſtat remeta,y per remeſos haver voler,als dits Braços,y Staments de dita Cort,y a quiſcu dels Eccleſiaſtics,e altres,Ciutats,Vilas,eLocs, del dit Principat, e ſingulars perſonas de aquells,o de quiſcu dells,totas,e Sengles penas, e terços comeſos,e deguts per Cenſals,o Violaris, hoc encara com hagueſſen trencats Homenatges,per no tenir hoſtatges,e totas altras penas de hoſts fallidas, y de penas, y Bans,encara que los dits Bans devallaſſen de qualſevol Proceſſos,y crims, de terços, o de obligations de compromiſſos, o de contractes, o de clams, o de fermas de dret, o de Notaris qui no hajan ſervat la Conſtitutio de Perpinya ſobre contractes, o altras cartas que hajan preſas,o de ſoſteniments de bandejats, o degitats de Pau,y Treva,o de manleutas, de marcas,y encara totas las altras penas pecuniarias, tro al die de vuy,e que las ditas penas,e altras coſas demunt ditas, no pugan eſſer demanadas per Voſtra Majeſtat, ni Officials voſtres: e ſi per las ditas penas, y altras coſas demunt ditas,havia plet penjant,y Proceſſos,y penyoras per executio preſas,que ſie hagut per remes,e las penyoras tornadas. Plau a ſa Majeſtat.

III. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. DIC. Cap. de Cort Lxxxxj.

LOs tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Mageſtat celebra als Cathalans en la preſent Ciutat de Barcelona, ſupplican a Voſtra Mageſtat remeta, y per remeſos haver vulla als dits Braços, y Staments de dita Cort,y aquiſcu dels Eccleſiaſtics,y altres Ciutats, Viles, e Llocs del dit Principat, e ſingulars perſones de aquella, e de quiſcu dells totes, y Sengles penes, y terços comeſos, e deguts per Cenſals, e Violaris, hoc encara com hagueſſen trencat Homenarges per no tenir hoſtatges, e totes altres penes de hoſt fallides, y de penes, y Bans, encara que los dits Bans devallaſſen de qualſevol Proceſſos, y crims de terços, o de obligations de compromiſſos, o de contractes, o de clams, o de fermes de dret, o de Notaris que no hajan ſervat la Conſtitutio de Perpinya ſobre contractes, o altres cartes que hajan preſſes, o de ſoſteniment de bandejats, o de gitats de Pau, y Treva, o de manlleutes de marques, y encara totes les altres penes pecuniaries tro al dia de vuy, e que les dites penes, e altres coſes demunt dites no pugan eſſer demanades per Voſtra Mageſtat, y Officials voſtres, o ſi per les dites penes, y altres coſes demunt dites

dites havia plet penjant, y Proceſſos, y penyores per executio preſes, que ſia hagut per remes, e les penyores tornades. Plau a ſa Mageſtat, y que ſe obſerve lo mateix en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya.

Covarruvias Vic.

DE PAV, Y TREVA. TIT. XI.

I. VSATGE. Statuerunt etiam lo j.

STatuiren, que tots los Homens Nobles, e no Nobles, jat ſie aço que ſien greus, e mortals inimics, tots temps ſien ſegurs, e per tots dies, e per totas nits hajan ferma Pau, e veras Trevas, de Montgat, en tro al Caſtell de Fels, e del Coll de Fineſtrelles, en tro al Coll de Çagavarra, e del Coll de Serola, e de Vall Vidrera en tro dins la Mar dotze leguas. E qui paſſara aqueſt Manament, lo mal, e la deshonor que fara eſmen en doble, e per lo rompiment del Ban compona al Princep cent onças de or.

II. VSATGE. Conſtituerunt etiam lo j.

COnſtituiren encara los ſobredits Princeps, e manaren, que tots los Homens eſtants en lur Terra faeſſen tots temps Pau, e Treva, e Guerra per Mar, e per Terra als Sarrahins, ſegons lur manament.

III. VSATGE. Si quis per treugam.

SI negu en treva de noſtre Senyor ſe ſera mes en aguayt, o ſtablira dins la honor, o Terme del Caſtell de ſon adverſari aguayt, e ab aquell aguayt lo endema per fores Treva mal fara, axi lo deu eſmenar, com faera ſi en Treva de noſtre Senyor ho havia fet.

IV. VSATGE. Omnia malefacta.

TOta malafeta que en Treva de noſtre Senyor ſie feta, tots temps ſie aſmenada en doble, exceptats a aquells qui de Pau, e de Treva de noſtre Senyor ſon gitats.

V. VSATGE. Treuga data.

TReva donada axi entre amics, com entre inimics, ſens engan ſie guardada, e obſervada: e ſi (ço que Deu nou vulla) en alguna coſa ſera trencada, en ſimple ſie redreçada.

VI. VSATGE. Cunctis pateat.

ATots veents, e oints aqueſta Scriptura ſie manifeſt, que jo Ramon per la Gratia de Deu Comte de Barcelona, e Marques, e lo Senyor en Pere Bisbe de Elna, ab Conſell, e juſsio de tots los Magnats, e Cavallers de tot lo Comtat de Cerdanya, e de Conſient metem Pau en lo dit Comtat, de Bous, e de altres animals arees, e de tots Homens guardants aquells, o laurants, axi que null Hom, o Fembra de qualque orde ſie no gos tolre, o pendre aquells per qualſeuulla manera, o enginy, e ſi ho fara, reſtitueſca los Bous a qui los haura tolts, e vltra aço pac al dit Comte ſexanta ſous de la moneda del dit Comte, e tant longament entre tant eſtiga entredit per lo Bisbe, en tro que aço haja plenament reſtituit. Emperamor de aço lo dit Comte ab Conſell de tots los ſobredits met la ſua moneda que ab ſa propria ma ha fermada en lo dit Comtat, axi com en los altres ſeus Comtats ha meſa, axi que null temps, tant com ell viura, la dita moneda no mut, ni minue en Ley, ni en pes: e per tal raho, que tots Homens, e Fembras de tot lo dit Comtat do per parell de Bous dotze diners, e per vn Bou ſis diners, e per exadas tres diners. Empero lo dit Comte promet a Deu, e a tots los Homens del dit Comtat, que puys que los dits diners ſeran donats al dit Comte, null temps plus los dits diners demanara als dits Homens: mas la dita Pau eſtiga tots temps illibada, e ferma, e per null Hom vivent, o Fembra ſie rompuda, ne per Guerra que lo Comte, o los dits Princeps, o Cavallers hajam entre ells: empero de la dita juſtitia, aliàs pena de ſexanta ſous haja la terça part lo dit Bisbe. Fet fo aço dos nonas de Abril. Any deu de Luys Rey. Senyal ✠ den Ramon Comte. Pere Bisbe de Elna. Bernat Scriva de la preſent, die e Any de ſus dits.

VII. VSAT-

VII. VSATGE. Dels Prelats, e Comte de Roſſello.

AQueſta es la treva, e pau confermada per lo Senyor en Jofre Archebisbe de Narbona, e per en Berenguer Bisbe de Gerona, e per en Ramon Bisbe de Elna, e per los Comtes de Roſſello, e per lo Senyor en Jofre, e Gilabert ſon fill, e per lo Senyor en Ponç Comte de Empurias, e per lo Senyor en Guillem Comte de Beſalu. E per lo Senyor en Ramon Comte de Cerdanya, e per lo Senyor en Gaubert Veſcomte de Caſtellnou ab los altres Magnats del Bisbat de Elna, en lo prat Tuluges, lo qual es del Comtat de Roſſello, conſtituiren los ſobredits Prelats, ab conſentiment dels altres Nobles, que en lo Comtat de Roſſello, e de Comflent, e de Vallſpir, algun hom no trenc Eſgleya, ni cimiteris trenta paſſos Eccleſiaſtics entorn de caſcuna Eſgleya, ſino lo Bisbe per hom excommunicat, e per ſon cens. E ſi alcun hom en altra manera trencara Eſgleya, o lo eſpay de trenta paſſos de la dita Eſgleya en lo dit Bisbat de Elna, tot quant hi haura comes eſmen, ſegons que juſt ſera, a aquell hom al qual haura feta la injuria, e a la Eſgleya en que ho haura fet ſatisfaça lealment, e vltra aço pac al Bisbe de Elna compoſitio de ſacrilegi. Aquellas Eſgleyas empero hon haura caſtells conſtruits, e hon los ladres, e robadors hauran ajuſtat los furts, o los robatoris, o malafeta, aytant de temps las poſaren los dits Bisbes en deffenſio de la dita pau, entro que lo clam de las ditas Eſgleyas ſie pervingut al Bisbe de Elna, e per ſon juy; o juſtament ſie eſmenat ço que en las diras Eſgleyas ſera comes, e per lo dit Bisbe las ditas Eſgleyas de la deffenſio de pau ſien ſeparadas.

1. Item los dits Bisbes conſtituiren, que en lo dit Bisbat de Elna algu violentment no trenc las Senyorias dels Canonges, o dels Monaſtirs, ne res no prenga.

2. Lo Clergue empero qui no port armas, e lo Monjo, o la Monja, e la vidua algu nols prenga, ne lus faça injuria.

3. Lo vila, o la vilana algu no prenga, ſi donc no per culpa que aquell vila, o vilana hajan feta, e ſi los haura preſos, nols deſtrenga ſino per dret.

4. E que negu no faça robaria en lo dit Bisbat de eguas, o pollins, o muls de edat de vn any, ne de bous, ne de vacas, ne de vedells de aquellas, ne de aſens, o ſomeras, o pollins de aquellas, ne de ovellas, moltons, bocs, cabras, e anyells, o cabrits.

5. Los maſos dels vilans negu no crem, ne enderroc.

6. Las terras en conteſa poſadas negu vila laure, depuys que amoneſtat ne ſera per aquell en lo qual la juſtitia del plet no romandra, e ſi tres vegadas amoneſtat apres hi laurara, e per aço algun damnatge pendra, no ſen puga clamar per pau trencada.

7. E ſi algu ſera fermança, e no haura tengut ço que haura promes, del ſeu propri ſie pènyorat, e no ſie haut per pau trencada.

8. Si algu empero la dita pau, e treva haura trencada, ſimple compoſitio tantſolament eſmen, a aquell a qui la haura trencada, dins los primers quinze dies, e ſi dihs los dits primers quinze dies no haura ſimplement eſmenada la compoſitio del mal que fet haura, compos endoble, axi que la meytat de aqueſta doble de la compoſitio haja lo querelador, e laltra meytat haja lo Bisbe, e aquell Comte qui haura ajudat al dit Bisbe a fer la juſtitia: E ſi algun la dita pau, o treva trencara, e daquen juſtitia fer no volra, dins quinze dies apres quel querelador la ſua querela haura preſentada devant lo Bisbe, e ſos Clergues, e lo dit Comte, lo dit malfaytor, e Conſellers, e ajudadors ſeus eſmenar no volran, ſien foragitats de treva, e de pau, e lo mal que peraço fet los ſera, no ſie requeſt per pau, o treva trencada, e ſi lo malfaytor, e ajudadors ſeus apres faran algun mal dins treva al querelant, eſmen ho per treva, o pau trencada.

9. Item los dits Bisbes fermaren la treva de noſtre Senyor, que en tots temps ſie tinguda per tots Chriſtians, del ſol poſt del dimecres, entro al ſol ixent del dilluns.

10. Item continuadament ſia tenguda, del primer die del Advent, entro a las octavas de Epiphania, quant la feſta de Sanct Hilari ſe fa.

11. Item ſemblamment continuadament

ſie tenguda, del dilluns qui proceeix lo cap del dejuni,entro al dilluns qui es primer apres lo Diumenge de las octavas de Pentheco ſtes, e las tres feſtivitats de Sancta Maria ab lurs vigilias,e las feſtivitats dels dotze Apoſtols ab lurs vigilias, e la Nativitat de Sanct Joan ab ſa vigilia, e las feſtivitats de Sanct Juſt,e de Sanct Paſtor,e de Abdon,e Sennen, e de Sanct Feliu,e de Sanct Genis,e de Sanct Nazari,e de Sanct Lorenç,e de Sanct Michel, e la feſtivitat de tots Sancts,e de Sanct Marti, e las duas feſtivitats de Sancta Creu,e la Cadira de Sanct Pere,e la feſtivitat de Sanct Euneſi, qui es dotze Chalendas de Setembre, e la Decollatio de Sanct Joan Baptiſta, ab las vigilias, e ab totas las nits de las ditas feſtivitats,e tots los dies,e nits de las quatre temporas. E ſi algu dins aqueſta dita treva de noſtre Senyor fara mal a algu, en doble lo hi eſmen,e apres per juy de aygua freda, la treva de noſtre Senyor en la Seu de Sancta Eulalia eſmen. E ſi algu dins aqueſta treva,ſens algun cas occiura a negu hom, per conſentiment de tots los Chriſtians es deffinit, que tots los dies de la ſua vida ſie damnat en exil.Mas ſi per cas aço haura fet, ſie foragitat de la terra, entro al terme que lo Bisbe, e Canonges eſtimaran eſſer impoſador: E ſi algun dins aqueſta treva ſe metra en aguayt, o aquell aguayt haura ſtablit per mort, o preniment de algun home, o per preniment de caſtell daltre, empero aço fer no haura poſcut, ſemblantment eſmen aquella treva de noſtre Senyor, a juy del Bisbe, e de ſos Canonges, axi com faria, ſi hajes fet,ço que fer havia temptat.

12. Item prohibiren, que en aqueſts termens de aqueſtas continuadas trevas,ço es en lo temps de Advent,e de Quareſma, algu no preſumeſca edificar caſtell,o força, ſi doncs quinze dies abans de las ditas trevas continuadas no ho havia començat. De la dita empero treva,o pau ſie fet clam,o fadigatio tots temps al Bisbe,o a ſos Canonges, e axi com es ſcrit deſus en la pau dels Clergues, axi ſie fet.E aquells en los quals lo dit Bisbe,e Canonges ſe fadigaran de trencament de la dita pau,o treva de noſtre Senyor,o fermanças de hoſtatge,per pau, o treva de noſtre Senyor,e mala fe daquen portants al Bisbe, o Canonges de aquella Seu, ſien excommunicats per lo Bisbe, o Canonges de la dita Seu, ab lurs protectors,o ajudadors, aytant de temps com ſe contendran,e axi com infractors, e trencadors de pau,e de treva de noſtre Senyor,ells, e las ſuas coſas no ſien hauts en pau ni en treva de noſtre Senyor. Yo Jofre Comte jur a tu Pere Bisbe de Elna,e fetas a ti hoſtatge,que per dos temps del any, ço es a la Dedicatio de Sancta Eulalia, qui es vuyt idus de Octubre, e al cap del dejuni,per caſcun any mentre viuras, retornare a aqueſta Seu de Sancta Eulalia,e no men ſeparare ſens licentia tua,o de aquells Clergues als quals tu ho hauras comanat,ſi haver no haure,e ſi haver haure,e aquell paſſat vuyt dies tornare,e nom ſeparare de aci, ſens licentia tua, o daquells Clergues als quals tu ho hauras comanat, per Deu, e per aqueſts Sancts.

TREVA de noſtre Senyor.

EN lany de la Incarnatio de Jeſu-Chriſt, M. C. Lxiij. Es feta confirmatio de pau de noſtre Senyor per los Bisbes, e Abbats, Religioſos, e Clergues de diverſos Ordens, envers Barcelona, en la Seu de Sancta Creu, e de Sancta Eulalia, per manament del Senyor en Ramon Berenguer, e de la Dona na Dalmus Princeps de Barcelona, e per aſſertio, e acclamatio de aquells Magnats de la terra, e de tots los altres Chriſtians tements Deu, e ab Conſtitutio de tots los denuntdits es fet, que de aqpell die, de aqui avant negun hom, o fembra, o Eſgleya, ne caſas qui entorn de aquellas ſon tro a trenta paſſos, no deſtrenga, ne evaſeſca, ſino lo Bisbe, o Canonges, als quals la dita Eſgleya ſera ſotſmeſa per ſon cens,o per hom excommunicat daquen foragitador. Aquellas Eſgleyas empero en aqueſta deffenſio no poſam, en las quals ſon conſtruits caſtells: Mas aquellas Eſgleyas en las quals los robadors, o ladres la preſa, o furt hauran ajuſtat, o malfaent deaquen exiran, o aqui tornaran, tant longament manam eſſer ſalvas, entro quels clams, e los maleficis primerament al propri Bisbe, o a la Seu pervengan. Si empero aytals robadors, o ladres, per manament del Bisbe, o dels Canonges de aquella Seu juſtitia fer no volran, o ho dilataran, per authoritat del Bisbe, e dels Canonges de aque-

lla

lla Seu ſie hauda aquella Eſgleya ſens immunitat, e aquell hom qui en altra manera Eſgleya eſvaſira, o aquellas coſas que enton della ſon tro a trenta paſſos trencara, ſumma de ſiſcents ſous per compoſitio de ſacrilegi eſmen, e tant longament ſie excommunicat, entro que ho ſatisfaça.

TREVA de noſtre Senyor.

LA treva de noſtre Senyor confirmaren encara fortment los dits Bisbes, ço es aſaber, que per tots temps ſos tenguda de tots Chriſtians, del ſol poſt de la quarta feria, ço es del dimecres tro al ſol exit la de ſegona feria, ço es del dilluns. Item continuadament ſie tenguda del primer die del Advent de noſtre Senyor, entro a las octavas de la Epiphania, quant la feſta de Sanct Hilari es feta. Item ſemblantment continuant ſie tenguda, del dilluns qui es ans del dimecres de la Cendra, entro al dilluns qui es apres del diumenge de las octavas de Sincogeſma. Item las vigilias, e las feſtas de la Inventio, e de la Exaltatio de Sancta Creu, e en tres vigilias, e altras tantas feſtas de Sancta Maria, e las vigilias, e feſtas de tots los Apoſtols, e la vigilia, e feſta de Sanct Lorenç. Las feſtivitats ſobre tot ab lurs vigilias poſaren en aqueſta obſervatio de Religio, ço es aſaber, de Sanct Feliu de Gerona, e de Sanct Joan Baptiſta, e de Sanct Genis, e de Sanct Michel Archangel, e de Sanct Marti Confeſſor. Item la vigilia, e la feſtivitat de Totſſancts, e aytambe las quatre temporas poſaren en aytal obſervantia. E los ſuſdits dies qui ſon en treva de noſtre Senyor, confirmaren los dits Bisbes, ab totas las precedents, e ſeguents nits, ço es aſaber, del ſol poſt, com en aquella treva de noſtre Senyor, entro ſus al ſol exit de aquell die que es exida. E ſi algu, dins aqueſta ſobredita treva de noſtre Senyor, algun mal a algu fara, en doble lo li compona, e apres per juy de aygua freda la treva de noſtre Senyor en la Seu de Sanct Pere eſmen. E ſi algu dins aqueſta treva voluntariament home occiura, de conſell de tots los Chriſtians es diffinit, que en tots los dies de la ſua vida ſie exilat, ſi aço fara ſens algun cas, ſiempero ab raho aço fara, iſca de la terra, tro al terme quel Bisbe, els Canonges eſtimaran eſſer impoſador. E ſi algu dins aqueſta treva ſe metra en aguayt, e aquell aguayt ſtablira per mort de algun hom, o per preſo de algun caſtell, empero aço acabar no pora, axi eſmen a juy del Bisbe, e dels ſeus Canonges aquella treva de noſtre Senyor, axi com faria, ſi hajes fet aço que aſſejara. Item vedaren, que entrants aqueſtas continuadas trevas, ço es aſaber lo Advent de noſtre Senyor, o la Quareſma, negu Caſtell, o força no preſumeſca edificar, ſi donc no havia començat de quinze dies abans de las ditas trevas continuadas. De la dita empero pau, o de la ſcrita treva ſie fet clam per tots temps, o fadiga al Bisbe, o als ſeus Canonges, axi com es deſus ſcrit en la pau de las Eſgleyas, e aquells en los quals lo Bisbe, e los Canonges de la dita Seu ſe fadigaran de la eſmena de la dita pau, o treva de noſtre Senyor, o fermanças, o hoſtatges, per pau, o per treva de noſtre Senyor, portants daquen mala fe al Bisbe, o als Canonges deſus dits, axi mateix ſien excommunicats per lo Bisbe, e Canonges de aquella mateixa Seu, ab lurs ajudadors, e deffenedors, ſi tant longament ſe contendran, axi com trencadors de pau, y de treva de noſtre Senyor, e aquells, e las lurs coſas no ſien contengudas en la pau, e treva de noſtre Senyor.

1. Item ſtablit es, que ſi algun fill de Magnats de la terra, axi dels majors, com dels menors haura fet algun mal, per pau, o treva de noſtre Senyor, ab algũs homẽs del Caſtell de ſon pare, o de la ſua honor, o ab los ſeus homens aquell forc lo fill, e los homens, la ſua terra tenents, redreçar lo mal que haurã fet: mas ſi aço no volra fer aquell fill, o los dits homens, lo dit pare eſmẽ lo mal que ſon fill, els ſeus homẽs han fet. E ſi lo fill nou haura fet del caſtell, ne de la honor de ſon pare, empero haura ho fet ab homens tenents terra de ſon pare, o ab aquells quel dit pare haura en ſa companyia, ſemblantment lo dit pare forç los homens ſeus redreçar lo dit mal: Mas ſi ſer nou pora, tolga a aquells lo ſeu benifet de tot en tot, e foragit aquells de la ſua companyia ſens engan. E ſi lo dit pare fer no ho volra, aytant longament eſtiga excommunicat, ab tota la ſua honor, e lo dit fill, e los dits homens ab ell, entro que de tot en tot redrecen lo mal que hauran comes. E ſi lo fill,

encara de altres locs,e no de la honor paternal, ne del Caſtell, ne ab homens del Pare, fara mal a algu,no retorn en lo paternal Caſtell, ne en la honor, ne lo Pare, ne la mare donen a ell algun benifet, ne deffenan a ell en alguna coſa, ans ſi ho faran,o eſmenen lo mal que lo fill haora perpetrat,o eſtigan tant longament excommunicats, tro ſus que la eſmena façan.

2. Item ſtablit es, que ſi alcun ſera enculpat de alguna coſa, que ell haja manada, o ſtablida, o cõſell donat que ſie feta, e aquell dira que no ho ha fet, de que en veritat ſera coſa coneguda, que aquell per ſi mateix al deſus dit mal no ſera eſtat, ab ſa propria majur ſobre lo Altar conſagrat,ſi no haver manat, ne ſtablit, ne conſell donat, e en apres no ſie deffenedor,ne ajudador de aquell qui lo mal haura fet per negun enginy, ne per neguna manera. Mas ſi ſera ſon hom qui ſa terra tenga, o haja ſon benifet, on puga aquell deſtrenyer, o faça aquell mal fet aquell redreçar, o tolga a ell la terra, el benifet ſeu de tot en tot, e en apres foragit lo de ſi, ſens algun engan, e no monſtre a ell alguna cõpanyia a ſon be, ne deffena aquell en alguna coſa. De tots aquells es ſtablit, qui ſeran eſtats en los maleficis, e ſi diran que noy ſeran eſtats, ol mal don ſeran inculpats, ſi no haver fet, que ſen dejan eſcuſar per juy de aygua freda, o calda en la Seu de Sanct Pere, e ſi fer no ho volran, ſien excommunicats, mas totas las provas, e nedejaments qui ſeran jutjats als clamaters,e als redreçadors de pau,e de treva de noſtre Senyor ſie fet per juy de aygua freda, o calda en la Seu de Sanct Pere. Mas la venjança de pau, e de treva de noſtre Senyor no ſie feta de negu en tot lo Biſbat de Oſona, tro ſus quel clam ſie vengut al Bisbe de Oſona, e als ſeus Canonges, e ſie ſeparat lo terme de la fadiga per trenta dies, abans quel Bisbe els Canonges de la Seu façan al malfaytor,e ſi dins aquests trenta dies no ſeran redreçats,o axi fermat en la ma del Bisbe, e dels Canonges, per penyoras que ſie redreçat ſens engan, aquell malfaytor, o las ſuas proprias coſas no ſien en pau,ne en treva de noſtre Senyor,aquell vedat, e la ſua honor ab los ſeus ajudadors.

3. Item Huc Blanc Cardenal de Roma en lo Concili de Gerona, ab los Bisbes, e Abbats, e ab los Princeps,e ab los Magnats de tota la terra, per veu,e authoritat del Papa, per legatio del qual vſava, confirma, e encara loa la pau, e treva de noſtre Senyor, axi com era empreſa en lo Bisbat de Gerona, e ajuſta en aquell la treva de noſtre Senyor, axi com era empres en lo Bisbat de Gerona, ab conſentiment de tots, e mana per authoritat del Papa, que per egual guiſa fos tenguda del Diumenge de las octavas de Paſcha tro a vuyt dies apres Sincogeſma,axi com en temps de Quareſma, e los trencadors de la dita pau, e treva de noſtre Senyor ſien de anathema excommunicats, entro que ſen repeneden, e a ſatisfactio deaquen canonicament vengan.

4. Item ſtatuit es per conſell, e deffinitio dels Bisbes, e Abbats, e dels altres Eccleſiaſtics ordes, dels Clergues,Comtes, e Veſcomtes, e dels altres de tota la terra Magnats, e dels altres tements Deu,que ſi algu en tot lo Bisbat de Oſona cavalcara ſobre altre ab alguna companyia gran o poca,per algun mal a fer, o fara alguna robaria, o debaſtatio de hon pau, e treva ſie trencada, aquell qui ſera faedor del peccat, ço es a ſaber aquell qui ſera guiador, e cap de aquella cõpanyia,ſie forçat eſmenar de tot en tot lo mal que per ell, e aquells q̃ ab ſi mena, haura eſtat fet,e ſino ho volia eſmenar, o no ho pora, aytant longament ſie excommunicat, ab tota ſa honor, e ab tots aquells qui ab ell ſeran eſtats a perpetrar aquells maleficis, entro quel mal ſie redreçat, axi com es ſcrit en la pau,e treva de noſtre Senyor,ço es en doble, e tots aquells qui hauran eſtat en la cavalcada ab lo malfaytor, ſien tots temps excommunicats, e gitats de pau, e de treva de noſtre Senyor, entro q̃ façan redreçar lo dit mal a aquell ab qui ſerã eſtats en aquella malafeta,o ells per ſi mateix ho eſmenen:Car ſi dira aquell malfaytor,que aquells,qui ab ell anarẽ, no foren covidats per ell de fer aquell mal, purg,o deneigſen per juy de aygua freda,e apres, aquells qui hauran eſtat en la dita devaſtatio,eſtigan excommunicats,entro que per ells ſie eſmenat lo dit mal, e aquell malfaytor eſtiga aytambe excommunicat, tro ſus aquell mal que aqui feren ſie eſmenatdell, e de aquells que ab ſi mena.

5. Aqueſta

5. Aqueſta es la pau confirmada delsBisbes, e dels Abbars, e dels Comtes, e encara Veſcomtes en lo Bisbat de Oſona, ço es aſaber, que de aqueſt die,e de aqui avant negu hom Eſgleya no trenc,nel ſpay,ne las caſas que entorn de la Eſgleya ſon, o ſeran tro a trenta Eccleſiaſtics paſſos. Mas las Eſgleyas aquellas no poſam en aqueſta deffenſio, en las quals ſon fets caſtells, o ſeran. Mas aquellas Eſgleyas en las quals los robadors,o ladres, la preſa, o ladronici ajuſtaran, o malfaent de aqui exiran,o a qui tornaran,tant longament manam que ſien ſalvas,tro ſus que del mal fet al Bisbe de Oſona,e a la Seu,e al Convent dels Canonges de aquella Seu primerament lo clam vinga.E ſi aquell Bisbe, o los dits Canonges ſe fadigaran,o aquell malfaytor dret de aqui no volra fer, en apres de manament del dit Bisbe, e dels dits Canonges, aquell mal faytor, e las coſas ſuas no ſien ſalvas en aquella Eſgleya. E aquell hom qui en altra manera Eſgleya eſvaſira,o algun mal a aquella fara,exceptats los ſobredits malfaytors, o aquellas coſas que entorn de aquella Eſgleya ſon, tro a ſus trenta Eccleſiaſtics paſſos trencara, compoſitio de ſacrilegi eſmen a la dita Seu, e las malfetas al clamant en doble reſtitueſca. Encara plag,quelsClergues qui armas no aportaran,ols Monjos,o las Monjas,negu hom no invaſeſca, nils faça injuria, ne alguna malafeta. Mas las coſas cõmunas dels Canonges,o dels Mõjos,o de las ſanctimonials, o los alous Eccleſiaſtics,o poſſeſſions que las Eſgleyas de noſtre Bisbat, els Clergues no portãts armas,o Monjos,o las ſanctimonials tenen,negun hõ no trenc,e alguna coſa deaquen prẽga,e ſi ho fara,en doble lo hi eſmen.

6. Ay tambe confirmaren,que negun hom en aqueſt Bisbat de Oſona,e ay tambe deBiſuldu,de Peraladas, e de Empurias, no faça preſa de eguas ne de lurs pollins, tro amig any,ni de bous,ni de vacas,ni de aſens, o de ſomeras,ne de ovellas,ne de moltons, ne de anyells,ne de cabras,o de bocs,o de lurs fills. Mas las caſas dels pageſos,o dels Clergues no portants armas,e los colomers, e los pallers, negu hom noy meta foc, ne ho deſtrueſca. Vila,o vilana,e Clergues no portants armas, e Monjos,e ſanctimonials,negun hom no gos ociure,nafrar,debilitar, ne pendre, o deſtrenyer, ſino ho faça per lur culpa, que los ſobredits hajan feta, e nols deſtrenya, ſino per dret tantſolament. Empero aço no ſie fet, ſi doncs en clamant primerament nos fadigara, axi com deſus es dit, mas als pageſos no ſien toltas las veſtiduras, ne las rellas, ne las exadas. En oliveras negu no meta foc, ne trenc,ne deſtrueſca lo fruyt de aquellas. Encara ſtablit es,que negu no penyor las coſas de altre per plivi, o per algun altre negoci, que a algu, o ab algu haja fet, jatſie que aquell lon abſolga: Car aquell qui aqueſta pau que devant havẽ dita trencara, e a aquell a qui la trencara, dins quinze dies ſimplament no ho eſmenara, ſi quinze dies paſſara, en doble lo hi eſmen, la qual doble haja aquell Bisbe, qui la fara redreçar.

I. ALFONS primer, en Fontdaldara Any M. C. Lxxiij.

DE las Divinals, e humanals coſas la deffenſio no pertany anegu mes que al Princep, e neguna coſa tant propria no deu eſſer de bo,e de dreturer Princep, com injurias foragitar, batallas pacificar, pau ſtablir, e informar, e informada als ſots meſos ſervadora liurar, perço que no indegudament de aquell puxa eſſer dit, e preycat, ço que per lo Princep dels Reys es dit. *Per mi los Reys regnan,e los poderoſos ſcriven juſtitia.* Enperamor de aço jo Alfons per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proença a publica vtilitat de tota la mia terra conſellar,e proveir esforçants, e per eſguart de la Divinitat, axi las Eſgleyas, com las Religioſas perſonas, ab totas lurs coſas, ab adjutori de noſtra guarda enfortir, e perpetualment guarnir cobejants. en lany de la Encarnatio de noſtre Senyor M. C. Lxxiij. Haut conſell a Fontdaldara ſobre aço tractament, e delliberatio ab lo Baro Huc Archebisbe de Tarragona, legat de la Seu Apoſtolical, e ab tots ſos ſuffraganis, e ab tots ſos Magnats, e Barons de la mia terra, als quals ab vn coratge a tots enſems juſta coſa, e egual es viſta, e expedient a la communa vtilitat, que la dita terra mia de Salças entro a Tortoſa,e Leyda,ab ſas encontradas, pau, e treva ſie ſtablida, e la malvada audacia dels ladres,e dels robadors ſie foragitada, e de aſſentiment, e voluntat de tots los

demunt dits, axi Clergues, com lecs qui en la dita terra mia eſtan, treva, e pau, ſegons la forma devall poſada, ſcrita, tenedora, e inviolablement obſervadora, man, e mi encara a obſervar, e en aquells qui aquella trencaran a jutjar oblic, e eſtrenc. E primerament, ſeguint los exemples de mos pares, ab ajuda del dit Archebisbe, e dels ſeus ſuffraganis, e encara ab conſell de altres honrats homens, totas las Eſgleyas, e los ſimiteris de aquellas, perço car per ſpecial cenſura dels homens en los bens de Deu ſon enteſos, ſots perpetual pau, eſeguretat conſtitueſc: Axi que negu aquellas, o los cimiteris de ellas, e Sacraris de caſcuna Eſgleya entorn ſtablits, no preſumeſca eſvair, ni trencar, ni aſſaig daquen res traure, e encontinent aquells qui aço aſajaran, ſien ferits de pena de ſacrilegi, al Bisbe de aquell loc donadora, e ſatisfaçan en doble lo damnatge que hauran fet, a aquell qui ſoffert ho haura.

1. Item ſtableſc ſots deffenſio de pau, e de treva las Eſgleyas encaſtelladas, en axi empero, que ſi robadors, o ladres, en aquellas Eſgleyas robaria, o altres maleficis hauran ajuſtats, lo clam al Bisbe, en lo Bisbat del qual ſera commes, e a mi, o a mon Balle ſie aportat, e de aqui avant a noſtre juy ço que comes ſera ſie eſmenat, o de pau la dita Eſgleya ſie ſeparada.

2. Las Senyorias dels Canonges, e dels Monaſtirs ſots aquella ſeguretat de pau conſtitueſc, e aquells qui aquellas aſſajaran envaſir, ſien tenguts a pena de reſtitutio del doble.

3. Los Clergues, Monjos, Viduas, e Sanctimonials, e las coſas lurs, axi mobles, com immobles, ſots aquella matexa deffenſio de pau, per noſtra authoritat ſien conſtituits, e negu nols prena, nels faça alguna injuria, o damnatge, ſino eren trobats ab armas en maleficis. E ſi algu en negun de aqueſts poſara las mans violentas, o tolra res a aquells, las coſas toltas en doble reſtitueſca, e ſatisfaça de la injuria al Bisbe, en lo Bisbat del qual ſera fet, e la pena del ſacrilegi ſie axi mateix del Bisbe.

4. Las immunitats del Temple, e del Hoſpital de Hieruſalem, e encara dels altres locs venerables, e encara los honorables Frares del Temple, e del Hoſpital, e dels altres locs venerables, ab totas lurs coſas, ſots aquella pau, e deffenſio, e interminatio de pena, enſems ab Clergues, e Eſgleyas conſtitueſc.

5. Vilans, e vilanas, e totas las coſas, axi nobles, com ſimovents ço es aſaber bous, ovellas, aſens, ſomeras, cavalls, eguas, e los altres beſtiars, o ſien aptes a laurar, o no, ſots ſeguretat de pau, e de treva axi conſtitueſc, que negu aquells prenga, ne en altra manera on lur propri cors, o en coſas mobles damnatge a ells faça, ſi doncs no ſeran trobats en maleficis, o en cavalcadas ab lurs ſenyors, o ſeran anats ab altres, mas com a lur caſa propria ſeran tornats, ſots la dita pau romangan.

6. Encara ſots interminatio de pena de vèt, que negu en la dita terra inla no goſ fer preſa de eguas, muls, mulas, bous, vacas, aſens, ſomeras, moltons, ovellas, bocs, cabras, porcs, o de nats dells, e qui ho fara, pena del doble reſtitueſca; ne alberes de vilans negu no enderroc, o crem, o en altra manera hi meta foc per noure, ne tall oliveres.

7. Terras enconteſa poſadas negu vila no laure, puys quen ſera amoneſtat per aquell en lo qual juſtitia de plet no haura romas: Si empero tres vegadas amoneſtat de dret eſtar no volra, e aquellas laurara, e perço damnatge rebra, no ſie requeſt per pau trencada. Salva empero pau de beſtias a vs de lauro dedicadas, e de aquells qui las governaran, ab totas aquellas coſas que ab ſi portaran, car no vull que per contumacia dels pageſos, beſtias aregas ſien damnificadas, invalidas, o diſpergidas.

8. Rellas, e altres inſtruments de laurar ſien en aquella mateixa pau, que aquell, o aquella qui ab las ditas beſtias laurara, o aquellas governara, e a aquells fugira, o haura refugi, ab totas las coſas que ab ſi portara, o haura, en aquella mateixa pau ſie poſat: E null hō aquellas beſtias, per plivi, o per altra occaſio gos pendre, o robar. E ſi algu cōtra aqueſta Conſtitutio cometra, lo damnatge eſmen a aquell al qual haura malfet, dins quinze dies en ſimple, apres quinze dies en doble, donadors mes avant ſexanta ſous al Bisbe, e ami, als quals lo clam de pau, e de treva trencada es conegut pertanyer: ſi Cavallers ſeran, o fills de aquells, e Nobles, Balles, o homēs de vila, ſon tēguts a pau, e treva, ſi aquella trencā pageſos, e encara altres homens paguen per pena vint ſous.

9. E

9. E ſi algun fermança no complira ſa fe, del ſeu propri ſie penyorat, ſervadà empero la pau de las beſtias a vs de lauro dedicadas, e nou ſie haut per pau trencada. Mas ſi dins quinze dies primers, lo trencador de la ſtablida pau, e treva en ſimple no eſmenara, puys, axi com dit es, pac lo doble, en axi que la meytat de aqueſta doble haja lo clamater, e laltra meytat lo Bisbe, e jo qui a fer aqueſta juſtitia ab lo dit Bisbe ſere. E ſobre tot ſi dins los dits davàt tatxats quinze dies, per mi, o per lo Bisbe, o per miſſatge, ò miſſatges noſtres àquell trencador amoneſtat lo dan no eſmenara, de aqui avant aquell malfaytor, e ſos companyons, coadjutors, e conſelladors de aquell, de la dita pau, e treva ſien enteſos eſſer ſeparats, en axi què lo mal que aço a ells ſera fet, no ſie requeſt per pau, o treva trencada: Servada empero la pau de las beſtias, e dels inſtruments de laurar: Mas ſi lo malfaytor, e los ajudadors de aquell al dit clamater faran algun mal, ſie eſmenat per pau trencada.

10. Las vias publicas, e los camins, ò las ſtradas en aytal ſeguretat pos, e ſtableſc, que negu no invaſeſca los viandants per ellas, o en lur propri cors, o en lurs coſas no faça injuria, ni damnatge, pena de leſa Majeſtat imminent a aquell qui contrafara, apres ſatiſfactio del doble dels maleficis, e de la injuria a aquell qui ha ſoffert lo damnatge, donada. Aço empero generalment a tots vet, e prohibeſc, que de aqui avant beſtias de lauro, per neguna raho, ne encara per delicte del Senyor, algu no gos, robar, o penyorar.

11. Los traydors de lurs Senyors, qui ſegons coſtuma ſcrita la ſua innocẽtia purgat no volran, de aqueſta pau, e ſeguretat, axi a ells ab lurs honors, com lurs companyons, e factors foragitam, e exceptam. Las ſalvetats empero de tota la mia terra demunt dita, axi novas, com antigament ſtablidas, ſots la dita pau poſam, e ſtablim.

12. Los ladres, e robadors, e los receptors de aquells, ſi eſmenat no volran lo mal què fet hauran, e dret menyſprearan, de la dita pau, e ſeguretat foragitam.

13. Mas ſi algu dirà, algun altre eſſerli culpable per qualque raho, façan clam al Bisbe, o al Balle meu, ſi per lo Bisbe, o per mon Balle eſmenar no ho volra, e del Bisbe ex-communicat ſerà, de aqui avant de la dita pau, e ſeguretat ſie ſeparat, tro que a ſatiſfactio venga.

14. Encara manam eſſer ſtablit, e fermament obſervat, ſots aquella treva, e pau eſſer los Diumenges, las feſtas de tots los Apoſtols, lo Advent de noſtre Senyor, tro a las vuytavas de Apparici, quant la feſta de Sant Hilari es celebrada. E la Quareſma tro a las vuytavas de Paſcha, e lo die de la Aſcenſio de noſtre Senyor, e encara la feſta de la Sancta Pentecoſte, ab las ſuas vuytavas, e tres feſtivitats de Sancta Maria, e la feſta de Sanct Joan Baptiſta, e de Sanct Michel, e de tots Sancts, e de Sanct Feliu de Gerona. Jo Alfons Rey de Arago, e Comte de Barcelona, e Marques de Proença, per amor de Deu, e per profit de mos fotſmeſos, jur per Deu, e per aqueſts Sancts quatre Evangelis, què la ſobredita pau, e treva fermament tendre, e obſervare, e vull, e man en totas maneras, de tots los meus eſſer tenguda, e obſervada, la qual ſi algun trencara, no haura la mia amor, ans ſera ſots mon acuydament, entro que per la ſobredita manera reſtitueſca ço que haura robat, ò trencat. Senyal ✠ de Alfons Rey de Arago, e Comte de Barcelona, e Marques de Proença. Senyal ✠ dẽ Ramon Folc. Senyal ✠ dẽ Ramon de Mõcada. Senyal ✠ den Ponç de Cabrera. Senyal ✠ den Berenguer de Terradell. Senyal ✠ dẽ Berenguer de Mauleo. Senyal ✠ dẽ Guillẽ de Cervera. Senyal ✠ den Guillẽ de Jorba. Senyal ✠ dẽ Guillem de la Guardia. Senyal ✠ den Huguet de Mataplana. Senyal ✠ den Huguet de Bas. Senyal ✠ den Albert de Caſtellvey. Tots demuntdits jurãts.

II. LO MATEIX en Barbaſtro, Auy M. C. Lxxxxij.

ALfons per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proença. Als Venerables en Chriſt Bisbes, Abbats, Priors, e Vniverſos Prelats de las Eſgleyas, e Monaſtirs, e a tots homens Religioſos, e a tots los Magnats, e Cavallers, e encara a tots Prohomens, e Poble axi de Ciutats, com de Vilas, de las confinas de Leyda, e en lo cors de aquella Ciutat, entro a las confinas de Salſas conſtituits

tuits, moltas ſaluts, ab abundantia de pau. A negu de voſaltres no créem torn en dubte, ja lonc temps ha paſſat, abans de las Conſtitutions de las novas paus, las quals de commu conſentiment de noſtres prohomens, e Magnats havian fetas: Mas en apres, a gran inſtantia, e importunitat de aquells devers Barcelona, en la celebre Cort havem revocadas paus, e trevas de noſtre Senyor, per los molt Illuſtres predeceſſors noſtres Comptes de Barcelona eſſer conſtituidas: la qual coſa, la ſcriptura dels Vſatges manifeſtament declara, la tenor, e forma de las quals antigas en lo article de la ſolutio de las novas paus, en las orellas de tots aquells qui hi erem, nos recorda haver retingut. Las quals, en quina manera dejan eſſer en per tots temps obſervadas, ab la preſent pagina havẽ volgut declarar. Abãs doncs de totas coſas, perço com ſon proprias coſas de Deu, las venerables Eſgleyas, ço es a ſaber, totas las Seus, ab lurs ſuffraganis, e los Monaſtirs, axi del orde de Siſtell, com de altres Monjos de Sanct Benet, del Hoſpital, e encara los locs del Temple, e de la militia del Sepulchre de noſtre Senyor, e de tots los Reglars, e de la Redemptio dels Chriſtians, noſtra novella plantatio, e encara tots los lecs Sacraris: e Religioſos, enſems ab las perſonas Eccleſiaſticas, Reglars, e homens Religioſos, axi lecs, com literats, ab totas las coſas, e poſſeſſions, e homens, e fembras lurs, e noſtras ſenyorias, e aço ques pertany a proprietat noſtra ſots regiment de Deu, e noſtre reben generalment, encara axi al commu dels demunt dits, com de tots los Magnats de la terra, enſems ab lurs ſotsmeſos, homens, e fembras, e coſas, e poſſeſſions de aquells, qui dins las ditas confinas eſtan.

1. Dan de foc, o incendi de tot en tot prohibim eſſer fet en temps de pau, e de guerra: axi que null hom Noble, o no Noble, per alguna raho, ocaſio, o manera no preſumeſca metre foc.

2. Sots aqueſt manament no, reſmenys conſtituint, que bous arecs, o altres animals arecs, o la aradre ab ſos apparellaments, e al jover, o al paſtor nafrar, o envaſir en neguna manera negu no preſumeſca: Car caſcuna de las ditas coſas la Sacroſancta Eſgleya Romana, qui es mare, o cap de la vniverſal Chriſtiandat, quaix de ſon començament entro al jorn de vuy, ha acoſtumat ſervar, e colt, e tengut greus penas eſdevenidoras a aquells qui contrafaran: la qual coſa axi mateix es eternalment conſtituida en leys Romanas, e decrets.

3. Los camins de la terra, e vias publicas, mercats, e firas pertanyents axi a noſtre dret, o profit, com de qualſevol altre, e las franqueſas, e ſalvetats del Hoſpital de la militia, e dels locs dels Religioſos, manam eſſer ſalvas, e ſeguras.

4. Item los anants a nos, o a noſtra Cort, e de aquen tornants, e encara noſtres guiatges, de noſtres Veguers, e ſegells noſtres, e penons negun preſumeſca envaſir.

5. Qualque ſie doncs, qui en alguna de las ditas coſas haura defallit, (ço que Deu no vulla) encontinent encorrega pena de trenta ſous. E ſi ſera tant contumax, que amoneſtat per lo Bisbe, en lo Bisbat del qual ſera fet lo mal, o per noſtre Veguer, o Balle, dins quinze dies no ho haja volgut reſtituir, de aqui avant ſie conſtret reſtituir la malfeta en doble a aquell qui ſofferta la haura, e ſoſtenir pena de ſexanta ſous. Lo Bisbe encara aquell contumax apres quinze jorns no tric ligar ab ligam de excommunicatio, o de altre que mereſcut haura, per ſententia Paſtoral, o ab aquells Cominaris de Vilas, e de Maſos, enſemps ab lo Veguer, o aquell Veguer, lo Bisbe defallent, tant longament perſegueſca, entro que lo reo haja curat de ſatisfer plenament, ſegons que deſus es dit. Aço ajuſtat, que vltra la pena conſtituida en los dits Capitols, quiſque ſie tant temerari, que los venints a nos, axi com es ſobre dit, o los partints de nos haura preſumit envaſir, o noſtre guiatge, o de noſtres Veguers, o las cartas noſtras, o penons havra trencats, conexent ſi eſſer culpable, de noſtra Majeſtat ſie conſtret daquen ſots jaure a noſtra ſenyoria. Los ſabredits axi trenta, com ſexanta ſous, qui per pena ſeran donats, lo Bisbe, e lo Veguer hajan per meytat, empero que lo Biſbe haja fet copia de ſi, o hi haja trames en ſon loc, algun idoneu executador ſenglas coſas, ſegons los ſobredits Capitols. E ſi neguna de las ditas coſas no haura fetas, lo Veguer qui haura portat lo carrec haja lo emolument.

6. A per-

6. A perſeguir lo malfaytor, Senyor de caſa, axi de noſtres, com de qualſevol Eſgleya, Monaſtir, o Dominicaturas, iſca al manament del Bisbe, o del Veguer, lo qual, ſi tant juſta excuſatio haura, que mes deja romandre, que anar en la hoſt, trameta en loc de ell algun valent en armas. E ſi la vna, e laltra coſa haura menyſpreat fer, e ſera meu, encontinent done fis ſous al Veguer, e vltra aço que haja eſtar a mon manament, e ſi de altre Senyor ſera, no reſmenys fis ſous ſie tengut de donar, dels quals la vna part ſie donada al Senyor, e laltra al Veguer, e laltra al Bisbe, a la voluntat encara, e al manament de ſon Senyor, ab noſtre conſell empero ſatisfaedor.

7. Exceptam empero de aqueſtas Conſtitutions, totas las viduas, e encara las maridadas que no hauran marits podents portar armas, e tots los homens qui molt ſeran pobres, e freturoſos.

8. Item ſi lo malfaytor ſera tant obſtinat, e injurios, que en lo ſobredit Capitol de ſimple, ne en ſcrits del doble haja curat ſatisfer entro a la exida de las cavalcadas, de aqui avant lo diſpendi, el greuge que la cavalcada, el Poble haura daquen ſoſtengut, ſie tengut reſtituir als ſoſtenents (ſalvas tots temps las penas commemoradas en los ſobredits Capitols) e ſots tenga tot lo damnatge, e greuge que deaquen hauran pres, ſens ſparança de reſtitutio.

9. Conſtituints encara, que los ſobredits homens noſtres, o de Eſgleyas, o de altres ſobredits no aſſajen penyorar lo hu al altre per raho de veynarge, o de ſenyoratge, o per qualſevol altra occaſio, ſi doncs aquell que penyorara no era deutor, o fermança: E ſi noſtre ſera aquell injuriant, lo Veguer nos tarde a compellirlo a ſatisfactio, e aço mateix façan dels lurs los Senyors, e Governadors de Eſgleyas, e de Locs de Religions, e de altres ſobredits. E ſi no ho volran fer, o no poran, lo Veguer haja poteſtat de aço fer. E caſcuna defallent, o malignant lo querelador ſofert repulſa en ells, ab teſtimonis adhibits, per authoritat ſua puga de aqui avant francament penyorar los veyns del injurios, neguna pena a ell de aquell imminent. Mas qui haura penyorat, tenga ho per vint dies, e apres empenyoraho perço del ſeu, ſi pot, o ho vena en bona fe, e lo Veguer no loy vet, ni lo injurios no li eſcomoga. Es a ſaber empero, que ſi lo creedor, o querelador ſera viandant, no es tengut de tenir lo gatge ab ſi, vltra deu dies, ans de aqui avant ne faça, axi com en lo ſobredit Capitol del gatge es contengut. E ſi lo creedor aquell, eſtranger, o viandant, o de la terra mateixa ſera, e fara contra los dits Capitols empenyorar, ſinc ſous encontinent pac al Veguer per pena, e la penyora preſa reta a ſon Senyor, ſi lo deute que exigira es de cent ſous, e ſi mes, o menys, la pena ſegons la dita manera de ſinc ſous munt, o devall.

10. En aqueſta Conſtitutio de las ditas paus metem totas las fembras viduas, ab totas las lurs coſas. Feta es la carta devers Barbaſtre, en lo mes de Novembre Lany M. C. Lxxxxij. Senyal den Alfons per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proença. Senyal den Guillem de Granada. Senyal den Ramon Galceran. Senyal den Eximeno Dartuſella. Senyal den Sanç de las Telas. Son teſtimonis lo Senyor Archebisbe de Tarragona, Bernat de Barcelona, e Pere de Oſona, Sacriſta ab los altres de la Cort, e Guillem de la Baſſa Notari del Senyor Rey, qui aqueſtas coſas ha ſcritas, e fetas Senyal.

III. PERE Primer en la Cort de Barcelona, Any M.C.Lxxxxviij.

AQueſta es la pau, la qual lo Senyor en Pere Rey de Arago, Comte de Barcelona, per communa vtilitat, ab conſell de ſos Prohomens confirmants cõſtitui per tota Cathalunya, ço es a ſaber, de Salças tro a Leyda, jatſie que ça enrera dels anteceſſors noſtres ſo introduida, e cõſtituida. Mas com aquellas coſas que a Divinal honor ſon eſtadas deputadas, primerament en los vlls dejam haver, en la primera Conſtitutio de pau, ſots noſtra pau, e treva poſam totas las Eſgleyas ab trenta paſſos Eccleſiaſtics, e ab ſos Sacraris. Mas aquellas Eſgleyas en las quals robadors, o ladres la robaria, o furts

furts ajuſtaran, o malfaent de aquen exiran, o aqui tornaran, tant longament manam eſſer ſalvas, entro quel clam del malfet al Biſbe del Loc pervenga. E ſi lo dit Bisbe amoneſtat eſmenar no ho volra, o los malfactors de las Eſgleyas no foragitara, aquellas ayrals Eſgleyas de pau, e de treva noſtra ſien gitadas.

1. Clergues empero, canonges, e encara Monjas Sanctimonials, Reglars, o Hoſpitalers, Templers, e Frares del Sanct Sepulchre, e tots altres homens Religioſos, ab totas lurs coſas, axi mobles, com no mobles, e ab tots lurs homens, e toras coſas lurs mobles, ſots noſtra pau, e noſtre regiment conſtituim. E los locs Religioſos, e encara las ſalvetats, ſots aquella mateixa pau e deffenſlo poſam.

2. Ciutadans, e burgeſos, e tots los homens de noſtras Vilas, ab homens, e coſas lurs mobles, e no mobles, jueus encara ab totas lurs coſas, pubills, viduas, e orphans, ab totas lurs coſas, ſots noſtra pau conſtituim.

3. Camins, e ſtradas, e vias publicas, e Domenges noſtres, e totes honors noſtres, firas, e mercats noſtres, ſots aquell mateix regiment, ſeguretat noſtra poſam.

4. Bous empero arecs, e altres beſtias aregas, ab inſtruments arechs, e ab ſos jovers, e ab aquells qui aquells guardaran, puys que ſeran exits de caſa per raho de laurar, o de ſembrar, o de guardar, entro que ſien tornats en las caſas, ſots aquella mateixa deffenſio, e pau poſam.

5. Axi mateix ſots aquella mateixa Conſtitutio de pau poſam, tots aquells qui a noſtra Cort vindran, deſpuys que de caſa ſeran exits, e lo cami començaran, o en noſtra Cort ſeran, tro ſien tornats a lurs caſas, ab totas lurs caſas, e poſſeſſions, hauda empero dinumeratio de temps que puxan eſſer tornats a lurs caſas: Si dones, per juſta, e rahonable raho, e evident no ſeran empatxats.

6. Oliveras, el fruyt de aquellas, e colomers, e pallers no ſien tallats, ne cremats, ni deſtruits, e poſamlos ſots aqueſta mateixa pau. Vedam encara, que negu en tota noſtra terra no meta incendi, o foc ences.

7. Conſtituints encara, quels robadors, e ladres manifeſts null hom los deffena, nils mantenga, nils reba manifeſtament, o amagat.

8. Negu Chriſtia, o jueu, ni nenguna altra perſona no prengan a penyora, ne per altre titol adquiran honor de alguna perſona, ni honors de pageſos, o pageſias, ſens conſentiment de lurs Senyors, ni encara feu de negun, ſens aſſentiment, e conſell de lurs Senyors.

9. Guiatges noſtres, penons, e toras regalias fermament eſſer obſervadas, e guardadas ſots aqueſta pau, e ſeguretat manam.

10. Caſcun donces qui aqueſta pau demunt ſcrita trencara, o contravendra, ſi dins vint dies per nos, o per noſtre miſſatge, o Veguer, o per lo Bisbe dels Locs aquell trencador amoneſtat, lo damnatge no eſmenara, o en los ſobredits Capitols no ſatisfara, ſegons que en dret es contengut, de aqui avant aquell malfaytor, o trencador de pau, els coadjutors, e conſelladors ſeus per lo Bisbe ſien excommunicats, e apres de la dita pau, e treva ſien gitats, en axi quel mal que a ells peraço ſera fet, no ſie requeſt per pau, e treva trencada: mes ſi aqueſt qui ſera gitat de pau, e de treva, los ajudadors dell, e los conſelladors faran algun mal al dit clamant, e als ajudadors de aquell, ſie eſmenat per pau trencada. E perque aqueſtas coſas demuntditas major fermetat, e ſeguretat obtengan, a aqueſts devalt ſcrits fem las ditas coſas jurar ſobre los Sancts quatre Evangelis de Deu. Fet es aço en Lany de noſtre Senyor M. C. Lxxxxviij. en lo mes de Abril, e chalendas de aquell. Senyal den Pere Rey de Arago, e Comte de Barcelona, e Senyal de molts Magnats juramts. Senyal den Ramon de Vilademuls, den Dalmau de Cervello, den Huguet de Bas, den Arnau de Soler, den Arnau de Seret, den Arnau de Curſavi, den Miro de Toles, den Pere de Luſa, den Guillem de Cardona, de Bernat Caportell, den Guillem de Granada, den Guillem de Timor, den Ramon den Glola, den Pere de Cervera, den Pere de Biarnes, den Guillem pere de Caſtellet, den Ramon de Montcada, den Bernat den Glola, den Galceran, den Huguet de Mataplana, den Bernat de Puigvert,

den

den Ramon de Vilanova, den Pere Remon, den Pere de Claramont, den Arnau de Cervera, den Arnau Çaguardia, e den Ramon Alamany, qui tot aço juram.

IV. LO MATEIX en Barcelona, Any M. CC.

DE las Divinals, e humanals coſas la deffenſio no pertany a negu mes que al Princep, e neguna coſa tant propria no deu eſſer de bo, e dreturer Princep, com injurias foragitar, batallas pacificar, pau ſtablir, e informar, e informada, als ſotſmeſos conſervadora liurar, perço que no indegudament de aquell puxa eſſer dit, e preycat, ço que del Princep dels Reys es dit, *Per mi los Reys regnan, e los poderoſos ſcriuen juſtitia.* Emperamor de aço jo en Pere, per la gratia de Deu Rey do Arago a la publica vtilitat de tota la mia terra conſellar, e proveir esforçant, en eſguardament de la Divinitat, axi las Eſgleyas, com las Religioſas perſonas ab totas lurs coſas, ab adjutori de noſtra guarda enfortir, e perpetualmēt guarnir cobejant, en Lany de la Incarnatio de noſtre Senyor M. CC. v. Idus de Iuny, haut envers Barcelona ſobre aço tractat, e deliberatio ab lo Venerable en Ramon Archebisbe de Tarragona, e dels ſuffragants ſeus, e ab tots los Magnats, e Barons de la mia terra, als quals ab vn coratge a tots enſems juſta coſa, e egual es viſta, e expedient a la cōmuna vtilitat, que en la dita terra mia, de Salças, entro a Tortoſa, Leyda, ab ſas encontradas, pau, e treva ſie ſtablida, e la malvada audacia dels ladres, e dels robadors ſie foragitada, de aſſentiment, e voluntat de tots los demunt dits, a tots, axi Clergues, com altres qui en la dita terra mia eſtan, pau, e treva, ſegons forma devall poſada, ſcrita, tenedora, e inviolablement obſervadora man, e oblic, e eſtrenc mi mateix a obſervar, e en aquells qui aquella trencaran a venjar.

1. Primerament, ſeguint los exemples de mos anteceſſors, ab conſell del Archebisbe, e de ſos ſuffragans, e encara de altres Nobles Barons, totas las Eſgleyas, e lurs cimiteris, perço, car per ſpecial cenſuras de homens en los bens de Deu ſon enteſos, ſots perpetual pau, e ſeguretat ſtableſc: En axi que negu aquellas, o lurs cimiteris, Sacraris de qualque Eſgleya entorn ſtablits, en vaſir, o trencar no gos, ne res dea quen aſſaig de traure. E qui contra aqueſt ſtabliment fara, pena de ſacrilegi haja a pagar al Bisbe de aquell Loc, e ſatisfaccio en doble del damnatge que donat haura faça a aquell qui ha ſoffert lo damnatge. Mas las Eſgleyas encaſtelladas, ſots aquella mateixa deffenſio de pau, e de treva conſtitueſc, axi empero, que ſi los robadors, o ladres en aquellas Eſgleyas robaria, o altres maleficis haurā ajuſtats, e clam ne ſie pervingut al Bisbe en lo Bisbat del qual ſera comes, e a nos, o al Balle noſtre, de aqui avant per noſtre juy, o ço que ſera comes ſie eſmenat, o la dita Eſgleya ſie ſeparada de pau.

2. Las ſenyorias dels Canonges, e dels Monaſtirs ſots aquella mateixa ſeguretat de pau conſtitueſc, pena de reſtitutio del doble imminent a aquell qui aquellas invaſir preſumira.

3. Los Clergues, e Monjos, viduas, e ſanctimonials, e las lurs coſas, axi mobles, com immobles, ſots aquella mateixa deffenſio, e ſeguretat de pau, per noſtra authoritat conſtituits negu prenga, ne a ells, o a lurs coſas faça injuria, o damnatge, ſino que en maleficis ab armas ſien trobats: Car lavors la injuria, el damnatge que aqui hauran ſoffert, a ſi mateix ho impuren, e per pau trencada no ſie requeſt. E ſi algu haura meſas las mans violentas en algu de aqueſts, o a ells haura tolt alguna coſa: ço que haura pres en doble reſtitueſca, e no reſmenys de la injuria a juy del Bisbe en lo Bisbat del qual ſera, ſatisfaça: Mas la pena del ſacrilegi pac al Bisbe. Las franqueſas del Temple, e del Hoſpital de Hieruſalem, e dels altres locs venerables, e los venerables Frares del Temple, e del Hoſpital, e dels altres locs venerables ab totas lurs coſas, ſots aquella deffenſio de pau, e intermiſſio de pena enſemps ab los Clergues, e Eſgleyas conſtituim.

4. Vilans, e vilanas, e totas lurs coſas, axi mobles, com ſi movents, ço es bovs, ovellas, e altras beſtias menudas, e aſens, e ſomeras, rocins, eguas, o ſien aptats a laurar, o no, ſots ſeguretat de pau, e de treva en tal manera conſtituim, que negu aquells prenga, o al-

o altrament en propri cors, o en coſas mobles a ells faça damnatge, ſino que en maleficis foſſen trobats, o en cavalcadas anaſſen ab lurs Senyors, o ab altres: mas quant tornats ſeran a lurs proprias caſas en la dita pau romangan, en axi empero, que ſi algu ſe complanyera dells, eſtar a dret ſien conſtrets.

5. Mes avant ſots intermiſſio de pena prohibim, que negu en la dita terra noſtra preſumeſca fer robaria de eguas, muls, mulas, bous, vacas, ſomeras, moltons, ovellas, bocs, cabras, porcs, o de lurs naximents. Ovellas encara, cabras, bocs, porcs, trujas de ruſtics a Cavallers pertanyents de lurs alous, ſots aqueſta pau poſam: E qui ho fara, pena del doble reſtitueſca.

6. Ne los maſos dels vilans, ſino que ſien en alous de Cavallers, ne colomers, ne molins, ne caſas, o bucs de abellas, ne pallers algu deſtrueſca, o crem, o altrament foc a noure ſots meta, ne oliveras trenc.

7. Terras en contentio poſadas algu vila no laure, puys quen ſera amoneſtat per aquell en qui la juſtitia de plet no ſera romaſa: Mas ſi tres vegadas amoneſtat, a dret eſtar no volra, e aquellas laurara, e peraço rebra damnatge, no ſie requeſt per pau trencada. Salva empero la pau de las beſtias a vs de lauro dedicadas, e de aquells qui aquellas governaran, ab totas las coſas que ab ſi portaran: Car no volem, que per contumacia dels ruſtics, los animals arecs, o lurs inſtruments ſien robats, e eſvaſits, e diſpergits.

8. Las rellas, e altres inſtruments arecs ſien en aquella pau, o aquell o aquella qui ab los ſobredits animals laurara, o aquells governara, o a aquells confugiran, ab totas las coſas que ab ſi portaran, o hauran, de aquella pau ſien guarnits, e null hom aquellas beſtias, per plivi, o per altra occaſio pendre, o tolre preſumeſca. Si algu contra aqueſta Cõſtitutio haura comes damnatge, pac a aquell aqui lo mal haura fet, dins quinze dies lo ſimple, ſens pena, apres quinze dies lo doble, e pac mes avant ſexanta ſous al Bisbe, e a nos als quals lo clam de pau, e treva trencada ſera conegut pertanyer. Si Cavallers ſeran, o fills de Cavallers, o Nobles, Balles, o homens de Vilas ſon tenguts a pena de pau, e de treva, ſi aquella hauran trencada. Los ruſtics empero, e tots los altres homens paguen pena de xx. ſous.

9. Si algun ſera fermança, ſi ſe no haura portada, del ſeu propri ſie penyorat, ſervada empero pau de las beſtias a vs de lauro dedicadas, ne per pau trencada ſie haut.

10. Si dintre quinze dies de la receptio de la letra monitoria primers compradors, lo trencador de la conſtituida pau, e treva lo ſimple no haura eſmenat, de aqui avant, axi com dit es, don lo doble: En axi que la meytat de aqueſt doble haja lo querelador, e laltra meytat lo Bisbe, e nos qui a fer aqueſta juſtitia al dit Bisbe ſerem eſtats coadjutors: E mes avant, ſi dins los dits quinze dies, per nos, o per lo Bisbe, o per miſſatge, o miſſatges noſtres, lo dit delinquent amoneſtat lo damnatge no eſmenara, de aqui avant lo dit malfaytor, e complices, coadjutors, o conſelladors ſeus de la dita pau, e treva ſien enteſos eſſer ſeparats: axi que lo mal que per aço a ells ſera fet, no ſie demanat per pau, e per treva trencada, ſervada empero la pau de las beſtias, e dels inſtruments de laurar: Mas ſi lò malfaytor, o ſos ajudadors al dit querelant algun mal faran, ſie eſmenat per pau, e treva trencada.

11. Vias publicas, o camins, e ſtradas en tal ſeguretat pos, e conſtitueſc, que negu los caminants per aquells invaſeſca en lur cors propri, e en lurs coſas alguna injuria, o moleſtia faça, pena de leſa Majeſtat imminent a aquell qui contrafara, apres la ſatisfactio del doble del damnatge, e injuria al injuriat fata, exceptats Cavallers, e lurs fills qui entre ells manifeſtament hauran guerra, e exceptats homens propris los quals ſie legut a lurs Senyors pendrelos en cami. Aço empero generalment a tots prohibim, e vedam, que los beſtiars arecs, per neguna raho, ne encara per delicte del Senyor, o per deute, negun no gos robar, ne penyorar.

12. Los traydors de lus Senyors qui ſegons la coſtuma ſcrita lur ignorantia purgar no volran, de aqueſta pau, y ſeguretat, axi ells ab lurs honors, com lurs companyons, e fautors excludim, e exceptam.

13. Las ſalvetats de noſtra terra, axi novas, cõ antigamẽt cõſtituidas, o q̃ per avãt ſe conſtituirã a conſell del Bisbe, y de noſtre Veguer, ſots la dita pau, e ſeguretat poſã, e cõſtituim.

14. Los

14. Los robadors, e ladres,e los receptadors de aquells qui no volran redreçar lo mal que fet hauran, o menyſprearan ferne dret,de la dita Pau, e ſeguretat foragitam: mas ſi algu per qualque raho dira, algu altre eſſer li obligat, façan clam al Bisbe, o al Balle noſtre, e ſi per lo Bisbe,o Balle noſtre eſmenar nos volra dins trenta dies,e per lo Bisbe ſera excommunicat, de aqui avant de la dita Pau, e ſeguretat ſie foragitat ab totas ſas coſas: ſervat empero poſament de foc, en tro que venga a ſatisfactio: e aqueſtas coſas entre Senyors,e Vaſſalls ſien enteſas: entre altres empero no.ſolament incendi ſie remogut que no ſie poſat, mas encara beſtias aregas en totas coſas ſien reſervadas, e per negu no ſien preſas ne ſien agraviadas.

15. Sobre tot, las Senyorias noſtras, e los habitadors de aquellas, e lurs coſas mobles, e no mobles, e las penyoras, e los Homens noſtres, e de las Eſgleyas, e dels Locs Religioſos, ſis vol en Ciutats, o en Vilas, o en altres Locs habitants, e totas lurs coſas mobles, e immobles, e penyoras ſots la dita Pau conſtituim.

16. Part aço ſanccim, que en maſos noſtres, e de las Eſgleyas, o de Locs Religioſos, o de Homens en Vilas habitants, quis vulla los tenga, algu ſens conſentiment dels dits habitadors no preſumeſca exigir procurations, albergas, o fer acaptes, o algunas exactions, e qui ho fara, axi com trencador de Pau, a pena ſie tingut. E tot aço ſie entes a bona fe,e a bon enteniment.

17. Volem encara,e fermament manam ſots la dita Conſtitutio de Pau,que ſi los Homens dels Cavallers hauran beſtias communas ab aquells qui ſots la dita Pau ſon conſtituits, jat ſie quels Cavallers, e lurs Senyors entre ſi hajan Guerra, la part de aquells Pageſos ſie ſots Pau, e Treva per raho de la communio, perço car a la noſtra Pau ſe pertanyen, e car reemço daquen havem haguda. Si empero los Barons noſtres, o Cavallers entre ſi hauran Guerra,e a combatreCaſtell de ſos enemics ſeran venguts, e combatent foc en lo cors del Caſtell poſaran,no ſien tenguts a nos per Pau trencada, e violada.

18. Los trencadors empero de Pau ſien tenguts de aſſegurar, e metre penyoras en ma de noſtre Veguer en proprias perſonas:ſi empero lo Senyor qui aquells a malfer,o a Guerra amenara,volra aſſegurar, e penyoras metre per ſi,e per los Cavallers qui de caſa ſua ſeran, ſie rebut. Mas ſi Homens de Monaſtirs,o de Eſgleyas,o daltres Loços Religioſos entre ells ſe daran damnatge en cors, o en bens, e lo clam aqueſt alVeguer del Rey ne pervindra,remeta aquell,o aquells alsSenyors propris.E ſi aquells dins quinze dies en poder de lurs Senyors lo dan eſmenar no volran, de aqui avant lo Veguer del Rey prenga penyoras en proprias perſonas, e la cauſa aquella per deguda ſi ſie termenada, ſots ſon juy.

19. Cavadors,e Lauradors, Pellicers, Saſtres, Texidors, e tots Menelirals ſots aqueſta Pau,e ſeguretat conſtituim,y poſam. E perço que totas las coſas de ſus ditas major fermetat obtengan, juram ab noſtras proprias mans, e aqueſts Sancts quatre Evangelis, axi com demunt es ſcrit,tenir,e inviolablement obſervar. E perço que de tots fermament ſie cregut,los Cavallers devall ſcrits en aquella mateixa manera en preſentia noſtra juraren. Fet es aço en lo Mes de Juny a ſinc ydus,en lo Any de noſtre SenyorM.CC.Senyal den Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago,e Comte de Barcelona. Senyal den Dalmau de Crexell qui aço jur. Senyal den Guillem de Cabrera. Senyal den Guillem de Cardona. Senyal den Albert de Caſtell Vey. qui aço juram.Senyal den Jofre de Rocaberti,qui aço jur. Senyal den Ramon de Vilademuls qui aço jur. Senyal den Guillem de Crexell qui aço jur. Senyal den Pere de Torroella qui aço jur.Senyal den Arnau de Lers qui aço jur. Senyal den Ramon de Murieles qui aço jur. Senyal den Arnau de Sales qui aço jur. Senyal den Guillem de Plantons qui aço jur. Senyal den Jofre Gilabert qui aço jur. Senyal den Guillem Vmbert qui aço jur. Senyal den Guillem de Sales qui aço jur. Senyal de Arnau de Fuxa, qui aço jur. Senyal den Ramon del Mas qui aço jur. Senyal den G. de Santvicens, qui aço jur. Senyal den Ramon Alemany qui aço jur. Senyal den Guillem de Calders qui aço jur.Senyal den Ramon Çaguardia qui aço jur. Senyal den Bertran de Avinyo qui aço jur. Senyal den Ponç de Balçareny qui aço jur.Senyal den Pere Dolo, qui aço jur. Senyal den R. de Geronella, qui aço jur. Senyal den Ramon de Lupia, qui aço jur, Senyal den

Pere de Queralt qui aço jur. Senyal den Bernat Manlleu qui aço jur. Senyal de Gilabert de Centelles qui aço jur. Senyal den Berenguer Dalmja qui aço jur. Senyal den Ramon de Manlleu qui aço jur. Senyal den Berenguer del Purg qui aço jur. Senyal den Ramon de Vilagelans qui aço jur. Senyal den Bernat Armengol qui aço jur. Senyal den Jenuart de Caſtellterçol qui aço jur. Senyal den Ramon Çavaſſona qui aço jur. Senyal den Bernat de Malau qui aço jur. Senyal den Guillem de Riu deperes, qui aço jur. Senyal den Bernat de Bellfort qui aço jur. Senyal den Bernat de Baſella qui aço jur. Senyal den Arnau Lardic, qui aço jur. Senyal den Druc de Lugols qui aço jur. Senyal den Ramon de Ribes qui aço jur. Senyal den Bernat de Vilafranca, qui aço jur. Senyal den Arnau Rajadell qui aço jur. Senyal den Pere de Sanct Gili qui aço jur. Senyal den Guillem, Adaber de Çarroca qui aço jur. Senyal den Guillem de Riera qui aço jur. Senyal den Bernat de Caſtellet, qui aço jur. Senyal den Pere de Vilafranca qui aço jur. Senyal den Bernat Dalbi qui aço jur. Senyal den Bernat Deſpapiol qui aço jur. Senyal den Ramon de Torrelles qui aço jur. Senyal den Guillem Ceylla qui aço jur. Senyal dē Ramon de Pavia qui aço jur. Senyal den Ramon de Vilamàgre qui aço jur. Senyal den Guillem de Papiol qui aço jur. Senyal den Bernat Deſvilar qui aço jur. Senyal den Pere de Caſtellet qui aço jur. Senyal den Arnau de Quelar qui aço jur. Senyal den Vilacorba qui aço jur. Senyal den Ramon de Parella qui aço jur. Senyal den Albert Ruſticas qui aço jur. Senyal den Corbiac qui aço jur. Senyal den Ramon de Camima qui aço jur. Senyal den Ramon de Montornes qui aço jur. Senyal den Ramon de Sentjulia, qui aço jur. Senyal den Arnau de Caſtellbo qui aço jur. Senyal den Ramon Galceran qui aço jur. Senyal den Guillem de Cervera qui aço jur. Senyal den Huguet do Mataplana qui aço jur. Senyal den Huguet ſon Fill qui aço jur. Senyal den Bernat Portella qui aço jur. Senyal den Bernat ſon Fill qui aço jur. Senyal den Ramon Alemany qui aço jur. Senyal den Ramon Saguardia qui aço jur. Senyal den Pere de Claramont qui aço jur. Senyal den Ramon den Vey qui aço jur. Senyal den Pere de Maſſayn qui aço jur. Senyal den Ramon de Canet qui aço jur. Senyal den Pere de Manreſa qui aço jur. Senyal den Ramon de Termens qui aço jur. Senyal den Ramon Durg qui aço jur. Senyal den Guillem Ramon de Canyet qui aço jur. Senyal den Pons de Vernet qui aço jur. Senyal den Adenar de Moſſet qui aço jur. Senyal den Guillem de Caſtellnou qui aço jur. Senyal den Jaubert Cacirera qui aço jur Senyal den Coſa qui aço jur. Senyal den Porç Catorra qui aço jur. Senyal den Ponç de Campllonc qui aço jur, e de altres molts jurats.

V. LO MATEIX en Cervera, Any M. cc.ij.

EN Lany de noſtre Senyor M. CC. II. En lo Mes de Setembre en la celebre Cort de Cervera, preſents los Archebisbes de Tarragona, e de Narbona, en Guillem de Cardona, Guillem de Cervello, Albert de Caſtellvey, Ramon de Cervera, Guillem de la Guardia, Bernat de Çaportella, Bernat de Tarroja, Ramon Galceran, e altres molts, axi Clergues, com Lecs, ab voluntat, e pregarias de tots aquells qui inſtantment demanavan, conſtitui, e atorga lo Senyor en Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, e Comte de Barcelona, que Home de altre no emparas, o ſots propri guiatge ſeu, ſens voluntat, e licentia de ſon Senyor en alguna manera no rebes-

1. Aqui mateix encara inviolablement conſtitui, que ſi los Senyors lurs Pageſos maltractaran, o las lurs coſas a ells tolran, axi aquellas coſas que ſon en Pau, e en Treva, com las altras, en neguna manera ſien tenguts al Senyor Rey en alguna coſa, ſino que foſſen de Feu del Senyor Rey, o de Religioſos Locs, car la dones als Feudataris no fera licit.

2. Ajuſta encara, e fermament mana, que negu no gozas metre, e ſubpoſar foc en meſſa, ne en ajuſtament de fruyts, qui en vulgar es dit *Modolo. O garbera* e qui ho fara, ſie gitat de Pau, e de Treva del Senyor Rey, ell e las ſuas coſas en tot Loc, e ſien deſtruits los Locs ſeus. E ſi los Homens del Senyor Rey, o dels Locs Religioſos ſots penyora los dits Locs tindran, o las honors de aquells, ſien deſtruits los Locs, e las Fortaleſas dells de tot

en

en tot: mas las planicias, e las honors de aquells als creedors sien salvas, e estigan seguras.

3. Sobre tot encara constitui, que sie legut a quiscu qui trobara bestias aregas, o algunas altras en son mal fet, qui en vulgar es dit *tala*, que puxa aquellas pendre, e tant longament tenir, en tro sie a ell segur, e satisfet per los Senyors de las bestias.

4. En aquella mateixa Cort ajustà, que los Bous arecs dels Cavallers fossen sots Pau tantsolament, totas las altras cosas empero no fossen sots Pau, e Treva.

VI. LO MATEIX en Puigcerda, Any M. cc.vij.

SI algun dels Magnats del Regne, o algun Cavaller, o altra qualsevol persona convengut per lo Senyor Rey, o per son Veguer sobre restitutio de Pau, e de Treva, e del Bovatge, penyoras posar no volra, si tal persona fera, qui tenga Castell, o Castells, o Fortalesa alguna per lo Senyor Rey, encontinent lin do postat, e lo Senyor, e son Veguer de ço propri del Senyor Rey esmen los malfets, e aytant longament tenga la postat, tro que aquell qui lo mal haura fet, esmen al Rey tot lo malfet, el damnatge, el destric que daquent a ell ses devendra. Si empero aytal sera la persona del malfaytor, que no tenga res per lo Senyor Rey, e no volra penyoras tornar, encontinent com exira de la Cort del Senyor Rey, tingas per acuydat, e totas suas cosas esser gitadas de Pau, e de Treva, e del Bovatge, e negu Baro de la Terra no reba aquell en sa honor, ni li don consell, ni ajuda: abans acuyde aquell decontinent, e li faça Guerra de son poder, ab Rey, o sens Rey, en bona fe, e sens mal engan. Mas si lo malfaytor haura Senyor, lo Senyor aquell deu destrenyer per empara de aquellas cosas que per ell te, e per totas altras maneras, a bona fe, sens mal engan. E fet lo emparament, lo Senyor del malfaytor esmen las malfeytas, e haja aquellas sobre aço quel malfaytor tendra per ell. Si empero lo Senyor no ho volra fer, liure aquels Feus al Senyor Rey, o a son Veguer, e lo Senyor Rey, e lo Veguer esmen aquells malfeyts, e haja los sobrels Feus, los quals tant longament tenga, en tro lo dit Senyor, e lo malfaytor haja esmenat tot lo malfeyt, e destric al Senyor Rey, o a son Veguer. Aço son fet en Lany de nostre Senyor M.CC.VII. en Puigcerdà.

VII. IACME Primer en Barcelona, Any M, cc.xxviij.

EN nom de Jesu-Christ, sie manifest a tots, que nos en Jacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller, volent seguir las vestigias, e exemples de nostres antecessors, ab consell dels Venerables Pares nostres, S. Archebisbe de Tarragona, B. de Barcelona, G. de Vic, G. de Gerona Bisbes, e Abbats, e Nobles Homens, ço es de Nuno Sanç den Huc Comte de Empurias, den. G. de Moncada Vescomte de Bearn, den. R. de Moncada, den. G. de Cervera, den Huc de Mataplana, den Ramon Alemany, den Guerau de Cervello, den. G. de Claramont, e de molts altres Cavallers, e Ciutadans, e Prohomens de Vilas de Cathalunya, Paus, e Trevas perdurables, de Sinca en tro a Salças stablim en aquesta forma: axi que totas Esgleyas, e persones de Esgleyas, de quin Orde que sien, ab totas lurs cosas, e drets sots aquesta Pau sien constituidas.

1. Item Cimiteris, Sacraris en torn de qualsevol Esgleya constituits negu presumesca envasir, e trencar, ne assaig alguna cosa de aquen traure. Los trencadors de aquest statut sien punits de pena de Sacrilegi, e que a aço per lo Bisbe de aquell loc sie punits, e destrets, e que façan satisfactio del doble del damnatge que fet hauran, a aquell qui soffert lo haura.

2. Las Esgleyas encara en Castelladas sots aquella deffentio de Pau, e Treva constituim, en tal manera, que si los robadors, o ladres en aquellas Esgleyas robarias, o altres maleficis hauran ajustat, quen sie fet clam al Bisbe, en lo Bisbat del qual sera comes, e a nos, o a nostre Balle, e de aqui avant per nostre juy, o del Balle ço que comes sera sie esmenat, o de Pau, e Treva la dita Esgleya sie separada.

3. Los Domenges, o Senyorias dels Canonges, e de las Esgleyas, e Monastirs sots securitat de Pau constituim, pena de restitutio del doble imminent a aquells, qui aquellas presumiran envasir.

4. Clergues, Monjos, Pubills, Viduas, Orphens, Sanctimonials ab totas lurs cosas sots aquella deffentio de Pau volé esser cõstituits

axi que null Hom aquells prengan, ne alguna injuria los faça, ſino que en maleficis foſſen trobats. Si algun haura mes las mans violentas en algun de aquests, o alguna coſa a ells haura tolta, ço que tolt haura en doble reſtituesca, e no reſmenys ſatisfaça a ells de la injuria a juy del Bisbe, en lo Bisbat del qual ſera comes: la pena empero del Sacrilegi pac al Bisbe.

5. Las franqueſas del Temple, e del Hoſpital de Hieruſalem, e dels altres Locs Venerables, Frares del Temple, e del Hoſpital, e dels altres Locs Venerables, ab totas lurs coſas, ſots aquella Pau, e deffenſio, e intermiſſio de pena, enſemps ab las Eſgleyas, e Clergues conſtituim.

6. Vilans, e Vilanas de Eſgleyas, e de altres Locs Religioſos, e de Canonges, e noſtres, e totas lurs coſas axi mobles, com immobles, com ſi movents, ço es Bous, Ovellas, Aſens, Someras, Eguas, Rocins, e altras beſtias, o ſien aptes a laurar, o no, ſots ſeguretat de Pau, e Treva en axi conſtituim, que negu aquells prenga, o invaſesca en propri Cors, ne en coſas mobles, o immobles damnatge los done, ſino q̃ en maleficis foſſen trobats, o quant iran ab cavalcadas ab lurs Senyors, o ab altres: mas apres que a lurs Caſas ſeran tornats, ſots la dita Pau romangan.

7. Ciutadans, Burgeſos, e tots altres Homens noſtres, e de Vilas noſtras, ab totas lurs coſas mobles, e immobles, e encara Jueus ab totas lurs coſas ſots noſtra Pau conſtituim. E aytambe Viduas, e Pubills, e Orphens, Vilans, e Vilanas de Cavallers, e lur companya ſots noſtra Pau conſtituim, ſino que foſſen trobats ab armas.

8. Tots Animals Arecs, e inſtruments Arecs, Colomers, Pallers, Abellars, Olivars, e Molins en la dita Pau conſtitui.

9. Item que null Hom penyor Animals Arecs, ne inſtruments de laurar, per plivi, o per deute propri, o eſtrany, ne per delicte, ne per deute de ſos Senyors ne los prenga, encara que ſpecialment hi foſſen obligats.

10. Los ruſtics, ne lur companyia, per deutes de lurs Senyors, ne per propris deutes, ne per fermanças, en neguna manera perſonalment ſien preſos, ne preſos ſien retinguts.

11. Item las Caſas algu no crem, o en altrament hi meta foc a noure. Si empero los Barons noſtres, o Cavallers entre ſi Guerra hauran, e a combatre Caſtell, o força de lurs enemics vendran, e combatent en lo Cors del Caſtell, o de la força hauran mes foc, no ſie tengut per Pau trencada.

12. Terras encontentio poſadas negun Vila laure, puys que de aquen ſera amoneſtat per aquell, en qui la juſtitia de plet no ſera romaſa, ſino que lo poſſeydor ſie preſt dret fer, e complir: ſi empero tres vegadas amoneſtat, aquellas laurara, e per aço damnatge pendra, no lie requeſt per Pau trencada: ſalva empero la Pau de las beſtias a vs de lauro dedicadas, e de aquells qui las governan, o guardan, ab totas las coſas que ab ſi duran, car no volem, que per contumacia dels ruſtics los Animals Arecs ſien preſos, invaſits, o diſpargits.

13. Vias publicas, camins, ſtradas en tal ſeguretat poſam, e ſtablim, que negun los deaquen caminants envaſeſca, ne en propri Cors, o en lurs coſas alguna injuria, o moleſtia lus faça, ſino que ſien Cavallers, o Pedons de Guerra, pena de Leſa Majeſtat imminent a aquell qui contrafara, apres la ſatisfactio del doble dels maleficis, e injurias donadas al qui haura ſofert lo damnatge.

14. Sots aqueſta mateixa Pau conſtituim Cavallers, e tots aquells qui iran ab Dona Muller de Cavaller, ſino que ſien bares, o traydors manifeſts, los quals de aqueſta Pau, e Treva de tot en tot foragitam.

15. Los traydors de lurs Senyors qui ſegons Conſtitutio Scrita lur innocentia purgar no volran, de aqueſta Pau, e ſeguretat, axi ells ab lurs Homens, com lurs companyons, e fautors foragitam, e exceptam.

16. Las ſaluetats de tota la Terra noſtra, axi novellas, com antigament conſtituidas, ſots la dita Pau, e ſeguretat poſam, e conſtituim.

17. Furs, Ladres, e lurs reebedors, ſino volran tornar lo mal que fet hauran, o ferne dret menyſprearan, de la dita Pau, e ſeguretat foragitam, ab totas lurs coſas mobles, e immobles.

18. Item ſtatuim que algun Hom no prenga per ſi, ne per altre, ne robe, ne robar faça algu de linatge Lec, o Clergue, ſino que lo haja acuydat per ſinc dies de avant, e aço entenem de aquells qui no ſon de Guerra, ne vale-

valedors de alguna Guerra, e quil haura pres, o matat, ſie encontinent traydor.

19. De aqueſta Pau gitam Heretges manifeſts, e los creents ells, e lurs fautors, e deffenedors, furs, e ladres, e lurs reebedors, e los publicament excommunicats, ſino ques vullan eſmenar a manament del Bisbe: ſtatuints fermament, e ſobre aço manants, que algu aquells no deffena, ans los manifeſt, e en totas maneras los eſquiu.

20. Volem encara mes, e manam, que neguns los trencadors de Pau mantengan: ne los robadors, ne algu qui bare ſie appellat ſie ſots Pau, ſino volra purgar a conexença de noſtra Cort.

21. Si algun Cavaller, o Ciutada contra aqueſta Conſtitutio haura comes, eſmen lo damnatge a aquell aqui lo mal haura fet, dins quinze dies apres quen ſie amoneſtat, en ſimple, apres quinze dies, en doble, e pac mes avant cent y vint ſous de moneda de doble, e los Ruſtics quaranta ſous al Bisbe, e a nos, als quals lo clam de la dita Pau, e Treva trencada es conegut pertanyer. Mas ſi dins los quinze dies primers lo trencador de la Conſtituida Pau, e Treva lo ſimple no haura eſmenat, apres, axi com dit es, don lo doble: en axi que la meytat de aquell doble haja lo querelador, e laltra meytat lo Bisbe, e nos qui en fer aqueſta juſtitia ab lo dit Bisbe ſerem eſtats. E ſobre aço, ſi dins los tatxats quinze dies per nos, o per lo Bisbe, o miſſatge, o miſſatges noſtres aquell trencador de Pau, e de Treva amoneſtat no haura eſmenat lo damnatge, de aqui avãt aquell malfaytor, e los ſeus companyons, ajudadors, e conſelladors per lo Bisbe ſien excommunicats, e de la dita Pau, e Treva ſien enteſos eſſer ſeparats, ab totas lurs coſas: en axi que lo mal que per aço a ells ſera donat, no ſie requeſt per Pau, e Treva trencada. Mas ſil malfaytor, e los ſeus ajudadors al dit querelant algun mal hauran fet, ſie eſmenat per Pau trencada.

22. Vltra aço conſtituidor, e fermament obſervador ſtablim, ſots aquella mateixa Pau, e Treva eſſer los Diumenges, e las Feſtivitats de tots los Sancts Apoſtols, e lo Aduent de noſtre Senyor, entro a las Octavas de Apparici, e la Quareſma, entro a las Octavas de Paſcha, e lo Jorn de la Aſcenſio de noſtre Senyor, e la Feſta de Penthecoſte ab ſas Octavas, e las quatre Feſtas de Sancta Maria, e la Feſta de Sanct Ioan Baptiſta, e de Sanct Michel, e de Omnium Sanctorum, e las Feſtas de Sancta Eulalia de Barcelona, e de Sanct Feliu de Gerona, e de Sanct Marti.

23. Los trencadors empero de la Pau ſien tenguts de aſſegurar, e penyoras tinents metre en la ma de noſtre Veguer, en proprias perſonas. Si empero lo Senyor qui aquells haura menat a malefici, o a Guerra volra aſſegurar, e penyoras metre per ſi, e per los Cavallers, e Homens que de caſa, e companya ſua ſeran, ſien preſas.

24. Si Homens de Monaſtirs, o de altres Locs Religioſos entre ſi damnatge ſe daran en Cors, o en bens, e aqueſta complanta al Veguer pervindra, remeta aquell, o aquells a lurs Senyors propris: e ſi aquells dins quinze dies en poder de lurs Senyors no hauran volgut ſatisfer, de aqui avant lo Veguer noſtre prenga penyoras tinents en perſonas proprirs, e aquella cauſa per deguda ſi ſie termenada.

25. Item ſtablim, e manam, que aqueſtas Paus, e Trevas ſien fermas, e perdurablement duradoras.

26. Item ſtablim, e manam, que tots Cavallers, e Ciutadans, e Homens de Vilas, de quatorze Anys en ſus, aqueſtas Paus, e Trevas juren, e aquellas tengan, e deffenan feelment, ſens engan, ne mal enginy: e qui amoneſtat del Bisbe, o del noſtre Veguer jurar no volra, de aqui avant ſie excommunicat, e de Pau, e Treva foragitat. A major ſeguretat nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller totas las coſas de ſus ditas, e ſengles jurã per Deu, e ſobre los Sancts quatre Evangelis, tenir, e fermament obſervar, e fer obſervar. Dada en Barcelona a xij. de las Chalendas de Janer, en Lany de noſtre Senyor M.CC.XXVIII.

VIII. LO MATEIX en Tarragona, Any M. cc. xxxiiij. Cap. viij.

STablim, que las Paus, e Trevas fetas, e confermadas a Barcelona, e tots los ſtatuts aqui mateix fets en lo temps de la hoſt de Mallorca, inviolablement ſien obſervats.

IX. LO MATEIX en dita Cort Cap. viiij.

STablim, que las Paus, e Trevas fetas, e confirmadas en Almudaver ſien obſervadas.

X. LO MATEIX en dita CortCap. xxiij.

PRegam los Bisbes, que caſcuns en lurs Bisbats, e per ſengles Parrochias deſtrengan per Cenſura Eccleſiaſtica los Homens lurs, e los eſtranys de quatorze Anys a ſus, a jurar la Pau, e a ſervar,e a deffendre,ſegons la forma ques conte en las cartas de Pau,e de Treva feta en Barcelona,en lo temps de la hoſt de Mallorcas. Los Homens empero de las Eſgleyas, e de Locs Religioſos al manament del Bisbe ſien tenguts exir, e anar a deffendre laPau,ſegons q̃al Bisbe ſera viſt expedient,haut eſguart a la qualitat del negoci, ſalva la juriſdictio de la Eſgleya de Tarragona. E nos,e los Bisbes ſobredits, e los Meſtres de la Militia del Temple,e del Hoſpital,e los Abbats, e los altres Prelats de Eſgleyas de noſtra Terra, prometem a vos elet de Tarragona las coſas de ſus ditas, e ſengles per noſtre poder tenir, e complir. E nos en Jacme Rey ſobredit prometem,totas las ditas coſas, e ſengles tenir, e complir en bona fe, ſens engan. Fet es a Tarragona a vij. Idus de Febrer en Lany de noſtre Senyor M.CC.XXXIIII.

XI. LO MATEIX en Tarragona, Any M.cc. xxxiiij. Cap. vnic.

EN nom de Jeſu-Chriſt. Manifeſt ſie a tots,que nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller, ſeguints las veſtigias de noſtres predeceſſors a Tarragona en la General Cort conſtituits, haut Conſell dels Bisbes, e dels altres Prelats de Eſgleya, e dels Meſtres del Temple, e del Hoſpital, e dels Nobles dejus ſcrits, a honor de Deu,e dels noſtres ſots meſos,Paus e Trevas derreras, las quals en temps paſſat ſem a Barcelona, quant anam a Mallorcas,de tot en tot renovants, e altra vegada confirmants, a aquellas coſas que ordenam de noſtras Regalias, e de las Eſgleyas Cathedrals, e de altras per Cathalunya conſtituidas,de Clergues,e de Locs Religioſos,e de las Venerables Caſas del Hoſpital, e del Temple, ab lurs coſas, e de Homens lurs, mobles, e immobles, axi com en las cartas noſtras es pus plenament contengut,dignament havem volgut eſſer alguns Capitols ajuſtats a aquellas Paus, foragitants de nos tota ſuperfluytat,per tal que ab la ajuda de Deu batallem las infels, y Barbaras Nations: ſalvas en totas coſas los Vſatges, y Coſtumas de Barcelona.

1. E primerament ſtablim, que tots los Homens de peu,axi ruſtics,com Vilans,o ſien noſtres,o de Eſgleyas,o de Locs Religioſos,o de Cavallers,o de alou,o de Feu,ab Guerra, e ſens Guerra, ſien ſots Pau, e Treva ferma, e ſegura,e ſots feeltat,e leyaltat noſtra,ab totas lurs coſas mobles, e immobles, exceptat las perſonas de aquells qui en cavalcadas ſeran trobats,o ſeran preſos per ventura en combatre algun Caſtell,o força:empero apres que ſeran tornats de las cavalcadas,ſien ſauls, e ſots aquella Pau francs, e ſegurs, ab lurs beſtiars groſſos,e menuts, e orts, camps, vinyas caſas, poſſeſsions,arbres de qualque linatge ſien,e ab las coſas mobles, e immobles, qui dir, o penſar ſe porian,als dits Homens pertanyents: exceptats ladres,e robadors manifeſts.

2. Item ſtablim, que negun Hom prenga per ſi, o per altre,ne robe, o robar faça algun Hom Layc, o Clergue, ſino quel hajes acuydat per ſinc dies abans, e aço entenem de aquells qui no ſon en Guerra, o valedors de Guerra. E quil pendra, o matara ſie encontinent traydor.

3. Item ſtablim, que negun Veguer noſtre, o algun Hom de Vila no penyor algun Cavaller, o Hom de aquell, o de Eſgleyas, o de Locs Religioſos, ne façan a ell algun mal, per algun malefici, deute, o delicte, ſino que primerament troben ſadiga de dret en ell, o en ſon Senyor,e ſi la trobaran,pugan ſon deute penyorar en totas ſas coſas, exceptat las perſonas dels Homens, e las beſtias aregas,las quals toras ſien en Pau. Axi mateix los Cavallers,ne lurs Homens, ne Homens de Eſgleyas,e de Locs Religioſos no puxan penyorar noſtres Homens,o algun mal a ells fer ſens ſadiga trobada en noſtres Homens,o en nos, o en lo Veguer, ſots lo qual noſtres Homens ſeran conſtituits.

4. Item

4. Item ſtablim, que negu reptat de bauſia ſie ſoſtengut en noſtra Terra, o en altra part, ſino ques vulla purgar de la bauſia, ſegons Vſatge de Barcelona. Aqueſtas ditas coſas foren fetas a Tarragona a xvj. de las Chalendas de Abril, en Lany de noſtre Senyor M.CC.XXXXIIII. ab Conſell dels ſobre dits Prelats, e NoblesHomens, qui ab nos ſon conſtituits en la Cort. Senyal den Jacme per la Gracia de Deu Rey de Arago Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller, den B. Bisbe de Barcelona, den G. Bisbe de Gerona, den Huc Bisbe de Leyda, den Pere Bisbe de Tortoſa, den B. Bisbe de Elna, den R. Patot Meſtre de la Militia del Temple, den Huc de Fonzalquer Meſtre del Hoſpital, den P. Infant Senyor de Mallorcas, den Nuno Sanç, den P. Huc Comte de Empurias, e jura ſalvo dret, e Senyoria ſua en totas coſas del Comtat dell, den Ramon Folc Veſcomte de Cardona jurant, den B. de la Portella: den G. de Mediona, den Galceran de Pinos, den G. de Iuſguert, den Guillem de Çaguardia, de molts altres Nobles Homens, nos tots predits qui ego juram.

PERE Cardenal de Sancta Maria en Aquino, legat de la Sede Apoſtolica.

A Honor de Deu omnipotent, qui author es de Pau, e amador de charitat, e de la Verge Maria Mare ſua, e de tots los Sancts. Nos Pere per la Gratia de Deu de Sancta Maria en Aquino Diaca Cardenal, e de la Seu Apoſtolical legat, per authoritat noſtra, e del molt car Fill noſtre en Jacme Fill den Pere de clara memoria Rey de Arago, haut Conſell dels Bisbes, e dels altres Prelats de las Eſgleyas de Arago, e de Cathalunya, e de Homens Religioſos, a reformar la tranquillitat de tota Cathalunya, Pau ſots aqueſta forma havem volguda ſtatuir, la qual per los Magnats, nobles, Barons, Cavallers, Ciutadans, burgeſos, e habitadors de Caſtells, e de Vilas, e per altres molts de tota Cathalunya, en tro a Cinca volem eſſer jurada, e fermament obſervada, ſguardats los inſtruments de Paus en altres tems paſſats inſtituits, ſots aqueſta Pau ſtablim, e poſam totas las Eſgleyas Cathedrals per tota Cathalunya conſtituidas, e los Sacraris, e Cimiteris de aquellas, e tots los Homens, e poſſeſsions, e bens dells, e tots los Clergues en quina Orde que ſien conſtituits, e lurs coſas mobles, e immobles, e ſi movents.

1. Ité ſots aqueſta Pau ſien las Venerables Caſas del Temple, e del Hoſpital de Hieruſalem, e tots los Monaſtirs dells, e tots los Locs Religioſos, e tots los Homens, e Poſſeſsions dells, e las altras coſas mobles, e immobles, e ſimovents.

2. Item ſots aqueſta Pau ſien las Viduas, Pubills, Orphens, e totas las miſerables perſonas, e totas las coſas dells mobles, e immobles, e ſimovents.

3. Item ſots aqueſta Pau ſien Ciutadans, e Burgeſos, e tots los altres habitadors de Caſtells, e de Vilas del Rey de Arago, e de Eſgleyas, e de Locs Religioſos, e totas las coſas dells, e tots los drets, e totas las Poſſeſsions que per ells ſon tengudas en hu, o en diverſos Locs, e per hu, o en diverſos Titols.

4. Item ſots aqueſta Pau ſien los camins, e las ſtradas, e tots los Homens, axi Domeſtics, com Peregrins, e los Mercaders per aquells anants, e tornants, ab totas las coſas que ab ſi duran, o portaran.

5. Item ſots aqueſta Pau ſien totas las beſtias aregas qualſque ſien, e de quiſque ſien, ab los inſtruments arecs, e los Homens qui ab aquellas lauraran, e qui aquellas guardaran, e qui ſemen a ſembrar portaran: axi que totas coſas, en eſtant, anant, e tornant, ſien en Pau.

6. Item ſots aqueſta Pau eſtigan Abellars de Abellas, e los Colomers, Molins, e Olivars de quiſque ſien, e guiarges del Rey, e Penons, e totas Regalias manam eſſer obſervadas fermament, e guardadas, e tots los vinents a la Cort del Senyor Rey, e a la noſtra, e del Procurador de Cathalunya, e tots los qui per los Bisbes Dioceſans per fet de Pau, e per be de la Terra ſeran appellats, anant, eſtant, e retornant ab totas lurs coſas, mobles, e immobles, e ſi motuents.

7. Item ſots aqueſta Pau ſien las franqueſas, e las ſalvetats del Temple, e del Hoſpital de Hieruſalem, e dels altres Locs Religioſos.

8. Los Homens empero de Alous de Cavallers, e de Caſtells, en los quals lo Rey no ha

ſino

ſino la poſtat tant ſolament, en neguna manera ſors aqueſta Pau ſien rebuts, ſino que lurs Senyors los hajan requeſts per letras patents, e per alphabet diviſidas, e aço del Procurador de Cathalunya, o de ſon Veguer, o del Bisbe Dioceſa, o dels Paers de aquella Ciutat hajan obtingut, e en aqueſta manera per lo Senyor offerts ſien rebuts, ſino que per juſta cauſa, e reprobable ſien refuſats.

9. Apres que los Senyors lurs Homens hauran mes en Pau, nols ne puxan girar, ſino per manifeſta, e juſta cauſa, la conexença de la qual cauſa ſie referida al Procurador, o a ſon Veguer, e al Bisbe Dioceſa, e als Paers de aquella Ciutat. E ſi los Homens, que per voluntat de lurs Senyors ſeran eſtats rebuts en Pau, a manament, e monitio dels Paers, contra los trencadors de Pau ſeran anats en cavalcadas, no puxan per aço los trencadors de Pau fer Guerra, o mal a aquells Homens, o a lurs Senyors, e ſi ho fan, los Paers ajuden aquells virilment, els deffenan. Empero ſi los Senyors dels ruſtics, no pas per fet de altre, mas per ſon propri, los ruſtics los quals hauran mes en Pau menaran cavalcadas contra algu, no ſien enteſos aquells ruſtics, ne lurs bens eſſer en Pau, en tro a lurs propris Locs ſien retornats, apres empero que tornats ſeran, en la priſtina Pau eſtigan, e romangan.

10. Aço empero es tenedor, que james per algun cas que imaginar ſe puxa, los Animals arecs, Abellars de Abellas, Colomers, Molins, e Olivars ſien forigitats de Pau.

11. E per tal que aqueſta Pau de tots ſie fermament obſervada, de conſell dels ſobredits ſtablim, e manam, que en ſengles Ciutats los Ciutadans, e lo Poble ab Conſell del Bisbe Dioceſa elegeſcan dos Paers de ſi, ço es hu dels majors, e altre del Poble, e lo Procurador de Cathalunya en ſengles Ciutats, o Bisbats conſtitueſca vn Veguer idoneu Cathala, lo qual ſegons la forma acoſtumada dejus ſcrita, per la Pau a deffendre preſt publicament Sagrament, axi mateix los dos Paers qui elegits ſeran en la Ciutat juraran. Los Ciutadans de caſcuna Ciutat, e los Homens de tots los Locs de ſus dits, per ſi mateixs, e no per altres, ne per nom de alguna companyia, ſobre la Pau a guardar, e fermament deffendre, façan Sagrament, en la qual forma los Magnats, e aquells qui jurar no volran, de aqueſta Pau conegan ſi de tot en tot eſſer eſtranys. Si empero lo Veguer conſtituit per lo Procurador ſera viſt no idoneu en vſar lo Offici de Pau, lo Procurador aquell ſoragit, e ni ſubſtitueſca altre idoneu.

12. E ſi algu la ſobreſcrita Pau en algu, o alguns Capitols haura preſumit trencar, encontinent devant lo Procurador, o Veguer querela ne ſie poſada, lo qual, ço es Procurador, o Veguer amoneſt lo trencador, e ſi dins quinze jorns apres que amoneſtat ſera, no haura volgut eſmenar lo damnatge que haura donat, ne offerir ſatiſdatio de eſtar a dret, penyoras tinents en ma del Procurador, o del Veguer, de aqui avent lo Bisbe excommunic aquell, e apres lo Veguer, e los Paers de la Ciutat ab tota la Pau, ſegons que a ells ſera viſt, contra aquell malfaytor inſurgeſcan, faedors a ell lo damnatge que poran: ſalvas empero las beſtias aregas, e los Abellars de Abellas, e Colomers, Molins, e Olivars. Si empero apres quinze dies que ſera amoneſtat volra ſatisfer, no ſera eſcoltat, ſino que primerament eſmen lo damnatge al damnejat, e las deſpeſas las quals appara haver feras per executio de ſon dret: e no reſmenys aquell trençador de Pau per lo trencament de la Pau, e per contumacia, en executio del doble ſie punit: la qual doble entre lo Bisbe, e lo Procurador egualment ſie diviſida, donadors ſobre aço per pena ſexanta ſous al Bisbe, o al Procurador, o a ſon Veguer, ſi aquells qui la Pau hauran trencada ſeran Cavallers, o Fills de aquells, o Nobles, o Homens de Vilas: los ruſtics empero, e tots los altres Homens donen pena de vint ſous.

13. Stablim encara que negun Cavaller, o altre per Guerra, o per altre fet no meta foc a noure a algu, e qui ho fara, axi com trencador de Pau ſie haut, e tengut.

14. Los invaſors de Eſgleyas, de Cimiteris, e de Sacraris de qualque Eſgleya ſien, o los preſumints de aquen traure alguna coſa, ſien ferits de pena de Sacrilegi, al Bisbe de aquell Loc donadora, los damnatges que dats ſeran primer degudament reſtituits.

15. Item ſtablim, que ſi algun contra perſona alguna haura propoſada querela, e lo reo amoneſtat per lo Veguer nov volra reſ-

pendre, monſtre aço lo Veguer al Bisbe Dioceſa, qui amoneſt aquell, que ſatisfaça al querelant, e ſi amoneſtat no volra obeir, ſie excommunicat per lo Bisbe, e per los Veguers, e Paers ſie gitat de Pau, e ſi reſpondre no volra, de aqui avant los Paers, e lo Veguer ab totas maneras que poran deſtrengan aquell: e ſi lo Bisbe noy volra, o no pora entendre, lo Veguer, e los Paers ſobredits ho exequeſcan: exceptat aço que de la excommunicatio es dit. Axi mateix, ſi lo Procurador, o lo Veguer noy volran, o no poran entendre, lo Bisbe, e lo Veguer, e los Paers compleſcan las ſobreditas coſas: ſi empero lo Veguer, o Balle, o altre Home de Ciutat, o de Vila, o qualque altre, per dret de algu abans del fet, en las beſtias aregas, o en las altras coſas ſobreditas (las quals en negun cas ſon foragitadas de Pau) haura mes las mans a occupar, o per altre fara occupar, axi com trencador de Pau a las penas ſobreditas ſotsjaga, ne ſen puxa eſcuſar per algun Privilegi.

16. De aqueſta Pau foragitam Heretges manifeſts, e lurs creents, e fautors, e furs, e ladres publics, e lurs reebedors.

17. Item ſtablim, que ſi algu contra la tenor de la Pau haura pres algun Home en aqueſta Pau conſtituit, tantoſt ſe tenga per foragitat de Pau, e de Treva, e axi mateix tots los Locs qui aquells rebran, e aquells hon tendra lo pres, e qualque damnatge ſera fet a ell, o aquells Locs james no ſie eſmenat: e ſi primer quel mal lus ſie fet, hauran reſtituit lo pres, per la captio ſie fet, e don ſegons que en los Vſatges es contengut: per la invaſio empero de la Pau don per pena ſexanta ſous, ſi haura pres Clergue, o Cavaller, Ciutada, o Burges: e de altre Home ſie fet axi mateix, com es contengut en los Vſatges, e don per pena vint ſous: de la qual pena haja aquell qui pres ſera eſtat la meytat, e laltra meytat entrel Biſbe, el Veguer del Procurador ſie diviſida per eguals parts, la pena no reſmenys del Sacrilegi per lo Clergue pres al Bisbe donadora.

18. Item ſtablim, que negu Chriſtia, ne Jueu, ne neguna altra perſona prengan en penyora, o per algu Titol adquiran algunas coſas de aquellas ques tenen en Feu, ſens voluntat, e conſentiment dels Senyors.

19. Item ſtablim, que ſi de Homens de Eſgleyas, o de Monaſtirs, o de Locs Religioſos querela per Pau trencada ſera feta al Veguer, ſi los Senyors de aquells dins quinze Jorns no ho hauran fet eſmenar, preſas penyoras per aquell Veguer, la cauſa ſots ſon examen ſie terminada.

20. Los trencadors de Pau ſon tenguts aſſegurar, e metre penyoras en ma del Procurador, o de ſon Vegner, caſcun per ſi: ſi empero lo Senyor qui aquells a maleficis menara en Guerra, volra aſſegurar, e penyoras metre per ſi, e per los Cavallers, e altres Homens que de Caſa, o companyia ſua ſeran, ſie rebut.

21. Item ſtablim, que tots los novells peatges, e las novellas leudas, las quals en Pere Rey Pare de aqueſt Infant ab ſolemne jurament preſtat havia remeſos, ſien denuntiats de tot en tot relaxats,

22. Item ſtablim, que ſi algu moneda Barceloneſa haura falſada, o creada, o portada a algu per fondre, o alguna bozonaylla de Cathalunya traura, axi com a falſador de moneda ſie punit: e ſi algu aquell pendra, de tot aço que ab ell aportara haja la quinta part, e la perſona ab tots los bens a duga, e monſtre al Procurador, o a ſon Veguer.

23. Volem empero, que axi los Magnats, e Cavallers, com Ciutadans, e habitadors de Caſtells, e de Vilas, de quatorze Anys en ſus la ſobre dita Pau juren, e en bona fe obſerven. E ſi algun Noble, Magnat, o Cavaller, o Ciutada, o habitador de Caſtell, o de Vila, la forma de aqueſta Pau dins vuyt dies apres que amoneſtat ſera de noſtra part, no haura volgut jurar, ſapia, ſi, ab totas ſas coſas de aqui avant eſſer poſat fora Pau, e contra aquell agreujarem noſtres mans Spiritualment, e Temporal, axi com nos ſera viſt expedient.

24. Vltra aço, de Conſell dels ſobre dits, a totas las Ciutats de Cathalunya fem aqueſta ſpecial gratia per part noſtra, e del ſobre dit Fill del Rey, que en tro a la pubertat de aquell Infant ſien quitis de totas quiſtias, en axi que, nel Procurador de aquell, ne algun per nom de Rey, o de Procurador, en tro en aquell temps alguna quiſtia no faça en alguna Ciutat lur, ſino que per ventura aquellas Ciutats, o algun dells per lur voluntat volgueſſen fer Collecta, per las penyoras de aquell Infant a reembre. En los Caſtells empero, e Vilas, e altres Senyorias del Rey, per Titol de penyora

nyora obligats,vna vegada tots Anys ſien fetas quiſtias moderadas,per tal que de aquellas quiſtias, aquellas Terras que donan quiſtias ſien remudas. Aquellas empero quiſtias ſien feras ab aquella temprança, que en las altras noſtras letras havem expremut.

25. Item de conſell dels ſobredits volem, e manam, que axi los Cavallers, com los Ciutadans,e ſos altres qui la ſobredita forma de Pau guardaran, axi com havem emprimit, a aquella inviolablement obſervar preciſament, e ſens alguna contradictio ſien tinguts, en tro a tres Anys, e de aqui avant, en tro que per nos,e per lo Papa ſie revocat per letras ſpecials.

26. Per aço empero no volem en alguna coſa derogar a aquellas coſas, qne en temps paſſat per Pau, e Treva foren ſtatuidas, e rebudas,ſalvant lo manament de la Seu Apoſtolical. Acaba la Pau del Senyor en Pere Cardenal de la ſeu Apoſtolical Legat.

XII. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any M. cc. Lxxxiij. Cap.xxxviij.

DEclaram empero, quels Veguers noſtres, per raho de Pau, e de Treva, no enanten contra alguna Vniverſitat, o alcun de qualque grau, o conditio ſie ſens clamador: e ſi dintre quinze dies, deſpuys que alcun a clam de altre ſera amoneſtat, ſatiſfara a aquell qui haura pres lo dan, o haura compoſat ab ell, lo Veguer no puxa demanar, ni deman res per raho de pena, ni deſpeſas, ni per nulla altra raho, per la occaſio demunt dita, mas ſino ſatisfa, o nos compoſa dins los quinze dies demunt dits, de aqui avant lo Veguer enant ſegons la forma de Pau, e de Treva.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviiij.

LOs Veguers noſtres no puxan res demanar per raho de baralla, ne de conteſa, ne de mala feta, per raho de Pau, e de Treva, ſils Homens de aquell Loc delinquiran, os faran mal enfre ſi dintre lo Territori, o Termes del Caſtell de hon ſon, com aquellas coſas que dintre los murs, e las clauſuras de algun Loc ſe cometen, es fan per qualſque perſonas privadas,e eſtranyas,e aquellas coſas ques forçan, es cometen per los Homens de aquell Loc, dintre lo Terme, e lo Territori de hon ſon, pertanyen, e deuen pertanyer per dret, e per vs, e per intentio de la dita Conſtitutio de Pau,e de Treva al Senyor del Loc qualque ſie.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxij.

COm en la Conſtitutio de Pau, e Treva demunt dita, en lo . qui commença, *vias publicas*, ſe contenga, que pena de Leſa Majeſtat es poſada a aquells, qui evaſexen los anants per lo cami, ſtablim, ordenam, e atorgam, que en loc de aquella pena, ſie pena del Vſatge de Barcelona, com la Conſtitutio de Pau,e de Treva ſie de tot en tot Civil, e crim de Leſa Majeſtat ſie graviſsim, e exceptat: mas ſi Homens dels Monaſtirs,e de las Eſgleyas,e dels Locs Religioſos entre ſi ſe donaran dan,fet lo clam,lo Veguer, e lo Bisbe remetan los dits Homens a lurs Senyors propris,ſignificant per lurs letras lo clam poſat devant ells, perço que dintre lo termini de quinze Jorns puxan compoſar, ſis volran, entrels Homens demunt dits.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxiij.

LOs Veguers,e los Bisbes puxan inquirir,e punir per lur Offici, ſi al eſtrany anant per cami algunas injurias ſon fetas, de hon Pau, e Treva ſie dita eſſer trencada.

XVI. IACME Segon en la Cort de Monblanch, Any M.ccc.vij. Cap. j.

HAvent ſupplicat a nos en nom voſtre propri, e en nom dels altres Barons, e Cavallers de Cathalunya, que com de poc temps ença novella forma ſie eſtada començada ſobre la executio faedora contra los Caſtells, honors, e Locs los quals ſon de Feu de Eſgleya, de Prelats, e perſonas Eccleſiaſticas, o de Barons, o de Cavallers, o de Ciutadans, e a la demunt dita executio faedora baſten, e baſtar dejan las Conſtitutions de Pau, e de Treva,majorment com en aquella Conſtitutio, la

la qual es eſtada ordenada per lo Senyor Rey en Jacme de benaventurada recordatio Avi noſtre, confirmada per lo Senyor Rey en Pere Pare noſtre en la General Cort de Barcelona, volguesſem manar, e proveir, que contra lo coſtum acoſtumat antic, novella forma ſos ſervada de aqui avant contra los dits Caſtells, honors, e Locs los quals ſon de Feu de Eſgleya, de Prelats, de Barons, de Cavallers, e encara de Ciutadans. Per hont nos a la ſupplicatio voſtra condeſcendents, perço que de aqui avant algun dubte ſobre las coſas demunt ditas no iſca, e los noſtres Officials hajan certa forma, per la qual proceeſcan en lo cas precedent, contra lo gitat de Pau, e de Treva, diem, e hauda delliberatio declaram, que ay tantas vegadas com algun Feudater, lo qual tinga Feu en alou de Eſgleya, de Prelats, e de perſonas Eccleſiaſticas, de Barons, de Cavallers, e de Ciutadans, ſera gitat de Pau, e de Treva, perço car citat legitimament, no haura volgut aſſegurar, e penyoras en ma del noſtre Veguer metre, axi com deura ſegons las Conſtitutions de Pau, e de Treva, ſie procesit contra aquell Feudater, e aquell Feu, ſegons la forma de las Conſtitutions de Paus, e de Trevas, e ſegons Ordinatio del Senyor en Jacme, confirmada per lo Inclit Senyor Rey en Pere Pare noſtre, e altras Conſtitutions de aquell Senyor Rey en Pere, e de las ſeguents Corts. E la dita forma, e no altra en fer la executio contra los dits Feudataris, e los Feus, eu perpetuu ſie obſervada. E ſi contra aquella forma per nos axi com demunt es dit declarada ere fet, ſie de fet irrit, e va: volem empero, que en las coſas demunt ditas ſion enteſos tots los Feudaters, exceptats aquells Feudaters, qui ſens algun mija tenen Feu per nos.

XVII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. ccc. xj. Cap. xvij.

ORdenam, que ſi nos farem cridar haver Pau, o Treva ab halgun Sarrahi, e la dita Pau, o Treva no ſera a die cert, que com la dita Pau, o Treva deura exir, que nos aço ſignificarem als Veguers, e altres Officials, e als Conſellers dels Locs noſtres, dels quals nos ſera vijares, en tal manera, que las gents puxan axi proveir, que no incorregan damnatge. E ſi Pau, o Treua ſera adiada, e ſera prorogada, que nos acò farem cridar per los Locs noſtres, dels quals a nos ſera vijares.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. ccc. xxj. Cap. xxvij.

STablim, e encara ordenam, que ſi algu ſera bandejat per Official noſtre, per crim que haja comes, e ſera en loc de Prelat, de Ric Hom, o de Cavaller, o de Ciutada, o de altre qui ha vſat, e vſe de ſoſtenir los bandejats noſtres en ço del ſeu, e a clam citat de algu ſera citat aquell Hom bandejat per Pau, e Treva, que aquell bandejat ſie aſſegurat per lo Official, com ſera citat, per Pau, e per Treva per dos dies complits, per firmar ab penyoras ſufficients en propria perſona, ſegons la forma de la Pau, e de la Treva, e que lo dit bandejat romanga, e ſie bandejat paſſat lo temps del dit guiatge, no conſtraſtant aquell guiatge, ſens alguna citatio, e ſens altre bandejament, axi com de abans era: ſie entes empero, que per aço no ſie fet algun prejudici a las Cõſtitutions de las Paus, e de las Trevas en alguna manera, ans aquellas Conſtitutions ſien, e romangan en lur força, e en lur vigor, e en ſon eſſer, e authoritat en totas coſas, no contraſtant las demnnt ditas coſas. Entenem encara, que lo dit criminos no ſie excuſat del crim que haura comes, ſi tal es, per lo qual corporalment deja eſſer punit, jatſie que ferm, e reſponga per Pau, e per Treva, ſegons que dit es, que es Civil. Entenem encara, que per las demunt ditas coſas no ſie fet prejudici als Privilegis, ne a las Coſtumas ſcritas de las Ciutats, ne de las Vilas, ne dels altres Locs: declarants no reſmenys, e ſtablints, que los dits dos dies dels guiatges ſien, e eſſer ſien enteſos, de aquells quinze dies qui ſon donats, e donadors ſon al citat per Pau, e Treva, ſegons las Conſtitutions demunt ditas.

XVIIII. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any M. ccc. Lviiij. Cap. viij.

DE aqui avant ordenam, que ſi algun clam de Pau, e de Treva devant algun Veguer, o Sotſveguer propoſat ſera, qui apare-

ga

ga immoderada quantitat contenir, lo Veguer, o Sotſveguer per ſon Offici, ans que cit aquell contra lo qual lo clam ſera propoſat, puxan, e dejan temprar aquella quantitat, la conditio de la perſona que lo clam dara, e la perſona encara contra la qual lo clam ſera dat, e la qualitat del negoci en aquell clam contengut, e altras degudas circunſtantias ſobre aço diligentment atteſas.

XX. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M. ccc. Lxiij. Cap. xxxiiij.

PErço que tota occaſio de malignar ſie tolta, ajuſtants a la Conſtitutio feta en la Cort de Cervera per nos celebrada, que comença. *De aqui avant ordenam, que ſi algun, &c.* Ordenam, que aquell qui dara clam de Pau, e Treva, feta tatxatio per Jurge devant lo qual ſera donat, abans que ſie oit, haja a jurar, que creu las coſas poſadas en lo dit clam eſſer veras, e que no creu deffallir en provar aquellas.

XXI. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. ccc. Lxxxij. Cap. de Cort j.

COm algun abus ſe introdueſca en lo Proçes de Pau, e Treva, ço es, que com algu es girat de Pau, e de Treva, la Cort los fa derrocar las forças, Maſos, e altres alberes que tenian ſots Senyoria, e alou de altre, axi quel Senyor per quis te lo Feu de aquellas forças, o Caſas Emphiteoticals pert ſon Feu de aquellas, e ſon Cens, e altres drets que pren ſobre las ditas Coſas Emphiteoticas, o Feudals ques derrocan, e no ſie coſa rahonable, quels dits Senyors qui no han culpa, porten damnatge per for fet, o delicte de ſos fevaters, Pageſos, e emphiteotas, queus placia Senyor atorgar als dits dos Braços, quel dit abus de aqui avant ceſſe, e que las forças, Maſos, e altres Alberes ques tengan per altre, no dejan eſſer enderrocadas per culpa dels fevaters, Pageſos, o Emphiteotas. Plau al Senyor Rey, ſi dones lo Senyor del alou noy era conſent, o dava ſoſteniment al girat de Pau, e de Treva, apres que requeſt ne fos.

XXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort iij.

DE aqui avant clam de Pau, e de Treva no puxa eſſer dat, ſino a inſtantia de part, e no per Procurador Fiſcal, ne per qualſevol altres Officials, o perſonas, ne encara nos puxa proceir ex Officio, ſino en aytant com es legut per Conſtitutio de Cathalunya. Plau al Senyor Rey.

XXIII. FERRANDO Primer en la Cort de Barceiona, Any M. cccc. xiij. Cap. xvij.

PEr part de la Cort la qual en la Ciutat de Barcelona als Cathalans ara en aqueſt temps celebram, e dels tres Braços de ells en manera de Greuges eſſent eſtat a nos expoſat, e humilment ſupplicat, com alguns diſcoles, e Homens entenents a deceptions, del public repos envejoſos manifelts, e encara continuus turbadors, las Sanctas Leys de la Terra, axi Conſtitutions de Pau, e Treva, Viatges de Proceſſos de Sometent, Vſos, formas, e Praticas de aquells, e encara Pragmaticas Sanccions, e Ordinations, los quals, e las quals envers aquellas los Illuſtres predeceſſors noſtres Reys de Arago entenents, e encara vetlals als profits de la coſa publica, a gloria de luis noms, e dels ſots meſos luis General Prefidi, repos, e profit ordenarem: perço que los Homens pacifics en amenitat de repos repoſaſſen, e los celerats, ferits del mal de juſtitia, penas degudas ſofferiſſen, e foſſen foragitats de conſorci dels juſts, per abuſos molt notoris profanar, e en lo camp de juſtitia, en lo qual la meſſa de Pau molt ampla brota, e amenitat de repos ab molta vbertat creix, novells brots de turbations, e de niella, e de malveſtat ſement ſcampar, e plantar ſe esforçan, e moltas altras coſas no poc turbativas del public repos, e al profit de noſtres ſots meſos novercants introdueſcan, e façan, las quals la tenor de aquells Greuges conte, e declara: en axi que lo orde de dret girat, e la raho de Leys calcada, aquells Homens continuament entenents a malas obras, los juſts, els innocens oprimir, e vexar, e deſenfrenats per lo camp de laſcivia

puxan

puxan a lur voluntat vagar. Per tolre aquests abusos, als quals la facilitat, o negligentia de alguns nostres Officials en molt, axi com dit es, dona causa, dejessem proveir per remey de deguda provisio, a la supplicatio de la dita Cort benignament inclinats, car segons deute del offici de la Reyal dignitat, ala qual presidim per la gratia de nostre Senyor, en lo repos de nostres sots mesos nos repausam, e som en pau sostenguts, voluntariament donants loc als lurs profits, en axi que comprimits, ans be anichilats los esforços de aquells homens, e als nostres Officials ley, e forma imposadas sobre aquestas cosas, e als dits abusos, e a las altras cosas que en vers aço al progres de justitia contrastar, e lo effecte de aquell tolre, o mudar puxan, en tal manera sie socorregut, la forma, e qualitat dels dits greuges reguardadas, sobre ellas fem las seguents Constitutions, las quals per tots nostres Officials, e sotsmesos fermament volem esser observadas.

La querela de la pau trencada, aquell qui presideix a la jurisdictio lavors admeta, com lo crim, delicte, o quaix del qual sera dita devallar, sera notori, o manifest, o de aquell esser estat comes per informatio rebuda secretament, per offici, o en altra manera, almenys per fama, o altrament per arbitre del jutjant alguna cosa sie trobada: E si la persona querelant no sera coneguda al Jutge, o sera vista suspitosa, aquella aytal persona haja informar lo Jutge de la conditio, e qualitat sua, ans que de aqui avant sie proceit, o almenys ab fermanças, e penyoras tenents haja per los damnatges, e despesas y done ament fermar dret: E si per merits del proces apparra al Jutge, aquella querela esser estada ficta, e calumpniosa, e aço sera per lo dit Jutge declarat, aquell querellant eo ipso se senta foragitat de pau, e de treva, e per aytal sie ladonces publicat, a las quals en alguna manera no sie retornat, sino que realment arbitre de aquell Jutge haja satisfet al querelat en tots damnatges, messions, e despesas, a nostre arbitre no resmenys, o dels nostres Officials per la malvestat punidor: Perço empero a las Constitutions de Cathalunya, que sobre lo estranger caminant disposan, o a las altras sobre proces de pau, e de treva de nostres predeccessors ordenadas, o fetas, o a la observatio de aquellas no entenen en alguna cosa derogar.

XXIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviij.

CAR moltas vegadas sesdeve, que los amonestats per pau, e treva, apres la ferma per ells feta, durant lo dubte sobre aço, si degudament hajan fermat, en presons lonc temps son detinguts, perço car per supersticiosas subtilitats de Advocats es morduda lur comparitio, en la qual perventura neguna cosa de las pertanyents es lexada, e apres que de dret hauran fermat, es denegat a ells per los Jutges la copia del proces, e de la ferma, per tal que si volen, no puxan aquella ferma corregir, o adobar, aquestas cosas axi com a molestia inferents desijants corregir, injungim a aquells Jutges, que sobre la declaratio si be es fermat, o no, sens triga sien curiosos, e attents, e copia als comparents de la dita ferma, e dels actes façan liurar, per tal que dintre quinze dies dats a comparer, hajan poder aquells querelats de corregir, o esmenar lur ferma. E si ja la qualitat del crim, o delicte del qual la querela devalla, o dels altres delictes dels quals seran inculpats, o difamats aço nou requerra, vltra dos dies, dins los quals la confessio dels delats haja esser reebuda, aquells comparents no puxan esser en carcers detenguts, ans sien solts, o sien donats a convenient manleuta: En aço empero no entenem las persones de aquells qui pus que no poden penyoras tornar, meten lurs persones en poder del Veguer, devant lo qual lo proces de pau, e de treva se mena, e fou feta la comparitio sobredita.

XXV. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviiij.

CAR molts constituits sots presidi de Constitutions de pau, e de treva, quant per vigor de aquellas seran convençuts, o per sententia condemnats, e temen esser proceit a executio contra ells, o lurs bens, en escarn, e menyspreu de las ditas

Conſtitutions, e de la ſententia del jutjant, oppoſan exceptio de Privilegi de for, no empero en favor de ells atorgat, la qual coſa per ells fo primerament cauteloſament callada, la inſtantia judicial perdurant, cobejants en aqueſta part a la aſtutia de aytals proveir, ſtablim, e ordenam, que qualque qual enquerelas, o proceſſos de paus, e de trevas agent, o deffenent entro a diffinitiva ſententia incluſivament haura proceit, aytal declinatoria de for callada, e apres en la executio aquella propoſara, ſenta ſi, e tots ſos bens de tot preſidi de paus, e de trevas la dones foragitat, e conſtituit fora protectio de aquellas, e com no mereſca aquell eſcarnint, ſots protectio de tan gran benefici eſſer deffes, aquell per tal exemple volem ab veu de crida eſſer publicat.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xx.

CONfirmants la Conſtitutio ſobre la moderatio de las querelas faedora, per lo Rey en Pere de glorioſa memoria Avi noſtre a Cervera feta, la qual comença. *De aqui avant ordenam, que ſi algun clam, &c.* ſtatuim, proveim, e volem, que los Jutges, Aſſeſſors, e altres qui la dita Conſtitutio en la dita moderatio faedora hauran o mes ſervar, e per engan, o cobejança de ſalari, o per altres deshoneſts eſguarts hauran peccat en aquella, lo ſalari de tota aquella cauſa perdan, e de offici de jutjar ſien privats per dos anys e los Advocats qui las querelas axi immoderadas ſeran convençuts haver ordenadas, e per ſententia condempnats, de offici de Advocat per dos anys ſien ſuſpeſos.

XXVII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxj.

CAR a vegadas ſeſdeve, ſegons que molts aferman, que alguns Officials devant los quals querela de pau, e de treva per dret ordinari ſon preſentadas, e qui de aquellas querelas poden, e ſolen jurjar, de lur propria forma de guaſtadors, e lo baſto de noſtra correctio oblidats, induexen molts, que fictament afferman ſi eſſer damnificats, per tal que querelas de pau, e de treva donen, e preſenten apres devant ells, e moltas vegadas dels verdaderament querelats exigeſſen ſagraments, que ab la part contraria no ſe avendran ſens voluntat daquells Officials, e de altres procuran a ells eſſer preſtada ſeguretat, que de las coſas faedoras, e actitadoras en dits proceſſos de pau, e de treva deffendran los Officials en aquell temps que tendran taula, e aquells de aquen ſervaran indemnes, ab tots lurs bens, axi dels dits proceſſos abuſants, per las quals coſas la coſa publica es nafrada, e via a dapmnatges, e eſcandols es vberta, com tals coſas mereſcan eſſer agrament caſtigadas, per vtilitat de tota la coſa publica ſanecim, ſtablim, e ordenam, que tots los Officials noſtres preſents, e encara eſdevenidors tals coſas, o alguna de aquellas cometents, eo ipſo per aquella coſa axi com indignes ſien privats dels Officis a ells comanats, e de aqui avant per tots temps ſien infames, a las quals aytambe penas los Procuradors Fiſcals, ſi aytals coſas hauran comeſas, volem eſſer alligats: Mes guardenſe aquells Officials, que no proceeſcan per offici, o ſens inſtantia de part privada, per pau, e trevas trencadas, ne los Procuradors Fiſcals querelas preſenten, ſino en quant a ells es licit per Conſtitutions de Cathaluoya generals, e ſi lo contrari hauran fet, jutjam allo irrit, e va, e aquells contrafaents reſarcir ins damnatges, e las deſpeſas a aquells querelats de tot en tot ſien eſtrets.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxij.

EN axi com contra los comunaces no deu dormir la ſeveritat, axi als juſtament empatxats, o no podents comparer per juſt remey ſe deu ſocorrer, ſtablim dones, e perpetualment ordenam, que ſi lo amoneſtat per noſtre Veguer ſegons la forma de las Conſtitutions de pau, e de treva pres ſera detengut per algun noſtre Official, o de Eſgleya, de Baro, o de qualſevulla altre, ſi la preſo preceeix la preſentatio de la querela, e la cauſa del preſonament ſera vera, e no procurada, ſimulada, o ficta, la qual cauſa ſe pora, axi per la manera, e diſtan-

diſtantia de temps entre la preſo, e la querela, com per la qualitat de la perſona, e per altras conjecturas per lo Official amoneſtant arbitrar, e decernir, lo Veguer amoneſtant la dita exceptio de preſo devant ell propoſada no ſimulada, o Procurada axi com dit es com de aquella apparra per legittims documents, de conſell empero del Aſſeſſor admetre ſie tengut. Mas guart ſe lo Veguer, que no proceeſca criminalment contra lo dit comparent en los caſos hon a nos, o Officials noſtres no pertany la punitio del crim qui per aquell ſera dit eſſer perpetrat.

XXIX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

MAS per tal que aqueſts ſtatuts ſalubres ſien conſervats en perpetua obſervança, ſtatuim, e ſanccim, que en los locs hon Jutge, o Aſſeſſor ordinari per nos en caſcun trienni es deputat, lo Official devant lo qual la querela de pau ſera offerta, de conſell de aquell tal Jutge per nos deputat en la cauſa de la querela haja proceir, del qual proces, e de las coſas faedoras en aquell aytal Jutge, o aſſident, axi com de las altras coſas tenir taula de tot en tot ſie eſtret: Mas en altres locs hon Jutge cert, o Aſſeſſor no es acoſtumat de eſſer Deputat per nos, hu, dos, o tres, o quatre Savis en dret de provada fama, e conſcientia, ſegons que major, o menor ſera la copia de Savis en los dits locs, ſien nomenats a nos per noſtre Vicecanceller en lo principi de caſcun trienni, en lo qual per Conſtitutions de Cathalunya mudar ſe han, dels quals algu, o alguns ſien ſtatuits per nos, de conſell del qual, o dels quals, e no en altra manera tal Jutge, o Aſſeſſor la querela admetre, moderar, o tatxar, e las ditas informations rebre, las penyoras, e los preſos a manleuta dar hont juſt ſera viſt de tot en tot ſien tenguts: E encara tot lo proces de pau, e de treva, de conſell de aquells axi elegits ſe haja a fer, e no en neguna altra manera ſens aquell.

)(✠)(

XXX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxx.

ALA honor de la Reyal Corona conexem eſſer covinent, e al profit dels ſotſmeſos molt expedient, que aquells qui ſon appellats a juy noſtre, o de noſtres Officials, vingan, e tornen ſegurament, no tements offenſa, o aguayts de qualſevol privats, car debades demanaran los ſotſmeſos ajuda dels altres, ſi ſots noſtra guarda ſe vejan eſſer offeſos, e encara a injuria e deshonor del Rey es reputat, ſi la temeritat preſumptuoſa offen aquells, qui la potentia del Braç Reyal deffen, e manats a ſi venir, guarda. Sabents domes nos, fama publica recomptant, que alguns moguts per follia, e enganats per audacia, als citats per pau, e per treva per nos, e noſtres Officials ſovint apparellan aguayts, e fan menaças, e contra aquells ab companyia de baccallars ſe levan ab armas, perço que en tal manera eſpanten aquells, e conſtitueſcan fora pau aquells citats no comparents per pahor de aquells aytals, e tots los mals que en axi, e en altra manera poden a aquells apparellan: Perço de guiſa que la iniquitat ſens punitio no exerceſca ſas forças, e a aytals ſie per nos donada plena ſeguretat, axi com ſe cove, ſupplicants per aqueſtas coſas nos humilment los tres braços de la Cort la qual ara celebram als Cathalans en la Ciutat de Barcelona, ſtablim, ſanccim, e ordenam, que qualſque ſien amoneſtats, o citats ara, o ſeran de aci avant per pau, e treva per nos, o ſucceſſors noſtres, o Officials noſtres, o lurs, preſents, e eſdevenidors, apres la citatio feta ſegons la forma de las Conſtitutions de paus, e de trevas en poder noſtre, o dels ſucceſſors noſtres, e dels noſtres, o lurs Officials, volran comparer, e ſatisfer a las Conſtitutions ſobre ditas, ſien ſeguts venint a la dita comparitio faedora, e deaquen retornants a lurs proprias caſas, ab tots los quils acompanyaran, e ab tots los bens de ells, e de caſcun dells, en axi que qualſquequals moguts per temeritat, o enganats per audacia, envaſira aquells citats, o aquells quels acompanyaran, o los bens que ab ſi portaran, o als bens metran aguayt, o al anar, o al tornar per ſi, o per altre, o altres damnatge faran, o offenſa, o

injuria, o en altra manera faran de guiſa quels dits citats no pugan comparer, e venir al juy noſtre, o dels noſtres Officials francament, e ſegura, ipſo facto ſapien ſi foragitats da pau, e de treva, ab tots lurs bens, e contra aytals axi delinquents puxa eſſer proceit per offici, axi com es proceit contra aquells que fan damnatge al eſtranger caminant a las quals paus, trevas en neguna manera ſien retornats, ſino que primerament eſmenen integrament, e complida, perſonalment a juy noſtre, o dels noſtres Officials als dits comparents tots los damnatges, e deſpeſas que hauran fetas, e la injuria que a ells hauran feta.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

COM lo fruyt de las leys es la obſervança de aquellas, e debadas aquella es ſtatuida, la obſervança de la quel no es hauda, a caſcun de noſtres Officials preſents, y eſdevenidors diem, e manam expreſſament, e de certa ſcientia, e ſots privatio dels officis a ells commeſos, dels quals eſſer privats jutjam, e volem ſi en aqueſt noſtre manament obedients no ſeran, ço es, que en los proceſſos de paus, e de trevas los quals ſeſdevendra fer devant ells, o devant algun dells, axi en admetre los clams qui de aci avant ſe daran, com en moderar aquells, e los querelats citar, e amoneſtar, las comparations, e fermas admetre, e fer totas, e ſengles coſas que en aqueſts proceſſos fer ſe requiren, e effectualment ſerven, e aungla totas, e ſengles Conſtitutions, Pragmaticas, ſanccions, e proviſions per los Illuſtres predeceſſors noſtres Reys de Arago, e per lo Inclit Infant Alfons de ſolemne memoria hoc encara per nos ſobre tals coſas fetas, e de la intentio, e manera de aquellas en alguna coſa nos parteſcan, car nos manam fermament a tots, e ſengles ſotſmeſos noſtres qui ara ſon, ò per temps ſeran, que no hajan per Officials noſtres aquell, o aquells qui en aqueſt noſtre manament obedient no ſera, ans per perſonas privadas, e que a manament, o manaments de algu dells no obeeſcan.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

IAtſie per la concordia en temps paſſat feta entre la Illuſtre Senyora Dona Eleonor Regina de Arago Avia noſtra, e lo Cardenal de Comenge certa forma ſobre los proceſſos de pau, e de treva quis fan contra Clergues ſimples en ſacres ordes conſtituits ſie concordada, alguns empero la forma de aquella a vlls clues tres paſſants, contra los dits Clergues qui citats no comparen, axi com contra aquells qui verament ſon lees no dubtan proceir, la qual coſa ſens tot dubte es viſta en greuge de tota la Clerecia de Cathalunya redundar. Donces ſupplicat a nos per lo Braç Eccleſiaſtic en la Cort que de preſent en la Ciutat de Barcelona als Cathalans benaventuradament celebram, que ſobre las coſas de ſus ditas nos plagues convenient remey donar, a caſcu de noſtres Officials preſents, y eſdevenidors, devant los quals proceſſos de pau, e de treva ſon acoſtumats fer, ab la preſent diſtrictament inhibim, que contra, e vltra forma de la dita concordia alguna coſa contra los dits Clergues ſimples, o en Sacres ordes conſtituits, en alguna manera no proceeſcan, ne aquells per gitats do pau, e de treva façan publicar, com ſegons la forma de la dita cõcordia baſta, aquells de proteſtio de pau, e de treva eſſer excluſos, o foragitats: en axi que ſi damnatge fet los ſera, aquell no puxa demanar a ells eſſer eſmenat en virtut de las Conſtitutions de pau, E de treva, declarants eſſer nulle, e va tot aço, e quant en contrari ſera fet: E aço no tantſolament a les coſas eſdevenidoras, mas encara a las preſents volem de tot en tot eſſer entes, e eſtes, e en aqueſtas coſas no entenē eſſer compreſos los Clergues, que ſegons drets Canonics de Privilegis de for, requirents lurs demerits ſon deſpullats.

XXXIII. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij. Cap. vj.

OCcorrents a la difficultat de fermar, e perill de las perſonas dels citats per

per pau, e treva a inſtantia del Procurador Fiſcal, en cas per Conſtitutions permes, de viduas, pubills, e perſonas miſerables en la Audientia del Senyor Rey, proveim, volem, e ſtatuim, que com algun a inſtantia del dit Procurador, o per miſerabilitat, o pupillaritat, o viduitat ſera querelat en la Audientia del dit Senyor, aqueſt aytal puxa comparer, tornar penyoras, e fermar, ſegons las Conſtitutions de pau, e treva requerren, devant lo Veguer, o altre Official al qual es legut de fer tal proces, dins lo territori, o juriſdictio del qual lo malefici, o dany ſe dira eſſer donat, o comes, lo qual Official prenga la comparitio, en tal manera, que lo querelant puxa obtenir juſtitia del querelat, & e contra, e apres tal proces, e actes devant los dits ordinaris fets, ſien trameſos a la Audientia del dit Senyor, a deſpeſas del comparent, en la qual lo dit querelat per ſi, o per ſon Procurador legittim puxa defendre la dita cauſa, a la qual Audientia lo dit Veguer, o altre Official prenent la dita comparitio hajan a trametre, o remetre ſegurament lo dit comparent, ſi perſonalment anar hi volra: Aço proveit, que ſi lo querelat ſera miſerable, e volra comparer en la dita Audientia, haja intimar ab letra de la Cort al querelant, que dins ſpay de quinze jorns apres la intimatio comparega en la deſuſdita Audientia, per proceir en la cauſa, e que durant los dits quinze jorns lo querelat comparent ſie detengut en perſona, o donat a ſufficient capleuta, ſegons la qualitat del clam, e apres ſie proceit en la cauſa per juſtitia, ſegons volen las Conſtitutions de pau, e de treva, e las praticas de aquellas.

XXXIII. LA MATEIXA en dita Cort Cap. vij.

ARemoure calumnioſas accuſations, querelas de pau, e de treva, e denuntiations, encara que foſſen per lo Procurador Fiſcal en cas permes per Conſtitutions de Cathalunya feras, donadas, o procuradas, ara ſie, o ſos fera comparitio per los accuſats, querelats, denuntiats, ara no, volem, e declaram per aqueſta Conſtitutio, ſi los querelants, accuſants, o denuntiants callaran per vn any, la inſtantia de las ditas accuſations, querelas, e denuntiations eſſer perida, axi que de aqui avant los dits accuſants, querelants, e denuntiants no ſien admeſos a proſſecutio de aquellas: E la hon no callaran, ans proſſeguiran aquellas, dins ſpay de dos anys apres de la comparitio, ſi ſera querela de pau, e de treva, de clam donat, o denuntiatio, encara que foſſen fetas, e donadas per lo Procurador Fiſcal, ſegons dit es, no ſeran finalment proſeguidas pereſcan ab totas conditions, e fermas, remanent la actio integra, ſi altra inſtantia volra comenſar, ſalvat empero dret al querelat, accuſat, e denuntiat en las deſpeſas, e dans contra lo accuſant, querelant, e denuntiant, e volem que en la preſent Conſtitutio ſien compreſas las cauſas, e negocis ara pendents.

XXXV. FERRANDO Segon en la Cort de Monſo, Any M. D. x. Cap. xxxij.

PRoveint als abuſos ques porien fer en cas de convocatio de pau faedora, ſtatuim, e ordenam, que en tots cas de convocatio de pau faedora per aquell Official, o Officials qui convocar la poden, ſie prohibida tota manera de compoſitio directament, indirecta, abdicants a aquells tota poteſtat de fer dita compoſitio, proveint, que en dita convocatio de pau, per aquells qui convocar la poden, nos puga, nis dega convocar, ni aplegar mes Vegaria, o Vegarias, ni gent de aquella, que requerra la executio per la qual la dita pau ſera eſtada convocada, e ſi lo contrari ſe fara, vinga a carrec, perill, y deſpeſas del Official qui la dita convocatio feta haura.

XXXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxj.

PER quant experientia ha monſtrat, que la pratica ques ſerva en la Reyal Audientia, y en la Cort del Veguer de Barcelona, e algunas altras Corts de Cathalunya, en la comparitio que fan los querelats de pau, y treva, ab vn anell, o ab vna cullera de argent, o ab alguna altra penyora leugera, fent valer la dita penyora totas

las quantitats, peraque ſeria obligat de tornar penyoras tinents, e valents, e perço ſe obliga lo comparent, e dona ydoneas fermanças, ha levat las parts littigants de grans dans, e deſpeſas, y es gran expeditio de la juſtitia, y a la part querelant no es dan algu, pus com dit es de las ydoneas fermanças pot eſſer ſatisfet. Pertant ab loatio, e approbatio de la preſent Cort ſtatuim, y ordenam, que de aqui avant totas las comparitions ques faran en clams de pau, y treva en la dita forma ſien validas, y fermas, encara que en las Corts hon ſe faran tals comparitions no ſos ſervat fins aci tal ſtyl, e pratica: E declaram, que los qui comparran ab qualſevol penyora, encara que ſie ſotil, e de poca valor, pus la faça valer las quantitats per las quals havia tornar penyoras tinents, e valents, e done ydoneas fermanças, ſie hagut axi com ſi agues tornadas penyoras tinents, e ſufficients: Reſervada empero facultat al querelant, de poder impugnar las fermanças, las quals ſino ſeran trobadas ydoneas, e ſufficients per las quantitats per las quals hauria a tornar penyoras ſufficients, ſie hagut lo tal comparent per mal comparent, romanents totas las altras coſas de pau, y treva, en ſa força, y valor.

XXXVII. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap. xvij.

STatuim, y ordenam, que de aqui avant, ſe pugan donar clams de pau, y de treva devant los Loctinents de aquells Officials qui tals proceſſos fer poden, en cas empero de abſentia, o legittim impediment dels ordinaris, y no altrament, e que ſie donada la querela en lo cap de caſcuna Veguería, o Ballia, com ſe acoſtuma de fer.

DE PROROGATIONS, Y PERPETVATIONS, DE CONSTITVTIONS, Y CAPITOLS DE CORT. TIT. XI.

I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xiij. Cap. de Cort j.

COM lo Senyor Rey en Marti de Alta recordatio oncle, e immediat predeceſſor voſtre, en la Cort General de Cathalunya per ell vltimament celebrada en la Ciutat de Barcelona, per deſcarrec de ſa conſcientia, e per dar bon orde a la executio de la juſtitia en la ſua Audientia, e Cort, e en altra manera, per bon ſtament de la coſa publica del Principat de Cathalunya, per ſi, e per ſos ſucceſſors ab ſolemne acte de Cort atorgas, fermas, e juras los Capitols de la tenor ſeguent. *Molt Excellent Princep, e victorios Senyor, com la Cort per breugetat de temps no haja encara poguda concordar la forma de la juſtitia a la voſtra Senyoria offerida, &c.* Que placia a vos Senyor, e a voſtre Primogenit, per vos, e ell, e ſucceſſors voſtres, e ſeus fermar, loar, e aprovar, ratificar, e prometre de tenir, e obſervar los dits Capitols, ſegons lur forma, ſerie, e tenor. E mes avant Senyor, quels Officials qui han a fer ſagrament, o ſagraments, e homenatge de ſervar aquells, ſegons la forma dels dits Capitols, hajan aquells a fer, e preſtar de preſent, e los altres axi com apres vendran, e que ſie feta carta publica enſems, o departidament, la qual ſie dada als Deputats de Cathalunya. P'au al Senyor Rey.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en la primera Cort de Montſo, Any M.D. xxxxvij. Cap. j.

PRimerament ſtatuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que las Conſtitutions fetas lo Any M. D. xxxxij. En la preſent Vila de Montſo, las quals ſonc proveit, ſeſſen duradoras fins a las preſents Corts, ſo es, lo Capitol v. vij. viij. xj. xij. xxv. xxviiij. xxxij. xxxiiij. xxxviij. Lj.

e lo

è lo tercer Capitol dels Capitols, y actes de dita Cort començant. *Per posar ab major pau, &c.* sien prorogadas fins a la conclusio de las primeras esdevenidoras Corts.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liij. Cap. j.

PRimerament statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las Constitutions fetas lo Any M. D. xxxxij. en la present Vila de Montso, las quals en las Corts apres celebradas en la dita Vila, foren prorogadas fins a la conclusio de la present Cort, ço es los Capitols v. vij. viij. xj. xij. xxviiij. xxxiij. xxxiiij. xxxviij. Lj. e lo Capitol iij. dels Capitols, y Actes de dita Cort començant. *Per posar major pau.* y lo Capitol Lxv. de las Constitutions fetas dit any M. D. xxxxvij. en dita Vila de Montso, sien confirmats, y perpetuats, com en aquells, y en cada hu de aquells esta disposat, e los Capitols iij. xxviij. y xxxviiij. de ditas Constitutions fetas dit Any M. D. xxxxvij. sien prorogats fins a la conclusio de las primeras esdevenidoras Corts, e que lo primer Capitol de las Constitutions fetas en dit Any M. D. xxxxij. lo qual fonc proveit fos durador fins a las Corts de M. D. xxxxvij. y en aquelles no fonc mes prorogat, sie de nou statuit, y ordenat, com en aquell se conte, e que sie durador fins a la conclusio de las primeras esdevenidoras Corts.

IV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. j.

PRimerament statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que la Constitutio feta per nos en las Corts del Any M. D. Liij. Capitol xxvj. començant. *Per levar lo abus*, y lo Capitol de Cort xj. de las ditas Corts del dit Any M. D. Liij. començant. *Supplica la dita Cort a vostra Altesa li placia statuir, y ordenar que sie, &c.* y la Constitutio del dit any M. D. Liij. Capitol xxviiij. començant. *Com lo Ordinari collador*, sien confirmats, y prorogats fins a la conclusio de las primeras Corts, y que la Constitutio de las Corts del Any M. D. xxxxvij. Capitol Lviij. començant. *Com per la negligentia*, lo qual ha expirat, sie innovat, y porrogat fins a la conclusio de las primeras Corts.

V. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. j.

PRimerament ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que la Constitutio feta en las Corts del Any M. D. Liij. Capitol xxviiij. començant. *Cō lo Ordinari collador*, la qual fonc fins a la conclusio de las presents Corts prorogada en las proppassadas del Any M. D. Lxiiij. sie prorogada, y confirmada fins a la conclusio de las primeras Corts, y lo Capitol de Cort tercer de las vltimas Corts, qui comença. *Per quant molts ladres*, sie prorogat fins a la conclusio de las primeras Corts, y la Cōstitutio del any M. D. xxxxvij. Cap. Lviij. començant. *Com per la negligentia*, la qual havent expirat, fonc innovada, y prorogada fins a la conclusio de las presents Corts, sie perpetuada, y se haja de guardar per tots temps, y lo Capitol de Cort deze, de las Corts proppassadas, qui comença. *Com alguns*, lo qual fonc concedit pera sis anys tansolament, sie innovat, y perpetuat, per lo molt be que del contengut en lo dit Capitol se espera, tant en servey nostre, com en vtilitat, e defensa de aquest Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

VI. PHELIP Segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. D. IC Cap. j.

PRimerament ab loatio, y approbatio de la present Cort, statuim, y ordenam, que les Constitutions, Capitols, y Actes de Cort seguents, ço es la Constitutio feta en les Corts del Any M. D. Liij. Capitol xxx. comensant, com lo ordinari collador, y les Constitutions de les Corts del Any M. D. Lxxxv. Capitol viiij. començant: Perque los que cometen, y Capitol xiij. que comensa:

menſa: Conſiderant que per impedir, y la del Capitol xlvj. que comenſa: Com ſempre ſia eſtada odioſa, la del Capitol. l. que comenſa. Per quant de poc temps a eſta part, y la del Capitol lij. que comenſa. Y conſiderant, y la del Capitol lxxj. que comenſa. Per quant los ſobredits, la del Capitol lxxiiij. que comenſa. En les cauſes empero ſumaries, la del Capitol lxxv. comenſant. Statuim, y ordenam, la del Capitol lxxvj. que comenſa. E mes avant ſtatuim, y ordenam, la del Capitol lxxvij. comenſant. Item ſtatuim, y ordenam, la del Capitol lxxviij. que comenſa. Mes avant, la del Capitol lxxix. que comenſa. Item ab loatio, y approbatio dels tres Braços, y la del Capitol lxxx. que comenſa. E mes ſtatuim, y ordenam ab conſentiment de la preſent Cort, y la del Capitol lxxxj, que comenſa. Item ſtatuim, y ordenam, y la del Capitol lxxxiij. comenſant. Mes avant ſtatuim, y ordenam, y la del Capitol l.xxxvj. que comenſa. Item ſtatuim, y ordenam ab approbatio, y la del Capitol lxxxvij. que comenſa. Y ſis ſuplicara de alguna proviſio, y la del Capitol lxxxxij. que comenſa. Per quant la experientia ha moſtrat, y la del Capitol C. comenſant. Per quant, y lo Acte de Cort Capitol iij. que comenſa. Item per quant V. Mageſtat, y lo Capitol xij que comenſa. Item ſupplican dits tres Braços, y lo Capitol xiij. que comenſa. Item ſupplica la preſent Cort ſian porrogades, y confirmades, y porrogats, y cõfirmats fins a la concluſio de les primeres Corts en tot allo que no ſeran mudades ni mudats corregidas, o alterades, per les Conſtitutions fetes en la preſent Cort, perque en tal cars han de eſſer guardades, y obſervades las que en la preſent Cort ſon eſtades ſtatuides, y ordenades.

VII. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M. DCC. ij. Cap. L.

AB lloaciò, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuim, y ordenàm, que las Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort expreſſats en la Conſtitucio primera de las Corts del any 1599. q̃ comenſa: *Primeramẽt, &c.* y los Capitols de Cort de dit Any M.D. Lxxxxix. ſeguents, ço es Capitol primer: *Per quant la creccià*, Capitol ſegon: *Primerament*, Capitol vuyt: *Item placia à V. Mageſtat*, Capitol trenta ſet: *Placia à V. Mageſtat*, Capitol ſinquanta hu: *Suplican à V. Mageſtat*, Capitol ſinquanta dos: *Item attès dit ſobrecchiment*, Capitol ſinquanta tres: *Item mes*, que ſian prorrodagas, confirmadas, è innovadas, y prorrogats, confirmats, è innovats, fins à la concluſio de las primeras Corts, en tot allo, que no ſeran mudadas, corregits, ó alteradas, ni mudats, corregits, ó alterats per las Conſtitucions, y Capitols, fetas, o fets en la preſent Cort; Perque en tal cas han de ſer guardadas, y obſervadas, guardats, y obſervats, las Conſtitucions, y Capitols, que en la preſent Cort ſon eſtadas eſtatuhidas, y ordenadas, eſtatuhits, y ordenats. Plau à ſa Mageſtat.

DE CONFIRMATIONS DE CONSTITVTIONS, Y PRIVILEGIS. TIT. XIII.

I. CARLES en la Cort de Monſo, Any M.D.xxxxij. Cap. de Cort xiiij.

ENtre las altras immunitats, y libertats atorgadas a las perſonas Eccleſiaſticas per los Summos Pontifices, y Princeps Chriſtians, es no poder eſſer preſos, ni encarcerats per los Jutges ſeculars, y axi per lo Catholic Rey Don Ferrando Segon de immortal recort Avi de V. Majeſtat, en la Cort per aquell celebrada en la preſent Vila de Monſo, conſenti al ſtament Eccleſiaſtic, que ſi contra algu de las ditas Eccleſiaſticas perſonas ſeria proceit en virtut de proces de regalia, y ſeria pres, no pugues eſſer detengut pres ſino en alguna caſa honeſta, e per ſpay de xxiiij. horas. Perço per major favor del ſtament Eccleſiaſtic ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat, perque del dit Capitol ſe ha abuſat, no ſervant aquell en totas coſas, li placia manar obſervar lo dit Capitol en tot, y per tot, axi que contra dits Eccleſiaſtics no ſie proceit per proces de regalia, ſino ſegons la forma, ſerie, y tenor del dit Capi-

Capitol. Plau a ſa Majeſtat, que ſe ſerve lo Capitol.

II. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la ſegona Cort de Montſo, Any M. D. Liij. Cap.de Cort xiij.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, que li placia ſtatuir, y ordenar, que los Privilegis del Rey en Iaume a xj. de las chalendas de Juliol M. CC. Lxxxxiij. confirmats en la Cort de Montſo del Any M.D.xxxxij. Capitol de Cort viiij. ſien confirmats, y obſervats, remoguts tots abuſos contra dits Privilegis fets, y la tenor de aquells inſertat en lo preſent Capitol de Cort. Plau a ſa Majeſtat que ſie ſervat lo dit Privilegi, y lo Capitol de Cort fet en la Cort de Montſo. M.D. xxxxij. remoguts tots abuſos.

III. PHELIP Quart en la primera Cort de Barcelona, Any M.DCC. ij. Cap. xxxxix.

ZElant la mes puntual obſervanſa de las Generals Conſtitucions, conſuelo del Principat, y la revocació de tots abuſos: Perço ab conſentiment, lloació, y aprobaciò de la preſent Cort, eſtatuim, y ordenám, ſe obſerven inviolablement los Capitols de Cort, y Conſtitutions ſeguents: Ço es lo Capitol xv. de las Corts M.CCCC.xxij. que es la Conſtituciò *Dels Poſaders*, primera baix lo Titol *De Offici de Apoſentadors*. Item, lo Capitol xxxviij. Corts M.D.xlvij. que es la Conſtituciò *Iat ſia* dotſe. Item, lo Capitol xxiij. Corts M.CCCC.Lxx. que es la Conſtituciò V. Mageſtat, tercera, y altres collocadas en lo Titol *De Offici de Alcayts, y Capitans, y altre gent de Guerra*, y lo Capitol xxxxv. de las Corts M.D.Lxxxxix. que comenſa: *Item placia*, lloant, y ratificant, tot lo diſposàt en dits Capitols de Cort, y Conſtitucions, com ſi de nou ſe eſtabliſſen, y ordenaſſen en la preſent Cort. Plau à ſa Mageſtat.

IV. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxvij.

VOlent afavorir à tots los Comuns, y particulars del preſent Principat: Perço ab conſentiment, lloació, y aprobaciò de la preſent Cort, lloàm, aprobàm, y confirmàm, y en quant meneſter ſia de nou concedim tots Privilegis, exempcions, y llibertats, de Comuns, y particulars Eccleſiaſtichs, y ſeculars, eſtils, y prerrogativas de celebrar Corts del preſent Principat; revocant tots actes, y abuſos en contrari fets; de tal manera, que tingan tanta força, y valor, com ſi lo die preſent foſſen concedits, y concedidas. Plau á ſa Mageſtat.

***

REPERTORI ALPHABETIC DE TOT LO contengut, y diſpoſat, en lo preſent volum de la nova compilatio de las Conſtitutions, y altres leys de Cathalunya.

A

ABadias en Cathalunya ſe han de provehir en Cathalans. lib. 1. tit. 5. conſt. 12. pag. 23.

Abatuts combiadors no poden tenir mes taula de cambi, ni offici Reyal, ans han de ſer publicats per infames lib. 9. tit. 10. conſt. 1. pag. 420. E no reſmenys incorren en pena capital, ſens poder eſſer remeſos, y ha eſſer feta aprehenſio de lurs bens per la Cort, per diſtribuir entre ſos creedors, ibidem conſt. 3. & 5. pag. 420. y lo mateix ſe enten de qualſevol mercader, draper, factor, o negociador, y los qui tenen comanda de altre, corredors, pellers ibid. conſt. 4. pag. 421. y ſis recullen en ningun loc han de ſer preſos per los Officials de aquell, y punits d. conſt. 5. pag. 421. ſon tambe gitats de pau, y treva, ſens poder eſſer guiats, ni aſſegurats, ſino de voluntat dels creedors ibi. conſt. 6. pag. 421. ni poden fer ceſſio de bens, quels valega, ans ſe ha de proceir contra ells, com a ladres publics ibi. conſt. 7. pag. 421. ni poden concorrer en algun offici de la Deputatio, Caſa de la Ciutat, y Lonja, ans han de ſer privats de la matricula, y de totas las boſſas, y locs ahont ſon enſaculats, ibidem conſt. 8. pag. 421.

Abatuts ſon reputats no ſols los qui latitan, mas encara tots aquells qui per ſpay de ſis meſos recuſan pagar, a ſos creedors lib. 9. tit. 10. conſt. 8. pag. 421.

Abuſos introduits acerca las reſervas, y modificacions ques fan ab las ſententias proviſionals de decret de execucio, o de expedicio de executorials, deuhen ſer llevats. lib. 7. tit. 5. conſt. 21. pag. 370.

Abuſos ques feyan en la extraccio de preſos de Cathalunya contra la diſpoſicio de las Conſtitucions, han de ſer llevats. lib. 9. tit. 24. conſt. 20. pag. 455.

Abſentias del Canceller, y Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal ſe han de continuar en vn libre recondit a la Cancellaria lib. 1. tit. 29. conſt. 2. pag. 88. y de aço ne ha de preſtar jurament lo Prothonotari, o ſon Loctinent, y oir ſentencia de eccomunicacio ibid. conſt. 3. y de las que pot fer quiſcu dells conſt. 1. pag. 88. & conſt. 4. pag. 88. y lo Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 38. conſt. 5. pag. 97.

Acaptes no pot rebre lo Señor Rey dels homens de Barons, cavallers, y de Eſgleſias lib. 10. tit. 5. pag. 474.

Actes fets contra Conſtitucions ſon nulles lib. 1. tit. 17. conſt. 8. pag. 45. & conſt. 11. pag. 47.

Acte de conſert fet entre lo Excellentiſſim Lloctinent General, y los Deputats del General de Cathalunya ſobre de la impreſſio de ſinc Capitols de Cort del any 1599. ço es, 50. 77. 78. 89. y 90. lib. 1. tit. 20. pag. 64.

Accuſacions ſe han de fer de paraula, y no en ſcrits, preſent lo accuſat lib. 9. tit. 1. vſat. 1. pag. 410. y ab jurament vſat. 3. y per quinas perſonas vſat. 2.

Accuſador qui ab la mateixa enqueſta ſera trobat culpable, pot eſſer punit ab la matexa enqueſta com ſi no hagues previnguda la cauſa lib. 9. tit. 1. conſt. 11. pag. 413.

Acreadors ab quina forma, y modo poden pendrer grans, y altres mercaderias en paga de ſos deutes. lib. 4. tit. 22. conſt. 15. pag. 295.

Adjunct al offici de Advocat Fiſcal no pot ſer Relador en cauſas fiſcals, o patrimonials lib. 1. tit. 35. conſt. 9. pag. 110.

Adjunt de algun Doctor impedit quin ſalari reb lib. 1. tit. 34. per totum pag. 90. & 91.

Adultera per pahor, o per manament de ſon marit no pot eſſer punida per ſon marit, ans ſe pot ſeparar de aquell ſis vol ſens perdre ſon dot, ni ſponſalici lib. 4. tit. 32. vſat. 1. pag. 346.

Adulteras com han de ſer judicadas lib. 9. tit. 8. vſat. 2. pag. 417.

Adulteris violents com ſe han de punir lib. 9. tit. 8. vſat. 1. pag. 417.

Advocats Fiſcals ſon tinguts preſtar ſagrament, y homenatge de ſervar lo contengut en la conſt. 3. tit. 45. lib. 1. pag. 109. diſpoſant en quins caſos pot ſotaſcriurer la demanda ſobre pretenſio de alguna juriſdictio, dret, o proprietat.

Advocat Fiſcal no pot tenir offici incompatible lib. 1. tit. 45. conſt. 6. pag. 109. ni eſſer relador en cauſas criminals conſt. 9. pag. 110. ni advocar en deffenſa de algun delat, ni pendre ſalaris, ni eſtrenas de cauſas criminals ſino ſols lo que reben los altres votants conſt. 10. pag. 110. y ha de votar en las cauſas com te acoſtumat, ibid. conſt. 11.

Advocat Fiſcal ha de ſeguir lo vor del Reyal Conſell, quant ſe dubtara ſi te de fer part, o no contra algun delat, qui tinga inſtancia de part privada lib. 1. tit. 45. conſt. 8. pag. 110.

Advocat Fiſcal, y Procurador Fiſcal no poden fer part en las cauſas de lluicions mogudas, y movedoras, ans ſe han de apartar delles lib. 10. tit. 9. conſt. 3. pag. 478.

Advocats Fiſcals han de ſer dos en Gerona, y ningu de ells pot eſſer Jutge de appells lib. 1. tit. 74. conſt. 2. pag. 168.

Advocat Fiscal de la Regia Cort es obligat de quatre en quatre mesos donar memorial als Deputats de Cathalunya de tots los ladres que seran vinguts a sa noticia per quels pugan posar en la lista dels premis lib.9. tit.9. const.4. pag.419.

Advocacio Reyal de Perpinya nos pot regir per substitut lib.1. tit.70. const.3. pag.164.

Advocats, y Procuradors de pobres son dos, y de lur salari lib. 1. tit. 60. const.2. pag. 145. & const.3. ibidem, y de las obligations Const.5. pag.146. & lib.4. tit.7. const.2. pag.256.

Advocats, y Procuradors dels pobres a qui tenen de patrocinar lib.1 tit.60. const.1. pag.144. & const.4. pag.146.

Advocats, y Procuradors dels pobres han de portar memorial de las causas de dits pobres,y esser quiscun die a la preso hora de consell lib.1. tit.60. const.4. pag.146.

Advocats quant poden rebre salari per las sentencias lib.4. tit.8. const.1. pag.259.

Advocats, y Procuradors, que poden rebre per sos treballs, y juntas lib.4. tit.6. const.4. pag.255.

Advocats no poden advocar contra la tenor de las Constitucions dels censals, y violaris lib.7. tit.11. const.16. pag.393.

Advocat qui scientmẽt evocara causa inevocable a la Reyal Audiencia,y dit article scientment prosseguira, y altrament sera convençut de cavillacio, ha de ser mulctat en despesas lib.2. tit.4. const.2. pag.173.

Advocar no poden los Doctors de la Audiencia,y Consell Reyal lib.1. tit.32. const.1. pag.91.

Advocar no poden los Juristas que no tingan los libres dels Vsatges, y Constitucions lib.2.tit.4. const.1. pag.172. y sien primerament examinats,y hajan prestat jurament lib.2.tit.6.const. 1. pag.174.

Adzemblers no poden pendre mes bestias de las necessarias, ni fer reemsons de aquellas, y de lur pena, y per qui poden esser punits lib.1. tit.64.const.2.pag.148. & const.4.pag.149.

Agabelladors, y vsurers no poden ser presos sens presehir provisio de captura, poden empero ser composats lib.9. tit.23. const.8.pag.451.

Aguayt de Cavaller com ha de ser esmenat lib.9. tit.15. vsat.5. pag.430.

Albergar no poden los Officials ni altres en masos de Esglesias lib.1. tit.3. const.1. pag.10. & 3. pag.11.

Albergas nos poden rebre en terras de Barons axi Ecclesiastics com seculars, ni de homens lurs per lo Señor Rey lib.10. tit.5. const.2. pag.474.

Alcaldes de la Seca en los actes mercantivols son tinguts de fer prestar seguretat de Juy als litigants lib.1. tit.56. const.2. pag.136.

Alcaldes de Cort no poden vsar de jurisdiccio en Cathalunya etiam ab los familiars del Senyor Rey, ni seguints la Cort.lib.1. tit.71. const.6. pag.166.

Alcayts de Fortalesas, y Castells no poden tenir sino cert nombre de bestiar, per los quals son obligats a pagar lo ban, y la tala que faran lib. 1. tit.58. const.2. pag.138.& const.8. pag.140. ni pendre lenyas, pallas, adzemblas, vituallas ni altras cosas sens pagar lo valor,y ports a coneguda dels Consols de ahont se carregaran const.3.ibidẽ & 10.p 143.ni rebre ningun dret del bestiar que passa, o pastura en lo terme de lur Castell const.4. ni de altras mercaderias, o vituallas si nou tenen per Privilegi antic, o consuetut immemorial cost. 6. pag. 140. & const.13. pag.142.

Alcayts de Castells, o Fortalesas quant tenen obligacio de liurar als Officials ordinaris los delinquents, quis recullen en lurs Castells, o forças lib.1. tit.58. const.5. pag.139.

Alcayt del Castell de Rosas ha de ser Cathala lib.1. tit.58. const.11. pag.141. & const.14. pag.142. y los altres tambe lib.1. tit.68. const. 8. & 9. pag.160. & const.18. pag.163.

Alcayt de la Vall de Aran es Governador de dita Vall,y ha de ser Cathala lib.1. tit.68. const. 17. pag.163.

Alguzirs de quins presos poden rebre morabati lib.1. tit.46. const.1. & 2. pag.111. y altres emoluments,y de lur jurisdiccio ibidẽ const.3.

Alguzirs no poden esser mes de dos qui exercesçan ahont lo Senyor Rey, ó son Loctinent residira, y hu del Governador, y han de ser Cathalans, y poden capturar crim fragant, o en brega, y no altrament lib.1. tit.46.const.5. pag.112.

Alguzir del Governador en quins casos pot rebre salari per guarda dels presos lib.1. tit.46. const.6.pag.112. y quin salari te per dieta lib. 7. tit.11. const.18. pag.393.

Alguzirs de quina condicio han de ser lib.1.tit. 46. const.7. pag.111. y quin salari tenen sobre lo General lib.4. tit.7. const.1. pag.256.

Alguzirs quin bestiar poden pendre, y per servey de qui lib.1. tit.64. const.5. pag.149.

Alguzirs han de ser Cathalans lib.1.tit.68.const. 11. pag.161.

Alguzir del mestreescuela del studi de Leyda quin poder te lib.1. tit.8. const.3. pag.178.

Alienar nos poden los Monastirs lib.1. tit.3. vsat. 2. pag.10. ni las cosas emphiteoticas sens licencia del Senyor directe lib.4. tit.31.const.1. pag.343.

Alienacions de possessions se poden fer en favor de las Esglesias, e locs Religiosos lib.1. tit.3. const.1. pag.10.

Aliments com se han de donar al pobre pres per deute lib.7. tit.11. const.3. pag.387. & lib.3. tit. 28. const.4.pag.236.& const.7.pag.237.

Aliments se han de donar als Barons, y Cavallers quant van en exercit, o Host ab lo Senyor Rey, o ab altre en nom seu lib.10. tit.1. const. 1. pag.468.

Alous situats dins terme de algun Castell de algun Baro, o Cavaller, no poden esser venuts al Señor Rey lib.4. tit.19. const.1. pag.288.

Alous se han de provar en los termens de algun

Caſtell, altrament es preſumpcio ques tenen per lo Senyor del Caſtell lib.4. tit.30. conſt. 13. pag.328.
Aloers ſe poden recollir per lur deffenſio en lo Caſtell en lo territori del qual tenen aquells, y tambe ſon obligats en la guarda de aquell Caſtell lib.4. tit.30. coſt.16. pag.329.
Aloers ſots examen de qui han de pledejar lib. 4. tit.37. conſt.17. pag.330.
Altercats incidents en la cauſa dins quant temps ſe han de inſtruir, y decidir, axi en cauſas de primera, com de ſegona inſtancias lib.3. tit. 13. conſt.1. & 2. pag.213. & 3. pag.214. durant los quals corre lo temps al qui ſuccumbira ibidem conſt.4.
Altercats ſobre de ſpolis, aliments, attentats, y falſedats com ſe han de propoſar, inſtruir, y proveir lib.3. tit.13. conſt.5. pag.214.
Anants al Princep, eſtants, y tornants ſon ſots proteccio de aquell, demanera ques pot fer regalia contra los qui aquells damnificaran, o injuriaran lib.10. tit.1. vſat.4. pag.466. e ſon en pau, y en treva ibidem, & vſat.8. pag.467. & tit.11. conſt.2. §.4. pag.488. & conſt.3. §.5. pag.490.
Anyells ſe poden matar en carnicerias publicas lib.9. tit.20. conſt.3. pag.442.
Appellar quant ſe pot de las ſentencias de torments del Governador lib.1. tit.41. conſt.5. pag.103.
Appellar nos pot de ſentencia confirmatoria de alguna ſentencia arbitral in cauſa recurſus lib. 2. tit.13. conſt.5. pag.182. ni en cauſas menors de 50. ſous lib.3. tit.1. conſt.2. pag.184. & lib.7. tit.7. conſt.11. pag.374.
Appellar quant ſe pot de ſententia interloquutoria lib.7. tit.7. vſat.2. pag.372.
Appellar no pot lo Fiſc, ni ſupplicar en cauſas criminals, ni diſtinctament, ni en las civils ſino en certs caſos lib.7. tit.7. conſt.7. pag.373.
Appellacio interpoſada de alguna proviſio de intermedi proferida abans de ſentencia devant qui ſe ha de propoſar, y decidir lib.7. tit. 7. conſt.15. pag.375.
Appellacions nos poden declarar contra voluntat del appellant dins los termes fatals lib.7. tit.7. conſt.16. pag.375.
Appellacio de quinas ſentencias, y proviſions ſe pot interpoſar lib.7. tit.7. conſt.18. pag.376. y de quinas no lib.7. tit.9. conſt.1. pag.378.
Appellacio interpoſada de las ſentencias dels Ordinaris, tant Reals, com de Barons, ſe ha de cometrer per lo Canceller, o Regent a la tercera Sala lib.1. tit.28. conſt.18. pag.86.
Apoſtols dins quant temps ſe han de donar lib.7. tit.7. conſt.4. pag.372.
Apoſentos de Capitans, y ſoldats ahont han de ſer lib.1. tit. 58. conſt.12. pag.141. & conſt. 15. pag.142.
Apoſentador del Senyor Rey, y de ſon Primogenit ha de pendre, donar, y tatxar las poſadas ab intervencio dels adminiſtradors dels locs, ſens poderne haver ninguna coſa lib.1. tit.58. conſt.1. pag.144
Apothecaris quāt temps han de practicar, y ahōt, y per qui han de ſer examinats per obtenir Privilegi lib.2. tit.7. conſt.2. pag.177.
Apothecaris dins quant temps poden demanar lo valor de lurs medicinas lib.7. tit.2. conſt.7. pag 362.
Arbres trēcats com han de ſer eſmenats lib.9. tit. 15. vſat.24. & 26. pag.432.
Arbres per lo ſervey del Rey, ſe han de tallar ſens fer agravi ha algu. lib.1. tit.58. conſt.16. pag.142.
Arbitres, y de lurs ſentencias vide in verbo ſentencias.
Arbitres de las contencions ſe han de nomenar en lo Cap de la Vegueria lib.3. tit. 4. conſt.3. pag.198.
Archiver Reyal es tingut monſtrar, y donar tranſlat de tots actes tocants interes de part a part, en los caſos empero que tocan interes del Fiſc ha de preceir manament del Loctinent General, o del Governador lib.2. tit.1. conſt.2. pag.169.
Archiver Reyal quin ſalari pot rebre de las copias que traura, y de las cercas lib.3. tit.31. conſt.2. pag.241. & conſt.6. pag.243.
Archiver Real, o ſon Subſtitut no pot traurer del Archiu, originals alguns, ſots pena de mil lliuras, y ha de jurar obſervaro en lo ingres de ſon offici lib.3. tit.31. conſt.4. pag.242.
Arrendadors de las Rendas Reals, y particips, o perſoners ſon de for dels Ordinaris ſens gozar de ningunas exemptions lib.1. tit.44. conſt. 1. pag.107.
Armas nos poden vendre a Sarrahins per Chriſtians lib 4. tit.19. vſat.1. pag.287.
Armas prohibidas als Franceſos ſon deſignadas lib.9. tit.19. conſt.1. & 2. pag.439.
Articles quant ſe han de donar, y proveir per lo actor, y reſpondre per lo reo lib.3. tit.14. conſt. 1. & 2. pag.214. & 215. & conſt.12. pag.217. y del temps ſe han de donar, y proveir per lo reo ibidem conſt.3. pag.215. y dels objectes, y corroboracions de teſtimonis conſt.4. ibidem & conſt. 13. pag.217.
Artiſtas dins quant temps poden demanar lurs deutes lib.7. tit.2. conſt.4. pag.361.
Aſſalt de Caſtell com ha de ſer eſmenat lib.9. tit. 15. vſat.5. pag 430.
Aſſaſſins no poden eſſer compoſats lib.9. tit.27. conſt.7. pag.460.
Aſſentiſta de ſa Mageſtat deu pagar los grans fara ſegreſtar als preus corrents, o donar idonea ſegnretat a coneguda de ſos amos lib.4. tit.2. conſt.8. pag.248.
Aſſeſſor del Governador ha de ſubir examen ans de ſer admes en lo offici. lib.1. tit.28. conſt.6. pag.81.
Aſſeſſor del Governador es preſident en la audiencia del Governador quant va viceregia, y reb lo ſalari del Regent la Cancellaria lib.1. tit. 35. conſt.1. pag.92. Y en eſt cas nos pot auſentar, ans deu ſervir perſonalment ibidem conſt.3. pag.93.

Assessor del Governador ha de prestar sagrament, y homenatge com lo Vicicanceller, y Regent la Cancellaria, y seguir lo Governador lib. 1. tit. 41. cōst. 5. pag. 103. y lo mateix ha de fer lo subrogat en loc seu const. 10. pag. 104.

Assessor de Governador no pot exercir son offici sino en lo loc ahont resideix lo Governador lib 1. tit. 41. const. 8. pag. 104. ni esser del numero dels Doctors de la Audiencia const. 12. pag. 105.

Assessor de Governador reb per dieta 15. sous lib. 7. tit 11. const. 18. pag. 393.

Assessors de la Ballia General, y procuracio Reyal han de seguir lo orde ques servara en la Reyal Audiencia lib. 3. tit. 25. const. 9. pag. 233. y en quinas causas, y quant tenen obligacio de fer paraula a la Audiencia lib. 1. tit. 44. const. 3. pag. 107. y const. 4. y 5. pag. 108. y los de la procuracio Reyal en dits casos basta que envien lo proces al Canceller, o Regent la Cancellaria ibidem const. 4. pag. 108.

Assessor del Veguer, y Sotsveguer reb per dieta deu sous lib. 7. tit. 11. const. 18. pag. 393.

Assessor finit son offici no pot tornar en lo exercici de aquell, etiam en nom de Conseller, fins haja purgada taula lib. 1. tit. 66. const. 7. pag. 152.

Assessoria no pot esser perpetua, ni proveida en loc ahont no es acostumat lib. 1. tit. 49. const. 1. pag. 120. exceptat en Vilafranca ibidem const. 2. ni en persona menor de 25. anys ibidem const. 3. si ja no es graduat de Doctor, o Bachiller ibidem const. 4. y que lo grau sie de Vniversitat en la qual se lija de ordinari lo dret civil, o canonic ibidem const. 5.

Audiencia dona lo Senyor Rey quiscun mes per los negocis de la corona de Arago lib. 1. tit. 13. const. 1. pag. 36.

Audiencia nos pot tenir en algun loc del qual es absent lo Senyor Rey, o son Loctinēt lib. 1. tit. 27. const. 1. pag. 77. exceptat per deu dies en causas ja comensadas ibidem const. 2. los quals foren porrogats fins en 20. ibidem const. 7. pag. 78. exceptat tambe quant se partex lo Loctinent per persecucio de bandolers constitu. 5. pag. 78.

Audiencia se ha de tenir quiscun die no feriat lib. 1. tit. 27. const. 3. pag. 77. y en quinas horas const. 4. pag. 77. y en quin loc const. 6. & 8. pag. 78. & 79. y per quinas persones lib. 1. tit. 28. const. 1. pag. 80. & const. 5. pag. 81. & const. 12. pag. 83. & const. 15. pag. 84.

Audiencia per las causas de tercera instancia quins dies se ha de tenir lib. 1. tit. 27. const. 11. pag. 80. & lib. 1. tit. 28. const. 15. pag. 84.

Audiencia se celebrava en sa primera erectio per vuyt Doctors lib. 1. tit. 28. const. 1. pag. 80. y apres se ni ajustaren quatre mes que foren dotze y repartits en duas salas decidian totas las causas civils de primera, segona, y tercera instancias const. 5. pag. 81. apres se ha eregida vna tercera sala de sis Doctors per las causas de tercera instantia, y per las criminals ab los Juges de Cort ibidem const. 15. pag. 84.

Audiencia es obligada respondre a las consultas dels Ordinaris Reyals lib. 1. tit. 33. const. 1. pag. 91.

Audiencia Reyal ha de declarar a qui toca proveir las Batllias lib. 3. tit. 6. const. 1. pag. 199.

Audiencia te lo Governador vice Regia absent lo Senyor Rey, o son Loctinent General ab los mateixos Doctors de la Reyal Audiencia, y en dit cas en loc del Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria, presideix lo Assessor ab lo salari del Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 35. const. 1. pag. 92.

Audicio de Advocats quant se ha de tenir en la Reyal Audiencia per disputar las causas lib. 3. tit. 24. const. 1. pag. 230. y en casa del Relador per concordar in facto, o discordar ibidem const. 2.

Ayguas corrents son de la Potestat per empriu de sos Pobles lib. 4. tit. 3. vsat. 1. pag. 248.

B

Bagatjes nos deuen donar per lo transport dels grans del Asentista. lib. 4. tit. 25. const. 26. pag. 306.

Bagatjes quants sen han de donar per cada Companya, de Cavallareria, e Infanteria, y lo que sels pot carregar. lib. 1. tit. 58. const. 20. pag. 144.

Balle General de Cathalunya, y Procurador Reyal de Rossello, y Cerdanya no poden impedir la jurisdiccio dels ordinaris en los arrendadors, y particips de las rendas Reyals lib. 1. tit. 44. const. 1. pag. 107.

Balle General ab quins ministres pot executar las penas tocants a son offici lib. 1. tit. 44. const. 2. pag. 107.

Balle General es obligat regonexer com se han de pagar las Leudas Reyals en la estacio de Gerona lib. 4. tit. 25. const. 15. pag. 304.

Balles en quins casos no poden exigir res del albara de la treta de la preso lib. 1. tit. 43. const. 2. pag. 106.

Balles posan los sotsballes, y son tinguts per ells lib. 1. tit. 48. const. 13. pag. 119.

Balles en causas civils son de sor del Veguer lib. 3. tit. 2. const. 12. pag. 186.

Balles com han de ser esmenats lib. 9. tit. 15. vsat. 9. pag. 431.

Balle de sac convençut de frau en quina pena incidex lib. 4. tit. 30. vsat. 16. pag. 321.

Ballias Reyals nos poden vendre lib. 4. tit. 19. const. 1. pag. 288.

Ballia empenyorada sens consentiment de son senyor se pot emparar lib. 4. tit. 30. vsat. 17. pag. 321.

Ballia nos pot alienar sens consentiment del Senyor lib. 4. tit. 30. vsat. 14. pag. 321.

Bandejaments han de ser notificats ab veu de publica crida lib. 9. tit. 31. const. 2. pag. 464.

Bandejats si son citats per clam de pau, y de treva han de ser assegurats lib. 10. tit. 11. const. 18.

conſt. 18. pag. 503.
Baratas ſe poden rebre de Barons, y Cavallers lib. 4. tit. 20. conſt. 2. pag. 290.
Barba falſa es prohibida ab certa pena per als qui la faran, aportaran, o ab ella delinquiran lib. 9. tit. 7. conſt. 2. pag. 416.
Barcelona pot fer extractio de Conſol de Cathalans en los Regnes de Napols, Sicilia, y Genova lib. 1. tit. 19. conſt. 5. pag. 62.
Barons ſon francs de ſegell lib. 1. tit. 25. conſt. 2. pag. 73.
Barons, y Cavallers ſon de for del Veguer lib. 3. tit. 2. conſt. 4. pag. 185.
Barons tenen juriſdiccio en homens Reyals, y bens lurs ſi delinquexen en lur baronia lib. 3. tit. 2. conſt. 5. & conſt. 7. pag. 185.
Barons en Roſſello quina juriſdictio tenen lib. 3. tit. 2. conſt. 18. pag. 190.
Barons qui ſon appellats lib. 4. tit. 30. conſt. 38. pag. 337.
Barons, y Cavallers anant en exercit ab lo ſenyor Rey, o ab altre en nom ſeu han de ſer alimentats a deſpeſas del Rey lib. 10. tit. 1. conſt. 1. pag. 468.
Barons no poden fer proces à ſos vaſſalls de alguna culpa en que foſſen cayguts no obtemperant al vſatge Princeps namque lib. 10. tit. 1. conſt. 5. pag. 468.
Batalla com ſe ha de aſſegurar lib. 8. tit. 2. vſat. 1. pag. 402.
Barejarſe poden tots los Jueus, e Sarrahins ſens perdre res de ſos bens lib. 1. tit. 1. conſt. 3. pag. 7.
Beneficis Eccleſiaſtics no poden eſſer obtinguts per eſtrangers lib. 1. tit. 5. per totum pag. 16.
Bens dels condemnats en los caſos que de dret ſe pot fer aprehenſio no poden eſſer levats de algun tercer poſſeſſor, ni de la muller tenint los obligats per ſon dot, fins ſien ſatisfets en lurs credits, o ſie declarat ſi ſon ſufficients per impedir la aprehenſio lib. 9. tit. 33. conſt. 1. pag. 465.
Bens de alguna perſona preſa per algun delicte no poden eſſer confiſcats ſino per crim de heretgia, o de leſa Majeſtat in primo capite lib. 9. tit. 33. conſt. 2. pag. 465.
Beſtiars paſſant per algun terme quin dret han de pagar lib. 4. tit. 25. conſt. 15. pag. 302.
Beſtias aregas ſon en pau, y en treva lib. 10. tit. 11. conſtitu. 3. §. 4. pag. 490. & conſtitu. 5. §. 3. pag. 495.
Biblia ſagrada nos pot tenir en romanç lib. 1. tit. 1. conſt. 2. pag. 7.
Bisbats ſe an de provehir en Cathalunya en Cathalans, o fills de ells lib. 1. tit. 5. conſt. 12. pag. 23.
Bisbes ſon Jutges de ſacrilegis, e trevas trencadas a Clergues lib. 1. tit. 4. vſat. 1. pag. 14.
Bisbes ſon francs de ſegell lib. 1. tit. 25. conſt. 2. pag. 73.
Bisbe, y Pabordes de Tortoſa encara que tingan rendas en Valencia no contribuexen en los ſerveys de Cort que fa lo Regne de Valentia lib. 1. tit. 4. conſt. 5. pag. 15.
Bisbe, y Capitulars de la Igleſia Cathedral de Solſona deuen ſer inſiculats en la Deputacio, com los de las demes Cathedrals lib. 1. tit. 55. conſt. 1. pag. 132.
Blaſphemos en quina pena incorren lib. 9. tit. 2. conſt. 1. & 2. pag. 415.
Blats, y ordis com ſe poden traure de Sicilia lib. 4. tit. 25. conſt. 14. pag. 302.
Bomians ſon bandejats de Cathalunya lib. 9. tit. 18. conſt. 1. pag. 437. Y ſi ſon trobats incidexen en pena de açots ſens poder ſer remeſos conſt. 2. Y de confiſcacio de bens conſt. 5. encara que tingan lur domicili en algun loc de dit Principat ſi van coadunats ab lur familia per aquell ibidem conſt. 6. pag. 438. y conſt. 7. ibidem.
Botiguer abatut vide in verbo Abatut.
Bovatge en quins locs, y de quinas perſonas, o no ſe pot rebre lib. 10. tit. 4. per totum pag. 473.
Bras Militar del preſent Principat, pot gaſtar cada any mil lliuras de pecunias del General, per los gaſtos ſe li oferiran, y en quins caſos, y en quina forma podra gaſtar altres mil lliures lib. 1. tit. 20. conſt. 4. pag. 65.
Bras ſecular ab quina forma ſe ha de concedir, y en quins caſos lib. 7. tit. 13. conſt. 1. & 2. pag. 397.
Brivons ſon bandejats de Cathalunya, e ſi ſeran trobats incidexen en pena de açots, y de galera per ſinc anys lib. 9. tit. 18. conſtitu. 4. pag. 437.
Burgeſos ſon eſmanats, y pledejats com a Cavallers lib. 9. tit. 15. vſat. 8. p. 431.

C

CAmerlenc del ſenyor Rey lo qual te lo ſeu ſegell ſecret quinas letras pot ſegellar ab aquell, y à quil pot comanar lib. 1. tit. 39. conſt. 1. pag. 97.
Cambiadors ſon tinguts per totas las ditas que faran, axi com per los depoſits, y comandas, y tenen aquellas eſcriure en ſon capbreu jurat, e no poden eſſer elongats lib. 4. tit. 35. conſt. 1. pag. 350. y tots lurs bens ſon obligats tacitament ibidem conſt. 2. pag. 351.
Cambiadors no poden tenir taula ab tapits que no hajan aſſegurat convinentment lib. 4. tit. 32. conſt. 3. & 4. pag. 351.
Cambiadors de Gerona quant liuran diners comptans en lur banc han de fer ſotaſcriurer la partida lib. 4. tit. 35. conſt. 5. pag. 351.
Cambiadors abatuts vide in verbo abatuts.
Camins ab quina forma han eſſer reparats lib. 4. tit. 4. conſtitu. 2. y reſtants fins à la 10. pag. 249.
Camins, y ſtradas ſon de la Poteſtat, e los anants per ells ſon en pau, y treva, y ſors deffenſio ſua lib. 4. tit. 22. vſat. 2. & conſt. 2. & 3. p. 291. & lib. 10. tit. 18. conſt. 1. §. 10. pag. 487. & conſt. 2. §. 3. pag. 488. & conſt. 3. §. 3. p. 490. & conſtitu. 4.

ſtitu.4. §.11. pag. 492.& conſtitu.7.§.13. pag. 496.

Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria quinas qualitats han de tenir lib.1. tit.38. conſtit. 2. pag. 55. y dins quant temps han de ſer elegits ibidem conſt. 4. pag.97. y lo ſalari que reben lib.4.tit.7.conſt.1.pag.255.& conſt.7. & 8.pag.257.

Canceller es obligat en tenir juy verbal als pobres,viudas y pubills almenys vn die cada ſemmana lib.1. tit.36. conſt.4. pag. 94. de cauſas empero que no excedeſcan ſumma de 10. liuras ibidem conſt. 5. y deſpedir aquellas dins tres meſos ibidem conſt.7.

Canceller ha de declarar en ſa caſa las cauſas de contencio de juriſdiccio lib. 3. tit.4. conſt.5. y publicar las ſentencias de ditas cauſas devant teſtimonis conſt.4.pag.198.

Canceller impedit de malaltia ſi li ſera donat adjunct quin ſalari reb lib.1.tit.34.conſt.3.pag. 92.

Ca de ajuda ningu pot portar en ſa companyia que no ſie official lib.9. tit.21. conſtitu.2. pag. 442.

Capitans de guerra no poden eſſer poſats à deſpeſas dels provincials,ni exigir de aquellas ninna coſa lib.1. tit.58. ni pendrer lenyas, pallas, vituallas, adzembłas, ni municions conſt. 3. pag. 138. ni tenir ſino cert nombre de beſtiar conſt.2.pag 138.& 8.ni vſar de juriſdictio ſino en certs caſos conſt.7.pag.140.

Capitans ſon obligats pagar talas, y bans per los beſtiars que tindran lib.1. tit.58. conſt.2. pag. 138.y tot lo que pendran dels provincials conſtit.15.pag.142.

Capitans, y Soldats ahont ſe poden,y deuen apoſentar,y alotjar lib,1. tit.58. conſt.12.pag.141. & conſt.15.pag.142.

Capita General no pot exigir ningun vectigal, impoſicio,o contribucio lib.4. tit.25. conſt.20. pag.304.

Capitol de la Santa Igleſia Cathedral de Tortoſa demana ſeculariſacio lib.1. tit.3. conſt. 10. pag.13.

Capitulars de la Igleſia Cathedral de Solſona, y ſon Bisbe, deuen ſer inſiculats en las bolſas de la Deputaciò, conforme ſe obſerva ab los de las altres Cathedrals lib.1. tit.53. conſt.1.pag. 132.

Capitols de Pau que tractan de las ſucceſſions dels naturals, y eſtrangers en llurs reſpective Regnes deuen ſer obſervats lib.1. tit.18. conſt. 1.pag.60.

Capturas de Eccleſiaſtics ab quina forma ſe poden fer per Oficials Reyals lib.1.tit.4.conſtit. 6.pag.15.

Capturas ſe poden fer tantſolament crim fragant, o ab proviſio de Jutge lib.9.tit.23. conſt. 1.pag.450. & conſt.7. pag. 451. altrament los Officials incidexen en pena de ſinquanta liuras, y de privatio de lurs officis conſt.2.y quant ſe fara per algun Algutzir crim fragant ſe ha de dexar lo pres en poder del Ordinari de lloc a hont ſe trobara conſt. 5. pag. 451.

Capturat ſi ix de la preſo ſens licencia en quina pena incideix lib.9.tit.24.vſat.1.pag.452.

Capturat per deutes no pot eſſer desliurat fins que lo deute ſie pagat lib.9.tit.24.conſt.4.pag. 452. ni las horas pagares per lo albara de la treta conſt.10.pag.453.

Capturat ſens culpa es franc de carcelatge, y altras deſpeſas lib.9.tit.24.conſt.5.pag.452.y ha de ſer relaxat ſens preſtar cautio conſt.15.pag. 455.

Capturats per los Conſols de Mar, Deputats, Conſellers, Moſtaſaphs, Clavaris, Alcaldes, ab albara de qui han de ſer relaxats lib. 9. tit. 24. conſt.11.pag.453.& 12.pag.454.

Capturats ſi ſon relaxats ſon francs de deſpeſas com ſi foſſen abſolts lib.9. tit.24. conſt.6.pag. 453.

Capturat ha de ſer liberat en continent ques feta la Proviſio per lo Reyal Conſell lib. 9. tit. 24. conſt.13.pag.454.

Capturats per Veguer,o Batlle de Barcelona,han de ſer portats en las Carcers Reals, y no detinguts com a preſos en ſas caſas lib. 9. tit. 23. conſt.6.pag.455.

Carcellers tenen obligatio de fer inventari de la roba, diners, armas, y altras coſas que los preſos aportan quant entran a la preſo lib. 9. tit.9. conſt.1.pag.418.

Carcellers no poden rebrer per carcelatge mes del que eſta tatxat lib. 9. tit.24. conſt. 1. & 2. pag.452. y per loguer de roba lo que arbitrara lo official ibidem conſt. 3. lo qual arbitre fone apres declarat que fos a dos diners per die ibidem conſt.8.pag.453.

Carcellers no poden rebre mes de ſon dret, encara que ſie en nom de eſtrenas, o aliament lib.9. tit. 24.conſt.7.pag.453. o per mudar los preſos de vna preſo en altra conſt. 16. pag. 455.

Carcellers tenen preſtar juramen en lo introhit de lurs officis lib.9.tit.24.conſt.14. pag.454.

Carcellers ſon tinguts traurer los pobres preſos quant lur Advocat vol parlar ab ells, ſi la ens queſta es publicada lib.9. tit.24.conſt.17.pag. 455.

Carretejar per la fabrica de Galeras, o altrament com ſe ha de pagar lib.4.tit.25.conſt.24. pag. 305.

Cartas fetas contra conſtitucions, y altras leys de la terra no deuen ſer obeidas lib.1.tit.17.conſtit.7.pag.45.

Cartas Reyals ſens coneguda de dret nos poden revocar en perjudici del impetrant lib. 1. tit. 26.conſt.1.pag.75.

Carta nos pot concedir contra carta, ni contra privilegi lib.1. tit.26. conſt.3.& 4. pag. 75. ni contra coſtumas generals, o ſpecials, conſt. 4. ni contra ordinacions fetas en Cort conſt. 5.6. 7.8.9.10.pag.76.

Cartas nubcials ſe poden fer ab adjeccio de penas, las quals ſe acquirexen al qui ſerva la promeſa lib. 5. tit. 1. conſt. 1. pag. 352.

Caſſa de perdius, coloms, fayſans, y francolins en quin temps ſe pot fer, y de quina manera lib. 4. tit. 5. conſt. 1. & 2. pag. 252. & 253.
Caſtell de Sanct Jordi que te lo Meſtre de Monteſa en lo terme de Tortoſa, quina guarda ha de fer lib. 1. tit. 58. conſt. 10 pag. 141.
Caſtell com ſe ha de entendre lib. 8. tit. 4. vſat. 2. pag. 403. y de lurs drets conſt. 1. & 2. pag. 403.
Caſtell a ningu es licit aſſetiar, ni fer alguna forſa pera pendrel, ò ab algun enginy, contra voluntat del ſenyor de aquell lib. 10. tit. 1. vſat. 5. pag. 467.
Caſtlans de Caſtells, o Alcayts han de ſer Cathalans lib. 1. tit 68. conſt. 8. & 9. pag. 160.
Caſtlans quant poden metre ſots caſtlans en algun caſtell lib. 4. tit. 30. vſat. 3. pag. 320.
Caſtlans, o feudataris ſon tinguts ſubir juy davant lo ſenyor del feu, encara que aquell feu ſie eſtat venut per Cavaller a Ciutada, ò home de Vila aſſignantli Jutge de paribus curię lib. 4. tit. 30. conſt. 4. pag. 322.
Caſtla contradient fermar dret al ſenyor immediat com ſe ha de proceir per los altres ſots caſtlans lib. 4. tit. 30. conſuet. 3. pag. 322.
Caſtla en qual manera pot recuſar fer homenatge, quant lo ſenyor ven lo feu a menor de ſi mateix lib. 4. tit. 30. conſuet. 6. pag. 323.
Caſtla, o feudater no pot alienar lo feu, o partida de aquell en lo qual lo ſenyor reb part en las rendas del caſtell lib. 4. tit. 30. conſt. 17. pag. 330.
Caſtla, o feudater diſminuint de ſenyor que es obligat de fer, y que no lib. 4. tit. 30. com. 19. pag. 330.
Caſtlans quants poden eſſer en algun caſtell, y de quina manera ſe han de haver lib. 4. tit. 30. conſt. 25. pag. 332.
Caſtla ſegon no pot vendre la caſtlania al ſenyor ſuperior lib. 4. tit. 30. conſt. 40. p. 338.
Cathalans qui ſon compreſos lib. 1. tit. 68. conſt. 8. pag. 160.
Cavalcadura morta, o nafrada home ſient deſus, o tirantla per la ma com ſe ha de eſmenar lib. 9. tit. 15. vſat. 20. pag. 432.
Cavallers ſon de for del Veguer lib. 3. tit. 2. conſt. 4. pag. 185. excepto en malafeta de lurs beſtiars, car per aquella poden eſſer convenguts devant lo Baro, en lo terme del qual ſe fara la malafeta ibidem conſt. 20. pag. 193.
Cavallers morts, o nafrats com han eſſer eſmenats lib. 9. tit. 15. vſat. 3. pag. 430. y ſi per incidias ſeran enveſtits, o ferits, tirats per los cabells ſon eſmenats com a morts, y ſi en altra manera ab colera ſeran ferits ab puny, palmada, o ab pedra, o ab peu, o ab fuſt, o preſos, y meſos en ferros ſon eſmenats ſegons que eſta diſpoſat ibidem vſat 4. y lurs fills ſon eſmenats com ells mateixos ibidem vſat. 6.
Cavaller dexa la cavalleria en los caſos deſignats lib. 9. tit. 15. vſar. 7 pag. 430.
Cavallers quant van en algun Exercit, o Hoſt ab lo ſenyor Rey, o ab altre en nom ſeu, han de ſer alimentats a deſpeſas del Rey lib. 10. tit. 1. conſt. 1. pag. 468.
Cavallers, y perſonas generoſas ſi ſon preſos per algun particular, han de eſtar paleſos, a fi que pugan venir en mans del ſenyor Rey lib. 10. tit. 1. conſt. 2. pag. 468.
Cavallers qui comparran, y aſſiſtiran en Corts per altres Cavallers com han de ſer ſatisfets lib. 1. tit. 14. conſt. 6. pag. 39.
Cauſas ſe han a decidir en la Audientia, y Conſell Reyal, ab lo vot de la major part lib. 1. tit. 31. conſt. 1. y ab lo modo, y manera deſignat ibidem conſt. 2. pag. 90.
Cauſas fins en ſinquanta ſons ſe han de expedir verbalment ſens ſerits, ni figura de juy, tota appellatio remoguda lib. 3. tit. 1. conſt. 2. pag. 184. y ſens ſalari de Jutge ibidem conſt. 4. y las majors tambe de ſinquanta ſous, ſi lo reo en la primera comparicio confeſſa lo deute, y ſols demana temps pera pagar d. conſt. 4.
Cauſas menors de vint liuras ſe han de tractar ſens fer proces ſino ſols de la citacio, demanda, articles, teſtimonis, y ſentencia lib. 3. tit. 1. conſt. 3. pag. 184.
Cauſas menors de mil liures nos poden en primera inſtancia, per pretext algu, o regalia, evocar a la Real Audiencia; ans be deuen comenſarſe, continuarſe, declararſe, y executarſe en las Corts dels Ordinaris, preſtada empero caucio en cas de appellacio lib. 3. tit. 7. conſt. 20. pag. 207.
Cauſas axi principals com de appellacio, no poden eſſer tretas de Cathalunya lib. 3. tit. 2. conſt. 1. pag. 185. ni de la Vegueria conſt. 12. ni de alguna Ballia conſt. 10. pag. 186. encara que ſien criminals conſt. 13. pag. 187. o patrimonials, y fiſcals, ſino ſon entre Officials Reyals en cas ques altercas a qui pertanyen lurs officis conſt. 14. pag. 187. & conſt. 19. pag. 193. o patrimonials de ſegonas appellations lib. 3. tit. 7. conſt. 2. pag. 200. y de oppreſſio, o perhorroſcencia interpoſada de oſici al preeminent, y ab tot han de ſer comeſas en Cathalunya d. conſt. 14. pag. 187.
Cauſas de contrafaccio de conſtitucions no poden eſſer tretas de Cathaluya lib. 3. tit. 2. conſt. 19. pag. 193.
Cauſas de Contrafaccions per qui ſe poden inſtar, y contra quinas perſonas, de lurs Jutges, del Orde Judiciari, dilacions, y terminis, que an de tenir, y ſe poden concedir, y las demes circunſtancias, ques deuan obſervar en ſas declaracions, ſegons lo novament diſpoſat en los Capitols 36. 37. y 38. de las Corts de 1702. lib. 1. tit. 17. conſt. 23. pag. 54. conſt. 24. pag. 56. & conſt. 25. pag. 59.
Cauſas evocadas en la Audiencia Reyal ſe han de pendre en lo punct en que eſtavan quant foren evocadas lib. 3. tit. 7. conſt. 4. pag. 201.
Cauſas nos poden evocar en la Reyal Audiencia ab qualitat de pobreſa, o de perhorroſcentia que no preceeſca primer informacio de alguna de ditas qualitats lib. 3. tit. 7. conſt. 1. pag. 199. & conſt. 6. pag. 201.

Cauſas de pubills, viudas, y pobres evocadas a la Audientia Reyal abſent lo ſenyor Rey, o ſon Loctinent General romanen en poder dels Ordinaris lib. 3. tit. 7. conſt. 2. pag. 200.

Cauſas han de ſer ſententiadas ſegons lorde que ſon denuntiadas lib. 3. tit. 19. conſt. 1. pag. 222. & conſt. 3. pag. 223. ver es que dit orde ſe pot pervertir de voluntat ſola de la Majeſtat del Rey ibidem conſt. 8. y tambe quant en vna matexa Sala hi ha diverſos proceſſos que tenen connexitat de merits ibidem conſt. 6. y en cauſas mercantivols lib. 3. tit. 27. conſt. 2. pag. 235.

Cauſas de fermas de dret interpoſada ſobre alguna empara dins quant temps ſe han de inſtruir, y finir lib. 4. tit. 2. pag. 247.

Cauſa de las Marcas dins quant temps ha de ſer deſpedida lib. 4. tit. 25. conſt. 18. pag. 303. & conſt. 22. pag. 305. y en lo interim ſe ha de collectar ſon dret, per los Deputats, y que ne han de fer ibidem conſt. 23.

Cauſas de graduations ſe han de tractar en las Corts dels Ordinaris ſens poderſe evocar a la Reyal Audiencia fins a la ſentencia, y per collegir dits proceſſos tenen vna terça de ſalari lib. 3. tit. 2. conſt. 15. pag. 188.

Cauſas ſummarias ſon las dels foraſters lib. 3. tit. 26. vſat. 1. & conſt. 1. pag. 233. de aliments, poſſeſſorias, comandas, executivas, y altras que de ſa natura requerexen ſumaria cognitio conſt. 2. y las de caucions ques preſtan per execucio conſt. 3. de graduacions, y ceſſions de bens conſt. 4. y las dotals conſt. 5. las menors de deu liuras, conſt. 6. pag. 234. las mercantivols lib. 3. tit. 27. conſt. 2. pag. 235. y han de ſer deſpedidas ſens denunciacio de proces, y ab quin orde, y termini d. tit. 27. conſt. 2. & 7. pag. 234.

Cauſas mercantivols quant ſon evocadas an la Audiencia Reyal ſe han de tractar ſegons Ordinations de Conſolar, y las parts han de preſtar ſeguretat de juy, o anar a la preſo lib. 3. tit. 27. conſt. 1. pag. 235. ſumariament, y ab dilacions breus a arbitre del Relador ſens ſervar lorde de las denunclacions, feta paraula, e concluſio ſeguida conſt. 2. ni per inſtauratorias poden ſer impedidas conſt. 3. ibidem.

Cauſas mercantivols quant poden eſſer evocadas pretextu viduitatis, vel pupillaritatis lib. 3. tit. 7. conſt. 3. & conſt. 5. pag. 201.

Cauſas feudals han de ſer declaradas per Jurges de paribus curię, etiam que lo feu ſie del patrimoni Reyal libr. 4. tit. 30. conſtitu. 3. pag. 321.

Cauſas de ſupplicacions, e appellacions de ſentencias diffinitivas, dins quant temps han de ſer juſtificadas, y decididas lib. 7. tit. 7. conſt. 8. & 9. pag. 373. ac conſt. 17. pag. 376.

Cauſas de ſupplicacio, y altres evocadas a la Real Audiencia Civil ſe poden continuar en la Gubernacio Viceregia lib. 7. tit. 10. conſt. 17. pag. 384.

Cauſas de appellacio interpoſada de ſencencias donadas per Jurges de Taula quant ſon evocadas a la Reyal Audiencia com han de ſer deſpedidas lib. 1. tit. 51. conſt. 31. pag. 130.

Cauſas de appellacions han de ſer comeſas a juriſtas ſolament libr. 7. tit. 7. conſtitu. 3. pag. 372.

Cauſas de appellacio de ſentencias diffinitivas ſe han de declarar dins los terminis preſſigits en cauſas de ſupplicacions lib. 7. tit. 7. conſt. 8. pag. 373. y ſi ſera de proviſio interlocutoria dins vn mes ibidem.

Cauſas de appellacio ſe poden proſſeguir per lo appellat encontinent paſſats los deu dies dins los quals ſe deuen donar los apoſtols lib. 7. tit. 7. conſt. 5. pag. 372.

Cauſas de ſegonas appellacions ſe han de decidir ab los actes, y proceſſos primitius ſens poderſe fer novas productas lib. 7. tit. 7. conſt. 2. pag. 84. conſt. 6. pag. 372.

Cauſas de execucions de cenſals, y violaris, y dels obligats ab ſcriptura de terç ſi ſon evocadas a la Reyal Audiencia ſe han de tractar ſegons la rigor de las conſtitucions dels cenſals, y violaris lib. 7. tit. 11. conſtitu. 18. pag. 393.

Cauſas de liquidacio pendents ſe recomana, ques deſpatxen ab brevedat, tenint compte en las antiguas que eſtan pera declararſe lib. 7. tit. 4. conſt. 4. pag. 364.

Cauſas de la Ballia General, y Procuracions Reals de Perpinya an de parar, fins ſia declarat per lo Conceli, ques paſſen avant lib. 1. tit. 44. conſt. 6. pag. 108.

Cauſas criminals com han de ſer deſpedidas concloſas, e termenadas en lo conſell criminal lib. 9. tit. 1. conſt. 12. pag. 413.

Cauſas verbals criminals per quins Jurges han de ſer oidas, y deſpedidas lib. 9. tit. 1. conſt. 13. pag. 413.

Cauſa recognoſcendi nos pot impetrar a inſtancia de algun Ordinari ſobre perſona que ſtiga preſa en ſon poder lib. 9. tit. 25. conſt. 1. pag. 456.

Caucio preſtada per obtenir alguna execucio dins quant temps es extincta lib. 7. tit. 10. conſt. 7. pag. 381. y ſi es impugnada, com ha de ſer millorada ibidem conſt. 11. pag. 381. y quant es approbada per idonea ſerveix per qualſevol ſupplicacio ques interpoſe en aquella cauſa ibidem conſt. 10. pag. 381.

Ceſſio de drets nos pot fer al Senyor Rey, ni ha Officials ſeus lib. 2. tit. 9. conſt. 1. pag. 180. ni adelats, o bandolers, ibidem conſt. 3.

Ceſſio de bens feta per algu ha de ſer publicada ab veu de trompas per los locs acoſtumats de aquells locs ahon ſera feta, perque ningu puga eſſer enganyat lib. 7. tit. 15. conſt. 1. pag 399.

Ceſſionar nos pot la inſtantia que a algu competex per dany, o injuria rebuda lib. 2. tit. 9. conſt. 2. pag. 180.

Chalendari de totas las ſcipturas ſe ha de pendre del die de la Nativitat de noſtre Senyor Deu Jeſu-Chriſt

Jeſu-Chriſt lib. 4. tit. 15. conſt. 1. pag. 283.
Chirurgians han de ſer examinats lib. 2. tit. 6. conſt. 2. pag. 174.
Chriſtians no poden vendre a Sarrahins, armas, y vitualias lib. 4. tit. 19. vſat. 1. pag. 287. Ni deſcubrir a ells Cavalcada de ſon ſenyor, ordits, o alguna coſa de ſos ſecrets, o conſell ibidem.
Cimiteris ſon en pau, y treva lib. 10. tit. 11. conſt. 1. 2. 3. & 4. in princ. pag. 486. 487. 489. & 491.
Ciutadans ſon eſmenats com a Cavallers lib. 9. tit. 15. vſat. 8. pag. 431.
Ciutadans, e burgeſos ſon en pau y treva lib. 10. tit. 11. conſt. 3. §. 2. pag. 490. & conſt. 7. §. 7. pag. 496.
Ciutat de Barcelona pot tenir tres Moſtaſafs lib. 1. tit. 63. conſt. 1. pag. 143.
Ciutat de Barcelona pot fer peſcar ab dos Ganguils en ſon mar adjecent lib. 4. tit. 5. conſt. 5. pag. 254.
Ciutat de Barcelona y demes vniverſitats, que tenen iguals privilegis poden tenir Fiſch lib. 4. tit. 17. conſt. 2. pag. 186.
Citacions ab quins terminis ſe han de fer lib. 3. tit. 9. vſat. 1. & conſt. 1. pag. 209. y quinas clauſulas ſe han de poſar en las letras ibidem conſt. 2. & conſt. 7. pag. 210.
Citacio nova ſe ha de fer per mort de algu dels littigants, o de lurs procuradors lib. 3. tit. 9. conſt. 6. pag. 210.
Clam de pau y treva, quant apar que conte exceſſiva quantitat pot eſſer moderat per lo Veguer ex officio lib. 10. tit. 11. conſt. 19. pag. 503. y de la pena del Jutge qui haura omes de fer la dita tatxacio, y dels advocats qui ſeran convenſuts haver ordenadas las querelas ab immoderada quantitat ibidem conſt. 26. pag. 506.
Clam de pau y de treva nos pot donar ſino a inſtancia de part privada lib. 10. tit 11. conſt. 12. pag. 502. & conſt. 22. pag. 504. & conſt. 27. pag. 506. ni pet delictes comeſos per homens de Barons en lur diſtricte conſt. 15. ſi ja lo agraviat no ſera eſtranger qui haja rebut lo dany, o injuria en cami conſt. 23. pag. 505.
Clam de pau y treva quant pot eſſer admes lib. 10. tit. 11. conſt. 20. & 23. pag. 504.
Clams de pau y treva ſe poden donar davant lo Loctinent de Veguer, en lur abſencia, o legitim impediment lib. 10. tit. 11. conſt. 37. pag. 510.
Clergues, y Religioſos ſon ſots proteccio y deffenſio Reyal lib. 1. tit. 3. conſt. 4. in princ. pag. 11. y tenen franqueſa de leuda, y peatge, y libero comerci de lurs fruyts, e de las coſas a lur propri vs compradas ibidem §. 8. pag. 12. & tit. 4. conſt. 1. pag. 14. y ſon francs de rotas queſtas ibidem conſt. 2.
Clergues no poden eſſer Aſſeſſors lib. 1. tit. 6. conſt. 1. pag. 24. ni tenir altre offici Reyal ſino de Canceller, Conſeller, y Almoyner, conſt. 2. pag. 24. y vuy dos plaſas al civil lib. 1. tit. 28. conſt. 23. pag. 87.
Clergues no poden alienar las coſas immobles lib. 4. tit. 19. vſat. 2. pag. 288.
Clergues ſon conſtituits en pau y treva lib. 10. tit. 11. conſt. 1. §. 3. pag. 486. & conſt. 3. §. 1. pag. 490. & conſt. 4. §. 3. pag. 491. & conſt. 7. §. 4. pag. 495.
Codicils nos poden rebre per ſubſtituts de Notaris lib. 6. tit. 1. conſt. 2. pag. 356.
Coloms en quin temps y de quina manera ſe poden caſſar lib. 4. tit. 5. conſt. 1. & 2. p. 252. & 253.
Coloms morts com han de ſer eſmenats lib. 9. tit. 15. vſat. 28. pag. 433.
Colomers ſon en pau, y treva lib. 10. tit. 11. conſt. 3. §. 6. pag. 490.
Comandas de la caſtellania de empoſta ſeituadas dins Cathalunya no poden eſſer confiſcadas ſino a Cathalans lib. 1. tit. 5. conſt. 2. pag. 16. & conſt. 5. pag. 19. & conſt. 11. pag. 23.
Comanda com ſe enten lib. 4. tit. 16. conſt. 7. pag. 285.
Commerci es libero en Cathalunya axi per mar com per terra, pagant a quis deuen los vectigals y las Regalias al Senyor Rey lib. 4. tit. 22. conſt. 1. pag. 291. & conſt. 5. pag. 292. conſt. 15. pag. 295. & conſt. 17. p. 296. etiam fins a las terras de Barbaria pus no ſie de coſas prohibidas conſt. 6. & 7. & conſt. 9. pag. 293. & tit. 25. conſt. 6. pag. 299.
Commerciar a la India ab dos Vaxells, com, y de quina manera poden los naturals del Principat lib. 4. tit. 28. conſt. 1. pag. 315.
Commiſſari de la Sancta Cruzada no pot eſſer Inquiſidor lib. 1. tit. 8. conſt. 1. pag. 30.
Commiſſari del Breu Apoſtolic contra los Clergues que cometen crims atroces ſe pot aconſellar ab los Doctors de la Reyal Audientia lib. 1. tit. 9. conſt. 1. pag. 30. Y ha defferir a las appellations tant quant per tenor del Breu, y de dret li es permes ibidem.
Comiſſari del Jutge del Breu, es exortat perque anomene per ſon Aſſeſſor perſona Eccleſiaſtica, y que no capture Eccleſiaſtichs, ſino per cas atroz, y declarat per los Doctors del Concell, y que los capturats ſe poſen en las preſons de ſos ordinaris, ho, ha part lib. 1. tit. 9. conſt. 2. pag. 31. Y axi matcix perque faſſe ſos comiſſaris Eccleſiaſtichs, y temporals ibidem conſt. 5. pag. 32.
Commiſſaris nos poden crear ſino ab parer dels Doctors del Reyal Concell lib. 1. tit. 46. conſt. 8. pag. 113.
Commiſſaris anant per Cathalunya no poden aportar baſto larc lib. 1. tit. 46. conſt. 9. pag. 113.
Commiſſions de cauſas ſe poden fer al Vicicanceller, y Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 38. conſt. 6. pag. 97.
Commiſſions de cauſas, axi majors de ſinccentes liuras com altres com ſe han de fer en la Audiencia Reyal lib. 3. tit. 8. conſt. 1. & 2.

pag. 207.
Commiſſions de cauſas ad decidendum quant ſe han de fer lib. 3. tit. 8. conſt. 3. pag. 208. & conſt. 8. pag. 209.
Commiſſons de cauſas de ſupplicacio, y de appellacio com ſe han de fer lib. 3. tit. 8. conſt. 4. 5. 6. 7. & 8. pag. 208.
Companyia nautica mercantil, y vniverſal, ſe pot formar en Cathalunya y en que forma, y modo ſe ha de diſpotar, y adminiſtrar los efectes y medis, que entraran, y reſultaran della lib. 4. tit. 23. conſt. 1. pag. 197.
Comparacio ſe pot fer en las cauſas de clam de pau y de treva ab qualſevol penyora etiam ieugera fent valer aquella ab ydoneas fermanças tota la quantitat lib. 10. tit. 11. conſt. 36. pag. 509.
Compilacio de las Conſtitucions ſe mana fer en las Corts de 1553. 1564 y 1585. tit. *De la nova Compilacio* conſt. 2. 3. & 4. pag. 1. 2. & 3. y en la de 1702. conſt. 5. pag. 4. ibidem.
Compoſicions de delats que paſſaran deu liuras com ſe han de fer lib. 9. titt. 27. conſt. 3. pag. 459.
Compoſicions fetas per la Regia Cort de preſos per algun Official ordinari ſon lo terç de dit ordinari lib. 9. tit. 27. conſt. 4. pag. 459. y lo mateix terç ha de haver ſi lo Portaut veus de Governador fa la compoſicio ibidem conſtitu. 5.
Compoſicions ſon prohibidas en tot cas de convocacio de pau lib. 10. tit. 11. conſt. 35. pag. 508.
Compoſar nos poden los ladres, trencadors de camins, incendiaris, matadors de beſtiars, aſſaſſins, ni los qui malicioſament tallan vinyas, o arbres lib. 9. tit. 27. conſtitu. 7. pag. 460. ni moneders lib. 9. tit. 7. conſtitu. 2. pag. 417.
Comprar, y vendrer ſe pot liberament per tot lo Principat, tant per mar, com per terra lib. 4. tit. 22. conſtitu. 15. pag. 295. & conſt. 17. pag. 296.
Comte de Barcelona ſe ha de nomenar lo Senyor Rey en tots actes lib. 1. tit. 12. conſt. 1. pag. 36.
Communias, y concordias han de ſer obſervadas lib. 2. tit. 2. vſat. 1. pag. 169.
Communicacio de proces ſe ha de donar al pobre ſens ſalari lib. 3. tit. 20. conſt. 1. pag. 224. & conſt. 4. pag. 225. y al ric per dos reyals ibidem, y vna vegada tant ſolament a coneguda del Jutge ibidem conſt. 2. pag. 225. ſens reſervacio de dret de copia ibidem conſt. 5. pag. 225. y la enqueſta del pobre a ſon Advocat lo mateix die que ſera proveit conſt. 6. pag. 226. y ſens ſalari conſt. 10. ibidem.
Communicacio de Proces nos pot concedir, ſino per temps de vint dias antes de denunciarſe, y deſpres de denunciat vna volta tan ſolament lib. 3. tit. 20. conſt. 9. pag. 226.
Concepcio immaculada de la Sacratiſſima Verge Maria no admet diſputa publica, prédicacio, dogmatitzacio, o affirmacio en contrari lib. 1. tit. 2. conſt. 1. pag. 6.
Concordia de la Reyna dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge es confirmada lib. 10. tit. 11. conſt. 32. pag. 508.
Concordias rematan los plets lib. 2. tit. 2. vſat. 2. pag. 170.
Condemnats a galera per los ordinaris han de ſer aportats a Barcelona y liurats al Regent la Theſoreria lib. 9. tit. 29. conſt. 6. pag. 461. y ſi es la condemnacio a cert temps, aquell los corre paſſats quinze dias comptadors del die de la promulgatio de la ſententia ibidem. conſt. 8. pag. 462. Y dels procehiments ſe poden fer contra lo Capita quils dete en Galera mes del temps en que ſon condemnats ibidem, conſt. 9.
Conductor de caſas qui porſia eſtar en la caſa que li es eſtada logada vltra del temps donat per la Pragmatica de domibus evacuandis, es obligat pagar triplicat loguer lib. 4. tit. 21. conſt. 1. pag. 290.
Conduccions de Advocats, y Procuradors dins quant temps ſe poden demanar lib. 7. tit. 2. conſt. 8. pag. 362.
Confirmacio feta per Papa Innocent quart de la Conſt. 3. lib. 1. tit. 1. en favor dels jueus quis batajaran pag. 8.
Confirmacio dels Privilegis concedits a la Ciutat de Barcelona ſobre la franqueſa lib. 4. tit. 25. conſt. 12. pag. 301.
Confirmacio de libertats, y Privilegis concedits a las Eſgleſias, y Eccleſiaſticas perſonas lib. 1. tit. 3. conſt. 4. §. 9. pag. 12.
Confirmacio de las Conſtitucions 49. 50. y 51. y dels Capitols 12. fins a 35. incluſive de las Corts de 1599. que diſpoſan lo modo, y forma de la juriſdiccio, y altres coſas tocants als Inquiſidors, y que en cas de algun reparo ſe execute lo diſpoſat en lo cap. 36. de ditas Corts lib. 1. tit. 7. conſt. 19. pag. 30.
Confiſcacio de bens nos pot fer ſino per crim de heretgie, o deleſa Mageſtat in primo capite lib. 9. tit. 33. conſt. 2. pag. 465.
Congregacions de diverſas Confrarias, y de particulars de aquellas ſon prohibidas lib. 9. tit. 21. conſt. 9. pag. 445.
Conſellers de las Ciutats, y Vilas ſon deffenſors de las immunitats Eccleſiaſticas lib. 1. tit 3. conſt. 6. pag. 12.
Conſellers poden taxar lo ſalari dels Scrivans en ſems ab los Officials lib. 1. tit. 55. conſt. 2. & 3. pag. 135. y fer Ordinaciõs ſobre lo loc ahont ſe hant de vendre las coſas de manjar conſt. 4. Tambe ſon connexadors de la bondat, e finor dels drapts conſt. 5. & 7. pag. 135. y dels paſtells conſt. 6. pag. 135.
Conſell Reyal per las cauſas criminals ſe tenia en ſa primera inſtitucio per los dos Jutges de Cort qui inſtruyan los proceſſos, y per los Doctors de la Audiencia lib. 1. itt. 28. conſt. 1. p. 80.

apres

apres fonc ſeparat lo criminal del civil, y lo conſell criminal ſe forma de 8. Doctors ibid. conſt. 12. pag. 83. y ha durat aqueſt orde fins a las Corts del any 1585. en las quals ſe ordena que ſe eregis de nou vna tercera ſala per deſidir las cauſas civils de la tercera inſtancia, de ſis Doctors, los quals tambe deſidiſſen las criminals enſems ab tres Jurges de Cort ibidem, conſt. 15. pag. 84. y en quinas horas ſe ha de tenir lib. 1. tit. 29. conſt. 4. pag. 88. y ha durat dit numero fins a las Corts de 1599. que ſe reduhi la tercera ſala al numero de quatre Doctors conſt. 17. 18. & 19. pag. 86.

Conſervadors en cas excedeſcan en llur facultat, poden los Deputats interpoſar ſas parts en tot lo que importa para reprimir ſos exceſſos lib. 1. tit. 54. conſt. 5. pag. 134.

Conſol de mar de Gerona encara que no haja purgada taula pot concorrer en altres officis, pus no tinga demanda lib. 1. tit. 51. conſt. 34. pag. 131.

Conſols de la nacio Eſpanyola de la Ciutat de Lisboa, y los demes anomenats per ſa Mageſtat en les parts maritimas, que poden exhigir de las embarcaſions per dret de Conſolat lib. 4. tit. 22. conſt. 18. pag. 296.

Conſol del Pont Mercader te obligacio ab los Majorals dels Vellurers viſitar las robas de Seda, dos vegadas cada mes lib. 4. tit. 27. conſt. 2. pag. 313.

Conſtitucions, y altres leys de Cathalunya promulgadas en Lati foren bertidas en lengua vulgar Cathalana, y collocadas ſots congruos titols, y rubricas conſt. 1. *de la nova compilacio* pag. 1.

Conſtitucions, e coſtumas fetas, e introduidas contra las libertats, e immunitats de las Eſgleſias, y perſonas Eccleſiaſticas, e locs, coſas, y homens lurs ſon caſſas, e banas lib. 1. tit. 3 conſt. 1. pag. 10.

Conſtitucions, o ſtatuts generals ſe han de fer en Cathalunya ab approbacio, y conſentiment del tres Braços, o de la major part, y mes ſana de aquells lib. 1. tit. 15. conſt. 1. p. 43.

Conſtitucions com ſe han de interpretar quant occorre ſobre dellas algun dubta lib. 1. tit. 16. conſt. 2. & 3. pag. 43.

Conſtitucions, Capitols, y Actes de Cort no poden ſer alterats, ni ſuſpeſos, ſino en Corts generals lib. 1. tit. 17. conſt. 18. pag. 52.

Conſtitucio com inſtigant ab ſas limitacions y ampliacions eſta poſada lib. 9. tit 14. pag. 426.

Contencio de juriſdiccio quant ſe enten eſſer fermada entre las Corts Eccleſiaſtica y Secular lib. 3. tit. 4. conſt. 2. pag. 198. los arbitrs de la qual ſe han de nomenar en lo cap de la Vegueria ibidem conſt. 3. y las ſentencias publicar en preſencia de teſtimonis conſt. 4. y ferſe la cauſa en caſa del Canceller conſt. 5.

Contencions entre Civil, y Criminal com ſe han de declarar lib. 3. tit. 5. conſt. 1. pag. 199.

Contumacia no ſe accuſa al reo encara que no comparega lib. 3. tit. 10. conſt. 4. p. 211.

Convocacio de hoſts en virtut del vſatge Princeps namque en quins caſos ſe pot fer lib. 10. tit. 1. vſat. 3. pag. 466.

Coronatges, y maridatges com ſe han de exigir lib. 10. tit. 3. conſt. 1. 2. & 3. pag. 472.

Corts generals ab quinas perſonas ſe han de celebrar lib. 1. tit. 14. conſt. 1. pag. 37. y com ſe poden mudar de vn loc en altre ibidem conſt. 2.

Corts Generals ſe poden celebrar en contumacia dels Prelats, y altres cridats lib. 1. tit. 14. conſt. 3. pag. 38. y en ellas poden comparer los impedits per Procuradors, y las Vniverſitats trametre Syndic ab ſuficient poder conſt. 4. pag. 38. la condicio dels quals, y quins impedi ents ſon tinguts per legitims conſt. 7. pag. 39. y de dits impediments no ſe ha de exprimir lo vergonyos, perillos, o danyos conſt. 8. pag. 40.

Corts generals nos poden celebrar ſino per lo Senyor Rey lib. 1. tit. 14. conſt. 9. pag. 40. En quina manera han de eſtar aſſentats los que aſſiſtexen en aquellas, axi per part del Senyor Rey, com de la terra conſt. 10. pag. 41.

Cort general cõvocada per quants dies pot eſſer, porrogada lib. 1. tit. 14. conſt. 11. p. 41.

Cort general no pot eſſe convocada en Loc menor de dos cens focs lib. 1. tit. 14. conſt. 12. pag. 41.

Corredor abatut vide in verbo Abatut.

Correus que ſeran remeſos a ſa Mageſtad, no deuen per ninguna via eſſer impedits lib. 1. tit. 61. conſt. 1. pag. 147.

Coſtuma es vn dret inſtituit de vſos la qual per ley es rebuda lib. 1. tit. 15. vſat. 1. pag. 43.

Covinenſa no la pot tenir lo Senyor Rey ab algun ſubdit ſeu, ans ha de ſer cominal en juſticia atots lib. 2. tit. 3. conſt. 3. pag. 170.

Cugus nos pot dir a ningu ſots la pena impoſada lib. 9. tit. 15. vſat. 22. pag. 432.

D

DEciſions ſe han de fer de las concluſions de la Audiencia, y Conſell Reyal, no impedint lib. 1. tit. 37. conſt. 1. pag. 95. Y nos poden eſtampar a deſpeſas del General conſt. 2. pag. 95.

Deffenſar pot quiſcu ſon companyo, ſi es eſcomes lib. 8. tit. 4. vſat. 1. pag. 403.

Delat, que ſera pres, dins quin temps ſe li ha de fortificar, y publicar la enqueſta, y relaxar, o donar a manlleuta. lib. 9. tit. 1. conſt. 5. pag. 412. & conſt. 16. pag. 414.

Delmar engarba poden los Senyors de las decimas, y los qui reben taſcas lib. 4. tit. 33. conſt. 3. pag. 350.

Delmes, y drets dominicals han de pagar los religioſos per las terras que compraran lib. 4. tit. 33. conſt. 1. pag. 349. Y tambe los qui de nou ſe fan Cavallers, ibidem conſt. 2.

Demandas ſe poden fer comſevulla, y en tota part del proces ſols apparega clarament de la intentio del demanant lib. 3. tit. 10. conſt. 1. pag. 210. Y deuenſe preſentar dins ſis dies paſſat lo terme de la citacio conſt. 2. altrament la citatio es circunducta, conſt. 3. Y han de ſer certas, conſt. 4. Y en ſcrits conſt. 5. pag. 211.

Denunciacions de proceſſos ſe han de fer per lo Relador dins tres dies apres que lo proces li ſera aportat lib. 3. tit. 19. conſt. 1. pag. 222. & conſt. 5. pag. 223. Y continuar en lo proces original de ma del mateix Relador, y apres en lo libre de las denunciacions qui eſta en poder del preſident per lo ſcriva ibidem conſt. 2. pag. 222. Y dit Relador tambe las ha de continuar en altre libre que eſtiga en ſon poder ibidem conſt. 3. pag. 223. Y tambe han de eſtar continuadas en altre libre del Prothonotari, o de ſon Loctinent que ſie comunicat ſens ſalari ibidem conſt. 4 Y en caſa de cada preſident ha de eſtar lo libre en la mateixa inſtancia ahont te la Audiencia publicament, y ha de borrar la cauſa, que ſera finida ibidem conſt. 9. pag. 224.

Denunciacio de proces no es neceſſaria en las cauſas ſumarias lib. 3. tit. 26. conſt. 2. pag. 234.

Denuncianſe las cauſas fins en 400. liuras com a menors, y de 400. liuras en amunt com a majors lib. 3. tit. 19. conſt. 7. pag. 223.

Depoſitaris de execucions han de ſer aſſignats en quiſcun cap de Veguetia, ſi ja no ni ha, y de lur ſalari lib. 7. tit. 14. conſt. 1. pag. 398.

Depoſits de execucions ahont ſe han de fer lib. 7. tit. 14. conſt. 2. pag. 398.

Depoſicions de delats de algun crim com ſe han de rebre lib. 9. tit. 1. conſt. 6. & 7. pag. 412.

Depoſicions de teſtimonis en cauſas criminals com ſe han de rebre lib. 9. tit. 1. conſt. 7. p. 412. & conſt. 10. pag. 413. & conſt. 14. pag. 413. & lib. 3. tit. 16. conſt. 2. p. 220.

Deputats de Cathalunya ſe deuen oppoſar a la deffenſa, y a la obſervanſa de las leys de la Patria, y ferhi part formada lib. 1. tit. 17. conſt. 8. pag. 45. & conſt. 11. pag. 47. & conſt. 15. pag. 51.

Deputats ſon obligats oxir dins tres dias, o mes preſt a la defenſa de las cauſas de Contrafaccions, y gaſtar de las pecunias del General, tant ſi lo judici ſe intenta per algun Comu, com per particular en ampliacio de las Conſtitucions 17. de las Corts de 1422. y 45. de las de 1599 lib. 1. tit. 16. conſt. 21 p. 53.

Deputats de Cathalunya quina juriſdictio tenen lib. 1. tit. 54. conſt. 1. & 3. pag. 132. & 133.

Deputats congregada la Cort General ſols tenen juriſdiccio en la exaccio dels drets, y ſos dependents lib. 1. tit. 54. conſt. 16. p. 134.

Deputats nos poden entrametre de la bondat, y finor dels draps lib. 1. tit. 55. conſt. 5. & 7. pag. 135. & 136.

Deputats poden ſuſpendre los ſalaris als Doctors de la Audiencia quant differexen revocar los proceyments fers per lo Capita General ſobre la exaccio de alguns vectigals lib. 4. tit. 25. conſt. 20. pag. 304.

Deputats no poden cridar per conſultors als Doctors de la Real Audiencia lib. 1. tit. 16. conſt. 23. pag. 54.

Deputat no pot eſſer, ni Oydor lo qui ha allegat lo Privilegi Clerical en negocis del General lib. 1. tit. 54. conſt. 2. p. 132.

Deputats poden interpoſar ſas parts pera remediar los exceſſos de la conſervatoria del Sant Eſperit, y altres lib. 1. tit. 54. conſt. 5. pag. 134.

Deſafiar pot lo vaſſall ha ſon Senyor, y en quina manera lib. 4. tit. 30. vſat. 15. p. 321.

Deſafiu fet per algun Gaſco, vide in verbo Gaſco.

Deſafiants los parents de alguna donzella ab pretencio de volerſe caſar ab ella en quina pena incidexen lib. 5. tit. 1. conſt. 4. p. 354.

Deſafiant, o manaſſant algun poſſeſſor de alguna terra, o de paraula, o altrament ab ſenyals mort deſignants en quina pena incideix lib. 9. tit. 13. conſt. 1. pag. 425.

Deſcarregar ſe poden las mercaderias en qualſevol part de Roſſello, pus ſe pague la Leuda Reyal lib. 4. tit. 22. conſt. 5. pag. 292.

Deſcavalcament com ha de ſer eſmenat lib. 9. ti. 15. vſat. 12. pag. 431.

Deſeximents quins terminis han de tenir lib. 8. tit. 2. vſat. 2. pag. 402.

Deſeximents han de preceir entre Cavallers, abans que algu dells puga damnificar al altre, y quants dies han de paſſar apres de ſer fets lib. 8. tit. 2. conſt. 1. pag. 403.

Desheretar ſe poden los fills en los caſos exprimits lib. 6. tit. 3. vſat. 1 pag. 358.

Deſpeſas feras per las guardas del Caſtell lo temps que dura la peſtat a carrec de qui venen lib. 4. tit. 30. conſt. 5. pag. 316. & conſt. 6. pag. 317.

Deſpeſas de plets paga quiſcuna part ſegons que haura deduit allegat, y produit lib. 7. tit. 9. conſt. 3. Encara que ſie cauſa fiſcal en la qual hi haja part inſtant ab lo fiſc conſt. 4. pag. 378. Y la condemnatio ſe ha de fer en tots los altercats contra la part qui ſubcumbira, y en cauſa de ſuplicacio de intermedis ibidem conſt. 5. pag. 379. & conſt. 9. pag. 380. la taxacio de las quals ſe ha de fer per la part, Notari, y Jutge, ſegons que eſta diſpoſat in d. conſt. 6. verificadas que ſien primer en lo marge per lo Scriva de Manament conſt. 7. Y la condemnacio, o abſolucio en qualſevol ſentencia, o proviſio ibidem conſt. 8. pag. 380.

Deutors de alguna Vniverſitat quant poden concorrer en los officis de aquella lib. 4. tit. 17. conſt. 1. pag. 286.

Dieta de diverſos Officials, vide in verbo ſalaris de dietas, y no ſen pot pendre ſino vna encara

que

que façan diverſos negocis en vn dia lib.4. tit.10.conſt.2.& 3. pag.271. & conſt.10.p.273.
Dietas reban los Doctors del Real Conſell, y los Notaris quant van a fer viſuras, lib.4. tit.10. conſt.8. pag.272.
Diſſinicio de leys vs,coſtuma,y Privilegis vide lib. 1. tit.15. vſat.1. pag.43.
Dilacions per provar articles eſtan deſignadas lib. 3. tit.14. conſt.2. pag.215. y corren ipſo facto ſens miniſteri de Jutge, exeptat en alguns caſos ibidem conſt.7. pag.216.
Diſputar no poden los layes de la Fe Catholica lib. 1. tit.1. conſt.1.pag.7.
Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal han de preſtar ſagrament, y homenatge de ſervar conſtitucions lib.1. tit.28.conſt.1.& 3. pag.80. & 81. y de tenir ſecrets los vots ibidem conſtit.4. y quants ſon eſtats en la primera eleccio, y apres conſt.1. 5. 12. 81. pag.83.& 15.pag. 84. & conſt.16. pag.85. Han tambe de ſubir examen ibidem conſt.6.pag.81. & 8. pag.82. y per qui han de ſer examinats conſt.13. pag. 84. Quals poden eſſer elegits, o no conſt.11.& 14. pag. 83. & 84. & conſt.20. pag.86. Quin ſalari reben axi impedits apres de ſerlos donat adjunct lib.1. tit.34.conſt.1.& 2. pag.91.& 92. com altrament lib.4. tit.7.conſt.2.pag.256 & conſt.5. & 8.pag.257.
Doctors de la tercera Sala ſon quatre,y votan en las cauſas Criminals junt ab lo Regent, y Jutges de Cort, lib.1. tit.28. conſt.18. pag.86.
Doctors de la tercera Sala ſon Jutges de las cauſas de apellacions dels Ordinaris, lib.1. tit.28. conſt.18. pag.86. y de las de ſuplicacio de las dos Salas civils; quant ſe han de juntar, y ab quin numero de vots han de declararlas lib.1. tit.31. conſt.3. pag.90.
Doctors del Real Conſell deuen reſervar vna terça del integro ſalari, pera partir, fins que ſian expedits los executorials, o feta la proviſio de liquidacio, lib.4. tit.8. conſt.28.pag.265.
Doctors de la Audiencia nos poden occupar en commiſſions de cauſas Apoſtolicas, ni de Barons, ni eſſer Aſſeſſors en aquellas lib.1.tit.67. conſt.20. pag.157. ni pendre preſents de lurs clients, lib.4. tit.7. conſt.3. pag.256.
Doctors de la Audiencia, y conſell Reyal no poden eſſer impedits de entrevenir en las cauſas ſino per alguna juſta cauſa de ſuſpita contra ells allegada, y provada lib. 3. tit. 3. conſt.5. pag.195.
Doctors de la Real Audiencia, Theſorer, y Procurador Fiſcal han de fer albara de recibo dels proceſſos, y actes ſels entregaran, lib.3. tit.20. conſt.8. pag.226.
Doctors de la Real Audiencia, no poden tenir part, ni companyia en botiga, arrendaments, ni altres negocis, ſino donar a cambi, lib.1.tit. 67. conſt.24. pag.158.
Doctors del Real Conſell,quin dret han de ſeguir en judicar, y declarar las cauſas, lib.1. tit.30. conſt.1. pag.89.
Doctors del Real Conſell han de declarar en las ſentencias lo principal,y lo que ſerà liquit, lib. 7. tit.4. conſt.3. pag.364.
Doctors, o Batxillers,que paſſats ſis anys ſe detindran en la Vniverſitat de Leyda continuant ſos eſtudis ſon viſtos practicar en la Real Audiencia,lib.2. tit.8. conſt.4. pag.179.
Dol comet qui fara dany al qui haura ſaludat, o beſat lo mateix die, o dins ſet dies apres de haver menjat ab ell, o albergat lib.2. tit.10. vſat.1. & 2. pag.180. & 181.
Dol provat de algu com ſe ha de caſtigar, lib.9. tit.32. pag.464.
Dols no deuen poſar los Titulars, Cavallers, ni altres als de ſon ſervey ni cobrirne ſos cotxes, lib.9. tit.30. conſt.1. pag.463.
Domeſtics del Senyor Rey, y altres corteſans ſon de for del Senyor Rey, y poden eſſer deſarmats crim fragant, y quant ſon trobats en locs ſuſpitoſos lib.3. tit.2. conſt.12. pag.186.
Donas nos poden obligar en perſona per ninguna cauſa, lib.4. tit.16. conſt.8. pag.285.
Donacio feta en capitols matrimonials no pot eſſer reſtituida al donador lib.1. tit.2. conſt.1. pag.354.
Donacions ſon irrevocables, y ſe poden fer de Pare a fill, de Avi a net lib.8. tit.9. vſat.1. pag.407.
Donacions en quina manera poden eſſer fetas per lo Princep, Magnats,y Cavallers lib.8. tit. 9. vſat.2. pag.407.
Donacions fetas per algu no poden eſſer revocadas per los fills que apres naxeran, ſino fins al valor de la legitima quels competira lib.8.tit. 9. conſuet.1. pag.407.
Donacions quals han de ſer inſinuadas, y quals no lib.8. tit.9. conſt.1. pag.408.
Donacions, y altres alienacions fetas per lo Rey Alfons Segon en ſa juventut ſon revocadas per lo mateix lib.8. tit.10. conſt.1. pag.408.
Donacions per cauſa de mort nos poden rebre per ſubſtituts de Notaris, lib.6. tit.1. conſt.2. pag.356.
Draps eſtrangers quals, y quant ſe poden vendre en Cathalunya, lib.4. tit.19. conſt.4. pag.288. particularment eſtamenyas, conſt.5. exceptats ſayas, y draps que ſien de for de cent ſous en avant mercantivol la cana d. conſt.5. pag.289. & tit.22. conſt.12. pag.294.
Drapts eſtrangers nos poden vendrer en lo Regne de Napols, y Sicilia, lib.4. tit.22. conſt.8. pag.293. encara que ſien de Franceſos, y Genoveſos ſino pagant 20. per centenar ibidem conſt.10. pag.293.
Draps, y altras robas de llana, quina llargaria, taxa, y limits han de tenir,lib.4.tit.27.conſt.1. pag.312.
Draps ſutils, aptes pera fer paper nos poden traurer de Cathalunya, lib.9. tit.29. conſt.10. pag.463.
Dret ſe ha de ſeguir per los Doctors del Real Conſell en votar, declarar, y decidir las cauſas

ſas lib.1. tit.30. conſt.1. pag.89.
Dret de General es obligat pagar lo Senyor Rey lib.4. tit.26. conſt.1. pag.307. y las robas, y veſtits per los Officials, y Soldats del Real Exercit, ibidem conſt.14. pag.312.
Dret de General nos paga dels diners ques portan a las naus per lurs nolits, lib.4. tit.26.conſt. 2. pag.308.
Dret de General ſe podia diſminuir conforme la facultat concedida per lo SenyorRey,y per la Cort lib.4. tit.26. conſt.3. pag.308.
Dret de General com ſe exigia en la Valldaran lib.4. tit.26. conſt.4. pag.309.
Drets de la nova ampra, o de General de guerra han de collectarſe per los Deputats, y en que ſe deuen diſtribuir, lib.4. tit.26. conſt. 12. pag.311.
Dret de Sello ſe ha de pagar conforme lo diſpoſat per Conſtitucions dels deſpatxs, en que hi haura Sello, y no dels demes, lib.1. tit.25. conſt.7. pag.74.
Dret de Conſolat que deuen pagar los Patrons Cathalans als Conſols de Lisboa, y de altres parts maritimas per cada Vaxell, o Barca, lib. 4.tit.22. conſt.18. pag.296.
Dret de las impoſicions, es remes a las Vniverſitats, Capitols,y altres,lib.10.tit.8.cõſt.1.p.475. & conſt.2.pag.476.& conſt.3.& 4 pag.477.
Dret impoſat per lo ſuſtento de las Galeras, ſobre vitualles, y mercaderias, quant es, y quant ceſſa, lib.4. tit.29. conſt.6. pag.317.
Drets que lo ſenyor te en ſon home ſon continuats, lib.4. tit.30. conſ.27. pag.333.
Dubtes en las cauſas ſe hã de donar a las parts ab parer de la Sala lib.3. tit.23. conſt.1. pag.229. y en ſcrits, y continuar en lo proces ibidem conſt.2. & 3. y que los motius de las ſentencias hajan de ſer ſegons los duptes,conſt.4.ibidem.

E

ECcleſiaſtics deuen tenir dos plaças en la Audiencia civil, vna en cada Sala, y eſſer preferits per Conſultors del Jueje del Breu,lib. 1. tit. 28. conſt.23.pag.87.
Eccleſiaſtics quant, y com poden eſſer capturats, y detinguts per Officials Reyals lib.1. tit.4. conſt.6. pag.15.
Edictes generals en quins caſos poden eſſer fets per lo Senyor Rey lib.10.tit.1.conſt.7.pag.467.
Edictes, y cridas contra Conſtitucions, y Capitols de Cort nos poden fer per lo Lloctinent Geneneral, ni per qualſevol Official Real, lib.1. tit.68. conſt.22. pag.157.
Edifici fet en ſo de altre ſcientment no es del edificãt ſino de aquell de qui es la terra,ſi empero ſera fet per ignorancia penſant edificar en ſo del ſeu poſſe retenir aquell fins li ſien pagadas las obras lib.7. tit.1. vſat.1. pag.360. y ſi es conductor de alguna caſa en quin cas pert las obras que ha fetas, ibidem.
Elegit per algun loc de la Audiencia, o Conſell Reyal ha de aceptar lo carrec a pena de privacio de offici de Advocat lib.1. tit.28. conſt. 10. pag.83.
Elongaments de deutes nos poden atorgar en prejudici de creedors lib.1. tit.24. conſt. 1. & 2. pag. 70. ni en prejudici de algu dels debitors quant ſon molts los obligats, lib.4. tit.16. conſt.5. pag.184.
Elongaments ſi o ſobreſeiments nos poden conſentir en execucions de cenſals, e violaris lib. 1. tit.24. conſt.3. 4. & 5. pag.71. ni ſobre plet comenſat, ibidem conſt.6. pag.72.
Elongament de deute ſe pot provar ab lo ſol juraments del creedor, lib. 4. tit. 1. conſt. 3. pag.146.
Emancipat es lo fill,o net qui contracta matrimoni ab conſentiment de ſon Pare, o Avi reſpective, encara que copula carnal no ſie ſubſeguida lib.8. tit.9. conſt.1. pag.408.
Emparas nos poden atorgar per impedir la execucio de las penſios dels cenſals, y violaris lib. 1. tit.24. conſt.2. & 4. pag.70. & 71.
Emparas nos poden fer a las ſcripturas dels Notaris ſino ab proviſio de Jutge cauſa cognita lib.4. tit.2. conſt.2. pag.247.
Emparas verbals dins vn any ſon extinctas lib.4. tit.2. conſt.1. pag.247. y ab ferma de dret ibidem.
Emparas reals poſadas per denegatio, o diffugi de forma de dret quant ſe han de levar lib.4. tit.30. vſat.1. pag.319.
Empara real ſe pot poſar quant lo feu es alienat ſens ferma, y conſentiment del Senyor lib.4. tit.30. vſat.4. pag.320. y en las ballias ibidem vſat.17. pag.321. y la poſſeſſio preſa,en los caſos empero que per tal acquiſicio es degut algun luyſme,y no altrament,lib.4. tit.31. conſt. 2. pag.343.
Empara real rompuda per lo vaſſall com ſe punex lib.4. tit.30. vſat.16. pag.321.
Empara real poſada per ſerveis fallits, o denegats pot eſſer retinguda fins que los ſerveis ſon fets, o eſmenats lib.4. tit.30. conſ.29. pag.333.
Empara real en quins caſos por eſſer retinguda lib.4. tit.30. pag.341. ahont ſe poſan nou caſos.
Emparament,o ſequeſtre poſat per la Poteſtat ha de ſer obſervat lib.10.tit.1.vſat.2.pag.466.
Emparament en lo vſatge ſimili modo, ſignifica guiatge, o proteccio lib.10. tit.1. conſt.4. pag.468.
Empatxament fet a la execucio dels cenſals, y violaris com ſe ha de reprimir lib.7. tit.11. conſt.2. pag.386.
Empenta com ha de ſer eſmenada lib.9. tit.15. vſat.14. pag.431.
Emphiteotas per las coſas emphiteoticarias han de ſubir juy davant lo Jutge que lo Senyor Alovari elegira, ſols ſen puga tornar lo mateix die en ſa caſa, altrament han de ſer alimentats a deſpeſas del Senyor, lib.3. tit.2. vſat.1. & conſt.

& conſt.6. pag.184. & 185.
Emphiteota injuriant ſon Senyor, com ſe ha de procehir contra ell per los altres quant ſon dos, o mes hu apres altres lib.4. tit.30. coſ. 11. pag.328.
Emprius de lenya, paſturas, e ayguas dels termens de algun Caſtell, o Loc ſe vſen com es acoſtumat lib.4. tit.3. vſat.1 pag.248.
Encalç de Cavaller com ha de ſer eſmenat lib.9. tit.15. vſat.5. pag.430.
Enqueſta dins quin temps ſe ha de fortificar, y publicar als delats preſos per algun crim, o altrament relaxarlos de la preſo, o donarlos a manlleuta, lib.9. tit.1. conſt.5. pag.412. & conſt.16. pag.414.
Enqueſtas ſe han de publicar dins vint dies a la perſona que cridada ſe poſara voluntariament a la preſo, y fetas las defenſas, ſe li ha de fer la cauſa, y preſa la depoſició, ſe ha de donar a manlleuta per tota la preſo, lib.9.tit.1.conſt. 15. pag.414.
Enveſtiment com ſe ha de eſmenar lib.9.tit.15. vſat.19. pag.432.
Eſcupiment en la cara com ha de ſer eſmenat lib.9. tit.15. vſat.15. pag.431.
Eſgleſias, y locs Religioſos ſon fots deffenſio, y proteccio Reyal lib.1.tit.3. conſt.4. pag.11. y conſtituidas en pau, y treva lib.10. tit.11. conſt.1. in princ. pag.485. & conſt.2. in princ. pag.487. & conſt.3. in princ.pag.489. & conſt. 4.§.1.pag.491.& conſt.5.§.1 & 2. pag.494.
Eſmenas de danys e injurias fetas a diverſas condicions de perſonas ſon ſtatuidas lib.9. tit.15. per totum pag.430. y de la manera que han de ſer diſtribuidas algunas dellas, vſat.23. pag.431.
Eſtrangers no poden obtenir Bisbats, Dignitats, Beneficis, penſions, ni officis Eccleſiaſtics en Cathalunya lib.1. tit.5. conſt.1. pag.16. & conſt.12. pag.23. ni las comandas de la Caſtellania de Empoſta ſcituadas dins Cathalunya conſt.2. pag.16. ni altras Dignitats poſt Pontificals conſt.3. pag.17.
Eſtrangers no poden tenir offici de juriſdiccio en Cathalunya, ni en lo Regne de Mallorca, e illas adjacents,lib.1,tit.68.conſt.1.pag.158. ni poden eſſer Jutges ordinaris, Aſſeſſors, o Conſellers de algun Official ibidem conſt.2. & 3. ni Secretaris, ni Scrivans quant als actes judiciaris conſt.5. pag.159. & conſt.7. pag.160. & conſt.10. pag.161. Ni caſtlans de fortaleſas conſt.8. pag.160. & conſt.9. pag.160. ni Vicicanceller, Prothonotari, Loctinent de aquell, encara que ſien Aragoneſos ſino en cert cas conſt.10. pag.161. & conſt.16. pag.163. & conſt.13. pag.162. ni Alguzirs conſt.11. pag. 161.ni Porters, Veguers,o miſſatgers conſt.14. & 15. pag.162. & 163.
Evocada la cauſa,dins quin temps,per qui,y a gaſtos de qui deu aportarſe lo proces, lib.3. tit.7. conſt.19. pag.206.
Evocar ſe poden cauſas mercantivols pretextu viduitatis vel paupertatis, lib.3. tit.7. conſt. 3. pag.201.
Evocar nos poden cauſas de impoſicions, lib.3. tit.7. pag.202. ni de extraccions de officis de Vniverſitats, o adminiſtracions de aquells ibidem conſt.16. pag.205.
Evocacions de las cauſas dels officis, Collegis, y Confrarias de la Ciutat de Barcelona, y altres que tenen iguals Privilegis, com, y de que manera ſe han de fer, y lo que ſe ha de obſervar antes de evocarſe, y en cas ſe declaren inrevocables, lib.3.tit.7.conſt.18. pag.205.
Evocar nos poden las cauſas en la Audiencia ab qualitat ſi ſon menors de treſcentes liuras lib. 3. tit.7. conſt.14. pag.204. ni encara menors de mil ibidem conſt.20. pag.207. ni majors ſi lo proces es ja denunciat, que no ſie profferida la ſentencia per lo Jutge ordinari ibid. conſt. 17. pag.205.
Evocar nos poden en primera inſtancia ningunas cauſas en la Audiencia menors de 100. liuras lib.3. tit.7. conſt.11.pag.203. exceptat en virtut de la clauſula de renunciacio de propri for majors de 50. liuras ibidem conſt.15. pag. 205.ni las de appellacio interpoſada de Jutges inferiors menors de 10. liuras conſt.12. pag. 203. & 204.
Evocacions de cauſas com ſe han a demanar lib. 3. tit.7. conſt.13. pag.204. y quinas clauſulas ſe han de poſar en las letras evocatorias conſt. 7. pag.202.
Evocacio de cauſa no ſe ha de fer de nou per mutacio de Preſident en cauſas de appellacio lib. 3. tit.7. conſt.10. pag.203.
Evocacio de cauſa en la Reyal Audientia pretextu paupertatis vel per horroſcentiæ ſe ha de fer preceint primerament informacio de la pobreſa o perhorroſcencia lib.3.tit.7.conſt.1. p.199.
Evocar, y recorrer en la Real Audiencia de las cauſas, y enqueſtas Criminals per delictes comeſos fora la Ciutat de Barcelona,y de ſa Vegaria eſtreta, com, y de que manera, y ab quinas qualitats, y circunſtantias ſe pot, y deu fer, lib.7. tit.7. Conſt.21. pag.377.
Exaucs de ayguas repreſas, y reparos de camins, y motas de rieras ab quina forma han de ſer fets per los poblats en Cathalunya lib.4.tit.4. conſt.2. cum reliquis vſque ad 10. incluſive pag.249. y per qui ſe ha de fer la execucio ibidem conſt.12. pag.252.
Examen ſe ha de fer quiſcun any de medicinas per las perſonas deſignadas lib.2. tit.7. conſt. 1. pag.177.
Examinar ſe tenen abans de exercir ſos officis los Advocats lib.2. tit.6. conſt.1. Metges, y Chirurgians conſt.2. pag.174. Notaris conſt.3. pag.174. & conſt.6. & 8. pag.175. Procuradors conſt.9. pag.175. & conſt.10. pag.176. y los Apothecaris, tit.7. conſt.2. pag.177.
Excommunicats no poden eſſer actors en juy lib. 1. tit.3. conſt.4. §.11. pag.12. & tit.10. conſt. 1. §.3. pag.34.

Excommunicats perſeverant vn any en excommunicacio incidexen en diverſas penas pecuniarias lib.1. tit.10. conſt.1. pag.34. ſon infames, e inhabils per tenir officis, y fer contractes, y gitats de pau, y treva ibidem §.1. inteſtables, e incapaces de ſucceſſio ibid. §.2. No poden eſſer Jutges, arbitres, teſtimonis, Advocats, notaris, Veguers, ni Saigs, ni requerir fidelitat de ſos vaſſalls §.4. ni pot eſſer abſolt ſino per lo Papa, o en lo article de la mort §.5. ni pot vendre, ni comprar, ni converſar, e cohabitar ſino ab certas perſonas, §.6.

Excommunicats per contumacias perſeverant mes de vn any en excommunicacio ſon executats per Officials ſeculars en lo deute lib.1. tit.10. conſt.7. pag.36.

Excommunicats en virtut de las Conſtitucions Provincials de Tarragona han de ſer expellits per los Officials ſeculars,o poſats en preſo dins tres dies apres que ſeran requeſts per lo Jutge Eccleſiaſtic, lib.1. tit.10. conſt.8. pag.36.

Execucio de penſio de cenſals, e violaris nos pot impedir per algun guiatge,elongament,ſobreceiment, empara, ni altrament ſens voluntat del creedor lib.1.tit.24.conſ.2 & 4.p.70.& 71.

Execucio de penſio de cenſals, y violaris ſe ha de fer en, y per la forma donada en las primeras 18. Conſtitucions del lib.7. tit.11. pag.384. fins en 396. y aquella no pot eſſer impedida per ceſſio de bens ibidem conſt.3. pag.387. ni per alguna excepcio ſino que ſos de paga, ſatisfaccio, tranſaccio, ſentencia paſſada en coſa judicada, o pacte de no demanar perpetual feta de aquells ſe ab carta publica dins deu dies ibidem conſt.4. encara que ſie de falſedat, força, pahor, nullitat, preſcripcio, o compenſacio conſt.5. pag.388. ni per empara de algun creedor del cenſaliſta, que no haja fet depoſit en alguna taula,o en poder de aquella perſona que lo Official executant ordenara, e intimant dit depoſit conſt.6. pag 389. ni per oppoſicio dotal de las mullers que han format en lo cenſal conſt.7.pag.389. ni de altres creedors, o pretenents tenir interes en los bens del executat, ſino en los caſos declarats ibidem conſt.8. pag.390. y tambe no obſtant alguna reſervacio feta per lo Rey en Martri inſertada ibidem conſt.11. pag.391. appellacio,o recors ibidem conſt.14. pag.393.

Execucio de penſions de cenſals, y violaris, com ſe ha de fer contra la muller del obligat tenint, y poſſeint per ſon dot la heretat, y bens de ſon marit lib.7. tit.11. conſt.9. pag.390. o altre qualſevol tercer poſſeidor ibidem conſt. 10. pag.391.

Execucio de penſions de cenſals,y violaris creats per Vniverſitats ab Syndicat, o ſens ell com ſe ha de fer contra los Singulars de aquella lib. 7. tit.11. conſt.12. pag.392.

Execucio de penſions de cenſals, y dels obligats ab ſcriptura de terç com ſe deu proveir per lo Jutge ordinari de Gerona lib.7. tit.11. conſt. 22.pag.394.

Execucio de las ſentencias Reyals per quins Officials ſe poden fer, y per quins no lib.7. tit.10. conſt.8. pag.381.& conſt.14. pag.383.& conſt. 18. pag.384. y ahont ſe han de continuar los profehiments de ella, y a gaſtos de qui ibid.

Execucio de ſentencias Reyals dins quant temps ſe ha de decernir, etiam quant es impugnada la caucio, y feta alguna reſerva ab la ſentencia, lib.7. tit.10. conſt.11. pag.381.

Execucio ſe pot fer de las ſentencias dels ordinaris fins en 100. liuras, preſtada caucio, no obſtant ſe haja interpoſada de aquellas appellacio lib.7. tit.10. conſt.12.& 13. pag.381.& 383. y de las impoſicions, y adminiſtracions de las Vniverſitats fins a 200. lliuras conſt.16. pag.383.

Execucio ſe pot fer de las ſentencias dels ordinaris fins en 1000. lliuras preſtada caucio, no obſtant ſe haja interpoſada de aquellas apellacio, lib.3. tit.7. conſt.20. pag.207.

Execucio ſe pot fer de totas las ſentencias del Governador quant te la Viceregia de la mateixa manera ques pot fer de las Reyals lib.7. tit.10. conſt.15. pag.383.

Execucio de ſentencias arbitrals com ſe ha de provehir lib.2. tit.13.conſt.5.6.& 8. pag.182. & 183.

Execucions ſe han de fer per Officials baſtoners de totas las proviſions de lurs Jutges lib.7. tit. 10. conſt.2. pag.380. y ſino ſon oppoſadas algunas excepcions ſe ha de fer ſens altra declaracio, ibidem conſt.6. pag.381.

Execucio ſe pot fer de proviſio feta en cauſas executivas,no obſtant ſe haja ſuplicat de aquellas lib.7. tit. 10. conſt.9. pag.381. ſi ja no ſera oppoſada excepcio per algun tercer, del interes del qual aparegues clarament en proces ibidem conſt.10.

Execucio de deu liuras en avall ſe ha de fer ab lo ſol Scriva, y miſſatge lib.7. tit.11. conſt.21. pag.394.

Execucio, ni penyorament nos pot fer per deute algu en animals de Cavallers, ni en las armas de lurs cors, ni en los paraments de lurs caſas lib.7. tit.10. conſt.1. pag.380. & lib.4. tit.16. conſt.9. pag.286. ni tampoc en las beſtias aregas, ni jovas, e inſtruments de laurar d. lib.7. tit.10.conſt.3.& 4. pag.380.ni en la egua abta per laurar ibidem conſt.5.

Execucio com ſe ha de fer entre Senyor, e ſon vaſſall, lib.7. tit.10. vſat.1. pag.380.

Execucio dels Axauchs, per qui ſe ha de fer, y com, lib.4. tit.4. conſt.12. pag.252.

Execucio contra dels manlleutats, nos por fer, ſens ſer primer avifats, e interpellats, lib.9. tit. 26.conſt.5.pag.457.

Executorials de Abadias,comandas de Sant Joan, ni de altres Beneſficis nos poden concedir ſino ſon proveits en favor de Cathalans lib.1. tit.5. conſt.4. pag.18.

Excepcions impedints lo ingres de la cauſa ſe han de propoſar dins vuyt dies apres de ſer donada

la demanda lib. 3. tit. 12. conſt. 1. pag. 212. y en ſcrits ibidem conſt. 5. pag. 213.
Excepcions impedints lo ingres de la cauſa qui las ha de proſeguir, e inſtar, y dins quant temps han de ſer terminadas lib. 3. tit. 11. conſt. 1. 3. & 5. p. 212. & 213.
Excepcio de nullitat ha de ſer oppoſada dins deu dies de alguna ſentencia diffinitiva lib. 7. tit. 7. conſt. 1. pag. 372.
Excepcions quinas impedexen la execucio de las penſions dels cenſals, y violaris, y quant ſe han de oppoſar y juſtificar lib. 7. tit. 11. conſt. 4. pag. 387.

F

FAdiga de dret trobada en lo vaſſall com ſe ha de eſmenar lib. 4. tit. 30. vſat. 18. p. 321.
Falſidia, y treballianica perdan los fills y qualſevols altres, que no faran inventari lib. 6. tit. 8. conſt. 3. pag. 360.
Falſificadors de moneda no poden eſſer compoſats lib. 9. tit. 6. conſt. 1. pag. 416.
Falſificadors de ſafra incidexen en pena de perdre lo puny lib. 9. tit. 7. conſt. 1. pag. 417.
Falſificadors de actes incidexen en pena de mort natural lib. 9. tit. 7. conſt. 3. pag. 417.
Fals teſtimoni quina pena mereix lib. 9. tit. 7. vſat. 1. & 2. pag. 416. & conſt. 3. pag. 417. encara que no ſie ſino en informacio de pobretat ibidem conſt. 4.
Familiars del Sanct Offici no poden tenir officis de juriſdiccio, ni ſerivanias, ni de adminiſtracio de Ciutats, Vilas, y Locs lib. 1. tit. 66. conſt. 15. & 16. pag. 154.
Familiars del Sanct Offici, y de la Sancta Cruſada ſon defor dels ordinaris en delictes comeſos, o deutes fets abans de la familiatura lib. 3. tit. 2. conſt. 21. pag. 194.
Familiars del S. Offici quants poden ſer en Barcelona y en altres poblats del Principat lib. 1. tit. 7. conſt. 5. pag. 26. y ells y los comiſſaris, y demes Officials ham de ſer Cathalans conſt. 6. & 7. pag. 27. y no poden ſer Rectors, ni Religioſos ibidem conſt. 8. y en quins caſos eſtan ſubjectes a la juriſdiccio dels ordinaris conſt. 2. & 3. pag. 25.
Fautors de heretges com han de ſer punits lib. 1. tit. 10. conſt. 5. pag. 35.
Fautorias com ſe han de caſtigar, y proceir en dit crim lib. 9. tit. 11. conſt. 1. & 2. pag. 422. y las letras de aquellas que han de contenir, y dins quant temps ſe han de preſentar, y executar per lo Regent la Theſoreria ibidem conſt. 4. pag. 423.
Fayſans en quin temps y de quina manera ſe poden pendre lib. 4. tit. 5. conſt. 2. pag. 253.
Fe Catholica no admet diſputa de laics lib. 1. tit. 1. conſt. 1. pag. 7.
Fellonia comeſa per lo vaſſall en qual manera pot noure a ſon fill lib. 4. tit. 30. coſt. 42. pag. 339.
Fellonia criminal dita a algu com ha de ſer eſmenada lib. 9. tit. 15. vſat. 16. pag. 431.
Fembra ſucceint en algun feu com ha de ſer los ſerveys de aquell lib. 4. tit. 30. coſt. 22. p. 331. y preſtar lo homenatge ibid m coſt. 36. pag. 336. e ſi pot eſſer vaſſalla ſolia ibidem.
Fembra vil de ſon cors publicament diffamada, deu eſſer treta del carrer ahont ne eſtigan de honeſtas, encara que eſtigan en lur caſa propria lib. 9. tit. 8. conſt. 1. pag. 418. y del temps que poden aturar en algun hoſtal quant van cami, ibidem conſt. 2.
Fembras ſon eſmenadas ſegons valor de lurs marits, o de lurs pares, o germans lib. 9. tit. 15. vſat. 18. pag. 431.
Feriats en la Reyal Audiencia ſon los dies ordenats lib. 3. tit. 30. conſt. 1. 2. 3. 4. & 5. pag. 238. vſque 240.
Feriats, o ſuſpencio del negoci fins ſian imprimidas las Conſtitucions del any 1702. lib. 3. tit. 30. conſt. 6. pag. 241.
Feridas de la cara y del cors com han de ſer eſmenadas lib. 9. tit. 15. vſat. 12. & 13. p. 431.
Ferma de dret nos pot excuſar per alguna preſcripcio lib. 4. tit. 30. coſt. 1. pag. 325.
Fermanſas de algun cenſal, o violari tenint ceſſio del que hauran pagat, encaraque nols ſie feta carta de indemnitat, poden vſar de las mateixas forſas que vſaria lo mateix creedor lib. 7. tit. 11. conſt. 13. pag. 392.
Fermanſas com poden eſſer executadas, y de la accio tenen contra ſos principals lib. 8. tit. 7. vſat. 1. pag. 406.
Feu alienat ſens ferma y conſentiment del Senyor por eſſer realment emparat lib. 4. tit. 30. vſat. 4. pag. 320.
Feu que te dos Senyors ſi es alienat a qual pertany lo commis lib. 4. tit. 30. conſuet. 1. pag. 322.
Feu venut pot eſſer retingut per lo Senyor per lo mateix preu lib. 4. tit. 30. conſuet. 5. pag. 323.
Feu com ſe pot dividir entre molts fills lib. 4. tit. 30. conſuet. 9. pag. 324.
Feu no pot eſſer alienat en Eſgleſia, o perſona Eccleſiaſtica, y ſiu es ha de ſer venut en perſona habil lib 4. tit. 31. conſt. 2. pag. 343.
Feus pervenen als mes propinques ab inteſtat, axi com los altres bens lib. 4. tit. 31. conſt. 2. pag. 343. y ſi ſeran molts fills del vaſſall deffunct abinteſtat, por lo Senyor gratificar del feu al qui li apparra lib. 6. tit. 4. vſat. 1. pag. 358.
Feu ſe pot Confeſſar, y ſe ha de admetrer la Confeſſio a temps de publicarſe la ſentencia, pagant empero lo proces, y ſalari ſi ſera depoſat lib. 4. tit. 31. conſtitu. 9. pag. 346.
Feudataris han de ſubir juy devant lo Senyor del feu per raho de aquell feu, y ahont ell volra, ſols ſen pugan tornar lo mateix die en

lurs caſas, altrament los han de donara ha menjar y beure lib. 3. tit. 2. vſat. 1. & conſt. 6. pag. 184. & 185.
Feudataris poden diſpoſar de lurs feus, axi entre vius com en vltimas voluntats lib. 4. tit. 31. conſt. 2. pag. 343.
Feudataris morints inteſtats, pot lo Senyor gratificar de ſon feu aqui li apparra de ſos fills lib. 6. tit. 4. vſat. 1. pag. 358. & lib. 4. tit. 31. conſt. 2. verſ. ajuſtants que al vaſſall pag. 143.
Feudataris ſi a tort ſon deſtrets per lurs Senyers poden recorrer a la Poteſtat lib. 10. tit. 1. vſat. 1. pag. 466.
Fideicommiſſaris poden jurar in liem contra lo hereu qui no aura fet inventari lib. 6. tit. 8. conſt. 1. pag. 359.
Fills de Cathalans nats fora Cathalunya quant poden tenir oficis en Cathalunya lib. 1. tit. 68. conſt. 12. pag. 162.
Fills conſtituits en poteſtat de lurs pares etiam que ſien majors de 25. anys. nos poden obligar lib. 2. tit. 11. conſt. 2. pag. 181.
Fills de algun hom de algun Senyor quant ſe poden dir que ſon homens de aquell mateix Senyor lib. 4. tit. 30. conſt. 35. pag. 335.
Fiſch no pot demanar los luiſmes paſſats quaranta anys. lib. 7. tit. 2. conſt. 9. pag. 363.
Fiſch de la Batllia General no pot depoſar lo ſalari ſino apres de aver demanat aſignacio de ſentencia lib. 4. tit. 31. conſtitu. 9 pag. 346.
Fiſch pot tenir la Ciutat de Barcelona y demes que goſan de ſemblants Privilegis lib. 4. dt. 17. conſt. 2. pag. 286.
Firmas de dret davant de qui ſe han de fer lib. 3. tit. 1. vſat. 1. pag. 183. y en quins caſos ſe han de fer ab penyoras tinents ibidem conſt. 1. pag. 184.
Fogatges com han de ſer exigits lib. 4. tit. 25. conſt. 17. pag. 303.
Fonts vivas ſon de la Poteſtat lib. 4. tit. 3. vſat. 1. pag. 248.
Francolins en quin temps y de quina manera ſe poden pendrer lib. 4. tit. 5. conſtitu. 2. pag. 253.
Fraudants lo dret de bolla deuen pagar duplicadas penas de las que ſe trobavan eſtatuhidas per los Capitols de Cort fets antes de las del any 1702. lib. 4. tit. 26. conſt. 13. pag. 311.
Furts, o coſas furtadas han de eſſer depoſadas en vna caxa que eſtiga en la ſala de la preſo deſignadas ab inventari lib. 9. tit. 9. conſt. 1. pag. 418. y reſtituidas al Senyor dellas, per lo qual fan ſufficient prova los teſtimonis domeſtics, y familiars ibidem conſtitu. 2. pag. 419.

G

GAbella de ſal es prohibida en Cathalunya lib. 4. tit. 25. conſt. 1. p. 299. & conſt. 8. p. 300. y tambe la de blat, y altras vituallas y mercaderias conſt. 6. pag. 299. & conſtitu. 9. pag. 300.
Galeras quatas ſen havian de armar en Cathalunya y Valencia per guarda de aquella coſta lib. 4. tit. 19. conſt. 5. pag. 316.) quantas deſpres en Cathalunya, de ſa franqueſa y dels drets impoſats, nominacio de officials, y del demes conſernent per ſon armament, ſuſtento, y navegacio ibidem conſt. 6. & 7. pag. 317. & 318.
Ganguils pot tenir la Ciutat de Barcelona fins en dos per fer peſcar en ſon mar adjacent lib. 4. tit. 5. conſt. 5. pag. 254.
Garrigas ſon de la Poteſtat per empriu de ſos pobles lib. 4. tit. 3. vſat. 1. pag. 248.
Gaſcons qui deſafiaran algu ſon gitats de pau y treva, y per tals deuen eſſer publicats lib. 9. tit. 13. conſt. 1. pag. 426. y condemnats en galera perpetua axi per dies deſafius com per ſer trobats ab arcabus, o balleſta.
Gaſcons quinas armas poden portar, y quinas no, y de la pena dels contrafaents lib. 9. tit. 19. conſt. 1. pag. 439. encara que ſien altres Franceſos ibidem conſt. 1.
Gaudir del for, y Privilegi de la Santa Inquiſicio, quinas perſonas podan lib. 1. tit. 7. conſtitu. 1. pag. 15.
Gerona, y Perpinya fan homens, quas diuen de Gerona, y Perpinya en virtut de Privilegis, y com han de ſer tractats per los Officials ordinaris, Reals, y de Barons lib. 1. tit. 19. conſt. 6. pag. 62.
Governador de Cathalunya, o ſon Portant veus te la Audiencia viceregia abſent lo Senyor Rey, o ſon Loctinent lib. 1. tit. 35. conſt. 1. pag. 92. y obrirla encontinent ſens conſtancia alguna ibidem conſt. 2. pag. 93.
Governador de Cathalunya, o lo Portant veus ans que vſen de lur offici han de preſtar juramont de ſervar las Conſtitucions de Cathalunya, vſos y coſtums lib. 1. tit. 41. conſt. 1. pag. 102. & conſt. 6. & 7. pag. 104.
Governador de Cathalunya, o lo Portant veus de aquell nos pot reſervar ningun negoci de aquella Vegueria, o Ballia de hont ſe partex, ans ha de dexar aquell als ordinaris lib. 1. tit. 41. conſt. 2. p. 102. ni conſtituir Loctinent mentre ſie preſent en Cathalunya ibidem conſt. 3. ni quant lo Senyor Rey, o ſon Loctinent ſon preſents en dit Prncipat ibidem conſtitu. 4. pag. 103.
Governador de Cathalunya no pot tenir Audiencia en la Ciutat, Vila, o Loc hont ſeran lo Senyor Rey, o ſon Loctinent General lib. 1. tit. 27. conſt. 2. pag. 77.
Reſiduum en materia de Governadors vide in verbo portant veus de Governador.
Governodors de Ciutats, Vilas, Caſtells, Llochs y Fortaleſas, no poden compellir als habitants del Principat peraque los aporten pallas, llenyas, vituallas, ni altra coſa, ni que ho tranſporten ſens pagar lo valor, y ports a conegu-

da dels Consols, haont se carregaran lib. 1. tit. 58. const. 19. pag. 143.
Governador de la Vall de Aran ha de ser Cathala, y es Alcayt del Castell de Leó lib. 1. tit. 68. const. 17. pag. 163.
Guardas, y Porters dins Perpinya han de ser dotse, y fora per lo Comptat trenta lib. 1. tit. 65. const. 8. pag. 151.
Guiatge concedit per lo Rey a tot genero de gent, encara sie ab sola sa paraula, deu esser guardat, y servat lib. 1. tit. 21. vsat. 1. pagin. 65.
Guiatge si sera allegat ha de ser declarat sobra dita excepcio dins trenta dies apres que sera proposada lib. 1. tit. 21. const. 5. pag. 66.
Guiatges nos poden concedir per impedir la execucio de las pensions dels censals, y violaris lib. 1. tit. 24. const. 2. & 4. pag. 70. & 71.
Guiatges donats a algun bandejat si apres seran revocats, ha se de notificar la revocacio ab veu de crida publica lib. 9. tit. 31. const. 1. pag. 464.
Guiatges, e penons Reyals son en pau, y treva lib. 10. tit. 11. const. 3. §. 9. pag. 490.
Guiats son tots aquells qui seran cridats ab cartas del Loctinent General lib. 1. tit. 21. const. 6. pag. 67.

H

HAverias de las composicions, y de las penas que se aplican a la Regia Cort son del General lib. 9. tit. 27. const. 6. pag. 460.
Haverias nos poden rebre sino dels delats qui seran composats, ni encara los Jutges y Scrivans qui reben cert salari lib. 9. tit. 27. const. 1. pag. 458. y quant se pot exigir per aquellas ibidem const. 2. pag. 459.
Hereges no poden ser admesos a ningus officis lib. 1. tit. 10. const. 2. pag. 35. ni poden esser recullits ni afavorits, ibidem const. 3. son de for del Bisbe diocesa ibid. const. 4. y del modo que han de sor porseguits, ibidem const. 6.
Homenatge per quin deute se pot fer lib. 4. tit. 16. const. 4. & const. 6. pag. 284.
Homenatge se pot demanar als fors castlans no obstant que lo castla lo haja prestat lib. 4. tit. 30. consuet. 11. pag. 324.
Homenatge per quins feus son tinguts los Cavallers a ferlo lib. 4. tit. 30. consuetut. 12. pag. 325.
Homenatge com se ha de fer quant son dos hereters en vn feu lib. 4. tit. 30. consuet. 13. p. 325.
Homenatge de fidelitat deu esser fet entre dos, o molts pars aloers lib. 4. tit. 30. consuet. 14. pag. 325.
Homenatge se ha de rebre del proprietari, o del vsufructuari lib. 4. tit. 30. consnet. 24. pag. 332.
Homenatge nol pot negar ningun vassall a son Senyor lib. 4. tit. 30. const. 26. pag. 333.
Homenatge en qnins casos, y quant ha de ser renovellat lib. 4. tit. 30. constitu. 28 pag. 333.
Homenatge es de moltas maneras lib. 4. tit. 30. cost. 30. pag. 333.
Homenatge de hont es estat introduit, y de las cosas que entrevenen en aquell lib. 4. tit. 30. cost. 33. pag. 333.
Homenatge sis pot prescriure, y en quantas maneras se acquirex lib. 4. tit. 30. cost. 34. pag. 335.
Homenatge dins quant temps se deu prestar per lo successor en algun feu lib. 4. tit. 30. cost. 41. pag. 339.
Hom franc no pot esser pres per deute lib. 4. tit. 16. const. 1. pag. 284. sino sera per carta de comanda ibidem const. 2. 3. & 7. pag. 285. o per privilegi, y costuma scrita d. const. 3.
Hom franc com se pot fer hom de altre lib. 4. tit. 30. cost. 33. pag. 334.
Hom soliu de algu no pot esser soliu de altre sens voluntat de aquell lib. 4. tit. 30. vsat. 7. pag. 320.
Hont soliu quant pot fer homenatge a altre Senyor lib. 4. tit. 30. cost. 31. pag. 334. y de la manera com se ha de regir quant hi ha guerra entre los dos Senyors ibidem const. 32.
Hom soliu ningu pot esser de dos Senyors lib. 4. tit. 30. cost. 43. pag. 340.
Home propri a que es obligat a son Senyor lib. 4. tit. 32. vsat. 2. pag. 347.
Home propri si reb algun dany nol pot venjar, ni difinir sens voluntat de son Senyor lib. 4. tit. 32 vsat. 3. pag. 347. ni ferse hom de altre sens licencia de son Senyor ibidem const. 3. ni pot esser deffes per algu contra son Senyor ibidem const. 4. ni retengut ibidem vsat. 4.
Home propri quant vol transferir sa habitacio que ha de fer lib. 4. tit. 32. const. 1. pag. 347. & constitu. 5. pag. 348. y si desempara lo mas perr los bens seents ibidem constitu. 2. pag. 347.
Homens de la Ciutat de Gerona, y Perpinya, qui son, y com an de ser tractats per los Officials ordinaris Reals, y de Barons lib. 1. tit. 9. const. 6. pag. 62.
Homens de Baro en quinas cosas, y quant son tinguts al Princep lib. 4. tit. 30. cost. 38. & cost. 39. pag. 337. & 338.
Homicidis com han de ser jutjats lib. 9. tit. 5. vsat. 1. pag. 416.
Homicidas encara que tingan remissio quant a temps han de estar fora lo loc hont han comes lo crim lib. 9. tit. 5. const. 1. pag. 416. y no poden esser guiats durant aquell ibidem const. 2.
Hospital General de Sancta Creu de Barcelona rebia quiscun any mil y dos centas liuras sobre los emoluments del General lib. 1. tit. 3. const. 7. pag. 13. y vuy reb mil y sinch centas lliuras ibidem const. 8.
Hospital General de misericordia reb sobre lo General sinch centas lliuras cada any, per tersas anticipadas lib. 1. tit. 3. const. 11. pag. 14.

Hoſpitalers ab totas lurs coſas ſon en pau, y en treva lib.10. tit.11. conſt.1. §.4. pag.486. y conſt.4. §.3. pag.491. & conſt.7. §.5. pag. 496.

Hoſtalers quant temps poden acullir en lurs hoſtals donas erradas lib.9. tit.8. conſt.2. pag. 418.

Hoſtalers a qui ſon prohibits donar a menjar, y beure lib.9. tit.21. conſt.6. pag.444.

Hoſts fallidas com ſe poden executar lib.9. tit. 22. conſt.4. pag.449.

Hoſts fallidas com ſe deuen eſmenar, y per lo cõtrari, lib.4. tit.30. vſat.5. pag.320.

I

IMmunitats concedidas a las Eſgleſias, y locs Religioſos trobaran lib.1. tit.3. per tot, y particularment ſe proveeix en la conſt.6. que no ſien trencadas, ni ſi faça força, ni de aquellas ſe pugan traure coſas comanadas. pag.12.

Impediment vergonyos, o danyos no ſe ha de exprimir en la procura del comparent en las Corts lib.1. tit.14. conſt.8. pag.40.

Impoſicions ſe poden exigir per las Vniverſitats iuxta ſerie de lurs Privilegis, e lo judici de las cauſas de aquellas pertany als adminiſtradors lib.4. tit.25. conſt.11. pag.301.

Impoſicions de que ſe podia demanar compte las remet ſa Mageſtat, lib.10. tit.8. per totum.

Impubers morints inteſtats quins ſucceſſors tenen en lurs bens lib.6. tit.2. conſt.1. & 2. pag. 356. & 357.

Incendiaris no poden eſſer compoſats lib.9. tit. 27. conſt.7. pag.460.

Inhibicio feta en cauſas criminals dins quant temps expira lib.9. tit.1. conſt.4. pag.411.

Injuria feta al Senyor feudal, ò emphiteoticari per lur dels vaſſalls, com ſe pot inſtar per los altres lib.4. tit.30. conſt.10. 11. & 12. pag. 327. & 328.

Inquiſidor General ha de tenir perſona anomenada en Barcelona per conexer de las cauſas de appellacio fins a 500. liiuras, lib.1. tit.7. conſt.10. pag.27.

Inquiſidors lo que deuen obſervar per lo exercici de ſa juriſdiccio, y altres dependencias de ſon Tribunal, y en lo cas de algun reparo lib.1. tit.7. conſt.19. pag.30.

Inquiſidors lo que han de jurar en lo ingres de ſon offici, lib.1. tit.7. conſt.11. pag.27. y han de guardar la concordia feta en las Corts de 1512. confirmada per lo Sumo Pontifice Leo X. conſt.4. pag.25. y los Capitols fets en Barcelona any 1520. conſt 15. pag.29. y en cas de cõpetencia, o contencio lo que ſe ha de obſervar conſt.14. pag.28. & 29. ibid. & 17 p.29. qui ſon los q̃ gaudexen de ſon for, y Privilegis cõſt.1. pag.25. y quins caſos ne ſon exceptuats, conſt. 2. & 3. pag.25. & conſt.14. pag.28. Quants Familiars poden nomenar en cada Poblat de Cathalunya conſt.5. pag.26. y no poden ſer Rectors, ni Religioſos. conſt.8. pag.27. las qualitats que han de tenir los Aſſeſſors, y demes Officials ibidem conſt.6. & 7. y a qui han de cometrer las cauſas de ſuplicacio, conſt.9. pag.27. y quant poden conexer de delictes comeſos contra ſos Officials, y quant no conſt. 11. pag.28. y quant eſtos, y los Familiars poden ſer convinguts, y executats per los Ordinaris conſt.2. & 3. pag.25. & conſt.14. pag. 28. y las preditas diſpoſicions comprenan a tots los habitants en lo preſent Principat conſt.13. pag.28. y ſon confirmadas, y lo medi, que ſe ha de practicar pera que ſe obſerven conſt.18. & 19. pag.30.

Inquiſicions en quins caſos ſe poden fer contra deffuncts, y dins quant temps lib.9. tit.1. conſt. 1. pag.410.

Inquiſicions nos poden fer contra Notaris per raho de algunas negligencias per ells comeſas lib.9. tit.1. conſt.2. pag.411.

Inquiſicio quant deu eſſer publicada lib.9. tit.1. conſtitu.3. pag.411. y fortificada ibidem conſt. 5. pag.412. llevats tots abuſos ibidem conſt. 16. pag.414.

Inquiſicions com ſe poden fer per lo Portant veus de Governador en Roſſello lib.9. tit.1. conſt. 8. pag.412.

Inſtauratorias nos poden conſentir en cauſas mercantivols lib.3. tit.17. conſt.3. pag.235.

Inſtruccio de proceſſos dins quant temps ſe ha de fer lib.3. tit.14. conſt.5. & 8. pag.215. & 216. & conſt.14. pag.218.

Intereſſos ſe han de eſpecificar en las ſentencias, ſi ſon mercantivols, o ſimples, y deſde quin temps comenſan a correr. lib.7. tit.3. conſt.6. pag.363.

Interrogatoris dins quant temps ſe han de donar lib.3. tit.14. conſt.2. pag.215.

Interpretacion de Conſtitucions, y altres leys de la terra com ſe ha de fer lib.1. tit.16. conſt.2. & 3. pag.43.

Intimas nos poden fer a algu com a procurador de altre, que no haja dexada la procura en poder del Notari lib.2. tit.5. conſt.3. pag.173.

Intimas ſe han de fer en ſcrits, y ſoteſcritas del nom del Scriva lib.3. tit.18. conſt.2. y ab expreſſio dels noms de Jutge, y de las parts, o de lurs Procuradors conſt.3. pag.222.

Inventari ha de fer lo hereu ſi vol guanyar la quarta trebellianica lib.6. tit.8. conſt.1. pag. 359. y falſidia ibid. conſt.3. p.360. y per lo Notari que volrà ibidem conſt.2.

Locs prohibits eſtan deſignats, lib.9. tit.16. conſt. 2. & 4. pag.434. & 435.

Lueus ſe poden batejar liberament ſens temor de haver de perdre res de lurs bens lib.1. tit.1. conſt.3. pag.7. ni quels ſie retreta lur condicio, appellant aquells renegats, o treſallits lib. 9. tit.15. vſat.22. pag. 432. & conſt.1. p.433.

Iudicar ſe te primerament ſegons los vſatges lib. 1. tit.14. vſat.2. pag.37.

Iudicar no poden los Juriſtas que no tingan los libres

bres dels Vsatges, y Constitucions, lib.2. tit.4. const.1. pag.172. y que sien estats primerament examinats, y hajan prestat juratment lib. 2. tit.6. const.1. pag.174.

Iudicaturas no poden esser perpetuas, ne provehidas en loc ahont ni ha acostumat de haver lib.1. tit.49. const.1. pag.120. ni en persones menors de 25. anys ibid.const.3.o que sian graduadas de Doctor, o Batchiller en dret civil, o canonic ibidem const.4. y lo grau sie de Universitat en la qual se lijan de ordinari los dits drets ibidem const.5.

Iudicaturas del patrimoni Real nos poden regir per substituts lib.1. tit.70. const.3. pag.164.

Iudici de la taula quins terminis te per offensas, deffensas, y decisio de las causas lib.1. tit.51. const.19 pag.127. y quinas scedulas admet ibidem const.25. pag.129.

Iuraments illicits, y detestables com han de ser punits lib.9. tit.2. const.3. pag.415.

Iurament que se ha do prestar per los officials Reyals lib.1. tit.3 const.4. §.3. pag.11.

Iurament dels Veguers que ha de contenir lib.1. tit.48. pag.117. y de la crida se ha de fer lo die abans const.11. pag.119.

Iurament in litem se ha de defferir al fideicommissari contra lo hereu que no ha fet inventari lib.6. tit 8. const.2. pag.359.

Iurament in litem han de prestar tots homens a lurs Senyors, mes los Senyors noy son obligats lib.4. tit.1. vsat.3. pag.245.

Iurament de calumnia se ha de prestar en totas causas axi per lo actor com per lo reo lib.3. tit.11. vsat.1. & const.1. pag.211.

Iurament aqui se ha de defferir per lo Jutge lib.3. tit.15. vsat.1. pag.218.

Iurament de fidelitat a qui se ha de prestar lib.4. tit.1. vsat.1. pag.245.

Iurament com se ha de fer lib.4. tit.1. vsat.2. pag.245.

Iurament de Cavaller vell fins à quanta quantitat ha de ser cregut lib.4. tit.1. vsat.4. pag. 245. y lo dels Burgesos axi com dels Cavallers vsat.6.

Iurament com se ha de prestar de major, à menor entre los quals no ha senyoria, lib.4. tit.1. vsat.9. pag.246.

Iurament que ha de prestar lo reptat de trevas trencadas lib.4. tit.1. const.1. pag.246.

Iurament ha de prestar lo Senyor Rey abans que li sie prestada la fidelitat, lib.4. tit.1. const.2. pag.246.

Iurament nos deu prestar de que nos gastara, fabricara, nis vendra roba, sens aver pagat lo dret de bolla. lib.4.tit.26.const.13.pag.311.

Iurats de las Vniversitats vide in verbo *Consellers*.

Iurisdiccio de Deputats es confirmada, lib.1. tit. 54. per totum pag.132.

Iurisdiccio.dels Deputats cessa congregada la Cort general menos en lo que toca a la exaccio dels drets, y sos dependents, lib.1. tit.54. const.16. pag.134.

Iuristas no poden vsar de judicatura, ni de advocacio,que no tingan en son poder lo libre dels Vsatges, Constitucions,y altres drets de la terra lib.2. tit.4. const.1. pag.172. y fins que sian examinats,y hajan prestat juratment lib.2.tit.6. const.1. pag.174. y tingan los testuals de leys, y canones,y oit per temps de sinc anys en estudi general ibidem const.4.

Iuristas quant poden advocar, o judicar en las Ciutats, y Vilas de Perpinya,Cervera,Puigcerda, y Vilafranca de Panades lib.2.tit.6. const. 5. pag.174.

Iuristas qui no son Doctorats,o Licenciats en studis Generals, no poden advocar en la Reyal Audiencia que primer no hajan tinguda vna publica,y firmar de son nom totas las scedulas, y suplicacions lib.2. tit.6.const.7. pag.175.

Iusticia dels malfactors, y lo poder de perdonar resideix en la Potestat lib.10. tit.1. vsat.6. pag.467.

Iutges de las causas de contrafaccions, que son, com, y en que forma an de declarar, y ab qui poden aconsellarse, del orde judiciari, que han de observar, de las dilacions poden concedir,y dins quin termini han de declarar, y del dret, y circunstancias deuan observar en la introduccio, prosecucio, y declaracio de ditas causas, segons lo novament disposat en los capitols 36. 37. y 38. de 1702. lib.1. tit. 17. const.23. pag.54. const.24. pag.56. & const.25. pag.59.

Iutge de Cort impedit de malaltia si li es donat adjunct quin salari reb, lib.1. tit.34. const.3. pag.92.

Iutges de Cort, o lo vn dells deuen lo primer dia juridic de cada mes visitar las preson Reals, lib.1. tit.27. const.12. pag.80.

Iutges Ordinaris no poden llevar lo deposit del Salari s'haura fet per la causa,fins ajan sentenciat en ella, lib.4. tit.8. const.31. pag.266.

Iutges en Rossello, y Cerdanya no poden donar sentencia que lo proces no sie regulat, lib.4. tit.13. const.11. pag.276.

Iutges qui ab dol hauran feta alguna sentencia, o declaracio en que son tinguts lib.9. tit.32. const.1. pag.464.

Iutge qui tantsolament sera bachiller com ha de declarar las causas criminals lib.1.tit.49.const. 5. pag.120.

Iutges del Veguer axi lo prior com los Consellers, y semmaners quants anys de practica han de tenir per ser elegits lib.1.tit.49.const.6. p.121.

Iutges y Consellers de algun Official han de esser Cathalans lib.7. tit.68. const.2. pag. 158.

Iutges delegats poden elegir los Scrivans que volran en las causas quels seran comesas lib.1. tit.50. const.1. pag.121.

Iutge del Breu, o son Subdelegat,com, y de quina manera ha de prosehir en lo exercici de sa jurisdiccio,y de las qualitats, que han de tenir los Officials de son Tribunal, y sos Consultors, lib.1. tit.9. per totum const.6. pag.30.

Iutge,o Subdelegat del Breu deu cridar per Conſultors als Eſgleſiaſtichs del Conſell lib. 1. tit. 28. conſt.25. pag.87.
Iutges de taula han ſuſpendre dels Officis los Officials que ſeran querelats lib.1. tit.51.conſt. 1. & 2. pag.121. y poſar altre Official en loc del ſuſpes ibidem,conſt.4. in fine, pag.122.
Iutge de taula qui pot eſſer elegit, lib.1. tit.51. conſt.7. pag.123.
Iutges de taula poden elegir Notari lib.1 tit.51. conſt.7. pag.123. & 9. & 11. pag.125.& 126. per la qual eleccio no poden rebre ninguna coſa ibidem conſt.26. pag.129.
Iutges de taula poden nomenar altre Jutge en loc de algu dells impedit lib.1.tit.51. conſt.7. pag.123.
Iutges de taula de quinas coſas han de inquirir lib.1. tit.51. conſt.7. pag.123. y dins quant temps han de haver declaradas las cauſas conſt. 10. pag.126. y ſots quina pena ibidem conſt. 35. pag.131.
Iutges de taula no poden eſſer impedits en lo exercici de lurs officis lib.1. tit.51. conſt.7. pag.123. & conſt.19. pag.127.
Iutges de taula quin ſalari tenen,y qoil ha de pagar lib.1. tit.51. conſt.17.pag.127. & conſt. 19. pag.127. y los de Camprodon quant lo poden rebre conſt.32. pag.131.
Iutge de taula no pot eſſer algunas de las fermanſas de aquell Official qui ha de purgar taula, lib.1. tit.51. conſt.22. pag.128.
Iutges de taula de Camprodon quant poden eſſer de altra veguetia, lib.1. tit.51. conſt. 27. pag. 129. y lo que han de fer conſt.29. pag.130.
Iutges de taula poden moderar lo numero dels Sais, y punir aquells lib.1. tit.65. conſt.5. pag. 150.
Iutges de appellacions de las taulas ſon dos,ço es hu en Barcelona, altre en Leyda lib.1. tit.51. conſt.4. in fine pag.122.
Iutges de appellacions quals ſon obligats a tenir taula, y quals no lib.1. tit.51. conſt.23. y han de ſer nomenats en las cridas quant ſe publican las taulas ibidem conſt.24. pag.129.
Iutge de appells de Gerona, no pot eſſer Advocat Fiſcal en dita Ciutat lib.1. tit.74. conſt.2. pag.168. y com ſe deu provehir, y elegir, & conſt.3. ibidem.
Iuy donat en Cort de tots ha de ſer rebut ſots graves penas lib.1. tit.14. vſat.1. pag.37.
Iuys de la Cort, e los Vſatges ſon eſtats fets per moderar la rigor de la ley lib.1. tit.14. vſat.2. pag.37.
Iuy verbal te lo Senyor Rey,o ſon Loctinent quiſcun divendres lib.1. tit.36. conſt.1. & 6. pag. 94. y lo Canceller almenys vn die cada ſemmana ibidem conſt. 3. pag. 94. y lo Regent la Cancellaria quiſcun die lib.1. tit.38. conſt.6. pag.97. de cauſas empero que no excedexen ſumma de 20. liuras ibidem tit.36. conſt.5. pag.94. Iuy entre Pare, y fill com ſe ha de fer lib.3. tit.1. vſat.5. pag.184.
Iuy en cauſas menors de 50. ſous com ſe ha de fer, lib.3. tit.1. conſt.2. pag.184.
Iuy fins en quina hora ſe ha de tenir, y ſeparar los littigants lib.3. tit.1. vſat.3. pag.183.

L

Ladres vltra de ſer açotats, y bandejats, han de ſer marchats en las ſpalas lib. 9. tit. 9. conſt. 3. pag. 419.
Ladres han de eſſer denunciats per lo Advocat, y procurador Fiſcals als Deputats,pera que ſe pugan ſenyalar premis per la captura, o mort de aquells lib.9. tit.9. conſt.4. pag.419.
Ladres no poden eſſer compoſats lib.9. tit.27. conſt.7. pag.460.
Laics no poden diſputar de la Fe Catholica lib.1. tit.1. conſt.1. pag.7.
Laudamentum curię nos pot fer a home pres lib. 10. tit.1. conſt.9. pag.469.
Laudamentum Curiæ en forſa del Vſatge auctoritate,& rogatu,cō ſe ha de provehir,y en quina quantitat ſe pot eſtimar lo agravi, y per quinas opoſicions ſuſpendrer la Execucio lib. 10. tit.1. Conſt.11. pag.470.
Legitima en Barcelona es la quarta part dels bens lib.6. tit.5. conſuet.1. pag.358. y per tota Cathalunya ibidem conſtitu.2. y es en optio del hereu pagarla del mateix cors de la heretat, o ab diners, y los nets ſon obligats de pendre en compte lo que lurs pares, o mares predeffuncts hauran ja rebut ibidem.
Lenyam apte per vexells quant pot eſſer tret de Cathalunya lib.4. tit.25. conſt.16. pag.303. y altra fuſta conſt.21. pag.304.
Letras de juſticia nos poden deſparxar, ni firmar per lo Senyor Rey, ni ſon Loctinent lib.1. tit.38. conſt.1. pag.95. ans han de ſer firmadas de ma de Canceller, o Vicicanceller, o del Regent de la Cancellaria ibidem conſt.2.
Letras Reyals en favor de algu concedidas, no poden eſſer revocadas ſens conexenſa de cauſa lib.1. tit.26. conſt.1. pag.75.
Letras citatorias hã de eſſer ſotaſcritas de ma del Scriva de la cauſa lib.3.tit.9.conſt.5.pag.210. y ab quinas clauſulas han de eſſer deſpatxadas ibidem conſt.4. & 7.
Letras requiſitorias ques deſpedexen de vna Cort,a altra per qui han de eſſer ſotaſcritas, y quin ſalari ſe pot exigir de aquellas, axi per lo Notari qui las deſpedex, com per lo nunci qui las preſenta lib.7. tit.12. conſt.1. pag.396. y nos poden deſpedir ſino per deutes devallants de contractes, en las quals ſie la clauſula de renunciacio de propri for, y ſubmiſſio de qualſevol altre ibidem conſt.3. y en dit cas han de ſer obtemperadas, y no altrament ibidem conſt.2.
Letras fetas contra Conſtitucions no deuen eſſer obeidas lib.1. tit.17. conſt.7. pag.45.
Leudas, o peatges no poden eſſer exidas de Prelats, Clergues, o Religioſos lib.1.tit.3.conſt.4.

§.8. pag.12. ni de Barons, y Cavallers lib.4. tit.25. conſt.2. pag.299. ni de altres que tingan Privilegi, o poſſeſſio antiga conſt.4. encara que ſie en la Ciutat de Leyda conſt.5. ibidem.
Leudas, peatges, meſuratges, e peſos nos poden de nou impoſar lib.4.tit.25.conſt.2.pag.299.& conſt.10. pag.300.
Leudas en la ſtacio de Gerona com ſe han de pagar lib.4. tit.25. conſt 16. pag.303.
Lexas pias, y reſiduum de teſtaments ſon remeſas per lo ſenyor Rey lib.10. tit.5. conſt.1. pagin.474.
Ley es ſpecial dret lib.1. tit.15. vſat.1. pag.43.
Libre de capbrevacio de la Batllia General no pot ſer comunicat, lib.3. tit.31. conſt.3. pag. 242.
Liquidacions de ſenteocias dins quant temps ſe han de fer lib.7.tit.4.conſt.1.& 2.pag.364.
Liquidacio reſervada com ſe ha de declarar,lib. 7. tit.4. conſt.5. pag.365.
Liſtas nos poden concedir ſino per la Reyal Cancellaria lib.1. tit.23. conſt.1. y en la ſola extraccio de Deputats conſt.2. pag.69. & 70.
Liſtas, ſeguretats, y apoſtas nos poden fer en extraccio de Deputats, Conſellers, ni altres, lib. 1. tit.23. conſt.3. pag.70.
Litigioſas coſas nos poden comprar per los Doctors del Real Conſell, ni altres Officials Reals, ni los ques vendran per execucio de ſos tribunals, lib.1. tit.67. conſt.25. pag.158.
Litigioſas coſas nos poden alienar lib.8. tit.6. vſat. 1. pag.406. encara que ſos en favor del Senyor Rey ibidem conſt.1. y ſi ſon alienadas ſe poden executar per lo mateix Jutge qui haura donada la ſentencia, encara que lo acquirint tinga alguna exempcio, o privilegi ibidem conſt.2.
Loctinent General, y Real Audiencia han de fer declaracio a qui toca la nominacio de Batlles anant la Governacio, lib.3. tit.6. conſt.1. pag. 199.
Loch Tinent General vota en las cauſas com ſe ha acoſtumat lib.1. tit.31. conſt.4. pag.91.
Loch Tinent del portan veus de General Governador del Principat ha de ſer Militar, y ha de donar raho a la viſita del que fara,lib.1.tit.41. conſt.16.pag.106.
Locs vagants en la Audiencia, y conſell Reyal dins quan temps ſe han de proveir,lib.1.tit.28. conſt.2. pag.81.
Luiſmes com ſe dividexen quant en vn feu ſon dos, o mes Senyors, ſi lo mija, o lo terç ven ſon dret lib.4. tit.30. conſuet.4. pag.323.
Luiſme com ſe pot demanar de vaſſall qui haura donat lo feu a ſos germans per legittima lib.4. tit.30. conſuet.8. pag.324.
Luiſme com ſe ha de pagar de las coſas feudals, y per quinas perſonas, y com ha de ſer dividit entre molts Senyors lib.4. tit.31. conſt.2. pag. 343.
Luiſme duplicat es obligat pagarlo qui ſens ferma de Senyor pendra la poſſeſſio de alguna coſa feudal, o emphiteoticaria que haura comprada lib.4.tit.31.conſt.3.pag.345.
Luiſme ha de ſer pagat de la entrada que rebra, y dels cenſos que ſe impoſaran en alguns ſtabliments ques fan de las cauſas emphiteoticarias, en las parts ahont es licit als emphiteotas ſtablir las coſas emphiteoticas lib.4.tit.31. conſt. 5. pag.345.
Luiſmes degus fins al any 1699. ſon remeſos per ſa Mageſtat lib.10. tit.9. conſt.1. pag.477.
Luicions, y quitacions ſe ſobre ſeuen, lib.10. tit. 9. conſt.1. pag.477.
Luiſmes preſcriuen contra lo Fiſch, ſino ſon demanats dins quaranta anys lib.7. tit.2. conſt.9. pag.363.

M

MAlas fetas han eſſer redreſſadas per lo vaſſall a ſon Senyor,y per lo contrari lib. 4. tit. 30. vſat. 13. pag. 321.
Maleficis han de ſer primer eſmenats que remeſos lib. 9. tit.15. conſt.2. pag. 433. y de la pena dels officials qui fan lo contrari ibidem conſt. 3. 5. & 6.
Mallorca ab ſas Illas es vnida ab lo Principat de Cathalunya, y Regnes de Arago, y Valencia ſens poder eſſer en ningun temps ſeparada de dita corona lib. 8. tit. 11. conſt. 1. & 2. pag. 409.
Manleutas no duran mes de dos anys lib.9.tit. 26. conſt.3. & 4. pag.557. y han ſe de donar a coneguda de Jutge lib. 9. tit. 29. conſt. 2. pag. 461.
Manleutas preſas per officials avant per lur diſtricte dins quants dies han de eſſer continuadas en los regiſtres de luts corts apres que ſon tornats al cap de la Vegueria,o Ballia lib.9.tit26. conſt. 1. pag. 456.
Manleutas, com ſe an de executar, y la forma ſe ha de obſervar, antes de ferſe la execucio lib. 9. tit. 26. conſt. 5. pag. 457.
Manleutas com ſe an de executar, y en particular las ques fan ab la clauſula donech aliter ſit proviſum lib. 9. tit. 26. conſt. 6. pag. 458.
Manleutat ha de eſſer qualſevol qui ſera inculpat de delicte que provat no merex pena corporal, y rambe quant la enqueſta nos pot publicar per no ſer ben fortificada lib. 9. tit. 1. conſt. 3. pag. 411.
Manleutats ab diverſas manleutas ſobre de vna mateixa captura quin ſalari ſon obligats a pagar als Scrivans per raho de ditas manleutas lib.9. tit. 26. conſt. 2. pag. 456.
Manutenencias no poden eſſer atorgadas en coſas proffanas, ſino ſols en benefficis eccleſiaſtics lib.1. tit. 22. conſt.2. pag. 68. y las cauſas ques menaran ſobre lur revocacio han de eſſer expedidas dins vn mes ſens proces, ni ſalari conſt. 1. pag. 67.
Manutenencias han de eſſer cõcedidas als prove-

hits per los ordinaris en los benefficis vaccants en lurs meſos ſino conſtats de alguna reſerva, y en los que vaccaran en meſos Apoſtolics, als qui tindran titols legitims, y hauran preſa la poſſeſſio legitimamente lib. 1. tit. 22. conſt. 3. y tambe als proveits per dits ordinaris en tot temps del any, empero que ſie preſentat per lo patro ibidem conſt. 4. pag. 68. & 69.

Marcas, vide in verbo cauſa de las Marcas.

Marcas, ſi dins vn any no ſeran declaradas, los Deputats an de exigir lo dret dellas, y que ne an de fer lib. 4. tit. 25. conſt. 23. pag. 305.

Marca per fadiga de juſticia quant ſe pot adjudicar, y entre quinas corts lib. 8. tit. 5. conſt. 1. 2. & 4. pag. 404. & 405. & conſt. 5. y ab vot de quants Juriſtas ibidem conſt. 6. pag. 406.

Marca concedida en favor de algu no compren ferradors, moliners, paſtors, treballadors, y moços de ſoldada lib. 8. tit. 5. conſt. 7. pag. 406.

Marits ſon incapaces de ſucceir en los bens de las mullers que hauran mortas fora los caſos de dret permeſos y exprimits lib. 6. tit. 7. conſt. 1. pag. 359.

Matadors de beſtiars no poden eſſer compoſats lib. 5. tit. 27. conſt. 7. pag. 460.

Matrimonis ab conſentiment de quinas perſonas han de ſer fets per las donzellas, y de la pena dels qui ſen menan donzellas per grat, o per forſa lib. 5. tit. 1. conſtitu. 3. & 4. pag. 352. & 354.

Medicinas han de ſer regonegudas quiſcun any lib. 2. tit. 7. conſt. 1. pag. 177. y de tres, en tres anys tarifadas ibidem conſt. 2.

Memorials dels proceſſos civils han de fer los Notaris de las cauſas lib. 3. tit. 21. conſt. 1. pag. 227. y tambe dels criminals conſtitu. 2. y la mateixa obligacio tenen los Scrivans de manament conſt. 3. y ſos ſubſtituts conſt. 4.

Mendicants validos com han de ſer expellits, y caſtigats lib. 9. tit. 18. conſt. 2. pag. 437.

Meneſtrals dins quant temps poden demanar lurs deutes lib. 7. tit. 2. conſt. 4. pag. 361.

Menors de 25. anys no poden eſſer Jutges ſino ſon graduats en dret lib. 1. tit. 49. conſtitu. 3. pag. 120.

Menors de 25. anys que tingan pare, y no ſien caſats encaraque altrament ſien emancipats, nos poden obligar en contractes, ni ſcripturas privadas lib. 2. tit. 13. conſt. 1. pag. 181. ni encara que ſien majors, ſi eſtan en poteſtat de pare, etiam que façan las obligacions fora Cathalunya ibidem conſt. 2.

Meneſtrals, e Pageſos ſon en pau y en treva lib. 10. tit. 8. conſt. 4. §. 19. pag. 493.

Menyſpreu fet per vaſſall a ſon ſenyor com ha de ſer eſmenat lib. 9. tit. 15. vſat. 25. pagin. 432.

Mercader abatut vide ſupra in verbo Abatut.

Mercaderias ſe han de vendre per lo mateix preu que ſon compradas en Cathalunya a quin volra per proviſio de ſa caſa dins tres dies lib. 4. tit. 22. conſt. 14. pag. 295.

Mercaderias poſadas en la caſa del port franch deuen pagar los drets acoſtumats quant ſe vendran en lo preſent Principat, y no altrament lib. 4. tit. 28. conſt. 1. pag. 315.

Mercaderias ſe poden comprar, y vendrer liberament per lo Principat, y pendrer en paga de dentes lib. 4. tit. 22. conſt. 15. pag. 295.

Meſtre Racional ha de oir los comtes dels Officials Reyals triennals dins quatre anys apres que hauran lexats lurs officis lib. 1. tit. 42. conſt. 1. pag. 106.

Meſtre Racional ha de pendre en compte als Officials ordinaris lo que deſpendran en portar a Barcelona los condemnats a galera lib. 9. tit. 29. conſt. 7. pag. 462.

Meſtre Racional quin orde ha de tenir en la exactio de ls coronatges, y maridatges lib. 10. tit. 3. conſt. 3. pag. 471.

Meſtre ſcuela del ſtudi de Leyda ha de ſer creat ab poteſtat ordinaria Eccleſiaſtica, y Secular lib. 2. tit. 8. conſt. 1. pag. 178.

Meſuras per tota Cathalunya han de eſſer conformes a la de Barcelona lib. 4. tit. 24. conſt. 1. pag. 298.

Merges han de eſſer examinats lib. 2. tit. 6. conſ. 2. pag. 174.

Midas per tota Cathalunya han de eſſer conformes a las de Barcelona lib. 4. tit. 24. conſt. 1. p. 298.

Militars que ſon Doctors en drets deuen ſer preferits als demes en las ternas y conſultas de plaſas de judicatura en Cathalunya lib. 1. tit. 28. conſt. 22. pag. 87.

Militars per entrar en Corts han de tenir vint anys de edat complerts lib. 1. tit. 14. conſt. 15. & 16. pag. 42.

Militars no poden eſſer obligats en perſonas per deutes civils lib. 4. tit. 16. conſt. 9. pag. 286. y en quinas preſens poden ſer preſats lib. 9. tit. 24. conſt. 19. p. 455. quinas armas poden aportar lib. 1. tit. 20. conſt. 1. & 3. pag. 62. & 63. y ſi deuhan pagar las impoſicions de las vniverſitats ibidem conſt. 2.

Miſerables pobres ſon en tot, y per tot iguals ab los de la almoyna lib. 3. tit. 28. conſtitu. 8. pag. 273.

Miſerables ſon iguals ab los pobres lib. 4. tit. 9. conſt. 13. pag. 170.

Miſſatges han de eſſer Cathalans lib. 1. tit. 68. conſt. 14. pag. 162.

Moliners no poden eſſer marchats lib. 8. tit. 5. conſt. 7. pag. 406.

Monaſtirs nos poden alienar lib. 1. tit. 3. vſat. 2. pag. 10.

Moneda axi de or com de argent no pot eſſer falſada lib. 10. tit. 1. vſat. 2. pag. 466.

Moneda de terneſes confirmada lib. 10. tit. 2. conſt. 2.

conſt. 2. pag. 471. y totas las altras axi en diners com de argent ibidem conſt. 3. pag. 471.
Moneda de ſcuts y blancas es prohibida lib. 10. tit. 2. conſt. 4. pag. 471.
Monedas ſon en diferents ſpecies en Cathalunya, del valor de las quals ſe tracta lib. 10. tit. 2. vſat. 1. pag. 470. & conſt. 2. pag. 471.
Moneders no poden eſſer compoſats lib. 9. tit. 6. conſt. 1. pag. 416.
Monedatge nos pot exigir en terras de Barons axi Eccleſiaſtics com Seculars, ni de homens lurs lib. 10. tit 5. conſt. 1. pag. 474.
Monjos ſon conſtituits en pau y treva lib. 10. tit. 8. conſt. 1. §. 3. pag. 486. & conſt. 4. §. 3. pag. 491. & conſt. 5. §. 4. pag. 495.
Moros ſe poden batejar liberament ſens perdre res de ſos bens lib. 1. tit. 1. conſt. 3. pag. 7.
Moros no poden eſſer expellits de Cathalunya lib. 1. tit. 11. conſt. 1. pag. 36.
Moſſos de ſoldada no poden eſſer marcats lib. 8. tit. 5. conſt. 7. pag. 406.
Moſtaſafs de la Ciutat de Barcelona ſon tres, que tenen in ſolidum la juriſdiccio, y com ſe han de elegir, y los portalers, y porters, que poden quiſcun tenir lib. 1. tit. 63. conſt. 1. pag. 143.
Muls, o mulas per quant preu ſe poden vendre, o comprar lib. 4. tit. 19. conſt. 3. pag. 288.

N

NAturals del Principat tenen concedidas per ſa Mageſtat dos plaças, vna en lo Conſell de Santa Clara de Napols, y altra en lo Magiſtrat extraordinari de Milà lib. 1. tit. 69. conſt. 1. pag. 163.
Naus venints, o partints de Barcelona ſon en pau y en treva, y ſots defenſio del Princep, de cap de Creus fins al port de Salou lib. 4. tit. 22. vſat. 1. pag. 290.
Naus de Caſtella no poden carregar en Cathalunya, ſino ſi y en quant las de Cathalunya poden carregar en Caſtella lib. 4. tit. 22. conſt. 12. pag. 294.
Naus eſtrangeras com han de ſer tractadas en Cathalunya lib. 4. tit. 29. conſtitu. 1. pag. 315.
Naus de 400. botas quants homens y armament han de portar lib. 4. tit. 26. conſtitu. 2. pag. 316 y las de 400. fins en 700. botas, ibidem conſt. 3.
Naus de 700 botas en amont que aportaran dos canons de bronſo encuberta pot exigir hu per cent per dret de artilleria lib. 4. tit. 26. conſt. 4. pag. 316.
Nautica companyia mercantil, y vniverſal ſe pot formar en Cathalunya, y com ſe ha de diſpoſar, y adminiſtrar los efectes, y medis, que entraran y reſultaran della lib. 4. tit. 23. conſt. 1. pag. 297.
Nets ſon obligats pendre en compte de lur legitima lo que lurs pares, o mares predeffuncts hauran ja rebut lib. 6. tit. 5. conſt. 1. pag. 358.
Notaris ſe han de aturar copia del acte de la preſentacio de las letras citatorias lib. 3. tit. 9. conſt. 3. pag. 209. y ſoteſcriure en lo peu de aquellas, y de las copias ibidem conſt. 5. pag. 210.
Notaris, ſols poden cobrar fins à dotze ſous per fulla de las lletras que compondran y deſpatxaran lib. 4. tit. 9. conſt. 15. pag. 270.
Notaris, ſols poden rebrer lo ſalari de vna dieta encara que faſſan moltas execucions en vn dia lib. 4. tit. 10. conſt. 10. pag. 273.
Notaris, quant poden rebrer per cada teſtimoni y per cada fulla de las copias faran lib. 4. tit. 9. conſt. 13. pag. 270.
Notaris de la Audiencia han de ſcriure en la ſala, y quinas horas han de reſidir en ella lib. 3. tit. 32. conſt. 2. pag. 244.
Notaris, que ſcriuen a la Reyal Audiencia an de ſer collegiats, y no poden preſtar lo nom a altres lib. 4. tit. 13. conſt. 25. pag. 280.
Notaris dels verbals del Canſeller y Regent an de tenir taulell en la ſala y aſſiſtir en ella en las horas ordinarias, com los altres Notaris lib. 4. tit. 13. conſt. 28. pag. 281.
Notaris qui ſon los qui poden preſentar ſuplicacions, y requeſtas, a Officials Reyals axi majors com menors, y dins quin temps han de donarne copia lib 4. tit. 13. conſt. 30. pag. 281.
Notaris ſon obligats preſentar qualſevol ſcripturas que ſien requeſts, ſi ja no ſon en prejudici del General, y poſar en lo fi de la proteſtacio tot lo que lo requerit reſpondra dins dos dies, ſi aquells ſe volra reſervar, dins los quals no pot donar copia de la requeſta lib. 4. tit. 13. conſt. 1. pag. 274.
Notaris han de tenir 24. anys complits, y ſer ſufficients en ſciencia, y coſtums lib. 4. tit. 13. conſt. 2. pag. 275.
Notaris han de notar los actes, y teſtaments ad longum ſens *& cætera*, dins dos meſos apres que hauran fermat tots los contrahents lib. 4. tit. 13. conſt. 4. pag. 275.
Notaris, no poden pendre actes de perſonas, que no conegan, ſi ja donchs perſonas dignas de fe, y conegudas per ells nols aſſeguran, que ſon tals, com ſe anomenan lib. 4. tit. 13. conſt. 26. pag. 280.
Notaris quant poden rebre actes per ſoſtituts, y de quina manera lib. 4. tit. 13. conſt. 23. pag. 279. & conſt. 27. pag. 281.
Notaris rebent vendas de coſas emphiteoticas, o feudals a que ſon tinguts, y quant poden liurar las actes a las parts lib. 4. tit. 31. conſt. 4. 6. & 7. pag. 345. & 346. y ſots quina pena y aqui ſe ha de aplicar ibidem conſt. 8.
Notaris no poden teſtificar actes en favor de eſtrangers impetrants benefficis en Cathalunya lib. 1. tit. 5. conſt. 9. pag. 21.
Notaris poden eſſer forçats monſtrar ſos actes, e notas lib. 2. tit. 1. conſt. 1. pag. 169.

Notaris no poden fer intimas a ningu com a procurador de altre que no tinga en son poder la procura lib. 2. tit. 5. conſt. 3. pag. 173.
Notaris han de eſſer examinats lib. 2. tit. 6. conſt. 6. pag. 175. y per qui conſt. 6. & conſt. 11. pag. 176. encara que no sien sino ſubſtituts de ſerivans de manament conſt. 8. pag. 175.
Notaris han de portar lo proces al Relador dins tres dies apres que ſeran paſſats los terminis inſtructoris lib. 3. tit. 19. conſt. 1. pag. 222.
Notaris han de continuar las denunciacions dels proceſſos en lo libre que te lo Preſident lib. 3. tit. 18. conſt. 2. pag. 222.
Notaris nos poden donar tots per ſuſpectes, y lo que ſe ha de obſervar, pera juſtificar la ſuſpita de algun lib. 4. tit. 13. conſt. 32. pag. 282.
Notaris del criminal quina edat han de tenir, y del examen ſe ha de fer de lur linatge, vida, y coſtums lib. 2. tit. 6. conſt. 10. y quals han de ſer repellits pag. 176.
Notaris del criminal no podan fer pagar coſa alguna de la oblata de las ſupplicacions, que daran los pobres preſos, y los miſerables, ni pendrer eſtrenas de las parts lib. 4. tit. 9. conſt. 12. pag. 270.
Notaris del criminal an de comunicar los proceſſos, y darne copia y quin ſalari poden rebrer lib. 3. tit. 20. conſt. 10. pag. 226.
Notari de las contenſions, apres, que aura declarat lo Canceller, deu reſtituhir los proceſſos, y actes ſens ſalari lib. 3. tit. 4. conſt. 6. pag. 198.
Notaris del criminal en quina forma an de rebrer los teſtimonis, y fer ſotſcriurer la depoſicio dells lib. 3. tit. 16. conſt. 2. pag. 220.
Notaris del criminal an de aciſtir a la preſo totas las horas que los Jutjes de cort hi eſtaran lib. 4. tit. 13. conſt. 29. pag. 281.
Notarias, e Scrivanias poden eſſer regidas per ſubſtituts lib. 8. tit. 1. conſt. 7. pag. 400.

O

OBiectes, e corroboracions de teſtimonis dins quant temps ſe han de propoſar, e provar lib. 3. tit. 13. conſt. 4. pag. 215. & conſt. 4. 10. & 13. pag. 216. & 217.
Obras de Caſtell per qui han de ſer fetas, y quant lib. 4. tit. 30. conſuet. 10. pag. 324. & lib. 8. tit. 4. conſt. 3. pag. 403.
Obras prohibidas en terme de algun Caſtell quinas ſon lib. 8. tit. 4. vſat. 1. pag. 403.
Obras de las fortaleſas de Perpinya y Roſas ſon remeſas lib. 8. tit. 4. conſt. 4. pag. 404.
Obras en la preſo de Barcelona ſe an de fer ha gaſtos del General lib. 9. tit. 24. conſt. 19. pag. 455. y en las demes a gaſtos de ſos amos ibid. conſt. 19. & conſt. 21. pag. 456.
Obras fetas en alguna caſa logada qui las ha de pagar lib. 7. tit. 1. vſat. 1. pag. 360.
Obſervar las Conſtitucions y altras leys de la Patria ſon obligats lo Senyor Rey, y ſon Primogenit y lurs officials lib. 1. tit. 17. conſt. 2. pag. 44. & conſt. 5. pag. 44. & conſt. 9. pag. 46. & conſt. 20. pag. 51. y axi matcix los Officials dels Barons conſt. 24. pag. 45. no obſtant qualſevol vſos, e ſtyls de Cort conſt. 6. pag. 45. & conſt. 10. pag. 47. & conſt. 13. pag. 51. & conſt. 17. pag. 52. ab nullitat de actes en contrari fets conſt. 9. pag. 46 Per la qual obſervanſa ſe poden oppoſar los Deputats de Cathalunya y fer inſtancia, y crear Syndic ab ſalari conſt. 8. & 9. pag. 45. & conſt. 11. pag. 47. & conſt. 15. pag. 54. y dels Jurges que han de eſſer aſſignats per dita obſervanſa conſt. 1. pag. 44. & conſt. 6. pag. 45. conſt. 23. pag. 54. E los Officials reyals ne han preſtar ſagrament y homenatge, y oir ſentencia de excomunicacio conſt. 9. pag. 46. y de la forma ſe ha de tenir per revocar lo contrafet a Conſtitucions y Privilegis conſt. 11. pag. 47. & conſt. 12. pag. 50. y per raho de dita obſervanſa quant ſe preten contrafaccio ſe poden preſentar ſupplicacions al Loctinent General, y als altres Officials que hauran contrafet conſt. 16. pag. 51. obſervar Conſtitucions vide in verbo cauſas de contrafaccions, & verbo Jurges de las cauſas de contrafaccions, & verbo Syndic.
Occupacio de temporalitats ſe ha de fer ſens ſalari lib. 3. tit. 4. conſt. 1. pag. 197.
Officials no poden albergar en maſos de Eſgleſias lib. 1. tit. 3. conſt. 1. pag. 10.
Officials Reyals han de jurar en lo introit de lurs officis en poder del Bisbe Dioceſa lib. 1. tit. 3. conſt. 4. §. 3. pag. 11. y oir ſentencia de excommunicacio, y preſtar homenatge ſobre la obſervanſa de las Conſtitucions y altras Leys de Cathalunya, y Privilegis generals y particulars lib. 1. tit. 17. conſt. 9. pag. 46. e los contrafaents incidexen en las penas contengudas en la conſt. 11. pag. 47. encara que ſie lo Loctinent General pus no ſie deſcendent per recta linea maſculina de la caſa Reyal conſt. 14. pag. 51. y particularment las conſt. de pau y treva, ſots pena de privacio de lurs officis y de ſer tinguts ipſo jure per perſonas privadas lib. 10. tit. 11. conſt. 3. pag. 489.
Officials durant la taula han de eſſer ſuſpeſos del oſſici lib. 1. tit. 51. conſt. 1. & 2. pag. 121. y. quals ſon obligats eſſegurar taula, y a coneguda de qui ha de eſſer la ſeguretat ibid. conſt. 3. & 13. pag. 126. y de la pena iocorren ſi exercexen abans de aſſegurar conſtitu. 8. pag. 125.
Official condemnat per los Jurges de taula nos pot appellar mes de vna vegada tant ſolament lib. 1 tit. 51. conſt. 4. pag. 122. y de quina quantitat conſt. 7. in fine pag. 123.
Official fins haja purgada taula no pot tenir altre oſſici lib. 1. tit. 51. conſt. 5. pag. 122. & tit. 66. conſtitu. 6. pag. 152. & conſtitu. 13. pag. 153.
Officials de quinas coſas han de purgar taula lib. 1. tit. 51. conſt. 16. pag. 127.

Offi-

Officials eſtrets a tenir taula quant temps han a fer reſidencia apres definits lurs officis lib. 1. tit. 51. conſt. 18. pag. 127.
Officials poden eſſer punits per lo Senyor Rey durant lurs officis ſens ſperar lo temps de la taula lib. 1. tit. 52. conſt. 1. pag. 131.
Official no pot eſſer algun vſurer lib. 1. tit. 66. conſt. 5. pag. 152. ni lo Scriva de la Cort conſt. 11. pag. 153. ni los familiars del Sant Offici conſt. 15. & 16. pag. 154. ni algu qui ſie eſtat de bando conſt. 4. pag. 152. ni aquell qui es eſtat condemnat per raho de ſon offici ibidem conſt. 3. & tit. 51. conſt. 4. pag. 122.
Officials Reyals no peden entrar en terme de Barons regularment lib. 1. tit. 67. conſt. 1. pag. 154. ni pendre ſervey ſino de coſas de menjar, y de aquex poca coſa ibidem conſt. 2. ni vnirſe ab altre official, ni agabellar, ni ſer de caſa, o familia de algun noble, ni tenir renda de algu ibidem conſt. 3. ni acquirir cenſal durant ſon offici, ibidem conſt. 4. pag. 155. ni fer a capte conſt. 5. pag. 155. ni a cenſar ſcrivania, o notaria conſt. 6. ni poſar ban en homens y honors de Barons conſt. 7. ni comprar rendas en ſon diſtricte conſt. 8. ni coſa moble, o immoble conſt. 10. & 11. ni coſas litigioſas, ni ques vengan per execucio de ſos Tribunals conſt. 25. pag. 158. ni tenir offici de Baro conſt. 9. ni ſervirſe en vſus propris de coſas en ſon poder depoſitadas conſt. 12. pag. 155. ni impetrar alguna aſſignacio ſobre los emoluments de ſon offici conſt. 14. pag. 156. ni ſer procurador de algu per exigir deutes de lurs ſotſmeſos conſt. 15. ni rebre alguna coſa per creacio de Sotsballe, o Capdeguaytas conſt. 16. ni aportarſen los originals proceſſos de las Corts dels Ordinaris conſt. 19. pag. 157. ni compellir algu acceptar remiſſions conſtitu. 18. pag. 156.
Officials Reals, nos poden entremetrer en las inſiculacions de la Deputaciò, Ciutat, y Conſols de mar lib. 1. tit. 67. conſt. 23. pag. 157.
Officials Reals no poden concorrer en la Diputacio que no haja ſis meſos que han deixat lo offici accepto la Caſa de Oms lib. 1. tit. 67. conſt. 26. pag. 158.
Officials ordinaris no poden eſſer commiſſaris de las cauſas que poden conexer com ordinaris lib. 1. tit. 67. conſt. 17. pag. 156.
Officials han de eſſer naturals de Cathalunya lib. 1. tit. 68. conſt. 1. 2. & 3. pag. 58. y domiciliats en dit Principat exeptat Canceller, e Vicicanceller conſt. 4. pag. 159.
Officials han de fer continua reſidencia en lurs officis lib. 1. tit. 70. conſt. 1. altrament perden lo ſalari ibidem conſt. 2. pag. 164.
Officials nous no poden eſſer creats lib. 1. tit. 71. conſt. 1. pag. 164. etiam ab nom de commiſſaris, ni altre qualſevol ibidem conſt. 2. pag. 165. y ſentſe lo contrari ſels pot contradir impune ibidem conſt. 3. pag. 165.
Officials Baſtoners nos poden poſar ahont no es acoſtumat lib. 1. tit. 71. conſt. 5. pag. 165.
Official triennal en quin cas pot continuar ſon offici vltra del trienni lib. 1. tit. 72. conſt. 1. & 2. pag. 166.
Officials Reals triennals, finit lo trienni, no poden continuar, ni obtenir en lo ſubſeguent trienni, en lo mateix diſtricte altre ofici ab juriſdiccio lib. 1. tit. 73. conſt. 3. pag. 167.
Officials Reals en quins caſos entran en diſtricte dels Barons de Roſſello lib. 3. tit. 2. conſt. 18. pag. 190.
Officials ordinaris, tan Reals, com de Barò quant poden exhigir per las execucions, ques fan en força de reclam, o ſcriptura de ters lib. 4. tit. 10. conſt. 9. pag. 272.
Officials Reals no poden compoſar als Paſtors, ni als amos dels beſtiars per ningun preteſt lib. 1. tit. 67. conſt. 27. pag. 158.
Officials Reals, o de Barò no poden rebrer, ſino lo ſalari de vna dieta encara que faſſan moltas execucions en vn dia lib. 4. tit. 10. conſt. 10. pag. 273.
Officials Reals de qualſevol qualitat ſian no poden fer fer edictes, y cridas, axi generals, com particulars lib. 1. tit. 68. conſtitu. 22. pag. 157.
Officials recuſants exccutar las coſas contengudas en las Conſtitucions dels cenſals y violaris ſon tinguts fer eſmenar tots los danys, e miſſions que haura ſoſtinguts lo cenſaliſta lib. 7. tit. 10. conſt. 17. pag. 384.
Officials ſon obligats executar las letras ſubſidiarias de Jutges emphiteoticaris y de qualſevol ordinari lib. 7. tit. 12. conſt. 2. pag. 396.
Officials ſon tinguts a portar a Barcelona los condemnats a galera y liurar aquells al Regent la Theſoreria lib. 9. tit. 29. conſt. 7. pag. 462.
Officials Reals, tant ab juriſdiccio, com ſens ella, y los del Exercit, ſoldats, y altres ſtipendiats, y los que goſan ſou, pencions, o gajes de ſa Majeſtat ſi poden o no entrar en Corts lib. 1. tit. 14. conſt. 17. pag. 42.
Officials Reals, o de guerra no poden exhigir ni rebrer coſa ab preteſt algu dels qui trauran fruits, y vituallas del Principat, ni impedir la treta lib. 4. tit. 25. conſt. 25. pag. 306. ni dels que aportaran mercaderias per lo Principat, ni dels Beſtiars tindran en ell tant per Salvaguarda, com altrament, ni obligarà que donen bagatges per tranſportar grans de vnas parts en altres ibidem conſt. 26.
Officials del General, y de Guerra, y altres de diferents tribunals eſtan ſubjectes als Ordinaris, y an de pagar los drets de impoſicions talls, y tatxas, y tenir apoſentaments y tranſits, com los demes de las vniverſitats en que habitan lib. 3. tit. 2. conſt. 22. pag. 194.
Officials de la ſeca han de ſer naturals de Cathalunya lib. 1. tit. 56. conſt. 3. pag. 136. y habils, y experts en lart de la monedaria ibidem conſt. 1. y ſon de for dels ordinaris ibidem conſt. 4. pag. 137.

Offici de Conſellers &c. ſe confirma en los locs abont ni ha acoſtumat de haver lib. 1. tit. 55. conſt. 1. pag. 134.
Officis de juriſdiccio nos poden acquitir per compra, o preſtic, ni apart certa, ni per altra obligacio, o frau lib. 1. tit. 66. conſt. 1. & 2. pag. 151. & conſt. 13. pag. 153. ni ab pregarias del mateix conſt. 10. ab decret de nullitat conſt. 12. pag. 153.
Officials de juriſdiccio en vn mateix loc ſon incompatibles en vna mateixa perſona lib. 1. tit. 74. conſt. 1. pag. 168. ſpecialment las dos advocacions fiſcals de Gerona, y la judicatura de appells perque han de eſſer regits per tres Doctors ibidem conſt. 2. pag. 168.
Offici de Regent la Ballia general es levat lib. 1. tit. 71. conſt. 4. pag. 165.
Officis triennals nos poden atorgar a tots temps ne a violari lib. 1. tit. 71. conſt. 1. pag. 166. ni per interpoſadas perſonas conſt. 2. ab decret de nullitat con. 3.
Officis nos poden comanar a ningu dels habitants en los locs de ſa Cinca qui no pagan los drets del General lib. 1. tit. 66. conſt. 14. pag. 154.
Oliveras ſon en pau, y en treva lib. 10. tit. 11. conſt. 3. §. 6. pag. 490.
Oppoſicions dotals devant quin Jutge ſe han a diſcutir lib. 3. tit. 2. conſt. 11. pag. 186.
Oppreſſos poden recorrer a la Poteſtat lib. 10. tit. 1. vſat. 7. pag. 467.
Orde ſe ha de ſervar en la eſmena dels danys vide lib. 3. tit. 25. vſat. 1. 2. 3. & 4. pag. 230. & 231.
Orde judiciari de la Reyal Audiencia ſe ha de ſervar en las Corts dels Portants veus de Governador, y altras Reyals lib. 3. tit. 25. conſt. 2. pag. 231. y en los Conciſtoris de la Deputacio, Ballia General, y altres ordinaris conſt. 3. y en las cauſas feudals, y emphiteoticarias conſt. 4. y quant ſe ha de proceir verbalment, o en ſcrits ibidem conſt. 7. pag. 232. & conſt. 9. pag. 233.
Orde del Hoſpital de Hieruſalem, y lurs homens es dotat de moltas exempcions, y franqueſas lib. 10. tit. 4. conſt. 7. pag. 474. & tit. 5. conſt. 2. pag. 474.
Ordinaris poden entrar en caſa dels Familiars, y altres Officials de la Santa Inquiſicio, y de aquellas traurer qualſevols delinquents ſenſe aſiſtencia, lib. 1. tit. 7. conſt. 2. pag. 27. y executarlos per bans, talls, tatxas, y altres impoſicions conſt. 2. & 3. ibidem, y conexer dels delictes fets en rinya, o cas acordat ab algun Familiar, o ſubordinat del Sant Tribunal conſt. 12. pag. 28.
Ordis com ſe poden traure de Sicilia lib. 4. tit. 25. conſt. 14. pag. 302.
Originals proceſſos hā de eſſer ſcrits per Notaris examinats, y que tingan authoritat lib 4. tit. 13. conſt. 22. pag. 279.
Ort gaſtat com ha de ſer eſmenat lib. 9. tit. 15. vſat. 27. pag. 433.
Ous de ſtors, ni los aucells nos poden traure del niu abans de la feſta de Sancta Magdalena lib. 9. tit. 21. conſt. 4. pag. 443.

P

PAbordres de Tortoſa en los ſerveys de las Corts com han de contribuir lib. 1. tit. 4. conſt. 4. & 5. pag. 15.
Paers de las Vniverſitats vide in verbo Conſellers.
Paers de Leyda com poden eſſer capturats lib. 9. tit. 23. conſt. 3. pag. 450.
Pageſos, y altres homens de baxa condicio com han de ſer eſmenats, lib. 9. tit. 15. vſat. 10. pag. 431.
Pallers ſon en pau, y en treva lib. 10. tit. 11. conſt. 3. § 6. pag. 490.
Panyos, ni ſarjas foraſters, nos poden gaſtar per veſtir, ſots pena de deu lliuras, y de ſer commiſſada la roba, lib. 9. tit. 29. conſt. 11. pag. 463.
Papa Innocent quart confirma la Conſtitucio fera en favor dels Jueus, y Sarrahins quis batejaran lib. 1. tit. 1. pag. 8.
Paraula, e bona fe Reyal deu eſſer guardada a tot genero de gents lib. 1. tit. 21. vſat. 1. pag. 65.
Pares en quins caſos ſon obligats per los fills lib. 4. tit. 18. vſat. 1. & 2. & conſt. 1. pag. 287.
Parlament general convocat en algun loc, y a cert die per quants dies pot eſſer prorogat, lib. 1. tit 14. conſt. 11. pag. 41.
Parlament general no pot eſſer convocat en loc menor de dos cents focs lib. 1. tit. 14. conſt. 12. pag. 41.
Paſtells han eſſer regoneguts per los adminiſtradors de las Vniverſitats, y ſeparada la vna cullita del altra lib. 1. tit. 55. conſt. 6. pag. 135.
Paſtors no poden eſſer marcats lib. 8. tit. 5. conſt. 7. pag. 406.
Paſtors no poden donar a menjar ni beure a ningu que no ſie paſtor, y ha de tenir albara ſignat de ma de ſon amo lib. 9. tit. 21. conſt. 1. p. 442. & conſt. 5. pag. 444. ni tant poc poden tenir beſtiar lur propri ibidem, conſt. 3. pag. 442.
Paſturas ſon de la Poteſtat per empriu de ſos Pobles lib. 4. tit. 3. vſat. 1. pag. 248.
Patro Cathala, que deu pagar de dret de Conſolat als Conſols de la nacio Eſpanyola, nomenats per ſa Mageſtat en la Ciutat de Lisboa, y altres parts maritimas, lib. 4. tit. 22. conſt. 18. pag. 296.
Patro Cathala pot oportar liberament los vins, y aiguardents, ques fan en lo Principat en altras parts maritimas de Eſpanya lib. 4. tit. 22. conſt. 19. pag. 297.
Pau, y treva es atorgada a tots homens de Montgat entro a Caſtell de Fels, e de Coll de Fineſtrellas, entro al Coll de Sagavarra, e del Coll de Serola, e de Vallvidrera entro dins la mar dotze leguas, etiam que ſien inimics lib. 10. tit. 11

tit.11. vſat 1. pag.480. & conſt.11. §.1. pag. 498. y als Sarrahins tots temps que lo Princep ho manara ibidem vſat.2. pag.480. exceptats als traydors de lurs Senyors, robadors, ladres, y a lurs receptadors conſt.4. §.12. pag.492. & §.14. pag.493. & conſt.7.§.15. & 17.pag.496. Heretges, y excommunicats §.19. pag.497. y aquells qui cautelosament diſſimulan lo Privilegi de for fins a la ſentencia conſt. 25. pag.505.

Pau y treva ſon tinguts jurar, y ſervar tots los qui ſon de catorze anys en amunt lib.10. tit.11. conſt.7. §.26. pag.497. & conſt.10.pag.498.

Pau y treva feta ab los Sarrahins ſe ha de notificar ab veu de publica crida lo die que exira, e axi mateix ſi ſera porrogada lib.10. tit.11. conſt.17. pag.503.

Pedrenyals ſon prohibits de portar, y tenir en alguna manera a tot genero de perſonas lib.9. tit.19. conſt.3. 4. & 5. pag.440. encara que ſien lares conſt.9.pag.441. ni fer adobar conſt. 6. & 7. pag.441. y los officials qui ſeran negligents executar las penas impoſadas incidexen en pena de amiſſio de officis, y de deſterro conſt.8. pag.441.

Pena del trencador de trevas lib.2. tit.3. conſt.6. pag.171. y de las emparas lib.9. tit.29. vſat.1. pag.460.

Pena de terç nos pot exigir per los Officials a qui toca fins que lo creador ſie ſatisfet lib.7.tit.11. conſt.20. pag.394. ni ſens inſtancia de part conſt.4. pag.387. & conſt.5. pag. 388.

Penas tocants a la Ballia General com ſe han de executar lib.1. tit.44. conſtitu.2. pag.107.

Penas nos poden poſar als Cavallers ne a homens de orde ſino aquellas que eſtan poſadas en la carta de la pau, y en los Vſatges de Barcelona lib.9. tit.29. conſt.1. pag.461.

Penas nos poden donar ſens coneguda de Jutge lib.9. tit.29. conſt.2. pag.461.

Pena del Jutge qui ab dol judicara eſta ſtatuida, lib.9. tit.32. conſt.1. pag.464.

Penons, porters ni altre hom en ſonyal de guiatge no poden eſſer poſats per lo Senyor Rey ni ſos Officials en terra de Barons lib.1. tit.21. conſt.2. pag.66.

Penons Reyals ſon en pau,y en treva lib.10.tit.11. conſt.3. §.9. pag.490.

Penſions Eccleſiaſticas ſobre Beneficis fundats dins Cathalunya no las poden tenir los eſtrangers lib.1. tit.5. conſt.10. pag.21.

Penyoraments fets per los Ordinaris, ſe poden introduhir per via de recors, o apellacio a la Real Audiencia, y com antes de declararſe ſe han de reſtituhir las penyoras, ſi las demana la part, lib.7. tit.7. conſt.19. pag.376.

Perdius en quin temps, y de quina manera ſe poden caſſar lib.4. tit.5. conſt.1. & 2. pag.252. & 253.

Peſca de truytas en quin temps, y ab quins enginys ſe pot fer lib.4. tit.5. conſt.2. & 3. pag. 253.

Peſcar ab dos Ganguils pot fer la Ciutat de Barcelona, en ſon mar adjacent. lib.4. tit.5. conſt. 5. pag.254.

Peſos hã de eſſer per tota Cathalunya com los de Barcelona lib.4. tit.24. conſt.1. pag.298.

Picador de cavalls, offici, calitats, obligacions, y ſalari que ha de tenir, y per qui ha de eſſer elegit lib.1. tit.62. conſt.1. pag.147.

Plaſas de judicatura concedidas als naturals fora del Principat, vna en lo Conſell de Santa Clara de Napols, altra en lo Magiſtral extraordinari de Mila, lib.1. tit.69. conſt.1.pag.163.

Pobres tenan dos Advocats, y Procuradors francs per defenſar ſas cauſas lib.1. tit.60. conſt.5. pag.146.

Pobres ſon francs de ſegell lib.1. tit.25. conſt.2. pag.73. y de ſalari de Jutge, y de ſcripturas lib.3. tit.7. conſt.2. p. 200. & tit.28. conſt.1. p. 236. y quals poden eſſer admeſos conſt.3. ibidem.

Pobres preſos per deutes quins aliments han de haver cada die lib.3. tit.28. conſt.4. pag.236. & conſt.7. pag.237. & lib.7. tit.11. conſt.3. pag.387.

Pobres preſos quals poden eſſer admeſos a la almoyna, y no pagan carcelatge lib.3. tit.28. conſt.5 pag.236.

Pobres preſos, y miſerables, no deuen pagar coſa de la oblata que faran los Notaris del Criminal en ſas ſuplicas, lib.4. tit.9. conſt.12. pag.270.

Pobres tenen per Sobreſtant, o Solicitador de ſos Advocats, y Procuradors, al Guardia, o Superior del Monaſtir de Sant Franceſch, y lo que eſt ha de fer,lib.1.tit.60. conſt.6. pag.146.

Pobres miſerables ſon en tot, y per tot iguals ab ab los de la Almoyna, lib.3. tit.28. conſt.8. pag.273.

Pobreſa com ſe ha de provar.lib.3.tit.7. conſt.6. pag.201. & tit.28. conſt.2. pag.236.

Pont ſe mana fer a Lobregat a rocha de droc lib. 4. tit.3. conſt.2. pag.248.

Porcs vius ni morts quant ſe poden traure de Cathalunya, y ab licencia de qui lib.4. tit.25. conſt.13. pag.302.

Porcs qui entran en terra de conrreu incidexen en pena de ſis diners per quiſcu dells vltra le dany que faran lib.9.tit.15.conſt.8.pag.434.

Port franc,o franqueſa de drets ſe concedeix per las mercaderias, ques poſan en la caſa dita de port franc fins, ques vendran en lo Principat, lib.4. tit.28. conſt.1. pag.315.

Portants veus de Governador vide in verbo Governador.

Portants veus de Governador no poden compellir algu acceptar remiſſions per las quals rebeſſen alguna coſa lib.1. tit.67. conſt.18. pag. 156.

Portant veus de Governador te per dieta 30.ſous lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393.

Portant veus de General Governador, quant ſe auſenta del Principat, o altrament eſta malalt, o impe-

o impedit ha de anomenar per Tinent seu, persona, que sia Militar, y del Principat, lib. 1. tit. 31. const. 16. pag. 116.
Portant veus de General Governador, Doctors del Real Consell, ni altres Officials Reals, nos poden, entremetre en enficulacions de la Deputacio, casa de Ciutat, ni Consols del Mar, lib. 1. tit. 67. const. 23. pag. 157.
Porters no poden fer execucions sens consell de Jutge lib. 1. tit. 64. const. 1. pag. 148.
Porters no tenen mes de sinc sous per dieta lib. 1. tit. 64. const. 3. & 4. pag. 149. & const. 6. pag. 150. & lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 384.
Porters quin bestiar poden pendre, y per servey de qui lib. 1. tit. 64. const. 4. pag. 149. & const. 5. pag. 149. y quils pot castigar si en ditas cosas delinquiran const. 2. pag. 148. y de lur pena d. const. 4.
Porters han de esser Cathalans lib. 1. tit. 68. const. 14. pag. 162.
Porters com han de fer las intimas, y relacions de aquellas lib. 3. tit. 18. const. 1. pag. 222.
Porters han de cobrar los processos comunicats a sola requesta del Notari lib. 3. tit. 20. const. 3. pag. 225.
Porters dins quant temps han a fer las relacions de la presentacio de las letras de factoria lib. 9. tit. 11. const. 4. pag. 423.
Porters, y Guardes dins Perpinya son dotse, y fora per lo Comptat trenta, lib. 1. tit. 65. const. 8. pag. 151.
Possessio de algun feu alienat com se ha de dar lib. 4. tit. 30. const. 20. pag. 331.
Possessio de 80. anys es tinguda per legitim titol de las cosas del prattimoni Reyal lib. 7. tit. 2. const. 2. pag. 361.
Possessio de Beneficis nos pot pendre ab violencia, y gent armada lib. 8. tit. 1. const. 9. & 10. pag. 401.
Postat de Castell presa per denegacio, o diffugi de ferma de dret quant se ha de retre lib. 4. tit. 30. vsat. 1. pag. 319. y del modo com se ha de proceir contra aquell que contradiu a son Senyor darli aquella ibidem vsat. 2. pag. 320. y de la pena incidexen ibidem vsat. 12. pag. 321.
Postat de Castell presa per deffalliment del servey quant se ha de retre lib. 4. tit. 30. consuet. 2. pag. 322.
Postat de Castell nos pot excusar per alguna prescripcio de temps lib. 4. tit. 30. const. 1. pag. 325. y del modo com se ha de donar cost. 2. etiam quant lo Castell es enderrocat ibid. cost. 4. pag. 326.
Postat si sera impedida que no sie sufficientment presa no deu ser retuda lib. 4. tit. 30. cost. 3. pag. 326.
Postat se pren a despesas del vassall, prenent de las cosas ques troban en lo Castell tempradament, y si no basta per las guardas que u rassa lo vassall lib. 4. tit. 30. cost. 5. pag. 326.
Postat quant ha de ser retuda per lo Senyor al vassall, lib. 4. tit. 30. cost. 7. pag. 327.
Postat quant se enten no esser ben dada lib. 4. tit. 30. cost. 9. pag. 327.
Pubills son en pau, y en treva lib. 10. tit. 11. const. 7. §. 4. pag. 495.
Publicats son los testimonis ipso facto, que son passadas las dilacions probatorias lib. 3. tit. 14. const. 4. pag. 215. & const. 9. pag. 216.
Pragmatica Real sobre los sobreschimēts de luicions es confirmada, prorogada, y declarada. lib. 10. tit. 9. const. 1. p. 477. & const. 3. p. 478.
Pragmatica de domibus evacuandis concedida a la Ciutat de Barcelona es esteſa per tota Catalunya, y Comtats, ab Constitucio general lib. 4. tit. 21. const. 1. pag. 290. y te loc en los Predis rusticbs lib. 4. tit. 21. const. 2. pag. 290.
Pragmatica del Rey Don Alonso sobre las luicions es suspesa, lib. 10. tit. 9. const. 4. pag. 278.
Prats son de la potestat per empriu de sos Pobles lib. 4. tit. 3. vsat. 1. pag. 248.
Precedencia dels Doctors del Reyal Consell se regula cōforme lur antiquitat en lo carrec lib. 1. tit. 27. const. 10. pag. 79.
Prelats, Clergues, y Religiosos son constituits sots deffensio, y proteccio Reyal lib. 1. tit. 3. const. 4. pag. 11.
Prelats son francs de Segell lib. 1. tit. 25. const. 2. pag. 73.
Prescripcio en quinas cosas te loc entre vassall, y Senyor, y en quinas no lib. 4. tit. 30. cost. 14. pag. 328. & cost. 15. pag. 329.
Prescripcio etiam de docents anys no te loc en las cosas Ecclesiasticas, ni de las Potestats, ni en los drets de Castells termenats lib. 7. tit. 2. vsat. 1. pag. 360.
Prescripcio de 30. anys te loc en tots negocis tant criminals com civils lib. 7. tit. 2. vsat. 2. pag. 360. encara que sien bens pertanyents al Fisc de la inquisicio per condemnacio de algu convençut de heretgia ibidem const. 5. & 6. pag. 361.
Prescripcio de 80. anys te loc en las cosas del patrimoni Reyal lib. 7. tit. 2. const. 3. pag. 361.
President del consell qui no sera de la casa Reyal per recta linia descendent ha de concloure las causas ab vot, y parer de la major part dels Doctors de la Audiencia, y consell Reyal lib. 1. tit. 31. const. 1. pag. 90.
Presonament com ha de ser esmenat a algu vltra lo mal que rebut haura lib. 9. tit. 15. vsat. 11. pag. 431.
Presons a gastos de qui se deuen raparar, lib. 9. tit. 24. const. 21. pag. 456. & const. 19. pag. 455.
Presons de Barcelona deuan renovarse a gastos del General, y visitarse dos vegadas per lo Escarceller, y en quinas se poden posar los Militars, o gaudins. lib. 9. tit. 24. const. 19. pag. 455.
Presos, qui no seran molt criminosos deuan esser posats per semmanas, ara vns, ara altres en los aposentos baxos, que trauen reixas vora terra lib. 9. tit. 24. const. 19. pag. 455.

Preſos ſens culpa a inſtancia de algu han de eſſer eſmenats en tots danys, y deſpeſas que haura ſoſtingudas lib.9. tit. 15. conſt.7.pag. 434.
Preſos, quant han de ſer relaxats, o donats a manllenta, lib.9. tit.1. conſt.5. pag.412. & conſt.16. pag.414.
Preſos per delictes comeſos fora Cathalunya ſi poden, o no ſer trets del Principat lib.9. tit. 24. conſt.20. pag.455.
Preſos quant poden eſſer relaxats per los Officials lib.9. tit.23. conſt.4. pag.451.
Preſos per algun Algutzir ſens proviſio de jutge han de ſer poſats en poder del Ordinari del Loc ahont ſeran capturats lib.9. tit.23. conſt. 5. pag.451.
Prior de las Corts del Veguer, y Batlle de Barcelona, Conſellers, y ſemmaners, quants anys han de tenir de practica lib.1. tit.49. conſt.6. pag.121.
Privilegis ſon leys de privats lib.1. tit.15.vſat.1. pag.43.
Privilegis concedits a Eſgleſias, Religioſos, perſonas Eccleſiaſticas, Vniverſitats, y ſingulars perſonas de Cathalunya ſon confirmats, lib 1. tit.19. conſt.1. pag.61. & lib.10. tit.13. conſt. 4 pag.513.
Privilegi de generoſitat concedit a algu, no li val ſi dins vn any nos fa Cavaller lib.1. tit.19. conſt.2. pag.61.
Privilegi concedit a la Vila de Granollers paſſa en acte de Cort lib.1. tit.19.conſt.3.pag.61.
Privilegi militar concedit per Comtes palatins ſon nulles lib.1. tit.19. conſt.4. pag.62.
Privilegis concedits a la Ciutat de Barcelona ſobre las extraccions de Conſols de Cathalans en Sicilia, Napols, y Genova ſon confirmats lib.1. tit.19. conſt.5. pag.62.
Privilegi concedit a vnas alumeras del Regne de Sicilia es revocat lib.1. tit.25. conſt.7. pag.74.
Privilegi concedit als que fan lo any, y lo die en lo Regne de Sicilia no aprofita lib.1. tit.25. conſt.8. pag.74.
Privilegis en favor de algu concedits no poden eſſer revocats ſens coneguda de dret lib.1.tit. 16. conſt.1. pag.75.
Privilegi de Apotecaris quant ſels pot concedir, y de llur examen, y practica lib.2. tit.7.conſt. 2. pag.177.
Proces de regalia ſe ha de fer conforme eſta diſpoſat en lo Privilegi concedit al ſtament Eccleſiaſtic any 1510. lib.1. tit.4. conſt.3. pag. 14. & lib.10. tit.1. conſt.8. pag.469.
Proceſſos familiars de las Corts ahont han de eſſer recondits lib.1. tit.14. conſt.13. pag.41. y quant ſe han de entregar per lo Prothonotari, lib.1. tit.40. conſt.17. pag.102.
Proceſſos axi originals com tranſlats quantas lineas han de tenir en cada pagina lib.7. tit.9. conſt.7. pag.379. & lib.4. tit.9. conſt.11. pag. 269.
Proceſſos originals han de eſſer ſcrits per Notaris examinats, y que tingan authoritat lib.4. tit.13. conſt.22. pag.279.
Proceſſos quant ſe poden comunicar, y per quin temps, lib.3. tit.20. conſt.7. & 9. pag.226.
Proceſſos de las cauſas finidas en la Audiencia ahont han de eſſer recondits, y del compartiment dels emoluments que de aquells reſultaran lib.3. tit.32. conſt.1.2. & 3. pag.243. & 244.
Proceſſos de la Audiencia Reyal, o del Gouernador han de reſtar en poder dels Ordinaris de la Vegueria de hont ſe partiran las ditas Audiencias lib.1. tit.40. conſt.3. pag.98.
Proceſſos originals nos poden traure fora la Vegueria, o Ballia, lib.1. tit.67. conſt.20. pag. 157. ni ſcrits, ſino per Notaris examinats lib. 4. tit.13. conſt.22. pag.279.
Proceſſos de las cauſas que ſe evocan a la real Audiencia a gaſtos de qui ſe han de reportar, per qui, y dins quin termini, lib.3. tit.7. conſt. 19. pag.206.
Procurador Reyal de Roſſello, y Cerdanya vide in verbo Balle General.
Procuradors Fiſcals de la Regia Cort quin ſalari reben ſobre lo General lib.4. tit.7. conſt.6. pag.257.
Procuradors de Corts quals han de eſſer, e qui los pot conſtituir lib.1. tit.14. conſt.7. pag.39.
Procuradors Fiſcals no poden fer execucio alguna ſino ſols inſtarla davant los Ordinaris, ni exercir juriſdiccio lib.1. tit.45. conſt.1. pag. 108. ni fet indegudas exaccions conſt.2.
Procuradors Fiſcals no poden offerir alguna ſcriptura que no ſie firmada de Advocat Fiſcal lib.1. tit.45. conſt.4. pag.109. y quant la pot firmar lo Advocat Fiſcal ſi es demanada ſobre alguna juriſdiccio, dret, o proprietat, ibidem conſt.5.
Procuradors Fiſcals no poden eſſer preſents en lo votar de las cauſas criminals lib.1.tit.45.conſt. 7. pag.109.
Procuradors Fiſcals en lo introit de lurs officis ſon tinguts preſtar ſagrament, y homenatge per las coſas contengudas lib.1. tit.45. conſt.5. pag.109.
Procuradors Fiſcals de la governacio, y dels Officials inferiors dins quant temps han a donar la demanda als delats lib.1. tit.45. conſt. 3. pag.109.
Procuradors Fiſcals de la governacio, y de las Veguerias reben per dieta 5. ſous lib.7.tit.11. conſt.18. pag.393.
Procuradors dels pobres ſon dos, los quals tenen de portar memorial de las cauſas de dits pobres, y eſſer demati a la preſo quiſcun die de conſell, lib.1. tit.60. conſt.2. pag.145. y demanar al abat las intimas que ſon arribadas, y portarlas al Advocat, y pendre memorial dels delats ibidem conſt.3. pag.145.
Procuradors dels pobres quinas cauſas han de procurar, lib.1. tit.60. conſt.1. pag. 144. & conſt.4. pag. 146. y dels ſalaris rebian antes

conſt. 2. y 3. pag. 145. y del que deſpres ſels concedi, y de lurs obligacions conſt. 5. pag. 146.
Procuradors de cauſas en la Reyal Audiencia no poden eſſer los familiars, o domeſtics de algun Doctor de aquella, lib. 2. tit. 5. conſt. 1. pag. 173.
Procuradors qui per negligencia, dol, o ſubornacio dexan ſer deſertas las cauſas de appellacio, quina pena merexen lib. 2. tit. 5. conſt. 2. pag. 173.
Procuradors no hã de eſſer admeſos en algun judici que no hajan liurada primerament la procura en poder del ſcriva de la cauſa lib. 2. tit. 5. conſt. 3. pag. 173.
Procuradors han de eſſer examinats, ans de poder vſar de lur Offici lib. 2. tit. 6. conſt. 9. pag. 175. & conſt. 12. pag. 176.
Procuradors no poden procurar contra la diſpoſicio de las Conſtitucions dels cenſals, y violaris lib. 7. tit. 11. conſt. 16. pag. 393.
Productas de actes no poden eſſer generals, y com han de ſer inſertadas en proces lib. 3. tit. 17. conſt. 1. pag. 221.
Productas de actes quant ſe poden fer apres de la denunciacio de proces, y de la pena del qui fa alguna producta que no ſie al propoſit lib. 3. tit. 17. conſt. 2. pag. 221.
Prohibicio de treta de blat, y altras vitualllas quant expira, y de quinas coſas ſe pot fer lib. 4. tit. 25. conſt. 6. pag. 299. & conſt. 9. pag. 300.
Prorogacio, y confirmacio de diferents conſtitucions lib. 10. tit. 12. conſt. 6. pag. 511. & conſt. 7. pag. 512. & tit. 13. conſt. 3. & 4. pag. 513.
Prorogacio dels Capitols 62. y 82. de las Corts de 1599. y de ſa obſervanſa fins a las concluſions de las primeras Corts, lib. 10. tit. 8. conſt. 4. pag. 477.
Prorogacio de la Pragmatica del any 1505. del Rey D. Ferrando lib. 10. tit. 9. conſt. 2. pag. 478.
Prorogacio de la Pragmatica Real ſobre lo ſobreſehiment de lluicions, lib. 10 tit. 9. conſt. 3. pag. 478.
Prova ſe ha de fer per lo afirmant, e fas per teſtimonis, cartas, arguments, e indicis, e no per jurament lib. 3. tit. 15. vſat. 1. pag. 218.
Proviſions, o letras fetas contra Conſtitucions no deuen eſſer obeidas lib. 1. tit. 17. conſt. 7. p. 45.
Protomedic de tres en tres anys ha de fer tarifa dels preus de las medicinas, lib. 2. tit. 7. conſt. 2. pag. 177.
Prothonotari de la Corona de Arago ſe ha de provehir en perſona natural de Cathalunya, y axi per torn en Aragones, y Valencia, lib. 1. tit. 40. conſt. 16. pag. 102.
Prothonotari dins quin termini ha de entregar lo Proces de las Corts de 1702. lib. 1. tit. 40. conſt. 17. pag. 102.
Prothonotari com ha de diſtribuir lo dret del ſegell lib. 1. tit. 25. conſt. 5. pag. 73.
Prothonotari, o ſon Loctinent ha de continuar en vn libre las abſencias del Canceller Vicicanceller Regent la Cancellaria, y Doctors de la Audiencia, y conſell Reyal lib. 1. tit. 19. conſt. 3. pag 88.
Prothonotari no pot deſpatxar negocis de juſticia ſino ab firma de Canceller Vicicanceller, o Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 40. conſt. 1. & 5. pag. 98. & 99.
Prothonotari, Secretaris, Scrivans de manament ſi reben ſalaris vltra la taxa, en quina pena incorren lib. 1. tit. 40. conſt. 4. pag. 99.
Prothonotari, o ſon Loctinent ſon tinguts preſtar jurament, y oir ſentencia de excomunicacio ſobre la obſervanſa de las Conſtitucions lib. 1. tit. 40. conſt. 6. pag. 99. & 14. pag. 101. y ſcriure en vna taula los noms dels Scrivans de manament vius, y deffunts, y aqui han pervingut lurs ſcripturas ibidem conſt. 12. pag. 100.

Q

QVerela de pau, y de treva vide in verbo clam.
Querelas de pau, y de treva preſcriuen dins vn any, ſino ſe intentan, e las intentadas dins dos anys ſi nos proſeguexen lib. 10. tit. 11. conſt. 34. pag. 509.
Querelat per pau, y treva violadas quant temps pot eſſer detingut pres lib. 10. tit. 11. conſt. 24. pag. 505.
Querelat per pau, y treva ſi eſta detingut en alguna preſo ab cauſa vera, e no procurada, ſimulada, o ficta, es excuſat ſino comparex lib. 10. tit. 11. conſt. 28. pag. 506.
Querelats per pau, y treva no poden eſſer empatxats per lur comparicio, ans ſien ſegurs venint, eſtant, y tornant lib. 10. tit. 11. conſt. 30. pag. 507.
Querelats en la Audiencia per pau, y treva poden comparexer devant ſon ordinari lib. 10. tit. 11. conſt. 33. pag. 508. & e contra, los querelats davant los ordinaris poden fer la comparicio en la Audiencia.
Queſtias poſadas en terme de algun caſtell com ſe poden exigir dels terratinents en aquell lib. 8. tit. 4. conſt. 2. pag. 403.
Quindennis pera que los remete ſa Santedat, ofereix ſa Mageſtat fer tots bons oficis per medi de ſon Embaxador en Roma lib. 10. tit. 6. conſt. 1. pag. 475.

R

REclamar en quins caſos es prohibit lib. 7. tit. 8. conſt. 1. pag. 378.
Recorſos de ſentencias arbitrals dins quants dies ſe han de interpoſar lib. 2. tit. 13. conſt. 5. pag. 182. y aqui ibidem conſt. 7.
Recors per denegacio de juſticia, o per horroſcencia no te loc en las perſonas Reyals en ninguna manera, ni en altres Loctinents quant proceexen ab ſignatura de Canceller, Vicican-

cicanceller, o Regent la Cancellaria, ni en los Portants veus de Governador, y Balle General quant proceexen ab conſell de lur aſſeſſor lib. 3. tit. 2. conſtitu. 14. pagin. 187.
Recors interpoſat per perhorroſcencia aqui ſe ha de cometre lib. 3. tit. 7. conſt. 1. pag. 199.
Recors interpoſat en la Audiencia de penyoraments, ans de declararſe, ab quina forma ſe an de reſtituhir las penyoras ſis demanan lib. 7. tit. 7. conſt. 19. pag. 376.
Recorſos en cauſas criminals dins quant temps han de eſſer deſpedits lib. 7. tit. 7. conſt. 13. pag. 374.
Recorſos a la Real Audiencia criminal de las cauſas, y enqueſtas criminals per delictes comeſos fora la Ciutat de Barcelona, y de ſa Vegaria eſtreta, com, y de que manera, ſots quinas qualitats, y circunſtancias, poden, y deuen ferſe lib. 7. tit. 7. conſt. 21. pag. 377.
Recors interpoſat de Official Real o de Baro al Real Conſell ſi ſe declara no tenir lloch ſe ha de tornar, o remetrer la cauſa y pres al Official del qual ſe aura recorregut lib. 7. tit. 7. conſt. 20. pag. 376.
Recorrer pot lo feudatari a la Poteſtat, ſi atort es agraviat per ſon ſenyor lib. 10. tit. 1. vſat. 1. pag. 466. y altres opprimits ibidem vſat. 7. pag. 467.
Recorrent pretextu oppreſſionis ha de eſſer detingut pres de la manera que eſtava quant recorregue lib. 7. tit. 7. conſt. 12. pag. 374.
Reconvencions ſe han de fer en ſcrits lib. 3. tit. 12. conſt. 4. pag. 213. y dins vuyt dies apres que ſera eſtada intimada la demanda ibidem conſt. 1. pag. 212. ſi ja no eren oppoſadas excepcions per impedir lo ingres de la cauſa, ibidem conſt. 2.
Rector de la Vniverſitat de Lleyda te la mateixa juriſdiccio, que lo Rector de la de Salamanca lib. 2. tit. 8. conſt. 5. pag. 179.
Recuſar ſe pot lo Jutge, ſi lo pare, o fill, gendre, o ſogre, oncle, o nebot, germa, o cunyat de aquell es advocat lib. 3. tit. 3. conſt. 8. pag. 195.
Regalia, o laudamentum Curiæ com ſe pot y deu provehir, y en quina quantitat ſe pot eſtimar lo agravi, y per quinas opoſicions, ſuſpendrer la execucio lib. 10. tit. 1. conſt. 11. pag. 470.
Regalias, o evocatas cauſas, com an de ſer fetas, y qui pot ſuplicar dellas, y quant, y dins quin temps ſe an de fer las provas lib. 10. tit. 1. conſt. 10. pag. 469.
Regalia en virtud del vſatge, camini, & ſtrate, quant te lloch, y quant ſe pot fer lib. 4. tit. 22. conſt. 16. pag. 296.
Regent la Cancellaria com ha de eſſer elegit lib. 1. tit. 38. conſt. 3. pag. 96. y quant temps ſe pot abſentar conſt. 5. pag. 97. y es Preſident del Conſell Criminal lib. 1. tit. 28. conſtitu. 18. pag. 86.
Regent la Cancellaria ha de tenir juy verbal quiſcun die lib. 1. tit. 38. conſt. 6. pag. 97. de cauſas empero que no excedexen ſumma de vint liuras lib. 1. tit. 36. conſt. 5. pag. 94.
Regent la Cancellaria impedit quin ſalari te quant li es donat adjunct lib. 1. tit. 34. conſt. 3. pag. 92.
Regiſtres de la Cancellaria han de eſſer portats en lo Archiu Reyal tots los que ſon fets fins en lany 1493. y apres de deu en deu anys lib. 3. tit. 31. conſt. 1. pag. 241. y los fets fins a 1702. y deſpres de deu en deu anys conſt. 5. ibidem.
Regne de Mallorca ab ſas illas adjacents es vnit ab lo Principat de Cathalunya lib. 8. tit. 11. conſt. 1. pag. 409. ſens poder eſſer en ningun temps ſeparat de aquell per alguna cauſa, o raho conſt. 2. ibidem.
Reintegracio de alguns deſinſiculats en las bolſas de la Ciutat de Barcelona lib. 8. tit. 1. conſt. 12. pag. 402.
Relacions de intimas com ſe han de fer lib. 3. tit. 18. conſt. 1. pag. 222.
Relacions de proceſſos ſe han de fer en la Audiencia ſervat lorde de las denunciacions lib. 3. tit. 22. conſt. 3. pag. 228. y en preſencia de las parts ſi eſſerhi volran conſt. 4. regoneguts primer per lo Relador, conſt. 2. y continuadas per lo Scriva de manament en vn libre conſt. 6. altrament nos pot dir en la proviſio *facto verbo* conſt. 5. ibidem.
Relacions de cauſas criminals com ſe han de fer lib. 9. tit. 1. conſt. 9. pag. 412.
Rellas, y altres inſtruments de laurar ſon en pau, y en treva, de tal manera que per execucio, ni altrament nos poden pendre lib. 10. tit. 11. conſt. 1. §. 8. pag. 486.
Religioſos ſon ſots deffenſio, y proteccio Reyal lib. 1. tit. 3. conſt. 4. in principio pag. 11.
Religioſos ſon obligats pagar delme de las terras que acquirexen lib. 4. tit. 33. conſt. 1. pag. 349.
Remiſſio del quint fa lo Senyor Rey a tots los qui volran armar vexells en Cathalunya, y dels ſclaus moros que pendran en dit Principat, y de la roba de aquells lib. 10. tit. 7. conſt. 1. pag. 475. de monedatge, ſenas, albergas, queſtias, lexas pias, y reſtas de teſtaments lib. 10. tit. 5. per totum pag. 474. y de bans, y penas d. lib. 10. tit. 10. conſt. 1. & 2. pag. 479. y terços conſt. 3. pag. 479. y del dret de impoſicions lib. 10. tit. 8. conſt. 1. pag. 475. & conſt. 2. pag. 476. & conſt. 3. & 4. pag. 477. y dels lluiſmes lib. 10. tit. 9. conſt. 1. pag. 477. y del bovatge d. lib. 10. tit. 4. pag. 473.
Reptats de bauſia com ſe deuen purgar lib. 9. tit. 12. vſat. 1. & 2. pag. 424. y de la pena en que incidexen quant nos poden purgar vſat. 3. pag. 424. y no poden eſſer mantinguts, ni defeſos ibidem conſt. 1. ſino en cas ques vullan excuſar conſt. 4.
Reptat de bauſia, traycio, o derrencament de trevas ſi volen excuſar ſa fe per batalla en cas

permes, ſon guiats, y ſegurs tot lo temps que ſera meneſter per fer aquella lib. 9. tit. 12. conſt. 5. pag. 425.
Reptats de traycio ſe han de purgar com los de bauſia, altrament incidexen en las matexas penas lib. 9. tit. 12. conſt. 4. pag. 424.
Reptador de bauſia ha de donar al reptat ſon contraſemble lib. 9. tit. 12. conſt. 2. & 3. pag. 424.
Requeſtas al Lloctinent, Governador, Doctors de la Reyal Audiencia, y altres Officials Reyals per qui an de ſer preſentades lib. 4. tit. 13. conſt. 30. pag. 281.
Reſervacions de fruyts de beneficis Eccleſiaſtics fundats en Cathalunya nos poden concedir a eſtrangers lib. 1. tit. 5. conſt. 10. pag. 21.
Reſidencia que han de fer los Doctors de la Audiencia, y Conſell Reyal lib. 1. tit. 29. conſt. 1. pag. 88. & conſt. 5. pag. 89.
Reſtitucio in integrum com ſe ha de demanar lib. 2. tit. 12. conſt. 1. pag. 181. y en quinas coſas es prohibida lib. 7. tit. 8. conſt. 1. pag. 378.
Revocacio de cert dret de Tortoſa vulgarment appellat. *Deſteniment*. vide lib. 4. tit. 22. conſt. 4. pag. 291.
Revocacio de certa ſentencia donada per lo Rey Alfons Quart ſobre las remenſas lib. 4. tit. 32. conſt. 6. pag. 349.
Revocacio de guiatge donat a algun bandejat ha de ſer notificada ab veu de publica crida lib. 9. tit. 31. conſt. 1. pag. 464.
Lo Senyor Rey en Cathalunya es obligat judicar ſegons diſpoſicio de dret, y fer altras coſas ſegons que eſtan deſignadas lib. 10. tit. 1. vſat. 7. pag. 467.
Robas entretexidas de or y plata, panyos, y ſarjas foraſteras, nos poden vſar per veſtir lib. 9. tit. 29. conſt. 11. pag. 463.
Robas de llana, com ſon panyos vayetas, &c. quina llargaria tatxa, y llimits an de tenir lib. 4. tit. 27. conſt. 1. pag. 312.
Robas de ſeda ab quina forma ſe an de fabricar lib. 4. tit. 27. conſt. 2. pag. 313.
Rocas ſon de la Poteſtat per empriu de ſos pobles lib. 4. tit. 3. vſat. 1. pag. 248.

S

Sacramental com ſe ha de executar, y ab quina forma, y en quins caſos lib. 9. tit. 22. conſt. 2. & 3. pag. 446.
Sacrilegi comes en la mort de algun Bisbe, prevere, Diaca, Subdiaca, y Monjo com ha de ſer punit lib. 9. tit. 3. vſat. 1. pag. 415.
Sacrilecs en quinas penas incorren lib. 1. tit. 11. conſt. 1. pag. 36.
Safra fals ha de ſer cremat lib. 9. tit. 7. conſt. 1. pag. 416.
Safrans ſe deuen vendre, y peſar conforme eſta diſpoſat per Capitols de Cort lib. 4. tit. 19. conſt. 6. pag. 289.
Saigs no poden eſſer trameſos ahont ho es acoſtumat, ſino miſſatges en lur loc, los quals ſon nomenats correus, o troters, als quals ſe dona fe en preſentacions de citacions, y han de portar buſtia ab lo ſenyal del cap de la Vegueria, y no poden deſtrenyer, penyorar, ni forſar lib. 1. tit. 65. conſt. 1. y hanſe de poſar bons, ydoneos, y pocs, ſols que baſten al offici conſtitu. 2. y de lurs ſalaris conſt. 3. & 4. pag. 150.
Saigs poden eſſer punits per Jutges de taula, y lur nombre limitat lib. 1. tit. 65. conſt. 5. pag. 150. lo qual nombre no pot eſſer creſcut per algun Veguer, o Balle conſtitu. 8. pag. 151.
Saigs reben per dieta tres ſous lib. 7. tit. 11. conſt. 18. pag. 393.
Sagionias no poden eſſer venudas, exceptat las de Vilafranca, y Fontrubia lib. 1. tit. 65. conſt. 7. pag. 151.
Salari del Doctor impedit, y de ſon adjunct es tatxat lib. 1. tit. 34. conſtitu. 1. & 2. pag. 91. & 92.
Salaris reben los Officials Reyals ſobre lo General eſtan tatxats lib. 4. tit. 7. ço es lo del Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria conſt. 1. pag. 255. dels Doctors de la Audiencia conſt. 2. pag. 256. & conſt. 5. pag. 257. & conſt. 8. pag. 257. & conſt. 9. &. 10. pag. 258. del Governador de Cathalunya, y alguzirs d. conſt. 2. dels Advocats, y Procuradors de pobres d. conſt. 2. & lib. 1. tit. 60. conſt. 1. 2. 3. 4. & 5. pag. 144. 145. & 146. dels Procuradors Fiſcals lib. 4. tit. 7. conſt. 6. p. 257. los quals ſon tant privilegiats com los cenſals d. lib. 4. conſt. 3. pag. 256. y corren ſolament del die que han oida ſentencia de excommunicacio.
Salari dels Jutjes de taula quant es, y de hont ſe ha de pagar, y quant lib. 1. tit. 51. conſt. 17. pag. 127. & conſt. 32. pag. 131. y aquell de lurs Scrivans ſe regula conforme Conſtitucions lib. 1. tit. 51. conſt. 28. pag. 130. y de quina part ſe han de exigir conſtitu. 30. pag. 130.
Salari de las ſentenciãs ques donavan en la Audiencia eran de primer del General lib. 4. tit. 8. conſt. 12. pag. 262. pero apres ſe provei foſſen dels mateixos Doctors, y repartits y igualment entre ells per los Deputats donadas que ſien las ſentencias ibidem conſt. 16. pag. 263. preceint certificatoria de algu dels Preſidents de dita publicacio conſt. 21. & 22. pag. 264. ſi ja nos reſervava ab dita ſentencia major deliberacio, per que las horas nos repartexen ſino dos terças conſt. 23. pag. 264.
Salari depoſat vna vegada, per ninguna cauſa ſe deu tornar á depoſar, y com y quant pot eſſer gaſtat y dividit lib. 4. tit. 8. conſt. 29. pag. 265
Salari de las Sentencias quant nos pot integrament partir lib. 4. tit. 8. conſt. 28. pag. 265.
Salaris de ſentencias ſe poden rebre axi en primera com ſegona inſtancias conforme eſ-

tan tatxats lib. 4. tit. 8. conſtitu. 10. pag. 261.
Salaris de las Cauſas ſe han de exigir en tots los tribunals conforme lo diſpoſat en lo cap. 24. de las Corts del any 1503. lib. 4. tit. 8. conſt. 14. pag. 262. & conſt. 27. pag. 265.
Salari de intermedis es vna terça, hu o molts que ſien lib. 4. tit. 8. conſt. 11. pag. 262. y quant ſe pot dividir ibidem conſt. 22. pag. 264.
Salaris de quantitat incerta per qui han de eſſer tatxats lib. 4. tit. 8. conſt. 17. & 18. pag. 263.
Salaris en las cauſas patrimonials quant ſe poden exigir de la part tocant al fiſc lib. 4. tit. 8. conſt. 19. & 20. pag. 263. & 264.
Salari de la part tocant als pobres com ſe ha de exigir quant lo pobre obte ſentencia en favor lib. 4. tit. 8. conſt. 24. pag. 264.
Salaris de ſentencias donadoras per Jutges ordinaris Reyals ahont han de eſſer depoſats, y quant poden eſſer liurats lib. 4. tit. 8. conſt. 25. pag. 264. dels quals ſe han de pagar los votants ſi ſon applicats ſens inſtancia de alguna de las parts ibidem conſt. 26. pag. 265.
Salaris de las Sentencias dels Jutjes ordinaris haont ſe han de depoſar, y quant ſe poden gaſtar lib. 4. tit. 8. conſt. 31. pag. 266.
Salari de ſentencias nos exigex en cauſas menors de 50. ſous ni de las majors ſi lo reo confeſſa lo deute en la primera comparicio, y ſols demana dilatio per pagar lib. 3. tit. 1. conſt. 4. pag. 184.
Salaris de ſentencias entran en diviſio ſempre que no eſtiga per lo Relador de publicarſe la ſentencia lib. 3. tit. 19. conſt. 8. pag. 223.
Salaris de ſentencias nos poden demanar apres de ſer publicada la ſentencia, lib. 7. tit. 2. conſt. 1. pag. 361.
Salari de Jutge en las cauſas de ſupplicacio de algun altercat ha de eſſer depoſat per la part que ſupplicara dins deu dies altrament la cauſa es deſerta lib. 7. tit. 5. conſt. 13. pag. 368.
Salaris de las ſentencias arbitrals del Doctors de la Audiencia ſon dells mateixos, y no del General com abans lib. 4. tit. 7. conſt. 4. pag. 256.
Salaris en cauſas criminals no poden rebre los Jutges, ſino ſols las dietas, per los dies hauran de anar fora per rebre teſtimonis de deffenſa lib. 4. tit. 8. conſt. 2. pag. 259. & conſt. 8. & 9. pag. 260. ni de las cauſas quels ſon delegadas, ſino en quant ne porien rebre proceint via ordinaria conſt. 3. pag. 259. ni pera aconſellar de metre, o traure de la preſo conſt. 15. pag. 263.
Salaris dels Jutges ordinaris, y de lurs Miniſtres ſe regulan conforme los de la Audiencia lib. 4. tit. 6. conſt. 3. pag. 255.
Salari per decrets quant ſe pot rebre lib. 4. tit. 8. conſt. 4. y de parcio, o diſtribucio conſt. 5. pag. 259. & 6. pag. 260.
Salari de graduacions com ſe ha de comptar lib. 4. tit. 8. conſt. 10. pag. 261. y ſi ſon evocadas a la Audiencia de las Corts dels Ordinaris ne perrany vn terç al Ordinari per lo treball de haver colligit lo proces lib. 3. tit. 2. con. 15. pag. 188.
Salari de execucio de Cenſals, y Violaris ſe pot rebre conforme eſta tatxat lib. 4. tit. 8. conſt. 7. pag. 260. & conſt. 13. pag. 262.
Salari de calculations es dos diners per liura, o del debit, o del credit, y no pot excedir ſumma de 25. liuras lib. 4. tit. 11. conſt. 1. pag. 273.
Salaris dels Scrivans de las Corts ordinarias han de eſſer tatxats per los Conſellers, o Jurats, de las Vniverſitats enſems ab los Officials lib. 1. tit. 55. conſt. 2. & 3. pag. 135. y dels de la Audiencia per lo Canceller, Regent la Cancellaria, y Doctors de aquella lib. 7. tit. 9. conſt. 7. pag. 379.
Salari de original proces de forma major es dos ſous per fulla, y de las copias vo ſou y ſis lib. 4. tit. 9. conſt. 11. pag. 269. y de forma menor ſis diners de original, y tres diners de tranſlat ibidem conſt. 4. de preſentar appellacions, y poſar manaments en letras no res, pag. 268.
Salari de proceſſos criminals quant ſe poden rebre lib. 4. tit. 9. conſt. 3. pag. 267.
Salaris dels Notaris del criminal per cada teſtimoni, y per cada fulla de las copias faran lib. 4. tit. 9. conſt. 13. pag. 270.
Salaris de publicar, o cloure las ſentencias, y proviſions ordinarias de juſticia com ſe regulan lib. 4. tit. 9. conſt. 5. pag. 268.
Salaris, y drets de plets ſe pagan ab moneda corrent Provincial lib. 4. tit. 8. conſt. 30. pag. 266.
Salaris de ſcripturas judicials han de eſſer continuats en vna taula penjada en la ſala de la preſo lib. 4. tit. 9. conſt. 6. pag. 268. y en cada Cort ordinaria Reyal, y en la caſa de la Ciutat, o Vila lib. 4. tit. 6. conſt. 2. pag. 255. & lib. 4. tit. 9. conſt. 10. pag. 269. y en las caſas del Canceller, y Regent la Cancellaria lib. 7. tit. 9. conſt. 7. pag. 379.
Salari que reben los Scrivans de manament, y Notaris per los manaments, y lletras ques deſpatxan lib. 4. tit. 9. conſt. 15. pag. 270.
Salari de las Scripturas, axi autenticas, com ſimples, ques produexen en los proceſſos, ſols es ſis diners per fulla, lib. 4. tit. 9 conſt. 14. pag. 270.
Salaris de enqueſtas preſas per los Scrivans de la governacio eſtan taxats lib. 4. tit. 9. conſt. 7. pag. 268.
Salari dels proceſſos de cauſas Apoſtolicas, y de appellacions, y de la cuſtodia de las productas ſe regula conforme lo de las altras cauſas lib. 4. tit. 9. conſt. 9. pag. 269.
Salaris de las copias ſe trauen del Archiu com ſe han de pagar lib. 3. tit. 31. conſt. 2. pag. 241.
Salaris de teſtaments, y altras vltimas voluntats ſon tatxats lib. 4. tit. 12. conſt. 1. pag. 273. de cartas deſpolis, y de vendas de Cenſals, y Violaris conſt. 2. pag. 274.
Salaris de ſcripturas tretas en forma, y liuradas a las parts ſe han a demanar dins tres anys paſſats los quals nos poden taurer ſino ſon de ma-

nats per las parts, lib.4. tit.12. conſt.3. pag. 274.
Salari de dietas es lo ſeguent, ço es lo Portant veus de Governador 30. ſous, Veguers 20. ſous, Procuradors Eiſcals 5. ſous, Alguezir de Governador 8. ſous, Porters 5. ſous, miſſatges 3. ſous lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393. Doctors de la Audiencia 24. ſous lib.4. tit.10. conſt.4. pag. 272. Aſſeſſor de Governador 15. ſous ibidem conſt.5. & lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393. Balle General com lo Governador, Loctinents de aquell la mitat manco ibidem conſt.6. Notaris Reyals 10. ſous, y porters.6. ſous conſt.7. pag.389.
Salaris de dietas reban los Doctors del Real Conſell, y los Notaris, quant van a fer viſuras, lib. 4. tit.10. conſt.8. pag.272.
Salaris, y dietas, que han de renir, o rebrer los Officials ordinaris, tant Reals, com de Barons, per las execucions fan en força de reclam, o ſcriptura de ters, lib.4. tit. 10. conſt.9. pag. 272. y ſols poden exhigir vna dieta, per qualſevol execucio, encara que ſen faſſen moltas en vn die ibidem conſt.10. pag.273.
Salaris de Advocats, y Procuradors per ſos treballs, y juntas, lib.4. tit.6. conſt.4. pag.255.
Salaris de conduccions de Advocats, y Procuradors dins quant temps ſe podon demanar lib. 7. tit.2. conſt.8. pag.362.
Salaris de Carcellers, Alguezirs, Verguetas, y Notaris del criminal han de eſſer ſcrits en vna taula penjada en la ſala de la preſo lib.4.tit.6. conſt.3. pag.255. y dels altres Scrivans en altra taula penjada en la Cort ordinaria ibidem conſt.2.
Salaris nos poden exigir ſens ferne apoca, o albara lib.1. tit.67. conſt.21. pag.157.
Salvaguardas ſpecials nos poden atorgar lib.1.tit. 21. conſt.2. pag.66. & conſt.3. ibidem.
Salvaguardas ſe han de publicar de ſine en ſine anys en los Cap de Veguerias ab decret de nullitat lib.1. tit.21. conſt.4. pag.66.
Sanctimonials ſon conſtituidas en pau, y treva lib.10. tit.11. conſt.1. §.3. pag.486. & conſt.4. §.3. pag.491. & con.7. §.4. pag.495.
Sarrahins ſe poden batejar ſens recel de perdre res de ſos bens lib.1. tit.1. conſt.3. pag.7.
Sarrahins no poden eſſer expellits de Cathalunya lib.1. tit.11. conſt.1. pag.36.
Saſtres, que treballaran robas, o veſtits entretexits de or, y plata, y de panyos, y ſargas forasteras, en que pena cauen, lib.9.tit.29.conſt.11. pag.463.
Sedulas no ſon admeſas en las Corts Reyals ſi no ſon ſignadas de ma de Advocat, o de la mateixa part lib.3. ti.25. conſt.5. pag.232.
Sedulas, y deduccions per qui han de ſer firmadas, y proveidas, y quantas ſen poden dar en los altercats, lib.3. tit.25. conſt.10. pag.233.
Sclaus com han de eſſer eſmenats lib. 9. tit. 15. vſat.17. pag.431.
Sclaus fugitius ſi ſon preſos, y liurats a ſon amo quin premi ſe ha de donar als quil retenen lib. 9. tit.17. vſat.1. pag.436. y ſi algun eſtranger los trau de Cathalunya per menarlos en França, incidex en pena de galera perpetua conſt. 1. ibidem.
Serex ſe dona per la virginitat lib.6. tit.2. conſt. 1. pag.356.
Scripturas reſultants dels actes de Corts, ques demanaran, tant per los particulars, com per los comuns ſe han de donar francas de ſalaris, y dret de Sello, lib.1. tit.25. conſt.6. & 7. pag. 74. & 75.
Scripturas judicials han de eſſer tatxadas per lo Canceller, Regent la Cancellaria, y Doctors de la audiencia, y la tatxa eſtampada, y poſada en vna taula que eſtiga penjada en caſa de quiſcu de dits Preſidents, ſenyalant las que no entran en compte lib.7. tit.9. conſt.7. pag. 379.
Scripturas dependents dels actes fets en Corts, ſe han de dar francs del dret de Sagell, y altres, lib.1. tit.25. conſt.6.pag.74.conſt.8.pag.75.
Scripturas en publica forma redigidas nos poden rompre ſens licencia dels Officials lib.9. tit. 21. conſt.8. pag.445.
Scripturas de Notaris deffuncts a qui pertanyen, y de lurs emoluments lib.4. tit.14. conſt.1. pag.282.
Scriptura de terç continuada en la Cort del Veguer de Roſſello, y Vallſpir, te la mateixa força que ſi fos continuada en la Cort del Veguer de Barcelona lib.7. tit.11. conſt.23. pag.395. y en las altras Veguerias axi mateix conſt.24. ibidem.
Scrivans de manament no poden deſparxar negocis de juſticia ſens firma del Canceller, o Vicicanceller, o Regent la Cancellaria lib.1. tit. 40. conſt.1. & 5. pag.98. & 99.
Scrivans de manament, no poden exigir mes de tres ſous de quiſcun manament continuaran en las letras de la Real Audiencia lib.4. tit.9. conſt.15. pag.270.
Scrivans de manament ſi reben immoderats ſalaris in quina pena incorren lib.1. tit.40. conſt. 4. pag.99.
Scrivans de manament ſon tenguts de preſtar jurament, y oir ſentencia de excommunicacio de ſervar las leys de la Patria lib.1. tit.40. conſt. 6. pag.99. & 14. pag.101.
Scriva de manament no pot vſar de ſon offici tant quant exerceix lo offici de Thezorer lib.1.tit. 40. conſt.7. pag.99.
Scrivans de manament han de donar copia a las parts dels proceſſos ques menaran en lur poder ſens conſulta de algun Official lib.1. tit. 40.conſt.8.pag.99. y preſentar qualſevol ſcripturas que ſeran requeſts, al Loctinent General, Canceller, o Vicicanceller, Regent la Cancellaria, Doctors de la Audiencia, y conſell Reyal conſt.11. pag.100. y lo mateix los de la governacio, y Ballia General, al Governador, y Balle General ibidem.

Scrivans de manament ſon obligats verificar lo memorial de las deſpeſas lib.7. tit.9. conſt.7. pag.379. poſar en libre las concluſions de la Audiencia, y conſell Reyal, y recondir quiſcun any dits libres en lo Archiu Reyal lib.1. tit.40. conſt.9. pag.100.

Scrivans de manament quant decretan alguna ſupplicacio que ſera interpoſada de alguna proviſio, o ſentencia, ſe han de retenir aquella, y liurarla al Scriva del proces lib.1. tit.40. conſt.10. pag.100.

Scrivans de manament, o Notaris, ſols poden exigir ſis diners per fulla de tots los actes, y ſcripturas, axis auctenticas, com ſimples, ques produhiran en los proceſſos lib.4. tit.9. conſt.14. pag.270.

Scrivans de manament, y altres no poden exercir en Cathalunya lurs officis ſino ſon Cathalans lib.1. tit.68. conſt.5 & 6. pag.159.

Scrivans de manament, y de regiſtre ſon tornats en lurs officis, y locs lib.8. tit.1. conſt.8. pag. 400.

Scrivans de la Cancellaria quantas horas han a fer reſidencia quiſcun die en aquella lib.1. tit. 40. conſt.13. pag.100. y quins poden eſſer admeſos, y de lur juramant, y de la ſentencia de excommunicacio que han de oir ibidem conſt. 14. pag.101.

Scrivans de regiſtre no poden actuar en la Real Audiencia civil, ni criminal lib.4. tit.13. conſt. 31. pag.281.

Scrivans de la taula qui poden eſſer lib.1. tit.51. conſt.21. pag.128.

Scrivans de la taula no poden arrendar dita ſcrivania ni ſubſtituir altre en lur loc, ni pagar alguna coſa per aquella lib.1. tit.51. conſt.29. pag.130. ni inſertar en proces las proviſions de la creacio de Jutges de taula, ni la ſeguretat preſtada en lo introit de lur officí, y quin ſalari poden rebre de lurs ſcripturas lib.1. tit. 51. conſt.28. pag.130.

Scrivans de las Corts ſon obligats a tenir taula lib.1. tit.51. conſt.14. pag.126. y ſi ſera querelat ha de ſer ſuſpes del officí ibidem conſt.15.

Scriva de alguna Cort no pot eſſer official de aquella lib.1. tit.66. conſt.11. pag.153.

Scrivans de las cauſas han de aſſiſtir en caſa del Relador, y quinas horas lib.3. tit.25. conſt.8. pag.232.

Scrivans no poden poſar preffacions, ni extencions en los proceſſos lib.4. tit.13. conſt.5. pag. 275. & conſt.13. pag.277. ſino al primer teſtimoni que rebran ibidem conſt.16. pag.278. ni ſer Procuradors de las cauſas ques portan en lur ſcrivania, ni fer pactes del ſalari del proces ab alguna de las parts, ni ab algun Advocat, lib.4. tit.13. conſt.15. pag.277.

Scriva que recuſa portar lo proces al Jutge dins lo temps que li es preſigit, ha de eſſer remogut lib.4. tit.13. conſt.8. & conſt.10. pag.276.

Scrivans de Roſſello, y Cerdanya han a buydar totas las ſcedulas en procos lib.4. tit.13. conſt. 11. pag.276.

Scrivans com han a rebre los teſtimonis en cauſas criminals lib.4. tit.13. conſt.12. pag.277.

Scrivans del criminal no poden eſſer conveſſos lib.4. tit.13. conſt.14. pag.277.

Scrivans per qui han de eſſer examinats lib.4. tit. 13. conſt.15. pag.277.

Scrivans ſon tinguts guardar las enqueſtas que ſeran remeſas quant no es feta eſmena a la part inſtant lib.9. tit.15. conſt.3. pag.433

Scrivans axi de la governacio com dels altres ordinaris reben per dieta 8. ſous. lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393.

Scrivans no poden reſtituir lo tranſlat a la part que la ſcedula no ſie buydada lib.4. tit.13. conſt.17. pag.278. ni tenir taulell fora la ſala conſt.19. ni ſcriure ſino per vn ſol Scriva. de de manament ibidem conſt.20. ni rebre mes ſalari del que eſta tatxat per Conſtitucions conſt.24. pag.279.

Scrivans ſon obligats de continuar en lo proces lo que hauran rebut de las parts litigants, y ferne albara lib.4. tit.13. conſt.22. pag.279.

Scrivans ab quin gran de parentella del Jutge ſon remoguts de las cauſas lib.4. tit.13. conſt.18. pag.278.

Scrivanias de Roſſello, y Cerdanya no poden eſſer regidas ſino per Notaris examinats lib.4. tit.13. conſt.9. pag.276.

Secretaris no poden deſpatxar negocis de juſticia, o tocants interes de part a part deduible en judici lib.1. tit.40. conſt.2. pag.98. y quant ſon impedits, o abſents han de comanar lurs ſcripturas, a altre quo ſie Catlala ibidem conſt.3. Tambe ſon tinguts preſtar ſagrament, y homenatge, y oir ſentencia de excommunicacio per la obſervanſa de las Conſtitucions ibidem conſt.6. pag.99. & 14. pag.101.

Secretaris per negocis de Cathalnuya han de eſſer Cathalans lib.1. tit.68. conſt.5. & 6. pag. 159.

Secretaris ſi reben immodrats ſalaris en quina pena incorren lib.1. tit.40. conſt.4. pag.99.

Segell Reyal major, o menor nos pot cometre a ningu fora la Cort lib.1. tit.25. conſt.1. ni vendre, o alienar conſt.4. pag.73. y del dret que pot exigir, y de quinas perſonas conſt.2. y quina pena incorren los qui excedeixen la tatxa conſt.3. pag.73. y quant ſe ha de pagar, y quant no ibidem conſt.7. pag.74. quins officis reben quitacio ſobre de aquell, y com ha de ſer diſtribuit per lo Prothonotari, o ſon Loctinent conſt.5. pag.73.

Segell ſecret de lo Camerlenc del Senyor Rey, y de las letras que ab ell ſe poden deſpatxar, y a quis pot comanar lib.1. tit.39. conſt.1. pag.97.

Segell enfrãqueix lo Sr. Rey de totas las ſcripturas, y demes actes, que ſe auran de deſpedir de las Corts, axi en particular, com en general, lib. 1. tit.25. conſt.6. pag.74. & conſt.8. pag.75.

Segellar poden los Prelats, Religioſos, pobres, y Barons lurs proviſions ſens pagar dret de ſegell lib.1. tit.25. conſt.2. pag.73.

Selvas son de la Poteſtat per empriu de ſos Pobles lib.4. tit.3. vſat.1. pag.248.
Senas nos poden rebre en loc de Barons, ni de homens lurs lib.10. tit.5. conſt.1. & 2. pag. 474.
Senyors damnificats, o injuriats per lurs vaſſalls com han de eſſer eſmenats lib.9. tit.15. vſat. 21. pag.432.
Senyorias de Canonges, y dels Monaſtirs ſon en pau, y en treva lib.10. tit.11. conſt.1. §.2. pag.486. & conſt.4. §.2. pag.491. & conſt.7. §.3. pag.495.
Sentencias arbitrals ſe han de executar per los Officials lib.2. tit.13. conſt.1. pag.181. encara que ſie ja executada la pena del compromis comeſa ibidem conſt.3. y encara que en lo compromis noy ſie poſada pena, ni juramẽt conſt.4. pag.182. y encara que de aquella ſie interpoſat recors, pus en lo compromis ſie eſtat renunciat en aquell conſt.5. exceptat empero quant los arbitres ſe han reſervat en la ſentencia algun temps per rearbitrar conſt.7. la qual execucio ſe ha de fer en la forma deſcrita conſt.6. & 7. pag.182.
Sentencias del Canceller en cauſas de contencio de juriſdiccio ſe han a publicar en preſencia de teſtimonis, y lo Notari ne ha de levar acte lib. 3. tit.4. conſt.4. pag.198.
Sentencias en la Audiencia Reyal, y del Governador han de eſſer ſcritas de ma del Relador, almeyns la diſpoſitiva lib.7. tit.3. conſt.1. pag. 363. y motivadas conſt.2. fent en ellas mencio ſi ſe ha feta paraula, o no conſt.3.
Sentencias dins quant temps han de eſſer donadas en las cauſas axi plenarias cõ ſummarias lib.7. tit.3. conſt.4. pag.363. y quantas aſſignacions ſe poden fer conſt.5. y las illiquidas dins quant temps ſe deuen liquidar lib.7. tit.4. conſt.1.& 2. pag.364.
Sentencias en las quals hi aura condemnacio de fruits, credits, o intereſſos, ſe ha de declarat lo principal, y lo que ſera liquit, lib.7. tit.4. Conſt.3. pag.364. & conſt.6. pag.365.
Sentencias, en las quals, y ha condemnacio, de intereſſos ſe ha de eſpecificar, ſi ſon mercantivols, o ſimples, y lo temps, en que comenſan a correr, lib.7. tit.3. conſt.6. pag.363.
Sequeſtres de beneficis Eccleſiaſtics proveits en favor de eſtrangers, com ſe han de poſar lib. 1. tit.5. conſt.4. pag.18. & lib.4. tit.2. conſt.5. pag.247. y a qui ſe han de comanar conſt.6. ibidem.
Sequeſtres en las juriſdiccions de Barons com poden eſſer paſſats lib.4. tit.2. conſt.3. & 4. pag.247.
Sequeſtres de vituallas quant poden durar lib.4. tit.2. conſt.7. pag.248.
Sequeſtres de grans ques fan a inſtancia del Aſſentiſta ſe deuen pagar al preu corrent, o donar idonea caucio a coneguda de ſos amos, lib.4. tit.2. conſt.8. pag.248.
Sequia dels molins de Barcelona no pot eſſer rõpuda lib.4. tit.4. vſat.1. pag.249. ni la de Thuir, y per qui ſe ha de executar la pena dels delinquents conſt.1. y del modo com ſe ha de pendre laygua de aquella, y de la de Leyda, y Puigcerda, conſt.11. pag.252.
Serradors no poden eſſer marcats lib.8. tit.5. conſt.7. pag.406.
Servici de feu no pot eſſer aumentat que lo benefici no creſca lib.4. tit.30. vſat.6. pag.320. y has de fer ſegons lo vſatge de Barcelona ibidem conſt.1. pag.321. y quant ſon incerts ſe han a declarar ab igualtat quins han de eſſer conſt.2. ibidem.
Syndich del General, te obligacio de inſtar la obſervanſa de las Conſtitucions, Vſatges, Privilegis axi comuns, com particulars, tant ab inſtancia com ſens ella, ſempre que entengue, que algun Official Real age contrafet, lib.1. tit.17. conſt.19. pag.51.
Syndics conſtituits per algun Capitol de Eſgleſia Cathedral, o Collegiada per aſſiſtir en las Corts ha de ſer del mateix Capitol, o Collegi, y Cathala lib.1. tit.14. conſt.7. pag.39. y los coſtituits per las Vniverſitats han de eſſer de la mateixa Vniverſitat conſt.14. pag.41.
Sodomitas com han de eſſer judicats per los Inquiſidors de la la heretica pravitat lib.9. tit.4. conſt.1. pag.415.
Soldadas de criats dins quant temps ſe poden demanar lib.7. tit.2. conſt.2. pag.361.
Soldats que no fan habitacio en los Preſidis, o Plaças, ahont tenen Plaſſa aſſentada, eſtan ſubjectes a la juriſdiccio dels Ordinaris, y a tenir apoſentaments, y pagar talls, y tatxas, lib.1. tit.58. conſt.18. pag.143.
Soldats, y Officials, pagan dret de General, y bolla de totas robas, y veſtits, encara que ſian de municio, lib.4. tit.26. conſt.14. pag.312.
Soldats ahont deuen, y poden eſſer alojats, lib.1. tit.58. conſt.12. pag.141. & conſt.15. pag. 142.
Soldats no poden eſſer eſcrits en los llibres de la Veadoria, ſino aquells que faran continua reſidencia en ſos Preſidis, lib.1. tit.58. conſt.17. pag.143.
Solicitador, o ſobreſtant dels Advocats, y Procuradors de Pobres, qui es, y que ha de fer lib.1. tit.60. conſt.6. pag.146.
Soltas de diners depoſats per qui ſe han a fer lib. 4. tit.35. conſt.6 pag.351.
Sometent en quins caſos te loc lib.9. tit.22. conſt. 1. pag.446. y ſe ha de poſar conſt.5. pag. 449.
Sometent quant ſe alſa per Veguers, o altres Officials Reals, demanant gent a las Vniverſitats, nols poden remetrer lo ſeguiment, ni compoſar lib.9. tit.22. conſt.6. pag.449. & 450
Sotsveguers han de eſſer perſonas de honor lib.1. tit.48. conſt.14. pag.119.
Sotsballes ſon elegit per los Balles lib.1. tit.48. conſt.13. pag.119.
Sous de eſmenas de arbres trencats com ſe han de

de entendre lib.9. tit.15. vſat.24. pag.432.
Spigolar de quina manera es permes en las proprietats agenas lib.9.tit.21.conſt.7.pag.445.
Spoli fet ab violencia quina pena mereix, lib.8. tit.1. vſat.1. pag.399.
Spoliat no pot eſſer algu de ſa poſſeſſio,etiam per lo Senyor Rey, ſens conexenſa de cauſa lib.8. tit.1. conſt.4. pag.399. ni agraviat conſt.5. pag.400.
Spoliats de la poſſeſſio, o quaſi del mer, y mixt imperi ſon reſtituits lib.8. tit.1. conſt.1. & 2. pag.399. y de las notarias, o ſcrivanias de las Eſgleſias, locs Religioſos, Barons, y Cavallers conſt.3. ab dret. de nullitat, conſt. 6. pag. 400.
Subſtituts de Scrivans en las Corts ordinarias han de eſſer approbats per los Officials ordinaris, o lurs Aſſeſſors lib.4. tit.13. conſt.7.pag.276.
Subſtituts de Notaris no poden rebre teſtaments lib.6. tit.1. conſt. 1. pag.356. ni codicils, donacions per cauſa de mort,oi altras vltimas voluntats, conſt.2. ibidem, ni actes, ſino es en preſencia de dos teſtimonis, lib.4.tit.13.conſt. 27. pag.281.
Supplicacions ſe han a legir en lo conſell a coneguda del Relador lib.1. tit.27. conſt.9. pag.79.
Supplicacions interpoſadas de ſentencias difinitivas, y altres havents força de diffinitiva com ſe han de cometrer, y declarar, lib.1. tit.28. conſt.7. pag.82.
Supplicacio nos pot interpoſar ſino a la matexa ſala de proviſio feta ſobre exepcions impedints lo ingres de la cauſa lib.3.tit.12.conſt.5. pag.213.
Supplicacio ſe ha de interpoſar de ſentencia diffinitiva donada en la Reyal Audiencia dins deu dies, y preſtar caucio per las deſpeſas, y del temps que ſe ha de inſtruir la cauſa de aquella, y declarar, lib.7. tit.5. conſt 1. pag. 366. & conſt.14. pag.368. y en ditas cauſas nos ſerva lorde de las denunciacions conſt.5. y del modo com han de eſſer comeſas conſt.6. & 7. pag.367.
Supplicacio de alguna proviſio feta en algũ intermedi,letra, o proviſio dins quant tẽps ſe ha de interpoſar,inſtruir,y terminar lib.7.tit.5.cõſt. 2. 3. & 4. pag.366. & conſt.8. & 9. pag.367. & conſt.11. 12. 13. & 15. pag.368.
Supplicacions, y recorſos de las ſentencias,o proſehiments dels Viſitadors del General, com,y devant de qui ſe han de interpoſar, y dins quin termini ſe han de declarar, lib.7. tit.6. conſt.1. pag.371.
Supplicar nos pot del juy verbal del Canceller, Vicicanceller,y Regent la Cancellaria en cauſas menors de ſinquanta ſous, lib.1. tit.36. conſt.7.pag.94. ni de proviſio feta en cauſa de ſupplicacio confirmatoria de la primera lib.7. tit.5. conſt.10. pag.367. ni de aſſignacio per oir los Advocats, e a ſentencia, ni de proviſio portent proceſſus, & ad reſpondendum ad tertiam, ni de aſſignacio feta pera publicar los teſtimonis, lib.7. tit.8. conſt.1. pag.378.
Supplicacio interpoſada de ſenẽtcias,o proviſions que tenen forſa de difinitiva feta en la Capitania General a qui ſe han de cometrer, lib.7. tit.5. conſt.10. pag.370.
Supplicar de las dos Salas civils a la tercera en quin cas ſe pot, y com ſe ha de declarar la cauſa de ſuplicacio, lib.1. tit.31. conſt.3. pag.90.
Supplicar en quin cas ſe pot a las dos Salas civils de las ſentencias, y proviſions, ques fan en la tercera Sala, lib.1. tit.28. conſt.18. pag.86.
Supplicar de Regalias, o evocata cauſa, qui pot, a qui ſe ha de cometrer, com ſe ha de provehir, y declarar, y dins quin temps, lib.10. tit.1. conſt.10. pag.469.
Supplicar ſe pot vna vegada tant ſolament de las ſentencias criminals,y en quins delictes, y dins quin temps, y en quina forma ſe ha de interpoſar,y per qui, y a qui ſe ha de cometrer, lib. 7. tit.5. conſt. 8. pag.369.
Supplicar quant ſe pot en las CortsReals,y de Barons de las ſentencias en las quals ſera vn condempnat a mort, y com ſe ha de fer lib.7. tit.5. conſt.19. pag.370.
Suſpecte es lo Pare, y lo ſogre en las cauſas que lo fill, o lo gendre ſon Advocats lib.3. tit.3. conſt.4.pag.195.y tambe lo cunyat conſt.7.encara que no ſie ſino per ſer caſats ab dos germanas conſt.8. y los oncles conſt.9. pag.196. & e contra d. conſt.9.
Suſpecte nos pot allegar tot lo conſell lib.3. tit.3. conſt.6. pag.195
Suſpecte nos pot dir lo Jutge per dir ſon parer a las parts lib.3. tit.3. conſt.11. pag.197.
Suſpitas allegadas contra Jutge delegat com ſe han de ꝓpoſar, y declarar lib.3. tit.3. conſt. 1. pag.194. y contra Jutges ordinaris conſt.10. pag.196.
Suſpitas allegadas contra Doctors de la Audiencia com ſe han de propoſar, y declarar lib.3. tit.3. conſt.2. pag.194.
Suſpitas ſon ditas juſtas totas las que lo dret admet per juſtas lib.3. tit.3. conſt.3. pag.195.
Suſpitas ſe han de allegar ab ſupplicacio firmada de Advocat, o de la matexa part ſi ſap ſcriure, ſino de altra ma coneguda lib.3. conſt.7. pag. 195.
Suſpitas per qui nos poden allegar lib.3. tit.3. conſt.11. pag.197.
Suſpitas contra los Notaris, com ſe han de propoſar, y provar, lib.4. tit.13. conſt.32. pag. 282.
Stradas ſon de la Poteſtat lib.4. tit.3. vſat.1. pag. 248.
Strupos com han de eſſer punits, lib.9.tit.8. vſat. 1. pag.417.
Studi general de Leyda per qui fou fundat lib.2. tit.8. conſt.1. pag.177.

T

TAffureria es prohibida lib.9.tit.16.pag.434. y lo Official qui la ſoſtindra incideix en la pena poſada ibidem conſt.3. pag.435.

Talladors de arbres, y vinyas malicioſament ab animo de damnificar algu no poden eſſer compoſats lib.9. tit.27. conſt.7. pag.460.

Taſca ſe pot delmar, y pendrer en garba per los Senyors que la reben,lib.4.tit.33.cõſt.3.p.359

Taula han de tenir los Officials dels negocis devallants de las querelas de pau, y treva, lib.1. tit.51. conſt.20. pag.128. y de altras coſas deſignadas ibidem conſt.6.pag.122. & conſt.16. pag.127.y quins Officials hi ſon obligats conſt. 3. pag.121. y en quins temps conſt.6.pag.122. y quant ha de eſſer finida, y de lur terminis axi en donar las querelas, y deffenſas, com en ſer decididas conſt.7. pag.123.

Taula dels camvis de la Ciutat de Barcelona, es decorada de molts Privilegis confirmats lib.4. tit.34. conſt.1. pag.350.

Tercera Sala confirmacio,y porrogacio,lib.1.tit. 28. conſt.17. pag.85. y nova eleccio, y numero dels Doctors que la componen, de ſos ſalaris, y cauſas, de que han de conexer, y votar, de llur Preſident,y Advocat Fiſcal,y de la ſupplicacio de ſas declaracions, ibidem conſt.18. pag.86. y de la forma ſe han de cometrer a ella las cauſas de ſupplicacio de las des Salas civils,y com ſe han de declarar ibidem tit.31. conſt.3. pag.90.

Terça del ſalari quant ſe ha de reſervar lib.4. tit.8. conſt.28. pag.265.

Tercers oppoſants dins quant temps han de moſtrar de lur dret lib.3.tit.29.conſt.1.pag.238.

Tercers oppoſants no poden evocar en la Audiencia la cauſa en la qual ſe ſeran oppoſats lib.3. tit.29. conſt.2. pag.238. y entenenſe venir en lo punt que eſta la cauſa quant ſon oppoſats, ibidem conſt.3.

Tercers poſſeidors com han de eſſer executats, y quant per penſions de cenſals, y violaris lib.7. tit.11. conſt.10. pag.391.

Territori deuen concedirſe entre ſi los Ordinaris, tant Reals, com de Barons, lib.7. tit.7. conſt.21. pag.377.

Teſtamẽts hã de eſſer rebuts per Notaris Publics, y no per ſubſtituts lib.6.tit.1.cõſt.1. pag.356.

Teſtaments ſon valits encara que en aquells nos faça mencio del pare, e altres aſcendents lib. 6.tit.3. conſt.1. pag.358.

Teſtament vell,ni nou nos poden tenir en romanç lib.1. tit.1. conſt.2. pag.7.

Teſtimonis com ſe han a rebre, y examinar lib. 3.tit.16. vſat.1. pag.218. y quals ſe han de admetre, o repellir ibidem, & vſat.3. pag.219. & vſat.7. & 9. pag.219. y la edat que han de tenir vſat.6. pag.219. y quants ſen poden rebre ſobre vn mateix article ibid.conſt.1.p.220

Teſtimonis nomenats per alguna de las parts poden eſſer compellits per lo Jurge lib.3.tit.16. vſat.5. pag.219.

Teſtimonis han de eſſer amoneſtats que digan la veritat, y los qui la callan ſon tinguts per falſaris lib.3. tit.16. vſat.8. pag.219.

Teſtimoni de hu no es valido lib.3. tit.16.vſat.2. pag.218. & 3. pag.219.

Teſtimonis quis miniſtraran en las cauſas han de eſſer rebuts Per Notaris habils, y ſufficients lib.4.tit.13. conſt.6. pag.176.

Teſtimonis en cauſas criminals han de ſer coneguts per lo Jurge, y ſoſteriurer per ſi, o per altre ſa ſua diposicio, lib.3. tit.16. conſt.2.pag. 220.

Teſtimonis de defenſa en cauſas criminals,quant ſe podan rebrer al cap de las Veguerias, y en quina forma ſe pot fer, lib.3. tit.16. conſt 3. pag.220.

Teſtimonis domeſtics,y familiars ſon tinguts per idoneos per verificar alguna roba furtada de qui es lib.9. tit.9. conſt.2. pag.419.

Teſtimoni fals quina pena merex lib.3. tit.16. vſat.4. pag.219. & lib.9. tit.7.vſat.1.& 2. pag. 416. & conſt.3. & 4. pag.417. y lo quil produeix ſcientment, o ſuborna, y es medianer perque teſtifica falſament ibidem conſt.5.

Theſorer quinas qualitats ha de tenir per ſer elegit, lib.1. tit.43. conſt.3. pag.106.

Theſorer ha de preſtar ſagrament,y homenatge, y oir ſentencia de excommunicacio per la obſervança de las Conſtitucions, y no pot eſſer Scriva de manament en vn mateix temps lib. 1. tit.43. conſt.1. pag.106.

Theſorer no pot exigir ninguna coſa per lo albara dels qui ſon meſos a la preſo per los Deputats, Conſellers, Conſols de mar, o Alcaldes, o per ſcriptura de terç lib. 1. tit. 43. conſt. 2. pag. 106. y dels altres ſols per la primera vegada que ſera mes en preſo ibidem.

Theſorer ha de enviar a deſpeſas de la Theſoreria citar los teſtimonis que ſeran nomenats per deffenſa dels pobres preſos lib.3. tit.28. conſt. 6. pag. 237.

Tirament de cabells, axi del cap com de la barba com ha de ſer eſmenat lib. 9. tit. 15. vſat. 12. pag. 431.

Tirament de la lança, ſageta, o altre genero de armes com ſe ha de eſmenar lib.9.tit.15.vſat. 19. pag.432.

Torment quant ſe pot donar per variacions,y altrament lib. 9. tit. 28. conſt. 1. pag. 460.

Torroſa es vnida ab lo Comtat de Barcelona, demanera que en ningun temps pot eſſer ſeparada de aquell lib.8.tit.11.conſt.3. pag. 409.

Treballadors no poden eſſer marcats lib.8. tit.5. conſt.7. pag.406.

Treballianica ſe pot prohibir per los Pares en ſos teſtaments ab paraules expreſſas a ſos fills lib. 6.tit.6. conſt.1. pag.359.

Treballianica, y falſidia perden los fills, y qualſevols altres en primer grau inſtituhits,que no faran inventari lib.6. tit.8. conſt.3. pag.360.

Trencadors de trevas quina pena merexen lib.2. tit.3.conſt.6.pag.171.

Trencadors de camins no poden esser composats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 460.
Trevas entre alguns fermadas que obran entre las parts lib. 2. tit. 3. consuet. 1. pag. 170. & const. 4. ibidem.
Trevas fermadas a cert temps nos poden retre dins aquell temps, ni fer mal al altre lib. 2. tit. 3. const. 1. pag. 170.
Trevas trencadas se poden demanar per los hereus, o per lo Senyor del damnificat lib. 2. tit. 3. const. 6. pag. 171.
Trevas posadas per Officials Reyals no poden esser reiteradas per commissaris si ab ellas estan las parts ab seguretat lib. 2. tit. 3. const. 7. & 8. pag. 171.
Trevas han de esser fermadas per las parts rixants encontinent seguida la rixa lib. 2. tit. 3. const. 8. pag. 171.
Trevas donadas axi entre amics, com inimics han de esser guardadas lib. 10. tit. 11. vsat. 5. pag. 480.
Treva exa establida per lo Princep ha de esser guardada lib. 10. tit. 1. vsat. 2. pag. 466.
Treva de nostre Senyor com ha de esser esmenada quant es trencada, y quant se enten esser trencada lib. 10. tit. 11. vsat. 3. & 4. pag. 480. y quins dies son en treva de nostre Senyor ibidem.
Trevas no poden forçar a firmar sino al Parents, y Affines fins al segon grau inclusive, lib. 2. tit. 3. const. 9. pag. 172.
Trevas trencades, fermades en poder dels Officials ordinaris Reals, o de Barons han de ser per ells executadas, sino se fa regalia del cas, o evocata causa, lib. 2. tit. 3. const. 10. pag. 172.
Trevas qui poden ser forçats afirmarles, lib. 2. tit. 3. const. 9. pag. 172. y qui ha de executar las penas quant son trencadas ibidem const. 10.
Tudors a que son obligats, lib. 5. tit. 4. vsat. 1. pag. 355.
Tudors testamentaris poden pendre la heretat del pubill, y fer inventari sens decret de Jutge prestar empero primer jurament en poder del Jutge ordinari, lib. 5. tit. 4. const. 1. pag. 355.
Tudors ab assistencia de quinas persones han a rebre las diffinicions de lur administracio, lib. 5. tit. 4. const. 2. pag. 355.

V

VAll de Amer es del districte dels Officials de Gerona lib. 3. tit. 2. constitu. 16. pag. 188. y la de Aran es del districte de la Ballia de Sant Feliu de Guixols constitu. 17. pag. 189
Vassalls de Barons, o bens lurs en quins casos poden esser presos, detinguts, o emparats en Locs Reyals lib. 3. tit. 2. const. 3. pag. 185. ni posats en fronteras, o stabliments lib. 10. tit. 1. const. 3. pag. 468.
Vassall qui son Senyor dexa en batalla mentre que ajudar li pot, o ab dol li falta en batalla per lo feu lib. 4. tit. 30. vsat. 8. pag. 320.
Vassall qui desafia son Senyor, o per ira li dexa son feu pot seli emparar lo feu, e retenir aquell fins que torn ferli homenatge, lib. 4. tit. 30. vsat. 9. pag. 320.
Vassall qui mata son Senyor de ma, o de lengua, o son fill ledesme, o li adultera sa muller, o li leva son Castell, o li fa mal que no li pot esmenar quina pena mereix, lib. 4. tit. 30. vsat. 11. pag. 320. y fil menysprea, o per argull lo desafia pert lo feu ibidem vsat. 10.
Vassall contradient fermar dret al Senyor immediat com se ha de proceir per los altres sors castlans lib. 4. tit. 30. consuet. 3. pag. 322.
Vassall en quina manera pot dexar lo feu a son Senyor lib. 4. tit. 30. consuet. 7. pag. 324.
Vassall injuriant son Senyor com se ha de proceir contra ell per los altres quant son molts hu apres altre lib. 4. tit. 30. cost. 10. pag. 324.
Vassall quinas cosas prescriu contra son Senyor quinas no lib. 4. tit. 30. cost. 14. pag. 328.
Vassall apres ha de haver prestat homenatge si pot dexar lo feu lo Senyor no volent, lib. 4. tit. 30. cost. 23. pag. 332.
Vassall si pot esser dit bausador abans de haver prestat homenatge lib. 4. tit. 30. cost. 27. pag. 333.
Vassall quant es obligat seguir son Senyor, y quant no lib. 4. tit. 30. cost. 37. pag. 337.
Vassall agraviat de son Senyor feudal pot recorrer al Senyor Rey lib. 10. tit. 1. vsat. 1. pag. 466.
Vasuessors son esmenats segons mes, o menys cavallers que tindran lib. 9. tit. 15. vsat. 2. pag. 430.
Veguers en quins casos no poden resexigir per lo albara de la treta de la preso lib. 1. tit. 43. const. 2. pag. 106.
Veguers han a jurar en presencia del Bisbe, y del Poble la forma de la pau lib. 1. tit. 48. const. 1. pag. 117.
Veguers en quin cas poden fer cavalcada en honor de Esglesia, o de Castells lib. 1. tit. 48. const. 2. pag. 117.
Veguers quant poden fer Sotsveguers lib. 1. tit. 48. const. 3. pag. 117.
Veguers no poden acompanyarse de ladres lib. 1. tit. 48. const. 4. ni rebre res per cosas tocants a justicia const. 5. ni comensar a tortura const. 6. ni esser creats per diners const. 7. pag. 117. ni crexer lo nombre dels missatges moderat per los Jutges de taula lib. 1. tit. 65. const. 6. pag. 151. ni poden esser naturals, o domiciliats de la matexa Vegueria lib. 1. tit. 66. const. 8. pag. 152.
Veguers que han de jurar en lo introit de lur Offici lib. 1. tit. 48. const. 9. pag. 119. y de la crida se ha de fer lo die abans del jurament cõst. 11. pag. 119.
Veguers han de anar quiscun die no feriat a la Cort lib. 1. tit. 48. const. 15. pag. 119.

Repertori Alphabetic.

Veguèrs han de eſſer Cathalans lib.1.tit.68.conſt. 14. pag.162.

Veguers, y altres Officials han a fer continua reſidencia en ſos officis lib.1. tit.70. conſt.1.pag. 164. a pena de privacio de officis conſt.2.

Veguers ſon tinguts retre dret dels compromiſſos lib.2. tit.13. conſt.1. pag.181. y executar lurs ſentencias conſt.2. encara que ſie executada la pena comeſa conſt.3. y en lo compromis noy ſie poſat jurament,ni pena alguna conſt.4. y encara que de la ſentencia arbitral ſie interpoſat recors, pus en lo compromis ſie eſtat renunciat a recors, conſt.5. pag.182.

Veguers en cauſas civils ſon de for dels Balles lib.3. tit.2. conſt.12. pag.186.

Veguers reben per dieta 20. ſous. lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393.

Veguers poden portar en ſa companyia dos miſſatges lib.7. tit.11. conſt.18. pag.393.

Veguers en clams de pau, y treva han de proceir ab conſell de Jutge ordinari, ſi te Jutge cert, ſino a conſell de aquell que per lo Rey li ſera ſenyalat lib.10. tit.11. conſt.29. pag.507.

Veguers, ni altres Officials Reals no poden compoſar per los ſometents que alſan, ni remettre lo ſeguiment lib.9. tit.22. conſt.6. & 7. pag. 449. & 450.

Veguer, o Batlle de Barcelona no poden tenir preſons, ni preſos en ſas caſas, hans los han de aportar en las preſons Reyals, lib.9. tit.23. conſt.6 pag.451.

Veguer de Ribagorça contra los poblats en Cathalunya ha de proceir conforme las Conſtitucions de Cathalunya, y contra los Aragoneſos conforme als furts de Arago, a inſtancia de part privada lib.3. tit.2. conſt.8. o per ſon mer offici conſt.9. pag.186.

Veguerias han de eſſer diſtinctes lib.1. tit.48. conſt.8. y vn loc no pot eſſer ſino de vna Veguería conſt.10. & 12. pag. 118. & 119. y no poden eſſer venudas lib.4. tit.19. conſt.1. pag. 287.

Venjanſa quant es licita a algu de ſa propria authoritat lib.9. tit.14. vſat.1. pag.426.

Venjanſa dels parents, y amics de algun offenſor es prohibida ab graviſſimas penas lib.9. tit. 14. conſt.1. pag.426. la quals foren apres limitadas ibidem conſt.2. pag.428.

Velluts, taf tans, y altres robas de ſeda ab quina forma, y modo ſe han de fabricar lib.4.tit. 27. conſt.2. pag.313.

Veſcomtes morts, nafrats, o deshonrats com han de eſſer eſmenats lib.9.tit.15. vſat.1.pag.430.

Vias publicas ſon de la Poteſtat lib.4.tit.3.vſat.1. pag.248.

Vias publicas vide in verbo camins.

Vicari General del Archebisbe de Tarragona no pot eſſer eſtranger, lib.1. tit.5. conſt.8. pag.20.

Vilans, y vilanas ab totas lurs coſas ſon conſtituits en pau, y treva lib.10. tit.11. conſt.1. §.5. pag.486. & conſt.4. § 4. pag.491.

Vins, y ayguardents, ques fan en Cathalunya ſe poden per qualſevol Patro Cathala tranſportar en altras parts maritimas de Eſpanya lib.4. tit.22. conſt.19. pag.297.

Viſitar es obligat lo Conſol del pont mercader ab los Majorals, o Proms de la Confraria dels Velluters, dos vegadas cada mes las robas de Seda ſon en las botigas, y en poder dels Mercaders, lib.4. tit.27. conſt.2 pag.313.

Violaris ſols poden deixarſe a la vida de dos perſonas, ſens acte de millora, y pena en que incorran los Acreadors, y Notaris que reben los actes, ſent lo contrari. lib.7. tit.11. conſt.25. pag.396.

Viſita dels Officials Reals, que no purgan taula ſegons la diſpoſicio de las Corts del any 1599. lib.1. tit.47. conſ.1. 2.& 3. pag.113. & 114.

Viſita dels Officials Reals que no purgan taula a quin temps, com, y en que forma ſe ha de fer lib.1. tit.47. conſt.4. pag.114.

Viſitadors dels Officials Reals, que no purgan taula, com ſe han de elegir, y anomenar,y los Officials de llurs ſalaris, carrecs, y obligacions, y del orde judiciari, que han de obſervar, Conforme las diſpoſicions de las corts del any 1702. lib.1. tit.47. conſt.4. pag.144.

Viſita de la preſo ſe ha de fer vn die cada ſemmana lib.1. tit.17. conſt.3. pag.77. y per vn dels Jutges de Cort lo primer die juridic de cada mes ibidem conſt.12. pag.80. y en ella ſe han de publicar las concluſions ſe pendran, y en quina forma lib.9. tit.24. conſt.18. pag. 455.

Vituallas ſe han de pagar al preu comu encara ques venan per manament de la Cort lib.4. tit.19. conſt.7. pag.289.

Vituallas, y fruits, nos poden impedir traurer de Cathaluna, ſino en temps de careſtia, y en eſt cas, com, y per qui ſe ha de fer la prohibicio, lib.4. tit.25. conſt.25. pag.306.

Vituallas, llenyas, ni altres coſas, no poden ſer obligats los habitants a portar a las Plaças, y Preſidis, ni tranſportar ſens pagarlos, lib.1.tit. 58. conſt.19. pag.143.

Vitualles, y altres coſas ques pendran per los Alcayts, han de ſer pagadas als preus comuns ques vendran, lib.1. tit.58. conſt.16. pag.142.

Vituallas ſe poden liberament comprar, y vendrer en lo preſent Principat, tant per mar,com per terra, lib.4. tit.22. conſt.15. pag.295. & conſt.17. pag.296.

Viudas ſi honeſtament, e caſta volran viure en caſa lurs marits, nodrint be ſos fills hã de eſſer alimentadas dels bens de aquell,e ſi cometran adulteri perden ſa honor, e tot lo haver de ſon marit, lib.5. tit.3. vſat.1. pag.354.

Viudas ſon vſufructuarias dels bens de lurs marits fins ſien integramẽt ſatisferas en lur dot, e paſſat lo any del plor fan los fruyts ſeus ſent inventari dins lo temps prefigit lib.5.tit.3.conſt. 1.pag.354. y es viſta poſſeir los bens de aquell etiam ſens miniſteri de perſona alguna,y apres

dels

dels fills de aquella encara que li sobrevisca segona muller, o fills de aquella ibidem const.2.
Viudas son constituidas en pau,y treva lib.10. tit. 11. const.1. §.3. pag.486. & const.4. §.3.pag. 491. & const.7. §.4. pag.495.
Vltimas voluntats nos poden rebre per substituts de Notaris lib.6. tit.1. const.2. pag.356.
Vniversitat de Lleyda gosa dels Statuts de la de Salamanca en quant li son aplicables, lib.2.tit. 8. const 6. pag.179. y del salari de sas cadiras ibidem const.7.
Votar se tenen las causas en la Audiencia, y Consell Reyal, en la forma contenguda lib.1. tit. 31. const.2. pag.90.
Vs es longa costuma solament treta de vsos lib.1. tit.15. vsat.1. pag.43.
Vs contra Constitucions nos pot allegar lib.1. tit. 17. const.17. pag.52.
Vsos, y costums introduhits contra los Vsatges, Constitucions, Privilegis, Capitols, y actes de Cort, y en particular los introduhits desde lo any 1599. son nullos, y se deuen observar los que no estan derogats per las Corts, lib.1. tit. 17. const.22. pag.53.
Vsatge Princeps namque es confirmat per constitucio lib.10.tit.1. const.6. pag.468.
Vsatge, camini,& strate, es limitat a certs casos, y delictes lib.4. tit.22. const.16. pag.296.
Vsufructuari de algun feu es obligat fer los serveis de aquell lib.4. tit.30. cos.24. pag.333.
Vsuras remesas als jueus quis batejaran lib.1. tit. 1. const.4. pag.8.
Vsuras nos poden demanar en juy a instancia de Christians lib.4. tit.20. const.2. pag.290.
Vsuraris contractes son nulles lib.4. tit.20. const. 1. pag.290.
Vsurers no podē esser Officials lib.1. tit.66.const. 5. pag.152.
Vsurers,y agavelladors poden ser composats: pero no presos, sens provisio de captura lib.9. tit.23. const.8. pag.451.

PRAGMATICAS,
Y
ALTRES DRETS
DE
CATHALVNYA,
COMPILATS EN VIRTVT DEL
CAP. DE CORT XXIV. DE LAS CORTS PER LA S. C. Y REYAL
MAIESTAT DEL REY DON PHILIP NOSTRE SENYOR CELEBRADAS EN LA VILA
de Montso Any M. D. LXXXV. Y novament reimpresas conforme la disposicio del
Capitol Lxxxij. de las Corts celebradas en la Ciutat de
Barcelona Any M. DCC. II.

VOLVMEN SEGON.

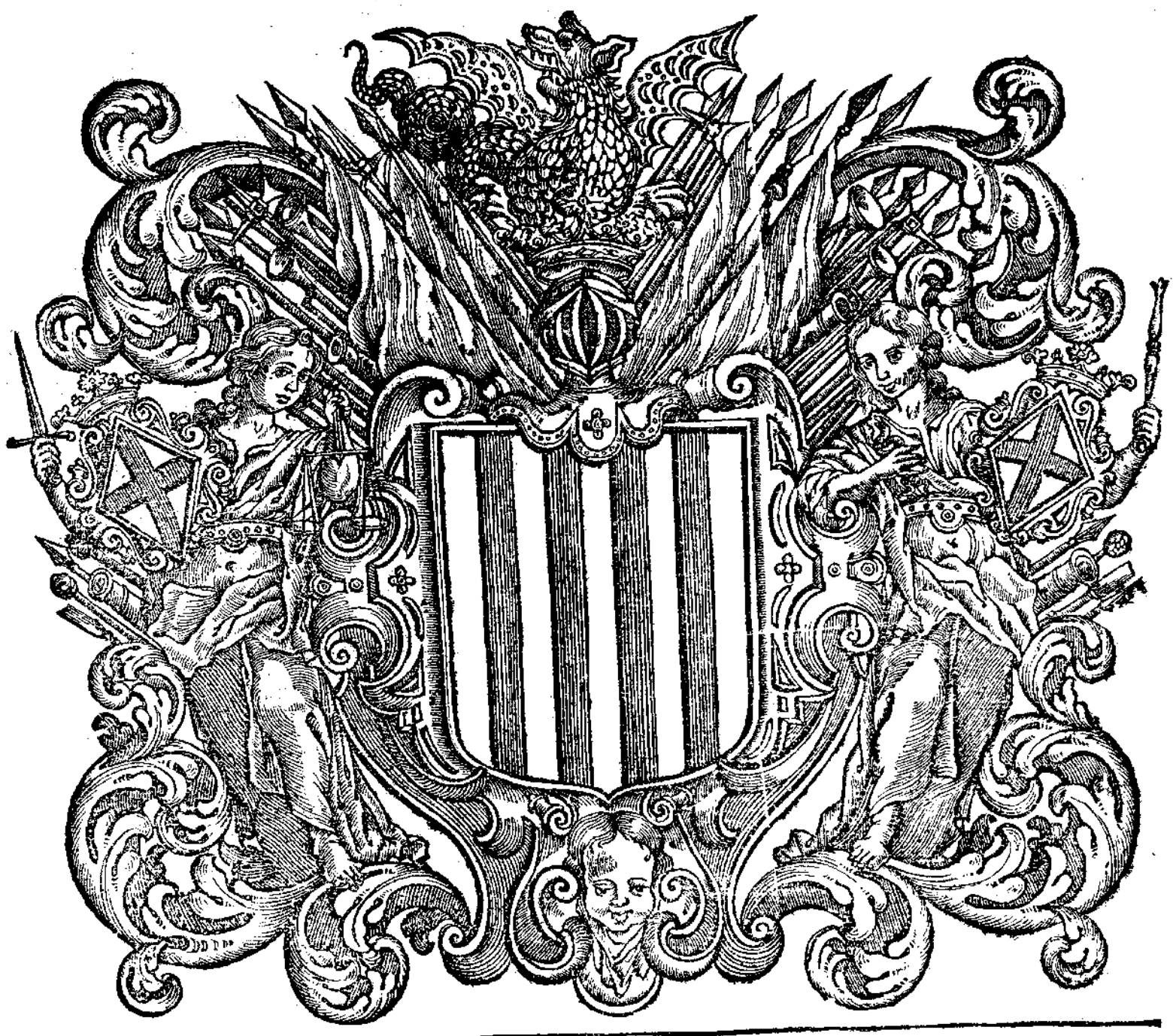

BARCELONA: En Casa Joan Pau Marti, y Joseph Llopis Estampers, Any M.DCC.IV.

LO CONTENGVT EN LO PRESENT
Volumen es lo ſeguent.

Pragmaticas ſegons que per llur antiquitat eſtan deſignadas, y chalendadas avant pag.205.
Privilegis ſegons que per llur antiquitat de chalendaris eſtan deſignats avant pag.209.
Actes de Cort ſegons que per llur antiquitat de chalendari eſtan deſignats avant pag.210.
Bullas Apoſtolicas de diverſos Summos Pontifices, y Delegats llurs ſegons que per llur antiquitat de chalendaris eſtan deſignadas avant pag.211.
Sentencias Reyals ſegons que per llur antiquitat de chalendaris eſtan deſignadas avant pag.211.
Sentencias Arbitrals ſegons que per llur antiquitat de chalendaris eſtan deſignadas avant pag.212.
Concordias ſegons que per llur antiquitat de chalendaris eſtan deſignadas avant pag.212.
Conſuetuts ſegons que eſtan deſignadas avant pag.213.
Ordinacions ſegons que eſtan deſignadas avant pag.213.

TAVLA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT VOLVMEN EN quiscu dels deu libres.

Titols del libre primer.

1. *De las Sanctas Esglesias, cosas, y Privilegis lurs, pag.1.*
2. *De Bisbes, Prelats, Clergues, y Religiosos, cosas, y Privilegis, lurs, pag.5.*
3. *En quins casos los clergues son tenguts respondre al Senyor Rey dels deguts serveys, pag.8.*
4. *De capturas de Clergues, e liberacio de aquells, pag.8.*
5. *De cosas prohibidas als Clergues, pag.11.*
6. *Dels qui entran enReligio, p.17*
7. *De excommunicats, pag.17.*
8. *De la Sancta Inquisicio, Ministres, e Familiars de aquella, pag.18.*
9. *De la Sancta Crusada, p.31.*
10. *De Leys, Vsatges, y Constitucions, pag.36.*
11. *De costumas, y diversos stils de Corts, pag.37.*
12. *De statuts, y ordinacions, p.38.*
13. *De las consuetuts de Barcelona, vulgarment ditas lo recognoverunt proceres, pag.39.*
14. *De reparacio de greuges. p.51.*
15. *De manutenencias, pag.53.*
16. *De Privilegis Militars, e a quis poden concedir, e de lurs congregacions, pag.53.*
17. *De guiatges, pag.56.*
18. *Si contra dret, o utilitat de la cosa publica sera alguna cosa impetrada, pag.58.*
19. *De offici de Camerlenc, Majordom, y altres de la casa del Rey, pag.58.*
20. *De offici de Thesorer, pag.59.*
21. *De offici de Balle general, p.60.*
22. *De offici de conservador general, pag.61.*
23. *De offici de Veguer, Sotsveguer, Balle, Sotsballe, e altres officials Reyals, e a que son tenguts, pag.62.*
24. *De offici de Jutges delegats, pag.63.*
25. *De offici de Jutges de taula, pag.64.*
26. *De offici de Consellers, Pahers, jurats, Consols, Procuradors, e altres Administradors de la cosa publica, pag.65.*
27. *De cosas prohibidas als Officials, pag.65.*
28. *Cō hā de esser tractats los strāgers en Cathalunya, pag.66.*

Titols del libre segon.

1. *De trevas conuencionals, pag.67.*
2. *De arbitres e arbitradors, p.67*
3. *De Advocats, pog.68*

Titols del libre tercer.

1. *De jurisdiccio de tots Jutges, y for competent, pag.69.*
2. *De contencions de jurisdiccio, y occupacio de temporalitats, pag.77.*
3. *De evocacions de causas en la Reyal Audiencia, pag.85.*
4. *De donar libell, o demanda, pag.86.*
5. *De recusatio de tots Jutges, e causas de suspita, pag.86.*
6. *De testimonis, pag.88.*
7. *Del orde judiciari de la Cort del Veguer, y Balle de Barcelona, pag.88.*
8. *De Custodia de processos, p.92.*

Titols del libre quart.

1. *De emparas, y sequestres, p.93.*
2. *De servituts, pag.93.*
3. *De salaris, pag.98.*
4. *De Notaris, pag.109.*
5. *De compra, y venda, pag.112.*
6. *de vsuras, pag.114.*
7. *De loguers, pag.114.*
8. *De commerssis, pag.116.*
9. *De vectigals, leudas, peatges, e imposicions, pag.118.*
10. *De fogatges, pag.121.*
11. *De collectas, y tallas, pag.121.*
12. *De dret emphiteotic, luysmes, y foresqapis, pag.122.*
13. *De homens propris, pag.126.*
14. *De delmes, primicias, y tascas, pag.141.*
15. *De accions, y obligacions cartas de comandas, y scriptura de terç, pag.146.*
16. *De cossaris, pag.151.*

Titols del libre sinque.

1. *De sposallas, y matrimonis, pag.151.*
2. *De Privilegis dotals, pag.152.*

Titols del libre sise.

1. *De testaments pag.153.*
2. *De lexas pias, pag.153.*
3. *De legittima, e divisio de aquella, pag.154.*
4. *De inventaris, pag.155.*

Titols del libre sete.

1. *De supplicacions de sententias pag.155.*
2. *De appellacions, e nullitats de sentencias, pag.157.*
3. *De execucio de cosa judicada, pag.158.*
4. *De alienacions fetas en frau de creedors, pag.159.*

Titols del libre vuyte.

1. *De violencia, y restitucio de despullats, pag.160.*
2. *De marcas, penyoraments, e fadigas, pag.171.*

Titols del libre nove.

1. *De accusacions, inquisitions, denunciacions, e orde de juys criminals, pag.172.*
2. *De homicidis, pag.175.*
3. *De adulteris, y stupos, e q̄ vils fembras no stigan entre bonas, pag.176.*
4. *De alcavots, rufians, donas publicas, y hostalers de aquellas, pag.177.*
5. *De reptats de bausia, e trahicio, pag.178.*
6. *De desafius, pag.178.*
7. *Quant sie licit, e no a quiscu vengarse sens Jutge, pag.180.*
8. *D fautoria, pag.181.*
9. *De injurias, y dany donat, pag.182.*
10. *De prohibicions de armas, pag.182.*
11. *De naufraig, pag.182.*
12. *Que algu no gos edificar en lo ribatge de Barcelona, pag.183.*
13. *De desuspitacio de nafrats, pag.183.*
14. *De somatent, y sacramental, pag.183.*
15. *De custodia de presos, y dret de carcelatge, pag.186.*
16. *De pobres presos, pag.186.*
11. *De manleutas, pag.188.*
18. *De remissions de crims, y composicions, pag.188.*
19. *De tormens, pag.193.*
20. *De bandejaments.194.*
21. *De bans, e penas pecuniarias, pag.196.*
22. *De annotacio de bens, pag.196.*
23. *Dels bens dels condemnats, p.197.*

Titols del libre deze.

1. *De dret de Fisc, y de las suas regalias, pag.198.*
2. *De coronatges, y maridatges, pag.198.*
3. *de remissio de alguns drets fiscals, pag.202*
4. *De pau, y treva pag.202.*
5. *De moneda, &c. pag.203.*

TAVLA

TAVLA ALBPHAETICA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT

Volumen lo primer numero de la qual es del libre, lo segon del titol, y lo tercer de la pagina.

A.

Actions, y obligacions, cartas de commandas,y ſcritura de terç 4. 15. 146.
Accuſacions,inquiſicions,denunciacions,e orde de juys criminals, 9. 1. 172.
Advocats, 2. 3. 68.
Adulteris , y ſtrupos , e que vils fembras no ſtigan entre bonas, 9. 3. 176.
Alcabots,ruffiãs,donas publicas,y hoſtalers de aquellas,9.4.177.
Alienaciõs feras en frau de creedors,7. 4. 159.
Annotacio de bens,9. 22. 196.
Appellacions , e nullitats de ſentencias,7. 2. 157.
Arbitres, y arbitradors,2. 2. 67.

B.

Bandejaments,9. 20. 194.
Bans, y penas, 9. 21. 196.
Bens de condemnats,9.23. 197.
Bisbes, Prelats , Clergues , Religioſos, 1. 2. 5.

C.

Capturas de Clergues, 1. 4. 8.
Collectas, y tallas, 4. 11. 121.
Com han de eſſer tractats los ſtrangers,1. 28. 66.
Commerſis, 4. 8. 116.
Compra, y venda, 4. 5. 112.
Conſuetuts de Barcelona vulgarment ditas lo recognoverunt proceres, 1. 13. 39.
Contencions de juriſdictions , y occupacions de tèmporalitats, 3. 2. 77.
Cornamarges,y Maridatges 10. 2. 198.
Coſas prohibidas als Clergues,1. 5. 11.
Coſtumas , y diverſos ſtyls de Cort, 1. 11. 37.
Coſas prohibidas als Officials,1. 27. 65.
Coſſaris, 4. 16. 151.
Cuſtodia de proceſſos , 3. 8. 92.
Cuſtodia de preſos , y dretde carcellatge, 9. 15. 186.

D.

Delmes, primicias, y taſcas. 4. 14. 141.
Dels qui entran en religio ſens voluntat de ſos pares,1. 6. 17.
Deſaffius,9. 6. 178.
Deſafipitacio de nafrats 9.13.183
Donar libell,o demanda, 3.4.86.
Dret emphiteotic luiſmes , y foreſcapis , 4.12.121.
Dret del Fiſc,y de las ſuas regalias, 10. 1. 198.

E.

Emparas,y ſequeſtres,4. 1. 93.
En quins caſos los clergues ſon tinguts reſpondre al Senyor Rey dels degues ſerveys,1.3.8
Evocacions de cauſas en la Reyal Audiencia,3. 3. 85.
Excommunicats,1. 7. 17.
Execucio de coſa judicada, 7. 3. 158.

F.

Fauctoria, 9. 8. 181.
Fogatges, 4. 10. 121.

G.

Guiatges, 1. 17. 56.

H.

Homens propris, 4. 13. 126.
Homicidis, 9. 2. 175.

I.

Injurias,y dany donat. 9. 9. 181.
Inventaris 6. 4. 155.
Iuriſdiccio de tots Jurges , y for competents,3. 1. 69.

L.

Legitima, e diviſio de aquella,6. 3. 154.
Leys, vſatges, y Conſtitucions,1. 10. 36.
Leixas pias, 6. 2. 153.
Loguers, 4. 7. 114.

M.

Manutenencias, 1. 15. 53.
Manleutas, 9. 17. 188.
Marchas, penyoraments, e fadigas, 8. 2. 171.
Moneda, 10. 2. 203.

N.

Naufraig, 9. 11. 182.
Notaris, 4. 4. 109.

O.

Offici de Camerlenc majordom, y altras de la caſa del Rey, 1. 19. 58.
Offici de Theſorer,1. 20. 59.
Offici de Balle General,1.21.60.
Offici de Conſervador general, 1. 23. 61.
Offici de Veguer,Sotſveguer,Balle,Sotsballe, e altres officials, e a que ſon tinguts 1.23.62.
Offici de Jurges delegats, 1. 24. 63.
Offici de Jurges de Taula,1. 25. 64.
Offici de Concellers , paers Conſols, Jurats, Procuradors , e altres Adminiſtradors de la coſa publica, 1. 26. 65.
Orde judiciari de la Cort del Veguer,y Balle de Barcelona, 3. 7. 88.

P.

Pau, y treva,10. 5. 202.
Pobres preſos, 9. 16. 186.
Privilegis Militars,e aquis poden concedir, e de lurs congregacions, 1. 16. 53.
Privilegis dotals, 5. 2. 152.
Prohibicions de armas,9.10. 182.

Q.

Quant ſie legut,o no a quiſcu venjarſe ſens Jurge, 9. 7. 180.
Que algu no gos edifficar en lo ribarge de Barcelona,9.12. 183.

R.

Recuſacio de tots Jurges,y cauſas de ſuſpita, 3. 5. 86.
Remiſſions de crims , y compoſicions, 9. 18. 188.
Remiſſio de alguns drets fiſcals. 10. 3. 202.
Reparacio de greuges, 1.14.51.
Reptats de bauſia trahicio , 9. 5. 178.

S.

Sanctes Eſgleſias, coſas,e Privilegis lurs 1. 1. 1.
Sancta Inquiſicio, Miniſtres,e Familiars de aquella.1. 8. 18.
Sancta Cruſada, 1. 9. 31.
Salaris, 4. 3. 98.
Servituts, 4. 2. 93.
Si contra dret,e vtilitat de lo coſa publica ſera alguna coſa impetrada, 1. 18. 58.
Somatent , y ſacramental, 9. 14. 183.
Spoſallas, y matrimonis,5.1.151.
Statuts , y ordinacions, 1. 12. 38.
Supplicacions de ſentencias, 7.1. 156.

T.

Teſtaments, 6. 1. 153.
Teſtimonis, 3. 6. 88.
Torments, 9. 19. 193.
Trevas convencionals , 2. 1. 67.

V.

Vectigals, leudas, peatges, e impoſions, 4. 9. 118.
Violencia , y reſtitucio de deſpullats 8. 1. 160.
Vſuras, 4. 6. 114.

LIBRE

LIBRE PRIMER
DE LAS
PRAGMATICAS,
Y
ALTRES DRETS
DE
CATHALVNYA.

DE LAS SANCTAS ESGLESIAS, COSAS, Y PRIVILEGIS LVRS.
TIT. I.

1. ALFONS Quart en la concordia feta ab lo Stament Eccleſiaſtic, dada en lo Caſtell de Torra de Octavi del Regne de Napols ha 6. de laner 1451.
Cap. 1.

PRIMO fuit Conventum, & concordatum, interveniente prĕffato Domino Cardinali pro Sanctiſſimo Domino noſtro præffato, & Apoſtolica Sede, quod dictus Dominus Rex ex cauſa conventionis præſentis revocet, caſſet, & annullet, prout cum præſenti caſſat, revocat, & annullat quaſcunque ſententias, pragmaticas, ſive proviſiones factas, & proviſas ſuper occupationibus, ſive aprehenſionibus bonorum poſſeſſorum, & detentorum a dictis Eccleſijs, Eccleſiaſticis perſonis, locis pijs, Sanctis, & Religioſis, & ſuper exibitione titulorum, capibreviatione dictorum bonorum, & etiam ſuper impoſitione quatuor ſoliddorũ pro libra, vel alia maiori, aut minori quantitate, & alia quecunque mandata, ordinationes, diſpoſitiones, ſententias, ſive declarationes factas, aut facta, in, & contra dictas Eccleſias, Eccleſiaſticas perſonas, loca Sancta, & pia, ſive Religioſa, & bona eorundem, & omnia, & ſingula acta, procedimenta, & enantamenta virtute dictarum proviſionum, literarum, & declarationum facta, inſecuta, attentata, & executata: & promitit dictus Dominus Rex pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus in ſua bona fide Regia, quod dictis Eccleſijs, Eccleſiaſticis perſonis, ordinibus, elemoſinis, confratrijs, & alijs pijs locis, Sanctis, vel Religioſis, ſive fuerint Eccleſiaſticarum perſonarum, ſive ſecularium, ſive mixtarum, & bonis eorundem, etiam ſi fuerint patrimonialia, impoſitio aliqua quatuor ſolidorum pro libra, aut alia maior aut minor non fiet, quacumque grandiſsima, gravi, imminenti

nenti, vel vrgenti cauſa, vel neceſsitate: taliter quod directe, vel indirecte, nulla cauſa, ratione, vel occaſione quamtumcumque graviſsima, per viam demande, collecte, impoſitionis, functionis, vel alterius cuiuſque juris Regalis, Realis, vicinalis, aut mixti, ſeu aliàs non poſsit, neque valeat aliquid eis peti, imponi, ſeu exigi per dictum Dominum Regem, vel ſucceſſores ſuos, ſaluis modo, & forma infraſcriptis: per hoc tamen non intendit dictus Dominus Rex annuos cenſus, quos ſua Regia Curia ratione huiuſmodi ſedentium bonorum ante præſentem conventionem annis ſingulis recipere conſuevit, remitere, vel relaxare.

2. LO MATEIX en dita Concordia. Cap. 2.

ITem dictus Dominus Rex laudat, confirmat, & approbat expreſſe, & de præſenti Omnes donationes, hærencias, ſucceſsiones, legata, aſsignationes, donationes, permutationes, impignorationes, commiſſa, derelinquimenta, venditiones, emptiones, tranſportationes, Ordinationes, diſpoſitiones, & quaſcumque aliàs alienationes, quibuſcumque cauſis, modis, vel rationibus, & per quaſuis perſonas, cuiuſcumque ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, etiamſi Papali, Regali, Cardinali, Pontificali, aut alia præfulgeant Dignitate, Vniverſitates, & Collegia facta, & factas de rebus, & bonis ſedentibus, ſeu de Realem eo, aut de bonis Militum generoſum, Eccleſiarum, Religionum etiam Ordinis Beatæ Mariæ de Monteſia, & Militiæ Sancti Georgi, & aliorum Ordinum quorumcunque, & perſonarum Eccleſiaſticarum, aut Religioſarum, & aliarum quarumcunque, vſque in præſentem diem quibuſcunque Eccleſijs, Monaſterijs, Ordinibus, Capitulis, Dignitatibus, Canonicatibus, Præbendis, Perſonatibus, Adminiſtrationibus, Officijs operibus Eccleſiarum Cathredalium, Benefficijs ſimplicibus, Vicarijs Perpetuis, Rectoribus, Clericis, Eccleſiaſticis perſonis, Religioſis, Lanteis, Candelis, Anniverſarijs, Annualibus duplis, Ælemoſinis, Confratrijs, ſive Adminiſtrentur per Laicas perſonas, ſive per Eccleſiaſticas, ſive ſimul per vtraſque, aut aliàs, in quamcunque manum mortuam, perſonas, aut loca Sancta, pia, vel Religioſa facta, ordinata, conſtructa, ædificata, vel inſtituta verbo, vel ſcriptis, aut aliàs quovis modo, a toto tempore præterito vſquæ nunc intra Regnum, & Civitatem Valentiæ, & intra Civitatem, & Inſulam Maioricarum, & Minoricarum, & Juice, & intra Comitatus Roſilionis, & Cæritaniæ, Villas, Loca, Caſtra, Alcarias, raphallos, & in quibuſcumque partibus eorum. Et dictus Dominus Rex tranſportat, relaxat, diffinit, & abſolvit dictis Eccleſijs, Monaſterijs, Ordinibus, Ælemoſinis, Collegijs, & Locis, & perſonis ſuperius nominatis, & declaratis omnia iura, confiſcationes, actiones, & demandas, ſi quæ dicto Domino Regi, & ſucceſſoribus ſuis quibuſcumque, per Foros, Privilegia, jura, Pragmaticas Sancciones, Proviſiones Regias, aut quacunque alia ratione pertinent, aut pertinere poſſent directe, vel indirecte, in, & ſuper dictis rebus, & bonis per Eccleſias, Monaſteria, Ordines, perſonas Eccleſiaſticas, loca Sancta, pia, & Religioſa, & alià ſupradicta poſſeſſa, detenta, aut vſusfructuata, aut illis pertinentia, ſeu pertinere Valentia ex diſpoſitionibus, titulis, vel Ordinationibus præcedentibus, & a quacunque inquietatione, vexatione, moleſtatione, quæſtione, vel demanda quæ occaſione prædictorum poſſet fieri: ita quod Omnia exinde cenſeantur, & ſint virtute conventionis præſentis amortitzata, & iuſto titulo in ipſas Eccleſias, Eccleſiaſticas perſonas, loca pia, & Religioſa, & alia prædicta tranſlata, & per eas adquiſita, ſic quod neque, ipſæ Eccleſiæ, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, loca pia, & Religioſa, & alià prædicta adquirentes, & in eas transferentes, non teneantur propterea ad aliquod ius amortitzationis Regiæ Curiæ, nec etiam Eccleſijs, Eccleſiaſticis perſonis, locis pijs, Religioſis, & alijs prædictis ſolvendum. In transferendis autem de cætero bonis inipſas Eccleſias, Eccleſiaſticas perſonas, loca pia, Religioſa, & alia prædicta non cenſeatur propter hoc pragmaticis ſanccionibus, & alijs Regijs Ordinationibus, foris, franquicijs, Conſtitutionibus, neque etiam Privilegijs ſi quæ habeant dictæ Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſonæ, loca pia, & Religioſa, & alià prædicta in aliquo derogatum: & quod exinde dictæ Eccleſiæ, Capitula, Monaſteria, Ordines, Canonicatus, Dignita-

nitates, Vicariæ Perpetuæ, & Rectoriæ, lanteæ, candelæ, anniverſaria, duplæ annuales, ælemoſinæ, Confratriæ, loca Sancta, pia, & Religioſa, & alia ſupradicta pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis habeant, & teneant omnia dicta bona, & res, acquiſita, & in eos, & eorum quoſcunque tranſportata, tranſlata, relaxata, detenta, poſſeſſa, & vſufructuata, ſeu ex cauſa dictorum Benefficiorum, duplorum, anniverſariorum, lexiarum, dotationum, & aliarum alienationum, ſeu tranſportationum iam factarum adquiſita, à toto tempore præterito vſque ad diem preſentem libere in perpetuum, abſque aliqua contradictione, quęſtione, demanda, & controverſia dicti Domini Regis, hęredumque, & ſucceſſorum ſuorum quorum libet, & etiam aliarum perſonarum quarumcunque, reſpectu, vel occaſione cuiuſvis Regij intereſſe ratione amortitzationum prædictarum non obtentarum a dicto Domino Rege, ſeu eius prædeceſſoribus.

3. LO MATEIX en dita Concordia Cap. 4.

ITem ſi contingat dictum Dominum Regem, aut ſucceſſores ſuos ob aliquam iuſtam, rationabilem cauſam, & neceſſariam, petitionem, demandam, vel aliquam impoſitionem facere dictis Regnis, & Comitatibus, aut eorum alicui, quod tali caſu Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſonæ, & alia loca ſupradicta, pro bonis quæ declarabuntur forma dicenda inferius teneri, & obnoxia eſſe contributioni, ſolvant, & contribuant ſimul, & coniunctim, & non ſeparatim cum dictis Regnis, & Comitatibus, & illis ſolventibus realiter, & cum effectu, & non aliàs, nec alio modo, ſic videlicet quod non poſsit fieri in perpetuum ex actio, demanda, petitio, vel impoſitio qualitercunque, & quomodocunque dictis Eccleſijs, Eccleſiaſticis perſonis, & Locis, & bonis eorundem adquiſitis, & adquirendis quæ declarabuntur obnoxia eſſe contributioni, niſi quo fiet dictis Regnis, & Comitatibus, & abſque fraude, & quod fiat ſimul cum eis, & non ſeparatim: hoc declarato, quod Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſonæ, & loca ſupradicta, & eorum bona Regni Valentię ſolvant, & cõtribuant pro bonis tantum quæ declarabuntur teneri de iuſtitia, quoties dicta Civitas, & totum dictum Regnum Valentiæ ſolvet realiter, & cum effectu cum habitatoribus eiuſdem, & non aliàs, nec ſeorſum, & Eccleſiæ, Eccleſiaſticę perſonę, loca, & bona inſularum Maioricarum, Minoricarum, & Evicæ quotiens Civitas Maioricarum, ſed & totum dictum Regnum Maioricarum ſolvet realiter, & cum effectu, ſimul cum habitationibus eiuſdem, & non aliàs, nec ſeparatim: & Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſone, loca, & bona dictorum Comitatum quotiens dicti Comitatus ſoluent realiter, & cum effectu ſimul cum habitatoribus eorumdem, & nõ aliàs, nec ſeparatim. Item vt in futurum non valeat ſuſcitari quæſtio, quæ bona dictarum Eccleſiarum, Eccleſiaſticarumque perſonarum, & locorum prędictorum teneantur, & obnoxia ſint dictę generali contributioni, & in quo, & quæ non, eſt Conventum, quod in primis Curijs Generalibus Valentinis cælebrandis, Regia Majeſtas per ſe, vel per ejus Locumtenentem Generalem, ex quolibet trium Brachiorum Curiarum ipſarum, & de conſenſu cuiuſlibet ipſorum, vel maioris partis habeam eligere vnam bonam perſonam, quod ſi Brachium Eccleſiaſticum, vel eorum maiors pars electioni fiende non conſentiret, licitum ſit ipſi Regiæ Majeſtati, vel ejus Locumtenenti Generali cum conſenſu aliorum duorum Brachiorum vnam perſonam Eccleſiaſticam de his quæ huiuſmodi Curijs conſueverunt intereſſe eligere: quæ tres perſonæ electæ habeant dicere, & diſcernere per meram iuſtitiam prædicta, & id quod concorditer per ipſas tres perſonas fuerit declaratum, habeatur pro actu Curiæ, & habeat tantam virtutem, & efficaciam, ac ſi tota Curia id feciſſet. Si vero diſcordes fuerint, habeat tunc præffata Regia Majeſtas, vel ejus Locumtenens Generalis ſimul cum vna ex ipſis ſi præſentes fuerint, ſin autem abſentes fuerint cum vna Eccleſiaſtica perſona ex ijs quæ in Curijs huiuſmodi conſueverunt intereſſe, eligere quartam perſonam, quæ haheat dicere, decernere, & declatare prædicta per meram iuſtitiam: & id quod præfatis tribus perſonis diſcordantibus, per eiuſmodi quartam ſic electam perſonã declarabitur, habeatur pro Actu Curiæ, & habeat tantam virtutem, & efficaciam, ac ſi tota Curia id feciſſet. Et vt facilius intendatur dictæ declarationi fiende, eſt concordatum, quod donec dicta declaratio facta ſit, a dictis Eccleſijs, Eccleſiaſticis perſonis, locis, & bonis nulla poſsit fieri exactio dire-

cte, vel indirecte. Et fiat ſimilis declaratio in Curijs Generalibus Cathaloniæ celebrandis, quoad Eccleſias, Eccleſiaſticas perſonas, loca, & bona dicti Regni Maioricarum, & Inſularum prædictarum, ac dictorum Comitatuum Roſsilionis, & Ceritaniæ. Item quod dictæ Eccleſiæ, Eccleſiaſtice perſonæ, loca, & bona ſint libera ab omnibus impenſis, & ſumptibus juris ſigilli, & quorumcunque miniſtrorum, & aliorum quæ poſſent peti, vel exigi occaſione præſentis conventionis, & cauſæ, & proſcriptione Capitulorum, ac inſtrumentorum inde inſurgentium: & quod cuilibet Eccleſiæ Cathredali, ac etiam Magiſtro Sanctæ Mariæ de Munteſia, & Militiæ Sancti Georgij petenti detur vnum inſtrumentum ſigillatum gratis vt præmititur, & abſque ſolutione quacumque: & ipſa inſtrumenta ſigillentur videlicet vnum Bulla aurea, & aliud Bulla plumbea dicti Domini Regis. Item dictus Dominus Rex promitit in ſua bona fide Regia, & iurat ſolemniter per Crucem Domini, & eius Sancta quatuor Evangelia in manibus præfati Domini Cardinalis Apoſtolicæ Sædis legati, quod dabit operam, & curam cum effectu de Omnibus prædictis fiant Acta in primis Curijs Cathaloncis, & in primis Curijs Valentinis celebrandis.

4. IOAN Rey de Navarra Loctinent General de Alfons quart en lo Acte de Cort fet a ſupplicario del Staments Eccleſiaſtic en Barcelona, ha 9. de Abril 1459.

PEr lo molt Alt, e Excellentiſsim Senyor Rey benaventuradament regnant, per interventio del Reverendiſsim Cardenal Mormen. Legat del Sanctiſsim Papa Nicolau Quintſone fera concordia ſobre algunas differentias, las quals eren entre la Majeſtat del dit Senyor, e algunas Eſgleſias de ſos Regnes Occiduus, la qual es del tenor ſeguent. *Quia decet pium, &c.* Per tant com lo dit Senyor en la dita concordia haja per ſa merce atorgat, la dita concordia, e las coſas contengudas en aquella voler haja loc en totas las Eſgleſias, Beneficis, e Eccleſiaſticas perſonas de tot lo Principat de Cathalunya, prometent de las ditas coſas fer Actes de Cort en la primera Cort que en Cathalunya ſe celebraria, per tant Senyor molt Excellent lo Stament Eccleſiaſtic ſuplica a Voſtra Sereniſsima Senyoria, faça ab conſentiment de la preſent Cort Acte de Cort, confirmant, e authoritzant la dita concordia, e las coſas contengudas en aquella. Plau al Senyor Rey Loctinent General, qui de voluntat, conſentiment, e approbatio de la preſent Cort per obſervatio de la fe, e jurament del Senyor Rey fa Acte de Cort del ſobre inſert contracte, e Capitols, e de las coſas contengudas en aquells.

5. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en la Vila de Almanſa, ha 23. de Abril 1496. Cap. 2.

ITem ſupplica humilment lo Brac Eccleſiaſtic a Voſtra Excellentia, que com lo Rey Don Alonſo Segon en las Corts de Montſo nos haja atorgat de conſervar, e guardar las immunitats, e libertats de las Eſgleſias, Monaſtirs, Caſas de Orde, o Religio, prohibint expreſſament, que ningun Official Reyal goſas entrar en algunas de ditas Eſgleſias, Monaſtirs, Caſas de Orde, o de Religio, o de aquellas violentment traure or, o argent, cartas, moneda, ni alguna altra coſa, ſegons mes largament en dita Conſtitutio ſe conte, placia a Voſtra Excelentia la dita Conſtitutio confirmar expreſſament, ajuſtant, anyadint, e declarant, que los dits Officials Reyals encara ab Sometent, aut aliàs no pugan contravenir a la dita Conſtitutio. Plau al Senyor Rey que ſie ſervada la dita Conſtitutio de Montſo, e que en virtut de Proçes de Regalia, o aliàs no ſie tret negun de las Eſgleſias, e altres Locs que de dret ſe alegran de Immunitat Eccleſiaſtica, excepto en los caſos, que per diſpoſitio de dret la Immunitat Eccleſiaſtica no deu eſſer ſervada. Mas ſi ſera tret ab Somatent algú criminos de las ditas Eſgleſias, o altres Locs deſſus dits, que al dit criminos ſie ſervada la Immunitat Eccleſiaſtica, quant a effecte de ſalvarli vida, e membres, e no dar li pena alguna de cors afflictiva.

(2)

6. LO

6. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a dit Stament Eccleſiaſtic, dat en Montſo ha 2. de Setembre 1510. Cap. 14.

ITem ſuppliea humilment lo Stament Eccleſiaſtic a Voſtra Reyal Majeſtat, que conſiderada la Conſtitutio feta en Montſo per lo Rey Don Alfonſo Segon de immortal memoria, en lo Capitol trenta hu, que comenſa. *Ordenam, e ſtatuim que de qui avant, &c.* En, e ab lo qual es prohibit; que las Eſgleſias no ſien trencadas, ne Caſas de Orde, o de Religio, que placia a Voſtra Reyal Majeſtat confirmant dita Conſtitutio provehir, que las immunitats, e libertats de las Eſgleſias, Monaſtirs,Caſas,e Locs ques alegran de la immunitat de la Eſgleſia ſien ſervadas,e que ningun Official Reyal per ningun Proces no puga entrar, ne traure ningu de las ditas Eſgleſias, Caſas,ni Locs, remoguts tots abuſos de Sometent, e altres deſordens,que per emrar en ditas Eſgleſias, e Locs los predits Officials Reyals de caſcun die fan. Plau à ſa Majeſtat no ſien violadas las immunitats de las Eſgleſias, y ſie ſervada la forma del Sometent, levant tots abuſos.

DE BISBES, PRELATS, CLERGVES, E RELIGIOSAS PERSONAS, E DE LAS COSAS, E PRIVILEGIS LVRS. TIT. II.

1. PERE Terç en la Pragmatica dirigida a tots, y Sengles Officials dada en Barcelona, ha 5. dels Idus de Agoſt 1339.

EX parte Reverendi in Chriſto Patris Arnaldi Divina providentia Tarraconen. Archiepiſcopi, nec non Epiſcoporum, Prelatorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum qui nunc ſunt in præſenti Conſilio Congregati,fuit præpoſitum coram nobis, quod licet ipſi, & homines eorum habnant Privilegia Regia, a prædeceſſoribus noſtris eis conceſſa, vos tamen ea, in quibus non eſt noſtra confirmatio ſubſequta, eis renuitis obſervare, quare ſupplici-ter poſtularunt a nobis, vt ipſa Privilegia ſine confirmatione aliqua mandaremus eis inviolabiliter obſervari. Quo circa vobis, & veſtrum culibet dicimus, & mandamus expreſſe, quatenus omnia illa Privilegia quibus vſi fuerunt, ſeu quæ per contrarium vſum abrogata non fuerunt firmiter obſervetis eiſdem quamvis per nos non fuerint confirmata

2. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona, en Çaragoça lo darrer de Maig 1357.

PRo parte Epiſco, & Capituli Eccleſiæ Barcinonæ fuit coram nobis expoſitum Reverenter, quod Officiales dicti Epiſcopi, ſeu Curia Eccleſiaſtica contra aliquem Clericum etiam in Sacris Conſtitutum de quovis crimine inculpatum non permittuntur libere Inquiſitionem facere, nec eum capere extra ſuam Curiam. Quodque, etiam perſonæ Eccleſiaſticæ prohibentur Capibreviare ſuos redditus, & alodia, quando ea volunt Capibreviare ad Rei memoriam in futurum, in ipſorum Clericorum, & libertatis Eccleſiaſticæ præjuditium, atque, dampnum. Quare fuit adinſtantiam dictorum Epiſcopi, & Capituli Eccleſiæ Barcinonæ per Conſilium Provinciale Tarraconæ nudius celebratum nobis humiliter ſupplicatum, vt ſuperijs dignaremur de juſtitiæ remedio providere, quorum ſupplicatione adminiſſa benigne, vobis dicimus, & mandamus, quatenus dictum Epiſcopum, & ejus Officiales in qualibet parte, & Loco ſuæ Dioce. in cauſis ad Eccleſiam pertinentibus juriſdictione ſua vti libere, pro vt de jure ſibi competit, permittatis, & nihilominus dicta Capibrevia fieri non prohibeatis, vt redditus Beneficiorum Eccleſiaſticorum ob defectum probationum non perant in futurum.

(✠)

3. **LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida al Archabisbe de Tarragona dada en Barcelona, ha 18. de Setembre 1359.**

REcepimus literam veſtram continentem qualiter vobis ſignificaverat Valent. Epiſcopus, quod nos mandavimus ſub certis penis, ne aliquis ſubditus veſter adiret Eccleſiaſticum iudicem, pro cauſis ad forum noſtrum pertinentibus, quod quidem mandatum in cauſiſque ad vtrumque forum partinere poſſunt,& quandoLayci ex certa ſcientia conſentiunt in Eccleſiaſticum iudicem; in caſibus in quibus de jure poſſunt, vobis videbatur iniuſtum, & quod ſimile mandatum Sereniſsimus Dominus Rex Alfonſus bone memoriæ genitor noſter iam aliàs per ſuas literas duxerat revocandum, ſignificavit vobis etiam iam dictus Epiſcopus, quod mandavimus eius Officiali, quod revocaret publicationem cuiuſdam decretalis quam mandaverat per Eccleſias Civitatis Valentiæ publicari, qua cavetur, quod quicumque impediret recurrentes ad Curiam Eccleſiaſticam in cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus de jure, vel conſuetudine, eſſetipſo facto excommunicatus, alio quin quod careret Regnis, & Terris noſtris, quæ mandata ſupplicavit per Majeſtatem Regiam revocari. Nos vero, deliberatione in noſtro Conſilio plene habita, vobis duximus harum ſerie reſpondendum, quod iuriſdictionem Eccleſiaſticam impedire non credimus, ſed quod per Officiales noſtros de cauſis ad forum noſtrum pertinentibus cognoſcatur, nec intendimus, quod Officiales noſtri, recurrentes ad Curiam Eccleſiaſticam in cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus debeant impedire, quare dicta mandata non videntur revocanda, ſed volumus, quod pro negocijs ad forum noſtrum pertinentibus ad noſtros judices, & non ad alios recurant, nec periculum aliquod incurrere intendimus, cum vnuſquiſque parte ſua debeat eſſe contentus, ſicque haberemus pro bono, vt dicto Officiali Valentini Epiſcopi deberetis reſcribere, ne facem ſuam imponeret inſegetem alienam.

(§)

4. **ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç en la Concordia feta ab lo Cardenal de Comenge dada en Barcelona, ha 11. de luny, 1372. Cap. 3.**

SObre ço ques complayen que per ficta ſuſpita los Prelats, e perſonas Eccleſiaſticas ſon foragitats del Regne, es concordat, que ſi allo es vn cafet, com ſie evidentment contra libertat Eccleſiaſtica, e es declarat, quel Senyor Rey deçlar, que nunca de aqui avant ſie fet.

5. **LO MATEIX Pere Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 7. de Noembre 1379.**

LOs Capellans de la Capella del Senyor Rey no ſien deſtetos de lurs Ordinaris, ans contra ells puixan lurs Jurges Eccleſiaſtics Ordinaris exercir ſa juriſdictio, ſino tant ſolament en los que ſegueixen la Cort del Senyor Rey, e prenen quitatio Ordinaria.

6. **FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en la Vila de Almanſa, ha 29. de Abril 1496. Cap. 3.**

ITem ſie de voſtra merce confirmar expreſſe, e inviolablament fer obſervar la Pragmatica del Rey en PereTerçer feta en la Ciutat de Çaragoça la qual fonc feta lo darrer de Maig del Any mil treſcents ſinquanta ſet: la qual diſpon que los Bisbes, e altres Officials, o Jurges Eccleſiaſtics pugan liberament, e ſens expaig en qualſevulla part de ſon Bisbat vſar de la juriſdictio en las Cauſas a la Eſgleſia pertanyents, anyadint, ajuſtant, e declarant, que en qualſevulla part de la Dioceſi puga de juſtitia lo dit Bisbe, o altre Jurge Eccleſiaſtic pendre, e encarcerar per crims pertanyents a la juriſdictio Eccleſiaſtica, Eccleſiaſtics, o Laics, no obſtant qualſevulla guiatge a ells en General, o en Particular per vos Senyor, o per qualſevulla Official voſtre atorgat, e encara ſi neceſſari ſera invocar lo auxili del Bras Secular, lo qual haja a preſtar, puix que per lo dit Eccleſiaſtic requeſt ſera:

e aço

e aço per qualſevulla crim, o delicte, puix que la cognitio, judicatura, o caſtic de aquell de juſtitia ſe pertanya al Jutge Eccleſiaſtic, e no en altra manera. Plau al Senyor Rey que los Prelats, o Jutges Eccleſiaſtics als quals ſepertanga, caſcuns en lurs Ciutats, e Biſbats pugan per ſi, o per ſos Miniſtres, no empero armats, pendre, e encarcerar Clergues en Sagrats Ordens conſtituits, e Beneficiats, o actualment deſervints en las Eſgleſias, per crims per ells coneſos, e cometedors: e mana, e proveeix ſa Majeſtat, que lo Portant Veus de General Governador, ni los Veguers, Balles, ni altres qualſevol Officials inferiors no atorguen guiatges alguns a las perſonas deſſus ditas, e ſi alguns los ne atorgaven, nols ſien ſervats en prejudici de la dita juriſdictio Eccleſiaſtica.

7. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 5.

ITem mes ſupplica lo Stament Eccleſiaſtic a Voſtra Excellentia, que attes, e conſiderat, que en lo Principat de Cathalunya ha moltas Eſgleſias Catredals, e altras, las quals eſtan fundadas lo mes en rendas de Forments, Civadas, Ordis, e Olis, e ab lo proceit de las quals rendas los Sacrificis Divinals, y altres ſerveys de Deu ſe fan, e los Miniſtres de las ditas Eſgleſias ſen ſoſtenen, e ſegueix ſe moltas vegadas, que la dita Terra abunda tant en las ditas rendas, que no es poſsible en aquell temps poder las vendre, ni trobar compradòr qui las vulla comprar, e ſi ſen troban es lo preu tant poc, que es quaſi no res, perço, & aliàs lo dit Stament Eccleſiaſtic ſupplica humilment a Voſtra Reyal Majeſtat, conſenta, e li placia, que los dits Prelats, e Eſgleſias, Dignitats, o altras perſonas Eccleſiaſticas del preſent Principat pugan liberament, e ſens algun empatx tranſportar, e traure del dit Principat qualſevulla ſpecie de rendas conſiſtint en Forments, Ordis, Vins, Civadas, e Olis, en altres Regnes, e Terras, per Mar, e per Terra, o per Aygua dolça, no obſtant qualſevol proviſio, o empatx de prohibitio de treta per Voſtra Excelencia, o per voſtre Loctinent General, o qualſevulla altre Official Reyal, o altra perſona feta: en las quals prohibitions, per grans, e clauſuladas que ſien, no ſien en alguna manera compreſas las preditas rendas de las Eſgleſias, e perſonas Eccleſiaſticas. Plau al Senyor Rey que ſien ſervadas las Conſtitutions ſobre las coſas contengudas en aqueſt Capitol diſponents.

8. LO MATEIX en altra Privilegi concedit a dit Stament Eccleſiaſtic dat en Montſo, ha 2. de Setembre 1510. Cap. 11.

SVpplica encara lo dit Stament a Voſtra Majeſtat, que quant algun cas ſe ſeguira, que lo Official Eccleſiaſtic vindra al Conſell, o Audientia, e a aquell no es donat loc condecent, que placia Voſtra Majeſtat que a dit Official Eccleſiaſtic ſie donat loc inmediadament apres del Vicicanceller, e que puga portar ſon Notari per continuar los Actes ques faran per dita vinguda del Official Eccleſiaſtic. Plau al Senyor Rey proveir com ſe ſupplica altrament que per Acte de Cort.

9. CARLES en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 16. de Ianer 1520.

PEr lo Venerable Moſſen Joan Calvet Canonge de la Seu de Elna, y Syndic del dit Capitol de Elna en las Corts que de preſent als Cathalans celebram en la preſent Ciutat de Barcelona es eſtat a nos preſentat vn Capitol del tenor ſeguent. *Item com per alguns eſguarts lo Catholic Rey Don Ferrando Segon de digna recordatio hagues proveit, y manat, que algu no puga pendre poſſeſſio de Dignitats que tingan Vaſſalls en Cathalunya, y en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſens executoria de ſa Alteſa, per la qual occaſio lo Governador de Roſſello, (no mirant lo eſguart perque es eſtada feta dita proviſio) fa grans abuſos, que no comporta Bulla Apoſtolica de Dignitats, ni de altres Beneficis que Vaſſalls no tenen, ni executions que ſe executen, ne poſſeſſions de Beneficis ſimples, ni citations Apoſtolicas, ſens que no hajan hagut placet ſeu, e fas pagar de tal licentia, en gran prejudici, y dampnatge de tota la Terra. Perço ſupplica la Cort a Voſtra Ceſarea Majeſtat, que liberament, e ſens placet del dit Governador, Aſſeſſor, o altre Official Reyal, ſe puga pendre*

dre la poſſeſſio de las Dignitats, e Beneficis Eccleſiaſtics que no tenen Vaſſalls, y preſentar, y executar las Letras Citatorias, e Inhibitorias, e altras Letras Apoſtolicas, e que no puga eſſer fet, o donat algun impediment per dit Governador, o altre Official, ans liberament, e ſens incurriment de penas ſe pugan las Bullas, e Letras Apoſtolicas preſentar, y executar, y a tot effecte deduir. Al qual Capitol es eſtada feta per nos la declaratio, y reſpoſta ſeguent. Plau al Senyor Rey ſie ſervada dita Pragmatica en los Beneficis, o Dignitats que tenen Vaſſalls, o juriſdictions, o ſeran de noſtre Patronat Reyal: en los altres empero Benefficis que no ſeran de noſtre Reyal Patronat, ni tindran juriſdictions, ni Vaſſalls, pugan eſſer ſetas las executions, ſens demanar dit placet, puix empero ſien Vaſſalls noſtres, y no Eſtrangers, e que tots Actes altres Apoſtolics pugan eſſer preſentats ſens placet, en los que no tindran juriſdictio, o Vaſſalls, o de Patronat Reyal ſegons dalt es dit.

EN QVINS CASOS LOS CLERGVES SON TINGVTS RESPONDRE AL SENYOR REY DELS DEGVTS SERVEYS. TIT. III.

1. BVLLA de Papa Gregori, dirigida al Biſbe de Barcelona, dada en Lateranen, ha 16. de las Chalendas de Maig de ſon Pontificat Any 4.

EX parte Chariſſimi in Chriſto Filij noſtri Illuſtris Regis Aragonum fuit propoſitum coram nobis, quod non nulli homines Terræ ſuæ, prima tonſura, & Minoribus Ordinibus quos in pueritia ſuſceperant derelictis, legitime ducunt vxores, proficiſcentes in Exercitus, & ſibi omnia ſervitia vt Laici exibentes, qui aliquando vt obtentu Clericalis Ordinis ab Omnibus oneribus, & obſequijs valeant excuſari, reaſſumpta tonſura quam reliquerant, ſe pro Clericis repreſentant, Clericale Privilegium labijs allegantes, qui paulo ante facto negaverint Clericatum: vnde Rex ipſe ſuper hoc provideri petebat ne tales occaſione Privilegij Clericatus ſibi debeant Imunitatem huiuſmodi vſurpare, quare Fraternitas tua noverit intentionis noſtræ non eſſe, vt ij huiuſmodi Privilegio deffendantur, quo minus reſpondere ipſi Regi de conſuetis iuſtitijs, & debitis ſervitijs teneantur.

DE CAPTVRAS, E LIBERATIO DE CLERGVES. TIT. IV.

1. PERE Terç en la Pragmatica dirigida als Officials de Cathalunya, y Valentia, dad en Barcelona, ha 5. dels Idus de Agoſt 1339.

AD audientiam noſtram noveritis perveniſſe, quod licet interdum Curia Secularis in Inquiſitionibus, & Proceſsibus factis, & habitis ſuper exceſsibus, & criminibus de quibus Clerici tonſurati, vel conjugati culpabiles aſſeruntur, Eccleſiaſticam Curiam ſoleat prævenire, vos tamen quamvis per Curiam Eccleſiaſticam requiſiti, tranſumpta Inquiſitionum, ſive Proceſſuum per vos contra prædictos factorum iudicibus Eccleſiaſticis tradere recuſatis, ex quo perit juſtitia, & crimina remanent impunita, & dictis delinquentibus ac alijs creſcit audacia peiora Prioribus comitendi, cum ita quæ opem, & auxilium teneamur impendere, quod tales malefactores per ſuos iudices puniantur, vobis, & veſtrum culibet diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus tranſumpta Inquiſitionum, atque, Proceſſuum per vos factorum, vel inceptorum contra Clericos tonſuratos, vel conjugatos, qui gaudere tamen debeant Privilegio Clericali de exceſsibus, delictis, vel criminibus inculpatos, tradatis, & remittatis Eccleſiaſticæ Curiæ, vel eorum iudicibus, eorum tamen ſumptibus, & expenſis, cum inde fueritis requiſiti, niſi in caſu quo fieret Inquiſitio contra Clericos, & Laicos ſimul, quo caſu dicta tranſumpta non detis, vel remitatis Eccleſiaſticæ Curiæ, donec Inquiſitio fuerit per Secularem Curiam publicata, ne aliàs indirecte ſciatur Inquiſitio Laicorum.

2. LO

2. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida als Oficials de Barcelona, dada en Zaragoça lo darrer de Maig 1357.

PEtitionem humilem pro parte Epiſcopi, & Capituli Eccleſiæ Barcinonæ querelose oblatam in Conſilio Tarraconæ ijs diebus celebrato ſuſcepimus continentem, quod vos, ſeu aliqui ex vobis capitis Clericos, etiam Presbiteros, abſque requiſitione Officialis Eccleſiaſtici, & vituperoſe ad Curiam Eccleſiaſticam ducitis, licet Clerici ipſi offerant ſeparatos, ad dictam Eccleſiaſticam venire Curiam animo gratuito, & etiam quandoque eos de nocte captos ducitis ad comunem captionem Secularem, niſi ipſi Clerici ſeu Preſbiteri redimant ſe a vobis, quodque ipſis Clericis etiam in Sacris Ordinibus Conſtitutis, & eorum familiaribus aufertis eorum arma, nec ea etiam vultis reſtituere eiſdem, vel Officiali Eccleſiaſtico, licet in de fueritis requiſiti, quinimo, eadem frangitis, aut de eis facitis ad veſtræ libitum voluntatis, quamvis ipſi Clerici, portent honeſte, & per loca honeſta arma prædicta, in ipſorum Clericorum, & libertatis Eccleſiaſticæ præiuditium non modicum, & gravamen. Quare ſupplicato nobis inde ſuperijs providere de remedio condecenti, vobis, & vnicuique veſtrum dicimus, & mandamus expreſſe, quatenus ſi aliquos Clericos delinquendo, vel de nocte honeſte incedendo capere vos contingat, illos confeſtim honeſte, & ſine aliqua iniuria, & redemptione peccuniæ, ſeu alia vexatione in debita ad Curiam dicti Epiſcopi adducatis, & nihilominus ipſis Clericis honeſte incedentibus, dicta arma eiſdem minime auferatis. Etſi forſan in locis inhoneſtis, vel delinquendo arma ipſis Clericis abſtuleritis, ea incontinenti Officiali dicti Epiſcopi libere, & ſine aliqua exactione reſtitui faciatis.

3. FERRANDO Primer en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 20. de Iuny 1413.

INſinuatio ſuplex Reverendi in Chriſto Patris Petri Archiepiſcopi Tarraconæ, Epiſcoporum, Prælatorum, Capitulorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum qui in Generalibus adſunt Curijs, quas celebramus Barchinonæ, noſtræ celcitudini facta continebat, quod licet tam ex jure communi, quam ex conſuetudine antiqua, noſtri Officialis, ſemotâ difficultate teneantur Officialibus Eccleſiaſticis exibere quoſcumque Regalis carcer detineat, allegantes ſe fore tonſuratos, providendo eorum tonſuras, & habitus Clericales, & etiam poſſeſsionem eorundem Actuum, hoc non obſtante, a quodam tempore citra non nulli Officiales noſtri ſuper prælibata oſtentione requiſiti, prætactis Officialibus Eccleſiaſticis captos tales tonſuram huiuſmodi allegantes exibere recuſant, in enervationem Eccleſiaſticæ libertatis. Quo circa ſuplicato nobis humiliter eis de congruo ſuper ijs remedio ſubveniri, tenore præſentium providemus, quod Officiales noſtri præſentes, & qui tempore fuerint, ſeu eorum loca tenentes a tali dampnato abuſu a noſtræ intentionis propoſito relegato deſiſtant penitus, & decætero ſe liberaliter promptos exibeant, quotiens fuerint requiſiti, ad exibendum, & monſtrandum Officialibus Eccleſiaſticis quoſcumque detinuerit Regalis carcer allegantes tonſuram, adeo vt videre, & conſpicere valeant tonſuras, & Clericales habitus, ac poſſeſsionem vtramque eorundem, hoçquæ facere nullatenus difficultent, recuſent, ſeu modo aliquo contradicant, ſi iram, & indignationem noſtram, ac pœnam quingentorum florenorum auri caſu quo contrafecerint (quam volumus ipſos incurrere,) cupiunt evitare.

4. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Eſtament Eccleſiaſtic. Dat en Barcelona, ha 8. de Octubre 1481. Cap. 2.

INſuper cum aliquando per Officiales Regios, & alios qui in dicto Principatu juriſdictionem Secularem exercent, in præiudicium juriſdictionis, & Eccleſiaſticæ libertatis, Clerici, & aliæ perſonæ qui Privilegio Eccleſiaſtico gaudere poſſunt, capte detinentur, qui dum eorum Clericatus Privilegium allegant, vel a Curia Eccleſiaſtica repetuntur vexati mala captione, vel aliàs coguntur componere, & aliquam peccuniam dictis Offi-

Officialibus Secularibus tradere antequam ad dictam Curiam Eccleſiaſticam remittantur,& non numquam cum ex Officio repetuntur per judicem Eccleſiaſticum pro ſuis demeritis puniendis, relaxantur, aut fugam ſimulantes,eos abire impune antequam remittantur permitunt,quod cedit in evidens Reipublicæ detrimentum , & juriſdictionis Eccleſiaſticæ vilipendium , & contemptum. Propterea ſuplicant Prælati, & aliæ perſonæ dicti Brachij Eccleſiaſtici Excellenti veſtræ,quod providendo circa huiuſmodi exceſſus,& abuſus decernere, & ſtatuere dignetur,& cum præſenti ſtatuat,& decernat, quod quicunque præſidens exercitio juriſdictionis Secularis , tam Regiæ,quam alterius cuiuſvis ſtatus, & conditionis exiſtat, perſonam aliquam captam , quæ ratione Clericatus petatur remitti ad forum Eccleſiæ, relaxare , redimere, componere, aut aliàs ab eadem etiam ſponte aliquid recipere non poſsit , neque valeat : quinimo ſi caſus reſtitutioni , & rimiſsioni ad Curiam Eccleſiaſticam fuerit , illam non guidatam , non aſſecutam , nec aliàs impeditam libere , & ſecure ad manus , & poſſe dictæ Eccleſiaſticæ Curiæ tradat : quod ſi ſecus fiat , poſsit contra ipſum Officialem Secularem per cenſuram Eccleſiaſticam anantari, & vltra aliàs penas, ipſe Officialis penam mille florenorum incurrat. Placet Dnino Regi.

5. LO MATEIX en altre Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic , dat en la Vila de Almanſa ha 23. de Abril 1496. Cap. 4.

ITem Senyor ſie de voſtra merce ordenar , que tota hora , e quant ſera alguna perſona Eccleſiaſtica , o Clergue conjugat , o no conjugat reſtituit a ſon Ordinari , ſi aquella perſona ſera tal , que la voſtra Cort dega, o vulla pendre, o rebre de aquella alguna depoſitio , haja , e ſie tingut , e obligat rebre, e pendre aquella dins tres meſos, comptadors del jorn que ſera reſtituit al dit Ordinari , o Jutge Eccleſiaſtic , encara que contra tal perſona Eccleſiaſtica , e coronat conjugat , o no conjugat fos proceit per qualſevulla Proçes de Regalia , aut aliàs , altrament paſſats los dits tres meſos ſi lo dit Ordinari , o Jutge Eccleſiaſtic ſoltara la tal perſona, no puga eſſer proceit per vos Senyor, ni per voſtres Officials contra lo dit Ordinari , o Jutge Eccleſiaſtic a occupatio de temporalitats , ni per ninguna altra via. Plau al Senyor Rey.

6. LO MATEIX en altre Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Montſo ha 2. de Setembre 1510. Cap. 8.

ENcara ſupplica a Voſtra Excellencia lo Stament Eccleſiaſtic , que per quant en virtut de Somatent ſe proceeix moltas vegadas , o per altres Proceſſos de Regalia contra las perſonas Eccleſiaſticas , y aquellas moltas vegadas ſon preſas per los Officials Reyals , e injurioſament ſon portats, tractats , e poſats per aquells en las Preſons Seculars, que placia a Voſtra Reyal Majeſtat proveir, que las perſonas Eccleſiaſticas conſtituidas en Sacres Ordens , o Beneficiats, o Religioſos no pugan eſſer preſos , ni apreſonats per los Officials Reyals, ſino que hajan requeſt al Official Eccleſiaſtic , que aquell tal Proceſſat de Regalia ſie per ell dit Official Eccleſiaſtic pres , e ſi aço recuſara ſer lo Official Eccleſiaſtic , e aquell tal ſera pres per lo Official Secular , aquell haja a portar honeſtament pres , y poſar aquell en poder del Official Eccleſiaſtic , lo qual haja de conſentir , que de tal pres ſe puga exigir la depoſitio per lo Official Reyal. Plau al Senyor Rey que en tot cas que per Proçes de Regalia ſe haura a proceir a captio de las perſonas conſtituidas en Sacres Ordens, Religioſos, o Beneficiats , lo Official Secular haja , e ſie tingut requerir al Jutge Eccleſiaſtic , e invocar lo auxili de aquell , que per ſi, o per altre, fent commiſsio a dit Official Secular pera pendre los tals Proceſſats de Regalia , ſens que dit Official Secular no ſie tingut eſpecificadament nomenar la perſona , o perſonas Proceſſadas, proceeſcan a la captio dits Officials: e ſi de Jutge Eccleſiaſtic encontinent no fara las preditas coſas com dit es , o fent ho com damunt es dit , o crim fragant , o eſſent fugitiu lo Proceſſat , o Proceſſats de ſus dits, dit Official Secular procchira a captura, aquella haja aportar honeſtament , e ſens ignominia alguna , e no al Carcer comu Secular , empero en alguna honeſta Caſa , en la qual

qual preſa depoſitio de tal perſona, ſie tingut liurarlo al Official Eccleſiaſtic, aixi empero que en tot cas nol puga tenir mes de vint y quatre horas, lo qual Official Eccleſiaſtic lo tinga en la forma que fins aſsi es acoſtumat.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS CLERGVES. TIT. V.

1. **IAVME Segon en la pragmatica dirigida al Portant Veus de Governador en Cathalunya, dada en Vnicaſtro a 2. de las Chalendas de Iuny 1302.**

QVia pericoloſum exiſtit, nec minus, (ſicut experimento didicimus) ſatis dampnoſum, quod inſtrumenta, ſeu publice ſcripture conficiantur in Terra noſtra per illos, quorum exceſſus incorrigibiles eſſent nobis. Idcirco provida deliberatione duximus Ordinandum, quod nullus Clericus, ſeu alia quecumquæ perſona tonſuram defferens Clericalem, ſive ſe pro Clerico gerens, inſtrumenta ſeu alias publicas Scripturas ex nunc in Terra, & Dominatione noſtra conficiat, nec ad Tabellionatus Officium aliquatenus aſſumatur, ſeu etiam admittatur, alioquin inſtrumenta, ſeu Scripturę huiuſmodi confectę per illos poſt publicationem noſtræ proviſionis præſentis viribus careant, & effectu. Et nihilominus qui tales perſonas ad Tabellionatus Officium ſcienter admiſerint, qui ve tales ad inſtrumenta, ſeu publicas Scripturas conficiendas ſcienter vocaverint, noſtræ mercedi ſubiaceant puniendi. Per hæc autem non intendimus Eccleſiaſticis, vel alijs habentibus ius in Scribanijs, ſive Notarijs in aliquo preiudicare. Volumus tamen, quod illę perſone Eccleſiaſticę, quæ ratione ſuorum Beneficiorum, vel alia iuſta de cauſa ex Privilegio, vel antiqua conſuetudine tenent, ſeu poſsident Scribanias, ſi Officium idem ipſe perſone, quorum Benefficijs Officium Notarie annexum allegant, perſonaliter non exerceant, faciant confici inſtrumenta, idemque, Notarie Officium per perſonas Laycas deſeruiri. Quo circa vobis dicimus, & mandamus, quatenus huiuſmodi noſtram proviſionem, & Ordinationem faciatis viſis preſentibus per Civitates, & alia loca inſignia Cathaloniæ ex parte noſtra publice preconitzari, hoc idem etiam Vicariis Cathaloniæ quibuſcumque, ſignificetis, vt ipſi per loca ſuarum Vicariarum, tam noſtra propria quam alia quecumque, ſimili preconitzatione, vel Literis publicent, ſeu faciant publicari.

2. **LO MATEIX en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona. Dada en Barcelona ha 7. de las Chalendas de Octubre, 1312.**

REgnorum ab alto nobis comiſſorum regimini licet immeriti Preſidentes, Curis ſollicitamur cõtinuis vigilare tranquillo ſtatui ſubjectorum, in quorum quiete quieſcimus, & fovemur in pace, quod non difficile credimus obtinere, ſi ſuo gradu quilibet ſit contentus, & vni creditum alius non vſurpet, promiſcuiſque, actibus rerum Officia non turbentur. Sane ſicut per experientiam didiſcimus, & cognovimus manifeſte, non nulli Clerici Terre noſtre Laycaliter in Omnibus converſantes, quamquam velut coniugati Laycorum cetibus adhereant publice, & privatim, adeo quod etiam Officia publica Tabellionatus, vel alia Clericis de iure interdicta aſſumere non verentur, divinas vtique in hoc, & humanas regulas offendentes, & cum in ipſis deliquiſſe reperiuntur, vt noſtram iuriſdictionem eludant, & debitam pro delictis vltionem evadant, degenerantes contra debitam nobis fidelitatem, ad pene ſubterfugium ſe Clericos exhibentes, dum ſuper exceſsibus ipſis ad publica iudicia pertrahuntur, circumciſis crinibus, vt poſsint circumvenire vindictam, ſe pro Clericis repreſentant, Clericale Privilegium labijs allegantes qui factis paulo ante negaverant Clericatum. Cum igitur noſtra interſit talium inſolentiam, & malitiam congruis remedijs cohercere, cum quilibet manere debeat in ea ſorte qua eſt vocatus, provido antecedenti Conſilio Ordinamus, dicimus, & mandamus, quatenus viſis præſentibus iniungatis vniverſis ſubditis noſtris, infra diſtrictum vobis comiſſum reſidentibus, ſub pena indignationis noſtræ, ne in

Civi-

Civitatibus, Villis, ſeu Locis quibus preſunt, aliquem habẽtem, ſeu portantem coronam in dictis Officijs eligant, vel aſſumant, ſicut hactenus extitit per aliquos vſurpatum. Ceterum ne in præmiſsis fraus Comitti Valeat pretextu ignorantiæ, volumus, & mandamus, quod illi qui ad prælibata Officia electi fuerint, ſe non habere coronam fidem coram Officialibus noſtris ad quos eorum creatio pertineat, cum iuramento facere compellantur. Et ſi contra hanc Ordinationem, & proviſionem noſtram, & proprium juramentum aliquis ſe eligi permiſerit, & Officium aſſumpſerit, noſtram proviſionem ſpernendo, electionem de eo factam ad Officium ipſum, & quicquid per ipſum in eo Officio Proceſſum fuerit, viribus, & effectu carere volumus, & præſentibus nuntiamus, & nihilominus eligẽtes talem, dampna proinde ſecuta ipſa paſsis emendant, & reffundere in duplo integre teneantur, nulla eorum quibus ſit reſtitutio facienda remiſsione vllatenus pro futura eiſdem, niſi cum ignorantia probabilis excuſaret. Verum quia plerique in Terra noſtra novum genus falſitatis invenerunt, cum abſque Epiſcopi manus impoſitione, vel alterius poteſtatem habentis, ſed propria authoritate coronam formam Clericalem oſtendentem ſibi vſurpare, & aſſumere non verentur, idcirco novis morbis nova conveniant antidota preparari, taliter vt puniantur in eo in quo delinquerint, ſic decernimus puniendos, videlicet, vt in quantum corona adulterina protendatur, corium cum raſorio a capite abſcidatur. Cæterum vt hæc noſtra proviſio omnibus innoteſcat, eam in ſingulis Locis, & Villis præcipimus voce præconia publicari. Præterea firmiter prohibemus, ne aliquis ſubditus noſter præſumat Eccleſiaſticum judicem adire pro rebus ad noſtram juriſdictionem expectantibus, ſciturus, quod ſi ſpreto fidelitatis noſtre debito contrarium fecerit, ipſo jure intentata actione cadet, cuius actionis medietas noſtro erario, Convento reliqua medietas applicetur, & nihilominus puniendus noſtro arbitrio ſubjacebit. Hanc igitur noſtram Ordinationem, ſeu ſtatutum volumus, ac jubemus per vos inviolabiliter obſervari, & quod eandem faciatis ab Omnibus obſervari, & pœnam a tranſgreſſoribus exigi, & imponi, ſub pena noſtre gratiæ, & mercedis.

3. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona, dada en Barcelona, a 3. de las Chalendas de Setembre 1314.

INeſabilis altiſsimi ſapientia creatoris vniverſa mirabili providentia diſponens erexit in populis diverſorum Principum poteſtates, vt in virga juſtitiæ populos ipſos regant, & in pacis tranquilitate cuſtodiant ſibi ſubditas nationes. Sane inter cetera quorum ſolicitudo nos admonet, illa potius meditatio noſtrorum debiti regiminis ſubditorum occupat mentem noſtram, vt ſubjectos à Deo nobis traditos illeſos ſervare poſsimus, quod non difficile poterimus obtinere, ſi cultui juſtitiæ inhærendo, noſtrorum veſtigia inſequeremur. Idcirco ad id noſtrum animum dirigentes proſpeximus, & certo didiſcimus, quod in Regnis, & Terris Divina Clementia nobis traditis gubernandis, potiſsime a pauco tempore citra, quam plures vtentes Officio Mercature, & alijs Artibus Mecanicis, ſibi tonſuras fieri procurarunt, & procurant, in magnum dedecus, ſeu opprobrium totius Ordinis Clericalis, cum hoc non fecerint, nec faciant animo ad Sacros Ordines promovendi, nec vt tenentur Divino Cultui inſiſtendi, ſed ſolum vt perpetratis per eos facinoribus, ex Privilegijs cetui Clericorum indultis, quibus gaudere non merentur, temporalis gladij pœnam haberent materiam evitandi: quibus tonſuris obtentis inimici perpetui, & antiqui, qui fœlicitatem humanæ conditionis aſsidue ſubplantare moliter Conſilio annuentes, in Regnis, & Terris noſtris diverſa, & enormia crimina ſeu exceſſus quam plurimos comiſerunt, non advertentes quanta honeſtate, & Dignitate Clerici ad Dei obſequium deputati præcellere alios debeant in actibus eorundem, nec Divinum judicium hæſitantes, nec corporalem pœnam vllatenus metuentes, de quorum criminum, ſeu exceſſuum perpetrationem mirandum in parte admodum non exiſtit, quia ij qui in huiuſmodi facinoribus deliquerunt, plerumque modicum, vel fere nullam pœnam ſeu pœnitentiam reportarunt, ſicque alij videntes eos qui deliquerunt in premiſsis a pœna debita relevatos, crimina, & exceſſus comitere audatius preſumpſerunt,

ſerunt, cum ex facilitate venie data fuerit eis occaſio delinquendi. Qua propter nos attendentes quod Regiæ celſitudini convenit, ſingulorum exceſſus quam cum poſsit diligentius intueri, & ea quæ inordinatæ facta fuerunt, gladio Regalis potentiæ coecere, & quotiens nova reperiantur delinquentium genera, novum deceat puniendi remedium adhibere, ne tranſgreſſores ipſi ex ſuis malitijs poſsint aliquatenus gloriari, vobis firmiter, & expreſſe dicimus, & mandamus, quatenus viſis præſentibus præconizari publice faciatis per loca inſignia juriſdictionis vobis comiſſe, vbi ſimilia ſunt fieri aſſueta, quod nullus vtens Officio Mercature, vel alijs Artibus Mecanicis, ſub pœna quingentorum aureorum totiens quotiens contra factum fuerit committenda, audeat, ſeu præſumat de cætero vti Officio alicuius Mercature, vel Artis Mecanicæ cum aliquo Clerico, ſeu tonſuram portante, qui eodem vtatur Officio, vendendo, ſeu emendo, vel alio quocunque modo contrahendo, ratione Officij Mercature, vel alterius Artis Mecanicæ, nec audeat, ſeu præſumat ſub pœna jam dicta tenere aliquem inſtitorem, vel diſcipulum Clericum, ſeu tonſuram portantem, pro adiſcendo, ſeu exercendo Officio Mercature, vel alterius cuiuſcunque Artis Mecanice, Clericis non conceſſe. Et ſi contra factum fuerit, à tranſgreſſoribus pœnam jam dictam abſque remiſsione aliqua exigatis, de qua pœna tertiam partem denuntiatori, & duas partes noſtro erario volumus aplicari.

4. ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials, dada en Daroca ha 13. de las Chalendas de Setembre 1328.

NVper quandam Ordinationem, ſeu Pragmaticam Sanctionem provido Conſilio edidiſſe recolimus, vobis per ſpeciales noſtras Literas intimatam, de Clericis ad Officia publica nullatenus admittendis, ſeu eligendis, & de corona adulterina radenda, & extirpanda a capite cum raſorio, & de non adeundo judice Eccleſiaſtico per ſubditos noſtros, ſuper cauſis quæ ad noſtram juriſdictionem expectare noſcantur, pœnas congruas in ſingulis contrafaciéntibus indicendo: nunc autem, quia comperimus non nullis ſuperdicta ſanccione quędam dubia emerſiſſe, eandem clariorem efficere cupientes, ſic eam interpretandam duximus, ſupplendam, ac etiã declarandam, vt Clericus non coniugatus qui coronam habeat, licet eam non portet, ſed Laycaliter incedat, non admitatur, ſeu eligarur vllatenus ad Officium Tabellionatus, juriſdictionis Ordinarie, ſeu Aſſeſſorie, vel Regiminis Civitatis, vel Ville, vel ad aliquod aliud Seculare Officium, quod publicum authoritate, & vtilitate exiſtat, cum talia merito eſſe debeant Clericis interdicta. Idemque cenſemus de Clericis coniugatis, qui tonſuram, & veſtes defferant Clericales. De coniugatis autem Clericis Laycaliter incedentibus ſic declarandum duximus, quod ita demum ad dicta Officia poſsint impune eligi, ſeu aſſummi, ſi inprimis, & ante omnia caverint per ſponſores Laycos, ydoneos, & ſecuros in poſſe noſtri Officialis Præſidentis Ordinariæ, loco vbi electi fuerint, ſeu aſſumpti, ſe vt principales obligantes ſub pœna quingentorum aureorum noſtro adquirenda erario, exigendaque ſtatim abſque Aliquo juris ordine, cum contrafactum fuerit, quod ſi aliquo caſu ipſos accuſari, ſeu conveniri contingat coram judice Seculari, vel aliàs quoquomodo impeti Civiliter, vel Criminaliter, quod non allegabunt Privilegium Clericale, nec ipſo ſe vllatenus tuebuntur, quinimo coram ipſo Seculari judice reſpondebunt, & ſubebunt juditium de prædictis, & non coram Eccleſiaſtico vllomodo. Sane quia dicta noſtra ſanccio quo ad verba ſolum videtur futuris electionibus, ſeu aſſumptionibus faciendis de Clericis providere, ipſam, & declarationes preſentes non ſine ratione etiam ad Clericos qui de præſenti gerunt aliqua Officia de prædictis duximus extendendas, ſic videlicet, quod Clericus non coniugatus qui tonſuram habebat, licet non portet eandem, coniugatuſque qui tonſuram, & veſtes defferat Clericales, a dictis Officijs quæ reperiantur gerere, ſeu habere de preſenti ipſo jure privati exiſtant, nec ipſis vllatenus vti poſſint, & ſi quicquam egerint in eiſdem poſt hujus declarationis publicationem, ſit ipſo jure irritum, & inane. Ab hac autem prohibitione excipimus Clericos ſimplices, licet non coniugatos, ſive aliquam vxorem habue-

rint vnicam, & virginem, ſed ſit mortua, qui ſine Tonſura, & Laycaliter incedentes aliqua Officia de prædictis impræſentiarum reperiantur habere, iſtos namque licet ab Officijs noviter aſſumendis prohibeamus vt præmittitur, ijs tamen quæ nunc habent privari nolumus vllomodo, dum tamen caveant idonee vt præmittitur, ſe non vſuros Clericali Privilegio, vt ſupra in coniugatis Clericis eſt proviſum. Excipimus etiam Clericos, qui vxore vnica, & virgine quam habuerunt premortua, incedent Laycaliter, atque iurent, quos Officia quæ tempore quod vxor vivebat adepti fuerint, nunc vel in futurum volumus impune, ac licite retinere, dum tamen caveant, vt ſupra in alijs eſt proviſum. Per prędicta autem ordinata, & declarata per nos non intendimus derogare in aliquo Eccleſijs, & ipſarum Rectoribus, in Notarijs, ſeu Scribanijs eis competentibus in Locis noſtris, quo minus ipſarum Officium poſsint regere, & exercere per Clericos, & Laycos, prout eiſdem permittitur perConſtitutionem ſuper hoc editam per Sereniſsimum Principem Dominum RegemPetrum recolende memorie auunculum noſtrum,& prout eſt fieri aſſuetum, peniis, & alijs contentis in dicta ſanccione noſtra in ſuo robore duraturis. Qua propter vobis, & vnicuique ueſtrum ſub pœna indignationis noſtre dicimus, & expreſſe mandamus, quatenus prædictam Ordinationem per nos factam, & declarationes noſtras huiuſmodi teneatis, & firmiter obſervetis, & faciatis a noſtris ſubditis infra diſtrictum vobis commiſſum reſidentibus teneri, ac firmiter obſervari, iuxta literarum prædictæ Ordinationis, & preſentis ſeriem, & tenorem, in ijs taliter vos habentes, quod vobis ad culpam, vel negligentiam non poſsit aliquid imputari,aliàs vos de negligentia, & inobedientia fortiter puniremus.

5. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials, dada en Barcelona, ha 9. de las Chalendas de Octubre 1328.

PRidem poſt olim a nobis editam quandam Pragmaticam ſanccionem, ne Clerici ad Officia publica deberent eligi, vel admitti, eandem clariorem efficere cupientes, illam cum litera noſtra vobis directa, data Daroce xiij. Chalendas Septembris anno ſubſcripto interpretandam duximus, & ſupplendam,ac etiam declarandam,pro vt in ipſa litera continetur. Sane cum interpretationes, ſupplementa, ac declarationes huiuſmodi viderentur iudicibus, Aſſeſſoribus, Notarijs, ac alijs Officialibus Cervarie in ſubſcriptis Capitulis onoroſe,& quædam ex eis declaratione magis particulari indigere, nobis humiliter ſupplicarunt, vt reductis ambiguis,ſub examine clariori reliquadignaremur Regali clementia mittigare.Nos igitur eorum ſupplicationibus annuentes, ac pœnam quingentorum aureorum perquam Clericis coniugatis, & alijs vti volentibus Officijs prædictis certam indiximus cautionem, ad quantitatem duorum mille ſolidorum Barchinonen. reducentes, ſtatuimus declarando, cautionem ipſam ſufficere, ſi quilibet ex dictis Officialibus, & Notarijs per vnum ſponſorem,vel plures idoneos, & ſecuros ſub pœna duorum mille ſolidorum Barchinonen. caveat, ne in aliquo caſu Civili, vel Criminali tractus in iudicio, ratione, vel occaſione Officij ſui coram iudice Seculari, eius declinet iudicium,ſive forum, aut alleget Privilegium Clericale, vel ſe illo aliquatenus tueatur, quodque ad Eccleſiaſticum iudicem non recurrat, vel coram eo ſuper præmiſsis reſpondeat vllo modo : ita quod huiuſmodi cautioni non adijciatur illa clauſula in litera noſtra contenta, *quinimo coram Seculari iudice reſpondebunt, & ſubibunt iudicium de prædictis*, eo quia videbatur aliquibus, iam dictos Officiales, & Notarium, pœnam ipſam incurrere, ſi ſtatim non reſponderent coram ipſo iudice Seculari, & intentionis noſtre fuit, hoc nobis ſufficere,ne per eos pro præmiſsis ad Eccleſiaſticum iudicem recurratur, nec Seculare iudicium prætextu Clericalis Privilegij declinetur.Præterea non intendimus ſubſtitutos iuratos ipſorum Notariorum,cum nullam authoritatem prębeant publicis inſtrumentis, nec illa ſubſignent, aut claudant,debere ſubeſſe huiuſmodi cautioni. Quo circa vobis, & veſtrum cuilibet dicimus, & mandamus, quatenus declarationes, & modificationes huiuſmodi eiſdem Officialibus,& Notaris,& alijs obſervetis, reliquis in priori litera noſtra contentis permanentibus in ſuo robore, & valore.

6. PERE

6. **PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 18. de las Chalendas de Ianer 1339.**

CVm regimini præſidentes inter cetera curare debeant, vt comittentes maleficia, & fraudes Peragentes in Curijs puniantur, & intelleximus veridica relatione quorundam, quod quidam Procuratores cauſarum, qui Cauſidici nuncupantur, portant tonſuras, vt punitionem fraudum, & machinationum per eos Comiſſarum, ſeu comitendarum vitare poſsint, quod ſit in eluſionem regentium pro nobis ipſas Curias, & iuriſdictiones noſtras, ideo vobis dicimus, & expreſſe mandamus, quatenus vos aliquos Procuratores ducentes cauſas, ſive lites in Curijs noſtris nominibus alienis, qui tonſuram gerant Clericalem, minime admitatis, imo illis quos tonſuratos inveneritis inhibeatis, ne Officio abinde Procuratoris, ſeu Cauſidici vti poſsint.

7. **LO MATEIX en la Pragmatica dada en Tarragona ha 5. de las Chalendas de Iuny 1341.**

ATtendentes quod licet ex proviſione Regia, ſive Pragmatica Sanccione ſit inter dictum Officium iudicandi, & advocandi, & alia Officia publica exercendi quibuslibet potiſsime in Civitate Barchinonæ, & Valentiæ, tonſuram defferentibus, quia tamen tam per nos, quam per prædeceſſores noſtros Reges Aragonum bone memorie Illuſtres non nullis conceſſum extitit, & non obſtantibus dictis proviſione, ſeu Pragmatica Sanccione, & alijs Ordinationibus, ſeu conceſsionibus Regijs quibuſcunque factis, ſeu faciendis, licet tonſuram deferant, & veſtes portaverint Clericales, & pro Clericis ſe geſſerint, ad Officia judicandi, & ad alia publica Officia, & ad ea omnia ad quæ ſi Laycales veſtes non defferrent, vel pro Clericis ſe non gererent, nec geſsiſſent, poſſent admitti. Nunc autem ad noſtram audientiam eſt deductum, quod vigore conceſsionum huiuſmodi juriſdictio noſtra concutitur, & plurimum enervatur, & potiſsime in Civitate Barchinonæ, & in Villaria eiuſdem, cum non nulli tonſuram deferentes, non verentes punitionem, ſeu indignationem noſtram, propter dictam tonſuram illicita crimina, atque maleficia committere non formidant, cumque nos circa juriſdictionem Regiam illibatam ſervando, vt convenit intendentes, & potiſsime cum conceſsiones præſcriptæ contra Privilegia, & conceſsiones factas Civitati Barcinonæ prædictæ, & etiam priori, ſive Collegio Advocatorum ejuſdem, & etiam contra dictam Pragmaticam ſanccionem fieri videantur, velimuſque eaſdem inconcuſſe ſervari, veluti vtilitatem publicam concernentes, propterea hujus ſcripti ſerie, Privilegia, conceſsiones, & gratias quibuſuis perſonis ſuper prædictis, ſub quacunque forma verborum conceſſa, quatenus Privilegijs, conceſsionibus, & Pragmaticis ſanccionibus dictæ Civitati obvient, & Priori, ſive Collegio Advocatorum ejuſdem, ex certa ſcientia, & conſulte revocamus, caſſamus, annullamus, & irritamus, & viribus vacuamus: mandantes vniverſis, & ſingulis Officialibus noſtris, quod revocationem noſtram hujuſmodi obſervent, & faciant inviolabilliter obſervari, & non contraveniant, nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione.

8. **LO MATEIX en la Pragmatica dada en Montblanc ha 10. de las Chalendas de Iuliol 1341.**

CVm quandum Pragmaticam ſanccionem, cuiuſdam alterius Prioris declaratoriam, editam per Sereniſsimum Dominum Regem Alfonſum bone memorie patrem noſtrum, ad Reipublice commodum, & conſervationem Regie juriſdictionis, inter alia continentem, vt Clericus non conjugatus qui coronam habeat, licet eam non portet, ſed Laycaliter incedat, non admitatur, ſeu eligatur vllatenus ad Officium Tabellionatus, juriſdictionis Ordinarie, ſeu Aſſeſſorie, vel regiminis Civitatis, vel Villæ, vel ad aliquod aliud Seculare Officium, quo publicum authoritate, & vtilitate exiſtat, cui talia eſſe debeant Clericis interdicta, declarare, & obſervare ſine diminutione, & inconcuſſe facere intendamus. Propterea dicte Aſſeſſorie appellatione declaramus intelligi

quoad dictam Pragmaticam ſanccionem, Officium iudicandi,& aſsidendi,quod per Sindicos Collegij Civitatis Barcinonę in Curijs Vicarij,& Baiuli Civitatis Barchinonę exercitur, quibus habent fieri commiſsiones per Vicarium,& Baiulum ſupradictos in cauſis delegabilibus, ſecundum Ordinationem Regiam in de factam,& quos habent ſecundum ordinem in aſsidentes aſſumere, in cauſis tam decreti expenſarum quam in Proceſsibus qui fiunt per Conſtitutiones pacium,& treguarum,quia in dicta Civitate Aſſeſſor alius non habetur, vobis dicimus, & mandamus, quatenus Conſtitutionem prædictam preſentibus declaratam in concuſſe ſervando,& faciendo ſervari, aliquem,ſeu aliquos contra ipſam ad dicta Officia minime admittatis,& eos qui contra premiſſa dictum Officium talis Aſſeſſorie exercent, ibidem a matricula Collegij ſupradicti protinus extirpetis: nos enim ſuper cognitione,& Deciſione præmiſſorum vobis harum ſerie dum nobis placuerit comitimus plenarie vices noſtras. Mandantes firmiter, & expreſſe Vicario Barchinonę,& vallen. nec non Baiulo Civitatis ipſius, ceteriſque Officialibus, & ſubditis noſtris, quod quidquid authoritate noſtra ſuper his decreveritis, & Ordinaveritis, id firmiter teneant, & obſeruent, ac protinus exequantur.

3. **LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 6. de Març 1374.**

NOveritis quod Illuſtriſsimus Dominus Jacobus Rex Aragonum auus noſter memorie recolende, circa regimen ſubditorum ſuorum intendens ſalubriter vt decebat, quoddam edictum, ſeu ſtaturum fecit, continents in effectu, pro eo quia quam plures vtentes Officio Mercature, & alijs Artibus Mecanicis, ſibi tonſuras fieri procurabant, in magnum dedecus, ſeu opprobrium totius Ordinis Clericalis, cum hoc non facerent animo ad Sacros ſe promovendi Ordines, nec vt tenebantur Divino Cultui inſiſtendi ſed ſolum vt perpetratis per eos facinoribus, ex Privilegijs cetui Clericorum indultis, quibus gaudere non merebantur, temporalis gladij pœnam haberent materiam evitandi: quibus tonſuris obtentis, inimici perpetui, & antiqui qui felicitatem humanæ conditionis aſsidue ſupplantare molitur,Conſilio annuentes, diverſa, & enormia crimina, ſeu exceſſus quam plurimos committebant, non advertentes quanta honeſtate, & dignitate Clerici ad Dei obſequium deputati debent præcellere alios in actibus eorundem, nec Divinum heſitantes iudicum, nec temporalem pœnam vllatanus metuentes: de quorum criminum, ſeu exceſſuum perpetratione erat occaſio, quia ij qui delinquebant in huiuſmodi facinoribus, plerumque modicam, vel fere nullam pœnam, ſeu pœnitentiam reportabant, ſicque alij, videntes eos qui delinquerant in premiſsis a debita pœna relevatos,preſumebant audacius crimina, & exceſſus committere, cum ex facilitate veniæ detur alijs audacia delinquendi. Attendens Regię celſitudini convenire, ſingulorum exceſſus quantum poterat fieri, commode intueri diligentius, & ea quæ in ordinate facta fuerant, gladio Regalis potentiæ coercere, & quotiens nova repericbantur,& reperiuntur delinquentium genera, novum decebat, & decet puniendi adhiberi remedium, ne tranſgreſſores ipſi ex ſuis malefecijs poſſent aliquatenus gloriari, iuſsit preconizari publice pro loca inſignia iuriſdictionis commiſſe ſuis Officialibus Cathalonię Principatus, quod nullus vtens Officio mercature, & alijs Artibus Mecanicis, ſub pœna quingentorum aureorum totiens quotiens foret contrafactum committenda, auderet, ſeu præſumeret vti Officio alicuius Mercature, vel Artis Mecanice, cum aliquo Clerico, ſeu tonſuram portante, qui eodem vteretur Officio, vendendo, ſeu emendo, vel aliás quocumque modo contrahendo ratione Officij Mercature, vel alterius Artis Mecanicæ, nec tenere aliquem inſtitorem, vel diſcipulum Clericum, ſeu tonſuram portantem, pro diſcendo, vel exercendo Officio Mercaturę,vel alterius cuiuſcunque Artis Mecanicę, Clericis non conceſſę. Et ſi contrafactum eſſet, a tranſgreſſoribus pœna ipſa abſque remiſsione aliqua haberetur, de qua pœna tertiam partem denuntiatori, & reliquas duas partes Fiſco Regio voluit applicari. Subſequenter Archiepiſcopus Tarraconæ qui tunc erat, de approbatione Conſilij tunc Celebrati adherens Ordinationi Regiæ ante dictæ ſtatuit,quod Omnes Clerici coniugati,

gati, vel alij in Minoribus Ordinibus conſtituti volentes gaudere Privilegio Clericali, infra tres menſes adicta Ordinatione in antea ſuo Epiſcopo, vel ejus Officiali ſi in ejus Civitate, vel Dioceſi eſſent, aliàs infra menſem cum rediiſſent ad eaſdem, perſonaliter ſe præſentarent, facientes ſcribi nomina eorundem, & quod monerentur nominatim per eundem Epiſcopum, vel Officialem, quod tonſuram congruam, & veſtes Clericales deferrent, & abſtinerent a negotiationibus, & alijs actibus inhoneſtis, & ſpecialiter quod carnificum, ſeu macellariorum, aut tabernariorum Officium publice, & perſonaliter, nec taffurerias exercerent, baſtacij, mimi, inſtriones, vel lenones, tabernarij, vel ferrarij, ſeu curſarij, ſeu pirate, niſi forſitan contra Infideles; ſeu ſagiones Curie Secularis non exiſterent, nec ſe guerris voluntarijs immiſcerent, niſi pro deffenſione ſua, vel Eccleſiæ: qui ſi taliter moniti ab ijs non deſiſterent, infra menſem quamdiu præmiſsis, vel alicui præmiſſorum inſiſterent, vt Clerici Minime deffenderentur. Vlterius Papa Gregorius tunc Regimini Vniverſalis Eccleſiæ præſidens ſuo reſcripto Apoſtolico dictam Ordinationem iuſtam, & rationabilem reputans, expreſsit ſuæ non eſſe intentionis, quod tales deberent deffendi Privilegio Clericali. Cumque dicta Ordinatio Regia facta ad iuſtitiæ Cultum, & pro ſceleratoribus puniendis, per Papam, & Tarraconen, Conſilium approbata, per Officiales noſtros ducta fuerit, & ducatur etiam in neglectum, forſitan quia ipſam ignorant, aut ob ſolertiam, & deſidio eorumdem, volentes, & cupientes dictam Ordinationem inviolabiter obſervari, vobis, & vnicuique veſtrum dicimus, & mandamus expreſſe, ac de certa ſcientia, & ſub ire, & indignationis noſtræ incurſu, quatenus Ordinationem ipſam in vulgari expoſitam quam vobis ſub noſtro contraſigillo tranſmittimus, faciatis viſis præſentibus quilibet veſtrum in ſuo diſtrictu ſolemniter publicari, eamque obſervetis, ſub pœna ſupra inſerta, & obſervari faciatis efficaciter, in per ſui ſeriem, & tenorem omnes illos tales, quos dicta Ordinatio Regia, & illa quæ per dictum Tarraconen. Conſilium facta fuit compræhendit, & quos repereritis ipſam Ordinationem non obſervaſſe, vel in antea non obſervare, & tenere, habendo, & iudicando de foro, & iuriſdictione noſtra, & compellendo, nobis ſeu vobis noſtro nomine, & noſtris iuribus, & iuſtitijs reſpondere, injungentes expreſſe Scriptoribus Curiarum veſtrarum ſub amiſsione Officiorum ſuorum, quod eam in libris ipſarum Curiarum conſcribant, vos quæ requirant, & ſolicitent annis ſingulis, vt dicta Ordinatio publicetur ſolemniter, ne per oblivionis vicium reddatur inutilis, ſed potius ad eum Officium quo facta fuit vt convenit deducatur.

DELS QVI ENTRAN EN RELIGIO SENS VOLVNTAT DE SOS PARES. TIT. VI.

1. IAVME Primer en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en dita Ciutat ha 4. de las Chalendas de Maig 1269. Cap. 2.

DAmus, & concedimus vobis, & veſtris in perpetuum, ac etiam ſtatuimus, quod ſi aliquis homo, uel fœmina Ordinem ſine voluntate parentum, patre ſuo vivente, intraverit, ex tunc vt mortuus iudicetur, ſic quod ordo quem intrabit, non poſsit aliquit pro legitima vel hæreditate ipſius petere, nec habere: & ſi aliquis forte, vel aliqua mortuis patre, & matre ſuis, aliqua fecerit de prædictis, bona eiuſdem libere revertantur illis quibus vinculata fuerint, vel proximioribus eiuſdem.

DE EXCOMMVNICATS. TIT. VII.

1. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Barcelona, ha 8. de Octubre 1481. Cap. 4.

CAterum cum per Eccleſiaſticum iudicem denunciatur aliquis excommunicatus in vim Conſtitutionum Provincialium contra invaſores, & vſurpatores honorum, perſona-

rum , & iurium Eccleſiaſticorum æditarum , & illorum vigore , præſente in loco tali excommunicato ceſſatura Divinis , excommunicati prædicti ad novum , & dampnabile Commercium ſe convertentes , vt a Locis vbi ſunt publicati exeant pro Divinis Celebrandis , & Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis , pecunias exigunt , & nunc hos , nunc illos redimere faciunt , & quod eis in pœna ſtatutum eſt , cædit in lucrum , quodque ad ſalutem ſtatutum eſt , tendit in noxam , idcirco dicti Prælati , & perſonæ Eccleſiaſticæ dicti Brachij , pro ſe , & pro tota Provincia Tarraconæ veſtre Majeſtati ſupplicant humiliter , & devote , quatenus vt Chriſtianiſsimum decet Principem circa prędicta debitum remedium adhibendo , providere , ſtatuere , & decernere dignetur , & cum preſenti decernat , ſtatuat , & provideat perpetuis temporibus obſervandum , quod abinde ex quo aliquis fuerit in vim Conſtitutionum præfatarum pro excommunicato publicatus , a Civitatibus , Villis , Locis , Caſtris , & Parrochijs vbi publicatus fuerit , exire teneatur , ad illa nullatenus redituru , donec abſolutionis Beneficium fuerit conſecutus : quodque Officialis Secularis tam Regius , quam alius cuiuſcunque conditionis , ſtatus , gradus , & præheminentiæ fuerit , poſtquam fuerit requiſitus pro parte Eccleſiæ , aut illius ad cuius inſtantiam fuerit talis pro excommunicato publicatus , dictum excommunicatum intra ſex dies immediate ſequentes a Civitate , Villa , Caſtro , Loco , & Parrochia in qua publicatus fuerit , expellere , remedijs debitis cum effectu teneatur , ad ea , niſi abſolutus fuerit , nullatenus reverſurus : quod ſi illud facere , & complere dictus Officialis requiſitus diſtulerit , vltra pœnas , & Cenſuras Eccleſiaſticas , & aliás per jura patriæ contra non ſervantes Privilegia , & libertates Eccleſiæ æditas , pœnam centum librarum incurrat.

(✠)

DE LA SANTA INQVISISIO OFFICIALS, MINISTRES, E FAMILIARS DE AQVELLA. TIT. VIII.

1. CAPITOLS concedits, y decretats per lo Reverendiſsim Don Iuan Bisbe de Leyda , e Inquiſidor General , a ſupplicatio dels tres Staments de Cathalunya Convocats en las Corts de Monſo ha 2. de Agoſt 1512.

DImeranuent per quna ſots color, y en nom de Officials del dit Sant Offici de la Inquiſitio, e de familia , e Miniſtres de aquella , moltas perſouns, mes del que es degut , pretenen eſſer exemptas, y deuns alegrar de is Privilegis atorgats al dit Offici de la Sancta Inquiſitio, que lo dit Reuerendiſsim Senyor proveeſca, declare , e ordene , que en nom de familia del dit Sanct Offici , ſe deuen entendre comenſals dels Officials de la Sancta Inquiſitio, y en nom de Officials ſe deuen entendre ſalariats Officials del dit Offici de la Sancta Inquiſitio actu deſervientes. Plau a ſa Reverendiſsima Senyoria , que los contenguts en dit Capitol, e los que actu deſerviran en lo uxercici de la Inquiſitio , encara que no ſien ſalariats, ſe alegren del Privilegi dels Officials , e no altres Officials ; e que no abuſara, ni abuſar altre perinetra de la dita familia, y Officiale.

2 Item que ſi alguna perſona haura comes delicte algu grave, per lo qual mereſques eſſer punit de pena corporal , no ſie admes a eſſer Official , ni Familiar del dit Sanct Offici, e ſi ſera admes, que ſie revocat encontinent que vindra a noticia del Inquiſidor per ſon mer Offici , o a inſtantia de qualſevol altra perſona de qui ſera interes. Plau a ſa Senyoria ſimpliciter.

3 Mes avant proveex , y declara ſa Senyoria Reverendiſsima, y axi o declara, y mana eſſer obſervat , que ſi algun Official de la Santa Inquiſitio haura de convenir alguna perſona de qualſevol grau , o conditio que ſie civilment, haja a convenir aquella davant ſon

Jurge

Jurge Ordinari, com lo actor haja a ſeguir lo juy del reo, e tal perſona no puga eſſer convinguda davant los pares Inquiſidors. Plau a ſa Senyoria.

4 Item ſi ſeran trobats alguns Homens contractar ab dues Mullers, o per contrari vna dona ab dos Marits, lo dit Reverendiſſim Senyor Bisbe proveex, y declara, que los Inquiſidors no ſe entrametan, ſino que mal ſentiſſen del Sagrament del Matrimoni, los altres caſos, al Ordinari remeſos. Plau a ſa Senyoria ſino que ſentiſſen mal, o foſſen ſuſpitoſos de la Fe.

5 Item para ſa Reverendiſſima Senyoria, que ſi guardas de vinyas, de ſequias, o bans, e Officials Seglars pendran, o deſarmaran algun Official, Familiar, Comenſal, o Miniſtre de la Sancta Inquiſitio crim fragant en las vinyas, o terras conreadas, que no puga eſſer lo dit tal Official per la dita raho pres, ni vexat per los dits parer Inquiſidors, ni Officials de aquells, ans ſi ſobre aço ſe haura de ſer alguna proviſio de reſtitutio de penyoras preſas, o altra qualſevol proviſio, aquella haja eſſer feta per los Officials ſuperiors, a qui los dits Officials ſon ſors meſos. Plau a ſa Senyoria.

6 Item ordena ſa Reverendiſſima Senyoria, que ſi algun Official de la Inquiſitio exercira art Mercantivol, que ſie privat del Offici que tindra de la Inquiſitio: la qual privatio hajan de fer los pares Inquiſidors per ſon mer Offici, tots temps que à ſa notitia pervindra. Plau a ſa Senyoria.

7 Item proveex, e declara lo dit Senyor Inquiſidor, que los Inquiſidors no conegan de blaſphemia que no ſapia manifeſta Heretgia, exprimint alguns caſos que ſapian manifeſtam hæreſim, com es negant eſſer Deu, o negant omnipotentia en Deu, o altres ſemblants, contraris als Articles de la Fe. Plau a ſa Senyoria ſino que ſapian manifeſtam hæreſim.

8 Item com a pena de excommunicatio ſie manat, que ſien accuſats blaſphemos, e ſortilegos en cas que ſapia Heretgia, declara ſa Reverendiſſima Senyoria, que ſie Canon ferendæ ſententiæ, ſino que la blaſphemia fos contra articulos fidei, que en tal cas vol ſien amoneſtats ſub conone latæ ſententiæ. Piau a ſa Senyoria no ſie canon latæ ſententię, ſino en cas que ſapia manifeſtam hæreſim.

9 Item com ſie fet General edicte, e monitio, que ſi algu ſabra excommmunicats que perſiſtan en la excomuniosatio per mes de vn Any, y es coſa difficultoſa ſaber ſiu fan in contemptum clavium, per proveir a la conſcientia dels Homens idiotas majorment, lo dit Reverendiſsim Senyor Inquiſidor proveex, que limitara, y limita lo edicte, que ſie entes del excommunicat declarat per excommunicat, e publicat, perſeverant per vn Any, o mes en dita excommunicatio, e no de altre excommunicat no declarat, ni publicat, pus empero no ſie excommunicat per crim de Heretgia. Plau a ſa Senyoria.

10 Item ſa Reverendiſsima Senyoria declara, proveex, e mana, que los Officials, y Miniſtres del Sanct Offici quis poran alegrar de la exemptio per raho del dit Sanct Offici, ſegons ja es proveit, nos pugan active alegrar de la dita exemptio, nec etiam paſsive, ſi compraran, o adquiriran alguna coſa litigioſa. Plau a ſa Senyoria.

11 Item proveex, declara, e mana ſa Reverendiſsima Senyoria, que los Inquiſidors no ſe entrametan dels Deputats del General de Cathalunya, ni dels Officials de la Deputatio, en las coſas tocants a Deputats, e dret del General, no exedint la forma a coſtumada, ni per ſemblant ſe entrameta de las impoſitions de las Ciutats, Vilas, y Locs del Principat de Cathalunya. Plau a ſa Senyoria.

12 Item que ſi algu bona fide, y ſens frau haura pagat, o pagara algun deute, o haura luit, o luira algun cenſal a algun tingut per bon Chriſtia ans de eſſer condemnat per Heretge, o ſos hereus, que en tal cas pus vertaderament haja pagat, o luit, e no en frau, no puga eſſer impetit del dit deute, ni per la dita raho vexat, ni moleſtat per lo Fiſc, ni per altra perſona de la Inquiſitio, ell, ni ſos hereus, ni ſuceſſors. Plau a ſa Senyoria.

13 Item Plau a ſa Reverendiſsima Senyoria, e axi ho proveex, declara, e mana que ſe obſerve, que ſi lo marit, o ſogre ſera condemnat per Heretge, y lo Fiſc occupara los bens de aquells, que ſie obligat reſtituir lo dot a la muller Catholica que haura portat, conſtant legitimament lo dit dot eſſer pagat, o rebut per lo Marit, o per lo Sogre condemnat, ab aço que lo Marit fos reputat per bon Chriſ-

tia

tia al temps que fonc tractat lo dit Matrimoni. Plau a ſa Senyoria.

14 Item proveex, declara, e mana lo dit Reverendiſsim Senyor Inquiſidor, que ſi algunas perſonas hauran comprat, o compraran algunas proprietats, o altras coſas de alguns que apres de la compra ſeran eſtats condemnats per Hereteges, e hauran pagat lo preu, e aquell preu fuerit verſum vere, vel pręſumptive en vtilitat del patrimoni del condemnat per Heretge, tal preu ſie reſtituit, ſi lo Fiſc volra reivendicar las ditas coſas. Plau a ſa Senyoria.

15 Item lo dit Reverendiſsim Senyor Inquiſidor proveex, e li plau, que ſie levada tota prohibitio ſi alguna ni ha feta, que algu no prenga, ni do cambi de fet ab converſos, o altrament negocie ab aquells, perque nos ſegueſca dany a la negociatio Mercantivol, e perill per ignorantia de algu. Plau a ſa Senyoria.

16 Item lo dit Reverendiſsim Senyor Inquiſidor ordena, e mana, que los Officials, e familia del dit Sant Offici porten albara dels pares Inquiſidors, altrament portant armas ſien deſarmats per los Officials, axi com los altres portant armas, e de preſent ſa Reverendiſsima Senyoria modera lo nombre de la Familia del dit Sanct Offici en lo Principat de Cathalunya a trenta Homens. Plau a ſa Senyoria Reverendiſsima ſino en cas que per neceſsitat del Offici hagues meneſter major nombre, del qual nombre no abuſara, ni permetra ſe abuſe.

17 Item ſa Reverendiſsima Senyoria proveex, y ordena; que las appellations interpoſadoras del Reverents pares Inquiſidors ſe interpoſen per al dit Reverendiſsim Senyor Inquiſidor General, lo qual ab los del Conſell Reyal vejan, e judiquen las appellations: e que penjant tals appellations no ſie feta executio de la ſententia, dat empero temps competent per a las cauſas de appellatio, ço es vint dies per introduir la cauſa de appellatio, e trenta de fer fe com es introduida: los quals vint dies per introduir ſe comptē del die que ſeran donats Apoſtols, o Reverencials, o Negatius, e los trenta dies per fer fe com es introduida dita appellatio ſe compten del die que las letras citatorias, e inhibitorias ſeran liuradas a la part appellant. Plau a ſa Senyoria jurar lo preſent Capitol obtinguda primer de aquell Conceſsio, e Confirmatio de noſtre Sanct Pare.

18 Item declara, vol, y mana, que en cas que per alguns teſtimonis falſos depoſants dolosſe algu haura eſtat relaxat, alias liurat a la Cort Secular, que en tal cas lo Inquiſidor faça iuſtitia, tant quant las Sagradas Canons li permeten: e ſi de juſtitia ſera, que ſa Majeſtat lo puga caſtigar, lo Inquiſidor nol puga empatxar. Plau a ſa Senyoria.

19 Item ſa Reverendiſsima Senyoria declara, e mana, que los Officials, e Miniſtrer del dit Sanct Offici Conjugats, e Lecs paguen, e contribueſcan en las impoſitions, e drets de la Ciutat hont habitaran, ſi, e ſegons fins aci es eſtat obiervat, e confirmat, Plau a ſa Senyoria.

20 La Majeſtat del Senyor Rey atorga, conſent, e promet als tres Staments de la Cort del Principat de Cathalunya convocada en la Vila de Montſo, que ſupplicara, e dara obra ab acabament, que la Sanctedat de noſtre Sanct Pare revocara la Comiſsio Authoritate Apoſtolica feta al Reverendiſsim Inquiſidor de la Heretica pravitat ſobre las vſuras, e que altra Comiſsio de ſa Sanctedat no obtindra, ne permetra ſe obtinga, ni execute en lo Principat de Cathalunya per alguns Commiſſaris Apoſtolics: e que entre tant que la dita Commiſsio feta per ſa Sanctedad al Inquiſidor ſobre las ditas vſuras nos revocara, ſa Majeſtat ab effecte dara forma, que lo dit Reverendiſsim Inquiſidor, com Inquiſidor, ni en altra manera no ſe entrametra de las ditas vſuras, ſino en cas que algu affermas, que vſura no es peccat. Plau a ſa Senyoria jurar lo preſent Capitol, obtinguda primer de aquell Conceſsio, y Confirmatio de noſtre Sanct Pare.

21 Item conſent, vol, e mana ſa Reyal Majeſtat, que los que hauran poſſeit, e poſſeiran bens immobles, que ſien eſtats de Heretges, per titol oneros, o lueratiu, per temps de trenta Anys, no ſien per lo Fiſc del dit Sanct Offici, ni per altras perſonas moleſtats, ni vexats, ni a aquells dits bens los pugā eſſer demanats per lo dit Fiſc del dit Sanct Offici de Inquiſitio, ni Officials de aquella, ni per altres havent dret, ni cauſa de aquell. Plau a ſa Senyoria jurar lo preſent Capitol, obtinguda

da primer de aquell Conceſsio, y Confirmatio de noſtre Sanct Pare.

22 E mes Plau a ſa Majeſtat, e conſent, que los deutes, e credits axi Chirografaris, com Hypothecaris, com altres que ſon eſtats de dits Heretges, que per trenta Anys no ſeran eſtats demanats iudicialment, que no pugan eſſer demanats, ni exigits. Plau a ſa Senyoria jurar la preſent Capitol, obtenguda primer de aquell Conceſsio, y Confirmatio de noſtre Sanct Pare. E com ala dits Capitols, e apuntaments ſegons ſe diu ſie eſtat contrafet, per tant ſuplican los tres Staments del Principat de Cathalunya al Reverendiſsim Senyor Inquiſidor General que li placia revocar, e haver per revocadas totas, e ſengles coſas per qualſevol Inquiſidors, e o altres qualſevol Officials, e Miniſtres del Sanct Officien lo Principat de Cathalunya contra los dits Capitols, e qual ſevol de aquells fetas, y atantadas. Reſpon ſa Senyoria que conſtant a ell alguna coſa eſſer feta contra los Capitols ja atorgats, ſa Senyoria ho revocara, e manera que los altres ho revoquen.

23 Item com en los dits Capitols ſie diſpoſat, de temps de trenta Anys de no eſſer impedits los qui han acquiſits bens, e cenſals de Heretges, e los deutors dels dits Heretges, e la pratica monſtra que lo dit temps es per los pares Inquiſidors conſiderat en manera, que lo conſentit per lo dit Capitol es fruſtratori: ço es que deduexen temps de menor edat, e moltas altras cauſas, e ignorantias, per tant ſupplican los tres Staments del Principat de Cathalunya, que los dits trenta Anys ſien enteſos continuos, e no interpolats, ni deduit temps de Guerra, menor edat, mortalitat, ignorantia de Fiſc, Privilegi, ne qualſevol impediment, ne altra cauſa, o raho, que tacitament, o expreſſa dir, e excogitar ſe pugues, tant en las cauſas eſdevenidoras, quant encara penjants, e ja introduidas. Plau a ſa Senyoria jurar lo preſent Capitol, obtinguda primer de aquell Conceſsio, y Confirmatio de noſtre Sant Pare.

24 Item attes que dits Inquiſidors per virtut de las clauſulas que en los contractes ſe acoſtuman metre, de renuntiatio de propri for, e ſubmiſsio de qualſevol altre for, que lo Actor volra elegir, elegint lo Actor lo lur for, volen de aquells contractes conexer, los quals ne directament, ne indirecta no han a fer res en la Inquiſitio, ne bens confiſcats, que en ninguna manera no ſe pugan entrametra, attes que lur juriſdictio ſis vol de delegat Apoſtolic, ſis vol de Jutges de bens confiſcats no es porrogable en altras perſonas, crims, ni bens, contractes, e per altras cauſas, y rahons. Plau a ſa Senyoria.

25 Item ates que en los Capitols ſobre dits fermats per lo Reverendiſsim pare General Inquiſidor fonc declarat per los abuſos ques feren, que los Inquiſidors en Cathalunya tingueſſen ſols trenta Familiars, li placia al dit Reverendiſsim Inquiſidor fer deſignar las perſonas de dits Familiars reſidents en Barcelona, e en quiſcuna de las altras Ciutats de Cathalunya. Plau a ſa Senyoria manar als Inquiſidors quels nomenen.

26 Item perquant per diſpoſitio de dret los Ordinaris, e Dioceſans han de concorrer ab los Inquiſidors en la cognitio, y deciſio dels crims, e cauſas de Heretgia, y per letras, y pregarias de ſa Alteſa fins aqui effectualment no ſe obſerva, tant per los Ordinaris fer Commiſsio als Inquiſidors, e alias, que placia a ſa Alteſa abſtenirſe de ſemblants letras, e pregarias, elexar als Ordinaris que ſe hajan en la cognitio, declaratio, e executio, ſegons per dret comu es diſpoſat, e ordenat. No toca a ſa Senyoria.

27 Item per levar los abuſos qnes ſiguexen dels guiatges, e ſegurs atorgats per los Reverents Inquiſidors, proveira lo Reverendiſsim General Inquiſidor, que no ſe atorgue guiatge, ni ſeguretat a alguna perſona, ſino que revera ſie guiada, o aſſegurada per aperhibir teſtimoni de veritat, o altre Acte neceſſari per lo Offici de la Santa Inquiſitio, e tant preſt fet lo teſtimoni, o lo Acte porque ſera eſtat demanat, donat competent temps per tornarſen a ſa caſa, ſia romput lo dit guiatge, e ſeguretat. Plau a ſa Senyoria fer ho axi, y manar als Inquiſidors particulars que no atorguen guiatges, ſino axi com en lo Capitol es contengut.

28 Item mana ſa Reverendiſsima Paternitat, que las rendas que los Officials, e Miniſtres de la Inquiſitio tenen de ſon patrimoni, no ſien executadas per los Officials de la Inquiſitio, ni los Miniſtres ſe entrametan de la cognitio de aquellas.

Plau

Plau a ſa Senyoria quod actor ſequatur forum rei.

29 Item ajuſtant al Capitol terçer deſus inſertat. Y en las Corts proppaſſadas atorgat, que ſie ſtatuit, y ordenat, que ſi algun Official de la Sancta Inquiſitio convindra alguna perſona contra forma del dit terçer Capitol, tot lo que en contrari ſera fet, ſie cas, irrit, y nulle, y lo dit Official ſie condemnat per los pares Inquiſidors en las deſpeſas, y danys en doble. Plau a ſa Senyoria ſervar ho, y fer ho ſervar.

30 Item que ſi algun Official de la dita Sancta Inquiſitio adquirira alguns bens ab titol oneros, o lucratiu litigioſos, o ſobre los quals de prop ſe ſpera ſeguir, o moure plet, que aquell tal Official puga eſſer convingut per cauſa dels dits bens davant aquell Jutge Ordinari, que no eſſent Official poria eſſer convingut: e ſi pretendra tenir dret algu en alguns bens que ſeran apreſos per algu Jutge Seglar, que lo dit Jutge puga proceir avant en la dita cauſa, en los Articles de lite pendente, de fermas, e de proprietat, e de qualſevol dells fins a ſententias diffinitivas paſſadas en coſa jutjada, y executio de aquellas incluſive, no obſtant qualſevol inhibitio dels Senyors Inquiſidors a preiudici del dit Official. Plau a ſa Senyoria.

31 Item anyadint encara al ſetzen Capitol dels Capitols de las Corts paſſadas que ſie proveit, que la privatio de qualſevol Official de la Sancta Inquiſitio qui exercira art Mercantivol haja eſſer feta per los pares Inquiſidors per ſon mer Offici, o a inſtantia de qualſevol perſona de qui ſie interes, o de qualſevol Vniverſitat, o de altra qualſevol ſingular perſona del dit Principat, encara que no ſie interes ſeu. Plau a ſa Senyoria.

32 Item que ſie proveit, e manat per ſa Reverendiſsima Paternitat, que los Officials, y Miniſtres del Offici de la Sancta Inquiſitio ſien tinguts, y obligats de contribuir, y pagar en tots aquells carrecs, impoſitions, e drets Reals, Patrimonials, e mixtes, e qualſevol altres de las Ciutats, Vilas, y Locs del dit Principat, axi com ſino foſſen Officials del dit Sanct Offici de Inquiſitio. Plau a ſa Senyoria.

33 Item que ſi lo Reverendiſsim Senyor Inquiſidor General, eo qualſevol Inquiſidors particulars, eo qualſevol altres Officials, e Miniſtres del dit Sanct Offici de la Inquiſitio vindran, o faran contra los preſents Capitols, e coſas en aquells contengudas, que tot lo que ſera contrafet ſie ipſo jure, & facto irrit, cas, e nulle, e los Officials Reyals, e altres no ſien tinguts, ni obligats tenir, ni ſervar las inhibitions, ſi algunas per los dits Inquiſidors, o algu de aquells los eren fetas contra forma dels dits Capitols, o de algu de aquells. Plau a ſa Senyoria que en las coſas atorgadas ſi per ell, o per altre ſera contrafet, revocarho, e proveir hi de juſtitia.

34 Item que placia al Rey noſtre Senyor proveir, e manar, que los Inquiſidors axi Generals, com particulars que ſon, o per temps ſeran, tingan, y obſerven ab tot effecte la extravagant de Papa Joan vint y doſe comenſant. *Super illius, &c.* E ſupplicar al noſtre Sant Pare, que li placia confirmar la dita extravagãt, e manar que aquella in perpetuum ſie ſervada per tot lo dit Principat, y Comtats, y que ſa Alteſa no contravindra per via directa, ni indirecta. Plau a ſa Senyoria jurar lo preſent Capitol, obtinguda primer de aquell Conceſsio, y Confirmatio de noſtre Sanct Pare.

35 Item que lo Reverendiſsim Senyor Inquiſidor, y altres Particulars qui de preſent ſon en lo Principat de Cathalunya hajan de jurar ab Acte public, teſtificador per Notari Public de la Sancta Inquiſitio, de tenir, y ſervar, y complir ab effecte totas, e ſengles coſas en los preſents Capitols contengudas, y axi mateix hajan de jurar en lo principi de lurs Officis qualſevol altres Inquiſidors, axi Generals, com particulars, que de aqui avant ſerã en lo dit Principat, del qual, o dels quals Actes publics de juraments los dits Inquiſidors ſien tinguts donar copia, o copias authenticas, ab inſertio dels preſents Capitols, a qualſevol perſona quin demanara, dins ſinc dies apres que ſera demanada, pagant per aquella ſinc ſous: e que lo Senyor Inquiſidor General, e los altres Inquiſidors ſobreſegan en las conexenſas de las cauſas de las vſuras, e de aquellas en neguna manera no conegan, attes que per ſa Alteſa es offert, haver del tot la revocatoria de la commiſsio de las vſuras, com ja fou promes per ſa Alteſa de haver la de noſtre Sanct Pare, en las Corts paſſadas, en la preſent Vila de Montſo cele-

celebradas. E que lo Senyor Inquiſidor General mane dar ab effecte los dits Actes authentics dels dits juraments per lo dit Reverendiſsim General Inquiſidor, e per los altres Inquiſidors qui de preſent ſon en lo preſent Principat als Deputats del dit Principat, y que ſie recondiren lo Archiu del General del dit Principat. E que lo Reverendiſsim Senyor Inquiſidor General faça vna letra General executoria dels preſents Capitols, dirigida a tots, y Sengles Inquiſidors del dit Principat, manant los ſots pena de excommunicatio, que hajan de ſervar, e fer obſervar totas, e Sengles coſas en los preſents Capitols per ſa Reverendiſsima Senyoria atorgats, y en aquells contingudas: e tot aço ſe faça de fet, abans del Acte que ſe te a fer ſobre lo ſervey a ſa Alteſa facdor en las preſents Corts. Plau a ſa Reverendiſsima Senyoria de jurar, y prometre ſervar los Capitols, ſegons las reſpoſtas en la fi de caſcun dells contengudas. Lo qual jurament preſtara en lo die que las Corts ſe clouran, en poder del Notari de la Inquiſitio, lo qual de aquell haja teſtificar Acte public, y aquell en forma publica dit die liurar als Preſidents de la Cort. E axi mateix manara ſots pena de privatio de Offici als Inquiſidors particulars de Cathalunya, que preſten lo mateix jurament, de tenir, y ſervar dits Capitols, axi com dalt es dit. Lo qual jurament preſtaran los qui dit die de la concluſio de la Cort ſeran preſents en la Vila de Montſo, lo mateix die de la concluſio de la Cort, o abans, en poder de ſa Senyoria, e dit die liuraran lo Acte authentic del dit jurament, com dalt es dit, e los abſents de dita Vila preſtaran lo dit jurament en poder del Notari de la Inquiſitio, e daran lo Acte authentic del dit jurament als Regidors de las Ciutats principals a lur juriſdictio ſots meſos, dins vn mes apres que las Corts ſien cloſas. E promet ſa Senyoria, que qualſevol altres Inquiſidors qui per ſa Senyoria en lo Principat ſeran ereats, o en aquell, o part de aquell tindran juriſdictio, ans de vſar de lurs Officis preſtaran lo mateix jurament en poder del Notari de la Inquiſitio, lo qual ne haja a levar Acte public, e aquell liurar als Regidors de las Ciutats principals, dins vn mes apres que ſera preſtat, axi com dalt es dit.

2. **BVLLA de Papa Leo deze en confirmatio dels precedents Capitols, dada en Sanct Pere de Roma a las Chalendas de Agoſt 1516. y de ſon Pontificat, Any quart.**

PAſtoralis Officij quo pacem, & quietem Fidelium appetimus ſingulorum, Cura nos admonet, vt ad ea dirigamus ſolicitudinis noſtræ partes, per quæ Apoſtolicæ Sedis Miniſtri negocia eis pro tempore commiſsis citra alicuius iniuriam, & gravamen, & cum populorum inter quos verſantur pace, & quiete executioni valeant demandare, & his quæ propterea ab eiſdem partim a Miniſtris, & partim a Catholicis Principibus provida ſunt conſideratione decreta, Ordinata, & conventa, ne alicuius vitij impugnationi ſubiaceant, ſed votivos ſortiantur effectus, cum a nobis petitur, Apoſtolici adijciamus muniminis firmitatem, & aliàs de ſuper providemus, prout eorundem Principum vota depoſcunt, & nos Locorum, & rerum qualitatibus bene penſatis, in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem pro parte clarememoriæ Ferdinandi Regis Aragonum, & vtriuſque Siciliæ tunc in humanis agentis nobis expoſito, quæ aliàs tunc Inquiſitor Generalis Hereticæ pravitatis in Aragonum, alijſque Regnis, ac Principatu Cathaloniæ, & Dominijs ſuis per Sedem Apoſtolicam Deputatus provide conſiderans, quæ nonnulli ex Officialibus, & Miniſtris Officij Inquiſitionis dictæ pravitatis, qui pluribus Privilegijs, immunitatibus, & exemptionibus, tam a jure, quam aliàs muniti eſſe noſcebantur, honeſtatis, & rationis metus ſæpe egrediebantur, & ipſorum Officialium, & Miniſtrorum, vt Privilegijs, & immunitatibus vti, ſeu potius abuti poſſent, numerus adeo excreverat, vt Ordinariorum iudicum Eccleſiaſticorum, & Secularium iuriſdictio, & authoritas in pluribus caſibus ad eorum fora expectantibus, ad nihilum fere redacta viderentur: ledebanturque, multæ privatæ perſonæ in contractibus per eos, vel eorum anteceſſores cum Hæreticis pro Chriſtianis publice reputatis bona fide inhitis, ac propterea, & aliàs neceſſarium erat in præmiſsis, & alijs ad Officium Inquiſitionis huiuſmodi, eiuſque Officiales, & Miniſtros pertinentibus de reforma-

matione, & remedio oportuno providere, inter alia declaraverit, & ordinaverit, quod veridictæ Inquisitionis Officiales, & Ministri, qui Privilegijs, & immunitatibus supradictis gaudere deberent, censerentur,& essent dictę pravitatis Inquisitores, eorum Familiares, continui comensales, Assessor, Algutzirus, & eorum comensales, & familia, pro executione dicti Officij Deputati, & quo ad familiam armatam in Cæsareaugusta decem, in alijs vero Civitatibus, oppidis, & terris dicti Regni Aragonum in quibus dicti Inquisitores eorum Officium Actu exercentes pro tempore residerent, vsque ad numerum viginti dumtaxat in toto Regno prædicto,personæ coniugatæ, & bone famæ ad id specialiter nominandæ, Privilegio arma defferendi vterentur, & Defunctorum, vel absentium, aut amotorum loco alij intra eundem numerum subrogari possent, quorum tam ab initio ex tunc, quam per cessum, absentiam, vel amotionem hujusmodi in posterum surrogandorum nomina Officialibus Civitatis, vel Loci vbi dicti Inquisitores residerent intimarentur, immunes quæ ac Privilegiati haberentur, Advocatus, & Procurator Fiscalis, Notarij Consiliarij duo Ordinarij, & alij Nuncij pro Actibus Particularibus dicti Officij creati, ipsorum, Officij exercitio dumtaxat durante, & Medicus,& Chirurgus per dictæ Inquisitionis Officium stipendiati, receptorque bonorum confiscatorum, ac Carcerum, & portarum custodes. Et quod alicujus reus criminis,propter quod corporali pœna veniret puniendus in Officialem, seu Familiarem dicti Officij recipi non possit, & admissus ab eo ipso, vel ad cuiusuis instantiam expelleretur : & ad dictorum Officialium, seu Familiarium instantiam, nec non Civiliter extra suum Ordinarium forum conveniretur, & si contrarium fieret, id nullum, atque irritum foret, & actor per dictos Inquisitores in expensis, & damnis in duplum condemnaretur. Et si aliquis dictæ Inquisitionis Officialis aliqua bona litigiosa, vel super quibus lis moveri de proximo speraretur, onoreso, vel lucrativo titulo compararet, illorum occasione conveniri posset coram alias suo judice Ordinario. Et si prætenderet jus sibi competere in bonis per judicem Secularem apprehensis, liceret eidem judici Sæculari in huiusmodi causa super Articulo Litis pendentiæ,firmarum,& proprietatum,& quorumvis ex eis vsque ad Sententias diffinitivas, & rem judicatam, etiam illius executionem inclusive, quibus libet Inquisitorum inhibitionibus non obstantibus procedere. Et si vinearum custodes, aqueductuum mundatores, aquarum partitores, & alij Omnes Seculares Officiales quemcunque ex Domesticis, & continuis comensalibus, Officialibus, vel Ministris dictæ Inquisitionis in fragranti maleficio deprehensum caperent, capture huiusmodi occasione molestari per dictos Inquisitores nullo modo possint : & si super hoc aliqua armorum, vel pignorum captorum restitutio, aut alia provisio facienda foret, illa fieret per superiores judices dictorum custodum, mundatorum, vel partitorum, aut aliorum Secularium Officialium prædictorum, iuxta municipalia jura, & consuetudinem dicti Regni Aragonum pro tempore Deputatos, & dicti Officiales Inquisitionis taliter deprehensi punirentur criminaliter per dictos Inquisitores prout eis videretur. Et si vllus ex dictis Officialibus Inquisitionis Mercaturam exerceret, Officio per eum in dicta Inquisitione obtento, per dictos Inquisitores qui ad id ex eorum Officio quam primum res ad eorum notitiam perveniret, vel ad instantiam personæ cuiusuis de dicto Regno Aragonum privari deberet, & donec talis Officialis Mercaturam exercens privatus declararetur, ratione Mercaturæ quam interim exerceret, jura quæ soluturus esset si dictæ Inquisitionis Officialis non existeret, solvere teneretur. Quodque Officiales, & Ministri dictæ Inquisitionis contribuere deberent in omnibus, & singulis oneribus, impositionibus, & alijs juribus patrimonialibus, & mixtis, ac si dictæ Inquisitionis Officiales non essent. Et si quispiam pro bono Christiano habitus, & reputatus vendidisset, aut venderet bona per eum possessa, aut eorum partem post commissam hæresim, & de inde condemnaretur de hæresi, & ejus bona Fisco applicarentur, & ipse Fiscus eadem bona vendicaret, teneretur idem Fiscus restituere emptori prętium, quod legitime constaret fuisse solutum venditori Hæretico. Et si quis bona fide, & sine fraude soluisset, aut solveret

aliquod

aliquod debitum, aut luiſſet, aut lueret aliquod cenſuale ab hęretico pro bono Chriſtiano reputato, antequam de hęreſi damnaretur, vel ejus hæredibus, non poſſet ipſe, ejuſue hęredes, & ſucceſſores impeti ſuper debito, aut cenſuali prędictis, nec aliàs de ſuper quo modolibet moleſtari per fiſcum, vel aliam dictę Inquiſitionis perſonam. Et ſi maritus, aut ſocer alicujus mulieris de hęreſi condemnaretur, & ejus bona per fiſcum occuparentur, deberet idem fiſcus dotem, vere, & ſine fraude ſolutam, & per dictum maritum, vel ſocerum mulieris quę tamen cum ejus viro pro bono Chriſtiano tempore contractus reputato matrimonium contraxiſſet, etiamſi jam tunc in hęreſim lapſus foret, receptam reſtituere. Et quod quicunque interveniſſet in compoſitione facta ſuper bonis defunctorum, & ſolviſſent pro dicta compoſitione aliquam pecunię quantitatem, ſi defunctus fuiſſet, aut foret condemnatus de hęreſi, & fiſcus ipſius condemnati bona occupaſſet, vel occuparet, tantumdem recuperarent ex dictis bonis, quantum ipſos prodicta compoſitione ſoluiſſe conſtaret, dummodo ſolutio facta non eſſet de bonis ipſius condemnati. Et quod miniſtri, & officiales dictę Inquiſitionis quarumuis perſonarum debitores eorum debita ſuis creditoribus infra certi tunc expreſſi, vel ſub certo modo moderandi tęporis ſpatium ſub pœna privationis officij, quod quilibet ex dictis debitoribus in prędicta Inquiſitione obtineret, ſolvere tenerentur. Et quod ſi aliquis teſtis falsũ deponeret in dicto Inquiſitionis officio, per judices Eccleſiaſticos ordinarios dioceſis in qua falsũ huiuſmodi cõmitteretur, & dicte pravitatis Inquiſitorem in eadem dioceſi pro tempore deputatum ſimul, ita vt alius ſine alio procedere non poſſent, puniretur. Et quod pravitatis eiuſdem Inquiſitores pretextu clauſularum in contractibus apponi ſolitarum, per quas contrahentes proprijs iudicibus, & foris renuntiare, & ſe cuius iudici, & foro per actorem eligendo ſubmittere ſolent, directe, vel indirecte de huiuſmodi contractibus non cognoſcerent. Et quod commiſſio cauſarum, vel exemptio ſuper creditis patrimonialibus officialium, vel miniſtrorum dictę Inquiſitionis ad dictos Inquiſitores non expectarent, nec ipſi Inquiſitores per ſe vel alios ſe de illis intromitterent. Et contra eos qui primis vxoribus ſuperſtitibus ſecundas duxiſſent, aut ducerent, & eas quę primis viventibus viris ad ſecunda auderent vota tranſire, dicti Inquiſitores non procederent, niſi taliter delinquentes de matrimonij ſacramento male ſentirent, ſed huiuſmodi exeſſuum punitio iudicibus ordinarijs libera remaneret. Idem quoquę obſervaretur in caſibus blasphemię, niſi manifeſtam hæreſim ſaperent. Et cum ordinarij locorum, & Inquiſitores per Sedem prędictam deputati, in cauſis fidei, & criminum hęreſis de iure concurrerent, dicti ordinarij, qui eatenus ab Inquiſitionis huiuſmodi exercicio Regis pręcibus ceſſaverunt, illam ex tunc libere exercerent. Et ſalvi conductus in quorum conceſſione paſſim committebatur abuſus, eis per dictos Inquiſitores dumtaxat concederentur, quorum opera in perhibendo teſtimonio, aut alio actu neceſſario dictum Inquiſitionis officium concernenti opus eſſet, & teſtimonio perhibito, ſeu alio actu huiuſmodi completo, poſt lapſum temporis ad redeundum ad loca vnde ſalvos conductus huiuſmodi habentes vocati forent competentis, expirarent eo ipſo. Et quod dicti Inquiſitores de ipſius Regni Aragonum Deputatis, ac generalibus introhitibus, & alijs rebus ad dictos Deputatos expectantibus, ipſorum ve Deputatorum officialibus, & miniſtris in his quę Deputationis officium pertinerent, aut de impoſitionibus civitatum, oppidorum, & locorum dicti Regni ſe nullatenus intromitterent, & quicquid ſecus ſuper præmiſſis per generalem, & alios dictę pravitatis Inquiſitores, eorum ve officiales, & miniſtros fieri vel attentari contigeret, fore ipſo iure nullum, Rex quę & alij officiales ſeculares ad obſervandum inhibitiones contra prędmiſſa, vel eorum aliquod a dictis Inquiſitoribus pro tempore factis, minime ſint aſtricti. Et quod in cauſis appellationum ab aliquo particulari Inquiſitore ad generalem Inquiſitorem pravitatis eiuſdem pro tempore interpoſitarum per eundem generalem Inquiſitorem cum conſiliarijs dicti Regis ad illarum deciſionem modis & formis tunc expreſſis procederetur, & illis pendẽtibus ſententiæ latę executioni de mandari non poſſent.

ſent. Pręterea que poſſeſſores per ſe ipſos, vel eos a quibus cauſam haberent titulo oneroſo, vel lucrativo bonorum inmmobilium, quę hereticorum fuiſſent, triginta annorum preſcriptio tueretur, ita vt ſuper illis per Fiſcum Regium moſtorari, aut illa ab eis per eundem Fiſcum, vel Inquiſitores prędictos, aut ab eis cauſam habentes exigi non poſſent. Et quę depoſitorum, ſeu comendatorum cautiones, cenſualia, & alia debita totidem annorum preſcriptione, quę ſine alia medij temporis deductione, aut interpellatione, etiam concurrente ignorantia continua eſſet, in exigibilia efficerentur, & remanerent. Nos dicti Ferdinandi Regis in ea parte ſupplicationibus inclinati, ordinationem, decretum, & declarationem prædicta, ac prout illa concernebant omnia, & ſingula in publico inſtrumento, vel alia auctentica ſcriptura inde confecto contenta, Apoſtolica authoritate approbavimus, & confirmavimus, ac perpetuę firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter obſervari debere decrevimus: ſupplentes omnes, & ſingulos tam iuris, quam facti defectus, ſi qui forſan interveniſſent in eiſdem, necnon comiſſionem cauſarum ſuper vſuris in dicto Regno prædictam factam revocavimus, & annullavimus, & eiſdem Inquiſitoribus, ne deillis, niſi quis afferet vſuram non eſſe peccatum, de cętero nullatenus ſe intromitterent, aut aliàs contra in inſtrumento, vel ſcriptura huiuſmodi contenta, per nos, vt prędictitur approbata in aliquo contravenirent, ſub excommunicationis ſententia diſtrictius inhibuimus. Conſtitutionem vero per fœlicis recordationis Ioannem Papam vigeſimum ſecundum prædeceſſorem noſtrum contra nigromanticos æditam, quę incipit *Superitlius ſpecula*, innovavimus, & tandem volumus in dicto Regno perpetuis futuris temporibus obſervari. Et deinde ſicut exibita nobis nuper pro parte chariſſime in Chriſto filiæ noſtræ Ioanne Reginę, & chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Caſtellæ, & Aragonum Regis illuſtres petitio continebat, ab eodem generali Inquiſitore dum penultimus Cathalanorum conventus in oppido Montiſſoni Illerdenſis Dioceſis celebraretur præfato Ferdinando Rege in his expreſſe conſentiente, & ſe illa Sedem approbari, & confirmari curaturum cum effectu, etiam medio iuramento promittente, ſimilia in pleriſque, & alia diverſa, etiam maioris qualitatis, & momenti quæ ipſi generalis, & cæteri dictæ pravitatis Inquiſitores in Principatu Cathaloniæ obſervare, & adimplere tenerentur, & quæ eis, vel eorum Officialibus, & Nuncijs tranſgredi in aliquo non liceret, ordinationes, & decreta emanarunt, quæ poſtea in duobus alijs eorundem Cathalanorum conventibus in dicta oppido, & Civitate Illerden. ſucceſſive habitis per præfatum Ferdinandum Regem ſub ſpe acceſſuri ad id noſtri, & dictæ Sedis beneplaciti, multifariam etiam per viam additionis extenſa fuerunt, & ampliata. Præterea Ioannes Archiepiſcopus Cuſſentinus noſter tunc Epiſcopus Britonorien. & felicis recordationis Julij Papæ II. etiam prædeceſſoris noſtri in Hiſpania Nuncius primo, & paucos poſt dies Didacus Epiſcopus Maiorien. venerabilis Fratres noſtri ſuper executione litterarum dicti Julij prædeceſſoris, in ſubſidium expeditionis contra Africam per dictum Ferdinandum Regem inchoate conceſſarum, Cruciatæ nuncupatæ Comiſſarij, ab eodem Julio prædeceſſore cum facultate dubia quæcunque quæ ratione gerendorum vigore dictarum litterarum, & ſuperillarum vero intellectu occurrerēt declarandi, & alia tunc expreſſa faciendi ſpecialiter deputati, varia dubia, & difficultates, quæ dicta ratione tunc occurrębant interprætati fuerunt, & plura quæ tem in dictarum conceſſarum, quam aliarum in eiuſdem expeditionis ſubſidium concedendarum a dicta Sede pro tempore literarum executione in eodem Principatu obſervari deberent, decreverunt, & ordinarunt, prout in noſtris in forma brevis, & prædicto ac alijs varijs publicis inſtrumentis, ſeu auctenticis ſcripturis de ſuper confectis plenius continetur. Quare pro parte dictorum Joanne Reginæ, & Caroli Regis nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt pro pacifico, & quieto dicti Principatus ſtatu, & per dictum Ferdinandum Regem illius incolis, & habitatoribus vt prætertur premiſſorum implemento dictas noſtras litteras, & in eis contenta,

ad

to dictas noſtras litteras, & in eis contenta, ad dictum Principatum, & illius incolas, & habitatores, res & bona extendere, & ampliare, & alia quæ cunque in eorundem Cathalanorum favorem tam per Inquiſitorem generalem, & Joannem Archiepiſcopum, & Didacum Epiſcopum, quam demum per Ferdinandum Regem præfatos vt præmittitur decreta, declarata, extenſa, & promiſſa approbare, & confirmare aliàs que de ſuper opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui de ſingulis decretis, ordinationibus, declarationibus, & illorum per dictum Ferdinandum Regem factis extentionibus plene informati ſumus, & quę ac ſi de verbo ad verbum inſererentur pręſentibus pro ſufficienter expreſſis habemus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, ex certa noſtra ſcientia, authoritate præfata earundem tenore preſentium dictas noſtras literas & in eis contenta ad Principatum Cathalonię, & Illius incolas, habitatores, res, & bona extendimus, & ampliamus: Necnon omnia, & ſingula alia in eorundem Cathalanorum favorem tam per dictos Inquiſitorem generalem, & Joannem Archiepiſcopum, ac Didacum Epiſcopum, quam demum per Ferdinandum Regem in præmiſſis, & circa ea quomodolibet decreta, extenſa, & promiſſa approbamus & confirmamus, ſupplentes omnes, & ſingulos juris, & facti defectus ſi qui intervenerunt in eiſdem, & ea decernimus in toto Principatu prædicto per modernos, & qui pro tempore fuerint dicti Principatus generalem, & alios Inquiſitores, & litterarum Cruciatæ nuncupatæ conceſſarum, & concedendarum hujuſmodi comiſſarios, eorumquæ officiales, & miniſtros, & quoſcunque alios debere inviolabiliter obſervari, potiorique pro cautela illa omnia, & ſingula prout per eoſdem Inquiſitorem generalem, & Joannem Archiepiſcopum tunc Epiſcopum, & Didacum Epiſcopum, & Ferdinandum Regem decreta, ordinata, interpretata, declarata, ampliata, extenſa, & promiſſa reſpective fuerunt, & in dictis inde confectis inſtrumentis, vel ſcripturis continentur, ſcientia, & authoritate prędictis decernimus, ordinamus, in terprętamur, declaramus, extendimus, & ampliamus, ac volumus præſentes litteras, eo prętextu quod ſingula decreta, interprętationes, declarationes, ampliationes, & extentiones per Inquiſitorem generalem, & Joannem Archiepiſcopum, ac Didacum Epiſcopum, ac Ferdinandum Regem facta hujuſmodi præſentibus non ſint inſerta, aut aliàs ex quavis cauſa de ſurreptionis, vel obreptionis vitio, ſeu intentionis noſtre deffectu, impugnari nullo modo poſſe, & quicquid ſecus ſuper ijs a quocunque quanvis etiam dicta authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, nullius exiſtere roboris, vel momenti: eoſque ex dictis generali, & alijs Inquiſitoribus, comiſſarijs, eorumue officialibus, & miniſtris præſentibus, & futuris, qui præmiſſis in aliquo contravenerint, & requiſiti infra triduum id totum in quo exceſſerint, non revocaverint cum effectu, excommunicationis latæ ſententiæ, & privationis officij, ſive loci per eos tunc obtenti, ac perpetuæ inhabilitatis, & ad illud, & ſimilia obtinendum pœnas incurrere ipſo facto. Quocirca venerabili, & Nobilibus Fratribus Cæſareauguſtanen. & Tarraconen. Archiepiſcopis per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte pręcipiendo mandamus, quatenus ipſi perſe, vel alium, ſeu alios, incolis, & habitatoribus dicti Principatus, & eorum cuilibet in primis efficacis deffenſionis præſidio aſſiſtant, faciantque authoritate noſtra, quotiens pro parte dilectorum filiorum Deputatorum, communitatum, & vniverſitatum Principatus ejuſdem, vel alicujus ipſorum fuerint ſuper hoc legitime requiſiti, omnia, & ſingula in dictis noſtris litteris contenta, & per nos extenſa, necnon alia decreta, interprętationes, declarationes, ordinationes, extentiones, & ampliationes per nos approbata, & confirmata, ac de novo per pręſentes ędita juxta illorum, & pręſentium continentiam, & tenorem in toto Principatu prędicto firmiter obſervari: Tranſgreſſores quoſcunque cujuſcumque qualitatis, ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtant, & quacunque ſint prædicti dignitate per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia juris opportuna remedia, appellatione qualibet omnino poſt-

posita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis, non obstantibus pie memoriæ Bonifacij Papæ Octavi similiter prędecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra suam Civitatem, vel Diocesim nisi in casibus ibi exceptis, & in illis vltra vnam dietam ad iudicium non vocetur, ne ve iudices a Sede deputati præfata, extra Civitatem, & Diocesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alij, vel alijs vices suas committere præsumant, & de duabus dietis in consilio generali edita, & alijs constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis privilegijs, indultis, & literis Apostolicis dictæ pravitatis Inquisitoribus, & litterarum Cruciatæ huiusmodi commissarijs pro tempore concessis quorumcumque tenorum existant, quibus adhæc illis aliàs in suo robore permansuris, specialiter, & expresse derogamus, contrarijs quibuscumque, aut si Inquisitoribus, & comissarijs præfatis, vel quibusuis alijs coniunctim, vel separatim adictis sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam; & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagina n nostræ extensionis, ampliationis, approbationis, confirmationis supplctionis, decreti, ordinationis, interpretationis, declarationis, voluntatis, mandati, & derogationis infringere, velei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexto decimo, Chalendis Augusti Pontificatus nostri Anno quarto.

3. CONFIRMATIO feta per lo Cardenal Adrià Bisbe de Tortosa, e Inquisidor General, dels precedents Capitols de las Corts de Montso ya confirmats per nostre Sanct Pare Papa Leo deze, y vna nova concessio de altres Capitols a ell presentats en la Cort de Barcelona Any 1520.

NOverint vniversi, quod in Civitate Dertusæ die Mercurij vigesima octava mensis Decembris, Anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo, in mei Notarij Publici, testiumque infrascriptorum ad hæc specialiter vocatorum, & rogatorum præsentia personaliter constitutus Reverendissimus in Christo Pater Dñs Dñs Adrianus miseratione Divina tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Præsbyter Cardinalis, Episcopus Dertusensis, ac hęreticæ pravitatis in omnibus Regnis, & dominijs Castellę, Aragonum Generalis Inquisitor, Apostolica authoritate Deputatus, tenens in suis manibus quędam capitula, quę vt fertur in Curijs Montissoni fuerunt oblata, Anno millesimo, quingentesimo duodecimo, & per bonæ memorię Ioannem Ilerden, Episcopum Inquisitorem Generalem Regnorum Aragonum certis modo, & forma in eis contentis concessa, & approbata, decretataque, & per discretum virum salvatorem Aleu authoritatibus Apostolica, & Regia Notarium, vt asseritur testificata, quorum tenor sic se habet. *Primerament per quant sots color, &c.* Quę quidem capitula dixit dominatio sua Reverendissima, que iuxta earundem seriem, tenorem, decretationemque in eorum, & ouiuslibet eorum calce per præfatum tunc Inquisitorem Generalem Regnorum Aragoniæ factarum, & quæ omnia per Sanctissimum Dominum Nostrum Leonem Papam decimum Anno Incarnationis Domini millesimo, quingentesimo, decimo, sexto Calendas Augusti Pontificatus sui Anno quarto rite, & legitime dicuntur, & extant confirmata, ordinata, & dispositа, sua Reverendissima dominatio quantum in eo est ea omnia, & singula approbat, ratificat, & confirmat, ac si per suam personam sub bene placito Sedis Apostolicæ fuis-

fuiſſent de novo conceſſa, & ordinata; ac vt infra iuramento proprio, ſi, & in quantum ipſum concernunt, & tangunt, prędicta capitula, & ſingula in eis contenta iuxta tenorem, mentem, & ſeriem decretationum in calce cuiuslibet ex capitulis prædictis factarum, & appoſitarum, & quas voluit in perſonam ſuæ Reverendiſſimę dominationis eſſe conceptas, laudavit, approbavit, & confirmavit, fecit, conceſſit, & inſervit pro Principatu Cathaloniæ, & Comitatibus Roſſilionis, & Ceritanię. Et etiam de ſcientia, voluntate, & mandato vt dixit Regię Majeſtatis, ſua Reverendiſſim dominatio tradidit mihi Notario infraſcripto quandam aliam ſcripturam per eandem Regiam Majeſtatem populo, & omnibus incolis prefatorum Cathaloniæ Principatus, & Commitatuum Roſſilionis, & Cæritanię vt dicitur conceſſam, quę eſt tenoris ſequentis.

Cerca lo negoci de la Inquiſitio plau a la Ceſarea, y Catholica Majeſtat, que de aci avant en totas coſas ſien obſervats los ſagrats Canons de la Sede Apoſtolica ordenats, y decretats, y que ninguna coſa en contrari malament ſe attente. Empero ſi per lo ſuſdit alguna difficultat que haura meneſter interpretatio, dubitatio, o obſcuredat reſultara, aquella ſie interpretada per noſtre Sant Pare, el qual te ſuprema poteſtat en lo ſpiritual, y tota declaratio en aço faedora guardara ſa Ceſarea, y Catholica Majeſtat, e en quant toca a ſa Majeſtat fara per los altres ſie obſervada.

Los abuſos per las Corts de Cathalunya de preſent a ſa Majeſtat donats contra alguns Miniſtres del Sanct Offici, ſa Majeſtat los ha remeſos al Reverent Inquiſidor major, lo qual ab Conſellers no ſuſpitoſos, y de totas ſuſpitas apartats, preſas degudas informations ſobre aquells, y cridats, y oidas las parts, a cada hu dara ſon dret, y adminiſtrara en aquells compliment de juſtitia.

E per tolre de aci avant lo cami de tals abuſos. Plau a ſa Majeſtat, que qualſevol Eccleſiaſtica, o ſeglar perſona obligada a qualſevol perſona per delicte, o quaſi, o per contracte, o quaſi, y apres ſera fet Official del dit Sanct Offici de la Inquiſitio, perço no ſie exempt de la juriſdictio Eccleſiaſtica, o ſecular de ſon primer Jutge, en aquellas coſas que no concernexen lo Sanct Offici de la Inquiſitio, ni per aço pugan declinar la juriſdiccio del dit Jutge Eccleſiaſtic, o ſecular, ni per aço recorrer als Jutges del dit Sanct Offici, ans per qualſevol delicte fora del offici de la Inquiſitio perpetrat, hoc encara en lo offici no concernent negoci de la Fè, dels quals los Jutges ordinaris ſon capaces, ſie per los tals Jutges ordinaris conegut, y davant ells ab ſon orde ſe litigue, fins a ſon degut fi, no obſtant qualſevol declinatoria de for, levada facultat als Officials de la Inquiſitio, que de eſtas cauſas mere profanas, e al offici de la Inquſitio no pertanyents no conegan, y levada a ells poteſtat de inhibir als Jutges ordinaris de tals plets, y proceſſos profans.

E per la indempnitat dels ſuſdits que no ſien vexats en multiplicatio de plets, confirma, & conſent ſa Majeſtat Cæſarea, y Catholica, atorga, y promet, que en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, no ſolament ſien guardats los Capitols fets en las Corts de Monſo, y altras Corts, eſpecialment lo Capitol diſpoſant de la preſcriptio de trenta anys cerca dels bens dels Heretges, acquirits, y poſſeits, mes encara, ſi qualſevol particular perſona Collegi, o Vniverſitat, de qualſevol perſona de crim de heretgia no condempnat, e la condempnatio del qual no era publicament denuntiada, o de altre qualſevol, qualſevol coſa de altre per contracte, o quaſi, o en altra qualſevol manera obligada, drets, y actions ab bona Fè haura acquirits, axi per titol oneros, com lucratiu, encara que apres de tal acquiſitio lo tal alienant de qui las coſas tals ab bona Fè ſeran acquiridas, o a qui la obligatio de la tal coſa pertengues, apres del dit crim de heretgia ſos trobat accuſat, e convençut haver caygut en dit crim ans de alienatio, o acquiſitio de la obligatio, o apres, y axi los dits bens alienats, o drets acquiſits del dia que comete lo crim foſſen confiſcats, ni encara lo dit temps de trenta anys ſtatuit a preſcriure tals bens no fos paſſat, no res menys atteſa la bona fe dels acquirints, e juſta ignorantia q̃ concorrega al principi de la acquiſitio, no pugã los tals acquiſidors, o ſos hereus, e ſucceſſors

sors, e los havents de aquells causa, y los tals Acquisidors, y possessors per aquestas cosas que fins al dic de la data de las presents en la manera dessus dita seran acquisidas, encara que com es dit fossen obligats a algun condemnat de heretgia, no pugan en qualsevol manera ser molestats, inquietats, ni trets en juy per Officials, o lo Fisch del Sanct Offici de la Inquisitio, o de sa Majestat, ni pera moure plets per al sus dit pugan demanar de qualsevol Notaris, o Scrivans de cort, ò altras publicas persones, o taulas, o cambiadors, o dels Administradors dels depositz ningun instrument, o partidas, ans de la data de las presents feta, o fetas: ans per los tals bens fins al dic de vuy en la susdita manera acquirits, e ab bona fe per qualsevol temps possehits, sien del tot francs, e quitis, e segurs de tota vexatio, e molestia dels Inquisidors del Sanct Offici, encara que sobre aço plet, o plets haja pendents; perquant sa Majestat tot lo dret pertanyent en los dits bens fins aci acquirits com es dit per los tals acquirints, e lurs hereus, successors, e possehints dona, passa, y remet, cessiona, y transfereix als tals acquiridors, o possehidors per contemplatio de las presents Corts, y asupplitacio dels Staments de aquella, en poder del Notari davall scrit, per ells, y qualsevol dells aqui pertanga stipulant, y acceptant, per ço que mes promptes sien a fer lo servey a sa Majestat, totas las ditas cosas sa Majestat fara per nostre Sanct Pare a provar, y confirmar per sas Bullas Apostolicas enforma deguda, y acostumada expedidas, e totas e sengles cosas dessus ditas guardara, y guardar fara, y jura solemnament guardar, del qual juramènt no demanara absolutio alguna, ans de totas la dessus ditas cosas ne fara fer instrument public, per Notari Public, las cosas dessus ditas stipulant, y acceptant per aquells de qui sera interes. Dixit quæ sua Reverendissima dominatio, quod tria stamenta in Curijs Barchinonæ instantissime petierunt, per suam Reverendissimam dominationem eis concedi, confirmari, ordinari, & approbari omnia, & singula contenta in dicta scedula, seu scriptura pro communi vtilitate subditorum, ac populi huius Principatus, & comitatuum Rossilionis, & Ceritaniæ, sed quoniam concessio, & confirmatio talium requirit plenitudinem potestatis quo ad articulum jurisdictionis super Officiales Sancti Officij Inquisitionis, sua Reverendissima dominatio quamuis cupiat in omnibus gratificari ipsis Stamentis Curiarum, & vtilitati communi, paci, & tranquillitati omnium consulere, prospicere, & providere, dixit se non posse illa concedere, ordinare, vel approbare, nisi sub conditione si praefatae Apostolicæ Sedis dispositio, confirmatio, seu approbatio. Verum quo ad articulum concernentem Regiam donationem de bonis confiscatis, approbat, concedit, & consentit quantum in eo est articulum ipsum, sicut alia capitula iam actu confirmata per Sedem Apostolicam, & ante confirmationem servabit, & servari faciet. Sed quo ad articulum jurisdictionis de quo supra, cupiens facere quod in sua existit potestate, iurat, & bona fide promittit, postquam per sedem Apostolicam ille articulus concessus erit, confirmatus, & ordinatus, ipse illum, quantum ipsum, & Officiales Sanctæ Inquisitionis concernit, & tangit, servabit, & per alios servari curabit, & faciet, concedet, ordinabit, & confirmabit, vt supra fecit de articulis, seu capitulis cum suis decretationibus in Montissono factis, & æditis: neque vlla occasione, iure, causa, vel modo contraveniet, aut contravenire permitet. Et vt nulli suspitio subrepat, que sua Reverendissima dominatio futuro tempore predictis omnibus, vel alicui eorum contraventurus sit, vel sub dissimulatione alios contravenire, seu oronia, vel aliqua infringere permittet, spontanea sua vt asseruit voluntate, non vi, dolo, vel fraude aliqua circunventus, iuravit in animam suam per Deum omnipotentem, ac eius Sancta quatuor Evangelia manibus suis more Prælatorum ad pectus appositis, quod omnia, & singula prædicta, tam ex comfirmatis, & concessis per sedem Apostolicam, quam de bonis confiscatis quæ Dominus Rex noster eis donabit, etiam ante confirmationem Sedis Apostolicæ vt prædictum est, & de jurisdictione post quam per eandem concessum erit, ordinatum, & confirmatum, inquantum ipsum, & Officiales Sanctæ Inquisitionis concernunt, inuiolabiliter, atque inconcusse servabit, & servari faciet in Principam Cathaloniæ, & Comitatibus Rossilionis, & Cæ-

rita-

ritaniæ, nec iure aliquo, vel cauſa contraveniet, vel contravenire conſentiet, vel permittet vllo modo, & hæc eadem per ſingulos Inquiſitores ſubdelegatos, aut ſubdelegandos iurari faciet, & poſtquam capitula Regiæ conceſſionis confirmata erunt, de novo iurabit ſi requiſierint domini Cathalani. Acta fuerunt hæc in loco, die menſe anno quibus ſupra.

DE LA SANCTA CRVSADA. TIT. IX.

1. RESPOSTAS fetas per Joan Bisbe Britonorien. Nunci Apoſtolic, y Comiſſari General de la Sancta Cruſada als dubtes li foren propoſats per los tres Staments del Principat de Cathalunya convocats en las Corts de Monſo del Any 1510.

PRimum dubium ſi dubium eſſe, ſeu videant nominare, eſt quæ in litteris applicationis aliquorum maſſe expeditionis Sanctę Cruciatæ ſint applicata quæcumque legata, & aliàs quomodolibet etiam hæreditatis titulo, & pro male ablatorum reſtitutione relicta hactenus, & quæ legari, vel relinqui continget in futurum in quibuſcunque teſtamentis, donationibus cauſa mortis, codicillis, aut alijs vltimis voluntatibus, per quoſcumque, & vbicumque in Regnis, & dominijs prædictis facta, & quæ interim fieri quibuſcumque incertis Eccleſijs, & pijs locis, aut perſonis ſimiliter incertis, &c. Et per aliquos dubitetur, quod ſi quis leget, vel aliàs relinquat aliquam pecuniæ quantitatem, annuos redditus, ſeu aliquam rem erogandam, ſeu diſtribuendam inter pauperes Chriſti alicuius Civitatis, Villæ, Loci, ſeu Parrochiæ, nominando Civitatem, Villam, Locum, aut Parrochiam, ſi talia, vel ſimilia legata, aut relicta veniant in aplicatione prædicta Maſſe Sanctiſſime Cruciatæ, necne.

Secundum dubium proponitur, quod ſi quis leget, aut aliàs relinquat aliquam pecuniæ quantitatem, ſeu rem erogandam, ſeu diſtribuendam puellis maritandis de genere legantis, ſeu aliàs relinquentis, aut alicuius nominis, & generis, ſeu leget vel aliàs relinquat puellis maritandis, aut captivis redimendis denominata Civitate, Villa, Loco, domo, aut Parrochia, an talia vel ſimilia legata, vel relicta veniant in dicta appellatione.

Tertium dubium eſt, quod ſi aliquis leget, vel aliàs relinquat omnes redditus, ſive fructus, aut penſiones quæ procedant ex venditione bonorum, vel aliàs ex pecunia convertenda in emptione proprietatis reddentis fructus, licet adhuc non ſit facta executio emptionis, vel aliàs per deſtinatos ad exequendum prædicta, durante tempore Sanctę Cruciatę, attento quod non videtur legata proprietas, niſi fructus, ſi executores debeant impediri, an ſolum in applicatione veniant fructus, ſive penſiones legatæ, & in proprietate aliquid non attingat Sancta Cruciata contra mentem teſtantium, ſeu fundatorum.

Quartum dubium eſt, quod in aliquibus partibus Regnorum Aragoniæ cenſualia mortua ſunt aſſignata locis pijs, ſive perſonis aliquibus incertis, taliter quod eorum fructus erogentur incertis perſonis, & locis, ſic quod fructus veniunt in dictam applicationem, & eſt licitum preſtantibus cenſualia illa redimere, & eorũ prætia, ſive proprietates, aut ſors principalis reſtituitur, ſi talis reſtitutio, ſive redemptio fiat tempore durante Sanctæ Cruciatæ, in applicatione prædicta veniat aliquid proprietatis, ſeu ſortis necne, attento quod non relinquuntur niſi fructus, & non ſors principalis.

Quintum dubium eſt, quod declaretur, qualiter intelligatur illud quod adijcitur in clauſula diſpenſationis matrimonij ratione impedimenti conſanguinitatis, ſeu affinitatis, videlicet, *dummodo impedimentum non ſit ductum in iudicium.*

Sextum dubium eſt, quæ ſint indulgentiæ ſuſpenſę virtute litterarum Sanctæ Cruciatæ, & quę eleemoſinę, & acaptoria peti poſſunt, & dari, non obſtante conceſſione Sanctę Cruciatæ.

Viſis igitur ſupradictis dubijs, authoritate nobis cõceſſa a Sãctiſſimo Domino N. Papa ſequentes declarationes fecimus, videlicet.

Ad

Ad primum dubium, ſi legata vel relicta pauperibus Civitatis, Parrochiæ, vel Hoſpitalis alicuius nominati fuerunt, ad eroganda inter illos, vel ad redimendos Captivos alicuius prędictorum locorum, legata, & relicta dici debere certa, q; magis Civitatē, Parrochiam, vel Hoſpitale videtur teſtator reſpexiſſe quā ipſos pauperes, & ſic de legatis, vel relictis nihil expectare ad Cruciatā.

Ad ſecundū dubium idem dicimus quod in ſuperiori, legatum dici debere certum.

Ad tertium dicimus Cruciatam non poſſe ſe intromittere de proprietate quæ legata non eſt, ſed ſi executores dolo, vel negligentia tardiores eſſent ad vſumfructum percipiendum, poſſent compelli inſtantibus Comiſſarijs Cruciatæ.

Ad quartum dubium dicimus, quod ſi ex conventione factum fuit, vt preſtantibus cenſualia licitum illis foret redimere quocunque tempore potuerint illud facere, Cruciatæ non debebitur niſi de fructibus ratæ temporis, & de proprietate nihil.

Ad quintum dubium dicimus, quod illa matrimonia dicuntur in iudicium eſſe deducta, quæ quocumque modo ad notitiam plurimum devenirent.

Ad ſextū dubiū, omnes indulgentias perpetuas, & temporarias in hoc tempore Cruciatę ſuſpenſas fore, & quantum ad indulgētias ordinariorum, vt verbo petitum fuit, dicimus, illas quę in ſolemnitatibus Miſſarum Prelatorum concedi ſolent, vel in conſecrationibus Eccleſiarum, vel Altarium non eſſe ſuſpenſas, quia Cruciatę nocere non poſſunt: & veriſſimile non eſt, quod Sanctiſſimus Dominus noſter voluerit illas ſuſpendere. Dicimus etiā omnes eleemoſinas Chriſti fidelibus, & quibuſcunque perſonis Religioſis dari poſſe, dummodo non credant ex iſtis eleemoſinis de preteritis Monaſteriorū, & locorum priorum indulgentijs gaudere in hoc triennio, quia vt dictum eſt ſuſpenſæ ſunt, ſed libere ad opus charitatis, & vt Deo placeant dare poſſunt dictas eleemoſinas dicti Chriſti fideles, in quorum fidem &c.

Datis in hoc Cōventu Montiſſoni oppidi Illerden. Dioceſis die decima ſeptima menſis Auguſti, Anno a Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo decimo, pontificatus Sanctiſſimi Domini noſtri Julij Papæ ſecundi anno ſeptimo Joannes Epiſcopus Britonorien. Nuntius, & Comiſſarius. De Mandato Reverendiſſimi Domini mei, & Comiſſarij Apoſtolici Alfonſus de Herreia eius Secretarius.

2. CAPITOLS concedits per Don Diego de Ribera Bisbe de Mallorca, y Comiſſari de la Sancta Cruzada a ſuplicatio dels tres Staments de las Corts convocadas en Monſo, Any 1512.

NOS Don Diego de Ribera per la gratia de Deu Bisbe de Mallorca, del Conſell del Rey noſtre Senyor, y Comiſſari General de la Sancta Cruſada a ſa Alteſa concedida en ſos Regnes, y Senyorias, per noſtre molt Sanct Pare Julio Papa II. a voſaltres los Comiſſaris, Receptors, Thezorers, y Predicadors, y altres Officials de la Sancta Cruſada reſidents en lo Principat de Cathalunya ſalut en noſtre Senyor Jeſu-Chriſt: Sapiau que a ſupplicatio dels tres Braços de las Corts Generals del dit Principat ſa Alteſa mana ques remediaſſen certas coſas, en las quals los del dit Principat pretenian eſſer agraviats per voſaltres dits Comiſſaris de la Sancta Cruſada, e nos obeint als manaments Reyals com ſom obligats, convocat gran conſell de homens doctes, y haguda ſobre aço madura deſliberatio, foren ordenadas, y fetas las deſliberations que ſon del tenor ſeguent.

1 Primerament nos apar, y axiu manam obſervar als Miniſtres, y executors Officials de la Sancta Cruſada, que dels bens de algun deffunct abinteſtat nos puga levar la quinta part dels bens del dit deffunct, ni algun dret, ni part alguna de aquells per la Sancta Cruſada, ans aquells integrament hajan eſſer dels fills, patents, o perſonas que abinteſtat tenen ſucceir.

2 Item nos apar, que ſi qualſevol hereter, o ſucceſſor, o executor haurà dat compte al Jutge ordinari, o al Jutge de cauſas pias, del que per los deffuncts en ſos teſtaments, y vltimas voluntats hauran deixat pera cauſas pias, y del tal Jutge ordinari, o Jutge de cauſas pias tindra diffinitio, que a aquell tal perlos Comiſſaris, y executors de la Sancta Cruſada no li puga eſſer demanat de cōpte,

ni

ni cofa alguna per mirar, y rogoneixer la dita diffinitio, ni teftament, ni en altra qualfevol manera, pus fe fie haguda la dita diffinitio ans de la dita prefent Cruſada.

3 Item nos apar que las perſonas del dit Principat, axi en vniverſal cō en particular no fien eſtrets, ni obligats a dar poſadas francas, ni manco vituallas, ni cofas altras als Miniſtres, Executors, Comiſſaris, ni Officials del dit offici de la Sancta Cruſada, ni als domeſtics, ni familiars de aquells, fino pagant lo juſt valor de aquellas.

4 Item nos apar, y axiu declaram, que entre los altres legats certs, fie legat cert lo ques deixa, o dexara a certa Eſgleſia, o a cert Monaſtir, o caſa de religio, o pia: y axi mateix declaram que fie hagut, y tengut per legat cert las deixas, y legats fets a perſonas que ſon, o feran de certa parentela, o linatge, y que de tals legats la dita Cruſada no haja part, ni portio alguna per via de compoſitio, ni en altra manera.

5 Item nos apar, que los Officials, Miniſtres, executors, ni Comiſſaris de la Sancta Cruſada no ſe entremetan de forçar algunas perſonas a fer reſtitutions, poſant cenſuras Eccleſiaſticas, o altras penas, lo qual tot deixen, y remetan als dits Jutges ordinaris a qui pertany, abſolent de las cenſuras, o penas a aquells que hauran caygut, liberalment, ſens pagar compoſitio alguna.

6 Item nos apar, que los Subdelegats, y Comiſſaris de la Sancta Cruſada no hajan de compellir los Pobles, ni perſonas algunas en los Locs del dit Principat de Cathalunya per cenſuras Eccleſiaſticas, ni per altras penas, ni en altra manera venir a la Eſgleſia per oir la predicatio, y publicatio de la Sancta Cruſada, fino ſols vn die, aquell que per los dits Comiſſaris los ſerá aſſignat, y no mes, ſi ja aquells no foſſen Diumenges, ho dies de Feſta, los quals la Sancta Mare Eſgleſia mana ſervar.

7 E axi mateix manam, que los dits Comiſſaris no compelleſcan los dits Pobles, ni perſonas algunas, o alguna de ellas per cenſuras Eccleſiaſticas, ni altras penas, quels hajan de fer offerta de cofa alguna en los dits Locs. Los quals Capitols d. muntdits volē, y manā que per vofaltres dits Comiſſaris, Receptors, Officials, y Miniſtres de la dita Sancta Cruſada ſien obſervats, y guardats en tot, y per tot, y guardar, y obſervar aq̄lls ſiau tinguts, y obligats, y contra aquells no vingau, ni permetau que fie fet, o vingut en alguna manera, ſots las cenſuras, y penas en la Bulla Apoſtolica contra los rebelles, y inobedients cōſtituidas. Y perque la preſent ha de eſſer portada per diverſas Ciutats, y parts del dit Principat de Cathalunya, volem, y manam, que al traſlat de ella ſignat de Notari Public, ſie dada tanta fe, com en aqueſt mateix original, y no faſſau altra cofa.

3. CAPITOLS *concedits, y decretats per lo Rey D. Ferrando Segon a ſupplicatio dels tres Staments convocats en las Cortes de Montſo del Any 1512.*

PRimo que fie proveit, que qualfevol bens donats, o per titol de legat, o en altra qualfevol manera lexats, e que per avant ſe lexaran, o daran a pobres de certa Ciutat, Vila, Loc, o Parrochia, ſien aguts per donations, o lexas certas, y los Comiſſaris de la Sancta Cruſada nos pugan entremetre de aquellas. Servetur declaratio.

2 Item fie proveit, que no hajan compoſitio en las Confrarias, e charitats qui no tenen renda certa, ans aquellas comanant voluntariament lo que volen, fan las charitats voluntarias. Plau a ſa Alteſa no haventhi vot.

3 Item ſe proveeſca, fie levada de la Bulla de la Cruſada la clauſula dels bandolers, valedors, e confelladors, e que ſien abſolts de las excommunications, e cenſuras en que hauran caygut, ſens compoſitio pecuniaria. Plau a ſa Alteſa.

4 Item que tota hora, y quant los Officials de la Sancta Cruſada vindran a demanar executoria, o teſtimonials dels Jutges Ordinaris Eccleſiaſtics, aquellas nols ſien atorgadas, fino que primer juren en poder del dit Ordinari, de tenir, y ſervar los preſents Capitols de la Cruſada, y las ditas letras, ſens la inſertio dels preſents Capitols, no ſien atorgadas als dits Officials. Plau a ſa Alteſa que fie preſtat lo jurament demanat ans de atorgar dita executoria: quant empero de inſertar los preſents Capitols en las executorias, apar que no te pratica, y ſeria

pro-

procurar deſpeſas infructuoſas als Miniſtres de la Sancta Cruſada: y plau a ſa Majeſtat que en las executorias ſe faça mentio, com han preſtat lo dit jurament.

5 Item que ſi los Miniſtres de la dita Sancta Cruſada no ſervaran las coſas contengudas en los preſents Capitols, o algunas de ellas, ſien punits, y caſtigats axi en perſona, com en bens. Plau a ſa Alteſa.

6 Item ſupplicã los dits tres Staments del dit Principat al Rey noſtre Senyor, li placia prometre, e jurar, que ſupplicara a noſtre Sanct Pare, y procurara ab tot ſon poder que atorgue, y mane, q̃ en la Sancta Cruſada que ara es atorgada, y en las Sanctas Cruſadas q̃ per temps ſeran atorgadas a ſupplicatio de ſa Alteſa, o per propri motiu, o en altra manera, mane obſervar imperpetuum ab tot effecte totas, y ſengles coſas en los dits capitols de la Cruſada contengudas, y atorgue, y mane que los Inquiſidors qui ſon, y per tẽps ſeran, tindran, y ſervaran perpetualment ab effecte, tots los dits Capitols tocant a la dita Inquiſitio, e ſenyaladament la dita extravagant de Papa Ioan xxij, y la confirmatio de aquella, y los Capitols de las vſuras, y preſcriptio, y altras coſas ſobreditas, cũ ſufficienti obſtantium derogatione, & clauſula decreti nullitatis in ſecus agendis, y q̃ ſa Alteſa no contravindra, ni manara cõtravenir a aquellas, ni a alguna coſa de ellas per via directa, ni indirecta, ans be tindra, ſervara, y complira aquellas, y cada vna de ellas ab effecte. Plau a ſa Alteſa de las coſas atorgadas.

7 Item que placia a ſa Alteſa prometre, e jurar, que tots temps q̃ ſera ſupplicat per part dels tres Stamẽts de dit Principat de Cathalunya en las preſents Corts convocats, o dels Deputats del dit Principat, o dels Concellers de Barcelona, atorgara, y manara liurar las letras, ſupplications, y proviſions neceſſarias pera expeditio de las coſas ſobreditas, que per part de ſa Alteſa ſe han a ſupplicar a noſtre Sanct Pare, axi de la confirmatio de la dita extravagant, com de las altras coſas tocants a la Inquiſitio, Cruſada, vſuras, y preſcriptio, pus las deſpeſas que per aço ſe hauran ha fer, las paga lo dit General. Plau a ſa Alteſa del que es atorgat.

8 Item que lo Comiſſari de la Cruſada (a qui per lo Papa es feta commiſſio de abſolre los qui ſon incidits en excommunicatio, en virtut de la clauſula dels bandolers) cometa de preſent la poteſtat de abſolre a tots los Officials dels Ordinaris de la Provincia de Tarragona, e Bisbat de Elna, ab lo conſentiment del Senyor Rey, tant per las coſas paſſadas, com per las eſdevenidoras, axi com per lo Papa es eſtada a ell comeſa, e que dita poteſtat de delegatio de abſolre ſe haja en effecte de donar a la preſent Cort, abans ques faça lo acte de la Cort, ſobre lo ſervici ſe te fer a ſa Alteſa. Plau a ſa Alteſa, y que los Ordinaris no pugan res exigir ſots qualſevol color, o cauſa, la qual comiſſio ſe dara enſems ab lo acte del ſervey de la preſent Cort, la qual abſolutio ſe haja de fer franca de tots ſalaris, y deſpeſas, axi de albarans com de Notari, com de qualſevol altra coſa.

4. CAPITOLS concedits per la Catholica Majeſtat del Rey Don Carles a ſupplicatio dels tres Staments de las Corts per ell convocadas en Barcelona, Any 1520.

PRimerament com per lo Nunciu, e Comiſſari de noſtre S. Pare, celebrantſe las primeras Corts en la Vila de Montſo per la Catholica Majeſtat del Rey Don Ferrando Avi de voſtra Alteſa de immortal recordacio, foſsẽ eſtadas fetas algunas declarations, ſobre alguns dubtes que inſurgiren de la Bulla de la Sancta Cruſada, y axi mateix per lo priocipal Comiſſari Apoſtolic de la dita Sancta Cruſada, que obſervaſſen las ditas declaratiõs per lo dit Nunciu Apoſtolic, com dit es fetas, y altras coſas lavors ordenades, havent ſguart al exercici, y bona adminiſtratio de la dita Sancta Cruſada, ſupplica perço humilment la dita Cort a V. Majeſtat, li placia de nou manar fer la dita declaratio per lo dit Nunciu, y Comiſſari de noſtre Sant Pare, y los manaments als Miniſtres de la Sancta Cruſada, y poſadas las penas que en la dita Cort de Montſo per lo Comiſſari principal de la Sãcta Cruſada foren fets, y poſadas, y que ſiẽ eſteſas a qualſevol altras Bullas, y conceſſions de Cruſada, que en eſdevenidor ſe eſdevindra concedir,

cedir, y axi mateix placia a V. Majeſtat manar atorgar, q̃ no permetra V. Majeſtat publicar alguna Cruſada, nes puga fer exercici per los Comiſſaris, ſino q̃ primer hajã jurat tenir, y ſervar las preditas declaratiõs, e proviſiõs, e altres Capitols que ſe apuntaran en la preſent Cort. Plau a ſa Majeſtat ſie ſervada, ſi, e ſegons, en lo Capitol ſe ſupplica.

2 Item que no ſie licit, ni permes als Comiſſaris, Theſorers, ni altres qualſevol Officials, o miniſtres de la Sãcta Cruſada acceptar donations de coſas littigioſas, ni fer pactes ab las parts ſobre plets, ni los littigants hi ſien tenguts a comparer, e declaratio que ſen ſegueſca que ſie nulla, y axi mateix que los Comiſſaris de la Sancta Cruſada no puguan conexer de las perſonas, ni de algunas cauſas civils, o criminals de alguns Miniſtres de la Sancta Cruſada active, vel paſſive, ans aquells hajan de eſſer cõvenguts davant lurs Ordinaris, com del contrari ſe ſien viſt, y ſeguits molts inconvenients, y danys als poblats en lo dit Principat. Plau a ſa Majeſtat ſien nullas qualſevulla donations, o ceſſions de bens littigioſos fetas, o faedoras en los Officials de ſa Cruſada, y que los Officials de la Cruſada no torben los Jurges Ordinaris, axi en lo civil, cõ en lo criminal, ni per ells pugan eſſer inhibits en lo exercici de ſos officis.

3 Item com de dret los Ordinaris degan, y pugã veure, ſi Comiſſaris Apoſtolics excedexen lurs comiſſions, ſupplica perço la dita Cort a V. Cefarea Catholica Majeſtat, li placia manar eſſer declarat, que los Ordinaris no puguan eſſer impedits, o inhibits en conexer, e proveir ſobre dits exceſſos, com a ells de dret pertanga, ſegons dit es, y ſi inhibitions, o impediments los ſeran fets, no ſien tenguts ſervar aquells, e que qualſevol Comiſſari qui de nou vindra en lo dit Principat, ſie tingut jurar com dalt es dit.

E no res menys per levar totas dificultats, y queſtions, ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat, li placia proveir, y manar, que quiſcu dels Ordinaris de Carhalunya en ſa Dioceſis, e territori ſie Comiſſari de la Sancta Cruſada, o Subdelegat per lo Delegat del Papa. Plau a ſa Majeſtat ques ſerve, es guarde lo dret comu, y lo que acerca de aço ſera per ſa Sanctedat proveit, y ordenat.

4 Item ſupplica la dita Cort a V. Ceſarea Majeſtat, li placia proveir, y manar, quo nos pugan fiar Bullas. Ques faça com fins aſſi ſes acoſtumat fer.

5 Mes avant ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat li placia proveir, y manar, que los Miniſtres de la Cruſada rebent la integra ſolutio, o part de aquella de las Bullas, o compoſitions, hajan, e ſiẽ tinguts a fer albarans, o cauthelas als qui pagaran, ſens rebre ſalari algu. Plau a ſa Alteſa cõ a ell ſe ſuplica.

6 Item que placia a voſtra Alteſa proveir, y manar, que per executio dels deutes de las Bullas, o compoſitions, nos puga metre entredit en las Parrochias hont ſe deuran, particularment, ni en comu. Sa Alteſa proveira, que axi com lo ſupplican ſe cumpla. Finalment ſupplica la dita Cort a V. Ceſarea Majeſtat, li placia proveir, y manar eſſer proveit, que los Comiſſaris, o altres Officials, o Miniſtres de la Cruſada no pugan compellir algunas Ciutats, Vilas, Lochs, Parrochias, de convenir, e oir la publicatio, o Indulgencias de la Sancta Cruſada, ſino vna vegada, e ſi era cas los compellien demati, que no pugan eſſer compellits depres dinar, de modo que no puga eſſer demati, y depres dinar, ſino ſolament mig die. Plau a ſa Alteſa ſe faça com es eſtat declarat en Montſo.

5. CONFIRMATIONS feras per lo Reverendiſſim Senyor Cardenal de Tortoſa, y per lo Bisbe de Paſcen, Jurges, y Comiſſaris, Nuncis, y executors Generals de la Sancta Cruſada de alguns Capitols concedits, y declarations fetas per altres Comiſſaris Apoſtolics, y per los Sereniſſims Reys Don Ferrando Segon, y Don Carles ſobre coſas de la Sancta Cruſada.

IN Dei nomine, pateat vniverſis, quod nos Adrianus miſeratione Divina Sanctę Romanę Eccleſię Presbiter Cardinalis, Epiſcopus Dertuſen. & Petrus Ruiz Epiſcopus Paſcen. Judices, Comiſſarij, Nuncij, executores, Generales Collectores, & Comiſſarij Sanctæ Cruciatæ, per Sanctiſſimũ Dominum noſtrum Papam in Regnis Hiſpanię Regię Maieſtati conceſſę, conſiderantes, & ſcien-

ſcientes, quod in binis Curijs generalibus quę celebratæ fuerunt per Catholicum Regem Ferdinãdum indelebilis memorię, fuerunt conceſſa,& concordata,ac ſuper dubijs occurrentibus declarata capitula quædam, ſuper exercitio, & executione gratiæ Apoſtolicæ Sanctę Cruciatę, quę capitula ſucceſſivis temporibus fuerunt (ſicut promiſſum fuit,) per Sedem Apoſtolicam conceſſa confirmata,validata,& roborata per literas Apoſtolicas Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Leonis Divina providencia Papę decimi, datas Romę apud anctum Petrum anno Incarnationis Domini milleſimo quingẽteſimo ſexto decimo,Chalendis Auguſti Pontificatus ſui anno quarto, & cum in Curijs generalibus quę de preſenti cęlebrãtur in Monaſterio Fratrum minorum Civitatis Barchinonę,non ſolũ capitula, & declarationes dubiorum iam facta, & factas,ſed etiam alia capitula infraſcripta, iuxta ſupplicationem dictę Curię veniãt facienda, confirmanda, & concedenda, ordinante, conſentiente, & mandante Catholica,& Cęſarea Majeſtate,igitur oblatis nobis capitulis prioribus, & declarationibus dubiorum iam authoritate Apoſtolica confirmatis, & aliis etiam de præſenti additis, & conſeſſis, hujuſmodi tenoris: *Primum dubiũ, &c.* Nos igitur Comiſſarij, Judices, Executores, & Nuncij Apoſtolici in negotijs, & literis prędictis Sanctę Cruciatę deputati,& aſſignati, de certa ſcientia, & conſulte, de conſenſu, & mandato Catholicę, & Cęſare Maieſtatis Regis noſtri, declarationes dubiorum,capitula,& conceſſiones authoritate Apoſtolica iam confirmatas, & etiam de novo in pręſentibus Curijs addita,& cõceſſa, authoritate Apoſtolica ſupradicta,& qua fungimur in hac parte, laudamus,approbamus, ratificamus, & confirmamus, validamus, & quatenus opus ſit de novo concedimus,declaramus,interpretamur,& perpetuo confirmamus. Qua propter vniverſis,& ſingulis Comiſſarijs, Theſaurarijs, Nuncijs,& Miniſtris dictę Sanctę Cruciatę pręſentibus, & futuris, tenore pręſentium intimamus,inſinuamus,& notificamus, & ad eorum notitiam deducimus, & deduci volumus per præſentes. Et nihilominus eis, & eorum cuilibet authoritate prædicta, in virtute Sanctæ obedientię,ſub excommunicationis pęna,quam in contrafaciẽtes, & inobedientes canonica munitione præmiſſa ferimus in his ſcriptis, & etiam promulgamus, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus prædicta omnia capitula, declarationes, & conceſſiones teneant, & inviolabiliter obſervent, & per alios quoſcumque teneri,& obſervari faciant, & ſuo tempore iurent, & cum iuramento ſe aſtringant, in quorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum, huiuſmodi inſtrumentum fieri iuſſimus per Notarium & Secretarium ſubſcriptos, & ſigillis noſtris iuſſimus communiri. Quę acta fuerunt quo ad firmam noſtri dicti Cardinalis, & Judicis, & Comiſſarij prædicti in Civitate Dertuſę,die quinto menſis Januarij,anno a nativitate Domini milleſimo quingenteſimo viceſimo,pręſentibus pro teſtibus Theorico de Hrze, & Paulo Ciſterer Secretarijs noſtris. Quo vero ad firmam noſtri dicti Epiſcopi Paceñ. qui prædicta firmavimus in Monaſterio Vallis-Domicillæ extra muros Barcinonæ die xij. Januarij, & Anni prædictorum, præſentibus teſtibus Reverendo Joanne Carandellet Decano viſſimi, & Franciſco de Vargas Theſaurario, de conſilio ſuę Regię Maieſtatis.

DE LEYS, VSATGES, Y CONSTITVTIONS. TIT.X.

1. PERE Terç en la pramatica dada en Barcelona a 23. de Febrer, 1380.

EDucto ad auditum noſtri, quod in Civitate Dertuſę per nonnullos indubium revocatur,an Conſtitutiones Cathaloniç Generales iuri ſcripto canonico, vel civili debeant prętferri,vel anteponi, ratione ſtatutorum,vel conſuetudinũ ſcriptarum, habentiũ quod ipſis cõſuetudinibus,vel ſtatutis deficiẽtibus,ad ius canonicum,vel civile habeatur recurſus, necne: & attento quod in Cathaloniç Principatu dictę Cõſtitutiones Generales pro legibus habẽtur, dubijs huiuſmodi accurrentes,tenore pręſentis providemus,ſtatuimus, ac pragmaticę declarando ordinamus,ſuper his præhabito maturo Concilio, quod

ſuper

ſuper dictis iudicijs, defficientibus dictis ſtatutis, vel conſuetudinibus, primitus obſerventur dictæ Conſtitutiones Cathaloniæ generales, quam ad ius canonicum, vel civile ſuper ipſis recurratur. Ipſę enim Conſtitutiones, quę per nos, vel prædeceſſores noſtros, de conſenſu generalis dicti Principatus editę Fuerunt, legibus, ac conſtitutionibus Romanis, quibus obſervandis niſi, ſi & in quantum volumus, non tenemur parere, minoris authoritatis eſſe non debent.

DE COSTVMAS, Y DIVERSOS STYLS DE CORTS. TIT. XI.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Perpinya ha 16. de las Chalendas de Iuliol 1345.

INtellecto relatione plurium, qualiter vicarius Cervariæ plerumque ad inſtantiam aliquorum creditorum conſuevit dirigere literas faticæ officialibus vicariarum Tarragæ, & Montiſalbi, & alijs officialibus vicariarum Cathaloniæ non ſubmiſſis officio ſuo, præcipiendo eis ex parte noſtra, & ex ſua requirendo, vt ad ſolutionem debitorum qui debentur dictis creditoribus compellant debitores eorum, prout cum dictis literis dicitur latius contineri: ijdemque vicarij Tarregæ, Montiſalbi, & alij officiales prædicti, intendentes quod non expedit per eos præcepta dicti vicarij obedire, recuſant executionem facere in debitis ſupradictis prætextu literarum dicti vicarij, e contra, tacito in eius literis de præcepto quod eis facit, ſolum requirant & moneant coſdem ad exibendum iuſtitiæ complementum; intellecto etiam quod prefatus vicarius Cervariæ aſſerens prędicta mandata, ſeu præcepta in literis ſuis requiſitorijs facere de conſuetudine, & ſtilo Curiæ vicariæ ipſius, ea mutare dubitat, niſi de noſtri ſpeciali licentia procederet, & conſenſu. Idcirco ad ſupplicationem aliquorum aſſerentium quod in huiuſmodi dubio reſtat executio iuſtitiæ facienda, habita ſuper hoc deliberatione, & conſilio, cum non invenerimus æquum fore, nec rationi conſonum, quod prefatus vicarius Cervarię vltra territorium, & iuriſdictionem ſibi comiſſam præcepta faciat ordinarijs locorum extra vicariam ſibi comiſſam ſcituatorum, ideo mandamus per præſentes vicario Cervariæ prædicto, quodamodo talia præcepta non faciat, ſed dictos officiales, & ordinarios moneat, & requirat ſtylo ipſius vicariæ, quod ad baiulos infra ſuam vicariam conſtitutos in ſuo robore permanente: in præceptis vero iam factis per ipſum vicarium occaſione prædicta nihil volumus innovari, quinimo ea volumus exequi, & compleri iuxta ſui ſeriem, & tenorem Mandantes, &c.

2. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida als Officials dels Comptats de Roſſello, y Cerdanya dada en Barcelona, a 15. de Març 1374.

PRO conſervatione regaliarum, quas habemus in dictis vicarijs, quęque pro maiori parte in ſtilis, vſibus, & conſuetudinibus Curiarum, ipſarum vicariarum conſiſtunt, diverſas pragmaticas ſanctiones, ordinationes, & proviſiones feciſſe recolimus, per quas inter cætera ipſos ſtilos, vſus, & conſuetudines ad vnguem præcepimus obſervari, ſed vt noviter eſt nobis datum intelligi, plerique tam Prælati, quam Barones, & milites, quam etiam alij in dictis Comitatibus caſtra, ſeu loca habentes, ipſas regalias noſtras pervertere, ſeu minuere ſatagunt, illas præſertim quibus cum Prelatos, vel aliás perſonas Eccleſiaſticas in locis noſtris iura vel regalias noſtras vſurpare contigit, vos dicti vicarij, iuxta dictos ſtilos, & conſuetudines videlicet quilibet in iuriſdictione ſua temporalitates illius Prelati, vel perſonæ Eccleſiaſticę vſurpatis, certa forma ſuper prædictis ſervata, & quibus etiam vos dicti vicarij, iuxta dictos ſtyllos, vſus & conſuetudinem cum contingit inter veſtras vicarias quęſtionem eſſe de terminis, vel alijs rebus, de quibus timetur ne partes ad arma veniant, poteſtis, & debetis tanquam ſuperiores ad manum noſtram recipere rem de qua eſt

queſtio, & deponere in ſequeſtro. Et etiam poteſtis, & debetis ponere in ſequeſtro pignora facta in cuiuſuis termino locorum, infra vicarias veſtras ſcituatorum, ſi ipſa iniuſte facta allegatum fuerit coram vobis. Et etiam poteſtis, & debetis in quibuſcunque caſtris, & locis quantumcunque alodialibus recipere ſcorcolls, ratione ſuſtentationum bannitorum noſtrorum. Et etiam poteſtis,& debetis intrare quęcunque loca Prelatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum,Baronum, & militum, pro capiendo conſules, baiulos, & alios officiales ipſorum, de maleficijs inculpatos, & alios etiam quoſcunque ſingulares qui delinquerint in caminis publicis, vel adverſus officiales noſtros, aut regalias noſtras, nam per viam appellationum quas quandoque ſuper vſu dictarum regalium faciunt,quas vos iudices,tam primarum, quam ſecundarum appellationum, & ſubdelegati a vobis quandoque admittitis, & per aliquas proviſiones, & comiſſiones quas a Curia noſtra ſubreptirię impetrant, dictis ſtyllis, vſibus, & conſuetudinibus preiudicia faciunt. Quapropter tantum noſtrum, & dictarum noſtrarum regaliarum preiudicium tollerare nolentes, ſed ipſas noſtras regalias inviolabiliter, & abſque diminutione aliqua conſervare,huius proviſionis noſtræ ſalubri ſerie ſanccimus,& ordinamus,quod non obſtantibus aliquibus comiſſionibus, ſeu alijs quibuſcunque proviſionibus, a noſtra Curia, ſeu noſtri cariſſimi Primogeniti impetratis, & impetrandis ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum, eſto quod eſſent manu noſtra, ac dicti noſtri Primogeniti ſubſignatę,& in eis de preſenti mencio ſpecialis fieret, ac tenor eiuſdem totaliter eſſet inſertus, nec obſtantibus aliquibus appellationibus quę hucuſque admiſſę fuerint, vel proceſſibus, ſeu anantamentis inde ſecutis, dicti ſtyli, vſus, & conſuetudines prout ſcriptę ſunt in libris dictarum veſtrarum Curiarum, & prout plenius eis nos, & predeceſſores noſtri Reges Maioricarum vſi fuimus, tenaciter, & abſquę interpretatione aliqua obſerventur, nec liceat vobis, ſeu quibuſuis alijs illos in dubium vertere,nec patiamini indirecte,vel directe iudicium de his fieri aliquod, nec aliud preſumatis quicquam facere in contrarium, quoviſmodo.

DE STATVTS, E ORDINATIONS. TIT. XII.

1. IAVME Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Tarragona a 10. de las Chalendas de Febrer. 1319.

NOverint vniverſi, quod cum nobis Iacobo Dei gratia Regi Aragonum, & Comitti Barchinonę fuiſſent notificate aliquę ordinationes, nuperrime per Conſiliarios,& proceres Civitatis Barchinonę factę, ſeu ſtatutę in ipſa Civitate,& alię in eadem Civitate,et Suburbio,et alijs locis,ſcilicet a Montecati vſque ad Caſtrum Felix,et a Montechateno, ſeu loco de Finestrellis, et a colle de Erolla,et de ipſa Gavarra,et de Vallę vitraria,et a Villa Molendinorum Regalium Lupricati,vſq; ad duo decim leucas infra mare. Quæ quidem ordinationes, non vt in ſe iniquitatem, vel iniuſtitiam continerent,ſed quia metas bannorum,et terminos dictę Civitatis excedere videbantur, prępcipue cum aliquę pœnam mortis,et mutilationem membrorum imponerent, intendebamus,et dicebamus, ob conditorum deffectum obſervari non debere,ernos earum obſervationem tollerare non poſſe, abſque preiudicio iuriſdictionis noſtrę, niſi forſan pro parte dictorum conſiliariariorum, et procerum oſtenderentur cauſæ legittimę, ex quibus appareret, ipſos potuiſſe ordinationes prędictas ſtatuere, ac etiam ordinare. Tandem miſſi ad preſentiam noſtram pro parte Conſiliariorum, et procerum, prędictorum Petrus de Villafranca, Stephanus de Podio concives eorum, diverſas inſtructiones, et informationes nobis dederunt, ad oſtendendum quod dicti Conſiliarij, et proceres Barchinonę potuerunt ordinationes ſtatuere, ſupradictas, et inquantum dicti termini prętenduntur. Quibus ordinationibus, et ſimilibus, et aliàs per libros antiquos vicarię Curię noſtrę Barchinonę probaverunt, infra dictos terminos vſos fuiſſe, et ipſis inſtructionibns, informationibus, et vſibus in concilio noſtro plenæ examinatis, compe-

rimus

rimus Conſiliarios, & proceres ſupradictos authoritatem habere, & eis competere Ordinationes prædictas, & conſimiles, & alias, quarum aliquæ ſunt criminales, & quæ tam pœnam mortis, quam mutilationem membrorum inducunt, & aliæ civiles, ordinaſſe, infra dictos terminos ſuperius declaratos licite potuiſſe, & conſimiles, & alias plures, & diverſis temporibus abſque authoritate noſtra ordinaſſe. Quo circa tenore præſentis cartæ noſtræ perpetuo valituræ declaramus, ac per nos, & noſtros ex certa ſcientia, & deliberato Conſilio concedimus vobis Arnaldo de Serriano, & Franciſco Grunni, & Bernardo Marqueti, Arnaldo Bernardi, & Arnaldo Duſay nunc Cõciliarijs Barchinonæ, & Civibus, ac Vniverſitati eiuſdem preſentibus, & futuris, quod ad fidelitatem, & vtilitatem noſtram, & Reipublicæ, & ad bonum, & tranquilium ſtatum ipſius Civitatis poſſitis, & poſſint Conciliarij venturi, & proceres Civitatis prædictæ perpetuo facere, & ordinare in dicta Civitate, & in dictis terminis ſuperius nominatis; banna, & ordinationes, cum pœnis peccuniarijs & corporalibus, veluti membrorum mutilatione, & morte, ſive ſupplicio vltimo, & alijs, pro vt vobis, vel eis fore videbitur faciendum: ſtatuentes, & mandantes, quod Vicarij, & baiulli Barchinonæ, & eorum Locatenentes præſentes, & qui pro tempore fuerint, Ordinaciones omnes, & ſingulas per vos factas, & alias quaſcunque per vos & alios Conciliarios, & proceres Barchinonæ vt prædicitur in poſterum faciendas incontinenti cum per vos, ſeu alios Conciliarios, & proceres Barchinonæ editæ, & ordinatæ fuerint, præconitzari, & obſervari faciant per quoſcunque inconcuſſe, & ſine aliquo contradictu.

***

DE LAS CONSVETVTS DE BARCELONA, VULGARMENT DITAS LO RECOG NOVERVNT PROCERES

TIT. XIII.

1. PERE Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona. Dat en Barcelona a 3. dels Idus de Ianer 1283.

CVM nos Petrus Dei gratia Aragonum, & Siciliæ Rex eſſemus in Civitate Barchinonæ perſonaliter conſtituti, pro Generali Curia celebranda Cathalanis, ibidem probi homines, & Vniverſitas eiuſdem Civitatis nobis humiliter ſupplicarunt, vt eis de gratia, & miſericordia noſtra concederemus, & approbaremus Privilegia conceſſa eis per anteceſſores noſtros, & antiquas ſcilicet conſuetudines, quas in Civitate Barchinonæ antiquitus habuerunt, quas conſuetudines nobis ſcriptas tradiderunt, ſicut fuiſſe, & eſſe recognoverunt proceres, & antiqui, & Juriſperiti Civitatis eiuſdem, Supplicaverunt etiam nobis, vt quædam alia capitula, & petitiones que inferius declarantur, quas nobis obtulerunt in ſcriptis, eiſdem pro bono ſtatu Civitatis concedere deberemus. Nos itaque, conſiderantes quod omnibus ſubditis noſtris tenemur benefacere, & quod Regalis benevolentiæ eſt, intendere vtilitatibus ſubiectorum, & eos gratijs ampliare, volentes ſequi veſtigia anteceſſorum noſtrorum, gratis, & ex certa ſcientia per nos, & omnes ſucceſſores noſtros concedimus, approbamus, ac etiam confirmamus vobis vniverſis Civibus, & habitatoribus Barchinonæ, præſentibus, & futuris perpetuo omnia Privilegia conceſſa, ſive facta Civitati, & Vniverſitati Barchinonæ a nobis, vel anteceſſoribus noſtris, prout in ipſis Privilegijs plenius continetur. Similiter concedimus, & approbamus, ac etiam confirmamus vobis, & ſucceſſoribus veſtris perpetuo omnes prædictas conſuetudines, ſicut nobis eas in ſcriptis dediſtis, quarum tenor ſic ſe habet.

***

De donatione, & legato rei emphiteoticariæ, ſine firma Domini Cap. I.

REcognoverunt proceres Barchinonæ, & antiqui, & ſapientes in iure, antiquam eſſe conſuetudinem, quod quilibet poterat dare, & legare in teſtamento, vel donatione inter vivos, vel quocunque alio modo voluerit, res quas tenet pro alio in emphiteoſim, ſine firmamento, & conſenſu Domini, dummodo non interveniat fraus.

De legitima. Cap. II.

ITem quod hæreditas deffuncti dividatur in quindecim partes, & quod octo partes ſunt legittima.

De repudiatione hæreditatis. Cap. III.

ITem quod hæres poteſt aditam hæreditatem repudiare, ſine diminutione tamen hæreditatis, niſi habeat iuſtam cauſam retentionis.

Quod vxor non poſſit petere dotem mortuo viro, extantibus liberis. Cap. IV.

ITem quod vxor mortuo viro, extantibus liberis in pupillari ætate, non poteſt petere dotem ſolui ſibi, dummodo teneat bona, & accipat fructus, & poſſit vivere competenter de bonis mariti, vel de bonis ſuis parafernalibus, vel de iuſta negociatione ſua.

Quod vxor infra annum luctus non poſſit dotem petere. Cap. V.

ITem ſi non ſunt liberi, non poteſt infra annum luctus petere dotem ſibi ſolui, dummodo præſtentur ſibi alimenta de bonis mariti infra prædictum annum, & quod poſt annum, niſi fiat ſibi ſolutio, recipiat fructus, & teneat bona, quo vſque ſit ſibi ſatisfactum, & nihilominus poſſit petere dotem.

***

Quod vxor poſt mortem mariti poſſideat bona mariti pro dote, & ſponſalicio. Cap. VI.

ITem quod vxor cenſeatur poſt mortem mariti ſui poſſidere bona mariti pro dote ſua, & ſponſalicio, & quod faciat fructus ſuos.

In electione creditoris eſt convenire principalem debitorem, vel fideiuſſorem. Cap. VII.

ITem quod in electione eſt, creditoris, vel convenire principalem debitorum, vel fideiuſſorem, ſalvo fideiuſſori quod poſſit tenere curiam per vnum annum.

De pluribus debitoribus inſolidum obligatis. Cap. VIII.

ITem quod ſi ſint duo, vel plures debitores principales inſolidum obligati, etiam ſi renunciaverint novæ Conſtitutioni, non tenentur aliquid ſolvere, niſi ſuam partem, niſi debitore alio abſente, vel egente, vel non ſolvendo exiſtente.

De eodem in fideiuſſoribus. Cap. IX.

ITem eodem modo ſe habet conſuetudo in fideiuſſoribus, &c.

De fundo dotali, Cap. X.

ITem quod fundus dotalis poteſt alienari, cum vxor iuret.

De vxore quæ obligatur cum marito in mutuo, vel indepoſito. Cap. XI.

ITem quod vxor quæ obligatur cum marito in mutuo, vel depoſito non tenetur ſolvere, dum bona mariti ſufficiunt, & in deffectu mariti, tenetur ad dimidiam, & hoc quantumcumque; iuraverit, & renuntiaverit beneficio velleyani, & iuri hipotecæ ſuę.

De non requirendo conſenſu Domini, vel firmamento in ſponſalicijs. Cap. XII.

ITem in ſponſalicijs non requiritur in Barchinona conſenſus Domini, nec firmamen-

mentum, nec confirmatio, vel ſubſcriptio Domini facta poſteriori creditori mariti, ledit ius mulieris, immo ſemper remanet prior mulier, & potior in oblatione dotis, & ſponſalicij.

Vt vitualia quæ portantur in Barchinona non pignorentur. Cap. XIII.

ITem quod victualia quæ portantur in Barchinona per mare, vel per terram, de pane, vino, carnibus, & piſcibus recentibus, non marcentur, nec pignorarentur pro debito alieno, nec prẽcium habitum de victualibus, nec etiam mercimonia inde empta pignorentur, vel retineantur barchæ, ligna, vel iumenta aportantia dicta victualia, & hoc etiam tam pro alienis debitis, quam proprijs, niſi in contractibus Barchinonæ celebratis.

Quod Vicarius non pignoret æquitaturas illorum qui tenent eam ad proprium vſum. Cap. XIV.

ITem quod Vicarius nõn pignoret pro debitis æquitauras illorum, qui tenent eas ad proprium vſum equitandi, neque arma, neque veſtes, neque apparatus lecti, nec etiam caxiam.

De pœna non imponenda a Vicario, vel Baiulo, vel aliquo. Cap. XV.

ITem quod Vicarius, vel Baiulus, vel aliquis Officialis non imponat pœnam alicui, niſi rixantibus, vel comminantibus ad rixam.

De ſententia Judicis data per dominum a quo non appellatur. Cap. XVI.

ITem quod Vicarius, vel Baiulus, vel aliquis Dominus qui dat Judicem in cauſa, non appellet a ſententia contra eum lata, niſi ſubditus, vel emphiteota appellaret, quia tunc Dominus poteſt petere melioramentum, vtendo appellatione ipſius ſubditi, vel emphiteotæ.

De ordinatione, & conſtitutione bannorum per proceres. Cap. XVII.

ITem quod proceres Barchinonæ ordinant, & conſtituunt banna, & Vicarius banna ordinata per proceres Barchinonæ facit præconizari, & ea exigi, & quod ipſi proceres poſſint mutare, vel relaxare, banna voluntate Vicarij, & quod pœna bannorum eſt Vicarij.

Quod Vicarius non capit aliquem pro banno. Cap. XVIII.

ITem quod Vicarius non capit aliquem de nocte pro banno, qui poſſit dare fidejuſſorem, & quod ſagiones tenentur eum ſequi ad domum fideiuſſoris.

Quando Vicarius teneatur captum tradere manu-lenta. Cap. XIX.

ITem quod Vicarius non debet tenere aliquem captum, qui velit idoneę firmare jus, vel ſe manu levare idoneę, niſi pro crimine homicidij, vel altero crimine de quo corporalem iuſtitiam mereatur.

De defferentibus arma qui non cadunt in bannum. Cap. XX.

ITem quod illi qui intrant Barchinonam, vel exeunt per mare, vel per terram cum armis, vel ſine armis, non cadunt in bannum.

Quod Vicarius dat ſex menſes per vendendis honoribus. Cap. XXI.

ITem quod Vicarius donat ſex menſes provendendis honoribus debitoris, qui iurat ſe non habere res mobiles, de quibus poſſit creditori ſatisfacere.

De ſcriptione bannorum debitorum. Cap. XXII.

ITem quod debitor debet ſcribere bona ſua, ſi hoc petat creditor.

Vt mercatores, vel marinarij qui ſunt in receſſu non teneantur placitare. Cap. XXIII.

ITem quod mercatores, vel marinarij qui ſunt receſſuri per mare, non teneantur placitare ſuper novis cauſis, dummodo aſſecuraverint ſe proſequi cauſam in reditu viatici, & poſtquam lignum, ver barcha, vel navis fuerit in mari, vel parata ad varandum.

De re non petenda publice vendita per curſorem. Cap. XXIIII.

ITem quod aliquis non poſſit repetere aliquam rem ab illo, qui emit eam per curſorem publicum, & publicè, niſi reſtituerit pretium.

De teſtamento facto notario ipſo ſolo ſtante cum teſtatore. Cap. XXV.

ITem quod Notarius poteſt facere teſtamentum, ipſo ſolo exiſtente cum teſtatore, & quod ipſo facto, ſive notato in papiro, vocet teſtes, coram quibus dicat ſe feciſſe teſtamentum ipſius teſtatoris, & quod valeat, ac ſi audiviſſent ipſi teſtes teſtamentū.

De valido teſtamento quo ſint duo, vel tres teſtes adhibiti. Cap. XXVI.

ITem quod teſtamentum in quo ſunt teſtes duo, vel tres adhibiti valet, & non infirmatur ratione teſtium.

De condemnatione cenſus in duplo cum non ſolvitur. Cap. XXVII.

ITem quod ille qui ceſſat in ſolutione cenſus, per quoſcumque annos ceſſaverit, quod condemnetur in duplo cenſus, & non cadit in commiſſum.

De venditione rei data in emphiteoſim. Cap. XXVIII.

ITem quod ille qui vendit, vel dat in emphiteoſim alij rem ſibi datam in emphiteoſim, ſine cōſenſu, & requiſitione domini, præſtat duplex laudimium, & non cadit are.

De empara facta ab emphiteota. Cap. XXIX.

ITem ſi emphiteota non tenet emparam ſibi factam a domino, præſtet domino quinque ſolidos pro empara facta, & ſi emphiteota offert domino firmam iuris cum effectu, tenetur dominus deſamparare illud quod emparavit, facta firma, aliàs emphiteota non tenetur ſibi emparam ſervare.

De obligatione rei emphiteotica in firmamento iuris. Cap. XXX.

ITem quod emphiteota poteſt obligare in firmamento iuris rem quam tenet pro domino.

De emphiteota qui non ſoluit cenſum domino. Cap. XXXI.

ITem quod dominus poteſt emphiteotæ abſtrahere authoritate propria portas, ſi non ſolvit ei cenſum dic ſtatuo.

De domino qui poteſt abſtrahere portas emphiteotæ. Cap. XXXII.

ITem ſi non firmat ſibi ius, poteſt ſibi abſtrahere portas.

De pignoratione rerum conductoris domorum. Cap. XXXIII.

ITem quod locator domorum poteſt conductori accipere res propria authoritate, ſine ſagione, quæ fuerunt illatæ, & inventæ in domo locata, pro penſione domus locatæ.

De empara fructum prædiorum facta conductori. Cap. XXXIIII.

ITem locator prędiorum poteſt propria authoritate emparare fructus conductori, qui fuerint in predio locato, ratione penſionis non ſolutæ.

)(✠)(

De

De venditione rei datæ alicui in emphiteoſim.
Cap. XXXV.

ITem ſi emphitheota vendit rem ſibi datam in emphiteoſim, quod proximior, ſive medius emphiteota poteſt eam retinere, & reducere in primo ſtatu.

De iuramento emphiteotæ ſuper ſolutione cenſus.
Cap. XXXVI.

ITem quod ſi dominus dicit cenſum non eſſe ſolutum ab emphiteota, quod vltra annum ſtatur iuramento emphiteotæ ſuper ſolutione facta, niſi inſequenti anno, poſt illum annum tranſactum quod dicit ſibi non eſſe ſatisfactum de præcedenti, probaverit Dominus, quod interpellaverit emphiteotam, pro ſolutione cenſus dicti præteriti temporis.

De Decimis, & primicijs arborum.
Cap. XXXVII.

ITem quod Cives Barchinonæ non dent decimis, & primicias de olivis, nec de fructibus aliquarum arborum, nec etiam primicias de fructibus vinearum, a colle de codinis, vſque ad riariam de Orta, & a podio de Aquilario, & a colle Cerola, vſque ad mare.

De leguminis ſeminatis in vineis.
Cap. XXXVIII.

ITem non detur de fabbis, & ciceribus, nec de alijs leguminibus quæ ſeminantur in vineis Barchinonæ, aliqua decima vel primicia.

De Sacramento Vicariorum Barchinonæ.
Cap. XXXIX.

ITem quod Vicarij, qui noviter conſtituuntur in Barcinona, iurant ad Sancta Dei Evangelia in manu, & poſſe proborum hominum Barchinonæ, coram Populo, de eſtando conſilio eorum, ſervando iura, & conſuetudines Barchinonæ, ſalvo dominio Domini Regis.

De ferijs meſſium, & vindemiarum.
Cap. XXXX.

ITem quod in aliqua cauſa poſt litem conteſtatam non conceduntur feriæ meſſium, vel vindemiarum, ſcilicet menſis Junij, & Septembris.

De Iuramento Iudæorum. Cap. XXXXI.

ITem quod quando contentio eſt inter Chriſtianum, & Judæum, & cauſa habet decidi per ius iurandum, quod Judęus debet iurare ſuper plagis apud Eccleſiam Sancti Juſti, excepto iuramento calumniæ, quod præſtatur ſuper præcepta legis, coram Judice.

De Iudicio criminali. Cap. XXXXII.

ITem quod proceres Barchinonæ, & Cives iudicant homines in criminalibus.

De Reptatione bataylla in Curia Barchinonæ.
Cap. XXXXIII.

ITem quod nemo poteſt aliquem reptare de bataylla in Curia Barcinonæ, nec Curia conſuevit recipere firmam, niſi tantum de treguis fractis, vel bauſia, vel traditione.

De præſcriptione. Cap. Cap. XLIIII.

ITem quod omnis actio perſonalis, vel realis, quæ de jure communi debet tolli decem, vel viginti annis, extenditur vſque ad triginta annos excepta, ypothecaria, quæ extenditur vſque ad quadraginta annos contra debitorem poſſidentem rem obligatam, vel eius hęredes.

De lucernis poſitis in pariete proprio, vel communi.
Cap. XLV.

ITem eſt conſuetudo in lucernis poſitis in parite privato, vel communi illius qui lucem accipit per ipſas lucernas, ſi ipſæ lucernæ extiterint per triginta annos in pace, & continue, quod ipſę lucernæ non poſſint claudi a parte adverſa.

De

De habenda tuitione, vel preſcriptione lucernarum. Cap. XLVI.

ITem eſt conſuetudo, quod ſi illi qui habent lucernas, non habent inſtrumentum de lucernis ibi habendis, nec aliquam tuitionem, niſi tantum preſcriptionem triginta annorum, quod ſi clauſerint eas operando ibi, vel alio modo, quod iterum non poſſunt ibi habere lucernas.

De terminatione queſtionis de lucernis. Cap. XLVII.

ITem eſt conſuetudo, quod ſi de lucernis, cloacis, de parietibus, & enuannis qui ſunt in honore qui tenetur pro aliquo, fuerit aliqua quęſtio de ipſis, quod debet determinari per Baiulum Barchinonę, ſive per ſuum Judicem, ſini forte ipſa quęſtio fuerit poſita in manu arbitrorum.

De teſtamento Sacramentali. Cap. XLVIII.

ITem eſt conſuetudo, quod ſi aliquis fecerit teſtamentum preſentibus teſtibus, in terra, vel in mari, vbicumque ſit, in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, ſeu ſuam vltimam voluntatem, etiam aliquo Notario non preſente in ipſa voluntate verbo tenus dicta, vel ſcripta, quod valeat ipſa vltima voluntas, ſive teſtamentum, dum teſtes qui inter fuerunt ipſi vltimę voluntati, vel teſtamento, infra ſex menſes ex quo fuerint in Barchinona iurent in Eccleſia Sancti Juſti, ſuper Altare Sancti Felicis Martiris, pręſente Notario qui tale teſtamentum confecit, & alijs perſonis, quod ipſi teſtes ita viderunt, & audierunt ſcribi, ſeu dici, ſicut in illa ſcriptura continetur, ſive in vltima voluntate, verbo tenus ab ipſo teſtatore dicta, & quod tale teſtamentum vocatur ſacramentale.

De Sacramento calumniæ inter dominum, & vaſſallum. Cap. XLIX.

ITem eſt conſuetudo Barchinonę, quod in cauſis vbi petitur Sacramentum calumniæ pręſtari, ſi cauſa eſt inter Dominum, & vaſſallum, ſive inter Dominum, & ruſticum, quod vaſſallus, ſive ruſticus qui ſit ſolidus, & affocatus ipſius Domini debet iurare de calumnia, & non Dominus.

De marginibus in vicinibus honoribus. Cap. L.

ITem quod in vicinis honoribus margines intelliguntur eſſe ſuperioris honoris.

De citationibus, & aſſignationibus dierum factis per vicarium. Cap. LI.

ITem in citationibus, & aſſignationibus dierum factis per Vicarium, vel Judicem creditur, & ſtatur relationi vnius fagionis, dummodo reperiatur ſcriptum in capibrevio, vel in actis iudicis.

De his qui guidari non poſſunt per Vicarium. Cap. LII.

ITem quod aliquis qui fecerit injuriã corporalem alicui Civi Barchinonę, non poteſt guidari quod veniet vel ſtet in Barchinona, per Vicarium, vel alium Officialem Domini Regis, niſi paratus eſſet firmare ius, vel alius conſentiret cui injuria eſſet illata.

In quanto tempore forenſis permanens Barchinona habeatur pro cive. Cap. LIII.

ITem quod quicumque forenſis qui ſteterit in Barchinona per vnum annum, & vnam diem, quod habeatur per cive, & non poteſt peti a Domino, de cuius dominio fuit oriundus.

De quibus percutionibus Vicarius ſe non intromittit. Cap. LIV.

ITem quod Vicarius Barchinonæ non debet, nec poteſt ſe intromittere de percuſſionibus, vel vulneribus illatis alicui, niſi forte dictæ percutiones, & vulnera eſſent ad cognitionem, & iudicium cirurgicorum, excepto banno cultelli, vel armorum, ſalvo quod tenentur facere ius iniuriatis.

***

De

De appellatione iudicij poſſeſſorij Cap.LV.

ITem quod ſuper iudicio poſſeſſorio appellatur.

De modo conficiendi inſtrumenta dotalicia. Cap. LVI.

ITem quando inſtrumentum dotalicium fit in hęc verba, ego talis dono tibi tali vxori meæ tantum pro dote tua, & ſponſalicio, quod in intelligatur tertia pars ipſius quantitatis eſſe donatio propter nuptias.

De ſalutionibus quæ fiunt per campſores Barchinonæ. Cap. LVII.

ITem ſuper ſolutionibus quæ fiunt per campſores Barchinonæ alicui creditori nomine ſui debitoris, quod credatur libris eorum, ſi probentur iurati in poſſe Vicarij Barchinonæ,& hoc tam ſuper debitis chirographarijs, quam ſuper alijs.

De atans in pariete vicino. Cap. LVIII.

ITem quod quilibet poteſt habere atans per larc, e per traves in pariete vicino, ſine impedimento lucernarum vicini, quę erunt ibi per triginta annos, vel quod habeat ipſas lucernas cum inſtrumento.

Quod aliquis non poſſit carricare in pariete communi, in parte vel in toto. Cap.LIX.

ITem quod ſuper pariete communi non debet aliquis carricare in toto, vel in parte,donec partem ſuam poſſuerit in miſſionibus parietum.

Quod non fiat feneſtra,vel lucerna in dicto pariete. Cap. LX.

ITem quod in pariete proprio vel cõmuni nemo debet facere feneſtrã,vel lucernam.

De ſocanyali ſuper tenedone alterius. Cap.LXI.

ITem ſi aliquis habuerit ſocanyale ſuper tenedone alterius, ſuper quam aquę diſcurrunt, quod ſi voluerit elevare ſocanyale in altum, non poteſt ipſum ſocanyale ibi tornare.

De parte ponenda in clauſuris. Cap. LXII.

ITem ſuper clauſuris, quod vnuſquiſque habeat ponere partem ſuam cum vicino, & quod clauſura domorum habeat fieri de tribus tapijs, & clauſura orti habet fieri de duabus tapijs in altum.

Quod aliquis non habeat viſtam in alterum. Cap. LXIII.

ITem nemo poteſt habere viſtam ſuper alterum, ni primo aſpiciat ſuper tenedonem ſuam.

De atans in muro Civitatis. Cap. LXIV.

ITem quod nemo habeat atans, in muro civitatis Barchinonæ, niſi in pariete burçega, niſi faciat cum voluntate eius cuis eſt murus.

De baſſia iuxta parietem vicini prohibita. Cap. LXV.

ITem quod vicinus non poſſit facere baſſiam iuxta parietem vicini propriam vel communem, niſi faciat bonum parietem de bono lapide, & cemento de vno palmo, & dimidio, & de altitudine in quantum fimus, & aqua aſcendunt.

Qualiter res emphiteotica poteſt dimitti domino. Cap. LXVI.

ITem quod quilibet emphiteota poteſt dimittere rem quam tenet pro alio in emphiteoſim, dummodo ſolvat cenſum quem tenetur dare pro tempore præterito & quod reſtituet inſtrumentum, & quod faciat ſibi inſtrumentum abſolutionis, & ſalvo jure Domino deteriorationis rei.

De liberis foris caſatis de voluntate patris. Cap. LXVII.

ITem eſt conſuetudo Barchinonæ, quod ſi filius eſt foris caſatus de voluntate Patris,

tris, & filia cum marito, quod habeantur pro emancipatis.

De teſtamento, & contractibus ſine Patris conſenſu. Cap. LXVIII.

ITem quod facta : oris caſatione, filius vel filia poteſt facere teſtamentum, & alios contractus ſine voluntate Patris.

De viaticis in comandis. Cap. LXIX.

ITem ſi aliquis portat commandas in viaticis, quod vxor illius qui tenet comandam, vel alius creditor non poſſint petere, vel deffendere alias merces quæ aportabuntur de illo viatico quo res fuerint comendatæ, ratione ſponſalicij, vel alia ratione, quo vſque illi qui fecerint commandas recuperaverint illas comandas, vel merces emptas de illa pecunia.

De re dividenda ſine laudimio a deffuncto dimiſſa. Cap. LXX.

ITem cum aliquis deffunctus dimitit aliquam rem immobilem filijs, vel alijs quibuſcunque, quod ipſi rem a deffuncto eis dimiſſam poſſint inter ſe dividere ſine laudimio dominorum quocunque modo voluerint.

De blado molendo Civium Barchinonæ vbicunque ipſi Cives volunt. Cap. LXXI.

ITem quod quilibet Civis Barchinonę poteſt bladum molere ſuum, vbicunque voluerit, ſine impedimento alicuius, exceptis Fornerijs, & Flaquerijs qui debent molere ad molendina Regalia.

De comanda pro qua aliquis capitur. Cap. LXXII.

ITem quod quilibet tenens comandam capiatur pro comanda, dummodo oſtendatur inſtrumentum comandæ contra eum purum, ſcilicet quod non ſit tibi fideiuſſor, nec iuramentum, nec terminus, & ſi tale inſtrumentum oſtendatur, non capitur.

Capitulum de piſcataria. Cap. LXXIII.

ALia vero capitula, & petiones concedimus, vt inferius declarantur, primum ſcilicet capitulum piſcatarie concedimus, quod ducatur ad anticum modum, & priſtinum vſum, niſi inter vos dictam Vniverſitatem, & tenentes piſcateriam aliter conventum fuerit, vel ordinatum.

De officio quod Rex comiſerat Serviano. Cap. LXXIV.

ITem concedimus capitulum, quod revocetur officium quod comiſſeramus Serviano de Riaria, quod de cetero aliquo tempore, nec dictus Servianus, nec aliquis alius vtatur in Barchinona officio ſupradicto.

De non accipiendo bovagio. Cap. LXXV.

ITem concedimus capitulum bovagij, quod de cetero per nos, vel ſucceſſores noſtros in Barchinona non accipiatur bovagium, nec petatur.

De caſſatione gabellæ ſalis, quod quilibet poſſit apportare ſal. Cap. LXXVI.

ITem capitulum gabellę ſalis concedimus quod caſſetur, & quod quilibet poſſit ſal apportare vnde voluerit, & emere a quocunq; voluerit, & vēdere cuicunq; voluerit.

De caſſatione vſurarum Iudeorum, & Privilegiorum. Cap. LXXVII.

ITem concedimus capitulum, quod obſervetur Conſtitutio edita per Dominum Iacobum felicis recordationis Patrem noſtrū ſuper vſuris Judeorum, caſſatis, & revocatis Privilegijs in contrariū obtentis per Judeos.

De Revocatione tributi Notariorum. Cap. LXXVIII.

ITem concedimus capitulum, quod revocetur, & caſſetur impoſitio cenſus, ſive tributi quam feceramus de Notarijs Barchinonæ.

De

De conceſſione cinquantæ. Cap. LXXIX.

ITem concedimus capitulum,quod aliquis Civis, vel habitator Barchinonæ non teneatur dare nobis, vel Baiulo, vel ſucceſſoribus noſtris de honoribus quos pro nobis, vel ſucceſſoribus noſtris tenuerunt pro laudimio, tam de venditionibus, quam ſtabilineatis, quam etiam de permutationibus, niſi lo cinquante, & hoc concedimus laudamus, tantum de nobis, & ſucceſſoribus noſtris, ſine preiudicio iuris alterius, veruntamen intromittemus nos, ac tractabimus cum alijs pro quibus tenentur honores in Barchinona, quod veniant adequalitatum ſuper ipſo laudimio.

De conceſſione faticæ alicui homini. Cap. LXXX.

ITem concedimus capitulum,quod aliquis non vendat nec promittat,nec donet alicui faticam honoris qui per ipſum teneatur, donec inſtrumentum factum de venditione, vel alienatione facta de dicto honore ſibi fuerit præſentatum.

De leudis tam maris quam terræ.
Cap.LXXXI.

ITem concedimus capitulum, quod ſuper leudis tam maris quam terræ ſive de navibus, lignis, vel barchis venientibus de Pelee, vel de Hiſpania, vel euntibus, ac diſcarricantibus a Salou,vel Tarraconæ, vel Dertuſæ, obſervetur, & fiat ſicut antiquitus fieri eſt conſuetum, & omnis lezda noviter impoſita, vel introducta in Barchinona, vel apud Cervariam, Palamos, Vinaxinam, Luſſanum, Montemalbum, Tamaritum, Dertuſam, vel alia Loca revocetur, & caſſetur, & omnis novitas ceſſet, & fiat ſicut antiquitus eſt conſuetum.

Vt lezdarius non moretur in Civitate Barchinonæ.
Cap. LXXXII.

ITem concedimus capitulum, quod aliquis Lezdarius extraneus, vel eius procurator non moretur continue Barchinonæ, & quod quilibet Lezdarius accipiat lezdam ſuam in ſuo loco.

De lezda prohibita.Cap. LXXXIII.

ITem concedimus capitulum,quod Cives, ſeu habitatores Barchinonę non teneantur dare lezdam de corijs, quæ in macellis Barchinonæ emerint, niſi ſicut antiquitus, fieri conſuetum eſt.

De libertate navium, & aliorum vexillorum Barchinonæ. Cap. LXXXIV.

ITem concedimus capitulum,quod naves, lembi, Barchæ, & quælibet alia vaſa Civium Barchinonæ poſſint navigare,intrare, exire, carricare, & diſcarricare, vendere, emere, & ſtare in quibuſcunque locis voluerint, per portus,& alia loca Cathalonię, ipſis tamen ſolventibus iura, & lezdas antiquitus conſuetas.

De navigatione, & portatione mercium.
Cap. LXXXV.

ITem concedimus capitulum, quod quilibet habitator Barchinonę poſſit navigare, & portare quaſcunque merces voluerit, & quocunque voluerit, excepto grano, farina, ferro, armis, lenyam, fil de exarcia, & pegunta, & exceptis Locis inimicorum noſtrorum, cum quibus habeamus guerram, quam vobis ſignificaverimus.

Quod quilibet Civis Barchinonæ poſſit tranſire per quæcunque camina, ſeu loca.
Cap.LXXXVI.

ITem concedimus capitulum, quod quilibet Civis Barchinonę poſſit tranſire per quæcumque caminia,ſeu loca voluerit,abſque aliqua violentia, vel impedimento, ſolvendo jura, & lezdas antiquitus conſuetas.

De ſolvendis ſervicijs vicinalibus.
Cap. LXXXVII.

ITem concedimus capitulum, quod quilibet Civis Barchinonę ſolvat, & contribuat partem ſibi contingentem in ſervicijs vicinalibus, & inde non excuſetur ratione alicuius Privilegij.

De ſolvenda parte ſibi contingente in ſervicijs Regalibus. Cap. LXXXVIII.

ITem concedimus capitulum, quod quilibet habitator Barchinonç, ſive ſit Officialis, ſive franquerius contribuat in ſervicijs Regalibus, partem ſibi contingentem in eis, vel quod nos recipiamus ipſam partem in computo noſtro.

De ijs qui non tenẽtur ire, vel mittere in Exercitum. Cap. LXXXIX.

ITem concedimus capitulum, quod aliquis homo qui ſit ętatis ſeptuaginta annorum, vel qui infirmetur, vel mulieres viduę, vel pupilli non teneantur ire, vel mittere in Exercitum, veruntamen ſi daretur redemptio pro dicto exercitu, quilibet teneatur contribuere partem ſuam.

Quod quilibet poſſit vendere farinam in domo ſua, vel vbicunque voluerit. Cap. XC.

ITem concedimus capitulum, quod in facto farnerię obſervetur Civitati, & habitatoribus Barchinonę in aportando, & vendendo farinam in domo ſua, & vbi voluerit, ſine leuda, & molendo vbi voluerit, eo modo quod antiquitus extitit conſuetum.

De caſatione ſcubiera in molendo. Cap. XCI.

ITem concedimus capitulum quod ceſſet factum deſcubiera, & quod de ceteto non ſit in molendinis eſcubiera.

De aqua percipienda regui comitalis. Cap. XCII.

ITem concedimus, quod illi qui habent Privilegia a nobis, vel anteceſſoribus noſtris percipiendi aquam noſtri Regui comitalis, percipiant ipſam aquam iuxta tenorem ipſorum Privilegiorum, ſine alia redemptione, alij vero qui non habent Privilegia, ſi voluerint a quam ipſam, emant eam vel componant nobiſcum, vel cum Baiulo noſtro, quia alio modo oporteret deſtrui molendina.

De conceſſione, & prohibitione vendendi oleum. Cap. XCIII.

ITem concedimus capitulum, quod quilibet Cives Barchinonæ poſſit vendere oleum in domo ſua, & quod nullus menſurarius olei ſit auſus vendere oleum.

De Sarracenis baptizatis Domino reſtituendis. Cap. XCIV.

ITem concedimus capitulum, quod non contradicatur, nec impediatur alicui Civi, vel habitatori Barchinonę Sarracenus, vel Sarracena captivi qui baptizantur, quin poſt habitum baptiſmum reſtituantur Domino ſuo ſine aliqua obligatione, & quod baptizatum, vel baptizatam poſſint mittere ad quaſcunque partes, & terras Chriſtianorum maluerint.

De libertate Sarracenorum, & Judæorum qui baptizantur. Cap. XCV.

ITem concedimus capitulum, quod Sarraceni, & Sarracenæ Judæorum, vel Judæarum qui baptizabuntur, ſint liberi poſt baptiſmum, ipſis tamen neophitis ſolventibus Dominis eorum precium in iure ſtatutum.

De Leuda navium, lignorum, & Barcharum quæ palomeriam non dederint. Cap. XCVI.

ITem cuncedimus capitulum, quod de navibus, lignis, vel barchis tranſeuntibus, quæ non dederint palomeriam firmam in terra, vel non diſcarriacverint, non detur lezda, niſi ſicut antiquitus conſuetum eſt.

De prohibita mercatione curſorum. Cap. XCVII.

ITem concedimus capitulum, quod aliquis curritor non ſit mercator illarum mercium, de quibus erit curritor, nec de ipſis mercibus teneat in domo ſua.

***

De Revocatione Privilegiorum Iudæorum, ſuper furatis. Cap. Lxxxxviij.

ITem concedimus Capitulum, quod Privilegium Iudæis conceſſum, vt poſsint mutuare ſuper rebus furatis, revocetur, & caſſetur.

De prohibita juriſdictione, vel diſtricta Iudæi ſuper Chriſtianos. Cap. Lxxxxviiij.

ITem concedimus Capitulum, quod aliquis Iudæus non poſsit vti juriſdictione, vel diſtrictu ſuper Chriſtianos.

De Inquiſitionibus faciendis. Cap. C.

ITem ſuper Capitulo quod Vicarij, & alij Officiales noſtri non faciant Inquiſitionem Generalem, vel ſpecialem contra aliquos Cives Barchinonæ, niſi de facto Criminali, & quod Inquiſitio illa fiat cum vno juriſperito, & duobus probis Hominibus, concedimus quod fiat, & procedatur ſuper ipſis, ſicut eſt antiquitus conſuetum.

De prohibita venditione. Cap. C. I.

ITem concedimus Capitulum, quod Curiæ Vicariorum, & Baiulorum non vendantur.

De Vicarijs, & Baiulijs Barchinonæ. Cap. C. II.

ITem concedimus, quod Vicariæ, & Baiuliæ quæ conſueverunt reſpondere, & eſſe de Vicaria, & Baiulia Barchinonæ, reſpondeant, & ſint de prędicta Vicaria, & Baiulia Barchinonę, ſicut fuit antiquitus conſuetum.

De Gratijs, & lexijs Curiarum. Cap. C. III.

quod ea quę fecerint, robur obtineant perpetuę firmitatis.

De Comiſtione, & Inquiſitione judicij. Cap. C. IIII.

ITem concedimus Capitulum, quod Vicarij, & Baiuli non poſsint comittere judicia, vel Inquiſitiones aliquibus, qui non ſint juris periti.

De prohibita advocatione ſcriptorum, ſeu Notariorum Curiarum. Cap. C. V.

ITem concedimus Capitulum, quod Scriptores, ſeu Notarij Curiarum Baiulię, ſeu Vicarię Barchinonę non intromittant ſe de Officijs judicandi, procurandi, vel Advocandi, niſi tantum de Officio Scribaniarum, & quod recipiant temparatum ſalarium de Scripturis, ſicut antiquitus fieri conſuetum eſt.

De Carcellario Caſtri Curiæ Barchinonæ. Cap. C. VI.

ITem concedimus Capitulum, quod Carcellarius Caſtri Curię noſtrę non recipiat ab incarceratis ibidem, niſi eo modo quod conſuetum eſt fieri antiquitus, & quod non poſsit eſſe procurator, judex, vel Inquiſitor.

De prohibita litigatione extra Civitatem Barchinonæ. Cap. C. VII.

ITem concedimus Capitulum, quod aliquis Civis, vel Habitator Barchinonę non teneatur ſuper aliqua petitione ſibi facta per Dominum Regem, vel alios littigare extra Civitatem Barchinonę in cauſis principalibus.

De Aſsignando judicem in Civitate Barchinonæ. Cap. C. VIII.

quod non teneatur, quis litigare extra Civitatem.

De prohibita pignoratione leudæ fallitæ, vel non ſolutæ. Cap. C. VIIII.

ITem concedimus Capitulum, quod aliquis lezdarius non pignoret aliquem Civem Barchinonæ pro Leuda fallita, vel non ſoluta, niſi illum qui Leudam ipſam debuiſſet ſolviſſe, dum tamen faticam juris non invenerit dictus lezdarius in Curia ſub poſſe cuius tenetur reſpondere ille qui lezdam debuerit.

De emptione alicuius Mercaturæ ad opus Officij. ſui. Cap. C. X.

ITem concedimus Capitulum, quod quicunque tenens Officium, vel Miniſterium, vel qui emerit aliquam Mercaturam ad opus Officij, vel Miniſterij ſui, Sive ſit Mercator, Sive alius, qui ſe abatat, capiatur in perſona, ſicut caperetur pro comanda, niſi oſtendere poterit, quod caſu fortuito emiſerit eam.

De prohibita carricatione, &c. Cap. C. XI.

ITem Capitulum, quod aliqua Navis extranea, vel alius vexellus non poſsit carricare in Civitate Barchinonæ, nec tenere Taoulam concedimus eo modo, vt in veſtro Privilegio continetur.

Vt ponderatores panis mutentur. Cap. C. XII.

ITem Capitulum, quod ponderatores panis mutentur de Anno in Annum, cum voluntate Baiuli, & proborum Hominum Barchinonæ, & quod non ſint perpetuales concedimus eo modo, vt in veſtro Privilegio continetur.

De conceſsione Conciliariorum. Cap. C. XIII.

ITem Capitulum Conciliariorum concedimus vobis, & ſucceſſoribus veſtris perpetuo, eo modo quo fiebat tempore Domini Jacobi felicis Recordationis Patris noſtri, & ipſi Conciliarij vtantur ipſo Officio, ſecundum quod vtebantur eo tempore, circa ea quæ ad fidelitatem noſtri, & noſtrorum, & ad communem vtilitatem Civitatis viderint expedire.

De prohibito firmamento Domini honoris in obligatione Generali. Cap. C. XIIII.

ITem ſuper Capitulo, quod in obligatione ſpeciali, vel Generali non debeat firmare Dominus honoris, nec habere laudimium concedimus, quod obſerventur Vſatici Barchinonæ.

De aſsignatione judicis ſuam Terram Tenenti. Cap. C. XV.

ITem concedimus quod quilibet Laycus teneatur aſsignare judicem Laycum ſuo Terram tenenti, ſuper honoribus quos per eum tenuerit.

De aſsignatione judicis, vel Curatoris. Cap. C. XVI.

ITem ſuper Capitulo quod Vicarij, & Baiuli Noſtri Barchinonæ, quando aſsignant judicem, vel Curatorem in facto Pupilorum, vel pro ſolvendis debitis, non Recipiant inde niſi vnum auteum, & quod ratione alicuius condemnationis, Pupillus, Curator, vel manumiſſores, aut heres ratione debitorum deffuncti non ſolvant juſtitiam Vicario, vel Baiulo, concedimus quod obſervetur, & fiat, prout extitit antiquitus conſuetum. Et hæc Omnia prædicta, & ſingula promittimus per nos, & ſucceſſores noſtros vobis vniverſis Civibus, & habitatoribus Barchinonæ, & ſucceſſoribus veſtris perpetuo, rata, & firma habere, & nunquam in aliquo contravenire, mandantes vniverſis Baiulis, Vicarijs, necnon alijs Officialibus noſtris Barchinonæ præſentibus, & futuris perpetuo, quod Omnes libertates, Privilegia, jura, et conſuetudines veſtras, et etiam Omnia alia ſupradicta, et ſingula, firma habeant, et obſervent, et faciant ab Omnibus firmiter obſervari, prout ſuperius continetur, ad hæc nos Infans Alfonſus prædicti Illuſtriſsimi Domini

Regis

Regis Primogenitus, gratis, et ex certa ſcientia laudantes, et approbantes Omnia ſupradicta, promittimus vobis vniverſis Civibus, et habitatoribus Barchinonæ præſentibus, et futuris perpetuo, quod contra prædicta, vel aliqua prædictorum non veniemus vnquam per nos, vel interpoſitam perſonam, aliquo jure, cauſa, vel ratione, immo prædicta Omnia obſervabimus, et faciemus per nos, et noſtros inviolabiliter perpetuo obſervari.

DE REPARATIO DE GREVGES. TIT. XIIII.

1. ALFONS Quart en la concordia feta ab lo Braç Eccleſiaſtic dada en lo Monaſtir de Sanct Cugat ha 20. de Octubre 1419. Cap. 2.

ITem es convengut mes entre las ditas parts tranſigents, ſobre las demandas de Guerras, que lo dit Senyor, e lo dit Braç Eccleſiaſtic, Prelats, Capitols, e altras perſonas Eccleſiaſticas, e Vaſſalls lurs ſtigan, e romangan caſcuns en aquell plen dret, en que eren caſcuns Anys de la ferma dels Capitols offerts per lo dit Braç Eccleſiaſtic al dit Senyor Rey en Ferrando, en temps de la Cort ques Celebrava en Barcelona, en lo dit temps qui ſon del tenor ſeguent.

Lo Braç de la Eſgleſia ajuſtat en la preſent Cort, confiant de la gran juſtitia, devotio, e puritat de conſcientia del Senyor Rey, lo qual com a Excellent Princep ver, e Catholic ha ſingular effectio a la Eſgleſia, e Miniſtres de aquella, ab proteſtatio que per aqueſt Acte no ſie fet prejudici a la Pragmatica antiga de las Corts, ni al dit Braç Eccleſiaſtic, ni als ſingulars de aquell, ni en eſdevenidor puga eſſer tret a conſequentia, conſent que lo Senyor Rey conega, e determen los Greuges donats, e donadors en la preſent Cort per lo Braç de la Eſgleſia, e ſingulars de aquell, en la forma devall ſcrita, concordada entre lo dit Senyor Rey, e lo dit Braç. E lo Senyor Rey veent, e conſiderant la gran confianſa del dit Braç de la Eſgleſia, e ſingulars de aquell, los quals en tots los negocis del dit Senyor a trobats molts propicis, benignes, e favorables, admeſa la proteſtatio ſobredita, e proteſtant axi mateix, e ſalvant tot ſon dret, al qual no enten en res derogar, promet de conexer, y determenar los dits Greuges en la forma, e manera ſeguent, ço es que lo dit Senyor Rey de continent ab Conſell de bonas perſonas, no ſuſpitoſas a la part quis dira agreviada, de las quals ſuſpitas ſie creguda la part quis diu agreviada ab juraments, e las quals perſonas juren be, e lealment conſellar, conexera, proveira, determenara, e executara las queſtions dels dits Greuges per juſtitia, aquells pero que ſien viſts evidents eſſer fets contra juſtitia per lo dit Senyor Rey, o Officials ſeus, o ſos predeceſſors, o Officials lurs, al dit Braç comuniter, & particulariter, e de aquelis donara proviſions, e executorias francas, e deſembargadas de tota contradictio, e empatxament, los altres Greuges que no ſeran evidents, e requerran diſcuſsio, los quals pero ſeran fets per lo Senyor Rey, o ſos predeceſſors, o lurs Officials ſens interes directament de altra part, lo dit Senyor Rey ab Conſell ſegons dit es de bonas perſonas no ſuſpitoſas a la part agreviada, las quals juren vt ſupra, de las quals ſuſpitas ſie creguda la dita part per ſon Sagrament, conexera, determenara, jutjara, reparara, proveira, e executara per juſtitia ſegons Deu, e ſa bona conſciencia ab lo Conſell deſſus dit, dins vn Any primer vinent, pus no eſtiga en culpa de la part agreviada, la qual culpa no puga eſſer allegada, pus la dita part ſe offerira renuntiar, e concloure cum effectu, proceint en aquells in ſcriptis, aut ſine ſcriptis, ſimpliciter, ſumarie, & de plano, & ſervato, aut non ſervato Ordine judiciario, & per modum proviſionis, vel ſententiæ, aut aliás, ſegons ab Conſell de las ditas perſonas li ſera viſt faedor, e vol lo dit Senyor ab conſentiment del dit Braç, que de alguna coſa que ell ſobre aço vt ſupra dira, ordenara, proveira, o ſententiara inter loquendo, vel diffinitive, alguna de las parts nos puga appellar, reclamar, ſupplicar, ni opoſar per ſi, o per altre alguna exceptio, o empatxament, ans encara ſi, e quant lo Fiſc, o

la part quis dira agraviada ho requerra, caſcuna de las parts ad invicem, e los Advocats de aquellas hajan jurar publice, que no allegaran, ni produiran, exceptaran, callaran, ni diran alguna coſa per torbar, ni dilatar la juſtitia, ni proceiran en res fino a bo, pur, e ſa enteniment, tota malicia, odi, favor, amor, engany, fictio, e altra qualſevol deſordenada voluntat foragitats, e a part poſats, e de las coſas determinadas, e proveidas lo dit Senyor donara al dit Braç, e ſingulars de aquells preſtas, e francas, e deſembarcadas executorias, e aquellas executara, e fara plenament executar, & cum effectu, e los altres Greuges que devallaran del Rey, o de ſos Anteceſſors, o de Officials lurs, en los quals haura interes de part alguna directament, no procurada per algun, e los quals ſens appellar, o oir la part juſtament nos poden diffinir, lo dit Senyor appelladas, e oidas las parts conexera, determenera, e proveira vt ſupra, dins dos Anys primer vinents, pus no eſtiga en culpa de la part agraviada, la qual culpa no puga eſſer allegada, pus la dita part ſe offerira renuntiar, e concloure cum effectu. Part aço lo dit Senyor Rey jutjara, y declarara vt ſupra, dins lo dit primer Any las impoſitions de las Ciutats, Vilas, e Locs de la Eſgleſia, ſi en qual manera ſe deuen atorgar, ço es ab conſentiment dels Senyors de las Ciutats, Vilas, e Locs de la Eſgleſia, o ſens conſentiment de ells, e encara atorgadas revocar per juſtitia, o per gracia atorgar, conſiderants los ſerveys per lo dit Braç al dit Senyor fets, e ſi per ventura lo dit Senyor en los Greuges damunt dits no haura proveit, e aquells finits, e determenats per ſentencia diffinitiva, e dadas totas executorias, e proviſions neceſſarias dins los temps en la forma, e manera damunt dits, vol, e mana lo dit Senyor Rey, que de totas rendas, e drets que ſeran remudas, e quitadas, es reembran, es quitaran de aqui avant del patrimoni del Senyor Rey, ab las pecunias que la Cort li dara per quitar patrimoni, ſien feras quatre eguals parts, la vna de las quals ſie per lo Senyor Rey fera depoſar cum effectu per aquells qui en aço ſeran deputats, o per qualſevol altres qui los dits drets cullran, o ajuſtaran, e de aço obſervar fara ſer lo dit Senyor Sagrament, e Homanatge als rebedors, o cullidors de las ditas rendas, o drets en la Sacriſtia de Barcelona, de hon no puga eſſer preſa, rebuda, ne levada per part del Senyor Rey, de ſon Primogenit, ni de altra alguna perſona, directament, ni indirecta, fins que los dits Greuges ſien totalment reparats, o diffinitivament declarats, e judicats, ſegons de ſus dit es. Vol encara, e atorga lo dit Senyor Rey, que ſie obſervat ſegut per ell, e per ſon Primogenit en totas petitions, e demandas de Coronatio, e de totas altras que dir, ni nomenarſe pugan en lo dit Principat de Catalunya, en quant toc lo dit Braç, e ſingulars de aquell, Homens, o Vaſſalls lurs, fins entro, e tant que per lo dit Senyor ſien oidas las parts, e per ſententia diffinitiva pronunciat ſobre lo dret de la proprietat de las ditas petitions, e demandas. E vol mes, e atorga lo dit Senyor Rey, tant com en ell es, que tots, e quants Actes per ell ſeran fets, dits, ordenats, jutjats, e proveits per qualſevulla manera, devallants dels ſobredits Capitols, ſien haguts per Acte de Cort, e hajan aquella força, efficacia, y valor, irrevocabilitat, e durario, que ha, e haver deu Acte de Cort, ſupplint de plenitudine ſue Regiæ poteſtatis tota ſolemnitat, e deffallliment que faça en los dits Actes, e de major gratia li plau que totas las ditas coſas ſe faça francas al dit Braç, e ſingulars de aquell, de totas deſpeſas que hi ſien neceſſarias, per occaſio de totas ſententias, declarations, proviſions, relations, executorias, dret de Segell, e altras qualſevol Scripturas. E perço que totas las ſobreditas coſas hajan deguda fi, e executio, fermetat, e durario, lo dit Senyor Rey, e ſon Primogenit juran ſolemnament ſobre la Creu, e los Sancts quatra Evangelis, del qual jurament apparega per Scriptura de lur ma, en poder de alguna perſona per lo dit Braç eligidora, del qual jurament no pugan impetrar, ni haver abſolutio, ni vſar de aquella en alguna manera, etiam proprio motu conceſſa, que tendran, e obſervaran, e obſervar faran los preſents Capitols, e totas, e Sengles coſas en aquells contengudas, e de aquells devallant ara, o per avant en qualſevol manera, e en res no faran, ni fer permetran lo contrari directament, ni indirecte obligant hi ſi mateix, e ſos ſucceſſors, en aquella forma, e manera, ques pot dir, ni

orde-

ordenar, a tota fermetat, e ſeguretat del dit Braç Eccleſiaſtic, e ſingulars de aquell. Nos Ferdinandus Rex prędictus Capitula prædicta, & Singula in eis contenta laudamus, approbamus, paciſcimur, firmamus, promittimus, & juramus in noſtra fide Regia, & ſuper Crucem Domini, ac Sancta quatuor Evangelia, iuxta eorum ſeriem, & tenorem, hęc noſtra manu propria ſubſcribentes, ſub Sigillo noſtro ſecreto, decima quinta die Maij Anno a Nativitate Domini Milleſimo Quadringenteſimo tertio decimo. Et nos infans Alfonſus Primogenitus dicti Domini Regis idem in Omnibus, & per Omnia firmamus, paciſcimur, & juramus, hęc manu propria ſubſcribentes, ſub Sigillo noſtro ſecreto, die, & Anno prędictis.

DE MANVTENENTIAS.
TIT. XV.

1. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Montſo, ha 2. de Setembre 1510. Cap. 2.

EMes ſupplica dit Stament Eccleſiaſtic, que conſiderats los abuſos ques fan en la Regia Audientia, pera atorgar proviſions, vulgarment ditas manutenentias en los Beneficis Eccleſiaſtics, que ſots color de Bullas Apoſtolicas, ſententias fictas, e altres Titols no Canonics, e que no comprenen a dits Beneficis, en interes, damnatge, e prejudici dels Patrons, e encara Jutges Ordinaris, als quals de dret, e de juſtitia ſe pertany conexer, decidir, e determinar tals cauſas, que placia a Voſtra Reyal Majeſtat, que per dits Officials de la Regia Audientia, ni per altres Officials Seculars nos puga haver, ni exigir ſalari algu per ditas manutenentias, e que ſie poſada en ditas manutenentias la clauſula ſeguent, ço es. *Quod duret dicta manutenentia, donec, & quouſque per Ordinarium judicem Eccleſiaſticum, aut alium judicem ad quem expectet, de jure cognitum fuerit, aut proviſum de poſſeſſione præfati Beneficij, & facta cognitione prędicta, partes non teneantur habere recurſum ad illum, vel illos judices, qui manutentiam conceſſerunt, ſed proinde habeatur dicta manutenentia, ac ſi non fuiſſet conceſſa. Et ſi pars obtinens coram judice Eccleſiaſtico, voluerit habere recurſum ad Regiam Audientiam, quod judices Audientiæ Regiæ ad ſolam inſpectionem ſententiæ, ſeu proviſionis factæ per Ordinarium, Litteras revocatorias concedere teneantur.* Plau al Senyor Rey.

DE PRIVILEGIS MILITARS, E A QVIS PODEN CONCEDIR, E DE LVRS CONGREGATIONS.
TIT. XVI.

1. IOAN Primet en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Montſo, lo primer de Noembre 1389.

SCedule cogitantes, quod ex quo pro qualitate temporum, varietate quæ rerum Hominum diſponuntur agenda, evenit ideo, quod illorum mutabilitate mutantur, vnile idipſum quod aliàs provide Actum eſt, per tollerantiamue ſuſtentatum, aliquando poſtea non improvide revocatur. Hinc ſequitur, quod non nulla quæ nonnunquam placuerunt, poſtmodum decurſis temporibus, ſuiſmet Authoribus diſplicent, & interdum illnd idem valde difficile cernitur, quod antea facile videbatur: hoc autem facit ipſius temporis, atque ſtatus inſtabilitas, quæ ſucceſsibus varijs circa temporalia, & terrena iugiter immutatur, & cum illis conditionem, & neceſſitatem Regnorum, & Terrarum conſiderari oportet, ac ſecundum ea ingruentia negocia dirigi, & diſponi, dignum nobis, ac toti Reipublicę Regnorum, & Terrarum noſtrarum expediens, & neceſſarium ſumme centemus, hic de prædictis tractare, & agere, quæ inferius deſcribuntur. Qualis ergo, & quanta malorum radix, & diſcordiarum mater, propellenda communio, quæ in faciendo, & repreſentando brachium vnicum in Curijs, et Parlamentis Generalibus, et Particularibus, et aliàs fuit, et eſt inter Magnates, Barones, Nobiles, et Ricos Homines, Milites quoque, Genero-

ſos,& Homines de Paratico Cathaloniæ Principatus ? Licet ipſi Milites, Generoſi, & Homines de Paratico aſſerverint, & ſemper aſſerant ſe Brachium per ſe facere, & habere, turbationum, inconvenientium, & malorum, & quibuſdam citra temporibus, & maxime hodiernis induxit, & inducat, non ſolum ipſis Omnibus ſupradictis, & ſignanter Militibus, Generoſis, & Hominibus de Paratico, verum etiam nobis, & Reipublicæ memoratæ graviſsima genera hic longæ narrationis ſtyllo deſcribi non oportet, cum facti evidentia ea ſæpe in notoriam duxerit noſcionem. Cauſatur, & enim ex comunitate, & vnitate huiuſmodi inter omnes ſuperius nominatos, dum vnicum Brachium faciunt vt præfertur, agendorum inter ſe, & per ſe vehemens diſparitas. Nam quæ ipſis Magnatibus, Baronibus, Nobilibus, & Ricihis Hominibus, & eorum Patrimonijs, etiam in ijs quę nobiſcum agenda ſunt in Curijs antefactis conveniunt, Militibus quoque, generoſis, & Hominibus de Paratico, & eorum Patrimonijs, atque bonis diſconveniunt, & econtra, quæ alijs expediunt, alijs contraria videntur, & quod alij vtile reputant, alij ſibi credunt inutile, & nocium: ex quibus, & alias; cum multis exiſtentibus in vna multitudine,& vno quoque id quod ſibi foret delectabile, exigente multirudine ipſa, de facili ſpargatur, & vnitas ſubſiſtere commode in ea non poſsit, fitque, & eſt difficile nimium, eos in vnius voluntatis conſonantiam devenire, nunc maxime in Curia Generali, quam noſtris ſubditis Omnibus celebramus, imo frequentius diſcident ſibi ipſis, & adeo ſunt diſcordes, quod nedum ex inde Actus ſui communes indiſtuſsi pœnitus remanent, noſtraque, & Reipublicæ negotia turbationem, & tarditatem diſpendioſam ſuſcipiunt non modicam, ſed etiam inter eos naſcuntur odia, materiam quod abſit graviſsimi ſcandali, atque damni paritura delevi, quo inani pace remota, ſocialis vitæ perit vtilitas, & multitudo diſcentiens, ſibi ipſi fit oneroſa, & per conſequens nihil habet honeſti, vnde & aliàs liquet, quod enorme Reipublicæ induxit præiudicium, ac induxit ſolito forcius, & induceret veriſimiliter enormius, cum ceciderit ad iniquum: quod vt æquum per pacientiam tollerarunt prædeceſſores noſtri temporibus retro lapſis, cuius æqui, & iniqui Principis eſt ſtimatio: quo circa præmiſsis Omnibus, & alijs juſtis cauſis debitè circunſpectis, ac partibus, & eorum Advocatis auditis ſolemniter in noſtro pleno Conſilio ſemel, & pluries ſuper eis, ac veritate diſcuſſa ad plenum, cum nos ſuſcepti regiminis cura ſolicitet, vt quæ in Regnis noſtris, & Terris, non abſque detrimento noſtri, ac rei publicæ ſervari videmus, per appoſitionem remedij congrui in melius reformemus, noxia ſubmovendo, & augendo vt convenit profutura. Tenore præſentium, Milites, Generoſos, & Homines de Paratico Omnes, & Singulos ſupradicti Cathaloniæ Principatus cuiuſuis conditionis, & ſtatus exiſtant, præſentes, patiter, & futuros, a Brachio, Comunitate, & vnitate omnimoda Magnatum, Baronum, Ricorum Hominum, & Nobilium Principatus eiuſdem, tanquam Rex, Dominus, & Princeps de certa ſcientia, & cognitione ſuper cauſarum varietate debita præeunte, ſeparamus, dividimus, & ſegregamus omnino. Diſponentes, decernentes, ſtatuentes, ac etiam providentes, & dictis Militibus, Generoſis, & Hominibus de Paratico concedentes in Privilegium cunctis temporibus valituram, ac volentes expreſſe, quod ipſi Milites, Generoſi, & Homines de Paratico præſentes, patiter & futuri perpetuo habeant, & faciant per ſe in Curijs, & Parlamentis Generalibus, & Particularibus, Præſentibus, & futuris, & aliàs, Brachium, corpus, & Collegium approbatum, licitum, & honeſtum, a Brachio dictorum Magnatum, Baronum, Ricorum Hominum, & Nobilium, ac ejus communione, & participatione totali ſeparatum, diviſum pœnitus, & diſtinctum. Quod ſiquidem Brachium, & Collegium in vulgari. *Los Bras Reyal dels Cavallers, Generoſos, e Homens de Paratge del Principat de Cathalunya*, conſuevimus de cætero appellari. Ipſumque Brachium, Corpus, & Collegium Approbamus, & Legitimamus, & Approbatum, Legitimum, licitum, & honeſtum ſemper eſſe decernimus, & volumus, illudque noſtris authoritate, aſſenſu, & decreto Regalibus præmunimus, deliberare etiam, & conſulte concedentes ſibi expreſſe, quod quotiens voluerint, valeant ſe pro ſuis Tractandis Negocijs Congregare, Statuta,

tuta, & Ordinationes intereſe facere ad eorum commodum, juriſque ſui conſervationem, Regaliarum noſtrarum augmentum, pariter, & honorem. Sigillum, & archam habere comunem, in quo Sigillo arma noſtra ponantur videlicet Signum Regale tale, & circum ferencia Litterarum dicti Sigilli ſit tenoris ſequentis. *Sigillum Brachij Regij Militũ, Generoſum, & Hominum de Paratico Cathaloniæ Principatus.* Et alia omnia, & ſimilibus Singulaque Collegis, Brachijs, ribus applicitis, & corpo- probatis, etiam honeſtis, de jure, Conſuetudine, Vſu, ſeu aliàs competunt, & poſſunt, ac debent competere, ac quæ ad legitimationem, & approbationem eorum quomodolibet requiruntur, quæque hic volumus pro expreſsis haberi omnino, ac ſi de verbo ad verbum eſſent hic appoſita, & deſcripta ſingulariter, & diſtincte. Eiſque omnibus poſsint idem Milites, Generoſi, & Homines de Paratico gaudere, & vti plene, & libere, omni obſtaculo quieſcente. Et vt hæc firmitate majori letentur, promittimus in noſtra bona fide Regia, & juramus per Dominum Deum, & ejus Sancta quatuor Evangelia corporaliter manibus noſtris tacta, quod omnia, & ſingula ſupradicta, & etiam infraſcripta rata, & firma ſemper habebimus, tenæbimus, atque ſervabimus inconcuſſe, teneri etiam, & ſervari incomutabiliter faciemus. Et ad ea tenenda, ſervandaque, hæredes, & ſucceſſores noſtros quoſcunque, vnum poſt alium ſucceſsive aſtringimus efficaciter, & expreſſe, eis, ac Gubernatori noſtro Generali, & etiam Gubernatori, & Brachijs Prælatorum, Magnatum, Baronum, Richorum Hominum, & Nobilium, nec non Civitatum, Villarum, & Locorum Regalium dicti Cathaloniæ Principatus, & alijs vniverſis, & Singulis Officialibus noſtris, & ſubditis, præſentibus, & futuris, de certa ſcientia firmiter iniungentes, quatenus diſpoſitionem, Statutum, Proviſionem, Conceſsionem, Approbationem, Legittimationem, & decretum noſtra huiuſmodi, & alia omnia ſupradicta juxta ſui continentiam pleniorem obſervent perpetuo tenaciter, & nihil in contrarium faciant, vel attentent, obſtantibus minime juribus, Conſtitutionibus, Vſaticis, nec alijs quibus libet, quæ omnia tollimus, & pro ſublatis, & nullis quo ad hæc volumus haberi omnino de plenitudine Regiæ poteſtatis, perquam ſupplemus omnem defectum, ſi quis forçan in Conceſsione, & Privilegio præſentibus, ſeu aliàs in præmiſsis aliquatenus intervenit, ſeu qui ad ea poſsit Notari vllatenus, ſeu impingi, in cujus rei teſtimonium Cartam noſtram præſentem juſsimus fieri, & pendentes Bullæ noſtræ plumbeæ munimine inſigniri.

2. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Eſtament Militar. Dat en Barcelona, ha 9. de Octubre 1481. Cap. 1.

COnſiderant los Glorioſos Reys predeceſſors voſtres, los grans ſerveys que dels Militars del preſent Principat de Cathalunya havien haguts, no ſolament en defendre los Regnes, e Terras de la Corona Reyal, mes en Conquiſtar de nou, per augmentar la dita Corona, han atorgats molts Privilegis als dits Militars, e ab molta affectio hajan continuats los dits ſerveys, ſoſtenint grandiſsims treballs, e perills, ſcampaments de ſancs, e mors de lurs predeceſſors, per ſoſtenir, defendre, e augmentar la dita Reyal Corona, e encara han venuts, e empenyorats lurs Patrimonis, ab Cenſals, e altres credits, per ſervir a voſtra Majeſtat, e los altres Reys de Arago predeceſſors de aquella. E per eſſer lo dit Stament mes digne, e mes Noble que los altres Vaſſalls de Voſtra Excellentia, es digna coſa que ſien Privilegiats, mes que los altres, e en los finaments de las Corts los Reys Glorioſos han acoſtumat de atorgar gratias, y Privilegis a lurs Vaſſalls. Perço lo Stament Militar del dit Principat havent affectio en continuar los dits ſerveys, e per metre animo a lurs ſucceſſors, perque ſemblantment ſerveſcan, deffenan, e augmenten la Reyal Majeſtat voſtra, e ſucceſſors de aquella, humilment ſupplican, ſie merce voſtra confirmar los Privilegis del dit Stament, e de nou atorgar las coſas ſeguents. Primerament ſupplica lo dit Stament Militar a la Majeſtat voſtra,

tra, placia a aquella confirmar lo Privilegi atorgat als Cavallers, Generoſos, e Homens de Paratge per lo Sereniſsim Rey Don Joan Primer de alta recordatio, dat en la Vila de Montſo, lo primer die del mes de Noembre, Any mil trecents vuytanta nou, e encara dit Privilegi de nou atorgar als Magnats, Barons, Nobles, Cavallers, Gentils Homens, e Homens de Peratge, e atorgar, e confirmar Vſos, e Coſtums, ſegons han acoſtumat. Plau al Senyor Rey confirmar, e confirma lo dit Privilegi, volent que aquell comprenga als Magnats, e a tots los de ſus anomenats, qui fan vn Braç, o Stament Militar, e per lo ſemblant confirma los Vſos, e Coſtums.

3. LO MATEIX en dit Privilegi.
Cap. 3.

ITem Senyor placia a Voſtra Reyal Alteſa confirmar, e de nou per Privilegis atorgar als ſobredits del Stament Militar, tots los Privilegis de dret comu, è per Vſatges, Conſtitutions, e Capitols de Corts als dits Militars atorgats, e Vſos, e Coſtums de aquells, revocats qualſevol abuſos fets en contrari. Plau al Senyor Rey.

4. LO MATEIX en dit Privilegi.
Cap. 7.

EMes ſupplica lo dit Stament Militar placia a la Majeſtat Voſtra, confirmar tots Privilegis, Conſuetuts Antigas, ſcritas, e no ſcritas, Vſos, e Coſtums, totas declarations, proviſions, interpretations, ſentencias Reyals donadas en favor del Stament Militar. Plau al Senyor Rey.

5. LO MATEIX en altre Privilegi concedit al Stament Militar dat en Montſo ha 2. de Setembre 1510.
Cap. 2.

ITem Molt Alt, e Catholic Princep, Rey, e Senyor, com orde de Cavalleria en totas edats molt eſtimat, e honrat, no dega indiſtintament eſſer conſentit a totas perſonas en lo voſtre Principat de Cathalunya, en lo qual la Militia, e Generatio Militar es de Grans, e Honorables Privilegis decorada. Perço ſupplican a Voſtra Majeſtat los Staments de la Eſgleſia, y Militar, que Voſtra Majeſtat, e voſtres ſucceſſors no façan Cavallers, ne tribueſcan, o conſentan Privilegi, ni orde de Militia a algu Home, que ſie Vaſſall de Prelat, Baro, Cavaller, o Gentil Home, ſi doncs aquell dit Home, no era en exercit, hont perſonalment ſos Voſtra Alteſa, o foſſen ſucceſſors de aquella. E ſi altrament motu proprio, o per altre ſguart, o conſideratio ſera fet algu dels dits Homens Cavaller, o dat Privilegi, o orde de Militia, ordene, eſtatueſca, que tal Home ſie tengut de vendre, e alienar tots ſos bens ſeents, e renda que tinga en Terra de Prelat, Baro, o Senyor de qui era Home, o Vaſſall, ço es la renda ſtimada a vint milia per mil, e la heretat, e bens ſtimats per comunas perſonas, e que dins Lany que haura preſa Cavalleria, haja fer la dita venda, altrament los dits bens ſien applicats al Senyor del Territori, ſalves los drets al Senyors alodials, en lo que per altres tindran. Plau al Senyor Rey.

DE GVIATGES. TIT. XVII.

4. PERE Terç en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Gandeſa, ha 8. de las Chalendas de Iuny 1337.

ATtendentes, quod propter ſterilitatem temporis, magna in Terra noſtra immittet cariſtia, attendentes etiam quod noſtra intereſt, vt viam per quam victualia ad Civitates, & loca noſtra defferuntur aſſumamus, ea propter tenore preſentis cartæ noſtrę guidamus, & aſſecuramus ſocios, factores, ſeu Negociatores Societatis Bardorum, nec non, & Omnes alios cuiuſcunque legis, vel conditionis exiſtant, defferentes, & eos qui delaturi ſunt per Mare, vel per Terram victualia ad Civitatem Barchinonæ, ita quod pro aliquibus marchis indictis, vel indicendis, vel pro quibuſcunque debitis proprijs, vel alienis, vel delictis, vel alia de cauſa non poſſint

ſint marchari, pignorari, vel emparari, quinimo poſsint libere, & ſecure ad dictam Civitatem venire cum victualibus ſupradictis, per Mare, & per Terram, cum Navibus, & alijs quibus libet vaſis, & animalibus, ac perſonis, ac alijs ad ea neceſſarijs, & etiam opportunis, & ipſa victualia inibi diſcarricare, & vendere, & pretium dictorum victualium, & ligna, & animalia ſupradicta, a Terra, & Mari noſtris extrahere ſine impedimento quocunque, non obſtante quodam Privilegio, a prædeceſſoribus noſtris obtemo, in quo continetur, quod nullus Italicus ſit auſus in dicta Civitate merces aliquas facere, ſeu portare. Inſuper vt liberius ad eandem Civitatem grani copia apportetur per ſocietatem jam dictam, & factores eiuſdem, laudamus, approbamus, ac etiam confirmamus Omnes, & ſingulos contractus, pacta, & obligationes, ac conventiones, aſſecuramenta, & aliàs convinentias quas cunque factas, ſeu initas inter Civitatem prædictam, & dictam Societatem Bardorum, & Socios, ſeu factores eiuſdem, occaſione grani, vel aliarum victualium quarumcunque, per dictam Societatem, vel ejus Socios, ſeu factores aportatarum, vel aportandarum ad Civitatem Barchinonæ prædictam, & nunc etiam approbamus, ratificamus, & confirmamus Omnes contractus, obligationes, ſecuritates, & pacta, quas dicta Civitas cum prædictis Socijs, ſeu factoribus de Societate Bardorum, vel alijs quibuſcumque perſonis cuiuſcunque legis, aut conditionis exiſtant, inpoſterum celebrabit, pro victualibus ibidem per perſonas quaſlibet deferendis. Mandantes ex certa ſcientia Vicario, & Bajulo Barcinonæ, alijſque Officialibus noſtris, vel eorum loca Tenentibus præſentibus, & futuris, quatenus Omnia, & ſingula ſupradicta dictis de Societate Bardorum, & alijs victualia ad dictam Civitatem defferentibus, & qui dilaturi ſunt obſervent, & faciant obſervari, & non contraveniat, nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione, ſeu cauſa, aliquibus marcarum conceſsionibus per nos, vel prædeceſſores noſtros conceſsis, vel etiam concedendis obſiſtentibus nullo modo.

2. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Tamarit ha 6. de Març 1375.

COnſiderants que en la Ciutat de Barcelona ha fretura de tot gra, per la multitut dels habitadors, e concurriment de moltas, e diverſas gents que en la dita Ciutat es, e continuament ſe ſegueix, e que ella de ſi mateixa, e de ſon Territori en alguna manera nos pot proveir, ſpecialment en lo Any preſent per la gran ſterilitat de temps, la qual per Ordinatio de Deu es eſtada en aquella, e en lo Territori ſeu, perço volents, e cobejants ajudar, e ſocorrer a la dita Ciutat, de la gran neceſsitat, e fretura de gra que ha, guiam, e aſſeguram en noſtra bona fe Reyal tots e Sengles Mercaders, Patrons de Naus, Nochers, Mariners, e tots altres ſervicials de ditas Naus, e altres qualſevol fuſtas, qui en aquellas iran, o navegaran de qualque Stament, Ley, o condicio ſien, ab lurs Naus, e altras fuſtas, e lurs bens, robas, e mercaderias qui ab gra, o altres qualque vituallas vindran, o navegaran, e per conſeguent deſcarregaran aquell blat, o gra, o altres vituallas en la dita Ciutat de Barcelona, de tots, e Sengles crims, exceſsos, e delictes, e deutes axi lurs propris, com altres, eom encara de marchas, no contreſtant Guerra, diſcenſio, o deſgrat qui ſien, o daqui avant ſeran entre lur Senyor, o ſos ſots meſos, o diſtrictuals ſeus de vna part, e nos, e noſtros ſots meſos de la altra, axi que francament, e quitia, e ſens tot embarc, e perill lur en noſtra ſalva fe, protectio, e guarda puxan axi com ſi eran vers naturals, e ſots meſos noſtres en la dita Ciutat de Barcelona, e Burc, e Territori de aquella deſcarregar lo dit gra, e altras vituallas, e totas robas, e mercaderias lurs en aquella vendre, liurar, e deſpendre, e apres lo preu, e diners de aquellas ſmerçar, o en altra manera contractar, e las ditas robas, e mercaderias per ella, o per alguns en nom lur compradas, o en altra manera contractadas, ab que no ſien coſas vedadas, traure de la dita Ciutat, Burc, Termens, e Territori de aquella, per portar, e navegar aquellas en qualſevol parts del mon, pus no vajan en vltra Mar en Terres de Sarrahins inimics, axi, e en altra manera que ells, ne lurs bens en alguna manera,

manera, que penſar, o cogitar ſe puxa, no ſien, ne puxan eſſer en res penyorats, moleſtats, agraviats, encara maltractats, detenguts, o aturats en perſona, ne en bens per las rahons demunt ditas, o alguna de aquellas, o altras qualſevol.

SI CONTRA DRET, E VTILITAT DE LA COSA PVBLICA SERA ALGVNA COSA IMPETRADA. TIT. XVIII.

1. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Reyal dat en Montſo, ha 2. de Setembre 1510. Cap. 1.

AQueſtos dies per lo Abat del Stany per lo Stament Eccleſiaſtic, y per Guillem Ramon Deſbrull Donzell per lo Stament Militar, y per Micer Baltaſar Sorribes en nom, e per part de alguns Sindics, fonc preſentada vna ſupplicatio a Voſtra Alteſa, ſobre vna proviſio feta per la Excellentia ſua a Micer Joan Paſqual, e a ſon Fill, dels Officis de Obrer del Palau, e de Draçaner de Barcelona, continent que fos fet Capitol de Cort de dita proviſio, e per Voſtra Alteſa dita ſupplicatio es eſtada decretada, en axi que com a Acte de Cort es eſtat dat vn Acte en pregami, e clos per lo Prothonotari als dits Paſquals, en grandiſsim prejudici del Stament Reyal, com ſie cert, que no fou feta concluſio alguna en lo dit Stament, ni per part de aquell es eſtada preſentada dita ſupplicatio, en grandiſsim damnatge de la Ciutat de Barcelona, la qual preſideix en lo Stament Reyal, & aliàs. Per tant lo Stament, o Braç Reyal demana, e humilment ſupplica ſie Voſtra Excelentia manar revocar dit Acte, o acert Capitol de Cort, com no ſie eſtat fet ab conſentiment, y ſabuda del Stament Reyal, e ſeria contra Conſtitutions de Cathalunya, com ſie cert que dit Stament, e lo conſentiment de aquell, y es neceſſari. E mes que lo Acte que li es eſtat donat en ſa forma al dit Paſqual, ſie poſat en poder de Voſtra Excellencia, e aquell cancellat, e la apriſia cancellada, perque en eſdevenidor no puga aparer, Plau al Senyor Rey.

DE OFFICI DE CAMERLENC MAIORDOM, Y ALTRES DE LA CASA DEL REY. TIT. XIX.

1. FERRANDO Primer en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, ha 21. de Iuny 1413.

GRandia, notabilia, plurima & accepta ſervicia quæ vos dilecti, atque fideles noſtri Barones, Magnates, Nobiles, Milites, ac Homines de Paratico Cathaloniæ Principatus, noſtris prædeceſſoribus glorioſę memoriæ Aragonum Regibus liberaliter prętitiſtis, antiquorum, ac etiam modernorum memoria prędicat, Cronicæ commemorant, exteri, & privati divulgant, quę cum memoriter voluere in noſtræ mentis ſcrinio procuramus, occurrunt profecto nobis, ne longius quæramus exempla, tam honorifica, virilia, animoſa, & perpetuę memorię valde digna Armorum geſta, quę in Sardiniæ Regno a manibus rebellium adquiſitione mirabili per vos non ſine aliquorum veſtrorum non modica effuſione cruoris, membrorum mutilatione prænimia, grandique excidio dire mortis, ac maxima dilapidatione bonorum egiſtis, quibus merito commovemur, erga vos noſtrę liberalitatis dextram porrigere, ac gratijs pluribus vos, & prerogativis deeentibus confovere, & aliter de vobis diſponere, quod velut ſingulare membrum noſtræ Coronę Regiæ, Regiam Domum noſtram radianti dilucidetis fulgore, noſtræque perſonæ continue aſſuetos adhibeatis placidos famulatus. Ideo tenore præſentis huiuſmodi Privilegij cunctis temporibus valituri volumus, concedimus, providemus, ac etiam Ordinamus, quod in Regia Domo noſtra, noſtrique Primogeniti, & noſtrorum, & ſuorum ſucceſſorum in futurum, in Officijs videlicet Camerlengij, Mayordomus, Alguzirij, Vxerij, Coperij, & Camerarij, de tribus primis in quolibet dictorum Officiorum collocatis, ſit vnus veſtrum Baronum, Magnatum,

natum, Nobilium, Militum, & Hominum de Paratico Principatus jam dicti, per nos, dictumque noſtrum Primogenitum, ſeu alios ſucceſſores noſtros, & eiuſdem eligendus, & habilis ad ipſum Officium exercendum. Sic quod colloçati ex vobis in Officijs Camerlengij, Mayordomi, & vxerij recipiant atque habeant quitationem Ordinariam, in alijs vero quitationem, vel exercitium ad noſtri, vel noſtrorum, & dicti noſtri Primogeniti voluntatem. Et ne prædicta, executione careant, volumus, & Ordinamus, in noſtra Regia Domo, ac dicti noſtri Primogeniti de præſenti ſic vt prædicitur Ordinari, etiam & compleri, vt alijs viam quam condidimus præparemus infantorum exigentia meritorum. Et ad majorem tuitionem prędictorum promittimus in noſtra bona fide Regia per nos, & Omnes ſucceſſores noſtros, & etiam juramus ſuper Crucem Domini noſtri Jeſu-Chriſti, eiuſque, Sancta quatuor Evangelia manibus noſtris corporaliter tacta, Omnia, & Singula perpetuo complere efficaciter, & tenere, tenerique facere, & compleri, & non contrafacere, ſeu venire aliqua ratione, ſeu cauſa.

DE OFFICI DE THESORER. TIT. XX.

1. ALFONS Quart en la Pragmatica dada en Valentia ha 30. de Ianer. 1426.

CVm ad Officium noſtri Theſaurarij pertineat, & ſpectet, patrimonium, jura, & Regalias noſtras bene, & vtilirer procurare, augmentare, defendere, & tueri, & ſine eo non liceat, nec velimus aliquatenus dare remiſſiones, guidatica in perſonis, conceſsiones imponendi, & colligendi ſiſas, ſive impoſitiones, emortitzaudi licentias, ſeu aliàs quaſuis gratias, ſeu Privilegia cuiuſcumque naturæ exiſtant, ſive concedantur Vniverſitatibus, Collegijs, aut ſingularibus perſonis quibuſcunque, nec etiam venditiones, donationes, ſtabilimenta, impignoramenta, aut aliàs alienationes perpetuas, vel temporales, vel alias quaſcunque cartas, reſcripta, ſeu proviſiones, ſub quovis nomine, titulo, atque forma conceptæ exiſtant, noſtrum Regium Patrimonium peccunias, Regalias, ſeu negocia Fiſcalia quomodolibet concernentes, & concernentia, in Curia noſtra per Cancellarium, Vicecancelarium, aut Regentem Cancellariam, Signari, vel in eis ſic per eos Signatis per Prothonotarium, Secretarios, Mandamenti ſcriptores noſtros mandatum apponi, aut per dictum Prothonotarium, vel ejus Locumtenentem, aut Secretarios noſtros prædictos in eorum Scribanijs, aut aliàs regiſtrari, vel expediri, donec, & quouſque, per eiuſdem Theſaurarium noſtrum ad plenum fuerint viſæ, & recognitæ, ac ejus manu propria ſubſcriptæ, tenore præſentis ſtatuimus, providemus, & perpetuo in viam ſancciomis Pragmaticæ Ordinamus, quod dictæ remiſsiones, guidatica, vel aliqua alia ſupradicta, noſtrum Patrimonium Regium, peccunias, Regalias, ſeu negotia Fiſcalia modo aliquo concernentes, & concernentia, per dictos Cancellarium, Vicecancellarium, aut Cancellariam Regentem non ſignentur, aut in eis ſicut præfertur ſignatis mandatum per ſuperius nominatos vt prædicitur apponatur, nec per dictos Prothonotarium, vel ejus Locumtenentem, Secretarios, aut alium, vel alios eorum nomine in eorum Scribanijs, nec alibi regiſtrentur, ſigillentur, nec expediantur in aliquo, donec, & quouſque per dictum Theſaurarium noſtrum qui nunc eſt, & pro tempore fuerit, ad plenum fuerint viſæ, et recognitę, ac ejus manu propria ſubſcriptæ, vt Ecce. *Vidit Theſaurarius.* De qua viſione per dictum Prothonotarium, et ejus Locumtenentem, Secretarios, ſcriptores Mandamenti, aut illum ex eis qui mandatum poſuerit in eiſdem, in fine ipſius mandati, iuxta Stillum, et Ordinationem Domus noſtræ fiat mentio ſpecialis. Eiſdem Cancellario, Vicecancellario, Cancellarium Regenti, Prothonotario ejus Locumtenenti, Secretarijs, et Scriptoribus tradentes cum hac eadem firmiter in mandatis, de certa ſcientia, et expreſſe, quatenus Statutum, proviſionem, Ordinationem, et Pragmaticam Noſtras huiuſmodi teneant firmiter, et obſervent, tenerique, et obſervari faciant,

faciant, & non contraveniant, nec aliquem contravenire permittant quavis cauſa. Si vero per inadvertentiam, aut alium quemvis modum aliquas remiſsiones, guidatica, ſeu aliqua alia de ſuperius expreſſatis, patrimonium, pecunias, negocia Fiſcalia quo quomodo vt eſt dictum tangentes, et tangentia contra formam huiuſmodi contigeret ſignari, mandata apponi, aut aliquatenus expediri, volumus, et decernimus de certa ſcientia, et conſulte, eas ac ea eſſe caſſa, irrita, et nulla, et carere pœnitus viribus, et effectu. In cuius, &c.

1. FERRANDO Segon en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 17. de Setembre 1479. Cap. 64.

ITem jatſie per las Ordinations, Pragmaticas Sanccions de Caſa noſtra ſie ſtatuit, que Privilegis, Proviſions, o Letras algunas tocants en qualſevol manera pecunias, o fets Fiſcals, nos deuen ſpatxar ſens vidit de noſtre Theſorer General, o de ſon Loctinent, o Regent lo dit Offici, empero per quant moltas devegadas ſen abuſa, proveim, ſtatuim, e ordenam per indemnitat de noſtra Cort, que algu, o alguns de noſtros Prothonotari, Loctinent de aquell, Secretaris, Scrivans de Manament no ſien goſats deſempatxar los dits Privilegis, Proviſions, e Letras, axi patens, com cloſas, ne ampraments ab creença, ne en altra manera tocants, o faents mentio de pecunias, ſi primerament no eren viſtas per lo dit noſtre Theſorer General, ſon Loctinent, o Regent lo dit Offici, ſi donc per nos ſpecialment nols ſera manat lo contrari, e aço ſots las penas damunt poſadas.

DE OFFICI DE BALLE GENERAL. TIT. XXI.

1. ALFONS Quart en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 11. de Dezembre 1423.

MVlta frequenter condecedimus minus plene, quæ informati plenarie, vt convenit, forſitan non concederemus, Quoniam per multas leges, Pragmaticas, & per multa Privilegia, & proviſiones, edictaque Regia, tam prædeceſſorum noſtrorum, quam noſtra aſtricti ſumus jurejurando de multis patrimonialibus bonis, et juribus non alienandis, quæ leges, et Privilegia cum factæ ſint, faciliter notitiam, ſeu memoriam (quę vt plurimum labilis eſt) noſtras evadunt, et amplius (quod præcavendum eſt) ex ijs ſic Regium Patrimonium leditur, quod niſi provideretur, poſſet trahi ad irreparabile nocumentum. Volentes igitur ſaluti noſtræ conſcientiæ, et indemnitati noſtri Patrimonij vt Regi convenit providere, hoc noſtro ædicto quamdiu de noſtræ Regiæ dignitatis beneplacito proceſſerit duraturo, ſtatuimus, ſancimus, et providemus, quod a modo poſſeſsio aliquorum bonorum, juriſdictionum, reddituum, ſeu jurium noſtrorum Patrimonialium, ſive alienabilium, ſive inalienabilium de jure, ſtatuto, Pragmatica, Privilegio, aut de more, cuique non tradatur, donationeſque, venditiones, impignorationes, ſtabilimenta, ſeu quævis aliæ alienationes, vel inſtrumenta, ſuper, aut de illis facta, executioni per quemvis Officialem, quacunque fulcitum preheminentia, vel dignitate nullatenus deducantur, niſi forma infra inſerta obſervata, videlicet, quod dicta inſtrumenta, ſeu proviſiones, iuxta ſtylum Cancellariæ noſtræ cpnfectæ, ſeu confecta, Baiulo noſtro Cathaloniæ Generali in Cathalonia exibeantur, per ipſumque, recognoſcantur, ſi in illis aliquid obuiet, propter quod executioni non debeant demandati: quod ſi nihil inventum fuerit, quod obſiſtere videatur, tunc habita executoria dicti Baiuli Generalis qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit, per ipſum Baiulum, vel ejus Miniſtros, ſeu per illum ex Officialibus cui dictæ proviſiones, ſeu inſtrumenta per nos directa fuerint, vna cum dicta executoria præfati Baiuli Generalis fuerint prçſentata, executioni debitæ demandentur, quod ſi dubium dicto Baiulo emergerit, volumus, ſtatuimus, et iubemus, quod ipſe Baiulus incontinenti de dictis dubijs noſtram habeat conſcientiam informare, vt nos eque reſcribere poſsimus, quid ſuper illis noſtra duxerit Majeſtas Ordinandum, nos enim prædicta Omnia, et ſingula de noſtri certa ſcientia ſtatuentes, decernentes, atque inviolabiter obſervari iubentes, decernimus quicquid in contrarium factum

factum extiterit, ſeu quomodolibet attentatum, irritum, & inane ipſo facto, & jure, ac nullius roboris, ſeu etiam firmitatis.

2. LO MATEIX en altra Pragmatica dada en lo Caſtell nou de Napols ha 12. de Iuny. 1444.

QVia duximus noviter recenſendam pragmaticam ſanccionem, per nos ſuperioribus annis factam pro indemnitate ſacri patrimonij noſtri, cujus tenor ſic ſe habet. *Multa frequenter, &c.* Quia etiam aperte compræhendimus, ordinationem, & pragmaticam præinſertam admodum facere ad conſervationem, & indemnitatem patrimonij prędicti, dum tamen illius obſervationi vires, & effectum neceſſarios tribuamus, quod ſi nunc vſque remiſſum fuit, deinceps attente obſervandum fore intelligimus. Tenore igitur præſentis de certa ſcientia, & expręſſe laudantes, approbantes, & confirmantes pragmaticam ſanccionem, & ordinationem preinſertam, omniaque & ſingula ibidem expreſſa, & contenta, tanquam ſancte, & bene, ac neceſſario inſtitutam, & factam, ac etiam de novo eadem omnia, & ſingula ſanccientes, providentes, & ſtatuentes, mandamus Gerenti vices gubernatoris in Principatu Cathalonię, vicarijs, & bajulis, ſubvicarijs, & ſub baiulis, ac cęteris vniverſis, & ſingulis officialibus majoribus, & minoribus ad quos expectet, ſub Incurſu noſtrę graviſſimę indignationis, & iræ, pœnaque duorum millium florenorum auri de Aragonia, noſtro ſiet quoties commitatur erario applicanda, ac privatione officiorum eis commiſſorum, quatenus præinſertam pragmaticam ſanccionem noſtram, ac etiam præſentem, omniaque, & ſingula ſuperius contenta, ad litteram, & abſque interpretatione aliqua teneant, & inviolabiliter obſervent, tenerique & obſervari ab alijs faciant, & mandent, prout decet: Iniungentes expreſſe ſub dictis pœnis dicto Bajulo generali qui nunc eſt, vel fuerit pro tempore, ac etiam officialibus prædictis prout fuerint requiſiti per dictum bajulum generalem, quatenus vna cum ipſo Baiulo generali, vel ſine eo, contra ad hęc contumaces, & noſtra hujuſmodi mandata in fringentes quomodolibet rigide procedant ad executionem pœnę jam dictę pecuniariæ, omnibus perſonarum acceptionibus, dilationibus, & exceptione remotis, in cujus rei, &c.

DE OFFICI DE CONSERVADOR GENERAL. TIT. XXII.

1. ALFONS quart en la pragmatica dada en lo Reyal prop Civitavecha a 10. de Octubre 1448.

QValſevol letra, proviſio, o ſcrit del Senyor Rey, o de ſa Reyal Cancellaria, ab qualſevol tenor, o textura de paraulas, continent gratias, libertats, franqueſas, conſentiments, confirmations, amortizations, o licentias de amortitzar, guiatges, ſobreceiments, ſalconduyts, moratorias en las cauſas patrimonials, o Fiſcals, donations, conſignations, e empenyoraments, permutations, o alienations, prę-ſos en larga, o ſtreta manera, o inveſtituras de coſas ques tenen en feu per lo Senyor Rey, o habilitations per poſſeir aquellas, e conceſſions de mercats, e firas, de ciſes, o de impoſitions, o emphiteotas, e de officis, e de qualſevol juriſdictions de Caſtells, caſtlanias, ſcrivanias, carcelatges, a beneplacit Reyal, o avida dels impetrants, o commiſſions per axo, letras de canbi, commiſſions de paga, dations inſolutum, tranſactions, abſolutions, diffinitions, remiſſions, apocas, cautelas, o relaxations, grattifications, dationis de pecunias, coſas, drets, o bens del Senyor Rey, abolitions de proceſſos Fiſcal, o continents qualſevol coſas de aqueſtas, no ſien executadas ſens executoria letra del conſervador general, ſots pena de deu milia florins dor de Arago, e privatio dels officis.

DE OFFICI DE VEGVER, SOTSVEGVER, BALLE, SOTSBALLE, E ALTRES OFFICIALS REYALS, E A QVE SON TENGVTS. TIT. XXIII.

1. IAVME Primer en la pragmatica dada en Barcelona ha 7. de las Chalendas de Maig. 1261.

LO Veguer de Barcelona es tingut jurar de eſtar a Conſell dels Conſellers de Barcelona, ſalves empero romanents en totas coſas los manaments del Senyor Rey.

2. ALFONS Segon en la pragmatica dada en Barcelona ha 4. dels Idus de Dezembre. 1289.

LO Veguer de Barcelona, o ſon Loctinent met Veguer en valles, e no lo Senyor Rey, o algun altre, e lo Veguer de valles ha de cumplir tots los manaments del Veguer de Barcelona, ſalvo lo dret, e lealtat del Senyor Rey, e los ſaigs del Veguer de Barcelona poden entrar en valles, perferlo manament del Veguer de Barcelona.

3. PERE Terç en la pragmatica dirigida a tots, y ſengles officials dada en Barcelona a 4. de las nonas de Dezembre. 1339.

AD audientiam noſtram noviter eſt deductum, quod licet vos, vel veſtrum aliqui, enſes, gladios, & aliorum generum plura arma tan deffenſionis quam offenſionis ipſa illicite portantibus abſtuleritis, & quotidie auferatis, nihil tamen vel modicum in compotis veſtris inde ponitis in recepta, & de hijs noſtrę Curiæ de nullo, vel modico reſpondetis, vel intenditis reſpondere, vſum prędeceſſorum veſtrorum in dictis officijs inſequentes, qui in hoc ſe indebite, erga nos, & noſtram curiam habuerunt. Verum cum nos, nedum a dictis veſtris prędeceſſoribus jus noſtrum, ſuper ijs exigere intendamus, verum etiam indemnitati Curię noſtrę in futurum velimus debite providere, idcirco vobis, & cuilibet veſtrum dicimus, & mandamus, quatenus de quibuſcunque enſibus, gladijs, & alijs armis cuiuslibet generis per vos ex illicite portantibus oblatis, & decætero auferendis, vel de ipſorum pręcijs, nec minus de cunctis alijs iuribus, & proventibus qui ratione dictorum officiorum ad manus veſtras pervenerunt, vel pervenerint, nobis, & noſtræ Curiæ reſpondeatis, & in libris compotorum veſtrorum, in receptam ponatis integre, & complete, cum in noſtris comiſſionibus certum, & competens ſit vobis ſalarium conſtitutum, nec vltra ipſum ſit vobis conceſſum expreſſe, vel tacite, quod aliqua de proventibus dictorum officiorum poſſitis vobis retinere, vel veſtris vſibus applicare, ſcituri, quod ſi ſecus feceritis, nos prædicta a vobis, & bonis veſtris recuperavimus, nec minus pœnas iuxſta ſtilum, & conſuetudinem Curiæ noſtræ ſuper talibus introductas, faciemus proinde ſine vllo remedio exigi, & levari; anc autem noſtram proviſionem in regiſtris Curiæ noſtræ regiſtrari volumus, & iubemus.

4. LO MATEIX en la pragmatica dirigida a tots, y ſengles officials dada en Leyda ha 19. de Maig. 1351.

CONſideratio nos ſtudioſa ſolicitat, curis quę ſolicitis excitamur, qualiter ſtatus Reipublice Regnorum noſtrorum per debitam adminiſtrationem iuſtitiæ reviviſcat, ſicquę; quia natura non patitur, vbiquę preſentialiter nos fore, inſtituimus Officiales, & idoneas perſonas, per quorum regimen, ſicut in eis confidimus, ſubditi noſtri ſtatu pacifico gaudeant, & tranquillo. Sane datum eſt nobis intelligi, quod vos, ſeu aliqui veſtrum, a iuriſdictionibus vobis & ſingulis veſtrum comiſſis non obtenta licentia, ſed proveſtro libito dicedentes, ad propria, & alia loca pro veſtris procurandis negocijs, & quietis dulcedinem aſſumendo detineatis, nec eſt vobis curæ regimi iis ſarcina, quam inhumeris ſupportatis per quod iuſtitie viduitate velate, propter veſtri abſentiam, diſſolute relicta, vaccillat, & vllulat, eo quod non ius ſuum tribuit vnicuique,

vt

vt deberet. Nos huic morbo per opportuna remedia providere volentes harum ſerie ordinamus, & ex certa ſcienſia volumus vobiſque dicimus, & mandamus, quatenus vos, & ſinguli veſtrum in juriſdictionibus vobis comiſſis per perſonalem, & continuam reſidentiam veſtra exerceatis officia, vnicuique jus ſuum, & juſtitiam tribuendo, niſi tempore meſſium per duos menſes, & tempore vindemiarum per alios duos menſes, quod tempus ad veſtra agenda negotia deputamus, poſſitis vos, & ſinguli veſtrum per idoneos, & ſufficientes ſubſtitutos, & ſubſtitutum, ſeu locum tenentem veſtra officia exercere. Si quis autem contra hujuſmodi noſtram ordinationem venire præſumpſerit, mandamus Magiſtro rationali Curiæ noſtræ, & alij cuicunque a vobis, & ſingulis veſtrum conpota audituro, quod recepto pereum a veſtrum ſingulis, tempore veſtri ratiocinij, ad Sancta Dei quatuor Evangelia juramento, ſi repererit per ſacramentum hujuſmodi, vel aliàs, vltra prædictum tempus per nos vobis permiſſum, extrajuriſdictiones vobis comiſſas vos moram protrahiſſe, ni hil in veſtro compoto recipiat, vel admittat de ſalario vobis debito, ſeu retento de tempore veſtræ abſentiæ non permiſſe. Et nihilominus ad inviolabilem obſervantian prædictorum mandamus generali Procuratori Cathaloniæ præſenti, & futuro, quod ad præmiſſa complenda vos, & ſingulos veſtrum ſi tranſgredientes invenerint, ſeu inveniri poterunt prętер aliam proviſionem quam noſtro arbitrio reſervamus, perimpoſitiones pœnarum, & alia forciora remedia vos compellat.

DE OFFICI DE JVTGES DELEGATS. TIT. XXIIII.

1. PERE Terç en la pragmatica dada en Barcelona ha 14. de las Chalendas de Noembre. 1339.

ATtendentes quod ad importunitatem diverſarum perſonarum omnes quæſtiones, ſeu cauſæ quæ inter aliquas perſonas ad invicem vertebantur, alicui, ſeu aliquibus juriſperitis Civitatis Barchinonę, & alijs in genere, non expreſſis cauſis quæſtionum in ſpecie, ac nominibus contra quos impetrantur per nos, vel officiales noſtros multotiens comittuntur. Cum autem pro parte conſiliariorum, & proborum hominum dictę Civitatis Barchinonę nobis fuerit inſtantiſſime ſupplicatum, vt cum ex hujuſmodi commiſſionibus generalibus, ordinarijs adimatur facultas, & ipſis interdum partibus, ſeu alteri earundem prejuditium ſeu diſpendium non modicum præparetur, dignaremur ſuper eo ſalubriter providere. Nos vero ſupplicationi hujuſmodi favorabiliter annuentes, volenteſque diſpendijs hujuſmodi obviare, cum preſenti ſcripto noſtro concedimus, ſtatuimus, ac etiam perpetuo ordinamus, quod nos, Procurator noſter generalis, ſeu aliquis alius officialis noſter non poſſimus, neque poſſint facere commiſſiones alicui, ſeu aliquibus juriſperitis Barchinonę, vel alijs in Barchinona, de Vniverſitate plurium negotiorum, niſi duatenus duntaxat per Conſtitutiones locales Barchinonę de boc loquentes, ordinatum exiſtit: Quinimo, ſi quę factæ ſunt, preſentium ſerie revocamus, & pro revocatis, atque nullis haberi volumus, & cenſemus, ex certa ſcientia, & ex cauſa. Mandantes quibuſcunque judicibus hujuſmodi commiſſiones habentibus, quod de cauſis ex ipſis commiſſionibus ortis, tam incoatis, quam incoandis de cętero ſe intromittere non preſumant, nec procedere vlterius in eiſdem, nos enim quicquid contra preſentem revocationem per ipſos in premiſſis proceſſum fuerit, vel quomodolibet acceptatum, irritum decernimus pœnitus, & inane. Excipiuus tamen ab hujuſmodi conceſſione noſtra cauſas manumiſſorię, & tutorię, quas prout nobis viſum fuerit committere valeamus, & de quibus factę commiſſiones in ſuis remaneant robore, & valore.

Mandamus, &c.

(*,*)

DE OFFICI DE JVTGES DE TAVLA. TIT. XXV.

1. ALFONS Quart en la pragmatica dada en Barcelona ha 12. de Maig. 1431.

Circa vtilitatem ſubiectorum noſtrorum vt convenit intendentes, & ad id oculos noſtros vigiles, more paſtoris, in circuitu levantes, omnia illa ſtudio diligenti proſequimur, per quę provenire poſſint eiſdem noſtris ſubditis, nedum vtilitates, & commoda, ſed etiam vexationes, & calumnię, damnaque, & incomoda amputari. Percepto itaque diverſorum clamoribus, & quęrelis, quę tamdiu noſtras propulſarunt ad aures, quę ſcriptores, ſeu Notarij judicum, ſou inquiſitorum tabularum, quas illi qui Regia in Principatu Cathalonię rexerunt, & exercuerunt officia, de triennio in triennium tenere, juxta Conſtitutiones Cathalonię ſunt aſtricti, exquiſitos in hoc ſępiſſime modos tenentes, metaſque in exigendis ſolutionibus excedentes, procurant ſcripturas, & proceſſus ordiri, & multiplicari, in tantum, quę illorum, & illarum ſolutiones ad magnas ſummas, et quantitates pecuniarum aſcendunt, itaque finitis litigijs, et multotiens non finitis, ſolum ex ſolutionibus ſcripturarum, et proceſſuum partes litigantes valde atenuatę, et per ſępe de pauperate remanent, et deſtructe: Volentes itaque in hoc dictorum ſcriptorum, ſeu notariorum apetitum illicitum temperare, et litigantium damnis, et diſpendiis, hujuſmodi noſtro remedio ſalubri obviare, attento prędictum, quę per Conſtitutionem Cathalonię ędictam in curia Montiſalbi, jam eis ſicut et tabularum judicibus de certo ſalario eſt proviſum, ſtatuimus, et ordinamus, ſanccionem ex hoc pragmaticam facientes, quam irrefragabiliter ſuadente vtilitate publica, obſervari mandamus, quod dicti Notarij, ſcripto ſeu ſcriptores, aut ſubſtituti eorum, ſeu alius, vel alij pro eiſdem, ſeu loco eorum non audeant, ſeu prędumant ordiri, actitare, ſeu conficere proceſſum, niſi ſolummodo de his quę agitabuntur, ſeu fient in poſſe eorum, itaque ſolum in proceſſibus confic iendis per eos, petitiones, et reſponſiones partium prędictę inſerant, cum aſſignationibus, mandatis, aut alijs per judices, et relationibus per ſagiones, aut nuncios faciendis, teſtium quoque depoſitiones ſi qui producantur inſcriptis redigant, ſicut eis mandabitur, et fuerit opportunum. Et de proceſſibus, et depoſitionibus teſtium originaliter ſic confectis ſolutionem recipiant, quam Conſtitutiones Cathalonię ordinant, et permittunt. Sed ſi contingat, proceſſum aliquem, aut cartas, vel alias ſcripturas per aliquam partem, aut perſonam exhiberi ſeu productum, illud aut illas, mentionare, et deſignare, non autem inſerere in proceſſu, ſeu proceſſibus, quo ſeu quibus producentur, ſolummodo teneantur. Quos, et quas conſuerentur alligare in eorum forma cum dictis in quibus producentur proceſſibus, et ſic tradere dictis judicibus etiam teneantur. Et pro talibus productionibus, nec pro mentionibus, aut deſignationibus faciendis, nullam ſolutionem, aut ſatisfactionem recipere directe, vel indirecte audeant, ſeu prædumant. Ita tamen, quod ſalaria dictorum notariorum, ſeu ſcriptorum ex cauſis prædictorum proceſſuum actitandorum, pro quolibet proceſſu quantitatem centum, & decem ſolidorum Barchinonę, excedere nequeant vllomodo, ſi aliqua tamen partium, eorum quæ produxerit inſertionem fieri in proceſſibus, aut eorum qui contra eam producta fuerint copiam de aliquibus voluerit, & petierit per expreſſum, liceat dictis Notarijs, & ſcriptoribus, ſi per dictos judices concedatur, illam facere, & ſatisfactionem, ſeu ſolutionem recipere condecentem, de cujus ſolutione, in condemnatione expenſarum ſi ſubſequatur, ratio nullatenus habeatur, notarios autem, ſeu ſcriptores judicium appellationum quæ a prędictis tabularum judicibus emituntur, & ſubſtitutos eorum, hac eadæm ſanccione compræhenſos eſſe volumus, & amplexos, & ad præmiſſorum obſervationem illos teneri volumus, & aſtringi. Et ſi quis premiſſa tranſcenderit, aut ea non ſervaverit, vt prœfertur, pœnam quingentorum florennorum auri noſtro Erario applicandorum, & privationis officij, Notariæ, a quo eo caſu

caſu nunc pro tunc ipſo facto privamus mox incurrat, & præter hæc, totum id quod exegerit amplius quam ſuperius conſtitutum eſt, ei a quo exactum fuerit reſtituere ilico teneatur. Et volumus præſentem ſanccionem noſtram nedum ad futuras ſolutiones, ſed etiam præſentes, & præteritas quæ jam realiter factę non ſint, & ad obligationes quaſcunque pręvia ratione factas porrigi, & extendi. Mandantes, &c.

DE OFFICI DE CONSELLERS, PAERS, JVRATS, CONSOLS, PROCVRADORS, E ALTRES ADMINISTRADORS DE LA COSA PVBLICA, TIT. XXVI.

1. PERE Terç en la pragmatica dada en Gandeſa ha 12. de las Chalendas de Iuliol. 1337.

LOS Conſellers de Barcelona ab aſſentiment del Veguer poden fer Conſols en los officis mecanics de la Ciutat en los qual no ha Conſols, e fer ordinations en aquells.

2. LO MATEIX en la pragmatica dada en Montço ha 11. de Març. 1368.

LOS Conſells de Barcelona almenys quiſcun divendres ſi juridic no ſera, altrament lo ſegon die no feriat, ſien tenguts de anar a las preſons de la dita Ciutat, enſemps ab lo Veguer, o ſon Loctinent, e aqui deure veure hajan tots los preſos, e encarcerats per quina cauſa ſtigan preſos, e ſaber ab ells ſi la Inquiſitio es comẽçada, e en quin punt eſta, e talment ho façen, que los dits preſos en la preſo no ſien vexats, e en la lur juſtitia ſien expedits: E per que aço façan, e obſerven, las animas dels dits Conſellers en quant pugue lo dit Senyor Rey ne encarrega. E no reſmenys las ditas coſas ſervar, e jurar los Conſellers qui lavors eren foſſen tenguts, en preſentia del primer Conſell de cent Jurats de la dita Ciutat, en poder del Veguer de la dita Ciutat, o de ſon Loctinent, e de aqui avant quiſcun any com foſſen elets los Conſellers en la dita Ciutat, hajan a jurar en lo principi de lur regiment las ditas coſas, com preſten los altres juraments.

DE LAS COSAS PROHIBIDAS ALS OFFICIALS. TIT. XXVII.

1. FERRANDO Segon en la pragmatica dada en Barcelona ha 17. de Setembre 1479. Cap. 62.

EMes avant com redunde a gloria, e honor del Princep, e de la ſua cort, tots los ſeus officials, e miniſtres eſſer talment reglats, que nota alguna, ne reprehenſio de aquells injungir nos puga, que per via de preſents, ſobornations, o en altra manera indegudament donaſſen, o pogueſſen donar loc a coſa alguna indeguda. Perço ab aqueſta noſtra preſent pragmatica ſanccio volem, ſtatuim, proveim, e ordenam, que Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria, Prothonotari, e Secretaris, Theſorer, Scriva de racio, e luts Loctinents, Scrivans de la Cancellaria, e dels dits officis, e altras perſonas del noſtre Conſell, quant ſe vulla preeminents no gos ni preſumeſca pendre, o acceptar directament, o indirecta preſent algu, que li ſie fet de qual ſevulla natura, o ſpecie que ſie, exceptat de coſas de menjar, e de beure, la valor de las quals no puga ſobrepujar ſinc florins dor, ne puga pendre tal preſent de vna mateixa perſona, ſino vna vegada en vn any, e no mes avant. E que los Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria, Theſorer, Prothonotari, Secretaris, Scriva de racio, e loctinent de aquells, Algutzirs, Scrivans de manament, e de regiſtre, e altres de noſtre Conſell ſien tenguts jurar las ditas coſas, e encara de no pendre directament, ne indirecta, o en alguna altra manera rebre ſubornations, ni penſio, o quantitat alguna de Vniverſitats, Collegis, ni altras qualſevol perſonas Eccleſiaſticas, o ſeculars, o de qualſevol dignitat, preeminentia, ſtament, ley, o condicio ſien.

(***)

COM HAN DE ESSER TRACTATS LOS ESTRANGERS EN CATHALVNYA. TIT. XXVIII.

1. MARTI en la pragmatica dada en Barcelona ha 15. de Ianer. 1401.

Vpplicato nobis humiliter per nuncios Vniverſitatum Civitatum Barchinonę, Valentię, Majoricarum, Dertuſę, ac Ville Perpiniani pro his, & alijs nunc in Curia noſtra pręſentes, quod cum ſepè contingat, diverſos noſtros vaſſallos, tam in dictis Civitatibus, & Villa, quam alibi infra noſtrum dominium habitantes, potiſſime mercatores, qui cauſa mercandi, & negotiandi tam perſe, quam eorum factores, & negociatores diverſas mundi ſępius adeunt regiones, voluntariè, & omni juſta, & rationabili cauſa ceſſantibus, per officiales, & incolas aliquarum Civitatum, Villarum, & Locorum, ad quas, & quę ipſos extra noſtrum dominium declinare, ſeu morari contingit in eis, vexari, opprimi, male tractari, & agravari diverſimode, tam inperſonis quam bonis, nequevntes inde a dictis officialibus juſtitiam aliqualem conſequi, dignaremur eiſdem vaſſallis noſtris ſuper hijs de opportuno proviſionis remedio ſubvenire. Supplicationi prędictę condeſcendentes benigne, tenore pręſentis cartę, ſeu privilegij noſtri cunctis duraturi temporibus providemus, & ordinamus, ac ſtatuimus perpetuo, & cuicunque Vniverſitatum cujuſlibet Civitatis, & Villę, ac loci dominij noſtri concedimus, quod de cętero omnes, & ſinguli mercatores extranei, cujuſcunque nationis, legis, aut conditionis extiterint, qui cum navigijs, mercibus, pecunia, rebus, aut bonis ſuis quibuſlibet ad aliquam dictarum Civitatum, Villarum, & Locorum noſtri dominij contigerit declinare, aut venerint, tractentur inibi, & tractari poſſit, & valeant, intrando, ſtando, & exeundo, in omnibus, & per omnia, prout, & quemadmodum ſubditi noſtri, tam mercatores, quam alij tractabuntur illis temporibus, in illis Civitatibus, Villis, dominijs, ſeu diſtrictibus, in quibus ijdem mercatores extranei morabuntur, aut ſuum nunc facient incolatum, vt vtrinque ęqualitas obſervetur. Ab hujuſmodi autem proviſione, & ſtatuto excipimus omnes vaſſallos Illuſtriſſimi Regis Caſtellę nepotis noſtri prędchari, quos ex cauſa ſub eis nolumus comprędhendi. Et vt impręmiſſorum omnium executione celerius, & juſtius procedatur, cognitionem, & executionem eorum conſiliarijs, juratis, patiarijs, procuratoribus, conſulibus, aut rectoribus illius Civitatis, Villę, & Loci noſtri dominij vbi caſus evenerit, quocunque nomine nuncupentur, qui nunc ſunt, & protempore fuerint, comittendam ducimus, hujuſmodi ſerie, omni appellatione remota. Mandantes, &c.

LIBRE

LIBRE SEGON DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE TREVAS CONVENTIONALS. TIT. I.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona lo primer de Dezembre, 1368. Cap. 1.

PRIMO ſi quidem ordenamus, quod noſter Primogenitus, etiamſi pro nobis Generalis Gubernetoris fungeretur officio dare nequeat ſex menſium, aut alterius temporis treguas, in guerris quas Barones, & milites interſe habent, vel habere ſperant, niſi nobis exiſtentibus vltra mare.

2. LO MATEIX en dita Pragmatica, Cap. 2.

PRæterea ordinamus, quod quandocunque contingat, nos vel noſtrum Primogenitum, in caſu tamen quo hoc ſibi liceat, treugam inter guerram habentes, vel habere ſperantes concedere pro ſe ipſis, & valitoribus ſuis, litterę huiuſmodi treugę principalibus ipſius guerræ habeant intimari, hoc declarato, quod ſi plures fuerint, qui vt principales diffidamenta dederint, eis omnibus habeat fieri intimatio litterarum.

* * *

DE ARBITRES, E ARBITRADORS. TIT. II.

1. ORDINATIO del Conſell, y Prohomens de Barcelona feta ha 3. de Octubre 1425.

PRimerament que de aci avant en totas las cauſas, e queſtions civils, las quals nos poran determenar a la cadira del Ordinari en las primeras, ſegonas, o terças citations, ſi la una part requerra, que de la queſtio que vn haura ab laltra part, en qualſevol part, o punt ſie la dita queſtio, ſie fet, e fermat cõpromis per las parts, en tal cas laltra part ſie, e puga eſſer forçada per lo Ordinari de fer lo dit compromis en dos arbitres de dret, o arbitres, arbitradors, loadors, e amigables compoſadors, e ab dues las parts de vn tercer, vulles que ſien Juriſtas, o Notaris, o perſonas de altra conditio, las quals determenen lur queſtio, donantlos ple, e baſtant poder ab totas clauſulas, e renunciations neceſſarias, e expedients: e la dones en continent, ab dues las ditas parts ſien per lo Ordinari remeſas a las perſonas en arbitres, e tarcer elegidas, las quals nos pugan excuſar de acceptar lo carrec de la arbitratio, ſi dones en ells no havia loc algun dels caſos, per los quals ſe poden excuſar los elegits a tudoria de pubills, en altra manera, tots los altres caſos de tot foragitats, ſien las ditas perſonas elegidas en arbitres, e tercer, compellidas encontinent per lo dit Ordinari acceptar lo dit carrec,

rec, e determenar per lur ſententia, o deciſio, la queſtio a la qual ſeran eſtadas elegidas, dins lo temps qui ſera concordat per las parts. ab aſſentiment de las ditas perſonas elegidas. Entes,e declarat, q̃ ſi las parts concordadas de arbitres, nos volran concordar de tercer, que en aytal cas lo dit Ordinari aſſigne a las ditas parts terme de vuyt iorns, dins los quals ſe ſien convingudas de tercer, e ſi dins los dits vuyt dies las ditas parts nos volran, o nos poran concordar de tercer, en tal cas los dos arbitres per ells elets, fermat lo compromis pugan, e hajan, e ſien compellits per lo Ordinari de aſſociar aſſi vn tercer no ſuſpitos a alguna de las parts a lur arbitre, quis haja concordar ab la vn dels dits arbitres, e lo qual en virtut de la preſent Ordinatio ha tal, e ſemblant poder, que hauran los dits dos arbitres, e tant com ſi per ab dues las ditas parts concordadament era eſtat elet: pero ſi alguna de las parts ſera abſent, o lo Procurador ſeu no haura poder de fer,e fermar compromis, en tal cas lo dit Ordinari ab ſa letra a meſſions de la part requerint lo compromis, ſcriga a la dita perſona abſent, que dins cèrt temps competent, lo qual temps començ acorrer, lo die que la dita letra li ſera preſentada, haja trames poder baſtant de compromctre a ſon Procurador, o altra perſona,de la qual preſentatio haja apparer per carta publica, o per letra teſtimonial del Official del Loc hont lo dit abſent ſera. E hont la vna part tant ſolament volra elegir ſon arbitre de dret, o arbitre, e arbitrador, loador, e amigable compoſador, e la part altra qui ſera preſent recuſara fer ſemblant, ço es de elegir arbitre de dret, o arbitre, arbitrador, loador, e amigable compoſador, en tal cas lodit Ordinari en contumacia del recuſant, li faça manament peremptori, que dins deu iorns continuos anomen, e elegeſca altra perſona, aquella ques volra, la qual eligida ſie proveit de tercer, en la manera deſſus dita, e ſi ſer no ho volra, e axi mateix ſi aquella part la qual ſera abſent, no volra donar poder a ſon Procurador de compromctre, en tal cas ſi lo recuſant es actor, no ſie admes a pledejar iudicialment, ſino per via del dit compromis. E ſi es deffenent, que de continent lo actor ſie mes en poſſeſſio per lo primer decret,la qual poſſeſſio no puga lo dit defenent recobrar, ſins a tant que lo dit compromis ſie fermat, o no ſtiga per ell. De les dites empero Ordinacions ſien exceptadas las cauſas de execucio, e encara las cauſas de pubills, com los Tudors de aquells de dret, no pugan compromctre, e de graduations, las quals comprengan mes avant de quatre litigants. E mes ſien acceptadas de las ditas Ordinations, las cauſas que de lur natura ſe pertanguen a la Cort del Conſolat de la mar de la dita Ciutat, e del Jurge dels apells. E ſi ab dues las ditas parts no volran elegir las ditas perſonas en arbitres de dret, o en arbitres, arbitradors, loadors, e amigables compoſadors, o tercer, ans amaran mes pledejar judicialment,en tal cas aço ſie a ells licit, pero que lo plet ſe haje principiar, e apres proſſeguir, e determenar ſots la forma, termens, e dilations ſeguents,&c.

DE ADVOCATS.
TIT. III.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dada en Xativa ha 2. de las Chalendas de Dezembre 1243.

NO ſie admes en alguna Cort lo Advocat, qui allegara algunas leys, pus las Conſuetuts, e Vſatges compleſcan, e abunden.

LIBRE

LIBRE TERCER DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE JVRISDICTIO DE TOTS JVTGES, Y FOR COMPETENT. TIT. I.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dada en Barcelona a las nonas de Dezembre 1241.

ALGVN Veguer no puga fer alguna demanda en alguns Locs pertanyents a la Ballia de Barcelona, o a las Ballias pertanyents a aquella, ne als homens de aquellas, axi per raho de pau, e treva trencadas, com per algun crim, o batiment, o mort, o en altra manera, sino tant solament en poder del Balle de Barcelona, e de aquells qui seran en ditas Ballias per ell constituits, manant fermament a tots los homens de ditas Ballias, q̃ no responguen en alguna cosa als dits Veguers, sino en poder del Balle de Barcelona, e altres Balles constituits en ditas Ballias. E las flaquerias, e farinarias en qualsevol manera sien, e pertanyen al Balle de Barcelona.

2. IAVME Segon en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona dada en Valencia ha 6. de las Chalendas de Ianer 1306.

EX parte Consiliariorum, ac proborum hominum Civitatis Barchinonæ fuit propositum coram nobis, quod quamvis super quacunque demanda personali debeat, & consueverit quilibet extraneus qui in dicta Civitate repertus fuerit, personaliter in ibi respondere, hocque in dicto Civitate, consuetudine habeatur, & fuerit hactenus vsitatum, vos occasione Constitutionis, seu Ordinationis æditæ in celebribus Curijs in Cathalonia celebratis, nequis extra suam Vicariam litigare teneatur, seu etiam respondere, omissis vti consuetudine supradicta, eamque propterea renuitis observare, veruntamen cum pro parte dictę Vniversitatis asseratur, dictæ consuetudini propter Constitutionem, seu Ordinationem prędictam non debere in aliquo derogari, cum semper libertates, ac consuetudines dictę Civitatis, in celebrationibus Curiarum salvæ fuerint, & retentę, dictaquę consuetudo post ęditionem Constitutionis, seu Ordinationis prętacte fuerit hactenus observata ideo vobis dicimus, & mandamus, quatenus cõsuetudinem observetis, & teneatis, ac ea vtamini provt invẽeritis fuisse per prędecessores vestros in dicto officio vsitatum hucusque: nos enim in partibus Principatus Cathalonię in brevi esse intendimus Domino concedente, & cum in ipsis partibus Cathaloniæ fuerimus, tunc his quæ declaranda fuerint super dicta consuetudine, præsentia nostra poterit decentius provideri.

3. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Official Eccleſiastic de Vic, dada en Barcelona a 8. del Idus de Agost 1344.

AD nostrum pervenit auditum, quod vos de facto jurisdictionem nostram vsur-

vſurpando, niſi eſtis, & nitimini in Civitate Vici dare Tutores, & Curatores, & in tutelis, ſive Tutorijs, & in Procurationibus, & actorijs, ac etiam in tranſlatis quæ authenticari debent, & petuntur per quoſpiam, vt fides eis plenaria habeatur, nec non in reparationibus inſtrumentorum quę reparari, & fieri petuntur ex notulis, vel protocollis ſcribaniæ Viceñ. authoritatem interponere, vel decretũ, quod que nitimini facere, & facitis mandata, & emparas, ac deſtrenyimenta alia Notarijs laycis regentibus ſcribaniam publicam Civitatis prædictæ, & alijs ſcribentibus in eadem, intromititis etiam vos, & interponitis partes veſtras, in cognoſcendo de queſtionibus, quæ ratione, vel occaſione inſtrumentorum, vel notularum quæ ſunt in ipſa ſcribania, aut ratione ſalariorum eorundem quæ forte per Notarios immoderata petuntur, contigit ſuſcitari, de quibus ſi vera ſint, non immerito vehementer cogimur admirari, cum cedant in præiudicium iuriſdictionis, & iuris noſtri, & in nos tranſlati, ex concambio facto cum Viceñ. Epiſcopo de Civitate prædicta, per Sereniſſimum Dominum Regem Jacobum fœlicis recordationis Avum noſtrum, iuxta cuius tenorem in dicta Civitate, ac etiam in dicta ſcribania omnimoda iuriſdictio ad nos abſque dubio noſcitur pertinere. Cumque tam magnum præiudicium nolemus, nec debeamus occulis conniventibus per tranſire, vobis firmiter, & diſtrictè mandamus, quatenus falcem veſtram in meſſem noſtram apponendo, vos de prædictis, vel alijs ad iuriſdictionem noſtram pertinentibus minime intromittatis, nec intrómittere attemptetis, ſciturus, quod ſi noſtris mandatis ſpretis ſecus egeritis, fiet per nos talis proviſio in prædictis, quod erit vobis ad caſtigationem, & alijs ſimilia attemptare volentibus ad terrorem. Nos enim cum præſenti, Vicario, & Baiulo noſtro Civitatis Vici, & eius Locumtenenti qui nunc ſunt, & pro tempore fuerint per præſentes dicimus, & mandamus expreſſe, quod Notarijs, & Scriptoribus dictam ſcribaniam regentibus, vel in ea ſcribentibus ex parte noſtra faciat mandamentum ſub pœna centum morabatinorum, quod ſuper aliquo ad iuriſdictionem noſtram pertinente, vobis dicto Officiali, vel alij qui iuriſdictionem noſtram in prædictis vel alijs voluerit vſurpare, non pareant. Et nihilominus quod contra prædictam proviſionem noſtram in prædictis, vel alijs aliquid fieri non permittant, immo ipſam proviſionem curẽt inviolabiliter obſervare, & facere obſervari, & iuriſdictionem, & iura noſtra deffendant, & conſervent viriliter, & potenter, taliter quod nequeant de negligentia reprehendi.

4. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona dada en Montio ha 15. de Mars 1363.

EXpoſitione Sindicorum Civitatis Barchinonæ ad Generales Curias quas in Montiſſono noviter celebramus deſtinatorum percepimus, quod Officiales Epiſcopi Barchinonæ, ſuam falcem in alienam ſegetem mittere non verentes, pro exactionibus cenſuum, quos perſonæ mere layeæ faciunt perſonis Eccleſiaſticis, compellunt per cenſuram Eccleſiaſticam dictos laycos, ad ſoluendum cenſus prædictos, quod nedum in leſionem noſtræ iuriſdictionis noſcitur evidentius redundare, ſed etiam diſpoſitionis juris cõmunis, quo actor rei forũ totaliter ſe qui debet. Sane quia ſicut ab vſurpatione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ debite retrahimus manus noſtras, ſic prohibere tenemur noſtræ iuriſdictionis Regiæ leſionem. Ideirco habito ſuper hoc maturo Conſilio, & digeſto, vobis, & veſtrum ſingulis dicimus, Firmiter, & mandamus de certa ſcientia, & expreſſe quatenus prohibeatis expreſſe dictos mere laycos comparere coram Officialibus Epiſcopi, ratione cenſuum præmiſſorum, & illa Clericis ſolvere diſtrictu Officialium prædictorum, habentes vos taliter in præmiſſis, puniendo ſi locus affuerit, pro vt ſpectat ad vos vſurpatores noſtræ iuriſdictionis, taliter quod eos peniteat, & retrahantur alijs ſimilia huiuſmodi attemptare, quod iura noſtra illeſa remaneant, ac noſtri naturales ſubditi, a calumnioſis oppreſſionibus præſerventur.

5. LO

5. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida a dits Officials dada en Barcelona ha 28. de Setembre. 1367.

DVdum vobis ſcripſiſſe recollimus ſub hac forma hujuſmodi, *Expoſitione Sindicorum, &c.* Sane pro parte cõcilianorũ, & proborum hominum Civitatis Barchinonæ nobis fuit nunc expoſitum quæreloſæ, quod per Bernardum de Olzinellis Theſaurarium noſtrum, Militem, legumque Doctorem authoritate, & ex commiſſione noſtra prædicta, littera extitit revocata in quodam Provinciali Concilio Tarrachonæ ad inſtantiam Epiſcopi Barchinonæ, & ipſa revocatione per nos confirmata parte dictæ Civitatis, in his non vocata, nec audita, & in ipſius Civitatis, & Conciliariorum, & proborum homnium eiuſdem leſionem, ac præiudicium manifeſtum, de quibus revocatione, & confirmatione aparere dicitur per publica inſtrumenta, ad inſtantiam dicti Epiſcopi inde confecta. Quam obrem ſupplicarunt nobis dicti Conſiliarij, & probi homines, vt prædictam revocationem, ſeu quamvis proviſionem ſuper prædictis factam per dictum quondam Theſaurarium noſtrum, nec non, & confirmationem inde per nos factam parte dictæ Civitatis non vocata, & audita, & etiam præconitzationem inde ſecutam revocare ex debito iuſtitiæ dignaremur, & predicta ad priſtinum reducere ſtatum, quo erant ante revocationem, ſeu proviſionem, ſeu confirmationem obtentas per dictum Epiſcopum, ac præconitzationem inde ſecutam. Vnde nos prædictæ ſupplicationi tanquam iuſtæ, & iuri, ac rationi conſonæ benigne annuentes, huius ſerie prædictam revocationem, & proviſionem, ac confirmationem, & præconitzationem inde ſecuta de certa ſcientia, & expreſſe pœnitus revocamus, & pro revocatis habiri volumus, & iubemus, quam etiam præconitzationem, per contrariam præconitzationem quam inde fieri faciatis per loca aſſueta dictæ Civitatis, volumus per vos publicæ divulgari. Et nihilominus præſentis ſerie confirmantes in omnibus, & per omnia litteram præincertam pro parte dictæ Civitatis a noſtra Curia emanatam, & contenta in ea, quæ ad priſtinum reducimus ſtatum quo erant ante revocationem, proviſionem, & confirmationem prædictas, vobis, & ſingulis veſtrum dicimus, & mandamus, quod litterã præincertam, & omnia in ea contenta, & mandatum in his per nos vobis factum pœnitus obſervetis, revocationibus, & proviſionibus, ac confirmationibus, ſeu pręconitzationibus pręditis, quas tenore preſentis vt pręditur revocamus, obſiſtentibus nullo modo.

6. LO MATEIX en la ſententia donada en favor de Ioan Olzinelles en Barcelona ha 28. de Març 1368.

IN Dei nomine pateat vniverſis, quod cũ denunciatum fuiſſet nobis Petro Dei gratia Regi Aragonum, Comitique Barchinonę, Roſſilionis, & Cęritanię, quod Joãnes de Olzinellis Domicellus de domo noſtra dederat operam, & conſenſum raptui cuiuſdam puellę, perpetrato, & comiſſo per quoſdam in Villaſica Campi Tarraconę, nos volentes de pręditis veritatem haberi, inquiri iuſſimus de hoc per fidelem noſtrum Andream de Contijoc, Juriſperitum de Montealbo, nunc Judicem noſtrę Curię, mandando eidem, quod he hoc diligenter inquireret vetitatem, qui mandato noſtro obtemperans, inquiſivit contra eundem Joannem, ſi eidem raptui conſenſum, auxilium, ſeu operam dederat vllo modo, & inquiſitione perfecta, citavit Patrem, Matrem, & amicos alios eiuſdem puellę, necnon, & quoſcunque alios qui in dicta inquiſitione vellent partem facere, vel inſtantiam, ſeu inde ſua putarent quomodolibet intereſſe, vt certa die ad id aſſignata comparerent coram eo, in dicto negotio proceſſuri, coram quo nullus comparuit de citatis, niſi Joannes de Olzinellis delatus pręditus, cui eadem dies extiterat aſſignata: & quia nullus inquiſitioni pręditę ſe oppoſuit, idem noſter Comiſſarius deliberavit ſuper ſedere in negocio mentionato, inſtante ante dicto Joanne delato, & requirente ferri ſententiam in præmiſſis, ſeque iudicari ſecundum merita inquiſitionis, cum inſtantia poſtulante, mandavimus eidem Andreę,

qua-

quatenus idem negotium, totiuſque inquiſitionis merita, in noſtra Audientia referret, vt ſecundum merita, vel demerita ipſius inquiſitionis eundem Joannem condemnare, vel abſolvere valeremus. Nos igitur eius relatione audita præſentibus Doctoribus Juriſperitis, & alijs de noſtro Conſilio in numero copioſo, auditis meritis inquiſitionis præmiſſæ, & depoſitionibus teſtium receptorum, inſuper auditis confeſſionibus illorum qui dictæ mulieris raptores dicuntur, auditis etiam rationibus poſitis in reſponſione facta per Patrem præfatæ puellæ, citationi, ſe intimationi ſibi factæ, & notificatæ per noſtrum Comiſſarium ſupradictum, quas inanes, & frivolas ſicut ſunt reputamus, auditis etiam rationibus quas idem noſter Comiſſarius allegavit, retulit, & latiſſime in noſtra Audientia enarravit in fine relationis prædictæ, quæ ſibi vt aſſervit dictæ fuerant per Archiepiſcopum Tarrachonæ, aſſerentem quod ad eum, & ſuos Officiales, & Viccarios Tarrachonæ Campi pertinet cognoſcere de perſonis generoſis, infra ſuam iuriſdictionem delinquentibus, & quod eas poſſint cum locus affuerit iudicare, quod nos diffitemur expreſſæ, auditis etiam omnibus alijs meritis dicti proceſſus, & eis cum diligentia recenſitis, habito ſuper prædictis omnibus plurium de noſtra Audientia Conſilio Juriſperitorum, attendentes quod ad nos ſolum pertinet iudicare, & cognoſcere de perſonis generoſis, & non ad alium quemcunque, licet donationem, venditionem, vel alterius generis alienationem fecerimus quandocunque de aliquibus Locis, Terris, vel Caſtris, ſub quacumque forma, vel expreſſione verborum, cum hæc ſint iura regaliarum noſtrarum, quæ a nobis ſunt inſeparabilia, & Regiæ Coronæ affixa, & ab alijs quibuſcunque inpreſcriptibilia, quibuſque derogare non intendimus per aliqua verba quomodolibet ſint concepta, Deum, ius, & iuſtitiam habentes preoculis noſtrę mentis, meritis dictę inquiſitionis cum diligentia perpenſatis, per quę conſtat eundem Joannem prędicto raptui nullatenus conceſſiſſe, eique nullam dediſſe operam, ſeu conſenſum, imo per eadem inquiſitionis merita conſtat, quod ſibi diſplicuit dictus actus, idcirco ex his mori, & ex alijs quę ad iuſte iudicandum valent animum Regium informare, pronunciamus ſententialiter, & ſententiando declaramus, & decernimus, dictum Joannem de Vlzinellis a predicto raptus crimine fore, & fuiſſe inſontem totaliter, & immunem, eumque ab omni queſtione, impetitione, accuſatione, vel demanda, quę ipſa ratione, occaſione, vel cauſa contra eum poſſet per Procuratorem Fiſcalem noſtrę Curię, ſeu alium quemlibet in futurum intentari, per hanc noſtram ſententiam abſolvimus, & reddimus abſolutum, imponentes dictis Procuratori Fiſcali, & omnibus alijs quibuſcunque, ſuper dicta delatione ſilentium ſempiternum. Lata, &c.

7. IOAN Primer en la ſententia dada en Barcelona a 19. de Febrer 1391.

LO Veguer, o Sotſveguer de Barcelona, eſtant perſonalment dins la Vegueria de Valles, ſe poden reſervar alli los proceſſos de pau, e treva, ſometent, e qualſevol criminals, e de aquells conexer fora la Vegueria de Valles, dins la Ciutat de Barcelona, e aqui a fi deguda determenar.

8. MARTI en la Pragmatica dada en Barcelona a 10. de Dezembre, 1400.

SEgons ſtyl, vs, e conſuetut antiquiſſims lo Veguer, o Sotſveguer de Pallas, trobada fadiga de juſtitia, entra en las terras dels Eccleſiaſtics, Nobles, Barons, e Cavallers de la Vegueria.

9. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida al Procurador Reyal del Camp de a Tarragona dada en Barcelona a 28. de Abril 1405.

RElatibus fidedignis noſtro auditui eſt deductum, quod vicarij Civitatis, & campi prędictorum, ampliantes eorum iuriſdictionem in preiudicium procurationis prędictę nituntur cognoſcere de cauſis nobilium, Militum, & aliorum hominum ne-

generoſorum, ſeu de paratico, & familiarium ſuorum, de quibus ab antiquis citra temporibus per procuratores Regios predeceſſores veſtros in dicto cfficio, & etiam per nos cognoſci extitit aſſuetum, quæ ſi veritate nitantur, non ſolum in dicti procurationis officij, ſeu etiam noſtri damnum, & iacturam cernuntur proculdubio redundare: Quare huic noſtro tam evidenti prejuditio, vt convenit providere volentes, vobis dicimus, & mandamus de noſtra certa ſcientia, & expreſſe, ſub irę, & indignationis noſtræ incurſu, penaque mille florennorum auri de bonis veſtris ſi contrafeceritis habendorum, & noſtro erario applicandorum, quatenus ſi eſt ita, de quibuſuis cauſis, ſeu queſtionibus, tam civilibus, quam criminalibus quorumlibet nobilium, militum, generoſum, ſive de paratico, cujuſcunque ſtatus, gradus, ſeu conditionis exiſtant, & familiarium ſuorum, de quibus tamen, & pro vt per predeceſſores veſtros in dicto procurationis Regiæ officio tractari, decidi, cognoſci, & terminari ſit ſolitum ab antiquo, tractetis, decidatis, cognoſcatis, & determinetis, eaſque tractari, decidi, aut per aliquem ex vicarijs ante dictis, ſeu aliàs quaſcunque perſonas, in prejudicium juriſdictionis veſtræ officij prę-libati non ſinatis, aut permittatis, quoniam nos cum præſentis ſerie vicarijs ante dictis præſentibus, & qui pro tempore fuerint ſuper prædictis contrarium attentandi poteſtatem omnimodam tollimus, & etiam abdicamus, quibus expreſſe injungimus ſub pœna prædicta, ne in prædictis vos perturbent, aut contra eandem veniant, ſeu venire præſumant, ſi pœnam iam dictam, quam de eorum bonis ſi contrarium tentaretur exigi irremiſſibiliter faceremus, cupiunt evitare.

10. LO MATEIX en altra Pragmatica dada en Valentia ha 20. de Mars, 1407.

ENtes, e declarat que ſimple denegatio de ſenyoria, o de reſponſio de cens, ſens altra violentia, o injuria actual, no es cauſa, o titol convenient per convenir lo lec poſſeidor davant la Cort Eccleſiaſtica.

11. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons quart, en la ſententia dada en Barcelona a 8. de Noembre, 1446.

SVper altercatione vertenti inter venerabilem Epiſcopum, & ſeu eius officialem Eccleſiaſticum Barcinonæ ex vna parte, & Conſules Maris dictæ Civitatis ex parte altera, prætextu, ſeu occaſione captionis Geneſij Sala Mercatoris clerici conjugati, capti de mandato dictorum Conſulum, in captione communi dictę Civitatis, pro cauſa mere civili, & profana mercantili, vt puta cambij, vt per ipſos Conſules in noſtra Audientia facta fides fuit, quem Geneſium coniugatum clericum dictus officialis Eccleſiaſticus ſibi reſtitui petebat, dictis partibus, & eorum Advocatis in Regia, ſeu noſtri Audientia auditis, previa dictæ Audientiæ deliberatione providendum duximus, die, & anno infraſcriptis in modum qui ſequitur. Domina Regina, viſa altercatione quæ erat inter officialem venerabilis in Chriſto partis Jacobi Epiſcopi Barchinonæ, & eius Curiam Eccleſiaſticam ex vna parte, quæ Curia requirebat, & ſibi reſtitui petebat Geneſium Sala mercatorem Clericum coniugatum, captum in captione communi mandato Conſulum maris, & dictos Conſules ex altera prætendendo, quod dictus Geneſius Sala detinebatur captus de ipſorum Conſulum mandato, & ordinatione pro cauſa mere civili, & profana, vt puta cambij, pertinentis ad iuriſdictionem dictorum Conſulum, pretextu privilegiorum dicti Conſulatus auditis dictis officiali Eccleſiaſtico, Conſulibus, & eorum Advocatis in dicta Audientia, ad quam prætextu dictę altercationis fuit vocatus dictus officialis Eccleſiaſticus, & viſa quadam ſententia ſuper cauſa ſimili lata per Franciſcum Torres, legum, & Guillermum Jordani in vtroque iure doctores, pro communibus electos, in dicto ſacro Conſilio Audientiæ pronuntiat, deliberat, providet, & mandat, quod dictus Geneſius Sala mercator, & Clericus coniugatus eſt remittendus Curiæ Eccleſiaſticæ, & inqua cuſtodiendus, & diſtringendus teneatur, cum hac limitatione, quod de dicta queſtione

cambij, & de omnibus queſtionibus mercantilibus, maritimis, & ſeu marinis tangentibus actiue,& paſſiue dictum Geneſium Sala, Ciuiliter, & ex actibus ciuilibus intẽtatis, habeãt cognoſcere dicti Conſules maris, & non iudex Eccleſiaſticus, & quod dictus venerabilis Epiſcopus, aut aliquis eius Officialis non poſſit, nec valeat liberare a captione dictum Geneſium Sala nec tradere manuleutæ, niſi prout ordinabunt, & diſponent dicti Conſules maris, cum intentio dictæ dominæ Reginæ, & ſui ſacri conſilij, ſit quod ſolummodo nuda, & ſimplex cuſtodia perſonæ, detentio, vel diſtrictio prędicti Geneſij Sala mercatoris, & clerici coniugati, inet pro dictis actibus, & quęſtionibus ciuilibus, ad Curiam Eccleſiaſticam pertineat, & cognitio ad dictos Conſules, & hoc modo mandat dictum Geneſium Sala dictæ Curiæ Eccleſiaſticæ tradi,& per eandem Curiam acceptari, vt de facto per dictum officialem fuit acceptatus, de quibus omnibus ad ſupplicationem perhumilem fidelis noſtri Ioannis Oliverij Notarij Procuratoris, & actoris dictorum Conſulum ad habendum memoriam in futurum hanc fieri iuſſimus Regio ſigilio impendenti munitam.

12. SENTENTIA arbitral entre lo Bisbe, e los Consols de Mar de Barcelona.

FRanciſcus Torres legum doctor,& Guillermus Jordani vtriuſque iuris doctor, iudices, ſive comiſſarij communiter electi, videlicet dictus Franciſcus Torres pro Curia Eccleſiaſtica, & prędictus Guillermus pro Curia ſeculari, & ſeu pro honorabilibus Conſulibus maris Ciuitatis Barchinonæ, in & ſuper altercatione quę ventilatur diu eſt, ratione remiſſionis perſonæ Jacobi Mora Mercatoris clerici coniugati, qui captus eſt in Curia prędicta ſeculari,ac ex procuratione, ſeu ordinatione dictorum honorabilium Conſulum,& ſuper quęſtionibus motis contra Jacobum in prędicta Curia Conſulatus maris, viſis litteris requiſitoris, factis, & emanatis a dicta Curia Eccleſiaſtica Reuerendi domini Epiſcopi Barchinonę, ſuper remiſſione perſonæ dicti clerici coniugati, & reſponſionibus factis proparte dictorum Conſulum, viſis rationibus tam ſcriptis, quam verbo proceſſis, ac factis hinc inde ſuper dicta remiſſione fienda, vel non, habitis ſuper prędictis diuerſis, ſeu pluribus collationibus, ac auditis fiſci Eccleſiaſtici, & fiſci ſecularis,Curiarum partium aduocatis ad plenum, viſis videndis, & attentis attendendis, pronunciant, prouident, & declarant, quod licet quęſtio, ſeu punitio altercationis ſit dubia: quia tamen in caſu dubij deferendum eſt Eccleſiæ, & illius iuriſdictioni, perſonam dicti Jacobi Mora mercatoris, & clerici coniugati eſſe remittendam dictę Curiæ Eccleſiaſticæ, in qua cuſtodienda, diſtringenda que teneatur, necnon, ſeu cum hac limitatione, quod de omnibus queſtionibus mercantilibus, maritimis,& ſeu marinis, tangentibus actiue,& paſſiue dictum Jacobum Mora ciuiliter, & ex actis ciuilibus intentatis, & procedentibus habeant cognoſcere dicti honorabiles Conſules maris, & non iudex Eccleſiaſticus,& quod Reuerendus dominus Epiſcopus, aut aliquis eius officialis non poſſit, nec valeat liberare a captione dictum Jacobum, nec tradere manuleutæ, niſi prout ordinabunt, & diſponent dicti domini Conſules maris, vt pote, aſſecurato iudicio per dictum Jacobum in dicta Curia dictorum Conſulum, vel lata, & latis ſententia, & ſententijs abſolutorijs tranſactis in rem iudicatam, aut aliàs facto ſolutione, & vel aſſecuratione ydonea, vel ſatisfactione, prout in dicta Curia Conſulatus eſt ſtyllatum, & ad ordinationem, vt prefertur dictorum honorabilium Conſulum, cum intentio ipſorum Conſulum ſit, quod ſolum nuda, & ſimplex perſonæ cuſtodia, detentio, & vel diſtrictio prędicti Jacobi clerici coniugati, in & pro dictis actibus, & quęſtionibus ciuilibus, ad Curiam Eccleſiaſticam pertineat, & ſic vt premittitur declarando cum preſenti, ſalvo iure Reuerendiſſimo domino Epiſcopo, & ſeu Curiæ Eccleſiaſticæ, & honorabilibus dominis Conſulibus maris, ſi quod inalia perſona a dicto Jacobo eis competat.

13. CONCORDIA entre lo Bisbe, e Promens de Barcelona, sobre los censos.

SVper facto, seu quęstione census, quod servetur sic, quod si prętendatur expoliatio per denegationem, vel fraudulentam substractionem ipsorum censuum, eo casu iudex Ecclesiasticus cognoscere poterit:Sed si faciens censum comparens coram ipso iudice ecclesiastico dicat, quod ipse nunquam denegavit seu substraxit censum, imo cognovit, & recognoscit ipsum actorem esse in quasi possessione percipiendi ipsum censum, quam ex superabundanti etiam cauthela, & in ipsius actoris favorem, ei restituit, cum recognitione prędicti, adijciens quod est verum, quod ipse habet rationes iustas, cur pecuniam census quam ex hoc anno, seu hijs annis debet, non tenetur eidem solvere, quas paratus est coram suo iudice ordinario ponere, & ostendere, declinans super censu prędicti anni, vel prędictorum annorum suorum iurisdictionem dicti iudicis ecclesiastici, isto casu iudex ecclesiasticus debet super iudicio expoliationis dictum reum pro absolnto habere,& super quantitate debita eum a suo iudicio relaxare: si vero census petatur, vbi nulla spoliatio, vel fraudulenta substractio prętendatur, de hoc iudex Ecclesiasticus de iure communi se intromittere non debet, excepto in casu quo consuetudo esset,quod iudex ecclesiasticus etiam in proximo dicto casu cognosceret, super qua quidem consuetudine sic videtur providendum, quod vna bona persona æqualium partium eligatur, & vna persona communis, quibus detur potestas recipiendi testes, & quasuis alias scripturas super consuetudine per partem Ecclesiæ allegata, & super omnibus illis quæ pars Regia, & Civitatis contra ipsam allegabit, & causam ipsius consuetudinis diffiniendi Guillermus de Palou procurator, & Regens Cancellariam domini Regis dictam conventionem signavit, & ne super cognitione, quæ pendente cognitione consuetudinis servari debet, dubitetur, videtur providendum, quod duæ ex dictis tribus personis se informent de vsu, quæ quinquæ annis citra est magis, & frequentius vsitatus,& quod illud interim abique cõtradictione aliqua observetur. *Guillermus de Palou.*

14. BVLLA de Papa Climent dirigida als Consellers de Barcelona, dada en Avinyo a 4. dels Idus de Maig de son Pontificat any quart.

SIncere devotionis affectus quem ad nos, & Romanam geritis Ecclesiam, promeretur, vt petitionibus vestris, quæ vtilitates, & commoda vestra respiciunt, favorabiliter annuamus, exhibita siquidem nobis pro parte vestre petitio continebat, quod in Civitate Barchinonæ pro instructione, & reparatione murorum, alijsque necessitatibus concernentibus deffensionem, & bonum publicum eiusdem Civitatis, quædam impositiones sub certis rebus quæ in ipsa Civitatę venduntur constitutæ, seu ordinatæ fuerunt, quodque nonnulli clerici coniugati, impositiones huiusmodi, vt earum precia sibi possint sub deceptionis vel animę retinere, emere conantur, & cum ipsos contingit, pro ipsarum impositionum pręcijs impeti, & per Curiam secularem, cui se ex pacto subijciunt, capi, ad forum recurrentes Ecclesiasticum, asserunt, & allegant, se debere vigore clericalis tonsuræ ab huiusmodi captione liberati, & protinus ad eorum ordinarium remitti, in vestrum, & ipsius Civitatis damnum non modicum, & gravamen, quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, vt providere vobis super hoc de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur,cupientes damnis, & gravaminibus quantum cum Deo possimus providere, huiusmodi supplicationibus inclinati, volumus, & Apostolica authoritate vobis concedimus, quod prędicti coniugati, & alij clerici, impositiones huiusmodi ementes, adsolvendum ipsarum precia, per eorum ordinarium si ad hoc se submiserint capi, & tamdiu detineri possint, donec satisfecerint, pręmissis Constitutionibus Apostolicis, ac Privilegijs, & consuetudinibus contrarijs non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo, &c.

***

15. BVLLA de Papa Benet dirigida als Conſellers de Barcelona,dada en Avinyo a 4. de las Chalendas de Abril de ſon Pontificat Any terç.

SIncere devotionis affectus, quem ad nos, & Romanam geritis Eccleſiam prometeretur, vt petitionibus veſtris, illis præſertim quæ vtilitates, & comoda veſtra reſpiunt, favorabiliter annuamus: dudum ſiquidem pro parte dilectorum filiorum communis, & Conſiliariorum Civitatis Barchinonæ felicis recordationis Clementi Papæ predeceſſori noſtro expoſito, quod in Civitate Barchinonæ pro conſtructione, & reparatione murorum, alijſquæ neceſſitatibus concernentibus deffenſionem, & bonum publicum eiuſdem Civitatis, quędam impoſitiones, ſuper certis rebus quæ in ipſa Civitate vendebantur, conſtitutę fuerant, ſeu etiam ordinatæ, quodquæ nonnulli clerici coniugati impoſitiones huiuſmodi, vt earum precia ſibi poſſint ſub deceptionis velamine retinere, ęmere conabantur, & cum ipſos contingebat, pro ipſarum impoſitionum precijs impeti, & per Curiam ſecularem cui ſe ex pacto ſubijciebant capi, ad forum recurrentes eccleſiaſticum aſſerebant, & allegabant, ſe debere vigore clericalis tonſuræ ab huiuſmodi captione liberari, & protinus ad eorum ordinarium remitti, idem prędeceſſor voluit, & Apoſtolica eiſdem communi, & Conſiliarijs authoritate conceſſit, quod prędicti coniugati, & alij clerici impoſitiones huiuſmodi ementes, ad ſolvendum earum precia per eorum ordinarium ſi ad hoc ſe ſubmiſſiſent capi,& tandiu detineri poſſent, donec ſatisfacerent de premiſſis, provt in eiuſdem prædeceſſoris inde confectis litteris plenius continetur. Cum autem ſicut exhibita nobis pro parte veſtra petitio continebat, impoſitiones prędictæ ſuper eiſdem rebus quæ in Civitate prædicta venduntur,conſtitutæ,& ordinatæ ſint etiam de pręſenti, ac nonnulli clericorum prędictorum ipſas emere conſueverint, nos ſuper præmiſſis ad inſtar prædeceſſoris prędicti providere cupientes, veſtris in hac parte ſupplicationibus inclinati volumus, & Apoſtolica vobis authoritate concedimus,quod prędicti coniugati, & alij clerici impoſitiones huiuſmodi ementes, ad earum pręcia ſolvendum per eorum ordinarium, ſi tamen clerici ipſi ad hoc ſe ſubmiſerint, capi, & tamdiu detineri poſſint, donec ſatisfecerint depręmiſſis, vel de ſatisfaciendo ſufficientem pręſtiterint cautionem,aut cederint bonis ſuis,ipſorum clericorum ordinario,& ordinarijs nichilominus ſub excomunicationis pœna tenore pręſentium diſtrictius iniungentes, quatenus ad captionem, & detentionem eorundem clericorum, quos huiuſmodi impoſitiones emiſſe, & ad captionem ſe vt pręfertur ſubmiſiſſe,ac pręcia dictarum impoſitionum retinuiſſe, & retinere ſibi conſtiterit, procedant, modo, & forma ſupernis expreſſis, conſtitutionibus Apoſtolicis, ac privilegijs, & conſuetudinibus contrarijs non obſtantibus quibuſcunquæ. Nulli ergo, &c.

16. ALTRA Bulla Apoſtolica del mateix Papa Benet,y en la mateixa Ciutat dic, y Any, dirigida al Bisbe de Barcelona.

SIncere devotionis affectus, quem dilecti filij noſtri conſiliarij, & conſilium Civitatis Barchinonæ ad nos, & Romanam gerunt Eccleſiam promeretur, vt petitionibus ſuis, illis pręſertim quę a rationis tramite non diſcordant, quanto cum Deopoſſumus favorabiliter annuamus: ſane petitio pro parte dictorum conſiliariorum, & conſilij nobis exhibita continebat, quod in dicta Civitate, & dioce. Barchinonæ, & alibi nonnulli clerici, tam coniugati quam non coniugati, ſeu non beneficiati exiſtunt, qui negocijs ſecularibus ſeimmiſcentes, & in dictis Civitate, & dioceſi contrahentes, in eorum mercancijs, & alijs diverſis contractibus cum inſtrumentis publicis, & alijs authenticis ſcripturis perſonæ obligationem habentibus, ſe conſueverunt tam principaliter, quam fideiuſſorio nomine infra dictas Civitatem,& diocæſim obligare,quodquæ cum ipſos contigit, ratione obligationum huiuſmodi, per

curias

curias ſeculares quibus ex pacto ſe ſubijciunt, ad inſtantiam creditorum ſuorum capi, clerici prędicti ad Forum Eccleſiaſticum recurrentes, ac aſſerentes, & allegantes, ſe debere vigore clericalis tonſuræ liberari, a captionibus huiuſmodi protinus relaxantur, quod in dictorum creditorum, a cipſius Civitatis damnum, & gravamen dignoſcitur redundare: quare pro parte dictorum conſiliariorum, & conſilij fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt de opportuno remedio ſuper his providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur malicijs, & fraudibus huiuſmodi obuiare, & vt vnicuique quod ſuum eſt tribuatur, quantum cum Deo poſſumus providere volentes, fraternitati tuæ ſub excomunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi per ſecretam informationem per te, vel alium, ſeu alios ſuper hoc faciendam, clericos prædictos ſecularibus negotijs ſe vt præmittitur immiſcentes, in mercancijs, & alijs contractibus huiuſmodi iam factis, ſeu fiendis impoſterum ſe obligaſſe, & ad captionem ante dictam ſubmiſiſſe, ipſoſque creditores malicioſe defraudare repereris, clericos eoſdem totiens, quotiens per creditores huiuſmodi requiſitus fueris capias, vel captos remiſſos retineas, donec ipſi integre ſatisfecerint creditoribus ſupradictis, aut fideiuſſores ſufficientes dederint de ſolvendo, vel cauſas legitimas allegaverint, & probaverint, propter quas ad prędicta minime teneantur, conſtitutionibus Apoſtolicis, ac privilegijs, & conſuetudinibus, & alijs contrarijs non obſtantibus quibuſcunque.

17. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, ha 9. de Octubre, 1481.
Cap. 5.

E Per quant ſe fan alguns abuſos ſots colors de banderas, e de vehinatges, o habitants, en gran preindici dels Militars, e altres havents juriſdictions, placia a voſtra Reyal Alteſa, levar, e moderar los dits abuſos, e atorgar privilegi al dit ſtament Militar, ço es que ſi algun vaſſall dels ſobredits Militars, o altre qualſevol havent juriſdictio ſe fara vehi, o habitant de alguna Ciutat, o Vila Reyal, com altre, ſe haja exir de la juriſdictio en que eſta, en axi que eſtant en juriſdictio de algun Militar, o altra, nos puga fer vehi, o habitant de ninguna altra Ciutat, o Vila, e tornant al Loc, o juriſdictio hon primer habitava, nos puga alegrar de vehinatge, o vaſſallatge de la Ciutat, o Vila Reyal, e ſi lo mas, o caſa eſtava deſabitat per ſpay de vn any, lo ſenyor directe los puga pendre, ſegons forma de la Conſtitutio. Plau al Senyor Rey.

DE CONTENTIONS DE JVRISDICTIO, Y OCCVPATIO DE TEMPORALITATS.
TIT. II.

ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere terç, en la concordia feta en Barcelona, ab lo Cardenal de Comenge ha 11. de Iuny. 1372.
Cap. 4.

SObre aço ques complanyen de occupar las temporalitats, &c. es concordat, que lo Senyor Rey declar, que los Prelats, o altras perſonas Eccleſiaſticas faents proceſſos Eccleſiaſtics en los caſos a ells pertanyents de coſtuma, e de dret, lo Senyor Rey nos puga entremetre de juſtitia, o injuſtitia dels dits proceſſos, ne forçar aquells en alguna manera, a revocar los dits proceſſos per occupatio de temporalitats, o altres remeys, empero la hon evidentment, o notoria la juriſdictio Reyal per los Prelats es empatxada, qui per lurs proceſſos empatxan, e ſe occupan la juriſdictio temporal, la doncs nos deven maravellar los Prelats, ſi per exercici de la ſua ſuperioritat, la qual vniverſalment ha en totas las tempo-

ralitats de ſon Regne,a defenſio de ſon dret notori ajuſta remeys, ſa enrera per ſos predeceſſors acoſtumats:mas la hon ſobre aço, ja ſi pertany la conexenſa de coſtuma,o dret a la Eſgleſia, o al Rey la juriſdictio ſobre la qual es dubte, es concordat, que ſien elegidas communas perſonas,ço es vna de part del Rey, e laltre de part de la Eſgleſia, las quals endues ſien tengudas determenar lo dit dubte, e ſots jurament, dins tres meſos, ab bona fe, ceſſants dol, e frau proveir: e ſi las ditas dos perſonas dins los dits tres meſos lo dit dubte no hauran pogut, o no hauran volgut termenar, ſien tenguts elegir vn tercer, qui ab los dos, o ab lo vn de ells dins vn mes lo dit dubte determen, e a la deciſio de aquell ſie obtemperat, ſots pena de ſinc cents morabatins, entretant empero los proceſſos qui ſeran fets, ſens prejudici de quiſcuna part ſien ſuſpeſos, e ſi fets no ſeran, no ſien fets, fins quel dit dubte ſie determenat.

2. MARTI en la pragmatica dada en Barcelona ha 28, de Març 1409.

QVia olim inter Illuſtriſſimam dominam Eleonorem matrem noſtram Regiam Aragonum memoriæ recolendæ ex parte vna, & Reverendum Bertrandum bonæ memorię Cardinalem Convenarum, de & ſuper nonnullis gravaminibus quæ per officiales Regios tunc inferri prætendebantur Prelatis, & alijs perſonis Eccleſiaſticis occaſione proceſſus ſoni emiſſi, ac pacis, & treugæ parte ex altera, & quod per fictam ſuſpitionem non bannirentur, neque eijcientur a Regia ditione, & etiam ſuper occupatione temporalitatum, & quibuſdam alijs gravaminibus, certa concordia contenta in quodam publico inſtruuento inde confecto Barchinonæ vndecima die Iunij anno a Natiuitate Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, recepto per quondam Guillermum Oliuerij, dictæ dominæ Reginę ſecretarium,& authoritate Regia per totam terram,& dominationem noſtram Notarium publicum, extitit ſubſecuta. Ad humilem ſupplicationem pro parte nonullorum Prelatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum Cathaloniæ Principatus, in generali curia quam ad præſens in Civitate Barchinonæ celebramus Cathalanis, intervenientium nobis factam, tenore præſentis volumus, & etiam declaramus, vt caſu quo prætenderetur, quod per aliquam perſonam Eccleſiaſticam Regalis juriſdictio impediretur, contra formam concordiæ ſupradictæ, antequam de facto procedatur ad occupationem temporalitatum Prelatorum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum huiuſmodi, per noſtrum Cancellarium, aut Vicecancellarium, vel ipſis abſentibus, aut perſonaliter impeditis, per Cancellariam noſtram Regentem, per litteras Regias ſcribatur noſtro nomine, ac pro parte Prælato, officiali, capitulo, ſeu conventui, aut ſingulari perſonæ Eccleſiaſticæ, de gravamine, vel impedimento, quod per illum, illud, vel illa prætenderetur fore iuris dictioni Regali illatum, requirendo per dictas litteras Regias, vel alias illum, illud, vel illam, quod infracertos dies gravamen, vel impedimentum hujuſmodi revocarent, aut de jure, ſeu juſtitia juriſdictionis Eccleſiaſticæ Majeſtatem Regiam informarent, & ante præſentationem litterarum hujuſmodi, & lapſum temporis in eiſdem ponendi litteris, nec etiam poſtea quouſque per dictum Cancellarium, aut Vicencancellarium, ſeu Cancellariam Regentem dicatur, vel conſulatur noſtræ Regiæ Celſitudini, in quod notorium, & evidens præjudicium juriſdictioni Regali eſſet illatum, prædicta occupatio temporalitatum fieri non valeret: & ſi, ac in caſu quo procederetur ad temporalitatum occupationem jam dictam, quod occupatio hujuſmodi fiat tantummodo in juriſdictionibus, vel alijs bonis temporalibus, quas, & quæ Prælatus, aut perſona Eccleſiaſtica poſſideret, & non in decimis, primicijs, vel bonis alijs ſpiritualibus quibuſcunque, & ſi forçan per nos, ſeu quemuis alium noſtri mandato, contrarium tentaretur, id pro revocato pænitus habeatur, & de occupatis fiat plenaria reſtitutio, quotieſcunque eſſet fieri requiſita, quodque predicti Cancellarij, & Vicecancellarij noſtri qui nunc ſunt,et pro tempore fuerint,et dictus Regens Cancellariam noſtram ſuo caſu, et eorum

qui-

quilibet infra octo dies, post quam inde perquemvis Prelatum Officialem, vel aliam personam Ecclesiasticam fuerint requisiti, seu fuerit requisitus, habeant, & teneantur iurare ad Sancta Dei quatuor Evangelia, quod omnia, & singula in dicto conventionis, & concordiæ instrumento contenta, & alia expressa superius tenebunt, & observabunt, tenerique faciant firmiter, & observari: & quod si præfati Cancellarius, Vicecancellarius, aut Regens Cancellariam dictum iuramentum vltra dictum terminum differrent, aut recusarent præstare, omnes actus per ipsos faciendi in ante ipso facto essent nulli, nulliusque efficaciæ, seu valoris, quodque si præstito per eosdem Cancellarium, Vicecancellarium, seu Regentem Cancellariam suo casu hujusmodi iuramento, ipsi, vel eorum aliquis facient, dicent, consulent fieri occupationem temporalitatum prædictarum, aliter quam superius sit expressum, pro periuro, faciens contrarium, habeatur. Et premissa, & subscripta omnia, & singula nos convenimus, & promittimus in nostra bona fide Regia tenere, & observare, ac teneri, & servari facere ab omnibus inconcusse, quousque, & donec quoddam mutuum centum quinque milium florennorum auri de Aragonia, nobis per dictam Curiam Generalem de presenti fiendum, restituerimus prefatæ Curiæ, vel cum ipsa Curia aliter convenerimus, seu concordaverimus, avt obtinuerimus liberationem, vel quitantiam de predicto mutuo, & non vltra, & extunc tam nos, quam dicti Prelati, & personæ Ecclesiasticæ remaneamus, aut remaneant in pleno iure, vt prius. Mandantes, &c.

3. FERRANDO Primer en la Pragmatica dada en Barcelona ha 20. de Iuny 1413.

QVia Reuerendus in Christo Pater Petrus Archiepiscopus Tarrachonæ, Episcopi, Prelati, Capitula, & aliæ personæ Ecclesiasticæ qui in generalibus adsunt Curijs, quas celebramus Barchinonæ Cathalanis, expositione supplici nostræ Excelentiæ exposuerunt, quod licet Illustrissimus Dominus Rex Martinus, Avunculus noster charissimus memoriæ recolendæ, in Curijs Generalibus per ipsum Cathalanis Barchinonæ vltimo celebratis, Privigio, seu concessione indulserit speciali personis Ecclesiasticis memoratis, quod earum temporalitates, per ipsum Dominum Regem, seu Officiales Regios quoscunque nisi incertis casibus, & formis exaratis largiflue in dicto Privilegio, conformi vtique conco diæ super his inhitæ per Illustrissimam Dominam Reginam Eleonoram Aviam nostram cum Cardinali Convenarum, possent occupari aliquatenus, vel apprehendi, nec victuali, redditus, seu alia iura Ecclesiastica eis necessaria substrahi possent, vel denuo prohiberi, attamen substracto ab hac luce Illustrissimo Domino Regi Martino, & durante investigatione nostræ felicis successionis Coronæ Regiæ Aragonum, aliqui Officialis Regij ducti ambitionæ incauta, Privilegium, seu provisionem, & concordiam de super enarratam ledere, seu enervare, pœnas quæ in eisdem appositas incurrere non verentes, occuparunt temporalitates Episcoporum Barchinonæ, & Elnensis, prioris Sanctæ Annæ, & quorundam aliorum Prelatorum, recipiendo ad manus suas redditus, & proventus Ecclesiasticos eorundem, & inhibendo quibusdam ex ipsis victualia, redditus, & alia, afficiendo eosdem, & vassallos ipsorum, & res, ac bona sua damnis, molestijs, gravaminibus, & iacturis, quo circa supplicato nobis bumiliter, eis super his enervatione, ac lesione Privilegij, vel conc ssionis, ac concordiæ prænarratarum, attentis, nostræ iustitiæ provisionis remedio subveniri, gerentes cordi non modicum militantem Ecclesiam, quam devotione prosequimur viscerali, a molestijs, & gravaminibus præservare, providemus, & volumus, quod si per quosvis Officiales Regios contra tenores Privilegij, aut concessionis, & concordiæ premissorum aliquid fuerit attentatum, illud reducatur illico pristinum ad statum, sicut nos reducimus seriæ cum presenti. Et nihilominus a contrafacientibus pœnas super his adiectas irremissibiliter exhigere volumus, & iubemus.

Mandantes, &c.

***

4. AL-

4. ALFONS Quart en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic, dat en Sant Cugat ha 11. de Setembre 1418.

VIſis, & cum diligentia recenſitis nonnullis Capitulis, pro parte Brachij perſonarum Eccleſiaſticarum Curiæ quam in Monaſterio Sancti Cucufati Vallen. Cathalanis celebramus ad præſens nobis oblatis feriæ ſequentis.

1 Com ſobre alguns greuges que a la Eſgleſia, e a las perſonas Eccleſiaſticas ſe preten eſſer fets per Officials Reyals, ſpecialment ſobre las occupations de las temporalitats ſie feta certa conventio, e concordia, entre la Senyora Reyna Dona Eleonor, e lo Senyor en Bertran Cardenal de Comenge, la qual fonc loada, e aprovada per lo Senyor Rey en Pere a onze de juny Mil trecents ſetanta dos, e apres a ſupplicatio del Braç de la Eſgleſia per lo Senyor Rey en Marti celebrant Corts als Cathalans confirmada en Barcelona, a vint de Març any mil quatrecents, y nou, & per Regem Ferdinandum in Curia Barchinonæ, per reverentia de Deu, e de la ſua Sancta Eſgleſia, e a ſuplicatio humil del Braç Eccleſiaſtic, placia a voſtra gran clemencia Senyor prometre de fer tenir, e obſervar la dita conventio, e concordia a la letra, e aquella loar, approbar, ratificar, e confirmar, e que axi mateix voſtre Canceller, e Vicicanceller, e Regent la Cancellaria ſuo caſu qui nunc ſunt, e per temps ſeran juren de tenir, e obſervar la dita conventio, y concordia a la letra.

2 Item Senyor com per vos, e voſtres Officials continuament ſe prætenga, eſſer per lo Braç Eccleſiaſtic impedida, e torbada voſtra juriſdictio Reyal, dient lo cas en lo qual per la Eſgleſia ſe proceeix eſſer evidenter vel notoriè de voſtra juriſdictio Reyal, e per conſeguent no ſperada altra diſcuſſio, ſe faça occupatio de las ditas temporalitats, lo que es contra la dita couventio, e concordia, com en tal cas, quant ſera dubte ſi es notorie de la juriſdictio Reyal, o Eccleſiaſtica de iure vel de conſuetudine, ne degã eſſer eletas duas perſonas, vna de quiſcuna part, las quals dins los tres meſos han a decidir lo dubte pretes ſi notoriè, &c. vt in dicta conventionæ latius eſt videre, per tolre tota materia, e occaſio de littigis, e inconvenients, ſie de voſtra Merce anyadir, e ſupplir ſine tamen prçiudicio dictæ conventionis, & concordiç, que en tot cas hont ſe faça dubte probabiliter per lo Eccleſiaſtic, ſi lo cas ſera de la juriſdictio Reyal, o de la Eccleſiaſtica, no ſolament ſi es dubte ſuper notorietate juriſdictionis, ſie, e haja de eſſer ſervada la dita concordia, e conventio, e axi mateix en lo cas hont ſera dubte, ſi lo dubte fet per lo Eccleſiaſtic ſera probable, o no, ſien eletas dins ſinc dies dues perſonas litteradas, las quals infra decem dies hajan a determenar, ſi lo dit dubte es probable, o no, e ſi dins deu dies concorditer no hauran determenat lo dit dubte, Cancellarius cum ambobus, vel altero ipſorum infra tres dies decidere teneatur ſi prçſens fuerit in Curia, Cancellario autem abſente a Curia Regia, las ditas dues perſonas infra tres dies terciũ eligere teneantur, qui tercius cum ambobus, vel altero decidat dictum dubium infra ſex dies, vt in dicta concordia, & quod durante cognitione dicti dubij, omnes proceſſus cõquieſcant, iuxta formam dictç concordiç, & aliter factus proceſſus ſit nullus ipſo iure.

3 Item Senyor com las perſonas eletas a deciſir lo dupte iuxta concordiam, hajan deciſir lo dubte dintra tres meſos, etſi non potuerint, vel noluerint dubium terminare, hajan elegir tercer, qui cum ambobus, vel altero eorum, &c. per tolra tota occaſio de littigis, los quals per aqueſta raho ſe ſon ſeguits, ſie de voſtra Merce anyadir a dita concordia, que las ditas perſonas eletas pugan elegir lo tercer, començant a die electionis tertij, en lo cas Senyor que las ditas perſonas nos pogueſſen concordar de elegir tercer dins los tres meſos, & non alias, & lapſis tribus menſibus ſupradictis, ſie hagut per tercer ipſo facto voſtre Canceller, qui cum ambobus, vel altero eorum juxta concordiam procedat.

4 Item Senyor com lo Senyor Rey en Marti celebrant Corts als Cathalans, a ſupplicatio del Braç Eccleſiaſtic haja donada certa forma de ſcriure, abans que occupatio de temporalitats ſe puga fer, vt conſtat publico inſtrumento Barchinonæ vigeſima octava Martij anno Milleſimo qua-

quadringenteſimo nono, ſie de voſtra Merce aquell Capitol aprovar, e de certa cientia confirmar, anyadint que per altres inferiors Officials en Lo dit Capitol no contenguts, no pugan, o no puga eſſer ſcrit en la dita forma, o en altra qualſevol, ni en alguna manera eſſer proceit a occupacio de temporalitats, ne encara Senyor per voſtre Canceller, Vicicanceller, o Regent Cancellaria ſuo caſu, no puga eſſer proceit a occupatio de temporalitats, encara apres que ſera ſcrit al Eccleſiaſtic, ſegons la forma del dit Capitol, ſien ſervadas las qualitats contengudas en lo dit Capitol, e ſie deciſit lo dubte pretes per lo Eccleſiaſtic, ſervada la ſerie, y tenor de la dita conventio, e concordia, hon a aquella ſie hagut recors, ne encara puga eſſer proceit a la dita ocupatio de temporalitats en lo dit cas de la concordia, & etiam ſi lo Prelat no comparra per ſe, vel per alium dins lo temps aſſignat a informar voſtra Senyoria, o no curara de venir a la forma de dita concordia, tro a tant que per vos Senyor, voſtre Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria ſuo caſu ſera declarat in perſonam Domini Regis in ſcriptis, lo cas pretes per lo Eccleſiaſtic eſſer de voſtra juriſdictio Reyal, e ſi la dita ocupatio era altrament feta, vltra alias poenas in dicto Capitulo Domini Regis Martini contentas ſit ipſo iure nulla, & proceſſus, & quic quid inde fuerit ſecutum, la qual occupatio, ſine alia difficultate, de facto ſe haja arolre, e eſſer reſtituida realiter, & cum effectu, ſine expenſis, al Eccleſiaſtic a qui ſeran levadas las temporalitats.

5 Item Señor ſupplica lo dit Bráç a V. Reyal Senyoria, que en lo cas, e ſervadas las coſas deſus ditas que ſe haja a fer occupatio de temporalitats, que aquella occupatio ſe haja a fer tantſolament de las juriſdictions dels Prelats, o qualſevol altras perſonas Eccleſiaſticas, facuts los dits proceſſos Eccleſiaſtics occupatius, o perturbatius de la juriſdictio Reyal, e de las juriſdictions dels Prelats, de qui las ditas perſonas Eccleſiaſticas ſeran Officials Ordinaris, o Delegats, e no de algunas altras perſonas Eccleſiaſticas, ne de altres bens temporals, ſino tantum de las ditas juriſdictions, non obſtantibus ordinationibus, Conſtitutionibus, & litteris, ſeu proviſionibus Regijs quibuſcunque in contrarium a veſtris prædeceſſoribus emanatis, e ſi lo contrari era fet per vos Senyor, Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria ſuo caſu, ſie nulle ipſo iure, e ſie de voſtra Merce Senyor, que per proveir a maliſias, e littigis, e donar repos a la Eſgleſia, e als Eccleſiaſtics de la Provincia de Tarragona, e Principat de Cathalnoya, e gran relevament de proceſſos, manar fermar, prometre, e jurar de tenir, e fer obſervar a voſtre Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancelleria ſuo caſu las ditas coſas, e aqueſta ſie la forma ſubſtancial del proceiment quis deu fer per cauſa de la ſobredita occupatio de temporalitats, e no altra: e ſi per vos Senyor Rey, e ſucceidors voſtres, o primogenit, o qualſevols altres Officials voſtres, o lurs era fet, o manat lo contrari, que tals letras, o proviſions ſien haguda per caſas o nullas, e revocadas, e ſien tenguts a plena ſatisfactio, e reſtitutio de las coſas occupadas, e dels danys donats: e no reſmēys los voſtres, e dels voſtres ſucceſſors Officials, qui en qualſevulla manera contra la forma de la preſent Conſtitutio proceiran contra Prelats, o qualſevol altras perſonas Eccleſiaſticas de la dita Provincia, e Principat, a occupatio de temporalitats, incorregan en pena de mil florins dor de Arago, per quiſcuna vegada, adquiſidora la meytat als voſtres coffrens, e de voſtres ſucceſſors, e laltra meytat al Prelat, o perſona Eccleſiaſtica, de la qual las ditas temporalitats ſeran eſtadas occupadas: e que voſtres, e de voſtres ſucceſſors Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas Regent la Cancellaria, e quiſcu de ells hajan, y ſien tinguts de jurar vna ſola vegada quiſcu als Sancts quatra Evangelis de Deu, dins vuyt jorns apres que ſeran requeſts, o requeſt per algun Prelat, Official, o altra qualſevol perſona Eccleſiaſtica, que totas e ſengles coſas en lo preſent Capitol contengudas, e expreſſadas tendran, ſervaran, e inviolablement tenir, e obſervar faran, e ſi vltra los vuyt dies differim, o recuſa-

cuſavan fer, o preſtar per ells lo dit ſagrament, que tots los actes de aqui avant per ells faedors ipſo facto ſien nulles, e de nulla efficacia, e valor: e ſi per algun de ells, preſtat per ells lo dit ſagrament, era feta, o manada, o aconſellada fer la occupatio de las temporalitats, contra forma de ſus expreſſada, ſie hagut per perjur lo contrari faent, o aconcellant. Ad ſupplicationem per humilem pro parte dicti Brachij Eccleſiaſtici propterea nobis factam, tenore præſentium per nos, & noſtros ſucceſſores quoſcunque præinſerta capitula, & omnia, & ſingula in eis contenta, iuxta illorum ſeriem, & tenorem concedimus, laudamuſque, & approbamus, & noſtræ confirmationis præſidio roboramus, promittentes in noſtra bona fide Regia, iam dicta capitula, & vnum quodque ipſorum tenere, & inviolaviliter obſervare cunctis temporibus, & per quoſcunque officiales, & ſubditos noſtros teneri, & obſervari facere, & non contrafacere, vel venire, ſeu contrafieri permittere aliqua ratione, ſeu cauſa. Mandantes itaque,&c.

5. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic, dat en Barcelona a 9. de Octubre, 1481. Cap. 8.

PRæterea veſtra clemencia providere, Statuere, & decernere dignetur, providcat, & decernat perpetuis temporibus obſervandum, quod ſi contentio fuerit inter Regiam Audientiam, & Eccleſiaſticum Judicem ſuper juriſdictione, venientе dicto Judice ad bancum Regium infra, quindecim dies poſtquam ipſe Officialis Eccleſiaſticus venerit ad dictum bancum, præſente dicto Officiali Eccleſiaſtico, & ſuis Advocatis habeat in Regia Audientia diſputari, votari,& concludi, an ad Regem, vel Eccleſiam cognitio caſus occurrentis pertineat, alioquin lapſis dictis quindecim diebus, cenſeatur cauſa declarata in favorem dicti Eccleſiaſtici Judicis. Placet Domino Regi.

***

6. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a dit Stament Eccleſiaſtic, dat en la Vila de Almanſa ha 23. de Abril 1496. Cap. 1.

PPrimerament ſuppiica humilment lo Eſtament Eccleſiſtic a voſtra Reyal Excellentia, que ſie obſervada la conoordia de la Reyna Dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge, enſemps ab los Capitols vulgarment dits de S. Cugat. Plau al Senyor Rey que la dita concordia feta per la Reyna Dona Eleonor, ab lo Cardenal de Comenge, e los Capitols fets per lo Sereniſſim Rey Don Alfons en la Cort de Sant Cugat ſien obſervats, axi empero que per directio, o expeditio de la Juſtitia, ſeguintſe contentio de juriſdictio, en la primera letra que la vna Cort fara a laltra, ſe haja a fer nominatio de vn Arbitre, e la que reſpondra, per lo ſemblant en la primera reſpoſta haja nomenar vn altre Arbitre, dins tres dias apres que la dita primera letra ſera preſentada, al dit dels quals arbitres, en cas que ſien concordes, ſe haja de eſtar, e de aquells nos puga haver recors algu, e hajan a declarar dins ſinc dies, comptadors apres que ſera preſentada la dita reſpoſta, e ſi ſeran diſcordes, en tal cas lo Canceller, ſi preſent ſera en lo loc hon ſe celebrara la Audientia, ſie tercer, e haja a jurar que dins deu dies declarara, adherintſe al vot, e parer del altre dels dits Arbitres, ſegons Deu, e ſa conſcientia, en cas que per los dits dos Arbitres ſie eſtada declarada dins los dits ſinc dies, e ſi per los dits dos Arbitres, o per laltre de ells dins los ſinc dies no era declarat, votat, o arbitrat, en tal cas ſe haja eſtar al que al dit Canceller ſera viſt, e per ell arbitrat, ſegons Deu e ſa bona conſciencia, e en cas que lo Canceller ſera abſent del loc ahont dita Audientia ſe celebrara, lo Senyor Rey, o ſon Loctinent General, o en lur abſencia del preſent Principat, lo Portant veus de General Governador haja a nomenar vna perſona Eccleſiaſtica, que ſie en loc del dit Canceller, peraço tantſolament, la qual perſona ſie tercera, e haja a jurar, e declarar, e ſe haja eſtar al dit ſeu, ſegons es dit en lo Canceller.

7. LO

7. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a dit Stament Eccleſiaſtic, dat en Montſo a 2. de Setembre, 1510. Cap. 3.

MES ſupplica lo predit Stament Eccleſiaſtic, que ſeguintſe cas de contentio de juriſdictio entre la Cort Eccleſiaſtica, e ſecular, en la qual ſe han de elegir arbitres juxta la capitulatio de Tortoſa, e per impedir lo progres de la cauſa, a las vegadas lo Jurge ſecular allega, que te las mans ligadas per lo ſuperior, que ha trames proviſio, o letras vulgarment ditas de cauſa recognoſcendi, que placia a V. Majeſtat proveir, y manar, que no obſtant tals letras, e proviſions de cauſa recognoſcendi, lo Official ſecular ſie tingut elegir lo arbitre, e reſpondre juxta la capitulatio de Tortoſa, lo qual jure que declarara dintro los ſinc dies, e que ſie ſervada la capitulatio de Tortoſa. Plau al Senyor Rey.

8. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 4.

ENcara ſupplica lo dit Stament Eccleſiaſtic que occorent cas de contentio de juriſdictio en lo qual juxta dita capitulatio de Tortoſa lo Canceller haura a declarar, e no eſſent preſent lo Canceller, la perſona Eccleſiaſtica que en loc de aquell haura a fer tal declaratio, per remoure tota natura de ſuſpitio, attes que la contentio predita es ab Official Reyal, que placia a V. Majeſtat proveir, que ningun Official, o Jurge ſecular, o Doctor del Conſell Reyal puga entrevenir en conſellar ni votar en tal contentio. Sua Majeſtas opportune providebit abſque actu Curiæ.

9. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 5.

ENcara ſupplica lo Stament Eccleſiaſtic, perque la experientia mõſtra, que apres de haver declarat lo Canceller ſobre la contentio de juriſdictio, no pot ſaber lo Official Eccleſiaſtic tal declaratio, ne troba en poder de quin Notari es feta, que placia a V. Catholica Majeſtat, que lo matcix die que ſera feta tal declaratio, ſe haja de intimar al Official Eccleſiaſtic, o al arbitre que per ſa part ſera eſtat nomenat en tal contentio de juriſdictio, e nomenar lo Notari, e darne copia. Plau al Senyor Rey.

10. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 6.

PER la expeditio de la juſtitia ſupplica dit Stament Eccleſiaſtic a V. Majeſtat, que attes la experientia monſtra, que quiſcun die que venint contentio de juriſdictio, lo Canceller qui dins vint dies es tingut, e obligat de declarar, ſots color de impediments, o per altras cauſas dilatados, o tres meſos, e mes, que placia a voſtra Excellencia proveir, e manar, que ceſſant impediment de infirmitat, haja a declarar dit Canceller dins trenta dies, e ſi nou fara, que ſie haguda dita contentio per declarada en favor de la Eſgleſia, juxta lo Capitol de Sanct Cugat, qui comença. *Prætirea veſtra clementia providere, &c.* Plau al Senyor Rey.

11. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 7.

MES ſupplica lo Stament Eccleſiaſtic a V. Reyal Majeſtat, que per quant las Eſgleſias de Deu, e perſonas Eccleſiaſticas, homens ſeus, fruyts, rendas, terras, bens, e juriſdictions eſtan ſots protectio de las Sacras Conſtitutions Provincials de Tarragona, avegadas ſon invadits, maltractats, injuriats, occupats, e las juriſdictions, e terras de las Eſgleſias, e perſonas Eccleſiaſticas occupadas, e las armas de la Eſgleſia eſtigan mes en ditas Conſtitutions, que en altras deffenſas, que placia a voſtra Reyal Excellentia, que fentſe proceſſos per los officials Eccleſiaſtics en virtut de las preditas Conſtitutions Provincials de Tarragona de inuaſoribus, contra los tals, e, o altres, encara ques digueſſen eſſer, o foſſen officials ſeculars, o Reyals, que juxta forma de la concordia de la Sereniſſima Senyora Reyna Dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge que es del tenor ſeguent. *Sobre aço ques complanyen de*

de ocuparſe las temporalitats, &c.

E ateſa la ſententia donada per lo Sereniſſim Rey Don Joan de alta recordatio, en, e ab la qual es diſpoſt, que la conexenſa dels proceſſos ques fan en virtut de las Conſtitutions Provincials de Tarragona de invaſoribus, no pertany a ſa Majeſtat juxta ſerie, e tenor de dita ſententia, que es del tenor ſeguent. *Decernimus, & declaramus, fori declinatoriam in quantum ſupplicatio tangit revocationem proceſſus Conſtitutionis Sacri Concilij Tarrachonæ per Dominum Archiepiſcopum Tarrachonæ facti, non vendicare ſibi locum, & ad nos cognitionem prædictorum proceſſuum per jujtitiam non pertinere*, que per tal, & alias placia a voſtra Excellentia proveir, que ſentſe dits proceſſos contra los predits, no pugan eſſer empatxats, torbats, ni impedits los Officials Eccleſiaſtics en fer aportar a total executio dits proceſſos, per vos Senyor, ni per voſtres Officials, per alguna cauſa, o raho, que dir, penſar, ni cogitar ſe pogues, e que totalment dita ſententia, e concordia en tals proceſſos ſe hajan de obſervar, no obſtant qualſevol abus encontrari fins aci fet. Plau al Senyor Rey que ſie ſervada la concordia de la Reyna Dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge, e la ſententia, e Capitols de Sanct Cugat, y de Tortoſa, remoguts tots abuſos.

12. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 12.

SVpplica encara lo Stament Eccleſiaſtic, que pus lo Biſbat de Elna es del Principat de Cathalunya, co dels Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y los Eccleſiaſtics de aquell ſon del Stament Eccleſiaſtic del preſent Principat, e en lo pagar dels drets del General, e en donatius com ſe fan a voſtra Alteſa contribuexen axi be com los altres Eccleſiaſtics del dit Principat, e per no eſſer de la Provincia de Tarragona, los Officials Reyals de V. Majeſtat nols han volgut ſervar la concordia de la Sereniſſima Senyora Dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge, ni menys los han volgut ſervar la capitulatio de Tortoſa ſobre la contentio de juriſdictio entre la Cort Eccleſiaſtica, e Reyal parlant, que placia a V. Reyal Majeſtat proveir, ſtatuir, ordenar, e manar a dits Officials ſeculars de V. Alteſa, que ſerven dita concordia, e Capitols als dits Officials, e Biſbat de Elna, no obſtant qualſevol ſtyls de Veguers, o Pragmaticas ſanccions, o Privilegis en contrari diſponents. Plau al Senyor Rey.

13. GERMANA Conſort, y Lochinent General de Ferrando Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Monſo, a 1. de Setembre 1512.

FVit per Inclitum, & Reverendos in Chriſto Patres Epiſcopos Dertuſæ, Illerdæ, & Gerundæ nomine totius Brachij Eccleſiaſtici Curiarum Generalium Cathalanorum quas in præſentiarum Montiſſoni celebramus oblata, & præſentata ſupplicatio, in cuius pede ſeu fine fuit facta mandàto noſtro reſponſio, & decretatio, cuius ſupplicationis, & reſponſionis ſeries ſicſe habet. Molt Alta, y molt poderoſa Reyna noſtra Senyora. Com en las Corts Generals que vltimament per lo Sereniſſim, e Catholic Rey, e Senyor noſtre en en la preſent Vila de Monſo foren celebradas, ſie eſtat atorgat al Stament Eccleſiaſtic del preſent Principat de Cathalunya per ſa Reyal Majeſtat, que ſeguintſe contentio de juriſdictio entre la Cort Eccleſiaſtica de vna part, e la Cort ſecular de la part altra, e no declarantſe aquella per los Arbitres per ditas Corts elegirs, dins ſinc dies, lo Canceller haja a declarar dita contentio dins trenta dies, com en dita conceſſio es contengut. E com experientia haja moſtrat que per no eſſer expres en dita conceſſio, quant comenſàran a correr dits trenta dies, e ſi ſeran continuos, ſe ſien fetas moltas declarations de contentio de juriſdictio apres de ſer paſſats dits trenta dies, e perço lo Stament Eccleſiaſtic del dit preſent Principat de Cathalunya, e de las preſents Corts q̃ en la preſent Vila de Monſo V. Alteſa celebra, a voſtra Alteſa ſupplica li placia, e li ſie merce de volerli atorgar, y concedir, q̃ dits trenta dies, dins los quals ha adecla-

a adeclarar dit Cãceller dita contentio de jurisdictio, sien continuos, e comencen, e hajan a comensar correr ipso jure, & facto immediadament apres dels predits sinc dies concedits als arbitres communs a declarar. E que las pretensions donadoras per lo Fisc Reyal hajan esser donadas dins los primers quinze dies dels dits trenta dies, sens donar major dilatio, sino que per la part de la Cort Ecclesiastica sie demanada. Plau a la Senyora Reyna. Fuit quæ per eosdem Reverendos Episcopos nomine totius Brachij Ecclesiastici Cathalanorum Serenitati nostræ humiliter supplicatum, vt preinsertam supplicationem iuxta nostram decretationem, & omnia, & singula in eis contenta eidem Stamento Ecclesiastico laudare, & concedere de nostra solita benignitate dignaremur. Atque nos habentes respectum ad plura grata, & fructuosa servicia per Brachium Ecclesiasticum dictæ Curiæ Catholicæ Majestati præstita, etque in dies præstantur, præstarique speramus de bono in melius continuatione laudabili, & quia sumus cultrices devotissime Sanctæ Matris Ecclesię, cujus gremio vniri affectamus, & potius illi gratias dare quam aliquid substrahere, tenore igitur præsentis Regij Privilegij cunctis temporibus firmiter, & perpetuo valituri de nostra certa scientia deliberate, & consulto supplicata supra per dictos Reverendos Dominos Episcopos nomine totius Stamenti Ecclesiastici Curiæ Cathalanorum, eisdem Reverendis Episcopis, & Stamento Ecclesiastico juxta responsionem nostram laudamus, & concedimus, nostraque huiusmodi laudationis, & concessionis munimine, & præsidio roboramus, & validamus, supplicataque prędicta juxta per nos responsa promittimus in nostra bona fide Regia, quod Serenissimus Dominus Rex, & nos vt ejus Locum Tenens Generalis, cęterique futuri Locum Tenentes, Cancellarij, Vicicancellarij, Regens Cancellariam, Gerentes vices Generalis Gubernatoris in Cathalonię Principatu, cęterique Officiales Regij prędictę Regię Maiestatis illa tenebunt, complebunt, & observabunt juxta sui seriem, & tenorem. Quapropter, &c.

(*)

DE EVOCATIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT. III.

1. CARLES en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 16. de Ianer 1520.

VOlents ab opportuns remedis de justitia prosseguir los Monastirs, y Religiosos del nostre Principat de Catalunya, Comtats de Rossello, y Cerdanya, y volent estendre nostras Regalias ab dits Religiosos, y prohibir los de oppresions, y vexations, perque millor pugan entendre en lo cultu Divinal, per al qual son dedicats, tenint encara vertadera relatio, que en temps passat las causas dels Monastirs, y Religiosos se acostumavan de evocar a nostra Reyal Audientia, y ara sels oposa, que si dits Monastirs, e Religiosos no donan informatio de pobresa, los nostres Canceller, Vicicanceller, o Regent Cancellaria no volen evocar ditas causas dels Monastirs, o Religiosos ab qualitat de pobresa, e Religio, com antigament solian. Perço sentintse per agraviats los Abats, y Comendataris, Priors, y altres Beneficiats, e Religiosos de dits Monastirs, en las Corts que de present als Cathalans en Barcelona celebram, nos han molt humilment supplicat, sie nostra merce proveir a lur indemnitat, com tots los Religiosos en lurs Professions façan vot de Pobretat, y tots los bens que tenen son dels Monastirs, y los bens del Monastir per los Religiosos Pobres, y per conseguent pretenen que totas lurs causas se poden tractar, y evocar a nostra Reyal Audientia, ab qualitat de Religio, y Pobretat, e nos la lur supplicatio benignament admesa, volent condecendre a aquella, com a Protectors, y Deffenedors de totas las Religions, y Monastirs, part dels quals son estats fundats per nostres antipassats Reys de Arago, de digne recort, y alguns de ells son de nostre jus patronat Reyal, ab tenor perço de la present nostra Reyal Pragmatica perpetualment duradora sanccim, statuim, y declaram, y conformãtnos ab la dispositio de dret declaram, que tots los Religiosos, y Comendataris, pus son Pobres, y los bens

dels Monaſtirs ſon dedicats a Pobres Religioſos, que dits Religioſos, y Monaſtirs quant a la evocatio de lurs Cauſas a la Reyal Audientia ſe evoquen en aquella per qualitat de Pobreſa, o de pietat de Religio, ſens que no ſien tenguts donar informatio de Pobreſa, y lo mateix ſie entes en los Abats, y Priors que ſon, y ſeran Comendataris, Pertant, &c.

DE DONAR LIBELL, O DEMANDA. TIT. IV.

1. **PERE Terç en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona ha 26. de Iuliol 1380.**

SVpplicato nobis humiliter per vos dilectos, & fideles noſtros Conſiliarios Civitatis Barchinonę, quod cum propter reſidentiam jugem quam nos, & chariſsimus noſter Primogenitus a quodam citra tempore in Civitate facimus ſupradicta, Audientiæ noſtrę, & ipſius noſtri Primogeniti, quę ante non conſueverant niſi de cauſis, & negotijs magni ponderis ſe intromittere, nunc Omnes cauſas, & queſtiones quantumcunque ſimplices amplectuntur, & de Omnibus ſe intromittunt indifferenter, vnde ſequitur, quod Curię Vicarij, & Baiuli Barchinonę, in quibus plura ſolebant expediri negotia, inutiles, & quaſi ronegę factę ſunt, cum & illi modici Proceſſus, & negotia quę ad ipſas Curias veniunt, ad prędictas Audientias evocentur, aliaque ex pręmiſsis ſubſequantur inconvenientia, atque damna, dignaremur ſuper his congruum, & favorabile remedium adhibere: tenore pręſentis cartę noſtrę informati depręmiſsis, & quia magna quidem, & notabilia ſervicia impenſa nobis per dictam Civitatem, & quę frequentius impenduntur digne nos reddunt ad gratiam liberales, ſtatuimus, ordinamus, ac providemus, & vobis dictis Conſiliarijs, & prędictę Civitati Perpetuo in Privilegium concedimus ſpeciale, quod ſi de ſupplicationibus, petitionibus, vel querelis, in Cancellaria, vel Audientia noſtra, ſeu dicti Primogeniti noſtri oblatis, vel offerendis contra Cives, vel habitatores Barchinonę, in factis, ſeu Cauſis Civilibus principalibus, habebit Proceſſus, quicunque fieri in ſcriptis, Cancellarius, ſeu Vicecancellarius, ſeu alius quilibet Cancellariam, ſeu Audientiam noſtram, ſeu dicti noſtri Primogeniti Regens, ſupplicationes, ſeu petitiones illas committere habeat juris perito in dicta Civitate Barchinonę Domiciliato, per eum fine debito terminandas, quod antequam de cauſis, ſeu negotijs dictarum ſupplicationum, ſeu petitionum incipiat cognoſcere, vel procedere in eiſdem, habeat certificationem a Curia Vicarij, vel Baiuli dictę Civitatis, quod partes firmaverint de directo, in forma qua fieret, ſi cauſę, ſeu negotia ipſa coram ipſis Ordinarijs ducerentur, & vtique juret, quod formam in procedendo ſervabit in Barchinona ſuper littibus abreviandis ſolitam obſervari, niſi ex poteſtate ſibi forte attributa procedendi ſimpliciter, & de plano procedere brevius vellet, quodque in recipiendo ſalarium ſuum ſervabit Conſuetudines, ſeu localia Barchinonę, nec non quod in dictis Cauſis, ſeu negotijs Scriptorem eliget, & recipiet Civem, & Habitatorem Civitatis prędictę, qui ſi de Domo noſtra, vel Primogeniti noſtri fuerit, juramentum pręſtet, & pręſtare teneatur, quod de, ſeu pro Scripturis dictarum cauſarum non recipit, nec recipere audeat, niſi quantum Scriptor Curię Vicarij Barchinonę inde reciperet, & haberet: providentes etiam, & decernentes, quod ſi aliquid ommiſſum fuerit de premiſsis, Proceſſus factus contra dictam formam per eum nullius ſit efficaciæ, ſeu virtutis. Mandantes, &c.

DE RECVSATIO DE TOTS JVTGES, E CAVSAS DE SVSPITA. TIT. V.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a 2. de Febrer 1354.**

ATendentes quod ſicut Sindici Brachij Secularis Civitatum, Villarum, & Locorum noſtrorum Omnium Cathaloniæ, Cõgregati de noſtri mandato ante noſtri præſentiam Barchinonæ, expoſuerunt humiliter conquerendo, quod

quod dudum a noſtri Curia aliquæ litteræ emanarunt,quæ diriguntur Inquiſitoribus Tabularum, quæ de Triennio in Triennium per Regentes Officia in Cathalonia ſunt tenendæ, quæ continent in effectu,quod ipſi Inquiſitores non poſſunt inquirere, nec contra ipſos Officiales procedere abſque perſona aliqua quam nos eis adiũgimus,& abſque quaquidem perſona idem Inquiſitores, ſeu judices ſuper eis aliquatenus non procedunt, pro eo quia dicti Officiales prætendunt eis eſſe ſuſpectos Inquiſitores, ſeu judices memoratos, ex quibus ſi fierent in futurum, d mna, diſpendia, & gravamina plurima plurimis ſequerentur, nam Omnes Officiales per conſequens allegarent ſe habere ſuſpectos judices Tabulę ante dictæ, ne contra eoſdem ſantentia poſſet fieri. Ideo ſupplicantibus nobis humiliter Sindicis ante dictis, tenore præſentium providemus, quod ipſa occaſione non impediemus cognitionem Inquiſitorum, ſeu judicum præfatorum, quinimo revocamus præſentibus Omnes, & Singulas Litteras a noſtri Curia incotrarium hactenus emanatas, ſic tamen quod ſi aliquis forſitan recuſaverit, vel le cætero vnum aut duos ex dictis Inquiſitoribus recuſabit, in recuſatione tali, Generalis Cathaloniæ Conſtitutio obſervetur, quæ innuit ſuper recuſatione delegatorum judicum certam formam, quodque judices, ſeu inquiſitores qui recuſati non fuerint, de huiuſmodi recuſatione cognoſcant, iuxta formam Capituli Curiæ Generalis Cathaloniæ, continentis quod nos, nec Procurator noſter non impediemus in totum, vel in parte, nec nobis reſervabimus dictam Inquiſitionem, aut cognitionem, vel pronuntiationem ipſius, aut partem eiuſdem, immo nos, Procurator, & Officiales noſtri mandabimus, & mandari faciemus executioni, quæcunque per dictos Inquiſitores fuerint judicata: & interim durante cognitione recuſationis,& in caſu etiam quo fuerit declaratum Inquiſitores qui fuerint recuſati ſuſpectos exiſtere, alij Inquiſitores non recuſati valeant ſibi alios Inquiſitores eligere Loco illorum, qui tanquam ſuſpecti fuerint recuſati, cum quibus in negotijs Tabulæ poſsint procedere, & queſtiones ipſius Tabulæ ſine debito terminare: in caſu vero quo aliquis vellet Omnes ipſos tres judices recuſare, non admittatur recuſatio ipſa talis, nam veriſimile non videtur, quod Omnes ipſi tres Inquiſitores alicui ſint ſuſpecti. Mandantes, &c.

2. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona, lia 19. de Febrer 1373.

LIcet in cauſis appellationum quæ emiruntur a ſententijs latis per Inq uiſitores Tabulæ quæ de Triennio in Triennium tenentur per Officiales Principatus Cathaloniæ qui publica Officia tenuerunt, ſint jam editi, & aſsignati judices per Conſtitutiones Cathalonię Generales vnus videlicet in Civitate noſtra Barchinonæ, & alius in Civitate Ilerdæ qui faciunt, & pręſtant juramentum, & homagium, quod infra certum tempus in dictis Conſtitutionibus jam expreſſum habeant ipſas appellationum Cauſas declarare, tamen ſicut perepimus pro parte veſtri dilectorum, & fidelium noſtrorum Conſiliariorum, & proborum Hominum Civitatis Barchinonæ fuit nobis humiliter intimatum, quod plures appellantes a dictis Sentemijs, vt ipſas Cauſas appellationem valeant plus debito protelare, dimiſſo ipſo judice jam ad id aſsignato in dicta Civitate Barchinonæ, impetrant ſuper ipſis appelationum Cauſis alios judices, & ad alia examina recurrunt, in enervationem dictatum Conſtitutionum, & grande damnum illorum qui in primis obtinent Sentcntijs, eo quod juſtitiam inde habere nequeunt ita celerem vt deceret, quere ad humilem ſupplicationem per vos dictos Conſiliarios, & Probos Homines inde nobis factam ſuper prædictis ſic duximus providendum, quod Omnes, & Singuli appellantes a dictis Sententijs de cetero habeant recurrere ad dictum judicem appellationum in dicta Civitate Barchinonę aſsignatum, nec poſsint alium ad appellationes ipſas modo aliquo impetrare. Vbi vero appellantes ipſi judicem jam aſsignatum ſuſpectum habeſent, propoſitis Cauſis recuſationum coram quibus debent, ſervetur Capitulum Curiæ Generalis Ilerdæ, & vbi rationes ſuſpitionis procederent, & ita eſſet declaratum per dictos arbitros inde electos, tunc alius judex in ipſis Cauſis per nos aſsignetur, niſi

niſi tamen ipſe judex recuſatus de conſenſu partium alium judicem ſubdelegaverit, & quod delegatus per nos, ſeu ſubdelegatus per ipſum judicem recuſatum ſimiliter preſtet juramentum, & homagium, quæ per ipſos judices appellationis juxta dictas Conſtitutiones ſunt præſtanda. Mandantes, &c.

DE TESTIMONIS. TIT. VI.

1. ALFONS Terç en la Pragmatica dada en Valencia ha 17. de las Chalendas de Febrer 1329.

ATendentes, pro parte conſiliariorum, & proborum Hominum Civitatis Barchinonç coram nobis propoſitum extitiſſe, quod non nulli litigantes, conantes judicia anullare, aſſerunt, & opponunt, quod receptio juramenti de calumnia non potuit, neque poteſt committi Notario cauſæ, vel alio per judicem deputato ad hoc: inſuper etiam objicitur in judicijs, & executionibus per non nullos, non valere proceſſum, pro eo quia per ipſum judicem teſtes non ſunt, vel fuerunt recepti, ſed per Notarium cauſæ cui judex commiſerit receptionem teſtium prædictorum, ex quibus littes quotidie oriuntur, propter quod fuit nobis humiliter ſupplicatum pro parte Conſiliariorum, & proborum Hominum Civitatis prædictæ, vt ad tollendum amfractus littium, quç occaſione prædicta quotidie oriuntur, dignaremur ſuper his de benignitate Regia providere. Ideo nos ſupplicationi ipſi annuentes, volentes amfractus littium, acipſas littes amputare, tenore preſentis cartæ noſtræ decernimus, & providemus de cætero obſervandum, quod tam judex Ordinarius, quam delegatus, in Omnibus Cauſis Civilibus, & Criminalibus quç ad merum imperium non pertineant, poſsint tam receptionem juramenti de calumpnia, quam receptionem juramenti, & depoſitiones teſtium committere Notario, de quo partes convenerint, vel eis diſcordantibus, Cauſæ Notario, vel alio qui eidem judici idoneus videatur, ne prætextu dictç commiſsionis factæ alio, ſeu receptionis prædictæ factæ, vel faciendæ per alium, Proceſſus aliqui facti, vel faciendi vicientur. Quoniam hanc noſtram præſentem proviſionem volumus extendi ad Proceſſus præſentes, præteritos, & futuros in Civitate Barchinonç, & Batulijs eidem Civitati ſubiectis, & in Vicaria Barchinonæ, & Vallen. factos, & etiam faciendos, Mandantes, &c.

DE ORDE JVDICIARI, DE LA CORT DEL VEGVER, Y BALLE DE BARCELONA. TIT. VII.

1. IAVME Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Barcelona a 12. de las Chalendas de Març 1294. Cap. 1.

ANimadvertentes quod Principi congruit, & Regalis dignitatis opportet induſtriam ſubiectorum ſuorũ emonumento penſare, vt ſub æquitatis tutrina ſalubriter gubernentur, ne juſta petentibus aliquo ſubſtractionis, vel dilationis diſpendio injuria fiat, noſtra proinde providet ſerenitas præſentes Ordinationes fieri, quas volumus, & mandamus in Civitate Barchinonæ inviolabiliter, & perpetuo obſervari, ſcilicet quod Advocati habitantes, & vtentes Officio Advocationis in Civitate Barchinonæ, & alijs Locis ſubditis Vicariæ, & Baiuliæ Barchinonæ jurent Singulis Annis, tempore quo Conſiliarij mutabuntur in dicta Civitate, & vicarius juret ſuper Sanctis Dei quatuor Evangel js, legaliter, & Omni calumnia, & malitia poſtpoſitis, præſtare patrocinium clientibus ſuis, & illis quibus patrocinium, ſeu Conſilium præſtabunt, & quod non iuvent, vel deffendent aliquem in mala cauſa, & ſi in principio bonam cauſam tradiderint, vel putaverint, & ante littem conteſtatam, vel poſt quandocunque viderint cauſam deſperatam, quod dictam cauſam deſerant, & deſiſtant.

2 Item quod in illis cauſis in quibus judices delegati fuerint a quocunque, jurent dictam cauſam audire, & determinare, malicijs, & diffugijs non admiſis.

3 Item

3 Item quod judices nòn recipiant exceptiones, & poſitiones impertinentes, cum ex prædictis retardentur multum littes, & fiant magni ſumptus ratione ſcripturam, & aliorum.

4 Item quod ſi aliquis petierit teſtes extra Cathaloniam, vel Epiſcopatum in quo cauſa ducetur, & ſi dilatio conceſſa fuerit ſibi per judicem vltra Epiſcopatum prædictum, & per dictos teſtes non probaverit plene, vel ſemiplene intentionem ſuam, quod condemnetur per dictum judicem qui dictam dilationem concederit, vel alium in loco ejus ſubrogatum, in Omnibus expenſis totius cauſæ, quas adverſarius ſuus juraverit ſe feciſſe, dandas, & ſolvendas dicto adverſario ſuo, & ſi judex prædictus in prædictis negligens, vel remiſſus fuerit, condemnetur dicto adverſario per Officium judicis, libello non dato, in dictas expenſas duplicatas, & nihilominus puniatur arbitrio judicis.

5 Item quod ſententiæ latæ, & quæ in rem tranſiverint judicatam, mandentur executioni per illum, per quem de jure, vel de conſuetudine fuerit faciendum, & ſi ille contra quem dictæ ſententiæ mandari debent executioni, opponat ſe dictæ executioni, & dicat ſententiam, vel ſententias nullas, Vicarij, vel alij Ordinarij qui dictam executionem tenentur facere, habita deſliberatione cum Advocatis, & Juris peritis Vocatis ad arbitrium Vicarij, vel illorum qui debent exequi, partibus non ſuſpectis, decernat ſine ſcriptis, & aliqua ſolemnitate dictam ſententiam fore mandandam executioni, vel non, ita tamen quod dictum Conſilium, & deſliberatio reponatur in Capibrevio Curiæ, & nomina peritorum, & quod Notarius Curiæ interſit in dicto Conſilio, ex eo, vt poſsit fidem facere de prædictis, & quod tranſlatum detur integriter petenti de ipſo Conſilio.

6 Item quod de dicto Conſilio non poſſit appellari, nec poſsit peti revocari, ne littes fiant inmortales, & vt ſit littium, & cauſarum finis.

7 Item quod conjudices judici delegato non delegentur, nec Aſſeſſores, niſi de voluntate vtriuſque partis fuerint delegati, cum prędicta petantur malitioſe, & calumnioſe, & ad incomodum communis vtilitatis, & cauſę ex prædictis multum protenduntur. Salvo tamen quod in principio poſſunt duo, vel vlterius judices delegari arbitrio delegantis, niſi nova cauſa ſuſpitionis interveniat, quam incontinenti teneatur probare.

8 Item quod aliquis Advocatus ſub pœna perpetuæ privationis dicti Officij, & ſuæ dignitatis non petat, nec peti faciat, vel recipiat ſalarium, vel aliquod aliud ſervitium ab illo, contra quem præſtat patrocinium, ratione cauſæ pro qua eſt contra ipſum, ſive dicta cauſa ſit inter Vicarium, & privatum, vel aliàs privatas perſonas.

9 Item quod ſi Inquiſitio fiat contra aliquem pro aliquo debito, quod Inquiſitor, vel quincuque alius exiſtens, vel aſsiſtents in dicta Inquiſitione juret non recipere ſalarium, ſervitium, nec mutuum per ſe, vel interpoſitam perſonam ab illo, vel ab aliquo alio dante nomine illius, contra quem fiet Inquiſitio, niſi accuſatus producat teſtem pro deſſenſionibus probandis iuxta Ordinationem Curiæ Montiſſoni, & ſi contra ipſum Sacramentum facerent, ipſo jure, & facto ſint privati tanquam ipfames perpetuo ab Officio judicandi, & advocandi.

10 Item quod Vicarij, & alij juriſdictionem exercentes faciant Inquiſitiones cum juris peritis, & probis hominibus, vt eſt hactenus fieri conſuetum, & quod dicti juris periti ſint de melioribus Curiæ, cum eos habere potuerint Vicarij, & alij juriſdictionem exercentes, cum cautius ſit agendum vbi de ſalute Hominis queritur, quam in cauſis pecuniarijs, & animata corpora ſint præferenda cunctis rebus.

11 Item quod probi Homines, & juris periti qui in dicta Inquiſitione inter fuerint, jurent in principio cuiuſlibet Inquiſitionis, quod non recipiant aliquod ſalarium, vel ſervitium per ſe, vel interpoſitam perſonam a criminoſo, contra quem fiat Inquiſitio, nec etiam a Vicario, vel alijs juriſdictionem exercentibus, cum prædicta cedant contra conſuetudines antiquas, & contra publicam vtilitatem, & per hoc poſſent fieri magnæ fraudes. Salvo quod juris periti poſsint habere, & accipere ſalarium, tam a Vicario, quam a partibus, ſecundum Ordinationem Curiæ Montiſſoni.

12 Item quod illi probi Homines, &

juris periti qui interfuerint in principio Inquisitionis, interfint semper in illa Inquisitione, quousque fuerit completa, & non alij, nisi illi qui primo interfuerint, essent absentes a jurisdictione illa, vel infirmi detinerentur, vel alijs justis caulis impediti.

13 Item quod Procuratores Curiarum promittant, & jurent, quod non petant, nec peti faciant, nec recipiant, nec recipi faciant salarium, vel aliquod servitium ab illis, contra quos essent Procuratores, & quod bonam causam ducant agendo, vel defiendendo, & quod nihil malitiose, vel calumnioſe faciant, seu consentiant in caulis: & si fecerint contrarium scienter, priventur ab Officio, & puniantur ad arbitrium Vicarij, & illi qui sunt malæ famæ expellantur ab Officio Procurationis.

14 Item Procuratores qui vtuntur continue in Curijs Vicariorum, & Baiulorum, & aliorum locorum eis submissorum non habeant vltra medietatem pro salarijs eorum de qualibet causa, illius quantitatis quam habebit de illa causa Advocatus suę partis, & quod hęc jurent Omnes dicti Procuratores quolibet Anno, tempore quo consiliarij mutabuntur in Civitate Barchinonæ, & Vicarius juret.

15 Item quod dicti Procuratores qui continue vtuntur in dictis Curijs, non sedeant in Bancum, vbi sedent pro Tribunali, scilicet Vicarij, & Baiuli, vel eorum Locatenentes sedebunt.

16 Item quod eligantur duo juris periti, qui examinent alios Advocatos, & illos quos invenerint sufficientes permittant advocare, alij vero non admittantur ad Officium Advocationis, nec aliquis alius, donec fuerit examinatus, & probatus sufficienter. Mandantes, &c.

2. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a la dita Ciutat, dat en Osca, ha 19. de las Chalendas de Setembre 1307.

AD supplicationem nunciorum proborum Hominum Vniversitatis Civitatis Barcinonæ ad nos noviter transmissorum, videlicet Guillermi Lull Consiliarij in hoc Anno dictæ Civitatis, Raymundi Ricardi, & Bertrandi de Seva juris periti, Civium dictæ Civitatis, Asserentium, & exponentium ex parte dictorum proborum Hominum, & Vniversitatis prædictæ, quod propter malicias, & subterfugia malignantium, lites, seu causæ plus debito prorogantur, & litigantes fatigantur plus debitos frustra laboribus, & expensis, & alia dampna quam plurima patiuntur. Ideirco nos cupientes huiusmodi malitijs, & supterfugijs obviare, & prorrogationem litium amputare, ac eorum indempnitatibus salubre remedium adhibere, communi vtilitati vt expedit providentes, vtis Capitulis per dictos Nuntios super his nobis exhibitis, & ostensis.

De firma juris.

1 Statuimus, & ordinamus, quod si cui comquerenti de aliquo jus jurandum delatum sit, vel etiam alicui Convento, ipsum subire, aut refferre penitus habeat, & teneatur conquerens, seu Conventus, & quod facto juramento Vicarius, vel Baiulus, vel alius Officialis noster, secundum quod Iuratum fuerit, faciat executionem, sic tamen, quod ante Omnia firma juris fiat per partes, qua firma juris facta, fiat vtest dictum.

De acordio dando seu desliberatione.

2 Item statuimus, & ordinamus, quod cuicunque, de quo fuerit exposita querela, detur dies ydonea, juxta morem Curiarum, scilicet pro acordio, vel desliberatione, dum tamen non sit suspecta persona, sic quod de ea si recederet, reddens jus non possit jus reddere, quia tunc non dentur sibi dies ad desliberandum, sed habeat esse in Curia, quousque firmaverit sufficienter, iuxta morem Curiarum, quod rem de qua querela exposita erit, solvere, tradere vc curet, & si firmare inde jus recuset, allegando in hoc aliquas quaslibet rationes, in his minime audiatur, sed statim per Ordinarium cogatur omnimodo jus firmare, salvo quod si quæ de contentis in querela confiteatur in totum, vel in partem illæ quicunque fuerit, contra quem exposita fuerit querela, de confessatis non cogatur firmare jus, sed fiat ei præceptum de solvendo, & compellatur ad solvendum infra decem dies bonis nuobilibus, vel eis defficientibus, infra sex menses ex bonis immobilibus, prædicta, si creditor, seu querelator voluerit, sub pœna tertij Scribendo, tamen si tompore firme habuerit ex-

cep-

ceptiones declinatorias fori, dilatorias, ſolutionis, vel peremptorias, vel aliás, poſsit eas proponere poſt firmam.

De libelli oblatione.

3 Item ordinamus, & ſtatuimus, quod querelator quicunque fuerit, firma juris vtrique facta, ſi juraverit ſe non habere advocatum, vel etiam ſi habuerit, infra decem dies poſt firmam factam ſubſequentes offerat, & offerre habeat judici libellum, ſive petitiones ſuas Omnes, quod ſi non fecerit, firma juris facta pro ſubducta, & Cancellata omnino habeatur quo ad actorem, ſalvo nobis tertio contra reum, ſeu Conventum. Item ordinamus, & ſtatuimus, quod oblatis libellis, ſeu petitionibus, reus dies octo tantum ad proponendum Omnes declinatorias, dilatorias, & aliàs exceptiones littis ingreſſum impedientes habeat, vltra quos octo dies ad huiuſmodi exceptiones reus minime admittatur, ſed littem conteſtari ex tunc, niſi prædictas exceptiones, vel aliquam earum propoſuerit, cogatur. Salvo jure ſuo poſt conteſtationem littis, ſi quam forte exceptionem anomalam, vel aliam poſt conteſtationem littis ſibi valere valentem ante littem conteſtatam proponere omiſerit Conventus.

De interlocutorijs, & reclamatione.

4 Item ſtatuimus, & ordinamus, quod judex, ptopoſitis dilatorijs, & alijs exceptionibus littis ingreſſum impedientibus, infra quindecim dies poſt earum propoſitionem ſequentes, determinet eas per interlocutoriam, a qua interlocutoria non valeat appellari, ſed ſi quę partium ex ea ſegravatam reputet, adeat ſecunda die a tempore prolationis delegantem, ſeu Ordinarium, qui ſuper hoc deleget duos peritos ydoneos, qui infra ſex dies juridicos, ſimul cum illo qui inter locutoriam protulerit, determinent, vtrum bene inter locutum fuerit, nec ne, & ſi per eos dicatur bene inter locutum, ſolvat eorum ſalaria, qui a primitivi judicis interlocutoria reclamavit, & a dictorum duorum petitorum determinatione, ac pronuntiatione nemo valeat appellare, vel aliter reclamare, immo ea lata, incontinenti judex primus ſolus reſumat negotium, & procedatur in negotio ſecundum dictorum duorum, & ejus prolationem, ſeu determinationem, vel duorum ex eis concordantium.

Infra quod tempus habeat reſpondi libello.

5 Item ordinamus, & ſtatuimus, quod peractis prædictis, vt eſt dictum, reus, ſive Conventus reſpondere libello, ac petitionibus contra ſe oblatis, & littem conteſtari infra tres dies teneatur, & cogatur, & niſi fecerit, pœna decem ſolidorum Barchinonæ per Ordinarium ſtatim exigenda feriatur, de qua pœna ipſi Ordinario retenta mediatate, aliam medietatem adverſario preſtet, & nihilominus infra duos dies ex tunc ſequentes littem habeat conteſtari, quod ſi omiſerit, vel facere diſtulerit, pœnam viginti ſolidorum dictę monetę ſubeat, per Ordinarium exigendam, vt eſt dictum dividendam, quibus duabus pœnis commiſsis, & reo, ſeu Convento omittente, ſeu differente ad huc littem conteſtari, in hoc caſu ſit, & reputetur, & habeatur contumax reus, Sive Conventus, ad mittatur actor per Ordinarium in poſſeſsionem bonorum Conventi, vſque ad menſuram quantitatis in libello, ſeu petitione compræhenſe, vel rei, aut rerum in libello, ſeu petitione petitarum.

De poſſeſsione vicem primi decreti habente.

6 Quam poſſeſsionem vicem primi decreti habentem, & tenentem, teneat actor per quatuor menſes exmne computandos, infra quos ſi veniat reus, & littem conteſtetur, audiatur, & expenſis Omnibus vſque ad dictum punctum in dicta cauſa per actorem factis primitus reſtitutis, & ſatiſdatione de juri parendo præſtita, poſſeſsionem jam dictam recuperet reus, Sive Conventus, aliàs lapſis quatuor menſibus, rerum, vel rei poſſeſsionem dicto modo adeptam vice ſecundi decreti, teneat actor jure Dominij, & ipſam rem, vel res habeat in dominio ſuo, alio Proceſſu, ſeu ſententia in hijs minime requiſitis: & quod dictum eſt de primo, & ſecundo decretis prædictis, jus dominij tribuentibus, intelligatur ſi res, vel jus fuerit petita, vel petitum pertinere actori, aliàs ſi actum fuerit perſonali, vel reali hypotecaria, Ordinarius vendat, & vendere poſsit, & debeat rem prædictam, & de ejus prætio actori ſatisfaciat in petitis.

Quod tempus datur ad ponendum de facto.

7 Item ordinamus, & ſtatuimus, quod litte conteſtata, actor dies quindecim habeat ad ponendum de facto, quicquid ponere velit,

&

& poſsit, & ad renuntiandum facto ponendo quam renuntiationem etiam ſi expræſſe eam non fecerit, pro facta lapſu dicti temporis ſit, & habeatur, & reputetur, ita quod huiuſmodi tacita valeat, ſit, & habeatur pro expræſſa. Extunc autem alios quindecim dies reus ad omnes exceptiones, & deffenſiones, & reconventiones ſuas proponendum habeat, & ad reſpondendum poſitis per actorem, & ad renuntiandum facto ponendo, quæ quidem renuntiatio, pro facta tacite lapſo dicto tempore, ſi expreſſe facta no fuerit, ſit, & habeatur. Si vero actor opus replicatione, vel replicationibus fore ſibi putaverit ad eas proponendas dies ſex tantum habeat, & idem in duplicationibus, & triplicationibus, & deinceps ſtatutum intelligi volumus, & ſervari.

Quod tempus datur pro articulis offerendis.

8 Quibus peractis, dies octo, infra quos articuli offerantur, partibus aſsignentur, quos articulos, ſi impertinentes dicantur, examinet iudex, & determinet per interlocutoriam, admittendo quos noverit pertinentes, cæteris proculpulſis, & vtatur deinceps ſuo arbitrio in dilationibus præfigendis, dum modo tempus Anni, & medij a littis conteſtationis tempore vltra non egrediatur.

De tempore principalis cauſæ.

9 Tempus enim Triennale, & alia tempora ſuper prædictis a jure comuni ſtatuta, & vſum hujus terræ, ad dictum tempus Anni, & medij, & alia tempora prædicta coarctamus, & reducimus pro littibus breviandis, vltra quod tempus Anni, & medij nolumus inſtantiam aliquam alicuius cauſæ principalis protelari, & ſi qua partium a dicta interlocutoria dixerit ſe gravatum, adeat ſecunda die Ordinarium, & fiat vt jam ſupra ſuper gravamine interlocutoriæ per nos extitit Ordinatum.

Quod tempus habeat appellans.

10 Item ſtatuimus, & Ordinamus, quod appellans Annum ſolum habeat ad appellationem ſuam proſſequendam, itaquod hoc fatali contentus prorſus exiſtat, nec qualibet ex cauſa ad alterum fatale, vel tempus vlterius aditum ſibi patere extimet, & hoc intelligimus, niſi ad Audientiam noſtram extiterit appellatum.

Quod vocati teneantur venire ad cauſam.

11 Item ſtatuimus, & ordinamus, quod qualibet die vna vice, ſive etiam bis in die, teneatur venire ad cauſam, & procedere ille, qui non habeat ponere de facto, ſi ille qui habeat ponere de facto hoc velit.

De creatione Notarij.

12 Item ordinamus, & ſtatuimus, quod nullus poſsit per Vicarium creari Notarius, niſi exceſſerit ætatem viginti duorum Annorum, & niſi ſit ſufficiens in moribus, & ſcientia, ac Officio Notariæ.

De ſcripturis Notariorum.

13 Item ordinamus, & ſtatuimus, quod cum Notarius Barcinonæ deceſſerit, dimiſsis per eum in vltima ſua voluntate Scripturis Scribaniæ ſuæ alicui Notario idoneo ipſius Civitatis, quod ipſa voluntas vltima in eo valeat, & teneat, & quod Notarius, cui dimiſerit Notarius deffunctus ipſas Scripturas, habita authoritate Vicarij, poſsit eaſdem Scripturas in formam publicam redigere, & de eis facere quicquid facere poterat, & debebat Notarius deffunctus, quod ſi Notarius deceſſerit nulla facta per eum Ordinatione de Scripturis, Vicarius per ſe tantum committat, & tradat ipſas Scripturas alicui Notario ydoneo Civitatis, & quod nulla fraus, vel corruptio in ijs modo aliquo committatur. Prædicta autem Statuta, & Ordinationes, non ſolum in Civitate Barchinonæ, immo etiam in alijs Locis ſubjectis Vicariæ, & Baiuliæ Barchinonę, & Vallenſi volumus inviolabiliter obſervari, Mandantes, &c.

DE CVSTODIA DE PROCESSOS. TIT. VIII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, als Idus de Dezembre 1340.

LOs originals de las enqueſtas romangan en poder de la Scrivania de las Corts, perque com los Officials tindran Taula, ſe pugan trobar, e ſi eren demanadas per lo Senyor Rey, o Governador, o Vicegerent apres hi ſien tornadas.

LIBRE QVART DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE EMPARAS, Y SEQVESTRES. TIT. I.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 13. de Març 1359.

IN Curia Generali quam Cathalanis Cælebramus in hac Civitate, nobis per Sindicos Vniverſitatis eiuſdem oblato inter cætera Capitulo ſequenti. *Item cum a paucis temporibus citra, in favorem vnius partis fuerit factum mandatum ex parte Domini Regis, quandam emparam factam in quadam peccuniæ quantitate, quæ erat depoſita inpoſſe vnius campſoris Barchinonæ Cancellari, nulla juris firma facta, nec ſecuritate præſtita, nec aliqua alia cognitione præcedente, ſupplicatur, quod de cætero talia non fiant, & ſi contigerit aliquam emparam fieri debite, & vt eſt fieri aſſuetum, quod non abſolvatur, quouſque in poſſe Ordinarij fuerit ſufficienter jus firmatum, & tunc procedatur ad Cancellationem ipſius emparæ, vt eſt fieri ſolitum, ac etiam obſervatum*, tenore præſentis dictæ ſupplicationi annuentes benigne, volumus, & etiam providemus, quod niſi præſtita juris firma, ſecundum Conſuetudinem Barchinonæ, nulla tollatur empara. Mandantes.

(✠)

2. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Ordinatio publicada en Barcelona, ha 13. de Agoſt 1421.

LA Senyora Reyna, per traure los grans abuſos que en la ſua Cancellaria quiſcun jorn inſurten per la molta multiplicatio, e Generalitat de Emparas, ques fan a las proviſions que en la dita Cancellaria ſe deſampatxan, vol, ſtatuex, e mana, que alguna Empara en la dita Scrivania, ſis vol ſie feta, o ques fara per la part tantſolament, o per manament de la dita Senyora, Canceller, o Vicicanceller ſeus, no ſie ſervada, ne ſie tenguda, ſino es feta mentio ſpecial de perſonas impetrans, e contra qui ſeran impetradas, e la cauſa ſobre la qual emanaran.

DE SERVITVTS. TIT. II.

1. CONSVETVTS de la Ciutat de Barcelona, ſobre las ſervituts de las Caſas, e honors, vulgarment ditas den Sàntacilia.

EN nom de Deu ſie, aqueſtas ſon las Ordinations, que lo Senyor Rey en Jaume de bona memoria ha fetas en la Ciutat de Barcelona, ab Conſell dels Prohomens de la Ciutat, ab tots aquells Savis, qui en la ſua Cort eren, e a be, e a bon Stament de la Ciutat, e a Pau, e Concordia de totas las Gents qui aqui ſon, e per tots temps aqui habitaran, e aço fan, com los Morabatins foren

ren ordenats, a totas las honors a pagar per cens per quiſcun Morabati nou ſous Barceloneſos.

De atans en paret.

1 Primerament tot Hom puxa haver atans en paret propria, o comuna, en paret pres de ſon vehi de lonc, e de traves, e exceptada luernera que aqui havia poſſeida per trenta Anys, en ſana pau, e ſens contraſt de aquell, e dels ſeus.

De luerna.

2 Item que ſi la haura poſſeida per trenta Anys, o la haura ab carta, e lo vehi hi vol haver atans obrant, que ſen ha alunyar de la dita luerna, o luernas per quatre pams de deſtre en cayre.

De paret mitgera.

3 Item que ningun Home no puxa carregar en paret que ſon vehi haura feta, ſi be lo ſotol es mitger, entro que haja pagat en tota aquella paret, o parets la meytat del preu que haura coſtat, o ab ell ſe ſie avengut.

De aygua pluvial.

4 Item que tot Hom puxa gitar aygua pluvial en la carrera.

De ayguas de celler.

5 Item dehim que tot Hom puxa gitar en la carrera ayguas de celler, mas que no ſien en celler que ſie taverna publica, ſino tant ſolament aquells qui han celler de lur vinyao.

Aygua per paret mitgera.

6 Encara que ningun Home no puxa paſſar ayguas per tramuja, ne percanons, ne per canals de teulas, ne per canals de ollas en paret mitgera, menys de voluntat de ſon vehi.

Del mateix.

7 Encara que ningun Home no puxa encaſtar en paret mitgera canons, de nenguna manera per diſcorrer ayguas bellas, ni ſutzas, ſens voluntat de ſon vehi, ſi doncs la hu de aquells non hi haja.

Del mateix.

8 Encara que ſi ningum Hom paſſara aygua de ninguna ayguera pres de paret de ſon vehi, ſie mitjera, o propria de aquell, que haja de fer vna filada de pedra, e de morter entre la ayguera, e paret, e ſonaments de aquella.

De rees de ayguas.

9 Encara que ſi ningun Hom haura de dar paſſatge, a aygua per menar a algunas honors, que haja a lexar ſpay, o carrera de dos pams e mig de deſtre, vista lo tec hon la dita aygua paſſara, qui ſie apres.

De paſſatges.

10 Encara, que ningun Home no puxa allegar poſſeſsio de trenta Anys, de cosa qui faça paſſatge en albere, o caſas de ſon vehi; en tapies, ni en parets de rajola, ne de poſtat qui faça paſſatge, no guanye poſſeſsio.

Viſta en ſo de altre.

11 Encara que ningun Home no pot haver viſta ſobre altri, ſi abans no guarda en ſo del ſeu.

Cloenda de terrat.

12 Encara, que ſi dos vehins ſon egualz en terrat, que abdoſos ſe hajan tencar mitgers, ab tal manera que paſſatge, ne viſta no ſie del hu al altre.

De paret mitgera.

13 Encara, que ſi nengun vehi del altre, haura pres lo gruix de la paret qui ſera mitgera, e laltre vehi volra obrar, e aquella paret de rajola no li es fort, que la haura ha deſfer, e fer paret ledeſma, la rajola ſie de aquell, qui fera la haura.

Viſta en ſo de altre.

14 Encara, que ningun Home no pot allegar poſſeſsio, de nenguna viſta que reba de part del Cel, o part de ſon vehi, ſi doncs empero luerna no es, que haja poſſeida per trenta Anys.

Del mateix.

15 Encara, que uiſta de creueras de nenguna raleix de tancament de taulada, ne de croeras fetas en rejola, nos pot allegar poſſeſſio.

De torras.

16 Encara, que nengu no pot allegar poſſeſsio de torra, per raho del atans que la coſtuma ha, que va de dotze palms de ſpay, de no acoſtar al ſoſtre ſobira, ſi la torre haura merlets, e ſi no haura merlets, o murets, ſi doncs no era torre del mur, nos pot alegrar de la coſtuma, per las altras torras dins la Ciutat, e defora lo burc, ſi lo vehi vol pujar pus alt quel ſobira ſoſtre de aquell, ſe haura de lunyar deu palms.

Del mateix.

17 Encara que ninguna torra no pot haver aqueſt Privilegi de acoſtarſe deu palms, ſi

be

be haura murets, ſi la Torra no es en carrera publica al ſobira ſoſtre.

Del mateix.

18 Encara, que ningun Hom qui haja pres lo tou de Torra a Torra del Mur de la Ciutat, o en aquella paret que haura feta, o volra fer viſta, o fineſtras, o badador ſobre ſos vehins, que nos pot fer, perque nos pot alegrar del Privilegi que ha lo Mur de la Ciutat, ne las Torras qui han viſta, o badador ſobre los vehins, qui ſon apres del Vall, car no es Mur, ni es Torra.

Baſſa.

19 Encara, que ſi ningun Hom fara Baſſa pres paret de ſon vehi, que haja de fer alambor de pedra, e de morter de vn palm, e mitg tant alt, com los fems, e laygua de la Baſſa pujaran.

Luerna.

20 Encara, que nengu no puxa guanyar poſſeſsio de Luerna, que haura feta en buyals de tapias, per viſta que non reba de part de ſon vehi.

De Telers de texir.

21 Encara, que ningun Hom no pot fermar Telers de texir de nengun drap de lana, ne de li, ne de canam, ne de coto, ne paret qui ſie migera ab ſon vehi, ans ſen ha lunyar vn palm, perque lo colp dels Telers no fira en la dita paret.

Tanca de Alberc.

22 Encara, que tot Hom ſie tingut de tancarſe ab ſon vehi, en Lalberc en tres tapies dalt, e lo ſotol ſie mitger de la terra.

Tanca de Ort.

23 Encara, quis volra tancar en Ort ab ſon vehi, que li ha ajudar de dues tapias dalt, e lo ſotol ques ſeu miger, e no ſie tingut de pagar, ſi doncs no roman tancat.

Salaris de Deſtredors.

24 Encara, que ſi ningu volra regonexer camp, o vinya que haura comprat a mujades, que pac lo ſalari dels Deſtredors, o partidors mitg per mitg, ço es lo venedor, e lo comprador ſis ſous per mujada, e ſi volran fer miges mujadas, deuen donar quatre ſous per quiſcuna mujada, e de dues mujadas en ſus, en tro al veſpre dos ſous per menjar a quiſcu dels Deſtradors, o partidors. E ſi los fan anar deſtrar fora lo territori, quels hajan a donar Cavalcaduras.

Salaris de Stimadors.

25 Encara, que ſi ningun Home vol Stimar honors, camps, o vinyas, o albercs, o cenſals que haja a donar de mil ſous ſinc ſous, e aquells qui las honors ſtimaran, deu ſous.

Plantar arbres.

26 Deuets ſaber, que ningun Hom no pot plantar arbres apres de ſon vehi, en camp, ne en vinya, ne en ort, alber, ne ſalzer, ne ladoner, ne olivera, ne noguera, ne morer, ne negun arbre qui puig vltra tres deſtres, dalt, ſino luny de ſon vehi, e dins lo ſeu dotze palms de deſtre.

Del mateix.

27 Encara, que nengun de aqueſts arbres no ſien plantats ſpeſſos, ans haja de la vn al altre de dos deſtres en ſus, perço que no puxan tolre lo ſol a la honor de ſon vehi.

Del mateix.

28 Encara, que tot altre arbre quis plant en ort, o en vinya, o en camp, ques deu lunyar de la honor de la poceſsio de ſon vehi, tant que com engruxira quey haja ſis palms de deſtre complits, ſino quel haura arrancar, ſi per lo vehi nes requeſt.

De tiras.

29 Encara, que tot Hom qui plantara tiras pres de ſon vehi, que ſen haja alunyar tres palms de deſtre, e que la tira ſie entriada ſpeſſa.

Del mateix.

30 Encara, que ſon vehi de aquell qui haura plantadas las tiras, ne haja a plantar ſemblantment, que aquell haura fet, ſi per ell ne ſera requeſt, perço que muls, ne altras beſtias no li gaſten las ſuas tiras, que plantadas haura.

De vendre, y tallar arbres ſens licentia del Senyor direcle.

31 Encara, que tot Hom pot plantar arbres de diverſos linatges, e vendre, e tallar albers, e noguers, e ladoners en ſon ort, e en ſon camp, que no ha de demanar lo Senyor per quiu tindra, ne res donat del preu que haura ab rael, ne menys de rael, ſi doncs lo Senyor ab carta no ſo ha retengut.

De olivera vehinal.

32 Encara, que tota olivera que ſie poſada per trenta Anys, e jaura ſobre la honor de ſon vehi a plom, que de la faxuria, o dret de

la

la honor de aquell qui damanara envers lo Cel a plom, tocaran per ſis palms de deſtre, aytant com puxa tocar las brancas, o rayls de olivera, que tot ſen deja tallar.

De arbre que ſa eſcala.

33 Encara, que ſi ningun Hom haura alber, o ledoner, ne noguera, ne res que faſſa eſcala a paret de ſon vehi, que reta eſcala, o pujador, que ſie arrencat, o tallat tot, e quen ſien talladas brancas, per hont Hom ſe pogues poſar, o pujar.

Del mateix.

34 Encara que ſi lo dit arbre haura temps, que ſie preſcrit, pus que caſas ſi façan, ne tancadura de tapias, que ſie tallat.

De Alambor de ort.

35 Encara, que ſi ningun Hom fara ort apres de paret de ſon vehi, en alberc, o en caſas, que haja ha Fer paret de vn palm ab bon morter, entre la paret e lo ort, per tal que las parets nos conſuman, e que ſie pus alt quel ort vn palm.

Mur de Ciutat.

36 Encara, que ſi ningun Hom vol obrar apres del Mur de la Ciutat, que ſen ha alunyar del Mur deu palms de deſtre, e de la Torra dotze palms del ſingle amunt.

Del mateix.

37 Encara, que ningu no pot haver a tants al Mur de la Ciutat, ſi no ab paret burçega en tro al ſingle, de aqui avant hauraſen a lunyar, de las Torras dotze palms, y del Mur deu palms.

De tancas.

38 Encara, que ningu Hom no pot deſtrenyer ſon vehi en vinya, ne en camp, de tancar ab tapias, ſino en caſas, o en ort quis rec, e que aquell romanga tancat.

Atans de paret mitgera.

39 Encara, que tot Hom pot haver atans de lonc, e de traves en paret de ſon vehi, ſi be ſe es ſua de aquell qui vehi ſera, e feta la haura.

Del mateix.

40 Encara, que en paret propria ni comuna nos deu carregar en tot, ne en partida fins haja pagada la meytat, ſi be lo ſotol es mitger.

Fineſtra, o Luerna.

41 Encara, que en paret propria, ni comuna nos deu fer Fineſtra, ni Luerna envers la paret de ſon vehi, ſi doncs ab ell no ere avengut ab carta.

Degotis.

42 Encara, que ſi algu haura ſocanyal, ne de gotis ſobre honor del altre, e aquell remoura obrant, que haja perduda tota aquella ſervitut, que james no li pot tornar.

Tancas.

43 Encara, que ſi ningu ſera requeſt de tancar ab ſon vehi, que ha a metre la meytat del ſotol de la Terra, e ſi ell no roman tancat axi com ell mateix, qui ho requerra, que no li es tengut de res a pagar, en tro que ſie tancar, axi com aquell ſera, ſelvant lo ſotol de la Terra quey deu metre la meytat, ço es a ſaber en ort.

Paret mitgera.

44 Encara, que en Caſas tro tres Tapias dalt, e lo ſotol ſie mitger.

Baſſa.

45 Encara, que ſi algu volra fer Baſſa pres paret de ſon vehi, faça alambor de pedra, e de morter, de vn palm, e mig, e pus alt que la Terra, o fems no ſera vn palm.

Fineſtra.

46 Encara, que ningun no pot fer Fineſtra en paret pres de ſon vehi a canto, ſi laltre ni haura, e ſi laltre ni haura ques haja alunyar de aquella, e del canto ſis palms de deſtre.

Incendi.

47 Encara, que per foc quis prena de vna caſa en altra, del dany quen ſofira, non ſie tengut la hu al altre, car es cas fortuit.

Inundations.

48 Encara, que lans de ayguas de Rieras, ne de Torrent qui ſclatan de la vna honor en altra, que ſi dany lin eſdeve, no li es tengut de eſmena de aquell dany quen haura ſoſtengut, perço com es cas de accident, que Deu dona.

Dany donat per enderroc.

49 Encara, que per alberc, o tarrat, o per taulada, o per qualque paret qui cayga ſobre caſas, o altres honors daltri, per gran dany queydo, no lin ſie tingut de eſmena, ſi doncs noli havia proteſtat ab carta.

Luerna.

50 Encara es coſtuma, que Luerna deu haver de lonc de dos palms tro en tres, e deu haver de ample de la paret hont reb la lum mig palm de deſtre, ſino no es dita Luerna.

Del mateix.

51 Encara, que ſi algun haura poſſeida Luer-

Luerna, o Luernas, e aquell de qui ſon las tancara, o las fara tancar, e puix las volra obrir, que ha perduda tota la ſervitut, e poſſeſsio, que ja mes no la pot obrir.

Margens.

52 Encara, que en las honors qui ſon entre dos vehins, que los margens ſon de la honor ſobirana.

Arbre que fa eſcala.

53 Encara, que ſi algun vehi ſera pres la paret de ſon vehi, e lo hu de aquells haura feta Caſa, o Caſns, e en lort de ſon vehi haura alguns arbres que façan eſcala pera pujar, que los haja a tallar, que no pot allegar poſſeſsio.

Pous.

54 Encara, que tot Hom pot fer Pou pres la paret de ſon vehi, lunyantſe dels fonaments dos palms de deſtre.

Forn de Ollas.

55 Encara, que tot Hom pot fer Forn de Ollas a coure, e de gerras, pres la paret de ſon vehi, lunyantſe de la paret tres palms de deſtre, e que faça en aquells tres palms altra paret.

Tanca en Riera.

56 Encara dehim, que a Riera ſeca qui no correra tot lo Any, pot Hom fer tanca en las honors qui aqui afrontaran, no ſtrenyent lo dit paſſatge de la aygua.

Rec.

57 Encara, que tot Hom qui aygua men riba paret de ſon vehi, per regar algunas honors, deja fer de pedra, e de morter vna fila, alats de la paret hont laygua paſſara, e pus alt que laygua qne aquent paſſara, per tal que las parets nos puxan deſtruir.

Tanca de Tarrat.

58 Encara, que com dos vehins, e mes ſeran en la Ciutat de Barcelona eguals en Tarrats, o en Tauladas, que aquell qui primer pujara obrant, ſe haja a tancar, que badador ſobre aquell, o aquells no haja.

Que ſervitut amagada ſie denuntiada al comprador.

59 Encara, que tot Hom que vena Caſas, o Albercs, deja dar, e monſtrar qualque ſervitut aquell Alberc ſofferra a ſon vehi, que la ſervitut ſie cuberta, o amagada, e que no la puxa Hom veure, e ſi no ho denuntia, haura ſtar a dita de aço que menys valega per aquella ſervitut, a coneguda de perſonas expertas.

Torra.

60 Encara, que ningu no pot allegar atanç de Torra alguna, quel vehi ſen haja alunar, ſi la Torra no es en carrera publica, que haja merlets, e que ſie en la Ciutat, o en lo burc al ſobira ſoſtre, e no als altres ſoſtres, ſino en lo ſobira.

Fineſtra, y Rejolera.

61 Item que ningu no pot allegar poſſeſsio en paret propria, o comuna de Fineſtra gran, ne poca, e ſemblant troc hon puxa paſſar null Hom, e no altras ſino es Rajolera.

Del mateix.

62 Item que algu qui Fineſtra haura, no la pot obtenir per preſcriptio, ſi dones no la ha ab carta de ſon vehi, ans es feta en frau de la altra part.

Luerna.

63 Encara declaram, que Luerna que ſie feta en buial de tapias, no ſie preſa, ne obtenguda per Luerna, ans ſera feta en frau de ſon vehi, perque nos deu alegrar de la coſtuma.

Del mateix.

64 Encara, que ſi ningun Hom haura Luerna ſobre ſon vehi, poſſeida per trenta Anys, e per mes, e per ſa voluntat la haura tancada, e puys per temps la volia obrir, que nou pot fer, que ans pert tota la ſervitut que ha haguda, ne ha per tots temps, ſols que laltra puxa provar, que la haja tancada.

Tanca de Tarrat.

65 Encara dehim, que tot Hom qui ſie egual ab Terrat ab dos vehins, ſe han a tancar a comunas meſsions.

Del mateix.

66 Encara, que tot Hom qui ſie pus alt en Terrat que ſon vehi, ques haja a tancar, e tant alt, que viſta no haja ſobre ell, ſi doncs abans no guarda en ço del ſeu.

Paret de Rejola.

67 Encara ſapias, que cent Rajolas deuen pujar de alt, e de lonc, aytant com baſta vna tapia de alt, e de lonc.

Paret de pedra.

68 Item ſapias, que cent pedras de fil pujan dalt, e de lonc, aytant com baſta vna tapia de alt, e de lonc.

Stima de tapia.

69 Item per ſtimatio juſta ſe comptan tapias de pedra en la ribera de la mar nou ſous per quiſcuna tapia

Del matcix.

70 Item per ſtimatio en la ribera de la mar, hon Hom haja de aportar terra per fer tapias, ſe pot comptar, de tres tapias en avall, tres ſous per tapias, e de tres tapias en ſus, quatre ſous, pus la terra haja Hom aportar, e collar en alt.

1. LAS Ordinations de arbres que donen, e donar puxan dan en terra de altri.

Arbres ſtranys.

PRimerament que ſi per ventura en la proprietat de algu haura roures, alzinas, albers, o noguers, poys, e tots altres arbres que ſien dits ſtranys, axi com pins, exceptadas oliveras, que ſino ſon luny de la proprietat del altre trenta peus, ſe hajan a tallar.

Del mateix.

2 E ſi per ventura ſeran luny mes de trenta peus, que aquel de qui ſeran las puxa tenir en ſa proprietat: empero ſi ſera per algu allegat, que encara jat ſie ſien luny trenta peus, li donen dan algu, en tal cas ſe haja a veure, quin dan es, per dos Promes, e lavors que ſen avenga ab aquell aqui es dat lo dan, pero lo de qui es larbre, no pot eſſer forcat de tallarlo, pus ſie luny trenta peus, ſegons dit es.

Arbres de menjar.

3 De oliveras, e dels arbres de menjar, exceptada figuera perque es arbre dolç, que ſie luny de la proprietat del altre nou peus: declarat empero, que ſi los dits arbres ſeran en frontera de aygua, no ſi don ſino vn peu.

DE SALARIS. TIT. III.

1. IAVME Segon en la Pragmatica dirigida al Veguer, y Balle de Barcelona, dada en Leyda ha 16. de las Chalendas de Agoſt 1310.

IAm vos ignorare non credimus, qualiter nos quaſdam Ordinationes per vos, & Conſiliarios, ac Probos Homines Barchinonæ factas, & æditas, continents quomodo juriſperiti, & advocati, ac Notarij Civitatis Barchinonæ ſe in eorum Officijs gerere teneantur, & quantum pro eorum ſalarijs recipiant, ad poſtulationem veſtram, & ſupplicationem ex parte dictæ Civitatis nobis factam inſcriptis Generaliter pridem duximus confirmandas. Nunc vero cum videretur Notarijs Civitatis præmiſſe, quod ex dictis Ordinationibus multipliciter ſuper diverſis articulis gravabantur, expoſitis ſuper ijs in noſtra præſentia pluribus cauſis, per quas aſſerebatur, & petebatur, a parte ipſorum Notariorum, dictas Ordinationes fore in aliquibus temparandas, nos diſcuſsis ſingulariter, & diſtincte; ac plenarie intellectis Ordinationibus prædictis, volentes circa comunem vtilitatem, & proſperum ſtatum dictæ Civitatis de bono in melius providere, ſignificamus vobis, nos prout de deliberationis noſtræ proviſione proceſsit, quaſdam ex Ordinationibus jam dictis ſuper Officio Notariorum factis temperaſſe, quædam in ipſis addendo, minuendo, mutando, ſeu etiam corrigendo, pro vt per ordinem declaratur. Primum ſiquidem in Ordinatione facta, dicente Conſtitutionem Curiæ Monteſſoni fore ſervandam in illis Notarijs vti debentibus Officio Notariæ, declarando decrevimus, quod Notarij dictæ Civitatis jam creati, cum jam tempore ſuæ Creationis examinationem ſubierint, fuerintque ad ipſum Officium vt ſufficientes approbati, & admiſsi, iterum examinari non debeant, ſed ſi inter Notarios aliqui ſint eorum, contra quos ſuper fama, & moribus vitæ ſuæ contraria repugnet opinio, vos contra tales de ſtatu, conditione, & fama ipſorum inquiratis pleniſsime veritatem, quoſque ad huiuſmodi Officium, ſuæ converſationis probata malitia reddiderint minus idoneos, vel indignos, ab ipſo exercendo Officio retrahatis. Super eo vero quod fuerat Ordinatum, quod Notarij deberent recipere ſalarium de Omnibus Scripturis, ſecundum quod probi Homines Barcinonæ Ordinaverunt poſt declarationem Curiæ Monteſſoni, conſiderando quod Notarios Barcinonæ pro conficiendis, ac conſcribendis Actis, & alijs cauſarum, & litium Proceſsibus, de neceſsitate oportet ſæpe, & ſæpius ire perſonaliter, vel ſuum Scriptorem mittere ad Domus judicum, ibique moram trahere,

trahere, ſic etiam, quod plerumque contingit, quod quamvis ipſi Notarij ierint vel miſerint vt eſt dictum ad hoſpitia judicum, & in eis moram protraxerint, in cauſis parum, vel nihil proceditur, propter quod nõ ſolum propter ſcripturam, verum etiam ſecundum laborem eorum, & lapſum temporis eſt dictis Notaris de ſalario providendum, corrigimus, & Ordinamus, quod pro quolibet foleo, ſive carta papiri actorum comunium ſcripto ex vtraque parte, pro quo fuerat Ordinatum dari debere quatuor denarios Notario, ſcilicet duos denarios pro vtraque parte, dentur de cætero ſex denarij, ſcilicet tres denarij ab vtraque parte. De tranſumpto vero pro ipſo foleo, ſive carta, duo denarij tantummodo perſolvantur. Præſens tamen taxatio, quantum ad Notarios, ſeu Scriptores Curiarum Vicarij, & Baiuli Barchinonæ cum Acta, & Proceſſus prædictarum Curiarum non in alijs Locis, ſed in ipſis Curijs Conſcribantur, minime extendatur, ſed taxatio iam facta ab ipſis Notarijs Curiarum pœnitus obſervetur. Adid quod fuerat Ordinatum, quod pro inſtrumento proteſtationis reciperentur per Notarios, pro eorum ſalario ſex denarij, attendentes, difficile, & tedioſum eſſe Notarijs ſupradictis, ac pluries ingratitudinem incurrere pro inſtrumentis proteſtationum huiuſmodi conſcribendis, ſuperaddimus, quod pro inſtrumento proteſtationis recipiantur per ipſos Notarios octo denarij tantum, nec poſsit per ipſos Notarios amplius recipi pro ciſdem. Super ſalarijs vero dari Ordinatis Notaris pro teſtamentis conficiendis, animadvertentes quod Notarij prælibati multotiens, & ſæpius pro dictis teſtamentis recipiendis ad domus teſtatorum eunt, & redeunt, dieque, nocteque pluribus horis, indeque ſuſtinent tedium, & laborem, emendando decernimus, quod pro teſtamento quantitatis quingentorum ſolidorum tres ſolidos, & quantitatis mille ſolidorum quinque ſolidos, & de teſtamentis quantitatis a mille ſolidis ſupra, vſque ad decem mille, viginti ſolidos, & de alijs teſtamentis quantitatis a decẽ mille ſolidis ſupra, vſque ad quantitatem quinquaginta mille ſolidum, quinquagintia ſolidos, & quantitatis a quinquaginta mille ſolidis ſupra, vſque ad quantitatem centum mille ſolidorum, centum ſolidi, & non vlterius Notarijs perſolvantur. In juramento vero præſtando a Notarijs, cum ſit res difficilis, & periculoſa eiſdem, tale remedium adhibemus, quod quilibet Notarius juret, & teneatur jurare in poſſe veſtro, ſe aliquid pro ſalario inſtrumentorum, & teſtamentorum prædictorum vltra ſalaria prætaxata nullatenus recepturos, aliàs Pœnam eis impoſitam in dictis Ordinationibus ſe noverint incurſuros. Omnia vero alia, & ſingula a vobis, & a dictis Conſiliarijs, & Probis Hominibus Ordinata, & a nobis confirmata, exceptis ſuperius a nobis declaratis, & correctis, durare volumus, & perſiſtere in ſuo robore, & valore. De alijs vero inſtrumentis, & Scripturis, de quibus nulla certa facta eſt taxatio, Notarij prælibati moderatum ſalarium recipere teneantur. Sed ſi ſuper eo inter ipſos Notarios, & contrahentes ad invicem non poterit conveniri, illud æquitate reſpecta per veſtrum arbitrium decidatur. Attamen propter hanc incertam taxationem, ſupra nominati Notarij juramento prædicto non ſint, nec videantur aſtricti. Ea propter vobis dicimus, & mandamus, quatenus huiuſmodi Ordinationem, & correctionem noſtram obſervetis, & faciatis inviolabiliter obſervari.

2. **ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona dada en Sarrio aldea de Terol a 8. de las Chalendas de Iuny 1334.**

ADeuntibus præſentiam noſtram, proborum Hominum Civitatis Barcinonæ ad noſtram præſentiam deſtinatis, percepimus, quod cum contingit, in eadem Civitate, vel Locis infra Vicariam, & Baiuliam conſtitutis aliquem vulneratum de ſuſpitari de morte, vel membri perditione ſeu mutilatione, aut debilitatione, aliqui ex Chirurgicis dictæ Civitatis, quibus per Vicarium vel Baiulum prædictos inde fit comiſsio, renuunt deſuſpitare vulneratum, ſeu diferunt, quouſque amici inculpati dicti vulneris, ſeu is ad cuius inſtantiam dicta deſſuſpitatio procuratur, ipſum Chirurgicum, ſeu Chirurgicos conduxerint, ſive ſe redemerint pecunia, minus debite, & iniuſte, ſic quod non nulli

ex illis, qui ita deſuſpitantur, eadem die, vel infra vnum, vel duos dies aliquoties moriuntur, propter quod ſupplicarunt nobis de ſalubri remedio provideri, nos itaque eorum ſupplicationi vt pote juſtæ condeſcendentes benigne, volentes fraudibus,& periculis huiuſmodi vt convenit obviare, præſentibus duximus providendum, quod nullus Chirurgicus de cætero, ſive vnus, aut plures fuerint pro deſuſpitando aliquo vulnerato, audeant, ſeu præſumant exigere, ſeu habere præterquam decem ſolidos Barchinonæ, ſub pœna centum ſolidorum ejuſdem monetæ noſtro Erario applicandorum. Inſuper volumus, ac etiam Ordinamus, quod Notarij Curiarum dictarum Vicariarum, & Baiuliæ, antequam recipiant, ſeu Scribant dictum deſuſpitamentum, recipiant juramentum ad Sancta quatuor Dei Evangelia a dicto Chirurgico, ſive Chirurgicis, quod de ipſo deſuſpitamento non receperunt, nec habuerunt, nec exigere, ſeu recipere intendunt vltra decem ſolidos pro vno eodem vulnerato. Et nihilominus amici, vel illi ad cuius inſtantiam dictum deſuſpitamentum procurabitur, jurent in poſſe judicis, ſeu Inquiſitoris deputati ad inquirendum ſuperdicto vulnere, vel dicti Notarij, quod amplius non dederunt, nec proemiſerunt, nec dare intendunt, nec dabunt pro prædictis, vltra quantitatem prædictam. Quare vobis, & vnicuique veſtrum dicimus: & expreſſe mandamus firmiter injungentes, quatenus quilibet veſtrum in juriſdictione ſibi comiſſa proviſionem noſtram huiuſmodi obſervetis, & obſervari inviolabiliter faciatis, pœnam prædictam a quibuſcunque eam incurrentibus abſque remiſsione aliqua exigendo.

3. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, als Idus de Setembre 1340.

LOs Scrivans de la Cort Reyal, o del Governador no poden haver mes dels Proceſſos de las enqueſtas, que han los Scrivans de las Corts dels Ordinaris de aquell Loc.

4. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Valentia, a 15. de las Chalendas de Setembre 1341.

ATtendentes quod frequenter accidit, quod per nos, vel Procuratorem noſtrum Generalem fiunt, & conceduntur remiſsiones, & gratiæ aliquibus Officialibus noſtris, & alijs non nullis perſonis, contra quos de mandato noſtro inquiritur, vel alias ſuper debitis, & negotijs Fiſcalibus dictæ remiſsiones, & gratiæ poſtulantur, in quorum proſecutione pro parte Curiæ noſtræ, & procedentium in eiſdem diverſæ expenſæ Miniſtrantur, illis qui Laborant in dictis Inquiſitionibus faciendis de eorum ſalario minime ſatisfactis, rationique ſit conſonum, vt ea exſolvantur per illos quibus fiunt remiſsiones, & gratiæ ſupradictæ, cum tales ſumptus, & ſalaria ſint merito exſolvenda. Idcirco per præſentes dilecto noſtro gerenti vices Procuratoris Generalis in Cathalonia, ac Baiulo Cathaloniæ Generali, & eorum Locatenentibus, nec non Inquiſitoribus deputatis a nobis, ſeu etiam deputandis, ac Officialibus, & judicibus quibuſcunque præſentibus, & qui pro tempore fuerint damnus firmiter in mandatis, quod quando, & quotiens per nos, ſeu dictum Procuratorem noſtrum Generalem, aut alium quemcunque a nobis inde poteſtatem habentem contigerit abſolutiones diffinitiones, remiſsiones, aut gratias fieri, vel concedi de quibuſcunque criminibus, ſeu delictis, vel Inquiſitionibus, demandis, quæſtionibus, talonijs, ſive pœnis, negligentijs, ſive culpis, aut alijs noſtris juribus quocunque nomine nuncupentur, ſuper quibus pro parte Curiæ noſtræ, ſeu Officialium noſtrorum factæ fuerint, ſeu fient etiam in futurum dictis perſonis, quouſque in ſumptibus, & ſalarijs dictis judicibus, & alijs Officialibus noſtris plene ſatisfecerint, dictæ abſolutiones, diffinitiones, remiſsiones, aut gratiæ minime obſerventur, cum in eiſdem gratijs, & alijs prædictis ſubintelligi omnimode intendamus.

5. IOAN Princep, y Loctinent de Pere Terç ſon Pare en la Pragmatica dada en Barcelona, lo primer de Abril 1372.

LOs Notaris de la Taula no exigeſcan del Proces ques fara a inſtantia de part privada, ſino tres dines per fulla de original de forma menor, e ſis dines per fulla de forma major de quiſcuna de las parts, empero de la enqueſta ques fara per propi Offici dels Jutges, o a inſtantia del Fiſc, o dels tranſlats que demanara lo Fiſc, no hajan res, mas ſi empero los Officials, contra los quals ſeran fetas, volran copia, ſie los pagada.

6. LO MATEIX Pere Terç en la Pragmatica dada en Leyda, a 16. de Iuny 1375.

AD humilem ſupplicationem per Sindicos Barcinonæ, pro gravamine in Curijs quas nunc celebramus, nobis reverenter oblatam, tenore præſentis ſanccimus, etiam, & Ordinamus, quod noſtræ Audientiæ ſcriptores, pro ſententia quæ ſuper quocunque facto, negotio, ſeu cauſa in ipſa feratur Audientia, & in Proceſſu inde fiendo ſit continuata, quicquam niſi pro petia Proceſſus, ſecundum Conſtitutionem Montiſſoni ſuper his æditam, recipere non præſumant, niſi id prius tatxatum fuerit eis pro laboribus, quos extraordinarios ſuſtinuerint pro eadem, per noſtrum Cancellarium, aut Vicicancellarium, ſeu Regentem noſtram Cancellariam, ſub pœna in dicta Conſtitutione contenta: nec quiſquam ad recipiendam ſententiam ipſam in formam publicam compellatur, nec ea per aliquem Officialium noſtrorum exequatur, niſi prius publicata fuerit, & noſtro Sigillo munita Mandantes, &c.

7. FERRANDO Segon en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 17. de Setembre 1479.

VOlents entendre, e ab efficacia proveir, que noſtres Subdits, e Vaſſals, e altras qualſevol perſonas a noſtra Majeſtat recorrents, o venints a noſtra Cort, axi per impetrar letras de juſtitia, com de favor, o gratia, e altras qualſevol proviſions, e coſas, de, e per raho de aquellas no ſien, o pugan eſſer vexats, o vexadas de indegudas exactions, ans lo Prothonotari, Loctinent de aquell, Secretaris, Scrivans de Manament, e de regiſtre noſtres, e altres Miniſtres de noſtra Cort, en la expeditio de aquellas intervenints, ſe hajan de moderats preus, per raho de lur ſalari, e traballs rahonablement contentar. Precedent matura, e digeſta deſliberatio de noſtre Sacre Conſell, e de noſtra certa ſcientia, ab la preſent noſtra Pragmatica Sanccio, e de tal Ley inviolablement ſervadora moderam, e tatxam los treballs, e ſalaris als dits Prothonotari noſtre, Loctinent de aquell, Secretaris, Eſcrivans de Manament, qui en la expeditio de las ditas letras, proviſions, e altras coſas que de noſtra Cort exiran, entrevendran, e aquellas faran, per raho de aquellas pertanyents, en, e per la forma, e manera ſeguents.

Letras de Iuſtitia. Cap. j.

1 Que de Letras citatorias ſimples, ſis vol hi haja inhibitio, e compulſa de Actes, ſis vol no, ſien preſos tantſolament ſis ſous. E ſi ſon ab adveratio de ſuſpitas, ſien preſos tant ſolament tres ſous, per la dita adveratio.

Comiſsions de Iuſtitia. Cap. ij.

2 De Comiſsions ſimples ſis ſous, pero ſi y havia meneſter longa narratio, ne altras clauſulas, ne pugan eſſer preſos nou ſous.

Altras Letras de Iuſtitia. Capitol iij.

3 De Letras de ſimple Juſtitia ſien preſos ſis ſous: e de las altras de Juſtitia, en las quals haura meneſter longa narratio, o alguna intricatio en fer aquellas, ne pugan eſſer preſos deu ſous, o encara fins en vint ſous, ſi gran treball ſen haura, e la

importancia de la coſa era viſta requerirho, e no mes avant.

Moratorias. Cap. iiij.

4 De Moratorias de menor quantitat de cent liuras ſien preſos vuyt ſous, ſi es de quantitat major de cent liuras vn ſlori, e ſi paſſa quantitat de cent cinquanta liuras dos florins, axi empero que per gran que ſie la quantitat, no ſen puga mes pendre, ſi ja tal Moratria no era atorgada a Vniverſitat, en lo qual cas ſi la Vniverſitat ſera menor de cent focs, ſen pugan pendre tres florins, e ſi ſera major hagut eſguart a la propdita tatxa, e ſegons mes, e menys ſen puga pendre fins en quatre florins, e no mes avant, per gran quantitat que ſos.

Decrets. Cap.v.

5 De Decrets ſi ſeran de poca importantia vn flori, ſi de alguna importantia dos florins, e no mes.

Letras de Precs. Cap.vj.

6 De letras de Precs, e recomendatio ſis ſous, ſi ja no eren per raho de Bisbats, o altras Prelaturas, en lo qual cas ſen puga pendre vn flori per quiſcuna.

De Notarias. Cap. vij.

7 De Notarias ſi ſon ha vn, o dos Regnes vn flori, ſi ſon per totam Terram, dos florins.

De Salvaguardas. Cap. viij.

8 De Salvaguardas, ſi es atorgada a vna perſona tantum, vn flori, e mig, ſi a Vniverſitat, tres florins, e ſi la Vniverſitat ſera petita, o Monaſtir, dos florins tantſolament.

Guiatges. Cap.viiij.

9 De Guiatges ſi ſon de morts, e ſeran atorgats a perſona pobre, dos florins, ſi a perſona opulent, quatre florins: de altres crims, o deutes hagut eſguart a las perſonas fins a tres florins.

Saleonduyts. Cap. x.

10 De Salconduyts, ſi ſera atorgata vna perſona vn flori, ſi a moltas, o a fuſta alguna fins en ſinc florins, hagut eſguart al nombre de las perſonas, e a la grancia, e poqueſa de las fuſtas, ſegons la qual ſie diminuida, o augmentada la exactio, fins a la dita quantitat de ſinc florins, pero ſi lo Salconduyt ſera de Eſtranger, ſie remes a la determinatio del Senyor Rey.

De Remiſſions de mort, e de altres crims. Cap. xj.

11 De Remiſsions de mort, e de altres crims per los quals algu fos incorregut en pena de mort, ſi es atorgada a Home de baxa conditio, tres florins, ſi a Cavaller, Gentilhome, o Ciutada Honrat, o altre Home Opulent, ſinc florins, ſi ſera Noble, e Baro, deu florins, e ſi mes ſeran en vna carta de vn mateix crim delats, als quals tal remiſsio ſie feta, de quiſcu dels altros, ſi ſeran de baxa conditio, puga eſſer pres vn flori, e ſi ſeran de major conditio dos florins, axi empero, per molts que en vna mateixa carta ſeran remeſos, no ſen puga exigir mes de ſetze florins: e aqueſta mateixa tatxa fins a ſetze florins ſie de Remiſsions particulars, o Generals quis faran a Vniverſitats de qualſevulla crims, o penas, hagut eſguart a la graneſa, o poquedat de las ditas Vniverſitats, ſegons la qual la dita exactio ſie moderada.

Remiſſio que no ſera de mort. Cap. xij.

12 Item de Remiſsio de ſingular, o ſingulars, quis fara daltres crims, hagut eſguart a las perſona, o perſonas aqui ſera feta, ſie pres la mitat de aço, que ſegons la preſent tatxa ſe pora exigir de remiſsions de mort.

Amortizations. Cap. xiij.

13 De amortizations, ſi es de quantitat

que

que en proprietat no ſobrepuig ſinc cents florins dor, ne ſien preſos tres florins, e quantitat qui en proprietat ſobrepuig mil florins dor, ſinc florins, ſi de quantitat que ſobrepujas la proprietat de mes de dos mil liuras, deu florins, e ſi la quantitat, o proprietat ſera molt major, fins a quinze florins, e no mes avant.

De Stabliments, e vendas. Cap. xiiij.

14 De Stabliments, e vendas, ſie pres lo doble, de aço que per la tatxa ne tenen los Notaris de Barcelona, o ſen acoſtuma pendre, hagut eſguart a la coſa ſtablida, o venuda.

De Arredaments. Cap. xv.

15 De Arrendaments, ſien preſos quatre florins, ſi lo preu ſera menor de mil florins, e ſi ſera major, ne ſie pres per milanar de florins, dos florins, pero per molt que ſie lo preu, la exactio no puga eſſer mes de dotze florins.

Conceſsions de Officis Triennals, e de altres Officis. Cap. xvj.

16 De Cenceſsions de Officis Triennals, com es de la Veguería de Barcelona, de Leyda, e de altras Ciutats Groſſas, ſien preſos ſinc florins, e de las altras Vniverſitats mediocres, tres florins, e de las pocas, dos florins, e dels Officis Annuals la mitat menys, dels Triennals vn Terç menys tant ſolament, dels Officis empero quis daran a beneplacit, lo qual pora durar mes de tres Anys, ſie pres lo terç mes, e dels quis daran a vida, lo doble mes, dels quis daran a Trienni, axi que encara ques donaſſen a vida, e a hereu, o hereus, no puga eſſer pres mes de vn flori del Noble.

Donations de Pecunia, de bens, o proprietats, e juriſdictions. Cap. xvij.

17 De Donations de Pecunia, o proprietats, e juriſdictions, ſi perpetualment ſeran dats, ne ſie pres a raho de ſinc florins per milanar de florins, del que en Peccunia, valor, o proprietat ſera donat, axi que per donatio de menor quantitat de ſinc cents florins, ſien preſos dos florins y mig, y ſi es major de ſinc cents florins, ſinc florins: e axi, per aquella raho, e conſideratio. Empero que quant ſe vulla que ſie exceſsiva la donatio en quantitat, valor, o proprietat, ne pugan eſſer exigits vint florins, ne per poca que ſie pagar menor quantitat de dos florins y migi ſi empero ſeran dats juriſdictio, renda, annualitats, o fruyts temporalment, hagut eſguart a la valor dels dits bens, proprietats, juriſdictions, annualitat, renda, o fruyts, ne pugan eſſer exigits per tal coſa temporal, a raho dels tres florins per centenar de liuras, a las quals tals bens, o proprietats, annualitat, renda, o fruyts pujaran, empero que no puga pujar a mes dels dits vint florins, ne per poca que ſie tal donatio, puga pendre menor diminutio, de dos florins y mig.

Donations de Feus, e Conceſsions de inveſtituras. Cap. xviij.

18 De donations empero de Feus, ço es ſi a algu ſera donada novament en Feu alguna notable Baronia, o algun Comtat, o Vezcomtat, o altra coſa de titol, ne puga eſſer preſtat ſolament fins a quinze florins, e no mes avant: pero ſi la coſa dada a Feu, ſera algun Caſtell, Loc, o Locs, qui tantſolament baſtaſſen a cent focs, poc mes, o menys, ne pugan eſſer preſos tant ſolament vuyt florins, e ſi ſera altra coſa menor, o de menor importantia, ſen puga pendre ſinc florins, e ſi ſera de molt poca importantia dos florins, pero ſi ſera cas, que de algun Feu tantſolament inveſtitura ſera feta a Fill, o altra perſona deſcendenta algu qui jau tingues en Feu, qui vinga a noſtra Majeſtat per fer nos Homanarge, e regonexenſa del dit Feu, ſegons es acoſtumat, de aqueſt tal no ſie pres per raho de tal inveſtitura ſemblant, per gran que lo dit Feu fos, mes de ſinc florins, e que de aqui avant ſie diminuit lo preu de aquells, ſegons la importantia de la coſa, e hagut eſguarta mes, o menys fins en quantitat de dos florins, e no mes.

Licen-

Licentias de coſas probibidas. Cap. xviiij.

19 De licentias de traure coſas prohibidas ne ſien preſos tres florins,e ſi ſeran coſas de poca importantia, o valor, vn flori y mig, fins en dos.

Licentias de tenir Barcas,o Ponts. Cap.xx.

20 De licentias de tenir Barcas, o Ponts en Rius, hagut eſguart a la vtilitat que ſen ſeguira als qui ſeran atorgadas, ſen pugan pendre de tres florins, fins en ſinc.

Licentias de fer Molins, e Forns. Cap. xxj.

21 De Licentias de fer Molins, e Forns, ſen pugan penare dos, o tres florins, hagut eſguart a la importantia de la coſa.

Licentias de carregar cenſals, e violaris. Cap.xxij.

22 De Licentias de carregar cenſals, o violaris, dos florins, e ſi ſeran de molt gran quantitat, tres florins.

Licentias de impoſar dret de Pontatge, Barra, o altre dret. Cap. xxiij.

23 De Licentia de impoſar dret de Pontatge, Barra, o altre dret, ſi ſera atorgat a Ciutat, o Vila Groſſa, ſen puga pendre ſinc florins, e ſi es a altres Vilas, o Locs, tres florins.

Licentias de marcas. Cap.xxiiij.

24 De Licentia de Marcas,ſi es de quantitat poca, ſien preſos ſolament tres florins, ſi es de quantitat algun tant gran, ſinc florins, ſi es quantitat mes gran, deu florins, e no mes.

Executorias de Beneficis. Cap. xxv.

25 De Executorias de Beneficis,, ſi lo Benefici es de poca renda, ne ſie pres vn flori, ſi es de ſinquanta liuras fins en cent, dos florins, ſi lo Benefici ſera major, o ſeran Rectorias, dignitats, o Prelaturas grans, ſen puga pendre fins en ſis florins, e no mes avant, haguda raho de mes, o menys.

Confirmations de Officis, e altras gratias. Cap. xxvj.

26 De Confirmations de Officis, e altras gratias, ſi ſeran de poca importantia, dos florins, ſi de alguna importantia, quatre florins, e ſi de gran importantia, ſis florins.

Erections de Comtats,Vezcomtats, Marqueſats, e Ducats. Cap. xxvij.

27 De Erections de Comtats, Vezcomtats, Marqueſats, Ducats, vint florins.

Carta de Nobleſa, Privilegi Militar, o genereſitat. Cap. xxviij.

28 De Carta de Nobleſa, Privilegi Militar, o de genetoſitat, ne pugan eſſer preſos de quatre, en ſinc florins, e no mes avant, haguda conſideratio a la opulentia, o menys opulentia de la perſona,aqui ſera atorgada.

Carta de Doctorat. Cap. xxviiij.

29 De Carta de Doctorat, tres florins.

Conceſsions de Firas, o Mercats, e Retorns. Cap. xxx.

30 De Conceſsions de Firas, o Mercats, e Retorns, ſi ſeran atorgadas a pocas Vniverſitats, o en favor de aquellas, ne ſien preſos quatre florins,ſi a Ciutats,o Vilas Groſſas, ſis florins.

Conceſsions de Confrarias. Cap.xxxj.

31 De Conceſsions de Confrarias, quatre florins.

Incorporations. Cap.xxxij.

32 De Incorporations al Reyal patrimoni de Locs, ſi los Locs ſeran Groſſos, deu florins, ſi petits, ſinc florins.

Fran-

Franqueſas. Cap. xxxiij.

33 De franqueſas de drets, ſi ſon atorgadas a Ciutats, o Vilas Groſſas, deu florins, ſi a Locs, o Vilas pocas, ſinc florins, ſi a ſingulars, de dos en tres florins, hagut eſguart a la perſona.

Privilegis de regiment. Cap. xxxiiij.

34 De Privilegis de Regiment, ſi es atorgat a Ciutat, o Vila Groſſa, deu florins, ſi a Vilas Menors, o altres Locs, ſinc florins.

Legittimations. Cap. xxxv.

35 De Legittimations, ſi ſon de Fills de Home de poca conditio, tres florins, ſi de Grans Homens, e molt Rics, ſis florins.

Licentia de Emancipar. Cap. xxxvj.

36 De Licentias de Emancipar, ſi ſon de ſimples Homens, vn flori, ſi ſon de perſonas generoſas, o altras majors, de dos, en tres florins.

Tutelas, e Curas. Cap. xxxvij.

37 De Tutelas, e Curas, ſi ſon de grans perſonas, de quatre en ſinc florins, ſi de perſonas de poca conditio, o poc opulents, de dos en tres florins.

Licentia de portar Armas. Cap. xxxviij.

38 De licentia de portar Armas, ſi es dada a hu, vn flori, ſi a dos, o tres, dos florins, ſi a ſis, o vuyt, o deu, quatre florins, e encara que foſſen mes, no ſen puga mes pendre.

Suplement de Edat. Cap. xxxviiij.

39 De Suplement de Edat, ſi es Home de baix ſtament, dos florins, ſi es Home de Gran Stament, quatre florins.

Diffinitions de comptes. Cap. xxxx.

40 De Diffinitions de comptes, ſi ſon de pocas quantitats, o de poca Adminiſtratio, tres florins, ſi de grans quantitats, o de Gran Adminiſtratio, ſinc, o ſis florins.

Cartas de Naturalitat. Cap. xxxxj.

41 De Cartas de Naturalitat, quatre florins, pero ſi la perſona aqui ſera atorgada ſera Pobre, o haura pocs bens, ne ſien tantſolament preſos dos florins.

Licentias de ajuſtarſe las Vniverſitats. Cap. xxxxij.

42 De Licentia de ajuſtarſe las Vniverſitats, e impoſar drets entre ſi, ſinc florins, pero ſi ſera dada a alguna Confraria, e Collegi, o a poc nombre de perſonas, tres florins.

Licentia de Medicina, o Chirurgia. Cap. xxxxiij.

43 De Licentias de vſar de Medicina, o Chirurgia tres florins.

Viſreyats, Governations, o Iuſtitiat perpetuo, e de Loctinents de aquells. Capitol xxxxiiij.

44 De Offici de Viſreys, de Governations, o Juſtitiat perpetuo, com lo Juſtitiat de Arago, ſie pres fins en quinze florins, e no mes avant, e de Offici de Loctinent de aquells, encara de la Governatio de Menorcas, de Yviça, perque ſon pocas, ſie pres la mitat menys.

Officis de Ballias Generals, e Procurations Reyals. Cap. xxxxv.

45 De Officis de Ballias Generals, e Procurations Reyals, deu florins, exceptat de la della Sexona, e altres conſemblants, de las quals ſie pres tant ſolament la mitat, e ſi ſeran menors de aquellas, tres florins.

A quins florins ſe han entendre las coſas tatxadas. Cap. xxxxvj.

46 Las quals quantitats de florins, que per

per raho de las ditas coſas de ſus moderadas, e tatxadas poden eſſer exigidas, declaram, e volem ſien enteſos, florins de or, en or, o la valor de aquells.

Salaris de Sententias. Cap.xxxxvij.

47 Los Salaris de las Sententias per noſtra Majeſtat, o en noſtra Audientia donadoras, volem eſſer arretglats per la forma ſeguent, ço es per las quis daran en cauſas de Cathalunya, de Mallorcas, e de Sardenya, de Menorcas, e Yviça, ſie ſervada ſobre la exactio de aquellas la practica acoſtumada en Cathalunya, com Mallorcas, Sardenya, Menorcas, e Yviça mes ſe governen a imitatio de Cathalunya, que de alguna altra part de noſtres Regnes, ço es que com lo Relador pendra per ſon ſalari ſetanta ſinc liuras, lo qui haura rebuda la carta de la dita ſententia haja deu liuras per ſon ſalari, e ſegons que lo Relador haura menys de las ditas ſetanta ſinc liuras per ſon ſalari, axi diminueſca lo ſalari de la dita carta, a aquella raho, la qual diminutio no puga eſſer de menor quantitat de vn morabati, ſegons ja ab antico es acoſtumat. Quant empero toca a las ſententias donadoras per noſtra Majeſtat, o noſtra Audientia en cauſas de Valentians, ſie exigit lo ſalari per raho de la dita carta pertanyent, ſegons es ja acoſtumat en la Ciutat, e Regne de Valentia. E en quant a las cauſas de Sicilians, ſi algunas per ventura ſen daran per nos, o en noſtra Audientia, ſie exigit lo ſalari per raho de la carta, o cartas de aquellas pertanyent al qui la haura rebuda, com pratica alguna no ſen tropia, per no haverhi occorregut tal cas gran temps ha, ſi en Cathalunya ſera eſtada publicada, ſegons la pratica de Cathalunya, ſi en Valentia, Caſtella, o en Arago, ſegons la pratica de Valencia, e ſi en Sicilia ſe donaven ſegons ſeria viſt a noſtre Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, ab intervencio dels Priors dels dits Scrivans de Manament. Quant empero toca a las ſententias noſtras, quis daran entre perſonas del dit noſtre Regne de Arago, tant ſolament ſie exigit lo que per fur del dit Regne ſie permes, e no mes avant.

Fermas de dret, e Capleutas. Cap.xxxxviij.

48 De Fermas de dret, o Capleutas, ſien preſos per caſcuna dos reyals, e ſi fermanças hi haura, ſien preſos per quiſcuna de aquellas vn ſou, e no mes avant.

Paus, e Trevas. Cap.xxxxviiij.

49 De Paus, e trevas, ſi ſeran fermadas entre dos perſonas rant ſolament, ſien preſos per caſcuna de aquellas dos reyals, ſi mes perſonas hi fermaran, ſien preſos tant ſolament per quiſcuna de ellas vn reyal, e aço es, quant a la apriſia de las ditas Paus, e Trevas, ſi empero ſe havian a notar, e traure en forma, ſie exigit per aquellas, lo que es acoſtumat exigir en las Terras, o parts hon las ditas Paus, o Trevas ſe fermaran.

Dels Salaris de Scrivans de Regiſtre, e altres. Cap. l.

50 Quant empero toca als Scrivans de Regiſtre, ſegelladors, e altres lo exercici del dit Regiſtre facnts, volem, proveim, e ordenam, que ſobre lurs exactions ſie ſervada la Ordinatio, e tatxa en temps paſſat feta per la Sereniſsima Senyora Reyna Dona Maria de loable recordatio, muller, e Loctinent General del Sereniſsim Rey Don Alfons Oncle, e predeceſſor noſtre de immortal memoria, ço es que tant ſolament pugan pendre, e exigir, ſegons per la forma ſeguent.

De Letras. Cap. lj.

51 De Letras que no pas lo mig full, vn reyal de Barcelona, o de Valentia, e ſi paſſa lo mig full per poc, o molt que ſie, dos reyals, e no mes avant, encara que compleſca tot lo full, e ſi es full de forma major, lo doble.

De Notarias. Cap. lij.

52 Item de regiſtrar vna Notaria, mig flori, e tres ſous per la obligatio.

De las coſas de pergami. Cap.liij.

53 Item de las altras cartas de pergami ques regiſtraran, pugan pendre quatre reyals per ſulla de regiſtre, e no mes avant, las quals ſullas no pugan ſer claras, ans hajan haver ſon degut compliment, a coneguda del dit noſtre

Pro-

Prothonotari, o de ſon Loctinent,e de aquell Scriva de Manament, qui en abſentia, o impediment lur ſie deputat a la expeditio de las coſas de noſtra Cancellaria, e a hon ells noy donaſſen bon recapte, de aquella perſona, o perſonas que per noſtra Majeſtat hi ſerien deputadas, la qual tatxa proveim, e volem, que ſie ſervada, e haja loc, axi en ells, com en los Jovens dels dits Prothonotari, Loctinent, Secretaris, e Scrivans de Manament, en, e per las coſas que metran en bell, ſingula ſingulis referendo, feta arbitratio de las ditas cartas de pergami, del que poran tenir de regiſtre faentſe las fullas del regiſtre ſpeſſas, proveint expreſſament, que los dits Scrivans de Regiſtre, o altres regiſtradors, ſi en la noſtra Reyal Scrivania ſe ſpatxaran diverſas letras, o proviſions de vna mateixa forma, de las quals no ſie meneſter de regiſtrar ne ſino vna, que de aquellas no pugan pendre regiſtre ſino per vna proviſio, be empero pugan pendre per deſignar lo ſpatxament de quiſcuna de las altras, mig reyal per quiſcuna, e no mes.

Que los Scrivans de Regiſtre ſerven la Ordinatio de Caſa del Senyor Rey. Cap. liiij.

54 Item proveim, ſtatuim, y manam, que en lo ſervici, e expedicio dels negocis de la noſtra Cancellaria, ſie per los dits noſtres Scrivans de Regiſtre ſervada la Ordinatio de noſtra Caſa,ſots las penas demunt, e de jus appoſadas.

Declaratio ſobre los dubtes ques poran ſer en totas las coſas tatxadas, o no tatxadas, en la preſent Pragmatica, Capitulatio, e Ordinatio. Capitol lv.

55 Empero, per quant ſeria difficil coſa, occorrer a la memoria, e poder axi apropriadament, e ſpecificada numerar, e deſignar per lurs propris noms, o deſignations las Letras, Proviſions, e coſas que ixen de noſtra Cort, e per conſeguent de fer ſpecifica tatxatio de quiſcuna de aquellas, e ſie encara neceſſari proveir tambe, e degudament, axi a las coſas ja de ſus moderadas, e tatxadas, com encara a las que per las perſonas, que per nos ſobre aço ſeran deputadas, ſe tatxaran, e moderaran, e encara com las deſſus ja tatxadas ſeran, ſi alguna ambiguitat occorria, ſeran enteſas, e declaradas, ſien obſervadas ab efficacia, perço proveim, ſtatuim, e ordenam que ſi pero entre los dits Prothonotari, Secretaris, o Scrivans de Manament, o algu dells, per raho de las coſas ſobre ditas, e ſots lo preſent Capitol de la preſent noſtra Pragmatica ſanccio compreſos, ab algunas perſonas altercatio alguna occorria per raho de aquellas, ſe haja recors, e ne ſtigan a determinatio de las ditas perſonas, que per noſtra Majeſtat ſobre aqueſtas coſas ſeran deputadas, o de la vna de aquellas en abſentia, o impediment de la altra, com hi entengam ha deputar perſonas en tals coſas expertas, perque de quiſcuna coſa no convengues haver recors a noſtra Majeſtat, o a noſtre Canceller, o Vicicanceller, o Regent Cancellaria, com ſie noſtra intentio,aqueſtas coſas ſien determinadas verbalment, expedita, ſumaria, e ſens ſolemnitat alguna.

Que lo Prothonotari, e altres Scrivans ſien tenguts jurar, e ſervar la preſent Pragmatica, e de aquella tenir copia. Cap. lvj.

56 E com poc valgues haver feta la dita moderatio, e tatxa, e altras coſas de ſus ſtatuidas, e ordenadas, ſi aquellas no eren ſervadas, e fetas ſervar ab effecte. Perço proveim, ſtatuim, y ordenam, que los dits Prothonotari, e Loctinent, Secretaris, e Scrivans de Manament, e de Regiſtre, e altres Miniſtres de la Cancellaria, per que en ſervar aquellas ſien mes diligents, e ne hajan millor memoria, hajan a jurar en poder noſtre, o de noſtre Canceller, Vicicanceller, o Regent Cancellaria, de tenir, e ſervar las ditas tatxas, e que las exactions lurs modificaran ſegons aquellas, ſingula ſingulis referendo, e contra aquellas en res no faran, e vendran directament, o indirecta, o ſots algun color, o per alguna altra via, o manera, e no res menys lo dit Prothonotari haja a tenir, e conſervar aquellas en noſtra Reyal Scrivania, e tenir en aquella publicament en vna Taula aquellas, en la qual ſtigan Scritas, perque tot Hom las puga veure, e legir, qui legir las

vulla,

vulla,e per lo ſemblant quiſcu dels Loctinents de Prothonotari, Secretaris,e Scrivans de Manament ne hajan tenir, e conſervar vers ſi ſengles tranſlats, perque millor ſegons aquells ſe pugan regir, e per lo ſemblant los dits Prothonotari, Secretaris, e Scrivans de Manament hajan haſervar totas altras tatxas, e declarations, que en caſcu dels caſos ſobre dits ſerien fetas, occorrent lo cas per las ditas perſonas qui per nos deputadas hi ſeran, o per altre de aquellas.

Que lo Prothonotari ſe haja ha haver diligentment en la ſpeditio dels negocis de la Scrivania. Cap. lvij.

57 E no res menys encarregam la conſcientia del dit noſtre Prothonotari, e manam expreſſament a aquell, e a ſon Loctinent, e a qualſevol dels dits Scrivans de Manament, qui a la expeditio dels negocis de la dita noſtra Scrivania ſera deputat, que ab ſumma cura façan ſervar la dita tatxa, havent ſguart al regiſtre, als dits Scrivans de Regiſtre, Segelladors, e altres Regiſtradors, e no permetan que per alguna via, o per altra color, o per cauſa de dilatio, ſie viſta eſſer dada afi de major exactio los dits Scrivans de Regiſtre, e altres Regiſtradors pugan mes pendre, ho haver de las coſas que regiſtraran; e façan las parts com mes preſt ſer ſe pora deſempatxar, perço que no ſien detengudas, ne vexadas per extortions, o exceſsivas exactions.

Los Pobres ſien francs de Segell de Letras de Juſtitia. Cap. lviij.

58 Encara mes encarregam la conſcientia del dit noſtre Prothonotari, que de las perſonas que haura notitia eſſer Pobres, encara que de lur pobreſa no conſtas per informatio, puys per la demonſtratio lur apparegan eſſer Pobres, e encara ſi ſon perſonas honradas, o que hauran acoſtumat viure honradament, que vajan ben veſtidas, ſi altrament de lur pobreſa ſe haura notitia, a aquellas façan dar las Letras de Juſtitia, que trauran, francas de Segell, e de Regiſtre, e lo ſemblant faça ſer lo dit Loctinent, o altre qui a la dita expeditio ſera deputat.

Que no ſe exigeſcan ſubornations, ne altras exactions. Cap. lviiij.

59 Item perque moltas vegadas ſe eſdeve, que los dits noſtre Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria, Prothonotari, ſon Loctinent, Secretaris, Scrivans de Manament, e altres damunt dits de noſtra Cancellaria tenen amiſtats, o intelligentias ab algunas perſonas de alguna de noſtras Ciutats, o Regnes, quils procuren, acomulen, e remeten los negocis, axi vniverſals, com particulars de aquellas Ciutats, e Regnes, axi de Juſtitia, com de altres negocis, proveim, ſtatuim, y ordenam, que per remiſsio dels dits negocis, ne per la ſolicitatio', e expeditio dels dits negocis, los dits noſtre Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria, Prothonotari, Secretaris, e altres damunt dits, no pugan exigir, ne rebre ſubornations, ni altras algunas exactions, ſino ſegons la forma, e tatxas damunt expreſſadas.

Del abus dels Scrivans de Regiſtre. Cap. lx.

60 Item com nos ſie dada notitia, que los dits Scrivans, e altres del Regiſtre ſe entremeten, de volerſe occupar negocis, als Prothonotari, Loctinents, Secretaris, e Scrivans de Manament pertanyents, ço es que enprenen de dar recapte, e tenen intelligentias ab las perſonas venints, o converſants en la dita Cort noſtra per feynas, e apres donan aquells als Secretaris, e Scrivans de Manament quels ve be, ab pacte, e conditio, que del que proceira de la expeditio de tals negocis, los hajan ha dar certa part, perço volents proveir a tal abus, e que ningun nos entrameta del Offici, o exercicl a altre pertanyent, proveim, ſtatuim, manam, e ordenam, que los dits Scrivans, o altres del Regiſtre ſe hajan acontentar del dit Regiſtre, e que de tals negocis nos pugan en alguna manera emparxar, ſino tant com toca al dit Regiſtre, e que ſobre aço, axi ells, com los dits Prothonotari, Loctinent, Secretaris, e Scrivans de Manament, ſien be encau-

tats:

encautats: e proveim, que nols admetan a tals maneigs, ne pacte algu, com aço ſapia occupatio, e ſen puga ſeguir confuſio, e extortio a las gents negotiants, e converſants en noſtra cort.

Quel Scriva de racio, e ſos miniſtres no pugan pendre ſino quinze ſous per beſtia de las certifications que expediran, e que dels albarans no pugan res demanar.
Cap. Lxj.

61 Item quant al ofici de Scriva de ratio de noſtra caſa, e miniſtres de aquella proveim, ſtatuim, e ordenam, que per ſcriure qualſevol official noſtre, o de noſtra caſa, o cort en carta de ratio, ne per fer los de aquellas las certifications acoſtumadas, no pugan pendre major ſalari de quinze ſous, tatxats ja per la ordinario de noſtra caſa ço es per quiſcuna beſtia, per la qual quiſcu dels dits officials noſtres pendra, o ſera ordenat pendre quitacio de la noſtra cort, e que per raho dels albarans, que ordinariament ſe fan als qui ſerveixen noſtra Majeſtat, o la dita noſtra cort, no pugan res demanar, ne pendre, com degudament, e per conſuetut de noſtra caſa Reyal, no pugan res demanar, ne perço donen, ne dar pugan dilatio alguna als qui las ditas certifications, e albarans en ſon cas demanaran, com fos coſa aſſats deſplaſent, e no tollerantſe per nos ab pacientia.

Que quiſcu ſie tingut denuntiar al Senyor Rey qualſevol ſubornatio, e exactio, o acte venint contra la preſent pragmatica.
Cap. Lxij.

62 Item perque la intentio, e voluntat noſtra es, que la preſent noſtra pragmatica ſanccio ſie ſervada a la vngla, e que los qui la violaran, o faran contra aquella ſien punits en la forma damunt dita ſtatuim, ſanccim, e ordenam, que qualſevol dels dits noſtres Canceller, Vicicanceller, Regent Cancellaria, Prothonotari, o ſon Loctinent, Secretaris, Algutzirs, Scrivans, e altres damunt dits, ſien tenguts, ſtrets, e obligats, ſots lo juraments per ells preſtat, e ſots incorriment de las penas damunt appoſadas denuntiara noſtra Serenitat qualſevol exactio, ſubornatio, o altre qualſevol acte, que ſobre aço ſabra, o a ſa noticia haura pervengut, de certa ſcientia, que algu, o alguns dels dits noſtres Prothonotari, ſon Loctinent, Secretaris, Scrivans, o altres damunt dits haura fets, o rebut contra forma de la preſent noſtra pragmatica, y ſi ho ſabran, y nou denunciaran a noſtra Serenitat com dites, encorregan en penas de perjuri, privatio de officis, e altras damunt appoſadas.

DE NOTARIS.
TIT. IIII.

1. JAVME Segon en la Pragmatica dirigida al Portant veus de Governador en Cathalunya, dada en Vuicaſtro pridie Chalendas Iunij. 1302.

CVM in contractibus debitorijs quæ quotidie fiunt inter homines terræ noſtræ, interveniant ſæpius juramenta, ex quibus fiunt, & conficiuntur inſtrumenta jurata, & hujuſmodi juramenta ſic in contractibus ipſis appoſita licet ad majorem ſecuritatem, & promiſſionis obſervationem contractibus adijciantur eiſdem, frequentius tamen vergunt ad culpam, cum ſicut experimento didiſcimus, ac frequens, & aſſidua ſubiectorum quærela noſtrum titillavit auditum, inde naſcantur perjuria, ſicquæ contractus aliter liciti, per juramenti tranſgreſſionem in crimina conmutantur, huic morbo ſalubrius providere volentes, idcirco de proviſo conſilio dicimus, & mandamus vobis firmiter, & expreſſe, quatenus per Civitates, & alia loca inſignia Cathaloniæ faciatis ex parte noſtra publice preconizari, hoc idem etiam vicarijs Cathaloniæ quibuſcunque ſignificetis, vt ipſi per loca vicariarum ſuarum tam noſtra propria, quam alia quæcunque ſimiliter preconizatione, ſeu litteris publicent, ſeu faciant pu-

blicari, quod nullus Notarius cujuſcunque conditionis exiſtat, ſub pœna officij audeat, vel præſumat recipere, vel conficere inſtrumenta ſuper contractibus mutui, vel depoſiti, ſeu comandæ, in quibus interveniat juramentum, ſed ipſa inſtrumenta, ſine juramenti interventione conficiant, pro vt aliter fuerit faciendum, alias officij ſui periculum ſubeant, & nihilominus indignationis noſtræ aculeos non evadent.

2. LO MATEIX en Barcelona a 4. de las Chalendas de Setembre. 1302.

LIcet dilectus noſter Bernardus de Fonollario Gerens vices in Cathalonia incliti Infantis Iacobi primogeniti noſtri cariſſimi Aragonum, & Cathaloniæ Procuratoris, ad ſpeciale mandatum ſibi per nos literatoriæ factum, vt per Civitates, & alia loca inſignia Cathaloniæ faceret ex parte noſtra publice præconizari, hoc idem etiam vicarijs Cathaloniæ quibuſcunque ſignificando, vt ipſi per loca ſuarum præconizatione, ſeu litteris publicarent, vel facerent publicari, quod nullus Notarius cujuſcunque conditionis exiſtat, ſub pœna officij audeat, vel præſumat recipere, vel conficere inſtrumenta ſuper contractibus mutui, vel depoſiti, ſeu comandæ in quibus interveniat juramentum ſed ipſa inſtrumenta ſine juramenti interventione conficiant, pro vt aliàs fuerit faciendum, vobis per ſuam litteram mandaverit, vt dictum mandatum noſtrum adimpleretis, & faceretis firmiter obſervari, vos quoque authoritatibus prædictis prædicta vt intellexímus preconizari publice feceritis tam in Civitate Barchinonæ, quam in alijs locis inſignibus juriſdictioni vobis commiſſe ſubditis. Nunc tamen conſiderantes, quod ordinationes per nos factas ad noſtrum ſpectat officium declarare, ideo declarando premiſſa vobis ſignificamus, quod ſuper ſacramentis, & mulieribus habentibus viros, & alienam ſuſcipientibus obligationem de jure, vel de conſuetudine præſtandis, quorum conſenſus in obligationibus quas faciunt de jure, vel forſan de conſuetudine non valeret, & ſuper ſacramentis etiam puberum adhuc tamen non infra legitimam ætatem conſtitutorum, ſuper contractibus inviolabiliter obſervandis, quorum tamen aliter conſenſus, vel obligatio, nec interventio juramenti de jure, vſatico, vel conſuetudine forſitan non valeret, non eſt noſtræ intentionis, quod præmiſſa conſtitutio ſe extendat, quocirca vobis dicimus, & mandamus, quatenus juxta noſtram declarationem præſentem intelligatis, & intelligi in vicaria veſtra faciatis Conſtitutionem, ſeu ordinationem prædictam, in caſibus ſuperius memoratis, in cæteris vero caſibus eandem ordinationem faciatis inviolabiliter obſervari; & ſiquid in fraudem ejuſdem a quoquam fuerit attemptatum, illud pœna debita puniatis.

3. JOAN Primer en la Pragmatica dada en Barcelona a 6. de Mars 1395.

VOlentes vt expedit artem Notariæ tanquam inter alias mundi artes notabilem, & inſignem, ac humano ſtatui ſumme vtilem, & neceſſariam, & omnia quę inter contrahentes in ſcriptis aguntur, in cuum fideliter conſervantem, ſpecialibus privilegijs, & libertatibus conſovere, & eam exercentes a quacunquæ calumnia, & vexatione iniqua defendere, & tueri, ad humilem ſupplicationem pro parte veſtri fidelium noſtrorum Notariorum publicorum Civitatis Barchinonæ ſuper hoc nobis factam, tenore præſentis cartæ noſtræ, ſeu privilegij cunctis temporibus duraturi, per nos, & omnes hæredes, & ſucceſſores noſtros vobis univerſis, & ſingulis Notarijs publicis dictæ Civitatis Barchinonæ præſentibus, & futuris, nec non vobis volentibus, ac inde nobis humiliter ſupplicantibus, univerſis, & ſingulis ſcriptoribus noſtris, & ſucceſſorum noſtrorum in dicta Civitate domiciliatis, noſtramque ac dictorum ſucceſſorum noſtrorum curiam ordinariam ſequentibus, qui nunc ſunt, & pro tempore fuerint concedimus, & licentiam, ac facultatem plenariam elargimur, quod quotiodocũque, & quotieſcunque volueritis, & vobis neceſſarium, ſeu expediens videbitur, noſtri, vel ſucceſſorum noſtrorum, ac quorumuis officialium licentia non petita, ac nec obtenta, poſſitis vos vna cum ipſis ſcriptoribus noſtris, & ſine ipſis in quocunque

que loco dictæ Civitatis Barchinonæ volueritis, licite congregare, & veſtrum, ac eorum ſingulos quilibet ex vobis ad congregationē hujuſmodi evocare, ſeu evocari facere, & inter vos, ac eos tam ſimul, quam diviſim de quibuſuis actibus, ſeu negotijs prædictam artem Notariæ, & ejus bonum ſtatum, & regimen, ac vos, & eos ſingulos que veſtrum, & eorum ratione dictæ artis tangentibus, tractare, & ſuper hijs quaſcumque ordinationes, & capitula honeſta, & licita ordinare, & facere, mediantibus juramentis, & pœnis pecuniarijs, per veſtrum, & eorum quemlibet, tam ſimul, quam diviſim, vt vobis videbitur obſervanda, & pro miniſtrandis expenſis ad obtētū hujus privilegij, & aliàs ad prædicta omnia, vel eorum ſingula neceſſarijs, talliam, & tallias, ac contributiones inter vos, & eos, vel inter vos tantum indicere, & ordinare, indictaſque, & ordinatas exigere, & levare, & exigi, & levari per officiales noſtros ad quos expectet, ſeu per quoſuis alios volueritis facere, compotum, & rationem ab exactoribus, levatoribus, & diſtributoribus earundem, per vos ſeu a vobis deputatos, petere, & audire, ac diffinire, reliqua rationum recipere, & alia omnia & ſingula plene & libere circa prẽmiſſa, & eorum ſingula exercere, quæ ad bonum ſtratum, & conſervationem dictæ artis vobis, & dictis noſtris ſcriptoribus, ac maiori parti veſtri, & eorum tam ſimul, quam diviſim opportuna, ſeu neceſſaria videbuntur. Et vlterius prædictam artem notariæ, ac vos dictos Notarios Publicos Barchinonæ, in quibus per Dei gratiam ipſa ars notariæ hucvſque floruit, tam propter ſcientiam, & practicam, quam propter perſonarum gravitatem, & honeſtam converſationem, quam etiam aliàs, dictos quæ noſtros ſcriptores præfatos noſtris iugiter ſervitijs inſiſtentes ampliori gratia proſequentes, cum vt experientia, quæ mater eſt rerū omnium, & magiſtra, clare docuit in aperto, nonnulli dictæ artis, & veſtri, ac dictorum ſcriptorum noſtrorum æmuli, Dei timore poſtpoſito, vos dictos Notarios, & dictos etiam ſcriptores noſtros, aut veſtrum, & eorum aliquos, ſeu veſtros, ac ſuos ſuſtitutos, aut iuratos, quamquam innocentes, de falſi crimine tam judicialiter, quam extra judicialiter diffamare, accuſare, & denuntiare non dubitent, ad hujuſmodi falſæ diffamationis accuſationis, & denuntiationis victum facilius prolabentes, ex quo ſciunt ſe ad pœnam aliquam propterea non teneri, quia ſicut Notarius, cui tanquam perſonæ publicæ fides tanta committitur, in eius delinquens arte, ſeu officio, dignus eſt, & merito, iudicio vltionis, ſic & illū qui fidē, & famā tā auctēticę perſonæ per falſam, & contrariam diffamationem nititur denigrare, dignum conſpicimus pœna debita, & legali, vobis dictis Notarijs inde nobis humiliter ſupplicantibus, eiuſdem privilegij ſerie ſtatuimus, ædicimus, & perpetuo ordinamus, legem inde incommutabiliter, & paſtionatam condentes, quod ſi de cætero quando cunque, & quotieſcumque aliquis cuiuſuis dignitatis, legis, conditionis, aut ſexus exiſtat, in dicta Civitate, vel extra ipſam Civitatem Barchinonæ, aliquem, ſeu aliquos veſtrum, aut dictorum ſcriptorum noſtrorum, vel veſtri, aut eorum ſubſtitutum, aut juratum, vel ſuſtitutos, ſeu juratos accuſaverit, vel denuntiaverit, dicens vos, vel eos in veſtri, aut eorum officio deliquiſſe, antequam per nos, vel ſucceſſores noſtros, aut noſtrum, ſeu eorum Gubernatorem Generalem, vel Gubernatorem Cathaloniæ, Vicarium Barchinonæ, aut alium quemcunque officialem, judicem, vel commiſſarium ordinarium, delegatum, aut ſubdelegatum, quantacunque a nobis, vel noſtris ſucceſſoribus poteſtate ſuffultum, ad ipſam accuſationem, vel denuntiationem quomodolibet admittatur, pœnæ ſe ſubijciat talionis, cum cautione idonea, quam prius præſtare teneatur, & habeat, quod ſi in accuſatione, ſeu denūtiatione prædictis ſuam non plene probando intentionem ſubcubuerit, penam quam injuſte accuſato, vel denunciato infligi pro viribus procurabat, ipſe accuſator, ſeu denuntiator incurrat, quodque ad ſumptus, damna, & intereſſe per accuſatum, ſeu denuntiatum hujuſmodi occaſione ſuſtenta præfatus accuſator, ſeu denuntiator ſubcubens eidem accuſato, ſeu denuntiato reſarcienda plenarie nihilominus teneatur, nec minus pro injuria irrogata, proinde ſatisfactionem injuriato debitam faciat, & emendam. Vlterius, cum aliqui auſuducti temerario, vos, aut dictos noſtros ſcriptores, vel veſtros, aut eorum ſubſtitutos, ſeu

iuratos diffamare in veſtri, & eorum officio contra veritatem pluries non formident, aſſerentes tam iudicialiter, quam extra, vos, aut ipſos falſa inſtrumenta, teſtamenta, aut alias ſcripturas publicas confeciſſe, vel ipſa inſtrumenta, teſtamenta, aut ſcripturas alias redarguentes de falſo, ſeu eis tanquam non veris contradicentes, volumus, & modo quo ſupra ſtatuimus, edicimus, & ordinamus, quod ſi aliqui, vos, vel dictos noſtros ſcriptores, aut veſtros, ſeu eorum ſubſtitutos, vel iuratos, aut aliquem veſtrum, ſeu eorum in iudicio, vel extra iudicium tali modo diffamaverint, aut veſtris, & eorum inſtrumentis, teſtamentis, aut alijs publicis, & auctenticis ſcripturis contradixerint, redarguentes ipſas de falſo, aut eiſdem tanquam non veris contradicentes, ſeu ea fore falſa, aut contra veritatem confecta aſſerentes, vel allegantes, niſi per eos aſſerta plene probaverint, pro diffamatione, & iniuria eiuſmodi fiat, ſublata figura iudicij, & diffugijs, ac dilationibus quibuſcunque, iniuriato, ſeu iniuriatis, de bonis diffamantium, & injuriantium plena ſatisfactio, & emenda. Et vltra hæc iniuriatores, ſeu diffamatores puniantur rigide, pœna debita, & legali. Præterea quia parum prodeſſet vobis, & dictis noſtris ſcriptoribus iam dictum talionis Privilegium, ſi poſſet ex officio, vel ſine partis inſtantia contra vos, & eos procedi rationibus ſupra expreſſis, eodem modo ſtatuimus, providemus, & edicimus, ac in perpetuum ordinamus, quod amodo per nos, vel ſucceſſores noſtros, aut per Gubernatorem Generalem in omnibus regnis, & terris noſtris, ſeu per Gubernatorem Cathaloniæ, aut vicarium Barchinonæ, ſeu per quoſuis alios officiales, iudices, ſeu Inquiſitores, aut commiſſarios ordinarios, delegatos, vel ſubdelegatos, præſentes, & futuros ad quos hoc ſpectet, ſeu poſſit quomodolibet ſpectare, directe, vel indirecte, aut aliàs non poſſit, ſeu debeat fieri apriſia, inquiſitio, ſeu proceſſus alius pro crimine falſi contra vos dictos Notarios, aut dictos noſtros ſcriptores præſentes, & futuros, aut aliquem veſtrum, ſeu eorum, aut contra ſubſtitutos, ſeu iuratos veſtros, & ipſorum, quinimo apriſia, inquiſitio, ſeu proceſſus alius pro crimine falſi contra vos dictos Notarios, aut dictos noſtros ſcriptores, vel veſtros, aut eorum ſubſtitutos, vel iuratos, ſeu aliquem, ac aliquos veſtrum, & ipſorum per nos, vel ſucceſſores, aut officiales noſtros ordinarios, vel delegatos, aut ſubdelegatos, ad quos ſpectet, vel ſpectare poſſit ſolum fiant, & fieri poſſint ad inſtantiam, & accuſationem, ſeu denuntiationem partis privatæ cuius interſit, dicentes, & affirmantes, vos dictos Notarios aut dictos noſtros ſcriptores vel veſtros, aut eorum ſubſtitutos, ſeu iuratos, vel aliquem, ſeu aliquos veſtrum, vel eorum in dicto notariæ officio deliquiſſe, quæ pars privata ſe habere ſuper eos intereſſe pretendens, accuſans, ſeu denuntians in accuſatione, ſeu denuntiatione quam fecerit, ſe vt præſcribit, nominare, & ſcribere habeat, & aliter, vel alio modo apriſia, inquiſitio, ſeu proceſſus iam dicti, non poſſint, aut debeant fieri vllomodo, & vbi forſan præmiſſorum, vel alicuius eorum contrarium fieret quacunque cauſa, neceſſitate, vel modo, illud nunc pro tunc revocamus, & viribus pœnitus vacuamus, nullumque, & irritum decernimus pœnitus, & inane. Mandantes, &c.

DE COMPRA, Y VENDA. TIT. V.

1. ALFONS Terç en la Pragmatica dada en Terol a 12. de las Chalendas de Maig. 1334.

ATtendentes quod noſtrę Serenitatis ſolicitudo remedijs invigilat ſubiectorum, nec ceſſamus inquirere ſi quid ſit in noſtra republica corrigendum, perveneritque ad Serenitatis noſtræ ſcientiam, quod nonnulli mercatores, & alij regnorum noſtrorum Aragonum, & Valentiæ, ac Comitatus Barchinonæ, proprię ſalutis immemores, ac privatam vtilitatem publicæ præferentes, in magnam noſtræ reipublicæ leſionem ex præſenti, ac prętcrita eſterelitate præſumentes in futurum multo maiorem veriſimiliter proventuram, frumentum, avenam, & alia blada, quæ adhuc in erba conſiſtunt,

ſiſtunt, certo, ac vt ita dixerimus adelantato prætio emerunt, vt per eos carius revendantur, ex quibus vtilitas publica læditur, chariratis officium infringitur, & peccati via promptiſſima aperitur : idcirco rem cognoſcentes non eſſe licitam fieri, prædictorum avaritiæ obviantes, hoc noſtro generali ædicto, noſtraque proviſione Regia, omnes, & ſingulos contractus prædictos caſſamus, & anullamus, & caſſos, & irritos nuntiamus. Volumus tamen, quod quantum ad contractus jam factos, qui per hanc noſtram proviſionem caſſantur, venditores non amittant bladum, nec emptores prætium : ſed venditores non teneantur eiſdem emptoribus ſolvere prætia dictarum emptionum, vſque ad octo menſes, a tempore datæ præſentis protenſius numerandos, ipſis autem idoneæ aſſecurantibus, quod in fine dicti temporis ſolvent emptoribus prætia antedicta. Inhibentes nihilominus de cætero conſimiles contractus fieri, vltra pœnam a jure contra dardanarios inſtitutam, venditoribus rei venditæ, emptoribus prętij amiſſionis pœnam nihilominus imponentes. Mandamus igitur, &c.

2. ORDINATIO dels Conſellers, y Conſell de Barcelona ſobre malaltias de ſclaus venuts.

ARA hojats per manament del honorable en Joan Lull Balle de Barcelona, ordenaren los Conſellers, e Prohomens de la dita Ciutat per be, e proffit de la coſa publica de la dita Ciutat, e dels habitants en aquella, e per tolre diverſas queſtions, plets, e debats, los quals ſon per moltas vias, e maneras en la preſent Ciutat ſuſcitats, e moguts ſobre los caſos de malaltias, e infirmitats amagadas dels ſclaus, y ſclavas venuts, ſi poden, ne deven eſſer ſuſficients a retractar los contractes de aquells fets, axi que ſie loc a redibitio, o a la evictio, per los venedors als compradors promeſa, com afermen en los dits contractes, los ſclaus, o ſclavas eſſer bons, e ſans, prometents ſobre aço eſſer tenguts de evictio, a vs y coſtum de Barcelona. E perque los contrahents de aci avant claraments puxan veure, a quals malaltias ſe deven eſtendre las paraulas, e ſubſtantia de la dita evictio, e la natura, e ſignificat de las ditas paraulas, que algun venedor de ſclau, o de ſclava, lo qual en ſcrits, o de paraula affermara aquells eſſer bons, e ſans, e prometra en lo dit cas evictio ſpecial, o general, per las ditas paraulas a vs, e coſtum de Barcelona, o per altra via, e forma de paraulas, o encara ſens expreſſa evictio vendra ſclau, o ſclava verbo, es, e ſie tengut, e obligat al comprador de aquells, per las malaltias, e infirmitats ſeguents, ço es.

En paſſions de cap.
- Mania.
- Oradura.
- Opilatio.
- Mal de caure.

En paſſions de pits.
- Mothoica paſſio.
- Scupiment de ſanc.
- Aſma.

En paſſions de cor.
- Cardiaca.
- Tremor del cor.

En los ronyons, y vexiga.
- Mal de pedra.
- Orinar ſanc.
- Moroynas.
- Orinar en lo lit.

En la mara.
- De exir lo coll de la mara.
- E ſi las meſtruas ceſſan en temps covinent, ço es de ſetze anys tro en quaranta ſinc.
- De ſobre abundantia de meſtruas.

En las conjuncturas.
- De arthetica paſſio,
- Ciathica.
- Puagre.
- Ciagre.
- E altres dolors de juncturas en altres membres venints.

Axi que las ditas malaltias sien, e puxan esser ditas amagadas, e per aquellas, e no per altras qualsevol que dir, e nomenar se puxan, lo venedor sie tingut de evictio al comprador, e puix dins vn spay de vn any y vn dia las ditas malaltias se descobriran, e lo comprador donara la querela, e sie provat legittimament, lo sclau, o la sclava venuts haver vna de las ditas malaltias, lo venedor dega esser condemnat a cobrar sens tota difficultat lo dit sclau, e restituir lo preu, lo qual havia rebut del dit comprador: E si lo dit sclau, o sclava malalts de alguna de las ditas malaltias morra per aquella, apres la dita querela dins lo dit temps donada, sie imputat a damnatge del dit venedor, e haja a restituir lo dit preu al dit comprador, encara que lo dit sclau, o esclava no li sien restituits, e si dins lo dit any, e die no apparra la dita malaltia, o apparra, e dins lo dit temps no sera dada la querela per lo comprador, de aqui avant, passats los dits any e die, lo venedor no sie tengut al comprador de evictio alguna, per lo dit cas de malaltia. E per ço que per dol, o malitia de algu dels dits venedors, o compradors de sclau, o sclava, per causa, o occasio del dit cas de malaltia amagada no sie longament pledejat, e sien toltas despesas, e treballs a las parts, ordenaren los dits Consellers, e prohomens per be, e profit de la cosa publica de la dita Ciutat, e habitadors de aquella, que de continent que algun comprador de sclau, o de sclava haura dat clam, o querela contra lo venedor, per causa, e occasio de malaltia amagada, e lo venedor haura fermat de dret al dit clam, de continent dins sis dies apres seguents, quiscunas de las ditas parts hajan anomenar dos, o tres Metges Fisics, o Chirurgics de la dita Ciutat, los quals serien vists a ells sufficients a conexer la dita malaltia, dels quals lo Balle de la dita Ciutat, o Jutge per aquell assignat sie tengut elegir dos dels dits dos, o tres Metges a ell nominats, ço es hu dels dits dos, o tres per quiscuna part nominats, a vot, e consell dels quals se haja de termenar la dita questio, e debat, e per dos altres Metges Fisics, o Chirurgics, per los dits Balle, o Jutge eligidors, a aço sufficients a coneixensa dels dits Balle, o Jutge. E si dins los dits sis dies per las ditas parts no seran nomenats, o si los dits Metges en la manera ja dita eligidors discordaran en lurs vots, e consell, en lo dit cas lo Balle, o Jutge per aquell assignar, sol, sens alguna de las parts elegesca vn Metge Fisic, o Chirurgic de la dita Ciutat ydoneo, e sufficient, a lur bon arbitre, al qual sien mostrats los vots, e consell dels dits dos Metges discorts, e sie determenada la dita questio, segons lo consell del dit tercer Metge elet, e del altra Metge dels dits dos, ab lo qual lo dit tercer concordara, e axi sie proceit, e servat en la segona causa, o instantia, e si en altra manera hi sera proceit, sie invalit, cas, e nulle.

DE VSVRAS.
TIT. VI.

1. **JAVME Primer en la Pragmatica dada en Valencia a 3. de las Chalendas de Juliol 1241.**

ALgun Jutge, o official no compellesca algun Cristia directament, o indirecta, o ab algun frau, pagar vsuras a Cristia. Item que los Cristians qui tindran penyoras dels fruyts de las quals seran satisfets, segons lo cot dels jueus sien compellits a restituir aquellas, e los instruments de las penyoras liberament, e absolta.

DE LOGVERS.
TIT. VII.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona dada en Tortosa a 5. de Febrer. 1370.**

EEc quod nos quæstionum, & litium amfractus, qui pro subscriptis frequenter suscitantur, quantum in nobis est abreviare volentes, nec minus ad humilem supplicationem pro parte dilectorum, & fidelium nostrorum consiliariorum, & proborum hominum Civitatis Barchinonæ pro his nobis factam, providimus, sanccivimus, & ordinavimus, quod si quis

in

in aliquo hoſpitio alieno ipſius Civitatis, & terminis ejuſdem moratur, titulo conductionis, vel alio quocunque, & ille cuius fuerit dictum hoſpitium, ſeu ad quem pertinebit ratione quacunque requiret conductorem, ſeu in eodem hoſpitio commorantem, vt ipſum hoſpitium exeat, & vaccuet illud, dentur ipſi conductori, ſeu commoranti decem dies, ad ipſum hoſpitium exeundum, aut proponendum iuſtas, & legittimas rationes ſi quas habet, propter quas ad id minime teneatur: ſuper quibus rationibus antequam audiatur, ſeu ipſius rationes admitantur, ius in poſſe ordinarij firmare ſit aſtritus, alias ipſis decem diebus lapſis, ab hoſpitio ſupradicto pœnitus expellatur, niſi ius firmaret, quod iuſtas allegaret rationes, ad quas rationes probandas, ſi facta firma iuris, & infra terminum ſupradictum fuerint allegatæ, & admiſſæ, ac tales ſint, quæ ſi veræ eſſent, deberent legittimæ reputari, decem dies continuos, ad eas probandum per teſtes, vel inſtrumenta, ſeu alia legittima documenta habeat, & concedi ei volumus, & iubemus, niſi iudex ad hoc delegatus, aliam fore neceſſariam dilationem cognoverit concedendam, quam ſibi concedere valeat aliorum decem dierum, quibus lapſis, teſtes publicentur, nulla alia dilatione conceſſa. Proviſo, quod infra has dilationes, ille qui dixerit conductorem, ſeu habitatorem expellendum fore ab hoſpitio ipſo, valeat vti dilationibus antedictis, & teſtes, & inſtrumenta, & aliàs probationes quaſcunque dare. Super quibus omnibus licet renunciatum non fuerit, nec concluſum, dimiſſa omnia alia ſolemnitate, ex quo locus eſt datus deffenſioni, iudex illius cauſæ ſuam exprobatis, & productis coram eo proferat ſententiam, aut conſilium præſtet ordinario ſupradicto, ſcilicet, an ille conductor, ſeu habitator fuerit expellendus, necne, victum victori in expenſis ac de cauſa factis ſententialiter condemnando, a qua ſententia ſeu conſilio, nemini liceat appellare, ſed infra duos dies iuridicos, pars aſſerens ſe gravatam valeat reclamare, ſi expediens videatur, ſuper qua reclamatione aſſignentur per nos, aut noſtrum Primogenitũ duo ex melioribus iuriſperitis dictæ Civitatis, qui infra octo dies iuridicos, proxime, & continue ſubſequentes, vocato primitivo iudice, ſi voluerit intereſſe, ſi bene pronunciatum eſt, aut datum conſilium decidere habeant, & terminare, male reclamantem in expenſis ſententialiter condemnando, a qua ſententia, vel declaratione duorum, vel trium inſimul concordantium, appellari, nec reclamari non valeat vllo modo, quam ſententiam, per in integrum reſtitutionem, nec aliquam clauſulam generalem, vel ſpecialem infringi, vel revocari, nec nullam dici, nec ratione ætatis, abſentiæ, vel alicuius privilegij, annullari poſſe decernimus, & huius ſerie etiam declaramus. Intelligimus tamen, quod hæc ſententia ſolum ad expulſionem, vel non expulſionem, non autem in proprietate hoſpitij cuius ſit nec alijs quæſtionibus quæ inter partes fuerint, etiam ratione conductionis, præiudicium parere noſcatur. Quare, &c.

2, IOAN Primer en la Pragmatica dada en Barcelona a 15. de Octubre, 1387.

VIſa quadam Pragmatica ſanccione, ſeu ſtatuto, per Illuſtriſſimum Dominum Regem genitorem noſtrum recolendæ memoriæ in favorem Civitatis Barchinonæ facto, cum littera ſua tenoris ſequentis. *Ecce quod nos, &c.* Ad humilem ſupplicationem dilectorum noſtrorum Conſiliariorum, & proborum hominum dictæ Civitatis Barchinonæ, ſuper his nobis factam, reputantes præinſertam litteram, ſeu proviſionem eſſe juſtam, & per conſequens vtilem, & neceſſariam dictæ Civitati, & ſingularibus de eadem proviſionem ipſam, & omnia contenta in ea, tenore præſentis laudamus, & approbamus, & noſtræ confirmationis roboramus præſidio, iuxta ſui ſeriem pleniorem. Et nihilominus, quia in his, & alijs Civitatem ipſam, veſtris exhigentibus meritis proſſequi cupimus noſtris gratijs, & favoribus opportunis, dictam proviſionem vobis, & dictæ Civitati, & ſingularibus de eadem, per ſpeciale Privilegium perpetuo ducimus concedendum.

Mandantes, &c.

***

OR-

3. ORDINATIO de Barcelona publicada a 25. de Maig. 1442.

ARA ojats per manament del Honorable en Franceſc de Savalles Sots Veguer, Regent la Vegueria de Barcelona, per abſencia del Honorable en Guillem de Biure Donzell, Veguer de la dita Ciutat, e del Honorable en Matheu de Soler Balle de aquella mateixa Ciutat, ço es de quiſcun de aquells, tant com ſe pertany a ſa juriſdictio, que com lo mol Alt Senyor Rey en Pere de loable memoria, entre los altres Privilegis atorgats a la dita Ciutat de Barcelona, contenguts en lo Privilegi apellat *recognoverunt proceres*, haja atorgat vn Privilegi, o Capitol continent en effecte, que lo Senyor vtil de alguna caſa, por pendre de aquell qui la te a cert loguer per ſa propria authoritat, e ſens ſaig, las robas que ſeran trobadas en la dita caſa logada, per raho del loguer degut, perço ordenan los Conſellers, e Prohens de la dita Ciutat per vtilitat publica, e bon ſtament de la coſa publica de aquella, refferintſe al dit Privilegi, e en encara de nou ordenant, que de aqui avant quiſcu, qui logara ſa caſa a altri, puga pendre per ſa propria authoritat, e ſens Official, per lo loguer de la dita caſa los bens qui ſeran trobats en aquella, puix ſien de aquell, o de aquells qui ſtaran a loguer en la dita caſa, e que en la dita executio de aquells bens ſie primer lo Senyor vtil de dita caſa, per raho del dit loguer de tots los altres creadors, ates que los bens de aquell qui ſtara a loguer, ſeran conſervats en la dita caſa, e ates que lo dit Senyor del dit alberc, qui haura fetas las penyoras, haura prevenguts los altres creadors, e fetas deſpeſas, e ſerie empatxar lo loguer dels alberes, que nos pagaſſen, e encara engendrar moltas queſtions, en las quals ſe porien fer mes deſpeſas, que no ſerien los loguers dels alberes, e caſas. E la preſent Ordinatio ſe haja tenir, e ſervar per quiſcu de qui ſera interes, ſots ban de vint ſous, pagadors per quiſcu, e per quiſcuna vegada que ſera fet lo contrari, &c. Retenentſe empero, &c.

***

DE COMERSIS. TIT. VIII.

1. IAVME Segon en la Pragmatica dada en Barcelona a 3. dels Idus de Dezembre 1295.

LOS Mercaders, e Ciutadans poden comprar, e vendre, e traure de totas las terras del Senyor Rey totas coſas, exceptat pega, ſeu, e xarcia de canem, mentre lo Senyor Rey haura guerra ab Chriſtians, e paſſada la guerra pugan traurer, e negociar totas coſas, pero no pugan portar en terra de Infels, ço que es prohibit per la Eſgleſia Romana.

2. FERRANDO Segon en la Pragmatica dada en Barcelona a 8. de Octubre 1481.

ENtre los altres Capitols a noſtra Majeſtat donats, e preſentats per la Cort General del Principat de Cathalunya, la qual de preſent celebram en aqueſta Ciutat de Barcelona, los quals Capitols proceint matura, e digeſta deſliberatio de noſtre Sacre Conſell, per nos ſon eſtats atorgats, co ſeras a aquells, e a quiſcun de ells certas reſpoſtas, decretations, modifications, e proviſions, ſegons en la fi de quiſcu de aquells, als quals nos refferim ſe conte, es vn Capitol, lo tenor del qual enſemps ab la reſpoſta, decretatio, modificatio, e proviſio al peu de de aquell com dit es per nos feta, ſe ſegueix, e es tal. Primerament com experientia haja moſtrat, e de quiſcun die moſtra, la gran vtilitat, e endreſſa de la mercaderia, e negociatio q̃ prove als Poblats en lo preſent Principat, ſobre la negociatio dels corals, quis peſcan, e coralen en las mars de Sardenya, e de Corſega, e altras terras de V. Alteſa, la qual de vn temps enſa es deſviada, e venguda per la major part en mans de perſonas, que no ſols no ſon vaſſalls, e ſubdits, mas inimics de voſtra Senyoria. E perço per tornar la dita negociatio, e encara mes amplament ſobre aquella proveir, ſupplica la dita Cort, que placia a V. Majeſtat ordenar, e proveir, que per-

perſona alguna qui no ſera vaſſall, e ſubdit de voſtra Alteſa no gos, ne preſumeſca peſcar, ne coralar corals en las ditas mars de Sardenya, e Corcega, ſi doncs primer no haura preſtada cautio en la voſtra Vila del Alguer, en poder del Governador, o Veguer, entreveninthi lo Conceller en Cap del Alguer, que tots los corals que peſcaran, e deſcarregaran en la dita voſtra Vila del Alguer, e de aquells faran ſegons per lo preſent Capitol, e Acte de Cort es proveit, e ordenat, e qui contrafara que perda aquells, e ſien donats a quils pendra de bona guerra: e no res menys que no ſie licit, ne permes a vaſſall algu, e ſubdit de voſtra ſenyoria, als qui ſtaran, o habitaran en la dita Illa de Sardenya, e altras parts de las terras, e ſenyorias voſtras, negociar, vendre, permutar, ne donar los dits corals per ſi, ni per interpoſada perſona a algu, o alguns que no ſien vaſſalls, o ſubdits de voſtra Alteſa, e aço ſots pena de mil florins de or de Arago, e de perdre los dits corals, e qualſevol altra mercaderia, que ab aquells ſos contractada, cambiada, rebuda, o proceida. E per dar major directio a la dita negociatio, ſie merce voſtra ſtatuir, e ordenar, que corals algus no pugan exir de la Illa de Sardenya, ſens que no iſcan preſtada primer cautio ſaltim juratoria, que per ſi, ne per interpoſada perſona no portaran, ne trametran en nengunas terras, ne parts, que no ſien vaſſalls, e ſubdits voſtres los dits corals, ſi doncs aquells dreta via no navegavan en las parts dels levants, e que dins cert termini, a arbitre del Virey, o Governador de la dita Illa, entrevenithi lo Conſol de Cathalans hauran certificatoria de aquella terra, o Loc hahon los dits corals ſeran portats: e que placia voſtra Alteſa revocar, e haver per revocadas qualſevol licentias, guiarges, e facultats contra lo preſent Capitol atorgadas per vos Senyor, e voſtres predeceſſors fins aci a qualſevol perſonas, e Vniverſitats donadas en contrari, e ſi per importunitat, o en altra manera, de vos Senyor, e voſtres ſucceſſors eren obteſas, e atorgadas, que aquellas ſien nullas, e ſens efficacia alguna. E encara loant, aprobant, e confirmant los Privilegis, e Ordinations ſobre aço diſponents voler ordenar, e expreſſament prohibir, que Genoveſos, e Corſos no pugan eſtar en la Vila del Alguer, ſots las penas en aquells contengudas, faent fer toras proviſions, e cridas en qualſevulla locs neceſſarias. Plau al Senyor Rey proveir ab Pragmatica, o altras proviſions oportunas, e neceſſarias ſobre lo contengut en lo dit Capitol, ſegons es ſupplicat: excepto que boto levorat puga eſſer venut, o aportat fora del Regne de Sardenya liberament, e ſens empaig algu per qualſevol perſonas: e aço mateix en la dita manera proveira lo dit Senyor Rey en las altras parts, e terras de ſa ſenyoria, ahon ſe peſcan corals. Pertant per execution, e obſervatio del preincert Capitol, e de la reſpoſta, decretatio, modificatio, e proviſio per nos com dit es en lo peu de aquell fetas ab Acte de Cort, moventnos en aço dignament los bons reſpectes, e juſtas conciderations en lo dit Capitol expreſſadas, e en altra manera, ab tenor de la preſent noſtra Pragmatica, e proviſio inviolablement obſervadora, volem, atorgam, proveim, ſtatuim, ordenam, e proveim totas, e ſengles coſas en lo dit Capitol contengudas, juxta empero las ditas noſtra reſpoſta, decretatio, modificatio, e proviſio en lo peu de aquella continuadas, e juxta forma, ſerie, e tenor, e ſi, e ſegons en lo dit Capitol, e reſpoſta, modificatio, decretatio, e proviſio es largament contengut. En axi que no ſie algu, o alguns a qui pertanga de qualſevol Provincia, terra, grau, ſtat, condicio, e ley ſien qui goſen, ne preſumeſcan contravenir, ne contrafer al dit preſent Capitol, juxta empero la reſpoſta, decretatio, e proviſio en lo peu de aquell, per nos com dit es fetas, ans aquell, e aquellas, e totas, e ſengles coſas en aquell, e aquellas contengudas, juxta ſa ſerie, e tenor tengan fermament, e obſerven, ſots las penas en lo dit Capitol apoſadas, las quals volem, e manam ab aqueſta mateixa que ſien ab effecte, ſens alguna ſperança executadas a qualſevol contrafaent, o contrafaents, o en qualſevol bens, e coſas de aquells, hont ſe vulla ques trobaran en noſtres Regnes, e terras, revocant, e anullant ab la preſent, e havent per revocats, e nulles qualſevol guiarges, ſalcon-

conduyts, licentias, e altras qualſevol proviſions, e letras fins aci axi per nos, com per noſtres predeceſſors atorgats, e atorgadas, e donadas en contrari, e ſi per importunitats, o en altra manera, de nos, e de noſtres ſucceſſors eren, o ſeran obteſas, e atorgadas, aquellas, e aquells volem, e manam ſien hagudas per nullas, e ſens efficacia alguna. E perço diem, e manam, &c.

DE VECTIGALS, LEVDAS PEATGES, E IMPOSITIONS. TIT. IX.

1. IAVME Segon en la Pragmatica dada en Barcelona a 17. de las Chalendas de Setembre 1316.

ATtendentes proprium eſſe officium Regiæ Dignitatis, perſonas Eccleſiaſticas, veluti Divinæ Maieſtatis Miniſtros, & Divinis Officijs ſpecialiter deputatas, in ſuis fovere libertatibus, & eorum immunitates conſervare, vt inde poſſint dominantium dominio, quietius debitum reddere famulatum, quodque Regibus, & Principibus orbis terrę ſpecialiter pertinet, viam precludere, & obviare ſolerter, ne ſcandala ſuſcitentur, ideirco cum præſenti ſcripto noſtro declaramus, ſtatuimus, decernimus, & perpetuis temporibus per nos, & noſtros in omnibus, & ſingulis Civitatibus, & Locis infra Cathaloniam conſtitutis volumus obſervari, quod ſi generaliter in ipſis Civitatibus, & Locis, vel aliquo eorundem auxilium, vel ſervitium pecuniarium, ſeu aliud dandum, vel in vſus aliàs convertendum, nobis, vel noſtris ſemel, vel pluries a noſtris fidelibus concedatur, quod per modum impoſitionis generalis, vel ſpecialis contigerit colligi, ſeu levari, authoritate noſtri, vel noſtrorum impenſa, abſque quam non poſſet fieri, nec imponi, nos, & noſtri taliter providemus, antequam authoritas ipſa Regia ſuper exigenda, & colligenda dicta impoſitione generali, vel ſpeciali in ipſis Civitatibus, vel Locis, aut aliquo eorundem aliquatenus concedatur, ne perſonę Eccleſiaſticę ipſorum Civitatis, vel Locorum, directe, vel indirecte aliquid in ipſa impoſitione, vel collecta eius ſolvere, ponere, vel contribuere teneantur, niſi perſonæ ipſæ Eccleſiaſticæ requiſitæ primitus ſuum aſſenſum præſtiterint ſuper eo. Ab his autem Clericos coniugatos, vel non coniugatos mercatores tamen, ſeu negociatores, vel miniſtrales, ſeu artifices, ſeu carnifices, vel alios ſimiles, & alios quoſcunque qui de jure immmitatem habere nou debent, non intendimus excuſare, quin ponant, & contribuant ſuper eis, præſente Ordinatione noſtra in aliquo non obſtante. Mandatus itaque, &c.

2. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Governador, y altres Officials de Valentia, dada en Barcelona pridie Idus de Abril 1344.

EX parte totius generalis Civitatum, & Villarum noſtrarum Cathaloniæ nunc de mandato noſtro congregati in Civitate Barchinonæ, fuit nobis expoſitum cum querela, quod in dicto Regno ab aliquo citra tempore quedam nova ſervitus eſt impoſita, quæ paſſagium nominatur, per quam exactores ſervitutis huiuſmodi certum quid, ab omnibus mercibus quæ portantur pro paſſagio exigunt, & extorquent, propter quod Syndici, & Procuratores Civitatum, & Villarum ipſarum, allegantes, quod iuxta Conſtitutiones Cathaloniæ Generales, noſtro vt aſſeritur iuramento vallatas, quilibet poteſt ire cum rebus, & mercibus ſuis, ad quæcunque, & per quæcumque loca, & itinera quæ voluerit, ſine impedimento, & contradictione noſtri, & Officialium noſtrorum, dum tamen ſolvat leudas, pedagia, & alia Reglia antiquitus affueta, nobis humiliter ſupplicarunt, vt dictam ſervitutem, ſive paſſagium mandaremus protinus revocari, cum vergeret in præiudicium libertatum ipſorum, & Conſtitutionum Cathaloniæ prędictarum. Quo circa vobis, & vnicuique veſtrum dicimus, & expresè mandamus, quatenus ſi eſt ita, prædictum paſſagium non levetis, ſeu levari, vel exigi permitatis.

3. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona lo primer de Dezembre 1368. Cap. 3.

ITem decernentes, Barones, & milites, & quaſvis alias perſonas generoſas, cum omnibus eorum domeſticis, & etiam cũ animalibus quibus æquitabunt, vel quæ eorum res, aut ad eorum ſervicium portabunt ab omni exactione pontagij, & barræ fore quitias, & immunes, mandamus cum præſenti cunctis noſtris Officialibus, præſentibus, & futuris, & exactoribus talis pontagij, ſeu barræ, quatenus a dictis perſonis, tam pro ſe ipſis, quam pro animalibus eorundem, nihil ratione pontagij, vel barræ exigant, vel exigere audeant, ſeu præſumant, & ſi quid in contrarium exactum fuerit pro tempore præterito, vel futuro, id dicti Officiales reſtitui faciant indilate, ad hæc exactores ipſorum jurium per impoſitiones pœnarum, & alia debita remedia rigide compellendo.

4. LO MATEIX. en dita Pragmatica, Cap. 6.

POſtremo quia ſepè contingit, nos barram concedere aliquibus Civitatibus, vel Villis, pro inſtructione, aut reparatione pontium, vel viarum, & id quod ex ipſa barra exigitur, vel levatur, in alios vſus proprios, contra ipſam conceſſionem, convertere non formidant, ob quod extranei, qui in ipſis vſibus non tenentur contribuere, agravantur, ideo ne talia inpoſterum fiant, providere cupientes, ſtatuimus perpetuo, & ſanccimus, quod emolumenta ex tali conceſſione barræ conceſſæ iam, vel infuturum concedendæ nequeant in alios vſus converti, quam in inſtructionibus, & reparationibus pontium, & viarum, etſi contrarium a quoquam fuerit attentatum, Conſiliarij, aut alij ordinatores illius Civitatis, vel Loci in quo hoc factum fuerit, ad reſtitutionem eius quod in alios vſus converſum fuerit, in duplum etiam poſt depoſitum eorum officium, abſque ſpe veniæ teneantur: hoc etiam adiecto, & declarato, quod in conceſſionibus de dicta barra inpoſterum per nos, vel noſtrum Primogenitum fiendis, clauſula præmiſſa continens apponatur, & etſi appoſita non fuerit, ex diſpoſitione huius noſtræ ſanccionis intelligatur pro appoſita, & adiecta.

4. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Real dat en Montſo a 2. de Setembre 1510. Cap. 2.

COM los Reys de Arago, Comptes de Barcelona de digna recordatio, prædeceſſors de voſtra Excellentia hajan atorgats molts Privilegis a las Reyals Vniverſitats de voſtre Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya, en, e ſobre las impoſitions, los quals ſon en viril obſervança, e no res menys per lo Senyor Rey en Joan de immortal memoria, Pare de voſtra Alteſa es eſtat fet, e atorgat vn Capitol de Cort vint y nove en nombre, en la Cort celebrada per ſa Excellencia en la Vila de Montſo, diſponent, que las cauſas de impoſitions per alguna qualitat no pugan eſſer evocadas a la Reyal Audientia, ans la conexenſa de ditas cauſas de ditas impoſitions ſie dels Conſellers, Paers, Jurats, Conſols, y Procuradors de las Vniverſitats Reyals, e dels Officials de aquellas, e altres actes de Cort, e lo Stament Reyal ſie inclinat a ſervir voſtra Alteſa en lo donatiu ques fa a voſtra Excellentia en la preſent Cort, en aquella part tocant al preſent Stament Reyal, ab que voſtra Serenitat confirme tots, e ſengles Privilegis a ditas Vniverſitats Reyals ſobre las impoſitions atorgats en lo dit vint y nove Capitol, e Acte de Cort. E mes vulla atorgar, ajuſtant a dits Privilegis, e dit Acte de Cort, que las cauſas de ditas impoſitions no pugan eſſer evocadas a la voſtra Reyal Audientia, y devoſtres ſucceſſors, per qualitats de pobreſa, viduitat, e pupillaritat, ni per qualſevol altra cauſa, e qualitat, ans tota la conexenſa de ditas cauſas de impoſitions en tot cas ſie remeſa a las ditas Vniverſitats, e a las perſonas que de aço tenen per aquellas carrec, ſupplica per tant lo Stament Real humilment a voſtra Excellentia, li placia de nou confirmar tots e ſengles Privilegis atorgats a las ditas Vniverſi-

tats

tats per los dits Reys de Arago, ſobre la exactio, e conexenſa de las impoſitions, e lo dit Capitol vint y nove de las impoſitions atorgat per lo dit Rey Don Joan Pare de voſtra Serenitat en la dita Cort de Montſo per lo dit Senyor celebrada, e altres Actes de Cort. E mes de nou atorgar Privilegi perpetualment durador, e Acte de Cort inviolablement ſervador per vos Senyor, e voſtres ſucceſſors, que las cauſas de impoſitions, e conexenſa de aquellas per qualitat de pobreſa, viduitat, pupillaritat, miſerabilitat, ni per qualſevol altra qualitat, no pugan eſſer evocadas a la voſtra Reyal Audientia, ni de voſtres ſucceſſors, ni dels voſtres Portants veus de Governador, ni per altres qualſevol Officials axi majors, com menors, ans tota la conexenſa de tals cauſas, e executio de ditas impoſitions ſie remeſa a las ditas Vniverſitats Reyals, e a las perſonas que de aço tenen carrec, tota appellatio, e recors ceſſant: abdicant la conexenſa de ditas cauſas de voſtra Alteſa, e de voſtres ſucceſſors, e aço per conſervatio de las impoſitions, que ſon lo major membre que tenen ditas Vniverſitats Reyals, revocats tots, e ſengles abuſos fins aci ſubſeguits. Plau al Senyor Rey.

5. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 3.

COM a las Ciutats, Vilas, e Locs Reyals del Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, y als Ciutadans, Burgeſos, e Poblats de aquellas, per los Reys de glorioſa recordatio ſien eſtats atorgats Privilegis, de eſſer franchs de leudas, peatges, portatges, e altres drets, ſegons en dits Privilegis, e immunitats es largament contengut; e com entre las altras Ciutats del dit Principat, ſie eſtat atorgat per Privilegis a la Ciutat de Barcelona, que los Ciutadans, e habitadors, e Poblats, en aquella ſien francs, e immunes de ditas leudas, peatges, e portatges, e altres drets, e dita Ciutat, e Ciutadans, e habitants de aquella ſien en poſſeſſio, es vs de franqueſa de ditas immunitats en totas las terras, e ſenyorias de voſtra Alteſa, empero de fet, lo Procurador Reyal en los dits Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e, o los Miniſtres de aquells, o arrendadors dels drets Reyals, e Officials de voſtra Alteſa exigexen leudas, peatges, portatges, e altres drets, contra dits Privilegis, e Officials de altras leudas, dels dits Ciutadans, injuſtament, ab lo honor ques pertany parlant, e de algun poc temps en ſa ſe fan de fet ditas exactions, contra dret, e juſtitia, jatſie per cauſa de dits drets en la Reyal Auditntia penje plet entre lo Syndic de la dita Ciutat de vna part, e lo Procurador Reyal de dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya, de la part altra, e molts anys ha que lo proces es denuntiat, e fins aci en dita cauſa no ſe ha pogut proveir, en grandiſſim perjuy de dita franqueſa. Pertant ſupplica lo Stament Reyal del dit Principat reſident en las Corts Generals que per voſtra gran Excellentia ſe celebran de preſent en la Vila de Montſo, per Acte de Cort li placia conſentir e atorgar, que ſi dins quatre meſos, comptadors del die preſent en avant, en dita cauſa de dits drets no era declarat per ſententia Reyal contra la dita Ciutat, que aquella, e dits Ciutadans, e habitadors de dita Ciutat no hajan a pagar dits drets de leudas, peatges, portatges, e altres drets, fins a tant que per ſententia Reyal dita Ciutat ſos condemnada en pagar dits drets, manant al dit Procurador Reyal, e altres Officials majors, e menors, ſots pena de privatio de lurs officis, e altras penas poſadas en lo Capitol de obſervança, que ſerven, e façan ſervar lo preſent acte de Cort, e las coſas en aquell cõtengudas, no obſtant qualſevol pragmaticas, ſanccions, y altres proviſions Reyals. Plau al Senyor Rey.

6. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 4.

A La Ciutat de Barcelona, e algunas altras Ciutats, Vilas, o Locs del dit Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y habitants de aquella ſon atorgats Privilegis de franqueſas, de leudas, peatges, portatges, e altres drets, e ditas Ciutats, Vilas, e Locs Reyals, eo los Ciutadans, Burgeſos, e Poblats en aquellas ſon vexats, e moleſtats en las injuſtas exactions ques fan de dits drets, axi per lo Balle General en dit Prin-

Principat, Procurador Reyal de dits Comtats, e altres, eo per arrendadors de drets Reyals, eo per Barons, e altras perſonas, en gran prejudici de dits Privilegis, e Vniverſitats, e habitants de ditas Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat. Pertant dit Stament Reyal ſupplica ſie de V. Reyal Majeſtat per Acte de Cort atorgar, e conſentir a dit Stament, eo a las ditas Ciutats, Vilas, o Locs Reyals, e Poblats en aquellas, que la Ciutat de Barcelona, Vilas, e locs Reyals del dit Principat, e Comtats, qui pretenen, o pretendran Privilegis de franqueſas de dits drets, pugan aportar lurs cauſas en la Reyal Audientia, ahont ſie conegut, e declarat ſi ditas franqueſa, o franqueſas deuen eſſer ſervadas, o no, ſumariament, e de pla, e ſens ſtrepit, forma, e figura de juy, la ſola veritat del fet atteſa, no obſtant qualſevol Pragmaticas, o Proviſions Reyals, proveint, que las primeras cauſas ſe hajan a tractar en la Ballia General de Cathalunya, o Procuratio Reyal dels dits Comtats, encara que las cauſas foſſen ja introduïdas, o penjas plet en la dita Ballia General, o Procuratio Reyal, o en altra Cort: manant V. Reyal Majeſtat, que ſi dins ſis meſos del die preſent eomptadors, en las cauſas ja introduidas, e en las cauſas no introduidas, que dins ſis meſos comptadors del die de la demanda no era declarat en ditas cauſas de franqueſas, a culpa, y cauſa del Procurador Fiſcal, que en dits caſos, ditas Ciutats, Vilas, e Locs Reyals del dit Principat, Ciutadans, e poblats en aquellas, no ſien tinguts a pagar dits drets, fins a tant per ſententia Reyal ditas Ciutats, Vilas, e Lochs Reyals foſſen condemnats. Manant als Balle General, Procurador Reyal ſuſdits, e altres Officials Majors, y menors ſots pena de privatio de lurs officis, e altras penas poſadas en lo Capitol de obſervança, e altras qualſevol perſonas ſerven, e façan ſervar lo preſent Acte de Cort, e las coſas en aquell contengudas, no obſtant ditas, e qualſevol altras Pragmaticas, e altras Proviſions Reyals. Plau al Senyor Rey.

* * *

DE FOGATGES. TIT. X.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles, en lo Acte de Cort concedit a ſupplicatio del Stament Eccleſiaſtic, y militar en la Cort de Monſo Any 1593.

SVpplicã los Braços Eccleſiaſtic, y Militar de la dita Cort a voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que los Capellans qui tenen Beneficis, y eſtã en caſa, y a deſpeſa de Pares, germans, y oncles, o altras conjunctas perſonas, pus no contribuexen en la deſpeſa, encara que per aquells ſie refiuda la renda, com no ſien cap de familia, ni façan foc de per ſi, que no ſien fogajats. E mes que los Capellans, y Vicaris, los quals eſtan, y habitan en las Parrochials, o altres beneficis, per ſer lo ſervey en aquellas, y eſtan a ſoldada, o en diners, o part de fruyts, o peu de altar, que no ſien fogajats. Plau a ſa Alteſa lo ſobredit Acte de Cort.

DE COLLECTAS, Y TALLAS. TIT. XI.

1. PERE Terç en la Pragmatica als Conſellers, y Prohomens de Vic, dada en Barcelona a 12. de las Calendas de Agoſt 1340.

PRO parte Juriſperitorum Civitatis Vici fuit nobis humiliter demonſtratum, quod in dicta Civitate fuerunt factæ, & fiunt talliæ, ſeu collectæ in quibus talliare debent vnumquemque pro rata valoris bonorum ſuorum, quæ habent, quod vocatur vulgariter *Manifeſt*. dictique talliatores nituntur Juriſperitos prædictos talliare pro rebus privilegiatis, vt ſunt libri

juris quos habent ad vſum, & officium advocationis, quod reſpicit vtilitatem Reipublicæ, in magnum ipſorum juris peritorum præjudicium, vt aſſeritur, ſive damnum. Qua propter admirantes ſi dictos juris peritos talliatis pro libris ipſorum, cum in pluribus habeatis regi eorum conſilio, ac eriam adjuvari, qui quidem juriſperiti patriam, ſuoſque poſteros deffendunt, & communi vtilitati intendunt, vobis, & quibuſcunque; talliatoribus dictæ Civitatis dicimus, & expreſſe mandamus, quatenus dictos juriſperitos pro dictis libris minime tallietis, & eoſdem ad contribuendum pro eiſdem libris minime compellatis, aliàs vos proinde de inobedientia puniremus.

DE DRET EMPHITEOTIC, LVISMES, Y FORESCAPIS. TIT. XII.

1. SENTENTIA arbitral ſobre la ſolutio dels Luiſmes ſe han de pagar en la Ciutat, y territori de Barcelona.

CVM inter venerabilem Epiſcopum, & Capitulum Eccleſie Barchinonæ, & reliquas perſonas Eccleſiſticas habentes cenſualia, ſeu poſſeſſiones in Civitate Barchinonæ, & eius ſuburbijs, ac in ortis, & vineto eiuſdem ex vna parte, & Vniverſitatem venerabilium Civium Barchinonæ ex altera, inſtigante humani generis inimico, quia principio ſuæ ruinæ conatur reſcindere vnitatem, atque charitatem multipliciter vulnerare, & ſanctorum operum dulcedinem invidiæ fellæ inficere, & multis modis humanum genus evertere, & turbare, gravis, & periculoſa eſſet diſcordia ſuſcitata, & diutius agitata ſuper quantitate laudimij, provenientis, & provenire debentis de venditionibus, & alijs alienationibus honorum, & cenſualium, ſeu poſſeſſionum, qui, & quæ tenentur ab Eccleſia, ſeu prædictis Eccleſiaſticis perſonis in prædicta Civitate, & ejus ſuburbijs, & in ortis, & vineto prædictis, præfatis perſonis Eccleſiaſticis aſſerentibus, tertiã partẽ totius prætij prædictarum venditionum, ſeu alienationum, vbi emphitheota immediatus vendebat, ſeu alienabat, vbi vero inferior, ſeu mediatus, quartam prædictæ tertiæ partis ſibi deberi pro laudimio, ex conſuetudine tanto tempore obſervata, quod incontrarium hominum memoria non extabat, prædictis Civibus hæc negantibus, & aſſerentibus ſe non teneri dare juſi decimam partem prædicti præcij, iuxta Privilegium, ſeu ſtatutum dignæ recordationis Domini Regis Petri: tándem Rege pacifico ordinante, prędictę partes, cupientes inter ſe habere pacem, quæ eſt vinculum charitatis, & littium deſpendia evitare, ad exortationẽ Reverendi Domini Patris Petri miſeratione Divina Epiſcopi Pręneſtini, ad hoc eaſdem partes de conſcientia Summi Põtificis exortantis, compromiſerunt concorditer, ſub hac forma. *In nomine Domini noſtri Ieſu-Chriſti. Amen, &c.* Nos vero Iacobus Rex prædictus, conſidetantes Regalis benevolentiæ fore proprium, ſubiectorum commoda procurare, & earum periculis obviare, cum in eorum quieſcamus quiete, & foveamur in pace, & ſimul cum dicto, & venerabili Epiſcopo Valentino perquiſivimus multos modos, & vias, per quas poſſemus prędictas partes in pace, & concordia revocare, demum Divina favente clementia, diverſis tractibus habitis, convenimus nos, & dictus Epiſcopus concorditer in vnam ſententiam, vt ſequitur. Vnde nos Iacobus Rex præfatus, & Reverendus Epiſcopus Valentinus dicimus concorditer, & ſingulariter pronuntiamus pro bono pacis, & concordiæ, ſub pœna in dicto compromiſſo adiecta, quod de venditionibus, & alijs alienationibus de quibus recipi laudimium conſuevit honorũ, & cenſualium, ſeu poſſeſſionem, qui, & que tenẽtur ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis in dicta Civitate, & eius ſuburbijs, eidẽ Civitati proximis, & immediate contiguis, dent, & dare teneantur emphiteotæ, qui prædictas venditiones, ſeu alienationes facient, de his quæ tenent ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſoniis immediate, ſeptimam partem totius præcij, quod revera inde habebitur, pro dicto laudimio, & non vltra: vbi vero emphiteotæ inferiores poſt immediatum vendiderint, ſeu alienaverint tali alienatione de qua laudimium recepi conſuevit, prædictas honores, cenſualia,

ſeu

ſeu poſſeſſiones in prædicta Civitate, & ſuburbijs, ſeu jus ſibi competens in eiſdem, detur perſonis Eccleſiaſticis, a quibus dicti honores, cenſualia, ſeu poſſeſſiones tenentur, tertia pars ſeptimæ partis totius præcij, quod revera inde habebitur, & non vltra. Quando vero fient venditiones ſupradictæ, & alienationes extra prædictam Civitatem, & eius ſuburbia proxima, & non immediate contigua, de honoribus, ſeu poſſeſſionibus, qui & quæ tenentur ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis, in ortis, ſeu vineto ipſius Civitatis, per illum, ſeu illos qui prædicta tenent ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis immediate, detur ipſis perſonis Eccleſiaſticis quinta pars totius præcij, quod revera inde habebitur, & non vltra. Si vero dictæ venditiones, ſeu alienationes fiant per emphiteotas inferiores, poſt immediatum, in ſupradictis ortis, & vineto, detur ipſis perſonis Eccleſiaſticis, a quibus prædicta quæ vendentur, ſeu alienabuntur tenentur, tertia pars quintæ partis totius præcij, quod revera inde habebitur, & non vltra. Ortos autem, & vinetum extendi declaramus, quantum protenduntur limites Eccleſiarum Parrochialium dictæ Civitatis, & eius ſuburbij, & Parrochiæ Sancti. Martini de Proenſals, & Parrochiæ de Sarriano, & Parrochiæ de Sans, & non vltra. De alijs vero ortis, & vineto, qui, & quod infra limites dictarum Eccleſiarum Parrochialium minime includuntur, detur laudimium pro dictis venditionibus, & alienationibus, vt eſt fieri conſuetum, præſenti noſtra ſententia, ſeu declaratione in aliquo non obſtante. Adijcientes in præſenti noſtra ſententia, & declaratione, quod in inſtrumentis alienationum noviter faciendis, adtollendum omne dubium, exprimatur quantitas laudimij, quæ debet dari perſonis Eccleſiaſticis, pro dictis venditionibus, & alienationibus, iuxta dictam noſtram pronuntiationem, & declarationem. In præſenti autem ſententia, vel declaratione non intelligimus ruſticos, & alios qui non ſunt Cives dictæ Civitatis, habentes poſſeſſiones in dictis ortis, & vineto, immo inde coſdem excludimus, & excipimus, declarantes, quod dicti ruſticti, & alij qui non ſunt Cives dictæ Civitatis, habentes poſſeſſiones in dictis ortis, & vineto, ſolvant laudimium, prout eſt fieri conſuetum. Declarantes nihilominus, quod non liceat dictis emphiteotis inducere in poſſeſſionem emptores bonorum cenſualium, ſeu poſſeſſionum, qui, & quæ tenentur ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis, niſi prius data fatica triginta dierum, infra quos ſit licitum retinere dictis perſonis Eccleſiaſticis, vbi non eſt emphiteota medius, vel alteri concedere, etiam vbi eſt medius emphiteota, rem que ab ipſis tenetur, pro præcio quod revera a volentibus ad dictam emptionem accedere, invenirctur, & qui contrafecerit, ſolvat laudimium duplicatum. Prædictam vero ſententiam, ſeu pronuntiationem non ſolum extendi volumus ad futura, ſed etiam ad venditiones, ſeu alienationes de quibus laudimium recipi conſuevit, factas de prædictis honoribus, cenſualibus, ſeu poſſeſſionibus, tam in prædictis Civitate, & ſuburbijs, quam in ortis, & vineto Parrochiarum prædictarum, tempore prædictæ diſcordiæ ſuſcitatæ, ſeu ante, ſuper quibus non eſt cum perſonis Eccleſiaſticis, compoſitum, ſeu conventum, & in quarum venditionem, ſeu alienationum inſtrumentis, eædem perſonæ Eccleſiaſticæ non firmarunt. Ita quod dicti emphiteotæ ſolvant, & ſolvere teneantur laudimium pro dictis alienationibus jam factis ſecundum modum ſuperius expreſſatum, & perſonæ Eccleſiaſticæ firment, & firmare teneantur alienationes prædictas, nec per præſentem ſententiam, ſeu pronuntiationem intendimus pactionalibus inſtrumentis, in quibus certa quantitas laudimij eſt expreſſa, aliquod præiudicium generare, immo ea volumus in ſuo robore perdurari. De ſtabilimentis autem quæ fient de honoribus, & cenſualibus, qui, & quæ tenentur ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis, tam in Civitate, & ſuburbijs, quam in ortis, & vineto dictarum Parrochialium, dicimus, & pronuntiamus ſub dicta pœna, quod detur perſonis Eccleſiaſticis, a quibus ipſi honores, cenſualia, ſeu poſſeſſiones tenentur, quarta pars illius quantitatis, quæ emphiteotæ ſtabilienti dabitur prointrata, hanc autem pronuntiatio-

tiationem, ſive ditam pronuntiamus ſub pœna in conpromiſſo contenta, retinemus tamen nobis, quod ſi in præſenti pronuntiatione, ſeu ſententia aliqua dubitatio oriretur, vel eſſet neceſſaria aliqua declaratio, vel interpretatio, quod poſſemus dictam dubitationem, & ſententiam, & pronuntiationem declarare, quandocunque nobis viſum fuerit, vel fuerimus a partibus, vel ab earum altera requiſiti, lata, & lecta fuit hęc ſententia, ſeu arbitratio in Civitate Barchinonæ, in palatio domini Regis, pridie Chalendas Novembris.

Clauſula laudimiorum in Civitate.

1 Salvo jure, cenſu, dominio, & fatica triginta dierum Eccleſiæ Barchinonæ, & ſalvo etiam laudimio, pro prædictis dictæ Eccleſiæ, vel tali competenti, quod laudimium eſt ſecundum ſententiam arbitralem domini Regis, & domini Epiſcopi Valentini ſuper hoc latam, ſeptima pars totius prætij, quod revera emphiteotæ immediato dabitur pro venditione, vel alia alienatione, de qua laudimium recepi conſuevit, quæ per eum fiet, & tertia pars totius ſeptimæ partis totius pretij, quod revera emphiteotæ mediato dabitur pro venditione, vel alia alienatione, de qua conſuevit laudimium recepi, quæ per eum fiet, & non vltra, & de ſtabilimento quarta pars ejus quantitatis quæ emphiteotæ ſtabilienti dabitur pro intrata, vbi nullus eſt mediatus, & quarta pars quartæ partis, vbi ſunt emphiteotæ medij, vnus, vel plures, poſt immediatum.

Clauſula laudimiorum extra Civitatem.

2 Salvo cenſu, jure, dominio, & fatica triginta dierum Eccleſiæ Barchinonæ, vel tali, & ſalvo etiam laudimio pro prædictis Eccleſiæ, vel tali competenti, quod laudimium eſt ſecundum ſententiam arbitralem domini Regis, & domini Epiſcopi Valentini ſuper hoc latam quinta pars totius prætij, quod revera emphiteotę immediato dabitur pro venditione, vel alia alienatione, de qua laudimium recipi conſuevit, & non vltra, & tertia pars quintæ partis totius prętij, quod revera emphiteotæ mediato dabitur pro venditione, vel alia alienatione, de qua laudimium recipi conſuevit, quę per eum fiet, & non vltra, & de ſtabilimento, quarta pars ejus quantitatis quæ emphiteotæ ſtabilenti dabitur pro intrata, vbi nullus eſt mediatus, & quarta pars quartæ partis, vbi ſunt emphiteotæ medij, vnus, vel plures poſt immediatum.

Qualiter ſolvatur laudimium quando ſunt in re tres domini quorum major eſt clericus.

3 Cum fiet venditio domorum, quæ pro tribus dominis tenentur, duobus videlicet laicis, & tertio clerico, dominus primus laicusdebet habere decimũ, & de ipſo decimo debet facere quatuor partes, & retinere ad opus ſui, & pro jure ſuo duas partes ipſarum quatuor partium, & reliquas duas partes debet tradere venditori, quarum duarum partium debet venditor vnam partem dare ſecũdo domino laico, & de altera ipſarum duarũ partium apud eum remanẽte, debet facere complementum domino alodiario ad tertiam partem ſeptimæ partis, factis de toto prętio ſeptem partibus.

Quando fit vẽditio de ortis, vineis, ſive cãpis.

4 Si autem venditio fit ex ortis, vineis, ſive campis, ſervatur eodem modo quo ad duos primos dominos laicos, quo ad tertium vero dominum alodiarium clericum fit aliàs, quia debet ſibi ſatisfieri in tertia parte quintæ partis.

Quis dominus poteſt rem retinere.

5 Primus dominus laicus poteſt ad opus ſui retinere rem que venditur, nequit alijs concedere jure faticæ.

Quis dominus non poteſt retinere nec alijs concedere.

6 Secundus dominus laicus nec ſibi retinere, nec alijs concedere poteſt rem quæ venditur.

Quis dominus non poteſt retinere ſed vẽcedere.

7 Tertius dominus laicus nequit rem ad opus ſui retinere, ſed bene poteſt alijs concedere.

Qualiter ſolvitur laudimium de ſtabilimentis.

8 Eodem modo fit de ſtabilimentis quo ad dominos laicos, ſed quo ad dominum alodiarium fit aliter, quia recipit quartum quarti, & iſte dominus alodiarius clericus poteſt alteri concedere jure faticæ, ſed non retinere ſibi, nec alij domini laici poſſunt retinere ſibi, nec alijs dare jure faticæ,

De tribus dominis laicis.

9 Si ſunt in re tres domini, omnes laici, primus

primus dominus recipit decimum, ſive decimam partem prẽcij, & factis inde quatuor partibus retinet ſibi pro jure ſuo duas partes, & alias duas partes reddit vendenti, & vna ex eis datus ſecundo domino, & altera tertio.

De eiſdem.

10 Idem de ſtabilimentis.

De duobus dominis vno laico, & altero clerico.

11 Si vero venduntur domus quæ pro duobus dominis tenentur, vno videlicet laico, & altero clerico, laico datur decimum, ex quo reddit vendenti quartum, qui vendens facit complementum clerico domino alodiario in tertia parte ſeptimæ partis præcij, factis ex toto prẽcio ſeptem partibus, & hoc de domibus, ſed de ortis, ſive vineis ſervatur alia regula quo ad clericum dominum alodiarium, quia datur ſibi tertia pars quintæ partis, ſed quo ad dominum laicũ ſervatur eadem, tam de ortis, quam de domibus.

De primo domino.

12 Horum dominorum primus poteſt rem ad opus ſui retinere, ſed non alteri cõcedere.

De ſecundo domino.

13 Secundus dominus laicus non poteſt rem ad opus ſui retinere, ſed alijs concedere poteſt.

De ſtabilimentis.

14 Si eſt ſtabilimentum, laicus primus dominus habet decimum, & reddit ex eo quartum ſtabilienti, ex quarto debet fieri complementum domino alodiario clerico, in quarta parte quarti totius præcij.

De domino clerico alodiario.

15 Iſte clericus dominus alodiarius poteſt alijs concedere, ſed non retinere.

De domino laico.

16 Laicus non retinere, nec alijs concedere poteſt.

De duobus dominis laicis.

17 Si autem ſunt in re duo domini ambo laici, primus recipit decimum, & ex eo reddit quartum, quod quartum eſt ſecundi domini alodiarij.

De ſtabilimentis.

18 Eodem modo de ſtabilimentis.

De vno domino clerico.

19 Si eſt tantum vnus in re dominus, & iſte eſt clericus, habet integre ſeptimum præcij domorum, vel quintum præcij ortorum, vel vinearum. Et iſte talis poteſt rem ad opus ſui retinere, vel alijs concedere.

De vno domino laico.

20 Si eſt laicus, recipit decimum totius præcij integriter.

De eodem.

21 Et iſte eodem modo poteſt ſibi retinere, vel alijs concedere jus faticæ.

De tribus vel quatuor dominis laicis, & vno clerico.

22 Si vero ſunt in re tres, vel quatuor domini laici, vltra quos eſt vnus clericus dominus alodij, primus dominus laicus recipit decimum, & ex eo reddit quartum vendenti, quo quarto reddito, reſiduum quod ſibi reſtat, debet inter eos omnes dividi ęquis partibus, tantum domino immediato, quantum alijs, & poſt modum vendens debet facere complementum domino clerico domino alodiario in tertia parte ſeptimi, vel quinti, ſi ſunt orti.

De ſtabilimentis.

23 Idem de ſtabilimentis quo ad prædictos dominos laicos, ſed clerico datur quartũ quarti, & iſte dominus alodij nequit rem ſibi retinere, ſed alijs cõcedere, alij vero nec ſibi retinere, nec alijs cõcedere poſſunt.

De vno domino laico.

24 Si eſt in re quę conceditur in emphiteoſim dominus laicus vnus tantum, recipiet integre decimum, & ille poteſt alijs concedere, ſed non retinere ſibi.

De vno domino clerico.

25 Si autem eſt clericus, habet quartum intratæ integre, & poteſt concedere, ſed non retinere ſibi.

De diviſione laudimiorum.

26 Laudimium dicitur apud aliquos ita fore dividendum, hoc eſt, quod de decem ſolidis habet dominus ſuperior quartum, ſcilicet duos ſolidos ſex denarios, & ſecundus dominus poſt eum quartum de reſiduo, & ſic de ſingulis, vſque ad infimum dominum, cujus eſt reſiduum totius laudimij.

2. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Monſo Any 1510. Cap. 13.

MES avant ſuplica lo dit Stament Eccleſiaſtic, que attes molras Eſgleſias, e perſonas Eccleſiaſticas axi Religioſas com

ſeculars del preſent Principat, e Comtats de Roſſello, Cerdanya ſoſtenen gran detriment, e damnatge, per los abuſos quis fan per los Notaris, en liurar en publica forma los contractes de vendas, e altras alienations ques fan, de proprietats quis tenen en directa, e alodial ſenyoria, o mijania per algunas Eſgleſias, o perſonas Eccleſiaſticas axi religioſas com ſeculars, ſens ſabuda, ni ferma de dits ſenyors directes, e axi dits ſenyors directes ſon privats dels drets ſeus de luiſines, e foriſcapis, que placia a voſtra Reyal Majeſtat proveir, ſtatuir, e manar ab bonas penas als predits Notaris, que no pugan liurar, ni donar a la part lo contracte clos, o tebellionat en ſa publica forma, que primer no ſie ſignat dit contracte per lo ſenyor alodial, o directe. Salvadas empero las Conſtitutions vſos, pragmaticas, praticas, o ſanccions ja ſobre aço diſpoſants, a las quals no enten dit ſtament Eccleſiaſtic fer innovatio, o leſio, derogatio, ni mutatio alguna, abans volen que aquellas eſtigan en ſa força, e valor. Plau al Senyor Rey.

DE HOMENS PROPRIS, E DE REMENSA, TIT. XIII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles officials, dada en Barcelona a 5. dels Idus de Agoſt, 1339.

REverendi in Chriſto patris. A divina providentia Archiepiſcopi Tarrachonæ, nec non Epiſcoporum, prelatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum ipſius provinciæ querelam ſuſcepimus, continentem, quod cum interdum non nulli homines prædictorum Prelatorum, Eccleſiarum, & locorum religioſorum, ſine voluntate dominorum ſuorum ſe transferant ad Civitates, & Villas noſtras, vel ad Loca Baronum, Nobilium, militum, ſeu etiam aliorum, faciendo ſe cives, vicinos, vel homines noſtros, ſeu prædictorum Baronum, Nobilium, ac militum, retentis ſibi hoſpicio, & poſſeſſionibus in locis prædictorum Prælatorum, Eccleſiarum, & Religioſorum, antedicti homines, eo quod ſe cives, vel vicinos fecerunt locorum noſtrorum, ſeu prædictorum nobilium, Baronum, ſeu militum, a juriſdictione dominorum ſuorum reputant ſe exemptos, nec eos ſicut debent obediunt, vel attendunt, & ſi per eorum dominos compelluntur adea quę ipſis facere teneantur, per vos, ac cives, ac homines noſtros illorum locorum ad quæ ſe dicti homines tranſtulerunt, contra ipſorum dominos deffenduntur, quare fuit a nobis per dictos Prælatos, & Religioſos humiliter poſtulatum, eis ſuper hoc de remedio juſtitiæ ſubueniri. Nos itaquæ attendentes hæc fieri contra Conſtitutiones Cathaloniæ generales, vobis, & cuilibet veſtrum dicimus, & expreſſe mandamus, quatenus prædicta fieri per dictos homines Eccleſiarum, ſeu locorum religioſorum nullatenus ſubſtineatis, nec dictos homines contra eorum dominos deffendatis, vel deffendi per ſubditos juriſdictioni vobis commiſſæ aliquatenus permittatis, immo in his dictas Conſtitutiones inviolabiliter obſervetis.

2. FERRANDO Segon en la ſentencia arbitral dada en Guadalupe a 21. de Abril 1486.

IN Chriſti nomine Pateat vniverſis, quod cum inter ſeniores pagenſium de remenſa ex vna, & ipſos pagenſes jam dictæ conditionis Principatus Cathaloniæ partibus ab altera fuerit firmatum compromiſſum, cauſis, & rationibus in ipſo compromiſſo contentis, & in ſententia infraſcripta deſignandis, in Sereniſſimum, & Potentiſſimum dominum. D. Ferdinandum Deigratia Regem Caſtellæ, Aragonum, Legionis, Siciliæ, &c. tanquã in arbitrum, arbitratorem, & amigabilem compoſitorem, communiter per eaſdem partẽ electum, prout de firma dicti compromiſſi conſtat inpoſſe mei Ludovici Gonzales, Regij Secretarij, & Notarij infraſcripti, ſub diverſis chalendarijs, quorum primum fuit quo ad firmam dictorum ſeniorum in Civitate Barchinonæ. ſub die viceſimo octavo mẽſis Octobris, anno à Nativitate Domini Milleſſimo quadringenteſſimo octuageſſimo quinto, quo vero ad firmam dictorum pagenſium, in loco, ſeu monaſterio de Amerio dio. æſis Gerundenſis, ſub octavo mẽſis

ſis Novembris anno prædicto, tandem die viceſimo primo menſis Aprilis anni præſentis, & infraſcripti Meileſſimi quadringenteſſimi octuageſſimi ſexti, dictis partibus ad audiendam ſententiam aſſignata, & notificata, Sereniſſimus Dominus Rex arbitrer, & arbitrator, & amicabilis compoſitor ſedens more Iudicis judicantis, intus quandam Cameram Monaſterij Sanctæ Mariæ de Gaudalupe, ſuam inter ipſas partes portulit ſententiam, in hunc qui ſequitur modum. Nos Don Ferrando per la gratia de Deu Rey de Caſtella, de Arago, de Leo, de Sicilia, de Toledo, de Valentia, de Galicia, de Mallorcas, de Sivilla, de Sardenya, de Cordova, de Coreega, de Murcia, de Jaen; del Algarbe, de Algezira, de Gibraltar, Comte de Barcelona, Senyor de Viſcaya, y de Molina, Duc de Athenas, e Neopatria, Comte de Roſſello, e de Cerdanya, Marques de Oriſtany, e Comte de Gociano, en virtud del poder a nos atribuit per los Senyors, e Senyoras dels Pageſos de Remença, e o de mals vſos de vna part, e per los dits Pageſos del noſtre Principat de Cathalunya de la part altra, en, e ſobre los debats, e queſtions, e differentias, plets, e littigis judicials, e extrajudicials que entre ells eren, e podien eſſer, per cauſa, e occaſio de las Remenças, e ſervituts perſonals, e dels mals vſos, axi vulgarment appellats, e cenſos, e altres ſervituts, e drets devallants de aquells, compreſos, e compreſas, en lo dit poder a nos per las ditas parts donat, per la clauſula de incidents, dependents, e emergents, en lo dit poder contenguda, no obſtant la exceptio en aquella adjecta per part dels dits Senyors, o Senyoras, com per aquella tantſolament hajan exceptat los cenſos, taſcas, e altras ſervituts, e drets alla exprimits, pertanyents a lurs predeceſſors, e a ells, e axi condicionalment faeren la dita exceptio, la qual volgueren ſegons la poſitio de aquella hagues loc, ſi & quant las ditas ſervituts, drets a ells pertangueſſen, hont no es dubte, que la declaratio de la dita conditio, ſi las ſervituts ja ditas, e drets axi exceptats de juſtitia pertanyen, o no pertanyen als dits Senyors, pertany fer a nos, per virtut de la dita clauſula dels incidents, e dependents, &c. per la qual com dit es nos fou dat poder de declarar, y pronuntiar ſobre las ditas ſervituts, e drets, com a coſas incidents, emergents, e dependents dels ſis mals vſos, pus per la exceptio no foren exceptats, ſi no ab conditio, e modificament, a ſaber es, ſi & quant als dits Senyors pertanyen, com las dits paraulas ſe hajan entendre de dret, e no de fet, e per virtut de la ſubmiſſio, e ſubmiſſions a nos fetas, e per lo que de paraula es eſtat ſupplicat per part dels dits Senyors, ſupplicant nos pronuntiaſſem los manaſſem pagar los delmes, cenſos, e taſcas, e los altres drets que a ells pertanyen ſobre los dits Pageſos, per raho dels Maſos, e terras que aquells tenen, proſeguint davant nos los dits drets contra los dits Pageſos, e los dits Pageſos oppoſant, e exceptant contra aquells, e axi com a Rey, e Senyor, per la ſuprema poteſtat que nos tenim, e de la qual devem, podem, e ſom tenguts, e volem vſar, majorment en la dita cauſa, e queſtio, e axi per eſſer ella gran, e ardua, e concernent la major part del dit noſtre Principat, e quaſi tot, axi per lo que las ditas parts comprenen, com per los moviments, e grans exceſſos que per la dita queſtio ſe ſon ſeguits, e inſurgits, dels quals grandiſſima turbatio ha pervengut en tot lo dit noſtre Principat, per repoſar, e quietar las ditas turbations, e poſar pau, e ſoſſec entre las ditas parts, e per conſeguent en lo dit Principat, per conſervatio, e tuitio de aquell, viſtas las citations, e intimations de aquellas per nos decernidas, e manadas fer a las ditas parts, ſobre totas, e cada vna coſa en lo dit compromis contengudas, e viſtas las demandas, e ſcedulas davant nos en ſcrits dadas per part del dits Pageſos per los Syndics de aquells, e las reſpoſtas per part dels Senyors, e Senyoras, fetas, e oidas per nos plenament las ditas parts, axi de paraula, com en ſcrit, en tot lo que han volgut demanar, dir, allegar, reſpondre, exceptar, e rahonar la vna contra laltra, e laltra contra laltra, en vers las ditas petitiõs, e demandas, e reſpoſtas, haguda diligent, e molt exquiſida examinatio ſobre las ditas coſas daça, e dalla allegadas, demanadas, e exceptadas, axi en noſtre Reyal Conſell, com per nos mateix aquellas diſcurrint, ruminant, e conſiderant, per lo gran deſig que tenim en fer juſ-

juſtitia, e levar la dita queſtio, e repoſar lo dit Principat, que per la dita cauſa eſta molt perturbat, en aquella millor via, forma, e manera que fer ho podem, proceim a ſententiar, e arbitrar, e declarar ſobre las ditas queſtions, e debats en la forma ſeguent.

1 Primerament per quant per part dels dits Pageſos nos es feta gran clamor, de ſis mals vſos vulgarment appellats, dient, que indegudament, e injuſta, en gran carrec de conſcientia los dits Senyors exigen dells, compellintlos per via del ſagrament e homenatge quels han preſtat, a pagar los dits ſis mals vſos, los quals ſon Remença perſonal, Inteſtia, Cugucia, Xorquia, arcia, e Ferma deſpoli forçada, e jatſie que per Vſatges de Barcelona, e Conſtitutions de Cathalunya ſien fundadas las ditas Remença perſonal, Inteſtia, Xorquia, e Cugucia, e las ditas Arcia, e Ferma deſpoli ſien per conſuetut introduidas, de las quals ſegons ſom informats ſe ha algunas vegadas feta juſtitia en lo dit Principat, empero, attes que los dits mals vſos, per molts, e diverſos abuſos que de ells ſe han ſeguit, contenen evident iniquitat, los quals ſens gran pecat, e carrec de conſcientia nos porien per nos tollerar, e attes que los dits mals vſos, ſi foſſen temperats, reduits, e limitats a alguna moderacio, ſerien tollerables, pero per quant de aquells ſe han ſeguits grans debats, e queſtions, e per lo Rey Don Alfons noſtre oncle de glorioſa recordatio, e apres per lo Senyor Rey noſtre Pare de eterna memoria, e per lo Princep Don Carles com a ſon Loctinent General noſtre germa paradis haja, foren los dits mals vſos inhibits, e interdits, e de lavors ença per los dits Pageſos no ſe han pagat, e jatſie per nos la declaratio que lo dit Rey Don Alfons feu, ſie revocada en la Cort que vltimament celebram en la Ciutat de Barcelona, reſtituint los dits Senyors en la poſſeſſio, en que abans de la dita declaratio eſtavan, contra la qual revocatio per nos feta, per los dits Pageſos moltas, e diverſas coſas contra ella ſe han allegat, majorment dient, que no eren part en la Cort, e los qui eren de Cort, e inportunaven la dita noſtra revocatio, empatxant la concluſio de la Cort, ſi aquella no fahien, eren parts, e adverſaris lurs, de lo qual ſens dubte tenim certa, e indubitada notitia. Des ques ſeguix, que los dits mals vſos, encara ques moderaſſen, e limitaſſen, nos rebrien per las ditas parts, en ſos limits, que la vna, e laltra nols traſpaſſen, e trangrediſſen, per tant ſententiam, arbitram, e declaram, que los dits ſis mals vſos no ſien, ne ſe obſerven, ne hajan loe, nes pugan demanar, ne exigir dels Pageſos, ne de ſos deſcendents, ne dels bens dells, ne de alguns de ells, ans per la preſent noſtra ſententia aquells abolim, extinguim, anichilam, e declaram los dits Pageſos, e ſos deſcendents perpetualment eſſer liberts, e quitis, de ells, e de cada vn dells. Pero perque a alguna moderatio ſe porien reduir, e axi podrien ſubſiſtir ſegons dit es, per tant en ſatisfactio, e compenſatio de aquells pronuntiam, e declaram, los dits Pageſos eſſer obligats, e tenguts dar, e pagar per caſcun capmas ſexanta ſous de moneda Barceloneſa, o tant cens, quant montaran los dits ſexanta ſous Barceloneſos, a raho de vint milia per mil, lo qual dit cens ſe haja a pagar del die que la preſent noſtra ſententia ſe publicara a vn any, e de aqui avant quiſcun any en ſemblant die. E aquell impoſam ſobre los dits Pageſos, e Maſos que als dits ſis mals vſos eren, e ſon tenguts, e obligats, mentre que luit no ſera, lo qual cens declaram ſe puga per los dits pageſos luir, e quitar a la dita raho de vint milia per mil, ab aço, que ſi la dita luitio ſe fara de cens, o cenſos que pertangan a ſenyors Eccleſiaſtics, o laics a qui pertanyera la ſenyoria directa dels dits maſos, ab vincle que aquella pervenga en perſonas algunas, que la peccunia pagadora als dits ſenyors per cauſa de la luitio, y quitament del dit cens hajan de poſar los dits pageſos en la taula de la Ciutat de Barcelona, per eſmerçar aquella per indemnitat dels dits ſenyors, o ſenyoras.

2 Item ſententiam, e declaram, que la dita peccunia ſe entenga eſſer dada en conmutatio ſis vol ſatisfactio, e compenſatio dels dits ſis mals vſos, repartida entre aquells egualment, a fi, e effecte, que lo qui no ſera tengut a ningu dels dits ſis mals vſos no pac la dita peccunia, ni cens algu per cauſa de aquella, e lo qui ſera obligat a algu, o alguns dells, en commutatio de aquell, o aquells pac, lo que muntara a la dita raho.

3. Item

3 Item pronuntiam, e declaram, que los que ſe hauran remut dels dits mals vſos, o de algu, o alguns de ells, per pactes, o concordias fetas, o fets ab lurs Senyors, ſe alegren de la dita Remença, axi e ſegons que per concordias, e pactes concordaren, e pactaren ab lurs Senyors. E que hajan facultat de luir, e quitar lo cens que per la dita cauſa ſe hauran carregat, en la forma damunt dita, e lo ſobredit haja loc en las Remenças pactadas, e concordadas perpetualment, e irrevocable: quant a las que ſeran fetas a temps, en aquellas haja loc la dita commutatio, finit lo dit temps, o abans, ſi lo Pages volra, o li plaura, ſens perjuy del que pactat haura ab ſon Senyor.

4 Item ſententiam, arbitram, e declaram, que la dita luitio nos puga dividir, ni fer en moltas veguadas, ſino en vna vegada, o ab vnica ſolutio, e paga.

5 Item volem, e declaram, que per fer la dita luitio pugan poſar los dits Pageſos de Remença, e de mals vſos entre ſi en lurs Parrochias vintens, e altras exactions, ab las quals pugan ſis volran rembres dels dits mals vſos los Pageſos, e Maſos de quiſcuna Parrochia, junctament.

6 Item repellim, caſſam, e abolim lo dret, e facultat que los Senyors pretenen tenir, de maltractar los dits Pageſos, e ſi della vſaran, que los dits Pageſos pugan recorrer a nos, o a noſtres Officials, davant los quals los dits Senyors per cauſa de la mala tractactio ſien tenguts comparer, e reſpondrer, e fer compliment de juſtitia criminalment, e civil, pero per aço no entenem levar als dits Senyors, o Senyoras la juriſdictio civil, ſi alguna tenen, o los pertany ſobre los dits Pageſos.

7 Item ſententiam, arbitram, e declaram, que los dits Pageſos hajan a preſtar ſagrament, e homenatge de proprietat a ſos Senyors, tantas vegadas, quantas aquells volran, regoneixent que tenen las maſias, e caſas, ab ſas terras, honors, e poſſeſſions, per los dits Senyors, o Senyoras, pero ſens carrec de Remença perſonal, e dels altres ſinc mals vſos reſtants, com aquells ſien extincts, abolits, e anichilats, com deſus es pronuntiat, e que per la dita tatxatio los dits Pageſos no ſien tenguts, ni obligats pagar drets alguns, ni pugan los dits Senyors, o Senyoras impoſarlos ſervitut alguna: e que los dits Pageſos, e ſucceſſors lurs no obſtant lo dit ſagrament, e homenatge, pugan renuntiar, dexar, e deſmparar los dits Maſos, e caſas, ab las proprietats, terras, honors, e poſſeſſions, quant volran, e que ſen pugan anar liberament a hont volran, e toſtemps que volran, ab tots ſos bens mobles, exceptat lo cup principal, pagant empero tot lo que deuran als dits Senyors, fins al die que ſen iran, e que en lo dit cas, la vtil ſenyoria ſie conſolidada ab la directa dels dits Senyors, de manera que ſie en facultat del Senyor, o Senyors fer del Mas, o caſa, terras, honors, e poſſeſſions liberament lo que li plaura, com a ple Senyor de aquellas, e que per res del ſobredit no ſie fet prejudici algu als dits Senyors en la directa ſenyoria, que en las ditas maſias, e terras tenen, els pertany ab los foriſcapis, luiſmes, fadigas, que per reſpecte de la dita directa ſenyoria los ſon, e ſeran deguts. E ſi per ventura los dits Pageſos, e ſucceſſors lurs, o alguns de ells, per los dits Senyors, o algun dells foſſen requeſts per virtut del ſagrament, e homenatge, o en qualſevol altra manera, a fer los empreſtecs, o donatiu algu, que no ſien tenguts ferho, ne pugan eſſer compellits, o oprimits perque ho façan, ſi ja no ſos, que de lur propria, e libera voluntat los plagues ferho. E encara pronuntiam, e declaram, que ſi los dits Pageſos en qualſevol temps nos demoſtraran cartas, o titols, per los quals, e las quals aparega no eſſer tenguts preſtar los dits ſagrament, e homenatge, que aquells, e aquellas los ſien ſalves, e reſten en lurs força, e valor, pero que fins aquellas davant nos produidas, per nos ſie declarat, lo que fer ſe deura, per lo qual nos reſervam poteſtat ſpecial, los dits Pageſos ſien tinguts preſtar lo dit ſagrament, e homenatge, axi com dit es, e als effectes deſus dits, e no en altra manera.

8 Item pronuntiam, arbitram, e declaram, que ſi los Pageſos ſen iran dels dits Maſos, e dexaran aquells ſens voluntat de ſos Senyors, que los dits Senyors pugan per ſa propria authoritat occupar aquells, eſtablirlos a qui volran, paſſats tres meſos apres que los dits Pageſos ſen ſerā anats, e q̄ durant lo

dit

dit temps dels tres meſos los pugan pendre, e comanar, per q̃ eſtant deshabitats, axi los maſos, cõ las terras poriẽ rebre danys algũs, e ſi ſe eſdevẽdra, q̃ lo Pages, qui deixat haura ſon mas, ſegons dit es, amenaſſara, o deſafiara, o fara, de dit, o de fet coſa alguna cõtra lo Senyor, o cõtra aquell aqui lo Senyor lo haura acomanat, arrendat, o ſtablit, q̃ lo tal Pages de fet ſie hagut per gitat de pau, e treva.

9 Item ſententiam, arbitram, e declarã, que los dits Senyors no pugan pendre per didas per ſos fills, o altres qualſevols creaturas las mullers dels dits Pageſos de Remença, ab paga, ne ſens paga, menys de lur voluntat, ni tampoc pugan la primera nit que lo Pages pren muller dormir ab ella, o en ſenyal de ſenyoria, la nit de las bodas, apres que la muller ſera colgada en lo lit, paſſar ſobre aquell, ſobre la dita muller, ni pugan los dits ſenyors, de la filla, o fill de Pages, ab paga, ni ſens paga ſervirſe dell, ſens ſa voluntat, ne pugan compellir los dits Pageſos a pagar los ous apellats de cugul, ni dret de flaſſada de cap de caſa, la qual ſe preten, que quant moria lo Pages, lo Senyor.lals prenia, e nols dexava ſoterrar, fins que la millor flaſada de caſa ſe havia preſa, ne tampoc pugan los dits Senyors, o Senyoras per reſpecte de la ſenyoria que ſobre los dits Pageſos tenen (puix no ſie per reſpecte de la ſenyoria del Caſtell, o juriſdictio,) ferlos prohibitions que no venan forment, civada, vi, e altras coſas amenut, e ſi tals prohibitions per los dits Senyors los eren fetas, pronuntiam, e declaram, aquellas eſſer nullas, e que aquellas no obſtants, los dits Pageſos pugã vendre, e axaugar per menut, e cõ ben viſt los ſera los dit forments, civada, vi, e altras coſas, ſens licẽtia, e permis dels dits Senyors.

10 Item ſententiam, declaram, e arbitram, que los Pageſos no ſien obligats pagar polls de aſtor, ni pa de ca, ni dret appellat brocadella de cavall, ni tãpoc los dits Senyors pugan compellir los dits Pageſos a vſos appellats cuſſura, enterca, alberga, menjar de balles, pernas de carnſalada, arages, molto, e anell magenc, porc, e ovella ab let, ſcanal de porc, vi de treſcol, vi appellat den Beſora, ſiſtella de raims, carabaſſa de vi, fex de palla, cercols de bota, mola de moli, ni adob de reſcloſas, blat de acapte, jovas, batudas, jornals, podadas, fermadas, ſegadas, traginas, e altras ſemblãts drets, e ſervituts, perſonals, pus no ſien capbrevadas, e ſi ſeran cabrevadas, e los dits Pageſos, o algu de ells moſtraran authẽticament dins ſinc anys deſus dits davant nos, o de la perſona per nos deputadora, com los dits drets, e ſervituts ſon eſtats introduits ab cauthela, e deceptio per los dits Senyors, o en lo principi quãt ſe principiaren, foren principiats per los dits Pageſos ſens cauſa, o titol preeedent, ſi no gracioſament, e per corteſia, e apregarias dels dits Senyors, e apres ab la dita introductio deceptiva, e cauteloſa, o principi gracios, los dits Pageſos continuaren pagar, e los dits Senyors ab la dita poſſeſſio axi adquirida los capbrevarẽ, declarat per nos lo ſobredit, dalli avant los dits Pageſos no ſien tinguts pagar, o fer las ditas ſervituts, ans ceſſen, e hajã a ceſſar en tota manera, no obſtant ſien capbrevats, pero q̃ entretant q̃ per los dits Pageſos no ſera demoſtrat lo deſus dit, e per nos determenat, ſegons dit es, paguẽ, e façã las ditas ſervituts capbrevadas, e ſi dins lo dit tẽps lo ſobredit en la forma ja dita moſtrat no hauran, e per nos declarat no ſera ſegons dit es, paguen, e façan los dits drets, e ſervituts capbrevadas, e aço mateix pronuntiam, e manam ſie fet en lo dret appellat lo çol, o fabrega de deſtret, que ſi dins lo dit temps per los dits Pageſos, eſſent lo dit dret capbrevat, ſera monſtrat authenticament lo dit dret eſſer introduit per cauſa de haver Ferrer en lo Loc, o Terme, e los dits Senyors no tendran Ferrer, pera vs, e ſervey dels tals Pageſos, dalli avãt los dits Pageſos no ſien tenguts pagar ib dit dret, ſi no tant quant haura Ferrer en lo dit Loc ab ells, e ſe porã ſervir dell pero en aço no volẽ ſie cõpres lo dit dret, ſi per los Senyors per cauſa del domini, eo juriſdictio de Caſtell, Loc, Terme, o Parrochia, ha acoſtumat rebre aquell, e aço mateix diem de qualſevol dels vſos, o drets ſobredits, ſi per reſpecte de la ſenyoria, o juriſdictio del Loc ſeran introduits, pertanyeran, o ſeran impoſats.

11 Item ſi ſera allegat, o pretengut axi per los dits Senyors, o per algu de ells, com per los dits Pageſos de Remença, eo dells, dits ſis mals vſos, eo algu dells, que l capbreu, o capbreus entre ells, e quiſcu dells per los

los dits Pageſos, o algu dells fets, ſon eſtats cremats, eſquinſats, o perduts, o en tal manera gaſtats, que no pugan moſtrarſe, ni en la nota, ni en altra authentica forma que faça fe en juy, que en tal cas aquell, o aquells que la dita perditiò allegara, o allegaran, pugan davant nos, o de la perſona, perſonas per nos deputadoras allegar, e provar la dita perditio, e lo tenor dels dits capbreu, o capbreus perduts, los quals axi provats, e per nos declarats, e authoritzats hajan aquella força, valor, que haurian los originals capbreus, ſi foſſen en eſſer, e no foſſen perduts, e ſi ſe allegara, o pretendra, que lo capbreu, o capbreus que eſtan en authentica forma en tot, o en part foren fets doloſament, o ab alguna deceptio, o que ſon falſos, o falſament fabricats, que de las tals exeptions, e oppoſitions ſis vol allegations, ſe puga recorrer a nos, e allegar aquellas devant nos, o de la perſona, o perſonas per nos deputadoras, ſobre lo qual ſe haja eſtar al que per nos, o per ellas en lo ſobredit ſera pronuntiat, e declarat dins temps de ſinc anys continuament comptadors, pero que entretant la paga de las coſas capbrevadas no ſie empatxada, ni detardada, ſegons es dit alt. E aço matex volem haja loc, ſi ſe allegara, o pretendra, algunas ſervituts de las ſobreditas, o altres qualſevulla deutes pagar per los dits Pageſos, o algu de ells als dits Senyors, o a algu de ells, per cauſa de las Maſias, terras, honors, e poſſeſſions, que de ells tenen, ſens capbreus pretenent quels pertany per coſtum, e antiga conſuetut legittimament introduida, e continuada, e que entretant en lo dit cas, ſi los dits Senyors moſtraran davant nos, o de la perſona, o perſonas per nos deputadoras com ſon en poſſeſſio de rebre alguna ſervitut, o ſervituts dels dits Pageſos, o dalgu dells, ſens capbreu, hajan, e reban dels dits Pageſos aquellas ſervituts, que per nos ſera declarat deuen haver, rebre, reſervant lo dret de la proprietat deduidora davant nos, o de la perſona, o perſonas per nos deputadoras com dit es, dins temps de ſinc anys, de vuy en avant comptadors, per la qual coſa fer dins lo dit temps, nos reſervan ſpecial poder.

12 Item pronuntiam, ſententiam, e arbitram, que los Pageſos ſens licentia de ſon Senyor, o Senyors pugan, els ſie licit vendre, dar, permutar, e alienar de ſos bens mobles, a tota ſa voluntat, exceptat lo cup major, e principal del Mas, o caſa, lo qual nos puga vendre ſens licentia del Senyor, o Senyors.

13 E mes ſententiam, e declaram, que lo Pages no puga vendre, ni alienar a perſona eſtranya lo Mas, ni las terras al dit Mas continguas, e afixas, e ab las quals lo te ſtablit, pero las que haura adquiſidas per ſa induſtria, encara que las haja poſſeidas per trenta anys, o mes, aquellas puga, e li ſie licit alienar ſens licentia del Senyor, o Senyors. Si empero en los ſtabliments expreſſament deya, que nou pogueſſen alienar, que allo ſe haja de ſervar.

14 Item pronuntiam, e arbitram, e declaram, que los dits Pageſos no ſien tenguts pagar cenſos de caslanias, ni guaytas de Caſtells enderrocats, en los quals nos pot habitar, ni en temps de neceſſitat ſi poria recullir, ne obras de Caſtells en los quals james ſe obra, ans eſtan enderrocats, encara que los dits drets ſien capbrevats, pus los dits drets ſien introduits per los dits Senyors per ſguart de la ſenyoria que tenen en los dits Pageſos, e en los Maſos, e caſa de aquells, la qual coſa los dits Pageſos hajan de moſtrar authenticament dins los ſinc anys, pero entretant que nou moſtraran davant nos, e per nos no ſera determenat, los drets deſus dits que capbrevats ſeran ſien tenguts pagar, e ſi los dits Senyors, o ſenyoras han acoſtumat, e ſon en poſſeſſio de rebre los dits cenſos, guaytas, e obras, per eſſer Senyors del Caſtell, o de la juriſdictio de aquell, o per eſſer caslans de aquells, volem aço no ſie compres en la preſent ſententia.

15 Item, que los dits Pageſos ſien tenguts de aqui avant integrament, ſens frau algu, be, e lealment a lur Senyor, o ſenyors, als quals pertany, pagar delmes, primicias, cenſos, taſcas, quints, quarts, e altres drets reals, que ſien acoſtumats pagar per raho, e cauſa dels Maſos, terras, e poſſeſſions que poſſeeix en e poſſeirá, ſi ja no era, que per los dits Pageſos, o ſucceſſors lurs, o per algu de ells ſe moſtras ab inſtruments, o altras authenticas

ſcrip-

ſcripturas,e documents,no eſſer tinguts a la paga dels dits delmes,primitias, cenſos,taſcas, quints, quarts,e altres drets reals, o de part de aquells,o de algu de ells.E ſi ſera cas, q̃ moſtravan per inſtrumẽt,o acte authentic, no eſſer tinguts pagar las ditas coſas, o part de aquellas , q̃ en tal cas no paguen aquella part, o quãtitat de las ditas coſas q̃ moſtrarã no deure pagar,pero q̃ la dita demoſtratio,e provatio ſe haja fer davãt nos,o aquella perſona q̃ per nos ſera deputada,e per nos ſe haja de declarar lo que per juſtitia declarar ſe haura, apres feta la dita provatio, dins ſinc anys de aqui avãt continuament cõptadors, per al qual nos reſervam poteſtat,e facultat, per poderho axi fer de volũtat, e expres cõſentiment de las ditas parts, dins lo dit tẽps. E perque tenim informatio,que del any mil quatrecẽts vuytanta incluſive,fins a la preſent jornada, alguns dels dits Pageſos, e altres de menys temps ença han ceſſat pagar a lurs Senyors los dits delmes,primicias, cenſos,taſcas,quints,quarts,e altres drets reals, acoſtumats pagar,ſegons dit es, pronuntiã, q̃ los dits Pageſos paguen lo que deurã del paſſat en aqueſta manera, a ſaber es,la terça part del q̃ deuran de quiſcun any del paſſat en quiſcun any eſdevenidor , ab lo que del mateix any pagar deuran , demanera que de aqui avant en quiſcun any paguen lo que deuran de aquell , e la terça part de vn any del paſſat, fins que en la dita forma ſie acabat de pagar, lo que del paſſat deuen.

16 Item, per que no es noſtra intentio, pronunciar quant als dits ſis mals vſos, ſervituts, cenſos, e taſcas , e altres drets deſus dits tantſolament entre los dits Senyor , o Senyors,e los Pageſos que ſon dells per reſpecte de maſias , o caſas que dells tenen, e no per reſpecte de ſenyoria de Caſtell,Loc, Terme,o juriſdictio,ſegons que en diverſos Capitols es eſtat ſufficientment exprimit, pero a major cauthela declaram , que en la preſent noſtra ſententia,arbitratio, e declaratio , quant als dits drets ſolament ſien compreſos los Senyors,e Senyoras,dels dits Pageſos , e de qualſevulla que han acoſtumat vſar dels dits mals vſos , e rebre las ſervituts perſonals , o altras , no per cauſa de ſenyoria de la juriſdictio, o de Caſtell, Loc, o Terme de vna part, e ſolament ſien compreſos los dits Pageſos , eo poſſeidors de las pageſias, caſas, o maſias del altre part, e no toc , ne comprenga a coſa alguna , que ſie, o devall de la juriſdictio , o preeminentias dels Senyors dels Caſtells , Locs, o Parroquias, o per raho de aquellas.

17 Item , per quant es Reyal preeminentia,e encara pertany al que te poteſtat arbitral,preferir la equitat a la rigor ſcrita,vſant de la dita poteſtat axi com a Rey , e ſubira Senyor que ſom, e per las ſubmiſſions a nos fetas , e com arbitre, arbitrador , e amigable compoſador en virtut del poder, per las ditas parts a nos atribuit , reputant eſſer poſat en gran egualtat , lo que per nos es pronuntiat, declarat, e arbitrat , axi ſobre los dits ſis mals vſos , com ſobre totas , e quiſcunas ſervituts , e drets , entre los dits Senyors , o Senyoras , e los dits Pageſos de Remença , eo dels dits mals vſos , pertant pronuntiam, que tot lo que per nos, en , e cerca las ſobreditas coſas entre las ditas parts es pronuntiat, declarat, proveit e , arbitrat en la preſent noſtra ſententia , e totas , e ſengles coſas en aquella contengudas, en, e cerca lo ſuſdit, e entre los ſuſdits dada, e promulgada, valega , e ſie obſervada , no obſtants qualſevulla vſatges de Barcelona, Conſtitutions , vſos , e coſtums del dit Principat, e no obſtants qualſevulla Privilegis, axi generals com particulars del dit Principat.

18 Item, ab tot que totas , e ſengles coſas per nos pronuntiadas , concernents las perſonas Eccleſiaſticas que en poder noſtre han compromiſſat, ſiẽ vtils als dits Eccleſiaſtics, e als Beneficis, Dignitats, e Eſgleſias, a las quals ſe eſguardã,e ſiẽ per nos proveidas en favor de ells,e per remoure tant grans diſſẽſions,debats, e turbatiõs cõ ſe haviã ſeguir, e cada die augmentarẽ , ſi nos fos remediat ab lo dit cõpromis,e ab la preſẽt noſtra ſententia, lo qual, e la qual ſe ſon fets,per poſar pau,e cõcordia en lo dit Principat,axi en reſpecte dels laics cõ dels Eccleſiaſtics, per lo qual es cert q̃ axi lo dit cõpromis,cõ la preſẽt noſtra sẽtẽtia,ni per vns,ni per altres no poria eſſer impugnada,pero a major cauthela,e per lo deſcarrec dẽ noſtra Reyal cõſciencia proveim,e manã,ſie ſuplicat N. molt S. Pare, ſe dega confirmar , e habilitar ab ſupletio de qual-

qualſevol deffectes, tam juris, quam facti,que en los dits Actes hajan entrevengut, dels dits Eccleſiaſtics, e de las Eſgleſias, Dignitats, e Beneficis de ells,e ab clauſula de motuproprio, e de certa ſcientia, e altras neceſſarias, e opportunas al dit compromis, e Sententia, o ſaltem los Capitols las ditas perſonas Eccleſiaſticas,e las Dignitats,e Beneficis de ellas concernents validament,axi,e en tal manera, que obre,e valega tant la dita confirmatio,com ſi ab authoritat del dit Sanctiſsim Pare lo dit compromis fos fermat, e la dita noſtra Sententia fos dada,e com ſi lo dit compromis fos fet en poder de aquellas perſonas, que de dret per reſpecte dels dits Eccleſiaſtics ferſe devia,e que per no eſſer ſe fet, no valega menys, ni puga eſſer imputat en alguna manera a carrec noſtre, ni de noſtra Reyal conſcientia, ni dels dits Eccleſiaſtics.

19 No tenim a poca moleſtia,ni per cert ſentim poc la occupatio dels Caſtells, e fortaleſas per los Pageſos fetas, e molt mes ſentim, e tenim envig dels Caſtells que pendent lo dit compromis ſon eſtats per los dits Pageſos occupats violentment, e per força, nafrant, e damnificant los qui aquells tenian, e los Senyors de ells, en gran menyſpreu de Deu, e noſtre, e poca temor de noſtra correctio, la qual ſens dubte no deuen paſſar ſens alguna punitio,ſegons que devall ho proveim,e quant al interes dels deſpullats de ſos Caſtells manam, que dins temps de deu dies apres que la preſent noſtra Sententia ſera publicada per veu de Crida publica en la Vegueria,o Veguerias hont los dits Caſtells eſtan ſcituats,per los dits Pageſos, e per los qui aquells en lo dit temps detindran, ſien reſtituits, y integrats a la perſona,o perſonas que per nos ſeran trameſas a recuperar los dits Caſtells, de poder de aquells quils detenen, o detendran, los quals detengan per nos, e en nom noſtre, pera fer de ells lo que per nos los ſera manat, ſots las penas en lo dit compromis contengudas, e altras que al noſtre arbitre reſervam.

20 Item, per quant a nos conſta, e es public, e notori, com tots los Pageſos de Remença, e molts que no ſon de Remença, axi noſtres com de Prelats,Barons,Nobles, e Cavallers, Gentils Homens, Ciutadans, e altres del dit Principat, qui per vna via, qui per altra, poſtpoſada tota temor de Deu,e noſtra, e de noſtres Officials, en gran menyſpreu de noſtra juſtitia ſe ſon levats, en gran nombre,e armada, e han feta Guerra publica en lo dit Principat, entrant en noſtras Reyals Vilas, e Locs per força, matant, e degollant molts, e diverſos del dit Principat,axi Generoſos com de altra conditio, vſurpant noſtra Reyal Bandera, e lo que pijor es, en noſtre Reyal nom, e crit,e occupant moltas Fortaleſas,e aquellas robant, e en ſi retenint violentment, e per força de armas, contra voluntat dels Senyors de aquells, vſurpant noſtra Reyal juriſdictio, e noſtras Regalias, e preeminentias Reyals, donant ſegurs, reſcatant, e apreſonant, reſiſtint a noſtres Officials, aquells invadint, nafrant, mutilant, e perſeguint, de tal manera que a nos convengue manar fer gent de Cauall, e de Peu per reprimir los impetus, e furias desfrenadas dels dits Pageſos, car en altra manera nos podien refrenar, e ſi no foſſen eſtats refrenats, es cert que hagueran poſat al dit Principat en grans moviments, e turbations, de que a nos es eſtada feta no poca offenſa, e al dit noſtre Principat, e als habitants en aquell Generalment, e Particular molts intollerables danys, e menys caps, e no ſolament feren los dits Actes, fins que en nos fou compromiſſat, mas encara deſpuys ença han perſeverat en ſos mals, e inics propoſits, mals a mals ajuſtant: e ſi tals Actes reſtavan impunits, ſeria de Deu molt gran deſervici, e de noſtra Majeſtat offenſa molt gran, e eximpli pera mal ha fer, e viure molt pernicios, e axi volent las tals audacias, e temeritats caſtigar, e punir, per que als mals factors ſie caſtic, e als altres eximpli, conſiderant que entre los dits delinquints, e criminoſos a alguns, que no han temut eſſer principals, ſis vol caporals, e altres qui actualment meteren las mans en matar, robar, e apreſonar, reſcatar, occupar, e enderrocar Fortaleſas, e lo que pijor es cremar Eſgleſias, e altres crims, e delictes ſobredits, e altres qui adherint als ſobre dits los donaren pera fer, e perpetar los dits crims, e delictes, conſell,Favor, e ajuda, perço als contenguts, e anomenats en vna Scedula per nos liurada al noſtre Secretari dejus ſcrit, e fermada per nos, la qual apres de eſſer promulgada la preſent ſententia per noſtra Reyal Majeſtat manam ſie publicada, e intimada a las ditas

parts,enſemps ab la dita ſententia, com a part de aquella, dels quals alguns de ells foren en los dits caſos per los dits Pageſos perpetrats principals, ſis vol caporals, altres foren actualment perpetradors de aquells, pertant condemnam los ſobredits, e quiſcun dells a mort corporal, en aqueſta manera, que en qualſevulla part que trobats ſeran,per aquells aqui nos manarem ſien preſos, publicament penjats, e eſquarterats, e los bens de ells axi mobles, com immobles confiſcats a noſtre Reyal Fiſc, ſalvo la proprietat dels Maſos al Senyor, o Senyors dels dits Pageſos de Remença pertanyents,e tot lo que per veritat per los dits Pageſos per raho dels ditsMaſos,eTerras los ſera degut juſtament,reſervada empero a nos faculiat de commutar la dita pena,en altra, ſi a nos per juſtas e rahonables cauſas viſt ſera: a tots los altres Pageſos de Remença,que en fet,e perpetrar los dits crims ſon eſtats,donant a la perpetratio de aquells conſell,favor, e ajuda, perque la multitut encara que no ſie menys de culpa, no deu Criminalment en las perſonas eſſer punida, ans quant a las penas perſonals miſericordia ſe deu haver, pertant comutant la pena perſonal,en la qual per tant grans, e deteſtables crims ſon encorreguts,en pena peccuniaria, per no caure en la Vniverſitat, o en la multitut, e per que la dita multitut no reſt impunida, e a ells ſie caſtic, e a altres exemple, perque ſemblants Actes no goſen fer, ni atemptar, vſant ab ells de clementia, abſolentlos de totas las perſonals penas, e de confiſcations de bens, que per la dita cauſa han encorregut, e ſi ſon gitats per los dits delictes, e coſas, de Pau, e Treva, e o Proceſſats per Proceſſos de Regalia, Sometent, o altres Proceſſos, reſtituim aquells en Pau, e Treva, e Cancellam, e annullam los dits Proceſſos, e Publications,e condemnamlos en quantitat de ſinquanta milia liuras de moneda Barceloneſa, la qual a noſtre Reyal Fiſc applicam, exigidora, e pagadora la dita quantitat, e ſumma per los ſobredits, e de lurs bens, dins temps de deu Anys, del mes de Agoſt primer vinent continuament comptadors, a ſaber es ſinc milia liuras quiſcun Any, las quals condemnations, axi perſonals, e de bens, com las peccuniarias manam eſſer executadas en las perſonas, e bens dels Pageſos de Remença, e o dels ſis mals Vſos, no obſtant qualſevulla guiatges, de nos, o de qualſevol altre Official noſtre emanats, los quals per la preſent revocam, e manam que deu dies apres que la preſent revocatio ſera ab veu de Crida publicada en la Ciutat de Barcelona,ſien haguts per revocats, al qual terme reduim qualſevulla altres termens atorgats en los dits guiatges, apres de la revocatio de aquells, encara que foſſen de mes temps, e revocam qualſevulla ſalvaguardas, ſobreceiments, o altres qualſevulla guiarges, e encara qualſevulla licentias, e facultats de poderſe ajuſtar, per nos, o anteceſſors noſtres, o per Officials noſtres a ells atorgats, e atorgadas, los quals, e las quals volem ſien extincts, e de nengun effecte, e valor haguts, e hagudas, axi com ſi atorgadas no foſſen, pero en aço no ſien compreſſas las facultats de poderſe los dits Pageſos ajuſtar en quiſcuna Parrochia per virtut del Privilegis a ells atorgats, e encara en virtut de la preſent noſtra ſententia, la qual condemnatio peccuniaria pagada, volem, ens plau deſliurar, e fer quitis los dits Pageſos de la reſtant quantitat, que prometeren pagar a noſtre Oncle lo Rey Don Alfons de immortal memoria, per cauſa dels dits mals Vſos, e Remença, e perque altres Pageſos que no ſon de Remença, ne dels dits ſis mals Vſos, ſon eſtats en dar conſell, favor, e ajuda axi aconſellant, ajudant, favorint, receptant,miniſtrant peccunias,vituallas, com en altra qualievol manera, a perpetrar, e fer los dits crims, e delictes, los quals no es raho reſten impvnits, e tambens plau per be de Pau, e concordia havernos ab ells ab miſericordia, y clemencia, pertant condemnam los a contribuir, per ajudar a pagar dits Pageſos de Remença la dita ſumma, en la qual los havem condemnats, per lo que a quiſcu vendra, juxta la tatxa que caſcu dels dits Pageſos ſera tatxat, pera pagar la dita ſumma, e contribuint com dit es, volem, ens plau los que contribuiran en la dita forma ſien compreſos en la remiſsio, e abſolutio que als dits Pageſos de Remença, e o dels ſis mals Vſos ab lo preſent Capitol atorgam, e fem.

21 Item per quant per part dels dits Senyors, e de alguns altres nos ſon dadas demandas contra los dits Pageſos de Remença, e o dels mals Vſos, deduint los danys quels

han

han donats, e ſupplicant nos, fos de noſtra merce manarlos ſatisfer, e per los dits Pageſos als quals manam donar copia de las ditas petitions contra ells dadas, es opoſat, e allegat, dient ells no eſſer tenguts a ſatisfer, e pagar los dits danys, per no eſſer venguts a culpa de ells, ſegons que en las Scedulas per ells dadas, es deduit. E nos viſts los Proceſſos, e informations per la dita raho rebudas, dels quals, o de las quals los dits Senyors han feta prompta fe a noſtra Reyal Majeſtat, per los quals nos conſta los dits Pageſos haver donats los dits danys, als ſobredits, a gran culpa lur, e ſens culpa alguna dels dits Senyors, e pertant, & alias condemnam los dits Pageſos a dar, e pagar per ſatisfactio dels dits danys als dits Senyors, e a altres damnificats en ſis milia liuras Barceloneſas, pagadoras per los dits Pageſos dins temps de dos Anys, comptadors del mes de Agoſt primer vinent en avant, en duas eguals pagas, a ſaber es tres milia liuras en quiſcun Any, las quals peccunias hajan de poſar en la Taula de la Ciutat de Barcelona, per que alli poſadas ſien diſtribuidas entre los dits damnificats, axi ſegons per nos ſera dit, e proveit. E mes volem, que las coſas als dits Senyors, o a alguns de ells per los dits Pageſos robadas, aquellas que en eſſer ſe trobaran, hont ſe vulla que ſien, per aquell de qui eren, e pertanyian al temps que foren robadas, pugan eſſer cobradas, e repetidas de poder de aquell, o aquells en lo qual poder trobadas ſeran, ſi ja no era que algu los hagueſ haguda dels dits Pageſos ab tal titol, que ſegons Conſtitutions de Cathalunya no ſos tengut a reſtitutio de ellas, o ſi fos tengut li hagues de eſſer tornat lo preu, per lo qual foren haguda.

22 Item perque ſom informats, que alguns dels Senyors de ſus dits tenen preſos alguns Pageſos, jat ſie ſe diga per part dells quel han preſos licitament, dient, e allegant queis han preſos anant en favor, e ajuda de noſtres Officials, e en lo temps que per noſtre manament los dits noſtres Officials ma armada inſeguiren los dits Pageſos per fer juſtitia de aquells, pero no obſtant aço declaram, e manam, que los dits Pageſos preſos ſien meſos en ſa libertat, per aquells que preſos los tenen, ſens reſcat algu, ſi lo tal reſcat encara no era pagat, declarant, totas, e qualſevol obligations, e ſeguretats per cauſa del dit reſcat eſſer nullas, e de nenguna efficacia, e valor, e aço mateix diem de qualſevol obligatiõs de reſcats, e de qualſevol perſonas que los dits Pageſos tingueſſen preſos, e obligats a pagar quantitat, o coſa alguna per cauſa de reſcat.

23 Item per quant a inſtantia de alguns Prelats, e perſonas Eccleſiaſticas ſe ha proceit per Jutges Eccleſiaſtics contra los dits Pageſos, o algu de ells, per via de la Conſtitutio de Tarragona, e en altra manera, e los han excommunicats, e agravats, e ſi los dits Proceſſos ſe proſſeguien, e los dits Pageſos no foſſen abſolts, ſeria renovar, e ſuſcitar la dita queſtio, e perventura comoure, e conturbar lo dit noſtre Principat, e com contra los dits criminoſos per noſtra Reyal preeminentia pertanga proceir, e fer Proces de Regalia, pertant exortam, e manam a qualſevol Officials, Vicaris Generals, e Jutges Eccleſiaſtics, Ordinaris, e Delegats, que per via de la Conſtitutio, ne en altra manera a inſtantia dels predits no proceeſcan, e abſolgan los predits, car ſi altrament ho fahien per deffenſio de noſtra juriſdictio, e Regalias manariem proceir contra ells, ſegons quens pertany.

24 Item conſtituim, y metem en Treva, e Pau per cent, e vn Any als dits Senyors, o Senyoras ab los dits Pageſos de Remẽça, e o dels mals Vſos, e ab los altres Pageſos, e altres qualſevulla qui als dits Pageſos donaren Favor, e ajuda en los acceſſos, crims, y delictes que cometeren, axi receptant, com donant los vituallas, e forçantlos, e en altra qualſevol manera, e viceverſa, en tal manera que los vns als altres, ne los altres als altres de fet nos pugan fer mal, ne dany algu, ans eſtigan en pau, e ſoſſec: e per major ſeguretat de la dita Pau, volent remoure tota occaſio que aquella pogues torbar, declaram, ſententiam, e arbitram, per tots los Actes paſſats, ne per cauſa de aquells no poder los vns als altres, & viceverſa criminalment, ne Civil acuſar, ne demanarſe, ſobre las quals coſas a major cauthela los denegam perpetualment tota Audientia en juy, e fora juy, axi cõ ſi los vns als altres ſe foſſen abſolts de totas, e qualſevol actions, que los vns contra los altres, e viceverſa tengueſſen, per raho de las ditas coſas, e per cauſa dels dits debats, queſtions, differentias, plets, litigis, e controverſias,

la qual abſolutio declaram de vna part, e altra entre ells per la preſent noſtra Sententia eſſer haguda per feta ab tot effecte, axi com ſi realment, e mediant Acte public per las ditas parts, e quiſcuna de ellas feta fos. E volem que los vns ni los altres nos pugan ajudar de Actes, Sententias diffinitivas, ne interlocutorias, ni de proviſions algunas axi Reyals, com qualſevulla altras, los quals, e las quals a cauthela caſſam, e annullam, ſis vol abolim, e volem ſien haguts, e hagudas, axi com ſi fets, e fetas no foſſen, havent per renunciat per las ditas parts al dret, plet, e cauſa, per raho de las ditas coſas preteſos, e preteſas, començats, e començadas, lo qual volem ſie de tant effecte, e valor, com ſi per ellas, e per quiſcuna de ellas la dita renuntiatio feta, e fermada fos, ſols reſtants ſalvas las actions, e drets, que per virtut de la preſent Sententia, e per la forma en aquella contenguda a quiſcuna de las parts pertany, e pertanyera.

25 Item perque es juſta coſa, que los treballs ſoſtenguts per Micer Alfonſo de la Cavalleria Vicicanceller, &c.

26 Item ſi los altres Pageſos qui no ſon de Remença, volents ſe alegrar de la dita noſtra Sententia, e del perdo, e remiſsio en aquella contenguts loaran, e malograran, e approvaran la preſent noſtra Sententia, e toras, e ſengles coſas en aquella contengudas, pronuntiam, e manam, ſien tenguts contribuir en las ditas tatxations, ab los dits Pageſos de Remença, e a las quantitats que per cauſa de aquellas havem condemnats los dits Pageſos de Remença, e o dels ſis mals Vſos, axi, e per la forma que en la condemnacio pecuniaria de jus contenguda havem pronuntiat deure contribuir.

27 Item pronuntiam, arbitram, e declaram, que los Senyors, o Senyoras, e los Pageſos que davāt nos han comparagut per ſi, e com ha Procuradors, e Sindics de aquells de qui tenen poder, dins tres dies apres quels ſera intimada la preſent noſtra Sententia, e los Senyors, e Senyoras, e los Pageſos, e altras qualſevol perſonas tengudas a preſtatio, o ſolutio dels mals Vſos, Servituts, Delmes, Cenſos, e altras coſas de ſus ditas, e encara los Pageſos qui no ſon de Remença, ni dels dits mals Vſos, e Servituts, los quals vniverſalment, e o ſingularment ſon eſtats en donar conſell, favor, e ajuda als dits Pageſos de Remença, eo dels mals Vſos, pera fer, e perpertar los crims, e delictes de ſus dits abſents de noſtra Cort, que per ſos Procuradors, o Sindics loat, e approvat no hauran la dita noſtra Sententia, ſien tenguts dins vint dies los qui no ſeran abſents del dit Principat, apres que la dita noſtra Sentētia ſera en caſcuna Vegueria intimada per veu de Crida publica, loar, e approvar la dita noſtra Sententia, e totas, e qualſevol coſas en ella contengudas purament, e ſens conditio alguna, los quals vint dies corregan en quiſcuna Vegueria del die en avant que la dita Crida en aquella ſera feta. E los abſents del dit Principat al temps de la dita Crida ſien tinguts fer la dita loatio, e emologatio, e approvatio dins altres vint dies, apres qne ſeran tornats dins lo dit Principat. E qualſevol dels ſobredits ſi lo contrari fara, ſi ſera Senyor, o Senyora, o Pages dels qui fermaren lo dit compromis cayan en las penas de aquell, e no puga, ni pugan de la preſent noſtra Sententia, ni de coſa alguna en aquella contenguda alegrarſe, ans quant al tal, e los tals volem ſie de nengun effecte, e haguda axi com ſi per nos dada no fos, quant a favor lur, pero toſtemps reſtant la dita noſtra Sententia en ſa efficacia, e valor, quant a aquell, e aquells, que aquella loaran, emologaran, e approvaran en tot, e per tot purament, e ſens conditio alguna, e a prejudici de aquells, o aquells que la dita Sententia emologat no hauran, ſegons dit es, e aço mateix volem haja loc en los Senyors, o Senyoras, Pages, o Pageſos de Remença, e o dels mals Vſos que no han fermat lo dit compromis, e no loaran, ni emologaran la preſent noſtra Sententia, e tot lo contengut en ella purament, e ſens conditio alguna, ſegons dit es, e ſi ſeran Pages, o Pageſos que no ſien de Remença, ni dels dits mals Vſos, e Servituts, e ſera de aquells qui donaren conſell, favor, e ajuda, receptant los dits criminoſos, o en altra qualſevol manera, que no puga, ni pugan alegrarſe del perdo, o remiſsio que als ſobre dits qui donaren conſell, favor, e ajuda, per la preſent noſtra Sententia havent nos ab ells ab clemencia dam, e atorgam, ans declaram, que contra el tal, e los tals ſe proſeeſca, e haja a proceir a inſtantia de noſtre Fiſc, per Proceſſos de Regalia, Factoria, e altra qualſevol manera, que per Vſatges de Barcelona, e Conſtitu-

tions

tions de Cathalunya proceir ſe deura,e pora.E no res menys pronuntiam, e declaram, e arbitram, que paſſat lo dit temps, la dita Sententia,e totas las coſas en aquella contengudas ſie haguda per emologada, loada, o approvada per aquells que loat, e emologat, e approvat no hauran, axi com ſi per ells, e caſcun dells dins lo dit temps fos eſtada, loada, approvada, e emologada, quant a prejudici ſeu, benefici dels altres qui emologat, e loat hauran, purament, e ſens conditio alguna, ſegons dit es.

28 Item perques deu attendre, que los dits debats, differentias,e queſtions, que entre los dits Senyors, o Senyoras, e los dits Pageſos ſien pera toſtemps levats, e remoguts per la preſent noſtra ſententia, e ſie levada tota occaſio per la qual pugan revocarſe, e ſuſcitar, attes que en la executio, e practica de aqueſta noſtra Sententia poran inſurgir algunas difficultats, axi mateix entre las ditas parts porien eſdevenir tals controverſias, que perventura per la preſent noſtra Sententia ſerien omeſas, e no determenadas, e poria eſſer que foſſen determenadas, e no com convendria, per occorrer, e remediar atot lo que eſdevenir poria, ab voluntat, e expres conſentiment de las ditas parts, lo qual conſentiment loant, e emologant la preſent noſtra Sententia declaram ſien viſts preſtar, e dar, nos retenim, prenem, e reſervam poteſtat de declarar,interpretar,revocar, corregir, ajuſtar, commutar, e eſmenar vna vegada, e moltas la preſent noſtra Sententia, e totas, e ſengles coſas en aquella contengudas, tant quant parra, o parran obſcuras, dubtoſas, o de declaratio, interpretatio, revocatio, correctio, e eſmena dignes, axi a inſtantia de las ditas parts, o de la vna de aquellas, com per noſtre propri motiu, dins temps de ſinc Anys, del die de la promulgatio de la preſent ſententia continuament comptadors.

Los condemnats per la Sententia Reyal de ſa Majeſtat ſon los ſeguents.

EN Clavaguera de Batet, Franci Sala Fill de Pejoan Sala quondam, Narcis Vila, aliàs Cifre, Vila aliàs Grill de Porqueras, Valenti Colell, Joan Ramon Buſquets de Vallcanera, Belluespre de Batet, Rovira de Batet qui tira a Moſſen Salba,Marturia Vidal de la Selva, Eſteve Paſqual de Vilalbi, Joan Genoves de Vallcanera,Paſqual Lebres de Caça, lo Germa mejor,Narcis Gaxat de Lembilles, Joan Michel de Caça, Pere Barthomeu de la Bisbal, Joan Catha de Arenys, Illa del Pont de Montſeny, T.Meruny de la Bisbal quis feu Capita, Landric de Porqueras, Sala de Montornes, e ſos Fills, Andreu Boſc de Tarraça, Pere Company de Lella, Pere Joan Tria de Mataro, Joan Morata del Fou, Jaume Platada de la Mella,en Pallas de Sancta Eulalia del Terme de Montbuy, Marc Vinyals de la Garriga, en Terres de Sancta Eugenia, en Puig den Taradell, lo Frances, lo Fill den Canet de Calonge, en Berard de Calonge, en Caſtella de Sanct Joan de Palamos, Joan Mir de Linas, Antoni Bou de Sanct-Celoni, en Oliver qui te la Caſa, prop la Belladona, Ferrer de Penades de Lagoſtera, Joan Coll de Lagoſtera,Los tres Germans Vilallongas de Caça, en Garau Crexell de Caça,e ſon Germa lo Hereu en Pere Garau de Caldes,Marturia Lorens de Caça, Garau Plat criat de Moſſen Verntallat, lo Gaſco qui anava ab en Sala de Montornes, lo Mallorqui qui anava ab lo dit Sala, los Germans Sanct Peres de Corrojuſa, en Colomer de Corrojuſa, en Canals del dit Loc, Pere Oliveres de Corrojuſa, Comapregona de Sanct Quirze, Company de Martorellas, en Camp de Martorellas, en Pujol de Olot, Juan de Leyda, en Pere Pedres de Caça, Barthomeu Puig de Liſſa ſubira, en Riera del Bisbat de Vic, Bertan de Folgons, en Griver de prop Mieras, en Seriya, en Colomer de Linars, Bernat Canals, aliàs Cro de Canoves, Amador Vidal de Madramanya, lo Pare de Narcis Goxat en Volart de Canoves. *Yo el Rey.*

3. LO MATEIX en la interpretatio de dita Sententia arbitral dada en Zaragoça, a 9. de Ianer 1488.

EXhibita, & Reverenter præſentata fuerunt Majeſtati noſtrę pro parte veſtri fidelium noſtrorum Ioannis Almar, & Lorentij Spigol Sindicorum Rementiarum Epiſcopatus Gerundæ, & Antonij Feliu Sindici Redimentiarum Epiſcopatus Barchinonæ nomine, & pro parte omnium aliorum Sindicorum Redimentiarum, in Epiſcopatibus

Barchinonæ, Gerundæ, Vici, Vrgelli, & aliorum pagentium, vulgo dictorum de redimentia, Capitula ſeriei ſequentis. Molt Alt, e molt excellent Senyor Rey, A Voſtra Reyal Majeſtat humilment recorren en Joan Almar, e Lorens Spigol Sindics de las Remenças per lo Bisbat de Gerona, e Antoni Feliu aliàs Morera, Sindic de las Remenças del Bisbat de Barcelona, en nom, e per part de tots los Sindics de las Remenças en lo Bisbat de Barcelona, Gerona, Vic, e Vrgell, e de tots los Pageſos olim appellats de Remença, dient, que jat ſie per Voſtra Majeſtat ab la ſententia ſua Reyal ſie be, e degudament proveit en totas las coſas tocants en los dits Pageſos, empero alguns interpretant aquella en alguns caps ſiniſtrament, o altres no ob temperants, ni ſervants las coſas en la dita Reyal Sententia contengudas, ſesforçan de fer a dits Pageſos, o alguns dells algunas violentias, en poca obſervatio dels manaments de Voſtra Alteſa, per obviar a las quals coſas han ordenat los Capitols ſeguents, ſupplicant molt humilment a Voſtra Majeſtat, li placia atorgar, e conſentirlos aquells. Primerament, attes que Voſtra Majeſtat en lo ſegon Capitol de la Reyal Sententia ha declarat, que los tres ſous de cens, o los ſexanta ſous de proprietat pagadors als Senyors per los Homens olim de remença, ſe entenguen en comutatio, ſis vol ſatisfactio, e en compenſatio dels ſis mals vſos repartits entre aquells egualment, a fi, e a effecte, que lo que no ſera tengut a nengu dels ſis mals vſos, no pac la dita peccunia, ni cens algu per cauſa de aquella, e lo qui ſeria obligat a algu, o alguns de ells, en commutatio de aquells, o aquells paclo que montara a la dita raho, lo qual Capitol innuex, y conclou, que los Homens olim de Remença per quiſcun dels dits mals Vſos paguen ſis diners de cens, o deu ſous de proprietat, e jat ſie dit Capitol ſie prou clar, e diſtint, encara alguns dels dits Senyors, qui tenen capbreus, ab los quals alguns confeſſan eſſer Homens propris lurs, e no diuen fer los alguns dels dits mals Vſos, que los paguen lo dit cens de tres ſous, o ſexanta ſous de proprietat, e axi mateix alguns altres Senyors, en los capbreus dels quals ſon anomenats alguns dels dits mals Vſos, e apres hi ha vna clauſula, que diu que tots altres drets que los dits Senyors Directes acoſtuman rebre ſobre lurs Homens propris, ſes forçen a compellir los dits Homens a pagar integrament per tots los dits ſis mals Vſos que fan. Perço ſupplican a Voſtra Majeſtat man, que no paguen ſino per aquells mals Vſos, contenguts en los capbreus ſpecificadament, ço es, que ſino ſeran en lo capbreu ſpecificats, o ſpecificat neguns dels dits mals Vſos, no ſien tenguts res a pagar per commutatio, o recoſſo de aquells, no obſtant que diga en los capbreus que ſon Homens propris, e ſi no ſeran en lo capbreu ſpecificats ſino hu, ho dos dels dits mals Vſos, paguen ſolament per aquells, e no mes avant, com aqueſta ſie eſtada la intentio e mente de Voſtra Majeſtat. Plau al Senyor Rey declarar, e declara, que encara que los Pageſos ſien Homens propris, que per aço no ſien compellits pagar coſa alguna per Remença dels dits ſis mals Vſos, ſi doncs altrament no moſtravan façan aquells, o algu de aquells, e ſis moſtrara que no façan ſino hu, o dos, tres, quatre, o ſinc, que per aquells que faran paguen tant ſolament la penſio de ſis diners, e deu ſous per la reemſo, e ſi faran mes de vn perque tants com no faran paguen per caſcun de ells a la dita rao de ſis diners per la dita penſio, e deu ſous per la reemſo, e mes avant declara, que per eſſer Homens propris, no es la intentio fundada del Senyor en los ſis mals Vſos, o algu de aquells, ſi doncs altrament no moſtran per capbreus, o cartas publicas, que façan aquells.

2 Item per quant Voſtra Mageſtat en vn altre Capitol ha declarat, que ſi los Pageſos ſen iran dels maſos, o dexaran aquells ſens voluntat dels dits Senyors, que los dits Senyors pugan per ſa propria auctoritat occupar aquells, e ſtablirlos aqui volran paſſats tres meſos, apres que los dits Pageſos ſen ſeran anats, ſupplican a ſa Majeſtat, que noy ſien enteſos pubills, e algu que per bandols hagues a dexar lo mas, ni alguns maſos que abans de la ſententia foſſen rotecs, ni maſos morts, Plau al Senyor Rey quant als Pubills ſie proveit ſegons que en tals caſos de juſtitia, e ſegons Conſtitutions de Cathalunya es ordenat, e quant als que dexan los maſos per raho de bandoſitats, proveex que durant la bandoſitat, ſi es tal que no pugan ſegurament aturar en dits maſos, que tingan las Terras cultivadas, e lo mas en conedret, e paguen los

drets

drets al Senyor, que los Maſos nols pugan eſſer preſos, pus empero lo tal deſemparant lo Mas ſe meta en mans de la Cort, e ſie preſt eſter a Ordinatio de aquella.

3 Item per quant alguns Senyors contra ſerie, e tenor, de la dita Sententia forçan lurs Vaſſalls a fer los donatius, e a pagar aquells, que placia a Voſtra Alteſa proveir, e manar, que tals coſas no ſien fetas, ne comportadas, e açò ſots grans penas, a fi que dita Sententia ſie ſervada. Plau al Senyor Rey que los Vaſſalls no ſien forçats fer donatius, com aquells ſien voluntaris, e que ſie prohibit ab grans penas.

4 Item per quant Voſtra Majeſtat ha manat ſobreſeure en la queſtio del blat de acapte, lo qual es entre lo Senyor Veſcomte de Cabrera, e molts de ſos Vaſſalls, placia a Voſtra Majeſtat revocant dit ſobreſeiment proveir, y manar, que hi ſie feta juſtitia, com dit ſobreſeiment ſie de directe contra las Conſtitutions de Cathalunya, e perço ab letras de Voſtra Majeſtat ſie manat al Regent la Cancellaria, que procceſca en dita cauſa, e hi faça prompta juſtitia. Plau al Senyor Rey que tal ſobreſeiment ſie levat, e manat que ſi faça juſtitia, com ſie contra Conſtitutio.

5 Item per quant alguns Senyors demanan, e exigexen dret de Caſtellatge per Caſtells enderrocats, e altres per Caſtells que ſon en eſſer, los quals abans de las paſſadas turbations nos exigexen, e fer pagar dit Caſtellatge ſie gran interes dels Pageſos, e ſignantment per dues rahons, la vna que no paſſan ninguns Mercaders de beſtiars alla ha hon han a pagar Caſtellatge, e per conſeguent noy donan profit, laltre que no poden vendre tant a lur avantatge los beſtiars que tenen, ſupplican a Voſtra Majeſtat que li placia manar, e proveir, que per nenguns Caſtells que ſien derrocats no pugan exigir Caſtellatge, e que los altres Caſtells que ſon en eſſer, que ans de las paſſadas turbations no acoſtumavan rebre dit Caſtellatge, que nol reban, e que hajan ha moſtrar titols com los pertany dit dret, e aquells quels exigexen fins hajan moſtrat, que ſie declarat per Voſtra Majeſtat nol pugan exigir. Plau al Senyor Rey que ſie ſeruada la Sententia.

6 Item que attes que Voſtra Majeſtat ab proviſions ha manat, que en las feſtas majors negu no goſas, ni pogues deſpendre mes de deu ſous per foc, e com lo dit Principat de Cathalunya en algunas Parrochias ſe façan las ditas feſtas majors, en altres no, e per quant la dita proviſio, e Ordinatio eſta en gran perill dels Pageſos, que los Officials, ab color que han deſpes mes dels deu ſous, fan enqueſtas, e Proceſſos als Pageſos, e los compoſan, e vexan de Preſons, e altras coſas, majorment que lurs parents, e amics los acoſtuman de anar a veure per tal jornada, els esforça acullir los, e fer los la deſpeſa, ſupplican a Voſtra Majeſtat li placia proveir, e manar, que la pena impoſada en dit Capitol no ſie executada, ans ſie remeſa perpetualment, perque a cauſa de aquella no pugan eſſer vexats, ne calumniats. Plau al Senyor Rey que la dita pena, e prohibitio ſie levada, por tolre dits damnatges qui ſen ſeguexen.

7 Item perquant ſa Majeſtat en dies paſſats conſenti vna proviſio patent ab la qual donava licentia als dits Sindics, e aqualſevol altras perſonas que pogueſſen cercar, e haver los Actes que pogueſſen trobar, per la juſtitia dels dits Pageſos faents, e en Pere Flor de Vidreras del Veſcomtat de Cabrera, hu dels dits Sindics, e altres del dit Veſcomtat, perque cercavan, e ſentremetian de dits Actes, foren vexats, ço es que lo Batle, e lo ſots Batle de Vidreras parlant en lo mig de la Plaça digueren, que ells tenien conſell contra lo Senyor, en feren enqueſta, lo que era, e es contra veritat, ſegons diu dit Flor, car no parlavan ſino de la ſententia Reyal, e dels Actes que havian meneſter, e axi lo dit Batle pres ſinch Homens del ques entremetian en ſercar dits Actes, los quals vuy te ab Sagrament, e Homenatge, e lo dit Flor penyorarē, dient que eren cayguts en pena de vint y ſinc liuras, perque parlaven contra lo Senyor per los dits Actes, lo que es contra tota juſtitia, atteſa la dita proviſio, la qual dits Officials no ignoraven, ſupplican perço a Voſtra Majeſtat, hi vulla proveir, e manar al dit Almirant, que no vexe, ni ell, ni ſos Officials a ningun que treball per la dita ſententia, com en la forma de ſus dita, e altrament los dits Officials del Senyor Almirant hajan enujats alguns, que treballan per lo dit negoci. Plau al Senyor Rey manar, e mana al Almirant, que no empatxe los Pageſos cercar ſos drets, e ſi los dits Homens

mens ſon preſos per dita raho, quels ſolte, e ſils han penyorats, que las penyoras los ſien tornadas, remetent la conexença de aço al Regent la Cancellaria, ab lo Theſorer, o altre Official Reyal.

8 Item per quant entre los Senyors, e los Homens de Remença caſcun die inſurgexen diverſas queſtions, e debats, per las cauſas, e rahons en la Reyal Sententia contengudas, per las quals los dits Senyors trahen en juy lurs Vaſſalls, e fan pledejar aquells, lo que es total deſtructio dels dits Pageſos, e Homens de Remença, qui han loada, e emologada la dita Sententia Reyal, perço ſupplican a Voſtra Majeſtat, li placia per merce ſua manar, eſſer ſcrit al Regent la Cancellaria, que toſtemps que per cauſa de la dita Sententia Reyal ſera moguda alguna queſtio, o queſtions entre los dits Senyors, e Homens de Remença, e de no Remença, que a ſumariament, e de pla, e ſens ſcrit, las parts a ple de paraula oidas, aquellas deſideſca, e determen, adminiſtrant toſtemps juſtitia entre las parts, no comportant ſi faça nenguna manera de Proçes, ſino viſtas las cartas, e capbreus, e la Sententia donada per Voſtra Alteſa. Plau al Senyor Rey que las tals cauſas ſe façan ſumariament, e ſens ſcrits, axi com es ſupplicat: ſalvo que ſi han a donar teſtimonis, que aquells, e los Articles ſobre los quals ſe daran, ſe pugan poſar en ſcrit a ſola memoria.

9 Item ſupplican a Voſtra Majeſtat, que attes que los Sindics, e Advocats, e Procuradors, e Notaris, e altres que hã continuament treballat, e treballan ab ſumma diligentia per fer exigir los talls, que Voſtra Alteza ſos pagada, e encara per lo be, e repos de tota la Terra, per lo qual han ha lexar lurs Caſas, e lurs fets propris, lexant aquells a total perditio, e jat ſie per Voſtra Majeſtat ſie eſtat manat foſſen viſts los treballs de caſcu, e encara los danys donats a alguns dels Sindics, li placia proveir, y manar, ſien pagats los dits treballants integrament per anyadas, del que reſtara pagada Voſtra Alteſa, afi que pugan ſoſtenir lurs Caſas, e pugan ſoſtenir los treballs. Plau al Senyor Rey que los dits treballs ſien degudament pagats. *Fuitque veſtri pro parte Majeſtati noſtræ humiliter ſupplicatum, vt capitula præincerta, & vnum quodque ipſorum tanquam bonum Reipublicæ dictorum Pagentium de Redimentia continentia concedere, & firmare de noſtra Regia benignitate dignaremur. Nos vero huiuſmodi ſupplicationibus tanquam rationi, & iuſtitiæ conſonis annuentes benigne, habito ſuper his maturo, & digeſto Conſilio, & deliberatione, virtute poteſtatis nobis reſervatæ in dicta noſtra arbitrali ſententia, corrigendi, declarandi, & interpretandi, noſtras reſponſiones in fine vniuſcuiuſque dictorum Capitulorum appoſuimus, & fecimus, prout ex earum tenore apparet. Id circo, &c.*

4. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida al Loctinent General, y altres Officials dada en Zaragoça a 9. de Ianer 1488.

ENtes havem per humil expoſitio a noſtra Majeſtat feta per part de alguns Sindics dels Pageſos quis dien de Remença, e mals Vſos, que com molts dels dits Pageſos tengan, e poſſeeſcan, vltra lo Mas principal en que habitan, alguns altres Maſos derrocats, als quals ells appellan Maſos morts, tenint, y cultivant las terras de aquells, encara que las Caſas ſien derrocadas, las quals antigament eſſent habitadas, los poſſeidors eren tenguts en fer, e pagar Remença, e mals Vſos, e que los Senyors directes dels dits Maſos ſesforçan, en haver, e ferſe pagar de caſcun Mas de aquells, tres ſous de cens, o ſexanta ſous per la compenſa adjudicada ab la Sententia per nos promulgada ſobre las Remenças, entre lurs Senyors, e lurs Pageſos, lo que los dits Pageſos pretenen eſſer prejudicial a ells, dient, que ſegons forma, e tenor de la dita Sententia los dits tres ſous de cens, e los ſexanta ſous de luytio ſon en ſatiſfactio, commutatio, e compenſatio dels dits ſis mals Vſos repartits entre aquells, afi, e a effecte que aquells qui no ſeran tenguts a algu dels dits ſis mals Vſos, no paguen la dita pecunia, ni cens, e los qui ſeran obligats a algu, o alguns dels dits ſis mals Vſos, en commutatio de aquells, o aquell paguen lo que pujaran a la dita raho. E que per conſeguent, encara que los dits Maſos ronecs antigament foſſen obligats en pagar mals Vſos, que hara los Pageſos qui los han adquiſits ſens preſtatio de aquells, no ſon obligats en pagar los dits tres ſous per foc, ni part de aquells, ni axi poc los

ſexanta

ſexanta ſous. E perço han recorregut a nos per obtenir juſt, e opportu remedi de juſtitia. E nos volent que la dita noſtra ſententia ſie inconcuſſament obſervada, perço ab tenor de las preſents de noſtra certa ſcientia, conſultament vos diem, e manam ſtretament, que ſobre la demanda, o exactio dels dits tres ſous de cens dels Maſos ronecs, façau ſervar los pactes, e contractes, ab los quals los dits Pageſos han adquiſits los dits Maſos morts, per forma que ſi ab los dits contractes nos moſtrara los dits Senyors haverſe retenguts los dits ſis mals Vſos, ni algu de aquells ſobre los dits Maſos ronecs, que los Pageſos no ſien compellits en pagar los dits tres ſous de cens, ni alguna portio de aquells. Empero ſi no hi haura pactes alguns, e los Senyors ſe hauran retenguts ſobre dits Maſos ronecs los dits ſis mals Vſos, o alguns de aquells, volem, e manam, que ſie ſervada la dita noſtra ſententia inconcuſſament, e que las preſents quant ſaben a interpretatio, o declaratio de la dita noſtra ſententia ſien ſervadas, e executadas, ſegons la ſerie, e tenor de ellas, en virtut del poder a nos reſervat, de interpretar, e corregir en aquella, durant temps de ſinc Anys, e no façau lo contrari, per quant teniu cara la gracia noſtra, e voleu no incorrer en la ira, e indignatio noſtra e pena de mil florins dor a noſtres cofrens applicadors.

5. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida al dit Lochinent General, y altres Officials, dada en Çaragoça a 9. de Ianer 1488.

PEr quant en lo ſete Capitol de la ſententia per nos promulgada entre los Senyors dels Pageſos de Remenſa de vna part, e los Pageſos qui ſolien eſſer de la dita condicio de la part altra, es declarat, que los dits Pageſos ſien tenguts, e obligats preſtar Sagrament, e Homenatge de proprietat, tantas vegadas, quantas los dits Senyors volran, o requeriran, e ſie eſtada alguna diſſenſio, o queſtio ſobre la forma de las paraulas, ab las quals ſe ha de fermar dit Sagrament, e Homanatge, per tant, per remoure totas differentias, en virtut del poder per nos retengut en dita Sententia, ab tenor de las preſents declaram, que lo dit Homanatge ſe haja preſtar ſots la forma, e tenor de las paraulas ſeguents. *Ego talis, talis Parrochiæ, attendens quod Sereniſsimus Dominus Rex nunc fœliciter Regnans, cum ſententia per Suam Maieſtatem inter Seniores ex vna, & Pagenſes de redimentia, & malorum vſuum ex altera partibus declaravit, & ſententiavit dictos Pagenſes debere præſtare Sacramentum, & Homagium eorum Dominis, prout continetur in ſeptimo Capitulo dictæ Sententiæ tenoris ſequentis.* Item, &c. Inſeratur totus tenor dicti ſeptimi Capituli. *Ideo recognoſco vobis T. quod teneo T. manſum vocatum ſic pro vobis, & ratione proprietatis manſi eiuſdem facio, & præſto vobis tanquam Domino, & proprietario illius Sacramentum, & Homagium ore, & manibus commendatum, ſecundum quod in dicto Capitulo ſententiæ continetur, & declaratur, reſervatis vobis, & mihi Omnibus iuribus per dictum Dominum Regem Sententiatis, & declaratis in, & cum dicta Sententia, ad quam me refero.* Deinde ſubiungantur alià quæ pro ipſo Domino tenentur cum præſtationibus cenſuum, & aliarum præſtationum annualium, ſequendo formam dictæ Sententiæ. Pertant diem, e manam vos eſtretament, que la preſent noſtra declaratio tengau, e obſerveu, tenir, e obſervar façau per tots inconcuſſament, ſots las penas en lo compromis, e ſententia contengudas.

DE DELMES, PRIMICIAS, Y TASCAS. TIT. XIIII.

1. ALFONS Quart en la concordia feta ab lo Braç Eccleſiaſtic dada en lo Caſtell de la Vila de la Torra de Octavi del Territori de Napols a 16. de Ianer 1451. Cap. 3.

ITem ex cauſa conventionis præſentis dictus Dominus Rex confitetur, & recognoſcit pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus, quomodo Decimæ, & Primitiæ poſſeſſæ, & detentæ per dictas Eccleſias, Eccleſiaſticas perſonas, & Religionem, & Militiam Monteſiæ pertinuerunt, & pertinent jure Divino, pariter, & humano eiſdem, & quod ab inde vllo vnquam tempore ſuper illis parte, ſeu parti-

partibus Decimarum, & Primiſsiarum quas dictæ Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ pro nunc poſsident, & detinent, impoſitionem aliquam quatuor ſolidorum pro libra, aut aliam majorem, vel minorem, aut exactionem, collectam, demandam, aut aliam quamcunque ſanccionem non facient, petent, aut exigent. Immo ipſæ Decimæ, & Primitiæ per Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas poſſeſſæ, & detentæ ad eas pertinent, & ſint liberæ a quacunque contributione particulari, vel Generali, in impoſitionibus, exactionibus, collectis, demandis, & ſanocionibus prædictis, & de conſenſu eiuſdem Domini Regis Conventum eſt, quod prædicta corroborentur Bulla Sanctiſsimi Domini noſtri Nicolai Papa Quinti, & Reverendiſsimorum Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardenalium, manibus Subſcripta ad futuram Rei memoriam, in qua præſens Capitulum inſeratur, & quod in futurum, per ſucceſſores dicti Domini Regis non poſsit ſuper Præmiſsis contentis in hoc Capitulo aliquid in dubium revocari, quinimo teneatur quilibet eorum in principio ſui Regiminis præſtare juramentum de huiuſmodi Capitulo obſervando.

2. FERRANDO Segun en lo Privilegi concedit al Srament Eccleſiaſtic dat en Montſo, ha 2. de Setembre 1510. Cap. 1.

LO Stament Eccleſiaſtic ſupplica a Voſtra Reyal Majeſtat, que ſie obſervat, e confirmat lo Acte de Cort fet a nou del mes de Abril Any mil quatracents ſinquanta ſis, en las Corts que en dit temps ſe celebraren en Barcelona per lo Sereniſsim Senyor Rey Don Joan Pare de Voſtra Excellentia, com ha Loctinent General del Rey Don Alfons de immortal memoria Germa ſeu, contenint inter alia, que las Decimas, y Primitias poſſeidas per los Eccleſiaſtics ſe pertanyen a ells, tam de jure Divino, quam Humano, e que dit Acte ſie hagut per expreſſat. Plau al Senyor Rey.

(✠)

3. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Montſo, a 2. de Setembre 1510.

VOlent degudament proveir a la gran clamor que a nos es feta moltas vegadas, del Manifeſt, notori, e public frau que molts fan contra Deu, e lur propria conſcientia, en no pagar, y dar Delmes, y Primicias verdaderament dels fruits que noſtre Senyor Deu los dona, e altras coſas de jus ſcritas, e volent encara obviar a la perditio de las Animas de aquells, qui oblidats de la ſalut lur cometen lo dit frau, e greu pecat, com ſie per dret Divinal, e Humanal ſtatuit, Decimas, y Primitia deure eſſer degudament, e ſens fraus dadas, e pagadas, e tota dilatio degaceſſar en dar aquellas, ab tenor de aqueſta noſtra Reyal Pragmatica ſanccim, ſtatuim, e ordenam, que ſots las penas devall ſcritas, tots, y ſengles Homens de la Terra noſtra hajan, e degan donar, e pagar als Prelats, Eſglecias, y Capitols, Monaſtirs, Religioſos, Rectors, e altres Eccleſiaſtics, e als Magnats, Barons, Cavallers, Homens de Paratge, e altres Senyors a quis pertanga, Delmes, e Primitias, integrament, ſens frau, e deductio de lavor, o ſement, de balex, de traballs, o altra manera de retentio, o deductio de tots los fruyts de tota manera de Blats, e ſements, que ſobre la Terra cullen, e cullir acoſtuman e per ceſſar frau ordenam, e inviolablement ſtatuim, que tots los Homens de noſtra Terra fruyts cullints, e ſperants, hajan, e ſien tenguts de demunciar als Senyors dels Delmes, y Primitias, o a lurs Procuradors, Balles, o Collectors, vn die natural almenys abans de batre, o partir de la era, que ſien a veure meſurar lo Blat, que en la era ſera, de la qual era levar nol pugan, ſens que lo meſurat no ſie fet devant lo Senyor de la Decima, o Collector de la Decima, e ſi molts ſeran, davant la major part, e ſi eguals ſeran devant la hu de ells, o altri per ells. Si empero per tot lo die aſsignat, lo Senyor, o altri per ell noy ſera, la dita meſura ſie feta davant dos Homens cap de Familia de le Baroquia ſens frau, que ab veritat teſtifiquen al Senyor de la Decima veritat. E axi mateix ſie entes, que ſi los Senyors de las ditas Decimas, y Primitias demanan Decima, o Primitia de baleix, o altres immunditias ques fan dels Blats, pugan, e degā aquells haver, e conſeguir, tot frau que los

cullints

cullints fruyt hi volgueſſen fer, ceſſant. E mes avant, penſants que es apartat de tota raho natural, e lo manament de Deu, no pagar los cenſos, taſcas, agres, e tributs de las coſas Emphiteoticals, que molt primer foren de aquells Senyors, que reben los cenſos, taſcas, agres, e tributs, que dels cultivadors de aquells, ab la mateixa Conſtitutio proveim, que taſcas, agres, e parts de ſplets annuals, ſe paguen, e donen als Senyors Alòdials feelment, e ſens frau, denuntiant caſcu ab jurament la quantitat dels fruyts cullits en lo loc hont es degut preſtar las ditas taſcas, e agres. E per quant molts ſon, aqui no baſta manament ſens pena, per evitar tals pecats, e diſcordias, ſi algu contrafaran a la preſent noſtra Reyal Pragmatica, vltra la excommunicatio axi General, com ſpecial nominatim que los Bisbes fer degan, caygan en perns de ſeranta ſaus Barceloneſos, applicadors per dues parts al Senyors que ſera fet lo frau, e ſi molts ſon al proſeguint, e per la tercera part a la Cort executant: per los quals fraus, e penas, los Senyors de las Decimas, o altres cenſos, agres, e taſcas pugan recorrer primo als Senyors de la juriſdictio del Loc, e ſi per tres jorns fadigats, no faran executio de las coſas de la preſent noſtra Pragmatica, ne reccorregan a nos, e noſtres Officials, qne dins tres dies, ſumariament, e ſens Proces hi degan proveir, no levant perço en cas permes la execurio als Bisbes, e a lurs Vicaris, ſegons han acoſtumat. E ſi ſobre las ditas coſas ſera demanat ſcoreoll de las Caſas dels fraudants, ſie ſens dilatio donat, e conſentit. Exceptats pactes, e concordias, e ſententias arbitrals, e judicials paſſadas en coſa judicada, y coſtum immemorial tant ſolament en las coſas, y cota de delmar, manam ſe obſerven, y executen a la vngla, revocant qualſevol abuſos en contrari fets. Per tant, &c.

4 LO MATEIX en la Pragmatica dada en lo Loc de Cantillana, a 25. de Iuny 1511.

REcordàmnos, que en la Vila de Montſo volent proveir en la forma del pagar, y reſpondre de las Decimas que ſe han a dar dels fruyts que Noſtre Senyor dona en lo Principat de Cathalunya, per la gran clamor que lavors nos fonc feta, dels fraus quis cometen en la paga de ditas Decimas, Primicias, y taſcas, donarem certa forma contenguda en noſtra opportuna proviſio, e Pragmatica ſanccio, que fonc dada en la dita Vila de Montſo a dos dies del mes de Setembre Any proppaſſat de 1510. ſegons que per aquella, a la qual nos refferim, pus extenſament ſe conte: y per quant deduintſe a effecte, y deguda executio la dita noſtra Pragmatica, ſegons tenim informatio, ſe han moguts moltas diverſitats de parers en la manera del entendre aquella, axi mateix pretenentſe per alguns eſſer mole preiudicial en alguns caps als Poblats en dits Principat, y Comtats, ſobre le qual ſe ſperan ſeguir moltas differentias, entre aquells y los qui han a rebre ditas Decimas, ſi per nos no fos declarada la dita Pragmatica, volents perço proveir a deguda declaratio, reparatio, y eſmena de aquella, en los caps ſobre los quals es la dita contenrio, a humil ſupplicatio del Sindic a nos trames per la Vegueria, y Ballia de Gerona an lo dit Principat, ab tenor de la preſent, declarant, y corregint, y eſmenant la dita Pragmatica, de noſtra certa ſcientia, expreſſament, y deſliberada diem, ſanccim, y ordenam, e manam, quant en lo cap qui diſpon ſobre lo ſcorcoll faedor, que ſi algu, o alguns aqui pertanyera, inſtara que aquell ſie fet, ſe faça iuxta forma de la dita Pragmatica, a deſpeſas empero del tal inſtador, o inſtadors dels dits ſcorcolls, y no en altra manera, y ſi aquell fet, ſe trobara frau algu en la Caſa que ſcorcollaran, lavors junctament ab la pena ſien pagadas las deſpeſas del ſcorcoll, per los tals defraudador, o defraudadors. Mes avant, quant an que ſe ha proveit en la forma de denuntiar lo meſurar del blat, proveim, y ordenam que en los Locs Poblats de Vehins, ſie ſervada la forma de la dita noſtra Pragmatica, empero en los Maſos, y Caſas que eſtan poſadas en Locs, y parts hermas, que no ſeran Locs Poblats ſi lo qui ha rebre las ditas Decimas, Primitias, y taſcas no ſi trobara, volem que meſuren, y recullan dits blats ab interventio de dues perſonas fiadas, que no ſie de Caſa del Senyor del blat, ſi les haura, y ſino de dos perſonas de la dita Caſa, las mes principals, y fiadas, o vna ſi mes no hi haura, qui ſie fiada, perço que per medi de aquells, o aquella, mijenſant jurament lo rebedor de ditas

Deci-

Decimas, y Primicias ſie ſabidor de la veritat. Item quant en la exceptio ques poſa en dita Pragmatica. *De coſtum immemorial.* Declaram ſe entenga coſtum immemorial, a ſaber es, que ſie introduit de tant lonc temps ença, que no ſie memoria de Homens en contrari. E quant en las paraulas que diu la dita Pragmatica. *En las coſas, y cota del Delmar.* Declaram, ſe entenga en la manera ſeguent, a ſaber es, que en las coſas que nunca ſe ha pagat Delme, per coſtum immemorial, o Sententia judicial, o pactes, y conventions, que nos pague, ſino de aquellas coſas, que ſolen pagar, y de las altras ſe ſerven los pactes, Conſuetuts, y Sententias damunt ditas, y quant a la dita cota, declarant aquellas paraulas, diem, que ſi per coſtum immemorial, pactes, Sententias judicials, o arbitrals, en algunas parts no es acoſtumat pagar de deu vna, ſino de dotze, o quinze, o vint vna, per exemple, que en tal Terra, o part ſe obſerven, y guarden las ditas Sententias, pactes e Conſuetuts immemorials, no empero entenem, que ſi alguns ab mala conſcientia no hauran pagat lo dret de Delme, en la manera de ſus dita, a ſaber es de deu vn, o de dotze, o quinze, o vint, o altra cota acoſtumada pagar, que perço foſſen per noſtra Pragmatica exempts, com noſtra voluntat no ſie, per la dita Pragmatica minuir lo dret del Delme, ſino conſervar, y manar obſervar los antics pactes, Sententias, y Conſuetut immemorial de pagar lo cotat, que ſe acoſtumara pagar, entenents aquella en la manera de ſus dita, manants, decernints, y declarants, que de açi avant, en los caps damunt dits, la dita Pragmatica ſe entenga, vſe, y execute en la forma de ſus mentionada, e no en altra manera, derogant quant al effecte de la preſent, la dita Pragmatica, en tot ço, y quant, ſe veura contradir a la preſent, reſtant en las altras coſas, en tota ſa forca, efficacia, e valor.

5. CARLES en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 18. de Ianer 1520.

DEcreta Sacrorum Generalium Conciliorum, & præcipue quæ proanticorum obſervantia Canonum emanarunt, tanto libentius amplectimur, atque a ſubditis noſtris quantum in nobis eſt obſervari Curamus, quanto pro noſtri Regij Officij Cura ad hæc nos cognoſcimus debitores, hinc eſt, quod cum Sanctiſsimus in Chriſto Pater Dominus Leo Papa decimus, Sacro Lateraneñ. ac Generali approbante Concilio, in Decima ceſsione eiuſdem Sacri Conſilij. per quandam ſuam Conſtitutionem incipientem *Regimini vniverſalis Eccleſiæ, &c.* Sub datis Romæ in publica ceſsione in Laterañ. Sacroſancta Baſilica ſolemniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo decimo quinto, quarto nonas Maij, Pontificatus ſui anno tertio, inter cætera innovaverit, Omnes, & Singulas Conſtitutiones, quę ſuper Decimarum ſolutione hactenus emanaſſent, ac illas provide decreverit, deberi ab Omnibus inviolabiliter obſervari, quacunque conſuetudine contraria non obſtante, nos Conſtitutionem eandem, per quam non ſolum Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum, quibus Decimæ de jure Divino debentur, indemnitati ſed, etiam earum quæ ad Decimarum ipſarum ſolutionem tenentur, quique varijs, & diverſis Conſuetudinibus, ſeu varijs abuſibus, & coruptelis, alijs quæ exquiſitis vijs Decimas ipſas fraudare, damnanda pernitiæ veriti non ſunt hactenus, nec in dies verentur, animarum ſaluti conſulere volentes, matura ſuper ea, atque digeſtiſsima in noſtro Sacro Conſilio præhabita conſultatione, deliberate, & conſulto, de que noſtra certa ſcientia, acmotu proprio ratam, & gratam habentes, ac illi Regium noſtrum conſenſum nos, & ſucceſſores noſtros præbentes, volumus, & expreſſe mandamus, ac Ordinamus per præſentes, quas etiam vim Privilegij, & conceſsionis in favorem earundem Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum habere decernimus, & declaramus, eandem Conſtitutionem in eodem noſtro Principatu Cathaloniæ, ac Comitatibus Roſsilionis & Ceritaniæ, quo ad ſolutionem Decimarum vt præfertur ab Omnibus ſubditis noſtris perpetuis futuris temporibus teneri, atque inviolabiliter obſervari, ſuumque plenum, & integrum ab illius in Romana Curia facta publicatione debuiſſe, & debere fortiri effectum, abſque alia de novo facienda publicatione, ſeu promulgatione: & nihilominus illam, & præſentes publicari, & inter noſtras Regias conceſsiones, & Privilegia Regiſtrari mandamus. Futuroque propterea

terea Locumtenenti noſtro Generali, Gerentibuſque vices noſtri Generalis Gubernatoris in eiſdem Principatu, & Comitatibus, noſtrique Regij Conſilij Doctoribus, Viccarijs, Baiulis, Subvicarijs, Subbaiulis, cæteriſque Omnibus alijs Officialibus, ac ſubditis noſtris; & eorum cuilibet pro vt ad eos, & ad quemlibet eorum pertinet, & expectat, ad penam duarum milium florenorum auri de Aragonia, a quolibet contra faciente irremiſſibiliter exigendorum, & noſtris applicandorum Ærarijs, ac ſub irę, & indignationis noſtrę incurſum diſtricte pręcipiendo mandamus, quatenus Conſtitutionem prędictam, quo ad ſolutionem Decimarum, vt præfertur teneant, cuſtodiant, & obſervent, ab alijſque teneri, cuſtodiri, & obſervari inviolabiliter faciant in ſua plena roboris firmitate, & in cauſis quibuſcunque, & in quibuſcunque Curijs, etiam in noſtra Regia Audientia, introductis, indeciſis pendentibus, & quas de cætero introduci, oriri, & emergere contigerit, ſecundum Conſtitutionis eiuſdem diſpoſitionem judicent, pronuntient, Sententient, & declarent in Omnibus, & per Omnia, quotiens per eos ad quos Decimæ huiuſmodi pertinent, & expectant, ſeu pertinebunt, & expectabunt in futurum, habitus de ſuper fuerit recurſus, prædictas perſonas Eccleſiaſticas, ſeu aliàs quaſcunque quarum interſit, & earum quamlibet ab Omni perturbatione, violentia, moleſtatione, vexatione, damno, & impedimento protegendo, pariter, & deffendendo, Omnes, & quaſcunque perſonas cuiuſuis conditionis, preeminentiæ, & ſtatus fuerint, culpabiles, tam circa præapoſitæ pœnæ rigidam executionem, quam aliàs taliter puniendo, quod cæteris cędat in exemplum, quoniam ſic volumus, & jubemus, acetiam pro majori ſecuritate perpetuo obſervare, & obſervari facere per nos, & ſucceſſores noſtros ſub fide noſtra Regia promittimus, in cęteris vero volumus Omnia in prędicta Conſtitutione narrata, in ſuo jure remanere, ſic, & pro vt ante huiuſmodi conceſsionem erant. In cuius rei teſtimonium, &c.

6. LO MATEIX en altra Pragmatica dada en Montſo a 10. de Septembre 1542.

CConſideram, que per lo Catholic Rey Don Ferrando Pare, y Avi noſtre de immortal memoria, ab vna ſua Pragmatica ſanccio dada en la Vila de Montſo a dos dies del mes de Setembre del Any 1510. Fonc donada forma al pagar de las Decimas, la qual dita Pragmatica fonc apres declarada en part, ab vnas letras patents del dit Catholic Rey dadas a ſinc de Juny del Any mil ſinc cents y onze, en la Vila de Sanctillana, y atenents axi mateix, que per altra Pragmatica noſtra feta en las primeres Corts per nos celebradas en lo Monaſtir de Sanct Franceſc, en la noſtra Ciutat de Barcelona, fou per nos Statuit, y Ordenat, que fos obſervada la Conſtitutio per noſtre Sanct Pare Papa Leo deze, en la dezena ceſsio del Conſell Lateranenſe, viſt que totas las Leys axi Divinas, com Huoianas diſponen, que las Decimas ſien be, y lealment pagadas ſens algun frau, perque de preſent es pervengut a notitia noſtra, no ſens gran diſplicencia noſtra, que molts dels Poblats en los noſtres Principat de Catalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, oblidats de la propria ſalut de ſas Animas, y poſtpoſat lo Divinal temor, y noſtre, no ſolament no ceſſen de cometre los fraus, que en lo pagar de ditas Decimas ſolian cometre abans de la data, o publicatio de las ditas Pragmaticas del dit Rey Catholic, ceſsio decima del dit Conſell Lateranenſe, y de noſtra Reyal Pragmatica del Any vint, mes encara quiſcun die inventan novas, y exquiſitas vias, y formas pera poderlos cometre majors, ab color de coſtums, pretenent que ſon approbats ab la dita Pragmatica del Any deu, en virtut de vna clauſula en ella contenguda, del tenor ſeguent. *Exceptats pactes, concordias, ſententias arbitrals, y judicials paſſadas en coſa jutjada, y coſtum immemorial, tantſolament en las coſas, y cota de Decimar manam ſe obſerven, y executen a la vngla revocant qualſevol abuſos en contrari fets.* Perço com ſevulla que aquella ſie eſtada declarada com es dit damunt. Nos volent remoure la demunt dita excuſatio, y altras qualſevol ques pogueſſen pendre per deffenſio de dits fraus, en lo pagar dels dits Delmes, com ha iuductivas a peccats, declaram aquella paraula, *coſas*, poſada en la dita damunt incertada clauſula de la Pragmatica del dit Rey Catholic, no eſſer conforme adret, quant als Coſtums, encara que ſien immemorials, y

per conſeguent no eſſer eſtada ben poſada, ne deure en res ſortir effecte, ans deures revocar, y annullar, o mes propriament declarar nulla, com de fet la revocam, anullam, y declaram nulla. En tot lo reſtant empero approbam la dita Pragmatica, y aquella manam eſſer obſervada enſemps ab las damunt ditas Pragmaticas, y totas, y ſengles clauſulas en ellas contengudas, innovant, y confirmant aquellas, ſi, y quant ſie neceſſari.

7. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en lo Acte de Cort fet a ſupplicatio dels Staments Eccleſiaſtic, y Militar convocats en la Cort de Montſo Any 1553.

LOs Braços Eccleſiaſtic, y Militar de la preſent Cort ſupplican a Voſtra Alteſa, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo Acte de Cort fet per lo Sereniſsim Rey Don Juan Loctinent General del Sereniſsim Rey Don Alfons Quart de immortal memoria, ab lo qual fonc atorgada, y confirmada la declaratio, y regonexenſa feta per lo dit Sereniſsim Rey Don Alfons, que las Decimas, y Primicias poſſeidas per Eccleſias, y perſonas Eccleſiaſticas, y Religioſas havien pertangut, y pertanyen a las ditas Eſgleſias, y Eccleſiaſticas perſonas, y Religioſos, per dret Divinal, y Humanal, y la Pragmatica feta per lo Sereniſsim, y Catholic Rey Don Ferrando Segon de immortal recordacio, ſobre la exactio, y paga de las Decimas, y Primicias, la data de la qual fonc en la preſent Vila de Montſo a dos de Setembre mil ſinc cents y deu, ab la declaratio feta per la Ceſarea, Catholica, y Reyal Majeſtat ab ſa Reyal Pragmatica dada en la dita Vila de Montſo a deu de Setembre mil ſinccents quaranta y dos, ſien inviolablement obſervadas, e perque lo tenor de ditas Pragmaticas ſie notori, placia a Voſtra Alteſa ſtatuir, que aquellas, o lo effecte de aquellas ſie publicat ab Cridas per los Caps de las Veguerias del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya. Plau a ſa Alteſa.

DE ACTIONS, Y OBLIGATIONS, CARTAS DE COMANDAS, Y SCRIPTVRA DE TERS. TIT. XV.

1. IAVME Primer en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona dat en Barcelona, a 4. de las Chalendas de Maig 1269. Cap. 2.

PRæterea damus, & concedimus vobis, & veſtris inperpetuum, ac etiam ſtatuimus, quod ſi quis comandam aliquam fecerit alicui cauſa portandi ipſam in vno Viatico tantum, & poſtquam de ipſo Viatico reverſus fuerit ille qui comandam receperit, fuerit in ſimul cum illo qui ipſam comandam ſibi tradiderit, per decem annos in Barchinona, & infra ipſos decem annos ipſam comandam nõ petierit, comendatarius ex tunc eandem petere non poſsit, nec habeat firmitatem aliquam, nec valorem inſtrumentum aliquod, ſi quod de ipſa comanda oſtenderetur: exceptis tamen de huiuſmodi ſtatuto noſtro, & conceſsione, pupillis minoribus quatuordecim annorum. Mandantes, &c.

2. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona dada en Serinyena pridie idus de Agoſt Any 1271.

INtelleximus, quod cum aliqui Homines Mercatores Barchinonæ faciunt Viaticum ad quaſcunque partes, recipiendo Comandas ab aliquo, vel aliquibus civibus Barchinonæ, & in ipſo Viatico moriuntur, vxores illorum faciunt ipſas Comandas ſuas, & ad ſe pertinere aſſerunt, & petunt ratione ſponſalitiorum, vnde cum hoc ſit contra Omnem rationem, dicimus, & mandamus vobis, quatenus ſi forte caſus prædictus accidit, vel acciderit in futurum, non obſtante petitione vxorum ipſorum Mercatorum Deffunctorum, Comandas reddi, & reſtitui faciatis illis, qui ipſas eis tradiderint, & hoc oſtenderint per publicum inſtrumentum, vel publica inſtrumenta, aut per teſtes ſufficientes, & hoc aliquatenus non mutetis.

3. IAVME

3. IAVME Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Zaragoça a 3. de luny 1304.
Cap. 1.

CONſiderantes talem eſſe Scriptam Conſuetudinem Barchinonę, quod quilibet tenens comandam capiatur pro comanda, dummodo oſtendatur inſtrumentum contra eum purum, ſcilicet quod non ſit ibi fidejuſſor, nec juramentum, nec terminus, & ſi tale inſtrumentum oſtendatur, non capitur, & dicta conſuetudo fuerit Legittima ſcripta, & approbata in Curia Generali Barchinonæ celebrata per Illuſtriſsimum Dominum Regem Petrum bonæ memorię Patrem noſtrum, & dicta Conſuetudo fuerit aliquo tempore Legittima, ad præſcribendum vſitata, & interpretata in judicijs per Vicarium, & Baiulum Barchinonæ, & littigantes coram ipſis, hoc ſcilicet modo, quod cum creditor oſtendebat inſtrumentum comandæ purum in judicio, in quo non erat terminus, juramentum, vel fidejuſſor, & revs confitebatur ſimpliciter dictam comandam, non opponendo aliquam exceptionem, quod capiebatur dictus reus qui dictam comandam acceperat, & captus detinebatur vſque ad ſatisfactionem dictę comandæ, ſi vero opponebat aliquam exceptionem peremptoriam, ſcilicet ſatisfactionis, pacti de non petendo, uel amiſsionis comandę, alicuiuſve fortuiti caſus, vel diceret dictam comandam non eſſe revera comandam, ſed fuiſſe alium contractum præter comandam, quod recipiebatur a tali reo firma juris cum fidejuſſore, & non capiebatur vſquequo condemnatus eſſet per Sententiam, quæ tranſiviſſet in rem judicatam, pro vt hæc Omnia, & ſingula pro parte Vniverſitatis Barchinonæ noſtræ fuerant magnificentię intimata, pro parte cujus etiam didicimus, quod ex prædictis, propter calumnias, & malicias, & diffugia recipientium dictas comandas, fiunt, & generantur diverſarum cauſarum littigia gentibus oneroſa, pariter, & damnoſa, & huiuſmodi, rei recipientes comandas rumpebant fidem ſuam, & damnificabant in hoc valde creditores ſuos, credentes eas comandas, propterea Conſiliarij, & ciues Barchinonæ hanelantes ad bonum ſtatum Civitatis, & tranquillum, & cupientes juſtitiam eſſe in Civitate Barchinonę, & extirpare calumnias a malevolis hominibus, & calumniantibus, ſupplicaverint nobis, vt huiuſmodi calumnijs, diffugijs, & malitijs dignaremur de remedio cõpetenti eis, & Civitati prædictę ex Regia providentia, ac ſolicitudine providere. Ideoque nos ad ſupplicationem pro parte dictorum conſiliariorum, & Proborum Hominum Civitatis præmiſſæ, habita deſliberatione providimus ſuper prędictis, & conſtituendo conſtituimus, & ſtatuimus perpetuo in dicta Civitate Barchinonę taliter obſervandum, quod ſi creditor comandam faciens oſtendat in judicio inſtrumentum comandæ purum, & reus nullam opponat exceptionem peremptoriam, quod capiatur, & captus teneatur, quouſque ſatisfactum fuerit creditori, ſi vero oppoſuerit dictus reus aliquam exceptionem peremptoriam, ſcilicet ſatisfactionis, pacti de non petendo, vel alicuius caſus fortuiti, vel ſimilis, quod in continenti habeat preſtare ydoneum, vel ydoneos fideiuſſores, ad cognitionem judicis Ordinarij, recepta prius firma juris, & aſsignentur ſibi triginta dies, infra quos habeat proponere, & probare exceptionem ſuam, alias lapſis dictis triginta diebus, ex tunc ipſe reus, & fideiuſſor ab ipſo datus compellantur ad ſolvendum comandam petitam ſine mora, & fiat executio in bonis dicti rei, & fidejuſſoris, ſeu fidejuſſorum ab eo datorum, & in continenti etiam capiatur dictus reus, & tamdiu captus teneatur, quouſque ſatisfactum fuerit de dicta comanda. Veruntamen ſi dictus reus poſt dictos triginta dies velit probare dictam exceptionem, ipſo exiſtente capto, poſsit eam probare, & habere dilationes Legittimas, provt ante huiuſmodi Conſtitutionem noſtram probare poterat, & in hoc caſu, actor non teneantur providere in alimentis reo, pendente dicta cauſa: & ſi reus elapſis dictis triginta diebus quandocunque elegerit potius ſolvere comandam petitam, quam captus exiſtere, quod audiatur, & a Carcere dimittatur, valeatque ducere cauſam ſuam & exceptionem probare, pro vt hoc erat ante huiuſmodi noſtram Conſtitutionem fieri conſuetum, quod eo caſu actor teneatur dare, & pręſtare ydoneum fidejuſſorum, aut fidejuſſores, quod ſi reus poſ-

ſet probare dictam ſuam exceptionem legittime poſt triginta dies vt dictum eſt, actor, & fideiuſſor, ſeu fideiuſſores ejus teneantur reſtituere dictam Comandam, & Vicarius habeat tercium ſuum finita dicta cauſa, niſi reus probaverit exceptionem ſuam, iubemus etiam, & ſtatuimus, vt victus victori condemnetur in expenſis, quamquam juratum fuerit de calumnia per partes in dicta cauſa, non obſtante vſu hactenus obſervato.

4. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 2.

ITem ſcientes ex dictorum civium aſſertione veridica, Barchinonæ eſſe conſuetudinem confirmatam per dictum Dominum Regem Petrum Patrem noſtrum bonæ memoriæ, quæ talis eſt. *Item concedimus Capitulum, quod quicunque tenens Officium, vel Miniſterium, &c.* Ideo ſtatuimus perpetuo obſervari in dicta Civitate Barchinonæ, quod quicunque receperit aliquid ad Officium ſuum, & requiſitus coram judicibus noſtris Ordinarijs non ſatisfecerit ſuo creditori, quod intelligatur pro abatut, & capiatur in continenti, & captus detineatur iuxta conſuetudinem memoratam: & ſi reus opponat aliquam exceptionem peremptoriam, procedatur in ea in Omnibus, & per Omnia, ſicut in Capitulo ſuperiori comandæ duximus Ordinandum, ac etiam ſtatuendum.

5. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 3.

STatuimus etiam, quod aliqua carta, quamquam pura ſit ſcriptura comandæ, ſeu depoſiti, factæ, & facti alio non Mercatori, vel non habenti Officium Mercandi, ſeu emendi, & revendendi per Judæos, quod contra huiuſmodi debitores non procedatur per contractum comandæ, & ſicut ſuperius ſtatuimus in veris contractibus Comandæ, cum per Judæos huiuſmodi inſtrumenta reputemus ficta, & ſimulata veriſimiliter cenſeamus: præſentem autem Conſtitutionem, & ſanccionem volumus etiam ad Comandas jam factas, & ea quæ jam quis recepit ad Officium ſuum, & pendentia facta trahi, & ſecundum hæc, negotia ipſa tam præterita, quam futura totaliter terminari, & per præſentem cartam noſtram mandamus Vicario, & Baiulo Barchinonæ, &c.

6. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida al Veguer, y Balle de Barcelona, dada en Tarragona a 17. de las Chalendas de Febrer 1320.

NOveritis ad noſtram Audientiam perveniſſe, quod ſuper ſolutione debitorum, & quantitatum peccuniæ ſcriptarum ſub pœna tertij in libris prædictarum Curiarum Vicariæ, & Baiuliæ, ab aliquo tempore citra apponuntur exceptiones, & dilationes quam plurimæ, in detrimentum, ac diſpendium ſubditorum, ac terciorum, & jurium noſtrorum non modicam læſionem, cumque nos huic ſubditorum, & jurium noſtrorum indemnitati providere velimus, ea propter vobis firmiter, & expreſſe dicimus, & mandamus, quod ſolicite caveatis, ne ſuper ſolutione dictorum debitorum, & dictarum peccuniæ quantitatum ſub pœna tertij vſque nunc ſcriptarum, vel impoſterũ ſcribendarum exceptionem aliquam niſi ſolutionis, aut ſatisfactionis aliquatenus admittatis, quinimo condicto inter partes termino, aut per vos præfixo, ſeu aliàs adveniente ſolutionis tempore, facto primitus retroclamo, ſeu ſecunda querela, omni appellatione, ſeu exceptione, & excuſatione, prẽterquam ſolutionis, & ſatisfactionis prędictis, pœnitus retroiectis, compulſionem ſolutionis dictorum debitorunt, & quantitatum peccuniæ, & terciorum noſtrorum, tam in perſonis, quam in bonis protinus, & indilate fieri fortiter faciatis, in his igitur taliter vos habere curetis, ne deinceps contra præſens mandatum noſtrum ſubditi afficiantur, ſeu moleſtentur, & quod jura noſtra nequeant deperire.

7. ALFONS Primogenit, y Locthinent General de Iaume Segon en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona dada en Barcelona, a 4. de las Chalendas de Maig 1320.

AD noſtrum peruenit auditum, quod a dicto Domino genitore noſtro recepiſtis

ſtis litteram ſub hac forma. *Noveritis ad noſtram Audientiam, &c.* Eſt autem nunc pro parte plurium creditorum quibus ſunt ſcriptæ ſub pœna tercij in libris prædictarum Curiarum Vicariæ, & Baiuliæ, aliquæ peccuniæ quantitates, humiliter ptopoſitum coram nobis, quod adhuc eorum indemnitati non eſt proviſum, ex eo quia debitores ſic obligari indifferenter opponunt ſolutionis, ac ſatisfactionis exceptiones, quas ſe aſſerunt probaturos, & etiam ſi in probatione defficiant, petunt pronuntiari, ſe plene probaſſe, & ſi contra eos pronuntietur, appellant ſemel, & ſecundo, vt ſaltem ſententias, ſeu pronuntiationes contrarias habeant reportare, antequam compellantur ad ſolutionem prædictam, quod redundat in detrimentum, ac diſpendium dictorum creditorum, ac ſubditorum Domini Regis, aciurium eiuſdem non modicam læſionem. Nos itaque ad ſupplicationem dictorum creditorum, ac Conſiliariorum Civitatis prædictæ, volentes quod per littes fruſtratorias ſubditi Regij non afficiantur, & vt cavilloſis dilationibus obuietur, æquitate penſata ſic duximus providendum, quod ſi debitores qui dictam ſolutionis, aut ſatisfactionis exceptionem opponunt, de ea promptam fidem faciant per Apocham, ſeu Apochas de ſoluto, ſeu per publicum inſtrumentum incontinenti, vel infra breves dies veſtro arbitrio præfigendos, nullatenus ſolutionem facere compellantur. Si autem non per Apocham, ſeu Apochas de ſoluto, ſed per teſtes dictam exceptionem aſſerant, ſe velle probare, quia cauſa morandæ ſolutionis videntur eam oppbnere, cum non ſit veriſſimile, debitores ſic ſub pœna tertij obligatos velle ſolvere, quin Apocham recipiant, vel publicum inſtrumentum, compellantur ſtatim condicto inter partes termino, aut prefixo per vos, ſeu aliàs adveniente ſolutionis termino, facto primitus, vt in dicta littera Domini Regis præmittitur retroclamo, antequam ad probandum per teſtes dictam exceptionem admittantur, ſolvere quantitatem, ad quam, vt prædicitur ſe ſub pœna tertij obligarunt, recepta tamen per vos ydonea cautione a creditoribus quibus fiet ſolutio, quod ſi debitores dictam exceptionem probaverint, poſsint quantitatem ſolutam recuperare, & abſque litte, dictaque ſolutione facta, dictos debitores ad probandum ſi probare voluerint admittatis, propterea vobis dicimus, & mandamus, quod in debitis, ſeu quantitatibus ſcriptis jam, ſeu in poſterum ſcribendis ſub pœna tertij in libris dictarum Curiarum Vicariæ, & Baiuliæ, mandatum Domini Regis prædictum, & proviſionem noſtram inviolabiliter obſervetis, non tamen in præmiſsis eos debitores intelligimus comprehendi, inter quos, & eorum creditores pendet nunc lis, ſeu quæſtio de eiſdem, ſuper quibus eſt per nos litteratoriæ jam proviſum.

8. PERE Terç en la Pragmatica dada en Gandeſa, a 12. de las Chalendas de Iuliol 1337.

VOlentes ſubditorum noſtrorum indemnitatibus obviare, ad humilem ſupplicationem Conſiliariorum, & Proborum Hominum Civitatis Barchinonæ nobis propterea exhibitam, ſic præſentis ſcripti ſeriæ ſtatuendum perpetuo duximus, ac etiam ordinandum, quod quilibet cuiuſlibet conditionis, vel ſexus exiſtat, qui ſe obligavit, vel de cætero obligaverit aliquid ſoluturum alicui ſub pœna tertij, in libris Curiarum Vicarij, vel Baiuli dictæ Civitatis, facto inde retroclamo, ſive ſecunda quærela capiatur, & captus detineatur, quouſque in eo in quo ſe obligaverit ſub dicta pœna ſuo ſatisfecerit creditori, non obſtante quod ipſe debitor cædat, vel velit cedere bonis ſuis. Mandantes, &c.

9. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Barcelona, a 29. de Maig 1353.

CVm ſicut pro parte Conſiliariorum, & Proborum Hominum Barchinonæ fuit etiam expoſitum coram nobis, perſonas juriſdictionis vobis commiſſæ ſubmiſſas, quæ ſunt ſub pœna tertij obligatæ in Curia Vicarij Barchinonæ licet propterea requiſiti per Vicarium Barchinonæ expræſſe capere recuſatis, quamvis renuntiaverint ſuo foro, & non obſtante quod iuxta Civitatis ipſius Privilegium ſunt per vos totaliter capiendi, ideo vobis dicimus, & mandamus, quatenus quotiens inde fueritis requiſiti per dictum Vi-

carium Barchinonæ, Nuntio, verbo, vel littera, tales perſonas ad pœnam tertij obligatas inpoſſe Curiæ dicti Vicarij, vel Baiuli Barchinonæ pœnitus Capiatis, & faciatis huiuſmodi executionem nihilominus contra ipſos, & hoc aliquatenus non omittetis, nec ſuper eis expectetis a nobis aliud mandatum.

10. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona, a 23. de Febrer 1380.

VOlentes ſicut expedit providere, quod vſantia Comitatuum Roſsilionis, & Cæritaniæ, perquam obligati pro debitis ad captionem perſonæ capi inde conſueverunt, & capti etiam detineri, effectum pariat, ad quem fuit hactenus, & eſt introducta, hoc eſt, vt captionis diſtrictu prædicti ſic capti ſolvere dicta debita compellantur, cum frequenter contingat, vt ſumus veridicè informati, quod plures ex eis a captione liberantur, per remedium ceſsionis bonorum, ex quo effectus dictus tollitur, & dictorum debitorum creditoribus quod ſuum eſt ſubtrahitur, & aufertur, nam ceſsio bonorum tantum liberat a carcere, poſt ſententiam condemnationis, eos qui ſuis creditoribus ſententiæ condemnationem ſolvere nolunt, qui caſus condemnationum eſt pœnitus diſsimilis præſenti, quando quis pro debito voluntarie ſe obligat ad captionem, pro comanda enim, & ſcriptura tertij capti, non liberantur a carcere per dictum remedium ceſsionis, qui caſus ſimiles caſui præſenti exiſtunt, habito ſuper his digeſto, & maturo Conſilio, tenore præſentis providemus, & ſtatuimus, ac Pragmaticæ Ordinamus, ſubditorum noſtrorum vtilitatem publicam in his proſequentes, quod tales capti, ſeu capiendi decætero in Comitatibus ſupradictis, propter ceſsionem bonorum quam faciant, vel fecerint, a captione minime liberentur, nec liberari valeant vllo modo, immo capti exiſtant, donec in eo, in, ſeu pro quo ad captionem perſonæ ſe obligarunt, ſuis ſatisfecerint creditoribus cum effectu, ſic tamen quod dicti creditores, prefatis debitoribus captis exiſtentibus, alimenta, ſeu proviſionem, ſicut per nos aliàs extitit ordinatum, vel prout de more Curiarum in quibus capti fuerint fuit, & eſt aſſuetum præſtare teneantur. Mandantes, &c.

11. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Perpinya a 24. de Noembre 1355.

AD noſtrum prevenit auditum, quod quam plures, qui tam in contractibus pacis, & concordiæ quam in venditionibus cenſualium, & violariorum, nec non alijs contractibus, de eis obſervandis, & pactis, vel promiſsionibus inhitis complendis, juramenta, & Homagia ore, & manibus commendata præſtiterunt, adiectis etiam pœnis peccuniarijs, tam nobis quam partibus ſi contrafacerent adquirendis, talem præſumunt ſuſtentare malitiam, vel errorem, quod allegant nullam eis imminere pœnam, ſi ipſa juramenta, & Homagia non obſervent, & pœnas peccuniarias in huiuſmodi venditionibus cenſualium, & violariorum appoſitas non debere, nec conſueviſſe exigi, vel levari, ſane attendentes, quod ſecuritas, & obligatio cum juramento, & Homagio factæ in noſtro Principatu firmiſsime reputantur, & crimen bauſiæ in Vſaticis Barchinonæ inter capitalia crimina enarratur, vt habetur in Vſatico. *Ex Magiſtratibus*. Quodque talis obligatio fortiſsima extimatur, multique ſub tali juramenti, & Homagij ſecuritate, & præſidio confidunt, & intendunt ſub pace quieſcere, & lætari: Et cum grave ſit fidem fallere, & juramenti, & Homagij ſoliditatem, & vinculum rumpere, nihilque magis naturale exiſtat, quam pacta, & fidem promiſſam firmiter obſervare, ea propter talium intentionem, huiuſmodi malitiam, & errorem in contrarium excitantium deteſtabilem reputantes, vobis dicimus, & mandamus, tam nomine proprio, quam Vt pater, & legitimus adminiſtrator incliti, & Mag. Infantis Joannis Primogeniti noſtri chariſsimi Ducis Gerundæ, Comitiſque Cervariæ quatenus quilibet veſtrum infra ſibi comiſſam juriſdictionem curetis, & faciatis juramenta, & Homagia obſervari, & eorum tranſgreſſoris pœnis debitis puniatis, pœnaſque peccuniarias in dictis contractibus venditionum, cenſualium, & violariorum appoſitas exigatis, ſi commiſſæ fuerint, & levetis, prout juſtitia ſuadebit, & aliàs in prædictis faciatis, & procuratis, quod, & prout juſte, & debite fuerit faciendum.

DE

DE COSSARIS. TIT. XVI.

1. ALFONS Segon en la Ptagmatica dirigida als Officials de Cathalunya, dada en Barcelona, a 13. de las Chalendas de Agoſt 1288.

MAndamus, & dicimus vobis, quatenus ſi aliquis Pirata, ſeu Coſſarius voluerit armare contra Inimicos, quod aſſecuret, & caveat ſufficienter in poſſe veſtro, antequam de loco vbi armaverit recedat, quod non faciat malum in Locis, ſeu rebus amicorum, vel treugarum, & antequam ad alia loca divertat, revertatur in eodem loco, vbi armaverit cum Galione, ſeu ligno, & rebus Omnibus quas cœpit. Statuimus etiam, & volumus, quod aliquis Officialis noſter non poſſit habere, nec habeat partem in huiuſmodi armatis. Præterea volumus, & mandamus vobis, quod ſi ſorte conſtituerit, vel quod aliqui de Piratis huiuſmodi fecerint malum aliquid in Locis, vel rebus amicorum, vel treugarum, illos capiatis incontinenti, & captos detineatis, vt contra eos poſsimus procedere juſtitia mediante, & res quas de tulerint capiatis, & cuſtodiatis, vt poſsint reſtitui illis, quibus fuerint deprædatæ.

2. LO MATEIX en altra Pragmatica dada en Barcelona, dia, y Any damunt dits.

MAndamus, & dicimus vobis, quatenus ſi de cætero contingat aliquos Piratas applicare ad aliqua loca juriſdictionis noſtræ cum præda, ipſos viſis præſentibus capiatis, & res quas aportaverint emparetis, & emparatas teneatis, donec veritas ſciri poſsit, vtrum prædictæ res captæ per eos fuerint de Loco pacis, vel treugarum, vt ſi fuerint de Loco pacis, vel treugæ, quod poſsit inde reſtitutio fieri, vt fuerit faciendum, volentes, vt Piratæ qui armare voluerint, prædicta ydoneè aſſecurent.

LIBRE SINQVE DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE SPOSALLES, Y MATRIMONIS. TIT. I.

1. IAVME Primer en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona dat en Barcelona, a 4. de las Chalendas de Maig 1269. Cap. 1.

NOverint vniverſi quod nos Jacobus Dei Gratia Rex Aragonum, &c. Et Comes Barchinonæ, &c. Per nos, & noſtros damus, & concedimus vobis Conſiliarijs, & Probis Hominibus, & Vniverſitati Barchinonæ præſentibus, & futuris, ac etiam ſtatuimus inperpetum quod ſi aliquis Homo, vel fœmina, conſtitutus, vel conſtituta infra ætatem viginti quinque annorum, vxorem, vel virum duxerit ſine voluntatis partis ſui, parentes non teneantur, ſibi dare aliquid de bonis ſuis pro legittima, vel hæreditate, niſi deipſorum proceſſerit voluntate.

DE PRIVILEGIS DOTALS. TIT. II.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dada en Barcelona, als Idus de Setembre 1241.

INtelleximus, quod cum quidam sunt obligati in debitis, vel fidantijs tam Christianis, quam judæis, absque firmamento, & obligatione vxorum suarum, ipse mulieres impediunt, & pœnes se detinent *omnia* bona dictorum virorum suorum, non obstante quod bona prædicta sufficiant plenarie ad dotem, & sponsalitium vxorum suarum, & vltra dictam dotem, sive sponsalitium aliquid inde superaverit, volumus quod vxores ipsorum non impediant, nec pœnes se detineant omnia bona dictorum virorum suorum, sed statim primitus, & ante omnia fiat extimatio bonorum, scilicet mobilium per vos, & facta extimatione rerum mobilium, fiat satisfactio mulieri de dote, seu sponsalitio suo de rebus mobilibus, & si res mobiles non sufficiunt ad dotem suam, & sponsalitiũ, fiat sibi complementum de rebus immobilibus: itaquæ volumus, quod sit in electione mulierum, vtrum velint recipere bona mobilia, vel immobilia pro dote, & sponsalitio earundem, & istud observetur, & teneatur in mulieribus commorantibus in Civitatibus, & Villis nostris, de alijs vero mulieribus non commorantibus in Civitatibus, & Villis nostris, volumus quod mulieres ipsæ teneantur recipere dotem, & sponsalitium suum in bonis immobilibus quoniam volumus quod de bonis mobilibus fiat plenaria solutio judæis, & alijs creditoribus dictorum virorum suorum, & postquam complemẽtum sit inde factum, de eo quod residuum fuerit de prædictis bonis, & de mobilibus fiat solutio integra creditoribus de debitis suis Omnibus supradictis.

2. LO MATEIX en altre Pragmatica dirigida als Officials de Vilafranca dada en Barcelona, a 8. dels Idus de Agost 1274.

MAndamus vobis, quatenus per aliquam querimoniam quam aliquis judæus proponat de aliquo Christiano, de decem solidis inferius, non sustineatis quod vxor illius Christiani firmet inde jus ratione sponsalitij, nec ipsam super hoc audiatis, quoniam nolumus quod pro tam minima quantitate, per vxorem solutiones, in quibus viri earum tenentur, valeant impediri.

3. IAVME Segon en lá Pragmatica dada en Barcelona, a 4. de les nones de Agost Any 1322.

PRo parte aliamę judęorum Tarregę fuit expositum coram nobis, quod cum contingit vos ad instantiam, seu quęrelas a judeorum aliamę prędictę, seu singularium ex eis, ratione debitorum quę eis debentur adversus debitorum suorum bona procedere pro satisfactione, & solutione ipsis judeis creditoribus facienda debitis ante dictis, vos executionem ipsam differtis in dictis bonis facere, ex eo quia vxores dictorum debitorum, se eidem executioni opponunt ratione dotium, & donationum propter nubtias earundem, quamvis matrimonium adhuc constet, nec ex inopia maritorum, vel alis eisdem vxoribus competat actio pro dotibus, vel donationibus ipsis, quare fuit nobis humiliter supplicatum, vt in ijs dignaremur de opportuno remedio providere: nos itaque supplicatione ipsa benigne admissa, vobis, & cuilibet vestrum dicimus, & mandamus firmiter, & expresse, quatenus constito vobis de debitis ante dictis, a prędictis executionibus non cessetis propter dictarum vxorum resistentiam, vel firme oblationem, ex quo esse ejus repetendi dotẽ, & donationem propter nubtias vobis non constet, seu recepta cautione ydonea a dictis judeis creditoribus, quod restituent id quod ex vi dictę executionis perceperint, si, & cum apparuerit dictas vxores in eo potius jus habere, faciatis ipsis creditoribus exsolvi protinus de bonis dictorum debitorum quantitates eis debitas, vt est dictum, in ijs taliter vos habendo, quod propter defectum justitiæ, dicti judei aliamę prędictę ad nos necesse non habeant recurrere iterato.

LIBRE

LIBRE SISE DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE TESTAMENTS. TIT. I.

1. PERE Terç en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Barcelona, a 14. de las Chalendas de Noembre 1339.

DEbita meditatione penſantes, qualiter ex inſufficientia, ſeu ignorantia aliquorum Notariorum plura teſtamenta rationi bus infraſcriptis poſſent de facili vitiari, ac etiam annullari, quod nedum in teſtantium, verumetiam quam plurium aliorum diſpendium redundaret, idcirco, cum interſit Reipublicæ præmiſsis quæ ex hoc poſſent imminere diſpendijs, proviſione Regia obuiare, tenore præſentis cartæ noſtræ perpetuo valituræ, ad ſupplicationem humilem pro parte Conſiliariorum, & proborum Hominum Civitatis Barchinonæ propterea nobis factam concedimus, ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod ex quo teſtator, ſeu alius quivis quemcunque diſponens vltimam voluntatem fuerit teſtabilis, & capaces hæredes inſtituerit, tale teſtamentum, ſeu quævis alia cuiuſcunque vltima voluntas, non ſit, nec poſsit dici nullum, ſive nulla, ſeu valeat annullari, dato quod perſonæ quæ de jure communi inſtitui habent prætereantur, ſive exheredentur, vel de poſtumo, vel de poſtumis mentio nulla fiat, & dato etiam quod aliqua ſolemnitas juris, quæ in eis requiritur omniſſa fuerit, in toto teſtamento, ſeu alia vltima voluntate, vel aliqua eorum parte, ex quo in ipſo teſtamento, vel vltima voluntate fuerint duo teſtes, vel plures etiam non rogati, & ipſum teſtamentum, ſeu alia quælibet vltima diſpoſitio fuerit in publicam formam redactum, ſeu redacta ita tamen, quod ipſis perſonis quæ inſtitui habent, vel de quibus mentio eſt fienda jus ſaluum remaneat ſuper legittima, niſi fuerint juſte præteriti, ac etiam exhæredati. Statuimus etiam, & ordinamus, quod licet hæres ſcriptus non adeat hæreditatem, vel adita repudiatur, vel alias quocunque modo, & qualitercunque deficiat hæres ipſius deffuncti vniverſalis, ab initio, vel ex poſt facto, ſeu ex intervallo, nihilominus in Omni caſu, ex quo teſtator, vel alius diſponens aliam vltimam voluntatem fuerit teſtabilis, valeant legata, & fideicommiſſa, & cætera per aptum teſtatorem diſponere in teſtamento, ſeu quavis alia vltima voluntate, dum legara, & fidei commiſſa facta ſint capacibus, ſeu alia quævis diſpoſitio in capaces. Mandantes, &c.

DE LEIXAS PIAS. TIT. II.

1. CONCORDIA entre lo Rey en Iaume Segon, e Pau Bisbe de Barcelona feta en Barcelona a 5. de las Chalendas de Octubre 1315.

NOverint vniverſi, quod ſuborta quęſtione inter Eccleſiaſticum, & Secularem forum Barchinonæ, an de legatis ad pias cauſas Secularis forus poſsit ſe intro-

intromittere quomodo, Eccleſia aſſerente ad eam ſpectare dumtaxat, finaliter, vt ceſſarent impedimenta, quæ propter contentionem cognitionis, & executionis teſtamentorum, & relictorum ad pias Cauſas aliquando præſtabantur, in grave animarum periculum Deffunctorum, & in vivorum ſcandalum, & jacturam, extiterit inter illuſtrem Dominum Jacobum Dei Gratia Regem Aragonum, Valentię, Sardinię, Corſicę, ac Comitem Barchinonę, & Reverendum in Chriſto patrem Dominum Pontium per eandem Epiſcopum Barchinonę concordatum pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis, quod ſi Secularis Curia ſuper relictis ad pias Cauſas requiratur ſpecialiter, & expreſſe, quod poſsit ſe intromittere, cognoſcere, diffinire, & exequi, dum tamen manumiſſores, & executores teſtamentorum, & teſtantes de foro Seculari exiſtant, ſi prius Secularis Curia, quam Eccleſiaſtica requiratur: ita tamen, quod licet ipſa Curia Secularis Generalem Comiſsionem fecerit ſuper talibus relictis ad pias Cauſas, ſive in vno teſtamento, ſive etiam in diverſis, ſi Curia Eccleſiaſtica ſingulariter requiratur, antequam querelator ſingulariter adiverit Curiam Secularem, ipſa Curia Eccleſiaſtica primitus requiſita poſsit ſe inde intromittere, & cognoſcere, & exequi per Cenſuram Eccleſiaſticam, non obſtantibus quod de facto manumiſſoriæ, de qua eſt, vel erat ipſa quærela ſpecialis, facta fuerit per Secularem Curiam Comiſsio Generalis. Si vero prius Eccleſiaſtica Curia requiratur ſpecialiter, & expreſſe, ipſa ſola cognoſcat, & decidat, ac cum Cenſura Eccleſiaſtica exequatur, abſque impedimento aliquo Curię Secularis, hoc addito, & condito expreſſe, quod fraus non commitatur per aliquam Curiam, ſed quod vna Curia iuvet aliam, ſi neceſſe fuerit in prędictis. Per prędicta autem non intelligatur derogari in aliquo Domino Epiſcopo memorato, & ſucceſſoribus ſuis, quin etiam ex ſuo Officio poſsint Viſitando Parrochiales Eccleſias Civitatis, & Diocœſis Barchinonæ, & aliàs ex Officio, ſine Viſitatione inquirere, & procedere Generaliter, prout de jure ſibi competit contra manumiſſores, ſeu teſtamentorum executores, & eorum hæredes, quæ legata ad pias Cauſas, & teſtamentorum aliqua vota pia negligunt ducere ad effectum, & eos per Cenſuram Eccleſiaſticam cogere ad reddendam de talibus rationem, & quin poſſent procedere contra tales. & in die Ramis, Palmarum, & Cœnæ Domini monitiones facere Generales, dum tamen per tales Inquiſitiones ex Officio faciendas, non poſſit inhiberi per Epiſcopum Curiæ Seculari, quin ſe intromitat, cognoſcat, & decidat, & exequatur, in, & de negotijs pro quibus ipſa Secularis Curia fuerit, vt eſt dictum, primitus requiſita, ad cuius autem Rei memoriam, & perpetuam firmitatem, præfati Domini Rex, & Dominus Epiſcopus mandaverunt fieri duo publica inſtrumenta, per Alphabetum divita, alterum habendum, & tenendum per ipſum Dominum Regem, & alterum habendum, & detinendum per Epiſcopum memoratum, ſuorum propriorum Sigillorum apenditio munimine comunita.

DE LEGITTIMA, E DIVISIO DE AQVELLA. TIT. III.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a las Chalendas de Març 1343.

Ttendentes pro parte dilectorum, & fidelium noſtrorum conſiliariorum, Proborum Hominum, & Vniverſitatis Civitatis Barchinonæ, fuiſſe nobis cum inſtantia ſupplicatum, vt cum conſuetudo ſit ſcripta Barchinonæ tenoris ſequentis. *Item quod hæreditas deffuncti dividatur in quindecim partes, & quod octo partes Legittima ſint.* Dictaque Legittima ſit minus magna, & redundet plerunque in diſpendium plurimorum, hæreditateſque civium ad nihilum faciliter deducantur, dignaremur eandem modificare, ac etiam temperare. Nos vero huiuſmodi ſupplicationi favorabiliter annuentes, annullantes, & tollentes quo ad hec dictam conſuetudinem, de expreſſo tamen conſenſu, & voluntate dictorum conſiliariorum, Proborum Hominum, Civitatis, & Vniverſitatis Barchinonę, tenore præſentis cartæ poſtræ concedimus, ſtatuimus, ac etiam ordinamus perpetuis temporibus obſervandum, ac etiam tenendum, quod Loco Legittimæ dicta-

dictarum octo partium, ſit Legittimã de cætero quarta pars dumtaxat hæreditatis ipſius. Mandamus igitur, &c.

2. LO MATEIX en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, a les Chalendas de Maig 1343.

COnſiderantes qualiter pro parte Conſiliariorum,& Proborum Hominum Vniverſitatis Civitatis Barchinonæ fuit noviter propoſitum coram nobis, quod in Civitate ipſa a modico tempore citra accidit, quod quidam Nepotes,ſive Nets,mortuo eorum Patre, vel Matre, & ſubſequenter mortuo Avo, ſeu Avia eorundem, petunt legittimam, aut ſupplementum ejus in bonis dicti Avij, ſeu Aviæ, allegando quod donationes propter nubtias datas patri,vel dotem Matri donatam in compotum Legittimæ, admittere, ſeu recipere non tenentur, propter quod fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt cum hoc valde durum, & inconveniens ſenſetur,dignaremur ſuper eo decens remedium adhibere, nos igitur ſupplicatione admiſſa providemus, ſtatuimus, ac etiam Ordinamus perpetuo,quod talis allegatio nullatenus admittatur, quin potius ipſa non obſtante,jam dicti Nepotes,donationem Patri propter nubtias, ſeu dotem Matri donatam, in compotum Legittimæ admittere teneantur. Mandantes cum præſenti, &c.

DE INVENTARIS. TIT. IIII.

1. IAVME Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Leyda a 4. de las Chalendas de Iuliol 1317.

COnſiderantes, quod pro parte Conſiliariorum, & Proborum Hominum Civitatis Barchinonę fuit coram nobis monſtratum, quod licet in dicta Civitate Barchinonæ,& ejus Vicaria ſit,& fuerit conſuetudo, vſus, & obſervantia hactenus ſine contradictione aliqua obſervata, quod inventaria per Tutores, & Curatores pupillorum, & adultorum, & per alios qui ipſa inventaria facere poſſunt, & debent, fuerunt confecta, & conficiuntur ſine convocatione creditorum, & legatariorum, & quod ex ipſis inventarijs per dictos Tutores, & Curatores,& ſub eorum nõmine confectis, iuvantur ipſi pupilli, & adulti in eo quod non tenentur creditoribus hereditatum ſuarum, vltra vires hereditarias reſpondere, & pro ipſis inventarijs ſic confectis fuit adhibita, & adhibetur ſuper premiſsis, & in Omnibus plena fides, tamquam rite, & legitime factis, nunc aliqui juris periti, ſeu alij nituntur, & intendunt ipſam Conſuetudinem, Vſum, & Obſervantiam indubium revocare, & propterea ex parte Conſiliariorum, & Proborum Hominum prædictorum fuerit a nobis ſuppliciter poſtulatum, quod dictam Conſuetudinem, Vſum, & Obſervantiam, vt antiquam, veram, & notoriam mandaremus inconcuſſe,& firmiter obſervari. Ideo conſpicientes, & intendentes circa vtilitatem, & bonum ſtatum dictæ Civitatis, & Vicariæ ſuæ, ac Civium, & incolarum ejuſdem, ad humilem ſupplicationem dictorum Conſiliariorum, & Proborum Hominum cum hac præſenti noſtra carta Regia jam dictam Conſuetudinem, Vſum,& Obſervantiam, prout ſupra largius declaratę, & allegatæ ſunt laudamus, confirmamus, corroboramus, ac etiam approbamus, & ea ex certa ſcientia decernimus ab Omnibus in dicta Civitate, & ejus Vicaria inviolabiliter, & quocunque reiecto dubio perpetuo obſervari. Hæc igitur nedum ad futura, ſed etiam ad prętcrita, & pendentia negotia intelligi volumus, & jubemus, Mandantes, &c.

LIBRE

LIBRE SETE DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE SVPPLICATIONS DE SENTENTIAS. TIT. I.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 27. de Agoſt 1373.

QVoniam non eſt malitijs Hominum indulgendum, neque fugamen devicti, ſeu qui ſententialiter in Conſilio, ſeu auditorio Cancellariæ Regiæ ſubcubuerit, ſub conveniẽtia eſt confovendum adinveſtigandas vias lubricas, quibus luce Regalis judicij non contentus, & quod ſententialiter ſit devictus, ſeu ſubcubuerit, vt eſt dictum, ad perdendam ſubſtantiam ſui victoris, faciat expenſas, & in vexationibus, aliàs exactionibus indebitis devaſtari. Habito igitur ſuper his deliberatione matura, pleno noſtro Conſilio providemus, ac perpetuo Ordinamus, quod deinceps, & quandocunque in Curia noſtra poſt prolationem alicuius Sententiæ, pronuntiationis, vel declarationis per nos, ſeu in perſonam noſtram per alium quemcunque ferendæ, contigerit ſupplicationem porrigi de eadem Sententia, pronuntiatione, ſeu declaratione, retractando, reſolvendo, ſeu aliqualiter corrigendo, non aliter ipſa ſupplicatio admittatur, niſi prius talis ſupplicans ydoneam in dicta Curia præbuerit Cautionem, quod caſu quo in cauſa eiuſdem ſupplicationis ſubcumbat, expenſas fiendas, & damna ſuſtinenda per alteram partem occaſione dictæ cauſę ſolvet, & reſarciet integriter, & complete.

2. LOMATEIX en altra Pragmatica dada en Valentia a 22. de Setembre 1382.

EXperientia, quæ eſt omnium rerum Magiſtra, ſæpius in apertum produxit, quod poſt Sententias latas per nos, ſeu in perſonam noſtram per noſtros Cancellarium, Vicecancellarium, ſeu noſtram Regentem Cancellariam in Conſilio noſtro, ſuper littibus quæ in ibi, ſeu in noſtra Curia pertractantur, ſeu reſumuntur, ſeu aliàs, pars contra quam tales ſententiæ ſunt promulgatę, per viam ſupplicationis, ſeu ſimplicis querelę, aut aliàs, ad nos habet recurſum. Noſque quandoque ad dictæ partis inſtantiam, vel importunitatem, aut alias, dictas Sententias facimus recognoſci, vnde ſequitur, quod partes ipſæ in littium prętęritarum reincidunt recidivam. Sunt etiam alij qui prò dictis Sententijs infra terminum decem dierum ſicut eis de jure licet ad nos ſupplicant, eorum ſupplicationem malitia concuſſa proſequi non curantes, ex quo dictæ ſententiæ aliqualiter remanent in ſuſpenſo. Idcirco, nos volentes malitijs Hominum obviare, & ne partes ſumptibus, & expenſis fatigentur, habito ſuper his maturo, & digeſto Conſilio, tenore præſentis providemus, ſtatuimus, & ordinamus de his Sanecionem Pragmaticam facientes, quod de, ſeu pro Sententijs per nos, ſeu in perſonam noſtram per Cancellarium, Vicecancellarium noſtros, ſeu noſtram Cancellariam Regentem in noſtro Conſilio, & aliàs in Curia noſtra latis vſque in hodier-

hodiernam diem, ſeu quod de cetero proferri contigerit inter quaſcunque Vniverſitates, ſive perſonas, ſi pro eiſdem infra decem dies poſt prolationem ipſarum continue ſecuturos non fuit, ſeu non fuerit ſupplicatum, non poſsit ex poſt ad nos, vel Officiales noſtros inde recurſus haberi, nec talis ad nos pro his recurrens per nos vllatenus audiatur, immo illi volumus nunc pro tunc viam præcludi agendi, & illum volumus incidere in pœnam duorum mille florenorum, pro qualibet vice, qua ad nos, vel Officiales noſtros recurſum habuerit pro præmiſsis, cuius medietatem nobis, & Fiſco noſtro, & aliam medietatem parti in cuius favorem dictæ Sententiæ latæ ſint, vel fuerint adquiri volumus, & jubemus. Ordinamus etiam, & ſtatuimus Pragmaticæ, quod ſi a ſententijs ferendis, vt eſt dictum, infra dictos decem dies ad nos fuerit ſupplicatum, pars ſupplicans infra vnum annum a die dictæ ſupplicationis in antea continue ſecuturum, cauſam eiuſdem ſupplicationis proſequi teneatur, & ipſa cauſa infra dictum annum debeat determinari, aliàs lapſo dicto anno ipſæ Sententiæ, & in rem tranſeant judicatam, & pro tranſactis in rem judicatam habeantur, prætextu præſentis Pragmaticæ, quam vigorem legis, in Omnibus volumus obtinere. Et nihilominus hujus ſeriæ revocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus Omnes, & ſingulas commiſsiones per nos factas vſque nunc, ſeu quæ de cetero nos facere contigerit ſuper ſupplicationibus factis, ſeu fiendis nobis a dictis Sententijs, contra formam Ordinationis, & Pragmaticæ præſentis, ſeu pro recurſu ad nos, vel Officiales noſtros habito, ſeu habendo pro eiſdem judicibus, & Commiſſarijs quibuſcunque inde aſsignatis, ſeu aſsignandis, expreſſe inhibentes, ne dictis Commiſsionibus aliquatenus de cetero vtantur, nec ſe intromittant de eiſdem.

Mandantes, &c.

(§)

DE APPELLATIONS, E NVLLITATS DE SENTENTIAS. TIT. II.

1. ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer, y Balle de Barcelona, data en Oſca a 5. dels Idus de Iuliol 1330.

RElatione per Fideles noſtros Arnaldum Benedicti Conſiliarium, Bernardum de Marimundo, & Arnaldum Duzay Nuntios Civitatis Barchinonæ ad noſtram præſſentiam noviter diſtinatos percepimus, quod licet juxta Conſtitutionem per Illuſtriſsimum Dominum Jacobum recolendæ memoriæ Regem Aragonum Patrem noſtrum in Generali Curia æditam, & per nos confirmatam, atquæ juratam a Conſilio ſuper executione Sententiæ dato appellari non poſsit, attamen cum vos executionem ipſam juxta dictum Conſilium facere vultis, pars contra quam dictum Conſilium latum, eſt, prætendit executionem ipſam non fieri vt deberet, ob quod vos dubitando ſuper modo, & forma executionis ipſius, , vultis habere Conſilium ab aliquibus juris peritis Civitatis jam dictæ. Quo Conſilio peripſos juris peritos vobis dato, pars contra quam datum eſt ab eo appellat, aſſerendo hoc fieri poſſe, cum dicta Conſtitutio non ad hoc ſe extendat, & propter appellationes ipſas gentes afficiuntur laboribus plurimis, & expenſis. Quo circa, ad ſupplicationem humilem propterea nobis exhibitam, volentes ſubditorum noſtrorum indebitis oppreſsionibus obviare, tenore præſentium ſtatuendum ducimus, perpetuis temporibus obſervandum, quod ſicuti a Conſilio appellari non poteſt, ſimiliter a Conſilio dato ſuper modo, & forma executionis petitæ non poſsit per aliquem appellari, nec admittatur aliqua nullitas, ſeu exceptio ſuper eo, quin potius executio ipſa illico fiat, non obſtante exceptione quacunque juxta Conſilia vobis data, hæc enim extendi volumus ad negotia præſentia, pendentia, & futura, vt finis littium conquieſcat, & malitijs quorumlibet obvietur. Mandantes, &c.

1. MARTI en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Zaragoça a 9. de Iuliol 1398.

ENtes havem, de que ſi axi es ſom molt maravellats, que alguns ſots meſos noſtres Lecs, per ſets, o negocis Lecs, e encara tocants interes noſtre, e de noſtra Cort, o de aquells deſcendents, quant ſon decayguts de las queſtions que per aquells han menadas, per vera malitia, e per vexar la part que contra ells ha obtengut, de grans meſſions, e deſpeſas, no attenents quant es gran preiudici noſtre, e de noſtres preeminentias, e Regalias, ſe appellan en Cort de Roma, obtinents de aquella citatorias, e altras proviſions no degudas, en gran damnatge, interes, e prejudici de noſtras Regalias, e Preeminentias demunt ditas. E com tals coſas per las ditas rahons, e moltas altras que explicar no curan, ne dejan eſſer per nos ſoffertas, mas fortment eſquivadas, punidas, e corregidas, ab la preſent Proveim, Sanccim, Ordenam, e Manam a voſaltres, e a quiſcun de voſaltres, tant expreſſament com podem, ſots encorriment de noſtra ira, e indignatio, e encara ſots pena de deu milia florins dor de Arago a noſtres Cofres applicadors, que inhibiſcats, e vedets, ab grans, e forts penas, que alcun noſtre natural, o ſots mes noſtre del dit Principat, per fets alcuns Laics, o concernents aquells, o de aquells devallants per qualſevol manera, nos gos da qui avant appellar en Cort de Roma, ne citar, o tirar hi la part, e ſi perventura es eſtat fet per alcu, o alcuns lo contrari, aquellas tals appellations no proſegueſcan, ans las revoquen encontinent, e de fet, manets no reſmenys a tots, e qualſevol Scrivans, e Notaris, que de las ditas appellatio, o appellations, ne encara de proteſts, requeſtas, o citations no façan, o gozen fer cartas publicas, ne preſenten, o goſen preſentar las citations damunt ditas. E no res menys manets a aquells qui per la dita raho ſon, o ſeran citats, ſots aquellas majors penas queus parra, que per raho de tal, o tals citations, per proſeguir aquellas, o en altra manera no iſcan de noſtra Senyoria, e ſi perventura per qualſevol dels demunt dits ſera fet lo contrari, eo que per res no es preſumidor, exigiats encontinent, Realment, e de fet las penas que per la dita raho los haurets impoſadas. E no reſmenys prenats aquells, e preſos, e be guardats a lurs meſsions, e deſpeſas los remetats a nos, hont que ſiam, que daquells farem tal caſtic, com demerexen vſurpadors, violadors, o trancadors de noſtras Preeminentias, e Regalias, e per tal que de aço alcu no puxa ignorantia allegar, fets publicar ab veu de Crida la preſent noſtra Ordinatio per los Locs acoſtumats, ſots meſes a la juriſdictio de caſcun de voſaltres.

DE EXECVTIO DE COSA JVDICADA. TIT. III.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a 14. de las Chalendas de Noembre Any 1339.

DIgne agere credimus, dum cura ſolicitudinis Regiæ erga bonum ſtatum Reipublicæ dirigentes, reſecatis ſuperfluis, & malitioſis, ac litigioſis aufractibus, illa conſtituimus per quę ſubditorum inquietudinibus, ac vexationibus providetur. Igitur attendentes, qualiter pro parte Conſiliariorum, ac Proborum Hominum Civitatis Barchinonę nobis fuit noviter humiliter ſupplicatum, vt cum iuxta Conſtitutiones Locales Civitatis ipſius ſuper executionibus ſententiarum, debeant per Ordinarios aſſumi, ſeu aſsignari duo juris periti in Conſiliarios, & ſuper modo, & forma dictarum Conſtitutionum remaneant dicti duo Conſiliarij, & nihilominus duo alij adiungantur, & huiuſmodi adiunctio ſit ſuperflua, & magni tędij, quod contingit in Congregando plures juriſperitos, dignaremur ſuper eo de ſalubri remedio providere. Nos itaque ſupplicatione ipia benigne ſuſcepta, tenore preſentis cartæ noſtrę concedimus, ſtatuimus, ac etiam Ordinamus perpetuis temporibus obſervandum, quod de cetero in dictis executionibus ſententiarum non adſint niſi duo primi juriſperiti, qui debeant, & poſsint dicere, & conſulere ſuper modo, & forma, & quod remaneant inibi Conſiliarij, donec illa executio, ad quam primitus fuerant aſsignati, habeat complementum,

mentum, quoſquidem duos juris peritos primo ſalario contentari volumus, & jubemus: quodque judex qui Sententiam tulit, de qua executio fieri habebit, non debeat in dicta cognitione adeſſe, vt omnis ſuſpicio quæ prætendi poſſet contra eum, prætextu affectionis Sententiæ quam promulgavit tollatur, & pœnitus adimatur. Mandamus itaque, &c.

DE ALIENATIONS FETAS EN FRAV DE CREEDORS. TIT. IIII.

1. **IOAN** Princep, y Loctinent General de Pere Terç en la Pragmatica dada en Gerona a 18. de Octubre 1384.

Ogit nos juſtitiæ debitum, vt nedum ſubditorum damna, fraudes, & pericula auferamus, verum etiam materijs vnde prevenire poſſunt, toto ſtudio, & viribus obviemus. Conſiderantes igitur in Civitate, & Vicaria Gerundæ ab aliquo citra tempore quendam vſum, immo potius abuſum reprobatum, hactenus per non nullos debitores fuiſſe introductum, videlicet, quod pro auferendo eorum creditoribus debita, aut pro impediendo ne contra ipſos debitores executio prompta fieri poſſit, Donationes, Venditiones, & alias alienationes de eorum bonis, atque rebus mobilibus, vel ſemoventibus, aut fructibus, ſeu expletis poſſeſsionum eorundem ſæpe faciunt, poſſeſsionem corporalem, vſum, & ademprivium illorum bonorum ſic alienatorum pœnes ſe retinendo, & cum inſtrumentis publicis ſe præcario, aut in comanda illorum in quos ipſæ fiunt alienationes tenere, pro colore eorum confitendo, vnde cum informatione habita tam a juriſperitis, Notarijs, & alijs perſonis expertis, reperimus tales donationes in damnum, atque fraudem dictorum eorum creditorum, & ad auferendum eorum jus fieri potius, quam alia de cauſa, & a jure fictæ tales alienationes, quorum poſſeſsio pœnes alienantes remanet, reputentur, noſtraque interſit talibus exquiſitis, & excogitatis coloribus, maquinationibus, atque frandibus ſalubriter providere. Tenore præſentis, maturo, & digeſto Conſilio habito ſuper his, providemus, & etiam ordinamus, quod ſi forte quicunque, & per quaſcunque perſonas tales donationes, venditiones, & alienationes in judicio, vel extra jam factæ, vel inpoſterum fiendæ exhibitæ fuerint, ſeu oſtenſæ, & pro impediendo aliquam executionem, quæ ex debito juſtitiæ ad inſtantiam alicuius creditoris, ſeu aliàs fieri habeat contra illum, vel illos qui dictas tales donationes, venditiones, & alienationes facerent cuicunque, eiſdem minime obſiſtentibus executio fieri valeat contra eos, & bona eorundem, prout fieret, & prout fieri poſſet, antequam dicta ficta donatio, ſeu venditio, vel alienatio præmiſſorum omnium facta eſſet. Nos enim tales donationes tanquam fictas, & ſimulatas, ac infraudem creditorum factas declaramus irritas, atque nullas. Mandantes, &c.

LIBRE VVYTE DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE VIOLENTIA, E RESTITVTIO DE DESPVLLATS. TIT. I.

D. FERRANDO Segon en la Sentencia arbitral dada en Barcelona, a 5. de Noembre 1481. en virtut de Acte de Cort.

LOs noms de noſtre Senyor Jeſu-Chriſt, e de la humil, e Glorioſa Mare ſua humilment invocats. Nos Don Ferrando, &c. Viſt lo poder a noſtra Majeſtat per la Cort General en la preſent Ciutat convocada, que de preſent en aquella ſe celebra, atribuit, en, e ſobre los intereſſos, e differentias qui eran, e ſon de part a part, provenints per cauſa de las paſſadas turbations del Principat de Cathalunya, lo qual poder a nos per la dita part atribuit es del tenor ſeguent. *La Cort General del Principat de Cathalunya convocada, e la qual de preſent ſe celebra per la Majeſtat del Senyor Rey en la Ciutat de Barcelona, ha feta deliberatio, que attes nos poden concordar los intereſſos particulars, e differentias que ſon de part a part dins lo dit Principat de Cathalunya, provenints per cauſa de las turbations paſſadas, ſien remeſas totas las ditas differentias a la prefata Majeſtat del Senyor Rey, a determinatio de la qual ſobre aquellas ſe haja de eſtar, volent, la dita Majeſtat no puga ſervirſe de donatiu, ſi per la dita Cort deliberat ſera fer, fins a tant en las ſobreditas differentias ha, a declarat ſa Alteſa. E no enten la dita Cort, en las ſobreditas coſas remeſas compendre, o parlarſe de res de donatiu, ne de redreç de juſtitia, monedas, mercaderias, del General, ne de las differentias del Senyor Rey ab particulars de la Cort, ne de las Remenças, e volen, que ſi la preſent Cort era per la Majeſtat del Senyor Rey prorogada a mes de tres meſos, o ſi aquella ſera expirada, o licenciada, que lo preſent poder ſie extinct.* Viſtas las ditas differentias, e intereſſos que eran, e ſon de part a part en lo dit Principat provenint per cauſa de las ditas turbations paſſadas de aquell, e ſignantment ſobre las reſtitutions de las coſas que axi per via de confiſcations, e de gratias, conceſsions, e de impignorations per la Majeſtat del Senyor Rey Don Juan de Alta recordatio Pare noſtre, e per nos fetas, e confirmadas, e de nou atorgadas, com en altra manera, en lo temps de las ditas turbations ſon eſtadas occupadas, preſas, confiſcadas, incorporadas, retengudas, e liuradas, axi de Eſgleſias, e perſonas Eccleſiaſticas, Religioſos, e coſas pias, com de Vniverſitats, e perſonas Legas no ſolament Vilas, Caſtells, Locs, Juriſdictions, Rendas, e drets, mas encara Cenſals, Violaris, Feus, coſas emphiteoticas, e altras devall ſpecificadas. Viſtas las ditas confiſcations, incorporations, gratias, y conceſsions, e ocupations. E viſtas encara las Capitulations per lo dit Senyor Rey Pare noſtre fetas, e fermadas ab algunas de las ditas Ciutats, Caſtells, Vilas, e Locs, encara ab algunas perſonas del dit Principat. E viſts alguns Cartells, pero lo dit Senyor Rey Pare noſtre de glorioſa memoria, e per nos confirmats, e de nou atorgats, e fermats. Viſtas encara las deſtructions, e diminu-

tions,

tions, per cauſa de las ditas turbations en lo dit Principat vniverſalment en diverſas maneras ſeguidas, a las quals, ſi per nos no era degudament proveit, e remediat, ſe poria ſeguit total ruina, perditio, e exterminatio del dit Principat, e dels habitants en aquell. E per tal, volent nos com ha Rey, Princep, Cap, e Senyor del dit Principat, e de la Republica de aquell, e dels habitants, en lo dit Principat, Subdits, e Vaſſalls noſtres, en las ditas coſas en virtut del poder a nos per la dita Cort donat, e attribuit, degudament proveir, los quatre Sanctſ Evangelis devant nos propoſats, e per nos reverentment contemplats, e mirats, per tals que los vlls de noſtra penſa millor pugan veure, e proveir, lo preſent die, e hora a hoit noſtra pronuntiatio, declaratio, e determinatio aſsignats, los quals a major cauthela aſsignam a las parts, que entre ſi tenien los dits intereſſos, e differentias, proceint a la noſtra declaratio, determinatio (la qual volem que haja força, e ſie haguda per Acte de Cort, com aquella que ab voluntat, e conſentiment de la dita Cort ſe fa) Promulgam, Diem, Declaram, Pronuntiam, Sententiam, Statuim, e Ordenam, en, e per la forma ſeguent.

De la reſtitutio dels bens del Patrimoni.

1 Primerament, atteſas las differentias que ſon pervengudas per cauſa de las ditas turbations, ſobre las alienations, impignorations, e occupations fetas de Vilas, Caſtells, Juriſdictions, Rendas, e altres drets de noſtre Reyal Patrimoni, entre las perſonas aqui ſon fetas, e moltas Ciutats, Vilas, e Vniverſitats Reyals noſtras, que tenen Privilegis, e per lur part allegan Conſtitutions, e Capitols de Cort, attenent que entre las altras coſas, lo be, augment, e vtilitat del dit Principat de Cathalunya eſta en la cõſervatio de noſtre Reyal Patrimoni, lo qual per cauſa de las ditas alienations, e impignorations fetas de aquell, per cauſa de las ditas turbations, es eſtat molt diminuit, en gran interes, e dany de aquell, e de la Republica del dit Principat, per tal volents aqueſtas coſas tornar a degut eſtat, Volem, Proveim, Manam, Statuim, e Ordenam, que tots, e qualſevol Caſtells, Fortaleſas, Vilas, e Locs, Juriſdictions Civils, Criminals, e mixtas, drets, e Rendas, e qualſevol altres bens, de qualſevol nom, e condicio ſien, pertanyents en qualſevol manera al noſtre Reyal Patrimoni, que durãt las ditas turbations, e fins la preſent jornada, axi per lo dit Senyor Rey Pare, e Senyor noſtre, com per nos, per qualſevol vtilitat, o neceſsitat, o altra cauſa, o raho, a qualſevol perſonas, encara que foſſen Reyals, o de ſanc Reyal venuts, donats, o empenyorats, o per qualſevol altra via alienats, o venudas, donadas, empenyoradas, o alienadas, ſien decontinent en aquell eſſer, e punt, ques trobaran, e ſens haver raho alguna de millorаments, o pijoraments, enſemps ab los fruyts de aqui avant devedors, e cullidors tornats, reſtituits, e incorporats, e tornadas, reſtituidas, e incorporadas a la Reyal Corona, e en noſtre domini, e Patrimoni, axi com eran, e eſtavan, ans que las ditas turbations foſſen fetas, axi com ab la preſent las reſtituim, tornam, e incorporam, revocant, e havent per revocadas totas gratias, donations, empenyoraments, venditions, e qualſevol altras alienations, que de aquells, e aquellas com dit es per lo dit Senyor Rey Pare noſtre, e per nos durant las ditas turbations, e apres foſſen fetas, e a qualſevol promeſas, e Cartells que per lo dit Senyor Rey, e per nos foſſen donats, e fets, no obſtants qualſevol Pragmaticas encontrari de aço diſponents, manant, e proveint, que de aqui avant ſien inviolablement obſervats, e obſervadas las Conſtitutions, e Privilegis, axi Generals com particulars, tals Alienations Prohibints. E per quant es contentio entre parts, ſobre la impignoratio per nos feta del Caſtell, Vila, e Baronia de Martorell, al Noble Moſſen Requeſens Deſſoler, pretenent per la vna part eſſer de Patrimoni Reyal, e per laltra eſſer Baronia, no havent de aço feta complida examinatio per la brevitat del temps, pertant de preſent exceptam del dit Capitol la impignoratio, e Alienatio per nos feta al dit Noble, dels dits Caſtells, Vila, e Baronia, volent que aquella tinga, e poſſeeſca no obſtant lo preſent Capitol, fins per nos per juſtitia hi ſie proveit. Mes avant exceptam del dit Capitol la Vila de Cambrils, que te, e poſſeex lo Egregi Comte de Cardona, lo qual te la dita Vila per Titol del Senyor Rey Dõ Joan Pare noſtre, per cauſa q̃ per ſon ſervey transferi en Moſſen Carriera lo Caſtell, e Loc de Angles, fins q̃ lo dit Cõte ſie ſatisfet del dit Caſtell, e Loc de Angles,

o de aço que li ſie degut, o degues haver per la dita cauſa.

De la reſtitutio vniverſal dels bens.

2 E mes proveim, ſtatuim, e ordenam, e ab la preſent volem, e manam, que totas, e qualſevol Vilas, Locs, Caſtells, Fortaleſas, Baronias, Caſtlanias, Cenſals, Cenſos, Taſcas, Scrivanias ſtablidas, Jovadas, Batudas, Salinas, Peſqueras, Herbatges, Drets, Juriſdictions axi Civils, com Criminals, e mixtes, Caſas, Terras, Dignitats Eccleſiaſticas, Seculars, e altres Beneficis Regulars, e encara Priorats, Comandas de Sanct Joan de Hieruſalem, de las altras Ordens Militars, de qualſevol nom ſien dins lo Principat de Cathalunya, enſemps ab los fruyts de aqui avant cullidors, e devedors, (remetent, e havent per remeſos los paſſats, e fins la preſent jornada rebuts) e totas, e qualſevol altras coſas, encara que foſſen majors, o menors, que las de ſus expreſſadas, e encara que fos neceſſari nomenadament la expreſsio de aquellas, las quals durant las turbations paſſadas, e fins la preſent Jornada ſon eſtadas per lo dit Senyor Rey Pare Noſtre, e per nos, e per altres preſas, e occupadas, o alienadas, o per remuneratio deſerveys, ſatisfactio de danys, o per qualſevol cauſa major, o menor. encara que fos per vtilitat, o neceſsitat del Reyal Eſtat, a qualſevol Vniverſitats, o ſingulars perſonas, encara que foſſen Reyals, o de ſanc Reyal donadas, venudas, empenyoradas, o altrament alienadas, ſien de continent, e en lo punt, e eſſer ques trobaran, ſens haver raho alguna de milloraments, o pijoraments, o qualſevol altras deſpeſas, que per conſervatio, vtilitat, o neceſsitat de aquellas, o altrament hi foſſen fetas, tornadas, y reſtituidas, e tornats, e reſtituits, axi com ab la preſent las tornam, e reſtituim als primers Senyors, e poſſeidors de aquellas, o a lurs hereus, o ſucceſſors, o havent dret, o poteſtat de aquells. Manant, e proveint, que de continent ſien meſos en poſſeſsio de ditas coſas, axi com aquellas tenian, e poſſehian ans de las turbations paſſadas, e ans que las ditas occupations, e alienations foſſen fetas. Revocant, e havent per revocadas, totas, e qualſevol gratias, donations, empenyoraments, venditions, o qualſevol altres alienations, per qualſevol cauſa, o raho, a qualſevol perſonas, encara que foſſen Reyals, e de ſanc Reyal, per lo Senyor Rey Pare Noſtre, o per nos, o per altres haventne poder, o per altres qualſevol perſonas fetas, no obſtant qualſevol capitulations, ab qualſevol Ciutats, Vilas, e Locs, per lo dit Senyor Rey Pare Noſtre, e per nos, o altres havent ne poder del dit Senyor Rey, o de nos fetas, encara que en aquellas la dita reſtitutio fos demanada, e remeſa a Juſtitia, encara que de las ditas coſas profanas fos plet pendent, e judicis. E no reſmenys, per tolre totas differentias, ab la preſent impoſam ſilenci a tots, e qualſevol Prelats, Barons, Magnats, Cavallers, Vniverſitats, e Singulars perſonas, axi Eccleſiaſticas, com Seculars, de aqui fos, o pogues eſſer interes, en, e ſobre qualſevol demandas, fetas, o faedoras, judicialment, o extrajudicial, per qualſevol danys, o damnatges, que axi per Mar, com per Terra foſſen eſtats fets, donats, ſoſtenguts, o encorreguts: volent, e manant, que per noſtres Algvtzirs, o altres Officials noſtres a qui pertanga, executivament, e ſens altre Proçes, cognitio, ſententia, o declaracio, procedent, la Real, e Corporal Poſſeſsio de totas las ditas coſas ſie als dits Primers Senyors, e poſſeidors, o hereus, o ſucceſſors, o havents poteſtat de aquells en ſon teſtament, o en altra legitima manera, decontinent liurada, e reſtituyda, tota exceptio remoguda. De la qual empero reſtitutio General, per algun ſguart noſtre animo juſtamēt movents, exceptam los bens que foren de aquells, que reduirſe a noſtra obedientia han fallit, y ſon eſtadas ab ſententia per crim de Leſa Majeſtat condemnats, e los bens confiſcats. E mes exceptam de la dita reſtitutio General, los bens de aquells, que dins lo temps de la Capitulatio de Barcelona, o fins en la preſent jornada no ſon eſtats venguts. o reduits a la obedientia del dit Senyor Rey, e noſtra, e tots aquells qui particularment, o voluntaria ſe ſon pactats, e concordats, e tenen Sententias arbitrals, encara que ſobre aquellas penjas plet indecis, o altras Sententias judicials paſſadas en coſa jutjada, com vullam, que los dits pactes, e ſententias ſien ſervats. Proveim empero, e declaram, que las perſonas que faran reſtitutio, ſegons forma de la preſent noſtra declaratio, hajan a pagar las penſions, o carrecs de las coſas que hauran a reſtituir, ço es los que ſeran deguts,

deguts, e degudas, de, e per lo temps que poſſeit hauran, e aquells, e aquellas hajan a pagar, ſegons forma de la preſent noſtra pronuntiatio, determinatio, e declaratio.

Exceptio de la Vila de Blanes feta del preſent Capitol.

3 E mes ne exceptam la Vila de Blanes, e altras Terras que lo Egregi Cõte de Cardona, e la Comteſa Muller ſua tenen del Vezcõtat de Cabrera, fins que hi ſie feta Juſtitia, ſegons orde de dret, ſobre los quals es devant nos plet pendent, no volem empero, que los dits Comte, e Comteſſa ſe pugan alegrat de qualſevol donations, e gratias, o drets acquiſits per cauſa de las turbations paſſadas, volents que lo dit Comte, e Comteſſa ſien tenguts, e paguen los Cenſals, e altres carrecs que ſobre la dita Vila, e Terras ſon carregats, tenint, e poſſeint aquellas, ſegons la forma, e orde devall ſcrita, e per noſtra Majeſtat ordenada.

Altra exceptio dels bens del Comte de Modica, los quals te Moſſen Çarriera.

4 Encara mes ne exceptam del dit Capitol, lo que te Moſſen Joan Çarriera del Comte de Modica, lo qual metem en Sequeſtre a mans noſtres, detenidor per aquellas perſonas que per nos hi ſeran deputadas, fins a tant que per nos en altra manera hi ſie proveit. Volem empero, que los Cenſals que fa lo dit Comte de Modica, carregats ſobre las Vilas, Locs, e Terras de aquell, e los que fan las ditas Vilas, Locs, e Terras ſuas, cõjunctamẽt, n diviſa, ſien pagats ſegons forma dels contractes dels dits Cenſals, reduits empero ſegons la reductio dejus faedora dels cenſals, no obſtant qualſevol gratias, o donations fetas dels dits Cenſals, per cauſa de las ditas turbations fetas, las quals deſus havem revocat, e revocam.

Altra exceptio dels Feus.

5 E mes ne exceptam Caſlanias quis tenen en Feu, e las altras coſas quis tenen en Feu per feudataris de Comtes, Veſcomtes, Barons, Cavallers, e altres Singulars perſonas del dit Principat, en los quals volem que ſie feta Juſtitia, ſegons la manera, e conditio de aquella, empero no volem ſe puga haver raho alguna de donations, confiſcations, o altras gratias Reyals, fetas per cauſa de las turbations paſſadas, com aquellas ab la preſen. revocam.

Altra exceptio dels Bens del Noble Don Ramon, e Don Hugo de Cardona.

6 E mes exceptam del dit Capitol, e totas coſas en aquell contengudas, los Caſtells, Vilas, e Locs de las Baronias de Belpuig, y de Cinyola, e altres que foren del Noble Don Ramon de Cardona quondam, e apres vingueren al Noble Don Hugo de Cardona Fill ſeu, e ara tenen, e poſſeeixen la muller, e Fills del Noble Don Anton de Cardona quondam, remetent, axi com per la preſent remetem la queſtio, que es ſobre los dits Bens entre la dita Muller, e Fills de Don Anton de Cardona quondam de vna part, e lo Noble Don Hugo de Cardona, Fill del dit quondam Don Ramon de laltra, la qual Cauſa, o queſtio cometem al Illuſtre Infant Don Enric noſtre molt car Coſi, lo qual ſie tengut de determenar la dita Cauſa dins temps de vn Any, comptador del die que per lo dit Don Hugo ſera poſada demanda contra los ſobredits davant lo dit Illuſtre Infant, empero no entenem prejudicar en res, per la reſtitutio General que manam fer, a la Noble Dona Caſtellana Muller del dit quondam Anton de Cardona, ne a ſos Fills, ans expreſſament de aquella dita reſtitutio ſien reſervats, e exceptats com dit es, ab totas gratias, e drets que tengan ſobre las ditas Baronias, Vilas, Caſtells, e Locs, e altras Terras que foren del dit quondam Don Hugo de Cardona, pero ſi lo dit Don Hugo dins vuyt dies de aci avant comptadors, acceptara lo pacte ſeguent, de la qual acceptatio haja a conſtar per Acte public, volem que las ditas parts hajan a ſeguir aquells, e lexar la via del plet, en lo qual cas revocam la dita comiſsio, e volem que ſie haguda, com ſino fos feta, lo partit permentionat es aqueſt. *Que la Noble Dona Caſtellana Muller del dit Don Anton de Cardona quondam, e los dits ſos Fills, per ſos legitims Tudors, e Curadors hajan, e ſien tenguts carregar per via de Cenſals, a raho de ſetze milia per mil ſobre las ditas Terras den mil florins corrents, mijençant carta de gratia, los quals ſien del dit Don Hugo, pera fer de aquells a ſas proprias voluntats.* E acceptant lo dit partit ſegons dit es, ſie tingut diffinir la dita Dona Caſtellana, e ſos Fills de tot dret, e actio que

per

per qualsevol causa, e raho li pertangan sobre las ditas Terras, e nos a major cauthela en lo dit cas los absolem, e diffinim.

Altra exceptio del Censal de Dona Elfa de Perellos, aliàs de la Comtesa de Luna.

7 E mes exceptam del dit Capitol, e de las cosas en aquell contengudas, lo Censal de pensio de dos centas liuras, que lo dit Comte de Cardona fahia a Dona Elfa de Perellos, devallat de la Comtessa de Luna sa Mare, en lo qual farem fer Justitia, si per algun pretenent haver dret en lo dit Censal, o part de aquell sera demanada, salvant empero drets a qualsevol Creedors, Censalistas, o altres qui pretenguessen haver credits, o obligations Generals, o specials del dit Censal, als quals no volem, ne entenem per la present exceptio en res prejudicar, ò derogar, ans volem, que en los dits Creedors sie fet, e servat, axi en lo modo, e forma del pagament dels Censals, com en altres credits, tot ço, e quant en la present Sententia es contengut, e ordenat.

Lo ques deu pagar dels Censals, e Violaris que los obedients fan a Esglesias, o cosas Pias.

8 Axi mateix pronuntiam, sententiam, volem, e manam, que totas, e qualsevol singulars persones Seculars, de qualsevol Titol, e conditio sien, e encara Ecclesiasticas, Religiosos, Priorats, e Comandas del Orde de Sanct Joan de Hierusalem, e dels altres Ordens Militars del Principat de Cathalunya, qui sien estadas, o vengudas en la obedientia del Senyor Rey Pare Nostre voluntariament, e sens força alguna, fins per tot Lany mil quatrecents sexanta quatre inclusive, e apres hantan estat continuament en aquella, e faran Censals, o Violaris a Esglesias, Monastirs, Beneficis Eclesiastics, Seculars, e Regulars, Hospitals, e cosas Pias, que paguen de aci avant per temps de quinze Anys primers vinents, a raho de quatorze sous per liura, de aquella pensio que feyen ans de las turbations passadas, e passats los dits quinze Anys, que paguen, e sien tenguts pagar, segons eren tenguts pagar, ans de las ditas turbations, e remetem, e havem per remesas las Pensions degudas, salvo que volem, que paguen las que son caygudas apres la Publicatio de vna Reyal Pragmatica per nos feta en la present Ciutat, a vint, e dos del mes de Setembre, del Any Mil quatrecèts se tanta nou, e segons forma de aquella. Exceptam empero qualsevol pactes, e concordias voluntariament, e sens força fetas, e Sententias arbitrals, o judicials passadas en cosa jutjada, donadas, e promulgadas del Any Mil quatrecents sexanta quatre ensa, e tots aquells qui quiscun Any han pagat, e pagan majors annuals Pensions dels dits Censals, e Violaris, de la present reductio, en los quals volem que los dits pactes, concordias, e sententias sien servats, e los Senyors dels dits Censals, e Violaris sien en lur Possessio conservats, proveint, que las ditas Pensions caygudas del die de la Publicatio de la dita Pragmatica fins ara, se hajan ha pagar en quatre Anys primer vinents, ço es quiscun Any la quarta part de aquellas, vltra la Ordinaria Pensio, que pagar deuen, volent, e declarant, que las Vniversitats que ensemps ab lurs Senyors, e sens ells de la conditio pre dita seran obligades en los dits Censals, e Violaris, sien compresas, e entesas en lo prelent Capitol, e cosas en aquell contengudas.

Lo ques deu pagar dels Censals, o Violaris que los obedients fan ha singulars persones que no son estadas obedients.

9 E si las ditas singulars persones Seculars de qualsevol Titol, e conditio sien, e encara Ecclesiasticas, Religiosos, Priorats, e Comandas del Orde de Sanct Joan de Hierusalem, e de las altras Ordens Militars, qui sien estadas, o vingudas en la dita Reyal obedientia voluntariament, e sens ninguna força, fins Lany Mil quatrecents sexanta quatre inclusive, e estant continuament en aquella faran Censals, e Violaris a singulars persones del dit Principat, qui no son estadas vingudas voluntariament, e sens força alguna a la dita obedientia, fint per tot Lany Mil quatrecents sexanta quatre inclusive, estant apres continuament en aquella, volem que Paguen de aci avant dits Censals, e Violaris, a raho de dotze sous per linra, de aquella Pensio que feyen, e eren tenguts fer, ans de las ditas turbations: havent per remesas las Penfions passadas, salvo que las degudas apres la Publicatio de la dita Pragmatica, fins la present jornada, volem sien Pagadas, segons forma de aquella: exceptam empero pactes, e concordias

cordias voluntariament, e ſens força alguna fets, e fetas, e Sententias arbitrals, o judicials paſſadas en coſa jutjada promulgadas, e fetas del Any Mil quatrecents ſexanta quatre enſa, e tots aquells que ſon en Poſſeſsio de rebre quiſcun Any majors annuals pēſions, de la preſent reductio, en les quals volem que los dits pactes, e concordias, e Sententias ſien obſervats, e los poſſeidors mantenguts en lur Poſſeſsio. Empero volem, que lo Illuſtre Infant Don Enric noſtre Coſi, en los Cenſals que fa dins lo Principat de Cathalunya a las perſonas de la de ſus dita conditio, pague, e ſie tingut pagar a raho de deu ſous per liura, de aquella penſio que ans de las ditas turbations feya, e era tengut fer, e aço mateix volem ſie ſervat quant als Cenſals que lo Comte de Cardona fa, e es tengut fer a las ditas perſonas dins lo dit Principat, proveint, que las ditas Penſions caygudas del die de la Publicatio de la dita Pragmatica fins ara, ſe hajan a pagar en quatra Anys primer vinents, ço es quiſcun Any la quarta part de aquellas, vltra la ordinaria Penſio que pagar deuen. E mes proveim, que las Vniverſitats que enſemps ab lurs Senyors, e ſens ells de la dita conditio ſeran obligadas en los dits Cenſals, e Violaris, a las ditas perſonas que no ſon eſtadas, o vingudas a la dita obedientia fins en lo dit Any Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, ſegons de ſus es dit, ſien compreſas, e enteſas en lo preſent Capitol, e coſas en aquell contengudas.

Lo ques deu pagar dels Cenſals, e Violaris que los obedients fan a ſingulars perſonas, axi mateix obedients.

10 Si empero las ditas perſonas de las ditas conditions qui ſon eſtadas, o vingudas en la Reyal obedientia voluntariament, e ſens força alguna, fins per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, e eſtant continuament en aquella, faran Cenſals, o Violaris a perſonas, que axi mateix ſien eſtadas, o vingudas voluntariament, e ſens força alguna en la Reyal obedientia per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, eſtant continuament en aquella, volem que paguen aquellas per temps de quinze Anys primers vinents, a raho de quatorze ſous per liura, de aço que feyen, e eren tenguts fer, e preſtar ans de las ditas turbations, e paſſat lo dit temps hajan, e ſien tenguts, ſegons pagavan, e eren tenguts pagar ans de las turbations de ſus ditas, remetent, e havent per remeſas las Penſions paſſadas, e degudas: ſalvo, que las degudas apres de la dita Reyal Pragmatica fins a la preſent jornada, volem que ſie pagada ſegons forma de aquella: empero del preſent Capitol exceptam tots aquells, que altrament ſe ſon pactats, e concordats voluntariament, e ſens força alguna, e Sententias arbitrals, o judicials paſſadas en coſa jutjada, donadas, e promulgadas, e los dits pactes, e concordias fets, e fetas del Any Mil quatrecents ſexanta quatre enſa: e mes exceptam aquells, qui ſon en Poſſeſsio de rebre quiſcun Any de las ditas Penſions majors annuals, Penſions de la preſent reductio dels dits Cenſals, e Violaris, en los quals caſos volem, que los dits pactes, concordias, e Sententias ſien obſervats, e los dits poſſeidors mantenguts en lur Poſſeſsio, proveint que las ditas Penſions caygudas del die de la Publicatio de la dita Pragmatica fins ara, ſe hajan a pagar en quatre Anys primers vinents, ço es quiſcun Any la quarta part de aquellas: e mes proveim que las Vniverſitats que enſemps ab lurs Senyors, o ſens ells de la dita conditio ſeran obligadas en los dits Cenſals, e Violaris, a las ditas perſonas que no ſon eſtadas, o vingudas en la dita obedientia fins en lo dit Any Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive ſegons de ſus es dit, ſien compreſas, e enteſas en lo precedent Capitol, e coſas en aquell contengudas.

Lo ques deu pagar dels Cenſals, y Violaris que los qui no ſon eſtats obedients fan als qui per ſemblant no ſon eſtats obedients.

11 Si empero las perſonas Eccleſiaſticas, o Seculars que no ſon eſtadas, o vingudas en la Reyal obedientia voluntariament, e ſens força alguna, fins per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, o no ſien eſtadas continuament en aquella, faran Cenſals, o Violaris a perſonas Eccleſiaſticas, e Seculars, que axi mateix no ſon eſtadas, o vingudas voluntariament, o ſens força alguna en la Reyal obedientia per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, o no ſon eſtadas continuament en aquella, volem, que paguen aquellas per temps de quinze Anys primers vinēts,

a raho

a raho de ſetze ſous per liura, de aço que feyen, e eren tenguts fer, epreſtar ans de las ditas turbations, remetent, e havent per remeſas las Penſions paſſadas, e degudas: ſalvo que las degudas apres de la Reyal Pragmatica fins a la preſent jornada, volem que ſien pagadas, ſegons forma de aquella. Empero del preſent Capitol exceptam tots aquells, qui ſe ſon pactats, e concordats voluntariament, e ſens força alguna, e Sententias arbitrals, o judicials paſſadas en coſa jutjada, donadas, e promulgadas, e los dits pactes, e concordias fets, e fetas del Any Mil quatrecents ſexanta quatre ença. E mes exceptam aquells, que ſon enpoſſeſsio de rebre quiſcun Any de las ditas Penſions, majors annuas Penſions de la preſent reductio dels dits Cenſals, e Violaris: en los quals caſos volem, los dits pactes, concordias, e Sententias ſien ſervats, e los dits poſſeidors mantenguts en lur Poſſeſsio. Proveint, que las ditas Penſions caygudas, del die de la Publicatio de la preſent Pragmatica fins ara, ſe hajan a pagar en quatre Anys primers vinents, ço es en quiſcun Any la quarta part de aquellas, vltra la ordinaria Penſio, que juxta la dita reductio pagar deuen. E mes proveim, que las Vniverſitats que enſemps ab lurs Senyors, o ſens ells de la dita condicio ſeran obligadas en los dits Cenſals, e Violaris, a las ditas perſonas que no ſon eſtadas, o vingudas en la dita obedientia fins en lo dit Any Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, ſegons de ſus es dit, ſien compreſas, e enteſas en lo preſent Capitol, e coſas en aquell contengudas.

Lo ques deu pagar dels Cenſals, e Violaris que los qui no ſon eſtats obedients fan a Eſgleſias, o coſas Pias, o a perſonas obedients.

12 Empero ſi las perſonas Eccleſiaſticas, e Seculars qui no ſon eſtadas, o vingudas en la Reyal obedientia voluntariament, e ſens força alguna, fins per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, o no ſon eſtadas continuament en aquella, faran Cenſals, o Violaris a Eſgleſias, Monaſtirs, Beneficis Eccleſiaſtics, Seculars, e Reglars, Hoſpitals, e coſas Pias, a perſonas Eccleſiaſticas, o Seculars, qui no ſon eſtadas, o vingudas en la Reyal obedientia voluntariament, e ſens força alguna, fins per tot Lany Mil quatrecents ſexanta quatre incluſive, eſtant continuament en aquella, volem, ordenam, e manam, que paguen, e ſien tengudas pagar las Penſions dels Cenſals ja dits, e Violaris, ſegons pagavan, e eren tengudas pagar ans de las ditas turbations. Remetent, e havent per remeſas las Penſions paſſadas, e degudas: ſalvo que las degudas apres de la Reyal Pragmatica fins a la preſent jornada, volem que ſien pagadas, ſegons ſe pagavan, os devian pagar ans de las ditas turbations, las quals hajan a pagar en quatre Anys primers vinents, ço es la quarta part de aquellas quiſcun Any, vltra la ordinaria Penſio, que juxta la dita reductio pagar deuen. Exceptam empero del preſent Capitol tots aquells, qui ſon altrament pactats, e concordats voluntariament, e ſens força alguna, e Sententias arbitrals, o judicials paſſadas en coſa jutjada, promulgadas, o donadas, e los pactes, e concordias fets, e fetas del Any Mil quatrecents ſexanta quatre ença, los quals pactes, concordias, e Sententias fetas volem ſien obſervats, e obſervadas, volent que las Vniverſitats que enſemps ab lurs Senyors, e ſens ells de la dita condicio ſeran obligadas en los dits Cenſals, e Violaris, ſien compreſas en lo preſent Capitol.

Lo ques deu pagar dels Cenſals, e Violaris que las Vniverſitats Reyals fan axi a Eſgleſias, o a coſas Pias, o a ſingulars perſonas obedients, o no obedients.

13 E ſi los dits Cenſals, o Violaris faran Vniverſitats Reyals del Principat de Cathalunya a qualſevol Eſgleſias, Monaſtirs, Collegis, Beneficis, Hoſpitals, e coſas Pias, e a qualſevol altras axi Eccleſiaſticas, com Laycas perſonas, de qualſevol conditio ſien eſtadas, conſiderada la gran deſtructio de las ditas Vniverſitats Reyals, volem, e declaram, que en los Cenſals de las ditas Eſgleſias, Monaſtirs, Collegis, Beneficis, Hoſpitals, e coſas Pias per temps de deu Anys, e en los Cenſals de altras qualſevol perſonas damunt ditas per temps de quinze Anys primers vinents, e de aci avant comptadors paguen, e ſien tenguts pagar, tant quant baſtaran los drets, que eren, e ſon eſtats impoſats, e de preſent ſon en aquells per obs de pagar dits Cenſals, e Viola-

Violaris, compartint aquells los Creedors Cenſaliſtas entre ells a ſou, e a liura, donant ab la preſent facultat als dits Creedors, de poder pendre a mans lurs los dits drets, e poſar en aquells cullidors, o vendre, o arrendar aquells, ſegons quels plaura a tota lur voluntat, los quals drets no volem ſe pugan convertir en altras deſpeſas, o carrecs de las ditas Vniverſitats, voluntarias, o neceſſarias: exceptant lo carrec de Pont de Barcas de Tortoſa, lo qual ſe haja a pagar de las impoſitions de aquella, axi com es eſtat acoſtumat, e ſi res hi ſobrara pagats los dits Creedors, reſte, e torne a las ditas Vniverſitats, e paſſats los dits quinze Anys, volem que paguen, ſegons eren tenguts pagar, ans de las ditas turbations: exceptam empero totas las ditas Vniverſitats, que ſon en Pacte, o Concordia voluntariament, e ſens força alguna fetas, Sententias arbitrals, e judicials paſſadas en coſa judicada, que ſien fets, o fetas, donadas, o promulgadas del dit Any Mil quatrecents ſexanta quatre ença: e aquells qui ſon en Poſſeſsio de rebre quiſcun Any majors annues Penſions dels dits Cenſals, o Violaris, de la preſent reductio, volem que ſien ſervats los dits Pactes, Concordias, e Sententias, e los Poſſeidors en lur Poſſeſsio conſervats, remetent a las ditas Vniverſitats las Penſions paſſadas, o degudas fins aci de las quals ordenam, nos puga haver raho: exceptant tot ço que dels dits drets, e impoſitions ſe trobara eſſer exigit, o degut, lo qual ſe haja a convertir, e compartir a ſou per liura, en ſolutio de Penſions fins aſsi degudas tant quant baſtara.

De las Fermanças, o conreas principalment obligats en Cenſals, o Violaris havent recors contra los principals obligats.

14 E per quant ſe poria eſdevenir, que algunas Fermanças en contractes de Cenſals, e Violaris han pagat per los principals obligats, o principals obligats han pagat integrament las parts de ſos conreas, o obligats ab ells en los dits contractes, per la qual raho ipſo jure, o per ceſsions a ells fetas per los principals Creedors, ells ſon fets Creedors Cenſaliſtas, o Violariſtas, e perventura los dits principals deutors, e conreas ſe volrien alegrar de la preſent reductio, o determinatio de ſus per nos feta, lo que no ſeria degut, ne rahonable, perço pronuntiam, e determenam, que en lo dit cas, aquell tal Fermança, o Fermanças que hauran pagadas Penſions per los principals, o aquell tal principal obligat, o principals que hauran pagat las parts de Penſions tocants a lurs conreas ſis vulla hajan obtenguda ceſsio dels Creedors principals, ſis vulla no hajan, que pugan haver, e cobrar lo que hauran pagat per los altres integrament, la preſent reductio, e determinatio noſtra ſobre las ditas Penſions no obſtant de la qual en lo dit cas no volem, los qui en la dita forma ſeran ſe pugan alegar: empero volem, e determenam, que de aci avant, los deutors no ſien, per ſolutio de Penſions de aci avant faedoras, en mes tenguts, que vol, e diſpon la preſent ſententia.

De las luitions de Cenſals, e Violaris fetas en temps de las turbations.

15 E per quant poria eſſer, que alguns Cenſals, o Violatis, dels quals ſon eſtadas en lo temps de las turbations fetas per lo Senyor Rey Don Joan Pare noſtre, e per nos gratias, e conceſsions, o de aquellas fetas vendas, e alienations, e en apres per manament del dit Senyor Rey, e noſtre, o en altra manera ſon eſtadas fetas, e ſermadas Apochas, e Cauthelas de luitions per lo dit Senyor Rey, o per nos, o per Theſorer, Receptors, o altras perſonas havents de aço poder, o per las perſonas a las quals tals gratias, o conceſsions ſon eſtadas fetas, no obſtant que en las ditas luitions, no haja entrevengut ſolutio real, verdadera dels preus, o proprietats dels dits Cenſals, e Violaris, e axis moſtraria aquellas eſſer eſtadas fetas fictament, perço pronuntiam, e declaram, que de tals luitions, e quitaments nos puga, nes dega haver raho alguna, ſino ques moſtras verdaderament, e ſens fictio los dits preus, o proprietats eſſer pagadas, luidas, e quitadas, e en tal cas, com las ditas luitions ſien fetas fictament, no entreveninthi natural, real, e verdadera ſolutio, e quitament, volem, ordenam, e manam, que los dits Cenſals, e Violaris ſien haguts per no luits, ne quitats, e vingan en la reſtitutio axi com los altres, e de aquells ſe hajan las Penſions a pagar quiſcun Any, ſegons per nos de ſus es ordenat, e proveit.

Que

Que Moſſen Çarriera, e Hereus de Bertran Darmendaris paguen a tots Creedors certas Penſions de Cenſals.

16 Sobre la differentia que es entre Moſſen Joan Çarriera, e los Hereus de Bertran Darmendaris quondam de vna part, e Moſſen Antoni Joan Torres, Moſſen Antoni Pere de Rocacreſpa, e los Hereus de Micer Pere Montmany quondam de la part altra, demanants las Penſions de ſos Cenſals als dits Moſſen Çarriera, e Hereus del dit Bertran Darmendaris, del temps que han tengut, e poſſeit las Vilas, e Locs de Hoſtalric, Sanct Celoni, Palafolls, e altres Locs del Veſcomtat de Cabrera, ſobre los quals los dits Creedors tenen los dits Cenſals, pronuntiam, e declaram, viſt que los dits Creedors ſon eſtats ſempre obedients a la Majeſtat del Senyor Rey, e noſtra, que totas, e qualſevol Penſions rebudas, o retengudas per los dits moſſen Çarriera, e Bertran Darmendaris, o ſos Hereus, dels dits Cenſals, que los dits Creedors rebian, e han ſobre las ditas Vilas, e Locs, Vniverſitats, e ſingulars de aquells, hajan de eſſer reſtituidas, y pagadas als dits Creedors, dins ſpay de quatre Anys primers vinents, ço es a caſcu dels dits Creedors quiſcun Any la quarta part de ſas Penſions.

Que los Cenſals nous ſobre lo General eſmerſats ſien valits, e que ſien reduits a ſor de trenta dos milia per mil.

17 E venint a declarar ſobre las differentias que ſon dels Cenſals quis diuen nous, que durants las turbations paſſadas ſon eſtats carregats ſobre lo General de Cathalunya, per algunas conſiderations lo noſtro Reyal animo movents, pronuntiam, ſententiam, e en la forma davall ſcrita validam los Cenſals nous dejus ſpecificats, e nomenats, e reduits en los preus, o proprietats, ſegons ſe conte en vna Scedula ſignada de noſtra ma, e Segellada de noſtre Segell, la qual havem liurada en poder del noſtre Prothonotari manant, e proveint que ſien pagats de aqui avant a raho de trenta dos milia per mil, en lo die, e Terme appoſat en los contractes de aquells manant als Deputats de Cathalunya que aquells Scrigan, e continuen, e façan Eſcriure, e continuar en los Capbreus dels Cenſals de la Caſa de la Deputatio, com vullam, e declarem, que los dits Cenſals ſe alegren de tots, e qualſevol Privilegis, de ques poden, e acoſtuman alegrar los Cenſals qui ſon carregats ſobre lo dit General. Remetem empero, e havem per remeſas totas las Penſions paſſadas, las quals no volem que los Deputats paguen, ne ſien tinguts pagar, axi mateix, ſi algu dels dits Creedors ne havian rebudas algunas, volem que aquellas no pugan eſſer per los Deputats reperidas, demanadas, o compenſadas.

Que lo General pac a Moſſen Galceran Durall, e altres ſis milia florins dor en certa forma.

18 En la demanda feta per Moſſen Galceran Durall, Pere Durall Fill ſeu, Pere de Coromines, Galceran Durall, Moſſen Joan Bernat Terre, e Antic Almugaver, ſobre los ſis mil florins dor a ells deguts per lo General de Cathalunya, e intereſſos per aquells demanats, pronuntiam, e declaram, que dins dos dies apres que ſera intimat, los tres Stamments de la preſent Cort, e los Deputats de Cathalunya hajan a fer, e crear Sindic per fer venditio als de ſus dits, de Cenſals, ço es a caſcu de ells per ſa quantitat, a ſor de vint, y ſinc milia per mil, e la Penſio de caſcu dels dits Cenſals ſe haja de pagar de aci avant quiſcun Any en ſon termini, e que la dita venda ſe haja a fer per lo dit Sindic ab Carta de Gratia, e ab aquellas clauſulas, obligations, e renuntiations en ſemblants contractes acoſtumadas poſar, e ſi dins lo dit temps lo dit Sindicat, e venditio nos fahian, en tal cas pronuntiam, e manam, que los dits ſis milia florins ſien pagats als dits ſupplicants, dels bens, e rendas del dit General, condemnants en aço lo dit General, e Deputats, e Adminiſtradors de aquella, quant als intereſſos demanats per lo temps paſſat, pronuntiam, e declaram per alguns ſguarts noſtre animo movents, dels dits intereſſos no deures res demanar, impoſants als de ſus dits demanants, e ſupplicants, ſobre aquells ſcilenci.

Que los Cenſals que la Ciutat de Barcelona fa a certs Creedors de que te carta de indemnitat del General de Cathalunya ſien pagats ſens reductio.

19 Empero, perque la Ciutat de Barcelona pren certs Cenſals nous ſobre lo General de Cathalunya, e encara fa molts Cenſals per lo

lo dit General, per los quals te carta de indemnitat, e miſſio entre mans de certs drets, perço volent proveir a la indemnitat de la dita Ciutat, validam, ſegons de ſus es dit, los dits Cenſals que la dita Ciutat pren ſobre lo ditGeneral,e tots los Cenſals que ſa per aquell, e la indemnitat que li es eſtada feta: e proveim, e manam, que aquells ſien pagats al for que ſon carregats, com no vullam que ſien reduits en penſio,ni en proprietat,e per dar orde en los pagaments dels prop dits Cenſals, volem, proveim, e manam que los Deputats de Cathalunya paguen, e ſien tinguts pagar al Clavari de la dita Ciutat de Barcelona qui de preſent es, e per avant ſera quiſcun Any, en quiſcuna terça, la terça part de las penſions dels dits Cenſals, que la dita Ciutat pren del dit General, e ſa per aquell, e no res menys, perque la dita Ciutat en algan temps puga exir de la dita obligatio, volem, e axi mateix manam, que los Deputats del dit Principat quiſcun Any, vltra las penſions dels dits Cenſals, paguen, e ſien tinguts pagar al dit Clavari ſinccentas liuras, pagadas empero las penſions de Cenſals, e altras carrecs ordinaris del dit General, per obs de luir, y quitar los dits Cenſals, que la dita Ciutat es obligada, ço es aquell dels dits Creedors,que millor mercat fara. Volent, ordenant, e manant, que los drets, e rendas del dit General, dels quals la dita Ciutat te miſſio entre mans per los dits Cenſals, ſien tornats, e reſtituits al dit General, e als Deputats, o als Adminiſtradors, e Receptors del dit General, e de las rendas, e drets de aquell, ſegons que nos ab la preſent Sententia los reſtituim a aquells.

Que las cartas dels damunt dits Cenſals nous ſien habilitadas,e que los dits Cenſals nous ſien haguts per encarregats derrer de tots los altres Cenſals.

20 Encara, per quant en molts dels dits contractes dels dits Cenſals nous del dit General, axi de la dita Ciutat, com de las altras ſon poſadas algunas paraulas no degudas, proveim, e manam ſots privatio de lurs Officis, que tots, e qualſevol Notaris qui dits carregaments han rebuts, e los detenidors de las Notas, e Scripturas de aquells, e las parts, o Creedors qui los dits contractes tendran en publica forma, ſien tenguts dins trenta dies primer vinents aportar los dits Prothocols, e Notas los Notaris, e detenidors de aquells, e los dits Creedors los contractes, en poder del Vicicanceller, o del Regent noſtra Cancellaria, los quals, e caſcu de aquells hajan a cancellar, e levar, e fer cancellar, e levar dels dit Prothocols, e Contractes, totas las paraulas que a ells parra, e ſera viſt eſſer indegudament poſadas, rexent los dits Prothocols, e contractes, ab paraulas degudas, e pertinents, e que per la dita reparatio no ſien las parts tengudas a pagar al Notari, ſi no lo que montara lo pergami, o lo Scrivent que aquells ſcriura, e los que dins lo dit temps no faran ço que dit es, los Notaris ſien privats de ſos Officis ipſo facto, e las parts no pugan eſſer pagadas de las penſions de ſos Cenſals, fins las ditas coſas hajan complit. E mes avant Ordenam, Proveim, e Statuim, que tots los dits Cenſals ſobre lo dit General carregans, ques diuen nous,ſien haguts per carregats, fets, e fermats deſpuys que ſeran carregats los altres Cenſals, que per proviſio de la preſent Cort ſe han a carregar, attes que reben fermetat per la validatio,e proviſio per nos de preſent feta.

Dels Cenſals, o Violaris creats en lo temps de las turbations, exceptats los del General.

21 E per major clarificatio de las ditas coſas, e per remoure tots dubtes ques porien ſeguir, pronuntiam, e ab la preſent determinam, que los Cenſals,e Violaris que ſeran carregats ſobre Vniverſitats, o perſonas particulars, en lo temps de las ditas turbations del dit Principat, apres de las reductions de las Ciutars, Vilas,e Locs del dit Principat,a hont ſeran eſtats venuts, o de aqui avant ſe crearan en aquell, no ſien compreſos en la preſent reductio, e determinatio per nos ſobre lo pagament de las penſions dels Cenſals, e Violaris deſus feta, ans aquella no obſtant, los Creedors Cenſaliſtas, e Violariſtas que en lo dit temps hauran comprats dits Cenſals, e Violaris, e de aci avant compraran, pugan proſeguir, demanar, e exigir ſas penſions integrament, tant com per juſtitia los pertanyera, e aço en quant los dits Cenſals, e Violaris no ſon eſtats creats ſobre lo General de Ca-

thalunya, com ſobre aquells ja ſie per nos feta ſpecial declaratio.

Dels deutes ſimples que devian aquells qui en ſervey del Rey eren.

22 Item attenent, e conſiderant, que en algunas Ciutats, Vilas, e Locs del Principat de Cathalunya, ço es en la Ciutat de Barcelona, e alguns altres, en las ditas turbations ſon eſtats preſos bens mobles de alguns de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, los quals eren en ſervey, e obedientia noſtra, e los Creedors de aquells als quals eran degudas algunas quantitats, jat ſie foſſen dintre las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, no han curat oppoſarſe a la occupatio del dits bens mobles, ne requerir executio de aquells, e ara apres las reductions de las ditas Ciutats, Vilas, e Locs, demanan eſſer pagats de lurs deutes integrament, los dits deutors pretenents, e allegants lo contrari, e ſie rahonable dar algun orde en las ditas coſas, perço pronuntiam, e declaram, e determinam, que los dits deutors qui deuen deutes ſimples, que no ſien Cenſals, ne Violaris, no ſien tenguts pagar los dits deutes, ne puguan eſſer demanats, ne executats per los dits Creedors, ans en aquells los impoſam ſcilenci perpetuo, als dits deutors abſolvents, ſi no en cas hont tals deutes foſſen deguts a perſonas pobres, o miſerables, als quals volem, e ordenam ſien aquells pagats integrament, e en aqueſta manera limitant, y entenem lo Capitol de la reſtitutio, en quant parla, e diſpon de la reſtitutio dels deutes.

De la Leuda de Copliura.

23 E mes pronuntiam, e declaram, volem, e manam, que tant quant la Vila de Copliure eſtara fora noſtra obedientia, la Leuda quis diu de Copliure no ſie cullida en alguna part del Principat de Cathalunya, venint empero la dita Vila de Copliure en noſtra obedientia, volem, que axi lo noſtre Procurador Reyal, com los altres de qui fos interes, romangan en ſos drets.

Sobre la conſignatio, e compartiment de las cent milia liuras del Donatiu.

24 E perque ſegons forma de la offerta, per la Cort a noſtra Excellentia feta, de las trecentas milia liuras, havem a donar, e partir cent milia liuras de aquellas, entre perſonas de caſcu dels Staments, Nadas, e Domiciliadas en lo Principat de Cathalunya, en ſatisfactio de danys, ſimenas de reſtitutions fetas, e facdoras, e remunerations de ſerveys, ſegons que a nos ſera viſt. Perço donant, e compartint las ditas cent milia liuras, e conſignant aquellas, manam als Deputats del dit Principat de Cathalunya, que entre las perſonas contengudas en vn Memorial de noſtra ma ſignat, e ab noſtre Segell Segellat, per nos donat al noſtre Prothonotari, e per aquellas parts, o quantitats per nos en dit Memorial compartidas, e deſignadas, axi en proprietat, com en penſions, reſpongan de aqui avant de las ditas cent milia liuras las ditas perſonas en dit Memorial contengudas, a las quals volem, e manam ſien fetas totas las cartas, per la preſent donatio, e conſignatio neceſſarias, e ab totas clauſulas opportunas.

Que la preſent Sententia ſia executada no obſtant Capitulations, guiatges, e ſobrecehiments.

25 Volem, prenuntiam, e determenam, que la preſent noſtra declaratio, e determinatio, e las coſas en aquella diſpoſtas, e ordenadas ſie obſervada, e deduida a degut effecte, no obſtant qualſevol Capitulations fetas per lo dit Senyor Rey, o per nos, o per altres havents poder, ab qualſevol perſonas, Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat, a las quals en quant ſon diverſas, e contrarias a la preſent noſtra declaratio, e determinatio expreſſament derogam, e no res menys, perque la preſent noſtra declaratio, e determinatio, e las coſas en aquella contengudas pervengan a degut effecte, pronuntiam, e determenam, que la executio de la dita noſtra determinatio, e declaratio, e de las coſas en aquella contengudas no ſie, ne puga eſſer empatxada, o differida per ſobrecciments, ne guiatges fets, los quals quant en aço ab la preſent revocam, ne per ſobrecciments, ne guiatges faedors, dels quals quant a effecte de poder empatxar la dita executio, nos abdicam poder de fer, o atorgar aquells, encara que aquells foſſen proprio motu, o a ſupplicatio de las parts. Lata, &c.

DE

DE MARCAS, PENYORAMENTS, E FADIGAS. TIT. II.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dada en Valentia a 12. de las Chalendas de Abril 1269.

ALgu no pot eſſer marcat, o executat per Marca en perſona, ſi doncs no ere obligat com a principal, o fermança, mas baſta que ſien executats los bens.

2. PERE Terç en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Barcelona, a 28. de Març 1354.

SVpplicantibus nobis Sindicis Vniverſitatum Cathaloniæ in Villafranca penitenſis noviter Congregatis, vobis, & cuilibet veſtrum dicimus, & expreſſe mandamus, quatenus quotienſcunque aliquis ex vobis per aliquem veſtrum extiterit requiſitus ſuper exequendis, & complendis executionibus Marcharum, per vos ſeu aliquem ex vobis contra aliquam Civitatem, Villam, vel Locum Cathaloniæ conceſſarum, præſtetis vnus veſtrum alteri, in bonis quæ infra diſtrictum vobis commiſſum reperiri poterunt, auxilium, Conſilium, & juvamen, quando, & quotiens inde alter, ab altero extiteritis requiſiti, nec vos intromittatis cognoſcere, vtrum juſte, vel injuſte conceſſa ſit, vel fuerit dicta Marcha, quoniam nos cognitionem huiuſmodi, vobis, vtrique veſtrum auferimus, & tollimus cum præſenti.

3. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona, a 5. dels Idus de Agoſt 1339.

AD noſtrum ſæpius venit auditum, quod licet pignorationes, & Marchæ, in quibus alter, pro altero agravatur, tanquam æquitati rationibus, & juribus odioſæ, Omnino ſint evitandæ, vos tamen ad invicem propter faticam juſtitiæ, & juris deffectum quem alter veſtrum aſſerit in alio inveniſſe, conceditis pignorandi licentiam adverſus ſubditos, ſeu ſubmiſſos illius juriſdictionis, qui dicitur in juſtitiæ fathicam repertus, propter quod Homines Eccleſiarum, & alij quamvis principales, vel fidejuſſores non fuerint, vel exiſtant multipliciter agravantur, ſanæ licet interdum huiuſmodi pignorationes, & Marchæ concedantur inter ſubditos Regum, & Principum diverſorum, qui reperti ſunt in defectu juſtitiæ, atque juris, non tamen concedi debent inter illos, qui vni, eidemque Principi ſunt ſubiecti, cum vbi aliquis ex Officialibus noſtris in huiuſmodi reperiatur deffectu ad nos qui præſidemus Omnibus, tanquam ad vnicum Caput, vel ad Generalem Procuratorem noſtrum, eiuſque Vicegerentem quicunque gravati, poſſint, & debeant protinus habere recurſum. Id circo ex certa ſcientia, & conſulto, Omnes pignorandi licentias per aliquem ex Officialibus noſtris contra alium Officialem noſtrum, ſeu ſubditos ſibi commiſſos quovis modo conceſſas, tænore præſentis revocamus, & eas de cætero concedi, vel fieri prohibemus. Mandantes vobis, & cuilibet veſtrum ſub pœna iræ, & indignationis noſtræ, quod tales licentias nullatenus concedatis, nec conceſſis vtamini, ſed eas protinus revocetis. Mandantis, &c.

4. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Çaragoça a 5. de las Chalendas de Maig 1360.

PEr aliam Literam noſtram quaſcunque pignorandi licentias revocandas duximus, cuius Litteræ ſæries ſic ſe habet. *Ad noſtrum ſæpius pervenit auditum, &c.* Cum autem intellexerimus per Nuntios Civitatis Barchinonæ, dictam Litteram in ipſorum præjudicium, & contra Conſtitutiones Pacium, & Treugarum, & Capitulorum Generalium Cathalonię Curiarum fore obtentam, & contra vſus, & Conſuetudines, & Privilegia dictæ Civitati conceſſa, & per nos jurata, ac etiam confirmata, quibus cavetur, ſeu continetur, quod cum in Curia alicuius Loci fatica juris inventa fuerit, Marcha, ſeu pignorandi licẽtia poteſt concedi per Ordinarium dicti Loci, cui facta fuerit fatica prædicta, quibuſquidem Privilegijs, & Capitulis in Cancellaria noſtra exhibitis, licet poſſemus eiſdem reſpondere, & aliter in prædictis providere, attamen volendo obſervare Vſum antiquum, Privilegia, &

Ordinationes dictæ Civitatis, per præsentem mandamus Vicario, Baiulo, & alijs Officialibus dictæ Civitatis præsentibus, & qui pro tempore fuerint, quod de cætero vtantur, & vti possunt jam dictis pignorandi licentijs, contra loca in quibus fatica juris inventa fuerit, prout per eosdem est fieri assuetum, prædicta Littera hic inserta, quam quò ad dictam Civitatem Barchinonæ, & ejus Vicariam, ac Baiuliam revocamus cum præsenti, in aliquo non obstante.

5. LO MATEIX en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, lo primer de Dezembre 1368. Cap. 4.

VErum quia per abusum concedendi licentiam pignorandi, qui in quibusdam Vicarijs vt plurimum inolevit, & qui tam juri, quam rationi est contrarius, quam plures iniustitiæ subsequtæ fuere, ex quibus plura loca incurrerunt notabilia detrimenta, & aliqua etiam de populata fuerunt, & exposita destructioni totali. Ideo dicto abusui quatenus nobis posibile est occurrere cupientes, ordinamus, & perpetuo sanccimus, quod aliquis Officialium nostrorum non concedat, nec concedere possit marcham aliquam, seu pignorandi licentiam, sine Consilio assessoris, vel judicis, qui quidem Assessor, vel judex habeat super hoc habere acordium cum sapientibus capitis Vicariæ, vel majori parte eorundem, cavendo quod ipsa marcha, seu pignorandi licentia non concedatur, sine manifesta fatica juris, adinuenta in Dominò, seu Officiali illorum subditorum, contra quos ipsa marcha, seu pignorandi licentia concedatur, & si contrarium fuerit attemptatum, illud nunc pro tunc decernimus irritum, & inane.

LIBRE NOVE DE LAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE ACCVSATIONS, INQVISITIONS, DENVNTIATIONS, E ORDE DE IVYS CRIMINALS. TIT. I.

1. IAVME Segon en lo Privilegi concedit a la Ciutat de Barcelona, dat en Tortosa a 4. dels Idus de Setembre 1321.

VOlentes, vos Consiliarios, Probos Homines, & Vniversitatem Civitatis Barchinonæ, gratiosis, & favorabilibus Privilegijs decorare, ad humilem vestri supplicationem, per nos, & hæredes, ac successores nostros concedimus, & statuimus imperpetuum, quod quandocunque, & quotiensçunque in dicta Civitate Barchinonæ de cetero fieri contingat Inquisitio, seu Inquisitiones, in quibuscunque causis, seu negotijs Criminalibus, per quoscunque Officiales Ordinarios, vel Inquisitores, seu judices Delegatos a nobis, aut Inclito Infante Alfonso Charissimo Primogenito, & Generali Procuratore nostro, vel Successoribus nostris, vocentur per ipsos Officiales, Inquisitores, vel judices, ad ipsas Inquisitiones faciendas, & complendas, duo Probi Homines dictæ Civitatis Barchinonæ, quos ipsi Officiales, Inquisitores, vel judices duxerint eligendos, ita quod prædicti Officiales, seu Inqui-

Inquiſitores, aut judices delegati a nobis, vel dicto Infante, aut ſucceſſoribus noſtris, non faciant ipſas Inquiſitiones ſine dictis duobus proceribus, ſed ipſos proceres advocent, qui adſint in eis, vſquequo perfectę fuerint, & completæ. Præterea cum ad noſtrum pervenerit auditum, quod in Civitate Barchinonæ prædicta fuerunt factę aliquæ novitates, circa genera tormentorum, tam fidicularum, ſive cordarum, quam alia, propterea novitates quaſlibet ſuper hoc vitare volentes, concedimus, & ſtatuimus, quod de cætero in dicta Civitate non procedatur per genera tormentorum non aſſueta, immo ceſſet Omnis novitas ſuper eo, ſed procedatur ad inferenda tormenta, ſeu torturas, prout eſt fieri aſſuetum. Cæterum quia per nos fuit factum ſtatutum in Curia Generali, quam cælebravimus in dicta Civitate Barchinonæ, per quod fuit per nos Ordinatum, quod aliquis Homo non condemnetur ſine cognitione judicis, immo in hoc procedatur ad cognitionem judicis, tam puniendo, quam in dando ad manulevandum, quam ad abſolvendum, & pro parte veſtri dictorum Conſiliariorum, & Vniverſitatis Civitatis prædictæ fuerit coram nobis humiliter demonſtratum, quod in præiudicium dictę Civitatis, ſine judicis cognitione fuit ibidem Proceſſum contra aliquos ad tormenta contra tenorem dicti Statuti, volumus, & concedimus per nos, & noſtros, quod ſuper hoc ſervetur dictum Capitulum per nos æditum in dicta Curia Generali, ſecundum quod in ipſo Capitulo continetur, & ſi in aliquo vſque nunc contra dictum Capitulum factum fuit, non poſsit ipſo Capitulo in aliquo derogari. Mandantes, &c.

2. PERE Terç en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Barcelona, a 4. de las Nonas de Noembre 1339.

AD tollendum abuſum, qui per negligentiam aliquorum ex vobis in Curijs dictorum Officiorum vobis Commiſſorum hactenus culpabiliter inolevit, videlicet, quod in Inquiſitionibus quæ fiunt contra criminoſos, ad receptionem teſtium proceditur abſque Prohemio, & expreſsione Criminum obiectorum, & circunſtantijs eorundem, Statuimus, & tenore præſentis Cuilibet ex vobis Vicarijs, Baiulis, judicibus, & Aſſeſſoribus, vel loca veſtra tenentibus prædictis ſub pœna quingentorum aureorum Regio Ærario applicandorum, vobis vero Notarijs ſub pœna amiſsionis Officiorum, & pœna centum ſolidorum pro qualibet vice qua præmiſſa facere ommiſeritis, dicimus, & mandamus, quatenus in quibuſcunque Inquiſitionibus per vos, & quemlibet veſtrum fiendis, & Scribendis ſuper Criminibus, vel delictis, præmittatis, & faciatis fieri Prohemium in quo ſingulariter, & expreſſe ſpecies criminum, & cauſa inquirendi plenarie inſerantur, antequam ad receptionem teſtium procedatis, vt ſciatur, & diſcerni valeat, ſuper quibus interrogabuntur, & deponentur teſtes in ipſis Inquiſitionibus producendis, hanc autem proviſionem in libris Curiæ cuiuſlibet veſtrum regiſtrari jubemus.

3. LO MATEIX en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, a 19. de Maig 1380.

QVia inter cætera conventa inter nos, & vos Brachium Baronum, & Militum, & Hominum Deparatico, Congregatum in Curijs Generalibus, quas nunc in Civitate Barchinonæ Cathalanis Cælebramus, quando conſenſiſtis, quod certa vectigalia in Principatu Cathaloniæ exigantur, & leventur, eſt, quod nos faciamus Commiſsionem, ſicut, & fecimus Epiſcopis Oſee, & Elnæ, & Raymundo Cervera decretorum Doctori, quod cognoſcant in Civitate, vel Campo Tarraconæ, an iiii de dicto Brachio, Homineſque, & Vaſſali eorum contribuere debeant in impoſitionibus, quæ in Civitatibus, Villis, & Locis Regijs Cathaloniæ colliguntur, & levantur, pro vt in ipſius Commiſsionis littera, quæ data eſt Barchinonæ decima nona die Madij ſubſcripta, latius continetur. Eſt etiam Conventum, quod nos, pro effectu dictæ Commiſsionis, promiſsionem, & ſecuritatem faciamus vobis, & faciamus fieri infraſcriptam. Ideo promittimus vobis dicto Brachio in noſtra bona fide Regia, quod dictam Commiſsionem non revocabimus, nec impedimentum aliquod dictis judicibus, vel alicui eorum dabimus per nos, vel per Conſilium Conſiliariorum noſtrorum, vel aliarum perſonarum, quominus

ipſi judices poſsint procedere,& proferre Sententiam ſuper quæſtione prædicta,immo quotiens erimus requiſiti, faciemus illas bonas proviſiones,litteras,& compulſiones,quæ fieri poſsint pro expeditione, & perfectione dicti negotii, & mandamus huius ſeriæ Illuſtri Sibiliæ Reginæ Aragonum Conſorti noſtrę Chariſsimæ, Inclitoque, ac Magnifico Infanti Joanni noſtro Chariſsimo Primogenito, ac in Omnibus Regnis, & Terris noſtris Generali Gubernatori, Duci Gerundæ, ac Comiti Cervariæ, ac alijs de Conſilio noſtro, quod vobis dicto Brachio promiſsionem, & juramentum faciant infraſcripta. Nos etiam dictus Rex,pro maiori ſecuritate veſtra prædictorum quæ vobis ſupra promittimus, & vt libentius demus operam ſuper eis effectui deducendis, placet nobis, ac conſentimus quod ſi intra duos Annos proxime nunc venturos dicta quæſtio non erit per diffinitivam Sententiam determinata, nos,vel dicta Regina, aut dictus Dux,ſeu Officialis, aut aliæ perſonæ Delegatæ,ſeu Commiſſarij noſtri, aut dictæ Reginæ, vel dicti Ducis nequeamus, tranſactis ipſis duobus Annis, in Cathalonia contra aliquem Hominem Deparatico inquirere ex mero Officio, abſque proſſecutione partis, & hoc duret per tantum tempus, ac ſervetur vobis dicto Brachio, & ſingularibus de eodem, quouſque dicta quæſtio ſit per diffinitivam Sententiam finita, & determinata,vel aliàs inter partes Conventam ſit amicabiliter ſuper ea, & prædicta Omnia, & ſingula pro mittimus, ac etiam juramus per Dominum Deum,& ejus Sancto quatuor Evangelia, manibus noſtris corporaliter tacta attendere, & ſervare, ac attendi, & ſervari facere, & nunquam in aliquo contrafacere, vel venire, Mandantes, &c.

4. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, ha 9. de Octubre 1481. Cap. 2.

EMes ſie de merce voſtra confirmar, corroborar,de nou proveir,e atorgar als dits Magnats, Barons, Nobles, Cavallers, Gentils Homens, e Homens de Paratge, lo Privilegi en favor del dit Stament Militar atorgat, qui diſpon, que no puga eſſer proceit contra ells ſens inſtantia de part formada. Plau al Senyor Rey.

5. LO MATEIX en altra Privilegi a dit Stament concedit dat en Montſo a 2. de Setembre 1510. Cap. 1.

LO Stament Militar del Voſtre Principat de Cathalunya te Privilegi, en Corts Generals atorgat per Voſtra Reyal Majeſtat confirmant altres Privilegis al dit Stament atorgats per los Predeceſſors de Voſtra Alteſa Reys de Arago, e Comtes de Barcelona,e entre altras coſas moltas diſponent, que no puga eſſer proceit contra los Magnats, Barons, Nobles, Cavallers, Gentils Homens, e Homens de Paratge, ſens inſtantia de part formada, e per abus contra forma del dit Privilegi, per los Officials de voſtra gran Excellentia, ceſſant la inſtantia de la part formada, es admeſa inſtantia del Fiſc de Voſtra Cort,continuant aquella,e encara admeten inſtantia de la part, aqui per dret no pertany. Perço en la preſent Cort General que Voſtra Majeſtat celebra de preſent als Voſtres Regnes deſſamar en la preſent Vila de Montſo, ſupplica lo dit Stament Militar, que placia a Voſtra Alta Senyoria expreſſament confirmar lo dit Privilegi, e de nou conſentir, e atorgar, totas las coſas en aquell contengudas, e tolre qualſevol abuſos contra forma del dit Privilegi comeſos, e declarar que ſens inſtantia de part formada no ſie proceit contra los damunt dits Privilegiats en dit Privilegi Militar, e ceſſant la inſtantia de la part formada no puga eſſer continuada, e repreſa per lo Fiſc de la Voſtra Reyal Cort, e a la dita inſtancia de la part formada, no ſien admeſas ſino aquellas perſonas, que per dret de lur grau poden,e deuen fer la dita inſtancia de part formada, e las altras perſonas ne ſien repelidas; item Senyor molt excellent,placia a Voſtra Majeſtat, loant, e approvant los Capitols,e Privilegis atorgats als Rics Homens,e Cavallers per lo Rey Don Jaume Segon de Glorioſa Memoria, que no ſien poſats, ne meſos penons, o porters, o altra perſona per raho de guiatge en algun Loc, lo qual ſie dins la juriſdictio de Caſtells, e de Locs de Magnats, o Cavallers, e altrament, ſegons en los dits Capitols, e Privilegis en contengut, e atorgat, que ſien obſervats, e levats tots abuſos,fets contra los dits Capitols. Plau al Senyor Rey.

6. CAR-

6. CARLES en la Pragmatica dada en Montſo a 2. de Setembre 1542.

PEr quant los dos Jutges de noſtra Reyal Cort en los noſtres Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya tenen per nos, y exercexen Officis tant preeminents, y de molta authoritat, per raho dels quals no ſolament han de redarguir, e increpar,mes encara inquirir ab ſumma diligencia, y cura dels crims, exceſſos, y delictes ques fan,e perpetren en los dits Principats,y Comtats, y axi be en ſos caſos de fer encarcerar los criminoſos, y quant los crims, y exceſſos, o importen, ab merits de Proceſſos condemnar los, per las quals coſas incorren odi, e malevolença de molts, que no temen apres, ni dubtan infamar, e temerariament inſtar, acuſar, o denunciar contra aquells, majorment com ſaben, o penſen que no provant, no han de patir, e ſubir ſemblant pena, que ells demanant, acuſant, o denuntiant entenen, e volen que dits Jutges acuſats, demanats, o denuntiats ſoſtenir degueſſen, en cas que la acuſatio, denunciatio, o demanda contta aquells propoſada provaſſen, e ſie coſa juſta, que los calumniats deuen patir ſemblant pena, e ſupplici,que inſtan, e volen ſie impoſada als dits acuſats, o denuntiats, e a noſtra Reyal authoritat convinga, e ſe eſguarde cohibir, y refrenar la malicia dels emulos, qui ab calumnia, y temerariament volen moleſtar, e infamar als dits Jutges, y tambe enervar, y levar tota materia, e occaſio, que no ſien falſament criminats, e injuſtament vexats, y que la porta ſie tancada a acuſations, o denunciations malignas, ab las quals volen macular la reputatio, y autoritat dels predits Jutges de noſtra Cort. Pertant, y altrament, de noſtra certa ſcientia, deliberadament, y expreſſa, y de noſtra Reyal authoritat ab tenor de la preſent noſtra Reyal Pragmatica ſanccio ſanccim,manam, ſtatuim, provehim, y ordenam, que ſi algu de qualſevol Dignitat, Ley, Condicio, o Stament ſie, qui pretendra eſſer eſtat damnificat, o injuriat, o altrament contra dits Jutges de noſtra Cort, o altre de ells querela alguna Criminal donar voldra, pretenent aquells en dit lur Offici haver delinquit, abans que ſie admes a acuſar, o denuntiar los dits Jutges, o laltre de aquells, y altrament volent contra ells inſtar, haja, e ſie primer obligat a ſotaſſcriuras a pena de Talio, ab Cautio ydonea, la qual primer haja de preſtar, que ſi ſubcumbira en la dita accuſatio, denuntiatio, o demanda,no provant plenament ſa intentio, encorrega en la pena que inſtava, y procurava als dits Jutges, o al altre de ells accuſats, o denuntiats: e no res menys li pac tots los danys, intereſſos, y deſpeſas, e faça ſufficient ſatisfactio per la injuria, volent, y expreſſament Ordenant, y manant, que los dits Jutges de noſtra Regia Cort ſe alegren, y alegrar ſe pugan, y degan del mateix Privilegi Reyal del Sereniſsim Rey Don Joan Primer de digna recordatio, dat en Barcelona a ſis de Març Any Mil trecents noranta y ſinc, atorgat als Notaris Publics de la dita noſtra Ciutat de Barcelona, y altres, ab la mateixa pena de Talio, y de totas, y ſengles libertats, immunitats, e altras coſas en aquell al qual nos referim, y volem que ſie en aqueſt cas hagut per tant expres,com ſi fos aci de mot a mot inſertat, contengudas, y ſpecificadas,y tinga quant als dits Jutges de noſtra Cort la mateixa força, y vigor, que te quant als dits Notaris Publics de Barcelona, y altres alla ſpecificats.

DE HOMICIDIS. TIT. II.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Leyda a 19. de Octubre 1386.

QVia vobis fideli noſtro Giſperto Çacarrea paratori pannorum lanæ Civi Barchinonæ, cui de nece perpetrata in perſonam Riquæ vxoris veſtræ, de qua vos fuiſtis delatus, remiſſionem fecimus,cum carta noſtra data decima die Octobris Anni ſubſcripti, ad quam remiſſionem vobis fiendam moti fuimus, pro eo quod ex informatione de mandato noſtro inde recepta dignoſcitur nobis clare, dictam Riquam ſperto maritali thoro adulterium cum non nullis commiſiſſe, in dubium per aliquos vertitur, an conſtitutio ædita in Curia Perpiniani ſuper obtinentibus remiſsiones de homicidio, ne intra certum tempus audeant eſſe, ſeu intereſſe in loco vbi interfectus morabatur, in vobis vindicet ſibi Locum, & revera dicta Conſtitutio, licet Generaliter loquatur,

Locum

Locum habere non debeat ſuper obtinentibus remiſsionem de nece vxorum adulterantium, cum rationabilem,ſeu doloroſam cauſam proſequantur propter quod nos conſuevimus, ex noſtra benignitate ſolita,tales remiſsiones ſemper facere gratioſe, maxime quod iuxta vſaticum,vxores adulteræ debent venire cum cunctis quæ habuerint in manu Mariti ſui,& juxta uſantiam inde ſecutam, Maritus poteſt eam capere, & tenere immuratam, vel in vna Domo clauſam,ad illum victum quem vult, & cũ veſtibus quas uult: propterea volentes in his debite prouidere,ſeriæ huiuſmodi declaramus, dictam Conſtitutionem in vobis propter remiſsionem huiuſmodi locum ſibi minime vendicare, immo volumus, & vobis concedimus, quod non obſtante Conſtitutione ipſa, poſsitis eſſe, venire, & intrare quandocunque, & quotieſcunque volueritis intus Civitatem Barchinonæ, vbi dicta vxor veſtra morabatur, pro veſtræ libito voluntatis, abſque Omni detrimento, læſione, & derogatione aliqua remiſsionis veſtræ, quam ſemper permanere volumus in ſuo pleno robore, & valore. Nos enim dictam Conſtitutionem, vobis, aut dictæ remiſsioni nullatenus obeſſe decernimus, quin potius ſuper ea diſpenſamus de noſtræ Regiæ plenitudine poteſtatis. Mandantes,&c.

DE ADVLTERIS, Y STRVPOS, E QVE VILS FEMBRAS NO STIGAN ENTRE BONAS. TIT. III.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona, dada en Valentia a 19. de las Chalendas de Setembre 1244.

NOveritis, nos infraſcriptam Conſtitutionem feciſſe, Conſilio habito noſtrę Curię,& tractatu, volumus itaque,& mandamus vobis, quatenus prædictam Conſtitutionem in libro veſtrarum Conſuetudinum, ſive Vſaticorum ad perpetuam Rei memoriam redigatis, quę talis eſt. Cum plures temerarij, Barchinonæ, & alibi in Terra noſtra, Domicellas, & Proborum Hominum Filias, raperent, vt ſeducendo eas, ſecum Matrimonio copularent, volentes ſeductioni iſti medelam imponere,habito Cõſilio, ſtatuimus in perpetum, quod de cætero quæcunque Filia cuiuſlibet Hominis, quæ ſine conſenſu expreſſo Patris, vel Matris, aut tutorum, vel curatorum, aut iſtis defficientibus ſine proximorum conſenſu, virum duxerit,aut qui ſine Matrimonin ſe rapi permiſerit, vel cum aliquo fugerit vltronea voluntate, in bonis paternis, vel maternis tempore aliquo non ſuccedat, ille vero qui talem Domicellam,vel Filiam alicuius rapuerit, vel cum ea Matrimoniun. ſic contraxerit,vel cum ea fugerit,pœna perpetui exilij puniatur.

2. ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona dada en Valentia a 10. de las Chalendas de Febrer 1330.

SVa nobis Conſiliarij, & Probi Homines Civitatis Barcinonæ inſinuatione monſtrarunt, quod cum aliquæ Mulieres ſint in Civitate prædicta, quæ ſuorum corporum infames libidins paſsiones exercent, Probi Homines morantes in vicinio vbi prædictæ Mulieres inhabitant,ne illæ aliarum caſtitatem,& claram famam obnubilent, vel exemplis de teſtandis inquinent, nituntur eas de vicinio ipſo expellere, ſed hoc nequeunt ad effectum perducere, cum dictæ Mulieres aſſerant, proprios Domos habere, a quarum habitatione ſe aſſerunt expelli, vel eijci non debere. Verum cum ex hoc dictæ mulieres non debeant bonarum cætui commiſceri, aut inter alias participationem habere, ideirco vobis dicimus,& expreſſe mandamus, quatenus illas ex dictis Mulieribus quas Conſiliarij vobis oſtendent,& aſſerverint ſic eſſe viles,& publicas,vel talis conditionis exiſtant,quæ non debeant inter bonarum Mulierum conſortia habitare,expellatis ab ipſorum vicinijs,non obſtante quod propria habeant hoſpitia in eiſdem,cum ea locare valeant, aut aliás ſuas inde facere voluntates.

3. SENTENTIA Real del loc han de eſſer paredadas las donas adulteras, y aliments de aquellas.

DOminus Rex, viſa Sententia lata contra Eulaliam vxorem Joannis Doſcha, quæ

quæ eidem Joanni per eandem Sententiam tradi debet iuxta vſaticum, *Mariti vxores.* Præſtita ſecuritate ydonea per dictum Joannem Doſcha, reſervatis eidem Domino Regi modo,& forma ſupra dicta ſecuritate, explicat,& dat idem dictus Rex modum,& formam ſupra dicta ſecuritate. Primo quod ante traditionem dictæ Eulaliæ, dictos Joannes ſi illam vult, habeat illam tenere in Domo propria ipſius Joannis, habentem duodecim palmos de longitudine, & ſex de latitudine, & duas cannas de ſtatura, ſive de altitudine, & quod habeat dare eidem Eulaliæ vnum ſac payl ſufficiens, in quo dormiat,& vnum lodicem, cum quo ſe valeat cooperire, & facere in dicta Domo vnum clot, ſive foramen, in quo poſsit ſolvere tributa ventris ſui naturalia, & per quod foramen exeant illa fætida, & dimittere vnam feneſtram in eadem Domo, per quam dentur eidem Eulaliæ victualia, videlicet quod dictus Joannes dabit ſibi decem, & octo vncias panis cocti competentis pro qualibet die, & aquam quantam voluerit dicta Eulalia,& quod non dabit ſibi aliquid, aut faciet dari, propter quod illam præcipitet ad mortem, aut aliquid faciet, vt dicta Eulalia moriatur, ſuper quibus prædictis dictus Joannes det bonam cautionem ydoneam, & ſecuritatem antequam dicta Eulalia tradatur dicto Joanni.

DE ALCAVOTS, RVFIANS, DONAS PVBLICAS, Y HOSTALERS DE AQVELLAS. TIT. IIII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Leyda a 24 de Iuny 1375.

QVia Magiſtra rerum efficax experiencia edocuit, quod ex ſubſcriptis fuerant commiſſa, & committuntur multa ænormia, quibus nos ex debito commiſsi nobis ab Alto regiminis debemus quantum poſſumus ſalubriter providere, ideo ad ſupplicationem ſuper his per Curiam Generalem Cathaloniæ, quam in Civitate Illerdæ nunc Cælebramus humiliter nobis factam, de Conſilio, approbatione,& conſenſu, immo requiſitione dictæ Curiæ Generalis, hac noſtra Pragmatica, & inviolabili ſanccione in toto Principatu Cathaloniæ obſervanda, de certa ſcientia, pro evitandis ænormibus exceſsibus, & malis, quæ ex ſubſcriptis hactenus ſunt commiſſa, & alias pro bono ſtatu Civitatum, Villarum, & Locorum Principatus Cathaloniæ, concedimus, providemus, ſanccimus, & ſtatuimus, ac etiam ordinamus hæc quæ in ſubſcriptis Capitulis continentur.

1 Per bon Eſtament de la Terra, e per ceſſar molts peccats que en las coſas devall ſcritas ſe ſon trobats, es troben tot dia, per aqueſta preſent Ordinatio,e Pragmatica ſanccio ſtablim, proveim, e Ordenam, que ninguna fembra publica de qualque conditio ſie, no gos fer algun hoſte de bordell, ne a amic,e aleavot ſeu,ne a altra perſona carta de comanda, ſcriptura de terç, ne altra qualſevol obligatio de ſa perſona, per diners, robas, ne bens, que preſtats, fiats, o comanats li ſien, ne algun Notari hi gos poſar ſagrament, ans ſis contrafara, tot ço,e quant fet ne ſera, ſie revocat, e annullat, e per cas, va, e nulle hagut,axi com ſi fet no era, ajuſtat, que de totço que la dita aytal Fembra haura encarrat a algu, ſie quitia en perſona, e en bens, e lo Oficial quen dejera fer juſtitia, puxa en deja haver de aquell quis haura fet fer lo dit encartament,la meytat de la quantitat encartada, la qual haja poſar en rebuda en los comptes de ſon Offici, ſots pena de deu dobles, e que no puga haver gratia, o remiſsio, com ſie eſtat trobat, qne alguns alcavots, e altras malas perſonas, ſe fan fer las ditas obligations a las ditas fembras,ab las quals obligations las tenen captivadas en lo peccat que no goſan, ne poden exirne ſino ab gran difficultat.

2 Item que perço que las ditas Fembras mils,e puix francament puxan quant ſe vullan dels dits bordells exir, e no hajan per força aturar, ordenam, e ſtatuim, que algun Hom de qualſevol conditio ſie no gos fer amiga,ne apropriar aſsi mateix alguna de las ditas Fembras, tenint aquella en bordell, ne en Hoſtal, com no ſie legut a algu, fer propri de la coſa comuna. E que ſi algu ſera trobat, qui Fembra de bordell tinga, ne de ſon mal guany viſca, tantoſt ſie per la Ciutat, Vila, o Loc hon aytal malefici perpetrara, ſcobat, e açotat, axi com a alcavot public, e de aqui exillat, hon ſi apres ſera trobat, ſie penjat per lo coll en guyſa que muyra, ſens tota gracia, e merce, e que

que algun Official no puga mudar aquesta pena en altra, ne ferne gratia, ne remissio gratiosament, ne per diners.

3 Item que per tolre, e squivar tota occasio de tenir en destret, e oppressio las ditas Fembras, ordenam, e provem, que los dits Alcavots, Hostalers, ne Hostaleras, ne altres qui acullen las ditas Fembras, axi en jaure com en manjar, e beure, no gosen persi, ne per altre vendre, ne tenir alguna natura, o manera de revendaria per vendre a las ditas Fembras, o a altres en nom de aquellas, vulles sie revenderia de Pa, de Vi, de Carn, de Oli, de Fruytas, o altras qualsevol cosas, o vituallas, com los dits Hostalers, e Revenedors los ho venan en tant gran for, o preu, que las ditas Fembras ne haurien de tot altre molt mes per vn diner, que no han de ells per dos, e ab malas maneras que tenen, las posan en no gosar de comprarne daltres, sino de ells, e aço ordenam, sots las penas damunt expressadas.

4 Item com sie estat trobat, que Hostalers de Fembras de Bordell, e aquells quils logan Casas, o draps de lit, las opprimen, e las fan extortions, e exactions no degudas, volent haver de ellas loguers fort excessius, e destrempats, de las Casas, lits, e draps quels logan, per tal com elles no poden tenir Casas en altra part fora los Bordells, e han ha logar per força aqui Casas de aquells qui las hi han, e que lurs Casas tenen aqui agaballadas, e per conseguent han a logar lits, e draps de aquells mateys, com de altras persones bonament non trobassen. E perço las ditas Fembras vltra lo peccat de lur cos, hajan segons que per experiencia ses trobat, estendre las mans a furts, e altres mals, perço Statuim, Provem, e Ordenam, que en cascuna Ciutat, Vila, o Loc, hon se fa exces en los dits loguers de lits, e de draps de las ditas Fembras, sie regonegut per lo Balle de aquella Ciutat, Vila, o Loc, e temprat, e tornat a egualtat, e justitia, e degut Stament, e que no lexen las ditas Fembras esser en aço opprimidas. Mandantes, &c.

(✠)

DE REPTATS DE BAVSIA, E TRAHITIO. TIT. V.

1. ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida al Portant Veus de Procurador Reyal, dada en Barcelona, a 14. de las Chalendas de Setembre 1335.

EXistenti in obsidione castri de otmaricis volumus tamen quod ipsos vt proditores proclamari nullatenus faciatis, cum de consuetudine Cathaloniæ nemo possit prodictor proclamari, nisi convictus fuerit per bellum, vel ad Bellum Citatus contumaciter renuerit comparere, possunt tamen illi qui proditores sunt, aliàs judicialiter conveniri, & pro proditione, si præsentes sint, vel in posse judicantis Sententialiter condemnari.

DE DESAFIVS. TIT. VI.

1. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Comte de Vrgell Governador General dada en Barcelona, a 5. dels Idus de Agost 1339.

SCedule cogitantes, quod pax, & justitia Regnorum sunt Omnium fundamenta, & propterea intendentes fideles nostros, & subditos præsertim Clericos, & personas Ecclesiasticas, quæ, & bona eorum sub speciali sunt Principum protectionis præsidio constituta, sub pacis dulcedine confovere, debitum, & opportunum agnoscimus, vt quicunque prædictos Clericos, & personas Ecclesiasticas, & eorum Homines, & bona eorundem, in guerris involvere, moliuntur eis inferre dispendia, satagentes sic a suis perversis compescantur conatibus, & de commissis excessibus puniantur, quod in ipsis de decus culpæ per rigorem arceatur justitiæ, & in illis, ac alijs audacia committendi similia pœnarum formidinæ refrenetur, sane clamor validus ad nostrum sæpius perduxit auditum, quod Nobiles, Barones. Milites, & alij, prætextu alicuius quærimoniæ, quam contra Prælatos, Clericos, personas Ecclesiasticas, vel

eorum

eorum Homines, in Provincia Tarrachonæ exiſtentes, aut bona illorum ſe habere prętendunt, ſeu potius, ſæpe fingunt eos deffidare, præſumunt, & prævio deffidimento, & interdum eo non facto, non dubitant prædictos Prælatos, Clericos, perſonas Eccleſiaſticas, ac Homines eorum defridare, & offendere, ipſiſque in perſonas, & bonis iniurias, violentias, oppreſſiones varias, & nonnunquam neces, vulnera, & percuſſiones inferre. Cum autem prædictis Nobilibus, Militibus, aut alijs non liceat præfatis Prælatis, Clericis, & Religioſis, vel eorum Hominibus Guerram facere, cum ipſi Divinis obſequijs ſpecialiter Deputati, eſſe debeãt a guerrarum ſtrepitibus alieni, nec nos, ſub cuius protectione conſiſtunt, debeamus æquanimiter tollerare, quod prædicti authoritate propria temptent ius ſibi dicere, aut in illos vltionem aliquam exercere, idcirco volumus, ac vobis expreſſe, & ex certa ſcientia dicimus, & mandamus, quatenus prædictis Prælatis, Clericis, perſonis Eccleſiaſticis, aut eorum Hominibus, ſeu bonis eorum Omnium, per prædictos Nobiles, Milites, aut alios quoſcunque Guerram aliquam nullatenus fieri permittatis, immo deffidamenta, deſeximenta, ſeu acuydamenta eis facta, vel quæ contigerit fieri, faciatis, & jubeatis protinus revocari, quæ niſi revocara fuerint cum effectu, vos contra deffidantes, & acuydantes, & illos qui previjs deffidamentis, aut ſine eis, prędictis Prelatis, Clericis, perſonis Eccleſiaſticis, vel eorum Hominibus, ſeu bonis ipſorum, Guerram facere, vel malum damnum, injuriam, violentiam, aut offenſam inferre præſumpſerint, & contra fauctores, deffenſores, ac receptatores ipſorum, & bona eorum Omnium, fic potenter, & viriliter inſurgatis, & ſono æmiſſo in ſuo caſu, & cum exercitibus ſi neceſſe fuerit, ac receptis poteſtatibus eorum Omnium quæ a nobis tenent in feudum, & aliàs pro vt fortius de jure, & juxta Conſtituciones Pacium, & Treugarum, ac Vſaticos Barchinonæ, expenſis Curiæ noſtræ, & cum effectu fortiter procedatis, coſque pro commiſſis ab eis exceſſibus taliter puniatis, quod pœna illis inflicta, cæteros a ſimilibus terreat, & damna paſſi plenam ſatisfactionem, & debitam conſequantur.

(?)

2. FERRANDO Primer en la Pragmatica dada en Barcelona, ha 20. de Iuny 1413.

ETſi ſollicitudo Regiæ dignitatis cunctis fidelibus ſubditis ſuis fructum pacis, & quietis debeat procurare, potiori tamen Cura Militantem Eccleſiam, eiuſque Prælatos, & Eccleſiaſticas perſonas, a quibuſcunque violentijs, & Guerris debet præſervare, & tueri, audita ſiquidem diſplicenter expoſitione quærelosa Reverendi in Chriſto Patris Archiepiſcopi Tarrachonæ, Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, Capitulorum, & aliarum Eccleſiaſticarum perſonarum, qui in Generalibus adſunt Curijs, quas Barchinonę celebramus Cathaloniæ, quod licet Prælati, Clerici, Eccleſiaſticæquæ perſonę, ac Vaſſalli, & bona eorundem, guerrificari, deffidari, vel damnificari non poſſint per aliquos Barones, Nobiles, Milites, vel Homines Generoſos, quinimo eoſdem guerrificandi, diffidandi, acuydandi, ſeu damnificandi, ipſis Sæcularibus Generoſis ſit facultas ſalubriter interdicta, ex proviſione Illuſtriſſimi Domini Petri Regis Aragonum Avij noſtri, memoriæ Glorioſæ, nobis exhibita, tenoris ſequentis *Scedule cogitantes*, &c. Attamen a quodam citra tempore non nulli Barones, Nobiles, Milites, & alij Seculares, machinoſis coloribus, & exquiſitis, iniqui Sathanæ perſecutoris Eccleſiæ Conſilio perſuaſi, aliquos Prælatos, & Eccleſiaſticas perſonas, Officiarios, & Servitores, Vaſſallos, & bona eorum deffidare, acuydare, & damnificare, contra formam, & ſæriem proviſionis præinſertæ, minime, vt aſſeritur formidarunt, quare implorato a nobis remedio ſuper iſtis, contextu huiuſmodi proviſionis, laudantes, & confirmantes proviſionem præinſertam, providemus, quod nullus Baro, Nobilis, Miles, vel Homo Generoſus audeat, ſeu præſumat, directe, vel indirecte, præinſertam Domini Regis Petri proviſionem infringere, ſeu contra eam facere quoviſmodo, ſi noſtram gratiam, & mercedem adipiſci, ac pœnam duorum mille florennorum a quolibet cõtrafaciente irremiſſibiliter habendorum, cupiat evitare. Mandantes, &c.

(⊼)

3. FER-

1. FERRANDO Segon en la Pragmatica dada en Burgos, a 5. de Noembre 1511. Cap. 5.

EPerque alguns abuſan en gran manera a deſafiar, o poſar deſeximents, prenent color de la Conſtitutio feta per nos en la Cort celebrada en la Ciutat de Barcelona en lo Monaſtir de Frares Menors, la qual ben enteſa, no approva los dits deſafiaments, e los crims encara qui ſon comeſos proceints dits deſafiaments mana ſien punits, e encara alguns deſafiaments ſe fan en nom de altre, que no ſabra, ni conſentira, e altres deſafiaments ſe fan ſens expreſſio de nom, volent tolre, e levar tals abuſos, ſtatuim, volem, e manam, que ſi algu deſafiara, o deſafiar fara, no ſervada la forma de dita Conſtitutio, e altres Conſtitutions, encara que ſie ab nom ver, e no fićte, e ab voluntat del qui nomenat ſera, ſi lo tal ſera Home de conditio incorrega en pena de exili arbitrari, y ſi no ſera Home de conditio, incorrega en pena de eſſer açotat, ſens ſperança de venia, e aço vltra las penas per Conſtitutio, contra tals ſtatuidas, e ſi algu deſafiara, o deſafiar fara ab nom de algu, qui nou haura manat, ni conſentit, ni haguda ſcientia de tal deſafiament, incorrega en pena de perdre lo puny, e encara en la pena que ſera arbitrada per la Regia Cort, ſegons la qualitat del cas, e perſonas deſafiants, e deſafiadas, e de ſemblant pena ſie punit aquell qui deſafiara, o deſafiar fara ſens expreſſio de nom, e ſi tot frau, e fićtio ceſſants, e en qualſevol cas que algu de qualſevol Grau, o Stament, o Conditio ſie, deſafiara a altre, elo deſafiat fermara dret, o de dret al deſafiant, axi com es acoſtumat en Cathalunya, en poder de Jutge competent, aquell dit Jutje haja a intimar literatoriament al dit deſafiador la dita ferma de dret, e requirir lo dit deſafiador que deſiſta, y ceſſe del dit deſafiament, e aquell revoque, que ſi preten haver dret, e actio contra lo dit deſafiat, aquell o aquella haja a propoſar, o intentar dins quinze dies davant dit Jutge, e ſi lo dit deſafiador requeſt com dit es, aço fer recuſara, paſſats dits quinze dies volem, e manam, attenent q̃ eſſent deſafiat ſe ha de guardar, e no pot axi liberament contrevenir en ſos negocis, perço no es dubte rebre dany, que per los dits ſols deſafiaments, encara que altre no ſos ſeguit, puga lo deſafiat proſeguir contra lo deſafiant en virtut de las Conſtitutions de Pau, y de Treva, e la querela haja de eſſer admeſa, e no comparent los querelats, ſien publicats per gitats de Pau, y de Treva, e ſie procehit fins a la adjudicatio de clam de Pau, y de Treva, e a total executio de aquells, entes empero, que ſi dins quinze dies de la primera letra, lo deſafiant revocara ab tot effećte los dits deſafiaments, e de aço conſtara legitimament al Official davant lo qual ſera feta dita ferma de dret, dins los dits quinze dies, que en tal cas no puga proceir contra dit deſafiant, per vigor de ditas Conſtitutions de Pau, y de Treva, per la dita forma, declarat encara, que ſi lo dit deſafiat deſafiara lo deſafiant, no puga eſſer querelat per la dita forma, no entenent empero per lo que dit es, approvar deſafiaments alguns.

QVANT SIE LICIT, O NO A QVISCV VENIARSE SENS IVTGE.
TIT. VII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer de Bages Berga, y Bergada, y Balle de Manreſa dada en Barcelona, a 10. de Deſembre 1360.

AD noſtrum ſæpius pervenit auditum, quod in Civitate Minoriſſæ, & Vicaria prędicta, inſtante Pacis æmulo, quidam abuſus pravę conſuetudinis ſubintravit, quod ſi quis ab alio fuerit interemptus, vel offenſus, conſanguinei, vel amici vulnerati, mortui, vel offenſi, ſibi vindictam aſſumere præſumentes, & in hoc vltionem noſtræ juſtitię contemnentes, nedum contra perſonam interfectoris, vulneratoris, ſeu offenſoris, mortis exitum, vel vulneris excidium machinantur, verum etiam conſanguineos, & amicos eorum quamquam innoxios, & interdum gradu parentelę remotos occidunt, vulnerant, & offendunt. Cum itaque grave ſit plurimum, & enorme, nec non juri naturali contrarium, & ab Omni rationis tramite alienum, quod inſontes pro nocentibus damnum,

num, vel injuriam patiantur, volentes propterea Conſuetudinem tam damnabilem Reipublicæ, pernitioſam exemplo, inimicam naturæ, ac ſingularium deſtructivam prorſus evollere, & congruis remedijs a pravis innoxium ſanguinem, ſitientium cogitationibus extirpare, præſentis Statuti, & Ordinationis noſtræ tenore ſanccimus, quod nullus offenſus, aut conſanguineus, vel amicus alicuius interfecti, offenſi, percuſſi, vel vulnerati, nunc vel in futurum audeant, vel præſumant occidere, percutere, vulnerare, ſeu offendere aliquem conſanguineum, vel amicum interfectoris, percuſſoris, vulneratoris, aut offenſoris, donec prius ipſum certificaverit cum inſtrumento publico, quod de ipſo vult vindictam aſſumere, nec poſtea per decem dies continuæ ſubſequentes, ex quo certificatio prædicta illi perſonaliter fuerit præſentata cum inſtrumento publico, vt præfertur, adijcientes pro pœna, quod qui contrafecerit, habeatur, & puniatur pro bauſatore, & proditore ipſo facto, ita quod per bellum, vel aliquod genus, ſeu armorum ſubſidium, ſe purgare, vel excondere non poſſit, nec ad hoc aliquatenus admittatur, immo ex quo probatum extiterit, ipſum ante certificationem perſonaliter factam, vel infra decem dies ex quo facta, & præſentata fuerit vt eſt dictum, mortem, vulnus, percuſsiones, vel quamlibet perſonalem offenſam alij intuliſſe, pro bauſatore, & proditore ab Omnibus habeatur, & pro tali vitetur, nec receptetur ab aliquo, vel quomodolibet deffendatur, immo ſi capi potuerit, tanquam bauſator, & proditor puniatur. Si vero poſt decem dies prædictos prædictus notificans damnum, vel injuriam conſanguineis, vel amicis dicti interfectoris, vel offenſoris intulerit, puniatur prout de jure, & ratione fuerit faciendum. Quo circa vobis dicimus, & diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus præſens ſtatutum noſtrum, ſive Pragmaticam ſanccionem inviolabiliter obſervando, eam, vt nullus poſſit ignorantiam allegare, frequenter diebus qnibus in Vicaria, & Baiulia. prædictis Mercatum, aut nundinæ celebrantur, voce præconis faciatis ſolemniter publicari.

(§)

DE FAVTORIA. TIT. VIII.

1. FERRANDO Segon en la Pragmatica dada en Burgos, a 5. de Deſembre 1511. Cap. 2.

PEr quant los Receptadors, Soſtenidors, e ajudadors del mal factors, gitats de Pau, y de Treva ſon cauſa de la perpetratio dels dits crims, e delictes, com ſots confiança, y ab adjutori de aquells, los dits malfactors han tengut, y tenen audàcia, y temeritat de cometre, y perpetrar los dits enormiſſims crims, y delictes, los quals no tenint quils ajudas, e receptas, no goſarian cometre. Perço Statuim, Volem, Ordenam, y Manam, e ab tenor de aqueſta noſtra Reyal Pragmatica prohibim, que no ſie algu de qualſevol Stament, Grau, o Conditio ſie, qui goſe, o preſumeſca receptar ſoſtenir, o acullir los dits malsfactors, gitats de Pau, y de Treva, tant aquells que ſon de preſent, o ſeran per avant, e tant los qui ſeran publicats a inſtantia de part privada, cõ a inſtãtia del Procurador Fiſcal, en los caſos a ell permeſos de querelar.

2. LO MATEIX en dita Pragmatica. Cap. 3.

EAxi mateix proveim, que no ſie algu qui als dits malfactors querelats, o gitats de Pau, y de Treva publicats, goſen donar, o fer donar per ſi, o per interpoſadas perſonas, o ab qualſevol art ſien, o manera directament, o indirecta, armas, diners, robas de veſtir, o de lit, o ſoſteniment, o conſell, favor, e ajuda.

3. LO MATEIX en dita Pragmatica Cap. 4.

VOlem, e manam que ſi los dits receptadors, fauctors, o ajudadors dels querelats, e publicats de Pau, y Treva, amoneſtats ſegons forma de las Conſtitutions, ſeran trobats eſſer incidits en crim de fauctoria, o receptoria, que ſien punits a arbitre del Official faent dit Proçes, ſegons la qualitat del crim, o fet, e ſegons la qualitat de la perſona del receptant, o fauctor, e del receptat,

o favorit requerra, declarant, que lo dit arbitre puga esser estes, segons dita qualitat, fins a pena de mort inclusive, procehint en aço com se acostuma contra los altres delars, e criminosos, si fera procehit a instantia de part, sien servadas las Constitutions sobre aço disposants, contra dits fautors, e receptadors.

DE INIVRIAS, Y DANY DONAT. TIT. IX.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Portant Veus de Governador dada en Perpinya à 23. de Maig 1362.**

CVm super negotio stimationis, seu emmendæ fiendæ de injuria facta Bernardo de Gravalensi, per Bernardum Çestorres Militem, Berengarium, & Raymundum Bodena, & quosdam alios æquites, & pedites, super quę nos, cum nostra littera consultastis, cum ipsa stimatio ad nos, vt Principem, & ad nullum alium pertineat, nosque his visis, & recognitis sæpe, & sæpius in nostro Consilio, declaratione que per nos Anno infrascripto fuit facta in Civitate Barchinonæ, videlicet quod v sationes incipiens. *Authoritate, & rogatu*, locum habet in fugatione, sive encalç, per ipsos Bernardum de Çestorres, & alios prænominatos, contradictum Bernardum, vt in ipsa declaratione latius continetur, & attentis alijs attendendis, cum præsenti declaramus juxta emmendas contentas in Vsatico Barchinonę alis care in dicto casu locum habere, quam aliscaram volumus, & declaramus talem fieri debere, videlicet quod ipsę Bernardus Çestorres, & alij prænominati fugantes in super, cum caligis, & sine soturalibus, & ense, pedester debent ire publice, & de die, de loco illo quo cœperunt fugare dictum Bernardum, & postea intrando Villam de Moya versus plateam ipsius Villæ eundo, vadant vsque ad illam Domum R. de Laneda sartoris, in qua dictus Bernardus se recollexit, & quod dum fiat ista aliscara, dictus Bernardus sit in platea ipsius Villę, ad hoc vt sciatur, quod ratione dicti encalç fiat dicta aliscara. Idcirco vobis dicimus, & mandamus, quatenus infra spatium quindecim dierum per vos dictis Bernardo de Turribus, & alijs prenominatis prefigendum, dictam aliscaram per ipsum Bernardum, & alios superius nominatos, vt superius continetur fieri faciatis. Si tamen dictam aliscaram, seu emmendam dictus Bernardus, & alij prænominati facere noluerint, vel non curaverint infra spatium dictorum quindecim dierum, in eorum contumacia faciatis satisfieri de bonis ipsorum Bernardi Çestorres, & aliorum prenominatorum eidem Bernardo, in eo in quo dicta emmenda aliscare, recepto juramento a dicto Bernardo, per vos fuerit stimata, & vltra hoc, & casu etiam quo dicta aliscara fuerit in quibuscunque damnis, & expensis quas dictum Bernardum ratione dicti encalç, vel persecutionis eiusdem sustinuisse apparuerit, & de cetero sustinebit, & per Sacramentum adiuraverit, sibi satisfieri faciatis, quorum arbitrio in taxationem vobis cum presenti, omni appellatione remota, ducimus committendam, taliter faciendo, vt dictus Bernardus pro predictis ad nos iterato recurrere non cogatur.

DE PROHIBITIONS DE ARMAS. TIT. X.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dada en Leyda a 4. de Març 1361.**

PAt sie que lo Senyor Rey don licentia a alguns de portar Armas, ab qualsevol paraulas derogatorias, e que no sien compresos en letras cotrarjes, si empero seran trobats en locs deshonests, majorment dents, e als qui van en n odo de Malendrins, las ditas licentias nols sien servadas, com no sie intentio, ab tals licentias dar materia de abusar, ne delinquir, remetentho a arbitre dels Ordinaris.

DE NAVFRAIG. TIT. XI.

1. **ALFONS Segon en la Pragmatica dada en Barcelona a 13. de las Chalendas de Agost 1285.**

NOverint Vniversi, quod cum nobis Alfonso Dei Gratia Regi Aragonum, Majoricarum, & Valentię, & Comiti Barchinonę extiterit significatum, quod quidam de Cathaloma pręsumpserunt exterquere in aliquibus Locis Cathalonię, tub

prę-

prætextu naufragij, quaſdam res, quæ de quibuſdam Barchis, & lignis periclitantibus fuerant ſalvæ factæ, & hoc ſit contra jus, & iuſtitiam: idcirco Conſtituimus, & Ordinamus ex certa ſcientia, quod de cætero, in tota Cathalonia non audeat aliquis, cujuſcunque conditionis exiſtat, capere, vel vſurpare, ac etiam detinere aliquas res nomine naufragij, vel etiam trobaduræ, quæ fuerunt de aliquibus Navibus, lignis, Barchis, vel alijs vaſis periclitantibus. Mandantes, &c.

QVE ALGV NO GOS EDIFICAR EN LO RIBATGE DE BARCELONA. TIT. XII.

1. IAVME Primer en la Pragmatica dada en Barcelona, a 5. dels Idus de Setembre 1243.

ALgu no puga edificar en lo Ribatge de la Mar de Barcelona, de la Dreçana que es de ponent, fins al nou Edifici den Bernat Oliet, que eſta a levant, e de la aygua de la Mar, fins a las Caſas Edificadas de pedra, e cals, que ſon la volta de Çerç, e dins lo dit Loc algu no gos Edificar Caſas, obradors, alfondecs, o alguns ſtatges grans, o xichs, ne fer alguna conſtructio, o empaig, ne haja algu aqui Loc propri, o cert, Mas tot ſie de vs comu, afer, compondre, e crear Naus, e qualſevol altres lenys, e algu no puga fer res de ditas coſas per adquiſitio del Senyor Rey, dels ſeus, o per lonc vs, e ſi algun Edifici hi era fet, ſie enderrocat, encara que non fos haguda licentia del Senyor Rey, ſens pena alguna.

DE DESSOSPITATIO DE NAFRATS. TIT. XIII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a 5. de las Chalendas de Maig Any 1340.

QVant ſe requerira que algun nafrat ſie deſſuſpitat, lo Veguer elegeſca los Chirurgians, e ab ells elegeſca vn bon Metge, qui entrevinga en la dita deſſuſpitatio, e ſens lo conſell del Metge quis informe de la infirmitat nos faça la deſſuſpitatio.

DE SOMATENT, Y SAGRAMENTAL. TIT. XIIII.

1. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç en la Concordia feta ab lo Cardenal de Comenge, dada en Barcelona, a 11. de Iuny 1372. Cap. 1.

PRimerament ſobre lo Capitol de Somatent, de effecte, e exenſio del qual los Prelats ſe complayen, que per aquell era derogat a la libertat Eccleſiaſtica, es concordat, e declarat per los dits Senyora Regina, e Senyor Cardenal, que lo Senyor Rey declar, que per lo dit Proces, qui per la ſua General juriſdictio, la qual ha de enſeguir los mals feytors fregant lo crim, e toſtemps la ha hauda en tots Caſtells, e Villas fets ſon Principat conſtituidas, de quiſvulle ſien, lo dit Senyor Rey no exerceſca alguna juriſdictio en alguns Clergues, jat ſie malfeytors, ans ſi lo malfeytor en virtut del dit Proçes compres, ſera trobat eſſer Clergue, que ſie remes al Jutge Eccleſiaſtic ſegons las Canonicas Sanccions, las quals lo dit Senyor Rey en lo dit cas vol inviolablament eſſer obſervadas, e romandre illeſas. Concordat mes avant per los dits Senyora Regina, e Senyor Cardenal, que los dits Prelats, e altras perſonas Eccleſiaſticas, o lurs Officials no empatxants, o no reſiſtents al exercici de la dita Reyal juriſdictio General, en perſeguir los dits mals faytors, que lo dit Senyor Rey, o Officials ſeus no preſumeſcan, ne pugan per occaſio del dit Proçes damnificar, o deſtruir los Caſtells, o bens dels dits Prelats, o de perſonas Eccleſiaſticas, ans lo Senyor Rey punira los contrafaents, ſegons quels drets, e Conſtitutions ſobre lo dit Proçes fetas volen, e requeren.

2. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, a 8. de Octubre 1481. Cap. 4.

ITem Senyor molt excellent, ſupplica lo dit Stament Militar, que per los abuſos quis fan

en lo Somatent, ſie proveit, ſien ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya, haguts per revocats qualſevol Vſos, e Abuſos fets en contrari. Plau al Senyor Rey.

3. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Burgos a 5. de Noembre 1511. Cap. 1.

PRimerament Volem, e Statuim, Ordenam, e Manam, que los Veguers, Sotſveguers, Balles, Sotsballes, e altres Officials noſtres, o Loctinents de aquells qui ara ſon, o de aqui avant ſeran en lo dit Principat de Cathalunya, ſots pena de privatio de lurs Officis ſien tenguts, e hajan ab tota lur diligentia perſeguir los dits malsfactors, e criminoſos, en lurs Veguerias, e Ballias, e en totas parts que de juſtitia los ſie permes aquells perſeguir, e pendre, manant a tots, e qualſevol ſubdits dels dits Officials Reyals, e altres qui en las ditas coſas ſien tenguts, que ab tota promptitut, y diligentia hajan, e ſien tinguts exir al ſo, e ſeguirlos ab Armas, e ajudar als dits Officials a pendre los dits malsfactors, e que los dits Officials Reyals pera pendre los dits mals factors, y criminoſos, proceeſcan tant per via de Proçes de Sometent, com per altres remeys de juſtitia. E mes Volem, y Manam, que ſi los ſubdits, e diſtrictuals dels dits Officials, y los altres que ſon obligats exir a dit ſo, requeſts recuſaran, o ſeran negligents en ajudar a dits Officials, pera encaiſar, perſeguir, e pendre los dits malsfactors, e delats, ſien per dits Officials, o per altre de ells aqui ſe eſguardara agrament punits, e caſtigats, en tal manera que la pena los faça per lo eſdevenidor mes cautos, y attents, e los altres prengan eximpli de eſſer ſolicits, e obedients.

4. CARLES en la Pragmatica dada en Toledo a 7. de Març 1539.

PErquant eſtant com eſſa noſtre Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya per Gratia de Deu en bona concordia, ab los frontarers, ceſſa la cauſa del exercici de las Armas, las quals vuy en die per la major part tots los abuſos de ellas conſiſteixen en bandolers. Homens de ſeguida, delats, y malsfactors, qui tenen la Terra en confuſio, y danyada de molts crims, caſos, e delictes, en menyſpreu, y poc temor de la juſtitia, y noſtra voluntat ſie, que la Pau, y concordia ſie General entre noſtres ſubdits, e Vaſſalls, e que tots viſcan ſegurament, e quieta, y los qui no volran viure de aqueſta manera, ſien punits, y caſtigats ſegons la qualitat de ſos demerits, perço ab la preſent noſtra Reyal Pragmatica ſanccio, y edicte toſtemps durador, de noſtra certa ſcientia, y Reyal Auctoritat, y de noſtre propri motiu, deliberadament, y conſulta Statuim, Ordenam, e Manam, que no ſie qualſevol perſona, de qualſevol ley, Stament, Grau, o Conditio ſie, que goſe, ni preſumeſca anar ab quadrilla, o quadrillas, ni gent coadunada, ni Armada de Lanças largas, Picas, Alabardas, Lanças Maneſcas, ab Rodellas, o Balleſtas, o Arcabuſos, o Scopetas paradas, o deſparadas, entenent, e declarant eſſer quadrilla, y coadunatio, tantoſt que ſeran mes de tres los Armats, qui axi ab ditas Armas iran, e prohibint encara, que nengu, ſol, o en companya puga portar las ditas Balleſtas, Arcabuſos, y ſcopetas paradas, o deſparadas. E qui lo contrari fara, axi lo Caporal de aquells, com los qui ab aquell axi Armats, y aquadrillats yran, encorregan en pena de eſſer açotats, o de eſtar en Galera per temps de dos Anys, o altras a arbitre noſtre, o de noſtre Loctinent General, e dels Portants Veus de General Governador en dit Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya en ſon cas, ſegons la qualitat de las perſonas ſeran arbitradas, e los qui aportaran Balleſtas, o Arcabuſos, o Eſcoperas paradas, incorregan en pena de perder lo puny. No entenent perço derogar a las penas, y contra los ſus dits, per Conſtitutions, o altrament appoſadas, e los qui tiraran ab ditas Balleſtas, o Arcabuſos, o Eſcopetas, o altrament nafraran, o damnificaran algu, o alguns, incorregan en pena de mort natural. E mes Volem, Statuim, Ordenam, e Manam a totas, e ſengles perſonas, de qualſevol Stament, Grau, o Conditio ſien, que en continent que tals quadrillas, o Gent Armada veuran, ſien tenguts poſar, y de fet aqui mateix poſen ſo de Viafos, y tots, y ſengles qui aquell

ſo

ſo oiran, ſien tenguts rependre, y continuar aquell, en manera, que a noticia de noſtres Officials facilment, y prompta puga pervenir, e caſcu que dit ſo oira ſie tengut exir a dit ſo, e ſeguir ab qualſevol manera de armas, per ajudar a pendre dits malsfactors, ſots pena a caſcu, e per caſcuna vegada que en ditas coſas negligent, o renitent ſera trobat, de ſexanta ſous, e de eſtar trenta dies a la Preſo. Al qual ſo Proveim, Statuim, Ordenam, y Manam, que tots, e ſengles Veguers, Balles, e altres Officials, ab lurs ſubdits, e diſtrictuals hajan, e ſien tenguts exir, e aquell rependre, e inſeguir dits malsfactors, o quadrillas per totas las parts de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya, tant per via de Somatent, com per altres remeys de juſtitia, com nos ab la preſent entenem, y axi ho ſtatuim, e declaram, los dits aquadrillats, e altres contra la preſent prohibitio, y noſtra Reyal Pragmatica ſanccio delinquir, y eſſer ſempre tant quant contra la preſent faran, en fragantia de crim. e dits noſtres Officials inſeguint, e perſeguint dits malsfactors, e delinquents puxan entrar en qualſevol altras Veguerias, o Ballias, als quals los Veguers, Balles, e altres Officials, ab tots ſos diſtrictuals hajan de eſſer tenguts de acudir, e ajudar, e inſeguir e perſeguir dits malfactors, e quadrillas fins que aquells tingan Preſos a lurs mans, a fi que de aquells ſe pugan fer juſtitia, e aço ſots pena a caſcu, e per caſcuna vegada que lo contrari ſera fet, ço es a noſtres Officials de privatio de lurs Officis, e de cent ducats de or, e als altres de ſexanta ſous, e de eſtar trenta dies a la Preſo. E per quant ſe podria ſeguir, que veentſe dits delinquents, aquadrillats, e malsfactors oppreſos del ſo, y no poder evadir, o eſcapar de mans de la juſtitia, reculliſe en algunas Vilas, Plaças, Caſtells, o Locs de Barons, de Eſgleſias, o altres havents Juriſdictio, Volem, Statuim, Ordenam, e Manam, que dits noſtres Officials pugan entrar ab dit ſo dins aquells, per pendre dits malsfactors. E mes Volem, Statuim, Proveim, Ordenam, e Manam, que qualſevol, qui algun gitat, o girats de Pau, y de Treva, o homicidas, o ladres, o ſaltrajadors de camins venra, ſie tingut encontinent poſar ſo de Viafos, y aquell ſe haja de inſeguir, continuar, y executat, ſegons la forma ſuſdita, ſots las penas de dalt poſadas, reſpectivament. Mes avant Statuim, Volem, Ordenam, Manam, e ab tenor de aqueſta noſtra Reyal Pragmatica proveim, que no ſie algu de qualſevol Stament, Grau, o Conditio ſie, que goſe, ni preſumeſca receptar, accullir, o ſoſtenir dits aquadrillats, o altres malsfectors, e gitats de Pau, y de Treva de ſus dits, ſots pena a caſcu, e per caſcuna vegada que lo contrari haver fet ſera trobat, de cent liuras Barceloneſas, en la qual volem ipſo facto encorrega vltra las penas de fauctoria en ſon cas, y altras per Conſtitutions de Cathalunya, o altrament, contra tals receptadors, y fauctors, impoſadas. E mes Volem, Ordenam, Statuim, e Manam, perque mes facilment la Provincia ſie purgada de mals Homens, que de la pena pecuniaria en la qual los ſobredits, tots, e ſengles incidiran, ſien feras tres yguals parts, la vna de las quals ſie de aquell qui primer lo ſo de Viafos contra tals aquadrillats, e altres de ſus dits poſara, la ſegona de aquell qui los negligents, o renitents executar la preſent noſtra Reyal Pragmatica ſanccio, e altrament contrafahents accuſara, e la tercera del Veguer, o altre Official qui las ſus ditas coſas executara, no entenent empero per la preſent noſtra Reyal Pragmatica ſanccio derogar a prohibitions de portar armas feras, y penas als contrafaents, axi per Conſtitutions, Pragmaticas, Cridas, com altrament appoſadas, las quals prohibitions per nos ara proveidas, pugan en reſpecte de las perſonas, Locs, y temps que aparega a nos, o a noſtre Loctinent General de Cathalunya, y en ſon cas als Portants Veus de noſtre General Governador en dit Principat, y en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya eſſer moderadas, e diſpenſadas, ſegons que veuran mes convenir al be de la juſtitia, y bona governatio de las Provincias, y perſecutio dels delats, y criminoſos.

(✠)

DE CVSTODIA DE PRESOS, Y DRET DE CARCELATGE. TIT. XV.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a 14. de las Chalendas de Noembre Any 1339.**

CLamoſa inſinuatione pro parte Conſiliariorum, ac Prolxorum Hominum Civitatis Barchinonæ nobis facta, ad noſtram Audientiam noviter eſt deductum, quod vos indifferenter capitis, & captos detinetis Cives, & habitatores Barchinonæ,qui ex aliqua cauſa capi debent, quamquam ipſi in caſtro Curiæ Vicarij Barchinonæ deberent potius cuſtodiri, ex quo captis ipſis damna, tędia,ac ſumptus non modici ſubſequntur, quo circa fuit nobis humiliter ſpplicatum, vt ſuper his dignaremur de ſalubri remedio providere. Nos vero ſupplicatione ipſa benigne ſuſcepta, volumus, ac vobis dicimus, & mandamus expreſſe, quatenus ad tenendum captos aliquos Cives, ſeu habitatores Barchinonę in poſſe veſtro,niſi ex ſpeciali cauſa qua ipſos per vos cum deliberatione noſtri Conſilij captos teneri mandaverimus, intromittere minime vos curetis, quinimo ipſos cum caſus acciderit, tradatis Vicario Barchinonę, vel ejus Locumtenenti cuſtodiendos, ac introducendos per eum in caſtro ſuę Curię antedictę. Et hoc aliquatenus non mutetis, aliàs nobis plurimum diſpliceret, & curaremus vos ſuper eo debite cohercere.

2. **ORDINATIO ſobre lo dret de Carcelatge.**

ENcara que lo dit Carceller, e Balle, e altre tenint,o regint la dita Carcellaria pot, o ha acoſtumat de haver per caſcun pres per lo temps de la Preſo quant que ſie pac quant exira de la Preſo dos diners menuts Barceloneſos a la exida de la Preſo, e no mes, e per manera de ſervey, ne per nenguna altra manera, o color, non deu mes pendre, ne haver lo dit Carceller, ne altre per ell. Item que lo dit Carceller, o altre tenint, o regint la dita Carcellaria no prena, ne puixa pendre, ne haver de caſcun pres, axi Hom com Fembra, per lo temps que haura eſtat tancat en lo Corral, o altra Caſa apartada de la Preſo, quant exiran del dit Corral, o Caſa apartada, ſino dos dines menuts Barceloneſos a la exida de la dita Preſo, e que per manera de ſervey, ne per alguna altra manera, o color no puixa mes pendre, e haver. Declarat empero, e expreſſament retengut, que la Ordinatio, e tatxatio en lo preſent Capitol contenguda no ſie enteſa ſino ſolament en aquells qui eſtaran tancats en lo Corral, en la Caſa de Mallorcas, en la Caſa dels Jueus, en la Caſa de la Eſcolta, en la Caſa de las Donas, en la Torra de Nagonguera,en la tavaga. Si empero algu,o alguns dels dits Preſos, axi Homens com Donas, ab licentia del dit Carceller, ęa arriſc, e fortuna de aquell, deſijant haver pus ampla Preſo, volian anar ſolament per tota la Preſo de ſus dita,quel dit Carceller ho prena a ſon arriſc, en aqueſt cas puixa demanar, haver, e rebre de quiſcu, e per quiſcun die, e nit, quatre diners menuts Barceloneſos, e no pus avant per Carcellatge, o menys ſi li plaura, pero ſi los dits Preſos fugiran, que ſie imputat al Carceller deſſus, e a las ſuas Fermanças.

DE POBRES PRESOS. TIT. XVI.

1. **IAVME Segon en la Pragmatica dirigida al Veguer, y Balle de Vilafranca dada en Barcelona, a 3. de las nonas de Iuny Any 1327.**

EX parte Carcerarij Villæfranchæ nobis extitit intimatum, quod licet Mirus de Caſtro veteri capi fecerit Bernardum Maſſaguerij de Termino Caſtri de Sobirats, pro quadam pecunię quantitate in qua ſibi tenetur, vt dicitur, idemque Carcerarius ad inſtantiam ipſius Miri prefatum Bernardum captum tenuerit per vnum Annum, vel circa, eo quia non poterat ſolvere prędictam ſummam pecunię Miro prędicto, idemque Mirus, quamvis prędictus alimenta Bernardo prędicto, jus tamen Carcerarię exſolvere tenuit Carcerario memorato, quod ſimiliter recuſant perſolvere nonnulli,qui alios capi faciunt pro comandis, cum ipſi comendatarij

dararij effecti ſunt non ſolvendo, quo circa vobis dicimus, & mandamus, quatenus quilibet veſtrum in juriſdictione ſibi commiſſa compellatis tam dictum Mirum, quam cęteros qui pro comandis huiuſmodi aliquos capi fecerint, ad ſolvendum dicto Carcerario, jus ſibi, ſeu ſalarium conſuetum, & ſi capti nulla bona habuerint, faciatis ab illis qui eos capi fecerint provideri de bonis eorundem, tam in alimentis, quam in dicto ſalario, prout de jure, & ratione fuerit faciendum, aliàs niſi captis voluerint in alimentis providere, vel jus Carcerario perſolvere vt eſt dictum, illos vlterius non teneatis, ſed a captione, vel Carcere ipſos pœnitus abſolvatis.

2. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer de Gervera dada en Gandeſa, a 16. de las Chalendas de Iuliol 1337.

PRo parte patiariorum, ac Proborum Hominum dictę Villę fuit humiliter propoſitum coram nobis quod quanquam aliqui pauperes, & miſerabiles perſonę, quę detinentur captę in Carcere dictę Villę, ſint de illis criminibus, ſeu exceſſibus inculpati, de quibus fuerint per vos, vel veſtrum alterum abſoluti, attamen cuſtos dicti Carceris renuit eos a Carcere liberare, donec Carcelagium exſolverint, licet ſint pauperes, & non habeant vnde ſolvant, quare fuit nobis humiliter ſupplicatum, per nos ſuper his de opportuno remedio provideri, nos quę ipſa ſupplicatione benigne admiſſa, vobis dicimus, & mandamus, quatenus dictos captos pręſentes, & qui de cętero capti fuerint a dictis Criminibus, ſeu exceſſibus abſoluti, ſi pauperes ſint, & Carcelagium non habeant vnde ſolvant, eos a dicto Carcere liberari protinus faciatis, licet non ſolvant Carcelagium prælibatum.

3. LO MATEIX en altre Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona, dada en Gerona a 19. de Octubre 1385.

SIcut pro parte Procuratorum, & adminiſtratorum pauperum qui in Caſtro noſtrę Curiæ Vicariæ Barchinonæ detinentur capti, fuit nobis Reverenter expoſitum, quod Carcerarius dicti Caſtri recipit per aliquod tempus a Subvicario Barchinonæ illos duos denarios, & obulum Barchinonenſes, quos ex Ordinatione noſtrorum Prædeceſſorum recolendæ memoriæ ab olim facta, & per nos vtique obſervata, dictus Subvicarius de emolumentis Regijs cuilibet ex dictis pauperibus captis delatis de criminibus qualibet die pro earum proviſione dare, & exſolvere eſt aſtrictus, quos ſi quidem duos denarios, & obolum, in refectione, & proviſione dictorum captorum pauperum Carcerarius ipſe convertere non curavit, immo exinde quandam quantitatem pecuniæ detinet pœnes ſe minus debitæ, & injuſte, ac in dictorum pauperum præjudicium valde notum: quamobrem ſupplicato nobis humiliter ſuper his debite provideri, vobis dicimus, & mandamus de certa ſcientia, & expreſſe, quatenus dictum Carcerarium prætutæ viribus compellatis, ad tradendum, & deſliberandum dictis Adminiſtratoribus, vel cui voluerint loco ſui totum id quod repereritis, & vobis conſtabit legittime, ipſum accepiſſe, ex dictis duobus denarijs, & obulo, & non convertiſſe in proviſione prædicta, qui quidem Adminiſtratores illud in proviſione eadem teneantur cõvertere, & non in alios quoſvis vſus, procedendo in præmiſſis breviter, ſimpliciter, ſumarie, & de plano, malicijs, & deffugijs Omnibus prætermiſſis, taliter in his vos habendo, vt dicti Adminiſtratores ad nos pro præmiſſis redire non habeant quęreloſe.

4. MARTI Infant, y Loctinent General de Ioan Primer ſon Germa en la Pragmatica dirigida als Officials de Barcelona, dada en Barcelona, a 6. de Iuny 1391.

CLamoſam inſinuationem nobis pro parte pauperum captorum in Carceribus Barchinonæ exhibitam ſuſcepimus, continentem, quod plures ad quorum inſtantiam pro debitis, & factis Civilibus capiuntur, recuſant malitioſe, & indebite eis Miniſtrare proviſionem octo denariorum pro qualibet die ſtatutam, & eiſdem tribui ſolitam, atque dari, & hoc, vt dictos pauperes exprimere valeant, & fame inhumaniter cohærcere, vnde lacrimabiliter a nobis ſuper hoc per eos juſtitiæ remedio poſtulato, habita certificatione a vobis

bis dicto Vicario, nec non ab Antonio Çaplana Scriba Majore Curiæ veſtræ, quod dicta proviſio octo denariorum pro qualibet die eſt conſueta dari pauperibus captis in prædicta Curia per modum ſuperius aſſignarum, ideo vobis, & cuilibet veſtrum dicimus, & mandamus de certa ſcientia, & expreſſe, quatenus, ſi, & quotiens contigerit, aliquos pauperes ad quorumcunque inſtantiam, per vos, ſeu aliquem ex vobis capi pro debitis, & ſub veſtri Carceris cuſtodia detineri, qui veſtræ notitiæ non habuerint vnde eorum victum valeant providere, dictis creditoribus, ad quorum inſtantiam capti extiterint, & detenti fuerint, mandetis quatenus eiſdem dictam proviſionem octo denariorum pro qualibet die tribuant, & exſolvant, & caſu quo recuſaverint, & juſtæ rationes per eos propoſitæ infra breve terminum per vos eis præfigendum non fuerint, qua re ad dictam proviſionem tribuendam non teneantur, ipſos confeſtim, nulla mora protracta, a captione totaliter liberetis, ſuſtineri enim non debet quod malitia creditorum pauperes, & miſerabiles perſonæ famæ pereant, vel grave diſpendium patiantur.

DE MANLEVTAS. TIT. XVII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona a 14. de las Chalendas de Noembre 1339.

AD ſupplicationem pro parte Conſiliariorum, ac Proborum Hominum Civitatis Barchinonæ propterea nobis exhibitam, quos gratijs proſequi volumus, & favore, hujus ſcripti noſtri ſeriæ concedimus, ſtatuimus, ac etiam Ordinamus ex certa ſcientia, & conſulte, perpetuis temporibus obſervandum, quod aliqua manuleuta qualiſcunque ſit, quæ fiat in Barchinona per nos, aut noſtros ſucceſſores, vel Procuratorem Generalem noſtrum, aut noſtrorum ſucceſſorum, ſeu quoſuis alios Officiales noſtros, vel ſucceſſorum noſtrorum, præſentes, vel futuros, Ordinarios, delegatos, vel delegandos a nobis, vel noſtris ſucceſſoribus, vel ab aliquibus Officialibus noſtris, ſeu ipſorum, non habeat valorem elapſis duobus Annis, a die qua recepta fuerit ipſa manuleuta, ſeu ſcripta, in antea computandis, quinimo per lapſum duorum Annorum prædictorum habeatur pœnitus pro nulla, ac etiam cancellata, quibuſcunque renuntiationibus, exceptionibus, & cautelis in dictis manuleutis appoſitis, vel apponendis non obſtantibus vllomodo. Mandamus igitur, &c.

DE REMISSIONS DE CRIMS, Y COMPOSITIONS. TIT. XVIII.

1. IAVME Segon en la Pragmatica dirigida als Veguer, y Balle de Barcelona, dada en Barcelona a 3. dels Idus de Ianer 1315.

LIcet dudum prædeceſſoribus veſtris in dictis Officijs litteratorie dederimus in mandatis, ſub pœna noſtro arbitrio imponenda, quod ſuper homicidijs, & alijs Criminibus gravibus, de quibus pœna mortis, aut membri amiſſio poſſet ſequi, nullatenus componerent, ſine noſtri licentia ſpeciali, ipſis prædeceſſoribus veſtris ſuper ipſis compoſitionibns faciendis poteſtatem omni modam adimentes, prout hęc in dicta littera largius continentur: quia tamen per Conſiliarios, & Probos Homines Civitatis prædictę fuit nobis exhibita, & oſtenſa quædam ſcripta Conſuetudo Barchinonæ, ab Illuſtriſſimo Domino Petro Claræ memoriæ Rege Aragonum Patre noſtro eis conceſſa, & pro nos confirmata, continens, quod Vicarij, & Baiuli Barchinonæ poſſunt facere compoſitiones, gratias, & lexias, de juribus Civitatis, ſicut erat antiquitus fieri aſſuetum, & quod ea robur obtinerent perpetuæ firmitatis, exponentes, quod Vicarij, & Baiuli Barchinonæ, prętextu dictę Conſuetudinis, vſi fuerant facere compoſitiones, gratias, & lexias de dictis Homicidijs, & alijs prædictis gravibus Criminibus, vſque ad tempus quo prefatum mandatum, ſeu inhibitio a noſtra Curia emanavit, ſecundum quod de dicto vſu coram nobis extitit facta fides, & propterea prefati Conſiliarij ſupplicaverint nobis, quod jam dictam Conſuetudinem iuxta dictum vſum juberemus eiſdem, prout ante dictum mandatum ſolitum fuerat, obſervari: ideo volentes prelibatę Civitati ſua Privilegia, Vſus, &

Conſue-

Conſuetudines obſervari, vobis ammodo faciendi compoſitiones, gratias, & lexias de prædictis, prout vſque ad tempus dicti mandati noſtri erat fieri aſſuetum, licentiam tenoræ præſentium impartimur, quouſque plenius negotium cognoverimus ſupradictum, non obſtantibus mandato prædicto, nec alijs mandatis, ſeu inhibitionibus in contrarium per nos factis.

2. ALFONS Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer de Çervera dada en Valentia a 6. dels Idus de Abril 1325.

CVm contingat aliquando compoſitiones, ſeu remiſſiones per vos fieri ſuper criminibus, ſeu delictis. Idcirco nos Ordinaverimus, & expreſſe inhibuerimus vobis, alijſque Officialibus noſtris, ne de aliquibus criminibus, ſeu exceſſibus, de quibus mors naturalis, vel Civilis, aut membri abſciſio debetur, nec de crimine inceſtus, compoſitiones, ſeu remiſſiones faciant, attamen, volentes ſuper alijs criminibus inferioribus diffiniendis, & remittendis, remedium congruum abhiberi, & omnem ſuſpitionis maculam ſubmoveri, ſic duximus providendum, quod cum contingat, in ſupradictis criminibus vobis non prohibitis, ſeu exceptis, compoſitiones fieri, vos dictus Vicarius, & Subvicarius ſi præſentes in ſimul fueritis, vocato, & aſſumpto Notario Curiæ Vicariæ, ſeu Regente Scribaniam, compoſitiones, ſeu remiſſiones huiuſmodi faciatis, prout videretis expedire, de quibus quidem compoſitionibus, ſeu remiſſionibus vt melius apparere valeat, juſtæ factæ Fuerint, & etiam ſine fraude, volumus fieri duos conſimiles Libros, in quibus de compoſitionibus illis ponatur, & fiat mentio ſpecialis, & clara per Notarium, ſeu Scribaniam Regentem, tempore veſtri ratiocinij exibendos. Quare volumus, & vobis, & vnicuique veſtrum dicimus expreſſe ſub pœna indignationis noſtræ, & mandamus, quatenus proviſionem noſtram huiuſmodi teneatis, & firmiter obſervetis, & contra ea non veniatis, & venire aliquo modo præſumatis, aliàs vos pro inde fortiter puniremus.

3. LO MATEIX en altra Pragmatica dirigida al Balle de Cathalunya General dada en Valentia a 6. dels Idus de Abril 1325.

CVm ex impunitate ſcelerum, invaleſcat audacia perverſorum, decet illos quibus juriſdictio Populi eſt commiſſa, ſic attentius circa traditæ ſibi poteſtatis Officium vigilare, quod gladius qui ad vindictam malorum, laudem vero bonorum inventus extitit, in facinoroſos ſic ſæviat quod innoxios tueatur. Hinc eſt, quod cum ad auditum noſtrum pervenerit, quod Officiales noſtri, & incliti Infantis Petri Chariſſimi Primogeniti, & Generalis Procuratoris noſtri nonnullis criminoſis diffinitiones, & remiſſiones faciunt de criminibus, ſeu gravibus exceſſibus, idcirco, quia deffectus, ſeu facilitas pœnæ huiuſmodi, criminoſis delinquendi tribuit incentivum, cum plures malefaciendi ſumant audaciam, dum facinoroſos huiuſmodi publice impunitos conſpiciunt, quos jus, & ratio finali ſupplicio merito condemnaret, vobis dicimus, & mandamus, quatenus viſis præſentibus faciatis præconizari públice per Civitates, & loca inſignia Cathaloniæ, ne aliqui Officiales noſtri, ſeu eiuſdem Infantis, præſentes, vel futuri, aut eorum Locatenentes audeant, vel præſumant, compoſitiones, & diffinitiones, ſeu remiſſiones facere de criminibus, ſeu exceſſibus ad merum imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel Civilis, ſeu membri abſciſio poſſet ſubſequi, nec etiam de crimine inceſtus, non obſtante conceſſione, ſeu poteſtate per nos eis conceſſa, ſive etiam attributa. Si quis autem ex prædictis Officialibus auſo temerario ductus contra huiuſmodi prohibitionem, ſeu mandatum noſtrum venire præſumpſerit, ipſo facto privetur a Regimine dicti Officij, & reſtituat parti id quod inde acceperit, & nobis totidem, & ipſa compoſitio viribus careat, & effectu. Nos enim per præſentes mandamus vniverſis, & ſingulis Officialibus noſtris, & ejuſdem Infantis præſentibus, & futuris, vel eorum locatentibus, quod huiuſmodi prohibitionem, & mandatum noſtrum teneant, & obſervent, & contra ea venire aliquatenus non præſumant, vos autem huiuſmodi noſtri ædicti formam, & præconizationem quam inde fieri faceritis, in libris

Curia-

Curiarum dictorum Officialium noſtrorum faciatis ad maiorem Rei evidentiam regiſtrari.

4. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Balle de Cathalunya General dada en Leyda a 16.de las Chalendas de Iuliol 1336.

LIcet vos ad mandatum Sereniſſimi Domini Regis Alfonſi bonæ memoriæ Patris noſtri vobis facti præconitzari publice feceritis per Civitates, & loca inſignia Cathaloniæ, ne aliqui Officiales, vel eorum Locatenentes eſſent auſi, vel præſumerent, diffinitiones, ſeu remiſſiones facere de criminibus, ſeu exceſſibus ad merum imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel Civilis, ſeu membri abſciſio poſſet ſequi, nec etiam de Criminibus inceſtus, non obſtante conceſſione, ſeu poteſtate eis conceſſa, ſive etiam attributa, attamen, quia dicti Officiales, propter ipſas diffinitiones, ſeu remiſſiones quas non poſſunt, vt conſueverunt facere, ſunt exhauſti, & vt fertur in tanta penuria, quod non poſſunt executiones facere, ſeu in ipſorum Officijs, vt convenit providere, & ex hoc Ordinaverimus, quod præconitzatione ipſa non obſtante, poſſint de cætero compoſitiones, ſeu remiſſiones facere, etiam de crimine inceſtus, ſeu alijs quibuſuis exceſſibus, ſeu delictis. Si alias compoſitiones facere, expectat ex Privilegio vel alio jure ad eos, exceptis illis, de quibus mors naturalis, vel Civilis, vel membri mutilatio fuerit ſubſecuta, quas in prædicta remiſſione, ſeu relaxatione nolumus comprehendi. Ideo vt dicta Ordinatio per dictos Officiales noſtros ſervetur, vobis dicimus, & mandamus, quatenus, mandatum, ſeu dictam Ordinationem in libro Curiarum Vicariarum, & Baiularum noſtrarum Cathaloniæ faciant ad memoriam regiſtrari.

5. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Barcelona, a 4 de las Nones de Deſembre 1339.

AD notitiam veſtram per præſentes deferimus, quod nos informati de fraudibus, & temerarijs Actibus per multos ex veſtris prędeceſſoribus in dictis Officijs, & etiam per veſtrum aliquos ſuper infraſcriptis, in evidentem læſionem juſtitiæ, & damnum non modicum Curiæ noſtræ commiſſis huc vſque, proviſionem, & Ordinationem pro fraudibus ipſis in futurum vitandis, matura, & ſolemni deliberatione præhabita, facimus infraſcriptam, videlicet quod nullus ex vobis poſſit remittere, vel diffinire pro peccunia, vel alias gratioſe, crimen aliquod, pro quo de jure Civili, vel Patriæ, ſeu conſuetudine, pœna mortis naturalis, vel Civilis, aut membri mutilatio debeatur, ſuper his enim vobis, & cuilibet veſtrum totaliter per præſentem adimimus poteſtatem, ſuper Criminibus vero, pro quibus pœnæ ſupra contentæ non debeant infligi, quotiens compoſitio per aliquem veſtrum inde commode fienda occurrat, Ordinamus, & Volumus, quod huiuſmodi compoſitio tractetur, & concordetur, & fiat ſemper, in Domo Curiæ veſtri Officij, & non alibi, & cum Notario ipſius Curiæ, de Conſilio tamen, & conſenſu judicis Ordinarij, vel Aſſeſſoris, vel alterius judicis, qui de crimine ipſo Inquiſitionem fecerit, & non aliter, voccatoque, ac ſciente Procuratore Fiſcali, vel ejus Locumtenente, qui quantitatem pro dicta compoſitione receptam in ſuo Memoriali conſcribat, & pro tollendis vexatione gentium, & Fraude Curiæ noſtræ quæ ſubſcripta occaſione fieri ſolent, volumus, & Ordinamus, quod quantitas peccuniæ vigore dictæ compoſitionis per partem criminoſi, vel delinquentis vt prædicitur promittenda, vel danda, detur tam pro jure Curiæ, quam pro ſalarijs judicis, Scriptoris, ſagionum, ac pro cunctis alijs ſumptibus inde factis, quodque vltra dictam quantitatem nihil pro prædictis ſalario, & ſumptibus, vel quavis occaſione aliqua vobis detur, vel alijs ſupradictis qui dictæ Inquiſitioni intererint, aut perſonæ aliter cuicunquæ, idemque ille qui pro dicto crimihoſo ipſam compoſitionem faciet, juret ad Sancta Dei Evangelia, coram vobis, & alijs ſupradictis, vos vero ſolvatis ex dicta quantitate ſalaria, & ſumptus, ſi, & pro vt fieri debuerit, prævia tatxatione decenti, de quibus in carta remiſſionis, & deffinitionis per vos ex dicta compoſitione fiendæ, & etiam in libro compotorum veſtrorum mentionem claram, & expreſſam

fieri

fieri volumus, & jubemus. Ad hæc vt Magiſter Rationalis Curiæ noſtræ quo ad vos dictos Vicarios,& Baiulus Generalis Cathaloniæ quo ad vos dictos Baiulos in dictorum computorum redditione recognoſcere valeat,an ſalaria, & ſumptus ipſi moderati exiſtant, & in compotum admittendi.Prædictam igitur formam in Omnibus, & ſingulis compoſitionibus, remiſſionibus,& diffinitionibus per vos,&quemlibet veſtrum fiendis, iubemus per præſentes Generalem noſtrum ædictum tenaciter obſervari, ſub pœna Mille aureorum, noſtro Erario applicandorum, pro qualibet vice qua per vos,vel veſtrum aliquem contrarium fuerit attemptatum, vltra Officij amiſſionem, de quo privati cenſeamini ipſo facto, & nihilominus inhabiles reddamini perpetuo ad Officia exercenda. Decernentes nihilominus irritas, & inanes omnes, & ſingulas compoſitiones, remiſſiones, & diſſinitiones, ſi quæ per vos, vel aliquem veſtrum fiant de cætero, aliter quam ſub forma ſuperius expreſſatæ. Et ne præſens Ordinatio captioſa videatur, neque illi cum quibus dictas compoſitiones facietis, valeant ſuper hanc ignorantiam allegare, ſtatuimus, vobiſque præcipiendo mandamus, quatenus, in continenti quiſquam veſtrum nunc dicta Officia Regentium, & deinceps quilibet ex alijs futuris, confeſtim in principio ſui Regiminis faciatis, & faciant prædicta Omnia, prout ſupra contenta ſunt, voce præconis vna vice ſingulis menſibus, & præſertim in diebus Mercati in Locis aſſuetis publice nuntiari, & regiſtris Curiæ cuiuſlibet regiſtrari.

6. LO INFANT en laume Loctinent General de Pere Terç ſon Germa en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Gerona a 12.de lasChalendas de Març 1339.

NVper idem Dominus Rex proviſionem fecit, tenorem qui ſequitur continentem. *Ad notitiam veſtram per præſentes, &c.* E cum quidam ex vobis dubitaret, an dicta proviſio ſit ſervanda per vos in remiſſionibus, & diffinitionibus fiendis ſuper bannis, tercijs obligationum debitorum, emparis fractis, ac pœnis peccuniarijs cæteris per vos impoſitis, ſeu imponendis, & hoc fuerit nobis ſupplicatum,vt ſuper prædictis dignaremur remedium adhibere, & intentionis noſtræ exiſtat, per huiuſmodi proviſionem, ſeu Ordinationem, eundem Dominum Regem, dictos Officiales ad faciendum remiſſiones, & diffinitiones ſuper dictis bannis, tercijs obligationum debitorum, emparis fractis, & pœnis peccuniarijs certis, minime voluiſſe arctare, ideo vtilitati Reipublicæ providere volentes, vobis dicimus, & mandamus, quatenus dictam proviſionem, & formam in littera ſuper inſerta vobis datam ſuperdictis criminibus tenaciter obſervetis, ſed ſuper compoſitionibus, diffinitionibus, ac remiſſionibus fiendis, ſuper dictis bannis, tercijs obligationum debitorum, amparis fractis, ac pœnis peccuniarijs certis per vos impoſitis, ſeu imponendis, vtamini prout melius ad vtilitatem Curiæ vobis videbitur expedire, non obſtante proviſione prædicta, donec Dominus Rex quem nos de præmiſſis certificare intendimus, ſuper eis aliter duxerit providendum.

7. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Zaragoça a 11. de las Chalendas de Abril 1339.

NVper proviſionem feciſſe recolimus infraſcriptam. *Ad notitiam veſtram per præſentes deferimus, quod nos informati, &c.* Cæterum intentionem noſtram ſuper præmiſſis vobis hujus ſerię declarantes, volumus, quod vos dictus Vicarius, de veſtri Conſilio Aſſeſſoris, & præſentibus alijs ſuperius nominatis, poſſitis de Omnibus cauſis, ſeu negotijs quæ pœnam mortis, vel mutilationis membrorum non requirunt, & etiam de Omnibus negotijs quamcunque pœnam requirentibus, de quibus plena probatio nequeat obtineri, compoſitiones,& avinencias pro parte noſtra facere,prout melius, & vtilius zelo juſtitiæ,& vtilitate Curiæ videritis expedire, proviſione prædicta minime obſiſtente.

8. LO MATEIX Pere Terç en la Pragmatica dada en Valentia a 9. de las Chalendas de Febrer 1346.

LAs quantitats de las compoſitions deuen eſſer meſas en la ſi dels Proceſſos que cancellaran.

9. LO

9. LO MATEIX en la Pragmatica dada en Barcelona, a 3. de las Chalendas de Agoſt 1347.

EXpoſito nobis per Vniverſitates Civitatum, & Villarum Cathaloniæ, quod gravantur inter cætera, quia per nos, ſeu Procuratorem noſtrum Generalem, aut ejus vices Gerentes, aut alios Officiales noſtros aliquotiens conceduntur, & faciunt diffinitiones, ſeu remiſſiones aliquibus criminoſis, intervenientibus præcibus, ſeu pecunia, non facta ſatisfactione injuriatis, vel damna paſſis, nec præſtita ſatis adtione decenti, ſuper ſatisfactione huiuſmodi facienda, propter quod ſupplicatum fuit nobis, vt cum præmiſſa contra Conſtitutiones Generalium Cathaloniæ Curiarum fieri videantur, dignaremur ſuper præmiſſis de congruo remedio providere. Nos itaque, ſupplicatione ipſa benigne ſuſcepta, concedimus, acque Statuimus, quod in caſu quo tales diffinitiones, ſive remiſſiones fierent per nos, vel Procuratorem noſtrum Generalem, eiuſque vice Gerentem, aut alios Officiales quoſcunque, pro crimine, de quo diffinitio ipſa facta fuerit, ſit habitum pro vere confeſſo, quantum ad hoc quod inconſtinenti, ſine alia dilatione, criminoſus compellatur per captionem perſonæ ad ſatisfaciendum damnificatis, ſive injuriatis. Mandantes, &c.

10. MARTI en la Pragmatica dada en Valentia a 13. de Setembre 1406.

LOs homicidas, o delats indiciats de mort no ſien compoſats, remeſos, o guiats per alguns Officials, per pecunia, aut alias, ne ſien dadas ſententias proceint peccunia, o altra compoſitio, ſots pena de deu milia florins de or, applicadors la meytat a la almoyna de la Caſa del Rey, e laltra meytat a la part del mort, e ſots perill dels Officis, e ſots deute de la fidelitat, e es tolt tot poder als Officials de fer ditas remiſſions, e guiatges, ab decret de nullitat, e ab ſemblant pena peccuniaria es manat a totas perſonas de la Terra del Rey, inculpades dels dits crims, o indicis, que nos compoſen, o obtengan guiatges dels dits Officials, e als Notaris es manat, que aquells no prengan, o ſcrigan, ne hi entrevengan, ſots pena de ſinc milia florins, partidors en la dita forma, e privatio de lurs Officis.

11. FERRANDO Primer en la Pragmatica dada en Gerona, a 18. de Febrer 1416.

DVdum ſiquidem per eximiæ recordationis Alfonſum Regem Aragonum proAvum noſtrum fuit Pragmatice Statutum, vt Officiales Regij Principatus Cathaloniæ non auderent, vel præſumerent compoſitiones, ſeu remiſſiones facere de criminibus, ſeu exceſſibus ad merum Imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel Civilis, ſeu membri abciſio poſſet ſubſequi, nec etiam de crimine inceſtus: quod fuit etiam Pragmatice confirmatum, & limiratum per Sereniſſimum Dominum Regem Petrum altæ recordationis Avum noſtrum, hoc modo, quod Officiales Regij dicti Principatus poſſent compoſitiones, & remiſſiones facere de criminibus, ex quibus pœna mortis naturalis, vel Civilis, aut mutilationis membrorum criminoſis non eſſet infligenda, prout in ipſis Pragmaticis ſanccionibus liquidum eſt videre, verum, quia juxta varietatem temporum Statuta Humana ſunt varianda, Pragmatice Statuimus, Sanccimus, & Providemus, quod Omnes, & Singuli Gubernatores, & alij Officiales Regij non ſolum Principatus Cathaloniæ, immo, & Regnorum Aragonum, Valentiæ, Maioricarum, Sardiniæ, & inſularum eidem adjacentium, qui poteſtatem habent crimina remittendi per conceſſiones noſtras, aut prædeceſſorum noſtrorum, aut alias de juſtitia, facta prius eſmenda cum effectu damna paſſis, ſeu læſis, poſſint ex cauſa compoſitionis peccuniariæ tamen, & non præcibus, vel gratioſe remittere crimina, exceſſus, ſeu delicta, & de eiſdem guidatica quæcumque concedere, dum tamen per jura Principatus Cathaloniæ, & ipſis deficientibus per juſtitiam non eſſet pœna mortis naturalis, aut Civilis, & exilij perpetui in inſulis noſtris, aut mutilationis membrorum, aut gravium flagellorum ex cauſa furti, ſive alcavotariæ Hominum tenentium mulieres proſtributales in lupanaribus, aut in hoſpitijs, ſive hoſtalibus, vel jurantibus enormiter de Deo,

Beata

Beata Virgine Maria, ſeu Apoſtolis, & Sanctis Dei, aut maledicentibus Deo, & Beatæ Mariæ Virgini, & dictis Apoſtolis, & Sanctis non fuerit per jura patriæ, aut alias per juſtitiam infligenda. Ipſis criminoſis, ſeu delinquentibus, nec etiam de crimine inceſtus: quoniam ipſis caſibus adimimus poteſtatem omnimodam ipſis Officialibus Ordinarijs dicti Principatus Cathaloniæ, ex cauſa compoſitionis peccuniariæ, aut alterius cuiuſuis compoſitionis, aut alias remittendi dicta crimina, ſeu exceſſus. Et ſi quis Officialium noſtrorum contra hanc Pragmaticam ſanccionem, remiſſionem, ſeu remiſſiones facere temptaverit in caſibus præmiſſis ad eum non ſpectantibus, eo ipſo Officium quod a nobis obtinet amittat, ſeu eo privatus ſit ipſo jure. Vlterius etiam providemus, & Sanccimus, & Statuimus, quod dicti Officiales ſub incurſu pœnę Mille florennorum auri de Aragonia in caſibus ad eos, vt præfertur ſpectantibus dictas compoſitiones, & remiſſiones facere habeant, nobis, & Curiæ noſtrę quitias, & non incamaratas, & vocatis ad hoc, & prę ſentibus Aſſeſſore, Advocato, & Procuratore Fiſcalibus, & Scriba Curiæ, etiam in domibus, ſive confictorijs Curiarum, & non aliàs, & ilico facta compoſitione Scriba Curiæ in ſcriptis habeat ponere ipſam compoſitionem in quodam libro, qui fiat ad partem, nominato libro compoſitionum. Et ſi Offrcialis componens, aut ejus Aſſeſſor, Advocatus, aut Procurator Fiſci, aut Scriba a criminoſis componentibus vltra jus haveriarum in caſibus in quibus debentur haveriæ, aut in caſibus in quibus non debentur, aliquid exigere, ſeu recipere attemptaverint, palam, vel occulte, illud criminoſis, ſeu delinquentibus, reſtituere teneantur, & nobis pro pœna vndecuplum: & eandem pœnam volumus incurrere dictos Officiales, ſi per impreſſionem captionum, aut aliàs maletractando cohegerint illum quem conſtiterit tam per inquiſita, aut Proceſſum inſontem pecunialiter ſecum componere, aut aliàs. Et vt nullus de cætero in fidem Officialium noſtrorum decipiatur, hanc Pragmaticam publicari ilico mandamus per Omnes dictos Officiales noſtros in Capitibus Vicariarum, aut Baiuliarum, aut aliorum Officiorum vbi præficiuntur, & facta dicta publicatione, compoſitiones, & remiſſiones quas contra formam hujus Pragmaticæ per dictos Officiales in caſibus ad eos non ſpectantibus, vt præfertur fieri contigerit, ipſo jure decernimus eſſe nullas, & eas non eſſe criminoſis ipſis obtinentibus obſervandas, ſed ipſis non obſtantibus, ipſos criminoſos eſſe puniendos iuxta eorum demerita.

DE TORMENTS. TIT. XIX.

1. **PERE Terç en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Bárcelona, a 19. de Maig 1380.**

QVoniam inter nos ex vna parte, & vos Brachium Baronum, & Militum, ac Hominum de Paratico Principatus Cathaloniæ in Curijs Generalibus quas nunc Cathalanis in Civitate Barchinonæ cælebramus congregatum ex altera, Conventum eſt, quod vos conſentiatis, quod in Principatu Cathaloniæ certa vectigalia de quibus concordaſtis cum Brachijs Prælatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, ac Vniverſitatum Civitatum, & Villarum Regiarum Cathaloniæ in dictis Curijs Congregatis, ponantur, & leventur vſque ad quantitatem centum quinquaginta mille libratum Barchinonenſium, & quod nus per viam venditionis, ſeu alterius cuiuſvis contractus, nominati, vel nou nominati, qui huic negotio magis proprie poſſit aptari faciamus vobis dicto Brachio certas conceſſiones, & Privilegia, in certis quæ nobis obtuliſtis Capitulis declarata, inter quas conceſſiones eſt infraſcripta. Ideo volentes vobis, ea quæ inter nos, & vos, vt prædicitur Conventa ſunt, adimplere, gratis, & ex certa ſcientia, per nos, & Omnes ſucceſſores noſtros, tenore præſentis publici inſtrumenti cunctis temporibus valituri, titulo venditionis perpetuæ, ſeu cuiuſvis alicuius contractus nominati, vel innominati, quæ magis vobis dicto Brachio, & veſtrum ſingularibus poſſit prodeſſe, & magis proprie huic negotio poſſit aptari, pro præcio, ac reſpectu dictorum vectigalium, quæ vt prædicitur in dicto Principatu poni, & leuari conſentitis, ſeu partis quam vos in ipſis vectigalibus contingit, ſeu contingere poteſt, concedimus in Privilegium

ſpeciale vobis dicto Brachio Baronum, & Militum, & cuilibet ſingularium de eodem, ac veſtris ſucceſſoribus, ſanccimusque, & Ordinamus perpetuo, quod nunquam amodo nobis, vel Primogenito noſtro, aut ſucceſſoribus, vel Officialibus noſtris, vel ſuis liceat torquere, ſeu torqueri facere, aut quæſtionibus, ſeu tormentis ponere, ſeu poni facere in dicto Principatu Cathaloniæ, aliquem Baronem, Militem, ſeu Hominem de Paratico, niſi tantum in his caſibus, & pro ſubſcriptis cauſis, videlicet ſi interficient eorum Dominum, ſeu ipſius Domini Primogenitum, vel ſi eſſent ſibi proditores, videlicet quod cum ipſius Domini inimicis de facto occupaſſent ejus Regna, & Terras, vel aliquem locum ipſorum, vel ſi eſſent Hæretici, illos etiam in hac conceſſione intelligi nolumus, qui delinquerunt in morte perpetrata in perſonam Caſtilionis de Maioricis Conſiliarij noſtri, ac Procuratoris negotiorum Curiæ noſtrę, temporeque ſuę mortis noſtram Cancellariam Regentis, prædictis enim caſibus, perpetuis temporibus iſte propter ejus perhorroſcentiam, ac enormitatem, non obſurde adijci poteſt, nec in dictis caſibus, vel aliquo eorum, ſeu pro dictis cauſis, hoc nobis, ſeu dicto noſtro Primogenito, ſeu noſtris, vel ipſius ſucceſſoribus, aut Officialibus liceat, niſi delatis prius datæ fuerint plene deffenſiones de jure conceſſę, nec poſſimus etiam vnquam nos, ſeu dictus noſter Primogenitus, aut noſtri, vel ſui ſucceſſores, aut Officiales, ſeu Commiſſarij, aliquem, ſeu aliquos de dicto Brachio per conſcientiam, vel alias condemnare, niſi ad cognitionem judicum competentium, ſed ad cognitionem eorumdem judicum habeant tradi manuleutis ſecundum Conſtitutiones Cathaloniæ Generales. Et prædicta Omnia, &c.

DE BANDEJAMENTS. TIT. XX.

1. ALFONS Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a . de las Chalendas de Octubre 1335.

CVmſicut ad noſtram Audientiam eſt deductum, non nulli ex bannitis per Vicarios, Baiulos, & alios Officiales noſtros, a Locis juriſdictionis noſtrę ſubjectis, publice, & palam commorentur, & ſuſtineantur in Civitatibus, Villis, ſeu Locis noſtris, extra Vicariam, ſeu Baiuliam in qua banniti ſunt, Conſtitutis, ob quod toti Terræ poſſet damnum, & periculum evidens imminere, id circo volentes prędictis damnis, & periculis obuiare, tenore præſentium Statuimus, ac etiam Ordinamus, quod de cętero, cum contingat aliquem ex Vicarijs, Baiulis, vel alijs Officialibus noſtris bannire aliquem malefactorem, ipſum bannimentum teneatur, & curet alijs Vicarijs, & Baiulis Locorũ noſtrorum Cathalonię ſuis Litteris intimare, & ijdem Vicarij, Baiuli, ac alij Officiales noſtri, dictum bannimentum infra eorum Vicariam, Baiuliam, aut diſtrictum publice, & voce præconis faciant Nuntiari, ipſis Officialibus, ac vniverſis, & ſingulis ſubditis noſtris infra ipſorum Officialium juriſdictionem degentibus, nihilominus tenore prędictorum iniungentes, quatenus ſub pœna in ipſo bannimento appoſita, & adiecta, emitendo ſonum de Viaſos, & alias ipſos bannitos ſi poterunt capiant, & captos ponant in poſſe, & manibus Vicarij, vel Baiuli illius Loci, vel Termini, in quo banniti fuerint, nec eiſdem bannitis audeãt, vel prędumant quoviſmodo auxilium impendere, vel favorem. Hoc itaque Statutum, & Ordinationem noſtram per dictos Vicarios, baiulos, & alios Officiales noſtros, & eorum ſubditos deinceps volumus, & jubemus teneri, & inviolabiliter obſervari ſub pœna prædicta, & amiſſionis Officij, ac noſtræ gratiæ, & mercedis. Sciturí, quod quicunque ex ipſis Officialibus, vel eorum ſubditis in prędictis culpabilis inventus fuerit, vel remiſſus, vel in aliquo contrafecerit, vel venerit, pœnis jam dictis fortiter corrigetur. Et vt de prędictis nõ valeat per ipſos Officiales noſtros ignorantia allegari, mandamus præſens Statutum, & Ordinationem in Libris Curiarum Vicariarum, & Baiuliarum noſtrarum Cathaloniæ ad memoriam regiſtrari.

2. PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Portant veus de Governador dada en Poblet a 14. de las Chalendas de Agoſt 1341.

REcepimus noviter litteram veſtram, in qua nos conſulere pro in dictis, qualiter contra bannitos, qui in caſtris, ſeu Locis de Olone,

Olone, de Munta, de Faliente, de Artes, & de Sancto Poncio, & in alijs Vicariæ Bagiarum præſertim Civitati Minoriſſæ vicinis inprovide ſuſtentantur, & contra Dominos, & Homines caſtrorum, & locorum ipſorum,qui ipſos recolligunt, & receptant, & contra illos etiam qui dant ipſis bannitis in armis, victualibus,& alijs auxilium,& ſuccurſum,procedere deberetis, quibus vobis ducimus reſpondendum, quod nos contentis in veſtra littera diligenter in Conſilio noſtro recognitis, & diſcuſſis, noſtras ſuper eis proviſiones fecimus, quas cum alia litera noſtra patenti vobis, & Vicario Bagiarum directa ducimus tranſmitendas. Igitur vobis mandamus,quatenus proviſiones ipſas ſervetis, & juxta illarum ſeriem inpræmiſſis Omnibus procedatis.

3. LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Perpinya a 17. de Noembre 1351.

DVm impravitas ſcelerum per campum licentiæ diſcurrit, effoennis, clauſtra juris infringit, aditum injurijs Miniſtrando,& per conſequens ipſa impunitas fit pœnalis,reſervando puniendos pœnis majoribus, & per impunite tranſgreſſionis exemplar, blandiendo alijs ad offenſam. Sane noſtris auribus noviter eſt deductum, quod licet crimino ſi aliqui per aliquem ex vobis, ſeu prædeceſſorum veſtrorum banniti fuerint,vel à Pace,& Treuga ejecti, per alios Officiales forſitan ignaros de huiuſmodi bannimento, vel enantamento, aut illud ex quo inde certiorati non ſunt, volentes non ſine repræhenſionis nota, ſub convinentia præterire, criminoſos huiuſmodi bannitos, vel à Pace, & Treuga ejectos receptare non deſinunt,vel ſaltim non curant pro talibus evitare, & contra eos procedere,vt deberent. Quamobrem ipſis criminoſis, & alijs etiam impunitatis exemplo præſtatur occaſio,& laxantur a bene, ſimilia, vel majora, ſeu graviora facinora comittendi rigor noſtræ juſtitiæ incontemptum deducitur, bonumque Reipublicæ læditur manifeſtæ, nec minus enarvantur Conſtitutiones Pacium, & Treugarum ſuper hoc æditæ, quibus, & ſpecialiter Conſtitutione illa, ſeu Vſatico incipienti, ſiquis ex Magnatibus cavetur,quod ejecti a Pace, & Treuga in Cathaloniaanon debeant ſuſtineri, quinimo Omnes Magnates, contra ejectos,a Pace, & Treuga nobiſcum,& ſine nobis guerram facere teneantur,quod in abuſum deventum eſt per inſolentiam, & negligentiam Officialium noſtrorum, id prout deberent alteri alteris, & etiam Magnatibus, non curantium intimare. Igitur huic inſolentiæ, & abuſui opportunis adeſſe remedijs juxta ſoliſcitudinis Regię providentiam cupientes, tenore præſentis vobis, & veſtrum ſingulis dicimus, & mandamus firmiter, & expræſſe, & ſub pœna amiſſionis Officiorum vobis commiſſorum,quatenus ſi quis, vel ſi qui exigentibus ſuis demeritis, vel ſua contumacia expoſcente, per vos, ſeu aliquem ex vobis banniti fuerint,vel a Pace,& Treuga ejecti, alij noſtri Officialis vniverſi, & ſinguli, illos habendo pro talibus, eoſdem inter diſtrictum ſibi commiſſum minime receptare præſumant, quinimo contra ipſos, vt bannitos Regios, vel a Pace, & Treuga ejectos procedere rigide teneantur. Et ne ſuper hoc aliqui veſtrum valeant nubilo ignorantiæ excuſari, harum ſeriæ vobis, & veſtris ſingulis ſub dicta pœna, & ſubſcripta ducimus injungendum, quod ille veſtrum a quo principales criminoſi aliqui, ſeu contumaces banniti fuerint, vel a Pace, & Treuga ejecti, inde certificet per ſuas litteras Omnes alios; & ſingulos Officiales Regios Cathaloniæ, ſaltem in Vicariarum Capitibus Reſidentes, ſeu præfectos eiſdem, illorum talium nomina ſpecifice declarando, qui certificatione recepta huiuſmodi, in Locis quibus præfuerint, bannimentum ipſum, vel ejectionem a Pace, & Treuga faciant ſolemniter publicari,& bannitos etiam bannire noviter infra eorum diſtrictum, ipſoſque bannitos,& a Pace, & Treuga ejectos, tanquam bannitos,& ejectos a Pace,& Treuga proprios, ſub pœna ſolita, ab Omnibus ſuis ſubditis facere evitari, & nihilominus quilibet ipſorum Vicariorum,alijs Officialibus minoribus, vt pote Subvicarijs, & Baiulis Locorum,quæ ſunt, in,ſeu de ipſorum Vicarijs, nec non etiam quo ad ejectos a Pace, & Treuga Prælatis, Baronibus, Nobilibus, Militibus, & alijs intra Vicarias,ſeu in convicinio,caſtra,& loca habentibus, vel eorum Officialibus,illud teneantur literatorie nuntiare,requiſitione,ſeu monitione præambula, vt erga illos in non receptando eoſdem, vel dando eis Conſilium,

auxilium, vel favorem, dictas Conſtitutiones pacium, & treugarum, & ſpecialiter dictam Conſtitutionem, ſeu Vſaticum incipiens. *Siquis ex Magnatibus*, ſub incurſu pœnarum in ipſis contentarum, curent tenaciter obſervare, & dicti etiam Officiales noſtri prædictos bannitos, vel a Pace,& Treuga ejectos, ſi eos capere poterint, remittere Ordinario, vel in dicti requirenti, vt ſic criminoſi ipſi, qui publice non ſunt veriti delinquere, publica confuſione repulſi, manifeſtaque repulſa confuſi, intra juriſdictionem Regiam nullos adiutores inveniant, ſeu fauctores, adijcientes, quod ſiquis, vel ſiqui veſtrum in prædictis, & ſubſcriptis firmiter obſervandis negligentes fueritis, ſeu remiſſi, illas pœnas quas dicti criminoſi merentur, irremediabiliter incurretis, mandantes ſub dictis pœnis, vt præſens noſtrum mandatum quod obſervatione, & executione dictarum Conſtitutionum, factum voce præconis publicari faciatis, & in libris Curiarum noſtrarum copiari, & inſeri ad memoriam ſempiternam.

DE BANS, E PENAS PECCVNIARIAS. TIT. XXI.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dirigida als Officials de Gerona dada en Tortoſa a las Nonas de Setembre 1337.**

PRo parte Hominum Diocæſis memoratæ, clamoſa inſinuatione nobis facta, percepimus, quod vos non contenti quod Homines habeant, & poſſideant bona, adquæ de infraſcriptis caſibus poſſet per vos recurſos haberi, pro pœnis, bannis, & alijs nominibus Fiſcalibus quibuſcunque, ac Fiſco noſtro ſpectantibus, capitis eoſdem Homines in perſonis, volenteſque fidejuſſoriæ dari cautioni, recuſatis eorum deffenſiones audire, niſi in captione, acſi criminoſi exiſterent, in eorum damnum non modicum, & ſupplicato inde nobis pro parte hominum prædictorum, vobis, & ſingulis dicimus, & mandamus expreſſe, quatenus a ſimilibus gravaminibus de cætero abſtineatis, nec Homines ſupradictos, pro prædictis, ex quo bona habeant in quibus diſtringi valeant, aliquatenus moleſtetis, ſeu gravetis contra debitam rationem, taliter vos habendo in his, quod Homines memorati iterato coram nobis de vobis iſta de cauſa non habeant materiam conquerendi.

DE ANNOTATIO DE BENS. TIT. XXII.

1. **PERE Terç en la Pragmatica dirigida al Veguer de Barcelona, lo primer de Febrer 1354.**

PRo parte Conſiliariorum, & Proborum Hominum Civitatis Barchinonæ percepimus, quod licet ex Privilegio RegioCivitati Barchinonæ indulto, dum vos dicti Vicarius, vel Baiulus aliquos ſagiones eſſe mandatis in Domo alicuius delati de crimine, delatus huiuſmodi, vel aliqua bona ſua, pro tali cuſtodia ſagionibus ipſis ſolvere nihil debent, ipſi veruntamen ſagiones vexari delatos ipſos non metunt, exhigendo ab ipſis ſalarium hac de cauſa, in læſionem multiplicem Privilegij ante dicti, & damnum non modicum talium delatorum, quare fuit nobis humiliter ſupplicatum, ſuper his debite provideri. Nos itaque dicta ſupplicatione admiſſa benigne, vobis dicimus, & mandamus, quatenus Privilegium ante dictum de cætero obſervetis, & obſervari totaliter faciatis, ſagiones eoſdem, ſi contra ipſum in aliquo fecerint, puniendo.

2. **LO MATEIX en la Pragmatica dirigida a tots, y ſengles Officials dada en Barcelona a 4. de las Nonas de Dezembre 1339.**

EX Relatione Procuratoris Fiſcalis, & plurium aliorum percepimus, quod vos, vel multi ex vobis in pluribus criminibus gravibus, & attrocibus, & alijs hunc vſque commiſſis, annotationes quæ de bonis criminoſorum fieri poſſent, & deberent ſecundum juſtitiam, ommititis facere interdum ignoranter, & aliquotines ob quorumdam favorem, & frequenter etiam propter ſordes,

ſordes, quodque in alijs Annotationibus quas facietis, non ſervatur illa ſolemnitas, neque forma, quæ de jure ſervari deberet, & per conſequens quaſi nullum ex eis debitum ſortitur effectum, ex quibus Reſpublica lædi-tur, & ſatisfactio injuriatis ſubtrahitur, & criminoſis creſcit audacia delinquendi. Qua propter nos, præpictis, & alijs de cauſis, qvæ ad hoc rationabiliter nos inducunt, volentes ſuper annotationibus bonorum in futurum fiendis ſalubriter providere, Statuimus, & Ordinamus tenorę præſentum, vobiſque, ac veſtrum cuilibet dicimus, & expræſſe mandamus ſub pœna quingentorum aureorum, noſtro Ærario pro qualibet vicæ qua contrafeceritis applicandorum, nec non Ammiſſionis Officiorum ipſorum, quibus privati cenſeamini ipſo facto, & etiam inhabiles reddamini ad Officia exercenda, quatenus quilibet veſtrum infra juriſdictionem ſibi commiſſam, quotiens vobis denuntiatum fuerit, vel ad Audientiam veſtram pervenerit aliquod crimen perpetratum fuiſſet, ex quo conſueverit fieri annotatio, bona Omnia illius qui de dicto crimine delatus fuerit, ad cautelam ne abdicari, vel alienari valeant, ſcribi protinus faciatis, & ſubſequenter factis ciationibus debitis, & in ſimilibus fieri ſolitis, illum banniatis, & facto bannimento vt moris eſt, bona Omnia ejus jam dicta, vt de jure fieri debet, per Sententiam annotetis, ipſamque annotationem dicto criminoſo ad domicilium ſi extat, alias vocę præconis notificari protinus faciatis. Quibus factis, caveatis attente, ne per guidaticum, vel aliter curſum Anni a jure Statuti, ſi dictus criminoſus in ſua contumacia pręſtiterit, interrumpatis modo, vel lædatis, lapſo vero Anno prędicto, ad incorporationem, & executionem faciendam de dictis bonis ſollicite procedatis, prout de jure, & ratione fuerit faciendum. Hanc autem proviſionem noſtram in regiſtris Curiarum veſtrarum jubemus protinus regiſtrari.

DELS BENS DELS CONDEMNATS. TIT. XXIII.

1. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Militar dat en Barcelona, a 9. de Octubre 1481. Cap. 6.

Onſiderants los dits ſerveys fets per lo dit Stament Militar a la Majeſtat Real, dignes de recordatio, e remuneratio, ſupplica humilment lo dit Stament Militar, ſie merce voſtra arorgarlos per ſpecial Privilegi, que advenint cas que algun dels ſobredits Militars fos delat, o condemnat per algun delicte, no puga eſſer proceit contra aquell per apprehenſio de bens, e executio de aquells, ans tantſolament haja a eſſer punit per tal delicte en la propria perſona, ſegons la qualitat del dit delicte, ſi dones nos compoſavan voluntariament per tal delicte, exceptat per crim de Leſa Majeſtat in Primo Capite, e crim de Heretgia en cas que fos declarada per Jutge Eccleſiaſtic ſegons orde de dret, e no prejudicant als Proceſſos de Regalia en los caſos en aquells permeſos, ſervada la forma dels Vſatges, e Conſtitutions, e ſervats los Privilegis Militars. Plau al Senyor Rey.

LIBRE DESE DELAS PRAGMATICAS, Y ALTRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE DRET DE FISC, Y DE LAS SVAS REGALIAS. TIT. I.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Valentia, a 3. de las Chalendas de Febrer 1341. Cap. 1.

INtellecto pro parte patiariorum, & Proborum Hominum Villæ Cervariæ, qualiter lapſis temporibus, a Baiulo, vel alio Officiali noſtro licencia non obtenta, contra Fiſcalia jura noſtra juriſperiti, & Advocati Villæ prædictæ patrocinium præſtierunt, Notarij, & Scripturas publicas, & alij confecerunt, Procuratores, ſeu Cauſidici pro viribus procurarunt, ex quibus dicta jura Fiſcalia ſuſceperunt, vel ſuſcipere potuerunt non modica detrimenta. Ideo pro conſervatione noſtrorum jurium prædictorum, ac vtilitate Reipublicæ dictæ Villæ, pro ejus parte fuit nobis humiliter ſupplicatum, tenore præſentis decernimus, & etiam Ordinamus, quod de cætero, quamdiu de noſtra proceſſerit voluntate, quicunque juriſperiti, Advocati, Notarij, ſeu Scriptores, & Procuratores non audeant modo aliquo, vel præſumant patrocinium præſtare, ſcribere, vel procurare in negotijs Fiſcalibus contra vos, vel juriſdictionem veſtram, abſque licencia, & permiſſum noſtri Baiuli, vel Vicarij dictæ Villæ, quæ quidem licencia eis detur per Baiulum, vel Vicarium memoratos, niſi poſſet ex cauſa juſtiſſima denegari.

Mandantes, &c.

2. IAVME Infant, y Loctinent General de Pere Terç ſon Germa en la Pragmatica dada en Cervera, a 4. de las Chalendas de Agoſt 1343.

LOs Officials Reyals poden inquirir no ſolament defora, pero encara dins los Caſtells, e Locs, dels crims dels quals al Senyor Rey, e a ſos Officials pertany la conexenſa.

DE CORONATGES, Y MARIDATGES. TIT. II.

1. ALFONS Quart en la concordia feta ab lo Braç Eccleſiaſtic dada en Sanct Cugat a 20. de Octubre 1419. Cap. 2.

PRimerament lo dit Braç, e los Prelats, e Procuradors, Sindics, o Econcms de Capitols de dit Principat de Cathalunya ajuſtats en la Cort de Cathalunya, fahent Braç en la Cort, per ſi, e per lo dit Braç, e per los ſingulars de aquell, e per los Homens, e Vaſſalls lurs del Principat de Cathalunya, per contemplatio de la remiſſio, diffinitio, e relaxatio per lo dit Senyor faedoras, tranſigints, e volentſe de partir de la queſtio, e plet, qui es entre lo dit Senyor de vna part, e lo dit Braç, e Clero de la part altra, convenen, conſenten, pactionan, e tranſigexen, e per ſolemne ſtipulatio prometen, e atorgan al dit Senyor, e a ſos ſucceſſors, que lurs Homens Vaſſalls del dit Principat contribuiran, e aquells faran ab tot acabament contribuir en las demandas, que lo dit Senyor, o ſucceſſors ſeus faran de aqui

aqui avant, o demanaran als dits Vaſſalls de la Eſgleſia,ço es per Acte de Coronacio de ſi, e ſucceſſors ſeus, e de la Senyora Reyna vuy Regnant,e de las Senyoras Reynas eſdevenidoras, e mes en demandas de Maridatges de Fillas ſuas,o de Fills de ſucceſſors ſeus de legittim Matrimoni procreadas, e mes en demandas de Guerras en la forma, e manera devall expreſſadas, e lo preſent Capitol volen ſie roborat ab clauſulas,juraments, e cautelas decents, e opportunas, a bo, e ſa enteniment. E perque ſobre la contributio per los dits Vaſſalls faedora, diſceptatio alguna no puga ſortir en eſdevenidor, volen, conſenten, pactionan, e tranſigexen las ditas parts, que per demanda de Coronatio de Rey, o de Reyna, ço es per caſcuna,ſis vol ſie de Rey,o de la Reyna,contribuira caſcun foc del dit Principat,qui ſie de la Eſgleſia, mig flori de Arago, o ſinc ſous, e ſis diners Barceloneſos,axi que, encara que las Coronations dels dits Rey,o Reyna foſſen fetas enſems, lo dit mig flori ſie pagat per quiſcuna de las ditas Coronations, axi que quant enſems, o departidament foſſen fetas, fos pagat ab duas vn flori,ço es per caſcuna mig flori per caſcun foc, la qual paga, e pagas infra ſeguents ſe hajan a fer, e exigir ſuo loco,ſegons la darrera tatxatio,e numeratio de focs feta en la Cort de Cervera: axi entes, que ſi altra, o altras tatxations ſe fahien, totas enſems hajen a fer las ditas pagas,ſegons la darrera tatxacio la doncs feta. E per los Maridatges de las Fillas del dit Senyor,o ſucceſſors ſeus de legittim Matrimoni procreadas, o de la Germana qui vuy es per Maridar del dit Senyor ara regnant,Filla del dit Senyor Rey en Ferrando de Alta recordatio,ſien tinguts contribuir los dits Vaſſalls fins a quantitat de ſet ſous Barceloneſos per caſcun foc,pagadors en la forma damunt dita: axi declarat, e concordat entre las ditas parts, que quant ſe eſdevendra cas, que lo dit Senyor, eo ſos ſucceſſors volran haver las ditas demandas, e lo cas ſera imminent,ço es que los dits Senyors ſe volran Coronar, o volran Coronar las Reynas,o volran Maridar, ço es aqueſt la dita Germana ſua,o Fillas,e ſos ſucceidors lurs Fillas, eo Germanas lurs,Fillas de algun dels Reys predeceſſors de legitim Matrimoni, vt ſupra procreadas dins ſpay de quatre meſos apres que la dita demanda ſera impoſada, e in dita, e ab letras ſera als dits Prelats,ço es a caſcun, o als Capitols qui Vaſſalls han,o hauran en Cathalunya, o altra perſona Eccleſiaſtica que haja Vaſſalls, encontinent, & immediate ſeguents notificada, ço es a ells perſonalment, o en lurs habitations, o Eſgleſias,promet lo dit Braç,e los Prelats,Sindics,e Procuradors de Prelats, eo Capitols en la Cort preſents, e altres de ſus nomenats per ſi, e per los abſents, e caſcun dels ſingulars faran pagar la quantitat, qui de la dita demanda tocara, als Homens, e Vaſſalls de aquell Prelat,o Capitol,o altra perſona Eccleſiaſtica, aqui la dita letra ſera eſtada preſentada,o intimada,la qual quantitat faran pagar franca,quitia,e deſembargada de totas miſſions,e deſpeſas, en aquell Loc de caſcun Bisbat del dit Principat, e a aquella perſona que per lo dit Senyor,e ſucceſſors ſeus los ſera intimat,o notificat, faent Apocha lo dit rebedor, ſi es de tot lo Bisbat,pagant mig flori de aquella, e ſi ſon Apochas ſingulars dos ſous per caſcuna, e ſi paſſats los dits quatre meſos la dita quantitat no ſeria pagada, puga lo dit Senyor encontinent per ſos Miniſtres, a totas deſpeſas dels Vaſſalls qui pagat no hauran, e no de lur Prelat, Capitol, o Senyor exigir, e haver aquella, ab aquellas maneras, forças, e cohertions, que en exactions de tals demandas ſe poden,deue, e ſon acoſtumadas de eſſer fetas, remogudas totas exceptions,dilations,appellations, e tots altres recorſos a qualſevulla fors, e juriſdictions. Enten empero, e vol lo dit Braç Eccleſiaſtic, e ſingulars de aquell deſſus dits, e lo Senyor Rey ho conſent,que en la preſent tranſactio,e pactes, no ſien enteſos, ne compreſos aquell,o aquells Prelats, eo perſonas Eccleſiaſticas,ni Vaſſalls de aquells qui han expres Privilegi, o ſententia de exemptio, nomenadament de Coronatio, o altra qualſevol demanda, expreſſament nomenada, e apres del dit Privilegi, o Sententia ſon, o ſeran trobats en poſſeſſio de libertat de las ditas demandas, o de alguna de aquellas. Axi entes que ſi en lo temps del Rey en Ferrando, o del dit Senyor vuy Regnant ſe moſtrava res eſſer exigit,e pagat, aquella paga, o ſolutio no puga en res ſuffragar, o ajudar al dit Senyor, ans romanga lo dit Senyor,e romangan los dits Prelats,o perſonas Eccleſiaſticas, e Vaſſalls lurs en aquell punt,e dret,en que vuy ſon,axi que ſie facultat de caſcuna de las parts, ſi lo dit dret volran

ſer

fer declarar per Sententia, o en altra forma, fer ho, axi que per la preſent tanſactio, o pactes no ſie alguna de las ditas parts en aqueſt Article res derogat. Empero ſi ſe eſdevenia cas, que fos pronuntiat, los dits Privilegis, o ſententias no valer, o tenir, e los ſobredits quis dirien eſſer Privilegiats deure pagar, en aquell cas aquells aytals ſien enteſos, e compreſos en los preſents Capitols, e tranſactio, e obligats a pagar, ſegons forma, e tenor de aquells, e no en altra manera. E mes conſent lo dit Senyor, e li plau, que en la preſent tranſactio, o pactes no ſien compreſos aquells Vaſſalls de la Egleſia, los quals ningun temps han pagat en tals demandas, e ſon, e ſeran trobats en plena poſſeſſio de libertat de tals demandas, ans aquells aytals romangan en la dita poſſeſſio de libertat, la preſent tranſactio en res no contraſtant.

2. LO MATEIX en dita concordia. Cap. 3.

ITem mes es concordat entre las ditas parts, que per raho de las Coronations del Senyor Rey en Ferrando, o de la Senyora Reyna Dona Elionor, e per raho del Maridatge de la Illuſtre Dona Maria Germana del Senyor Rey ara Regnant, e Filla dels dits Senyor Rey en Ferrando, e Reyna Elionor, contribuiran, e ſien tenguts contribuir los Homens de la Eſgleſia, ço es caſcun foc en vint ſous Barceloneſos, pagadors en tres termens, ço es del preſent jorn a mig Any primer, e continuo ſeguent pagara quiſcun foc ſis ſous vuyt diners Barceloneſos, e paſſat lo mig Any dins altre mig Any ſeguent pagaran altres ſis ſous, e vuyt diners, e dins altre mig Any ſubſeguent altres ſis ſous vuyt diners, dins aquell Loc, o aquella perſona, e en la forma, e nombre de foc de ſus dits, a tot deſpens dels dits Vaſſalls.

3. LO MATEIX en dita concordia. Cap. 3.

MEs es concordat entre las ditas parts, que aquells Vaſſalls de la Eſgleſia qui han contribuit en las demandas de las Coronations del Senyor Rey en Ferrando de glorioſa memoria, e de la Senyora Reyna Dona Eleonor, e en las demandas del Matrimoni de la dita Illuſtre Dona Maria deſſus dits, no ſien tenguts a contribuir en los dits vint ſous, de que es feta la preſent avinença per las ditas demandas. Item mes es concordat, que de la preſent tranſactio, e pactes ſien fets Actes en Corts, en la Cort quis celebra en lo dit Monaſtir de Sant Cugat, ab tota ſolemnitat en tals Actes acoſtumada: fa Acte de Cort ab conſentiment de la dita Cort de la dita conventio, e tranſactio, e contracte de aquellas. Salvat empero, que per lo preſent Acte no ſie, ni puga eſſer engendrat prejudici, ni en vnivers, ni en ſingular, a aquells Magnats, Barons, Nobles, ni als Cavallers, Homens de Paratge, o Generoſos del dit Principat, los quals per lurs Privilegis, Libertats, Vſos, Coſtums, e Prerogativas noy ſon tenguts, ni han acoſtumat de pagar, ells, ni lurs Vaſſalls, ni als Poblats dins lurs Baronias, Caſtells, ni quadras, ſalvat axi mateix, que per lo preſent Acte de Cort no vol, ni enten lo dit Senyor eſſer fet prejudici al Braç de las Ciutats, e Vilas Reyals, ni a las Vniverſitats, e ſingulars de aquells, axi que no ſien tẽguts apres lo preſent Acte en mes, ne en menys que eren tenguts abans, ni axi mateix ſie fet prejudici al dit Senyor, tant com ſguarde lo dit Braç, ans romangan quiſcun en lur plen dret, en que eren abans del preſent Acte, e lo dit Braç de Vniverſitats, oydas las coſas propoſadas per lo dit Senyor, ab las ditas ſalvetats al dit Braç de Vniverſitats fetas, las quals accepta, e no en altra manera, conſent, e approva lo dit Acte. Quibus per me Locum Tenentem Prothonotarij ſic vt prædicitur lectis, & publicatis, incontinenti Reverendus Venerabilis Epiſcopus Vincenſis, nomine, & pro parte Brachij Eccleſiæ ſupradictæ obtulit, & tradidit mihi dicto Raymundo Baiuli Locum tenenti Prothonotarij, quandam papirij Cedulam, quæ de mandato dicti Domini Regis fuit incontinenti per me lecta, cuius tenor ſequitur in hunc modum. Senyor molt Excellent. En lo Capitol que fa mentio dels focs dels Vaſſalls de la Eſgleſia ſien nombrats, e pagaſſen ſegons la tatxa de Cervera, com ſie eſtada, e es intentio del Braç Eccleſiaſtic, que foſſen nombrats ſegons la darrera tatxa corrent, e que pagaſſen ſegons aquella, e com Senyor aço ſie eſtada error manifeſta, e leſio, e frau de la Eſgleſia, com fos intentio del dit Braç, que la dita tatxatio de Cervera fos la darrera, e no ho ſie, perço lo dit Braç, ſi, e quant li es degut de dret diſſent, e contradiu

en

en pagar ſegons la dita tatxa de Cervera de nombre de focs, mas ſegons la corrent,ſupplica, e requer lo dit Braç, la preſent eſſer continuada al peu del preſent Acte. Quæquidem Scedula per me Locumtenentem Prothonotarij, vt prædicitur lecta, & publicata, honorabilis Joannes de Funes Vicecancellarius, de mandato dicti Domini Regis, & in ejus perſonam dixit hæc verba, vel ſimilia in effectu. Quod dictus Dominus Rex ſtabat, & perſeverabat in contractu dictorum Capitulorum, & in alijs ſupradictis, & ab eis recedere non intendebat, ſcilicet,quod proteſtabat de Omnibus pœnis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus, ſi quis forçan ex oblatione dictæ Scedulæ ſuper proxime incertæ dictum Brachium Eccleſiaſticum incurrerat, cum dicta Capitula eo modo quo incerta ſunt ſuperius fuiſſent per dictum Dominum Regem, & dictum Brachium firmata ſolemniter, & jurata.

4. FERRANDO Segon en lo Privilegi concedit al Stament Eccleſiaſtic dat en Barcelona, a 9. de Octubre 1481. Cap. 1.

ET Primo Statuere, decernere, & providere dignetur veſtra Majeſtas, & cum præſenti decernat, & provideat, quod tranſactio, & Concordia in Curia Sancti Cucuphatis Vallen. inter dictum Sereniſſimum Dominum Alfonſium, & Brachium Eccleſiæ dictæ Provinciæ ſuper Maridagio,& Coronagio per Vaſſallos dictorum Prælatorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum,Capitulorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum,certo modo,& Omnibus,& per Omnia obſerventur. Declarando nihilominus, quod Vaſſalli prædicti, qui ad Maridagium perſolvendum ſecundum formam dictæ Concordiæ obligantur, non teneantur adſolvendum,neque contribuendum in aliqua etiam minima parte, in Maridagio pro Filiabus Baſtardis, aut alijs illegittimis Regnum Aragonum, ſed præciſſe, & dumtaxat pro Filiabus Legittimis, & Naturalibus, & de Legitimo, & Carnali Matrimonio procreatis, quocunque vſu incontrarium obſervato,nequaquam obſtante: & quod per hoc non fiat præjudicium illis Eccleſiis,& eorum Vaſſallis,quę ſuper prædictis Maridagijs,& Coronagijs non ſolvendis Privilegiati exiſtant,vel in poſſeſſione libertantis non ſolvendi,quæquidem Privilegia, & exæmptiones eis ſervent illæſa, & prædicta Omnia locum habeant etiam in Vaſſallis Eccleſiarum, quę habitant, & fovent Domicilium extra Principatum, dum tamen Prælati, & Eccleſię quibus ſubſunt ſint in dicto Principatu Conſtituti. Placet Domino Regi quod dicta tranſactio, pactum, & concordia in Omnibus, & per Omnia obſerventur, quocunque abuſu in contrarium pænitus revocato,

5. LO MATEIX en altre Privilegi concedit a dit Stament Eccleſiaſtic dat en Montſo, a 2.de Setembre 1510. Cap. 9.

SVpplica encara lo Stament predit Eccleſiaſtic a Voſtra Reyal Majeſtat, que conſiderada la tranſactio de Sanct Cugat,ſe obligaren los Prelats en fer pagar, y contribuir ſos Vaſſalls en dret de Coronatge, per la Coronacio del Senyor Rey en quantitat de mig flori, o ſinc ſous, e ſis diners moneda Barceloneſa, e ſe preten que ſerien tenguts de pagar vuyt ſous,e ſis diners moneda Barceloneſa,que placia a Voſtra Excellentia per remoure tots dubtes, plets,e queſtions, majorment attes lo ſervey que en las preſents Corts ſe fa a Voſtra Majeſtat, que no obſtant lo ques poria dir, e allegar per las parts,que tantſolament ſien tenguts dits Vaſſalls de la Eſgleſia a pagar per dita Coronatio ſinc ſous, e mig moneda corrent ara en Barcelona, e no mes: aquells empero Vaſſalls de Eſgleſias,e Prelats que ſegons la predita tranſactio de Sanct Cugat ſon tenguts a contribuir en dret de Coronatge, e no altres.Plau a ſa Majeſtat elegir,e de fet elegira dos Homens deſcientia, e lo Stament Eccleſiaſtic ne elegeſca altres dos,e aquells tals hajan a declarar, e deciſir dita altercatio, e ſino hi deciſien, o declarvan din los temps hi ſera aſſignat, que la Regia Audientia, o los Doctors del Reyal Conſell ſien los Jutges, e que fins hi ſie declarat de juſtitia oidas las parts de qui es interes, no ſien tenguts, nes puga exigir per tal dret de Coronatge, ſino tantſolament ſinc ſous, e mig moneda corrent en Barcelona.

6. LO

6. LO MATEIX en dit Privilegi. Cap. 10.

MEs avant ſupplica lo dit Stament Eccleſiaſtic a Voſtra Excellentia, que atteſos los capitols de Sanct Cugat, e confirmations de aquells fetas per voſtra Serenitat ſobre la ſolutio dels Maridatges de Fillas de Rey Baſtardas, e illegittimas, los Vaſſalls de la Eſgleſia no ſon tenguts, ne obligats en pagar dret algu, que placia a Voſtra Reyal Majeſtat proveir, e dar, e remoure tots dubtes, que dits Vaſſalls de la Eſgleſia no ſon tenguts, ne obligats en pagar dret algu per Maridatges de Fillas de Rey illegittimas, e que per aqueſta cauſa de Maridatge de Fillas de Rey illegittimas no pugan eſſer convenguts dits Vaſſalls de la Eſgleſia en la Regia Audientia, ni en altra qualſevol part, o judici. Plau al Senyor Rey que la ſententia ſobre aço donada per ſa Reyal Majeſtat en las Corts en Barcelona celebradas, en lo Monaſtir de Frares Menors per los provcidors de Greujes ſie ſervada, lo effecte de la qual es, que ſie ſobreſegut en la executio del dit Maridatge de Fillas illegitimas, e que nos puga dit Maridatge exihir, fins a tant que hi ſie declarat per la Audientia Reyal, oidas las parts.

DE LA REMISSIO DE ALGVNS DRETS FISCALS. TIT. III.

1. ALFONS Quart en la concordia feta ab lo Stament Eccleſiaſtic dada en Sanct Cugat, a 20. de Octubre Any 1419. Cap. 4.

ITem lo dit Senyor Rey per reverentia de noſtre Senyor Deu, e de la Verge Maria, e de tota la Cort Celeſtial, e per contemplatio, e amor del dit Braç de la Eſgleſia, e per ſguart de la dita convocatio, vol, conſent, pactiona, e tranſigeix per ſi, e ſuccecidors ſeus Reys de Arago, e Comtes de Barcelona, que demandas algunas per raho de novella Cavalleria de Reys, e de Primogenits lurs, ni de Matrimonis de Reys, ni de Fills lurs, ni de viatges, o legations facdoras a Cort Romana, ni per alguna altra neceſſitat que los Reys de Arago hagueſſen, o pogueſſen haver, ni algunas altras demandas per qual ſevulla nom, o manera que nomenar, o excogitar ſe pugan, las quals los Reys de Arago predeceſſors del dit Senyor en qualſevol temps, o manera hajan fetas, demandas, o exigidas, o acoſtumadas fer, o exigir, exceptadas las dament contengudas, las quals rete a ſi, e a ſucceſſors ſeus, de aqui avant lo dit Senyor, ni ſos ſucceſſors no exigiran, ni demanaran, o faran, ans aquellas, e quiſcuna de aquellas ſien remeſas, e hagudas per remeſas, ara, e en ſdevenidor. E lo Senyor relaxa, renuntia, remet, e diffineix tot dret, e actio, petitio, eo demanda, que a ell, e als dits ſucceſſors ſeus pertanga, o pertanyer puga ſobre las ditas demandas, e abdica a ſi, e ſucceſſors ſeus poder de fer, o exigir aquellas, e fa los Homens, Vaſſalls dels Prelats, e Clero del dit Braç, e ſingulars de aquells, axi aquells en que no han juriſdictio, com aquells en que ne han alguna francs, quitis, e immunes, perpetualment de totas las ditas demandas, e que lo preſent Capitol ſie dictat ab totas Clauſulas, eo cauthelas decents, e opportunas, a bo, e ſa entenyment, prometent lo dit Senyor, e jurant per Deu, e los Sancts Quatre Evangelis, e la Creu de noſtre Senyor corporalment tocats per ell, lo preſent Capitol, Remiſſio, Diffinitio, e Renuntiatio tenir, e inviolablement, e perpetual obſervar, faent de aço Ley, o contracte, lo qual vol haver força de Ley perpetual, e inviolable. Entenen empero las ditas parts, que en la prop dita Relaxatio, Renunciatio, Remiſſio, e Diffinitio no ſien enteſos, ne compreſos drets los quals pertangan al Senyor Rey en virtut del Vſatge. *Princeps namque*, ni de Conſtitutions de Cathalunya.

DE PAV, Y TREVA. TIT. IIII.

1. PERE Terç en la Pragmatica dada en Barcelona, a 1. de Dezembre 1368.

VLterius, cum aliquis conetur Proceſſus Pacis, & Treugæ ad debita extendere, dicentes, ex non ſolutione debitorum damnum in bonis creditorum fuiſſe illatum, ideo huic iniquæ, & vanæ oppinioni obuiantes, declaramus, pro debitis ex contractu, vel quaſi deſcendenti-

dentibus Proceſſum Pacis, & Treugæ locum aliquatenus non habere.

2. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç en la Concordia feta ab lo Cardenal de Comenge dada en Barcelona, a 11. de Iuny 1372. Cap. 2.

SObre lo Proçes de Pau, e de Treva, del qual, o de la extentio del qual lo dit Senyor Archebisbe, e Prelats ſe complayen, es concordat per la Senyora Reyna, e Senyor Cardenal, que jatſie que ſegons la forma de la Conſtitutio expreſſament los Clergues, e perſonas Eccleſiaſticas ſien tengudas a obſervar la forma de Pau, e de Treva, majorment en la Conſtitutio del Senyor Alfons Primer la qual comença. *Divinarum*. Segons la qual aquells qui no la obſervan, ſon gitats de la dita Conſtitutio de Pau, e de Treva, la qual Conſtitutio fou feta ab conſentiment del Archebisbe de Tarragona Legat Apoſtolical, e de ſos ſufraganis, ſegons ab la Lectura de aquella appar, es concordat que ſie declarat per lo Senyor Rey, que no es, ni fou intentio del Senyor Rey, que per vigor dels dits Proceſſos, los Preveres, o Clergues ſolts pugan eſſer tirats a juy del Senyor Veguer, o altre Jutge Seglar, mas ſolament eſſer amoneſtats, no empero judicialment, a obſervantia de la forma de la Pau, e ſi amoneſtats venen, e poſan penyoras en poder del Veguer, axi com a ſequeſtre de cascuna part, o mijana perſona, la conexenſa del Clam fet contra lo clergue, ne Civilment, o Crimir a'ment puxa, ne pot per lo Veguer, o altre Official Reyal eſſer ſpatxada, mas a ſon Jutge deu eſſer remeſa, ſegons las Canonicas Sancions, e de reſtituir, o traure las penyoras ſie fet axi com per lo Jutge Eccleſiaſtic ſera declarat. Si empero lo Clergue amoneſtat no ha penyoras tinents, e jurara en poder del Jutge Eccleſiaſtic, o del Veguer de licentia de ſon Ordinari que no podria tornar penyoras tinents, en aquell cas los dit Clergue, poſantſe apres en poder de ſon Jutge, e jurant de eſtar a dret, e pagar la coſa jutjada ab ſas clauſulas en poder de ſon Jutge, de tornar penyoras ſie quiti. Concordat mes avant per la Senyora Reyna, e Senyor Cardenal, que ſi lo dit Clergue, o altra perſona Eccleſiaſtica no vol ſervarla forma de la Pau, que lo Veguer, o altrç Jutge Seglar per aqueſta raho nol puxa en perſona, o en bens, o de altra guiſa ofendre en alguna manera. Mas ſolament per la contumacia ſucceeſta la proviſio de la Conſtitutio, ço es que per aço que lo amoneſtat no ſerva la forma de la Conſtitutio, ha aquell fora Pau, ço es en axi, que ſi per ventura li ſeran donats damnatges, no puxa demanar que li ſien eſmenats, ſegons forma, e Privilegi de la Pau. Los drets empero a ells competents de Dret Canonic, o Civil, o en altra manera per libertat Eccleſiaſtica, li romangan ſalvos, e ſobre aquells als dits Clergues, jat ſie eſtants fora la forma de la Pau, hi ſera tengut de fer juſtitia, lo dit foragitament no obitant en alguna manera.

DE MONEDA, FORMA, E VALOR DE AQVELLA. TIT. V.

1. PERE Segon en la Pragmatica dada en Barcelona a 4. de las Chalendas de Iuliol 1282.

LA Moneda de *Argent* ſe ha de fer en Barcelona, e no en altra part, e de quiſcun March de Argent bo, e fi, nos poden fer fino dos sous, ab lo ſenyal de la Moneda Barceloneſa de tern, a Ley de 11. diners, e malla de la dita Moneda, e la Ciutat de Barcelona elegeix dos bons Homens, als quals lo Senyor Rey comana la guarda de dita Moneda, e que aquella façan fer lealment, e lo Senyor Rey punira los qui ſeran trobats falçar la Moneda, e lurs bens ſien confiscats, e ja mes ſien reſtituits a lurs hereus, e la fabrica, o guany de la Moneda nos vendra. Item los cambiadors deuen jurar en poder del Veguer, o qui tindra loc del Senyor Rey, en lo loc hont tindran Taula, que ſi trobaran falſa moneda en poder de algu, que enveſtigaran de hont la han hauda, e la trencaran ab vnas tiſoras, que deuen tenir, o denuntiaran als Officials del Senyor Rey, e perço no ſie fet prejudici als pactes, e conceſsions de la operatio de la Moneda, fets per lo Rey en Jaume Primer, e per lo Rey en Pere Segon ſon Fill confirmats.

TAVLA

TAVLA DE LAS PRAGMATICAS, Y LETRAS REYALS.

IAVME PRIMER.

				li. ti. pa.
Barcelona.	als Idus de Setembre.	1241.	Intelleximus.	5. 2. 152.
Barcelona.	a Nonas de Dezembre.	1241.	Algun Veguer no puga.	3. 1. 69.
Ibidem.			Algun Iutge.	4. 6. 114.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Setembre.	1243.	Algu no puga edificar.	9. 12. 183.
Xativa.	a 2. de las Chal. de Setem.	1243.	No sie admes.	2. 3. 68.
Valentia.	a 19. de las Chal. de Serem.	1244.	Noveritis nos.	9. 3. 176.
Barcelona.	a 7. de las Chal. de Maig.	1261.	Lo Veguer de Barcelona	1. 23. 62.
Valentia.	a 12. de las Chal. de Abril.	1269.	Algu no pot esser.	8. 2. 171.
Sarinyena.	pridie Idus de Agost.	1271.	Intelleximus quod cum	4. 15. 146.
Barcelona.	a 8. dels Idus de Agost.	1274.	Mandamus vobis.	5. 2. 152.

PERE SEGON.

Barcelona.	a 4. de las Chal. de Iuliol.	1282.	La moneda de argent.	10. 5. 203.

ALFONS SEGON.

Barcelona.	a 4. de las Chal. de Abril.	1286.	Noverint vniversi.	9. 11. 182.
Barcelona.	a 13, de las Chal. de Agost.	1288.	Mandamus.	4 16. 151.
Barcelona.	a 13. de las Chal. de Agost.	1288.	Mandamus.	4. 16. 151.
Barcelona.	a 4. dels Idus de Dezemb.	1289.	Lo Veguer de Barcelona.	1. 23. 62.

IAVME SEGON.

Barcelona.	a 3. dels Idus de Dezembre.	1295.	Los Mercaders.	4 8. 116.
Leyda.	a 16. de las Chal. de Agost.	1301.	Iam vos ignorare.	4. 3. 98.
Vnicastro.	a 2. de las Chal. de Iuny.	1302.	Quia periculosum existit.	1. 5. 11.
Vnicastro.	pridie Chal. de Iuny.	1302.	Cum in contractibus.	4. 4. 109.
Barcelona.	a 4. de las Chal. de Setemb.	1302.	Licet dilectus.	4. 4. 110.
Valentia.	a 6. de las Chal. de Ianer.	1306.	Ex parte consiliariorum.	3. 1. 69.
Barcelona.	a 7. de las Chal. de Octu.	1312.	Regnorum ab alto.	1. 5. 11.
Barcelona.	a 3. dels Idus de Ianer.	1315.	Licet dudum.	9. 18. 188.
Barcelona.	a 17. de las Chal. de Setemb.	1316.	Attendentes proprium.	4. 9. 115.
Barcelona.	a 3. de las Chal. de Setemb.	1314.	Infallibilis altissimi sapientia.	1. 5. 12.
Tarragona	a 17. de las Chal. de Febrer.	1320.	Noverit ad nostram.	4. 15. 148.
Tortosa.	a 4. dels Idus de Setembre.	1321.	Volentes vos consiliarios.	9. 1. 172.

ALFONS PRINCEP, Y LOCTINENT GENERAL DE IAVME SEGON.

Barcelona.	a 4. de las Chal. de Maig.	1320.	Ad nostrum pervenit.	4. 15. 148.

LO MATEIX IAVME SEGON.

Barcelona.	a 4. de las Nonas de Agost.	1322.	Pro parte Aliame Iudæorum.	5. 2. 152.
Valencia.	a 6. dels Idus de Abril.	1325.	Cum contingat.	6. 18. 189.

				li. ti. pa.
Barcelona.	a 17. de las Chal. de Setem.	1326.	Attendentes proprium esse.	4. 9. 118.
Barcelona.	a 3. de las nonas de Iuny.	1327.	Ex parte carcelatij.	9. 16. 186.

ALFONS TERÇ.

Daroca.	a 13. de las Chal. de Septē.	1328.	Nuper quandam Ordinationem.	1. 5. 13.
Leyda.	a 9. de las Chal de Octub.	1328.	Pridem post olim a nobis.	1. 5. 14.
Valentia.	a 17. de las Chal. de Febrer	1329.	Attendentes pro parte.	3. 6. 88.
Valentia.	a 10. de las Chal. de Febrer	1330.	Sua nobis consiliarij.	9. 3. 176.
Osca.	a 5. dels Idus de Iuliol.	1330.	Relatione per fideles.	7. 2. 157.
Terol.	a 12. de las Chal. de Maig.	1334.	Attendentes quod.	4. 5. 112.
Sarrio aldea de Terol.	a 8. de las Chal. de Iuny.	1334.	Adeuntibus præsentiam.	4. 3. 99.
Valentia.	a 6. dels Idus de Abril.	1335.	Cum ex importunitate.	9. 18. 189.
Barcelona.	a las Chal. de Octubre.	1335.	Cum sicut ad nostram.	9. 20. 194.
Barcelona.	a 14. de las Chal. de Dezē.	1335.	Existenti in obsidione.	9. 5. 178.

PERE TERÇ.

Leyda.	ā 16. de las Chal. de Iuliol.	1336.	Licet vos ad mandatum.	9. 18. 190.
Gandesa.	a 12. de las Chal. de Iuliol.	1337.	Volentes subditorum.	4. 15. 149.
Gandesa.	a 12. de las Chal. de Iuliol.	1337.	Los Consellers de Barcelona.	1. 26. 65.
Gandesa.	a 12. de las Chal. de Iuny.	1337.	Pro parte paciariorum.	9. 16. 187.
Tortosa.	a las Nonas de Setembre.	1337.	Pro parte hominum.	9. 21. 196.
Zaragoça.	a 18. de las Chal. de Abril.	1339.	Nuper provisionem fecisse.	9. 18. 191.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Agost.	1339.	Ad audientiam nostram.	1. 4. 8.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Agost.	1339.	Ad nostrum sæpius.	8. 2. 171.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Agost.	1339.	Ex parte Reverendi.	1. 2. 5.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Agost.	1339.	Scedulæ cogitantes.	9. 6. 178.
Barcelona.	a 5. dels Idus de Agost.	1339.	Reverendi in Christo patris.	4. 13. 126.
Barcelona.	a 14. de las Chal. de Noēb.	1339.	Digne agere credimus.	7. 3. 158.
Barcelona.	a 14. de las Chal. de Noēb.	1339.	Attendentes.	1. 24. 63.
Barcelona.	a 14. de las Chal. de Noēb.	1339.	Ad suplicationem.	9. 17. 188.
Barcelona.	a 14. de las Chal. de Noēb.	1339.	Clamosa insinuatione.	9. 15. 186.
Barcelona.	a 4. de las Nonas de Noēb.	1339.	Ad tollendum abusum.	9. 1. 173.
Barcelona.	a 4. de las Nonas de Dezēb.	1339.	Ad notitiam vestram.	9. 18. 190.
Barcelona.	a 4. de las Nonas de Dezēb.	1339.	Ad notitiam nostram.	1. 23. 62.
Barcelona.	a 4. de las Nonas de Dezēb.	1339.	Ex relatione.	9. 22. 196.
Barcelona.	a 18. de las Chal. de Ianer.	1339.	Cum regimini præsidentes.	1. 5. 15.

IAVME, INFANT, Y LOCTINENT DE PERE TERÇ SON GERMA.

Gerona.	a 12. de las Chal. de Març.	1339.	Nuper idem dominus Rex.	9. 18. 191.

LOMATEIX PERE TERÇ.

Barcelona.	a 5. de las Chal. de Maig.	1340.	Quant se requirira.	9. 13. 183.
Barcelona.	a 12. de las Chal. de Agost.	1340.	Pro parte iurisperitorum.	4. 11. 121.
Barcelona.	als Idus de Dezembre.	1340.	Los Scrivans.	4. 3. 100.
Barcelona.	als Idus de Dezembre.	1340.	Los Originals.	3. 8. 92.
Valentia.	a 3. de las Chal. de Febrer.	1341.	Intellecto pro parte.	10. 1. 198.
Tarragona.	a 5. de las Chal. de Iuny.	1341.	Attendentes quod licet.	1. 5. 15.
Montblanc.	a 10. de las Chal. de Iuliol.	1341.	Cum quandam Pragmaticam.	1. 5. 15.
Poblet.	a 14. de las Chal. de Agost.	1341.	Recepimus noviter.	9. 20. 194.
Valentia.	à 15. de las Chal. de Setēb.	1341.	Attendentes.	4. 3. 100.
Barcelona.	a las Chalendas de Mars.	1343.	Attendentes.	6. 3. 154.

IAVME INFANT, Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERÇ SON GERMA.

Servera.	a 4. de las Chal. de Agost.	1343.	Los Officials Reyals.	10. 1. 198.

li. ti. pa.

LO MATEIX PERE TERç.

Barcelona.	pridie Idus de Abril.	1344.	Ex parte totius.	4. 9. 118.
Barcelona.	a 8. dels Idus de Agoſt.	1344.	Ad noſtrum pervenit.	3. 1. 69.
Perpinya.	à 16. de las Chal. de Iuliol.	1345.	Intellecto relatione plurium.	1. 11. 37.
Valentia.	a 9. de las Chal. de Febrer.	1346.	Las quantitats.	9.18.191.
Barcelona.	a 3. de las Chal. de Agoſt.	1347.	Expoſito nobis.	9.18.192.
Perpinya.	a 17. de Noembre.	1351.	Dum impravitas ſcelerum.	9.20.195.
Leyda.	a 19. de Maig.	1352.	Conſideratio.	1. 23. 62.
Barcelona.	a 28. de Març.	1354.	Supplicantibus nobis.	8. 2. 171.
Barcelona.	a 29. de Març.	1353.	Cum ſicut pro parte.	4.15. 149.
Barcelona.	a 1. de Febrer.	1354.	Pro parte.	9.22.196.
Barcelona.	a 2. de Febrer.	1354.	Attendentes quod.	3. 5. 86.
Perpinya.	a 24. de Noembre.	1355.	Ad noſtrum pervenit.	4.15.150.
Zaragoça.	Lo derrer de Maig.	1357.	Pro parte Epiſcopi.	1. 2. 5.
Zaragoça.	Lo derrer de Maig.	1357.	Petitionem humilem.	1. 4. 9.
Barcelona.	a 13. de Març.	1359.	In Curia Generali.	4. 1. 93.
Barcelona.	a 18. de Setembre.	1359.	Recepimus litteram veſtram.	1. 2. 6.
Zaragoça.	a 5. de las Chal. de Maig.	1360.	Per aliam litteram noſtram.	8. 2. 171.
Barcelona.	a 10. de Dezembre.	1360.	Ad noſtrum ſæpius.	9. 7. 180.
Leyda.	a 4. de Març.	1361.	iatſie que lo Senyor Rey.	9.10.182.
Perpinya.	a 23. de Maig.	1362.	Cum ſuper negocio.	9. 9. 182.
Montſo.	a 15. de Març.	1363.	Expoſitione Sindicorum.	3. 1. 70.
Barcelona.	a 28. de Setembre.	1367.	Dudum vobis ſcripſiſſe.	3. 1. 71.
Montſo.	a 11. de Març.	1368.	Los Conſellers de Barcelona.	1. 26. 65.
Barcelona.	a 1. de Dezembre.	1368.	1. Primo ſi quidem ordinamus.	2. 1. 67.
			2. Præterea ordinamus.	2. 1. 67.
			3. Item decernentes Barones.	4. 9. 119.
			4. Verum quia per abuſum.	8. 2. 172.
			5. Vlterius cum aliquis.	10.4.202.
			6. Poſtremo quia ſæpe contingit.	4. 9. 119.
Tortoſa.	a 5. de Febrer.	1370.	Ecce quod nos quæſtionum.	4. 7. 114.

IOAN PRINCEP, Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERç.

Barcelona.	Lo primer de Abril.	1372.	Los Notaris de la Taula.	4. 3. 101.
Barcelona.	a 19. de Febrer.	1373.	Licet in cauſis.	3. 5. 87.
Barcelona.	a 27. de Agoſt.	1373.	Quoniam non eſt malitijs.	7. 1. 156.
Barcelona.	a 6. de Març.	1374.	Noveritis quod Illuſtriſſimus.	1. 5. 16.
Barcelona.	a 15. de Març.	1374.	Pro conſervatione.	1. 11. 37.
Leyda.	a 16. de Iuny.	1375.	Ad humilem ſupplicationem.	4. 3. 101.
Leyda.	a 24. de Iuny.	1375.	Quia magiſtra rerum.	9. 4. 177.
Barcelona.	a 7. de Noembre.	1379.	Los Capellans de la Capella.	1. 2. 6.
Barcelona.	a 23. de Febrer.	1380.	Deducto ad auditum noſtri.	1. 10. 36.
Barcelona.	a 23. de Febrer.	1380.	Volentes ſicut expedit.	4.15.150.
Valentia.	a 22. de Setembre.	1382.	Experientia quæ eſt.	7. 1. 156.

IOAN PRINCEP, Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERç.

Gerona.	ā 18. de Octubre.	1384.	Cogit nos iuſtitiæ debitum.	7. 4. 159.

LO MATEIX PERE TERç.

Gerona.	a 19. de Octubre.	1385.	Sicut pro parte.	9.16.187.
Leyda.	a 19. de Octubre.	1386.	Quia vobis fideli noſtro.	9. 2. 175.

IOAN PRIMER.

Barcelona.	a 15. de Octubre.	1387.	Viſa quadam Pragmatica.	4. 7. 115.
Barcelona.	a 6. de Mars.	1395.	Volentes, vt expedit.	4. 4. 110.

			li. ti. pa.
	MARTI INFANT, Y LOCTINENT DE IOAN PRIMER SON GERMA.		
Barcelona.	a 6. de Iuny.	1391. Clamoſam inſinuationem.	9.16.187.
	MARTI.		
Zaragoça.	a 9. de Iuliol.	1398. Entes havem.	3. 7. 158.
Barcelona.	a 10. de Dezembre.	1400. Segons ſtyl.	3. 1. 72.
Barcelona.	a 15. de Ianer.	1401. Supplicato nobis.	1. 28. 66.
Barcelona.	a 28. de Abril.	1405. Relatibus fide dignis.	3. 1. 72.
Valentia.	a 13. de Setembre.	1406. Los homicidas.	9.18.152.
Valentia.	a 20. de Març.	1407. Entes, e declarat.	3. 1. 73.
Barcelona.	a 28. de Maig.	1409. Quia olim inter illuſtriſſimam.	3. 2. 78.
	FERRANDO PRIMER.		
Barcelona.	a 20. de Iuny.	1413. Quia Reverẽdus in Chriſto Pater	3. 2. 79.
Barcelona.	a 20. de Iuny.	1413. Inſinuatio ſuplex.	1. 4. 9.
Barcelona.	a 20. de Iuny.	1413. Et ſi ſolicitudo.	9. 6. 179.
Gerona.	a 18. de Febrer.	1416. Dudum ſiquidem.	9.18.192.
	ALFONS QVART.		
Barcelona.	a 11. de Dezembre.	1423. Multa frequenter.	1. 21. 60.
Valentia.	a 30. de Ianer.	1426. Cum ad officium.	1. 20. 59.
Barcelona.	a 12. de Maig.	1432. Circa vtilitatem.	1. 25. 64.
Caſtell nou de Napols	a 12. de Iuny.	1444. Quia duximus noviter.	1. 21. 61.
En lo Reyal prop Civita Vecha.	a 10. de Octubre.	1448. Qualſevol letra.	1. 22. 61.
	FERRANDO SEGON.		
Barcelona.	a 17. de Setembre.	1479 Volents entendre fins al cap. 61.	4. 3. 161.
		62. E mes avant com redunda.	1. 27. 65.
		63. Item quant al offici.	4. 3. 109.
		64. Item ſatſie.	1. 20. 60.
		65. Item perque la intentio.	4. 3. 109.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	1481. Entre los altres Capitols.	4. 8. 116.
Zaragoça.	a 9. de Ianer.	1488. Entes havem per humil.	4.13.140.
Zaragoça.	a 9. de Ianer.	1488. Per quant en lo ſete Capitol.	4.13.141.
Monſo.	a 2. de Setembre.	1510. Volent degudament proveir.	4.14.142.
Cantillana	a 25. de Iuny.	1511. Recordamnos que.	4.14.142.
Burgos.	a 5. de Noembre.	1511. 1. Primerament.	9.14.184.
		2. Per quant los Receptadors.	9. 8. 181.
		3. E axi mateix proveim.	9. 8. 181.
		4. Volem, e manam.	9. 8. 181.
		5. E perque alguns abuſan.	9. 6. 180.
	CARLES.		
Barcelona.	a 18. de Ianer.	1520. Decreta ſacrorum.	4.14.144.
Barcelona.	a 16. de Ianer.	1520. Volents ab opportuns.	3. 3. 85.
Barcelona.	a 16. de Ianer.	1520. Per lo Venerable M. Ioan.	1. 2. 7.
Toledo.	a 7. de Març.	1539. Per quant eſtant com eſtà.	9.14.184.
Monſo.	a 2. de Setembre.	1542. Per quant los dos Iurges.	9. 1. 175.
Monſo.	a 10. de Setembre.	1542. Conſiderant que per lo.	4.14.145.

TAVLA DELS PRIVILEGIS.

			li. ti. pa.
		IAVME PRIMER.	
Barcelona.	a 4. de las Chal. de Maig.	1269. Noverint vniverſi quod nos.	5. 1. 151.
		2. Damus & concedimus vobis.	1. 6. 17.
		3. Præterea damus & concedimus.	4. 15. 146.
		PERE SEGON.	
Barcelona.	3. Idus de Ianer.	1285. Cum nos Petrus Dei gratia.	1. 13. 39.
		IAVME SEGON.	
Barcelona.	a 12. Chalendas de Març.	1294. Advertentes quod Principi.	3. 7. 88.
Zaragoça.	a 3. de Iuny.	1304. 1. Conſiderantes talem eſſe.	4. 15. 147.
		2. Item ſcientes.	4. 15. 148.
		3. Statuimus etiam quod aliqua.	4. 15. 48.
Oſca.	a 19. Chal. de Setembre.	1307. Ad ſupplicationem Nunciorum.	3. 7. 90.
Leyda.	a 4. Chalen. de Iuliol.	1317. Conſiderantes quod pro parte.	6. 4. 155.
Tarragona	a 10. Chal. de Febrer.	1319. Noverint vniverſi quod cum.	1. 12. 38.
Tortoſa.	a 4. Idus de Setembre.	1321. Volentes vos Conſiliarios.	9. 1. 172.
		PERE TERC.	
Gandeſa.	a 8. Chalen. de Iuny.	1337. Attendentes quod propter.	1. 17. 56.
Gandeſa.	a 12. Chalen. de Iuliol.	1337. Volentes ſubditorum.	4. 15. 149.
Barcelona.	a 14. Chal. de Noembre.	1339. Debita meditatione penſantes.	6. 1. 153.
Barcelona.	Chalendas de Maig.	1343. Conſiderantes qualiter.	6. 3. 155.
Barcelona.	a 13. de Març.	1359. In Curia Generali.	4. 1. 93.
Tamarit.	a 6. de Març.	1375. Conſiderants que en la Ciutat.	1. 17. 57.
Leyda.	a 16. de Iuny.	1375. Ad humilem ſupplicationem.	4. 3. 101.
Barcelona.	a 19. de Maig.	1380. Quoniam inter vos ex vna.	9. 19. 193.
Barcelona.	a 19. de Maig.	1380. Quia inter cætera conventa.	9. 1. 173.
Barcelona.	a 26. de Iuliol.	1380. Supplicato nobis humiliter.	3. 4. 86.
		IOAN PRIMER.	
Montſo.	a 1. de Noembre.	1389. Scedule cogitantes.	1. 16. 53.
		FERRANDO PRIMER.	
Barcelona.	a 21. de Iuny.	1413. Grandia, notabilia.	1. 19. 58.
		ALFONS QVART.	
Sanct Culgat.	a 11. de Setembre.	1418. 1. Viſis, & cum diligentia.	3. 2. 80.
		2. Item ſenyor com per vos.	3. 2. 80.
		3. Item ſenyor com las perſonas.	3. 2. 80.
		4. Item ſenyor com lo ſenyor Rey.	3. 2. 80.
		5. Item ſenyor ſupplica.	3. 2. 81.
		FERRANDO SEGON.	
Barcelona.	a 9. de Octubre.	1481. 1. Et primo ſtatuere.	10. 2. 201.

				li. ti. pa.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	1481.	2. Insuper cum aliquando.	1. 4. 9.
Barcelona.	a 9. de Octubre.	1481.	3. Prærerea v. clementia.	3. 2. 82.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	1481.	4 Cæterum cum per Ecclesiasticũ.	1. 3. 17.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	1481.	Entre los altres Capitols.	4 8. 116.
Barcelona.	a 9. de Octubre.	1481.	1. Considerant los glorioſos Reys.	1. 16. 55.
			2. E mes sie de merce voſtra.	9. 1. 174.
			3. Item senyor placia.	1. 16. 56.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	1481.	4. Item senyor molt excellent.	9. 14. 183.
Barcelona.	a 9. de Octubre.	1481.	5. E perquant se fan.	3. 1. 77.
			6. Considerants los dits serveys.	9 23. 197.
			7. E mes supplica.	1. 16. 56.
Almansa.	a 23. de Abril.	1496.	1. Primerament supplica.	3. 2. 82.
			2. Item supplica humilment.	1. 1. 4.
Almansa.	a 29. de Abril.	1496.	3. Item sie de merce voſtra.	1. 2. 6.
Almansa.	a 23. de Abril.	1496	4. Item senyor sie de merce.	1. 4. 10.
Almansa.	a 29. de Abril.	1496.	5. Item mes supplica lo Bras Eccl.	1. 4. 7.
Montso.	a 2. de Setembre.	1510.	1. Lo Stament Ecclesiastic.	4. 14. 142.
			2. E mes supplica dit Stament.	1. 15 53.
			3. Mes supplica lo predit.	3. 2. 83.
			4. Encara supplica.	3. 2. 83.
			5. Mes supplica lo Stament.	3. 2. 83.
			6. Per la expeditio de la justitia.	3. 2. 83.
			7. Mes supplica lo Stament.	3. 2. 83.
			8. Encara supplica a voſtra Excel.	1. 4. 10.
			9. Supplica encara lo Stament.	10. 2. 201.
			10. Mes avant supplica lo dit.	10. 2. 201.
			11. Supplica encara lo dit Stament.	1. 2. 7.
			12. Supplica encara lo Stament.	3. 2. 84.
			13. Mes avant supplica lo dit.	4. 12. 125.
			14. Item supplica humilment.	1. 1. 5.
Montso.	a 2. de Setembre.	1510.	1. Lo Stament Militar del voſtre.	9. 1. 174.
			2. Item molt alt, e Catholic.	1. 16. 56.
Montso.	a 2. de Setembre.	1510.	1. Aqueſtos dies per lo Abbat.	1. 18. 58.
			2. Com los Reys de Arago.	4. 9. 119.
			3. Com a las Ciutats, Vilas, e Locs.	4. 9. 120.
			4. A la Ciutat de Barcelona.	4. 9. 120.

GERMANA CONSORT, Y LOCTINENT GENERAL DE FERRANDO SEGON.

Montso.	a 1. de Setembre.	1512.	Fuit per inclitum & Reverendos.	3. 2. 84.

TAVLA DELS ACTES DE CORT.

IOAN REY DE NAVARRA LOCTINENT DE ALFONS QVART SON GERMA.

Barcelona.	a 9. de Abril.	1459.	Per lo molt alt, y excelent senyor.	1. 1. 4.

PHILIP PRINCEP Y LOCTINENT GENERAL DE CARLES.

Montso.	any.	1553.	Supplican los Braços Ecclesiastic.	4. 10. 121.
Montso.	any.	1553.	Los Braços Ecclesiastic, y Militar.	4. 14. 146.

TAVLA DE LAS BVLLAS
APOSTOLICAS DE DIVERSOS SVMMOS
Pontifices, y de lurs Delegats.

				li. ti. pa.
Gregori. en Lateranen.	a 16. de las Chalendas de Maig.		Ex parte chariſſimi.	1. 2. 8.
Clement V. en Avinyo.	a 4. dels Idus de Maig Pont. 4.		Sincere devotionis affectus.	3. 1. 75.
Benet en Avinyo.	à 4. de las Chal. de Abril Pont. 3.		Sincere devotionis, &c.	3. 1. 76.
Lo mateix. En Avinyo.	die, y any ſusdits.		Sincere devotionis.	3. 1. 76.
Ioan Biſbe de Leyda. en Montſo.	a 2. de Agoſt.	1512.	Primerament per quant.	1. 8. 18.
Adria Cardenal Biſbe de Tortoſa, e Inquiſidor General en Tortoſa.	a 28. de Deſembre.	1520.	Noverint vniverſi, &c.	1. 8. 28.
Lo mateix Cardenal Adria, y Pere Ruyz Biſbe de Paſcen. Commiſſaris Generals de la Santa Cruſada en Tortoſa.	a 5. de Ianer.			
	e a 12. de Ianer.	1520.	In Dei nomine.	1. 9. 35.
			Primũ dubiũ, &c. cũ reliquis capit.	1. 9. 31.
Leo 10. en S. Pere de Roma.	Chalendas de Agoſt, y de ſon Pontificat any quart.	1516.	Paſtoralis Officij, &c.	1. 8. 23.
Diego de Ribera Biſbe de Mallorca Commiſſari de la Sancta Cruſada.	any.	1512.	Nos Don Diego de Ribera.	1. 9. 32.

TAVLA DE LAS SENTENTIAS
REYALS Y DECLARATIONS.

PERE TERC.

Barcelona.	a 28. de Mars.	1368.	In Dei nomine pateat.	3. 1. 71.

Declaratio feta ſobre lo loc, y aliments de las donas adulteras que ſeran paredadas.

Dominus Rex viſa ſententia lata contra Eulaliam vxorem, &c. 9. 3. 176.

IOAN PRIMER.

Barcelona.	a 19. de Febrer.	1392.	Lo Veguer, o Sotsveguer de Barcelona.	3. 1. 72.

MARIA CONSORT, Y LOCTINENT GENERAL DE ALFONS QVART.

Barcelona.	a 8. de Noembre.	1446.	Super alteratione.	3. 1. 73.

TAVLA DE LAS SENTENTIAS ARBITRALS.

Sententia arbitral entre lo Bisbe, y los Consols de la Mar de Barcelona.

Franciſcus Torres legum doctor, & Guillermus Iordani. 3. 1. 74.

Sententia arbitral entre lo Bisbe, y los Conſellers de Barcelona ſobre los luiſmes dada en Barcelona pridie Chalendas de Noembre 1310.

Cùm inter Venerabilem Epiſcopum, & Capitulum Eccleſiæ. 4. 12. 122.

Sententia arbitral del Rey Ferrando ſegon ſobre las differentias devallants de las turbations, dada en Barcelona a 5. de Noembre 1481.

Los noms de Noſtre Senyor Deu Ieſu-Chriſt, e de la humil Verge. 8. 1. 163.

Sententia arbitral de Ferrando ſegon entre los ſenyors dels Pageſos de Remenſa de vna part, y los dits Pageſos de part altre, dada en lo Monaſtir de N. Senyora de Guadalupe a 21. de Abril 1486.

In Chriſti nomine pateat vniverſis quod cũ inter ſeniores Pagenſium de Redimentia. 4. 13. 126.

Rearbitratio feta per dit Rey Don Ferrando ſobre la declaratio de alguns dubtes reſultans de la damunt chalendada ſententia arbitral en Barcelona a 3. de Noembre 1493.

Exhibita & Reverenter præſentata fuerunt Majeſtati noſtre. lib. 4. tit. 13. pag. 137.

TAVLA DE LAS CONCORDIAS.

Concordia de la Reyna Dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenge feta en Barcelona a 11. de Iuny 1372. repartida en quatre Capitols com ſe ſeguexix.

1. En nom de Deu ſobre los preteſos quatre greuges que lo Reverent Pare, &c. lib. 9. tit. 14. pag. 144.
2. Sobre lo proces de pau, y de treva del qual, o de la extentio, &c. lib. 10. tit. 4. pag. 203.
3. Sobre aço ques complanyen que per ficta ſuſpita los Prelats. lib. 1. tit. 2. pag. 6.
4. Sobre aço ques complanyen de occupar las temporalitats. lib. 3. tit. 2. pag. 77.

Concordia entre lo Rey en Iaume ſegon, y lo Bisbe de Barcelona ſobre la auditio dels comptes de las leixas pias, feta en Barcelona a 3. de las Chalendas de Octubre 1315.

Noverint vniverſi quod ſuborta queſtione, &c. lib. 6. tit. 2. pag. 153.

Concordia entre lo Bisbe, e Prohomens de Barcelona ſobre los cenſos.

Superfacto ſeu quæſtione cenſus quod ſervetur ſic. lib. 3. tit. 1. pag. 75.

li.ti.pa.

Concordia entre lo Rey Alfons Quart, y lo Stament Ecclesiastic feta en lo Monastir de Sanct Cugat a 20. de Octubre 1419. repartida en los Capitols seguents.

1. Primerament lo dit Braç, e los Prelats. lib.10.tit.2.pag.198.
2. Item es convingut mes entre las ditas parts. lib.1.tit.14.pag.51.
3. Item mes es concordat entre las ditas parts. lib.10.tit.2.pag.200.
4. Item lo dit senyor Rey per reverentia. lib.10.tit.3.pag.202.
5. Mes es concordat entre las ditas parts. lib.10.tit.2.pag.200.

Concordia entre lo Rey Alfons Quart ab lo Stament Ecclesiastic de sos Regnes, feta en Napols Chalendas de Ianer 1451. repartida en 4. parts.

1. Primo fuit conventum, & concordatum interveniente præfato. lib. 1. tit. 1. pag. 1.
2. Item dictus Dominus Rex laudat, confirmat, & approbat. ibidem. pag. 2.
3. Item ex causa conventionis præsentis dictus Dominus Rex. lib.4.tit.14.pag.141.
4. Item si contingat dictum Dominum Regem. lib. 1. tit. 1. pag. 3.

TAVLA DE LAS CONSVETVTS.

Consuetuts de Barcelona vulgarment ditas lo recog. en 117.cap. lib.1. tit.13. pag. 39.
Consuetuts de Barcelona vulgarment ditas den Sancta Cilia en 73. Capitols. lib. 4. tit. 2. pag. 93.

TAVLA DE LAS ORDINATIONS.

Ordinatio del Consell, y Prohomens de Barcelona, feta a 3. de Octubre 1425.

Primerament que de aci avant. lib.2. tit.2. pag. 67.

Ordinatio de Barcelona sobre los loguers de las casas publicada a 25. de Maig 1442.

Ara ojats per manament. lib.4.tit.7.pag.116.

Ordinatio de la Reyna Maria sobre las Emparas publicada en Barcelona a 13. de Agost 1421.

La Senyora Reyna per traure los grans abusos. lib.4. tit.1. pag. 93.

Ordinatio sobre lo dret de Carcelatge.

Encara, que lo dit Carceller. lib.9.tit.15.pag.156.

Ordinatio de la Ciutat de Barcelona sobre las malaltias amagadas dels Sclaus quis venen.

Ara ojats per manament del honorable en Ioan Lull. lib.4. tit.5. pag.113.

Ordinations de Arbres que donan, ò donar poden dany en terra daltri.

1. Primerament que si per ventura en la proprietat. lib. 4. tit. 2. pag. 98.
2. E si per ventura sera luny. lib. 4. tit. 2. pag. 98.
3. De las oliveras, e dels arbres de menjar. lib. 4. tit. 2 pag. 98.

REPER-

REPERTORI ALPHABETIC
DE TOT LO CONTENGVT,
Y DISPOSAT EN LO PRESENT VOLVM DE LA NOVA Compilatio de las Pragmaticas, y altres Drets de Cathalunya.

A.

ACcusar nos poden los Notaris de Barcelona, que primer lo accusador nos sotescriga a la pena de talio lib.4. tit.4. cap.3. pag. 110. ni los Iutges de Cort tampoch lib. 9. tit.1. cap.6.pag. 175.

Accusations, y juys Criminals se han de fer en las Corts dels Ordinaris de Barcelona ab juys de Prohomens lib.9.tit.1.cap.1.pag 175.

Adulteras en quin loc han esser reclúsas, y de lurs aliments, y modo de habitatio lib.9.tit.3. cap.3. pag. 176.

Advocats en quins casos poden allegar las Leys Romanas lib.2. tit.3. cap.1.pag.68.

Advocats de Cervera no poden patrocinar contra los drets fiscals sens licentia dels Officials lib.10. tit. 1. cap.1. pag. 198.

Alcavots en quina pena incidexen lib.9.tit.4.cap.1. pag.177.

Alguzirs no poden rebre presents lib. 1. tit. 27. cap.1. pag 65.

Alienations de cosas tocants al Patrimoni Reyal no poden esser deduidas a executio sens executoria del Balle General lib. 1. tit. 21. cap. 1. & 2. pag. 60. 61.

Aliscara com se ha de fer lib.9. tit 9.cap.1.pag 182.

Annotations de bens de alguns delats de alguns Crims com se han de fer en los casos permesos lib 9 tit.22.cap.2.pag.196.

Appellar se pot de las sententias dels Inquisidors de la hereticа pravitat al Reverendissim Inquisidor General, y penjant la appellatio nos poden executar lurs sententias lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 17. pag. 20.

Appellar nos pot del consell, ò provisio de executio lib. 7. tit. 2. cap. 1. pag. 157.

Appellar nos pot en Cort Romana per negocis, y fets mere laics, y profans lib. 7. tit. 2. cap. 2. pag. 158.

Arbres com se poden plantar, y quins, prop de son vehi lib.4. tit 2. cap.1. §. 26. 27. & 28 pag. 95. y vendre ibidem §. 31.

Arbre que fa escala en paret de son vehì deu esser tallat lib.4. tit. 2. cap. 1. §. 33. pag. 96. & §. 53. pag. 97.

Arbres estranys, y de menjar quins son, y quant han de distar de algun vehi lib.4. tit. 2.cap.2.§.2. & 3. pag 98.

Armas nos poden aportar en loc deshonest lib. 9. tit. 10. cap. 1. pag. 182.

Atans en paret com se pot haver lib.4. tit.2. cap.1. § 1. pag. 94. & §. 39. & 40 pag. 96.

Atans en torra com se pot haver lib.4. tit. 2. cap.1. §. 60. pag. 97.

Ayguas pluvials quisca las pot lansar en la carrera lib 4 tit. 2 cap. 1. § 4 pag.94. y tambe las dels cellers sino es taberna publica ibidem, §.5.

B.

Balle de Barcelona es Iurge dels Clams de Pau, y Treva en la sua Ballia, y ab los homens de aquell, y dels Flaquers, y Fariners lib.3. tit.1. cap.1. pag 69.

Bandejats han esser publicats, y no poden esser sostinguts per alguns, ans han esser perseguits lib.9. tit.20. cap.1.& 3. pag. 194. 195.

Barra concedida per algun effecte nos pot convertir en altres vsos lib.4. tit.9.cap.4. pag.119.

Bassa com se pot fer prop la paret de son vehi lib.4. tit.2. cap. 1.§.19. pag.95.& §.45. pag. 96.

Beneficiats quant son presos per Iutges Seculars no poden esser detinguts mes de vint y quatre horas lib. 1. tit. 4. cap. 6. pag. 10. y del modo ques deu proceir a lur captura quant son processats de regalia ibidem.

Bisbes en qualsevol part de lur Bisbat poden vsar de lur jurisdictio en las causas pertanyents al for Ecclesiastic lib.1. tit. 2. cap.2 pag 5. no obstant qualsevol guiatge concedit per Officials Reyals ibidem cap. 6. pag 6.

Blasfemos han esser accusats lib.1. tit. 8 cap. 1. §.8. pag. 19.

Bulla de la Sancta Cruzada vide in ver. Cruzada.

C.

Cambis se poden pendre de conversos lib.1. tit. 8. cap. 1. §. 15. pag. 20.

Canceller no pot rebre presents lib.1.tit. 27. cap.1. pag. 65.

Canceller es tercer en las Contentions de jurisdictio ques suscitan entre las Corts Ecclesiastica, Ordinaria, y Secular lib.3. tit.2. cap.4. §.3 pag. 80. & cap. 6 pag. 82.

Capbrevar poden lurs rendas, y alous los Ecclesiastics tots temps que vullan lib. 1. tit. 2. cap. 2. pag. 5.

Capellans de la Capella del Rey quant son de for dels Ordinaris, y quant no lib. 1. tit.2. cap.5. pag. 6.

Captura dels Ciutadans de Barcelona no pot esser

fino

ſino en los carcers comuns lib. 9. tit. 15. cap. 1. pag. 186.
Capturar nos poden los Poblats en la Veguería de Gerona per penas peccuniarias, y deutes Fiſcals lib. 9. tit. 21. cap. 1. pag. 196.
Carcellers quin dret poden exigir lib. 9. tit. 15. cap. 2. pag. 186. y quil ha de pagar quant lo pres es pobre, y eſta pres per deute civil d. lib. tit. 16. cap. 1. & 2. pag. 186. & 187.
Cavallers ſon dotats de molts Privilegis lib. 1. tit. 16. per totum.
Cavallers no poden eſſer fets per lo Senyor Rey los que ſon Vaſſalls de altre Cavaller, o de la Eſgleſia, de perſoná Eccleſiaſtica ſino en Exercit en lo qual perſonalment fos lo Senyor Rey altrament ſon obligats vendre las proprietats que tindran per aquells lib. 1. tit. 16. cap. 1. pag. 53.
Cavallers Cathalans han eſſer elegits en Officis de Camerer, Majordom, Algutzir, Vxer, y Coper de la caſa del Senyor Rey ab ſalari, y quitatio ordinaria lib. 1. tit. 19. cap. 1. pag. 58.
Cauſas pertanyents a la Cort Secular no poden eſſer tractadas en la Eccleſiaſtica lib. 1. tit. 2. cap. 3. pag. 6.
Cautio per las deſpeſas ha de preſtar lo qui vol ſupplicar de alguna Sententia Reyal lib. 7. tit. 1. cap. 1. pag. 156.
Ceſſio de bens no eximex a ningun obligat ab ſcriptura de terç, o de pura comanda lib. 4. tit. 15. cap. 10. pag. 150.
Clergues conjugats en cauſas mere civils, y profanas de quin for ſon lib. 3. tit. 1. cap. 11. pag. 73. cap. 12. pag. 74. & cap. 14. & 15. pag. 75. & cap. 16. pag. 76.
Cloenda de tarrat igual ſe ha fer a comunas deſpeſas lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 12. pag. 94.
Comanda feta a algu en quin cas ès extincta lib. 4. tit. 15. cap. 1. pag. 146.
Comandas ſe han de reſtituir no obſtant qualſevol oppoſitio dotal feta per mullers de comendataris deffuncts lib. 4. tit. 15. cap. 2. pag. 146. y per ellas ſon obligats en perſona ſi es pura, y quant ſe enten eſſer pura ibidem cap. 3. pag. 147.
Comanda no es Privilegiada ſino entre Mercaders quant lo Creedor es lueu lib. 4. tit. 15. cap. 5. pag. 148.
Comerſi de quinas Mercaderias es licit, y de quinas no, y en quals, y per quals parts ſe pot fer lib. 4. tit. 8. pag. 116.
Commiſſaris, ni altres Officials, o Miniſtres de la Sancta Cruzada no poden acceptar donations de coſas litigioſas lib. 1. tit. 9. cap. 4. §. 2. pag. 35.
Commiſſions Generals nos poden fer lib. 1. tit. 24. cap. 1. pag. 63.
Comprar nos poden forments, civadas, y altres blats qui eſtigan en erba lib. 4. tit. 5. cap. 1. p. 112.
Compra de eſclaus en la qual ſe diu que ſon bons, y ſans per quinas malaltias ſe retracta, y te loc la eviccio promeſa lib. 4. tit. 6. cap. 2. pag. 113.
Compromiſſar tenen las parts en Barcelona a requeſta de la vna dels litigans lib. 2. tit. 2. cap. 1. pag. 67.
Concordia feta entre lo Rey Alfons Quart de vna part, y lo Stament Eccleſiaſtic de ſos Regnes occiduos ha 6. de laner 1451. es paſſada per Acte de Cort lib. 1. tit. 1. cap. 4. pag. 4.
Concordia feta entre lo Rey Alfons Quart, e lo Braç Eccleſiaſtic ſobre de alguns Greuges donats per dit Braç trobaran lib. 1. tit. 14. cap. 1. pag. 51.
Conductors de caſas en Barcelona ab quins medis poden eſſer expellits de aquellas lib. 4. tit. 7. ca. 1. pag. 114. & 2. pag. 115. y forſats de pagar lo preu de dits loguers ibidem cap. 3. pag. 116.
Confirmatio de Papa Leo deze dels capitols de la Inquiſitio, y Cruzada es poſada lib. 1. tit. 8. cap. 2. pag. 23.
Confirma lo Senyor Rey totas las donations, y altre genero de tranſportations fetas en favor de las Eſgleſies, y perſonas Eccleſiaſticas dels bens ſeents, o de realenc en lo Regne, y Ciutat de Valentia, Mallorca, e Iviça, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ab renuntiatio de tots drets li pugan competir lib. 1. tit. 1. cap. 2. pag. 2.
Conſellers de Barcelona poden fer Ordinations ab penas peccuniarias, y corporals fins a vltim ſuplici inclusive en la Ciutat, y Territori de Barcelona lib. 1. tit. 12. cap. 1. pag. 38. y fer Conſols en los Officis Mecanics ab conſentiment del Veguer, y fer Ordinations en aquells d. lib. tit. 26. cap. 1. pag. 65. y tenen obligatio de viſitar las Preſons certs dies de la ſemmana ibidem cap. 2.
Conſtitutions Generals de Cathalunya han eſſer preferidas al dret comu Civil, o Canonic lib. 1. tit. 10. cap. 1. pag. 36.
Conſuetuts de Barcelona vulgarment ditas lo *recognoverunt proceres*, eſtan collocadas lib. 1. tit. 13. pag. 39.
Conſuetuts den Sancta Cilia ſobre las ſervituts vrbanas, y ruſticas ſon continuadas lib. 4. tit. 2. pag. 93.
Contentions de jurisdictio entre las Corts Eccleſiaſtica, y Secular com ſe han a decidir, y determenar lib. 3. tit. 2. cap. 1. pag. 77. & cap. 4. §. 3. pag. 80. & cap. 5. & 6. pag. 82.
Corona falſa ha de ſer raſa ab reor la conna de aquell qui la porta lib 1. tit. 5. cap. 4. pag. 13.
Coronarges com ſe exigexen dels Vaſſalls, y Homens de Eſgleſias, y perſonas Eccleſiaſticas lib. 10. tit. 2. cap. 1. pag. 198. & cap. 2. & 3. pag. 200. & cap. 4. pag. 201.
Coralar a qui es licit, o no en las Illas de Sardena, y Corſega lib. 4. tit. 8. cap. 2. pag. 116.
Coſſaris quinas obligations tenen abans de anar en cos, y apres de ſer vinguts lib. 4. tit. 16. cap. 1. & 2. pag. 151.
Cruſada nos pot entremetre de la proprietat que no es eſtada legada per algun teſtador lib. 1. tit. 9. cap. 1. inverſ. ad tertium dubium, ni rebre lo preu de algun cenſal luit ſino las porratas dels fruyts ibidem verſiculo ad quartum dubium pag. 31. ni rebre lo quint dels bens dels inteſtats lib. 1. tit. 9. cap. 2. §. 1. pag. 32. ni pendre poſadas francas, ni manco vitualias, ni altras coſas ſino pagant lo juſt valor ibidem §. 3. pag. 33. ni acceprar donations de coſas litigioſas, ni fer pactes ab las parts ſobre plets, ni impedir los Ordinaris en lo exercici de lurs Officis ibidem cap. 4. §. 2. pag. 35. ni compellir los Poblats anar oir la publicatio, o indulgentias ſino vna vegada ibidem §. 6. pag. 35.

Cruſa-

Cruſada, no pot tenir executoria que primer los Miniſtres no hajan preſtat juramẽt de ſervar los Capitols atorgats ſobre de aquella lib. 1. tit. 9. cap. 3. §. 4. pag. 33. & cap. 4. §. 2. pag. 35.

D.

Degotis ſi es temogut nos pot tornar en ſo de altre lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 42. pag. 96.
Delegats nos poden fer ad vniverſitatem cauſarum lib. 1 tit. 24. cap. 1. pag. 63.
Delinquents no poden eſſer Familiars del Sanct Offici, ni Officials de aquell lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 2. pag. 18.
Delmes ſon exempts de tota impoſitio, y collecta Reyal, y de altra qualſevol exactio, y dret que ſobre de aquell ſe impoſas, lib. 4. tit. 14. cap. 1. pag. 141. & cap. 2. pag. 142.
Delmes ſe han de pagar ſegons que eſta diſpoſat lib 4. tit. 14. cap. 3. 4. 5. & 6. pag. 142. e no poden preſcriure en las coſas ſino en la cota d. cap. 5.
Deſafiar nos poden las perſonas Eccleſiaſticas lib. 9. tit. 6. cap. 1. & 2. pag. 178.
Deſafiant tant en nom ſeu propri com de altre en quina pena incidex lib 9. tit. 6. cap. 186.
De ſuſpitatio de nafrats com ſe ha de fer lib. 9, tit. 13. cap. 1. pag. 18.
Donations quals ſon viſtas eſſer fetas en frau de creedors lib. 7. tit. 4. cap. 1. pag. 159.
Donzellas qui ſufren eſſer robadadas en quina pena incidexen lib. 9. tit. 3. cap. 1. pag. 176.
Dotals oppoſitions com ſe han de fer, y en quins bens del marit lib. 5. tit. 2. cap. 8. yen quina quantitat executada cap. 2. pag. 152.

E.

Eccleſiaſtics no poden eſſer expellits del Regne per ficta ſuſpita lib. 1. tit. 2. cap 4. pag. 6. ni preſos per Officials Seculars ſino en los caſos, y ab la forma que eſta diſpoſat lib. 1. tit. 4. cap. 2. pag. 9. & cap. 6. pag. 10. y en dit cas no poden eſſer detinguts mes de 24. horas d. cap. 6.
Edictes dels pares Inquiſidors parlants de excommunicats de quins excommunicats ſe entenen lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 9. pag. 19.
Edificar no pot algun particular en lo ribarge de Barcelona lib. 9. tit. 12. cap. 1. pag. 183.
Emparas no poden eſſer cancelladas en Barcelona ſens ferma de dret lib. 4 tit. 1. cap. 1. pag. 93.
Emparas com ſe han de fer en las proviſions ques deſpatxan en la Reyal Cancellaria lib. 4. tit. 1. cap. 2. pag. 93.
Enderrocs de parets, y tauladas no tenen eſmena ſi donc priemr no ſe havia proteſtat dels danys lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 49. pag. 96.
Enqueſtas Criminals com ſe han de fer per los Notaris lib. 9 tit. 1. cap. 2. pag. 173.
Enqueſta Criminal nos pot fer contra perſonas Militars ſino a inſtantia de part privada lib. 9. tit. 1. cap. 3. 4. & 5, pag. 173.
Eſtrangers com han de ſer tractats en Cathalunyà lib. 1. tit. 28. cap. 1, pag. 66.
Eſtrangers trobats en Barcelona poden eſſer convenguts davant lo Veguer de dita Ciutat actione perſonali lib. 3. tit. 1. cap. 2. pag. 69.
Evocar ſe poden en la Reyal Audientia las cauſas dels Monaſtirs, y dels Abats, y Priors en cara que comendataris ab qualitat de Religio, y Pobretat ſens que preceeſca informatio de pobretat lib. 3. tit. 3. cap. 1. pag. 85.
Excommunicats per virtut de las Conſtitutions de Tarragona han eſſer expellits per los Officials Seculars dels Locs hont ſeran excommunicats, ſens poder hi tornar fins ſien abſolts lib. 1. tit. 7. cap. 1. pag. 17.
Executio de las Sententias dels Ordinaris do Barcelona per qui ſe ha de proveir, y ab quina forma lib. 7. tit. 3. cap. 1. pag. 158.

F.

Familia del Sanct Offici de la Inquiſitio ſon comeeſals dels Officials lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 1. pag. 18.
Familiars del Sanct Offici de la Inquiſitio no poden convenir ſos debitors davant los Inquiſidors, han de ſeguir lo for del Reo lib. 1. tit. 1. cap. 1. §. 3. pag. 18.
Familiars del Sanct Offici de la Inquiſitio quants poden eſſer en Cathalunya lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 25. pag. 21.
Fariners ſon de for del Balle de Barcelona lib. 3. tit. 1. cap. 1. pag. 69.
Fautors de Delats, Ledres, y Bandolers, incidexen en las penas contengudas lib. 9. tit. 8. cap. 1. 2. & 3. pag. 181.
Fembra vil de ſon eors pot eſſer expellida de ſa propria habitatio ſi eſta en carrer ha hont ne habitan de bonas, y honeſtas lib. 9. tit. 3. cap. 2. pag. 176.
Ferma del Theſorer en quins negocis es neceſſaria lib. 1. tit. 20. cap. 1. pag. 59. & cap. 2. pag. 60.
Fideicommiſſos tenen loc en Barcelona per ingres de Religio lib. 1. tit. 6. cap. 1. pag. 17.
Fineſtra ningu pot fer envers la paret de ſon vehi ſi doncs ab ell no ere avingut ab carta lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 41. pag. 96. ſi ja no ſen lunya ſis palms de deſtre de la fineſtra de ſon vehi §. 46. ni de aquella ſe pot allegar poſſeſſio ſino la te ab carta §. 61. & 62. pag. 97.
Flaquers ſon de for del Balle de Barcelona lib. 3. tit. 1. cap. 1. pag. 69.
Fogatge quinas perſonas no ſon tinguts ha pagar lib. 4. tit. 10. cap. 1. pag. 121.
Forn de ollas com ſe pot fet prop la paret de algun vehi lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 55. pag. 97.

G.

Guiatges quant poden eſſer atorgats per los Inquiſidots lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 27. pag. 21.
Guiatge de vituallas concedit a la Ciutat de Barcelona eſta continuat lib. 1. tit. 17. cap. 1. & 2. pag. 56.

H.

Homens propris de la Eſgleſia nos poden eximir de las ſervituts a las quals ſon tinguts a lurs Senyors encara ques transfereſcan en Locs Reyals lib. 4. tit. 13. cap. 1. pag. 126.
Homens propris, y de remẽſa foren enfranquits de molts drets que pagavan a lurs Senyors ab la ſententia arbitral del Rey Don Ferrando lo Segon

gon lib.4. tit.13.cap. 2.pag. 126. & ca. 3.4. pag. 137. & 140.
Homenatge com se ha de prestar per los Homens propris a lurs Senyors lib.4.tit.13.ca.5 pag.141.
Hostalers de donas publicas que poden fer, y que no lib.9.tit.4.ca.1.pag.177.

I.

Immunitats de las Esglesias han esser guardadas servada la forma del Sometent lib. 1. tit. 1. ca. 6. pag 5. no obstant qualsevol Proçes de Regalia lib.1. tit.1. ca. 5. pag. 4.
Imposito de quatre sous per liura en las rendas Eclesiasticas, y pias promet lo Senyor Rey que de cetero no la impetrara, ni exigira lib.1.tit.1.ca.1. pag.1. sino ab la forma contenguda ibidem ca.3. pag. 3.
Imposition, y altres drets de las Ciutats, y Vilas se poden exigir dels Officials, y Ministres del Sanct Offici de la Inquisitio lib.1.tit.8. ca. 1. §. 16. pag. 20.& §.32.pag.22. y dels Clergues conjugats, y no coniugats Menestrals, e Artistas lib.4.tit.9.ca. 1. pag. 118.
Impositions de las Vniversitats son Privilegiadas en lur exactio segons questa disposat lib. 4. tit.9. ca. 4. & 5. pag. 119.
Incendi per cas fortuit no te esmena lib.4. tit. 2. ca. 1. §. 47. pag. 96.
Indulgentias quals son sospesas per la Crusada, y quals no lib.1.tit.9.ca.1. vers. ad sextum dubium pag 32.
Inquisidors de la Heretica Pravitat nos poden entrametre dels que son casats ab dos mullers sino en cas que sentissen mal del Sagrament del Matrimoni, o fossen susptiosos de la Fe lib. 1. tit.8. ca. 1. §. 4. pag. 19. ni vexar las guardas de vinyas. sequias, o bans ni altras Officials si prenen, o desarman crim fragrant algun Official Familiar, o Ministre del Sanct Offici ibidem §. 5. ni de crim de blasfemia que no sapia manifestam hæresim ibidem §.7. ni de cosas tocants al General de Cathalunya, ni de las impositions de las Ciutats, Vilas, y Locs §. 11. ni molestar algu que haja comprat alguna cosa de algu que fos Hereige, pus fos reputat per Catholic sa ni allumirle causas per virtut de la clausula de renuntiatio de propri for, y submissio de qualsevol altre ibidem §. 34. pag. 22. son empero obligats per son mer Offici privar de lurs Officis los Officials qui exercitan art Mercantivol lib. 1. tit. 8. ca. 1. §. 6. pag. 19. y fer restituir lo dot a la muller del condemnat per Hererge si al temps ques celebra lo matrimoni ere reputat per Catholic §. 13. pag. 19. y lo preu de las cosas compradas de algun Hererge pus fos reputat per Catholic al temps de la venda §. 14. pag. 20. son tambe obligats jurar la extravagant de Papa Ioan 22. comensant, *execrabilis*, y las cosas atorgadas en los Capitols del Any 1512. lib. 1. tit. 8. ca. 1. §. 35. pag. 22.
Inundations de ayguas que esclatan de vna honor en altra encara que fassan algun dany no tenen esmena lib. 4.tit.2.ca.1.§.48.pag.96.
Inventaris se poden pendre en Barcelona sens convocatio de creedors, ni legataris lib.6.tit.4. ca.1. pag. 155.
Iudicis Criminals se han de fer en Barcelona ab vot de Prohomens lib. 9. tit. 1.ca.1.pag 172.
Iuramen han de prestar los Inquisidors en lo introit de lurs Officis segons que esta disposat lib.1. tit.8.ca.1.§.33.pag.22.
Iuramen nos per posar en contractes de prestic, y de pura comanda lib.4.tit.4 ca.1.pag.109 exceptats en certs casos designats ibidem ca.2.
Iurisdictio dels Inquisidors no es porrogable lib.1. tit.8.ca.1.§.24.pag.21.
Iuristas no son obligats en contribuir en collectas, y tallas per lurs libres lib. 4. tit. 11. ca. 1. pag. 121.
Iurges de Taula no poden esser impedits en lo exercici de lur jurisdictio, e si seran donats per sus pectes se ha de procéir en ditas suspitas segons que esta disposat lib. 3. tit. 5.ca.1.pag.86.
Iurges de la Regia Cort no poden esser accusats que lo accusador nos sotescriga primer a la pena de Talio lib. 9. tit. 1.ca.5.pag.174.

L.

Laics en quins casos podé esser convinguts devant lo Iurge Ecclesiastic per censos cessars, y degut a persona Ecclesiastica lib 3.tit.1.ca.4.& 5.pag. 70. & ca. 10.pag 73. & ca. 13.pag. 75.
Legats en Barcelona son valits encara que ningu dels hereus haja acceptada la heretat lib. 6. tit. 1. ca.1.pag.153.
Legats quals son dits certs, e quals incerts lib. 1.tit. 9.ca.1. in primo dubio, & secundo pag. 31.& ca. 2.§.4. pag. 33.
Legats fets ad pias causas son mixti fori, y es loca prevention en Barcelona lib. 6. tit. 2. ca. 1. pag. 153.
Legitima perden en Barcelona los Fills qui contractan matrimoni contra volentat de lur Pare si a no son de edat de 25. Anys lib. 5. tit. 1. ca.1. pag. 151.
Legitima en Barcelona es la quarta part dels bens entre los Fills divididora lib 6.tit.3 ca.1.pag 154. y los Nets son tinguts pendre en compte de aquella lo que lur Pare, o Mare hauran rebut ibidem ca.2 pag. 155.
Libres de luristas son francs de tallas, y collectas lib.4. tit. 11.ca.1.pag.121.
Logaters de Casas en Barcelona quinas forsas tenen per expellir los conductors de aquellas lib. 4.tit.7.ca.1.& 2.pag.114.y per fer se pagar lo preu dels loguers ibidem ca.3. pag. 116.
Luerna se pot preferiure per spay de 30. Anys, o ab carta lib 4.tit.2.ca.1.§ 2.pag 94 & §.41. pag. 96. exceptat enbujals de tapias ibidem § 20. y si algu la tanca, pert la servitut ibidem §. 51.
Luerna quant pot tenir de altaria, y de amplaria lib 4.tit.2.ca.1.§.50.pag 96.
Luismes, y forifcapis se pagan en Barcelona segons que esta disposat lib. 4. tit.12.ca.1.pag.122.

M.

Malaltias de sclaus per las quals se retracta la venda de aquells estan continuadas lib.4.tit. 6.ca.2. pag. 113.
Manleutas en Barcelona dins quant temps expiran lib.9. tit. 17.ca.1.pag.188.

Manutenentias Reyals en Beneficis Eccleſiaſtics ſe han de concedir ſens ſalari algu, y ab inſerta en las letras de la clauſula poſada lib.1. tit. 15.cap. 1. pag.53.
Marcas ab qui ſe poden executar en perſona, y ab qui no lib.8.tit.2.cap.1.pag.171,y han de ſer executadas per tots,y SenglesOfficials a ſola requeſta del Official qui haura provcida la executio, ſens altra diſcuſſio ibidem cap. 2.
Marca entre quins Officials ſe pot adjudicar lib.8. tit.2.cap.3. & 4. pag. 171. y a Conſell de qui ibidem cap. 5.pag. 172.
Margens ſon de la honor ſobirana lib. 4. tit.2.cap. 1.§ 52.pag. 97.
Marits homicidas de lurs Mullers adulteras ſi ſon remeſos de dit homicidi podon habitar in loco homicidij etiam dins los ſinc Anys que per Conſtitutio es prohibit lib.9.tit.2.ca.1.pag.175.
Maridatges com ſe poden exigir dels Vaſſalls, e Homens de las Eſgleſias, y perſonas Eccleſiaſticas lib.10.tit.2.cap. 1.2.3.&4 pag. 198.
Matrimonis quals ſe poden dir que ſon vinguts in iudicium lib. 1. tit. 9. cap. 1. verſ. ad quintum dubium pag. 31.
Matrimoni ſi contractan los Fills en Barcelona ſens voluntat de lurs Pares perden la legitima, ſi ja no ſon de edat de 25.Anys lib.5. tit.1.cap.1. pag.151.
Meneſtrals en Barcelona ſon obligats en perſona per lo preu de las coſas que compran per obs de lur Offici com ſis foſſen obligats ab carta de pura comanda lib.4. tit.14. cap.4.pag.143.
Mercaders no poden tenir inſtitor Clergue ni Societat áb ell lib. 1. tit.5.cap.3.pag.12.
Militars fan entre ſi Collegi licit, y approvar,y poden fer en lursCongregations qualſevolStatuts, y Ordinations per lur commoditat,y conſervatio, y augment de las Regalias Reyals, y tenir Segell, y caxa communa ſegons que eſta diſpoſat lib. 1. tit. 16.cap.1.pag.53.& cap.2. pag. 55. e tots lurs Privilegis Vſos, y Coſtums ſon confirmats ibidem cap. 3. e totas declarations, interpretations,y ſententiasReyals donadas en favor de lur Stament cap. 4. y ſon tantſolament de for del Senyor Rey lib.3.tit.1.cap.6.pag.71.y frances de pontages, o de barcas ab totas ſas coſas, y familia lib.4.tit.9.cap.3.pag.119.y no poden eſſer tormentats lib 9.tit.19.cap.1 pag.193.
Militars guerificants quant ſon obligats fermar trevas en poder del Primogenit Governador General lib.2.tit.1.cap.1.pag,67.y per quins delictes poden eſſer punits en los bens lib.9 tit.23. cap.1.pag.197.
Militar Privilegi quant ſe pot concedir a Vaſſall de Cavaller,o deEſgleſia,y concedir quina actio competex a lurSenyor lib.1.tit.16.cap 5.pag.56.
Mur de Ciutat no admet obra de algun particular de deu pals de deſtre, y la Torra de dotze lib. 4. tit.2.ca.1.§.36.y encara la paret ha de ſer burſega tro al ſigle §.37.pag.96.

N.

Naufraig encara ques ſucceſca en algunas parts de alguns Vexells no perço es licit a algu pendre ninguna coſa de aquell lib.9.tit.11.cap.1.p.182.
Nets ſon obligats pendre en compte de lut legitima lo que lurs Pares predeffuncts hauran ja rebut lib.6.tit.3.cap. 2. pag. 155.
Notaris no poden poſar juramentenlos contractes de preſtic, y de depoſit lib.4.tit.4. cap.1.pag. 109. ſino en certs caſos cap. 2. ni clourc, o authenticar los contractes de alienations de algunas proprietats emphiteoticals que primer no ſian fermadas del Senyor directe lib. 4. tit. 12. cap.2.pag. 125.
Notaris de Barcelona no poden eſſer accuſats de fals que primer lo tal accuſador nos ſoteſcriga a pena de talio lib. 4. tit.4.cap.3.pag.110.
Notaris en Barcelona ſan Collegi licit lib.4 tit.4. cap. 3. pag.110.
Notaris de las Taulas de quinas coſas poden, y deuen ordir los Proceſſos, y exigir ſalari lib 1. tit. 25. cap. 1.pag.64.

O.

Obligations ab ſcriptura de terç continuada en la Cort del Veguer de Barcelona ab quina forma, y rigor poden eſſer executadas lib.4. tit. 15. cap. 6.7.& 8.y per quins Officials ibidem cap.9.
Occupatio de temporalitats pertanyents a la Eſgleſia, o a perſonas Eccleſiaſticas en quin cas ſe pot fer, y per quins Officials Seculars,y ab quina forma lib.3.tit.2.cap.1.2.& 3. pag.77. & cap. 4. §. 1. 2. 4. & 5. pag. 80.
Officials del Sanct Offici ſon tots aquells que ſon aſalariats, y los que actu deſervexen encara que no reban ſalari lib 1.tit.8.cap.1.§.1.pag.18.
Official del SanctOffici no pot exercir Art Mercantivol a pena de privatio de Offici lib 1.tit.8. cap. 1. §. 6. pag. 19. ni alegrarſe de alguna exemptio active ni tant poc paſſive ſi acquiriran alguna coſa ja litigioſa ibidem §.10.& §. 31. pag.19.
Officials, e Miniſtres del Sanct Offici ſon obligats de contribuir en tots carrecs, impoſitions Reals Patrimonials o mixtes de Ciutats,Vilas,y Locs lib.1.tit.8.cap.1.§.16 pag.20.& §.32.pag.22.
Officials, e Miniſtres de la Sancta Cruſada ſon de for dels Ordinaris active, & paſſive lib. 1. tit. 9. cap.4.§.2.pag.35.e no poden acceptar donations de coſas litigioſas ibidem §. 1.
Official Eccleſiaſtic de Vic no pot donar tudors,ni fer altras coſas contengudas lib. 3. tit. 1. cap. 3. pag.69.
Officials Reyals en quins caſos poden entrar en terra de Barons en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya de Styl,y Conſuetut de lurs Corts lib. 1. tit. 11. cap. 2.pag.37.
Officials Reyals ſon tinguts donar compte de las armas que levaran, y de tot lo que rebran per raho de lur Offici lib.1.tit.23.cap.3.pag.62.
Officials Reyals per quin temps ſe poden abſentar de lurs Officis lib. 1. tit. 23. cap. 4. pag 62.
Officials Reyals dels crims a ſos Officis pertanyents poden inquirir etiam en Terra de Barons lib. 10. tit. 1. cap. 2. pag.198.
Officials Seculars ſon tinguts expellir los excommunicats del Loc hont ſon excommunicats lib. 1. tit 7. cap. 1. pag. 17.
Officials en quina manera poden traure los delinquents de las Eſgleſias, y Monaſtirs lib. 1. tit. 1. cap.5.pag.4.

Oli-

Olivera vehinal com ſe ha de ſporgar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 32. pag. 95.
Oppoſitions dotals com ſe han de fer, y en quins bens del marit lib. 5. tit. 2. cap. 1. pag. 132. y en quina quantitat executada ibidem cap. 2.
Orde judiciari de la Cort del Veguer, y Balle de Barcelona eſta continuat lib. 3. tit. 7. cap. 1. & 2. pag. 88.

P.

Paret migera com ſe enten, y en ella com ſi pot carregar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 3. pag. 94. y paſſar aygua ibidem §. 6. 7. & 8. y obrar §. 13. pag. 94.
Paret de ort com ha de ſer feta lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 35. pag. 96.
Paret de rejola, y de pedra quant han de pujar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 67. & 68. pag. 97.
Pobres Preſos ſon francs de carcelatge lib. 9. tit. 16. cap. 2. pag. 187. y reben del Sotſveguer de Barcelona quiſcun die dos diners, y malla per aliments cap. 3. e deuen eſſer libertats encontinent que los creedors a inſtantia dels quals ſon Preſos per deutes Civils dexan de dohar a aquells los aliments deguts cap. 4. ibidem.
Poſſeſſio ſe pot pendre dels Beneficis Eccleſiaſtics ſens executoria Reyal, ſi no ſon Beneficis que tingan Vaſſalls, o de patronat Reyal, o que ſien proveits en perſonas Eſtrangeras lib. 1. tit. 2. cap. 9. pag. 7.
Pou pot fer quiſcu prop la paret de ſon vehi lunyantſe dels fonaments dos palms de deſtre lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 54. pag. 97.
Preſcriure nos poden las decimas en las coſas, ſino en la cota lib. 4. tit. 14. cap. 5. pag. 144.
Preſcriptio de trenta Anys te loc contra lo Fiſc del Sanct Offici in civilibus lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 21. & pag. 20. & §. 22. & 23. pag. 21.
Privilegi Militar a quis pot concedir, y aqui no lib. 1. tit. 16. cap. 5. pag. 56.
Privilegis concedits a las perſonas Eccleſiaſticas han eſſer guardats ſens altra confirmatio lib. 1. tit. 2. cap. 1. pag 5.
Primitias ſe han de pagar ſegons que eſta diſpoſat lib 4. tit. 14. cap. 3 4 & 5. pag. 142.
Proceſſos fets en la Cort Secular contra algun Clergue ſimple, o conjugat de cauſas en las quals ſe poden alegrar de lur Privilegi Clerical han de ſer liurats ab copia authentica al Iutge Eccleſiaſtic a lurs deſpeſas, ſi ja no es enqueſta mixturada de Clergues, y Laics inculpats de vn matex delicte lib. 1. tit. 4. cap. 1. pag 8.
Prothonotari, y Scrivans de Manament en quins negocis han fer ſoteſcriure, y poſar lo vidit, y ferma del Theſorer lib. 1. tit. 20. cap. 1. & 2. pag. 59. o del Conſervador General lib. 1, tit. 22. ca. 1. pag. 61.
Prothonotari no pot rebre preſents lib. 1. tit. 27. cap. 1. pag. 65.

Q.

Quadrillas de Homens armats ſon prohibidas, y deuen eſſer perſeguidas ſegons que eſta diſpoſat lib. 9. tit. 14. ca. 4. pag. 184.
Querela ſe ha de donar en la Cort del Veguer contra algun Ciutada de Barcelona abans ques puga introduir la cauſa en la Reyal Audientia lib. 3. tit. 4. cap. 86.

R.

Rapte de Donzellas, o ſie ab promeſa de Matrimoni, o altrament com pot eſſer punit lib. 9. tit. 3. ca. 1. pag. 176.
Receptio de teſtimonis, y del jurament de calumnia ſe pot cometre en Barcelona, y en Valles lib. 3. tit. 6. ca. 1. pag. 88.
Recognoverunt Proceres de Barcelona, ab ſos capitols eſta collocat conſecutivament lib. 1. tit. 13. pag. 36.
Recs de aygunas per menar en ſas poſſeſſions com ſe poden fer en Terra de altre lib. 4. tit. 2. ca. 1. §. 9. pag. 94. y prop la paret de ſon vehi ibidem §. 57. pag. 67.
Regent la Cancellaria no pot rebre preſents lib. 1. tit. 27. ca. 1. pag. 65.
Religioſos no poden eſſer detinguts Preſos per Officials Reyals mes de 24. horas lib. 1. tit. 4. ca. 6. pag. 10. y del modo ſe ha de proceir a lur captura quant ſon Proceſſats de Regalia ibidem.
Religioſos ſon reputats per morts en Barcelona, y no poden demanar legitima ni altra part de heretat, ans pervenen lurs bens als Fideicommiſſaris lib. 1. tit. 6. ca. 1. pag. 17.
Remiſſions de crims ſon invalidas fins ſien pagats los ſalaris dels Miniſtres de la Cort lib. 4. tit. 3. ca. 4. pag. 100.
Remiſſions de crims per quins Officials ſe poden fer, y de quins crims, y ab quina forma lib. 9. tit. 18. per totum pag. 188.
Reſtitutio fou feta, y proveida de bens alienats en temps de las turbations, ab ſententia arbitral inſertada lib. 8. tit. 1. ca. 1. pag 160.
Revoca lo Senyor Rey qualſevol Proviſions ſobre las occupations, o aprehenſions dels bens de las Eſgleſias, y Locs pios, y ſobre la capbrevatio de lurs rendas, y exibitio de Titols, y tambe ſobre la impoſitio de quatre ſous per liura, o altra major, o menor quantitat, y tot lo que de aquellas ſes ſeguit, y ſe porie ſeguir, y promet que no la impetrara, ni fara de aqui avant lib. 1. tit. 1. ca. 1. pag. 1.
Rufians de donas publicas en quina pena incidexen lib. 9. tit. 4. ca. 1. pag. 177.

S.

Saigs de Barcelona entran en Valles per fer lo manament del Veguer de Barcelona lib. 1. tit. 23. ca. 2. pag. 62.
Salaris nos poden exigir de manutenentias ques concedexen en Beneficis Eccleſiaſtics lib. 1. tit. 15. ca. 1. pag. 53.
Salaris de deſtredors, y de ſtimadors com ſe regulan lib. 4. tit. 2. ca. 1. §. 24. & 25. pag. 95.
Salaris de Chirurgians per deſuſpitatio de nafrats eſta tatxat lib 4. tit. 3. ca. 2. pag. 99.
Salaris de ſcripturas com ſe poden exigir en Cathalunya lib 4. tit. 3. ca. 1 pag. 98.
Salaris de diverſas ſcripturas ques deſpatxan per via de la Reyal Cancellaria eſtan tatxats lib. 4. tit. 3. ca. 7. pag. 101.
Salaris dels Notaris dels Iurges de Taula eſtan tatxats lib. 4. tit. 3. ca. 5. pag. 101.

Salaris dels Scrivans de la Regia Cort, y del Governador se regulan conforme lo dels Scrivans de las Corts dels Ordinaris lib.4.tit.3.ca.3.pag.100.
Scrivans de Manament en quins negocis ton obligats de fer posar la ferma, y vidit del Thesorer lib.1.tit.20.ca.1.& 2.pag.59.o del Conservador General lib.1.tit.22.ca.1.pag.61.
Scrivans de ratio, y de Manament, y de Regiſtre no poden rebre preſents lib. 1.tit.27.ca.1.pag 65.
Secretaris no poden rebre preſents lib. 1.tit.27 ca. 1. pag. 65.
Sentencias nos poden traure en publica forma ſino a inſtantia de alguna part, ni executar que no ſie ſegellada lib. 4. tit.3.ca 6.pag.101.
Sententia arbitral del Rey Don Ferrando Segon entre los Pageſos de Remenſa, y Iurs Senyors eſta continuada lib.4.tit.14.ca.2.pag.142.
Sententia arbitral del Rey Don Ferrando Segon ſobre la reſtitutio de algunas ſpoliations feras en temps de las turbations es continuada lib. 8. tit. 1.ca.1.pag.160.
Servituts axi vibanas com ruſticas trobaran lib. 4. tit.2. per totum.
Servitut amagada ha de ſer denuntiada al comprador lib. 4. tit.2.ca.1.§.59.pag.97.
Supplicar nos pot de ſententia Reyal que primer lo ſupplicant no haja preſtada caurio per las deſpeſas lib.7.tit.1.ca.1.pag.156.y ha ſe de interposar la ſupplicatio dins deu dies del die que ſera proferida la ſententia ibidem ca.2.pag.156.
Suſpitas allegadas contra algun Iutge de Taula com ſe han de terminar, y decidir lib.3.tit.5.ca. 1.pag.86.

T.

Tancas de alberc, y de ort com ſe han de fer lib. 4. tit.2.ca.1.§. 22.& §. 23. pag. 95. e ningu pot eſſer deſtret de fer las en vinya, ni en camp, ſino en Caſas,o en ort quis rec §.33.& § 43.pag.96.
Tancas en rieras ſecas com ſe poden fer lib.4 tit.2. ca.1.§.36.pag.96.
Tancas de tarrats qui las ha de fer lib.4.tit. 2. ca. 1. §.58, & §.65.pag.97.
Tapias com ſe han de ſtimar en Barcelona lib. 4. tit, 2.ca.1,§.69 & 70.pag.98
Taſcas ſe han de pagar ſegons que eſta diſpoſat lib.4.tit.14.cap.3.4. & 5.pag.142.
Telers de texidor no poden arrimarſe a paret mitjera lib.4.tit.2.ca.1.§.21.pag 95.
Temporalitats dels Eccleſiaſtics en quina forma, y quant, y per quins Iutges Seculars poden eſſer occupadas lib.3.tit,2.ca.1.2. & 3.pag. 77.
Termens de Barcelona eſtan deſignats lib,1.tit.12. ca. 1. pag.88.
Teſtaments ſon valits en Barcelona encara que dels Fills, o poſthumos nos faça mentio, y noy hajan entrevingut ſino dos teſtimonis. y los legats ſon valits encara que ningun hereu haja acceptada la heretat del Teſtador lib.6.tit. 1. ca. 1. pag. 153.
Teſtimonis falſos en lo Offici de la Sancta Inquiſitio com han de ſer caſtigats lib.1.tit.8.ca.1.§.18. pag.20.
Theſorer en quinas proviſions, y negocis ha de poſar la ſua ferma lib.1.tit.20.ca.1.pag.59.
Tiras com ſe poden plantar lib.4.tit.2.ca.1.§ 29. & 30 pag 95.
Torras com ſe poden fer en Ciutats, y Vilas lib. 4. tit.2.ca.1.§.16 17. & 18.pag.94.
Tormentar nos poden las perſonas Militars lib 9. tit. 19.ca.1.pag.193.
Traydors quis poden dir lib.9.tit.5.ca.1.pag 178.
Tranſportations de bens ſcents, o de rendes fetas en favor de las Eſgleſias ſe confirman lib. 1. tit.1.ca.2.pag.2.
Trevas entre Militars guerrajants quant las pot posar lo Primogenit Governador General lib. 2. tit.1.ca.1.pag.67. y de la forma ab que ſe han de intimar las ſetras. e monitions ibid. ca.2.

V.

Vaſſall de algun Baro nos pot eximir de la juriſdictio de aquell per raho de vehinatge de alguna Vila Reyal, y del que pot ſer lo Senyor directe quant li deſabita lo mas vide lib. 3. tit. 1. ca. 17. pag.77.
Veguer de Cervera com ha de ſcriure als altres Ordinaris lib.1.tit.11.ca.1.pag.37.
Veguer de Barcelona es tingut jurar de eſtar a conſell dels Conſellers lib.1.tit.23.ca.1.pag.62.
Veguer de Barcelona met Veguer en Valles, y lo del Valles ha de complir lo manament ſeu lib. 1.tit.23.ca. 1. pag. 62.
Veguer de Barcelona no te lo clam de Pau, y de Treva en la Ballia de Barcelona ni ab los Homens de aquella lib.3.tit,1.ca.1. pag. 69.
Veguer de Barcelona eſtant perſonalment dins la la Veguiria de Val es ſe pot reſervar tots los negocis Criminals, y de Sometent, y de clams de Pau, y de Treva lib. 3. tit. 1.ca.7.pag.72.
Veguer de Pallas en quins caſos entra en las Terras de Barons de dita Vegueria lib. 3. tit. 1.ca.8. pag.70.
Veguer de la Ciutat, y Camp de Tarragona nos pot entremetre de perſonas Militars Generoſas, y de Paratge, ni de Iurs familiars lib. 3.tit.1.ca. 9.pag.72.
Venjanſa nos pot pendre en parents del offenedor ſots las penas contengudas lib. 9. tit. 7.ca.1. pag.180.
Vicicanceller no pot rebre preſents lib.1.tit.27.ca. 1.pag. 65.
Viſta nos pot tenir en ſo de altre, qui primer no ſie en ſo del ſeu lib. 4. tit. 2. ca. 1. §. 11. pag. 94. ni de aquella ſe pot allegar poſſeſſio ſino es ab luerna poſſeida per trenta Anys §.14.encara que ſie ab creveras, o relex de tancament de Taulada §. 15. pag. 94.
Vſuras nos poden demanar judicialment, ni de aquellas pot eſſer algu compellit en judici lib.4. tit. 7.ca. 1. pag. 114.

Y

ALTRES DRETS DE CATHALVNYA,

SVPERFLVOS, CONTRARIS, Y CORREGITS, COMPILATS EN VIRTVT DEL CAP. DE CORT XXIIII. DE LAS CORTS PER LA S. C. Y R. MAJESTAT DEL REY DON PHILIP NOSTRE SENYOR CELEBRADAS EN LA VILA DE MONTSO, ANY M. D. LXXXV.

VOLVM TERCER.

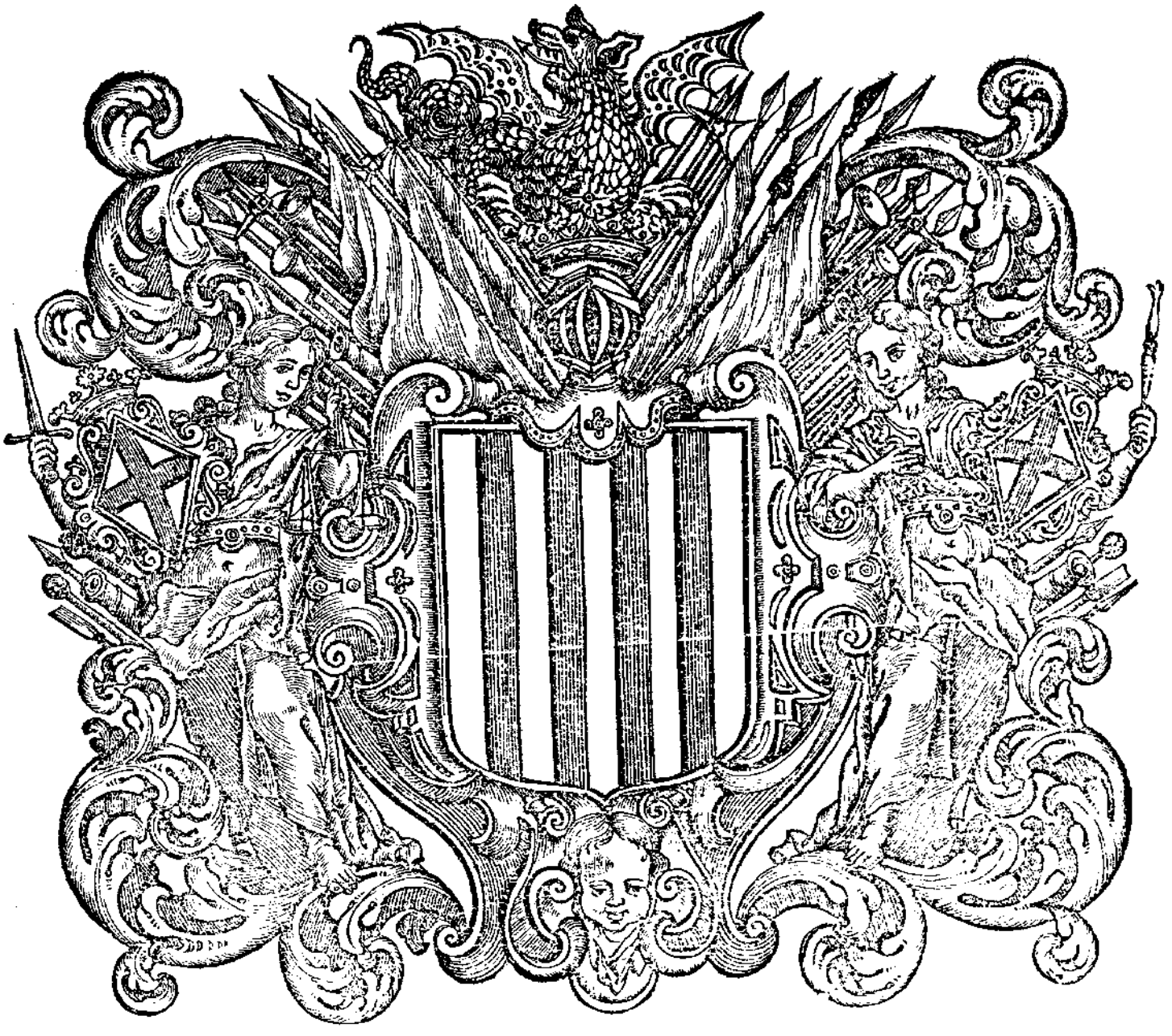

BARCELONA: En Casa de Joan Pau Martí, y Joseph Llopis Estampers, Any 1704.

TAVLA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT *volum en quiſcun Libre.*

Titols del Libre primer.

1. De la Sancta Fe Catholica, pag. 2.
2. De Bisbes, Prelats, Clergues, Religioſos, coſas, y Privilegis lurs, pag. 2.
3. Que los Strangers no pugan tenir Officis Eccleſiaſtics en Cathalunya, pag. 4.
4. De la Sancta Inquiſitio, pag. 6.
5. De lueus, e Sarrahins, pag. 6.
6. De celebrar Corts, pag. 10.
7. De reparatio de Greuges, pag. 11.
8. De vſatges, Conſtitutions, y altras leys, pag. 15.
9. De obſervar Conſtitutions, pag. 15.
10. De diverſos reſcrits, y elongaments, pag. 17.
11. De dret de Segell, e que nos puga alienar, pag. 18.
12. De Audientia, e Conſell Reyal, pag. 18.
13. De Deciſions de la Reyal Audientia. pag. 19.
14. De Offici de Canceller, Vicicanceller, e Regent la Cancellaria, pag. 20.
15. De Offici de Prothonotari, Secretaris, Scrivans de Manament, y altras de la Reyal Cancellaria, pag. 20.
16. De Offici de Governador, Portans Veus de aquell, e lurs Aſſeſſors, e Miniſtres, pag. 20.
17. De Offici de Balle General, e Procurador Reyal, e lurs Loctinents, Aſſeſſors, Advocats, e Procuradors Fiſcals, pag. 21.
18. De Offici de Iutges de Cort, pag. 21.
19. De Offici de Viſitador dels Officials Reyals qui no tenen Taula, pag. 22.
20. De Offici de Veguers, Sotſveguers, Balles, Sotſballes, Capdeguaytas, y altres Officis Temporals, pag. 28.
21. De Offici de Iutges, y Aſſeſſors Ordinaris, pag. 29.
22. De Offici de Iutges Delegats, pag. 29.
23. De Offici de Iutges de Taula, e quals Officials deuen tenir Taula, pag. 30.
24. De Offici de Croniſta, pag. 32.
25. De Offici de Alcayts, y Capitans, pag. 32.
26. Que Novells Officials no ſien poſats, pag. 35.

Titols del Libre ſegon.

1. De Trevas conventionals, y empreniment, pag. 36.
2. De Examen de Medicinas, pag. 37.
3. De Examen de Metges, pag. 37.
4. De Studis Generals, pag. 37.

Titols del Libre tercer.

1. De juys, e fermas de dret, pag. 38.
2. De Contentions de juriſdictions, pag. 39.
3. De evocations de Cauſas en la Reyal Audientia, pag. 39.
4. De commiſſions de Cauſas en la Reyal Audientia, pag. 40.
5. De dilations, e terminis probatoris, e inſtructoris, pag. 41.
6. De teſtimonis, pag. 41.
7. De orde judiciari, pag. 41.
8. De Relations de Proceſſos vor, y Examen de las Cauſas en aquells actitadas, pag. 42.

Titols del Libre quart.

1. De juramentaxi voluntari, com neceſſari, y de fidelitat, pag. 44.
2. De ſalaris, pag. 45.
3. De ſalaris dels Officials Reyals ſobre lo General, pag. 45.
4. De Fe, e authoritat de cartas, pag. 48.
5. De actions, e obligations, pag. 48.
6. De vſuras, e baratas, pag. 48.
7. De comercis, e ſeguretat de camins, pag. 51.
8. De vectigals, leudas, peatges, gabellas, y de coſas prohibidas traure de Cathalunya, pag. 53.
9. De dret de General, pag. 56.
10. De Naus, Galeras, y altres Vexels, pag. 57.
11. De Homens propris, pag. 57.
12. De delmes, pag. 58.

Libre ſinque vacat.

Titols del Libre ſiſe.

1. De legittima, y diviſio de aquella, pag. 60.
2. De teſtaments, pag 61.

Titols del Libre ſete.

1. De preſcriptions, pag. 61.
2. De ſupplicarions de ſententias, pag. 61.
3. De appellations, pag. 62.
4. De deſpeſas de plets, pag. 62.
5. De executio de ſententias, pag. 62.
6. De depoſitaris, y depoſits de executions, pag. 63.

Titols del Libre vuyte.

1. De penyoras, e hypothecis, pag. 63.

Titols del Libre nove.

1. De accuſations, denuntiations, Inquiſitions, y orde de juys Criminals, pag. 65.
2. De crim de ſacrilegi, pag. 66.
3. De abatuts, y latitans, pag. 70.
4. De fautoria, pag. 71.
5. Quant ſie licit, o no aquiſcu venjarſe ſens Iutge, pag. 71.
6. De injurias, y danys donats, pag. 71.
7. De jugadors, y taffureria, pag. 71.
8. De acordats de armas fugitius, pag. 72.
9. De prohibitions de armas, pag. 72.
10. De diverſos, y extraordinaris crims, y delictes, pag. 73.
11. De Sometent, e Sacramental, pag. 74.
12. De cuſtodia de preſos, dret, y carrec de Carcellers, y altras deſpeſas de carcerats, pag. 74.
13. De bandejaments, pag. 74.

Titols del Libre deze.

1. De dret de Fiſc, y de las ſuas Regalias, pag. 75.
2. De remiſſio del quint, pag. 75.
3. De Pau, y Treva, pag. 76.
4. De remiſſio de bans, e penas en Corts, pag. 83.
5. De confirmations de Conſtitutions, y Privilegis, pag. 85.
6. De proemis, pag. 90.

TAVLA ALPHABETICA DELS TITOLS QVE CONTE LO PRESENT volum de las Conſtitutions Superfluas contrarias, y coregidas, lo primer numero de la quales del Libre, lo ſegon del titol, y lo tercer de la pagina.

A.

Abatuts, y latigants, 9. 3. 70.
Accuſations, denuntiations, inquiſitions, y orde de juys criminals, 9. 1. 65.
Acordats darmas, fugitius, 9. 8. 72.
Actions, y obligations, 4. 5. 48.
Appellations, 7. 3. 72.
Audientia, e Conſell Reyal, 1. 12. 18.

B.

Bandejament, 9. 13. 74.
Bisbes, Prelats, Clergues, Religioſos, coſas, y Privilegis lurs, 1. 2. 2.

C.

Celebrar Corts, 1. 6. 10.
Comercis, y ſeguretat de Camins, 4. 7. 51.
Commiſsions de Cauſas en la Reyal Audientia, 3. 4. 40.
Confirmations de Conſtitutions, 10. 5. 85.
Contentions de juriſdictions, 3. 2. 39.
Crim de ſacrilegi, 9. 2. 66.
Cuſtodia de Preſos dret, y carrec de Carcellers, y altras deſpeſas de carcerats, 9. 12. 74.

D.

Deciſions de la Reyal Audientia, 1. 13. 19.
Delmes, 4. 12. 58.
Depoſitaris, y depoſits de executions, 7. 6. 63.
Deſpeſas de plets, 7. 4. 62.
Dilations, y terminis probatoris, e inſtructoris, 3. 5. 41.
Diverſos reſcrits, y elongaments. 1. 10. 17.
Dret de Segell, y que nos puga alienar, 1. 11. 18.
Dret de General, 4. 9. 56.
Dret de Fiſc, y de las ſuas Regalias, 10. 1. 75.

E.

Evocations de cauſas en la Reyal Audientia, 3. 3. 39.
Examen de Medicinas, 2. 2. 37.
Examen de Metges, 2. 3. 37.
Executio de Sententias, 7. 5. 62.

F.

Fautoria, 9 4. 71.
Fe, e authoritat de cartas, 4. 4. 48.

H.

Homens propris, 4. 11. 57.

I.

Injurias, y danys donats, 9. 6. 71.
Iueus, y Sarrahins, 1. 5. 6.
Iugadors, y taffureria, 9. 7. 71.
Iurament axi voluntari com neceſſari, y de fidelitat, 4. 1. 44.
Iuys, y fermas de dret, 3. 1. 38.

L.

Legitima, y diviſio de aquella, 6. 1. 60.

N.

Naus, Galeras, y altres Vexells, 4. 10. 57.

O.

Obſervar Conſtitutions, 1. 9. 15.
Offici de Canceller, Vicicanceller, e Regent la Cancellaria, 1. 14. 20.
Offici de Prothonotari, Secretaris, Scrivans de Manament, y altres de la Reyal Cancellaria, 1. 15. 20.
Offici de Governador, Portants Veus de aquell, o lurs Aſſeſſors, e Miniſtres, 1. 16. 20.
Offici de Balle General, e Procurador Reyal, e lurs Loctinens, Aſſeſſors, Advocats. e Procuradors Fiſcals. 1. 17. 21.
Offici de Iutges de Cort, 1. 18. 21.
Offici del Viſitador dels Officials Reyals qui no tenen Taula, 1. 19. 22.
Offici de Veguers, Sotsveguers, Balles, Sotsballes, Capdeguaytas, y altres Officis temporals, 1. 20. 28.
Offici de Iutges, y Aſſeſſors Ordinaris, 1. 21. 29.
Offici de Iutges Delegats, 1. 22. 29.
Offici de Iutges de Taula, e quals officials deuen tenir Taula, 1. 23. 30.
Offici de Croniſta, 1. 24. 32.
Offici de Alcayts, y Capitans, 1. 25. 32.
Orde Iudiciari, 3. 7. 41.

P.

Pau, y Treva, 10. 3. 76.
Preſcriptions, 7. 1. 61.
Prohibitions de armas, 9 9. 72.
Proemis, 10. 6. 90.

Q.

Quant ſie legut, o nō aquiſcu venjarſe ſens jutge, 9. 5. 75.
Que novells Officials no ſien poſats, 1. 26. 35.
Que los Eſtrangers no pugan tenir Officis Eccleſiaſtics en Cathalunya, 1. 34.

R.

Relations de Proceſſos vot, y examen de las cauſas en aquells actitadas, 3. 8. 42.
Remiſsio del quint, 10 2. 75.
Remiſsio de bans, y penas en Corts, 10. 4 83.
Reparatio de Greuges, 1. 7. 11.

S.

Salaris, 4. 2. 45.
Salaris dels Officials Reyals ſobre la General, 4. 3. 45.
Sancta Fe Catholica, 1. 1. 2.
Sancta Inquiſitio, 1. 4. 6.
Somatent, e Sacramental, 9. 11. 74.
Studis Generals, 2. 4. 37.
Supplications de Sententias, 7. 2. 61.

T.

Teſtaments, 6. 2. 61.
Teſtimonis, 3. 6. 41.
Trevas Conventionals, y empreniment, 2. 1. 36.

V.

Veſtigals, Leudas, Peatges, Gabellas, y de coſas prohibidas traure de Cathalunya, 4. 8. 53.
Vſatges Conſtitutions, y altras Leys, 1. 8. 15.
Vſuras, e Baratas, 4. 3. 48.

EN NOM DE NOSTRE SENYOR DEV JESV-CHRIST COMENCA LA NOVA COMPILATIO DELS VSATGES DE BARCELONA, CONSTITVTIONS, CAPITOLS, Y ACTES DE CORT, Y ALTRAS LEYS DE CATHALVNYA, SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y CORREGIDAS.

FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any 1413.
Capitol de Cort 8.

COM los Vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, e Capitols de Cort ſien ſtats ordenats en Lati, e perço las perſonas legas han ignorantia de aquellas, e facilment fan, e venen, e poden venir contra aquells, de ques ſuſciten queſtions, e plets en gran dan de la coſa publica, e dels ſingulars de aquella, perço la preſent Cort ſupplica molt humilment a vos Senyor, que los dits Vſatges, conſtitutions, e Capitols ſien tornats de Lati en Romanç, e aquells, e aquellas ſien reglats, e poſats ſots degudas materias, e titols, tota vegada guardant los drets voſtres Senyor, e de la terra, e lo profit, e ben avenir de la coſa publica del dit Principat, e ſobre las ditas coſas facdoras, e ſpatxadoras, ſien eletas dos perſonas bonas, aptas, e ſufficients pervos Senyor ab conſentiment de la dita Cort, las quals per manament voſtre continuament entengan en lo dit fet, per ſpatxament de aquell, e que los dits Vſatges, Conſtitutions, e Capitols de Cort axi arromançats, hajen aquella efficacia, força, e virtut, e ſe hajen a praticar ſegons que per vos Senyor ab voluntat, e conſentiment de la Cort ſera acordat, e ordenat Plau al Senyor Rey.

LIBRE PRIMER DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA SVPERFLVAS, CONTRARIAS, y corregidas.

DE LA SANCTA FE CATHOLICA. TIT. I.

1. IAVME Primer en Leyda, any 1242. §. 2. del Cap. vnic.

VOLEM encara, e ſtatuim, que tota vegada que Archabisbe, o Bisbe, o Frares predicadórs, o Menors iran a Vilas, o Locs hon Sarrahins, o Jucus eſtaran, e la paraula de Deu als Jucus, e Sarrahins propoſar volran, aquells a la vocatio llur hi venguen, e pacientment lur predicatio ojen, e ſi de grat venir noy volran, que los Officials noſtres, tota excuſatio poſtpoſada, los ne forcen. Manam encara als Veguers, Balles, e Corts, e altres noſtres ſotſmetos, e a tots Officials preſents, e ſdevenidors, que totas las coſas deſſus ſcritas, en tot loc inviolablement tenir, e obſervar façen, ſi de la noſtra gratia, e amor ſe confien.

2. PERE Segon en la Cort de Barcelona, any 1283. Cap. 30.

STatuim que los Sarrahins dels Jucus, ſis batejen, romangan liures, e francs, donant reenço per ſi, ſegons quels drets volem, e es acoſtumat de ſer.

3. IAVME Segon en la terçera Cort de Barcelona, any 1311. Cap. 1.

A Supplicatio de aquells ordenam, quel Statut, e Privilegi fet en creximent, e en favor de la Fè Chriſtiana, per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Jacme Avi noſtre de bona memoria, confirmat per Papa Innocent quart, e encara lo Capitol fet per nos en la General Cort de Barcelona, lo qual comença. *Statuim que ſi Iueu, o Iueus, &c.* plenariament ſien obſervats, e que predicatio ſia feta en la ſinagoga dels Jucus, e meſquites dels Serrahins, e en altres locs, en los quals per lurs orations a fer ſe han acoſtumat de ajuſtar, del qual Privilegi, o Statut del dit Senyor en Jacme de bona memoria la tenor es aytal. *Sapien tuyt que nos en Iacme &c.* axi com damunt es eſcrit.

DE BISBES, PRELATS, CLERGVES, RELIGIOSOS, COSAS, Y PRIVILEGIS LVRS. TIT. II.

1. CARLES en la quarta Cort de Monſo, any 1542. Cap. de Cort. 11.

DE poc vtil ſerien las leys, ſi aquellas ab tota integritat no eren ſervadas, y com per Capitol de Cort fet per voſtra Majeſtat, ſia eſtat proveit, que nin-

ningun ſtranger, ço es que no ſia Cathala, puga tenir Prelaturas, ço es Bisbats, ni Abadiats, ni altres Dignitats, ni beneficis curats, y no curats, o ſien de patronat de voſtra Majeſtat, o no, en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya. E perque ſe ſon fets fraus en aquell, ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat, li placia ſtatuir, y ordenar, que lo dit capitol ſia obſervat ab tota integritat, e ſens frau alguna, y per aço placia a V. Majeſtat manar expedir letras pera noſtre molt Sanct Pare, y pera voſtre embaxador reſident en Roma. E mes placia a voſtra Majeſtat per obſervança del dit Capitol de Cort no anomenar daçi al devant als dits Bisbats, Abadiats, y Priorats Conſiſtorials, ſino Cathalans, exceptat empero del dalt mentionat Capitol, y del preſent las perſonas del Reverendiſſim Don Joan de Tormo Bisbe de Vic, y de Don Franceſc de Vrries Bisbe de Vrgell, y ſis criats de cada vn dells, per ells, y quiſcu dells nominadors los quals pugan donar beneficis en ſas diocesis. E mes los altres criats dels dits Bisbes, y cada vn dells pugan tenir penſions, y ſi algu, o alguns dels dits ſis criats ſe morien, o ſe eſpedien de lur ſervey ans de haver los fets beneficiats, en loc de aquell, o aquells ne pugan nomenar altre, o altres, y que los altres criats qui de preſent obtenen beneficis en los dits Principat, y Comtats, pugan obtenir aquells, no obſtant lo preſent Capitol. Plau a ſa Majeſtat que ſe obſerven los Capitols ſobre aço diſponents.

2. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. 22.

PER reglas de la Cancellaria de noſtre Sanct Pare, es diſpoſat, que los Prelats, y altres ordinaris no pugan conferir los beneficis vacants, ſino en quatre meſos del any, reſtant los altres vuyt meſos a la diſpoſitio de ſa Sanctedat, e no obſtant las ditas reglas, lo Summo Pontifice ab reſervas in pectore, y ab expectativas, y altras gratias, las quals moltas vegadas per importunations ſon atorgadas proveexen los dits quatre meſos. Perço la dita Cort ſupplica a V. Majeſtat que li placie obtenir de noſtre Sanct Pare, que los dits quatre meſos ſien reſervats als dits Prelats, y ordinaris, axi que no pugan eſſer impedits per reſervas, ni altras gratias Apoſtolicas, e per aço manar expedir letras per a ſa Sanctedat, y per lo embaxador de V. Majeſtat reſident en Roma. Sa Majeſtat manara ſeriure comforme al ſupplicat.

3. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any 1547. Cap. de Cort. 11.

COM ſia coſa notoria, los molts, e irrepărables danys reben las Ovellas, eſtant lo Paſtor abſent, ſe pot penſar quant dany a rebut, y reb de quiſcun die aquella Santa Igleſia metropolitana de Tarragona, del dany de la qual ne reſta las Cathredals inferiors, com a membres de aquellas agraviadas, y la experientia, o a ab exces amoſtrat, que ab quinze anys que ha que lo Prelat de dita metropolitana Igleſia prengue la poſſeſſio, may a viſitada aquella, ni ſols trameſos condecents procuradors, y miniſtres, ſino ſols de la matexa natio ſua, y tals que per no eſſer de la terra, no tenen amor en aquella, ni intent del be public, com es fer juſtitia, y regir be la clerezia, y altras ſemblants coſas, ſino ſols en ſa propria vtilitat, y per aquellas donavan licencia, y mal exemple de viure, veñent la juſtitia, y beneficis, y diſſipant las coſas de la menſa, y agraviant los vaſſalls, y altras coſas, lo que nos fora fet, eſſentlo Prelat de la terra, o preſent, com experientia a moſtrat ab los altres Prelats, e perço, y attes que ahont major, y mes evident es lo dany, major attentio, y prompta proviſio ſe deu tenir, y fer, los tres ſtaments de la dita Cort ſupplican a voſtra Alteſa, mane proveir, y donar orde, que dit Prelat de Tarragona vingue a reſidir, y mirar per ſas Ovellas, las quals eſtan en total ruina, y la terra ſe va deſpoblant. Y en cas que tingues legittim impediment, ſe li done altra recompenſa mes commoda per ſa Majeſtat, a effecte que pugues donar eſta Prelatura a perſona tal, que reſidis, y ſublevas los poblats de tota aqueſta Provintia de tantas neceſſitats, que per ells han paſſadas, y tambe ſeria conſervatio del patrimoni de ſa Majeſtat, y de voſtra Alteſa, y deſcarrec de ſas conſcientias. Sa Alteſa o ſupplicara a ſa Majeſtat.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 10.

SVpplican los tres ſtaments a voſtra Alteſa, que li placia obtenir proviſio del Conſili General que al preſent ſe celebrara, o de noſtre Sanct Pare, que las cauſas Eccleſiaſticas, y ſpirituals, com ſon cauſas beneficials, y matrimonials, o altras en la primera, y ſegona inſtantias ſien conegudas, y declaradas per ſententia diffinitiva per los Jurges ordinaris, o altres delegadors en Eſpanya per ſa Sanctedat, en virtut de la proviſio facdora en lo Conſili General que vuy ſe celebra, o altrament, y que no pugan eſſer evocadas ditas cauſas en las ditas primera, y ſegona inſtantias a la Sancta Sede Apoſtolica, ni altre Jurge, ſino al qui ſera nomenat en Eſpanya, y aço per redemir, y evitar las grans oppreſſions, que los dits reſidents en Cort Romana donen als poblats en aqueſta terra, y ſenyaladament contra las perſonas vellas, y pobres, y tambe es gran deſtructio de la terra dels molts diners ixen de aquella, per la deffenſio de las ditas cauſas, y per obviar a las grans cauthelas, y calumnias que los reſidents en Cort Romana vſan ab los abſents de aquella, que per experientia ſe moſtra, que ab vexations, y ſemblant extorſions compoſan, o levan los beneficis, o ſe fan conſentir penſions, o regreſſos indegudament, als qui tenen bon dret. Plab a ſa Alteſa intercedir ſobre lo ſupplicat.

5. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any 1553. Cap. de Cort 4.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa, que li placia per effectuatio del Capitol de Cort xj. de las Corts paſſadas, ſie ſervit V. Alteſa intercedir, y donar cartas pera ſa Majeſtat a fi, y effecte que lo Archebisbe de Tarragona qui vuy es, vingue a reſidir en ſa Sgleſia, y mirar per ella, y en cas de legittim impediment, ſe li done altra recompenſa mes comoda per ſa Majeſtat, perque ſe puga donar dita Prelatura a perſona tal, que reſidis, y ſublevas los poblats de la Provintia, de las neceſſitats que per dita cauſa ſoſtenen, y ſera per lo ſemblant conſervatio del patrimoni de ſa Majeſtat, y de V. Alteſa. Sa Alteſa ſcriura a ſa Majeſtat intercedint pera que aço ſe effectue.

QUE LOS STRANGERS NO PUGAN TENIR OFFICIS ECCLESIASTICS EN CATHALVNYA. TIT. III.

1. CARLES en la tercera Cort de Monſo, any 1537. Cap. de Cort 1.

COM en lo Capitol del ſervey, o donatiu fet a V. Majeſtat per los dits tres Staments del dit Principat de Cathalunya en las Corts celebradas en la preſent Vila de Montſo, en lo any 1528. ſia diſpoſt, que de las Prelaturas, ço es Archebisbat del dit Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya foſſen proveits Cathalans naturals, e no eſtrangers lo que no es eſtat obſervat fins aci. Perço ſupplican los dits tres Staments a V. Majeſtat, que li placia ſtatuir, y ordenar, que de las ditas Prelaturas ſien proveits Cathalans naturals verament, e no ficte, y no perſonas ſtrangeras, axi com es eſtat proveit en los Abadiats, ab lo decret de nullitat, e clauſulas, e prohibitions contengudas en lo precedent Capitol. Plau a ſa Majeſtat que ſien obſervadas las Conſtitutions, y Capitols de Cort conforme als del Any M.D. xxxiv. E advertira ſa Majeſtat en cas de vaccatio tenir los per ſpecialment comanats com ho ha fet fins aci.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any 1547. Cap. de Cort 8.

COM de alguns anys ença los Monaſtirs dels Frares mendicants clauſtrals de Gerona, ſien vinguts en molta diminutio, y ſenyaladament lo de Sanct Franceſc. en tanta queſta per totalment desferſe, per cauſa de la adminiſtratio dels regidors de dit Monaſtir, que han alienadas, y diſſipadas moltas rendas, y proprietats de dit Monaſtir, y lo mateix ſe diu es dels altres Monaſtirs del

pre-

preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y ſi noy es proveit vindra a total ruhina en deſervey de noſtre Senyor Deu, y dany, y deshonor de las Vniverſitats ahont ſon dits Monaſtirs. Perço ſe ſupplica a voſtra Alteſa, procure, y obtingua de noſtre Sanct Pare, o altrament que en los dits Monaſtirs mendicants Clauſtrals de Cathalunya, e de Roſſello, y Cerdanya no pugan eſſer Priors, ni Guardians, Sotſpriors, Vicaris, ni Procuradors, ni tenir altres Officis dels Convents, ſino Cathalans, o almenys naturals de la Provincia de Arago, y que los Convents no pugan vendre proprietats, ni rebre, ni ſmerçar proprietats de cenſals, ſino ab expres conſentiment, y ferma dels regidors de las Vniverſitats, a hont ſon dits Monaſtirs, o altrament com millor aparega per conſervatio, e indempnitat de ditas coſas. E per lo ſemblant ſie ſervit voſtra Alteſa obtenir de dit noſtre Sanct Pare, que en los Monaſtirs de Montſerrat, Sanct Feliu de Guixols, de Poblet, y Sanctas Creus, no pugan eſſer Abats ſino Monjos, que hajen pres lo abit, y feta proffeſſio en lo mateix Monaſtir, de hont ſeran elets Abats, exceptat empero en lo dit Monaſtir de Sanct Feliu, en lo qual per lo poc numero de Monjos en aquell reſideixen, puga eſſer elet en Abat Monjo proffes de dit Monaſtir de Montſerrat. Sa Alteſa ſupplicara a ſa Sanctedat lo que mes convinga.

3. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, Any 1553. Cap. de Cort 29.

EN las Corts celebradas en la Ciutat de Barcelona per ſa Majeſtat, en lo Any Mil ſinccents, y vint fonc fet vn Capitol de Cort qui comença. *Com la Religio del Hoſpital, &c.* Ab lo qual es proveit, y ordenat que no ſie donada poſſeſſio, a algun Frare de la Religio de Sanct Joan de Hieruſalem, que no ſia nadiu, e originari del Principat de Cathalunya de preceptoria, o comanda alguna de la Caſtellania de Amposta, ſituada dins lo dit Principat de Cathalunya, ſins tro, e tant que ſie proveit, e poſat en executio, que los Frares originaris, e nadius del dit Principat ſien acullits, y de fet concorregan en las comandas fundadas en dita Caſtellania, encara que ſien en los Regnes de Arago, y Valentia, y que contra aquella diſpoſitio no ſien atorgadas per ſa Majeſtat, Loctinent General, ni altres qualſevol Officials de aquella executorias, ni altras proviſions, com en dit Capitol es contengut, al qual ſe fa relatio. E apres los Frares de dita Religio Aragoneſos, y Valentians, per que los dits executorials nols eren conſentits, ſenſe los quals no poden rebre los homenarges dels vaſſalls, obſtant Reyals Pragmaticas procuraren que lo Meſtre de la Religio poſas ſequeſtre en los fruits de ditas encomandas, y manava al ſequeſtre reſpongues dels fruits al qui de dita encomanda ere proveit, no eſſent nadiu, ni originari del dit Principat, axi que ab tals ſequeſtres ſe feya frau al demuntdit Capitol, y a la Reyal Cancellaria, y ſogell, perque ſe rebien los fruits ſens traute executorials, y per obviar a ſemblants fraus en las Corts celebradas en la preſent Vila per ſa Majeſtat en lo Any M. D. xxxxij. Fonc fet vn altre Capitol de Cort, que comença. *Si las leys ab tot effecte no ſon obſervadas, &c.* Ab lo qual es diſpoſat que en ditas encomandas ſituadas dins lo preſent Principat, fos poſat ſequeſtre per lo Loctinent General de Cathalunya, a inſtantia dels Deputats, los quals Capitols de Cort ſon eſtats ſempre obſervats, y ſempre que ſon eſtadas conſentidas letras executorials, ſon eſtadas revocadas, com a Actes fets contra dits Capitols. E com de poc temps ença ſien contra ſerie, y tenor dels dits Capitols ſtadas conſentidas letras executorials, pera pendre poſſeſſio de las encomandas de Vilalba, Aſco, y Orta, las quals ſtaven ſequeſtradas a inſtantia dels Deputats de Cathalunya a Frares Valentians qui no ſon nadius, ni originaris del preſent Principat. Perço ſupplican humilment a voſtra Alteſa los tres Staments de Cathalunya qui li placie ſie de merce ſua revocar ditas letras executorials, y tornar dits ſequeſtres en ditas encomandas, fins tro, e tant que dits Capitols ſien

effectuats, e los dits Frares acollits, ſegons en dit Capitol es diſpoſat. Sa Alteſa ſera ſervit perque no ſe haje venir a termens de juſtitia, attes que la revocatio de dits executorials es ſobre coſa Eccleſiaſtica, y que es interes dels Regnes, e per levar inconvenients en ells que ſe poſe en ſon poder, o de qui ſa Alteſa manara pera donar alguna bona deſaxida per la bona concordia en los Regnes, y ſino que las parts ſegueſcan ſa juſtitia.

DE LA SANCTA INQVISITIO. TIT. IV.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any M. D. xxxxvij. Cap. de Cort xxxxv.

COM en los Capitols de la Inquiſitio fets en las Corts celebradas en la Ciutat de Barcelona, en lo Any M. D. xx. Cap. xvj. y xxv. ſie eſtat ſtatuit, que lo nombre dels Familiars dels Inquiſidors de Cathalunya fos moderat a trenta, levats tots abuſos, e com apres ab experientia ſe ſie viſt, que dits Inquiſidors han fet gran abus en lo nombre de dits Familiars, lo que redunda en gran dany de la juriſdictio Reyal, y dels Prelats, y altres que tenen juriſdictions. Perço dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa, li ſia ſervey voler manar moderar lo nombre de dits Familiars en Cathalunya, y dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya a ſexanta, ço es lo Inquiſidor de Barçelona, Tarragona, Vrgell, Vic, Gerona, y Elna, en ſas Dioceſis no puga tenir mes de ſinquanta familiars, y lo Inquiſidor de Valentia en la Dioceſi de Tortoſa en la part de Cathalunya no puga tenir ſino ſinc Familiars, y lo Inquiſidor de Çaragoça en la Dioceſi de Leyda en la part de Cathalunya altres ſinc, y encara que lo nombre fos major en diras Dioceſis, que ninguns dels dits Familiars goſen del Privilegi de dit offici de la Sancta Inquiſitio, y los tals Familiars hajen portar tots inſignia patent honrada, la que apparra al dit Inquiſidor, y que dit Inquiſidor mane donar a quiſcuna Cort Eccleſiaſtica de las ditas Igleſias, o Dioceſis vna vegada lany, la nomina de aquells, per ques ſapia, y ſe puga publicar, perque ſien coneguts per tals, y ſi vn Familiar tindra queſtio ab altre, que no ſie Familar no pugan los Inquiſidors conexer de aquell qui no ſera Familiar criminalment, ſino en cas que la rixa, o queſtio ſe fos moguda entre aquells per coſas tocants al Sanct Offici, y ſi los dits Inquiſidors no ſervaran, o contravindran a las coſas ſobreditas los Deputats de Cathalunya hajan, y pugan retenirſe las penſions dels cenſals, que la Inquiſitio reb ſobre lo General de Cathalunya. Sa Alteſa eſſent en Caſtella a hont eſta lo Conſell general del Sanct Offici, per al effecte de aço ſe interpoſara, y fara que ho vejen, y proveeſcan com mes convinga.

DE JVEVS, E SARRAHINS. TIT. V.

1. VSATGE. Hæc eſt forma.

AÇO es la forma, en qual manera ſe ha fer lo ſagrament per lo Jueu, contra lo Chriſtia, tenint lo rotle al coll. Jures, o Jueu, per aquell qui dix, yo ſon, e no es altra ſens mi. Jures per aquell qui dix, yo ſon, e no es altre ſino yo. Jures per aquell qui dix, yo ſon Senyor Deu teu, qui traſqui de la terra de Egypte, e de la caſa de ſervitut, digues jur. E per aquell qui dix, no h.uras Deus ſtranys contra mi, digues jur. E per aquell qui dix, no faras entretallament, ne tota ſemblança que es en lo Cel deſobre, e qui en terra dejus, ne aquells qui ſon en aygua ſots terra, no adoraras aquellas coſas, ne las colras, digues jur. E per aquell qui dix, yo ſon Senyor Deu teu fort, e regeu, viſitant la iniquitat dels Pares en los fills, en la terça, en la quarta generatio de aquells qui avorriran mi, e faent miſericordia a aquells que amen a mi ſobre totas las coſas e guardan los meus manaments, digues jur. E per aquell qui dix, no prenas lo nom del Senyor Deu teu en va, car no haura per no culpable

noſtre

noſtre Senyor aquell, qui haura pres lo nom de noſtre Senyor Deu feu en va, dignes jur. E per aquell qui dix, ſies membrant, quel Diſſabte ſanctifices, ſis dies obraras, e faras totas las obras, mas lo ſeten dia de Diſſabte del Senyar Deu teu es, no faras tota obra tu, ne ton fill, e ta filla, e ton ſervent, e ta ſerventa, e la tua beſtia, e lo eſtrany, qui es dins las portas tuas: car en ſis dies feu Deu Cel, e terra, e mar, e totas las coſas qui hi ſon, e repoſa en lo ſete dia: perço beney Deu lo Diſſabte, e lo ſanctifica, digues jur. E per aquell qui dix, honra ton Pare, e ta mare, perço que vives lonc temps ſobre la terra, la qual lo Senyor Deu teu donara a tu, digues jur. E per aquell qui dix, no faras adulteri, digues jur. E per aquell qui dix, no ociuras, digues jur. E per aquell qui dix, no faças ladronici, digues jur. E per aquell qui dix, no parlaras contra lo proiſme teu fals teſtimoni, digues jur. E per aquell qui dix, no cobejaras la coſa de ton proiſme, ne deſijaras ſa muller, ne ſervent, ne ſerventa, ne bou, ne aſe, ne las coſas que ſuas ſien, digues jur. Jures per los ſinc libres de la Ley, e per lo nom Sanct, e glorios, Helie, Aſſec, Heyæ, Haliæ, Huſeyæ, digues jur. E per lo nom honrant Hya Hiliathia, e per lo nom Sanct gran, e fort maravellos qui ere entretallat ſobre lo front de Aaron, digues jur. E per lo nom maravellos de Ananiæ fort, que dix Moyſes ſobre la mar, e departis per dotze vias, digues jur. E paſſaren los fills de Iſrael per lo ſec, e fo acabuſſat Pharao, e tota la ſua hoſt en la mar roja, e per la Sancta Manna que menjaren los teus Pares en lo deſert, digues jur. E per lo Tabernacle, e tots los vexells de aquells, e per la Taula Sancta, e per lo candalobre dor, tot per larca damiſtança, e per las duas taulas, las quals poſa Moyſes en aquella per manament de noſtre Senyor, digues jur. E per la cortina apareliada devant Cherubin eſteſa, e per las veſtiduras Sanctas de Aaron, e de ſos fills, e per la amiſtança ſancta, la qual pacta noſtre Senoyr ab Moyſes, e ab los fills de Iſrael en lo mun de Sinay en ma de Moyſes, digues jur. E per lo jurament ſanct, que Deu jura, a Abraam en lo mont Morià, e per la terra de promiſſio, e per Iſrael, e per la cadira honrada de Deu, e per los Angels miniſtrants devant lo Sanct beneit, e per las ſanctas rodas de las beſtias, ſtants faç a faç devant Deu, loants Deu, e dients ab veus grans Sanct, Sanct, Sanct, Senyor Deu Sabaor, plens ſon los Cels, e la terra de la tua gloria, digues jur. E per tots los Angels pacifics, que en los Cels ſon, e per tots los Sancts de Deu, e per tots los Prophetas de Deu, e per tots los noms ſancts, e honorificats, maravelloſos, e terribles qui ſon de Athanathos, Baruchu, Brubuſtu, digues jur. E per aquell Deu maravellos, conſeller Deus fort, Pare del ſdevenidor ſetgle, Princep de pau, digues jur. E per tots los noms ſancts, de tots los Angels qui ſon en lo Cel, e per los vint y quatre libres de la Ley, e per tot allo que es en ells ſcrit, e per las benedictions, e maledictions qui dadas foren ſobre lo mont Gatzari, e ſobre lo mont Ebal, e per dotze Tribs de Iſrael, digues jur. Que ſi ſabs veritat, e vols jurar menſongue, que vinguen ſobre tu totas aqueſtas maledictions, e prenguente, reſpon amen. Malvat ſeras en Ciutat, e malvat en camp, maleit lo graner teu, e maleitas las reliquias tuas, reſpon amen. Maleit lo fruit del ventre teu, e lo fruit de la terra tua, los ramats dels bous teus, els ramats de las tuas ovellas, maleit ſeras intrant, e maleit ixent, reſpon amen. Trameta noſtre Senyor fam ſobre tu, e fame-jament, e inquietatio en totas obras tuas que faras, entro aytant quet enfremin, e deſtruya cuyroſament per los aviſaments teus malvats, en los quals lexeſt mi, reſpon amen. Sia lo Cel que es ſobre de tu de metall, e la terra que calçigues de ferro, don noſtre Senyor Deu plujes a la tua terra de pols, e del Cel devall ſobre tu cendra, entro que ſies attridat, e liure a tu noſtre Senyor entrebucant devant los enemics teus, per vna via vajes contra ells, e per ſet fuges, e ſies campat per tots los Regnes de la terra, reſpon amen. Ajuſte a tu noſtre Senyor peſtilentia, entro quet conſuma de la terra, a la qual poſſeir eſt intrat, fire a tu noſtre Senyor de fretura, febre, e de fret, e de ardor, de aer corrumput, e de rovey, et perſegueſque, entro que perſques, reſpon amen. E ſia la carnaça tua

en

en menjar a totas volaterias del Cel, e a las beſtias de la terra, e no ſie quit cobre. Fira a tu noſtre Senyor de plaga de Egipte, e la partida del cors, per la qual la ſtercoraix, de gratella, e de pruija, en axi que no pugues eſſer curat, reſpon amen. Fira a tu noſtre Senyor de pegueſa, de ceguedat, de furor de penſa, e palps enmig dia, axi com palpar ſol lo cec en tenebres, e no endreç las carreras tuas, e toſtemps calumnia ſegueſques, e ſoſtengues, e ſies oppremit de crueltat, e no hajes quit desliure, muller prengues, e altre dorme ab ella, reſpon amen. Caſa edifics, e no habits en aquella, plantes vinya, e no venemes aquella, lo bou teu ſia mort devant tu, e no menjes de aquell, reſpon amen. Laſe teu ſie arrapat en ſguardament teu, e no ſie retut a tu, las ovellas tuas ſien donadas a tos enemics, e no ſie que a tu ajut, los fills, e las fillas tuas ſien liurats a altre poble, veent tos vlls, e de falleots al ſguardament de aquells tot lo dia, e no ſia fortalea en la ma tua, reſpon amen. Los fruits de la tua terra, e totas las lavors tuas menje poble que tu no conegues, e ſies toſtemps calumnia ſoſtenent, e opprimit certs dies, e maravellat a la terror de aquells, que veuran los teus vlls, fira a tu noſtre Senyor de floronco molt malvat en los genolls, e en las tuas cuxas, axi que guarir no puxes, de la planta del peu fins al cap, reſpon amen. Lo Senyor aporta tu, e ta muller, e tas fillas, e tos fills en la gent que no coneguiſt tu, e ton pare, e ta mare, e ſerviras a qui Deus ſtranys de fuſt, e de pedra, e ſeras poſat en opprobi, e en faula a tots los pobles, en los quals te introdueix alli noſtre Senyor, reſpon amen. Sement molta gitaras en la terra, e poc culliras, car lagoſtes tot ho devoraran, vinyas plantaras, e cavaras, e vi no beuras, ne culliras de aquella nenguna coſa, car ſera guaſtada per vermens, oliveras hauras en tots los termens teus, e no ſeras vntat de oli, car decorreran, e periran, reſpon amen. Fills engendreras, e fillas, e non goſaras, car ſeran menats en captivitat, tots los arbres teus, e los fruits de la tua terra rovey conſumera, leſtrany qui ab tu contreſtara en la terra, pujara ſobre tu, e ſera pus alt, e tu avellaras, e ſeras jus a ell, el lograyra a tu, e tu lo grayras a ell, e ſera en cap, e tu ſeras en coha, e vendran ſobre tu totas aqueſtas maledictions, e las ſeguents pendrante fins que muires, reſpon amen. Serviras al inimic teu, lo qual noſtre Senyor trametra en fam, e en ſet, e fret, e en nuditat, e en tota ta penuria, e poſara jou ſobre lo coll teu, fins quet attrit, e menara noſtre Senyor gents ſobre tu de luny, e deſtranyas encontradas de la terra, en ſemblança de aguila volant ab impetu, de la qual la lengua entendre no puſcas, reſpon amen. Gent malvada qui no port honor a vell, ne perdo als petits, devor los pollins del beſtiar teu, e las meſſes de la tua terra, fins quet attrit, e no leix a tu forment, vi, oli, ramat de bous, ne ramat de ovellas, fins quet attrit, e diſpergeſca, e menge lo fruit del ventre teu, e las carns dels fills, e de las fillas tuas, que a tu a donats noſtre Senyor Deu teu, en anguſtia, e aguaſtament, en la qual te opprema lo inimic teu, reſpon amen. Sie conſumada en va la virtut tua, e la terra tua no grell, e los arbres de la terra tua no donen lur fruit, trameta a tu noſtre Senyor beſtias qui conſumen tu, e los beſtiars teus, e apoque a totas coſas, tornen, e ſien fetas deſertas en la tua terra, confringue noſtre Senyor Deu de tu la vianda del pa, e reta aquella a pes, e manuchs, e menjes, e no ſies ſodollat, ni menys perdon a tu noſtre Senyor, mas contra tu majorment la furor dell for ſegera, e la fallonia contra tu, e ſiguen ſobre tu totas coſas maleitas, qui ſeritas ſon en aqueſt volum, e deleſca noſtre Senyor lo nom teu ſots lo cel, e conſum tu en tribulatio, e en perditia de tots tribs de Iſrael, ſegons totas las maledictions que en aqueſt volum ſon contengudas, reſpon amen. Sien fets los teus fills orfens, e la tua muller vidua, ſies fet axi com ſtipula davant faç de vent, e los Angels de noſtre Senyor perſegueſquen te, ſien las vias tuas tenebroſas, e allenegoſas, e Langel de noſtre Senyor te empenya, ſia feta la tua taula devant tu en las, e en tribulatio, e en ſcandol, reſpon amen. Sien obſcurats los vlls teus que no vejen, al dors teu toſtemps ſencorb, ſcamp ſobre tu noſtre Senyor la ira ſua, comprena tu, e pos

Deu

Deu iniquitat ſobra la iniquitat tua, e no entres en juſtitia ſua, ſia feta la tua habitatio deſerta, e en los tabernacles teus no ſia qui hi habit, deleſca noſtre Senyor Deu lo teu nom del libre dels vivents, e ab los juſts no ſies ſcrit, reſpon amen. Sia ſcampada la tua ſanc axi com a fems, largent, ne lor teu no deliure tu en lo dia de la furor de noſtre Senyor, fira a tu noſtre Senyor de totas plagas, axi com feri a Pharaho, e lo Poble ſeu, ſi ſabs veritat, e juras falſia, reſpon amen. Fira a tu noſtre Senyor axi com feri Egypte de ſanc, de ranes, e de moſcayons, e de moſcas, e de mortalitat de beſtias, e de floroncos, e de veixigues, e de padruſcada, e de legoſtas, e de mortalitat dels primogenits teus, la maledictio que malei Joſue a Jerico venga ſobre tu, e ſobre la caſa tua, e ſobre totas las coſas que has, ta muller, e tos fills mendiguen de porta en porta, e no ſia qui aconort aquells, reſpon amen. En ira, e en furor del Senyor Rey, e de tots aquells quit vejen vingues, e tots los amics te ſcarneſquen, caygues, e no ſie quit ajut a ſotllevar, pobre, e meſqui muyres, e no ſia quit ſaboleſca, ſi ſabs veritat, e juras falſia, la anima tua vaje en aquell loc, en lo qual los cans los fems poſen, reſpon amen.

2. IAVME Primer en la Cort de Barcelona, any 1228.
Cap. 1.

EN nom de noſtre Senyor Deu ſia clara coſa a tots que nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Muntpeller conexents verament que leſtament del Regne noſtre ab proviſio ſolicita toſtemps deu en mils eſſer reformat perço que per ſtatuts ſaludables a la Divinal gratia plagan, e lo Clero, e lo Poble daquen en axi com la neceſſitat ho requer ſenta creximent, e proſit: en la General Cort de Barcelona en per toſtemps, e inviolablement ſtatuim aquellas coſas que dejus per certs Capitols, e diſtincts manam eſſer annotadas vn Capitol exceptat ſobre Veguers ſtatuidors que entro a ſinc anys tantſolament volem eſſer ſtes, e ſervat. Primerament lo venerable Pare per la gratia de Deu Archabisbe de Tarragona, Bisbe de Vic, e Bisbe de Gerona, Bernat de Barcelona Bisbe, e encara Abbats, e altres homens Nobles Guillem de Muncada Vezcomte de Bearn, Hue Comte Dempuries, en Numo Sanç, G. de Cervera, Ramon de Muncada, e altres ſolemnes alias grans homens preſents en la ſolemna Cort de commu conſell irrefragablement ſtatuim que los Jueus de la terra noſtra no reban per vſures ſino vint ſous per cent en lany, e ſegons aquella forma ſie feta computatio a menor temps, o a major, e a quantitat menor, o encara major.

3. LOMATEIX en dita Cort, Cap. 2.

LA ſolemna Cort approbant ſtatuim que no ſien creguts ſagraments de Jueus en deutes exigidors ſino inſtruments fets legittimament, o teſtimonis covenients approvar, o hajen penyora moble, o hypotheca a la qual incumbeſcan.

4. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 3.

STatuint volem eſſer obſervat, que los Privilegis als Jueus atorgats contra ſponſalias de las mullers, no hajen loc ſi la muller ſera atrobada primer en temps.

5. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 4.

NO res menys volents eſſer obſervat que ſi los Jueus dins dos anys lurs deutes no exigeixen, o al jurge querela no hauran propoſada, e per aquell Jurge al adverſari no ſera moſtrada, las vſuras no ſobrepujen lo doble de la ſort deguda per quantſevulla temps la ſumma de la ſort deguda haja eſtat.

6. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 5.

AB irrefragable Conſtitutio ſtatuim, que los Jueus en perſonas proprias officis publics no preſumeſcan en alguna

guiſa

guiſa exercercir, ço es officis de jutjar,o homens juſtitiar,o punir, o encara ſententias exequir.

7. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 6.

AB inviolable obſervatio manam fermament eſſer guardat que los Iueus en lurs caſas no tengan Chriſtianas.

8. LO MATEIX en Tarragona, any 1234. Cap.21.

STatuim que Sarrahi, o Sarrahina, nos puga fer Jueu, o Juya, ni Jueu, ni Juya, ſe puga fer Serrahi, ni Sarrahina, e los qui aço faran perdan lurs perſonas.

9. PERE Segon en la Cort de Barcelona, any 1283. Cap.49.

DEls Jueus, o Sarrahins dels quals es eſtat a nos demanda donada, que degueſſen eſſer de aquells, en los Caſtells,o en las Vilas dels quals habitaſſen, o eſtigueſſen, ſobre aço volem aquella coſa daqui avant eſſer obſervada, la qual en lo loc de quiſcu de aquells es antigament obſervat, ſaul Privilegis,e pactes ſpecials a quiſcu.

10. ALFONS Segon en la Cort de Monſo, any 1289. Cap.25.

ORdenam, e ſtatuim que nengun Jueu no puga tenir loc de Veguer, ne de Balle, ne eſſer Aſſeſſor, per ço car gran dan ſen ſegueix.

11. IAVME Segon en la primera Cort de Barcelona, any 1291. Cap. 13.

ALgun Jueu no puga comprar, o preſtar ſobre coſas furtadas, e ſi ho fa que reta aquellas francament, no obſtant algun Privilegi, encontrari obtengut.

12. LO MATEIX en la Cort de Leyda, any 1300. Cap.12.

ORdenam,e ſtatuim que quiſcun Sarrahi, franc que ſie en Cathalunya, port los cabells ſerçenats, e tolts en redon, o en çercle, perço que ſie conegur entre los Chriſtians,e ſi algun Sarrahi aço no ſervara, pac per pena al Senyor del loc, hon ſera aquell Sarrahi ſinc ſous,e ſi pagar nols pot,o no vol, prena en la plaça deu açots.

13. PERE Terç en la Cort de Perpinya, any 1351. Cap.37.

ORdenam encara que nengun Jueu per ſi, o per altre no gos tallar, o vendre carns en las carnicerias, hont los carnicers Chriſtians tallan, e venen carns, mas en altres locs ſeparats, e qui contrafara, en ſexanta ſous Barceloneſos ſie punit.

DE CELEBRAR CORTS. TIT. VI.

1. IAVME Segon en la primera Cort de Barcelona, any 1291. Cap.40.

NOS, o noſtres ſucceſſors de aqui avant tindrem Cort General quiſcun any als Cathalans en Catheluyna la hont nos vullam per ordenar, e tractar enſemps ab ells lo bon ſtament de la terra.

2. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona any 1299. Cap. 31.

COm los Prelats, e Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas de Cathalunya appelladas per nos, axi com acoſtumat es antigament a la preſent Cort General, hajen ab carta contradit a las Ordinations de la preſent Cort, e hajen proteſtat, que noy conſenten. Per ço ſtatuim, que nulla perſona Eccleſiaſtica, ni homens lurs nos puga aydar, ne valer de alguna Ordinatio, o Capitol gratios, novellament fet en aqueſta

Cort

Cort, ne en aço ſien enteſos, pus quels dits Prelats, e Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas a las coſas damunt ditas, han contradit. Empero com los damunt dits, qui han contradit a las Ordinations de la preſent Cort, tornaran a la communitat e vſan ſa antiga, qui es acoſtumada en Cort General de Cathalunya, e conſentiran, e fermaran totço, que en eſta Cort es ordenat, ques puxan ajudar de las Ordinations gratioſas de aqueſta Cort, e de las altas Corts eſdevenidoras.

3. ELEONOR Conſort, y Loctinent General de Pere Terç en la Cort de Leyda any 1364. Cap. j.

REprehenſible no deu eſſer judicat, ſi ſegons la varietat del temps, los ſtatuts humans tambe ſe varien, e com poc ha, en la Cort General celebrada per lo Senyor Rey, en la Vila de Perpinya, haguesſen fet vn Capitol del tenor ſeguent. *Mes anant confirmants lo Capitol fet en la Cort de Leyda, per lo Senyor Rey en Iaume de bona memoria Avi noſtre, &c.* Y obſtant lo dit Capitol, molts dels Prelats, Barons, Syndics, y Procuradors ab aquells, y dels Collegis, Capitols, y Vniverſitats, los quals ſon vinguts a las preſents Corts, que celebram en Leyda haguesſen de eſſer repellits dels tractaments de las preſents Corts per no eſſer venguts lo die aſſignat, o per no haver ſervada la forma del dit ſtatut. E com Deu volent ſe hajen de tractar tals, y tant arduos, y vtils negocis, que ſens la preſentia, y aſſiſtentia de aquells (los quals ſegons la rigor del dit ſtatut havien de ſer repellits) tractarſe, y ordenar commodament nos poden. Per tant volents com conve, a la vtilitat noſtra, y de la Republica proveir, de conſell, aſſentiment, y approbatio de la preſent Cort ab la preſent revocam, irritam, y de effecte, y forças evacuam lo dit ſtatut, o Conſtitutio, o altres qualſevol ſtatuts, o Conſtitutions, parlants de aqueſta materia en quant obvien, o ſon viſtas obviar, o poden a la dita interventio, de tal manera, que tots, y ſengles damunt dits, qui altrament havian, o podien eſſer admeſos a las ditas Corts, pugan eſſer admeſos com ſi los dits ſtatuts, o Conſtitutions no foſſen eſtadas fetas.

4. MARTI en la Cort de Barcelona any 1409. Cap. de Cort 15.

PLacia a vos Senyor continuar dema que ſera Diſapte, la dita Cort tro al quinzen die del propvinent mes de Maig en aqueſt loc mateix, e puix tro a la fi de aquella, e que en las continuations, e prorrogations de alli avant faedoras, no ſie donada dilatio vltra quinze dies, e aquells per cauſa neceſſaria, ab conſentiment de la dita Cort, ſi doncs no eran feriats per reverentia de Deu. Plau al Senyor Rey, pero no ſi ſtrenyeria a mes ſpay de vn any.

DE REPARATIO DE GREVGES. TIT. VII.

1. MARTI en la Cort de Barcelona, any 1409. Cap. de Cort 7.

PLacia a la voſtra Senyoria, deputar encontinent per voſtra part algunas bonas aptas, e ſufficients perſonas, qui preſtament ab aquellas qui la Cort a aço eligira, e deputara per ſa part, façan aquella ſummaria cognitio, e reparatio dels Greuges per vos Senyor, o predeceſſors voſtres, o Officials, o Curials ſeus, o voſtros fets a las conditions de la dita Cort, o a qualſevol de aquellas, ſingulars de aquellas, ſegons deuran, e per juſtitia atrobaran faedor, ab bona, e baſtant executio, tot empatxament, e dilatio ceſſants. E no res menys, que los dits proveidors façen ſagrament, de entendre diligentment en las ditas proviſions del Greuges generals, e particulars, donats, e donadors en la preſent Cort. Plau al Senyor Rey, e deputa hi lo Canceller, e lo Vicicanceller, lo Governador de Cathalunya, lo Governador de Mallorcas, Moſſen Pere Torrelles, lo Governador de Roſſello, e de Cerdanya, lo Meſtre Rational, lo Treſorer, lo Balle General, Moſſen Iacme Ballares, Miçer Marti Garcia, Micer Bernat de Vilagaya, Moſſen Manuel de Rajadell, lo Scriva de

de Ratio, e Micer Bonanat Pere. E la dita Cort anomena hi çoes per lo conditio dels Eccleſiaſtics Moſſen, Abbat de Sanct Cugat, Moſſen Guillem Valles Procurador del Bisbe de Barcelona, Moſſen Jacme Fabre Procurador del Bisbe Durgell, e Moſſen Pere Ragaçol Procurador del Bisbe de Tortoſa, e per la conditio dels Barons, e dels Cavallers lo Comte Durgell, o ſon Procurador, lo Noblo en Bernat Galceran de Pinos, Moſen Franceſc Taverner, e en Dalmau de Caſtell-Bisbal menor de dies. E per la conditio de las Ciutats, e Vilas Reyals, en Joan Ros vn dels Syndics de Barcelona, micer Franceſc Baſſet vn dels Syndics de Lleyda, en Franceſc de Seguriolas vn dels Syndichs de Gerona, e Micer Gonſalbo Garridell Syndio de Tortoſa.

2. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 16.

COm moltas, e diverſas vexations, e altras maneras indegudas ſian ſtadas fetas en las reemſons del voſtre patrimoni Reyal, per eſquivar greuges, ſupplica la dita Cort, que ſie voſtra merce Senyor, que tots los Actes de las reenſons, axi pendents, com faedoras, durant la dita Cort, ſe hajan a fer a conſell, e Ordinario dels proveidors dels Greuges, e no ſens aquells. Diu lo Senyor Rey, quel preſent Capitol no es expedient, ni neceſſari, pus es proveit a la juſtitia, per los dits Canceller, Vicicanceller, o Regent en ſon cas faedora, perque nou faria, pero plauli, que ſi per las ditas reemſons, algun es ſtat agraviat, o ſera per lo Senyor Rey, o ſos Officials, no li ſie tolta facultat poſaro en Greuge de Cort, los quals Greuges axi donats, com donadors, tocants, o devallants de las ditas reemçons, ſien proveits per los proveidors dels Greuges, feta primer deguda conexenſa, ſegons ſe pertany, e es acoſtumat.

3. ALFONS Quart en la Cort de Sanct Cugat any 1419. Cap. de Cort. 21

COm la proviſio dels Greuges, e adminiſtratio de la juſtitia de aquells breument faedora, torn en gran ſervey de Deu, merit, e deſcarrec de voſtra anima, e conſcientia, conſolatio, repos, e benefici de voſtres vaſſalls, e ſotſmeſos: perço Senyor la Cort General del Principat de Cathalunya per vos Senyor congregada, ſegons dit es, ſupplica a la voſtra molt gran Senyoria, que ſie merce voſtra Senyor de preſent deputar, e anomenar per la voſtra part, en reparadors de Greuges donats, e donadors en la preſent Cort, tres perſonas, e la dita Cort anomenara ſis perſonas, ço es, dues perſonas per caſcun Braç de la dita Cort de bona fama, ſcientia, e conſtientia, tements Deu, e amants juſtitia, a las quals, o a la major part de aquellas, pus en la dita major part ne haja vna de part voſtra Senyor, e vn de caſcu dels dits tres Braços, vos placia donar, e atorgar ab aſſentiment de la dita Cort plen, e baſtant, abſolut, e irrevocable poder, de conexer, determenar, diffinir, e executar enſemps concordant, ſimplament, e de pla, la ſola veritat del fet atteſa, tots, e ſengles Greuges fets per vos Senyor, e per la Senyora Reyna cõſort voſtra, e per los predeceſſors voſtres de glorioſa memoria, e per las Senyoras Reynas lurs mullers, e Primogenit, e per lo Governador General voſtre, e lur, e per los Loctinents, o Portants veus de Governador de aquells, e per altres Officials voſtres, e lurs, ordinaris, o delegats, al dit Principat de Cathalunya, o a qualſevol Braç Stament, o Vniverſitat, o Singular del dit Principat, en qualſevol manera donats, o donadors en la preſent Cort, o devant los dits proveidors de Greuges, o la major part dels dits proveidors, dins lo Terme, o Termens qui ha dar los dits Greuges ſeran aſſignats, e de tots los merits, e dubtes devallants en qualſevol manera dels dits Greuges, los quals proveidors, o la dita major part de aquells enſemps concordants façan, e hajan ha fer, e adminiſtrar ſobre los dits Greuges, merits, e dubtes de aquells devallants enſemps, o departidament, als propoſants los dits Greuges juſtitia eſpachada. La qual commiſſio, e poder vos placia Senyor fer, e ordenar ſegons la intentio deſuſdita, axi largament baſtant, e ſegura, com meſter ſera, a tota ſeguretat dels ſupplicants, ſervants los Vſatges de Barcelona, Conſtitu-

tions

tions generals e Capitols de Cort de Cathalunya, no mudada ſubſtantia de la forma deſuſdita, prometentvos ſenyor per pacte eſpecial, e mijençant ſagrament, que la dita commiſſio, o poder no revocarets, empatxarets, impugnarets, dilatarets, o contravendrets, ne revocar, empatxar, dilatar, ne contravenir permetrets per algun voſtre official, ne per altre qualſevol perſona, directament, o indirecta, ni per altre qualſevol via, o manera en algun acte, o fet, tocant lo dit poder, conexenſa, deciſio, determinatio, e executio dels dits Jutges, e proveidors, ans a aquells ſiats tengut donar, e fer donar tot endres, e aviament que porets, per eſpatxament, e diciſio dels dits fets, e de la dita juſtitia. E per ſeguretat, e abreviament de aquella, vos placia ſenyor, quels dits Jutges, e proveidors, ſi dins quatre meſos, apres quels ſera preſentada la dita commiſſio, no hauran determenats per juſtitia, e executats los dits greuges, de continent dins deu dies, paſſats los dits quatre meſos, ſe hajan encloure en lo monaſtir de frares menors de la Ciutat de Barcelona, dins lo qual hajan eſtar per ſpay de tres meſos continuos, e ſi dins los dits tres meſos no hauran determenats, e executats los dits greuges, de continent, dins altres deu dies, ſe hajan encloure dins lo preſent Monaſtir de Sanct Cugat de Valles, ab gran ſeguretat de penas, e mijençant ſagrament, e homenatge per ells preſtador en poder de algun official Reyal ordinari, de proceir en los dits affers continuament tres horas demati, e altras tres horas de veſpre caſcun dia no feriat, ab tota diligentia, ſegons dret, e juſtitia, e bona equitat, e raho, Vſatges, Conſtitutions, Capitols de Cort, vſos, e coſtums tenguts, e obſervats en diffinir, e executar los dits greuges, en los pus breu temps, e ſpay que poran ſumariament, e de pla, axi com ſe pertany de juy Reyal, tota amor, temor, odi, rancor, profit, o ſperança de aquell, o altra qualſevol deſordenada affectio, e voluntat a part poſadas, dels quals monaſtirs, los dits Jutges, e proveidors, o algu de aquells, ſots las ditas ſeguretats no puxen exir en alguna manera, ne per vos ſenyor eſſer licenciats, ſino per vera, e vrgent neceſſitat perſonal, a conexenſa dels Deputats, e Oydors de comptes del General de Cathalunya qui preſents ſeran, o de la major part de aquells, la qual conexenſa, los dits Deputats, e Oydors de comptes hajan a fer, ab ſana, e juſta conſcientia, mijençant ſagrament per ells preſtador vna vegada per totas, tro a tant, quels dits greuges ſien per ells proveits, diffinits, e executats, ſegons deſſus es dit. Proveit, que ſi alguna, o algunas de las ditas perſonas, proveidors, o Jutges moriran, o ſeran expatxadas per malaltia, duradora ab veritat per mes temps de dos meſos, o deſſalliran en qualſevol manera, que per vos ſenyor ſi preſent ſerets en algun de voſtres Regnes, e terras de ſa mar, e ſi preſent no ſerets per voſtre Loctinent en los dits Regnes, e terras en quiſcu dels dits caſos, e altres de conſell, e conſentiment dels altres Jutges reſtants, ſie proveit de altra ſemblant perſona, o perſonas, de la conditio de la qual era la dita perſona deffuncta, o deffallint, dins deu dies apres quel dit cas, occorrera, e ab las qualitats deſuſditas. Qui preſtadas las ditas ſeguretats, haja, e hajan ſemblant poder, que havia, o havian aquell, o aquells, en loc dels quals ſera feta la ſubrogatio, lo qual poder, ara per lavors, placia a vos Senyor haver per atorgat, e tribuit. Los quals Jutges, o proveidors deſuſdits, o caſcun dells ſien, e hajan de eſſer ſatisfets degudament, e rahonable, ço es per vos ſenyor aquells que ſeran elets per vos ſenyor, e per la dita Cort aquells qui per la dita Cort ſeran elets. Entes, e declarat, que ſi de alguna o algunas de las proviſions, ſententias diffinitivas, executions faedoras, e donadoras per los dits proveidors, o Jutges ſe tindra, os reputara agraviada alguna de las ditas parts, quen pugan haver recors per via de ſupplicatio als dits Jutges, als quals en perſona, e veu voſtres ſenyor per acte de Cort, e ab aſſentiment de aquella ſien, e hajan a eſſer comanadas, e remeſas del tot las primeras, e ſegonas conexenſas. E ara per llavors vos dit ſenyor ab aſſentiment de la dita Cort los ho comanats, e remetets.

2 E mes ſenyor es entes, declarat, que ſi algun dels dits locs, hon los dits Jutges, e

proveidors, ſots las ditas ſeguretats han eſtar, ſegons dit es, per determenar, e executar los dits greuges, ſera detengut de malaltias peſtilentials, per las quals malaltias peſtilentials los dits Jutges, o la major part de aquells volran exir del dit loc, hon ſeran las ditas malaltias peſtilentials, en tal cas, los dits Deputats, e Oydors de comptes, mijençant lo dit ſagrament, requeſts per los dits Jutges, o la major part de aquells, puxen, e hajan elegir, e deputar altre loc ſufficient als dits Jutges,en lo qual los dits Jutges, ſots la dita ſeguretat, dins deu dies apres que ſeran exits del dit loc qui ſera detengut de las ditas malaltias, hajan entrar, e eſtar ſens exirne, ſegons que deſſus es dit.

3. Item, ſenyor per donar bon eximpli de voſtra bona intentio, ſobre lo bon eſpatxament de la dita juſtitia vos placia de preſent ordenar ab conſentiment de la dita Cort, que los dits proveidors de continent hajan a entendre, e proveir, diffinir,e executar aquells greuges comuns, o particulars, quels ſeran offerts, los quals apparran notoris, e rahonablement clars, per proveir preſtament. E placia a vos ſenyor, que tots e ſengles proveidors, o Jutges deſſus dits concordadors, per vos ſenyor, e la dita Cort, encontinent com ſien concordats, ſien, e hajen eſſer forçats per voſtra ſenyoria de acceptar,e exequir lo carrec,e poder deſſuſdits, tota dilatio, e eſcuſa ceſſants.

4. Item ſenyor, per donar millor ſpatxament a las ditas conexenſas, e proviſions dels dits greuges, perço com ſe deu fer ſumariament, e de pla, ſegons deſſus es dit, vos placia ordenar, e proveir, que algu dels voſtres advocats, o Procuradors Fiſcals no puxen entrevenir en la examinatio, e executio dels dits greuges, ſi doncs per los dits proveidors no eren appellats, e en aquell cas, placia a vos Senyor ordenar, e manar quels dits voſtres advocats, e Procuradors Fiſcals en lo dit cas com ſeran appellats, façen ſagrament, e homenatge que en los actes, en que ells hauran entrevenir, tocants las dits greuges, no allegaran, poſaran, o produiran malicioſament alguna coſa, o ſcriptura, que puxa dilatar, empatxar, o calumniar lo bon, e breu eſpatxament de la dita juſtitia.

5. Item ſenyor placia a voſtra Senyoria ordenar, e manar a voſtres Canceller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent Cancelleria, per bon eſpatxament dels dits greuges, que preſten ſagrament, e los Vicicanceller, e Regent ſagrament, e homenatge, e encara ſots pena de dos milia florins dor, adquiſidors la terça part al General de Cathalunya, laltra part als agraviats, e la romanent part al Official Reyal que fara la executio, que de continent quels ſeran trameſas proviſions, letras, e ſententias primeras,e ſegonas, concordadas, manadas, o promulgadas per los dits proveidors, o major part de aquells ſegons deſſus es dit, aquellas hajan de continent ſignar, e fer eſpatxar, ſens alguna exceptio, o empatxament. E ſemblant ſegurat hajan ha fer los Conſellers, prothonotaris, Loctinent, o Regent, e ſecretaris, conſervador ſi ni haura voſtres ſenyor, eſcrivans de manament, o altres tant com a quiſcun per carrec de ſon offici ſe pertany, de liurar totas, e ſenglas proviſions, e actes promentionats, franc de tot dret de ſegell. Manant axi mateix vos ſenyor, ara per lavors, ſots pena de dos mil florins dor de Arago, diviſidors ſegons que damunt, e privatio de lurs officis a tots, e ſengles Governadors, e als altres officials ordinaris, qualſevol preſents, e eſdevenidors, als quals la executio de las conexenſas dels dits greuges ſe pertanyera, o ſera comeſa, que aquella hajan a fer preſtament, tota exceptio, e eſcuſa ceſſants. E vltra aço, los dits Governadors, e officials altres hajen a preſtar ſagrament, e homenatge en poder voſtre ſenyor, o de algun official voſtre, de fer la dita executio, ſegons per los dits Jutges ſera declarat.

6. Empero ſenyor ſupplica la dita Cort a la voſtra gran ſenyoria, que en la dita commiſſio faedora als dits proveidors, e Jutges, ſia exceptat, e retengut expreſſament, que ells no puxen conexer, ne en alguna manera ſe puxen entremetre de alguns dels dits greuges, propoſats en altres Corts, o propoſadors devant vos ſenyor, o los dits proveidors en aqueſtas Corts, o fora aquellas, fets per voſtres predeceſſors, e las ſenyoras Reynas mullers lurs, o per vos ſenyor, o per la ſenyora Reyna o per los Primo-

mogenits, o qualſevol altres Officials ordinaris, o delegats voſtres, e lurs. Los quals greuges toquen la vn braç, contra laltra braç, o la vn braç, o ſingular de aquell, contra Vniverſitats, o Vniverſitats contra algun dels dits braços, o ſingulars de aquell per cauſa, o raho de Privilegis, o libertats, o vſos de aquells, o per altra qualſevol raho en las ditas coſas, a aquells tot poder abdicant.

7. La preſent forma empero, ſenyor molt excellent, e retentio damuntditas la dita Cort fa, e enten a fer ara tant ſolament en aqueſta preſent Cort, per algunas juſtas cauſas, e rahons, ab tal ſalvetat, e expreſſa proteſtatio, e no en altra manera que ara, o per avant, no puſca eſſer engendrat, ni fet prejudici, o derogatio alguna, ne tret a alguna conſequentia, directament, o indirecta en qualſevol altras Corts per vos ſenyor, o voſtres ſucceſſors celebradoras, generals, o particulars contra alguns dels dits braços, o ſingulars de aquells, ans la dita Cort, e quiſcun dels dits braços, e lurs ſingulars romangan, e ſtigan en lur plen dret, e facultat, axi com eren, e eſtavan ans de las propditas ſupplicatio, forma, e retentio. Lo Senyor Rey nomena, e elegex per ſa part Micer Bernat de Gualbes Maeſtrerational de ſa Cort, Neſperan deu Cardona, e Micer Franceſc Sirvent Conſellers ſeus. E la dita Cort nomena lo Abbat de Montſer at, Micer Pere Malet Dega de Barcelona, Moſen Iacme Caliç, e Micer Antoni Torres, Micer Vicent Pedriça, e Micer Franceſc Baſſet, als quals lo dit Senyor Rey mana, e comana que proveeſcan los dits greuges per juſtitia, ſervadas la forma, e manera en los dits Capitols contengudas.

4. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona any 1493. Cap de Cort 1.

COM los proveidors dels greuges per voſtra Majeſtat, e per la Cort elegits hajan ordenada, e ordenadas ſententia, e ſententias, ſegons forma de la commiſſio a ells donada, ſobre la reparatio de dits greuges davant ells donats, e deduits, e ſie neceſſari per expeditio de dita commiſſio, e execution de ditas ſententias, e declarations per ells facdoras, e reparatio de dits greuges, que voſtra Alteſa atorgue ara per lavors las commiſſions, e altras qualſevol proviſions, e executorias, que ſeran neceſſarias de voſtra Alteſa tant ſolament, e de V. Alteſa, e de la Cort, ſegons en los Capitols de ditas ſententias per ells promulgadas ſera contengut, ſupplica perço a voſtra Alteſa la preſent Cort, que li placia atorgar, e atorgue ara per lavors las commiſſions, proviſio, e executorias deſſus mentionadas havent força, e effecte de acte de Cort. Plau al ſenyor Rey.

DE VSATGES CONSTITVTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. VIII.

1. IAVME Primer en Barcelona any. 1251. Cap. 3.

ENcara ſtatuim ab Conſell dels ſobredits, que leys Romanas, o Gotigas, drets, e decretals en cauſas ſeculars no ſien rebudas, admeſas, judicadas, ne allegadas, ne algu legiſta gos en Cort ſecular advocar, ſino en cauſa propric, axi que en la dita cauſa no ſien allegadas leys, o drets ſobredits, mas ſien fetas en tota cauſa ſecular allegations, ſegons los vſatges de Barcelona, e ſegons las approvadas coſtumas de aquell loc, ahont la cauſa ſera agitada, e en defalliment de aquells, ſie proceit, ſegons ſeny natural, los Jutges encara, en las cauſas ſeculars no admetan legiſtas Advocats, axi com deſſus es dit.

DE OBSERVAR CONSTITVTIONS. TIT. IX.

1. IAVME Segon en la Cort de Leyda, any 1300. Cap. 16.

STatuim, volem, e atorgam, que ſien elets de preſent per nos vn Cavaller, e vn Ciutada, e vn Savi en dret, e vn Notari en caſcuna Vegueria, de la qual clam ſia, o ſien eſtats fets, o faran, per occaſio de las ordinations

de las Corts paſſadas, las quals es dit eſſer trencadas, e en los fets eſdevenidors, que nos, e lo Procurador noſtre en Cathalunya ſi nos noy erem preſents en aqueſta terra, eligira ſemblantment vn Cavaller, e vn Ciutada, e vn Savi en dret, e vn Notari, ſobre las demandas que ſeran fetas per occaſio dels ordenaments de las Corts, ques degueſſen eſſer trencats, o ſerien infringits, los quals Cavaller, Ciutada, e Savi en dret, ſens diffugi, e malicia, e ellongament conegan, ſi aquellas ordinations de las Corts paſſadas ſon en nenguna coſa trencadas a Prelats, o Religioſos, e altras perſonas Eccleſiaſticas, e a rics homens, a Cavallers, e a Ciutadans, e homens de Vilas, e a altres. E en allo que trobaran los dits Cavaller, Ciutada, e Savi en dret eſſer trencadas, que ſie adobat, e eſmenat a ells, a coneguda de aquells, e los damuntdits Cavaller, Ciutada, e Savi en dret puſcan conexer ſobre las ordinations de la preſent Cort, e de las altras Corts paſſadas, ſi eredit per algun eſſer trencadas, o ſerien trencadas, e hajan poder fins a la primera Cort que ſera celebrada en Barcelona, e no mes avant. Part aço las ditas tres perſonas, e lo Notari ſien pagats per las parts egualment, e atemprada. E la part qui ſera condemnada en alguns dels caſos damunt dits, ſie tinguda pagar totas las deſpeſas, e las ditas tres perſonas a allo la dita part hajan a condemnar, e daqui avant, axi las ordinarions de la preſent Cort, com de las altras Corts paſſadas, enſemps ab las additions, e declarations de la preſent Cort, ſien tẽgudas, e de tot en tot obſervadas. Empero caſcuna de las parts damuntditas ſie tẽguda aſſegurar en lo començament de reſtituir las miſſions a la part altra, ſi era condemnada, e ſi algu no volra aſſegurar, o pagar la part ſua, que proceeſcan contra aquell, axi com contumax faul, e retengut, que qui clamarſe volra a nos, o a noſtres officials de las ditas coſas, que aço puſca fer, e aço ſien en la ſua electio.

1. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc Any 1333. Cap. 36.

MES avant encara volem, e ſtatuim que nos, e la molt Alta Regina muller noſtra, e lo dit Inclit Infant en P. molt car Primogenit, e general Procurador noſtre, e los officials noſtres, e dells quals que ſien, o ſeran, tengam, e obſervam, e tenguen, e obſerven tots los Capitols de la preſent Cort, e de las altras Corts generals de Cathalunya paſſadas, e encara tengam, e obſervam, e tenguen, e obſerven als dits Prelats, Eſgleſias, Religioſos, e perſonas Eccleſiaſticas, rics homens, Cavallers, a Ciutats, e a Vilas, e a altres Locs de Cathalunya, e als Ciutadans, e eſtadants de aquellas, e als lurs per totſtemps totas libertats, Privilegis, vſos, e coſtums dells axi com mils, e pus plenariament de aquells fins aci han vſat aq̃llas, totas coſas, e ſenglas a ells confirmants.

3. FERRANDO ſegon en la tercera Cort de Barcelona, Any 1503. Cap. 19.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que de preſent, los officials Reyals de la noſtra Reyal Audientia, e Cancellaria preſten de nou ſagrament, e homenatge, e ojen ſententia de vet, ſens pagar algun ſalari, de tenir, e ſervar los vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Privilegis comuns, e particulars, Actes, e Capitols de Cort fets, e faedors, ſegons a caſcu dells ſe eſguarda, e per Conſtitutions es ordenat.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. 44.

MES avant ſtatuim, e ordenam, que los vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, actes, y Capitols de Cort, Privllegis de las Eſgleſias, e de las Eccleſiaſticas perſonas, e de Barons, militars, e de Ciutats, Vilas, e Locs del Principat de Cathalunya, vſos, praticas, e coſtums ſien inviolablement obſervats. E encara ſtatuim, e ordenam que per qualſevol vs, o verdaderament abus per nos, o per noſtres officials qualſevol que ſien fets, praticats, o en lo tẽps venidor ſe faran, o praticaran contra dits vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols,

tols,e actes de Cort,privilegis predits,praticas,vſos,e coſtums no ſie prejudicat,o derogat als dits vſatges,Conſtitutions,Capitol,e Actes de Cort, e Privilegis, vſos, Praticas, coſtums encara que tals vſos, o verdaderament abuſos foſſen per tāt temps obſervats, que no ſos memoria en cōtrari.Mas reprobāt tals vſos,o verdaderament abuſos, e havent aquells per nulles,e inualits,axi cō en la preſent Conſtitutio havem, volem, ordenam, e manam que dits vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, y coſtums ſien perpetualment obſervats.

5. LO MATEIX en la Cort de Monſo, any 1510. Cap. 61.

MES avant ſtatuim, e ordenam que vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, actes, e Capitols de Corts, e Privilegis de las Eſgleſias, e de las Eccleſiaſticas perſonas, e de Barons, militars, e de Ciutats, Vilas, e Locs del Principat de Cathalunya, vſos, praticas, e coſtums ſien inviolablement obſervats. Encara ſtatuim, e ordenam que per qualſevol vs, o verdaderament abus per nos, o per noſtres Officials qualſevols que ſien fets, praticats, o que en lo temps venidor ſe faran, o praticaran ſobre dits vſatges, e Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis predits praticas, vſos, e coſtums no ſie prejudicat, o derogat als dits vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Corts, e Privilegis, vſos, praticas, e coſtums, encaraque tals vſos, o verdaderament abuſos foſſen per tant temps obſeruats que no ſos memoria en contrari. Mas reprobant tals vſos, o verdaderament abuſos, e havent aquells per nulles, e invalits, axi com en la preſent Conſtitutio havem, volem, ordenam, e manam que dits vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums ſien perpetualment obſervats.

6. CARLES en la Cort de Barcelona any 1520. Cap. 20.

MES avant ſtatuim, y ordenam que vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Actes, e Capitols de Cort, e Privilegis de las Eſgleſias, y de las Eccleſiaſticas perſonas, e de Barons, militars, e de Ciutats, Vilas, e Locs del preſent Principat de Cathalunya, y de las ſingulars perſonas de aquell vſos, praticas, e coſtums ſien inviolablement obſervats: Y encara ſtatuim, y ordenam que per qualſevol vs, o verdaderament abus per nos, o per noſtres Officials qualſevol que ſien fets, praticats, o en lo temps venidor ſe faran, o praticaran ſobre dits vſatges, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis predits, praticas, vſos, e coſtums no ſie prejudicat, o derogat als dits vſatges Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, e Privilegis, vſos, praticas, e coſtums, encaraque tals vſos, o verdaderament abuſos foſſen per tant temps obſervats que no ſos memoria en contrari. Mas reprovant tals vſos, o verdaderament abuſos, e havent aquells per nulles, e invalits axi com ab la preſent Conſtitutio haver volem, ordenam, e manam que dits vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, y coſtums ſien perpetual obſervats.

7. LO MATEIX en la tercera Cort de Monſo, any 1537. Cap. 2.

PRoveim, ſtatuim, y ordenam ab approbatio de la preſent Cort que las Conſtitutions diſpoſants ſobre las executions de penſions de cenſals, e violaris, e altres obligations executivas ſien obſervadas remoguts qualſevol abuſos.

DE DIVERSOS RESCRITS, Y ELONGAMENTS. TIT. X.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya any 1351. Cap. 22.

COM caſcuna Conſtitutio, o ley dega eſſer impoſada a las coſas, e no a las paraulas, ordenam, e ſtatuim, que en los negocis, o caſos en los quals per nos per alguna juſta cauſa no puga als Jueus eſſer fet elongament, ne atorguem a aquells Jueus

algun ſobrecehiment,o proviſio alguna,per qual que nom ſie anomenada, per la qual al acreador lo deute ſie elongat, e q̃ encara no contreſtant quels exactors, o cullidors de tributs,o altres culletes de Jueus,per aquells tributs o culletats, aquells deſtrengan, no reſmenys per los Ordinaris dels Locs, o altres, als quals las ditas coſas pertangan ſie fet als Creadors Chriſtians, de ſos deutors Jueus compliments de juſtitia.

2. LO MATEIX en Tortoſa any 1365. Cap. de Cort. 1.

VOs Senyor, e la Senyora Reyna, el Senyor Duc, e altres per nom, o authoritat voſtra no puxats fer,o atorgar elonganments, ſobreſeiments, emparas, guiatges, o altras proviſions per nenguna raho, vulles per regalia, o regalias, o reſtauratio de caſal, o caſals, o en altra qualſevol manera, o raho, en, e ſobre cenſals morts, e violaris venuts, o venedors, ne a Vniverſitats, o perſonas en aquells obligats, e obligadoras, e ſi lo contrari era fet, hos feya, que no valgues, ans ſos nulle, e ſi ja ſon atorgats, o atorgadas, ſien hauts per revocats, o per revocadas, axi que no hajen valor, e aquells no contreſtants ſe pugan, es degan fer las executions, ſegons las obligations, e en altra manera no. E que los Officials Reyals qui ara ſon, e encara aquells qui per temps ſeran hajan, e ſien tenguts de ſervar lo preſent Capitol, e las coſas en aquell contengudas. Plau al Senyor Rey que ſie ſervada ſobre aço la proviſio feta entany a Barcelona per lo Senyor Rey, e per ſon Conſell.

DE DRET DE SEGELL, E QVE NOS PVGA ALIENAR. TIT. XI.

1. IAVME Primer en Tarragona any 1234. Cap. 10.

STatuim que letras de ſimpla juſtitia, en noſtra Cort per preu. de dotze dines ſien atorgadas.

2. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, any 1413. Cap. de Cort 11.

VOs Senyor façats fer, e liurar per lo voſtre Prothonotari, e de voſtre Primogenit als dits Braços, e a quiſcu de aquells los preſents Capitols, e totas cartas,letras,e proviſions devallants de aquells, francas, e quitias de tot dret de ſegell, e de totas altras meſſions, e que vos Senyor contra aquellas proviſions, letras, e cartas, e los dits Capitols, res no façats, ne lexets,ne conſintats fer en alguna maneta,e q̃ tot aço que es contengut en lo preſent Capitol jur lo dit Prothonotari, aytant com toca ſon offici. Plau al Senyor Rey.

DE AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL. TIT. XII.

1. FERRANDO Segon en la primera Cort de Barcelona, any 1481. Cap. 6.

SI per nos, o noſtros ſucceſſors, o Loctinents General noſtre, o de aquells ſe conexera de cauſas criminals, en las quals haje pena de mort, o altra pena corporal,volem que tals cauſas ſien reladas,votadas,e cloſas en loConſell,o Audientia Reyal,en axi que ſi ſerã reladas en lo conſell,y haja haver almenys ſis Juriſtas,vltra lo Vicicanceller,o Regẽt Cancellaria. E ſi ſeran en la Audientia,y haja haver almenys de Juriſtas, vltra lo Vicicanceller, o Regent Cancellaria ſi tants ſen trobaran en aquella Ciutat,Vila,o Loc hont la Audientia ſera.

2. GERMANA Conſort e Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Montſo any 1512. Cap. 8.

PEr quant ſeria difficil coſa, e quaſi impoſſible,que aqueſt novell orde de Audientia ordenat, e ſtatuit en la preſent Cort ſe pogues encontinent obſervar. Perço ſtatuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de

la

la preſent Cort que lo damunt dit orde, e totas, e ſenglas coſas en los precedents Capitols contengudas començen a correr paſ. ſats tres meſos, comptadors del dia que las preſents Conſtitutions ſeran publicadas, y entro tant ſe hajan ha ſervat las Conſtitutions, que fins aſſi ſe ſervavan en totas coſas.

3. CARLES en la quarta Cort de Monſo any 1542, Cap. 32.

STatuim, y ordenam que en las elections faedoras dels Doctors per al Real Conſell ſie ſervada la Pragmatica per nos ſobre aço feta, e ajuſtant a la forma dada per aquella que los Deputats, y Conſellers de Barcelona, reſident noſtre Loctinent General en dita Ciutat, lo dia de la electio entrevingan, y voten en la dita electio com fan los Doctors del Reyal Conſell en preſentia del noſtre Loctinent General, e la preſent Conſtitutio volem ſie duradora tant ſolament a noſtre Reyal beneplacit.

4. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1564. Cap. de Cort, 13.

COm eſſent ſeparat lo civil del criminal noy haje impediment que los Eccleſiaſtics no pugan eſſer Doctors de la Real Audientia civil, y es juſta coſa que ſe alegren los dits Eccleſiaſtics de las honras, y vtilitat, puix contribuexen en tots los carrechs Reyals, ſupplican a V. Majeſtat los tres Braços de la preſent Cort, li placia ab lur approbatio, y conſentiment ſtatuir, y ordenar, que en cada vna de las dos Salas de la Reyal Audientia civil, ſie poſat per V. Majeſtat vn Doctor Eccleſiaſtic, los quals ſien obligats a la viſita, com los altres Doctors del Reyal conſell. Sa Majeſtat en las proviſions ques faran en la Audientia civil de Doctors pera en aquella, ſe contenta de concedirlos lo ſupplicat per aqueſta vegada.

DE DECISIONS DE LA REYAL AVDIENTIA. TIT. XIII.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, any 1547. Cap. de Cort 3.

DEclarant, y ajuſtant a ſa Conſtitutio en la dita vltima Cort feta, placia a voſtra Alteſa ſtatuir, e ordenar que de las concluſions ques faran en las cauſas civils en la Regia Audientia, ſien fetas deciſions, comprobant ab drets, y doctrinas los motius, per los quals ſeran eſtadas fetas concluſions en ditas cauſas, las quals hajan de eſſer ſobre los dubtes que hauran donats als Advocats, e que donant lo Relador la ſententia al Notari de la cauſa, li haja a donar la deciſio predita, de la qual ſen done copia a la part ſi la demanara, y ſe haja dita deciſio continuar per lo Notari en vn libre que ſtiga en la Cancellaria, intitulat. *De deciſions de la Regia Audientia.* lo qual libre ſie communicat als Advocats, y Doctors, y las ditas deciſions de tres en tres, anys ſien fetas ſtampar per los Deputats de Cathalunya a deſpeſas del General. Plau a ſa Alteſa ab que la deciſio de la concluſio de la ſententia, que ſera res judicata ſie imprimida, y no abans. Pero en tot cas dins tres dies apres que ſera donada ſententia, encara que no ſie res judicata, ſe haja de donar eſcrita, o ſotaſcrita de ma del Relador al Notari de la cauſa, per donar als Advocats la allegatio de dret, per la qual ſera feta la concluſio en la ſententia, ab que no ſen leve acte public, y que lo preſent Capitol ſie durador fins a las primeras Corts.

DE

DE OFFICI DE CANCELLER VICICANCELLER, E REGENT LA CANCELLARIA. TIT. XIV.

1. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona any 1503. Cap. 12.

MES avant per millor expeditio de la juſtitia ordenam, e ſtatuim que lo Vicicanceller, o Regent en ſon cas nos pugan occupar en commiſſio de cauſas, no entenent en res per aço prejudicar la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Sancta Anna, tractant de las cauſas verbals dels pobres.

DE OFFICI DE PROTHONOTARI, SECRETARIS, SCRIVANS DE MANAMENT, Y ALTRES DE LA REAL CANCELLARIA. TIT. XV.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. de Cort 17.

LA Cort General en conformitat ſupplica a voſtra Alteſa, que intercedeſca ab ſa Majeſtat ſie ſervit proveir los carrecs de Secretaris de Napols, y Sicilia que al preſent vagan en naturals de la Reyal Corona de Arago, pus aquells Regnes ſon della, y en lo paſſat fins a la mort del Secretari Vrries, y del Secretari Pedro Garcia toſtemps ſe proveiren en naturals, y es molt neceſſari aqueſta proviſio per las occurrentias que quiſcun dia aqueſtos Regnes tenen en los de alla. Plau a ſa Alteſa intercedir com es ſupplicat.

2. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort 18.

LA dita Cort General ſupplica a voſtra Alteſa faça merce a tota la Corona de Arago ſervirſe de naturals della realment, y ſens fictio alguna per los negocis dels Regnes, axi en la Cort, com fora de aquella, axi de juſtitia, com de gratia, y governatio, y que hi ſien compreſos los de la Reyal Caſa, y Cancellaria, attes que ells millor que ningu entendran los Fueros, Conſtitutions, y leys de la terra, y los Vaſſals de ſa Majeſtat rebran merce en negociar, y tractar ab perſonas qui entengan, y tingan affectio a la Corona, y lo Official natural per amor, y per temor, y altres bons reſpectes treballara de fer limpiament ſon offici, y ſi no fara lo que deu per ſubornations, o exigira majors drets dels que li pertanyen, o fara alguna extorſio, millor raho ſe pora haver de ell que de vn ſtranger qui no te adherentias en los Regnes, ni eſta debaix de la ley dells. Plau a ſa Alteſa intercedir ab ſa Majeſtat, y per ſa part los tindra per eſpecialment recomanats.

DE OFFICI DE GOVERNADOR PORTANTS VEVS DE AQVELL, E LVRS ASSESSORS, E MINISTRES. TIT. XVI.

1. FERRANDO Segon en la Tercera Cort de Barcelona, any 1503. Cap. 25.

MES Satuim, e ordenam que la Conſtitutio del Rey en Pere Terç en la Cort de Cervera parlant del offici del Portant veus de Governador, ſobre la evocatio de las cauſas ſie ſervada, levats qualſevol abuſos.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. 57.

STatuim, y ordenam, que Micer Luis Vilana Doctor del Reyal Conſell, y Aſſeſſor vuy del Governador haja a renunciar dins ſis meſos comptadors del die de la concluſio de las preſents Corts lo offici de Aſſeſſoria de Governador, en la perſona per ell elegidora, y habil, y ſufficient a coneguda dels Doctors del Reyal Conſell, altrament paſſats los dits ſis meſos, dit offici

vague

vague ipſo facto, tota exeptio, y dilatio remoguda, y ſa Majeſtat, o nos el Princep pugam proveir qui volrem de aquell.

DE OFFICI DE BALLE GENERAL, E PROCVRADOR REYAL, E LVRS LOCTINENTS, ASSESSORS, Y ADVOCATS, Y PROCVRADORS FISCALS, TIT. XVII.

1. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, any 1493. Cap.69.

IMes ordenam, e ſtatuim ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que Moſſen Joan Sarriera Balle General del preſent Principat puga de vida ſua en ſa abſentia, o empatxament fer, e crear vn Regent loffici de la Ballia General, no obſtant la Conſtitutio en la Cort per nos vltimament celebrada en contrari diſponent, ſens perjudici empero de Moſſen Gaſpar Maymo Loctinent de Balle General de Cathalunya.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any 1547. Cap. de Cort. 30.

SVpplican los dits tres Staments a voſtra Alteſa, li piacia ſtatuir, y ordenar, que lo Loctinent de Balle General en la ſtatio de Gerona no puga anar per la terra a fer viſorias, ſino a inſtantia, y requeſta dels Conſols, o jurats de aquella Vila, o Loc ahont haura a fer ditas viſorias, attes que moltas vegadas ſens neceſſitat va per dita ſtatio, y extorqueix, y compoſa molta pobra gent per coſas que importan poc, faentſe pagar moltas dietas ell, y ſos Miniſtres, y aço perque ja los Balles, y Officials ordinaris ab manco deſpeſas proveexen en lo adobar de camins, recs, y altras coſas. Y tambe que dit Loctinent de Balle General, Aſſeſſor, Notari, Porters, y altres Officials ſeus ſien tenguts, y obligats quiſcun trienni aſſegurar de tenir taula, y aquella tingan com fan los altres Officials trienals. Mana ſa Alteſa que lo Balle general regonega lo ſupplicat, y proveeſca lo que mes convinga.

DE OFFICI DE JVTGES DE CORT. TIT. XVIII.

1. PERE Segon en la Cort de Barcelona, any 1283. Cap.18.

ORdenam encara quels Jutges de noſtra Cort de ſententias de negocis principals no reban ſalari algun, ni ſervey.

2. IACME Segon en la tercera Cort de Barcelona, any 1311. Cap.8.

ORdenam que lo Capitol fet en la General Cort de Barcelona per lo molt alt Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre, lo qual comença. *Ordenam encara que los Iutges de la Cort noſtra, &c.* ſie ſervat, e tengut ſens tota diſtinctio, e interpretatio. E qui contrafara, que no puxa eſſer de aqui avant Jurge de la Cort noſtra, e que haja a retre en doble lo ſalari, o ſervey, lo qual haura rebut.

3. LO MATEIX en la Cort de Gerona any 1321. Cap.15.

STatuim, que lo Capitol per nos fet en la terça Cort General la qual celebram en la Ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Ordenam que lo Capitol, &c.* ſie ſervat, ajuſtants a aquell, e encara ſtatuints, que los Jutges de la noſtra Cort, e del Infant Alfons, e dels ſucceſſors noſtres qui ara ſon, e de aqui avant rebuts ſeran, juren ſpecialment en noſtres mans, e del dit Infant, e dels noſtres ſucceſſors de obſervar lo Capitol demunt dit.

4. ALFONS Terç en la Cort de Monblanc, any 1333. Cap.23.

COnfirmants lo ſtatut, en lo qual ſe conte, que los Jurges de la noſtra Cort no degan rebre ſalaris de negocis principals, ajuſtam, que los dits Jurges per relations, o

per

per regonexer proceſſos dels dits negocis principals, ſalari no reban de las parts en nenguna manera, e ſi contrafaran, que no puxan per nos exercir offici de jutjar.

5. PERE Terç en la Cort de Montſo, any 1363. Cap. 6.

SEgons las Cõſtitutions fetas ſobre aqueſtas coſas per los molts alts Reys en Pere en la Cort de Barcelona qui comença. *Ordenam encara que los Iutges, &c.* En Iacme en la terça Cort de Barcelona qui Comença. *Ordenam que lo Capitol fet, &c.* En la Cort de Gerona qui comença. *Statuim que lo Capitol per nos fet, &c.* Nãſos Pare noſtre en la Cort de Montblanc qui comença. *Confirmants lo ſtatut, &c.* Ajuſtants a aquells ordenam, que los ſavis, e lecs Cavallers, o altres qui de conſell, o de caſa noſtra, o Jutges, Oidors de la Cort noſtra ſon, o ſeguexẽ la Cort noſtra, quitatio, o penſio reban, o no, per regonexer proceſſos, per relations, o proviſions, o judicaturas, o conexenſas de cauſas principals, o per inquiſitions en la noſtra Audientia faedoras, e determenadoras negu ſalari, do, o ſervey, o alguna altra coſa puſcan rebre, o haver, Ordinatio qualſevol de la caſa noſtra per nos en contrari feta, de tot en tot revocada. E qui contra aço fara, ſie de fet, e de dret infamis, e de offici de Jutjar, e de advocar, e de la noſtra Cort de fet per toſtemps privats, e no reſmenys aquells juys, o proceſſos, per las quals algunas coſas ſeran eſtadas dadas, o rebudas, quant als donants declaram eſſer irrits, e vans, deguiſa que axi ſien punits.

DE OFFICI DE VISITADOR DELS OFFICIALS REYALS QVI NO TENEN TAVLA. TIT. XIX.

1 ALFONS Quart en la Cort de Sant Cugat, any 1419. Cap. de Cort. 3.

COM poc valria conſtituir, e fer Ordinations, e leys, ſi aquellas no eran, e ſon inviolablement obſervadas, com de la inobſervantia ſe ſegueſcan dans, e molts inconvenients irreparables. Placia a vos Senyor ordenar, e ſtatuir ab approbatio, e conſentiment de la Cort, que Canceller, Vicicanceller, e Regent Cancellaria, Portants veus de Governador, e tots aquells altres Officials, Commiſſaris Secretaris, Jutges, Reladors, Scrivans, e altres qualſevol Miniſtres qui per informatio apparra haver fet, e qui de aqui avant faran contra Conſtitutions, e los dits Capitols de Cort, o algun de aquells, fets, fermats, e jurats per vos Senyor, e per los dits Senyors Reys en Marti, en Ferrando. e encara tots aquells qui hauran infringidas las ſeguretats preſtadas per obſervatio de aquells que ſien punits, publicats, e executats encontinent ſegons la ſerie, y forma de las ditas Conſtitutions, e Capitols de Cort, e perço Senyor com la Reyal executio de caſcun fet es la pus principal part, placia a vos Senyor comanar a algunas perſonas ſufficients, e fiables la inquiſitio faedora contra tots aquells dits Officials, e Miniſtres que hajan, o hauran violadas las ditas Conſtitutions, e Capitols, las ſeguretats per ells preſtadas, e trobada la veritat que ſien degudament punits, e caſtigats ſegons damunt es dit, ſervants a la letra las ditas Conſtitutions, e Capitols de Cort, e mes avant que tots actes, proviſions, e altres qualſevol enantaments de aqui avant faedors en contrari ſien declarats eſſer nulles. Lo Senyor Rey atorga las coſas contengudas en lo dit Capitol, e de preſent comana la inquiſitio en dit Capitol contenguda, e dona plen poder a aquellas, e tantas perſonas que la dita Cort li nomenara, e ſi la dita Cort no las voldra nomenar, lo dit Senyor nomenara ſobre aço bonas, e fiables perſonas.

2. FERRANDO Segon en la Cort de Montſo any 1510. Cap. 60.

PEr donar cami, e poſar neceſſitat als Officials noſtres, e de noſtres ſucceſſors de adminiſtrar juſtitia, e ſignantment en obſervar los Vſatges de Barcelona, Conſtitutions de Cathalunya, Capitols, e Actes de Corts, e altras leys de la Patria, Privilegis, vſos, e coſtums, ab tanta maturitat, y treball ſtatuits, e ordenats, ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ordenam, e ſtatuim q̃ la Cõſtitutio per nos feta

en

en la primera Cort de Barcelona començant. *Per valria, &c.* vulgarment dita obſervança, e qualſevol altres Conſtitutions diſponents ſobre la obſervança de ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, vſos, e coſtums, e las penas en aquellas impoſadas contra los contrafaents ſien inviolablement obſervadas, jatſie en las ditas Conſtitutions, axi en la dita Conſtitutio vulgarment appellada obſervança, e altras ſie diſpoſt, y ordenat que ſi lo noſtre Loctinent General, Portants veus de Governador en los Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, e Cerdanya, e altres Officials en la dita Conſtitutio expreſſats axi majors, com menors, Canceller, Vicicanceller, e ſon cas Regent la Cancelleria, o qualſevol altre Doctor del Reyal Conſell, Aſſeſſors, o altres Officials, pus no ſien de aquells que ſon tenguts a tenir taula, contrafara a ditas Conſtitutions, Vſatges, e altras leys de la Patria expreſſadas en dita Conſtitutio vulgarment appellada obſervança, que contra aquell hajan loc las penas de dita Conſtitutio. Empero per quant ſi dit Canceller, Vicicanceller, Regent, o altre Official havia contrafet, o no a dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, la conexenſa pertany, o es remeſa als mateixos del dit Conſell Reyal, de hont ſe poria ſperar impunitat, jatſie per alguns de dit Conſell ſe contrafes, com deſobre es dit, e per lo ſemblant attes que en dita Conſtitutio dita obſervança es ordenat que quant alguna proviſio, o ſententia ſe fara, o promulgara per tota la Reyal Audientia ab deliberatio de tot lo Reyal Conſell no pugan dits Doctors del Conſell Reyal eſſer Syndicats, ne contra ells haja loc dita obſervança, ni las penas en aquella impoſadas, per la qual diſpoſitio appar reſta lo cami vbert a la violatio, e rompiment dels dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, e altres leys ſobreditas. Per tant per purgar, e tolre tot perill, e violatio ſtatuim, e ordenam que en los caſos ſobredits, e quiſcun dells, ço es a ſaber havent contrafets los dit Officials, o tot lo Reyal Conſell en comu, o algu dells a dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort e altras leys del Principat per dit, Privilegis, e libertats, dits Officials, e Reyal Conſell, per cauſa de proviſions, ſententias, o executions, o altres actes de lurs officis fets dins lo Principat de Cathalunya pugan eſſer Syndicats en, e ſots la forma ſeguent, ço es que per nos, e ſucceſſors noſtres ſie trames, o elegit vn Doctor originari del Principat de Cathalunya, Regne de Arago, e de Valentia, Regne de Malloreas, e Comtats de Roſſello, e Cerdanya, en lo loc hon la Reyal Audientia ſe celebrara en lo Principat de Cathalunya dins dos anys immediadament ſeguẽts, e de la mateixa forma quiſcun bienni ſian tenguts per toſtemps nos, e noſtres ſucceſſors trametre dit Doctor lo qual ſie tengut oir, e rebre ſecretament las querelas de aquells qui pretendran eſſer eſtats fets contra dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, e libertats, per dits Officials, e Conſell Reyal: e de ſon offici inquir contra dits violadors, e contrafactors en, e cerca las coſas concernents lo exercici de lurs officis per violatio, o contrafactio dels dits Vſatges, Coſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, e libertats, ſumariament, e ſens ſtrepit, e figura de juy: ſolament haguda conſideratio en redigir las depoſitions dels teſtimonis, e altras provas en ſcrits, e rebuda dita informatio ſie tengut aquella trametre, e poſar en poder noſtre, o de noſtres ſucceſſors dins tres meſos comptadors de la fi del termini qui ſera donat al Doctor per inquirir. E per lo ſemblant ſian tenguts, e obligats nos, e noſtres ſucceſſors dins tres meſos immediadament ſeguents examinar ditas informations. E ſi per aquells nos ſera viſt los dits Officials, o tot lo dit Conſell Reyal, o alguns de aquells haver contrafet als dits Vſatges, Conſtitutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, e libertats del dit Principat, e requeſts ſegons forma de la dita obſervança no ho hauran volgut revocar, puxan ſi a nos, e a noſtres ſucceſſors apparra, aquells tals contrafaents remoure de dit offici, eo de noſtre Conſell, e en lo loc de aquells poſar altre, o altres dins lo dit termini de tres meſos: no entenent empero tolre ni revocar la diſpoſitio de dita obſervança, ni las penas en aquella poſadas contra los ſobredits contrafaents a dits Vſatges, Conſti-

tutions

tutions, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, e libertats, ans aquella hajan aguardar quant en la impoſitio de dita privatio de offici,o penas. Declarant empero, que ſi per forma de dita obſervança los predits violadors, e contrafaents eren eſtats punits,e contra ells declaradas las penas de la obſervança, que contra aquells no ſie proceit a la inquiſitio, o informatio. E ſie tengut eſtar lo dit Doctor dos,o tres meſos continuos en lo dit loc hon la Audientia Reyal ſe celebrara, e a aquell ſie donat, e pagat de las pecunias del General per caſcun die que vagara en dita inquiſitio, o informatio dos ducats, e ſi per la informatio, o enqueſta a nos trametadora conſtara de alguns exceſſos dels predits Officials,o Doctors noſtres requirints major punitio, o caſtic de la predita privatio de Offici, que nos e noſtres ſucceſſors hajan, e ſian tenguts cometre a ſis Doctors originaris del noſtre Principat de Cathalunya, Regnes de Arago, e de Valentia,y de Mallorcas, o Comtats de Roſſello, e Cerdanya en cas que lo accuſat, o inquirit ſera accuſat de coſa per ell feta ab deliberatio del Conſell Reyal, e com ſera accuſat, o inquirit de coſa feta per ſi mateix ſens deliberatio de la Audientia que puxan cometreu a vn, o dos Doctors a aquell,o a aquells que ben viſt nos ſera la examinatio,o deciſio de ditas querelas,dins empero lo noſtre Principat de Cathalunya, los quals ſis Doctors, o dos en ſon cas hajan oir ſententia de excõmunicatio, e publicaran la dita enqueſta als qui ſeran impetits en aquella, e ſi ſeran trobats culpables condemnaran,e puniran aquells juxta forma de la preſent, e altres Conſtitutions de Cathalunya, e ſi ſeran abſolt, o abſolts los dits impetits hajan de condemnar las parts querelants en las deſpeſas de la inquiſitio,prohibint q̃ per la preſent los proceſſos, ni cauſas de particulars litigants no ſien tretas,nis pugã traure en manera alguna del Principat de Cathalunya, Entenem empero, e declaram, que attes lo Preſident en la Reyal Audientia es tengut de cloure,e executar las proviſions ab lo dit Conſell Reyal,o ab la major part de aquell,que ſervant ell tal orde no ſie, ne, ni puga ſer Syndicat, e contra ell inquirit per concluſio, e executio axi feta. Encara volem, e declaram que per qualſevol proviſio, o ſententia per dits ſis Doctors en favor, o contra dits Officials,y Doctors del dit Reyal Conſell donadoras, no ſie fet, ni engendrat prejudici algu, novatio, o derogatio alguna a las ſententias, e proviſions dels ſobredits Officials,y Doctors en reſpecte de las parts litigants, e lo que a ells toca. E ſi per la primera enqueſta hauran proceit a la privatio de algun Official, o Doctor de noſtre Reyal Conſell, y aquell tal nos ſupplicara que ſien oidas ſas deffenſas, pugan, ſi a nos ſera viſt cometre la dita cauſa, e examinatio de aquella dins lo Principat de Cathalunya a la perſona, o perſonas per nos, o noſtres ſucceſſors nomenadoras, la qual, o las quals examinen los merits de ditas deffenſas, e cauſas, oits axi mateix los querelants, e ſi per ſas deffenſas conſtara aquell injuſtament eſſer eſtat privat, ſie reſtituit en ſon loc, y offici, condemnant en las deſpeſas, e dans al querelant qui injuſtament haura impetit, y feta la ſobredita inſtantia contra aquell,la qual preſent Conſtitutio ſie duradora fins a la primera celebratio de Corts Generals de Cathalunya.

3. GERMANA Conſort, y Loctinent General de Ferrando Segon en la Cort de Montſo any 1512. Cap. 9.

COm la Conſtitutio per lo Senyor Rey feta en las Corts proppaſſadas en la preſent Vila de Montſo començant. *Per donar cami. &c.* No fos duradora ſino fins a la primera celebratio de Cort General de Cathalunya, e axi per la preſent celebratio de Corts ſeria extincta, ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort que la dita Conſtitutio ſie prorrogada, y duradora fins a la concluſio de las primeras Corts Generals de Cathalunya,e que lo viſitador comens exercir en lo preſent mes de Setembre juxta la forma de la dita Conſtitutio.

4. CARLES en la quarta Cort de Montſo, any 1542. Cap. de Cort 6.

PEr levar molts abuſos ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat que li placia ſtatuir, y orde-

ordenar, que dins dos meſos apres de la concluſio de las preſents Corts, per voſtra Majeſtat ſien deputats dos viſitadors, que ſien Juriſtas Cathalans, qui inquireſcan contra los Jutges de Cort qui vuy ſon de la Audientia Reyal de Cathalunya, y per avant ſeran. E hagut vot, y parer de ſinc Juriſtas Cathalans, qui no ſien del Reyal Conſell, ni Officials Reyals, ni ſoſpitoſos, elegidors per los dits viſitadors declaren, y ſententien ab lo vot, y parer de tots, o de la major part de aquells, ſobre las enqueſtas que contra los dits Jutges de Cort ſetas hauran. E lo que per dits viſitadors ſera ſententiat en la forma dalt dita, haja lo Loctinent General, o altre qualſevol Official Reyal aquis per tanyera de executar, ſens altra conexenſa de cauſa ſino a ſola oſtenſio de la ſententia, la qual oſtentio haja de eſſer feta per dits viſitadors, y quen ſie levat acte de Notari, e durant la dita Inquiſitio ſien haguts per ſoſpeſos ipſo facto los dits Jutges de Cort de ſos Officis, y en loc dells ſien poſats dos Doctors qui no ſien del Reyal Conſell, elegidors per lo Canceller, Vicecanceller, y en ſon cas Regent la Cancellaria, e Doctors del Reyal Conſell, los quals dos Juriſtas regeſcan los dits Officis de Jutges de Cort, e hajan preſtar lo juraments, y oyr ſententia de excommunicatio com los altres del Reyal Conſell, e hajan de ſalari per lo temps que ſerviran, la rata del ſalari que reben los dits Jutges de Cort pagadora per lo General de Cathalunya. E los dits Jutges de Cort qui ſeran poſats en loc dels altres pugan advocar en totas las cauſas exceptat en cauſas criminals. E los dits Jutges de Cort contra qui ſera inquirit ſi ſeran abſolts reban lurs ſalari, axi com ſino foſſen eſtats ſoſpeſos, y tornen en ſos Officis, ſi empero ſeran condemnats perdan lo ſalari del temps. E los dits viſitadors a effecte de ditas Inquiſitions, hajan de fer cridas als caps de las Veguerias, y en altras parts, hont mes los apparra, com fan los Jutges de taula, e los dits viſitadors hajan fer, y diffinir ditas enqueſtas dins quatre meſos comptadors del dia que faran la primera crida. E ſemblant electio de viſitadors haja de fer voſtra Majeſtat de tres en tres anys, e los ſalaris dels dits viſitadors, y ſinc Juriſtas qui voraran, y del Notari, o Notaris qui entrevindran en ditas enqueſtas, los quals hajan de eſſer elegits per dits viſitadors ſien tatxats, y pagats de peccunias del General de Cathalunya, a arbitre dels Deputats qui vuy ſon, y per temps ſeran, lo qual Capitol ſie durador fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat nomenar dos viſitadors Doctors Cathalans, dins quatre meſos apres de acabadas las Corts, los quals ſi algu dara quexas contra los Jurges de Cort hajan a fer lo proces en nom noſtre, o de noſtre Loctinent General, y en ſa preſentia, lo qual proces ſe haja a decidir, y ſententiar per nos, o per noſtre Loctinent general dins dos meſos, ajuſtant en lo votar los Doctors que li apparra, e que pugan eſſer ſoſpeſos dits Jutges de Cort dels Officis, començada la enqueſta parexent axi a nos, o a noſtre Loctinent General, y que aqueſta viſita ſe faça de tres en tres anys, y mes ho pugan fer tota volta que a nos, o a noſtre Loctinent general parra.

5. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any 1547. Cap. de Cort 1.

PER la juſtitia regnan los Reys, y es eſtada aqueſta virtut tant peculiar en la intentio, y obra dels Sereniſſims Reys de Arago de inmortal recordatio predeceſſors de la Sacra, Ceſarea, Catholica, y Reyal Majeſtat, com a Chriſtianiſſims, que en lo preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perque ſos ab tota puritat, y rectitut miniſtrada per ſos Officials, ab ſumma, y gran diligentia ſtatuiren, y ordenaren moltas, y ſaludables Conſtitutions, y leys, ab las quals ſon impoſadas grans penas als Officials axi majors com menors que lo degut orde pervertiſſen, y aſſenyaladament lo Sereniſſim Rey Don Joan, y lo Catholic Rey Don Ferrando ſegon, per los quals foren ſtatuits los Capitols de la obſervança, y per la mateixa cauſa la Majeſtat prefata del Sereniſſim, y Catholic Rey Don Ferrando en la Cort del any 1510. en la preſent Vila de Montſo celebrada, ab approbatio, y conſentiment de la dita

Cort General provei de viſitador dels Officials, pera informarſe en la forma, en lo Capitol ſobre aço fet, expreſſada. A fi que conſtant de la bona adminiſtratio, y obſervança de leys de la terra, y recta juſtitia,ſtigues lo Reyal animo ab quietut, y conſolatio, y en lo contrari pugues entendre la Reyal poteſtat en caſtigar los mals, y reformar los abuſos.E per quant ha molt temps que no ſe es feta viſita, ni Inquiſitio de dits Officials, y ſie molt expedient, y neceſſari al benefici public,y deſcarrec de la conſcientia de ſa Majeſtat, que per los grandiſſims fets que lo primer die que comença benaventuradament, y glorioſa regnar, li han occorregut per lo vniverſal benefici, pau, repos, y tranquilitat de tota la Chriſtiandat, y per comprimir los enemics de la Sancta Fe Catholica, y reduir tantas Provincias ſeparadas, a la vnitat de la Sancta Mare Eſgleſia, es eſtat quaſi toſtemps abſent del Principat,y encara delsRegnes de Eſpanya.Y axi veja,y entenga almenys per aquells medis los actes dels dits Officials ſi ſon eſtats tals en los exercicis de juſtitia,y ſi en ſos Officis han obſervat la puritat, e integritat que deven bons Jutgas, y las leys de la terra que es tant neceſſari ſien effectuadas ſens leſio alguna. Pertant ordenãt,y ſtatuint que las ditas Conſtitutions vulgarment ditas de la obſervança, e qualſevol altras Conſtitutions diſpoſants ſobre la obſervança de ditas Conſtitutions, Vſatges, Capitols, e Actes de Cort, vſos, y coſtums, Privilegis comuns, generals, y particulars, e las penas als contrafaents en aquells impoſadas ſien inviolablement obſervadas, revocats tots abuſos, ſie per voſtra Alteſa per los reſpectes ſobredits, ſens empero prejudici, leſio, ni derogatio de ditas Conſtitutions,Vſatges, Capitols, e Actes de Cort, vſos, coſtums, Privilegis comuns, generals, y particulars, ans aquells remanents en ſa força, y valor, ſtatuit, e ordenat ab conſentiment de la Cort, que V. Alteſa abans de la concluſio de la preſent Cort haja de anomenar, y elegir vna perſona qualificada, y docta dels Regnes de la Corona de Arago, que dins tres meſos apres de la concluſio de la preſent Cort haja de eſſer perſonalment en la Ciutat de Barcelona, o ha hont la Reyal Audientia ſe celebrara, al qual ſie donat ple, y baſtant poder, com en lo preſent acte ſe dona com ſe ſegueix.Es a ſaber que axi per inſtantia de part, com per via de denunciatio,o denunciations a ell feras,o per ſon propri,y mer Offici inquireſca,y haja de inquirir contra los Portants veus de Governador en los Principat,y Comtats,y altres Officials en la dita Conſtitutio de la obſervança feta en la primera Cort de Barcelona per lo Catholic Rey Don Ferrantlo expreſſats,axi majors com menors, Canceller, Vicecanceller, Regent la Cancellaria, Conſell Reyal, Jutges de Cort, o qualſevol Doctor del Reyal Conſell, Aſſeſſors, o altres Officials, pus no ſien de aquells qui ſon tenguts atenir taula, de haver contrafet dits Officials, o tot lo Reyal Conſell en comu,o algu dells als vſatges de Barcelona, Conſtitutions generals, Capitols, y Actes de Cort, vſos,y coſtums,e altres del dit Principat,y Comtats,Privilegis generals, y particulars,e libertats de la terra, e de, y per totas, y ſengles injuſtitias,e torts fets per dits Officials,o algu de aquells a Vniverſitats, Igleſias, a Prelats, Barons, e altras qualſevol perſonas del dit Principat,e Comtats, y ſobre totas altras coſas concernents lo exercici de lurs Officis, y generalment de delictes, y exceſſos, y de notable negligentia en lurs Officis comeſos. En la qual viſita, e inquiſitio ſe haja tenir, y ſervar lo orde ſeguent. Primerament que lo dit viſitador en la dita Ciutat de Barcelona, o en altre loc que la Audientia Reyal ſe celebrara, ans que vſe de dit Offici, haja en preſentia dels Syndics de la Ciutat de Barcelona, y del General de Cathalunya en poder del Veguer, o Regent la Vegueria de dita Ciutat, o altre loc ahont la Audientia Reyal ſe celebrara en aquellas horas, preſtar juratent ſobre los quatre Sants Evangelis, y la Creu de noſtre Senyor Deu Jeſu-Chriſt corporalment tocats,que be, lealment,diligentment, ab tota puritat, tota affectio, odi, favor, y altre illicit modo poſpoſats, entendra en la dita viſita, informatio, e Inquiſitio, y en lo exercici de dit ſon Offici, y ſervada la forma del preſent Capitol, y oir ſententia de excommunicatio del predit proferidora per lo Official Eccleſiaſtic de la dita, o altra Ciutat, Vila, o Loc en que las horas la dita Reyal Audientia ſe celebrara. E

apres

apres haja de elegir, e ſi convindra compellir vn Notari Cathala per los actes de dita viſita, perſona experta, y honrada, y abonada en fama, y en coſtums, lo qual elegit haja de oir ſententia de excommunicatio, y preſtar jurament com en lo dit viſitador es dit, de be, y lealment haverſe en lo dit Offici, y de no publicar directament, ni indirecta los actes de dita viſita, accuſations, denuntiations, memorials, informations, ni altras ſcripturas de dita viſita, ni donar forma que ſien publicats, y que fara, y ſervara en que nou ſien exactiſſima diligentia, tenint dits actes molt guardats, y tancats, y per lo ſemblant haja de elegir, y ſi ſera meneſter compellir nuncios, y porters, y altres miniſtres neceſſaris per la execution, y exercici de dit Offici. E mes avant tinga plena, e baſtant poteſtat en lo exercici, y executio de ſon Offici, ab los incidents, dependents, e mergents, y connexos, y apres en poder del dit Notari ſe expedeſcan letras de edictes, o cridas, las quals ſe hajan ab veu de publica crida publicar en quiſcun cap de Vegueria totas en vn die, notificant la vinguda de dit viſitador, y que tots los qui volran acuſar, denunciar, o altrament donar memorials de las coſas preditas comparegan en la dita, o altra Ciutat, Vila, o Loc ahont la Audientia ſe celebrara, dins trenta dies apres de la publicatio de ditas cridas, pera dar publicament, o ſecreta accuſations, denunciations, o memorials contra dits Officials, ab comminatio, que apres no ſeran oits en accuſatio. E dins los dits trenta dies, e apres dins quatre meſos immediadamēt ſeguents lo dit viſitador reſident en dita Ciutat, Vila, o Loc ahont la dita Reyal Audientia ſe celebrara haja de entendre, y emenga ab tota diligentia, y puritat, com dit es, en dit Offici, rebent teſtimonis, e altras provas, e informations ſobre las accuſations ſi donadas ſeran, o denuntiations, contra los Officials, o algu de aquells, y tambe ſobre los memorials que li ſeran donats, encaraque en ditas denunciations, o memorials no ſie poſat lo nom de quil donara, y ab tot compliment rebre los teſtimonis, y provas que en ditas denunciations, memorials, o aliàs li ſeran nomenats, ex Officio inquirir, e proceir. E ſi per ditas informations li apparra conſtar tals provas, o merits a que ſe dega proceir a publicar la enqueſta, e informatio contra algu, o alguns de dits Officials, que paſſats los dits terminis, ço es dits trenta dies, e quatre meſos queu proveeſca, etiam per ſon mer Offici. Y en tot lo proceit de dita viſita haja ſervar la diſpoſitio del dret comu, Conſtitutions de Cathalunya, e altras leys de la patria, e puga aſſignar termini per als tals aque ſe publicara la dita enqueſta, dins lo qual pugan donar ſas deffenſas donant, y conſentint los terminis que li apparra, pus empero no paſſen, ni pugan paſſar temps de quatre meſos del die que ſeran finits los dits terminis donats per inquirir. Proveint encara que dins lo terme predit ques pendran las deffenſas, lo dit viſitador haja de inquirir en la forma predita contra los Scrivans de manament de la Reyal Audientia, y altres Notaris, y Scrivans del criminal, y dels Scrivans dels dits Portans veus de Governador, Balle General, y Procuradors Reyals, pus no paſſen los dits derrers quatre meſos: Declarant que ſi alguns teſtimonis ſeran impedits a conexenſa de dit viſitador, que no pugan venir perſonalment a la Ciutat, o Loc ahont reſidis dit viſitador, puga aquell cometre, y enviar algu comiſſari, o Notari pera rebre las depoſitions de aquells o ſien en offenſa, o en deffenſa, los quals comiſſari, o Notari hajan de preſtar juraament en poder del dit, de be, y lealment haverſe en dita commiſſio, y tenir ſecretas las depoſitions de dits teſtimonis, y axi, e ſegons per dit commiſſari los ſera ordenat, e fetas, y exercidas las coſas preditas, e axi paſſats tots los dits terminis, y feta publicatio de las deffenſas, dit viſitador haja de lexar vna copia authentica del dit proces cloſa, y ſagellada, la qual ſie recondida ab molt ſecret en la caſa de la Deputatio de Cathalunya ab lo orde que ell hi donara, y lo original proces ſie per ell aportat, eo per ell, o per altri liurat dins dos meſos apres immediadament ſeguents a ſa Majeſtat ſi ſera en Eſpanya, o a ſa Alteſa: Y del die que ſera en poder de ſa Majeſtat, o de ſa Alteſa, dins ſis meſos apres immediadament ſeguens ſe hajan de votar, y concloure ab vot, y parer del dit viſitador, y de altres Doctors naturals dels Regnes de la Corona de Ara-

go elegidors per ſa Majeſtat, o per ſa Alteſa, y apres los tals vots hajan eſſer trameſos, e liurats, cloſos, e ſegellats als Deputats de Cathalunya, los quals aquells hajan de preſentar, y liurar ab acte de Notari al Loctinent General de ſa Majeſtat en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, lo qual Loctinent General dins quinze dies, comptadors del die que haura rebuts los dits vots, aſſignat primer a ſententia, haja de proferir, y publicar com alter nos, y Loctinent de ſa Majeſtat la ſententia, o ſententias conforme a dits vots, y concluſio, y ab inſerta de dita concluſio. E per a dit effecte, los dits viſitadors, e altres doctors qui en dits proceſſos hauran de votar, haja de oyr ſententia de excommunicatio, y preſtar juraments q̃ conforme a las Conſtitutions de Cathalunya, y altres leys de la terra, y dret comu faran, y concluiran dit vot com los parra proceir de juſtitia. Als quals Doctors en ſatisfactio dels treballs que pendran en veure, y votar dits proceſſos ſien donadas a arbitre de ſa Majeſtat, y de ſa Alteſa fins en ſuma de treſcentes liuras, de las peccunias del General, las quals los ſien giradas en la taula de la Ciutat de Barcelona, donadas, y publicadas ditas ſententias, inſeguint lo orde que per ſa Majeſtat, o per ſa Alteſa ſera eſcrit ſobre aço als Deputats del General de Cathalunya. E los ſalaris que ſe hauran, pagar al Notari de dita viſita, als commiſſaris, y altre Notari, o Notaris que foſſen trameſos, nuncios, y porters, y altres miniſtres, y al mateix Notari de la viſita per la copia authentica que ſe ha de dexar en la caſa de la Deputatio, y altres treballs ſegons ſeran taxats per lo dit viſitador conforme a las Conſtitutions, ſe hajan de pagar de peccunias del dit General per los Deputats generals de aquell: E ſemblant forma de viſita ſe haja de ſer de tres en tres anys comptadors del die de la primera nominatio ques fara abans de la concluſio de la preſent Cort, y axi ſucceſſivament. E lo preſent acte, y Conſtitutio ſie duradora fins a la concluſio de la primera eſdevenidora Cort general de Cathalunya. Plau a ſa Alteſa, y que lo juramment ſie preſtat en preſentia del Loctinent General dels dit Principat, y Comtats, y que per mort, o altre juſt impediment de la dita perſona que ſera nomenada, ſa Majeſtat, o ſa Alteſa puga nomenar altre, o altres perſona, o perſonas, de la mateixa qualitat, pus que ſie vn mateix viſitador en vn mateix temps.

6. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1564. Cap. 3.

COM en la Cort general celebrada en la Vila de Monſo en lany 1547. los ordenat vn capitol de Cort començant. *Per la juſtitia regnen los Reys, &c.* en lo qual capitol ſonc proveida viſita dels officials Reyals en lo dit capitol nomenats, y contenguts, duradora fins a las primeras Corts, ſemblantment ſtatuim, e ordenam, y concedim ab approbatio, y loatio de la preſent Cort que ſie feta viſita dels dits officials com ſe atorga la del dit any 1547. y ſe enclogan en ella los Doctors del Conſell criminal novament per nos ab loatio, e approbatio de la dita preſent Cort eregit, y los Advocats, y Procuradors Fiſcals, y Advocats, y Procuradors dels pobres, y Advocat Fiſcal, y Aſſeſſors dels alcaldes, y Alguatzirs extraordinaris, e que aço dure fins a las primeras Corts.

DE OFFICI DE VEGVERS, SOTSVEGVERS, BALLES, SOTSBALLES, CAPDEGVAYTAS, Y ALTRES OFFICIS TEMPORALS. TIT. XX.

1. IACME Primer, en la Cort de Barcelona, Any 1228. Cap. 7.

LA General Cort approvant ſtatuim, que calcun Veguer, qui per temps per nos ſera inſtituidor, ſie inſtituit daquell Bisbat en lo qual ſegons beneplacit de noſtra voluntat la Vegueria deu a conſeguir, e aço que dit es dels Veguers a ſine anys fermament declaram eſſer obſervat, axi com de ſus es contengut.

***

a. PHI-

2. PHILIP en la Cort de Barcelona any. 1564. Cap. de Cort 5.

PErque es Cert, que lo principal remey, per extirpar los mals factors del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, es haver hi bons Veguers, y Officials ordinaris. Perço ſupplica la preſent Cort a voſtra Majeſtat li placia proveir de Officis de Veguers a perſonas principals, potents, y de bon linatge, vida, y fama, y que ſels done competent ſalari, y companya, perque pugan perſeguir los bandolers, y exercir la juſtitia com conve. Sa Majeſtat proveira en aço lo que convindra a ſon ſervey, y be de la juſtitia.

DE OFFICI DE JVTGES, Y ASSESSORS ORDINARIS. TIT. XXI.

1. PERE Terç en la Cort de Montſo, any 1363. Cap. 38.

IAT ſe ſie que lo Veguer, e Balle de Barcelona no haja, ne hajan acoſtumat de haver certs Aſſeſſors, empero, ſegons que de cert havem apres los fets majorment criminals en los quals major perill ſeſguarda, e interes de la coſa publica aqui fort molt ſon dilatats, per la qual coſa las gents ſon oppremudas, e de pena de carcer ſon fatigats, e es dilatada la reſtitutio a la part, e molts daltres mals ſe ſegueixen. Perço aqueſtas coſas volents proveir declaram, e ordenam que en lo trienni qui ha començat en las Carneſtoltes prop paſſadas lo Veguer, e lo Balle de Barcelona en los fets tant ſolament criminals hajan dos Aſſeſſors, ço es a ſaber vn doctor, o licentiat, e altre dels altres Savis en dret, aquells ço es a ſaber de la dita Ciutat los quals nos volrem elegir, los quals dos Aſſeſſors continuament hajan a entendre en las Inquiſitions faedoras en las Corts del Veguer, y del Balle damunt-dits, e hajan per lurs ſalaris lo doctor, o licentiat ço es a ſaber ſinquanta, e laltra quaranta liuras moneda de Barcelona a aquells caſcun any per los dits Veguer, e Balle dels emoluments, e eſdeveniments de las ditas Corts per tres terças de quiſcun any pagadoras, de las quals noranta liuras pac lo Veguer ſexanta ſinc, e lo Balle vint y ſinc liuras, e aqueſtas quantitats als dits Aſſeſſors en los dits terminis pagadoras abans que en aqueſt preſent trienni, aquells qui ſeran Veguer, o Balle vſen de lurs Officis degan, e ſien tenguts aſſegurar, los quals empero Aſſeſſors de alguns fets no degan rebre algunas haverias ne alguna coſa de las parts, mas tant ſolament del ſalari dit ſe degan tenir per pagats, e contents. E abans que vſen de Offici de Aſſeſſoria degan aſſegurar de tenir taula, axi, e ſegons, e quant los altres Aſſeſſors de Cathalunya fan, e ſon tenguts de fer ſegons las Conſtitutions de Cathalunya ſobre aço feras, e ordenadas. E aqueſta Conſtitutio durar volem lo preſent trienni, e apres de mentre que a nos plaura, e aço axi volem, e manam eſſer fet no contreſtant la Conſtitutio feta per lo molt Alt Senyor en Iacme Avi noſtre en la primera Cort de Barcelona qui comença. *Algu Jutge, &c.* La qual Conſtitutio quant a las altras coſas en la ſua fermetat volem romanir.

DE OFFICI DE JVTGES DELEGATS. TIT. XXII.

1. ALFONS Quart en la Cort de Sanct Cugat any 1419. Cap. 2.

PER tolre vexations a noſtres ſubdits ſtatuim, e ordenam ab conſentiment de la dita Cort que algun commiſſari ſots titol, o nom de Viſrey, y Loctinent, protector, reformador, Procurador, delegat, inſtigador, o ſots qualſevol altre nom, titol, o vocable ſie nomenat, o deſcriure ſe puxe, o per qualſevol neceſſitat, vrgentia, o manera no ſie, ne puxe eſſer pernos, ni per noſtre Primogenit, o ſucceſſors noſtres, o ſeus, ni per alguna altra perſona de qualſevulla authoritat, o poder ſtablida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Cathalunya. E totas proviſions fetas contra aço ſien caſſes, e nullas, e los dits

commiſſaris ſien haguts toralment per privadas perſonas, e en res no ſien obeits, e que la preſent Conſtitutio dur, fins a la primera Cort de Cathalunya, e aquella finida.

DE OFFICI DE JUTGES DE TAVLA, E QVALS OFFICIALS DEVEN TENIR TAVLA. TIT. XXIII.

1. ALFONS Terç en la Cort de Monblanc Any 1333. Cap. 1.

PRimeramente per tal que lo Capitol fet per lo Senyor Rey en Iacme de bona memoria pare noſtre, en la terça Cort de Barcelona ſobre las Inquiſitions contra los Officials noſtres de tres en tres anys faedoras, lo qual comença. *Ordenam de conſell approbatio, e conſentiment de tots los damuntdits ſobre lo Capitol per nos ſet en la general Cort de Barcelona, lo qual comença los Veguers, e Bailes, &c.* Mils ſie obſervat. Ordenam, e ſtablim que lo Treſorer noſtre que ara es jur, e encara qualſevulla qui per temps ſera en lo començament de la adminiſtratio de ſon Offici ſemblantment jur als Sancts quatre Evangelis de Deu en nom ſeu propri, e no axi com ha Treſorer, que per vn mes abans que las Inquiſitions ſe degan fer depoſara, o depoſar fara en la Ciutat de Barcelona, e de Leyda en taulas de alguns cambiadors covinents, las quantitats de diners neceſſarias per los ſalaris dels Inquiſidors qui inquerir deuen contra los Officials de Cathalunya, ſegons la forma dels Capitols deſſus expreſſats, de las quals quantitats los dits cambiadors façan dita, e aquellas liuren als Inquiſidors damuntdits.

2. LO MATEIX en dita Cort Cap. 2.

ASquivar fraus que fer ſe procuran envers la electio dels Inquiſidors qui ſon elegits inquirir contra los dits Officials, e per tal que millors perſonas a las ditas Inquiſitions a fer puxen eſſer elegidas, e hagudas, atorgam, e ordenam quells Conſeller, Paers, e Jurats de quiſcun cap de Vegueria, ſien tenguts vn mes abans que las ditas Inquiſitions ſe degan fer de nomenar a nos de paraula, o en ſcrits tres Cavallers, tres Ciutadans, e tres homens de Vila, e tres Juriſtas, dels quals nos ſiam tenguts de elegir vn Cavaller, vn Ciutada, o vn home de Vila, e vn Savi en dret deputadors a las ditas Inquiſitions a fer, la qual conceſſio, e ordenatio entro dotze anys continuament ſubſeguents volem, que dur.

3. PERE Terç en Fraga any. Cap. de Cort.

COM ſegons Conſtitutions, Capitols de Cort, o Privilegis, o antigas vſanças de Cathalunya los Officials Reyals, e Ducals ſe degan mudar de lurs Officis, e tenir taula almenys de tres, en tres anys en Ciutats, Vilas, o Caſtells, o Locs hon hauran regits, e tenguts los dits Officis, e en lo trienni paſſat aço no ſia eſtat fet en moltas de las Ciutats, Vilas, y Locs, o Caſtells del Principat de Cathalunya, de que ſa ſeguit gran damnatge a la terra. Perço ſenyor vos placia de mudar los dits Officis al que vuy tenen los dits Officis, e ſervar, e fer ſervar las ditas Conſtitutions, e Privilegis, axi en los Officials que vuy tenen los dits Officis, com en aquells que en laltre trienni prop paſſat, e altres han tenguts los dits Officis, e de aquells no han tenguda taula per tal manera que juſtitia ſie feta a la letra, e aquells qui injuſtament ſon eſtats agraviats per los dits Officials, o alguns dells. E axi mateix, ſenyor, com ſegons las Conſtitutions algu no puga, e ne dega en alguna Ciutat, Vila, o Loc, o Caſtell exercir dos Officis, e alguns ſien eſtats qui enſemps hajan tenguts aquells, ço es Vegueria e Ballia, e altres dos Officis, perço ſenyor, vos ſupplican queus placia que ſie proveit per vos, que aço no ſie fet daçi avant axi en las Ciutats, Vilas, e Locs voſtres, com en lo Ducat, e ſi per vos, ſenyor, o per lo ſenyor Duc no era ara novellament proveit, que aço ſie per vos, ſenyor, e per lo ſenyor Duc revocat, e manat, e ordenat que daqui avant no ſie fet, e que

per

per vos Senyor, e per lo Senyor Duc ſie manat a tots, e ſengles Officials voſtres, e ſeus que tots enantaments, e altras coſas, fets, e fetas contra las ditas Conſtitutions directament, o indirecta ſien revocats poſat que ſien contra Vniverſitats, o Singulars daquellas, e que ſie voſtra Merce Senyor de metre hi aquellas perſonas de las quals las ditas Vniverſitats, o Syndics de aquellas vos ſupplicaran. Lo Senyor Rey occupat per las Corts preſents no ha pogut entendre en proviſio dels officis, mas fera la porrogatio de las preſents Corts de la qual ſe tracta al preſent proveira daquells en tal manera ab la ajuda de Deu, que los ſupplicants ſe poran tenir per contents de la dita proviſio. E plau al dit Senyor que ſi en las coſas ſupplicadas es eſtat fet contra Conſtitutions Generals de Cathalunya, o Capitols de Cort, o Privilegis locals que allo ſie tornat a loc, e que de aqui avant nos faça, e certificat, o revocara, e aço jurara.

ges de las oppreſſions han feras los Officials, y per las tantas deſpeſas ſe fan de proceſſos, no goſan per lurs pobreſas. Supplican dits Staments a voſtra Alteſa vulle ſtatuir, e ordenar, que ſie ſervat lo que dita Pragmatica diſpon, y que la part demanant ſententia no ſie obligada ſino de depoſar ſinquanta ſinc ſous per ſa part, del proces, y que los Jutges de Taula forçen la altra part de depoſar altres ſinquanta ſinc ſous per dit reſpecte, e ſi los dits Notaris, o Scrivans de aço rebran promeſas, ys feyen fer albarans, o contractes que de aquells nos pugan fer juy, nis puga en alguna manera renuntiar al contengut en lo preſent Capitol, com intruduit, y fet per la vtilitat de la coſa publica. Plau a ſa Alteſa que la dita Pragmatica ſie guardada, empero que ſi per la part ſe produiran alguns actes, o teſtimonis ques mereſques mes ſalari del ordenat en dita Pragmatica, que de aquells ſien ſatisfets los Notaris, y que ſia durador fins a las primeras Corts.

4. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. de Cort 28.

AXi mateix los Scrivants dels Jutges de la Taula contra forma de la Pragmatica del Rey Alfons Quart dada en Barcelona a dotze de Maig 1432. fan grans proceſſos, ordint las proviſions de Jutges de Taula, la ſeguretat dels Officials han preſtada en lo introit de lur offici, y molts inſtruments de las meſadas, y aſſignations, en tant que a gran pena ſe pot fer demanda a vn Offical, que lo proces original no valega vint y ſinc, o trenta liuras, y los traſlats mes de altra tant, y axi extorquexen mes de ſinquanta ducats de quiſcun proces, y de algun proces ne han exegit mes cent ducats, y per dita Pragmatica ſie proveit que de las ditas demandas nos façan axi proceſſos ordinaris, com de altras cauſas, ſino que ſe haja de obſervar la forma de dita Pragmatica, y que per molt puja lo proces, los Scrivans no pugan dels Originals haver mes de ſinc liures y deu ſous, perço que per contrarium vſum, los dits Scrivans de las ditas cauſas deſtroexen la gent ab los tan grans ſalaris, de que molts demanarien juſtitia devant dits Jut-

5. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 40.

ITem ſe ſupplica a voſtra Alteſa que li placie proveir de algun Jutge de Appells de las cauſas de appellations interpoſadas, e interpoſadoras dels Jutges de Taula en las Veguerias dels Comtats de Roſſello, Conflent, y Cerdanya, attes que per Coſtitutio feta en la Vila de Montſo lo any 1512. Capitol 14. qui comença. *Statuim, e ordenam, &c.* es ordenat que los Jutges de Appells dels dits Comtats hajen de tenir taula, la qual Conſtitutio ſie obſervada. En la qual Conſtitutio de tenir taula, no ſie compres lo Portant veus de Governador en los dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya, e que lo Jutge de Appells dels officis de taula ſie dels dits Comtats de Roſſello, y Cerdanya. Mana ſa Alteſa, que en la Audientia Reyal ſe conega dins ſinc meſos compatadors del dia que començara la Audientia las pretenſions de la Ciutat de Barcelona, y Vila de Perpinya ſobre lo Jutge de Appells, y que lo proces ſie fet dins los tres meſos primers, y ſententiat dins los dos meſos ſeguents, a inſtantia de las duas parts, o la vna dellas, y

apres

apres ſie declarat ſa Alteſa manara proveir conforme a la declaratio.

DE OFFICI DE CRONISTA. TIT. XXIV.

1. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1564. Capitol de Cort 13.

PERQVE per la falta de Hiſtorias los fets, y coſas antigas del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya reſtan olvidats, y ſie no ſols convenient, pero neceſſari axi per deſpedir moltas cauſas, y per la bona adminiſtratio de la juſtitia, com per lo que toca al bon govern de vn Regne, tenir Hiſtoria certa, y cumplida dels fets dels antepaſſats, lo que ſi en Provincia alguna conve, en los dits Principat, y Comtats ahont los exemplars dels antepaſſats no ſols mouen, pero encara a las voltas fan ley. Perço humilment ſupplica a V. Majeſtat la preſent Cort li placia ab lur conſentiment, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que ſie nomenat, y deputat ab lo ſalari que aparexera als tres Braços vna perſona experta, ſavia, provida en Coronicas, y Hiſtorias naturals dels dits Principat, y Comtats, lo qual tinga particular carrec de recopilar, ordenar, y ſcriure vna Coronica en Lati, y vna altra en vulgar Cathala, com al ſemblant Principat conve, y de toras las coſas notables dels dits Principat, y Comtats, axi paſſadas, com preſents, ſegons deu ſer vn Croniſta, ſavi, y de experientia. Declarat lo ſalari que li volen donar ſa Majeſtat en la nominatio los dara tota ſatisfatio.

***

DE OFFICI DE ALCAYTS, E CAPITANS. TIT. XXV.

1. CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any 1541. Cap. de Cort 16.

PER major expulſio dels delats, y mals homens del Principat de Cathalunya, e Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat que ſe tinga per ſervit de fer duas Capitanias de gent de guerra dels dits delats, y deputar en caſcuna dellas vn Cavaller, o Gentil Home dels dits Principat, y Comtats per Capitans lurs, que ſien de la voluntat dels dits delats, perque millor ſe fien ab aquell, y paſſen aquells en Italia, ab Vexells que V. Majeſtat los manara donar francs de nolits. E perque mes facilment ſien conduits los dits delats en anarſen, placia a V. Majeſtat guiar, y aſſegurar los dits delats que yran ab las ditas Capitanias entre tant que tardaran en embarcarſe, y tant quant ſtaran fora Cathalunya, o Comtats predits, de tots, y ſengles delictes per enormes que ſien comeſos per ells, fins a la hora que ſe poſſaran en ditas Capitanias. Plau ſa Majeſtat, yu manara executar quant vindra lo temps.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, any 1547. Cap. de Cort 2.

CONfirmant, y declarant lo Capitol ſegon de la Cort en lo any 1534. en la preſent Vila de Monſo fet que los Capitans de guerra, axi generals, com particulars no vſen, ni vſar pugan de juriſdictio alguna, ſino en quant de dret, y per Conſtitutions de Cathalunya es permes, placie a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar, que los dits Capitans no pugan exercir juriſdictio, o poteſtat alguna, ſino tantſolament en las perſonas que prenen, e pendran ſtipendi cert, e ſou de la Majeſtat per cauſa de la guerra, de la forma que per dret comu, y per Conſtitutions

tutions de Cathalunya los es permes, y no en altras perſonas per alguna cauſa, o raho. E que en los habitants en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya dits Capitans, ni ſos Loctinents, Cõmiſſaris, o Miniſtres no pugan per cauſa alguna exercir juriſdictio, e poteſtat alguna no eſſent perſonas de ſou, y ſtipendi cert de ſa Majeſtat, ni per cauſa de guerra, y que ninguns Officials ordinaris, Algutzirs ordinaris, y extraordinaris, o altras qualſevol perſonas no prengã, ni executen commiſſio alguna cõtra forma del preſent Capitol, ſots pena de perdrer los officis, y eſſer inhabils a tots officis publics, e altras penas que encorrẽ los violadors de Conſtitutions, y q̃ en los actes, letras, proviſions, o ſententias judicials, y extrajudicials ques faran ſots nom del Loctinent General, qui ſos tambe Capita General, daci avant no ſie poſat lo nom del offici de Capita General, ſino ſols de Loctinent General, y axi ſien expedidas letras de la Reyal Cancellaria, y no altrament totas letras, y executorials, y encara que jurant lo Loctinent General, qui ſos Capita General la obſervança de las Conſtitutions, y leys de la Patria, y oint ſententia de excommunicatio jure, que per ninguna via, ni ſots qualſevol nom no fara contra dits drets, ni la mente de aquells, y ſpecialment ſia viſt jurar la obſervança del Capitol ſegon. Perço a major cautela ſie ordenat, que lo qui ſera proveit per Capita General de ſa Majeſtat, o ſon Loctinent, o ſie Loctinent General de ſa Majeſtat, o no, jure, y haje de jurar lo dit Capitol ſegons lo preſent Capitol, y qualſevol altras Conſtitutions concernents, y tenints reſpecte al offici, y poteſtat de Capita axi General, com particular. E com contra ditas Conſtitutions ſe ſien fets de poc temps ença en los dits Principats, y Comtats alguns actes per perſonas proveidas del dit offici de Capita General, y per Loctinents de aquell Commiſſaris, y Miniſtres lurs, y aſſenyaladament, y es aquell fet que Don Franceſc Gralla, y Deſpla Meſtre Rational com a Loctinent de Capita General, qui feu donar ab ſententia ſtropadas a vn Poblat en la Ciutat de Barcelona, lo que per ſemblant fou fet contra los Privilegis de dita Ciutat, que dits actes ſien com a nulles declarats, tenguts, e repurats com de fet ſon nulles. Y artes que las inſignias de dita executio ſon encara vuy en la Torranova apparents, que ſien levadas, y abolidas, perque ſie de tot, en tot levada la memoria de tals actes, e que per lo preſent Capitol ſie donat poder, y manant al Regent la Vegueria de Barcelona, que axi ho execute a requeſta del Syndic de la dita Ciutat. No entenent perço conſentir los tres Staments de la preſent Cort que ſie derogat a las Conſtitutions de Cathalunya, Actes, y Capitols de Cort, diſpoſants las perſonas que en Cathalunya poden tenir, y exercir officis de juriſdictio, o ſens juriſdictio, ans entenent que aquells ſien ſalvos, e illeſos, ſupplican que ſien generalment revocats tots abuſos contra ditas Conſtitutions fets. Plau a ſa Alteſa confirmar la Conſtitutio del any 1534. y que en temps de pau, o treva lo Capita General, y ſos Miniſtres nos pugan entremetre, ni ſe entremetan dels Provincials, ſino dels ſtipendaris, y familiars de dits ſtipendaris, y que en temps de guerra, o ſoſpita de guerra, ques guart lo dret, y Conſtitutions generals de Cathalunya, declarant que en dit temps de guerra, o ſoſpita de guerra en cas que lo dit Capita General, o ſos Miniſtres entengueſſen proceir contra dits Provincials, pretenent eſſer cas de juriſdictio de dit offici, hajen de proceir eſſent en Barcelona, hont reſidex la Audientia Reyal, o en la Vegueria de Barcelona, o en altra Ciutat, o Loc hont la Audientia Real reſidis, o en la Vegueria de la dita Ciutat, o Loc, de cõſell almenys de quatre Doctors de la Reyal Audientia, y eſſent lo Capita General en Perpinya, o en altre loc hont no ſos la Reyal Audientia, de conſell almenys de dos Doctors de aquella, qui conegan, y hajen de conexer ſi es cas que al offici de Capita ſeſguarde conforme a dret, y Conſtitutio, y eſſent cas a dit offici pertanyent, no ſien obligats en lo orde de proceir, o ritu, a ſervar lo orde donat per Conſtitutions en las cauſas de la Audientia Reyal ſino que façen juſtitia, y plau a ſa Alteſa que tots Actes contra Conſtitutions fins aci fets ſien haguts per nulles, y entenent lo predit eſſent los officis de Loctinent General,

neral, y Capita General en vna perſona quant a pendre lo conſell dels Doctors de la Audientia, y que lo preſent Capitol ſie durador fins a las primeras Corts.

3. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 23.

ATtes que quant los Empurdaneſos feren lo terraple de Roſes a toras lurs deſpeſas, lo Marques de Aguilar com a Viſrey de ſa Majeſtat offerir, que a deſpeſas de ſa Majeſtat farie la camiſa de dit terraple, perço los tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa que dels diners del ſervey faedor per la preſent Cort, mane fer la dita camiſa, pus tant importa per lo ſervey de ſa Majeſtat, y de voſtra Alteſa, y per la deffenſio no ſolament de Cathalunya, mas de tota Spanya. Sa Alteſa, o manara proveir.

4. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort 36.

ITem ſe ſupplica a voſtra Alteſa que ſie revocada la Pragmatica ab la qual entre altras coſas es diſpoſat, que las Ciutats de Barcelona, Tarragona, y la fortaleſa novament feta cerca la Vila de Roſas ſien fortificadas a deſpeſas de tots los Poblats en Cathalunya, ço es ajudant ab las perſonas, y bens, ab repartiment que de tal part, o tal vajen a Barcelona, y de altra part a Tarragona, y de altra a Roſas, y ſon rambe diſpoſadas algunas altras coſas, ab que ſon molt prejudicadas las juriſdicions dels Barons, axi Eccleſiaſtics, com ſeculars, y las preminentias, y drets dels Caſtells. Sa Alteſa viſt que la dita Pragmatica fonc proveida per ſa Majeſtat per lo be general, y particular de tot lo Principat, es ſervit de conſultar ho ab ſa Majeſtat.

5. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, any 1553. Cap. Cort 16.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa li placia ſtatuir, y ordenar, que ſie caſſada, y revocada la proviſio de ſa Majeſtat dada en Brucellas a 10. de Juliol. 1549. en ſavor dels ſoldats contra la Vila de Perpinya, e tots los proceimens en virtut de aquella fets per lo Capita General, o ſon Inditinent, com a fets contra dret, y contra altra proviſio, e executorials de voſtra Alteſa conſentida en favor de dita Vniverſitat, mes ſupplica la dita Cort a voſtra Alteſa li placia manar, y proveir que tots los Doctors de la Reyal Audientia que vuy ſon, o per temps ſeran, ſien obligats en virtut del preſent acte de Cort, en determinar entegrament ſens reſervatio alguna lo proces de dit de aſſiſtentia, per executar las impoſitions, e ſiſes contra los Soldats, e gent de guerra, lo qual eſta introduit en dita Audientia, y executar lo que hauran declarat diffinitivament dins temps de quatre meſos comptadors del dit de la concluſio de las Corts, no obſtant qualſevol proviſions que en dit proces ſien eſtadas fetas, las quals foſſen vilas impedir la determinatio, e ſentencia de dita cauſa, e no obſtant que los continuar entre cauſas menors, e hagues de ſperar la determinatio de altres proceſſos, ab pena, ſi dits Doctors de la Real Audientia no houran diffinitivament declarat en dit proces, y executada dita declaratio realment, y ab tot effecte dins lo temps, ipſo facto incorregan en pena de privatio de lurs officis, ſens declaratio alguna, e ſien inhabils pera obtenir officis, de las quals penas nol puga eſſer feta gratia, o remiſſio en tot, o en part per voſtra Alteſa, e que los dits Doctors de la Reyal Audientia no pugan allegar excuſatio, o exceptio alguna, encara que digueſſen per manament de ſa Majeſtat, o de voſtra Alteſa, o per deliberatio concordament feta en la Reyal Audientia, ells haver ſatisfet al preſent Capitol, y Acte de Cort, e que ſi dins dit temps no ſi declara, que ſie en faculcat a la dita Vila ferhi apres declarar. Plau a ſa Alteſa, y mana ques faça juſtitia en totas las ditas cauſas dins vn any.

6. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 26.

SVpplica la dita Cort a voſtra Alteſa li placia manar, y proveir que la cauſa dels apoſentos ques porta en la Regia Audientia entre la Vila de Perpinya, y lo Fiſc, y los Soldats ſe haja de decidir en la Regia Audientia dins vn any en la mateixa forma, y manera, y en las mateixas penas queſta proveit en lo Capitol de la aſſiſtentia de las ſiſas, y impoſicions de dita Vila. Plau a ſa Alteſa, y que ſie dins vn any.

QVE NOVELLS OFFICIALS NO SIEN POSATS. TIT.XXVI.

1. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, any 1413. Cap. de Cort 4.

COM experientia haja demoſtrat, que Commiſſaris per voſtres Illuſtres predeceſſors en diverſas maneras, e ſots diverſos titols, commiſſions, e poders hajan fet vbertament injuſtitias, e deſordenadas extorſions a voſtres ſotſmeſos, las quals coſas volents eſquivar los Illuſtres Predeceſſors voſtres, lo Rey en Pere Avi, y lo Rey en Marti Honcle voſtres Senyor, hi han proveit algunas vegadas, empero inſtigants algunas perſonas no tements Deu, ni zelants la juſtitia publica, ni lo be public han fet fer lo contrari moltas vegadas, perque Senyor per voſtra honor, e lo bon ſtament de la coſa publica del dit Principat, vos ſupplica humilment la preſent Cort, que ſie voſtra Merce proveir perpetualment e per Acte de Cort, que de aqui avant algun Commiſſari, ſots titol, o nom de Virey, Loctinent, Protector, reformador, procurador, delegat, inſtigador, e ſots qualſevol altre nom, titol, o vocable ſien nomenat, o diſcriure ſe puxa, per qualſevol cas, neceſſitat, vrgentia, o manera, no ſie, ne puxa eſſer per vos Senyor, ni per voſtre Primogenit, o ſucceſſors voſtres, o ſeus, ni per alguna altra perſona de qualſevulla authoritat, o poder ſtablida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Cathalunya, e totas proviſions faents contra aço foſſen caſſes, y nullas, e los dits Commiſſaris foſſen haguts totalment per privadas perſonas, els puxa eſſer feta reſiſtentia ſens encorriment de pena alguna, en cas que vſaſſen de las ditas commiſſions, e proviſions. Lo Senyor Rey jatſie no ſie tengut a las coſas damunt ditas, de ſa mera liberalitat atorga, per ſi, o per ſon Primogenit, no crear, ordenar, ne trametre Commiſſaris ſots los titols, o noms deſus dits, o algun de aquells, o altres, e totas proviſions faents contra aço ſien nullas, e los dits Commiſſaris hajan eſſer prohibits vſar de las ditas commiſſions, e que aço dur de aqui a tres anys, e paſſats aquells lo Rey, y la terra romangan en lo dret quen havien, o han ans del preſent Capitol.

***

LIBRE

LIBRE SEGON DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE TREVAS CONVENTIONALS, Y EMPRENIMENT. TIT. I.

1. PERE Terç en la Cort de Cervera, any 1359. Cap. 13.

PART aço ordenam, e impoſam entre tots los Prelats, Eccleſiaſticas perſonas, Barons, Cavallers, homens de parage, Ciutadans, e homens de Vilas honrats, dins Cathalunya, entre los quals guerra, bandoſitat, o contentio per occaſio de homey, o en altra manera ſien, trevas duradoras daci entro al primer mes de Maig, e de aquell mes a dos anys pus prop ſeguents, axi empero, que paſſat lo temps de aquellas trevas, caſcun dels demunt dits romanga en aquell eſſer, e eſtat que ara eſta, en tant que per la exida de aquellas trevas no romanga en guerra, aquell que ara en guerra noy ſia, e qui contrafara, vltra las penas en los Vſatges de Barcelona, e Conſtitutions de Cathalunya poſadas contra los trencats la ſeguretat, e pau del Princep, ſie hagut ipſo facto per foragitat, e ſeparat de pau, e de treva, e ſi per aqueſta occaſio los Caſtells, o Locs, o altres bens ſients en alguna Baronia de Cathalunya eſtants a ma Reyal devenien, dejan eſſer venuts dins vn any, o en altra manera eſſer alienats a aquella ſemblant perſona de aquella de qui los Caſtells, Locs, e bens ſien eſtats, e encara a altra perſona dins aquella Baronia, e la demunt dita Conſtitutio, per lo temps demunt dit dumtaxat durar volem, e no mes avant.

2. PHILIP Princep, y Lochtinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, any 1547. Capitol de Cort 15.

PLacia a voſtra Alteſa ſtatuir, y ordenar que los Militars en Cathalunya no pugan eſſer forçats fermar entre ells trevas conventionals, remoguts tots abuſos. Mana ſa Alteſa ques guarden los vſos, y coſtums Militars, revocats tots abuſos conforme a juſtitia, y ques confirmen a part fora de Conſtitutio, y Capitol de Cort los Privilegis, vſos, coſtums, y libertats Militars

***

DE EXAMEN DE MEDICINAS. TIT. II.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya, any 1351. Cap. 36.

CAR experientia de las coſas nos enſenya, q̃ par malas confections, e medicaments, la qual coſa imperitia, avaritia, e malitia de molts ſpetiayres ſe eſdeve las malaltias ſon allongadas, e mort encara ſe ſegueix avegadas, perço volents donar remey a aqueſtas coſas ordenã, e ſtablim, q̃ lo Veguer, o Balle de caſcuna Ciutat, o Vila, ab Cõſell, e aſſentiment dels Conſellers, o Paciaris, o Jurats, e Cõſell de aquella Ciutat, o Vila elegeſcan caſcun any tres prohomens, lu dels quals ſie mercader, e lo altre Fiſc, e lo altre ſpeciayre, qui hajan cura de regonexer, e inquirir ſi los axarobs, e altres medicamẽts medecinals, e confectionals, e altras coſas, qui al offici de ſpeciayre ſe pertanyẽ, ſien bonas, e abtes, e leyalment ſegons ques pertany, es cõve fetas, e ſi alcunas no be, ne leyalment trobaran eſſer fetas, a aquellas denuntiẽ al Veguer, o Balle, o altre Official al offici del qual las coſas deſus ditas ſe eſguardẽ, qui ſobre aquellas coſas faça, e exequeſca, ço q̃ las ditas tres perſonas li conſellarã, anyadints, q̃ las ditas tres perſonas almenys vna vegada en la ſetmana, las ditas coſas regonexer, e en cercar ſiẽ tẽguts, e ſi ſobre lo preu de las ditas coſas, entre los ſpeciayres, e los cõpradors cõteſa ſera, hajã eſtar a dit, e arbitre de las ditas tres perſonas, los dits dels quals, o arbitri appellatio remoguda lo ordinari exequeſca, lo ſalari de las quals tres perſonas per lur treball havedor per la Vniverſitat de la Ciutat, o Vila, en la qual elets ſerã ſia pagat, e q̃ las ditas tres perſonas, ans q̃ de las ditas coſas vsẽ, ſagrament, e homenatge en poder del ordinari fer ſie teguts, per virtut dels quals promotan, q̃ en las ditas coſas ſe haurã lex almẽt, e be, la qual Cõſtitutio durar tãtſolamẽt volẽ tro a la primera Cort general de Cathalunya.

DE EXAMEN DE METGES. TIT. III.

1. PERE Terç en la Cort de Montſo, any 1363. §. del Capitol 17.

LOS Jueus empero, e Serrahins Metges, hajẽ eſſer examinats per Metges de lur Ley, o Secta ſi algu ni haura, empero vn Metge Chriſtia ajuſtat en lo examen de aquells, e Metges de aquella Ley, o Secta no havents, hajen eſſer examinats per dos Metges Chriſtians, la qual examinatio fera ſi ſufficients ſeran trobats, hajen a jurar publicament, be, e lealment praticar, ans que a la pratica ſien admeſos.

DE STVDIS GENERALS. TIT. IIII.

1. CARLES en la quarta Cort de Montſo, any 1542. Capitol de Cort xiij.

COM ſia coſa molt neceſſaria, y de gran vtilitat per lo bon regimẽt de la coſa publica, y per la adminiſtratio de la juſtitia, y per extirpar heretgies, y ſanitat dels coſſos humans, haverhi molts homens de ſcientia en totas las facultats, lo que no ſe pot alcançar ſino haventhi Studis Generals en las ditas facultats de Theologia, Philoſophia, Canones, Leys, Medicina, y Arts. E com en lo voſtre Principat de Cathalunya ſia la Vniverſitat del Studi general de la voſtra Ciutat de Leyda, lo qual es molt antic, y famos, y dell han proceit molts Doctors famoſos en totas las ditas facultats, los quals han ſervit, y ſervexen a voſtra Majeſtat, y a voſtres predeceſſors en la bona adminiſtratio de la juſtitia, y altrament. E ſia veritat que per eſſer los ſalaris dels Cathredants que ligen en dit Studi general, de tant poca quantitat, aporta gran difficultat en lo augment del dit Studi. De hont ſe ſegueix que molts dels Poblats del dit Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y encara del voſtres Regnes de Arago, y Valentia, y Mallorcas entenents en acquirir ſcientias, ſon forçats de anar en altras Vniverſitats de Studis generals de eſtranyas nations, ahont ſon maltractats, y vexats, y fan grans deſpeſas, trahents las peccunias del dit Principat, y Comtats, lo que no ſeria ſi los ſalaris eren augmentats als dits Cathedrants de dit Studi, y ſeria que los Poblats en lo dit Principat, y Comtats, y Regnes de Arago, Valentia, y Mallorcas tots anirian en lo dit Studi general de Leyda, de hont ſe ſeguiria gran augment a la dita Vniverſitat del Studi de Leyda, y gran be, y vtilitat dels dits voſtres Regnes. E pus lo

dit Studi es be reformat en los bons coſtums dels ſtudiants, y no li falta altra coſa ſino eſſer reformat en las facultats, per dar competents ſalaris als predits Cathedrants que legiran en lo dit Studi, perço la dita Cort ſupplica a V. Majeſtat conſiderant que de preſent vaga lo Bisbat de Leyda, y eſta en ma de V. Majeſtat poſarhi alguna penſio, per eſſer la menſa de aquell abundant de annuos redditus, li ſia ſervey quant nomenara perſona per al dit Bisbat de Leyda, impoſar alguna penſio en favor del dit Studi ſi general per conſtituir ſalaris als Doctors Cathedrants, y altres qui legiran en dit Studi per temps de cent anys, y encara ſia ſervit V. Majeſtat procurar redditus annuos, axi per ſuppreſſio de benefícis, com altrament, e axi aumentara lo exercici del dit Studi, e facultat de poderſe ſervir V. Majeſtat de mes homens doctes, y la ſalut de las animas dels coſſos humans. Sa Majeſtat com ſe offerira cas tindra memoria del que ſupplican ab molta gana de ſerlos merce per lo augment del dit Studi.

LIBRE TERCER DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE JVYS, E FERMAS DE DRET. TIT. I.

1. MARTI en la Cort de Barcelona, any 1409. Capitol de Cort 11.

COM per gran deſordinatio qui vuy es en la voſtra Audientia, e Cancellaria, ſobre leſpatxament de las cauſas, e ſobre los elongaments dels plets, quis fan en las Corts dels ordinaris voſtres, la coſa publica del dit Principat ſie molt leſa, e report importables dans, ſie voſtra Merce Senyor proveir, ſtatuir, e ordenar ſobre lorde de las cauſas en voſtra Audientia, e Cancellaria, e ſobre la brevitat dels plets en las Corts dels Ordinaris, per la forma, e manera que ſera acordat, e deliberat per algunas perſonas de preſent a aço per la Cort nomenadoras. Plau al Senyor Rey que certas perſonas per la ſua Senyoria elegidoras, enſemps ab altras per la Cort nomenadoras proveeſcan a las coſas en lo preſent Capitol contengudas, e que de preſent ſien nomenadas per la Cort, e elegidas per lo dit Senyor, e de fet lo dit Senyor anomena per ſa part los demunt dit nomenats en lo ſete Capitol, e la dita Cort nomena hi, ço es per la conditio dels Eccleſiaſtics los nomenats detus en lo dit ſete Capitol per la dita conditio, e per la dita conditio dels Barons, e Cava-

Lers

llers lo Noble en Roger Benet de Pallars, lo Noble Narnau Guillem de Bellera, moſſen Antoni Torrelles, moſſen Berenguer Doms, e en Benet de Muntpalau, e per la dita conditio de las Ciutats, e Vilas Reyals, los demuntdits nomenats per la predita conditio en lo dit ſete Capitol.

2. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 14.

PLacia a vos Senyor, que per venir a bona expeditio, e concluſio de la juſtitia vniverſal a la dita voſtra Senyoria offeridora per la dita Cort com ſera concordada, preſtar juramẽt ſolemne en la dita Cort de donar tota obra ab acabament, tant com en vos Senyor ſie en concordar la dita vniverſal juſtitia, e que las perſonas qui per part de la dita voſtra Senyoria, e de la dita Cort hi entrevendran, hajan, e ſien tengudas fer ſagrament, ſi ja preſtar nol havian, de entendrey diligentment a honor de la dita voſtra Senyoria, e a tot profit, e vtilitat de la coſa publica del dit Principat de Cathalunya. Plau al Senyor Rey, e de darhi la dita obra ab acabament, tant com ſie rahonable.

DE CONTENTIONS DE JURISDICTIONS. TIT. II.

1. CARLES en la quarta Cort de Montſo, any 1542. Capitol de Cort 10.

LAS contentions de juriſdictio ques ſuſcitan entre las Corts Eccleſiaſtica, y ſecular deven eſſer ab igualtat declaradas, perço ſupplica la dita Cort a voſtra Majeſtat, que de aci avant los Doctors del Reyal Conſell, per eſſer Officials Reyals, no entrevingan en conſellar, ni votar en las ditas contentions de juriſdictio, ans aquellas haja a decidir lo Canceller ab vot, y parer dels altres Doctors qui no ſien del Reyal Conſell. E mes que lo Portant veus de Governador general en los Comtats de Roſſello, y Cerdanya en las cauſas de contentio de juriſdictio, per decidir aquellas, no puga elegir per tercer per declarar las ditas contentions ſimple capella. Sa Majeſtat mana que lo Canceller ſerve lo que fins aci ſe ha fet, y li plau que lo Governador de Roſſello, y Cerdanya haja de nomenar per tercer en ſon cas perſona conſtituida en Dignitat, o Canonge de Eſgleſia collegiada.

DE EVOCATIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT. III.

1. CARLES en la tercera Cort de Montſo, any 1537. Capitol de Cort 6.

SVpplican los dits tres eſtaments a voſtra Majeſtat, li placia extendre la Conſtitutio feta per lo Catholic Rey Don Ferrando de immortal memoria Avi de voſtra Majeſtat en la ſegona Cort de Barcelona Capitol 30. començant. *Mes volem, ſtatuim, y ordenam, &c.* Diſpoſant que cauſas menors de vint liuras no pugan eſſer evocadas a la Reyal Audientia, fins en cauſas de quantitat de ſinquanta liuras, e ajuſtant a dita Conſtitutio per obviar als abuſos que los ordinaris fan, no volent conexer de las cauſas menors de vint liuras, eſſent inhibits per la Reyal Audientia, encaraque en las letras inhibitorias ſia poſada la clauſula. *Dummodo cauſa non ſit minor viginti librarum.* Que placia a voſtra Majeſtat ſtatuir, e ordenar que quant ſe evocaran cauſas en la Reyal Audientia, la part evocant aquellas haja preſtar juramẽt en poder del Relador aqui ſeran comeſas, que la cauſa no es menor de ſinquanta liuras, ne de impoſitions de Ciutats, Vilas, o Locs Reyals, ni de executions de cenſals, o violaris. Plau a ſa Majeſtat que la dita Conſtitutio ſe entenga, que com era de vint liuras, ſie fins en ſinquanta liuras, en las altras coſas del dit Capitol ſe ſerve lo acoſtumat.

2. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo, Any 1542.Capitol j.

PRimerament ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, confirmant lo Capitol de Cort ſiſe en las Corts per nos celebradas en lo any 1537. en la Vila de Montſo. Començant. *Supplican,&c.*E ajuſtant en aquell ſtatuim, e ordenam que las cauſas majors de ſinquanta liuras, y menors de ſetanta nos pugan evocar a la Regia Audientia per ninguna qualitat, exceptat qualitat de pobretat.

3. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any 1564.Capitol de Cort 14.

COM encara per moltas Conſtitutions ſie diſpoſat, que moltas qualitats de cauſas no poden eſſer evocadas a la Reyal Audientia, pero moltas voltas las parts cavilloſas no curan ſino evocar las ditas cauſas a la dita Regia Audientia, o obtenir de aquella letras generals citatorias, e inhibitorias, y en virtut de aquellas citar, y inhibir en cauſas que ſon inevocables, y en caraque apres los Doctors de la dita Reyal Audientia declaren la cauſa eſſer inevocable, y reſtitueſcan al Jutge primitiu, pero no reſta que aquell qui es eſtat citat no ſie eſtat per molt temps moleſtat, y gravat en deſpeſas, y altres treballs. Perço ſupplica a voſtra Majeſtat la preſent Cort, li placia ab lur approbatio, y conſentiment ſtatuir, y ordenar, que las evocations generals de las cauſas per las quals ab qualitat ſe evocan totas, y ſengles cauſas tocants a alguna perſona, Vniverſitat, o Collegi, axi Eccleſiaſtic com ſecular, no ſien admeſas, ans qui voldra ab qualſevol qualitat evocar cauſa alguna a la Regia Audientia haja particularment a narrar la cauſa que evoca, y la quantitat, o qualitat, o eſtimatio de aquella, a fi que ſe entenga, que no ſe evoca cauſa inevocable, y per quant ſe poria dubtar, ſi la proprietat, o altra coſa ques vol demanar, es de valor de cent liuras, o no, ans de proveir las letras citatorias, la part haja de provar ſummariament eſſer de valor de cent liuras, o mes, ſentſe la prova devant lo Relador, com ſe acoſtuma fer per provar la qualitat de pobreſa, que per la tal perſona no ſie fet prejuy a la altra part contra qui ſera evocada, de provar lo contrari, o la cauſa altrament eſſer inevocable, dins lo temps prefigit per altras Conſtitutions pera poſar, y provar las exceptions impedients lo ingres de la cauſa, y declarantſe apres de cauſa eſſer inevocable, lo Relador haja de condempnar a la part en la proviſio en duplicadas deſpeſas pagadoras a la part que obtindra, y ſi dins los terminis prefigits per altras Conſtitutions a las parts, y al Relador, y eſpecialment per la Conſtitutio del any mil ſinccents quaranta ſet Capitol quart, pera declarar ſobre las exceptions impedients lo ingres de la cauſa, no ſera per dit Relador declarat, la cauſa ſe entenga eſſer reſtituida al ordinari, o Baro, y la inibitio ſe entenga levada, a effecte que lo dit ordinari, o Baro haja de paſſar avant en la cauſa ab ſola certificatoria del Notari de la cauſa, com no ſi ha ſet proviſio, la qual lo dit Notari ſia obligat a donar, eſſent li demanada per las parts, dins tres dies ſots pena de privatio de ſon Offici, y mes lo dit ordinari, o Baro no puga eſſer inibit en aquella inſtantia, y ſi per deſcuit li era fet dita inibitio no la haja de obeir. Plau a ſa Majeſtat que quant en lo evocar las cauſas ſe guarde lo orde ſupplicat fins a las primeras Corts, y en lo ques demana en declarar las cauſas dins lo temps prefigit per Conſtitutions, altrament ſien hagudas per reſtituidas al ordinari, no conve ſe faça novitat.

DE COMISSIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT. IV.

1. FERRANDO ſegon en la ſegona Cort de Barcelona, any 1493. Cap. 23.

MES ſtatuim, e ordenam, que las cauſas menors de trenta liuras pugan eſſer commeſas ad decidendum a vn dels del Conſell, lo qual en nom del Senyor Rey, o del Loctinent General, o del Portant veus de Governador en ſon cas puga ſententiar feta primer aſſignatio a las parts, e oidas

oidas aquellas,e ſi algun dubte li occorria, ho puga referir, e metre en lo conſell,e q̃ en ditas cauſas menors de trenta liuras no ſien tinguts los Reladors donar dilations,ſegons lorde de ſus dit,ans pugã aquellas abreviar a lur coneguda: empero no pugan aquellas alargar mes de las altras cauſas,ſegons dalt es eſtat dit,e ſi de tals ſententias ſe ſupplicara, la cauſa de ſupplicatio ſe haja examinar, e determinar per lo Conſell axi mateix ſumariament.

2. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, any 1503. Cap. 1.

PRimerament,com en la Cort per nos celebrada en lo Monaſtir de Sacta Anna de la preſent Ciutat,entre las altras ſie eſtada feta vna Conſtitutio començant. *Mes ſtatuim,e ordenam, que las cauſas menors de trẽta liuras, &c.* perço per los reſpectes, e motius en dita Cõſtitutio cõtenguts,e en aquella anyadints, de approbatio, e conſentiment de la preſent Cort ordenam, e ſtatuim, que la dita Conſtitutio ſe eſtena en las cauſas que ſeran fins en ſuma de cent liuras,entes empero, que en las cauſas que ſeran de ſinquanta fins en cent liuras, hajan eſſer aſſignats dos Doctors dels vuyt del noſtre Reyal Conſell, pera pronuntiar diffinitivament en la cauſa.

DE DILATIONS, Y TERMINIS PROBATORIS, E INSTRVCTORIS. TIT. V.

1. IAVME Primer en Barcelona any 1251. Cap. 4.

ENcara ſtatuim q̃ tota cauſa de qualque qualitat ſera ſie finida dins quaranta dies comptadors del dic del ſeramament, ſi lo temps no ſera prolongador per raho de teſtimonis, e de cartas que foſſen en part remotas, e que de aço ſie feta plena fe al Jutge per juramẽt, e que ſie donada a ells dilatio ſegons diſtantia del loc.

2. LO MATEIX en dita Cort Cap. 5.

ENcara ſtatuim que die ſie aſſignat a las parts a pledejar de tres en tres dies, ſino que ſie cauſa entre Cavaller, e Cavaller, lavors ſie aſſignat de vuyt en vuyt dies, mas ſi dins quaranta dies ſe eſdevendra, alguna de las parts appellar a nos legitimament, e no fruſtatoria ſera appellat,no correga a ell lo dit temps de quaranta dies, mas en lo die per lo Jutge ſtatuit que devant noſtra preſentia deguen comparexer, comparegã,e ſien en noſtra Cort, fins que hajan oida lur ſententia.

3. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 6.

ENcara decernim, que ſi per culpa de la altra part ſeran paſſats los dits quaranta dies, ans de diffinitio de la cauſa, eſmen a la altra part, que ſens culpa ſera ſtada, totas las deſpeſas, las quals per la dita cauſa li haura convengudas ſoſtenir, mas ſi los dits dies en culpa del Jutge ſeran paſſats, ſens diffinitio de la cauſa, eſmen lo Jutge a las pars totas las deſpeſas, las quals per la dita cauſa los haura convengudas ſoſtenir.

DE TESTIMONIS. TIT. VI.

1. VSATGE. Statuerũt ſiquidem.

STatuiren los deſus dits Princeps, que ſi contentio, ni plet era entre Chriſtians, e Jueus, de caſcuna part baſten dos teſtimonis a provar lurs negocis, ço es a ſaber vn Chriſtia, e altre Jueu, axi empero que ſi proven per lo Chriſtia, teſtifiquen amdos, el Jueu jur, e ſi proven per lo Jueu, axi mateix teſtifican amdos, e jur lo Chriſtia.

DE ORDE JVDICIARI. TIT. VII.

1. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona any 1493. Cap. 33.

PER quant lorde de proceir poſat per nos ab approbatio, e aſſentiment de la preſent Cort, ſtatuir en lo Capitol *de littibus abbreviandis*, en la noſtra Reyal Audientia,e del Governador General,e Portants veus de aquell,ſe creu eſſer molt ſahidable als littigans,e en grã vtilitat de la coſa publica. Perço ſtatuim,e ordenam, e ab aqueſta noſtra Conſtitutio volẽ, ſie donada facultat, ſegons de preſent donan a totas, e qualſevol Ciutats, Vniverſitats, e Vilas Reyals de aqueſt noſtre Principat, que ſi volran tenir, e obſervar en lurs Corts la dita forma

ma de proceir en los plets, que ho pugan ſer e en tal cas los Veguers, Jurges, Aſſeſſors, e altres Officials ſien tenguts a la obſervança de aquells, axi empero, que las Vniverſitats que volran obſervar dita forma ho hajan dir dins vn any, e ferne acte public, altrament no ſen pugan ajudar.

2. LO MATEIX en la Cort de Monſo, any 1510. Cap. 36.

COm per la Conſtitutio per nos feta en la ſegona Cort de Barcelona celebrada en lo Monaſtir de Sancta Anna en lo Capitol 33. començant. *Per quant lo orar de proceir, &c.* fos donada facultat a las Vniverſitats Reyals del Principat de Cathalunya acceptar lo orde donat en dita Cort, *ſuper litibus abbreviandis*, dins vn any lo qual es ja paſſat, volem que las ditas Vniverſitats hajan la matcixa facultat dins vn any primer vinent.

3. CARLES en la Cort de Barcelona any 1520. Cap. 34.

VOlem, e ordenam que en los deſſus dits tretze Capitols, e Conſtitutions no ſian enteſas, ni compreſas las cauſas pendents encara que denuntias, a la inſtantia comenſada, y altra ſen comenſas, e que en ditas cauſas pendents ſe hajan de ſervar las Conſtitutions fins aci ja fetas, e lo que es eſtat acoſtumat.

4. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, any 1534. Cap. 8.

MEs ſtatuim, e ordenam que lorde de las Conſtitutions donat en las ſegonas Corts de Sancta Anna de la Ciutat de Barcelona celebradas per lo dit Catholic Rey Dô Ferrando Segon noſtre Pare, e Avi, vulgarment dit, *de litibus abbreviandis*, ſie ſervat per las Vniverſitats Reyals del dit Principat, y Comtats, ſi dins vn any comptador del die de la concluſio de la preſent Cort noy hauran contradir, de la qual contradiccio haja de apparer en lo cap de la Vegueria en la qual no ſeran acceptadas.

DE RELATIONS DE PROCESSOS, VOT, Y EXAMEN DE LAS CAVSAS EN AQVELLS ACTITADES. TIT. VIII.

1. MARIA Conſort, y Loctinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, any 1413. Cap. 13.

ER donar orde a la deciſio de las cauſas ques menan en la Audientia, e repellir las clamors dels proſſeguints aquellas, per las grans dilations, e vexations que prenen, e ſoſtencn per la inculcatio de las ditas cauſas, manam, volem, e ordenam la dita Cort approbat, que feta relatio de alguna cauſa, e los Advocats plenament oits, e lo Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas Regent la Cancellaria, e lo Conſell plenament informats en fet, e en dret, los dits Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas Regent Cancellaria ſian tenguts deliberar, e concloure ans de oir relatio de altra cauſa, o fet, e apres dins tres jorns promulgar, e publicar la ſententia, e deciſio de la dita cauſa axi relada, e votada: La hont empero los dits Canceller, Vicicanceller, o Regent Cancellaria en ſon cas, eo lo Conſell no ſerian a ple informats, o volran, exigint lo cas, pus clarament eſſer informats, e veure ſobre lo dret de las parts e regonexer lo proces ſi viſt aquell no freturade plus ampla inſtructio, hajan e ſian tenguts en lo jorn ſeguent, e continuament entendre en aquell, fins a la final deciſio, e deliberar, e conclos, e cullits los vots del conſell, ſegons deſſus es dit, ans de oir relatio de altre fet, o cauſa, ſi empero viſt lo dit proces, freturava de plus ampla inſtructio, ſie manat al Jutge, o Relador de aquell, que al pus breu que puſca lo inſtructca complidament, e entretant puſcan los dits Canller, Vicicanceller, o en ſon cas Regent Cancellaria altras cauſas comẽçar, e deciſir. Declarat, que hont oida relatio de algun fet, los dits Canceller, Vicicanceller, e en ſon cas Regent Cancellaria ſe retindran deliberatio per mils veure lo dret, e veritat del fet, no ſie per la Conſtitutio preſent tolta facultat

cultat de deciſir las cauſas pocas, e que encontinent, ſens retentio de deliberatio, en aquell dia mateix que la relatio ſera feta, ſe poran deciſir.

2. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, any 1503. Cap. 3.

MEs avant com per la Sereniſſima Reyna Dona Maria de digna recordatio Tia noſtra, e apres per nos en la Cort de Sancta Anna ſie eſtat ordenat, e ſtatuit temps, dins lo qual las cauſas han eſſer votadas en la Reyal Audientia, perço anyadint a ditas Conſtitutions, e aquellas confirmant, ſtatuim, e ordenam ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, que apres que la cauſa ſera relada en la Regia Audientia, no ſen puga metre altra, fins aquella ſie votada, ſi doncs lo Relador no era impidit per malaltia, ſots las penas en las Conſtitutions contengudas.

3. LO MATEX en la Cort de Monſo, any 1510. Cap. 19.

DEclarants la Conſtitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona en lo Monaſtir de Frares menors, començant. *Mes avant com per la Sereniſſima Reyna Dona Maria, &c.* Statuim, e ordenam que los Reladors tragan en ſetmana tantas cauſas, com los parra pugan deſpedir caſcun dia: Entes, e declarat que la cauſa primer poſada ſie primer expedida, ſi doncs no havia meneſter major examinatio en dret arbitre del conſell, car en tal cas volem ques puga procedir a examinatio de las altras cauſas, encarregants la conſcientia del votants, que com mes preſt poran expedeſcan las cauſas primer diſputadas tant com los ſie poſſible, e que lo dit Relador no puga metre altra vegada cauſa alguna en ſetmana, fins a tant que ſie votada la cauſa que ſera ſtada diſputada a relatio ſua.

4. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 24.

STatuim encara, e ordenam ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que ſobre lo traure de las cauſas en ſetmana, e relar, votar, e ſententiar aquellas ſie ſervat orde fins aci obſervat, ço es que los vuyt Doctors del Conſell entren per orde per ſetmanas, e que ſien poſadas en ſetmana las cauſas que tendran mes antigament denuntiadas ſegons la antiquitat, de poſar empero primer lo ſalari del General, e que ſi algu dels littigants inſtara ques faça la ſua cauſa, pus ſie depoſat lo ſalari que neceſſariament ſe haja a fer aquella cauſa, ſegons lo torn, levada tota facultat de diſpenſar contra aquells, e començara lo orde, e effecte de la preſent Conſtitutio paſſats tres meſos apres la publicatio de aquella.

LIBRE

LIBRE QVART DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE JVRAMENT, AXI VOLVNTARI COM NECESSARI, Y DE FIDELITAT. TIT. I.

1. VSATGE Iudæi jurent.

IEVS juren a Chriſtians, mas Chriſtians a Jueus, nunca.

2. VSATGE Sacramenta ruſtici.

LOs Sagraments dels Pageſos que tenen mas, e lauran ab vn parell de bous, ſien creguts fins a ſet ſous de plata. Dels altres vilans que ſon dits bacallars, ſien creguts los Sagraments fins a quatre mancuſos de or de Valentia, de aqui avant quiſque juren, moſtren ho per judici de calderia.

1. IAVME Segon en la Cort de Leyda, any 1300. Cap. 6.

ORdenam, e ſtatuim la preſent Cort approbant, que del Statut, e Ordinations fetas per lo Senyor Rey en Jacme de bona memoria Avi noſtre ſobre las vſuras dels Jueus, e ſobre los cõtractes vſuraris ſie remogut lo Sagrament, que per los Chriſtians de aquells Jueus preſtecs, e manleutas reebent, es acoſtumat eſſer fet, perço car per occaſio del Sagrament que aquells Chriſtians fayã de obſervar lo dit ſtatut del Senyor Rey en Jacme de bona memoria, ſeguian molts perjurs, per tal com quaix negu Chriſtia, per la neceſſitat que ſoſtenia per aquella menleuta, nos guardava de fer contra lo dit Sagrament, e per las fraus quels dits Jueus continuament fahian aquell ſtatut no ſervavã, ni podiã obſervar, e per aqueſta raho, a ſquivar, e donar als dits perjurs remey, ordenam, e ſtatuim, que caſcun Jueu quiſcun any jur, e jurar haja per Deu, e per los deu Manaments de la Ley de Moyſes, e per las maledictions en poder de noſtre Balle, o Veguer, la hont Balle no haguеſſem, tenir, e obſervar lo dit Statut, ſens nenguna frau, e los Jueus qui no ſtan, o no ſtaran en los Locs noſtres, en poder de aquell Balle del Loc hont ſtaran, per tenir, e complir aqueſt Statut, lo dit Sagrament façan, e de aqui avant los Chriſtians fer lo dit Sagrament no ſian tenguts, las altras coſas contengudas en lo dit Statut en ſa força duradoras.

***

DE

DE SALARIS.
TIT. II.

1. PERE Terç en la Cort de Montſo, any 1363. Cap. 15.

SOTS pena de privatio del offici lo Portant veus de Governador, o de Procurador General en Cathalunya, e lo Balle de Cathalunya General ſien tinguts complir, e portar a acabament de aci a la Feſta Omnium Sanctorum primer vinent la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Cervera que comença. *Ordenam encara, e ſtatuim que lo Balle, &c.*

2. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 21.

COm los Notaris ſalaris reban ſobrepujants tots aquells, qui lur ſalari tatxar poden, ſegons la Conſtitutio per nos feta, en la Cort de Cervera, qui comença. *Finalment, &c.* dins vn any continuament ſeguent tatxar los ſalaris, ſian tinguts, la qual coſa ſi nou fan ſien de tota honor, e offici que pugan hover, e ara hajan, en per tots temps inhabils, de dret ſian privats.

3. PERE Terç en la Cort de Cervera, any 1359. Cap. 14.

ORdenam encara, e inſtituim, que lo Balle General de Cathalunya, de aci a vn any, primerament ſots pena de dos cents diners de or ſie tengut de fer tatxatio de totas ſcripturas del Offici del Portant veus de Governador en Cathalunya, e encara de Algutzir de la Cort de aquell, e aquella faça ab conſell dels dos Conſellers de la Ciutat de Barcelona, e ſemblant coſa faça, e ſie tengut de fer lo dit Portant veus ſots aquella matexa pena, e enfre lo dit Terme, e ab conſell dels dits dos Conſellers de las ſcripturas del offici de la Ballia General, la qual pena ſi comença ſera aquells remetre no puſcan.

4. FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona, any 1493. Cap. 40.

PRoveim, e manam que los Notaris, e Scrivans per qualſevol actes, e ſcripturas que faran, no pugan rebre dels littigants ſino lo ſalari de las ſcripturas tatxats per Conſtitutions.

5. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 63.

PEr quant per los demunt dits Officials Ordinaris e lurs Scrivans ſe fan alguns abuſos, en pendre ſalaris exceſſius. Perço ſtatuim, e ordenam, que en los ſalaris dels Jutges, e Aſſeſſors, e dels Scrivans, e altres ſien ſervadas las Conſtitutions ſobre aço diſpoſants, e quant al ſalari dels peatges ſie ſervada la Conſtitutio dels cenſals, no obſtant, e expreſſament revocant qualſevol abuſos fins aci fets.

DE SALARIS DELS OFFICIALS REYALS SOBRE LO GENERAL. TIT. III.

1. CARLES en la ſegona Cort de Montſo, any 1534. Capitol de Cort, 17.

COnſiderant que per los tres Staments de la Cort General que de preſent ſe celebra en la preſent Vila de Montſo als Cathalans, ſon ſtats deliberats dos Capitols del tenor ſeguent. Per quant algunas vegadas ſe ſdeve que en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, noy es lo Rey noſtre Senyor, ni ſon Primogenit, ni ſon Loctinent General, y en tal cas es diſpoſat per Conſtitutions de Cathalunya que los Doctors de la Reyal Audientia del dit Principat, y Comtats han a ſeguir la Audientia del Portant veus de General Governador de Cathalunya, y en dit cas lo Aſſeſſor de aquell pren lo ſalari aſſignat en ſon cas al Regent la Cancellaria de ſa Majeſtat en Cathalunya, e ſi

e ſi dit Aſſeſſor no es del nombre dels Doctors de la dita Reyal Audientia, reſta dit Regent la Cancellaria ſens ſalari algu, e prohibit de advocar,y aconſellar en las cauſas que ſon, y poden venir en la dita Reyal Audientia, ſegons que per Conſtitutions eſta ordenat, e perço com ja en tal cas fonc proveit en la perſona de Micer Franceſc Franc quondam Regent la Cancellaria de Cathalunya, es eſtat deliberat per dits Staments que tantas vegadas, y per quant de temps com ſe ſeguiria en dits Principat, y Comtats no eſſer hi la Reyal Majeſtat, e ſon Primogenit, o ſon Loctinent General en tal cas eſſent lo Aſſeſſor, o lo qui regira laAſſeſſoria de laGovernatio del nombre dels dits Doctors de la dita Reyal Audientia, o no aſſent del dit nombre ſie pagat per losDeputats deCathalunya a Micer Marti Joan SunyerDoctor Regent la Cancellaria de ſa Majeſtat en Cathalunya per lo dit temps a raho de quatrecentes liuras Barceloneſas per quiſcun any. Entes empero que perço no ſie en res prejudicat, mudat, ni diminuit lo ſalari del dit Aſſeſſor en dit cas, ni del dit Regent la Cancellaria de Cathalunya en qualſevol cas, o caſos, que per Conſtitutions altrament li pertangues, e per lo ſemblant es eſtat deliberat en dit cas que lo Rey, e ſon Primogenit, e ſon Loctinent General no ſeran en tot lo dit Principat, e Comtats, attes que lo Canceller no dexa de pendre treballs ſens las contentions de juriſdictio, y fins a vuy no ha acoſtumat en dit cas rebre ſalari algu, que de aci avant ſeguintſe lo dit cas ſie pagat per los dits Deputats de Cathalunya a Don Joan de Cardona elet Bisbe de Barcelona, e Canceller Reyal de ſa Majeſtat en dit Principat, e Comtats lo ſalari, ſi, e ſegons que eſſent preſent la Majeſtat Reyal, o ſon Primogenit, o ſon Lactinent General en dits Principat, y Comtats li es acoſtumat de pagar. Per tant la dita Cort, e los dits tres Staments de aquella ſupplican a V. Majeſtat li placia los dits dos Capitols,e coſas contengudas en aquells atorgar per Acte de Cort,manant que ſie inſertat en lo proces general de la dita Cort, e Corts Generals que de preſent voſtra Majeſtat celebra en la dita Vila de Montſo, y manar expedir las proviſions, y letras opportunas per effectuatio de dits dos Capitols. Quæ licet, &c. Altiſſimus, &c. Plau a ſa Majeſtat.

2. LO MATEIX en la tercera Cort de Montſo, any 1537. Cap. de Cort 9.

PEr quant algunas vegadas ſe ſdeve que en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya noy es lo Rey noſtre Senyor, ni ſon Primogenit, ni ſon Loctinent General, y en tal cas es diſpoſat per Conſtitutions de Cathalunya que los Doctors de la Reyal Audientia del dit Principat, e Comtats han ſeguir la Audientia del Portant veus de Governador de Cathalunya, y en dit cas lo Aſſeſſor de aquell pren lo ſalari aſſignat en ſon cas al Regent la Cancellaria de ſa Majeſtat en Cathalunya, e ſi dit Aſſeſſor no es del nombre dels Doctors de la dita Reyal Audientia reſta dit Regent la Cancellaria ſens ſalari algu, e prohibit de advocar, y aconſellar en las cauſas que ſon, y poden venir en la dita Reyal Audientia,ſi e ſegons per Conſtitutions eſta ordenat,e perço com ja en tal cas fonc proveit en las perſonas de Micer Franceſc Franc, e Micer Marti Joan Sunyer quondam, es eſtat deliberat per dits Staments que tantas vegadas,y per tant tẽps com ſe ſeguira en los dits Principat,e Comtats no eſſer hi la Reyal Majeſtat, e ſon Primogenit, o ſon Loctinent General, en tal cas eſſent lo Aſſeſſor, o lo qui regira la Aſſeſſoria de la Governatio del nombre dels dits Doctors de la dita Reyal Audientia, o no eſſent de dit nombre, ſie pagat per los Deputats de Cathalunya a Micer Pere Arnau Gort Doctor Regent la dita Cancellaria de ſa Majeſtat en Cathalunya per lo dit temps a raho de quatrecentes liuras Barceloneſas per any. Entes empero que perço no ſie en res prejudicat,mudat,ni diſminuit lo ſalari del dit Aſſeſſor en dit cas, ni del dit Regent la Cancellaria de Cathalunya en qualſevol cas, o caſos que per Conſtitutions altrament li pertangues. Pertant la dita Cort, o los dits

dits tres Satraments de aquella ſupplican a V. Majeſtat li placia lo dit Capitol, y coſas contengudas en aquell atorgar per Acte de Cort, manant que ſie inſertat en lo proces General de la dita Cort, o Corts Generals que de preſent V. Majeſtat celebra en la dita Vila de Montſo, y manar expedir las proviſions, o letras opportunas per effectuatio del dit Capitol. Plau a ſa Majeſtat.

3. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. de Cort 33.

PEr quant algunas vegadas ſe ſdeve, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya noy es lo Rey noſtre Senyor, ni ſon Primogenit, ni ſon Loctinent General, attes que en lo Canceller no dexa de pendre treballs en las contentions de juriſdictio, y fins a vuy no acoſtumat en dit cas rebre ſalari algu. Perço los dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa vulla ſtatuir, y ordenar, que de aci al devan ſeguintſe lo dit cas ſie pagat per los Deputats al Reverent Micer Mathia Sorribas Abbat de Sanct Salvador de Brea, e Canceller de ſa Majeſtat en dit Principat, y Comtats, o al qui per ell lo dit offici de Canceller regira, lo ſalari, ſi, e ſegons que eſſent preſent la Majeſtat Real, o ſon Primogenit, o ſon Loctinent General en dit Principat, y Comtats es acoſtumat de pagar al Canceller, com axi ſie eſtat proveit en lo paſſat en la perſona de Don Joan de Cardona elet de Barcelona, e las horas Canceller en las Corts celebradas en la Vila de Montſo lo any 1534. Plau a ſa Alteſa.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 34.

PErque tambe moltas vegadas ſe eſdeve, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya noy es lo Rey noſtre Senyor ni ſon Primogenit, ni Loctinent General, y lo Regent la Cancellaria en tal cas no reb ſalari algu, y no pot advocar, ni aconſellar en las cauſas que poden venir, e ſon ja en la Reyal Audientia, e als altres Regents la Cancellaria per ſa Majeſtat, y per los tres Staments dels dit Principat en las Corts paſſadas ſon ſtadas dadas, y aſſignadas quatrecentes liuras per any. Perço, y altrament ſeguint las ditas praticas, y forma de ditas Conſtitutions ſupplican dits tres Stamens a voſtra Alteſa, vulla ſtatuir, e ordenar, que en dit cas de abſentia de ſa Majeſtat, e de ſon Primogenit, y Loctinent General de dits Principat, y Comtats ſian dadas a Micer Franceſc Montaner quatrecentas liuras pagadoras per los Deputats de Cathalunya dels emoluments del General del dit Principat, com a Micer Franceſc Franc, y a Micer Marti Joan Sunyer, y a Micer Pere Arnau Gort ſon eſtadas dadas, y pagadas. Plau a ſa Alteſa.

5. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. 44.

SVpplican los tres Staments de la Preſent Cort que placia a voſtra Alteſa ſtatuir, e ordenar, que al Aſſeſſor del Portant veus de General Governador en lo Principat de Cathalunya ſie conſtituit ſalari de ſinquanta liuras, pagadoras per lo General de Cathalunya per quiſcun any, que lo Aſſeſſor anira, y habitara fora de Barcelona, ſeguint lo dit Portant veus de Governador tots los vuyt meſos que quiſcun any es obligat anar per la terra, y no altrament, e ſi lo dit Aſſeſſor no ſeguira fora dita Ciutat de Barcelona lo dit Portant veus de Governador quiſcun any, tots los dits vuyt meſos, ſino part de aquella, que en tal cas li ſie feta deductio del dit ſalari pro rata temporis que no haura ſeguit, e que lo dit ſalari en la forma predita pagador, ſie durador, e pagador fins a las primeras Corts tantſolament. Plau a ſa Alteſa.

6. Lo MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, any 1553. §. del Capitol primer.

EQue en lo dit Capitol 44. de las Corts de 1547. ſie ajuſtat que ſempre que lo Governador vaja fora de Barcelona

lona, lo Aſſeſſor ſie tengut de anar ab ell, ſalvo juſt impediment de abſentia, o malaltia.

DE FE, E AVTHORITAT DE CARTAS. TIT. IV.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya any 1351. Cap. 27.

Probants lo Capitol fet en la primera Cort de Barcelona per lo Senyor Rey en Jacme Avi noſtre de bona memoria celebrada, lo qual comença. *Alguna carta de Iueus, &c.* E a aquells ajuſtants, ſtatuim, e ſanccim que no tantſolament en la carta de vſura, ans en carta no vſuraria lo dit Capitol de aqui avant ſie obſervat, declarants per aqueſt nom de carta inſtrument public, e ſcriptura de terç, o judicial, o qualſevol altra ſcriptura de terç eſſer contenguda.

DE ACTIONS, E OBLIGATIONS. TIT. V.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya, any 1351. Cap. 23.

Squivar occaſio de fer comandas ficta entre las perſonas dejus ſcritas, ordenam, e ſtatuim que per alguna carta de comanda pura la qual Jueu aja feta a Chriſtia, aquell Chriſtia no ſie pres, ſi doncs aquella comanda no fos feta per Jueu, a algu Chriſtia mercader, per raho de la mercaderia, e allo mateix en lo cas contrari volem eſſer obſervat, ço es a ſaber quel Jueu en altra manera, ſino axi com lo Chriſtia, no ſie pres per carta de comanda, que a ell haja feta lo Chriſtia, com per la conditio de las ditas perſonas, la dita comanda reputam, e fingiam eſſer ficta, e no vera.

***

DE VSVRAS, E BARATAS TIT. VI.

1. IAVME Primer en Tarragona any 1214. Cap. [illegible].

Tatuim que Jueus no prengan vltra vint ſous per cent, e que no meſclen vſura ab la ſort, e aço axi en Cathalunya manam eſſer obſervat.

2. LO MATEIX en Gerona any 1240. Cap. vnic.

IAcme per lagratia de Deu Rey de Arago, e de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller. A tots los ſotſmeſos de las terras, e Regnes noſtres gratia, e benevolença en per toſtemps. De la Reyal benevolença ſe pertany, axi entendre al profit dels ſotſmeſos, que foragitadas aquellas coſas, que a la communa vtilitat ſon nohibles aquellas coſas ſolament nodreſca, e, conſerve, que eſguarden lo profit dels Singulars, don ſe ſegueix, que la devotio Chriſtiana ja de tot en tot abſtinentſe de extortſio de vſuras, en tal manera la infaciable avaritia dels Jueus a començat eſſer cruel, que de aquells qui per lurs neceſſitats prenen pecunias a preſtec, no ſolament immoderadas, e contra la manera temps ha per nos cõſtituida, mas encara en greu diſpendi de tota noſtra terra, no temen exigir vſuras, de vſuras, perço nos no volents de tot en tot, a ells precludir licentia de preſtar lurs peccunias per vtilitat dels Chriſtians, neceſſitat, e encara favor, mas cobejants impoſar manera a lur voracitat, ſtatuim, axi en los paſſats, com en los ſdevenidors contractes, o deutes vſuraris, que negu Jueu gos pendre per vſuras, mes de quatre diners en lo mes, per quiſcuna liura de diners, ne vltra aqueſta manera, ſegons la qual pecunia preſtada en vn any en la ſiſena part tantſolament ſia augmentada, paleſament, o amagada preſumeſca extorquir, exigir, o rebre, axi que ſis vol la peccunia dada a preſtec ſie de poca, o de molta quantitat, o encara lo temps de la paga faedora ſie lonc, o breu, ſis vol lo deute

ſie

ſie ab carta, o ſens carta, o dadas penyoras mobles,o immobles, o no dadas, en ninguna manera ſie ſobrepujada la manera per nos prefinida en pagar vſuras, o en rebre fruyt de las penyoras, e ſi del fruyt de las penyoras per algun ſdeveniment rebran vltra la manera prefinida, vaja als Jueus creedors en paga de lur ſort, axi que per aqueſta receptio ſie minuada la ſort al deudor comptada prorata dels fruyts, vltra lo prefinit compte de vſuras, rebuts. E ſi ſera tant allo, que dels ſobredits fruyts hauran mes rebut, que la ſort de tot en tot evaneſca, los Jueus ſian forçats de retre la cautio de aquell deute. Statuim encara que nul Jueu de aqui avant, meſclant las vſuras ab la ſort, o en las cartas primordials, o en algunas novations ſubſequents, axi com han acoſtumat a fer,o per altre qualſevol excogitat enginy, gos exigir vſuras de vſuras, mas ſimplement, e ſens tot frau, ſegons la ſort nombrada al deutor del die de la numeratio feta, entro al die de la paga, compte las vſuras, ne ſobrepuig la forma demunt tatxada. E perço que a la ſobredita malaltia medicina convinent ſie ajuſtada, ſtatuim, quels Jueus en las Ciutats, Vilas, Caſtells, e Locs hont ſtigan, vna vegada corporalment preſten jurament, en ma del Veguer noſtre, o de aquell qui a aço ſera conſtituit, que en tots contractes vſuraris axi tot, e la forma per nos ſtatuida en totas coſas obſervaran, e que aquellas coſas en res no ſobrepujaran, e quiſcun Notari haja envers ſi los noms dels Jueus, qui en aytal manera hauran jurat, ne gos algu Notari fer cartas del dit Jueu, ſi doncs no haura los noms de aquell devers ſi, e a aquell ſols faça cartas, los quals en veritat trobara axi haver jurat. Ajuſtam encara que en quiſcuns contractes, o cartas dos teſtimonis almenys ſian poſats, qui conegan las perſonas dels contraents, e ſapian la veritat del fet. Item ſtatuim que ſi no peccunia nombrada, mas altras coſas ſeran preſtadas, qui eſtigan en pes, o en meſura, axi com blat, vi, oli, e ſemblants, ſie guardat, e be attes, que ſots aquella ſpecie no ſie fet algu frau a noſtras Conſtitutions, mas que ſegons las meſuras, o peſos, en pagar la ſort, e vſura, ſemblant obſeruança ſie hauda, e ſi las coſas volran tornar a peccunia, ſie hauda feel extimatio de aquellas coſas, ſegons lo temps en que foren liuradas, e feta legitima extimatio, proceeſcan al contracte, ſegons la forma deſſus nomenada. Item ſtatuim quels Notaris ſubtilment, e diligent enquiran en quiſcun contracte, ja ſi entre lo Chriſtia, e lo Jueu contra la Ordinatio noſtra, ſia fet algun frau, o machinatio, la qual ſi trobaran eſſer entrevenguda, al Jurge, o Veguer preſident en aquell Loc nou trigan revelar, nin façan las cartas en alguna manera. E a eſquivar tota ſoſpita, abans de la confectio de la carta del Chriſtia deutor, o ſi molts deutors ſeran, de quiſcun dells, o almenys pus honeſt, e del qual mils ſera viſt, que ſapia la veritat del fet, exegeſcan aytal jurament, jur jo aytal, que en aqueſt contracte no he fet algun frau, o machinatio, ni he conegut per algu eſſer feta, qui contra Conſtitutio del Senyor Rey aqueſt Jueu haja alguna coſa de mi, o dels altres condeutors, o fermanças per vſuras de aqueſt deute, ans tanta ſort e rebuda, e tals vſuras a ell promet, ni alguna coſa vltra aço li he donada, ni promeſa per aqueſt deute. E de aqui avant lo Notari haguda notitia de la ſort, e de las vſuras, faça las cartas axi diſtinctament, que la ſort per ſi, e la vſura per ſi ſien nomenadas, ne per raho de elongament, o per alguna altra cauſa gos fer vn cumul de la ſort e de las vſuras, e ſi algun Notari en altra manera ques deſſus dit, fara cartas dels Jueus,en per toſtemps ſie privat del offici de tabellionar, e no res menys ſie punit en deguda pena, ſegons arbitre del jutjant: lo Jueu encara qui contra la prefinida manera publicament, o amagada alguna coſa del ſeu deutor exigir, rebre, o demanar preſumira, o per alguna machinatio, o frau, las vſuras en las ſort ajuſtara, o vſuras de vſuras pendra, e contra las ditas Conſtitutions algunas coſas acceptara, ipſo facto, de tot aquell deute fretur, en lo qual ſera viſt aço aver comes, la meytat del qual al deutor, e laltra meytat al noſtre Veguer ſie applicada, e aqueſta pena tantas vegadas ſie comeſa, quantas per algun contra la prefinida manera en alguna coſa ſera attentada. En

los paſſats empero negocis ayral cautela ajuſtam, perço que nos puſca amagar la veritat, que ſi de la quantitat de la ſort nombrada, o de las pagas fetas axi de ſort, com de vſura, o de la vſura en la ſort meſclada, en la primera carta, o en algunas ſubſeguents exſequadas novacions, las quals en eſdevenidor vedam eſſer fetas entre lo Chriſtia, e lo Jueu, queſtio, o diſſencio ſie hauda, axi que en aqueſtas ſian trobats diſcordants quiſcuns dells, primerament preſtar juramẽt de dir veritat ſie requeſt per lo Jutge, e ſi concordes ſeran trobats, ſtiga als dits de aquells, e lavors la forma per nos ſtatuida ſie ſervada, car als negocis paſſats, aqueſtas Conſtitutions noſtras eſtenem. E ſi ſeran trobats diſcordants, ſie injuncta prova al Chriſtia, qui per dos, o tres teſtimonis idoneus, Jueus, o Chriſtians, o per altras legittimas provas la ſua intentio prove, e ſi teſtimonis Jueus no pora haver, en aqueſts caſos abaſt la ſola prova dels Chriſtians, no obſtants Conſtitutions, de prova per Jueu, e Chriſtia faedora, per nos, o anteceſſors noſtres en favor dels Jueus fetas, mas ſi en deffalliment de prova la coſa vendra en dubte, de la ſort que es contenguda en la carta, ſie deduida la vſura, qui a la ſort es preſumit eſſer aplegada, ſegons la dilatio de la paga faedora en la carta compreſa. E aquella deductio ſie feta a raho de quatre diners per liura en lo mes, e feta aytal deductio, ſegons aço que reſtara de la ſort, ſie començat de fer compte del die que fou feta la carta, axi empero que la forma, e manera per nos cõſtituida en alguna manera no ſie nafrada. Encara mes en los paſſats preſtics ajuſtant aqueſt temprament, que quant ſevulla ſie lo temps que no hagueſſen cobrada la ſort los Jueus, no prengan vltra lo doble, ço es que no demanen, ni prengan res mes per raho de vſuras deſpuys que a la ſort la vſura ſera egualada, e deſpuys que ſera feta tal paga, o ſino la voldran rebre, ſie depoſada la peccunia, e conſignada, e lavors los Jueus ſien conſtrets retre a lurs deutors las cautions. Item perque en los juraments facdors no ſie la conditio dels Chriſtians pijor, que aquella dels Jueus, ſtatuim que los Jueus en caſcunas cauſas de aqui avant, no en lurs Synagogas, o en loes ſeparats, ſegons que en alguns loes han acoſtumat fer, mas devant lo Jutge en las corts, o en los loes en que los Jutges jutgen, e hont los Chriſtians preſtan lurs juraments, ells ſemblantment juren ſobre la Ley de Moyſes, e los deu Manaments de la Ley, e altras ſolemnitats, e maledictions que ſegons coſtuma de Barcelona ſpecificar ſon acoſtumats en los juraments dels Jueus, a ells apres en tot loc ſien ſpecificats, e aquella ſolemnitat en lurs juraments irrefragablement ſie ſervada, la qual perço que ſots cuberta de ignorantia no puxa eſſer irritada, a totas las Ciutats la trametem ſcrita de noſtre Segell roborada, perço que aqui ſie ſervada, e per los Bisbats los deffenſors de las Ciutats la façan inviolablement obſervar. E perço com havem molt a cor, que totas las ſobreditas coſas axi inviolablement ſtigan, perque en tots los Locs a noſtra juriſdictio ſotſmeſos perpetualment obtengan firmitat, manam a tots Veguers, Balles, Juſtitiers, e qualſevol Jutges, que devers la obſervatio de ditas coſas, axi ſdevenidoras, com paſſadas ab ſollicitut vellen, e entenan. E ſi contra las ditas coſas faran, o en excercir aquellas ſeran trobats negligents, o remiſſos, a noſtre arbitre ſien punits, e no reſmenys de lurs officis ſien privats, e freturegen de honor, e de poteſtat de jutjar. Statuim eneara, que qualſevol teſtimoni, ſie Jueu, o Chriſtia, qui en aqueſtas coſas que per nos ſon conſtituidas en qualſevol cas ſera atrobat haver perjurat, axi com a perjur de aqui avant a teſtimoni no ſie admes; e no reſmenys axi com a falſari ſegons coſtuma de noſtra terra ſie punit.

3. IAVME Segon en la primera Cort de Barcelona, any 1291.
Cap. 9.

ALgu Jueu no puga preſtar, ne gos fer algun contracte, ne barata de blat, ne de oli, ne de ſafra, ne de venema, ne de algunas altras coſas da qui avant, ſino diners a raho de quatre diners per liura en vn mes, e que no goſen rebre ſervey,

nel façan rebre, e ſi contrafan , quel contracte no haja valor , e que ſie feta enqueſta contra ells, de aço que hauran rebut mes de quatre diners per liura en lo mes.

4. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, any 1299. Cap. 7.

LO ſtatut, e ordinations que lo Senyor Rey en Iacme de bona memoria Avi noſtre feu ſobre las vſuras dels Jueus, e altras ordinations fetas per lo dit Senyor Rey en Jacme Avi noſtre ſobre los contractes vſuraris, e ſobre los fets dels Jueus, e ſobre los Notaris qui las cartas faran vſurarias, e totas las altras Ordinations fetas en Corts Generals ſobrels Jueus, ſien ſervadas, e ſeguidas en totas coſas , e per totas, e per los Jueus, e encara per los Notaris , axi com en los dits ſtaturs, e ordinations es contengut, e ſi ſera fet contra per los Jueus, o per los Notaris, quen ſien punits, ſegons las penas en los dits Statuts, y Ordinations ſtablidas, e encara en altra manera, axi com dret, o raho ſie.

DE COMMERCIS , Y SEGVRETAT DE CAMINS. TIT. VII.

1. CARLES en la Cort de Barcelona, any 1520. Capitol de Cort 3.

PER quant per lo Catholic Rey Don Ferrando de Alta recordatio en Corts Generals celebradas en la Vila de Montſo ab Acte, y Capitol de Cort es eſtat atorgat a tots los habitants, y Poblats en lo Principat de Cathalunya, poder anar, y comerſar en totas las terras de Aphrica conquiſtadas, y conquiſtadoras, francs de tots drets, e ja los Ciutadans de Barcelona ho tenien atorgat per Privilegi Reyal. E com apres per lo Catholic Rey Don Ferrando de indeleble memoria Avi de voſtra Alteſa en las derreras Corts de Montſo ſie confirmat dit Privilegi, comers, y franqueſa tant en lo Reyalme de Bugia, com encara de Tenes, y Ora, los quals Acte de Cort, y Privilegi ara derrerament per voſtra Alteſa ſien eſtats jurats. E com en lo Caſtell de Alger vn nomenat Pedro de Pas vulla exigir drets de General Moxerifat , y axi mateix en altras parts de dita Barberia, de hont havien preſas, e tengudas algunas robas, e mercaderias de mercaders de aqueſta Patria, e per V. Alteſa es eſtat manat ab ſas proviſions Reyals, que lo que avian pres ſia reſtituit per obſervança de dits Acte de Cort, y Privilegis. Perço a major cautela per lo be, y vtil de dit Principat, e de la Ciutat, e negoci mercantivol de aquella ſupplica la dita Cort General a voſtra Reyal Majeſtat li placia lo dit Acte de Cort, Privilegis, e commercis, e franqueſa, e Capitols de Cort confirmar, e fer tenir, y ſervar, y que tots los Poblats en Cathalunya, comtats de Roſſello, y Cerdanya pugan entrar, y commerçar en Bugia, Giber, Alger, Tenes, Moſtagani, Ora, en Bellis de la Gomera, Ove, Exeral, Tedelis, Aſcollbona, Tunis, Tripol, y Gerbens, y en altras parts de la Barbaria conquiſtadas, y conquiſtadoras, francs, e liberos de tots los drets, delmes, Almoxerifadas, e altras impoſitions impoſadas, e impoſadoras per nom de General , o per altre nom que hajan ſguart a V. Majeſtat, puix en aquellas parts no aporten coſas prohibidas per la Sede Apoſtolica. Plau a ſa Majeſtat ſien ſervats los Privilegis, Conſtitutions, y Actes de Cort ſobre aço diſpoſants.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any 1547. Cap. de Cort. v.

PER quant en los Regnes de Caſtella es prohibit, que ninguns ſabons de loſa, ni braſil nos pugan aportar , ni vendre, ni tranſportar en ninguna part del dit Regne de Caſtella, e ſovint ſe eſdevenga als Cathalans, y altres vaſſalls de ſa Majeſtat, que portant ſabons de loſa de las parts de Cathalunya, en Portugal, o Flandres, o altras parts de Ponent, axi mateix portant braſils de Flandres, o Portugal, o altras parts de Ponent en Cathalunya, o en altras parts

de Levant, de neceſſitat per no trobarhi Vexells que vajan a dretura, ſe tenen a deſcarregar, y tranſportar en Caliz, o en altres Locs de la coſta de Caſtella, y per dita occaſio als Mercaders ſon fetas moltas vexations, y grandiſſims danys donats, y deſatents de las robas. Per tant ſupplica la dita Cort a voſtra Alteſa li placia per ſa Reyal Pragmatica atorgar, que qualſevol ſabons de loſa que de Cathalunya, o de qualſevol part de Levant ſubjectas al domini de ſa Majeſtat pugan liberament paſſar per las mars de Caſtella, y deſcarregar en Caliz, o en altra part del Regne de Caſtella, e aqui tornar a carregar, traſtejar, tranſportar, mudar, variar ab altras qualſevol fuſta, o fuſtas, per portar aquells dits ſabons en Flandres, o en Portugal, o en altres qualſevol parts de Ponent, y aço ſens empaix que per ningu los puga eſſer fet, e ſens encorriment de pena alguna. E lo matex ſia entes, y compres en los braſils qui de Flandres, o Portugal, o altras parts de Ponent vindran en Cathalunya, o en altra qualſevol part de Levant, declarant ſa Alteſa que ditas robas, y mercaderias, axi anant, com venint per tranſit, pugan paſſar, carregar, deſcarregar per las mars del Regne de Caſtella, ſens empaix algu, y ſens incorriment de pena alguna, y ſe puga deſcarregar, y traſtejar en la dita Ciutat de Caliz, o en altras parts de Ponent. E aço no obſtant qualſevol Privilegis, e Pragmaticas en contrari diſponents, e que per aço ſien expedidas proviſions neceſſarias, y opportunas, francas de ſegell, y de tot altre dret. Sa Alteſa eſſent en Caſtella manara ſe entenga en lo ſupplicar, y proveir com millor convinga.

3. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort 21.

PEr quant en las Corts dels any 1537. fonc expoſat a ſa Majeſtat que los draps de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya eren aportats, e entran en Caſtella per los puertos ſecos en temps paſſat, y nos pagava per entrada ſino vn ducat per drap de dieſmo, y deſpuys fonc introduit que alguns arrendadors de dit dret han fet, y fahian pagar per dit dret tres ducats per drap, y a ſa Majeſtat fonc ſupplicat que li plagues conſentir, y atorgar que los dits draps de Cathalunya, y Comtats de Roſſel'o, y Cerdanya puguеſſen entrar per mar en los Regnes de Caſtella, havent pagat alli dret de hont ſe foren deſcarregats, y poguеſſen eſſer aportats en qualſevol part de Caſtella ſens pagar altres drets de dieſmo, no obſtant las Pragmaticas fetas, que no poden entrar, ſino per los puertos ſecos, no obſtant los capitols tenien dits arrendadors de dits puertos, y que ſa Majeſtat offeri, que paſſat lo arrendament que las horas corria, ſa Majeſtat ho proveiria. Perço ſupplican los dits tres Staments a voſtra Alteſa que li placia proveir, y manar que ſie ab tot effecte, que los dits draps pugan entrar per mar en Caſtella, pagant dit dret de dieſmo, y aquells pugan eſſer apres portats per Caſtella ſens dret algu. Sa Alteſa eſſent en Caſtella manara ſe entenga en lo ſupplicat, y proveir com millor convinga.

4. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 31.

PEr Privilegi del Sereniſſim Rey en Pere de digna recort atorgat a la Ciutat de Barcelona, dat en Barcelona a 3. dels Idus de Ianer del any 1283. entre las altras coſas es atorgat vn capitol del tenor ſeguent. *Item concedimus capitulum, quod aliquis lezdarius extraneus, &c.* Perço los dits tres Staments ſupplican a voſtra Alteſa, que per obſervança del preſent Capitol en lo predeſignat Privilegi contengut, li placia ſtatuir, y ordenar, que tot leuder exigeſca, y culla ſa leuda en ſon loc, com en dit Capitol ſe conte revocats tots abuſos. Sa Alteſa perque es interes de part ho comet al Loctinent General que faça juſtitia, y degudament proveeſca.

***

DE

DE VECTIGALS, LEVDAS, PEATGES, GABELLAS, Y DE COSAS PROHIBIDAS TRAVRE DE CATHALVNYA. TIT. VIII.

1. MARTI en la Cort de Barcelona, any 1409. Cap. 9.

SEnyor vos placia atorgar a la dita Cort, que per occaſio, o cauſa de la cõqueſta, quel dit Senyor Primogenit voſtre, virtuoſament a delibe-rada fer del dit Regne de Sardenya, no ſien, ne puxan eſſer fetas, per vos Senyor, o per ell, o per qualſevol Offi-cial, o commiſſaris voſtres, o ſeus algunas demandas particulars, a alguna de las con-ditions Eccleſiaſticas, e Vniverſitats de Ciu-tats, e Vilas Reyals del dit Principat de Ca-thalunya, o a Vniverſitats, o Singulars per-ſonas de aquella, e ſi lo contrari ſe aſſejava fer, de fet, que no valgues, ne tengues, ne alguns Officials ordinaris, o altres, ne enca-ra algunas Vniverſitats, o ſingulars perſonas del dit Principat, de qualſevol conditio, foſſen tengudas obeir a letras, o manaments, encara penals voſtres, o del dit Senyor Pri-mogenit voſtre, o Officials voſtres, o ſeus en alguna manera contra forma del preſent Capitol, jatſie Senyor haja per clar la dita Cort, que vos ſenyor parlant ab voſtra Re-verentia, tals demandas per juſtitia ſegons Privilegis, immunitats, e altres drets fer no podets. Plau al Senyor Rey durant empero aqueſt viatge del dit Rey de Sicilia, e apres per ſpay de tres anys, los quals paſſats lo dit Senyor, e las ditas conditions ro-mangan en ſon primer dret, e que per lo preſent Capitol, no ſie adquiſit dret algu, ni prejudicat al dit Senyor, ni a las ditas conditions.

2. FERRANDO Primer en la Cort de Bar-celona, any 1413. Cap. de Cort 5.

COm lo nombre dels focs de algunas Ciutats, Vilas, Caſtells, e Locs del Principat de Cathalunya ſien diminuits, per mortalitats, e en altra manera, que placia a vos Senyor proveir, que los dits focs de aquellas Ciutats, Vilas, e locs, e Caſtells qui de aço ſe diran agraviats, ſien novellament, e juſta nombrats, e poſats en vertader nom-bre, comanant aço a certas perſonas, ab poder baſtant, ab la forma, e manera que antigament es acoſtumat de fer, e que de açi avant los focs qui ſeran nombrats ſe-gons lo dit vertader, e novell nombre pa-guen, e hajan a pagar en los carrecs ques hauran a pagar per focs, en lo cas ſolament licit per Conſtitutio, Privilegi, o coſtum, o en altra manera. Plau al Senyor Rey, e cometho en caſcuna Vegueria al Veguer, e al Deputat local.

3. CARLES en la tercera Cort de Montſo, any 1537. Cap. de Cort. 7.

PEr quant per Privilegi del Rey en Pere dat, y atorgat en Çaragoça a 4. de Mars 1353. e per Acte de Corts del mateix Rey en Pere dat en la Vila de Montſo a 18. de Ja-ner 1363. e per la Conſtitutio del Rey Don Joan Segon en la Cort de Montſo Capitol 29. E per altres Actes, y Capitols de Cort, y altres Privilegis generals, y particulars es diſpoſat, que qualſevol perſona de qualſe-vol Stament, o conditio ſie, etiam la per-ſona de V. Majeſtat, y de la Senyora Rey-na, y del Primogenit, e infants, e familia, e coſas lurs, y de totas altras perſonas ſien de guerra, o no, excepto Clergues, y Religioſos, ſon obligats en pagar, y contribuir a las impoſitions de las Ciutats, Vilas, y Locs Reyals del dit Principat, e Comtats, e tota exactio, cognitio, e juriſdictio, e im-poſitio de ditas impoſitions ab tots los in-cidents, e deppendents, y emergents de aquellas pertany als Concellers, Paers, Conſols, Jurats, e Procuradors de las ditas Ciutats, Vilas, o Locs Reyals del dit Prin-cipat, y Comtats, abdicada tota poteſtat a V. Majeſtat, y a voſtre Loctinent General, y altres qualſevol Officials: y axi mateix es diſpoſat, que taulas de carnicerias dins la Vila de Perpinya nos poden tenir, ni carns ſe poden tallar, ſino en los locs per los Con-ſols ordenat, y que fora la dita Vila vna le-gua al entorn nos pot tenir taula de carni-ceria, ſino en los Locs poblats, nis poden

poſar, ni tallar carns dins dita Vila, ſens pagar lo dret della. E no obſtants dits Privilegis, Actes, y Capitols de Cort, e Conſtitutions, alguns Capitans de V.Majeſtat han fet parar carniceria, y tallar carns en la dita Ciutadella de la dita Vila de Perpinya,y requeſts no han volgut revocar. Perço los dits tres Staments ſupplican a V. Majeſtat, que caſſats, revocats, annullats,y per caſſos, y nulles haguts qualſevol enantaments per los dits Capitans, y altres fets, e qualſevol letras, e proviſions Reyals, dits Privilegis, Conſtitutions, Actes, y Capitols de Cort ſien ſervats,y que ſie ſervada la Conſtitutio feta per V. Majeſtat en la derrera Cort de Montſo, que comença. *Per Conſtitutions de Cathalunya, &c.* Capitol 22. E anyadint a aquella li placia ſtatuir, y ordenar, que los Officials ordinaris hajan, y pugan proceir, caſtigar, y punir los cõtravenints,per via de querela de pau, y treva, y altrament com a perſonas privadas, y en qualſevol manera que ſera ben viſt a dits Officials ordinaris, e las demunt ditas coſas placia a V. Majeſtat atorgar ſens prejudici de la dita litis pendentia es entre los Militars, y la Vila de Perpinya. Plau a ſa Majeſtat ſien ſervadas las Conſtitutions de Cathalunya, y Actes de Cort, y proviſio del Rey Catholic.

4. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, Any 1542. Cap. 55.

STatuim, y ordenam que los qui paſſaran per lo cami qui va de la Ciutat de Vrgell a la Vila de Oliana, y altras parts ſin obligats axi Privilegiats, com no Privilegiats en pagar dos diners per caſcun home de cavall, y vn diner per caſcun home de peu, y dos diners per caſcun animal carregat, y vn diner per caſcun animal no carregar, lo qual dret ſie durador per temps de quatre anys tant ſolament, ſalvats empero a las perſonas Militars, y que ſe alegran de dit Privilegi Militar, lurs Privilegis.

***

5. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 17.

GRan temps ha que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya fonc impoſat vn dret de ſinc diners per liura vulgarment appellat. *Dret de las marcas.* Lo qual es molt odios, y danyos al General de Cathalunya, y als Poblats en dit Principat, y Comtats, y lo dit dret reſta en poder de creedors, y pretes per moltas Vniverſitats, y ſingulars, que lo dit dret era extinct, per eſſer ſatisfets los dits credits, o almenys podrian eſſer ſatisfets, ſi hagueſſen empero exigit lo dit dret en lo Reyalme de França, juxta forma de la impoſitio de aquell,e per moltas altras cauſas, y rahons en ſon cas, e loc deduidoras. E perço la dita Cort ſupplica a V. Majeſtat que ſe tinga per ſervit de cometre, y dar als Deputats del General de Cathalunya ple poder, y conexenſa de conexer, terminar, y decidir per ſententia diffinitiva lo dit negoci, oidas las parts, ſens prejudici dels contractes dels dits creedors, y adminiſtrar dret, y compliment de juſtitia. Sa Majeſtat ho comet a Loctinent General que ho veja, y proveeſca de juſtitia ab lo Reyal Conſell, ab interventio dels Deputats.

6. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. de Cort 37.

SVpplican los tres Staments a voſtra Alteſa, que revocats, caſſats, y annullats qualſevol anantaments fets en contrari, jatſie per lo Capitol de Cort per lo Rey en Pere atorgat en la Vila de Montſo a 18. de Janer 1363. y per la Conſtitutio del Rey Don Joan Segon en la Cort de Montſo Capitol 29. e per los Privilegis, e Conſtitutions ab paraulas generals ſie ordenat lo ſeguent. Per major declaratio, y per tots fins, que qualſevol perſona de qualſevol dignitat, preeminentia que ſie, encara que ſien Capitans, y gent de guerra en temps de pau, y de guerra ſien tenguts en pagar las impoſitions, y ſiſes, y que los Adminiſtradors de las Vniverſitats, com ſon Conſellers,

llers, Conſols, Jurats, y altres hajan, y tingan la conexenſa, y juriſdictio de las cauſas de las impoſitions, y que pugan ab effecte exigir los drets de ditas impoſitions, y contra los Officials requeſts que lurs declarations, o proviſions exequeſcan. E ſi ſeran renitents, eo negligens en exequir lurs ſententias, eo proviſions, pugan, y hajan commiſſio, e facultat de cohibir aquells, y declarar los dits Officials, y altres qualſevol renitents, o negligents, eo contravinents a dit Capitol de Cort eſſer incidits en las penas de dit Cap de Cort, y de las penas del Capitol dit, *De la obſervança*, y que per ditas coſas pugan requirir qualſevol Officials quels donen favor, e adjutori ſots pena de privatio de lurs officis, y de las penas de dit Capitol de Cort, en, e ſobreditas coſas, ſens empero prejudici, novatio, derogatio dels Privilegis, e Actes de Cort ſobreditas impoſitions diſpoſants. Mana ſa Alteſa ques guarden las Conſtitutions, y Capitols de Cort ſobre aço diſpoſants, levats tots abuſos, y revocats tots actes en contrari fets.

7. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, any 1553. Cap. 19.

ATtes que ab Conſtitutio feta en la vltima Cort de 1547. Capitol 71. Es donada forma com la cauſa ſobre la execucio del dret de las marcas, y altras pretenſions per occaſio del dit dret fos ſpedida, y en aquella ſe haja declarat diffinitivament reſervada liquidatio dels emoluments de dit dret, ſtatuim, e ordenam per la explicatio de dita liquidatio reſervada ſie, y declaratio dels caps reſultants de dita ſententia prefigim temps al Jutge, y Relador de dita cauſa, y a la Reyal Audientia de dos anys preciſos, e peremptoris del dia que la Reyal Audientia ſe proſſeguira en Barcelona en avant comtadors, dins lo qual dita liquidatio reſervada ſie explicada, y los dits caps reſultants de dita ſententia ſien ab effecte declarats, y que las penas en dita Conſtitutio contengudas ſien entelas en la preſent Conſtitutio per obſervança deaquella.

8. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 21.

STatuim, y ordenam que mulas algunas, matxos, roſſins, aſens, y altras beſtias de traball, ne altras nos pugan traure de dits Principat, y Comtats ſots pena de perdre dits beſtias, y que incorregan mes avant en pena de cent ducats de or per quiſcuna vegada hi ſera contrafet, applicadors al General de Cathalunya, e executadora per aquells ſots privatio de lurs ſalaris, de las quals penas ſie acquiſida la quarta part al acuſador. Entes empero que en la preſent Conſtitutio no ſien compreſos los mulats, o pollins, mulatas, o pollinas, aſens, o roſſins nats en lo Terme de Tortoſa, e mes avant que no ſie fet prejudici als Privilegis de las firas, y que las beſtias compradas en las firas de Cathalunya pugan eſſer tretas del dit Principat dins quatre dies pagant lo dret acoſtumat, ceſſant tot frau, y que ſie durador fins a las primeras Corts.

9. PHILIP en la Cort de Barcelona, any 1564. Capitol de Cort 9.

COm per la Conſtitutio feta per V. Majeſtat en lo any 1547. Capitol 71. començant. *Gran temps ha, &c.* fos prefigit cert termini dins lo qual la cauſa vulgarment dita de las marcas a inſtantia del Syndic de la Lonja de Barcelona, y altres moguda en la Reyal Audientia contra los hereters, y creedors de dit dret degues eſſer finida, y ſie eſtada ja proferida ſententia Reyal dins lo temps de dita Conſtitutio a relatio de Micer Auguſti Gallart las horas Doctor del Reyal Conſell, en la qual ſententia fou reſervada liquidatio, y apres a cap de algun temps a relatio de Micer Joan Sunyer quondam Doctor del Real Conſell fonc feta proviſio de liquidatio en dita cauſa, la qual per lo Syndic de dita Lonja ſe preten eſſer molt prejudicial a la dita ſententia diffinitiva precedent, per hont lo Syndic de dita Lonja, y altres ſupplicaren de dita proviſio de liquidatio, y encara que per Conſtitutio feta per voſtra Majeſtat en las mateixas Corts del any 1547. Capitol 14. co-

començant. *Attes que per las paraulas, &c.* Sie prefigit breu termini axi a las parts,com al Relador pera expedir las cauſas de liquidatio, no res menys ha gran temps que dita cauſa de liquidatio dura a relatio del Magnific Micer Miquel Miralles vuy Doctor del mateix Reyal Conſell,y perque a tot lo preſent Principat importa molt, que dita cauſa de las marcas ſie del tot finida, ſupplica a V. Majeſtat la dita Cort li placia ab loatio, y approbatio lur ſtatuir, ordenar, y manar, que dita cauſa de ſupplicatio, y totas las altras cauſas annexas a dita cauſa de las marcas, axi per la vna part, com per laltra mogudas, ſien expedidas dins tres anys comptadors del die que la Audientia Reyal començara a proceir en las cauſas apres de la concluſio de las preſents Corts, a fi que la dita cauſa de las marcas ſie del tot dins los dits tres anys expedida. Plau a ſa Majeſtat.

DE DRET DE GENERAL. TIT. IX.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, any 1547. Capitol 72.

COnſiderant que lo demanar ſan ara los Deputats de Cathalunya de paga, y refayſo de las erras que han trobat en los libres de las entradas, y exidas del General de mes de trenta anys en ça, es coſa molt prejudicial als Poblats en dit Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, perço que quiſcun pagava lo que los Taulers los demanavan,y no es raho que la culpa de dits Taulers en lo demanar, y rebre de las mercaderias que entraven a raho de quatre diners per liura, havent de demanar, y rebre a raho de deu ſous per liura pateſcan,y paguen los deſempatxants, y paſſants ditas mercaderias, las quals ſi a raho de den ſous per liura hagueſſen pagat, no hagueren poſat en Cathalunya las mercaderias quey poſavan. Perço ſtatuim,e ordenam q̄ per raho de ditas erras fins açi fetas per dits taulers, nos puga per dits Deputats demanar coſa alguna a dits deſempatxans, poſants, o traents, en, y de Cathalunya ditas mercaderias, ſino de deu anys en ſa, y que de aſſi avant en las ditas erras ſien ſervats los Capitols de Cort, y altras Ordinations del General ſobre aço diſpoſants.

2. LO MATEIX en la ſegona Cort de Monſo, any 1553. Cap. de Cort 11.

SVpplica la dita Cor a voſtra Alteſa li placia ſtatuir, y ordenar, que ſie impoſat dret del General,ço es vint y vn ſou per quiſcun molto, cabrit, craſtat, cabra, e altre qualſevol cap de beſtiar de lana, e per quiſcun bou, o vaca quatre liures quatre ſous, e vint y vn ſou per quiſcun parell, quaranta dos ſous per quiſcun porc viu, o bacco de carn ſalada, dos ſous per quiſcun quintar de carbo,e vn ſou per quiſcun quintar de lenya, per tots aquells qui voldran traure ditas vituallas,lenyas, y carbo fora dels Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y aço ſens prejudici de la Conſtitutio ſobre aço diſpoſant, remoguts, y levats tots abuſos fins açi fets per lo Loctinent General del predit Principat en haver conſentidas a diverſas perſonas moltas licentias de poder traure ditas vituallas, ſtatuint, y ordenant que ditas licentias no ſien mes donadas,ans los qui ab ellas trauran ditas vituallas incorregan en las penas contra los fraudants los drets de las Generalitats impoſadas, e lo qui haura contrafet ſie punit com dit es: y dits Deputats ſien obligats de fer executar aquell ſots pena de privatio de ſon ſalari, e que de ditas penas haja la quarta part lo accuſador, entenent que del preſent Capitol ſien exceptadas las vacas nadas en lo terme de Tortoſa que paſſan nou anys, las quals pugan traure del dit Regne ſens haver de pagar dit dret, e ſalvat toſtemps propi vs de las ditas coſas per als Cathalans, lo qual propri vs pugan pendre en la taula del General que volran. Plau a ſa Alteſa quant al beſtiar, y carns, y que ſie durador fins a las primeras, Corts.

DE

DE NAVS, GALERAS, Y ALTRES VEXELLS. TIT. X.

1. CARLES en la Cort de Barcelona, any 1520. Capitol de Cort. 16.

PER lo dan, axi de perill de las Animas, com de perditio de perſonas, y bens rebuts per las fuſtas de Moros en las terras vehinas a a la mar del preſent Principat, Regnes de Valentia, Mallorcas, y Sardenya, es viſt eſſer neceſſitat en proveir en algun remey per aquell, e perque la potentia dels dits Moros es molt major del que ſolia, par eſſer meſter major proviſio de la que en altre temps ſe ſolia fer. Perço ſupplica la dita Cort a V. Majeſtat li placia proveir, y manar ſien fetas quatre galeras, las quals ſien armadas en lo principi de la primavera, e viſitant totas las coſtas del Principat, y Regnes per ſis meſos donen remey als dits dans, y perills, governadas per lo Capità qui poſat hi ſera per V. Majeſtat, lo qual haja de jurar, y prometre en poder dels Deputats de Cathalunya, y de las perſonas per los Regnes deputadoras, com en aquellas ſera preſent dit Capita, que diligentment ſe haura a cerca la dita cuſtodia, en las quals galeras per fer armar, y ſoſtenir aquellas es eſtat ſumat haver meſter tretze milia ducats per any, dels quals placia a V. Majeſtat voler pagar ſet milia ducats per any, e poſat la deffenſio de las ditas terras ſe ſguarda a voſtra Majeſtat pus ſon ſeus, es viſt aqueſts ſeus Principat, y Comtats deure pagar per aqueſt benefici, ſis milia ducats per any, ab lo repartiment ſeguent. Lo Principat de Cathalunya per eſſer 60. milia focs dos milia y ſinccents ducats, lo Regne de Valentia per eſſer ſinquanta milia focs dos milia ducats, lo Regne de Mallorca ab las illas per eſſer dotze milia focs ſinccents ducats, e lo Regne de Sardenya per eſſer trenta milia focs mil ducats, las quals quantitats prenen ſumma dels dits ſis milia ducats per any. E aço par ſufficient proviſio per a tant gran neceſſitat, y ſens gran deſpeſa per V. Majeſtat, ni per dits Regnes. E que las preſas faran ditas galeras ſien del Capita de aquellas, pagant empero lo quint a V. Reyal Majeſtat. Quant a la portio tocant a ſa Alteſa, y al Principat de Cathalunya, plau al Senyor Rey, y quant en lo que toca als altres Regnes ſa Majeſtat proveira altrament que per Conſtitutio de Cathalunya, pagant ſa Majeſtat de la Cruada preſent, o per venir la portio de ſa Alteſa.

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, any 1547. Capitol de Cort 6.

ATres lo gran dany que los Moros han donat de algun gran temps ença en la Coſta de Cathalunya, Valentia, y las illas lo qual es itreparable, ſe ſupplica a voſtra Alteſa que mane yvernar ſis galeras de Caſtella en la Coſta de Cathalunya, y poſar, y tenir alguna guarda en ditas mars, per remediar aqueſtas mars de tanta vexatio com ſoſtenen, y fent ho axi ſera proveit a la indemnitat dels Poblats en Cathalunya, y al deſcarrec de la conſcientia de ſa Majeſtat, y de voſtra Alteſa. Sa Alteſa manara proveir lo que mes convinga.

DE HOMENS PROPRIS. TIT. XI.

1. VSATGE. De rebus.

DE las coſas, e de las Facultats dels Pageſos, qui moren exorcs, los Senyors hajan la part que degueren haver tots los fills enſemps, ſi romangueſſen procreats dels exorcs.

2. VSATGE De inteſtatis.

DEls inteſtats paſſats de aqueſt ſegle, ſi lexen mullers, e fills, la terça part a conſegueſquen los Senyors en lurs facultats, ſi lexen fills, e no mullers, la meytat aconſegueſquen los dits Senyors: ſi lexen mullers, e no fills, hajan la meytat los Seyors ja dits, e laltra meytat los parents del defunct. E ſi parents noy ha, als Senyors

ſie

ſie donat tot,ſaul lo dret de las mullers en totas coſas. Axi mateix ſie de las mullers inteſtadas defunctas,com deſus es dit dels marits.

1. CONSVETVT.

SI algu qui nunca ha hauda muller mor inteſtat, lo Senyor dell deu pendre la terça part dels bens ſeus, y no alguna coſa altra per raho de inteſtia, e aço es notat en lo Vſatge hont parla de inteſtias.

2. CONSVETVT.

SI algun fill de algun Pages home de algun Cavaller, o de altra mor inteſtat apres la mort del Pare en alguna Vila, o Caſtell del Rey, e aquell no havia certa manſio, mas eſtava per algun temps en algun Loc, e per altre temps en altre, la terça part dels bens de aquell mobles deu haver lo Senyor del Pare per raho de inteſtia, e no lo Rey en la Vila en la qual mor, e aço es notat en lo Vſatge ſobredit.

DE DELMES.
TIT. XII.

1. CARLES en la quarta Cort de Monçó, any 1542. Capitol de Cort. 15.

GRAN agravi, e coſa injuſta es pagarſe vn deute dues vegadas, lo que de poc temps ença ſe es introduit, perque los Collectors de las decimas Papals, los quals exigeſſen decima de las rendas que ſon dins lur colleta dels Beneficis fundats en altras colletas. E com per dret comu la decima ſe haja de pagar en la colleta hont ſon fundats los beneficis, y no en altra colleta hon reben las rendas, havent reſpecte al cap, y no als membres. Perço la dita Cort ſupplica a V.Majeſtat que li ſie ſervey manar proveir ab los remeys deguts, que los Bisbats, Dignitats, Monaſtirs, y altres Beneficis Eccleſiaſtics fundats, y tatxats en la tatxa de la decima Papal en lo Principat de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y tenen las rendas en Regnes de Arago, y Valentia, Mallorcas, y Sardenya, y altras parts no ſian obligats en pagar decima alguna als Collectors de dits Regnes per las rendas que en aquells tenen, y cullen, pus per ditas rendas pagan al Collector del dit Principat de Cathalunya, perque no ſien gravats de pagar duas tatxas per vna mateixa Dignitat, o Benefici. Sa Majeſtat ho manara communicar ab lo Commiſſari General que ho proveeſca com mes convinga.

* * *

LIBRE

LIBRE SINQVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y Corregidas.

VACAT.

LIBRE

LIBRE SISE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE LEGITTIMA, Y DIVISIO DE AQVELLA. TIT. I.

1. ALFONS Terç en la Cort de Monblanc, any 1333. Cap. 27.

ITEM edicte, e ordenam que en aquells Locs en los quals en comptar la legittima la Ley Gotica fins ara es obſervada, aquella foragitada, ſie obſervada de aqui avant la Ley Romana. E aqueſtas coſas volem eſſer ſervadas en las ſucceſſions de aquellas perſonas qui de aqui avant morram.

1. CONSVETVT.

ES coſtuma de Cathalunya ſegons ley Romana, que ſi ſon quatre filts, o tres, o dos, o hu deuen haver entre tots la terça part dels bens del Pare, e mare per legittima de aquells, e aquella terça part es diviſa entre tots los dits fills per eguals parts, tant al major, com al menor dels fills, e tant al fill de la ſegona muller, e del ſegon marit, com al fill de la primera muller, o del primer marit, e tant a fembra com a maſcle. E ſi noy ha ſino vn fill, aquell haurala terça part devant dita.

2. CONSVETVT.

SEgons Ley Gotica de tota la heretat del Pare, o Mare, o Avi, o Avia, ſe fa quinze parts, e de aquellas onze parts, los fills ſe ſervan encara en nombre de fins a mil entre tots vuyt parts per la legittima dells, e tant ne pendra lo major, com lo menor, e per lo contrari, e tant fembra, com maſcle, e tant los nats del primer matrimoni, com del ſegon. E ſino ſera ſino vnic fill, aquell ſol haüra aquellas vuyt parts totalment per legittima ſua, e de ſet pars romanents de quinze lo Pare, e Mare pot millorar hu de ſos fills, o fillas majors, o menors de ſinc parts. E ſi noy ha ſino vn fill, o filla, neceſſari es aquell haver aquellas ſinc parts, car lo Pare, e la Mare no poden aquellas dar ſino a fills ſeus. E ſi per ventura Pare, o Mare quant mor, neguna coſa haura ordenat de aquellas ſinc parts axi deu eſſer entes que romangan a tots los fills per eguals. E axi los fills, o fill ſino ſera ſino vnic hauran tretze parts de aquellas quinze ſobreditas, en las quals es diviſa tota la heretat del Pare, e de la Mare, mas duas pars romanents de aquellas quinze pot donar lo Pare, o Mare aqui volra, e fer ſegons voluntat ſua. E aqueſta Ley Gotica en aqueſt cas ſe ſerva envers Tarragona, envers Cervera, e en alguns altres Locs, e per tota

Caſtella

Caſtella. Mas la dita Ley Romana ſe ſerva per totas coſas per altres Locs, lo cõtrari ſe ſerva en Barcelona, car la heretat es diviſa en quinze parts,e vuyt ſon legittima qui es diviſa entrels Fills.

DE TESTAMENTS. TIT. II.

1. **CARLES en la quarta Cort de Montſo, Any 1542. Cap. 25.**

PEr que los Laics que no ſaben ni entenen la Lengua Latina millor ſapien, y entenan lo que diſponen, y Ordenan en las ſuas vltimas voluntats, Statuim, y Ordenam, que los Notaris no pugan rebre, ni teſtificar Teſtaments, Codicils, y Donations cauſa mortis, ſino en Lengua vulgar Cathalana, Volem empero la preſent Conſtitutio eſſer duradora fins a la concluſio de las primeras Corts.

(✠)

LIBRE SETE
DE LAS
CONSTITVTIONS
DE
CATHALVNYA
SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE PRESCRIPTIONS. TIT. I.

1. **IAVME Segon en la primera Cort de Barcelona, Any 1291. Cap. 11.**

ALguna carta de Jueus qui ſie de vſura, pus que ſie de ſis Anys avant, no haja valor, e quel Jueu no puxa de aquella vſar en res, ne aquells qui ſeran obligats no ſien tinguts de aqui avant reſpondre en res, ſi en lo endemig no havia aquell demanat en Cort, ſi doncs no era abſent, o pubill.

2. **LO MATEIX en la terça Cort de Barcelona, Any 1311. Cap. 19.**

ORdenam quel Capitol per nos fet en la primera General Cort de Barcelona qui es aytal. *Alguna carta de Iueus que ſie de vſura, &c.* Sie tengut, e ſeguir, revocada tota declaratio,e interpretatio q̃ per nos ſien fetas.

DE SVPLICATIONS DE SENTENTIAS. TIT. II.

1. **FERRANDO Segon en la ſegona Cort de Barcelona,Any 1493.9. del Cap.13.**

SI de tal determinatio alguna part ſupplicara, que hajan interpoſar dita ſupplicatio dins tres dies juridics, e ſe haja determenar dins deu dies primer vinents.

nents. E la part ſupplicant ſi ſubcumbira ſie condemnada en deſpeſas. E mes avant nos puga pus ſupplicar, encara ques revocas la primera declaratio. Entes empero que tant com durara lo juy ſobre las exceptions impedients lo ingres de la cauſa, no corregan los vuyt dies donats à reconvenir.

DE APPELLATIONS. TIT. III.

1. IAVME Primer en Barcelona, Any 1251. §. del Cap. 3.

LA cauſa de appellatio quis faça ſobre ſententia diffinitiva, ſie declarada dins vint dies. E la cauſa de la ſegona appellatio ſie determenada dins deu dies.

DE DESPESAS DE PLETS. TIT. IV.

1. FERRANDO Segon en la tercera Cort de Barcelona, Any 1503. Cap. 18.

STatuim, e Ordenam, que la Conſtitutio diſponent, que los Actors, e Reos in principio litis preſten cautio per las deſpeſas, ſie ſervada.

DE EXECVTIO DE SENTENTIAS. TIT. V.

1. PERE Terç en la Cort de Montſo, Any 1363, Cap. 35.

MEs avant confirmant la Conſtitutio per nos feta en la Cort de Cervera que comença. *Ordenam part aço, que negun no gos vendre, &c.* Manam ſots pena de cent Morabatins de or lo fi de dita Conſtitutio inviolablement eſſer obſervada, encara que a aquella ſie renuntiat, per qualſevol cauſa.

(✠)

2. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any 1564. Capitol de Cort 17.

PLacia a Voſtra Majeſtat ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que totas las ſententias ques donaran per qualſevol Juges Ordinaris de Caps de Veguerias, que ſien Doctors en Drets, en cauſas menors de cent liuras preſtada cautio ſe degan executar en favor dels qui las hauran guanyadas, no obſtant qualſevol reclamations, y appellations, y inhibitions, y que per reconventio ques fara tant davant los dits Ordinaris, com tant poc en la Reyal Audientia no ſien tingudas las cauſas per majors, ans quant al effecte ſi las cauſas ſon majors, o menors ſe haja de mirar la demanda del Actor a ſolas. Mana ſa Majeſtat que ſe executen las ſententias de appellations per los Ordinaris fins en quantitat de vint liuras, y que dure fins a las primeras Corts.

3. LO MATEIX en dita Cort Cap. 18.

COm per Conſtitutio feta per Voſtra Majeſtat en las derreras Corts celebradas en la Vila de Montſo eh lo Any mil ſincſents ſinquanta tres, Capitol ſetſe, ſie diſpoſat, que las cauſas menors de deu liuras, e fins en dita ſuma ſien ſúmariament, y de pla ſens Proceſſos en ſcrits per los Officials inferiors Ordinaris devant los quals ſe aportaran decididas, y determinadas, continuant ſolament aquellas en los Regiſtres de las cauſas Verbals de luts Corts, ab que los teſtimonis ſien redigits en ſcrits, y ſe veja a la experientia, que appellantſe de ditas ſententias la part que ha decaygut, y evocantſe la cauſa de appellatio a la Regia Audientia ſe deſpen en ellas mes de lo que no munta la valor de la dita cauſa, ſupplica a Voſtra Majeſtat la preſent Cort, que ab lur approbatio, y conſentiment ſie ſtatuit, y ordenat, que las cauſas de appellations fins a la ſumma de deu liuras inclulive no pugan entrar en la Audientia, ni a la Cort dels Portants Veus de General Governador del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ans ſe haja de appellar al mateix Ordinari, mudat lo Aſſeſſor, o Jutge, y en las Ciutats, Vilas, o Locs ahon hi haura Jutge de appells,

ſe

ſe haja de appellar al tal Jutgé de appells, y las Sententias ſe pugan executar per los Ordinaris, no obſtant las appellations preditas, ni inhibitions de la Regia Audientia, o dels Governadors emanadas, y per levar en cauſas de tant poca importantia las parts de deſpeſas, placia a Voſtra Majeſtat Statuir, y Ordenar, que los Ordinaris en las cauſas que devant ells ſe ventilan, no pugan pendre ſalari algu de la receptio dels teſtimonis, ſalvat empero lo ſalari dels Notaris per lurs Scripturas. Mana ſa Majeſtat, que las Sententias de las cauſas menors de deu liuras de capital ſe pugan executar per los Ordinaris, no obſtant qualſevol appellatio introduida en la Reyal Audientia, la qual en tal cas que ſie admeſa, no puga impedir dita executio, ab que abans de la executio ſe preſte cautio.

DE DEPOSITARIS, Y DEPOSITS DE EXECVTIONS. TIT. VI.

1. **PERE Terç en la Cort de Perpinya Any 1351. Cap. 6.**

ALaperfi confirmants lo Capitol fet en la terceraCort deBarcelona per lo SenyorRey en Jacme de bona memoria Avi noſtre celebrada, que comença. *Ordenam de conſell, aſſentiment, e approbatio dels demunts dits que ſi algun Veguer, &c.* E ajuſtants a aquell Statuim, que Veguer, o Balle, o altre Official noſtre, o Scriva de la Cort de aquell, o qualſevol altra perſona qui diners, o altras coſas en poder de aquell Official comanadas o ſecreſtadas per raho de ſon Offici guardara, o tendra, no puxa per raho de la guarda, o de qualſevol altre treball, lo qual per tenir aquells ſoſtenga, ſalari algu, o ſervey rebre, o haver.

LIBRE VVYTE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE PENYORAS, E HYPOTHECAS. TIT. I.

1. **MARTI en la Cort de Barcelona, Any 1409. Cap. de Cort 12.**

SEnyor, ſie Voſtra merce per ſeguretat dels cent, y ſinc milia florins poſar, conſtituir, e metre, en, per penyoras en ma, e en poder del General de Cathalunya, e dels Deputats de aquell en nom, e Veu de dita Cort, e abans del liurament, e diſtributio de la dita quantitat, en tot, o en part los Caſtells, vilas, e Locs ſeguents, ço es Cadaques, Roſas, Lança, Empurias, Garriguella ab ſa Ballia, e lo Mont de Sant Pere de Rodes, ab tots lurs Termens, e juriſdictions altas, e baxas, mer, e mixt Imperi a vos Senyor pertanyents, e ab tota Senyoria de Homens, e de Fembras, e ab Feus, e ab totas altras preemi-

nentias de aquellas, per qualſevol nom ſien appellats, e que de tots los dits Caſtells, e Vilas, e Locs, juriſdictions, e Senyoria de aquells façats encontinent liurar als dits Deputats en nom, e Veu de la dita Cort, o a qui la dita Cort Ordenara, poſſeſſio corporal, e que ſie vacua, e deſembargada, ab preſtario de feeltat deguda per los Vaſſalls Poblats, e habitants en los dits Caſtells, Vilas, e Locs, e Termens, e Territoris de aquells, e quels dits Deputats per ſi, o per Officials per ells ordenadors, en nom, e Veu de la dita Cort tingan, adminiſtrien, exegeſcan los Caſtells, Vilas, e Locs deſſus dits, e exerçeſcan en aquells tota juriſdictio, e reeban los emoluments qui exiran dels dits Caſtells, Vilas, e Locs, dels quals emoluments hajan a pagar los ſalaris als Officials quey ſeran deputats, e altras deſpeſas neceſſarias. E que vos Senyor, e voſtres ſucceſſors no puxats, ne puxan cobrar, o haver los dits Caſtells, Vilas, e Locs, ne traure de poder, mans, poſſeſſio, e Tenuta dels dits Deputats en tot, o en part ſino per Real paga, e reſtitutio precedents dels cent, y cinc milia florins, o per atorgament ſolemne irrevocable, e perpetualment durador de la juſtitia vniverſal a Voſtra Senyoria per la dita Cort offeridora, e ſeguida plena executio de aquella, e en lo dit cas hajats a pendre en compte del do a vos facdor per la dita Cort, ajuſtat, e expreſſament declarat, e per la dita Cort retengut, que los dits Caſtells, Vilas, e Locs, en tot, o en part vos Senyor, e voſtres ſucceſſors no puxats, ne puxan en alguna altra manera de las ſobreditas recobrar encara que del preſtic a vos Senyor, o a voſtres ſucceſſors fos feta remiſſio, donatio, o altre qualſevol covinença, ſi ja no era feta ſolemnament, en, e per Cort General de Cathalunya, axi que conſentiments particulars ſobre la dita remiſſio, donatio, o covinença no puxan a vos Senyor, ne a voſtres ſucceſſors en alguna manera valer, o ajudar, ne prejudicar a la dita Cort, e al General de Cathalunya, en lo dret a ells conſtituit en las ditas penyoras, en lo qual contracte de empenyorament vos Senyor conſintats com a Procurador del Senyor Rey de Sicilia Primogenit voſtre. E que de aço ſien ordenadas, fetas, e liuradas a la dita Cort, e als dits Deputats per ella, totas cartas, e letras neceſſarias ab totas clauſulas vtils, neceſſarias, expedients a validatio, fermetat, e expeditio dels dits Actes, francas de tot dret de Segell, ordenadoras a conexenſa del voſtre Vicicanceller, e dos Doctors, o Juriſtas, eligidors per la dita Cort. Plau al Senyor Rey. Entes empero, e declarat, que en lo preſent empenyorament, e contracte de aquell no ſon, ne ſien enteſas, ne compreſas rendas algunas, cenſos, ne altres drets ordinaris, ne extraordinaris, ne porss, ne carregadors, vedas, inhibitions, tretas, e altres drets dels dits ports, e carregadors al dit Senyor Rey pertanyents, o pertanyer devents en los dits Caſtells, Vilas, e Locs, e Termens de aquells, e de quiſcu de aquells. E axi mateix los dits emoluments en los dits Caſtells, Vilas, e Locs, e Termens provinents per raho de punitions, o en altra qualſevol manera, los quals ſien reſtituits quiſcun Any al dit Senyor Rey per los Deputats, deduits abans empero dels dits emoluments los ſalaris dels Officials Locals, tatxadors per lo Canceller, Vicicanceller del dit Senyor, e per los dits Deputats enſemps, e las ditas meſſions neceſſarias tant ſolament, axi que envers la dita Cort, ni en los Deputats no romangan emoluments, ne fruits, ſino los dits ſalaris dels Officials, e meſſions neceſſarias, las quals Rendas, Cenſos, e altres drets ordinaris, e extraordinaris, ports, carregadors, e vedas, inhibitions, tretas, e altres drets dels dits ports, e carregadors lo dit Senyor rebra, culla, regeſca, e adminiſtre per ſi, e per ſos Adminiſtradors, axi com abans del preſent empenyorament fahia, y ferpodia.

DE DESAXIMENTS, E GVERRA. TIT. II.

1. **PERE Terç en la Cort de Cervera, Any 1369. Cap. 24.**

ENcara mes ordenam, que de açi entro al proxim mes de Maig, e de aqui avant a dos Anys pus prop lavors eſdevenidors, algun Baro, Cavaller, Home de Paratge, Ciutada, o Hom de Vila Honrat, no puxa algun guerrejar, o arramir, o junctes de rallo fer.

LIBRE

LIBRE NOVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA

SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE ACCVSATIONS, DENVNTIATIONS, INQVISITIONS, Y ORDE DE IVYS CRIMINALS. TIT. I.

1. PERE Terç en la Cort de Perpinya Any 1351. Cap. 21.

VOlem, e atorgam, que no contraſtant Remiſſio General de Crims, o exceſſos, ſi alguna per nos a alguna aljama de Jueus, o a ſingulars Jueus ſer ſe eſdevẽdra de aqui avant, puga eſſer enqueſt a inſtantia de part, per eſmena de ſon dret a ells faedora, ajuſtat, que ſi per nos, o algun Official noſtre a Jueus alguna Remiſſio de Crims ſera feta, ſie ſervat ſobre aço lo Capitol fet en la primera Cort de Barcelona per lo Senyor Rey en Jacme Avi noſtre de bona memoria celebrada, lo qual comença, *Nos, o Officials noſtres no reebam, ne hajam, &c.*

2. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo Any 1547. Cap. 48.

COm la experientia moſtre, que ſon grans torbs de la expeditio de las Cauſas Civils, eſſer ocupat, y haver de ajuſtar lo Conſell Reyal dos dies la ſetmana ordinariament, ſens lo die la viſita per lo Criminal, y encara ſon ocupats los Doctors del dit Conſell Reyal altres dies, y attenent ques pot bonament accommodar, que ni a la hu, ni al altre exercici haura falta de gran Conſell, ſtatuim, e ordenam, que en lo Conſell Criminal, y per expeditio de las Cauſas Criminals hajan neceſſariament entrevenir tant ſolament lo Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y dos Doctors del Reyal Conſell, hu de quiſcuna Sala, de dos en dos meſos, ſeguintſe per orde tots los dotze, y lo Advocat Fiſcal, y los dos Jutges de Cort, axi que forçadament, hi hajan eſſer ſis en preſentia del Senyor Rey, o de ſon Loctinent General, ajuſtantſe las horas acoſtumadas apres de mixjorn, y per dit Senyor Rey, o per ſon Loctinent General ab Conſell dels predits, o major part de aquells ſe hajan expedir, y cloure las ditas Cauſas Criminals, ſi, e ſegons per Conſtitutions era Ordenat ab tot lo Conſell. Si empero en alguna coſa, o fet parra al Senyor Rey, o a ſon Loctinent General convocar tot lo Conſell, o part, que ſie obſervat, la viſita empero ſe haja de fer lo diſſapte com fins açi es acoſtumat. Entenent, y declarant, que en la preſent Conſtitutio no ſien compreſas Cauſas Criminals de perſonas Militars, ni de altres que ſe alegran de Privilegi Militar, ni que foſſen

contra Vniverſitats, que en aquellas ſe haja ſervar lo que per altras Conſtitutions es diſpoſat.

DE CRIM DE SACRILEGI. TIT. II.

1. **PROCES fet en la Cort de Perpinya celebrada per Pere Terç Lany 1351. ſobre la mort del Abbat de S. Cugat.**

Ontinuant encara la dita Cort lo die deſſus prop dit en aquella General Cort conſentint; e approvant aquella mateixa Cort, lo juy de la Cort, e Proçes havem decret, e fet del tenor ſeguent, car los Reys los quals jutjan la Terra, per lo Propheta ſon amoneſtats, que ſerveſcan a noſtre Senyor en temor, e exalten a aquell ab temor, perço que com ſe irara lo Senyor, no pereſcam de la via juſta. E aqueſtas coſas per los Reys no pogueſſen profitoſament eſſer complidas, ſi las injurias fetas als Miniſtres de Deu, las quals a Deu ſon viſtas eſſer irrogadas, lexavan inultas, o ſegons requer rigor de dret impunidas. Perço nos en Pere per la Gratia de Deu Rey de Arago, de Valentia, de Mallorca, de Sardenya, e de Corcega, e Comte de Barcelona, de Roſſello, e de Cerdanya, en lo devall ſcrit negoci a Deu ſervir, e a la ira de aquell en tota manera ſquivar cobejants, lo devall ſcrit juy de Cort, o Proçes avant a venjar, e punir la injuria a Deu, e a la Eſgleſia en la perſona del Venerable Arnau Ramon Abbat del Monaſtir de Sanct Cugat de Valles mort inhumanament irrogada, de approbatio, conſentiment, e Conſell de tota la General Cort de Cathalunya en la Vila de Perpinya ajuſtada, en la qual eren Prelats, Barons, Cavallers, e Syndics de Ciutats, e de Vilas devall nomenats, axi com ſegueix promulgam. En temps paſſat, ço es a ſaber hora de Matines, lo die de la feſta de la Nativitat de noſtre Senyor prop paſſada, com lo dit Abbat, ab los Monjos del ſeu Convent en lo Cor de lur Eſgleſia, en la Cadira ſua acoſtumada, e eſtant veſtit de veſtiduras Sacerdotals, e a la Celebratio Matutinal de aquella mateixa feſta entenent, tenint lo front cubert ab las mans pẽſant en la liço, la qual de proxim en lo Cor a lahor de Deu havia de dir, alguns Fills de perditio, per aquell Cor, deſembaynadas las ſpaſas, e ab barbas fictitias entrants, e en lo dit Abbat ſobtoſament ab aquellas ſpaſas irruints, aquell en lo cap cruelment han nafrat, lo qual penſant la nequitia de aquells irruents, de interir mal a ell, per reverentia del Altar, e de las reliquias, las quals en aquells ſolen eſſer refrenats, ſobtoſament confugi al Altar, e reebent de aquell vna Creu del Senyor, la qual en laltar era, e aquella en ſa deffenſio al ſeus pits poſant, gira ſi mateix davant los irruents contra ell, los quals lo ſeguian detras ab las ſpaſas deſembaynadas, e ellaxi ſtant, vna altra Creu de Deu en aquell Altar ficada, en la qual era del fuſt de la Vera Creu, de la part del fuſt devant aquell Abbat miraculoſament ſe gira, axi com conſta per depoſitions de alguns. Ells empero no tements Deu, ne lo Altar, o Creu del Senyor venerants, ne encara la indignatio noſtra eſguardants, en aquell pus inhumanament que no havian començat, ab armas sforçan, no ceſſants ell, e lo Altar, e la Creu del Senyor ab las ſpaſas concaſſants aquell de molts colps aqui feriren, lo qual mix viu, e ſpaordit demanant ſuffragi humanal, corrent al dit Cor, en lo qual alcuns Monjos eſtavan ſpaordits torna, los dits ſcelerats aquell inſeguints, los quals a ell dins aquell Cor de tants, e de tant greus colps ab lanças, e ſpaſas feriren, que aqui mateix caygue mort, las quals coſas com a noſtra oida pervengueren, a quina, qual, e quanta admiratio ab congoxa de coratge, e dolor, e turbatio de cor ja meſclada, la noſtra penſa han poſada? e quinas, quals, e quantas cogitations de aquen eſguardants a venjar tan deteſtable, e nephandiſſim peccat, de lavors ença havem haudas, e havem, envides ho porie creure algu, mas aqueſtas coſas ha conegudas, e coneix aquell, al qual no es res incognit, e los coratges ſon manifeſtats. Doncs aqueſt crim horrible, e inhuma, novell, e no acoſtumat reputam, com james ne en alguna part ſemblant crim es eſtat oit, o que ſie eſtat com es, en algun libre ſe troba ſcrit, com jat ſie dels Jueus ſie legit, que vn dels Profetas, ço es Zacharias Fill de Barachia entre lo Temple, e lo Altar haguelſen mort, aquella empero mort no es ſemblant a aqueſta, aquella certament fora lo Sancta Sanctorum, aqueſta dins, aquella encara prop lo Altar, aqueſta al Altar, e en lo Altar, e en lo dit Abbat tenent

encara

encara la Creu del Senyor es estada perpetrada, aquest Abbat mes avant vestit de las armaduras del Salvador Nostre Jesu-Christ, e vers la labor de Deu Celebrant los Officis de aquell sollicit, e attent en lo loc seu, e en la habitatio, o Monastir propri, e en la Casa encara del Senyor esguardant interfet, doncs qual loc, o qual, o quals armaduras, o factio de bonas obras, a algu de aqui avant poran aproffitar a deffensio, sitant nefandos peccats, no veniats romangan, e de aquells special, terrible, e exemplar justitia nos seguia, perço que almenys aquells, los quals temor de Deu de mal no cohibex, fira cruel verga de disciplina. En aquest encara crim esguardam al creador, e a tota creatura injuria irrogada, primerament a Deu lo Pare, enço que la Casa de aquell, la qual es dita precipua Casa de Oratio, e de Repos, en la qual cascun reputa molt segur refugi, e deffensio del Cos, e de la Anima, es estada per los dits Fills de iniquitat per força, e agressio de armas violada, e per asperssio de humanal sanc maculada: segonament lo Fill de Deu, en ço que lo die figurant la sua Nativitat, la qual fou començament, e causa de nostra salvatio, e la qual a tot Poble Christia porta affluent alegria devant las altras festas del Any, no solament no es estada temuda, ans es estada del tot vil tenguda, en aço encara que lo Ministre, e Sacerdot seu vestit de vestiduras Sacerdotals, e de las armaduras de las quals lo Fill de Deu en temps de la sua Passio fon guarnit, vaccant en lo Divinal Offici es estat malvadament mort, hoc encara enço que la salvifica Creu de Deu, en la qual el Fill de Deu per salut de Humanal Linatge penjat, lo seu sperit trames, e la qual encara los majors del Mon a labor de Deu, pera que sien deffesos de lurs enemics posada a lur pits portan, e lo Altar de Deu en lo qual som Sacrificadas Hostias de labor, e en lo qual ere lo Sacratissim Cos de Jesu Christ, no foren per aquells segons ques devia fer honorificats, ans ço que ab dolor, e amargor de cor referim, ab spasas foren greument tallats, e ferits. Terçament a Deu Sperit Sanct, en ço que lo dit Abbat axi com es premes, estant meditant las paraulas de la Prophetia per lo Sant Sperit, ço es per las bocas dels Propheras promulgada a Honor, e Labor de Deu dirse apparellava, es estat aquellas dir empatxat. Quartament a la Gloriossissima Verge Maria, en ço que la hora lo seu part significant en la qual tota creatura ço es Angelica, e Humana retent gratias a Deu, e monstrant al mon goig, e immensa letitia aquella partera ab goig affluent, o letitia honrava, han perpetrat malvadament lo dit horrible peccat, perço a aquella partera no letitia, o goig, ans tristitia, e plor, no honor ans deshonor exhibints, o dolor, a la hora en la qual segons representatio de Santa Maria Esglesia animals bruts del puerperi han retut a la Verge, e encara lo Temple Roma, e las altras creaturas de vida, de raho freturants, aquell puerperi miraculosament han monstrat, los dits Fills de perditio a aquella Benaventurada Verge injuria, e desshonor han axi com es premes irrogadas. Sinquenament a tota la companya dels Angels, enço que la hora en la qual ells aquell Hymne Angelic, lo qual tot jorn en la Esglesia de Deu es cantat. *Gloria in excelsis Deo, & in Terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Solemnament han cantat los dits Fills del diable han donada obra a aggressio de armas, a homey, e sacrilegi greu Guerra per aço, e discordia (com dit Abbat fos de linatge Militar) seminants. Sextament al Benaventurat Sanct Cugat, lo cors del qual sobre lo Altar a invocatio de aquell, e honor a qui ere dedicat, e es recondit entre las altras Reliquias dels Benaventurats, e encara a diversos Sancts de Deu, enco que lo Monestir a honor, e labor de aquell edificat, encara lo Altar de la dita Esglesia fors invocacio de aquell construit, en lo qual estan diversas Reliquias de Sancts han violat, e lo Altar encara axi mateix com es premas ab espasas ferit. Setenament a nosaltres, en ço que la protectio, Pau, e Treva nostra, fors Prelidi de la qual las Esglesias, e los Ciminteris de aquellas ab trenta passos de aquells, Preveras, Monjos, e Religiosos, e majorment lo die de la Nativitat de Nostre Senyor, e la Vigilia de aquell, per las Constitutions de Pau, e de Treva son specialment constituydas, la dita Pau, e Treva han violada en vilipendi ensemps, e menyspreu de Nostra Senyoria. Vuytenament a tota creatura Generalment, en ço que la Majestat Divinal, e Humanal ensemps axi com es premes, es estada lesa. Encara per lo dit nephandissim fet la casa, o la habitatio propria del dit Abbat es estada ab

armas

armas eſcomeſa malvadament, e enveſtida, la Sacroſancta Eſgleſia de Deu es eſtada violada ab violentia de armas, ſon eſtats encara los Miniſtres de la Eſgleſia ſpaordits, e los Officis Divinals perturbays, e lo Altar encara Major de la Eſgleſia, e la Sancta Creu de Deu menyſpreats, e inhumanament ferits, e del Miniſtre de Deu, e Cap del dit Convent mort malvadament perpetrada. E la Divinal Majeſtat enſemps, e humanal leſa, e en moltas maneras offeſa. Aqueſtas coſas certament ſon contrarias a la Religio Chriſtiana, e ſtranyas de la cognatio, la qual entre los Homens natura ha conſtituyda. Doncs los perpetradors aqueſts, ſegons la Doctrina Prophetical en verga de ferro ſien corregits, e axi com a vexell de terra ſien trencats, contra aquells certament las Leys, e juys de noſtra Cort manam inſurgir, e los drets eſſer armats ab cultell cruel venjador. E perço que de aqui avant ab aſtutia enganoſa de algu, o per callament de veritat, o en altra manera nos, o ſucceſſors noſtres per donar als dit ſceleradors, o los dits crims remetre no pugam, e que ells treballen ab perpetua egeſtat, e freturen de ſuffragi Divinal, e Humanal enſemps. E perço que encara en las coſas demunt ditas mera, e rigoroſa juſtitia ſe ſegueſca, ab aqueſt noſtre juy de Cort, e Proces valadors en perpetual temps Ordenam, que nos, o ſucceſſors, o Primogenits, Procuradors, Veguers, e tots Officials, e Commiſſaris noſtres, e de aquells preſents enſemps, e eſdevenidors, o Loctinents de aquells, per raho de novell adveniment, o entrada de ſucceſſors noſtres, o de las Illuſtres Reginas, o de Nativitat de Fill noſtre, o de viatge dins Terra, o vltra Mar, o per Mar faedor, o per alguna publica alegria, la qual a nos, o a aquells pugues eſdevenir, o per qualſevol altra occaſio, cauſa, o raho, encara ſi majors ſeran de las deſſus expreſſadas, no pugam, e no pugan los dits crims en tot, o en part a las perſonas devall Scritas, las quals de aquellas mateixas coſas ſon trobadas inculpades, o en eſdevenidor ſe trobaran, o a algunas, o a algu de aquells remetre, o encara perdonar, ne atorgar algun guiatge, ſobreſeyment, elongament, o remiſſio de la contumacia devall eſcrita, o dilatio del preſent juy de Cort, o Proces, o de qualſevol altra contra aquells fet, o faedor, o començar fer, o encara començador, o qualſevol altras coſas, las quals en profit, pler, o favor alguna de las ditas perſonas, o algun, o alguna de aquellas poguеſſen tornar en qualſevol manera directament, o encara indirecta, e ſi alguna coſa en contrari per nos, o per aquells james ſera atemptat, encara que de aqueſtas coſas faça expreſſa mentio, ſic nulle, e irrit ipſo facto, ne a obſervatio de aquella nos, o ſucceſſors noſtres, e Officials noſtres, e de aquell en alguna manera ſiam tenguts, ans encara a carcu tal coſa atorgant, ſie licit ab ſa propria authoritat contrafer o venir, com de aqueſtas coſas fem Ley vallada ab propri jurament, per la qual a nos, e a aquells tolem poteſtat de fer lo contrari, pera que los dits Nefandos, e Sacrilecs mal Feytors ſoſtingan la juſtitia que mereixen. Mas com las coſas las quals de nou emergexen, freturejan de novell auxili, o Proces, ab tenor del preſent juy de Cort, o Proces, lo qual, e lo qual força de edictes volem obtenir, per primer, ſegon, terç, e peremptori, e de gracia, termens, o edictes, las devall Scritas perſonas los noms dels quals devall ſon Scrits amoneſtam, e citam, e a ells deim, e diſtrictament precipient manam, que dins ſpay de trenta dies prop, e immediadament ſeguents, perſonalment comparegan devant lo Veguer de Barcelona, o ſon Loctinent, o Regent lo Offici de aquella Vegueria, ço es ſaber dins la Cort de aquell mateix, e poſen ſi mateix preſos en poder ſeu, ſobre los predits exceſſos, dels quals axi com es premes ſon inculpats, degudament reſponadors, e per fer altrament, e proceir ço, e axi com es de dret, e per raho ſera faedor en altra manera: ſi dins lo terme dels trenta dies perſonalment no ſeran compareguts, axi com es dit, aquells per confeſſos, e per convencuts de las coſas demunt ditas, quant a las perſonas, e bens eſſer haudas, e de Pau, e de Treva ſeparats, e foragitats eſſer volem, e decernim de fet, e aquells a cautela encara, ara per lavors gitam, e ſeparam, e encara bandejam, e axi com a bandejats noſtres, e de Pau, e de Treva gitats, per tots volem eſſer ſquivats, e encara los bens de aquells apres paſſament de aquell temps al noſtre Erari volem per dret eſſer applicats, decernints, e ſtatuints, que de lavors paſſat lo dit terme, aquells qui no ſeran compareguts, no pugan en alguna Terra noſtra,

ne

ne de Infants, o de Barons, de Cavallers, Ciutadans, e de altres qualsevol, encara que bandejats hajan acostumat de sostenir, morar, esser, o estar, o esser sostenguts en alguna manera, ne encara alguna persona de qualsevol Stament, conditio, o preeminentia sie, a aquellas persones, o a alguna, o a algunas dellas minist rar viandas, o dar, o prestar peccunia, o aquellas en lur Casa, o Familia reebre, o retenir, o aquellas seguir o acompanyar, o per aquellas a nosaltres pregarias escampar, o en alguna manera intercedir, o en altra manera Consell, ajuda, o favor manifement, o amagada en las cosas demunt ditas, o en alguns lurs negocis donar gos, o presumesca per algun enginy, o art, encara si Frare de algu de aquellas, o en qualsevol altre major, o menor linea de affinitat, o consanguinitat ab ells sie ligat, o conjunct, o a aquells encara, o a algu de aquells ab Sagrament, e Homenatge, o qualsevol altre linatge de obligatio de, o sobravaler a aquells, o a aquellas ajudar sie stret, e obligat, com qualsevol qui als demunt dits, o algun de aquells axi sie stret absolem, e absolt ipso facto retem del Homenatge, e del Sagrament, e de qualsevol altre linatge de obligatio, ab los quals a aquells en alguna manera sien tenguts, com en tal cas, las obligations, o ligas tals, las quals ja de si de dret improvadas, decernim no esser estesas. Empero si alguns per temerari gosar, o en altra manera presumiran contra las cosas demunt ditas en alguna manera de aquellas directament, o indirecta fer, o venir, o scienement aquells mens presaran, o differan complir, sien entesos ipso facto de Pau, e de Treva gitats, e separats ab tots lurs bens, e contra aytals aci contrafaents, e vinents, o las cosas demunt ditas scientment complir omettens, o differints, e lurs bens, puga per nos, e tots los succesors nostres, e Officials nostres, e de aquells, e tota la part nostra esser proceit, axi com contra gitats de Pau, e de Treva, en los casos las Constitutions de Paus, e de Trevas, e dels Vsatges, e las Constitutions de Cathalunya, e Costums sobre aquellas fins assi los observats, exegessen, o requiren com nos no volem per algun a las persones de munt dites alguna ajuda esser erogada, com digna cosa, egual, e justa reputam, que aquells que en Deu, e los Homens han delinquit, de tot Divinal, e Humanal suffragi sien deserts, aquest juy de Cort, o Proces lo qual, e los quals Veu de General Constitutio volem obtenir, e volem certament haver perpetua fermetat, no contrastants Constitutio alguna, dient las causas de cascuna Vegueria, o Ballia dins aquellas deure esser tractadas, ne la Constitutio de Pau, e de Treva, dient Proces de Pau, e de Treva sens que relador no deure esser fet, ne qualsevol altra Constitutio, Consuetut, o Vsatge los quals a las cosas demunt ditas pogues sen en alguna manera obviar, las quals de consentiment, e approbatio de la Cort General quant al present cas tant solament per la inmanitat del crim tolem, e tot deffalliment lo qual de dret comu, o de aquesta Terra en las cosas de munt ditas pogues esser notat, supplim de plenitud de nostra Reyal potestat, reservants empero, e salvants las ditas Constitutions, Vsatges, e Consuetuts en totas altras cosas passadas, presents, e esdevenidoras, algun prejudici per aço a aquells no engendrant, com aquellas mateixas en totas altras cosas approvem expressament, e encara confirmam, e specialment proveim als Infants, Barons, Cavallers, e altres los quals en la lur Terra han acostumat sostenir bandejats, que per aço a ells en altres casos algun prejudici no sie fet, ne aquestas cosas per nos, o per los nostres, o per Officials nostres, e de aquells pugan esser trets a consequentia, o eximpli, ne semblant Proces poder esser fet sens voluntat de la Cort General, com per aço no volem, que aquells en lo dit Vs, sino en lo cas present algun dret aminue, o cresca, ans en tots altres casos de aquell Vs vsaran, axi com podien fer ans de la edictio de aquest juy, o Proces. Los noms empero de las persones, las quals son trobadas de las ditas cosas inculpadas, o diffamadas son aquests, ço es a saber en Berenguer de Saltells, en Bernadi Rossera de Sabadell, en Ramon Vinader de Barcelona, en Antic Figarola, Pere Leto, e vn Appellat en Negre. E si de aqui avant alguns altres per Inquisitio feta, o faedora, o en altra manera de las cosas demunt ditas feran a trobats culpables, o diffamats, pus que de aqui avant en la Ciutat de Barcelona ab Veu de Crida ab Manament del Veguer de Barcelona, o de son Loctinent, o de altra de nos havent commissio, e potestat seran citats que comparegan dins terme de

trenta

trenta dies davant ells, totas las coſas demunt ditas contra aytals axi citats, las quals contra los deſſus nomenats havem ſtatuit eſſer obſervadas. A nengu dels Homens ſie licit aqueſta pagina del noſtre juy, o Proçes infringir, o per negligentia, o pereſa tranſpaſar. E ſi contra fara, part las Celeſtials indignations, e penas demunt ditas, e altras per dret comu, e de aqueſta Terra inditas, de noſtra indignatio ſens ſperança de venia conega haver de incorrer. Ajuſtants que ſi alguns Officials noſtres ſobre las coſas demunt ditas alguna frau, culpa, o negligentia ajuſtaran, vltra las altras penas per noſtre arbitre infligidoras, dels Officis a ells comanats volem aquells ipſo facto eſſer privats, e aquells eſſer retuts inhabils perpetualment a regir algun Offici. Per las coſas empero demunt ditas no entenem, ne volem que a algun Proçes fer, o faedor de las coſas demunt ditas, o alguna de las preditas a inſtantia de part, o per Offici de Jutge, o en altra manera algun prejudici en alguna manera puga eſſer engendrat, e las coſas demunt ditas totas, e ſengles axi com demunt ſon ſcritas, votam a Deu, e a tota la Cort dels ſobirans, e prometem encara al Abbat del dit Moneſtir preſent, e eſdevenidor, e al Convent de aquell, e encara a tot lo Clero, e als Coſins Germans, e affins del dit Abbat interfet, en injuria dels quals entre las altras coſas demunt ditas ſon eſtadas attentadas, e encara a totas las perſonas de las quals es, e pora eſſer interes, en mans, y poder del Notari devall ſcrit, axi com a publica perſona en nom de totś aquells ſtipulant, e reebent, que nos, e los noſtres perpetualment totas aquellas coſas ſervar, e encara complir ab effecte aquellas totas coſas en virtut de jurament, lo qual de preſent per la Creu de Noſtre Senyor Deu Jeſu-Chriſt devant nos poſada, e los Sancts quatre Evangelis ab las mans noſtres corporalment tocats preſtam, nos, e los noſtres perpetualment ſtrenyents. Semblantment noſaltres tots devall ſcrits, los quals a la dita General Cort ſom convenguts, voram a Deu, e a tota la Cort dels ſupernals, e promettem a las ditas perſonas ab ſolemne ſtipulatio intervinent en ma del Notari devall ſcrit ſtipulant, axi com deſſus, e encara juram per Deu, e per los Sancts quatre Evangelis ab las mans noſtras corporalment tocats, que aquellas demunt ditas totas, e ſengles, nos, e tot lo General de Cathalunya perpetualment obſervarem, e donarem obra ab effecte que las coſas demunt ditas ſien complidas, e ſien fetas, e ſeguesquen, e irrevocablement ſien obſervadas. E a eternal memoria de la coſa, nos Rey demunt dit Conſell, approbatio, e aſſentiment de tota la dita Cort Genetal entre las Conſtitutions de aqueſta preſent Cort, aqueſt preſent Proçes, o juy de Cort manam eſſer inſertat, e poſat. E aqueſtas coſas foren fetas en lo Caſtell de Perpinya Diſſapte a dotze dies de Febrer en Lany de la Nativitat de Noſtre Senyor Mil tres cents ſinquanta hu.

DE ABATVTS, Y LATITANTS. TIT. III.

1. PHILIP Princep, y Loſtinent General de Carles en la primera Cort de Monſo Any 1547. Cap. de Cort 57.

PEr quant de poc temps en ça ſe es viſt en la Ciutat de Barcelona, y altras parts, que moltas perſonas axi exercints lo Art Mercantivol com fora de aquella, per fets, y deutes Mercantivols fallint la Fe, y no tement Deu, ni la punitio de la Juſtitia Temporal, ſens empaix algu, y moltas vegadas ab animo deliberat per robar, y frauder ſon proxim, ſe abaten, y rompen, y apres fan partit ab ſos Creedors, ab molta perdua de aquells, o no volen fer pus, ſom certs que la perſona no pot patir, allegant corona, guiatges, y altras exceptions, no latitants, per no caure en la pena de la Conſtitutio ſobre aço diſpoſant. Als quals abuſos ſino es proveit, las perſonas tractans negocis, y altres ſeran deſtruyts per los ſemblants que ſe abaten, y per la tanta facilitat de abatres, cada die ſe abatran. Per tant los Stament Militar, y Reyal de la preſent Cort ſupplica a Voſtra Alteſa, ſie de merce Statuir, e Ordenar, que ſemblants abatuts de aci avant nos pugan alegrar de dits Privilegis, ni altras exceptions, ſino que en la hora que falliran ſien haguts per ladres publics, e per tals pugan eſſer punits, y caſtigats, tots impediments

Excep-

Exceptions, Privilegis, e Immunitats ceſſants. Plau a ſa Alteſa que ſien haguts per Ladres los que doloſament ho faran, los quals no ſe alegren de Privilegis, ſalvadas las libertats Eccleſiaſticas, y que dure fins a las primeras Corts.

DE FAVTORIA. TIT. IV.

1. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any 1413. Cap. 25.

ENcara que donar favor, y auxili als gitats, y publicats de Pau, y de Treva ſe haja de punir ab duriſſimas penas, per refrenar tanta audatia, empero la rigor de las Conſtitutions de Pau, e de Treva per la graveſa de las penas contra los fautors, conſelladors, e ajudadors, per levar tota occaſio de vexations determenam temprar. Sanceim doncs, Statuim, e Ordenam, que jatſie los ajudadors, fautors, y conſelladors, Generalment ſegons tenor de las Generals Conſtitutions de Cathalunya ſien gitats de Pau, e de Treva, e ſegons lo modo, conſell, y favor donat, puxan per nos, o noſtres Officials de mer Offici, ſens inſtantia de part mitgençant juſtitia eſſer ab degudas penas caſtigats, empero deſitjant noſtres Officials proceir, y publicar los conſelladors, y ajudadors per gitats, e los noms de aquells deſcubrir, y publicar, ſi aço a inſtantia de la part querelant ſe fara, volem acerca de aço eſſer ſervadas las Conſtitutions de Pau, e Treva, y la pratica acoſtumada de aquellas, mas ſi nos, o noſtres Officials volrem proceir a inſtantia del Procurador Fiſcal, per rigor de ditas Conſtitutions de Pau, e Treva, contra dits fautors, conſelladors, y ajudadors, encara que conſte del auxili, conſell, y favor, nos proceeſca ſimplement, ſino proceint monitio literatoria per competent ſpay de temps limitada a arbitre del jutjant, intimadora als dits fautors ajudadors, e conſelladors, pera que deſiſteſcan de prestar los dits conſell, ajuda, e favor, e ſi per deguda informatio, cridats aquells rebuda, ſera provat, aquells apres de la monitio, en ſa pertinacia perieverar, la doncs nos, o noſtres Officials puxam ſi ſera viſt expedient, a ſola inſtantia del noſtre Procurador Fiſcal, o per mer Offici los tals fautors, ajudadors, e conſelladors per gitats de Pau, y Treva fer publicar; o ab altras penas riguroſament caſtigar, ſegons millor appara la audatia de aquells deures comprimir. E aqueſta noſtra Conſtitutio volem ſer duradora fins a la concluſio de las primeras Corts, ques celebraran als Cathalans.

QVANT SIE LICIT, O NO A QVISCV VENIARSE SENS IVTGE. TIT. V.

1. CARLES en la Terça Cort de Montſo, Any 1537. Cap. 11.

VIgilant en lo be, y repos de Cathalunya, Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y habitants en aquells Statuim, y Ordenam ab approbatio de la preſent Cort, que la Conſtitutio. *Com inſtigant*, feta per lo Catholic Rey Don Ferrando en la tercera Cort de Barcelona ab las modificatios fetas en altra Corts ſie porrogada fins a las primeras Corts, y que los publicats en virtut de dita Conſtitutio del temps de las derreras Corts per nos celebradas en la preſent Vila de Montſo, pugan eſſer remeſos ſegons forma de las ditas Conſtitutions.

DE INIVRIAS, Y DANYS DONATS. TIT. VI.

1. VSATGE. Iudæi cæſi.

VEus batuts, o nafrats, o preſos, o debilitats, o encara ocits, a la voluntat de la poteſtat ſien eſmenats.

DE IVGADORS, E TAFVRERIA. TIT. VII.

1. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any 1413. Cap. 2.

A Conſtitutio del Rey en Pere en la primera Cort de Barcelona fera per la qual tafureria en lo Principat de Cathalunya es tolta, e deſtroida, ab la preſent Ordina-

Ordinatio confirmam, e la dita tafureria a ſobre abundant cautela perpetualment tolem, e deſtroim, ajuſtants, que ſi algu Arrendador, o Cullidor de la dita tafureria vſara en qualſevol manera de aquella, aquell aytal ſtiga per tot vn die al Coſtell, e no res menys ſie exillat per vn Any complit de la dita Ciutat, Vila, Caſtell, o Loc, hont la dita tafureria ſera vſat per aquell, contra la preſent Conſtitutio, e del Territori de aquella, ſens alguna gratia, o remiſsio, e ſi per algun Prelat, o Baro, Cavaller, Home de Paratge, Ciutada, o altre havent juriſdictio, o ſos Officials, lo dit ban de eſtar al Coſtell no ſera executat, que en aqueſt cas, ſi lo dit vſant ſera trobat en Loc Realenc, lo dit Ban haja eſſer executat per noſtres Officials, volem empero, e Ordenam la preſent Novella Conſtitutio eſſer duradora tro a las primeras Corts Generals de Cathalunya, e no plus avant, la dita Conſtitutio del Rey en Pere romanent en ſa força, e valor.

DE ACORDATS DARMAS FVGITIVS. TIT. VIII.

1. **PERE Terç en la Cort de Cervera, Any 1359. Cap. 25.**

ALgun Prelat, Baro, o altre de qualſevol conditio ſie, no gos ſoſtenir dins la ſua juriſdictio, alguns fugitius de las Armadas, per nos, o deputats a las Armadas faedoras, pus que empero ſeran acordats, ne encara ſoſtenir algun, qui ab ſou, o loguer ſera fugit, ans de continent com per nos, o Officials noſtres ſera requeſt, haja a aquell infligir aquella pena, qui es ſcrita en lo libre de la mar, e aqueſta Conſtitutio per dos Anys volem que dur, e no mes avant.

(✠)

DE PROHIBITIONS DE ARMAS. TIT. IX.

1. **CARLES en la quarta Cort de Monſo, Any 1342. Capitol de Cort 1.**

PRimerament ajuſtant a la Conſtitutio feta per lo Catholic Rey Don Ferrando Avi voſtre en las Corts celebradas en la Vila de Monſo Capitol xxv. començant. *Per proveir als deſordes, &c.* E a la Conſtitutio per Voſtra Majeſtat feta en las ſegonas Corts celebradas en dita Vila Capitol x. Començant, *ajuſtant, &c.* Supplica la dita Cort a Voſtra Majeſtat, li placia Statuir, y Ordenar, que qualſevol Gaſco, Biarnes, Foxenc, Limoſi, Doneſa, y altre qualſevol Frances, qui en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya ſera trobat tot ſol portar Balleſta, Arcabus, o Scopeta paradas, o deſparadas, ipſo facto incorrega pena de ſervir tota ſa vida en las voſtras Galeras, e ſi ſeran trobats, o ſera provat anar dos Homens dels deſſus dits, entre los quals, y haja hu qui aporte Balleſta, Arcabus, o Scopeta parada, o deſparada, y los altres Lança, o Lanças tots incorregan en pena de mort natural, e ſi ſeran tres, o mes que aporten Lanças ſolas, incorregan en pena de ſervir tota lur vida en las ditas voſtras Galeras, en tal manera que no pugan aportar alguna de las ditas Armas, ni Rodellas, ni Broquers, e que ſi algun Cathala, o altre qualſevol perſona de qualſevol altra Natio anira ab dits Gaſcons, y altres dalt anomenats, anent axi armats ab las Armas dalt prohibidas, ſi haura ſeguit tres dies, o mes continuos, o interpoſats, incorrega en la pena de ſervir tota ſa vida en las ditas voſtras Galeras, e per obſervança del demunt dit, los tals Gaſcons, y altres demunt dits anant axi armats de las Armas dalt prohibidas no pugan eſſer guiats, remeſos, ni compoſats per los Porrams Veus de General Governador en los dits Principat, y Comtats, ni per altres qualſevol Officials, axi Reyals, com de Barons, Eccleſiaſtics, o Seculars, per preeminents que ſian ab decret de nullitat, axi que no obſ-

tant dits guiatges, aſſeguraments, remiſſions, o compoſitions, los tals Gaſcons, y altres deſſus dits hajan eſſer punits de las penas dalt ditas, y los Officials qui contrafaran, incorregan en las penas dels Capitols vulgarment dits de la obſervança, e lo preſent Capitol haja de eſſer publicat caſcun Any en lo cap de caſcuna Vegueria, e ſie durador fins a la concluſio de las primeras Corts tantſolament. Plau a ſa Majeſtat levadas las penas quant al Loctinent General, ab que puga guiar, y remetre ſens compoſitio, ab cauſa juſta, no ſentne abus.

2. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 2.

PEr millor obſervança del Capitol precedent, ſie ſtatuit, y ordenat, que algun Official de qualſevol preeminentia ſie axi major com menor, axi Reyals com de Baro, Eccleſiaſtic, o Secular, no puga portar en ſa companyia dits Gaſcons, Biarneſos, Foxencs, Limoſins, Doneſans, ni altres qualſevol Franceſos Armats de las Armas en lo precedent Capitol prohibidas, ſots pena de la Relegatio a temps, pus no ſie menys de ſinc Anys, ſens remiſſio alguna, e axi mateix ſots la mateixa pena no pugan los dits Officials portar ab ſi alguns enemics del Rey, e no reſmenys incideſcan en las penas del Capitol de la obſervança, e lo ſuperior del dit Official requeſt ho haja executar ſens dilatio alguna: del preſent empero Capitol, y precedent ſian exceptats los Gaſcons, Biarneſos, Foxencs, Limoſins, Doneſans, e altres qualſevol Franceſos qui ſon, o ſeran eſtats caſats en dits Principat, y Comtats, pus hi tingan Caſa, o habitatio propria, e lo preſent Capitol ſie durador fins a la concluſio de las primeras Corts. Plau a ſa Majeſtat ab que ab los enemics del Rey, lo Loctinent General haja de obſervar las Conſtitutions, y altras Leys, y Vſos de la Terra, reſervada empero a ſa Majeſtat, y a ſon Loctinent General la remiſſio de la pena de la relegatio ab juſta cauſa faedora, y ſens compoſitio, y en aço ſe tindra la advertentia que convindra a la bona adminiſtratio de la juſtitia.

(✠)

DE DIVERSOS, Y EXTRAORDINARIS CRIMS, Y DELICTES. TIT. X.

1. ALFONS Terç en la Cort de Montblanch Any 1333. Cap. 32.

DIns deu Anys en ninguns Locs de Cathalunya noſtres, de Prelats, perſonas Eccleſiaſticas, Rics Homens, Cavallers, Ciutadans, o de Homens de Vilas, o de altres qualſevol, nos maten Ovellas pera vendre, que no tingan quatre Anys complits, e lo mateix Statuim dels Anyells, que dins deu Anys no ſen pugan matar pera vendre.

2. PERE Terç en la Cort de Monſo, Any 1363. Cap. 37.

MEs avant la Conſtitutio feta per lo Rey Namfos Pare noſtre en la Cort de Montblanc que comença, *dins deu Anys, &c.* Entro a deu Anys continuament ſeguents manam eſſer obſervada ſegons la ſua força, e tenor.

3. CARLES en la Cort de Barcelona, Any 1520. Cap. de Cort 15.

PLacla a Voſtra Majeſtat ſtatuir, proveir, y ordenar, que algun no gos traure, ni fer traure Aſtors dels nius, ni ous de aquells, e ſi lo contrari ſera fet, lo qui traura, o fara traure los dits Aſtors, o ous dels nius, ſi ſera perſona Eſtrangera fora de Cathalunya incorrega en pena de eſſer fuſtigat, y ſi ſera natural de Cathalunya incorrega en pena de cent ſous, acquiſidora la tercera part al accuſador, y altra tercera part al Senyor del territori, e per la reſtant terça part al Official executant, e que la preſent proviſio, e Capitol de Cort ſie duradora, o durador fins a la concluſio de altras Corts eſdevenidoras tantſolament. Plau al Senyor Rey.

DE SOMETENT, E SACRAMENTAL. TIT. XI.

1 IAVME Segon en la Cort de Gerona, Any 1321. Cap. 6.

STatuim quel Capitol fet en la primera Cort per nos celebrada en la Ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Officials noſtres, o Homens de Ciutats, o de Vilas noſtras, &c.* Sie obſervat ſens frau. Proveint, que ſi algu, o alguns per occaſio de las coſas contengudas en dit Capitol, vindran de aqui avant en alguna Ciutat, Vila, o Loc, falſament, e ab frau poſant ſo, que aquell, e aquells, e caſcun qui Conſell los haura dat, o induit, ſie punit, o punits axi com a commovedor de Poble, ſi alguns Officials noſtres, o Homens de Ciutats, Vilas, o altres Locs hauran dat, o daran dan a algu, o alguns, contra forma de dit Capitol, nos haguda certa informatio, ſimplement, de pla, ſens forma, e figura de juy, farem fer la eſmena, a aquells, qui lo dan hauran patit, o per avant patiran, entenem empero, e declaram, que la preſent proviſio dure tantſolament, fins a la primera Ordinaria Cort General, que vindra a effecte, e compliment.

DE CVSTODIA DE PRESOS, DRET, Y CARREG DE CARCELLERS, Y ALTRES DESPESAS DE CARCERATS. TIT. XII.

1. FERRANDO Segon en la Tercera Cort de Barcelona, Any 1503. Cap. 32.

STatuim, e Ordenam: que ſie viſt per las perſonas per nos deputadoras: lo que ſe exegex dels Preſoners en las Preſons Comunas de la preſent Ciutat, e que per aquellas ſie ſtatuit, e ordenat dins temps de dos meſos del die preſent en avant comptadors, lo ques deu pagar per dits Preſoners, juxta forma de las Conſtitutions, e Privilegis ſobre aço diſpoſants, faent ceſſar qualſevol abuſos fins aci fets, e las ditas perſonas hajan jurar ditas Ordinations dins dit temps de dos meſos.

2. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 17.

STatuim, e Ordenam, que los Proveidors de Greuges per nos, e per la preſent Cort Deputats, o Deputadors, hajan, e ſien tinguts ſots virtut del juramento per ells preſtador dins lo temps a ells prefigit, declarar, ſi en la extractio dels Delats de la Preſo, apres que ſera proveit per deſliberatio del Reyal Conſell que dits Delats iſcan de la Preſo, ſie neceſſari haver albara del Theſorer, Loctinent, o Regent la Theſoreria, e pagar alguna quantitat per aquell, o no, haguda per dits Proveidors informatio de la pratica que antigament ſe acoſtumava ſervar, e de aqui avant ſe haja a ſervar, ſegons per dits Proveidors ſera declarat.

DE BANDEIAMENTS. TIT. XIII.

1. CARLES en la Terçera Cort de Monſo, Any 1537. Cap. 15.

PEr quant es gran vtilitat de la coſa publica, purgar la Provincia de mals Homens, entre los quals ſon Vagabundos, y Lladres, Statuim, y Ordenam ab loatio de la preſent Cort, que Vagabundos, y Lladres que ſian eſtats bandejats ab ſententia Reyal a temps, o a imperpetuum, o qualſevol dels de ſus dits que ſe haja pres bandex voluntari, ſi los tals ſeran Preſos, hajan a eſſer condemnats a Galera, y al temps que apparra al Reyal Conſell, o altres Jurges, o Corts a quis pertanyera, e los tals condemnats hajan a cumplir lo temps los ſera prefigit, abdicant poteſtat al Theſoter, y altres Jurges, que no pugan compoſar la dita Galera, ni temps, e que la preſent Conſtitutio ſie duradora fins a las primeras Corts excluſive, & non vltra.

LIBRE DEZE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y Corregidas.

DE DRET DE FISC, Y DE LAS SVAS REGALIAS.

TIT. I.

1. VSATGE. Statuerunt lo 2.

STatuiren los ſobredits Princeps, que las exorquias de Nobles, ço es Magnats axi Cavallers com de Burgeſos, que toſtemps vengan en poder del Princep, ço es a ſaber tots los Alous lurs: car ço que al Princep plau, ha força de Ley, mas de lurs mobles façan los dits exorcs tot ço quels placia, a parents, o Eſgleyas, o donen per lurs animas.

1. PERE Terç en la Cort de Cervera, Any 1359. Cap. 22.

VLtra aço Ordenam, que farons, o fars durant la preſent Guerra ſe façan per los Locs Maritims en tots aquells Locs, en los quals ſon acoſtumats de fer, a deſpeſas empero de aquells qui aquells fer ſon ſtrets.

2. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any 1363. Cap. 58.

DE aqui avant Ordenam, que farons, o fars durant la preſent Guerra ſe façan per los Locs Maritims en tots aquells Locs en los quals ſon acoſtumats de fer, a deſpeſas empero de aquells qui aquells fer ſon acoſtumats.

DE REMISSIO DEL QVINT.

TIT. II.

1. PHILIP Princep, y Loctinent General de Carles en la primera Cort de Montſo, Any 1547. Cap. de Cort 7.

COm per proviſio feta per Voſtra Alteſa, dada en Valladolit a 4. de Juliol del Any 1543. Sie eſtada feta merce, gratia, y donatio irrevocable a totas, y qualſevol perſonas Naturals del Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y altres Habitans en aquells, Vaſſalls empero, e ſubdits de ſa Majeſtat, que Armaran a lurs coſts, y deſpeſas qualſevol fuſtas, o Bergantins, pera defenſa de dita Coſta, y offenſio de ſos enemics, del quint que a ſa Majeſtat li per-

pertany de qualſevol preſas en la Mar, declarant ſa Majeſtat, que lo que pendran ſie tot lur, e quen pugan fer a ſa voluntat, manant al Loctinent General, y al Capita General dels dits Principat, y Comtats, y altres qualſevol Officials Reyals, que la dita proviſio Reyal ſerven, y no demanen res de dit quint pertanyent a ſa Majeſtat, ſegons aqueſtas coſas, y altras en dita proviſio Reyal largament ſon contengudas: e com lo contengut en dita proviſio fins aci no ſie obſervat, pertant per remoure tota manera de dubte, e donar animo a las ditas qualſevol perſonas qui volran entendre en Armar ditas fuſtas, y Bergantins, ſe ſupplica a Voſtra Alteſa, que per Capitol de Cort vulla ratificar, y confirmar, y de nou concedir, y atorgar la dita proviſio Reyal, e totas, e ſengles coſas en aquella contengudas, e manar eſſer dita proviſio obſervada, axi per lo dit Loctinent General, o per lo Balle General, com per altres Officials Reyals, prohibint als dits Officials Reyals, que del dit quint, ni altre qualſevol dret a ſa Majeſtat pertanyent, no pugan res demanar, ni de aquells en ninguna manera ſe pugan entremetre, com axi vulla eſſer tot acquiſit a las perſonas qui ditas preſas hauran fetas, com dit es. Sa Alteſa a part fora de Conſtitutio, y de Capitol de Cort manara effectuar la dita proviſio, ſpecialment en favor de aquells qui Armaran las Galeras que ara ſe tractan de Armar.

DE PAV, Y TREVA. TIT. III.

1. IACME Primer en Vilafranca, Any 1218. Cap. vnic.

AHonor de Deu Omnipotent, qui Autor es de Pau, e amador de charitat, e de la Glorioſa Mare ſua Verge Maria, e de tots los Sancts. Nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, y Senyor de Montpeller, dels predeceſſors noſtres ſeguints las veſtigias, volents a la vtilitat publica de tota la Terra conſellar, e proveir, hauda deliberatio, e Conſell del Comte Don Sans Procurador, e Frare de noſtre Avi Paternal, e den Exemeno Cornell, e den. P. de Oſona, e den Guillem per la Gratia de Deu Vezcomte de Cardona, den G. de Cervera Conſellers noſtres, e dels Venerables Pares ço es a ſaber Ramon per la Divinal providentia Archebiſbe de Tarragona, den G. de Vic, P. de Vrgell, P. de Tortoſa, e den Sans de Çaragoça Bisbes e dels noſtres Nobles de Arago, e de Cathalunya, los Miſſatgers den G. per la Gratia de Deu Vezcomte de Cabrera, den G. per aquella mateixa Vezcomte de Bearn, Arnau per aquella Vezcomte de Caſtellbo, den R. Folc, den R. Galceran, den Huc de Mataplana, den Benet de Çaportella, den Bertran de Saga, den Huc de Tarroja, den P. de Cervera, den R, de Montcada, den G. Ramon Danglala, den B. G. de Peramola, den A. de Timor, den G. de Saguardia, den Guillem Dodena, e de altres molt Nobles de Arago, y de Cathalunya, de Ciutats, e de Vilas, Paus, e Trevas fem, e conſtituim, de Cinca entro a Tortoſa e entro a Salſas, ab ſas encontradas. Mas com aquellas coſas que al Divinal coliment ſon eſtadas deputadas davant los vlls dejam haver, en la primera Conſtitutio de Pau ſots Pau noſtra, e Treva poſam totas Eſgleÿas ab Cimiteris de aquellas, e Sacraris, perço car per ſpecial Cenſura de Homens en los bens de Deu ſon enteſas, e ab totas coſas de aquellas, mobles, e ſimovents, e ab Homens de aquellas coſas.

1 Item ſots aqueſta Pau, e Treva poſam tots Clergues en qualque orde ſian conſtituits, e Monjos Reglars, e Sanctimonials, Spitalers, Templers, e Frares del Sanct Sepulcre, e tots altres Homens Religioſos, e Monaſtirs, e Locs Religioſos, e tots Homens, e poſſeſſions lurs, e altras coſas mobles, e no mobles, e ſi movents.

2 Item immunitats, e ſalvetats del Temple, e del Hoſpital de Jeruſalem, ſots aquella mateixa Pau ſtablim, e encara dels altres Venerables Locs. Stablim empero, que de aqui avant la Caſa del Temple, e del Hoſpital, e altre Venerable Loc Religios no reeba novellas ſalvetats, ſens conſell del Dioceſa Bisbe, e del Veguer noſtre.

3 Item ſots aqueſta Pau ſon Viduas, Orphens, e Pubills, e las coſas lurs, mobles, e no mobles, e ſi movents.

4 Item

4 Item guiatges, e penons, e totas Regalias fermament eſſer obſervadas, e guardadas ſots aqueſta Pau, e ſeguretat manam.

5 E tots los vinents a noſtra Cort, eſtant, anant, tornant, ab totas lurs coſas mobles, e no mobles, e ſi movents.

6 Item ſots aqueſta Pau ſon Ciutadans, Burgeſos, e tots altres habitadors de Caſtells, e de Vilas del Rey, e de Eſgleyas, y de Vilas, e de Locs Religioſos, o en Ciutats, Vilas, o altras Locs habitants, e totas lurs poſſeſſions, penyoras, e totas coſas axi mobles com ſemovents.

7 Item ſots aqueſta Pau ſon tots Jueus, e Sarrahins, los quals ſots fe, e guarda Reyal en Cathalunya ſtan, e lurs coſas, e poſſeſſions.

8 Item ſots aqueſta Pau ſon camins, ſtradas, e vias publicas, e tots Homens, axi Domeſtics, com Peregrins, Mercaders, e altres per aquells anants, e tornants, ab totas coſas que ab ſi duran, o portaran, e que negu de aquen no eſuaſeſca los caminants, o en cors propri, o en coſas lurs faça res de injuria, ni de Greuge, exceptats Cavallers, e lurs Fills, que entre ſi manifeſta Guerra hauran, exceptats Homens propris, los quals a lurs Senyors los pendre ſie legut en cami.

9 Item Vilans, e Vilanas de Eſgleyas de Monaſtirs, e daltres Locs Religioſos, e noſtres, e totas las lurs coſas, mobles, e no mobles, e ſi movents ſots ſeguretat de Pau, e de Treva ſtablim: empero ſi ab Armas ſeran en malefici preſos, lo damnatge aqui a ells donat, no ſie requeſt per Pau trencada, axi empero, que ſi dins los termens del Caſtell, en lo qual habitan ſeran preſos, ſens ninguna reempſo ſien abſolts, ſi empero fora los termens del Caſtell, en lo qual habitan ſeran exits ab Armas, e ſeran preſos, o algun mal hauran pres, no ſie requeſt per Pau trencada, ans ſie imputat a ells, ſi dones las ſuas coſas no ſeguian: los Homens empero de Cavallers ſi en malefici ſeran preſas, no ſian requeſts per Pau trencada, vulles que hajan pres damnatge, o ſian preſos.

10 Item encara ſtablim, e poſam ſots ſeguretat de Pau, e Treva Vilans, e Vilanas de Cavallers, axi de alous, com de Feus, ab totas beſtias menudas, e groſſas, ſis vol ab totas, pocas, o grans, o ſian aregas, o no, o convinents alauraho, o no, ab ſtruments arecs, e ab ſos jovers, e aquells qui aquellas guardaran, o governaran: en axi que negu las beſtias de aquells prena, o encara en propri cors dels dits Pageſos negu dan no do, ſi dones en maleficis no ſeran trobats, o en cavalcadas ab lurs Senyors, o ab altres iran.

11 Item beſtias aregas de Cavallers, ab ſos inſtruments, e ab aquells que aquellas guardaran, e governaran ſots aquella Pau eſſer ſtablim.

12 Item ſots aquell mateix regiment de Pau ſian Abeyllars, Pallers, Molins, Colomers, e Olivars, ab lurs fruyts de quiſvulla ſian.

13 Item ſots Conſtitutio de la dita Pau manam, e fermament ſtablim, que ſi alguna coſa per indivis de alguns ſera communa, que la vna part ſie ſots Treva, y laltra no, aquella part que ſera ſots Pau, ſalve laltra qui ſots Pau no ſera.

14 Prohibim mes avant, que negu no meta foc a noute, o ſuppos foc, e qui ho fara, axi com a trencador de Pau ſie haut, e tengut.

15 Si algu empero la ſobre ſcrita Pau en alguna coſa, o en alguns capitals trencara, o corrompre preſumira, dins quinze dies a amoneſtatio del noſtre Veguer, o del Dioceſa Bisbe lo dan ſatisfaça a aquell, aqui lo dit mal ſera fet, en ſimple, apres empero quinze dies en doble, e donen mes avant ſexanta ſous a nos, e al Bisbe, als quals lo clam de la Pau, e Treva trencada es conegut pertanyer, ſi Cavallers ſeran, o lurs Fills, o Nobles, o Balles, o Homens de Vilas aquells qui la Pau hauran trencada, mas los Pageſos, e altres Homens donen vint ſous de pena, departidora ſegons que en las Paus de noſtres predeceſſors es atrobat, e atorgat: ſi empero dins quinze dies primers, lo trencador de la ſtablida Pau, e Treva en ſi emple no eſmenara, de puis axi com dit es en doble do, e aqueſt doble ſie partit ſegons que en las Paus de noſtres anteceſſors es trobat eſſer ſtablit. E vltra aço ſi dins quinze dies per nos, o per lo Bisbe, o per noſtre Veguer, o Miſſatges lo dit trencador de Pau lo dan no eſmenara, daqui avant aquell malfeytor, o companyons, o contjutors, o conſelladors de aquell per lo

Bisbe ſien excommunicats, e puys de la dita Pau, e Treva ſien enteſos eſſer ſeparats, axi quel mal que per aço a ells ſera donat, no ſie requeſt per Pau, e Treva trencada. Salvas empero las beſtias de lauraho ab lurs inſtruments, Abellars, Pallers, Colomers, Molins, e Olivars.

16 Mas ſi lo malfeytor, o los ſeus ajudadors faran algun mal al dit querelant, eſmenarli ho deuen per Pau trencada.

17 Daqueſta empero Pau foragitam Hereiges Manifeſts, e los qui creuen en ells, e Fautors, Furtadors, Ladres, e lurs reebedors, eſtablints ſobre tot, e fermament manants, que ningu no de fena aquells, ans manifeſt aquells, e en totas maneras los eſquiu.

18 Volem empero que negu no mantenga trencadors de Pau, ne robadors, ni algun que ſie bara appellat, ſi nos volra per Jutge de Cort excuſar.

19 Anyadints ſobre tot, e fermament ſtablints manam, que aquellas coſas qui de noſtres anteceſſors ſon ſtablidas de Paus, e Trevas ſervadoras, e tenidoras, inviolablement de tots ſien tengudas, ſervadas, e guardadas.

20 Los trencadors empero de Pau ſien tenguts de aſſegurar, e penyoras metre en ma del noſtre Veguer en proprias perſonas.

21 Si empero lo Senyor qui aquells a mal feta menara, o aguerra, volra aſſegurar, e penyoras metre per ſi, e per los Cavallers, e Homens qui de Caſa, e de companyia ſua ſien eſtats, ſien rebudas.

22 Si empero Homens de Monaſtirs, o dalires Locs entre ſi damnatge daran en Cors, o en coſas, e aqueſt clam al dit Veguer pervendra, remeta aquells, o aquell als Senyors propris, e ſi dins quinze dies lo dan en poder de lurs Senyors eſmenar no volra, da qui avant lo Veguer noſtre prena penyoras en perſonas proprias, e aquella cauſa per ſi deguda ſots ſon juy ſie termenada.

23 Item ſtatuim, e manam, que aqueſtas Paus, e Trevas ſien fermas, e duradoras de aqueſt die, fins a la feſta de Sant Michel primer vinent, e daqui entro a deu Anys continuus complits.

24 Item ſtablim, e manam, que tots Cavallers, e Ciutadans, e Homens de Vilas de catorze Anys en ſus aqueſtas Paus juren, que aquellas tengan, e defenen feelment ſens frau.

25 Caſcu empero amoneſtat del Bisbe, o de noſtre Veguer, o com en altra manera ell aço ſabra, e jurar no volra, daqui avant ſie excommunicat del Archebisbe, e Bisbe, e ſie de Pau, e Treva foragitat, e ſie deſtret per aquells Paus jurar, e a major femetat nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller, e Sans Procurador noſtre, e altres Nobles juram ab noſtras proprias mans per Deu, e aqueſts quatre Sancts Evangelis, totas las coſas de ſus ditas feelment obſervar, tenir, e defendre ſens frau, e enginy algun. Fetes aço a vuyt de las Chalendas de Iuliol Lany de Noſtre Senyor Mil doſcents, y devuyt, Senyal den Jacme per la Gracia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller qui aço juram. Senyal den G. Vezcomte de Cardona qui aço jur. Senyal den A. de Caſtellnou qui aço jur. Senyal den RamonFolc Vezcomte qui aço jur. Senyal den G. de Mataplana qui aço jur. Senyal den G. Galceran qui aço jur. Senyal den B. Caportella qui aço jur. Senyal den Ramon de Cervera qui aço jur. Senyal den Ramon de Montcada qui aço jur. Senyal den Ramon de Puiguert qui aço jur. Senyal den G. Dangleola qui aço jur. Senyal den Ramon Alemany qui aço jur. Senyal den G. de Cervera qui aço jur. Senyal den G. Ramon de Montcada Vezcomte de Bearn qui aço jur. Senyal den Huc de Tarroja qui aço jur. Senyal den Pere de Cervera, e de Pere de Angleola qui aço juram. Senyal den Pere de Vilaragut qui aço jur. Senyal den G. de la Guardia qui aço jur. Senyal den Pere de Sanctaugenia qui aço jur. Senyal den Pere de Balona qui aço jur. Senyal den Pere de Savaſſona qui aço jur. Senyal den Pere de Gurb qui aço jur. Senyal den B. de Benages qui aço jur. Senyal Deſparegam qui aço jur. Senyal den G. de Brull qui aço jur. Senyal den G de Puigmenor qui aço jur. Senyal den Benet de Bellpuig major qui aço jur. Senyal den R. de Salfores qui aço jur. Senyal den B. Alfanec qui aço jur. Senyal den Ramon de Vilamontana qui aço jur. Senyal den R. Montredon

qui aço jur. Senyal den A. de Marimon qui aço jur. Senyal den R. de Talamanca qui aço jur. Senyal den Vilagelans qui aço jur. Senyal den R. Vaner qui aço jur. Senyal den B. Darell qui aço jur. Senyal den B. den Garnes qui aço jur. Senyal den G. de Sanctafe qui aço jur. Senyal den Benet de Torrella qui aço jur. Senyal den Oliver Dolo qui aço jur. Senyal den Guerau de Caſtell qui aço jur. Senyal den Benet de Montreal qui aço jur. Senyal den A. de Caſtellet qui aço jur. Senyal den R. de Luça qui aço jur. Senyal den G. Serra qui aço jur. Senyal den G. de Muntcada qui aço jur. Senyal den G. de Cervello qui aço jur. Senyal den G. de Moncada Seneſçal qui aço jur. Senyal den R. Berenguer Dager qui aço jur. Senyal den G. de Mediona qui aço jur. Senyal den B. de Caſtell Bisbal qui aço jur. Senyal den G. Tarragona. Senyal den B. de Portella qui aço juram. Senyal den G. de Guardia de Montſerrat qui aço juram. Senyal den R. de Maſaons. Senyal de G. de Marles. Senyal den B. de Lers qui aqueſtas coſas juram.

2 LO MATEIX en Tortoſa, Any 1225. Cap. vnic.

EN Nom de Jeſu-Chriſt, coneguda coſa ſie a tots, que com nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller, la Creu hajam preſa a combatre las Barbaricas Nations, appellats los Venerables Pares G. Arnau Archabisbe de Tarragona, e Bisbes, e Nobles, e Ciutadans de Cathalunya a Tortoſa tots enſemps foſſen vinguts, per donar al nos Conſell, e ajuda al negoci de la Creu a promoure, e lo Stament de la Terra en mils reformar, los dits Archabisbe, e Bisbes de Vic, e de Barcelona, de Leyda, e de Tortoſa Frare Bremont Archimeſtre del Hoſpital, e en Berenguer de Cabanys Comanador de la Ribera G. de Montcada Veſcomte de Bearn R. de Cervera G. de Cervello, per ſi, e per Arnau de Caſtellbo, e per en Ramon Calceran, e G. de Claramont per ſi, e en R. Alamany, y en Ferrer de Sanct Marti G. de Sanct Vicens per, ſi e per en G. Vmbert, e en G. de Palafolls P. de Montgri, per ſi, e per en Pons G. Frare ſeu, e per en Dalmau de Rocaberti. Item de las Ciutats de Barcelona, Berenguer Burguet Veguer e Peregrony, e Ramon de Plegamans, Benet de Salcet, Benet Baniti de Gerona, Arnau de Beſalu Balle. Martinet de Vic, de Leyda R. Raboſter R. Rodon, Pere Sans, e vniverſos Prohomens de Tortoſa, e altres Clergues, Cavallers, Ciutadans, e Prohomens, y foſſen venguts, e car lo temps ſe aprohiſmava de la noſtra hoſt a fer, e la triga engendrava perill aqui de reformatio de Pau, e Treva, e del Stament noſtre, e de la Terra en mils retornar, ab aquellas havem tractat diligentment, e haguts deſliberatio, e Conſell ſaludable, Paus, e Trevas en Cathalunya de Sinca en tro a Salſas havem formadas en aqueſta manera.

1 Primerament ſeguint las pitjadas de noſtres anteceſſors, las Cathedrals Eſgleyas, e totas las altras Cimiteris, e Sanctuaris, ſots Pau, e Treva ſtablim, en axi que algu aquells, ols Cimiteris de aquellas fets, o a fer, no gos eſvaſir, o trencar, e daquen res no gos traer: los trancadors, per pena de ſacrilegi ſian ferits, la qual lo Bisbe Dioceſa haja, lo dany en doble a aquell quil mal haura reebut, primer entregrament reſtituir.

2 Las Eſgleyas empero encaſtelladas ſots aquella mateixa deffenſio de Pau, e de Treva ſtablim, en axi empero, que ſi robadors, e ladres en aquellas Eſgleyas robaria, o alguns, maleficis hauran ajuſtat, de aço ſie fet clam al Bisbe, en lo Bisbat del qual comes ſera, e al noſtre Veguer, e de aqui avant per noſtre juy ço que comes ſera, ſie eſmenat, o de la dita Pau las Eſgleyas ſian ſeparadas.

3 Las Senyorias empero dels Bisbes, de Clergues, de Canonges, e de Monaſtirs, e de Eſgleyas, e las Senyorias noſtras, ſots aquella mateixa Pau, e Treva, e ſeguretat ſtablim.

4 Item ſots aquella mateixa Pau, e Treva ſtablim tots Clergues, e Eſgleyas, en qualque orde ſian conſtituits, e lurs coſas mobles, e no mobles, e ſi movents.

5 Item ſots aqueſta Pau conſtituim tots Homens, e Poſſeſsions de Eſgleyas, e de Clergues, e de bens lurs mobles, e immobles, e ſi movents.

6 Item ſots aqueſta Pau ſian las Caſas

Vene-

Venerables del Temple, e del Hoſpital de Jeruſalem, e tots los Monaſtirs, e lurs Granjas, e caſcuns altres Locs Religioſos, e altres caſcuns Hoſpitals, e tots lurs Homens, e poſſeſſions, e totas altras coſas mobles, e immobles, e ſimovents.

7 Item ſots aqueſta Pau ſian viduas, pubills, e orfens, e totas miſerables perſonas, e totas lurs coſas mobles, e no mobles, e ſimovents.

8 Item ſots aqueſta Pau ſian Caſtells, Vilas, Maſos, Caſas, e poſſeſſions de Magnats, e de tots altres Cavallers, e altras coſas lurs, e de lurs Homens, o ſian Alous, o Feus.

9 Item ſots aqueſta ſian Ciutadans, Burgeſos, e tots altres habitadors de Caſteils, e de Vilas de Cathalunya, e de Vilas de Eſgleyas, e de Locs Religioſos, e totas lurs coſas, e drets, e totas poſſeſſions, las quals per aquells en vn, o en diverſos Locs, e per vn, o per diverſos titols ſon poſſehidas.

10 Item ſots aquella mateixa Pau ſian camins, e eſtradas, e tots Homens axi Domeſtics, com Peregrins, Mercaders, e tots altres per aquells anants, e retornants, ab totas que ab ſi portaran, e menaran.

11 Item ſots aqueſta Pau ſien Jueus, e Sarrahins, qui ſots ſe, e guarda Reyal en Cathalunya habitan e totas coſas, e poſſeſſions lurs.

12 Item ſots aqueſta Pau ſien Vilans, o Vilanas, e Pageſos de totas las Eſgleyas, e de Clergues, e de Locs Religioſos, e de Cavallers, e de Burgeſos, e de Ciutadans, e totas lurs coſas mobles, e no mobles, e ſi movents, e beſtias aregas, e no aregas, ovellas, o bous, cavalls, e eguas, aſens, e ſomeras, e totas altras beſtias groſſas, e menudas, e tots altres bens de Pageſos, e de Pageſas, a dret de Cavallers pertanyents, o ſien dalous de Cavallers, o de Feus.

13 Item ſots aquella mateixa Pau ſie tots Molins, Colomers, Payers, Maſos, Caſas, Camps, Vinyas, e tots Arbres de qualque linarge ſien, trillas, orts, ortals, e Generalment totas altras coſas, quis pugan haver, ni poſſeir, e encara quaſi poſſeir, e tots Homens, e Fembras de qualque conditio ſien, o linatge, exceptats Cavallers, e lurs Fills de quinze Anys a en ſus, qui entre ſi Guerra hauran, ab tot lur arnes, e exceptats Homens propris, los quals a lurs Senyors ſie legut en cami, o fora pendre los.

14 Item ſots aquella mateixa Pau ſien tots Homens de qualque conditio ſien, Dignitat, o linatge, o orde a noſtra Cort venints, ſtants, ne encara tornants, entro que a lur propri ſien tornats, e apres.

15 Item ſots aquella mateixa Pau ſien guiatges noſtres, e ſegels, e de noſtres anteceſſors, e los Cenſals, e las penſions, e totas noſtras Regalias.

16 Item ſtablim, que ningun Mercader ſtrany, e altre no ſie penyorat en Vila, o fora Vila, ſino que ſie deutor principal, o per altre fermança, y ſino ſera trobada fadiga de dret en la Vila de hont aquell Mercader ſera manifeſtament, en los quals encara coſas en la Vila tantſolament, per authoritat de noſtre Veguer ſie penyorat.

17 Item ſots aqueſta Pau ſtablim, que ſi alcun Cavaller, o alcun altre ſobre Pau, e Treva trencadas, o de alguns altres dans, de algun altre ſe clam, el defenedor amoneſtat per lo Veguer no li volra en dret, axi com deura reſpondre, o en altra manera ſatisfet, moſtre aço lo Veguer al Bisbe Dioceſa, que moneſt aquell que ſatisfaſſa al Clamater: e ſi amoneſtat no ho volra fer, ſie excommunicat del Bisbe, e del Veguer, e pecciaris ſie gitats de Pau, e de Treva, ells, e las lurs coſas, e a ſatisfactio lo Veguer aquel contreſtament deſtrenga, e ſi perventura lo Bisbe ſera negligent, lo Veguer, no res menys ſtrenga lo malfeytor a ſatisfer.

18 Item ſots aqueſta Pau ſtablim, que ningu Cavaller, o algu altre per Guerra, o per altre fet, foc no meta a noure a algun.

19 Item ſots aqueſta Pau ſtablim, ſi algun Noble algun Cavaller ſeu reptara, o algun altre clam de ell haura, e aquell Cavaller ſe volra eſcondir del dit reptament, ſegons los Vſatges de Barcelona, e dels altres clams dret fer, ſegons que deura, e lo Senyor ſon eſcondiment, o dret no volra pendre, mas aquell volra agreujar, nos ſiam tenguts aquell Cavaller ſeu contra aquell Noble defendre, e ajudar: ſi empero aquell Cavaller del dit reptament eſcondir nos volra, ſegons los Vſatges de Barcelona, o de altres clams no volra fer dret que deura, que ſiam tenguts deffendre, e aiudar lo dit Senyor contra aquell Cavaller.

20 Item ſots aqueſta Pau ſtablim, que algu no port funicol, gucia, o gata, o algun giny contra algun, ſens eſpecial licentia noſtra, e manament, ne traga ab aquells, ſi dons daço, no ha de nos, o de noſtres anteceſſors Privilegi ſpecial.

21 Item ſots aquella Pau ſtablim, que ningu Veguer, ni Balle, ni Cavaller, ni Fill de Cavaller, o qualque altre, que no faça queſta de blat, ſino de ſos propris Homens, e qui aqueſta Pau dins quinze dies, puys que a moneſtat ſera, jurar no volra, daqueſta Pan ab totas las ſuas coſas ſie foragitat, e ſi perventura algun dan, o injuria donara, o fara a aquells qui ſots aqueſta noſtra Pau ſeran, per lo Veguer noſtre a ſatisfer ſie conſtret, ſegons la forma de la Pau, lo mal empero qui a ells fet ſera, null temps ſie eſmenat per Pau, e Treva.

22 Item ſtablim, que ſi algu contra la tenor de la Pau pendra algun hom en aqueſta Pau conſtituit, encontinent ſe tenga per gitat de Pau, e de Treva, e tots los Locs ay tambe qui aquell hauran reebut, en los quals lo pres hauran tingut ab aſſentiment, e voluntat del Senyor del Loc, o qualque coſa de mal, o de dan a ell, o a ſos Locs ſera fet, negu temps li ſie eſmenat, ſi abans que mal daquen li ſie fet, lo pres haura reſtituit, per la Preſo faça, e do ſegons que en los Vſatges es contengut. Per invaſio empero de Pau do per pena cent y vint ſous de Barcelona de doble, en los Locs que corra moneda Barceloneſa. En los Locs empero en que moneda jaqueſa corra, do ſexanta ſous ſi pendra Cavaller, Clergue, Ciutada, o Burges, per altre empero ay tambe ſie fet, axi com en los Vſatges es contengut, e do per pena ſexanta ſous Barceloneſos, en Loc empero en que corren jaqueſos, don per pena vint ſous, de la qual pena haja aquell qui ſera eſtat pres la meytat, e laltra meytat entrel Bisbe, el Veguer per eguals parts ſie partida, la pena no res menys del ſacrilegi per Clergue pres, al Bisbe ſie donada. Dels maleficis empero tro ara donats en Pau, e Treva, o en altra manera los mals feytors reſtitueſcan los dans donats, o façan en mans del noſtre Veguer compliment de juſtitia a tot clamant.

23 De aqueſta Pau foragitam tots Heretges, e fautors, e reebedors daquells, e los reptats de bauſia que nos volran eſcondir ſegons los Vſatges de Barcelona, e manifeſts homeyers, o ladres.

24 Item ſtablim, que ſi Homens de Monaſtirs, o de Eſgleyas, o daltres Locs Religioſos entre ſi daran dan en cors, o en bens, e elam al Veguer del Rey ne ſeravengut, remeta aquell, o aquell al Senyors propris, e ſi aquells dins quinze dies lo damnatge en poder de lurs Senyors eſmenar no volran, daqui avant lo Veguer del Rey prena penyora en proprias perſonas, e allo fet, ſie determinat per deguda ſi, ſots juy daquell.

25 Item ſtablim que ſi algun tendra penyoras dalcun Noble, o Cavaller, e aquell Noble, e Cavaller las demunt ditas Paus trencara, la penyora ſie als Creedors ſalva en totas rendas: mas las Fortaleas, e Poteſtats per lo Veguer ſien derrocadas, ſi lo dit Noble, o Çavaller ſegons la forma de la Pau lo malefici no volra eſmenar.

26 Item caſcun Veguer jur las ditas Paus obſervar, e defendre, e ſegons la forma de la Pau en totas coſas enantar, los trencadors empero de la Pau ſien tenguts aſſegurar, o penyoras metre tinents, en ma de noſtre Veguer caſcun per ſi. Si empero lo Senyor qui aquells al malefici menara, o a Guerra, volra aſſegurar, o penyoras metre per ſi, e per los Cavallers, e altres Homens qui de Caſa, e companyia ſua ſeran, ſien rebudas.

27 Encara mes ſtablim que nenguns maſos noſtres, o de Eſgleyas, o de Locs Religioſos, o de Homens en Vilas habitants, quis quels tinga, los habitadors forçats, procurations, albergas, acaptes, o altres exactions algunas demanar, e fer no preſumeſca, la qual coſa qui ho fara, axi com a trencador de Pau, a pena ſie tengut. E aço tot ſie entes en bona fe, e bon enteniment.

28 Si empero algun la de ſus ſcrita Pau en algun, o en alguns Capitols goſara trencar, decontinent al Veguer clam ne ſie peſat, qui amoneſt lo trencador, e ſi dins quinze dies puys que amoneſtat vna vegada tantſolament ne ſera, no volra lo dan que donat haura ſmenar, o de eſtar a dret en ma del Veguer ſatiſdar, e penyoras tinents poſar, daqui avant lo Bisbe vet aquell, e de aqui avant lo Veguer git lo de Pau, e de

Treva

Treva, e ab tota la Pau, ſegons que a ell ſera vijares, contra lo malfaytor, e las ſuas coſas enſurgeſca, faedor a ell, e als manifeſts fautors ſeus lo damnatge que pora, exceptat que foc no meta, tro ſols que en doble reſtitueſca lo damnatge donat, e totas las deſpeſas, las quals lo actor, el Veguer ab tota la Pau hauran fetas, en ſimple reſtitueſca, e ſobre tot per pena pac cent y vint ſous de Barcelona dedoblenc al Bisbe, e al Veguer, ſi aquells qui las Paus trencaran ſeran Cavallers, o Fills de Cavallers, o Balles, o Homens de Vilas, los Pageſos empero, e tots altres Homens, per pena donen al Bisbe, e al Veguer quaranta ſous Barceloncſos dedoblenc, en los Locs hont moneda Barceloneſa a acoſtumat de correr. En altres empero Locs hont jaqueſos corren, donen al Bisbe, e al Veguer per pena quaranta ſous, ſi aquells qui las Paus trencaran ſeran Cavallers, o Fills de Cavallers, o Balles, o Homens de Vilas: los Pageſos empero donen al Bisbe, e al Veguer per pena vint ſous, e tots aquells diners de la pena, e la mittat del doble del dany donat, ſie diviſida per mig, e la una meytat ſie del Bisbe, y laltra meytat ſie del Veguer, e la romanent meytat del doble del dan donat ſie tota de aquell qui ha ſoferta la injuria.

29 Item ſtablim, que ſi algun moneda Barceloneſa, o jaqueſa falſara, o a fondre en altra Loc aportara, o alguna billonalla de Cathalunya traura, axi com a falſari de moneda ſie punit, e ſi algun aquell pendra, de totas las coſas que envers ell ſeran trobadas, haja la terça part, e la perſona ab totas las coſas amen, e liure al Veguer, o a ſon Procurador, volem empero, que axi Magnats, e Cavallers, com Ciutadans, e Habitadors de Caſtells, e de Vilas, de catorſe Anys en ſus la dita Pau juren, e en bona fe obſerven. E ſi algun Magnat, o Cavaller, o Ciutada, o Habitador de Caſtell, o de Vila, aqueſta forma de Pau dins vuyt dies puys que ſera per part noſtra amoneſtat, jurar no volra, ſapia ſer ab totas las ſuas coſas de aqui avant poſat fora Pau, e contra aquell agreviarem las noſtras mans ſpiritualment, e temporal, ſegons que veurem que faça ſer.

30 Item ſtablim, e manam, que las Paus, e aqueſtas Trevas ſien fermas de aqueſt die, ço es ſis Calendas madij, entra la Feſta de Sanct Michel pus prop ſeguent, e daquella Feſta de Sanct Michel entro a ſinc Anys continuus, e complits, e a major fermetat de aqueſtas Paus, e Trevas, nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller juram en noſtres mans propias, per Deu, e per aqueſts Quatre Sancts Evangelis, ſegons que de ſus es ſcrit, axi tenir, e inviolablement obſervar, fet es aço a ſis dies de las Calendas de Marg en Lany de noſtre Senyor Mil doſcents vint y ſinc. Signum den Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Senyor de Montpeller qui aço juram. Senyal den Pere Vezcomte de Bearn qui aço juram. Senyal den R. de Cervera qui aço juram. Senyal den G. de Cervello qui aço juram. Senyal den Ramon de Moncada qui aço juram. Senyal den G. de Sanct Vicens qui aço juram. Senyal den Pere de Montgri qui aço juram. Senyal den B. de Malon qui aço juram. Senyal den Dalmau de Caſtello qui aço jur. Senyal den Pere Saralſona qui aço jur. Senyal den Pere de Taverter qui aço jur. Senyal den B. de Mcalla qui aço jur. Senyal den Ramon de Manlca qui aço jur. Senyal den B. de Salſores qui aço jur. Senyal de R. Beldie qui aço juram. Senyal den G. Delpareguera qui aço jur. Senyal den G. Desbruny qui aço jur. Senyal den P. de Bellpuig qui aço jur. Senyal den R. de Befora qui aço jur. Senyal den Gilabert de Malan qui aço jur. Senyal den Miro de Luca qui aço jur. Senyal den G. de Marles qui aço jur. Senyal den B. de Tornamira qui aço jur. Senyal den B. de Purgalt qui aço jur. Senyal den B. Muntreal qui aço jur. Senyal den Ramon Deſcoll qui aço jur.

3. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any 1413. Cap. 24.

ACorarge haventi noſtres ſubdits de vexations relevar, e comprimir la audacia dels malignes, obligats perço ſtatuim, e encara ordenam, que per deute Civil negu no puxa donar clam per via de Conſtitutions de Pau, e de Treva, e ſi donat ſera, que en ninguna manera no ſie admes, ſi empero per los venedors de Cenſals, los quals vulgarment en

Catha-

Cathalunya ſon appellats Cenſals morts, Violaris, o altres Cenſos, los poſſeidors, o quaſi ſeran deſpullats de las penſions perpetuals de aquells, per malitioſa denegatio de la penſio de aquell, en forma que ſegons Doctrina de dret commu puga eſſer dita violenta ſpoliatio, o per repulſio de preſentia de las perſonas dels dits deutors, per raho de haver, e exigir las ditas penſions, los ſera feta alguna violentia, ço es tancant las portas de lurs Vilas, o Locs, o als demanants hauran feras menaſſas, ſi encara lo juraments, lo qual per obſervatio de paga annual hauran preſtat los dits deutors, o obligats no hauran dubtat de infringir, contra las prometenças, e Religio preſtada venint, en aqueſt cas, concurrent alguna coſa de las demunt diras, ſe puga en aqueſts caſos, e quiſcun dells donar clam de Pau, e de Treva, e donat deure eſſer admes, preceint empero en aqueſts caſos informatio ſumaria dels cas qui ſera afermat en lo clam, guardenſe empero los Officials, als quals ſe pertany de tals coſas conexer, que ſots cuberta de ſpoliatio, ſi dones noy haura verdadera ſpoliatio, que la dita querela no admetan, ſi las deſpeſas per lo querelat feras, e demnatges ſoſtenguts volen evitar, aqueſt empero noſtre Statut no volem eſſer perpetual, mas volem que dur tant ſolament fins a las primeras Corts finidas, celebradoras en Cathalunya.

crims, o de terços, o de quarts, o de quints, o de obligations, o de compromiſſos, o de contractes, o de clams, o de fermas de dret, o de Notaris qui no hajan ſervada la Conſtitutio de Perpinya ſobre contractes, e altras cartas que hajan preſas, o de ſoſteniments de bandejats, o de gitats de Pau, e de Treva, o de Manleutas, e encara totas altras penas peccuniarias, e Civils, no devallants de propris crims tro al die de vuy, e que las ditas penas, e altras coſas demunt ditas, no puxan eſſer demanadas per vos Senyor ne per voſtres Officials, e ſi per las ditas penas, e altras coſas havia plet penjant, o Proçes, o penyoras per executio, que ſie hagut tot per remes, e las penyoras tornadas. Plau al Senyor Rey.

DE REMISSIO DE BANS, E PENAS, EN CORTS. TIT. IV.

1. FERRANDO Primer en la Cort de Barcelona, Any 1413. Cap. de Cort 9.

VOs Senyor remetats de preſent, e hajats per remeſos als Braços, e Staments de la dita Cort, e quiſcun dells, e a Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat, e a ſingulars perſonas de aquells, e a quiſcun dells, e a lurs Homens totas, e ſenglas penas, e terços comeſos, o deguts per Cenſals, o Violaris, hoc encara com haguеſſen trencats homenatges per no tenir hoſtatges, e totas altras penas de hoſts fallidas, e de bans, encara que los dits bans devallaſſen de qualſeuulla exceſſos, o

2. ALFONS Quart en la Cort de Sanct Cugat, Any 1419. Cap. de Cort 1.

VOs Senyor remetats de preſent, e hajats per remeſos als Braços, e Staments de la dita Cort, e a caſcu dells, e a Ciutats, Vilas, e Locs del dit Principat, e a ſingulars perſonas de aquells, o a caſcu dells, e a lurs Homens totas, e ſenglas penas, e terços comeſos, e deguts per Cenſals, o Violaris, hoc encara com haguеſſen trancats homanatges, per no tenir hoſtatges, e totas altras penas de hoſts fallidas, e de penas, e bans, encara que los dits bans, o penas devallaſſen de qualſeuulla exceſſos, o Crims, o de Terços, o de Quarts, o de Quints, o de Obligations, o de Compromeſos, o de Contractes, o de Clams, o de Reclams, o de Fermas de dret, o de Notaris qui no hajan ſervada la Conſtitutio de Perpinya ſobre contractes, e altras cartas que hajan preſas, o de ſoſteniments de bandejats, o de gitats de Pau, e de Treva, o de Manleutas, e encara totas altras penas peccuniarias tro al die de vuy, e que las ditas penas, e altras coſas demunt ditas, no puixan eſſer demanadas per vos Senyor, ne per voſtres Officials, e ſi per las ditas penas, o altras coſas havia plet penjant, o Proçes, o penyoras per executio, que ſie hagut per remes, e las penyoras tornadas. Plau al Senyor Rey.

(*)

3. MARIA

3 MARIA Conſort, y Loſtinent General de Alfons Quart en la Cort de Barcelona, Any 1422. Cap. de Cort 1.

VOs Senyor remetats de preſent, e hajats per remes als Braços, &c. *Vt in proxima precedenti, de verbo ad verbum.*

4 IOAN Segon en la Cort de Monſo, Any 1470. Capitol de Cort 45.

COm ſie acoſtumat Voſtra Majeſtat en la concluſio de caſcuna Cort atorgar remiſſio General, de qualſevol penas, e terços, quarts, e ſinquenes Civils, en las quals qualſevol ſubdits de Voſtra Excellentia ſien incorreguts, en qualſevol manera fins en lo die de la concluſio de la dita Cort. Pertant la dita Cort ſupplica a Voſtra Celſitut, ſie merce ſua atorgar de preſent ſemblant remiſſio. Plau al Senyor Rey.

5. FERRANDO Segon en la Cort de Barcelona, Any 1481. Cap. de Cort 3.

SVpplica la dita Cort, que placia a Voſtra Alteſa remetre de preſent, e haver per remes als Braços, &c. *Vt in Conſtitutione, del Rey Ferrando Primer, y de Alfons Quart demunt incertadas, &c.*

6. LO MATEIX en la terçera Cort de Barcelona, Any 1503. Cap. 45.

MEs a ſupplicatio de la preſent Cort remetem de preſent, e havem per remeſas, &c. *Vt in Curia Anni* 1493. *Capitol* 68.

7. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any 1510. Cap. 62.

MEs a ſupplicatio de la preſent Cort remetem de preſent, e havem per remeſas, &c. *Reliqua, vt in Curia Anni* 1493. *Cap.* 68.

8. GERMANA Conſort, y Loſtinent General de Ferrando Segon en la Cort de Monſo, Any 1512. Cap. 1.

MEs a ſuplicatio de la preſent Cort de preſent havem per remeſos als Braços, &c. *Reliqua. vt in Curia Anni* 1493. *Cap.* 68.

9. CARLES en la Cort de Barcelona, Any 1520. Cap. 19.

MEs a ſupplicatio de la preſent Cort remetem, y havem per remeſas, &c. *Reliqua, vt in Curia Anni* 1434. *Capitol* 68.

10. LO MATEIX en la tegona Cort de Monſo, Any 1542. Cap. de Cort 19.

LOs Tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *Reliqua vt ſupra, Cap.* 1.

11. LO MATEIX en la terça Cort de Monſo, Any 1537. Cap. de Cort 10.

LOs Tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *Et reliqua, vt ſupra, Cap.* 1.

12. LO MATEIX en la quarta Cort de Monſo, Any 1542. Cap. de Cort 24.

LOs Tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra, als Cathalans, &c. *Vt reliqua vt ſupra.*

13. PHILIP Princep, y Loſtinent General de Carles en la primera Cort de Monſo, Any 1547. Cap. de Cort 41.

LOs Tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *Reliqua, vt ſupra*

14. PHI-

14. PHILIP en la Cort de Barcelona Any 1564. Cap. de Cort 30.

LOs Tres Staments de la preſent Cort que Voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *Reliqua, vt ſupra.*

DE CONFIRMATIONS DE CONSTITVTIONS, Y PRIVILEGIS. TIT. V.

1. PERE Segon en la Cort de Barcelona, Any 1283. Cap. 13.

COnfirmants atorgam, e approbam la Conſtitutio feta per lo Senyor Rey en Jacme Çaenrera Rey de Arago Pare noſtre, e aquella volem inviolablement eſſer obſervada, la qual comença. *En nom de noſtre Senyor Deu Ieſu-Chriſt, ſie coſa manifeſta, a tots, que nos en Iacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona Senyor de Montpeller, conexent vertaderament, &c.* La qual Conſtitutio, enſemps ab altras que de jus nomenam, e confirmam junctament collegidas, e ab la ſolemnitat del Sagrament dels Jueus, a eterna memoria havem manat en altra carta eſſer redigidas en ſcrits, e ab noſtre Segell eſſer Segelladas, dexant las aci de continuar per la molta prolixitat de aquellas.

2. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 20.

ENcara approbam, e confermam lo Statut fet per lo Senyor Rey en Jacme de bona memoria Çaenrera Pare noſtre, en la Ciutat de Girona, ſobre las Vſuras, els altres Capitols en aquells contenguts, e aquell Statut volem inviolablament eſſer obſervat que comença, en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, e del Regne de Mallorcas, e del Regne de Valentia Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller, a tots los ſots meſos de las Terras, e dels Regnes noſtres gratia, e benivolentia en per toſtemps. De la Real benivolença ſe pertany axi entendre als profits dels ſots meſos, que foragitadas aquellas coſas que ſon damnoſas, a communa vtilitat, aquellas tantſolament nodreſca, e conſerve qui tornen a profit de caſcu, &c. La forma del qual Statut fem metre en ſcrits, e las altras coſas axi com demunt ſe conte.

3. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 33.

COnfermam, e encara atorgam, e approbam la Conſtitutio feta a Cervera, per lo Senyor en Pere Çaenrera de bona memoria Rey de Arago, e aquella volem en tots los Capitols fermament eſſer obſervada, en aquellas empero coſas que ſon en Pau, e en Treva volem que ſie obſervada la Conſtitutio de Pau, e Treva. Iatſie aço que en la dita Conſtitutio de Bous Arecs tantſolament menſio ſie feta, la forma de la dita Conſtitutio comença axi. En Lany de Noſtre Senyor 1202. En lo Mes de Setembre en la celebre Cort a Cervera, &c. La forma de la qual en ſcrits fem metre ab altras axi com demunt ſe conte.

4. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 37.

VOlem, e atorgam, e encara confirmam, que la Conſtitutio de Pau, e de Treva feta en la Ciutat de Barcelona, e confirmada a Tarragona per lo Senyor en Jacme de bona memoria Rey Darago que comença. En Nom de Jeſu-Chriſt ſapien tots, &c. La data de la qual es jus Lany de la Encarnatio de Noſtre Senyor Mil doſcents vint y vuyt, a dotze de las Chalendas de Janer, inviolablement ſie obſervada en tots los ſeus Capitols, las formas empero de la Conſtitutio, e confirmatio damunt ditas fem metre en ſcrits ab las demunt ditas.

5. ALFONS Segon en la Cort de Montſo, Any 1289. Cap. 33.

ORdenam, volem, e ſtatuim, que tot ço qui fo Ordenat per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Pere de bona memoria Pare noſtre, en la Cort General de Barcelona ſie tengut, e obſervat, ſaul tot ço que en la preſent Cort es ordenat.

6. IACME Segon en la ſegona Cort de Barcelona, Any 1291. Cap. vnic.

EN Nom de Deu ſie manifeſt a vniverſos, que nos en Jacme per la Gratia de Deu Rey de Arago, de Sicilia, e de Mallorcas, e de Valentia, e Comte de Barcelona, de grat, e certa ſcientia per nos, e ſucceſſors noſtres loam, approbam, e confirmam a voſaltres Prelats, Ordens, Religions, Comtes, e Vezcomtes, e Barons, Richs Homens, Ciutats, e Vilas, e Locs Vniverſos de Cathalunya, e noſtres en perpetum, totas Libertats, Privilegis, Vſos, e Conſuetuts, e Statuts atorgats Generalment a voſaltres, per los Illuſtres lo Senyor Rey en Jacme Avi noſtre, lo Senyor Rey en Pere Pare noſtre, e per lo Senyor Namfos Frare noſtre, e predeceſſors de aquells, axi com en temps dels predeceſſors dells, mils haver vſat voſaltres, e predeceſſors voſtres, e axi com mils pot eſſer dit, y entes a ſalvatio, y bon entenimentvoſtre, e dels voſtres: volents, e ſtatuints, e encara ordenants, las coſas demunt ditas totas, e ſengles perpetualment, e inviolable eſſer obſervadas, e ab aqueſta publica carta denim, e manam als Veguers, Balles, Corts, e altres Officials, e ſots meſos noſtres preſents, e eldevenidors, que las ditas Libertats, Privilegis, Vſos, Conſuetuts, e Statuts tengan, e obſerven, e façan de tots eſſer tenguts, e obſervats, e a mayor cautela juram en anima noſtra, e per la Creu de noſtre Senyor Jeſu-Chriſt, e los Sancts Quatre Evangelis de aquells, ab las noſtres mans corporalment tocats, las coſas demunt ditas totas, e ſengles tenir, e fer eſſer tengudas, e encara obſervadas: en aço empero no confirmam, ne entenem confirmar algunas coſas, las quals ſien, o eſſer pugan contra las Ordinations feras per lo dit Senyor Rey Frare noſtre en la Cort de Montſo, o en frau, o diminutio de aquellas, ne algunas coſas, las quals ſien revocadas per aquella Cort de Montſo, o ordenadas, o manadas eſſer revocadas: la qual coſa es fera a Barcelona a 9. de las Chalendas de Setembre Any de noſtre Senyor 1291.

7. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any 1299. Cap. 11.

NOs e los ſucceſſors noſtres per toſtemps tengam, e ſegueſcan en nos, e façam tenir, ſeguir, e complir per noſtres Officials preſents, e eſdevenidors, totas las Ordinations, e Conſtitutions, e Capitols fets axi en aqueſta preſent Cort, com en la General Cort de Barcelona, feta per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria, com en la Cort de Montſo, celebrada per lo Senyor Rey Namfos Frare noſtre, com encara en la Cort per nos celebrada en Barcelona, com encara en altras Corts Generals. E ſi per los noſtres Officials en temps paſſat es eſtat fet contra, ja es eſtat ordenat eſſer enqueſt contra los Officials, e quen ſien punits.

8. LO MATEIX en dita Cort Cap. 23.

LO Capitol de la Cort General del Senyor Rey en Pere Pare noſtre lo qual comença. *Statuim encara, que caſcu puga anar, e tornar per Mar, e per Terra, a qualſevol Locs, &c.* E lo Capitol lo qual lo dit Senyor Rey feu en la dita Cort que comença. *Nos, e ſucceſſors noſtres no pugan comprar, &c.* E tots los altres Capitols de la dita Cort del Senyor Rey en Pere ſien ſervats, e complits, axi com mils en aquells Capitols es contengut.

9. LO MATEIX en la Cort de Leyda Any 1301. Cap. 11.

ORdenam, e Statuim, que tots los Privilegis, e Franqueſas, Libertats, Conſtitutions, e Coſtumas, e encara vſanças, las quals han equi ſon fetas, dadas, e atorgadas en General, o en ſpecial a Prelats, Religioſos, e Clergues, a Rics Homens, Cavallers, Ciutadans, Ciutats, e Vilas, o alcuna perſona, o Loc per nos, e per los noſtres anteceſſors, e totas Ordinations, e Confirmations de Corts Generals paſſadas, romangan, e ſien en ſa força, e en ſa bona fermetat, ſalvant tot allo que ordenat es en la preſent Cort, o ajuſtat, o encara declarat.

(✠)

10. LO

10. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any 1321. Cap. 14.

STatuim que lo Capitol per nos fet en la dita Cort de Leyda lo qual comença. *Item ordenam, ſtablim que ſi algu propoſera, o allegara Iutge delegat, aſi eſſer ſoſpitos, ceſſants las altres opinions haja allegar, &c.* Sie tengut, e obſervat.

11. LO MATEIX en dita Cort Cap. 30.

AQueſtas coſas nos Infant Namfos del demunt dit Senyor Rey Primogenit, a requeſta de tots los deval ſcrits, e de voluntat, e Conſell de aquel Senyor Rey loam, atorgam, e encara approbam, totas, e ſenglas coſas demunt ditas, ſegons que demunt ſon contengudas: e a major fermetat prometem en bona fe a tots, e ſengles devall ſcrits, qui a la dita General Cort vengueren, e encara a tots altres de Cathalunya, qui abſents ſon, e al Notari devall ſcrit, de nos de aquells dels quals ſe pertany, o pertanyerſe pora, legitimament ſtipulant, pactant, e reebent, e encara agradablement juram en anima noſtra per Deu, e per la Creu de Noſtre Senyor Jeſu-Chriſt, e los ſeus Sancts Quatre Evangelis de noſtras mans corporalment tocats, las demunt ditas coſas totas, e ſengles ſegons que demunt ſon ditas tenir, e complir, e inviolablement obſervar, e fer obſervar, e tenir, ſegons que demunt ſon contengudas.

12. ALFONS Terç en la Cort de Montblanc, Any 1333. Cap. 22

STablim, e ordenam, que lo Capitol fet per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria Avi noſtre, lo qual comença. *Los Veguers noſtres no puxan alguna coſa demanar, &c.* Per los Officials noſtres volem inviolablement eſſer obſervat.

13. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any 1351. Cap. 14.

COnfirmants lo Capitol en la Cort de Montblanc per lo Senyor Rey Namfos Pare noſtre celebrada, ordenat, qui comença. *Ordenam que ningu no ſie condemnat a mort, &c.* Volem aquell Capitol ſegons la ſerie de aquell de aqui avant eſſer obſervat.

14. LO MATEIX en dita Cort Cap. 25.

VOlem encara, e atorgam, que lo Capitol fet en la Cort de Barcelona per lo Senyor Rey en Pere de clara memoria Beſavi noſtre celebrada, lo qual comença: *Atorgam, e encara approbam que Leudas, &c.* Sens tota violatio, ſegons la ſua tenor ſie obſervat.

15. LO MATEIX en la Cort de Cervera Any 1359. Cap. 1.

PRimerament confirmant aquellas paraulas. *E tengueſſem juſtitia, e jurjaſſem per dret.* Poſadas en lo Vſatge qui, comença. *Altre Noble, e honeſt, e profitos Vſatge meſeren los ſobredits Princeps, &c.* E lo Capitol fet en la ſegona Cort de Barcelona per lo molt Illuſtre Senyor Rey en Jacme Avi noſtre celebrada lo qual comença. *Ningu no ſie condemnat ſens coneguda de Iutge, &c.* Encara lo Capitol fet en la Cort de Montblanc per lo molt alt Senyor Rey Namfos Pare noſtre celebrada lo qual comença. *Ordenam que ningu no ſie condemnat a mort, &c.* Statuim quel dit Vſatge, e Conſtitutions demunt ditas de açi avant ſien obſervats, qualſevol Acte per nos, o per altre en contrari fet, per lo qual aqueſtas coſas derogar no volem, en res no contraſtant.

16. LO MATEIX en dita Cort. Cap. 26.

REtenim nos empero, e ſalvam que de aquellas Conſtitutions Temporals, o de algunas coſas en aquellas contengudas, e de alguns Actes qui daquen ſe ſegueſcan, o ſeguirſe puxan, no ſie fet algun prejudici, o ferſe puxa als Prelats, Barons, Cavaliers, e altras perſonas qualſeuulla dins Cathalunya ya eſtants, o a algunas de aquellas en lurs Libertats, Franqueſas, Privilegis, Conſuetuts, e altres qualſevol drets, ans totas aquellas ſien, e romangan en lur força, e valor, axi com primerament, e ara ſtan, com totas aquellas coſas en la General Cort a voſaltres

per los demunt dits, per bon Stament de la Terra ſens prejudici de aquells, ſien eſtadas atorgadas.

17. LO MATEIX en la Cort de Monſo, Any 1363. Cap. 30.

LA Conſtitutio terça feta per lalt Senyor Rey en Jacme Avi noſtre, en la Cort de Gerona que comença. *Statuim que lo Capitol de la dita Cort del Senyor Rey en Pere, qui comença. Las Vegueries ſien diſtinctas, &c.* Manam per toſtemps eſſer obſervada.

18. ELEONOR Conſort, e Loctinent General de Pere Terç en la Cort de Tortoſa, Any 1365. Cap. 4.

A La perfi revocants la Conſtitutio per laltre jorn feta en la Ciutat de Leyda, en la continuatio de las preſents Corts que comença. *Reprehenſible no deu eſſer judicat, &c.* Volem que las Conſtitutions de Perpinya, e de Cervera, de las quals era feta mentio en la dita Conſtitutio revocatoria, ſegons lurs tenors inviolablement ſien obſervadas.

19. LO MATEIX Pere Terç en la tercera Cort de Barcelona, Any 1373. Cap. de Cort 3.

SEnyor que vos hajats a fer als dits Tres Braços, e al General de Cathalunya aytals cartas, a conſervatio de lurs Privilegis, Vſos, Coſtumas, Franquetas, e Libertats, com lo Rey Namfos feu en la Cort de Monſo, e lo Rey en Jacme Avi voſtre Senyor en la Cort primera de Barcelona ſobre lo fet de la Siſa, confirmant aquellas ſens empero novella conceſsio, e prejudici voſtre Senyor. Plau al Senyor Rey.

20. IOAN Segon en la Cort de Monſo, Any 1470. Cap. de Cort 15.

SVpplica la dita Cort, ſie merce voſtra, voler obſervar, e fer obſervar inviolablement la Conſtitutio per lo Senyor Rey Don Ferrando de Gloriofa memoria Pare, e predeceſſor de Voſtra Majeſtat feta en la Cort per ell celebrada en Barcelona la qual es del tenor ſeguent. *Suplica la dita Cort que vos Senyor, e la Senyora Reyna.* Plau al Senyor Rey.

21. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 16.

SVpplica la dita Cort humilment, ſie merce voſtra atorgar, e manar ab grans penas la Conſtitutio feta, e atorgada per lo Senyor Rey Alfons de Gloriofa memoria en favor dels Cenſals en la Cort celebrada en la Ciutat de Barcelona la qual comença. *Com ſobre la conſervatio dels Cenſals, &c.* La qual ſie haguda en lo preſent per incerta, e a cautela loar, approvar, retificar, e confirmarla, e ſie inviolablement obſervada juxta la ſerie, e tenor. Plau al Senyor Rey.

22. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 17.

COm per diſpoſitio de Conſtitutions de Cathalunya, Officials novells, e no acoſtumats no pugan eſſer poſats, e metos en Cathalunya, ne exercir tals novells, e no acoſtumats Officis. e ſie veritat que de algun temps ença per Voſtra Senyoria ſien eſtats novament creats, introduits, e conſtituits alguns Officials novells, e no acoſtumats, contra forma de las ditas Conſtitutions, com ſon Officis de Procuradors Reyals, conſervadors de voſtre patrimoni, receptors, e altres en evident interes de las ditas Conſtitutions. Per tant la dita Cort humilment ſupplica voſtra Excelentia, ſie merce ſua ſervar, e fer ſervar las ditas Conſtitutions, e revocar, e haver per revocats los dits Officis, e Officials, e remetre, e cometre la receptoria, e procuratio al Balle General de voſtre Principat, co a lurs Loctinents, axi com abans de la Guerra fer ſe acoſtumava, e la Conſtitutio ſobre aço atorgada diſpon, la qual es del tenor ſeguent. *Contra Conſtitutions es de Cathalunya novells Officials poſar en loch hon no es acoſtumat, &c.* Plau al Senyor Rey ſie ſervada la Conſtitutio.

(✠)

23. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 38.

LA preſent Cort ſupplica à la Majeſtat voſtra, ſervar, e fer ſervar inviolablement las Conſtitutions, e Capitols de Cort de las poſadas als del Principat de Cathalunya per los Glorioſos Reys de Arago Comtes de Barcelona antepaſſats voſtres atorgats, e atorgadas, e per voſtra celſitut juradas, e confirmadas. Plau a ſa Majeſtat.

24. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort 43.

COm per voſtres Miniſtres ſe faça petitio, e demanda en algunas Vilas, e Locs de la Eſgleſia, Prelats, e Barons de pagar cenas, à las quals no ſon obligats, ni ſon en poſſeſſio de fer dita paga, per tant la dita Cort humilment ſupplica Voſtra Excelentia, ſie merce ſua obſervant la Conſtitutio diſponent de las cenas, mane liurar, levar, e traure del libre del cenari de V. Majeſtat las ditas Vilas, Locs, Caſtells, e Terras de la Eſgleſia, Prelats, e Barons que no ſon tenguts, e obligats a la dita cena, ni han acoſtumat pagar aquella, com axi la Conſtitutio, la qual es de tenor ſeguent ho diſponga. *Statuim encara que nos, e Fills noſtres, &c.* Plau al Senyor Rey ſie ſervada la Conſtitutio.

25. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort 51.

COm per lo Senyor Rey en Pere Terç de memoria immortal, celebrant Corts en la Vila de Montſo, ſie ſtada atorgada la Conſtitutio del tenor ſeguent. *Com alguns Capitans, &c.* Per tant la dita Cort humilment ſupplica, placia a Voſtra Majeſtat ſervar, e fer ſervar la Conſtitutio, ſegons ſa ſerie, y tenor. Plau al Senyor Rey.

26. CARLES en la Cort de Barcelona, Any 1520. Cap. 12.

COm en las Conſtitutions fetas en las Corts celebradas en Montſo en Lany 1510. En lo Cap. 55. començant. *Mes avant ſtatuim.* Sie diſpoſat que motius ſe hajan eximir en las ſententias diffinitivas, volem, y manam que lo dit Capitol ſie ſervat, tollent, y levant tot abus fet en contrari.

27. LO MATEIX en dita Cort Cap. 13.

STatuim, y Ordenam, que la Conſtitutio fera en la primera Cort de Barcelona per lo Rey en Jaume de alta recordatio Cap. 1. y 2. y altras Conſtitutions diſpoſants, y ordenants que los Officials del Principat de Cathalunya, Regne de Mallorcas, e Illas adjacents hajan eſſer Cathalans, aquella, y aquells ſien inviolablement obſervadas juxta lur ſerie, y tenor.

28. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 1.

PRimerament ſupplica la dita Cort à Voſtra Majeſtat li placia que los Privilegis per lo Rey Don Alfons de indelible memoria atorgats als Ciutadans de Barcelona ab los quals los fa francs de dret de quatre per cent en lo Reyalme de Napols ſien confirmats, y ampliats als altres habitants en Cathalunya, Roſſello, y Cerdanya. Plau al Senyor Rey ſien ſervats dits Privilegis, ſi, e ſegons han eſtat, y ſon en poſſeſſio.

29. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 4.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Reyal Majeſtat que tots los Cathalans, e Poblats en Cathalunya Liberament pugan negociar en totas las Terras de Suria, y part de Levant, e en totas las Terras ſubjectas al Turc, no portanthi coſas prohibidas, e que confirme Voſtra Majeſtat los Privilegis ne tenen dels antipaſſats Reys de Glorioſa memoria. Plau a ſa Majeſtat ſien ſervats los dits Priuilegis.

30. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 9.

SVpplica la dita Cort a Voſtra Alteſa qtte en las Terras conquiſtadas, y conquiſtadoras de Voſtra Majeſtat puga haver Conſols de Cathalans, elegidors per los Conſellers, y Prohomens de Barcelona, ab la forma, y

ma, y Privilegis que tenen en lo Regne de Sicilia. Plau a ſa Majeſtat ſien ſervats los Privilegis de Barcelona ſobre aço diſpoſants.

31. LO MATEIX en la terçera Cort de Monſo, Any 1317. Cap. de Cort 1.

PLacia a Voſtra Majeſtat confirmar lo Capitol fet per Voſtra Majeſtat en la primera Cort celebrada en Barcelona, diſpoſant que las Comandas de Sanct Joan de la Caſtellania de Ampoſta que ſon dins los limits de Cathalunya no foſſen conferidas ſino a Cathalans Naturals del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, ſien obſervats, remoguts tots abuſos. Plau a ſa Majeſtat ſe ſerve la dita Conſtitutio, y ho manara executar.

DE PROEMIS. TIT. VI.

1. VSATGE. Antequam.

ABans quels Vſatges foſſen meſos, ſolian los Jurges jurjar, que totas las maleſetas foſſen eſmenadas en toſtemps, ſino podian eſſer menyſpreadas, per Sagrament, o per Batalla, o per Aygua freda, o calda: axi dient. Yo ayta! jur a tu ayta!, que aqueſt mal fet, que a tu he fet, de tal guiſa lo te fet, a mon dret, e a ton tort, que nol te deig eſmenar, per Deu, e per aquells Sancts Evangelis, e quen eſtare a Batalla, o a hu dels ſobredits judicis, de Aygua freda, o de calda. Homicidi, o cugucia, que no podien eſſer menyſpreats, ſien ſegons Ley, e Coſtums jurjats, e eſmenats, o venjats.

2. VSATGE. Cum Dominus.

COm lo Senyor en Ramon Berenguer Vell Comte, e Marques de Barcelona, e ſubjugador de Eſpanya hague honor, e vehe, e conec, que en tots los plets de aquella Terra no podien eſſer obſervadas las Leys Godas, e vehe molts clams, e molts plets que aquellas Leys no jurjavan, ſpecialment ab loament, e Conſell dels ſeus Prohomens, enſemps ab la ſua molt ſavia Muller Adalmus conſtitui, e mes Vſatges, ab que tots los Clams, e los malicts en aquells inſertats, foſſen Deſtrets, e Pledejats, e Ordenats, e encara Eſmenats, o Venjats. Aço feu lo Comte per Authoritat del Jutge, qui diu, quel Princep haja Elecho, e Licentia, de Ajuſtar Leys, ſi juſta novitat de Plets ho requerra, e que ſie tractat per la diſcretio de la Reyal Majeſtat, en qual guiſa començament de Plet ſie a Leys ajuſtat. E la Reyal poteſtat ſola ſie franca, en totas coſas qualſevol pena manara eſſer poſada en plet. E los Vſatges que mes lo Senyor Comte començen axi.

ERRATA PRIMI VOLVMINIS, SIC CORRIGES.

Pag.13.col.1.lin.8. ahont diu empaxar, ha de dir empatxar.
Pag.13. col. 2. Conſt. 10. lin. 21.ahont diu companya, ha de dir companyia.
Pag. 17. col.1.lin.31.deſpres de entro que diu, e ha de dir a.
Pag. 19.col.2.lin.36.ahont diu Deperats, ha de dir Deputats.
Pag.52.col.1.Conſt.18.lin.3.ahont diu Cort, ha de dir Corts.
Pag.52.col.2.Conſt.10.ahont diu Cart, ha de dir Cort.
Pag.61. col.1.Conſt.1.lin.3. ahont diu atoagar,ha de dir atorgar.
Pag.63.col.1.Conſt.2.lin. 19. deſpres de als que, hi falta fins.
Pag.74.col.1.lin.26.deſpres de dret,hi falta de.
Pag.76.col.1.Conſt.5.lin. 5. ahont diu Gort, ha de dir Cort.
Pag,76.col.2.Conſt.9.lin.2, ahont diu Corr, ha de dir Cort.
Pag.84.col.1.lin.14.ahont diu trimbunal, ha de dir tribunal.
Pag.86.col.1.Conſt.18.lin.5.ahont diu quel, ha de dir qual.
Pag.94.col.1.Conſt.2.lin.6,ahont diu Evodas,ha de dir Evocadas
Pag.101.col.1.lin.3.ahont diu cap.40.ha de dir 44.
Pag 107.c.1.Conſt.1.l.10.ahont diu perſonas,ha de dir perſoners.
Pag.129.col.1.Conſt.24.lin.11.ahont diu compellirlohi,ha de dir compellirloshi.
Pag.130.col.2.Conſt.31.lin. 35. deſpres de diſpoſants en,falta ſa.
Pag.132.col.1.lin.2. ahont diu capitos, ha de dir capitols.
Pag.145.col.1.lin.4.ahont diu Conſoll, ha de dir Conſell.
Pag.165.col.1.lin.4.ahont diu aquells, ha de dir aquellas.
Pag.171.Conſt.8.ahont diu Cap,de Cort xvij. ha deir iij.
Pag.172 col.2.Conſt-1.lin.2.ahont diu volem, ha de dir volen.
Pag.213.col.2.Conſt.1.lin.17.ahonr diu ſaber, ha de dir ſobre.
Pag.214.col.1.Conſt.4.lin.13.ahont diu proges,ha de dir progres.
Pag.218.col.1.Conſt.3.ahont diu cap.14. ha de dir cap. 9.
Pag.219.col.2. lin.4 ahont diu aquells, ha de dir aqueilas.
Pag.246.col.1.Conſt.1.lin.11.ahont diu dona, ha de dir donat.
Pag.255.col.2.Conſt.1.l.13. ahont diu vocacio,ha de dir vacacio.
Pag.257.col.2.Conſt.7.ahont diu cap. 95. ha de dir 96.
Pag.271 col.2.Conſt.2.l. 13. ahont diu deute. ha de dir deura.
Pag.272.col.2.l.6.ahont diu diſſentios ha de dir diſſentions.
Pag.282.col.1.Conſt.32.l.21.ahont diu del,ha de dir dels.
Pag.285.col.1.l.49.deſpres del mot diſcutida, y ha de haver, e.
Pag.298.col.2.l. 8. deſpres del mot coneguda, y ha de haver dels.
Pag.300.col.1.l.35.ahont diu la,ha de dir las.
Pag.301.col.1.Conſt.11.l.7.ahont diu poblat,ha de dir poblats.
Pag.304.col.2.Conſt.20.l.10.ahont diu la, ha de dir lo.
Pag.306.col.2.l.19. ahont diu Trop, ha de dir Torp.
Pag.307.col.2 l.23.ahont diu tranſporta, ha de dir tranſportar.
Pag.309.col.2.l. 39. ahont diu ſeguix, ha de dir ſegueix.
Pag.312.c.2.Conſt.1,l.17,deſpres del mot per, y ha de haver que.
Pag.313.col.1.l.7. ahont diu entenge, ha de dir entenga.
Pag.317.col.2.l.18.deſpres del mot ſexo, y ha de haver, o.
Pag.328.col.1.l.10.ahont diu pot eſtat,ha de dir portat.
Pag.328.c.2.Co.14.l.17.deſpres del mot Senyor, y ha de haver,e.
Pag,329.col.1.l.28.ahont diu retent,ha de dir retenc.
Pag.329.c.1.Conſt.15.l. 18. ahont diu homen, ha de dir homens.
Pag.330 col.1.l.7. ahont diu habitador, ha de dir habitadors.
Pag.332.col.2.l.4.ahont diu de, ha de dir del.
Pag 338.col.2.l.1.ahont diu lo, ha de dir la.
P.350.c.1.Co.3.l.28.deſpres del motProcuradors,y ha de haver,y
Pag.350.col.1.Conſt.3.l.38. ahont diu Senyor,ha de dir Senyors.
Pag.352.col.2.l.5.deſpres del mot Barcelona,y ha de haver, y.
Pag.353.col.1.l.1.ahont diu ſegints, ha de dir ſeguints, y ahont diu veſteſtigis,ha de dir veſtigis.
Pag.354.col.1.en lo principi del Titol, de promeſa de dot, ahont diu cap.16. ha de dir cap. 26.
Pag.369.col.1.Conſt.16.l.3.deſpres del mot licit,y ha de haver,a.
Pag.371 col.2.l.35.ahont diu troabe, ha de dir trobave.
Pag.374.col.1.Conſt.12.l. 2. ahont diu oppreſsions, ha de dir oppreſsionis.
Pag.378.c.2.Conſt.3.l.18.deſpres del mot Fiſcal,y ha de haver,o.
Pag.384.col.1.Conſt.18.l. 10. deſpres del mot ſentencias,y ha de haver, o.
Pag.386.col.1.l.7. ahont diu menſions, ha de dir meſions, y en la l. 23.ahont diu tambe menſions, ha de dir meſions, y en la l.18.deſpres del mot Reyals, y ha de haver, e.
Pag.386.col.2.l.31.deſpres del mot Marca,y ha de haver, o.
Pag.392.col.1.l.13. deſpres del mot Violaris, y ha de haver, a.
Pag.394.col.2.Conſt.21.l.11.ahont diu puga, ha de dir pugan.
Pag.397.c.1.Conſt.1.l.5.ahont diu façan ha de dir faça, y en la l. 11.ahont diu tinga, ha de dir tingan.
P.398 c.1.Conſt.2.l.15 ahont diu ſucceexen, ha de dir ſucceexen.
Pag 399.col.1.en lo Titol de violentia v. reſtitutio, ha de dir, y.
Pag.399.col.1.Vſatge 1.l.8.deſpres del mot era, y ha de haver, e.
Pag.404.col.1.l.11.deſpres del mot Coſtums, y ha de haver, e.
Pag.414.c.1.l.25 deſpres del mot ajuſtant, y ha de haver, a, y en la l.28. ahont diu exigirlas, ha de dir exigirlos, en la Conſt. 15.l.2. ahont diu compar.xeran,ha de dir comparexerian.
Pag.414.col.2.l.7.ahont diu pue, ha de dir que.
Pag.415.col.2.l.17.ahont diu algun, ha de dir algu.
Pag.417.col.2.Conſt.4.l.2 ahont diu pobertat,ha de dir pobretat.
Pag.421.col.1.Conſt 6.l.3. ahont diu tenint, ha de dir tenints.
P.425.c.2.l.30.ahont diu,o per gitat de Pau ſen ha de traurer la,o
Pag.426.col.1. Vſatge primer qui alieni, ha de dir aliena.
Pag.427.col.1.l.34.ahont diu acoſtumam, ha de dir acoſtumau, y en la col.2.l.17. ahont diu nafrat, ha de dir nafra.
Pag.430.col.1 l.23.ahont diu. e lo nafrara, ha de dir, o lo nafre.
Pag.431. col.1. Vſatge 11.l. 5. ahont diu onra,ha de dir onta.
Pag.442.col.2.cap.1.l,2. deſpres del mot donar, y ha de haver, a.
Pag.443.col.2. l.38.ahont diu meſtre, ha de dir meſter.
Pag.446.col.1.cap.1. l. 3. ahont diu preceeſcan ha de dir proceeſcan, y en lo cap.2.l. 1.ahont diu dones ha de dir doncs.
Pag.455.c.1.Conſt.16. l.7.deſpres del mot punits, y ha de haver, a, y en la Conſt.17.l.8 ahont diu mareixa.ha de dir mateixa
Pag.465.col.2.l.1.deſpres del mot vſarem, y ha de haver en.
Pag.466.col.1.Vſatge 2.l.5.ahont diu Emperament,ha de dirEmparament, y en la l.15. del mateix Vſatge haont diu Emperament, ha de dir Emparament, y en la c.2.l.1. deſpres del mot pau,y hade haver, e.
Pag.478.col.1.Conſt.3.l.5.deſpres del mot carta,y ha de haver,o.
Pag.490.col.1.l.28.deſpres del mot regiment, y ha de haver, e, y en la col.2.en lo no.10. l.14. deſpres del mot treva, y ha de haver,e,y en la l.31.ahont diu çaportell,ha de dir çaportella
Pa.491.c.1.Conſt.4.l.12. deſpres del mot Rey, y ha de haver de, y en lo no.4.de la col.2.l.4.ahont diu aptats, ha de dit aptas.
Pag.498.col.2.no 1.l.15.ahont diu qui, ha de dir que.
Pag 499.col.2.no.6.l.11. ahont diu motuents, ha de dir movents.
Pa.500.c.1.no.9.l.16.deſpres del mot menaran,y ha de haver en, y en la col.2. no.12.l.10. ahont diu avent, ha de dir avant.
Pag.509.col.2. Vſatge 35.l. 7. deſpres del mot directament, y ha de haver, o.
Pa.512.c.2.Conſt.7.l.12.ahont diu corregits,ha de dir corregidas.

ERRATA SECVNDI VOLVMINIS, VVLGARMENT LAS Pragmaticas, *ſic Corriges.*

Pag.3.c.1.no.3.l.17,ahont diu eum ha de dir cum, y en la c. 2.l.7. ahont diu habitationibus, ha de dir habitatoribus, y en la l.21,ahont diu habeam,ha de dir habeat.
Pag.4.col.1.no.4. l.5.ahont diu fine,ha de dir finc.
Pag.5.c.2.no.2.l 20. ahont diu admiſſe, ha de dir admiſſa.
Pag.13.col.1.l.6. ahont diu coccere, ha de dir coercere.
Pag.17 c.1.l.31.ahont diu ſceleratoribus,ha de dir ſceleratoribus.
Pag.23.c.2.l.6.ahont diu commiſsis, ha de dir commiſſa.
Pag.25.c.1.l.44.ahont diu cuius,ha de dir cuivis.
P.29.c.1.l.15.ahont diuReverendiſsim ha de dirReverendiſsima
Pag.41.c.1.l.11. ahont diu pignorarentur, ha de dir pignorentur.
Pag.44.c.1.l.18. ahont diu ſini, ha de dir niſi.
Pag.45.c.2.l.15.ahont diu cuis, ha de dir cuius,
Pag.54.c.1.l. 19. ahont diu Ricihis, ha de dir Richis.
Pag.60,c.1.l.40.ahont diu condecedimus,ha de dir concedimus.
Pag.64.col.1.l.37.ahont diu que, ha de dir quod.
Pa.71.c.1.l.6.ahont diu concilianorum, ha de dir conciliariorum.
Pag.78.c.1.l.27.ahont diu Regiam,ha de dir Reginam.
Pag.79.c.2.l.3.ahont diu Privigio,ha de dir Privilegio.
Pag.89.c.1.l 4.ahont diu Scripturam,ha de dir Scripturarum.
Pag.100.c.1.l.27.haont diu damnus, ha de dir damus.
Pag.111.c.1.l.5.ahont diu ſimul, ha de dir ſimul.
Pag.111.c.2.l. 19. ahont diu ſtratunt, ha de dir ſtatum.
Pag.111.c.1.l.48.ahont diu ſuſtitutos,ha de dir ſubſtitutos.
Pag.111.c.2.l.15. ahont diu pacionatam, ha de dir pactionatam.
Pag.112.c.2.l.4.ahont diu inquireres, ha de dir inquirere.
Pag.122.c.2.l.19.ahont diu tractibus,ha de dir tractatibus.
Pag.137.c.2.l. 46. ahont diu Rementiarum, ha de dir Redimentiarum.
Pag.162.c.2.l.34 ahont diu eſtadas, ha de dir eſtats.
Pag.169.c.2.l.10.ahont diu rexent,ha de dir refent.
Pag.177.c.1.l.8.ahont diu dictos, ha de dir dictus.
Pag.181.c.1.l.5.ahont diu evollere,ha de dir evellere.
Pag.192.c.1.l.13.ahont diu ſatisaditione,ha de dir ſatisdatrone.
Pag.197.c.1.l.27.ahont diu ciationibus,ha de dir citationibus.
Pag.198.c.1.l.14. ahont diu preſtierunt, ha de dir preſtiterunt.

ERRATA TERTII VOLVMINIS, VVLGARMENT LAS Abrogadas, *ſic Corriges.*

Pag.5.c.2.l.47. ahont diu qui, ha de dir que.
Pag.6.c.1.l.23. ahont diu ſino, ha de dir ſino.
Pag.47.c.2.l.36.ahont diu aquella, ha de dir aquells.
Pag.55.c.1.l.16.ahont diu porell, ha de dir porcell.
Pag.67.c.2.l.31.ahont diu enco, ha de dir enço.
Pag.71.c.2.l.4 ahont diu appara, ha de dir apparra.